MEKTÛBÂT-I RABBÂNÎ

İMÂM-I RABBÂNÎ
AHMED-İ FÂRÛKÎ SERHENDÎ (RH)

Abdulkadir Akçiçek

İÇİNDEKİLER

İMAM-I RABBANİ HAZRETLERİ 17
ÜÇ ARZUHAL 28
ÖNSÖZ 31
GİRİŞ ve ÖNSÖZ 32
TAKRİZ 39
ESERİ TETKİK ve TAKDİM 40
001. MEKTUP 44
002. MEKTUP 46
003. MEKTUP 47
004. MEKTUP 48
005. MEKTUP 50
006. MEKTUP 51
007. MEKTUP 53
008. MEKTUP 55
009. MEKTUP 57
010. MEKTUP 60
011. MEKTUP 61
012. MEKTUP 66
013. MEKTUP 67
014. MEKTUP 68
015. MEKTUP 71
016. MEKTUP 72
017. MEKTUP 74
018. MEKTUP 75
019. MEKTUP 81
020. MEKTUP 81
021. MEKTUP 82
022. MEKTUP 84
023. MEKTUP 86
025. MEKTUP 90
026. MEKTUP 90
027. MEKTUP 92
028. MEKTUP 93
029. MEKTUP 94
030. MEKTUP 97
031. MEKTUP 100

032. MEKTUP 105
033. MEKTUP 108
034. MEKTUP 110
035. MEKTUP 112
036. MEKTUP 113
037. MEKTUP 114
038. MEKTUP 115
039. MEKTUP 118
040. MEKTUP 119
041. MEKTUP 119
042. MEKTUP 122
043. MEKTUP 123
044. MEKTUP 126
045. MEKTUP 129
046. MEKTUP 131
047. MEKTUP 133
048. MEKTUP 135
049. MEKTUP 136
050. MEKTUP 136
051. MEKTUP 137
052. MEKTUP 138
053. MEKTUP 139
054. MEKTUP 141
055. MEKTUP 142
056. MEKTUP 142
057. MEKTUP 143
058. MEKTUP 144
059. MEKTUP 145
060. MEKTUP 147
061. MEKTUP 149
062. MEKTUP 150
063. MEKTUP 151
064. MEKTUP 153
065. MEKTUP 155
066. MEKTUP 157
067. MEKTUP 158
068. MEKTUP 159
069. MEKTUP 160

070. MEKTUP 161
071. MEKTUP 162
072. MEKTUP 163
073. MEKTUP 164
074. MEKTUP 170
075. MEKTUP 171
076. MEKTUP 172
077. MEKTUP 174
078. MEKTUP 176
079. MEKTUP 178
080. MEKTUP 179
081. MEKTUP 183
082. MEKTUP 184
083. MEKTUP 184
084. MEKTUP 185
085. MEKTUP 186
086. MEKTUP 188
087. MEKTUP 188
088. MEKTUP 189
089. MEKTUP 189
090. MEKTUP 190
091. MEKTUP 190
092. MEKTUP 191
093. MEKTUP 191
094. MEKTUP 192
095. MEKTUP 192
096. MEKTUP 195
097. MEKTUP 197
098. MEKTUP 198
099. MEKTUP 201
100. MEKTUP 204
101. MEKTUP 206
102. MEKTUP 207
103. MEKTUP 209
104. MEKTUP 210
105. MEKTUP 211
106. MEKTUP 211
107. MEKTUP 212

108. MEKTUP 216
109. MEKTUP 217
110. MEKTUP 218
111. MEKTUP 219
112. MEKTUP 220
113. MEKTUP 221
114. MEKTUP 222
115. MEKTUP 223
116. MEKTUP 223
117. MEKTUP 224
118. MEKTUP 225
119. MEKTUP 225
120. MEKTUP 227
121. MEKTUP 227
122. MEKTUP 228
123. MEKTUP 229
124. MEKTUP 229
125. MEKTUP 230
126. MEKTUP 231
127. MEKTUP 232
128. MEKTUP 233
129. MEKTUP 234
130. MEKTUP 235
131. MEKTUP 235
132. MEKTUP 237
133. MEKTUP 238
134. MEKTUP 239
135. MEKTUP 239
136. MEKTUP 240
137. MEKTUP 241
138. MEKTUP 242
139. MEKTUP 243
140. MEKTUP 244
141. MEKTUP 245
142. MEKTUP 245
143. MEKTUP 246
144. MEKTUP 246
145. MEKTUP 248

146. MEKTUP 248
147. MEKTUP 249
148. MEKTUP 250
149. MEKTUP 251
150. MEKTUP 251
151. MEKTUP 252
152. MEKTUP 253
153. MEKTUP 254
154. MEKTUP 255
155. MEKTUP 255
156. MEKTUP 256
157. MEKTUP 257
158. MEKTUP 258
159. MEKTUP 259
160. MEKTUP 260
161. MEKTUP 264
162. MEKTUP 265
163. MEKTUP 266
164. MEKTUP 270
165. MEKTUP 270
166. MEKTUP 272
167. MEKTUP 273
168. MEKTUP 274
169. MEKTUP 277
170. MEKTUP 277
171. MEKTUP 278
172. MEKTUP 279
173. MEKTUP 281
174. MEKTUP 284
175. MEKTUP 285
176. MEKTUP 286
177. MEKTUP 286
178. MEKTUP 287
179. MEKTUP 287
180. MEKTUP 288
181. MEKTUP 289
182. MEKTUP 291
183. MEKTUP 292

184. MEKTUP 292
185. MEKTUP 293
186. MEKTUP 293
187. MEKTUP 296
188. MEKTUP 296
189. MEKTUP 297
190. MEKTUP 298
191. MEKTUP 299
192. MEKTUP 300
193. MEKTUP 301
194. MEKTUP 304
195. MEKTUP 305
196. MEKTUP 306
197. MEKTUP 307
198. MEKTUP 308
199. MEKTUP 309
200. MEKTUP 309
201. MEKTUP 313
202. MEKTUP 314
203. MEKTUP 315
204. MEKTUP 318
205. MEKTUP 318
206. MEKTUP 319
207. MEKTUP 320
208. MEKTUP 321
209. MEKTUP 323
210. MEKTUP 329
211. MEKTUP 333
212. MEKTUP 334
213. MEKTUP 335
214. MEKTUP 336
215. MEKTUP 338
216. MEKTUP 339
217. MEKTUP 342
218. MEKTUP 346
219. MEKTUP 346
220. MEKTUP 347
221. MEKTUP 351

222. MEKTUP 359
223. MEKTUP 361
224. MEKTUP 361
225. MEKTUP 363
226. MEKTUP 364
227. MEKTUP 365
228. MEKTUP 366
229. MEKTUP 367
230. MEKTUP 369
231. MEKTUP 370
232. MEKTUP 372
233. MEKTUP 373
234. MEKTUP 374
235. MEKTUP 384
236. MEKTUP 384
237. MEKTUP 385
238. MEKTUP 386
239. MEKTUP 388
240. MEKTUP 389
241. MEKTUP 390
242. MEKTUP 390
243. MEKTUP 392
244. MEKTUP 393
245. MEKTUP 394
246. MEKTUP 395
247. MEKTUP 396
248. MEKTUP 397
249. MEKTUP 399
250. MEKTUP 400
251. MEKTUP 401
252. MEKTUP 409
253. MEKTUP 410
254. MEKTUP 411
255. MEKTUP 413
256. MEKTUP 414
257. MEKTUP 417
258. MEKTUP 419
259. MEKTUP 419

260. MEKTUP 423
261. MEKTUP 443
262. MEKTUP 446
263. MEKTUP 447
264. MEKTUP 449
265. MEKTUP 450
266. MEKTUP 452
267. MEKTUP 483
268. MEKTUP 484
269. MEKTUP 487
270. MEKTUP 488
271. MEKTUP 488
272. MEKTUP 489
273. MEKTUP 502
274. MEKTUP 506
275. MEKTUP 508
276. MEKTUP 509
277. MEKTUP 513
278. MEKTUP 516
279. MEKTUP 517
280. MEKTUP 518
281. MEKTUP 519
282. MEKTUP 520
283. MEKTUP 521
284. MEKTUP 522
285. MEKTUP 523
286. MEKTUP 530
287. MEKTUP 536
288. MEKTUP 554
289. MEKTUP 557
290. MEKTUP 562
291. MEKTUP 577
292. MEKTUP 582
293. MEKTUP 586
294. MEKTUP 590
295. MEKTUP 596
296. MEKTUP 598
297. MEKTUP 599

298. MEKTUP 601
299. MEKTUP 601
300. MEKTUP 602
301. MEKTUP 604
302. MEKTUP 606
303. MEKTUP 611
304. MEKTUP 612
305. MEKTUP 614
306. MEKTUP 615
307. MEKTUP 618
308. MEKTUP 619
309. MEKTUP 620
310. MEKTUP 622
311. MEKTUP 623
312. MEKTUP 624
313. MEKTUP 629
314. MEKTUP 637
315. MEKTUP 645
316. MEKTUP 647
317. MEKTUP 651
318. MEKTUP 652
319. MEKTUP 653
320. MEKTUP 655
321. MEKTUP 657
322. MEKTUP 658
323. MEKTUP 659
324. MEKTUP 661
325. MEKTUP 665
326. MEKTUP 667
327. MEKTUP 668
328. MEKTUP 669
329. MEKTUP 671
330. MEKTUP 672
331. MEKTUP 673
332. MEKTUP 675
333. MEKTUP 675
334. MEKTUP 676
335. MEKTUP 682

336. MEKTUP 683
337. MEKTUP 687
338. MEKTUP 688
339. MEKTUP 688
340. MEKTUP 689
341. MEKTUP 691
342. MEKTUP 693
343. MEKTUP 693
344. MEKTUP 694
345. MEKTUP 695
346. MEKTUP 696
347. MEKTUP 697
348. MEKTUP 698
349. MEKTUP 699
350. MEKTUP 716
351. MEKTUP 719
352. MEKTUP 719
353. MEKTUP 720
354. MEKTUP 721
355. MEKTUP 721
356. MEKTUP 733
357. MEKTUP 736
358. MEKTUP 742
359. MEKTUP 746
360. MEKTUP 751
361. MEKTUP 752
362. MEKTUP 752
363. MEKTUP 753
364. MEKTUP 758
365. MEKTUP 759
366. MEKTUP 759
367. MEKTUP 760
368. MEKTUP 765
369. MEKTUP 771
370. MEKTUP 772
371. MEKTUP 774
372. MEKTUP 780
373. MEKTUP 781

374. MEKTUP 782
375. MEKTUP 784
376. MEKTUP 786
377. MEKTUP 786
378. MEKTUP 787
379. MEKTUP 788
380. MEKTUP 790
381. MEKTUP 802
382. MEKTUP 806
383. MEKTUP 809
384. MEKTUP 810
385. MEKTUP 811
386. MEKTUP 812
387. MEKTUP 815
388. MEKTUP 817
389. MEKTUP 818
390. MEKTUP 821
391. MEKTUP 824
392. MEKTUP 825
393. MEKTUP 825
394. MEKTUP 826
395. MEKTUP 827
396. MEKTUP 828
397. MEKTUP 829
398. MEKTUP 829
399. MEKTUP 830
400. MEKTUP 830
401. MEKTUP 831
402. MEKTUP 832
403. MEKTUP 832
404. MEKTUP 833
405. MEKTUP 833
406. MEKTUP 838
407. MEKTUP 839
408. MEKTUP 841
409. MEKTUP 843
410. MEKTUP 850
411. MEKTUP 851

412. MEKTUP 856
413. MEKTUP 867
414. MEKTUP 868
415. MEKTUP 870
416. MEKTUP 874
417. MEKTUP 875
418. MEKTUP 875
419. MEKTUP 876
420. MEKTUP 877
421. MEKTUP 877
422. MEKTUP 878
423. MEKTUP 879
424. MEKTUP 880
425. MEKTUP 881
426. MEKTUP 882
427. MEKTUP 883
428. MEKTUP 884
429. MEKTUP 885
430. MEKTUP 899
431. MEKTUP 900
432. MEKTUP 901
433. MEKTUP 901
434. MEKTUP 903
435. MEKTUP 905
436. MEKTUP 910
437. MEKTUP 915
438. MEKTUP 916
439. MEKTUP 920
440. MEKTUP 922
441. MEKTUP 923
442. MEKTUP 924
443. MEKTUP 925
444. MEKTUP 927
445. MEKTUP 930
446. MEKTUP 934
447. MEKTUP 935
448. MEKTUP 936
449. MEKTUP 937

450. MEKTUP 938
451. MEKTUP 939
452. MEKTUP 940
453. MEKTUP 940
454. MEKTUP 947
455. MEKTUP 948
456. MEKTUP 949
457. MEKTUP 953
458. MEKTUP 954
459. MEKTUP 955
460. MEKTUP 956
461. MEKTUP 958
462. MEKTUP 959
463. MEKTUP 960
464. MEKTUP 961
465. MEKTUP 963
466. MEKTUP 966
467. MEKTUP 967
468. MEKTUP 967
469. MEKTUP 969
470. MEKTUP 971
471. MEKTUP 973
472. MEKTUP 974
473. MEKTUP 976
474. MEKTUP 977
475. MEKTUP 978
476. MEKTUP 979
477. MEKTUP 983
478. MEKTUP 984
479. MEKTUP 986
480. MEKTUP 987
481. MEKTUP 989
482. MEKTUP 990
483. MEKTUP 991
484. MEKTUP 993
485. MEKTUP 994
486. MEKTUP 996
487. MEKTUP 999

488. MEKTUP 1003
489. MEKTUP 1005
490. MEKTUP 1009
491. MEKTUP 1009
492. MEKTUP 1016
493. MEKTUP 1018
494. MEKTUP 1019
495. MEKTUP 1020
496. MEKTUP 1021
497. MEKTUP 1022
498. MEKTUP 1023
499. MEKTUP 1024
500. MEKTUP 1025
501. MEKTUP 1032
502. MEKTUP 1037
503. MEKTUP 1040
504. MEKTUP 1043
505. MEKTUP 1045
506. MEKTUP 1048
507. MEKTUP 1052
508. MEKTUP 1054
509. MEKTUP 1056
510. MEKTUP 1056
511. MEKTUP 1057
512. MEKTUP 1058
513. MEKTUP 1075
514. MEKTUP 1076
515. MEKTUP 1077
516. MEKTUP 1078
517. MEKTUP 1079
518. MEKTUP 1080
519. MEKTUP 1082
520. MEKTUP 1082
521. MEKTUP 1083
522. MEKTUP 1085
523. MEKTUP 1086
524. MEKTUP 1087
525. MEKTUP 1088

526. MEKTUP 1090
527. MEKTUP 1097
528. MEKTUP 1097
529. MEKTUP 1100
530. MEKTUP 1105
531. MEKTUP 1107
532. MEKTUP 1107
533. MEKTUP 1116
534. MEKTUP 1132

İMAM-I RABBANİ HAZRETLERİ

Abdulkadir AKÇİÇEK

***

Üstün namı şöyledir:

Maden-i ekarim'is-selefi vel-halef haiz'ül-mehamidi vel-mekârimi veş-şeref el âlim'ür-rabbani vel-kâmilüs-semadanî dürretü iklil'il-evliyail-müntahabin ve gurret-i cebin'il-asfiyail-garril-muhaccelin ellezi teşerrefe hazel-asri bivücudihi vebteseme sağr'üd-dehri biefdalihi ve cudihi el-mürşid'ül-kâmilül-mükemmel vel-münkız'ül-muhavvif'ül-müenımil daiy'ül-halkı hil-Hakkı il'el-Hakk ve hüvel-kutb'ül-evhad vel-alem'ül-müferred'ül-emced el-mahbub'üs-sübhanî vel-imam'ür-rabbani müceddid'ül-elf'is-sani seyyidüna ve mevlâna eş-şeyh Ahmed el-Ömerî el-Faruki neseben, el-hanifi meşreben, el hanefî mezheben, en-nakşibendî tarikaten, es-serhendî mevliden.

***

İmam-ı Rabbani Hz. nin bu üstün namını dilimize şöyle çevirebiliriz:

Geçmişte yaşayan; onlar göçünce yerlerini dolduran, en keremli zatlara kaynak, şeref, övgü ve ikramlara lâyık, rabbani âlim, semadani kâmil, seçilmiş evliyanın taçlarında inci, belli aydınlıkları ile bilinen asfiya zatların alın akı, öyle bir zat ki, zaman onun varlığıyla şerefyab oldu, fazlı ve cömertliği ile asrın tebessüm dişleri göründü, kâmil mükemmel mürşid, çekindiren, korkutan, ümitlendiren, halkı Hakkın gücüyle Hakka davet eden, tek kutup, yekta bilgin, sübhanî mahbub, İMAM-I RABBANİ MÜCEDDİD-İ ELF-İ SANİ, efendimiz ŞEYH AHMED ÖMERÎ FARUKÎ nesebi, hanifî meşrebi, Hanefi mezhebi, Nakşibendî tarikatı, Serhend doğum yeri.

İmam-ı Masum Hz. nin hadimi, Lahor'lu Şerafeddin Abbasi'nin oğlu Muhammed Bakır, KENZ'ÜL - HÎDAYAT adlı eserinde şöyle anlattı:

İmam-ı Rabbani Hz. aşura günü, Serhend'de doğdu. Hicrî yıl: 971 (M. 1563) idi.

Serhend, Hindistan'ın Lahor şehrine bağlı bir yerdir.

İlmin tümünü, makulünü ve menkulünü: Babası Mevlâna Şeyh Abdülahad'dan aldı. Onun dışında, zamanın tahkik ehli zatlarından dahi ders aldı.

Kadiri, Sühreverdî ve Çeştî tarikatının üçüne de pederi vasıtası ile girdi; çalıştı.

Pederi, kendisine her üç tarikatta irşad izni verdi; halife yaptı. Bu sırada yaşı: ON YEDİ idi.

Fakat, Özünü bir başka duygu kaplamıştı: Nakşibendî tarikatı bağlılığının özünü öğrenmek istiyordu. Bunu istemesi, sair tarikatlara nazaran faziletine inanmasıydı. Diğer tarikatlara nazaran, bu tarikata bağlı olmayı daha üstün sayıyordu.

Ancak, bu hevesi içinde; ilim babında neşrini yapıyor; salikleri terbiye ediyor; müridlere yol gösteriyor; candan talipleri irşad ediyordu. Zahirî meşguliyeti hep bunlardı. Ama, özünde Nakşibendî tarikatının özüne girmek istiyordu.

Yukarıda anlatılan sebeple: Ârif-i Kebir Mürşid-i Münir Mevlâna Hace Muhammed Baki ile buluştu. Bu zatı, şeyhi İmam-ı Şehir, Hümam-ı Nihrir Mevlâna Hace Emkinegi Buhara'dan Hindistan'a yollamıştı. Sebebi: İmam-ı Rabbani Hz.ni yetiştirmesi idi.

İmam-ı Rabbani Hz. ondan Nakşibendî tarikatını aldı. O yolda devam etti. İki ay bir hafta kadar az süre içinde arzu edilene erdi.

O kadar ilerledi ki: Muradiyet, mahbubiyet, kemal ve tekmil makamlarını, şeyhi onda müşahede etti. Müridlerinin irşad işini ona bıraktığı gibi, kendi özü için dahi ondan fayda taleb etti; onun Hakkında şöyle dedi:

— O, kutb-u azamdır.

İrşad, kulların hidayeti için makamına oturdu; hem uzağa hem yakına faydalı oldu.

Niçin böyle olmasın ki, Resulûllah S.A. onun geleceğini haber verip şöyle buyurdu:

— «Ümmetim içinde bir erkek gelecektir; ona:

— SILA.

Denir. Niceleri onun şefaatına dahil olur.»

Bu hadis-i şerifi, Allâme Süyuti Hz. Cem'ül - Cevami, adlı eserinde yazdı.

Nitekim, bu manayı bizzat kendisi mektuplarında yazdı; şöyle anlattı:

— Allah'a hamd olsun; beni iki deniz arasında SILA kıldı. Aydınlık veren tüm nurlarını almaya istidadlı eyledi.

— Ariflerin İmamı.

Diye yad edilen Hace Muhammed Baki Hz. nin halifeleri arasında sayılan kâmil şeyh Mir Hüsameddin anlattı. Şöyle ki:

Kendisi Resulûllah'ı S.A. rüyada gördü. Şeyh Ahmed Serhendî'yi övüyor ve şöyle buyuruyordu:

— «Ben, ümmetim içinde, onun varlığı ile övünüyorum: iftihar ediyorum. Allah-ü Taâlâ, onu, ümmetime müceddid kılacaktır.»

***

Menakip kitaplarında geçtiği üzere, nice büyük veliler, onun zuhurunu müjdelemişlerdir.

Bu menkıbelerden biri, Şeyh Bedreddin Serhendi'nin anlattığıdır. Bu zat, Şeyh-i Ekmel Seyyid Ahmed Cami'nin şöyle dediğini açıkladı:

— Benden sonra, ON YEDİ kişi gelecek. Hepsi de ehlûllahtan olup isimleri AHMED'dir. Sonuncusu, BİN yılının başına gelir ki; onların en üstünüdür.

Keşif ehlinden büyük bir çoğunluk tarafından:

— Müceddid.

Namından murad, İmam-ı Rabbani Hz. olduğu anlatıldı. Nitekim Hace Emkinegi, ekmel halifesi Muhammed Baki'ye şöyle anlattı:

— Hind tarafından bir kimse çıkacak; asrının imamı olacak.

Ancak onun gönül açıklığı senin elinde olacaktır. Ona koş. Zira, ehlûllah onun gelmesini beklemektedir.

Bunun üzerine, Buhara'dan Hindistan'a gitti; Müceddid İmam-ı Rabbani Hz. ile buluştu.

İmam-ı Rabbani, ondan tarikat aldı. Allah-ü Taâlâ, sırlarının kudsiyetini artırsın.

Muhammed Baki, bunun üzerine; İmam-ı Rabbanî'ye şöyle dedi:

— Geleceği müjdelenen kimse sensin. Daha sonra, şöyle anlattı:

— Serhend'e vardığım zaman, baktım ki biri:

— Zamanının kutbu..

Diye anlatılıyor. Seni görünce, bu vasfınla ve suretinle öyle olduğunu anladım.

Anlatmaya devam etti:

- Serhend'e vardım. Şöyle bir rüya gördüm: Gayetle azametli büyük bir aydınlık vardı. O kadar yükselmişti ki: Başı semaya vasıl olmuş; âlemin şark ve gaibi onun nuru ile dolmuştu. Halk lambalarını getiriyor; ondan aydınlık alıyordu.

İşbu mana, senin makamını anlatır.

Şu da, onun şanında anlatılan bir başka menkıbe, şöyledir: Kudvet'ül-kâmilin Şah Kemal Küteyli; torunu ârif-i rabbani Şah İskender'e bir cübbe emanet etti.

Rivayet edildiğine göre: Bu cübbe, Gavs-ü Azam Abdülkadir Geylânî Hz.nin idi.

O zata, bu cübbeyi torununa emanet ederken, şöyle dedi:

— Sahibi gelinceye kadar bunu sakla.

Müceddid İmam-ı Rabbani Hz. zuhur ettikten sonra, rüyada kendisine:

— Cübbenin ehli odur; ona ulaştır.

Emrini verdi. Yapmayınca, ikinci defa; içinden cübbeyi ona götürmesi için hitap etti. Bunu da yapmayınca, azarladı.

Bundan sonra, hırkayı götürüp İmam-ı Rabbanî'ye giydirdi. Bu cübbeyi giydikten sonra, ondan büyük işler zuhura gelmeye başladı.

Bir menkıbe daha..

Doğru sözlü emin bir tacir vardı; iyilik nurları, yüzünden parlardı. Şöyle anlatıldı:

— İlk zamanlarında, bu tacirin, Gavs-ü Azam Abdülkadir Geylânî Hz. ne son derece sevgisi ve o derece bağlılığı vardı. Kendisi şöyle anlattı:

— Geylânî Hz. çoğu kez bana görünür; bazı işleri haber verir; önemli işlerimde bana yardım ederdi. Bir gün, rüyada bana şöyle dedi:

— Benden, büyük yardım gördün; ama zahirde sana bir şeyh gerek.

Bunun üzerine kendisine:

— Kime baş vurayım?.

Diye sordum; şöyle dedi:

— Şeyh Ahmet Serhendî'ye git. O, zahirin ve batının beynini bulmuştur. Ve o: Zamanının kutbudur.

Bunun üzerine, onun yanına vardım. Hayret veren kerametler, görülmemiş kemalât müşahede ettim.

Belh'in ileri gelenlerinden biri, Serhend'e geldi. Müceddid İmam-ı Rabbani Hz. ni gördü; şöyle anlattı:

— Belh'te bir cenaze merasiminde hazır oldum. Selef halef bir çok MAVERA-ÜN-NEHR evliyası da o cenazede hazır bulundu. Ki bunlar: Geçmişte yaşayıp ebedî âleme göçen ve hal-i hazırda yaşayan zatlardı. Meselâ: Kutb-u Rabbani Abdülhalik Gucdüvani, Kutub Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. gibi zatlardı.

Bunlar, büyük bir zatın gelmesini bekliyorlardı. Bu durumu birine sordum; bana şöyle anlattı:

— Bu, bir kutbun cenazesidir. Bu hazır cemaat ise, kutuplar kutbu zatın gelmesini bekliyorlar.

Biz böyle bekleşirken, ulu bir zat geldi. Bu gelen zatı öne geçirdiler; imam oldu.

Bu nuranî büyük zatın kim olduğunu sordum; bana şöyle anlatıldı:

— Bu, Şeyh Ahmed Serhendi'dir.

***

İmam-ı Rabbani Hz. nin faziletini, zamanın üstün âlimleri itiraf ettiler. O vakitte yaşayan büyükler, onun müceddid olduğuna kani oldular.

Çünkü: Dini ilim çeşitlerini yayıyor; çevrede, marifet babında yakine dayanan halleri açıklıyor; velayet, nübüvvet, risalet mertebelerini, azm sahibi büyük zatların kemallerini, hullet ve mahabbet derecelerini izaha çalışıyor; zat ve şuun sırlarını beyan ediyordu. O kadar ki, bu işte onu geçen olmamıştı.

***

Sonra.. Allah-ü Taâlâ ona: Ledünnî hibeler, gaybe bağlı, üstün zevklere dayalı hususi bir mana kazandırmıştı. Onların pek çoğunu kendisi anlattı. Allah-ü Taâlâ sırrı takdis eylesin.

***

Bir manayı şöyle dile getirdi:

— İlâhi yardım, beni cezbeye kapılan muradlar menzilesine erdirdi. Önce böyle bir âleme geçtim. İkinci olarak, sülûk menzillerinin bana kısa yoldan alınması nasibi geldi.

İşbu hallerimde:

Önce Allah-ü Taâlâ'yı eşyanın aynı gördüm.

Tıpkı: Son gelen sofiyeden vahdet-i vücuda kail olanların anlattığı gibi..

Bundan sonra, bir başka hale daha kapıldım. Allah-ü Taâlâ'yı hulülsüz, sirayetsiz olarak eşyada buldum.

Bundan sonra, bir başka hal daha oldu: Zati bir maiyetle Allah-ü Taâlâ'nın varlığını eşyada buldum.

Eşyadan evvel olduğunu da gördüm; aynı şekilde eşyadan sonra olduğunu da gördüm.

Sonra, hep Allah-ü Taâlâ'yı gördüm; başka bir şey görmedim.

Bu son durum: Şühuda dayalı tevhid halinin manasıdır. Bu durum anlatılırken:

— FENA..

Tabiri ile dile gelir ki: Velayet derecesinde ilk adım bundan atılır, işin başında, en ileri bir kemâl sayılır.

Son anlatılan görüş; zikri geçen mertebelerin hangisinde olursa olsun, önce afakta bulunur; sonra enfüste..

İmam-ı Rabbani Hz. nin anlattıklarına devam edelim:

— O hallere geçtikten sonra, beka makamına terakki ettim.

Ve bu: Velayet derecesinde ikinci adımdır.

Eşyayı ikinci olarak gördüm: Allah-ü Taâlâ'yı da eşyanın aynı; hatta özümün aynı..

Sonra.. Allah-ü Taâlâ'yı eşyada; hatta özümde buldum.

Sonra.. eşya ile; hatta özümle buldum.

Sonra.. eşyadan ön; hatta nefsimden ön gördüm.

Sonra.. eşyadan sonra: hatta özümden sonra buldum.

Ve.. bütün bunlardan sonra, eşyayı gördüm; asla Allah-ü Taâlâ'yı görmedim.

İşbu son makam, öyle bir sondur ki: ilke rücu, avam mertebesine avdettir.

Ve bu: Öyle bir makamdır ki; halkı Hakka davet makamlarının en tamı sayılır.

Ve bu makam: Tekmil irşad menzillerinin ekmelidir.

***

Bir başka cümlesinde şöyle anlattı:

— Benden sadır olan ilim ve marifet babındaki işler; velayet tavrı dışındadır. Ancak onlar, nübüvvet nurları kandilinden gelir.

Resulûllah'a salât ve selâm.. gelenler, onun sudur makamından gelmektedir. İkinci binin tecdidi ile yenilenir. Tebaiyet ve veraset yolu ile görünür. Ulema misilli velayet erbabı onu idrâkten acizdir. Zira onlar: Velilerin irfanı, âlimlerin ilmi ötesindedir. Hatta, bu anlatılan zümrenin bilgileri kabuktur. Nübüvvet kandilinden süzülüp gelen ilimler ise, özdür.

Şeriata aykırı tarafları yoktur. Dinin esası, zat ve sıfat ilminin hulâsasıdır. O, yücedir, mukaddestir.

Bu anlatılanları; uzamadan, küberadan hiç kimse, konuşmamıştır. Allah-ü Taâlâ, onlar için bu kulunu seçti.

Ve.. o ilimlerin, o marifetlerin sahibi bu BİN'in müceddididir.

***

Bir başka kelâmında şöyle anlattı:

— Vahdet-i vücud bana açıldı. Bu sayede, bana çokça ilimlerin feyzi geldi. Nice nice irfan duyguları elde ettim.

Ve.. bu makamda yeterli inceliklere vâkıf oldum.

Yine bu makamda, Şeyh-i Ekber'in r.a. irfan duyguları da bana, açıldı. Ve., onun beyan ettiği zatî tecelli ile de şerefyab oldum. Allah-ü Taâlâ onu yükselmenin sen basamağına çıkarmış; tafsilli, şerhli velayet hatmine tahsis etmiştir.

***

Bir başka cümlesinde şöyle anlattı:

— Resulûllah S.A. bana müjde verdi:

— «Sen kelim ilminde, müçtehidlerdensin. Allah-ü Taâlâ, senin şefaatine binleri bağışlayacaktır.»

Ve bana: Mübarek eli ile irşad yazısı yazdı; şöyle buyurdu:

— «Daha önce böyle bir şeyi hiç kimseye yazmadım.»

Bir başka cümlesinde şöyle anlattı:

— Kur'an-ı Kerim'in müteşabih âyetlerindeki gizlilikler, mukattaatındaki sırlar bana açıldı. Onlardan her harfin altında, Yüce Zata delâlet eden ilimlerden bir umman buldum. Onlardan birini açıklayacak olsam, boğazıma durur.

***

İmam-ı Rabbani Hz. uzun bir seyrini şöyle anlattı:

— Bugün, büyük meşayihin makamına kaim Nakşibendi büyüklerinin naibi, nihayetin de nihayetine vâsıl, derecelerin en yükseğine çıkan, halkın kutb-u medarı, hakikat sırlarının kâşifi, zati mahabbette kamil ferd, Muhammedi velayet kemallerini cami, muhakkik zat, irşad ve hidayet ehlinin dayanağı, nihayeti bidayetine girgin bu tarikatın mürşidi, ariflerin zübdesi, şeyhimiz, mededgâhımız, ekmel, üstün arif Mevlâna Şeyh Muhammed Baki Hz. ile sohbet ettim. Allah bekasını daim eylesin; onun teveccühü bereketiyle cezbeye kapıldım. Öyle bir cezbe ki: İstihlâkten sonra, kayyumiyet sıfatında yer bulmuştur.

Ve.. bu yoldan; nihayetin bidayete girmiş şekli ile de şerefyab oldum.

Bunu müteakip, benim için, sülûk mertebeleri hasıl oldu; nihayete vâsıl oldum. Bu nihayet dahi, Rabb ismine vusulden ibarettir. Buna vusulüm, Esedullah Galib'in r.a. (Hazret-i Ali'nin) imdadı ile oldu.

Sonra.. ilk kabiliyete terakki ettim. Bu dahi, Hakikat-ı Muhammediye'den ibarettir. Bunda dahi, Hace Nakşibend Hz. nin yardımını gördüm.

Sonra.. üstte anlatılan kabiliyet makamının icmaline geçtim. Burası: Muhammedi kutupların makamıdır. Bu dahi, mukaddes nebevi ruhun yardımı ile oldu.

İşbu esnada, Hace Alâaddin Attar Hz. den bana hoşça yardım geldi. O makama vâsıl olduktan sonra, Hazret-i Muhammediyet'ten kutbiyet hil'atı ihsan edildi.

Bundan sonra, ilâhi inayet beni cezbetti.

— ZİLL.

Tabir edilen asıl makama çıktım. Burası, kutuplar makamının dahi, üstündedir. Efrad namı ile yad edilen zatlara mahsustur.

Daha sonra, samedanî gayeye tutuldum; asıl sayılan has makama beni ulaştırdı.

İşbu yükseliştedir ki: Gavs-ü Azam Şeyh Abdülkadir Geylâni'den bana büyük yardım geldi. Güçlü bir tasarruf geldi; beni asılların da aslı makama ulaştırdı. Allah-ü Taâlâ sırrının kudsiyetini artırsın.

Bundan sonra, nüzul başladı.

— Seyrü anillah.

Tabiri ile anlatılan aleme erdim. O vakit, Nakşibendiye ve Kadiriye hariç; bütün meşayih silsilesi makamlarını gezdim. Beni izaz ikramla karşıladılar. Güzel güzel bağlılıklarını, kendilerine has vecidlerini bana bıraktılar.

Onların dereceleri ayrı ayrı idi. Her birinden, bana bir başka hakikat keşfi hâsıl oldu.

Hızır'dan a.s. ledünnî ilmin bana gelişi; anlatılan kutuplar makamına vusulümden önce oldu. Çünkü o makama ulaştıktan sonra, vâsıl olan kimse, ilmi kendi özünde bulur; alır.

Bütün bu olanlar, Resulûllah'ın SA. manevi veraseti ile olmaktadır.

***

Bir başka cümlesinde şöyle anlattı:

— Allah-ü Taâlâ, hidayet işinde; bana büyük bir güç verdi. O kadar ki: Kuru bir ağaca teveccüh etsem; o kuru ağaç hemen filizlenir.

***

Bir başka cümlesinde şöyle dedi:

— Benim bu nisbet yolum; çocuklarım vasıtasıyle, kıyamete kadar baki kalacaktır. Hatta, İmam-ı Mehdî, bu nisbet-i şerifeden gelecektir.

***

Derdi ki:

— Nakşibendiye büyükleri yolu, kibrit-i ahmerdir. Yolları Resulûllah'ın S.A. sünnetine tabi olmak üzere kurulmuştur.

Mümine gereken odur ki: Batınını onlara bağlılıkla güzelleştire.. Dışını da Resulûllah'ın pâk sünnetine tabi olmakla süsleye..

***

Derdi ki:

— Zahir batının tamamlayıcısıdır; onu kemale erdirir. Asla, ikisi beyninde ayrılık yoktur.

Salikin bu yolda aykırı gibi gördüğü bazı haller, o vaktin sarhoşluğu ve halin galebesinden ileri gelir. Salik, bu makamdan çıkıp ayıklık makamına geldiği zaman; arada hiç bir ayrılık görmez.

***

Bir halini şöyle dile getirdi:

— Bir gün, arkadaşlarımın halkasında bulunuyordum. Hatırıma geldi ki: Ben kusurluyum; noksanım var.

Ben, bu düşüncede iken, özüme şöyle bir hal doğdu:

— Ben, seni bağışladım. Vasıtalı veya başka bir yoldan kıyamete kadar sana tevessül edenleri de bağışladım.

***

Bir başka cümlesinde şöyle anlattı:

— Bugünlerde, bana Arş-ı Mecid'in fevkına çıkma hali vaki olmaktadır.

Bir kere yine, benim için uruç vaki oldu.

Yerin merkezinden, arşa kadar bir mesafe kat ettim. Orada Hace Nakşibend Hz.nin makamını gördüm. Bazı meşayihi, onun az üstünde buldum; Şeyh Maruf-u Kerhi'yi, Şeyh Ebu Said Harraz"ı ve benzeri zatları sayabilirim.

Bazılarını da, onun makamında gördüm.

Altında ise, Şeyh Necmeddin-i Kübra ve Şeyh Alâaddin Attar vardı.

Sair meşayih bunların altındaydı.

Bütün bu derecelerin üstünde; ehl-i beyt imamlarının. Hulefa-i Raşidin'in makamları vardı.

Sair peygamberler, anlatılanların üstünde Resulûllah S.A. efendimizin bir yanında bulunuyordu. Meleklerin makamı da, diğer yanında idi.

Ancak, Resulûllah'ın S.A. makamı, hepsinden üstün, hepsinden yüksek idi.

Şunu bil ki, ne zaman yücelere çıkmayı dilesem, bana müyesser olur. Çoğu zaman da, benden bir istek olmadan olur.

***

Şöyle dedi:

— Yaratılışım, Resulûllah'ın S.A. bakiye toprağındandır.

***

Şöyle anlatırdı:

— Tarikattan gaye; şeriat ilimlerini artırmaktır. Böylece, bu yola giren, delillerden kurtulur; keşfe gider.

Şöyle anlatırdı:

— İLMEL-YAKİN, delilleri müşahededir. AYNEL-YAKİN delillerle bilindikten sonra, Hakkı müşahededir. Ki bu, FENA durumunu gerektirir. HAKKAL-YAKİN ise.. YAKİN mefhumu kalktıktan sonra,

Hakkı müşahede etmektir. Hatta, YAKİN halini bulma fiili de manası da ortadan kalkar. İşbu makam: BEKA'dır.

— «Benimle duyar; benimle görür..»

Manasında dile gelen makamdır.

***

Şeyh Yunûs'un MUARRABAT'ında, İmam-ı Rabbani Hz. nin sofiye maarifi üzerine şöyle dediği geçmiştir:

— Bilesin ki..

Sofiyenin irfanları, ilimleri; seyir ve sülûklerin sonunda elde edilen ancak şeriatın ilimleridir. Şeriat ilimlerinden başkası olamaz.

Evet.. kabul edilir ki: Yol esnasında çokça bilgiler ve irfan duyguları zahir olur. Lâkin, onların hepsinden geçmek gerekir.

Ve.. nihayetlerin nihayetinde; onların ilmi, âlimlerin ilmi olur. Bu da: Şeriat ilminden başka bir şey değildir.

Ancak, zahirî âlimlerle, sofiye âlimleri arasındaki fark şöyle anlatılır:

a) İlimler, zahiri âlimlere göre, nazarî olup, delillere dayanır.

b) İlimler, sofiye âlimlerine göre, keşfe dayalı; zaruridir.

Şeriat üstüne de, şöyle anlattı:

Bilesin ki..

Şeriat, dünya ve âhiret saadetlerinin tümünü tekeffül eder. Tahsiline muhtaç olunan, şeriattan başka bir şey yoktur.

Tarikata ve hakikata gelince; bunlar, şeriatın hizmetinde sayılırlar. Bunları tahsil dahi, şeriatın kemalini sağlamak olup başka bir şey olamaz.

Yol esnasında, sofiye zatlarda görülen; hallere, vecidlere, irfan duygularına gelince.. esas gaye sayılmazlar. Hatta, bunlar, vehimler, hayallerdir ki: tarikat çocukları onlarla büyür. Sonunda bunları geçmek şarttır.

Kalb için şöyle anlattı:

Bilesin ki..

Kalbin medarı için, mücerred sofiye amellerini işlemek, bir sonuç vermez. Kalbin selâmeti, ancak Yüce Hakkın zatından gayrına iltifat etmemekle mümkündür.

Kalbin ilâcı için şöyle anlattı:

Yabancı sevgisini kalbden silip onu temizleyecek cilaların en güzeli, Resulüîah'a S.A. tabi olup yolundan gitmektir.

Tevhid üzerine şöyle anlattı:

Bilesin ki..

Tevhid iki kısımdır:

a) ŞÜHUDİ TEVHİD..

b) VÜCUDİ TEVHİD..

Ancak, mutlaka elde edilmesi gereken, fenaya dayalı ŞÜHUDİ TEVHİD'dir.

ŞÜHUDİ TEVHİD, VÜCUDİ TEVHİD'in aksine, şeriata ve akla aykırı değildir; ama öbürü, akla ve şeriata aykırıdır.

Bunu, bir misalle açıklamak mümkündür. Meselâ; biri şöyle diyor:

— Güneş doğduğu, yıldızlar gizlendiği zaman, semada güneşten başka bir şey olmaz.

Bu söz sahihtir; akla, şeriata aykırı yanı yoktur. Çünkü, onun görme zaafı dolayısıyle, o vakit, semada güneşten başkası görülmez.

Ancak, ona keskin bir görüş verilmiş olsaydı; öncekinin aksine, güneşle beraber, yıldızların olduğunu görürdü. İsterse öbürü:

— Yıldız güneş doğmadan önce vardı..

Desin.. Ne var ki, güneşle beraber, yıldızları gündüz birlikte gören keskin nazarlıyı, akıl tekzib eder. Şeriat tekzib eder.

Şeriata dair söylenen meşayihin sözlerine gelince; onları, mutlak ŞÜHUDİ TEVHİD babına hamletmek gerekir. Böyle etmeli ki: Akla ve şeriata aykırı bir durum olmaya..

TEVHİD-İ VÜCUDİ: İlmel-yakin mertebesindedir. TEVHİD-İ ŞÜHUDÎ: Aynel-yakin mertebesinde olup hayret makamıdır. Meselâ, Hallac'ın:

— ENEL-HAK. (HAK BENİM.) Sözü, Bayezid-i Bistamî'nin:

— Sübhanım, şanım nekadar yüce..

Cümlesi, bu makamdan sayılır. Bunlara benzer kelâmları da, aynı manada almak icab eder.

Bu kelâmların her biri, hayret makamı sayılan, aynel-yakin makamında gelmiştir; Hakkal-yakin'e vusulden öncedir.

Anlatılan hayret makamından geçip, Hakkal-yakin makamına vâsıl oldukları zaman, bütün bu hallerden temize çıkarlar; şeyhimizde vaki olduğu gibi..

Anlatılan mana icabı olarak; Hak yolcusu fakirin bu yol esnasında, sözü edilen iptilâya uğraması vardır: sonra ondan geçer.

Bundan sonra, Hak Taâlâ'nın varlığı Resulûllah'm nübüvveti ve onun Allah katından getirdikleri üzerine söze girdi; şöyle anlattı:

Yüce Hakkın varlığı, keza birliği; Resulûllah'ın nübüvveti, hatta onun Allah katından getirdikleri, tüm olarak: Fikir yürütülmeye, delile, görüş beyan etmeye muhtaç değildir..

Fikir yürütmek: Bir şeyde illet mevcud olduğu, âfet sabit bulunduğu zaman gerekli olur. Kalb marazından necat bulunduğu, gözdeki perde def olup gittiği zaman, ortada bedahetten başka bir şey kalmaz.

Meselâ:

Safralı bir kimseyi ele alalım. Safra iptilâsı, onda bulunduğu süre; kendisine şekerin tadını anlatmak, öğretmek babında delile ihtiyaç duyulur.

Şaşı kimseyi ele alalım: Bir şahsı, iki görür. Tek şahsın ikiliğine hükmeder; ama mazurdur. O iki gördüğü şahsın tekliğini bedaheten çıkarmayacağı gibi; nazarî yoldan dahi o tekliği bulamaz.

Şu da bilinen bir hakikattir ki: İstidlal yolu dardır. Deliller yolundan tahsil edilecek yakin durumu ise.. zordur. Yakin haline dayalı iman tahsili lâzımdır ki: Kalbi maraz zail olup gitsin.. Nitekim, şekerin tadına dair kendisinde yakin hâsıl olması için safralı kimseden safranın izalesine çalışmak dahi zordur. Bilhassa, şekerin tadına yakin hâsıl olması babında delil ikamesi isinde olduğu gibi..

İşte.. anlatılan yoldan, kendi durumumuzu ele alalım. Şöyle ki: Nefs-i emmare, bizzat şer'î ahkâmı inkâr etmektedir. Tabiatı ile, onun nakzı cihetine hüküm verir.

İşte.. böyle bir durumda, delil isteyenin vicdanında inkârı varken, o doğru ahkâma delillerle yakin tahsili cidden zordur. Böyle bir durumda, yakin tahsili için mutlaka nefsin tezkiyesi gerekir.

Nefsin tezkiyesi olmadan, yakin tahsili müşkil iştir. Ki bu durum, âyetlerle sabittir; Allah-ü Tâlâ şöyle buyurdu:

— «Onu tezkiye eden iflah olur; onu masiyetle kirleten ziyan eder.» (91/9-10)

Bu yoldan bilinen o ki:

Bu pâk şeriatı, temiz, her hali ile belli ümmeti inkâr eden; şekerin tadını inkâr eden gibidir.

Seyirden, sülûkten, nefsin tezkiyesinden gaye: Manevi afetlerin, kalbi marazların izalesidir. Bu manada, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Kalblerinde maraz vardır.» (33/12)

O marazların çıkması icab eder ki: İmanın hakikati ile tahakkuk mümkün olsun. Her nekadar anlatılan âfetler olduğu halde; iman görülür ise de, ancak sureta bir imandır. Çünkü, nefs-i emmarenin vicdanı o imanın aksinedir. Küfrünün hakikatında musirdir.

Anlatılan misilli iman, sureta tasdik; safralının şeker tadına inanması gibidir. Ki: Vicdanı, gösterdiği imanın aksine şehadet eder.

Ve.. şekerin tadına inanması için, hakikî bir yakin bulması: Ancak, safra hastalığının izalesinden sonra olur.

İşte.. kalbi marazlının dahi imanın hakikatini tahsili, ancak nefsin tezkiyesi, itminan bulması sonunda olur. O vakit bu iman: Vicdani bir iman olur.

Ve.. bu kısım iman: Zevalden korunur. Şu âyet-i kerime, onların şanını doğrular:

— «Dikkat ediniz, Allah'ın velilerine, korku yoktur. Onlar, mahzun da olmazlar.» (10/62)

Allah-ü Taâlâ, anlatılan kâmil, hakiki iman şerefi ile bizi şeref-yab eylesin.. Amin!

***

Nakşibendi tarikatının fazileti üzerinde de durdu. Ki bu yol, sahabe-i kiramın yoludur. Bu sebepten, onların faziletini de anlattı. Allah onlardan razı olsun.

Şöyle açıkladı:

Bilesin ki..

Hacegân zatların tarikatı, nihayeti bidayetine derc ederek kurulmuştur.

Nitekim, Nakşibend Hz. bu manayı şöyle anlattı:

— Biz, nihayeti bidayete derc ettik.

Ve.. bu tarikat: Ayniyle, sahabe-i kiramın tarikatıdır. Allah-ü Taâlâ, onların cümlesinden razı olsun.

Resulûllah S.A. ile yaptıkları ilk sohbette; onlara öyle hal gelmiştir ki; onların dışında kalanlar, son demlerinde dahi, aynı şeye nail olamamışlardır.

Bu açıdan bakılınca, Hz. Hamza'nın katili Vahşî, ilk İslâm'a girişinde Resulûllah'ın S.A. sohbetine nail olup sahabeden sayıldı. Tabiin'in hayırlısı Veysel Karanî Hz.den daha faziletli oldu. Böylece, Vahşi'nin ilk sohbette elde ettiğini, Veysel Karanî son deminde dahi elde edemedi.

Cezbe üzerinde de durdu. Maksad, bu cezbenin sülûkten önce olması değil; sülûkten sonra olmasıdır. Şöyle anlattı: Bilesin ki.. Vusul için iki yol vardır:

a) Cezbe..

b) Sülûk..

Bunlar bir başka ibare ile şöyle anlatılır:

a) Tezkiye..

b) Tasfiye..

Sülûkten önceki cezbe, gayeler arasında sayılmaz.

Tezkiyeden önceki tasfiye dahi matlub olarak sayılmaz.

Sülûkün bitiminde, gelen cezbe; Yüce Allah'ın zat varlığındaki seyir esnasında bulunan tezkiye matlub olan gayeler arasında sayılır.

Salik için daha önce, sülûkünü kolaylaştıran cezbe ve tasfiye, hele sülûk yoluna girmeden gelirse., matluba erdirmez.

Şundan ki: Menziller kat edilmeden; mahbubun cemali görünmez.

Birinci cezbe, ikincisinin suretidir. Ama, aralarında hiç bir münasebet yoktur.

— Nihayetin, bidayete derc edilmesi..

Cümlesinden murad olan mana, nihayetin suretidir. Yoksa, nihayetin hakikati bidayetine sığmaz.

Bu bahsin mufassal şekli: Cezbe ve Sülûk risalesinde genişçe anlatılmıştır. Hakikat namına suretle yetinmek olmaz. Mutlaka, suretten hakikata geçmek gerekir.

İmam-ı Rabbani Hz. nin ebedi âleme göçü: 17 Sefer 1034 (M. 1624) tarihine rastlar.

Allah-ü Taâlâ'dan dileğimiz: Onun bereketini bizlere ihsan eylemesidir.

***

NOT:

Bu yazı, Abdulkadir Akçiçek'in tercüme ettiği (BÜYÜK SÜRUR) ADAB kitabından iktibas edilmiştir.

ÜÇ ARZUHAL

NOT: Bu üç arzuhal, İmam-ı Rabbani Hz. büyük oğlu Muhammed Sadık tarafından kendisine yazılmıştır. Şu sebeple buraya alınmıştır ki: Kendisine dualar edilip Fatiha okunmasına vesile ola.. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın.

***

BİRİNCİSİ :

Kulların en küçüğü Muhammed Sadık, arzuhal makamının pek şerefli katına sunar:

Bu tarafların hal ve vaziyetleri; üstün teveccühler bereketi ile, maddi ve manevî dirlik düzenlik içindedir.

Bir müddetten beri, Hazret'in hizmetinden yana, gönül dağınık ve perişandı. Bu hal üzere iken, Meyan Bedreddin çıkageldi. Arzuhalden gün yazılıyordu. Kemal-i afiyetinizin haberini ulaştırdı. Hududsuz ferah, sonsuz sürür getirdi.

Bunun için. Allah'a çok çok hamd olsun..

***

Ey Önderim,

Hafız Bahaeddin, (ramazan ayının) on üçüncü gecesinde Kur'an-ı Kerim'i hatmeyledi. On dördüncü gecede Hafız Musa başladı. Her gece beş cüz beş cüz okumak sureti ile, on dokuzuncu gecede hatmedecek.. Hazret'in selâmeti için, ramazan-ı şerifin son on gününde ise.. Hafız Bahaeddin'in hatmeylemesi takarrür etti.

Bir ara, teravihte Hafız Kur'an okuyordu; nuraniyeti çok bir makam zuhur etti. Sanki o: Hakikat-ı Kur'aniye makamı idi. Her nekadar böyle iddiaya cür'et yoksa da durum bu idi..

Sonra malum oldu ki: Hakikat-ı Muhammediye bu makamın icmalidir. Sanki o, büyük bir ummandır: bir testiye dolmuş. Bu görülen dahi onun tafsili olmuş. O makamın sahibine salât ve selâm olsun.

Enbiyanın pek çoğuna ve kâmil evliyaya, istidadları kadar bu makamdan bir parça nasip vardır. Bu makamın tamam nasibi, Resulûllah efendimizin gayrına olmuş mudur? bilinmiyor. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

Bu Hakir dahi, ondan bir parça nasib aldı. Allah-ü Taâlâ üstün teveccüh bereketi ile ondan bizlere kemâl üzere nasib ihsan eylesin.

Şu ana kadar, bu makam tam vuzuha kavuşmadı.

Kalan, haller dirlik düzenlik üzeredir.

Bu ayda çokça bereketlerin husulü anlaşılıyor.

***

Kardeşim Muhammed Said'in durumu iyidir. Vakitleri gönül birliğine, zikre sarf edilmektedir.

Belde halkı dahi, tam bir zevk içinde huzura varmaktadırlar.

***

Bu Fakir, şu ana kadar Kur'an-ı Kerim'in dört cüzünden biraz fazlasını ezberledi. Bayram gününe kadar tahminen beş cüzü ezberler.

Arz-ı ubudiyetler..

***

İKİNCİSİ:

Kulların en küçüğü Muhammed Sadık arz makamının zirvesine sunar:

Bu taraftakilerin hal ve vaziyetleri şükürler olsun iyidir. Asıl matlub ve maksud olan: Yüce Hazret'in bütün hizmetçileri ve arkadaşları ile hayır üzere olmasıdır.

***

İsmail ile gönderilen baştacı mübarek mektubun okunması ile gönül ferahlığı hâsıl oldu.

Sübhan Allah, Hazret-i önder'in şefkat gölgelerini bütün Ehl-i İslâm'a şamil eylesin. Ve onu, Resulûllah ve onun pek değerli âli hürmetine baki eylesin. Ona ve âlinin tümüne salât ve selâm..

***

Ey Önderim,

Bed hallerimden neyi yazayım ki?.

Bed amellerin suduruna hasret ve nedametten başka bir şeyim yok.. Bir de, geçmişteki ve halihazır hallerin zay edilmesine olan pişmanlık ve nedamet var..

Asıl temenni edilen: Yüce Hakkın rızası hilâfına bir an ve lahza geçmemesidir. Bu ise., ancak üstün hizmet kapmızdaki hizmetkârların yardımı ve onların elimden tutması ile müyesser olacaktır.

Bir mısra:

Ne zorluk var o işteki büyükler onunladır.

***

Allah'a hamd olsun. Şu manada ki: Emrettiğiniz yolda şu ana kadar istikamet vardır. Mübarek teveccüh bereketi ile, ona şimdiye kadar bir fütur gelmedi. Bu manadan olarak, gün gün terakki ve yükselme ümid ediyoruz.

Sabah ve Öğleden sonra: (Arapça aslında ikindi yoktur, Müstakimzadenin tercümesinde vardır.) Sohbet toplantısı yapılmaktadır. Hafız Bahaeddin ise, gidip gelme işlerinden boş kalıp fırsat buldukça Kur'an okumakla meşgul oluyor.

***

Fakir'e bazan kabz, bazan da bast hali geliyor. Kabz, bast, teveccüh, sükûn ve diğer haller yalnız bedene taalluk etmektedir. Başkasına ve altı letaife geçip teveccüh etmemekte ve gafil de olmamaktadır. Şayet bir teveccühü olursa, o dahi huzurî ilim misali bir teveccüh olmaktadır.

Teveccühü, zevki ve benzerlerini zılâle dahil görmekteyim; onu aşmış bulamıyorum.

Letaif, önceleri bedenle ihtilat halinde idi. Basiret nazarında bedenden başka anlaşılan bir şey yoktu. Nitekim bunu, süruru bol huzurda arz etmiştim. Amma şu anda, onu bedenden ayrılmış görmekteyim. Bu makamı dahi, beka makamı olarak görmekteyim. Bekadan sonra dahi, fenaya benzer bir hal, letaife arız oldu. Bundan da anlaşıldı ki: Bekadan sonra gelen bu fena olmadan iş tamam olmuyor.

Şu andaki halime gelince., birkaç gündür ki kabz halindeyim. Sürür muamelesi pek az.. Bundan sonra, neyin zuhur edeceğini gözetmekteyim?. Şu ana kadar âleme teveccüh hiç hâsıl olmadı.

Halleri arz etmek zarurî olduğundan, bu kelimeleri yazmak cesaretinde bulunurduk..

***

Ey Önderim,

Allah'ın dilediği kadar, Hazret'i hemen hergün rüyada görmekteyim.

***

Bundan daha fazla ne yazayım?. Bundan daha ziyade yazmak, zorlamanın resmidir.

Selâm ve arz-ı ubudiyetler..

***

ÜÇÜNCÜSÜ:

Kulların en küçüğü Muhammed Sadık, üstün arz makamına sunar:

Bu Hakir, bir müddetten beri kabz halinde mağmum idi; işin sonunda ilâhî yardım geldi.. Bu dahi, pek üstün teveccühle meydana gelip büyük bir ferahlık hâsıl oldu.

Bu bast halinde malum oldu ki: Zikir ve teveccüh, bu şahıs tarafından yapılsa da yapılmasa da aynı.. Şu anda her şey, o Yüce Mukaddes zat canibinden gelmektedir. Nefsimde ise.. Yüce Zat canibinden gelen varidatı kabul etmekten başka bir kabiliyet görmüyorum. Tıpkı bir aynaya benziyor.. Onun üzerine güneş doğuyor. Bu doğuş, bedende, letaifte bulunan zulmeti ve sıkıntıyı yakıp geçiriyor. Bu halden dahi ona nasıl uygun ise., öyle bir nur ve bereket hâsıl oluyor.

Sine açıldı: kalb gemledi. Beden öyle zıyalı bir hal aldı ki: Ruhun ve sırrın daha önce bulundukları halden daha latif bir duruma geldi.

En büyük tecelliyi, letaif arasından kalbe olur gördüm. Kalbe nazar ettiğimde zahir oldu ki: Kalbde, bir başka kalb var. Tecelli dahi onadır. Bu kalbin dahi kalbine nazar ettiğim zaman, zuhur etti ki: Bunda dahi bir başka kalb var..-Bu durum, böylece sonsuzluğa kadar uzadı.. Kendisinde bir başka kalb olmayan, hiç bir kalb-i basit zuhur etmedi. Lâkin, tevehhüm ediliyor ki: İş bir kalb-i basitte nihayet buluyor. Halbuki durum öyle değil..

Bu hallere nisbetle eski haller, sırf tekellüfattan ibarettir. Bu makamın da ismi hatırıma geldi; ama edep dışı hareketten sakınarak yazmadım.

Ey Önderim

Bütün bunlar bir eserdir ki: Pek temiz teveccüh eserlerinden seyredip geliver..

Bir şiir:

Olsa dahi tenimin kıl biten her yerine:

Dil, güçsüzüm şükr'için binde bir nimetine..

***

Temenni edilen, Hazret'in selâmetidir.

***

Hazret'in hizmetinde bulunanlar arasına katılma temennimi nasıl yazayım ki?. Hem nasıl şerh edeyim, nasıl tasvir edeyim şunu ki: Gece gündüz, hatta her an beklemekteyim; hangi mes'ud vakitte ve hangi saadet dolu anda bu yüksek matlup, bu bulunmaz gayeye erme durumu hâsıl olacak?. Benim için, bundan başka bir temenni yoktur.

Sübhan Allah en güzel şekilde ve en uygun yoldan bu büyük devleti müyesser eylesin.. Resulûllah ve onun pek değerli âli hürmetine.. Ona ve âline salatların en tamamı, hem de ekmeli olsun..

Arz-ı ubudiyetler..

***

Musannifin Önsözü

YAR MUHAMMED BEDAHŞÎ TALİKANÎ

***

ÖNSÖZ

Not: Bu yazı MÜBAREK MEKTUPLAR'ı derleyen zat tarafından yazılmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Allah'a hamd olsun: Tüm halkının, zatına hamd edişinin kat katı kadar.. Nasıl sevip razı oluyorsa öyle..

Salât ve selâm: Âlemlere rahmet olarak gönderdiği zata.. Hem de: Ananlar, kendisini andığı, anmaktan gafil olanların gaflete daldığı süre.. Amma, onun şanına nasıl lâyık ise öyle..

Keza bu nasipten, onun iyilik ehli pek muttaki âline ve ashabına da..

***

Sonra..

Burada başlayacağımız kısım, MEKTUBAT-I KUDSÎYE'nin BİRİNCİ CİLDİ'dir. Malum olduğu üzere bu MEKTUBAT şu zata aittir: Gavs'ül-Muhakkikin Kutb'ül-Ârifin Bürhan'ül-Velâyet'il-Muhammediyye Hüccet'üş-Şeriat'il-Mustafaviyye Şeyh'ül-İslâm Vel-Müslimin Şeyhüna ve İmamüna ŞEYH AHMED FARUKI NAKŞİBENDİ..

Allah-ü Taâlâ ona selâmlar eylesin.. Var eylesin..

Bu BİRİNCİ CÎLD'i derleyen zatın künyesi şudur: YAR MUHAMMED BEDAHŞÎ TALİKANÎ.. Sermayesi gayet kıt; bu mübarek eşiğin toprağında pek az oturan biridir.[1]

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ı yazı bağı ile sıraladı. Şunun için ki: Yüce Hak taliplerine faydalar ulaşsın.

Başarı dileği ve korunma ümidi Allah-ü Taâlâ'dandır..

***

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR, Resulûllah S.A. efendimizin sünnetine tabi olma nurundan iktibas edilmiştir.

Siret-i Mustafaviye'ye uyma ağacından uzanan dallardan toplanmıştır.

Adab-ı Nebeviye'nin faydalı sofralarından gelenlerdir.

[1] Bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ı derleyen zat, tevazu kabilinden böyle diyor.

GİRİŞ ve ÖNSÖZ

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ın mevzuları genellikle şöyledir:

a) Bu düşük dünyanın zemmi..

b) Âhirette yararlı olacak şeylere ve âhiretin yüksek derecelerine erme babında teşvik.. Ve bunları sevdirmek..

c) Pek değerli vaaz ve nasihatlar.. Bunların ihlâsla kabulünü beyan..

d) Şeriat-ı Mustafaviye hükümlerini yerine getirmeye teşvik..

GİRİŞ

Allah'a hamd olsun..

Öyle yüce tek zattır ki: Akıllar, zatının künhünü idrâkten yana acizdir. Hak erlerinin fehimleri, sıfatlarına karşı marifet babında şaşkındır.

O Yüce Allah: Bu âlemi bedii bir şekilde yarattı. Hayret veren işlerini san'at tecelligâhlarında cevelân ettirdi.

İnsan nev'ini yarattı; kâinatında ne varsa, hepsini onun özüne tevdi etti. Onu, şereflendirdi; hilâfeti ile kereme, şerefe nail eyledi; sair halkına nazaran faziletli kıldı. Kalanları, insan nev'inin necatına, ihtiyaçlarının yerine gelmesine, derecelerinin yükselmesine, gayelerine ermeye, yakınlığı evcine çıkmalarına basamak eyledi.

***

Sunulan inciler misali salâtlar, cevherler misali selâmlar, eşsiz saygılar; mahlukatı arasında en şerefli, mevcudatı arasında en keremli, zuhur yerlerinin en tam mazharı efendimiz sultanımız Muhammed'e.. Şöyle ki:

İki cihanın yaratılmasından murad odur. Yüce Hakkın feyizlerinin dağılması, bereketlerinin yayılması gayesinde bir sebebdir.

Keza onun âline de.. Onunla sohbet nimetine, sair kemalât ihsanına nail olan ashabına da..

Keza, ümmetinden tüm evliya kullarına da..

İşbu velî zatlar, bütün güçleri ile, onun getirdiği İslâm dinini yaşatmaya, sünnetine tabi olmaya, tüm hallerinde onu izlemeye çalıştılar.

Anlatılan manadan ötürüdür ki, Allah-ü Taâlâ, o velî kullara nimet sofralarını mubah eyledi; ihsan cinsi lütuflarını onlara giydirdi; içlerini ve dışlarını onun pek güzel huyları ile süsledi.

Yüce Allah, yayılan nurlarla onların kalblerini nurlandırdı. Özlerini hikmet hakikatları, sırların cevherleri ile doldurdu. Basiret gözlerini inayet ve ibretli bakışlarla sürmeledi. İrfan duygularının da ötesinde; bir marifet kokusunu onlara aldırdı. Kalb gıdalarını onlara nasib eyledi. Saklı sırlarını anlamaları babında, onlara ilimden yana nasib verdi.

***

Sonra..

Bu kitap, pek güzel dizilmiş incilerdir ki, MEKTUBAT-I ŞERİFE —MÜBAREK MEKTUPLAR— sedefinde görülmektedir.

Bu MEKTUPLAR, şu zatın eseridir: İMAM-I RABBANİ[2] Gavs-ü Samedanî Kutb-u Sübhanî Arif-i Rahmani..

---

[2] İMAM-I RABBANİ: İsmi bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ın sahibi zatın şerefli künyesidir. Eserin pek çok yerinde, bu künye ile kendisini daima anacağız. Yüce Allah sırrının kudsiyetini artırsın..

İşbu zat: İrşad dairesinin noktasıdır. Ebdal ve evtadın, kendisine koşuştuğu zattır. Kâmil fertlerin önderidir. İlâhî sırlara vâkıftır. Kur'ân'ın müteşabih âyetlerinin mana kapılarını aralamıştır. Muhammedi meşrebe has olan velayetin açık burhanıdır. İsmi, Resullerin Efendisine has bir ismin benzeridir. Resullerin efendisine has olan o ismi de, İsa Mesih müjdelemiştir.

Salât selâm ve tahiyyat, peygamberimize ve ona..

Sonra bu zat: Efendimiz, sahibimiz, Kadim Kerim Ehad Ebedî zata vesilemizdir.

Esas ismi şudur: ŞEYH AHMED b. ŞEYH ABDÜLAHAD SERHENDÎ..

Nesebi şudur: FARUKÎ..

Meşrebi: NAKŞİBENDÎ..

Mezhebi: HANEFİ.

Uzaklarda ve yakınlarda meşhur lakabı şudur: MÜCEDDİD-İ ELF-İ SANİ..

Allah-ü Taâlâ, sırrının kudsiyetini artırsın; ruhunu rahmetine gark eylesin; kabrini nurla doldursun. Bizlere dahi, onun feyzini ve bereketini yağdırsın; bütün makamlarından, bizlere bol nasibler versin.

Kulların en şereflisi ve onun şanlı yakınlan hürmetine.. Amin!.

***

Bu paha biçilmez cevherler, İMAM-I RABBANİ Hz. nin keşif ve malumat dalgalarından sudur etmiştir: Zaman zaman mektupla hüccet taleb edildikçe..

Tüm yaşadığı süre.. Kemale ermeye başladığı anlardan; taa, vefatına kadar..

Haliyle bu MÜBAREK MEKTUPLAR, kendisine yazıp soranların istidadına, gayb âleminden kendisine gelen zuhurata göre olmuştur.

***

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ın mevzuları genellikle şöyledir:

a) Bu düşük dünyanın zemmi..

b) Âhirette yararlı olacak şeylere ve âhiretin yüksek derecelerine erme babında teşvik.. Ve, bunları sevdirmek..

c) Pek değerli vaaz ve nasihatlar.. Bunların ihlâsla kabulünü beyan..

d) Şeriat-ı Mustafaviye hükümlerini yerine getirmeye teşvik..

Bunların pek çoğu, Şeriat-ı Muhammediye'nin sırlarını beyan; onun hakikatına ermeyi, Tarikat-ı Nakşıbendiye-i Ahmediye'nin müşkil yanlarını çözüp inceliklerini keşfedip anlatmaktadır.

***

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR, Resulûllah S.A. efendimizin sünnetine tabi olma nurundan iktibas edilmiştir. Siret-i Mustafaviye'ye uyma ağacından uzanan dallardan toplanmıştır. Adabı Nebeviye'nin faydalı sofralarından gelenlerdir.

Ve.. Resulûllah S.A. efendimizin şu hadisi şerifinin doğrultusunda gelmiştir:

— «İlmin öylesi vardır ki, gizli hazine gibi durur. Onu, ancak Yüce Allah'a karşı irfan (veya ilini) sahibi olanlar bilir. Onlar, bu ilmi söyledikleri (tekellüm edip dile getirdikleri) zaman, yalnız Allah'a karşı gurura dalan kimseler inkâr ederler.»

Resulûllah S.A. Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde ise, şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, bildiği ile amel ederse, Yüce Allah, onu bilmediğini bilmeğe varis kılar.»

Yani: Hiç kimseden bir şey öğrenmeden ve kitaptan bir şey almadan.. Sırf o manada, Alim Hakim Vehhâb zat tarafından bir kapının açılması ile olur.

İşbu ilim, Veraset-i Muhammediye'dir. Efendimiz Muhammed'in S.A. batını halinden gelir ki: Veli kullar ona varis olurlar. Ama, ilham dayanakları, tam keşfe dayanan nakiller, kalbin safiyeti, Allah ile muamelenin doğruluğu ile olur; başka türlü olmaz. Anlatılan hali taşıyanlardan başkasına da olmaz.

Üstte anlatılanlar, Kastalâni'nin Mevahib-i Ledünniye'sinde ve onun dışında kalan bazı hadîs kitaplarında vardır.

Resulûllah S.A. efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

— «Rabbim bana sual sordu; cevap vermeye gücüm yetmedi. Şekilsiz ve sınırsız olarak, kudret elini iki omuzum arasına koydu; onun serinliğini duydum, işte o zaman, beni evvellerin ve âhirlerin ilmine varis kıldı. Bu arada, bana çeşitli ilimleri talim eyledi.

Bir ilim için, saklanması babında benden and aldı; zira o: Öyle bir ilimdir ki, benden başkası onu taşımaya güç yetiremez.

Bir ilim için dahi, beni muhayyer kıldı.

Bana Kur'an öğretti; Cebrail, onu benimle müzakere eder.

Bir başka ilmin ise., avama ve havasa tebliğine beni memur eyledi.

Burada, avama ve havasa tebliği emredilen: Şeriat ve ahkâm ilmidir.

İşbu hadis-i şeriften anlaşılan odur ki: Tebliğ edilen ilmin dışında iki ilim daha var; hatta daha da fazla.. Resulûllah S.A. efendimizin de buyurduğu gibi, onların hepsi haktır.

Saklanması emredilen ilim, peygamberlik ilmidir. Bunu, peygamberden başkası bilemez. Belki de, Resulûllah S.A. efendimizden başkası güç yetiremez.

Muhayyer kılınan ilim ise.. velayet ilmidir. Bu ilim: Şeriatın batını, hakikati, gizli saklı sırlarıdır. Resulûllah S.A. efendimiz, bunları sır olarak, has ashabına anlattı. Münafıkların isimlerini, Huzeyfe'ye r.a. anlattığı gibi.. Bunları Öğrenen sahabeler dahi; ancak has arkadaşlarına anlattılar. İş, bu sırayı takip edip gitti.

Şundan ki: Bu sırlar ancak doğru haller, sağlam itikatla hâsıl olur. İhlâsa, halis niyete, zikre fikre devam edip Yüce Hak'ta huzur bulmakla elde edilir.

Muhakkikler Hatimi Ârif-i Billah Şeyh Abdülgani Nabülüsî üstteki manaları anlattı.

Buhari'nin Sahih'inde geçtiğine göre, Ebu Hüreyre r.a. şöyle anlattı:

— Resulûllah'tan S.A. iki dolu kab aldım; onların birini dağıttım. Diğerini dağıtacak olsam, bu boğazı koparırlar.

Yani: Sözümle işaret edilen pâk şeriat sırlarını, mana hakikatlerini anlamadıkları için küfrüme hükmedip beni öldürürler.

Bu anlatılan durum, İmam Hüccet'ül-İslâm Ebu Hamid Gazalî'nin başına geldi. Dinî muamelelerin bazısındaki sırları açığa çıkardığı için; dinden çıkmak ve zındıklık iftirası attılar.

Hâsılı: Anlatılan manadaki işler, taa, Allah-ü Taâlâ'nın izni ile zuhur vakti gelinceye kadar ehli olmayanlardan saklamak gerekir. Zira, işler vakitlere bağlıdır. Bu manadaki bir şiir şöyledir:

İnsanın halleri, hallerin fırsatı var; Zamanın vakitleri, vaktin yeniliği var..

Resulûllah S.A. efendimiz, Buharı ve Müslim'in rivayetine göre; Hz. Âişe'ye r.a. şöyle buyurdu:

— «Ya Aişe, eğer kavmin zamanı yeniden şirke sokmayacak olsaydı: bu Kabe'yi yıkar, yere yapışık (kopmaz) yapardım. Biri şaka, biri garba olmak üzere ona iki kapı açardım. Hacerden altı zira artırırdım. Kureyş, Kabe'yi bina ettiği zaman, küçülttü.

Onu, yeniden bina etmek hevesi kavminde peydah olduğu zaman; hallerine bırak. Terk ettikleri şeyden dolayı halini görüyorum»

Bu hadis-i şerifin devamı vardır; ancak, buraya bu kadarı alınmıştır.

Hele Resulûllah S.A. efendimizin emrine bir bak. Meşru bir işi, fitne tehlikesinden dolayı nasıl bıraktırıyor..

Fitneye düşmemek için, bu anlattığından başka vakitlerdi; benzeri fiiller için de cevaz veriyor.

Yukarıda anlatılan manaya bakılarak; sonradan gelen bilginlerin; sırlara dair ilimleri, telif ve tasnif ettikleri eserlerle yaymışlardır. Öncekilerin saklamalarına rağmen, bunlar anlatılan şekilde yaymalardır. Sebebi: Sadece ehli anlasın; başkaları değil.

Bu zatların, anlatılanın dışında, başka maksatları da vardır; bunların bazısı bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ın içinde görülebilir.

Bunların kıssaları çoktur; şerhi anlatılsa uzun olur.

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR çoğalıp yayıldı; yeryüzünün her yanına dağıldı. Bunun üzerine, işaret ve emir gereğince. İMAM-I RABBANİ Hz.nin ileri gelen arkadaşlarından üç kişi biraraya geldi. O MÜBAREK MEKTUPLAR'ı üç ciltte topladılar; zaman dolabına koydular. Bunlar olduğu hal üzere, Farisi ibareli yazılı sekli ile uzun süre kaldı.

Farsça bilenler, onun inci ellerinden pek temiz bir şekilde içip kanıyordu. Eşsiz dizili incilerini taç yapıp süsleniyorlardı. Onun şifalı nebatlarından, illetli hasta düşenler tedavi oluyordu.

Ancak, dilleri ona yabancı olanlar: bir türlü onu anlama yolunu bulamıyorlardı. Ona varmak yolunda, hiç delile sahip değillerdi. İsterse, ağlayıp sızlasınlar.

Nice zaman, şevk heyecanları sürüp gitti. Onun kapısı, âşıklara hep kapalı kaldı. Farisî ibareler içinde, senelerce bekledi. Ona ulaşmak o kadar zorlaştı ki: Kadisiye muharebesinin zorluğunu da geçti.

Bu esere, çokça müştak olanların talebini gördüm. Onun sınır bölgesinde dönen âşıklara baktım. Onun üstün nefesi önünde sar'ah düşüp kalanları da seyrettim.

Sonra..

Meydanı, bu makamın süvarilerinden yana boş buldum. Zaman dahi geçip gidiyordu. Bu MÜBAREK MEKTUPLAR ise., kapalı halinde idi.

İşte, bu sıralarda, gönlüme bir şeyler düştü: Onun durgun Farisî denizi sınırındaki iki kimsenin arasını bulayım. Arap yarımadasındaki engelleri, yüksek dağları aşırtayım. Çünkü, o dille aramda, küçük yaştan bir ülfet vardı. Şu anda dahi ömür otuzunu buldu.

Hal böyle iken çekmiyordum. Zira gücüm yeterli değildi; Arabî ilimlerde sermayem kıttı. Ebedî fenlere pek muttali değildim. Halim böyle iken, anlatılan üstün ise girişmekten yana kendimi ayıpladım. Hem de şiddetle.. Kendi kendime şöyle dedim:

— Bu üstün iş senin için nasıl mümkün olur?. Ne ordularda yerin var, ne yolculardа.. Seninle o dil arasında bir marifet var; ama, nerede sende tabir halâveti?. Sen bu uğura nail olmak için Arab olaraktan da doğmamışsın.. Ne Kûfe'de ne de Bağdad'da yaşadın. Hali böyle olan kimseler, hadiselerin elinde oyuncak olur. Yalnızlıkların sonsuzlarında kaybolup gider. Böylelerinin vatanlarında baykuşlar ve kargalar öterler. Kendileri dahi sönüp gitmeye mahkûm olurlar. Bakiyelerini de, düşüklük ve zül bulutları kaplar. Yüklerini, kapanan ve sönen zaviyelerine taşırlar. Onların çadırlarına gelen herkes boşuna dolaşıp durur. Kiliselerin rahibi kıyam edip şöyle der:

Senin bulmaya geldiğin o göçebeler; Dün buradaydılar, ama göçüp gittiler.

Bunun üzerine, onların kalıntılarına başını vurdu; ağlaya ağlaya şu şiiri söyleyerek yola koyuldu:

Kureyşin. Beytini haccetmek şöyle dursun;

Dıştan rükne de dönmediler yemin olsun.

Çadırını görse gözüm bir kabilenin;

Dostlarım ağlar, acısından yokluğunun.

Çadırlar, onların çadırlarına benzer;

Gördüğüm yerli kadınlar nasıl denk olsun.

Aradan bir süre geçti. Bir işaret vuku buldu; başta hatıra gelen mana tazelendi. Hem de işareti, lütuf ve beşaret çeşitlerini Özünde toplayan zattan..

Bunun üzerine, Yüce Allah'a istiharede bulundum. Bu istiharemi bir kaç kere tekrarladım. Sonunda kasd ettiğim iş manasında içime bir ferahlık geldi. Bunun üzerine bildim ki: Allah-ü Taâlâ bir şeyi murad ederse., o şey olur; murad ettiği şekilde de meydana gelir. Ancak, aradan zamanın geçmesi de, muradın zuhuru şartları arasında sayılır.

Bu olanlardan sonra, arzulanan işin yapılacağı şehre doğru yola çıktım. Allah-ü Taâlâ'dan dileğim şuydu: Bu MÜBAREK MEKTUPLAR'ı toplayan zatların zevklerinde, meşreplerinde lütufları ile, dördüncü kıtmirleri olayım.[3]

Tercüme işinde, ikinci meslek olan nakil yoluna girdim. Yani: Manaların (mefhum) yanını tuttum. Ama pek güzel bir şekilde.. Ancak, birinci yolu da bırakmadım. Yani: Mümkün olduğu kadar, lâfız yanına riayet ettim. Zira böylesi, şüpheden uzaktır; Allah'a hamd olsun.

Bu arada bazı lafızlar getirdim; isterse nakilde onların gelmesi gerekmesin. Meselâ: Zamirin açıktan anlatılması, mücmel manaları tafsil; cem sığası ile geleni müfrede tebdil; müfred sığası ile geleni de ceme tebdil: gıyaba hitabı açığa yapmak; tekellüm sığasını değiştirmek.. Ayrıca anlatılanın aksini yapmak..

Ve., bunların benzerleri..

Bütün bunlar, benim tutuğum mesleğin levazımı arasında sayılır. Her iki dilin birbirine yabancılığı, iki ıstılahın ara açıklığı anlatılan durumları iktiza eder. Ama, eserde yapıldığı anlatılan bu şeylerden pek az bulabilirsin; o da başka bir yolunu bulamadığım için yapılmıştır. Kaldı ki, bu yapılanlar da aynı kandilden alınan ışıklı nurlardır. Şüpheli durumları yıkmak, vesveseleri atmak için gerekenler yapılmıştır. Tahmin ve kıyas yollu atılan bir şey yoktur.

Bu MÜBAREK MEKTUPLAR içinde tekrarlar olsa dahi, hepsini anlatma yolunu tercih ettim: en salim en faydalı yol budur.

***

Bu eseri görüp okuyanlar arasındaki insaf ehlinden, adaletten uzak olmayan kimselerden dilek şudur: Yanılmalar görülürse., geçeler. Açık hatalı bir yeri varsa., düzelteler..

Yüce Allah, manası tashih edilmekten yana mukaddestir; ama lafzı daha güzel olması için, tashih edilebilir.

Anlatılan manada bir şiir şöyledir:

O kimdir ki. seciyeleri hepten rıza sayılır;

O kimseye okça yeter, ayıplan sayılır.

Ayıplama dilini açmak, töhmet okunu atmak işinde acele etmek yerinde olmaz. Zira, insanların ayıpları ile uğraşmak, sefillerin âdeti ve rezillerin yoludur.

Bu manada bir şiir:

Nice ayıplayıcı vardır, sözce doğru;

Ama sakim bir anlayıştır çıkış yolu.

---

[3] Bu MÜBAREK MEKTUPLARİ biraraya getiren üç zata işaret ediyor; onların dördüncüsü olmayı diliyor.

Bilhassa, bu ayıplamalar, büyük zatlara giderse, çok dikkat ister. Onlara karşı kötü zan beslemekten hazer edilmelidir. Onların okları isabetlidir. Onların etleri zehirlidir. Onlara sataşanlar uğursuzdur. Onları öldürenler, hayat bulamaz; onları yere atanlar, kalkamaz.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Karanlık içi karanlıktasın, gayemden uzak; Halbuki sen onu düz ovada sandın, zanna bakî.

Bir şeye karşı iyi kanaat sahibi isen, faydalanırsın; sana mübarek olsun. Aksi halde, o şeyi şüphen geçinceye kadar bırak.. İşi ehline teslim et. Çünkü Yüce Allah'ın size emri: Emanetleri ehline bırakmanıza dairdir.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Gücünün yetmediği şeyi bırak da gel;

Gücünün yettiği şeye doğruca yönel.

Şundan ki: Her meydanın kendine göre erleri vardır; her erin de kendine has halleri ve sözleri vardır.

— Kılıç kullananındır.

Deyiminden gelen darb-ı meseli meşhurdur. Şu şiiri söyleyene Allah hayırlar ihsan eylesin:

Kalbsizcesine şarkı dinleyen neylesin;

Zevk olmazsa şarkıcıyı levm eylemesin.

Sana vaaz olarak Şeyh Abdülgani Nabülüsî Hz. nin aşağıdaki öğütleri yeter; onları dinlemelisin. Allah-ü Taâlâ, onun ruhunu rahmete erdirsin; kabrini pürnur eylesin. O zat. şöyle demiştir:

— O büyük zatlardan herhangi birine taan etmekten sakın.

Kur'an ve hadisten kendi zannına göre öğrendiğin şeylerle onlara aykırı itikad besleme. Kur'an ve hadis ilmini, onlar senden daha iyi bilirler. Kur'an ve hadis ilmi manaları üzerine onların anlayışı, sen ve benzerlerinden daha ileridir. Yüce Allah'ın ihsan buyurduğu marifet nuru ile onların akılları nurlanmıştır. İhlâsla, yakin hali ile Resulûllah S. A. efendimizin sünnet-i şerifesine karşı ittılaları senden daha fazladırlar. Sana gelince en miskin fakih, şer'î ameller keyfiyetinden bir nasib aldın. Hem de midenin ve diğer edep yerinin şehveti ile meşgul iken.. Bu halinle ferah duyarsın ve sanırsın ki: O sebepten, büyük bilginler sınıfına dahilsin; basiret sahibi, ibret nazarlı zatlarla birsin. Eğer nasihat istiyorsan, sana açılan yolda amel et. Sahih himmet sahibi, senden üstün kimselerin amel yoluna girmeye kalkışma. Şahinin yediğini serçe kuşu yiyebilir mi?. Büyük lokmaları almakta olan şahinle bir olamaz.

Anlatılan manada şu âyet-i kerimeler sarihtir:

— «İnsanların her biri, içeceği kaynağı öğrendi.» (2/60)

— «Sizden her biriniz için, bir şeriat ve bir yol tayin ettik.» (5/48)

Kısa mâna şudur: Her sınıf halkın kendine has acı tatlı içeceği bir mana çeşmesi vardır.

Nabülüsî Hz. nin sözleri, hülâsa olarak, üstte anlatıldı.

Yapılması niyete alınan bu büyük iş, daha da güzel oldu. Şundan sonra ki: Beni bol iyiliklere daldıran, üstün nişanlarını takan zatın kapısında bir süre hizmetim oldu.

İşbu zat: Salikleri irşad, talipleri terbiye edici bir zattı. Vuslat ehlinin önderi, irfan ehlinin zübdesi idi. Haremeyn-i Şerifeyn' in (Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'nin) şeyhi, Makameyn'in imamı idi. Nakşibendî tarikatının özelliğini korurdu; Ahmediye-i Müceddidiye'ye bağlılığını devam ettirdi. Efendimiz, sahibimiz mürşidimiz Yüce Allah'a vesilemiz üstün şeyh seyyid-i şerif: Ebu Abdillah Muhammed Salih b. Abdirrahman Zevavî..

Allahü Taâlâ bu zata umumi fazlı, şamil lütfü ile muamele eylesin..

Amin!.

O ceddi hürmetine ki, Ruh-u Emin kendisine nüzul eylemişti. Şimdi..

Esas niyette olan işe başlamanın vaktidir. Hayrını ve cömertliğini yağdıran zattan yardım taleb ederek başlarım..

***

TAKRİZ

Ahmet SERDAROĞLU

Diyanet işleri Başkanlığı Müfettişi

Tasavvufla ilgilenen ve bu konuda eser verenlerin sayısı bir hayli kabarıktır. Fakat tasavvufu gereği gibi anlayan ve anlatanlar çok azdır. İmam Rabbani bunlardan birisidir. «Mektubât» adlı bu çok değerli eseri İslâmî tasavvufu çok güzel açıklamaktadır.

Açık bir dil ile terceme edilmiş olan bu eseri okumanın çok yararlı olacakında şüphe yoktur.

Bu çok kıymetli eseri dilimize çeviren Muhterem Abdulkadir AKÇİÇEK'e ve temiz bir baskı ile okuyucularımıza sunulmasında hizmeti geçenleri tebrik eder; bu sa'y ü gayretlerinin meşkûr olmasını ve benzeri eserlerle hizmete devam etmelerini Cenâb-ı Hak'tan niyaz ederim.

Her halde tevfik Allah'tandır.

ESERİ TETKİK ve TAKDİM

Ömer KİRAZLI

Hamd ederiz Âlemlerin RABBI'na ki, bizi İSLÂMLIK ve İNSANLIK ni'meti ile perverde kıldı... Nasıl hamd etmiyelim: İzzeti, İslâmlıkta; şerefi insanlıkta bulduk.. Ve böylece mes'ud ve bahtiyar olduk...

***

Mâ'lum, İSLAM:

Hak ve hakikat imanı;

Saadet ve selâmet ilmi;

Ferd, cem'iyyet, hukuk, iktisad nizâmı;

Sıhhat, ahlâk ve san'at düzeni;

Huzur ve beka duygusudur..

***

İNSAN:

Halikın yarattığı en yüksek mahluk;

Ahsen-i takvim sırrına mazhar;

Bütün mevcudat emrine müsahhar;

Hayat, akıl, dil, ilham;

İş, düzen, vücud, imkân;

İlim, fazilet, san'at;

Kendisine bahş olunan mümtaz varlık..

Belli ki milyarlarca mahlûkat ve mevcudat içinde «KÂDİR-İ MUTLAK» in takdiri ile, İSLÂM ve İNSAN oluş, çok büyük bir mazhariyyettir.

Cenâb-ı Hak bir âyetinde:

«Biz, insanı en güzel kıvamda yarattık.» (Tin sûresi: 4) buyuruyor.

İnsan, diğer yaratıklarla mukayese edildiğinde: Cidden cisim, ruh, akıl, ilim, nutuk, fazilet ve san'at sahibi olarak, sayılamıyacak derecede imkânları ile en güzel kıvamda yaratılmış olduğu görülür. (Elmalılı Tefsiri, Tin sûresi)

Diğer bir âyette:

«Biz âdemoğlunu mükerrem kıldık.» (İsrâ sûresi: 70)

Bu mükerremiyyet, âdemoğluna bir durum muvacehesinde ihsan olunmuştur.. O da:

«Sizin en mükerreminiz, ALLAH indinde en muttaki olanınızdır.» (Hucûrat sûresi: 13)

Şimdi: KEREM, EKREM, İTTİKA, ETKA nedir?

Bunları izah edelim. Böylece:

ETKA'dan EKREMİ;

EKREM'den İSLÂMLIĞI,

İSLÂMLIK'dan İNSANLIĞIMIZIN derecesini ta'yin etmiş olalım...

KEREM: ALLAH tarafından bahşolunan, in'âm, ihsan, î'tibar, ikramdır.

EKREM: En ziyâde ikram olunmuş.

İTTİKÂ: İyi sakınmak, tam korunmak, vikayelenmektir.

Hakkın emirlerini lâyıkıyle tutmak, nehiylerinden uzak durmak.

Sünnetullaha uygun hareket etmek. Kevni kanunlara muvafık davranmak, muhalefette bulunmamak. Helâle rağbet etmek, haramdan kaçınmaktır.

ETKA: Mübâleğa ile İttikadır.

İnsanın bütün mevcudiyetiyle Hakka yönelmesi, her an ALLAH ile olmak şuuruna ermesidir.

Bunlara göre, bilgi ve riâyetimizi artırır, kalimiz ve halimizle HAKK'a bağlılığımızın derecesini fehmedersek, İSLÂMLIK ve İNSANLIĞIMIZIN da ne raddede olduğunu ta'yin etmiş oluruz.

(İsrâ sûresi) nin gayesi, bu nükteyi anlatmaktır.

***

İSLÂMİYYET:

İçinde en küçük bir eğrilik, en basit bir ihtilâf, en cüz'î bir boğuşma olmıyan gerçek, ahenkli, mütekâmil bir fikir ve hayırlı İŞ ve TEVHİD manzumesi olarak meydana konmuş bir DİN'dir.

***

İSLÂMİYYET:

İhtilâfa, tefrikaya düşen kuvvetleri birleştirmek ve her türlü meyil ve şevkleri, meşru' olarak meze etmek; zengin, fakir, âlim, cahil, her zümreyi vaziyetlerine göre tatmin etmek; İNSAN, HAYAT ve TABİATIN durumlarına göre haklarını, ilgilerini ve bağlarını temin etmek ve «BİRLİK» leri «DİRLİK» lerini doğuracağını telkin etmek ve bu hakikati cihâna yaymak için gelmiştir.

***

İSLÂMİYYET:

Arz ve semâyı tabiat kanunlarında;

Dünya ve âhireti DİNÎ nizamda;

Ruh ve cesedi İNSANLIK âdabında,

İbâdet ve ameli, hayat düzeninde;

Hukukla ahlâkı, cemiyet kaidelerinde birleştirerek; hepsini «TEK YOL» a getirmek ister.

***

Bu işi bu sulh ve müsâlemeti, ne ferd hesabına, ne cemâat namına; ne de bir neslin veya zümrenin aleyhinde diğer bir neslin veya zümrenin hesabına yapar...

Çünkü, bunlardan herbirinin, HAK ve ADALET üzre riâyete mecbur oldukları durumları vardır.

Ferd, cemiyet, ırk, zümre, fırka, millet, ümmet, nesil ve nesillerin hepsi. YARADILIŞ KANUNU ile kayıtlıdırlar.

Bu kanunun bir tek gayesi vardır: O da nesillerin yani bütün devirlerde İNSAN oğlunun fa'âliyetlerini, hayatın gerçek hedefine yöneltmek; İNSANI, İNSAN-I KÂMİL olarak kâinatın yaratıcısı «ALLAH» a erdirmektir.

Ve böylece İNSAN için gerekli huzur ve bekayı temin etmektir.

***

Bunun lâyıkıyle anlaşıldığı ve tatbik edildiği devirlerde, geceler, gündüze döndü ve İNSANLIK seyr ü sülük, tâlim - terbiye ile ÂDABA girdi; huzur yüzü gördü.

Bugün dünyâ, artık edindiği tecrübeler, çektiği çilelerden dolayı uyanır da çıkmaz sokakları bırakır; HAK DİNİNE girerse yine TEVHİD ve HUZURA erer.

Durum ve gerçek böyle olunca, artık akıl sâhibi İNSANA bu yolda çalışmak bir vazife ve buna ermek bir gaye olur.

İşte bu yol ve gayeyi göstermesi itibariyle insanlara «KUR'ÂN-I KERÎM» ve «HADİS-İ ŞERİF»lerden sonra tavsiye edilecek kitabların başta gelenlerinden biri de şudur:

«İMÂMI RABBANİ MEKTÛBÂTI»

***

İMAMI RABBANİ Ahmed Fârûkî Hazretleri:

Hindistan'ın Serhend beldesinde 971 (M. 1563) yılı aşûra günü doğdu. 63 yıl yaşadı. 1034 (M. 1624)'de vefat etti.

Ulema-i râsihîn, Gavsül-vâsılîn, Efdal-i fudalâ, Kutbül-Aktâb, Âlî Cenâb, Mazhar-ı kerâmât, Câmi-i derecât, İmam-ı tarikat, Muktedâ-i ehl-i hakikat ve.. kümmelinden bir zat idi.

Dedeleri 20 batın sonra Hz. ÖMER'e varır; Allah ondan razı olsun.

***

Muhakkik «İMÂM-I SUYÛTÎ Cem'ul-cevâmî'» adlı kitabında:

—«Benim ümmetim içinde SILA nâmında bir kimse gelecektir. Onun irşad ve şefaati ile nice nice insanlar cennete gireceklerdir.»

Mealindeki sahih hadîs-i şerifi nakleder.

Sofîyye uleması «SILA»[4]; nâmını AHMED FÂRÛKÎ Hz.lerine atfederler.

***

AHMED FÂRÛKÎ Hz. Cenab-ı HAK ve Peygamberimiz S.A. taraflarından bir çok ilham ve imkânlara mâ'nen ve maddeten mazhar olmuşlardır.

Onun zamanında ve Ondan sonra gelen bir çok ulemâ meşâyih ve siyâsiyyûn ondan istifâde ve istifâza eylemişlerdir. Bu gün, el'an Onun himmeti sâri ve feyzi câridir.

Zamanında devrinin hükümdarı, onun duasını ister, fikrini alır, sözünü tutar, muvaffak olurdu.

Üstadı, Nakşibendi hâcegânından MUHAMMED BÂKİ hazretleri:

— AHMED bir güneştir. İki cihan onun feyz ve fazilet nurları ile aydınlanmaktadır, derler.

İMÂM-I RABBANİ Hz.nin şân u şöhreti her tarafı tutmuş; ŞERİAT, TARİKAT, MA'RİFET ve HAKİKATdaki Asr-ı Saadet anlayışı ve anlatışı onun tâbî'lerini çoğaltmış; tefrika ve indî tevilden bunalan ricali uyandırmış; TEVHİD EHLİNE gerekli, KURAN ve HADİS fikriyyâtını telkin buyurmuşlardır.

Ve böylece zamanının ulemâsı, şahı ve gedâsı ona intisâb etmişlerdir.

— MÜCEDDİD..

Diye anılmaya başlamış.. Yedi iklimi birbirine mezceden dirayeti, âlimi, câhili; zengini fakiri uzlaştıran feraseti; çeşitli tarikat ve mezheblerin te'lîfindeki idaresi; hülâsa yüce TEVHİD DÎNİNİN —türlü sebeblerle, dağılmış— sâliklerinin esas usûle göre yetiştirilmesi, BİRLEŞTİRİLMESİ onun vazifelerinden idi...

Maddî, Mânevi imkân ve tevâfuklarla 8 büyük TARİKAT'ın Şeyhi, İmâmı olmuşlar ve herbirinin DERVİŞLERÎNİ durumuna, usûlüne göre irşâd buyurmuşlardır...

---

[4] SILA: Şeriat ile Tarîkatı vasfeden birleştiren demektir.

Mü'minlerin, ehl-i HAK, ehl-i DİN, ehl-i TEVHİD, ve ehl-i SÜNNET olarak birbirlerine yaklaşmaları, kaynaşmaları, birleşmeleri; inandıkları İMANIN ve mensub oldukları İSLÂMIN ve tuttukları YOLUN icabıdır.

Âlemlere rahmet olarak gelen PEYGAMBERİMİZ'in, S.A. iki cihan saadetini sağlayan, DİNÎ bütün İNSANLIĞA ve VARLIĞA gereken değeri vermiş ve icablara göre en hayırlı ve mes'ud düzeni kurmuştur.

İmâm-ı RABBANİ hazretleri de bu yolu tutmuştur.

Tefrikalara yol açan siyâsî, idarî, zümrevî, ırkî ve bölgevî düşünceleri bıraktırmak, bu uğurda öne düşenleri uyandırmak, sulhetmek, ÂLEMÎN huzuru için şart idi.. Hazret de onu yaptı...

İnsanları gönlünden birbirine bağladı: Birliği kurdu: Dirliği sağladı...

***

MEKTÛBAT:

Elimizde tuttuğumuz bu MEKTÛBAT, İmâm-ı RABBANİ hazretlerinin dostlarına yazdığı mektubların Arapçasından, Türkçemize tercüme edilmişleridir.

İnsanlardaki çeşidli isti'dat, kabıliyyet ve durumlara göre:

«Akıllarının alabileceği tarzda konuşunuz!»

Hadîs-i Şerifine uyularak kaleme alınmış ve böylece geniş çapta ÎRŞAD ve fayda sağlamıştır.

Eserin hakikat açısından el'an salâbet ve selâsetini muhafaza ettiği ve bugünün MÜSLÜMANINA ışık tuttuğu için; tam tercümesi, tab'ı ve neşri bekleniyordu.

Faydalı eser seçmekte basiretine hayran olduğumuz muhterem ABDULKÂDİR AKÇİÇEK'in aslına sâdık kalarak ve hiç bir te'vile özenmeden, MEKTÛBAT TERCÜMESİ, gözlerimiz önüne konmuştur. El hamdülillah!..

Her mektubun, mevzuları ve ihtiva ettiği hakikatlar, başında gösterilmekle beraber umulur ki —bundan sonra— bir MÜDAKKIK çıkıp, İLİM, içtimâiyyat, tasavvuf, âdâb, siyâset, ıstılah ve luğat bakımlarından eseri incelesin ve mükemmel bir izah ve FİHRİSTini tertib buyursun!..

Böylece eserin zengin muhtevasına daha çobuk vâkıf olmak ve mevzuları bulmakta büyük bir kolaylık sağlanmış olacaktır.

Bu bir DOKTORA mes'elesi olarak ele alınmalı ve sonra bütün DÜNYA dillerine çevrilmelidir.

Kur'ân-ı Kerim'in anahtarı mesâbesindeki bu kabil eserlere İnsanların büyük ihtiyâcı vardır. Tevfik ALLAH'dandır.

1 NİSAN 1977

001. MEKTUP

MEVZUU :

a) Yüce Allah'ın Zahir ismi ile münasebeti olan hallerin beyanı..

b) Tevhid babında has kısmın zuhuru beyanı..

c) Arşın üstündeki derecelere yükselmenin beyanı..

d) Cennet derecelerinin aşikâr olması..

e) Özellikle bazı velilere ait mertebelerin meydana çıkması..

f) Molla Kasım Ali'nin hali ve diğer müridler..

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır, İmam-ı RABBANİ Hz. nin şeyhi olan bu zatın künyesi şöyledir: Kâmil şeyh, velayet derecelerine vâsıl, nihayeti bidayetine dere eden bu tarikatta yol gösteren Yüce Hakkın hoşnut olduğu bu İslâm Dini uğruna güç sarfeden şeyhimiz İmamımız Muhammed Baki Billah Nakşibendî Ahrarî..

Yüce Allah, onun pek mukaddes sırrının kudsiyetini artırsın. Temennilerinin de üstündeki nimetlere erdirsin..

***

Bu bir arzuhaldir.. Yani; Mektup.. Kulların en küçüğü Ahmed'den, hal anlatılan makamın yüce katına.. Mübarek emir icabı, kendisinden alınan cesaretle çeşitli halleri anlatılmaktadır.

Şöyleki: Bu tarikat edeplerine dair işlere devamım sırasında, Yüce Allah'ın ZÂHİR ismine bir zuhur yeri olma şerefine erdim; hem de tam manası ile, her şeyden ayrı bir manada.. O kadar ki: Bütün eşyada, tek tek bu tecelliyi gördüm, özellikle kadınların kisvesinde.. Hatta ayrı ayrı her yanlarında.. Bu kadınlar zümresine o kadar ram oldum ki: Anlatamam. Bu ram olma işinde çaresiz bir duruma düştüm.

Bu, öyle bir zuhurdur ki, yalnız bu mahalde olmuştur; bir başka mahalde zuhura geldiği olmamıştır. Ne letaif hususiyetleri (insan duygularının özellikleri) arasında, ne acaip muhassenatı (şaşırtıcı işlerin güzellikleri) meyanında gördüm. Zuhur yerlerinin hiç birinde, asla böyle zuhur olmamıştır.

Hâsılı: Su gibi eridim; bu kadınların elinde eriyip aktım. Anlattığım manada bir tecelli her yemekte ve içmekte, her giyim işinde başka başka oluyordu. Lezzetli mükellef bir yemek sofrasında (veya yenen şeyin kendisinde) bulduğum lezzeti, başkasında bulamadım. Bu değişiklikler, tatlı su ile tuzlu beyninde oluyordu: belki de her şeyde.. Her şeyin tadı, başkalarından ayrı olarak, kendi değişik derecelerine göre kemal hususiyetleri arasındaydı. O kadar ki: Bu tecellilerin özelliklerini yazı ile anlatmak mümkün değildir.

Ancak, huzurunuzda bulunmuş olsaydım, bunları belki dille anlatabilirdim. Halbuki ben, bu tecelliler esnasında (Resulüllah S.A. efendimizin son nefesinde dilediği) refik-ı âlâya müştaktım; ondan başka ele iltifat etmedim. O hale mağluptum; başka yana iltifat gücünü kendimde bulamıyordum.

Bu arada şu durum bana malum oldu; Bu tecelli, tenzihe (sırf varlığa) bağlı nisbete münafi değildir. Çünkü, batın bu nisbetle alâkalıdır. Onun, zahire aslâ iltifatı yoktur. Bu tecelli ile teşerrüf eden zahirdir. Ki o: bu nisbetten yana boştur; muattaldır. Hak adına yemin olsun; batını söyle buldum: Göz, başka yana kayma iptilâsına uğramamıştır. O, bütün bilinenlerden ve zuhurlardan uzak durmuştur. Ancak zahir, kesrete ve ikiliğe dönük olduğu için; bu tecelli saadetine ermiştir.

Belli bir zamandan sonra, bu tecelli, gizli saklı yolu tuttu. Hayret ve cehalet nisbeti, olduğu gibi kaldı. O tecelliler, böylece; sanki, daha önce hiç gelmemiş gibi oldular.

***

Üstte anlatılan halin akabinde, has manada bir fena hali arız oldu. Bu dahi, ilmî manada bir taayyün idi. Ama, taayyün avdetinden sonra zuhur edip anlatılan fena halinde tükenen ilmî taayyün.. O zaman dahi, benlik (ENE) zannından yana hiç bir eser kalmadı..

İşbu anlatılan zamanda, İslâmî yollar belli olmaya, görünmeye başladı; zuhurda gizli şirkin yokluk alâmetleri belirdi. Bu alâmetler, amellerde kusuru ve ertelemeyi görmektir. Keza, niyetlere, bozuk hatıralara ve tehlikelere parmak basmaktır.

Yine bu cümleden olmak üzere, kulluk ve izmihlal (benlik davasının silinmesi) emareleri zuhura geldi..

Allah-ü Taâlâ, teveccühünüzün bereketi ile bizleri kulluk makamının hakikatine ulaştırdı. Yine bu teveccühünüzün bereketi ile arştan öteye yükselmeler çokça olmaktadır.

***

Sonra..

Birinci mertebede bir yükselme oldu. Arştan öte makamlara ulaştım. Hali ile bu yükselme, mesafelerin dürülmesi sonucu meydana geldi. Huld cenneti ve altındakiler müşahede edilir oldu. Tam bu anda hatıra geldi:

— Bazı Hak erenlerin makamını göreyim..

Dedim.. O yana teveccüh edince, onların makamlarına göz ilişti. Görmek arzu ettiğim şahısları o yerde gördüm. Hem de: Mekân, mekânet, (yer, yerleşme) zevk ve şevk cihetinden değişik derecelerine göre.

***

Sonra..

İkinci derecede bir yükselme oldu. Böylece: Büyük meşayıhın keremli ehl-i beytin, insanların mürşidi Hulefa-i Raşidin'in makamlarından başka Resulüllah S.A. efendimizin has makamı; sair nebilerin, şanlı resullerin değişik makamları, mele-i âlâ arşın fevkinde görüldü..

Bu arada, bir başka yükselme oldu. Ama arşın üstünde bir yükselme idi. Yer merkezinden arşa varan mesafe mikdarı veya az kısa. Hazret-i Hace Bahaeddin Nakşibend'in makamında nihayet buldu. Allah sırrını takdis eylesin.

Bu son gördüğüm makamın ötesinde veya az ilerisinde sayılı bazı meşayih vardı. Meselâ: Şeyh Maruf-u Kerhî, Şeyh Ebu Said Harraz.. Kalan meşayihten bazılarının makamı onun altında; bazılarının makamı da onunla birdi.

Makamları altta olanlardan, şunlar vardı: Şeyh Alâüddevle Simnanî ve Şeyh Necmedin-i Kübra..

Üst makamda olanlar ise şunlardı: Ehl-i Beyt imamları..

Daha yukarıda Hulefa-i Raşidin'in makamları vardı. Allah onlardan razı olsun..

Sair peygamberlerin makamları, Resulüllah S.A. efendimize has makamın bir yanında; ulvî meleklere ait makam ise., diğer yanında idi..

Resulüllah S.A. efendimize has makamın, bütün makamlara nisbetle bir üstünlüğü ve asaleti vardı. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

işlerin hakikatlerini en iyi bilen Yüce Allah tüm noksan sıfatlardan münezzehtir.

***

Allah'ın inayeti ile, her istediğimde manevî yükselme olmaktadır. Bazı vakitlerdeyse.. istemeden d.e oluyor.. Bu yükselme hallerinde, anlatılan işlerden başka şeyler de müşahede edilir. Bazı yükselmelerdeyse.. değişik izlenimler meydana gelir; onlardan pek çoğu da unutuluyor..

Her ne zaman bazı halleri yazmayı murad etsem; anlatılacağı anda hatıra gelmiyor; böyle bir şey müyesser olmuyor.. Onlar arasında öyle şeyler var ki, görünüşte küçük gibi; ama onun için istiğfar edilmesi gerekli.. Yazmak şöyle dursun.. Onlardan bazıları, bu imlâ esnasında hatırdaydı; ama yazacağım zaman, aklımda kalmadı.. Esasen, bu yazılanlardan fazlasını yazmak da edep dışıdır.

***

Molla Kasım Ali'nin hali pek güzel.. Kendisine istihlâk ve istiğrak (manevî hal) ağır bastı. Tüm cezbe makamlarım geçti; onların üstü makama kadem bastı.

Önceleri, sıfatları asla bağlı görüyordu. Şimdi ise., o sıfatları kendi varlıkları ile, kendisinden uzak görmektedir. Kendi nefsini de "tam manası ile boş görmektedir. O kadar ki: Sıfatların kaim durduğu nuru dahi, kendisine aralıklı görmektedir. Kendisini de, o nurun bir yanında buluyor. Diğer (müridlerin) halleri de, gün gün terakkide devamlıdır. Aziz Allah'ın izni ile, bunları tafsilâtı ile diğer mektuplarda anlatırım.

***

002. MEKTUP

MEVZUU: Yükselişlerin olması ve Yüce Hakkın yardımları ile övünmek..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu kendi şeyhi büyük zat, şey Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Bu bir arzuhaldir. Yani: Mektup.. Kulların en küçüğü AHMED'den[5] hal anlatılan makamın yüce katına..

Ramazan ayına yakın günlerdeydi; Mevlâna Şah Muhammed, istihare emrini tebliğ etti.

Ramazan ayına girmeden, yüce eşiğinize yüz sürme fırsatını bulamadım. Başka yolu da kalmadığından, mübarek ramazan ayının geçmesini bekledim. Zaruret icabı, kendimi teselliye çalıştım.

Yüce Hakkın inayetlerini, büyük makamınıza nasıl arz edeyim ki!. Tevatür halinde, peş peşe arasız gelmektedir. Haliyle bu olanlar, üstün teveccühünüzün bereketi ile olmaktadır.

Bu manada bir şiir:

Ben bir bahçe gibiyim, oraya bahar:

Bulutlarından zülâl yağmurlar yağar.

Bin tane dilim olsa senaya dursam;

Ona infialden başka neyim artar?.

Açıklanan bu husus, bir cür'et ve edebi terke yorulabilir. Övünmek ve böbürlenmek manası da çıkabilir. Şu şiir bu hali anlatır:

Ama şahım yüceltti makamımı yerden;

Onunla ayda, yıldızda ayıldım birden.

***

Ayılma ve beka alâmetlerinin belirmesi, rebiülevvel ayının sonlarına doğru oldu. Şu ana kadar, her süre içinde, has bir beka ile teşerrüf etmekteyim. Şöyleki:

---

[5] AHMED: İMAM-I RABBANİ Hz. nin esas ismidir.

Önce, ben zatî tecelliye almıyorum. Ki bu tecelli Şeyh Muhyiddin'e bağlanır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Daha sonra da, sekir haline geçiriliyor um.

Yükselme ve iniş hallerinde; duyulmamış ilimler, hayrete şayan irfan duygulan hâsıl olmaktadır.

Her mertebede, o mertebe makamının durumuna uygun manada has müşahedeye ve ihsana nail olmaktayım.

***

Ramazan ayının altısındaydı[6] beka ve ihsan şerefine nail oldum. Öyle ki: Onu arza güçlü değilim. Öyle sanıyorum ki: İstidadın sonu, bundan öteye geçemez.

Hale uygun manada vuslat müyesser oldu. Şu anda dahi, cezbe ciheti tam manası ile, tamama erdi. Yüce Allah'ın sonsuz varlığında seyir hali başladı; ki bu durum: Cezbe makamına münasiptir.

***

Her ne zaman ki: Fena hali tam manası ile olur; onun düzenin de kurulu beka tam manası ile kemal bulur.

Her ne zaman ki: Beka tam manası ile kemal bulur; orada ayıklık hali ağır basar.

Her ne zaman ki: Ayıklık hali ağır basar; ilimlerin şeriat-ı garraya uygunluğu daha ileri olur.

Tam manası ile ayıklık hali, peygamberlere has bir durumdur. Bu meyanda onlardan zuhur eden marifet duyguları ise.. şeriat ilimlerinin kendisidir.

Bir de onların beyan ettikleri, akideler vardır ki: Zat ve sıfat üzerinedir.

Bazı marifet hallerinin, dile gelişte, dış manası ile çelişmesi, sekir halinin bakiyesinden olsa gerek..

Bu FAKİR'e[7] feyz yollu gelen irfan duyguları ise., pek çoğu, şeriata dair marifetlerin tafsilinden ibarettir. Bunların beyanı: Keşfe dayalı, zarurî istidlali ilim (inkârı, cehaleti imkânsız bilgi) meydana getirir; toplu manalar, yaygın hale gelir. Yani: İşin detaylarına inilir.

Bunları anlatmaya kalksam, tafsilâtlı şerhi uzar. Kaldı ki ben: Korkuyorum; çekiniyorum, bilhassa işin edep dışı bir yöne kaymasından..[8]

***

003. MEKTUP

MEVZUU: Yarenlerin, belli bir makamda durakladıkları ve bu manada bazı meseleler.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu büyük şeyhine yazmıştır.

***

Arz edilmek istenen durum şudur:

---

[6] ALTISINDAYDI: Farsçasında ve Arapça tercümesinde böyledir. Ancak, daha önce Müstakimzade tarafından yapılan tercümede: — SEKİZİNDEYDİ.. Gibi bir mana var. Nereden alındığını tesbit edemedik.

[7] İMAM-I RABBANİ Hz. kendisini kasd ediyor.

[8] Bu son cümle Farsça aslında şiir olarak gözükmektedir. Arapçasında nesre benzediğinden normal tercümesini verdik.

Burada belli bir süre için kalan ve buranın yerli yarenlerinden her biri, bir makamda tutulup kalmış. Onları bu makamdan çıkarmak ise., pek zor.. Öyle ki: Bu makama münasip yeterli gücü kendimde bulamıyorum.

Allah-ü Taâlâ, üstün teveccühünüzün bereketi ile, bize terakki nasib eylesin..

Yakınlarımdan birri anlatılan makamı geçti; zatî tecellilerin basamaklarına ulaştı. Hali cidden güzel.. Adımlarını bu FAKÎR'in[9] izinde atmaktadır. Aynı şeyi, diğer yarenler için de dilerim.

***

ihvandan bazıları var ki; mukarrebin (Yüce Hakka yakın olanlar) yolu ile hiç bir münasebetleri yoktur. Bunların haline uyan, ebrar (iyi amellere devam) yoludur. Yakin babında elde ettikleri bir şey varsa., o bir ganimettir. En uygunu, kendilerine bu yolu emretmenizdir. Bu manada bir mısra şöyledir:

İşi vardır her insanın kendine mahsus..

Bu söylediğim kimselerin isimlerini tafsilâtı ile yazmaya cesaret edemiyorum. Zira onlar, size gizli değiller..

Bundan daha fazlasını yazmak edep dışıdır.

***

Bu mektubu yazdığım gün, Mir Seyyid Şah Hüseyin kendi halinde meşgulken bir rüya görmüş. Anlattığına göre: Büyük bir kapıya varmış. Kendisine söylenmiş:

— Burası hayret kapısıdır.. Sonrasını şöyle anlattı:

— Kapıdan içeri baktığım zaman, gördüm ki Hazret-i Şeyh içeride.. Sen de onunla berabersin.. Kendimi içeri atmak istedim; bir türlü ayağım varmadı..

***

004. MEKTUP

MEVZUU: a) Mübarek ramazan ayının faziletleri.

b) Hakikat-ı Muhammediye'nin (kabiliyet-i ulâ) beyanı.. Ona ve âline salât, selâm ve saygılar..

c) Kutbiyet makamı, ferdiyet mertebesi..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bundan önceki mektuplar gibi. bunu da büyük şeyhi Bakibillah'a yazmıştır.

***

Hizmette olanların en küçüğünden bir arzuhaldir. (Yani: Mektup..)

Süre hayli uzadı. Bu kapıda hizmet edenlerin hallerine muttali olamadım: Ne feyizlenme, ne de güzel mektuplaşma yolundan..

***

Şimdilik, mübarek ramazan ayının gelmesini bekliyorum. Bu ayın, Kur'an-ı Mecid'le tam bir münasebeti var. Hem de zata bağlı kemalatı ve onun zuhuratı sayılan işlerin tümünü özünde toplamak

sureti ile..

[9] FAKİR: Lâfzı ile İMAM-I RABBANÎ Hz. kendisini kasd ediyor.

Kaldı ki o, asalet dairesine dahildir. Öyleki: Asla, onun üzerine gölge düşmemiştir. KABİLÎYET-İ ULÂ, onun uzayan gölgesidir. Bu manada gelen âyet-i kerime meâlen şöyledir:

— «Ramazan ayı öyle bir aydır ki; Kur'an, o ay içinde indirildi.» (2/185)

İşbu âyet-i kerime, sözün doğruluğuna delildir.

Anlatılan mana ile bağlılık kurulunca; işbu ramazan ayının, cümle hayırları ve bereketleri özünde topladığı anlaşılır.

Bütün sene boyunca gelen cümle hayırlar ve bereketler; bu ayın, bereketleri denizinden bir damladır. Ama, kime olursa olsun; hangi yönden gelirse gelsin.. Bu ayın kadri o kadar yücedir ki: Sonu yoktur.

Bu ay içinde olan birlik ve beraberlik, yıl boyu sürecek birlik ve beraberliğe sebeptir. Aynı şekilde, bu ay içindeki ayrılık, yıl boyu sürecek ayrılığa sebeb olur.

Saadetler olsun o kimseye ki: Ramazan ayı, kendisinden razı olarak ayrılır. Yazıklar olsun o kimseye ki: Ramazan ayı, kendisine dargın gider. Dolayısı ile, bereketleri elde etmeye bir vasıta sayarak.

Ramazan ayı ile, Kur'an-ı Kerim hatmini biraraya getiren kimse için ümid edilir ki: Onun bereketlerinden mahrum kalmaya; hayırlara kavuşmasına engel olmaya..

Bu aya mahsus olan bereketler, başkalarına benzemez. Bu ayın gecelerindeki hayırlar da, başkaları ile kıyaslanamaz.

Akşamlan, iftarda acele etmenin; sahurlardaysa, ağır davranmanın hikmeti ve sırrı bu olsa gerek. Böyle olur ki: Gecenin ve gündüzün tüm cüzlerindeki imtiyaza ermek hâsıl ola..

Yukarıda:

— KABİLİYET-İ ULÂ..

Şeklinde bir cümle anlatıldı. İşte, Hakikat-i Muhammediye, bundan ibarettir. Bu Hakikat-ı Muhammediye'nin zuhur yerine salât selâm ve saygılar..

İşbu KABİLİYET-İ ULÂ, zatî kabiliyet değildir.

Anlatılan Hakikat-ı Muhammediye; tüm sıfatları özünde topladığı için, bazıları:

— Kabiliyet-i Zat..

Olarak hükmetmiştir. Halbuki kabiliyet-i zat, ilmî itibar içindir. Hem de zat ve sıfatlara dayalı tüm kemalât ile ilgilidir. Bu dahi, Kur'an-ı Mecid'in ele, dile getirdiğidir. Şanı yüce olsun.

Kabiliyet-i sıfata gelince., bu: Sıfatlar vatanı ile münasebettir; zatla sıfat, beyninde bir boşluktur. Bu dahi, sair peygamberlerin hakikatleridir.

Resulüllah efendimize ve sair peygamberlere salât ve selâm..

Anlatılan bu kabiliyet, içine giren itibarların mülâhazası ile, müteaddid hakikatler halinde meydana gelir.

Hakikat-ı Muhammediye sayılan kabiliyet'e gelince; her nekadar onda zılliyet var ise de, sıfatların rengi onda belli olmaz. Hiç bir şekilde, zatla aralarında hail yoktur.

Muhammedî meşrebe dahil olan cemaatın hakikatlerine gelince: îlmî itibara göre, zat kabiliyetlidirler. Ama anlatılan bazı kemalâtla ilgili olaraktan.. Bu meyanda Kabiliyet-i Muhammediye; zatla bu müteaddid kabiliyetler arasında bir aralıktır. Bazılarının, yukarıda anlatıldığı üzere buna:

— Kabiliyet-i Zattır.

Demeleri, şu manadaki sebebe dayanır: Onun, (kabiliyet-i zatın) sıfatlar âleminde bir adımlık yen vardır. Bu sıfatlar âleminin son yükselişi ise., o kabiliyete kadardır. Ulaştıkları

bu makamdaysa.. Resulüllah S.A. efendimize bağlandıklarında şüphe yoktur.

Kabiliyet-i ittisaf için, hiç bir şekilde yükselme yoktur. Bu mananın bir icabı olarak, bazıları zarurî olarak şu hükmü verdiler:

— Hakikat-ı Muhammediye daima haildir.

Halbuki. Hakikat-ı Muhammediye. kendi zuhur yerindedir; ki; Zatta mücerret bir itibardır. Bundan ötürü de, gözden kaybolması mümkündür: hatta olmuştur.

Kabiliyet-i ittisaf her ne kadar itibari ise de, sıfatların rengini ve vasfını almıştır, amma berzahiyet yoluyla..

Sıfatlar hariçte vardır; ama ziyadeden bir varlıkla.. Böyle olunca, yükselmeleri imkân dairesi dışındadır. İşbu mana icabı olarak, anlatılan hailin daimî varlığına hükmedilmiştir.

Asaletle zılliyet arasını birleştiren bu tür bilgilerin benzerleri çok gelmiştir; pek çoğu da tarafımdan yapraklara yazılmıştır.

***

Kutbiyet makamı: Zılliyet makamı ilimleri inceliklerinin menşeidir.

Ferdiyet mertebesi: Asıl daire maarifinin varidatına vasıtadır.

Zil ve asıl (asıl varlık ve gölgesi) arasındaki imtiyaz: Anlatılan iki devlet, biraraya gelmedikçe olmaz.

Anlatılan mana icabı olarak; meşayih, KABİLİYET-İ ULÂ'nın ziyadeliğine kail değildirler. İşbu kabiliyette:

— Zat babında taayyün-ü evvel..

Denir. Şundan ki: Bu kabiliyetin müşahedesini zatî tecelli sanmışlardır. Ama gerçek, benim tahkikimdir; iş, izah ettiğim gibidir.

Gerçeği meydana çıkaran Allah sübhandır. Bu yola hidayet eden odur.

**

Yazmakla memur olduğum risalenin bitmesini, şu ana kadar başaramadım. Olduğu gibi, müsvedde duruyor. Bu duraklamadaki ilâhî hikmeti anlayamadım.

Bu manada, cür'etin ziyadesi edebe uzaktır.

***

005. MEKTUP

MEVZUU: Hace Bürhan'ın Muhammed Bakibillah'a gönderilmesi ve bazı hallerinin beyanı. Ki o: İhlâs sahiplerinden biri idi.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Muhamnıed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Hizmette olanların en küçüğünden bir arzuhaldir. (Mektuptur.) Hacegân tarikatı beyanında bir risale yazdım. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

O yazdıklarımı, yüce katınıza yolluyorum. Dilek: Teberrüken görüşünüzü almaktır. Ne var ki o risale, müsvedde halindedir; temize çekmek için fırsat bulamadım. Sebebi: HACE (HACE: Alim. şeyh. seyyid, ağa ve muallim manalarına gelir.) Bürhan'ın acele yola çıkması oldu. Belki de, ona bazı bilgiler eklenecektir.

***

Günlerden bir gün, Ahrar silsilesine gözüm ilişti. Hatırıma geldi ki: Onu size arz edeyim. Ondaki bilgilerin beyanı babında bir şey yazasınız. Olmazsa, bu FAKİR'e[10] emir buyurasınız, ona bir şey yazayım.

Bu düşüncem, gelişti.

Anlatılan düşünceye dalgın iken, bu müsveddedeki bilgiler feyiz yollu geldi; yazdım.

Bu gönderdiğim müsveddeleri, o risale için bir bütünleme sayarsanız ne âlâ.. Olmazsa, bazı uygun bilgiler ona eklenir; onun bir başka yönü olur.

Bu manada fazla açılmayı, edebe aykırı sayarım.

***

Hace Burhan, bu süre içinde güzel fiiller işledi; beğenilecek işler yaptı. Cezbe makamına uygun, üçüncü seyirden nasibe nail oldu. Ne var ki, şu anda geçim sebepleri ile, hali teşvişe düşmüştür. İşleri dağınık durumda. Bu halleri ile yüce katınıza yönelmiş bulunuyor. Kendisine emredilecek her şey, uğur ve bereket olur.

***

006. MEKTUP

MEVZUU: a) Cezbe ve sülûk husulünün beyanı.

b) Celâl ve cemal sıfatları ile terbiye almak.

c) Fenanın ve bekanın beyanı.

d) Nakşibendî tarikatına mensub olmanın üstünlüğü. Belâ ve musibet için dua..

***

NOT: İMAM-I RABBANÎ Hz. bu mektubu muhterem şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Bendegânın en küçüğü AHMED'den[11] bir arzuhaldir.

Şanı büyük mutlak mürşid olan Yüce Hak, üstün teveccüh bereketi ile; bana şu ikramda bulundu: Cezbe ve sülük terbiyesi..

Sonra..

Beni celâl ve cemal sıfatları ile terbiye etti. Şu anda: Celâl cemalin aynı oldu; cemal dahi celâlin aynı oldu.

RİSALE-İ KUDSİYE[12] için yazılan haşiyelerde; bu ibarenin sarih manasını tahrif edip mevhum manaya almışlar. Halbuki ibare manası zahirine göre verilmiştir; tahrif ve tevil edilmesi kabil değildir.

Bu terbiyenin alâmeti: Zata dayalı sevgide tahakkuktur. Anlatılan manada tahakkuk olmadan, bu terbiyenin husulüne yer yoktur.

Zata dayalı sevgi, fena bulma alâmetidir. Fena ise.. Allah-ü Taâlâ'nın zatından başka şeyleri unutmaktır.

İlimler, tam manası ile sine sahasından ayrılmadıkça; cehl-i mutlakla tahakkuk hâsıl olmadıkça, fenadan yana nasip gelmesi imkânsızdır.

---

[10] F A K î R: Lâfzı ile, İMAM-I RABBÂNİ Hz. kendisini kasd ediyor.

[11] AHMED İMAM-I RABBANÎ Hz. nin kendi ismidir.

[12] RİSALE-İ KUDSİYE: Şeyh İmam Muhyiddin Muhammed b. Ali b. Arabi Halemi Taî Mekkî Hz. nin eseridir. Hicretin 638 (M. 1240) yılında vefat etmiştir. Allah-ü Taâlâ, sırrının kudsiyetini artırsın.

Anlatılan manadaki cehil, daimîdir; onun zevaline imkân yoktur. Bazen gelip bazen de giden cinsten değildir.

Bu babda son gaye mana şudur: Bekadan evvel sırf cehalet vardır; bekadan sonra da cehalet ve ilim birleşir. Burada anlatılan cehalet gözünde şuur vardır; hayret gözündeyse.. huzur..

İşbu anlatılan makam: HAKK'el-YAKİN makamıdır; orada ilimden ve aynden sayılan her biri, diğerine perde olamaz. Misali anlatılan cehaletten önce gelen ilim, itibar derecesi dışındadır.

Her nekadar bu makamda ilim varsa da, özdedir; şuhud varsa, o da özdedir; marifet dahi özdedir. Dışarıda göz kaldığı süre; özünde hâsıl olan bir şey yoktur.

Şayet nazar, öze dönük ise., yani: Tamamen.. O zaman uygun olan: Nazarın tamamen dıştan kesilmesidir.

Bu manada Hace Nakşibend Hz. şöyle anlattı:

— Ehlüllah, fenadan ve bekadan sonra ne görürlerse., onu kendi özlerinde görürler. Marifet yollu elde ettikleri her şeye de, kendi özlerinde arif olurlar. Hayretleri dahi, yine kendi özlerinde olur.

Bundan açıkça anlaşılıyor ki: Müşahede, marifet, hayret sadece özdedir; onun dışında bir şey değildir. Bunlardan, yalnız biri özde bulunursa., fenadan yana haz ve nasib yoktur. Onlardan bir kısmı dışarıda olunca,, sonunda gelmesi umulan beka nasıl gelsin?. Fena ve beka işindeki mertebelerin nihayeti budur. Ve bu: Mutlak fena halidir. Mutlak fena ise., diğerlerine göre, daha şümullüdür. Beka durumu dahi, fena hali mikdarına göre olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, ehlüllahtan bazılarının; fena ve beka ile tahakkuk sonu dışa dönük müşahedeleri vardır. Ancak bu acizlerin, (Yani: Nakşibendilerin) bağlı bulundukları makam, bütün nisbetlerin üstündedir.

Bu manada bir şiir şöyledir:[13]

Her esen nesime misal Hicazî olmaz;

Kalaylı demir Yemanîce revaç bulmaz.

Geçip giden nice asırlardan sonra; anlatılan silsilenin büyüklerinden bir iki zat; bu tarikat bağını şereflendirirken, diğer silsileler için ne söylerler?

Bu bağlılık, Abdülhalik Gucdüvanî Hz. ne ulaşır; sırrının kudsiyeti artsın. Onu kemale erdirip tamamlayan zat ise.. Şeyhler Şeyhidir. Yani Nakşibend namı ile maruf Bahaeddin'dir; sırrının kudsiyeti artsın.

Anlatılan durum bir devlettir ki ona: Kendi halifelerinden Hace Alâaddin Attar ermiştir. Bu büyük bir saadettir. Daha başka kimlere nasib olacağı, zamanla görülecektir.

***

Bu yolda şaşılacak durum şudur:

Her ne zaman belâ ve musibet vaki olsa; öncelikle feraha ve sürura sebeb oluyor. O zaman şöyle diyorum:

— Daha yok mu?.

Dünya metaı cinsinden bir şeyim benden gitse, gönlüm hoş oluyor; aynısının olmasını temenni ediyorum.

---

[13] Bu şiir Arapça metinden alınmıştır. Ancak, Farsça nüshada, şu mana ile gelmiştir:

Her ayine tutan da İskender mi olur?

Her kılık değiştiren Hak eri mi olur?

Sebebler âlemine indirildiğim an, nazarın aczime ve fakrime ilişti. Bu da, benim için bir nevi hüzün oldu. Bu dahi, ilk baştan gelen az zarar dolayısı ile oluyordu.

Anlattığım üzüntü devam ediyordu, isterse o az zarar, tezce gitsin; hiç gelmemiş gibi olsun.

Bir belânın, yada musibetin defi için Subhan Allah'a dua ettiğim zaman; bundan maksad, o belânın veya musibetin kalkması değildi. Gerçek olan:

— «Bana dua ediniz.» (40/60)

Emrine imtisaldi. Ne var ki, şu anda duadan maksad, belâ ve musibetlerin kalkmasıdır.

Bundan önce zail olup giden korku ve hüzün geri döndü. Bu da, bana malum olduğuna göre: Sekir halinden geliyor.

Ayıklık haline gelince., avam insanlarda bulunan acz, korku, hüzün, gam, ferahtan yana ne varsa., ayıklık hali sahibinde mevcuttur.

Başlangıçta duadan gaye: Belânın kalkması değildi; ama bu mana gönlüme pek hoş gelmiyordu. Ancak, içinde bulunduğum bir hale mağlûb olmuştum.

Bu arada aklıma gelen şu oldu: Peygamberlerin duaları, yalnız niyetlerinin hâsıl olması yönünde değildir. Allah-ü Taâlâ onlara salâtlar ve selâmlar eylesin.

Son anlatılan hale erdikten sonradır ki: İşin hakiki yüzü meydana çıktı. O zaman bildim ki: Peygamberlerin duaları Yüce Hakka karşı acz, iftikar, korku, inkisar yönlüdür; yalnız ilâhî emir gereği değildir.

***

Emir gereği olarak; zaman zaman, vukua gelen işleri arz etme cür'eti meydana geliyor.

***

007. MEKTUP

MEVZUU: İMAMI RABBANİ Hz. bazı garip hallerini beyan etmekte ve bazı zaruri işlerini sormaktadır.

***

NOT: İMAM-1 RABBANİ Hz. bu mektubu, pek keremli şeyhi Bakibillah'a yazmıştır.

***

Kulların en küçüğü AHMED'den bir arzuhaldir.

Arştan öte bir makam var ya, işte ruhumu orada buldum. (Yani: Melekût âleminde..) Ama, manevî bir yükselme yolu ile.. Bu makamda, Hace Nakşibend Hz. nin özel bir yeri vardır.

Allah-ü Taâlâ, onun kudsiyetini artırsın.

Aradan bir süre geçti; bu maddî bedenimi de orada buldum.

Bu sıralarda bana şöyle geldi: Felekiyattan, unsuriyattan alta inen bu âlemden ne bir isim, ne de bir resim var. Hem de tam manası ile..

Bu çıktığım makamda, ancak büyük velîlerden bazıları vardı..

Şu anda, bu âlemin tamamını, mahal ve makam olarak, kendime ortak buluyorum; bunun için de hayret hâsıl oluyor. Şundan ki: Kendimi tam manada yabancıların varlığı ile beraber görüyorum.

Hasılı: Bazan öyle halet zuhura geliyor ki, onda ne ben kalıyorum; ne de bu âlem.. Sonra, daha başka bir şey de zuhura gelmiyor; ne nazarda, ne de ilimde..

Anlattığım hal, şu ana kadar devam edip geldi. Bu âlemin varlığı ı nazardan ve ilimden yana kapalı durmaktadır.

Sonra..

Bu makamda, büyük bir köşk peydah oldu. Ona merdivenler kurulmuştu: çıktım.

Anlatılan makam, âlern misali tedricî bir surette indi; an bean kendimi onda yükselir buldum. Tam olarak, iki rikât şükür namazı kıldım.

Bunu takiben, gerçekten üstün bir makam zahir oldu. Orada DÖRT NAKŞİBENDÎ BÜYÜĞÜNÜ GÖRDÜM.[14] Allah-ü Taâlâ, sırlarının kutsiyetini artırsın.

Bu makamda, anlatılan zatlardan başka meşayih dahi vardı. Meselâ: SEYYİD'ÜT-TAİFE[15] ve daha başkaları..

Meşayihten bazıları, anlatılan makamın üstünde idiler. Ama oturmuş, bu makamın sütunlarına tutunmuşlardı. Bazıları da, değişik derecelerine göre, bu makamın altında bulunuyorlardı.

Kendimi, cidden bu makama yabancı buldum; o kadar ki: Kendim için bu makamla hiç bir münasebet görmüyordum.

Anlatılan bu vakıadan ötürü; kendimde tam bir ıstırap hâsıl oldu; o kadar ki: Deli olmama ramak kaldı. Hüznün, esefin şiddetinden ruhum bedenimden ayrılacak hale geldi.

Anlatılan hal, uzun bir süre devam edip gitti. Sonradan, üstün teveccühlerinizin bereketi ile; kendimi o makama münasip gördüm.

İlk önceleri, başımı bu makamın hizasında buldum. Sonra tedricen yükseldim; o makamın üstünde oturdum.

Daha sonra, hatırıma şöyle geldi: Burası, tam tekmil makamıdır; sülûkün tamama ermesinden sonra, oraya vâsıl olunur. Sülûkünü tamamlamayan meczubun burada alacağı haz yoktur.

Bu sırada aklıma şöyle geldi: Bu makama kavuşmak, sizin hizmetinizde bulunduğum sırada gördüğüm rüyanın neticelerindendir. Bu vakıa (rüya) şöyle olmuştu:

Efendimiz Hazret-i Ali'yi r.a. gördüm. (Kv.) Geldi; şöyle dedi:

— Semaların ilmini sana öğretmek için geldim.

İyi dikkat edince gördüm ki: Bu makam, sair Hulefa-i Raşidin arasında Hz. Ali'ye (Kv.) mahsustur. Allah onların hepsinden razı olsun.

En iyi bilen, Yüce Subhan Allah'tır.

***

Yukarıdaki hususları anlattıktan sonra, maruzatımı aşağıda sıralayacağım.

BİR:

Bana öyle geliyor ki; kötü huylar, zaman zaman kalkıyor. Onlardan bazısı, bedenden iplik gibi çıkıyor; bazısı da kurt gibi..

Bazı zamanlar, şöyle düşünüyorum: Onların hepsi ayrılıp gidiyor, sonradan, bir başka, vakitte zuhur ediyor.

İKİ:

Bazı marazların ve sıkıntıların defi için teveccühe dairdir. Bu iş için, başta Yüce Hakkın rızasını bilmek şart mıdır, yoksa değil mi?. REŞEHAT'ta[16] Hace Ubeydüllah Ahrar'dan

---

[14] DÖRT NAKŞİBENDİ BÜYÜĞÜ GÖRDÜM: Cümlesi ile şu zatlara işaret edilmiş olabilir: Hace Abdülhalik Gucdüvanî. Hace Muhammed Bahaeddin Naksibend. Hace Alaeddin Attar, Hace Ubeydüllah Ahrar. Sırlarının kudsiyeti artsın.

[15] SEYYİD'ÜT - TAİFE: Bu zat, Ebülkasim Cüneyd b. Muhammed olup daha çok CÜNEYD-İ BAĞDADÎ lakabı ile bilinir. Sırrının kudsiyeti artsın.

naklen gelen ibareden çıkan manaya göre: Şart değildir. Bu hususta nasıl bir hükme varırsınız?. Teveccüh dahi, ona göre iyi görülmemektedir.

ÜÇ:

Taliplerde, huzurun tahakkukundan sonra; huzuru muhafaza emri verilip zikirden men' etmek gerekir mi? gerekmez mi?.

Sonra., o hangi mertebedir ki: Orada zikir olmaya?. Durum böyle iken, bazıları önünden sonuna kadar zikri bırakmamışlardır, iş sonuna varıncaya kadar zikirden imtina etmemişlerdir.

İşin hakikati nedir?. Ne emir buyurursunuz?.

DÖRT:

Hace Ubeydüllah Ahrar FIKARAT'ta[17] şöyle anlattı:

— Sonunda zikir emri verirler. Zira, bazı MAKSATLAR ancak zikirle yerine gelir. Burada anlatılan MAKSATLAR nelerdir? Tayin buyurunuz.

BEŞ:

Taliplerden bazıları, kendilerine tarikat talimi istemekte; ama onlar, lokmada ihtiyatsızdır. Bu ihtiyatsızlığa rağmen, huzur elde etmekte, bir nebze istiğraka varmaktalar. Şayet onları, lokmaya ihtiyat için sıkıştıracak olsak; hepsini bırakacaklar. Yani: Talebin zayıflığından, tarikatı terki seçecekler. Bu hususta hüküm nedir?.

Bir başkaları ise., bu silsile-i şerifeye yalnız bağlılık isterler. Bunlarda, zikir talimi talebi yoktur. Böyle bir şey caiz olur mu? Yoksa olmaz mı?. Böyle bir şey caiz ise., yolu nedir?. .

***

Bundan fazlasını yazıp açılmak, edep dışına çıkmak sayılır..

008. MEKTUP

MEVZUU: a) Beka ve sahv (ayıklık) mertebeleri ile ilgili hallerin beyanı.

b) itikada dair bazı meseleler.

***

NOT: İMAM-I RABBANÎ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Bakibillah'a yazmıştır.

***

Kulların küçüğü Ahmed'den bir arzuhaldir.

Sekir (manevi sarhoşluk) sahv (ayıklık) haline çıkarılıp beka ile şerefyab olduğum zaman; benzeri olmayan ilimler ve bilinmeyen marifet duyguları zuhur etmeye başladı. Bunlar feyiz yollu ve devamlı idi. Bunların pek çoğu da; evliyanın beyan yoluna ve onların dillerde dönen ıstılahına uymuyordu.

Onlar, vahdet-i vücuda dair bir mesele beyan ettikleri ve söyledikleri ne varsa onunla ilk hallerde şerefyab oldum; sonra vahdet şühudu kesrette müyesser oldu. (Teklik, çoklukta görüldü.)

---

[16] REŞEHAT: Farsça yazılı bir kitaptır, içinde, Nakşibendî meşayihinin menkıbeleri vardır; onların yol yönlerini açıklar. Yazan: Hüseyin b. Ali Vaiz Kâşifi Beyhakî olup Safî, lakabı ile meşhurdu. Bu eserini Hicrî 909 (M. 1503) yılında bitirdi. Bu eseri. Mektubat mütercimi Muhammed Murad Menzilevî Arap diline çevirdi, İbn-i Şerif Abbasî namı ile maruf Mevlâ Muhammed dahi Türk diline çevirmiştir. Bu zat dahi Medine-i Kahire'de: Hicrî 1002 (M. 1593) yılında vefat etmiştir. Allah onlara rahmet eylesin.

[17] F I K A R A T: Bu eseri, Hace Ubeydüllah Ahrar Hz. yazmıştır. Mektubat mütercimi Şeyh Muhammed Murad Menzilevî Mekkî Arapçaya çevirmiştir.

Sonra, Melik-i Allam zatın inayeti ile; bu makamdan terakki ettim. Çok yüksek derecelere erdim. Bu meyanda bana çeşitli ilimlerin feyzi geldi.

Ne var ki, evliyanın kelâmında bu makamların tasdiki yoktur; bu marifetlerin ve sözlerin de sarih bir şekilde tasdiki yoktur. Ancak, bazı büyüklerin kelâmında, bunun için icmal yollu işaretler ve remizler var.

Ne var ki, adil şahid; anlatılanların sıhhatına, pak şeriatın zahirine uygun olduğuna, ehl-i sünnet topluluğu alimlerine ters düşmediğine şehadet eder. Şöyleki: Hiç bir şeyde, pak şeriata dışta aykırı değil.. Felsefecilerin sözlerine ve onların akla dayalı kurallarına da uymuyor. Ehl-i sünnete muhalif duran İslâm âlimlerinin yollarına benzemiyor.

***

Şu mana açıldı: Bir işin gereği olan güç, o işle beraberdir; fiilden evvel bir güç yoktur. Kudret yapılan işle eş olarak gelmektedir.

Gelen teklif ise., sebeblerin ve duyguların sağlam olmasına dayanır. Nitekim ehl-i sünnet uleması da, bunu böyle kararlaştırdı.

***

Bu makamda kendimi, Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. nin izinde buluyorum; çünkü o, bu makamdadır. Hazret-i Hace Alâeddin Attar'ın da bu makamdan nasibi vardır. Bunlardan başka bu sisile-i aliyyenin büyüklerinden Hace Abdülhalik Gucdüvanî ile, daha evvel göçen zatlardan Maruf-u Kerhî, Davud-u Taî, Hasan-ı Basrî ve Habib-i Acemî'nin de bu makamdan nasipleri vardır. Allah-ü Taâlâ onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

İşbu makamın hâsılı: Tam manası ile uzaklık ve vahşettir, işin ilâç kabul eder yanı da yoktur. Bu arada perdeler kaldıkça; ihtimam gösterip çalışmak sureti ile, onu kaldırmak gerekir. Şu anda, iş hicap yönü ile daha da zorlu oldu. Bu manada bir şiir şöyledir:

Bu iş için ne tabip var ne de efsun kâr eder.

Bazıları, bu tam vahşete ve münasebetsizliğe; bir vuslat ve bitişme ismi verdiler. Heyhat ne gezer!.. Şu beyt, onların haline uygundur:

Sakın ha visalini dileyip çağıran;

Bir olmaz, yerde kalanla semada duran.

Şuhud nerede?. Şahid kim?. Meşhud nedir?. Bu manada bir şiir şöyledir:

Halkta görülünce cemal nuruna bak;

Ne bağı kurar Rablar Rabbıyla toprak.

***

Hülâsa: Kula lâzım olan şudur ki; nefsini güçsüz bir mahluk bile.. Keza bütün âlemi de öyle.. Yüce Kadir Halik'ı ise., aziz ve celil Hak bilecektir.. Asla bunun dışında bir nisbet isbat edilemez. Aynen görmek nerede? aynadaki nerede?.

Bir mısra şöyledir:

Hangi ayna ötelerden suret verir?.

***

Ehl-i sünnet vel-cemaat sayılan zahir âlimleri, bazı amellerde kusurlu olabilirler. Ama itikad cihetinden, dışa nurlu sahih itikad yayarlar. Onların ortaya attıkları bu nurlu görüşleri, kusurlarını siler atar. Bunların meydana attıkları bu görüşleri, tasavvuf ehlinin çoğunda bulunmaz. Şundan ki: Riyazetlerinin, mücahedelerinin olmasına rağmen; zat ve sıfat üzerine sağlam itikatları yoktur.

***

Âlimler ve ilim talipleri hakkında; özümde bir sevgi hasıl oldu; onların gidişleri bana pek güzel gelmeye başladı. Onların zümresinden olmayı, ilim talipleri ile ilmî müzakere yapmayı arzu ediyorum.

Bilhassa Tavzih[18] ve Telvih[19] eserleri için. Ki bunlar: Mukaddemat-ı Erbaa'dan sayılır. Bundan başka, fıkha dair Hidaye[20] adlı eserin mubahasesini de onlarla yapmak isterim. Ayrıca şu hususta ulemanın kavline iştirak ediyorum: İlmî yoldan Yüce Hakkın ihatası ve halkla maiyeti.. (Oluşu..)

***

Şunu biliyorum: Yüce Hak, bu âlemin aynı olmadığı gibi; ona muttasıl ve ondan munfasıl değildir. Ne âlemle beraber, ne de ondan ayrıdır. Onu sarmış ve ona geçmiş de değildir.

Şunu da biliyorum: Zatlar ve sıfatlar, hep birden Yüce Hak için mahluktur. Ama böyle demek:

— Mahlukatın sıflatları, Yüce Hakkın sıfatları, mahlukatın fiilleri Yüce Hakkın filleridir.

Manasına gelmez.

Elbette şunu biliyorum: Fiillerde müessir olan, ancak Yüce Hakkın kudretidir. Mahlukun kudretinin bunda hiç bir tesiri yoktur. Nitekim, kelâm ulemasının kavli de budur.

Şunu da biliyorum: Yüce Hakkın yedi sıfatı mevcuttur.

Şunu da biliyorum: Yüce Hak iradelidir; diler.

Kudreti, şu manada tasavvur ediyorum: Bir fiilin sıhhati ve terkidir.. Ama yakin hali ile.. Ancak şu manada değil: Dilerse yapar, dilemezse yapmaz.. Fakat, bu ikinci şart için:

— Vukuu mümkün değildir..

Diyemem. Tıpkı bazı hükemanın dediği gibi.. Yani: Sefih felsefeciler ve bazı sofiye gibi.. Böyle bir şey, sözü Yüce Hak için zorlamaya götürür ki, bu: Hükema usulünce söylenen bir söz olur.

Kaza ve kader meselesi üzerine ulemanın kavline itikad sahibiyim. Zira mülkün sahibi Yüce Zat, kendi mülkünde istediği gibi tasarruf edebilir.

Kabiliyetin ve istidadın, bu işlerde bir dahli olduğu görüşünde değilim. Şundan ki: Böyle bir şey, Yüce Hak için zorlama olur. Halbuki o: Muhtar bir zattır; dilediğini yapar. Kıyas budur.

Hallerin arzı, anlatılması zorunlu cümleden olunca, onları zarurî olarak, arz etme cür'etinde bulunduk. Bir şiir:

Kula lâzımdır ki, zaman haddini unutturmaya..

***

009. MEKTUP

MEVZUU :

a) Nüzul makamına münasip hallerin beyanı.

---

[18] TAVZİH: Bu eser, Tenkîh adlı eserin zor yanlarını çözmektedir: ki, Tenkîh'ül - Usul adlı eserin şerhidir. Bu da, Sadr'üş - Şeria Fazıl Allâme Abdullah b. Mes'ud Mahbubî Buharî Hanefî'nin-eseridir. Kendisi. Hicretin 747. (M. 1346.) yılında vefat etmiştir Allah Rahmet eylesin.

[19] TELVİH: Tenkih'in hakikatlarını keşif üzerine yazılan bir kitaptır. Sadr-ı Şeria'nın şerhi üzerine yazılmıştır. Allâme Sa'deddin Mesud Teftezanî'nin eseridir. Bu zat, hicretin 792. (M. 1389.) yılında vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin.

[20] HİDAYE: Şeyh'ül - İslâm Burhaneddin Ali b. Ebi Bekir Murğınanî Hanefi'nin eseri olup Bidaye-i Mübtedi, ismini verdiği eserin metin şerhidir. Hicrî 593. (M. 1156.) yılında vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin.

b) Hayır - şer.

c) Cezbe - suluk.

d) Resulüllah S.A. efendimize tabi olmak.

***

NOT: İMAM-1 RABBANÎ Hz. bu mektubu pek keremli şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Şöyle bir kimsenin arzuhalidir:

Kara yüzlü bir kaçaktır. Kötü huylu kusurludur. Haline, zamanına aldanmıştır. Mevlânın muhalefetine tam manası ile gayret eder. Azimet (zor) ve uygun yolları bırakmıştır. Halkın gördüğü yerleri süsler; ama Yüce Hakkın nazargâhını harab etmiştir. Bütün himmetini dışının süsüne harcamış; batın ciheti ile, ağyara dönmüştür. Sözü haline aykırı olup hali dahi hayaline dayalıdır.

Bu uykudan ve bu hayalden ne hâsıl olur?. Bu halden ve bu sözden ne çıkar?

Vaktini kaçmakla ve ziyanla bitirdi. Sermayesi kabalık ve dalâlet oldu.

Nefsi, şerrin ve fesadın mebdei olup zulüm menşei oldu. Kulların Rabbına masiyet kaynağı haline geldi.

Hülâsa bu kul: Mücessem günahlar, toplu ayıplarla doldu.

Hayır işleri itilmeye ve redde lâyıktır. Hasenatı dahi atılmaya ve tarda lâyıktır.

— «Nice Kur'an okuyan vardır ki, Kur'an ona lanet eder.»

Manasındaki hadis-i şerif, bunun adil şahididir.

— «Nice oruç tutan vardır ki, oruç ona lanet eder.»

Manasına gelen hadis-i şerif, onun şanında doğru şahiddir.

Makamı, kemali, hali ve derecesi anlatıldığı gibi olana yazıklar olsun.

Bunun istiğfarı da günahtır; diğer günahlar gibi; hattâ onlardan da şiddetlidir. Tevbesi dahi masiyettir; sair masiyetlere benzer. Belki onlardan daha kötüdür.

Her yaptığı kötülüğün neticesi, kötülük oluyor. Bunun doğruluğu şu manadaki şiirden anlaşılır:

O ki, diken tohumu atar;

Nasıl taze üzümler toplar.

Onun bu hastalığı özüne işlemiştir; ilâç kâr etmez. Derdi de yerleşmiştir; ilâcın faydası olmaz. Tıpkı: Mizacı bozulan gibi.. Bir şeyin özü, kendi özünden ayrılır rnı?. Bu manada gelen bir şiir şöyledir:

Habeşî'nin siyahlığı nasıl gider?.

Siyahlık aslîdir, soyuna çeker.

Durum anlatıldığı gibi olunca, biz ne yapabiliriz?. Bu manada şu âyet-i kerime sarihtir:

— «Allah onlara zulmetmedi; lâkin onlar, kendi nefislerine zulmederler.» (16/33)

***

Evet.. Sırf hayır olan bir mana, sırf şer olan bir şeyi davet eder; şundan ki: Hayırlı olmanın hakikati zahir olup, meydana çıksın..

Sonra..

Eşya, ancak, zıdlan ile açıklanabilir.

Hayır ve kemal, hazır oldukları zaman; şer ve noksanlık, karşısından ayrılmaz .olur.

Şu mana da açıktır: Güzellik ve cemal elbette ayna ister. Ayna ise., ancak bir şeyin karsısında olmalıdır.

Şu manada hiç bir şüphe yoktur: Şer, hayrın aynasıdır; noksanlık dahi kemalin aynasıdır; karsısında durur. Noksanlık azalınca, kemal artar; şer azalınca da, hayır bollaşır.

Asıl şaşılacak mana şudur: Bu kötüleme, övme manasının yüzünden açıldığı zaman; şer ve noksanlık hayra ve kemale mahal olur.

Yukarıda anlatılan manalar açısından bakılınca, şunda şüphe olmadığı görülür: Kulluk makamı bütün makamların üstündedir; çünkü: Bu mana kulluk makamında eksiksiz ve ekmeldir. Bu makamla ancak sevilen zatlar şerefyab olurlar. Sevenler ise., rnüşahade zevkine dalıp lezzet alırlar. Kullukla lezzete dalmak, onunla ünsiyet etmek ancak, sevilen zatlara mahsustur. Yâni: Yüce Hak tarafından sevilmiş olanlara.. Sevenlerin ünsiyeti sevilen zatı müşahedededir. Sevilmiş olanların ünsiyeti ise., sevilen Yüce Hakkın kulluğundadır.

İşbu kullar, bu ünsiyet, bu devlet ve bu nimetle şerefyab olmuşlardır.

Anlatılan bu meydanın süvarisi olan üstün zat, mutlak olarak: Dünyanın ve âhiretin efendisidir; evvellerin ve âhirlerin efendisidir; Alemlerin Rabbı Allah'ın sevgilisidir. Salâvatın en tamı ona, saygıların en eksiksizi ona..

***

Asıl dileğim odur ki: Bir şahıs, bu devlete sırf ilâhî ihsan olarak ersin. Ama önce şöyle olmalı: Resulüllah S.A. efendimize mütabaatta, tam olarak yerleşsin.. Sonra bu mütabaat, onu en yüksek zirveye çıkarır.

İşbu anlatılan durum şu âyet-i kerimede manasını bulur:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Anlatılan şerden ve noksandan murad, onlara karşı ilmî bir zevke sahip olmaktır; onlarla sıfatlanmak değildir. İşbu ilmin sahibidir ki, Yüce ve Mukaddes Allah'ın ahlâkı ile ahlâklı olmuştur. Aynı zamanda anlatılan ilim: Sözü edilen ahlâka sahip olmanın bir neticesidir. Kendilerinde bu iki hale karşı, ilmî bir ilgiden gayrı, bir şey olmayınca, bu makamda nasıl bir yeri olabilir?. Kaldı ki bu ilim, ancak, katıksız hayrı, tam olarak müşahede sonunda gelir. Bu müşahedenin yanında, başka her şey, şer olarak görünür. Bu müşahede ise., ancak mutmainne nefis, kendi makamına nüzul ettikten sonra olabilir.

Anlatılan mananın olması için, bazı şeyler gerekir. Şunu hemen açıkça anlatalım: Bir kul, nefsanî .hazzını atmadıkça, onun hazzını yere vurmadıkça, halen anlatılan mertebeye eremez. Şanı Yüce Mevlâsının kemalinden kendisine nasib gelmez. Hele kendini Mevlânın aynı, sıfatlarını da onun sıfatları itikad eden kimse bir yana.. Yüce Allah, böyle bir halden yana, tam bir üstünlüğe sahiptir Kaldı ki, böyle bir itikad: Esma ve sıfatta ilhaddır. Bu itikada sahib olan zümre; Yüce Allah'ın şu buyruğu altına girmişlerdir:

— «Onun esmasında ilhada düşenleri bırak.» (7/180)

***

Şu da bir başka hakikattir: Cezbesi, sülûkünü geçen herkes, sevilenlerden olamaz. Ama, sevgililer arasına girmek için, cezbenin takaddümü (daha önde olması) şarttır.

Evet..

Her cezbe, mahbubiyet manasından bir nebze bulunur; şundan ki: Cezbe onsuz olamaz.

Anlatılan bu cezbeli mana: Arızalar babından, arızî bir sebebden onlarda hâsıl olmuştur; zatî değildir. Çünkü zati mana, eşyanın hiç biri ile muallel değildir. Şunu görmez misin ki: Her müntehi sayılan kimseye, sonunda cezbe müyesser olur. Hem de, kendisi sevenler zümresine dahil olduğu halde.. Bu meyanda, kendisinde, arızî bir vasıta ile mahbubiyet

manası zahir olur. Halbuki bu, onun için yeterli değildir. Yani: Bir salik için, sırf sevilen olmak yeterli değildir. Anlatılan arızî şey, (Yani: Cezbe) bir manaya göre: O kimsede, tasfiye ve tezkiyedir.

Anlatılan arızî mana, özellikle müptedilerde görünür ki bu: Resulüllah S.A. efendimize ittiba olarak meydana gelir. İsterse, umumî manada olsun. Aynı mana, müntehi sayılanlarda da olur. Bu dahi, Resulüllah S.A. efendimize bir ittiba sonucudur.

Aynı mananın, zatî yönden gelen bir fazilet olarak zuhuru; mahbub zatlarda dahi, Resulüllah S.A. efendimize tabi olmaya bağlıdır.

Bu hususta, açık olarak şunu demek istiyorum:

— Bu zatî mananın zuhuru, sırf Resulüllah S.A. efendimizle zatî münasebet yolundan olmaktadır.

Bu münasebeti şöyle anlatabiliriz: Bir isim düşünün; ki o: Resulüllah S.A. efendimizin Rabbıdır. (Yani: O ismin sahibi) Resulüllah S.A. efendimizin Rabbı olan (terbiyesine gelen) isim ise., anlatılan bu hususiyette vakıaya uygundur. Yani: Anlatılan mana hususiyeti babında..

İşbu saadet, anlatılan sebeble kazanılır. Yani: Resulüllah S.A. efendimize tabi olmak yolundan.. Ama, tam manası ile..

Doğruyu en iyi Allah bilir. Gidiş ve dönüş onadır. Hakkı meydana çıkaran Allah'tır; bu yola hidayet eden odur.

***

010. MEKTUP

MEVZUU: a) Kurb (yakınlık) ve Bu'dün (uzaklığın) husulü.

b) Farkın ve vaslın, (ayrılığın ve birliğin,) alışılmamış şekilde manalandırılması.

Üstteki mevzular, bu makama münasip ilimlerle anlatılacaktır.

**

NOT: İMAM-1 RABBANÎ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Bu babda hizmete duranların en küçüğünden bir arzuhaldir. Şöyleki:

Ara hayli uzadı. Bu yüce kapıya hizmete duranların hallerine, benim için hiç ittila nasib olmadı. Bu hale intizar da arttı.

Üstteki manada bir şiir şöyledir:

Şaşılmaz, can bulur ruhum geldiği zaman;

Selâm, uzaktaki vefalı dosttan haman.

Bu manada söylenen bir başka şiir de şöyledir:

Bildim gayrı, katılamam kervanına;

Kâfi, uydum çan sesinin yankısına.

Ne kadar şaşılacak bir iştir. Şöyleki: Bu'dün nihayetine kurb ismini vermişler; firakın sonuna da vuslat.. Sanki onlar, bu mana zımnında, şuna işaret etmektedirler: Vuslat ve kurb yoktur..

Bu manada bir şiir şöyledir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

Şüphesiz sonsuz hüzün, daimî tefekkür imdada ve yardıma gelir; işin sonunda murad olan. iradesi ile mürid olur. Mahbub ise., muhib ve sevilen zatın mahabbeti ile mübtelâ olur.

Üstte anlatılan manada, Resulüllah S.A. efendimizin hali bilinen bir durum.. Zira onun: Murad olma, mahbub olma makamı var iken; mürid ve muhib oldu. Şüphesiz bu halini de kendisi anlattı. Kaldı ki o: Daimî bir hüzün ve tefekkür içinde idi.

Anlatılan manada, Resulüllah S.A. efendimiz söyle buyurdu:

— «Hiç bir peygambere, bana olduğu kadar eziyet edilmemiştir.»

Asıl muhibler, (sevenler) mahabbetin ağırlığına tahammül edenlerdir. Beyle bîr ağırlığı taşımak, mahbublara zor gelir.

Bu manada bir şiir:

O şeyin ki çok kıssası var;

Yapılsa nice şerhi çıkar.

Bir başka şiir de şöyledir:

Hep böyledir aşkın hikâyesi;

Olmaz hiç bitip tükenmesi..

***

Bu arzuhali getiren Şeyh İlâhbahş'ta; cezbe ve mahabbet çeşidi bir hal başladı. Onun teşviki ile, hizmetinizin devamı ile şerefyab olanlar çanında birkaç kelime meydana geldi.

Onun hakkında asıl gaye şu ki: Kendisi mülâzemet şevki izhar etti; bu hadde kadar geldi. Daha önce. irade babında bazı şeyleri izhar eylemişti. Bu Fakir, onda; bir duraklama, esas muradına erme işinde tehir manası sezince, mücerret mülakatla yetindi. İşbu cümleleri, anlatıları manadan ötürü sıraladık.

***

Bu hususta daha fazla açılmak, edep dışı sayılır.

***

011. MEKTUP

MEVZUU: a) Bazı keşiflerin beyanı, nefsin kusurlarını görme makamının hnsulü ve bütün hallerde onu itham etmek.

b) Ebülhayr Şeyh Ebu Said Harraza ait üç cümlenin manası ve sırrı.

c) Arkadaşlarından bazısına ait hallerin beyanı.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu mükerrem şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Kulluk babında en küçük Ahmed'den bir arzuhaldir.

Beni daha önce yerinde gördüğün bir makam vardı; mübarek emir icabı, mülâhazadan sonra, üç halifenin oradan geçişine nazar vaki oldu.

O makamda, benim için bir durak ve istikrar yoktu; bunun için, ilk vehlede onları orada görememiştim. Kaldı ki, orada: Ehl-i Beyt'in iki imamı (Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin) bir de İmam Zeynelabidin'den başkası için bir sebat yoktur. Allah onların cümlesinden razı olsun. Fakat, bunlar da buradan geçtiler. Dikkatle nazar edildiği takdirde, bunu idrâk mümkün olur.

Gelelim, nefsimi ilk önce oraya münasip görmemeye.. Bu münasebetin olmayışı, iki şekilde olmaktadır. Şöyleki:

BİRİNCİSİ: Yollardan herhangi bir yolun zuhur etmeyişidir. Şayet bana, orası için bir yol gösterilmiş olsaydı; bu münasebetsizlik ortadan kalkardı.

İKİNCİSİ: Mutlak surette burası ile münasebetin olamayışı.. Böyle bir durum ise., şekillerin hiç biri ile zeval kabul etmez.

Bu makama ulaştıran yol ikidir; bunların üçüncüsü yoktur. Demek istiyorum ki: Nazarda, bu iki yolun dışında bir başka yol zuhur etmez. Şöyleki:

BİRİNCİSİ: Nefsin noksanını ve kusurunu görmek; hayırlara dair niyetinde dahi onu kuvvetli cezbe ile ithamdan azade bırakmamak.

İKİNCİSİ: Sülûkünü tamamlayan mükemmel meczub zatın sohbeti.

Allah-ü Taâlâ, üstün inayetinizin bereketi ile, istidad kadar bana birinci yolu nasib eylesin..

Şöyle olmalıyım: Benden sudur eden her hayır işte, mutlaka nefsimi itham edeyim; hiç durup dinlenmeden, kalbim karar kılmadan o işte onu itham altına alayım.

Hattâ kendimi şöyle göstermeliyim: Sağ tarafımdaki meleğin yazabileceği hiç bir hayırlı amel benden çıkmadı.

Şöyle itikad etmeliyim: Sağımdaki kitabım, hayırlı amellerden yana boştur. Onun kâtipleri de yazmaktan yana atıl dururlar. Bu durumumla, Yüce Hakkın kabulüne nasıl müstahak olurum?.

Şöyle bilmeliyim: Bu âlemde bulunan Firenk kâfirleri, zındıklar, mülhidlerin cümlesi benden daha faziletlidir; hem de her yönü ile..

Tüm şerrin kaynağı benim.

***

Cezbe cihetine gelelim. Her ne kadar seyr-i ilellah yolunun tamam olması ile, sülük tamamlanmış olsa dahi; cezbenin gereği ve bölünmez parçalan sayılan cinsten bir şeyler kalmıştı. Şu anda, o bakiyeler dahi tamam oldu; ama fena zımnında.. Bu fena dahi, seyr-i fillah makamının merkezinde vaki olmuştu.

İşbu anlattığın; fena hallerini, daha önceki arzuhallerimde tamamı ile yazmıştım.

Burada vaki olan fenadan murad, Hace Ubeydüllah Ahrar'ın kelâmında belirttikleri olabilir. Ki o, büyük zatların bu manada dediklerini şöyle anlattı:

— Bu fena işinin nihayeti, öyle bir fena halidir ki; zatî tecelli ve seyr-i fillahta tahakkuk sonu gerçekleşir. İrade fenası ise., anlatılan fena hali şubeleri cümlesinden sayılır.

Bu manada bir şiir şöyledir:

O ki bulmaz, fena Mevlâsı sevgisinde;

Nasipsizdir, onun kibriyası izinde..

Bu makamla münasebeti olmayanlar, nazarda kalmışlardır; iki taife olarak anlatılır:

BİRİNCİ TAİFE: O makama teveccüh ederler; o makam yoluna talip olmuşlardır.

İKİNCİ TAİFE: O makama iltifatları olmadığı gibi; kendilerinde o yöne teveccüh de yoktur.

Ancak Yüce Hazret'in teveccühü; (İmam-ı Rabbani Hz. kendi şeyhi Muhamrned Bakibillah'ı kasd ediyor.) ikinci yolda daha şiddetli zuhur buluyor. Yani: O makama ulaştıran iki yolun ikincisinde.. Bu yola olan münasebet, daha açık oluyor.

Yüce Hazretinizden emir almış olduğumdandır ki; anlatılan misillu işleri yazıp beyan etmeye cesaret ettim. Bu da, emre imtisal sayılır. Yoksa, ben şu dünkü Ahmed'im; asla değişmedim.

***

İkinci Maruzat..

Bu makamı, ikinci kere mülahaza esnasında, bir başka makamlar peydah oldu; onlar birbiri üstündeydi.

inkisarla, iftikar izharı ile teveccühten sonra; bir evvelki makamın üstüne ulaştığım zaman bana ayan beyân belli oldu ki orası: Hazret-i Osman Zinnureyn'in makamıdır. Allah ondan razı olsun. Kalan Hülefa-i Raşidin bu makamdan geçip gitmiş.. Allah onlardan razı olsun.

İşbu makam, kemale erdirmek ve irşad makamıdır. Bu mertebede böyle olduğu gibi, bundan sonra anlatılacak iki mertebede dahi durum aynıdır. Yani: Onlar da irşad ve tekmil makamıdır.

Daha sonra, bunun üstündeki makama göz ilişti; oraya ulaştığım zaman bana belli oldu ki; Orası Hazret-i Ömer'ül-Faruk'un makamıdır. Allah ondan razı olsun.

Kalan iki halife dahi buradan öteye aşmıştır.

Sonra, Hazret i Sıddık-ı Ekber'in makamı zuhur etti. Allah ondan razı olsun. Oraya da vâsıl oldum. Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. ni, meşayih arasında, bütün makamlarda bana arkadaş buldum. Kalan üç halife dahi buradan geçmiş.. Arada; ancak ağmak, makam, mürur ve sebattan başka fark yoktur.

Bu son ulaştığım makamın üstünde hiç bir makam görülmüyordu; ancak, Hatem'ün-Nebiyyin vel-Mürselin Resulüllah S.A. efendimizin makamı müstesna.. Salatların eksiksizi ona, saygıların en tamamı ona..

Hazret-i Ebu Bekir Sıddık'ın tam makamı hizasında bir başka makam zuhur etti. Allah ondan razı olsun. Hem nuranî, hem de cidden yüksek bir makamdı. Onun benzerini hiç görmedim. Bu makama nazaran, onun biraz yüksekliği vardı. Sofanın, yerden biraz yüksekliği gibi.. Bu arada bana belli oldu ki: Burası mahbubiyet makamıdır.

İşbu makam, pek süslü ve nakışlı bir makamdı. Onun bana yansımasından dolayı, kendimi dahi süslü ve nakışlı buldum.

Sonra, bu keyfiyet içinde kendimi lâtif bir şekilde buldum. Kendimi, hava misali, bir parça bulut misali ufuklara yayılmış buldum. O kadar ki: Yerin bazı yanlarını da kapladım.

Hazret-i Hace Nakşibend, Sıddık makamında idi; ben dahi kendimi, aynı hizada, keyfiyeti arz edilen makamda buldum.

***

Üçüncü Maruzat..

BU AMELLER'le iştigali terk etmek, hoş görülmüyor. Şundan ki, âlem dalâlet dalgalarında boğulmakla yüzyüzedir. Bir kimse, kendinde bu dalgalardan kurtulma gücünü bulduktan sonra; nasıl onun için nefsine hoşgörü yolu tanınır?., isterse, onun özünde bir başka yol bulunsun; herhalde bu işle uğraşmak zarurîdir; hoştur. Şu şartla ki: Bazı vesvese, akla gelen uygunsuz duygulara karşı istiğfar bırakılmaya.. Bilhassa, bu amelin işlenişi esnasında.. Bu şart dahi, rıza tahtına dahildir. Bu şartın mülâhazası olmadan olmaz; pek alt kalır. Ancak anlatılan mülâhaza olmadan dahi Hâce Bahaeddin Nakşibend ve Hace Alâeddin Attar Hz. için BU AMELLER[21] hoş görülür. Onlarda bu mülâhaza şart değildir.

Bu Fakiri'n ameline gelince, anlatılan mülâhaza şartı olmadan bazı kere rızaya dahildir. Bazen dahi dûn (alt) kalmaktadır.

**

Dördüncü Maruzat..

[21] BU AMELLER: Tabirinden murad, kulların irşadı ile ilgili ameller olsa gerektir.

Nefehat isimli eserde anlatıldığına göre Şeyh Ebu Said Ebül- hayr şöyle demiştir:

— Aynı (özü - esası - aslı) kalmadıktan sonra; eser nasıl kalsın?. Ne boş bırakır; ne de yok eder, (Yani: Bir yandan yeniler; bir yandan tüketir.)

Doğrusu şu ki: Bu kelâm, bana ilk nazarda, biraz karışık geldi. Zira Muhyiddin b. Arabî ve onu izleyenler şuna kaildirler:

— Allah-ü Taâlâ'nın malumatından malum bir şey olan ayn'ın zevali muhaldir. Aksi halde, ilim cehle döner. Ayn kalır da eser gider.

Hâsılı: O cümle zihne yerleşip kaldı. Şeyh Ebu Said'in kelâmı hiç bir açıklık kazanmadı. Bilâhare, tam bir teveccühten sonra, bir yönü ile sübhan olan Yüce Hak, bu kelâmın sırrını çözdü, işte o zaman şu bir gerçek oldu: Ne aynı kalmış; ne de eser var. Bu manayı, aynı şekilde özümde dahi buldum; hiç bir müşkil yanı kalmadı.

Anlatılan marifet makamına da göz ilişti; onu, cidden çok yüksek gördüm. Şeyh ve yolunda gidenlerin beyan ettikleri makamdan üsttü.

Üstte anlatılan iki ayrı görüş, birbirine menfi yönlü değildir. Çünkü: Biri, bir makamda; diğeri de başka bir makamdadır. Bu bahsin tafsili, anlatılsa uzun ve yorucu olur.

Şeyh Ebu Said Ebülhayr'ın anlattığı mana zuhur etti. Yani: Tecelli yönünden. Bu tecellinin de neden ibaret olduğu, devamının nasıl olduğu belli oldu. Nadirattan olsa dahi, bu tecelliyi özümde devamlı buldum.

***

Her ne hal ise, kalbim kitap mütalaasına meyilli değil; bir tat da almıyor. Meğer ki içinde büyük meşayihin menkıbeleri, makamlarda olan üstün halleri bulunan kitaplar ola. Bu gibi kitapları mütalaa bana hoş gelmektedir. Geçmişteki meşayihin hallerine daha fazla rağbet var. Hakikatlara ve marifetlere dair kitapları okumaya güçlü değilim. Bilhassa, vahdet-i vücud sözlerine ve tenezzülât mertebelerine dair olanlara.. Bu babda, kendimi Şeyh Alâüddevle ile çok bağlı bulmaktayım. Bu meselede; zevk ve hal olarak onunla birliğim. Ne var ki, ilm-i sabık, onları inkâra beni yanaştırmıyor; o yolun erbabım sert çıkışı bırakmıyor. İşbu hal, Şeyh Alâüddevle'den dahi sudur etmişti.

***

Defalarca, bazı hastalıkların defi için tarafımdan teveccüh oldu tesiri de görüldü.

Aynı şekilde, berzah âleminde (kabirde) bulunan bazı ölülerin halleri de görüldü; açığa çıktı. Aynı zamanda bunlardan, elen: ve sıkıntıların defi yönünde dahi teveccüh vaki oldu; tesiri de görüldü. Ne var ki, şu anda teveccüh gücü kalmadı. Eşyadan herhangi bir şey için özümü toplayamıyorum. Sebebi şu ki: Bu Fakir hakkında bazı müsaderelerin çıkması, bazı insanların zulmü, çevri ve işi zora dökmeleridir. Bu taraftaki yakınlarımın çoğuna zulüm ettiler; haksız yere yerlerinden attılar. Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, gönüle hiç bir toz konmuyor; kalbe bir ağırlık ve sıkıntı da gelmedi; onlara bir kötülük kasdının çıkması şöyle dursun.

***

Arkadaşlardan bazıları, bu cezbe makamında müşahede ve marifet elde ettiler; ama şu ana kadar, sülük menzillerine, konamadılar Şimdi ben, onların hallerinden bir nebze anlatayım; onları makamınıza arz edeyim. Ümid odur ki: Allah-ü Taâlâ onları, cezbe cihetinin tamam olmasından sonra, sülük devleti ile şerefyab eyler.

Başlıyorum:

Şeyh Nur, bu makamla tutulup mahpus kalmıştır. Henüz cezbe makamının üstünde bir noktaya ulaşmadı. Duruşlarda ve hareketlerde sıkıntı görmekte: iyiyi, kötüden ayırd edememektedir. Arzu dışında, işi duraklamaya kaldı

Aynı şekilde, arkadaşlardan pek çoğunun işi duraklamaya kaldı. Sebeb: Edebe riayetin olmaması.. Bu babda ben, şaştım kaldım. Çünkü, bu taraftan onların duraklamasına bir

arzu yoktur; herhalde onların terakkisine arzu vardır. Asıl istenen de budur. Bir istek vaki olmadan, onların işlerinde böyle bir eğlenme vaki oklu; halbuki gidilse yol pek yakın.

Mevlâna Ma'hud, son noktaya ulaştı. Cezbe işini tamamladı; bu makamın berzahiyetine vâsıl oldu. Bir yönü ile farkı, nihayete erdirdi. Önce sıfatları gördü; hattâ kendinden ayrı olarak, sıfatların kaim olduğu nuru gördü. Kendini dahi, boş bir kalıb olarak buldu. Daha sonra, sıfatları zattan dağılmış gördü. İşbu hal üzere, anlatılan görüşle cezbe makamından; ehadiyet makamına ulaştı. Şu anda, âlemden ve kendinden geçmiş durumda.. O kadar ki: Ne ihataya, ne de maiyete kail olmaktadır. İçeriden daha içeri bir yöne dönüktür. Dolayısı ile, kendisinde hayret ve cehaletten gayrı hâsıl olan bir şey yoktur.

Aynı şekilde, Seyyid Şah Hüseyin dahi, son noktanın yakınına ulaştı. Yani: Cezbe makamında.. Öyleki: Başı son noktaya değdi. Sıfatları da, zattan dağılmış buldu. Amma, her mahalde Ehad Zat'ı bulmaktadır; zahiren de hazzını alıyor.

Meyan Cafer dahi, son noktanın yakınına aynı şekilde ulaştı. Çoğunlukla şevk ve neşe içindedir. Hüseyin Şah'a da yakındır.

Kalan arkadaşlar, birbirinden farklı durumdalar.

Meyan Sinan, Şeyh İsa, Şeyh Kemal cezbe makamında üst noktaya ulaştı.

Şeyh Kemal, nüzule dönüktür.

Şeyh Nagürî, üst noktanın altına ulaştı; ama önünde henüz alacağı çok mesafe var.

Burada kalan arkadaşlardan, sekiz, dokuz ve on şahıs üst noktanın altına vardı. Noktaya ulaşanlar da var. Bazıları da, nüsul hazırlığı içinde.. Bazısı da, ona yakın; bazıları da ondan uzakta..

Şeyh Meyan Müzzemmil, nefsini yok saymaktadır. Sıfatlan asla bağlı görmekte; mutlak varlığı her mahalde bulmaktadır. Eşyayı itibardan düşen serap gibi görüyor; belki de hiç bir şeye benzer görmüyor.

Mevlâna Ma'hud, taliplere beğenilen işleri talim için, bu hususta bir yönlü icazet çıkarıyor. Lâkin, cezbe haline uygun bir icazet..

İstifade edilmesi gereken bazı işler vardı; ama gelmekte acele etti; eğlenmedi. Pek mukaddes huzura vardığı zaman, kendi iyiliğine olan işleri, emir buyurursunuz. (Bu mektubu götüren zatı kasd ediyor.)

Bu Fakir'in bilgisinde olanları arz etmiş oldum; hüküm sizdedir.

Hace Ziyaeddin Muhammed, günlerdir burada. Hülâsa olarak, huzur ve cemiyet hali elde etti. Maişet sebeplerinin azlığından olacak, bir başka işe gönül vermeye gücü yetmedi; sonunda askere gitti.

Mevlânâ Şir Muhammed'in oğlu, nezdinizde devamlı kalmak için, o tarafa doğru yola çıktı. Bir mikdar huzuru ve toplu hali var; ama, bazı engeller sebebi ile lâyıkı üzere terakki edemedi.

Bu manada daha fazla açılmak, edep dışıdır. Bir şiir:

İnsana düşen odur ki, zaman haddini unutturmaya..

***

Üstteki maruzatımı yazdıktan sonra, bazı keyfiyete ve halete uğradım; onların, yazı ile beyanı mümkün değildir.

Bu mahalde, iradenin fena bulması tahakkuk etti. Tıpkı daha önce, murad olan işlere irade ile bağlanmanın yok olup gittiği gibi.. Maruzatımda anlattığım gibi, iradenin aslı kalmıştı; şu anda iradenin damarları da tamamen kesildi. Şu anda, ne murad var; ne de irade..

Anlatılan fena halinin, nazarda dahi sureti zahir oldu: bu makama münasip bazı ilimler, feyiz yollu geldi. Bilgilerin sıklığı, vaktin darlığı icabı bu ilimleri yazmak zor. Bunun için, kalem boynunu yazmaktan aldık.

Bu fena hali ile tahakkuk, ilimlerin feyiz yollu gelmeleri; vahdet ötesi has bir nazarla oldu. Her ne kadar, bir emr-i mukarrer olarak; vahdet ötesinde nazar yok?a da, hatta, öyle bir nisbet dahi yoktur. Lâkin, o makamın suretini vahdetin ötesinde görmekteyim. Onu her ne zaman, arz etmeye kalksam, yazmaya cesaret bulamıyorum. Yakin mertebesine ulaşıncaya kadar bu böyle kalacak. Onun öyle olduğuna şüphe yoktur. Tıpkı Akre'nin, Dehli ötesinde olduğu gibi.. Bunun böyle olduğuna hiç şüphe izi düşmemiştir.

Nazarda vahdet, vahdet ötesi, hakikat namına anlatacağım bir makam, ötesinde Hakkın olduğunu anlatacağım bir yer yok; ama, hayret ve cehalet anlattığım görüş sebebi ile bozulmamıştır.

Durum anlatıldığı gibi olunca, ne arz edeyim? bilemiyorum. Her şey, tenakuz içinde tenakuz.. Söz bağına getirmek mümkün değil isterse, hal onda şüphe götürmeyen bir şekilde tahakkuk etmiş olsun.

Allah-ü Taâlâ'dan bağışlamamı dilerim. Söz, fiil, hatır, nazar olarak, Yüce Allah'ın istemediği şeylerden tevbe ederim.

***

Şu anda hakikat olan bir şey daha oldu. Daha önce, sıfatların fenası sandığım fena hali; hakikatta olduğu gibi, sıfatların hususiyetleri fenası imiş,. temyizleri zımnında olanlarmış.. Hali ile, sıfatlar, vahdet zımmına girince; hususiyetler de ortadan kalkıyor. Onların fenası dahi, bundan dolayı tevehhüm ediliyor.

Şu anda, sıfatlar silinip kayboldu; onlardan hiç bir şey kalmadı. İsterse indiraç ve indimaç yollu olsun. Ehadiyet kahrı, hiç bir şey bırakmadı, icmal yollu olsun, tafsil yollu olsun; ilim mertebesinden hasıl olan temyiz de kalmadı. Tamamen nazar, harice döndü. Var olan Allah'tır; onunla ikinci bir şey yoktur; şu anda dahi durum böyledir. Bu andaki hale de anlatılan mana uygundur..

Sabık ilim, anlatılan (üstte siyah yazılı) hadis-i şerifin zımnındadır; ama hal olarak değil..

Ümid edilen odur ki: Bu fikrin doğruluğu ve yanlışlığı üzerine, bir uyarma meydana gele.

Mevlânâ Kasım için; tekmil makamından nasib görülmektedir. Aynı şekilde, arkadaşlardan bazıları için de bu makamdan nasib görülmektedir.

Hakikat hali, en iyi bilen, Yüce Sübhan Allah'tır.

***

012. MEKTUP

MEVZUU: a) Fena ve bekanın elde edilmesi..

b) Her şeyde has yüzün ortaya çıkması..

c) Seyr-i fillâhın hakikatı.

d) Zat-ı berkî tecellisi ve diğerleri..

***

NOT: İMAM-1 RABBANİ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Kulların en küçüğü Ahmed'den bir arzuhaldir; hal arzı makamının yücesine sunar.

halini arz eder etmesine ama, kusurlarından hangisini arz edeceğini, o dahi bilemez.

Allah-ü Taâlâ'nın dilediği şey olur; onun istemediği bir şey olmaz. Güç ve kuvvet, ancak Yüce Azim Allah'ındır.

***

Fenafillah ve bekabillah makamları ile ilgili ilimleri; inayeti ile Sübhan Hak açtı. Bundan sonra:

a) Her şeyde has yüz nedir?.

b) Seyr-i fillah işinin manası nedir?.

c) Zat-ı berkî tecellisi nedir?.

d) Muhammedi meşrebdeki kimdir?. Ve.. Anlatılanların benzeri şeyler belli oldu.

***

Her makama ıttıla peydah olmaktadır. Ama, o makamın levazimi ve zaruriyatına göre.. Bundan sonra, oradan geçiş vuku buluyor.

Az bir şey dışında, Allah'ın velî kullarının haber verdiklerinden bir şey kalmadı. Hemen hepsini, illetsiz olarak, gösterdim ve öğrettim. (Yahut: Gördüm, bildim.) Kabul eden etti.

Aynı zamanda, eşyanın kendini yapma olarak görüyorum. Keza kabiliyetlerin ve istidadların da aslını yaratılma çeşidinden yapılmış görüyorum.

Sübhan Allah, kabiliyetlerin mahkûmu değildir; zira ona: Hiç bir şeyle aleyhte hükmedilemez.

Bu manada daha fazla açılmayı edep dışı bilerek bırakıyoruz.

Bir şiir:

İnsana düşen odur ki, zaman haddini unutturmaya..

***

013. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu yolun nihayetsiz olduğu..

b) Hakikat ilimlerinin, şeriat ilimlerine mutabık bulunduğu..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Muhammed Bakibilah'a yazmıştır.

***

Kulların en küçüğü Ahmed'den bir arzuhaldir.

Ah! bin kere ah!.. Bilhassa bu tarikatın (yolun) sonsuzluğundan ötürü.. Hem de bu sür'atli gidişe, iradelerin ve inayetlerin çokluğuna rağmen..

Anlatılan manadan ötürüdür ki, meşayih şöyle demiştir:

— Seyr-i ilellah mesafesi elli bin senedir. Şu âyet-i kerime dahi bu manaya işaret eder:

— «Melekler ve Ruh, öyle bir, günde ona yükselir ki; onun. mikdarı elli bin senedir.» (70/4)

İş ye'se girince, ümit kesilince Allah-ü Taâlâ'nın şu kavline yapışmak gerekli oldu:

_ «O, öyle bir zattır ki; insanlar, ümitlerini kestiklerinde yağmuru indirir. Rahmetini dağıtır.» (42/28)

***

Günlerdir, eşyada seyir vaki olmaktadır. Ama irşad talipleri galeyane geldi; ikinci kere ısrar ettiler. Bunun üzerine, genellikle onların işlerine başladım. Ne var ki kendimi bu makama kabiliyetli bulamıyorum. Ancak, mürüvvet ve haya iktizası onlara bir şey belletmeye çalışıyorum. Haliyle, onların ısrarı ve zorlamasının çokluğu bu işe amil oluyor.

***

Daha önce tekrarla yazdığım gibi; vahdet-i vücud meselesinde duraklamış bulunuyordum. Fiilleri ve sıfatları asla bağlıyordum. Ama işin hakikati malûm olunca, duraklamayı bıraktım.

— Her şey ondandır.

Kelâmını pek güzel buldum. Kemal itibarı ile bu cümleyi:

— Her şey odur.

Cümlesinden daha ziyade (yeterli) buldum. Sıfatları ve fiilleri bir başka renkte, yani: Bir başka yüzden aldım.

Her şey, bana tek tek gösterildi; sonra üst makama çıkarıldım. Asla, bir şek ve şüphe kalmadı.

Keşiflerin tümü, şeriata mutabık olarak geldi; şeriatın zahirine kıl kadar aykırı bir durum yoktur.

Keşifler ciheti ile, sofiyeden bazılarının beyan ettiği şeriatın zahirine göre beliren aykırı durum, şu sebepler dolayısı ile olmaktadır:

a) Sehiv yolu ile.. (Manevî yanılma.)

b) Sekir yolu ile.. (Manevî sarhoşluk.) Yoksa, batınla zahir arasında hiç bir aykırı durum yoktur. Bu yola giriş esnasında beliren aykırılık, ancak nazarî bir arızadır; bunun giderilmesi de, teveccühle birleşmeye muhtaçtır. Amma, hakikî manada yolun sonuna varan müntehi zat; batını, şeriatın zahirine muvafık bulur.

Anlatılan manada, ulemanın marifeti ile meşayih-i kiramın marifeti arasındaki fark şöyle anlatılabilir:

— Ulema, delillere ve dış bilgilere dayanarak marifet sahibi olur. Meşayih ise., keşifle, zevkle marifet sahibi olur. O büyüklerin hallerine, sağlamlık itibarı ile, anlatılan mutabaattan daha iyi delil ne olabiliri.

***

«İçim daralıyor; dilim dönmüyor.» (26/13) Vakit de daraldı; ne arz edeceğimi bilemiyorum.

***

Bazı hallerin müsveddesini yazmaya muvaffak olmuştum; ama onları bu arzuhallere yazmak mümkün olmadı. Belki, bunda da bir hikmet vardır.

***

Dilek odur ki: Bu mahrum mehcuru; gariplere bol olan teveccühünüzden mahrum bırakmayasınız; onu yolda terk etmeyesiniz.

Söze girişe başlangıç sen oldun; Varsa uzun söz şayet, sebeb oldun..

Bu manada daha fazla açılmak, cür'etkârlık sayılır. Bir mısra:

insana düşen odur ki, zaman haddini unutturmaya..

***

014. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu tarikatta iken, arız olan bazı vakıalar..

b) İrşad olma talebinde olanlardan bazılarının hallerini beyan..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, büyük şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Kulların en küçüğü Ahmed'den bir arzuhaldir.

Bu kevnî (yaratılmış) mertebelerde zuhur eden tecellilerden bazılarını; bundan önceki mektuplarımda bildirmiştim. Onlardan sonraki tecelliler, külli sıfatları özünde toplayan vücub mertebesinde zuhur etti. Hem de; yüzü kara, kötü bir kadın suretinde göründü. Daha sonra da, ehadiyet mertebesinde tecelli etti. Uzun boylu bir erkek suretinde göründü. Yüksek olmayan, ince bir duvar üzerinde idi.

Anlattığım tecellilerin her ikisi de, şu unvanla zuhur etti: Hakkaniyet.

Ne var ki bu, bundan önceki tecellilerin hilâfına idi; onlar, bu unvanla olmamışlardı.

Bu esnada bana, ölüm temennisi arız oldu. Hayalime şöyle geldi: Kendim Bahr-i Muhit sahilindeyim; ayaktayım. Kendimi oraya atmaya çalışıyorum; ama arkadan bir iple bağlanmışım. Bunun için, denize atlamam mümkün olmuyor.

Bundan bana şu malum oldu: Bu ip, bu bedenle olan bağlantıdan ibaret.. Dolayısı ile, bu bağlantının kesilmesini temenni ettim.

Bundan sonra bana has bir keyfiyet arız oldu. işte o vakit, zevk yollu şu hali buldum: Kalbde, Sübhan Hak'tan gayrı şey kalmamış..

. ***

Bundan sonra; vucuba dayalı külli sıfatlara nazar vaki oldu. Ki bunlar: Mahal ve zuhur yerleri itibarı ile hususiyet kesbetmişlerdir. Sonradan, bu hususiyetler de düştü; hem de tamamı ile.. Sıfatlar, ancak şu unvanla kaldı: Külliye-i vücudiye.. (Her manada varlık..) Başka kalmadı.

Aynı şekilde; onların, anlatılan hususiyetlerden tecerrüdüne de nazar ilişti. O zaman da şu "malum oldu: Şu anda sıfatlar, gerçekten aslına verilmiştir Ama, hususiyetlerden tecerrüd etmeden evvel, aslına verilme manası çıkmaz. Meğer ki, cevaz yollu bir durum ola.. Su-rî tecelli erbabının halinde olduğu gibi..

İşbu vakit içinde, hakikî fena tahakkuk etti. İşbu haletle tahakkuk sonundadır ki: Bende ve benden başkalarında olan sıfatları hep bir yoldan buldum; mahal imtiyazları kalktı.

Bundan sonradır ki: İncelik taşıyan gizli şirk çeşitlerinden kurtulmak müyesser oldu.

Artık ne arş kaldı; ne de ferş.. Ne zaman kaldı; ne de mekân.. Hattâ, ne cihetler kaldı; ne de sınırlar.

Durum anlatıldığı gibi olunca, senelerce tefekküre daldığımı farz edelim; bu âlemden bir zerrenin dahi, mahluk olduğuna dair bir bilgi elde edilemez.

Sonra..

Nefsimin taayyününe ve özümde has yüze nazar vaki oldu. Bu taayyün, eski bir elbise suretindeydi. Yırtık pırtıktı; bir şahsa da giydirilmişti. Bildim ki: Bu şahıs, o has yüzdür; lâkin, hakkaniyet unvanı ile suret bulup öyle şekil almamış..

Bu arada, o şahsın üzerinde bulunan ince bir deriye nazar ilişti. Sonradan, kendimi o deri buldum. Taayyün sayılan o elbiseyi de kendime yabancı gördüm. Yani: Benden ayrılıp gitmiş..

Yine nazar, o deri üzerinde bulunan bir nura ilişti; ama o nur, bir an sonra, gözden kayboldu. Aynı şekilde, o elbise ve deri de gözden kaybolup eritti. Ve., önceki cehalet hali baki kaldı.

Bu anlatılan vakıanın tabirini, bilgimin yetiştiği kadar arz etmeye çalışacağım. Yeter ki: Doğruluğu ve yanlışlığı bilinsin. Şöyleki:

O anlatılan suret, ayn-ı sabitten ibarettir; vücubla imkân arasındaki berzah gibi. Nasıl ki, onların her biri, iki yandan bir yana ayrılır; kemal derecedeki farkla tahakkuk eder.

Elbise ile nur arasındaki deriye gelince., o da: Varlıkla yokluk arasındaki berzahtır. (Aralık, boşluktur.)

Sonradan, kendimi o derinin aynı bulmam ise., berzahiyete ulaşmama işarettir. »

Bundan önce, Vakıalarda; kendimi varlıkla yokluk arası berzahta bulmuştum. Bundan zahir olan odur ki: Afaka nisbetle durum böyledir ve bu nefse olan nazardır.

Anlatılandan başka bir fark daha zahir oldu ama, yazı sırasında onu unuttum. Bu ve daima hâsıl olmakta olanlar; cehalet ve yabancılıktan başka bir şey getirmedi.

Bu gibi oyunlar, ara sıra çıkıyor; sonradan da kayboluyor. Ancak, ona dair bir marifet kalıyor o kadar..

Bazı vakıaların (rüyaların) tabirinden âciz durumdayım. Onların tabiri zımnında hatırıma gelenlere ise., itimad edemiyorum. Bunun için, size arz etme yoluna cür'et ediyorum. Ümid odur ki: Hazretin uyarması ile, yakin hali hâsıl ola..

Beklenen odur ki: Bu düşük ilgilerden, teveccühünüz bereketi ile necat hâsıl ola.. Aksi halde, iş cidden zordur.

Anlatılan manada bir şiir şöyledir:

Yardımı yoksa kula, Hakkın ve has kullarının;

Melek olsa da, gitmez karası safhalarının.

***

Serhend meşayihinden, Şeyh Abdullah Niyazi'nin oğlu Şeyh Taha ki; bu zatla Hacı Abdülaziz arasında tam bir sevgi bağı vardır. Kendisi, mübarek ayaklarınızı öpmeyi dilemektedir. Aynı zamanda inabe ve bu tarikat-i aliyye-i şerifeye girmek isteği de var. Sadakatle, ingin gönülle bana iltica etti; kendisine istihare emrini verdim. Zahirde bir bağlılığı da var.

***

Burada zikir yolu akınlar, çoğunlukla rabıta yolu ile uğraşmaktalar. Rüyada gördüğü mana sebebi ile. bazıları rabıta almak için geliyor. Bazılarının da, Dehli'den gelmeden önce rabıta ile bağı var; baştan, huzur ve istiğrakla da gitmektedirler.

Onların bazısı, sıfatları asla vermektedir; yani: Sıfatları ondan görmektedir. Bazıları da böyle değildir. Lâkin, onlardan hiç biri, vahdet-i vücud yoluna gitmemektedir; hattâ nurlara ve kesiflere de..

Molla Kasım Ali, Molla Mevdud Muhammed ve Abdülmümin; cezbe makamında üst noktaya vâsıl oldular. Fakat, Molla Kasım, nüzule dönüktür. Diğerlerinin nüzulü malum değil..

Şeyh Nur, o noktaya yakındır; ama henüz oraya ulaşmadı.

Molla Abdürrahman dahi, o noktaya yakındır; ama arada az mesafe var.

Molla Abdülhadi'nin kendinde, istiğrakla huzur var. Şöyle diyor:

— Mutlak münezeh şanı büyük Allah'ı eşyada tenzih sıfatı ile müşahede ediyorum. Keza fiilleri de, o Yüce Zat'tan görmekteyim.

***

Taliplere ve istidadlılara gelen feyizler; ancak yüceliğinizden gelen bir devlettir. Onların feyizleri babında, bu Fakir'in bir katkısı yoktur.

Bir mısra:

Ben yine o Ahmed'im, değişmedim.

***

Vakıalardan bir vakıa (rüya) esnasında şöyle demiştiniz:

— Eğer onda mahbubiye; manası olmasaydı; maksada erişmekte çok duraklama olurdu.

Böylece, inayetinizle mahbubiyeti de beyan etmiş oldunuz. Bu kelâmdan, benim tam bir ümidim var. Bu cür'etlerin hemen hepsi de ondan geliyor.

***

015. MEKTUP

MEVZUU: Bazı saklı sırlarla, hübut ve nüzul (iniş ve düşüş) makamı ile bağlantısı olan hallerin beyanı..

***

NOT: İMAM-1 RABBANİ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Bu, hazır olduğu halde gaib olmuşun; bulduğu halde yitirenin; dönük göründüğü halde iraz etmişin bir arzuhalidir. (Mektubudur.)

Onu, uzun bir süre taleb etti; buldu. Sonra, işi bir başka mertebeye erişti: Eğer ararsa kendini buluyor.

Şu anda, onu. yitirdi; ama nefsini buldu. Yani: Kendini.. Onu yitirmesine, kaybetmesine rağmen; aramıyor ve ondan bir haber de sormuyor.

İlim açısından bakılsa: Hazır, bulucu, dönük durumda..

Zevk cihetinden bakılsa: Kaybolmuş, yitik, yüz çevirmiş halde..

Zahirde baki; ama batında fanidir.. Beka gözü ile fanidir; ama fena gözü ile de bakidir. Ne var ki, fena ilmî yönlüdür; beka ise, zevke dayalı..

Artık işi, hübut ve nüzula (Yani: Düşüp inmeye) kaldı; suuda ve uruca (yükselerek çıkmaya) engel var.

Her ne zaman onu, Mukallib'ül - kulub'a (kalblerin sahibine) kalbden alıp yükseltseler; tekrar onu. Mukallib'ül - kulub'dan alıp kalb makamına indirirler.

Ruhun, nefis elinden halâs bulmasına; nefsin dahi itminan sonrası, ruh nurlarının baskılarından kurtulmasına rağmen, yine onu: Ruh ve nefis cihetine birleştirici eylediler. Onu, anlatılan iki cihetin berzahiyeti (boşluğu) ile yüzyüze getirdiler.

Ona, üstten faydalanmayı; alta da faydalı olmayı birarada verdiler. Buna sebeb: Üstte anlatılan berzahiyet durumudur.

Şimdi istifade kaynağında faydalıdır; faydalı gözündeyse.. istifadelidir.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Ey o kıssa ki, girilse şerhine uzar;

Nasıl uyulsun, yazıldıkça kalem kırar.

***

Bir başka maruzat..

Sol el, kaîb makamından ibarettir. Ama bu makam, kalblerin sahibi yüce varlığa yükselmeden öncekidir. Yüksekten düştükten sonra, kendisine inilen kalb makamı ise., bir başka makamdır. Burası, sağla sol arası bir boşluktur. (Yani: Berzah..) Erbabına açık olan mana da budur.

Sülûkü olmayan meczuplara gelince.. Bilhassa kalb erbabı olarak, kalblerin sahibi zata ulaşmaları sülûke bağlı bir durumdur.

Bir makamın, herhangi bir şahsa bağlanması; o makamda, o şahıs için belli bir makamın olmasından kinayedir. O makam erbabı kimselere bakarak; bu şahsın, orada belli bir imtiyazı vardır. Bu imtiyaz cümlesinden olarak; üzerinde durduğumuz mana için, cezbe halinin önceden gelmesidir.

Anlatılan makama uygun olan ilimlerin ve marifetlerin menşei has beka makamı; kalb makamı ilimlerinin tahkiki; cezbenin, sülûkün, bekanın ve benzeri işler yazılması vaad edilen risalede tafsilatı ile yazılmıştır.

***

Seyyid Şah Hüseyin, telaşla ve acele ile yola çıktı. Gönderilen yazının temize çekilmesine fırsat kalmadı. İnşaallah, tezce mütalaanıza sunulur.

Aziz Mütavakkıf, cezbe makamının üstünde iniş kaydetti. Ne var ki, bu âleme dönük yüzü henüz yoktur; yönelişi hep yukarıya.. Üste yükselmesi, zorlama ile olduğundan; cezbeye tab'an daha bağlı.. O makamdan nüzulü esnasında, az bir şeyi beraberinde getirdi. Sahip olduğu şeyin derecesi ise, zorlamalı teveccühten ne olduysa o kadar.. Zaten, yükselmesi de; bu teveccühün eseri olup şu anda dahi vardır. Ama, cezbesi nisbetindedir. Meselâ: Cesetteki ruh, karanlıktaki aydınlık gibi bir şey.. Ancak, bu cezbe; Hacegân zatların cezbesi gibi değil. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Daha çok bu cezbe; büyük babalarından gelip kendisine ulaşan Hace Ubeydüllah Ahrar'ın cezbesine benzemektedir.[22] Onların bu makamda, kendilerine has yerleri vardır.

Taliplerden bazıları, rüyada şöyle görmüş: Bu Aziz Mütavakkıf, üstte anlatılan Hace'yi tamamen yemiş bitirmiş.

Anlatılan rüyanın tesiri, bu makamda görülüyor.

Bu cezbe halinin, faydalı olma makamı ile bir münasebeti yoktur. Zira, bu cezbe makamında teveccüh, daima yukarıya dönüktür. Daimî sekir hali, bu makamın ayrılmaz parçasıdır.

Cezbe makamlarından bazısı vardır ki; içine daldıktan sonra, sülûke aykırı olduğu görülür. Ama, sülûke aykırı olmayanları da vardır; hatta bu ikinci cezbeye geçtikten sonra, sülûke yönelenler vardır. Ancak, sülük haline girince, bu çeşit cezbe ona aykırı düşer.

Bu maruzatımı yazdığım zaman, anlatılan bu makama teveccüh ettim; bu teveccühten bazı incelikler zuhur etti. Ama, sebepsiz yere bir teveccüh de kolay olmuyor.

Hakikî durumu en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Adı geçen bu Aziz Mütavakkıf, aylardan beri inişe devam ettiği halde; bir türlü anlatılan cezbe makamına tam manası ile giremedi. Buna engel, bu makamın bilgisine sahip olamamaktır. Bir de, tefrikaya ve zihin dağınıklığına sebeb olan teveccühlerdir. Beklenen odur ki: Birbirine irtibatı olmayan (ayrı manalar ifade eden) bu cümleleri mütalaa sırasında, oraya duhul kendisine müyesser olur. Belki de bundan sonra, Hazret-i Hace tam bir iniş dahi kaydeder.

***

016. MEKTUP

MEVZUU: Uruc, (yükselme) nüzul (iniş) ve diğer hallerin beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu büyük şeyhi Muhammedi Bakibillah'a yazmıştır.

***

Taleb babında en az duranlardan birinin arzuhalidir.

İltifat dolu mektubunuzu, Mevlâna Alâaddin ulaştırdı. Zikredilen mukaddimelerden her birinin keşfi zımnında; vaktin müsaadesi nisbetinde karalama yaptım.

---

[22] REŞEHAT nam eserde anlatıldığına göre; burada Ubeydüllah Ahrar Hz. nin, ana tarafından dedelerine işaret ediliyor. Meselâ: Ömer Bağıstanî ve çocukları, akrabaları..

Bu yazılan bilgileri tamamlayacak, daha mükemmel bir şekle getirecek manalar da akla. geldi. Fakat, bu mektubu getirenin hemen yola çıkması; onu yazma iırsatı vermedi. İnşaallah, tez zamanda, onu da emrinize sunacağım.

Şu anda, başka bir risale yolluyorum; bunu temize çekmişim.

Bu risalede, arkadaşlardan bazılarının arzusunu yerine getirdim.

Onlar, benden istemişlerdi ki: Bu tarikatta kendilerin: faydalı olacak nasihatları kendileri için yazayım; onun manaları ile amel edeler. Gerçek şu ki: Görülmemiş güzel bîr risale oldu; bereketi de çok..

Onu yazdıktan sonra malum oldu ki: Resulüllah S.A. efendimiz mana âleminde; ümmetinin, toplu halde çokça meşayihi ile hazır olmuştu. Elinde de bu mübarek risale vardı. Kemal derecesinin keremi icabı onu öpüyor ve mesayihe göstererek şöyle buyuruyordu:

— Lâyık olan odur ki, bunda bulunan itikad işleri tahsil yollu biline..

Bu ilimlerle saadet bulan cemaat ise., nurlu, mümtaz, aziz varlıklar olarak, Resulüllah S.A. efendimizin karşısında duruyorlardı.

Hâsılı: Resulüllah S.A. efendimiz, bu rüyanın yayılması ve açıktan anlatılması için, o mecliste bu Fakir'e emir verdi. Bir mısra:

Keremli zatlarla olan işte neden güçlük olsun.,

***

Huzurunuzdan ayrıldıktan sonra; içimde, irşad makamı için pek bağlılık kalmadı. Sebeb: Daha yükseğe meyil arzusunun varlığı..

İstiyorum ki: Zaviyede bir müddet oturup kalayım. İnsanlar, arslan ve kaplan misali görünmekteler..

Uzlet ve inziva azmi, samimi geliyor; ancak, istihare bu matluba muvafık düşmüyor.

***

Yakınlık derecelerinin sonsuzluğunun da sonsuzluğuna yükselmek; ne kadar bunun sonu yok ise de, müyesser oldu. Fakat, o kadar da kolay olmadı; çünkü haller daima değişmektedir.

— «Zira o, her anda bir başka şandadır.» (55/29) Mealine gelen âyet-i kerime, bu manada açıktır.

Hülâsa: Allah-ü Taâlâ'nın dilediği nisbette beni, cümle meşayihin makamlarından geçirdiler. Bu manada bir şiir şöyledir:

Aldı gülü kerem ehli zatların elleri;

Uzattılar Yüce Zat'a tuttular ileri.

Bu işte, meşayih ruhaniyetinin tavassutunu saymaya kalksam; iş uzar ve bıktırır.

Hâsılı: Cümleten, asıl olan makamlardan geçirildim; tıpkı gölge makamlarını geçişim gibi.. Evvelden de evvel, illetsiz, sonu olmayan bu inayetleri nasıl anlatayım?. Yazılması mümkün olmayan, velayet ve kemalât çeşitleri bana sunuldu.

***

Zilhicce ayında, nüzul (iniş) derecelerinden kalb makamına indim. İşbu makam: Tekmil ve irşad makamıdır. Lâkin, bu makamın tamama ermesi, tekmili için bazı şeyler mutlaka lâzım. Bunları bulmak da nasıl müyesser olur ki?. Bu iş kolay değildir..

Murad olma durumunun varlığı ile, menziller kat edilir. Müridlere Nuh Nebi ömrü verilmiş olsa dahi, kolayım bilemezler. Gerçek o ki, bu husus: Murad olanlara mahsustur; müridlere burada yer yok..

Efrad zatların son yükseldiği makam ise., asıl olan makamın ilkidir; hepsi bu kadar.. Efrad zatların bundan öteye geçmeleri yoktur.

— «Bu Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Mealinde gelen âyet-i kerime bu manaya açıktır.

İşte., tekmil ve irşad mertebelerinde durmanın iç yüzü budur..

Bu arada nurun görünmez yokluğu, ancak şu sebebe dayanır: Gayb zulmeti nurunun zuhuru.. Bundan başka bir şeye yorulmaz.

İnsanlar, anlatılanın dışında bazı şeyleri hayalhanelerinde yoğururlar ki, onlara itibar etmek doğru değildir.

Bu manada bir şiir:

Ahmaklar ne anlar büyüklerin hallerinden;

Kısa sözle selâmla, sessiz geç önlerinden.

Anlatıldığı gibi olan zanların, zarar ihtimali çok fazladır. Bu GÖNLÜ KIRIK[23] olanın, hallerine karşı; onların hayalât nazarlarını kapama emri yerindedir. Zira o gibi nazarların da, kendilerine göre bakacak yerleri vardır.

Şu dahi bu manada bir başka şiir:

Eriteni ayıplamayın varlığını;

Hak'ta, sakının çekmeyin dargınlığını.

Yüce Sultan Hakkın gayreti üzerine düşünmek lâzımdır. Yüce Hakkın dilediği bir işin noksanlığına kail olup kelâm etmek cidden uygun değildir. Aslında böyle bir şey, o Yüce Zat'la çekişmeye girmektir..

***

Az önce anlatılan kalb makamına nüzul; hakikatta fark (aralıklı) makamına nüzuldür ki, irşad makamıdır.

Bu yerde görülen fark, nefsin ruhtan, ruhun dahi nefisten ayırd edilmesinden ibarettir. Ama, nefsin ruh nuruna girişinden sonra.. Fakat, özünde birlik olan bir mana için.

Anlatılan giriş olmadan evvel; cem ve farktan anlaşılan mana bir sekir halinden ileri gelir.

Yüce Hakkı, halktan ayrı ve açılmış görmeyi sanırlar ki fark makamıdır; bu bir hakikat değildir. Hattâ, anlatılan ruhu da Hak sanırlar. Ayrıca, ruhun nefisten ayırd edilişini, farklı durumunu da. Hakkın müfarakatı sanırlar. Halbuki, Yüce Hakkın imtiyazlı durumu, halkın çok çok ötesinde yüce ve mukaddes bir mana taşır.

Üstte anlatılan kıyas, ekseriyetle sekir erbabının bilgileridir; işin gerçek yüzü onlardan kaybolmuştur.

işin aslı, Sübhan Allah'ın katındadır.

**

Cezbe ve sülük erbabının ilimlerini ve bu iki makamın her birini, tafsilatı ile bir başka risalede yazdım. Mübarek nazarınız ona değerse şeref başedecektir inşaallah.

***

017. MEKTUP

MEVZUU: Uruc (çıkış), nüzul (iniş) ile ilgili haller hakkındadır.

---

[23] İMAM-1 RABBANÎ Hz. kendisini kasd ediyor.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, mükerrem şeyhi Muhammed Bakibülah'a yazmıştır.

***

Hizmet babında en küçük olandan bir arzuhaldir.

Uzun zamandan beri, duraklamada kalan bir Aziz vardı ya; bu mektubu yazdığım gün, bir zuhurat oldu. O: Bu kaldığı makamdan yükseliş kaydetti; yani: Uruca benzeyen bir halle.. Sonra alta indi; ama tam manası ile inemedi.

Bu makamın altında bulunan kimseler dahi, aynı şekilde yükseldiler. İnişe doğru yönelmeye de başladılar. Yani: Bu üst makamın yolu ile..

Bundan sonra, zuhur edecek olan her keyfiyeti arz edeceğiz.

Anlatılan muameleye uğrayan da, halinin açılmasından sonra kir şey yazsa, doğruya daha yakın olur. Çünkü, bu nüzul hadisesini anlatıp yazmak pek zor.

Gül suyu ile gıda alması sebebi ile, bu Fakir'e dahi zaaf geldi. Bütün bunlardan dolayı, bu nüzul isi ile meşgul olamadım; sonunun neye vardığım da, göremedim.

İnşaallah yakında, bazı zuhurat olur..

***

018. MEKTUP

MEVZUU: a) Telvinden sonra hâsıl olan temkin..

b) Üç velayet mertebesinin beyanı.

c) Vacib Taâlâ'nın vücudu zatından ayrı olduğu ve daha başka hususlar.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu mükerrem şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Kulların en küçüğü kusurlu Abdülahed oğlu Ahmed'in arzuhalidir.

Bu haller varidatı, devam edip geldikçe; onları arz etmek cesaretinde bulunuyoruz.

***

Sübhan olan Yüce Hak yüksek teveccühlerinizin bereketi ile hallerin köleliğinden kurtarıp telvinden halâs ederek temkin makamı ile şerefyab ettikten sonra; işin neticesi olarak hayret ve acizlikten başka bir şey hâsıl olmadı.

Vuslattan yana, ayrılmak ve bölünmek kaldı.

Yakınlıktan yana uzaklıktan gayrı bir şey kalmadı.

Marifetten yana da, nekreden gayrısı artmadı.

İlim olarak, cehaletten gayrısı olmadı.

İşte.. anlatılanlardan Ötürüdür ki: Arzuhallerin takdiminde duraklama vaki oldu. Sırf ayrılık günlerinin hallerini arz etmeye de cesaret edemedim, iş bununla da kalmadı; bende öyle bir soğukluk meydana geldi ki: Hiç bir şeye karşı bende bir meyil kalmadı; keza bir şevk de kalmadı. Tembellik erbabının yolunda olduğu gibi; herhangi bir amelle meşgul olamıyorum.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Bir pey değilim, daha noksanı kimdir?

Muattal kalır, o ki bir şey değildir.

***

Neyse., asıl maksada dönelim. Arzedeceğimiz şudur: Acaip bir durum; Sübhan Hak beni şu anda hakkal-yakin makamı ile müşerref eyledi. Orası öyle bir makarn ki; ilim ve ayn orada birbirine perde değil.. Fena ile beka, orada birarada.. Hayret gözünde ve emare yokluğunda ilim ve şuur var. Gaybetin özünde ünsiyet ve huzur var. İlmin ve marifetin varlığına rağmen; cehalet ve nekreden başka artan yok.

Bu manada bir mısra:

Dikkatle bakıp şaşınız, vuslattaki şaşkına..

Allah-ü Taâlâ bana, katıksız olan sonsuz inayeti ile; yakınlık ve kemalât basamaklarında nihayeti olmayan terakkiler nasib etti.

Velayet makamının üstü, şehadet makamıdır. Velayet ile şehadet makamının nisbeti; surî tecelli ile zatî tecellinin nisbeti gibidir. Hattâ, velayetle şehadet arasındaki uzaklık; bu iki tecelli arasındaki uzaklıktan bir misli daha fazladır.

Şehadet makamının üstünde, sıddıkıyet makamı vardır. Bu iki makam arasındaki mesafe, ibare ile anlatılmaktan çok uzaktır; ona işaret edilip belirtilmekten yana da çok çok yüksektir.

Sıddıkıyet makamının üstünde, ancak nübüvvet makamı vardır. Nübüvvet ehli zatlara saiât, selâm ve saygılar... Nübüvvet makamı ile, sıddıkıyet makamı arasında başka bir makamın olduğu yoktur; hatta muhaldir. İşbu hüküm, yani: Muhal olma hükmü, açık vs sağlam kesifle bilinmiştir.

Ehlüllahtan bazılarının isbata çalıştığı, bu iki makam arası vasıtalı olarak bir makam bulup adına:

— Makam-ı kurb (yakınlık makamı).

Dedikleri makama da ulaştım; hakikatına muttali oldum. Ama, nice çok teveccühten ve ağır tazarrudan sonra.. Önce bana. büyüklerden bazısının beyan ettiği durum .zuhur etti; sonradan da, işin hakikati malum oldu.

Evet., bu makamın husulü ancak: Uruc (yükseliş) zamanı sıddıkıyet makamının husulünden sonra olur.. Ne var ki, bunun vasıta oluşu da, teemmül mahalli olup düşündürür. Yani: İki makam arasında vasıta oluşu..

Neyse..

İşin hakikatini bu suretle huzurunuza vardıktan sonra; inşaallah tafsilâtı ile arz edeceğiz..

Bu makam, (yani: Sıddıkıyet makamı) cidden yüksek bir makamdır.. Yükseliş menzillerinde; bunun üstünde bir makam bilinmiyor. Allah-ü Taâlâ'nın vücudunun, zatından ayrı bir mana taşıdığı da bu makamda zahir oluyor. Ehl-i Hak bilginleri katında mukarrer olan da budur. Allah-ü Taâlâ, onların çalışmalarım şükrana lâyık eylesin.

Buradaki bu vücud, yolda kalmaktadır; sonra, yükseliş onun ötesinde devam eder.

Nitekim, üstte anlatılan manayı, Şeyh Ebülmekârim Rükneddin Alâüddevle bazı eserlerinde anlattı.

Bu vücud âleminin üstünde; Melik Vedud zatın âlemi vardır.

Sıddıkıyet makamı, beka makamı olup bu âleme bakar. Nüzul itibarı ile, âleme ondan daha alta dönük olan nübüvvet makamıdır ki: Hakikatta, sıddıkıyet makamından daha yüksektir. Zira, nübüvvet makamı, ayıklık ve beka makamıdır.

İşbu anlatılanlardan anlaşılıyor ki: Kurb makamı için; anlatılan iki makam arasında bir berzahiyet durumu yoktur; çünkü bunun gözü, sırf tenzihe dönüktür; yükselişin de tamamı sayılır. O iki makamla bunun arasında çok fark vardır.

Bu manada bir şiir şöyle gelmiştir:

Tuttular beni aynaya sanki kuşlarıyım; Kavlini ezelî ustamın konuşmalıyım.

***

Şer'î, nazarî, istidlali ilimler, (şeriatın görerek delillerle elde edilen bilgileri): Zarurî ve keşfi olmuştur. Bunlarla şeriat âlimleri usulleri arasında kıl kadar fark yoktur. Ancak, bu ilimler, icmal yolundan tafsile getirilmiş; nazariyattan zaruriyata çıkarılmıştır.

Bu manada, Hace-i Azam Bahaeddin Nakşibend Hz. ne şöyle soruldu:

— Sülükten maksad nedir?.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; söyle anlattı:

— Bundan maksad, icmal yollu olan marifeti tafsile dökmektir; istidlali olanı da keşfe getirmektir.

Bunlardan başka bilgilerin hâsıl olacağını söylemedi.

Evet., bu tarikatta, çok çok ilimler zuhur eder; çok değerli irfan duyguları hâsıl olur. Lâkin, bütün bunları geçmek gerekir.

Bir salik, sıddıkıyet makamı sayılan nihayetler nihayetine ulaşmadıktan sonra; bu hakikat ilimlerinden, yakin haline dayalı marifetlerden yana nasibi olamaz.

Ne olurdu bileydim; bu makamın ilimlerinden, marifetlerinden yana hiç bir nasipleri olmadığı halde, ehlüllahtan kimlerdir ki: Kendileri için bu makamdan nasibe kail olurlar?.. Yolu nedir?. Şu âyet-i kerime bu manada ne kadar güzeldir.

— «Her ilim sahibinden üstün bir bilen vardır.» (12/76)

***

Kaza ve kader meselesinin sırrına da muttali oldum. Bunlarla, Şeriat-ı garranın esasına aykırı olmayan bir yolla bu meseleyi bildim. Şekillerin hiç biri ile, onların arasında aykırılık yoktur. Hem ele, icab noksanlığından ve cebir şaibesinden münezzeh ve beri olarak. İşbu mana zuhurda; mehtaplı gecedeki ayın ondördü gibidir... Asıl şaşılacak durum şu ki: Şeriatın esasına aykırı bir durumu olmadığı halde, bu meselenin gizli tutulmasına sebeb nedir?. Şayet onda, bir aykırılık şaibesi olsaydı; gizli saklı tutma isinde bir bağlantı kurulabilirdi. Belki de bu sır şu âyet-i kerimede saklıdır:

— «Yaptığından sual olunmaz.» (21/23) Bu manada gelen bir şiir şöyledir:

O kimdir söz eder işi hakkında;

Ey sözcü, rıza ve teslim dışında.

***

Maarif ve ilimlerin feyizleri, bahar bulutlarından yağan yağmur gibi feyiz olarak gelmektedir. O şekilde ki: Kuvve-i müdrike, (idrâk akıl gücü,) onu taşımaktan âciz durumdadır. Kuvve-i müdrike, mücerred bir tabirdir. Yoksa, Yüce Sultanın ihsanları, ancak onu taşıyıcılarına yüklenebilir.

***

İlk önceleri, bu duyulmamış ilimleri kitaba yazmak için içimde bir heves vardı; ama buna muvaffak olamadım. Bu hususta, bende bir ağırlık ve zorluk oluyordu. Sonunda, kendi kendimi teselli ettim. Şöyleki:

Bu türlü feyiz yollu gelen ilimlerden gaye meleke husulüdür; onu ezberleyip durmak değildir. Nitekim, ilim talebeleri; ilmi, mevlevi bir melekeye nail olmak için öğrenirler; yoksa sarf, nahiv ve diğer ilimlerin usullerini ezberlemek değildir.

***

Yukarıda işaret edilen ilimlerden bazılarını arz etmek istiyoruz. Önce şu âyet-i kerime ile başlayalım:

— «Onun benzeri gibi yoktur: o, hakkıyla işiten, kemaliyle görendir.» (42/11)

Bu mübarek cümlenin başı; zahir olan mana gibi, sırf tenzihin isbatıdır.

— «Hakkiyle işiten, kemaliyle görendir.» (42/11) Bölümü ise, tercihi tam ve tekmil etmektedir. Bunların daha açık beyanı şöyledir:

Yaratılmışlar için işitme ve görme durumunun sübutu; toplu manada olsa dahi, bir benzeyişin sabitliği dolayısı ile vehim yollu vardır. İste, Allah-ü Taâlâ bu vehmin defi için, görmeyi ve işitmeyi onlardan nefyetmektedir. Kısaca şu mana anlatılmak istenir: Hakkiyle işiten, kemaliyle gören o Yüce Allah'tır.

Bu mana yanlış anlaşılmasın; biraz daha açılalım:

Mahluklarda, göz ve kulak mevcuttur; ama bunların, gerçek manası ile görmekte ve işitmekte bir dahli yoktur. Sübhan olan Yüce Hak, kulağı ve gözü yarattığı gibi; görmeyi ve işitmeyi de yaratmıştır. Hem de, âdet olduğu yoldan, sözü edilen iki sıfatı yarattıktan sonra.. Bunda mahlûk sıfatların hiç bir tesiri yoktur. Bu arada bir tesir sözü edecek olsak dahi; ondaki bu tesir dahi mahluktur. O mahlukların kendileri sırf cemad nev'inden olduğu gibi; aynı şekilde sıfatları cemad nev'inden sayılır.

Üstte anlatılan manaya bir misalle yol verelim:

Allah-ü Taâlâ Kadir sıfatı ile, sırf kudreti icabı taşta bir konuşma yarattığı zaman:

— Hakikaten taş konuştu.. Onda konuşma vasfı vardır.

Denemez.

Hülâsa olarak, mana bu merkezdedir. Taş cemad (cansız) sayılır; anlatılan sıfatın onda varlığı farz edilse dahi, o da kendi gibi cansız cemaddır. Onun, asla harf ve ses çıkarmakta bir dahli yoktur. . İşte, bütün sıfatlar, üstte anlatılan kabilden olup öyle kıyaslanabilir.

Bu babda asıl anlatılmak istenen gaye şudur: Bu iki sıfat; diğerlerine nazaran, daha fazla zuhur etmekte olduğundan, Allah-ü Taâlâ, onların nefyi için bir özellik yarattı. Kalanların nefyi, bunlara kıyasla daha uygundur.

Şu da ilim üzerine bir ilmî görüş..

Sübhan olan Yüce Allah, mahlukta önce ilim sıfatını yarattı; sonra onun maluma teveccühünü yarattı. Daha sonra o sıfatın, bu mahlukla ilgisini yarattı. Daha sonra bu malumun ona inkişafını yarattı. İlim sıfatını yaratmasının akabinde dahi mahlukta inkişafı yarattı.

İşbu yaratma durumu, ilâhî âdetin cereyan tarzına göre olup gitti. İşte, bundan da bilinmiş oldu ki: Anlatılan inkişafta, ilmin bir. dahli yoktur.

Şimdi, üstte anlatılan mana yolundan; daha önce anlatılan işitme ve görme sıfatlarını tekrar ele alalım. Şöyleki:

Allah-ü Taâlâ, mahlukta önce işitme sıfatını yarattı. Sonra duymayı ve işitilen şeye teveccühü yarattı. Sonra, işitmenin kendisini yarattı. Daha sonra, işitilen şeyin idrâkini yarattı.

Görme durumu da aynı. Önce görme sıfatını yarattı. Sonra, göz bebeğinin Dönüşünü ve görülecek şeye teveccühünü yarattı. Daha sonra görülen şeyin idrakini yarattı.

Anlatılan kıyas, sair sıfatlarda dahi caridir.

Tam manası ile işiten, gören o kimsedir ki: İşitmesinin ve görmesinin başında; anlatılan iki sıfat bütünüyle kendisinde buluna.. Bir kimse böyle değilse., o: Hakkıyle işiten, kemaliyle gören olamaz.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki: Mahlukların sıfatları ,da, kedileri gibi, cemadat nev'indendir.

Bu manada son kelâm şudur:

— Allah-ü Taâlâ, yaratılmışlardan, başlıca, bu sıfatları nefyetti; artık onlar için kendilerine has olan bir sıfat yoktur. Bu sıfatlar, Sübhan Allah'ın zatı için sabit olmuştur ki; tenzihle teşbih beyni birleştirile.. Hattâ, mevzuumuz olan âyet-i kerimenin tamamı; tenzihin isbatı, başlıca benzeyişin nefyi içindir.

Birinci manada anlatılan bilgi.. Yani: Bu mahluklardaki sıfatların Sübhan Hakka ait oluşunu, onların kendilerini sırf cemadat çeşidinden sayıp anlatılan sıfatların onlardaki zuhurunu görmek için şu misal yerindedir: Oluk, testi ve bunlardan zuhur eden su.. Sıfatların onlardaki zuhurunu, mahlukta anlatıları misaldeki gibi görmek, velayet makamına yakışan ilimler meyanında sayılır.

İkinci manada anlatılan bilgiye gelince.. Yani: Bu mahlûklardaki sıfatların, Sübhan Hakka ait olduğunu vicdanen görmek, bilmek.. Cemadatta görüldüğü gibi.. O mahlukları dahi, ölüler misali şuursuz itikad etmek.. Nitekim, bu manada, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Sen meyitsin; onlar dahi meyitlerdir.» (39/30)

İşbu manada anlatılan ilim, şehadet makamına yakışan bir ilimdir.

Bu misalle, aynı zamanda; iki makam arasındaki fark dahi anlaşılmış oldu.

Az şey, çoğa delil olduğu gibi; damla su, bolluğa delildir. Bu manada bir şiir şöyledir:

Senenin bolluğu bahardan bellidir.

Nitekim, bu yüksek makama çıkanlar; mahlukattaki fiilleri, ölü ve cemadattaki gibi görmektedirler. Hal böyle iken, o mahlukların fiillerini Sübhan Hakka bağlamazlar.

— Bu fiillerin faili Allah'tır.

Demezler. Alah-ü Taâlâ, böyle bir bağlantı kurulmaktan yana pek yücedir. Bu manayı, aşağıdaki misallerle biraz daha açalım.. Şöyleki:

Bir şahıs, bir taşı hareket ettirdiği zaman, hiç bir şekilde:

— Bu şahıs hareket etti.

Denmez.. O şahıs, ancak hareketi meydana getirdi. Asıl hareket eden ancak taştır.

Aynı şekilde, o taş cansız cemadat cinsinden olduğu gibi, onda görülen hareket dahi öyledir. Yani: Sırf cansız cemadat çeşidi bir»

hareket.. Bu mana icabı olarak; anlatılan hareket icabı bir şahsın öldüğünü farz edelim; hiç bir şekilde:

— Onu taş öldürdü. Denmez. Şöyle denir:

— Taşı atan şahıs öldürdü..

Şeriat âlimlerinin kavli, bu ikinci manada anlatılan ilme uygundur. Allah-ü Taâlâ, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Onlar, şöyle derler:

— Kullarda görülen yapılmış işler, aslında Sübhan Hakkın yarattığı san'atıdır. Dilemek ve seçmek sureti ile işlerin onlardan çıkmasına rağmen durum budur. Fiillerin masnuiyetinde (işlerin yapılmasında) onların bir dahli yoktur.

Onların işleri, yapılan amelin meydana gelişine göre olan tesir dışında; belli karışık bazı hareketlerden ibarettir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Durum anlatıldığı gibi olunca, onların fiillerine sevap ve ikap akla yakın bir say olmaz. Zira onların durumu, taşa verilen bir emir gibidir. Taşın fiiline yapılacak zem ve medih gibi olur.

Bu suale vereceğim cevap şudur:

— Taşla mükellef kişiler arasında fark vardır. Teklifin yeri, güç ve iradenin bulunduğu yerdir. Taşta ise ne irade vardır; ne güç. Halbuki mükelleflerde irade vardır. Lâkin,

onların bu iradeleri de, Sübhan Hak tarafından yaratıldığından; muradın husulü babında bir tesiri yoktur. Dolayısı ile, işbu irade meyyit gibidir.

Hülâsa: Murad olan dahi, ilâhî âdetin cereyan tarzına göre; tahakkuk ettikten sonra mahluktur, (Yaratılmıştır.)

Her nekadar, mahlukun kudretinin müessir olduğu söylenirse de, isterse umumî manada olsun; kaldı ki: Maveraünnehir âlimleri de bu yola gitmişlerdir, işbu tesir dahi kudrette mahluktur. Tıpkı kudret kendi zatında mahluk olduğu gibi.. Çünkü onun tesiri zımnında asla mahlukun bir seçme hakkı yoktur. Bunun için, o kudretin tesiri dahi cemadat mesabesindedir.

Bu mevzuu, şöyle bir misalle kapatalım:

Bir şahıs, birinin tahriki sonu; yukarıdan aşağı bir taşın indiğini ve bir hayvanı (canlıyı) öldürdüğünü gördüğü zaman inancı şudur: Bu taş cemad nev'indendir; keza o taşı harekete getiren fiil dahi cemaddır. Şuna da inanır: Bu fiilin neticesi olan ölüm dahi cemaddır.

Hülâsa: (Mahlukata ait) zatlar, sıfatlar, fiiller sırf cemadattır; sırf ölüdürler..

— «Hayy Kayum.» (2/255)

Ayet-i kerimesinde anlatılan sıfatın sahib-i hakikîsi Allah'tır.

— «Hakkıyle işiten; kemaliyle görendir.» (42/11)

Mealine gelen âyet-i kerimesi ile anlatılan, yine odur..

— «Tam manasi ile bilen, gerçekten haberdar olandır.» (66/3) Mealindeki âyet-i kerime ile anlatılan yine odur.

— «İrade buyurduğunu yapandır.» (85/16)

Mealindeki âyet-i berime ile beyan edilen Yüce Zat yine odur. Ve şii mealdeki mübarek âyet, onun şanında nekadar güzeldir:

— «Anlat, söyle: Rabbımın kelimeleri için denizler mürekkeb olsa, Rabbımın kelimeleri bitmeden denizler tükenir; isterse bir misli daha yardıma gelsin..» (18/109)

***

Edep dışı saydığım işler arttı; sözü uzatmam haddi aştı.

Ne yapabilirim ki? Kelâmın güzelliği, mutlak Cemil zattan geliyor. Beni öyle bir yere ulaştırdı ki, orada: Söz uzadıkça güzelleştiği sanılıyor. Her ne mikdar ondan anlatılsa; lezzet ve halâvette en üst dereceye varılıyor. Bununla beraber, kendimi o Yüce Zat'tan konuşmaya münasip görmüyorum: Hattâ, ismini dahi söylemeye cesaret edemiyorum. Bu manada bir şiir var:

Misk, gülsuyuyla yusam ağzımı bin kere;

Yine de ehil olamam hiç onu zikre..

Bir başka manada şiir:

İnsana yakışan odur ki, zaman haddini unutturmaya..

***

Bu arada, asıl dilek şudur: Bol teveccüh ve inayet..

Yaramaz hallerimi nasıl arz edeyim?. Kendimde her ne gibi iyi bir hal bulsam; o, anlattığım üstün teveccühün bir başlangıcıdır. Yoksa:

Ben yine o Ahmed'im, hiç değişmedim..

***

Meyan Şah Hüseyin'e tevhid yolu zuhur etti; şu anda onunla hazza dalmış durumda.. Hatıra, onu oradan çıkarmak geliyor ki; hayrete ulaşsın; asıl gaye de. budur.

Muhammed Sadık, kendini zapt edemiyor; bunu küçüklüğüne vermek gerek. Seferde arkadaş olsa; çok terakkiye nail olur. Dağa çıkarken, arkadaştı; çok terakkiye nail oldu. Hayret ummanından kana kana içti. Hayret babında, bu Fakir'le onun tam bir münasebeti var.

Şeyh Nur dahi aynı şekilde bu makamdadır. Çok terakki etti. Bu Fakir'in yakınlarından bir genç var; hoş halli cidden. Berk? tecelliye yakındır; galiba ona karşı istidadı da var.

***

019. MEKTUP

MEVZUU: İhtilaç sahiplerinden bazılarının işlerini ısmarlamaya dair.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu mükerrem şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Hizmette olanların en küçüğünden bir arzuhaldir.

Bir şahıs askerden geldi. Şöyle anlattı:

Dehlî ve Serhend dervişlerine, sonbahar faslı için toplanan meblağ; vazifeliler tarafından alınmış yüce dergâhınızda devamlı kalanlar için gönderilmiştir. Bunun, iyi bir tahkikten sonra, hakkı olanlara ulaştırılması arzu. edilmektedir.

Anlatılan durum dolayısı ile, bu mektubu yazmak cesaretinde bulundum.

Eğer bu haber doğru ise.. Bu arzuhali getiren kimseye; aşağıda yazılı mikdar, ismi belirtilen şahıslara verilmek üzere havale edilmelidir:

Şeyh Hafız Ebülhasan'a bin dirhem.. Bu zat, ilim ehlidlir.

Şeyh Hafız Şalı Muhammed'e bin dirhem. Bu zat, Şeyh Nevvab'ın vekil kıldığı kimselerdendir.

Anlatılan şahıslardan her ikisi de hayatta ve hizmette devamlıdırlar; kendilerinde, hiç bir şüpheli durum yoktur.

Her ikisi de, Serhend'de olup mutemed vekillerini göndermişlerdir.

***

020. MEKTUP

MEVZUU: ihtiyaç sahiplerinden bazılarının işlerine dairdir.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu muazzam şeyhi Muhammed Bakibillah'a yazmıştır.

***

Hizmet babında olanların en küçüğünden bir arzuhaldir. Yüce dergâhta bulunanların vakitlerini boşa giderme işi bizden defalarca sudur etti. Bu durum, şunların işleri için oluyordu: Habibüllah Serhendî'nin anası, nikâhlı kadını, bu mektubun zımnında yazılan diğer hizmetçiler..

Bunların işlerine dair meblâğ, Dehlî'de ise.. Mevlâna Ali'ye emir buyurunuz, onu kendilerine teslim etsin.

Bunlardan bazısı bu iş için, birini gönderdi; bazıları da kendi geldi. Şayet, onlara ödenecek meblâğ Dehlî'de değilse; kendileri hayattadırlar; hisselerinin sağlanmasını taleb ediyorlar. Bunun dışında bir şey yazmak, fazladan açılmak olur.

***

021. MEKTUP

MEVZUU: a) Velâyet-i Muhammediye başta olmak üzere, velayet dereceleri. O velayet sahibine salât-ü selâm ve saygılar.

b) Nakşibendî tarikatının medhi, sair tarikatlara nazaran üstünlük nisbeti. Allah-ü Taâlâ, bu yol ehlinin sırlarının kudsiyetini artırsın.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Hacı Musa'1 - kari'nin oğlu Muhammed Mekkî'ye yazmıştır.

***

Latif mektup, zaif nahif kula ulaştı.

Allah-ü Taâlâ, ecrinizi artırsın; işlerinizi kolay kılsın, özrünüzü kabul buyursun. Zeyğ-ı basardan mütahhar (gözün maddeye kaymasından) yana temiz olan Beşerin Efendisi hürmetine..

Ona ve onun âline salâtların en faziletlisi, selâmların en kemallisi olsun.

***

Ey kardeşlerim,

Bilmiş olunuz; ehlüllah katında:

— Fena.

Olarak anlatılan, ölümden evvelki ölüm gerçekleşmedikçe, mukaddes zata ulaşmak kolay olmaz. Hattâ, havaî enfüsî ilâhlara, (görünmeyen putlara) afakî sayılan batıl mabudlara ibadetten necat dahi mümkün olmaz. Keza, İslâm'ın hakikatına enlemeyeceği gibi; imanın kemale ermesi dahi kolay olmaz. Nerede kaldı ki: Tanı abid kullar zümresine girilsin; evtad zatlar derecesine erilsin.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen; bu fena hali, velayet mertebelerine atılan ilk adımdır ve işin başında hâsıl olan bir kemal derecesidir.

Anlatılan mana açısından bakılıp velayetin evveline göre âhiri; ilk derecesine göre de son derecesi kıyas edile..

Bu manada şu şiir ne kadar güzeldir:

Gör gül bahçemi, anla baharımı..

Şu da bir başka şiir:

Bolluğu senenin, bellidir baharından..

***

Velayet makamlarının birbirinden üstün dereceleri vardır. Şundan belli olmuştur ki: Her peygamber basamağında, kendisine has bir velayet makamı vardır.

Velayet derecelerinin en yüksek basamağındaysa.. Resulüllah S.A. efendimizin kademi vardır. Ona ve kardeşlerine salâvatın en tamamı saygıların en uğurlusu..

Bir tecelli-i zatî var ki orada: İsimler, sıfatlar, şüun ve itibarlar için; ne icab yönü ile ne de selb yönü ile itibar vardır. İşte orası: Resulüllah S.A. efendimizin velayetine mahsustur. İtibara ve vücuda bağlı itibar perdelerinin cümlesi, ilim ve ayn olarak açılması ancak, bu makamda tahakkuk eder.

İşte, anlatılan zamandadır ki, vuslat açıktan hâsıl olur; gerçek olarak vecd hali tahakkuk eder; ama bir zan olarak değil..

Resulüllah S.A. efendimize tabi olan kâmil zatlara; bu pek değerli makamdan nasib vardır. Ona salât ve selâm.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Resulüllah S.A. efendimize tabi olmanız gerekir; şayet: Bu büyük velayet makamını elde etmek, bu yüksek dereceyi tekmil için yönelmiş iseniz, size de oradan nasib gelir.

***

Pek çok mefayih katında, üstte anlatılan zatî tecelli, BERKİ sayılır; Allah onlara rahmeti ile muamele eylesin.

— BERKİ.

Demenin manası şudur: Şanı büyük Yüce Hazret'e karşı perdeler, şimşek misali az bir zarnan içinde açılır.. Bundan sonra, isimlerin ve sıfatların perdeleri gelir; Yüce Zat'ın nurlarını gizler.

İşbu mana icabıdır ki: Zati olan huzur, şimşek gibi çakıp geçer; ama gaybet-i zatiye (zata bağlı gizlilik veya özde kaybolmak) cidden çok kalır.

Nakşibendiye meşayihi katında bu zatî huzur, daima vardır. Onlara göre: Geçip giden, gaybete tebdil olan huzura itibar yoktur. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Anlatılan büyük zatların kemal derecesi; bütün kemal derecelerinin üstündedir; nisbetimiz dahi, bütün nisbetlerin üstündedir. Nitekim, onların ibarelerinde şöyle gelmiştir:

— Bizim nisbetimiz, bütün nisbetlerin üstündedir.

Bu cümlede gecen:

— Nisbet.

Tabirinden murad, daimî zatî huzurdur.

***

Yukarıda anlatılandan daha hayret verici bir durum şudur: Bu büyük zatların tarikatında; nihayet, bidayet içindedir. Bu manada, Resulüllâhın ashab yolunu izlerler.. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin. Şöyleki: Resulüllah'ın S.A. ashabı, onunla yaptıkları ilk sohbette, işin sonunda erileceğe hemen ermişlerdir. İşbu mana, sonun ilke ağdırılmış olmasının manasıdır.

Resulüllah S.A. efendimizin velayet makamı; cümle nebilerin ve resullerin makamlarından üstün olduğu gibi, anlatılan büyüklerin velayet makamları, cümle velîlerin makamından üstündür. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Nasıl anlatıldığı gibi olmasın ki; bunların velayetleri: Sıddık-ı Ekber'e r.a. dayanmaktadır.

Evet., bu büyük meşayihin bazı fertlerine, bu bağlılıktan bir nisbet ulaşır; ne var ki o: Sıddık-ı Ekber'den gelen bir nasibdir. Allah ondan razı olsun.

Nitekim, anlatılan mananın devamı olarak, şu haberi Ebu Said verdi:

— Hazret-i Sıddık-ı Ekber'in r.a. cübbesi bana ulaştı. Bu cübbenin, adı geçen Ebu Said'e ulaşma haberi, Nefehat sahibi tarafından nakledilmiştir.

**

Bu Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'ye has bazı kemalâtları açıklamaktan maksad: Talipleri bu yola teşviktir. Ne var ki, onun kemalâtını tam manası ile anlatmak bana göre değil.. Mevlevi —Mevlâna Celâleddin-i Rumî— Mesnevî'de şöyle dedi:

Boşa gider onun şerhi cahillere; Aşk gizlilik ister, düşmesin dillere..

Onları anlattım ki rağbet edile; Yitirilip, dalınmaya hüzünlere..

Selâm size ve tüm hidayete tabi olanlara..

***

022. MEKTUP

a) Ruhla nefis beynindeki taalluk şeklinin beyanı ve bunların urucu (yükselişi) ile inişlerinin beyanı..

b) Ruha ve cesede dair fena beyanı ile bunların bekası..

c) Davet makamının beyanı ve evliyadan istihlâke varanlarla davete dönenler arasındaki fark.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Lahor Müftüsü Şeyh Muhammed'in oğlu Şeyh Abdülmecid'e yazmıştır.

***

Nur ile zulmetin arasını birleştiren; cihetten beri imkânı, cihette hâsıl olan mekânla eş eden; zulmeti nura sevdiren; ona âşık kılarak, mahabbetin kemal derecesinde imtizaç ettiren; ta ki: Bu ilgiden onun parlaklığı artsın ve bu yakın cilâsı komşuluğu ile safası artsın. Tıpkı: Bir ayna gibi.. Şöyle ki: Bir aynanın parlatılması murad edildiği, onun letafeti maksad olduğu zaman; önce toprağa yatırılır. Ta ki: Bu zulmetle komşuluğundan, onun safası kemale ersin. Bu çamurlu kesafetten ötürü, değeri artsın.

Şundan ki: Bu nur, ilk başta kendisinde hâsıl olan mukaddes müşahedeyi unuttu. Hatta, kendi özünü ve varlıklı tabilerini de bilmez oldu. Sebebi: Zulmanî maşukuna dalması, heyulanı heykelle ilgilenmesidir.. Bununla sohbeti dolayısı ile şumlu kimselerden oldu. Onunla komşuluğu icabı, uğurlu kerametleri zay etti. Bu istiğrak sıkıntısı ile kalıp giderse., serbestlik fezasına uçmazsa., yazıklar olsun ona; hem de tam manası ile..

Çünkü: Kendisine, gaye olan şeyin yolunu bulamadı; istidad cevherini yitirdi; sonra, derin bir dalâlet bataklığına dalıp gitti.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, şayet geçmişinde hüsna yazılı ise., üstün yardım kendisine yetişirse., başını kaldırır; yitirdiğini hatırlar ve şu şüri okuyarak gerisin geri döner gelir:

Ey temennim, haccım da umrem de sanadır;

Cemaatın haccı toprağadır, taşadır.

Şayet kendisine, matlubun şühudunda; en güzel yoldan ikinci bir istiğrak hâsıl olursa., en güzel yönleriyle, mukaddes zata teveccüh kendisine müyesser olursa., bu kere zulmet kendisine tabi olur; nurlarının ağırlığı altında kaybolur gider.

Şayet bu istiğrak hali, başlıca zulmanî bağları unutturacak hadde ulaşırsa., nefsini ve varlığını tevabii ile tamamen unutursa., nurların nuru müşahedesinde istihlâke ulaşır; perdelerin de ötesinde kendisine matlub olan huzur hâsıl olur. Ve., cesede, ruha dair fena ile şerefyab olur.

Şayet, fenadan sonra; anlatılan müşahede ile kendisine beka gelirse., o zaman ona: Fena ve beka cihetleri tamamlanır. İşte o zaman, kendisine velayet ismini vermek doğru olur.

Durum anlatıldığı gibi olduktan sonra, hali şu iki şeyden biri olur:'

BİRİNCİSİ: Müşahedesine daldığı varlıkta, devamlı bir istihlâke girer.

İKİNCİSİ: Halkı, Yüce Sultan Hakka davete döner. Bu durumda, onun batın âlemi, Sübhan Allah ile olup zahiri halk iledir.

İşbu durumda onun nuru, içinde duran matluba dönük zulmetten halâs olur. Bu halâs sonu, ashab-ı yemin zümresinden olur.

Hakikatta, onun için yemin (sağ) şimal (sol) yoksa da; yemin onun haline daha uygun ve kemaline daha münasiptir. Her ikisi de, hayır ve berekette ortak olmalarına rağmen; hayır cihetini toplamış olduğuna göre: Ashab-ı yeminden olması daha uygundur. Nitekim, onun şanında -şanı aziz olsun— şöyle geldi:

— Her iki eli de sağdır. (Rasulüllah S.A. efendimiz kasd ediliyor; onun için solluk olmayacağı belirtiliyor.)

Bu zulmet, o nurdan ibadet ve taatın edası makamında gelmiştir. Burada:

— Nur..

Demekle, imkâna bağlı nuru anlatmak istiyoruz ki bu, ruhtur; hattâ, onun hulâsasıdır.

— Zulmet..

Kelimesi ile de, cihetlere bağlı zulmeti murad ediyoruz; bu da nefistir.

Aynı zamanda, bu nurdan ve zulmetten zahir ve batın da murad edilir.

Bu arada şöyle bir soru sorulabilir:

— İstihlâke varan velilerin de, diğerleri gibi, bu âleme karşı şuurları vardır; ona yönelirler. Aynı zamanda, kendi cinsleri ile tanışıp görüşürler. Durum böyle olunca, istihlâkin ve devamlı teveccühün manası nedir?. Bunlarla, âlem halkını davete dönenler arasında ne gibi bir fark vardır?.

Bu soruya şu cevabı veririz:

— İstihlâk ve tam manada teveccüh; nefis, ruh nurlarına daldıktan sonra, nefsin ve ruhun birlikte teveccühleridir. Ki bu manaya daha önce işaret edildi. Âleme ve benzerlerine karsı şuura gelince; bunlar, his, kuva ve cevarihle olur ki; bu sayılanlar, nefse ait parçalardır. Asıl toplu hulâsa, müşahadesinde olduğu varlığın mütalâasına, ruhun nurları zımnında dalmıştır. Diğer bölümleri, anlatıldığı üzere, önceki şuurunda kalır: hiç bir fütur da gelmez.

Ancak, bu âleme dönen öyle değildir. Böyle olan velî kulun nefsi, mutmainne derecesine erdikten sonra, davet için, o nurlar çıkar. Bu âlemle kendisi için bir münasebet hâsıl olur. Davet dahi, icabet yerlerinde anlatılan münasebetle vaki olur.

Gelelim:

— Nefsin, toplu oluşu; duygular ve benzerleri ise, onun tafsilleri.

Dediğimizin manasına.. Şöyle ki:

Nefsin, bu koza şekilli kalble bağlantısı vardır. Aynı zamanda bu: Onun için, ruhla kurulan bir bağlantıdır. Ama, kalbe bağlı toplu hakikat tavassutu ile..

Ruhtan gelen varidat feyizleri, toplu halde önce nefse gelir. Sonra onun tavassutu ile, sair kuvalara ve cevarihe tafsil yollu dağılır. Böylece onların hülâsası, nefiste mevcud olmuş olur.

işte, yukarıdan beri anlatılan mana ile, her iki evliya zümresi arasındaki fark belli oldu.

Burada bilinmesi gereken bir husus daha var; o da: Birinci evliya zümresi, erbab-ı sekir olup ikinci anlatılan evliya zümresi ise., erbab-ı sahivdir.

Şerefli mana birinci zümreye olsa da; fazilet ikinci zümrenindir.

Birinci olarak anlatılan makam: Velayet makamına münasiptir.

İkinci olarak anlatılan makam ise., nübüvvet makamıdır.

Allah-ü Taâlâ, bizleri velî kulların kerametleri ile şereflendirsin; peygamberlere dahi tam manası ile tabi olma babında bizlere sebat nasib eylesin.

Allah-ü Taâlâ'nın salâtı ve selâmı: Resulûllah efendimize, sair peygamberlere, salih kullardan, mukarreb meleklerden tüm kardeşlerine.. Taa, kıyamet gününe kadar.. Âmin!.

***

Bu duacı yazar, ona yabancılığı dolayısı ile. her nekadar Arabiyatı iyi değil ise de; mektubu şerifleri Arabi kelimelerle yazıldığından; imlâyı onların imlâsına göre yazdı.

Sözün sonu: Selâm.

023. MEKTUP

MEVZUU:

a) Nakıs vasıflı olanlardan tarikat almaya mani olmak ve böylesinin mazarratı..

b) Küfür ehlininkine benzeyen lakapları almayı engellemek..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlarhanı lâkabı İle bilinen Abdürrahim'e, mektubunun cevabı olarak yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, bize ve size; halden yana boş olan sözden necat ihsan eylesin. Keza, amelden yana boş olan ilimden de..

Siyaha da, kızıla da peygamber olarak gönderilen Beşerin Efendisi Resulûllah hürmetine.. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların en kemallisi..

Bu duaya:

— Âmin !.

Diyen kula Allah'ın rahmeti ulaşsın..

***

Salih sadık kardeş, mektubunuz uygun görüldüğü şekilde ulaştı; zatınızdan tercüman olarak, anlatacağını anlattı. Şöyle bir şiir söyledim:

Devletliye de, elçiye de merhaba güzel; Yüzü sevgide elçinin, yollayan kadar güzel.

***

Ey kemalât zuhurlarına kabiliyetli kardeş, bilmiş olasın ki.. —Allah-ü Taâlâ, fiillerinizi kuvveden çıkarsın

Dünya âhiretin ekim yeridir; oraya bir şeyler ekmeyene yazıklar olsun. Ki: İstidad arzını boş bıraktı; amellere ait tohumları da zay etti.

Şunun da bilinmesi gerekir ki; yerin boşa giderilip zay edilmesi birkaç türlüdür. Şöyle ki:

a) Oraya hiç bir şeyin tohumu ekilmez.

b) Oraya habis ve fasit işlerin tohumu ekilir.

İkinci olarak anlatılan, mazarrat itibarı ile daha zorlu; fesad ciheti ile daha çokluğa sahiptir. İşbu mana açıktır; izaha gerek yok.

Tohumun habaseti ve fesadı şöyle olur: Noksan bir salikten tarikat alınır; onun gittiği yola girilir. Şundan ki, o nakıs kimse nefsanî nevasına uyan bir kimsedir. Hevaî arzuların tercih yönü olmadığına da şüphe yoktur. Şayet böyle bir tercih yapılırsa., nefsani arzulara yardım olur. Bundan hâsıl olan da, zulmet üstüne zulmettir. Çünkü, nakıs olan kimse, Sübhan Allah'a ulaştıran yollarla, o Yüce Sübhan zata ulaştıramayan yolları ayırd edemez. Zira: Kendisi hiç oraya ulaşan bir kimse değildir. Sonra o: Talebelerdeki. değişik istidadlan da, ayırd edemez. Böyle olunca, cezbe yolları ile, sülûk yollarını da birbirinden ayırd edemez. Halbuki, çoğukez, bir talibin istidadı, cezbe yoluna daha uygundur; başta, sülûk yoluna uygun değildir.

Anlatılan mana icabı olarak, nakıs kimse: yollarla, değişik istidadlan ayrıntıları ile bilemediği için, uygun olmadığı halde birim sülûk yoluna sokar; yoldan saptırır; tıpkı kendisi saptığı gibi..

Kâmil ve mükemmel bir şeyhe, anlatılan hale uğrayan bir talibin terbiyesi ve sülûkü düştüğü zaman; önce şunu yapmalıdır: Durumu belirtilen noksan şeyhten kendisine isabet eden şeyi izale ede.. Onun sebebi ile fesad olan halini düzelte.. Bundan sonra, istidad toprağına, onun kabiliyetine uygun yararlı tohumu ata.. İşte o zaman, orada: Güzel bitki biter..

Anlatılan mana, şu âyet-i kerimelerde ifadesini bulur:

— «Kötü bîr kelimenin misali, toprağın üstünden koparılmış bir ağaç gibidir; onun kararı yoktur.» (14/26)

— «Görmez misin?. Allah iyi bir kelimeye nasıl misal getirir?. O, güzel bir ağaç gibidir. Kökü sabittir; dalları semada bir ağaç gibidir.» (14,24)

Kâmil şeyhin sohbeti, kibrit-i ahmerdir. Onun nazarı devadır. Onun sözü şifadır.

Anlatılan zatın sohbetinden gayrisi, dikenli ağaç gibidir.

Allah-ü Taâlâ, bize ve size Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sebat ihsan eylesin. O şeriatın sahibine, en faziletli salât, selâm ve saygılar. Çünkü Resulûllah S.A. efendimiz, esas emrin sahibidir; necatın medarıdır, saadet kaynağıdır. Onun şanında, Fars dili ile şu şiir ne güzel söylenmiş:

Arabi Muhammed, efendisi iki cihanın:

Vay haline, onun kapısında toprak olmayanın..

Sözü burada bitirelim: Resullerin efendisine salât, selâm, tahiyyet ve bereketler duası okuyarak..

***

TETÜMME: (Eksik kalan bir husus belirtmek.)

Her bakımdan şaşılacak bir husus.. Doğru sözlü bir kardeş anlattı:

Kendi arkadaşlarından biri imiş: Değerli şairlerden biri; şürde, KÜFRİ sözünü kendisine bir lâkab ismi yapmış. Halbuki, kendisi büyük sadattan ve nukaba-i kiramdanmış.. Keşke bileydim; bu şenaati belli şeni ismi seçip almaya kendisini ne götürdü?. Müslüman kişiye lâyık olan odur ki: Yırtıcı arslandan kaçışından daha fazla, bu gibi isimden kaça.. Tam manası ile, bu ismi kötü göre.. Şundan ki: Bu isim ve bu ismi alan Allah katmda. Resulûllah indinde buğzedilmiştir. Müslümanlar dahi, küfür ehline adavetle, sertlikle memurdurlar. Bu mana icabı olarak: Bu gibi kabih isimden sakınmak, vaciptir.

Ancak., sekir halinin ağır basmasından ötürü; bazı meşayihin ibarelerinde küfrün medhi, ZÜNNAR[24] bağlamaya teşvik ve benzeri sözler, zahiren sarfedümiştir; ama tevil götürür. O zatların sırlarının kudsiyeti artsın. Zira sarhoşların sözleri tevellidir; zahiren söylenen sözlerdir. Bunun için onlar, sekr halinin ağır basmasından ötürü, bu gibi şeylerin irtikâbında mazur sayılırlar. Şu da bir gerçektir ki: Bu büyük zatlara göre, küfrün hakikati, İslâm'ın hakikatma nazaran pek noksan sayılır. Bunun için, sekir halinde olmayanlar, o halde olanları taklid etmekte mazur sayılmazlar; hem bu zatlar katında, hem de şeriat ehli zatlar katında.. Çünkü: Her şeyin bir mevsimi ve kendine has bir vakti vardır. O şeyin yararlı oluşu da, o mevsime göredir; diğer mevsimde iyi olmaz. Akıllı olan, birinci durumu, ikincisi ile kıyas etmez.

Benim tarafımdan onu bulunuz; bu ismi değiştirsin. Onun yerine, daha hayırlı olan: Allah ve Resulü katında sevilip, beğenilir, razı olunan İ S L Â M İ ismini alsın. Çünkü, bir

[24] ZüNNAR: Yunanca bir kelime olup rahiplerin bellerine bağladıkları iplere verilen kimdir.

Müslümanın haline ve sözüne bu daha uygundur; îslâm dinine bağlılıktır. Aynı zamanda bu İ S L Â M î ismini almakla:

— «Töhmet yerlerinden sakınınız.»

Hadis-i şerifi ile aldığımız emre uyup, korunmak olur. Bu kelâm doğrudur; üzerine hiç bir şüphe tozu konmamıştır. Aynı manada, Sübhan Allah şöyle buyurdu:

— «Mümin bir kul, müşrikten hayırlıdır.» (2 221)

Selâm hidayete tabi olanlara..

024.MEKTUP

MEVZUU:

a) Sofi, kâin - baindir.. (Manaları anlatılacak.)

b) Kalb, birden fazla şeyle bağ kuramaz..

c) Zati mahabbetin zuhuru, mahbubdan çelen elemle nimetin, aynı seviyede olmasmı gerektirir..

d) Mukarreblerle ebrar ibadeti arasındaki fark.. .

e) İstihlâke dalıp kalan evliya ile halkı davete dönen evliya arasındaki fark..

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Muhammed Kılıçhan'a yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, Seyyid'ül - mürselin hürmetine; sizlere selâmet ve afiyet ihsan eylesin. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

— «İnsan, sevdiği ile beraberdir.»

Mealinde buyurulan hadis-i şerif nekadar güzeldir.

Kalbinde Allah ile olmaktan, başka bir şey bırakmayana; o Mukaddes Yüce Zatın rızasından başka bir şey murad etmeyene saadetler olsun.

Hali anlatıldığı gibi olan kimse: Her nekadar zahirde halkla olup surette onlarla meşgul olsa dahi; özünde Allah iledir.

İşbu hal KÂİN-BAİN bir şekilde sofinin durumunu anlatır. KÂİN oluşu: Hakikatta Allah ile oluşudur.

BAİN oluşu: Anlatılan mana dolay ısı ile, halktan ayrı ve uzaktır.

Bundan başka KÂİN kelimesinden şu mana dahi murad edilebilir:

— Surette halkla beraberdir.

BAİN oluşundan ise, şu mana murad edilmiş olabilir:

- - Hakikat ciheti ile halktan ayrıdır.

***

Kalb birden fazla bir şeyle mahabbet bağı kuramaz. Bu, bir şeyle kurduğu mahabbet bağı zail olmadıkça, bir başkası ile mahabbet bağı kuramaz. Arzularının çokluğundan, birçok şeylere karşı kurduğu mahabbet bağından ötürü görülen durumuna gelince.. Meselâ: Mal, evlâd baş olmak, övülmek, halk arasında yükseklik durumları gibi.. İşbu durumlarda dahi, yine onun sevmiş olduğu bir tanedir; ki o: Nefsidir. Bütün o sevmiş göründüğü şeyler, nefsine ait mahabbetin parçalarîdir. Zira, bu şeylerle murad ettiği ancak kendi nefsidir; onların kendileri değildir. Bunun için, nefsine olan mahabbeti. zail olup gittiği zaman, tebaiyet dolayısı ile: onlara karşı beslediği mahabbet bağı da zail olup gider. İşbu mana icabı olarak şöyle demişlerdir:

— Kulla Rabbı arasındaki perde, kulun nefsidir; bu âlem değildir.

Çünkü: Bu âlem, kendi zatında, kul için murad olan bir şey değildir ki, kula hicab olsun. Kul için, murad olan ancak kendi nefsidir. Bunun için, hiç şüphesiz, hicab olan kulun kendisidir; başkası değil..

Anlatılan mana icabı olarak; kul, kendi nefsinin muradından temizlenmedikçe, Yüce Rabb kendisi için murad olamaz; kalbe dahi, o Yüce Sübhan zatın mahabbeti giremez. Bu Yüce Sübhan zatın mahabbeti, öyle bir büyük devlettir ki, mutlak fena halinin tahakkukundan sonra olur. Bu fena hali dahi, zatî tecelliye bağlı bir durumdur. Şu mana açıktır: Şayet, tam manası ile, karanlık kalkmış ise.. bu: Güneşin tam manası ile doğuşundan başka bir şekilde tasavvur edilemez.

— Mahabbet-i zatiye..

Tabir edilen bu mahabbet elde edildiği zaman; seven zatın yanında, sevilen zatın, elemi ile nimet bir olur.

Anlatılan mananın hâsıl olması ile; ihlâs hâsıl olur. İşte o zaman. Tek İlâh Rabbına: nefsine nimetin gelmesi, elemin defi için ibadet etmez. Çünkü: Her ikisi de, kendi indinde müsavidir.

İşbu mertebe:

— Mukarrebin..

Olarak işaret edilen zatlar için, anlatılan mertebedir.

Ebrar zümresine gelince., bunlar, ancak bir şeyin korkusu, bir başka şeyin arzusu ile ibadet ederler. Her iki hal de nefislerine dönüktür. Bunun böyle oluşu: Mahabbet-i zatiye saadetine nail olmamalarıdır. Bu durumda:

— «Ebrarın haseneleri, mukarreblerin seyyieleridir.»

Cümlesi ile anlatılan mana kapısı açılmış olur. Şundan ki: Ebrarın haseneleri, bir yüzü ile hasene ise., diğer yüzü ile seyyiedir. Ama, mukarreblerin haseneleri, katıksız hasenedir.

Evet..

Mukarreb zatlar arasında dahi bir şeyin arzusu ve bir başka şeyin korkusu ile Yüce Allah'a ibadet edenler vardır. Ama, ekmel sayılan beka ile tahakkuk, sebebler âlemine tenezzül etmelerinden sonra.. Ne var ki; bunların korkulan da, arzulan da kendi nefisleri için değildir. Rab'larına ibadetleri, o Yüce Sübhan zatın rızasını istemelerindendir; onu darıltmaktan korkmalarmdandır. Aynı şekilde bu zatlar, cenneti de arzu ederler; ama nefsanî hazları için değil.. Çünkü orası. Yüce Allah'ın rıza mahallidir. Bunun için isterler.. Cehennemden de Allah'a sığınırlar: çünkü orası, Sübhan Zat'ın dargınlık mahallidir. Nefislerinden, elemi def için ibadet etmezler. Çünkü bu büvük zatlar, nefsin köleliğinden azad olmuşlardır. Yüce Sübhan Allah için halis kimseler olmuşlardır.

Üstte anlatılan rütbe, mukarrebin zatların rütbeleri arasında, en yücesidir. Bu mertebenin sahibine; nübüvvet makamı kemalâtından Çokça nasib vardır; ama has velayet mertebesi ile tahakkuk ettikten sonra..

Bir velî, sebepler âlemine inmezse., o: İstihlâke varan velilerden sayılır: bunun, nübüvvet makamı kemalâtından bir nasibi yoktur. Birincisinin aksine; bunun kemale erdirme işinde bir ehliyeti de yoktur.

***

Allah-ü Taâlâ, vasfı anlatılan zatların sevgisini bizlere nasib eylesin. Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Âmin!.

Resulûllah efendimize, âline, kendisine tabi olanlara: Salatların en faziletlileri.. Selâmların ekmeli olsun.

Mektubu, başta zikri edilen hadis-i şerifle bağlayalım: — «İnsan, sevdiği ile beraberdir.»

***

025. MEKTUP

MEVZUU: Seyyid'ül-mürselin Resulûllah efendimize, Hülefa-i Raşidine tabi olmaya teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Cihana yazmıştır.

***

Resulûllah efendimize ve diğerlerine salâvatın ekmeli, selâmların en tamamı olsun..

Allah-ü Taâlâ, kalblerinizi selim eylesin: gönlünüzü genişletsin; nefislerinizi tezkiye etsin; cildinizi narin kılsın.

Üstte anlatılanların tümü; hatta ruhun, sırrın, hafinin ve ahfanın tüm kemalâtı: Seyyid'ül-mürselin Resulûllah efendimize tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli olsun..

Sizin, Resulûllah S.A. efendimize tabi olmanız gereklidir. Ondan sonra dahi; hidayeti bulan ve bulduran Hulefa-i Raşidin yolunu izlemelisiniz. Çünkü onlar: Resulûllah S.A. efendimizden sonra, hadi ve Mehdî zatlardır. Hidayet yıldızlarıdır; velayet güneşleridir. Bir kimse, onlara tabi olmak şerefine ererse, büyük bir nailiyete ermiş olur. Onların muhalefeti yolunda duran ise., derin bir dalâlet bataklığına saplanmış olur.

***

Maksad olan bir şey kaldı. Ki: Şeyh Sultan merhumun çocuklarnın maddi yönden akıntılı durumlarıdır. Onların darlıkları belli olmuştur. Zatınızdan istenen, onların yardımına ve muavenetine koşmanızdır. Bu işe lâyık olan sizsiniz. Darda kalmışların yardımına koşanların ihtiyaçlarını gidermek başarısı size ihsan olunmuştur. Allah-ü Taâlâ, bu yoldaki başarınızı artırsın.

Selâm size ve diğer hidayete tabi olanlara..

026. MEKTUP

MEVZUU: Şevk halinin, ebrar için olduğu; mukarrebin için olmadığının beyanı.. Ayrıca, bu makama uygun ilimler.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlânâ Hacı Muhammed Lahorî'ye göndermiştir.

***

Allah-ü Taâlâ, bize ve size; Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sebat ihsan eylesin. Onun kurucusuna salât, selâm ve saygılar.. Bir kudsî hadiste, şöyle geldi:

-— «Bakınız, bana kavuşmak için ebrar zümresinin şevki arttı. Ne var ki, benim onlara şevkim, daha şiddetlidir.»

Allah-ü Taâlâ şevki, ebrar için isbat eyledi. Çünkü vâsıl olan mukarreb zatların, kendileri için şevk yoktur. Zira şevk, bir yitirme sonucudur; yitirme işi ise., bunlar için yoktur. Hele bak ki; hiç kimse kendi nefsine iştiyak duymamaktadır. Kendisini müfrit bir şekilde sevmesine rağmen durumu böyledir. Çünkü, onun Hakkında bir yitirme mevzuunun olmadığı tahakkuk etmiştir.

Mukarreb vâsü olan zata gelince, Sübhan Allah'ın varlığında bekaya kavuşmuştur; kendi nefsinden geçmiştir. Bunun hükmü: Kendisi kendisi ile olan bir şahıs gibidir.

Îşte, anlatılan mana icabı olarak; şevk hali ancak, ebrar için var olur; çünkü o: Kaybını arayan bir seven kimsedir.

Burada:

— Ebrar.

Demekle, şu zümreyi kasd tdiyoruz: Vuslata varamayan mukarreb..

Böyle biri, ortada olur; başlangıçta olur.. İsterse, bu manada kendisinden yana bir hardal mikdan bakiye kalmış olsun., müsavidir.

Şu Farisî şiir bu manada nekadar güzel söylenmiştir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur; Göze gelen kıl yarım dahi olsa çoktur.

***

Hazret-i Ebu Bekir Sıddık'tan r.a. şöyle anlatıldı:

— Kur'an okuyan birini gördü; hem okuyor, hem de ağlıyordu. Onu gördü; şöyle dedi:

— Biz de bunun yaptığım yapıyoruz; ama kalbimiz katılaştı. Hazret-i Sıddık'ın r.a. bu cümlesi, zemme benzeyen medih kabilindendir.

Şeyhimin şöyle dediğini işittim:

— Çoğu kez, müntehaya vâsıl olan; iptida halindeki şevki ve arayışı temenni eder..

Şevkin kalkması dahi, bir başka makamdır ki; birinciden daha kemalli ve daha tamamdır. Ki burası: Ye'is ve idrâkten yana acz makamıdır.

Şevk, bir şeyin vukuu intizarı halinde tasavvur edilir; halbuki bu makamda, ne bir şeyin vukuu intizarı vardır, ne de şevk..

Anlatılan kâmil kemal derecesinin nihayetine eren zat; gerisin geri bu âleme döndüğü zaman; artık kendisine şevk tekrar gelmez. Bu dönüş neticesi, kaybın olmasına rağmen, durum değişmez; şevk geri gelmez.

Çünkü: Şevkin zevali, yitirilme durumunun kalkmasmdan değil; ye'is durumunun husulündendir. İş bu ye'is durumu ise., döndükten sonra dahi vardır. Ama, birinci olarak anlatılan kâmil zatın durumu böyle değildir. Bu âleme dönüşünden sonra, bu kâmil zata şevk de döner. Zira daha önce zail olan kayıp durumu tekrar hâsıl olur. O zaman, dönüşle kaybı bulur; daha önce zail olan şevk yeniden gelir.

Bu arada, itiraz yollu şöyle bir şey söylenemez:

— Vuslat mertebeleri, sonsuzların sonsuzluğuna kadar bitmez.

Bu mertebelerin uzunluğu dolayısı ile; bir şeyi bekleme durumu olur, dolayısı ile, o zaman şevk tasavvur edilir.

Bu itiraz yollu söylenen söze karşılık biz de şöyle söyleriz:

— Vusul mertebelerinin sonsuzluğu, tafsili seyir üzerine kuruludur. Bu dahi, esma, sıfat, şüun ve itibarlarda vaki olur. Böyle bir salik için nihayet tasavvur edilemez; kendisinden de hiç bir şekilde şevk zail olmaz.

Burada biz, şu zatı anlatma yolunda değiliz ki o: Bu mertebeleri kat edip intihaya vâsıl olmuştur; ama icmal yollu.. Yine o makama ulaşmıştır ki: Onu tabirle anlatmak mümkün olmadığı gibi; ona işaret etmek dahi mümkün değildir. Dolayısı ile, bu zatın bulunduğu yerde, bir şeyin intizarı da asla yoktur. Şüphesiz böyle bir zattan şevk ve talep de zail olup gitmiştir.

İşbu anlatılan durum: Evliyadan havas zatların halidir. Bu zatlar, sıfatların dar bölgelerinden çıkıp yükselmişlerdir; Yüce Mukaddes zata vâsıl olmuşlardır. Bu zatların durumu, mufassal sıfatlarda sülûklerine devam eden, müretteb şüunlarda seyrini tamamlayan zatlar gibi değildir. Böyleleri, sonsuzlara kadar, sıfatlara ait tecellilerde mahpus kalırlar. Bunlar Hakkındaki vusul: Ancak sıfatlara vusuldür. Halbuki Yüce Zata vusul icmal yollu, sıfatlarda ve itibarlarda seyirden başka türlü tasavvur edilemez. Bir kimsenin seyri, tafsil yollu isimlerde vaki olursa., o kimse: Sıfatlarda ve itibarlarda mahpus kalır; kendisinden şevk ve talep gitmeyeceği gibi; vecdin kendisi ve vecde kapılma durumu da ondan ayrılmaz. Şevk ve vecde kapılanlar ise., ancak, sıfat tecellileri

sahipleridir; kendilerine, zatî tecellilerden bir nasip yoktur. Mademki, şevk ve vecd halindedirler; durumları budur.

Şöyle bir şey sorulabilir:

— Allah-ü Taâlâ'ya karşı şevkin manası nedir?. Halbuki, Sübhan Zat şanında yitirilme gibi bir durum yoktur..

Buna şu cevabı veririm:

— Burada şevk olarak anlatılan durum, müşakele san'atı (şekilce bir olma, şeklen uygunluk) kabilinden olması muhtemeldir. Bir de, ondaki şiddetin anlatılması da olabilir. Şu itibarla ki: Her kim, Aziz Cebbar zata bağlanırsa., o kimse, şediddir; galibdir. Haliyle, zaif bir kula bağlanan şeye göre..

Verilen bu cevap, ulema yoludur. Bu Abd-i Zaif'in cevabında, sofiye yoluna uygun bir başka yüzlü cevabı vardır. Ne var ki bu cevaplar, bir mikdar sekir hali ister; sekir hali olmadan pek yakışmaz; hatta, caiz dahi değildir. Çünkü: Sekir halinde olanlar, mazurdurlar; ayık olanlar ise., mes'ul sayılırlar. Şu andaki halime gelince: Sırf ayıklıktır; bu halimle onu anlatmak uygun düşmez.

İşte böyle..

Evvel âhir Allah'a hamd olsun. Daima ve her an onun Peygamberine selâm olsun..

027. MEKTUP

MEVZUU: Nakşıbendiye tarikatının medhi ve o büyüklere bağlanmanın üstünlüğü beyanındadır. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Hace Amik'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; seçilmiş kullarına selâm..

Bu Nam'a (1) gönderilen mektubunuz ulaştı; hem de kerem üzere.. Neş'e, sürür vesilesi oldu. Arzu edilen selâmetinizdir.

Bu Silsile-i Aliyye-i Nakşibendiye'nin medhi dışında bir şeyle başınızı ağrıtmak istemiyorum.

***

Ey Mükerrem Mahdum,

Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri tarafından anlatılan ibarelerde şöyle gelmiştir:

— Bizim bağlılık nisbetimiz, bütün nisbetlerin üstündedir. Burada anlatılan:

— Nisbet..

Tabiri ile şunu murad etmişlerdir: Şuur ve huzur.. Bu büyüklere göre muteber olan huzur: Gaybet hali olmayan huzurdur.. İşbu huzuru ise:

— Yaddaşt.

İbaresi ile anlatmışlardır. Bu kusurlu Fakir'in zihninde karar kılan manaya göre:

— Yaddaşt..

Tabiri, şu talsil üzere kurulan bir manadır ki, şöyle demeğe gelir:

— Zati tecelli, zat makamının zuhurundan ibarettir. O yücedir; mukaddestir.

O Yüce Zat'ın huzuru ise., esma, sıfat, şüun ve itibarların mülâhazası olmadan olur. Bu tecelli için, şu tabiri kullanmışlardır:

— Tecelli-i Berki..

Bunun daha açık manası şudur: Şüun ve itibarların kalkması, Kısa bir an içinde olur; sonra tekrar, şüun ve itibar perdeleri gerilir; Hazret-i Zat örtülür.

Ne var ki, üstte anlatılan manaya göre: Gaybet hali olmayan bir huzur tasavvur edilemez. Çünkü: Huzur kısa bir an için olup gaybet haü ise., daimîdir ve vakitlerin çoğunda vardır. İşte, böyle bir nisbet, o azizler katında, muteber değildir. Hal böyle iken, diğer silsilenin meşayihi bu tecelli için şöyle demiştir:

— Nihayetin nihayeti..

Bu huzur, devam ettiği süre; asla perde ve hicap kabul etmez. Zira Yüce Hakkın tecellisi; esma, sıfat, şüun ve itibarlar olmadan olur. Daimî bir huzur olur ki, onda gaybet hali yoktur.

İşte, yukarıda anlatılan kıyasla; bu süsilenin büyükleri ile diğerlerinin nisbetleri arasındaki fark bilinmelidir. Katıksız olarak, hepsinin fevkinde oldukları şanında itikad edilmelidir.

Huzur babında bizim anlattığımız bu kısım; her nekadar halkın pek çoğu tarafından uzak görülmekte ise de, erbabı indinde bir uzaklık durumu yoktur.

Bu manada bir şür şöyledir:

Erbab-ı nimete kutlu olsun erdikleri; Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri..

***

Bu:

—Nisbet..

Tabiri için, yolunca öyle bir garabet arız olmuştur ki: (yahut: Bana bu nisbet için, yolunca öyle garip işler zuhur yollu arız olmuştur ki) Onları hikâye ettiğim farz edilsin; yâni: Bu şanı büyük SİLSİLE erbabı katında., ihtimal ki: Onların pek çoğu inkâr makamına girer; tasdik etmez.

Şu anda, bu silsile erbabı katında bilinen NİSBET: Sübhan Hakkın huzurundan; şahid meşhud vasfından münezzeh şühudundan; üst cihet vehmedilip zahire göre devamı zannedilse dahi, bilinen altı cihetten muarra teveccühten ibarettir.

İşbu NİSBET, yani: Anlatıldığı üzere şu zamanda bilinen durumu ile, yalnız cezbe makamında tahakkuk etmiştir. Diğer tarikatların nisbetlerine göre üstün bir yüzle zuhur etmemiştir. Haliyle, önce anlatılan manası ile:

— Yaddaşt..

Böyle değildir. Zira bunun husulü, cezbe cihetinin husulünden sonra olmaktadır. Sülûk makamları, onun yüksek dereceleri dahi; erbabına gizli değildir. Şayet bir gizli yanı varsa, o da: Yalnız husulünde olmaktadır. Eğer hasedi sebebi ile hasetçi inkâr edecek olursa, noksanı dol ayısı ile nakıs onu kabul etmezse., mazurdur.

Bu manada şöyle bir şiir geldi-

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;

Kem sözlerden hep beridir onların sahaları..

Kırabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;

Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları..

028. MEKTUP

MEVZUU: Üstün hal beyanındadır; lâkin tenezzül ve tebaud vehmini veren bir ibare ile..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Amik'e göndermiştir.

***

Bu Nam'a kerem olarak gönderilen mektubunuzun gelmesi ile sevindim. Onun mütalâası ile şerefyab oldum.

Hürlerin, esirleri hatırlamaları ne büyük nimettir; uzaklara atılmışları, vuslata erenlerin anmaları ne büyük devlettir.

Her yandan ayrılan bu âciz, kendisini visale ehil görmediğinden; hicran zaviyesinde sessiz durmayı zarurî seçti. Yakınlıktan kaçtı; uzaklık hali ile tatmin oldu. İttisalden ayn, infisalde sükûnet buldu. Hürriyeti seçmekteki esareti görünce, memnuniyetle esareti seçti.

Bir şiir:

Sultan, benden bir şey istediği zamanlar;

Derim: Kanaatin başına düşsün taşlar.

Birbiri ile irtibatı olmayan bu ibarelerle, gayr-ı muntazam işaretlerle daha fazla başınızı neyle ağrıtayım.

***

Allah-ü Taâlâ, Seyyid'ül-mürselin'e uyma şanında; bize de size de sebat ihsan eylesin.

Ona ve âline salâtlann en faziletlisi, selâmların en kemallisi..

029. MEKTUP

MEVZUU:

a) Farzların edasına teşvik ve sünnetlere, edeplere riayet..

b) Farz ibadetler yanında nafile ibadetlere fazla önem vermemek.

c) Yatsı namazını gecenin sonuna bırakmayı men etmek..

d) Abdestte kullanilmış (mai müsta'mel) suyun içilmesinin cevazına engel olmak..

e) Müridlerin, şeyhlerine olsun; başkalarına olsun secde etmelerinin cevazına engel olmak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Nizameddin Tehaniserî'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi yanlış yola sapmaktan korusun; bize ve size, üzülüp kederlenmekten, esef edip inlemekten necat versin..

O Seyyid'ül-beşer hürmetine ki; ondan, gözün yanlış yöne kayması kaldırılmıştır. Ona ve âline salâtların en tamı, selâmların ekmeli olsun.

***

Bilmiş olasın ki, yaklaştırıcı ameller iki çeşittir:

a) Farzlar..

b) Nafileler..

Farz ibadetlerle kıyas edildiği takdirde; nafilelerin hiç bir itibarı yoktur. Çünkü: Vakitlerin herhangi birinde, farz ibadetlerden her hangi birini eda etmek; bin senelik nafile ibadetten daha faziletlidir. Haliyle o farz ibadet, halis bir niyetle eda edilirse..

Anlatılan nafile ibadetler, hangi cinsten olursa olsun; durum değişmez. Meselâ: Namaz, oruç, zikir, fikir ve benzeri ibadetler.. Hatta derim ki:

— Farz ibadetlerin edası sırasında eda edilen sünnetlerden bir sünnetin, edeplerden bir edebin hükmü dahi, fazilet ciheti ile, diğer nafilelere nazaran, üstteki hüküm gibidir.

Yani: Farz ibadetlerle, nafile ibadetlerin fazilet cihetinden kıyas edildiği gibidir.

Bu manada, Hazret-i Ömer r.a. şöyle anlatıldı:

— Bir gün, cemaatle sabah namazını kıldı. Sonra, cemaate baktı; onları araştırdı; arkadaşlarından birini göremeyince şöyle sordu:

— Falan şahıs, cemaatte neden hazır olmadı?.

Şu cevabı aldı:

— O, gecenin çoğunu uykusuz geçirir; ihtimal ki, uykusu bu saatte ağır bastı.

Bunun üzerine Hazret-i Ömer r.a. şöyle dedi:

— Gecenin tamamını uyuyup sabah namazını cemaatle kılsaydı; bu, kendisi için daha faziletli olurdu.

Daha evlâ olan bir ibadete devam etmek; tenzihi hüküm taşısa dahi bir mekruhtan kaçınmak: Zikirden, fikirden, murakabeden, teveccühten nice mertebe üstündür. Tahrimî hükmü taşıyan mekruh şöyle dursun.

Evet..

Bu işleri, anlatüan edeplere riayet, mekruhlardan kaçınmak sureti ile yapanlar, mutlaka büyük bir nailiyete ererler. Bu riayet ve kaçınmak olmadan yapılanlar, ağaç dikeni gibidir. Şöyle bir misal verelim: Bir kimsenin, zekât hesabında dirhemin altıda bir mikda-rı zekât sadakası vermesi, nafile olarak, büyük bir dağ kadar altm sadakası vermesinden mertebeler ciheti ile daha faziletlidir. Aynı şe-küde, bu dirhemin altıda biri kadar zekât sadakasını, edebe riayet etmek sureti ile vermek., meselâ: Müstahak olana vermek gibi., bu dahi, edebe riayet edümeden verilene nazaran nice mertebe daha faziletlidir.

Yatsı namazını, gecenin son yarışma bırakmak, ki bu: Gece namazına kalkmaya vesile olması için yapılır; cidden sevilmeyen bir iştir. Kaldı ki: Bu vakitte yatsı namazım eda etmek, Hanefî Mezhebi âlimlerine göre mekruhtur. Allah onlardan razı olsun. Zahir olan şudur ki: Onlar, bu keraheti, tahrimî kerahetle mekruh kabul etmişlerdir. Ancak bu âlimler, yatsı namazının, gecenin ilk yarısına kadar kılınmasını mubah saymışlar; gecenin ilk yansından sonra kılmanın da mekruh olduğunu söylemişlerdir. Mubah için, mekruhun mukabili ise., tahrimî hükmünde mekruhtur. Şafiî âlimleri katındaysa.. o vakitte yalnız yatsı namazmı kılmak caiz değildir.

Bu işi: Gece kıyam, zevklerin husulü, o vakitte bir cemiyete vasıta olması için yapmak, cidden kerih görülen bir şeydir. Kaldı ki, aym maksad için, yalnız vitir namazmı tehir etmek yeter. Böyle bir tehir, aynı zamanda müstahaptir. Böylece, müstahap olan bir vakitte, vitir eda edilmiş olur. Böylece, gece kıyamı ve ayıklık babındaki maksad da hâsıl olmuş olur.

Yatsı namazını, o vakitte kumayı bırakmalı; daha ziyade geçmişteki namazlardan kaza edilecekleri kaza etmelidir.

Bu arada, edeplere riayet dahi şarttır. Bu hususta şöyle rivayet edildi:

— İmam-ı Azam, abdeste dair edeplerden birini terk ettiğinden; kırk yıllık namazı kaza etti. Allah ondan razı olsun.

***

Kurbet veya hadesin izalesi için, (yani: Abdest için veya Hak yakınlığı sevabına) kullanılmış suyun içilmesi caiz değildir. Zira böyle kullanılmış bir su İmam-ı Azam katında galiz mekruhtur. Allah ondan razı olsun. Fükaha, bu suyu içmeyi men etmiş ve kerih görmüşlerdir. Evet.. Ancak, bu zatların şöyle dedikleri olmuştur:

— Abdestten artan suyu içmek, şifadır. (Kullanılmamış olması şarttır.)

Şayet bir kimse, sağlam itikadla bu suyu isterse, ondan ver..

Anlatılan işin benzeri bir iptilâ, bu defa Dehlî'de bu Fakir'in başına geldi. Sebebi şuydu: Arkadaşlardan bazısı rüya görmüş. Bu rüyada kendisine şöyle denmiş:

— Bu Fakir'in kullanılmış abdest suyunu içmesi gerekirmiş; yoksa, kendisine büyük bir zarar gelirmiş..

Bu işten, onun her nekadar onu almak istedimse de; hiç bir fayda verip engellemedi. Sonunda, fıkıh kitaplarına müracaat ettim; bir kurtuluş yolu buldum. Bu manada, fükaha şöyle demişti:

— Abdest alan bir kimse, üçüncü yıkayıştan sonra sevap almak yakınlığına niyet etmezse., dördüncü yıkayışı kullanılmış su olmaz.

Bu cevaz çaresi yolundan girerek, niyetsiz kullandığım dördüncü suyu içmesi için ona verdim.

Mutemed bir kimse şöyle anlattı: Halifelerinizden, bazısının müridleri, yeri öpmekle yetinmeyip, kendisine secde ediyorlarmış.

Bu fiilin şenaati: Güneşten daha açıktır. Ciddî bir şekilde, bu işe engel olunuz. Bu gibi fiillerden kaçınmak, herkesten beklenen bir iştir; özellikle halkın, kendilerine uyması beklenen kimselerden.. Dolayısı ile, bu misilli fiillerden kaçınmak, en zaruri işlerden olmaktadır. Zira, mukallidler, yaptığı işte ona uydukları takdirde, bir belâ ve iptilâ içine düşerler.

Bu yola giren taifenin ilimleri, ahval ilimleridir. Ahval ise, amellerin miraslarıdır. Ahval ilimlerinin mirasları şu kimseye gelir ki: Amelleri sağlama almış ve her halde onların Hakkım yerine getirmiştir.

Amellerin sağlama alınması, ancak amellerin neler olduğunun bilinmesi ile olur. İhmal etmeden, her bir amelin keyfiyetini bilmekle olur. Bu dahi; şeriat hükümlerinin ilimleridir. Meselâ: Namaz, oruç ve diğer farzlara dair ilimler.. Nikâh, talâk ve mübayaata dair ilimleri de bu arada saymak gerekir. Hâsılı: Sübhan Hakkın mükellef kula vacip kılıp yapmaya davet ettiği her şeyin ilmini bu sıraya dahil etmelidir.

Sayılan bu ilim çeşitleri, çalışmakla elde edilir; bunun için, mutlaka onları öğrenmek icab eder.

Sonra ilim: İki mücahede arasında elde edüir. Şöyle ki:

BİRİNCİ MÜCAHEDE: İlmin husulünden önce taleb sureti ile yapılan mücahede..

İKİNCİ MÜCAHEDE: İlmin husulünden sonra, onunla amel etmek sureti ile yapılan mücahede..

***

Her ne zaman, bir meclis-i şerifte tasavvufa dair kitap müzakeresi olursa., orada, fıkha ait kitapların da bulunması gerekir.

Farisî ibarelerle yazılan kitaplar çoktur. Mecmua-i Hanî, Umdet'ül-İslâm, Kenz-i Farisi kitaplarını burada sayabiliriz.

Hatta, bir mecliste, tasavvuf kitaplarının okunmasından doğacak hiç bir zarar yoktur. Çünkü, onlar hallerle ilgilidir; hallerin ise., kale hiç bir dahli yoktur. Bunun için, fıkıh kitaplarının müzakere edilmemesinden zarar doğması muhtemeldir.

Bundan daha fazla yazmak, yorucu olur. Az çoğa delâlet eder.. Bu manada bir şiir şöyledir:

Açıp saçtım sana pek gizli yanlı işleri;

Biraz, korkup yormaktan sayınca çok şeyleri..

Allah-ü Taâlâ, bize ve size Habib'ine tabi olmayı nasib eylesin. Allah-ü Taâlâ, ona ve âline salât ve selâm eylesin.

030. MEKTUP

MEVZUU:

a) Afakî ve enfüsî şühudun beyanı ve enfüsî şühudla sürt tecelli arasındaki fark..

b) Ubudiyet makamına ait yüksek şanın beyanı ve bu makama ait ilimlerin, şefi ilimlerle uygunluğu.. Ayrıca bunlara dair bazı hususlar.

***

NOT: Hizmeti geçmiş zatlar arasında sayılan Molla Muhammed Sıddık diyor ki:

— Bu mektup dahi, bundan önceki gibi, Şeyh Nizameddin Tehaniserîye gönderilmiştir.

***

Allah-ü Taâlâ, sizi tam bir şekilde, İttiba-i Muhammedi üle şereflendirsin; Nebiyy-i Mustafavî yolunda size ağırlık versin. Ona ve onun âline saîâvatların en faziletlisi, saygıların en eksiksizi..

Bilemiyorum; ne yazayım?. Kuds-ü Mevlâ şanında söz etsem açık bir yalan ve sırf iftira olur. O pek yücedir, mukaddestir. Şundan ki: Onun kibriya şanında, benim gibi birinin kelâm etmesi için pek yücedir. Keyfiyetle sarılı duran biri; keyfiyet manasından tam münezzeh olandan nasıl ve neyle söz ve kelâm eder?.

Sonra, ne dileyebilir? muhdes olan bir kimse, Kadim Zat'tan neyi anlayıp idrâk edebilir?.

Sonra, mekâna bağlı biri, mekânın olmadığı bir şanda nasıl adım atabilir?.

Bir çaresizdir ki: Nefsinin dışında, bir şeyden haberdar değildir; onun ötesine geçtiği yoktur.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Koşsa bir zerre ömrü boyunca taleb ederek;

Hayır veya şer, kendinde bulur giderek.

Üstte anlatılan mana öyle bir iştir ki: İşin sonunda gelen enfüsî makamda müyesser olur. Nitekim, Hace Bahaeddin Nakşıbend şöyle anlattı:

— Ehlûllah, fena ve bekadan sonra ne görürlerse., onu kendi nefislerinde görürler. Yine her neye karşı irfan duygusu elde ederlerse, bunu dahi kendi nefislerinde elde ederler. Hayretleri dahi, yine kendi varlıklarında olmaktadır.

Nitekim bu manada şu âyet-i kerime sarihtir:

— «Nefislerinizdedir; görmüyor musunuz?.» (51/21)

Üstte anlatılan mananın husulünden evvel vukubulan bütün seyirler, afakî sayılır; bunda hâsıl olan da onda hâsıl olmaz.

— Hâsıl olmaz..

Lafzının itlakı, talebde esas olanın aslına nisbetledir. Halbuki, hâsıl olmamak dahi, enfüsî şühud cümlesinin şartlarından sayılır.

Hiç kimse, enfüsî müşahedeyi, kendisine tecelli gelenin nefsindeki surî tecelli gibi olduğu vehmine kapılmasın. Haşa ve kellâ böyle bir hayale de dalmasın. Zira, surî tecelli; bütün kısımları ile, afakî seyre dahildir.

Bu arada. İlmel-yakin mertebesinde hâsıl olan, enfüsî şühud, Hakkal-yakin mertebesinde olmaktadır ki bu: Kemal mertebelerinin nihayetidir.

Bu makama:

— Şühud..

Lafzının verilmesi, ibare meydanının darlığındandır. Yoksa, onların talep makamları, keyiften ve keyfiyetten münezzehtir. Aynı şekilde, onların bu talep makamına nisbetleri

dahi, keyiften ve keyfiyetten münezzehtir. Çünkü burada, keyfiyet yapacak olana yol kapalıdır; keyiften münezzeh zata çıkamaz.

Mesnevî'de şöyle geldi:

Vardır nasın Rabb'ının, canı ile nasın;

İttisali, yoktur yeri şeklin kıyasın..

Gerçi:

— Nas..

Dedim nas için, ama değildir;

O canana göre, canından başka nasın..

Anlatılan surî tecelli ile, enfüsî tecellinin bir olduğu vehminin menşei: Bir şahsa, her iki makamda da beka husulüdür.

Surî tecelli aslında, fenaya vardırıcı değildir; bu tecelli, kendisine gelen için., her nekadar, kayıtlardan bir kısmını kaldırır ise de, fena haddine ulaştıramaz; orada salikin vücudundan bir bakiye vardır. Halbuki, enfüsî seyir; ekmel derece bekadan, en tam olan fenadan sonradır.

Şüphesiz, her iki beka arasının ayırd edilmesi zordur. Marifet azlığındandır ki: Zorunlu olarak, ikisinin birliğine hükmetmektedirler. Şayet bilirlerse ki: Bu ikinci beka, onlar katında:

— Yüce Allah'ın varlığında.. Tabir edilir ve bu vücud için dahi:

— Hakkanî bir hibe..

Diye anlatılır., işte o zaman, bu çeşit vehimden kurtulurlar. Bu makamda, şöyle bir şey söylenemez:

— Bekabillah makamı, salikin kendi, özünü Yüce Mukaddes Hakkın aynı bilmektir.

Çünkü, iş beyle dendiği gibi değildir. Her nekadar, bu tabir büyük zatların bazı ibarelerinden istifade edilerek çıkarılmış ise de, bunu şöyle cevaplayabilirim:

— Bu beka, bazılarına cezbe makamında; fenaya benzeyen istihlâk ve izmihlalden sonra müyesser olur. Nakşıbendiye büyükleri bunun için:

— Vücud-u adem. (Yokluktan sayılanın var oluşu.)

Tabirini kullanırlar. Bu ise., fenanın husulünden evvel olup onun zevali tasavvur edilir; hatta olur da.. Çoğu kez, bir saliki kendinden geçirir; gaybe götürdükten sonra, bazan kendine getirdiği olur.

Yani: Beşeri sıfatları ondan kaldırır; ikinci olaraktan onları geri verir.

Fenadan sonra gelen beka ise., bozulmaktan mahfuz; zevalden de masundur.

Bu beka erbabının fenası ise., daimîdir. Zira, onlar: bekada fani, fena gözünde baki olmuşlardır.

Zevalin tari olduğu fena ve bekaya gelince; bunlar: Hallerin ve vakitlerin telvinatındandır. Ama, biz bunun beyanı yolunda değiliz.

Hace Bahaeddin Nakşıbend Hz. şöyle anlattı:

— Vücud-ü adem, beşeriyet vücuduna avdet eder; ama vücud-u fena, beşeriyet vücuduna avdet etmez.

Bunun için, onların vakitleri daimi, halleri sermedi olur. Hatta, onların ne belli bir hali olur; ne de vakti..- Onların meşguliyetleri, vakitleri yapan zatladır; muameleleri, halleri hal edenledir. Durum böyle olunca, zevali kabul etmek, vakte ve hale mahsus olur. Bir kimse, vakitten ve halden halas bulursa., zevalden mahfuz olan kendisine arz olunur.

Bu manada şu âyet-i kerimeyi zikredelim:

— «Bu Allah'ın fazlıdır; dilediği kimseye verir. Allah büyük ihsan sahibidir.» (62/4)

Herhangi biri sanmaya ki; bu büyüklerin, vaktin devamı ıtlaklar ve bu yolda kail oldukları mana:' O vaktin beka eseri itibarı ile olup taayyünün ve gayrinin devamıdır.

İşin aslı üstte anlatılana benzemez. Vaktin ve istimrarın kendisi için devam, halin aynına göredir. Bunun dışında kalan, bir zandır. Halbuki zannın durumu şu âyetle belirtilmiştir:

— «Zan, haktan yana bir şey ele getirmez.» (53/287) Bu manada şu âyet-i kerimeyi de zikretmek isterim:

— «Zan vardır ki, günahtır.» (49/12)

Söz uzadı; yine asıl merama dönelim. Görüşümüz odur ki: O Yüce Zat'ın mukaddes fezasında kelâma yer olmadığından; ubudiyet, zül ve inkisarımız makamında söz edelim..

İnsanın yaratılmasından gaye: Ancak ibadet vazifelerinin edasıdır. Bir kimseye, işin başında veya ortasında aşk ve mahabbet ihsan edilirse., ondan beklenen: Şanı Yüce Mukaddes Zat'tan gayrı şeylerden alâkayı kesmektir.

Maksadlar arasında aşk ve mahabbet dahi, ancak: Kulluk (ibadet) makamının husulü içindir..

Bir kirnse, ancak Yüce Allah'a şu zaman kul olur: O Yüce Zat'tan başkasının esaretinden kurtulup tam manası ile onun kulluğuna girince..

Aşkın faydası: O Sübhan Zat'tan başka her şeyden kesilmeye vesile olmasıdır; başka olamaz.. İşbu mana icabıdır ki: Velayet mertebelerinin nihayeti, kulluk makamı olmuştur. Velayet derecelerinde: kulluk makamının üstünde bir makam yoktur.

Bir salik bu makamda Yüce Mevlâ'sı ile kendi beyninde münasebet olarak, ancak ona karşı: Kendi ihtiyacını bulur; Mevlâ'sının ise., zat, sıfat olarak tam istiğnasını.. Hiç bir şekilde salik; kendi zatını onun zatına, sıfatını onun sıfatına, fiillerini de onun fiillerine uyumlu göremez.. Ama hangi şekilde olursa olsun.. Zira O: İzzet sahibi Yüce Sultan'dır.. Taa, zıllıyet itlakından kurtuluncaya kadar, böyle bilecektir; zira bu dahi, münasebetler cümlesinden sayılır.. Yani: Zıllıyet..

Kulun itikadı şu olmalıdır: O Yüce Sübhan Zat, Halikı olup kendisi dahi onun mahlukudur.. Bunun dışında, herhangi bir şeye cür'et etmemelidir.

Bu yola sülûk esnasında bir çoklarına gelen fiilî tevhide gelince, ki: Yüce Hakkın gayrı bir fail bulamazlar o makamda., işte bu yanlış olup zındıklığa kadar götürür. Bu manada, bu yolun büyükleri şöyle derler:

— Bu fiillerin yaratıcısı birdir; ama onları işleyen bir değildir.

Üstteki manayı bir misalle izah edelim:

Kukla işinden anlayan birini ele alalım. Bu kimse, perdenin arkasına oturur; yaptığı hokkabazlığı ile, mütaaddid cansız şeylerin suretlerini hareket ettirir; onlardan acaip garaip işler zuhur ettirir. Bunları seyreden keskin nazarlı kimseler bilirler ki: Bu suretlerdeki işlerin faili, perdenin arkasında oturan şahıstır; işlerin meydana gelişi ise., bu cansız suretlerdendir.. Bu manadan ötürüdür ki şöyle denir:

— Bu suretler hareket eder.. Hiç bir zaman şöyle denmez:

— O hokkabaz hareket eder., oynar..

Onlar, bu sözlerinde işin aslına göre, gerçeği konuşurlar. Peygamberlerin getirdiği şeriat dahi bu manayı söyler.

Fail bir olduğuna dair hüküm: Sekriyat cümlesinden sayılır. (Yani: Manevî sarhoşluk sonucu bir görüştür.) Ama asıl gerçek şudur: Fail mütaaddiddir; fiillerin halikı ise., birdir..

Tevhid-i vücud sırasında açıklanan bu türlü ilimler, daha çok sekir ve halin ağır basması sonucudur. Ama, ledünnî ilimlerin sıhhati için, şer'î ilimlerin sarahatine uyması lâzımdır.

Şer'i ilimleri kıl kadar aşsa; zerre ağırlığında aykırılığı olsa., o ilim, sekir halinden sayılır. Zira, asıl hakikat; ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının gerçek olarak kabul ettiğidir. Bunun dışında kalanlar, yani: Bunların hakikat bulduğuna aykırı düşenler, şu hükümlerin dışında olamazlar: Zındıklık, ilhad, yahut bir vaktin sekri, sözü ittihada götüren halin ağır basması..

İşbu anlatılan mutabakatın tam ve kemal üzere olması; ancak, kulluk makamında kolay olur. Bunun dışında tahakkuk edecek durum, sekir hali cinsi bir şeydir. Bir şiir:

Ey o kıssası olan şey ki, şerhi yazılsa uzun olur.

***

Bahaeddin Nakşıbend Hz. ne şöyle soruldu:

— Sülûkten gaye nedir?.

Şöyle anlattı:

— İcmalî marifetin, tafsil; istidlali olanın dahi zaruri keşfi olmasıdır.

Şöyle demedi:

— Şer'î maarif üzerine, fazladan marifetlerin tahsilidir.

Her nekadar bu yolda, birtakım fazladan işler hâsıl olsa dahi, iş sonuna vardığı zaman, bu fazladan işler yokmuşa döner.. Şer'î maarif tafsilâtiyle malum olur. İstidlalin darlığından çıkar; mutlak keşfin fezasına ulaşır..

Demek olur ki:

— Resulûllah S.A. bu ilimleri nasıl vahiy yolu ile aldıysa., bu büyük zatlar dahi; ilimleri ilham yolu ile asıldan almaktadırlar.

Ulema dahi, bu ilimleri, şer'î delillerden alarak, beyan etmişlerdir.

Sonra, bu ilimler, peygamberlere tafsil yollu hâsıl olduğu gibi; keşif yollu dahi bu ilimler onlara hâsıl olmaktadır. İş bu minval üzere devam eder gider..

Ancak, asalet ve tebaiyet arada kaim durmaktadır. Bu kısımda anlatılan kemalli mana için; aradan uzun asırlar, hayli zaman geçtikten sonra dahi, kâmil velilerden seçilen olur..

***

Hatıra bir şey geldi: Tafsil üzere, icmali ve istidlali bir mesele yazayım; ama sahife tamam oldu. Onu yazmaya yer kalmadı. Bunda da, Sübhan Hakkın bir hikmeti olsa gerek..

Vesselam..

031. MEKTUP

MEVZUU:

a) Tevhid-i vücud hakikatinin zuhuru.

b) Yüce Hakkın yakınlığı zatiyyin ile maiyeti ve bu makamı aşmak.. Ayrıca, bu makama dair sualler ve cevaplar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Sofi'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, Seyyid'ül-mürselin'e mütabaat üstüne bizlere sebat ihsan eylesin. Ona ve onun âline salâtların en faziletlisi, selâmların en kemallisi olsun..

Meclis-i şerifinizde bulunanlardan biri şöyle anlattı: Şeyh Meyan Nizameddin Tehaniserî'nin müridlerinden bir şahıs, bu Fakir'den söz ederek demiş ki:

— O, vahdet-i vücudu inkâr ediyor.

Bu kelâmı nakleden kimse, bana rica etti ki: Bu babda işin hakikatini, hizmetinizde bulunanlara yazayım. Ta ki: O kelâmdan naşi, insanlar, kötü zanna kapılmayalar. Zira, bir âyet-i' kerimeye göre:

— «Zan vardır ki, günahtır.» (49/12)

İşte bu sebepledir ki; sorana, sorguya çekilenin cevap vermesi kabilinden bu kelimelerle başınızı ağırtmak cür'etinde bulundum.

***

Ey kereme nail olan mahdum,

Bu Fakir'in itikad şanı; taa, çocukluğundan beri ehl-i tevhid meşrebi üzeredir.. Yani: Tevhid-i vücud.. Bu Fakir'in babası dahi bu meşrebde idi; ama zahir ciheti ile.. Batın manada, tam teveccühün husulü ile beraber; devamlı olarak, bu tarikatla meşguldü. Taa, keyfiyetsizlik mertebesine kadar..

— Fakihin oğlu yarım fakih olur.

Hükmüne göre; bu Fakir dahi bu meşrebden bolca nasib aldı. Ama, ilim ciheti ile.. Ondan dahi, büyük bir lezzet hâsü oldu benim için..

Taa, Yüce Allah, beni sırf keremi ile Maden-i irşad Mazhar-ı hakaik vel-maarif müeyyid'üd-din'ir-razî Şeyhimiz Efendimiz önderimiz Muhammed Bakibillah Hazretlerine kavuşturuncaya kadar..

Allah-ü Taâlâ, onun sırrının kudsiyetini artırsın.

İşbu zat, bu Fakir'e Nakşıbendiye tarikatını öğretti; yine bu Muhtaç'a yeteri kadar teveccüh nurunu saçtı..

Bu Tarikat-ı Aliyye'yi mümareseden sonra, kısa bir müddet içinde, tevhid-i vücudî inkişafı oldu. Bu keşiften dahi bana, bir yükseklik peydah oldu. Bu makamın ilmlerinden ve maarifinden bana bol Şeyler zuhur etti.

O kadar ki: Bu mertebenin inkişaf etmeyen hiç bir inceliği kalmadı.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin, ilimleri ve maarifi bütün incelikleri ile belli oldu. Onun, Füsus'ta bahsettiği zatî tecelli ile müşerref oldum. İtikadım odur ki, urucun nihayeti odur. Ve o tecelli Hakkında şöyle diyor:

— Bundan sonrası ancak, sırf ademdir. (Yokluktur.)

Aynı şekilde, bu tecellinin ilimleri ve maarifi dahi benim için hâsıl oldu; ki, bunlar için Muhyiddin b. Arabi şöyle demektedir:

— Bunlar, tafsilâtı ile hatim-i velayet olana mahsustur.

Vaktin sekri, halin ağır basması öyle bir hadde ulaştı ki; durumu Hazret-i Hace'ye (Yani: Şeyhim Muhammed Bakibillah'a) yazdım. Bazı arzuhallerle birlikte, sekir lafızları ile dolu şu iki beyti de yolladım:

Eyvah ki eyvah, şeriat yoludur âmâların;

Yolumuz yoludur hem kâfirlerin hem tersaların.

Küfr ü iman, zülf ve yüzüdür o güzel permin;

Küfr ü iman, yolumuzda vahdetidir yolların.

Bu hal, uzun müddet sürüp gitti. İş, ayları geçip senelere müncer oldu.

Sonra.. Sübhan Hakkın sonsuz inayeti, gayb penceresinden doğup zuhur meydanına geldi. Keyfî ve keyfiyet olmayan perde, zikri edilen matlubun yüzüne indi.. Vahdet-i vücuddan ve ittihaddan haber veren önceki ilimler, zeval ve fütur yönüne doğru yollandı.

Satırlarda yazılı makamda inkişaf eden zat beraberliği, kurb, sereyan ve ihata örtüldü.

Bundan sonra, yakin hali ile yakinen bilinmiş oldu ki: Anlatılan Yüce Hakka bağlılık nisbeti; Şanı Yüce Yaratıcı'nın bu âlemle oluşu bilinen manada sabit değildir. O Yüce Zat'ın ihatası, kurbu ilim yönü ile olmaktadır. Nitekim hakikat ehli zatlar katında, karara bağlanan durum da budur. Allah-ü Taâlâ, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Şöyle ki:

O Yüce Al'ah, eşyadan hiç biri ile birleşmiş değildir.

O Yüce Allah'tır; hem de mukaddestir.. Bu âlem ise., görüldüğü üzere bir âlemdir.

Allah-ü Taâlâ, keyiften ve keyfiyetlerden tamamen münezzehtir. Bu âlem ise., farktan kıdeme doğru, keyif (yani: Şekil, benzeyiş) düzeni ile düzenlenmiştir. Dolayısı ile, bu âlem için:

— Keyfiyetten münezzehtir; keyfiyeti yaratanın aynıdır. Varlığı pek gerekli zat, bu olup olmaması mümkün olan varlığın aynıdır.

Yokluğu imkânsız olanla, yokluğu mümkün olan birdir.

Şeklinde bir söz edilemez.. Zira, asla kadim zat, sonradan yaratılmışın aynı olamaz.. Aynı şekilde, hakikatlerin değişmesi dahi, aklen ve şer'an muhaldir. İkisinden birini, diğerine hamletmenin dahi, sıhhati yoktur; zira baştan ve temelden böyle bir şey mümtenidir. (Yani: İmkânsız.)

Bu manada asıl şaşılacak şey, Şeyh Muhyiddin b. Arabi ve kendisine tabi olanlardan gelmektedir. Onlar, şöyle diyorlar:

— Zat-ı Vacib, mutlak meçhuldür. O, hükümlerin hiç biri ile, kendisine hükmedilmiş değildir.

Böyle dedikleri halde; ihatayı, kurbu, maiyet-i zatı sabit görürler. Böyle bir sabit görme işi ise., o Yüce Mukaddes Zat'a kesüen hükümden başka bir şey değildir.

Bu işte en doğrusu, ulemanın anlattığı ilmi olan ihata ve yakınlıktır.

***

Vahdet-i vücuda aykırı ilimler hâsıl olduğu vakit, bu Fakir'de tam bir ıstırap meydana geldi. Sanıyordum ki: Bu vahdet-i vücud ötesinde daha yüksek bir iş yoktur. Allah-ü Taâlâ'ya tazarru ve inkisarla da dua ediyordum ki: Benden bu marifeti almasın.. Yani: Vahdet-i vücud marifetini.. Taa, işin yüzünden tam manası ile perde kalkıncaya, halin hakikati inkişaf edinceye, makam iktizası meram yolu açılıncaya kadar.. İşte o zaman malum oldu ki: Bu âlem, her nekadar sıfatlara dair kemalâtın gösterilme yeri, isimler şanmdaki zuhurların tecelligâhı olsa dahi; mazhar, zahirin aynı olmadığı gibi, gölge dahi asıl sahibinin kendisi değildir.. Vahdet-i vücud ehlinin yolu dahi budur..

***

Buraya kadar anlattığımız bu bahsi, bir misalle izah etmeye çalışalım:

Nice fennî bilgilerin sahibi bir bilgin vardır. Bu bilgin istiyor ki: Çeşitli kemalâtını, bu zuhur meydanına çıkarıp sergilesin. Onların görünmeyen güzelliklerini dahi, şuur ehli için izah etmek sureti ile arz etmek istiyor. Bunun üzerine; konuşmak için, harfler ve sesler icad ediyor. Bu harflerin ve seslerin görüntüsünde gizli kemalâtını izhara başlıyor.

Üstte anlatılan duruma bakarak, şöyle bir şey söylenemez:

— O kemalâtın göründüğü bu sesler ve harfler o kemalâtın aynıdır; o kemalâtı bizzat ihata etmiştir; o şu şekilde bizzat yakındır; onunla şöyle bir beraberliği vardır.

Çünkü, aralarında yalnız delil ve medlul olma durumu vardır. Bu seslerin ve harflerin, o kemalâta delâlet etmekten başka bir vazifesi ve nasibi yoktur. O kemalâta gelince, katıksız hali iledir. Bu zuhura gelen nisbetler ise., ancak vehimlerde ve hayallerdedir. Yoksa, hakikatta onlardan yana sabit duran bir şey yoktur. Lâkin, bu kemalât ile sesler ve harfler arasında; zâhiriyet ve mazhariyet, delil ve medlul olma münasebeti olunca., işbu münasebet, bahsi edilen vehme dayalı olarak, bazıları için bir tevehhümün husulüne

sebeb oluyor. Haliyle bu, bazı arızî sebepler yüzünden olmaktadır. Halbuki o kemalât, işin özünde bütün nisbetlerden muarradır; müberradır.

Bizim içinde bulunduğumu zdurum ise., delil ve medlul, zahir ve mazhar alâkasından başka bir şey değildir. Çünkü bu âlem: Kendisini yaratan Yüce ve Mukaddes Zat'a bir işarettir; onu bildirmektedir. İsim ve sıfat kemalâtmın meydana çıkması için bir zuhur yeridir.

Üstte anlatılan bu alâkadır ki: Bazılarına göre, bazı arızî sebepler dolayısı ile, bazı vehme dayalı hükümlerin isbatının çıkmasını sağlamaktadır.

Bazıları bu yere uğramışlardır. Yani: Anlatılan hükümlerin isbat yerine.. Tevhidin ve ehadiyetin çokça murakabesi sonunda; hayal gücüne, bu murakabelerin sureti çıkmıştır.

Bazılarına dahi, tevhid ilminin mümaresesi ve tekrarı sonunda; anlatılan hükümler bir nebze zevk yollu gelmiştir.

Ancak, üstte anlatılan vahdet-i vücuda dair iki kısmın ikisi de maluldür; ilim çerçevesine girer.. Onlara, hal işinde yer yoktur.

Anlatılan zümre dışında bir başka zümreye de; bu isbat hükmü, mahabbetin ağır basması sonucu gelir.. Şundan ki, çoğu kez: Sevene, sevdiğinden gayrını görme yolu kapanır. Bu dahi, seveni, sevdiğine karşı beslediği sevginin istilâsı sonucudur. Bundan sonra, sevdiğinden başkasını göremez. Ama bu demek değildir ki: Sevdiğinden başkası yoktur. Zira böyle bir şey, his, akıl, şeriat hükmüne aykırıdır. Zaman olur ki bu mahabbet, zatî sayılan ihata ve yakınlık hükmünün çıkmasını doğurur.

Anlatılan bu son kısım., yani: Mahabbet halinin ağır basmasından ötürü, tevhid yoluna girilmesi; daha önce anlatılan iki kısımdan daha üstündür. Ve bu: Hal çerçevesine dahildir. İşin aslına, şeriata mutabık düşmese dahi, durum budur. Bunun, işin özüne ve şeriata uygun kılınması, bir zorlama cinsî tekellüften ibarettir. Tıpkı: Felsefecilerin soğuk zorlamalı tekellüfleri gibi.. Onların İslâm'a bağlı olanları, fasid usullerini, şer'î kanunlara uydurmak isterler. İH-VAN-I SAFA (1) kitabı ve diğerleri hep bu kabildendir.

***

Bu babda, netice olarak anlatılmak istenen şudur: Keşfe dayalı bir hata; içtihad işinde yapılan hata hükmündedir. Özellikle, sahibinden itap ve ayıplamanın kalkması gibi.. Hatta müçtehid için bu hususta sevap derecelerinden bir derece dahi tahakkuk eder..

Ancak, keşif ehli kimse ile müçtehidin mukallidi (uyanı) arasında bir fark vardır; Şöyle ki: Müçtehid mukallidi, müçtehid hükmündedir; kendisine savap derecelerinden bir derece verilir. Yani: Hata takdir edilince.. Ama, keşif ehlinin mukallidi böyle değildir. Böyleleri, mazur sayılmazlar. Hatta hatalı takdir sonunda savap derecesine nail olmaktan mahrum olurlar.. Şundan ki: İlham ve keşif yollu hallerin hemen hepsi bir başkası için hüccet değildir. Ama, müçtehidin kavli, bir başkası için hüccettir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, birinciye (yani: Keşfe ve ilhama) hata ihtimali takdir edildiği zaman, uymak caiz değildir. Ama, ikinciye (yani: İçtihada) hata ihtimali olsa dahi caizdir; hatta vaciptir.

***

Bu kevnî taayyünat göstergelerindeki bazı saliklerin şühuduna dahi, üstte anlatılan işlere verilen hüküm verilir. Onlar bu şühuda:

— Şühud-u vahdet ve kesrette şühud-u ehadiyet..

İsmini verirler. Üstte, anlatılanları çürüttüğümüz gibi, bunu da şöyle çürütebiliriz:

Mukaddes Vaeib Taâlâ, keyften ve keyfiyattan münezzehtir. Keyfiyet göstergeleri, onu alamaz. Keza, kelâmın coştuğu yerler de.. Mekânı olmayan, Yüce Zat, bir mekân içinde bulunamaz. Gerekir ki: O keyfiyetten münezzeh Yüce Zat, keyfiyet dairesinin dışında arana.. Mekânı olmayan, mekânların ötesinde istene..

- Her ne zaman ki bir şey, afakta ve enfüste müşahede edilir; o şey: Yüce Mukaddes Sübhan Zat'ın ây'etlerinden sayılır. Velayet dairesinin kutbu Hace Bahaeddin Nakşıbend Hz. şöyle anlattı:

— Her ne şey ki müşahede edilir, işitilir, bilinir; o şey, Yüce Hakkın gayrıdır. Hakikatta, onun bir kelime ile nefyi gerekir:

— LA.. (BU değil, manasına)

Bu manada bir şiir şöyledir:

Bu suret kapısından nasıl geçer mana?.

Gedalar kapısında işm'olur sultana?.

Söz ne kâr eder, o suretperest gafildir;

Gizlenince olur mu yol dostun nuruna?.

***

Şöyle söylenebilir:

— Nakşıbendiye ve diğer meşayihin ibarelerinde, sarih olarak vahdet-i vücud, kurb-ü zatî, maiyet-i zatiye, kesrette şühud-u vahdet ve ehadiyet anlatılmıştır. Ne dersiniz?.

Bu soruya şu cevabı veririm:

_ Belirtilen bu haller, o zatlara, elde ettikleri hallerin ortalarında gelmiştir. Sonra, bu makamdan terakki edip geçmişlerdir. Nitekim bu Fakir, daha önceki kısımlarda hallerinden yazdı.

Bunun için vereceğim bir başka cevap ise şudur:

— Saliklerden bir topluluk, kendilerinde bulunan tam teveccühle, katıksız ehadiyet canibine batınları ile yönelmişlerdir. Kesret müşahedesinden başka bir şey olmayan zahirleri ile de, anlatılan ahkâm ve şühudu bulmuşlardır. Hâsılı: Bunlar, batın ciheti ile ehadiyete yönelmişlerdir; zahir ciheti ile de, kesrette matlubun müşahedesine dalmışlardır. Tıpkı, bu mektubun evvelinde anlattığım babamın hali gibi..

Bu cevabın daha geniş şekli, VAHDET-Î VÜCUD MERTEBELERİNİ TAHKİK şanında yazılan risalede belirtilmiştir. Bu makamın, bundan fazla söze tahammülü yoktur.

Burada şöyle bir soru sorulamaz:

— İşin aslında mütaaddid vücudlar olduğuna, zatî bir yakınlık ve zatî bir ihata olmadığına, vahdette kesret şuhudu da vaki işe uygun düşmediğine göre; bu büyüklerin hükmü yalana çıkmaz mı?. Çünkü vakıaya ve işin özüne uygun düşmemektedir. Bunun için şu cevabı verebiliriz:

— Bu büyük zatlar, ancak, müşahede ettikleri mikdara göre hüküm sahibi olmaktadırlar. Bunun için vereceğimiz misal şudur: Bir kimse, Zeyd'in suretini aynada görerek, onun sureti olduğuna hükmeder. Bu hüküm, aslında vakıaya mutabık değildir. Çünkü, o kimse hiç bir şekilde Zeyd'in suretini aynada görmedi. Aslında orada bir suret yoktur ki görsün.. Şimdi, hali anlatıldığı gibi olan bir şahsa, alışılmış duruma göre:

— Bu işte yalancıdır.

Denemez. İsterse gördüğü, işin aslına mutabık olmasın. Çünkü, o kimse muzurdur; yalancılık damgası ondan kalkar.

İşbu mana, daha önce de anlatıldı..

Bizim burada asıl üzerinde durduğumuz husus: Gizlenmesi, saklanması gerekli zuhur eden hallerin açıktan bildirilip anlattılması meselesidir.

Her nekadar, vahdet-i vücud için bizden bir kabul gelirse de, bu bir keşif yolundan ötürü kabuldür; onun taklid edilip yapüması için bir kabul değildir. Şayet bizden bir inkâr

gelirse., bu da ilhamdan ötürüdür. Şayet bir ilhamın da, bir başkasma hüccet olabilecek durumu yoksa, bunu inkâra da yer yoktur.

Şu da bir başka cevap olup yalan şüphesinin defi zımnındadır. Şöyle ki:

- Bu âlemin fertlerinin birbirleri ile, bazı hallerde ortak yanları olduğu gibi; bazı hallerde dahi ayrı yanlan vardır. Bu mümkün olan iştirak, Vacib Taâlâ ile dahi bilinen durumu ile bazı işlerde olmaktadır. Yani: Sırf isim ve surette... Her nekadar, her iki yanın birbirine karşı bizzat imtiyazlı ayrı durumu olsa dahi; kendisine mahabbet mikdarınm ağır gelmesi sonunda, bu imtiyazlı durum ortadan kalkıp gizlenmektedir. Daha çok ona iştirâkli taraflar zuhur etmektedir.

İşbu anlatılan surette: Birinin aynı olduğuna hükmederlerse.. Vakıaya uygun düşer.. Asla, yalan tarafı yoktur.

İşte., zatî ihata ve benzeri haller, üstte anlatılana göre kıyas edilmelidir.

Vesselam..

032. MEKTUP

MEVZUU:

Ashab-ı kirama mahsus kemal derecesinin beyanına dairdir. Allah onlardan razı olsun.

İşbu kemal derecesine evliyadan pek azı nail olmuştur. Bu münasebetle daha başka şeyler de yazılmıştır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

İltifat olarak, gönderilen mektubunuz ulaştı.

Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun ki; uzağa atılan unutulmaya terk edilmemiş; söz arasında olsa dahi, hatırlananlarla hatıra gelip anılmıştır.

Bu manada bir mısra:

Bırakınız bizi, tatlı hatıralarımızla teselli bulalım.

Mektubunuzda şu hususta şikâyet var: Hazret-i Şeyhimize bağlılık hali bulunmadığı, bunu vicdanen bulmanın zorluğu.. Ayrıca, bunların sebebi sorulmaktadır.

Üstün Şeyhimize, Yüce Allah'ın has rahmetini dileriz.

Ey Mahdum,

Bu misillu sözlerin yazı ile, hattâ sözle şerhedilmesi uygun değildir. Şunun için ki: insanın zihninde, ne gibi mana hâsıl edeceği bilinmez; hatta, onlardan ne anlaşılacağı da belli olmaz. Bu iş için lâzım olan, iyi zan besleyip huzurda olmaktır; yahut, ne yoldan olursa olsun sohbetin uzun sure devamıdır. Bunun dışında kalan, kopup uçan ağaç dikenleri gibidir.

Bu manada bir şiir:

Bir gece arıyorum sal, hoş mehtabı var; Sana anlatacağım tatlı masallar var..

Ancak, suale cevap kabilinden, aşağıdaki mikdarı açıklayacağım..

Şöyle ki:

Her makamın, kendi başına, ilimleri ve elde edilecek marifetleri vardır. Hattâ, birbirinden ayrı, halleri ve vecidleri vardır.

Bir makam vardır ki, orada: Zikir ve teveccüh uygun düşer.

Bir makam vardır ki, orada: Kur'an okumak ve namaz kılmak gerekir.

Bir başka makam vardır ki: Cezbeye mahsustur.

Bir başka makam dahi: Sülûke mahsustur.

Bir başka makam dahi: Hem cezbe, hem de sülûk içindir.

Bir başka makam dahi: Cezbeden ve sülûkten yana halidir. O kadar ki, orada, cezbenin yeri olmadığı gibi, sülûkle bir ilgisi dahi yoktur. İşbu makam, cidden pek yücedir. Resulûllah S.A. efendimizin ashabı, bu makama çıkma imtiyazına nail olmuşlardır. Halk arasından seçilip bu muazzam devletle şerefyab olmuşlardır. Allah onlardan razı olsun. Bu makamın sahibi için; diğer makamların sa hiplerine nazaran, tam bir imtiyaz vardır. Bu makam sahipleri arasında bulunan birbirine benzerlik; diğer makamların sahipleri arasındaki benzerliğe nazaran pek azdır. Ama, diğer makamların sahipleri, bir yönde olmasa bile, diğer bir yönde birbirlerine benzerler. Bu makama bağlılık, ashab-ı kiramdan sonra, inşaallah tam bir şekilde Mehdî Aleyhisselâm'da zuhur edecektir. Bu makamdan haber veren tabakat meşayihi azaldı.. O makamın ilimlerinden ve maarifinden kelâm şöyle dursun..

İşbu makam, şu âyet-i kerimede manasını güzel bulur:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; dilediğine verir. Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Bu babda esas anlatılacak mesele şudur:

Bu, pek değerli olan makam nisbeti, ilk adımda, sahabede zuhur edip zamanla, tam kemal mertebesine erişir. Ancak, sahabenin gayrı için bu devletle şerefyab olmak, sahabenin izince oraya varmak arzu edilirse., bu: Cezbe menzillerinin, sülûk mertebelerinin kat edilmesine bağlıdır. Ve; bu iki makama dair ilimlere de sahib olmak gerekir.

Bu mübarek makama bağlanmanın, başlangıçta zuhuru, Seyyid'ül-beşer efendimizin sohbeti bereketine mahsustu. Ona ve âline salât, tahiyyat, berekât ve teslimat.. Ama, Resulûllah S.A. efendimize tebaiyet yolu ile bağlı bulunan bazı zatların, bu bereketle şerefyab olmaları mümkündür. İşte, böyle bir zatın sohbeti; başlangıçta, bu üstün makama bağlanmış olmanın zuhuruna bir sebeptir. Yani: ilk halde ve cezbe ve sülûk menzillerini kat etmeden evvel..

Bu manada bir şiir:

Şayet bulursa kudsî ruhun feyiz yardımını;

İsa'dan başkası, dahi çıkarır aynısını..

Bu zamanda, bu üstün makama nisbet, nihayetin bidayette oluşu şeklinde tahakkuk etmektedir. Nitekim bu mana, cezbenin sülûke takdim edilmesi sureti ile tahakkuk ediyor.

Bu hususta daha fazla yazmaya durum müsait değildir. Bu manayı anlatan bir şiir şöyledir:

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş, pek de güzel bence..

***

Eğer bundan sonra, bir karşılaşma durumu olursa., dinleyenlerden de, hüsn-ü zan hissedersem; zuhur meydanına bu makamdan bir nebze varidat gelir.. Haliyle, Allah-ü Taâlâ dilerse.. Başarı ihsan eden, o Yüce Sübhan Allah'tır.

Arkadaşlardan bazıları için, bir şeyler yazmışsınız. Bu Fakir, onların yanlış hareketlerini affettim. Allah-ü Taâlâ'dan dahi bağışlamasını dilerim; o, merhametlilerin en merhametlisidir.

Ancak, arkadaşlara biraz nasihat etmek gerekir ki, huzurda ve gıyabda eziyet makamında olmayalar. Yanlış tutumlarını düzelteler. Bu mana, şu âyet-i kerimede pek güzel anlatılmaktadır:

— «Kendilerini değiştirmedikçe; Allah bir kavmi değiştirmez. Allah bir kavme azab murad ederse; kendisinden başka bunu onlardan çevirecek yoktur..» (13/11)

***

Şeyh İlâhdad Hakkında da yazmışsınız. Bu husus, Fakir'e hiç bir sıkıntı olamaz. Ancak, vaziyetini değiştirmek, kendisine gereklidir. Bu manada:

— «Pişmanlık tevbedir.»

Hadis-i şerifini hatırlatmak gerekir. Ayrıca, şefaat dilemek dahi, pişmanlıktan bir parçadır. Bu Fakir, her halde, affedip geçmek makamındadır. Ama, kendi namına.. Başkaları için olanı, kendisi daha iyi bilir; keza ne lâzımgeldiğini de..

Serhend'i kendi yeriniz gibi bilmelisiniz. Mahabbet alâkası ve tarikat kardeşliği bağı; öyle geçici şeyler sebebi ile kesilen cinsten değildir.

Bundan daha fazla ne yazayım?. Mahdumlara ve sair hane halkına hususi dualarımız vardır.

Bu mektubun müsveddesini yaptıktan sonra, hatıra geldi ki: Kardeşlerin yanlış hareketleri ve onların affına dair; birincisinden daha açık yazayım. Toplu yazılanda müphem durum olur; bundan ne anlaşılabilir?.

Ey Mahdum,

Bilmiş olasın ki; affetmek ancak şu zümre için talep ve tasavvur edilir: Kötü vaziyetlerini itiraf ederler; yaptıklarına da nedamet duyarlar. Aksi halde, affın yeri yoktur.

Şöyle yazmışsınız: Hazret-i Şeyhimiz, bu makamı Şeyh îlâhdad'a, o zümrenin şehadeti ile bırakmış..

İşbu kelâm, izah ister. Nasıl?..

Şayet bu bırakmak şu manaya ise: Bu yolun ehline, gelip gidenlere hizmet, yemek içmek gibi; ihtiyaçlarını sorup gidermek gibi.. Bunda bir niza hiç kimse için yoktur. Bu iş, selâmettir.

Şayet bu işi bırakmak şu manaya ise: Taliplerden bir cemaatı manevî terbiyesine almak, şeyhlik makamına oturmak gibi.. îşte bu olmadı..

Şundan ki:

Şeyhimiz Hazretleri, son karşılaşmamızda bana şöyle sordu:

— Şeyh İlâhdad Hakkında fikrin nedir?. Namıma taliplerden bazılarına birşeyler belletip meşguliyet verse, onların hallerini bize ulaştırıp bildirse nasıl olur?. Zira, benim onlarla hazır olmama, bir meşguliyet talimine, hallerinden sorup suâl etmeye takatim yoktur. Fakir, bu hususta durakladım. Ancak, anlatılan işin iktizası orada bu kadarına cevaz verdim. Hiç şüphe yok ki: Tebliğ işinden bu kadarının yapılması, sırf elçilik babında bir şeydir. İşin özelliği de, bu iş, zarurete göre yapılmaktadır ki; zaruret ancak, kendi özelliği ile hesaplanır. Yani: Ne mikdar zaruret varsa, o mikdar bu yolda ruhsat vardır. ŞU var ki, bu zaruret, Şeyhimizin hayattaki zamanına mahsustur. Onun irtihalinden sonra; taliplere meşguliyet talimi, hallerinden sual etmek, hiyanet babına girer.

***

Şunu da yazmışsınız:

— Hazret-i Şeyhimize bağlılık (nisbet) elbette bakidir. Yani: Dehirlerin ve zamanların geçip gitmesi ile artma ve eksilme olmaz.

Ey Mahdum, bilmiş olasm ki:

Bir san'atın kemale ermesi, fikirlerin ona katılması ile olur. Sibeveyh'in vaz ettiği NAHV ilmine bir bak. Sonra gelenlerin fikirleri de katılınca ona on misli değer artırmıştır. Kaldı ki, bir şeyin ayniyle baki kalması, noksanlığın kendisidir. Şu hususa dikkat edilmeli ki: Hace Nakşıbend Hz. ne olan bağlüık, (nisbet) Hace Abdülhalik Gücdüvanî zamanında

olduğu gibi değildir. Sair haller dahi, buna kıyas edilebilir. Şu hususa da dikkat edilmelidir ki: Hazret-i Şeyhimiz, bu bağlılığın tekmili sadedinde, tamam olduğuna kail değildi. Şayet, onun hayatı devam etseydi bu bağlılığı, Sübhan Allah'ın dilediği kadar artırır; ileri götürürdü. Bunun için, onun ilerlemesine çalışmak uygun düşmez.

Sonra, bu Fakir bilemiyor ki: Onun bekası hangi yönden olacak?. Kaldı ki, bu bağlılıkla, senin kendi başına ayrı bir durumun var; diğerlerinin bağlılığı için oraya yol yoktur. Bu kelâm dahi, teşhis edilmiştir. Yani: Hazretin huzurunda, mükerreren söylenmiştir. Şeyh İlâhdad Miskin nereden bilecek bu bağlılığın ne olduğunu?. Onun ancak, bir parça kalb huzuru var, o kadar: bu haletin ne olduğu, diğerleri tarafından bilinen bir şeydir. Bu bağlılığı ayakta durutacak kimdir ve onun şanında mürebbi kim olacak?. Böyle birini bana anlatınız ki: Onun yardımcısı ve muavini olayım..

***

Rüyalara itibar etmek ve onlara dayanmak doğru değildir. Zira onlar, doğru olmayan hayallerden ibarettir. Şeytan, güçlü bir düşmandır. Onun güzel gösterdiği kötü şeylerden emin olmak ise.. pek zordur. Meğer ki; Allah-ü Taâlâ, o kimseyi korumuş ola..

***

Ey Mahdum, bilmiş olasın ki..

Üste alınanlardan başka: Mükteseb bağlılığın selb edilip alınması Hakkında da yazmışsın.

Bu selb işi, ancak ihtiyarla olur ki bu: Huzurda anlatıldı. (Farsça nüshasında selbin ihtiyarla olmayacağı anlatılır.) Bu selb işi, şu anda aynı şekildedir. Onun zevalini tasavvur etmek hayaldir.

***

Kalbden duyulan sesin, bu haletle bir alâkası yoktur. Külden ateş kaybolduğu, soğumaya yüz tuttuğu zaman; üzerine su dökülürse, ses çıkar. Ancak, hiç bir şekilde şöyle denmez:

— Ateş, onun içinde henüz gizlidir.

***

Rüyalara, hiç bir şekilde itibar edilmez. Bu sözün manası, .bugün için gizlidir; ama yarın Allah dilerse, doğruluğu belli olur.

***

Mektubunuz mübalâğalı bir şekilde yazılmış. Onun için, cevap olarak, bu cümleler geldi. Bir çağrı olmadan konuşmak kolay olmuyor.

033. MEKTUP

MEVZUU: Dünya sevgisine esir olan uygunsuz âlimleri zemmetmek ve zâhid gönüllü olup dünyadan kaçan âlimleri medhetmek beyantndadtr.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hacı Molla Muhammed Lahorî'ye yazmıştır.

***

Ulemanın dünya sevgisi, ona karşı istekli olmaları güzel yüzlerinde siyah bir lekedir. Bu gibi âlimlerden her nekadar halka fayda olsa da, onların bilgisi, kendileri için menfaat getirmez. Her nekadar, İslâm dininin takviyesi, şeriatın teyidi bunlara bağlı ise de, bu duruma itibar yoktur. Şundan ki: Teyid ve takviye işi, bazı hallerde, fücur ve fütur ehlinden de geldiği vakidir. Nitekim, bu manada Seyyid'ül-enbiya Resulûllah S.A. şöyle buyurdu:

— «Allah ü Taâlâ, gerçekten bu dini, facir bir kişinin eli ile de teyid eder.»

Bu gibilerin durumu, Parstaşına benzer; demir veya bakır cinsinden ona ne yaklaşırsa., onun haline girer. Ama kendisi, yine olduğu gibi taştır. Yahut onlar, çakmakla taş gibidir. Bundan âlem faydalanır; ama onlardaki bu ateşten ne taşa fayda vardır, ne de ağaca..

Hatta, şunu da söyleyebilirim:

— Bu ilim, kendileri Hakkında dahi zararlıdır.

Zira, bu manadaki hüccet, onlar için, tamamdır. Nitekim, Resulûllah S.A. efendimiz, şöyle buyurdu:

— «Azab ciheti ile, insanların kıyamet günü en zorda olanı öyle bir âlimdir ki; Allah, kendisine ilminden fayda vermemiştir.»

Bu ilim, o kimseye nasıl zararlı olmasın ki?. Zira ilim, Yüce Allah katında eşyanın en azizidir. Mevcudların da en şereflisidir. İşte o âlim, böyle değerli bir şeyi; mal, şöhret, dost gibi, bu düşük dünyanın geçici şeylerini toplamaya alet etti. Halbuki, Allah katında dünya zelil ve hakirdir. Allah katında, yaratümışlann en sevimsizidir. Durum böyle olunca: Allah katında aziz olan bir şeyi zelil etmek; zelil olan bir şeyi de aziz etmeye çalışmak kabahatların son ucudur. Hattâ, gerçek manada, Yüce Hakla muarazadır.

Tedris ve fetva işleri, ancak şu şartlar altında faydalı olur: Allah rızası için halis, makam ve baş olma düşkünlüğü, mala ve yükselmeye karşı tamah şaibesinden temiz olursa.. Fetvanın ve tedrisin, anlatılan kötülüklerden temiz olmasının alâmeti şudur: Dünyaya karşı zahid gönüllü olmak ve onun geçici şeylerine gönül bağlamamak.

Şu âlimler ki anlatılan belâya müptelâ olmuş, dünya mehabbetine esir düşmüşlerdir; işte bunlar, kötü âlimler olup insanların da şerlileri ve din hırsızlarıdır. Bu halleri ile onlar, kendilerini halkın iktida ettiği ve tüm halkın en faziletlileri sanırlar. Şu âyet-i kerime, onların durumunu anlatır:

— «Onlar, kendilerini bir şey üzere sanırlar. Dikkat edin, onlar yalancılardır.

Şeytan, bunları istilâ etmiştir; Allah'ı anmayı da unutturmuştur. Bunlar, Şeytan grubudur. Dikkatli olun, asıl kayba uğrayanlar, Şeytan grubunda olanlardır.» (58/18-19)

***

Büyüklerden biri Şeytan'ı gördü. Aldırmak ve saptırmak işinden geçmiş; boş oturuyordu.

Şeytan'a böyle boş oturmasının sebebini sorunca Lain şöyle anlattı:

— Bu zamanda, kötü âlimler, işimde bana çok yardımda bulunuyorlar; azdırmak ve saptırmak işinde yerimi aldılar. O kadar ki, beni böyle eliboş bıraktılar.

***

Şu bir hakikattir ki: Bu zamanda, şeriat işlerinde her ne gibi bir zaaf, savsaklama vaki olduysa.. İslâm dininin ve şeriatın revacında her ne gibi bir duraklama zuhur ettiyse., ancak kötü âlimlerin uğursuzluğu ve kötü niyetleri dolayısı ile oldu.

Evet..

Eğer âlimler, dünyadan gönül alıp, makam, baş olma sevgisinden, mal tamahı, üstün tutulma arzusu esaretinden kurtulan hürler sınıfına girmiş olsalardı; o zaman bunlar âhiret âlimleri olurlardı. Peygamberlerin dahi varisleri olurlardı. Bu gibi zatlar, halkın dahi en faziletlileri durumundadırlar. Yine bu zatlar:

— «Kıyamet günü, bunların mürekkepleri, Allah yolunda şehid olanların kanları ile tartılacak ve bunların mürekkepleri ağır gelecektir.»

— «Âlimin uykusu ibadettir.»

Hadis-i şerifleri ile anlatılan zümredir. Bu manalar, onlar için bir hakikattir.

Bunlar o zümredir ki: Ahiretin güzelliği ve hoşluğu onların gözleri önünde canlanmış; bütün kabahat ve şenaati ile âhiret kendilerine görünmüştür. Bunun için, âhirete beka

nazarı ile bakmışlar; dünyayı zeval ve fena damgalı bulmuşlardır. Böyle olunca, şüphesiz, faniden kaçıp bakiye yönelmişlerdir.

Ahiretin azametini müşahede etmek, Ezelî Celâl sahibi Yüce Zat'ı müşahedenin bir semeresidir. Dünyayı zelil görmek ve içindekileri düşük bilmek, ahiretin azametini müşahede etmenin bir neticesidir; gereğidir. Bu mana, şu hadis-i şerifle daha iyi anlaşılır:

— «Dünya ve âhiret, iki kumadır; biri razı edilse öbürü darılır.»

Üstte geçen hadis-i şerifin manasına göre: Dünya aziz ise., âhiret zelildir ve hakirdir; dünya hakir ise., âhiret azizdir. İzzetle zilleti birarada bulmak, zıdların cem'i kabilindendir ki, olmaz.

Bir şiir:

Şaşırtıcı bir güzellik var şunda; Din ve dünyanın birlik oluşunda..

***

Evet..

Tabiatlarının iktizası tüm şeylerden, nefislerinin esaretinden halâs olup kurtulan meşayihten bir topluluk; Hakka dayalı bir niyetle dünya ehli suretinde görünmüşlerdir. Bu zatları, zahirde dünyaya karşı istekli görürsün; ama hakikatta asla onların dünya ile kalbi bir ilgileri yoktur. Hatta onlar, her manada ondan fariğ olup bütünüyle halâs olmuşlardır. Şu âyet-i kerime onların şanında gelmiştir:

— «öyle erlerdir ki, kendilerini ticaret ve alış veriş, Allah zikrinden alamaz.» (24/38)

Onlar, ticaretin yani: Alış verişin içindedirler; ama Öyle bir şeyle kalben bağları yoktur.

Bu manada, Bahaeddin Nakşıbend Hz. şöyle anlattı:

— Mina pazarında bir tacir gördüm; elli bin dinara yakın bir ticaret işi yaptı. Ama, Sübhan Hak'tan bir lahza kalbi gaflete dalmadı.

034. MEKTUP

MEVZUU: Cevahir-i hamse-i emriyenin açık bir şekilde tafsilâtı ile, imkân nisbetinde beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hacı Muhammed Lahorî'ye yazmıştır.

***

Bilmiş olasın ki,

İki cihan saadetinin değeri; iki cihanın efendisi Resulûllah efenmize tabi olmaya bağlıdır. Ona ve onun âline, en faziletli salâvatlar ve en mükemmel selâmlar olsun.

Felsefeye bağlı olanların gözleri, Sahib-i Şeriat'a (S.A.) tabi olmak sürmesi ile sürmelenmediği için, âlem-i emir hakikatından yana kördür. Yüce ve Mukaddes Zat'ın vücub mertebesine karşı şuurlu olmaları şöyle dursun. Felsefeye bağlı olanın kısa görüşü, ancak halk âlemine uzar; bunda dahi tam değildir. Cevahir-i hamseden saydıkları ve öyle tesbit ettikleri, tamamen halk âlemine mahsustur. Cehaletleri dolayısı ile de, aklı ve nefsi mücerredat sınıfından saydılar.

Nefs-i natıka, nefs-i emmarenin kendisidir; tezkiyeye muhtaçtır. Onun bizzat himmeti, sefalet ve denaettir. Emir âlemi ile bunun ne bağlılığı olabilir?. Sonra onun tecerrüd ve akılla ne gibi bir bağlantısı olabilir?.

Makulattan (akılla bulunanlardan) idrâk edilenler; ancak bu mahsusatla, (görmek, işitmek, koklamak dokunmak gibi dış duygularla bilinen ve tüm cismi olanlarla münasebeti bulunan işlerdir. Hatta, hissin hükmü altına girmeyen hiç bir şey idrâk edilemez. (Yani: Akılla bilinemez.)

O şeyler ki mahsusatla münasebeti yoktur; benzeri ve misali müşahede edilenler arasında bulunmaz, işte, böyle şeylere akıl için idrak edip anlamak yolu yoktur. O işlerin kapalı yerlerini akıl anahtarı açamaz.

İşte anlatılan mana icabıdır ki, felsefenin (veya felsefecinin) görüşü kısadır. Bilhassa, keyfiyete bağlı olmayan hükümlerde... (Yani: Şekil olma hükmünde olmayanlarda.) Gayb sayılan gizliyi idrâk işinde, tamamen yoldan sapmıştır. Bu dahi, onun halk âleminden oluşuna alâmettir. Halbuki âlem-i emrin meyli, bir şekil keyfiyeti olmayan yanadır; teveccühü, keyfiyetten münezzeh olan şeyleredir.

Âlem-i emrin iptidası, kalb mertebesinden başlar; kalbin üstü ruhtur; ruhun üstü sırdır; sırrın üstü hafidir; hafinin üstü ahfadır.

Bu emri sayılan beş şey için: — Cevahir-i hamse.. (Maddeye dayalı beş şey.) Denirse, onun da bir yolu vardır. Şundan ki: Kısa görüşlü olduklarından, birkaç tane saksı parçası bulup onları cevahir zannetmişlerdir.

Bu anlatılan cevahir-i hamse-i emriyeyi (emir âleminden sayılan: Kalb, ruh, sır, hafi, ahfa olarak üstte anlatılan) idrâk etmek, onların hakikatlanna muttali olmak, ancak Nebi'ye tam tabi oln kâmil kimselere nasibdir. Allah-ü Taâlâ ona ve onun âline salât ve selâm eylesin.

Âlem-i sağir sayılan insanda, âlem-i kebirde olanların hepsinden bir numune vardır. Üstte anlatılan cevahir-i hamsenin asılları, âlem-i kebirdedir.

Arş, âlem-i kebirde bu cevherlerin mebdeidir. Tıpkı: Alem-i sağirdeki kalb gibi.. Bu münasebetledir ki, kalb için şöyle denir:

— Yüce Allah'ın arşı..

Kalan âlem-i kebirdeki beş mertebenin hepsi, arşın üstündedir.

Arş, âlem-i kebirde, halk âlemi ile emir âlemi arasında bir berzahtır. İnsandaki kalb gibi., ki o da: Âlem-i sağirde halk âlemi ile emir âlemi arasında bir berzahtır.

Kalb ve arş, her nekadar halk âleminde zahir iseler de, lâkin her ikisi de, emir âleminden sayılır. Her ikisinin de, kemmiyetsizlik ve keyfiyetsizlikten yana nasibi vardır.

Anlatılan beş cevherin hakikatına ittıla, Allah'ın evliya kullarından bazı ferdlere bırakılmıştır. Ki onlar: Tafsilatı ile, sülûk mertebelerini tamamlamış, nihayetler nihayetine ulaşmışlardır.

Bu manada bir şiir:

Her güçsüz erkek de merd-i meydan mıdır? Yahut her mülkü olan Süleyman mıdır?.

Eğer bir üstün devlet sahibinin basiret nazarı açılırsa.. Yani: İmkân nisbetinde mertebe-i vücub tafsilatı şanında.. Ve, sırf Sübhan Hakkın fazlı ile.. İşte o zaman: Anlatılan beş cevherin asıllarını bu yerde mütalaa eder.. O zaman, onun bilgisinde âlem-i kebir ve âlem-i sağirdeki bu cevherler cevahir-i hakikiyenin gölgesi gibi olur.

Bir mısra:

Bu saadetler kimin nasibi olur acaba?.

Bu manada şu âyet-i kerime nekadar güzeldir:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; ona dilediğine verir. Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Âlem-i emirdeki hakikatları açıklamanın men edilmesi; bu gizli manaların inceliği sebebi iledir. Kısır görüşlüler, ondan ne anlayabilirler? Bu işin ehli rasih zatlar dahi şu hitapla karşı karşıyadırlar:

— «Size ilim nasibinden azı verildi.» (17/85)

Ama, bunların bu manaya ittüaı vardır. Bu manada bir mısra:

Mübarek olsun nimet sahiplerine erdikleri nimetleri.

Şu da bir başka şiir:

Sırların açılmasında olmaz hiç yarar;

Güneş gibi zahir olsa bize ne sağlar.

Selâm size ve hidayet yoluna tabi olanlara.. Ve, Mütabaat-i Mustafa'da olanlara.. Ona ve diğerlerine salâtın ve selâmların en tamı ve en devamlısı...

Tekrar hatırıma geldi. Bir nebze CEVAHİR-İ ULYA-İ MUKADDESE'den bahsedeyim. Bunun da, bilinmesi gerekir.

Bu cevherlerin iptidası, izafi sıfatlardan başlar; ki burası: Vücubla imkân arasında berzah gibidir. Bunun üstünde, hakikata bağlı sıfatlar vardır ki, bunun tecellisinden ruhun nasibi vardır.

Kalbin de, bu izafî sıfatlarla ilgisi vardır; onun tecellileri ile müşerref olur.

Hakikata bağlı sıfatların üstünde bulunan CEVAHÎR-Î ULYA'nın kalan kısmı Yüce Mukaddes Hazret-i Zat dairesine dahildir. Anlatılan mana icabıdır ki, bu üç mertebenin tecellilerine:

— Tecelliyat-ı zatiye.. Denir..

Bundan ötesi için, konuşmakta yarar yoktur. Bir şiir:

Bunda kalemin ucu ince;

Kırıldı buraya gelince..

035. MEKTUP

MEVZUU: Zatî mahabbet bey anındadır. Bu makamda, elem ve nimet bir olur.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Hacı Meyan Muhammed Lahorî'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, sizi ve bizi, gözün yanlış yana kaymasından korusun. Seyyid'ül beşer hürmetine.. Ona ve onun âline salât ve selâmlar..

***

Bilmiş olasın ki,

Seyr ü sülûkten gaye: Nefs-i emmarenin tezkiyesi ve temizlenmesidir. Böyle olmalı ki, nefsanî arzulardan neş'et eden batıl ilâhlara tapmaktan necat müyesser ola.. Hakikat manasında, teveccüh edilen kıblede; Yüce Mukaddes Hakikî Vahid Mabud'dan gayrı kalmaya... Onun üstüne, hiç bir maksad asla ihtiyar edilmeye.. Bu maksadlar, ister dinî olsun, isterse dünyaya ait., müsavidir.

Dini sayılan maksadlar, her nekadar hasenat sırasında ise de, ebrarın meşgalesidir, mukarrebun zatlar, bunları seyyiat kabilinden sayıp Vahid Zat dışında hiç bir maksada yönelmezler.

Bu mana devletinin husulü, fena halinin husulüne bağlıdır. Bir de, özünde nimetle elemin bir olduğu zatî mahabbetin tahakkukuna..

Bu makamda, nimetlerden nasıl lezzet hâsıl oluyorsa., azaptan da öyle lezzet hâsıl olur.

Bu arada cenneti arzu ederlerse de; bunu, orası Yüce Mukaddes Zat'ın rıza mahalli olduğu için isterler.. Onu taleb etmek dahi, Sübhan Allah'ın rızası olduğu içindir. Şayet cehennemden Allah'a sığınırlarsa., bunu da; orasının, Yüce Hakkın dargınlık mahalli olduğundan yaparlar. Yoksa, cenneti istemeleri; nefsanî hazlarının yerine gelmesi için değildir. Cehennemden kaçmaları da; elem ve azap korkusundan değildir. Şundan ki: Mahbub Zat'tan ne gelirse., o, büyük zatlara göre sevilen, istenen ve talep edilen şeyin aynıdır.

Ve.. Mahbub Zat'ın yaptığı her iş sevimlidir.

İşte, anlatılan makamda İhlasın hakikatini bulmak kolay olur. Batıl putlara tapmaktan halâs nasib olur.

İşbu vakitte, kelime-i tevhid işi sağlam olur. Bundan sonrası, savrulan ağaç dikenleridir.

Mahbub Zat'ın in'am ve ikramı arada vasıta olmadan; isimlerin ve sıfatların mülâhazası olmadan hâsıl olan zatî mahabbet dışındaki iş, karışık olmaktan hali değildir.

Şirki yakıp iptal eden bu zatî muhabbet olmadan, mutlak fena hâsıl olmaz.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Lavla aşk ateşi yaktı aldı:

Cümle halkı, Baki Habib kaldı.

Yad katline LA oku fırladı;

Hele bak, LÂ'dan sonra ne kaldı?.[25]

Sana müjde ey aşık, halk yandı;

Hallak İlâh'dan gayrı kalmadı.

036. MEKTUP

MEVZUU:

a) Şeriatın, dine ve dünyaya ait saadetlerin tümüne tekeffül ettiğinin beyanı..

b) Tarikat ve hakikatin, şeriata hadim oldukları. Ayrıca, bu manalara uygun bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Hacı Meyan Muhammed Lahorî'ye yazmıştır.

***

Allahü Taâlâ, bize ve size, Şeriat-ı Mustafavî'iyenin hakikati ile tahakkuk etmeyi nasib eylesin. Onun sahibine, salât ü selâm ve tahiyyat..

Bu duaya:

— Âmin !.

Diyen kula Allah rahmet eylesin.

***

Bilmiş olasın ki,

Şeriat üç dilimden ibarettir: ilim, amel, ihlâs..

Anlatılan bu üç dilimin her biri, tek tek yerine getirilmedikçe, şeriatın tahakkuku olmaz. Şeriat tahakkuk ettiği takdirde, Yüce Hakkın rızası da tahakkuk etmiş olur. Yüce Hakkın rızası öyle bir iştir ki: Dünya ve âhirete ait saadetlerin hepsinin üstündedir. Bu mana, şu Ayet-i kerime ile daha güzel anlatıldı:

— «Allah'ın rızası en büyüktür.» (9/73)

Şeriat, dünyaya ve âhirete ait tüm saadetleri özünde toplamıştır; o manalarda tekeffülü tamdır. Durum, böyle olunca, şeriatın dışında, ihtiyaç duyulacak bir talep kalmaz.

***

[25] Farsça nüshada, (LA) lafa yerinde İLLALLAH vardır.

Sofiyyenin imtiyaz ettiği tarikat ve hakikat; şeriatın üçüncü dilimi olarak sayılan İhlasın tekmiline yardımcıdır.

Hakikat ve tarikat tahsilinden maksad, şeriatın tekmilidir; şeriatın dışında bir başka şey için değildir.

Tarikat sülûkü esnasında sofiye zümresi için hâsıl olan haller, vecidler, ilimler ve marifetler esas maksadlardan sayılmaz. Bunların hepsi; şeriat çocuklarını terbiye eden vehim ve hayallerden ibarettir. Asıl gereken odur ki, bütün bunlardan geçile; rıza makamına ulaşıla.. işbu rüü makamı: Sülûk ve cezbe makamlarının nihayetidir.

Tarikat ve hakikat menzillerini aşıp geçmekten maksad: İhlasın tahsilinden gayrı bir şey için değildir. Bu ihlâs rıza makamının husulünü gerektirir.

İhlâs devletine ve rıza makamına; ihlâsla tecelüyat-ı selâseden (galiba: Esma, sıfat, zat tecellilerinden) ve ariflerin müşahede yerlerinden geçen zümrelerden ancak binlerce kişiden bir kişi vâsıl olur.

Şu kusurlulardır ki, halleri ve vecidleri asıl maksadlar meyanında sayarlar; müşahedeleri ve tecellileri de esas matlup işler arasında görürler. Böyle olunca, hiç şüphe yok ki, vehmin ve hayalin zindanında kalırlar; bu itikad ile de, şeriatın kemalâtından mahrum kalırlar. Bu manayı pek güzel anlatan bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Kendilerini davet ettiğin şey, müşriklere ağır geldi. Allah ona dilediğini seçer; yönelen kimseleri ona hidayet eder.» (42/13)

Evet..

İhlâs makamının husulü, rıza mertebesine vusul; bu halleri ve vecidleri dütüp geçmeye ve anlattığımız manada ilim ve marifette tahakkuka bağlanmıştır. Zira onlar, asıl matlub şanında bir hazırlık ve esas gayenin mukaddimeleri sayılır.

Üstte anlatılan mananın hakikati; bu tarikatta yirmi yıl meşgul olduktan sonra Fakir'e, Habibbüllah'ın bereketi ile belli oldu. Ona ve âline salât selâm.. Şeriat müşahedesi olduğu gibi meydana çıktı. Bundan önce, her nekadar haller ve vecidlerle bir ilgim olmadıysa da; nazarımda şeriatın hakikati ile tahakkuktan başka bir şey de yoktu. Hal böyle iken, işin hakikati tam on sene sonra açık bir şekilde ortaya çıktı.

Allah'a hamd olsun. Hem pek çok ve pek temiz., içinde ve dışında bereketler olsun..

***

Şeyh Meyan Cemal'in vefatı, tüm Müslümanlara hüzün sebebi oldu; gönülleri de perişan oldu. Bağışlanmış olsun.

Fakir'in namına mütevafanın çocuklarına taziyelerimi bildirmeniz, Fatiha okumanız temennidir.

Vesselam..

037. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sünnet-i seniyyeye mütabaata teşvik.. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyat..

b) Nakşibendiye-i Aliyye'ye bağlılık bulmaya rağbet..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Çeterî'ye yazmıştır.

***

Kerem yüzlü gelen mektub-u şerifinizin mütalaasından neşe ve sürür hâsü oldu.

O mektupta, bu Tarikat-ı Nakşibendiye üzerine sebatınız ve istikâmetiniz anlaşılıyor. Bunun için Allah'a hamd olsun.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin tüzüklerinin bereketi ile, Sübhan Allah size; sonsuz terakkiler ikram eylesin.

O büyüklerin yolları kibrit-i ahmer olup sünnet-i seniyyeye mütabaat üzerine kurulmuştur. Onun sudur makamına salât, selâm ve tahiyyat.

***

Bu Fakir, vaktinin kazancını ve hasılatını yazacaktır. Şöyle ki: İlimler, maarif, haller ve makamlar; uzun bir süre, bir bahar yağmuru misali üzerime feyiz yolu yağıp durdu. Her ne zaman, bir işin yapılması gerekse, Allah-ü Taâlâ'nın inayeti ile o şey oluyordu. Ama şu anda, Sünnet-i Seniyye-i Mustafaviye'yi (Resulûllah efendimizin sünnetini) ihyadan başka bir temenni kalmadı. Onun sahibine salât ü selâm ve tahiyyet.. Hallere, vecidlere gelince; zevk erbabı için görülecek şeylerdir.

***

Uygun olan şudur ki: Batın mana, Hacegân Hazretlerine bağlılıkla mamur edile; zahir ise, Resulûllah'ın açık sünnetlerine uymakla süslene.. Hem de tam manası ile..

Beş vakit namazların dahi, ilk vakitlerinde eda edilmesi uygundur. Yalnız, kış günlerinde yatsı namazı hariç. Bu namazın, o vakitlerde gecenin üçte biri geçtikten sonra kılınması müstahaptir.

Bu Fakir, anlatılan işte mustar durumda.. Kıl kadar dahi, namazı vaktinden sonraya tehir edemiyorum. Haliyle, beşerî acizlik müstesna..

038. MEKTUP

MEVZUU:

a) İsim, sıfat, şüun ve itibarlardan münezzeh olan Yüce Mukaddes Zat-ı Baht'le alâkanın beyanı..

b) Misilden münezzehîiği, misli olmak; keyfiyetsizliği keyfi sayıp bağlandıktan sonra fitneye düşenleri zemmetmek..

c) Çeşitli ilimlerin ve maarifin üzerine kurulan fena halinin değişik kademelerinin beyanı.. Bunlar gibi daha başka şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Çeterî'ye yazmıştır.

***

Mübarek mektup ulaşması ile, çokça ferahlık getirdi Sübhan Allah, bizi ve sizi zatı ile daim eylesin; bir lahza dahi, zatından gayrına bırakmasın.

***

Her ne şey ki, Yüce Sübhan Allah'ın Zat-ı Baht'inin gayrıdır; o şey:

— Gayr ve siva..

Olarak tabir edilir. İsterse, bu GAYR olan şey, isimler ve sıfatlar olsun. Kelâm ulemasının, sıfatlar için:

— Ne aynıdır, ne de gayrıdır. Demeleri bir başka manayadır. Onlar:

— Gayr.

Deyimi ile, ıstılah manasındaki gayr tabirini murad etmişlerdir. GAYRÎYET tabirini de bu manada nefyetmişlerdir; mutlak manada değil., özel bir manada nefy İse., umumî manada nefyi gerektirmez. Kaldı ki, selbler olmadan, zattan tabir de mümkün değildir. Zat mertebesinde dahi, her isbat, ilhaddır. Tabirlerin en değerlisi, ibarelerin en toplu ifadesi., yani: Zat şanında; şu âyet-i kerimenin ifade ettiği manadır:

— «Onun misli gibi bir şey yoktur.» (42/11)

Bunu, Farisî manada şöyle ifade etmek mümkündür:

— Biçun. (Belli bir vasfa sığmayan Cenab-ı Hak.) Biçigûne. (Benzeri olmayan.)

Yüce Hakkın zatı şanında ilme, şühuda, marifete yol yoktur. Her ne şey ki, onu; Gözler görür, kulaklar duyar, zanna girer; o, Yüce Hakkın gayrıdır. O şeye alâka peydah etmek, Yüce Hakkın gayrı ile alâkadır. Bunun şu kelime ile nefyi gerekir:

— Lâ ilahe. (İlâh yoktur.)

Misli bulunmaktan münezzeh zatı isbat ise., şu kelime ile olur:

— İllallah.. (Ancak Allah vardır.)

Bu isbat, önceleri taklid yollu olur. (Yani: Bir başkasından görüp ona uymak..) Sonra bu taklid, tahkike döner.

***

İşin nihayetine varmayan bazı sülûk erbabı, misli olmayı ve keyfiliği, misilden ve keyfiyetten münezzeh olmanın aynı sanıp şöyle dediler:

— Şühudun ve marifetin oraya varma imkânı vardır.

Mertebeler ciheti ile, taklid erbabı, bunlardan daha faziletlidir.

Şundan ki: Taklid erbabı, nurlarını nübüvvet kandili nurundan almışlardır, ona salât ve selâm olsun.. Onda bir hata yolu yoktur. Ama, anlatılan kusurlu zatların uydukları ise., sağlıklı olmayan keşiftir.

Bu manada bir mısra:

İki görüş beyninde ne yollar var bakın.

Hali anlatılan cemaat, her nekadar, Zatî şehadeti isbat ederlerse de. hakikatta o Zat'ı inkâr ederler. Bilemezler ki: Bu makamda isbatın kendisi, inkârın aynıdır.

***

İmam'ül-Müslimin îmam-ı Azam Kufi bir münacaatında şöyle demiştir:

— Sübhansın, Hakkiyle sana ibadet edemedik; lâkin hak marifetle sana karşı irfana sahib olduk.

Burada, Hakkiyle ibadeti eda edemeyişin manası açıktır. Hakkiyle marifetin husulü ise., ancak:

— «Onun misli gibi şey yoktur.» (42/11)

Unvanı ile bilmeye bağlıdır.

Ebleh zümreöi bundan şu manayı anlamasın ki: Bu marifet kademelerinde; havas, avam, müptedi ve müntehi aynı seviyededir. Onun bilemeyişi de, ilimle marifeti ayırd edemeyişindendir. Zira, ilim müptedi için olup marifet müntehi içindir. Marifet, fena haline varmadan hâsıl olmaz; bu devlet fani olandan gayrına müyesser olmaz.

(Mevlâna) Mevlevi Mesnevi'de şöyle anlattı:

Bir kimse bulmazsa Mevlâsı yolunda fena;

Nasibi olmaz onun hiç kibriya yoluna.

Anlatılan manaya göre, marifet ilmin ötesindedir.

Şu da bilinmesi gereken bir durumdur ki: İlmin ve bilinen idrâkin ötesinde bir şey vardır; ondan: Marifet diye bahsedilir. Aynı zamanda ona:

— İdrâk-i basit..

Dahi denir. Bu manada bir şiir:

Dostum, boşuna değildir bunların hiç biri; Eşi bulunmaz acib garib sözdür her biri.

Mesnevî'den alınan bir başka şiir de şöyledir:

Vardır nasın Rabb'ının, canı ile nasın;

İttisali, yoktur yeri şeklin, kıyasın..

Gerçi:

— Nas..

Dedim nas için, ama değildir;

O canana göre, canından başka nasın..

***

Fena derecesinde değişik kademeler olduğundan; şüphesiz, müntehiler arasında, marifet derecesinde farklar bulunur. Bir kimsenin fena hali, tam manası ile tamam olursa., onun marifeti dahi tam manası ile kemal bulmuş olur. Fena derecesi düşük olanların, haliyle marifet dereceleri de düşük olur. Bu kıyas devam edebilir..

***

Sübhanellah! Söz, nereden nereye geldi!.

Durumuma lâyık olan: Bir şey hâsıl edemeyişimden, muradımın hâsıl olmayışından, sebatımın ve istikâmetimin olmayışından yazmmamdı.. Bu manada, dostlardan yardım talep etmemdi. Üstteki kelâmlarla benim ne münasebetim olabilir ki?. Bu manada bir şiir:

Bir kimsenin, haberi yoktur kendinden;

Gücü yeter mi diye öteden beriden..

Lâkin himmet-i aliye, tıynet-i samiye; beni düşük şeylerle kanaata asla yetinmeye bırakmıyor. Bunun için mertebemden çıkıyorum. Şayet birşeyler söylediysem, bunun için söyledim. Başka bir şey için değil. Bir şey istiyorsam, onu istiyorum; isterse bir şey bulmayayım. Eğer hâsıl ettiğim bir şey varsa, hâsılım odur; isterse başka bir şey olmasın. Şayet, benim için bir vuslat olursa vusulüm onadır; isterse, benim için böyle bir şeyin husulü olmasın..

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; bazı büyüklerin ibarelerinde anlatılan zatî şühuda dair manalar, kemal erbabından gayrına belli olmaz. Noksanlara, kusurlulara onları anlamak muhaldir.

Bir şiir:

O ki, bilmez hal-i kiram, anlamaz meram;

Kısa kes sözleri, sükût eyle vesselam..

Mektubun baş kısırıma şu kelimeler yazılmış:

— Hüvezzahir Hüvelvabtın. (Zahir odur, batın odur.)

Ey Mahdum,

Bu:

— Hüvezzahir, Hüvelbatın.

Cümlesi sahihtir; lâkin Fakir bu kelâmdan tevhid manasını çıkaramıyor. Yani: Vahdet-i vücud.. Hem de, uzun müddetten beri.. Bu hususta ben, ulema ile bu cümlenin manasım anlamakta müttefikim. Mana sıhhati zımnında onlara uyarım. Şundan ki: Bunların sözlerindeki sıhhat, doğruluk, bana göre: Erbab-ı tevhidin sözündeki sıhhattan daha fazla malumdur. Bu manada:

— «Herkese, yaratıldığı şey müyesser olur.»

Hadis-i şerifi açıktır. Bu manada bir şiir de vardır:

Çünkü, insanlardan her biri;

Görür kendine has işleri..

Bir insan için, en çok ne gerekli ise., onu yapmalıdır; onunla mükelleftir. Bilhassa emirleri tutup yasaklardan kaçmak ona düşer. Bu manayı bir âyet-i kerime şöyle anlatır:

— «Resulün size verdiğini alınız; size yasak ettiğinden de çekininiz; Allah'a karşı muttaki olunuz.» (59/7)

***

İnsan ihlas sahibi olmakla memurdur. Ihlâs ise, fena halinin ve zatî mahabbete sahib olmanın dışında tasavvur edilemez.

Bu arada, hiç şüphe yok ki: Fena halinin mukaddimeleri sayılan ON MAKAMIN (1) elde edilmesi gerekir.

Fena hali, her nekadar sırf mevhibe ise de; ancak onun mukaddimeleri ve ön işleri vardır. Bunlar da, çalışma ile elde edilebilir.

Bazıları fenanın hakikatına, bu mukaddimeleri ve ön işleri yapmadan erebilir. Bu da, onun hakikî manada: Riyazetlerle mücahedelerle tasfiyesi sonunda olur. O zaman, bu kimsenin hali, şu iki durumdan hali olamaz:

a) Durup kalanların durdukları yerlerden birinde durur kalır.

b) Noksanı olanları kemale erdirmek için bu âleme döner gelir.

Birinci yerde durup kaldığını düşünelim: Anlatılan makamların hiç birinde seyrini yapamaz. İsimlerin ve sıfatların geniş tecellilerinden haberdar olamaz.

İkinci duruma geldiğini düşünelim: Âleme döndüğü zaman, makamların ayrıntılarında seyrine geçer. Sonsuz tecellilere girer. Sureta, bir mücahede içinde görünür; lâkin hakikî manada tam bir zevk ve lezzet içindedir. Zahiri riyazet içindedir; ama batını nimetlere ve lezzetlere dalgındır.

Bir mısra:

Bu ne saadetir; kimin ola acaba?.

Burada şöyle bir şey söylenemez:

— İhlâs, imtisali gereken, emirli işler cümlesinden olduğuna; fenanın hakikatına varılmadan, tahakkuk da etmeyeceğine göre; cümle ulema, suleha ve ahyar nam zatların hepsi; fenanın hakikatına eremedikleri için ihlâsı terk ettiklerinden ötürü asidirler. Böyle şey söylenecek olursa, şöyle deriz:

— İhlâs, parçalarından bazılarının zımnında olsa dahi, İhlasın kendisi onlar içinde hâsıl olmuştur. Fenaya bağlı olan kısım ise.. İhlasın kemalidir ki bu: İhlasın bütün efradını camidir. İşbu mana içindir ki:

— İhlasın hakikati, fena olmadan hâsıl olmaz.

Dendi; ama şöyle denmedi.

— İhlasın kendisi fena olmadan olmaz.

039. MEKTUP

MEVZUU: İşin aslı kalbe dayanır; kalb de, surette yapılan ameller ve zahirî ibadetlerin ve bunların benzeri işlerin mücerred durumu ile açılmaz..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Çeterî'ye yazmıştır.

***

Sübhan Allah, bize ve size onun gayrından iraz, mukaddes zatına ikbal nasib eylesin. Gözün dış yana kaymasından kurtulan Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

Bilmiş olasın ki,

İşin aslı kalbe dayanır. Şayet kalb, Yüce Sübhan Hakkın gayrı ile fitneye düşmüş ve bir alaka peydah etmiş ise., o kalb haraptır ve pek beterdir. Kısırdır; verimsizdir.

Mücerded olarak, surette yapılan amellerden ve zahirî ibadetlerden hâsıl olacak hiç bir şey yoktur. Herkese lâzım olan şudur: Yüce Hakkın gayrına iltifattan kurtulan selim kalb.. Bir de, şeriatın işlenmesini emrettiği bedene taalluk eden yararlı ameller..

Anlatılan yararlı amelleri yapmadan; kalb temizliğini iddia etmek, batıl davadır. Tıpkı: Ruhsuz bedenin, bu hayatta tasavvur edilmeyeceği gibi..

Kalbe ait hallerin hâsıl olması; bu kalıpla yapılması gereken yararlı ameller yapılmadan muhaldir. Ne var ki, bu zamanda, mülhidlerin pek çoğu; bu davayı güderler.. Allah-ü Taâlâ, bizlere onların kötü itikadlarından necat ihsan eylesin.. Habibi Hürmetine.. Ona salât, selâm, tahiyyat..

040. MEKTUP

MEVZUU:

a) Şeriat-ı garranın üç cüz'ünden biri olan İhlasın tahsili beyanı.,

b) Tarikat ve hakikat bu cüz'ün tekmili zımnında şeriata yardımcıdırlar.. Bunlar gibi daha başka şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Çeterî'ye yazmıştır.

***

Yüce Allah'a bamd. eder; onun Peygamber'ine salât ve selâm eyleriz.

Ey Mahdum,

Sülûk menzillerini aşıp cezbe makamlarını kat ettikten sonra, bana malum oldu ki: Bu seyr ü sülûkten maksad, ihlâs makamını tahsil etmektir. İhlasın dahi husulü: Enfüsi ve afaki olan ilâhî fenanın husulüne bağlıdır.

İşbu ihlâs, şeriat cüzlerinden bir cüzdür. Şeriat üç cüzdür: İlim, amel ve ihlâs..

Tarikat ve hakikat; ihlâs cüz'ünün tekmili şanında, şeriata hizmet ederler..

İşin hakikati budur; lâkin herkesin zihni bu hakikati kavrayamaz.

Alem halkının pek çoğu, uyku ve hayallerle tatmin olup cevizle muzla yetinmektedirler. Bunlar, bu halleri ile, şeriatın kemalâtını nasıl idrâk edebilirler?. Tarikatın ve hakikatin gerçek yüzüne nasıl ulaşabilirler?!.

Şeriatı kabuk, hakikati da öz sanırlar; ama muamelenin hakikatini bilemezler. Sofiyenin zevkli sözleri ile yetinip kalırlar. Hallerde ve süfli makamlarda fitneye düşerler Sübhan Allah, onlara doğru yolu hidayet eylesin.

Selâm bize ve Allah'ın salih kullarına..

041. MEKTUP

MEVZUU: a) Sünnet-i Seniyye-i Mustafaviye'ye tabi olmaya teşvik. Ona salât, selâm ve tahiyyet..

b) Tarikat ve hakikat, şeriatın tamamlayıcısı olduklarının beyanı..

Bunlara münasip bez: şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Dervişe yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, bizlere, Sünnet-i Seniyye-i Mustafaviye'ye tabi olmakla süslenip güzelleşmek nasib eylesin.. Hem zahirde, hem de batında.. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyat..

Resulûllah ve onun pek temiz âli hürmetine.. Ona ve onun pâk âline salât ve selâmlar..

***

Muhammed Allah'ın Resulüdür. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.. O, Âlemlerin Rabbı Allah'ın Habibidir.

Her ne şey ki: Beğenilir, güzeldir. O şey: Matlub ve Mahbub içindir. Bu mana icabıdır ki; Allah-ü Taâlâ, Kur'an-ı Mecid'inde şöyle buyurdu:

— «Şüphesiz, sen büyük bir ahlâk üzeresin.» (68/4)

— «Gerçekten sen, resullerdensin; sıratı müstakim üzeresin.» (36/3-4)

— «Bu, sırat-ı müstakimimdir; buna tabi olunuz. (Çeşitli) yollara uymayınız.)» (6/153)

Görülüyor ki, Resulûllah (S.A.) efendimiz, kendi şeriatının adına:

— «Sırat-ı Müstakim.» (6/153)

Diye isim verdi. Onun dışında kalanları ise:

— «Yollar.» (6/153)

Olarak, açıkladı ve onlara tabi olmaktan men etti. Resulûllah S.A. efendimiz, şükrünü izhar, halka anlatmak ve onlara hidayet etmek üzere şöyle buyurdu:

— «Hidayetin hayırlısı, Muhammed'in hidayetidir.»

— «Rabbım, beni terbiye etti; edebimide güzel eyledi»

***

Batın, zahiri tamamlar; onu kemale erdirir. İkisi arasında kıl kadar ayrılık yoktur. Bu manada bir misal verelim. Şöyle ki:

Dille yalan söylememek, şeriattır. Yalanı, hatırdan gönülden silip atmak, tarikat ve hakikattir.

Şayet bu yalanı hatırdan ve gönülden silmek zorlama ve bir ameliye ile oluyorsa., bu tarikattır. Gayet kolay oluyorsa... hakikattir.

— Batın..

Olarak adlandırılan tarikat ve hakikat; şeriattan ibaret olan zahiri tamamlayıp kemale erdiren iki unsurdur.

Bu tarikat yollarına giren saliklerde; sülûk esnasında şeriatın zahirine aykırı işler zuhur ederse., bunu da açığa vururlarsa., bu: O vaktin sarhoşluğu ve hal âlemlerinin ağır basmasındandır. Bu makamı geçip sarhoşluk sıkıntısından ayıklık fezasına çıkarlarsa., bu aykırı haller tamamen kalkar; o menfi ilimler, tamamen yok olur gider.. Meselâ, bu yolda bir taife sekr (mana sarhoşluğu) icabı şöyle demiştir:

— Zati ihata vardır.

Ve., bizzat Yüce Mukaddes Hakkı âlemi ihata etmiş görürler, işbu görüş hükmü, ehl-i hak ulemasının reyine aykırıdır. Zira onlar:

— İhata-i ilmiyye vardır.

Demektedirler. Hakikatta, doğruya en yakın olan da ulemanın görüşleridir.

Bu sofiye zümresi, kendilerine göre şöyle derler:

— Onun için, hiç bir hükümle hükmedilemez. (Yani: Yüce Zat için.)

Ama, yine de ihata ve sereyan sözleri bir hüküm olur ki, bu durum, üstteki sözlerine aykırıdır. Ama Yüce Hakkın Zat şanı şu âyet-i kerime ile sabittir:

— «Onun misli gibi bir şey yoktur.» (42/11)

Mana böyle olunca, onun zatı için, hükmümlerden bir hüküm kesilemez.. İşbu makam, sırf hayret ve bilmemezlik yeridir. Oraya ihata ve sereyan yolu nasıl düşsün.

Anlatılan hükümleri söyleyen sofiye tarafından özür bulma imkânı vardır. Şöyle ki: Onların ZAT'tan muradlan taayyün-ü evveldir. Bunlar, neden bu taayyünün, mütaayyine göre bir ziyadelik olduğunu söylemediler; o taayyünü, ZAT'ın aynı olduğunu söylediler.

Bu taayyün-ü evvelden:

— Vahidiy et..

Diye anlatılır; ki: Bütün mümkinata saridir. Bu manadan bakılınca, zatî ihata hükmü sahih olur.

Burada, bilinmesi gereken bir incelik vardır; bilinmesi gerekir.

Şöyle ki:

Yüce Mukaddes Hakkın zatı, ulema katında misli ve keyfiyeti olmaktan münezzehtir. Bunun dışında gibi görünen her şey, ZAT üzerine bir ziyadeliktir. Hatta, bu taayyün; onlar katında sabit olsaydı, bu dahi ZAT üzerine zaid olurdu. Misli olmamak ve keyfiyeti olmamak dairesinin dışında kalırdı. Böyle bir ziyadelik ihatası için de:

— Zatî ihatadır.

Denemez.

Üstte anlatılan manalardan da anlaşılacağı gibi ulemanın görüşü, anlatıları sofiyenin görüşünden daha üstündür. O sofiyenin indinde, ZAT olarak görülen, bu ulema katındaki ZAT'tan başkadır.

Üstte anlatılan manaya göre kıyas edilince; Kurb, iki zatın maiyeti, batınî marifetlerin; şeriatın zahiri ilimlerine tamamiyle ve kemaliyle uygun olduğu, hatta aralarında hakir ve kıtmir kadar ayrılık kalmadığı anlaşılır.

İşbu kemal ve tamam olma makamı, velayet makamının üstündeki sıddıkıyet makamıdır. Sıddıkıyet makamının üstündeyse., nübüvvet makamı vardır. Vahiy yolu ile nebiye hâsıl olan ilimler, sıddıka ilham yolu ile inkişaf eder.. Bu iki ilim arasında bir fark hariç; hiç bir fark yoktur. O fark ise, birinin ilhamı ile, diğerinin vahyidir. Durum böyle olunca, aralarında nasıl fark olur.. Sıddıkıyet makamının altında bulunan her makamda, sekir halinden bir mikdar vardır. Tam ayıklık hali,, ancak sıddıkıyet makamındadır. Bu ikisi arasındaki bir başka fark da şudur: Vahiy kafi olup ilham zannîdir. Şundan ki: Vahiy, melek vasıtası ile gelir; melâike ise., masumdur. Onlarda hata ihtimali yoktur. İlhama gelince., her nekadar mahalli pek yüce, menzili pek â'lâ ise de., ki orası: Kalbdir ve emir âlemindendir. Fakat, kalbin, akıl ve nefisle bir mikdar alâkası vardır. Nefis, her ne kadar tezkiye ile mutmainne sınıfına girse de, itminanı ile, asla kendi sıfatlarından dönmez. Bunun için, o meydanda hata dönebilir.

Bu arada, şunun da bilinmesi gerekir: İtminan halinin mevcud olmasına rağmen; nefsin sıfatlarının kalmasında, çok menfaatlar, sayısız faydalar vardır.

Şayet nefis, sıfatlarının zuhurundan tamamı ile alınmış olsaydı; terakki yolu kapanırdı. Ruhta ise., melek sıfatı zahir olur; makamında zindana kapanmış olurdu. Şundan ki: Ruhun terakkisi, ancak, nefse muhalefeti ile olacaktır. Nefse karşı muhalebeti olmayınca, terakki husulü nereden olacak?.

Seyyid'ül-kâinat efendimiz, bir keresinde cihaddan döndüğünde Söyle buyurdu:

— «Küçük cihaddan büyük cihada döndük.»

Görülüyor ki, Resulûllah S.A. efendimiz nefisle cihadı, en büyük cihad olarak anlattı.

Bu makamda nefsin muhalefeti, küçük derecede azimetli işi terktir. Yani: Şer'i emirleri.. Yahut, böyle bir vazifenin terki zımnında bir irade izharıdır. Zira, böyle bir makamda, imkân nisbetinde öyle bir vazifenin terki tasavvur edilemez.

Anlatılan terk zımnında bir arzudan; nedamet, hacalet, iltica ve tazarru hâsıl olur.. Yani: Yüce Mukaddes Zat'a.. Böyle bir şeyden, bir yıllık işlerin faydasına kavuşmak müyesser olur. Hem de, kısa bir an içinde..

***

Neyse..

Biz yine mevzuumuza dönelim.. Sözümüz odur ki:

— Her ne zaman bir şeyde, mahbub zatın şemailinden ve ahlakından bir parça bulunur; o şey dahi, mahbub olana tebaiyet dolayısı ile, mahbub olur. Bu mana icabıdır ki, bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— «Bana tabi olunuz ki, Allah sizi sevsin.» (3/31)

Resulûllah (S.A.) efendimize mütabaate koşmak, mahbub olmaya götürür. Bu mana icabı olarak, her akıllı öz sahibi kimseye gerekir ki: Allah-ü Taâlâ'nın Habib'ine ittıba ede.. Hem zahiren, hem bâtınen.. Yani: İçte ve dışta.. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin..

***

Söz uzadı; müsamahanız temennimizdir. Kelâmın cemali, Mutlak Cemil Zat'tan olunca, güzelliği artar; uzar gider.. Bu manada şu âyet-i kerime vardır:

— «Söyle: Rabbımın kelimeleri için deniz mürekkeb olsa; Rabbımm kelimeleri bitmeden deniz tükenir, isterse, bir misli daha yardıma gelsin.» (18/109)

***

Sözü bir başka mevzua aktaralım.

Bu mektubu getiren Mevlâna Hafız Muhammed, ehl-i ilimden olup ayali de çoktur. (Yani: Geçindirmeye zorunlu olduğu çoluğu çocuğu..) Maişet sebepleri de az olduğundan askere gidecek. Onun için, iltifat ve kereminizi saçıp kendisine yardım ve vazifesini yerine getirmesi için; Reis Mansur Emir Nakib Seyyid Şeyh Ceyo ile konuşursanız, aynı kereminiz olur.

Bundan daha fazlası üe başınızı ağrıtmayalım.

042. MEKTUP

MEVZUU: Parlatmaların en faziletlisi: Yüce Hakkın zatından gayrına karşı duyulan sevgi pasını; Resulûllah'ın sünnetine tabi olmak sureti ile hakikat-ı camia-i kalbiyeden gidermektir. Ona salât ve selâm..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Derviş'e yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, size selâmet verip var eylesin.

Bilmiş olasın ki,

İnsan, çeşitli alâkalarla kirlenip mülevves olduğu süre; mahrum ve mehcur olur. Bunun için, hakikat-ı camia aynasını mutlaka parlatmak gerek. Bilhassa, Aziz Celil Allah'ın zatından başkasının sevgisi pasından...

Bu arada, bu pası gidermek için; parlatma usullerinin en faziletlisi, Sünnet-i Mustafaviye'ye tabi olmaktır. O sünnetlerin geldiği makama salât selâm ve tahiyyet..

Anlatılan işin olması, nefsani âdetlerin kaldırılmasına, zulmanî usullerin atılmasına bağlıdır.

Bu büyük nimete erenlere saadetler olsun; bu üstün devlete ermekten mahrum kalanlara yazıklar olsun..

***

Anlatılması istenen bir mesele var; şudur:

Pek aziz kardeşim merhum Şeyh Kehvan oğlu Meyan Muzaffer, insanların ileri gelenlerindendir; büyüklerin soyundandır. Çevresinde de çok taallukatı var. Kendisi, şefkatle muamele edilecek yerdir.

Bunun dışında başka neyle başınızı ağrıtayım.

Selâm sizlere ve hidayete tabi olanlara..

043. MEKTUP

MEVZUU: Tevhidin şühudi ve vücudî olarak iki kısım olduğu; bunun da, fenaya bağlı şühudi olanının mutlaka lâzım olduğu; bunun dahi aynelyakin mertebesinde bulunduğu; bundan üstün olanın da Hakkalyakin olduğunun beyanı.. Bu münasebetle sualler cevaplar ve açıklayıcı misaller..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhari'ye yazmıştır.

***

Sübhan Allah, size selâmet ihsan eylesin. Kulağın (Hakka hayra karşı) tıkanmasından korusun. Sizin için ayıp olacak işlerden saklasın.

Bilmiş olasm ki,

Bu Taife-i Aliyye'ye tarikat sülûkü esnasında zahir olan tevhid iki kısımdır:

a) Tevhidi şühudî..

b) Tevhid-i vücudî..

Tevhid-i şühudinin manası şudur: Vahid Zat'ın müşahedesi.. Yani: Salik olanın müşahede ettiği şeylerde Vahid Zat'tan gayrisi olmaz.

Tevhid-i vücudînin manası da şudur: Salik, bilir ve itikad eder ki mevcud birdir. Ondan gayrısın da, itikad veya zan yolu ile yok görür. Ondan başkasını yok bilmekle beraber; o Vahid Zat'ın tecelligâhı ve zuhur yerleri sanır.

Tevhid-i vücudî ilmelyakin kabilindendir. Tevhid-i şühudî ise., aynel-yakin kabilindendir. Bu tevhid-i şühudî ise., bu Tarikat'ın zaruriyatı arasındadır. Zira fena hali, onsuz taHakkuk etmeyeceği gibi; onunla taHakkuk etmeden aynî varlığın bulunması dahi kolay olmaz.

Tevhid-i vücudînin aksine; ehadiyet müşahedesinin istilâsı, onun dışında bir şey görmemeyi gerektirir. Tevhid-i vücudî böyle değildir. Yani: O, zaruriyattan sayılmaz.

İlmelyakin bu marifet olmadan da olur. Şundan ki: İlmelyakin, Yüce Zat'ın gayrını yok etmeyi gerektirmez. İlmelyakin, ondan başkasını bilmeyi yok eder. Haliyle, Vahid Zat'ın üstün gelip istilâsı sonunda..

Burada bir misal verelim..

Bir kimsenin, güneşin varlığına yakınlığı oluyor. Bu yakınlığın istilâsı; o vakitte yıldızların yok olup sürüldüğünü bilmeyi gerektirmez. Ama, güneşi gördüğü zaman, elbet yıldızları da göremez; müşahedesinde güneşten başkası yoktur. Bu yıldızların görülmediği

zamanda, o kimse: Yıldızların yok olmadığını bilir. Hatta onların mevcud olduğunu da bilir. Lâkin, onlar kapanmış; güneşin şaşaalı nuruna mağlup olmuşlardır.

Bu durumda, hali anlatılan şahıs, bir cemaata göre inkâr makamındadır. Çünkü, o zamanda, yıldızların varlığını yok etmektedir. Ama o şahıs, Öyle bir marifetin de vakıaya uygun olmadığını görmektedir.

Yüce Mukaddes Zat'ını gayrını nefyeden tevhid-i vücudî, akla ve şer'a muhaliftir. Ama, tevhid-i şühudî böyle değildir. Zira, Vahid müşahedesinde muhalefet yoktur. Şöyle ki:

Güneş doğduğu zaman, yıldızları nefyedip:

— Onlar yoktur.

Demek, vakıaya aykırıdır. Ama o zamanda, yıldızları görmemekte, asla aykın bir taraf yoktur. Zira böyle bir şeyin olması; güneş nuru zuhurunun ağır basması ve bakanın zayıf görmesinin eseridir. Şayet o bakan kimse, güneşin nuru ile gözünü sürmelemiş olsaydı; onun için kuvvet hâsıl olur; yıldızların güneşten ayrı bir durumda olduklarını görürdü. İşbu görüş, yani: Yıldızları güneşten ayrı bir durumda görmek: Hakkalyakin mertebesidir.

***

Meşayihten bazılarının sözlerine gelelim.

Bu sözler, şeriatın zahirine muhalif görülür. Bazı kimseler, bu sözleri, tevhid-i vücudîye kadar götürür. Misal olarak, Hüseyin b. Mansur Hallac'ın:

— Enel-Hak.. (Ben Hak..)

Sözü ile, Bayezid-i Bistamî'nin şu sözünü alabiliriz:

— Sübhanî maa'azame şanî.. (Sübhanım şanım nekadar yüce..)

Bunlara benzeyen daha başka cümleler..

En uygunu ve en münasibi, bu cümleleri, tevhid-i şühudîye indirip, üzerlerinden de muhalefet gölgesini kaldırmaktır. Zira, Sübhan Hakkın zatının gayrı nazarlarından gizlenip halleri de ağır bastığı için bu sözleri söylemişler; Sübhan Hakkın gayrını da isbat etmemişlerdir.

— Enel-Hak.. Demenin manası şudur:

— Hak odur; ben değil..

Zira o, nefsini görmediği için; kendi varlığını isbata girmemiştir. Nefsini gördüğü için:

— O Hak'tır.

Demiş değildir. Zira böyle bir şey küfürdür.. Bu makamda şöyle bir şey denemez:

— İsbatın olmayışı, nefyi gerektirir. Bu ise., ayniyle tevhid-i vücudîdir.

Böyle birşeye karşı şöyle diyebiliriz:

— Burada isbatın olmayışından nefy manası çıkmaz. Çünkü burası hayret makamıdır. O kadar ki: Orada tam manası ile hükümler düşmüştür.

Bayezid-i Bistamî'nin:

— Sübhanî.....

Cümlesinden ise.. Hakkın tenzihi çıkar; onu diyenin kendi tenzihi değil.. Yani: Nefsini tenzih etmemektedir. Çünkü: Tamamiyle nefsi, nazarından düşmüştür. Ona hiç bir hüküm talluk etmez.

Anlatılan manadaki sözler; hayret makamı sayılan aynelyakin makamında zuhur eder. Bu mertebeden yükselip Hakkalyakin mertebesine ulaştıkları zaman, bu gibi sözlerden kaçınırlar. İtidal sınırını aşmazlar.

***

Bu zamanda, sofiye kılığına giren zümre içinde tevhid-i vücudî yayıldı. Bilmezler ki: Kemal makamı onun ötesindedir. Ayn yerine ilimle kanaat ederler. Meşayinin sözlerini, kendi hayalhanelerine indirirler. Vakitlerine onları bir uydu bulurlar. Hallerine dayanak sayarlar. Bu tahayyülata da, kesat pazarlarında revaç buldurmaya bakarlar.

Tevhid-i vücudî şanında sarih olarak, geçmişteki meşayihten bu gibi lafızların çıktığını farz edelim; bunun şu manaya hamledilmesi gerekir: İptida hallerinde ve ilmelyakin makamında iken böyle konuşmuşlardır. Sonra, hal olarak bu makamdan terakki etmişlerdir. O zaman ilimden ayne geçmişlerdir.

Burada şöyle bir şey söylenemez:

— Tevhid-i vücudî erbabı yalnız Vahid Zat'ı bildikleri için; ancak Vahid Zat'ı görürler. Durum böyle olunca, onların aynelyakin makamından da bir nasipleri olur.

Böyle bir şey söylenecek olursa, şöyle deriz:

— Anlatılan tevhid erbabı, ancak, şühudî misali tevhidin suretini görürler.. Bu tevhid halinin kendisi ile taHakkuk etmemişlerdir. Hakikatta, şühudî tevhidle bu misali suretin bir münasebeti yoktur. Zira, bu çeşit tevhidin husulü vakti, hayret vaktidir; orada hiç bir şeyle hükmedilemez. Misali sayılan tevhid şühuduna varmakla beraber, vücudî tevhide sahib olan, erbab-ı ilimdendir. Vahid'den gayrını neyfeder. Nefy ise., hükümlerden bir hükümdar. İşbu hüküm dahi, ilim mekulesindendir. îlim ise., hayretle bir arada olamaz.

İşte., üstte anlatılan manadan da sabit olduğu üzere: Anlatılan kimsenin, ayanelyakin makamından bir hazzı yoktur.

Evet..

Şayet tevhid-i şühudî sahibine, hayret makamından terakki vaki olur; hayret makamından, Hakkalyakin makamı sayılan marifet makamına ulaşırsa.. O zaman, ourada ilimle hayret birleşir.

Hayret makamından evvel ve hayret makamı ile beraber ilim hâsıl olursa., bu: İlmelyakindir.

Bu cevap, aşağıda verilecek misalle daha iyi açıklanır. Şöyle ki:

Bir şahıs, rüyada kendisini sultan olmuş görür. Saltanat makamı ile alakalı münasebetleri vardır. Bu saltanat için gerekli olanları kendi nefsinde bulur.

Malum olduğu üzere, bu şahıs; anlatılan rüyayı görmek sureti ile hemen sultan olmamıştır. Kendisini misale dayalı saltanat suretinde görmüştür. Bu misale dayalı suretle, asla hâkikatta saltanatla münasebeti yoktur.

Şu var ki: Bu şühud, misale dayalı bir suret olsa dahi; o şahısta, bu suretin hakikati ile taHakkuk etme istidadının varlığını ilân eder. Şayet o kimse, son derece gayret sarf etse.. Yüce Hakkın da inayeti ona yetişse... saltanat makamına kavuşur..

Hal böyle iken, kuvve ile fiil arasında çok fark vardır. Nice demir vardır ki, onun: Ayna olma istidadı vardır. Meliklerin eline geçmez ki, bilfiil ayna olsun. Onların cemalini görmek, ona nasib olmamıştır.

Nereye düştüm?.

Demek istiyordum ki; bu incelik taşıyan bilgileri yazmaktaki sebep şudur: Bu zamanın adamlarından pek çoğu, tevhid-i vücudî eteğine yapışmışlardır. Şöyle ki:

Onlardan bazısı, taklid yolludur.

Onlardan bazısı, mücerred ilimledir.

Onlardan bazısı, icmal yollu olsa dahi, zevk karışımı ilimledir.

Onlardan bazısı, ilhad ve zındıklığa dalmıştır.

Bunlar, bu halleri ile, her şeyi Hak'tan görürler; hatta her şeyi Hak görürler. Bunlar, bu hile ile, boyunlarını îslâm bağından sıyırıp çıkarmışlardır; keza şer'î tekliflerden de.. Şer'î

hükümlerde, çeşitli müdahene yolu icad ederler.. Bu riayet edilmeyen muamelelerle ferah duyarlar. Şer'i emirlerin yerine getirilmesi için bir itirafta bulunsalar dahi bunu tebaiyet yolu ile kabul ve itiraf ederler. Ama, asıl gayenin Şeriat-ı Aliyye'nin ötesinde olduğu babında hayale dalarlar..

Haşa., böyle şey olmaz.. Sonra yine haşa., böyle şey olmaz. Böylesine kötü itikaddan Allah'a sığınırız. Zira, şeriat ve tarikattan her biri, diğerinin aynıdır. Aralarında kıl kadar bir ayrılık yoktur. Ancak, aralarındaki fark; icmal ve tafsil ile, kefiş ve istidlaldir..

Şeriata muhalif düşen her şey merduddur. Şeriatın reddettiği her şey, zındıklıktır. Şeriatta istikametle hakikati aramak, hak erlerinden kemal erbabının halidir.

Allah-ü Taâlâ, bize ve size istikâmet ve Seyyid'ül-beşer'e tabi olmakta sebat ihsan eylesin. Ona ve onun âline salât, selâm ve tahiyyat.. Hem zahiren, hem de batınen..

***

Şeyhimiz ve önderimiz Hazretleri —Allah sırrının kudsiyetini artırsın— bir zamanlar, tevhid-i vücudî meşrebinde idi. Bunu risalelerinde ve mektuplarında beyan etmiştir. Sonra, Allah-ü Taâlâ, kendisine bu makamdan terakki nasib eyledi: Tarik-i A'zam canibine çevirdi; anlatılan marifetin darlığından kurtardı.

Şeyh Abdülhak Meyanın anlattığına göre ki; bu zat, Hazretten, ihlâs yolunu talim edenlerden biri idi.

Hazret vefatından bir hafta evvel şöyle demiş:

— Yakin derecesinden ileri bir yakinle bana malum oldu ki, tevhid-i vücudî dar bir sokaktır; ama Tarik-i A'zam ondan çok başka..

Devamla şöyle demiş:

— Bunun böyle olduğunu daha önce de biliyordum; lâkin şu anda bana bu manada yakin hâsıl oldu.

***

Bu Fakir dahi, bir müddet, tevhid meşrebinde kaldı. Şeyhimin hizmetinde ve huzurunda bulunduğum sıralarda; bu tevhid meşrebi yolunun teyidi ve takviyesi zımnında keşfe dayalı mukaddimeler geldi. Sonra, yüce sultan Allah'ın inayeti ile bu makamı geçtim. Allah-ü Taâlâ, benim için dilediği makamla beni müşerref eyledi.

***

Bu kadarla yetinelim. Bundan daha fazlasını yazmak, yorgunluğa sebeb olur ki; bıkkınlık verebilir.

***

Şeyh Meyan Zekeriyya durmadan, mansıbı Hakkında yazmaktadır. Yüce kapınıza iltica arzusu izhar etmektedir. Muhasebeden pek korkuyor Bu âlem-i hikmette melcei ve sığınağı olarak, üstün zatınızı bilmekte Zahirde, kendisi için sizden başka bir melcei ve sığınacak makamı ancak üstün teveccühünüzdür. Daha önce de kendisine iltifat buyurmuştunuz. Aynı şekilde arzu eder ki: Kendisini, hadiselerin kurtlarından koruyup yardım edesiniz. Kendi hallerini, size arzetme ve cesaret edemiyor. Size karşı tam manası ile edebi var; bunun için halini arza böyle vesile buluyor. Ümid edilen odur ki: Dileğine icabet ola..

044. MEKTUP

MEVZUU: a) Hayrülbeşer Resulûllah'ı övmek. Ona ve âline salât ü selâm..

b) Resulullahı tasdik edenin; ümmetlerin hayırlısı, onu tekzib edenlerin de ümmetlerin şerlisi olduğunun beyanı..

c) Resulûllahın sünnet-i seniyesine tabi olmaya rağbet ettirmek.. Ona ve onun âline salât, selâm, tahiyyet..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhariye yazmıştır.

***

Mektub-u şerifiniz, zamanların en güzelinde ulaştı; onu mütalâa ile şerefyab oldum.

***

Fakr-i Muhammedi mirasından hâsüatınız için, Allah'a hamd ve şükürler olsun. Ona ve âline salât, selâmlar.. Fukaraya mahabbet ve onlara bağlılık, anlatılan Fakr mirasına ermenin bir neticesidir.

***

O mektubun cevabında ne yazayım, bilemiyorum. En büyük ceddinizin faziletleri Hakkında, Arabi ibarelerle bazı fıkraları yazmaktan başka.. O: Arab'ın ve Acem'in hayırlısıdır. Ona ve âline selâtların en tamamı, tahiyatın eksiksizi..

Bu mektubu uhravî necat için bir vesile kılıyorum. Ben, sözlerimle onu övemem ki.. Asıl övgüye ulaşan onu medhettiğim için sözlerimdir.

Bu manada bir şiir:

Övebilmiş değilim, sözlerimle Muhammedi;

Lâkin Muhammed'le sözlerim pek değerlendi.

***

Allah'tan başarı ve korunmamı dileyip söze başlarım:[26]

«Muhammed, Allah'ın Resulüdür .» (45/29)

Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

«Âdemoğlunun efendisidir.»

«Tebaa ciheti ile insanların en çoğuna sahiptir.»

«Evvellerin ve âhirlerin en keremlisidir.»

«Kabrin, kendisine ilk açılacağı kimsedir. İlk şefaatçi ve şefaati ilk makbul olandır.»

«Cennetin kapısını ilk çalan kimsedir.»

«Allah-ü Taâlâ, onun için (fetih yolları veya cennetin kapısını) açar.»

«Kıyamet günü, Liva-i Hamd'i taşıyan olup onun altında Adem ve diğerleri olacaktır.»

Bu o zattır ki, şöyle buyurdu:

— «Biz sonuncular olduğumuz halde, kıyamet günü öndekiler olacağız.»

— «Ben, bir söz söylüyorum; ama övünmek için değil: Ben, Allah'ın Habibiyim.»

— «Ben, Resullerin önderiyim; bunda övünmek yok. Ben, nebilerin sonuncusuyum; bunda övünmek yok.»

— «Ben, Abdülmuttalib oğlu Abdullah'ın oğlu Muhammedim. Allah-ü Taâlâ, halkı yarattı; beni hayırlıları arasında kıldı.

Sonra onları iki fırkaya ayırdı; beni fırka olarak hayırlıları arasında kıldı.

Sonra onları kabile kabile ayırdı; beni kabile olarak hayırlıları arasında kıldı.

Sonra onları, ev ev ayırdı; beni ev olarak hayırlıları içinde kıldı.

«Ben: Şahıs olarak, onların hayırlısıyım; ev olarak onların hayırlısındayım.»

---

[26] Yazılacağı belirtilen fıkralar, daha çok âyet ve hadis mealleridir.

— «Baas olundukları zaman, ben insanların ilk çıkanıyım. Yola kovuldukları zaman, onların önderiyim. Onlar sustukları zaman, ben onların hatibiyim. Zindana atıldıkları zaman, onların şefaat talepgâhı olacağım.

Onlar, ikramdan ümitlerini kestikleri zaman, kendilerinin müjdecisi olacağım.

O gün, anahtarlar elimde olacaktır. O gün Liva-i Hamd elimde olacaktır.

Ben, Rabbım katında âdemoğullarının en keremlisiyim.

Çevremde bin hizmetçi dönüp duracaktır ki, onların her biri gönül açan inci gibidir.»

«Kıyamet günü oldukta, nebilerin imamı ve onların hatibi, şefaat edenleri olacağım; bunda övünmek yok.»

«Eğer Resulûllah S.A. efendimiz olmasaydı; Sübhan Allah, halkı yaratmazdı; rübubiyeti hiç izhar etmezdi.»

«Âdem, toprakla su arası bir halde iken, Resulûllah S.A. efendimiz peygamberdi.»

Manası buraya uygun bir şiir var:

Bir kimsenin ki, muktedası bu zat emrince;

Kalmaz günahlar kaydında emrine girince..

Hiç şüphe edilmesin; böyle beşerin efendisi olan bir kerim Resul'ü tasdik edenler, elbette ümmetlerin hayırlısı olurlar. Nitekim bu manada, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Siz ümmetlerin hayırlısı oldunuz; insanlara çıkarıldınız.» (3/110)

Bu, onların vakitlerinin hâsılatıdır; güzel hallerinin vasfıdır.

Resulûllah S.A. efendimizi tekzib edenlere gelince; onlar da, âdemoğullarının en şerlileridir. Şu âyet-i kerime, onların halini anlatır:

— «Araplar, küfür ve nifak cihetinden daha şiddetlidirler.» (9/97)

***

Resulûllah S.A. efendimizin sünnet-i seniyyesine uyana, onun getirdiği şeriat-ı mardiye ile uyuşana saadetler olsun.

Bugün, Resulûllah S.A. efendimizin dininin hakikatini tasdikle yapılan az bir amel; nice çok amel yerine geçer. Bu manada, şaşılacak hiç bir durum yoktur.

Hele Ashab-ı Kehfin durumuna bir bak. Onlar, bir tek hasene ile nail olacakları kadarına nail oldular. Ki bu: Muannidlerin istilâsı zamanı, yakin derecesindeki imanları sebebi ile, Allah'ın düşmanlarından hicret edip kaçtılar.

Bu, bir ordu hareketine benzer. Düşmanın ağır bastığı, muhaliflerin istilâsı zamanında, kendilerinden çıkan az bir hareket, öyle bir kabul ve itibar görür ki: Emniyet ve asayişin yerinde olduğu zamanki hareketin kat kat fazla mertebesine ulaşır.

Resulûllah S.A. efendimiz, âlemlerin Rabbı Allah'ın Habibi olduğuna göre, hiç şüphe edilmesin; ümmeti dahi mahbubiyet dereceline ulaşır. Bunu, mütabaat sebebi üe elde ederler. Şundan ki: Bir kimse, sevgilisine ait bir şeyi, bir başkasında gördüğü zaman, onu seVer. Sebep: Sevgilinin huyuna ve yoluna girdiğidir.

Muhaliflerin halini de bununla kıyas edebilirsin. Bir şiir:

Muhammed (S.A.) Reis tüm âlemlerin başına;

Saçılsın toprak, düşman saçma başına..

***

Zahiri hicret müyesser olmayınca; kemaliyle, batini hicrete riayet etmek gerek. Zahirde onlarla beraber olmalı; ama batında onlardan ayrı durmalı.. (Bilhassa, kötülük şuyu bulduğu zamanlarda..) Böylece, beklemeli; sonunda şu âyetteki mana tecelli eder:

— «Allah, belki bunun ardmdan yeni bir iş yaratır.» (65/1)

***

Nevruz mevsimi geldi. Bugünlerde, memleket ahalisinin değişik halleri dağınık gönülleri malumdur.

Sübhan Allah'ın muradı olursa., bu haller geçtikten sonra mülakat nasib olur.

***

Bundan daha fazlasını yazmak, yorgunluğa ve bıktırmaya sebeb olur.

Allah-ü Taâlâ, size ecdad-ı kiranımızın yolunda sebat ihsan eylesin.

Selâm size ve hepsine., ta, kıyamet gününe kadar..

***

045. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeyhinin vefatından sonra, Haniganın fukarasına zahirî destek olması dolayısı ile teşekkür izharı..

b) Camiiyet-i İnsan, onun kemaline sebeb olduğu gibi; noksan kalmasının da sebebi olduğunu beyan..

c) Ramazan ayının faziletleri ve buna münasib bazı şeyler..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhari'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ size, ecdad-ı kiramınızın yolunda sebat; aylar seneler boyunca, üzüntü ve kederi mucib olacak şeylerden sizlere selâmet ihsan eylesin.

***

Bilmiş olasın ki,

«İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Hadis-i şerifinin ifade ettiği mana gereğince, Allah'ın veli kulları, Yüce Mukaddes Allah ile olmaktadırlar. Bu bedenle ilgilenmek, anlatılan engel manilerden biridir. Bu heyulanı karargâhtan çıkıp bu zulmani kalıptan ayrıldıktan sonra yakınlık içi bir yakınlık; ittisal içi bir ittisal olur..

— «Ölüm, sevgiliyi sevgiliye ulaştıran bir köprüdür.»

Kelâmındaki manâ üstte anlatüanı daha güzel ifade eder.

— «Her kim, Allah'a kavuşmayı bekliyorsa; (beklesin.) Allah'ın tayin ettiği ecel vakti elbette gelecektir. (Yani: Bildiğimiz manada ölüm.)» (29/5)

Mealine gelen âyet-i kerime müştaklara bir tesellidir; anlattığımız manada ise bir beyan..

Her ne hal ise, acizlerin halleri; bu oyalayıcı alâkalar huzur devletine ermekten alıkoydu. Din ululları katında, onların hali harap ve pek beterdir. Kesiktir; verimsizdir.

Kaldı ki, Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; büyüklerin ruhaniyetyetinden istifade edip feyz almak, bazı şartlara bağlıdır. Bu şartları da, her şahsın yerine getirmeye takati yoktur.

Ancak, nimet ve ihsan sahibi Allah'a hamd olsun; bu korkunç hadiselerin zuhuru vaktinde, ürkütücü, korkutucu vakıaların çıktığı zamanda, nübüvvet ehl-i beytinden birine bu aciz fukara (dervişlerin) terbiyesini verdi; onlara yardımcı kıldı. O nübüvvet sahibi zata salât, selâm ve tahiyyet..

Onun, anlatıldığı gibi yardımcı ve terbiyeci olması sebebi ile, bu Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye intizama girdi. O vasıta ile, Nakşibendiye birliği bağı bozulmadı.

Durumun, anlatıldığı gibi olmasında şaşılacak bir şey yoktur.

Bu üstün bağlılık, bu diyarda cidden garib olduğu; onun müntesipleri dahi bu memlekette azlıkta son hadde vardığı tıpkı ehl-i beyt mensuplarının diğer nesillere mensup olanlar arasındaki azlığı gibi— için, ehl-i beyt mensuplarından birinin onlara hami ve müreb-hi olması en uygunudur. Bu yolun da öyle biri ile takviye edilmesi en uygunu ve en lâyıkıdır. Taa ki, bu büyük devletin tekmili bir yabancıya düşmesin.

Anlatılan mana icabı olarak; bu yolun mensubu fukaraya; erdikleri büyük nimete şükür etmek nasıl gerekli ise., kendilerinin terbiyesini üzerine almak sureti ile büyük bir devlete kavuşmalarına sebeb olan zata dahi teşekkür etmeleri icab eder.

Şu da bir hakikattir ki; batınî manada derli toplu olmaya muhtaç olunduğu gibi, zahirî hallerde dahi derli toplu birlik olmaya ihtiyaç vardır. Hatta, bu ikinci derecede sayılan ihtiyaç durumu, birinciden önce gelir. Mahlukatın dahi, en muhtaç olanı insandır. İçinde bulunduğu ihtiyacın şiddeti de toplayıcı olması yolundan gelmiştir. Zira, sair mahlukatın tümüne lâzım olan şeyler, tek başına kendisine lâzımdır. Böylece, kendisine lâzım olan her şeyle bir bağlantısı Vardır. Bu durumu ile, onun bağlan, bütün mahlukatın bağlarından pek çok olmaktadır. Bu bağlantı kurduğu şeylerin her biri, Yüce Mukaddes zattan irazını gerektirmektedir.

İşbu anlatılan mana icabıdır ki: İnsan, mahrumiyet cihetinden, mahlukata nazaran pek çok sıkıntıya düşmüştür.

Bu mana üzerine gelen bir şiir şöyledir:

Halkın ötesindedir insanın mertebesi; Bundandır huzur izzetinde gerilemesi.. Ayrılmazsa uzaklığından, gurbet halinden; Bulunmaz hiç mahrumiyette insan gibisi..

İnsanın, bütün yaratılmışlardan daha faziletli olmasına gelince; bu dahi onun camiiyeti (derleyici, toplayıcı veya çekici bir mana âlemine sahib olmasının bir) icabıdır. Zira onun mana aynası pek tamamdır. Tüm halkların aynalarında her ne gibi bir şey zuhura gelirse; onlar, tek tek insanın aynasında parlar..

İşbu cihettendir ki, insan: Tüm yaratılmışların en faziletlisidir.

İşbu cihettendir ki, insan: Tüm yaratılmışların şerlisidir.

Fazilet tarafında, Muhammed aleyhissalâtü vesselam vardır.

Şer tarafındaysa.. Ebu Cehil laini vardır.

***

Hiç şüphe yok ki, zahirde bu fukara dervişlerin topluluğuna tekeffül etmektesiniz. Haliyle, Azla Celil Allah'ın ihsan eylediği başarı ile.. Ve:

— Çocuk babanın sırrını taşır..

Hükmünce.. Aynı şekilde, vasıtanızla, batınî manada; toplu hale, ereceklerine ümit tamdır.

***

Kıymetli mektubunuz, mübarek ramazan aymda geldi. Dolayısı ile hatıra geldi ki, bu kadri yüce ayın faziletlerinden bir nebze yazayım.

Bilinmesi gerekir ki:

Ramazan ayı, büyük bir aydır, Bu ayda nafile olarak yapılan namaz, zikir, sadaka ve benzeri ibadetler diğer aylarda eda edilen farz ibadetlerin sevabı ile eşittir.

Ramazan aymda bir farz ibadeti eda eden, diğer aylarda yetmiş farz ibadeti eda sevabı alır.

Bir kimse, ramazan ayında bir oruçluya iftar ettirirse., kendisi için günahlarına kefaret olacağı gibi; boynunu da ateş azabından kurtarmış olur. O iftar ettirdiği kimsenin sevabı kadar kendisine sevap verilir ki; o kimsenin sevabından da bir şey eksilmez.

Ramazan ayında, bir kimse kölesinin (veya hizmetinde bulunanın) vazifelerini hafifletse, Yüce Allah kendisini bağışlar ve cehennem azabından azad eder..

Resulûllah S.A. efendimiz, ramazan ayına girdiği zaman; bütün esirleri serbest bırakırdı. Dilenciye ihsanlar verirdi.

Bir kimse, ramazan ayında; hayırlı işler ve yararlı amellerde başarılı olursa., sene boyunca, başarılı olur.

Bu ramazan ayı, dağınıklık ve perişanlık içinde geçerse., sene boyunca, dağınıklık ve perişanlık sürer. Bunun için, mümkün olduğu kadar, bu ay içinde, gönül birliği elde etmeye bakmalıdır. Böyle bir şey için de bu ayı ganimet bilmelidir.

Yüce Sübhan Allah, bu gecelerin her birinde; cehennem azabına hak kazanan binlerce kimseyi azad eder.

Bu ay içinde, cennet kapıları açılır; cehennem kapıları kapanır; şeytanlar zincire vurulur; rahmet kapıları da açılır.

İftarda acele etmek, sahuru biraz sona bırakmak sünnettir. Bunun üzerinde Resulûllah S.A. efendimiz önemle dururdu. Bu işlerde önemle durmak şu manayı çıkarır: Kulluk makamına uygun bir şekilde ihtiyacını arz etmek..

Hurma ile iftar etmek sünnettir.

Resulûllah S.A. efendimiz iftarda şu duayı okurdu:

— «Susuzluk gitti; damarlar ıslandı; inşaallah ecir sabit oldu.»

Bu ayda, teravih namazı kılmak, Kur'an-ı Kerim'i hatmetmek sünnet-i müekkededir; bunların neticesi çok faydalıdır.

Allah-ü Taâlâ, hepimizi muvaffak eylesin. Habibi hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Söylenecek bazı cümleler kaldı.

Mübarek mektubunuz, ramazanın ortasında geldi; yoksa emre imtisalde kendime müsamaha etmezdim. Mezkûr ramazan ayından sonra konuşmak, gaybe hüküm ve uzun emele mebni bir şeydir.

Bütün mesele sizin rızanızı almaktır. Hiç bir şekilde, nefsimi esirgemek cihetine gitmiyorum. Kaldı ki: Zahir ve batın sizin haklarınız üzerimizdedir. Önderimiz Hazretleri şöyle buyurdu:

— Şeyh Ciyo'nun hepinizde sabit olduğu mukarrer hakları vardır. Zira o, bu toplu halinizin oluşmasına bir sebeptir.

***

Allah-ü Taâlâ, hepimizi rızası bulunan amellere muvaffak eylesin.

Resulûllah ve onun şerefli âli hürmetine.. Ona ve diğerlerine salât ve selâmlar..

Bundan fazlasını yazmak tam baş ağırtmak olur.

046. MEKTUP

MEVZUU: a) Yüce Mukaddes Vacib Allah'ın varlığı ve vahdaniyeti.,

b) Muhammed Resulûllah'ın nübüvveti ve risaleti.. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin. Onun Allah katından getirdiklerinin her biri açıktır; fikre, delile, zikre muhtaç değildir. İşbu mananın izahında geniş bir mukaddime..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhari'ye yazmıştır.

Allah-ü Taâlâ, size ecdad-ı kiramınızın yolunda sebat ihsan eylesin. Başta onların evveline ve en faziletlilerine, ikinci olarak da kalanlarına salât ve selâm..

***

Bilmiş olasın ki,

Yüce Mukaddes Yaratıcı'nm varlığı ve o Sübhan Zat'ın vahdaniyeti; Muhammed Resulûllah'ın nübüvveti ve Allah katından getirdiği şeylerin hepsi açıktır. O kadar ki: Düşünmeğe, delüe ihtiyacı yoktur. Ama bu durum: Kuvve-i müdrikesi manevî marazlardan, düşük afetlerden selâmette olanın takdirine göredir. Zira, nazar ve fikir yürütmek; afetm sübutu ve illetin bulunduğu zemine konmuştur. Amma, kalbî marazdan necat bulup gözün perdeli durumu geçtikten sonra; ortada bedahetten başka bir şey kalmaz.

Safravi hastalığa tutulanı görmez misin?. Bu kimsede safra illeti bulunduğu süre; şekerin ve balın tadım kendisine anlatmak için bir sürü delil getirmek gerekir. Ama o illetten kurtulduktan sonra, asla bir delile ihtiyaç olmaz.

Aslında, bir afetin varlığından ötürü delile ihtiyaç duyulması ile; bedahet, yani: Açıklık arasında bir şey yoktur.

Şaşı olan kimseyi görmez misin?. Biri, iki görür ve o gördüğü şeyin bir olmadığına hükmeder. O, bu hükmünde mazurdur. Kendisinde bulunan afet dolayısı ile, bu hükmün dışına çıkamaz. Ama, o şeyin tekliği de bedahetten sayılır ki, o hususta hiç bir nazariye yürütülemez.

Şu bir hakikattir ki: Delil getirmek alanı cidden dardır. Delil, nazar, fikir yolundan da, yakın halinin husulü pek zordur. Yakine dayalı iman tahsili için, kalbi marazın giderilmesi zarurîdir.

Şekerin tadına yakin tahsili için safra illetini gidermek; şekerin tadı babında delil ikame etmekten daha zordur. Bir kimsede, safra illetinin bulunması sebebi ile; vicdanında şekerin acılığına hükmetmiş durumdaysa.. kendisine getirilen delille nasıl yakin hâsıl ettirilir?.

İşte, çinde bulunduğumuz halin hükmü de budur.

Nefs-i emmare, bizzat şer'î hükümleri inkâr etmektedir; yaratılışı icabı onların tenakuzuna hükmetmektedir. Üzerinde delil getirilen şeylerin varlığını inkâr mevcud olduğu süre; ona bu doğru hükümlerin hak olduğunu delille kabul ettirmek cidden pek zordur. İş, bu duruma gelince, nefsin tezkiyesi zarurî olur. Çünkü bu olmadan, lâzım olan yakin husulü zordur. Bu manada, şu âyet-i kerime sarihtir:

— «Onu tezkiye eden iflah oldu; onu kirleten kaybetti.» (91/9-10)

Üstte anlatılan manadan, takarrür eden şudur ki: Bu Şeriat-ı Bahireyi, Millet-i Tahireyi inkâr eden kimse; şekerin tadını inkâr eden kimsenin tutulduğu illete benzeyen bir illete tutulmuştur. Amma, şu şiir anlatılan manada pek güzeldir:

Güneşe ne zarar duha vakti ufukta doğan;

Göremez hiç aydınlığını gözü yoksa bakan..

***

Seyr ü sülûkten, nefsin tezkiyesi ile kalbin tasfiyesinden gaye; manevî afetlerin izalesi olup:

— «Kalblerinde maraz vardır.» (2/10)

Mealine gelen âyet-i kerimede işaret edilen kalbi marazların izalesidir. Ta ki: İmanın hakikat ile taHakkuk edebilsin. Anlatılan afetler mevcud olduğu halde, iman bulursa., o:

Ancak, işin zahiri iledir. Zira, nefs-i emmarenin vicdanı, onun aksine hakim olup küfründe ısrarlıdır. Bu sureta imana sahib olanın misali: Safralının, şekerin tadına inanması gibi bir şeydir. Zira o: Vicdanında, inandığının aksine hâkim ve şahiddir. Şekerin tadına hakikî yakinin hâsıl olması: Ancak safra hastalığının gitmesinden sonra olur, imanın hakikatına inanmak da buna benzer.. Yani: Şer'i hükümlerin hak ve doğru olduğuna iman etmek: Ancak nefsin tezkiyesi ve itminanı sonunda olur. O zaman, iman, vicdana dayalı bir iman olur. İşte, imanın bu kısmı, zevalden mahfuzdur. Bu manada Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Haberiniz olsun, Allah'ın veli kullarına korku yoktur; onlar mahzun da olmazlar.» (10 62)

***

Allah-ü Taâlâ, hepimizi, bu hakikî kâmil imanla müşerref eylesin. Nebiyy-i Ümmi-i Kureşi hürmetine.. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

047. MEKTUP

MEVZUU: a) Ehl-i İslâmın zaafı ve küffarın galebesinden şikâyet..

b) İslâm dininin tervici ve müslümanlartn takviyesi için sultanları teşvik..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhari'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ size, ecdadınızın yolunda sebat ihsan eylesin. Başta, onların en faziletlileri Seyyid'ül-kevneyn ikinci olarak diğerleri üzerine salât, tahiyyet ve selâm..

Bilmiş olasın ki,

Bu âleme nisbetle sultan, âdemoğullarının bedenine nisbetle kalb mesabesindedir.

Üstte anlatılan manaya göre: Bir kalb yararlı olursa., beden de yararlı olur; fasid olunca da beden fasid olur. Bunun gibi. sultanın salâhı da, âlemin salâhı sayılır; fesadı dahi âlemin fesadıdır.

İlk asırda Ehl-i İslâm üzerine cereyan eden hadiselere bir bakmaz mısın?. İslâmın tam gurbeti, ehlinin çaresizliği, azlıkları ve zaaf lan olmasına rağmen ne getirmiştir.. Şu durum hariç: Müslümanlar, dinleri üzerinde sabit kalmışlar; küffar ise., küfürleri üzerinde durmuşlardır.

Yani: Kuvvetleri, saltanatları olmasına rağmen, Müslümanlar üzerine hiç bir küfür hükmünü yürütememişlerdir; kâfirler, Müslümanların hiç bir işini değiştirememişlerdir. Allah-ü Taâlâ'nın şu kavli bu manayı anlatır:

— «Sizin dininiz size; benim dinim bana.» (109, 6)

Ama geçen asırda, istilâ ve galebe yoluyla; tslâm diyarında kâfirler hükümlerini yürütmüşlerdir. O kadar ki: Müslümanlar, İslâm ahkâmını izhar etmekte dahi, aciz kalmışlardır; o derecedeki izhar edeni öldürmüşlerdir.

Nekadar yazıktır, bu ne musibet ve bu ne hüzün ve hasrettir ki: Muhammed Resulûllah Mahbub-u Rabbil-âlemin'i tasdik edenlerin başlarına gelmiştir. Zelil düşmüş, kıymetleri yok olmuştur. Ama, onu inkâr edenler, son derece izzet ve itibar görmüştür.

Müslümanlar yaralı kalbleri ile İslâm'ın taziyesine otururken; kâfirler, alaya ve eğlenceye alarak, onların yaralarına tuz ekmişlerdir.

Hidayet güneşi, dalâlet ufkunda perdelenmiştir. Hak nuru, batıl perdesi gerildiğinden, ayrılıp gitmiştir.

***

Şu anda, İslâm'ın açığa vurulmasına mani hal zeval bulmuştur. Müslümanların sultanı, saltanat tahtına oturduğunun müjdesi vardır; bu müjde, avamın ve havasın kulağına ulaşmıştır.

Bu durumda, Ehl-i İslâm'a düşer ki: Sultan'ın yardımına koşalar. Onun imdadına koşmak, kendilerine bir borçtur. Şeriatın tervici, milletin takviyesi için ona delâlet etmelidirler.

Bu imdad ve takviyenin, elle olması mümkün olacağı gibi; dille de olabilir.

İmdadın en geçerlisi, dille olanı olduğu gibi; en faziletlisi de, Şer'î meseleleri beyan etmektir; akaid-i kelâmiyeyi, kitap ve sünnet-i seniyye, icma-ı ümmet-i nebeviye uyarınca izhar etmektir. Bu yoldan izhar etmeli ki; araya, dalâletçi, müptedi* (bid'atçı, dinde yeni icad Çıkaran) girmesin; sonra, yollan kapar; işi fesada çekerler..

İmdad babında bu kısım, Ehl-i Hak ulemaya mahsustur ki. bunlar âhirete yönelmişlerdir.

Dünya ulemasına gelince: Bunların bütün gayreti dünya metaına sarılmak, onun geçici şeylerini toplamaktır. Bunlarla arkadaşlık öldürücü zehir olup fesadları da pek salgındır..

Anlatılan manada şu şiir pek güzeldir:

Olunca ilim sahibi nefsine esir;

Onunla battığı yerden kim çıkabilir?.

Geçen asırda zuhur eden her belâ, anlatılan cemaatın uğursuzluğu sebebi ile geldi. Bunlar, o kimselerdir ki; Sultanı hak yoldan çıkardılar. Yetmiş iki(bozuk) fırkadan hiç bir fırka yoktur ki; dalâlet yolunu seçmekte uydukları bu bozuk ulema olmasın. Delâleti seçenler arasında, bu dalâleti bir başkasına geçmesi bakımından, bu kötü âlimlerden gayrisi azdır. Bu zamanda, kendilerini sofiyeye benzetenler dahi, bu kölü ulema hükmündedir; bunların fesadı da başkalarına sirayet eder.

***

Zahir olan mana şu ki: Her kim, yardıma gücü yettiği halde, imdada koşmazsa., ama ne cins yardım olursa olsun; dolayısı ile, Ehl-i İslâm'ın işlerine de sekte verirse., kendisi itaba uğrar..

Üstte anlatılan mana icabı olarak, bu Fakir istiyor ki: Kendisini İslam Devletine yardım meydanına atsın; imkân nisbetinde orada cihad eylesin.

— «Her kim, bir cemaatın (mal, can gibi şeylerle yardıma koşar da herhangi bir şekilde onların) artmasına sebeb olursa onlardandır..»

Mealine gelen hadis-i şerif hükmüne göre, ihtimal ki, bu güçsüz Aciz, onların zümresine dahil olur.. Kendimi şu kocakarıya benzetiyorum; ki o: Eğirdiği bir iplik yumağı ile, Yusüf'e müşteri olarak pazara çıkıyor.. Ona ve bizim peygamberimize salât ve selâm..

***

Allah-ü Taâlâ dilerse., yakında huzurunuza gelmek şerefi ile teşerrüf ümidi vardır.

***

Allah-ü Taâlâ, sana güç ve tam olarak Sultan'a yakınlık müyesser etmiştir. Bunun için, Cenab-ı Şerifinizden beklenen odur ki: Şe-riat-ı Muhammediye'nin tervicine, Müslümanların sıkıntıdan kurtulmalarına, İslâm'ın garipliğine gizli aşikâre yardımcı olasınız.

Bu mektubu getiren, Emir'den vazife almış olup ikbal sahibidir. Geçen sene bu vazifeyi sizin huzurunuzda almıştır. Bu sene de, aynı ümitle gelmektedir.

***

Sübhan Allah size hakikî ve mecazî devleti nasib eylesin.

048. MEKTUP

MEVZUU: Hamele-i Şeriat-i Garra olan âlimlere ve ilim talebelerine tazim edilmesine teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buharî'ye yazmıştır.

***

Sübhan Allah, sizlere düşmanlar karşısında yardım eylesin. Seyyid'ül-enbiya hürmetine.. Ona ve diğer peygamberlere salât, selâm ve tahiyyat..

***

Fukaraya iltifat olarak gönderilen mektubunuzun mutlaası ile Şerefyab oldum.

Mevlâna Muhammed Kılıç Muvaffak mektubunda yazdığına göre, ilim taliplerine ve sofiyeye verilmek üzere bir mikdar harçlık göndermiştir. İlim taliplerini sofiyeden önce zikretmiştir ki, himmet nazarında bu cidden güzel olmuştur.

— Zahir batının unvanıdır.

Hükmüne göre, umarız ki, bu ulema cemaatı için, batında dahi bir takdim olsun.

— «Her kab içindekini sızdırır.»

Manası bu babda pek güzeldir.

îlim taliplerini öncelikle ele almak, Şeriat'm tervici demektir. Zira onlar, Şeriat-ı Nebeviye'nin Millet-i Mustafaviye'nin kaimesi (ayakta durutanı) hükmündedirler. İnsanlar, kıyamet günü, ancak şeriattan sorumlu olacaklardır; tasavvuftan değil..

Cennete girmek, cehennemden uzaklaşmanın başlıca sebebi, Şeriat emrini yerine getirmeye dayanır.

Peygamberler, kâinatın en faziletlileri olarak, insanları ancak, Şer'î işlere davet etmişlerdir. Allah-ü Taâlâ, onlara salât ve selâm eylesin. Kurtuluşun esasını onda bulmuşlardır. Bu büyüklerin gönderilmesinden maksat şudur: Şer'î emirlerin tebliği..

İşte, yukarıda anlatılan manadan anlaşılıyor ki: Hayırların en büyüğü şeriatın tervicine çalışmak, onun hükümlerinden her birini ihya etmeye gayret etmektir. Bilhassa şu zamanda ki: Islâmî esaslar yıkılmaya bırakılmıştır. Allah yolunda binlerce nakdî tutarda sadaka verilse., şer'i meselelerden birini yerine getirme sevabına eşit olamaz.. Şundan ki: Böyle bir fiil, yaratılmışların en büyüğü olan peygamberlere uymaktır; onlarla kurulan bir ortaklıktır. Onlara salât ve selâm olsun.

MuHakkak olan bir durum var ki; o da şudur: Hasenelerin en kemali derecede olanları bu zatlara bırakılmıştır. Nakdî yardım gibi sadakaları, başkaları da yapabilir.

Şeriatın ikamesinde, onun hükümleri ile amel etmekte nefsin muhalefeti vardır. Zira, şeriat, nefsin arzusu hilâfına gelmiştir. Ama mal sadakası vermekte, bazan nefsin muvafakati vardır.

Evet..

Payet mal sadakası vermek, şeriatın teyidi ve milletin tervici için olursa., onun için pek yüksek derece vardır. Böyle bir niyetle verilen sadaka, sair işler için başka zamanlarda verilen binlerce sadaka yerine geçer.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— İlim talibi, nefsin elinde esirdir; bu hali ile, nasıl sofiye üzerine takdim edilir?. Ki bu sofi nefsin esaretinden kurtulmuştur.

Bu soruya cevab olarak şöyle derim:

— Bu soruyu soran, henüz sözün hakikatim anlamamış; işin aslına muttali olmamıştır. Şöyle ki: İlim talibi, nefsin elinde esir düşmüşlüğü olmasına rağmen, yaratılmışların necatınm sebebidir. Zira: Şer'î hükümlerin tebliği onun vasıtası ile olacaktır. Sofî zata gelince, nefsin elinden kurtulmuş olmasına rağmen, yalnız kendisini kurtarır; kendi dışındakilere iltifatı yoktur. Yani: Diğer yaratılmışlara..

Kurtulması, yaını:: kendisine münhasır olana nazaran, başkalarının ve büyük bir topluluğunun necatı kendisi ile olanın pek faziletli olduğu karara bağlanmış bir iştir.

Ancak, sofi olan bir zat: Fena, beka, seyr-i anillah ve seyr-i billah sülûklerinden sonra; halkı davet vazifesi ile bu âleme dönerse.. kendisi, şeriatı tebliğ edenler zümresine dahil olur. Bunun için verilecek hüküm, ulema-i eşraf hükmü gibidir. İşbu hal, şu âyet-i kerimede asıl manasını bulur:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; dilediğine verir. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

049. MEKTUP

MEVZUU: Zahirî durumu, şeriat ahkâmım yerine getirmekle süslemek; Yüce Hakkın zatından gayrı şeyden batım manayı temizlemek devletlerini birarada bulmaya teşvik.

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buharî'ye yazmıştır.

Sübhan Allah sizi, suri devletle, manevî saadete ermekle mes'ud eylesin.

***

Hakikatta suri devletin manası şudur: Zahiri cephenin, Şer'iyye-i Mustafaviye ahkâmı ile süslenmesi.. O şeriatın sahibi Resulûllah'a sasât. selâm ve tahiyyet..

Saadet-i meneviyenin manası ise, şudur: Batınî mananın; Yüce Hakkın zatından gayrı şeylerden halâs edilip temizlenmesi..

Bu iki devletle şerefyab olanların saadetine paha biçilmez..

Bir mısra:

Asıl mesele budur; kalanı boştur.

***

Bundan fazlasını yazmak, baş ağrıtmak sayılır.

***

050. MEKTUP

MEVZUU: Bu düşük dünyayı kötülemek Hakkında..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buharî'ye yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, zatından başkasının ağlısı olmaktan kurtulmayı ikram eylesin. Sizi, tam manası ile, zatıa yönelen kullardan eylesin. Daima, zatı ile dolu eylesin.

Zeyğ-i basardan kurtulan Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve onun âline salât ve selâm..

***

Bilmiş olasın ki,

Bu dünya zahirde tatlıdır. Sureta bir tazeliği vardır. Amma, hakikatta, öldürücü bir zehir, boş bir matahtır. Onunla alâkadar olup bir bağlantı kurmakta bir uzama yoktur.

Dünyaya yönelen hizlana uğrar; onun fitnesine kapılan çıldırır. Dünyanın hükmü, altın kaplı necasettir. Onun zehrinin benzeri, şeker karışımıdır.

Akıllı olan o kimsedir ki, onun satılmaz metaına aldanmaya.. Böyle boş bir şeye gönül bağlamaya..

Üstte anlatılan mana icabı olarak, fakihler şöyle demiştir:

— Biri öldüğü zaman, dese ki:

— Malımı akıllılara veriniz..

Onun malını zahidlere vermek gerekir. Zira, zahid zatlar, dünyadan gönüllerini almışlardır. Onların, dünyadan gönül almaları ise., akıllarının ve zekâlarının kemaline delâlet eder..

Bu manada, daha fazlasını yazmak yorucu olur.

***

Bu mektubta, son olarak anlatılacak bir durum var: Şeyh Zekeriya bu yıl vergi almak makamına müptelâdır. Bu iptilânm mevcudiyeti ile, daima burada mahasebe olunmaktan korkuyor. Halbuki, âhiretin muhasebesine göre, bu muhasebe pek kolaydır. Bu arada, sebepler âleminde, en büyük dayanak sizin mübarek teveccühünüzü görüyor. Diliyor ki: Divan-ı Cedid'de zahiren kapınızda hizmet edenlerden ola.. Yani: Erbabına malum olduğu üzere.. Bir şiir:

Sen bize dil verip de dilberi gösterdin; Tilkiyi sofra diye arslana gösterdin..

***

Sübhan Allah, surî ve manevi devlet nasib eylesin.. Nebiyy-i Ümmî hürmetine.. Onun şerefli âli hürmetine.. Ona ve tüm âline salât ve selâm..

051. MEKTUP

MEVZUU: Şeriat-ı Gana'nın tervicine rağbetli kılmak. Onun kurucusuna salât ve selâm..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buharî'ye yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Allah'tan Şeriat-ı Garra'nın takviyesini, bu pek temiz dinî ahkâmın revacını isteriz. Bu babda tevessül edeceğimiz pek şerefli sülâle-i izamdır.

Bir mısra:

Asıl mesele budur; kalanı boştur.

Bu günlerde Ehl-i İslâm gariblerinin, dalâlet denizinden necat bulmaları, ancak, Hayr'-ül-beşer Maden'ür-risalet ehl-i beytinin gemisinden beklenir. Ona ve onun âline, salâvatın ekmeli, selâmların afdali olsun..

Anlatılan manada, Resulûllah (S.A.) efendimiz şöyle buyurdu:

— «Ehl-i beytimin misali, Nuh'un gemisi misali gibidir. Ona binen necat bulur; ondan ayrılan helak olur.»

Durum böyle olunca, bu büyük saadeti kazanmak için, yüksek himmet harcamak gerekir.

Yüce Sübhan Allah, inayeti ile size makam, celâl, azamet ve şevketi tek tek ihsan eyledi. Zatî şerefin varlığı ile, bu ilâvede anlatılan manalar da eklenince; saadet meydanında, birincilik okunu kazanmış olursunuz.. Yani: Bütün akrandan üstün bir şekilde..

***

Şeriat-ı Garra'nın teyidi ve tervici zımnında, burada yazılan kelamları açıktan anlatmak için tarafınıza gelmeye bu Fakir hazırlanmıştı.

Ama, Ramazan hilâli Dehlî'de iken görüldü; valide hazretlerinin hastalığı da anlaşılınca, zarurî olarak kaldım. Daha çok, Kur'an hatmini dinlemek arzusu var..

Emir, Yüce Sübhan Allah katındadır. Allah-ü Taâlâ'dan dilek; ner iki cihanın saadetidir..

052. MEKTUP

MEVZUU: Sefs-i emmareyi zemmetmek, onun zatî hastalığı, bu hastalığın giderilmesine dair ilâcın beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buharî'ye yazmıştır.

Mükerrem kardeşin mektubunu mütalaa ile şerefyab oldum. Öyle bir kardeş ki: Bu muhlis duacıya, şefkat ve merhamet yüzü ile kendisine imtiyazlı kıldı.

Allah-ü Taâlâ, ecrinizi artırsın, kadrinizi yüce eylesin; işlerinizi kolay gelirsin. Pek şerefli ceddiniz hürmetine.. Ona ve âline salâtların en fazietlisi, selâmların ekmeli.. Allah-ü Taâlâ, bizlere zahir ve batın ona tabi olmakta sebat ihsan eylesin.. Bu duaya:

— Âmin !.

Diyen kula Allah merhamet eylesin..

Kötü arkadaştan, kötü huylu yandaştan şikâyet babında fıkralar yazmak istiyorum. Kabul kulağı ile dinlemek ümidi vardır.

***

Ey Muydum-u Mükerrem,

Bilmiş olasın ki: Nefs-i emmare-i insaniye makam ve baş olmaK sevdası üzerine yaratılmıştır. Bütün gayreti, akran üzerine üstün gelmektir. Bütün arzusu: Yaratılmışların hepsi kendisine muhtaç, emrine nehyine münkad olmaktır. Kendisinin hiç bir şeye muhtaç elmasını istemediği gibi; hiç kimsenin hükmü altına girmek de istemez. Bütün bunlar, ondan gelen ülûhiyet davasıdır; Yüce Sultan misli benzeri olmaktan münezzeh yaratıcısı ile ortaklık davası güder.. Mes'ud olmaktan yana pek uzaktır. Hatta ortaklığa bile razı olmaz. Yalnız kendisinin hâkim olmasını ister; başkasını istemez. Herşeyi hükmü altında görmek ister. Bir kudsî hadiste şöyle geldi:

— «Nefsine düşman ol; çünkü o, bana düşmanlığa saplandı.»

Makam, riyaset, yükselmek, tekebbür babında nefsin isteklerini vermek sureti ile nefsi terbiyeye kalkışmak ona yardım olur ki; hakikatta Yüce Allah'a düşmanlıktır. Onu takviye etmek dahi bu manayadır. Bu için şenaati ciddî bir şekilde idrâk edilmelidir. Bir kudsî hadiste Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

«Kibriya ridamdır; azamet izarımdır. Bir kimse, bunlardan biri ile benimle nizaya tutuşmak isterse, onu ateşime atarım; haline hiç bakmanı.»

Bu alçak dünya, Sübhan Hak katında buğza ve lanete uğramıştır. Sebep: Muratların husülu zımnında nefsin yardımcısı ve muavini olmasıdır. Bir kimse, düşmana yardım ederse., lanete ve tarda uğrayacağında şüphe yoktur.

Fakr halinde, Resulûllah S.A. efendimizin fahri vardır; bunun sebebi şudur: Fakr halinde, nefsin muradlarının yerine gelmeyişi vardır; onun aczi vardır.

Peygamberlerin gönderilmesinden murad ve hikmet; bilhassa şer'i emirlerin Özü: Nefs-i emmareyi aciz bırakıp onun (binasını) tahrib etmektir. Şer'î emirler, bilhassa nefsanî arzuları kaldırmak için gelmiştir.

Her ne mikdar şer'î amel işlenirse., o mikdar, nefsanî arzu zail olup gider..

Anlatılan mana icabıdır ki: Şer'i hükümlerden birini icra etmek; nefsanî arzuların izalesi için, bin senelik riyazetten ve bu uğurda mücahededen daha faziletlidir. Ama, mücahede ve riyazete nefsanî arzu karışırsa.. Bu riyazet ve mücahede Şeriat-ı Garra muktazasma göre olmayınca, nefsin arzusunu takviye ve teyid eder.. Brahmanlar ve Hindular riyazet ve mücahede şanında hiç bir kusur etmezler; ama, şeriat uyarınca yapmadıkları için, kendilerine hiç bir faydası olmaz, Nefsin takviye ve terbiyesinden başka bir şey elde edemezler..

Meselâ: Bir kimse, şeriatın emrettiği zekât niyeti ile bir danik (dirhemin altıda biri kadar) sarf etse., nefisten gelen bir arzu ile, (yani: Kendiliğinden) nefsin tahribi yolunda bin dinar sarf etmesinden daha faydalıdır.

Ramazan bayramı günü oruç tutmayıp yemek, ama şeriat hükmüne göre., bir kimsenin kendiliğinden bin senelik orucundan hayırlıdır.

Sabah namazının iki rikât farzını cemaatle kılmak; sabah namazını cemaatle kılmayı bırakarak, geceyi sabaha kadar ibadetle geçirmekten çok faziletlidir.

Hâsılı; Nefis, siyadet ve rif'at babında malihulyasındaki habasetin kurtulmadıkça, kurtuluş muhal fikirdir. Ondaki bu hastalığın balesi zaruridir. Ta ki: Ebedî ölümle, yüz yüze gelmeye..

***

— LÂ İLAHE İLLALLAH. (Allahtan başka ilâh yoktur.) Kelime-i tevhidi, afakî ve enfüsî putların nefyi için konmuştur, Nefsin tezkiyesi ve temizlenmesi için pek faydalıdır. Bu mübarek cümleyi, bu Tarikat'm büyükleri nefsin tezkiyesi için seçmişlerdir. Bu manada bir şiir şöyledir:

Siva boynunu:

— LA."

Lafziyle vurmadıkça;

İLLALLAH..

Köşküne kurulamazsın hakça..

***

Nefis, azgınlık ve inat, ahdi bozmak ve fesat makamında devam edip kaldıkça, üstte anlatılan mübarek kelime-i tevhidin tekrarı ile imanı yenilemek gerekir. Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «İmanınızı, LÂ İLAHE İLLALLAH kelâmı ile yenileyiniz.»

Hatta, bu mübarek kelimenin tekrarı, bütün vakitlerde gereklidir, çünkü, nefs daima habaset makamındadır. Bu mübarek kelimenin fazileti Hakkında Resulûllah S.A. efendimizin şöyle bir hadis-i şerifi vardır:

— «Semalar ve yer, terazinin bir gözüne konsa; bu mübarek kelime de diğer gözüne konsa, elbette bu kelime ağır gelir..»

***

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-i Mustafa'ya iltizam edenlere.. Ona ve âline ekmel manada salât.. Bol bol selâm..

053. MEKTUP

MEVZUU: Kötü âlimlerin ihtilâfları, bu âlemin fesadım gerektirdiği ve buna münasip bazı şeyler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhari'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, size ecdad-ı kiramınızın yolunda sebat ihsan eylesin.

***

İşittim ki: İslâm ve Müslümanların Sultanı, zatımıza; fıtratma bırakılan İslâmî neşesinin güzelliğinden olacak, emir buyurmuş kî Mütedeyyin âlimlerden dört kimse seçesiniz; bunlar kendisi ile devamlı duralar şer'i meseleleri kendisine beyan edeler. Ta ki: Şeriatın hilâfına bir işe düşmeye..

Bunun için, Allah'a hamd olsun. Müslümanlar için, bundan daha güzel müjde ne olabilir?. Ehl-i mateme bundan daha düzel bir teselli ne olur?.

Bu Fakir, anlatılan sebepten ötürü, sizin tarafa gelmek istiyordum. Bunu, birkaç kere size yazıp bildirmiştim. Böyle olsa dahi, kendimi tutamıyorum, bu hususta bir şeyler yazmadan kalamıyorum. Benim için müsamahanızı istiyorum. Çünkü böyle bir garazın sahibi kendinde değil..

Maruzatımı aşağıya alıyorum.

Şu anda, anlatıldığı gibi, mütedeyyin ulema, azdan da azdır. Bunlar dahi, makam ve riyaset sevdasından geçmişlerdir. Böyle bir sevgiyi arkaya atmışlardır. Bunların, şeriatın tervicinden, dinî işlerin teyidinden başka talep ve maksatları yoktur. Eğer onlarda makam sevgisi olsaydı: her biri, meramına uygun bir taraf bulur, tutunurdu. O yandan da fazilet durumu zahir olurdu. Aradan, hilaf işler, ihtilâflar da çıkardı; bu dahi, sultana yakın olmaya bir vesile teşkil ederdi.

İşbu durumdan sonradır ki. dinî yönden önemli olan işler, kısır kalırdı..

Ulemanın ihtilâfı, öyle bir şeydir ki; ilk asırda âlemi belâya itti. Bu hastalık devamlı olursa., böyle bir sohbet sürüp giderse., şeriatın tervici, nasıl umulur?. Milletin teyidine nasıl mecal kalır?. Böyle bir Sey. Şüphesiz, tahrip sebebi olur. Böyle bir duruma gelmekten ve kötü ulemanın fitnesinden Allah'a sığınırız..

***

Anlatılan maksad için, tek bir âlim seçerseniz, daha iyi ve daha güzel olur. Böyle bir şeyi bulmak, âhiret uleması arasından olursa.. ne saadet. Zira böyle birinin sohbeti, kibrit-i ahmerdir. Eğer böyle Dir âlimi bulmak mümkün olmazsa., bu cins âlimlerin en faziletlisini seçiniz. Ama, iyice üzerinde durup düşündükten sonra.. İstenen her §eye yetişilmezse de, hepsi terk edilmemelidir.

Başka ne yazayım, bilemiyorum.

***

Yaratılmışların necatı, ulemanın varlığına bağlı olduğu gibi; bu emin hüsranı da aynı şekilde onların durumuna bağlıdır.

Ulemanın en faziletlisi, bu âlemin en faziletlisidir. Onların şerlisi dahi, yaratılmışların şerlisidir. Hidayet ve dalâlet onların hallerine bağlıdır.

Aziz veli kullardan biri. Lain Iblis'i boş otururken gördü. Onun böyle oturuşu, âdet hilâfına idi; bu işe hayret edip sırrını sorunca Lain şöyle dedi:

— Bu zamanda kötü âlimler, benim ağır işlerimi görüyorlar. Dalâlet ve azdırma işinde bana vekillik ederler.

***

Asıl mesele, bu işe adım atarken, bu işe başlarken, iyi teemmül edip sağlam düşünceye göre hareket etmenizdir. Zira, iş işten geçip elden çıktıktan sonra, artık ilaç kâr etmez.

***

Anlayışları tam olan zatlara, bu gibi sözleri açıklamaktan haya ediyorum. Ama, bu isin büyük saadete vesile olacağını da bildiğim içtik, başınızın ağrımasına sebeb oldum.

054. MEKTUP

MEVZUU: a) Bid'atçı (kendine göre, dinde yeni icad çıkarmaya kalkan kimse) ile sohbetten kaçınmanın lâzım olduğu; böyleleri ile sohbetin zararı, küffarla sohbet zararından çok olduğunun beyanı.,

b) Şeni bid'atçı şia fırkalarının şerri ve bunlarla münasebeti olan bazı bilgiler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Nakib Şeyh Ferid Butaarî'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ ecrinizi artırsın; kadrinizi yüceltsin; işlerinize kolaylık versin; gönlünüzü açsın.. Zeyğ-ı basardan pâk Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline bolca salât çokça selâm..

(Bir hadis-i şerifte) şöyle buyuruldu:

— «İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretme..»

Mana böyle olunca, ihsanlarınıza karşılık size teşekkür etmek, bize gerekli oldu. Zira, başta siz, Hazret-i Şeyhimizin topluluğuna bir sebep oldunuz. Bu toplulukta, bereketinizi vesile bilip Sübhan Hakkı taleb ettik; böylelikle, bir emniyet içinde bol hazza kavuştuk.

— Büyüklerin vefatı ile büyüdüm.

Hükmüne göre, nevbet ve tabakaya geçince; ikinci kere siz, bu fukaranın biraraya gelmesine vasıta oldunuz. Bu garib taliplerin intizamını sağladınız. Allah-ü Taâlâ, bizden yana sizi, mükâfatların hayırlısı ile mükâfatlandırsın.

Bu manada bu- şiir:

Olsa dahi tenimin kıl biten her yerine;

Dil, güçsüzüm şükr'için binde bir nimetine..

Sübhan Hak'tan temenni odur ki: Zatınıza lâyık olmayan şeylerden dünya ve âhirette sizi muhafaza ede.. Seyyid'ül-mürselin olan ceddiniz hürmetine.. Ona ve âline salâtların en tamamı., selâmların ekmeli..

***

Bu Fakir, sohbetinizden ayrılıp uzak kaldı. Onun için, bilemiyorum; mübarek meclisinizde, insanlardan hangi zümre var. Temiz mahfilinizde, enisiniz ve celisiniz kim?.

Bu mana üzerine bir şiir:

Düşünceli uykularım, içimdeki ateşten;

Acaba kimler var yanınızda dosttan ve eşten..

Yakininiz olsun; bid'atçının sohbet fesadı, kâfirin sohbetinden daha çoktur. Bütün bid'atçıların en habisi ve en hasisleri dahi o taifedir ki: Resulûllah'ın S.A. ashabına buğzederler.. Şu mana açıktır ki, Allah-ü Taâlâ, Kur'an-ı Mecid'inde zu zümreyi «küffar olarak anlattı; şöyle buyurdu:

«Kâfirlerin onlara (yani: Ashaba kinli) öfke duymalarına..» (49/29)

Kur'an-ı Kerim'i ve şeriatı ulaştıranlar bu ashab-ı kiramdır. Bunlara taan edildiği zaman, Kur'an'a ve şeriata taan edilmiş olur. Zira. Kur'an-ı Kerim'i Hazret-i Osman r.a. cem etti. Hazret-i Osman'a r.a taan edildiği zaman, onun şahsında Kur'an'a da taan edilmiş olur. Allah-ü Taâlâ, zındıkların itikadı olan bu gibi şeylerden bizleri korusun.

***

Ashab-ı kiram arasında vaki olan ihtilâf, keza kıtal nefsanî arzuya hamledilemez. Allah onlardan razı olsun. Çünkü: Onlann nefisleri, Hayr'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizle

sohbetlerinden ötürü, tezkiye edilmiştir; emmarelikten dahi halâs bulmuşlardır.

Bu arada şuna itikadımız vardır ki: Emir (Hazret-i Ali) r.a. bu hususta haklı idi; hata ise., ona muhalif olan tarafta idi. Lâkin bu hata, içtihada dayalı bir hata olup fısk haddine ulaşmaz. Hatta, bu gibi hata için levmetmeye dahi yer yoktur. Çünkü: İçtihada dayalı bir hatada, sevap derecesinden bir derece vardır.

Yezid'e gelince., o saadetten uzaktır; ashaptan dahi değildir. Saadet sahasından uzak olan bir kimse için söylenecek hiç bir söz yoktur. Onun yaptığı iş, öyle bir iştir ki: Firenk kâfirleri dahi yapmaz. Ehl-i Sünnet alimlerinden bazıları: Ona lanetten kendini tutmuştur; ama bu tutuş, ondan ve yaptığı işten hoşnud oluşu anlatmaz. Yaptığından rücu edip tevbe etme ihtimalinden ötürüdür.

***

Uygun düşer ki: Her gün mecliste Muhdum-u Âlem Kutb-u Zaman'ın kitaplarından bir mikdar okuna.. Ta ki: Resulûllah'ın S.A ashabını nasıl medhettiği biline.. Onların hangi edep usulüyle anlattığı görüle. Ta ki: Muhalif olanlar, manadan yana mahcup ve mahzul olmayalar.

***

Bu azıp kuduran tayfa, bugünlerde pek galeyana geldiler; işi iyice azıttılar. Çevre kenarlara dağıldılar.. Bu sebepledir ki, onların fesadını birkaç cümle ile yazdık. Ta ki: Bu taife, mübarek meclise düşmeye.. Ta ki: Pâk mahfilde olanlara itibar edilmeye..

***

Sübhan Allah, razı olduğu yolda sizlere sebat ihsan eylesin

055. MEKTUP

MEVZUU: Mahabbet izharı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Abdülvehhab Buharî'ye yazmıştır.

***

Uzun bir müddetten beri, kalbimde zatınıza karşı bir mahabbet zuhura geldi. Bu mahabbetin önceden taHakkuk eden bir şeyle bağlantısı da yok.

Bu mahabbet sebebi ile, gayr-ı ihtiyarî gıyaben duâmzla meşgul bulunuyoruz..

Seyyid-i kâinat ve Mafhar-i mevcudat Resulûllah S.A. efendimizden şöyle geldi:

— «Bir kimse, kardeşini severse, bu sevgisini ona bildirsin.»

Bu mana icabı olarak, sevgimin izharını uygun ve münasip buldum.

Resulûllah'ın S.A. yakınlarına karşı bu türlü mahabbet alâkası elde hâsıl olan en güzel ümid bağıdır.

Allah-ü Taâlâ, onların mahabbetinde bizlere istikamet nasib eylesin.

Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

056. MEKTUP

MEVZUU: Sadattan bir şahsi tavsiyedir

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Abdülvehhab Buhari'ye yazmıştır.

Evvellerin ve âhirlerin efendisinden S.A. bir parça olmasından ötürü, bereketi çok olan sadattan bir zatın menkıbesi ve övgüsü dille anlatılmaktan çok çok üstündür. Ancak,

onların medhi saadetimize sebeb olması için, bu babda cür'etkâr oluruz. Hatta, bu manada kendimizi medih etmiş bulunuyoruz; Allah-ü Taâlâ'nın emrettiği sevgiyi izhar etmiş oluyoruz.

Allahım, bizleri onları sevenlerden eyle.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Bu arzuhali taşıyan Seyyid Ahmed sadat-ı kiram zümresindendir. Talebe-i ulum cümlesinden ve salihler cemaatındandır.

Geçim sıkıntısı dolayısı ile, bu bölgeden o tarafa yöneldi. Bab-ı de yer varsa., kendisi bakıma ve yardımına; gayetle müstahaktır.

Şayet sizde bir yer yoksa., İhlâs sahiplerinden bir şahsa ısmarlayınız ki, kendisini geçim sıkıntısı cihetinden rahata kavuştursun..

Zatınızı, muhtaçların ve fakirlerin, bilhassa sadat-ı izamın hallerine teveccüh etmekte eksiksiz bildiğim için, bu cümleleri yazmaya çalıştım.

Adı geçen, her nekadar gideceğini daha önceden bildirip ruhsat almak saadetine eremediyse de; kendisi ihlâs sahibi zümreye dahildir.

Allah-ü Taâlâ, bizlere onların sevgisinde ihlâs ve istikamet ihsan eylesin.

Bundan fazlasını yazmak, fazladan açılmak olur.

057. MEKTUP

MEVZUU: Nasihattan ibarettir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Yusuf'a yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, sizlere, muhterem babalarınızın yolunda istikâmet nasib eylesin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine..

***

Bilmiş olasın ki,

Siyadet, riyaset ve haşmet sizin cemaatınıza vergidir. Bunun için, uygunu odur ki: Maişetiniz, muaşeretiniz bu vergi dolayısı ile, istihkakınız olan yoldan size müyesser olur.

Demek istiyorum ki:

— Zahir, şeriatın zahiri ile süslenmeli; batın ise., hakikattan ibaret olan şeriatın batını ile tezyin edilmelidir.

Tarikat ve hakikat, şeriatın hakikatından ibarettir. Tarikat, bû hakikatin kendisidir. Yoksa, şeriat bir iş; tarikat ve hakikat dahi ona mugayir ayrı ikinci iş değildir. Zira böyle bir itikad: îlhad ve zındıklıktır.

***

Bu Fakir'in, size cidden hüsnüzanı var. Bazı vakıaları, bu manaya şahid tutuyorum. Bundan bir nebze muhterem pederinize açmış bulunuyorum.

Netice meram odur ki: Şeyh Abdülgani iyi huylu ye salâh hali ile düzenli bir kimsedir. İşlerden herhangi biri için hizmetinize müracaat ederse., sizden beklenen ona iltifatınızı bol etmenizdir.

Selâm ve ikram..

058. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu tarikat'ın tümü yedi adımdan ibaret olduğunun beyanı..

b) Nakşibendiye meşayihinin diğer silsileler hilâfına ilk seyirlerine âlem-i emirden başlamayı tercih ettikleri..

c) Bu büyüklerin yolları, ashab-ı kiramın yolu olduğu.. Ve, bu münasebetle bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Mahmud'a yazmıştır.

***

Mübarek mektubunuz ulaştı. O mektubunuzdan, bu Taife-i Aliyye'nin sözlerini dinlemeye karşı şevkinizi anlayınca, zarurî olarak bazı cümleleri yazmak istedim. Bu, bir suale icabet, arzulanan işe teşvik kabilindendir.

***

Ey Mahdum,

İtat etmek üzere olduğumuz bu yolun tümü; insanın yedi letaif adedine göre, yedi adımdan ibarettir.

Bu yedi adımın ikisi, âlem-i halkta başlar ki; kalıpla ilgilidir. Bu unsurî bedenle nefsi kasd ediyorum.

Bunların beş tanesi dahi âlem-i emirde olup kalb, ruh, sır, hafi ve ahfaya bağlıdır.

Bu yedi adımdan her biri, on bin hicap açar ki: Bunlar nuranî de olabilir; zulmanî de.. Bu manada gelen bir hadis-i şerif şöyledir:

— «Allah-ü Taâlâ'nın, nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır.»

Emir âleminde atılan adımlardan: BİRİNCİSİ İLE: Fiiller tecellisi zahir olur.

İKİNCİSİ ÎLE: Sıfatlar tecellisi olur.

ÜÇÜNCÜSÜ İLE: Zatî tecellilere giriş vaki olur.

Bundan sonra, derecesine göre, olanlar olur ki; erbabına malumdur.

Bu yedi adımdan her birinde: Salik, kendi nefsinden uzaklaşır; noksan sıfatlardan münezzeh Rabbına yakınlık bulur. Bu adımların tamamı ile de yakınlık tamam olur. İşte o zaman, fena ve beka ile müşerref olur. Ve, has velayet derecesine ulaşır..

***

Nakşibendiye meşayihi, bu seyrin iptidasına âlem-i emirden başlamayı tercih ettiler. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyeti-ni artırsın. Onlar, bu seyir zımmında âlem-i halk mesafesini dahi kat ederler. Ama, diğer silsilelerin meşayihi böyle değildir.

İşbu mana icabı olarak, Nakşibendiye tarikatı, tarikatların en yakını oldu. Böyle olunca, hiç şüphe yok ki: Diğerlerinin nihayeti, bunun bidayetine derc edilmiş oldu.

Bu manada bir mısra:

Yazının güzelliğine, delâlet eder baharı.

***

Bu büyük zatların yolu, ayniyle, ashab-ı kiramın yoludur. Allah-ü Taâlâ onlardan razı olsun. Hayrülbeşer Resulûllah S.A. efendimizle sahabeye ilk sohbette nasib olan, nihayetin bidayete girgin olması durumu, az kere, işin nihayetinde pek kâmil evliyaya hasıl olur.

Anlatılan mana icabıdır ki, Hazret-i Hamza'nın şehadetine sebeb olan vahşî: r.a. tabiinin hayırlısı olan Veyselkaranî'den fazilet itibarı ile hayırlıdır. Bunu, Resulûllah S.A. efendimizle olan bir sohbeti sonunda elde etmiştir.

Abdullah b. Mübarek'e şöyle soruldu:

— Ömer b. Abdülaziz mi yoksa Muaviye mi fazilet itibarı ile hangisi daha öndedir?.

Şöyle dedi:

— Vallahi, Resulûllah ile beraber halinde iken, Müaviye'nin atının burnuna giren toz Ömer b. Abdülaziz'den şu kadar faziletle ileridir (1).

Bu, üzerinde düşünülmesi gereken bir iştir. Bilhassa şu topluluk üzerinde ki: Başkalarının nihayeti, bunların bidayetine derc edilmiştir; acaba bunların nihayeti nasıl olur?. Başkalarının idrâki buna nasıl yetişir?.

Şu âyet-i kerime bu manada nekadar güzeldir:

— «Rabbın ordusunu, ancak kendisi bilir..» (74/31)

Bu manada bir şiir şöyledir:

Ayıblarsa kusurlu biri, bilmeden onları;

Kem sözlerden hep beridir onların sahaları..

Kırabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;

Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları..

***

Sübhan olan Allah, bu varlığı pek kıymetli taifenin mahabbetini size ve bize nasib eylesin.

***

Bu mektup, her nekadar küçük ise de, içinde, yüksek maarif bilgileri derc edilmiştir; üstün hakikatlar sığdırılmıştır. Bunlardan ötürü, onun değerli tutulması gerekir.

***

059. MEKTUP

MEVZUU: a) Necatın husulü için, üç şeyin olması mutlaka lâztmdır.

b) Keza necatın ehl-i sünnet vel-cemaate uymadan tasavvur edilemeyeceği..

c) İlimle amel, şeriatle alâkalı iki şeydir.

d) İhlâs, sofiye tarikatı sülûkü ile bağlantılıdır. Ve., bunlarla münasebeti olan bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Mahranda yazmıştır.

***

Sübhan Allah, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde bizlere istikamet nasib eylesin. Yüce zatına tam manası ile yönelmek nasib eylesin. O Şeriatın kurucusuna salât, selâm ve tahiyyet...

Pek güzel feyizlerle dolu mübarek mektubunuz geldi; ferahı mucib oldu. Fukaranın mahabbetinden haber veren mukaddime açıkça belli oldu. îhlas, bu garib taifeye mahsustur. Allahım artır.

Aynı şekilde, o mübarek mektuba faydalı talepler de yazılmış..

***

Ey Mahdum,

Bilmiş olasın ki, ebedî necatın müyesser olması için; insana şu üç şey mutlaka lâzımdır: îlim, amel, ihlâs.. îlim, iki kısmıdır.

Birinci kısım: Amel olup bunun beyanım ilm-i fıkıh üzerine almıştır.

İkinci kısım: Bundan maksad, mücerred itikad ve kalbi yakindir. Bunun anlatılması, tafsilatı ile ilm-i kelâm kitaplarında vardır. Haliyle, ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşlerine göre.. Söyle ki: Bunlar, fırka-i naciye olup bu büyüklere tabi olmadan, hiç kimse için bir kurtuluş ümidi imkânı yoktur. Bunlara kıl kadar muhalefet vuku bulsa, iş tehlikeye girer.. Hem de ne tehlike!.

Ehl-i sünnet vel-cemaat üzerine söylenen bu kelâm; açık ilham, sağlam keşifle sıhhat derecesinde yakin mertebesine ulaşmıştır. Bunda hiç bir ayrılık yoktur. Bunlara tabi olmaya muvaffak olanlara ve onları izlemek şerefine nail olanlara mübarek olsun. Bunlardan ayrılıp yüz çevirenlere; usullerini kabul etmeyenlere; onların zümresinden ayrılıp dalâlete düşenlere ve düşürenlere; rüyeti, şefaati inkâr edenlere; sohbetin fazileti ile sahabenin üstünlüğü kendilerine gizlenenelere; ehl-i beyt mahabbetinden ve evlâd-ı betül meveddetinden mahrum olanlara yazıklar olsun. Bunlar, ehl-i sünnetin nail olduğu nice hayırdan memnu oldular.

***

Ashab-ı kiram, kendi aralarında en faziletlileri olarak, Hazret-i Ebu Bekir r.a. üzerinde ittifak etmişlerdir.

İmam-ı Şafiî r.a. ashab-ı kiramın hallerini en iyi bilenlerdendir; şöyle anlattı:

— Resulülah S.A. efendimizden sonra, insanlar pek mustar kaldı. Sema altında, Hazret-i Ebu Bekir'den r.a. hayırlısını bulamadılar. Bunun için onu başlarına sahip kıldılar.

işbu manada sarahet vardır ki; sahabe-İ kiram, Hazret-i Ebu Bekir'in r.a. daha faziletli olduğu üzerinde müttefiktir. Onun daha faziletli olduğu üzerinde icma hâsıl olmuş olur. Bu kat'îdir; inkâra yer yoktur.

Resulûllah S.A. efendimizin ehl-i beyti:

— «.. onların misali, Nuh'un gemisi misali gibidir ki; ona binen kurtulur, ondan ayrılan helak olur..»

Mealine gelen hadis-i şerifle manasını bulmuştur.

İrfan sahibi zatlardan bazıları şöyle anlattı:

— Resulûllah S.A. efendimiz, ashabını yıldızlara benzetti. Bir âyet-i kerimede ise, şöyle işaret vardır:

_ «Onlar, yıldızlarla yollarını bulurlar.» (16/26)

Resulûllah S.A. efendimiz keza ehl-i beytini dahi, Nuh'un gemisine benzetti..

İşbu mana şuna işaret sayılır: Gemiye binen kimsenin; ölümden emin olmak için, yıldızları gözetmesi gerekir. Yıldızlan gözetmeden kurtuluş imkânsızdır.

***

Bilinmesi gereken bir başka durum daha var ki şudur: Ashaptan bazısını inkâr etmek, tamamım inkâr etmektir. Zira onlar, Hayr'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizle sohbette ortaktır. Sohbetin fazileti ise., bütün faziletlerin ve kemallerin üstündedir. İşbu manadan ötürüdür ki: Tabiinin hayırlısı olduğu halde, Veyselkaranî Resulûllah S.A. efendimizle sohbeti olan sahabeden en dûn derecede olanına dahi kavuşamaz.

Hâsılı: Her ne olursa olsun; hiçbir şey sohbet faziletine muadil olamaz. Zira, onların imanı; sohbetin bereketi, vahyin nüzulünü müşahede etmeleri sebebi ile şühud derecesine yükselmiştir. İmanın bu mertebesi üzerine, sahabeden başka hiç kimse için ittifak edilmedi.

Amellere gelince, imanın teferruatı arasında saydır ki; bunların kemali dahi, imanın, kemali ile ölçülür.

***

Ashab-ı kiram arasındaki dikleşmeye ve münazaaya gelince., bunun da, bir hikmete mebni olduğuna kail olup iyiye yorulmalıdır. Bir cehalet ve nefsanî arzudan ötürü yapıldığı zehabına kapılmak yanlış olur. Çünkü bu: içtihad ve ilim eseri olarak meydana gelmiştir. Bazıları içtihadda hata etmiş olsa dahi, hatalı olanın Allah katında bir derecesi vardır.

Üstte anlatılan mana, ifratla tefrit arası orta bir yoldur. Ki bunu: Ehl-i sünnet vel-cemaat tercih etmiştir. En sağlam tarik, en muhkem yol budur.

Ve bilcümle ilim ve amel: Şeriattan istifade edilmiştir. İlmin ve amelin ruhu makamında olan ihlasın tahsili ise., sofiye tarikatına sülûke bağlıdır. Seyri ilellah mesafesini kat etmeyen salik, seyr-i fiilahta taHakkuk edemez ve bu kimse: İhlasın hakikatından uzak olup ehl-i ihtisas olan muhlis zatların erdiği kemalâttan da mahrumdur. Evet..

Avam müminlerin bazı amelleri için, zorlama ile yapmacık olsa dahi, İhlasın taHakkuku umumî manada olabilir. Ama bizim üzerinde durduğumuz, beyan ettiğimiz başkadır. Asıl ihlâs odur ki: Bütün fiillerde, sözlerde, duruşlarda ve hareketlerde, zorla ve bir yapmacık olmadan meydana gelir.

İşbu son anlatılan manada ihlâs: Afakî ve enfüsî olarak ilâhî intifaya bağlıdır. Bu dahi: Fena, beka ve has manada velayet derecesine çıkmakla olur.

Yapmacık ve zorlamaya, dayanan ihlâs için bir devam yoktur. Devamın olması için, zorlama derecesinden düşmesi gerekir, işbu devam hali ise., Hakkalyakin mertebesidir.

***

Yüce Allah'ın velî kulları, her yaptıkları işi, Allah için yaparlar; nefislerinin hazzı için değil.. Şundan ki: Onların nefisleri Yüce Hakkın kurbanı olmuştur. Sonra, onların ihlas husulü için niyetlerini tashihe de ihtiyaçları yoktur; zira onların niyetleri, fenafillah ve bekabillah ile sıhhata kavuşmuştur.

Bu manada bir şahsı misal verelim: Nefsinin elinde esirdir; her ne yaparsa nefsinin hazzı için yapmaktadır; ister niyet etsin, isterse niyet etmesin. Her ne zaman onun nefsi ile alâkası kesilir, onun bağından boynunu kurtarırsa., onun yerini Yüce Hak'la alâka alır. O zaman da, bütün yaptığını Allah için yapar; bu durumunda ister bir niyet etsin, isterse, bir niyet etmesin. Şundan ki: Niyet, ancak ihtimalli olan şeylerde olur; ama tayin edilmiş bir şey için niyete hacet yoktur.

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Daimî ihlâs sahibi kullar, muhlas (ihlas sahibi kılınmış) kimselerdir. Ama ihlâsında devam olmayan, ihlâs sahibi olmaya çalışan muhlis kimsedir. Bu iki mana arasında o kadar fark var ki!.

İlim ve amelde, sofiye yolunda sağlanan faydaya gelince: İlimlerin, kelâmiye, istidiâliye ve keşfiye olmalarıdır. (Yani: Sözlü, delilli, keşfe dayanan bilgilerdir.) Amellerin edasında tam bir kolaylık husule gelir. Nefis ve şeytan tarafından gelen tenbellik zail olup gider.

Bir mısra:

Bu ne büyük saadet, acep kime kısmet?.

Evvel âhir selâm..

060. MEKTUP

MEVZUU: Kalbe gelen uygunsuz hatıraları atmak, vesveselerin tümünü def etmek ve bu münasebetle anlatılan bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Mahmud'a yazmıştır.

***

Yüce Sübhan Allah, mukaddes zatı ile devamlı alâka ile bizleri şereflendirsin. Zira, hürriyetin hakikati, bu manada taHakkuktur.

***

Uygunsuz hatıralara engel olmak, vesveseleri def etmek en güzel şekli ile Hacegân Tarikatında hâsıl olmaktadır. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

***

O kadar ki, bu taife meşayihinden bazısı, kalbe gelen uygunsuz hatıraların mülâhazası için kırk gün bir yere oturmuş; bu müddet içinde, gönlünden o hatıraların tümünü men ettiği olmuştur.

Hace Ubeydüllah Ahrar Hz. bu makamda şöyle demiştir:

— Kalbe hatıra gelmemesi ve gelenlere engel olunması gereken hatıralar şunlardır: Matlup olana karşı daimî teveccühe engel olurlar.. Yoksa, kalbe gelen hatıraların hepsi değil..

Bu Silsile'nin ihlâs sahibi zatlarından biri:

— «Rabbın nimetini anlat..» (93/11)

Mealine gelen âyetteki mana hükmünce halinden haber vererek şöyle anlattı:

— Kalbe gelen uygunsuz hatıraları nefyetmek öyle bir hadde ulaştı ki; faraza Nuh'un a.s. ömrü bana verilse., kalbime o türlü hatıradan yana hiç bir şey gelmez.

O bu hatıranın defi işinde bir tekellüf (zorlama) içinde değildir. Zira, her ne şeyin ki, husulü tekellüf sonundadır; o muvakkat olup devamlılık kabul etmez. Hatta o öyle bir dereceye ulaşmıştır ki:

Kalbine uygunsuz bir hatıra getirmek için, senelerce meşgul olsa.. getiremez.

Bir erbain tayini dahi, zorlamadır. Zorlama ise., ancak tarikatın bir mertebesindedir. Ama hakikat, zorlamadan ve yapmacık işten yana temizdir..

Yadkerd (zikretmek) tarikatta olup yaddaşt (hatırda tutmak ve unutmamak) hakikattadır.

Üstte anlatılan manadan anlaşılan odur ki: Matluba olan teveccühün devamı için, on gün veya kırk gün kadar muvakkat bir zamanda, kalbden uygunsuz hatıraları atmaya çalışmak muhaldir. Şundan ki: Zorlama ile yapılan iş, tarikat mertebesindedir; böyle olunca, devamlılık tarikatta tasavvur edilemez. Çünkü: Devam hakikattadır. Hkikat makamında ise., zorlamanın yeri yoktur.

Tekellüf mertebesinde, hatıra varidatının olması, daimî teveccühe engeldir. Bu Silsile müptedilerinin kalblerinde hâsıl olan daimî teveccüh bir başka iştir. Bizim asıl üzerinde durduğumuz, kemal mertebesinin nihayeti olan yaddaşt (hatırda tutmak veya Yüce Hakkı hiç unutmamak) manasını beyandan ibarettir. Bu manada, Abdülhalik Gucdüvanî Hz. şöyle anlattı:

—Yandaş ötesinde vehimlerden ve zanlardan başka bir şey yoktur.

Yani: Onun ötesinde bir başka mertebe yoktur.

***

Üstte anlatılan hallerin izharından gaye: Bu Tarikat-ı Alîyye'nin taliplerini teşviktir. Şayet inkârcılara inkârlarından başka bir şey artırmazsa.. o zaman, şu âyet-i kerimenin hükmü geçerli olur:

— «Onunla bazılarını dalâlete sokar; yine onunla bazılarını da hidayete getirir..» (2/26)

Mesnevi'de şöyle geldi:

Her kim efsane okursa efsanedir;

Kendi kıymetini bilen merdanedir..

Nil suyudur Kıptî'ye kan görünse de;

Musa'nın kavmine dahi su, kan nedir..

Vesselam vel-ikram..

***

061. MEKTUP

MEVZUU: a) Kâmil mükemmel şeyhin sohbetine girmeye teşvik..

b) Noksan kimsenin sohbetinden kaçınmak.. Ve., bu münasebetle bazı bilgiler..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Mahmud'a yazmıştır.

***

Sübhan Allah ziyadesi ile zatının talebini sizlere nasib eylesin. Matluba kavuşmaya münafi olan her şeyden kaçınmaya güç versin.

Zeyğ-i basardan kurtulan Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Mübarek mektubunuz, gelmesi ile şeref verdi. Talebden, şevkten, şiddetli sevgiden, mana susuzluğundan, zevkten anlatması, gözde pek güzel oldu cidden.

***

Taleb varlığı, matlubun husulüne bir müjdecidir. Şiddetli sevgi ise., muksuda kavuşmanın bir mukaddimesidir. Pek değerli zatlardan biri şöyle anlattı:

— Eğer taleb edersen, sana verilir; şayet verilmezse, talebini artır.

Uygundur ki: Taleb devletinin husulü, büyük bir nimet sayıla.. Bunu giderecek her şeyden de koruna.. Ta ki: Bilmeden ona bir kesilme ve eksilme gelmeye.. Ta ki: Bu taleb ateşine bir soğukluk düşmeye..

Bu devletin muhafazası için gereken sebeblerin başında gelen, bu devletin husulü şanında şükre kıyam etmektir. Şu âyet-i kerime, bu manadadır:

— «Eğer şükrederseniz, (nimetinizi) size artırırım.» (14/7)

Yüce Sultan Mukaddes Hakk'ın katına daima tazarru ve iltica etmeli ki: Talep yüzü, onun zevalsiz cemal kâbesinden döndürülmeye ilticanın ve tazarruun hakikîsini yapmak kolay olmazsa., iltica ve tazarruun sureta yapılmasında kusurlu olunmaya..

«Ağlayamıyorsanız, zorla ağlamaya çalışınız.»

Mübarek cümledeki ifade nekadar güzeldir. Anlatılan manayı pek güzel ifade eder.

Anlatılan muhafaza durumu; taa, kâmil mükemmel bir şeyhe ulaşıncaya kadar sürmelidir. Böyle bir zata kavuştuktan sonra, bütün muradını ona bırakmaktan başka bir şey kendisine düşmez. Zira, kendi durumu, artık yıkayıcı elindeki meyit gibidir. Sonra, ilk fena hali, fenafişşeyhte başlar ki bu: Fenafülah makamına çıkmaya bir vesiledir.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Şaşı durumdasın sen, şimdilik bekle;

Elbet bir şeyh gerek seni güde istekle..

Faydalanma ve faydalı olma durumu, iki tarafın karşılıklı münasebetine göre kurulmuştur.

***

Bir Hak talibi için, başta iki ciheti mamur olan bir berzah lâzımdır. Zira kendisi işin başında denaetin ve hasasetin en düşük derekesindedir. Bu hali ile, asla Yüce Sultan Mukaddes Zat'ın huzuru ile münasebeti yoktur.

İşbu berzah: Kâmil ve mükemmel şeyhtir.

***

Yüce Hakkın talibi olan bir kimse için, duraklamasında en büyük sebep: Noksanı olan bir şeyhe inabesidir. Bu öyle bir kimsedir ki: Sülûk ve cezbe ile işini tamama erdirmeden meşihat postuna oturmuştur. Böyle birinin sohbeti, talib için öldürücü zehirdir. Böyle birine inabe etmek, öldürücü bir hastalıktır.

Anlatıldığı gibi biri ile sohbet, yüksek kabiliyet sahipleri için bir inhitat ve bir düşüş getirir. Hatta, onu zirveden çukura indirir.

Şu durumu görmez misin?. Meselâ:

Bir kimse, tıp ilminde noksan birinin ilâcını alıp kullanırsa. Bu, onun hastalık durumunun artmasına koşması ve gayreti olur. Hastalığının giderilme istidadının da kaybı sayılır. Bu alınan ilâç, her nekadar ilk anda ağırıyı dindirip sancıyı hafifletirse de, hakikatta mazarratın kendisidir.

Hali anlatıldığı gibi olan hasta, işinin ehli bir tabibe gitmiş olsa; ilk başta o, önceden aldığı ilâcın tesirini giderir, müshil nev'inden bir ilâç verir. Yani: önce aldığı ilâcın atılması zımnında.. Bundan sonra da, o hastalığın giderilmesi için ilâca başlar.

***

Bu büyük zatların yolunun kuruluşu, sohbet üzerinedir. Dedikodu ve halden yana boş sözü dinlemeyle onda hâsıl olan bir şey yoktur Böyle bir şey, yakınlık ve kemal basamaklarına çıkma talebine kesinlik verir.

***

Dehlî ve Egre tarafına gitme ihtimali var. Şayet sen kendin de oraya gidip şifahî olarak bir şey istifade ederek eğlenmeden dönersen iyi olur.

Bundan fazlası, baş ağrıtmaya sebebdir.

***

Sualllerin kalan cevabı var. Şöyle ki: Şeyh Tac maarif ve sûrur sahibidir. Kendisinin bu tarafta bulunması bir ganimettir. Kendisi haşmetli ve cidden şanı büyük bir zattır. Lâkin, onun yoluna senin istidadın cidden azdır. Münasip bir rabıta olmadan matlubun husulü zordur. Artık iş size kalmıştır.

***

Zaman zaman hallerinizden bir şeyler yazarsanız, bu taraftan cevap olarak bir şeyler yazarız; uygun düşer. Bu durum ise., daima ihlâs zincirini hareket ettirmeye sebeb olur.

***

062. MEKTUP

MEVZUU: Sülûkün öncesi gelen cezbenin esas maksad olmadığı, belki de, sülûk menzillerinin suhuletle kat edilmesine bir vesile olduğunun beyanı.. Asil maksud olan cezbe, sülûkten sonrakidir. Bu münasebetle bazı şeylerin beyanı..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hûsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsan. Seçtiği kullarına da selâm.. Bilmiş olasın ki, vusul yolu, iki parçadan mürekkeptir: Cezbe ve sülûk.. Bir başka tabirle: Tasfiye ve tezkiye..

Sülûkten önce gelen cezbe, esas maksadlardan değildir. Tezkiyeden önceki tasfiye dahi, esas matluplar arasında sayılmaz.

Asıl maksud olan cezbe ve matlub olan tasfiye ancak sülûkün tamama ermesinden seyrifillahtaki tezkiyenin husulünden sonra olurlar.

Sülûk ve tezkiye için geçen cezbenin ve tasfiyenin faydası, ancak sülûk yollarında bir kolaylık olması içindir. Zira bu iş, sülûksuz olmaz. Matlubun cemali dahi, menziller kat edilmeden tecelli yüzü göstermez.

Birinci cezbe, ikinci için bir suret gibidir. Hakikatta, bu mana hariç; aralarında bir münasebet yoktur.

Bu Silsile-i Aliyye meşayihinin tabirlerinde de geçtiği gibi, nihayetin bidayete derc edilmesinden murad: Nihayet suretinin bidayete dere edilmiş olmasıdır. Yoksa nihayetin hakikati, bidayete sığmaz. Nihayet ile bidayet arasında bir münasebet de yoktur.

Bu bahsin tahkikini; cezbenin, sülûkün ve emsali hallerin incelenmesini yaparken, bir risalede tafsilatı ile yazdım.

***

Hâsılı: Suretten hakikata geçmek, zaruridir. Hakikat yerine suretle yetinmek ayrılıktır.

Allah-ü Taâlâ, gerçek olarak, bize hakikatle taHakkuk etmeyi nasib eylesin. Batıl suretlerden bizleri uzaklaştırsın. Nebiyy-i Muhtar ve onun ebrar âli hürmetine.. Resulûllah efendimiz ve âline galatların ekmeli, tahiyyatın en faziletlisi olsun..

063. MEKTUP

MEVZUU: Enbiya aleyhissalâtü vesselamın, dinî esaslarda ittifak halinde olduktan: değişik durumlarının ancak teferruatta olduğunun beyanı ile, ittifak halinde oldukları bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Nakib Şeyh Feride yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, ecdad-ı kiramınızın yolunda, bize ve size sebat ihsan eylesin.. Onların en faziletlisine asaleten, kalanlarına da mü-tabaaten selât ve selâm..

***

Bilmiş olasın ki,

Peygamberler, —hususî olarak en faziletlilerine, umumî olarak bütününe Allah'ın salâtı, selâmı ve bereketleri olsun..— hemen hep birden, Sübhan Allah tarafından gelen rahmetlerdir. Bu büyüklerin vasıf atı ile, âlem ebedî belâya duçar olmaktan kurtulmuş; ebedî necata kavuşmuştur. Eğer bunların mübarek vücutlan olmasaydı; Ganiyy-i Mutlak olan Sübhan Hak, bu âlem halkından hiç birine yüce mukaddes, zatından ve sıfatından haber vermezdi. Bu zat ve sıfata hiç bir delil bulunamayacağı gibi, hiç bir şahıs da o Yüce Zat'ın marifetine yol bulamazdı. Hiç bir şekilde ve hiç bir zaman, Yüce Allahın kullarına emirlerini tutmayı, yasaklarından kaçmayı emretmezdi. Emir ve yasaklara dair emir alanlar, bu emri sırf Allah'ın keremi ve fazlı olarak almışlardır. Böylelikle de, Yüce Allah'ın razı olduğu şeyler, razı olmadığı şeylerden ayırd edilmiştir. Bu ne büyük nimettir. Acaba, bu büyük nimetin şükrü hangi dille eda edilebilir?.

Bize nimetler verip İslâm hidayetini nasib eyleyen Allah'a hamd olsun. Aynı şekilde, bizleri peygamberlerini tasdik edenlerden eyledi. Onlara salât ve selâm olsun..

***

Bu büyükler, asıl meselelerde bir olup şu hususta sözleri aynıdır: Yüce Mukaddes Hakkın zatı ve sıfatları.. Haşr ve neşr.. (Yani: Öldükten sonra tekrar dirilmek ve Yüce Hakkın huzurunda toplanmak.) Peygamberlerin gönderilmesi.. Meleklerin nüzulü.. Vahyin gelmesi.. Cennet nimetlerinin ve cehennem azaplarının daimî oluşu ve sonsuzluğu..

Onların ihtilafları ise., ancak, dini hükümlerle ilgili bazı teferruattadır. Bunun hikmeti de şudur: Allah-ü Taâlâ, vahiy yolu ile, bir zamanın halkına, o zamana uygun biçimde, o

zamanın peygamberini göndermiştir. Gelen hükümler dahi, o zamana münasib biçimde olmuştur. Gelen hükümler dahi, onlara mahsus olmuştur.

***

Nesih ve tebdil işi dahi, Sübhan Hakkın bir hikmetine ve bir yarara mebnidir.

Şeriat sahibi —müstakil— bir peygambere, değişik zamanlarda; nesih ve tebdil yollu birbirine zıd hükümlerin geldiği çok olmuştur.

Peygamberlerin birlik olduğu cümlelerden, ittifak ettikleri tabirlerden şunları sayabiliriz: Yüce Sübhan Hakkın gayrına ibadeti yok etmek.. Onun yüce mukaddes zatı üe iştiraki men etmek, Allah'ın zatmdan başka mahlûkatın birbirini rablar ittihaz etmelerini men etmek..

Anlatılan hüküm peygamberlere mahsustur. Onların tabiî olmak sıfatını alanlardan başkası bu devletle müşerref olamazlar.. Bu kelâmı peygamberlerden başkası da konuşmamıştır.

Sübhan Hakkın vahdaniyetim ikrar etseler dahi, peygamberleri inkâr edenlerin durumu, şu iki şeyden hali değildir:

a) Ehl-i İslâmı taklid etmek..

b) Vacibülvücud zatın, yalnız tevhidini kabul edip, ibadet istihkakını kabul etmemek..

Haliyle, bu durumları Ehl-i İslâm'ın durumu gibi değildir. Yani: Enbiya-i kirama ittiba hususunda.. Kaldı ki Ehl-i İslâm, Sübhan Hakkın varlığının vücubunu tevhid edip ibadet istihkakını da kabul etmişlerdir.

(Yani: Müslümanlar, hem Yüce Hakkı tevhid etmiş; hem de onun Yüce Hak mabud, ibadet edilmeye lâyık olduğunu kabullenmişlerdir.)

— LA İLAHE İLLALLAH. (Allah'tan başka ilâh yoktur.)

Kelime-i tevhidini söylemekten murad: Batıl putları nefyedip Hak Mabud Zat'ı isbattır.

***

Bu büyüklere mahsus olan durumlardan bir kısmı da şudur ki: Kendilerini, sair insanlar gibi bir beşer kabul ederler. Mabud ilâh olarak: Ancak Sübhan Hak şanında itikadlan vardır. İnsanları Yüce Hakka davet ederler; onun şanını dahi, hülûl ve ittihaddan tenzih etmektedirler.

Nübüvveti inkâr edenlerde böyle bir durum yoktur. Hatta onların başlan üluhiyet davası güderler. Hakkın kendi nefslerine girdiğini isbata kalkarlar. Kendilerine uluhiyet ismini vermekten çekinmedikleri gibi, kendilerine tapılması gerektiğini iddia etmekten de çekinmezler. Böyle olunca, hiç şüphesiz, boyunlarından kulluk bağını atmışlardır Bundan sonra, kötü fiillere girerler; kabih amelleri işlerler.. İbahat yoluna saparlar. Sanırlar ki: Hiç bir şeyi memnu kırmamıştır. Her ne söylerlerse, doğru sanırlar. Her yaptıklarını da mubah sayarlar. Böylece, hem dalâlete düşer; hem de dalâlete düşürürler.. Bunlara da, bunlara uyanlara da yazıklar olsun.

Peygamberlerin ittifak halinde oldukları meselelerden biri de şu ki: Onları inkâr edenler mahrum kalacaklardır. Bu münkirlerin, üstte anlatılan devletten nasipleri yoktur. Şöyle ki:

Peygamberler, meleklerin indiğini anlatırlar. Melekler ise., mutlaka, günahlardan masumdurlar. Kendilerinde bulaşık bir hal ve insanlara göre hata sayılan şeylerle bir alâkaları yoktur. Ayrıca; peygamberler melekleri vahiy için emin ve Yüce Mukaddes Allah'ın kelâmım taşıyıcı olduklarını bilirler.. Yani: Peygamberlere.. Onlara salât ve selâm..

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca, o büyük zatların söyledikleri her söz, Sübhan Hak'tandır. Halka her neyi tebliğ ederlerse., ondan alıp tebliğ ederler.. Kendilerince,

içtihad yollu çıkarılan hükümler dahi, vahiy ile teyid edilmiştir. Şayet kendilerinde, (hata manasından uzak) bir zelle vaki olursa, derhal Yüce Hak onları kesin vahiy ile ayıktırır.

Münkirlerin başlarına gelince: Bunlar, ne söylerlerse., kendi nefisleri canibinden söylerler., üluhiyet zanları dolayısı ile, söylediklerini isabetli bulurlar. İnsaf gerek.. Meselâ:

Bir şahıs, tam manası ile aklı kıt olduğu halde; kendisini ilâh ve ibadete müstahak görürse., bu fasit kanaati ile de, her kötü fiili irtikab ederse., böyle birinin sözüne nasıl itibar edilir?. Ona uyanların dayanağı ve tutanağı ne olur?.

Bu manada güzel bir cümle:

— «Her kab içindekini sızdırır.»

***

Bu cümleleri yazmaktan maksad, ziyadesi ile izahtır. Yoksa, hak tamamen batıldan ayrılmıştır. Nur, zulmetten tamamen aralıklı olduğu gibi, ondan çok daha başkadır. Bu manada şu âyet-i kerime ne kadar güzeldir:

— «...Hak geldi; batıl zeval buldu. Zira batıl, her zaman zevale dönüktür.» (17/81)

Allahım, bu büyüklerin yolunda bize sebat ver. Evvelden âhire kadar onlara salât ve selâm..

***

Yazılması gereken bir şey daha var ki şudur:

Zatınız, Seyyid Mayan Pir Kemal'in durumunu daha iyi bilirsiniz. Bu babda yazmaya ne hacet?. Lâkin bir mikdar yazalım..

Fakir, uzun zamandır, onun meveddeti ile hazza dalmışım. Bir müddetten beri, üstün hizmet kapı eşiğim öpmeye iştiyakı kendisinde var. Ne var ki, şu anda, kendisine beden ciheti ile zafiyet geldi; o kadar ki, yatağa düştü. Uzun zamandan beri yatıyor. Kalktıktan sonra, canib-i aliye teveccüh edecektir. Emeller ve inayetler yatağı hazretinizden inayet ümidi ile..

064. MEKTUP

MEVZUU: a) Cismanî ve ruhanî olan elemlerin beyanı..

b) Cismanî elemlere ve musibetlere tahammül etmeye teşvik..

Bu münasebetle bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Nakib Şeyh Ferid'e yazmıştır.

***

Sübhan Allah size iki cihanda selâmet ve afiyet ihsan eylesin. İnsin ve cinnin efendisi hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Bilmiş olasın ki,

Dünyanın lezzeti ve elemi iki kısımdır:

a) Cismanî..

b) Ruhanî..

Her ne şey ki, onda cismin lezzeti vardır; aynı şeyde ruhun dahi elemi vardır. Her ne şey ki, onda cismin elemi vardır; aynı şeyde ruhun dahi lezzeti vardır.

Ruh ve cisim iki zıd şeylerdir.

Ancak, bu dünya hayatına gelince., ruh cismin makamına inmiştir, onunla alâka yepdah etmiştir. Cisim hükmüne de bu şekilde girmiştir. Böyle olunca, cismin lezzeti ile lezzet almaya, cismin elemi ile de demlenmeye başlamıştır.

İşbu mertebe, hayvanlar gibi, avam mertebesidir.

Ah!. Bin kere ah!. Şayet ruh ve anlatılan bağlantıdan halâs olup aslî vatana dönmezse..

Bu manada bir şiir şöyle gelmiştir:

Halkın ötesindedir insanın mertebesi;

Bundandır huzur izzetinde gerilemesi..

Ayrılmazsa uzaklığından, gurbet halinden;

Bulunmaz hiç mahrumiyette insan gibisi..

***

Ruh, marazından ötürüdür ki: Elemini lezzet sanar, lezzetini de elem zanneder.. Bunun misali, safralının misalidir. Zira o dahi: Safra illetinden ötürü, helvayı acı sanır.. Akıllı olanlara, bu marazın izalesini düşünmek lâzımdır. Ta ki: Kendilerini ferah ve sürür aldatmaya.. Yani: Cismanî olan musibet ve elemlerde..

Bu manada bir şiir şöyle geldi:

Bu geçim, bu zorlu maişet derdinden;

Acılık gelir mutlaka bir yerinden..

Şayet iyi bir şekilde mülâhaza edilip düşünülseydi; dünyada elem, musibet ve maraz olmasaydı: Bir arpa kadar değeri olmazdı.

Olan vakıalar ve hadiseler, dünyanın zulmetini izale etmektedir. Olmakta elan hadiselerin acılığı, faydalı ilâçların acüığı gibidir: Hastalığı izale eder..

***

Anlatılan manada, Fakir'in hissettiği bir durum var. Şöyle ki:

Çoğu kimseler, umumî davet için ziyafet vermektedirler. Bunun için de yemekler hazırlarlar. Ama, niyetlerini düzeltme güçleri yoktur. Görsünler ve işitsinler şaibesinden de kurtulamazlar.

Bu arada, yemek yiyenlerden, o topluluk içinde bir kısım kimseler, başlarlar o yemek sahibini zemme.. Kendisinin noksanını, yemeklerdeki noksanı anlatmaya başlarlar.. Bu cihetten de, yemek sahibinin kalbinde bir kırıklık olur. İşbu kırıklıktır ki: Niyetin halis olmayışından ötürü yemeğin üzerine gelen zulmeti kaldırır. Kabul makamına çıkar.

Şayet bu cemaatın şikâyeti ve zemmi olmasaydı; dolayısı ile yemek sahibinin kalbi kırılmayacaktı. Yemek dahi, zulmet ve sıkıntılarla dolu kalacaktı. Durum böyle olunca, kabul ihtimaline nasıl yol verilir?, iş böyle olunca, esas dayanak, inkisara, acze ve iftikara kalıyor.. Yani: Makbul olmak için.

***

Erbab-ı terbiye (Yani: can besleyen) iyi geçim ve güzel nimetlere girme yolunda olan, bizim gibilere iş müşkildir.

— «İnsi ve cinni, bana ibadet etmeleri için yarattım.» (51/56)

Emri kafi bir delildir.

ibadet, tezellül ve inkisardan ibarettir. İnsanın yaratılmasından maksad olan dahi, tezellüldür. Bilhassa, müslüman ve mütedeyyin kimseler için..

Şundan ki: Dünya onların zindanıdır. Zindanda ise., rahat geçim, aklın alacağı cinsten değildir. Durum böyle olunca, elbette insanın meşakkata ve mihnete tahammül etmesi gerekir. Kaldı ki. onun için bu tahammülü terk yolu da kapalıdır.

***

Sübhan Allah, anlatılan manada, bizlere istikamet ikram eylesin.. Pek kıymetli ceddiniz hürmetine.. Ona ve âline salâtlann en tamamı.. Tahiyyatın dahi en güzeli..

065. MEKTUP

MEVZUU: a) İslâmın zaafına ve Müslümanların aczine üzülüp kederlenmek..

b) Ehl-i îslâm'ı güçlendirmeye teşvik..

c) Din ahkâmının icrasına davet..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Han-ı Azam'a yazmıştır.

***

Sübhan Allah, size güç versin. îslâm düşmanları üzerine, size yardım eylesin. Bilhassa ahkâmın i'lâsı için..

***

Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bu İslâm garib bir şekilde başladı; başladığı gibi dönecektir. Ne mutlu gariplere..»

İslâmın garipliği öyle bir hadde gelmiştir ki: Küffar, topluluk içinde İslâm'a taan etmek ve müslümanları kötülemektedirler. Hiç sakınmadan, küfür hükümlerini icra etmektedirler. Sokaklarda, pazarlarda küfür ehlini övmektedirler. Müslümanlar ise., aciz durumdadırlar; îslâm hükümlerini icra etmekten memnudurlar. Aynı zamanda, bu müslümanlar, şeriat hükümlerini yerine getirdikleri için dahi, bu kapalı küffann yanında taana uğramaktadırlar.

Bu manada bir şiir:

Misli olmayan güzel, zıddına hedef;

Ondan alır yanak, göz, dudak ne şeref..

***

Sübhan olan Allah'a hamd olsun. Denir ki:

- Şeriat, kılıcın altındadır.

Bunun için şeriatın güzelliği, padişahlara ve sultanlara kalmıştır.

Şu anda, kaziye tam tersine döndü. Bu zamanda, muamele değişti..

Bu ne hasrettir, hani nerede pişmanlık.. Yazıklar olsun..

***

Bugün biz, mübarek vücudunuzu ganimet bilmekteyiz. Bugün, bir zaaf ve kırıklık alam haline gelen muharebe meydanında, sizden başka ortaya çıkacak kimse bilmiyoruz. Sübhan Allah, sizi teyid ederek yardımcınız olsun. Resulûllah S.A. efendimiz ve onun şerefli âli hürmetine.. Resulûllah efendimize ve âline salâtlar, selâmlar, tahiyyetler ve bereketler olsun.

Bir haberde şöyle geldi:

— «Hiç biriniz tam imana sahib olamaz; taa, kendisine:

— O mecnundur..

Deninceye kadar..»

Bu cinnet durumunun oluşu, İslâmî gayretin fazlalığına bağlıdır. Bu ise., şu zamanda sizin şahsınızda görülmektedir. Bunun için Allah'a hamd olsun.

Bugün, öyle bir gündür ki: Az amel, tam itibarla büyük ecre karşılık kabul edilmektedir. Ashab-ı Kehf'in, amelinin oluşması; küffardan hicret edip kaçmalarından başka bir şeyle değildir. İşbu amellerin sebebi iledir ki: İtibar görüp meşhur olmuşlardır.

Görmez misin ki: Düşmanın galebesi sırasında küçük bir hizmetleri ve düşmana doğru az adımları, neticesi olarak askerler, çok itibar görmektedirler. Nice nimetlere nail olurlar ki: Emniyet ve düşmanların sükûn bulduğu zaman, böyle olmaz.

***

Bu sözle yapüan cihad, bugün için size müyesser olmuştur. Bunu bir ganimet bilmeli ve:

— Daha yok mu?.

Diye sormalısınız.. Hem de, bu sözlü cihadın, katil cihadından daha faziletli olduğuna itikad ederek..

Bizler, acizler olarak oturmuş kalmışız. Elimiz ayağımız kesilmiş gibi.. Anlatılan devlete ermekten mahrum bulunuyoruz.

Bu manada bir şiir:

Erbab-ı nimete kutlu olsun erdikleri;

Miskin aşıka yeter kadehle İçtikleri..

Bu manada başka bir şiir:

Gaye hazinesinden gösterdim sana nişan;

Ümidimsin, ona varıp bulmalısın inan..

***

Hace Ubeydüllah Ahrar Ks. şöyle anlattı:

— Şayet şeyhlik makamına oturmuş olsaydım; bu âlem şeyhlerinden hiç biri; mürid bulamazdı. Lâkin, —gayb âleminden— başka emir aldım. Ki bu: Şeriatın tervici, milletin teyididir.

Hiç şüphe yok ki o: Sultanlarla sohbeti tercih etti. Tasarrufu ile onları kendisine münkad eyledi. Onların vasıtası ile, şeriatın revaç bulmasını sağladı..

***

Sübhan Allah sözünüzü müessir kıldı. Allah sırlarını takdis eylesin; bu taifeye olan mahabbetinden gelen berekete, Yüce Allah kelâmınızda tesir halk etti. Akran nazarında, İslâmiyetinizin azametini zahir kıldı.

Bu babda çalışmanız temenni edilir. Ehl-i İslâm arasında şüyu bulan küfür hükümlerinin pek çoğu yıkılmış olsa dahi; müslümanlar bu kötü şeylerden mahfuz kalmcaya kadar gayret etmelisiniz. Allah ü Taâlâ, bizden yana ve diğer müslümanlardan yana sizi mükâfatların en güzeli ile mükâfatlandırsın..

Bundan önceki saltanatta, Din-i Mustafavî şanında inad olduğu belli oluyordu. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.. Ama bu saltanat devrinde anlatılan inad zahir değil. Eğer bir şey varsa, o da bilgisizliğe mebnidir.

Şu anda biz bir korku içindeyiz; iş tekrar eski inada döner diye.. O zaman, Müslümanlar üzerine yapılacak muamele ço kağır olacaktır.

Bir mısra:

Yok korkum bir şeye, dinimden gayrı..

***

Sübhan Allah size, Seyyid^l-mürselin'e tabi olma yolunda sebat ihsan eylesin. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Fakir, bazı sebeplerden dolayı buraya geldim. Ama, gelişimi size haber vermemeyi, bu arada bazı kelimeleri yazmamayı, pek değerli zatlardan birine karşı olan sevgi bağından haber vermemeyi uygun bulmadım. Bu sevgi bağı, fıtri münasebet dolayısı iledir ki, bu manada Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, bir kardeşini severse, bunu kendisine bildirsin..»

Selâm size ve bütün hidayete tabi olanlara..

066. MEKTUP

MEVZUU: a) Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'nin medhi.

b) Hu yolun, ashab-ı kiramın yolu ile münasebetinin beyanı..

c) Diğerlerine nazaran, ashab-ı kiramın fazileti.. İsterse bu diğerleri Veys'el-Karanî veya Ömer b. Abdilaziz Mervanî olsun.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Han-ı Azam'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına..

Bilmiş olasın ki, Hacegân Hazretlerinin yollan, nihayetin bidayete derc edilmiş şekli üzerine kurulmuştur.

Anlatılan manada, Bahaeddin Nakşibend Hz. şöyle anlattı:

— Biz, nihayeti bidayete derc ediyoruz.

Bu yol, ayniyle, ashab-ı kiramın yoludur. Şöyle ki: Onlara, Resulûllah S.A. efendimizin ilk sohbeti ile hâsıl olan mana zenginliğinden bir nebze olsun; bu ümmetin sair velî kullarına niahyetin nihayetinde dahi hâsıl olmaz.. Bu mana icabı olarak, Hazret-i Hamza'nın şehadetine sebeb olan ashabdan Vahşî r.a. tabiinin hayırlısı olduğu halde Veys'el-Karanî'den fazilet itibarı ile daha öndedir. Bu önde oluşu, îslâmiyete girişinin başında, bir defa Seyyid'ül evvelin vel-âhirin Resulûllah S.A. efendimizle sohbet etmesidir.

Vahşî'ye, Resulûllah'ın S.A. ilk sohbeti ile hâsıl olana mana zenginliği, belirtilen hususiyetine rağmen, nihayette dahi Veysel-Karanî'ye hâsıl olmamıştır.

Asırların en hayırlısı, şüphesiz, ashabın bulunduğu asırdır. Allah, onların cümlesinden razı olsun..

Aradaki bir sohbet kelimesi, diğerlerinin işini sonraya bıraktı ve her ikisi arasındaki derece itibarı ile uzaklığına işaret ett.

Bu manada, Abdullah b. Mübarek'e şöyle soruldu:

— Muaviye mi, yoksa Ömer b. Abdulaziz mi fazilet yönüyle daha öndedir?.

Buna şu cevabı verdi:

— Resulûllah S.A. ile beraber olduğunda, Muaviye'nin atının burnuna giren toz Ömer b. Abdilaziz'den şu kadar hayırlıdır. (Bu hususta: 58. mektupdaki dip nota bakılmalıdır.)

***

Hiç şüphe edilmeye ki, bu büyüklerin silsilesi: Silsile-i Zehep'tir. (Altın zincir manasınadır. Bu Tarikat büyüklerinin, mana yolunda birer altın zincir halka gibi olduklarına işarettir.)

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin sair tarikatlara nazaran üstün meziyeti, diğer asırlara nazaran, ashabın bulunduğu asrın üstün meziyeti gibidir. Bu durum, kesindir.

Fazilet, kerem dolu kadehten ilk içişte tadan bir cemaatın ha kikatım anlamak, onların yabancısı olanlara pek zordur. Şundan ki: Bunların niahyet dereceleri, öbürlerinin nihayet derecelerinden çok üstündür.

Bu manada bir mısra:

Bolluk yılı, baharından bellidir.

İşbu mana, şu âyet-i kerimede daha güzel olmuştur:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Hazret-i Hace Bahaeddin Nakşibend şöyle anlattı:

— Biz, faziletli kılınmışlarız.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

***

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi bu büyükleri sevenlerden eylesin; onların yolunu izleyenlerden kılsın. Nebiyy-i Kureşî hürmetine.. Ona ve âline, salâtların en faziletlisi, tahiyyatın ekmeli..

067. MEKTUP

MEVZUU: Muhtaçların durumu anlatılıyor.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlarhanı'na yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi Seyyid'ül-mürselin'e tabi olmakta sabit kılsın. Hem zahirde, hem de batında.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.. Bu duaya:

— Amin !.

Diyen kula, Allah merhameti ile muamele eylesin.

***

Başınızı ağrıtmaya, iki mühim şey beni zorladı:

a) Eza zannının kalktığını açıklayıp sevgi ve ihlâs husule geldiğini anlatmak..

b) Haseb ciheti ile şerif, neseb ciheti kerim, marifet ve şuhudla nıütezeyyin, fazilet, ve salâhla güzelliğini bulan bir muhtaç zatın ihtiyacını ima etmek..

***

Ey Mahdum,

Şiddet ve zaaf durumuna göre değişik derecede olsa dahi; Hakkı açıklamakta, bir çeşit acılık vardır. Kim bu acıyı bal gibi yedikten sonra:

— Daha yok mu?.

Diyebilir..

***

Hallerin telvinatı, imkân sıfatının levazimi arasında sayılır. O kadar ki: Bir taife temkin mertebesine eriştikleri halde, telvinden kurtulamamışlardır.

Zira, miskin mümkin, şu iki durumdan kurtulamaz:

a) Celâle bağlı sıfatların sultanma mağlub olur.

b) Cemale bağlı sıfatların mağlûbu olur..

Bunların dışında, bir vakit gelir ki: Kabza mahal olur veya bast haline vatan..

***

Her mevsimin kendine has hükümleri vardır. Dün öyle idi; bugün dahi başka olur..

Şu hadis-i şerif, bu manayı nekadar iyi anlatır:

— «Bu müminin kalbi, Rahmanın parmaklarından iki parmağın arasındadır. Onu istediği gibi çevirir.»

Vesselam..

068. MEKTUP

MEVZUU: Tavazuun zenginlerde; istiğnanın ise, fakirlerde güzel olduğunun beyanı.. Ve, bunlara münasip bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlarhanı'na yazmıştır.

***

Hayır, Allah'ın yaptığındadır ey Mahdum.. Bir şiir:

Söylerim, ulaşması onun sana şarttır; Tut onu, belki yorar ama nasihattir.

***

Tevazu, zenginlerde; istiğna ise., fakirlerde güzeldir. Zira, bir şeye çare, ancak zıdlarla olur.

***

Maksadınız tevazu olsa dahi, mektuplarınızın üçünden de istiğnadan gayrı bir şey anlaşılmıyor.. Son mektubunuzda şöyle yazılmış:

— Hamdden ve salâttan sonra: Bilinsin...

Bu ibarenin iyi düşünülmesi gerekir.. Ta ki anlaşıla: Nereye yazılıyor? Kime gönderiliyor?!

Evet.. Fukaraya hizmetiniz çoktur. Lâkin edebe riayet dahi zarurîdir. Ta ki: Yaptıklarınızın semeresini göresiniz.. Aksi halde ağaç dikeninden başka bir şey olmaz.

Evet..

Resulûllah S.A. efendimizin ümmeti, tekellüften beridirler. (Zorlama ile yapmacık işle bağları yoktur; manasına..) Ama kibirliye tekebbür de sadakadır.. (Yani: Büyüklük satana büyüklenmek..)

Bir şahıs Hazretti Hace için:

_ O kibirlidir..

Dedi. Hazretin buna karşılık cevabı şu oldu:

— Benim kibrim Yüce Zat'ın kibriyasındandır..

***

Hiç kimsenin haddine düşmemiştir ki: Bu taifeyi zelil hakir olarak sana. Bu manada şu hadis-i şerif pek güzeldir:

«Nice saçı sakalı toprağa karışmış, kapılardan kovulmuş kimseler vardır ki, ama bir şey için Allah adına and içtiğinde o şey olur..»

Bu manada bir şiir:

Korktum, açtım dertlerimden birazını; Bıktırmasın, çok sözün dedim pekazını..

***

Emrinizde olan kıymetlilerin, size bağlı değerlilerin, düşünce sahipleri ve işin özüne vakıf kimseler olmaları gerekir. İşin aslında olan neyse, onu size ulaştırmaları gerekir. Her danışmada; kendi yararlarını değil, sizin iyiliğinizi düşünmeleri gerekir. Bunun aksi hiyanettir.

***

Bu yolculuğumuzdaki esas gaye: Yararınıza olan bazı şeyleri size ifade etmek idi. Ama, sevenleriniz beni bırakmadılar. Kusuru bu tarafa atmayınız.

***

Bu takdim edilen sözler, zahirde acıdır; ama size meyledip medhedenleriniz çoktur. Onlarla yetininiz.

***

Fukaranın sevgisinden maksad: Gizli ayıplara ıttıla olup saklı rezaletlerin ortaya çıkmasıdır.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Bu misillu cümlelerin izharı, eza. yüzlü değil; nasihat yüzlü ve kalb yanığıdır.

***

Yakınıniz olsun, Hace Muhammed Sıddık bir gün önce gelseydi; bu Fakir, nefsini herhalde size ulaştırırdı. Lâkin o, Serhend yolunda iken rasladı. Ümid, müsamahanıza kalmıştır.

Hayır, Sübhan Allah'ın yaptığındadır.

069. MEKTUP

MEVZUU: a) Tavuzuun, iki cihanda rif'atı mucib olduğunun beyanı..

b) Necat, fırka-i naciye olan elhl-i sünnet vel-cemaate tabi olmaya bağlıdır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlarhanı'na yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.

Allah'ın Resulüne salât ve selâm olsun..

Mevlâna Muhammed Sıddık kardeş beraberinde gönderilen mübarek mektubunuz ulaştı. Kerem buyurmuşsunuz. Allah-ü Taâlâ, bizden yana sizi hayırla mükâfatlandırsın. Şundan ki: Fukara ile edebe riayet ettiniz;.kelâmı, tavazu yolundan yaptınız. Bu tenezzül:

— «Bir kimse, Allah için tevazu ederse,. Allah onu yükseltir.»

Hadis-i şerifindeki mana hükmüne göre, dinî ve dünyevî yönden yükseelmeye sebeb olur.. Hatta, bu durum size bir müjdedir.

Bu arada sözü, inabeye ve müracaata vardırmışsınız. Düşününüz kî, bu inabe, dervişlerden bir dervişin eli ile olmuştur. Onun neticesini ve semeresini gözetiniz. Her halde imkân elverdiği kadar; onun Hakkına rayet etmek sana gerekir.

Vasiyet ve nasihat babında sana ne yazayım?. İlimlerden ve maariften sana neyi beyan edeyim ki?. Müçtehid ulema, muHakkik sofiye sözü açıp tafsilâtı ile anlatmakta hiç bir kusur etmemişlerdir. Allah, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Zannıma göre: Arkadaşlardan bazısı, bu sermayesi kıt Fakir'in bir kısım müsveddelerini hizmetinize ulaştırmıştır. Herhalde mübarek nazarınız ona vaki olmuştur.

***

Hülâsa:

Kurtuluş yolu: Ehl-i sünnet vel-cemaate tabi olmaya bağlıdır. Allah onların "sayılarını artırsın.. Bu tabi oimak: Sözde, amelde, teferruatta ve esaslarda olmalıdır. Zira bunlar: Fırka-i naciyedir. Bunların dışında olan fırkalar: Zevale maruz, helakle yüzyüze olmuşlardır Bugün, bunun böyle olduğunu bilmek veya bilmemek aynıdır; ama varın herkes ne olduğunu anlar, ama ne fayda..

Allahım, ölüm bizi uyandırmadan evvel, uyandır.

***

Seyyid İbrahim eski günlerden beri bu yüce kapıya mensuptur. Duaya devamlı ve büyüklerle yaptığı ahdde durur. Ona yardım edip elinden tutmaları gerekir. Ta ki: Kendisi ve ehli fakirlikten ve aczden kurtulalar. Böylece, gönlü hoş olup iki cihan selâmeti için duâ ile meşgul ola..

Vesselam..

070. MEKTUP

MEVZUU: İmanın camiiyet durumu; yakınlık bulmasına sebeb olduğu gibi uzaklığına da sebcbdir.

***

NOT: İMAM I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlarhanı'na yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, sizlere Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sebat ihsan eylesin.

Üstteki duaya:

— Amin !.

Diyen kula Allah merhamet eylesin.

***

Bilmiş olasın ki,

İnsanı, camiiyet durumu (yani: Tafsilatı ile hemen her şeyi özünde bulması) Yüce Hakka yakınlık, kerem ve fazilet bulmasına sebeb olduğu gibi; aynı şekilde ondan uzaklık duymasına, cehaletine ve dalâlette kalmasına da sebeb olur.

Önce onun yakınlık bulmasını anlatalım. Şöyle ki: Aynasının tamamlığı, isimlerin ve sıfatların bütünüyle zuhuruna; hatta zatî tecellilere dahi kabiliyetli oluşu sebebi ile yakınlık bulur.

Şu kudsî hadis, anlatılan manaya bir işarettir;

— «Beni, ne yerim aldı; ne de semam. Lâkin mümin bir kulumun kalbi beni aldı..»

Onun uzaklık bulmasına gelince., onu şöyle anlatabiliriz: Bir defa o, bu âlemin parçalarından her şeye muhtaçtır. Uzaklık bulması dahi, bu ihtiyacındandır. Şu âyet-i kerime onun bu ihtiyaç durumunu anlatır:

— «Bütünüyle yerde olanları, sizin yarattı.» (2/29)

Onun bu ihtiyacı icabıdır ki, bütün eşya ile bağlantısı vardır, îşbu bağlantıdır ki: Onun uzaklığına ve dalâletine sebeb olur. Bu manada gelen bir şiir şöyledir:

Halkın ötesindedir insanın mertebesi; Bundandır huzur izzetinde gerilemesi.. Ayrılmazsa uzaklığından, gurbet halinden; Bulunmaz hiç mahrumiyette insan gibisi..

İnsan, mevcudatm en şereflisidir; aynı zamanda kâinatın en şereflisi.. Âlemlerin Rabbı Allah'ın Habibi Muhammed, insandan gelmiştir. Ona ve âline salât, selâm, tahiyyat..

Yerin ve semaların Rabbı Allah'ın düşmanı Ebu Cehil dahi insandan gelmiştir.

Durum anlatıldığı gibi olunca, hiç şüphe edilmesin; iş zorlaşıyor. Onun için bu çeşitli bağlantılardan kurtulmak müyesser olmadığı süre; vahdetten dahi münezzeh olan Vahid Zat'la bağlantı hâsıl olmaz.

Ancak:

— Hepsine erilmezse de, hepsi terk edilmez.

Muktazasına göre, günün az mikdarında, sünnet-i seniyeye uyarak, sahib-i şeriata ittiba ederek, muamele ve maişet yolu tutulmalıdır. Ona ve âline salât ve tahiyyat.. Şundan ki:

Âhiret azabından kurtulmak, ebedî sonsuz nimetlere ermek, anlatılan ittibaa bağlıdır.

***

Nema bulan mallardan ve ticaret eşyası cinsi şeylerden, Hakkı olduğu zekâtını eda etmek gerekir. Bunu verirken, mallarla ve nimetlerle bağlantıyı kesmeyi vesile etmelidir.

***

Nefis yemeklerde, güzel elbise giymeklerde; nefsin hazzı düşünülmemeli ve öyle bir hazza itibar edilmemelidir. Asıl lâyık olan: Yemekte, içmekte ve giymekte taat için kuvvet hâsıl olmasından başka bir şey niyete alınmamalıdır. Güzel elbise giymek ise.. Allah-ü Taâlâ'nın şu emrine göre tezyin için olmalıdır:

«Her namazgahta zinetinizi alınız. (Yani: Temiz elbise giyin.)» (7/30)

Her namaz zamanı manasına olup, bu işte başka bir uygunsuz niyet olmamalıdır. Bu işte, hakikî bir niyet olmazsa., insan kendisini iyi niyet için zorlamalıdır. Şu mana, burada geçerlidir:

— «Ağlamıyorsanız, ağlamaya çalışınız.»

Ve., insan, hakikî niyeti bulması, zorlamalı niyetten kurtulması için, Sübhan Allah'a iltica edip tazarruda bulunmalıdır. Bu manada bir şiir:

Kabul eder o yaşı ki, gözüm damlatır; O zat ki, bir damladan inci yaratır..

***

Anlatılan kıyas, bütün işlerde yapılmalıdır. O mütedeyyin ulemanın fetvalarına göre ki: Kendileri azimeti tercih etmiş; ruhsatlı yollardan kaçınmışlardır.

İnsan, yaptığı iyi işleri ebedî kurtuluşa bir vesile bilmelidir.

Anlatılan manaları kuvvetlendiren bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Eğer iman eder; şükrederseniz, Allah size azab etmekle ne yapsın?.» (4/147)

***

071. MEKTUP

MEVZUU: a) "Nimet ihsan eden zata, kendisine nimet verilenin şükretmesi vacib olduğunun beyanı..

b) Şükrün husulünün, ancak şeriat hükümlerinin yerine getirilmesine bağlı olduğu..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlarhamnın oğlu Mirza Darab'a yazmıştır.

Sübhan Allah size yardım edip güçlendirsin.. Bilmiş olasın ki,

Kendisine nimet ihsan edilenin, o nimeti ihsan edene şükretmesi; aklen ve şer'an vacibdir.

Şu malumdur ki: Şükrün vücubu, ulaşan nimet kadar olacaktır; nimetin ulaşması pek çok olunca, şükrün de o kadar çok ve bol olması lâzımdır.

Anlatılan manadan ötürü: Değişik derecelerine göre; zenginlere, fakirlerin kat katı kadar şükretmek vacibdir. Bu mana icabıdır ki, bir hadis-i şerifte, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bu ümmetin fakirleri, zenginlerden beş yüz sene evvel cennete gireceklerdir.»

***

Yüce ve Mukaddes Allah'a şükür ancak aşağıda belirtilen şekillerde olabilir:

a) İtikadı, fırka-i naciye olan ehl-i sünnet vel-cemaat görüşüne göre düzeltmek gerekir.

b) Şer'î amellerin yerine getirilmesi; anlatılan üstün fırkanın açıklanan içtihadlarına uygun şekilde olmalıdır.

c) Anlatılan sünnî fırka-i naciyeden olan sofiye sülûküne göre tasfiye ve tezkiye yoluna girilmelidir.

Bu son sayılan rüknün vücubu, istihsanî olmuştur. (Yani: Uygun ve güzel görüldüğü içindir.) Daha önce anlatılan iki rükün böyle değildir. Zira, İslâm'ın esası, önce anlatılan iki rükne bağlıdır. Son rüknün durumu, İslâm'ın kemaline olup esasına dahli yoktur.

Usulünce anlatılan bu üç rükne aykırı düşen amel, sıkı riyazet, şiddetli mücahede cinsinden olsa dahi; masiyet, azgınlık, tuğyan sınıfına dahil olup Yüce Sultan olan nimet sahibi zata baş kaldırmaktır.

Hind Brehmenleri, Yunan Feylesofları riyazet ve mücahedede kusur etmedikleri gibi, o sahada bir şey de kaçırmazlar.. Lakin bu riyazet ve mücahedeler, peygamberlerin getirdikleri şeriata uygun düşmediğinden reddedilmiştir. Ahiret âleminin nasiplerinden mahrum olmuşlardır.

***

Üstte anlatılan manalardan ötürüdür ki: Efendimiz sahibimiz günahlarımıza şefaatçi kalblerimizin tabibi Allah'ın Resulü Muhammed'e tabi olmanız gerekir. Allah-ü Taâlâ, ona ve âline salât ve selâm eylesin.

Bir de, her biri hidayet mürşidi olan halifelere; (Yani: Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer, Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali'ye) tabi olmanız gerekir.. Allah onlardan razı olsun..

072. MEKTUP

MEVZUU: Din ile dünyanın biramda olmasının zorluğu ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Cihan'a yazmıştır.

***

Sübhan Allah, sizlere selâmet ve afiyet ihsan eylesin..

Bir beyit:

Pek güzel din üe dünya, olsalar yanyana..

***

Din ile dünyayı birarada cem etmek; iki zıddı biraraya getirmek gibi bir şeydir. Bunun için, âhiret talibine dünyayı terk etmek yaraşır. Bilhassa bu zamanda dünyayı, hakikî manada terk pek zor olduğundan, hükmen terk edilmesi gerekir. Hükmen terk şu manayadır:

Dinî işlerde, şeriat-ı garra muktazası hükmü ile mahkûm olmak gerek.

Yemede, içmede, mesken işlerinde şer'î sınırlara riayet edip onun cevazı dışına çıkmamalıdır.

Ticaret mallarının, altın gümüş ve diğer nemalı malların zekâtını vermek lâzımdır.

Eğer şer'î hükümlerle süslenmek müyesser olursa., dünyanın mazarratından kurtulmak hâsıl olur. İşte o zamandır ki: Dünya ile âhiret birleşir.

Terk olarak, üstte sayılan işleri yapmak müyesser olmayınca, ötesi bahsin dışındadır. Onun için verilecek hüküm: Nifak hükmüdür. Böylesinde bulunan iman sureti âhirette kendisine faydalı olmaz. Ancak onun için bir netice: Dünyada, kanım ve malını korumaktır.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Söylerim, sana ki ulaşması şarttır; Yorgunluk verse de faydalı nasihattir.

Nerede o sahib-i devlet ki, bu hak sözü işitip kabullene.. Hem de, bu dünyanın debdebesi, hizmetçileri, ihtişamı, lezzetli yemekleri ve kabartıcı elbiseleri ile..

Bu manada bir şiir şöyledir:

O kimse ki, kulağı sağırdır duymaz; Ağlamama nasihatıma hoşnut olmaz..

Allah-ü Taâlâ, bize ve size Şeriat-ı Mustafaviyeye tabi olmakta başarı ihsan eylesin. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

***

Anlatılacak bir husus kaldı. Şöyle ki:

Şeyh Meyan Zekeriya, daha önce vergi işlerine bakardı. Kendisi âlim ve fazıldır. Bazı şeametli ameller sebebi ile, uzun bir süreden beri zindanda mahpustur. Şu anda, kendisine yaşlılık zaafından dolayı acizlik gelmiş, geçimi de daralmıştır. Hapis süresi de çok uzadı.

Bu Fakire kendisi mektup yazmış: Askerin gelmesini ve kendisinin kurtarmasını talep ediyor.

Ama, mesafenin uzaklığı, buna manidir.

Kardeşim Muhammed Sıddık'ın hizmetinize teveccüh edişi, zarurî olarak bazı cümlelerin yazılmasına ve başınızın ağrımasına sebeb oldu.

Anlatılan zaif Hakkında yüksek teveccühünüzü bekleriz. Zirar kendisi âlim ve büyük bir şeyhtir. (Veya yaşlı bir ihtiyardır.)

Evvelden âhire kadar selâm..

073. MEKTUP

MEVZUU: a) Dünyanın ve dünya adamlarının zemmi..

b) Faydasız ilimlerin tahsilini bırakmak..

c) Fuzuli mubahlardan kaçınmak..

d) Hayırlı işlere ve yararlı ameller işlemeye teşvik. Anlatılanlara uysun bazı hususlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Kıhçhanoğlu Kılıcullah'a yazmıştır..

***

Sübhan Allah, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde bizlere istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet.. Sonsuz ebediyete kadar..

Ey oğul,

Bu dünya, imtihan ve iptilâ mahallidir. Onun yüzü yaldızla ve çeşitli süslerle tezyin edimiştir.

Sureti nakışlıdır; çirkin bir kadın gibi.. Kaş çekilmiş, yanaklar boyanmıştır, ilk nazarda tatlı gelir; göze tazelik ve canlılık hayali verir. Lâkin hakikatta o: Üzerine koku atılmış cifeye benzer. Sineklerin ve kurtların içine dolduğu bir mezbele gibidir. Su gibi görünür; o bir seraptır. Sekir suretinde, zehirdir. Onun içi, harap ve psk kötüdür. O, bu boyası süsü hayasızlığı ile; söylenenlerin ve anlatılanların tümünden şerlidir. Onun aşıkı sefih ve büyülüdür. Fitneye düşmüş, çıldırmış ve aldatılmıştır. Her kim onun zahirine aldanırsa.. ebedi kayıp zehiri ile zehirlenmiş olur. Her kim onun tazeliğine ve tadına bakarsa., onun nasibi sonsuzluğa kadar pişmanlık olur..

Seyyid'ül-Kâinat Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Dünya ve âhiret iki kuma gibidir; birini razı etsen, diğeri darılır..»

Anlatılan üstün manaya göre; her kim, dünyayı razı etmeye çalışırsa., âhireti kendisine darıltmış olur. Şüphesiz, âhiretten yana da hiç bir nasibi olmaz.

Noksan sıfatlardan, münezzeh olan Yüce Allah, bizi ve sizi dünyaya ve dünya ehline mahabbetten korusun.

***

Ey oğul,

Dünya nedir bilir misin?.

Kadın, çocuk, mal, makam, riyaset, oyun, oyuncak, lüzumsuz işlerle uğraşmak., bütün bu sayılanlardan hangisi seni Sübhan Hak'tan alıp başka şeylerle oyalayıp perdeliyorsa., o dünyaya dahildir.

Âhiret işleri ile ilgisi olmayan ilimler dahi aynı şekilde dünyaya dahildir. Faydalı olsa dahi; mantık, hendese, hesap ve benzeri ilimler eğer bir şeye yarasaydı; felsefeciler ehl-i necat olurlardı.

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Yüce Hakkın kulundan irazına alâmet odur ki; kendisine lâzım olmayan şeylerle meşgul olur.»

Bu manada bir şiir şöyledir:

Varsa bir kimsenin kalbinde hardal kadar; Hak arzusunun gayrı, bil, hastalığı var.

Nücum ilmi için:

— Namaz vakitlerini bilmeye lâzımdır..

Dedikleri, o dernek degüdir kî:

— Namaz vakitlerini bilmek, ilm-i nücum marifeti olmadan mümkün değildir.

Bunun asıl manası şudur:

— Nücum ilmi, vakitleri bilmek yollarından biridir.

İnsanlardan pek çoğu vardır ki, nücum ilminden yana hiç bir şey bilmedikleri halde, pekâlâ namaz vakitlerini bilirler. Hatta, nücum ilmine vâkıf olanlardan daha fazlasını bilirler..

Anlatılan manaya yakın olarak, umumî manada mantık, hesap ilmi vb. tahsilinin, şeriat ilimlerinden bazısına dahli olduğunu belirtmişlerdir.

Hulâsa olarak: Bu gibi ilimlerle meşguliyet cevazı, nice hile yolu arandıktan sonra zahir olur. Bu da şu, şartladır ki: Şer'î ilimlerin marifetinden başka bir maksad için olmaya.. Bir de, kelâm ilminin delillerini takviye için.. Aksi halde, hiç bir şekilde bunlarla meşgul olmak cevazı yoktur.

İnsaf edilmelidir. Mubah olan bir şeyle meşgul olmak, vacip bir emri kaçırmayı gerektirirse., o zaman, mubah olma durumundan çıkar mı yoksa çıkmaz mı?. Hiç şüphe yok ki, bu gibi ilimlerle meşgul olmak, öğrenilmesi zarurî ilimlerle meşgul olmayı bıraktırır.

Ey oğul,

Sübhan Hak, sonsuz inayetinin kemalinden sana nasib verdi. Bilhassa, gençlik çağında sana tevbe nasib eyledi.

Sana, Silsile-i Aliyye-i Nakşibendiye dervişlerinden bir dervişin eli ile inabe başarısı verdi. Allah-ü Taâlâ, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Şimdi bilemiyorum; o tevbede sebatlı mısın?. Yoksa, çeşitli müzahrefat ile Şeytan seni azdırdı mı?..

Tevbe üzerine durup devam ettirmek müşkil görülebilir. Zira, çağ gençlik çağıdır. Dünya metama gelince, elde etme sebebleri çok ve kolay. Bu manada, arkadaşların çoğu da uygunsuzdur.

***

Ey oğul,

Asıl önemle üzerinde durulması gereken iş, mubah şeylerin fuzulî kısmını terk etmek ve onların zarurî olan mikdarı ile yetinmektir. Bu zarurî mikdar dahi, ibadet vazifelerinde toplu olmak re kuvvet bulmak niyeti ile alınmalıdır. Şöyle ki:

Yenen yemekten maksad, taatın yerine getirilmesi İçin kuvvet husulü olmalıdır.

Elbise giymekten maksad, avret mahallini kapamak, sıcaktan ve soğuktan korunmaktır.. Bu kıyası sair zarurî mubah işlerde dahi devam ettirmelidir.

***

Nakşibendiye büyükleri, azimetle ameli tercih etmişlerdir; imkân nisbetinde ruhsatlardan kaçınmışlardır. Bu azimetli işler cümlesinden olarak, zarurî mikdarla yetinmek vardır. Şayet bu devlete ermek müyesser değilse., mubahlar dairesinden çıkıp karışık ve haramlar dairesine girilmemelidir.

Sübhan olan Yüce Allah, tam manası ile yeterli manada nice nice çok nimetlerini kereminin kemali icabı olarak mubah eylemiştir. Anlatılan bu nimetler dairesini de hayli geniş kılmıştır. Bütün bu nimetler üzerinden nazarımızı alalım; hangi nimet, hangi yaşamak, kulun fullerine Mevlâsının rızası gibi olur?. Hangi cefa, o kulun yaptıklarına karşı efendisinin dargınlığı kadar ağır gelir?.

Allah-ü Taâlâ'nın rızası; cennette, cennetten daha hayırlıdır.

Allah-ü Taâlâ'nın dargınlığı; cehennemde, cehennemden daha şerlidir.

İnsan, bir hükmün mahkumudur. Hem de, babanın çocuğunu başıboş bırakmayacağı, istediği ameli işlemeye terk edemeyeceği şekilde..

***

Tefekkür lâzımdır. Kalbe dayalı işleri yapmak gerekir.. Aksi halde, yarın ziyandan ve nedametten başka bir şey hâsıl olmaz.

***

Amel işleme vakti gençliktir. Akıllı olan bu vakti kaçırmaz; fırsatı ganimet bilir. Zira iş müphemdir. İnsan, yaşlılık zamanına kalmayabilir. Kaldığını farz edelim: derlenip toparlanmak müyesser olmayabilir. Böyle bir derlenip toplanmanın olduğunu farz edelim; bir amel işlemeye güç yetmez. Zira o zaman, zaafın ve aczin bastırdığı zamandır.

Halbuki şu anda, derlenip toparlanma durumu mevcuttur; elde edilmesi de kolaydır. Hele, ana babanın hayatta olmaları, Yüce Hakkın nimetlerinden biridir. Senin maişetini onlar, üzerlerine almışlardır.

Îşbu mevsim, fırsat mevsimidir. Kuvvet ve gücün yettiği zattandır.

Bugünün işini yarma bırakmak için şu andaki durumda, ne gibi bir özür olabilir?. Ertelemeyi tercihe ne gerek var?.

Anlatılan manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «İşi erteleyenler helak oldu.»

Evet..

Bugün, âhirete dair işlerle bir meşguliyet varsa; bu düşük dünyanın işini yarına bırakmak cidden güzel olur; tam bunun aksi dahi, pek çirkin bir şey olur..

Şu zaman ki, gençlik zamanıdır; nefisten ve şeytandan din düşmanlarının istilâ zamanıdır. Bu zamanlarda yapılan az amele biçilen itibar; bu vakitlerden başka zamanlarda yapılan

amellere biçilmez.. Nitekim şu bir askerî kaide olmuştur: Düşmana karşı duran, kahraman askerlere; bilhassa düşmanların istilâ zamanında, çok çok itibar edilir. Hatta, o zaman; bunlardan az amel ve az sebat, pek değerli ve itibarlı görülür. O kadar ki, böyle bir itibar; düşman şerrinden emin olunduğu zaman, hiç olmaz..

Ey Oğul,

Varlıkların hulâsası olan insanın yaratılmasından gaye: Oyun, oyuncakla eğlenmek, yemek ve içmek değildir. Onun yaratılmasından gaye şudur: Kulluk vazifelerini yerine getirmek, zül, inkisar, acz, iftikar, Yüce Sultan Mukaddes Gaffar Allah'a devamlı bir şekilde iltica ve tazarrudur.

Şeriat-ı Muhammediye'nin anlattığı ibadetlere gelince., bunların edasından gaye: Kulların faydası ve onların yararıdır. Bunlardan hiç biri, şanı aziz Mukaddes Cenab-ı Hak yararına değildir; çünkü onun böyle bir şeye ihtiyacı yoktur.

Durum anlatıldığı gibi olunca; onların edası gayet memnuniyeti mucip olmalıdır. Koşmalı, çabalamalı: Bu emirlerin yerine getirilmesi ve yasaklardan kaçınmak için..

Sübhan olan Yüce Allah, zatının mutlak zenginliği ile, kullarına emir ve yasaklar yolundan ikramlar eylemiştir. Bu durumda bize düşen: Tam manası ile bu nimetlere şükür etmektir; Kemal-i memnuniyetle o emir ve yasaklardan ne varsa, hepsinin yerine getirilmesine çaba harcamaktır.

***

Ey Oğul,

Bilmiş ol ki, zahiri saltanat ve surette bir makam.sahibi olan dünya adamlarından biri; hizmet nev'inden bir işi kendi yakınlarından birine yaptırdığı zaman; bunun menfaati, sonunda o hizmeti emredene döner.. Böyle bir hizmete muhtaç olan kimse, nasıl izzet sahibi olur?.. Sonra, o hizmeti alan kimse der ki:

- Yüksek değerde bir şahıs bu vazifeyi bana verdi. Bana düşen memnuniyetle bu vazifeyi yerine getirmektir. Bu uğurda hangi belâ gelirse gelsin; hangi musibet isabet ederse etsin?.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; Yüce Hakkın azameti, o şahsın azametinden daha mı azdır ki, onun emrine uyulmaz, o Şanı Yüce Hakkın ahkâmına imtisal için çaba harcanmaz.. Böyle bir şeyden haya edilmeli ve tavşan uykusundan uyanmalıdır.

Yüce Hakkın emirlerine uymamak, iki şekilde tefsir edilebilir:

a) Şer'i haberler yalana yorulabilir.

b) Yüce Hakkın azameti, dünya adamlarının azametinden daha düşük görülür.

Anlatılan her iki işin, şenaati düşünülmelidir.

***

Ey Oğul,

Defalarca, yalan söylediği denenmiş bir kimse haber verse ki:

— Tam bir istilâ için bu gece düşman şu kavme hücum edecektir..

Böyle bir haber üzerine o kavmin aklı başında olanları elbette, derhal korunma tedbirlerini alırlar. O haberi veren kimsenin yalancı olduğunu bildikleri halde, o belânın defini düşünmeye başlarlar. Çünkü, tehlike ihtimaline karşı dikkatli olmak lâzımdır.

Halbuki, doğru haberci Resulûllah S.A. efendimiz, bütünüyle âhiret azabını haber vermiştir. Durum bu iken, bu doğru haberden hiç müteessir olmamaktadırlar. Eğer müteessir olmuş olsalardı; ondan korunma çarelerini düşünürlerdi; ondan kurtulma yollarını ararlardı. Kaldı ki, doğru haberci Resulûllah S.A. efendimiz, ondan kurtulma çarelerini dahi haber verip anlatmıştır. Ona salât ve selâm olsun.

O ne uygunsuz bir imandır ki; sahibi yanında doğru haberciye, yalan haberi verene olduğu kadar itibar yoktur.

Surette İslâm olmak, hiç bir necat sağlamaz. Necatın sağlanması için, yakin tahsili lâzımdır. Anlatılan halin yakin neresinde?. Yakin değil; zan ve vehim dahi yoktur. Aklı başında olanlar, mevhum tehlike bulunan şeylerde dahi dikkati elden bırakmazlar; korkarlar.. Allah-ü Taâlâ, Kitab-ı Mecid'inde şöyle buyurdu: — «Allah, yaptığınız şeyi Hakkı ile görendir.» (49 18)

Bu ilâhî emri duydukları halde, görülen kötü amelleri işlerler. Şayet onlar; yaptıkları en küçük bir işe, bir şahsın muttali olduğunu hissetseler, hiç bir şekilde, kötü bir ameli işlemezler..

Hali anlatıldığı gibi olanların durumu, şu iki şeyden hali değildir:

a) Yüce Sübhan Hakkın verdiği haberi yalan sayarlar..

b) Yüce Hakkın, kendi amellerine muttali olduğuna itibar etmezler.

Anlatılan iki manadaki iş, imandan mı sayılır; yoksa küfürden mi?.

Hali anlatıldığı gibi olan çocuğa lâzımdır ki: Yeniden imana gelip tecdid-i iman ede.. Nitekim bu manada Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «İmanınızı, LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur.) kelâmı ile yenileyiniz.»

Sübhan Allah'ın rızası olmayan işlerden nasuh tevbesi ile dönmelidir. İlâhî emirlerle yasak olan haram işlerden kaçınmalıdır.

Beş vakit namaz cemaatle kılınmalıdır.

Mümkün olursa., gece namazına ve teheccüd namazına kalkmalıdır. Böyle bir ibadeti yapmak ne büyük saadettir.

Malların zekâtını vermek, islâm rükünlerindendir; mutlaka zekâtın verilmesi gerekir.

Zekât verme yollarının en kolayı şudur: Her sene zekât niyeti ile, maldan fakirlerin Hakkını ayırmalı; yanında saklamalı; sene sonuna kadar zekât yerlerine sarf etmeli.

Anlatılan şekilde, zekât mallarını sarf ederken, her defasında niyeti yenilemek lâzım gelmez. İlk defa mal içinden zekâtı ayırırken ettiği niyet yeter..

Şu malumdur ki: İnsan sene boyunca, fakirlere ve müstahak olanlara ne mikdar mal sarfettiğini bilmez.. Bu sarfettiği şeyler, zekât niyeti ile olmayınca, zekâttan sayılmaz. Ama üstte belirtilen şekilde yaparsa., zekât borcu düşmüş; hiç bir sıkıntıya girmeden de yerlerine harcanmış olur.

Şayet sene sonuna kadar vereceği zekât mikdarını sarf edemez de, ondan bir mikdar kalırsa., bunu da, mallardan ayrı olarak saklamalıdır.

Anlatılan biçimde, fakirlerin malları ayrılmış bir yere konmuş olursa., bugün yerine verilmese dahi, yarın verilmesi için başarı hâsıl olur..

***

Ey Oğul,

Nefis kendi özünde cimridir. İlahi hükümleri yerine getirmekten kaçar. Bunun için, kelam rıfk ve yumuşaklıkla devam etti. Yoksa mallar ve mülkler hep Yüce Allah'ın Hakkıdır. Malı durutmada, vermekten geri kalmakta kulun ne mecali olabilir. Kula asıl lâyık olan, zekatı tam bir memnuniyetle vermektir.

Sonra, hiç bir şekilde yakışmaz ki; nefsin arzularına uyarak ibadetlerin edasında tenbellik yoluna gidilip ağırdan alına..

Tam manası ile, kulların Hakkı ödenme cihetine gidilmelidir. Bu yolda tam bir gayret sarf edilmeli; ta ki: Üzerinde hiç kimsenin Hakkı kalmaya.. Şundan ki: Bu dünyada hak

ödemek kolaydır; yumuşaklıkla, tatlı sözle helallik almak mümkündür. Ama âhirette, iş zordur; orada çare bulmak kabil değildir.

Şer'i hükümleri, fetvaları; âhiret ulemasından sorup öğrenmek uygundur. Zira, onların sözlerinde tesir vardır. Belki, onlara sorulduğu için, nefeslerinin bereketi ile, amelde başarı hâsıl olur.

İlmi kendilerine makam vesilesi yapan dünya âlimlerinden kaçınmak yerinde bir iştir. Meğer ki, muttaki âlimler bulunmaya da, zarurî olarak bu dünya âlimlerine baş vurula.. Ama, zaruretin icab ettirdiği kadar..

Hacı Muhammed Meyan Etre, oradaki mütedeyyin âlimlerdendir. Şeyh Ali Etre dahi sizin ahbabınızdandır. Anlatılan her iki şahıs da, bu çevrelerde birer ganimettir. Şer'î meselelerin tahkiki için, bunlara müracaat etmek en münasibidir.

***

Ey Oğul,

Dünya adamları ile, bizim ne işimiz var?. Onlarla aramızda ne gibi bir münasebet olur ki; kendilerinin hayrı ve şerri üzerine söz edelim?.

Şeriata dair nasihatlar, anlatılan mevzularda, tam manası ile tamam olarak, ekmel surette gelmiştir. Bu manada şu âyet-i kerime meali pek güzeldir:

— «... o halde, tam ve kâmil hüccet, Allah'ın (hücceti) dir.» (6/ 149)

Ama evlâd, fukaraya dönük, inabe yolunda onların mensubu olduğundan, çoğu zaman, onun hallerine kalbin teveccühü vardır. Dolayısı ile o teveccüh, bu sözlerin söylenmesine sebeb oldu.

***

Bilmiş olasm ki,

Bu nasihat yollu meseleler, ona ulaştı; kulağına girdi.. Ama, ondan maksad, ameldir; mücerred bilgi değüdir, hastalığının ilâcını bildiği zaman, bu hastalığının ilâcını bilmesi kendisine yetmez.. O ilacıı kullanmadıkça, şifa hâsıl olmaz.

İşte, bu üzerinde durmalar, ısrarlar hep amel içindir. Zira, amelen arınmış bir ilim, sahibinin aleyhine bir hüccettir. Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Kıyamet günü, insanların en şiddetli azaba uğrayanı; Allah'ın, kendisine ilimden fayda vermediği kimsedir.»

***

Evlâd bilmelidir ki, geçmişte yapılan inabe; cemiyet halini bulan zatlarla sohbetin azlığı dolayısı ile, bir semere vermiyorsa da, istidadın nefis cevherini anlatmaktadır. Ümid odur ki: Bu inabe bereketi ile noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah onu rızasına muvaffak eder ve kendisini necat ehli kılar..

Her hal ü kârda, bu zatların mahabbet bağını koparmamak uygundur. Bu büyük zatlara tazarru ve ilticayı şiar edinmelidir. Böylece, bu taifeye mahabbet yoluyla Yüce Hakkın mahabbeti ile şerefyab olmayı beklemelidir. Bu mahabbet sonunda, zatına tam manası üe cezbedilmeyi, bütün kirlerden bozuk işlerden halâs olmayı gözetlemelidir..

Bu manada bir şiir şöyle söylenmiştir:

Aşk ancak bir şuledir yanan;

Halktan öte sevgili kalan..

***

074. MEKTUP

MEVZUU: a) FUKARA 'ya karşı mahabbete teşvik ve onlara teveccüh..[27]

b) Sahih-i Şeriata tabi olmaya teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Bediüzzaman'a yazmıştır.

Latif yazı ile süslü, mübarek sayfanız ulaştı. Noksan sıfatlardan münezzeh Allah'a hamd olsun.

Öyleki: O mektubun fahvasından fukaraya mahabbet, saadet sermayesi olan dervişlere teveccüh manası belli oluyor. Zira onlar, Sübhan Allah'ın celisleridir:

- «Onlar, Öyle bir cemaattır ki, kendileri ile oturan şekavete düşmez.»

Hadis-i şerifindeki mana, o şanlı zatlar Hakkında buyurulmuştur.

Ve.. Resulûllah S.A. efendimiz, ashabdan muhacirlerin fukarası ile, hayır yollarının açılması talebini yapardı.

Aynı manada Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

«Nice saçı başı toprağa belenmiş ve kapılardan kovulmuşlar vardır ki; bir işin olmasını Allah adına and içerek talep etseler olur..»

Yani: Yüce Allah, onların arzusunu yerine getirir.

***

Mübarek mektup sayfasına bir cümle dere edilmiş:

— Hidiv'in - neş'eteyn.. (İki cihanın hakimi, manasına.)

Bu öyle bir tabirdir ki, Yüce Sultan Vacib'ül-vücud hazretlerine itlakı mahsustur. Hiç bir şeye gücü yetmeyen sahipli bir kula itlakı nasıl yerinde olur?.. Şanı Yüce Allah ile, ortaklık isteyerek, istiklâl yollu gayrete gelişin yolu nereye varır?.

Bilhassa âhiret âleminde.. Zira orada: Malikiyet ve mülkiyet ister hakikat, ister mecaz olsun:

— Din gününün maliki..» (1/3)

Âyeti ile anlatılan Yüce Zat'a mahsustur. O günde Sübhan Hak, nida edip soracak:

— «Bugün, mülk kimin?.» (40/16)

Buna Yüce Hak binefsihi cevap verecek:

—- «Vahid Kahhar Allah'ın..» (40/16)

O günde, kul için; şiddet, dehşet, nedamet ve hasretten başka bir şey yoktur.

Sübhan Allah, o günün şiddetini, Kur'an-ı Mecid'de şöyle haber verdi:

—- «Kıyamet sarsıntısı büyük bir şeydir. Öyle bir gündür ki görürsünüz: Emzikli kadın, emzirdiğini unutur; gebe kadın hamlini zay eder. İnsanları sarhoşlar (gibi) görürsün; ama onlar sarhoş olmadılar. Ne var ki, Allah'ın azabı pek çetindir.» (22/2)

Bu manada bir şiir şöyledir:

Sorulacak sana o gün fiilden sözden;

Ülül-azmin dahi titrerken kalbi Özden..

---

[27] FUKARA: Tabiri dilenci manasına olmayıp;

- Allah yolununn yolcuları, evliya zümresi, dervişler, Allah'ın sevgili kulları...

Demek gibi ulvi manaları taşır., Eserin bir çok yerinde bu tabir geçer; yanlış anlasşılmasın.

Dehşete düşmüşken tümü peygamberlerin;

N'edeceksin? N'en var günahına özürden?.

Son nasihat:

Mutlaka Sahib-i Şeriat Resulûllah S.A. efendimize ittiba lâzımdır. Ona salât, selâm ve tahiyyet.. Zira, bu ittiba olmadan kurtuluş muhaldir..

Dünyanın aldatmaca süslerine iltifat edilmemelidir. Böyle bir şeyin varlığı ile yokluğu önemsiz olmalıdır. Zira, dünya Allah katında buğza uğramıştır; onun yanında hiç bir değeri yoktur. Durum bu olunca, yokluğu, varlığından daha hayırlı olmalıdır. Dünyanın vefasızlığı, tezce elden çıkışı bilinen bir şeydir; hatta görülmektedir. Bundan önce geçip giden dünya adamlarına bakıp ibret almalısınız.

Allah-ü Taâlâ, bize ve size Seyyid'ül-mürselin Resulûllah S.A. efendimize tabi olma yolunda başarı ihsan eylesin.. Ona ve âline salât ve selâm..

075. MEKTUP

MEVZUU: a) Seyyid'iil-kevneyn Resulûllah a mütabaate teşvik.. Ona ve âline salât ü selâm,

b) Öncelikle itikadı düzeltmek: ikinci olarak, zarurî olan fıkha dair hükümleri öğrenmek.. Bu münasebetle bazı bilgiler..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Bediüzzaman'a yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Allah, size selâmet ve afiyet ihsan eylesin.

Bundan sonra ilmihal tahsili gelir ki; haram, farz, vacib, sünnet mendub, mubah ve şüphelileri öğrenmektir. Bu öğrenilen şeylerle mutlaka amel edilmelidir.

Anlatılan iki kanadı bulduktan sonra, yani: İtikadı ve amelî olarak., şayet, ebedî saadetin husulü için ezelî İnayet varsa., kudsî âleme uçuş müyesser olur.

Bundan sonrası," boştur; dökülen ağaç kabuğu gibi..

***

Bu düşük dünyanın ettiği gizli değildir ki; matlub olanlar arasında sayıla.. Ona dair emellerin husulü, makamı maksad olan işler meyanında sanıla..

Üstün gayretli olmalıdır.

İnsan, noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Allah'tan bulacaklarını ancak bir vesile ile bulur. Bunun için, onun yüceliğine vesile aramalıdır.

Bir mısra:

Asıl mesele bu; kalanı boş..

***

Tam bir iltifatla himmet taleb ettiğinizden sana müjde.. Selâmetle, ganimetle dönersin.. Lâkin bir şarta riayet lâzımdır ki, o da şudur: Teveccüh yönünü birlemek.. Şayet teveccüh kıblesi mütaad-did olursa., salik kendini tefrikaya atmış olur.. Şu cümle meşhur bir meseldir:

— Bir mahalde ikamet eden, her mahalde bulunur. Mahaller arasında gezip duran hiç bir mahalde olmaz.

Bilmiş olasın ki,

İki cihan saadetinin elde edilmesi; Seyyid'ül-mürselin Resulûllah S.A. efendimize tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.. Ancak, bu tabi olma durumu, ehl-i

sünnet ulemasının beyan ettiği üzere olacaktır. Allâh-ü Taâlâ, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin..

İşbu durum dahi, öncelikle itikadın düzeltilmesi ile olacaktır ki; bu düzeltme işi, anlatılan büyüklerin görüşlerine uygun biçimde olmalıdır.

Sübhan Allah, bize ve size Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin. Onun sahibine salât ve selâm...

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafaya devam edenlere.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

076. MEKTUP

MEVZUU: a) Terakkinin vera'a ve takvaya bağlı olduğunun beyanı,

b) Fuzuli sayılan mubahları' terk etmeye teşvik.. Ve., bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Ra. bu mektubu, Kılıçhan'a yazmıştır.

Sübhan Allah, sizi zararınıza olan şeylerden korusun; şanınızda ayıp olacak şeylerden sizi saklasın. Kendisinden zeyğ-i basar atılan Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salâtların ekmeli.. Selâmların en faziletlisi..

***

Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Resul, size ne getirdiyse., ona tutunun; size yasak ettiği şeylerden dahi sakının..» (59/7)

Üstte mana olarak anlatılan âyet-i kerime icabı olarak, necatın medarı iki kısma ayrılır:

a) Emirlere istisal etmek..

b) Yasaklardan sakınmak..

Bu iki kısmın muazzamı, ikinci olarak anlatılan kısımdır ki, ondan:

— Vera' ve takva..

Olarak tabir edilir..

Resulûllah S.A. efendimizin yanında bir kimse: İbadeti ve içtihadı ile anlatıldı.. Diğer bir kisme dahi, vera' hali ile anlatıldı. Bunun üzerine Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Hiç bir şey, vera' haline denk olamaz..»

Bir başka hadis-i şerifinde Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Dininizin dümen direği, vera'dır..»

İnsanın, melekler üzerine olan fazileti ise., ancak, bu ikinci kısım sebebi iledir. Terakki basamaklarına çıkmak dahi, yine bu ikinci kısımda zikredilen vera sebebi ile olacaktır. Şundan ki: Melekler birinci kısımdaki ile insanlarla müşterektirler; kendilerinde terakki de yoktur.

İşte buraya kadar anlatılan sebeblerdendir ki: Vera ve takvaya riayet İslâm dininde mühim işlerin en mühimmidir; dinin en çok zarurî sayılan işleri arasındadır.

Esası haramlardan kaçınmak olan bu cüz'ün tam manası ile yapılabilmesi; fuzuli mubahlardan kaçınmak ve onlardan ancak alınması zarurî mikdarıyla yetinmekle olur.

Nefsin dizgini, mubahları işlemekte salınırsa.. şüpheli olanlara girer. Şüpheli olanlar ise., harama yakındır. Bu mana bir hadis-i şerifte şöyle anlatıldı:

— «Bir kimse korunun yakınına gelince, içine düşme korkusu vardır.»

Durum anlatıldığı gibi olunca, vera halinin ve takvanın, tam manası ile husul bulması için, mubahlardan zarurî mikdarla yetinmek mutlak gerekli olur. Bu zarurî mikdar ise, şu niyetle alınmalıdır: Kulluk vazifelerinin edası için kuvvet hâsıl olması.. Böyle bir niyet olmadığı takdirde, o alman mikdar bir vebal olarak kalır. Bu şekilde olunca, az alman dahi çok hükmündedir..

Fuzuli mubahlardan her yönü ile çekilmek, bütün vakitlerde, bilhassa şu zamanda pek zor ve elde edilmesi pek kıymetli olduğundan; bu durumda, haramlardan çekilmek gerekir. Mümkün olduğu kadar, mubahlar çenberini daraltmak icab eder. Yapılan fuzulî mubahlar için de, pişman olmalı; tüm vakitlerde Yüce Allah'a tazarru ve iltica üzere olmalıdır. Bilhassa itikad etmeli, ki: Bu fuzulî mubahlar, haram sınırlarının kapısını açmaktır. Ola ki: Bu nedamet, istiğfar, bu iltica ve bu tazarru fuzulî mubahlardan çekilme yerine geçer.. Kendi sınırlarını ona karşı kapatır; onun afetlerini def edip ve ondan korur..

Büyük azizlerden biri, üstte anlatılan manada şöyle dedi:

— Asi kulların gönül kırıklığı, itaat edenlerin sultasından, Allah katında daha sevimlidir.

***

Haram işlerden kaçınmak iki kısımdır. Şöyle ki:

a) Yüce Sübhan Allah'ın hakları ile ilgili kısım..

b) Kulların hakları ile ilgili kısım..

Burada sayılan iki kısımdan, ikinci kısma riayet etmek; birinci kısımdan daha önemlidir.

Sübhan Hak, mutlak ganidir, merhametliler merhametlisidir; kullar ise., cimri, muhtaç fakirlerdir; aynı zamanda ve düşük seviyeli..

İkinci anlatılan kısma dair Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu :

— «Bir kimsede, kardeşinin, namus veya başka bir şeyden alacak Hakkı varsa., bugünden helallik alsın. Yani: Dinarın ve dirhemin bulunmadığı yere gelinmeden evvel.. O zaman, yararlı bir ameli varsa, zulmettiği kadar kendisinden alınır; zulmettiğine verilir. Şayet hasenat cinsi bir şey kalmazsa., o zaman, zulmettiğinin seyyieleri alınır; kendisine yüklenir..»

Resulûllah S.A. efendimiz, bir gün meclisinde, ashabına şöyle sordu:

— «Müflis kimdir, bilir misiniz?.» Şöyle dediler:

— Bize göre müflis, parası ve metaı olmayandır.. Bunun üzerine Resulûllah S.A. efendimiz şöyle anlattı:

— «Ümmetimden müflis odur ki, kıyamet günü; namaz, oruç, ve zekâtla gelir. Ama, bu arada sövdüğü şu kimse, iftira attığı bu kimse, malını yediği o kimse, kanını akıttığı bir başka kimse, dövdüğü bir başka kimse dahi gelir. Bunun üzerine, kendisinin hasenatından şuna verilir; buna verilir.

Üzerinde bulunan haklar bitmeden, kendi hasenatı tükenirse., o zaman, onların hatalarından alınır; kendisine yüklenir. Daha sonra, doğru cehenneme atılır..»

***

İyiliğinizi açıklamak, yaptıklarınıza teşekkür olarak deriz ki:

— Şer'î hükümlerin pek çoğu, mübarek varlığınız sebebi ile Lahor beldesinde revaçtadır. O yerde, dinin takviyesi, milletin revacı hâsıl olmuştur.

Fakir'e göre, bu belde; sair Hindistan beldelerine bakarak; diğer insanlara nazaran irşad kutbu olan zat gibidir. Bu beldenin hayrı ve bereketleri sair Hindistan beldelerine sirayet etmiştir. Burada bir terviç olduğu zaman, aynı tervic diğer beldelerde de olmaktadır. Hem de her yerinde..

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, size kuvvet versin ve yardımcınız olsun.

Resulûllah S.A. efendimizin hadis-i şerifi, bu manada nekadar güzeldir:

— «Ümmetimden bir taife, Hakka yardımcı olarak kalacaklardır. Allah'ın emri oluncaya kadar, onlar bu işe devam edeceklerdir.»

Maden-i Maarif şeyhimiz ve önderimiz —Allah sırrının kudsiye-tini artırsın— hazretlerine sevgiye dayalı irtibat bağınız kuvvetli ve muhkem olduğundan; bazı cümleleri yazarak bu yaprakları karalamak sureti ile, o sevgiye dayalı bağı tahrike kalkıştım.

Bundan daha fazlasını yazmak, yormak olur..

***

Bu dua mektubunu getiren, salih bir kimsedir. Pâk bir nesebe bağlıdır. Zatınıza bir işi düştü. Onun Hakkında teveccüh göstermek, ihtiyacını görmek temennidir.

***

Sübhan Allah bize ve size hakikî devlet, ebedî saadet nasib eylesin. Resulûllah ve onun pâk ali hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

077. MEKTUP

MEVZUU: «Onun misli gibi bir şey yoktur.» (42/11)

Mealindeki âyet-i kerime ile şanı anlatılan Yüce Allah'a ibadetin, ne zaman müyesser olacağının beyanı.. Ve., bu mevzuda bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Cebbarî Hana yazmıştır.

Allah'a hamd olsun; selâm onun seçtiği kullara..

Bir şiir;

Boştur Allah'ın gayrına ibadet ettikleri;

Yazıklar olsun ona ki, batıldır seçtikleri..

***

— «Onun misli gibi bir şey yoktur.» (42/11)

Mealindeki âyet-i kerime ile beyan edilen Yüce Allah'a tam manası ile ibadet etmek; ancak onun gayrı sayılanların bağından kurtulduktan sonra olabilir. Hem de tam manası ile.. O kadar ki: Teveccüh kıblesinde zat-ı ahadiyetin gayrı kalmamalı..

Anlatılan halin doğruluğunu gösteren: Nimetlendirmesinin ve elem vermesinin aynı manada görülmesidir. Hatta elemlenmek; kendisine göre nimete dalmaktan daha sevimli olmalı.. Bu makamın ilk husulünde böyle olmalı.. Sonunda iş, tefviz (her şeyi Yüce Hakka ısmarlamak manasını alırsa., o zaman, kendisine her ne gelir ve her ne ulaşırsa., pek yerinde ve pek münasip olur.

Temenni ve çekinme menşei olan ibadet, aslında nefsin ibadetidir zira, ibadetten maksad nefsin necatının veya sürura kavuşmasının hâsıl olmasıdır..

Bu manada bir şiir:

Ey dost, madem nefsinle fitnede devamlısın; Senden gelen mahabbet davasında yalancısın..

***

Üstte anlatılan teveccüh devletinin husulü: Mutlak fena halini bulmaya kalmıştır.

Ve., bu teveccüh: Zati mahabbetin bir neticesidir. Aynı zamanda. Muhammedi manada has velayetin zuhuruna bir mukaddimedir. O velayetin esas sahibine salât, selâm ve tahiyyat.

Bu büyük nimetin husulü, kemal manada, Resulûllah S.A. efendimizin şeriatına tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline tam salât ve tam tahiyyat..

***

Allah-ü Taâlâ'nın, nübüvvet yolu ile kendisine ihsan eylediği her peygamberin şeriatı; onun velayeti ile bir münasebettir. Zira velayette teveccüh tam manası ile Hakka dönüktür. Allah'ın izni ile nübüvvet makamına indiği zaman, bu velayet nuru ile iner.. Böylece, halka teveccüh manası ile kemal makamını alır.. Nübüvvet makamının kemalât husulüne sebeb dahi anlatılan nurdur. Anlatılan mana icabı olarak, şöyle denmiştir:

— Nebinin velayet derecesi, nübüvvetinden daha faziletlidir.

Her nebinin şeriatı, velayet derecesi ile bir münasebet olduğunda hiç bir şüphe yoktur. Bu şeriata ittiba ise., anlatılan velayete ulaştırmaktadır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Resulûllah S.A. efendimizin şeriatına tabi olanlardan bazısı var ki, kendisine velayetten yana hiç bir nasip yoktur. Belki de o, bir başka peygamberin basamağındadır; nasibi onun velayetinden gelir..

Bu soruya şöyle cevap verilir:

— Resulûllah S.A. efendimizin şeriatı, bütün şeriatları camidir.

Kendisine indirilen kitab ise., bütün semavî kitaplara şümulü vardır.

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca; bu şeriata tabi olmak, bütün şeriatlara tabi olmakla birdir.

Anlatılan mana çerçevesinde; bir kimsenin, peygamberlerden biri ile bir münasebeti olunca, onun velayet derecesinden nasib alır. Ama, kendi istidadına göre., bunda da hiç bir mahzur yoktur. Hatta derim ki:

— Resulûllah S.A. efendimizin velayeti, bütün peygamberlerin velayetlerini ihtiva etmiştir. Bu manada, o velayetlerden birine ulaşmak, Resulûllah S.A. efendimize has velayet cüzlerinden birine ulaşmaktır.

O velayet derecesine ulaşmamak, Resulûllah S.A. efendimize kemâl manada ittiba edememektedir. Kusurların da kendine göre dereceleri vardır. Bunun için de, velayet derecelerinde değişiklik meydana gelmektedir. Tam manada bir ittiba hâsıl olsaydı; anlatılan has velayete ulaşmak mümkün olurdu.

Burada edilecek asıl itiraz; diğer peygamberlerin şeriatına tabi olan kimselere, Velâyet-i Muhammediye hâsıl olursa edilir.. Yoksa., itiraz olmaz.. Yani: Resulûllah S.A efendimizin şeriatına uyup da, diğerlerinin velayetinden nasib alan için bir itiraz yoktur.

***

Bize nimetler verip sırat-ı müstakime ve din-i kavime hidayet eden Allah'a hamd olsun. Burada anlatılan:

— Sırat-ı Müstakim..

Bu metin tarikattan ibarettir. Açık belli beyan edilen şeriattan ibaretir. Bu manaya, şu âyeti kerime pek güzel bir delildir:

— «Gerçekten sen, resullerdensin; sırat-ı müstakim üzeresin..» (36/3)

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, bize ve size tam manası ile, Resulûllah S.A. efendimizin şeriatına tabi olmayı nasib eylesin. Ona tabi olan kâmil zatlar, büyük velîler hürmetine.. Allah hepsinden razı olsun. Âmin!.

Bu duâ mektubunun hamili, o tarafa doğru yollandı. Onun bu yolculuğu; mahabbet zincirini, bazı cümlelerin yazılması ile harekete getirmeye sebeb oldu.

Selâm size.. Allah'ın rahmeti üzerinize olsun..

078. MEKTUP

MEVZUU: a) — Vatanda sefer. (Sefer dervatan.) Cümlesinin manası..

b) Afakî ve enfüsî seyir..

c) Bu devletin huslü, Resulûllah'a tabi olmaya bağlıdır.. Ona salât ve selâm..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Cebbarî Han'a yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah bizlere Hak Şeriat caddesinde istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sudur makamı zata salât ve tahiyyet..

Dehli ve Ekre seferi alışılan vatana dönüş üzerinden bir müddet geçti. Ve., şu anda:

— «Vatan sevgisi imandandır..»

Hadis-i şerifindeki mananın değeri anlaşıldı.

***

Vatana ulaştıktan sonra sefer vaki olursa, bu vatanın kendi içinde bir seferdir. Kaldı ki: VATAN ÎÇÎNDE SEFER, bu TAÎFE-İ ALÎYYE-İ NAKŞİEENDÎYE büyükleri katında kararlaştırılan bir usuldür. Allah, onların sırtarının kudsiyetini artırsın..

Nihayetin bidayete derc edilmesi, şeklinde çıkan mana yolundan; anlatılan seferden bu tarikatta iken bir zevk hâsıl olur.

***

Bu taifeden bir topluluk; arzu edildiği takdirde, meczupları salikler haline getirirler. Bunları önce, afaki seyre atarlar; bundan sonra da, enfüsî seyre çekerler. Ama, afakî seyir tamam olduktan sonra..

— Vatanda sefer..

Tabiri dahi, bu enfüsî seyrin manasından ibarettir.

Bir mısra:

Bu ne büyük saadet, kimin olur acep?.

***

Bir başka mısra:

Mübarek olsun, nimet sahiplerine nimetleri..

Üstte beyan edilen büyük nimete ermek, Seyyid'ül-evvelin velahirin (Evvellerin ve âhirlerin efendisi) Resulûllah'a tabi olmaya kalmıştır. Ona ve âline salâtların ekmeli, tahiyyatın en faziletlisi..

Bir salik, nefsini şeriatta ifna etmedikçe; emirleri yerine getirmek, yasaklardan kaçınmak sureti ile özünü süslemedikçe.. bu devletin kokusu, ruhunun koku alma sahasına ulaşmaz.. Her nekadar kendisinde, haller ve vecidler hâsıl olsa dahi, isterse bir kü kadar olsun; istidraca dahildir. En sonunda kendisini rezil eder. Alemlerin Rabbı Allah'ın Mahbub'u Resulûllah'a tabi olmadıktan sonra kurtulamaz. Ona ve âline salâtların en faziletlisi selâmların ekmeli..

***

Aklı başında olana yaraşır ki: Sayılı olan yaşadığı günlerini Yüce Sübhan Allah'ın rızasına harcaya..

Bir kuldan ve yaptığı işlerden Mevlâsı razı olmadıktan sonra; yaşantısında safa ne arar, maişetinde tad ne gezer..

Yüce Sübhan Allah, hallerin küllisine ve cüz'üsine muttalidir; hazır nazırdır. Bu manada yakışan odur ki: Ona karşı haya edile..

Ayıplara ve kötü işlere bir mahlukun muttali olduğu zannedilse.. asla bir ayıp ve kabahat sudur etmez. Hiç bir şeküde, onun böyle işlere muttali olması arzu edimez..

Bu ne belâdır ki, içine düşüldü?. İnsanların ekserisi, ne korunur, ne sıkılır, ne de aldırış eder.. Halbuki, Yüce Hakkın hazır olduğunu, gizli saklı işlere muttali olduğunu da bilirler..

Bu ne biçim Müslümanlıktır?. Yüce Hakka karşı itibar, bir mahluka olan itibar kadar yanlarında yok.

Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız..

***

- «İmanınızı, LA İLÂHE İLLALLAH, kelimesi ile tazeleyiniz.»

Hadis-i şerifindeki mana hükmüne göre, bu büyük cümle ile imanı her an tazelemek en uygunudur..

Bütün kötü ameller için, Yüce Allah'a tevbe arzedilmeli ona dönülmelidir.. Zira, tevbe için, bir başka vakitte, nasıl bir fırsat ele geçeceğini bilemez.. Kaldı ki, bu manada şu hadis-i şerif vardır:

— «Erteleyenler helak oldu.»

Ona ve âline salâtlar, selâmlar..

***

Fırsat ganimet bilinmeli; Yüce Allah'ın rızası yoluna harcanmalı..

Tevbeye muvaffak olmak, Sübhan Hakkın bir inayetidir.

Anlatılan mana daima taleb edilmeli; hakikat âleminden yana bir marifeti, şeriattan yerli bir kıdemi olan dervişlerden himmet talep edilmelidir. Onlardan himmet taleb edilmeli ki, Yüce Hakkın inayeti, onların kapısından zuhur etsin.

işte o zaman, tam manası ile, Yüce Hakkın Mukaddes zatına cezbe hâsıl olur; arada hiç bir aykırı durum kalmaz.

Arada, kıl kadar olsun; şeriata aykın bir durum bulunca, iş tehlikede demektir. O zaman, mutlaka muhalefet, yani: Aykırılık yollarını kapamak lâzımdır.

Bu manada bir şiir:

Bir muhal iştir yürümek bu safa yolunda;

Mustafa'ya olmazsa uymak Sa'di yolunda..

Sübhan Allah'ın salâvatı ona ve onun âline..

***

Ehlûllah sayılan zatlara itiraz etmek uygun değildir. Hele, mürşidlik ve müridlik ismini aldığı açık bilinen zatlara.. Bir de onlardan faydalanmak yolu açık ise.. Çok sakınmalı ve böyle bir itirazı öldürücü zehir bilmelidir.

Bu manada daha fazlasını yazmak, yormak olur.. Bu cümleleri, mahabbet bağı ve ihlâs sebebi ile yazdım; ümid odur ki: Yorgunluk verici olmaz..

***

Sonra..

Molla Ömer ve Şah Hüseyin., bunların her ikisi de, kibar zatların çocuklarındandır; hikmetinize girmek isterler. Taleb odur ki: Her ikisini de hususî hizmetinize devam edenler arasına alasınız..

Aynı şekilde, Şeyh İsmail de bu arzu ile geldi; bineği yoktur. Ama haline münasib bir şeyle sevindirileceği ümidi vardır.

***

Başınızı daha fazla ağrıtmadan, bu kadarla iktifa edelim.. Selâmlar ve ikramlar..

***

079. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu Şeriat-ı Garra, kadim şeriatları dahi camidir.

b) Bu Şeriatın iktiza ettiği şekilde hareket etmek, diğer şeriatların dahi iktizasına göre hareket sayılır.. Ve., bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Cebbari Han'a yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sizlere istikamet nasib eylesin. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet.. Tam manası ile, sizleri mukaddes zatına teveccüh eden eylesin.

Şu, karar kılınan bir manadır ki: Allah'ın Resulü Muhammed, isim ve sıfat şanında bütün kemalâtı cami olup itidal üzere bütün enbiyanın dahi mazharıdır. Allah-ü Taâlâ ona, salât ve selâm eylesin.

Kendisine indirilen kitap dahi; diğer peygamberlere indirilen semavi ktaplann cümlesinin hulâsasıdır. Bizim peygamberimize ve onlara salât ve selâmlar..

Aynı şekilde, Resulûllah S.A. efendimize verilen şeriat ise., tüm kadim şeriatların zübdesidir. Bu hak şeriat muktazası yapılan ameller, sair şeriatlarin amelleri içinden seçilen amellerdir. Hatta, meleklerin dahi, amelleri arasından seçilmiştir. Peygamberimize ve diğer peygamberlerin hepsine Allah'ın salâvatı..

Meleklerden bazıları, rükû etmekle memurdur. Onlardan bazıları da secde ile memurdur. Bazıları dahi, kıyamla memurdur.

Aynı şekilde, geçmiş ümmetlerden bazıları yalnız sabah namazını kılmak emri ile memur olmuş; bazılarına da diğer bir namaz emri verilmiştir.

İşte bu şeriatta gelen emir; Mukarreb meleklerin, geçmişte yaşayan ümmetlerin yaptığı ameller arasından intihab edilen zübde amellerdir.

Bu şeriatı tasdik etmek, bütün şeriatları tasdik etmek manasınadır.

Bu şeriatın muktazası ile amel etmek, bütün şeriatların muktazası ile etmek sayılır.

Hiç şüphe edilmesin: Bu şeriatı tasdik eden, (bütün şeriatları tasdik etmiş demektir;) bütün ümmetlerin de hayırlısıdır.

Hiç şüphe edilmesin: Bu şeriatı tekzib eden, sair şeriatların tümünü tekzib etmiş sayılır.

Hiç şüphe edilmesin: Bu şeriatın gereği ile amel etmeyi bırakmak, sair şeriatların mucibi ile amel etmeyi bırakmak gibidir.

Sonra..

Resulûllah S.A. efendimizi inkâr etmek, isimlere ve sıfatlara bağlı bütün kemalâtı inkâr etmek sayılır. Onun tasdiki dahi, tümünün tasdiki demektir.

Anlatılan mana icabı olarak, hiç şüphe edilmesin; Resulûllah S.A. efendimizi inkâr eden ve onun şeriatını tekzib eden ümmetlerin şerlisidir. Bunun içindir ki, Allahü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Küfür ve nifak cihetinden, Araplar daha şiddetlidir.» (9/97)

Bir şiir:

Arabi Muhammed Seyyidi iki cihanın;

Vay haline kapısında toprak olmayanın..

***

Nimet ve ihsan sahibi Allah'a hamd olsun. Şundan ki: Güzel itikad, şeriata ve şeriatın sahibine S.A. hüsnü zan; en güzel şekli ile sizde müşahede edilmektedir.

Kötü hal ve hareketlere nedamet daima size mededgâh ve yardımcı olmuştur. Allah-ü Taâlâ, size meded ve yardımını her an artırsın..

Sonra..

Bu duâ mektubunun hamili Şeyh Meyan Mustafa Kazî Şüreyh soyundandır. Onun geçen nesli, bu diyann büyüklerindendir. Onların çok büyük vazifeleri vardı; esbab-ı maişetleri dahi boldu. Bu babda senedleri ve fermanları kendisi ile beraberdir. Geçim sıkıntısı dolayısı ile, askere yollandı. Temenni edilir ki, vasıtanızla bir cemiyet hali kendisine hâsıl ola.. Bu manada daha fazlası, baş ağrıtmak olur.

Müşarün ileyhi, kendisine kolay gelen şekli biçiminde, sudur-u izama havale etmek uygundur. Böyle bir şey, tefrikaya düşenlerin derlenip toparlanmaları için sebeb olur.

Selâm ve ikram..

080. MEKTUP

MEVZUU: a) Yetmiş üç fırka arasındaki fırka-i naciycin; ehl-i sünnet vel-cemaat fırkası olduğunun beyanı..

b) Bid'atrı fırkalara iltifatı ve onların arasına karışmayı engellemek.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Fethullah Hakim'e yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, size ve bize Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde doğru yürümek nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Bir mısra:

Asıl iş bu, ötesi boş..

***

Yetmiş üç fırkadan her biri, tek tek: Şeriata tabi olduklarını iddia edip kendilerini necat bulan zümreden sayarlar.

— «... her fırka ellerindeki ile böbürlenir..» (23/53)

Mealine gelen âyet-i kerime onların halini doğrular.. Elde ettiklerini beyan eder..

Resulûllah S.A. efendimizin beyan buyurduğu, fırka-i naciyeyi diğerlerinden ayırd eden delil şudur:

— «... onlar, ben ve ashabımın üzerinde olduğumuz hal üzere olanlardır..»

Şeriat sahibi Resulûllah S.A. efendimiz, kendisini anlatması yeterli iken; ashabını zikretmesi, bu mahalde şu manayadır:

— Benim yolum, ashabımın gittiği yoldur.. Kurtuluş yolu, onların yoluna tabi olmaya bağlıdır..

İşte, Resulûllah S.A. efendimiz, bunu ilân etmektedir..

***

Bir âyet-i kerimede, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Resul'e itaat eden, Allah'a itaat etmiş olur..» (4/80)

Bu manadan çıkar ki: Resulûllah S.A. efendimize asi olup baş kaldırmak, ayniyle Yüce Mukaddes Allah'a asi olup baş kıldırmaktır.

Ayrıca, Yüce Allah, Resulûllah S.A. efendimize itaat etmeden Allah'ın taatında olduklarını sanan cemaatın halinden de anlattı ve onların küfürlerine hükmetti:

— «Allah ile Resulünün arasını açmaya çalışırlar ve derler ki:

— Biz, bazısına iman ederiz; bazısına da küfrederiz..» (4/150)

***

Resulûllah S.A. efendimize tabi olmak iddiası; ashabın yoluna tabi olmadan boş bir davadır. Hatta, Resulûllah S.A. efendimize olan böyle bir ittiba, ayniyle, Resulûllah S.A. efendimize hakikatta masiyet sayılır. Ona salât ve selâm.. Hal böyle olunca, bu yolun yolcularına necat bulmak nasıl mümkün olur?. Meali şu olan âyet-i kerime bunların halini tam bir şekilde anlatır:

— «Kendilerini bir şey üzerinde sanırlar; dikkat ediniz, onlar yalancılardır.» (58/18)

***

Hiç şüphe yoktur ki: Resulûllah S.A. efendimizin ashabı yoluna devamlı gidenler, ehl-i sünnet velcemaattır. Allah bunların sayini meşkûr eylesin, işte: Fırka-i Naciye bunlardır.

***

Şia ve haricîler gibi, Resulûllah S.A. efendimizin ashabına taan edenler, onların yoluna tabi olmaktan elbette mahrumdurlar.

Mutezile için dahi aynı hüküm verilir. Bu, kendi başına sonradan çıkan yeni bir yoldur. Bunların başları: Vasıl b. Ata olup, Hasan-ı Basri'nin talebelerinden idi.. Küfürle iman arası bir vasıta isbatına kail olduğundan, Hasan-ı Basrî onun için şöyle dedi:

— Bizden ayrıldı..

Ehli sünnet yolunda olmayan sair fırkalar dahi, aynı kıyasa tabidir.

Ashaba taan etmek, Resulûllah S.A. efendimize taan etmektir. Ashabına tazim etmeyen, hakikatta; Resulûllah S.A. efendimize iman etmemiş demektir.. Onları kötülemek, dolayısı ile, onların sahibinin kötülüğüne çekilir.. Böylesine kötü bir itikaddan Allah'a sığınırız..

Kaldı ki: Kur'an ve hadis yollarından bize ulaşan şeriat hükümleri; ancak ashabın nakli ile ulaştı. Bunlara taan edilince, naklettiklerine dahi taan edilmiş olur.. Bu nakil işi de, bir kısmına mahsus olan ve bir başka kısmma mahsus olmayan bir şey de değildir. Zira onların her biri; adalette, doğrulukta ve tebliğ işinde aynı seviyededir.

Hulâsa: Hangisi olursa olsun; onlardan birine taan etmek, dine taan etmek sayılır. Böyle bir şeyden, noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'a sığınmak lâzımdır.

Ashaba taan edenler şöyle bir şey söyleyebilir:

— Biz, onlara tabi oluyoruz. Ancak, tabi olmamn taHakkuku için; bütününe tabi olmak lâzım gelmez. Hatta bu, onların yollarının değişik, görüşlerinin birbirini nakzeder durumda olması icabı mümkün değildir.

Bu sözü diyene şu cevabı verebilirim:

— Onlardan bir kısmına tabi olmanın faydası, ancak, kalanları inkâr etmedikçe olur. Ne zamanki, bazısını inkâr taHakkuk eder; o zaman, diğer kısmına tabi olmak taHakkuk etmez..

Hazret-i Ali r.a. diğer halifelerden üçüne de, tazim ve tevkir ederdi. Onlara uyulması hak olduğunu bilerek, onlarla biat etti. Durum bu olunca, diğerlerini inkâr edip Hazret-i Ali'ye tabi olmak iddiasını yapmak, katıksız bir yalandır; sırf iddiadan ibarettir. Haki katta, diğerlerini inkâr etmek, Hazret-i Ali efendimizi r.a. inkârdır. Sözünü ve işini açıktan reddir. Allah'ın arslanı için; inandığım açığa vurmayıp bir başka şekilde, devre uygun biçimde görünme yolunu benimsemek, cevazını vermek aklın gayetle bozuk oluşunu gösterir. (Böyle bir şey nifaka benzer.)

Sıhhatli ve sağlam bir akıl cevaz vermez ki: Allah'ın Arslanı. otuz yıla yakın bir zaman, üç halifeye olan buğzunu gizlesin de, onun aksini izhar edip nifak üzere onlarla arakadaşlık etsin.. Asla böyle bir şey olmaz. Kaldı ki, nifakın böylesi, Müslümanlardan en alt derecede olandan dahi tasavvur edilemez.. Böyle bir işin şenaatini teemmül edip düşünmek lâzımdır. Zira böyle bir şeyin olması: Allah'ın Arslanı için, yakışmayan büyük bir zaaftır; çok düşüklüktür; cok kötü bir hiledir.. Allah ondan razı olsun.

Muhali kabul etmek kabilinden; bir an için böyle iki yüzlü bir davranışa cevaz verelim. Pekâla, Resulûllah S.A. efendimizin, ölümünden sonuna kadar; üç halifeye iyi davranıp ağırlamasına ne diyecekler?. Kaldı ki, Resulûllah S.A. efendimiz için, inandığının aksini göstermek yolu yoktur. Zira Resul'e S.A. hak olanı tebliğ etmek, vacipdir. Bü manada iki yüzlü davranmak yolunu caiz bulmak, zındıklığa kadar götürür.. Bu mana, şu âyet-i kerimede pek güzel anlatılır:

«Ey Resul, Rabbından sana indirileni tebliğ et; yapmazsan risaletini tebliğ etmiş olmazsın..» (5/67)

Ancak, kâfirler şöyle derdi:

— Muhammed, kendisine uygun gelen vahyi açıklıyor; kendisine aykırı düşeni de gizliyor..

Kesin karar şudur ki: Peygamberin hata üzere olması caiz değildir; aksi halde şeriatı bozulur..

Resulûllah S.A. efendimizin, üç halifeye tazim ve tevkir edip ağırlamadığını kabul edelim.. Ama, onlara tazim ve tevkir edip ağırlamaya aykırı bir şey de kendisinden zuhur etmemiştir. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin..

İşte, anlatılan manadan bilindi ki: Resulûllah'ın S.A. onlara tazim ve tevkir edip ağırlaması, hatadan masun, zevalden mahfuzdur.

***

Biz yine esas sözümüze dönelim. Onların itirazlarını, yani: Şüphelerini öncekinden daha açık ve daha belli bir şekilde açıklayalım.. Deriz ki:

— Dinî usule göre, ashabın tümüne tabi olmak vacibdir. Zira, dinî esaslarda, aralarında ihtilaf yoktur. Onların ihtilafları ancak, teferruattadır.. Bu manadandır ki, onlardan birine taan eden kimse, tümüne tabi olmaktan mahrumdur.

Ashabın sözleri, her nekadar aslında ittifaklı ise de, bu din büyüklerini inkârın şumluğu, onları ittifaktan ihtilafa çekmektedir.. Hatta, söyleyeni inkâr, söyieneni inkâra kadar götürmektedir.

***

Tekrar edelim..

Daha önce de anlatıldığı gibi, şeriatı tebliğ edenler ashabın tümüdür. Zira ashabın tümü adalet üzeredir. Onların her birinden, şeriatın bir şeyi bize ulaşmıştır.

Aynı şekilde, Kur'an âyetleri, onların her birinden bir âyet alınarak biraraya gelmiştir. Hatta bazan bir âyetten daha fazlası dahi alınmıştır.

Bu durumda, onlardan bir kısmını inkâr etmek, Kur'an-ı Kerim'i tebliğ edenleri inkâr etmektir.

Durum anlatıldığı gibi olunca, inkâr eden kimse Hakkında şeriatın tatbiki mümkün değildir. Böyle olunca, onun necat ve refahı nasıl olur?.

Bu manada şu âyet-i kerime Önemlidir:

— «Kitabın bazısına inanıyor, bazısına da küfür mü ediyorsunuz?» (2/85)

Bununla beraber biz şöyle deriz:

— Kur'an-ı Kerim'i Hazret-i Osman cem etti. Hatta Hazret-i Ebu Bekir cem etti ve hatta Hazret-i Ömer cem etti. Hazret-i Ali'nin derleyip topladığı bu Kur'an'dan başkadır..[28]

Teemmül edip düşünmek gerekir.. Ki: Bu büyükleri inkâr etmek, hakikatta Kur'an-ı Kerim'i inkâra götürür. Böyle bir inkârdan Allah'a sığınırız.

Bir şahıs, Şia içtihatçılarından birine şöyle sordu:

— Kur'an-ı Kerim'i Hazret-i Osman cem etti. Bu durumda Kur'an üzerinde itikadın nedir?.

O içtihatçı cevab olarak şöyle dedi:

— Onu inkârda bir yarar görmüyorum. Zira onu inkâr etmek, tamamiyle dini yıkmak sayılır..

***

Şu bir gerçektir ki..

Aklı başında olan bir kimse, Resulûllah S.A. efendimizin ashabına; onun bu âlemden göçmesi üzerinden bir gün geçmeden batıl bir iş üzerinde birleşme yolu bulamaz.

şu da ikrar edilmiş bir durumdur ki:

Resulûllah S.A. efendimiz bu âlemden göçtüğü gün, ashabının mikdarı, OTUZ ÜÇ BİN (33.000) idi. Bunların hepsi de, isteyerek ihtiyarı ile Hazret-i Ebu Bekir'e biat etti. Mana böyle olunca, Resulûllah S.A. efendimizin cümle ashabının dalâlet üzere birleşmesi muhal işler cümlesindendir. Kaldı ki, Resulûllah SA. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Ümmetini, dalâlet üzerinde birleşmez..»

İşin başında, Hazret-i Ali'nin biati ertelemesi; ancak kendisini danışma meclisine davet etmediklerindendir.. Bu manada, bizzat kendisi şöyle demiştir:

— Kızmamız, ancak, danışma meclisinden geri bırakılmamızdandır; yoksa, Ebu Bekir'in bizden hayırlı olduğunu biliyoruz...

Hazret-i Ali'yi r.a. danışma meclisine davet etmemeleri, bir yarara mebni olabilir.. Meselâ: Anlatılan isabetin sarsıntısından ötürü, hane halkının yanında bulunup kendilerini teselli etmesini temin gibi bir hal.. Veya buna benzer bir faydaya mebni..

Ashab-ı kiram arasında vuku bulan ihtilafa gelince., bunun kaynağı nefsanî arzular değildir. Zira onların nefisleri kötülük yaptırma durumundan temizlenip pâklanmıştır. Emmarelikten kurtulup mutmainne olmuştur. Onların arzuları böylece, şeriata tabi olmuştur. Hatta bu içtihadın binası, içtihad ve ilâ-i haktır.. Müçtehidlerden her biri için, doğru ise on; hatalı ise, Allah katında bir derece vardır.

Durum anlatıldığı gibi olunca; dili, onlara karşı ezalı cefalı söz etmekten korumak uygun düşer.. Bu manada İmam-ı Şafiî rh. şöyle dedi:

---

[28] Siyah yazılan ibare biraz muğlak gibi... Ama biz imkân nisbetinde bir yanlışlıga yer bırakmamak için ibareye sadık kaldık. Bu siyahlı kısım Müstakimzadenin tercümesinde alınmamış; onun yerine şöyle bir cümle var:

— Hazret-i Emir (Ali) dahi, ol cem'e (toplamaya) kaildir.

En doğrusunu Allah bilir.

— O bir kandı ki, Allah ellerimizi ondan temizledi; biz de dillerimizi tutup temizleyelim..

Bir başka sözünde ise, şöyle dedi:

— Resulûllah S.A. efendimizin vefatından sonra; insanlar mustar durumda kaldı. Görünen sema altında, Hazret-i Ebu Bekir'den hayırlısını bulamadılar.. Bunun üzerine, başlarına onu tayin ettiler..

İşbu cümle; Hazret-i Ebu Bekir'e biatta, Hazret-i Ali'nin rızası olduğunu ve içi dışına uymaz biçimdeki davranışı, açıktan atar

Allah onlardan razı olsun..

Yazılması maksad olan bir bakiye kaldı.. Şöyle ki:

Şeyh Meyan Ebulhayr'ın oğlu Meyan Seyden kibarzadedir. Refakatınızda, Dekkân'a doğru yola çıkacaktır. Onun Hakkında iltifatınız ve yardımınız temenni edilir..

Aynı şekilde, Mehmed Arif dahi ilim talibi kibarzadedir. Babası âlim bir kimsedir.. Maaş işi için yardımı istemeye geldi. Onun için dahi, teveccüh temenni edilir..

Selâm ve ikramlar..

***

081. MEKTUP

MEVZUU: a) İslâm dininin revaçta tutulmasına teşvik..

b) İslâm'a ve Müslümanlara zaaf ve gevşeklik düştüğü.

c) Şerli küffann istilâsı ve onların ağır basmaları..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Lâlâ Beğ'e yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, size ve bize îslâmi hamiyet nasib eylesin..

***

İslâm'ın garipliği, bir asra yakındır ki, devam ediyor. Hem de, olacağının sonuna ulaştı..

Küfür ehli, îslâm beldelerinde mücerred küfür ahkâmının icrası ile yetinmiyor. İslâmi ahkâmın izalesini ve onun tamamen kalkmasını istiyorlar. İslâm'ın ve Müslümanların izini yok etmek için çabalıyorlar.

İş o hadde vardı ki: Bir müslüman, İslâmı âdetlerden bir şey yapacak olsa, ona ölümü tattırıyorlar.

***

Hindistan beldelerinde; sığır boğazlamak, İslâm'ın en büyük adetlerinden biridir. Ama, kâfirler, haraç vermeye razıdırlar; sığırların kesilmesine asla razı olmazlar.

***

Bu saltanatın ilk başlaması ile İslâm'a kuvvet ve revaç husulü meydana gelirse ne âlâ.. Olmazsa.. Müslümanlar Hakkında iş cidden zor olur..

İmdad!. Yardım!. Sonra yine imdad ve yardım dileriz ya Rabbi!.

Bu saadetle şerefyab olanın saadeti nekadar güzeldir.. Ya bu devlet kuşunu avlayan şahinin ikbali için ne buyurulur..

İş bu saadet ve devleti bulmanın büyüklüğünü şu âvet-i kerime bize anlatır:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine v«rir. Allah, büyük izzet sahibidir.» (62/4)

***

Sübhan olan Yüce Allah bize ve size Seyyid'ül-mürselin Resulûllah yolunda tabi olmakta sebat ihsan eylesin..

Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların en kemallisi..

Vesselam..

***

082. MEKTUP

MEVZUU: Kalbin selâmeti, Yüce Hakkın gayrı sayılanları unutmadan tasavvur edilemez. Bu unutmak ise., fena halinden ibarettir.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, İskender Han Lodî'ye yazmıştır..

***

Sübhan Allah, devamlı olarak sizlere zatı ile olmayı nasib eylesin; zatından gayrı sayılanlarla olmaya bırakmasın. Zeyğ-i basarda mutahhar Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Bize ve size lâzım olan: Sübhan Hakkın gayrı sayılanlardan kalbi temizleyip selâmete çıkarmaktır. Bu selâmet ise.. Sübhan Hakkın gayrı sayılanlarla kalb yolundan bir geçiş, hatta onları hatırlamak gibi şeylerin hiç kalmaması ile olur..

Yüce Hakkın zatından gayrı olanların geçişini önlemek ise., gayrı sayılanları unutmakla olur.. îşbu manadan ise:

— Fena..

Diye anlatılır. Yani: Bu Taife-i Aliyye katında..

Bu unutmak o dereceye varacaktır ki: Gayrı sayılan şeyleri kalbe hatırlatmayı, zorla onu kalbe getirmeyi isteseler; ebedi ona bir hatıra gelmez.. Hiç bir şey, kalbe düşmez.. Unutma durumu, bu mertebeye ulaşmadıktan sonra, kalbin selâmeti muhaldir..

Böyle bir nisbet, yani: Yüce Hakkın zatından gayrı sayılan şeyleri bu mertebede unutmak, şu anda ANKA-I MAĞRİB gibi oldu..[29]

Hatta böyle bir şeyin haberi dahi tasdik edilmez.. Bu manada bir şiir:

Erbab-ı nimete mübarek olsun erdikleri; Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri.

***

Bu yazılandan daha ziyade ne yazalım,. Evvelden âhire kadar selâm..

***

083. MEKTUP

MEVZUU: Şeriat ve hakikat üzere istikamet sahibi olduktan sonra; zahiri ve batını birleştirmeye teşvik..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Bahadır Han'a yazmıştır.

***

[29] ANKA-İ MAĞRİB: Büyük bir kuştur. İsmi maruf, cismi meçhuldür.

Sübhan olan Yüce Allah sizlere çeşitli şeylere baglantılı kalmaktan necat ihsan eylesin.. Sizleri, her manada mukaddes zatına dönük kılsın.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtların ekmeli ve selâmların en faziletlisi..

Bir şiir:

Varsa bir kimsenin kalbinde hardal kadar;

Hak arzusundan gayrı, bil hastalığı var

***

Zahirî durumu, şeriat-ı garra ile temizleyip süslemek, batını dahi devamlı bir surette Allah ile kılmak büyük bir iştir.

Acaba, hangi devlet sahibidir ki, bu nimete erer!..

Bu iki bağlılığı birarada tutmak, şeriatın zahiri ile istikamet sahibi olmak; cidden bu zamanda çok değerli bir iştir. Hatta kibrit-i ahmerden daha kıymetlidir.

Sübhan Allah, keremi kemalinden; Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin Resulûllah'a tabi olmakta istikamet nasib eylesin..

***

Ona ve âline zahiren batınen salât ve selâm..

084. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeriat ve hakikattan her biri, diğerinin aynı olduğunun beyanı.,

b) Hakkal-yakin mertebesine ermenin alâmeti odur ki:

Bu makamm ilimleri ve maarifi, şeriatın ilimlerine ve maarifine mutabık buluna.. Ve., bu münasbetle bazı hususların beyanı.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Ahmed Kadirî'ye yazmıştır.

***

Sübhan Allah sizlere şeriat caddesinde istikamet nasib eylesin. Bütün gayretinizi, onun mukaddes zatına müteveccih eylesin; tamamen katında tutsun. Sana ve bize, zatından gayrı her şeyden yüz çevirmek müyesser eylesin.. Zeyğ-i basardan mukaddes Seyyid-ül-beşer hürmetine..

Salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli onun üzerine olsun.. Keza onun âline, ashabının tümüne de.. Âmin!. Bir mısra:

Yazılanın en güzeli, dostların sözleri..

***

Her ne zaman sevgiliden söz edilse., söylenen söz, onun kelâmından olmasa dahi, o edilen söz, Yüce Mukaddes zatla bir bakıma münasebettir. İşbu manada münasebeti ganimet biliriz..

İşte anlatılan mana icabı olarak, asıl gaye olan bu manada sözü uzatma cür'etinde bulunuyoruz.

Şeriattan ve tarikattan her biri, diğerinin aynıdır; icmal ve tafsil hariç, aralarında hiç bir ayrılma yoktur. Bir de, istidlal, keşif, gaybet, şehadet, amel ve zevali..

İlimler ve hükümler, şeriat-ı garranın beyanı mucibi ile malum olur. Bu ilimler ve hükümler de, Hakkal-yakin hakikati ile taHakkuk ettikten sonra açılır, ayniyle tafsil olur. Gaybet halinden şehadete geçilir. Çalışmanın zorluğu, amelin yük olma manası ortadan kalkar.

Hakkal-yakin mertebesine ermişliğin alâmeti: Bu makamm ilimleri ve maarifi, şeriatın ilimlerine ve maarifine mutabık olmasıdır. Arada bir kıl kadar aykırı durum olsa, bu ona delildir ki: Hakikatlar hakikatına vusul olmamıştır.

***

Tarikat meşayihinden; ilim veya amel olarak, şeriata muhalif ne gibi bir şey vaki olursa., o vaktin sekir haline mebnidir. Vaktir; sekri ise., ancak yol esnasında olur.. Nihayetin nihayetine varan Müntehilerin hali ise., tamamen ayıklıktır. Şöyle ki: Vakit, onların fiillerine mağluptur. Hal ve makam ise., bunların kemaline tabidir..

Bir şiir:

Sofi ibn-i vakt'olmuştur misalden;

Lâkin saftır, boştur vakitten halden..

Üstte anlatılan mana ile taHakkuk etmiştir ki: Şeriata muhalif hareket, işin hakikatına vusulün olmayışındandır..

Meşayihten bazılarının ibarelerinde şöyle bir cümle gelmiştir:

— Şeriat hakikatin kabuğu olup hakikat ise, şeriatın özüdür.

Bu cümle, her ne kadar diyen kimsenin istikamet sahibi olmayışından haber vermekte ise de; lâkin muradının şöyle demek olduğu mümkündür:

— Mufassal manaya nisbetle tafsil, öze nisbetle kabuk hükmündedir. Keşfin yanında istidlal, özün yanında kabuk gibidir..

Ama, halleri istikamet üzere olan büyükler; böyle mevhum ve muhalif ibarelerin konuşulmasına cevaz vermezler.. Şeriatla hakikat arasında icmal ile tafsil, istidlal ile keşiften başka fark tesbit etmezler..

Bir kimse, Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. ne şöyle sordu:

— Bu seyir ve sülûkten maksad nedir,.

Şöyle anlattı:

— İcmali olan marifeti tafsilli eylemek; istidlali olanı da keşfe getirmek..

Sübhan Allah bizlere, ilim ve amel olarak; şeriat üzerinde istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât ve selâm..

***

Sizi rahatsız edeceğimiz bir husus kaldı. Şöyle ki:

Bu duâ mektubunu getiren, Şeyh Mustafa Şüreyhî olup Kazî Şüreyh soyundandır.. Babaları ve dedeleri büyüklerdendir. Hepsi çok vazife yapmış maişeti bol kimselerdir. Ama kendisi, maişet darlığından askerliğe teveccüh etti. Bu hususta senetlerini ve fermanlarını beraberinde getirmiştir. Ümid edilen odur ki: îyi haline teveccüh gösterip iltifat gösteresiniz; bilhassa derlenip toparlanmasına sebeb olacak bir yoldan.. Böylece, kendisi bu ıstırap ve perişanlıktan kurtulur..

Başınızı daha fazla ağrıtmadan, bu kadarı ile yetinelim..

085. MEKTUP

MEVZUU: Yararlı emelleri işlemeye; bilhassa, namazları cemaatle kılmaya teşvik etmek..

Bu münasebetle bazı hususların beyant..

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Fethullah Hakim'e yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, sizleri razı olduğu işleri yapmaya muvaffak eylesin..

***

Bilmiş olasın ki,

İnsana, itikadlannı düzeltmek nasıl gerekli ise., bunun gibi, yararlı salih amelleri yapması da gereklidir..

İbadetlerin en toplusu, taatlann en yaklaştırıcısı: Namaz kılmaktır. Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Namaz, dinin direğidir. Onu yerine getiren, dinini yerine getirmiş, onu bırakan dinini yıkmış olur..»

Bir kimse, namazını devamlı olarak kılmaya muvaffak olursa.. kötülüklerden ve uygunsuz işlerden kendisini korumuş olur.. Allah-ü Taâlâ, bu manada şöyle buyurdu:

— «Namaz, kötü ve uygunsuz işlerden alır..» (29/45)

İşbu âyet-i kerime, sözümüzü teyid etmektedir..

Bir namaz ki, anlatılan mesabede değildir. Yani: Sahibini kötülüklerden ve uygunsuz işlerden almaz; o namaz; Surettir, hakikati yoktur. Ancak, taa, hakikat hasıl oluncaya kadar namazı terk etmemek gereklidir. Zira, hepsi elde edilmezse de, hepsini terk etmek olmaz.. Hiç uzak görmemeli: Keremliler keremlisi Yüce Allah ona da değer verir; hakiki namaz yerine kabul eder.

***

Cemaatle namaz kılmaya devam etmeniz gereklidir. Hem de, huşu ve huzur ile.. Zira, böyle bir namaz necatın ve felah bulmanın sebebidir. Bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Namazlarında huşu (korku ve huzur) üzere olanlar iflah oldu.» (23/1)

Anlatılan manaya göre, uygun düşer ki: Tehlikeden ve red korkusunun varlığı düşünülerek amel edile..

Görmez misin ki: Düşmanın saldırdığı vakit, az atışları, küçük hareketleri dolayısı ile; askerlerin kendilerine çok itibar edilir..

Bu ibadetlerle, gençlere itibar edilmesinin sebebi var. Çünkü onlar: Nefsani şehvetlerinin ağır basmasına rağmen, nefislerine ibadet yükünü vurur; salâh yolunu tercih ederler..

Ashab-ı Kehfin nailiyetini görelim. Allah katında bütün haşmete ve azamete kavuşmalarının sebebi: Din muhaliflerinin elinden bir defa hicret edip kaçmaları olmuştur. Bu manada bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

— «Herc ü merc (fitne fesat) içinde ibadet etmek, bana hicret etmek gibidir.»

Bu durumda, menfi bir tutum; hakikatta ibadete teşvik mahiyetindedir.

***

Bundan daha başka ne yazayım ki?.

Fukara ile sohbet etmek, (Yani: Allah adamları ile..) oğlum Bahaeddin'e göre, rağbet edilir bir şey değil.. Hatta onun meyli ve cezbesi, servet sahibi zenginleredir. Bilmez ki: Onlarla sohbet etmek, öldürücü zehirdir. Yağlı ballı lezzetli yemekleri, batında zulmettir; kalbe karalık verir. El-hazer.. el-hazer.. onlardan çok çok sakınmak lâzımdır.. Bu hususta, Resulûllah S.A. efendimizin bir hadis-i şerifi şöyledir:

— «Bir kimse; zenginliği için birine tevazu gösterirse., dininin üçte ikisi gider.»

Yazıklar olsun, zenginlikleri için onlara tavazu gösterip önlerinde boyun bükenlere..

Bu yolda basan ihsan eden noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır..

***

086. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Hakkın zatının gayri şeylerden kalbi selâmete çıkarmak.

***

NOT: İMAMI-I RABBANİ Hz. bu mektubu, bazı kasaba (Perkene) hakimlerinden birine yazmıştır.

***

Sübhan Allah sizlere itidal sınırı ve adalet merkezi üzerinde istikamet nasib eylesin.. Seyyid'ül-mürselin şanı hürmetine.. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

***

Bize ve size lâzım olan: Hakkın zatından gayrı şeylerle ilgi kurmaktan yana kalbi selâmete çıkarmakdır. Bu selâmet, ancak şu şekilde taHakkuk eder: Kalbde Yüce Hakkın zatından gayrı hatıraların beka bulmaması takdiri..

Şöyle ki: Hayatın bin sene uzadığını farz, edelim; hiç bir vasıta ile, Yüce Hakkın gayrının nisyanı sonunda kalbe hasıl olan manaya yabancı bir şey düşmemelidir.. Bir mısra:

İşin aslı bu iştir, bakisi boş iştir.

***

Karşılaşma vaktinde, kerem olarak şöyle demiştiniz:

— Müracaat edilmesi gereken mühim bir şey olursa., bize yazmanız yerinde olur..

Bu sözünüze binaen başınızı ağırtma cüretinde bulunuyorum:

Şeyh Abdullah Sofi salihlerden bir kimsedir.

Bazı ihtiyaçları sebebi ile, borç yüklenmiştir. Onu borcundan kurtarmak için, kendisine yardım husulü, temenni edilir..

Vesselam..

087. MEKTUP

MEVZUU: Allah-ü Taâlâ'nın velî kullarını kabul eden kimsenin saadeti..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Pehlivan Mahmud'a yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, size şeriat caddesinde, selâmet ve sebat ihsan eylesin. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

***

Cemaatınıza müjdelerin ilki, Şeyh Meyan Müzzemmil'in kudümüdür.

Onun sohbet bereketinden nekadannı beyan edebilirim ki?.. Acaba, hangi saadettir ki; bir şahsı, Allah'ın velî kullarından birinin kabul etmesinden daha faziletli olsun.. Bir de, sevgi çenberi ve yakınına alırsa..

— «... onlar öyle bir cemaattır ki, kendileri ile oturana şekavet gelmez..»

Manasındaki hadis-i şerif bu zümreyi anlatır..

Hulâsa: Onların sohbetini ganimet bilmelidir ki, müessir olsun.

***

Bundan başka ne yazayım.. Evveli selâm, âhiri selâm..

088. MEKTUP

MEVZUU: a) îman ve salâh içinde saç ağartmanın fazileti..

b) Gençlik çağında, korkunun ağır basmasının lüzumu..

c) Yaşlılıkta ümitvar olmak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Pehlivan Mahmud'a yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, devamlı sizi zatı ile eylesin.

***

Acaba, hangi nimettir ki: îman ve salâh halinde saç ağartmaktan daha faziletli olsun..

Bir hadis-i şerifte Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, Müslüman olarak, saçını ağartırsa., bağışlanır..»

Yaşlılık başlayıp saç ağardıktan sonra, reca canibine dönmeli; Yüce Hak'tan gelecek mağfiret zannı ağır basmalıdır.. Ancak, gençlik çağında, korku yanı daha fazla olmalıdır.. Amma, yaşlılık çağma geldikten sonra reca (ümit) yanını tercihten başkası yakışmaz..

Evvel âhir selâm..

089. MEKTUP

MEVZUU: Taziye Hakkındadır:

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Ali Çan'a yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, şeriat caddesinde sizlere istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Bilmiş olasın ki,

Ölüm, insan için kaçınılmaz bir şeydir. Yüce Hakları şu kavlini tasdik gerek:

— «Her nefis, ölümü tadacaktır.» (3/185)

Bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

— «Saadetler olsun o kimseye ki, ömrü uzun olur; ameli çoğalır..»

Ölüm, iştiyaklı kimselere bir tesellidir. Sevgiliyi sevgiliye kavuşturan bir vesiledir. Şu âyet-i kerime bu manadadır:

- «Kim Allah'a kavuşmayı arzularsa, şüphe yok ki, Allah'ın tayin ettiği o vakit herhalde gelecektir.» (29/5)

Evet..

Acizlerin halleri, huzur devletinden, vasıl olanların erdiği yere varmaktan, Hakka yabancı bağlardan temize çıkmaktan yana mahrum olanlar harap ve pek beterdir.

***

Merhume, sizin için bir nimet kaynağıdır; şu sıralarda sizin için bir ganimetti. Şimdi size gereken, iyiliğe iyilikle karşılık vermektir. Saat saat, duâ edip sadaka göndermektir.

Bir hadis-i şerif nde Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Meyyit, denizde boğulmak üzere olana benzer; babadan, anadan, dosttan gelecek kendisini tutacak bir duâ bekler..»

Aynı şekilde şu da uygun düşer ki: Onun ölümünden ibret alasınız. Kendi ölümünüzü hatırlayasınız. Tamamen, Yüce Hakkın rızası bulunan işlere dönesiniz.. Dünya hayatını, gurur verip aldatan bir matahtan başka bir şey yerine koymayasınız. Eğer dünya ve içindeki şeylerin kıl kadar değeri olsaydı; kâfirler ondan faydalanamazdı ve şerlilere ondan hiç bir şey verilmezdi,

***

Sübhan olan Yüce Allah, bize ve size zatının gayrı sayılan şeylerden yüz çevirmeyi nasib eylesin.. Mukaddes zatına dönük eylesin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlann en faziletlisi, selâmların ekmeli.

Selâm ve ikram..

***

090. MEKTUP

??????????????????????????????*

091. MEKTUP

MEVZUU: a) İtikadı düzeltmek, amel-i salih işlemek.. Bunların her ikisi de alem-i kuds'e uçmaya iki kanattır.,

b) Şeriat amellerinden ve hakikat hallerinden maksad: Nefsin tezkiyesi ve kalbin tasfiyesidir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Kebir'e yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve size sünnet-i seniye üzerinde istikamet sahibi olmayı nasib eylesin.. O sünnet-i seniye sahibi zata salât ve selâm..

Bilmiş olasın ki,

***

Mutlaka lâzım olan şudur:

a) Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının görüşüne uygun olarak itikadı tashih etmek.. Bunlar, fırka-i naciye olan zatlardır..

b) Bundan sonra, fıkhi hükümler iktizasınca amel işlemek..

Amele ve itikada dayalı bu iki kanat elde edilince, âlem-i kudse uçmak maksadı uygun yola girer.. Bir mısra:

Asıl mesele budur, ötesi boş..

Şeriat amellerinden ve hakikat hallerinden maksad şunları elde etmektir;

a) Nefsin tezkiyesi..

b) Kalbin tasfiyesi..

Nefis tezkiye edilmediği süre, kalbin selâmeti hâsü olmaz. Necatın kendisine bağlı bulunduğu hakikî iman dahi hâsıl olmaz.

Kalbin selâmeti ancak şöyle olursa tasavvur edilir: Yüce Haktan zatından gayrı bir şeyin hatırası kalbe asla gelmemelidir.. O kadar ki: Bin senelik bir zaman içinde dahi, kalbe yabancı düşmez ve kesin olarak, oraya yolu uğramaz.

Çünkü: Her manada Hakkın zatına yabancı sayılanları unutmak hali kalbde hâsıl olmuştur. O derecede ki: öyle bir şeyi hatırlamaya kendini zorlasa dahi hatırlayamaz.. İşbu hal anlatılırken şu tabir kullanılır:

— FENA..

Ve., bu yolda ilk basamak budur..

Evvel ve âhir selâm..

092. MEKTUP

MEVZUU: Kalb itminanı, nazar ve istidlal ile değil; zikirle olacağının beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Kebir'e yazmıştır.

***

Sübhan Allah, bize ve size Şeriat-ı Mustafaviye üzerine sebat nasib eylesin. O şeriatın sahibine salât ve selâm..

***

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Haberiniz olsun; kalbler Allah'ın zikri ile itminana kavuşur.» (13/28)

Üstteki âyet-i kerimenin ifade ettiği mana gibi, kalbin itminan yolu Allah-ü Taâlâ'nın zikridir; nazar ve istidlal değildr. Bir şiir:

Hüccet ehlinin tutunduğu şeyler çubuktur;

Çubuğa dayanılmaz, zira temkini yoktur.

***

Zikirde, Yüce Mukaddes Hakkın zatı ile münasebet iktisabi vardır. Hakikaten böyle bir münasebet olmayınca, toprakla Rabb'ül-erbab'ın ne gibi bir bağlantısı olur..

Zakir ile mezkûr arasında, irtibat cinsi bir şey hâsıl olur; mahabbeti icab ettiren bir mana çıkar. Zikreden kimseye de mahabbet ağır basınca, bundan sonra, artık itminandan başka bir şey olmaz.

İş kalb itminanına vardığı zaman, elde edilen zamanın kazancı, ebedi bir saadet devleti olur.. '

Bir şiir:

Zikrini etmelisiniz Hakkın her zaman; Kalbin cilâsı gıdası olur o zaman..

Evvel âhir selâm..

***

093. MEKTUP

MEVZUU: Vakitleri, Yüce Sübhan Allah'ın zikrine harcamaya teşvik..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, İskender Han Lodî'ye yazmıştır.

***

Beş vakit namazı cemaatle kıldıktan, Resulûllah S.A. efendimizin hiç bırakmadan kıldığı sünnetleri de kıldıktan sonra; en uygunu, vakitleri Allah zikri ile geçirmektir.. Onun gayrı ile meşgul olmamaktır. Bu vakitler hangisi olursa olsun; yürürken, uyurken, yemek yerken., değişmez..

***

Zikretme yolu, size açıklanmıştır. En uygunu, anlatılan şekilde zikretmektir.

***

Manen derlenip toparlanma haline bir kesiklik gelirse., bu kesikliğin sebebini araştırmak gerekir., öncelikle onun tayini ve teşhisi icab eder; sonra da, kusurlan telâfi sebeplerine teşebbüs edilir..

***

Sübhan olan Yüce Hakka, iltica ve tazarru ile, teveccüh etmelidir. Kusur ve kesiklik zulmetinin defini o Sübhan Zat'tan dilemelidir. Bunun için zikir telkini aldığı şeyhi dahi vesile bilmelidir..

Her zorluğu kolaylaştıran Sübhan Allah'tır..

Vesselam..

094. MEKTUP

MEVZUU: İnsan için gerekli olan şu işlerin beyanı:

a) İtikadını tashih edip sağlığa kavuşturmak.

b) Yararlı salih amelleri işlemek.

Bu iki kanattır ki, hakikat âlemine uçmasına sebeb olur.

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu İskender Hızır Han Lodî'ye yazmıştır.

***

Sübhan Allah sizlere Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât ve selâm..

***

İnsana öncelikle lâzım olan, ehl-i sünnet vel-cemaat görüşünün iktiza etiği biçimde, itikadını düzeltmektir. Ki bu zatlar, fırka-i naciyedir. İkinci olarak; fıkhî hükümlere göre, yararlı salih amelleri işlemektir.

Şayet, tevfik-i ilâhî müsaid olursa., farzları, sünnetleri, vacipleri, müstahapları, helâli, haramı ve şüpheli işleri öğrenip anlatılan itikada ve amele dayalı iki kanat dahi hâsıl olduktan sonra; hakikat âlemi canibine uçmak mümkün olur.. İtikada ve amele dayalı iki şeyin husulü olmadan; hakikat âlemi canibine uçmak muhaldir.

Bu manada bir mısra:

Bir muhal iştir yürümek bu safa yolunda; Mustafa'ya olmazsa uymak, Sa'di, yolunda..

Allah-ü Taâlâ, bize ve size Resulûllah yolunda sebat ihsan eylesin.

Ona ve âline salât ve selâm..

095. MEKTUP

MEVZUU: a) İnsanın, her manayı özünde toplayan nüsha-i caima olduğu; onun kalbi dahi bu camiiyet vasfına göre yaratıldığı..

b) Bazı meşayihin, sekir halinde söyledikleri sözlerin tevilli yönleri olduğu.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Bicvare'ye yazmıştır.

***

Bilmiş olasın ki,

İnsan, her manayı özünde toplayan cami bir nüshadır. Kâinatta parçalar halinde her ne var ise., onların hemen hepsi, tek başına insanda vardır. Amma bu oluş: İmkân âleminde hakikat yolu iledir: vücub âleminde ise., suret olarak.. Bu manada şu hadis-i şerif vardır:

- «Allah-ü Taâlâ, Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı.»

Bu her şeyi toplayıcı manayı almak durumu, insanın kalbi için sabittir. Zira, külliyet-i insaniyede her ne mevcud ise., onların hepsi, başına kalbde mevcuttur. Bu mana icabı olarak, kalbe şöyle dendi:

-Hakikat-ı camia..

İşbu toplayıcı camiiyet durumu icabıdır ki, bazı meşayih, şu cümlesi ile kalbin genişliğini haber verdi:

Şayet arş ve içindekiler, İrfan sahibinin kalbinden bir köşeye konsa, asla bu konan şeylerin ağırlığını hissetmez..

Şundan ki: Kalb unsurları, eflâki, arşı, kürsîyi, aklı, nefsi cami olup mekâna bağlı olanı ve mekâna bağlı olmayanı şümulüne almıştır.

İşte anlatılan mana icabı olarak, kalb mekâna bağlı olmayana şümullü olmasından ötürü; yanında arşın hiç bir tartısı yoktur. Zira arş ve içindekiler, genişliğinin olmasına rağmen, imkân dairesine dahildir. Yani: Belli bir yerde mekâna bağlı kalmıştır. Her nekadar kendi varlığında çok büyük ise de; mekâna ve yere bağlı olmayan bir varlığın yanında hiç bir tartısı yoktur..

Ancak..

Meşayihten ayıklık haline kavuşan zatlar —Allah sırlarının kudsiyetini artırsın— bilirler ki, üstte anlatılan hüküm: Sekr haline mebni olup temyiz edilemeden söylenen manaya hamledilir. Bilhassa, bir şeyin hakikati ile, onun örneği arasındaki farkı ayırd edemeyişe bağlanır. Şöyle ki:

Arş-ı Mecid, tam manası ile bir zuhur mahallidir; gelip kalbe yerleşmekten yana pek üstündür. Böyle bir şeyin husule gelmesinden yana çok üstündür. O şey ki, arş namına kalbde görülür; arşın nümunesidir, hakikati değildir.

Üstteki manadan anlaşüacağı gibi, bu numunenin, kalb yanında hiç bir ağırlığı olmaz. Zira kalb, sadece bunu değil; sonsuz numuneleri özünde toplamış durumdadır.. Şöyle ki: Bütün vüs'atı ve içindekilerle beraber büyüklüğü ile semalar bir aynada görünecek olsa, şöyle denemez:

— Bu ayna semalardan daha büyüktür..

Evet., aynada görülen semaların resimleri, aynadan daha küçüktür; ama onlar semaların hakikati değildir.

Üstte anlatılan manayı, şöyle bir misalle izaha çalışalım.. Bu misal yer küresi maddelerinden alınan numuneler olup insanın bedenine yerleştirilmiştir. Bunun böyle oluşu ile şöyle denemez:

İnsanın camiiyet durumuna bakarak, insanın bedeni, kürre-i arzdan daha büyüktür..

Kaldı ki, kürre-i arz yanında insanın bedeninin hiç bir tartısı yoktur.

Hülâsa olarak, üstte anlatılan hükmün menşei şudur: Bir şeyin küçük bir parçasını, hatta bir şeyin küçük bir örneğini o şeyin kendisi sanmak..

Bazı meşayihten, sekr halinde sudur eden kelâm dahi, üstte anlatılan mana kabilindendir.. Meselâ şu sözleri:

— Cem-i Muhammedi, Cem-i ilâhî'den daha ileridir..

Bunlar sanmışlardır ki, Muhammed aleyhissalâtü vesselam, imkân hakikati ile, vücub mertebesini camidir.. Bu manadan ötürüdür ki; Camiiyet-i Muhammed aleyhissalâtü vesselamı; Şanı Yüce Allah'ın camiiyetinden daha ileri olarak hükmetmişlerdir.

Aynı şekilde, burada sureti hakikat sanmışlar; onun için böyle bir hükme varmışlardır. Halbuki: Muhammed —ona ve âline salâtlar ve selamlar— vücub mertebesinin suretini camidir; hakikatini değil.. Vacib'ül-vücud Yüce ve Mukaddes Allah ise., hakikat üzeredir,. Şayet o zatlar, vücubun hakikati ile suretini ayırd edebilselerdi; anlatıldığı gibi bir hüküm vermezlerdi.

Haşa ve kellâ.. Anlatıldığı biçimdeki sekre dayalı hükümlerden kaçınırız.. Çünkü: Muhammed sallallahü aleyhi ve sellem yaratılan bir kul olup mütenahi ve mahduddur. Noksan sıfatlardan münezzeh Allah ise., namütenahi ve gayr-ı mahduddur..

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Her ne şey, sekre dayalı hükümlerden ise., o şey, velayet makamından gelir.. Ve her ne şey ayıklığa dayalı hükümlerden ise., o da nübüvvet makamı ile alakalıdır.. Nebilerin pek kâmil etbaı için, tebaiyet yolu ve ayıklık vasıtası ile bu makamdan bir nasib vardır..

Bayezid-i Bistamî yolunda gidenler, sekr halini, sahv (ayıklık) haline nazaran daha faziletli tutarlar.. Bundandır ki, Bayezid-i Bistamî Hz. şöyle dedi:

— Sancağım, Muhammed'in —Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin— sancağından daha yüksektir..

Burada anlattığı sancak, velayet sancağıdır. Böylece sekre bakan velayet sancağını, sahve bakan nübüvvet sancağına tercih etti..

***

Bazı zatların:

Velayet, nübüvvetten daha faziletlidir..

Manasındaki sözleri dahi bu kabildendir. Çünkü, velayette teveccühten Hakka gidildiğini, nübüvvette ise., teveccühün halka olduğunu görmüşlerdir. Hiç şüphe yok ki, Hakka teveccüh; halka teveccühten daha faziletlidir.

Üstte anlatılan mananın bir yönü ile, bazı zatlar şöyle demiştir:

Nebinin velayeti, nübüvvetinden daha faziletlidir.

Bu gibi sözler, bu Fakir'e doğruluktan yana uzak gelmektedir.

Şöyle ki:

Nübüvvetteki teveccüh, yalnız halka değildir; onda Hakka dahi teveccüh vardır.. Yani: Halka teveccühle beraber.. Zira onların mana âlemleri hakla, zahirleri de halkladır..

O kimseler ki, yalnız teveccühleri halkadır; bunlar yüz çevirip arka dönenlerdir.. Peygamberlere gelince.. —salât ve selâm onlara..— mevcudatın en faziletlileridirler.. Kendilerine, bütün devletler verilmiştir.. Velayet nübüvvetten bir parça olup nübüvvetin içine derc edilmiştir. Nübüvvetin ise., her manada velayet şümulü vardır. Durum böyle olunca, hiç şüphe edilmesin: Nübüvvet velayetten daha faziletlidir.. Bu velayet, ister nebinin olsun; isterse başkasının..

Üstteki manaya göre, sahv hali, sekr halinden daha faziletlidir..

Sahv hali içindeki sekr hali, velayetin nübüvvet içinde olmasına benzer..

Sekr halinden hali (boş) olan sahv hali ise., avam için olup bahis dışıdır.. Böyle bir halin tercihine verilecek mana yoktur.

Sekr halini tazammun eden sahv, sekr halinden daha faziletlidir..

Bu açıdan bakılınca, geldiği yer nübüvvet olan şer'î ilimler; hemen hepsinin menşei sahv halinin kemal durumudur..

İş böyle olunca, şeriata muhalif olan ne olursa olsun; sekr halinden sayılır.. Sekr hali sahibi ise., mazur olup uyulması için bir Hakka sahip değildir..

Asıl uyulması gereken ilimler, sahv makamının ilimleri olup sekr haleti ilimleri değildir..

***

Sübhan olan Yüce Allah, şer'i ilimlere uyma yolunda bizlere sebat nasib eylesin.. O şer'î ilimlerin sudur yerine salât selâm ve tahiyyet.. Bu duaya:

—- Amin!.

Diyen kula Allah merhamet eylesin..

***

Bir kudsî hadiste şöyle gelmiştir:

— «Beni ne yerim aldı, ne de semam; lâkin beni, mümin bir kulumun kalbi aldı..»

Bu manadaki muradını, en iyi bilen Sübhan Allah'tır.. Ama şu demek olsa gerektir: Burada alınan (yani: Kalbe) vücub mertebesinin suretidir; hakikati değil.. Daha önceden anlatıldığı gibi, burada hulul muhaldir..

Buraya kadar anlatılanlardan belli oldu ki: Lâmekânî olana kalbin şümulü, suret itibarı ile olup hakikat olarak değildir.. Böyle olacak ki: Arş ve içindekilerin, onda bir tartısı olmaya.. İşbu alış hükmü ise., lâmekânî (yere, ölçüye, mikdara gelmeyecek kadar yüksek) olanlara mahsustur..

096. MEKTUP

MEVZUU: a) Ertelemeyi ve tehir etmeyi engellemek.

b) Şeriata tabi olmaya teşvik.. O şeriatın sahibine salât ve selâm.. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Muhammed Şerife yazmıştır.

***

Ey Oğul,

Şu vakit, tam fırsat anlarıdır. Manen derlenip toparlanma sebepleri için kolaylıklar da var.. Bunlar, öyle şeylerdir ki, hemen elde edilmesi gerekil; hiç tehire gelmez..

Vakitlerin eşrefi olan gençlik çağını; amellerin en faziletli olanları için harcamalıdır. İşbu ameller, Mukaddes Yüce Hakkın ibadet ve taatıdır.

Şeriatın haram ettiği ve şüpheli gördüğü şeylerden kaçınarak; beş vakit namazını, cemaatle kılmaya devam etmek dahi, pek uygun düşer..

Nisab durumunun varlığı ile, zekât vermek dahi, İslâm dininin zaruri tuttuğu ibadetler arasında sayılır. Tam bir gönül rızası ile, bu zekatı eda etmelidir; hatta bu zekâtı vermeyi canına minnet bilmelidir.

***

Allah-ü Taâlâ, kereminin kemali ile kullara; bir gün ve bir gecede (yirmi dört saatte) beş vakit namaz tayin etti.

Ticaret mallarından ve en'am-ı saimeden (istifade edilen ehli çayır hayvanlarından), dörtte birinin onda biri (kırkta bir) kadar fakilere zekât vermeyi de ayrıca tayin etti.

Sonra mubahlar meydanını da çok genişletti..

Yukarıda anlatılan manaya göre:

a) Yirmi dört saatten bir saati Hakkın ibadeti ile geçirmeyip tenbellik etmek;

b) Kırk senimden birini, cimrilik ederek, fakirlere vermemek;

c) Geniş ve hiç bir şeye ihtiyaç bırakmayacak alanı olan mubah dairesinin dışına çıkıp haramlara ve şüpheli işlere dalmak doğrusu insafsızlığın son kertesidir..

***

Gençlik çağı, nefs-i emmarenin hükümran çağıdır; şeytanın kahramanlık çağıdır. Bu esnada yapılan az bir amele çok büyük ecir verilir.

Yarın erzel-i ömre düşersin. Kuvveler ve duygular zayıflar. Derlenip toparlanma sebebleri darmadağın olur. O zaman da; nedametten ve eseften başka bir şey hâsıl olmaz..

Yarma kalmayabilirsin.. O zaman da, tevbenin çeşidi sayılan nedamet ve teessüf etmek dahi kolay olmaz; bu fırsatı da kaçırırsın. Böyle olunca, ebedi azaba, sonsuz ikaba uğrayabilirsin.. Bu haberi: Sözünde hiç yalan yanlış bulunmayan Nebiyy-i Sadık haber verdi; asileri önümüze çıkacak azaptan sakındırmak istedi. Ona, salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

Bu gençlik zamanında, Lain Şeytan aldatmaca, kandırmaca ile gelir; Yüce Allah'ın keremini haber verip amelleri bıraktırmak ister,. Yüce Allah'ın affına dayandırıp isyan ettirmeye kalkar..

Çok çok dikkat gerek..

***

Ayık olmalı ve bilinmeli ki:

Bu dünya mihnet ve belâ evidir. Dostlar ve düşmanlar birarada yaşarlar. İşin ne olduğu bilinmez.. Allah-ü Taâlâ'nın rahmeti dahi herşeye şamildir. Bu manayı şu âyet-i kerime bize haber verdi:

— «... Rahmetim her şeyi kuşatmıştır.» (7/156)

Amma, kıyamet günü gelince.. Orası her şeyin karşılığını bulacağı ceza evidir. Dostlar, düşmanlardan orada ayırd edilir. Bu manayı Allah-ü Taâlâ, bize şöyle haber verdi:

- «Bugün ayrılınız ey mücrimler.» (36/59)

İşte o zaman, rahmet kur'ası, dostlar adına çıkar.. Düşmanlar ise., mutlak mahrum, muHakkak mel'un olurlar.. İşbu manaya şu âyet-i kerime şehadet eder:

— «Onu (rahmetimi) şu kimselere yazacağım: Muttaki, zekâtını veren.. Ve, şu kimselere ki: Âyetlerimize iman ederler..» (7/156)

Üstteki manadan da anlaşılacağı gibi, âhirette rahmet ve kerem ebrar zümresine ve hayırlı müslümanlara tahsis edilmiştir. Evet..

Son nefesin iyi kapanması takdirine göre: Müslümanların mutlaka bu rahmetten nasipleri olacak ve aradan uzun bir zaman geçse dahi, cehennem azabından kurtulacaklardır..

Amma, bu kadar masiyet zulmetlerinin terakümünden nasıl iman nuru baki kalır..

Sübhan Allah'ın inzal buyurduğu hükümlere aldırış edilmeyince, dünyadan selâmetle nasıl âhirete gidilir?..

Ulema, üstte anlatılan mana üzerine şöyle dedi:

— Küçük günahlara devam etmek, büyük günahları işlemeye götürür; büyük günahlara ısrarla devam etmek ise küfre.. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak lâzımdır..

Bu manada bir şiir: .

Az anlattım sana derdimi sebebi korkudur; Sizi yormaktan, yoksa kalan kelâmım çoğudur..

***

Allah-ü Taâlâ, bizleri razı olduğu işleri yapmaya muvaffak eylesin. Allah'ın Resulü Muhammed hürmetine.. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

***

Anlatılmasını istediğimiz bir husus var. Şöyle ki:

Bu mektubu getiren Mevlâna îshak, bu Fakir'in ahbabı arasındadır. Eskiden beri komşuluk Hakkı dahi var.. Yardıma ve muavenete ihtiyacı olursa, teveccüh yerinde olur.

Kitabet ve inşa (yazı san'atı) fenni üzerine ıttılaı vardır. Hatta, kendi haline göre, bu işte ihtisas sahibidir.. Vesselam..

097. MEKTUP

MEVZUU: İbadetten maksad, yakın halinin hâsıl olmasıdır. Ve., buna münasip şeyler..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Derviş'e yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizim gibi müflisleri, imanın hakikati ile müşerref eylesin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

İnsanın yaratılmasından maksad, emredilen ibadetlerin eda edilmesi olduğu gibi; ibadetlerin edasından dahi maksad: İmanın hakikati olan yakin halini elde etmektir.

Yüce Allah'ın şu emri:

— «Sana yakin gelinceye kadar Rabbına ibadet et.» (15/99)

Anlatılan manaya bir işaret olması mümkündür. Zira âyet-i kerimenin (Arapça aslında) geçen:

— «Hatta.»

Lafzı gaye için olduğu gibi, illet (sebeb) için olur.. Bu duruma göre mana şudur:

— «Sana yakin gelmesi için..»

Anlatılan duruma göre: İbadet öncesi yapılan iman suret olup asıl iman hakikati yakin olan imandır.

Bu mana üzerine Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Ey iman edenler, iman ediniz..» (4/136)

Bu âyet-i kerimenin açık manası şu olabilir:

— «Ey sureta iman etmiş olanlar, emredilen vazifeleri yapmak sureti ile hakikaten iman ediniz..»

***

Velayet halinden ibaret olan fena ve beka devletlerinin husulündenden asıl gaye, işte bu YAKİN halinin olmasıdır.

Fenafillah ve bekabillah lafızlarından; anlatılanın dışında mana çıkarmak murad edenler, yani: Halliyet ve mahalliyet (kulun Allah'a Allah'ın kula gelmesi) vehmi doğuracak sözler söyleyenler, ilhada ve zındıklığa düşmüş olurlar..

Halin galebesi ve vaktin sekri olduğunda bir şeyler zuhura gelebilir; böyle bir şeyi sonradan bırakıp geçmek önceki sözden ve halden istiğfar etmek gerekir..

Tabakat meşayihinden İbrahim b. Şeyban şöyle dedi:

— Fena ve beka bilgileri, vahdaniyette ihlâs, ibadette sıhhat üzere devreder.. Bunun dışında kalanlar: Zındıklık ve mugalatadır.

O, bu sözleri doğru söylemiştir. Allah, sırrının kudsiyetini artırsın. Onun bu sözleri istikametini anlatır.

Fena fillah, Yüce Hakkın razı olduğu şeyler içinde yok olmaktır.

Seyr-i ilellah ve seyrifillah gibi manaları dahi bu kıyasla kabul etmek düşer..

***

Son anlatacağımız bir husus kaldı:

Şeyh Meyanüllah Bahş salâh, takva hali ile muttasıf bir kimsedir. Kendisi ile irtibatlı birçok kimseleri vardır. Maddelerden herhangi bir maddeye ihtiyaç duyarsa., haline uygun teveccüh gösterileceği ümidi vardır..

***

098. MEKTUP

MEVZUU: Yumuşak davranmaya teşvik edip sert davranmayı, hadis-i şerifler getirerek terk ettirmek.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Zekeriya'nın oğlu Abdülkadir'e yazmıştır.

***

Allah-ü Teâlâ'dan adalet merkezi üzerinde istikamet dileriz..

***

Burada; vaaz nasihat ve tezkir babında gelen Resulûllah S.A. efendimizin hadis-i şeriflerini anlatacağız. O hadis-i şeriflerin Rahibi Resulûllah efendimize salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

Allah-ü Taâlâ, bu hadis-i şeriflerin muktazası ile amel müyesser eylesin..

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

«Allah refiktir; rıfkı sever. Rıfk üzerine yaptığı ihsanı sertlik üzerine yapmaz.. Hatta, bunun için yaptığı ihsanı, başkası için yapmaz..» (Müslim ve Mişkât'ül-Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz Hazret-i Âişe'ye r.a. şöyle buyurdu:

«Rıfk ile muamele etmen gerekir. Bilhassa sert ve kötü sözden sakınmalısın.. Her ne şeyde rıfk olursa, ona süs olur; her ne şeyden alınırsa., o şeye de ar olur..» (Müslim ve Mişkât'ül-Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Rıfk ile muameleden mahrum olan, hayırdan mahram olur.» (Müslim - Ahmed - Ebu Dâvud)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Sizin bana en sevimli geleniniz, huy itibarı ile en güzel olanınızdır.» (Buhari)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Rıfk ile muameleden yana kendisine bir haz ihsan edilen kimseye; dünya ve âhiretin hazzı verilmiştir.» (Mişkât'ül-Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Haya imandandır; iman ise, cennettedir. Hayasızlık cefadır; cefa ise, cehennemdedir.» (Ahmed-Tirmizî -Mişkât'ül-Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Hayasızca söz söyleyene Allah buğzeder.» (Tirmizî - Mişkât'ül- Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Dikkat ediniz, size kendisinin ateşe haram olduğu, ateşin dahi kendisine haram olduğu kimseyi haber vereceğim: Sakin, yumuşak, cana yakın ve kolaylık gösterendir.» (Ahmed - Tirmizî - Mişkât'ül-Mesabih - Taberanî)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Mümin olan sakin, vakarlı ve yumuşak başlıdır.. Misali, çekilen bir deve olabilir ki: Bir yere bağlansa inkiyad eder; taş üzerine çökertilmek istense çöker.» (Mişkât'ül-Mesabih - Ahmed - Ebu Davud - Tirmizî)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

—- «Bir kimse, hırsını almaya güçlü iken öfkesini yutarsa.. Allah-ü Taâlâ, kıyamet günü, onu, halkın gözleri önünde davet eder; taki gelip hurilerden hangisini isterse ala..» (Buhari - Ahmed - Tirmizî -Mişkât)

Bir kimse, Resulûllah S.A. efendimize gelip, kendisine bir tavsiyede bulunmasını istedi; bunun üzerine Resulûllah S.A. efendimiz ona şöyle buyurdu:

— «Öfkelenme.»

Aynı şekilde, bir kaç kere bir tavsiyede bulunmasını istedi; Resulûllah S.A. efendimiz hepsinde şöyle buyurdu:

— «Öfkelenme.» (Buhari)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Dikkat ediniz, size cennet ehlini haber vereceğim. Zaif görülen, hor görülen, bir güçsüzdür ki; bir şeyin olması için Allah adına and içip söylese.. Allah onun yeminini yerine getirir.

Dikkat ediniz, size cehennem ehlini haber vereceğim: Kaba, burnunun dikine giden ve büyüklük satandır..» (Buhari) Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Biriniz, ayakta iken öfkelenirse otursun; şayet üzerinden Öfkesi gitmezse yatsın.» (Tirmizî-Ebu Davud-İbn-i Hibban)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Öfke imanı bozar; tıpkı, SABR'ın (1) balı bozduğu gibi..» (Mişkât'ül-Mesabih - Ebu Davud - Taberanî - İbn-i Asakir - Hakim Tirmizî)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, Allah için tavazu ederse.. Allah onu yükseltir. Bu hali ile, kendine göre küçük olduğu halde, insanların yanında büyük olur..

Bir kimse, büyüklük satar kibre kapılırsa.. Allah onu düşürür. Kendince büyük olsa da, halkın nazarında küçük düşer.. Hatta insanlara göre o: Bir köpekten ve bir domuzdan daha ehvendir..» (Mişkân'ül-Mesabih - Beyhakî - Ebu Nuaym)

Musa b Imran a.s. Allah-ü Taâlâ'ya münacaatı esnasında şöyle dedi:

— Ya Rabbi, kulların en azizi kimdir?.

— Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— Gücü yettiği halde bağışlayandır.. (Beyhakî - Mişkât'ül - Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bir kimse dilini korursa.. Allah onun ayıbını kapatır. Bir kimse, öfkesini tutarsa., kıyamet günü Allah ondan azabını alır. Bir kimse Allah'a özrünü beyan edip (af dilerse.) Allah onun özrünü, kabul buyurur.» (Sûyutî - Mişkât'ül-Mesabih)

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

«Bir kimsenin üzerinde, kardeşinin namustan veya başka bir şeyden yana bir Hakkı varsa; dinarın ve dirhemin bulunmadığı gün gelmeden önce ondan helallik alsın. Oraya

kaldıktan sonra, eğer salih bir ameli varsa, zulmettiği kadar ondan alınır. Hasenatı olmayınca, zulmettiği kimsenin seyyieleri alınır, kendisine yüklenir.» (Buhari)

Resulûllah S.A. efendimiz ashabına şöyle sordu:

«Müflis kimdir; bilir misiniz?.»

Şöyle dediler:

Bize göre müflis, parası ve metaı olmayandır.

Bunun üzerine Resulûllah S.A. efendimiz şöyle anlattı:

«Ümmetimden müflis odur ki, kıyamet günü; namaz ve zekâtla gelir. Ama, bu arada sövdüğü şu kimse, dövdüğü bir başka kimse dahi gelir. Bunun üzerine kendisinin hasenatından şuna verilir; buna verilir.

Üzerinde bulunan haklar bitmeden, kendi hasenatı tükenirse., o zaman, onların hatalarından alınır; kendisine yüklenir. Daha sonra, cehenneme atılır.» (Müslim)

Muaviye r.a. anlatıldı. Ki o, Hazret-i Âişe'ye r.a. bir mektup yazdı; bu mektubunda şöyle dedi:

— Bana tavsiye mahiyetinde bir mektup yaz; ama uzun olmasın. Hazret-i Âişe şöyle yazdı:

— Selâm sana..

Ama ba'dü.. (Sonra..) Resulûllah'ın S.A. şöyle buyurduğunu dinledim:

— «Bir kimse, insanlar danlsa dahi, Allah'ın rızasını kollarsa.. İnsanların eziyetine karşı Allah ona yeter..

Bir kimse, Allah'ı darıltarak, insanların rızasını almaya kalkışırsa.. Allah onu insanların eline bırakır..»

Selâm sana.. (Mişkât'ül-Mesabih - Tirmizî)

Resulûllah S.A. efendimiz sözünde doğrudur. Allah-ü Teâlâ, ona ve âline salât eylesin; selâmet ihsan eylesin, üzerlerine bereket yağdırsın..

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizi ve sizi Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimizin buyurdukları ile amel etmekte muvaffak eylesin..

Üstte anlatılan hadis-i şerifleri, tercümesini yapmadan yazdım; ama Şeyh Ciyo'ya müracaat edilirse., manaları anlaşılır..

Bu hadis-i şeriflerin iktizasına göre, çalışıp çabalamak lâzımdır.

Dünyanın bekası cidden azdır. Âhiretin azabı ise., son derece şiddetli ve devamlıdır.

***

Aklınızı ve fikrinizi kullanmalısınız. Halâvetten hali bu dünyanın taze görünüşüne aldanmak olmaz.

Eğer dünya sebebi ile, izzet ve fazilet olsaydı; dünyalıktan yana bolluk içinde olanların her şeyden daha aziz ve daha faziletli olmaları lâzım gelirdi.

Dünyanın zahirine aldanmak akılsızlık alâmetidir. Akıllıya lâyık olan: Bu az günlerin fırsatını ganimet bilmektir; bu küçük fırsatı, Allah rızasına çalışıp sarf etmektir; Allah'ın kullarına iyilik etmektir.

Allah'ın emrine tazim ve Allah'ın kullarına şefkat; her ikisi de, âhiret azabından kurtulmak için, iki büyük asıl köktür.

Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimiz her neyi haber vermiş ise., verdiği haber, işin özüne mutabıktır. Onda yanlış ve hezeyan yoktur.

Bu gaflet uykusu ne zamana kadar sürecek?. Böyle bir gaflet uykusunun sonu, akibeti rüsvaylık ve mahrumiyet değil midir?.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Sizi, boş yere yarattığımızı mı sandınız?. Ve, siz bize dönmeyeceksiniz (öyle mi?)» (23/115)

Ben, iyi biliyorum ki, bu gibi sözleri dinlemeye vaktin müsait değildir. Çünkü, gençlik çağındasın. Dünyalık nimetler de boldur. Lâkin, senin hallerine şefkattir ki; bu gibi sözlerin söylenmesine sebeb oldu.

Şu ana kadar, fırsattan yana fevt edilen bir şey yoktur. Bu vakitte tevbe ve inabe etmek kabildir.

Haberleşmek şarttır.

Bir mısra:

Bir harf yeter İnan; varsa evde insan..

***

099. MEKTUP

MEVZUU: a) Huzurun devam keyfiyeti;

b) Gaflet kaynağı uykusunda onunla (Yüce Allah'ın varlık tecellisi ile) olduğuna dair sorulara cevap mahiyetindedir.

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Hasan Keşmirî'ye yazmıştır.

***

Mübarek mektubunuz, gelmesi ile şeref verdi.

Mektubunuzda yazılan ilâhî huzurun devamından sormak ve onunla (Yüce Allah'ın varlık tecellisi ile); evvelinden âhirine kadar kuvelerin ve idrâkin muattal kaldığı gaflet kaynağı uyku halinde olmak, bu Taife-i Aliyye'nin büyüklerinin haber verdiği gibi: Husule gelen huzur büyük bir devlettir.

***

Ey Mahdum,

Bu müşkilin halli için, bir mukaddime yapmaya ihtiyaç olup onun mutlaka açıklanması gerekir. Derim ki:

— Terakki ve uruc yolu, bu heyulanı cisimle olan alâkasından önce; insaniyet ruhuna kapalı idi.. Bir zindanda, bağlı ve hapsedilmiş durumda idi.. Bu mana şu âyet-i kerimede vardır:

— «Bizden istisnasız, herkesin malum bir makamı vardır.» (37/ 164)

Ama, onun tab'ına bir cevhere-i nefise kondu.. İşbu cevhere-i nefise şu idi. Nüzul şartlı terakki ve uruc istidadı.. Bu cihetle de, melek üzerine olan üstünlük meziyeti mukarrer bir durum aldı..

Bundan ötürüdür ki: Noksan sıfatlardan münezzeh Hak kemal manadaki keremi ile. bu nuranî cevheri, bu zulmanî cisimle birleştirdi.

Nur ile zulmeti biraraya getiren, sonunda işi yaratılma manasına bırakan Yüce Zat, noksan sıfatlardan münezzehtir.

Anlatılan iki şeyden her biri, diğerinin karşısına çıkınca, hakikatta biri diğerini nakşeder duruma gelince.. Yüce Sultan Mutlak Hakim Allah, ruha, nefisle ilgilenmek ve ona aşık olmak bağlılığını ihsan eyledi. Ta ki: Bu içtima hakikat olsun ve bu intizam istikrar bulsun..

İş bu ilgilenmeyi dahi intizam için bir sebeb eyleyip şöyle buyurdu:

— «Gerçekten biz insanı, en güzel kıvamda yarattık; sonra onu aşağıların aşağısına çevirdik.» (95/4 - 5)

İşbu âyet-i kerime, anlatılan manaya bir işarettir.

Ruh için anlatılan iniş; hakikatta zemme benzeyen bir medih kabilindendir.

Bundan sonra, ruh tamamen nefis âlemine düştü; her haliyle ona yöneldi. Haliyle, böyle olması üstte belirtilen sevgi bağlılığı ile oldu. Kendini ona tabi kıldı. Hatta, bir defada, kendini unuttu. O kadar ki; kendisinden anlatılırken:

— Nefs-i emmare-i bissui. (Kötülük işleten nefis..)

Tabiri kullanıldı..

Bu durum dahi, ruh için bir başka letafet oldu. Şu yoldan ki; kemal manasındaki letafetinin bir gereği olarak, her neye teveccüh eylese; onun hükmünü almaktadır.

Yukarıda işaret edildiği gibi, ruh kendisini unutunca; zarurî olarak, yüce mukaddes olan mertebesinde geçen huzurunu dahi aynı şekilde unuttu. Tam manası ile, gaflete daldı; zulmet hükmünü aldı.

Üstte işaret edilen sebebden; Allah-ü Taâlâ, kereminin kemalinden ve kullarına şefkatından dolayı peygamberler çıkardı. Onlara salât ve selâm..

Kulları, o büyük zatlar vasıtası ile zatına davet eyledi... Kendilerine, ruhun aşık olduğu nefse muhalefet emrini verdi. Her kim, bu davete uyarak, eski haline geri döndüyse., o büyük bir nailiyete erdi. Başını kaldırmayan, yeryüzünde daimî kalmayı tercih eden ise., boylu boyunca, dalâlete dalıp kaldı.

***

Bu mukaddimeden sonra, içinden çıkamadığınız cevaba dönelim.. Deriz ki:

— Ruhun nefisle birleşmesi, üstteki anlatılan mukaddimeden anlaşılmış oldu. Bunun için, ancak, ruhun fenası nefiste olacak; bekası dahi nefiste olacaktır.

Hiç şüphe edilmeye ki: Zahirdeki gaflet, batındaki gafletin aynı olmaktadır. Bu içtima ve bu intizam devam edip kaldığı süre böyle olacaktır. Zahirin gafleti olan uyku dahi, aynen batının gafleti durumunu alacaktır.

Ne zaman ki, anlatılan intizama halel gelir; batın, zahirin mahabbetinden yüz çevirir; batınların batınına ikbal eder; önceleri ruha ait olan fena ve beka dahi zail olup kendisine hakikî Baki Zat'la fena ve onunla beka hâsıl olursa., işte o zaman, zahirin gafleti batında müessir olamaz.

Nasıl müessir olsun ki; batın tam manası ile, zahire arka çevirmiş ve onu arkasına atmıştır. Zahir için, batına çıkan asla bir yol kalmamıştır.

İşte., anlatılan durumdadır ki: Zahirin gafil, batının huzur içinde olması caiz olur ve bunda da hiç bir mahzur yoktur.

Misal olarak badem yağını görmez misin; ki o: Bademle karışık olduğu süre, hükmü badem hükmüdür. Ama bademden ayrıldıktan sonra, yabancılık ve bir temayüz hükmü zahir olur.

***

Sübhan Allah, üstte güzel vasfı anlatılan devletli zatı; bu âlem halkını, nefsanî zulmetlerden kurtarmak için bu âleme yollamayı murad ederse., seyr-i anillah billah (Allah'ın zatından geçiş) yolu ile bu âleme indirir.. Böylesine bir halde, o inen zatın teveccühü, âlem halkına bir alâka duymadan, âlemin tümünedir. Çünkü, kendisi, inmeden önceki alâkası üzere devamlıdır. Yani: Mukaddes Zat'ladır. Bu âleme gelişi dahi, kendinden gelen bir tercihle olmamıştır.

Vasfı anlatılan zat, bir müntehidir ki: Halka ikbal edip Yüce Hakkın zatından iraz etmekte, müptedilerle surette bir ortaklığı görülür; ama aralarında hakikat olarak hiç bir münasebet yoktur. Zira, alâka duymakla duymamak arasında pek büyük fark vardır.

Şu bir gerçektir ki, müntehi zatın halka yönelmesi için, kendinden gelen bir tercih olmadığı gibi, ondan çıkan böyle bir rağbet dahi yoktur. Ancak, bu ikbal, yani: Halka yönelmek, Allah'ın rızası olarak meydana gelmektedir. Ama müptedi için durum böyle değildir. Halka yönelmek onun içine yerleşen zatî bir durumdur; halka yönelmek için rağbeti vardır. Böylesine bir işte dahi, Sübhan Hakkın rızası yoktur.

Burada müptedi için, bir fark daha vardır ki, o da şudur: Müptedi için halktan yüz çevirip Hakka yönelmek mümkündür. Ama, müntehi bir zat için böyle bir iş mümkün değil; muhaldir. Zira, halka ikbal etmek, müntehi zatın mertebesi ve makamı için lâzımdır. Taa, davet işini tamam edip dar-ı fenadan dar-ı bekaya göçünceye kadar., işte o zaman:

— Allahım, refk-i âlâ.. (En üstün yakınlığı istiyorum Allahım..)

Nidası., vaktinin hâsılatıdır.

***

Tarikat meşayihi, davet makamının tayininde çeşitli görüş belirtti.. Allah, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.. Bazısı şöyle dedi:

— O makam, Hakka teveccühle halka teveccüh arasını birleştirmektir.

Bu makam için, değişik görüşler, hallere ve makamlara göre ileri sürülen değişik görüşlerdir. Her şahıs, kendi bulunduğu makamdan haber vermiştir. Ama, işin aslı Allah katında malumdur. Seyyidüttaife Cüneyd-i Bağdadî'nin söylediği şu cümle, bu müsveddede yazıldığı gibi, davet makamına uygundur:

— Nihayet, bidayete dönüştür.

Zira, bidayette, tamamen yüz halka dönüktür.

***

Yazmış olduğunuz:

— «Gözlerim uyur; kalbim uyumaz.»

Hadis-i şerifinde, huzurun devamına işaret yoktur. Bu ancak, olsa olsa kendilerine ve ümmetine gelen işler üzerine gafletin olmayışını haber vermektir. Bir de, kendisinden sudur eden hallerden yana gafil olmadığını anlatıyor.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimizin uykusu, abdestini bozmamaktadır.

Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

Resulûllah S.A. efendimiz, ümmetini muhafazada, bir koruyucu gibidir. Dolayısı ile gaflet onun şanına yakışmaz.

***

— «Allah ile bir vaktim vardır ki; oraya: Ne mukarreb melek, ne de nebiyy-i mürsel girebilir.»

Bu hadis-i şerifte anlatılan mana, tecelli-i berkîye işarettir. Haliyle bu hüküm, hadis-i şerifin sıhhat takdirine göredir. Bu tecelli-i berkî, Sübhan Hakkın mukaddes zatına teveccühü gerektirmez; zira bu tecelli, Yüce Hakkın mukaddes zatından gelmekte olup kendisine tecelli edenin bunda bir dahli yoktur. Maşukun aşıkta seyri kabilindendir ki; bu seyirle aşık dolmuştur.

Bu manada bir şiir:

Aynadakiler olmaz kendi hareketlerinden; Kabullenir o safa yüzüne geldiklerinden..

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Halka dönüş takdiri ile, kalkan perdeler geri gelmez. Müntehi olan zat, perdelerin kalkmış olması hali ile, halkla meşgul olur. Çünkü, halkın felahı ona bağlıdır.

Bu büyük zatların misali şu şahsa benzer ki: Tam manası ile melike yakınlığı vardır. O kadar ki, aralarında hiç bir engel yoktur; hem mana olarak, hem de suret olarak.. Hal böyle iken, melik ona, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyacını görmesi, onların hizmetinde bulunması için halkla meşgul olmak vazifesini vermiştir.

Şu dahi, müptedi ile müntehi arasında ayrı bir farktır: Müntehinin hilâfına müptedi mahcuptur. Yani: Asıl manaya perdeli..

Selâm sizlere ve sair hidayete tabi olanlara..

***

100. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Abdülkerim Yemeni'nin:

— Sübhan Hak gaybi bilmez.

Sözüne cevab..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Hasan Keşmimi'riye yazmıştır.

***

Mektubunuz ulaşması ile bize şeref verdi.

Onun münderecatı: Parçaları, asılları, babları ve fasılları ile anlaşılmış oldu.

Onun münderecatı arasında Şeyh Abdülkerim Yemenî'nin şu cümlesi var:

— Sübhan Allah, gaybi bilmez..

***

Ey Mahdum,

Bu Fakir'in o gibi cümleleri dinlemeye asla takati yoktur. Elde olmadan, onları dinlerken Faruki damarım kabarıyor. O derecede ki: Düşünmeye bile mecal kalmıyor. Tevil ve tevcihe dahi yer yok. Ama bu söz kimden gelirse gelsin; ister Şeyh Abdülkerim Yemenî'den, isterse Şeyh-i Ekber-i Sami'den..

Ancak bize lâzım olan, Muhammed Arabi'nin S.A. kelâmına tabi olmaktır. Muhyiddin b. Arabî, Sadreddin-i Kunevî ve Abdürrezzak Kâşî'nin kelâmına değil..

Bizim füsusa değil; nüsusa tutunmamız gerekir.

Fütuhat-ı Medeniye, bizim için Fütuhat-ı Mekkiye'den daha yeterlidir.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah zatını:

— «Gaybi bilen.» (59/22)

Olarak anlattı, bunu zatı için mutlak kabul etti..

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; Yüce Allah'tan gaybi bilmeyi atmak, cidden kötü bir kabahattir. Hatta, böyle bir şey, hakikatta Yüce Hakkı tekzib sayılır.

Sonra, gayb lafzından bir başka mana murad etmek, onların bu kelâmını, şenaat olmaktan çıkaramaz.

Onların haline şu âyet-i kerimedeki mana uygun düşebilir:

— «Ağızlarından çıkan kelime büyük oldu.» (18, 5)

Keşke hileydim; onları böyle açıktan şeriatın hilâfına söz etmeye götüren nedir?

İbn-i Mansur (Hallaç):

— Enel-Hak..

Sözünde mazurdur. Aynı şekilde, Bayezid-i Bistamî dahi:

— Sübhanî..

Sözünde mazurdur. Zira ikisi de hallerin mağlubu olmuşlardır. Fakat, bu gibi sözler, halin galebesine mebni değildir. Gerçek o ki: Bu sözler, sahibinden bilerek çıkmıştır. Tevile dayandırılmıştır; ama özür kabiliyeti de yoktur. Halbuki, bu makam, asla tevil kabul etmez. Böyle zahirden sarf edilen sözler, ancak sarhoş sözleridir; başka değil.

Şayet bu sözü söyleyen kimsenin gayesi: Halkın kendisini levm etmesi ve kendisinden kaçması ise., bu dahi kötüdür; fenadır. Çünkü: Halkın levm etmesini sağlayacak yollar çoktur. Bu durumda, ancak hangi zarurettir ki, kendisini küfür sınırına götürecek işleri irtikâba çağırır..

Vesselam..

***

Siz o cümlenin tevili için kelâm ettiniz; onun için manalar sordunuz.. Sorulan suale cevap verilmesi hükmünce, zarurî olarak bu babda kelâm edeceğiz.. Şöyle ki:

Gayb ilmi, Sübhan Allah katındadır.

Ama gayb için söylenmiş şöyle bir cümle vardır:

— Gayb, ancak madum olan bir şeydir. Madum ise, malum olamaz. İlim dahi maduma taalluk edemez.

Bunun manası şudur:

Sübhan olan Yüce Allah'a göre gayb mutlak madum, katıksız hiç bir şey değil ise, o zaman ona ilmin taalluku bir mana ifade etmez. Çünkü, o şeyin malum olma durumu, mutlak madumiyet durumundan ve katıksız hiç bir şey olmamaktan çıkarır.

Görmez misin ki, şöyle bir şey denemez.

— Allah-ü Taâlâ, şerikini bilir.

Çünkü, Yüce Mukaddes Hakkın şeriki asla mevcud değildir ve katıksız olarak, hiç bir şey olmamak durumundadır.

Evet,gaybin ve şerikin mefhumunu tasavvur mümkün olur. Ama söz onun mefhum olmasında değil; mısdakındadır. Yani: Doğrusunu ortaya koymaktadır. Üstte anlatılan misal, bütün muhal derde geçerlidir. Onların mümkün olması tasavvur edilir. Ama doğululuklarını tasavvur etmek imkânsızdır.

Bir şeyin var olma durumu, o şeyi muhal olmaktan çıkarır; ama o seve zihnî bir varlık verümesi en azından şarttır.

***

Mevlâna Muhammed Ruhi'nin verdiği manaya itirazınız doğrudur. Çünkü, mücerred olan ehadiyet mertebesinde ilmî nisbetin nefyi, mutlak ilmin nefyini gerektirir. Gayb ilmine nefyin tahsisi için verilecek yön yoktur.

Mevlâna'nın tevcihinde bir başka şekilli mana şöyledir: Mücerred ehadiyet mertebesinde; her nekadar ilmî nisbet yok ise de, Yüce Hakkın Âlim olma sıfatı, olduğu gibi kaim durmaktadır. Çünkü, Allah-ü Teâlâ, zatı ile bilir; sıfatı ile değil.. Zira o mertebede sıfatlar nefyedilmiştir. Görmez misin ki; sıfatları baştan nefyedenler dahi şöyle derler:

— Sübhan Hak âlimdir.

Halbuki onlar, sıfatları Sübhan Hak'tan selb ederler.. Yine derler ki:

— Sıfatlara terettüb eden inkişaf, zata terettüb eder..

Bu iş böyle..

Gelelim sizin:

— Yüce Mukaddes Zat gaybinin, gaybe iradesi ve ona ilim taallukunun caiz olmadığı.. Yani: Gaybe..

Şeklinde yaptığınız tevcihi beyan etmenize..

Eğer burada ilimden murad, Yüce Mukaddes Vacib Zat'ın ilmi ise., bu: Tevcihlerin hakikata en yakm olanıdır. Ama, Vacib Taâlâ'nın, ilminin zat-ı bahte taallukuna cevaz olmayışında, Fakir'in açacağı bir bahis vardır. Şöyle ki:

Adem-i cevaz üzerine beyan ettikleri mana malumu ihata için, ilim hakikatinin iktizasıdır. Yüce Mutlak Zat ise., ihatanın olmayışını gerektirir; bu taallukta ikisi birleşemez..

Burada karışık bir durum vardır. Şöyle ki:

Anlatılan bu mana, yani: Malumu ihata için, ilmin hakikatinin iktizası, ancak husulî ilimde olur. O da kuvve-i ilmiyede malum suretinin husulü içindir.

Huzurî ilme gelince, üstteki mana, hiç geçerli değildir.

Üzerinde durduğumuz ilim ise., huzurî olup husulî değildir; mahzurlu yanı yoktur. Zira, Sübhan Hak Taâlâ'nın zatına ilim taalluku, huzurî yoldandır; husul yolu ile değil..

***

İşin hakikatini en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Allah-ü Taâlâ efendimiz Muhammed'e, onun pâk âline bereket ve selâmet versin.

Evvel âhir selâm..

***

101. MEKTUP

MEVZUU: Kanal ehli zatlara sataşan ve onlara çeşitli sözlerle dil uzatan bir cemaate reddiye..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Hasan Keşmirî'ye yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Allah, halinizi iyi etsin; gönlünüzü hoş eylesin..

***

Müfavaza-i şerifenizi (Yani: Kıymetli yazınızı) Mevlâna Muhammed Sıddık ulaştırdı.

***

Sübhan Allah'a hamd olsun ki, bir yana çekilip kalanları unutmamışsınız.

Nefis için yapılan, zahirî yönden hitaplar, umumî manada açıktır. Evet..

Nefsin emmare halinde iken, kendisine yapılan bütün itiraz yerindedir. Ama, onun için itmiman hâsıl olduktan sonra, asla itiraza yer yoktur. Çünkü: Bu makamda, nefis Allah'tan razıdır; Allah dar hi ondan razı olmuştur. Böyle halinde nefis, kendisinden razı olunmuş ve makbul görülmüştür. Razı ve makbul olunan bir şey için de, itiraza yer yoktur. Nasıl böyle olmasın ki; bu halinde nefsin muradı noksan sıfatlardan münezzeh olan Hakkın muradıdır.

Böyle bir devletin husul zamanı, Yüce Allah'ın ahlakı ile ahlaklandığı zamandır. Bu durumda, onun pek yüce ve pek mukaddes sahasına kudret ve fırtrat itibarı ulaşmayan bizim gibilerin itirazına yer yoktur. İtiraz yollu her ne der isek, bize aittir:

Bir şiir:

Değilse sahip biri bir habere özünden; Çıkar mı şunun bunun haberi hiç sözünden..

***

Nice cahil kimse vardır ki, tam manada cehaletinden, mutmainne nefsi emmare nefis sayar.. Mutmainne derecesini bulan nefse, emmare nefis ahkâmını yürütür.

Nasıl ki, şerli kâfirler, Resulûllah S.A. efendimizi de, sair insanlar gibi sanmışlardı; nübüvvet kemalâtını inkâr etmişlerdi. Allah-ü Taâlâ, bizi, bu büyük zatları inkâr etmekten korusun. Keza, onların yolunda olan tabilerini, inkâr etmekten de korusun..

Onlara salât ve tahiyyat..

***

102. MEKTUP

MEVZUU: Borcun, faizi ile birlikte haram olduğunun beyanı.. Yani: Para mikdarının tamamı; yalnız borçtan ziyadesi değil.. Bununla ilgili bazı meseleler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muzaffere yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.

Selâm, Allah'ın seçmiş olduğu kullara.

***

Siz diyorsunuz ki:

— Bugün, borçta, riba mikdarı, yalnız fazlasıdır. On dirhemlik bir borç mikdarında, iki dirhem fazlalık konursa., haram olan kısım, borca eklenen o iki dirhemdir.

Ancak, fıkıh kitaplarına müracaat ettim; zahir olan şu oldu: Hangi akidde meblağ dışında bir fazlalık varsa., o, şeriatta ribadır.. Yani: Faiz.. Bu akid dahi, zarurî olarak, haramdır.

Ve haram tahsiline ne götürürse, o dahi haramdır. Böyle olunca, o on dirhem dahi haram olur..

Bu mananın izharı için, Cami-i Rumuz, Rivayat-ı İbrahim Şahî Kitabını göndermek maksud idi. İhtiyaç sureti ile baki kaldı.

***

Ey Mahdum,

Ribanın (Faizin) haramlığı, kat'i nass ile sabittir; muhtaç olana da olmayana da şümulü vardır. Bu hükümden, muhtaç olanı çıkarmak, bu kesin hükmü bozmaya çalışmaktır; kaldırmaktır. Künye adlı eserin rivayeti, bu kesin hükmü neshedecek mertebede değildir. Bunun için, Mevlâna Cemaleddin Lahorî şöyle dedi:

— Kunye'nin çoğu rivayetlerine itimad edilmez. Zira, muteber kitapların rivayetlerine muhaliftir.

Bunu söyleyen zat. Lahor ulemasının büyüklerindendir.

O rivayetin sağlamlığı kabul edilse dahi, bu ihtiyacın açlık ve çaresizlik durumunu alması lâzım gelir. Allah-ü Taâlâ'nın şu hükm-ü kafisi bu manayı ifade eder:

— «... bir kimse açlık durumunda çaresiz kalırsa..» (5/3)

Meselâ: ölüm derecesine gelmiş ise., kuvvet kazanması için..

Bir mısra:

Küstem çarpışır rüstem gibilerle..

Şu da bir gerçektir ki..

Eğer ihtiyaç durumu umumî manada alınmış olsaydı; bir başka yer olurdu ve orada da, faiz için haram hükmü açıklanmış olmazdı.

Halbuki, faiz olarak fazladan vermeyi kabul edenler; ancak ihtiyaç dolayısı ile kabul ederler. Zira, hiç kimse; ihtiyaçsız yere, faiz vererek kendini zarara sokma yoluna girmez.

Yukarıda anlatılan mana olsaydı; Hakim Hamid Zat katından gelen hükmün dahi faydası kalmazdı. Yüce Allah'ın Aziz kitabı, o gibi tevehhüm verici şeylerden pek temizdir.

Farzı muhal kabilinden, ihtiyacm umumî manada alınması gerekse dahi, şöyle anlatabilirim:

— İhtiyaçlar zarurî durumlar cümlesindendir; zaruretler dahi, kendi durumlarına göre değerlendirilir.

Meselâ: Faizli borç alıp insanlara yemek vermek, ihtiyaca dahil değildir. Zira, onun zaruretle hiç bir ilgisi yoktur.

Anlatılan mana icabıdır ki: Meyitin teçhizi için, ihtiyacı olan mikdar malından ayrıldı. Ama bu ayrılan kefen ve defin olarak kısaltıldı. Ruhu için yemek yedirmek, ihtiyaç listesine dahil edilmedi. Halbuki meyit, en çok sadakaya ihtiyacı olandır. Yani: Definden ve kefenden daha fazla..

Şimdi, üzerinde tartışılan manada düşünmeli: Yemek vermek içîn, faizli borç alanlar muhtaç mıdır; yoksa değil mi?.

Bu manada ihtiyacı olunca; acaba, bu borçla kendilerine yemek pişirilen diğer kimselere ondan yemeleri helâl olur mu yoksa olmaz mı?.

Bu iş için ziyafet vermek, merasim ve gelenek işleri yapmak bir ihtiyaç hilesidir. Faizli borç etmek ise, bu sebebe dayanır. Böyle bir şeyi de helal ve caiz kabul etmek, dinden ve diyenetten uzaktır.

***

Layık olan odur ki: Emr-i Maruf ve nehy-i anil-münker vazifesine riayet edile ve bu belâva düşen cemaate engel oluna.. Bu hile yolunun doğru olmadığı da kendilerine anlatıla; caiz olmadığı bildirile.. Mahzurlu işi irtikâp sureti ile, bu kısım iptilâyı insan nasıl ıhtılar edebilir?. Kaldı ki, maişet yolları çoktur; yalnız bir şeye inhisar etmiş değildir.

Siz salâh ve takva ehli olduğunuz için; yemek işlerinde pak yanları anlatan rivayetleri size gönderiyoruz.

***

Yazıyorsunuz ki:

— Bu zamanda, şüpheden hali bir şey bulunmaz. Bu söz doğrudur; ancak, imkân nisbetinde sakınmak lâzım gelir.

***

Denmiştir ki:

— Taharet (abdest veya gusül) olmadan yapılan ziraat temizliğe münafidir.

Ancak, Hindistan beldelerinde böyle bir şeyden korunmak mümkün değil. Allah-ü Teâlâ'nın bu manada şu emri var:

— «Allah bir nefse gücü yettiğinden fazlasını teklif etmez.» (2/286)

Ne var ki, faizli yemeğini yememek gayet kolaydır.

***

Helâli helâl, haramı da haram itikad etmelidir. Bilhassa bir şeyin helâl oluşu ve haram, oluşu kat'î ise., inkâr eden kâfir olur.

Ancak, zanna dayalı şüpheli olanlar, üstte anlatıldığı gibi değildir. Bu manada bazı şeyler vardır ki: Hanefî Mezhebinde mubah olduğu halde, Şafiî Mezhebinde mubah değildir. Aksi olduğu da vakidir.

Bizim üzerinde durduğumuz mana başkadır. Şöyle ki:

Kat'i nass hükmü açık olduğu halde; ihtiyacı meşkûk birinin faizle borç alması helâl olduğu üzerinde bir şahıs tavakkuf ederse., onu dalâlette görmek ve helâl itikadını zorlamak uygun düşmez. Belki de, doğru onun tarafındadır. Bu böyledir; ona aykırı olan tehlikedir.

***

Arkadaşlarınızdan bazısının anlattığına göre, Mevlâna Abdül-fettah bir gün huzurunuzda:

—Faizsiz borç almak yolu bulunsaydı; güzel olurdu. Bu durumda insan neden faizli borç alsın?..

Söylemiş; siz de kendisini:

— Helâli inkâr etme.

Diyerek tekdir etmişsiniz. Ey Mahdum,

Anlatıldığı gibi sözlerinizin yeri, ancak, helâl olduğu kesin olursa o zaman olur. Helalliği şekli ise., hiç şüphe yok ki, o şeyin terki en uygunudur.

Vera, ehli (şüpheli işlerden sakınan) kimseler, ruhsatlı emirler vermezler; azimet yolunu gösterirler.

Lahor uleması; İhtiyaç sebebi ile fetva vermişlerdir. Ama, ihtiyaç eteği hayli geniştir; eğer uzasa, asla riba kalmaz. O zaman, ribanın haramlığı üzerine olan kesin hüküm, daha önce de anlatıldığı gibi boş olur.

Onların düşünmeleri gerekir: Başkalarına yemek yedirmek, faizle borç alan kimsenin hangi ihtiyaç bölümüne girer?.

Kunye'nin rivayeti, faizle borç almanın caiz olması, şöyle böyle şeylerden sonra, muhtaç kimsenin yalnız şahsı için caizdir; başkaları için değil.

Şayet denirse ki:

— Zıhar, yemin kefareti niyeti ile, muhtaç olan kimse, bu yemekleri pişirtir yedirir.. Zira, kendisi, bu kefaretleri eda etmek zorundadır.

Bunun çin şöyle derim:

— Şayet bir kimsede yemek yedirebilme gücü yoksa., onun yerine oruç tutar. Faizle borç alıp kefaretini üzerinden atamaz. İhtiyaç kısımlarından belli olan hepsi bu kabilden ise., takva bereketi ile, az teveccüh az düşünmek sureti ile, yerine gelir.. Bu manada Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, Allah'a karşı takva sahibi olursa., onun için bir çıkış yolu yaratır. Ummadığı yerden rızkını gönderir.» (65/2-3)

Selâm sizlere ve hidayete tabi olanlara..

103. MEKTUP

MEVZUU: a) Afiyetin manasını beyan.

b) Serhend beldesi için Kadı talebi.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Ferid'e yazmıştır.

Sübhan olan Yüce Allah, bize ve size afiyet ihsan eylesin..

***

Matlub olan afiyetten murad, değerli zatlardan birinin aşağıda anlatılan halidir.. Şöyle olmuştu:

Aziz zatlardan biri, daima Sübhan Allah'a duâ eder, şanı yüce zatından afiyet temenni ederdi.

Şahsın biri ona şöyle sordu:

— Senin üzerinden geçen bu zamanların tümünden, hiç mi afiyetle geçen olmadı?.

Buna karşı o değerli zat şöyle dedi:

— İstiyorum ki, üzerimden bir gün geçsin ve o günün içinde ben Allah'a karşı hiç bir masiyet işlemeyeyim.. Tan yerinin ağarmasından gün batıncaya kadar..

Aradan uzun bir süre geçti ki; Serhend'de kadı yoktur. Bu yüzden bazı şer'î hükümler duraklamaya kaldı.

Meselâ, benim kardeşimin oğlu var. Ana babasından kendisine miras kaldı. Kendisinin bir vasisi yok.

Çünkü şer'î izin olmadan o maldan tasarruf caiz değildir. Eğer burada bir kadı olsaydı; onun izni ile o malda tasarruf olurdu.

***

104. MEKTUP

MEVZUU: Taziye Hakkındadır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Bazı kasaba kadılarına yazmıştır.

Bilmiş olasınız ki,

Mağfurün leh (o bağışlanmış zatın) ölümü her nekadar cidden çetin ve ağır olsa da; mutlaka kula lâzım olan, Yüce Sübhan Hakkın fiiline rıza göstermektir.

Biz dünyada baki kalmak için değil; amel işlemek için yaratıldık. Bu sebepten amellere ciddî sarılmak gerekir.

Şayet merhum iyi ameli ile gittiyse., bunda, hiç korkulacak zararlı yan yoktur; hatta bir sultandır.

— «Bir köprüdür, sevgiliyi sevgiliye kavuşturur.»

Manası, onun şanında sabittir.

Ölüm yok olmak için değildir; giden, hal durumu ile sevgiliye ulaşır. Acaba ona nasıl muamele edecektir?. Bu manada uygun olan: Duâ, istiğfarla sadaka ile yardımına koşmaktır.

Resulûllah S.A. efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

— «Meyyit, suya batıp yardım isteyen gibidir. Babasından, anasından, kardeşinden ve dostundan kendisine gelecek yardımı gözetir. Böyle bir yardım kendisine gelirse., dünya ve içindekilerden daha sevimli bilir..

Allah, yeryüzündekilerin duası ile. kabirdekilere dağlar misali rahmet inzal buyurur.» (Mişkât'ül-Mesabih, Dualar kitabı)

***

Mübarek mektubunuz geldiği zaman, havanın soğukluğu cidden şiddetli idi; yoksa cevabı ertelemezdim.

Tefviz, tekidli yazıldı; inşaallah faydası olur.

Bundan daha fazlası baş ağrıtmak olur.

***

Kadı Hasan ve diğer değerli zatlara bolca dualar. Yüce Hakkın fiiline razı olsunlar. Bütün islerde Allah'a şükretsinler..

***

105. MEKTUP

MEVZUU: Hasta sağlığını bulup hastalıktan beri olmayınca, asla gıdanın ona faydası olmaz. bu münasebetle bazı hususlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hakim Abdülkadir'e yazmıştır.

***

Yemeklerin en iyisi ve en güzeli olsun.. O durumunda: Hasta, hastalığı devam ettiği süre, asla bir gıdanın kendisine faydası olmaz. İsterse, yemeklerin en iyisi ve en güzeli olsun.. O durumunda: Hasta, hastalığından gıda alır.. Bir mısra:

Hastalıktır gelen, yemekle hastaya..

Bunun için, hekimler öncelikle, hastalığın izalesini düşünürler. Bundan sonra, hastanın haline ve mizacına, münasip gıdalarla, kuvvet buldurmaya çalışırlar.

***

Yukanda anlatılan mana, insanın durumuna da uyar. Allah-ü Taâlâ'nın buyurduğu:

— «Kalblerinde maraz vardır.» (2/10)

Ayet-i kerime işaret edildiği gibi, kalblerinde maraz olan kimselere ibadet ve taat asla fayda vermez. Hatta bir mazarrattır. Şu hadis-i şerifler, bu manaya işaret ederler:

— «Nice Kuran okuyan vardır ki, Kuran kendisine lanet okur.»

— «Nice oruç tutanlar vardır ki, orucundan kendisine ancak açlık ve susuzluk kalır..»

Bunlar sağlam haberlerdir.

Üstte anlatılan manaya göre, kalb tabibleri, öncelikle hastalığın izalesini emrederler.

Bu durumda hastalık, kalbin Yüce Hakkın gayrına alakasıdır. Hatta, insanın kendi nefsi ile bağlantısıdır. Zira, insan neyi ister ve neyi severse., kendi nefsi için ister ve onun için sever.. Şayet çocuğunu severse, kendi nefsi için sever. Aynı şekilde mallar, riyaset, makam dahi böyledir. Gerçekte taptığı dahi o nefsidir.

İnsan, bu bağlantılardan ve saplantılardan kurtulmadığı süre onun için necat ümidi yoktur.

Bu gibi hastalıkların giderilmesini düşünmek, kalb sahibi ulemaya ve basiret sahibi hükemaya düşer.

Bir mısra:

Yeter işaret varsa anlayışı şayet..

***

106. MEKTUP

MEVZUU: Taife-i Aliyye'yi marifet hallerindeki değişik durumlarına göre sevmek; şanı büyük Allalıtn en büyük nimetlerinden biridir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Muhammed Sadık KçşmirTye yazmıştır.

***

Kemal-ı meveddetten, fart-ı mahabbetten haber veren değerli mektubunuz ulaştı. Bunun için, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'a hamd olsun.

***

Marifet durumlarına göre çeşitli olan bu Taife-i Aliyye'ye mahabbet beslemek, noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'ın en büyük nimetlerinden biridir. Böyle bir mana ile müşerref olan kimsenin saadeti nekadar büyüktür.

Anlatılan manada, Şeyh'ül-îslâm Herevî Ks. şöyle dedi:

— İlâhî, o ne güzel şeydir ki, velî kullarının yüzünde yarattın; onları tanıyan seni bulur, seni bulmayan da onları tanımaz.

Bu Taife'ye buğzetmek, öldürücü zehirdir. Onlara taan etmek, ebedi mahrumiyeti muciptir. Böyle bir iptilâdan, Sübhan Allah bizi ve sizi korusun..

Şeyh'ül-lslâm Herevî, bir başka cümlesinde ise, şöyle dedi:

— İlâhi, her kimin sukutunu dilersen, onu aleyhimize düşür.. Yani: Bizi ayıplamaya ve gıybetimizi etmeye düşür.

Bu manada bir şiir:

Yardımcı olmazsa birine Hak ve has kulları;,

Melekten olsa dahi, açıktır tehlike yolları..

***

Allah-ü Taâlâ'nın sana bir nimeti olarak, yenilenen bu inabeyi; uygun olur ki: Büyük bir nimet olarak kabul edesin ve Yüce Allah'tan, onda istikamet nasib etmesini dileyesin.

***

Selâm hidayete tabi olanlara; Mustafa'ya tabi olmayı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

107. MEKTUP

MEVZUU: a) Kendisine sorulan suallere cevaplar.

b) Bu Taife'ye teslimde zarurî olarak bazı faydaların bulunduğu..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Muhammed Sadık Keşmirî'ye yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bu Taife'ye inanmak saadeti ile bizleri mes'ud eylesin.

***

İçinde, sualler bulunan mektubunuz ulaştı. Tanaaüt ve taassup[30] kokusu bulunan suale cevap vermek her nekadar yerinde olmaz ise de, onun da cevabını vermeye çalışacağız. Ama, tenezzül kabilinden.. Birine faydalı olmaz ise de, bir başkasına faydalı olabilir.

[30] TANAAÜT ve TAASSUP: Kabul etmiyeceğini bilerek sormak manası çıkabilir. Ve iş olsun, diye sorulan sualler.

BİRİNCİ SUAL: Geçmişte yaşayan evliyada, keramet ve harika haller çok olduğu halde, bu zamanın büyüklerinde anlatılan keramet ve harika hallerin az zuhurunun sebebi nedir?.

Bunun cevabı şudur:

Eğer bu sualaen maksat, kendilerinden az keramet zuhur ettiği için, bu zamanımızın büyüklerini inkâr etmek ise., ki: İbarenin fehvasından anlaşılan bu manadır. Bu durumda, Şeytan'ın aldatmacalı işlerinden Allah'a sığınmak lâzımdır. Şöyle ki:

Harika hallerin zuhuru, velayet makamının rükünleri arasında sayılmaz; onun şartlarından dahi değildir. Ama, Resulûllah S.A. efendimizzin mucizesi böyie oimaz. Çünkü mucize: Nübüvvet makamının şartları arasındadır. Hal böyle iken, Allah-ü Taâlâ'nın veli kullarından keramet yayılıp dağılmıştır; onları bırakmamıştır. Ne var ki, kerametin çokiuğu, daha faziletli olmanın delili değildir. Zira bu makamda faziletli olmak, Yüce Sultan Allah'a yakınlık dereceleri iledir. Hatta, pek yakınlık halini bulan bir veli zattan daha az keramet zuhur etmesi mümkündür. Uzaklık halinde bulunan kimseden dahi, daha çok keramet görülebilir.

Görmez misin ki; bu ümmetin bazı velilerinden öylesine kerametler zuhur etmiştir ki., bunların yüzde biri dahi ashab-ı kiramda görülmemiştir. Hal böyle iken, velî kulların en faziletlisi bile, ashabın edna derecede bulunan birine yetişemez.

Harika hallere bakmak kısır görüşlü olmaktandır; taklidi istidadın dahi kusurlu olmasındandır.

Nübüvvet ve velayet feyizlerini kabule o cemaat müstahak olur ki; kendilerinde taklid (uymak) istidadı ağır basmıştır. Haliyle nazarî kuvvetleri neyse, o kadar..

Nitekim Sıddık-ı Ebker r.a. uyma istidadının kuvvetli oluşundan; hiç bir şekilde, Resulûllah S.A. efendimizin tasdikinde:

— Niçin?.

Sözüne ihtiyaç duymadı.. Ama Ebu Cehil Lâin, istidadının kusurlu oluşu dolayısı ile, nübüvvetin tasdiki şerefine eremedi. Halbuki, üstün âyetlerin, büyük mucizelerin zuhuru vardı. Allah-ü Taâlâ, bu münkir zümre Hakkında şöyle buyurdu:

— «Onlar büyün âyetleri (mucize ve diğer alâmetleri) görseler, yine de onlara inanmazlar. Hatta seninle çekişmeye gelirler. O kâfirler der ki:

— Bu (Kur'an) eskilerin massallarından başka değildir.» (6 '25)

Bu manada deriz ki: Geçmişte yaşayan zatların pek çoğundan, harika haler zuhur etmemiştir. Ömürleri boyunca, kendilerinden, beş altıdan fazla harika hal görülmemiştir. Hatta, bu evliya kafilesinin seyyidi Cüneyd-i Bağdadî'den, on keramet zuhuru anlatılmış mı, yoksa anlatılmamış mı? bilinmez.

Sübhan olan Yüce Allah, Kelim'inden (Musa'dan) haber vererek şöyle buyurdu:

— «Biz, Musa'ya açık dokuz âyet verdik.» (17/101)

Yüce Allah, bunu haber verdiği için biliyoruz, peki, anlatıldığı gibi, bu zamanın meşayihinden; harika halle zuhur etmediğini nasıl biliniyor?. Belki de, Yüce Allah'ın velî kullarından öncekilerin ve sonrakilerin ellerinden harika haller her zan zuhur etmektedir. Bunlar, iddia sahibinin bildikleri olduğu gîbi, bilmedikler de olabilir..

Bir şiir:

Ne zarar, ufukta açılan şems-i dubaya; Göz sahibi değilse biri, ona bakmaya..

***

İKİNCİ SUAL: Sadık taliplerin keşiflerine ve müşahedelerine şeytan'ın bir katması olur mu?. Şayet olursa, şeytanî bir keşif olduğu nasıl malum olur?. Eğer Şeytan'ın bir katkısı olmuyorsa., ilhama dayanan bazı işlerdeki yanlışlığın sebebi nedir?.

Bunun cevabı şöyledir:

En doğrusunu Allah bilir. Hiç kimse, Şeytan'ın katmasından mahfuz değildir. Peygamberlerde dahi, böyle bir şeyin oluşu tasavvur edilince, hatta, taHakkuk da etmiştir; evliyada olması daha fazla mümkündür. Nerede kaldı ki, sadık talipte olmaya..

Bu hususta netice mana şudur:

Peygamberlerler, Şeytan'ın anlatılan katkısına karşılıklı, tenbihli durumdadırlar. Onlar, Hakkı batıldan ayırd edebilirler. Nitekim bu manada Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Allah, Seylan'ın kattığı şeyi bozar; sonra âyetlerini hâkim kılar.» (22/52)

Bu âyet-i kerime, üstte anlatılan manaya delâlet eder.. Ve bir tenbih sayılır.

Ancak, anlatılan tenbih, evliyaya lâzım değildir. Zira onlar, peygambere tabidirler. Her ne şey, peygamberin getirdiğine aykırı düşerse., onu reddedip batıl olduğu görüşünü tutarlar..

Ancak, şeriatın sükût ettiği, nefyine ve isbatma hükmetmediği işte, Hakkı batıldan kesin şekilde ayırd etmek müşkildir.

İlham zanna dayalıdır. Lâkin, anlatılan imtiyazın olmayışı sebebi ile velayete kusur düşürülmez.

Çünkü: Şeriat hükümlerini yerine getirmek, peygambere tabi olmak; iki cihanın saadetine tekeffül etmiştir. Sükût geçilen işler, şeriat fazlası şeylerdir. Biz dahi, şeriat emri fazlasını yapmakla mükellef değiliz.

Şunun da bilinmesi uygun düşer ki: Keşifte yanlışlık, şeytanın katmasına münhasır değildir. Böyle bir şey, çok kere; kuvve-i muhayyilede, doğru olmayan hükümlerin tahayyülü ile de olabilir. Böyle bir şeyde asla şeytan'ın dahli yoktur.

Resulûllah S.A. efendimizi rüyada görmek, hakikat hilafı bazı hükümler almak da, üstte anlatılan kabildendir. Yani: Şeytan'ın dahli burada da yoktur. Bu görülen surete, Şeytan'ın hiç bir katkısı yoktur. Zira ulemanın tercihli kavli şudur: Şeytan, Hayr'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizin suretine giremez.. Ona salât ve selâm hangi surette görülürse görülsün; anlatılan surette katkı ancak, vakıaya uymayan muhayyilenin tasarrufu ile olur..

***

ÜÇÜNCÜ SUAL: Keramet yollu tasarruf ile, istidraç yolu tasarruf ilk nazarda müsavi görünürler. Bu durumda müptedi bir kimse nasıl anlar: Şu keramet sahibi bir velîdir; şu dahi yalancı müddeidir ve istidraç sahibidir?.

Bunun cevabı şudur:

Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır. Bu karışık durumda, müptedi talib için açık delil, kendisinin sağlam vicdanıdır. Eğer kalbini, Sübhan Hakka mail ve ona cezbeli bulursa.. Onunla olan sohbetinde Yüce Hakkın varlığını kendi özü ile bulursa., bilsin ki, o kimse: Keramet sahibi bir velidir. Anlatılanın aksini bulduğu takdirde, yakini olsun ki: O kimse yalancı müddeidir've istidraç sahibidir. Şayet hiç bir şey bulamazsa, ancak o, avam halktan biri gibidir. Meselâ: Hayvanlar zümresine dahildir. Avama gizli duran bir şey de, havas zatlar katında, itibardan düşer.. Zira, böyle bir şeyin menşei kalb marazıdır..

Nice şeyler vardır ki, onları bilmek; avam zümresine, anlatılan değişik durumları bilmekten daha lüzumludur.

***

Bu mektubu, bazı marifet duyguları ile kapatalım. Ki bu anlatacaklarımız, anlatılan şek ve şüpheleri gidermekte faydalı olur. Bilmiş olasın ki, Velayet makamında elde edilen, Allah'ın huylan ile -huy sahibi olmak; evliya zümresi için hâsıl olan, Vacib Taâlâ'nın sıfatları ile bir münasebettir. Lâkin bu münasebet, umum sıfatlarda, isim ve müşareket

olarak meydana gelir; manaların hususi durumlarında değil.. Zira böyle bir şey muhal olup hakikatların değişmesini gerektirir.

Hace Muhammed Parisa Hz. nin:

— «Allah'ın huylan ile huy sahibi olunuz.»

Manasını beyan makamındaki tahkikatı, üstte anlatıldığı gibidir.

Şöyle ki:

Yüce Allah'ın sıfatlarından biri Melik'tir. Melik sıfatının manası şudur: Herşeye tasarruf edip sahib olan.. Bu mana açısından bakılınca, bir salik, nefsine tasarruf eder ve onu alt etmeye güçlü olursa... onun tasarrufu kalblerde de geçerlidir. Anlatılan sıfatla da sıfatlanmış olur.

Yüce Allah'ın bir sıfatı da: Semi'dir. Yani: İşitir, dinler.

Şayet salik, Hakkın kelâmını dinler, çekinmeden onu herkesten duyup kabul ederse., şüphesiz olan hakikatlarını ve gizli sırlarını anlarsa., ama ruh kulağı ile; işte o zaman: Bu sıfatla sıfatlanmış olur.

Yüce Allah'ın bir sıfatı da: Basir'dir. Yani: Görür:

Şayet bir salikin basiret gözü açık olur da, feraset nuru ile nefsinin ayıplarını görürse., başkalarının kemalini de müşahede ederse.. Yani: Herkesin, kendisinden daha faziletli olduğuna itikad ederse.. işte o zaman, bu sıfatla sıfatlanmış olur. Ayrıca, sübhan olan Yüce Hak, görür; onun görüşünde kendisi de vardır. Buna inanınca, bütün işlediği amelleri, Yüce Hakkın kabulüne mazhar olacak şekilde işler..

Yüce Allah'ın bir başka sıfatı da: Muhyi'dir.. Yani: İhya eden, canlandıran..

Şayet bir salik, bırakılan sünnetleri ihya etmeye devam ederse.. anlatılan sıfatla sıfatlanmış olur.

Yüce Allah'ın bir başka sıfatı da: Mümit'tir. Yani: Öldüren..

Şayet salik, bid'atlara engel olur da, onlann sünnet yerinde kullandırmazsa.. işbu sıfatla sıfatlanmış olur.

Üstte anlatılan kıyasları sair sıfatlarda dahi yapmak mümkündür.

***

Avam halk:

— «Allah'ın huylan ile huy sahibi olunuz.»

Cümlesinden ayrı bir mana anlamaktadır. Bunun için de, şüphesiz dalâlet çukuruna düşmektedirler. Sanmışlar ki: Bir velinin ölmüş cesedi mutlaka diriltmesi gerekir ve kendisine gaybi işlerin yolu açılır. Veya buna benzer işler.. Bütün bunlar, görüldüğü gibi, bozuk zanlardır. Nitekim bir âyet-i kerimede bu manaya şöyle işaret edildi:

— «Zannın bazısı günahtır.» (49/12)

***

Diriltme ve öldürme işindeki harika kerametler, sınırsızdır. Ama, ilimler ve ilhama dayalı marifet duyguları, en büyük âyetler olup en üstün harikalardır. Bu mana icabıdır ki: Kur'an-ı Azim mucizesi sair mucizelerden daha kuvvetli ve daha bekalıdır.

***

İyice dikkat edilip bakılması gerekir. Bahar yağmuru gibi, yağan bu ilimler ve maarif nereden hâsıl olup gelmektedir?.

Bu ilimler, bu kadar çok olmalarına rağmen, tamamı ile şeriata muvafıktır; azalarında kıl kadar ayrılık yoktur. İşbu hususiyet, ilimlerin sağlamlığına delildir. Kaldı ki, Seyyidimiz Hazretleri Ks. dahi şöyle yazmıştı:

- Senin ilimlerinin hepsi sağlamdır.

Ama ne fayda?. Şeyhimiz Hazretlerinin kelâmı size bir delil olmuyor ki.. Durumunuz bu iken, kendinizi Hazret-i Şeyh'in emrine münkad sanıyorsunuz.

Bundan daha başka ne yazayım?.

***

Bu suallerin, başta sakil geldi. Ama bu ilimlerin ve maarifin zuhuruna sebeb oldukları için, sonunda güzel oldu. Bu manada bir şiir şöyledir:

Hangi çirkindir ki, olmaya güzel yanı;

Zencinin dişini yıldız görür bakanı..

Hayret.. Bundan önceki mektupta çokça ihlâs göstermiştiniz. Bunun sebebi olaraktan da, peşpeşe gördüğünüz iki rüya olduğu kanaatında idiniz. Bunun için de şöyle yazmıştınız:

— O rüyaların tesiri o hadde getirdi ki., önceden olduğum hale gelmek için, nedamet taHakkuk etti. O rüyalar, tevbeye, inabeye ve iman yenilemeye getirdiler.

Bu yazdığın mektub üzerinden bir ay geçmedi; anlattığın durumdan bir ayrılma anlaşıldı sende. Tam geri bir şekilde Önceki bozuk hal intikal edip değiştin. Hatta, o rüyaların ilkinde olduğun şekle geçtin. Şimdi o rüyalar, Şeytan'ın katması ve keşf hatası olmaya bırakıldılar. O önceki söz neydi? şimdiki bu durum nedir?.

Bir şiir:

Diyorsun ki:

— Şer işliyor falan, Derim:

— Olmaz.

Zarar bizlere: vebalı ona bize kalmaz.

***

Selam hidayete tabi olanlara; Mustafa yolunu tutanlara.. Ona âline Talâtlar ve selâmlar.

***

108. MEKTUP

MEVZUU: — Velayet nübüvvetten daha faziletli.

Diyenlerin aksine; nübüvvet velayetten daha faziletlidir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Ahmede yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah; bize, size ve bütün Müslümanlara Seyyid'ül-mürselin Resulûllah'a tabi olmakta sebat ihsan eylesin..

Ona ve âline salâtlarm en faziletlisi, selâmların en kemallisi..

***

Sekr halinde, bazı meşayih şöyle demiştir:

— Velayet, nübüvvetten daha faziletlidir.. Hatta, bazıları, bu velayetle, nebinin velayetini murad etmişlerdir ki: Veli'nin nebiden daha faziletli olacağı vehmi ortadan kalksın..

Lâkin iş, hakikatta anlatılanın aksinedir; Nebinin nübüvveti, velayetinden daha faziletlidir.

Velayet halinde, gönül darlığından, çok kere, halka teveccüh mümkün olmaz. Nübüvvette ise, gönül genişliğinin, atikliğinin tamamı vardır. O kadar ki: Hakka teveccüh, halka

teveccüh etmeye engel olmaz. Aynı şekilde, halka teveccüh dahi, Hakka teveccühe engel değildir.

Nübüvvette, teveccüh yalnız halka dönük değildir ki; bu yüzden velayet ona karşı tercihli bir durumda buluna.. Aynı zamanda o halka teveccüh içinde Hakka teveccüh dahi vardır.

Üstte anlatıldığı gibi yanlış sözden Allah'a sığınmak gerek..

Zira, tek başına halka teveccüh, hayvan misilli avam mertebesidir. Nübüvvetin şanı, böyle bir manadan yana pek yüce ve üstündür.

Bu mananın anlaşılması biraz güçtür; ama onun güçlüğü, sekr erbabına göredir. Ancak, halleri istikamet üzere olan büyüklerin anlayışı bu manada ayrılmıştır.

Bir mısra:

Mübarek olsun nimet sahiplerine erdikleri..

***

Yazılması nıaksad olan bir şey kaldı; anlatalım:

Şeyh Meyan Abdürrahim oğlu Şeyh Meyan Abdullah'ın bu Fakir'e yakın bir kerabeti vardır. Babası, uzun süre, Bahadır Han'ın hizmetinde kaldı. Kendisi muhtaç olup gözleri de görmediği için, çalışamaz haldedir.

Oğlunu gönderiyor ki. Bahadır Han'ın yanında kalsın. Bu hususta, sizden de bir işaret olursa., pek güzel olur..

Vesselam..

109. MEKTUP

MEVZUU: Kalbin selâmeti, Sübhan Hakkın gayrını unutması..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz.bu mektubu, Hekime yazmıştır.

***

Bilmiş olasın ki,

Ehlûllah, kalbe bağlı marazların tabipleridir. Batıni illetlerin izalesi, bu büyük zatların teveccühüne kalmıştır. Onların sözleri ilâç, nazarları şifadır. Onlar öyle bir cemaattır ki, onlarla arkadaşlık edenler, hiç şaki olmazlar. Onlar, daima Yüce Hakkın huzurunda bulunurlar. Yağmur, onların bereketi ile yağar; rızıklar onların himmeti ile verilir.

***

Kalbe bağlı marazların başı, batını illetlerin başkanı şudur: Kalbin, Yüce Hakkın gayrına alâka peyda edip irtibat kurması..

Bu türlü alakadan, ve irtibattan halâs olmayınca, ama tam olarak: Selâmet muhal iştir. Çünkü: Yüce Hakkın zatında ortaklığın yeri yoktur. Şu âyet-i kerime, bu manayı güzel anlatır:

— «Dikkat ediniz, halis din Allah'ındır.» (39/3)

Bu kadarının dahi yeri yok iken; Yüce Hakka koşulan şerikin ağır basması ve ondan başkasını sevmek daha üstün gelirse., nasıl olur?. Meselâ: Yüce Hakkın sevgisi, diğerlerine nazaran daha küçük ve daha az olursa gayet çirkin bir şey olur ki; hayasızlığın son kertesidir.

Herhalde burada hayadan murad, Resulûllah S.A. efendimizin:

«Haya, imandandır..»

Hadis-i şerifindeki hayadır. Asıl haya, budur..

Kalbin, Yüce Hakkın gayrına alâka duymamasına alâmet: Ona yabancıları tamamen unutmasıdır; Hakkın zatından gari ne varsa tamamen kalbden çıkmasıdır. O kadar ki, herhangi bir şey hatırlatılmaya çalışılsa, yine de hatırlayamaz.. Böyle bir hale geldikten sonra, kalb nasıl eşyayı hatırlayabilir. Ehlûllah katında bu hal şöyle anlatılır:

— Fena..

Ve bu: Tarikatta atılan ilk adımdır. Kıdem nurlarının zuhur mebdeidir. Hikmetlerin ve maarifin geliş menşeidir.

Bundan ötesi, ağaç dikenleridir.

Bu manada bir şiir:

O ki bulmaz fena, Mevlâsı sevgisinde,

Nasipsizdir, onun kibriyası izinde.

***

110. MEKTUP

MEVZUU: İnsanın yaratılmasından gaye:

a) Sülûk vazifelerini eda..

b) Yüce Sübhan Hakkın zatına tam manası ile ikbal, Olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Sadreddin'e yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Allah sizleri, erbab-ı kemalin ulaştığı son makama ulaştırsın.

***

Bilmiş olasın ki,

İnsanın yaratılmasından gaye şudur: Kulluk vazifelerini eda ve devamlı Sübhan Hakkın zatına yönelmek..

Anlatılan mana: Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin Resulûllah'a kemal manada ittiba olmadan kolay olmaz. Salâvatların ekmeli, tahiyyatın en güzeli ona., hem zahiren hem de batınen..

Sübhan Allah, bizlere ve sizlere söz, fiil, zahir, batın, amel, itikad olarak; Resulûllah'a tabi olmayı nasib eylesin. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

Amin!. Ya Rabbel-Âlemin..

Bu manada bir şiir:

Batıldır hep Hakkın gayrı tuttukları;

Yazık onlara, batıldır taptıkları..

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Hakkın gayrı olarak, her ne matlub ve maksud olursa, o tapılan bir şeydir. Yüce Hakkın gayrına tapmaktan necat, ancak şu zaman hâsıl olur ki: Hakkın zatından gayrı bir maksad kalmaya.. îsterse bu yabancı maksad âhirete ait ve cennet nimetleri arasında bulunsun..

Âhirete ait nimetler, her nekadar hasenattan sayılsalar da; mukarrebin makamını bulmuş zatlara göre seyyiat cümlesindendir.

Ahiretin işlerinin hali, üstte anlatıldığı gibi olunca, dünya işleri için ne buyurulur?. Kaldı ki, dünya: Hakkın buğzettiği bir şeydir; yarattığı gündenberi ona hiç nazar etmemiştir ve onu

sevmek her hatanın başıdır. Onu sevenler ise., tarda ve lanete müstahak olurlar. Bu mana bir hadis-i şerifte şöyle anlatıldı:

— «Dünya mel'undur; keza içindekiler de mel'undur. Ancak, Yüce Allah'ın zikri müstesna..»

Allah-ü Taâlâ, bizlere dünyanın ve dünya içindekilerin şerrinden necat ihsan eylesin. Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin olan Habibi Muhammed hürmetine.. Ona salât ve selâm..

***

111. MEKTUP

MEVZUU: Tevhid, kalbi Yüce Hakkın zatından gayrı şeylerden halâs etmekten ibaret olduğunun beyanı.. Buna münasip bazı şeyler..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Haraid Sünbühlî'ye (veya Sünbülî'ye) yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm Allah'ın seçtiği kullara..

Bilmiş olasın ki,

Tevhid: Hakkın zatından gayrı şeylerden, kalbi halâs edip kurtarmaktan ibarettir.

Kalb Yüce Haklan gayrı ile alâka peydah edip kaldığı süre; işbu alâka azdan dahi az olsun., o kalbin sahibi tevhid erbabından olamaz..

Mücerred tevhid sözü ve tevhid itikadı: Fazilet erbabı katında fuzulî sayılır.

***

Evet..

Elbette tevhid sözü lâzımdır ve tevhid itikadı gereklidir. Zira bu: Tasdik ve iman bahsinde muteberdir. Ama bir başka manada:

Lâ ma'bude illallah. (Allah'tan başka ibadet edilen yoktur.)

Cümlesi ile:

— Lâ Mevcude illallah. (Allah'tan başka varlık yoktur.) Cümlesi arasındaki fark açıktır.

İman tasdiki, ilmî olup vicdanî idrâk dahi bir başka halettir. Ama bu halete kavuşmadan dile getirmek mahzurludur.

***

Meşayihten bazıları bu tevhid babında kelâm etmişlerdir. Ama, onların durumu, şu iki şeyden hali değildir:

a) Onlar, bu hallerinde özürlüdürler.

b) Halin ağır basması üzerine kapalı kalmışlardır. Bundan başka üçüncü durum dahi şu olabilir: Hallerini yazmak ve onları açıklamaktan maksatları; başkalarının halleri için bir mihenk taşı ve miyar (ölçü) olmasıdır. Ta ki, onların halindeki istikameti ve eğriliği büeler; anlayalar. Yoksa, böyle bir devletin husulü olmadan sırrı ifşa etmek memnudur.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizim gibilere, kemal erbabı zatların hallerinden nasib ihsan eylesin.. Sünnet-i Seniyye-i Mustafaviyede istikamet üzere olmayı nasib eylesin.. Resulûllah efendimiz ve onun şerefli âli hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Başınızı ağrıtacak bir husus kaldı.. Şöyle ki:

Bu duâ mektubunu getiren Hafız Meyan Abdülfettah kibarzadedir. Ayali çok olup bilhassa kızlardır. Maişet sebeblerinin darlığı onu kerem sahibi zatların kapısına atmaya zorladı. Dilek: Onu arzusuna, meramına ermesinedir. Yani: Has ve umumî manada ona iltifat bereketinizdir.

Daha fazlasını yazmak baş ağrıtmak sayılır..

***

112. MEKTUP

MEVZUU: Asıl mesele, ehl-i sünnet vel-cemaat ikitadı üzerinde taHakkuk etmiş olmaktır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Abdülcelil'e yazmıştır.

***

Şanı yüce noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizim gibi müflisleri hak ehli zatların erdiği itikad hakikatına erdirsin. Yani: Ehl-i sünnet vel-cemaat.. Razı olduğu amelleri işlemekte başarı ihsan eylesin. Ve bunu: Vaktimizin kârı kılsın..

Anlatılan amellerin semeresi olan güzel halleri nimet olarak bizlere ihsan eylesin. Tam ve mükemmel manada bizleri zatına cezbeylesin.

Bir mısra:

Asıl iş budur; kalanı boş..

***

Bu fırka-i naciyenin itikadları ile taHakkuk etmeden hasıl olan halleri ve vecidleri istidraçtan başka bir şey saymam. Onların hizlan ve mahrumiyetten başka bir şey olacaklarını zannetmiyorum.

Eğer bize, bu fırka-i naciye zatlara ittiba devleti ile bir şey ihsan edilmişse memnun olalım ve onun şükrünü edaya çalışalım.

Eğer bize bu ittiba verilir de, haller ve vecidler hiç verilmezse.. ne gam geçelim; ne de üzüllim.. Bunun için razı olalım. Ve diyelim:

— En uygunu ve en güzeli budur.

***

Halin ve sekrin ağır basması ile, meşayihten bazı zatlardan zuhur eden; isabetli ehl-i hak zatların görüşlerine ters düşen ilimler ve marifetlerin menşei keşif olduğundan kendileri mazurdur.. Dediğimiz o ki: Kıyamet günü bununla muaheze olunmayalar. Hatta, onlar için bir müetehid hükmü bulunsun da, kendilerine bir ecir verilsin.

***

Hakikat, ehl-i hak olan ulema yanındadır. Allah onların çalışmalarını makbul eylesin. Zira, âlimlerin ilimleri, nübüvvet kandilinden alınmıştır. O nübüvvet sahibine salât, selâm ve tahiyyet.. İşbu ilimlerin esas kaynağı, kafi vahyile teyid edilmiştir.

Ancak, sofiyye zümresinden bazı zatların maarifi, keşfe ve ilhama dayanır. Hem keşifte, hem de ilhamda hata yolu bulunabilir. Keşfin ve ilhamın sağlamlığına alâmet odur ki: Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının ilimlerine mutabık buluna.. Kıl kadar olsa dahi, aralarında bir aykırı durum olursa., doğruluk çenberinden çıkar. Asıl sağlam ilim ve açık hakikat budur. Hakkın harici olan da, ancak dalâlettir.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Allah, bizlere ve sizlere Seyyid'ül-mürselin Resulûllah'a tabi olmakta istikamet nasip eylesin; zahir, batın, amel ve itikad olarak.. Ona ve âline salâtların ekmeli. selâmların en faziletlisi..

Selâm sizlere ve hidayete tabi olanlara..

113. MEKTUP

MEVZUU: a) Müptedinin cezbesi ile, müntehinin cezbesi arasındaki farkın beyanı..

b) Meczupların müşahedeleri önceleri kalbin üstünde bulunan ruhtur. Halbuki onlar, bu müşahedeyi Hakkın müşahedesi olarak hayal ederler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Cemaleddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, Allah'ın seçtiği kullarına..

***

Bilmiş olasın ki,

Incizap ye incirar, ancak salikin makamının üstündeki makama olur; kendi makamının fevkine değil.. Müşahede ve benzeri durumlarda dahi hal böyledir. Henüz sülûke girmeyen meczuplara üstte anlatılan cezbe nev'inden bir şey yoktur. Bunlar için ancak, kalb makamında iken, ruh makamına bir incizap vardır. Bu dahi, kalb makamının üstündedir. Asıl ilâhî incizap; ancak müntehinin cezbesi dedir ki, bunun üstünde bir makam yoktur. Amma, bidayet cezbesinde müşahede edilen ruh-u menfuhtan başkası değildir: Yani Âdem'e üflenen ruh..

Bu ruh, kendi aslî suretinde yaratıldığından; ki bu manada hadis-i şerif vardır:

— «Allah-ü Taâlâ, Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı.»

O ruhu müşahede eden kimse, sandı ki, o müşahede Yüce Mukaddes Hakkı müşahededir.

Bu ruhun, az da olsa cisimler âlemi ile münasebeti olduğundan-bazı kereler bu müşahedeye:

— Kesrette ehadiyet müşahedesi.. Adını verdiler; bazan da:

— M a i y y e t..

Dedikleri olmuştur.

Her ne olursa, olsun; mutlak fena husulü olmadan Yüce Hakkın müşahedesi tasavvur edilemez. Bu fena hali dahi, sülûkün nihayetinde taHakkuk edecektir.

Bir şiir:

O ki bulmaz fena, Mevlâsı sevgisinde;

Nasipsizdir, onun kibriyası izinde..

***

Bu son anlatılan müşahedenin, bu âlemle asla bir münasebeti yoktur. Şekillerin herhangi biri ile, bu âlemle bir münasebeti olsa, o Sübhan Hakkın müşahedesi değildir. İki müşahede arasındaki fark da budur. Eğer bu âlemle münasebeti kesilirse., işte o: Şühud-u ilâhînin alâmetidir. Aslında buna:

— Şuhud..

Denmez., ama, ibare darlığından ötürü öyle deniyor. Yoksa, bu nisbet, misli ve keyfiyeti olmayan bir şeydir. Tam olarak, ona intisab edilmiş gibi bir halettir. Zira o Melik Zat'ın ihsanlarını taşımaya ancak, kendi taşıyıcıları dayanabilir..

***

114. MEKTUP

MEVZUU: Seyyid'ül-mürselin Resulûllah'a tabi olmaya teşvik. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Sofi Kurbana yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah bizleri ve bizim gibi müflis, aciz, oturup kalan kimseleri evvellerin ve âhirlerin efendisine tabi olmak devleti ile şereflendirsin. O öyle bir zattır ki, isimlerin ve sıfatların kemalâtı, onun mahabbet denizinde toplanıp zuhur meydanına çıktı. Ve Allah-ü Taâlâ, onu kâinatın tümünden daha faziletli kıldı. Ona salâtlarm en faziletlisi, ona selâmların en mükemmeli..

Ve.. Yüce Allah, onun yolunda bize istikamet nasib eylesin .

Bu hoşnut olunan mütabaattan bir zerre, dünya lezzetlerinin ve âhiret nimetlerinin tümünden daha faziletlidir. Hem de, nice nice mertebeler..

Fazilet, Resulûllah S.A. efendimizin sünneti ile uyuşmava dayalı; meziyet, onun şeriat emirlerini yerine getirmeye bağlıdır. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet..

Meselâ: Bu mütabaat üzere vaki olan gündüz ortasında uyumak, böyle bir mütabaat üzere yapılmayan binlerce geceyi ihya etmekten daha faziletlidir.

Ramazan bayramı günü yemek, ki şeriatın emri budur: sonsuzların sonsuzluğuna kadar oruç tutmaktan daha faziletlidir ki; böyle bir şeyi şeriat emretmemiştir.

Şeriatın emrine uyarak, bir parça ip ihsan etmek; insanın kendi nefsinin hesabına göre, dağlar kadar altın harcamaktan daha faziletlidir..

Şöyle rivayet edildi:

Hazret-i Ömer r.a. bir keresinde sabah namazını cemaatle kıldı; sonra ashabı şöyle bir gözden geçirdi. Onlardan bir şahsı, aralarında göremeyince sordu.. Dediler ki:

— O, geceleri ihya etmektedir; ola ki, bu sırada uyku ağır bastı; gelemedi..

Şöyle dedi:

— Keşke bütün geceyi uyuyup geçireydi; ama sabah namazını cemaatle kılaydı. Bu, kendisi için daha faziletli olurdu..

Bu mana böyledir. Görmez misin ki: Dalâlet ehli, çokça, riyazet irtikâp ettikleri, zorlu çabalara giriştikleri halde; onların hiç itibarları yoktur; hatta zelil durumdadırlar. Yani: Allah katında.. Bunun sebebi: Hak şeriata uymayışlarıdır.. Onların bu yaptıkları güç işlere bazı ecir var ise de; bu: Dünyaya ait menfaatlere göredir. Dünya ve içindekiler nedir ki, onun bir kısmı için bir değer biçilip itibar edilsin.

Bu dünyalık için zorlu çalışanların misali, temizlikçilerin misalidir.. Bunların çalışması herkesten daha zordur. Ücrete gelince, herkesten az ücret alırlar.

Şeriata tabi olanlara gelince., bunların hali başkadır. Nefis cevahir üzerinde çalışanlara benzerler.. Latif elmas işleyenlere benzerler. Çalışmaları onlara nazaran daha az olduğu halde, aldıkları ücret tam tersine pek fazladır. O kadar ki, bunların bir saatlik çalışmaları, yüz bine çıktığı olur.

Bu anlatılan işlerin inceliği şuradadır:

Bir amel işlenir; şeriata muvafık olduğu için, Sübhan Hakkın rızasını kazanmış olur. Bunun hilafı dahi, Hakkın razı olmadığıdır.

Durum böyle olunca, Hakkın razı olmadığı bir şey, nasıl olur da, sevaba hak kazanır. Sevab olmadığı gibi, sahibine ikab sebebi olur.

Anlatıian işin manası, şu mecazî âlemde dahi görülür ki: Azıcık nazar etmekle durum açık bir şekilde anlaşılır..

Bir şiir:

Alile girenin bulduğu illet olur;

Şerife meyledenler dahi şeref bulur..

***

Bütün saadetlerin başı ve aslı: Sünnete tabi olmaktır. Bütün fesatların aslı ve maddesi: Şeriata muhalefettir.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve size Seyyid'ül-mürselin Resulûllah S.A. efendimize tabi olmakta sebat ihsan eylesin.

Vesselam..

115. MEKTUP

MEVZUU :

Bizim kat etmekte olduğumuz bu tarikatın hepsi yedi adımdır

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Abdülhalik Dehlevî'ye yazmıştır.

***

Bir mısra ile başlayalım:

En güzeli, dostların sözleri..

Bilesin ki,

Kat etmekte olduğumuz bu tarikatın hepsi yedi adımdır.. Şöyle ki:

a) İki adımı halk âleminde..

b) Beş adımı da, emir âleminde..

Emir âleminde atılan ilk adımda, fiiller tecellisi zahir olur; ikincisinde ise., zati tecelli olur. Üçüncü adımda ise., zati tecelliye şuru vaki olur.. Sonra sonra, kemalât derecelerinin değişik durumlarına göre, tecelliler olur. Ki bu olacaklar, erbabına gizli değildir..

Bütün bu olacakların hepsi, Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin Resulûllah S.A. efendimize tabi olmaya bağlıdır. Salâtların ekmeli ve selâmların en faziletlisi ona:

— Bu tarikat iki adımdır..

Diye anlattıklarının manası şudur: Âlem-i Halk ve Âlem-i Emir.. O iki adımdan murad bu olsa gerek.. Ama icmal yollu.. Talibin nazarında işi kolaylaştırmak için söylenmiştir.

Ancak, işin hakikatı, Sübhan Allah'ın tevfiki ile benim yaptığım tahkikat olmuştur.

***

116. MEKTUP

MEVZUU: a) Kalbin selâmeti. Yüce Hakkın zatından gayrını unutmaya ve tam olarak kalbden gidermeye kaldığının beyanı.,

b) Bu düşük dünya ile meşgul olmayı engellemeli ki; ona rağbet hâsıl olmaya..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Ahmed Lahori'ye yazmıştır.

***

Pek kıymetli mektubunuz ulaştı ve kalbin selâmeti ile alakalı münderecatı anlaşıldı.. Evet,.

Kalbin selâmeti, Yüce Hakkın zatından gayrını unutmaya ve kalbden gidermeye kalmıştır. Bu unutma o hadde ulaşmalı ki. Zorla hatırlatılmaya çalışılsa dahi, hatıra gelmemeli.. Bu takdirde, başkasını hatırlamanın manası kalmaz.. İşbu halet anlatılırken şöyle denir:

— Fena-i kalb.. (Yani: Kalbin fenaya varması..)

Aynı zamanda, bu hal, bu tarikatta atılan ilk adımdır. Velayet mertebeleri kemlâtının dahi müjdecisidir. Haliyle, istidatların değişik derecelerine göre..

Akıllı olana yakışan odur ki: Himmetini yüce tuta.. Cevizle muzla yetinip kalmaya..

— «Allah, üstün himmetli olanları sever..»

Manasındaki hadis-i şerif bu manayadır,.

***

Bu düşük dünya ile çok meşgul olmakta, bu düşük işlere karşı rağbet hâsıl olması korkusu vardır.

Kalb selâmeti babında anlatılan kadarı ile yetinme; bu kadarına kanma. Rücu da mümkündür.

Mümkün olduğu kadar, dünya meşguliyetine gitmemeli; ta ki: Ondakilere karşı rağbet hâsıl olmaya.. Allah korusun, sonra zarara uğrarsın. Bu da yakışmaz..

Fakirlik halinde, temizlikçi gibi kalmak, zenginlik halinde meclisin başına kurulup oturmaktan daha faziletlidir.

Yakışan odur ki: Bütün himmet, tam manası ile fakirlik ve sıkıntı içinde geçecek günler için harcana..

Zenginlikten ve zengin kimselerden kaç; hem de arslandan kaçarcasına.

Vesselam..

***

117. MEKTUP

MEVZUU: Başta iken, kalbin hisse tabi olduğu; nihayette bu tabi olmanın kalmayacağının bey ant..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Yar Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Mevlâna Yar Muhammed unutmamış olacak: Kalb bir müddet hisse tabidir.

Hiç şüphe yok ki, her ne şey histen uzak ise.. (Yani: Zahirî duygulardan..) o şey, kalbden dahi uzak olur.. Bir hadis-i şerifte:

— «Bir kimse gözüne sahib olmazsa, onun yanında kalb yoktur.»

Buyuruldu ki, bu mertebeye işarettir.

İşin nihayetinde kalbe tebaiyet olmayınca; kalbe uzak olduğu için, bir şeyin uzaklığı hisse tesir etmez.

Bir şeyin yakınlığı varsa, bu yakınlık kalb yakınlığı hasebi iledir; uzak olursa, bu da his hasebi iledir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; tarikat meşayihi müptedinin ve mutavassıtın, kâmil mükemmel şeyhin sohbetinden ayrılmasına cevaz vermezler.

***

Hülâsa..

— Hepsine erilmezse de, hepsi terk edilmez.. Hükmüne göre, bu tarikata devam etmek gerekir. Tam manası ile, ayrı cinsin sohbetinden kaçınmalısın.

Şeyh Meyan Müzzemmil'in kudümünü, saadetin mukaddimesini bilerek, sohbetini ganimet saymalısın..

Çoğu zamanlarını, onun sohbeti ile geçir. Zira, o zat: Kıymetli bir varlıktır; cidden böyle..

Vesselam..

118. MEKTUP

MEVZUU: Ehlûllaha itiraz eden cemaatın ziyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Kasını Ali Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Sevenlerimizden Mevlâna Kasım Ali'nin gönderdiği mektup ulaştı; içinde yazılanlar açığa çıktı.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Kim iyi amel işlerse, kendi lehinedir: kim de kötü amel, işlerse, bu da kendi aleyhine olur.» (41/46)

***

Hace Abdullah Ansarî şöyle dedi:

— İlâhi, birini helak etmek dilersen, aleyhimize düşür.

Bir şiir:

Korkarım bir kavmden ki, başkasına gülerler:

Alınır imanları, uzaklaşıp giderler.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bütün Müslümanları, evliyayı inkâr etmekten ve dervişlere dil uzatmaktan korusun.

Seyyid'ül-beşer hürmetine..

Ona ve âline salât ve selâm..

119. MEKTUP

MEVZUU: a) İhtida edilen şeyhin sohbetine devam etmeye teşvik,

b) Kâmil zatlar bazı nakıs müridlerine; iyi niyet ve doğru gaye, ile zaman zaman tarikat talimi yapmalarına cevaz verirler.

***

NOT: İMAM-İ RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Numan'a yazmıştır.

***

Mir'in hizmetçileri ile gönderilen mektup ulaşmıştır.

***

Bu tarikata, bir manada:

—C ü n u n ..

Lafzı uygun düşer. Bir hadis-i şerifte bu mana şöyle anlatıldı:

— «Sizden hiç biriniz, kendisine:

— Mecnun.

Denmedikçe elbette mümin olamaz..»

Bir kimsede cinnet alâmeti varsa, onun, insanların ve çocukların işini yönetmekten ayrılma durumu da vardır. Böyle olunca da, tefekkür yönü ile şöyle veya böyle bir derlenme haline kavuşur.

Bu cinnet, sizin yaratılışınızda mevcuttur. Ama siz onu, ömrü olmayan geçici sebeplerle örtüp gizlemeye çalışıyorsunuz. Bunun için ne yapabiliriz?.

- Bu çalışmada, cidden bir münasebetsizlik anlaşılıyor. Derhal bırakman uygun olur. Gücün yetmediğine inanarak, sureta ondan bir uzaklaşma çıkarmalısın.

Şundan ki: Bu taifenin cemiyeti, (gönül birliği) bu halkın içinde bulunduğu cemiyetten pek ötededir. Bu halkın cemiyetine sebepler arasında, bu taifeyi dağıtmak vardır. Uygun düşer ki: Halkın tefrikasına sebeb olacak işlere teşebbüs edile; ta ki: Bu taifenin birliği sağlana..

Şayet bu taifeye, sair halkın cemiyeti içinde bir yer verilirse., bundan korkulmalı ve Cenab-ı Hakka iltica etmelidir. Ta ki bu cemiyet: Ruha bir afet olmaya..

Falanın ve filanın durumu ile kıyas yapmak uygun değildir. Zira, iş tamamı ile bitmedikten sonra, değişik derecelere göre noksan mertebeler olacaktır.

Bir mısra:

Küçük görme dostlardan ayrılığı, sahi olsa da.

Kemal derecesine ermeden, bazı müridlere tarikat talimi için icazet vermek, tarikat meşayihinin âdetidir. Nitekim Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. Mevlâna Yakub Çerhi'ye, tarikat talimi yaptıktan ve bazı menzillere sülûkünü sağladıktan sonra şöyle dedi:

— Ey Yakub, bizden sana her ne ulaşırsa, onu halka ulaştır. Halbuki kendisine ayrıca şöyle de demişti:

— Benden sonra, Alâaddin'in hizmetinde olacaksın.

Böylece o, işlerinin çoğunu Hace Alâeddin'in hizmetinde gördü. Bunun içindir ki, Mevlâna Abdürrahman Cami, kendisini başta, Hace Alâeddin'in müridleri arasında saydı; sonradan, ikinci defa Hace Nakşibend Hz. ne bağladı.

Hülâsa: Bu dağınıklığın ilâcı, manen derlenip toparlanmış, gönül birliğini bulmuş kimselerle sohbettir.

Tekrar tekrar ve tekidli olarak yazdılar ve biz de işittik ki: Mevlâna Muhammed Sadık askerliği tercih etmiş; dervişler vaziyetini ve halini terk etmiş. Yazık çok yazık, o kimseye ki: Âlâ-i illiyyin'den esfel-i safiline düşer.. (Yüceler yücesi halden, aşağıların aşağısına düşer.)

Onun hali şu iki şeyden hali değildir:

a) Askerlikte kendisine yine gönül birliği verilir, manen toparlanır.

b) Yahut, üstte anlatılan hal kendisine verilmez.

Şayet verilirse ne âlâ, verilmezse., beter olur..

***

— «Rabbınuz, bize hidayet verdikten sonra kalblerimizi kaydırma. Şanından bize rahmet hibe eyle.

Çünkü sensin, sensin Vehhab..» (3/8)

120. MEKTUP

MEVZUU: Gönül birliği bulunan zatlarla sohbete teşvik.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Numan'a yazmıştır.

Mir'e unutkanlık gelmiş gibi.. O kadar ki: Selâmı, tahiyyeti (saygıyı) dahi hatırlayamaz oldu.

***

Fırsat azdır; onu da, en zarurî işlere sarf etmek zaruridir. Bu zarurî iş dahi: Erbab-ı cemiyetin (gönül birliği olanların) sohbetidir. Ne şey olursa olsun; hiç biri bu sohbet yerine geçemez.

Resulûllah'ın S.A. ashabını görmez misin?. Bu sohbet bereketi ile, peygamberler hariç, başkalarından daha faziletli oldular. İsterse onlardan başkaları: Veys'el-Karanî ve Ömer Mervanî olsun. Halbuki bu ikisi, derecelerin nihayetine ulaşmış; kemalâtın sonuna ermişlerdir. Haliyle sohbet hariç.. Hiç şüphe yok ki: Muaviyenin hatası, bunların sevabından hayırlıdır. Ama bu hayırlı oluş, sırf Resulûllah'm sohbeti bereketi ile olmaktadır. Amr b. As'ın sehvi dahi aynı gerekçe ile onların sevabından fazilet itibarı ile daha ileridir. Zira, o büyük zatların imanı: Resulûllah S.A. efendimizi görmeleri ile şühuda dayalı bir iman olmuştur. Meleğin gelmesi, vahyi müşahede, mucizeleri açıktan görmek, onların imanını müşahede derecesine çıkarmıştır. Sair kemalâtın tüm asılları olan, anlatılan kemalâtta, ashabdan başkaları için ittifak olmadı..

Eğer Veys'el-Karanî Resulûllah ile sohbetin bu derece üstünlüğünü bilmiş olsaydı; hiç bir şey, onu bu sohbetten almazdı. Bu fazilete, eşyadan hiç birini tercih etmezdi.

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve, Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Bir şiir:

İskender midir bulan o suyu nihayet;

Hayat onunladır; yeter mi hiç mal, kuvvet..

***

Allahım, bizleri bu dünyada o büyüklerin asrında yaratmadın; bari ahiret âleminde bizi onların zümresi ile haşreyle..

Seyyid'ül-mürselin hürmetine..

Ona ve diğerlerine salât, tahiyyat ve selâmlar..

Vesselam..

121. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu Tarikat'ın yedi adım üzere olduğu takarrür ettiğinin;

b) Müridlerinden bazılarının, altıncı adımda vâsıl olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Numan'a yazmıştır.

***

Mir'in hizmeti elbette bilinmektedir.

Bol bol dualar okunduktan sonra., söze başlayalım:

Aradan uzun bir süre geçtiği halde, hallerine ittila olmadı. Bu taraftaki dervişlerin hallerinden dahi haber sorulmadı.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'a hamd ü şükürler olsun; buradaki dervişlerin halleri iyidir.

Bunların durumlarından bir mikdar bahsedelim. Şöyle ki:

Ey Muhibb-i Sadık,

Takarrür etti ki, bu tarikat tüm olarak yedi adımdan ibarettir. Ama, kardeşlerden bir topluluk, işlerini yedi adımda toplamaya muvaffak oldular.

Bir başba taife dahi, dört adımda işini bitirdi.

Bir başka taife dahi üç adımda işini tamamladı; bunların her biri kendi değişen derecesine göre elde edeceğini elde etti.

Üç adımda işlerini tamamlayanlar, tarikat yönü ile insanlara faydalı olmaya güçleri yeter. Daha az adımda işlerini tamam edenleri var hesab eyle..

Akıllıya yakışan odur ki, himmeti yüce ola.. Düşük ve Küçük şeylerle iktifa etmeye..

Bundan daha fazla yazmaya vakit müsait değil..

Vesselam..

122. MEKTUP

MEVZUU: Üstün himmet sahibi olmaya, her kolay gelen isle yetinmeyi bırakmaya teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Mevlâna Tahir mazurdur; Mevlâna Yar Muhammed, nakil şeklini beyan etti. Şöyle ki:

Hind tarafına sefer, kararlaştırılmıştır. Gitsin; ehlinden ayalinden haberdar olsun.

— Klanı karşılaşınca..

Meseli meşhurdur.

Huzurun devamı ve ağyar ile karışıp görüşmekten sakınmak zarurîdir.

Üstün himmetli olmalı; her kolaya gelen işle yetinip kalmamalıdır.

Bir şiir:

Nurların nuru meşrıktan doğan nur uğruna;

Garb, lamba, yıldız geçip kovulduk yoluna..

***

Bu zamanın dervişlerinden pek çoğu, gösteriş ve iktifa makamında durmaktadırlar. Yani: Az bir şeyle yetinirler.. Böylelerinin sohbeti, öldürücü zehirdir. Arslandan kaçar gibi, bunlardan kaç.

Bu yolun devamlısı ol.

Rüyalara pek itibar yoktur; zira, yorumlama sahası pek geniştir. Bu yüzden olur ki: Hayalî şeylerle aldanılır. Bu da yakışmaz.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

Vesselam..

123. MEKTUP

MEVZUU: Nafile ibadetlerin edası hac dahi olsa malayani sınıfına dahildir.

Farzlardan herhangi bir farz kaçırılabilir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Rüşd manasında pek ileri kardeşimin mektubu vâsıl oldu. Kadehi, taallukat kirlerinden daima temiz kalsın.

Ey kardeş.

Bir haberde şöyle rivayet edildi:

— «Allah-ü Taâla'nın kulundan irazına alâmet odur ki: Onu, kendisine lâzım olmayan işlerle meşgul eder..»

Nafile ibadetlerden herhangi biri ile meşgul olmak; hem de farzlar arasından bir farzdan iraz etmek sureti ile., lüzumsuz işlere dahildir.

Halini teftiş etmelisin. Ta ki bilesin: İştigalin nedir?. Farz mıdır; yoksa nafile mi?. Nice mahzurlar vardır ki, nafile haccın edasında İşlenir.

Uygun olan odur ki: Yeniden düşünüp mülâhaza edesin..

Aklı başında olana bir işaret yeter..

Selâm size ve arkadaşlarınıza..

124. MEKTUP

MEVZUU: a) Haccın vücubu için, güç yetmesinin şart olduğu.

b) Güç yeteneği olmadan hacca gidişin, vakti boşa harcamak olduğunun beyanı. Bilhassa matlub olanı elde etmek şanında..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

Kardeşim Hace Muhammed Tahir Bedahşî'nin mektubu ulaştı. Allah'a hamd ve şükürler olsun ki: Dervişlere karşı ihlâsı ve onlara mahabbeti kesilmemiştir. Halbuki, aradan geçen uzun zamanın ayrılığı vardır. Ve bu: Büyük saadete alâmettir.

Ey Muhib,

Hac seferi için izin taleb edip sefere çıkacağın zaman, veda sırasında:

— İhtimal ki, bu seferde size katılırım.

Diye anlatmıştım. Lâkin, her nekadar kasd ettimse, istihare uygun düşmedi.. Bu babda bir cevaz anlaşılmadı. Zarurî olarak, kalmayı tercih ettim.

Başta, bu gidişinizde, dervişler için bir yarar yoktu. Ama, şevkinizi gördüğüm için, açıktan size engel olmadım.

Halbuki, hac yoluna çıkmaya güç şarttır. Oraya gitmek için, her bakımdan bir güç sahibi olmayınca, vakitleri boşa harcamak olur.

Zarurî olmayan işlerle meşgul olmak, ehemmiyetli işleri bırakmak olur ki, yakışmaz.

Anlatılan durumu, size mükerrer olarak yazdım; daha önce size ulaştı.

Söylenecek söz budur; artık serbessiniz..

***

125. MEKTUP

MEVZUU: a) Âlemin büyüğü ve küçüğü ilâhî isimlerin ve sıfatların mazharlarıdır.

b) Âlemin mahluk olma ve mazhariyetten başka Allah-ü Taâlâ ile hiç bir münasebeti yoktur.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Mir Salih Nisaburi'ye yazmıştır.

***

Allahım, eşyayı bize olduğu gibi göster.

***

Bilmiş olasm ki,

Alemin hepsi; büyüğü, küçüğü isimlerin ve ilâhî sıfatların zuhur yeri olmuşlardır. Onun, şuunatınm ve zatî kemalâtının görülme yerleridir, yani: Aynaları..

Şanı Yüce Sultan, gizli bir hazine ve saklı bir sır idi.

O Sübhan Zat, kemalâtını saklı durumdan açığa çıkarmak diledi; icmal manadan tafsile geçirmek istedi Bunun üzerine halkı yarattı.. Hem de. zatı ve sıfatı ile, yüce ve mukaddes zatına delâlet eder bir şekilde..

Bu âlemlerin yaratıcısı ile, asla bir münasebeti yoktur; ancak: Onun yarattığı mahluk, esmasına ve şüunatına delil olmalarından başka..

Bu makamda: İttihad, maiyyet, ihata nisbeti, sereyan, zatî maiyyyet hükmü, ancak halin ağır basması ve vaktin sekri ile olmaktadır.

Halbuki, halleri istikamet üzere olan büyükler; ki onlar ayıklık kadehinden içmişlerdir, bu âlem için yaratıcısı ile, mahlukiyet ve mazhariyet durumundan başka bir isbata kalkmazlar. îhata, sereyan ve ilmî maiyeti dahi, ehl-i hak ulemasının kavline göre konuşurlar.. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin..

Asıl şaşırtıcı iş, bazı sofiye mensuplarından gelmektedir. Bazı zatî nisbetleri isbata çalışırlar.. Meselâ: İhata ve maiyet gibi.. Halbuki, bütün nisbetleri zattan ayırma babında dahi itirafları vardır. Hatta, zata bağlı sıfatları dahi atarlar.. Bu bir tenakuz değil midir?..

Anlatılan tenakuzun defi için, zatta mertebelerin isbatı zordur. Bu, felsefe mensuplarının tetkikatı gibi oluyor.

Sağlam keşif sahibi kimseler, zatı ancak şöyle müşahede ederler: Hakikî basit.. Bunun ötesinde olanlar ne olursa olsun; isimlere dahildir.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;

Göze gelen kıl yarım dahi olsa çoktur.

***

Bu bahsin tahkiki için, misalle beyan edelim.. Şöylekî:

Derin bilgin mütefennin bir kimse, meselâ saklı kemalâtının izharını ve onları bu zuhur meydanında ibraz etmek ister.

Bunun üzerine harfler ve sesler icad eder. Ta ki; bu harflerin ve ses perdesinde kemalâtı cevelân etsin.

Bu beliren surette; o saklı manalarla bu harflerin ve seslerin bir münasebeti yoktur. Ancak bu harfler ve sesler; o gizli manaların zuhur yerleri ve saklı kemalâtın aynalarıdır.

- Bu sesler ve harfler, o saklı manaların aynıdır.

Sözünde hiç bir mana yoktur.

îşte, ihata ve maiyet hükmü dahi bu suretteki gibi olup vakıaya mutabık değildir. O kadar ki, manalar, o saklı sadeliği ile durup hiç bir bozulma olmamıştır. Ne zatında ne de sıfatında..

Ancak bu manalar arası ile, delâlet eden bu harfler ve sesler arasında delil ve medlul yolunda bir münasebet bulunduğundan; bazı fazladan manalar hayal edilmektedir. Halbuki, o saklı manalar; hakikatta, münezzeh ve müberradır. Yani: Hayal edilen o zaid manalardan..

***

Bu meselede, bizim inancımız budur. İttihad, ayniyet, ihata, maiyet cinsinden mazhariyet ve mir'atiyet üzerine fazladan yapılan isbat sekir halinden gelmektedir. Halbuki Yüce Hakkın zatı, hakikatta bu nisbetten ve münasebetten ari ve beridir.

Toprak ne, Rabb'ül-erbab ne?..

Üstte anlatıldığı manada, az bir münasebetin oluşuyla, yani; Zâhiriyet ve mazhariyet yönünden.. Vahdet-i vücud denir mi? yoksa denmez mi?.

Belki de, vakıada müteaddid vücudlar vardır. Lâkin asalet, zıllıyet, zâhiriyet ve mazhariyet itibarı mevcudda bir değildir.[31] Bundan sonrası, vehimlerden ve hayallerden ibarettir. Ne var ki, bu görüş, ayniyle Sofestaî'nin yoludur ki; âlemde hakikatin isbatı, onu vehim ve hayal oluştan kurtaramaz. Sofestaî'nin maksadı dahi budur.

Bu manada bir şiir:

Bilirsen onu kimdir sen nesin başta;

Bulursun kendini hemen o yüce zatta..

Bilirsin kimsin, kimin yıldızı parlayan;

Açıl, ölü, diri olarak bu cemaatta.

126. MEKTUP

MEVZUU: Hak yoluna talib olan bir kimsenin:

a) Afakî olsun, enfüsî olsun; batıl ilâhları nefyetmeye..

b) Hak Mabud'u isbat etmeye.. İhtimam göstermesinin gerekli olduğunun beyanıdır.

Ve.. Buna münasip bazı hususlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Mir Salih Nisaburî'ye yazmıştır.

Ey Seyyid Nakib,

Talibe gereken odur ki: Batıl ilâhları nefyedip atmaya ihtimam göstere; bu batıl ilâhlar, ister afaki olsun; isterse enfüsî..

Yüce Sultan Mabud Hakkkı isbat vaktinde; fehmin havsalasına ve vehmin kavramına her ne girecek olursa, aynı şekilde bunu da, nefyetmek gerekir. Bu anda, Matlub Zat'ın varlığı ile yetinmelidir.

Bir mısra:

Odur varlık; başkası yok..

***

Bu makamda, varlık için bir yer yoktur. Onun için, Yüce Zat'ı varlıkların Ötesinde taleb etmek uygun düşer. Ehl-i Sünnet uleması; Yüce Hakkın zatı üzerine:

---

[31] Bazılarına göre, bu görüş çürütülmüştür.

— Vacib'ül-vücud.. (Varlığı mutlak gerekli..)

Kavlini, gayet güzel söylemişler. Allah-ü Taâlâ, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Zatla beraber vücudun ayniyeti, vücud ötesinde bir varlığın isbat edilemeyişi kısır görüştendir.

Bu manada Şeyh Alâüddevle şöyle dedi:

— Vücud âleminin fevkinde, Melik Vedud âlemi vardır.

***

Bu derviş, vücud mertebesinden terakki ettiği zaman, bazı vakitler; halin mağlubu olmaktadır. Nefsini zevk ve vicdan üzere arbab-ı tatilden bulmakta ve vücud-u vacib hükmüne varamamaktadır. Çünkü o: Bu yolda varlığı bırakmıştır. Zat mertebesinde asla varlık yeri bulamamıştır. İşbu vakitte onun İslâm'ı tahkik değil; takliddir.

Hülâsa: Mümkünün havsalasında ne hâsıl olursa., o dahi, daha uygun yolu ile mümkün olur.

Noksan sıfatlardan münezzehtir o zat ki: Halk için zatına çıkan marifet yolu olarak, acizlikten başka bir şey yaratmamıştır.

***

Hiç bir kimse sanmaya ki: Fenafillah ve bekabillah husulü ile; mümkün vacib olur. Haşa, böyle bir şey olmaz. Zira, hakikatların değişmesi muhaldir. Mümkin olan vacip olmayınca, nasibi acizlikten başka olmaz.

Bu manada bir şiir:

Avla yanı az kimse anka kuşunu, topla;

Tuzağı, ele geçmez bir şey yorulmakla..

***

Yüce himmet öyle şeyler taleb eder ki: Bu talebinden hiç bir şey hâsıl olmaz. Hatta, ondan ne bir isim, ne de bir resim çıkabilir..

Bir başka taife dahi bir şey arar; ama o şeyi, kendilerinin aynı olarak bulurlar. Onun için, bir yakınlık ve maiyet tesbit ederler..

Bir mısra:

Vardır her insana, o şey ki yakışır şanına..

Vesselam...

127. MEKTUP

MEVZUU: Ana babaya hizmet, her ne kadar hasenattan sayılır ise de, hakikî matlubun tahsili yanında sırf hiç bir şey olmamaktan ileri gidemez.. Buna münasip bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Ahmed Safer Rumî'ye yazmıştır.

***

Kıymetli mektub ulaştı. Duraklama için beyan ettiğin özür doğrudur.

Uygun düşer ki, yaptığından daha fazlasını yapasın; yine de kendini kusurlu kabul edesin.. Bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Biz insana, ana babası için tavsiyede bulunduk. Anası onu zahmetle taşıdı; zahmetle doğurdu.» (46/15)

Bir başka âyet-i kerimede ise, şöyle buyurdu:

— «Bana şükret; ana babana teşekkür et.» (31/14)

***

Şöyle itikad etmen gerekir: Hakikî matluba vusul yanında, her fuzulî olan şey; hatta sülûk menzillerini aşma sırasında sırf muattal kalmaktır.

— «Ebrar zümresinin hasenatı, mukarrebin zümresinin seyyiatıdır.»

Haberini işitmiş olmalısın.

Bu manada bir şiir:

Her ne ki var, sevgisi dışındadır Hakkın;

Şeker dahi olsa yenmesi zehir, sakın..

***

Sübhan Hakkın hakları, bütün mahlukların Hakkından Önce gelir. Zira, malılukatın Hakkını eda, Allah'ın emrine göre olmaktadır. Yoksa, kimin haddine düşmüş ki, onun hizmetini bırakıp da başkasının hizmeti ile meşgul ola.. İşbu mana icabıdır ki, mahlukatın hizmeti dahi, noksan sıfatlardan münezzeh olan Hakkın hizmeti sayılır. Ne var ki, hizmetten hizmete de çok değişik farklar vardır. Görmez misin ki, çift sürenler de, ziraat işi ile meşgul olanlar da, padişahın hizmetindedirler; ama, bunların hizmeti ile, padişaha yakın duranların hizmeti arasında bir bağlantı kurulamaz.. O kadar ki, hizmet olarak, ziraatın ve ekin işinin adını anmak dahi o makamda masiyet sayılır..

Ve., her kesin ecri, kendisine verilen iş emrinin mikdarına göredir.

Ekin işleri ile meşgul olanlar; bütün mihnet ve meşakkatlarına rağmen, aldıkları ücret, bir dirhemdir Hem de bütün günün çalışma karşılığı.. Ama, yakınlık bulan zatlar, bir saatlik huzur Hakkına binlerce meblağ alırlar. Hal böyle iken, o yakınlık bulan mukarreb zatların o binlerce meblağa karşı hiç bir alâka duydukları yoktur. Onların bütün gayeleri, o sultanın yakınında bulunmaktır.

Her iki zümre arasında nekadar değişik farklar var..

***

Hüseyin Ferruh, cidden içtihad ve terakkide başarılıdır. Ondan yana kalbin mutmain olsun. Daha fazla ne yazayım!. Vesselam..

Daha fazla ne yazayım!.

Vessalam...

128. MEKTUP

MEVZUU: Üstün himmet sahibi olmaya, hakikî matlubun gayrı ile yetinmemeye teşvik..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Mukime yazmıştır.

***

Hace Mukim, bu ayrı düşüp uzakta kalanları unutamaz; hatta onları kendisine yakın görür; uzak değil.. Zira:

— «İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Hadis-i şerifi vardır.

***

Sülûk edilen yol, gayet uzun; matlub olan dahi, çok çok yüksek; bu manada sarf edilen gayret ise., son derece noksan..

Bu arada, kavuşulan menziller, matlub olana benzerler ki, onlar serap gibidir.

Böyle orta durumu, nihayet sanıp kalmaktan; maksad olmayanı maksad sanmaktan; keyfiyetten ve misalden münezzeh olanı, misalli keyfiyetli kabul etmekten, hakiki matluba varmadan durup kalmaktan Sübhan Allah'a sığınırız.

***

Akıllı olana o düşer ki: himmetini yüce tuta.. Eline giren her kolay şeyle yetinip kalmaya.. Esas matlubu, ötelerin de ötesinde araya..

Anlatılan böyle yüksek himmetin durumu, kendisine uyulan şeyhin teveccühüne bağlıdır; onun teveccühü ise., müridin ona karşı ihlâsına ve mahabbetine bağlıdır.

Şu âyet-i kerime bu manada nekadar güzeldir:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğini verir. Allah, büyük azim sahibidir.» (62/4)

***

129. MEKTUP

MEVZUU: İnsanın camiiyet durumu; mana olarak derlenip toparlanmasına sebeb olduğu gibi dağınık kalmasına da sebeb olur. Bu durum, mahhub zatlara bir nailiyet olmakla beraber, aynı zamanda mahcuplara bir belâdır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Nizama yazmıştır.

***

Mübarek mektubunuz ulaştı.

***

Bilmiş olasın ki,

İnsan, mevcudatın en çok toplayıcı mahiyeti olanıdır. Çeşitli ve pek çok mevcudat ile onun alâkası ve irtibatı vardır. Haliyle bu, kendi parçalarından her bir parçanın vasıtası ile olmaktadır.

Onun bu, her şeyle alâkası ve irtibatı, Yüce Sultan Mukaddes Hak'tan uzaklık duymasının artmasına sebeb olmaktadır. Hem de her manada..

Bu çok sayıda alaka duyduğu şeyler yüzünden, insanın mahrumiyeti, başkasına nazaran, daha ziyade olmaktadır.

Şayet bu, parça parça şeylerin alâkasını keser de, Allah'ın verdiği muvaffakiyetle, yeniden kendi aslına rücu ederse., büyük bir nailiyete ermiş olur. Yoksa., tam manası ile bir dalâlet uzaklığına dalar..

İnsan, bu camiiyet durumu ile, mevcudatın en faziletlisi olduğu gibi; aynı camiiyet durumu ile, mahlukatın şerlisi olur.

Bu camiiyet durumu vasıtası ile, insanın aynası, pek tamam bir şekildedir.

Şayet insan, ayna yüzünü bu âleme çevirirse., her şeyden bir karalık alır; aynasını kirletir. Şayet, Sübhan Hakkın tarafına çevirirse., o zaman, safası ve göstermesi her şeyden daha güzel olur..

***

Anlatılan alâkalardan kalbin hürriyete kavuşması, başta Allah'ın Resulü Muhammed'in özelliğidir; Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin. Bundan sonra, kalan peygamberlerin.. Daha sonra da, değişik derecelerine göre evliyanın..

Salât ve selâm, başta bizim peygamberimize., daha sonra diğer peygamberlere ve onlara tabi olanlara., taa, kıyamet gününe kadar..

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, Nebiyy-i Mustafa hürmetine anlatılan alâkalardan bizlere necat ihsan eylesin. Resulülah efendimiz, anlatılan manada şu âyet-i kerime ile medhedilmiştir:

- «Onun gözü ağmadı; aşmadı da..» (53/17)

Ona ve âline salâtların en tamamı., selâmların ekmeli..

Bundan daha fazlasını yazmak, yorgunluğa sebeb olur.

Selâm ve ikram..

130. MEKTUP

MEVZUU: Hallerin telvinatına itibar edilemeyeceği; mutlaka misilden ve benzerden münezzeh matlubun tahsili gerektiğinin beyanıdır..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Cemaleddin'e yazmıştır.

***

Hallerin telvinatına çok itibar yoktur. Ona pek iltifat edilmemesi gerekir. Zira; esas maksad bundan başkaaır. Onlar, ister gelen olsun, isterse giden; ister sözde olsun, isterse duymada.. Rüyet ve müşahede olsa da aynı olup değişen bir şey yoktur. Şundan ki: Hallerin cevizi ve muzu ile ancak, tarikat çocukları teselli bulur.

***

Akıllı olana düşer ki, himmetini yüce tuta.. Zira, işin esası bunların çok ötesindedir. Zira, anlatılan o renkli haller, rüya ve hayaldir.

Bir kimse, kendini rüyada sultan olmuş görebilir; ama, isin aslında böyle değildir. Ama bu rüya, sahibine bir ümit ve bir tamah verebilir..

***

Nakşibendiye Tarikatında, rüyaya dayalı vakıalara itibar yoktur. Şu beyt onların üstün kitaplarmda yazılıdır:

Ben güneşin oğluyum, hep söylerim sözlerini;

Geceden bana ne ki, anlatayım haberini..

***

Hallerden bir hal hâsıl olursa, yahut zeval bulup giderse., ne geldiği için, sürür duymalı; ne de gittiği için infiale kapılıp gam çekmeli.. Şöyle yapmalı: Keyfiyetten, misalden münezzeh olan esas maksud zatı gözetmelidir..

Vesselam...

131. MEKTUP

MEVZUU: a) Hacegân Hazretleri Tarikatının yüce şanını beyan..

b) Bu tarikatta yeni icatlar çıkaran, bu çıkardıklarını da, bu Tarikatı tekmil sayan cemaattan şikâyet..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Eşref Kâbili'ye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm, Resullerin efendisine ve onun pâk âline..

***

Pek reşid kardeşim Hace Muhammed Eşref bilmeli ki.. Allah, kendisini evliya-i kiramı şereflendirdiği şeyle şereflendirsin..

Allah sırlarını takdis eylesin; Hacegân Hazretlerinin bu tarikatı, matluba ulaştıran yolların en yakınıdır. Sair meşayihin nihayeti, bu büyüklerin bidayetine derc edilmiştir. Bunların mensubiyetleri, sairlerin mensubiyetlerinden çok üstündür.

Anlatılan bütün bu meziyetler, bu Tarikat-ı Aliyye'de, sünnet-i seniyyeye tutunup imkân nisbetinde kötü bid'atlardan kaçınma sebebi ile olmaktadır.

Bu büyük zatlar, batın işine zahirde faydalı görseler dahi, ruhsatla amele cevaz vermezler; sirette, suret cihetinden muzır görseler dahi azimet ile amel etmekten ayrılmazlar.

Bu zatlar, halleri ve vecidleri, şer'î hükümlere tabi görürler. Zevkleri ve maarifi, şeriat ilimlerine hizmetçi kabul ederler. Hiç bir şekilde, nefis şeriat cevherlerini; çocuklar gibi, vecdin cevizine ve halin muzuna değiştirmezler..

Sofiyenin vecd icabı söyledikleri bazı zamansız sözlere aldanmazlar; onların batıl sayılan fitnelerine kapılmazlar.

Esas meseleleri bırakıp parçalı işlerle uğraşmazlar. Fütuhat-ı Medeniyeyi bırakmak sureti ile, Fütuhat-ı Mekkiye ile uğraşmazlar. (Yani: Resulûllah'ın S.A. esas emrini bırakıp yalnız tasavvufla yetinmezler.)

Halleri devamlıdır; vakitleri süresizdir.

Tecelli-i zatî, bu zatlar için, devamlı olup başkalarına ani çakıp geçen şimşek gibidir.

Sonunda gaybet hali gelen huzur, bu zatlara göre, itibardan düşüktür. Şu âyet-i kerime bu zatların halini pek güzel anlatır:

«Öyle erlerdir ki; onları ne ticaret, ne de alış veriş Allah zikrinden alıkoyar..» (24/37)

Ancak, bu büyük zatların tattığı zevk kaynağına herkesin fehmi ulaşamaz.. Hatta olur ki: Kısır görüşlü biri, bu Tarikat'ın bazı kemalâtını inkâra kalkar.

Bu manada bir şiir şöyledir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;

Kem sözlerden hep beridir onların sahaları..

Evet..

Bu Tarikat'ta sonradan gelenler, onda bazı yeni icadlar yapmaya başladılar. Bu büyük zatların asıl yollarını kaybettiler. Onların müridlerinden bir topluluk da sandı ki: Bu yeni icadlarla, Tarikat'ı kemale erdirdiler. Haşa ve kellâ..

— «Onların ağzından çıkan kelime ne büyük..» (18/5)

Bunların yaptıkları, kemale erdirmek şöyle dursun; bu Tarikat'ın tahribine ve zay olup gitmesine çalışmaktır.

Bu Tarikat'a onların yaptıkları, nekadar esef vericidir nekadar.. Bunlar bu Tarikat'ta öyle bid'atlar ihdas ettiler ki; onları diğer tarikatlarda bulmak mümkün değildir. Şöyle ki:

Teheccüd namazını cemaatle kılarlar. Hatta bu vakitte teheccüd namazını cemaatle kılmak için etraftan insanları toplarlar. Onu, tam bir cemiyetle eda ederler.

İşbu yaptıkları, tahrimî kerahetle mekruhtur.

Fukahadan kerahetin taHakkuku için, nafile namaza çağırmayı şart görmüşlerdir. Ancak, nafile namazın cemaatle edasını mahalle mescidinde kalmaya cevaz vermişlerdir. Bununla beraber, nafile namazı cemaatında, üç kişiden fazla olursa., ittifakla kerahetine katılmışlardır.

Bundan başka bu bid'atçılar, bu vaziyette teheccüd namazını on üç rikât olarak kabul etmişlerdir. On iki rikâtını ayakta kılarlar. İki rikât da oturdukları yerde kılarlar ve bu son iki rikâtı da tek rikât yerine kabul ederler. Böylece kıldıkları on üç rikât olur..

İş onların sandıkları gibi değildir.

Resulûllah S.A. efendimiz, teheccüd namazını bazan on üç rikât, bazan on bir rikât, bazan dokuz rikât, bazan da yedi rikât olarak kılmıştır.

Resulûllah S.A. efendimizin kıldığı bu teheccüd namazına gelen tek rikât, ancak vitir namazı dolayısı ile olmuştur. Yoksa, oturarak kılınan iki rikâtın, ayakta kuman tek rikât yerine geçtiği manasında değildir.

***

Üstte anlatılan ilmin ve amelin menşei, Sünnet-i Mustafaviye'nin incelenmeyişidir. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Asıl şaşılacak durum şu ki: Bu gibi bid'atlar ulema beldeleri ve müçtehidlerin yerlerinde revaç bulur. Allah onlardan razı olsun. Halbuki, bizim gibi fukara zümresi, İslâmi ilimlerin feyzini onların bereketinden almaktadır.

Doğruyu ilham eden, noksan sıfatlardan münezze Allah'tır.

Bu manada bir şiir:

Az anlattım sana derdimi sebebi korkudur.

Sizi, yormaktan, yoksa kalan kelâmım çoğudur.

***

132. MEKTUP

MEVZUU: a) Zenginlerle sohbetten sakındırmak..

b) Fukara İle sohbete teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Muhammed Sıddık Bedahşî'ye yazmıştır..

***

— «Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalbimizi kaydırma.

Bize katından rahmet hibe eyle. Çünkü sen: Vehhab'sın..» (3/8)

***

Ey Kardeş,

Sen, fakirlerle sohbetten bıktın; zenginlerle sohbeti seçtin. Bu yaptığın nekadar kötü..

Bugün gözün kapalı ise, yarın açüacaktır. Ama, nedametten başka fayda olmayacak.

Haberleşmek şarttır.

Ey heves atına binen, halin şu iki şeyden hali değildir. Şöyle ki:

a) Zenginlerin meclisinde bir gönül birliği haline (cemiyete) nail olabilirsin.

b) Yahut böyle bir nailiyete nail olamazsın.

Anlatıldığı gibi bir nailiyete erersen, serdir; eremediğin takdirde, daha beter serdir.

Böyle bir şeye erdiğini sanalım, bu bir istidraçtır. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerekir.

Böyle bir şeye nail olmadığını düşünelim; o zaman durumunun tasdikini şu âyet-i kerime yapar:

«Dünyayı ve âhireti kaybetti.» (22/11)

Fukara arasında temizlik yapmak, zenginlerle baş köşede oturup kalkmaktan daha faziletlidir.

***

Bu kelâm, sana göre önce makul gelecektir. Yani: Yalnız aklen kabul edeceksin. Ama, sonunda sana aynen malum olacaktır. Lâkin ne fayda..

Seni bu belâya, lezzetli yemeklerin tadı attı. Güzel elbiseleri giymek arzusu itti.

Şu anın işi, fevt edilmemelidir, tşin aslını düşünmek, Yüce Haktan ayıran her şeyden kaçmak gerekir, öyle bir şeyin düşman olduğunu bilerek kaçmalıdır. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Zevcelerinizden, çocuklarınızdan fitneler vardır; onlardan sakının.» (64/14)

Bu emir kesindir.

***

Sohbet hukuku iktiza etti ki: Sana bir defa daha nasihat edeyim; bu nasihatla amel edersin veya etmezsin..

Ben işi başmdan anlamıştım. Çünkü, fuzulî işlerinizi gördüm. Bu vaziyette dervişlik üzerine istikamet zordur.

Bir şiir:

Oldu sonunda olmasından korktuğumuz;

Dönüş Allah'a, onadır yolculuğumuz.

***

Selâm hidayet yoluna girip Mustafa'ya tabi olanlara.. Ona ve aline salâtların en tamamı, selâmların ekmell..

***

Ben senin istidadından, yaratılışından başka bir şey bekliyordum. Ama, sen nefsini çöplüğün içine atmaya çalışıyorsun.

— «Biz Allah içiniz, Allah'a döneceğiz.» (2 156)

***

133. MEKTUP

MEVZUU: Fırsatı ganimet bilip vakti hoşa geçirmemek.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

Gönderdiğiniz mektup ulaştı.

Fırsatı ganimet biüp vakti boşa harcamamak gerekir. Rüsumlarından ve âdetlerden bir şey hâsıl olmaz. îllet beyan edip mehil istemek, ziyandan başka bir şey artırmaz.

Salâtların en tamı ona, selâmların mükemmeli ona olsun; Muhbir-i Sadık Resulûllah şöyle buyurdu:

— «Erteleyenler helak oldu.»

MuHakkak mevcud olan ömür sermayesini mevhum bir işe sarf etmek; mevhumu dahi mevcud için korumak, cidden kötü bir şeydir.

Vakit sermayesi, gerekir ki, en uygun işe sarf edile.. Bir mensubiyet istiyorsun ki, onu lüzumsuz muzehrefat işlerine harcayasm..

***

Allah-ü Taâlâ, bizlere taleb lezzetinden bir zerre nasib eylesin. Böylece, durmak kalmak vermesin ki, onun zatından gayrına sığınıp kalmamaktan necat müyesser ola..

Dedikodudan bir şey elde edilmez. Asıl matlub olan kalb selâmetidir.

Asıl olan işi düşünmeli ve tam manası ile, lüzumsuz şeylerden yüz çevirmelidir.

Bir şiir:

Her neki var, sevgisi dışında Hakkın;

Şeker dahi olsa yenmesi zehir sakın..

— «Elçiye düşen ancak tebliğdir.» (5/99)

***

134. MEKTUP

MEVZUU: Ertelemeye engel olmak.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, bizlere ve sizlere, yakınlık basamaklarında, sonsuz yükselmeler ihsan eylesin. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

Ey Muhib,

Zaman kesici kılıçtır. Bilinmez yarın fırsat ele geçer mi geçmez mi?.

En önemli olanı öne almak lâzımdır bugün. Ehemmiyetsizi dahi yarına bırakmalıdır.. Aklın hükmü ve iktizası budur..

— Akıl..

Demekle bu dünyalık işlere yarayan aklı anlatmak istemiyorum. Asıl muradım âhiret aklıdır.

Bundan daha fazla ne yazayım?.

***

135. MEKTUP

MEVZUU: Bazı hususiyetleri ile, umumi ve hususî manada velâyet mertebelerinin beyanatı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Muhlis Sıddık Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

***

Bilmiş olasın ki,

Velâyet, fenadan ve bekadan ibarettir.. Ve bu: İster hususi olsun; isterse umumî..

— Umumî.. Demekle, mutlak manadaki velâyeti kasd ediyoruz..

— Hususi..

Demekle de, Velâyet-i Muhammediye'yi kasd ediyoruz. Onun sahibine salât ve selâm.. Zira onda fena hali, tümüyle vardır; beka ise onda pek mükemmeldir..

Ona tabi olan velilere gelince.. Yani: Onun izinde gidenlere dahi Bu hususî mertebeden nasib vardır. Bir mısra:

Toprağın da var nasibi, büyüklerin kadehinden.

***

Her kim, anlatılan büyük velâyet şerefine nail olursa., cildi taat için yumuşar. Sinesi İslâm için genişler.. Nefsi mutmainne derecesine çıkar; bundan sonra, Rabbından razı olur; Rabbı dahi ondan razı olur. Kalbini, kalb sahibine teslim eder. Lâhutî sıfatların mükâşefesi için, tam manası ile, halâs olur. Şuunatın ve itibarların mülâhazası ile, sırrını müşahede eder.

İşbu anlatılan makamda, zatiye-i berkiye tecellileri ile müşerref olur.

Onun hafisi; nezahet, kudsiyet ve kibriya kemali için hayrete dalar.

Ahfası dahi; ittisal ile birleşir.. Ama, hiç bir keyfiyet şekli olmadan.. Hatta ondan bir misalle de anlatılamaz..

Bir mısra:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri..

Bilinmesi gereken bir husus var. Şöyle ki:

Velâyet-i Hassa-i Muhammediye, —onun sahibine salât ve selâm— sair velâyet mertebelerinden ayırd edilmiştir. Yani: Uruc ve nüzul tarafında..

Önce uruc tarafını ele alalım. Meselâ: Ahfanın fenası ve bekası, bu has velâyete mahsustur. Ama sair velâyetlerin urucu, yalnız hafiyedir ki, değişik derecelerine göre olur.

Yani: Bazı velâyet sahiplerinin urucu ruh makamına, bazılarının sırra, bazılarının urucu dahi hafiye çıkar. Ve bu: Umumî manada velâyetlerin en yükseğidir.

Nüzul tarafına gelelim. Meselâ: Ecsad-ı Evliya-i Muhammediye'nir. —ona ve âline salât, selâm tahiyyet— velâyet derecesi kemallerinden nasibi vardır.

Şunun için ki: Resulûllah S.A. efendimiz miracına cesedi ile Allah'ın dilediği yere kadar gitmiştir. Kendisine bu arada cennet ve cehennem gösterilmiş; vahy'olunacağı kadar vahy'olunmuştur. Ve o makamda, bu baş gözü üe, rüyet şerefine ermiştir. İşte miracın bu kısmı, Resulûllah S.A. efendimize mahsustur.

Bu babda son söz şu ki: Bu dünyada iken, rüyetin vukuu, Resulûllah S.A. efendimize mahsustur.

Onun kademi altında bulunan velîlere hâsıl olan halet ise, rüyet değildir.

Bu halet ile rüyet arasındaki fark: Kökle dalları, şahısla gölgesi gibidir. Hiç biri, diğerinin aynı değildir.

***

136. MEKTUP

MEVZUU: Hakikî matlubu elde etmek için, tehiri ve ertelemeyi men etmek.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

***

Beklenen mektubunuz ulaştı. Mektubu getiren Kasıd, mübarek on günlerin sonunda ulaştı. O gittikten sonra, mektupların cevapları ile meşgul oldum.

Hanlar Hanı'nın mektubu ile, Hace Abdullah'ın mektubu yazılıp gönderildi. İkisinin de, düşünerek okunması gerekir.

***

Bu sırada askere gitmek işi, bu Fakir'e pek makul gelmedi. Bundaki hikmet nedir?. Emir noksan sıfatlardan münezzeh Allah'ındır.

Düşünülmesi gerekir. Allah-ü Taâlâ, sana bol kereminden günlük yiyeceğini vermiştir. Sana düşen bunu ganimet bilerek, işini yeniden düşünmektir. Bir başka günün yiyeceğini toplamaya vesile yapmamalısın. Böyle olunca, o zaman iş zincirleme gider..

Fakir'in tarikatında uzun emel küfürdür. Borç işinden de kurtulmak lâzımdır. Zira ne olacağı bilinmez. Hacegî tarafından bir şey tahsil edilip edilmeyeceği belli değil.. Eğer bunda karışık bir durum varsa, Hacegî'ye yaz; açık sarih olsun.

Şayet Hacegî cevabını açık yazar da, ondan kuvvetli vaad gelirse., o zaman, bu niyetle kendisine gidersin.

Lâkin ertelemenin ve tehir etmenin ilâcı nasıl bulunur?. Her neyi istiyorsan yapıyorsun. Sana lâzım olan da, bu işte acele etmektir. Zira, fırsat cidden ganimettir.

***

137. MEKTUP

MEVZUU: Namazın üstün şanı ve kemalinin, nihayetin nihayetine kavuşmakla olacağının beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hacı Hızır Afganî'ye yazmıştır.

***

Kıymetli mektub ulaştı; içinde yazılanlar anlaşıldı.

***

Bilesin ki.

İbadetten lezzet almak, onun edası sırasında külfetin kalkması; Allah'ın en büyük nimetleri arasında sayılır. Bilhassa namazı eda sırasında.. Zira, böyle bir şey, müntehilere müyesser olur. Bilhassa, farz olan namazların edası sırasında.. Zira, itpida hallerde, farzın edasında lezzet olmayıp nafilede vardır. Ama, bu lezzet nisbeti, nihayette farzlara kalır. O zaman, farzlarla meşgul olunduğu ve nafileler tatil edildiği görülür. O zaman, en büyük iş, müntehi için yalnız farzın edasıdır.

Bir mısra:

Bu büyük saadet, kimin olur acep?.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki,

Namazın edası sırasında hâsıl olan lezzette, nefsin hiç bir hazzı yoktur. Hatta, aynı lezzet, hüzünde ve ağlamakta dahi görülür. Sübhanellah.. Bu ne büyük makamdır böyle?. Bir mısra:

Mübarek olsun nimet sahiplerine erdikleri..

Aynı şekilde, bu gibi kelâmları konuşmak, dinlemek, bizim gibi hevesliler için dâhi bir ganimettir. Bir mısra:

Bırakın bizi, teselli olalım, ümitlerle..

***

Bilesin ki,

Dünyada namaz mertebesi, âhirette rüyet mertebesidir. Dünyada yakınlığın nihayeti namazdadır. Âhirette yakınlığın nihayeti ise.. rüyettedir.

Sair ibadetler dahi, namaz için birer vesiledir. Ama, esas maksadlar arasında namaz vardır.

Vesselam vel-ikram..

***

138. MEKTUP

MEVZUU: Dünyaıyı kötülemek ve dünya erbabı ile sohbetten sakındırmak.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Bahaeddin Serhendî'ye yazmıştır.

***

İrşadı pek tamam oğlum; bu düşük, kendisine buğzedilmiş dünya ile mağrur ve mesrur olmamalıdır. Yüce Sultan Mukaddes Hakka ikbal sermayesini yitirmemelidir.

***

Düşünmek gerekir: Ne alınıyor ve ne satılıyor?.

Âhireti dünya ile değişmek, halkı taleb ederek, Hak'tan olmak sefahetten ve cehaletten ileri gelir.

Dünya ile âhireti birarada tutma kise.. iki zıddı biraraya getirmeye benzer..

Bir mısra:

Pek güzel olurdu; olsaydı dünya âhiret birarada..

Amma olsaydı; olabilseydi..

***

Anlatılan iki zıddan hangisini istersen onu tercih et. Hangisine istersen, nefsini ona sat.

Âhiretin azabı edebîdir; dünyanın matarı dahi az.. Dünya Hak katında, kendisine buğzedilmiş bir şey olup âhiret dahi kendisinden razı olunan bir âlemdir. Bir şiir:

İstediğin gibi yaşa, ölümü tadacaksın;

Dilediğine yapış, sonunda ayrılacaksın.

***

Nasıl olsa, sonunda mutlaka, ayali ve evlâdı terkedip noksan sıfatlardan münezzeh Hakka bırakacaksın. Durum sonunda bu olduğuna göre, şimdiden kendini ölülerden sayasın; onların hepsini Yüce Allah'a ısmarlayasın. Bir âyet-i kerimede Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Zevceleriniz ve evlâdınız size düşmandır.» (64/14)

Bu, kesin bir hükümdür.

***

Defalarca dinledin. Bu tavşan uykusu, yani:

Gaflet ve gurur ne zamana kadar sürecek?. Mutlaka uyanmak, mütenebbih olmak lâzımdır.

***

Bilesin ki,

Dünya ehli ile sohbet ve onlara karışıp gitmek öldürücü zehirdir. Böyle bir ölümle giden sonsuzlara kadar ölü kahr.

Akıllı olana bir işaret yeter.. Bu kadar açık konuşmak ve sarahaten anlatmak şöyle dursun..

***

Meliklerin yemekleri her nekadar lezzetli olsa da, kalbin marazını artırır. Durum böyle olunca, felah ve necat nasıl umulur?. Sakın, sakın, yine sakın..

Bir şiir:

Söylerim sana zira, ulaşması şarttır;

Yorgunluk verse de faydalı nasihattir.

Onların sohbetinden kaç; hem de arslandan kaçtığından daha fazla.. Bunlardan kaçmak, her nekadar dünyevî ölümü icab ettirir ise de; lâkin âhirette faydalı olur.

***

Meliklerle karışıp oturmak, ebedî helaki muciptir; sonsuz ziyan getirir.

***

Bunların sohbetinden çok sakın; onların lokmasını yemekten çok korun. Hele onların mahabbetinden sakın ha sakın.. Hatta onları görmekten bile sakın..

Bir haberde şöyle geldi:

«Bir kimse, bir zengine zenginliğinden dolayı tavazu gösterirse., dininin üçte ikisi gider..»

Düşünmen gerek. Onlara karşı bu tavazu, onların zenginlikleri için midir?. Yoksa bir başka cihetten midir?. Hiç şüphe yok ki: Zenginlikleri içindir ve netice: Dinin üçte ikisinin gitmesidir.

Durum böyle olunca, hani sende İslâm?. Necat nerede sen neredesin?.

***

Bütün bu tekrarlar ve ısrarla üzerinde durmalar, şunun içindir: Oğlum bilsin, ayrı cinsin lokması ve sohbeti; vaaz sözlerini anlamaktan, nasihatları aklen kabullenmekten kalbi perdeler. O kadar ki: Ne bir söz, ne de bir kelime ona tesir edebilir..

Sakın ha sakın., bilhassa onların sohbetinden.. Sakın ha sakın onları görmekten..

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah başarı ihsan eder..

Yüce Rabbımız, bize ve size razı olmadığı şeylerden necat ihsan eylesin. Seyyid'ül-beşer hürmetine ki o:

— «Gözü kaymadı; başka yana dönmedi..» (53/17)

Ayet-i kerimesi ile Övülmüştür. Ona ve âline salâtlaıın en faziletlisi.. Selâmların ekmeli..

Vesselam..

***

139. MEKTUP

MEVZUU: Ehllillaha taan eden kimseleri hicvetmenin cevazı ve onları zemmetmenin iyiliği beyanındadır.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Cafer Beğ Tehani'ye yazmıştır.

***

Mübarek mektup gelmesi ile şeref verdi.

Fukara ahvalini gözettiğiniz, hazuru ve gaybeti bir bildiğiniz için; Sübhan Allah size selâmet ihsan eylesin.

***

Ey Mahdum,

Kureyş kâfirleri, Ehl-i İslâm'ı hicvedip onlara sövmeye başladıkları zaman; ki bu: Onların son derece hizlanda kalışlarını ve saadetten mahrumiyetlerini belirtiyordu. İşte o zaman, Resulûllah S.A. efendimiz, bazı İslâm şairlerine emir verdi ki: Şerli kâfirleri hicvedeler..

Bu emri alan şair, Resulûllah S.A. efendimizin huzurunda minbere çıkar; topluluk içinde şiirler söyleyerek kâfirleri hicvederdi. O böyle şiirler söylerken, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyururdu:

— «O kâfirleri hicve devam ettiği süre, ruh'ül-kudüs (Yani: Cebrail) onunla beraberdir.»

***

Bilmiş olasın ki,

Halkın levmi ve ezası, aşk erbabının ganimetleri arasındadır. Allahım, bizi onlardan eyle.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine..

Ona ve âline salât ve selâm..

140. MEKTUP

MEVZUU: Elem ve mihnet, mahabbet levazimi arasında olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Muhamnıed Masum Kâbili'ye yazmıştır.

***

Ey Muhib,

Elem ve mihnet, mahabbetin levazimi arasındadır. Fakri (dervişliği, evliya yolunu) tercih eden kimsenin, mutlaka elemden ve mihnetten bir nasibi olmak lâzımdır.

Bir şiir:

Bak, senin için çekerim elemi kederi;

Halbuki çoktur, biter mi nimet sebepleri..

Sevilen ister ki, seven kendisine düşsün.. Kendisinden başkasını sukûn bulmasın; taa, tam manası ile, başkalarından kesilinceye kadar..

Bu makamda itminan, itmimansızlıktadır; hırkada ve kararda izzet kararsızlıktadır; rahat, yaradadır; kurtulmayı taleb etmek, bu makamda, nefsini fitneye atmaktır. Durum bu olunca, tam manası ile nefsini mahbuba ısmarlaman gerekir.. Şöyle ki: Ondan her ne gelirse razı oluna; yüz buruşturmadan, itiraz etmeden kabul edile., İşte bu makamda geçim yolu budur.

***

Gücün kuvvetin yettiği kadar istikamet tahsiline devam etmelisin.. Yoksa kesiklik hemen arkadadır.

***

Meşguliyetiniz güzeldi; fakat kuvvet husul bulmadan zaafa düştünüz. Ama, bunda bir beis yoktur. Kedere sebeb olacak işlerden sayılmaz.

Bu tereddütlerden sonra, gönül birliği elde edecek sebeplere teşebbüs edebilirsen, ilkinden daha güzel olur..

Sana uygun düşer ki: Bu gönül dağınıklığına sebeb olan işleri, gönül birliğine sebeb olan işlerin aynı bilesin. Ta ki: Bir şey yapmaya güç kazanasın..

Vesselam..

141. MEKTUP

MEVZUU: Bu işte esas dayanak; Mahabbet ve ihlâs olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhamnıed Kılıç'a yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve size terakkiler nasib eylesin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Ey Muhib,

Sen, zaman, zaman, kalb hallerinden bir şey yazmıyorsun ki onun keyfiyetine muttali olalım.. Mutlaka, bu babda bir şeyler yazmam gerekir.. Böyle bir şey, gaibi teveccühü muciptir.

Bu işlev tarikatta, mana yolunda esas dayanak: Mahebbet ihlâstır.. Terakkinin anlaşılmaması gam değildir. Zira, istikamet: İhlâs üzere devam edip kalırsa., bir an içinde, senelerin işlerini görmek müyesser olur..

Vesselam...

142. MEKTUP

MEVZUU: Bu büyüklere az mensubiyeti çok saymanın beyanıdır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Abdülgafur Semerkandî'ye yazmıştır.

***

Bir iltifat olarak gönderdiğin mübarek mektup ulaştı.

***

Uygun düşer ki: Fukarayı (dervişleri, velîleri, tarikat ehlini) sevmek, Allah'ın en büyük nimetleri arasında sayıla..

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tan dilenen, ondan beklenen, bu mahabbette istikamettir.

Fukaraya yolladığınız hediye de ulaştı; selâmet fatihası okundu.

Almış olduğunuz tarikat, ondan yana ulaştığınız bağlılık üzerine hiç bir şey anlatılmıyor. O manada, bir kesiklik olmasından Allah'a sığınmak lâzımdır.

Bir şiir:

Bir anlık hayali nazarımda özeldir; Eşsiz güzelle geçen ömründen de güzeldir.

Eğer o büyüklerin bağlılığı ile, sana hâsıl olan az bir şey varsa.. onu çok çok bulman gerekir. Zira o az değildir. Şundan ki: Diğerlerinin nihayeti, bu zatların bidayetine derc edilmiştir.

Bir mısra:

Gülistanımı kıyasla baharımla.

Eğer mahabbette kuvvetliysen, bu kesiklikten gamlenme.

***

Mükerrer olarak giyilen elbise gönderildi. Onu zaman zaman giy; kemal-i edeple koru. Çünkü ondan çok faydalar olacaktır.

Onu her giyeceğin zaman, abdestli olarak giy; zikir tekrarı ile meşgul ol. Bu şekilde ümid edilir ki bir gönül birliği hâsıl olur.

***

Her ne zaman, bir mektup yazarsan, en uygunu batını hallerinden şeyler yazmandır. Zira, batini haller olmadan, zahirî haller itibardan düşmüştür. Bir mısra:

Dostlarındır sözlerin güzeli..

***

Sübhan Allah, bize ve size Seyyid'ül-beşer'e tabi olmakla sebat ihsan eylesin; hem zahirde, hem de batında.. Ona ve âline salât ve selâm..

Bir mısra:

Ötesi boş, asıl mesele bunda..

***

143. MEKTUP

MEVZUU: Gençlik mevsimini ganimet bilip onu lüzumsuz olan oyun oyuncak işlere harcamamanın beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Şemseddin'e yazmıştır.

***

Fukara dostu Mevlâna Şemseddin, gençlik mevsimini ganimet bilip onda başarılı olmaktadır. Oyuna oyuncağa sarfetmiyor. Onu, cevizle muzla değiştirmiyor..

Anlatılanın aksi yapıldığı takdirde, sonu nedamet ve esef olur. Elde hasıl olan bir şey olmaz.

Haberleşmek şarttır.

***

Beş vakit namazını, cemaatle kılmak uygun düşer. Helâli, haramdan ayırd etmelidir.

Ahiret necatının yolu, Sahib-i Şeriat Resulûllah'a tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

Fani lezzetlere, öldürücü nimetlere bakılmamalıdır.

Sübhan Allah, hayırlı işlerde basan ihsan eder..

***

144. MEKTUP

MEVZUU: a) Seyr ü sülukün beyanı..

b) Seyr-i ilellah, seyr-i fillah ve diğer iki seyrin beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hafız Mahmud Lâhorî'ye yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah kemalât derecelerinde sizlere sonsuz terakkiler nasib eylesin. Zeyğ-i basardan pâk olan Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar eylesin.

Bir mısra:

Yazılanların güzeli, dostlann sözleri..

***

Bilsin ki,

Seyr ü sülûk, hareket-i ilmiyeden ibarettir. Ve bu: Bir keyfiyet mekulesinden olup bir eyniyet hareketine burada yer yoktur.

Seyr-i ilellah ise, bir hareketten ibaret olup ilmin alt derecesinden en üst derecesinde gidici olmaktır. Buradan dahi daha yüceye..

Sonra, bütünüyle mümkinatın ilimleri toplandıktan her manada zevalden sonra, Vacib Taâlâ'nın ilminde iş nihayet bulur..

İşbu anlatılan haletten şöyle anlatılır: Fena..

Seyr-i fillah ise, yine hareket-i ilmiyeden ibarettir. Ama, esma, sıfat, şuun, ibtibarlar, takdisat, tenzihatın vücup mertebelerinden; kendisinden bir ibare ile anlatılamayan, bir işaretle ona işaret edilemeyen, bir isim verilemeyen, kinaye yollu da bahsedilemeyen, hiç bir âlimin bilemeyeceği, hiç bir müdrikin idrâk edemeyeceği mertebede nihayet bulmaktır.

İşbu seyre ise, şu isim verilir: Beka..

Seyr-i anillah billah, aynı şekilde üçüncü seyirdir. Bu dahi; hareket-i ilmiyeden ibarettir. Îlm-i âlâdan, ilm-i ednaya iniş sayılır; keza ednadan da ednaya.. Bu şekilde, gerisin geri mümkinata dönülür. Bütün vücup mertebeleri ilimlerinden nüzul olur.

O kimse ki, Allah ile Allah'ı unutur; Allah ile Allah'tan rücu eder. İşte bu zat: Bulup kaybeden, erip ayrılan, yakın olan uzaktır.

Bunlardan sonra dördüncü seyir, eşyada seyirdir. Bu dahi, eşyaların ilmini parça parça bilmektir. Ama, birinci seyirde, bütün bu ilimler, zail olup gittikten sonra..

Bu dördüncü seyir, başta anlatılan birinci seyrin mukabilidir. Görüleceği gibi, üçüncü seyir dahi üçüncünün mukabilidir.

Seyr-i ilellah ve seyr-i fillah, velâyet makamının özünü tahsil için olup fenadan ve bekadan ibarettir.

Üçüncü ve dördüncü seyir ise., davet makamının husulü içindir. Bu dahi, nebilere ve resullere mahsustur. Allah'ın salatları ve selâmları, umumî manada hepsine; hususî manada en faziletlilerine..

Peygamberlerin kâmil manada tabilerine dahi, bu büyüklerin makamından bir nasip vardır. Şu âyet-i kerime bu manayı ifade eder:

— «De ki, işte yolum, basiret üzere Allah'a çağırıyorum. Hem ben, hem de bana tabi olanlar.» (13/108)

İşte, bidayetin ve nihayetin sözü budur.

Bunları anlatmaktan maksad, onun yüce şanını beyandır. Bir de talipleri ona teşviktir.

Bir şiir:

Şekerde yanıldınız ey safralılar;

Zira gafildir tadından sevdalılar..

Selâm hidayete tabi olanlara. Mustafa'ya tabi olmayı bırakmayanlara.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

145. MEKTUP

MEVZUU: a) Nakşibendi ye Tarikatı meşayihi iptida seyre âlem-i emirden başlamayı tercih ettiklerinin beyanı. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın,

b) Bu yolun müptedilerinin, sûr'atle tesir alamayışlarının beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Müftü Abdürrahman'a yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezeh olan Allah, bizlere ve sizlere şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sebat ihsan eylesin. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet.. Bu duaya:

— Amin!.

Diyen kula Allah merhamet eylesin..

***

Bilesin ki,

Nakşibendiye Tarikatı meşayihi iptida seyre âlem-i emirden başladılar. Âlem-i halkı dahi onun zımnında kat ettiler. Ama, sair tarikatların meşayihi böyle değildir. Onların iptida seyirleri, halk âleminden başlar; âlem-i halk mesafesini tamamladıktan sonra, âlem-i emre kadem basarlar; cezbe makamına ulaşırlar.

Üstte anlatılan manadan ötürüdür ki, Nakşibendiye Tarikatı, yolların en yakınıdır.

Bundan dolayı, hiç şüphe edilmesin: Diğerlerinin nihayeti, bunların bidayetine derc edilmiştir.

Bir mısra:

Gül bahçeme bakarak kıyasla baharımı..

***

Bu Tarikat-ı Nakşibendiye saliklerinin, seyri âlem-i emirden başladığı için; derhal bu yoldan bir tesir alamazlar. Cezbenin mukaddimesi sayılan halâveti ve lezzeti kolaylıkla bulamazlar. Bunun sebebi şu ki: Emir âleminin letaifi, halk âlemine göre bunlar için zaiftir. Anlatılan bu za'fiyettir ki, bu yolda tesir ve teessüre sedd'olmaktadır. Âlemi emrin letaifi onlarda kuvvetlenmesi için, uzun bir zamana ihtiyaç vardır. Kuvvet bulunca da, iş tersine döner ve âlem-i halka üstün gelir.

Bu za'fiyetin üâcı şudur ki: Tasarruf sahibi birinden gelecek tam tasarrufla bu tarikat için bir münasebet peyda edile.. Sair tarikatlara münasip ilâç ise., nefsin tezkiyesi, şiddetli rizayetler ve şeriatın emrine uygun olarak yapılan ağır mücahedelerdir. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Şunun da bilinmesinde fayda vardır: Tesirin ağırdan gelmesi, istidadın noksanlığına alâmet sayılmaz. Nice tam istidadlüar vardır ki. bu iptilâya uğramışlardır.

Vesselam..

146. MEKTUP

MEVZUU: Zikir tekran için nasihat.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Oğlum Şerafeddin Hüseyin'in mektubu geldi.

Allah-ü Taâlâ'ya hamd ve şükürler olsun ki, kendisi fukarayı hatırlamak saadetine mazhardır.

Almış olduğu zikrin tekran İle vakitlerini mamur eylesin. Fani olan şana ve saltanata aldanarak, fırsatı kaçırmasın. Bu az hayatı ganimet bilsin.

Bir şiir:

Ey genç, sözüm sana olsun; Yollar korkunç, sen çocuksun.

***

Sübhan olan Hakkın, kuluna ne büyük bir nimetidir ki, gençlik çağında kendisine tevbede basan ihsan eder; bu tevbe üzerine istikamet in'am eder.

Şöyle demek mümkündür:

— Dünyalık nimetlerin tümü, anlatılan üstün nimetin yanında; umman denize göre yere düşen bir damla hükmündedir. Çünkü, anlatılan nimet, noksan sıfatlardan münezzeh olan Mevlâ'nın rızasını kazandırır ki, bu: Bütün nimetlerin üstündedir. Bu nimet çeşitleri ister dünyaya ait olsun, isterse âhirete.. Çünkü şu âyet-i kerime sarihtir:

— «Allah'ın rızası en büyüktür.» (9/72)

***

Selâm hidayete tabi olanlara, Mustafa'ya tabi olmayı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtların ve selâmların etemmi ve ekmeli..

***

147. MEKTUP

MEVZUU: İnkıta ittisalden önce midir yoksa sonra mıdır? Bunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Eşref Kâbili'ye yazmıştır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve size kemal basamaklarında terakkiler nasib eylesin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Tarikat meşayihinden bazıları:

— İnfisal ve inkita' ittisalden önce gelir..

Demiştir. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın.

Anlatılan büyüklerden bir başka zümre ise:

— İttisal, inkıta ve infisalden evveldir.

Diye anlatmışlardır. Bunların dışında üçüncü taife ise, bir şey demeyip durmuştur.

Anlatılan manada Ebu Said Harraz demiştir ki:

— İnkita' haline varmazsan, bulamazsın; bulamayınca da inkita' haline varamazsın.. Hangisi daha öncedir bilemiyorum?.

Bu satırların yazarı der ki:

— İnkita ve ittisal, bir anda taHakkuk eder.. İttisalin intika'dan ayrılması caiz olmadığı gibi; ittisal dahi inkita' ve infisal olmadan hâsıl olmaz.

***

Burada bir hususun beyanı gayedir. Şöyle ki:

Hafa, eğer taHakkuk ederse., ki bu takaddümü zatide olup taayyün-ü aliyyedir; o zaman, üstte anlatılan infisalin ve inkita'm biri diğeri için olur..

Şeyh'ül-Islâm Herevî, üstte anlatılan ikinci yolu tutanlardandır; şöyle der:

— İşin bu taraftan başlaması daha iyidir. Yani: İttisal, infisalden evvel olmalıdır.

İnfisalin, ittisalden evvel olması gereğine inananlar dahi, bu önce inkâr etmiyorlar.. Bunların da, ittisalden muradları: Tam zuhurdur. Böyle bir şey dahi mutlak zuhura mani değildir. Bu durumda mutlak zuhur, infisal'den evvel olur. Tam zuhur ise, ondan sonraya kalır.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, çekişmeleri yalnız lafız kalır. Ancak, birinci taifenin görüşü daha yüksek olup aza itibar etmezler. Şunun bilinmesi gerekir ki: Üstte yapılan tevcih üzerine, takaddüm-ü zamanı hâsıl olur.. Anla. Doğruyu, Sübhan Allah ilham eder..

Her hal ü kârda infisale ve ittisale mazhar olmak uygundur. Zira velâyet mertebesi bu iki mertebeye bağlıdır. Bundan başkası savrulan kuru otlardır.

Birinci mertebe: Seyr-i ilellaha merbut olup, ikinci mertebe: Seyr-i fillaha merbuttur.

Her iki seyrin biraraya gelmesi ile, velâyet mertebesine ve kemâle erilir.. Haliyle, dereceler değişiktir.

Kalan iki seyir dahi, tekmil mertebeyi tahsil içindir. Bir de, davet mertebesine kavuşmak için..

Bir şiir:

Seslendim nice kereler hep ona;

Diriler arasındaysa gelir cana..

***

148. MEKTUP

MEVZUU: a) Gösteriş meraklısını zemmetmek..

b) Meşayihin ruhaniyeti ve imdatları sebebi ile aldanmamak.

NOT: İMAMI RABBANİ HZ. Bu mektubu, Molla Sadık Kabiliye yazmıştır.

Birbirine bağlı iki mektup da ulaştı.

Birinci mektup şekilden ve elde edilen şeyden bahsediyor.. İkincici ise., susuzluktan ve bir şey elde edemeyişten anlatıyor. Sübhan Allah'a hamd olsun; asıl değer sonadır.

Bir kimse ki, gösteriş sahibidir onun elde ettiği bir şey yoktur, o kimse ki, nefsini görür; kendisini ermiş sanır onun için hâsıl olan hic bir şey yoktur.

***

Tekrar tekrar sana söylendi:

— Meşayihin ruhaniyeti ve imdadları sebebi ile aldanıp kalma..

Diye.. Bu görüp müşahede ettiğin meşayih, hakikatta kendisine uyulan şeyhin letaifidlr; bu suretle zahir olur.

***

Teveccüh kıblesini birlemek şarttır. Teveccühün dağınık olması, hüsranı getirir. Allah korusun.

***

Yine, sana mükerrer olarak söyledim:

— Meşguliyeti azalt ki, maksud tez elden hâsıl olsun..

Çünkü, zarurî işleri bırakmak, manasız işlerle uğraşıp durmak, aklın almadığı şeylerdendir. Ama, sen kendi nefsinin görüşüne uy-muşsum. Başkalarının sözü sana çok az tesir ediyor. Bunu sen de bilmektesin. Ancak:

— «Elçiye ancak tebliğ vazifesi vardır.» (5/99)

Emir kesindir.

***

149. MEKTUP

MEVZUU: Nazarı muayyen bir sebebe bağlamamak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Sadık Kâbîli'ye yazmıştır.

Kardeşim Muhammed Sadık'tan şaşılacak işler gelmektedir. Şundan ki: Kendisini tamamen sebepler âlemine teslim etmiş.. Her ne kadar noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, eşyayı sebepler üzerine tertipli kılmış ise de, gözü muayyen bir sebebe dikmenin manâsı nedir?.

Bir şiir:

Mahzun olma bir kapının seddine;

Allah açar bin kapı bir yerine..

***

Anlatıldığı manadaki iş, görüş kısalığındandır. Münasebetsizliğin son kertesinden haber verir. Senin gibilere cidden ayıp oluyor. Bu şenaati anlamak için, bir an düşünmen senin için yeterlidir.

Bütün bu ıstırap, fakr kisvesine bürünüp hak katında buğzedilen bir şeyi tahsil etmeye çalışmaktan geliyor. Ne büyük bir kabahat.. Nekadar kötü bir belâdır.

Asıl şaşılacak şey şu ki: Bu uygunsuz iş, senin nazarında güzel oluyor?.

Senin için asü gerekli olan, zarurî işlerin tahsiline ancak zaruretin el verdiği kadar çalışıp çabalayasın. Ancak, ona bu kadar bir himmet harcayasın. Bütün ömrü, onun tahsiline harcamak, sırf sefahatten başka bir şey değildir.

Fırsat cidden ganimettir. Her manada esef o kimsenin haline ki: Ömürsüz ilimlere o fırsatı harcar; bitirir.

Haberleşmek şarttır.

— «Elçiye ancak tebliğ vazifesi vardır.» (5/99)

Manası sarihtir.

İnsanların, senin Hakkında söyledikleri sözlerle mahzun olma. Eğer sende olmayan şeyi sana nisbet ediyorlarsa., ne gam.. Hatta güzel bir devlettir; ki: Bir şahsı, insanlar şerli olarak görür; ama o, hayırlı kimselerdendir.. Ama, bu kaziyenin aksi taHakkuk ederse., o zaman, tehlike büyüktür.

Vesselam..

***

150. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Mukaddes Hak'tan başka matlub olmaya Hakkı olan yoktur.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Kasım'a yazmıştır.

Kardeşimiz Hace Muhammed Kasım'ın mektubu ulaştı; feraha sebeb oldu.

Dünyalık vaziyetlerin dağınıklığı dolayısı ile, gönlünü daraltma keza suretteki hallerin perişanlığına da sıkılma. Zira onlar, böyle sıkılmaya, daralmaya Hakkı olan şeyler değildir.

Bu dünya hayatı, fena yeridir. Asıl lâyık olan, Yüce Hakkın rızasına çalışmaktır. Ama, darlıkta olsun; ama genişlikte olsun..

Şanı Yüce Vacib'ül:vücud Zat'tan başkası matlub olmaya haklı değildir. Bilhassa sizin gibi değerli kimseler için.

Hal böyle iken, bir hizmet veya bir iş için işaret vaki olursa., onu yerine getirmeye memnuniyetle çalışırız.

Vesselam..

***

151. MEKTUP

MEVZUU: a) Nakşibendiye Tarikatının üstün şanını beyandır. Allah, bu tarikat ehlinin sırlannın kudsiyetini artırsın.

b) Yaddaşt'ın manası..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Mümin Belhi'ye yazmıştır.

***

Bir mısra ile başlayalım:

Dostların sözüdür, sözlerin en güzeli..

***

Bilesin ki,

Hacegân Hazretlerinin Tarikatında:

— Yaddaşt.

Lafzı, şundan ibarettir: Gaybet hali olmayan devamlı huzur..

Yani: Yüce Mukaddes Zat'ın daim huzurunda bulunmak.. Hem de, şuun ve itibarlara dayalı perdelerin onu ihlâl etmemesi ile..

Şayet, bir vakit huzur bulunur; bir başka vakit gaybette kalınırsa.. Meselâ: Belli bir vakitte perdeler tamamen kalkar; bir başka vakitte ise iner.. Bu mana daha çok, tecelli-i berkîde olur ki, Hazret-i Zattan bir anda şimşek gibi perdeler açılır; sonra, şuun ve itibarların perdesi gerilir., hem de sür'atle..

İşte., yukarıda anlatılan manada bir huzur, bu büyük zatların katında itibardan düşüktür.

Bundan bilindi ki: Gaybet hali olmayan huzur şudur: Tecelli-i berkinin devamı.. Ki bu: Şuun ve itibarların tavassutu olmadan Hazret-i Zat'ın zuhurundan ibarettir.

Bu makamda, ekmel manada fena sabittir. Buraya, asla perdelerin dönüşü yoktur. Eğer dönecek olsa, huzur gaybete çevrilir ki, onun adına:

— Yaddaşt.

Denmez.

Buraya kadar anlatılan manadan taHakkuk etti ki: Bu büyük zatların müşahedesi tamam olmada ve kemalde en güzel şeklini bulmuştur.

Fena makamının ekmel olması, beka makamının pek tamam olması, müşahedenin etemmiyeti ve ekmeliyeti kadardır.

Bir mısra:

Gül bahçemi gör de kıyasla baharımı.

***

152. MEKTUP

MEVZUU: Reşide itaat, ayniyle Hakka itaat olduğunun beyanıdır.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Feride yazmıştır.

***

Allah-ü Teâlâ, bir âyet-i kerimede şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, Resul'e itaat ederse, gerçekten Allah'a itaat etmiş olur.» (4/80)

Allah-ü Teâlâ bu âyet-i kerimede, Resul'e itaati, ayniyle, Allah'a itaat kabul etti. Resul'e itaat olmadan; Allah'a itaati, Allah'a itaat olarak kabul etmedi. Bu manayı tekid için:

-— «Kad (gerçekten)..»

Lafzı ile teyid ve tekid etti. Bu mananın hakikat olduğunu anlattı. Ta ki, hevesine kapılan bir kimse, bu iki itaat arasında bir ayırım yapmaya; birinin yerine diğerini tercih etmeye..

Allah-ü Taâlâ, bir başka yerde, bu iki itaatin arasını tefrik edenleri ayıpladı. Bunun için şöyle buyurdu:

— «Allah ve Resulü arasında tefrik yapmak isterler.» (4/150)

***

Evet..

Meşayihten bazılarında, halin ve sekrin ağır basması sonucu, üstteki manaya bakarak, iki itaatin arasını ayıran bazı sözler zuhur etmiştir. Birini, diğerine tercih eden mahabbet manası anlaşılmıştır. Bu manada şöyle anlatıldı:

— Sultan Mahmud Ganevî, saltanatı günlerinde, Harkan karyesi yakınlarına konakladı. Vekillerinden birini, Ebu Hasan Harkanî'ye yolladı ve huzuruna kabul edilmesini istedi. Sonra şöyle dedi:

— Eğer onda, bu kabul için bir duraklama görürsen, şu âyet-i kerimeyi kendisine oku:

— «Allah'a Resul'e ve sizden emir sahiplerine itaat ediniz.» (4/59)

Elçi, Ebu Hasan Harkani'nin yanına gitti, ama kendisinde bir duraklama gördü. Bunun üzerine, üstteki âyet-i kerimeyi okudu. Şeyh Hasan cevab olarak ona şöyle dedi:

— Ben, Allah'a itaatle meşgulüm. O kadar ki, Resul'e itaat için, bile hoş zaman bulamıyorum. Nerede kaldı ki, emir sahiplerine itaata zamanım olsun.

Bu sözü ile, Hazret-i Şeyh, Sübhan Hakka itaati, Resul'e itaatin gayrı saydı. Ki bu kelâm: İstikametten uzaktır. Halleri istikamet üzere olan meşayih, bu gibi sözleri söylemekten sakınırlar. Bilirler ki: Hakka itaat, Resul'üne itaattadır. Hem de şeriatm, tarikatın, hakikatin bütün mertebelerinde.. Şuna da inanırlar ki: Resulüne itaat olmadan, Sübhan Hakka itaat davası, aynı dalâlettir.

***

Anlatıldığına göre, Mehne beldesinin Şeyhi Şeyh Ebu Said Ebu Hayr bir meclis kurmuş. Bu mecliste, Horasan Sadatının ileri gelenlerinden biri bulunuyormuş. Tam bu sırada, haline mağlup bir meczup içeri girmiş. O Şeyh bu meczubu o ileri gelen Seyyid'den öne geçirmiş. Seyyid bu durumu iyi bulmayınca şöyle demiş:

— Sana tazim etmek, Resulûllah'ın sevgisindendir. Bu meczuba tazim dahi, Allah sevgisindendir..

Ancak, halleri istikamet üzere olan büyükler, böyle bir ayırım cevaz vermezler. Sübhan Haklan mahabbetinin, Resulünün muhabbetine ağır basmasını, sekr halinden sayarlar. Böyle bir şeyi dahi, fuzulî olmaktan başka bir şey saymazlar.

***

Ancak şu kadarını bilmek lâzım gelir ki: Kemal mertebesinde, Sübhan Hakkın mahabbeti ağır basar ki burası velâyet mertebesidir. Resulünün mahabbeti ise., tekmil makamında ağır basar; ki bunda: Nübüvvet makamından nasip vardır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, Allah'a itaatin aynı olan Resulüne İtaatta bize sebat ihsan eylesin.

153. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Hakkın zatından gayrı sayılan şeylerden tanı manası ile halâs bulmak, mutlak fenaya bağlı olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Meyan Müzzeminil'e yazmıştır.

***

Gönderilen mektup ulaştı..

Nimet, ihsan sahibi Allah'a hamd olsun ki; zatına talib olanları,, sıkıntı ve ıstırap içinde bıraktı. Bu ıstırap sebebi ile de, zatının gayrına yönelmekten necat verdi. Ancak, bu yabancıların bağından tam manası ile halâs olmak: Mutlak fena makamını bulmaya bağlıdır. Tam manası ile bu kevnî nakışlar kalb aynasından silinmeli. Mahabbete ve ilme dayalı hiç bir şeyle alâka kalmamalı. Yüce Sübhan Haktan başka bir maksud ve murad olmamalı.

Bundan sonrası, savrulan ağaç dikenleridir.

***

— «Hak'tan yana zan hiç bir şey elde ettirmez.» (10/36)

Ayet-i kerimesi sarih olduğu halde; çoğu zaman sanılır ki: Taallukun yok olması, hallere ve makamlara taalluk, Haklan gayrı ile taalluktur. Bir başka şeylerle alâka peyda etmeyi var hesap eyle.

Bir mısra:

Bu ne büyük saadet, kimin ola acep..

Bir şiir:

Bırak, ne alırsa seni sevgili vuslatından; Güzel veya çirkin, seni ne oyalarsa ondan..

***

Ayrılık müddetiniz hayli uzadı.. Fırsat da ganimettir. Eğer dostlar ve ahbablar. ruhsata ehil iseler, durmaya ne lüzum var?.. Böyle bir şeye ehil değillerse, ruhsat almaya ne hacet?.

En uygunu Hakkın rızasını düşünmektir. Âlem halkı razı olur veya olmaz. Onların razı olmamaları ne mana ifade eder?.

Bir mısra:

Tüm gayeler dost uğrunadır.

***

En uygunu, itikadın şu olmasıdır: Asıl maksad noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'tır. Onun sevgisinde bir şey birleşirse faydalı olur; aksi halde zararlıdır.

Bir mısra:

İşte yanağım, güle ne bakarsın?.

***

154. MEKTUP

MEVZUU: Nefsi terkin ve ona seyrin zarurî olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Meyan Müzzemmile yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizleri zatı ile eylesin; bir lahza dahi, gayrına bırakmasın.

Allahım, bizi göz açıp kapaymcaya kadar olsa da, nefsimize bırakma; helak oluruz. Hatta daha az zaman dahi bırakma; zay oluruz.

İnsanın başına gelen her belâ, ancak nefsine duyduğu alâkadandır. Nefsin elinden halâs mümkün olunca, Hakkın gayrı şeylerden de halâs hâsıl olur. Hatta putlara tapanlar dahi, ancak nefislerine taparlar. Bu mana bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

«Nefsanî hevasını put tutanı gördün mü?.» (45/23)

Bir mısra:

Bırakırsan kendini; erersin rahata..

***

Nefsini bırak da gel. Zira, nefsi bırakmak ve ondan geçmek farzdır. Nefse yürümek ve ona seyir dahi lâzımdır. Zira vicdan ondadır; onun haricinde vicdan yoktur. Yani: Ne bulunacaksa onda bulunacak.

Bir şiir:

Yakında bileceksin olmayacak uğrağın; Ancak sanadır sonuna varınca durağın.

***

Seyr-i afakî, uzaklık içi uzaklıktır; seyr-i enfüsî yakınlık içi yakınlıktır.

Eğer bir müşahede olacaksa, bu nefiste olur; eğer bir marifet hâsıl olacaksa, bu dahi nefiste olur. Eğer bir hayret hâsıl olacaksa, yine nefiste olacaktır. Hâsılı: Nefsin haricine adım atmaya mecal yoktur.

Söz nereye vardı?.

Ahmak kişi bundan ancak hulul ve ittihad manası anlar; bunun için de dalâlet çukuruna düşer. Kaldı ki: Hulule kail olmak küfürdür. Keza ittihad dahi öyledir.

Anlatılan makamla taHakkuk etmeden evvel, bu manalarda tefekküre dalmak dahi yasaktır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, hoşnut olunan yolda bizlere istikamet nasib eylesin. O yolun esas sahibine salât ve selâm..

***

Hallerinden yazmalısın; zira onun bu işte tam dahli vardır. Sureta bazı bağlantılar var ise de kendini hür bilmelisin. Bu sureta alâkaların varlığını, yokluğunu bir bilmelisin.

Vesselam vel-ikram..

155. MEKTUP

MEVZUU: Aslına dönmeye teşvik.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Müzzemmil'e yazmıştır.

***

Bir şiirle başlayalım:

Batıldır Hakkın gayrı olarak taptıkları; Ne fena şey, batıl için tercih yaptıkları..

Dehli'nin görülecek yerlerini ziyaret ettim. Cemaziyelevvel ayının ilk haftasına rasladı. Muhammed Sıddık dahi, benimle beraberdi. Orada bir müddet kaldıktan sonra, vatan-ı aslîye döneceğiz. Şayet, Hakkın iradesi bizim muradımıza muvafık olursa..

— «Vatan sevgisi imandandır.»

Haberi meşhurdur.

Bu aciz miskin nereye gitse, nasiyesi o Yüce Zat'ın elinde.. Bu. mana şu âyet-i kerime ile sabit:

— «Hareket eden hiç bir mahluk hariç olmamak üzere, alnından tutan odur. Rabbım sırat-ı müstakim üzeredir.» (11/56)

Firar edilecek yer neresi?. Meğer yine ondan ona kaçıla.. Emir şu:

— «Allah'a kaçınız.» (51/50)

Her hal ü kârda itikad edilmeli ki: Asıl asıl olarak, parça dahi tabi olarak ona bağlıdır. Bunun için de asla teveccüh edilmelidir.

Bir şiir:

Varsa kalbinde birine zerre mikdar;

Sevgi Haklan gayrına bil hastalık var.

***

156. MEKTUP

MEVZUU: Ehlûllah ile sohbete teşvik..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Müzzemmil'e yazmıştır.

***

Kadızade Calenderi ile yolladığın mektup Dehlî'de iken geldi.

Allah'a hamd ü şükürler olsun ki, zamanın kazancı fukaranın mahabbeti ile oldu:

— «İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Hükmü onlarladır.

Vakitler ve zamanlar bakımından receb ayı her nekadar yakın ise de, uzak görünüyor.

Bir şiir:

Yaranıma gösterdim güneşi, ziyası işte;

Yakındır, lâkin tutmak zor, asıl mesele işte..

***

Hak sahiplerinin haklarına riayet etmek yolundan senin tercih ettiğin bu mana üzerinde istikamet sahibi ol.

***

İhtimal ki, bu Fakir receb aymda orada olacaktır. En doğrusunu Sübhan Allah bilir. Dönüş ve gidiş onadır.

***

Her hal ü kârda uygun düşer ki: Bu kısa ömür günlerini fukara ile beraber geçiresin.

Şu âyet-i kerime bu manayı güzel anlatır:

— «Rızasını isteyerek; sabah akşam RabTanna duâ eden kimselerle nefsini tut.» (18/28)

— «Rızasını isteyerek; sabah akşam Rab'Ia nefsini tut.» (18/28)

Ve bu emir kesindir. Bunu, Allah-ü Teâlâ habibine buyunnaktadır.

Değerli zatlardan biri Hakka şu münacaatta bulundu:

— İlâhi, bu velî kullarına sen ne yüzdür ki, verdin. Onları tam yan seni bulmakta; seni bulamayan dahi onları tanımaz.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve size bu taife-i aliyye'ye mahabbet nasib eylesin.

157. MEKTUP

MEVZUU: a) Büyüklerin yanında tavazu ve ihtiyaç izharının lüzumu,

b) İtikadı düzeltmenin gerekli olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hakim Abdülvehhab'a yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Buraya kadar geldin; ayakların yoruldu; çabucak dönüp gittin. Sohbet haklarının edasına hiç bir fırsat bulunmadı.

Mülakattan ve toplantıdan maksad: Ya faydalanmaktır, ya faydalı olmak..

Bir meclis, anlatılan iki şeyden hali olunca, onu hiç bir şey yerine saymak olmaz.

Uygun düşer ki, bu büyüklerden birinin yanında olan kimse; içi boş olarak buluna., ta ki, dönüşte dolu olarak gide.. Bunların yanında acizlik ve iflâs hali ile durmalı ki: Onların şefkatma mahal, feyizlerine müstahak ola..

Susuz olarak gelip gitmekte ne mana var?. İlletten başka dolmayandan ne hâsıl olur?. Azgınlıktan gayrı bir şey getirmeyen zenginlik neye yarar?.

***

Hace Bahaeddin Nakşiben Hz. şöyle dedi:

— Öncelikle, hastanın tazarruu ve inkisarı lâzımdır. Kırık gönülden bundan sonra teveccüh hâsıl olur.

Tazarru re inkisar, teveccühün şartıdır.

Her neyse..

Bu sıralarda bir ilim talibi geldi. Sizin tarafınıza, benim bir şeyler bir tavsiyede bulunmamı istedi. Bunun için hatıra geldi ki: Onun yanlız buraya gelmesi dahi, haklardan bir haktır. İmkân nisbetinde benim bu Hakkı ödememem lâzımdır. Bunun üzerine, kalem dili ile bazı şeyler yazdım. Ki bunlar, halin vaktin iktizasına göre: Gidene ulaşmak geçmişi telâfi etmek kabilindendir.

Böylece yazıp sizin tarafa yolladım.

Doğruyu ilham eden iyi işlerde başarı ihsan eden, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır.

Ey saadeti bulan,

Bize ve size lâzım olan, Kitap ve sünnet iktizasına göre, itikadı düzeltmektir. Bu dahi, ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının Kur'an'dan ve hadis'ten çıkardığı mana yolunca olmalıdır. Onlar nasıl anlattılarsa öyle olmalıdır. Şundan ki: Bizim ve sizin anlayışınız itibardan düşmüştür. Yani: Bu büyüklerin anlayışına uygun olmayınca.. Bu birincisidir.

Görmez misin ki: Her dalâlette kalan bid'atçı, çıkardığı hükümleri, Kur'an ve hadis'ten aldığını ve onların manasından anladığını iddia eder. Halbuki: Haktan yana elde ettiği hiç bir şey yoktur.

Bundan sonra, şer'î hükümleri bilmek lâzımdır. Yani: Helâli, haramı, farzı ve vacibi.. Bu, yapılacak işlerin ikincisidir.

Üçüncü olarak, öğrenilen şeylerle amel etmek gerekir.

Dördüncü olarak, sofiye-i kirama mahsus olan; tasfiye ve tezkiye yoluna girmelidir.

İtikad düzeltilmedikçe, şer'î hükümleri bilmenin hiç bir faydası yoktur. O ikisi olmayınca da, işlenen amelle bir şey elde edilmez. Bu üçüncünün olmaması sonucu: Tasfiye ve tezkiye muhal iştir.

Üstte anlatılan dört erkânın dışında bulunan ve bunların mütemmimi ve kemale erdireni sayılanlar; meselâ: Farzın ikmalinde kılınan sünnetler gibi, hepsi malâyani dairesine dahildir. Bu manada şu hadis-i şerif vardır:

— «İnsanın İslâmî güzeliği arasındadır ki, kendisine lüzumlu olmayanı bırakıp pek lüzumlu olanla meşgul ola..»

Selâm hidayete tabi olanlara, Mütabaat-i Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve onun âline salât ve selâm..

158. MEKTUP

MEVZUU: Kemal mertebelerinin değişik olması, istidatların değişik olmasına bağlıdır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Hamid Bengalî'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Kemal mertebeleri, istidadların değişik durumuna göre çeşitlidir. Kemalde değişiklik, bazan kemiyet hasebile, bazan da, keyfiyet hasebi ile olmaktadır. Bazan da, her ikisi ile birden olur. Bazılarının kemali, sıfatların tecellisi ile olur. Bazılarının kemali, zatî tecelli ile olur.

Anlatılan iki tecelli erbabı arasında ve bu iki tecellinin kendileri arasında açık farklar vardır.

Bazılarının kemali dahi, kalb selâmeti ile olur; bir de ruhun halâsı ile..

Bazılarının kemali dahi ikisinin birleşimi ile olur. Yani: Kalbin selâmeti ve ruhun halâsı.. Bir de şuhud-u sırri ile..

Üçüncülerin kemali anlatılan üç şeyle olacağı gibi; hafaya mensub hayret hali ile de olur..

Dördüncülerin kemali anlatılan dört şeyle olacağı gibi ahfaya mensup ittisal ile de olur.

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Anlatılan mertebelerin hangisinde olursa olsun; kemal husule geldikten sonra:

a) Tekrar geriye dönülebilir..

b) Bulunduğu yerde sebat ve istikrar olur..

Birinci anlatılan (a bendindekiler) makam, tekmil ve irşad makamıdır. Davet için, Hak tarafından, halka geri gönderilir.

İkinci anlatılanlar ise., (b bendindekiler..) halk arasından çekilip inzivaya girmişlerdir.

Evvelen ve ahiren selâm..

159. MEKTUP

MEVZUU: Taziye..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şerafeddin Hüseyin Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Elemler ve musibetler, zahirde her nekadar acı ve cisme elem verir ise de; batında tatlı olup ruha lezzet getirir. Ruh ve cisim sanki birbirini nakzeder gibidir. Birinin elem duyması, diğerirn lezzet almasını sağlar.

O kimse ki: Bu iki nakzeden durumu ve bunların levazimini ayırmaya güçlü değildir; o bahis dışıdır ve bu manada hiç bir kabiliyeti yoktur. Şu âyet-i kerime bu zümre için gelmiştir:

— ««Bunlar hayvanlar gibidir; hatta daha da şaşkın..» (7/179)

Bir şiir:

Olmazsa haberi birinin kendi şanından;

Gücü yeter mi ki, haber versin şundan bundan..

***

Bir kimsenin ruhu tenezzül eder ve cisim mertebesinde karar kılarsa., emir âlemine ait latifeler, halk âlemine ait latifelere tabi olur. O zaman anlatılan bu sırrın muammasını nasıl çözer?..

Gerisin geri ruh, asli karargâhına dönmez; emir âlemi ile halk âlemini birbirinden ayırd edemezse., bu manada marifetin yüzünden hicab açılmaz.

İşbu anlatılan devletin husulü, belli ecel gelip çatmadan ölmeye bağlıdır.. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; tarikat meşayihi bu ölümden;

— Fena .

Diye anlatırlar..

Bir şiir:

***

Toprak ol ki, güller bitsin özünde;

Topraktır gülü bitiren gözünde

***

Bir kimse, ölümünden evvel ölmeyince; kendi musibetinin taziyesine oturması lâzımdır.

***

Merhum babanızın vefat haberi, Müslümanların hüznüne ve onların gama boğulmasına sebeb oldu. Zira kendisi: Hayırlı bir kimse olup salâh hali ile meşhurdu. Cidden emr-i maruf ve nehy-i münker vazifesine riayet ederdi.

— «Biz Allah içiniz, Allah'a döneceğiz.» (2/156)

***

Rüşdünü pek güzel idrâk etmiş oğula gereken odur ki: Sabra devam ede; ölülerin imdadına koşa; sadaka, istiğfar ve dualarla onlara muavenet ede.. Zira, ölüler, dirilerden daha muhtaç durumdadırlar.

Bir hadis-i şerifte Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Ölü, yardım isteyen denize düşmüş kimse gibidir. Babadan, anadan, kardeşten, dosttan kendisine gelecek bir duâ bekler.. Böyle bir duâ ona geldiği zaman, dünya ve içindekilerden daha sevimli olur.

Allah-ü Taâlâ, yeryüzündekilerin duası bereketi ile; kabirdekilere dağlar misali rahmet indirir.

Dirilerin ölülere hediyesi: İstiğfardır.»

***

Kalan nasihat: Zikri bırakmayıp fikre devam etmenizdir. Zira: Fırsat cidden azdır. Uygun düşer ki, o fırsatı: En mühim işlere sarf edesin..

Vesselam..

160. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat meşayihinin üç taife olduğunun beyanı ve bunlardan her birine ait hallerin kemali ve noksanı ile şerhi..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Yar Muhammed Bedahşî Talikanî'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Tarikat meşayihi üç taifedir. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın.

BÎRİNCÎ TAİFE:

Bu taife şu manaya kaildirler: Bu âlem, Yüce Hakkın yaratması ile hariçte mevcuttur. Noksan, ve kemal olarak bu âlemde her ne var ise.. bunlar dahi, noksan sıfatlardan münezzeh olan Hakkın yaratması ile olmaktadır.

Bunlar, kendilerini bir kalıptan ibaret bilirler. Ve bu kalıbı dahi, Sübhan Hak'tan görürler.

Bunlar yokluk denizinde boğulmuşlardır. (Yani: Adem..) Ne kendilerinden, ne de âlemden haberleri vardır.

Bunların misali, bir şahsın misalidir ki: Elbisesi yoktur. Emanet yoldan, bir başka şahsın elbisesini giymiştir. O giydiğinin emanet olduğunu bilir ve bu emanet olduğu manada bilgi kendisinde ağır basar.. O kadar ki, bu elbiseyi esas sahibinin elinde görür; kendisini de çıplak sanır..

Misali üstte anlatılan şahıs, şuursuzluktan ve sekir halinden çıktığı ve ayıklığa, şuura vardığı; fenadan sonra bekaya ulaştığı zaman, elbiseyi kendi üzerinde bulsa dahi, yakinen bilir ki: Bu elbise başkasınındır. Zira bu andaki fena, ilim içine derc edilmiştir. Elbise ile olan hiç bir alâka artık baki kalmaz..

Yukarıda anlatılan hal: Kendisinde bulunan vasıfları ve kemalâtı; emanet bir elbise gibi gören kimsenin halidir. Ama o kimse görür ki, bu emanet elbise yalnız vehimdedir. Hariçte böyle bir elbise yoktur. Belki o, kendisinde emanettir. Bu hal, onda o kadar ağır basar ki, hiç bir şekilde elbise görmez. Hatta kendi nefsini çıplak görür. Ancak, ayılıp da, sağlığım bulduktan sonra, yine o elbiseyi kendisi ile bulur.

Lâkin bu birinci şahsın fenası pek tamam olup onun üzerine tertib edilen beka ise ekmeldir. Bu mana inşaallah daha sonra açıklanacaktır.

Aynı şekilde bu büyükler; gayetle tenzih yoluna gider ve bu âleme nisbet edilen şeylerden hiç birini Hakka karşı sabit görmezler. Hemen bütün nisbetleri ondan alırlar; ayniyet ve cüz'iyet şöyle dursun. Rübubiyet, ubudiyet, saniiyet, masnuiyet nisbetleri hariç; o gibi nisbetlerden yana Hakkın şanı yücedir. Bazan olur ki, halin ağır basması ile, bu son anlatılan nisbetlerden dahi geçerler.. İşte o zaman, hakikî beka ile şerefyab olurlar ki, o zaman kendilerinde; zatî tecellilere kabiliyet ve sonsuz tecellilere mazhariyet hâsıl olur..

***

İKİNCİ TAİFE: Bu taife der ki:

— Bu âlem, noksan sıfatlardan münezeh olan Allah'ın gölgesidir.

Ama bunlar şuna da kail olmuşlardır:

— Bu âlemin vücudu hariçte, zıllıyet (Yani: Gölge) yolu ile olup asalet yolu ile değildir. Ve bu âlemin vücudu dahi Hakkın vücudu ile kaimdir. Zira, zillin kıyamı asılla olur.

Meselâ: Bir şahsın gölgesi uzar. O şahıs dahi, bütün kudreti ile, zatının kemalâtı o gölgede çıkar. İlim, kudret, irade, lezzet ve daha başkaları.. Hatta o gölge bu hali ile ateşe atılsa, bundan acı duyar. Ama örf ve akıl olarak şöyle denemez:

— Bu gölgenin sahibi şahıs, aynı şekilde acı duyar..

Kaldı ki, üçüncü anlatılacak taife böyle der..

İşte yukarıda anlatılan kıyasa göre: Mahlukattan sudur eden tüm kötü fiillere:

— Bunlar, Hakkın fiilidir.

Denemez. Tıpkı bir gölgenin kendi iradesi ile hareket ettiği zaman:

— O şahıs hareket etti..

Denemeyeceği gibi.. Bu manada ancak şöyle denebilir:

— Bu, onun kudretinin ve iradesinin eseridir. Yani: Mahluku..

Bu manada mukarrer olan durum şudur: Kötüyü yaratmak kötü değil; ancak kötü olan, onu kötü fiil haline çalışıp getirmektir.

***

ÜÇÜNCÜ TAİFE:

Bunlar, vahdet-i vücuda kail olmuşlardır. Yani: Hariçte bir mevcut vardır. Bu tek mevcud ise.. Sübhan Hak'tır.. Hariçte bu âlem için, ilmî bir sübuttan başka taHakkuk eden bir şey yoktur.

Bunlar derler ki:

— Ayan (yani: tayin edilip göze gelen bu varlıklar) hiç bir şekilde varlık kokusunu almamışlardır.

Bu taife, her nekadar:

— Bu âlem, Hakkın gölgesidir.

Demişlerse de, ayrıca şunu da derler:

— Onun gölgelik varlığı, ancak hiç mertebesindedir. Ama işin aslında ve hariçte sırf madumdur. Yani: Yoktur.

Bu taife yine der ki:

— Noksan sıfatlardan münezzeh olan Hak, vücub ve imkân sıfatları ile muttasıftır.

Bundan başka tenezzülat mertebesi de tesbit edip derler ki:

- Tek zatın bir sıfata bölünmesi, her mertebede olup o mertebenin lâyık olduğu şekildedir.

Bu taife, lezzet almayı ve elem çekmeyi de sabit görürler. Ama, zatla değil. Bu hisse dayalı mevhum gölgelerin perdesinde..

İşbu anlatılan mana, şer'an ve aklen çeşitli mahzurlar meydana getirir. Bu manayı cevaplandırırken de, çok hile yollarına sapmış ve akıldan uzak teklifler yapmışlardır.

Bu son anlatılan taife: Her nekadar vâsıl olmuş kâmil zatlar ise de; haliyle vusulün ve kemalin değişik derecelerine göre., lâkin bunların kelâmı halkı dalâlete ve ilhada sürükler.. Sözde ittihada gidilerek, halkı zındıklığa atar.

***

BİRİNCİ TAİFE olarak anlatılan zümre, kemal ve tamam olma bakımından tam manası ile ileridir. Onların sözleri dahi, Kur'an'a ve Resulûllah'ın yoluna uygundur. Selâmet oluşu ve uygunluğu dahi açıktır.

Amma etemmiyet ve ekmeliyet ciheti, bazı manalara mebnidir. Meselâ: Vücud-u insani'nin bazı mertebelerinde, mebde ile müşabeheti vardır. Gayet letafet ve tecerrüd derecesinde onun tam bir münasebeti vardır. Meselâ: Hafi ve ahfa gibi..

Sırra dayalı fena halinin varlığı ile, baştan bu mertebenin temyizini yapmaya güçleri yetmeyenler, bir kelime ile:

— LÂ (Yoktur)..

Diyerek onları mefyederler. Hatta bu mebde işi onlara göre karışık ve birbirine benzer bir hal alır.. O zaman kendilerini H a k k olarak bulurlar. Yani: Hakkın aynı.. Bunun için de derler ki:

— Hariçte yalnız Sübhan Hak vardır. Asla bizim varlığımız yoktur.

Ama, haricî eserlerin sayısının artması taHakkuk edince, zarurî olarak, ilmî sübuta kail olurlar. İşbu mana icabı olarak derler ki:

— A'yan, varlıkla yokluk arasındaki berzahlardır.

Ancak, işin mebdeinde; mahlukata ait bazı varlıkların mertebelerini ayırd edemedikleri için, varlığın vücuduna kail olmayıp berzahiyetini açıkladılar. Vacib için olanı, mümkin için sabit gördüler. Anlayamadılar ki: isbat ettikleri şey, işin aslında mümkinin levazimi arasındadır; ama vacibe benzer. İsterse surette ve isimde olsun.

Eğer anlatılan durumu ayırd edip. mümkinle vacibin arasında bir temyiz yapabilselerdi; ama tam olarak: Âlemin Sübhan Hak'la ittihadına ve aynı oluşuna kail olmazlardı. Hatta, bu âlemi Hak'tan ayrı olarak görürlerdi. Vahdet-i vücuda dahi kail olmazlardı.

Bir şahsın, kendi izi bulunup devam ettiği süre; hiç bir şekilde kendisini Hak olarak göremez. Eğer kendinden bir eser kalmadığını zannederse, bu dahi, kendi görüşünün kusurlu oluşundandır.

İKİNCİ TAİFE her nekadar başlangıçta bu mertebeleri ayırd eder ve onları:

— LÂ (yoktur)..

Cümlesi altına alıp nefyederlerse de; lâkin onların varlık bakiyelerinden bir parça kalır. Yani: İkinci olarak.. Bu dahi, zillıyet ve asalet vasıtası ile olur. Zira, zıllın rütbe taalluku ve bunun dahi asılla olan irtibatı cidden kuvvetlidir. Bu nisbet dahi, onların nazarından gitmiş değildir.

BİRİNCİ TAİFE, bütün mümkin mertebelerini, vacipten hakiki manada ayırd etmişlerdir. Bunu da, kemal manası ile, Hatem'ür-risalet Hazretlerine münasebet ve mütabaat vasıtası ile yapmışlardır. Ona salâtların en tamamı, tahiyyatın ekmeli!.

Ve., bu taife, evvel emirde:

— LÂ (yoktur)..

Kelimesi ile, her şeyi nefyetmişlerdir. Mümkinde, vacip için asla bir münasebet görmemişlerdir. Hiç bir şeyin nisbetini dahi asla bir isbata girmemişlerdir. Kendi nefislerini

dahi, aciz mahluktan başka bir şey olarak kabul etmemişlerdir; noksan sıfatlardan münezzeh Hakkı dahi, kendilerinin yaratıcısı ve Mevlâsı olarak itikad etmişlerdir. Bir şahsın, kendisini; Mevlâsının aynı veya onun gölgesi kabul etmesi, cidden bu büyüklere giran gelmiştir.

Toprak nere, Rablar Rabı nere?.

Bu büyükler, eşyayı severler; ama Hakkın yarattığı oldukları için.. İşbu sebepten eşya, onların nazarında sevimli gelmektedir. Yani: Âlem ve kendi fiilleri Sübhan Hakkın yarattığı sanatı, fullerinin, iradesinin, kudretinin eseri olması haysiyetinden, eşyaya tam olarak boyun eğip teslim olurlar.. Şeriatın gereği iş hariç; onların fiillerini inkâra kalkmazlar.

İnkıyaddan, mahabbetten bu çeşidi, tevhid erbabı için hâsıl olur. Bunun sebebi dahi; eşyayı Hakkın sıfatlarının mazharı olarak itikad etmeleridir. Belki de aynı itikad etmeleridir.

Hatta anlatılan inkıyad, teslim ve mahabbet nev'i; mücerred manada eşyayı Hakkın mahluku ve sanatı görmeleri ile dahi hâsıl olur.

Bir mısra:

Hele bir bakınız, iki yol arasındaki farka..

Sevilen mahbubun kendisi ve aynı, mümkündür ki: Sevmeyi gerektiren en küçük bir şeyle sevile.. Ama, mahlukatı, masnuatı ve kulları için bir muhabbet alakası duymak mümkün değildir. Böyle bir şey olursa.. Mahbub Zat'ın mahabbeti kemale ermeden sevilmiş olur.

Bu taife-i aliyye için; velâyet makamının nihayeti olan kulluk makamından bol haz vardır.

Bu asfiya kulların hal itibarı ile sıhhatına hangi delil daha tam olur ki: Keşifleri, Kur'an'a, Resulullah'ın sünnetine, şeriatın zahirine uygundur. O kadar ki: Şeriatın zahirine kıl kadar aykırı düşmemiştir.

Allahım, bizi onları sevenlerden ve onlara tabı olanlardan eyle.

Muhammed Mustafa hürmetine.. Allah-ü Taâlâ, ona ve âline salât selâm ve bereketler ihsan eylesin..

***

Bu satırların yazarı Derviş önceleri vahdet-i vücuda inanıyordu. Çocukluk zamanında bu tevhidin ilmi kendisine hâsıl olmuştu. Her nekadar kendisinde hal yok idiyse de, yakin mertebesine ulaşmıştı.

Bu tarikata girdikten sonra, önce kendisine hal olarak tevhid yolu açıldı.

Bu makamın mertebelerinde bir müddet seyretti. Bu makama uygun olarak, kendisine bol ilimlerin feyzi geldi.

Vahdet-i vücud erbabına müşkilleri ve gelen varidatın hepsi kendisine açıldı. Onların halletme yolu dahi feyz olarak geldi.

Aradan bir müddet geçtikten sonra, bu Derviş'e bir başka bağlılık ağır bastı; vahdet-i vücudda durakladı. Yani: O bağlılığın ağır basması sonunda; vahdet-i vücud vakıaya mutabık düşüp düşmediği üzerinde..

Ancak, bu duraklama, hüsn-ü zan yollu oldu: inkâr yollu değil..

Bu duraklama ile bir müddet kaldıktan sonra, iş inkâra gitti. Kendisine ilham olundu ki:

— Bu makam, makam-ı süflidir. Makam-ı zillıyet üzerine terakki etmek gerekir.

Ne var ki, bu inkâr arzu ile olmadı; büyük meşayihin orada kaim olması dolayısı ile, o makamdan ayrılmaya da razı olmadı.

Zillıyet makamına ulaştıktan sonra; kendisini ve sair âlemi zil (gölge) olarak buldu. İkinci taifenin kail olduğu mana da buydu. Bunun üzerine, buradan ayrılmak istemedi. Zira,

sanıyordu ki: Kemal vahdet-i vücud ve bu yeni erdiği makamdadır. Yani: Zıllıyette.. Umumî manada bunlarla münasebet kurmaktadır.

Sonra..

Kendisini bu makamdan yükselttiler. Hem de itifakla.. Tam manası ile inayet, sonsuz lütuf olarak âlâsına çıkardılar. Kulluk makamına ulaştırdılar.

İşte o zamandır ki, bu makamın kemali zahir oldu. Yüksekliği belli oldu. Bunun üzerine, alt makamlardan tevbe ve istiğfar etmeye başladı.

Eğer bu Derviş'i bu yola koymasalardı; bazısı bazısının üstünde bulunan makamlar zahir olmazdı. Bu son makama terakkisini dahi bulunduğu makamdan oraya bir iniş zannederdi.. Çünkü, kendine göre, vahdet-i vücud makamından daha yüksek bir makam yoktu.

Allah Hakkı hak kılar ve bu yola hidayet veren odur.

***

Şunun da bilinmesi lâzım gelir ki:

Mektuplarda ve risalelerde, değişik mahiyetteki ilimlerin ve maarifin bu Derviş'ten; hatta bütün saliklerden gelmesi anlatılan değişik makamların mahsulüdür.

Çünkü: Her makamın kendine has ilimleri ve elde edilecek marifetleri vardır.

Her halin dahi söylenecek kıyl ü kali vardır.

Durum anlatıldığı gibi olunca; ilimlerde birbirini atma durumu olmadığı gibi, aralarında tenakuz dahi yoktur. Bunların misali, şer'î hükümlerin neshi gibidir.

Aralarında temyiz yapmaya çalışanlardan olma..

Allah-ü Teâlâ efendimiz Muhammed'e ve onun âline salât ve selâm eylesin.

161. MEKTUP

MEVZUU: Sülûk menzillerini sürüp geçmekten maksad, nefsin itmimanına mevkuf olan hakikî imanın husulü olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Salih Bedahşî'yi yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Sülûk menzillerini dürüp geçmekten maksad: Hakiki imanın husul bulmasıdır. Bu hakikî iman dahi, nefsin itminan bulmasına bağlıdır.

Nefis, itminan derecesine kavuşmadıkça, necat tasavvur edilemez. Kalbin siyasî idare saltanatı, nefis üzerine kurulmadıkça; nefsin itminan mertebesine geçmesi olmaz.

Kalbin siyasi idaresi dahi; ancak, nefis tarafından gelen bütün işlerden boş olması ile müyesser olur. Bundan sonradır ki: Hakkın zatından gayrı her şey için, alakadan yana kalbin selâmeti hâsıl olur.

Kalbin bu gibi alâkadan selâmet bulması ise.. Yüce Hakkın zatından gayrını unutması iledir.

Yüce Hakkın zatından gayrına kıl kadar bir şuur yeri kalbde kalsa, onun için selâmet uzaktır..

Ne saadet kalbini Rabbına teslim edene..

Çalışmak: Kalbin selâmeti bulununcaya ve iş, nefis itminana varıncaya kadar lâzımdır.

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

162. MEKTUP

MEVZUU: Ramazan ayının fazileti ve bu ayın Kur'an-ı Mecid ile münasebeti.. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hacı Muhammed Sıddık'a yazmışür.

***

O sübhan zatın ismi ile..

Bilesin ki.

O şan ki, şuunat-ı zatiye cümlesindendir; bütün kemalât-ı zatiyyeyi ve şuunat-ı sıfatiyeyi camidir.. Ki bu: Daha önce verilen malumatlarda dahi anlatıldı.

***

Mübarek ramazan ayı, bütün hayırları ve bereketleri camidir.

Her hayır ve bereket ise.. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'tan gelen feyiz ve o Sübhan'ın şuunatının bir neticesidir.

Ve her ne şer ki, meydana çıkar; onun menşei dahi hadiseni zatı ve o hadiseyi isteyen sıfatlardır. Bu mana, şu âyet-i kerimede anlatıldı:

— «Sana bir iyilik gelirse Allah'tandır; sana bir kötülük gelirse.. nefsindendir.» (4/79)

Bu âyet-i kerime, anlatılan manada nass-ı kafidir.

***

Bu ayın bütün hayırları ve bereketleri; sözün başında anlatılan zati kemalâtın bir neticesidir..

Kur'an-ı Mecid ise., bu her şeyi cami olan hakikatin bir mahsulüdür.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, bu mübarek ayın, Kur'an-ı Mecid ile tam bir münasebeti vardır. Şu cihetten ki: Kur'an, bütün kemalâtı cami olup bu ay ise., o kemalâtın neticesi ve semereleri olan bütün hayırları camidir.

Anlatılan münasebettir ki: Kur'an-ı Kerim'in bu ayda nazil olmasına sebeb olmuştur.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Ramazan ayı öyle bir aydır ki, onda Kur'an nazil olmuştur.» (2/185)

***

Kadir gecesi dahi bu ayda olup bu ayın hulâsası ve zübdesidir. O öz menzilesinde olup bu ay dahi kabuk..

Bir kimsenin üzerinden bu ramazan ayı geçer de, kendisi dahi bir gönül birliği bulursa; o kimse hayırlarından ve bereketlerinden haz almış olur. Bütün sene de, gönül birliği içinde kalmaya muvaffak olur. Ondaki hayırlara ve bereketlere dahi nail olur.

Allah-ü Taâlâ, bizleri, bu mübarek ayda hayırlara ve bereketlere muvaffak eylesin.. Bizlere en büyük nasibi versin.

***

Hatem'ür- risalet S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Biriniz oruç açacağı zaman, hurma ile orucunu açsın; zira hurma berekettir.»

Resulûllah S.A. efendimizin kendisi dahi orucunu hurma ile açmıştır.

Hurmanın bereket oluşu şu manaya dayanır:

Hurma ağacı, camiiyet unvanı ile yaratılmıştır. Tıpkı insan gibi, en güzel şekilde kılınmıştır. Bu manadan olarak, Resulûllah S.A. efendimiz, hurma ağacı için şu ismi verdi:

— «Hurma ağacı, âdemoğlunun ammesidir. (amcası veya halası.)»

Bu manayı şöyle anlattı:

__ «Anneniz (amcanız veya halanız) olan hurma ağacına kerem ediniz. Zira o, Âdem'in (a.s.) bakiye çamurundan yaratılmıştır.»

Resulûllah S.A. efendimiz hurmaya:

«Bereket..»

Olarak isim vermesinin sebebi dahi, anlatılan camiiyet durumu itibarına göredir.

Hurma ile iftar eden kimse, kendisinden bir parça olduğu için onunla iftar edecektir. Bu parça olmak itibarı ile, o hurmanın camiiyet manası taşjyan hakikati dahi, iftar edenin hakikatından bir parça olur. Onu yiyen dahi bu itibarla, hurmanın hakikatına derc'edilmiş olan sonsuz hakikatları cami bulunmaktadır.

Anlatılan mana, onun yenmesi ile mutlaka her zaman hâsıl olur ise de; oruç tutanın iftar zamanı, mani şehvet durumlarından ve fani lezzetlerden yana boş olduğu için tesiri daha ziyade olur. Bu mananın onda zuhuru daha tamam ve daha kemal üzere meydana gelir.

Ayrıca, Resulûllah S.A. efendimizin:

— «İnsanın hurma ile sahur yemeği nekadar güzel olur.»

Buyurmasındaki mana mümkündür ki şu itibarladır: Onun gıdaları arasında buluna ve yiyenden bir parça haline gele; hakikatini tekmil eded.. (Yani: Gıdadan eksik kalan yanını..) Yenen şeyin tamamı hurma olması manasına değildir.

İnsan oruçlu olduğu zaman, hurma yiyemez, dolayısı ile anlatılan mana husule gelmez. Bunun için, sahurda yenmesi teşvik edildi ki, o boş kalan mana telafi edilsin.

Hurmanın yenmesindeki bir başka fayda dahi, yenen bütün şeyler onun özünde bulunması ve camiiyeti itibarı ile bereketinin taa, iftar vaktine kadar kalmasıdır.

Hurmanın, anlatıldığı şekilde, faydalı bir gıda olma durumu, ancak, şer'î yoldan alınması vaki olursa ve şer'î sınırlar kıl kadar aşılmazsa olur..

Aynı şekilde bu faydanın hakikati dahi; yiyen kimsenin sureti aşıp manaya ve hakikata ulaşması ile olur. Zahirden geçip batınla itminana ermesi gerekir. Durum böyle olunca, yenen şeyin zahiri o Kasenin zahirine yardımcı olur; o gıdanın batını dahi, yiyen kimsenin batınını kemale erdirir. Aksi halde o yenen şeyin yardımı ancak zarüri duruma kısılır ki, yiyen dahi aynı kısıklık içindedir.

Sahurda ağır davranılmasında, iftarda acele edilmesindeki sırra gelince, bu dahi yiyen için, tam gıda olmasını sağlamaktır.

Bir şiir:

Yediğini cevher etmeyi bilmelisin; Bundan sonra istediğini yemelisin.

163. MEKTUP

MEVZUU: İslam te küfür birbirinin zıddı olmuştur. İkisinin biraraya gelmesi muhaldir. Birini ağırlamak, öbürünü küçük düşürmektir..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Nakib Şeyh Ferid'e yazmıştır.

***

Bize nimetler veren ve İslâm'a hidayet eden Allah'a hamd olsun.

Ve., bizi Muhammed ümmetinden eyledi.. Ona salât ve selâm..

***

Bilesin ki.

İki cihanın saadetini kazanmak; ancak Seyyid'ül-kevneyn Resulûllah'a tabi olmaya bağlıdır. Ona tabi olmak ise, şu şekilde olur: İnsanlar arasında İslâmî hükümleri yerine getirip icra etmek; havastan ve avamdan, küfür âdetlerini kaldırıp iptal etmek..

İslâm ve küfür birbirinin zıddıdır; birarada olamazlar. Taa, kıyamete kadar; hatta kıyamette dahi.. Bunlardan birini isbat etmek, diğerini kaldırmaktır. Birini ağırlamak, diğerini küçük düşermektir.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, peygamberine hitaben şöyle buyurdu:

— «Ey Nebi küffar ve münafıklarla cihad eyle; onlara sert çık» (9/73)

Sübhan Allah, en güzel huyla sıfat alan Resulüne:

— «Küffarla cihad ve onlara sert çıkmak.» (9/73)

Emrini verdiğine göre, bundan bilinir ki: Onlara sert çıkmak en güzel huylar arasındadır.

İslâm dininin izzet bulması, küfrün ve küfür ehlinin zelil düşendedir. Buna göre, bir kimse, küfür ehlini ağırlarsa.. İslâm ehlini zelil düşürmüş olur.

Kâfirleri ağırlamak yalnız onlara tazim edip baş köşeye oturtmak değildir. Onları meclislere almak, onlarla sohbet etmek, onların dili ile konuşmak gibi hareketler dahi onları ağırlamaktır. Asıl uygun olanı: Köpekleri uzaklaştırır gibi onları uzaklaştırmaktır.

Eğer onlarla alâka peydah etmek, dünya işlerine ait zaruretler icabı ise., başka türlü de olmuyorsa., o zaman uygun olan, ancak zaruret mikdarı onlarla olmak vardır. Bu arada onları bir şey yerine koymamak ve kendilerine lüzumsuz yere iltifatta bulunmamaya riayet etmelidir.

Ama, İslâm'ın kemali, böyle bir garazı dahi tamamen terk edip onlara iltifat etmemek ve onlarla karışıp durmamaktır. Zira, noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, onları, yani: Küfür ehlini, Kelâmı Mecid'inde zatının düşmanı ve Resulünün düşmanı olarak tanıttı:

— «Ey iman sahipleri, düşmanım ve düşmanınız olan kimseleri; kendilerine sevgi yüzü göstererek dost edinmeyin. Onlar, Hak tarafından size gelene küfretmişlerdir.» (60/1)

— «Kim Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e, Mikale'e düşman olursa., şüphesiz Allah bu gibi kâfirlerin düşmanıdır.» (2/98)

***

Allah'ın ve Allah'ın Resulünün düşmanı olan kimselerle karışık durmak; cinayetlerin en büyüklerindendir.

Bu düşmanlarla karışık durmanın, onlarla arkadaşlık etmenin en azından zararı: Şer'i hükümlerin icrasındaki kuvvette zaaf ve gevşeklik hâsıl olmasıdır. Bundan başka, şeni küfür merasimini kaldırmaya, onlarla ünsiyet dolayısı ile haya mani olur. Böyle bir zarar, cidden büyüktür. Kaldı ki, Allah'ın düşmanlarına karşı sevgi gösterisi ile ülfette bulunmak Allah'ın düşmanlığını, Resulünün düşmanlığını çeker. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.

Böyle bir uygunsuz insan sanır ki, kendisi Müslumanlardandır; Allah'a ve Resulüne imam vardır. Ama bilmez ki, bu gibi kötü ameller kendisinden İslâm devletini giderir.

Nefislerimizin ve kötü amellerimizin şerrinden Allah'a sığınırız.

Bir şiir:

Düşmanımı seversin, sonra sanarsın hale bak; Seni sevdiğimi, akıl senden nekadar uzak.

***

Bu din düşmanı mel'unların işi İslâm'ı istihzaya ve Müslümanları maskaralığa almaktır. Aynı zamanda onlar, eğer bir fırsatını bulsalar bizi İslâm dininden çıkaracaklar ve hepimizi katledeceklerdir.

Müslümanlara yakışan utanıp hamiyet sahibi olmaktır. Zira Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Haya imandandır.»

Hamiyet-i İslâmiye zarurîdir. Baştaki emir sahiplerine düşer ki: Daima bu hizlana düşen kimselerin baş kaldırmalarına fırsat vermeyeler..

***

Hindistan'da re'sen ve bizzat haraç almak (cizye) küfür ehlinden kaldırıldı. Bu dahi, bu ülkenin sultanları ile, küfür ehlinin sohbet etmesinin şumluğundan oldu.

Onlardan haraç almaktan asıl maksad, kendilerini izlâl etmektir. Onları bu izlâl, o hadde gelmeli ki: Haraç vermek korkusundan, güzel elbise giyme imkânı bulamasınlar. Hatta zinet takısı, yani: Güzellik eşyası kullanamasınlar.. Hatta devamlı surette mallarının alınacağı korkusu onlarda bulunmalıdır.

Bu sultanlar, o küfür ehlinden cizye almayı men etmeye nasıl cesaret ediyorlar. Halbuki, Sübhan Hak, onların zilleti için cizye emrini koydu. Bundan gaye: Onların düşük olması, mezelletidir; Müslümanların ise., üstünlüğü ve izzetidir..

Bir mısra:

Küfrün zilletindedir İslâm'ın izzeti..

İslâm devletinin husulünün alâmeti: Küfür ehline buğzedip onları kerih görmektir.

A

llah-ü Taâlâ Kelâm-ı Mecid'inin bir yerinde onları:

— «..Necis..» (9/28)

Diye isimlendirdi.. Bir başka âyette ise onlara:

— «Murdar..» (9/195)

İsmini verdi. Eğer o kâfirleri böyle görmüş olsalardı; hiç şüphe yok ki: Onlarla arkadaşlık etmekten kaçınır ve onlarla oturmayı kerih görürlerdi..

Herhangi bir şeyde bu düşmanlara müracaat etmek, onların reyi ve hükmü ile iş tutmak kendilerini tam manası ile ağırlamaktır. Bunlardan himmet taleb edip onları bir vesile bilenin hali n'olur ki?

Allah-ü Taâlâ bu manada şöyle buyurdu:

— «Kâfirlerin duası, ancak sapıklıkta kalmaktır.» (13/14)

Bu kâfirlerin duası batıldır; bir hâsılattan yana boştur. Onda eden icabet ihtimali bulunsun. Hatta bu kilabı ağırlamaktan, çok büyük fesatların meydana gelmesi beklenir.

Bu hizlana düşenler, duaya başladıkları zaman, putlarını vesile ederler. Hal böyle olunca, işin nereye varacağı düşünülmelidir. Böyle hir şeyde, İslâm'ın kokusu bile bulunmaz.

***

Büyük zatlardan biri şöyle dedi:

- Sizden biriniz, cinnet sınırına ulaşmadıkça, İslâm'a ulaşamaz.

Burada anlatılmak istenen cinnet şu manadan ibarettir: İslâm kelimesinin ve Müslümanların yükselmesi uğrunda nefsine ve zararına iltifat etmemek, bir şeyin husulüne ve elden gitmesine aldırış etmemek..

İslâmiyet hâsıl olduktan sonra, Hakkın rızası ve Resulünün rızası hâsıl olur. Ona salât ve selâm.. Sübhan Mevlâ'nın rızasından daha büyük devlet ne olabilir?.

Allah'ı Rabb, İslâm'ı din, Muhammed'i S.A. nebi ve resul olarak kabul edip razı olduk. Ya Rabbi, bunun üzerine bizi yaşat. Seyyid'ül-mürselin hürmetine..

Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli.. Evvelen ve ahiren selâm..

***

Zarurî olanları yazdım. Vakit dar olduğundan, icmal yollu mutlak gerekli olanları yazıp yolladım. Eğer tevfik refik olursa., bundan sonra, tafsilatlı olarak yazıp yollayacağım.

***

İslâm küfrün nasıl zıddı ise, âhiret dahi dünyanın zıddıdır. Bunların biri diğeri ile biraraya gelmez. Dünyayı terk etmek iki kısımdır:

a) Zaruri mikdar hariç, onu bütün mubahları ile bırakmak.. Ki bu, dünyayı terk etmenin iki şeklinden en âlâsıdır.

b) Dünyanın mubahları ile nimetlenip haramlarından ve Şüpheli olan şeylerden kaçınmak. Böyle bir şeyi yapmak dahi, cidden bulunmaz bir iştir. Bilhassa bu zamanda..

Bir şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı; Terle kıyaslarsak ne var ona karşı..

***

Zaruretle ve mutlaka altın, gümüş istimalinden ve ipekli gjymekten sakınmak gerekir. Ayrıca, bunlar misali, Şeriat-ı Mustafaviye'de haram olan şeylerden de.. O şeriatın zuhur makamına salât selâm ve tahiyyet.

Altın ve gümüş kapları süs eşyası ve evin zineti olarak saklarsan bir mahzaru yoktur. Umumî manada, bunun için cevaz dahi vardır. Ama, onları kullanmak her ne suretle olursa olsun; meselâ: Su içmek, yemek yemek, koku koymak, sürmedanlık yapmak ve daha başka işlerde kullanmak haramdır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, mubah çerçevesini geniş kılmıştır. Hatta mubahlarla nimetlenip geçinmek yolları haram işlerden daha fazladır.

Hal böyle iken, mubah işlerde Allah'ın rızası; haram işlerde ise.. Allah'ın dargınlığı vardır.

Akl-ı selim sahibi olan bir kimse, Mevlâsının rızası olmayan bir fani lezzete dalmayı uygun bulmaz. Kaldı ki haram lezzetlerin yerine, Mevlâsı mubahların yolunu da göstermiştir.

***

Noksan sıfatlardan sıfatlardan münezzeh olan Allah bize ve size Şeriat Sahibi Resulûllah'a tabi olma yolunda istikamet versin.. Ona ve âline salât ve tahiyyet..

***

Uygun düşer ki, muamelelerde, vera' haline sahib olan ulemaya müracaat edile. Durum onlardan sorula ve onların fetvasına göre amel edile..

Çünkü: Necat yolu şeriattır; şeriatın dışındakilerin hepsi batıl olup onlara itibar yoktur.

Bu manada şu âyet-i kerime nekadar güzeldir:

— «Hakkın sonrasında sapıklıktan başka ne kalır..» (10/32)

Evvel âhir selâm..

164. MEKTUP

MEVZUU: Noksan sıfatlardan mnezzeh Yüce Hakk'ın feyzi avama da havasa da devamlı olarak gelir. Onun değişik olması; ancak kul tarafından kabul edilip edilmemesinde olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hafız Bahaeddin Serhendî'ye yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, ihsanı ve keremi ile sizlere şeriat caddesinde doğru gitmeyi nasib eylesin.

Bilesin ki,

Sübhan Hakk'ın feyzi, çocuklar, mallar hidayet ve rüşd kısmındandır. Her ne kadar avam ve havas iyi ve kötü arası ayırd etmeden devamlı surette gelir ise de; değişik olması bu taraftan doğar. Bazıları bu feyizleri kabullenir; bazıları da kabullenmez. Bu manada şu âyet-i kerime nekadar güzeldir:

— «Allah onlara zulmetmez; lâkin onlar kendi nefislerine zulmederler.» (3/117)

Güneşi görmez misin ki: Kassar'a (bez ağartana) ve beze aynı ştkilde doğar. Hal böyle iken, Kassar'ın yüzünü karartır; bezi dahi ağartır.

Yüce Hakkın feyzini kabul etmemenin sebebi ancak, onun Yüce ce Sultan Zat'ından iraz etmektir.

İraz edene arka çevirmek lâzım geldiği gibi; nimetten mahrum kalmak dahi onun için vacib olur.

Şöyle bir şey denemez:

— Nice iraz edip duranlar vardır ki, dünya nimetlerine dalmışlardır. Bunların irazlan, mahrumiyetlerine sebeb olmuyor..

Böyle bir şey söylenirse şöyle deriz:

— Bu, bir hikmettir ki, nimet suretinde zuhur eder. Tuğyanları sebebi ile istidraç üzere gelir.. Ta ki, irazlannda dalâlete dalıp gitsinler..

Bu manada Ailah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Onlar, kendilerine mal ve evlâd ile imdad ettiğimizi ve hayırları onlara çabuk ulaştırdığımızı mı sanıyorlar?. Belki de onlar şuursuzlardır.» (23/55-56)

İraz halinin varlığı iie, dünya ve onun nimetlerinin gelişi aynı istidraçtır. Sakınmak gerek, hem çok sakınmak..

***

165. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeriat sahibi Resulûllah S.A. efendimize tabi olmaya teşvik,

b) Şeriat düşmanjarma buğz etmek, onlara adavet ve üzerlerine sert çıkışmak.

NOT: İMAMI RABBANİ Hz.bu mektubu, Seyyid Nakib Şeyh Ferid Buhariye yazmıştır.

***

Sübhan Allah, Nebi Ümmi Kureyşi Haşimi Resulûllah'ın manevi mirası ile şerefe nail eylesin.. Tıpkı: Surî miras şerefine nail eylediği gibi..

Ona ve âline, salâlların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

Bu duaya:

— Âmin!.

Diyen kula Allah merhamet eylesin..

***

Resulûllah S.A. efendimizin surî mirası halk âlemi ile alâkalıdır. Manevi mirasına gelince o dahi emir âlemi ile alâkalı olup burası: îman, marifet karargâhı ve rüşd, hidayet muhallidir.

Surî mirasın şükrü şudur: Manevi mirasla bezenmek.. Bunun müyesser olması da ancak: Kemal manada, Mustafa'ya tabi olmaya bağlıdır. Ona salât ve selâm..

Size gereken, emirlerinde ve yasaklarında ona tam tabi olmaktır. Ona tabi olmak, ona karşı beslenen sevginin bir parçasıdır.

Bir mısra:

Tam manası ile onu sevmenin alâmeti odur ki: Onun düşmanlarına manası ile buğzedile ve onun şeriatına muhalif olanlara dahi adavet izhar edile. Ona salât ve selâm olsun.

Mahabbet işinde, hiç bir müdahene yolu yoktur. Zira seven kimse sevdiğinin haline girmiş; onda kaybolmuştur. Artık ne onun muhalefetine gücü yeter; ne de onun muhalifi olan kimselere meyleder. Şekillerin hiç biri ile, onlara yumuşak dahi davranmaz.. Zira: İki ayrı şeyi sevenler biraraya gelemezler. Çünkü: îki zıddın birarada olması muhaldir. Hatta, birinin sevmesi, öbürün düşmanlığıdır.

Ciddî bir şekilde bunun düşünülmesi gerekir. Fırsat elden gitmeden, kaçana yetişmelidir. Zira, fırsat elden gittikten sonra, pişmanlıktan başka bir şey hâsıl olmaz.

Bir şiir:

Gündüz gibi çıkar sana sabahta;

Gerçek hüviyetiyle karanlıkta..

Şu da başka şiir:

Göreceksin tozun açıldığında;

At mıdır yoksa eşek mi altında..

***

Dünya metaı gurur metaıdır. Uhrevî ve ebedi muamele buna göre yapılacaktır. Eğer bu sayılı günlerde, Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin Resulûllah'a S.A. tabi olup yolunda gitmek müyesser olursa., ebedî kurtuluş beklenir. Aksi halde ziyan içinde ziyan ortaya çıkar.. Ama kim olursa olsun, hayır sanıp hangi ameli işlerse işlesin..

Bir şiir:

Arab Muhammed efendisi iki cihanın;

Vay haline kapısında toprak olmayanın..

Bu büyük mütabaatın husulü, bütünüyle dünyayı terke bağlı değildir. Hatta, dünyayı bütünüyle bırakmak pek zor olur. Farz olan zekâtı eda ederse, mazarratın ulaşmaması zımnında, böyle bir şey dahi terk hükmünü taşır. Zira, zekâtı verilen malın zararı yoktur. Dünya malından zararının def edilmesi için çare: Zekâtını çıkarıp vermektir. Her nekadar dünya malının tamamen terk edilmesi daha uygun ve daha faziletli ise de, zekâtını vermek de onun yerine kaim olur.

Seven odur ki, olur sevilene muti.

Bir şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı;

Yerle kıyaslarsak ne var ona karşı..

***

Yerinde bir iş olur ki: Bütün gayret şeriat ahkâmının yerine getirilmesi için sarf edile; şeriat ehli olan ulema ve sulehaya tazim edile; revaç bulması için, o yolda çaba harcana.. Bid'at ehlinin ve nefsine tabi olan kimselerin dahi düşürülmesine girişile.. Bunun için, Resulûllah S.A. efendimizin şöyle buyurduğu rivayet edildi:

— «Bib'at sahibi birine tazim eden kimse, İslâm'ın yıkılmasına yardım etmiş olur..»

Allah'ın ve Resulünün düşmanlarına karşı düşmanlık göstermelidir. Ona salât ve selâm olsun. Onları ihanete ve tahkire çalışmalı; şekillerin hiç biri ile onları agırlamamalı; asla onları meclislere sokmamalı; onlarla ünsiyet etmemelidir. Onlara sert çıkmalı; imkân nisbetinde hiç bir iş için onlara müracaat etmemelidir.

Şayet onlara müracaat zaruri bir durum alırsa., istemeyerek mustar kalmışçasma yapılmalıdır.. Tıpkı: insanın kaza-i hacet zarureti gibi..

***

Muazzam ceddinizin yoluna ulaştıran yol işte budur. Bir kimse bu yolda yürümezse, o Mukaddes Zat'a ulaşması müşkildir. Heyhat! heyhat!..

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete, hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

Bundan daha fazla ne yazayım?.

Bir şiir:

Az anlattım sana derdimi sebebi korkudur;

Sizi yormaktan, yoksa kalan kelâmın çoktur. .

***

166. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu kısa hayata aldanmamak..

b) Çok zikirle kalb marazının giderilmesine çalışmak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Emin'e yazmıştır.

***

Ey Mahdum,

Ne zamana kadar, şefkatli anne gibi, nefsine inleyeceksin?. Ne vakte kadar, onun için gussa gam kadehlerini devireceksin?. Şefkatli kız kardeş gibi onun için gamlara gark olacaksın?.

Uygun düşer ki, her şeyi: ölü, histen ve hareketten hah cemad nev'inden sayasın.

— Sen meyyitsin, onlar dahi meyitlerdir.» (39/30)

Hükmü, bu manada kesindir.

Bu kısa fırsat içinde, çok zikirle kalb marazının izalesi, mühim işlerin en mühimmidir. Bu kısa vakit içinde, manevî illete Celil Rabbı zikirle çare bulmak ne büyük maksadlardandır. En güzel yaklaştırıcı çaredir.

Bir kalb ki, başkası ile alâkalıdır; ondan nasıl hayır gelir?. Bir ruh ki, şerre maildir; emmare olan nefis, ondan daha hayırlı ve daha faziletlidir..

Burada, bizden taleb edilen bütünüyle her şey: Kalbin selâmeti, ruhun halâsı ve safasıdır.. Ancak, bizler gibi kusurlular, ruhun ve kalbin alâkadar olacağı sebeplerin

tahsüini düşünmekteyiz.. Bu durumda, asıl maksad nasü elde edilir?. Heyhat! Heyhat!!. Ne yapalım Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Allah onlara zulmetmedi; lâkin onlar kendi nefislerine zulmediyorlar.» (3/117)

***

Zahirî zafiyetten ötürü, üzülmemen gerekir. Yüce Allah dilerse., sıhhat ve afiyete tebdil eder..

Bu tarafta, gönlünüzü teşvişe düşürecek herhangi bir şey yoktur.

Bu Fakir'in giydiği elbiselerden istemişsiniz; bir gömlek gönderdim. Neticesini ve semeresini gözeterek onu giymeniz uygundur. Zira, onun bereketi çoktur.

Bir şiir:

Kaybetti kalbindeki marazla uyanan;

Kazandı, özünde keskin nazara dayanan..

Selâm hidayete tabi olana ve Mustafa ile uyuşmayı bırakmayana.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

167. MEKTUP

MEVZUU: Allah'a ibadet etmeye teşvik ve batıl putlara tapmaktan sakındırmak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, bu Taife-i Aliyye'ye ihlâs izhar eden Herdiram Hindu'ya yazmıştır.

***

Sizden bize, iki mektup geldi. Her ikisinden de anlaşılan: Fukaraya (ehlûllaha) mahabbet, bu Taife-i Aliyye'ye iltica arzusu oldu. Ne güzel bir nimettir ki, bir şahsa bu devlet ihsan edilir. Bir şiir:

Söylerim sana zira, ulaşması şarttır;

Yorgunluk verse de faydalı nasihattir.

***

Bil ve mütenebbih ol,

Rabbımız ve Rabbınız, hatta, yer, semalar, ulvî ve süflî bütün âlemlerin Rabbı birdir. Ve:

— «Onun misli "bir şey yoktur.» (42/11)

Âyet-i kerimesi onun şanını anlatır. Şebihten ve misalden münezzehtir. Şekilden ve hayale gelen her şeyden müberradır.

Babalık ve oğulluk onun Hakkında muhaldir.

Onun katmda, timsal ve küfüv bulmaya yer yoktur.

İttihad ve hulul çaibesi onun Hazret-i ünsünde müstehcendir.

Bir yerde göze gelmesi ve açılması onun mukaddes zatında mustakbehtir.

Zamana da bağlı değildir; çünkü zaman onun mahlukudur.

Mekâna da bağlı değildir; çünkü mekân dahi onun yarattığıdır. Onun vücudu için bir bidayet olmadığı gibi, bekası için dahi bir nihayet yoktur.

Her hayır ve kemal onun Sübhan Zat'ı için sabittir.

Her noksan ve zeval, onun yüce Zat'ından atılmıştır.

İbadet edilmeye müstahak olan o Yüce Zat'tır.

Ram ve KERÎŞNA veya (KERŞEN) ve benzeri Hindu'ların putları Allah'ın en hakir mahluklarıdır. Bunlar, mahluklardan doğmuşlardır.

Ram: Cesret'in (Ceret'in) oğlu, Likehmen'in (Lekne'nin) kardeşi. Sita'nin (Mita'nın) dahi kocasıdır.

O Ram ki, kadınına sahip olamamıştır; başkasına nasıl yardım edebilir?. Aklı kullanmak lâzımdır: Ne bunlara uyulur, ne de onlann yoluna gidilip taklid edilebilir.

Bir şahsa ardır; hem de bin defa ardır ki: Âlemlerin Rabbı olarak, bu Ram ve Kirişna'ya inana.. Bunları vesile bilip Yüce Allah'ı ana..

Hali böyle olanın misali bir şahsa benzer ki: Muazzam Sultan'ın adını anmak için, en küçük derecedeki çöpçünün ismini vesile bilir.

Rahman ile Ram'ın birlik olduğunu sanmak, son derecede akılsızlıktır. Zira, halik mahluk ile müttehid olamaz.. Ram ve Kirişna yaratılmadan evvel hiç kimse, Ram ve Kirişna isimleri ile Âlemlerin Rabbı Allah'ı anmıyordu. Durum bu olunca, hangi şey sebebi üe, bunların ismi, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'a itlak edilir.. Yani: Bu ikisinin çıkmasından sonra.. Ve itikad eder ki: Bunları anmak, Âlemlerin Rabbı Allah'ı anmaktır.

Haşa! sümme haşa! ve kellâ..

Takriben yüz yirmi dört bin tane peygamberlerimiz gelip geçti. Bunların hepsi, yaratılmış olardan, yaratanın kulluğuna davet ettiler. Bunun için teşvik edip başkasına ibadet etmelerine mani oldular. Kendi şahıslarım dahi, aciz kullar kabul edip Yüce Hakkın azamet ve celâli karşısında bir korku ve çekinme içinde buldular.

İşte o peygamberler üstte anlatıldığı gibi idi.. Bu Hanud'ların putlarına gelince, halkı kendilerine ibadet etmeye teşvik ederler. Kendilerini dahi ilâh savarlar.. Her nekadar kendileri Âlemlerin Rabbı Allah'ın varlığına kail iseler de, Yüce Zat'ın kendilerine hulul ettiğini işba ta çalışırlar; kendilerinin o münezzeh Zat'la müttehid olduklarını iddia ederler. İşbu cihetten dahi, halkı kendilerine tapmaya davet ederler. Kendilerine:

— İlâhlar..

Demelerini emrederler.

Böylece, hiç bir sakınca görmeden, haramlara düşerler., Sanılar ki: Kendileri ilâhtır; hiç bir şeyden dahi memnun değillerdir. Böyelikle de, halkında istediği gibi tasarruf eder.

Anlatıldığı şekilde bozuk hayaller onlarda çoktur. Hem dalâlete sapmış; hem de başkalarını saptırmışlardır.

Halbuki bizim peygamberlerimiz böyle mi?. Onlara salât ve selâm olsun. Bunlar, halkın yapmasına mani oldukları şeyleri kendileri dahi yapmaktan imtina etmişlerdir. Hem de tam manası ile.. Bu zatlar, kendilerini sair insanlar gibi bir insan kabul etmişlerdir.

Bir mısra:

Hele bir bakınız, iki yol arasında nice fark var?.

***

168. MEKTUP

MEVZUU: a) Tarikat-ı Nakşibendiyenin medhi.:

b) Tarikat-i Nakşibendiye'de olmayan şeyleri ihdas edenlerin zemmi..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Kasım b. Hacegî Emkinegî'ye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyid'ül-mürselin'e ve onun temiz âlinin tümüne olsun..

Değerli zat, meşayih-i kiram sülâlesinden, evliya-i izamın bize hatırası, bu yolda istikamet üzere olan Muhdumzade'ye bol bol dualar ve sınırsız saygılar.. Allah-ü Teâlâ kendisine selâmet ihsan eylesin.

Bizim kendileri ile buluşup görüşmek iştiyakımız ve temennimiz vardır.

Bu mana üzerine bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

***

Cenab-ı Ali'ye malum olsun ki,

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin yüksekliği bu Tabaka-i Nakşibendiye'nin rifatı ancak: Sünnet-i seniyeye iltizam, bid'at-ı şeniadan dahi Kaçınmak yolu ile olacaktır.

Üstte anlatılan manadan ötürüdür ki: Bu Tarikat-i Aliyye'nin büyükleri cehri zikirden kaçınmışlar; kalbî zikir emrini vermişlerdir. Semağı, raksı, vecdi ve tevacüdü men etmişlerdir. Keza, Resulûllah SA. efendimizin Hulefa-i Raşidin'in zamanında olmayan işlere de engel olmuşlardır. Onlara salât ve selâm olsun.

Erbain halveti yerine, celvette halveti tercih etmişlerdir; zira öyle bir şey asr-ı evvelde yoktur.

Hiç şüphe yok ki, bu iltizam sonunda, büyük neticeler terettüb etmiş; o bid'atlardan kaçınmaları dolayısı ile, çok çok semeresini görmüşlerdir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, başkalarının nihayetinde olan; bu zatların bidayetine derc edilmiştir. Bunlara mensub olmak dahi, bütün mensubiyetlerin üstündedir.

Bu zatların kelâmı, kalbî marazlara devadır. Nazarları manevî illetlere şifadır. Bunların güzel teveccühleri, talipleri iki cihanın yersiz alâkalarından alır. Bunların üstün himmetleri, müridleri bu imkân bataklığından alır; vücup zirvesine ulaştırır.

Bir şiir:

Pek güzeldir Nakşibendîlerin yolculukları; Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları.. Alır sohbetleri tüm halvet vesveselerinden; Kalbinden müridlerin, pek güzel kerem şanları..

***

Ancak, bu zamanda Nakşibendiye'ye anlatılan şekilde bağlılık anka kuşu gibi bir şey oldu. Perdelerin arkasına geçti; orada gizlenip kaldı. O kadar ki, bu büyük devleti bulamadıkları ve bu üstün nimeti kaybettikleri için bu Tabaka'dan bir cemaat çeşitli yollara sülûk etti. Nefis cevheri bulup almak yerine, buldukları çanak parçaları ile sevindiler.

Hatta onlar, son derece mustar kalıp şaşırdıklarından; bu büyüklerin yollarım terk ettiler. Zaman zaman teselliyi cehrî zikir yapmakta arar oldular.. Bazı zaman dahi, tatmin olmayı raksta, semağda ve dönmekte buldular.

Kendilerine celvette halvet müyesser olmayınca, erbainiyyatları tercih yoluna gittiler. Bu yaptıklarından daha acaibi: Böyle şeni bir bid'atı; bu mübarek bağlılık için bir tamamlayıcı ve tekmil edici sanmalarıdır. Böylesine bir tahribi, tamirden saymalarıdır.

Sübhan olan Yüce Allah onlara insaf versin. Onların ruh burunlarına, bu büyük zatların kemalâtından bir koku ulaştırsın. Ta ki: Böyle yeri olmayan şeylerle uğraşmayı bırakalar.. Sad ve Nun Hakkı için.. Nebi ve onun pek şerefli âli hürmetine.. Ona ve diğerlerine salâtlar ve selâmlar.

***

Yukarıda anlatılan yenilikler bu diyarda şüyu bulduktan başka, bunun şuyuu dahi, o hadde vardı ki; bu büyüklerin yollarının aslı kapandı. Böyle olunca da, büyüğü ve küçüğü, burada anlatılan yeni icadları tercih etme yoluna koyuldular. Bu esas olan kadim yoldan iraz ettiler.

***

Bu arada, hatıra şöyle bir şey geldi: Bu yüce kapıya hizmet babında anlatılan beliyyeden bir nebze anlatayım.. Bu vesile ile kalbden bu acıyı boşaltayım..

Mahdumzade'nin meclis-i şerifinde, hangi taife enisidir bilemiyorum. Mübarek mahfilinde kimlerle ünsiyet eder onu da bilmiyorum..

Bir şiir:

Düşünceli uykularını, içimdeki ateşten;

Acaba kimler var yanında dosttan ve eşten..

Sübhan Allah'tan dileğimiz odur ki: Pâk zatınızı bu gibi belâların umumundan koruya.. Şeref kapınızı bu iptilâların şümulünden saklaya..

***

Ey Mahdum-ü Mükerrem,

Bu Tarikat'ta yeni icatlar ve bid"atlar o kadar revaç buldu ki; bize muhalif olan kimseler:

— Bu Tarikat, sünneti bırakıp bid'ata saplanmaktır. Deseler, bu durumda haklı sayılacaklar. Şöyle ki: Bunlar, teheccüd namazını herkesin gözü önünde ve mescidde tam bir cemaatle kılmaktadırlar. Tıpkı: Teravih namazı gibi»

Bu yaptıklarını da güzel sanar; halkı da böyle yapmaları için teşvik ederler.. Halbuki fukaha:

- Nafile namazın cemaatle edası şiddetle mekruhtur.

Demişlerdir.. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin..

Fukahadan, nafile namazda kerahetin olmasına davet işini şart sanlar da, ancak mahalle mescidinde kılınması cevazını kayıtlamışlardır. Bununla beraber, cemaat üç kişiyi geçerse, keraheti üzende ittifak etmişlerdir.

Aynı şekilde bu bid'atçılar, teheccüt namazını on üç rikât kabul ederler.. On iki rikâtı ayakta kılar; iki rikât dahi oturdukları yerde kılarlar. Bu otururak kıldıkları iki rikâtı bir rikât sayıp hepsini on üç rikât sayarlar.. Bunu da şöyle diyerek yaparlar:

— Oturarak namaz kılanın sevabı, ayakta namaz kılan kimsenin sevabının yarısıdır..

Gerek böyle bir bilgileri, gerekse o yollu amelleri, sünnete muhaliftir. O sünnetin sahibi Resulûllah'a salât ve selâm..

Resulûllah S.A. efendimiz teheccüd namazını, vitir namazı ile birlikte on üç rikât kılmıştır. Teheccüd namazının tek gelmesi, vitir namazının tek olmasındandır. Onların sandıkları şekilde değildir.

Bir şiir:

Korktum, açtım dertlerimden birazını: Söz çok, bıktırmasın dedim pek azını..

***

Bu gibi bd'atların Maveraünnehir'de revaç bulması pek şaşılacak bir iştir. Ki orası: Ehl-i hak ulemanın yatağıdır. Oralarda bu gibi yeni icadlar nasıl yayılma imkânı bulur?.. Halbuki, şer'i ilimlerden, biz onların bereketi ile faydalanıp alırız.

Doğruyu ilham eden noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır.. Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sebatlı kılsın. Onun sahibine salât selâm ve tahiyyet.. Bu duaya:

— Âmin !.

Diyen kula Allah merhamet eylesin..

***

169. MEKTUP

MEVZUU: Bir kimsenin, şeyhine:

— Eğer Sübhan Allah ile arama girersen, bilhassa benim onunla olduğum sırada; senin boynunu keserim. Demesi ve şeyhinin dahi bunu iyi karşılaması hususunu sormasına cevaptır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Abdüssamed Sultan Puri'ye yazmıştır.

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Selât ve selâm Seyyid'ül-mürseline ve onun pâk âlinin tümüne olsun..

Kerem edip gönderdiğiniz mektup geldi; ferahı mucib oldu.

Gelelim soruların cevabına..

Ey Mahdum, bilesin ki,

En büyük maksad, en üstün matlub Yüce Sultan Mukaddes Hakk'ın zatına vusuldür.

Ancak, talib olan bir kimse işin başında son derece kirli ve düşük olduğundan; bu hali çeşitli şeylere karşı duyduğu alâkadan gelir; Yüce Mukaddes Zat ise., gayet yüksek ve münezzeh olduğundan, talib ile matlub arasındaki münasebet tamamen kalkmıştır. İşbu münasebet, feyz alma ve feyiz vermedir.

Talib'in üstte anlatılan halinde, hiç şüphe yok ki, yolu bilen, kandini bilen, aracılığa kabiliyeti olan mutlak gerekli, her iki taraftan da bol hazzı olan bir şeyhi yoktur; ki: Talib olan kimsenin matlubuna kavuşması için vasıta olsun.. Zira, bu manada, talib ile matlub arasında her ne mikdar münasebet babında bir şey hâsıl olursa., şeyh kendisini aradan o mikdar çeker.. Talib ile matlub arasında tam bir münasebet hâsıl olduktan sonra, şeyh kendini tamamen aradan çeker.. Artık vasıtaya ihtiyaç kalmaz..

İşin başında matlubu müşahede etmek ve şeyhin vasıtası olmadan yolu bulmak mümkün değildir, işin nihayetinde dahi, şeyhin vasıtalığı olmadan matlubun cemali tecelli eder.. O zaman bütün açıklığı ile vuslat hâsıl olur..

O kimse ki:

Eğer o vakitte şeyh hazır olsa başını keserim..

Demiştir; bunu cinnetinden demiştir. Zira, kelâmın böylesi istikamet sahibi kimselerden zuhur etmez.. Sebebine gelince, onlar edepsizlik yoluna girmezler. Murada nail olmayı şeyhin bereketi ile taleb ederler..

***

170. MEKTUP

MEVZUU: Halkın haklarına riayetin ve onlarla iyi geçinmenin lüzumu, Yüce Allah'ın haklarına riayet lüzumu gibidir.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Nur'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullara..

***

Ey rüşdünü pek iyi bulan kardeşim,

Mutlak surette insanın, Yüce Hakkın emirlerine imtisal etmesi, onun yasaklarından kaçması nekadar lüzumlu ise.. Kulların Hakkını eda etmek ve onlarla iyi geçinmek dahi aynı şekilde lüzumludur.

— Allah'ın emrine tazim, Allah'ın yarattıklarına şefkat..

Cümlesi, bu iki Hakkın edasını açıktan beyan edip her iki mananın riayetini lüzumlu kılmaktadır.

O iki işin birini yapıp birini bırakmak, küllü bırakıp cüzle yetinmek gibi olur ki; kemal sıfatını almaktan uzaklık ve bu hususta kusur sayılır.

Aynı şekilde, halkın eziyetine tahammül zarurî olup onlarla iyi geçinmek vaciptir.

Bu hususta düşüncesizlik iyi olmayacağı gibi; hiç bir iltifatta bulunmamak, aldırış etmemek uygun değildir..

Bir şiir:

Yakışmaz kendine çekmek kim olsa aşıklara;

İsterse sevgili bulunsun bütün mahluklara..

Uzun müddet ehlûllah ile sohbet şerefine nail oldun; az da ol vaaz ve nasihat dinledin. Bunun için, uzun sözden kaçındık. Meramı ifade zımnında kısa fıkralarla yetindik.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizi ve sizi Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sabit eylesin. O şeriatın sahibine salât selâm ve tahiyyet..

***

171. MEKTUP

MEVZUU: a) Züllü ve inkisarı tercih..

b) Kulluk vazifelerini eda..

c) Şeriat sınırlarım muhafaza..

d) Sünnet-i seniyyeye ittiba..

e) Allah korkusu..

Faziletlerinin beyanı ve buna münasip bazı hususlar..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Tahir Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm Seyyid'ül-mürseline ve onun pâk âline..

***

Bilesin ki,

Bizim fukaraya lâzım olan şunlardır:

Züllü ve iftikan tercih etmek..

Yüce Hakka tazarru ve ilticada, daim onun zatına karşı inkisarda bulunmak..

Kulluk vazifelerini eda etmek sureti ile şeriat sınırlarını muhafaza etmek..

Sünnet-i Seniyye üzerine tabi olup gitmek.. O sünnetlerin sahibine salât ve selâm..

Hayır işlerin tahsilinde niyeti halis kılmak..

İçi temizleyip dışı İslâmiyete uydurmak..

Günahların istilâsını görerek, Gaybleri Bilen Yüce Zatın intikamından korkmak..

Çok olsa dahi iyilikleri az görmek; az olsa dahi kötülükleri çok bilmek.

Şöhreti ve halkın kabulünü iyi karşılamamak.. Bu manada Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

«Allah'ın koruduğu kimse müstesna olmak üzere; bir kimseye şer olarak o yeter ki; dünya ve din işlerinden birinde parmakla gösterile..»

Niyetleri ve fiilleri daim itham altında tutmalı; isterse, sabah aydınlığı kadar sağlam olsunlar..

Hallere ve vecidlere itibar ve onlara itimad etmemek; isterse vakıaya uygun olsunlar..

Mücerred olarak dinin teyidi, İslâm'ın takviyesi, şeriatın tervici, halkın Hakka daveti işini güzel görmek yeterli değildir. Zira zaman zaman, bu gibi işler küffardan ve füccardan dahi gelir. Bunun için Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

«Allah, bu dini facir bir adamın eli ile de teyid eder..»

Her ne zaman bir mürid, tarikat talebi ve inabe muradı ile gelirse., onu ilk nazarda arslan kaplan gibi bilmeli; onun yüzünden bir keyde ve istidraca uğramaktan korkmalıdır.. Eğer mürid geldiği zaman, onun gelmesi nefse bir ferah ve sürür verirse., böyle bir şeyi şirk ve küfür bilmelidir. Hemen nedamet ve istiğfar yolunu tutmalıdır. Taa, bu sürurdan eser kalmayıncaya kadar.. Hatta bu sürürün ve ferahın yerine korku ve hüzün gelmelidir.

Bilhassa, müridin malına ve onun dünyalık menfaatlarına karşı bir arzu çıkmasından çokça sakınmalıdır. Böyle bir şey, müridin irşadına mani olacağı gibi, şeyhin dahi harab olmasma sebeb olur.. Zira burada asıl matlub Halis Din'dir.. Bunun için Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— ««Dikkat ediniz, Halis Din Allah'ındır.» (39/3)

Zira, Yüce Hakkın zatında şirke, şekillerin hiç bir şekli ile yer yoktur.

Bilesin ki,

Kalbe düşen her zulmet ve kederin izalesi tevbe, istiğfar, nedamet, Hakka iltica edilerek giderilmesi gayet kolaydır. Ancak, dünya sevgisi yolundan kalbe giren zulmet hariç.. Böyle bir şey, kalbi harab edeceği gibi, izalesi dahi gayet zordur. Hem de son derece.. Resulûllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi pek doğrudur:

- «Dünya sevgisi, her hatanın başıdır..»

Allah-ü Taâlâ, bize ve size dünya, dünya adamları, dünyalık sahiplerinden kurtarsın. Onlara karışıp sohbet etmekten esirgesin. Zira böyle bir şey öldürücü zehirdir. Helake götüren marazdır, büyük belâdır, yayılan bir derttir.

***

Rüşdünü pek güzel bulan kardeşimiz Şeyh Hamid en güzel hali ile oraya gelmektedir. Yeni gelen kelâmları ondan dinlemeyi bir ganimet bilmek gerek..

Kalanı karşılaşınca..

***

172. MEKTUP

MEVZUU: Bazı hususi şartların beyanı ile buna münasip meseleler..

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.. Allah'ın Resulüne salât ve selâm olsun.. Sonra..

Pek değerli kardeşe malum olsun ki: Şeriatın bir sureti bir de hakikati vardır..

Şeriatın sureti: Zahir ulemanın beyanım üzerine aldığı hususlardır.

Şeriatın batını: Sofiyenin imtiyazını aldığı hususlardır.

Şeriat suretinin son yükseldiği yer: Mümkinat silsilesinin yükseldiği nihayettir.

Şayet suretin yükselme seyri bu vücub mertebelerinde vaki olursa., o zaman suret: Hakikatla karışır..

Bu imtizacın uruc için muamelesi bir ilim makamında (şe'ninde) olur ki: Orası, Seyyid'ül-beşer'in (Resulûllah'ın S A.) taayyün (göze gelmesi, elle tutulur mahiyette varlık peyda etmesi, hisse akması) başlangıcıdır. Ona salât ve selâm olsun..

Bundan sonra bir terakki vaki olursa., ona suret ve hakikat, her ikisi birden tevdi edilir.. O zaman, arifin muamelesi hayat şe'ninde (makam veya tecellisinde) olur.. Ancak, bu şe'n (makam veya tecelli) ki şanı pek büyüktür ve, bu âlemle asla münasebeti yoktur. Söyleki o: Hakikî şuunattan olup hiç bir şekilde ona izafet eli değmemiştir; onun için bu âlemle bİr alâka hâsıl olsun..

İşbu anlatılan şe'n (makam veya tecelli) esas maksudun dehlizi ve matlubun mukaddimesidir.

İrfan sahibi bu makamda kendisini şeriat dairesinin haricinde görür; ama, Allah'ın inayeti ile mahfuz olduğu için, şeriatın inceliklerinden hiç birini kaçırmaz.

Bu büyük devletle şerefyab olanlar, azdan dahi azdır; bunların adedi sayılacak olsa, azdan da azı kabul eder..

Sofiye zümresinden birçokları bu makamın gölgesine ulaştıkları zaman ki, her yüce makamın, altında bir gölgesi vardır sanırılar ki: Kendileri şeriat dairesinden çıkmışlardır; kabuktan yükselip öze ulaşmışlardır.

îşbu makam: Sofiye arasında ayakların kaydığı makam kabul edilir.

Hatta, bu tarikatın nakıs saliklerinden bir taife zındık ve mülhid olurlar.. Başlarını şeriat bağından sıyırlar.. Böylelikle hem dalâlete düşerler; hem de başkalarını dalâlete düşürürler..

Velâyet derecelerinden biri ile şerefyab olan kemale eren bir cemaat ki bunlar: Bu yüce makamın gölgelerinden bir gölgesinde marifet tahsil etmişlerdir. Bu makamın aslına ulaşmamışlarsa da, kendileri mahfuzdur; şeriat edeplerinden hiç birinin terkine cevaz vermezler.. İsterse, bu marifetin sırrını bilmesinler ve bu muamelenin hakikatini anlamasınlar..

***

Sübhân olan Yüce Allah'ın inayeti ve Habibinin bereketi ile Fakir'e bu muammanın sırrı inkişaf ettiği, hakikat-ı hal olduğu gibi vuzuha kavuştuğu için ondan bir nebze beyan meydanına çıkarmak istedim. Ola ki: Noksan kimseler yolun doğrusunu bulalar ve kâmil zatlara muamelenin hakikati açıla..

Bilinmesi gerekir ki:

Şer'î teklifler, kalbe ve kalıba mahsustur. Zira, nefsin tezkiyesi bu tekliflerin üzerine yayılmıştır.

Bu letaiften o şey ki, kademini şeriat dairesi dışına atar; o şey, bu letaifin başkasıdır.. Yani: Kalb ve kalıptan başkadır. Yine o şey ki: Şeriatle mükellef olmuştur; onun mükellefiyeti daimîdir. Bu şeriatle mükellef olmayan dahi, hiç bir şekilde mükellef değildir..

***

Bu babda anlatılması asıl gaye şudur:

Sülûkten evvel, letaif birbirine karışık durumdadır; kalbden ayrı durumları yoktur.

Seyr ve sülûk birbirinden ayrıldığı, her biri, kendi asli karargâhına vardığı zaman, anlaşılır: Onlardan hangisi mükelleftir ve onlardan hangisi mükellef değildir.

Şöyle bir şey sorulursa:

— İrfan sahibi, bu makamda hem kalbini, hem de kalıbını şeriat dairesi dışında bulur. Bunun oluş şekli nedir?.

Cevap veririm:

— Bu buluş hakik îdeğildir; hayalidir. Bu tahayyülün menşei dahi kalbin ve kalıbın letaifin en latifi boyası ile boyanması olmuştur. Ki bu: Ayakları şeriatın dışına attırır.

Şöyle bir şey sorulursa:

— Şer'i tekliflerin sureti her nekadar kalbe ve kalıba mahsus ise de; şeriatın hakikati için, kalbin ötesinde bir yer vardır. Durum böyle olunca; mutlak şeriatın haricine adım atmanın manası nedir?.

Şu cevabı veririm:

— Şeriatın hakikati için her nekadar kalbin ötesinde bir yer var ise de, o ruh ve sırrı aşıp geçemez; hafi ve ahfaya ulaşamaz. O şey ki, harice adım basar; o hakikatta: Hafi ve ahfadır.

Halin hakikatini en iyi bile noksan sıfatlardan münezzeh Allah-tır.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve bütün Müslümanlara, Seyyid'ül-mürseline tabi olmakta sebat nasib eylesin.. Ona ve âline salâtlar, selâmlar; her manada tamam ve ekmel olaraktan..

173. MEKTUP

MEVZUU: Nefy ve isbatla alâkalı olarak duyulmamış sırların beyanı zımmında kendisine sorulan suâle cevap..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Numana yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; Allah'ın Resulüne salât ve selâm olsun.

Sonra..

Hazret-i Seyyid'e malum olması için, şöyle sormuş ve cevabını istemişsin:

— Hayal yolu ile idrak edilen, gözle görülen her şeyin:

— LA.. (Yoktur veya bu değil..)

Kelimesi ile nefyedilmesi, hissin ve hayalin ötesinde esas matlubun isbatı için zarurîdir. Bu manadan lâzım gelmez mi ki: Muhammed Resulûllah'ın müşahede ettiği dahi nefyedile.. Ta ki: Müsbet matlup bu müşahede edilenin de ötesinde buluna..

Bunu şöyle cevaplayabiliriz:

Ey kardeş,

Allah'ın Resulü Muhammed S.A. yüce şanına rağmen bir beşer idi ve hüdus, imkân izi kendisinde vardı. Bir beşer, Beşerin Halıkı Zat'tan nekadarına kavuşabilir?.. Vacib-i Ekber Zat'tan küçük bir mümkin nekadarına nail olabilir?. Hem Kadim Varis Zat'ı, sonradan yaratılma hadis bir mahluk nasıl kavranabilir?. Şu âyet-i kerime bu manada kesin delildir:

— «İlim yönü ile kavrayamazlar.» (20/110)

Bu manada Şeyh Feridüddin Attar şöyle dedi:

Seyyid'ül-kevneyn'e bir bak nereye vardı; At kendinden yorulmayı o fakrı aldı..

Ey Pek Değerli Kardeş,

Bu makam tafsilatlı anlatılmak ister; bunun için de can kulağı ile dinlemek gerekir.. Bilesin ki,

— LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur.) Kelime-i tayyibesinin iki makamı vardır.. Yani:

— Nefy ve isbat..

Demek istiyorum. Bu nefy ve isbattan her birinin dahi iki itibarı vardır.

BİRİNCİ İTİBAR: Batıl putların ibadet Hakkını yok edip Hak Mabud Zat'ın ibadet edilme Hakkını isbat etmek..

İKİNCİ İTİBAR: Nefyin, maksud olmayan maksatlarla, matlub olmayan alâkalarla bağlantılı, olması; isbatın dahi hakikî matlubun gayrı, asıl matlubun ötesinde olmamasıdır.

İlk anlatüan BİRİNCİ İTİBAR'da kemal durumu şöyle olmalıdır: Her ne malum ve meşhud oluyorsa., hemen hepsi:

— LA.. (Yoktur veya değildir..)

Kelimesinin altına dahil olmalıdır; onunla menfi bulunmalıdır.

İsbat canibinde ise., müstesna tekellümünden başka bir şey düşünmemelidir. Yâni: Allah lafza-i celâlinden başka..

Aradan bir zaman geçtikten sonra, basiret gözüne keskinlik gelir; matlup yolunun tozu ile sürmelenir. işte o zaman: Müstesna ola kendisinden istisna edilenin aynı olarak müşahede edilir.. (Yani: Ayrı bir şey kalmaz.) Hal böyle iken, salik nefsini, bu müşahede edilenin ötesindekilerle alâkalı bulur; asıl matlubu onun dışında ara., Bu mananın oluşu şöyledir:

Anlatılan kemal makamının iptidasında, her ne ki:

— LÂ.. (Yoktur veya değildir..)

Kelimesinin altına dahil olur; tamamı ile mümkinat dairesindendir. Asla onun ibadet edilmeye Hakkı yoktur. Bu şekilde, ibadete hak kazanan Zat'tan:

— İLLÂ.. (Ancak, başka, var..)

Kelimesi ile ayırd edilmiş olur.. Yani: Bu mübarek kelimenin bereketi ile..

Ancak salik, basiretindeki zaaftan ötürü:

— ÎLLA..

Kelimesi ile isbat edilen ibadete müstahak vücup mertebesini görmez. Bu istisna kelimesini söylemekten başka da, bu makamdan onun bir nasibi olmaz.. Amma, basiret kuvvet bulduktan sonra, müstesna olan dahi, kendisinden istisna edilenin misli olur. (Yani: Başkalık, ayrılık yok olur.)

Vücup mertebesi, ilâhî isimleri ve sıfatları özünde topladığı; salikin himmeti dahi, mücerred ehadiyet mertebesi ile bağlantılı olduğu için: Bu makamda ibadet istihkakı, istihkakın olmayışı yolunda kalır.. Ve, hiç şüphe yok ki, salik esas maksudunu isimlerin ve sıfatların ötesinde arar; onun dışındakilerle bağlantı kurmaktan korunur..

Şiir:

Bir gönül kavuşunca hem dostuna;

Razı mı olur gayrının vaslına..

Konsa bülbüllere bin türlü reyhan;

Olmaz diye tutmaz gül ayarına..

Şu nilüfer ki aşıktır güneşe;

Razı olmaz hiç aya bakmasına..

O ki susuzluktan yanar ciğeri;

Kâr mı eder şeker şerbet yanmasına..

ÎKÎNCÎ ÎTÎBAR olarak anlatılan kısmın kemal durumuna gelince., ki bu: Esas maksad olmayanların nefyini gerektiriyordu. Bunun kemal derecesi şöyle olmalıdır: İmkân mertebesinin şühudu gibi, vücup mertebesinin şühudu dahi:

- LA..

Kelimesinin altına girmelidir. Ve., istisna kelimesini söylemekten başka, isbat canibinde hiç bir şey düşünülmemelidir.

Bir şiir:

Kuşumu nasıl anlatayım alâmetle sana;

Mevhum anka kuşuna benzer yaygındır her yana..

Ankanın bir ismi var ki, halk arasında belli;

Kuşumun ismi yok ki, onu bildireyim sana..

***

Gerçek şu ki: Üstün fıtrat, yüce himmet öyle bir talepte bulunur ki, bu talepten yana hiç bir şey elde edilemez. O kadar ki, idrâkin tozu dahi, onun eteğine bulaşamaz.

Ahirette Yüce Hakkın görüleceği haktır; gerçektir. Lâkin böyle bir şeyi tasavvur ve temenni bizi yerimizde sıkıştırır; sabır merkezinden almaya bakar.

Yüce Hakkın ahirette görüleceği vaadi, insanları mesrur eder. Ama, benim gayplerin gaybından gayrına tutkunluğum ve alâkam yoktur. Bütün gayretimle istiyorum ki: Matluptan yana hiçbir şey gaybden şehadete çıkmasın; elçiler vasıtası ile anlaşmak, vuslat şeklinde olmasın. İşin ağırlığı, ilimden alınıp ayne taşıtılmasın..

Ne yapabilirim ki, yaratılışım böyle..

Bir mısra:

Herkesin bir tecellisi var, kendine mahsus..

***

Bu makamda her nekadar benim de, bazı deliliklerim var ise de; edeb icabı, o babda dudağımı kıpırdatamıyorum.

Bir mısra:

Deliliğim o dosttan ki, nice oyunları var..

Bir şiir:

ömür bitti, bitmedi söz vecdimden yana;

Yetineyim bununla, gece erdi sona..

***

Selâm hidayete tabi olanlara ve mütabat-i Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

174. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu yola dalan kimsenin, bu maiyetle teselli olamayacağı; bu yakınlığa benzeyen uzaklıkla tatmin olamayacağı; buna mukabil uzaklığa benzeyen bir yakınlık ve ayrılığa benzeyen bir vuslat taleb edeceğinin beyanı.,

b) Gördüğü bir rüyanın tabiri..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Eşref Kabili'ye yazmıştır.

***

Pek değerli kardeşin mektubu geldi. Fukaraya (ehlûllaha) mahabbetten, bu taifeye sığınmaktan anlattığı için de, ayrıca ferahı mucib oldu.

— «İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Manasına gelen hadis-i şerif vaktin kazancı ve elde edilen halin tasdikidir..

Ancak şunun bilinmesi gerekir ki: Bu yola dalgın olan kimseler, üstte anlatılan beraberlikle teselli bulmazlar. Bu yakınlığa benzeyen uzaklıkla tatmin olmazlar. Onlar, öyle bir yakınlık isterler ki, uzaklığa benzesin; öyle bir vuslat taleb ederler ki, onda ayrılık olsun..

Bunlar, ertelemeyi ve tehiri caiz görmezler. Tatilden ve tehirden kaçınırlar.. Zaman sermayelerini batıl muzahrafata sarf etmezler, ömür sermayelerini boş yaldızlara sarf ederek telef etmezler. Güzel şey dururken, hasis şeylerle yetinmezler. Hoşnut olunan nefis bir şey varken, gazaba uğramışlara iltifat etmezler. Nefislerini tatlı yağlı lokmacıklara satmazlar. Ubudiyet hazzını, ince süslü elbiseye değiştirmezler. Saltanat tahtını, taalukat kazuratı ile kirletmeyi ar sayarlar. Lât ve Uzza putları, noksan sıfatlardan münezzeh Hakk Sultan'a ortak etmekten sakınırlar ve böyle bir işi büyük kabahat olarak kabul ederler..

***

Ey Kardeş,

Burada bütünüyle matlub: Halis Din'dir. Bu mana, bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

- «Dikkat ediniz, Halis Din Allah'ındır.» (39/3)

Büyükler katında, bu makam için, şirkin zerresine cevaz yoktur. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

«... Eğer şirk koşarsan, amelin boşa gider..» (39/65)

Yerinde olur ki, bir an için hallerini düşünesin. Eğer anlatılan Halis Din'i bulmak senin için müyessir olursa, sana müjdeler olsun. Aksi hâlde olacak işler olmadan, çaresini düşünüp tedbirini almalısın..

***

Yazmış olduğun rüya şeytanın bir çıkarması ve batıl tasarrufudur. Onun bu çeşit çıkarması ve tasarrufu talibler arasında çok vukua gelir; hiç bir sakınca yoktur. Şeytan için bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— «Şeytan'ın hilesi zayıftır.» (4/76)

İkinci sefer bir daha çıkışı olursa., kelime-i temcid ile o müfsidi def etmelisin.. Kelime-i temcid şudur:

— Güç ve kuvvet ancak Yüce Azim Allah'ındır. (Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh'il - aliyyil - azim.)

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

175. MEKTUP

MEVZUU: a) Hallerin telvinatı ve temkin husulünün beyanı..

b) — «Benim Allah ile bir vaktim vardır...» Hadis-i şerifinin manası..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Hafız Mahmud'a yazmıştır.

***

Aziz kardeşten gelen mektup ulaştı. Onun içine bir nebze hallerin telvinatı derc edilmiş..

***

Bilesin ki,

Salik, hallerin telvinatından kurtulamaz; böyle bir şey ondan hiç ayrılmaz.. Hem bidayette, hem de nihayette.. Bu hususta esas söylenecek şu ki: Eğer telvin kalbde ise., salik kalb sahiplerinden olur ve adına

İbn'ül-vakt..

Denir.

Eğer kalb telvinattan kurtulup hallerin bağlılığından çıkar hürriyete kavuşursa., temkin makamına ulaşırsa., o zaman mütelevvin haller; kalbe halifelik eden ve onun yerine oturan nefse gelir. Ve bu telvin, ancak temkin husulünden sonra gelir. Eğer bu telvin halinin sahibine:

— Eb'ül-vakt..

Denirse., caiz olur.

Sırf Allah'ın fazlı ile, nefis bu telvinattan halâs olur; temkin ve itminan makamına ulaşırsa., o zaman telvinat: Çeşitli parçalardan meydana gelen kalıba gelir.. Ve., bu telvin, yani: Kalıbın telvini daimîdir. Çünkü: Kalıb için temkin tasavvur edilemez.. Şayet eltaf-i letaif levnine boyanmış ise., o zaman gelen temkin, bu boyanma yolu ile gelir; ama tebaiyet yolu ile.. Mütelevvin hallerin vürudu ise.. asalet yolu ile gelir.. Ama, asıl değer asalete olup tebaiyete değildir, îşbu makamın sahibi: Hasların dahi hası bir kimsedir.. Bunun için şöyle olmak mümkün olur: Eb'ül-vakt.. Ama hakikatta..

***

Resulûllah S.A. efendimizden rivayet edilen:

— «Benim Allah ile bir vaktim olur ki..»

Hadis-i şerifin manasına gelelim. Bu hadis-i şerifte anlatılan:

— «Vakit..»

Kelimesinden bir cemaat, devamlı sürüp giden vaktin manasını çıkarmışlardır.. Bazıları dahi: Ara sıra olan bir vakt olduğunu anlatmışlardır. Bunun neticesi şu beyana girer ki: Bazı letaif e göre bu vakit devamlıdır; bazısına göre de ara sıra olup geçer.. Her iki görüş de doğrudur. Ayrılık yok.

***

Hülâsa:

Zahiri durumu, şeriat-ı garra ile temizlemek gerekir..

Darlıkta ve genişlikte zikir tekrarına devam etmek gerekir..

Bir şiir:

Bu derin denize kurbağa misal dalmalısın;

Şundan veya bundan aradığını bulmalısın..

Kardeşimiz Mevlâna Muhammed Sıddık Akre'de bulunmaktadır.

Onunla buluşmayı ganimet bilmelisin..

***

176. MEKTUP

MEVZUU: Vakitleri korumak, bu Tarikat'ın zaruri görülen işlerindendir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçtiği kullarına..

Şunu bilesin ki:

«İnsanın İslâmî güzelliği arasındadır ki; kendisine lüzumlu olmayan işlerden kaçma, kendisine lüzumlu olan işlere baka.»

Hadis-i şerifindeki mana icabı olarak, vakitlerini koruyup hiç bir işe yaramayan işlerle telef etmeye..

***

Şiir yazmayı, hikâyeler anlatmayı, düşmanların nasibi olduğununu bilesin. Sükûtla ve batini bağlılığı korumakla meşgul olmalısın.

Bu Tarikat'ta arkadaşların biraraya gelmesi, ancak: Gönül birliği elde etmek içindir; gönül dağıtmak için değildir. Bu mana icabı olarak: Halvet yerine, tanışıp görüşmeyi tercih ettiler. Toplantıdan ise., gönül birliği kurmayı taleb ettiler..

Her ne zaman ki, bir toplantı tefrikaya sebeb olur: Ondan sakınmak ve öyle bir toplantıdan uzak durmak gerekir.

Her ne şey ki, içtima ile bir birlik meydana getirir; o şey uğurdur ve berekettir. Her ne şey ki, dağınıklık ve tefrika meydana getirir; bu dahi uğursuzluktur, bereketsizdir.

Salike lâzım olan öyle bir yaşamaktır ki: Sohbeti ile taliplere bir gönül birliği hâsıl ola.. Onları tehlikeye ve tefrikaya atmaya.. Aynı şekilde nefsin sayfalarını da değiştirmesi gerekir.. Sözü de sükûta çevirmeli.. Zira vakit, şiirler söylemek ve karşılıklı laflar atmak zamanı değildir.

Bir mısra:

Ne vaktidir dersin ne de keşşafın keşfi?.

Vesselam..

***

177. MEKTUP

MEVZUU: İtikadı, ehl-i sünnet vel-cemaatın isabetli görüşüne göre düzeltmeye teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Cemaleddin Hüseseyin Bedahşî ye yazmıştır.

Hace Cemaleddin Hüseyin, gençlik çağını bir ganimet bilmeli ve onu, Sübhan Hakkın razı olduğu işlere imkân elverdiği kadar harcamalı.

Yani: Onun şahsına aşağıda sayılan hususları yapmak yaraşır.

BİRİNCİSİ: Ehl-i sünnet vel-cemaatın isabetli görüşüne göre itikadını düzeltmelidir. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin..

İKİNCİSİ: Şeriatın fıkıh bölümündeki hükümler mucibince amel etmelidir.

ÜÇÜNCÜSÜ: Saf sofiye zümresine bağlanan bu Tarikat-ı Aliyye'ye sülûk etmelidir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın..

Her kim bu anlatılan hususlara uygun iş yaparsa, o büyük bir nailiyete ermiş olur. Her kim, anlatılan yoldan ayrılırsa.. o dahi, açıktan bir ziyana uğramıştır.

Hace Muhammed Salih'in çocuklarına hizmet, büyük bir saadet sayılmalıdır. Zira, bu hizmet, hakikatta işaret edilen Hace'ye yapılmaktadır ki: Kendisi makbul olan zatlardan biridir.

Bir mısra:

Meram hazinesinden gösterdim bir nişan..

Vesselam..

***

178. MEKTUP

MEVZUU: a) Bir şalısın tavsiyesi..

b) Resulûllah S.A. efendimize tabi olmaya teşvik..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Muzaffer'e yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, ecrinizi artırsın; kadrinizi yüce eylesin; işlerinizi kolay getirsin; gönlünüzü genişletsin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Ahlâk-ı Nebeviye ile mütahallik olmaya delâlete ne hacet?. Bilhassa ihsan ve hüsn-ü muaşeret babında.. Hatta, böyle bir delâlet su-i edep sınıfına dahildir.

***

Burada anlatılacak husus şudur ki:

İhtiyaç içinde olduğu zaman bir insan; her hakire ve nakire teşebbüs eder ve kendisine her zaif nahiften teselli arar.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, iş sahiplerini teselli için baş ağrıtma işini yapıyoruz..

Ey Mahdum-u Mükerrem,

İyilik etmek, her yerde güzeldir; ama komşuluk Hakkı bulunanlara iyilik bilhassa hepsinden güzeldir. Zira Resulûllah S.A. efendimiz, komşu Hakkı üzerinde o kadar durdu ki: Onun böyle buyurmasından ötürü ashab-ı kiram, komşunun komşuya varis olacağını sandı.

Mesnevi:

O kadar yaklaştık ki birbirimize biz; Sanki sen, bir güneşsin biz dahi gölgeyiz.

Acep n'ola ey gariplerin yardımcısı; Kavuşsa çevreye lütfunuz kereminiz..

Vesselam..

***

179. MEKTUP

MEVZUU: Nasihat..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Abdullah b. Mir Numan'a yazmıştır.

***

Pek değerli oğul, —ismi bereketi ile muvaffakiyeti devamlı olsun— gençlik mevsimini ganimet bilip şer'î ilimlerin tahsili ile meşgul olsun.. Onun muktazası ile de amel işlesin.. Bu kıymetli ömrü, lüzumsuz yere sarf etmemeye ihtimam göstersin ki, oyun ve oyalanma ile telef olmaya..

***

Mükerrem babanız, birkaç gün sonra inşaallah size kavuşacaktır.

Size gelip ulaşıncaya kadar, yakınların halleri ile ilgileniniz.

Bir mısra:

Benzetse biri babaya ne zararı var..

***

180. MEKTUP

MEVZUU: Üzerinde tereddüd vaki olan bazı meşayihin sorulan isimleri..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Ebülkasım b. Hacegî Emkinegî'ye yazmıştır.

***

Ey Mahdum-u Mükerrem,

Hazret-i şeyhimizden, yani: Hace Muhammed Baki Billah'ı anlatmak istiyorum; meşayihin isimlerinin tahkiki şöyledir:

Mevlânâ Hacegî Emkinegî ile Hace Ubeydüllah Ahrar arasında iki zat vardır. Şunlardır:

1. Mevlâna Derviş Muhammed..

2. Mevlâna Muhammed Zahid.. Bu zat, Mevlâna Derviş Muhammed'in dayısıdır.

***

Geçenlerde Mevlâna Hace Muhammed Havend buraya geldi. İlk karşılaşmada; söz, adı geçen Mevlâna'ya geldi. Onun Hakkında şöyle dedi:

— O hiç kimseden icazetli değildir. Bunun için de, önceleri mürid tutmuyordu, ömrünün sonuna doğru bu işten kelâm etmeye başladı..

Bunun üzerine, kendisine şöyle dedik:

_ O, zamanının büyüklerindendi. Bütün Maveraünnehir halkı onun faziletini, kemalini, üstün şanını kabul ederdi. Akıl kabul etmez ki bu hali ile o, icazetsiz mürid tutsun., ömrünün evvelinde olmuş, sonunda olmuş bu bir şey ifade etmez.. Çünkü böyle bir şey hiyanettir; diyanete sığmaz. Böyle şeyin olması, edna derecedeki Müslümandan bile gelmez. Nerede kaldı ki, din büyüklerinden gelsin?.

Bunun üzerine, Hace Havend Mahmud şöyle dedi:

— Bir keresinde Mevlâna, Hace Gelân Dehbirî'nin yanma geldi.

Bu sırada Hace Gelân karpuz yiyordu. Mevlâna ondan tarikat taleb etti. Bunun üzerine Hace Gelân ona şöyle dedi:

— Senin karpuzun tamamdır; kemale erdi.. Buna karşılık Mevlâna şöyle dedi:

— Karpuzumun kemale erdiğine sen şehadet eder misin?. Hace Gelân dahi şu cevabı verdi:

— Evet, şehadet ederim ki, senin karpuzun kemale ermiştir, işte bu vakitten sonra, Mevlâna mürid tutmaya başladı..

Böyle bir söz, cidden uzak görülmektedir. Mevlâna, böyle bir mücerred sözle nasıl kendisini şeyh kabul edebilir?. Ve mürid toplamaya başlar..

Bundan sonra Hazret-i Hace Havend Mahmud şöyle dedi:

— Üstte anlatılan Hazret-i Mevlâna ile, Hazret-i Hace Ahrar arasında geçen iki şeyhin ismi böyle değildir. Onları bu isimle anlatmak yanlıştır.

Ve., onları bir başka isimle anlattı. Daha sonra şöyle dedi:

— Derviş Muhammed'in dayısına intisabı yoktur; onun bir başkasına intisabı vardır.

Onun anlattığı bu sözlerinden taaccüp hâsıl oldu. Bunun için, zarî olarak, başınızı ağrıtma cihetine gittik. Şundan ki: Gerçek durumu ile, o iki şeyhin ismini yazasmız. Ta ki, hiç kimsenin silsilemiz Hakkında söz söylemeye mecali kalmasın.

İcazet sözünü yazmaya ne lüzumu var?. Onun büyüklüğü üstün şanı adil şahididir. Bununla beraber eğer yazılmış olsaydı, atanların dilleri kesilirdi. Hace Havend'in bundan maksadı nedir?. Yani: Böyle bölücü sözleri etmekle neyi kasd ediyor?.

Eğer onun maksadı, bu sermayesi olmayan fukarayı (dervişleri müridleri) nefyetmeK ise., çünkü: Şeyhi nefyetmek, müridlerini nefyetmek sayılır. Bu fukarayı nefyetmenin yolu çoktur. Bu maksatla o büyük zatları nefyetmenin manası nedir?. Eğer onun esas gayesi o büyükleri nefyetmek ve bundan başka bir maksadı yok ise., bu dâhi hiç bir şey değildir. Bunu, en az dirayete sahib olan dahi anlar..

— «Rabbımız, bizi hidayete erdirdikten sonra, kalblerimizi kaydırma.. Bize katından rahmet hibe evle. Çünkü sen Vehhab'sın » (3/8)

Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.. Selâm hidayete tabi olanlara..

181. MEKTUP

MEVZUU: Meşayihten bazılarının, kendi makamlarından daha yüksekte; bazılarının ise, kendi makamlarının altında olmaları sebebinin sorulması..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Meyan Muhammed Sadık a yazmıştır.

***

Rüşdünü pek bulmuş oğlum Muhammed Sadık şu hususları sormaktadır:

a) Meşayihten bir taife, yüksek derece olan zühd, tevekkül, terk, sabır, rıza makamında bulunmaktadır. Halbuki ben onları, görüp müşahede ediyorum ki kurb-u ilâhi mertebelerinin edna derecesindeler..

b) Meşayihten bir başka taife ise., süfli derecede görülmektedir. Meselâ: Zühd, tevekkül ve benzeri diğer makamlarda.. Halbuki bunlar, kurb-ü ilâhî makamının âlâ derecesinde görülmektedirler.

Burada mukarrer bir durum var; o dahi şudur: Bu makamların ekmeliyeti, yakin makamının etemmiyeti itibarına göredir. Yakinin etemmiyeti ise., şanı yüce Haklan kudsiyetine yakınlık sebebi ile ölçülüdür.

Makam dahi, şu işlerin birinden hali değildir:

a) Hata işi, görüşte kalır ki; o zaman bakan yakını uzak, uzağı dahi yakın görür.

b) Bu makamların ekmeliyeti, yakinin dahi ötesinde bir iştir.

c) Yakinin gelişi, kurb üzerine değildir.

Bu durumların cevabını şöyle verebilirim:

- Yakin makamının terettübü, kurb derecesine göredir. Buna göre; eğer kurb ekseriyeti varsa., yakin de, o nisbette ziyade ve çok olur.'Bu makamların ekmeliyeti dahi, aynı şekilde yakinin tamamlanmış olmasına göredir: Başka olmaz. Keşfe dayalı nazar dahi sahihtir.

Bu babda esas görüş şudur: Kurbün husulü ancak eltaf-ı letaif içindir. Yakin dahi aynı şekilde onun nasibidir.

Makamların ekmeliyeti, yakinin ettemmiyetine terettüb ettiğine göre, ekmeliyet dahi aynı nisbette hâsıl olur.

Şöyle bir şey mümkündür ki: Büyüklerden bir zat, eltaf-i letaif makamlarından birinde; yakınlık derecesi az olmasına rağmen, kensisine bir ikamet yeri hâsıl olur. Letaif in pek kesif olduğu yere henüz dönmemiş olabilir.. Bu durum ile o, anlatılan makamlarda, ziyade yakınlığı bulunan birinde daha kemalli olur. Ama latifelerin pek kesafet, bulduğu bu kalıba dönünce de, o yakinden bir nasibi olmaz. Zira, bu kalıbın latifesi, bu yakınlıktan mahrumdur. Bu durumu ile; kalıp latifesinin, o makamların ekmeliyetinden nasıl nasibi olur?.

O kimse ki, bu kalıp latifesine dönmüştür; onun hükmüne girer.

Daha önce kendisine (yani: O kimsenin letaif ine) hâsıl olan letaif yakiniyatı bu kere kapanır. Ama, bu kalıba dönmeyenin durumu böyle değildir. Bu kimsenin hükmü, eltaf-ı letaifin hükmüdür. Kurbu ve yakini dahi, onun Hakkında kemal üzeredir; henüz perdelenmemişlerdir. Bu durumda, hiç şüphe yok ki, anlatılan makamlarda ekmel ve tamamdır.

Lâkin şunun da bilinmesi gerekir ki, bu kalıp letaifine dönüş yapan bir kimse, yakın ve kurb makamında ekmel olduğu gibi, makamlarda dahi ekmeldir. Ama, bu kemalâtı onu gizlemiştir. Bu durumda, onun zahiri, umum insanların zahiri gibidir. Ta ki, halkla arasında bir münasebet husule gelsin. İşbu münasebet, faydalanma sebebidir. Bu durumu ile o kimse, halkı Hakka davet etmeye hak kazanır.

İşbu anlatılan son makam, asaleten resul olarak gönderilen peygamberlerin makamıdır. Onlara salât ve selâm olsun..

Anlatılan manadan ötürüdür ki, İbrahim a.s. peygamber, kaib itminanı taleb etti. Yakin husulüne ihtiyaç duydu. Bilhassa, avam insanlar gibi bakıp görmek istedi..

Üzeyir peygamber dahi şöyle dedi:

— «Öldükten sonra, Allah bunu nasıl diriltecek?.» (2/259)

Üstte anlatılan manada bir dönüşe sahib olmayan, yakin durumunu şöyle anlattı:

— Eğer perde açılaydı; yakinim artmazdı..

Bu kelâmın suduru, eğer Hazret-i Ali'den r.a. geldiği sabit bir durumda ise., dönüş husulünden evvel söylediğine hamledilir. Zira, dönüşü olan kimse, yakin husulü işinde delillere ve burhanlara muhtaçtır. Yani: Dönüşten sonra.. Tıpkı sair insanlar gibi..

Bu Derviş'e (ÎMAM-I RABBANİ Hz. kendisini kasd ediyor) anlatılan mana ürerine bir dönüş olmadan evvel, bütün mesail-i kelâmiye açık bir şekilde duruyordu. Onlara karşı yakin derecesini, bu hisse dayalı şeylerden daha iyi buluyordum. Ama dönüş vukuu olduktan sonra, bu yakin perdelendi. Sair insanlar gibi, delillere ve burhanlara muhtaç bir duruma geldim.

Bir mısra:

Terbiyemi ettikleri mikdardır yükselmem..

Vesselam..

***

182. MEKTUP

MEVZUU: Bir hadis-i şerifte anlatıldığı üzere; hatıraların ve vesveselerin imanın kemalinden gelişinin beyanı.

***

NOT: ÎİMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Salih Külâbî'ye yazmıştır.

Dervişlerden bir taife, günlerden bir gün, toplanıp oturmuşlardı. Bir ara söz, taliplere gelen hatıralara ve vesveselere geldi. Bu esnada bir hadis-i nebevi anlatıldı. Şöyle olmuştu:

Ashabtan bazıları, Resulûllah S.A. efendimize düşük hatıralardan şikâyet edip şöyle demişti:

— Biz kendimizde öyle hatıraları buluyoruz ki; birimiz başı üstüne düşüp gitse, kendisi için, o hatırayı anlatmaktan daha hayırlı olur..

Bunun üzerine, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

- «Siz, böyle bir şey bulabiliyor musunuz?. Bu anlattığınız kemal-i imandandır.»

Yahut şöyle buyurdu:

«İmanın sarahatindendir.»

Yukarıda anlatılan konuşma üzerine, bu Fakir'in gönlüne geldi ki: Bu hadis-i şerifin manası üzerine bir açıklama yapayım. Hakikat-ı hali, en iyi bilen, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır. Şöyle ki:

İmanın kemal bulması, yakin halinin kemale ermesinden ibarettir. Yakin halinin kemal bulması ise., kurb halinin kemal bulmasına kalmıştır.

Kalb ve daha yukarıda kalan letaife, ziyadesi ile ilâhi yakınlık hâsıl olduğu zaman; iman ve yakin dahi pek ziyade olur. Kalbin ve diğer letaifin bedenle alakasızlığı dahi pek artar. İşte o zaman kalıba gelen hatırat pek ziyade ve pek bol olur.. Uygunsuz vesveseler dahi, pek çok zuhura gelir..

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, anlatılan düşük hatıraların sebebi; zarurî olarak imanın kemali olur..

Bu durumda, nihayetin de nihayetine eren müntehi zatta hatıralar pek çok olduğundan, imanın ekmeliyeti dahi onda pek kuvvetlidir.

İmanın kemal bulması, eltaf-ı letaif ile, bu kalıp latifesi arasında bir münasebetin bulunmamasını iktiza eder.

Bu münasebetin olmayışı nekadar çok olursa., kalıbın boşluğu dahi o mikdar artar; zulmete ve küdurete o kadar yakınlaşır.. Hatıraların ona gelmesi dahi o nisbette bol ve ziyade olur..

Ama bu yola yeni giren müptedinin ve ortada bulunan mutavassıtın durumu anlatılan müntehi zatın durumu gibi olmaz. Müntehi zatların aksine, bunlara gelecek bu misilli hatıralar, öldürücü zehir hükmünü taşır. Batınî marazlarının artmasına sebeb olur. Bunun için kısa görüşlü olmayasın.

***

Yukarıda anlatılan türdeki; çetin marifet yolu, bu Fakir'e mahsustur.

Selâm bidayete tabi olanlara .

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salât ve selâm.

***

183. MEKTUP

MEVZUU: Nasihat..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Masum Kâbili'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Teâlâ, size Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Bizi ve sizi, her manada Mukaddes zatına dönük eylesin; başkasını bırakıp zatı ile meşgul eylesin.. Ta ki: İkiliğe dönük olmayalım..

***

Beslenen ümid odur ki: Çeşitli alâkalar, zahiri durumu saran parçalı yönelişler batını bağlılığa mani olmaya..

Bu durumda, zahiri tefrikalar üzerinde hakikat üzere çalışıp çabalamak ve onlardan ayrılmak lâzımdır ki; batma sirayet etmeye.. Hakiki matluba kavuşmaya dahi mani olmaya.. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak lâzım gelir..

Dünya ve içindekiler müstahak değildir ki: Bu kıymetli ömür sermayesini onun elde edilmesi için harcayasın..

Haberleşmek şarttır.

Bu tavşan uykusu ne zamana kadar uzayacak?.

Bir şiir:

Köşkler ve gülistan olur ancak hapishane;

Mallar mülkler olmuştur ancak müsibethane..

— «Elçiye düşen ancak tebliğdir.» (29 18)

***

184. MEKTUP

MEVZUU: Seyyid'ül-mürselin Resulûllah'a tabi olmaya teşvik.. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Fethullah'a yazmıştır.

***

Kıymetli oğlumuzun mektubu ulaştı. Bu mektub hulus ve mahabbet üzere yazılmış.. Onu Hace getirdi; ferahı mucib oldu.

Allah-ü Taâlâ, razı olduğu işleri yapmak için, tevfikini bize refik eylesin. Nebi ve onun pâk âli hürmetine.. Ona ve diğerlerine salât ve selâm.

***

Ey Oğul,

Yarın insana menfaati olacak iş, Sahib-i Şeriata tabi olmaktır.

Ona salât, selâm ve tahiyyet..

Şayet haller, vecidler, ilimler, marifetler, işaretler ve remizler bu mütabaatte birleşirse.. pek güzel bir nimet olur.. Aksi halde, hizlan ve istidraçtan başka bir şey yoktur.

***

Bir şahıs, Seyyid'ül-taife Cüneyd-i Bağdadi'yi rüyada gördü ve halinden sordu. Ona cevap olarak Cüneyd-i Bağdadî şöyle dedi:

— İbareler eridi; işaretler kayboldu. Bize menfaati olan ancak

O rikâtçıklardır ki, onları gece içinde kılardık..

***

Size lâzım olan, Resulûllah efendimizin sünnetine ve onun Hulefa-i Raşidin'in sünnetine mütabaattır. Ona ve diğerlerine salât ve selâm.. Sözde olsun, fiilde olsun, itikadda olsun onun şeriatma muhalefetten sakınmalısınız.

Birincisi uğurdur; berekettir.. (Yani: Resulûllah'a tabi olmak..) İkincisi ise., şumdur, helaktir.

Bu ve bundan önce gönderdiğin risale ulaştı; onlardan bazı yerleri mütalaa ettim. Güzel gördüm. Ama, asıl önemli olan başka iştir; tasnif değil..

En mühim işle meşgul olmak, yerinde ve pek münasiptir.

Vesselam.,

***

185. MEKTUP

MEVZUU: Bir şahsın işini ısmarlamak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mansur Arab'a iniştir.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, sizlere Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin.. O şeriatın sahibine salât selâm ve tahiyyet..

Bütün himmetinizi dahi, mukaddes zatına teveccüh eylesin..

***

Bize ve size lâzım olan. Hakkın zatından başkasına alâka duymaktan yana kalb selâmetidir. Bu selâmet ancak şu zaman müyesser olur ki: Kalbde, Sübhan Hakkın zatından gayrına bir hatıra kalmaya.. Şöyle ki: Eğer insan ömrü bin seneye uzasa.. Hakkın zatından gayrını unuttuğundan, yabancı hiç bir şey kalbe girmez..

Bir mısra:

Asıl mesele budur, kalanı hayalât..

***

Anlatılması kalan şu ki:

Mevlâna Fazıl Serhendî ki, hizmetinizde durmaktadır; babası Serhend'dedir. İster ki: Bu yaşlılık ve zaaf vaktinde, oğluna kavuşup mesrur olarak sevinsin.. Bundan dolayı, bu Fakir'i başınızı ağrıtmaya arada vesile eyledi.. Bundan sonrası size kalmıştır.

— «Her şey Allah'tandır.» (4/78)

Vesselam..

***

186. MEKTUP

MEVZUU: Sünnete tabi olmaya ve bid'attan kaçınmaya teşvik.. Zira, her bid'at dalâlettir.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Abdül rahman Müfti-i Kâbilî'ye yazmıştır..

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah'a tazarru, itizar, iltica, iftihar ve inkisarla gizli aşikâre duâ edip isterim ki: Kendisi üe toplanan veya kendisine istinad eden kimselerle beraber icad çıkardan bir amel, bid'at olarak dine giren bir işle müptelâ eylemesin. Bilhassa Hayr'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizin ve Hulefa-i Raşidin Hazretlerinin r.a. zamanında olmayan işlerle.. İsterse böyle bir amel vuzuhta sabah aydınlığı kadar açık olsun..

Allah-ü Taâlâ, anlatılan manada bir bid'atın hoş görünmesi ile bizi fitneye düşürmesin..

Seyyid'ül-muhtar ve onun ebrar âli hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Bazı kimseler şöyle dedi:

— Bid'at iki çeşittir:

a) Bid'at-ı hasene..

b) Bid'at-ı Seyyie..

Hasene şudur: Resulûllah S.A. efendimizin zamanında ve hulefa-i raşidin'in zamanında olmayan her amel olup fakat sünneti kaldırmaz..

Seyyie ise şudur: Sünneti kaldırır..

Ancak bu Fakir'in fikrine gelince.. Bid'at nev'inden olan hiç bir şeye şahid olmadı ki: Onda güzellikten (haseneden) ve nuraniyetten bir şey buluna.. Onda zulmetten ve küduretten gayrı bir şey hissede..

Faraza, bir kimse bid'at işlerinden birinde bugün bir taravet ve sadaret (hoşluk tatlılık, tazelik) görecek olsa, ama basiretin zafiyeti sebebi ile; yarın keskin nazara sahib olunca bilecektir ki: O bid'at şey için nedamet ve hüsrandan başka bir şey yoktur.

Bir şiir:

Belirir gün gibi aşikâr sabah oldukta;

Hakikî hüviyeti, her kimse karanlıkta..

***

Seyyid'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

—«Her kim, işimizde olmayan bir şeyi ihdas ederse., o merdudur.»

Bir şey ki, bu mana gereğince, merdud olur; ona iyilik nereden gelir?.

Resulûllah S.A. efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

— «Sözün hayırlısı, Allah'ın kitabıdır; hidayetin hayırlısı Muhammed'in hidayetidir. İşlerin şerlisi, yeni icadladır; her ihdas edilen şey bidattir; her bid'at dahi dalâlettir.»

Resulûllah S.A. efendimiz bir başka hadis-i şerifinde ise, şöyle buyurdu:

— «Sizin için, Allah'a karşı takva sahibi olmanızı tavsiye ederim.

Dinleyiniz ve itaat ediniz; isterse bir habeşî köle olsun..

Aranızda benden sonra yaşayan, çokça ihtilaflar görecektir. Sünnetime ve hidayeti bulan Hulefa-i Raşidin'in sünnetine tabi olunuz. Onları tutunuz ve azı dişleri ile yapışınız. Bilhassa yeni icad edilen işlerden sakınınız; zira her yeni icad bid'at tır; her bid'at dahi dalâlettir.»

Bu hadis-i şeriflerde de belirtildiği gibi, her yeni yersiz icad bid'at olduğuna göre, bu bid'at dahi dalâlet olduğuna göre, bu bid'at işine:

— Hasen (iyi)..

Demenin manası nereden gelir?.

Ayrıca, hadis-i şerifin manasından da anlaşılacağı gibi, her bid'at sünneti kaldıracağına, bu sünneti kaldırma durumu ise., bazısına mahsus olmamasına göre, her bid'at kötü damgasını alır.. Bunun için de, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bir kavim, yeni bir icad çıkardığı zaman, ancak ona benzer bir sünneti kaldırmış sayılır; halbuki sünnete tutunmak, bid'at ihdasından hayırlıdır.»

Hassan b. Sabit'in rivayetine göre, Resulûllah S.A. efendimiz bir hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

— «Bir kavim, dinlerinde bir bid'at icadı yaptıkları zaman; Allah-ü Taâlâ, onun benzeri olan sünnetlerinden birini alır; kıyamete kadar da yerine göndermez..»

***

Aşağıdaki hususların bilinmesinde fayda vardır..

Ulemadan bazılarının, meşayihten bir kısmının:

- Bid'at-ı hasene..

Olarak anlattıkları şeyler üzerinde tam manası ile mülâhaza edilecek olursa, bilinecektir ki o: Sünneti kaldırıyor.. Şöyle ki:

Ölünün başına sarık sarmayı:

- Bid'at-ı hasene..

Diye anlattılar.. Halbuki o, sünneti kaldırmaktadır. Zira, o âdet sünnet olan kefene bir ziyadelik getirmektedir. Meselâ, kefenin sünnet olanı üç kattır. Ziyadesi neshedilmiştir. Neshedilen bir şeyi yapmak ise., sünneti kaldırmanın aynıdır.

Meşayihten bazıları sarığın bir ucunu sol taraftan sarkıtmayı:

— Bid'at-ı hasene..

Diye anlattılar.. Halbuki sünnet olan, iki omuz arasından sarkmasıdır. Böyle bir şey dahi sünneti açıktan kaldırır, kapalı yanı yoktur.

Aynı şekilde ulemadan bazıları; namazda niyet için, kalbden dileyerek, dille söylemeyi:

— Bid'at-ı hasene..

Diye anlatmışlardır. Halbuki, Resulûllah S.A. efendimizden, ashab-ı kiramdan, tabiin-i izamdan niyyetin dille yapıldığına dair hiç anlatılmadığı gibi, bu manada sahih veya zaif bir rivayet dahi yoktur. O kadar ki, onlar, ayağa kalkar kalkmaz, (Yani: Kametten sonra) ük tekbiri almışlardır. Bu durumda, dille niyyeti söylemek bid'at olur. Bunun içinde:

— Bid'at-ı hasene..

Demişlerdir. Ama bu manada bu Fakir der ki:

— Bu bid'at, sünnet bir yana; farzı dahi kaldırmaktadır. Şundan ki, insanların pek çoğu, bu durumda, niyyet işinde yalnız dille olanı ile yetinecekler ve kalblerini hazır edemeyeceklerdir. Dolayısı ile, kalbdeki gaflete hiç aldırış etmeyeceklerdir. İşte o zaman dahi, namazın farzlarından biri olan kalble niyyet, tamamen bırakılacak; namaz dahi fesada girecektir.

Kalan bid'atlar ve icadlar dahi, anlatılan manaya göre kıyas edilebilir.. Şekillerden bir şekil ile olsa dahi, onlar sünnet üzerine bir h&ska yabancıdır. Her yabancı şey ise., değişiklik yapmaktır. Bir değişiklik ise., benzerini kaldırmaktır.. (Yani: Sünneti)

***

Resulûllah S.A. efendimizin sünnetine tabi olmakla kalmalısınız-ashab-ı kirama iktida ile yetinmelisiniz. Zira ashab-ı kiram, Resulûllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi ile bize anlatıldı:

— «Onlar, yıldızlar gibidirler; hangisine iktida etseniz hidayeti bulursunuz..»

***

Burada şunu belirtmek yerinde olur ki: îçtihad yollu kıyas bid'at sayılmaz. Çünkü o: Kat'î manaların açığa çıktığı makamdır. Fazladan lüzumsuz bir şeyin isbatı değildir.

— «Ey basiret sahipleri ibret alınız.» (59/2)

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

***

187. MEKTUP

MEVZUU: Müride göre, rabıta yolunun zikre nazaran daha faziletli olduğu..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Eşref Kâbli'ye yazmıştır.

***

Arkadaşlara yazdığın mektuba nazar ilişti. Onda yazılan hallere muttali oldum.

***

Bilesin ki,

Bir zorlama ve yapmacık olmadan, şeyhin müride rabıtasının husulü, mürid ile mürşid arasındaki münasebetin tam olduğuna alâmettir, îşbu rabıta faydalanma ve faydalı olma sebebidir. Asla, rabıta yolundan daha yakın bir yol da yoktur.

O ne güzel saadettir ki, bu devlete erenin olur..

Hazret-i Hace Ahrar Fıkralar'da (kendi yazdığı FIKARAT kitabında) şöyle anlattı:

— Delil gölgesi, Sübhan Hakk'ın zikrinden evlâdır. Yani: Faydalı olma manasında..

Şu demeğe gelir:

Delilin gölgesi, mürid için, zikirle meşgul olmaktan evlâdır. Çünkü,böyle bir zikir, zikri edilen Yüce Zatla tam bir münasebet meydana getirmez ki, zikir yolu ile, tam fayda temin edebilsin.

Evvel âhir selâm..

***

188. MEKTUP

MEVZUU: Sorulan müşkil soruların halli..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhamnıed Sıddık Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Pek aziz kardeşin mektubu geldi. O mektupta, üç meseleden sormuş..

***

Ey Muhib,

Bazı letaifin kalb mertebesinde gizlenmesi; kalbin tazammun ettiği letaife mahsustur. Böyle bir gizlenme, kalbin ötesinde taHakkuk eden letaife cari değildir. Kaldı ki, onların kalb makamında gizlenmesine bir mana da yoktur.

İkinci meseleye gelelim..

Bir kimsenin kalb veya ruh mertebesine çıkmaya istidadı varsa., tasarruf sahibi bir şeyh, onu yukarı mertebelere ulaştırabilir Ama bu meselede bir incelik vardır. Bunu da ancak huzurda anlatmak mümkün olur; yazı ile anlatılması pek zordur.

Üçüncü meseleye gelelim..

Zahir batının rengine boyandığı, batın dahi zahirin rengini aldığı zaman; zahir hükümlerinin batında zuhur bulması, batın hükümlerinin dahi, zahirde görünmesi için bir zorluk yoktur.

Vesselam..

***

189. MEKTUP

MEVZUU: a) Bir çok meşguliyet içinde fukarayı (ehlûllahı, velîleri dervişleri) hatırlamanın fazileti..

b) Dünya metama kanmaktan sakındırmak..

c) Kalb zikrine tazim.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Resullerin efendisine ve onun pâk âlinin tümüne salât ve selâm..

Necib Aziz Reşid oğlumuz Şerafeddin Hüseyin'in mektubu ulaştı. Ferahı mucib oldu, sevinç getirdi.

Ne güzel bir nimettir ki, bu kadar çeşitli bağlantıları arasında, bu hiç bir varlığı olmayan fukara (ehlullah, veliler veya dervişler,) unutulmuyor; hatırlanıyor.

Bu hatırlama durumu: Faydalanmaya ve faydalı olmaya sebeb olan en kuvvetli münasebetten haber vermektedir.

***

Açıklaması o mektupta yapılan bazı vakıalar (rüyalar) güzel ve asil olup manevî irtibata delillerin delilidir.

***

Ey Oğul,

Bu düşük dünyanın tazeliğine aldanmaktan; onun manasız muzahrafatına meftun olmaktan sakın. Zira dünyanın bir medarı ve itibarı yoktur; burası bir karar yeri dahi değildir. Bu mana, bugün her nekadar sizce bilinmiyorsa da; yarın makul gelecektir. Amma ne fayda.

Bir şiir:

Onun ki, sağırlık var kulağında, olmaz; Razı, nasihatim ağlamam da yaramaz..

***

Senin için uygun düşer ki: Kalb zikrinin devamına düşkün ve dalgın olasm. Ve böyle bir şeyi Yüce Allah'ın en büyük nimetlerinden bilesin..

Hiç tenbelliğe gitmeden, ara vermeden beş vakit namazını cemaatle kılmalısın.

Malının zekâtını, gönül hoşluğu ile, fakirlere ve çaresizlere vere

Haramlardan, şüpheli şeylerden kaçınmalısın ve halka şefkatli olmalısın..

İşte, halâs ve necat yolu budur. Vesselâm..

***

190. MEKTUP

MEVZUU: a) Zikre devama teşvik..

b) Tarikat-ı Naksibendiyeyi tercih..

c) Zikir keyfiyetinin beyanı.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Numan'ın çocuklarından birine yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ülmürselin'e ve onun pâk âlinin tümüne..

***

Bil ve mütenebbih ol,

Senin saadetin, hatta bütün âdemoğullannm saadeti, felahı ve halâsı., evet bütün bunların her biri, Yüce Sultan Mevlâ'yı zikretmelerindedıı. İmkân nisbetinde, bütün vakitler, şanı yüce Allah'ın zikri ile dolmalıdır. Bir anı dahi, gafletle geçirmek caiz değildir.

Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun. Daimî zikir Hacegân tarikatında müyesser olmaktadır. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Hem de ilk başta.. Bu mananın hâsıl olması, nihayetin bidayete dere edilmiş olması ile mümkündür. Bu manadan ötürüdür ki, bu tarikatı tercih etmek, talib için uygun ve pek münasiptir. Hatta bu yolu arayanlara vaciptir.

Durum anlatıldığı gibi olunca, sana lâzımdır ki; bütün cihetlerden gayreti alıp bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri canibine ikbal edesin. Asıl himmeti, bunların mana caniplerinden taleb edesin..

Başta zikretmek gerekir. Bunun için de, çamkozası şeklindeki kalbe teveccüh etmelisin. Bu bir parça et, hakikî kalbin hücresi gibidir. Bu zikir halinde, mübarek ALLAH ismini bu anlatılan kalbin üzerinden yürütmelisin. Kasden, bu zikir vaktinde azalardan herhangi birini hareket ettirmemelisin. Tam manası ile, kalbe dönük bir şekilde otur.

Bu kalbin suretini, kuvve-i muhayyilede asla tahayyül, kesin olarak ona iltifat etme.. Çünkü esas gaye kalbe teveccüh olup onun suretini tasavvur değildir.

Uygun düşer ki, bu mübarek ALLAH lafzını:

— «Onun misli gibi bir şey yoktur.» (42/11)

Âyet-i kerimesi iîe belirtilen manada düşünesin. Bu manaya, sıfatlara dair mülâhazalardan hiç birini eklemeyesin. Hatta Hazır Nazır olma manalarını dahi.. Böyle yapmalısın ki, Hazret-i Zat zirvesinden, sıfatlar altına düşmeyesin..

Anlatılan yola girersen, kesrette vahdeti müşahede manasına girersin. Misalden münezzeh zata taalluku ve teveccühü bırakıp misale bağlı şeylerle tatmin olursun. Zira, her ne şey ki, misale bağlı varlıkların aynasında zuhura gelir; o şey:

— «Onun misli gibi bir şey yoktur.» (42/11)

Doğrultusunda olamaz.. Ve her ne şey ki, kesrette müşahede edilir; o şey, hakikî vahid olamaz elbette.

Aklı başında olan kimseye o düşer ki: Misalden münezzeh olanı, misale bağlı şeylerin ötesinde araya.. Basit-i hakikîyi, kesret kavramının dışında araya..

Şayet şeyhin sureti zikir vaktinde zuhur ederse., yani: Bir zorlama olmadan; uygun olanı onu kalbe götürmendir. Onu kalbde muhafaza etmek sureti ile zikir iştigaline devam etmelisin.

Mürşid kimdir bilir misin?. Asıl mürşid odur ki, Yüce Sultan Mukaddes Hakkın zatına ulaşma yolunda ondan istifade edesin..

Mücerred olarak külah giymek, hırka ve eldeki şecere ve bunlardan başka halk arasında örf ve âdet olan şeylerin hepsi mürşidliğin ve müridliğin hakikati dışındadır; bunlar rüsum ve âdet olan şeyler sınıfına dahildir.

Ancak, hırka: Kâmil ve mükemmel bir şeyhten gelirse., onu inanarak ihlasla kullanırsan; bu surette kuvvetli neticelerin ve semerelerin husulü muhtemeldir.

***

Bilesin ki,

Bu yolda rüyalara ve uykulara pek itimad ve itibar yoktur. Zira bir insan, sırf rüyada gördüğü için, bir sultan veya bir kutup olamaz. Uykuda değil, ayık halinde kutub veya sultan olursa kabul edilir.. Haller ve vecidlerin durumu da aynıdır. Bunlar da, eğer uyanık iken zuhur ederse., itimad edilir.. Aksi halde itimad edilmez..

***

Bilesin ki,

Zikrin faydası ve onda bir tesir bulunması; şeriat hükümlerini yerine getirmeye bağlıdır.

Şu hususlarda çok ihtiyatlı davranmak lâzımdır:

a) Farzların ve sünnetlerin edasında..

b) Haram ve şüpheli şeylerden kaçınmakta..

c) Az veya çok işlerin hemen hepsi için ulemaya müracaat edip onların fetvaları muktazasına göre amel etmekte..

Vesselâm..

191. MEKTUP

MEVZUU: a) Peygamberlere tabi olmaya teşvik. Onlara selâm olsun,

b) Şer'î tekliflerde bir zorluk bulunmadığı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.

***

— «Bunu, bize hidayet ettiği için Allah'a hamd olsun. Allah bize hidayet etmeseydi; biz hidayeti bulamazdık. Rabbımızın resulleri Hakkı getirdiler..» (7/43)

Bilesin ki,

Ebedî saadet, sermedi necat peygamberlere tabi olmaya bağlıdır. Umumî manada hepsine, hususî olarak en faziletlilerine salât ve selam olsun.

Pek ağır riyazetlerle, şiddetli mücahedelerle bin sene ibadet edildiğini farz edelim; şeriat sahibine uyularak öğlen zamanı uykusuna bu yapılanlar muadil olamayacağı gibi, riyazetler dahi müsavi geim

Hem de yarım arpa mikdarı bile.. Halbuki o uyku, önünden sonu kadar gaflet doludur.

Yapılan ibadetler ve riyazetler, büyük işlerinde ve küçüklerinde; bu büyüklere uyulup nurlanmadıkça, hemen hepsi şu âyet-i kerime'deki mana çerçevesine girer:

— «Amelleri çöldeki bir serap gibidir; susuz onu su sanır.» (24/39)

Noksan sıfatlardan münezzeh Hakkın kemal manadaki inayetinden ötürü; kolaylığın son derecesini, suhuletin sonunu, şer'i tekliflerin, dinî hükümlerin tümünde gösterdi. Meselâ:

Bir gün ve bir gece içinde on yedi rikât namazı emretti. Bunların tümünün toplam edası bir saati bulmaz. Bununla beraber, bu namazlarda okunacak kıraat olarak mümkün olan mikdarını yeterli buldu. Ayakta durmak zor olduğu takdirde, oturmak için cevaz verdi. Oturmak zor olduğu takdirde, yan yatmaya da cevaz verdi. Rükû ve sücud zor olduğu takdirde, ima emrini verdi. Suyu bulmak zor olduğu takdirde, onun yerine teyemmümü koydu.

Malların zekâtında, fakirlere ve çaresizlere kırkta bir hisse tayin etti. Bu zekâtın dahi, ticaret malları ile, ehlî çayır hayvanları için verilmesi kaydını koydu.

Bütün ömürde bir defa hacca gitmeyi farz kıldı. Bu haccı eda işine dahi; yol emniyetini, yolculuk rahatım, yiyecek içecek işlerine dair güç yetmesi şartını koydu.

Allah-ü Teâlâ, mubahlar çerçevesini dahi geniş tuttu. Şöyle ki: Dört kadınla evlenmeyi mubah etti. Bunlara sahib olabilindiği kadar cariye adedini de ekledi. Kadın değiştirmek için, boşanmayı vesile kıldı.

Yemek içmek işlerinden ve giyilecek elbise kumaşlarından pek çoğunu mubah kıldı; bunlardan haram olan kısmını pek az eyledi..

Allah-ü Taâlâ'nın haram kıldığı şeyler dahi, kulların yararınadır. Şöyle ki:

Eğer zararı çok, acı bir şarabı haram kılmışsa, bunun yerine nice içimi güzel, tatlı şerbetleri mubah kılmıştır; hem bu mubah kıldıklarının faydalan da çoktur. Karanfil ve tarçın sularını görmez misin?. Bunların içilmeleri kolaydır; kokulan hoştur; çokça menfaatları, bolca faydalı vardır. O kadar ki: Onları yazıp bitirmek mümkün olmaz. Bunlan bırakıp acı, tadı kötü, kokusu pis, aklı alan, tehlikesi büyük bir acıyı tercih etmekte ne gibi bir fayda vardır. İkisi arasında o kadar çok fark var ki.. Bunlar arasında bir başka fark daha var; o da: Birinin helâl, diğerinin dahi haram oluşudur. Şu da bir başka iştir ki; Allah-ü Taâlâ'nın rızası olan bir şeyle rızası olmayan bir şeyi, kendi durumlarına göre temyiz etmek gerekir..

Eğer Allah-ü Taâlâ, bazı ipekli elbiseleri haram etmişse bunun ne zararı var?. Onun yeine nice çok renkli, nakışlı, süslü kumaşlan bırakmıştır. Yünlü kumaşları mubah kılmıştır ki, ipekli kumaşlardan nice mertebe daha iyidir. Halbuki, ipekliyi Allah-ü Taâlâ, kadınlara mubah etmiştir; ama bunun faydaları erkekleredir.

Altının gümüşün hali de böyledir. Kadınların bunlarla süslenmesi yine erkeklerin yararınadır.

Bu kadar kolaylığa ve bu kadar suhulete rağmen, her kim, şer'î hükümleri zor ve güç olarak sayarsa., bu insafsızlık olur. Böyle bir kimse, kalb marazına, batın ületine müpelâdır. Sağlık durumu yerinde olanlara göre, nice kolay işler vardır ki, zaiflere ve hastalara pek zor gelir..

Kalb marazı: Semadan inzal buyurulan hükümlere kalbin yakin bulamaması durumundan ibarettir. Bu hükümleri tasdik etmeleri, ancak surette bir tasdiktir; hakikatta değildir.

Hakiki tasdikin alâmeti şudur: Şer'i hükümleri yerine getirirken kolaylığın, hafifliğin, şen gönlün olmasıdır..

Bundan sonrasını savrulan ağaç dikenleri say.. Bu manada Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Kendilerini davet ettiğin şey, müşriklere ağır geldi. Allah-ü Taâlâ, ona istediğini seçer.. Kendisine yönelenleri ona hidayet eyler..» (42/13)

Selâm hidayete tabi olanlara ve mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

192. MEKTUP

MEVZUU: Sorulara cevaplar.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Bediüddin Seharenfurî'ye yazmıştır.

***

On birinci arzuhalde, Şeyh Muhammed Bakibillah'a yazılan şu Cümleyi sormaktadır:

- Sıddk-ı Ekber'in r.a. makamından âlâ ve müzeyyen makavusul müyesser oldu.

Ve bu kelâmın:

— Manası nedir?.

Demektedir.. Yani: Değerli Reşid Şeyh Bediüddin kardeş.. Allah-ü Taâlâ seni irşad eylesin.. Bilesin ki,

Bu ibarede, fazilet vehmini veren bir manaya yer veremeyiz.. Kaldı ki, o cümlede, öyle bir manaya yer versek bile:

— Eyzan. (önceki gibi.)

Tabiri vaki olmuştur. Bu manada derim ki:

— O arzuhalde ve diğerlerinde, bu gibi sözler, şeyhime yazılıp arz edilen vakıalar cümlesindendir. Bu büyükler arasında mukarrer bir durum vardır ki, vakıalardan (rüyalardan) salike her ne hâsıl olursa., hiç sakınmadan onu şeyhine açması gerekir; ister sağlam, ister çürük.. Eğer sağlam değilse, bunlarda tevil ve tabir ihtimali vardır. Durum böyle olunca, elbette izharı lâzımdır. Bizim içinde bulunduğumuz hale göre, böyle bir mananın mülâhazasında mazhur yoktur.

İkinci bir hal yoluna gelince., Şöyle ki:

Cüz'iyat kabilinden bir cüz'î iş için; nebinin gayrına nebiden fazilet yönü ile üstünlük taHakkuk etmesine cevaz verilmiştir. Bunda hiç bir beis görmemişlerdir. Nitekim, peygamberlerden olmadıkları halde, şühedanın şanında bir ziyadelik vaki olmuştur.. Halbuki, külli manada, fazilet peygamberlerindir. Onlara salât ve selâm..

Anlatılan manaya göre, nebinin gayrı olan salike böyle cüz'î bir manada seyir vaki olursa., salik dahi kendisini âlâ makamda görürse., caiz olur.. İsterse bu makama vusulü, peygambere mütabaatı vasıtası ile olsun.. Kaldı ki, nebinin o makamda tam bir nasibi vardır.. Bu mana hükmü şu hadis-i şerifte vardır:

— «Bir kimse, güzel bir âdet meydana getirirse, onun ecri kendisinedir; kıyamete kadar onunla amel edenlerin ecri dahi onadır.»

Üstte anlatılan cüz'î fazilet, nebiye nazaran, nebinin gayrına olunca, nebinin gayrına nazaran caiz olması evlâ yoldan olur.. Bunda şaşırtıcı bir durum yoktur.

Vesselâm..

193. MEKTUP

MEVZUU: a) Ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşüne göre, itikadt düzeltmek..

b) Fıkha dair hükümleri öğrenmek..

c) İslâm'ın garipliğinden şikâyet ve onun tervicine, teyidine teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Feride yazmıştır.

Allah-ü Taâlâ muininiz ve yardımcınız olsun.. Bilhassa, sizin için ayıp sayılacak ve yersiz düşecek işlerde..

Bilmiş olasır ki.

Teklif erbabına (aklı başında buluğ çağma gelenlere) vacib olan işlerin başında: Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının reyine uygun şekilde itikadı düzeltmek gelir.. Allah-ü

Taâlâ, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.. Çünkü, necat: O büyüklerin görüşlerine göre hareket etmeye bağlıdır; onlar fırka-i naciyedir. Onlar, Resulûllah'ın ve ashabının yolundadır..

Allah'ın salâtları ve selâmları ona ve diğerlerine olsun..

Kur'an'dan ve hadisten çıkarılan muteber ilimler; ancak o ikisinden bu zatların çıkarıp aldıkları kısımlardır.

Her müptedi ve sapık, fasid akidesini, fasid zannı ile, Kur'an'dan ve hadisten alır. Halbuki, Kur'an ve hadisten alınan her mana mefhumu, muteber değildir.

***

Kıymetli İmam Turpeştî'nin, itikadları tashih için yazdığı risale, cidden münasiptir. Daha kolay anlaşılır. Ancak, anlatılan bu risale, deliller üzerine enine boyuna durmuştur. Bunun için, ondan bir mesele çıkarabilmek zordur. Sırf itikada dair meseleleri tazammun eden bir başka risale olsa daha uygun ve daha münasib olur.

***

Bu arada hatırıma şöyle bir şey geldi: Bu babda bir risale yazayım. Ehl-i sünnet vel-cemaat itikadını tazammum etsin. Ondan bir şey almak dahi kolay olsun. Eğer böyle bir şey yapmak müyesser olursa yazdıktan sonra, emrinize yollayacağım.

***

İtikadı, anlatıldığı biçimde tashih ettikten sonra, mutlaka lâzımdır ki: Helâl, haram, farz, vacib, sünnet, mendup, mekruh ve fıkıh ilminin mükellef kıldığı diğer ilimleri öğrenesin. Aynı şekilde, bunları öğrenip muktazasına göre amel etmek dahi zarurîdir.

Uygun düşer ki: Talebelerden bazılarına, Farisi ibarelerle yazılan bazı fıkıh kitaplarını okumak emri verile.. Meselâ: Mecmua-i Hani ve Umdet'ül-İslâm gibi..

Allah korusun, zaruri sayılan itikada dair meselelerden birine halel gelirse., ebedi necattan mahrumiyet taHakkuk eder.. Ama ameli işler böyle değildir. Onlarda bir yanlışlık olursa., tevbe edilmemiş olsa dahi, affolunup geçilmesi mümkündür. İsterse, onlarla muaheze olunsun.. Zira. işin sonunda, necat taHakkuk edecektir. İşin aslı itikadı düzeltmektir.

Hazret-i Hace Ahrar'dan naklen şöyle dediği anlatıldı:

— Bize hallerin ve vecidlerin tümü verilse., hakikatimiz dahi, ehl-i sünnet vel-cemaat akidesi ile temiz ve müzeyyen olmayınca; o halleri ve vecidleri hizlandan başka bir şey yerine koymayız.. Eğer bizde kusur ve noksanlık olsa; hakikatimiz dahi, ehl-i sünnet vel-cemaat itikadına uygun olsa., böyle bir ş'eyde hiç beis görmeyiz..

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bizi ve sizi onların hoşnut olunan yolunda sabit kılsın. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Lahor tarafından bir derviş geldi; şöyle anlattı:

— Şeyh Ciyo, cuma namazına eski Nuhhas mescidine gitmiş.

Daha sonra dedi ki:

— Meyan Refiüddin, Şeyh'e iltifat ettikten sonra, Şeyh Ciyo için evinin yakınma bir büyük bir mescid yaptırmış..

Bunun için Allah'a hamd ettim. Allah-ü Taâlâ, ihsan buyurduğu başarısını artırsın.. Bu gibi sevindirici haberleri duyunca, gayet sürür hâsıl oluyor. Sen derece seviniyoruz.

***

Ey seyyid,

Bu zamanda İslâm, cidden gariptir, islâm'ın takviyesi için bunda bir fülüs sarf etmek, altından ve gümüşten binlercesinin sarfı yerine geçerce saadetti rki, bu devlete erenin nasibi olur!. Dinin takviyesi; her zaman ve bütün insanlar tarafından yapması her nekadar güzel ise de, bu İslâm'ın garip kaldığı zamanlarda sizin gibi mürüvvet, himmet, fütüvvet, ehl-i beyt-i nübüvvet sahibi kimselerden gelmesi daha güzel ve daha iyi olur.. Zira, bu devlet, izin taife-i aliyyenizden yayılmaktadır. Böyle bir şey, sizde zatîdir; şirin dışınızdakilerde anz'dir. Veraset-i nebeviyyenin hakikati ise., bu büyük işin tahsilidir.

Resulûllah S.A. efendimiz, bu manada ashaba şöyle buyurdu:

«Siz, öyle bir zamandasınız ki, emredilenin onda birini biri terk etse, helak olur. Sizden sonra bir zaman gelecek; o zaman, bunların onda biri ile amel eden necat bulacak..»

İşbu vakit. Resulûllah S.A efendimizin anlattığı vakittir; bu kavim ise, geleceği anlatılan kavimdir.

Bir şiir:

Geliniz ey kahramanlar toptan bu yana; Ganimet var, müdafii yok andan yana..

***

Bu sıralarda, Guyenduval kâfir lâinin katledilmesi iyi oldu. Onun katli hangi niyetle olursa olsun; merdud Hinduların kırılmasına sebeb olmuştur. Ama helak edilmesi hangi garaza mebni olursa olsun. Küffarın bu şekilde açık düşürülmesi, Müslümanların zamandan kazandıklarıdır.

Fakir, o kâfirin katlinden önce rüyada gördüm: Bu zamanın sultanı, şirk ehli reisinin başını koparıyordu. Gerçek olan şu ki: Bu katledilen kâfir, şirk ehlinin reisi ve küfür ehlinin önde gideni idi.. Allah onları hizlana uğratsın.

Resulûllah S.A. efendimiz, şirk ehline şu ibare ile beddua etmiştir:

— «Allahım, onların topluluklarını dağıt, cemiyetlerini böl; binalarını harab et; onların güçlü kuvvetlilerini al..»

İslâm'ın ve Müslümanların izzeti, ancak kâfirlerin ve küfrün açık düşürülmesindedir. Cizye almaktan dahi gaye: Küffarı açık düşürmek ve onları alçaltmaktır.

İslâm ehlinin düşkünlüğü, kâfirlerin üstünlüğü kadar olur. Bu iş üzrinde iyi uyanık olmak gerek. Çokları bu manayı zay etti. Şumluğundan dinini harab etti. Onu toz duman edip savurdu. Halbuki Allah-ü Taâlâ'nın emri şudur:

— «Ey Nebi, kâfirlerle, münafıklarla cihad eyle; onlara sert çık.» (9/73)

Bu manadan Ötürü, küffarla cihad etmek ve onlara sert davranmak, dinî zaruretler arasındadır.

Geçen asırlarda çıkan kâfir âdetlerinin kalıntısı, cidden Müslümanların kalblerine ağır gelmektedir. Halbuki bu zamanda, zamanın sultanının küfür ehline bir teveccühü kalmamıştır. Bu durumda Müslümanlara gereken, ama gücü yeten Müslümanlara., bu şerlilerin âdetlerindeki kötülükleri sultana bildirmektir. Onların def edilip giderilmesi için çabalamaktır. Onların öyle kalması; ihtimal ki, onların kötü olduklarını sultan bilmemektedir. Bu durumda İslâm ulemasına uygun düşer ki: Gideler ve bu küfür ehli âdetlerinin şenaatini bildiler. Zira, şer'î hükümlerin tebliği için, harikulade işler göstermeye ve kerametler izhar etmeye hacet yoktur.

Kıyamet günü; şeriat hükümlerini tebliğ etmeden oturmak, bu manada bir tasarrufta bulunmamak özrü kıyamet günü kabul edilmeyecektir.

Peygamberler, mevcudatın en faziletlileri oldukları halde, şer'i hükümleri tebliğ ettiler. Kendilerinden bir mucize ve âyet taleb edildiği zaman, şöyle dediler:

— Ayetler ve mucizeler ancak Allah katındadır. Bize düşen vazife ancak açıktan tebliğdir.

Ancak, Allah-ü Taâlâ, dilerse., bu sıralarda bu cemaatın hakikatına uygun bir hadise yaratır.. (Yani: Mucize veya keramet kabilinden.)

Her hal ü kârda, şer'i meselelerin hakikatına muttali olmak zaruridir. Eğer bu işte bir ihmal vaki olursa., bu işin ahdi ulemanın ve sultana yakın olanların boynunda borç olarak kalır.

Bu işlerin İfası sırasında, dedikodu mahiyetinde eziyet hâsıl olursa, bunu büyük bir saadet bilmelidir. Görmez misin peygamberler ne kadar eziyete dayandılar ve ne kadar mihnet taşıdılar.. Hatta onların en faziletlisi olan Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bana eziyet olunduğu gibi, hiç bir peygambere eziyet olunmamıştır.»

Bir Şiir:

Ömrüm bitti, söz vecdim bitmez saymakla;

Gece sona erdi, yetin bu kadarla..

Vesselam vel-ikram..

***

194. MEKTUP

MEVZUU: Şer'i hükümlerin tervici, dinin teyidi ve bunlarla alâkalı meseleler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Sadrı Cihana (Şeyh'ül - İslâm'a) yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, sizlere selâmet ve afiyet ihsan eylesin.

Şeri hükümlerin tervicine, Millet-i Mustafaviye'ye düşman olanların düşürülmesine dair haberleri duymak, mağmum Müslümanlara ferahlık getirmektedir; ruhların şenlenmesini sağlamaktadır.

Bu manada, Yüce Allah'a hamd olsun; önün Resulüne dahi salâtlar ve selâmlar..

Melik Kadir Allah-ü Taâlâ'dan dilenen odur ki: Bu gibi büyük işlerin yapılmasını artıra.. Beşir ve Nezir Nebi hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

Biz şuna inanıyoruz ki: Sadat-ı izamdan, ulema-i kiramdan gizlide ve aşikârede, bu Din-i Mübin'in takviyesine çalışanlar vardır. Bu zatlar, Sırat-ı Müstakim'in tekmiline de gayret ederler.

Bu yolda takati tükenen, gücü kalmayan ne yapabilir ki?.

***

Duyduğumuza göre: İslâm Sultanı, İslâmî istidadının güzelliğinden olacak; ulemayı aramakta ve onlara rağbet göstermektedir. Bunun için Allah'a hamd olsun.

Şu malum bir şeydir ki: Geçen asırda zuhura gelen her fesad, kötü âlimlerin şeametinden oldu. Bunun için, uyanık olmaya çalışmalıdır. Dindar ulemayı seçmelidir.

Şundan ki: Kötü âlimler, din hırsızlarıdır; onların bütün maksatları halk arasında makam, rütbe ve baş olmaktır. Allah'a sığınmak lâzım onların fitnesinden..

Evet.. O büyük âlimlerin faziletleri o dereceye kadar yükselir ki onların şanı şu hadis-i şerifte daha güzel anlatılır:

— «O âlimlerin mürekkepleri, kıyamet günü şehitlerin kanları il tartılacak; bunların mürekkepleri daha ağır gelecektir.»

Hiç şüphe edilmesin: İnsanların şerlisi, ulemanın şerlisidir; insanların hayırlısı dahi ulemanın hayırlısıdır.

***

İkinci bir talep daha var ki, o da şudur:

Bazı niyetler, beni Asker'e götürmeye zorladı. Ama, ramazan-ı şerifin gelmesi ile, Dehlî'de kalmak vaki oldu. Ramazan-ı şeriften sonra, inşaallah-ü taâlâ o azizlerin hizmetine ulaşırız.

***

195. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeriatın tervicine teşvik.,

b) İslâm'ın zaafına üzülmek.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Sadrı Cihan'a (Şeyh'ül - İslâm'a) yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, size selâmet ihsan eylesin ve var eylesin..

***

Sultanların ihsanı bütün halka yayıldığından ötürüdür ki: Sizin sevginiz halkın özüne yerleşmiştir. Bu mana, şu hadis-i şerifte daha güzel anlatılır:

— «Kalbler, kendilerine ihsan edeni sevmek üzere yaratılmıştır.»

İşbu mananın bir icabı olarak: Kalbler, kendilerine iyilik eden tarafına maildirler.. Hem zarurî olaraktan..

Şunda da, hiç şüphe yok ki: Sultanların ahlâkı ve vaziyetleri, bütün insanlara saridir. Yani: Üstte anlatılan sevgi bağı vasıtası ile.. Amma, kendilerine gelen ihsanların derecelerine göre..

Bu mana icabı olarak, şöyle buyurulmuştur:

«İnsanlar, meliklerinin dini üzeredir.»

Geçen asırda olan haller, bu kelâmın doğruluğuna delildir.

Devletler arasında bir inkılab olduğuna, milletlerin inad suretleri de kırıldığına göre; sadr-ı izamlardan ve ulema-i kiramdan olan Ehl-i İslâm âlimlerine lâzım olur ki: Bütün himmeti, şeriat-ı garranın tervicine ve yıkılan Erkân-ı İslâm'ın ayağa kalkmasına sarf edeler.. İlk iş, İslâmi hükümleri yerine getirmektir. Zira, böyle bir şeyin tehirinde hayır yoktur. Gariplerin kalbleri, bu tehirden ötürü gayet mustariptir. Zira, geçen asrın güçlükleri, Müslümanların kalblerinde yerleşmiştir. Bunu telâfi etmeyi kaçırmaktan korkmaktadırlar. Böyle olunca da, Gurbet-i İslâm uzar gider..

Sünnet-i seniyyenin tervicine sultanlarda bir şevk yok ise; onların yakınları dahi, bu işte aldırış etmez bir durumda iseler; bu sayılı günleri yaşamayı bir ganimet sayıyorlarsa., işte o zaman, iş: Ehl-i İslam fukarasına (ehlûllah'a, dervişlere, Allah yolcularına, hakikî fakat çaresiz Müslümanlara) cidden zor olacaktır; karanlık olacaktır.

— «Biz Allah içiniz. Allah'a döneceğiz..» (2/156) Azizlerden biri şöyle bir şiir yazdı:

Yitirseydi Süleyman yitirdiğini ağlardı;

İfritleri, cinleri dahi onunla sızlardı..

Şu da bir başka şiir:

Öyleki musibetim, onlan şayet;

Atsaydım günlere kararırdı gayet..

***

İslâmî âdetler cümlesindendir ki: İslâm beldelerine kadılar tayin edile.. Böylece, geçen asrın kalma izleri silinip gide..

Serhend beldesi, İslâm beldelerinin en büyüklerindendir. Halbuki burada senelerden beri kadı yoktur.

Bu duâ mektubunu size getiren Kadı Yusuf'un babaları, Serhend yapılalı beri orada kadı olmuşlardır. Kendisi dahi, salâh ve takva ile güzel bir zattır. Bu işte bir uygunluk görürseniz, bu büyük kadılık işini kendisine veriniz.

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi hak şeriat caddesinde sabit eylesin. O Şeriatın sudur yerine salât, selâm ve tahiyyet..

***

196. MEKTUP

MEVZUU: Kat etmek sadedinde olduğumuz bu Tarikatın yedi adın olduğunun beyanıdır.

***

NOT: İMAM-l RABBANİ Hz. bu mektubu, Mansur Arab'a yazmıştır.

***

Merhamet dolu sayfalarınız, kerem saçan yazılarınızla mekânların en güzelinde geldi.

***

Allah'a hamd olsun ki: Havas zatlar, avam kısmına dahil olanları unutup bırakmamışlardır; büyükler, küçüklerin hallerini gözetmekten hali kalmamışlar.

Allah-ü Taâlâ, bizden yana sizleri, en güzel mükâfatlara nail eylesin.

***

Ey Mahdum,

Yazıların en güzel, dostların sözleri..

Biz, kat etmek sadedinde olduğumuz bu Tarikat, tümden yedi adımdan ibarettir. Şöyle ki:

a) Onlardan iki tanesi, halk âlemi ile alâkalıdır.

b) Onlardan beş tanesi dahi, emir âlemi ile alâkalıdır.

Bir salik, adımını emir âlemine attığı zaman:

BİRİNCİ ADIMDA: Fiillere dair tecelliler zahir olur..

İKİNCİ ADIMDA: Sıfatların tecellisi zahir olur..

ÜÇÜNCÜ ADIMDA: Zati tecellilere geçiş başlar..

Bundan sonrası, erbabına malum olacağı üzere, değişik derecelerine göre, olanlar olur.

Ancak, bütün bu olanların hepsi: Evvellerin ve âhirlerin efendisi Resulûllah'a tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline salât ve selâm..

Bu yol için:

- İki adımdan ibarettir..

Diyenler ihtimal ki, halk âlemi ile, emir âlemini murad etmişlerdir. Ama icmal yollu, ta ki: İş taliplerin nazarında kolay görünsün...

Anlatılan adımların hemen hepsinde, salik kendi nefsinden uzaklaşmaya başlar.. Noksan sıfatlardan münezzeh olan Hakka yakınlık bulur..

Bütün bu adımların sonunda, tamam manada fena hâsıl olur ki: Ekmel manada beka bunun üzerine terettüp edecektir.

İşbu fenanın ve bekanın husulü iledir ki: Velâyet-i Muhammediye husule gelir.. Onun sahibine salât ve selâm..

Bir mısra:

Bu ne saadettir, kimin ola acep?.

***

Bu gibi sözleri etmeye bizim gibi fukaranın ne gibi bir münasebtei olabilir. Ancak şu var ki, kemal ehli zatların hallerinin zülâl suyu ile, ağzımızı ıslatmaktayız; onunla tatlandırmaktayız..

Bir şiir:

Şeker ismini bile duyması insana; Faydalıdır zehirden ki, gelir lisana..

Bir başka şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı; Yerle kıyaslarsak ile var ona kargı..

Evvel âhir selâm..

***

197. MEKTUP

MEVZUU: Kalbini dünyadan soğutan ve onda Sübhan Hakkın sevgisini bırakan kimsenin medhi..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu. Pehlivan Mahmud'a yazmıştır.

***

Sübhan Allah sizlere şeriat caddesinde sebat ihsan eylesin..

***

Bilesin ki.

Said o kimseye derler ki: Kalbini dünya mahabbetinden soğutup Sübhan Hakkın mahabbet ateşi ile onu tesir altına alan kimsedir.

Dünya sevgisi bütün hataların başıdır; onu sevmeyi terk ise., bütün ibadetlerin başıdır. Bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

— «Dünya Sübhan Hakkın buğzettiği bir şeydir. Yarattığı günden bu yana hiç de ona iyi nazarla bakmamıştır.»

Bir başka hadis-i şerifte de belirtildiği üzere, dünya ve içindekiler, tard ve lanetle şöyle anlatılmıştır:

— «Dünya melundur; onun içindekiler de melundur. Ancak içinde Allah zikri olanlar hariç.»

Allah-ü Taâlâ'yı zikredenler, hattâ Hakkın zikri ile dolu bulunan bütün zerreler; üstteki hadis-i şerifin tehdidinden hariçtirler. Ve bunlar, dünya ehli sayışma dahil değillerdir.

Dünya o şeydir ki: Kalbi, Allah'ın zikri ile meşgul olmaktan alır; ondan gayrı bir şeyle meşgul eder. Bu meşgul eden şey ne olursa olsun. Meselâ: Mallar, sebebler, makam, riyaset, ar ve hamiyet.. Çünkü bu manada:

—«Zikrimizden yüz çevirenlerden iraz et.» (53, 29)

Mealine gelen âyet-i kerime nass-ı kafidir.

Ve., her ne şey ki, dünyadan sayılır; o şey ruhun belasıdır.

Dünya ehli daima bu dünya hayatında, bir tefrika ve zulmet içinde olmaktadırlar. Âhirete gelince de, hasret ve nedamet ehlinden olacaklardır.

Dünyayı terk etmenin hakikî manası, ona rağbetli olmayı terk etmektir. Ona rağbeti terk etmek ise, ancak, varlığı ile yokluğu müsavi olduğu zaman taHakkuk eder.

Üstte anlatılan manaların husulü için, gönül birliğine sahib olan kimselerin sohbeti gerekir; bu himmet olmadan iş zordur.

Şayet o büyük zatların sohbetini bulursan, lâyıktır ki: Ganimet bilesin.. Bütün himmeti ve inayeti o yana harcayasın.

***

Her nekadar Şeyh Meyan Müzzemmil'in sohbeti sizin için bir ganimet ise de; zira o ve emsali zatların varlıkları dahi, kibrit-i ahmerden daha kıymetlidir. Lâkin kerem sahibi zatların bir güzel huyu da, başkalarını kendilerine tercih etmektir. Bunun için, eğer izin verirseniz, Meyan Müzzemmil, birkaç gün, bulunduğu yerde kalacaktır. Buradaki işi bitince inşaallah size döner.

Gaibi olan ihlâs, sizin için arzu edilen şeyin husulü için, huzurdaki ihlâs yerine geçer..

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, bize ve size istikamet nasib eylesin.. Yani: Seyyid'ül - beşer Resulûllah'a mütabaat yolunda..

Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

Ves-selam vel-ikram..

198. MEKTUP

MEVZUU: Şu zamanda, fakirlerle zenginler arasında sevgi olmasının zorluğunun beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.

***

FÜTUHAT-I MEKKÎYE (Galiba Muhyiddin-i Arabi Hz. nin bu adla yazdığı eseri kasd ediyor) Fütuhat-ı medeniyye'nin (Resulûllah S.A efendimizin sünnetlerini kasd etmektedir) anahtarı olsun. Nebi ve onun kıymetli âli hürmetine.. Onlara salâtlar ve selâmlar..

***

Fukara adına yolladığınız kıymetli mektup mahabbetin artmasına sebeb oldu. Size müjde.. Sonra size yine müjde..

***

Ey Mahdum,

Fukara ile ağniya arasında sevgi husule gelmesi; bu zamanda cidden pek zor..

Şöyle ki: Eğer fukara, muhaverelerde tavazu yolunu ve iyi huyu tercih etmiş olsalar, ki bu iki huy, fukaranın (ehlûllahın) ayrılmaz parçaları arasında sayılır; kısa akıllılar sanır ki: Bunlar bir şey bekliyor ve muhtaçtırlar. Onlar, bu düşünceleri kötü zanları sebebi ile beslerler.. Hiç şüphe yok ki, öyle düşünen kimseler, şu âyet-i kerimede bildirilen mananın içine girerler:

— «Dünya ve âhiret hüsrana uğradılar.» (22/11)

Ve., o fasit zanları dolayısı ile, bu büyüklerin bereketlerinden mahrum kalırlar..

Bunun dışında o fukara (ehlûllah) istiğna yolunu tutsalar, bu dahi, onların ayrılmaz bir parçası sayılır.. O zaman da, kötü huylu nakıslar bu büyükleri sanır ki: Kibirli ve kötü huylu geçimsizdirler. Onlara nasıl anlatmak lâzımdır ki, istiğna dahi, fakrin ayrılmaz bir parçasıdır. Ve bu mahalde, iki zıddın biraraya gelmesi muhal olmaktan çıkmıştır.

Bu manada Ebu Said Harraz şöyle dedi:

— Allah-ü Taâlâ'yı, zıdları biraraya getirmekle bildim.

***

Yukarıda takdim edilen yazıyı, nazar ehlinin tasdik etmemesinde ve onu muhal saymasında bir zarar yoktur. Zira, velâyet şekli, aklın bulduğu nazari şeklin ötesindedir.

***

Kalan ahvali, Mevlâna Mir tafsilâtı ile arz edecektir.

Selâm hidayete tabi olanlara..

***

199. MEKTUP

***

MEVZUU: Arzu ettiği virdin kabulü..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Emin Kâbilî'ye yazmıştır.

***

Fart-ı mahabbetten ve ihlâstan haber veren, kemâl-i meveddetten ve ihtisastan anlatan sahifeniz (mektubunuz) geldi. Ferahı mucib oldu. Sübhan Allah size afiyet ihsan eylesin.

***

O mektupta, virdlerden bir virdin talebi zuhur etti. Buna göre, pek kıymetli Kardeş Mevlâna Muhammed Sıddık'a bu Tarikat-ı Aliyye zikirlerinden bir zikrin talimi için mektup yazdım. Onun emredeceği şeylere ciddî bir şekilde imtisal edip çalışmak lâzımdır. Ümid odur k: Hayırlı netice zuhur eder..

Mücerred yazışma bu hususta yetmediğine, iş sohbette huzura katlığına göre, bu sebebten adı geçen kardeşin başını ağrıttım.

Vesselam..

***

200. MEKTUP

MEVZUU: Nefahat'ta şerhi taleh edilen hazt ibarelerin halli. Yani: İMAM-1 RABBANİ Hz. den. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Şekibi İsfahaniye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül -mürselin ve onun pâk âli, ashabının tümüne..

***

Ey Kardeş,

İstemişsiniz ki: Nefahat'taki bazı muğlak ibareleri size şerh edeyim. Bundan dolayı, bu cümlelerin yazılmasına cür'et ettim.

Ey Mahdum, Ayn'ül-Kuzat-ı Hemedanî Ks. bir cemaatın halini beyan ederken diyor ki:

--- Delilsiz olarak, girilmemiş bir yola girdiler. Onların bir kısmını mağlubiyeti kendi himayesine alıp korudu; sekr hali başı üzerinde gölge oldu. Ama, onlardan temyiz sahibi olanların başını kesip helak ettiler..

En iyisini Allah bilir; ama burada girilmesi istenen yolun şöyle olması gerektiği murad edilmektedir. Tertib ve tafsil üzere bilinen meşhur on makamı geçmek..

Tezkiye-i nefis, bu yolun mukaddimesidir ki, tasfiye-i kalbden önce gelir. İnabe dahi onda velâyetin ve hidayetin şartıdır.

Girilmemiş yolun manasına gelince, onu da şöyle anlatmak gerekir:

Bu yol, cezbeden ibarettir. Bir de mahabbet ve içtiba.. Burada inabe şart değildir. Kalbin tasfiyesi, burada nefsin tezkiyesinden önde gelir.

Birinci yoldakilerin aksine bu yol, mahbubların ve muradların yoludur. Çünkü o: Muhiblerin ve müridlerin yoludur.

Bunlardan bazıları vardır ki, kendilerinde kuvvetli cezbe vardır. Mahabbetin istilâsına uğramıştır. Ki: Sekr hali ve mağlubiyet bu istilâdan ibarettir. Bu gibileri, afaki ve enfüsî şeytanların şerrinden mahfuz olarak kalırlar. Onların iğvalarından ve saptırmalarından korunurlar. Ama, yine de bunları, Yüce Sultan Allah'ın fazlı esas yola getirir; hakiki matluba ulaştırır.

Yine bunlardan bir kimse, temyiz kabiliyetine sahip değilse.. Yani: Kendisinde temyiz kabiliyeti yoksa., Hakkında mahabbet istilâsı bulunmuyorsa, bir delile de sahip değilse., o zaman: Din düşmanları onu yoldan alır. Helak ederler; ebedi ölüm şerbetini tattırırlar.

Mağluplar cümlesinden olarak, Hüseyin Kassab'ın hikâyelerini anlattığı iki Türkmendir ki; remz ve işaretle şöyle anlattı:

— Biz, bir büyük kafile ile yola çıktık. Kafile arasında, Türkmenlerden iki kişi çıktı. Taa, kasabanın sonuna kadar, gidilmemiş yola girdiler.

Kafilenin girmiş olduğu yoldan murad: Tertib ve tafsil üzere kat edilen makamat-ı aşeredir. Meşayihin çoğu, bilhassa, onlardan mütekaddimin zatlar, maksatlarına bu yoldan ulaşmışlardır.

Girilmemiş yola gelince, üstte anlatılan Türkmenlerden iki kişinin tercih ettiği yoldur.

Hüseyin Kassab dahi bu yolu tercih etti. O iki Türkmen'e tâbi oldu. Bu dahi, mahabbet ve cezbe yolu olup daha önce anlatılan yola nazaran vuslat için daha yakındır.

Bu makamın mukaddimesi iltizaz ve sükûndur ki, bunlar: Histen yana gaybetin sebebidir. Şuurdan geçmeyi doğurur. Bu halet için:

— Gece..

Tabirini kullanırlar.

Anlatıldığı manada halktan geçip gaybet haline varmak; Halik Zat'la huzur ve şuuru tazammun ettiğinden, bu huzur ve şuur için dahi şu tabiri kullanırlar:

— Bedr..

Bu makamın açıklanması iktiza eder. Bunun için akıl kulağı ile dinlenmesi gerekir.

Bilesin ki,

Cesedin tedbirini gören,, ruhtur. Kalıbın mürebbisi ise, kalbdir. Cismanî kuvveler dahi, ruhani kuvvetten alınmıştır. Kalıba bağlı duygular, kalbe bağlı nuraniyetten istifade edilerek gelmiştir.

Bu durumda, zarurî olarak, ilk hallerde, bir kesiklik gelir. Ki, o zaman: Cesedin tedbiri ve kalıbın terbiyesi için zaaf zamanıdır. Çünkü, o zaman; kalbi, şanı yüce mukaddes Allah'a teveccüh etmiştir. Böyle bir teveccüh dahi, cezbe yolu için lâzımdır.

İşte anlatılan sebeplerden dolayı, bu fütur: Hissin tatiline, hissi duygulardan geçmeğe, kuvaların ve cevarihin zaafa uğramasına, ihtiyarsız olarak, arza sukut etmeye sebeb olmuştur.

Şeyh-i eceli Muhyiddin b. Arabi Ks. Fütuhat-ı Mekkiye'sinde bu haleti anlatırken, şu tabiri kullandı:

- Semağ-ı ruhî.. Raks etmek ve dönmek sureti ile yapılan semağ için dahi şöyle dedi:

- Semağ-ı cesedi..

Ve., bundan şiddetle men etti.

İşte.. buraya kadar yapılan beyandan anlaşılıyor ki: Suri olan gaybet hali, manevî huzuru tazammun eder. Ve., anlatıldığı manada ruhi zühul, ruhî şuuru şümulünde taşır. Ve., bu şuurdan dahi şöyle tabir etmek münasiptir:

- Bedr..

***

Biz yine asıl kelâma dönelim. Bilinmesi gerekir ki, orada:

Bedrin yüzü kara bulutlarla kaplandı.

Diye anlatması, beşeri sıfatların zuhurundan kinayedir. Şöyle ki: Huzur ve şuur, müptedilere perdeli olarak hâsıl olur. Bu perdelenme işi, orta hallere kadar sürer. Zira, mutavassıtlarda böyle perdelenme yoktur; lâkin bir başka yönü ile perdelenmeden hali kalmazlar. Anlatılan bu mana için olacak; devamla şöyle demiştir:

— Gece yarısı olduktan sonra, bedir ikinci kez buluttan çıktı.

Böylece, o iki şahsın ayak izlerini buldum.

Bunun manası şudur:

Yol, o bedirle aydınlanacaktır. Huzur ve şuur anları olan bast halinde, daha fazla yol kat edilir. Devam edelim:

— Tan yeri ağardıktan sonra..

Yani: Anlatılan gaybet ve zühul zail olup bu huzur ve şuur kuvvetlendikten, halka teveccüh edip içtima olduktan sonra.. Buradaki manalar için:

— Güneşin doğması.. Şeklinde anlatmaktadır.

— Cebel (dağ)..

Demesi ise., o vakitte zuhur eden, beşeri vücuttan ibarettir.

Bu yolda, nefsin tezkiyesi, kalbin tasfiyesinden sonra gelmektedir.

- Bu iki Türkmen şahsında, kuvvetli cazibe, mahabbet istilâsı olduğu için; sür'at ve suhuletle ayaklarını dağın zirvesine koydular. Bir an içinde o dağın fevkine yükseldiler. Fena tarafı ile de müşerref oldular.

Ama Hüseyin Kassab'da böyle bir kuvvet olmadığından dağın üstüne bir çok mihnetle çıktı. Bu dahi, o iki şahsa tabi olması be keti ile müyesser oldu. Yoksa, başı koparılırdı.

O eserde geçen:

— Maasker.. (Askeri karargâh manasına.)

Tabiri, ayan-ı sabiteden ibarettir. Bu ayan-ı sabite: Taayyün-ü vücubi ile, imkânı hakikatların taayyünlerini camidir.

— Sonsuz haymeler.. (Çadırlar veya otaklar manasına..)

Tabiri ise. üstte arılatılan taayyünlerden ibarettir.

— Bunlar arasında büyük hayme.. (Yani: Vücub ve imkân taayyünleri arasında..)

Şuna işarettir: Taayyün-ü ilmiyye-i vücubiyye-i taâlâ ve takaddes.. (Yani: Yüce Mukaddes Allah'ın, ilmî mahiyette vücubi taayyünü..) îşbu manadan ötürüdür ki onun için:

— Hayme-i Sultaniye..

Denmiştir.

Ne zaman ki, Hüseyin Kassab, o haymenin Hayme-i Sultaniye olduğunu duydu; hayal etti ki: Artık matlubunu bulmuş, aradığına kavuşmuştur.

İşte o zaman, sekr bineğinden inmek istedi. Bu sekr bineği öyle bir şeydir ki: Onun yardımı olmadan, bu yolun mesafeleri kat edilmez.. Böylece, matluba kavuşup rahat etmek diledi..

— Sağ ayağını çıkardığı zaman..

Denmektedir ki; bu cümle üzerinde de biraz duralım.. Burada geçen:

— Sağ..

Tabiri, ruhtan ibarettir. Şöyle ki: Bu gidilmemiş yola, ancak ruh ve kalb ayağı ile girilebilir, ilim ve amel ayağı ile değil.. Zira bunlar, gidilen yolun münasibidir.

Sekr bineğinden ilk inen şey ruhtur. Bunu da, kalb takib eder.. İşbu kalbden dahi:

— Sol ayak.

Diye anlatılır..

Evet., işte o inmek istediği zaman: Onun kalb kulağına ilham cinsi şöyle bir hitap geldi:

— Sultan haymede değildir.

Gerçek olan da buydu. Ama Hüseyin Kassab'da cezbe kuvveti olmadığı için, azıcık bir beşaretle sekirden indi. Ama o iki şahısta, cezbe kuvveti olduğundan, böyle az bir müjde ile kanmadılar.. Kahramancasına, daha yukarı çıktılar..

Eğer Hüseyin Kassab, orada misal olarak, bin sene bekleseydi; sultanı o haymede bulamazdı. Zira o Yüce Zat, mahlukatın çok çok ötesindedir.

O hitap şöyle bitti:

- Belki de o: (Yani: Sultan) Oturmuş avlanır..

Bunun manası şudur: Tecelligâhlara, güzel zuhur yerlerine oturup âşıkların kalblerini avlamaktadır.

Anlatılan manayı tazammun eden bu nida: Ancak Hüseyin Kassab'ın istidadı kadar olmaktadır. Onun fehminin ve dirayetinin alacağı kadar, tenezzül yollu konuştular. Yoksa, orada oturmanın bir manası yoktur. Bilhassa. Yüce Mukaddes Zat şanında..

Bir şiir:

Nice seyredenler hep uçup yürüdüler;

Dönüşte elleri cepleri boş döndüler..

Bu arada; hatıra, teferrüd ve kibriya makamına münasip bir başka mana geldi. Her nekadar bu mana onun Yüce Mukaddes zatına lâyık değil ise de, diğer manalardan daha münasip ve uygun düşer..

Şöyle ki o:

Vahidiyet mertebesinin üstünde taayyün-ü evvel olan vahdet mertebesine oturdu. Vahdet mertebesi: İlmi taayyünlerin ve taayyüniyyetin izmihlali ve istihlâki olduğuna göre; avlanmak dahi, vahşilerin ve kuşların helak sebebidir.

— Avlanmaya oturdu..

Denilmiş olması dahi. bu makamla münasebeti içindir.

Şeyh Muhammed Maşuk Tusî, ve Emir Abur sultanın mahalline vardılar ve onun avı oldular.

Ancak, Maşuk Tusi, daha önde oldu ve daha yakınlık buldu.

Hüseyin Kassab, Vahidiyet haymesinde kaldı. Şu ümitle ki: Sultan oraya döner diye..

Hakikat-ı muradı Allah bilir. Keza onda bulunan uygunluğu ve doğruyu da..

***

Ey Mahdum,

Tarikat-ı Nakşibendiye büyükleri, bu gidilmeyen yolu tercih ettiler. Ve., bu yol: Onlara göre, gidilen belli yol gibi oldu. Allah Onların sonlarının kudsiyetini artırsın.

Ve., bu zatlar, âlem halkını, asıl matluba, bu yoldan ulaştırırlar. Ama. teveccüh ve tasarruf ile..

Eğer kendisine iktida edilen şeyhe edeb usullerine göre riayet edilirse.. vuslat, bu yolun ayrılmaz bir parçası olur.

Bu vusul yolunda, gençle ihtiyar müsavidir. Kadın ve erkek hisse sahibi olurlar. Hatta ölüler dahi bu devletten temenni ederler

Hazret-i Hace Nakşibend Hz. anlatılan manada şöyle dedi:

— Yüce Hak'tan öyle taleb ettim ki, mutlaka vuslatı olan bir yol ihsan eylesin.

Nakşibend Hz. nin ilk halifesi olan Alaaddin Attar Ks. bu manada şöyle dedi:

Korkmasaydım kırmaktan korucunun kalbini;

Elbet açardım âlemlerin kilitlerini..

Allah-ü Taâlâ bizlere, bu büyüklerin yolunda sebat ihsan eylesin.

Vesselam..

***

201. MEKTUP

***

MEVZUU: İlimler üzerine sorulan bir suâlin cevabıdır.

***

NOT: İMAMI RABANİ Hz. bu mektubu. Hisarı Küçük Beğ'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun, selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Hisari Küçük Beğ cenapları soruyor ki:

— Bir şeyh, şöyle diyormuş:

— İlim iki harf içine münderiçtir; yahut üç harf.. Böyle bir kelâm doğru mudur?. Yoksa değil mi?. Bunun cevabını şöyle veririz:

— Zahir olan şu ki bu şahıs, anlatılan cümleyi, bilmek, işitmek ve kitap mütalaası sonunda söylemiştir. Bu gibi sözler, selef-i salihin zatlardan sudur etmiştir. Meselâ, Hazret-i Ali r.a. şöyle demiştir:

— Bütün ilimler. BİSMİLLAH'ın başında toplanmıştır; hatta BA harfinin noktasında,.

Eğer bu şahıs, bu sözü ile keşifte bulunduğunu iddia ediyorsa, durumu şu iki şeyden hali değildir:

a) Şayet derse ki:

— Bana keşfolduğuna göre, bütün ilimler, iki veya üç harfin içine sığdırılmıştır.

Ama, bu dediği gibi, iki veya üç harfe sığdırılması şeklinde olan ilimler kendisinin olsun, başkasının olsun, durum değişmez.. Onun öyle bir sözünde doğruluk ihtimali mevcuttur,

b) Şayet derse ki:

- Bana keşf olunduğuna göre, ki onları ben de mutaala ediyorum; İlimler iki veya üç harfe sığdırılmıştır.

Böyle bir sözünde o kimse, yalan söyleyen bir iddiacıdır; onun bu sözünü doğruya almak yerinde olmaz..

Selâm hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Öna ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

202. MEKTUP

MEVZUU: Bu Tarikat'a girdikten sonra, sebepsiz yere bundan çıkanların zemmidir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mirza Fethullah Hakim'e yazmıştır.

***

Sübhan Allah bize ve size Tarikat-ı Müstakime-i Marziyye-i Mustafaviye'de sebat ihsan eylesin.. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

***

Bilesin ki,

Bir gün söz, Meşayih-i Nakşibendiye'nin kıskançlıkları üzerine açıldı. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın..

Bu esnada söz, şu demeğe getirildi:

— Şu cemaatın hali nasıl olacaktır ki; kendiliklerinden bu büyük zatların müridleri olma yoluna girmişler; kendilerini onların tabii kılmışlar, o büyükleri kabul etmişlerdir. Bundan sonra da, bu büyüklerden kesilmiş; hiç mucib bir sebeb ortada yokken de, onların sohbetlerini terk etmişlerdir. Zan ve tahimine dayalı bir yoldan, bir başkalarının eteklerine tutunmuşlardır.

Bu arada, sizin isminiz ve Kadı Senam'ın ismi anlatıldı.

Bu müzakere bir lemha uzadı mı yoksa, uzamadı mı bilemiyorum?. Bununla beraber, sözün sebebi ve akışı bu müzakere üzerine oldu..

Sonra..

Allah bir güç vermesin ki, Fakir'in muradı bir Müslüman'a ziyet ola; yahut ona karşı kalbinde kini buluna.. Bu cihetten hatır-ı şerifinizi hoş tutunuz.

***

Sizin de malumunuzdur ki, bizim tarikatımız Esma daveti yolu değildir. Bu tarikatın büyükleri, bu isimlerin müsemmasmda istihlâki tercih etmişlerdir. Onların teveccüh iptidası, sırf ehadiyettir. İsimden ve sıfattan yana, zat dışında bir şey taleb etmezler. Hiç şüphe edilmesin ki, anlatılan sebepten ötürü: Onların nihayetleri bidayetlerine dere edilmiştir.

Bir mısra:

Gör gülistanımı, kıyas eyle baharımı..

***

Üstte anlatılan müzakereyi naklettim; sebebi şu ki: Nakiller çok olur; elden ele dilden dile dolaşarak bir başka şekil alır. O şekle gelir ki, bu canipten bir başka tevehhümler meydana gelir. Şunun için, bu kelimeleri yazdım ki: O tevehhümler ortadan kalksın..

***

Bilesin ki.

Sizin sevginiz, bize bir şey artırmayacağı gibi; sevginizin olmayışı dahi bizden bir şey eksiltmez. Lâkin:

— Zarara rıza, müstaHakk-ı nazar değildir.

Darb-ı meseli dahi meşhurdur.

Şuna yakinin olsun ki: Bu Fakir, sizin zararınızı hiç istemedi; isteyemez de.. înşaallah bu böyle gider. Bu söylenen kelâm, dervişlerde bulunan kıskançlık yollu söylenmiştir. Bir münasebetle ve söz gelişi oldu. Bu, gönlünüze ağır gelmesin..

***

Bilesin ki.

Kendisini Hazret-i Ebu Bekir Sıddık'tan üstün gören bir şahsın hali, şu iki şeyden hali değildir:

a) Tam manası ile zındıktır..

b) Tam manası ile cahildir..

Bu Fakir, sana senelerce evvel bir mektup yazdı. O mektupta, fırka-i naciye olan ehl-i sünnet vel-cemaatı beyan etti. Asıl şaşılacak durumm şu ki: O mektubu mütalaa ettikten sonra, bu gibi kelimeleri tecviz ediyorsunuz.

Bir kimse, Hazret-i Ali'nin r.a. dahi, Hazret-i Ebu Bekir'den daha faziletli olacağını söylese; yine ehl-i sünnet vel-cemaat dairesinden çıkar. Kendisini Hazret-i Ebu Bekir'den üstün gören kimsenin hali şöyle dursun..

Bu evliya katında mukarrer durum şudur ki: Bir salik, kendisini Köpeklerden ve sineklerden üstün görecek olsa; o kimse, bu büyüklerin kemalâtlarından mahrum kalır.

Selef-i salihin zatlar, toplu olarak; Hazret-i Ebu Bekir'in, peygamberlerden sonra, insanların en faziletlisi olduğu üzerinde fikir birliğine varmışlardır. Onlara salât ve selâm olsun..

Bu toplu kararı parçalamak isteyen kimsenin hamakatının şiddetine bir bak..

Bu Fakir, kitaplannda (veya mektuplarında), risalelerinde hep yazdı: Hazret-i Hamza'nın r.a. katili Vahşî, Hayr'ül-beşer Resulûllah'ın S.A. tek sohbetine nail olduğu için; tabiinin en faziletlisi olan Veys'el-karanî'den daha faziletlidir.

Durumu anlatılan, akıldan uzak kimselerden gelen, bu gibi hayalî sözleri tahayyül et.

Uygun düşer ki: İnsanlara, anlatılan vehmi doğuran ibareler için (bize) müracaat edesin; bu şekilde de, hakiki muameleye muttali olasın..

Mücerret taklidde haset sahipleri için, ne gibi bir bağlantı kurulabilir?.

Bazı meşayihten, sekr hallerinde, uygun olmayan bazı cümleler sudur etmiştir. Meselâ, Bayezid-i Bistamî Hz. nin şu kavli gibi:

— Sancağım Muhammed'in sancağından yüksektir.

Ancak, bu ibareden girip vehmin daha faziletlilik davasına gitmesine cevaz yoktur. Böyle bir şey, zındıklık olur. Haşa ve kellâ ki: Fakir'in ibarelerinde böyle bir şey anlatıla..

Vesselam..

***

203. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu Taifeye karşı mahabbet beslemeye teşvik,

b) Bir nebze o zatların medhi..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Hüseyin'e yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, hallerinizi iyi etsin; amellerinizi o Sübhan Zat yararlı eylesin..

***

Mübarek mektubunuz, fukaranın mahabbetini anlattığından, gelişi bizim için bir ferahlık oldu..

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, gün gün bu Taife'ye mahabbeti artırsın.. Onlara karşı teveccüh, onlara iltica ömrün sermayesi olsun.

— «İnsan sevdiği ile beraberdir..»

Hadis-i şerifindeki mana hükmüne göre, onları seven onlarla beraber olacaktır. Onlarla oturup kalkanlar, şekavetten mahfuzdurlar..

Bir hadis-i nebevide (Ona salâvatların en tamamı, tahiyyatın ekmeli..) şöyle geldi:

— «Kiramen Kâtibin (İnsanın hayrını, şerrini yazmak için, kendisi ile duran meleklerdir.) dışında, Allah'ın birtakım melekleri vardır ki; yolları ve sokaktan gezip zikir ehli kimseleri ararlar. Onlan buldukları zaman, birbirlerine şöyle seslenirler:

— Buraya geliniz, aradığınız burada.. Onlan kanatlan ile sararlar; sema ile yer arasını doldururlar.

Oradan ayrılınca, semaya yükselirler; Yüce Allah onlara sorar:

— Kullarımı nasıl buldunuz?.

Halbuki kullarının halini en iyi bilen zatıdır. Melekler şöyle derler:

— İlâhımız, gittik; sana hamd sana sena, seni tekbir, seni temcid, seni teşbih ediyorlardı..

Allah-ü Taâlâ, tekrar sorar:

— Beni hiç görmüşler mi?. Melekler şöyle derler:

— Hayır ya Rabbi..

Allah-ü Taâlâ, tekrar şöyle sorar:

- Beni görmüş olsalardı nasıl olurlardı?.

Melekler derler ki:

- Zatınızı daha fazla tahmid, tekbir, teracid ederlerdi.

Allah-ü Taâlâ, tekrar sorar:

- Benden ne isterler?.

Melekler derler ki:

- Ya Rabbi, senden cenneti isterler..

Allah-ü Taâlâ sorar:

- Cenneti hiç görmüşler mi?.

Melekler der ki:

- Ya Rabbi, görmemişlerdir.

Allah-ü Taâlâ sorar:

- Onu görmüş olsalardı n'olurdu?.

Melekler der ki:

- Daha çok taleb etler ve daha fazla arzu ederlerdi..

Melekler bundan sonra şöyle derler:

— Ya Rabbi, bu taife, cehennemden korkar ve senden isterler ki; onları cehennemden kurtarasın..

Allah-ü Taâlâ sorar:

— Onlar Cehennemimi görmüşler midir?. Melekler derler ki:

— Hayır görmemişlerdir.. Allah-ü Taâlâ, tekrar sorar:

— Onu görmüş olsalardı nasıl olurdu?. Melekler derler ki:

— Onu görmüş olsalardı, daha fazla ondan kurtarmanı dilerlerdi.. Ondan kaçma yolunu daha çok tercih ederlerdi.

Bunun üzerine, noksan sıfatlardan münezzeh Allah, meleklere şöyle buyurur:

— Ey meleklerim, şahid olunuz; ben onlann hepsini bağışladım.

Melekler derler ki:

— Ya Rabbi, onlar arasında bir kimse var ki, zikir için onların yanına gelmemiş; dünyaya dair bir haceti için gelmiştir.

Bundan sonra, noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah:

— Benim zikrime oturanın yanındayım..

Hükmüne göre şöyle buyurur:

— Onlar benim meclisimdeler. Onlarla oturan şaki olmaz.»

***

Bu hadis-i şeriften ve bundan evvel anlatılan hadis-i şeriften anlaşılacağı üzere: Bu Taife'yi seven onlarla beraber olur. Onlarla beraber olan kimse dahi, şaki olamaz..

***

Allah-ü Taâlâ, bize ve size bu büyük zatların sevgisi üzerine sebat ihsan eylesin. Nebiyy-i Ümmiyy-i Haşimî hürmetine..

Ona salât ve selâm olsun; onu ananlar andıkça; onun zikrinde gafil kalanlar gafil kaldıkça..

***

Şeyh Meyan İlâhdad'ın mektubunda hallerinizden anlatmışsınız..

Bilesin ki,

Bu gibi yokluklar ve sıkıntılar, çoğu kez taliblere vaki olur.

Uygun düşer ki, üstün himmetli olasın; her kolaya giden işle yetinmeyesin..

Bir şiir:

Hayalinizle başkaları yetinse bile;

Ben oyum ki, dahi yetinmem visali ile..

Bu zatlarla sohbet etmek, dini zaruretler arasındadır. Sübhan Allah, bizi onların sohbetlerinde kılsın..

Bir şiir:

Gezersen sarhoşları, gelir sana Örfleri;

Bu dahi olmasa, yeter sana niyetleri..

Önderimiz. Hazret-i Şeyhimiz Muhammed Bakibillah'tan telkin yollu aldığın zikre devam etmelisin.. Şöyle ki: Manasını düşünerek, ALLAH (lafza-i celâl) ismini, kalb üzerinden yürutmelisin. Kalbe tam manası ile teveccüh edip bir misliyet ve keyfiyet düşüncesi olmamalı. Hatta hazırlık nazırlık gibi bir mana dani tasavvur etmemelisin. Onunla beraber, sıfatlardan herhangi bir sıfatı dahi mülâhaza etmemelisin.. Asıl lâzım olan, bu mübarek ismi daima kalbde hazır bulundurmaktır. Haliyle, anlatılan teveccühten sonra..

Bazı zaruri işlerin ifadesi, huzura ve sohbete kalmıştır. Eğer karşılaşmak müyesser olursa, inşaallah anlatılır.. Mülakat zamanına kadar, yeni hallerinizi yazmanız uygundur. Onları mütalâa etmek, gaibi teveccühe sebeb olur..

Vesselam..

***

204. MEKTUP

MEVZUU: a) Muavvidlerin, hasidlerin taarruzundan müteessir olmamak..

b) Meşgul olduğu şeye devam etmeye teşvik..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man Bedahşî ye yazmıştır.

***

Hazret-i Mir Nu'man, hüsran ehli kimselerin sözlerinden eziyet ve elem çeken olmasın. Bu manada şu âyet-i kerime pek güzeldir:

— «De ki, her biri kendi aslî tabiatına göre hareket eder..» (17/84)

Senin haline lâyık olan odur ki: Mükâfat ve mücazat olarak kendilerine taarruz etmeyesin.. Şundan ki: Yalan şahitliğin ve bühtanın nuru yoktur. Yakında onların tenakuzlu sözleri, pazarlarının kesadına sebeb olacaktır. Bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— «Allah bir kimseye nur vermeyince, onun nuru olmaz.» (24/40)

Sana uygun düşer ki, meşguliyeti ile memur olduğun isin icrasına gayret edip çahşasın.. Şu âyet-i kerime bu manadadır:

— «Allah de; sonra onları bırak bataklıklarında ovalansınlar..» (6/91)

***

Kardeşimiz Şeyh Muhammed Sadık zamanında geldi ve on günlük itikâfa oturdu.. Yeni yeni fütuhat ve varidatlarla müşerref oldu. Bunun için Allah'a hamd olsun.

Sair ahbabın vakitleri dahi birlik içindedir; devamlı terâkkidedirler.

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir..» (62/4)

***

205. MEKTUP

MEVZUU: İşin esası, Resulûllah'a mütabaat olduğunun beyanı Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Eşref Kâbili'ye yazmıştır.

***

Sübhan Allah, sizi kemaliyle, mütabaat-ı Mustafa ile şereflendirsin. Bir tabii olacağınız o yolun sahibine salât ve selâm..

Öyle bir mütabaat, işin aslıdır; sıddıkların arzusudur, gayesidir. Bundan başkası, vehimler ve hayallerdir. Hem de batıl ve fasit..

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi, öyle batıl ve fasit işler peşinde gitmekten kurtarsın..

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.

Ona, ve âline, daima salâtlar ve selâmlar..

***

206. MEKTUP

MEVZUU: Dünyayı zemmetmek ve onun geçici nimetlerine iltifat etmemek..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Abdülgafur Semerkandî'ye yazmıştır.

***

Allahım, ölüm bizi uyandırmadan uyandır. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

***

Uzakta, ayrı bir badiyede oturan bu Hakir'in ismine hususî mahiyette yazılan mübarek mektubunuz ulaştı.

Onun gelişi, neşe ve sürür vesilesi oldu. Allah-ü Taâlâ bizden yana sizi hayırlı mükâfatlarla mükâfatlandırsın..

***

Ey Kardeş,

İnsanın dünyaya gelmesi, yağlı ballı lokma yemek, süslü güzel elbiseler giymek için değildir. Nimetlenmek ve mal biriktirmek için de aratılmadı. Keza oyun oyuncak için de yaratılmadı. Onun yaratılmasından gaye: Tezellül, inkisar, acz, iftikardır. Ki bunlar: Kulluğun hakikatidir. Ancak, burada anlatılan inkisar ve iftikar şeriatın izin verdîği şekilde olacaktır. O şeriatın sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Batın ehli kimselerin şeriat-ı garraya uygun olmayan riyazetleri ve mücahedeleri ile, hizlan ve hasaretten nedamet ve mahrumiyetten başka bir şey hasıl olmaz.

Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının görüşüne uygun olarak; amel ve itikad yönü ile şer'i hükümlerle süslenip benzendikten sonra, Yüce Sultan Allah zikri ile batını mamur eylemek lâzımdır. Bilhassa, Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de telkinini aldığın zikirlerle.. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın..

Bu büyüklerin yolu, nihayeti bidayetine dercedilen bir yoldur. Bunlara intisap bütün intisapların üstündedir..

Kusurlu kimseler, bu sözleri tasdik eder veya etmez; önemli değil. Asıl maksad: Ahbabı rağbete getirmek, arkadaşları teşvik etmektir. Buna muhalif olanlar, bahsin dışındadırlar..

Bir şiir:

Her kim efsane okursa efsanedir;

Onda ki keskin nazar var, merdanedir..

***

Hulâsa: Uhrevî felah, çokça zikretmeye bağlıdır. Bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Allah'ı çok zikrediniz: belki iflah olursunuz..» (8/45)

Bu âyet-i kerime, anlattığımız mananın şahididir. Bundan ötürü, çok zikirle iştigal edip ona aykırı şeye buğzetmek gerekir.. Halâs ilâcı budur.

— «Resul'ün vazifesi ancak tebliğdir.» (5/99)

Âyet-i kerimesi, bu manada pek güzeldir.

Bir şiir:

Dikkatle zikrini artırınız Rahman'ın;

Ciladır kalb pasına, gıdası ervahın..

***

Bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— «Dikkat ediniz, Allah'ın zikriyle kalbler tatmin olur.» (13/28)

Bu mana, kesin bir hükümdür.

***

Anlatılan manaların hâsıl olması için, Yüce Allah'tan başarı dileriz. Bu iş üzerinde sebat ve istikamet vermesini dileriz. Zira, asıl mesele bundadır.

Selâm, hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve âline salâtların en tamamı.. Selâmların en fziletlileri..

***

Güzel vakitlerde giyilmesi tekrar edilen elbiseyi yolladım.

Onu giymelisin ki: Sübhan Allah bütün işlerin sonunu hayra çevirsin.

Resulûllah ve onun pâk âli hürmetine..

Ona ve diğerlerine salât ve selâm..

207. MEKTUP

MEVZUU: a) Cismanı yakınlığın, ruhani yakınlığa tesiri..

b) Şeriata mm alık olmayan hallerin zemini..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; selâm seçmiş olduğu kullarına..

***

Aradan, uzun bir müddet geçti; tarafınızdan selâmet haberleri gelmedi.

Mahdum Hazretleri, oğlum Meyan Cemaleddin Hüseyin, sair azizler ve yüce kapının hizmetçileri, bilhassa Şeyh İlâhdad ve Şeyh Hidayet gibi zatların sağlık haberlerinin ulaşması için, uzaktakileri unutmaktan başka bir şeyi sebeb olarak düşünemiyorum..

***

Evet..

Bedeni yakınlıkların, kalb yakınlıklarına büyük tesiri vardır. Bu mana icabı olarak; velîlerden hiç bir velî sahabe mertebesine ulaşamamıştır. Hatta, büyük sanma rağmen, Veys'el-Karanî edna derecedeki bir sahabenin mertebesine ulaşamamıştır. Bunun sebebi: Hayr'-ül-beşer Resulûllah'ın sohbetine eremediğidir.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

Abdullah b. Mübarek'e soruldu:

- Hazret-i Muaviye mi, yoksa Ömer b. Abdülaziz mi daha faziletlidir?.

Buna şu cevabı verdi:

Resulûllah ile olduğu sırada, Muaviye'nin atının burnundaki toz hayır olarak Ömer B. Abdülaziz'den ileridir..[32]

***

Şu sıralarda, fukaranın durumu, levahıki ve tevabii ile afiyete makrundur. Bunun için, Allah'a hamd olsun. Hatta bütün nimetleri ve ihsanları için.. Bahusus, İslâm nimeti ve Seyyid'ül-enam Resulûllah'a mütabaat ihsan eylediği için. Ona ve âline salât ve selâm.. Zira işin temeli, necatın medarı, dünya ve âhiret fevz ü saadetin dayanağı budur.. Alîah-ü Taâlâ bu manada bize size sebat ihsan eylesin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

Bir mısra:

Asıl iş budur, baki heves..

Sofiyenin tatlı sözleri ne fütuhat sağlar ve onların halleri ne artırabilir ki!.. Şeriat mizanına vurulmadıkça, vecd ve hal yarım kıla alınmaz.

Kur'an ve hadis mihekine vurulmadıkça, ilhamlar yarım arpa değerini tutmaz..

***

Sofiye yoluna girmekten maksad: İmanın hakikati sayılan şeriata bağlı itikadlara karşı yakini artırmaktır. Fıkıh hükümlerini yerine getirmekte kolaylık yolunu bulmaktır. İş, bunun ötesinde bir şey değildir.

Âhirette olacak rüyet, ancak âhirette olacaktır; böyle bir vakıanın dünyada olması yoktur.

Sofiyyenin mesrur olduğu tecelliler; gölge ile sükûnet bulmak, benzer şey ve misalle teselli bulmaktır. Halbuki Yüce Allah, halkın çok Çok ötesindedir.

Nekadar şaşılacak bir iştir anlatılan muamele..

Eğer onlara, tecellilerin ve müşahedelerin hakikati olduğu gibi anlatılacak olsa., korkulur ki, müptedi kimseler bu yoldaki talebinde bir kesikliğe uğrar; şevklerinde kusurlu olurlar.. Böyle bir şey bilindiği halde susulursa., Hakkın batıla karışacağından korkulur..

Ey hayrette kalanların delili, delilim ol. Kendisini âlemlere rahmet kaldığın zat hürmetine.. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

Zaman zaman, hallerin keyfiyetinden haber verirseniz, mahabbetin artmasına mucib olur..

***

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en faziletlisi..

Selâmların ekmeli..

Tahiyyatın en çoğu..

***

208. MEKTUP

MEVZUU: Salik olan bir kimsenin bazan kendisini peygamberlerin makamlarında, bazan da, daha yukarıda gördüğü, suâline verilen cevaptır.

***

[32] Bu hususta, daha önceki mektuplarda yazılan dip notlara bakılmalıdır; ifrata varıp yanılmamak için faydalı olur. (59. Mektup)

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Pek Reşid oğlu Muhammed Sadık'a yazmıştır.

***

Oğlum şöyle sordu:

— Bu Tarikat'ın saliklerinden bazıları, uruc makamlarında; zaman zaman kendilerini peygamberlerin makamlarında bulmaktadırlar. Bazı vakitlerde ise., bu makamın dahi üstüne çıktıklarını hissetmektedirler.. Bu mananın sırrı nedir?..

Halbuki; mukarrer olan ve üzerinde toplu karar verilen durum şudur: Fazilet, bütünüyle peygamberlerindir. Velîlere gelince: Peygamberlere tabi olmaları sebebi ile bulacaklarını bulur; kemalâtlara vâsıl olurlar..

Bu sualin cevabı şudur:

— O makamlar ki, peygamberlere mahsustur; onların yükselişlerine nihayet yoktur. Hatta bu büyük zatların uruclan, bu anlatılan makamların dahi nice mertebeler yukarısındadır.. Şundan ki, bu makamlar, ilâhî isimlerden ibarettir. Bu dahi, o peygamberlerin, taayyünlerinin başlangıcıdır. Yüce ve Mukaddes Hazret-i Zat'tan gelen feyizlere vesilelerdir. Çünkü: Hazret-i Zat ile bu âlem arasında bu isimlerin tavassutundan başka vasıta yoktur. Ve bunların arasmda istiğna ve ihtiyaç dışında bir nisbet dahi yoktur. Allah-ü Taâlâ, şu mana ile anlatıldı:

«Allah, elbette âlemlerden canidir..» (29/6)

Bu âlemin durumu ise, şu âyet-i kerime ile anlatıldı:

— «Asıl gani Allah'tır; siz fukarasınız..» (47/38) Üstte anlatılan iki âyet-i kerime bu mananın şahidleıidir. O büyükler, uruc mertebelerinden indikleri zaman, yukarıdaki nurlardan alarak inerler. Şu esmaya inerler ki; onların, kendi tabii yerleri ile değişik, derecelerine göre, uruc mertebelerinde bir müşabeheti vardır. Gelirler ve bu tabii isimlerinde yerleşir kalırlar. Bu mana icabı olarak, böyle bir istikrara kavuştuktan sonra, onları arayan bu isimlerde bulur.

Yüce Mukaddes Hazret'e müteveccih üstün istidadı olan, elbette bu isimlere vâsıl olur. Yani: Uruc sırasında.. Hatta daha da ötesine geçer., sonra taa, Allah'ın dilediği yere kadar..

Ancak, salik yukarıdan indiği, varlığının taayyün mebdei isme geldiği zaman; bu isim, peygamberlerin makamları olan isimlerin en aşağısıdır.

İşte, makamların değişik olarak zuhuru burada meydana çıkar; daha faziletli olmanın bağlantısı dahi buradan gelir. Her kimin ki, makamı daha âlâdır; fazilet itibarı ile daha ileridir..

Bir salik, kendi ismine dönmediği süre; kendi ismini, o büyüklerin isimlerinden daha altta bulamaz.. Zevk ve hal olarak, onların daha faziletli olduklarını dahi anlayamaz. Ancak, onların daha faziletli olduklarına, taklid yollu kail olur ve onların daha fazla liyakatlarına sabık yakin hali ile hükmeder. Ama, onun vicdanı bu hükmü yalanlar.

İşbu sırada, Yüce Hakka tazarru ve iltica etmek lâzım gelir; o Sübhan Hakka acz ve inkisar etmek gerekir ki: Kendisine işin hakikatini izhar eyleye..

İşbu anlatılan makam, saliklerin ayaklarının kaydığı bir makamdır.

***

Üstteki cevabı bir misalle açalım. Akü erbabı, şöyle demiştir:

— Duman, yere bağlı parçalarla, ateşe bağlı parçalardan mürekkeptir. Duman yukarı yükseldiği zaman, ateşe bağlı parçalarla arkadaşlığı icabı, yukarı doğru yükselir.. Bu durum: Üstün olanın hükme geçtiği için, o da mahallinden kalkıp yükselir. Dediler ki:

— Eğer duman kuvvette ileri ise., ateş küresine kadar yükselir. Bu yükselmede yer parçaları dahi, tab'an kendisinden daha üstünlük taşıyan sıvı ve havaya bağlı parçaların makamlarına yükselirler. Sonra, daha yükseklere çıkabilirler..

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, denemez ki:

— Yere bağlı parçaların rütbesi, havadaki parçaların rütbesinden daha yüksektir.

Çünkü bu üstünlük ve yükselme, kendisinde üstünlük bulunan hakim parçanın itibarına göredir; yere bağlı parçaların kendi durumlarına göre değildir.

O yer parçaları, ateş küresine kavuştuktan sonra, düşer de tabiî merkezinde yerleşirse., elbette onun makamı, sudan ve havadan daha aşağı olur..

Şimdi, mevzuumuz olan manaya göre..

Salibin, üstte anlatılan makamları geçmesi., galip hükmü taşıyanın haline göredir. O galip hükmü taşıyan ise., mahabbet ateşinin ifrat derecesidir: aşk kuvvetinin cezbesidir.. Ama, kendi zatı itibarı ile; makamı, o makamların altındadır..

Buraya kadar anlattığımız cevap müntehi olan bir kimsenin haline uygundur.

Amma, anlatıldığı gibi bir mana, müptedi olan bir kimsede tevehhüm edilirse., salik dahi, kendi nefsini o büyüklerin makamlarında bulursa., onun tevil yüzü şudur:

Her makamın bir gölgesi, bir de misali vardır. Ki iptidada ve ortada olur.. Bir müptedi veya mutavassıt, o makamın gölgesine vardığı zaman, hayal eder ki, kendisi makamların hakikatına varmıştır. Gölge ile, hakikat arasını ayırd etmeye gücü yetmez. Keza, benzeri ve misali de..

Makamlarının gölgesinde, o büyükleri de gördüğü zaman, hayal eder ki: Kendisinin dahi o büyüklerle bu makamlarda bir ortaklığı hâsıl olmuştur. Halbuki işin aslı böyle değildir. Bir şeyin aslı ile gölgesi karıştırılmıştır.

***

Allahım, bize hakikatları olduğu gibi göster, oyuncak sayılan işlerle uğraşmaktan bizi uzaklaştır. Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin hürmetine..

Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

209. MEKTUP

MEVZUU: a) EL-RİSALETÜL-MEBDEÜ VEL - MAAD[33] adlı eserde geçen bazı muğlak ibarelerin halli..

b) Mektubuna cevap olarak, başka ibareler..

c) Tarikatın zaruri işlerini beyan..

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mir Muhammed Nu'man Bedahşî ye yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül mürselin ve onun tahir âlinin tümüne..

***

Matlub olan: Aziz Kardeş Seyyid Nu'man'ın bir gönül birliği içinde bulunmasıdır.

Bu tarafın halleri şu ana kadar, hamd edilmeye değer iyiliktedir.

---

[33] EL MEBDEÜ VEL - MAAD: Bu eserin yazan: İMAMI RABBANİ Şeyh Ahmed b. Abdülehad Faruki Serhendi'dir.

(Yâni: Bu eserin yazarı) Farsça yazmıştır. Onu Arapça'ya Şeyh Muhammmed Murad Menzilevi tercüme etmiştir.

(Yâni: Bu eseri Arapça'ya tercüme eden). Matbudur. İnşaallah Türkçe tercümesi tarafımızdan yapılacaktır.

***

Sen ve kardeşim Muhammed Eşref Ferah Sarayında, veda ederken; EL MEBDEÜ VEL-MAAD adlı eserde bazı ibarelerin manasını sormuştunuz. Geniş ve müsait bir zaman olmadığı için, cevap öyle kaldı.

İşte şimdi hatıra geldi ki: O ibarelerin halli için bir şeyler yazayım; ahbabın gönlüne şifa olsun..

O ibare şöyle idi:

- Resulûllah'ın S.A. bu âlemden göçü üzerinden bin küsur sene geçtikten sonra; bir zaman gelir ki: Ondaki Hakikat-ı Muhammediye kendi makamından yükselir: Kabe'nin hakikati ile müttehid olur. İşte o zaman, Hakikat-ı Muhammediye namına Hakikat-ı Ahmediye ismi hâsıl olur; Yüce Sultan Ehad Zat'ın dahi mazharı olur.

Her iki isimden, bir müsemma taHakkuk eder ki; önceki makam. Hakikat-ı Muhammediye'den yana boş kalır; taa, İsa'nın a.s. nüzulüne kadar.. Bizim peygamberimize ve ona saiât ve selâm. O dahi gelir; Şeriat-ı Muhammediye ile amel eder.. O zaman, dahi Hakikat-İseviye kendi makamından yükselir; boş kalmış olan Hakikat-ı Muhammediye'de karar kılar.

İbare o kadardı.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Bir şahsın hakikati, onun vücubî taayyününden ibarettir; ki o şahıs, bu imkân âleminde o taayyünün gölgesi ile taayyün eder.. O taayyünü vücubî dahi. Şanı Yüce Allah'ın isimlerinden bir isimdir. Meselâ: Âlim, Kadir, Mürid, Mütekelüm ve benzeri isimler..

Ve., o isim. o şahsın Rabbıdır. (Yani:Mürebbisi yetiştirip geliştireni..) Ve., vücud feyzinin, vücudu teabiinin mebdeidir.

Ve., bu ismin. Hazret-i Zata nisbetle çeşitli mertebeleri vardır.

Bu isme, onun varlığı bulunan sıfat mertebesinde:

— Zat'ın varlığından başka.. (Yani: Zaid..)

Diye itlak olunur. Ve., onun başkalığının bulunduğu şan mertebesinde dahi, mücerred itibarla Zat'tan başkalığı doğrulanır.

Sıfatla şan arasındaki fark, sülûk ve cezbe beyanında yazılan mektupta anlatılmıştır. (Bak- 287. Mektup) Şayet, bu manada bir gizlilik ve şüphe varsa, oraya bakılsın.

Hiç şüphe yok ki, bu şanın hususlü, mücerred itibar olsa dahi, iktiza, eder ki: Bu şana münasip ondan ustur başkalığı olan bir diğer mana buluna.. Bu itibari vücuduna dahi, bir mebde ola..

Bu ihtimal, o başkalık taşıyan mananın üstünde dahi geçerlidir; lâkin, beşeri güç, onu zaptetmekten acizdir.

Bu sermayesi az Fakir, başka bir mertebeye geçti. Ama, kendisinin, o mertebenin daha üstünde, istihlâk ve izmihlalden gayrı bir nasibi yoktur.

— «Her ilim sahibinin üstünde bir bilen vardır.» (12/76)

Bir şiir:

Mübarek olsun nimet erbabına erdikleri; Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri..

Ehlûllah basamaklarının, bazısı bazısından daha faziletlidir. Değişik durumları ancak, bu çeşitli mertebelerin geçilişi itibarı iledir. Yani: Değişik istidad ve kabiliyetlere göre..

İsmin aslına erenler, evliyadan pek azlarıdır. Pek çoğu, o ismin gölgelerinden bir gölgeye ermişlerdir. Ama seyr ü sülûk yolu ile, imkâna bağlı mertebeleri baştan başa geçip gittikten sonra..

Tevehhüm edilir ki. bu isme vâsıl olmak, sırf cezbe yolundan olur. Ama, buna itibar edilip bir şey yerine konmaz.

Bu isimden çıkıp yükselenler, o değişik mertebeleri kat edenler mikdar olursa olsun; azdan da azdır..

***

Her neyse..

Biz, yine asıl mevzuumuza dönelim.. Deriz ki:

- Bir şahsın hakikati, vücubî taayyününe itlak olunduğu gibi, inıkânı taayyününe dahi itlak olunur.

Bu mukaddimeyi bildikten sonra deriz ki:

Allah'ın Resulü Muhammed, halk âlemi ile emir âleminden mürekkeptir. Diğer insanların da bunlardan terekküb ettiği gibi.. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin..

Ve onun halk âleminde terbiyesine gelen isim Alim isminin şanıdır. Onun emir alemindeki terbiye edem ise., o manadır ki; daha önce anlatıldığı gibi, bu itibarî şanın varlığına mebde olmuştur.

Hakikat-ı Muhammediye, Alim isminin şanından ibarettir. Hakikat-ı Ahmediye ise., anlatılan şanın mebdei olan manadan kinayedir.

Kâbe-i Sübhaniyenin hakikati ise., aynı şekilde anlatılan manadan ibarettir.

Âdem a.s. yaratılmadan önce Resulûllah S.A. efendimiz için hâsıl olan nübüvvete gelince., ki bunu, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle anlatmıştır:

— «Âdem, toprakla su arasında iken, ben peygamberdim.»

Bu durum, emir âlemi ile alâkası bulunan Hakikat-ı Ahmediye itibarı ile olmuştur. Bu itibarla da, İsa a.s.; Allah'ın kelimesi olduğu, emir âlemi ile münasebeti fazla olduğu için, Resulûllah S.A. efendimizin kudümünü müjdelemiştir. Hem de: Ahmed ismi ile.. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu; yani: İsa'dan a.s. naklen:

— «Benden sonra, ismi Ahmed olan Resulü müjdeciyim.» (61/6)

Bu dünya hayatına bağlı nübüvvet ise., ancak Hakikat-ı Muhammediye itibarı iledir. Belki de, her iki hakikat itibarı iledir.. Bu mertebede onun Rabbı ise., o şan ve mebdeidir. Bu manadan ötürüdür ki: Bu mertebenin daveti, daha önceki mertebeden daha tamamdır.

Şundan ki: Önceki mertebede daveti, emir âlemine mahsustur. Terbiyesi dahi, ruhanîlere göre sınırlanmıştır. Bu mertebedeki davetine gelince., daveti hem halk, hem de emir âlemine şamildir. Terbiyesi dahi, ruhları ve cisimleri şümulüne almıştır.

Bu babda hâsıl-ı kelâm şu ki:

Resulûllah S.A efendimizin unsurlara bağlı neş'eti; bu âlemde melekiyet neş'etine üstün gelmektedir. Bu da, yaratılmışlarla daha ziyade münasebet hâsıl olması içindir. İşbu münasebet ise., faydalı olmak ve faydalanmak sebebidir. Zira onlarda, beşeriyet tarafı galiptir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Sübhan Hak, Habib-i Ekrem'ine, tekidli olarak, beşeriyetini izhar eylemesini emretti.

Bu mana, şu âyet-i kerimededir:

— «De ki, ben sizin gibi ancak bir beşerim.» (41/6) Bu âyet-i kerimede:

— «Misliküm — Sizin gibi..» (41/6)

Beşeriyetin tekidi içindir.

Resulûllah S.A. efendimiz, bu unsurlara bağlı hayattan göç edince, ruhani tarafı üstün geldi: beşerî münasebeti noksanlaştı. Davet nuraniyetinde, değişik durumlar meydana çıktı. Bu manayı, ashab-ı kiramdan bazıları şöyle anlattı:

— Resulûllah S.A. efendimizin defnini bitirmeden, kalblerimizde değişik durumlar meydana geldi.

Evet..

Şühudî iman, gaybî imana tebdil oldu. Muamele,, gözle görülmekten çıkıp kulaktan duyulmaya gitti.

Resulûllah S.A. efendimizin göçünden bin sene geçtikten sonra, ki bu uzun bir süredir ve arada hayli zaman aşımı vardır; yani: Bu geçen zamanların büyük işlerin değişmesinde, başkalaşmasında tesiri vardır. Sonunda, ruhaniyet tarafı ağır basmıştır. O yolda ki: Beşeriyet tarafını tamamen kendi rengine boyamıştır. Halk âlemine, emir âleminin boyasını geçirmiştir. Böylece, Resulûllah S.A. efendimizin, halk âlemi tarafında neyi varsa, hakikatına dönmüştür. Yani: Hakikat-ı Muhammediye'ye.. Daha açık tabirle: Hakikat-ı Muham-mediye-i Ahmediye'ye yükselir ve zarurî olarak, ona iltihak eder.. Hakikat-ı Muhammediye, Hakikat-ı Ahmediye ile birleşir.

Burada Hakikat-ı Muhammediye ve Hakikat-ı Ahmediye'den muradı Resulûllah S.A. efendimizin imkân âlemine bağlı halkı ve emri taayyünüdür. İmkân âleminde gölgesi olan taayyünün vücubî olanı değil. Zira, vücubî taayyünün urucuna (yükselmesine) verilecek mana yoktur. Bu taayyüne ittihadın talluku dahi yoktur.

İsa a.s. nüzul ettiği, Hatem'ür-rüsül Resulûllah S.A. efendimizin şeriatına tabi olduğu zaman, kendi makamından yükselir; tebaiyet yollu Hakikat-ı Muhammediye'ye ulaşır. Resulûllah S.A. efendimizin dinini kuvvetlendirir.

Bu mana içindir ki, bizden evvelkilerin şeriatlerinden nakledilmektedir.

Ülül-azm peygamberlerden birine ahd zamanı uzadığı, meselâ: İrtihali üzerinden bin sene geçtiği zaman, enbiya-i kiramdan veya rüsül-ü izamdan biri gönderilir; o irtihal eden peygamberin şeriatını takviye eder ve kelimesini yüceltir.

Bunun devresi tamam olduğu zaman, ülül-azm peygamberlerden bir başkası gelir; kendi şeriatını yeniler..

Resulûllah S.A. efendimizin şeriatı, nesihten ve tebdilden mahfuz olduğuna göre, ümmetinin âlimlerine enbiya hükmü verildi. Şeriatın takviyesi işi bunlara bırakıldı. Keza dinin teyidi de..

Durum, yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen, ülül-azm resullerin biri ile, kendisine tabi olarak, şeriatını terviç ettirdi.

Anlatılan mana üzerine, Allah-ü Taâlâ. şöyle buyurdu:

— «Zikri (Kur'an'ı) biz indirdik; şüphesiz onun koruyucuları biziz.» (15/9)

Bilesin ki,

Resulûllah S.A. efendimizin ümmeti arasından çıkanlar pek kâmildirler.. Yani: Resulûllah S.A. efendimizin irtihali üzerinden bin sene geçtikten sonra, isterse az olsunlar. Onların pek kemalli olmaları şunun içindir ki: Şeriatın takviyesi, pek tamam şeklile hâsıl ola..

Aradan bin sene geçtikten sonra, Mehdî'nin gelişi de bunun içindir. Onun mübarek kudümünü. Hatem'ür-rüsül Resulûllah S.A. efendimiz müjdelemiştir. İsa a.s. dahi aradan bin sene geçtikten sonra, nüzul edecektir..

Hülâsa: Bu anlatılan tabakadan, evliya zatın kemalâtı, ashab-ı kiramın kemalâtına benzer. Allah onlardan razı olsun. Her ne kadar peygamberlerden sonra fazilet ashab-ı kiramındır ama, lâkin birinin fazilet üstünlüğü öbürünü aşamaz.. Bu dahi, benzerliğin kemal manada olması icabıdır. Bu mana icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Ümmetim yağmur gibidir; bilinmez, evveli mi hayırlıdır; yoksa âhiri mi?.»

Bunu böyle anlatırken:

— Bilemiyorum, evveli mi hayırlıdır: yoksa âhiri mi?.

Buyurmadı.. Çünkü her iki fırkanın halini de iyi biliyordu. Yine anlatılan mana icabı olarak, şöyle buyurdu:

— «Asrın hayırlısı benim asrımdır.»

Ancak, kemal manadaki müşabehet, tereddüde yer bıraktığından, yani: Birinin, diğerine nazaran daha faziletli oluşu., bilhassa Resulûllah S.A. efendimizin gayrı için, o zaman:

— «Bilinmez..»

Tabirini kullandı..

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Resulûllah S.A. efendimiz; sahabeden sonra, tabiinin asrının hayırlı olduğunu; tabiinin asrından sonra dahi, teba-i tabiinin asrının hayırlı olduğu hükmünü vermiştir. Anlatılan iki asrın bu tabakadan hayırlı olduğu, teyakkun etmiş bulunuyor. Durum bu olunca kemalâtta, ashab-ı kiramla benzerliği nereden çıkıyor?..

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

— Mümkündür ki, bu iki asrın daha hayırlı oluşu, şu itibarla olur: Allah'ın velî kullarının çok zuhuru, bid'at ehlinin azlığı, fısk ve masiyet erbabının nadirattan oluşu.. Böyle bir şeyin oluşu dahi, bu tabakadan bazı evliya ferdlerinin; o iki asırdaki evliya ferdlerinden hayırlı olmasına münafi değildir. Misal olarak, Hazret-i Mehdî'yi söyleyebiliriz..

Bir şiir:

Alsaydı ruh'ül-kudsten yardımını;

İsa'nın gayrı yapardı yaptığını..

***

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen; her manada, ashab-ı kiramın asrı hayırlıdır. O kadar ki, bu manada söz etmek dahi fusulidir. (Âyet-i kerimelerle de sabit olduğuna göre): Onlar sabikundur;. sabikun ise, cennettedir., ve onlar yakınlığı bulmuşlardır. Başkalarının dağlar misali, altın infakı, bunların yarım ölçek arpa sadakasını tutmaz."

— «Allah, Rahmeti ile dilediğini has kılar.» (2/105)

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Bundan önce yapılan beyandan, EL-MEBDEÜ VEL-MAAD adlı risaledeki ibarenin manası açığa çıktı. Bilhassa, o ibarelerin üstünde yazılan kısımlar.. Şöyle ki:

Kâbe-i Rabbaniye'nin hakikatına, Hakikat-ı Muhammediye namına secde edilmiştir. Zira Kâbe-i Rabbaniye'nin hakikati, ayniyle Hakıkat-ı Ahmediye'dir ki: Hakiki manada Hakikat-ı Muhammediye onun gölgesidir. Ona, yani: Kabe'ye secde edilmesi dahi, zarurî manada Hakikat-ı Muhammediye içindir.

Burada tekrar şöyle bir soru sorulabilir:

— Kabe, bu ümmetin evliyasını teberrüken tavaf etmeye gelir.

Durum böyle olunca, onun hakikati için, Hakikat-ı Muhammediye'den öne geçmek nasıl olUr?. Böyle bir mana nasıl caiz olur?.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

Hakıkat-ı Muhammediye, nüzul-ü Muhammed S.A. makamlarının nihayetidir. Yani: Tenzih evcinden ve takdis zirvesinden.. Kâbenin hakikati ise. Kabe'nin uruc makamiarının, uruc (yükseliş) nihayetidir. Hakikat-ı Muhammediye'nin ilk uruc ettiği mertebe ise.. Tenzih mertebeleridir ki, burası Kabe'nin hakikatidir. Ve., onun uruc mertebelerinin nihayetine, Sübhan Hakkın gayrı için bir itina yoktur. Resulûllah S.A efendimizin pek kâmil evliya ümmetine, onun urucundan tam nasib olduğu için; şaşılacak bir durum yoktur ki: Kâbe, bu büyüklerin bereketinden temennide bulunsun..

Bir şiir:

Yer çocuğu sema üstü taht aldı;

Zemin zaman, ondan geride kaldı..

***

Burada anlatılan manalarla, adı geçen risalede vaki olan bir ibare daha hallolmuş oldu. O ibare şöyle idi:

— Eşyanın sureti için Kabe'ye secde edildiği gibi; eşyanın hakikatten için dahi Kabe'nin hakikatına secde edilmişti..

Şöyle ki:

Daha önceki ibarelerden de bilindiği gibi, eşyanın hakikatleri, Yüce Sultan Allah'ın isimlerinden ibarettir. Bu isimler dahi, eşyanın vücudunun ve vücudları tevabiinin feyizlerinin başladığı noktadır. Kabe'nin hakikati ise., bu isimlerin fevkindedir. Durum böyle olunca, eşyanın hakikatlan için, Kabe'nin hakikatma uyulmuş olur.

Evet..

Üstte anlatılan manalardan bakılınca, pek kâmil velîlerin seyri, Kabe'nin hakikatından üstte vaki olursa., bundan sonra da, yükseliş sırasında elde ettikleri tabii yerlerinin benzeri hakikatlerin mertebelerine; yukarıdaki nurları da alarak indikleri zaman. Kabe'nin onlardan bereket isteği vuku bulur. Ki bu mana, daha önce de anlatıldı..

***

Ayrıca EL-MEBDEÜ VEL-MAAD risalesinde, bazı fıkralar yazmıştım. Bu fıkralar, ülül-azm peygamberlerin, birbirlerinden faziletli puslarının beyanı zımında idi. Onların, bazısının bazısından daha faziletli oluşunun manası idi.

Ancak, bütün bu yazılanların dayanağı; zan ifade eden keşif ve ilham idi.. Şimdi onları yazdığıma nadim oldum. Bilhassa fazilet babında yazdığım fıkralardan ve verdiğim hükümlerden.. Bütün bunlar için mağfiret dilerim.. Çünkü, bu hususta kesin delil olmadan konuşmak, caiz değildir.

Söz ve fiil olarak. Allah'ın istemediği her şeyden tevbe eder; Allah'tan bağışlanmamı dilerim.

***

Yine mektubunda yazdığına göre; diyorsun ki:

— Sana Ferah Saray'ında sordum; taliplere tarikat talimi için. Bu benim için iyi olur mu?. Yoksa olmaz mı?.

Diye.. Ben bunun cevabı olarak:

— LÂ (olmaz.)

Demişim. Bu menfi tutumun oluş şekli hatırda kalmadı. Belki de:

— O iş şartlara bağlı..

Demişimdir.

Ancak, şimdi, anlatıldığı şekilde, onu talim edebilirsiniz. Bununla beraber, çok ihtiyata riayet etmeli; gevşek davranmamalısınız.

Şu da var ki, talim işinde, istihare yolu ile, yakin hasıl olmadıkça, talim cihetine gidilmemelidir. Kardeşimiz Mevlâna Yar Muhammed'e dahi bu hususu, uzatınız Tarikat taliminde aceleci olmamayı tekiden ona bildiriniz. Çünkü, gaye dükkânı genişletmek değildir. Allah'ın rızasını düşünmek lâzımdır.

Bize düşen de ancak durumu haber vermektir.

***

Sen, müridlerinden eziyetleniyorsun; onlardan inhiraf etmeye bakıyorsun. Halbuki, eziyeti ve inhirafı kendinden bilmelisin. Çünkü sen, onlarla öyle bir halde muaşeret ediyorsun ki. sonu elbette eziyet olacaktır.

Demişlerdir ki:

— Şeyhe gerekir ki, müridlere karşı kendisini toplaya.. Onlarla ihtilat kapısını açmaya.. Hikâyeler ve kıssalar anlatmak yolu ile. onlarla bir müsahebe yoluna girmeye..

Vesselam.,

***

210. MEKTUP

MEVZUU: a) Nefehat adh eserdeki bazı ibarelerin halli..

b) İstediği bazı zarurî nasihatler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Molla Şekibî İsfahanî'ye yazmıştır.

***

Bu sermayesi az Fakir'e şefkat ve merhamet üzere gönderdiğiniz mübarek mektubun mütalâası ile şerefyab oldum. Sevinç ve sürurla doldum.

Selâmetle yaşa ve selâmetle öl.

Yaşadığın süre, fukaranın mahabbeti ile yaşa.. Öldüğün zaman da; onların mahabbeti, sermayen, asıl malın olsun.

Haşr'olduğun zaman dahi, onların mahabbeti üzerine haşr'o!. Fakr'ile iftihar eden ve onu zenginliğe tercih eden zat hürmetine. ona ve âline salât, ve selâm..

Kerem üzere yazmış ve sormuşsunuz:

— Nefehat'ta yazılan şu hikâyenin hakikati nedir?.

Diye.. Şöyle ki:

Şeyh b. Sekine'nin müridi, bir gün yıkanmak için Dicle'ye girer ve suya dalar. Başını sudan çıkardığı zaman, kendisini Nil nehrinde görür. Sudan çıkar; Mısır'a gider. Orada evlenir; kendisinin çocukları olur. Yedi sene Mısır'da kalır.

Bundan sonra, bir başka gün, yıkanmak için Nil nehrine gelir.. Suya dalar. Başını sudan çıkardığı zaman, kendisini Dicle'de görür. Daha önce, Dicle kenarında çıkardığı elbiselerini dahi orada bulur.

Elbisesini giyer ve evine gelir.

Hanımı kendisine der ki:

— Ziyafet için, hazırlanmasını emrettiğin yemek hazırdır.

Ve., hikâye böyle devam eder..

***

Ey Mahdum-u Mükerrem,

Bu hikâyenin müşkil yanı, uzun senelere ait işlerin, bir anda yapılmasında değildir. Buna benzer işlerin vukuu çoktur. Bu cümleden olarak; Resulûllah S.A. efendimizin miracını sayabiliriz. Allah-u Taâlâ ona salât ve selâm eylesin. Ki o: Âdet üzere olsaydı, bin senede müyesser olacak işleri kısa bir zaman içinde yaptı. Meselâ: Uruc yerlerinin miracını yaptı; vusul menzillerini kat etti. Ama geldiği zaman, yatağının sıcaklığını, evvelki hali ile buldu. Abdest kabına doldurduğu suyun dalgalanması dahi henüz geçmemişti.

Bu mananın iç yüzü, Nefehat'ta anlatıldığına göre, zamanın açılmasından ibarettir.

Bu işin müşkil yanı başkadır. Şöyle ki: Bu müddet, Bağdad'da bir an meselesi olurken; Mısır'da yedi sene uzamaktadır. Meselâ: O anda Bağdad'da hicrî tarih üç yüz altmış ise., aynı anda. Mısır'da tarih üç yüz altmış yedi olması gerekir.

Böyle bir manaya akıl cevaz vermeyeceği gibi, nakil dahi kabul etmez.

Bu muamele bir şahsa veya iki şahsa ait bir nisbet taşısaydı; belki olabilirdi. Ama, çeşitli beldelere ve ayrı ayrı sayılan yerlere nisbetle söylenince muhal olur.

Bu Fakir'in hatırına gelen şu ki: Bu vak'a ayık halde iken olmamıştır. Rüya vakıaları kabilinden bir şeydir. Dinleyen için, rüya olan bir şey, görülen bir şey gibi dinlenmiştir. Uyku ile ayık hal, karıştırılmıştır.

Böyle karışık durum, çok olmuştur.

Belki de, onun bu gördüğü, gelip onu şeyhine anlatması, çocuklarına gitmesi hepten rüyada olmuş bir şeydir.

Anlatılan bu hikâyeden başka, Şeyh Muhyiddin b. Arabi'den naklen anlatılan hikâye dahi bu kabildendir. Allah onun sırrını takdis eylesin..

Halin hakikatini en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Bütün işleri en iyi bilen Allah'tır.

***

Ayrıca, şu ibarenin dahi şerhini istemişsin:

— Cesedin mürebbisi ruhtur; kalıbın mürebbisi ise kalbdir.

Ey Mahdum,

Her iki ibare de aym yere çıkar. O dahi şudur: İnsanî sayılan halk âleminin terbiye husulü, emre bağlı âlemden gelmektedir.

Ceset lafzına ruh lafzı eş olduğu, yani: Itlaklarda ve muhaverelerde; kalb ile kalıb arasında dahi münasebet vuku bulduğu İçin; anlatılan münasebetleri birleştirmek zımnında böyle bir ibare tayinine gidilmiştir.

***

Bunlardan başka nasihat talebi dahi sudur etmiştir..

Ey Mahdum,

Bu babda bir şey yazmama haya bana mani oluyor. Bütün bu harabat hallerin varlığı, taallukat ve televvüsat, az sarmayeli olmak, hiç bir şey hâsıl edememiş olmakla; işaret veya saraheten bir şey yazayım!?. nasıl olur?.

Ancak, bana şunların isnad edilmesinden dahi korkuyorum: Hasislik, düşüklük, cimrilik ve bahillik.. Şayet, kendimi tutar da, iyi bir şeyi söylemezsem, böyle şeylerin bana isnad edilmesinden korktum. Bunun için, bazı cümleleri yazmaya cür'et ettim.

Ey Mahdum,

Dünyanın bekası cidden azdır. Bu azın dahi pek çoğu, telef olmuştur. Bu zevalden sonra kalan, azın dahi azıdır.

Âhiretin müddeti ise., bakidir; daimîdir.

Ebedî sonsuz hayatın muamelesi dahi, bu sayılı günlerin bekasına bağlanmıştır. Bundan sonra da: Ya ebedî nimet gelir; yahut sonsuz azap..

Bu anlatılan manayı Muhbir-i Sadık S.A. haber vermiştir ki, onda dönmek yoktur. Bunun için, aklı fikri kullanmak gerek..

Ey Mahdum,

Ömürün en güzel zamanları, heva ve hevese gitti. Allah'ın düşmanı olanların rızası tahsilinde zay oldu. Şimdi erzel-i ömür kaldı. Bugün de. bunu Yüce Hakkın razı olduğu işlere harcamazsak; o en güzel ömrün yerini doldurma işinde bir tedarik görmezsek; isterse pek az olsun, çekeceğimiz mihneti, ebedî rahata vesile bilmezsek; az hasenat işlemek sureti ile çok seyyilerimize keffaret ettirmezsek.. yarın hangi yüzle Allah'ın katına varacağız?. Hangi çareye başvuracağız?.

Bu tavşan uykusu ne zamana kadar sürecek?. Bütünüyle, bu gaflet pamuğu ne zamana kadar kulakta kalacak?. Yakında basiret gözünden perde kalkacak; hiç şüphe edilmesin, kulaktan bu gaflet pamuğu dahi gidecek.. Lâkin, o zaman ne faydası olur?. O zaman, zamanın ele geçirdiği, hasretten ve nedametten başka bir şey olmayacak..

Ölüm gelmeden evvel, kendin amel etmeye bak. Kabrinde yaslanacağın bir şey hazırlamalısın.. Hem de:

- Ah iştiyakım!.

Diyerek..

***

Öncelikle itikadını düzeltmelisin. Sonra, dinî yönden zarurî olarak, öğrenilen şeyleri tasdik etmelisin, zarurî olarak, fıkıh kitaplarının beyan ettiği şeyleri, bilmeli ve gereği ile amel etmelisin..

Anlatılanlardan sonradır ki: Tarikat-ı Sofiye'ye girmek matlub olur..

Ancak bu tarikat talebi: Gaybi sayılan suretler ve şekillerin müşahede edilmesi, şüphesi olmayan elvan ve envar gözle görüleb İm si için olmayacak.. Zira böyle şeyler, oyun ve oyalanma kabilinde şeylerdir.

Bu suretlerde ve hisse dayalı nurlarda ne gibi bir noksanlık var dır ki; insan bunları bırakıp da gaybi suretlere ve nurlara iştiyak duya.. Hem de bunları, çeşitli riyazetlerin irtikâbı ile araya..

Gerek bu suretler ve nurlar, gerekse öbür suretler ve nurlar hepsi de Allah'ın mahlukudur. Hepsi de, yaratıcılarının varlığına delâlet ederler..

Bu şehadet âleminde bulunan ayın ve güneşin nuru, misal âleminde bulacağın ayın ve güneşin nurundan daha meziyetlidir. Ancak, bunun görüntüsü, devamlı olduğu, havasın ve avamın ona bakmakta ortak olduğu için onları itibardan düşürmüştür. Bunun üzerine, gayb alemindeki nurlara iştiyak duymaya başlamışlardır.

Bir şiir:

Ne değeri var suyun, daima aksa;

İnsanın kapısında Kevser de olsa.

Sofiye yoluna sülûk etmekten maksad: Şer'an itikad edilmesi gereken işlere karşı yakinin artmasıdır. Ta ki: İstidlal darlığından, keşif alanına çıkasın, icmal yolundan tafsile giresin..

Meselâ: Vacib'ül-vücud Yüce Allah'ın varlığını ve birliğini; önceleri, istidlal veya taklid yollu bulur da, bunların mikdarına göre yakin hâsıl olursa.. Tarikat-ı Sofiyeye sülûk müyesser olduğu zaman, o istidlal ve taklid, keşfe ve şühuda tebdil olur.. Ekmel manada yakin hâsıl olur..

Sair itikada dair meseleleri dahi buna göne kıyas edebilirsin..

Aynı zamanda, bu sofiye yoluna girmekle; fıkha dair hükümlerin edası için kolaylık meydana gelir; nefs-i emmare tarafından hâsıl olan güçlük kalkar.

Bu Fakir'in yakini odur ki: Sofiye yolu, şeriat ilimlerine hizmet eder: onun dışında kalan ayrı bir şey değildir. Bunu, kitaplarında ve risalelerimde inceleyerek yazdım. Sair tarikatlar arasında Nakşibendiye Tarikatını tercih etmek ise., bu mananın hâsıl olması içindir. Bu manada, pek uygun ve pek münasib olduğu içindir. Zira, bu Tarikatın büyükleri, sünnete tabi olmayı bırakmayıp bid'attan kaçmaya devam etmişlerdir. Bunun içindir onları: Bu mütabaat dolayısı ile ferah ve sevinçli görürsün: isterse, kendilerine hallerden yana bir şey hâsıl olmasın.

Hallerin varlığı ile, Resulûllah'a tabi olma yolunda bir kesiklik olurlarsa, o halleri hiç bir şey yerine koyup kabul etmezler.. Bu manada Hace Ahrar şöyle dedi:

- Bana haller ve vecidler verilmiş olsa da; meselâ, hakikatim ehl-i sünnet vel-cemaat itikadına muvafık olmasa., o anlatılan halleri hizlandan ve şekavetten başka bir şey olarak göremem.. Ama, bana ehl-i sünnet vel-cemaat itikadı verilmiş olsa, bütünüyle o hallerden mahrum olsam; bunun için hiç gam çekmem..

Sonra..

Bu tarikatta, nihayetin bidayete derc'edilmiş olması vardır. Şöyle ki: Bu tarikat ehli, ilk adımda, başkalarının taa, işin sonunda bulacaklarını bulur.

Aralarında bir fark varsa, o dahi icmalde, tafsilde, şümulde ve şümulün olmayışındadır.

Böyle bir intisap, ayniyle ashab-ı kiramın intisabıdır. Zira onlar. Resulûllah S.A. efendimizle ilk sohbetlerinde öyle şeyler bulmuşlardır ki; o şeyler, kendileri dışında bu ümmetin evliyasına, işin nihayetinde hâsıl olur mu bilinmez..

Bu mana icabıdır ki: Tabiinin en faziletlisi olduğu halde; Veys'el-Karani, Hazret-i Hamza'nın katili Vahşî'nin r.a. mertebesine yetişemez.. Bunun sebebi de, bir defa olmak üzere, Hayr'ül-beşer Resulûllah'ın sohbetine nail olmamasıdır. Ona salât ve selâm olsun..

Şundan ki: Resulûllah ile sohbet fazileti, bütün faziletlerin ve kemallerin üstündedir. Çünkü: Onların imanı şühudîdir; böyle bir devlet onlardan başkasına müyesser olmaz.

Bir mısra:

Benzer mi hiç duyulan görülene?.

Yukarıda anlatılan mana icabı olarak, bunların bir ölçek arpa sadakası, başkalarının dağ misali altın sadakasından daha faziletlidir.

Anlatılan fazilette, bütün ashab eşittir. Hepsine tazim edip her birini iyilikle anmak gerekir.

Ashab-ı kiramın hepsi de doğruluk ve adalet üzeredir. Kabul etmek işinde, hepsinin rivayeti ve ahkâm tebliği aynı değerdedir. Onlardan, birinin rivayetine, diğerinin rivayetinden daha fazla meziyet yoktur.

Onlar Kur'an hamilleridir. Parça parça âyetleri bir araya getiren onlardır. Birinden iki âyet alınmış; birinden üç âyet alınmıştır.. Bazısından daha fazla., bazısından dahi daha az.. Bu iş, onların adaletine itimad edilerek alınmıştır.

Her kim, ashabtan birini kötülerse.. onun bu kötülemesi Kur'an-ı Mecid'e gider.. İhtimal ki, Kur'an'ın bazı âyetlerini o taan edilip körlenen sahabe taşımıştır.

Bu büyükler arasında geçen münazaaları ve çeşitli vakıaları iyiye yormak lâzımdır. Onları, nefsanî arzudan ve tassupatan uzak bilmelidir.

Ashab-ı kiramın halini en iyi bilenlerden biri İmam-ı Şafii idi. Allah ona rahmet eylesin. Şöyle dedi:

— O bir kan idi; Allah ellerimizi kandan temizledi. Biz de dillerimizi ondan temiz tutalım.

Üstte anlatıldığı gibi bir kavl, İmam Ca'fer-i Sadık'tan r.a. dahi nakledilmiştir.

Evvel âhir selâm..

***

211. MEKTUP

MEVZUU: a) Suâle cevap..

b) Tekmil ve irşad makamının bazı levazimi beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Yar Muham-med Kadim Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Kıymetli mektup., pek kıymetli kardeş Mevlâna Yar Muhammed Kadim'den geldi; ferahı mucib oldu.

Allah-ü Taâlâ onu, kemalin ve tekmilin zirvesine ulaştırsın.. Nebiyy-i Muhtar ve onun pek şerefli âli hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Bana soruyorsun ki:

— Mevlâna, bir sözünde şöyle demiş:

— Yanımdaki güzel Hak idi.. Böyle bir kelâm caiz mi? değil mi?.. Bilesin ki.

Bu gibi işler, bu yolda çok vuku bulur; dilde cereyan eder. Bu türlü muameleye şöyle denir:

— Tecelli-i surî..

Bu muameleye uğrayan kimse ise., tecelli yolundan gelen bu sureti Hak sanır..

Bu manada asıl söz Hakkı, ancak Şeyh-i Eceli İmam-ı Rabbanî Hazret-i Hace Yusuf Hemedanî'nindir; şöyle dedi:

— Bu. öyle hayallerdir ki, bunlarla tarikat çocukları büyür..

***

Sonra bilesin ki.

Size icazet nev'inden bir şey sudur etmişti. İstedim ki, bu babda bazı faydalı şeyleri yazayım. Uygun düşer ki, akıl kulağı ile dinleyesin ve onlarla amel edesin..

Bilesin ki,

Sana bir talib, tarikat isteği ile gelirse., ona tarikat talimi için, düşünüp ve teenni gösteresin. Bu teenni ve düşünmeyi, sana istidraç geleceği korkusuna binaen yapmalısın. Zira böyle şeyde senin bir batağa saplanman korkusuna bakılmalıdır.

Bilhassa, müridlerin gelişi ise, sende bir ferah ve sürür hâsıl olursa işte o zaman: Bu Öabda tazarru ve iltica yoluna girmelisin..

İstihareleri devam ettirmelisin; taa, o gelen kimseye tarikat talimi işinde, bir hoşnutluk husulüne yakin hâsıl oluncaya kadar..

Böyle bir şeyde istidraç ve dalâlete saptırmak murad değildir..

Çünkü: Allah'ın kulları üzerinde tasarrufta bulunmak, onların terbiyesi için vakit zay etmek, Sübhan Hakkın izni olmadan caiz değildir.

Yüce Allah'ın şu kavlinde anlatılan manaya delâlet vardır:

— «Rabblannm izni ile, insanları zulmetten nura çıkarman için..» (14/1)

Şöyle hikâye edildi:

Değerli zatlardan biri vefat etmiş. Ona şu hitap gelmiş:

— Sen miydin, kullarıma karşı benim dinimde zırh giyen?.

— Evet.. Deyince, şöyle denir:

— Kullarımı bana bıraksaydın; kalbinle bana yönelseydin ya..

***

Sana ve senden başkalarına verilen icazet; bazı şartlara ve Allah'ın rızası olduğu üzerine bilgi hâsıl olmasına bağlıdır. Henüz şartsız icazet verme zamanı gelmedi. O vakit gelinceye kadar, şartlara riayet etmek gerekir.

Haberleşmek şarttır.

Burada anlatılan mana, Mir Nu'man'a da yazılmıştır. Bu hususda ondan da bilgi alabilirsiniz.

Hülâsa: O vakit gelinceye kadar çalışmak gerekir. O zaman geldikte, şartların darlığından halâs müyesser olur.

Vesselam..

***

212. MEKTUP

MEVZUU: a) Bazı sorulara cevap..

b) Görülen bir rüyanın yorumu..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mevlâna Sıddıkî Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Peş peşe iki kıymetli mektup geldi; ferah üzerine ferah artırdı..

Allah-ü Taâlâ, sizlere sonsuz terakkiler ikram eylesin. Seyvid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Sormuşsun ki:

- Tasarruf sahibi bir şeyh: gücü yeter mi ki. tasarrufu ile. müridi istidadının üstündeki mertebelere ulaştıra?. Yoksa böyle bir şey olmaz mı?..

Bunun cevabı şudur:

- Evet. onu ulaştırmaya gücü yeter.. Lâkin, onun tstidadına münasip mertebelere ulaştırır. Müridin istidadı ile ayrı duran mertebelere değil.

Bunu bir misalle anlatalım:

Bir müridin istidadı Velâyet-i Museviye ise.. Ve, onun istidad kuvveti ancak, bu (bizim yolun) velâyetinin yarısına kadar ise., tasaıruf sahibi bir şeyh, onu bu velâyet makamının sonuna kadar çıkarmaya güçlüdür.. Amma. onu, Velâyet-i Museviye'den çıkanp Velâyet-i Muhammediye'ye ulaştırmaya gücü yetmez. Böyle bir terakkinin burada ihsanı, vuku bulduğu malum değildir.

***

Şöyle sormuşsunuz:

— İnsani eltaf-ı letaif olan ahfanın hangi mertebesindedir ki, orada, nefs-i emmarenin hükmü hâsıl olur ve bu hükmün hasislik ve denaete benzeyen tarafı bulunur?.

Bunun cevabı şudur:

— Ey kardeş, bilesin ki. ahfa, her nekadar eltaf-ı letaif ise de. imkân dairesinde onun da dahli vardır. Hüdus ismi ile damgalanmıştır. Bir salik, adımını imkân dairesinin dışına attığı zaman, onun vücup mertebelerinde olmaya başlar. Vücup gölgelerinden, asıllarına terakiki eder. Sıfat ve şan kaydından kurtulur. Durum böyle olunca onun gözünde, mümkün olan zelil, hakir, itibardan düşük görülür. Onun hasisi de, en latifi de o mertebelerde bir olur. Bu makamda , nefsi ve ahfayı ikiz kardeşmiş gibi hayal eder..

***

Yine yazıyorsun ki:

- Vasıtalı olarak, veya vasıtasız olarak, sizden işittiğime göre, Hakka ibadet edildiği zaman, inanmalı ki; o ibadet zamanı Yüce Hak hazır olur. Böyle bir şey de onun şanında bir tenezzüldür. Kullar gibi ibadet etmesi gerekir: Onun ibadet anında hâzır olduğunu bilerek ibâdet etmek edep dışıdır.

Bunun cevabı aşağıdadır:

Ey Muhib,

Bu misillu makalenin bu Fakir'den sudur ettiği malum değildir. Herhalde bir başka yerde görmüş olacaksın.

***

Hazret-i Âdem'i gördüğün rüya cidden pek güzeldir. Peygamberimize ve ona salât ve selâm..

Su, ilimden ibarettir. Elini o suyun içine sokman, ilimde kudret husulüdür.

Âdem a.s. ile ortaklık, anlatılan mananın husulü için bir tekiddir. Çünkü, Âdem a.s. Rahman'ın talebesidir. Bu mana şu âyet-i kerimede anlatıldı:

— «İsimlerin hepsini Âdem'e öğretti.» (2/31)

Hülâsa:

Bu rüyadaki ilimden murad, batın ilmidir. Belki de, ehl-i beyt ile bağlantısı bulunan bir nevi batın ilmidir. Allah onlardan razı olsun.

Kalanı karşılaştığımızda..

Vesselam..

***

213. MEKTUP

MEVZUU: a) Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasına ittiba hususunda rağbet için, vaaz ve nasihatler.,

b) Kötü âlimlerle müsahebetten sakındırmak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Ferid'e yazmışştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, sizi şahsınıza lâyık olmayan işlerden korusun. Pek şerefli ceddiniz hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Bir âyet-i kerimede, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «İyiliğin karşılığı, ancak iyiliktir.» (55/60)

Şimdi bilemiyorum: Sizin iyiliğinize nasıl karşılık vereyim. Ancak: Güzel vakitlerde, sizi iki cihan selâmetine erdirmesi için Allah-ü Taâlâ'ya dua ile dilimi ıslatmaktan başka..

Allah'a hamd ü şükürler olsun; bu mana, gayr-ı ihtiyari müyesser olmaktadır.

Mükâfat olmaya lâyık olan bir başka iyilik ise., vaaz edip hatırlatmaktır.

O ne büvük bir nimet olur ki. kabul sahasına düşmüş ola..

Ey Necib Nakib,

Vaazların hulâsası, nasihatların zübdesi şudur: Diyanet erbabı ile karışık durup açılmak, şeriat erbabı ile görüşmek.. Diyanet ye şeriat sahibi olmak, ehl-i sünnet vel-cemaat yoluna girmeye bağlıdır. Bu zatlar, sair îslâmi fırkalar arasında, fırka-i naciyedir. Bu büyüklere tabi olmadan necat bulmak, muhaldir. Bunların görüşüne tabı olmadan felah mümtenidir. Akla, nakle, keşfe dayalı deliller, bu mananın şahididir. Bunun değişmesine asla ihtimal yoktur. Sırat-ı müstakim olan bu zatların yolundan, bir şahsın hardal mikdarı kaydığı bilinse., itikad edilmeli ki: Onun sohbeti öldürücü zehirdir. Onunla meclis kurmayı, yılanla oturmak gibi görmelisin.

Kendilerinde, aldırmazlık olan ilim talipleri, din hırsızları gibi görülmelidir. Ama hangi fırkadan olurlarsa olsunlar.. Bunların sohbetlerinden kaçınmak dinî zaruretler arasındadır.

Bütün bu fitneler ve dinde vaki olan fesatlar, bu cemaatın şumluğundan olmuştur. Ki bunlar: Dünya metaı toplamak için âhiretlerini heba etmişlerdir. Bunların durumu bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

— «Bunlar, o kimselerdir ki, hidayetle dalâleti satın almışlardır. Bunların ticareti kazanç getirmemiştir. Ve, hidayeti bulan dahi olmamışlardır.» (2/16)

***

Zatın biri, Şeytan'ı gördü. İşini bitirmiş gibi rahatça oturuyordu. Saptırmak ve azdırmak işini bırakmıştı. Bunun sırrını sorunca, şöyle anlattı:

— Bu zamanda, kötü âlimler, bana kifayet ediyorlar. Azdırmak ve saptırmak işinde bana tekeffül ettiler.

***

Mevlâna Ömer, iyi niyet ve güzel ahlakla mevsuftur. Şu andaki mevcut talebeler arasında onun durumu budur. Şu şartla ki: Onun kalbini takviye edesiniz ve Hakkın izharı için ona yardım edesiniz.

***

Hafız İmam'da İslâm cinnetlerinden bir parça vardır. Böyle bir cinnet dahi İslâm'da lâzımdır. Bu mana, bir hadis-i şerifte şöyle anlatıldı:

— «Sizden hiç kimse tam iman edemez; taa, kendisine:

— Mecnun. Denmedikçe..»

***

Bu Fakir, sözle ve yazı ile, iyi sohbete teşvik etmekte kusur etmiyor. Kötülerle sohbet işinden sakındırmakta ise., mübalağa ile durması için nefsime hiç ruhsat yolu tanımıvorum. Artık, kabul etmek size kaldı.

Hayra mazhar olabilene mübarek olsun.

İhsanları yazmak bu sözleri söyletmeye götürdü. O kadar ki, başınızı ağrıttığımı, yorduğumu dahi bana unutturdu.

Vesselam..

***

214. MEKTUP

MEVZUU: a) Dünya, âhiretin ekim yeri olduğu..

b) Küffarın azabındaki teyidin manası..

c) İhtiyaç sahiplerinden birinin işini ısmarlamak..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlar Hanı'na yazmıştır.

Allah-ü Taâlâ'nın hayra mazhar kıldığı kimseye saadetler olsun.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, dünyayı, âhiretin ekim yeri kılmıştır.

Nekadar fecidir kimsenin şekaveti ki: Tohumunu tamamen yer de, istidad arzına hiç bir ekim yapmaz. Bir habbeyi, yedi yüz habbeye çıkarmaz. Ve bunu: Oğulun ananın, kardeşin firar ettiği güne zahire olarak hazırlamaz.

Hali anlatıldığı gibi olan kimsenin kazancı: Dünyanın ve âhiretin hüsranıdır. Elinin içinde kalan, dünyanın ve âhiretin nedametidir. Çünkü: Rabbının hışmına ve gazabına maruz kalacaktır.

Asıl devlet sahibi o kimselerdir ki: Dünyada fırsatı ganimet bilirler. Ama bu demek değildir ki: Orada nimete ve lezzete dalıp giderler. Zira, böyle bir şeyin orada yeri ve sebatı yoktur. Böyle olsa dahi, onlar, mihnet ve sıkıntılarla elde edilir.

Fırsatı ganimet bilmenin asıl manası odur: Onlar, dünyada iyi amel işleyip âhıretleri için ekim yaparlar. Burada ekilen bir habbecik amelden, şu hükme göre, sonsuz semereler alırlar:

— «Allah, dilediği için kat kat artırır..» (2/261)

Bu mana icabı olarak, yararlı amellerin mükâfatı, yani: Bu kısa günlerde işlenen amellerin karşılığı, ebedî nimet olur.

— «Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Ecirlerin kat kat olması, ancak hasenatta olup seyyiatta değildir Seyyiatta ceza, ancak bir mislidir. Durum böyle olunca, sayılı seyyiatlar dolayısı ile, küffar azabının teyidi nasıl caiz oluyor?.

Bunun cevabını şöyle verebilirim:

Amele misli ile ceza vermek, Vacib Taâlâ'nm ilmine kalmıştır.

Mümkin vasfını alan bir kimse, böyle bir şeyi idrâk işinde kusurludur.

Allah-ü Taâlâ'nın şu emirlerini görmez misin?.

,

Temiz bir kadına iftira atan için, seksen sopa vurulması emrini verdi.

Hırsızlık edenin sağ elinin kesilmesini emretti.

Zina edenlerden:

a) Bekâr bekârla yapmış ise., yüz sopa ve bir sene sürgün..

b) Evli evli ile yapmış ise., recmedilmesi..

Bu hadlerin ve takdirlerin sırrı, beşerin takati dışındadır. Zira:

«Bu, Aziz Alim Zatın takdiridir.» (36 38)

Allah-ü Taâlâ, muvakkat küfre, muhalled azap hükmettiği haysiyetten, bilinmiştir ki: Muvakkat küfre misilleme ceza, ebedî azaptır.

Bir kimse, bütün şer'i hükümlerin tatbikini, aklına göre yapmak isterse, onun kendi aklına uydurmaya kalkarsa., akli delilleri seviyesine indirmek isterse., o, nübüvvet makamını inkâr etmiş olur. Müstahakını bulsun. Onunla konuşmak akılsızlıktır.

Bir şiir:

O ki, tasdik etmez sünneti kitabı; Susmak, konuşmamaktır onun cevabı..

***

Bakiye-i meram şu ki:

Bu fukara mektubunu getiren Şeyh Meyan Ahmed'dir; Mağfur Şeyh Sultan Tehaniseri'nin oğludur. Bu Fakir'i vesile bilerek, yüce hizmetinize teveccüh etti; hem de muhterem pederine ihsanınızı ve lütuflarınızı düşünerek.. Ona lütuflarınız cümlesinden olarak: Kendisini bir yer kazasına tayin buyurasınız. Böyie bir şey, kendisine ikramınız olur. İş size kalmıştır. Ama, esas emir Allah katındadır.

***

Selâm size.. Ve sair hidayete tabi olanlara..

Mustafa'ya mütabaatı bırakmayanlara..

Ona ve âline salât ve selâm..

***

215. MEKTUP

MEVZUU: Dünyanın zemini..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Darab'a yazmıştır.

***

Mübarek mektubunuz geldi. Tam bir tavazu ile yazılmış.. Bu tavazuunuz, sermayesi olmayan bu ehlûllaha karşı oluyor ki; fıtrî istidadınızın güzelliğinden gelmektedir.

Allah-ü Taâlâ, bizden yana sizi en güzel mükâfatlara nail eylesin. Habibi hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Ey Oğul,

Dünyalık erbabı ve zenginliğe sahip olanlar, büyük bir belâya müptelâ olmuşlardır.

Halbuki dünya, Sübhan Hakkın buğzettiği bir şeydir. Tüm necasetlerin en kötüsü, onların nazarında süslü gösterilmiştir: Altın yaldız yapılan necaset, şekerle kaplanan zehir gibi.. Onun böyle olmasına rağmen, akl-i selim sahibi, bu düşük dünyanın şenaatini bulmaktadır. Bu hoşnut olunmayan şeyin, kabihliğini delille isbat etmektedir. Bu mana icabı olarak, ulema şöyle dedi:

— Eğer bir kimse, malını, zamanın en akıllısına verilmesi için vasiyet etse, bu malın gani gönüllü zahide verilmesi gerekir.

Çünkü bunlar, dünyadan gönüllerini çekmişlerdir. Dünyaya rağbetli olmamaları, bunların akılda kemalîi olmalarına delâlet eder.

Durum böyle olmasına rağmen, Sübhan Hak, rahmetinin kemalli oluşundan; mücerred akim şehadeti ile yetinmedi. Buna naklî şahidi dahi ekledi. Böylece, bu hiç para etmeyen metaın hakikatına muttali kıldı. Yani: Peygamberlerin dilleri ile.. Ki onlar: Âlemlere rahmettir. Onlara salât ve selâm.. Onlann dili ile, bu kötü dünyaya mahabbet edilmemesini, ona alâka duyulmamasını beliğ bir şekilde men etti.

Anlatıldığı manada, iki âdil şahidin şehadetinden sonra; bir şahıs, şeker olabileceği vehmine dayanarak zehiri yerse., hayalî altın sanıp necaseti tercih ederse., artık bu kimse: Tam manası ile sefih, zekâsı zayıftır. Hatta, resullerin verdiği doğru haberleri inkâr etmektedir. Onlara selâm.. İşin hakikati budur. Durumu böyle olan bir kimseye verilecek hüküm, münafıklık hükmüdür. Ki onda: İmanın sadece sureti vardır. Böyle bir iman dahi

âhirette menfaat sağlamaz. Dünyada, ise dünyaya ait malı ve kanı korumaktan gayrı bir netice vermez.

***

Bugünden tezi yok, kulaktan gaflet pamuğunu çıkarmak lâzımdır. Aksi halde yarın hasretten ve nedametten başka bir şey hâsıl olmaz.

Haberleşmek şarttır.

Bir şiir:

Bir gurur metaldir dünya ancak;

Gurur metaını kim seçip alacak?.

Geçen geçti, umulan da gaybdedir;

Sana kalan durduğun andır ancak..

***

216. MEKTUP

MEVZUU: a) Evliyanın bazısından harika kerametlerin çok, bazısında ise., az zuhur ettiğinin sırrı.,

b) Tekmil ve irşad makamının ehemmiyetinin beyanı. Ve., buna münasip bazı hususlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin'e yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül-mürselin'e ve onun temiz âline..

Hatıra şöyle geldi: Benimle dostlar arasındaki surî uzaklık zuhur edince, zahirî buluşma dahi anka kuşu gibi bir şey olunca., en münasibi, ilimlerden ve maariften yana kendilerine bir şeyler yazayım..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, anlatılan manadan yana bir şeyleri zaman zaman yazacağım. Temennim o ki: Bu iş bıktırmaya varmasın.

***

Ey Mahdum,

Aramızda velâyet bahsi olduğu, avam halkın nazarı dahi hark kerametlerin zuhuruna dönük bulunduğu için; bu manada bazı hus lan yazacağım. Onların duyulması lâzımdır.

Bilesin ki,

Velâyet, fena ve bekadan ibarettir. Harika kerametler ve kesif ler onun levazimi arasındadır. Amma az, amma çok..

Ancak, kendisinden zuhur eden kerameti çok olanın, velâyeti daha tamam, velâyetten yana hazzı daha bol olduğu manası çıkmaz Niceleri vardır ki: Kendisinden zuhur eden kerameti azdır ama, velâyet durumu kemal manadadır..

Harika kerametlerin çok zuhur etmesinin dayanağı iki şeydir:

a) Uruc zamanı, daha yükseğe çıkmanın çok oluşu..

b) Nüzul zamanı ise., aşağı inişin azlığı..

Belki de, harika kerametlerin çokça zuhur bulması, nüzulün azlığıdır. Amma, uruc yanı hangi şekilde olursa olsun..

Çünkü, nüzul sahibi, sebepler âlemine iner. Eşyanın orada varlığını sebeplere bağlı bulur. Müsebbib'ül-esbab zatın fiilini, sebeplerin perdeleri arkasında görür..

O kimse ki, nüzul eylemez veya nüzul eder de sebeplere ulaşamaz; onun nazarı yalnız: Müsebbib'ül-esbab'ın fiilinde kalır. Zira sebepler, onun nazarından tamamiyle kaldırılmıştır. Nazarı yalnız, Müsebbib'-ül-esbab'ın fiiline takılmıştır.

Hiç şüphe edilmesin: Sübhan Hak anlatılan iki zümreden her birine, ayrı ayrı muamele eder. Bu muamele dahi, her ikisinden de ayrı ayrı gelen zanna göredir. Sebepleri göreni, sebeplere ulaştırır. Sebepleri görmeyenin ise., sebeplerin tasavvufu olmadan işini hazırlar.. Şu hadis-i şerif, anlatılan mananın şahididir:

— «Ben, kulumun bana olan zannına göreyim.»

***

Bir müddetten beri, hatırda şöyle bir kurcalanma vardı: Bu ümmetin pek kâmil velîlerinden, harika kerametlerin zuhur etmeyiş sebebi nedir?. Halbuki onlar, geçmişte çoktu. Hiç olmazsa, Seyyid Muhyiddin Abdülkadir Geylânî Hazretlerinden zuhur ettiği harika kerametler gibi zuhur etmeliydi.. Ama, işin sonunda, bu muammanın sırrını, Sübhan Hak izhar eyledi..

Ve., bildim ki: Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Seyyid Muhhyiddin Geylânî, yükseliş itibarı ile, pek çok evliyanın çok çok yükseğine çıkmıştır. Nüzul canibinde ise., ruh makamına kadar inmiştir o kadar. Ki bu ruh makamı, sebepler âleminin üstündedir.

Hasan-ı Basrî ve Habib-i Acemî'nin hikâyeleri, bu manalara münasiptir. Daha önce anlatılanı teyid ve takviye eder mahiyettedir. Şöyle olmuştu:

Bir gir gün, Hasan-ı Basrî nehir kenarında durmuş; gemi bekliyordu .. Nehri geçsin.. Bu sırada, Habib-i Acemi geldi, şöyle sordu:

- Neden burada duruyorsun?.

Hasan-ı Basrî şöyle dedi:

- Gemi bekliyorum.

Habib-i Acemî şöyle dedi:

— Gemiye ne hacet?. Sende yakin yok mudur?.

Hasan-ı Basri ise. ona şöyle sordu:

- Sende de ilim yok mudur?.

Bundan sonra, Habib-i Acemî, gemi yardımı taleb etmeden, suda yürüyerek geçti; gitti. Hasan-ı Basri ise., durup gemi bekledi.

Bu manadan anlaşılıyor ki:

Hasan-ı Basri, sebebler âlemine nüzul etmiştir. Bunun için, kendisine, sebepler tavassutu ile muamele olundu..

Habib-i Acemi ise., sebepleri atmış; onları nazardan tamamen silmiş vaziyette.. Buna dahi, sebeplerin tavassutu olmadan muamele olunmuştur.

Ancak, bu durumda fazilet üstünlüğü, Hasan-ı Basri'ye aittir. Çünkü: Ayn'el-yakin, ilm'el-yakin arasını birleştirip eşyayı olduğu gibi gördü.

Kaldı ki kudret, işin aslında hikmetin arkasında saklıdır.

Habib-i Acemî'ye gelince, onun sekr hali vardı; hakikî faili yakinen biliyordu. Onun bu bilgisine, sebeplerin dahli yoktur. Amma bu görüş, işin özüne mutabık değildi. Çünkü: Vakıalar icabı, sebeplerin tavassutu olmaktadır.

***

Tekmil ve irşad muamelesine gelince.. Bu, harika kerametler zuhuru muamelesinin aksinedir. Çünkü, irşad makamında, nüzul her nekadar fazla olursa., orada, irşad daha mükemmel ve daha çok olur. Şundan ki: Mürid ile mürşid arasında münasebet husulü gereklidir; bu da nüzule bağlıdır.

Bilmiş olasın ki.

Yükselmek, nekadar çok olursa., nüzul dahi o nisbette daha ağır basar. Bu mana icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimizin yükselmesi her şeyden fazladır. Nüzul vakti ise., her şeyden altta nüzul eylemiştir Bundandır ki: Daveti pek tamamdır.

Onun Resul olarak gönderilmesi, bütün âlemedir. Bu sebeple de, her şeyle münasebeti vardır. Bu dahi son derecede nüzulü vasıtası ile olmuştur. Faydalı olma yolu ise., pek tamamdır.

Bu yolun mutavassıt (ortada) olanlarından gelen fayda; dönüşü olmayan müntehi zatlardan gelmesi müyesser olmaz. Çünkü, mutavassıt olanların, müptedi olanlarla daha fazla münasebeti var. Yani: Dönüşü olmayan müntehi zatlara nisbetle..

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Şeyh'ül - İslam Herevi şöyle dedi:

— Eğer HarKani ne, Muhammed Kassab bir yerde olmuş olsalardı; sizi Muhammed Kassab'a yollardım; Harkanî'ye değil.. Zira o: Sizin için Harkanî'den daha faydalıdır.

Yani: O müntehi idi; ondan, müridin alacağı haz az olur..

Burada anlatılan müntehilerin tamamı değildir; ancak dönüşü olmayan müntehilerdir. Çünkü: Onun Hakkında tam olarak, faydalı olamamak gayrı vakidir.

Resulûllah S.A. efendimizin intihası, her şeyden daha ileri idi. Hal böyle iken, onun faydalı olması dahi, her şeyden daha fazla idi..

Faydalı olmanın ziyadeliği ve noksanlığı, dönüşe ve hubuta bağlıdır. İntihanın olmamasına ve olmasına değil..

***

Burada bir incelik daha var; onun da bilinmesi gerekir. Şöyle ki: Velâyet halinin kendisinin husulünde, ilim sahibinin kendi velâyetini bilmesi şart olmadığı gibi; -ki bu mana meşhurdur— kendisinden zuhur eden harika kerametlerin zuhur ettiğini bilmesi dahi şart değildir. Çoğu zaman insanlar, onun kerametlerinden anlatırlar; ama onun bunlardan hiç de bir haberi yoktur; onlara muttali değildir.

İlim ve keşif sahibi velîler için caizdir ki: Kendi harika kerametlerine ittilaları bulunmaya.. Bunların misali suretleri, müteaddit yerlerde zuhur eder. Bu suretlerden dahi, hayret veren işler meydana gelir; duyulmamış haller çıkar. Hem de uzak mesafelerde.. Ama, o suret sahibi, bunlarm hiç birine muttali değildir.

Bir mısra:

Fiil ancak ondandır; gayrisi mazhar..

***

Hizmetinde bulunduğum önderim şeyhim (Muhammed Bakibillah) Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şöyle anlattı:

— Aziz zatlarm biri şöyle dedi:

— Bana gelenlerden bazüan uzak yerlerden gelerek şöyle derdi.

— Hayret, seni Mekke-i Muazzamada gördük. Ben de oradaydım; birlikte haccettik.

Onlardan bazısı da şöyle derdi:

— Seni Bağdad'da gördüm.

Böyle diyerek, mahabbet ve meveddet izhar ederlerdi; halbuki hiç evimden çıkmamıştım. Onlara benzeyen kimseleri dahi hiç görmüş değildim. Hangi töhmetti ki, beni onunla itham ediyorlarаı?. Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Bundan daha fazlasını yazmak, yormak olur. Şayet susuzluğumuz malum olursa., bundan daha fazlasını yazarım.

Haliyle Allah-ü Taâlâ dilerse.

***

217. MEKTUP

MEVZUU: a) Batınî nisbet, her ne mikdar cehalete ve hayrete müncer olursa., o mikdar güzel olur..

b) Bazı keşiflerde, galat vukuu sebebinin beyanı. .

c) Kaza-i muallak ile kaza-i mübrem arasındaki fark ve bu hususta kitap ve sünnete itimad edilmesi..

d) Tarikat talimi icazetinin nıutlak surette kemale ve tekmile delâlet edemeyeceği..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Bedahşî'ye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül-mürselin'e ve onun temiz âlinin tümüne..

***

Uzun bir müddetten beri, beni halinize ve ahvalinize muttali etmediniz.

Matlub olan, her halde, istikamettir. Çok çalışıp gayret etmelisiniz; ta ki: Kıl kadar şeriat hilafı bir şey sizden sadir olmaya.. Her itikad, ister amel olsun..

Batınî bağlılığı muhafaza etmek, önemli işlerin en önemlisidir. Bu manada, manevî bağlılık her ne mikdar cehalet canibine çekilirse., o mikdar güzel olur. Hem de pek güzel.. Her ne mikdar hayret tarafına dalarsanız, o kadar daha faziletli olur.

Küşufat-ı ilâhiye, zuhurat-ı esmaiye ancak tarikatta yola devam esnasında olur. Amma vusulden sonra, bunlar kısılır. O zaman cehaletten başka bir şey baki kalmaz. Bir de matlubu bulamayış..

Kevnî keşiflerden ne yazayım ki?. Onlarda hata olması çoktur galat zannı fazladır. Onların varlığı ile yokluğunu aynı seviyede billip öyle itikad etmek gerek.

***

Şöyle bir şey sorulabilir:

— Bazı kevni keşiflerde, galat (yanılma) vukuunun sebebi nedir?. Böyle bir keşif, Allah'ın velî kullarından sudur eder; ama ona aykırı bir mana zuhura gelir.. Meselâ:

— Falan kimse bir ay sonra ölecek.. Yahut, seferinden vatanına dönecek.

Diye haber verir.. Ama, bir ay geçer; o kimse ne ölür; ne de vatanına döner.. Verdiği haberin, hiç biri vuku bulmaz.. Buna şu cevabı veririm:

— Keşfedilen o işin husulü, vukuundan haber verilen iş, bazı şartlara bağlıdır. Keşif sahibi, onları haber verdiği zaman, onların tafsilatına muttali değildir. Onun için, verdiği hüküm mutlaktır; kayıtlı değildir.

Bunun cevabı için, şöyle de diyebiliriz:

— Levh-ü Mahfuzda yazılan hükümlerden bir hüküm, bir irfan sahibine zuhur etmiştir. Bu hükmün dahi, kendi özünden, silinme ve kaldırılma kabiliyeti vardır. Kaza-i muallak kabilindendir. Lâkin o irfan sahibi: O şeyin muallak oluşuna, silinip kaldırılma kabiliyetinin varlığına dair bir haberi yoktur. Bu surette o işin haberini verdiği zaman, ilminin iktizasına göre vukubulacağına hükmeder. Böyle bir hükümde ise, elbet yanılma olur.

Şöyle anlatıldı:

— Cebrail Resulûllah S.A. efendimize gelmiş; sabaha bir gencin vefat edeceğini haber vermiş. Resulûllah S.A. efendimiz dahi, onun haline merhamet etmiş.. Ve., kendisine, dünyaya dair işlerden temennilerini sormuş: o da şöyle demiş:

— Bakire kızla evlenmek ve helva yemek..

Hemen Resulûllah S.A. efendimiz, her ikisinin de o genç için hazırlanmasını emretmiş.

Sonra., o genç, ehli ile halvete çekilip oturmuş. Tabakla helva dahi önlerinde imiş.. Tam bu sırada bir dilenci gelip kapıyı çalmış ve:

— Allah için bir şey..

Demiş. Bunun üzerine o genç, tabakla helvayı o dilenciye yedirmiş..

Sabah olduktan sonra, Resulûllah S.A. efendimiz, o gencin ölüm berinin gelmesini beklemeye başlamış. Haber gecikince:

- «O gencin durumundan bana haber getirin.»

Buyurmuş.. Şöyle haber getirmişler:

O genç, neşe ve sevinç içinde..

Resulûllah S.A. efendimiz, bu işe hayret etmiş.. Bu sırada Cebrail de gelip şöyle demiş:

— O genç, helvayı sadaka olarak verdi; o belâ da ondan gitti.

Sonradan, gencin yastığı altında, kocaman ölü bir yılan bulunur ki; içi helva dolmuştu. O kadar helva dolmuş ki, onun çokluğundan ölmüş.

Bana gelince..

Üstte anlatılan nakli kabul etmiyorum. Cibril'in dahi böyle bir hata edeceğine cevaz verememe. Zira o: Kesin olarak, vahyin hamilidir. Vahyi taşıyan bir melekten hata ihtimaline cevaz vermek gayet kabih bir şeydir. Ancak, şöyle bir şey diyebiliriz:

— Onun masumluğu, kendisinden hata ihtimali olmaması, Hakikatından getirip tebliğ ettiği şeylere mahsustur. Verdiği bu haber dahi vahiy kısmından olmadığına göre, Levh-ü Mahfuzdan alman bir haber olduğuna göre., ki orası: Mahv ve isbat mahallidir.

O zaman, bu haberde hata yeri olabilir. Haliyle vahiy böyle değildir. Zira o: Mücerred tebliğden ibarettir. Bunlar, şehadetle ihbar gibi birbirinden ayrılmışlardır. Şeriatte birincisi muteber olup ikincisi muteber değildir.

***

Allah sana güç versin; bilesin ki, Kaza iki kısımdır:

a) Kaza-i muallak..

b) Kaza-i mübrem..

Tebdil ve tağyir ihtimali, ancak kaza-i muallaktadır. Kaza-i mübremde, tebdilin ve tağyirin yeri yoktur. Noksan sıfatlardan münezzeh Allah şöyle buyurdu:

— «Bende söz tebdil olmaz..» (50/29)

Bu âyet-i kerimede belirtilen mübrem kazadır. Kaza-i muallak için de şöyle buyurdu:

— «Allah, dilediği şeyi, imha ve isbat eder.. Ümm'ül-Kitab onun altındadır..» (13/39)

***

Hazret-i Şeyhim Allah sırrının kudsiyetini artırsın., şöyle anlat ti:

— Seyyid Muhyiddin Abdülkadir Geylânî bazı risalelerinde yaz mış ki:

— Hiç kimsenin mübrem kazayı değiştirmeye gücü yetmez ancak benim için istisna var. Çünkü, ben onda istediğim gibi tasarruf edebilirim.

Bu cümleden, çok kere taaccüp eder ve böyle bir şeyi uzak görürdü.

Bu nakil, uzun bir süre, bu Fakirin zihninde dahi kaldı. Taa Allah-ü Taâlâ, beni bu büyük devletle şerefyab edinceye kadar.. Ki o zaman, bazı dostlara yönelen belâların define çabalıyordum. İşte o zaman bana, tam bir iltica ve tam bir tazarru, ibtihal ve tam bir huşu hali gelmişti. Bundan sonra, bana zuhur etti ki:

— Bu kaza, bir başka emirle, Levh-ü Mahfuz'da muallak olmaktan çıkmıştır. Hiç bir şarta dahi bağlı değildir.

Bunun üzerine, bence bir ye's ve eliboşluk hali hâsıl oldu. O zaman da, Seyyid Abdülkadir Geylânî'nin (Allah sırrının kudsiyetini artırsın.) kelâmı hatırıma geldi. Tekrar ikinci defa, Yüce Allah'a iltica ettim. Acz, inkisar izharı yoluna girerek o Yüce Zat'a teveccüh ettim.

Bunun üzerine, Allah-ü Taâlâ, şu manayı izhar eyledi:

Kaza-ı Muallak iki çeşittir:

a) Bir kaza ki, onunla alâkalı olan, Levh-ü Mahfuz'a konmuş ve melekler de ona muttali kılınmıştır.

b) Bir Kaza ki, bununla alâkalı olan yalnız Hak katındadır. Ama, bunun Levh-ü Mahfuz'da zuhuru, mübrem kaza şeklindedir. Bunun zuhur etmeyen kısmı ise., kaza-i muallak olup birincisi gibi, değişme ihtimali vardır. (Yani: Hak katında kalan kısmı ile..)

Bunun üzerine anladım ki, Abdülkadir Geylânî'nin kelâmı (Allah sırrının kudsiyetini artırsın) bu mübrem şeklinde görülen kazaya göre sarf edilmiştir. Hakikî manadaki mübrem kazaya göre değildir. Çünkü, onda tebdil ve tasarruf, şer'an ve aklen muhaldir. Bu da açık bir manadır.

Gerçek mana şu ki: Bu kazanın hakikatına dahi, pek az ferdin ittilaı vardır; tasarruf nasıl olsun?.

Adı geçen kardeşe yönelen belânın dahi ikinci kısma ait olduğunu buldum. Ve.. Allah-ü Taâlâ'nın ondan o belâyı def ettiği de malum oldu.

Allah'a hamd olsun. Hem de güzel temiz ve onda bereketler bulunan bir hamd.. Rabbımız nasıl sevip razı olursa öyle..

Salât, selâm ve tahiyyet Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin, Hatem'ül-enbiya vel-mürselin üzerine olsun.. Allah-ü Taâlâ, onu âlemlere rahmet olarak göndermiştir. Keza onun âline, ashabına, mukarreb meleklerden, salihlerden, şehidlerden, sıddıklardan, nebüerden bütün kardeşlerine..

Allahım, bizi onları sevenlerden eyle.. Onların izinde gidenlerden evle. O büyük zatların bereketi ile.. Bu duaya:

— Âmin!.

Diyen kulan Allah merhamet eylesin.

***

Biz, yine esas sözümüze dönelim.. Deriz ki:

Bazı vakitlerde, ilhama dayalı ba2i ilimlerde hata vukuuna sebep şudur ki; o ilham sahibine göre bazı müsellem sabit mukaddimeler, isin aslında yalandır. Ama, ilhama dayalı ilimlerle karışınca, ilham sahibinin onları ayırd etmeye gücü yetmez. Sanır ki: Onların hepsi, ilhama dayalı ilimlerdir. Hiç şüphe edilmesin ki, bütünüyle hataya düşer.. Bunun sebebi de, ondaki bazı parçaların hatalı olmasıdır..

Bazı kereler de, keşiflerde ve rüyalarda gaybe dair işleri görür. Hayal eder ki, bunlar zahiri manasına mahmuldür. Yalnız suretteki gibidir. Böyle olunca, hayaline göre hükme varır; dolayısı i!e hataya düşer. Bilemez ki: Onlar, zahirî manasından alınmış; tevil ve tabire bırakılmıştır.

İşbu makam, keşfe bağlı yanlışlıkların makamları cümlesindendir.

***

Hülâsa; kesin olan ve itimadı hak eden şudur: Kur'an ve hadis.. Bunlar kesin vahiy ile sabittir. Melek nüzulü ile tekarrur etmiştir. İcma-ı ulema, müçtehidlerin içtihadı bu iki asla dayanır. Bundan sonra gelen usul-u erbaa, her ne olursa olsun; anlatılan esaslara muvafık ise., makbuldür. Aksi halde makbul değildir. İsterse, onlar; sofiyenin ilimlerinden, üstün maarifinden, güzel ilham ve keşiflerinden olsun. Çünkü bu makamda, vecd ve hal yarım arpa bile etmez; yani: Şeriat terazisi ile tartılmadıkça.. Kitap ve sünnet mihekine vurulmadıkça, onlar yarım danık yerine dahi kabul edilmez..

***

Sofiye yoluna girmekten maksad, şer'an itikad edilmesi gereken işyerin hak olduğuna yakini artırmaktır. Ki bu yakın: İmamn hakikatidir. Bir de, şefi emirlerin edası hususunda kolaylık elde etmektir. Bunun dışında başka bir iş için değildir..

Rüyet (Yüce Allah'ı görmek) âhirette vaad edilmiştir; bu dünyada olmaz.

Sofiyenin mesrur olduğu müşahedeler ve tecelliler, gölgelerle tatmin olmaktır; benzeri ve misli ile teselli bulmaktır. Halbuki, o Yüce Allah, mahlukatın çok çok ötesindedir.

Bu müşahedelerin ve tecellilerin hakikatini açacak olsam; bu yolun müptedi taliplerine bir fütur, şevklerine noksanlık geleceğinden korkuyorum. Bunu bildiğim halde, susup dursam, Hakkın batılla karıştırılmasına cevaz vermiş gibi olacağım.

Artık zarurî olarak, şu kadarının izharını istedim. Şöyle ki:

Bu tarikatın tecellilerinden ve müşahedelerinden bir şey gelirse, uygun düşer ki, onu: Kelimullah Musa'nın a.s. tecelli mihekine vurasın. Eğer ona mutabık düşmez, aykırı düşerse., o zaman, onun, zaruri olacak gölgelik ve misale bağlı bir tecelli çeşidi olduğuna hükmedesin..

Halini ayniyle tatbik etmen mümkün değildir elbet. Çünkü; Musa'nın dağına olduğu gibi, dağılıp un ufak olarak yok olmak şimdi yoktur. Ancak, bu manadan olarak, dünyalık sayılan ne varsa., ister zahiri tecelli, isterse batini tecelli nevinden olsun; bunların yok olması lâzımdır. Yani: Dekk ve Fekk yolu ile.. (Musa'ya a.s. olduğu gibi..)

Hatem'ül-enbiya Resulûllah SA. efendimiz, böyle bir şeye uğramaktan beridir. Mekânından kıl kadar aynlmadan, kendisine dünyada iken rüyet nasib olmuştur.

Ancak, Resulûllah S.A. efendimizin yolunda olup kâmil vasfını alanlar, eğer nasipleri varsa., onlara bu rüyet olur. Ama perdesiz olmaz; gölgelerden bir gölge yoluyla olur. Ama bunu, o tecelli sahibi anlar veya anlamaz.

Bir tecelli vuku bulmadan, sırf o hali gördüğü için, Musa a.s. bayıldıktan sonra, başkalarına neler olur?, düşünüle..

Sonra..

Şunu da bilesin ki, bazı ihlâs sahibi kimselere icazet verilmesi, dalâletin yayılıp umumileştiği bir zamanda; bir cemaat için Hak yoluna delil olup göstermesi içindir. Bunun için kendisine icazet verilmiştir.

Ayrıca, bu yolun taliplerinin ittifakı ile meşgul olup bu intisabı yükseltmeye çalışa.. Öyle çabalamalı ki: İrşad talebi olanlar da bu devletle müşerref olalar. İcazet onun için, kemal ve tekmil vehmine düşüren ve esas maksattan olan bir şey değildir.

— «Elçiye düşen, ancak tebliğdir.» (5/99)

Vesselam..

218. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat şeyhine karşı edeplere riayet etmek..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Davud'a yazmıştır.

***

Aziz kardeş Molla Davud'dan mübarek mektup geldi. Sürür kaynağı oldu.

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, onun zahirini ve batınını razı olduğu şeylerle temizleyip süslesin. Resulûllah ve onun pek kıymetli âli hürmetine.. Ona ve aline salât ve selâm..

Matlub olan: Kalb zikrinin tekrarına ve büyüklerin yolunda istikamete bir kesiklik gelmemesidir. Bilhassa çeşitli yönlere teveccühler sebebi ile..

Allah o büyüklerin sırlarının kudsiyetini artırsın.

Faraza, her ne zaman bir zulmet ve küduret meydana gelse.. onun ilâcı: Tazarru, ibtihal ve inkisardır. Bir de Yüce Mukaddes Sultan Hakkın katına ve onun mürebbi küdığı zatlara teveccüh.. Zira bu mürebbi zatlar: Anlatılan devleti bulmaya bir vesiledir.

Bu büyük devleti bulmaya vesile olan zatlara karşı edebe riayet etmek gerekir. Ama, Hakkı nasıl ise öyle., huzurunda ve gıyabında..

Bu büyük zatların rızasını.. Sübhan Hakkın rızasına vesile kılmak lâzım gelir..

İşte bu: Necat ve felah yoludur.

***

Vesselam..

219. MEKTUP

MEVZUU: Bir insanın, kendisine lâzım olan şeyleri bırakıp lâzım olmayan şeylerle uğraşması onun cehaletinden ve gafletindendir.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Ebrec'e yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, zararınıza olan şeylerden sizi korusun; size yakışmayan şeyleri yapmaktan saklasın.

Seyyid'ül-evvelin vel-âhirin hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Ey Said Necib,

Bir insana zahiri marazlardan biri gelse, azalarından birine bir âlet uğrasa, çok çok çalışır ki: O marazı kendinden def ede; âfeti kendinden gidere..

Halbuki onu: Kalbi marazlar istilâ etmiştir. Ki bu marazlar: Yüce Hakkın gayrına kalbin alâka duymasıdır. Öyle bir yoldan ki: Nerede ise., kendisini ebedî ölüme götürecektir; sonsuz azaba atacaktır. Ne var ki o: Bunun izalesini hiç düşünmemektedir. O yolda hiç bir çalışma yapmamaktadır.

O kimse, eğer böyle bir alâkanın hastalık olduğunu bilmiyorsa o kimse sefihtir. Eğer bildiği halde, umursamaz bir durumda ise., sırf geri zekâlıdır.

Anlatıldığı manadaki hastalığın idrâki için, akl-ı maad lâzımdır. Zira, akl-ı maaş böyle bir şeyi tefekkür etmekte kusurludur. Onun idrâki ancak zahire varır; batını işlere geçemez..

Akl-ı maaş manevi marazı nasıl idrâk edemiyorsa., yahut onu nasıl maraz olarak görmüyorsa., ki: Bu durum, onun fani lezzetlerle iptilâsı, onların içine dalıp gitmesi sebebi ile olur. Akl-ı maad dahi: Uhrevî sevaplara dalıp gitmesi sebebi ile; surî marazları hissetmez ve onlan hastalıktan saymaz..

Akl-ı maaşın nazarı kısırdır.

Akl-ı maadın basireti keskindir.

Akl-ı maad peygamberlerin ve velilerin nasibidir. Onlara salât ve selâm olsun.

Akl-ı maaş ise., zenginlerin ve dünya erbabının rağbet ettiği bir şeydir.

İkisi arasmda o kadar fark var ki..

Akl-ı maadı hazırlayan sebepler arasında şunlar vardır:

a) Ölümü hatırlamak..

b) Âhiret hallerini düşünmek..

c) Âhiret düşüncesini taşıma devleti ile müşerref olan cemaatle oturup kalkmak..

Bir şiir:

Gösterdim sana hazinenin yolunu; Ben eremedim, sen yetişip bul onu..

***

Bilinmesi gerekir ki: Zahirde hastalıklar, şer'i hükümlerin edasında, zorlamayı ve sıkıntıyı getirir. Batın marazı dahi aynı şekildedir.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Kendilerini davet ettiğin şey, müşriklere pek ağır geldi..» (42/13)

Bir başka âyet-i kerimede ise.. Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Bu (sabır ve namaz) elbette ağırdır.» (2/45)

Anlatılan manada zahirde meydana gelen zorluk, kuvvelerin ve cevahirin zaafa uğramasıdır.

Batını manadaki zorluk ise., yakin zaafı ile iman noksanlığıdır.

Halbuki, şer'î tekliflerin hiç birinde zorluk yoktur. Hatta, hemen hepsinde tahfif ve suhulet (kolaylık) vardır. Nitekim, bu manada Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Allah size kolaylık murad eder; sizin için zorluk dilemez..» (2/185)

— «Allah, ağır teklifleri sizden alıp hafiflemenizi murad eder.

Zira insan zaif yaratılmıştır.» (4/28)

Bu iki âyet-i kerime, anlatılan manalara iki adil şahittir.

Bir şiir:

Güneşe ne zarar duha vakti ufukta doğar; Göremez hiç aydınlığını gözü yoksa bakar..

Anlatılan marazın izalesi lâzım olduğuna göre; nazik tabibler iltica farz olur.

— «Elçinin vazifesi ancak tebliğdir.» (5 99)

Vesselam vel-ikrâm..

***

220. MEKTUP

MEVZUU: Sofiyyenin bazı galatları ve bu galatların menşeinin beyanı.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Hamid Bengali'ye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül-mürselin ve onun tümden âli ve ashabı üzerine olsun.

***

Bilesin ki,

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) halleri ve vaziyetleri gün gün şükrün artırılmasını icab ettirecek kadar iyidir. Uzaktaki dostlarımızın da aynı şekilde olmalarını diliyoruz.

***

Ey Aziz,

Bu yolda, saliklerin ayaklarının kayması, çoktur; bu yol, gaybın da gaybı olan bir yoldur.

Bu durumda, salike düşer ki: Şeriat bağlarına tutunarak yaşantısını devam ettire.. Yani: İtikada ve amele dair işlerde..

Bir gaflet vukuunu düşünerek; ayrılıkta ve huzurda size nasihatim budur..

***

Üstte anlatılan mana icabı olarak, bize bazı sofiyenin galatlarını ve o galatların menşeini yazıp tayin edeceğim.

Buna ibret nazarı ile bakılıp düşünülmesi gerekir. Bu anlatılan parçalar dışında kalanları da bunların ölçüsüne göre kıyaslamak gerekir.

Bilesin ki,

O sofiye galatları diye anlattığımızdan bu tanesi şudur: Bir salik kendisini zaman zaman, uruc makamlarında, icma-i ulema ile daha faziletli oldukları sabit olan cemaattan daha üstün bulur. Halbuki, yakın derecede bilinir ki: Kendisinin makamı, onların makamlarından daha aşağıdır.

Hatta bu anlatılan yanlış benzerlik, peygamberlere karşı dahi olur. Kaldı ki onlar, kesin olarak mahlukatın en faziletlileridir.

Böyle bir yanlışa düşmekten Allah korusun.

Hali anlatıldığı şekilde olan cemaatın yanılmasının menşei şöyledir:

Nebilerin ve velilerin uruc nihayetleri evvelâ, ilâhî isimlere kadardır. Ki bu isimler: Onların varlık taayyün mebde'leridir. Bu uruc iledir ki, velâyet ismi taHakkuk eder ve o isim salikin istihkakı olur.

İkinci uruc bu isimlerden başlar; sonra da bu isimlerden Allah'ın dilediği yere kadar çıkar.

Ancak, onlardan her birinin yeri, mercii ve menzili; varlığının taayyünü için bir mebde olan baştaki isimdir.

Anlatılan mana icabıdır ki: Bir salik onları aradığı zaman, yani: Uruc makamlarında, o isimlerde onları bulur.

O büyüklerin uruc mertebelerinde uruc yerleri, bu isimlerdir. Oradan iniş ve çıkışları dahi bazı arızi sebeplerden ileri gelir.

Bu duruma göre, üstün yaratılışlı bir saliki düşünelim. Seyir halinde, bu isimlerin üstüne çıkabilir. Hiç şüphe yok ki, o isimlerin daha âlâsına terakki eder. Halbuki onun daha yukarısına çıktığı isimler; peygamberlerin ve diğer büyük velîlerin taayyünlerinin başlangıcıdır. İşte, anlatılan üstünlük tevehhümü, buradan başlar..

Önceki yakin halinin zail olup gitmesinden, peygamberlerin daha faziletli oluşlarına, veli kulların daha ileri olduklarına karşı şüpheye düşülmesinden Allah'a sığınmak lâzımdır. Zira onların daha faziletli oldukları ve üstünlükleri icma ile sabittir.

Bu makam, saliklerin ayaklarının kaydığı makamdır. Anlatılan makama yükselişi sırasında, salik bilemez ki: O büyükler, bu isimlerden sonsuz yükselişlere kadar yükselip gitmişlerdir ve daha yukarısına çıkılması mümkün olmayan mahalle ulaşmışlardır. Ve bilemez: Bu isimler, onların tabiî mekânlarıdır. Aynı şekilde kendisinin dahi, tabiî bir mekânı vardır; amma o isimlerden daha altta ve daha aşağıda.. Zira, herkesin faziletli oluşu, kendi taayyününe mebde olan ismin daha kıdemli olmasına bağlıdır.

Meşayihten bazılarının söylediği dahi bu kabildendir ki; şöyle demişlerdir:

— Bazı kereler, uruç makamlarında, irfan sahibi berzahivet kübrayı bir hail olarak bulmaz; onun vasıtlığına ihtiyaç duymadan terakki eder..

Bu manada, Hazret-i Şeyhimiz şöyle demişti:

— Rabia, bu cemaattan idi..

Hali anlatılan cemaat, berzahiyet-i kübranın taayyün mebdei olan o ismi geçtikleri, daha yukarı yükseldikleri için, sanmışlardır ki berzahiyet-i kübra, arada bir hail olarak kalmamıştır.

Bu berzahiyet-i kübra, tabirleri ile de, Hatem'ür-risalet'in hakikatini kasd etmişlerdir. Ona ve onun âline salât ve selâm.. Bir de bu yolda olacak muamelenin hakikatini murad etmişlerdir.. (Yani-Usulüne göze yapılacak işlem..) Zira onlar bütün bu muamelenin yukarısına geçmişlerdir.

***

Anlatılan zümreden bir başka taifenin galat menşei ise., şöyledir;

Salikin seyri, bir isme düşer ki; burası onun taayyün mebdeidir. Ve bu isim, icmal yollu olarak bütün isimlen camidir. Kaldı ki, insanın camiiyyet durumu dahi, bu isim sebebi iledir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, o isim zımnında, diğer meşayihin taayyün mebde'lerini kat etmiştir. Ama, icmali seyirle.. Onları bir bir geçer son seyri, o ismin müntehasına kadar gider.. İşte o zaman, salik diğer zatların daha yukarı çıktığı vehmine kapılır. Ama. bilmez ki: Geçip gittiği o meşayihin makamları, onların bîrer numuneyidir, hakikati değildir.

O salik kendisini, cami (toplu manada) bulduğu, diğerlerini dahi, kendisinin parçaları sandığı için; hiç şüphe yek ki, bu durum kendisinin daha faziletli olduğu vehmini verir.

Anlatılan makamda, sekr halinin ağır basması sonucu olarak, Bayezid-i Bistamî Hz. şöyle dedi:

— Sancağım, Muhammed'in sancağından daha imkandadır.

Ancak, o kendi sancağının daha yüksekte oluşunu; Muhammed'in S.A. sancağına göre değil de, onun modülüne nisbetle daha yüksek olduğunu anlayamadı. Bu modülü dahi kendi isminin hakikatında müşahede etmişti.

Yine bu manadan olarak, kalbinin genişliğinden kinaye söyle dedi:

— Eğer arşı ve içindekileri irfan sahihinin kalbinden bir köşeye koysalar, bunun ağırlığını hissetmez..

Bu mana dahi, hakikatle modülün karıştdığını gösterir. O arş ki Allah-ü Taâlâ, onun Hakkında:

— «Azim (Büyük)..» (9/129)

Buyurmuştur. Bunun yanında, kalbin nasıl bir itibarı ve mikdarı olur?. Arşta olan zuhurun, yüzde biri dahi, görülmez. İsterse bu kalb irfan sahibinin kalbi olsun. Uhrevî rüyet dahi, arşa bağlı bir şekilde zuhur edecektir.

Bu kelâm, her nekadar bazı sofiyeye ağır gelecek ise de; ama âhirette onlara malum olacaktır.

Bu bahsi, aşağıda anlatılacak bir misalle izah edelim; Şöyle ki:

İnsan bütün unsurları ve eflâki özünde camidir. Bu camiiyet durumuna nazarı vaki olduğu zaman, unsurları ve eflâki, kendi nefsinin parçaları olarak görür. Bu durumda, anlatılan görüşü, kendisine ağır basar ve şöyle demesi çok görülmez:

Ben küre-i arzdan daha büyük, semalardan daha azametliyim.

O, bu sözleri söylediği zaman, aklı başında olan kimseler; onun büyüklüğünün ve azametinin, nefsinin cüzlerine nisbetle olduğunu anlar. Zira küll cüzden daha büyüktür. Ama, kürre-i arz, hakikatta onun cüzlerinden değildir; belki onların cüzlerinin modülleridir. Onun daha büyük oluşu dahi, bu modüller dolayısı iledir. Bunlar dahi, kürre-i arza ve semalara nazaran, onun cüzleri sayılır.

Bu karışık durum sebebi ile; yani: Modülün hakikatle karıştırılması dolayısı ile, Fütuhat-ı Mekkiye sahibi Muhyiddin b. Arabi şöyle dedi:

— Cem-i Muhammedi, cem-i ilâhî'den daha ileridir. Çünkü Cem-i Muhammedi, ilâhî ve kevnî hakikatleri şümulünde toplamıştır. Bunun için cem' itibarı ile daha ileridir.

Ama, bilmemiştir ki: O şümul, üluhiyet mertebesi gölgelerinden, bir gölgenin şümulüdür. Onun modüllerinden bir madüldür. O, mukaddes mertebenin hakikatini şümulüne almamıştır. Cem-i Muhammedi'nin o mukaddes mertebeye nisbetle bir değeri yoktur. Zira, o mukaddes mertebenin levazimi arasında azamet ve kibriya vardır.

Toprak nere Rabb'ül-erbab nere?.

***

Yine salikin seyrinin vaki olduğu bu makamda, bir isme düşer ki o kendinin Rabbıdır. Zaman zaman, bu kimse sanır ki: Kendisinden daha faziletli olan büyükler, kendisinin tavassutu ile vâsıl olmuşlar; bazı yüksek derecelere kendi vesilesi ile çıkmışlardır.

Böyle bir şey, dahi, ayakların kaydığı yerdir. Sübhan Allah'tan korumasını dileriz. , O kimse, kendisini bu kemalle pek faziletli görür; hüsrana düşer..

Bu ne biçim ucüp ve bu ne biçim fazilet?. Meselâ:

Bürhanı tam şanı büyük bir sultan, vezirlerinden birinin delaleti ile, ki bu vezir tam olarak hükmü altında ve itaatındadır. O vezirin tavassutu ile de bazı mahallere gider. O vezirin vesilesi ile beldeleri ve mevzileri de fetheder.

Burada söylenecek netice söz şudur:

Bu makamda, cüz'i bir fazilet mevzuu vardır ki, bu bahis dışıdır Zira, her hacamatçının ve kumaş dokuyucunun da kendine has bir faziletli yanı vardır. Bu dahi, onun şahsına mahsustur. Bu hususi özellikleri ile, fenler bilen bir bilgine ve hazik bir hekime nazaran bir üstünlükleri olabilir. Ama bu fazilet, itibardan düşüktür. Asıl önemli olan külli fazilettir ki: Bu Alim ve Hakim zatındır.

Bu Fakire dahi, yukarıda anlatıldığı şekilde değişik haller oldu. Hem çokça.. O karışık durumdan, bir hayli tahayyülat meydana geldi. Bu halet kendisinde uzun bir müddet kaldı. Durum böyle iken, Sübhan Hak onu korudu, halini toplu tuttu. Eskiden olan yakin halin? kıl kadar bir oynaklık gelmedi.. İcma ile sabit olan itikad manasına, hiç bir kesiklik gelmedi. Bunun için Allah'a hamd ve şükürler olsun. Hatta bütün nimetleri için.. İcma ile, sabit manadaki itikadına aykırı bir durum geldiği zaman, onu itibardan düşürdü; onu en güzel yorumlara götürdü.

İcmali ilimle şu kadarı bilinmiş oldu ki: Keşifte, müşahede edilen o fazlalık, sıhhat durumu varsa., cüz'i bir fazilete racidir. Eğer bu fazilete bir vesvese arız olursa., o zaman o faziletin medarı ilâhi yakınlıktır. Bu fazlalık dahi, o ilâhî yakınlıktan geliyor. Cüz'i fazlalık nereden olsun.. Ama bu vesvese dahi, daha önceki yakin hali yanında, toz oldu. Artık ona hiç bir itibar kalmadı. Hatta tevbe istiğfar ile Yüce Hakka iltica etti. Hem de inkisarla ve inabe ile.. Tazarru ve iptihal ile ona yalvardı. Ta ki, bu gibi keşifler onda meydana

gelmeye.. Ta ki, kıl kadar olsa dahi ehl-i sünnet vel-cemaat itikadına aykırı bir itikadı olmaya..

Bir gün, bu keşiflerden ötürü muaheze, bu tevehhümlerden ötürü, mesuliyet korkusu ağır bastı. Bu korkunun ağır basması, beni kararsız hale getirdi. Bana sıkıntı verip mustar bir hale koydu. Bunun üzerine, Yüce Mukaddes Hak Sultan'a karşı iltica ve tazarru kat kat olmaya başladı.

Bu halet, bende uzun bir müddet devam edip gitti. Tam bu sıralarda idi; yolum büyük zatlardan birinin kabrine düştü. Başıma gelen hal için ondan meded dileyip yardım istedim. Derhal, o esnada Şanı Yüce Hakkın inayeti bana yetişti. İşte o dem işin hakikati olduğu gibi meydana çıktı.

Yine o vakit, Hatem'ür-risalet'in S.A. ruhaniyeti de hazır oldu. O Âlemlere rahmettir. Mahzun gönülü teselli etti.

İşte o zaman bana malum oldu ki: Evet, ilâhi yakınlık, külli manada fazileti muciptir. Ancak, sana gelen bu yakınlık, ülûhiyet mertebeleri gölgelerinden bir gölgedir. Rabbın olan bir isme mahsustur. Bunun için, bu yakınlık küllî manada faziletli olmayı icab ettirmez.

Misali olan bu makamın sureti öyle bir açıldı ki: Arada hiç bir şüphe yeri kalmadı; tevehhüm tamamen zail olup gitti.

***

Bu Derviş, kitaplarında ve risalelerinde bazı ilimler yazmıştır ki: Onlarda bir karışıklık yeri, tevil ve tevcih yolu vardır. Anlatılan manada müjdeyi alınca, o ilimlerin galat yanlarını yazmak istedim. Ama, Allah'ın fazlı ile ve bana açılan surette.. Onları böylece açıklamış oldum.

Şundan ki: Açıktan işlenen günahların, tevbesi de açıktan yapılmalıdır. Ta ki, insanlar, o ilimlerden şeriatın hilâfına bir şey anlamayalar.. Sonra, uyup da dalâlete saplanırlar. Ta ki, taassup ve tekellüf yolundan başkaları (Yani: Kendisini) da dalâlet ve bilgisizlikle itham etmeyeler..

***

Bu misilli çiçeklerin, bu tarikatta açtığı çok olur. Zira, bu gaybın da gaybı bir tarikattır. Ve bu çiçekler, nicelerinin hidayet sebebi oldukları gibi, bazılarına da cehaletleri icabı dalâlet sebebi olur.

***

Muhterem babamın şöyle dediğini dinledim:

— Yetmiş iki bid'atçı fırkadan pek çoğunun dalâlete sapmasına ve doğru yoldan çıkmasına sebeb odur ki; sofiye yoluna girmişler, ama işin hakikatına vâkıf olamamışlardır. Sülûkü tamam etmeden düşmüş ve dalâlete sapmışlardır.

Vesselam..

***

221. MEKTUP

MEVZUU: a) Nakşibendiye Tarikatının hususiyetleri ve sair tarikatlara nazaran daha faziletli olduğu.,

b) Ona mensub olanların medhi. Ve., bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hüseyin Manburîye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül-mürselin'e ve onun pâk âlinin tümüne olsun..

Her halde. Maden-i Siyadet Mir Hüseyin Kıymetli Kardeş uzakta kalıp güzden kaybolanları unutmamıştır. İhtimal ki o: Tarikat-ı Aliyye adabına riayeti bırakmamıştır. Zira bu Tarikat, her yönü ile sair meşayih-i kiramın tarikatlarından ayrı bir mana taşır.

Mülakatınızın müddeti ve sohbetinizin fırsatı cidden pek az oldu. Bunun için, istedim ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyetlerinden bazılarInı yazayım. Onun kemalâtmı anlatayım. Bunları yazmam, bazı yüksek ilimlerin ve üstün maarifin zımnında olacaktır.

Her nekadar, bu kısım maarifin ve ilmilerin bilfiil idrâkinin zorluğunu ve dinleyenlerin zihnine girmekten yana uzak olduğunu biliyorsam da, lâkin şu iki şeyin mülâhazası ile bunlar açıklanmıştır:

a) Dinleyenler, görünüşte bilfiil bu manalardan uzak görünürlerse de, kendilerinde bir istidad olabilir.

b) Muhatab, zahirde her nekadar bir tane ise de; lâkin hakikatta muhatap o şahıstır ki, tam bu muamelenin mahremidir. BU manada:

— Kılıç kullananın..

Darb-ı meseli meşhurdur.

***

Ey Kardeş,

Bu Tarikat-ı Seniyye'nin başı, yolcularının reisi şu zattır: Sıddık-ı Ekber.. Allah ondan razı olsun. Bu, öyle bir zattır ki, tahkik üzere olan amberlerden sonra, bütün Âdemoğullarının en faziletlisidir. BU itibarla, bu Tarikat'ın büyükleri tarafından yazılan bir ibarede şöyle gelmiştir:

— Bizim intisabımız, bütün intisapların üstündedir.

Zira bu zatların intisapları huzur ve şuurdan ibarettir ki; bu aynıyia, Hazret-i Sıddık'ın intisabı ve onun, bütün huzurların üstünde olan huzurudur.

Yine bu Tarikat'ta nihayetin bidayete dere edilmiş olması vardır. Bu manada Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. Şöyle dedi:

Biz, nihayeti bidayete dere ediyoruz.

Bir mısra:

Gülistanımla kıyasla baharımı..

Şöyle bir şey sorulabilir:

— Başkalarının nihayeti, bunların bidayetine derc edilmiş olduğuna göre. bunların nihayeti nasıl olur?. Aynı şekilde, başkalarının nihayeti Sübhan Hakka vusul olduğuna göre, Hak'tan yana bunların seyri nereye varır?. Zira:

— Abadan'dan öteye köy yok..

Darb-ı meseli meşhurdur.

Bu soruya şöyle bir cevap verebiliriz:

— Eğer ulaşmak müyesser olursa., üryan bir vusuldür. Bunun alâmeti dahi, matlubun husulünden yana ye'sin husulüdür; anla..

Bizim kelâmımız bir işarettir ki: Havas zümreden pek azı anlayabilir. Hattâ, havasın da havası zümrenin pek azı anlar.

Bu büyük devletin husulünü ancak şunun için anlattık; zira: Bu taifenin bir kısmı, üryan, vusulle mübahat edenler olduğu gibi, bir başka taife de şöyle demiştir:

— Matlubun husulünden ye's..

Ve., mahrumiyete kanaat getirmişlerdir. Lâkin bu iki devlet arasında kendilerine cem hali gelince., onu: İki zıddın biraraya gelişi sanarlar. Ve., onu muhalât kabilinden bilirler..

O kimseler ki: Vuslat iddia ederler; bunlar, ye'si mahrumiyet görürler.

0 kimseler ki: Ye's iddia ederler; bunlar da, vuslatı ayrılmak görürler.

Ancak, bütün bunlar, o yüce menzile eremeyişin alâmetidir.

Bu babda hülâsa söz şudur:

Onların batınlarına, bu yüce makamdan bir aydınlık gelmiştir. Bazısı bunu vuslat sanmış; bazısı da ye's olarak görmüştür.

Anlatılan değişik durum, onların istidadlarının değişik olmasından ileri gelmiştir. Zira, bir taifenin istidadına vuslat münasiptir; bir başka taifenin istidadına ise., ye's..

Fakire göre, ye's istidadı, vuslat istidadından daha güzeldir isterse, vuslat ve ye's birbirinin mülâzimi olsun..

Burada verilen cevapla, ikinci itirazın cevabı dahi açıklanmış oldu. Çünkü, mutlak vuslat, üryan vuslat gibi değildir. İkisi arasında o kadar fark var ki.. Şunu demek istiyorum:

— Üryan vuslat, bütün perdeleri kaldırır, bütün engelleri izafe eder..

***

Perdelerin en büyüğü ve en kuvvetlisi mütenevvi tecelli ve muhtelif zuhuratlar olduğuna göre; bu tecellileri ve zuhurları bitirmen ve tam manası iie tamama erdirmen lâzımdır. Bu tecelli ve zuhurlar ister imkân aynalarında olsun; isterse vücub cilvegâhlarında.. Onların aralarında şeref ve rütbe itibarı ile bir değişiklik olsa dahi, perde husulü işinde ikisi de birdir. Zira şeref ve rütbe talibin görüş zaviyesi dışındadır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

—Bu beyandan lâzım gelir ki, tecellilerin bir nihayeti olsun.

Halbuki, meşayihin sarahetle anlattığına göıe, tecellilerin nihayeti yoktur.

Bunun için şöyle cevap verebilirim:

— Tecellilerin nihayetsiz oluşu, tafsilatı ile, isimlerde ve sıfatlarda seyir durumuna göredir.. Bu takdirde, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a vusul müyesser olmayacağı gibi, vasl-ı üryan dahi hâsıl olmaz..

Çünkü: Yüce ve Mukaddes Hazret-i Zat'a vusul isimlerin ve sıfatların taayyününe bağlıdır. Ama, icmal yollu.. Böyle olunca, tecellilerin nihayeti olur..

Bu arada bir başka soru şöyle olabilir:

— Zati tecellilerin nihayetsiz olduğu söylenmiştir. Nitekim. Mevlâna Cami dahi, Lemaat şerhinde bunu sarahaten anlatmıştır. Durum böyle olunca, söz nasıl tecellilerin nihayet bulduğuna gider?.

Bunun için şöyle cevap verebilirim:

— Bu zati tecelliler, şüun ve itibarların mülâhazası olmadan olmaz. Zira tecelli, bunların mülâhazası olmadan mümkün değildir. Bizim beyan etmekte olduğumuz işe gelince: Tecellilerin ötesinde şeydir; ister sıfatlara bağlı olsun, isterse zata.. Zira, bu yerde tecelli itlaki caiz değildir; ama hangi tecelli olursa olsun. Şundan ki: Tecelli, bir şeyin ikinci, üçüncü veya dördüncü mertebede zuhurundan ibarettir; bi; taa, Allah'ın dilediği yere kadar.. Ama burada mertebeler sukut etmiŞ, mesafeler tamamen durulmuştur.

Söyle bir şey sorulabilir:

- Hangi itibarla, bu tecellilere:

- Zatî..

Denmiştir.

Bunun cevabını şöyle veririm:

- Eğer tecelliler, fazladan zaid bir mana mülâhazası ile olursa.. Yani Zat üzerine.. O zaman bu: Sıfatlara bağlı tecelliler olur.. Eğer fazladan zaid bir mana mülâhazası olmadan olursa., o zaman bu: Zata bağlı tecellilerden olur.. Bu mana icabı olarak, vahdet mertebesi için; ki o, taayyün-ü evvel olup zattan başka bir şey değildir, şöyle demişlerdir:

— Zatî tecelli..

Bizim talep makamımız. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'tır. O makamda, manaların mülâhazasına yer yoktur. îster zaid mana olsun, isterse zaid mana olmasın.. Çünkü, icmal yollu manalar orada tamamen durulmuştur. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a vusul müyesser olmuştur.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: O makamda vusul, şekilden ve misalden münezzehtir. Matlub ve ittisal gibi ki, akıl onu idrâk eder ve bahis dışıdır ve Mukaddes Hakkın zatına böyle şeyler lâyık değildir. Zira misli olan için, misilden münezzehe yol yoktur. Sultanın ihsanlarını, ancak kendi taşıyıcıları alabilir..

Mesnevide şöyle dile geldi:

Vardır nasın Rabb'ının canı ile nasın;

İttisali, yoktur yeri şeklin kıyasın..

***

Bu Tarikat meşayihinden hiç biri, yolunun nihayetinden haber vermemiştir. Hemen hepsi, yollarının bidayetinden haber vermişlerdir. Meselâ şöyle demişlerdir:

— Bunda nihayetin bidayete dere edilmiş olması vardır.

Onların bidayetleri nihayetleri ile imtizaç ettiğine göre, nihayetleri dahi, bidayetlerine münasip bir şekilde olur. Bu nihayetin izharı lse Fakir'in imtiyazlı olduğu bir durumdur.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının..

Bunun için noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'a hamd -şükürler olsun.

***

Ey Kardeş,

Bu nihayete ulaşanlar, yani: Bu Tarikat'a mensup olanlardan azın da azı kimselerdir. Daha açık tabirle: Diğer tarikatlara intisab edenlere nisbetle.. Eğer bunların sayılarını belirtmeye kalksam, yaklaşanlar, uzaklaşmaya yüz tutarlar. Uzakta olanlar dahi. inkâr ve taanüt yoluna saparlar.. Hem öyle bir uzak görürler ki!.

Ancak, bütün bu olanlar, nihayetin de nihayetine kemaliyle vusulden ötürüdür. Bu vusul dahi, Allah'ın Habibi Resulûllah S.A. efendimizin fazileti sayesinde olmuştur. Ona salât ve selâm olsun..

***

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyetleri arasında bir de şu vardır: VATANDA SEFER.. Ki bu: Seyr-i enfüsîden ibarettir.

Seyr-i enfüsî her nekadar diğer meşayih tarikatlarında dahi sabit ise de, lâkin, bu manada onlara ancak, yollarının nihayetinde müvesser olur. Hem de, afakî seyri kat ettikten sonra.. Ama bu Tarikat-ı Aliyye böyle değildir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin iptidası seyr-i enfüsîden başlar ki seyr-i afakî bunun zımnında kat edilir. Bu seyrin, isin başında husulünün menşei ise., nihayetin bidayete derc edilmiş olmasındandır.

***

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin bir başka hususiyeti ise.. CELVETTE HALVET olmasıdır. Bu dahi, seyr-i vatanî'nin ayrılan bir koludur. Bu halinde olan kimse: Tefrika cetvelinin aynında, halvet vatanı beyti seferini yapar. Afakî dağınıklıkları, enfüs hücresine çıkamaz..

Bu mana, diğer tarikatlarda, ancak müntehada müyesser olur.. Ama, bu Tarikat-ı Aliyye'de iptidada müyesser olur. Bunun için de, bu Tarikat-ı Aliyye'nin hususiyetleri arasına girmiş olur.

Şunun bilinmesi gerekir ki:

— CELVETTE HALVET..

Demenin manası şudur: Vatani halvet kapüarını kilitlemek, takalarını da tıkamak..

Yani: Celvet tefrikasında hiç kimseye iltifat etmeyecek. Orada, hiç kimse ile muhatap olup konuşmayacak.. Ama bu demek değildi1" ki: Gözlerini yumacak ve zorla duygularını muattal bırakacak.. Zira böyle bir şey, bu Tarikat-ı Aliyye'ye münafidir.

***

Ey Kardeş,

Bütün bu zorlamalar ve bir çıkış yolu aramalar, hep başta ve orda olur. Amma sonda: Bu kaçamak yolu aramalardan yana hiç bir ev kalmaz. Orada, aynı tefrika içinde bir cemiyet hali vardır. Gafletin özünde bir huzur bulunur. Ancak, hiç kimse sanmaya ki: Tefrika ile, tefrikanın olmayışı, mutlak surette müntehi Hakkında müsavidir. Çünkü iş böyle değildir. Asıl murad edilen mana şudur: Tefrika ve tefrikanın olmayışı, batınî cemiyet halinin özünün husulünde müsavidir. Durum böyle iken, eğer zahirle batını bir eder de, tefrikayı, içten olduğu gibi, dıştan da atarsa., daha uygun ve daha münasip olur. Bu manada irşad için Sübhan Allah Resulûllah S.A. efendimize şöyle buyurdu:

«Rabbın adını an, yalnız ona yönel.» (73/8)

Bilinmesi gerekir ki, bazı zamanlarda, zahirî tefrika meydana çıkar ve bu şekilde mahlukun da Hakkı eda edilmiş olur. O zaman, böyle bir zahirî tefrika bazı zamanlar güzel olur. Amma, bat mî tefrika hiç bir zaman caiz değildir. Zira batın, yalnız Hak için halis olacaktır.

Müslüman kulların üç hissesi noksan sıfatlardan münezzeh Allah'ındır:

a) Batınî mananın tamamı..

b) Zahirî durumun yarısı..

c) Kalan yarının da yarısı..

Bundan arta kalan dahi, kulların Hakkını eda içindir. Amma, o kulların Hakkını eda için olan da, Hakkın emrine imtisalden olduğu için, o dahi Hakka racidir Bu manada bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Her iş ona döndürülür. O halde ona ibadet et. Ona tevekkül et. Rabbın, yaptıklarınızdan gafil değildir.» (11/123)

***

Bu tarikatta, cezbenin sülûk üzerine takaddümü vardır. İptida seyir dahi emir âleminden başlar; âlem-i halktan değil.. Tarikatların pek çoğunda durum böyle değildir.

Sülûk menzillerinin kat edilmesi, cezbe derecelerinin tayyi zımnında bu tarikata derc edümiştir. Halk âleminin seyri dahi, emir âleminin seyri zımnında müyesser olur. Bu itibarla, bu Tarikat-ı Aliyye için:

— Nihayetin bidayete dere edilmiş olması..

Söylenirse yeri vardır.

Üstte geçen beyandan da anlaşılacağına göre; iptida seyri, bu Tarikat-ı aliyye'de intiha seyrine dere edilmiştir.

Ama onlar, şöyle olmazlar: İptida seyirden intiha seyrine nüzül etmezler: nihayet seyrini tamamladıktan sonra, bidayette seyre devam ederler.. Bu manadan ötürü:

— Bu Tarikat-i Aliyye'nin nihayeti, sair meşayih tarikatının nihayetidir.

Diyenlerin zannı batıl olmuştur.

Şöyle bir şey sorulabilir:

— Bu Tarikat-ı Aliyye'nin bazı meşayihinin ibarelerinde geçtiğine göre: onların seyirleri esma ve sıfattadır. Yani: Onların intisapları tamama erdikten sonra.. Bu durumda, sahih olan odur ki: Bunların nihayeti, başkalarının bidayetidir. Çünkü, esma ve sıfatlarda seyir işin başında olur. Yani: Tecelliyat-ı zatiyedeki seyirlere nisbetle..

Bunun cevabını şöyle verebilirim:

— Esma ve sıfatlardaki seyir, tecelliyat-ı zatiyedeki seyirden sonra değildir. Bu esma ve sıfattaki seyir dahi, tecelliyat-ı zatiye seyri zımnında vaki olur.

Bu babda son söz şu ki: İsimlere ve sıfatlara bağlı seyir; her ne zaman arızi bir sebeplerden dolayı zuhur ederse., zati tecelliler onu kapatır. Bu durumda hayal olunur ki, o seyir sahibinin işi tamam oldu, tekrar esma ve sıfatlarda seyre başladı. Ama iş böyle değildir.

Evet.. Bu âleme dönüş vaki olur. Hem de, velâyet derecelerinde seyrin tamama ermesinden sonra.. Bu dahi, halkı Yüce Hakka davet içindir.

Böyle bir şey de, nihayetlerine rücu sanırsa, kendisinin de bidayeti tahayyül edilirse çok görülmez. Amma meşayih Hakkında söylediğine gelince iş değişir.. Çünkü bunların nihayete tekrar dönüşleri vardır.

Burada bidayetten ve nihayetten murad, velâyetin bidayeti ve nihayetidir. Anlatılan rücu seyrinin velâyetle bir alâkası yoktur. Böyle bir rücu davet ve tebliğ mertebesinden bir nasiptir.

***

Bu Tarikat-ı Aliyye, tarikatların en yakını ve elbette vuslata erdirenidir. Bunun için, Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. şöyle dedi:

— Tarikatımız, tarikatların en yakınıdır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Sonra şöyle dedi:

— Sübhan Hak'tan mutlaka vuslata erdiren bir tarikat istedim.

Ve onun bu dileğine icabet edilmiştir. Nitekim bu mana, Reşahat'ta Hace Ahrar'dan naklen anlatılmıştır.

Nasıl en yakın ve mutlaka vuslata erdiren bir tarikat olmasın ki: Nihayet, onun bidayetine dere edilmiştir.

O kimsenin şekaveti nekadar büyüktür ki, bu Tarikat-i Aliyye'ye girer; ama onun üstünde istikamet sahibi olmaya güç yetiremez.. Ondan alacağı hiç bir nasibi de olmaz..

Bir şiir:

Güneşe ne zarar duba vakti ufukta doğar;

Görmez hiç aydınlığını, gözü yoksa bakar..

***

Evet!.

Bir talip, nakıs birinin eline düşerse.. Tarikatın günahı ne?. Talipte ne kusur var?. Hakikatta vuslata erdiren delildir; bu Tarikat-ı Aliyye'nin kendisi değil..

Bu Tarikatın isptidasında halâvet vardır; vicdanî duygular vardı. Ama sonunda acılık vardır; yitirme vardır. Böyle bir şeyin olması dahi, ye's halinin levazimi arasındadır. Diğer tarikatlar böyle değildir. Onlarda, işin sonunda, halâvet ve vicdanî duygular vardır.

Aynı şekilde, bu yolun iptidasında yakınlık vardır; müşahede vardır. Ama nihayetinde uzaklık vardır; mahrumiyet vardır. Ama, sair meşayih-i kiramın tarikatı böyle değildir.

Tarikatların değişik olma durumuna, bu kıyasla bakılmalı ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin üstünlüğü biline.. Çünkü: Yakınlık ve müşahede, halâvet ve vicdanî duyguların hemen hepsi uzaklıktan ve mahrumiyetten haber verir. Acılık ve yitirme böyle değildir. Bunlar, yakınlığın sona erdiğinden haber verirler; bunu anlayan anlar..

Anlatılan sırrı şu kadar açabiliriz; meselâ: Bir insana, kendi nefsinden daha yakını yoktur. Ama yakınlık, şühud, halâvet ve vicdan nisbeti onda yoktur. Böyle bir şey, kendinden başkası için vardır. Halbuki aralarında bir ayrılık vardır.

Aklı başında olana, anlatılan işaret yeter.

***

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri, halleri ve vecdleri şer'i hükümlere tabi kıldılar. Zevkleri ve maarifi dahi, şeriat ilimlerinin hizmetinde gördüler. Bunlar, şeriatın nefis cevherlerini, vecdin cevizine ve halin muzuna değiştirmezler; tıpkı: Çocuklar gibi.. Sofiyenin söylediği tatlı sözlere de aldanmazlar. Şer'î mahzurların irtikâbı ile elde edilen hallere dahi ikbal etmezler. Hele sünnet-i seniye hilâfına hiç bir ^uradları olmaz..

Anlatılan mana icabı olarak, raksa ve semağa cevaz vermezler; cehren yapılan zikre ikbal etmezler. Halleri devamlıdır; vakitleri kesintisiz sürüp gider..

Zatî tecelli, başkalarına şimşek gibi çakıp geçse dahi, bunlar için daimidir.

Gaybet halinin arkasına gizlenen huzurun, bu zatlara göre değeri yoktur. Bunların muameleleri, huzurun da, tecellinin de fevkindedir. Ki bu manaya dair işaret geçti..

Hace Ahrar Hz. şöyle dedi:

— Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri, uçup oynayanlarla kıyas edilemez. Bunların muamelesi ve intisabı cidden büyüktür.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de şeyhlik ve müridlik, tarikatı öğrenmek ve öğretmekledir; külahla şecere ile değil.. Bu külah ve şecere ekseri meşayihin tarikatında resmi bir hal almıştır. O kadar ki, onların son gelenleri, şeyhliği ve müridliği, külah ve şecereye inhisar ettirmiştir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şeyhin mütaaddid olmasına cevaz vermezler. Tarikatı öğretenlere de:

— M ü r ş i d.. Derler:

— Şeyh..

Demezler. Onunla, meşayih adabı üzere de olmazlar. Bu dahi, onların tam cehaletinden ve akıllarının noksanlığındandır. Yahut bilmezler ki, onların meşayihi talim şeyhine de. sohbet şeyhine de:

— Ş e y h ..

Demişlerdir ve şeyhin mütaaddid olmasına cevaz vermişlerdir. Hatta şöyle demişlerdir:

— Bir mürid, irşadını bir başka mahalde olacağı görüşüne varırsa., bir başka şeyh seçmesi caiz olur. İsterse, birinci şeyhi hayatta olsun.. Onun bu durumu inkâr edilmez..

Hace Bahaeddin Nakşibend Buhara ulemasından bu hususta sağlam fetva almıştır.

Evet..

Bir kimse, bir şeyhten müridlik hırkası giyerse, artık onu bir başkasından giyemez. Ama teberrük hırkasını bir başkasından giyebilir; bunun için bir mani yoktur. Ve o kimse, artık başka bir şeyh aramamakla bağlanıp kalamaz.

O kimsenin, bir şeyhten müridlik hırkasını giymesi caizdir. Bu arada, bir başkasından da, tarikat talimi yapması ve bir üçüncü şeyhle sohbet etmesi caizdir.

Ancak., anlatılan her üç devletin de bir şeyhten alınması mümkün olursa., bu: Büyük bir nimettir.

Yukarıda anlatılan manalara göre, tarikat talimi işinde, mütaaddid şeyhten istifade etmesi ve aynı şekilde mütaaddid şeyhlerle de sohbet etmesi caizdir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

Asıl şeyh odur ki, müride Hak yolunu göstermeyi bile.. Bu mana, tarikat taliminde düşünülmüştür ve vardır. Hatta fazlası ile açık bir şekilde...

Talim şeyhi, şeriat üstadıdır; aynı zamanda tarikat delilidir. Ama, hırka şeyhi böyle değildir.

Anlatılan mana dolaysı ile, talim şeyhinin gösterdiği edep yollarına tam olarak riayet edile.. Ve şeyhlik ismi, en fazla bu zata lâyık görüle..

***

Bu Tarikat-i Aliyye'de riyazetler ve mücahedeler, ancak şeriat hükümlerini yerine getirmektir. Sünnet-i seniyyeye tutunmaktır. O sünnet-i seniye sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

Peygamberlerin gönderilmesinden; kitapların indirilmesinden maksat: Nefs-i emmarenin arzularını ortadan kaldırmaktır. Ki bu emmare nefis, Mevlâsına karşı düşmanlığa saplanmıştır. Nefs-i emmarenin arzularını kırmak ise., şeriat hükümlerini yerine getirmeye bağlıdır. Bir kimse, her ne mikdar şeriat hükümlerini yerine getirmeye devamlı ise., şekavet dolu nefsin arzularından o mikdar uzaktır. Çünkü: Nefs-i emmareye göre, şeriat emirlerini yerine getirmekten ve onun yasaklarından kaçmaktan daha zor bir şey yoktur.

Şeriat sahibine uymaktan başka, inkisar yolu tasavvur edilemez.

Riyazet ve mücahede olarak, sünnete uymanın dışında seçilen yollar muteber değildir. Hinudların, Brehmenlerin Cukiyesi (yani: Hind fakirlerinin taptıkları) Yunan felsefecileri bu işte müşterektirler. Ama, onlara bu riyazetleri, dalâlet ve hasaretten başka bir şey vermemiştir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de talibin sülûke girmesi, kendisine uyulan Şeyhin tasarrufuna bağlıdır. Onun tasarrufu olmadan işin açılması olmaz. Zira, nihayetin bidayete derc edilmiş olması, onun mübarek teveccühünün eseridir. Keyfiyetten ve misalden münezzeh mananın husulü, onun yüksek tasarrufunun bir neticesidir.

— Tarik-i mahfi..

Diye adlandırdıkları, gaybet ve zühul, müptedinin isteği ile olmaz. Altı cihetten ari teveccühün varlığı, talibin havsalasında değildir.

***

Bir şiir:

Ne güzeldir Nakşibendîyenin yolları;

Hareme alırlar, gizlice yolcuları..

Bu büyüklerde, intisabı vermekte, kâmil manada bir kudret bulunduğundan; sadakatli bir talibe, kısa bir müddet içinde şuur ve huzur verirler.. Bu vergileri böyle olduğu gibi, kendilerinde tam bir kudret olduğu için, o intisabı geri de alabilirler.. Onlar, bu intisap sahibini bir edebin terki sonunda, müflis bir halde getirirler.

Evet!.

O kmseler ki, vermeye güçlüdürler; aynı şekilde almaya da güçleri yeter..

Allah-ü Taâlâ bizleri, kendi gazabından ve evliyasının gazabından korusun.

***

Bu Tarikatı Aliyye'de ifade ve istifade en çok sükûtla olur. Büyükler dediler ki:

— Sükûtumuzdan faydalanmayanlar, konuşmamızdan nasıl faydalanabilir?.

Bu sükûtu, onlar zorla elde etmediler; çünkü bu sükût, onların yolunun levazimi arasındadır.

Zira, bu zatların iptida teveccühleri, mücerred ehadiyetedir. Zattan başka ne isim, ne de sıfat isterler..

Şu malumdur ki, bu makama münasip ve mülayim olan sükût ve sessiz durmaktır.

— Allah'ı bilen dili tutulur..

Cümlesi bu manayı doğrular..

***

Bu makaleyi, Allah'a hamd, onun Habibine salât ile bitirelim:

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül-mürselin'e ve onun pak âlinin tümüne..

Vesselam..

***

222. MEKTUP

MEVZUU: a) Kütü halicim beyanı..

b) Amellerde kusurları görmek..

c) İyilik işlerinde niyetleri töhmet altında tutmak..

***

N0T: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Muhaınmed Eşref Kabili ye yazmıştır.

***

Allahım, bizleri bazı olduğun işlerde başarılı eyle.. Sana taatta sebat ver.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Büyüklerden biri şöyle dedi:

— Sadık mürid odur ki; sol yanındaki kâtip melek, yirmi sene onun aleyhine yazacak bir şey bulamaya..

Halbuki bu Fakir, kusur dolu.. Nefsini zevk ve vicdanî duygular içinde buluyor. O kadar ki: Sağındaki kâtip melek, onun için bir hasene bulacak mı ki amellerinin sayfasına derc eyleye.. Hem de yirmi sene müddet içinde.. Allah-ü Taâlâ, biliyor ki, bu sözü yapmacık söylemiyor.. Zevk olarak, yine şunu biliyor ki: Firenk kâfirleri kendisinden nice mertebe faziletlidir. Bunun cevabını sorsalar, vermekten aciz kalmaz..

Yine kendi nefsini, zevk yolu ile biliyor ki: Hatalarla dolu ve şeyyielerle şümullü.. Kendisinde hiç bir hasene yoktur.

Şunu da görüyor: Sol yandaki kâtip melek onun için yazmaya pek haklı..

Şunu da görüyor: Sağ yandaki melek, artık daimî surette muattaldır.

Şunu da biliyor ki: Sağ yanındaki defteri boştur; sol yanındaki defteri doludur.

- Artık rahmetten başka bir ümidi olmadığı gibi; mağfiretten başka bir mededi de yoktur.

Şu duâ, onun haline pek uygundur:

— Allahım, mağfiretin, günahlarımdan çoktur. Rahmetin, amelimden daha ümit vermektedir.

***

Asıl şaşılacak durum şu ki: İlâhî feyizler, rahmani varidat kem ve tekmil derecelerinde daima gelmektedir. Bu varidat, anlatılan kusurları görmeyi kuvvetlendiriyor; yazılan ayıpların müşahedesini kuvvetlendiriyor. Ucüp yerine, noksanlıkları artırıyor; yüksek görm yerine tavazu ve tenezzül geliyor..

Bir an içinde, velâyet kemalâtı ile müşerref; aynı an içinde kusur ve noksan görmekle muttasıf oluyor..

Her ne zaman uruc edip yükselse, kendini aşağıda buluyor. Hatta uruc edip yükselmesi, aşağıya tenezzülünü görmeye sebeb oluyor.

Büyük zatlar, onun bu halini tasdik ederler mi etmezler mi?. Eğer onun sırrına muttali olsalardı; herhalde durumunu tasdik ederlerdi Şöyle bir şey sorulabilir:

— Birbirinin nefyedecek durumda olan iki şeyin bir arada olmasının sırrı nedir?. Anlatılan iki şeyden birinin var olması, diğerinin de var olmasına nasıl sebeb oluyor?.

Buna şu cevabı verebilirim:

— Birbirini nefyeden iki şeyin birarada bulunmasının muhal olması, mahallin bir olması şartına bağlıdır. Ama bizim içinde bulunduğumuz durumda, mahaller mütaaddittir. Yukarıya yükselip giden; insan-ı kâmilin âlem-i emre ait letaifidir. Alta inen ise., yine insan-ı kâmilin âlem-i halktaki letaifidir. Bu manaya göre, âlem-i emir letaifi her ne mikdar yukarı yükselse; âlem-i halk letaifi ile olan münasebeti o mikdar azalır ve noksanlaşır. Bu münasebetin azalması ve noksanlaşması da âlem-i halka inmeye sebeb olur. Âlem-i halka tenezzül edip düştükçe de; salik, halâvetini kaybeder, ayıplarını ve noksanlarını görmesi artar. Bu mana icabı olarak, müntehi olan zatlar, çoğu kez, işin başında kendilerine gelen lezzeti arar dururlar. Ki bu lezzet, işin nihayetinde kendilerinden gitmiştir. Onun yerini, lezzetin yokluğu ve tatsızlık almıştır. Yine bunun içindir ki; irfan sahibi bir kimse, firenk kâfirlerini kendisinden daha faziletli bulur. Çünkü kâfirde, âlem-i halk ile, âlem-i emir imtizacı sebebi ile bir nuraniyet vardır. Halbuki irfan sahibinde bu imtizaç yoktur. Hatta:

— Ene (Ben)..

Lafzının vukubulduğu âlem-i halk kendisinde kalmıştır. Yani: irfan sahibinden yana sadece bu benlik lafzı kalmıştır. Bu benlik ise., baştan ayağa zulmet ve sıkıntılarla doludur. O irfan sahibinin âlem-i emirdeki letaifi, rücu yolu ile tenezzül etse dahi, halk âlemi ile bir ihtilatı ve imtizacı olmaz. Yani: İptida aralarında böyle bir imtizaç olduğu gibi..

***

Gönderilen mektup geldi.

Kardeşim Muhammed Tahir'in sohbeti ve gaybet zamanında tam münasebet sağlayan rabıtanın husulü; uygun düşer ki bunlar: Büvük nimetler arasında sayılalar.

Maniler kalkıncaya kadar kalblerin yakınlığı ile yetinilsin. Bu yakınlığın varlığı ile beraber, bedenlerin yakınlaşması temennisi de kalbden çıkarılmamalıdır; çünkü, nimetin tamamı bu yakınlığa bağlıdır. Veys'el-Karanî'yi görmez misin; kalb yakınlığını bulmasına rağmen kendilerine bedenen yakınlık hâsıl olanlardan en küçüğünün derecesine yetişemedi. Sebebi: O devletin kendisinde hâsıl olmayışıdır. Yine bu mana icabıdır ki, dağ kadar altın sadakası, bu sohbete nail olanların bir ölçek arpa sadakasını tutmadı.

Hâsılı: Her ne olursa olsun; hiç bir şey sohbet yerini tutmaz.

Vesselam..

***

223. MEKTUP

MEVZUU: Halleri şeyhine açıklamayı tavsiye.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Hace Cemaleddin Hüseyin Külâbi'ye yazmıştır.

***

Hace Cemaleddin Hüseyin Kardeş uzun bir süredir; hallerinin keyfiyetinden anlatmadı. Kübreviye Meşayihi duyulmadı mı: Bir mürid şeyhine üç gün kadar hallerini arz etmediği zaman, onu te'dib ederlerdi.

Geçen geçmiştir; ikinci defa tekrar edilmemelidir. Her ne zuhur ederse yazılmalıdır.

***

Kıymetli kardeşin oraya gelmesi ganimet sayılsın. Hizmetinde bulunup gönlünü hoş tutmaya gayret edilsin. Şuna inanılsın ki: Onun sohbeti çok kıymetlidir.

Bir mısra:

İşte sana gösterdim gaye hazineyi..

***

224. MEKTUP

MEVZUU: a) Edeplere riayetin beyanı..

b) Terehhümü def etmek..

c) Tarikat taliminde ihtiyatı emretmek ve sıkıntılara tahammül etmek..

d) Bu mektubun arkasına. Yar Muhammed Kadim'e yazılan bazı naaihatlar ve tenbihler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Muhammed Numan Bedahşiye yazmıştır.

***

Pek Reşid Kardeş Mir Muhammed Nu'man'ın mektubu ulaştı.. O mektubda sıralanır. mukaddimenin mazmunu, açıklanan sekli durumların fehvası anlaşıldı.

İnsanlar sizin Hakkınızda şöyle diyormuş:

— Zamanının en akıllısı..

Aranızdaki münasebet mutlak olan kimselerden gelen bu gibi sözlerin söylenmesinde bir mana yoktur. Onlardan kaçamazsın da.. Aranızda bir kesinti olmasına da gücün yetmez. Bir ayrılma talebi de mümkün değildir. Hem böyle şeylerin olmasına ne gibi bir münasebet var?.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, düşünmeyesin ki: Bu gibi cümlelerden çıkan tozlar bu tarafın gönlüne konar da, bir eziyet verir.. Daha fazlası ile, iş, ayrılmaya kadar varır.. Şundan ki: Sizin iyilikleriniz göz önündedir; zelleleriniz dahi itibardan düşmüştür. Asla hatırınıza bir şüphe girmesin. Bu tarafa kesin olarak bir eziyet husule getirdiğini tasavvur etmeyesin. Zira, hiç bir şekilde eziyet vaki değildir. Beşeriyet icabı meydana gelen sehiv ve unutmak muaheze edilmeye değmez.. Eziyet vehmini gönül sayfasından at; tarikat talimi ile meşgul ol. Büyük küçük taliplere faydalı olmaya bak. İstihare emri, ancak bu işin tekidi içindir; nefyi için değildir.

***

Lain düşman Şeytan, şerri yoldaş edinen nefis: daima bu Fakir'in yanındalar. Bunun için, çok ihtiyatlı davranmak lâzım gelir.. Ta ki: Haller bizim aleyhimize dönmeye.. Ta ki:

Aldatıp dalâlete sürüklemek için; çeşitli hile ile kötülükleri, gözlerimize iyilik olarak göstermeye.-Şöyle denmiştir:

— Lain Şeytan, taat ve nasihat suretinde geldiği zaman, onu def etmek çok güçtür.

Durum böyle olunca, bize düşer ki: Daima Sübhan Hakka iltica edip tazarruda bulunalım. İnkisarla, ağlaya ağlaya o Yüce Ha'tan dileyelim ki: O görülen cihetten hizlanımız ve istidracımız murad olunmaya..

İstikâmet yolu şudur: Ebedi saadete delalet..

***

Bilmiş olasın, ki,

Fakirlik ve sıkıntı, bu Taife-i Aliyye'nin güzelliğidir. Bunu tercih etmekte iki cihan'ın efendisine iktida vardır. Ona salât Ve selâm.. Sübhan Hak, kereminin kemali icabı olarak, kullarının rızkına tekeffül etmiştir.

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi bu gibi tereddütlerden kurtarsın. Bir yerde nüfus nekadar çoğalırsa.. rızıkların gelmesi o kadar çok ve bol olur.

Yüce ve Mukaddes Hakkın razı olduğu şeylere teveccüh edip taallukatın üzüntüsünü onun keremine havale etmelisin.

Kalanı karşılaştığımızda..

***

Buradan gelen bazı arkadaşların haber verdiklerine göre: Teezzi husulü tevehhümü, şu anda dahi Mir'in gönlünde yerleşmiştir. Bunun için, eziyet vehminin kaldırılmasını, mübalağa ve tekidle yazdık.

***

Molla Yar Muhammed Kadim'e vaaz ve nasihat dolu bir mektup yazmıştık. Zahir olan o ki: Onda yazılanlar tabiatına mülayim gelmedi; bunun için cevabını yazmadı.. Hatta bir dua bile yollamadı.. Onun tabiatına mülayim gelmeyince, ben ne yapabilirim ki?.

Eğer bu Hakir'e mensup bir cemaatın galat zanlarını, hatta maddelerini beyan, Hakkı batıldan ayırd etmezsem nasıl borçtan kurtulurum?. Âhirete hangi yüzle giderim?.

Bir şiir:

Söylüyorum sana ulaşması şart olanı; Yorsa da al ondan halis nasihat olanı..

Bilesin ki,

Şeyhlik ve müridlik, halkı Hakka davet etmek ve irşad yolu cidden büyük bir makamdır. Herhalde şu cümleyi duymuş olacaksınız:

— «Kavmi arasında şeyh, ümmeti arasındaki peygamber gibîdir.»

Bir şiir:

Her erkek gelen olur mu merd-i meydan;

Her mülkü olan da olur mu Süleyman?.

Ahvali ve makamları tafsilatı ile bilmek; müşahedelerin ve tecellilerin hakikatini, keşif ve ilhamlardan hâsıl olan manayı, rüya tabirlerinin zuhurunu anlamak.. İşte bütün bunlar anlatılan yüce makamın levazımı arasındadır. Bundan sonra, savrulan ağaç kabuklandır..

***

Bu babda asıl söylenmesi gereken odur ki:

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri; meşihat makamına ulaşmadan evvel, bazı müridlerine bir nevi icazet verirler. Bunu, bazı yararlı işlerin düşüncesi ile yaparlar. Umumî manada, tarikat talimi yapması için ona cevaz verirler ki; hallere ve vakıalara muttali olsun..

Bu nevi icazette kendisine iktida edilen şeyhe düşer ki; icazeti verdiği müride şu emri vere: İhtiyatlı davrana, galat maddeleri keşfe çalışa, daima noksanına muttali ola, işi tamam olup kemale ermediğini bütünüyle izhar ede..

Eğer şeyh, bu şekilde hakikati açıklamazsa, hain olur. Şeyh açıkladığı halde, mürid kötülük ederse., hizlana düşer.. O bilmez mi ki: Hakkın rızası, şeyhin rızasına, Hakkın dargınlığı dahi, onun dargınlığına bağlıdır. Böyle bir şeyin olması ne büyük bir musibettir. İçine düşülen ne büyük bir belâdır.

Bunlar anlamazlar mı acaba: Bizden ayrılıp gittikleri zaman, iş nereye varır?. Bizden koptukları zaman, kime bağlanacaklar?.

Allah korusun, eğer onun hatırına böyle bir şey geliyorsa, hiç durmadan söyle: Tevbe edip Allah'tan mağfiret dilesin.. Ona tazarru etsin ki: Kendisini böyle büyük bir iptilâya uğratmaya.. Böyle bir tehlikeli belâya düşürmeye..

Allah'a hamd ve şükürler olsun; ihvanın kayıtsız davranmalarına rağmen, bu tarafta gönüle bir toz konmuyor. Hatta onların verdikleri bu ıstıraplar sebebinden bile..

Bunun için temenni şudur: İşlerin akibeti hayra çevrilir inşaallah..

***

Bu anlatılanların dışında kalanları, hal ve vaziyetleri Reşid Kardeş, Mevlâna Muhammed Salih tafsilatı ile anlatacaktır. Şüpheli olan durumlar ondan öğrenilir.

***

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara... Ona ve âline salâtlarm en tamamı, selâmların en faziletlisi..

***

225. MEKTUP

MEVZUU: Nihayetin bidayete derc edilmiş olması yolu ile; sair tarikatların nihayetinde hâsıl olan bu Tarikat-ı Aliyye'nin başında hâsıl olur.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Lahorîye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.. Onun Peygamberine salât ve selâm okuruz. Keza onun âl-i kiramına da..

***

MübareK mektuplar peş peşe gelmektedirler.. O mektuplarda: Taliplerin kendilerine verilen vazifelerde çalışıp çabalamaları, ondan lezzet almaları, onun üzerinde birlik olmaları beyan edilmiş ki bu: Ferah üstüne ferah artırdı.

Bu babda söylenecek asıl şudur:

Bu tarikatta, nihayette olacak işler bidayete derc edildiği için; bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedilerine, müntehilerin ahvaline benzeyen işler vaki ve hâsıl olur. O şekilde ki: İki durumu ayırd edip çıkarmak mümkün olmaz.. Zira bu ayırd etme işini ancak, keskin basiretli irfan sahibi yapabilir.

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca: O hallerin husulüne itimad edip onları bulan kimseye tarikat talimi için icazet vermek yerinde olmaz. Çünkü, bu surette o hallere sahib olanın zararı, kendisinden irşad talebi olanların da üstündedir. Zira, kemal mertebesine eriştiğini hayal edip; dolayısı ile, terakkisine mani çıkacağı ihtimali belirir. Hatta irşad makamının levazımı arasında bulunan makam ve riyaset husulü, onu büyük bir belâya düşürür. Zira, geçen geçip de tezkiyesi hâsıl olmadıkça, nesfs-i emmare küfrü üzerinde kalır..

Kendilerine icazet verdiğin kimselere mülâyemetle anlatmalısın:

— Bu nevi icazet, kemale mebni bir icazet değildir..

Diye.. Daha önlerinde, onları bekleyen çok işler var.

İşin başında hâsıl olan bu haller, ancak: Nihayetin bidayete derc edilmiş olması kabilindendir. Bunun için, kendilerine münasip nasihatlar etmeli ve onları noksanlarına muttali kılmalısın. Kendilerine icazet verdiğinden, artık tarikat talimi için onlara mani olma Belki bir gün. irşad makamının hakikatına nefesleriniz bereketi ile ulaşırlar..

Sonra., siz de bu işe başlamış bulunuyorsunuz; mübarek olsun. Çalışıp ihtimam göstermek, çabalayıp ganimet bilmek lâzımdır. Ta ki: Taliplerin çalışıp gayrete gelmelerine ve şevk duymalarına sebeb ola..

Vesselam..

***

226. MEKTUP

MEVZUU: Fırsatı ganimet bilmek bcyânındaâır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, hakikî kardeşi Şeyh Meyan Muhammed'e yazmıştır.

***

Aziz Kardeşimin mektubu geldi; ferahı mucib oldu.

***

Ey Kardeş,

Allah bize ve size başarı ihsan eylesin.

Bu hayat fırsatı, cidden azdır. Ebedî azabın teferruatı dahi bunun üzerinedir. Vay onun haline ki. bu az fırsatı: Hiç bir şeye yaramayan işlerin tahsiline harcar; dolayısı ile sonsuz elemleri tutar.

***

Ey Kardeş,

Yabancı sayılan insanlar, o taraftan bu taraftan karınca ve çekirge gibi gelip toplanmaktadırlar. Hem de dünya işlerini bırakarak..

Size gelince., zevkle hırsla bu alçak dünya talebine çalışıp durmaktasınız. Bu âlemde elde edilecek büyük devleti bilmeyerek; o dünyalığın elde edilmesini zevkle temenni etmektesiniz. Hem de:

— «Haya imandan bir şubedir.»

Hadis-i şerifine bakmadan..

***

Ey Kardeş,

Ehlûllahın bu şekilde toplanması, Allah için ve Allah yolundadır; bu kısım bir cemiyet ki: Bugün Serhend'de olmaktadır; bilemiyorum, bunun yüzde biri, dünya âlemi çevrelerinde olur mu yoksa olmaz mı?.

Ve., siz, anlatılan devleti boşa harcadınız.. Çocuklar gibi, nefis cevherleri cevize ve muza değiştirdiniz..

Bir mısra:

Bu size ardır bin kere..

***

Ey Kardeş,

Bir başka vakit, belki de böyle bir fırsat sana verilmez. Verilmiş oha da. ihtimal ki, bu topluluğu kaim bulamazsın. O zaman ne çaresi var?. Kaçırdığım nasıl tedarik edeceksin?. Onun telâfisi nasıl hâsıl olur?. Yanılıyorsun, anlamakta hata ediyorsun.

Sakın ha, olmaya ki, yağlı tatlı lokmalara meftun olasın.

Sakın ha, olmaya ki, süslü güzel elbiselere kanasın..

Zira bu anlatılanların dünyada ve âhirette hasaretten ve nedametten başka bir neticesi yoktur.

Ehlin ve ayalin rızasını almak sebebi ile; kendim" belâya atmak, âhiret azabını almak, işin sonunu düşünen sağlam akim, fikrin ala-Cafr şey değildir.

Sübhan Allah sana, akıl ve uyanmak nasib eylesin.

***

Ey Kardeş,

Dünya, vefasızlığı ile misal getirilir. Dünya ehli ise., hasislik, denaet ve cefa ile meşhurdur. Bu durumda, güzel ve değerli ömrünü: vefasız ve hasis bir şeyin talebi uğruna sarf etmiş olmuyor musun?.

— «Elçinin vazifesi, ancak tebliğdir.» (5/99)

Vesselam..

***

227. MEKTUP

MEVZUU: Şeyhlik makamı üzerine bazı nasihallar ve öğütler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Lahorî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

Mektub-u şerif geldi; ferahı mucib oldu.

Arkadaşların lezzzet almalarından, onlarda halâvet hâsıl olduğundan bahsedip yazmışsınız; bu dahi, ferah üstüne ferah artırdı.

***

Ey Kardeş,

Sübhan Hak, bu makamı sana ikram eylediği için; sana düşer ki: En güzel şekilde o nimetin şükrünü eda edesin.. Halkın nefretini icab ettirecek bir işin sudur etmesinden korunasın.. Zira böyle bir şey, büyük vebaldir. Halkın nefretini üzerine çekmek: Malamatlık işidir; bunun şeyhlik ve davet makamı ile alâkası yoktur. Hatta. Malamatlık makamı, şeyhlik makamını nakzeder.

Sakın ha, bu iki makam bahsinde aldanmayasın.

Şeyhlik makamında Malâmatlığı mı arıyorsun?, bu, büyük bir zulümdür.

Müridlerin nazarında, kendini derli toplu göstermen gerekir. Müridlerle fazla karışıp ihtilât etmekte ifrata varmayasın. Zira böyle bir şey, istifade etmeye ve faydalı olmaya münafi olan hafiflik getirir.

***

Şeriat sınırlarına tam manası ile riayet etmelisin.

Mümkün olduğu kadar, kolay yollardan amele cevaz vermemelisin. Zira, böyle bir şey, bu Tarikat-ı Aliyye'ye münafidir. Sünnet-i seniyyeye mütabaat davasını çürütür.

Büyük zatlardan biri şöyle dedi:

— İrfan sahiplerinin gösterişi, müridlerin itilâsından hayırlıdır. Şundan ki: Onların gösterişi, taliplerin kalblerini Yüce Sultan Muddes Hakkın zatına cezb etmektir. Böyle olunca, zarurî olarak, onların gösterişi, müridlerin ihlâsından daha faziletli olur. Bundan başka, irfan sahiplerinin amelleri, kendilerine amelleri yapmakta uyanlara sebeb ve vasıtalar hükmündedir. Eğer irfan sahipleri amel işlememiş olsalar, talipler, amel işlemekten mahrum kalırlar. Bu durumda, irfan sahiplerinden gelen gösteriş, ancak taliplerin kendilerine uyması içindir. Ve bu gösteriş: Aynen ihlâstır. Hatta ondan daha faziletlidir. Zira ihlâs, sahibinde kalır; ama bu zatlann yaptığı başkalarına da geçer..

Ancak., vehim sahipleri, bu anlatılandan tevehhüm etmeye ki: İrfan sahiplerinin işlediği amel, yalnız taliplerin uyması içindir. Ve, onların amele ihtiyaçları yoktur. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek.. Çünkü: Bu manada bir iş, ilhad ve zındıklıktır.

Şundan ki: Amellerin lüzumlu olması işinde, irfan sahibi ile talip aynıdır; böyle bir şeyde, hiç kimsenin ayrı tutulduğu yoktur.

Bu babda esas anlatılacak mana şudur ki: İrfan sahiplerinin amellerinde, taliplere fayda mülâhazası zaman zaman çıkar. Bu dahi, onlara uymaya bağlıdır. Bu itibarladır ki; onların amelleri için:

— Gösteriş..

İsmini vermişlerdir. Hülâsa: Her manada ayık olmak lâzımdır; her bakımdan sakınmak gerek.. Hem sözde; hem de amelde..

Şundan ki:" Bu zamanda, halkın pek çoğu. taleb şevkindedir. Bunun için, makama aykırı bir iş olmamalı ve büyük zatlara taan sebebi olacak bir şey zuhur etmemelidir.

Noksan sıfatlardan münezzeh Hak'tan istikamet taleb etmelisin.

***

Meşayihin nisbet husulleri de yazılmış.. Bu durum, sana şifahî olarak, tekrar tekrar anlatıldı. Bundan başka bir şey anlamanız gerekmez, çünkü hayrı yoktur.

Bundan daha fazla ne yazayım?..

Vesselam..

***

228. MEKTUP

MEVZUU: Tekmil ve tarikat talimi ile alâkalı bazı nasihatlar. Ve., buna münasip bazı şeyler..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mir Muhammet Nu'man'a yazmıştır.

***

Saadet kaynağı kardeşin mektubu geldi; farahı mucib oldu.

***

Ey Kardeş,

Mükerrer olarak sana söylendi:

— Bu Tarikat-ı Aliyye'nin medarı iki şey üzerinedir:

a) Şeriat üzerine istikamet.. O kadar ki. onun adabından en küçüğünün dahi terki uygun değildir.

b) Tarikat şeyhinin mahabbetinde sağlam olmak, onun üzerinde sebatla durmak ve öyle bir ihlâs ki: Asia onun için bir itiraz yolu kalmamalı.. Hatta bütün hareketleri ve sükûnları müride sevimli ve güzel gelmeli..

Anlatılan bu iki asıl işlerle alâkal? hususlardan birine halel gelmesinden Allah'a sığınırız. Bu iki asıl iş, Sübhan Allah'ın inayeti ile istikamet üzere olursa., dünya ve âhiret saadeti vaktin en büyük kazancıdır.

İcazet yazılması hususunda, bu kadar israr edip durmanızdan maksad nedir?. Sizin için, tarikat talimi hususunda icazet verilmiştir. Bu yetmiyorsa, icazet yazılmasının ne menfaati olacak?. Hatıra gelen her şeyi elde etmek için, bu kadar çalışıp çabalamak lâzım gelmez. Öyle şeylere düşüyorsun ki: Onların terki pek yerinde ve pek münasiptir.

Bu lecli nefis, bir işe düştü mü, mutlaka onu tamamı ile elde etmek ister; ama onun hak olduğunu, batıl olduğunu mülâhaza etmez..

***

Sizin Hakkınızda çok şeyler yazdım; Allah-ü Taâlâ, onlarla sizi faydalandırsın..

Size uygun olur ki: Nefsinizin fikrine düşesiniz; ısınızı idare edesiniz ki, iman selâmeti ile gidesiniz..

İcazetin ve müridlerin ne menfaati olur?.

Sen kendi halinde meşgul iken, sadık bir talib gelirse., ona tarikat talimi yaparsın. Ama muameleni ona tabi kılmamalı ve arz maksatlı olmamalısın.. Böyle bir şey, katıksız zarardır; sırf hüsrandır.

***

229. MEKTUP

MEVZUU: Darb-ı mesellerler, bu Tarikatı değiştirme vehmini def etmek.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Bunlardan başka nasihatler ve vasiyetler nice kere kulağınıza geldi.. Dikkatle onlara riayet etmelisiniz. Tazarru ve iptihal ile, kusurları telafi etmelisiniz.

Ramazan ayının son on gününün itikâf kazası niyeti ile, bu zilhicce ayının onunda itikâfa girmelisin.. Bu durum, adı geçen ayda yapılması gereken itikâfm terk edilmiş olması takdirine göredir. Bu niyetle sünnet ameli işlemiş olursun.

Bu itikatta, tazarru ve inkisarla taksirattan ötürü Sübhan Allah'a itizarda bulunmalısın.

Fakir, bu hususta inşaallah size yardımcı olacaktır.

Allah'a hamd olsun; selâm onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Mübarek mektuplarınız, peş peşe geldikçe, ferahı mucib olmaktadır; mahabbetin artmasına da sebeb olmaktadır. Allah-ü Taâlâ. bizden yana sizlere hayırlı mükâfatlar ihsan eylesin..

O mektuplara, mücmel olarak; bazı şekler ve şüpheler derc edilmiş..

Bilesin ki,

Bizim bu yolumuz, Hazret-i Şeyhimizin tarikatıdır. Allah-ü Taâlâ, onun sırrının kudsiyetini artırsın. Mübarek intisap dahi ona tahsis edilmiştir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'den ve bu intisaptan daha uygun ve ne münasip hangi tarikat ve hangi intisap vardır ki, insan onları tercih ede..

Bu babda son söz şudur ki:

Her sanaatın tekmili ve her intisabın tamama ermesi, ancak ona fikirlerin katılması ve görüşlerin eklenmesi ile olur.

Sibeveyh'in zamanındaki nahiv ilmini görmez misin?. Ona sonradan gelenlerin fikirlerinin eklenmesi ile, kat kat artmıştır. Genişletilmiş güzel bir başka eser olmuştur. Durum böyle olmasına rağmen, Sibeveyh'in zamanındaki nahiv ilmine fikirlerin katılması, onun güzelliğini artırıp genişletmekten başka bir şey yapmamıştır.

Hace Alâüddevle'nin şu yazısını duymadın mı ki?.. Şöyle dedi:

— Vasıtalar nekadar çok ve nekadar ziyade olursa., yollar o kadar yakın ve o kadar nurlu olur.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de husule gelen bu miktar ziyadelik, yolu daha güzel gösterip sözlerini daha anlaşılır hale getirmek içindir. Bu arada sarahat için bazı sözler meydana gelmiş; bu sözler, bazı kimseleri hayalâta düşürmüştür. Ama, muamelenin hakikati budur; hem de tekellüfsüz ve vapmacıksız..

Bu Fakir'in yazdığı mektuplara ve risalelerine bir bakınız. Onlarda şu hususları tesbit ettim:

a) Bu Tarikat-ı Aliyye ashab-ı kiramın yoludur. Allah onlardan razı olsun..

b) Bu Tarikat-ı Aliyye'nin intisabını, bütün intisapların fevkinde gösterdim.. Hem de delillerle.

c) Bu Tarikat-ı Aliyye'yi ve onun büyüklerini öyle bir medhettim ki: bu cemaat-i azimenin halifelerinden hic biri bunun yüzde birini dahi yapamamıştır.

Bunlardan başka: bu Fakir, bu Tarikat-ı Aliyye'nin edeplerine tam manası ile riayet etmekteyim. Hem de: Bütün vakitlerde, sıkıntılı günlerde, otururken ve kıyamda iken.. Ona muhalefet cevazı veremem. Onda kıl kadar bir yenilik icadına dahi cevaz vermem..

Asıl şaşılacak durum şu ki: Bütün bu yapılanların hemen hepsi, nazardan saklı kalmıştır.

Amma, o eziyetli günlerde faraza, mülayim olmayan bir söz, bazı arkadaşlara: konuşma ve çıkışma sırasında söylenmiş ise, size göre bu nazara alınmıştır. Nekadar tuhaftır; daha şaşılacak bir durum da sırf duymak sureti ile o gibi sözleri tasdik eder, üzerinde durursunuz. Bunu da o sözü, size getirenlere hüsn-ü zanna mebni yaparsınız. Acaba ben hüsn-ü zanna lâyık değil miyim?.

Hulâsa: Eğer iş dedikoduya kalırsa., nemmamların ve müfterilerin elinden kurtulup ihlâsa girmek mümkün olmaz..

Dedikoduyu terk edip geçmek gerekir. Geçmişte vaki olan işleri de hatırlamak yersizdir. Ta ki, böylece ihlâs tasavvur edilsin. İlk zamanlardaki sıkıntılar dahi kalksın..

***

Yazıyorsunuz ki:

— Hazret-i Şeyhimizin çocuklarını terbiye zamanı geldi; hatta geçiyor bile..

Bu arada Hazret-i Şeyhimizin vasiyetini de anlatıyorsunuz.

Ey Mahdum-u Mükerrem,

O mahdumların hizmetinde bulunan kimsenin saadeti nekadar büyüktür. Ancak, ben kendimi, bu müddet içinde malum mani sebepler dolayısı ile bu zahirî hizmetten mazur tutuyorum.

Ve., ben bir zaman bekliyorum ki: Onda, o yüce vasiyetin icrası mümkün ola..

Eğer şu anda bir mani olmadığını, dedikodu yolunun dahi kapalı olduğunu biliyorsanız; bana işaret ediniz ki gideyim ve o hizmetle günlerce meşgul olayım..

Ancak, bu iş tam manası ile düşünülürse., bilinecektir ki: Benim o işe başlamam sırf emre imtisal için olacaktır. Halbuki, sizin onları terbiye etmeniz, hem zahiren hem de batinen yeterlidir; bir başkasına ihtiyaç yoktur.

Kardeşimiz Mevlâna Abdüllatif'in bana haber verdiğine göre: Zahiri talim ve terbiye için büyük mahdumu almış. Siz de buna cevaz vermişsiniz. Böyle bir şeyi duymam beni şaşırttı. Adı geçen, kısa idrâkinden ötürü bir şeyi hayal edebilir; siz nasıl buna cevaz veriyorsunuz?. Bana gelince: Muhammed Kılıç'ın bir başka mahalle, eziyetinin sirayet edeceğinden korkarım.

***

230. MEKTUP

MEVZUU: a) Üstün himmet sahibi olmak..

b) Hâsıl olan her şeyle yetinmemek..

c) Terakkiye çalışmak.. Bunlara münasip bazı hususlar..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Yusuf Berkî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

***

Emrinizle, Meyan Babu bir nebze güzel hallerinizden anlattı. Onların hakikatini açıkladı. Bunun için bazı cümleleri yazıyoruz.

***

Ey Mahdum,

Bu misillu haller, daha ilk kademelerde bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedilerinde zahir olur. Onun için, bunlara asla itibar edilmez. Hatta onları atmak lâzımdır. Vuslat nerede?. Nihayet nerede?.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

***

Allah-ü Taâlâ, keyfiyetten ve misalden münezzehtir. Her ne şey rüyete, idrâke, şühuda ve mükâşefeye girer; o şey Sübhan Hakkın gayrıdır. O Sübhan olan Yüce Allah, halkın çok çok ötesindedir. Sakın ha, bu yolun cevizi ve muzu ile çocuklar gibi aldanmayasınız; nihayete vardığınız hayaline kapılmayasınız.

Rüyaları, nakıs şeyhlere açmayınız. Çünkü onlar, vicdanlarının mikyası ile azı çok gösterirler; bidayeti de nihayet sanarlar. Böyle olunca, hiç şüphe yok ki: îstidadlı talib kemale erdiği zannına kapılır; talebine fütur gelir..

Akıllıya düşen odur ki: Kâmil şeyh talebinde buluna.. Batınî marazlarına ondan ilâç taleb ede..

Bir kâmil şeyhe mülaki olunmadığı süre, uygun düşer ki, anlatılan haller:

***

- LÂ.. (Yok..)

Lafzı ile nefyedile.. Keyfiyetten ve misalden münezzeh Hak ise.. isbat edile..

Hace Bahaeddin Nakşib^nd şöyle dedi:

- Her ne ki duyulur, görülür, idrâk edilir; o, Yüce Allah'ın gayrıdır. Onun:

- LÂ.. (Yok..)

Lafzı ile nefyedilmesi gerekir.

Zahir olanların hemen hepsini nefyetmelisin; zira o Yüce Zat, ötelerin de ötesindedir.

İşte, bu Tarikat-ı Aliyye'deki büyük zatların yolu budur.

***

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

231. MEKTUP

MEVZUU: a) Vusul ve husul arasındaki fark..

b) Peygamberlerin taayyün mebde'leri velilerin de taayyün mebde'leri olur mu?.

c) Cehri zikirle diğer zikirler arasındaki fark. Bu yeniliklerden birincisine engel olunur; ikincisine değil..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd ederiz. Onun Peygamberine ve bu Peygamber'in âl-i kiramına salât ve selâm okuruz.

***

İki mübarek mektup ard arda geldi..

Birinci mektup, her nekadar hüzünden ve ıstıraptan haber vermekte ise de, ikinci mektup gayet mülayim ve şevkten, hararetten anlatıyor.

Ey Muhib,

Mir Sadedüin, sefere çıkmak istediği zaman, benden mektubu yazmamı taleb etti. Halbuki ben o zaman hasta ve munkabiz bir du rumda idim.. O derecede ki, kendi yazımı yazmaya gücüm yetmiyordu. Bunun üzerine, Yar Muhammed Kadim'e mektup yazmasını söyledim. Ben söyledim o yazdı.

Eğer bu hastalık vaktinde, o mektuba, mülayim gelmeyen bir cümle derc edildiyse., mazur olurum. Bununla beraber, az bir şeyle inhiraf edilmesi ve aradaki muamelenin tahribi yerinde bir iş olmaz Allah-ü Taâlâ, aramızda eziyet takdir eylemesin. Keza, eziyet ve iraz niyeti ile bir şey yazmam: da..

Eğer nasihat dileği ile bir şey yazılmış ise., onunla sevinmen lâzımdır.

Ancak, ikinci mektubunuz beni sevindirdi; tuttu..

Her işte, sıcaklık lâzımdır.. Yani: Azimli olmak ve işe devam etmek. Tenbellik ve acizlik düşmanların nasibi olsun.

***

Şunu yazıyorsunuz:

— Vusul ile husul arasını ayırd etmek mümkün olamıyor.

Ey Kardeş.

Husul, uzaklığın varlığı ile tasavvur edilir; ama, uzaklık var iken vusul zordur.

Anka kuşunu görmez misin?. O, kendine mahsus sureti ile tasavvur edilir. O kadar ki:

— Anka idrâkimizde hâsıl olmuştur.

Diyebiliriz.. Yani: Ziline bağlı bir varlıkla.. Amma, Anka'ya vâsıl olmak, asla taHakkuk etmez. Şu manadan ki, bir şeyin ikinci mertebe zuhurundan ibaret olan zıllıyet, o şeyin husulüne münafi değildir. Amma o şeye vâsıl olmak, zıllıyetle birleşemeyeceği manayadır. Burada ayrılırlar.

***

Yine soruyorsun ki:

— Peygamberlerin a.s. taayyünat mebde'leri olan isimler; aynı ile velilerin de taayyünat mebde'leri olurlar mı yoksa olmazlar mı?

Bu ikisi arasındaki fark nedir?.

Ey Aziz Kardeş,

Peygamberlerin, taayyünat mebde'leri, esmanın külliyatıdır; evliyanın taayyünat mebde'leri olan isimler ise., onların cüz'iyatıdır ki, külliyat tahtine dere edilmişlerdir.

— İsimlerin cüz'iyatı..

Demekten murad. o isimlerin kendisi olup şartlardan herhangi kayda bağlanmıştır. Meselâ: Mutlak irade ile bir şeyle mukayyed irade gibi..

Peygamberlere mütabaat vasıtası ile, evliyaya terakki vaki olduğundan, anlatılan kayıt kalkar. Mukayyed olan, mutlaka katılır.

Bu fikri, bazı mektuplarda tafsilatı ile anlattım. Oraya müracaat edilip mülâhaza edilsin.

Yine sormuşsun ki:

— Bid'at sebebi ile, cehri zikirden men edilmenin sebebi nedir?. Halbuki o, zevk ve şevk veriyor. Resulûllah S.A. efendimizin zamanında olmayan diğer şeyler neden men edilmiyor?. Meselâ: Ferace, şal, şalvar gibi..

Ey Mahdum,

Resulûllah S.A. efendimizin fiili iki nevidir:

a) İbadet yoilu yapılan fiil..

b) Örf ve âdet üzere yapılan fiil..

Resulûllah S.A. eiendimizden ibadet yollu sudur eden fiilin hilafını bid'at kabul ediyoruz; yani: Münker olarak.. Bunu men etmeye de çok çalışıyoruz. Zira, böyle bir şey, dinde bir icaddır ki: Merdud sayılır.

Resulûllah S.A. efendimizden örf ve âdet yoluyla zuhur eden fiile gelince., onun aksine bir durumu, münker bid'at saymıyoruz. Dine taalluku olmadığı için de onu men etmeye pek girişmiyoruz. Çünkü, böyle bir şeyin varlığı ile yokluğu örf ve âdetle alâkalıdır. Din ve şeriat üzere bir şey değildir. Bazı beldelerin örf ve âdeti, bazı beldelerin örf ve âdetlerinin hilâfına olduğu gibi.. Hatta aynı beldede, zamanın değişmesi ile, âdetlerinde dahi değişiklik olur.

Durum üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen, âdet olan sünnetlere dahi riayet edildiği takdirde, neticesi verimli olur; sonu saadete çıkar.

Allah-ü Taâlâ, size ve bize, Seyyid'ül-mürselin'e mütabaatta sebat ihsan eylesin.

Ona, âline ve ona tabi olan herkese, salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli..

Vesselam...

232. MEKTUP

MEVZUU: Dünyanın hakikati onun süslerinin çirkinliği bu düşük dünya mahabbetinin izale çaresi.. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah: dünyanın hakikatini, onun süslü şeylerinin çirkinliğini, onun düşük evsaflı yaldızlı şeylerini basiret nazarında inkişaf ettirsin.. Âhiretin güzelliğini, cemalini, cennetlerinin, ırmaklarının, bunlardan daha fazlası Âlemlerin Rabbı likasını âhirette tecelli ettirsin.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve âline salâtlarını en faziletlisi, selâmların ekmeli..

Bütün bunları nasib eylesin ki: Bu çabuk zeval bulan, kabih şeye karşı nefret duyasın ve ona rağbet etmeyesin.. Ve, Yüce Mevlâ'nın ma mahalli olan beka âlemine bütünüyle teveccüh müyesser ola..

Bu düşük dünyanın çirkinliği zahir olmayınca, tam olarak ondan kurtulmak muhaldir. Ondan halâs hâsıl olmadıkça da, âhiret necatı çok zordur. Çünkü:

— «Dünya sevgisi, bütün hataların başıdır.»

Hükmü kesindir. Zira çare aramak, zıdlarla olur. Böyle olunca da; dünya mahabbetinin izalesi âhiret işlerine rağbet etmeye ve şeriat-ı garra hükümleri uyarınca yararlı ameller işlemeye bağlıdır.

Sübhan Hak dünyayı beş şey üzerine inhisar ettirdi; hatta dört şey üzerine.. Şöyle buyurdu:

— «Dünya hayatı ancak bir oyundur, bir eğlencedir, bir süstür, aranızda bir böbürlenmedir. Evlâdda ve mallarda çoğalmadır.» (57/70)

Bir insan, salih amellerle iştigale başlarsa., dünyanın en büyük parçaları olan oyun ve eğlence noksan olur.

İpekli giymekten, altın gümüş kullanmaktan sakınıp korunmak hasıl olduğu zaman, dünyanın zinet sayılan ikinci kısmı dahi, zevale yüz tutar.

Ne zaman ki, Allah katındaki fazilet ve kerametin veraa ve takvaya bağlı olduğuna, hasep neseple olmadığına yakin hâsıl olursa... elbette o zaman böbürlenme kalmaz.

Evlâdın ve malların Allah zikrine engel oldukları bilinirse., onun Yüce Zat'ına teveccühten aldıkları anlaşılırsa., o zarurî olarak, mal artırılması kalır.. Ve., onun artan kısımları dahi, ayıp görülmeye başlanır..

Hülâsa, şu âyet-i kerimenin hükmüne göre amel ediniz ki. size bir şeyin zararı dokunmaya:

— «Resul'ün size getirdiğini tutunuz; size yasak ettiğini de yapmayınız.» (59/7)

Bir şiir:

İşte sana gösterdim hazinenin yolunu;

Ben bulamadım ama, belki bulursun onu..

***

Anlatılması gereken bir husus şu ki:

Şeyh Meyan Abdülmümin, büyük zatların çocuklarındandır. îlim tahsilini bitirdikten sonra, sofiye tarikatına sülûkle meşguldür. Bu sülûkü zımnında ehil ve ayali tarafından gelen beşeri zaruretler ve garip haller müşahede etmektedir. Gayr-i ihtiyarî bu durum onu mustar duruma düşürmektedir. Bu Fakir, zatınıza varıp kerem kapınızı çalması için delili oldum. Ta ki, bu mustar durumu kalka.. Zira, kerem kapınız çalana açılır.

Vesselam..

***

233. MEKTUP

MEVZUU: Hüsn-ü edalı bazı nasihatlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Feride yazmıştır.

***

Pek şerefli ceddinizin getirdiği şeyler üzerinde, Sübhan Allah bize ve size sebat ihsan eylesin. Ona, âline, ashabına salâtlarm en faziletlisi ve selâmların ekmeli..

Hazret-i Hace'nin düğünü olduğu günlerde Dehlî'ye gelmiştim. Hatıra geldi ki: Yüce meclisinize geleyim. Tam bu esnada, yolculuk haberi çıktı. Artık, zaruri olarak, burada kalıp birbirine bağlı olma yan bu kelimelerle başınızı ağrıtmaya sebeb oldum.

Huzurda ve gıyabda, Allah-ü Taâlâ'dan dileğim: Şanınıza lâyık ve uygun olmayan şeylerden size selâmet versin..

***

Hayır iradesi, bazı vakit beni öyle sarıyor ki: Kendi isteğimle sizden cesaret alarak geleyim; tekid ve mübalağa ile üstün hizmet kapınıza lâyık olmayanlara karşı koruyayım. Ehil olmayan kimseleri, mübarek meclise koymayayım. Lâkin biliyorum ki: Zaruri olarak her arzu edilen şey müyesser olmaz. Bunun için, gıyabî dualar okuyarak dilimi ıslatıp kalıyorum. İnşaallah makbul olur.

Hace Ahrar Hz. şöyle dedi:

— Bir kimse kendini öylece azametli kılsa ki; tıpkı: Kendisinin yıkılması ile âlemin dahi yıkılacağı kadar.. Böyle bir şeyin olması şirk ve küfürdür. Amma, benden bir katma olmadan, beni büyütmüşlerdir.

İşbu azamet, sizin Hakkınızda dahi tasdik edilecek duruma gelmiştir. Çünkü, sizin refahınız, bütün âlemin refahıdır; aksi dahi böyledir.

Anlatılan mana içindir ki: Halkın size hayır duası, fayda şümulü bütün halka olduğu için, yağmur talebi gibidir. Bu azamet ve yükseklik karşısında; bir haşhaş tohumu, bir karınca ağzı kadar yer mahrum kalmıştır. Bu da, dostların, nasihatçıların kalelerine vebal, büyük ağırlık vermektedir. Kerem olarak, bu durumu onlardan tahfif ederseniz uygun düşer..

Bu Nasihatçı, uzun müddettir, mübalağası ağır geleceği korkusundan, böyle bir şey yazmamıştı.

Bir şiir:

Her cismi latif daima eza duyar kendinde;

Gül gibi saba yeli esip dursa da teninde..

***

Durum öyle olmasına rağmen; sırf gönüle ağır geleceği düşüncesi ile, sükût edip oturmayı dahi, dostluk bağından uzak buluyorum.

Bir şiir:

Ey çağıran, duadır senden tek istenen;

Onun kabulü, senden değildir beklenen..

***

Bir müddetten beri, Mekke-i Mükerreme ile Medine-i Münevvere'nin varet arzusu gönüle düşmektedir. Allah-ü Taâlâ, oraları afetlerden korusun.. Dehlî yolculuğuna sebeb dahi,

anlatılan arzu idi. Bu durum, sizinle müşavere edip rızanızı almaya bağlı bulunduğundan oradan ayrılma haberiniz, bu arzuyu erteledi.. Hayır Alllahü Taâlâ'nın yaptığındadır..

Vesselam..

***

234. MEKTUP

MEVZUU: a) Vacibül-vücud'un hakikati.

b) Mümkinatın hakikatleri..

c)— «Nefsini bilen Rabbını bilir.»

Hadis-i şerifinin ifade ettiği, mana.

d) Zatî tecellinin manası..

e)— «Allah semaların ve yerin nurudur.» (24/35)

Ayet-i kerimesinin ifade ettiği mana.. Ye., bu münasebetle bazı hususların beyanı..

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahdumu Azam Şeyh Muhammed Sadık'a yazmıştır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Bundan sonra..

Misalden münezzeh Yüce Allah'a hamd olsun. Salât onun Hadi Peygamberine..

***

Pek Reşid Oğul bilmeli ki,

Sübhan Hakkın hakikati sırf varlıktır. Asla ona bir şey inzimam etmemiştir. Sırf varlık olan Sübhan Hakkın bu hakikati, bütün hayrın ve kemalin menşeidir; her hüsnün ve cemalin mebdeidir. Cüz'i hakiki basit olarak hiç bir şey onun terkibine girmemiştir. . Zihni ne de harici.. Hakikat ciheti ile Öyle bir şeyin tasavvuru mümtenidir. Muvataat yolu ile Yüce Zat'a haml'olunur; iştikak yolu ile değil.. Aslına bakılırsa, bu yerde, haml'edilme nisbetinin dahi mecali yoktur. Zira burada, bütün nisbetler itibardan düşmüştür.

Avam ve havasın varlığı, o yüce varlığın gölgesinde müşterektir. Bu gölge varlık o yüce Mukaddes varlığın zatına hamledilir. Sair eşvaya dahi, teşkil vollu iştikak olarak hamledilir; muvataat olarak değil..

Bu varlığın:

— Zili (Gölge)..

Olarak anlatılışından murad: O has varlık, tenezzülat mertebelerinde; bu gölge fertlerinden şerefli, kıdemli, ilk ferdde zuhurudur. Bu dahi, onun zatına iştikak yollu hamledilmiştir.

Bu manadan ötürü:

— Allah vücuddur (var veya varlıktır).. Diyebilmemiz mümkündür; ama şöyle diyemeyiz:

— Allah mevcuttur. (Yani: varlık olmuştur.) Ancak, zili (gölge) mertebesinde Allah:

— Mevcud..

Olarak tasdik edilir; Allah vücud olarak değil..

Hükema ve sofiyeden bir taife bu manadan (Zili - Gölge için):

— Vücudun aynıdır.

Demişlerse de, bu farkın hakikatma muttali olamamışlardır. Aslı gölgeden ayırd etmemişlerdir. Haml-i muvatiî ile haml-i iştikakîyi bir mertebede isbat etmişlerdir. Dolayısı ile, haml-i iştikakî için zorlama ile bir yer arama ihtiyacını duymuşlardır. Amma hakikat Sübhan Allah'ın ilhamı ile benim tahkik ettiğimdir.

Bu asalet ve zıllıyet, (yani: Gölge) sair sıfatların hakikati ve zılhyeti gibidir.

Bu sıfatları asalet mertebesine hamletmek muvataat yolu iledir; iştikak yolu ile değildir. İşbu asalet ise., icmal ve gaybm da gaybı makamıdır. Bu manadan ötürü:

— Allah-ü Taâlâ ilimdir..

Demek mümkündür; ama şöyle demek mümkün değildir:

— Allah-ü Taâlâ âlimdir..

Şundan ki: İştikak yollu hamletmek işinde, itibarî olsa dahi, muğayeret husulü gereklidir. Ama bu makamda, öyle bir şey yoktur. (Yani: Muvataat makamında.) Hem de tam manası ile.. Tağayüre gelince, ancak zıllıyet mertebesinde olur. Halbuki anlatmaya çalıştığımız makamda, zıllıyet yoktur. Çünkü bu: Taayyün mertebesinden nice merhale yüksektir. Burada şekillerin hiç biri ile, eşyaların mülâhazasına yol yoktur.

İştikakı hami dahi doğrudur; ama zıllıyet mertebesinde.. Ki bu zıllıyet, o icmalin tafsilidir. Fakat, muvataatta, böyle bir hami doğru değildir.

BU sıfatın ayniyeti, o mertebede Yüce Allah'ın vücudu ayniyeti bir fer'idir ki o: Bütün hayrın ve kemalin mebdeidir; her hüsnün ve cemalin menseldir.

Bu Fakir'in yazdığı kitap ve risalelerin hangisinde vücud ayniyeti nefvedilmiş ise., bundan, zilli vücud murad olunmalıdır. Ki bu: İştikaki hami için, sağlam yoldur. Bu zilli vücud dahi, haricî eserlerin mebdeidir. Bu vücudla muttasıf olan mahiyetler ise., mertebelerden her bir mertebede, haricî mevcudat olmak lâzım gelir. Bu manayı anla.. Çünkü: Bir çok yerlerde sana faydalı olacaktır. Hakikata bağlı sıfatlar dahi, harici mevcutlardır. Mümkinat da aynı şekilde hariçte mevcutlar sırasına dahildir.

***

Ey Oğul,

Şu derin manalı sırrı iyi dinle.. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat mertebesinde zata bağlı kemalâtlar, Hazret-i Zat'ın aynıdır. Meselâ: İlim sıfatı, o makamda Hazret-i Zat'ın aynıdır. Kudret, irade ve diğer sıfatlar dahi aynı şekildedir.

Aynı şekilde, yine bu makamda Hazret-i Zat tamamiyle ilimdir; tamamiyie kudrettir; ama, onun bazısı ilim, kalan kısmı da kudret değildir.

Zira bu makamda, bölünme ve parçalanma muhaldir.

Ve., bu kemalât sanki, Hazret-i Zat'tan intiza yollu gelen şeylerdir. İlim makamında ona tafsil arız olmuştur; dolayısı ile arada, bir temyiz meydana gelmiştir. Durum böyle iken; Yüce Mukaddes Hazret-i Zat, icmal yollu tek varlığında sadeliği ile bakidir. Ve bu makamda, o tafsile dahil olmayan bir şey de yoktur. Ayırd edilme durumu da yoktur. Tek tek zatın aynı olan bütünüyle kemalât, ilim mertebesine girmiş; zilli bir vücud olarak, ikinci mertebede mufassal manada kemalâtı iktisab etmiştir. Ayrıca sıfat ismini de aldıktan sonra, kendisine Hazret-i Zatla kıyam hâsıl olmuştur. İşbu Hazret-i Zat, onun aslıdır.

Fusus'un sahibine göre (Yani: Muhiddin-i Arabî): Ayan-ı Sabite.. Bu mufassal kemalâttan ibarettir. Ki: İlim makamında, ilmî rücud iktisab etmişlerdir.

Fakir'e göre, mümkinatın hakikati: O ademlerdir ki (yokluklar manasına) kendisine akseden bu kemalâta rağmen, şerrin ve noksanlığın mebde'leri olmuşlardır.

***

Üstte anlatılan kelâm, tafsilat ister.. Bu da, akıl kulağı ile dinlenmelidir.

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin..

Adem (yokluk), vücudun (varlığın) mukabilidir. Her manada onu, çürütür. Bütün şerrin ve noksanlığın da menşei olmaktadır. Hatta bütün şerrin ve fesadın aynıdır. Tıpkı icmal mertebesinde vücud, hayrın ve kemalin aynı olduğu gibi..

Vücud aslın da aslı olan makamda iştikak yollu zata hamledilmediği gibi: aynı şekilde bu vücudun mukabili olan adem dahi istikak yollu ademin mahiyetine hamledilmiş değildir. Ve bu mertebede, o mahiyet için:

— Madumdur. (Yok olmuştur.)

Denemez Çünkü, sırf yokluktan ibarettir. (Yani: Ademden..)

Bu ademe bağlı mahiyete taalluk eden ilmî tafsil mertebelerinde o mahiyetin parçaları:

— Adem (yok).

Diye sıfatlanır. Bunun için, o mahiyete iştikaki hami ile:

— Adem (yok).

Demek yerinde olur.

Adem mefhuma, icmal yollu ademiyet mahiyetinden ayrılmış ve buna bir zili olmuş gibidir ki: İştikak tariki ile bütün mufassal fertlerine hamledilir.

Bunun beyanı, sonra gelecektir.

İcmal mertebesinde bu adem, her şey ve fesadın aynıdır. Allah-ü Taâlâ'nın ilminde, şer ve fesat efradından her ferd diğer bir ferdden ayrılmıştır. Nasıl ki, vücud canibinde dahi icmal mertebesinde Hazret-i Vücud her hayrın ve kemalin aynıdır ve ilmî tafsil mertebesinde dahi hayır ve kemal ferdlerinden her bir ferd, diğer bir ferdden ayrılmıştır: bu kemalât-ı vücudiye ferdlerinden her biri, ilim mertebesinde kendi mukabilinde bulunan ademe bağlı noksan ferdlerinden birine akseder; ilmî olan suretlerde, biri diğeri ile imtizaç eder..

Bu ademler, şerlerden ve noksanlardan ibarettir. Bu ademlere, o kemalât, in'ikâs etmiş olmasına rağmen o şer ve noksanlar hâsıl olmuştur. İlmi tafsil olan Hazret-i ilim mertebesinde mümkinatın mahiyeti bunlara göredir.

Bu babda asıl anlatılacak mesele şudur:

Bu ademler, o mahiyetlere bir asıl ve onların maddeleri gibidir. O kemalât ise., onda halet olan suretler gibidir.

Bu Hakir katında ayan-ı sabite ise., o ademlerden ibarettir.

Biri diğeri ile imtizaç eden kemalâta gelince.. Yüce Sultan Kadir Muhtar; levazimi ile birlikte o ademiyet mahiyetini ve üzerinde vücuda bağlı kemalât zıllyeti akseden kemalâtı ki buna ilim makamında:

— Mümkinatın mahîveti..

İsmi verilmiştir; dilediği vakitte zilli vücud boyası ile boyanmıştır. Ve onu: Harici mevcudat eylemiştir; harici eserlerin de mebdei kılmıştır.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki., mümkinatın ayan-ı sabitesi ve onların mahiyeti olan ilmi suretlerin vücudla boyanmış olması; ilmi suretlerin ilim yatağından çıkması ve ona harici bir varlık hâsıl olması manasına değildir. Böyle bir şey, Sübhan Hak için cehaleti gerektirir ki mahaldir. Allah-ü Taâlâ böyle bir manadan çok çok yücedir. Bunun asıl manası şu manayadır: Mümkinata: ilmi vücud ötesinde, ilmi suretlere uyan biçimde haricen bir vücud peydah olmuştur.

Burada bir mobilya ustasını misal olarak alabiliriz. Bu usta, bir mobilya suretini zihninde tasavvur eder. Sonra, onu hariçte yapar. Bu yapılan surette, o mobilyanın mahiyeti

mesabesinde elan zihindeki mobilyanın sureti çıkmaz.. Ancak ona, zihindeki mobilya suretine benzeven bir suret arız olur.. Anla..

Bilmiş olasın ki,

Her adem, mukabili bulunan ve kendisine in'ikâs eden vücuda bağlı kemalât gölgelerinden bir gölge ile boyandığı zaman; hariçte kendisine bir vücud ve ağırlık arız olur. Ama, sırf adem böyle değildir. O. bu gölgelerin hiç biri ile müteessir olmaz. Bir renk ve bir boya da kabul etmez. Nasıl etsin; o, bu gölgelerin mukabilinde değildir. Zira o: Yüce Mukaddes Hazret'in katıksız varlığıdır.

Marifeti tam olan bir irfan sahibi, katıksız olan Hazret-i Vücud'a telakkiden sonra, sırf adem makamına nüzul eylediği zaman, ona tevessülü dolayısı ile, bu adem için Hazret-i vücudla bir boyanma hâsıl olur. Onun için ağırlık bulur ve güzelleşir. İşte o zaman, bu arifin bütün adem mertebelerine icmal ve tafsil olarak bir güzellik ve hayırlılık gelir. Ki bu mertebeler, hakikatta onun zati mertebeleridir.

Anlatılan mertebeler için; cemal de hâsıl olur kemal de.. Zatî mertebelerin, tümüne sirayet eden bu hayriyet, anlatılan irfan sahibi gibilere mahsustur. Onun gayrine bir hayır sirayet ederse., ya zati ademlerinden tafsiliyet mertebelerinin bazısında kalır; yahut tafsiliyet mertebelerinin tümüne, değişik derecelerine göre sirayet eder. Ama, ikinci kısmın olduğu nefisdir.

Ademin icmal mertebesine gelince, ki o: Şerrin ve noksanlığın aynıdır. Orada, adı geçen irfan sahibinden başkasına hayır kokusu gelmez. Hatta güzellikten yana bir şey de gelmez. Bu tam hayırla muttasıf olan irfan sahibinin şeytanına dahi, İslâm'ın güzelliği gelir. Aynı zamanda emmare nefsi mutmainne derecesine çıkar ve Mevlâsından razı olur.

Bu mana icabı olarak. Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Şeytanım Müslüman oldu.»

Durum anlatıldığı gibi olunca, gazalarda, hiç bir gazi onu geçemez. Şeytan gibi, hiç bir kimse, hayra delâlet edemez.

***

Sübhanellah..

Bu Hakir'den zuhur eden marifet duyguları gayr-i ihtiyarîdir.

Büyük bir topluluk biraraya gelse., onların tasavvuruna çalışsalar; yapabilirler mi yapamazlar mı bilinmez?.

Herhalde, geleceği vaad edilen Hazret-i Mehdî'nin bu maariften bol nasibi olsa gerektir. Allah ondan razı olsun.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının.

***

— «Yaratıcıların en güzeli Allah'ın şanı yücedir.» (23/14)

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Üstte anlatılan manalar açısından bakılınca: bu mümkinatın kendileri, ademlerden ibaret olmaktadır. Ama. onların üzerine vücuda bağlı kemalâlin gölgesi ve zineti aksetmiştir.

Hiç şüphe edilmeye ki: Mümkinat bütün şerrin ve fesadın yatağıdır. Her kötülüğün, noksanın, inadm da sığınağıdır. Onda bulunan hayır ve kemalât ise., sırf hayırdan ibaret olan Hazret-i Vücud'dan kendisine verilen bir emanettir. Ondan, kendisine bir feyiz olarak gelmiştir. Şu âyet-i kerime, bu mananın şahididir:

— «Sana bir iyilik isabet ederse, Allah'tandır: şayet bir kötülük isabet ederse, o da nefsindendir.» (4/79)

Anlatılın mana gereğince, bir salike: Bu emanet olma durumunu görmek istilâ ederse., ki bu, Allah'ın fazlı ile olacaktır. Bütün kemalâtı da o taraftan görürse., işte o zaman, nefsini sırf şer ve halis noksan olarak bulur. Artık, hiç bir şekilde kendi nefsine ait bir kemalât görmez. İsterse, in'ikâs yollu olsun. Bu hali ile o: Emanet elbise giymiş bir üryan gibi olur. Bu emanet olma durumu, artık onu son derecede istilâ eder; hayalinde, o elbiseyi tamamen sahibine verir; zevk yollu kendisini çıplak bulur. İsterse o emanet elbise üzerinde dursun.

Üstte anlatılan görüşün sahibi, bütün kemalâtın üstünde olan kulluk makamı ile müşerref olmuştur.

Hayrın ve şerrin, kemalin ve noksanın bir arada bulunması, işte vücudla ademin hakikat ta biraraya gelmesidir. Ama bu: Birbirini nakzeden iki şeyin biraraya gelmesi gibi muhal sayılan cinsten değildir. Çünkü sırf vücudu nakzeden, sırf ademdir. (Yani: Yokluk.) Ama bu zılliyetet mertebeleri, vücud canibinden, asıl olan zirveden tenezzülât derinliğine düştüğü gibi; aynı şekilde, adem canibinde, sırf adem olma derinliğinden terakki eder. Hatta bunların biraraya gelmesi; o zıd edelerin biraraya gelmesi gibidir ki: Birbirine karşı zıd olan suretleri kırılmıştır.

Zulmetle nuru biraraya getiren Yüce Zat, noksan sıfatlardan münezzehdir.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Daha önce, sırf ademin, kendi nakzedeni olan sırf vücudla boyandığı üzerine hükmetmiştir. Bu manadan da, iki zıddın biraraya gelmesi hâsıl oldu.

Bunun için şu cevabı veririm:

— Asıl muhal olan, iki nakzedici şeyin bir mahalde içtimaidir. Ama o iki nakzedici şeyden birinin diğeri ile kıyamı ve onun sıfatına bürünmesi muhal değildir. Nitekim erbab-ı akıl şöyle demişlerdir:

— Vücud madumdur; vücudun ademle ittisafı dahi muhal değildir.

Bu manaya göre, adem vücudla boyandıktan sonra mevcut olursa muhal sayılmaz..

Tekrar şöyle bir şey sorulabilir:

— Adem (yokluk) ikinci derecedeki makulattandır. Böyle bir şey ise., hariçte var olamaz. O zaman bu adem, haricî bir vücudla nasıl ittisaf edebili mi?.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

— İkinci makulattan olan, ademin mefhumudur; onun mısdakı değildir. Bu durumda, adem ferdlerinden bir ferdin vücudla ittisafında ne gibi bir fesad olabilir. Nitekim erbab-ı makul, vücud Hakkında istiskal yollu şöyle demişlerdir:

— Bu vücudun, Vacib'ül-vücud olan Yüce Zat'ın aynı olması lâzım gelmez. Zira, ikinci makulattan sayılan bu vücudun, hariçte bir varlığı yoktur. Halbuki, Vacib'ül-vücud'un zatı hariçte vardır; onların aynı da olamaz. Bundan başka cevab olarak şöyle dediler:

— İkinci makulatta olan vücudun mefhumudur; cüz'iyatı değil.. Ama, onun cüz'iyatından birinin hariçte bir vücud almasında çürütücü bir durum voktur. Hatta onun hariçte var olması da mümkündür.

Tekrar şöyle bir şey sorulabilir:

— Daha önceki tahkikten de bilindi ki; hakikî sıfatların varlığı ancak gölgeler mertebesindedir. Amma, asıl olan mertebede onların vücudu yoktur. Ancak, bu kelâm, ehl-i hak zatların görüşüne aykırıdır. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Çünkü onlar sıfatların zattan ayrılmasına cevaz vermemişlerdir. Hatta ondan ayrılmasını muhal görürler.

Bunun için de şöyle cevab veririm:

— Anlatılan beyandan, infikâkin cevazı lâzım gelmez. Zira gölge, aslın ayrılmaz parçasıdır; infikâk olamaz.

Bu babda asıl söylenecek söz şudur:

— O irfan sahibi ki, onun teveccüh kıblesi, Yüce Mukaddes Zat'ır ehadiyetidir; onun için ve sıfatlardan yana hiç bir şey mülâhaza edilemez. Elbette o makamda, zatı bulur. Orada, kendisi için esma ve sıfattan bir şeyin mülâhazası yoktur, ama o vakitte esma ve sıfat hâsıl olmaz manasına değildir. Zira, Hazret-i Zat'tan sıfatın infikâki, sabit olsa dahi, bu irfan sahibinin mülâhazası itibarı iledir; işin aslına göre değildir ki, onda ehl-i sünnetin görüşüne muhalif bir durum meydana gele..

İşte buraya kadar anlatılan manalardan:

— «Nefsini bilen Kalıbını bilir.»

Manası da, açıklanmış oldu. Şöyle ki: Bir kimse, nefsini, şer ve noksanlık yönü ile bilirse., yine bilirse ki; kendisinde bulunan hayır, kemal ve güzellik Yüce Mukaddes Vacib'ül-vücud Zat'tan gelen emanettir. İşte o zaman da, zarurî olarak Yüce Hakkı: Hayır, kemal ve güzellikle bilir.

***

Yine bu tahkikattan:

— «Allah-ü Taâla, yerin ve semaların nurudur..» (24/35)

Mealine gelen âyet-i kerimenin tevilli manası açıklanmış oldu.

Zira, tebeyyun ettiğine göre, bu mümkinat baştan sona, ademlerden ibarettir. Bunların tümü, şer ve zulmettir. Onda bulunan hayır, kemâl, güzellik ve cemal ise.. Hazret-i vücud'dan feyiz yollu gelmektedir ki o: Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'ın aynıdır. Her hayrın ve kemalin de aynı yerin ve semaların nurudur: ki o: Hazret-i vücud olup Yüce Mukaddes Vâcib Zat'ın hakikatidir.

Yerin ve semaların nuru olması zılâl (gölgeler) tavassutu ile olduğundan, bu nur için miral getirildi. Ta ki: Onun vasıtasız olacağını sanan kimsenin tevehhürnü ortadan kalka.. Bunun için, Allah-ü Taâlâ şövle buyurdu:

— «Onun nuruna misal, içinde fener bulunan bir hücredir.» (24/35)

Bu mana, vasıtaların sübutunu ilândır. Bu âyet-i kerimenin tevil tafsili inşaallah bir başka yerde gelecektir. Zira, bunda kelâma çok yer vardır ki; bu mektup onun tafsilatını alamaz..

***

Yukarıdaki âyet-i kerimeyi anlatırken:

— Tevilli

Tabirini kullandık. Şunun için ki: Tefsirde nakil ve duymak şarttır. Her halde:

— «Bir kimse, kendi görüşüne göre, Kuran tefsir ederse., kâfir olur.»

Manasına gelen hadis-i şerifi duymuş olacaksın. Ancak, tevil böyle değildir. Kur'an'a ve hadise aykırı olmamak şartı ile mücerred ihtimal yeter..

***

Buraya kadar anlatılan manalarla takarrür etti ki: Mümkinatın kendileri ve asılları ademdir. Onların sıfatları dahi, noksanlık ve düşüklüklerdir. Ki bu durumlar, ademlerin muktazalan arasındadır ve Yüce Sultan Kadir Muhtarın yaratması ile vücud bulmuşlardır. Bunlarda bulunan kâmil sıfatlar dahi. Yüce Mukaddes Hazret-i Vücud'un kemalât gölgelerinden gelen emanetlerdir Kadir Muhtar Zat'ın icadı sonunda, in'ikâs yolu ile onlarda zuhura gelmiştir.

***

Eşyanın güzelliğini ve çirkinliğini anlamak kolaydır. (Yani: Anlatılan manalar açısından dikkatle bakılınca..) Şöyle ki:

Gözü âhirette olan ve onun için hazırlık yapana, âhiret güzeldir; isterse o, zahirde güzel görülmesin..

Her ne zaman ki, dünyaya bakılır ve onun için hazırlık yapılır; bu da kabihtir. İsterse, böyle bir şeyin kötülüğü açıkta belli olmasın. Tatlı tazeliklerle burada zahir olan şeyler, dünya muzahrefatı cinsi şeylerdir. Bu mana içindir ki, Şeriat-ı Mustafaviye, tüysüz delikanlıya ve yabancı kadına meyli, dünya muzahrafatını temenni etmeyi vasat etmiştir. Çünkü bu güzellik ve tazelik, adem muktazasından gelmektedir ki, her şerrin ve fesadın yatağıdır. Eğer bunun menşei kemalât-ı vücudiyeye bağlı cemal ve güzellik olsaydı; elbette men edilmezdi.. Ancak, aslın varlığı ile zılla teveccühün oluşu cihetinden men olunurdu ki bu: Müstehcen ve müstakbah olacağı içindir. Ve bu men ediliş istihsanî sayılır; ama üstte anlatılan men ediliş böyle değildir.

Dünyaya ait güzel mazharlarda zuhura gelen iyilik, Yüce Hakkın güzelliğinden değildir; ademin levazımı arasında olup zahirde güzel ile komşuluğu vasıtası ile iktisab etmiştir. Yoksa o, hakikatfa çirkindir; nakıstır. Şekere belenmiş zehir gibidir. Altın yaldızlı necaset gibidir.

Nikâhla alınıp güzel kadınlardan faydalanmak, güzel cariyelere sahib olmak için verilen cevaz ancak şunun içindir: Çocuk sahibi olmak, matlub olan nesli devam ettirmektir. Bu da bu âlemin nizamını sağlamak içindir.

Sofiyeden bazıları, güzel yüzlere ve tatlı nağmelere şu hayale dayanarak dalmışlardır: Bu güzellik ve cemal, Yüce Mukaddes Hazret-i Vacib'ül-vücud Zat'ın kemalâtından müsteardır; bu yerlerde zuhura gelmiştir. Bu iptilayı dahi iyi ve güzel zannederler. Hatta, böyle bir şeyi vusul yolu tasavvur ederler. Ancak, daha önce de anlatıldığı gibi, bu Fakir katında bu zannm aksi sabit olmuştur.

Asıl şaşılacak durum şu ki, onlardan bazıları:

— «Bilhassa tüysüz delikanlılardan sakının; çünkü onlarda, Allah'ın rengine benzer renk vardır.»

Cümlesini, gayelerine dayanak yapmışlardır. Onları:

— «Allah'ın rengine benzer..»

Cümlesi, yanıltmıştır. Ama, anlayamazlar ki, bu cümle onların taleplerinin tam aksinedir ve bu Derviş'in fikrini teyid eder. Çünkü onda tahzir edatı vardır ki; onlara teveccühü yasak eder..

Bu arada galat menşei de açıklanmış oldu. Şöyle ki: Onların güzelliği. Hakkın cemaline ve güzelliğine benzer; ama onun güzelliği ve cemali değildir. Bu şekilde, onlara anlatıldı ki: Yanılıp galata düşmeyeler..

Resulûllah S.A. efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde dünya için şöyle buyurdu:

— «Dünya ve âhiret ancak iki kuma gibidir; birini razı etsen, diğeri darılır.»

Bu hadis-i şerifte dahi, mübaynet ve birbirini nakzettiğinin manası, açıkça bellidir. Yani: Dünyanın güzelliği ile âhiretin güzelliği ve cemalleri arasında..

Anlatılan manalardan mukarrer olan durum şu ki: Dünyaya ait güzellik, kendisinden hoşnut olunan bir şey değildir. Ahirete ait güzellikte ise., rıza vardır. Böyle olunca, şer: Dünyaya ait güzelliğin ayrılmaz bir parçası sayılır. Hayır ise., âhirete ait güzelliğin ayrılmaz bir parçası olur.. Artık zarurî olarak bilinir ki: Birincinin menşei ademdir: ikincisinin menşei ise., vücuddur.

Evet..

Eşyalardan bazıları vardır ki; bir yüzü âhirete, bir yüzü de dünyaya dönüktür. Bu da, bir yönü ile çirkindir; ikinci bir yönü ile de güzeldir. Bu iki şeklin arasını ayırd etmek, çirkinliğini ve güzelliğini fark etmek, şeriat ilmine bırakılmıştır. Bu manada da, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurmuştur:

— «Resulün size getirdiğine tutununuz; size yasak ettiği şeyden de kaçınınız.» (59/7)

Bir haberde şöyle anlatıldı:

— «Allah-ü Taâlâ, dünyayı yarattığı günden bu yana, dünyaya dargın olduğu için, hiç bakmamıştır.»

Bunun sebebi de, onun kötülüğü, şerri ve fesadıdır. Bunlar dahi, adem muktaziyatıdır. Adem dahi, bütün fesatların yuvasıdır. Dünyanın Güzelliği, cemali, halâveti ve tazeliği., tek tek yola atılmış gibidir ki: Bakılmaya değmez. Asıl bakılmaya değer olan, âhiretin güzelliğidir. Çünkü o: Sübhan Hakkın razı olduğu bir şeydir. Allah-ü Taâlâ dünya düşkünlerinin hallerinden şikâyet yollu şöyle buyurdu:

«Dünyanın arızî şeylerini istiyorsunuz; halbuki Allah, âhireti diler..» (8/67)

Allahım, dünyayı gözlerimizde küçült; âhireti de kalblerimizde büyült. Fakr hali ile iftihar dünyadan kaçman zat hürmetine.. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

Pek büyük Şeyh Muhyiddin b. Arabi Ks. mümkinatın şerrine, noksanına, çirkinliğine nazarı vaki olmadığı için; mümkinatın hakikatlerini Yüce Allah'ın ilminin suretleri yaptı. Bu manada şöyle dedi:

— Bu suretler, Hazret-i zat aynasına in'ikâs etmiştir.

Böylece, ondan başka şeyin vücuduna kail olmayıp şöyle devam etti:

— Bu in'ikâs sebebi ile o suretlere haricî bir zuhur hâsıl oldu.

Bu manada, o ilmî suretleri. Vacip Taâlâ'nın şuun ve sıfatlarından başka bir şey olarak görmemektedir. Mana böyle olunca, şüphesiz, vahdet-i vücud hükmü vermekte ve mümkinatın vücudu ile, Yüce Mukaddes Zat'ın vücudunun ayniyetine kail olmaktadır.

Bunlardan başka, şerrin ve noksanlığın nisbî olduğuna kail olmuş; mutlak şerri ve sırf noksanlığı nefyetmiştir. Yine bu mana icabı olarak, bizzat kötünün varlığına da kail olmaz. Bunun için de şöyle der:

— Küfrün ve dalâletin kötülüğü, imana ve hidayete nisbetledir; kendi zatlarına göre değildir. Patta, her ikisini de, erbabına göre hayır ve yararlı olarak görüp doğruluklarına hükmeder. Şu âyet-i kerimeyi de bu manaya şahid gösterir:

— «..Yürür hiç bir mahluk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan odur..» (11/56)

Evet..

Bir kimse, vahdet-i vücud hükmünü verdikten sonra, bu gibi cümlelerden sakınmaz.

Amma bu Fakir'e zahir olan mana şudur: Bu mümkinatın mahiyetleri: kendilerine vücudiyet in'ikâs etmiş ve onunla imtizaç bulmuş olmasına rağmen, adem (yok) sayılırlar. Bu mananın tafsilâtı daha önce de geçti..

Hakkı yerine getiren Sübhan Allah'tır; bu yola hidayet eden odur.

***

Ey Oğul,

Ehlûllah'tan hiç birine sarih olarak ne de işaretle bu ilim ve maarifi dile getirmemiştir.

İlimlerin ekmeli, maarifin ekmeli bin sene sonra, zuhur makamından doğmuştur. Böylece, Vacib Taâlâ'nın hakiket yüzünden ve mümkinatın hakikatından: nasıl uygunsa ve lâyıkı üzere nikab açılmıştır. Öyleki: Onlarda, Kur'an ve hadis manalarına aykırı bir durum yoktur. Bunlarla ehl-i hak zatların sözleri arasında hiç bir ayrılık yoktur.

Herhalde, Resulûllah S.A. efendimizin:

— «Allahım, bize eşyanın hakikatini olduğu gibi göster.»

Manasında yaptığı duâ, ümmetine talim için kendisinden sudur etmişe benziyor. (Yani: Murad ve maksud olan bunları öğrenmeye teşviktir.)

İşte o hakikatler, bu ilimlerin zımnında beyan edilmiştir. Hem de, zülle, inkasara delâlet eden kulluk makamına yakışır bir şekilde.. Kulun durumuna uygun olarak..

Kulun, kendi nefsini; Kadir Mevlâ'sının aynı görmesinde ne gibi bir hayır ve kemal vardır. Kaldı ki böyle bir görüş, edebin olmayışını gösterir.

***

Ey Oğul,

Bu vakit, öyle bir vakittir ki; geçmişte gelen ümmetlerin zulümle dolu vakti gibidir ve böylesine bir vakitte ülül'azm peygamberlerden biri gönderilirdi. Ta ki: Gelsin; şeriatı ihya edip yenilesin.

Bu ümmete gelince, ümmetlerin hayırlısıdır; peygamberlerin dahi Hatem'ür-rüsül'dür. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

Bu ümmetin âlimlerine Beniisraiiin peygamberlerine verilen mertebe; verildi: peygamberlerin varlığı yerine ulemanın varlığı ile yetinildi.

Her yüz sene başında bu ümmetin uleması arasından bir muceddid gelecek ve şeriatı ihya edecektir. Bilhassa, aradan bin sene geçdikten sonra.. Zira, böyle aradan bin senenin geçtiği vakit, geçen ümmetlerde ülülazm bir peygamberin geldiği vakittir. Ama, bu aralarda hangi peygamber olsa iktifa edilirdi.

Bu içinde bulunduğumuz vakte gelince., marifette tamam bir arifin ve âlimin gelmesi gerekir ki; geçen ümmetlerde gelen ülülazm bir peygamberin makamına kaim olabilsin.

Bir şiir:

Alsaydı ruhül-kudüsten yardımını;

İsa'nın gayrı, yapardı yaptığını..

***

Ey Oğul.

Sırf varlığın mukabili, sırf yokluktur. Daha önce de anlatıldığı gibi: sırf varlık. Yüce Mukaddes Vacib"ül-vücud Zat'in hakikatidir. Huyun ve kemalin aynıdır; isterse bu ayniyet mülâhazası burada olmasın, isterse icmal yollu zılıyet şaibesi onda bulunmasın..

Sırf ademe gelince; hiç bir nisbet ve izafet ona gelmemiştir. Her şer ve noksanlığın aynıdır. İsterse bunda da ayniyete bir mecal bulunmasın. Yani: Onda bir izafet varlığının kokusu için..

Şu da malum bir şeydir ki: Bir şeyin tam manası ile hakikî zuhuru, ancak hakikî mukabilinde tasavvur edilir.

Eşya dahi, ancak, zıddı ile tebeyyün eder. Durum böyle olunca, zaruri olarak, varlığın tam manası ile zuhuru sırf adem (yokluk) aynasında hâsıl olur.

Şu dahi mukarrer bir durumdur ki: Uruc, ancak nüzul mikda-nr.ca olur. Bir kimsenin urucu. Sübhan Allah'ın inayeti ile Hazret-i Vucud'da taHakkuk ederse; zaruri olarak, onun nüzulü, mukabili olan ademe gelir. Amma, uruc vaktinde, irfan sahibinin istihlâki vardır; 0 anda da cehalet onun ayrılmaz parçasıdır. Nüzul vaktinde ise., ayık-jfc hali taHakkuk etmiştir. Bu halinde o: İlimle, marifetle muttasıf-tn- Çünkü: Makamı avıklıktır.

***

Bu ayıklık makamında o: Zati tecelli ile müşerref olmuştur. Bu zati tecelli ise., zıllıyet şaibesinden beridir. Şuun mülâhazasından zati itibarlardan da münezzehtir. Bu

makamında ona malum olur ki: Ondan önce olan bütün tecelliler; esma, sıfat, şuun, itibarların gölgesinden bir gölgenin perdesinde olmuştur. Eğer irfan sahibi o tecellileri: İsimlerin, sıfatların, şuun ve itibarların bilir ve Sübhan Allah'ın Vücudî tecellileri sayarsa., o zaman, bu her şerrin ve noksanlığın yatağı olan adem, Hazret-i Vücud'un onda tam zuhuru sebebi ile güzellik kesbeder.

Ve., hiç kimsenin eremeyeceği nailiyete erer. Zatı için kabih bulunan arızi olan güzellik sebebi ile pek güzel olur. Ondaki, bizzat şerre nail olan nefs-i emmare-i insaniyesi ile., ki onda: Herkesten çok ademle münasebet vardır. Bunun için dahi, has tecellide, her şeyden üstün olur. Terakki ve ihtisasda her şeyi geçer.

Bir mısra:

İkrama en haklısı, asileridir halkın..

***

Şunun bilinmesi gerekir ki: Marifeti tanı olan irfan sahibi; uruc makamlarını ve nüzul mertebelerini tafsilatı ile alıp sırf adem makamına geldikten sonra, kendisi için Hazret-i Vücudda ayna olma durumu hâsıl olursa., bütün isimleri ve sıfatları onda zuhura gelmeye başlar. Hemen hepsi tafsilatı ile zuhur etmeye başlar. Hem de iclal makamının tazammum ettiği letaifle beraber..

Ve., böyle bir devlet, ondan başkasına müyesser olmaz.

Ve., bu ayna olma durumu, öyle güzel bir libastır ki: Tam onun boyuna göre dikilmiştir.

Bu suretlerin tafsili, her nekadar Hazret-i ilm-i ilâhî hazinesinde sabit ise de, lâkin onlar, Hazret-i ilimde ayna olmuşlardır. Bu irfan sahibinin ayna olma durumu ise., hariçteki mertebededir. Bunun için de, bu kemalâtı hariçte izhar eder..

Burada şöyle bir şey sorulursa:

— Ademin (yokluğun) ayna oluşunun manası nedir?. Zira, o hiç bir şey olmamak durumundadır. Durum böyle olunca, hangi itibarla ona:

— Vücud için ayna.

Deniyor?.

Bunun için, şu cevabı verebilirim:

— Adem, haricî itibarla katıksız olarak hiç bir şey değildir. Amma ilimde, onun için bir imtiyaz hâsıl olmuştur. Hatta ona ilmi bir varlık hâsıl olmuştur. Müntehiler katında onun zihnî bir varlığı vardır. Onun için:

Vücudun aynası..

Denmesi şu itibarladır ki; adem, mertebesinde şer ve noksan olarak sübut bulur. Kendisini nakzeden vücuddan elbette soyulmuştur. Hangi kemal ki, adem mertebesinden soyulmuş olur; o zaman Hazret-i Vücud'da sabit olur. Bu manadan ötürü, hiç şüphe edilmeye ki: Adem, vücuda bağlı kemalâtm zuhuruna sebeb oldu. Ayna olmak manası dahi ancak budur. Anla.. Sana faydalı olur. İlham eden noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'tır.

***

Ey Oğul,

Yazılan bu maarif duyguları için, temenni ediyoruz ki; içinde şeytanî vesveselerin bulunmadığı Rahmani ilhamlar olsun. Bunun doğruluğuna delil şudur: Bu ilimleri yazmaya başladığım zaman. Allah-ü Taâlâ'nın mukaddes zatına iltica ettim. O zaman gördüm ki: Melâike-i kiram, şeytanları bu makamın çevresinden tard edip kovuyorlar. Bu mekânın çevresine girmelerine müsaade etmiyorlardı.

İşin hakikatini, en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Büyük nimetleri açıklamak, hamdlerin en güzeli ve büyüğü olduğundan; bu büyük nimetleri izhar etmeye cesaret ettim. Dileğim o ki: Ucüp zannından beri ola..

Bunda nasıl ucüp olsun ki, zatî olan noksanım ve kabahatim, gözönünde durmaktadır. Ama her zaman.. Bu Allah'ın bana bir yardımıdır.

Bütünüyle kemalât, Yüce Allah'ındır.

Evvel âhir Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Daima ve her zaman, salât ve selâm onun Resulü üzerine olsun.

Keza onun âl-i kiramına ve ashab-ı izamına da.. Sair hidayete tabi olanlara ve Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara da..

Resulûllah S.A. efendimize ve âline salât ve selâm..

***

235. MEKTUP

MEVZUU: Bu taifeye karşı sevgi, dünya ve âhiret sevgisinin başıdır. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Abdülgafar Semerkandi, Hacı Beğ Ferketi ve Hace Eşref Kâbili'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salât ve selâm...

Duaları da ilettikten sonra, hakikî ahbaba, gerçek müştaklara malum olsun ki..

Son derecedeki mahabbet ve iştiyaktan haber veren mübarek mektupların gelişi, surur duyup sevinmeye sebeb oldu. Allah-ü Taâla sizi bu mahabbet üzerine sabit kılsın. Size gereken odur ki: Bu mahabbet üzerinde istikamet ve sebat sahibi olmayı Allah-ü Taâlâ'dan dileyesiniz. Amma onu: Dünya ve âhiretin sermayesi bilerek.. Şer'i hükümlerin yerine getirilmesindeki başarı dahi bu muhabbetin bir neticesidir. Gönül birliğini bulmak dahi bu mahabbetin bir neticesidir. Bu mahabbet kaim durduktan sonra; içe bütün âlemin zulümatı ve kederleri çökse hiç gam çekmemelidir. Hatta ümitvar olmalıdır. Amma, bu mahabbet kalbden kıl kadar ayrılmış olsa; bu durumda dahi, dağlar misali nurlar ve haller içe gelse., bunu hizlandan başka bir şey bilmemelidir. Hatta onu istidraç kabul etmelidir.

Bu mahabbet bağına tutunmak sureti ile, meşguliyetinize devam etmelisiniz. Hem de sımsıkı.. Bu değerli ömrü, boş şeylerle zay etmeyesiniz.

Bir şiir:

Sakının, süslü şeylere aldanmayasınız; Çabuk değişir, faydasını bulamazsınız.

***

Selâm hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en faziletlisi, selâmların ekmeli.

***

236. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sırların beyanıdır..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Sadık'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun: salât ve selâm onun Resulüne..

Sonra..

Pek Reşid Oğul bilsin ki,

Hallerin şerhi yazılan mektubunuzdan anlaşıldığına göre; sizin için: Velâyet-i Hassa-i Muhammediye hâsıl olmuştur. Onun sahibine salât selâm ve tahiyyet. Bunun için, Sübhan Allah'a tam manası ile şükrettim.

Uzun müddetten beri, sizin için bu devletin husulünü temenni ediyordum. Bu kere de sizin bu devlete ermeniz için ricaya yönelmiştim. Ben bu taleb içinde iken, sizi Velâyet-i Museviye'ye tam olarak dahil buldum. Bu taraftan bir cezb edici olarak, seni Velâyet-i Hassa'ya dahil ettim. Bunun için, Allah'a hamd ve şükürler olsun.

Seni bu velâyete zorla çekip aldığım için tuttum, yanımda terbiye etmeye başladım. Bu iş üzerinden, yirmi günden fazla geçti. Bağlılık zaafından dolayı, bu durum sana malum değildi. Ama, şu anda kuvvet hâsıl oldu. Her halde sana durum malum olmuştur.

Bu Asi Hakkında devamlı ve peşpeşe gelen Sübhan Hakkın feyizlerinden daha başka neler yazayım ki?.

Bir şiir:

Ben bir bahçe gibiyim oraya bahar:

Bulutlarından zülâl yağmurlar yağar.

Bin tane dilini olsa senaya dursam;

Ona infialden başka neyim artar?.

***

Sonra..

Aziz Oğul Muhammed Said dahi, mektubunda hallerini anlatmış. Onu dahi, cidden asil gördüm. Arkadaşlardan pek azı hariç, böyle bir hususiyeti hiç kimse elde edemez. Temenni odur ki: Sübhan Hak, onu Velâyet-i Hassa ile müşerref eyleye..

Oğlum Muhammed Masum dahi, Allah'ın fazlı ile bu devlete ermeye kabiliyetlidir.

Allah-ü Taâlâ onu, kuvveden fiile çıkarsın.

Habibi hürmetine..

Ona ve âline salât ve selâm.

237. MEKTUP

MEVZUU: a) Sünnet-i saniyeye tabi olmaya teşvik..

b) Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'nin medhi..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Talib'e yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ bizi, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde sabit kılsın. O Şeriatın sahibine, âl-i kiramına ve ashab-ı izamına salât ve selâm..

Ey Reşid Kardeş,

Bu Tarikat-ı Aliyye-i Nakşibendiye'nin büyükleri, Allah sırlarının kudstyetini artırsın; sünnet-i seniyeye tabi olmayı bırakmamışlardır. Daima azimetle ameli tercih etmişlerdir. Bu tutunma ve tercihle beraber, kendilerine hallerden ve vecidlerden gelen bir şey olursa, bunu büyük bir nimet sayarlar.. Bu tutunma ve tercihlerinde bir duraklama ve kesiklik buldukları halde, kendilerine hallerinden ve vecidlerden bir şey verilmiş olduğunu

görürler., öylesine halleri kabul etmedikleri gibi, o vecidleri dahi istemezler. Kendilerinde bulunan o kesikliği dahi, hizlandan başka bir şey saymazlar.

Şundan ki: Hinduların Birehmenlerine, Cukiyelerine ve Yunan feylesoflarına dahi bu kısım surî tecellilerden nice bilgiler verilmiştir; misale dayalı mükâşefeleri vardır. Lâkin, fazahetten ve hizlandan gayrı bir neticesi yoktur. Zamanın kendilerine kazandırdığı ise., azap ve mahrumiyetten başka bir şey değildir.

***

Allah'ın fazlı ile bu kardeş, bu büyüklerin müridlik yoluna girdiğine göre; onlara tabi olması gerekir. Kıl kadar olsa dahi, onlara muhalefetten kaçınması icab eder. Ta ki, onlardan faydalana ve kemalâtlarından istifade ede..

Başta lâzım olan, ehl-i sünnet vel-cemaat tarafından tesbit edilen itikad esaslarına uygun şekilde itikadı düzeltmektir. Allah-ü Taâlâ, onların sayılarını artırsın.

Daha sonra farz, vacib, sünnet, mendup, helâl, haram, mekruh, Şüpheli işlerin ilimlerini fıkıh kitaplarında anlatıldığı üzere öğrenmelidir. İkinci olaraktan da, bu öğrendiklerinin muktazasına göre amel etmelidir.

Bundan sonra, üçüncü olarak, tasavvuf ilimlerine sıra gelir.

Başta anlatılan iki kanat sağlam olmadıkça, kudsiyet âlemine uçmak muhal iştir.

Eğer bu iki kanadı elde etmeden, sana haller ve vecidler hâsıl olursa., bilesin ki, onda senin helakin vardır. Hemen ondan uzaklaşmalı ve Allah'a sığınmalısın.

Bir mısra:

Asıl iş budur, kalanı heves..

— «Elçinin vazifesi ancak tebliğdir.» (5/99)

Kardeşim şeyh Meyan Davud oraya geldi. Onun sohbetini ve emirlerine riayet etmeyi bir ganimet bilmelisiniz. Bilhassa, yaptığı nasihatlere ve delâlet ettiği hususlara dikkat etmelisiniz. Şundan ki: Kendisi, bu yolun büyüklerinin müridleri ile çok sohbet etmiş, onların yolunu ve ahlâkını öğrenmiştir. Hem de en uygun şekilde.. Mir Nu'man vasıtası ile bu Tarikat'a girip de, orada mevcud olan arkadaşlar bu zatın sohbetini ganimet bilmelidir. Onların toplantıları, tek halkada olsun ve her biri diğerinde fani olarak otursun. Ta ki: Bu şekilde bir gönül birliği hâsıl ola.. Muamele dahi terakki üzere ola.. Bu arada mektupların mütalâası da lâzımdır; çünkü: Faydalı olurlar:

Bir mısra:

Gösterdim sana işte maksad hazinesini..

***

Selâm hidayete tabi olanlara ve Mütabaat-ı Mustafa'ya iltizam edenlere.

Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

238. MEKTUP

MEVZUU: a) İhvanı artırmaya teşvik..

b) Müridlerin hallerinden dolayı ucübden sakındırmak ve ucbün zararını beyan.. Ye., bunlara münasip bazı hususlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm Seyyid'ül-mürseline ve pak, temiz âlinin tümüne..

Hace Rahmi'nin arkadaşlarından biri ile gönderilen mektup ulaştı; ferahı mucib oldu. Hem de çokça..

Bilhassa şu cihetten ki: O mektupta, sizde irşad olmak isteyenlerin ve müridlerin halleri tafsilatı ile anlatılmış. Bu ferahlık artırdı. Zira ihvanı çoğaltmak:

— «Dinde kardeşlerinizi çoğaltınız.»

Emrinin bir gereğidir. Bir âyet-i kerimede ise. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Pazunu kardeşinle kuvvetlendireceğiz.» (28/35)

Bu dahi anlattığımız manayı teyid eder..

***

Yukarıda anlatılan durum ne olursa olsun; bakmak isteyeceğin şey ve nazar mevkii nefsin halleri ve amellerin olmalıdır. Sükûnunu ve hareketini düşünmelisin ki: Müridlerin terakkisi, şeyhlerin duraklamasına sebeb olmaya.. İrşad olmak isteyenlerin harareti, mürşid talebinde soğukluk getirmeye.. Bunun için, anlatılan mananın gelmesinden korkup titremelisin. Müridlerin hallerini ve makamlarını arslan kaplan gibi görmelisin.. Onlarla böbürlenip kabarmak şöyle dursun. Ta ki: Bu yoldan ucüp kapılarını açılmaya..

Hatta en uygunu odur ki:

— «Haya imandan bir şubedir.»

Hadis-i şerifindeki mana hükmüne göre, müridlerin terakkisi; utanmaya, hacalete, infiale sebeb ola.. Taliplerin talep harareti ise., gayrete ve ibrete bir gerek olmalı; daha ziyade çalışmaya zorlamalıdır.

Bunlardan başka; amellerde kusuru görmek, niyetleri töhmet altında bulundurmak, halin icabıdır. Hal dili daima:

- «Daha yok mu?.» (50/30)

Cümlesi ile yaş bulunmalıdır.

***

Aslında bu gibi güzel muamele sizin makbul ve beğenilen halinizde vardır. Ancak, bu iş üzerinde tekid ve mübalağa ile durmak: Din düşmanı emmare nefsin ve lain şeytanın hile yapacağı mülâhazası iledir. Ta ki: Taliplere teveccüh hararetinde bir soğukluk gelmesin. Zira, maksad iki devletin biraraya gelmesidir. Birini bırakıp diğeri ile yetinmek kusurdur.

***

Hace Rahmi ve Seyyid Ahmed meclisinizde bulunmalıdır. Siz dahi, onların şanlarına yakışır şekilde, kendilerine tam teveccüh etmelisiniz.

***

Mir Abdüllatif tevbede muvaffak olursa, istikâmet bulması için kendisine yardım ediniz.

***

Yazıyorsun ki:

— Müridlerden bazıları, Tarikat-ı Kadiriye istiyor..

Uygun düşer ki: Tarikat-ı Nakşibendiye'den başka bir tarikat talimi yapmayasın.. Ta ki iki tarikat arasında karışıklık meydana gelmeye.. Amma, külah ve şecere isterlerse, kendine mürid tutabilirsin; lâkin onlara da sohbet emrini ver.

Selâm size ve diğer arkadaşlarınıza ve ahbabınıza..

Hidayete tabi olanlara ve Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Resulûllah efendimize ve âline salât ve selâm olsun..

***

239. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sorulara cevaplar mahiyetindedir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Ahmed, Berkî'ye yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyid'ül-mürseline, onun pak olan âl ve ashabının hepsine..

***

Şefkat ve re'fet yollu gönderilen sahife-i kerimenin mazmununu mütalâa ile mesrur ve mübtehiç oldum.

O mektubunda yazıyorsun ki:

— Halleri arz etmek, ancak hallerin husul bulması takdirine göredir..

Ey Mahdum,

Hallerin husul bulmasından murad, halleri hal eden Yüce Zat ile irtibat ve alâkadır. Bu alâka peyda olduktan sonra, hallerin husul bulmamasının bir zararı yoktur.

Yine yazıyorsun ki:

— Ben sizin için çok tohum ektim. Bunu huzurda söylemiştiniz.

Ey Mahdum.

Durum budur. Ancak, meyvelerin husulü, uzun zamanın geçmesine ve vakitlerin ilerlemesine bağlıdır. Hayatta iken de olabilir; vefattan sonra da.. Bunun için sevin; amma acele etme..

***

Bu arada, Mevlâna Muhammed Salih'in makalesini yazmışsın. Mevlâna Muhammed Salih hazır değil ki, ondan muradı ne ise anlaşılsın. Ona bir itirazımız yoktur. Lâkin o hayırdır; hatıra başka bir şey gelmiyor.

***

Yazdığına göre, sudur eden kötü edepten bahsediyorsun. Bunun merakın olmasın; ihlâs sahiplerinin ufak hataları affolunmuş. Bu bakımdan, hatıra toz konmasın.

***

Bu arada halinin araştırılmasını ve bundan bahsedilmesini istiyorsun. Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun. Sen illetsiz olarak, evvelden evvel makbullerdensin.

***

Yine yazıyorsun ki:

— Zikir telkini için, meşayih çocuklarından iki kişi hazırdır.

Ey Mahdum,

Bütün işlerde istihare etmek, sünnettir ve uğurludur. Ancak, istihare ettikten sonra; uykuda, rüyada veya ayıkta, o fiilin yapılması veya terk edilmesi babında bir şeyin açıktan anlatılması icab etmez. İstihare ettikten sonra, kalbe meyil etmelidir. Taleb edilen şeye karşı kalbde bir meyil ve ikbal varsa., yani: İlkten daha fazla., o işi yapmaya delildir. Şayet meyil ve ikbal önceki gibi görülürse., bu durumda dahi bir engel yoktur. Taa, ikbal tarafında bir ziyadelik anlaşılıncaya kadar, istihare tekrar edilir. İstiharenin sonu yediye kadardır. Bu istiharelerin sonunda bir noksan durum anlaşılırsa., o zaman, bu işte bir

engelleme olduğu anlaşılmış olur. Bu durumda, istiharenin tekrarında yine bir beis yoktur. Hatta istiharenin tekrarı uygun ve yerinde olur. Hem de bütün hallerde.. Böyle yapmak, bir işin yapılması ve yapılmaması için ihtiyat tedbiridir.

***

El-mebdeü vel-maad, adlı risalede:

— Ruhtan mükteseb cesed..

Beyanında yazılan ibarenin manasını sormuşsun.

Ey Mahdum,

Bu cisimler için münasip işlere, ruhun mübaşeret etmesi; ancak ruhtan iktisab edilen bu ceset vasıtası iledir. Büyük zatların ruhaniyetinden sadir olan imdadlar dahi bu kabildendir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Yani: Cisimlere uygun düştüğü şekilde.. Mesela: Düşmanları helak ve dostlara yardım gibi.. Bunlar çeşitli şekillerde ve değişik yerlere göre olabilir..

***

Bu arada, zulmet fitnesinden eman talebi sudur etmiştir.

Allah-ü Taâlâ, seni, hatta o bulunduğun yeri bu zulmet şerrin mahfuz tutmuştur. Bunun için, gönlü hoş tutarak, o Yüce Muhaddes zata teveccüh ediniz. Ümid ediyoruz ki: Bu mahfuz tutulma işi, muvakkat değildir. Çünkü:

— «Gerçekten Rabbın, mağfireti bol Zat'tır.» (53 32)

Manası vardır. Ancak, o diyar ehline nasihat gereklidir. Yararlı hallerini, Müslümanlara karşı hayır arzularını değiştirmekten onları sakındırmak lâzımdır. Bu manada Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Bir kavim, kendi özlerindeki güzelliği değiştirip bozmadıkça, Allah onları bozmaz..» (13/11)

Vesselam..

240. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu Tarikat-ı Aliyye'nin nihayeti olmadığı..

b) LÂ İLAHE İLLALLAH kelime-i tevhidinin bazı faydaları..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Yusuf Berkî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

***

Hayırlı hallerinizin anlatılması ile dolu mektubunuz ulaştı; onun mütalaası, sürür duymaya sebeb oldu.

Aşkta acaipteıı de acaip nice işler var..

***

Ancak, bu hallerden de geçip halleri hal eden zata vâsıl olmak lâzım gelir. Orada, her şey tümüyle, cehalet ve bilgisizliktir. Eğer bundan sonra, marifetle teşerrüf edilirse., ne güzel bir devlettir.

Hülâsa: Her ne ki hayal ve rüya altına girer; onu nefyetmek gerekir.. İsterse o gelenler: Kesrette vahdet şuhudu olsun. Çünkü kesret, o vahdeti alamaz. O görünen şey, vahdetin şubhu (benzeri) ve misalidir; kendisi değildir.

O vaktin hâkimi olana düşer ki:

— LÂ ÎLÂHE İLLALLAH..

Kelime-i tevhidini çokça tekrar ede.. O kadar ki, ilim ve idrâk altına hiç bir şeyin girmesine müsaade etmeye.. İşi hayrete ve cehalete götüme.. Böylece, muamele fena sınırına ulaşa.. İş, hayrete ve cehalete varmadıkça, fenadan yana bir nasip gelmez.. Bu arada fena olarak kabul ettiğinize:

— Adem..

Tabir edilir. Fena değil..

Cehalete vusul müyesser olup da fena hâsıl olursa., bu yola ayak basılır.. Vuslat nereye, ittisal kime olduğu belli olur?. Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

***

Hallerin doğrudur; ancak, onlardan geçmen gerek.. Selâm hidayete tabi olanlara..

***

Kalan nasihat şu ki:

Şeriat üzerinde istikamet sahibi olasınız. Zuhur eden halleri, şeriat esaslarına tatbik edesiniz. Eğer, şeriatın hilâfına bir söz veya fiil zuhur ederse., bilesin ki, onda helakin vardır. İstikamet erbabının yolu budur.

Vesselam..

241. MEKTUP

MEVZUU: Bazı arkadaşların terakki ettiği beyanındadır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhammed Salih'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâm olsun.

Pek Reşid Kardeşimin malumu olsun ki, bu taraftakilerin halleri hamd edilecek kadar güzeldir. Burada bulunan arkadaşlar, ferah ve sürür içindedirler. Bilhassa Mevlâna Muhammed Sıddık bu günlerde, Velâyet-i Hassa ile müşerref oldu. İsm-i cüz'îden terakki ederek, ism-i küllî ile taHakkuk etti. Bununla beraber, onu gözü daha yükseklerdedir. Herhalde oradan bol nasib aldıktan sonra dönüşü meyleder.

— «Allah-ü Taâlâ, Rahmetini dilediğine tahsis eder.» (2/105)

Sen dahi, hallerini ve tarikata girmiş bulunan arkadaşların hallerini yazmalısın. Hatta, şu anda girecek olanların hallerini de...

Birkaç gün daha orada kalman gerek..

Vesselam..

***

242. MEKTUP

MEVZUU: Suallere cevap mahiyetindedir.

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâmlar.. Sizler için de bol bol dualar..

***

Pek değerli kardeşimin malumu olsun; Derviş Kemal, sahife-i şerifeyi ulaştırdı. Onun gelişi,, ferahı mucib oldu.

O mektuba: Kusurları görmek, amellerde niyetleri töhmet altında tutmanın beyanı derc edilmiş.. Bunlar da belli oldu. Allah-ü Taâlâ'dan dilek odur ki: Bu görüşü daha da artıra.. Yine ondan matlub olan odur ki: Bu töhmeti tamama erdire.. Zira bunların her ikisi de bu Tarikat-ı Aliyye'de işlerin aslıdır..

Ayrıca şunları soruyorsun:

— İsm-i zat ile iştigal ne zamana kadar devam edecek?. Bu isme devamla ne mikdar perde kalkacak?. Nefyin ve isbatın sının nereye varır?. Ayrıca, bu cümlenin semeresinden ne elde edilir ve onunla ne miktar perde kalkar?. Bilmiş olasın ki,

Zikir, gafletin tard edilmesinden ibarettir. İptidada ve intihada bulunan gaflet zahir olduğu süre, zahirî durum, zarurî olarak zikre muhtaç sayılır. Hem de bütün vakitlerde.. Bu hususta asıl anlatılması gereken şudur:

Bazı vakitlerde, ism-i zat zikrini yapmak daha faydalıdır. Bir haska vakitte ise., nefy ve isbat zikrini yapmak daha münasip düşer..

***

Bu arada batini muamele kaldı ki, onun için dahi zikretmek lâzımdır. Taa, tam manası ile gaflet kalkıncaya kadar..

Zikrin lüzumu üzerinde, müptedi ile müntehi arasındaki fark şudur ki: Her iki zikir de iptidada tayin edilmiştir. Amma, ortada ve intihada böyle bir şey olmaz.

Gafletin atılması; Kur'an okumak ve namaz kılmakla olursa., bunlarla yetinmek yerinde olur. Ancak, Kur'an okumak, ortada bulunanların haline daha uygun düşer.. Müntehilerin haline dahi, namaz kılmak daha münasip olur..

***

Şunun bilinmesi gerekir ki..

Eğer Sübhan Hakkın huzuru, isimlerin ve sıfatların mülâhazası ile oluyorsa., bu dahi gaflete dahildir. Ama mücerred ehadiyete teveccüh edenlere göre.. Eğer daimî huzur arzu ediliyorsa., bu çeşit gafletin dahi atılması gerekir. Zira, seyir ötelerin de ötesinedir.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;

Göze gelen kıl, yanın dahi olsa çoktur..

***

Zuhura gelen bazı rüyaları yazmışsınız.

Ben, bundan önce yazmıştım ki: Bu gibi şeyler, birer müjdecidirler. Henüz onların zuhur zamanları gelmemiştir; bekleyiniz. Ve meşguliyetinize devam ediniz.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

Vesselam..

***

243. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat-î Nakşibendiye'ye rağbeti artırmak..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Eyyub Muhtesib'e yazmıştır..

***

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâm olsun.. Sizler için dualarımı ciahi bildiririm.

***

Pek Aziz Kardeşimin malumu olsun ki,

Müteaddid mektuplarda sen nasihat taleb etmiştin. Ancak bu Fakir o isteklere cevap veremedi.. Sebebi dahi: Nefsinin kabih hallerine nazar etmesidir.

Artık talepler tekrar edilince, zaruri olarak, birbiri ile bağlantılı olmayan bazı fıkralar yazmaya başladım..

***

Dinle ve bil ki.

İnsana mutlaka lâzım olan ve yapmakla mükellef olduğu şey şudur: Emirleri tutmak ve yasaklardan kaçmak..

— «Resul sîze ne verdiyse., onu alın: size neyi yasak ettiyse, ondan da sakının..» (59/7)

Mealine gelen âyet-i kerime, anlattığımız manaya bir şahiddir.

Bundan başka insan, ihlâsla da memurdur. Bu da şu âyet-i kerimede anlatıldı:

— «Dikkat ediniz, halis din Allah'ındır.» (39/3)

Böyle bir ihlâs, fena olmadan ve zati mahabbete geçmeden tasavvur edilemez..

Hiç şüphe yok ki: Fenayı hâsıl eden sofiye tarikatına sülûk dahi, ihlâsın hakikati ile taHakkuk etmek için zaruridir.

Sofiye yolları, kemal ve tekemmül mertebelerinde değişik durumda olduklarından, en uygunu ve en münasibi: Sünnet-i seniyeye iltizam eden ve şeriat hükümlerini yerine getirmekte en başarılı olan bir tarikatı tercih etmektir. Bu dahi, Nakşibendiye büyüklerinin tarikatıdır. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.. Çünkü bu büyükler, bu tarikatta, sünnet-i seniyyeye tutunup bid'attan içtinap etmişlerdir. O kadar ki: Ruhsatla amele dahi cevaz vermezler; isterse bu zahire ve batına faydalı olsun.. Azimetle ameli hiç bırakmazlar isterse bunun surette ve sirette zararlı olduğunu bilsinler.. Bu zatlar, halleri ve vecidleri, şeriat hükümlerine tabi kılarlar. Zevkleri ve marifetleri, dini esaslara ve onun teferruatına hadim sayarlar.. Nefis cevherleri, çocuklar gibi vecdin cevizine va halin muzuna tebdil etmezler. Sofiyenin tatlı sözlerine kanmazlar. Nususla fususu bir görmezler. Fütuhat-ı Medeniyeyi terk ederek, Fütuhat-ı Mekkiye'ye iltifat etmezler..

Anlatılan mana icabı olarak, onların halleri daimidir. Vakitleri hep aynı hal içinde geçer..

Yabancı nakısları, onların batini dalgalarından silinmiştir. O kadar ki: Bin sene, yabancı bir şeyi hatıra getirmeye çalışsalar yapamazlar.

Tecelli-i zâti bu zatlara daimi olup bunların gayrına şimşek gibi çakıp geçer.. Gaybet ve gaflet ensesinde hâsıl olan huzur, bunlara göre itibardan düşmüştür. Bunların durumu şu âyet-i kerimede anlatıldı:

— «Öyle kimselerdir ki onları ne ticaret, ne de alış veriş Allah'ın zikrinden alıkoyar..» (24/37)

Bu mana onların hallerini beyan etmektedir.

Bütün bu anlatılanlara göre; onların yolları, yolların en yakınıdır: mutlaka vuslata erdirir. Başkalarının nihayeti, bunların bidayetine derc edilmiştir.

Bunların intisapları, doğrudan doğruya Hazret-i Sıddık'a ulaşmakta olduğundan, bütün meşayih intisaplarının üstündedir. Ne var ki bu büyüklerin zevkine herkesin idrâki yetişemez.. Hatta bazı kusurlular, bu Tarikat-ı Aliyye'nin bazı kemalâtını inkâra kalkarlar..

Bir şiir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;

Kem sözlerden hep beridir onların sahaları..

Arap Şairi Firezdak ise şöyle dedi:

Onlar babam çıkarın benzerlerini ortaya:

Ya Cerir'el-meeami, toplayın bizi şuraya.

***

Hace Ahrar bu manada şöyle dedi:

— Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri, her hilekâr ve rakkas ile kıyas edilemez.. Bunların muamelesi cidden üstündür. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın..

Bir şiir:

Boşa gider onun şerhi cahillere;

Aşk gizlilik ister, düşmesin dillere..

Onları anlattım ki, rağbet edile;

Yitirilip, dalmmaya hüzünlere..

***

Bu büyük zatların hususiyetleri üzerine ciltler dolusu yazsam da, onların kemalâtını anlatsam, sonsuz denize göre bir katre hükmünde olur.

Bir mısra:

Gösterdim sana, işte gaye hazinesi..

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtlann en faziletlisi..

Selâmların dahi ekmeli..

244. MEKTUP

MEVZUU: Yazılan bir mektuba cevap mahiyetindedir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Salih b. Külâbiye yazmıştır.

***

Pek Reşid Kardeşim Hace Muhammed Salih'ten mektup ulaştı.

O mektupta, halinin haraplığından bahsetmiş.. Temenni edilen odur ki: Haller, bundan daha şiddetli harap ola..

Bu harabiyet halinin nihayeti, bu günlerde Pek Reşid oğlumun ismine yazılmıştır. Kendisinden taleb edilerek, ondakilerin mütalaa edilmesi yerinde olur.

***

Orada birkaç gün ikametiniz sizin için tebeyyün ederse., arkadaşların toparlanması için bir sebeb olur. Eğer bir hayır ve salâh bulursanız; orada, sonradan bir müddet daha kalabilirsiniz.

***

Bu Fakir, şu günlerde bir Dehlî seferi murad etmektedir. İstihareler ve teveccühler, bu seferi göstermektedir.

***

Bu mahalli pek reşid oğluma ısmarladılar. Kendisine inayet olarak, onun velâyet kabzasına bıraktılar.. Bu durumda, Fakir burada bir yabancı misafir gibi, kendi velâyetinde oturmaktadır.

***

Bu Tarikat-ı Aliyye'ye dahil olan kardeşlere hususi olarak, bolca dualar ederim. Bilhassa, Seyyid Murtaza. Mevlâna Şükrüllah, Seyyid Nizama..

Bu arada, oğlum Hace Muhammed Sadık ve diğer ihvan dahi: size ve diğer ihvana dualar ederler.

245. MEKTUP

MEVZUU: Sorulara cevap mahiyetindedir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Molla Salibe yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne.. Hemen hepinize dualarımın tebliğini dilerim.

Kardeşe malum olsun ki,

Kasıd ile gönderilen mektup ulaştı; ferahı mucib oldu.

Yazıyorsun ki:

***

- Nefy ve isbat zikri (LÂ İLAHE İLLALLAH) yirmi bire ulaştığı zaman, daha fazla devam etmek olmuyor. Bu durumda, çoğu kez, gaybet ve istiğrak hali zahir oluyor.

Ey Muhib..

Zahir olan şu ki, zikrin şartlarından bir şart yok olmuştur. O kadar ki; bunun için dahi, o zikre bir netice terettüb etmiyor. İnşaallah bu manayı şifahî olarak tefsir ederiz.

***

Bundan başka:

— Hazret-i Sıddık tarafından, işini tamama erdirdikten sonra söylediği anlatılan şu kavlin manası nedir?. Demekte ve tefsirini istemektesiniz:

— Dilin zikri laklakadır, kalbin zikri vesvesedir; ruhun zikri şiktir; sırrın zikri de küfürdür..

Bilesin ki,

Bu mana, zâkirden ve mezkûrdan haber vermektedir. Ama hangi zikir olursa olsun.. Halbuki asıl gaye: Zikredenin ve zikrin, zikri edilende fena bulmasıdır, işbu mana icabı olarak zikir için:

— Laklaka, vesvese, şirk ve küfürdür.

Diye anlattı..

Bir şiir:

Bırak, ne alırsa seni sevgili vuslatından:

Güzel veya çirkin, seni ne oyalarsa ondan..

***

Ancak zikre, anlatılan isimlerin arız olması; uygun düşer ki: Fena ve beka husulünden evvel olduğu görüşüne varıla.. Zira zikredenin varlığı, zikrin dahi onun için sübutu, fenanın husulünden sonra mezmum değildir.

Eğer anlatılan manada, gizli bir yan kaldıysa., o da huzurda anlatılır. Tefsir edilip açıklanır. Çünkü: Mektubun havsalası dardır.

Ayrıca bu cümleyi. Hazret-i Sıddık r.a. için:

— İşini tamama erdirdikten sonra söyledi..

Diye bir nisbet yapmak, pek beğenilecek bir bağlantı değildir.

Yazmış olduğun şu cümlenin manasını sorup tefsirini istiyorsun:

— Şeyh Ebu Said Ebülhayr, Şeyh Ebu Ali b. Sina'dan esas maksada dair bir delil taleb etmiş. Şeyh Ebu Ali b. Sina dahi ona cevab olarak şöyle yazmış:

— Mecazî islâmdan çık; hakikî küfre gir.

Şeyh Ebu Said dahi bunu Ayn'ül-kuzat'a yazıp şöyle demiş:

— Bin sene ibadet etmiş olsaydım; Ebu Ali b. Sina'nın cümlesinden hâsıl olan mana, o ibadetten hâsıl olmazdı.

Ayn'ül-Kuzat dahi şöyle yazmış:

— Eğer anlamış olsalardı: o miskin gibi levm edilmiş ve kendilerine taat edilmişlerden olurlardı.

Bilinmesi gerekir ki,

Hakikî küfür, ikiliğin kalkması ve kesretin tamamen kapanmışıdır. Bu dahi, fena makamıdır. Bu küfr-ü hakikinin fevkinde, hakiki İslâm vardır. Bu dahi, beka makamıdır. Küfr-ü hakikide, hakiki İslama nazaran tam bir noksanlık vardır.

İbn-i Sina'nın hakikî İslâm'a delâlet edemeyişi, kusurlu görüşündendir. Hakikatta dahi, onun hakikî küfürden yana bir nasibi yoktur. O dediği kadar demiş; yazdığı kadar yazmıştır; ama ilim ve taklit yollu... Belki de mecazî İslâm'dan dahi aldığı bol bir haz yoktur. Hatta, felsefe hurafaları içinde kalmıştır. Hatta, İmam-ı Gazalî dahi onu tekfir etmiştir.

Gerçek olan şu ki: Felsefe usulleri, İslâmî usullere aykırıdır. Bütün bunlardan başka, Şeyh Ebu Said'in yaşadığı zaman, Ayn'-ûl-kuzat'ın yaşadığı zamandan çok evveldir. Kendisine anlatılan hususta nasıl yazabilir?.

Eğer bunda da, anlaşılmayan bir şey varsa., o dâhi, huzurda tefsir edilip anlatılır..

***

246. MEKTUP

MEVZUU: a) Gözetilen ve elde edilmeye çalışılan makamın husulü.,

b) Kemal ve tekmil mertebeleri.,

c) Bazı vakitlerde gelen başarısızlık yönü.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Mir Muhanımed Nu'man'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Salât ve selâm. Seyyid'ül-mürseline ve onun pak âlinin, ashabının tümüne..

Peşpeşe devamlı olarak gelen mübarek mektuplarınız, bol bol ferahlık getirmektedir.

Bu taraftan o tarafa gelen hiç kimse bulunmadı ki; onlara tek tek cevap yazayım. Bunun için, müsamahanızı istiyorum.

***

Mir Davud ile gönderilen mektup geldikten sonra; bir gün, sabah namazından sonra, arkadaşlarla beraber bir halkada oturdum. Hiç bir kasd olmadan, tarafınıza benden yana bir teveccüh zahir oldu. Bu, görülen eski izlerin bakiyesinin kalkması hususunda idi.. Bu halde ben, tam bir ihtimamla zulmetlerin ve hissedilen sıkıntıların def'i ile meşgul oldum. Böylece, kemal hilâliniz tam bir bedir haline geldi. O bedir üzerinde; hidayet güneşine tevdi edilen mana parlamaya başladı.. O kadar ki: Kemal canibinde aranıp gözetilen hiç bir şev dışarıda kalmadı.. Ancak bundan sonra zarfın genişletilmesi kalıyor o zaman da, alabildiği kadarını parça parça alır..

Bu misale dayalı suret üzerine, nazarı uzun bir zaman devam ettirdim. Taa, onun doğruluğuna yakin hâsıl oluncaya kadar.. Bunun için Allah'a hamd olsun.

Bu devletin husulü, daha önce gördüğünüz bir rüyanın tevilidir ki, onu elde etmeyi şiddetle istiyordunuz. Allah'a hamd ve şükürler olsun. Tam manası ile maksadınız meydana geldi. Vaad edilen şey dahi yerine getirildi. Ahde vefa gösterildi.

Dileğimiz odur ki: Kemal mikdarınca, tekmil hâsıl olsun. Mübarek varlığınızla etraf nurlansın.

***

Başarısızlıktan şikâyet yazıyorsunuz.

Zahir olan durum o ki: Bunun sebebi müfrit bir kabz halidir.

Sizin kabz haliniz uzun sürmüştü. Onun neticesi dahi aynı şekilde uzun olacaktır. Bunun sebebi de o uzunluktur.

Durum böyle olmasına rağmen, amelleri yapmak, ibadetleri eda etmek için nefsini zorlamalısın. Bunları nefsine zorla yaptırmaya çalışmalısın.

***

Bu sene üstün ilimler, yüksek maarif sudur etti. O cümleden olarak, iki müsveddeyi Mevlâna Muhammed Emin aldı.

Onlardan bir tanesi, Hazret-i Şeyhimize ait rubaiyetin şerhidir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Onu, Firuzabad'daki arkadaşlar orada okurken yazmıştır. Bu rubaiyata derc edilenler münasebeti ile, o risaleye tevhid ilimleri dere edilmiştir. Ayrıca; vahdet-i vücuda kail olan sofiyenin tahkiki ile, ulemanın zahip olduğu mana arasında bir de tatbik yapıldı. Bu meseleyi o hale getirip yazdım ki; artık iki fırka arasındaki niza lafzı olarak kaldı.

O müsveddenin ikincisine gelince, o da bir mektup şeklindedir. Uzun ve geniş bir şekilde, pek reşid oğluma yazmışım.

Mütalaa sırasında, o ilimlerin yüksek derecesi anlaşılır.

Anlaşılmadan kalan bir şey varsa, tefsiri istenebilir.

***

247. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın varlığına delil, Sübhan Hakkın varlığının aynıdır. Başkası değil.. Buna münasip bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Arif Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Azimetleri feth ederek, Rabbımı bildim; belki de böyle değil şöyle oldu: Azimetlerin fethini Rabbımla bildim.

Asıl mana şu ki: Sübhan Hak, zatının gayrına bir delildir; aksi olamaz. Şu da bir gerçektir ki: Delil, medluldan daha açıktır. Sonra, Sübhan Hak'tan daha açık olan ne vardır?. Zira, eşya ancak onunla ve ondan zahir olmaktadır. O Yüce Zat, hem zatına, hem de zatının gayrına bir delildir. Mana böyle olunca, hiç şüphe yok ki: Rabbımı Rabbımla bildim; eşyayı dahi o yüce Zat ile bildim.

Burada anlatılan mana için bürhan-ı LİMMİ (Nazarî ve aklî delile dayalı mesele.. Yani: Müessirden esere olun istidlal..) geçerlidir. Ancak, pek çoklarının kanaati: Bürhün-ı innî olmaktadır. (Yani: Eserden müessire giden yol..)

Bu arada meydana gelen değişiklik, görüşlerin değişik olmasındadır.. İhtilâf ise., görüşlerin muhtelif olmasındandır.

Hatta burada, istidlale ve burhana dahi yer yoktur. Zira, Sübhan Hakkın varlığında bir gizlilik yoktur. Onun zuhurunda dahi, hiç bir şüphe yoktur. Onun bedihî oluşu en güzel şekilde tecelli eder. Bu manada, hiç kimseye gizli bir yan yoktur. Ancak, kalbinde maraz, basiretinde perde olanlar müstesna..

Zahirdeki eşya, dış duygularla hissedilir. Malum olan şu ki: Onların varlığı Yüce Mukaddes Hak'tan gelmektedir. Bu ilmin; bazılarında olmayışı, marazın arız olması iledir. Bu da: Matluba bir zarar veremez.

Selâm size ve sair hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salât ve selâm..

248. MEKTUP

MEVZUU: a) Kâmil manada, peygamberlere tabi olanlara onların bütün kemalâtından nasip vardır. Amma, tebaiyet sebebi ile..

b) Hiç bir veli, peygamberlerden bir peygamberin derecesine ulaşamaz.

c) — Zatî tecelli, Resulûllah efendimize aittir. Cümlenin manası.. Ona salât ve selâm olsun.

***

NOT: İMAMI RABBAİ Hz. bu mektubu Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

Bir âyet-i kerime mealidir:

— «Allah'a hanıd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi: biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın Resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

O peygamberlere, onlara tabi olanlara, yardımcılarına, sırlarını taşıyanlara selâm..

***

Bilesin ki,

Kâmil manada peygamberlere tabi olanlar; tam mütabaat, aşın derecede mahabtet cihetinden, belki de, sırf inayet ve mevhibe olarak, uyulan peygamberlerin bütün kemalâtını kendilerine çekerler.. Her manada, onların rengine girerler.. O kadar ki: Tabi ile metbu arasında; asalet ve tebaiyet, evveliyet ve âhiriyet hariç olmak üzere hiç bir fark kalmaz..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen; bir nebinin tabi olanı, en faziletli resullerin tabilerinden olsa dahi asla bir nebinin mertebesine ulaşamaz. İsterse, bu peygamber, en alt derecede olanlardan olsun..

Anlatılan mana icabı olarak: Sıddıkların başı, (Hazret-i Ebu Bekir r.a.) peygamberlerden sonra, insanların en faziletlisi olduğu halde, peygamberlerden en alt derecede bir peygamberin kademi altındadır.

Yine bu mana icabı olarak, peygamberlerin taayyün mebde'leri ve onların mürebbileri asıl makamdandır. Aşağı, yukarı dereceden ümmetlerin taayyün mebde'leri ve onların mürebbileri dahi bu asıl makamın gölgelerinden başlar.. Haliyle bu: Değişik derecelere göre gelir. Mana böyle olunca, asıl ile gölge arasında nasıl müsavat tasavvur edilir?.

Allah-ü Tebareke ve Taâlâ şöyle buyurdu:

— «And olsun, resul kullarımız için sözümüz şöyle geçti: Onlar, elbet mansur olacaklar. Bizim ordumuz mutlaka elbette onlar için galip gelecektir.» (37/171-172)

***

Gelelim şu cümleye:

— Zatî tecelli, peygamberler arasında, Hatem'ür-risalet Resulûllah S.A. efendimize mahsustur; kâmil manada ona uyanların dahi bundan nasibi vardır..

Bunun manası şu demek değildir:

— Bu zatî tecelliden, Resulûllah S.A. efendimizden başka peygamberin nasibi yoktur; ancak onun kâmil manada uyanlarına tebaiyet yolu ile bundan nasip vardır.

Böyle bir mana tasavvur etmekten Allah'a sığınmak gerek.. Zira bunda: Enbiyaya karşı, evliyaya üstün meziyet isbatı vardır. Bunun asıl manası şudur:

Bu tecellinin, Resulûllah S.A. efendimizden başkasına husulü, onun tataffülü.. (Bir manaya göre: Misafir etmesi) ve tebaiyeti (Yani: Kendisine tabilik) ile olmaktadır. Bu manaya göre bu tecelli: Peygamberlere onun tataffülü, kâmil manada kendisine uyanlara ise., kendisine tebaiyet yolundan olmaktadır.

Peygamberler, Resulûllah S.A. efendimizin tataffülü ile, kendisine has olan bu büyük nimet sofrasında arkadaşlarıdır. Evliyaya gelince, onun hizmetinde bulunmaktadırlar ve bu nimetten hisseleri vardır.

Bir bakıma Resulûllah S.A. efendimizin teklifsiz misafirleri hükmünde olanlara, hizmette bulunup da ondan bir hisse alanlar arasında çok fark vardır.

Bu makam, ayakların kaydığı bir makamdır. Mektuplarımda ve risalelerimde, çeşitli yollardan bu şüpheli durumun tahkikini yaptım. Hakikat, bu müsveddede yaptığım tahkikattır; Yüce Sübhan Allah'ın fazlı ve keremi ile..

Bilesin ki,

Resulûllah S.A. efendimizin tataffülü ile, sair peygamberlerin a.s her nekadar bu tecelliden bol nasipleri var ise de; lâkin bu ümmetin evliyasına zuhur eden velâyet-i hassa, onların ümmetlerinin evliyasına sirayet etmez; onların bu tecelliden bol nasipleri yoktur.

Şöyle ki: Bu devlet, onların asıllarına tataffül ve in'ikâs yolu ,ile olduğuna göre; aksin dahi aksi yolu ile nasıl öyle bir devlet onlara hasıl olabilir?.

Üstte anlatılan mananın doğruluğu, açık keşifle bellidir; aklî itidlâl ile değil..

Yukarıda şöyle bir cümle geçti:

— Kâmil manada peygamberlere tabi olanlar uyulan peygamberlerin bütün kemalâtını kendilerine çekerler..

Bu kemalâttan murad, kendilerine tabi olunanlardaki, asli kemalâttır. Mutlak manada değildir ki; arada tenakuz meydana gelsin.

Onlar, tebaiyet yolu ile, peygamberlerine mahsus olan velâyetten haz almaktadırlar. Bu ümmete gelince, ümmetler arasında, hususî olarak tebaiyet yolu ile bu devletle müşerref olmuşlardır.

Üstte anlatılan manadan ötürüdür ki; bu ümmet, sair ümmetlerden hayırlı: bu ümmetin uleması dahi, İsrailoğullarının peygamberleri gibi olmuştur.

— «Bu Allah'ın fazlıdır. Onun dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

İstemiştim ki: Bu velâyet-i hassanın faziletlerinden ve onun hususiyetlerinden yazayım; lâkin vakit dar olduğundan, böyle bir şeyi yazmak için müsait olmadı.

***

Sübhan Allah'ın inayeti ile, bahar yağmuru gibi, ilimlerin ve maarifin feyizleri yağmaktadır.

Bu hayret verici, duyulmamış, mahrem sırlara keremli evlâdını için, istidadları kadar ıttıla hâsıl olacaktır.

***

Kalan arkadaşlar, bazı günler huzurda, bazı günler ise., gayrette olmaktadırlar.. Bunun için şöyle denmiştir:

— Veli, her nekadar velî olsa da, sahabe mertebesine yetişemez..

Ne var ki. hizmet şevki haddinden fazladır.

Bu Hakir'e yolladığınız sahife-i kerimenizin gelmesi ile teşerrüf ettim.

Bilesin ki,

Amellerde kusurları görmek, en büyük nimetlerden sayılır.

Hallerde, orta halli davranmaya gelince; bu bütün işlerde ve fillerde güzeldir. İfrat dahi tefrit gibi olup itidal sınırından çıkar.

Selâm size ve sair hüdaya tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salât ve selâm..

249. MEKTUP

MEVZUU: Resulûllah S.A. efendimize ittiba etmenin faziletleri ve buna terettüb eden..

***

MOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mirza Darab'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun.. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

Bilesin ki,

Uhrevi halâs, sermedi felah Seyyid'ül-evvelin velâhirin olan Resulûllah'a tabi olmaya bağlıdır. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

Hakkın mahbubiyeti makamına onun mütabaatı sebebi ile ulaşılır. Bu vesile ile, zati tecelli ile şerefyab olunur.. Bütün mertebelerin üstünde bulunan kulluk makamına bu mütabaat yolu için imtiyaz elde edilir. Bu kulluk makamı, mahbubiyet makamının husulünden sonradır. Yine bu mütabaat sebebi İledir ki; Resulûllah S.A. efendimizin kâmil etbaı, İsrailoğullarının peygamberleri gibi oldular. Ülül'azm peygamberler dahi, Resulûllah S.A. efendimizin ümmeti olmayı temenni etmişlerdir. Eğer Musa a.s. Resulûllah S.A. efendimizin zamanında hayatta olsaydı; ona uymaktan başka yolu kalmazdı..

Hazret-i İsa'nın a.s. semadan inişi ve Allah'ın Habibi Resulûllah S.A. efendimizin mütabaatına geçişi malum ve meşhur hikâyedir.

Kendisine tabi oldukları için, Resulûllah S.A. efendimizin ümmeti dahi, ümmetlerin hayırlısı olmuşlardır. Cennet ehlinin dahi pek çoğu bu ümmetten olacaktır.

Yine bu ümmet, Resulûllah S.A. efendimize tabi oldukları için, yarın bütün ümmetlerden evvel, cennete gireceklerdir. Orada nice nice nimetlere erip nice nice iyilikler bulacaklardır.

Anlatılan manaların bir icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimize tabi olmalı; sünnetine tutunmalı ve onun şeriatını yerine getirmelisiniz..

Ona ve bütün kardeşlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli..

Kalan bir arzumuz var ki, o da şudur:

Şeyh İsmail'i sana yolluyorum. Ki bu, Sahib'ül-maarif Hacı Abdülhak'ın sevdiklerindendir.

Vesselam..

250. MEKTUP

MEVZUU: Kendisine sorulan bazı müşkil soruların halli.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Ahmed Berkî'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım.

Allaha hamd olsun. Allah'ın Resulüne Salât ve selâm olsun.. Hepinize dualar etmekteyim.

***

Sonra..

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd edilmeye değer..

Allah-ü Taâlâ'dan afiyetinizi dileriz.

Sahife-i şerifeniz ulaştı. Onda yazıyorsunuz ki:

— Daha önce bulduğum zevk ve ferahı şu anda bulamıyorum Bunu da, tenezzülüme ve inhitatıma yoruyorum.

Bilesin ki,

Ey Kardeş, bundan önce duyduğun halet; vecd ve semağ ehlinin haleti kabilindendir ki: Onda cesedin tam bir dahli vardır. Şu anda ak müyesser olan halete gelince, bunda cesedin nasibi azdır. Bununla kalbin ve ruhun alâkası daha fazladır.

Bu halet tafsil ister..

Hulâsa: Bu ikinci halet, birinci haletin üstündedir; hem de nice çok mertebeler.. Zevkin olmayışı, ferah fırsatının yok oluşu; zevk bulmanın ve ferahın üstündedir. Şundan ki: İntisap her nekadar cehalete müncer olur ve hayrete geçerse., cesetten de uzaklaşırsa.. o kadar asil olur ve matlubun husulüne o kadar çok yaşlatırır. Zira, bu makamda, acizlikten ve cehilden başka bir şeyin mecali yoktur. Bu cehil için:

— Marifet..

Tabir edilir; anlatılan aczin ismi dahi: İdrâktir..

***

Yine yazıyorsun ki:

— Önceleri var olan intisabın tesiri şu anda kalmadı..

Evet., cesede bağlı tesir kalmaz; amma, ruha bağlı tesir de artar, isterse bunu herkes idrâk edemesin..

***

Bu Fakir ile sohbetiniz cidden az oldu. İlimleri ve marifetleri anlatmak dahi cidden az oldu. Allah-ü Taâlâ, eğer bir sohbet sübütu murad etmiş ise., bir kaç günlük sohbet hâsıl olur.

***

Bundan başka; haccın, farziyetinden, yiyeceğin ve bineğin olması halinde Mekke'ye bu zamanda gitmekten sormuşsun.

Ey Mahdum,

Fıkha dair rivayetlerde, bu husus için çok ihtilâflar vardır. Bu meselede tercih edilen, Fakih Ebülleys'in fetvasıdır. O, şöyle dedi:

— Eğer yol emniyeti ve helakin olmayışı ağır basarsa., farziyeti sabittir. Aksi halde, olmaz..

Lâkin bu şart, haccı yerine getirmenin bir şartıdır. Yoksa, vacib olma işinin kendisini ortadan kaldırmaz.. Sahih olan da budur. Bu manaya göre, (gitmek mümkün olmayınca) haccı vasiyet etmek vacib ölür.

***

Vakit müsait olmadığı için. kalan sorularınızın cevabını bir başka vakte erteledik.

Vesselâm

***

251. MEKTUP

MEVZUU: a) Hulefa-i Raşidin'in faziletleri.. Bilhassa, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer.,

b) Sair ashab-ı kirama tazim..

Ve onların kötülüğüne söz etmekten çekinmek.. Allah onlardan razı olsun.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Eşrefe yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne.. Sizlere duâ ettiğimi de bildirmek isterim.

Pek Reşid Hace Eşref Kardeşe malum olsun,

Burada bazı ilimleri yazmak istiyorum. Ki onlar: Hayrete değer sırlar, latif mevhibeler, şer'î maariftir.. Ama kısa anlayışa göre..

Bu yazılacakların pek çoğu, Hazret-i Ebu Bekir'in, Hazret-i Ömer'in, Hazret-i Osman Zinnureyn'in, Ebül-Hasaneyn Hazret-i Ali'nin faziletleri ve kemalâtı ile alakalı olacaktır. Allah onlardan razı olsun..

Gerekir ki, bu yazılanlar akıl kulağı ile dinlenip anlamaya gayret edile..

Bilesin ki,

Hazret-i Sıddık'ta ve Hazret-i Faruk'ta; Allah onlardan razı olsun, Kemalât-ı Muhammediye hâsıl olmasına, Velâyet-i Mustafaviye dereceleri son haddine varmasına rağmen, her ikisinde de:

a) Velâyet tarafı ile Hazret-i îbrahim ile münasebet vardır.

b) Nübüvvet makamı ile bağlantılı olan davet makamı ile de, Hazret-i Musa ile münasebet vardır.

Allah onlardan razı olsun.

Hazret-i Osman Zinnureyn'in dahi, her iki taraflı (davet ve velâyet) olarak Hazret-i Nuh a.s. ile münasebeti vardır.

Hazret-i Ali'nin dahi, her iki taraflı (davet ve velâyet) olarak, Hazret-i İsa a.s. ile bir münasebeti vardır.

Allah ondan razı olsun..

Hazret-i İsa a.s. Ruhullah ve Kelimetüllah olduğu için, velâyet tarafı, nübüvvet tarafına ağır basar.. Bu münasebetle, Hazret-i Ali'de dahi, velâyet tarafı ağır basar..

Bu dört halifenin taayyün mebde'leri: İlim sıfatıdır; icmal ve tafsil olarak muhtelif cihetleri olmak üzere..

Bu ilim sıfatı:

a) icmal itibarı ile Muhammed'in rabbıdır.

b) Tafsil itibarı ile, Halil'in rabbıdır.

c) İcmal ve tafsil arası berzahiyet olma itibarı ile Nuh'un rabbıdır.

Bunlara salât ve selâm olsun. Nasıl ki:

a) Musa'nın rabbı kelâm sıfatı oldu.

b) İsa'nın rabbı kudret sıfatı oldu.

c) Âdem'in rabbı tekvin sıfatı oldu. Hepsine selâm..

***

Biz yine asıl mevzuumuz olan kelâma dönelim.. Deriz ki:

Hazret-i Sıddık ve Hazret-i Faruk (Ömer) mertebeleri muhtelit olmak üzere, Nübüvvet-i Muhammediye'nin ağırlığını almışlardır.

Hazret-i Ali, Hazret-i İsa ile münasebeti olduğundan, velâyet tarafı dahi ağır bastığından Velâyet-i Muhammediye'nin ağırlığını almıştır.

Hazret-i Osman Zinnureyn, berzahiyeti itibarı ile denmiştir ki:

— Her iki tarafı da taşımaktadır.

Hazret-i Osman'a:

- Zinnureyn..

Denmesi de, bu itibarla olması mümkündür.

Allah onlardan razı olsun.

— Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer nübüvvet ağırlığını almışlardır..

Dedikleri ecirden, her ikisinin de Musa ile münasebetleri daha ziyade olmaktadır. Zira, nübüvvet mertebesinden neş'et eden davet makamı, onda daha tamam ve ekmeldir. Yani: Peygamberler arasında ve Resulûllah S.A. efendimizden sonra.. Onun kitabı dahi, Kur'an'dan sonra, kitapların en faziletlisidir. Yine bu mana icabı olarak, Musa'nın a.s ümmeti, geçmiş ümmetler arasında en çok olarak cennete girecektir. İbrahim'in şeriatı ve mîlleti, bütün şeriatlerden ve betlerden daha faziletli olsa dahi durum budur. Bunun için de, resullerin en faziletlisine onun milletine tabi olma emri şu âyet kerime ile verilmiştir:

— «Sonra sana vahyettik ki, İbrahim'in milletine tam bir şekilde tabi ol..» (16/123)

Bu âyet-i kerime dahi bu manaya şahittir.

Gelmesi vaad olunan Mehdî'nin dahi rabbı ilim sıfatıdır. Hazret-i Ali gibi, İsa ile münasebeti vardır. Hazret-i İsa'nın kademi Hazret-i Ali'nin başında olup bir kademi dahi Hazret-i Mehdî'nin başındadır.

Bilesin ki,

Velâyet-i Musa, velâyet-i Muhammediye'nin sağına düşer. Velâyet-i İsaviye ise., onun soluna düşmüştür.

***

Hazret-i Ali Murtaza, velâyet ağırlığını taşıdığı için; evliya silsilesinin pek çoğu ona müntesiptir.

Velâyet kemalâtına has kılınan büyük velîlere: Hazret-i Ali'nin zuhur eden kemalâtı, Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kemalâtından daha ziyade ve daha çoktur. Allah onlardan razı olsun.

Eğer Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları babında icma hükmü olmasa idi; büyük velîlerin pek çoğu, Hazret-i Ali'nin daha faziletli olduğunu keşfederlerdi.

Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kemalâtı, peygamberlerin kemalâtına benzer. Velâyet erbabının idrâki, bu kemalâtın eteğine ulaşmaktan yana kusurludur. Keşif sahiplerinin keşfine gelince.. Derecelerinin yüksek oluşu ile, yolda kalmışlardır; onlara ulaşamamışlardır.

Anlatılan kemalâtın yanında, velâyet kemalâtı yola atılmış gibidir. Ve., bu velâyet kemalâtı, nübüvvet kemalâtına çıkmaya bir basamaktır. Takdimcilerin, esas maksatlardan nice haberleri olur?. Daha yeni başlayanlara esas matlub şuuru nasıl gelir?.

Nübüvvet asrının uzaklaşması dolayısı ile bu cümle, pek çoklarına ağır gelir ve kabulden uzak görülür., amma söylemeyip ne yapalım?.

Bir şiir:

Tuttular beni aynaya sanki kuşlarıyım;

Ezelî ustamın kavlini konuşmalıyım..

Allah'a hamd olsun; bütün bu dedikodulara karşı ben, ehli uzlet uleması ile müttefikim Allah onların çalışmalarını şükrana layık eylesin. Sözüm, onların toplu kararına uygundur. Onların istidlalle dayalı buldukları manalar, bana göre keşfe dayalıdır. İcmal yollu anlattıkları dahi tafsillidir.

Bu Fakir, Peygamberine mütabaat yolu ile. nübüvvet makamı kemalâtına ulaşmadıkça, bu kemalâttan kendisine tam bir nasip haasıl olmadı. Keşif yollu Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in faziletlerine dahi muttali olamadı. Taklid dışında bir başka yol dahi bulamadı.

Bu manada bir âyet-i kerime mealidir:

«Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

***

Kitaplardan bir kitaba şöyle yazıldığını, bir şahıs anlattı:

— Hazret-i Ali'nin ismi, cennet kapısı üzerine yazılmış.

Bunun üzerine hatıra şu geldi:

— Acaba, bu makamda. Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in hususiyetleri nedir?.

Diye.. Tam bir teveccühten sonra, şu mana zahir oldu:

Bu ümmetin cennete girmesi, ancak, bu iki büyük zatın izni ve cevazı ile olacaktır. Yani: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in..

Allah hepsinden razı olsun.

Hazret-i Ebu Bekir, cennetin kapısında duracak; insanların cennete girmelerine izin verecek. Hazret-i Ömer dahi onların elinden tutup cennete götürecek..

Şu müşahede olundu ki: Cennet tamamı ile Hazret-i Sıddık'ın nuru ile doludur.

Bu Hakir'e göre, anlatılan her iki zatın şanı, ashab arasında o hadde varmıştır ki; ayrı ve mümtaz bir derece almışlardır. Sanki bu imtiyazlı oldukları derecede, hiç kimse onlara iştirak etmemiştir.

Hazret-i Sıddık Resulûllah S.A. efendimizle aynı yerde olacaktır. Aralarındaki fark ise, ulviyet ve süfliyet durumuna göredir. Hazret-i Ömer dahi, bu devlete, Hazret-i Sıddık'ın teklifsiz misafiri olarak erecektir. (Bir başka manada uydusu)..

Resulûllah S.A. efendimizin durumuna göre, sair sahabenin orada yerleşmeleri, bir hanede veya bir beldede olacaktır.

Artık, bu ümmetin evliyasına ne olacağı bilinmelidir.

Bir mısra:

Yeter bana, uzaktan gelen bir çan sesi olsa da..

Onlar, bu iki zat Hakkında ne bulabilirler?. Kaldı ki, her ikisi de, azamette, kadrin yüce oluşunda peygamberler meyanında sayılmışlardır. Peygamberlerin faziletlerine bürünmüşlerdir. Allah onlardan razı olsun.

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Eğer benden sonra peygamber gelecek olsaydı; bu Ömer olurdu..»

İmam-ı Gazali Hz. nin anlattığına göre, Abdullah b. Ömer r.a. Hazret-i Ömer'in vefat ettiği günlerde, ashab-ı kiramın huzurunda şöyle demiştir:

— İlmin onda dokuzu öldü..

Bazılarında, bu kelâmın manasını anlamamak gibi bir durum hissedince, şöyle demiştir:

— İlimden murad Allah ilmidir. Hayz ve nifas ilmi değildir.

Hazret-i Sıddık için dahi şöyle buyrulmuştur:

— «Hazret-i Ömer'in bütün iyiliği. Hazret-i Ebu Bekir'in bir tek iyiliği mesabesindedir.»

Bunu Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimiz anlatmıştır.

Hazret-i Ömer ile Hazret-i Ebu Bekir arasındaki derece farkı; Hazret-i Ebu Bekir ile, Resulûllah S.A. efendimiz arasındaki derece farkından daha fazladır. Artık, bundan diğerlerinin, Hazret-i Sıddık'a göre, derece farklarını kıyasla.

Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer, ölümden sonra dahi, Resulûllah S.A. efendimizden ayrılmayacaklardır. Haşr'olmaları dahi aynı şekilde beraber olacaktır.

Bu mana, rivayetlerde açıkça anlatılmıştır.

Daha faziletli olma durumu, ancak, bu iki zata karşı yakınlıkla ölçülüdür.

Bu sermayesi kıt Fakir, onların kemalâtından ne söyleyebilir ve onların faziletinden nekadarını anlatabilir ki?.. Zerrenin güneşten söz etmeye ne gücü vardır?. Damlanın umman denizden anlatmaya ne mecali vardır?.

***

Halkın daveti için, velâyet ve davet tarafından tam haz almış olanlar, tabiinden ve teba-i tabiinden müçtehid ulema; anlatılan iki zatın yani: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kemalâtım sahih keşif nuru, sadık feraset, birbirini pekiştiren haberlerle idrâk edememişlerdir. Ancak, onların faziletlerinden bir nebze bulmuş ve bu buldukları ile de, zarurî olarak, daha faziletli olduklarına hükmetmişlerdir. Bunun üzerine de icma kurmuşlardır. Bu icma hilâfına bir şey zuhur ettiği zaman ise., onun sağlıklı olmadığına

hamletmiş, hiç bir itibar göstermemişlerdir. Nasıl böyle olmasın ki; onların daha faziletli oldukları ilk asırda sağlık kazanmıştır.

Nitekim Buharî'de îbn-i Ömer'in anlattığı şu rivayet vardır:

— Biz, Resulûllah S.A. efendimizin zamanında, başta Ebu Bekir, sonra Ömer, sonra Osman'la kendimizi bir tutamazdık. Kalan sahabe arasındaysa., bir faziletli oluş durumu yapmazdık.

Ebu Davud'dan gelen bir rivayette ise, şöyle demiştir:

— Resulûllah S.A. efendimiz hayatta iken; Resulûllah S.A. efendimizden sonra en faziletli olarak Ebu Bekir'i, ondan sonra Ömer'i, daha sonra Osman'ı söyledik.

Allah onlardan razı olsun.

Bir kimse:

— Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Derse, o sekir erbabındandır.

***

Yükseldiği makamdan, davet için, dönmeyen velîlerden hiç birinin, nübüvvet makamı kemalâtından bol nasibi yoktur.

***

Bu Fakir'in bazı risalelerinde:

— Nübüvvet velâyetten daha faziletli olduğu..

Şeklinde yaptığı tahkike gözünüz ilişmiş olacak.. İsterse, bu velâyet nebinin velâyeti olsun; hakikat budur.. Herkim bunun aksini söylerse; daha önce de anlatıldığı gibi; bunu, nübüvvet makamına karşı olan cehaletinden söylemiştir.

Şu da malum bir durumdur ki: Sair evliya silsileleri arasında; Nakşibendiye silsilesi, Hazret-i Ebu Bekir'e intisab etmektedir. Allah ondan razı olsun. Bu mana icabı olarak, bunlarda sahv (ayıklık) hali ağır basar. Bunların daveti dahi daha tamdır. Sıddık'ın r.a kemalâtı bunlarda daha ziyade ve daha çok zahir olur. Zarurî olarak, bunların intisapları, sair intisapların üstündedir. Kendilerinden başkası onların kemalâtını nasıl idrâk etsin; onların hakikî muamelelerini nasıl hissetsinler?.

Ne var ki, ben:

— Bütün Nakşibendiye meşayihi bu muamelede müsavidir.

Demek istemiyorum. Nasıl böyle olabilir?. Eğer binde bir kişi anlatılan üstün sıfatla bulunsa, bu bir ganimet olur. Sanıyorum ki Geleceği vaad edilen Mehdî, velâyetin ekmeliyetini alacaktır. Bu Tarikat-ı Aliyye üzerine gelecek ve bu Silsile-i Aliyye'yi tamam ve tekmil edecektir. Zira bütün velâyet nisbetleri, bu Nisbet-i Aliyye'nin altında bulunmaktadır. Sair velâyetlerin, nübüvvet makamı kemalâtından nasibi azdır. Amma, bu velâyetin ondan yana bol nasibi vardır. Bunu da: daha önce anlatıldığı gibi, Hazret-i Sıddık'a bağlanması dolayısı ile alır.

Bir mısra:

İki yol arasında çok fark var ey dost!.

Ey Kardeş,

İmam-ı Ali r.a. nübüvvet ağırlığını taşıdığı için, onun terbiyesi, aktab, evtad ve ebdal makamıdır. Ki bunlar, uzlette olan veliler olup kendilerinde velâyet tarafı ağır basar. Bunlar, onun imdadına ve yardımına bırakılmıştır. Kutb-u medar olan Kutb-u Aktab, onun kademi altında olup onun emrini icra eder. Onun himayesinde, önemli işlerini yerine getirir. Yapılacak idarî işleri, onun yardımı ile uhdesinden çıkarır.

Seyyidet-ü Fatıma ve iki oğlu dahi, bu makamda, Hazret-i Ali'ye yardımcı ortaktırlar. Allah onlardan razı olsun.

***

Bilesin ki,

Resulûllah S.A. efendimizin tüm ashabı büyük, azametlidirler. Uygun düşer ki: Onların hepsi, tazimle yad edile..

Hatib'in, Enes'ten r.a. yaptığı bir rivayete göre, Resulûllah S.A efendimiz şöyle buyurmuştur:

— «Allah beni seçti. Benim için de ashab seçti. Bunlardan dahi bana akraba ve ensar çıkardı. Onlarda, beni koruyan Allah korusun. Onlarda, bana eziyet edene Allah eza versin.»

Bundan başka, Taberanî, İbn-i Abbas'tan r.a. naklen, Resulûllah S.A. efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

«Bir kimse ashabıma söverse Allah'ın, meleklerin ve bütün canların laneti onun üzerine olsun.»

Hazret-i Âişe'den r.a. naklen gelen bir rivayette ise, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

«Ümmetin şerlileri, ashabımım aleyhinde bir cür'ette bulunanlardır»

***

Bu arada, asnab-ı kiram arasında vuku bulan münazaa ve munaebeleri iyiye yormak lâzımdır. Onları, nefsanî arzudan ve taassuptan uzak görmek gerekir. Çünkü, bu muhalefet, içtihada binaen yapılmıştır; heva ve heves üzerine değil.. Nitekim ehl-i sünnetin toplu kararı da budur.

Ancak, şunun bilinmesi gerekir ki: Hazret-i Ali'ye muhalif olan taraf, hata üzerinde idiler. Hak, Hazret-i Ali tarafında idi.. Allah onlardan razı olsun. Lâkin, bu hata, içtihada dayalı bir hata olduğu için o hatanın sahibi, ayıplanmaz, kendisinden muaheze kalkar. Nitekim bu manada, aşağıdaki rivayetler vardır.

Mevakıf sarihi, Âmedi'den naklen şöyle anlattı:

— Cemel ve Sıffeyn vak'ası içtihad üzere yapıldı.

Şeyh Ebu Şekûr Salimi (Süllemî) Temhid'dc şöyle anlattı:

— Ehl-i sünnet vel-cemaat zahib oldular ki: Muaviye ve kendisi ile beraber olan ashabtan bir taife, hata üzere olmuşlardır. Ama, onların hataları içtihada dayalıdır.

Şeyh İbn-i Hacer dahi Savaık'ta şöyle dedi:

— Muaviye'nin Ali ile münazaası, içtihad üzere idi. Allah onlardan razı olsun.

Ve., bu kavli, Ehl-i sünnet itikadı arasında saydı.

Mevakıf Şarihinin söylediği şu cümleye gelince:

— Arkadaşlarımızın çoğu, bu münazaanın içtihad üzere olmadığına zahib oldular..

Acaba burada:

— Arkadaşlarımız..

Tabiri ile kimleri murad ediyor?. Halbuki, daha önce de anlatıldığı üzere: Ehl-i sünnet uleması onun aksine hükmetmişlerdir. Kaldı ki, büyüklerin, kitapları, onun içtihadi bir hata olduğuna dair kavillerle doludur. Nitekim, İmam-ı Gazali, Kadı Ebu Bekir ve bunlardan başkaları:

— Hazret-i Ali'nin muhaliflerini fısıkla suçlayıp dalâlette saymak.. caiz değildir..

Diye saraheten anlattılar.

Kazî Şifa kitabında, Malik'ten naklen şöyle anlattı:

— Resulûllah S.A. efendimizin ashabından birine, bir kimse atarsa.. Meselâ: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Muaviye veya Amr b. As'a. şayet:

— Dalâlet ve küfürdedirler.

Derse katl'olunur. Bundan başka, insanların atmasına benzer bir şekilde söverse., onu şiddetli bir şekilde tenkil etmelidir.

Hazret-i ile muharebe edenler, rafızîlerden bazılarının sandığı gibi kâfir değildir. Bazılarının sandığı gibi, onlar fasik dahi değildir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, Mevakıf Şarihi acaba:

— Arkadaşlardan pek çoğu..

Derken, işi kime bağlamakta ve nereye çıkarmaktadır. Halbuki, Âişe-i Sıddıka, Talha ve Zübeyr, onlar arasında sahabeden idi. Daha Muaviye ortaya çıkmadan evvel, Talha ile Zübeyr on üç bin kişi ile birlikte Cemel vak'asinda öldürüldü. Durum böyle olunca, onlan dalâlet ve fasıklıkla suçlamak, hiç bir Müslüman'ın cür'et edemeyeceği bir iştir. Meğer ki: Kalbinde maraz, içinde dahi habaset buluna..

Fukahadan bazılarının, Muaviye Hakkında:

— Cevr.

Lafzını itlak etmelerine gelince., ki bunu şöyle demişlerdir.

— Muaviye cair (haksız) bir imamdı.

Bundan murad: Onun hilâfete Hakkı olmadığını anlatmaktır. Yoksa, sonu fıska ve dalâlete çıkan bir haksızlık manası çıkmaz.. Ta ki, ehl-i sünnet kavline uygun düşe..

Durum böyle olmasına rağmen, istikamet erbabı, maksud olan mananın hilafını vehmettirecek lafızları getirmekten sakınmalıdır. Hata kavli üzerine başka bir şey artırmamalıdır. O, nasıl Cair (Haksız) bir imam olur ki?. Halbuki onun adil bir imam olduğu sahihtir. Hem Allahın haklarına riayette hem de Müslümanların haklarına riayette. Nitekim Savaık'ta yazılmıştır.

Mevlâna Cami Ks. bu manada:

— Münker (Kötü) hata..

Diyerek, münker lafzını ziyadeden söylemiştir. Yani: Cumhur-u ulemanın kavline ziyadeden bir ek lafız koymuştur. Halbuki:

— Hata..

Lafzı üzerine ne ziyade edilirse., o ziyadelik hatadır. Daha sonra şöyle demiştir:

— Her ne kadar lanete müstahak ise..

Bu dahi onun için hiç münasip değildir. Bunda şüphe yeri var mı?. Tereddüd yeri var mı?.

Eğer o söz, Yezid için söylenmiş olsaydı; yeri olurdu., uyardı. bu sözünü Muaviye için söylemesi şenidir.

Nitekim sağlam dayanaklarla gelen hadis-i şeriflerde, Resulûllah S.A. efendimizin Muaviye'ye şöyle duâ ettiği anlatılmıştır:

«Allahım, ona yazı ve hesap ilmi ver; onu azaptan koru..» (Taberani)

Bir başka duasında ise, şöyle buyurmuştur:

«Allahım, onu hidayeti bulan ve hidayet eden eyle..»

Resulûllah S.A. efendimizin duası ise makbuldür.

Zahir olan şu ki: O kelâm Mevlâna Câmi'den sehv ve nisyan yollu çıkmıştır. Sonra o, bu beytlerinde kimsenin ismini tasrih etmemiş Şöyle demiştir:

— Diğer sahabi..

Bu ibare dahi şenaatten haber verir.

— «Rabbımız, eğer unuttuk veya yanıldıksa bizi sorguya çekme..» (2/286)

Sonra..

İmam-ı Şaabî'den naklen anlatılan Muaviye'nin zemmine gelince.. Ki bu rivayete göre: Onun zemminde çok mübalağa etmiş; hatta fıskın dahi üstüne çıkmıştır. Ne var ki, onun bu zemmi sübut bulmamıştır. Şöyleydi: İmam-ı Azam, onun talebeleri arasındadır. Eğer bu zem sözü doğru olsaydı; onu nakletmek Hakkı en çok ona düşerdi.

Gelelim İmam-ı Malik'in hükmüne.. Ki bu zat, teba-i tabiindendir. Muaviye ile aynı asırda yaşamıştır. Daha önce de anlatıldığı gibi, Muaviye ve Amr b. As'a kötü söz edenlerin katline hükmetmiştir. Bu durum, daha önce de anlatıldı. Eğer Muaviye sövülmeye hak kazanmış olsaydı; neden ona kötü söz edenlerin katline fetva versindi. Bu manadan anlaşılıyor ki: Muaviye'ye kötü söz edip atmayı büyük günahlar arasında saydı; katline hükmetti. Ve ona kötü söz edip atmayı, Hazret-i Ebu Bekir, Hazret-i Ömer ve Hazret-i Osman'a yapılan bu türlü hakaret gibi gördü.

Bütün bunlar anlatıyor ki: Kötü sözle Muaviye zem edilmeğe müstahak değildir.

***

Ey Kardeş,

Muaviye bu işte yalnız tek başına değildi. Ashabın yarısı tahminen bu işte onunla müşterekti. Eğer Hazret-i Ali ile muharebe edenler kâfir veya fasık olmuşlarsa, dinin yarısı gitti, demektir. Çünkü, dinin yarısı onların tebliği ile bize ulaşmıştır. Böyle bir şeye de, ancak dinin iptalini isteyen zındık yol verir.

***

Ey Kardeş,

Bu fitnenin başlaması, Hazret-i Osman'ın öldürülmesi ile olur; onun katlini yapanlardan kısas taleb edilir. Allah ondan razı olsun. Talha ve Zübeyr dahi, kıssasın tehir edilmesi sebebi ile ilk olarak Medine'den çıkarlar. Hazret-i Âişe dahi, bu işte onlara muvafakat eder. Bunun üzerinde, Cemel Harbi olur. Ki burada, on üç bin sahabe öldürülür. Bu ölenler arasında Talha ile Zübeyr dahi vardır. Her ikisi de cennetle müjdeli on kişi arasındadır. Asıl bundan sonradır ki, Muaviye Şam'dan çıkar ve onlara katılır ve böylece Sıffıyn harbi vuku bulur.

İmam-ı Gazali'nin de saraheten anlattığına göre: Bu münazaa hilâfet işi için değildi. Hazret-i Ali'nin hilâfeti başlarken, kısasın yerine getirilmesi isteniyordu.

İbn-i Hacer dahi, İmam-ı Gazali'nin bu kavlini, ehl-i sünnet itikadı arasında saydı.

Ebu Şekûr Salimi (Süllemi) dahi Hanefi ulemasının en büyüklerinden biri idi; şöyle anlattı:

— Muaviye'nin Hazret-i Ali ile münazaası, hilâfet işi için olmuştu.. Şundan ki, Resulûllah S.A. efendimiz ona şöyle buyurmuştu:

— «İnsanların meliki olursan, onlara rıfk ile muamele eyle.» (Müslim)

Resulûllah S.A. efendimizin bu emrinden, Muaviye'de hilâfet arzusu doğdu. Amma o bir içtihada dayalı hatada olup Hazret-i Ali haklı idi. Çünkü: O vakit, Hazret-i Ali'nin hilâfet vakti idi.

Yukarıda anlatılan iki görüş arasında birlik kurmak şöyle olabilir:

Mümkündür ki, bu münazaanın başlaması; önce kısasın tehir edilmesi sebebi ile ola; bundan sonra da, hilâfet arzusu doğmuştur. Bütün içtihadlar yeri gelince olur. Hatalı için, sevaptan bir derece vardır: haklı olana iki, hatta on derece vardır.

Ey Kardeş,

Bu makamda en salim yol, Resulûllah S.A. efendimizin ashabı arasında geçen meseleler üzerinde sükût etmektir. Ona salât ve selâm olsun. Keza onun âline de.. Resulûllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifleri bu manayadır:

«Ashabını arasında olanlar için dikkat ediniz.» (İbn-i Esir)

«Ashabım anlatıldığı zaman, kendinizi tutunuz.» (Taberanî)

«Allah Allah ashabım Hakkında., onlara garaz tutmayınız.» (Tirmizî)

Bunun daha açık manası şudur: Allah'a karşı hazer ediniz ve ondan korkunuz. Bilhassa ashabım Hakkında dikkat ediniz. Onları melâmet ve taan okunuza hedef seçmeyiniz.

Ömer b. Abdilaziz'den gelen bir rivayeti, imam-ı Şafiî şöyle anlattı:

— O bir kandı; Allah ondan elimizi temizledi. Biz de ondan dilimizi temiz tutalım.

Bu ibareden de anlaşılıyor ki: Onların hata icrasını dahi, dile getirmek yerinde olmaz. Onları hayırdan başka türlü anmamak gerekir.

Yezid'e gelince., ki o: Saadetten uzaktır: fasıklar zümresindendir. Amma ona da lanetten dili tutmak, asıl olup ehl-i sünnet katında kararlaştırılmıştır. Şundan ki: Kâfir dahi olsa, muayyen bir şahsa lanet yerinde olmaz. Meğer ki, küfür üzere öldüğü yakinen biline.. Meselâ: Cehennemlik Ebu Leheb ve karısı gibi.. Ama, bu demek değildir ki, o: Lanete müstahak olmamıştır. Bu manada şu âyet-i kerime sabittir:

— «O kimseler ki, Allah'a ve Resulüne eziyet ederler, Allah onlara dünyada ve âhirette lanet etmiştir.» (33/57)

***

Bilmiş olasın ki, '

Bu zamanda halkın pek çoğu, imamet bahsi ile meşgul olduğu, hilâfet sözünü ettikleri, ashab-ı kiram arasındaki münazaayı göz önünde tuttukları, bid'at ehlinin murtadlarını ve cahil rafızileri taklid ederek ashab-ı kiramı hiç hayırla anmadıkları, onların şahıslarına münasip olmayan nisbetler ettikleri için zaruri olarak bana malum olanlardan bir nebze yazdım. Ve., ahbaba yolladım. Şunun için ki Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Fitne (yahut bid'at) zahir olduğu, ashabıma sövüldüğü zattan âlim ilmini izhar eylesin.. Bir kimse bunu yapmazsa. Allah'ın meleklerin, bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Allah-ü Taâlâ, onun ne farz, ne de nafile ibadetini kabul eder..» (İbn-i Hacer-i Mekkî)

***

Allah'a hamd ü şükürler olsun ki: Zamanın sultanı kendisini Hanefi mezhebinden saymakta ve ehl-i sünnet vel-cemaat bilmektedir. Yoksa, durum cidden Müslümanlara çok zor olacaktı. Büyük nimetin şükrünü eda etmek gerek.. Hem de en uygun şekilde..

İtikadı, ehl-i sünnet vel-cemaat görüşüne göre düzeltmelidir. Başkaca, Zeyd ü Amr'in sözlerine kulak vermemelidir.

Eğer iş yalan hurafelere göre yapılırsa., insan kendini zay etmiş olur.

Necat ümidinin hâsıl olması için, fırka-i naciyeye uymak gerek Bundan sonrası boştur.

Selâm size ve hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve âline salât ve selâm..

252. MEKTUP

MEVZUU: Bazı soruların cevabı mahiyetindedir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına..

Pek Reşid Kardeşin mektubu geldi. Çokça ferah getirdi. O mektuba, bazı sorular derc edilmiş..

Bilesin ki,

Seyyidina Nuh ve Seyyidina İbrahim'in taayyün mebde'leri ilim sıfatıdır. Onlara selâm.. Nasıl ki, Resulûllah S.A. efendimizin taayyün mebdei dahi aynı sıfattır. Aralarındaki değişik durum, ancak cihetlerde ve itibarlardadır.

Şundan ki: Bu sıfatın bir yüzü âlime, bir yüzü de malumadır. Birinci yüzün vahdetle, ikinci yüzün ise., kesretle münasebeti vardır.

Ayrıca bu sıfatın icmali ve tafsili vardır.

Bu manada anlatılan itibarlardan her biri için; büyük zatlardan birinin taayyün mebdei vardır.

***

Nübüvvet ve velâyet ağırlığını taşımakla alâkalı maarif, tafsilâtı ile Hace Muhammed Eşrefe yazılan mektuba derc edilmiştir. Şimdi onu yazmayacağım. Kendisinden istersin.

***

Bu arada, gavs, kutup, halife arasındaki fark sorusuna cevap yazmayı istedim; ama yazmak için izin bulamadım.

Bunun için onu yazmayı bir başka vakte tehir ettik.

Vesselam..

***

253. MEKTUP

MEVZUU: a) Suallere cevap..

b) Remz ve icmal yollu tarikat menzilleri ile tarikatın bazı makamlarının tafsili..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh İdris Samanî'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne.. Dualar ettiğimi de bildiririm.

Bu taraftaki fukaranın hal ve vaziyetleri, (yani: Dervişlerin) hamd olsun iyidir.

Allah-ü Taâlâdan selâmetinizi ve Tarikat-ı Mardiyye-i Mustafaviye üzere istikametinizi dileriz. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet..

***

Haller ve vecidler, Mevlâna Abdülmümin'e havale edilmiş. Onların cevabı istenmiş. Mevlâna, hemen hepsini tafsilatı ile bana anlattı. Sizin şöyle dediğinizi söyledi:

— Yer canibine baktığım zaman, yeri bulamıyorum. Nazarımı sema tarafına attığım zaman, onu bulamıyorum. Bir şahsa gittiğim zaman, onun vücudunu bulamıyorum. Aynı şekilde, arş, kürsi, cennet ve cehennem için de vücud bulamıyorum. Kendi nefsim için dahi vücud bulamıyorum. Sübhan Hakkın varlığı sonsuzdur; hiç kimseye onun için bir nihayet yoktur. Hiç kimse, onun için bir son bulamaz, Büyük zatlar, bu makama dair kelâm etmişlerdir. Amma o kadar.. Amma ne zaman ki oraya vâsıl olmuşlar: ondan sonra seyirden aciz kalmışlardır. Bundan daha ziyadesine güçleri yetmemiştir. Eğer bu makam, size göre kemal ise., siz de bu makamda iseniz oraya niçin geleyim?. Neden yorulayım ve yorgunluk vereyim?. Eğer kemal, bunun ötesinde bir başka iş ise., onu bana anlatın ki;

taleb eleminin çok olduğu diyara gideyim. Uzun zamandan beri, size gelmekte duraklamanın sebebi: Bu tereddüdün husulüdür.

Ey Mahdum,

Bu haller ve benzerleri, kalbin telvinatı arasındadır. Müşahede edilen odur ki bu hallerin sahibi, henüz kalb makamlarından dörtte birini dahi alamamıştır. Onlardan dörtte üçünü de alması lâzımdır ki, kalb muamelesini tamamı ile bitirmiş ola..

Kalbden sonra dahi, ruh gelir.

Ruhtan sonra da, sır gelir.

Sırdan sonra da, hafi gelir.

Hafiden sonra da, ahfa gelir..

Bu kalan dört latifeden her birinin dahi, tek tek kendilerine göre, halleri ve vecidleri vardır. Bunların dahi, tek tek aşılması lâzımdır. Onların kemalâtı ile bezenmek icab eder.

Bu anlatılan hamse-i emriyeyi ve onların asıllarını mertebe mertebe aştıktan sonra, asılların da asılları esma ve sıfat tecellilerini, şuun zuhuratını ve itibarları, isim ve sıfat gölgelerini dahi derece derece kat etmek gerek.

İşte anlatılan tecellilerden sonra, Yüce Mukaddes Zat'ın tecellileri başlar.

Bütün bu olanlardan sonradır ki: Muamele sırası, kalb itminanına gelir. Yüce Hakkın rızasını bulmak müyesser olur.

Bu makamda elde edilecek kemalât öyledir ki., bundan önceki kemalât bunun yanında sonsuz denize göre bir katre kalır.

İşbu makamda, sine şerhi müyesser olur; hakiki İslâm ile muttasıf olunur.

Bir mısra:

İşte asıl iş budur, kalan hayalattır.

***

Asılları ve asılların dahi asılları ile; âlem-i emre ait bu beş menzil kat edilmeden evvel, isimlerin ve sıfatların tecellileri olduğu vehmedilen şeyler, âlem-i emrin bazı havas zuhurudur. Bu makam için; misli mekânı, keyfiyeti olmayan Yüce Zat'tan gelen bir nasiptir. İlimlerin ve sıfatların tecellileri değildir.

Saliklerden biri bu makam Hakkında şöyle dedi:

— Otuz sene ruha ibadet ettim; amma onu Sübhan Hak sanmıştım.

Vusul nereye?. Seyir kime?.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

İltifat olarak, bu tarikatın hakikatini keşfi taleb ettiğinizden; icmal yollu ondan bir mikdar yazdım.

Emir Sübhan Allah katındadır.

Selâm size ve yanınızda olanlara..

254. MEKTUP

MEVZUU: Bazı soruların cevabî mahiyetindedir.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Ahmed Berkî'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Bazı büyük zatların şöyle dediğini yazmışsın:

— İnsana gerekir ki, amel edeceği işi sahib-i zamanın emri ile yapa. Ta ki: Onun yaptığı işe bir netice terettüb ede.. İsterse, meşru bir iş olsun..

Eğer bu emir doğru ise., bütün meşru işlerde izin ve emir rica ediyoruz..

Ey Mahdum.

Büyük zatların kelâmı doğrudur. Senin için izin hâsıl olmuştur. Ve sen mezunsun. Lâkin bilinmesi gerekir ki:

— Netice...

Demekten murad, bu tarikatta muteber ve mutemed sayılan neticedir. Mutlak her netice değildir.

***

Bir risalede Hace Ahrar'ın şöyle dediğinin geçtiğini yazıyorsun:

— Hakikatta Kur'an ayn-ı cem mertebesindendir. Yani: Yüce Mukaddes Zat ehadiyetinden..

Durum böyle olunca, Mebde' ve Maad risalesinde yazılan şu cümlenin manası nedir?.

— Kâbe-i Rabbaniye 'nin hakikati, Hakikat-ı Kur'aniye'nin üstündedir.

Ey Mahdum,

Burada geçen:

— Zat ehadiyeti..

Tabirinden murad, kendisinde sıfattan ve şandan yana bir şeyin düşünülmediği mücerred zat ehadiyeti değildir. Kur'an'a gelince, sekiz sıfattan biri olan kelâm sıfatından neş'et etmiştir. Kabe'nin hakikati ise., sıfat ve şüunat telvinatından münezzeh olan mertebeden neş'et etmiştir. Dolayısı ile üstünlük bunadır.

***

Bazı tefsirlerde söyle geçtiğini yazıyorsun:

— Bir kimse dese ki:

— Ben Kabe'ye secde ettim:

O kimse kâfir olur. Zira, secde Kabe'nin kendisine değil; Kabe yönüne olacaktır.

Bir başka yerde ise., şöyle geçer:

— İslâm'ın ilk zuhuru zamanında secde ederken, şöyle derlerdi:

— Sana secde ettim.

Buradaki hitab zamiri, Yüce ve Mukaddes Zat'ın kendisinedir. Durum bu olunca, Mebde' ve Maad risalesinde geçen:

— Kabe'nin sureti, eşyanın secde ettiği bir şey olduğu gibi; Kabe'nin hakikati dahi, eşyanın hakikatlerinin secde ettiğidir.

Cümlenin manası ne olur?.

Ey Mahdum,

Bu mana, ibarelerin müsamahasındandır. Nasıl ki:

— Âdem, meleklerin secde ettiğidir.

Denir. Halbuki yapılan secde Yüce Sultan Halik'adır; onun yarattığına ve yaptığına değil.. Hangi mahluk?..

Selâm size ve arkadaşlarınıza, ahbabınıza..

Bilhassa Molla Babend'e ve Molla Hasan'a..

***

255. MEKTUP

MEVZUU: a) Sünnet-i seniyenin ihyasına teşvik..

b) Hoşnut olunmayan bidatin kaldırılması..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Tahir Lahorî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

Hafız Bahaeddin ile gönderilen mübarek mektup geldi. Çokça ferahlık getirdi.

Mahabbet ehlinin ve ihlâs sahiplerinin bütün himmetleri ile, Sünen-i Mustafaviye'nin ihyasına çalışalar.. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Ve., bütün varlıkları ile arzuları: Hoşnud olunmayan bid'atlardan bir bid'atın kaldırılması ola..

Şundan ki: Sünnet ve bid'attan her biri, diğerinin ziddıdır. Birinin varlığı, diğerinin yokluğunu gerektirir. Birini, ihya etmek, diğerini öldürmek sayılır.. Bu manaya göre: Sünneti ihya etmek, bid'atı öldürmek sayılır. Aksi dahi böyledir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; bid'at için:

— Hasene..

İsmini vermek nasıl yerinde olur?. Halbuki, o sünnetin kaldırılmasını gerektiriyor. Meğer ki, bu tabirden murad: Nisbî bir hasene ola.. Zira, burada: Mutlak hasene olmasının yeri yoktur.

Zira: Sünnetlerin tümü, Yüce Hakkın razı olduğu şeylerdir; bunların zıdları ise., şeytanın razı olduğu şeylerdir.

Bu kelâm, bid'atın şuyu bulması icabı, bazılarına bugün için agır gelmekte ise de; yarın bileceklerdir: Biz mi hidayet üzereyiz? yoksa onlar mı?.

***

Şöyle anlatıldı:

— Geleceği vaad edilen Mehdî, dinin tervicini, sünnetin ihyasını murad ettiği zaman; bid'at ile ameli âdet edinen, hasene zannı ile dine karıştıran hayretle şöyle diyecektir:

— Bu kimse, dinimizi kaldırmak ve şeriatımızı izale etmek istiyor.

Bunun üzerine, Mehdî o kimsenin öldürülmesini emredip onun hasene sandığının kötü olduğunu gösterecektir.

«Bu Allah'ın fazlıdır. Onu dilediğine verir. Ve, Allah büyük fazlın sahibidir.» 62/4)

Selâm size ve yanınızda bulunanlara..

***

Fakir'e unutkanlık ağır bastı. O kadar ki, mektubunuzu kime bıraktım; şu anda bilemiyorum?. Halbuki onda sorulanların cevabını yazacaktım.

Bunun için, müsamahanız rica olunur.

***

Şeyh Meyan Ahmed Garmelî mahabbet ehli kimselerdendir. Kendisi yakınınıza geldiği için, onun hakkında iltifat ve teveccüh gösterirseniz yerinde olur.

256. MEKTUP

MEVZUU: Kutub, Kutb'ül-Aktab, Gavs ve Halife sorularının cevabı..

Ve., bununla alâkalı bazı hususlar..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm Allah'ın seçtiği kullarına.. Dervişle gönderilen mektup ulaştı. Çokça ferahlık getirdi..

***

Kutbun, Kutb'ül-Aktab'ın, Gavs'ın ve Halife'nin manalarından soruyorsun. Bunlardan her birinin vazifelerini ve hizmetlerini anlamak istiyorsun. Sonra:

- Onların hizmetlerine ittilaları var mı yok mu?. Kutb-u Aktab için, gaybe âleminden gelen beşaretin aslı var mıdır?. Yoksa bu hayalin ve vehmin icadı mıdır?.

Diyorsun..

Bilinmesi gerekir,

Resulûllah S.A. efendimize tabi olmakta tam kemal bulan zatlar tebaiyet yolu ile nübüvvet makamını tamam ettikleri zaman:

a) Bazıları imamet makamı ile müşerref olurlar.

b) Bazıları da, o kemal durumunun husul bulması ile yetinirler.

Anlatılan her iki büyük zat dahi, o kemal makamının husulünde müsavidirler. Ancak, arada değişik olan fark anlatılan mansıbın husul bulup bulmaması ile; o mansıpla alâkalı işlerdedir.

Resulûllah S.A. efendimize tabi olan kâmil zatlar, velâyet kemalâtını tamamladıkları zaman:

a) Bazıları, hilâfet makamı ile müşerref olur.

b) Bazıları da, bu kemalâtın yalnız husulü ile yetinir.

Anlatılan her iki mansıp, (yani: imamet ve hilâfet) asli olan kemala ta taalluk eder. Amma, zilli kemalâta gelince:

a) İmamet makamının hizasına ve gölgesine irşad kutbu, mansıbı münasip olur.

b) Hilâfet mansıbına ise., kutb-u medar mansıbı münasip düşer.

Sanırsın ki bu alta düşen iki makam, üstteki iki makamın gölgeleridir.

Gavse gelince..

Muhyiddin b. Arabi'ye göre bu zat, daha önce anlatılan kutb-u medardır. Allah sırrını takdis eylesin. Ona göre: Gavsiyet, tek başına bir mansıp değildir. Yani: Kutbiyet mansıbından ayrılmış olarak..

Amma bu Fakir'e göre, gavs, kutb-u medardan başkadır. Ki bu; Kutb-u medara yapacağı işlerde yardım ve muavenet eder. Kutb-u Medar bazı işlerinde ondan imdad ister.

Ebdal mansıplarının tayininde ve onları nasbetmekte onun dahli vardır. Yani: Gavs'ın..

Yardımcıları ve muavinleri de nazara alınarak, kutub için:

— Kutb'ül-Aktab..

Dahi denir. Zira, kutb'ül-aktabın muavinleri onun hakimleridir. Bu mana icabı olarak. Fütuhat-ı Mekkiye sahibi (Muhiddin b. Arabi) söyle demiştir:

— İster kâfir olsun, isterse mümin olsun, her karyenin bir kutbu vardır.

Bilesin ki,

Mansıp sahibi olan, elbette ilim sahibidir de.. Amma, bu mansıbin kemali olup da mansıbın kendisi yoksa, onun ilim sahiplerinde olması gerekmez. Hatta hizmetlerine muttali olması da gerekmez

Gayb âleminden gelen müjdeye gelince., o, bu makam kemalâtının husulünün müjdesidir. O makama nasb edilmenin müjdesi değildir. Zira o makam, ilme bağlıdır..

***

Şunu sormuşsun:

— «Eğer Ebu Bekir'in imanı ile ümmetimin imanı tartıya vurulsa, Ebu Bekir'in imanı ağır gelir.»

Manasında Duyurulan hadis-i şerifteki imandan murad nedir?. Ne sebeple böyle olmaktadır?.

Şöyle ki:

İmanın üstün gelmesi, iman edilenin üstünlük derecesine bağlıdır. Hazret-i Ebu Bekir'in imanı ile bağlantılı olanlar, ümmetin iman ettiği ile bağlantılı olanlardan daha üstün olunca, elbette onun imanı ağır basar.. Allah ondan razı olsun. ..

Ey Mahdum,

Salikin muamelesi, uruclarında öyle bir dereceye ulaşır ki: eğer bu ulaştığı yerden bir nokta öteye aşsa., bu uruc ve tefevvuk sebeb! ila hasıl olan önceki kemalâtından çok çok üstününü elde eder.. Çünkü bu ereceği nokta, altında bulunanların hepsinden ziyadedir. Ancak, daha üstünde bulunan noktaya nazaran, bu noktanın durumu dahi aynı şekilde küçüktür. Yani: Her çıkılan üstteki nokta altta kalanların hepsinden üstündür.

Bu duruma göre, bir kimsenin imam alâkalı kısımları ile kemalde üstünlüğü ve son gayeyi bulmuşsa., elbette onun imanı üstün gelir. Yani: Onun altında bulunanlara göre.. Bu mana icabı olarak şöyle demişlerdir:

— İrfan sahibinin durumu, öyle mana kazanır ki, geçmişte elde ettiği kemalâtın benzerini, göz açıp kapayacak kadar zaman içinde kazanır.

Amma bu Fakirin kıyasına göre: Geçmişte elde ettiği tüm kemalâtından çok çok fazlasını elde eder.

— «Bu Allah'ın fazlıdır. Onu. dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Şöyle soruyorsun:

— Şeyh Muhyiddin b. Arabi ve onun yakınlarının anlattığına göre; Musa a.s. sebebi ile Öldürülen çocukların tümden istidadı, Musa'ya intikal etmiştir. Tafsilatı ile, bu sözün tahkik edilip yazılmasını rica edivoruz.

Bilesin ki,

Bu sözün aslı vardır. Zira o: Tahkik edilerek yazılmıştır. Şöyle ki: şahıs, bir cemaatın kemalâtının husulüne sebeb olduğu gibi: bir cemaat dahi, bir tek şahsın kemalât husulüne sebeb olur.

Bir şeyh, her ne kadar müridlerin kemalât bulmasına sebeb ise lakin müridler dahi, şeyhin kemalât bulmasının sebepleridir.

Bu Fakir, anlatılan manayı, yemeklerde ve içmeklerde hissetmiştir.

Her ne zaman, yemek yese ve bir şey içse; bu, onun istidadına, derli toplu olmasına sebeb olur. Kendisinde bir başka kabiliyet zuhur eder. Bazı zamanlar, tatlı yemekleri bırakmak istediği halde, bundan alınır. Sebep: O camiiyet durumunu tahsildir. O tatlı yemeğin terki için kendisine izin verilmez.. Ta ki: O kabiliyet kendisinde hâsıl olsun..

Sonra..

Çok istidad vardır ki, bir şahıstan tamamen veya kısmen diğer şahısa intikal eder. Bunun böyle olduğu hissedilir derecededir. Şöyle ki: O şahıs hali kalmış, öbürü dahi bir mana topluluğu bulmuştur.

***

Soruyorsun ki:

— Şeyh Necmeddin-i Kübra, müridlerinden birini, büyük zatlardan birine yollamış ki, ondan öğrene: Kendisi hangi peygamberin kademi altındadır. Kendisine müridini yolladığı şeyh dahi şöyle demiş:

— Cühud hangi işte ise..

Necmeddin-i Kübra dahi, bu sözden anlamış ki, kendisi Musa'nın a.s. kademi altındadır.

O, bu ibarenin neresinden anlatılan manayı anlamıştır?. Bilesin ki,

— Cühud..

Lafzı, Yahudilere itlak olunur. Ki bunlar, Musa'nın ümmetidir. Necmeddin-i Kübra, o manayı bu lafızdan anlamıştır..

***

Soruyorsun ki:

— Nefahat'ta yazıldığına göre, ölümden sonra, bütün velilerden velâyet alınır. Ancak, dört kimsenin velâyeti hariç.. Bunlar kimdir?.

Bilesin ki,

Anlatılan manadan murad, velâyetin tasarrufları ve keramet zuhurlarıdır. İlâhî yakınlıktan ibaret olan velâyetin aslı değildir.

Onun alınmasından murad ise., kerametlerin çokça zuhurudur O zuhurun aslı değildir.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, o cümle keşfe dayalı olarak söylenmiştir. Keşifte ise., hata yeri çoktur. Ne görüldüğü, ne anlaşıldığı bilinmez..

Velîlerden bazılarının kerametini taleb ediyorsun ki: bekle.. Allah sıkıntısından sonra, genişlik yaratır.

***

Diyorsun ki:

— Nişaburi tefsirinde:

— «İnne şanıeke hüvel ebter.» (108/3) Âyetinde geçen:

— «Ş a n i e k e ..» Lafız:

— <:Ş a n i y e k e ..»

olarak, hemze ile değil de, (Ya) harfi ile yazılmıştır. Bunun hakikati nedir?. (Ya) harfi ile mi, yoksa hemze ile midir?.

Bilesin ki,

Onun hakikati hemze iledir. Onun (Ya) ile yazılması, meşhur olmayan bir kıraata göre mümkündür.

***

Yazıyorsun ki:

— Bazı kadınlar, tarikatle iştigal taleb ediyorlar?.

Eğer o kadınlar, mahrem kadınlar ise., bir mani yoktur. Namahrem iseler, perde arkasında otururlar; tarikatı böyle alırlar.

***

Soruyorsun ki:

— Hadis erbabı, her ayda, yasak günler tesbit etmişler ve bunun için hadis-i şerif anlatmışlardır. Ne yapalım?.

Bu manada, Fakir'in babası, Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şöyle anlattı:

— Şeyh Abdullah ve Şeyh Rahmetüllah büyük muhaddislerdendi.. Bunları Haremeyn'de (Mekke ve Medine'de):

— Şeyhayn..

Diye tanırlardı. Bunlar, Hindistan'a geldiler ve şöyle dediler:

— O hadis-i şerifi, Buharî sarihi Kirmanı anlatmıştır; ama zayıftır. Bu babda sahih hadis şudur:

- «Günler, Allah'ın günleridir; kullar Allah'ın kullarıdır.»

Sonra şöyle dediler:

Cumartesi günü meselesi, âlemlere rahmet olan Resulûllah'ın S.A. gönderilmesi ile zail olup kalkmıştır. O, artık geçmiş ümmetlere göredir..

Bu Fakir'in ameli dahi, bu mana üzerinedir. Bir günü, diğerine tercih etmem. Ancak, şeriat sahibinin tercih ettiği bilinenler hariç.. Meselâ: Cuma, ramazan ayının günleri ve bunlara benzeyen günler..

***

Yazıyorsun ki:

Hace Muhammed Eşrefe yazılan ve içinde nübüvvet ağırlıklarını almaya dair maarif olan mektubu bulamadım.

Onu nereden bulacaksın?. Daha o, bugünlerde yazıldı. Size nakledilmesi, henüz mümkün olmamıştır. Mektup uzun ve geniş olup bir cüzü geçer. Onun size de nakil sureti ile gönderilmesini emrettim. (Yani: Suret çıkarılıp gönderilmesini.)

Vesselam..

257. MEKTUP

MEVZUU: İcmal yollu tarikat beyanı yapılmaktadır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mir Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm. Allah'ın resulüne.. Hepinize dualarım vardır.

***

Şeyh Ahmed Fermelî ile gönderilen mektup ulaştı. Onun gelmesi ile çokça ferahlık oldu.

Tarikat beyanını yazdığım risaleyi taleb ediyorsun. Allah'ın tevfikı ile onu beyaza çektiğim zaman yollarım; halen müsvedde halindeler.

Şimdi icmal yollu tarikatın beyanında bazı fıkralar yazacağım. Onlar, icmal yollu olacaktır; akıl kulağı ile dinlemek gerek..

***

Ey Seyyid,

Bizim tercih ettiğimiz bu tarikatın ilk seyri, âlem-i emirden sayılan, kalbden başlar.

Kalbden sonra seyir, ruh mertebelerine düşer. Ki bu: Kalbin fevkindedir.

Ruhtan sonra bu muamele sırra geçer ki: Ruhun da yukarısındadır.

İşbu hal, hafide ve ahfada böylece devam edip gider.

Anlatılan bu beş letaifin menzilleri aşıldıktan ve onların her biri ile alâkalı ilimler, maarif dahi aynı şekilde hâsıl olduktan, bu beş letaiften her birine mahsus olan haller ve vecidlerle tek tek taHakkuk ettikten sonra., işte o zaman seyir: Bu beş letaifin, âlem-i kebirdeki asıllarına geçer. Zira her ne varsa âlem-i sagirde, onun aslı âlem-i kebirdedir.

Âlem-i sağirden murad: insandır.

Âlem-i kebirden murad ise., sair kâinattır.

Bu beş letaif asıllarının seyrine, önce arştan başlanır. Bu Arş-ı Mecid'dir ki: Kalbin aslıdır. Bunun üstünde, ruh-i insaninin aslı vardır. Onun üstünde, sırrın aslı vardır. Onun üstünde, hafinin aslı vardır. Onun üstünde dahi, ahfanın aslı vardır.

Âlem-i kebirden sayılan bu beş asıl olan seyir tafsilâtı ile yapıldıktan ve iş son noktaya geldikten sonra; imkân dairesinin seyri tamamlanmış olur. Fena menzillerinden bir menzile ayak basılır.

Bundan sonra, bir tarakki hâsıl olursa., o zaman seyir: Yüce Sultan Allah'ın esma ve sıfatlarının gölgesinde devam eder. Bu gölgeler vacib ile imkân arasında berzahlara benzerler ve âlem-i kebirdeki beş aslın dahi asılları gibidir.

Bu gölgelerde dahi, anlatılan tertib üzere, teferruatta seyir olur.

Allah'ın fazlı ile, bu çok olan gölgelerde dahi seyir tamam olup son noktaya gelirse., o zaman, Yüce Sultan Vacib Zat'ın isimlerinde ve sıfatlarında seyre başlanır.

Bu durumda, isim ve sıfatların tecellisi; şuun ve itibarların zuhuru vaki olur. Bunların olması ile, âlem-i emre ait beş latifenin muamelesi tamamlanır; Hakkı eda edilir.

Üstte anlatılanlar olduktan sonra, Allah'ın fazlı ile terakki hâsıl olursa., muamele nefsin itmanına kalır. Sülûk makamlarının nihayeti olan rıza makamı bulunur.

İşbu son makamda, sine şerhi olur ve İslâm'ın hakikati ile müşerref olunur.

Bu makamda elde edilen kemalâta nazaran, âlem-i emre dair kemalâtın hükmü; umman denize göre bir katra hükmündedir.

Burada anlatılan kemalâtın hepsi zahir ismi ile alâkalıdır. Batın ismi ile alâkalı kemalât, bundan başkadır. Zira, onun gizlilik ve saklılıkla münasebeti vardır. (Yani: Yazılıp anlatılması zordur.)

Anlatılan iki mübarek isimlerin kemalâtmın tamamı hâsıl olduktan sonra; salik için iki kanat müyesser olur. Yani uçuş için.. Zira, mukaddes âleme onların Kuvveti ile uçacaktır. Ve., kıyas harici terakkiler, onun için hâsıl olur.

Anlatılan muamelenin tafsili, müsveddeler halindedir. Pek Reşid Oğlum, onları biraraya getirmek için, ciddi çalışıyor.

Bir kere olsun; tek başına senin buraya gelmen gerek.. Ama kolayı varsa.. Şu şartla ki: Makamını boş bırakmayasın. Ta ki: Muamele zay olmaya..

Buraya gelirken, yerine cemaatın uyacağı daha kıdemli birini bırak ki. kendisine uyulsun.

Sonra., bu tarafa teveccüh et.. Zira bilinmez: Bir başka zaman, böyle bir fırsat olur mu yoksa olmaz mı?.

Vesselam..

***

258. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Mukaddes Hakkın yakınlığı beyanındadır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şerif Han'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına..

Kerem olarak, bu taraftaki fakirlere (dervişlere) yazılan mübarek mektubun gelmesi ile, sevinç ve sürür hâsıl oldu.

Allah-ü Taâlâ, bizden yana size, mükâfatların en güzelini versin.

***

Ey Mahdum,

Yüce Hakkın bize olan yakınlığı bizden daha ileri olduğu kati surette sabit ise de; ne yapalım ki, o Yüce Sübhan Zat akıllarımızın ve fehimlerimizin alamadığı kadar ötelerdedir. Keza ilimlerimizin ve idrâklerimizin dahi ötesindedir.

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, biz bu ötede oluşu, yakınlık canibinde biliyoruz; uzaklık canibinde değil.. (Zira o: Her yakından daha yakındır.)

O kadar ki: Sübhan olan zatın ehadiyetni, kendi eseri olduğumuz sıfatlardan bize daha yakın biliyoruz. Amma bu marifet, aklın alacağından ve görüşünden çok Ötededir. Zira, akıl kendisine, kendisinden daha yakın bir şeyin olacağını tasavvur etmeye güçlü değildir. Tetabbuun çokluğuna rağmen, bu bahsi açığa çıkaracak misal bulunmaz.

Bu manada marifet, kat'î nassa dayanır. Sahih keşifle anlaşılmıştır.

Tarikat meşayihi tevhid ve ittihad üzerine kelâm etmişler; yakınlığı ve maiyeti açıklamışlar.. Amma, onun yakınlık derecesi Hakkında sükûtu tercih etmişlerdir. Bu babda hiç birinden sadra şifa bir beyan gelmemiştir.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Yüce Hakkın pek yakınlığı, bizini pek uzaklığımıza sebeb olmuştur. Bu mana, yazılan yazı son buluncaya kadar da sürecektir. Anla.. Zira kelâmımız hem işaret, hem beşarettir.

Selâm size ve sair hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Resulûllah S.A. efendimize ve onun âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

259. MEKTUP

MEVZUU: a) Resullerin gönderilmesindeki faydalar.

b) Allah'ı bilmekte aklın müstakil olmadığı.

c) Dağ başında yetişenin hükmü.

d) Dar-ı harpte bulunan müşriklerin çocukları.

e) Daha önce, Hindistan'da Hind arzında peygamber geldiğinin tahkiki..

Ve., bu münasebetle bazı hususlar

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mahmudzade Muhammned Said'e yazmıştır. Allah sırrının kudsivetini artırsın.

***

Bir âyet-i kerime mealidir:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi: biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

Hangi dille, resullerin gönderilmesi nimeti eda edilebilir?. Onlara salât ve selâm olsun.

Hangi kalble verilen nimetlerin itikadına güç yetirebilirdi?. Hangi duygular, o nimetlere, iyi amellerle karşılık verebilirdi?. Şayet bu büyükier, bizim gibi kusurlu künselere, Yüce Sultan yaratıcının varlığını, delil olup göstermeseydik.

Kendilerinde, zekânın bulunmasına rağmen, eski Yunan feylesofları Yüce Yaratıcının varlığına yol bulamamışlardır. Bunun için de, kâinatın icadını zamanın gelişine bırakmışlardır.

Amma, gün gün, peygamberlerin davet nuru yayılıp artmaya başlayınca; son gelenler, eski gelenlerin yollarından, bu nübüvvet nurlarının bereketi ile dönmüşlerdir. Yüce Yaratıcının varlığına kail olmuş; onun vahdaniyetini isbat etmişlerdir.

Nübüvvet nurlarının teyidi olmadan, bu yüce talebe ermekten bizim akıllarımız uzaktır. Peygamberlerin varlığı vasıta olmadan, bu Üstün muameleyi anlamaktan yana bizim fehimlerimiz uzaktır, onlara salât, selâm ve tahiyyet..

Keşke hileydim; Matüridiye mensubu arkadaşlarımız:

— Bazı işlerde aklın istiklâlini..

Söylemekle neyi kasd etmişlerdir. Bu işler arasında; Yüce Yaratıcının varlığını ve birliğini isbatı da saymışlardır.

Bunun için de, dağ başında yetişip puta tapanları, peygamber daveti olmasa dahi, Yüce Yaratıcının varlığını ve birliğini bulmakla mükellef kılmışlardır. Böyle birinin Yüce Hakkın varlığını ve birliğini nazar olarak bilmeyi terk ettiği için ebedi cehennemde kalacağına hükmetmişlerdir.

Ne var ki, biz burada küfür ve ebedi cehennemde kalmak hükmünü anlayamıyoruz.. Zira böyle bir şey, ancak açık tebliğ gelip davet olduktan sonra olabilir. Asıl yeterli hüccet, peygamberlerin gönderilmesine bağlıdır.

Evet., akıl da bir hüccettir. Lâkin akıl, delille olacak işlerde yeterli bir hüccet değildir ki, onun yolu ile şiddetli azap terettüp etsin.

Bu manada şöyle bir şey sorabilirsin:

— Dağ başında doğup puta tapan cehennemde ebedi kalmayacaksa zaruri olarak cennete girer. Bu da caiz olan bir şey değildir. Zira müşriklerin cennete girmeleri haramdır. Onların yeri cehennemdir. Bu manada, Allah-ü Taâlâ, Hazret-i İsa'dan hikâye yollu şöyle buyurdu:

— «Kim Allah'a şirk koşarsa.. Allah cenneti ona haram kılar. Onun yeri cehennemdir.» (5/72)

Cennetle cehennem arası bir yer de tesbit edilmemiştir. Ashab-ı araf dahi bir müddet sonra cennete gireceklerdir. Çünkü ebedilik: Ya cennette olacak, yahut cehennemde.

Derim ki:

— Bu sual cidden zor bir sualdir. Pek değerli oğlum bilir ki, defalarca bu suali, bu Fakir'e sormuş; hem de uzun müddetten beri, amma sadra şifa bir cevap kendisine verilmemiştir.

Fütuhat-ı Mekkiye sahibinin (Muhiddin-i Arabi'nin) bu suali halline gelelim.. Ki o, şu hükme varmıştır:

— Allah-ü Taâlâ, kıyamet günü bu kavmi davet için bir peygamber yaratacaktır. Cehennem veya cennete girme hükmü de bu durumda onların inkârına veya ikrarına göre verilecektir.

Bu hüküm, Fakir'e hoş gelmiyor. Zira âhiret ceza yeri olup teklif yeri değildir ki: Oraya peygamber gönderilsin.

Ama bir müddet sonra, Yüce Sultan Hakkın inayeti delil oldu, muamma çözülüp keşf'oldu. Şöyle ki:

Bu cemaat, ebdî olarak; ne cennete girecekler, ne de cehennemi salacaklardır. Âhirette baas olup dirilme vaki olduktan sonra; bunlar hesap makamında azap ve ikap olunacaklardır. Amma cürümleri kadar. Bunlardaki hukuk tamamen yerine getirildikten sonra, mutlak bir surette yok olacaklardır. Sırf hiç bir şey olmama durumuna geleceklerdir. Meselâ: Mükellef olmayan hayvanat gibi.. Bir kimse mükellef değilse., onun için ebedilik hiç olmaz..

Bu duyulmamış marifeti, peygamberlerden bir cemaata arz ettiğim zaman, hepsi de onu tasdik edip kabul ettiler.

Asıl ilim, Sübhan Allah katındadır.

Sübhan olan Yüce Hakkın kulunu; ebedî cehenneme atması, sonsuzlara kadar cennete koyması hükmü bu Fakir'e ağır gelmektedir. Zira akılda, hata yeri cidden çoktur. Hele peygamberler vasıtası ile açık tebliğ de gelmedikten sonra.. Yüce Hak dahi tam manası ile merhamet ve şefkat sahibidir.

Tıpkı: Şirkin varlığı ile, ebedî cennette kalmak manası gibi.. Nitekim, Eş'arî mezhebi dahi, cennetle cehennem arasında bir yer olmadığına kail olur.

Ancak, gerçek, bana ilham olunan şekildir. Yani: O kimse, (dağ başında büyüyüp puta tapan) haşr günü, muhasebe bittikten sonra, yok olur. Ki bu mana: Daha önce de anlatıldı.

Dar-ı harpteki müşrik çocuklarının durumu da Fakir'e göre böyledir. Zira, cennete girmek imana bağlıdır. İster asalet yolu ile olsun; isterse tebaiyet yolu ile olsun..

Dar-ı islâm tebaiyeti de olsun. Nitekim ehl-i zimmetin çocukları böyledir; mutlak surette bunlar Hakkında iman yoktur. Bunun için, cennete girmeleri de tasavvur edilemez.

Cehenneme girmek ve orada ebedî kalmak ise., teklifin sübutundan sonra şirke bağlıdır. Böyle bir şey dahi onlar Hakkında yoktur. Bu durumda bunların hükmü behaim hükmü gibidir. Yani: Baas, neşir, hesap olup haklar yerine getirildikten sonra yok olacaklardır.

Bu hüküm; resullerin gelmediği kendilerine bir peygamber daveti yapılmayan fetret zamanı müşrikleri için dahi böyledir.

Ey Oğul,

Bu Fakir, nekadar mülâhaza etse, nazarını nekadar gezdirse.. yine de, Peygamber efendimizin davetinin ulaşmadığı bir mahal bulamıyor. Ona ve âline salât ve selâm.. Hatta hissedilen o ki: Onun davet nuru, bir güneş nuru gibi, her mahalle ulaşmıştır. Hatta, aralarda setten hail bulunan, ye'cuc me'cuc zümresine dahi ulaşmıştır.

Geçmiş ümmetleri de düşünüyorum; bir yer parçası bulamıyorum ki, oraya bir peygamber gönderilmiş olmasın. Hatta bu muammleden uzak olan Hind diyarına bile.. Hindistan halkından peygamberler gönderildiğini buluyorum. Onlar gehp kendilerini Yüce Hakka davet etmişlerdir.

Bazı Hind beldelerinde; şirk karanlığı içinde aydınlık veren kandiller gibi peygamberlerin nurları parlamaktadır. İstersen, bu beldeler tayin edebilirim.

Bir peygamber görüyorum: Kendisini hiç kimse tasdik etmemiş davetini de kabul etmemiş..

Bir başka peygamber görüyorum: Kendisini bir kişi tasdik edip inanmış.

Bir başka peygamberi dahi, ancak iki kişi tasdik etmiş.. Bazı peygamberi dahi ancak üc kişi tasdik etmiş.. Ancak Hind diyarında bir peygamberi üç kişiden fazla tasdik eden yok. Kendisini tasdik edip tabi olanı dört kişi olan hiç bir peygamber görmedim.

Hanud kâfir kimin; Yüce Hakkın varlığına, sıfatlarına, tenzihlerine ve tasdiklerine dair yazdıkları tümden: Nübüvvet kandilinden iktibas edilen nurlardandır. Zira geçmiş ümmetlerin her asrında, peygamberlerden biri gelmiş; Yüce Hakkın varlığını sıfat-ı sübutiyesini tenzihlerini ve takdislerini haber vermiştir.

Eğer o büyüklerin varlıkları olmasaydı; bu hizlanda kalanlar, küfür zulmetiyle mülevves olan kısır ve kör akılları ile bu devlete nasıl erebilirlerdi. Halbuki bu hizlanda kalan kısa akıllüar, haddizatında kendi üluhiyetlerine hükmederler; kendilerinden başka ilâh isbat etmezler. Nitekim Mısır Firavun'u şöyle demişti:

— «Sizin için, benden başka ilâh bilmiyorum.» (28/38)

Daha sonra şöyle dedi:

— «Eğer benden başka ilâh tutarsan and olsun: zindandakilerden ederim.» (26/29)

Ancak, o kimseler, ne zaman ki, peygamberlerin verdikleri haberlerden bu âlemin bir yaratıcısı olduğunu bildiler; o zaman: Bu hizlanda kalanların bazıları yaptıkları iddiaların kötülüğünden utandı. Taklid ve tesettür yollu. Yüce Yaratıcının varlığını isbata çalış. Amma sandı ki: O kendisine sirayet etmiş ve kendisi ile birleşmiş . İşbu hik yolundan, halkı kendine tapmaya çağırdı.

Halbuki Yüce Allah, zalimlerin ettikleri sözden yana çok çok yüksektir.

***

Yukarıda geçen sözümüz üzerine, kısa akıllı birinden gelen şöyle bir itirazın sözü edilemez:

— Eğer Hind diyar oda bir peygamber gelmiş olsaydı; bunun haberi bize ulaşırdı. Bu haber, tevatür halinde nakl'olunur ve davetçiler çoğalırdı. Böyle bir şey hiç olmamıştır.

Bunun için şu cevabı veririz:

— Bu peygamberlerin daveti, umumi bir davet değildir. Onlardan:

Bazısının daveti, bir kavme mahsustur. Bazısının daveti, bir karyeye veya bir beldeye (köye veya şehire) mahsustur.

Şu da mümkündür ki: Allah-ü Taâlâ, bir kavim veya bir karye içinde bir şahsı bu devletle müşerref etmiştir. O da çıkar: Diğerlerini Yüce Yaratıcıyı bilmeye davet eder; onun zatından başkasına tapmayı da yasaklar. Ama, o davet ettiği kimseler, onu yalanlar ve bu yaptığını cehaletine ve dalâletine yorarlar. Onların bu inkârları ve tekzipleri son haddine vardığı zaman, Allah-ü Taâlâ, peygamberine olan gayretinden onları helak eder.

Yine mümkündür ki: Bundan sonra, aradan bir müddet geçince, bir başka kavme veya karyeye bir peygamber daha göndere: öncekilere yaptığının aynısını bunlara da yapa..

Ve., bu durum, Allah'ın dilediği kadar devam edip gider.

Hind diyarında, bu gibi helak olan karyelerin izleri çoktur. O kavimler her nekadar helak olmuşlarsa da, davet kelimesi akranları arasında baki kalmıştır. Bu mana bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

— «Bunu, dönmeleri ümidiyle, aralarında baki bir kelime eyledi..» (43/28)

Peygamberlerin nübüvvet haberinin bize ulaşması; ancak onları, çokça cemaatın tasdik etmesine bağlıdır. İşleri, anlatıldığı manada olsaydı; durumları bize ulaşırdı.

Amma bir şahıs gelir: bir kaç gün davet eder de giderse., hiç kimse de onun davetini kabul etmezse., bundan sonra bir başkası gelir; birincinin yaptığı gibi yapar ve kendisini bir şahıs tasdik ederse., bunlardan başka gelen birini dahi üç kişi tasdik ederse., böyle birilerin haberi nasıl yayılır?. Halbuki, kâfirlerin tümü inkâr makamındadırlar. Babalarının

dinine aykırı olanları reddederler. Mana bu olunca, kim nakledecek ve nakil işi olsa dahi kime nakledecek?.

Sonra..

Risalet, nübüvvet, peygamber lafızları, Arap ve Fars dillerindedir. Resulûllah S.A. efendimizin daveti tek ve umumî oluşu dolayısı ile bu lafızlar kullanılmıştır. Bu lafızlar da Hind dilinde yoktur ki; burada çıkan peygamberlere:

— Nebi, resul, peygamber..

Diyeler. Yahut onları bu gibi isimlerle anlatalar..

Bunlardan başka, muaraza yolu ile, o sualin cevabına şöyle ele diyebiliriz:

— Madem ki, bunlara Hind diyarında peygamber gelmemiş; dilleri ile onları davet etmemiştir; o zaman, bu kavmin hükmü dağ başında yaşayan kimsenin hükmü gibidir. Bu temerrüdlerine üluhiyet davalarıma rağmen; onlar cehenneme girmeyecekler, kendilerine daimî azap olmayacaktır.

Ne var ki, böyle bir şeye akl-ı selim razı olmaz.. Sağlam keşif böyle bir şeye yol vermez. Halbuki biz, onların bazı inadlaşanlarını cehennemin ortasında müşahede ediyoruz.

Halin gerçek yüzünü en iyi bilen, Sübhan Allah'tır.

260. MEKTUP

MEVZUU: a) Kendisine tahsis edilen tarikatın beyanı..

b) Suğra, kübra, ulyâ olarak anlatılan üç velâyet..

c) Mutlaka nübüvvetin, velâyetten daha faziletli olduğu..

d) İnsanda bulunan on letaif..

Bunun ben âlem-i emirde; beşi de âlem-i halkta olduğu. Bunlara mahsus olan ayrı ayrı kemalâtın beyanı..

e) Âlem-i 'halkm, âlem-i emirden daha faziletli olduğu.. Bu arada toprak unsuruna has kemalâtın beyanı..

f) Her makama münasip ilimlerin ve maarifin beyanı..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahmudzade Muhammed Sadık'a yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile başlarım. Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyid'ül-mürselin ve onun pak âlinin ve ashabının tümüne..

***

Ey Oğul, Allah seni mes'ud eylesin; bilesin ki, Âlem-i emrin beş letaifi, yani:

— Kalb, ruh, sır, hafi, ahfa..

Demek istiyorum. Bunlar, âlem-i sağirin (küçük âlemin) yani insanin cüzleridir. Bunların asılları, insasın eczası olan anasır-ı gibi, âlem-i kebirdedir. Bunların dahi, asılları âlemi kebirdedir. (Yani: Ânasır-ı erbanın.)

Anlatılan beş asüın zuhuru, arşın fevkindedir. Bunun için:

Lâmekâniye.. (Mekânı olmamak, bir yere bağlı bulunmamak.)

Vasfı verilir. Yine bu mana icabı olarak; âlem-i emir için:

- Lâmekânî..

Tabiri kullanılır. Bu asılların nihayetine ulaşmak sonunda, imkân dairesinin halkı, emri, sağiri ve kebiri tamam olur.

Ve., bu makamda, imkânın menşei olan vücudla ademin imtizacı burada son bulur.

Muhammedi meşreb reşid olan bir salik; tertibi ile âlem-i emirden bu beşi aşıp onların âlem-i kebirdeki asıllarında seyre başlarsa.. bunları dahi, üstün fıtrat, hatta Allah'ın fazlı ile tertip ve tafsil üzere tamamlar ve son noktaya gelirse., seyr-i ilellah ile şüphe edilmeyecek bir şekilde imkân dairesini tamamlamış olur. İşbu durumu ile o: Fena ismini almaya hak kazanır. Yani: Onunla vasıflanır ve evliyanın velâyeti olan velâyete geçer..

Şayet, hakikatta âlem-i kebirde bulunan o beş şeyin dahi aslı olarak vücubi esma ve sıfatların gölgelerinde seyir durumu olursa., ki oraya hiç adem (yokluk) şaibesi düşmemiştir; Allah'ın fazlı ile bunların tamamını seyr-i fillah yolundan aşıp nihayete erişirse., öbürü gibi: Vacib sayılan isimlerin gölgeleri dairesini tamamlamış olur. İşte o zaman, onun için, esma ve sıfatın vacibiyye olan mertebesi hâsıl olur. Velâyet-i suğranın dahi son çıkışı buraya kadardır.

Yine bu makamda, fenanın hakikati ile taHakkuk etmeye geçilir. Peygamberlerin velâyeti olan velâyet-i kübraya ayak basılır. Allah-ü Taâlâ, onlara salât ve selâm eylesin..

***

Bilinmesi gereken bir başka husus vardır. Şöyle ki:

Bu zılâlî daire, yaratılmışların mebde'lerinin taayyünlerini de tezammun etmektedir. Amma, enbiya-î kiram ve melâike-i kiram hariç.. Onlara salât ve selâm olsun.

Her ismin zıllı (gölgesi) şahıslardan bir şahsın taayyün mebdei-dir. Bu arada, peygamberlerden sonra, beşerin en faziletlisi Hazret-i Ebu Bekir'in taayyün mebdei, bu dairenin en üst noktasıdır.

— Bir salik, taayyün mebdei olan ismin nihayetine geldiği zaman seyr-i ilellahı tamamlamış olur.

Şeklinde söylenen cümleden her halde murad; şanı yüce Allah'ın kulun bir gölgesi veya onun cüzlerinden bir cüz'üdür; aslı veya aynı değildir.

Bu daire-i zılâliye, isim ve sıfat mertebesinin tafsilidir. Yani-Hakikatta..

Meselâ: îlim sıfatı, hakikata bağlı bir sıfattır; bunun cüzleri de vardır. Bu cüzlerin tafsilatı ise., bu sıfatın zıllarıdır ki; icmalen onunla münasebeti vardır. Yani: O sıfatla..

Anlatılan cüzlerden her bir cüz, şahıslardan bir şahsın taayyün mebdeidir. Ama enbiya-i kiram ve melâike-i fıham hariç..

Enbiyanın ve melâikenin taayyün mebde'leri, bu zılların asıllarıdır. Yani: Bu mufassal cüzlerin külliyatı.. Meselâ: İlim, kudret, irade sıfatları ve daha başkaları gibi..

Çoğu kimseler, bir sıfatta müşterek olurlar. Ve bu sıfat, değişik itibarlara göre bir taayyün mebdei durumunu alır.

Burada şöyle bir açıklama yapabiliriz:

Resulûllah S.A. efendimizin taayün mebdei ilim şanıdır. Bu sıfat, bir başka itibarla, İbrahim peygamberin taayyün mebdeidir. Yine bu sıfat, Nuh'un a.s. taayyün mebdeidir.

Bu itibarların taayyünü, Hace Muhammed Eşrefin mektubunda yazılmıştır.

Meşayihten biri şöyle demiştir:

— Hakikat-ı Muhammediye taayyün-ü evvel olup icmal makamıdır ve buna vahdet ismi verilmiştir.

Onun bu cümleden muradı, en iyisini Allah bilir; bu Fakir'e göre gayb âleminden zahir olan zılâliyet dairesi merkezidir. O, bunu îlk taayyün zannetmiş; onun merkezini de icmal olarak hayallemiş ve vahdet ismini vermiştir. O daireyi kuşatan merkezin tafsilini dahi vahidiyet sanmıştır. Bu zılâl dairenin üstü olan esma ve sıfatlar dairesini dahi; taayyünden beri olan Münezzeh Zat tasavvur etmiştir.

Ama öyle anlatıldığı gibi değildir. Derim ki:

- Bu daire-i zılâliyenin merkezi, kendisinin de aslı olan daire-i fevkaniyenin merkezidir. Buna şu isim verilmiştir: Esma, sıfat, şuun ve itibarlar dairesi.. Hakikat-ı Muhammediye ise., esma ve şuunatın icmali olan hakikatta, bu daire-i asliyenin merkezidir. İsimlerin tafsili dahi, vahidiyet mertebesi olan bu dairededir. İsimlerin zilâline, vahdet ve ehadiyet ismi verilmesi zili ile aslın birbirine karıştırılmasındandır. Bu makama: Seyr-i fillah itlakı dahi bu kabildendir; halbuki bu makamdaki seyr, hakikatta seyr-i ilellaha dahildir.

***

Eğer bundan sonra, isimler ve sıfatlar dairesine uruc vaki olursa ki burası: Daire-i zılâlin aslıdır ve bu uruc dahi seyr-i fillah yolu ile olacaktır. İşte o zaman, velâyet-i kübra kemalâtına girilmiş olur.

İşbu velâyet-i kübra peygamberlere mahsustur. Onlara salât ve selâm. Asaleten böyle.. Tebaiyet yolu ile de, onların kereme nail olan arkadaşları bu devlete vâsıl olmuşlardır.

Bu dairenin alt yarısı, zaid sayılan esma ve sıfatı tazammun eder. Onun üst yarısı ise., zatî sayılan şuun ve itibarları şümulüne almıştır. Âlem-i emirdeki beş letaifin son yükselişi bu daireye kadardır. Yani: Esma ve şuunat dairesine kadar..

***

Bundan sonra, sırf Hakkın fazlı ile, sıfat ve şuunat makamından da terakki vaki olursa, o zaman seyir: Bu sıfatların ve şuunatın asıliarı dairesinde olur. Bu asıllar dairesini de geçip gittikten sonra, asılların dahi asılları dairesi gelir. Bu daireyi dürüp dürüp geçtikten sonra, daire-i fevkaniyeden bir kavs (yay) zuhur eder; bunu dahi öbürleri gibi kat etmek gerekir.. Daire-i fevkaniyeden, bu kavsin dışında bir şey zuhur etmediği için, bu kavsle yetiniriz. Burada, bir sır var ki, henüz ona muttali olamadım.

***

Yukarıda esma ve sıfatlar için anlatılan üç asıl, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'ta mücerred itibarlar olup sıfatların ve şuunatın mebde'leri olmuştur. Bu üç aslın kemalâtının husulü, nefs-i mutmainneye mahsustur. Bu makamda o nefse itminan müyesser olur.

Yine bu makamda, sine şerhi hâsıl olur.. Ve., yine burada, hakiki İslâm ile müşerref olunur. Yine bu makam o makamdır ki, mutmainne orada sine tahtına oturur; rıza makamına yükselir. Ve., bu makam, enbiyanın velâyeti olan velâyet-i kübranın nihayetidir. Onlara salât ve selâm..

***

Anlatılan makamda seyrim nihayet bulduğu zaman, bana şöyle bir tevehhüm geldi: İş tamam oldu. İşte o zaman, bana şöyle bir nida geldi:

— Bütün bunlar, zahir isminin tafsilidir. Ki bu: Uçuş için lâzım olan iki kanadın biridir. Batın ismi ise., henüz önündedir. O dahi, kuds âlemine uçuş için lâzım olan ikinci kanattır. Eğer onu da tafsilatı ile tamam edersen, uçuş için, sana iki kanat hâsıl olur.

Bundan sonra, Allah'ın inayeti ile batın ismi seyri de tamam olunca, uçuş için iki kanat müyesser oldu.

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi, buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

***

Ey Oğul,

Batında seyirden sana ne yazabilirim ki?. Bu seyrin halin münasip olan: Saklayıp gizlemektir. Ancak, aşağıdaki mikdar ondan bir nebze açabiliriz..

Zahir isminde seyir, zımnında zat mülâhazası olmadan sıfat larda seyirdir.

Batın isminde seyir, her nekadar isimlerde seyir ise de; lâkin onun zımnında zat mülâhazası vardır. Bu isimler, Yüce Mukaddem Zat'ın yüzünü örten perdeler gibidir.

Meselâ: İlim sıfatında zat mülâhazası yoktur. Amma alim sıfatında perdelerin arkasında mülâhaza edilen zattır. Zira alim öyle bir zattır ki ilim sıfatı onun için sabit olmuştur. Bu duruma görenimde seyir, zahir isminde seyirdir. Alimde seyir ise., batın isminde seyirdir. Sair isimleri ve sıfatlan da bununla kıyas edebilirsin.

Ve., bu batın ismi ile alâkalı isimler, mele-i âlâ meleklerinin taayyün mebde'leridir. Resulûllah efendimize ve onlara salât ve tahiyyat..

Bu anlatılan isimlerde seyre başlamak, mele-i âlâ velâyeti olan velâyet-i ulyâya kadem basmaktır.

Zahir ve batın isimleri anlatılırken beyan edilen ilim ile âlim arasındaki farkı: Az bir şey olarak, tahayyül etmeyesin. Sanmayasm ki: İlim ile alîm arasında az bir mesafe vardır. Öyle değil.. O kadar ki, ikisi arasındaki fark: Yer merkezinden arsın mihverine kadar olan mesafedir. Bu fark için bir nisbet yapılacak olursa, umman denizle bir damla olabilir. İşbu mana, sözde yakın gibidir; ama husulde çok uzaktır. İşte, icmale mebni anlattığımız makamlar dahi, bu kabildendir. Meselâ şöyle demiştik:

— Âlem-i emirden bu beşi geçildiği, onların asıllarında seyir başladığı zaman, imkân dairesi tamamlanmış olur.

Üstte anlatılan ibarede, seyr-i ilellahın tamamı anlatıldı. Halbuki bu seyrin husulü için, takdir ettikleri müddet: Elli bin senedir. Bu mana, bir âyet-i kerimede şöyle anlatıldı:

— «Melekler ve ruh, nıikdan elli bin sene olan bir günde oraya yükselip çıkarlar.» (70/4)

Bu âyet-i kerime, üstte anlatılan manaya işaret eder.

Ancak, bu babda son söz şu ki: Yüce Sultan Hakkın bir inayet cezbesi, bu uzun süreli işi, göz açıp kapayacak kadar az zaman içinnde kolaylaştırır.

Bir mısra:

Büyüklerle olan işte zorluk olmaz.

***

Yukarılarda geçen bir cümlede şöyle demiştik:

— Esma, sıfat, şuun ve itibarlar dairesi geçildiği ve onların asıllarında seyir vaki olduğu...

Evet.. Bütün esma ve sıfatları aşıp geçmek sözde kolaydır; lâkin bu geçişlerde müşkil vardır. Hem de ne müşkil.. Bu geçişin zorluğu için, meşayih şöyle demiştir:

— Vuslat menzilleri, sonsuzların sonuna kadar bitmez.

Bunun için de, bu seyri tamamlamayı men etmişlerdir. Yani:

Bu mertebelerde onun sonuna varmayı..

Bir şiir:

Ne onun güzelliğine var hadd ü gayet; Ne Sadi'nin medhine bulunur nihayet..

Ondan içen elbette ölür susuzluktan; Denizi denizi kalır hep, neyse bidayet..

***

O büyükler, vusul mertebelerinin kat edilemeyeceğini söylerken; zati tecelliler itibarı ile söylemişlerdir. Sıfatlara bağlı tecelliler itibarı ile söylememişlerdir. Güzellikten muradları ise., zati güzelliktir: sıfatlara bağlı güzellik değildir.

***

Biz şöyle diyoruz:

— Zatî tecelliler, şuun ve itibarların mülâhazası olmadan olmaz. Bu böyle olduğu gibi, zatî güzellik dahi, cemale bağlı sıfatların hicabına girmeden zuhur bulmaz. Çünkü bu makamda: Örtülerin ve perdelerin tavassutu olmadan söze mecal yoktur. Zira:

— Allah'ı bilenin dili tutulur.

Cümlesi malumdur.

Tecelli olabilmesi için, bir mikdar zıllıyet ister. Dolayısı ile, bu makamda, şüun mülâhazası mutlaka lâzımdır.

Vusul menzilleri, güzellik mertebeleri dahi isimlerin ve şüunatın dairesine dahildir. Hal böyle olunca, onları kat edip aşmak zordur.

Amma bu Derviş'e zuhur eden mana işi., tecellilerin ötesindedir; zuhuratın dahi başkasıdır.

Amma o tecelli ister zata bağlı olsun; isterse sıfata., aynıdır. Keza, güzelliğin ve cemalin dahi ötesindedir. Amma bu güzellik ve cemal, ister zata bağlı olsun; isterse sıfata..

***

Hülâsa..

İcmal yollu, muhtasar kısa ibareler yolu ile; metalib-i aliye ve makasıd-ı samiye sıraladım. Bu suretle de, bitmeyen sonsuz denizleri, sayılı kaplara doldurdum.

Anlamaya çalış; kısa akıllardan olmayasın.

***

Biz yine asıl sözümüze dönelim. Diyoruz ki:

- Zahir ve batın isimlerinin kanatları elde edildikten sonra; uçuş müyesser olur ve uruc vaki olursa., o zaman bilinir ki: Bu terakkiler, asaleten harî unsurla maî unsurun nasibidir.

Anlatılan maî unsurdan, melâike-i kiramın dahi nasibi vardır. Resulûllah efendimize ve onlara salât. ve selâm.. Nitekim bu mana bir hadis-i şerifte şöyle bildirildi:

— «Bazı melekler, ateşten ve kardan yaratılmıştır, bunların teşbihi de şöyledir:

— Ateşle karı biraraya getiren Yüce Zat noksan sıfatlardan münezzehtir.»

Bu seyir esnasında bana rüyada şöyle gösterildi:

Sanki ben, bir yolda yürüyormuşum. Fazla yürümekten, bana son derece yorgunluk geldi. Bunun için asa ve sopa gibi bir şey aramaya başladım. Ona dayanmak ve onun yardımı ile yürüme kudretinin hâsıl olacağını ümid ediyordum. Böyle bir şey bulmak müyesser olmadı..

Bunun üzerine, kuru ot köklerine yapışıp tutunmaya başladım. Bununla, yürümeye kuvvet bulacağımı umuyordum. Amma yürüyecek bir güç bulamıyordum.

Anlatılan hal üzere bir müddet gittim; bir beldenin dış kısımları zahir oldu. Bu dış kısımları aştıktan sonra, beldeye dahil oldum. O zaman bana bildirildi ki: Bu belde taayyün-ü evveldir. Ki burası; Bütün esma, sıfat, şuun ve itibarları camidir. Aynı şeküde bu mertebelerin asıllarını, bu asılların dahi asılarını camidir. Zatî itibarların dahi müntehasıdır. Ki bunların temayüzü, yani: Bazısının bazısından temayüz etmesi, husulî ilme bağlıdır. Eğer bundan sonra bir seyir vaki olursa., o dahi huzurî ilme bağlıdır.

Ey Oğul,

Bu makamda:

- Husulî ilim ve huzurî ilim..

Diye itlak edilmesi ancak temsil ve tanzir (benzetme) itibarı iledir.

O sıfatlar ki, Yüce Mukaddes Hakkın varlığı üzerine zaid olmuşlarda; bunları bilmek, husulî ilme bağlıdır.

O itibarlar ki, asla zat üzerine zaid olmaları tasavvur edilemez; bunları bilmek dahi huzurî ilme düşer. Halbuki burada; ilmin maluma taalluku vardır: malumdan yana da onda hiç bir şey hâsıl olmaz.

Bu manayı anla..

Yukarıda belde-i camia (her şeyi özünde toplayan şehir) şu manalardan kinayedir: Enbiya-i kiramın ve melâike-i izamın tümden velâyetlerinin toplu olduğu yer.. Mele-i âlâya asaleten mahsus olan velâyet-i ulyânın dahi müntehası buradır.

Bu makamda şöyle bir mülâhaza oldu:

— Bu taayyün-ü evvel, Hakikat-ı Muhammediye midir? yoksa değil midir?.

Diye.. Ama sonradan tebeyyün etti ki: Hakikat-ı Muhammediye daha önce anlattığımdır. Onun için:

— Taayyün-ü Evvel..

Tabiri kullanılması; isimleri, sıfatları, şüun ve itibarları cami olması itibarı ile bu taayyün-ü evvel merkezinin zilli (gölgesi) olduğu içindir.

O beldenin fevkinde vaki olan seyir, kemalât-ı nübüvvete geçmek sayılır.

Ve., bu anlatılanın husulü, peygamberlere mahsustur. Onlara salât ve selâm olsun. İşbu kemalât nübüvvet makamından neş'et edip gelir.

Peygamberlerin kâmil manada tabi olanlarına, tebaiyet yolu ile ona kemalâttan nasip vardır.

Asaleten, bu kemalâttan bolca haz alanlar, insanî latifeler arasında türabî unsur olanlardır.

İnsanın sair cüzleri, ister âlem-i halktan olsun; isterse âlem-i emirden olsun fark etmez. Hemen hepsi, bu türabî unsura tabidir. Ve, onun bir uydusu olmakla bu devlete erme şerefine nail olmuştur.

Anlatılan unsur, beşere mahsus olduğuna, göre; beşerin havassı, meleklerin havassından daha faziletli olması zarurî bir duruma gelir. Zira, bu unsura müyesser olan, başka hiç bir şeye müyesser olmamıştır.

Bu yaklaşmadan sonra, bu makamda, tedellinin (sarkmanın) hakikati zahir olur. Yine burada:

— «İki yay gibi; yahut daha da yakın oldu..» (53/9)

Mealine gelen âyet-i kerime ile işaret edilen mana inkişaf eder.

Bu seyir esnasında yine görülür ki: Bütün velâyetler, nübüvvet makamı kemalâtlarının gölgeleridir. Ama, hemen bütün velâyetler: Suğrası, kübrası, ulyâsı müsavidir. Ve, onlar, bu kemalât hakikatinin kalıpları ve misalleri gibidir.

Ve., orada şu mana parlar: Bu seyrin zımnında kat edilen bir nokta, velâyet kemalâtının tümünden daha ziyadedir.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca düşünmek gerek: Bu kıyasa göre, daha önceki kemalâtın hükmü, bu kemalâtın bütününe nisbetle nasıl olur?. Umman denize nisbetle bir damla gibi olur; ama bu nisbet de orada yoktur.

Ben ancak şunu diyebilirim:

— Nübüvvet makamına nisbetle velâyet makamı, gayr-i mütenahiye nisbetle mütenahi gibidir. Sübhanellah..

Cahil olan bu sırrı bilmeden der ki:

— Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Bir başkası dahi, bu ibarenin bir başka yüzünü açarak, bu muameleden gafleti için şöyle söyler:

— Nebinin velâyeti, nübüvvetinden daha faziletlidir.

— «Ağızlarından çıkan kelime, büyük oldu.» (18/5)

Mealine gelen âyet-i kerime tam onlara göredir. Allah'ın inayeti ve Habibinin bereketi ile bu seyri tamamladıktan sonra bana şöyle bir müşahede geldi:

— Eğer bunun üzerine bir adım ziyadeden ileri atsam, katıksız yokluğa düşeceğim.

Ki onun ötesinde dahi ancak, katıksız yokluk vardır.

Ey Oğul,

Sakın ha, bu muamelede şöyle bir vehme kapılmayasın: Anka kuşu kapana kıstırılır ve simurğ dahi tuzağa düşer..

Bir şiir:

Nasıl avlasın bir kimse ankayı;

Bu işten geri dur, bırakıp yorulmayı..

O Yüce Zat, noksan sıfatlardan münezzehtir; ötelerin ötesinde sonra yine ötelerin de ötesindedir.

Bir şiir:

Bu saha yücelikte yüce; Dikkat, visal tamahı nice?

***

Anlatılan ötelerde olma durumu, perdelerin varlığı itibarına göre delildir; zira burada, perdeler tamamen kaldırılmıştır. Asıl ötelerde oluş, azamet ve kibriyanın sübutundandır ki bunlar: İdrâke mani vicdana münafidir.

Zira, Sübhan Zat, vücuda pek yakın olmakla, vicdandan dahi pek uzaktır.

Evet..

Murad olanlardan bazı kâmiller var ki, azamet ve kibriya katından ona bir mahal ihsan edilir.

Ve., bunları: Peygamberlerin birer uydusu olarak celâl otağının mahremi kılarlar; onlara yapılan muamele gibisini bunlara da yaparlar.

***

Ey Oğul,

Anlatılan muamele, yalnız insaniyetin hey'et-i vahdaniyesine yapılır. Bu hey'et dahi, âlem-i halk ile, âlem-i emrin birleşiminden doğmuştur.

Durum öyle olmasına rağmen, bu makamda reis yine türabı unsurdur.

— Onun ötesinde ancak katıksız yokluk vardır.

Dediğim şu manayadır:

Haricî vücud ve ilmî vücud mertebelerinin tamamından sonra; ancak onu nakzeden bir adem (yokluk) hâsıl olur. Halbuki, Sübhan Allah'ın zatı bu vücudun da ademin de ötesindedir.

Oraya ademin yolu ulaşmadığı gibi; varlığın dahi orada mecali yoktur. O vücud ki, kendisini nakzeden ademle kaim olmuştur; o Yüce Sultan Hazretin katma nasıl lâyık olur. Eğer bu mertebe için:

— Vücud ..

Sözü etmiş isek bu ibarenin darlığındandır. Murad olan mana da şudur: Kendisini nakzeden bir ademin mecali olmayan vücud.. Şayet bu Fakir, bazı mektuplarında:

— Sübhan Hakkın hakikati, sırf vücuddur.

Diye yazmış ise., bu, anlatılan muamelenin hakikatına muttali ollmadığındandır.

Vahdet-i vücud ve daha başka yazdığım bu kabilden maarif dahi o manada bir ittılaın olmayışındandır. Muamelenin hakikatına vakıf olup ayıktıktan sonra, iptida ve orta halde yazıp şöyledir pişman oldum. Onlar için Allah-ü Taâlâ'dan bağışlanmanı dilerim. Allah-ü Taâlâ'nın kötü saydığı şeylerin tümünden tevbe ederim.

Bu beyandan anlaşılıyor ki: Nübüvvet kemalâtı, suud mertebe lerindedir. Nübüvvet uruçlarında dahi, yüz Sübhan Hakka doğrudur

Bazılarının anladığı gibi şöyle değildir: Velâyette yüz Hakkadır nübüvvette ise halkadır. Ayrıca, velâyet uruç mertebelerindedir: nübüvvet ise., nüzul derecelerindedir.

Üstte anlatılan manadan ötürüdür ki: Velâyetin nübüvvetten daha faziletli olduğunu tevehhüm etmişlerdir.

Evet., her velâyetin ve nübüvvetin urucu ve hübutu vardır. Gerek velâyette, gerekse nübüvvette uruc sırasında yüz Hakka dönüktür; hubutta dahi halka dönüktür.

Bu babda sen söz şudur:

Nübüvvetin hübut (düşüş) mertebesinde yüz tamamen halkadır. Ama velâyet hubütu böyle değildir. Onda, bütünüyle halka dönük yüz yoktur. O velâyette olan kimsenin batını Hak'la olup zahiri dahi halkla olur.

Bu mananın sırrı şudur ki: Velâyet sahibi, uruc makamlarım tamamlamadan inişe geçmiştir. Bunun için şüphesiz, nazarı daima yukarıdadır. Bütün vakitlerde onunla çekişir ve bütünüyle halka dönmeye o durumu manidir. Amma nübüvvet sahibi böyle değildir. O Uruc makamlarını tamamladıktan sonra hübuta geçmiştir. Bunun için, bütünüyle halkı Hakka davete yönelmiştir.

Bu manaları anla, zira bu ve emsali üstün marifetleri hiç kimse söylememiştir.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki: Türabı unsur, uruc mertebelerinde her şeyden üstün olduğu gibi; aynı şekilde hübut menzillerinde dahi, her şeyden daha aşağıya iner. Nasıl olmasın ki: Onun tabii mekânı her şeyden daha aşağıdadır. Bu durum sabit olunca, her şeyden daha aşağıya iner. Böyle bir zatın daveti dahi, zarurî olarak, tam manası ile tamam olup ifadesi dahi ekmeldir.

***

Ey Oğul,

Bilesin ki; Tarikat-ı Nakşibendiye'de iptida seyir, âlem-i emirden sayılan kalbden başladığı için, sözü âlem-i emirle açtık. Amma sair meşayihin tarikatları böyle değildir. Zira onlar, iptida ise nefis tezkiyesinden ve kalıbı temizlemekten başlarlar. Ancak bunları tamamladıktan sonradır ki; âlem-i emre geçerler ve oradan Allah'ın dilediği makama kadar çıkarlar.

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinin bidayetine onların dışında kalanların nihayeti derç edilmiştir. Dolayısı ile bu, tarikatların en yakını olmuştur.

Şundan ki: Bu seyrin zımnında, tezkiyenin ve tathirin husulü en güzel şekilde müyesser olmuştur. Dolayısı ile, mesafe de kısalmıştır.

Şüphesiz bu zatlar, âlem-i halk seyrini abes bir maksad kabul etmişlerdir; onu boş saymışlardır. Amma onu muzır ve matluba kavuşmaya mani de kabul etmiş değillerdir.

Bunun sebebi şudur:

Bu yolun salikleri; tezkiye, zor riyazetler, çetin mücahedeler kademi ile âlem-i emir seyrine, elem-i halk çöllerini aşıp kat ettikten sonra kalbi incazaba ve ruhî lezzetlere düşerler. Çoğu kez de, bu incizapla kanaatkar olur ve o iltizazla yetinirler. Âlem-i emrin lâmekânî olma zannı onlara, bu muamelede gelir. Bu âlemin misli olmamak şaibesi dahi onları hakikî manadaki misli olmayandan alır. Bunun için, saliklerden biri şöyle dedi:

— Bu makamda, noksan sıfatlardan münezzeh olan Hak bilerek, otuz sene ruha ibadet ettim.

Bir başkası dahi şöyle demiştir:

— İstiva sırrı ve arşın fevkindeki tenzih zuhuru derin maariften sayılır.

Yukarıda geçen beyandan da anlaşılacaktır kâ: Bu anlatılan tenzih suretinde bir teşbihtir.

Ne var ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri onlar gibi değildir.

Bunlar işe, cezbe makamından başlarlar; cezbelerin yardımı ile de terakki ederler. Bu zatlar Hakkında olan cezbe ve lezzet, başkalarına göre riyazetler ve mücahedeler gibidir. Başkaları için vusulde mani olan, bu büyüklerin yardımına ve muavenetine gelir.

Bu büyükler, âlem-i emrin lâmekânî oluşunu, mekânı olmanın aynı sayıp oradan, hakikî lâmekânî makama teveccüh ederler. Yine bu âlemin lâmisli oluşunu, misli oluşun aynı itikad edip oradan hakikî lâmislîye terakki ederler.

Yine bu zatların; hal ve vecd gururu ile meftun olamayacaklarında hiç şüphe yoktur.

Yine bu zatlar, bu yolun cevizine ve çocuklar gibi şebih ve misal muzuna kanmazlar.

Yine bu zatlar, sofiyenin tatlı sözleri ile de sevinmezler. Meşayihin keşif yolllu güzel sözleri ile böbürlenmezler. Bunlar, sırf ehadiyete teveccüh etmişlerdir. Mukaddes zat dışında, ne isim ne de sıfat arzu ederler.

***

Bilinmesi yerinde olan şeylerden biri de şudur:

Daha önce anlatılan bu uruc istidadı tam Muhammedi meşreb olana mahsustur. Büyüğü küçüğü ile, âlem-i emirde bulunan beş cevherden ona tam bir nasip vardır. Aynı şekilde, bu beş cevherin asıllarından dahi onun nasibi vardır. Yani:

— Esma-i vacibiyenin zılâlı..

Demek istiyorum. Aynı şekilde, bu zılâlın asıllarından dahi ona nasip vardır. Yani:

— İsimlerin ve sıfatların makamından..

Demek isliyorum.

***

Üstte geçen cümlede:

— İstidadı tam..

Dedim ki, bunu şu sebeple söyledim: Bir kimse, daha ziyade zahirde Muhammedi meşrebde gözükür. Âlem-i emir mertebelerinin nihayeti olan ahfa kemalâtından dahi onun bir nasibi vardır. Lâkip o, ahfa muamelesini henüz tamam etmemiş ve son noktaya varmamıştır. Belki de, ortasında ve iptidasında kalmıştır. Bu durumda, eğer onun ahfa işinde bir kusuru varsa, aynı mikdar onun asıllarında dahi kusuru vardır. Bunun için de, muamelesini tamam etmeye imkân bulamaz.

Kalan dört işte dahi hüküm budur. Yani: Âlem-i emirden.. Şöyle ki: Her mertebede istidadın tamam olması; o mertebede, son noktaya varmaya bağlıdır. Başta ve ortada meydana gelen duraklama, noksan olmaktan haber verir. İsterse bu kusuru, nihayete varmaya kıl kadar kalan bir vuslat işinde olsun.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur: Cüze gelen kıl. yarım dahi olsa çoktur.

İşbu anlatılan kusur, asıllara, hatta asılların dahi asıllarına sirayet eder ve matluba kavuşmaya mani olur.

***

- Bu uruc Muhammedi meşreb alanlara mahsusutur..

Dediğimin sebebi şudur:

Muhammedi meşreb olmayanlardan bazılarının kemâli, velâyet derecelerinin ilkinde kalır. Burada:

— İlk derece..

Demek, kalb derecesidir.

Yine onlardan bazılarının derecesi dahi, velâyet derecelerinden ikinci derecede kalır. Bu dahi ruh makamıdır.

Onlardan bazılarının uruc kemali, üçüncü derecede nihayet bulur. Yani:

—Sır makamında..

Demek istiyorum.

Onlardan bazılarının uruc kemali, dördüncü dereceye kadar çıkar. Yani: Hafi makamına..

Birinci derecede olanın, sıfatların tecellisi ile münasebeti vardır.

İkinci derecede olanın, sıfat-ı sübutiye tecellisi ile münasebeti vardır.

Üçüncü derecede olanın, şüun ve zatî itabarlar tecellisi ile münasebeti vardır.

Dördüncü derecede olanın, sıfat-ı selbiye tecellisi ile münasebeti vardır. Ki burası: Tenzih ve takdis makamıdır.

Sonra..

Velâyet derecelerinden her biri, peygamberlerden birinin kademi altındadır. Amma ülül-azm peygamberlerden.. Bu manaya göre:

Birinci derece, Âdem peygamberin kademi altındadır. Rabbı da tekvin sıfatı olup fiillerin sudur menşeidir. Resulûllah efendimize ve ona salât ve selâm..

İkinci derece, İbrahim peygamberin kademi altındadır. Bu makamda Nuh ile müşterektir. Rabları dahi, ilim sıfatıdır. Ki bu: Zata bağlı sıfatların en toplayıcı olanıdır. Onlara selâm..

Üçüncü derece, Musa'nın kademi altındadır. Rabbı şüunat makamlarından kelâm şanıdır. Ona selâm..

Dördüncü derece, İsa'nın kademi altındadır. Bunun rabbı selbiye sıfatlarından olup sübutiye sıfatlarından değildir. Zira burası: Takdis ve tenzih makamıdır. Meleklerin pek çoğu, bu makamda İsa ile ortak olurlar. Bu makamda, onlara büyük şan hâsıl olur. Resulûllah efendimize ve ona salât ve selâm..

Beşinci dereceye gelince.. Hatem'ür-risalet Resulûllah efendimizin kademi altındadır. Onun rabbı: Rabb'ül erbabdır. Ki: Bütün sıfatları, şüunatı takdisatı, tenzihatı camidir. Kemalât dairesinin dahi merkezidir. Sıfat ve şüunat mertebesini cami olan bu makamdan:

— İlim şanı..

Diye tabir etmek yerinde olur.. Zira bu pek büyük şan, bütün kemalâtı camidir.

Bu münasebetledir ki, onun milleti İbrahim milleti, kıblesi hi onun kıblesi oldu. Ona salât ve selâm..

Şunun da bilinmesi gerekir ki:

Velâyette kıdemlerin faziletli oluşları, derecelerin takdim ve tehirlerine göre değildir. Meselâ: Ahfa makamının sahibi, diğerlerinden daha faziletli olacağı gibi.. Bu kıyası, diğerleri için de yapmak mümkündür.

Bu fazilet, asla yakınlık ve uzaklık itibarına göredir. Zılâl derecelerini az çok aşmaya bağlıdır.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca: Asla yakınlık itibarına göre, kalb makamı sahibinin; kendisine henüz asla yakınlık hâsıi olmayan ahfa sahibinden daha faziletli olması caiz olur. Şöyle ki: Velâyet derecelerinden geri bir derecede peygamberin velâyeti; kafi olarak, yüksek derecede bulunan bir velînin velâyetinden daha faziletlidir.

Şunun da gizli kalmaması gerekir ki:

Letaif sülûkünün anlatılan tertib üzere olması, Muhammedi meşreb olana mahsustur. Yani: Kalbden ruha, ruhtan sırra, sırdan hafiye, hafiden dahi ahfaya intikal işi..

Muhammedi meşreb olan bir kimse, âlem-i emirden bu beş şeyi tertibiyle tamam ettikten sonra; onların asıllarında seyre başlar. Bu tertibe riayet ederek, asılların da asıllarında seyirden sonra sülûk tamam olur.

Anlatılan tertib üzere olan bu tarikat, sultani tarikattır. Yani: Vusul için.. Ehadiyete müteveccih olanlar için, sırat-ı müstakimdir. Ama, diğer velâyetler böyle değildir. Zira onlarda; taa, matluba kavuşuncaya kadar, her derece arasında bir geçit vardır. Meselâ: Kalb makamından, bir delik açılır; ef'al sıfatına kadar gider. Bu, kalb makamının aslının aslıdır.

Aynı şekilde ruh makamı ile zata bağlı sıfatlar arasında da bir delik açılır.

Ve., bu kıyas, diğerlerinde de devam eder.

***

Hiç şüphe edilmesin: Yüce Allah'ın fiilleri ve sıfatları, zatından ayrılmış değildir. Eğer bir ayrılma varsa., o da zılâldedir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca: Bu makamda, fiillere ve sıfatlara vâsıl olanlara, Yüce Mukaddes Misalden Münezzeh Zat tecellilerinden nasip vardır. Nitekim bu devlet, işi tamamladıktan sonra, ahfa sahibine müyesser olur. İsterse, ulviyet ve süfliyet itibarı ile bazı değişikler bulunsun..

Kalb makamı sahibinin, ahfa makamı sahibi ile müsavat iddiası dönülecek bir mana değildir. Bu makamda yanılmayasın..

Bilesin ki,

Bu değişiklik, ancak evliya arasında tasavvur edilir. Şunun için .. velâyet-i kalbiye sahibi, velâyet-i ahfaviye sahibinden daha aşağıdadır. Amma, her ikisi de, kemal mertebesine ulaştıktan scnra.. Amma evliya ile enbiya arasında böyle bir değişiklik tasavvuru yoktur. Çünkü: Nebinin velâyeti, kalb makamından neş'et etmiş olsa dahi, velînin velâyetinden daha faziletlidir; isterse onunki ahfa makamından neş'et etmiş olsun.. Ve., isterse işini tamamlayanlardan olsun.

Bu işin inceliği vardır; Şöyle ki: Velâyet sahibi, o velâyet peygamberinin kademi altındadır. Hem de daima.. Hangi velâyet olursa olsun. Bu manada, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

- «Resul kullarımız için, sözümüz şöyle geçti: Onlar elbette mamur olacaklar. Ve., bizim ordumuz, onlar için galib geleceklerdir.» (37/171)

Evet.

Anlatılan değişik durumlar, peygamberler arasında dahi vardır. Bazısının bazısına göre, üstünlüğü tasavvur edilir. Meselâ: Onlardan sahib-i ulyâ olan, sahib-i süflâdan daha faziletlidir.

Ne var ki, peygamberler arasındaki bu değişiklik, âlem-i emir kemalâtı dairelerinin sonuna kadardır. Bundan sonra, daha faziletli olma durumu, ulviyete ve süfliyete bağlı değildir. Hatta bu makamda, sahib-i süfül olanın, sahib-i ulüvden daha faziletli olması mümkündür. Nitekim bu makamda, Musa ile İsa arasındaki değişikliği müşahede etmiş bulunuyoruz. Resulûllah efendimize ve onlara salât ve selâm. Şöyle ki: Orada Musa'nın bir cesameti ve üstün şanı vardır; ama İsa'da bu cesamet ve şan yoktur.

Bu makamdaki tefavütü; bu ulviyet ve süfliyetten başka bir şekilde dahi bildik. İnşaallah onu, ihsan edeceği başarı ile sonra tafsilatı ile beyan edeceğim. Bu, o Yüce Zat'tan gelen kemal ve kerem ile olacaktır.

Hatem'ür-risalet, Resulûllah S.A. efendimiz müstesna; bu değişik durumu, Halil'ür-rahman ile diğer peygamberler arasında dahi bulduk. Ki bu: Kâbe-i Rabbaniyenin hakikati ile alâkalı kemalâtta olmuştur. Ki bu: Beşerî ve melekî hakikatlerin tümünden üstündür.

Halil'in bu makamda, öyle büyük bir şanı ve yüksek mertebesi vardır ki; hiç kimseye böyle bir rütbe ve böyle bir şan müyesser olmamıştır. Bu üstün makamda, azamet ve kibriya perdelerinin zuhur bulduğu makama münasip kemalât vardır. Bu makamın merkezi icmal makamı olup Hatem'ür-rüsül Resulûllah'ın nasibidir. Ona ve selâm.. Kalan mufasal durum ise., tümden Halil'e bırakılmış Onun dışında kalan peygamberler ve kâmil velîler, bu makamda onun uydusu mevkiindedirler.

Resulûllah S.A. efendimiz dahi bu icmalin tafsilini istemiştir. Nitekim bü manada, İbrahimin salâtına benzeyen salât, onun berek tine benzeyen bereket istemiştir.

***

Yukarıda anlatılan tafsil, bu Fakir'e de zuhur etmiştir. Aradan bin sene geçtikten sonra, duasına icabet olunmuş ve bu durum kendisine müyesser olmuştur. Bunun için, bütün nimetleri için Allah'a hamd olsun.

Bu yüce makamın kemalâtı, velâyet kemalâtından üstündür keza nübüvvet ve risalet kemalâtından dahi üstündür. Nasıl onlardan üstün olmasın ki: Bu, enbiya-i kiramın ve melâike-i izamın secde ettikleri bir hakikattir. Onlara salât ve selâm olsun..

Bu Fakir, Mebde ve Maad risalesinde yazmıştır ki: Hakikat-ı Muhammediye kendi makamından yükselmiş; kendisinin üstünde bulunan Hakikat-ı Kabe'ye gitmiştir; onunla birleşmiştir. Hakikat-ı Muhammediye'ye Hakikat-ı Ahmediye ismi dahi gelmiştir.

Bu hakikat ki:

— Kabe'nin hakikati..

Demek istiyorum; üstte anlatılan hakikatin gölgelerinden bir gölge olmuştur. Bu hakikatin zuhurundan evvel, o hakikat sanılır ve bunda bir karıştırma olur. Aynı şekilde, aslın zuhurundan evvel dahi gölge bir asıl sanılır; kendisine hakikat ismi verilir. Yine bu makamda, makam-ı vahid birkaç kere zuhur eder. Bunun inceliği şundadır ki: Bu makamm zuhurları, yine bu makamın zılâlı itibarı iledir. Hakikatta bu makamın hakikati, son mertebede zuhur edendir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Onun hakikat olduğunu bilmek için; zuhuratının mertebelerinden, son mertebe olduğu nereden bilinsin?.

Şöyle derim:

— Sabık zuhurların zıllıyetine dair elde edilen ilim, bu zuhurun ahiriyeti için adil bir şahiddir. Zira bu ilim, daha önceki zuhurların vaktinde hâsıl olmaz. O zaman, her zuhur hakikat olarak görülür. Ondan hiç bir şeyin asla zil olduğu sanılmaz. İsterse, bu değişik oluşunun nereden çıktığı bilinmesin.. Bu manayı anla..

Ey Oğul,

Daha önce anlatılan maariften bilinmiş oldu ki: Âlem-i emirle alâkalı kemalât; âlem-i halk ile alâkalı kemalât için mukaddime ve uruc vasıtalarıdır.

Birinci kemalât. zılhyetten hali olmayıp velâyet makamlarına mahsustur.

İkinci kemalâta gelince; bu dünya hayatının zuhuratına münasip olan zıllıyet şaibesinden beridir. Tam manası ile bunda, nübüvvet makamlarının nasibi vardır.

Durum böyle olunca, velâyete bağlı tarikat ve hakikat; nübüvvet makamından gelen şeriata hizmet ederler. Velâyet dahi, nübüvvet yükselişi için, basamak sayılır.

Üstteki beyandan bilindiğine göre:

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Nakşibendiye büyüklerinin tercih ettikleri bu seyre, âlem-i emirden başlamaları pek yerinde ve pek münasiptir.

Zira, en uygunu, terakkiye: Ednadan başlana ki bu, âlem-i emirdir; âlâya çıkıla ki, bu dahi âlem-i halktır. Ama, âlâdan ednaya değil.

Ne çare ki, bu muamma herkese inkişaf etmemiştir. Pek çoklarının nazarı, âlemi halka dönüktür. Bunun için de, âlem-i halkı edna sanıp yükselmeye, bu ednadan girerek suri sayılan âlâya gitmek istemişlerdir. Amma bilememişlerdir ki: Hakikat, bu minvalin aksinedir. Ve edna zannettikleri şey, hakikatta âlânın kendisidir. Edna saydıkları dahi, âlânın kendisidir.

Evet., son nokta, ki bu: Âlem-i halktır; asılların dahi aslı olan noktaya yakın düşmüştür. Ve bu yakınlık dahi, başka bir noktaya müyesser olmaz.

Bir mısra:

Asilerdir kereme halkın en haklısı..

Bu müşahede, nübüvvet kandilinden alınmıştır. Velâyet sahipten, bu marifetten yana az nasiplidirler.

***

Peygamberlerin işe başlamaları, âlem-i emirdendir. Zira onlar, hakikatten şeriate gelmişlerdir.

Bu babda son söz şu ki:

Kamil velilerin seyri, peygamberlerin seyrine uygun düşer., Şöyle ki: İptida şeriatın suretinde olurlar. Ortada, âlem-i emirle müna sebetleri bulunan velâyetle alâkalı tarikatta ve hakikatta olurlar. İşin nihayetinde ise., şeriatın hakikatına geçerler ki bu: Nübüvveti semeresidir.

***

Anlatılan manadan takarrür etti ki: Tarikatın husulü, şeriat hakîkikatının husulünden evveldir. Durum böyle olunca: Kâmil velilerin bidayeti ve mürsel nebilerin bidayeti hakikattan başlar; onlardan her birinin nihayeti ise., şeriate gider. Buna göre:

— Evliyanın bidayeti, enbiyanın nihayetidir.

Diye anlatanın sözünün bir manası kalmaz. O kimse:

— Evliyanın bidayeti, enbiyanın nihayetidir.

Derken, şeriat-ı garrayı murad etmiştir.

Evet., bu çaresiz dahi, hakikat-ı hale muttali olmadan evvel, örem vermeden bu gibi kelâmı etmiştir.

Bu maarif kelâmını hiç kimse etmemiş ve pek çokları bunun aksi cihetine gitmiş ve idrâkten uzak bulmuşlarsa da; insaf sahibi biri enbiya tarafının azametini mülâhaza eder ve şeriatın azameti onu istilâ ederse., ihtimaldir ki: Bu derin maarif duygularını kabul ede.. Onun bu kabulü dahi, imanının ziyadeleşmesine sebeb olur..

***

Ey Oğul,

Peygamberler, davetlerini, âlem-i halka inhisar ettirmişlerdir.

— «İslâm, beş şey üzerine bina edilmiştir» (Buharı - Müslim)

Mealine gelen hadis-i şerif bu manada sarihtir.

Âlem-i halk ile kalbin münasebeti daha ziyade olduğu için; daha çok onu tasdike davet ettiler.

Kalbin ötesinde kalanlara dair kelâm etmemişlerdir. Hatta onu, yola atılan bir şey gibi görmüş, maksadlar arasında saymamışlardır.

Evet., bunun böyle olması uygundur. Zira: Cennet nimetleri, cehennem azapları, rüyet devleti ve bundan mahrum olmak; bütünüyle halk âlemine bağlıdır. Emir âlemi ile, bunlardan hiç birinin alakası yoktur.

Ayrı şekilde: Farz, vacip ve sünnet olan amelleri işlemek kalıpla alâkalıdır.

Ameller kısmından, âlem-i emrin nasibi olan nafile ibadettir.

Amellerin edasının semeresi olan yakınlık ise., ancak semeresi bulunduğu amellerin mikdarına göre olur.

Hiç şüphe yok ki; farzlarm edasının semeresi olan yakınlık: Â'em-i halkın nasibidir. Nafile ibadetlerin edasının semeresi olan yakınlık ise., âlem-i emrin nasibidir.

Hiç şüphe yok ki: Farza kıyasla nafilenin ne itibarı olur; ne de bir şeyden sayılır. Hatta onun, denize nisbetle damla hükmü dahi yoktur. Böyle bir nisbet, sünnete kıyasla nafilenin olabilir. Eğer bir nisbet, sünnetle farz arası yapılsaydı; denize nisbetle katre olabilirdi.

Anlatılan iki yakınlığın birbiri ile ayrılıkları kıyas edilmesi uygun düşer ki: Bu değişik durumdan, âlem-i emre göre, âlem-i halkın meziyeti biline..

Halkın pek çoğu, bu anlatılan manadan yana nasipleri olmadığı için; farzları harap bırakıp nafileyi yapmaya çalışırlar. Noksan olan sofiye dahi, zikri ve fikri en önemli işlerden sayarlar; farzları ve sünnetleri bırakırlar. Cumayı ve cemaatı bırakmak sureti ile, erbainleri tercih ederler. Amma, bilmezler ki: Kendilerinin binlerce erbaininden, cemaatle kılınan bir farzın edası daha faziletlidir. Bununla beraber, şer'i edeplere riayet etmek şartı ile, zikir ve fikir dahi pek faziletli ve önemlidir.

Kısır görüşlü ulema dahi, farzları tahrib ve zay etmek sureti ile; nafile ibadetlerin tervicine yol verirler, Aşura namazı, onların bu kabil hareketlerindendir. Halbuki, bu namazı; Resulûllah S.A. efendimizin cemaatle kıldığı sıhhata kavuşmamıştır. Hem de tam bir cemiyet halinde.. Halbuki onlar, fıkhı rivayetlerin böyle bir nafile namazı cemaatle kılmanın mekruh olduğunu anlattığım bilirler. Bunlar farz namazların edasında o kadar tenbel davranırlar ki: Müstahab olan vaktinde eda ettikleri az bulunur. Hatta çoğu zaman, namazın asıl vaktini geçirirler. Hatta çok cemaatle kılmaya kayıtlı olmazlar; bir veya iki şahısla cemaat olmaya kanaat ederler. Hatta tek kıldıkları dahi çok olur. Ehl-i islâmın iktida ettiği kimselerin hali bu olunca avamdan sayılan diğerleri için ne denir..

Bu gibi fiillerin şumluğu ve kötü ameller yüzünden, İslâm'da zaaf hâsıl oldu. Bu muamelenin zulmeti, o hallerin sıkıntısından dolayı halk arasında bid'at zuhur etti.

Bir şiir:

Korktum, açtım dertlerimin bir azım;

Söz çok, bıktırmasın dedim pek azını..

***

Nafile namazların edası ile, ancak, zıllardan bir zıllın yakınlığı ihsan edilir. Farz ibadetlerin edası ile de, zıllıyet şaibesi olmayan asla yakınlık ihsan edilir.

Ancak, farz ibadetlerin tekmili için nafile ibadet eda edilip bu dahi asla yakınlık bulmanın husulüne yardım ve muavenet eder; farza katılır.

Yukarıda anlatılan manaya göre: Zaruri olarak, farz ibadetleri edası, âlem-i halka münasip olur. Ki bu: Asla müteveccih ve nazırdır. Nafile ibadetlerin edası dahi, âlem-i emre münasiptir. Bu dahi: Zula nazırdır.

Farz ibadetlerin hemen hepsi, yakınlık getirmekte ise de; lâkin onların en faziletlisi ve ekmeli namazdır. Her halde şu hadis-i şerifleri duymuş olacaksın:

— «Namaz müminin miracıdır.»

— «Kulun, Rabıbına en yakın olduğu vakit, namazdır.»

Bu arada, Resulûllah S.A. efendimize has vakit, bu Fakir'e göre, namazdır. Resulûllah S.A. efendimiz, bu manayı şu hadis-i şerifi ile anlattı:

— «Benim Allah ile bir vaktim olur ki»

Namaz, kötülüklerin kefaretidir.

Namaz, kötü sözlerden ve kötü işlerden insanı alır. Namaz, Resulûllah S.A. efendimizin onda rahatını istediğidir. Bunun için, Bilâl'e r.a. şu emri vermiştir:

— «Beni rahatlat, ey Bilâl...»

Namaz, dinin direğidir.

Namaz, küfürle iman arasındaki farktır.

***

Biz yine, asıl söze dönüp âlem-i halkın, âlem-i emir üzerine meziyetini anlatmaya geçelim.

Bilesin ki,

Âlem-i emir, bu dünya hayatında bol haz almış ve müşahede elde etmiştir. Ama, yarın cennette muamele, âlem-i halk üzerine olacaktır. Keyfiyetsiz bir şekilde rüyet ona müyesser olacaktır.

Bununla beraber, müşahedenin taalluk ettiği, vücub zılâlinden bir zildir. Âhirette görünen ise.. Vacib'ül-Vücuddur.

***

Müşahede, rüyet, zıllıyet ve asalet arasındaki fark; âlem-i halk ile âlem-i emir arasındaki farktır.

Bilesin ki.

Müşahede, velâyetin semeresidir.

Rüyet, nübüvvetin semeresidir; peygamberlerin umum etbaına müyesser olur. Onlara salât ve selâm olsun.

İşte, velâyet ile nübüvvet arasındaki fark bundan da anlaşılır.

***

Bir t e n b i h t i r :

Hangi arifin, âlem-i emirle münasebeti daha ziyade ise., onun, velâyet kemalâtında kademi daha ziyadedir.

Ve., onun ki, âlem-i halk ile münasebeti daha ziyadedir; dahi, nübüvvet kemalâtında kademi pek çoktur.

Anlatılan manadan anlaşılır ki:

İsa'nın a.s. kademi velâyette daha ziyadedir.

Musa'nın a.s. dahi nübüvvette kademi pek ziyadedir.

Şundan ki:

İsa'da a.s. emir tarafı üstündür. Bunun için de ruhanilere katıldı.

Musa'da a.s. dahi halk tarafı üstün gelmiştir. Bunun için oda müşahede ile yetinmemiş; baş gözü ile görmek istemiştir.

İşte, peygamberlerin nübüvvet kemalâtındaki kademeleri arasındaki değişikliğin sebebi anlatılandır. Bunu, beyan etmeyi daha önce vaad etmiştim. Burada, bazı letaifin ulviyeti ile süfliyeti yoktur: daha çok bu durum, velâyet kemalâtında muteberdir.

Doğruyu ilham eden, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır.

Ey Oğul,

Nübüvvetin taalluk ettiği ilimler şeriatlar ve kalıplarla alâkalı hükümlerdir. Bunların daha ziyade oluşu ile, enbiyanın dahi, âlem-i halk ile olan münasebeti daha çok daha ziyade olur.

Üstte anlatılan manadan ötürü sanmışlardır ki: Nübüvvet, halkı davete nüzuldan ibarettir. Amma yakınlık makamına yükseldikten sonra.. Bu yakınlık dahi, velâyetle alâkalıdır. Amma bilememişlerdir ki: Urucun nihayeti ve yakınlığın sonu bu makamdadır. Daha önce hâsıl olan yakınlık ise., bu yakınlığın zıllarından bir zildir. Ki o: Uzaklık suretinde tasavvur edilmiştir. Daha önce müyesser olan uruc, bu urucun akislerinden bir akistir. Ki bu, zahirde nüzul gibi görülür.

Görmez misin ki: Dairenin merkezi, dairenin çevresine nazaran, en uzak noktadır. Halbuki hakikatta, çevreye o noktadan daha yakın bir nokta yoktur. Zira, çevre o mücmel olan noktanın tafsilinden ibarettir. Bu nisbet dahi, başka hiç bir noktaya müyesser olmaz.

Nazarlarını surete çeviren avam, bu yakınlığı vicdanen bulmaya güç yetirememişlerdir. İdrâk de edememişlerdir. Bunun için noktanın uzaklığına hükmetmişlerdir. Onun yakınlığına hükmedenleri dahi, mürekkeb cahil saymışlardır. Yakınlık hükmünü verenleri ahmak cahil bilmişlerdir. Bu anlatılanlar karşısında, Allah'a sığınmak gerek.

***

Şunun bilinmesi gerekir: Mutmainne, şerh-i sadr hâsıl olduktan sonra, makamından yükselir. Ki bu şerh-i sadr: Velâyet-i kübra kemalâtı levazimi arasında sayılır. Ve., sadr tahtına yükselir. Burada onun için, temkin ve saltanat hâsıl olur. Kalb memleketlerini istila eder. Buradaki sadr tahtı, hakikatta, velâyet-i kübra urucu makamlarının tümünden yüksektir.

Bu tahta kurulanın nazarı, batınların da batınına nüfuz eder. Oradan da, gaybler gaybine sirayet eder.

Evet., bu mana böyledir. Bir şahıs, mekânların en yükseğine çıkarsa., onun nazarı, uzakların dahi uzağına uzar.

Bu mutmainne temkininden sonra, akıl dahi kendi makamından çıkar; ona katılır. O mutmainneye inzimam eder. O zaman bu akla:

— Akl-ı maad..

İsmi verilir. Bundan sonra, teveccühlerini ittifakla, yaparlar; hatta işlerini birlikte görmeye başlarlar.

***

Ey Oğul,

Bu mutmainnenin kendisinde muhalefet imkânı artık kalamaz. Hatta tuğyan mecali dahi kalmaz. Artık o: Her bakımdan matluba dönmüş, tamamıyle, maksud arzusu ile dolmuştur.

Rabbının rızasından başka bir himmeti yoktur. O Yüce Zat'a taat ve ibadetten başka bir matlubu yoktur.

Sübhanellah..

Bu, o emmaredir ki, başta bütün yaratılmışların şerlisi idi. İtminandan ve Hazret-i Rahman'ın rızasına kavuştuktan sonra, âlem-i emir letaifinin reisi öldü. Bütün akranın da başı oldu. Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi bu manada güzeldir:

— «Fakih oldukları takdirde, cahiliyette hayırlı olanlarınız, İslâm dinine geçtikten sonra dahi hayırlılarınızdır.»

Bundan sonra, aykırılık ve azgınlığa benzeyen bir durum meydana çıkarsa bu halin kaynağı, dört tabii unsurun ihtilâfıdır. Ki bunlar, bu kalıbın cüzleridir.

Eğer bir gazap kuvvesi olursa., ondan naşidir.

Eğer şehevî bir mesele olursa., yine oradan gelir.

Eğer bir hırs ve tamah çıkarsa., yine oradan çıkar dururlar.

Eğer bir hisset ve denaet meydana gelirse., yine onun eseridir.

Sair hayvanatı görmez misin: Onlarda bu nefs-i emmare olmadığı halde, kendilerinde bütün bu düşük vasıflar tamamı tamamına vardır.

Anlatılan mana icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimizin:

«Küçük cihaddan büyük cihada döndük.»

Manasında buyurduğu hadis-i şerifinde beyan edilen cihad, kalıpla cihad olması mümkündür; nefisle cihad değildir. Nitekim bu manada şöyle denmiştir:

— Nefsi, itminan derecesine gelip razıye marziye (razı olan ve razı olunan) derecesine çıktıktan sonra, muhalefet ve azgınlık kalmaz ki, cihada ihtiyaç duyulsun.

Bu duruma göre, aykırı ve azgınlık suretleri, kalıba ait eczadan getir. Meselâ bunlar şöyle olabilir: Daha uygun işi bırakmak, ruhsatlı işleri yapıp azimet isteyen işleri terk etmek.. Amma onun istedikleri arasında şunlar yoktur: Haram işleri yapmak, farzları, vacipleri terk etmek.. Zira, ona göre bunlar: Düşmanların nasibidir.

Ey Oğul,

Anasır-ı erbaanın kemalâtı, her nekadar mutmainne kemalâtından daha üstün ise de, ki bu mana daha önce anlatıldı; lâkin velâyet makamı ile münasebeti, âlem-i emre katılmış olması sebebi ile sekir halinin sahibi olmuştur. İstiğrak makamında dahi, muhalefet mecali kalmaz. Anasırın nübüvvet makamı ile münasebeti pek çok olduğundan, ayıklık hali onda galip gelir. Bu manadan ötürü, zarurî olarak, muhalefet sureti orada kalır. Bu da, bazı menfaatların ve faydaların tahsili içindir. Bunları elde etmek dahi o muhalefete bağlıdır. Anla..

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

Nübüvvet mansıbı, Hatem'ür-rüsül Resulûllah S.A. efendimizle mühürlenmiştir. Ona ve âline salât ve selâm.. Lâkin, tebaiyet yolundan, onun tabii olanlara, bu mansıbın kemalâtından kâmil manada bir nasip vardır. Bu kemalât nasibi, diğerlerine nazaran, ashab tabakasında daha ziyadedir.

Bu devlet, kıllet yolu ile, çoğalarak tabiine, sonra da teba-i tabiine sirayet etmiştir. Bundan sonra, gizliliğe, saklılığa geçmiştir.

Bundan sonra, velâyet kemalâtının zıllıyeti yayılıp üstün gelmeye ve şüyu bulmaya başlamıştır.

Ancak, beklenen odur ki: Aradan bin sene geçtikten sonra haklı devlet tecdid edile.. Ona bir üstünlük verilip şüyu bulması tırıla.. Böylece, kemalâtın aslı zuhur edip onun zıllıyetini örte ve nisbet-i aliyyenin mürevvici Mehdî gelsin. Allah ondan razı olsun.

Ey Oğul,

Eğer kâmil manada Resulûllah S.A. efendimize tabi olan biri tebaiyet yolu ile nübüvvet makamı kemalâtlarını tamam ederse., mansıp sahiplerindende biri ise., imamet mansıbı ile müşerref olur.

Velâyet-i kübra kemalâtını tamam edince; eğer mansıp sahiplerinden biri ise., hilâfet mansıbı ile müşerref olur.

Zülıyet kemalâtı makamında imamet mansıbına yakışan kutb-u irşad makamıdır.

Hilâfet mansıbına yakışan ise., kutbu medar mansıbıdır.

Tahtanı (altta) sayılan bu iki makam, fevkani (üstte) sayılan iki makamın zillidir.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'ye göre: Gavs kutb-u medarın aynıdır. Ona göre, gavsiyetin bir mansıbı yoktur. Allah sırrının kudsivetini artırsın.

Amma bu Fakir'in inancına göre: Gavs, kutbu medardan başkasıdır. Kutub, bazı işlerde ondan yardım alır. Sonra onun, abdalların mansıplarını tayinde dahli vardır.

— «Bu, Allah'ın fazlıdır. Allah onu dilediğine verir. Ve, Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Z e y l..

Peygamberlik makamına ve onun velâyetine uygun düşen ilimler ve maarif, enbiyanın şeriatıdır. Onlara salât ve selâm olsun.

Nübüvvette, enbiyanın kademeleri ayrı ayrı olduğu için; tavrı ayrı ayrı oluş mikdarına göre, şeriatlerde ihtilâf zuhur eder.

Velâyet makamına münasib olan marifetlere gelince., bunlar meşayihin keşif olarak söyledikleri güzel sözlerdir. Ayrıca, tevrüdden haber veren ilimler, ihatayı anlatan ittihad, yakınlık alâmeti sayılan sereyan, mir'atiyet ve müsbet zıllıyeti anlatan maiyet hep şühud ve ve müşahede içindir.

Hülâsa: Enbiyanın maarifi, Kur'andır; hadistir. Evliyanın maarifi ise.. Füsustur, Fütuhat-ı Mekkiye'dir.

Bir mısra:

Baharımdan kıyasla, gülistanımın halini..

Evliyanın velâyeti, Hakka yakınlığı taleptir. Enbiyanın velâyeti ise. Yüce Hakka pek yakınlığı gösterir.

Evliyanın velâyeti, şühuda delâlet eder; enbiyanın velâyeti ise.. meçhul keyfiyet nisbetini tesbit eder.

Evliyanın velâyeti bilemez: Akrabiyet (pek yakın olmak) nedir?. Cehalet; ve hayret nasıl şeydir anlayamaz.

Enbiyanın velâyeti ise., akrebiyet durumunun varlığına rağmen, yakınlığı uzaklığını aynı müşahedeyi dahi gaybin aynı olarak görür.

Bir mısra:

Uzar gider, yapsam dediğimin şerhini..

Ey Oğul,

Nübüvvetin kemalâtı; velâyet üzerine onun meziyetli olduğu; suğra, kübra, ulyâ velâyetleri beyanı sırasında sözü uzattım. Bu arada, onların her birine münasip maarifi, onların her biri ile alâkalı muhal kısmı da uzun uzun anlattım.

Bu mananın beyanında, çok ve mükerrer fıkralar sıraladım.

Bu arada bir zeyl kelâm ekledim. Şu ümidle ki: Tam manası ile garib sözler olduğundan anlamaktan uzak görülmeye.. İnkâr zannından kurtula..

Bu ilimler, zarurî keşfidir; istidlali nazarî değildir.

Bu arada, bazı mukaddimeler de anlatıldı, Bu da, avam halkın anlayışlarına dikkat çekmek ve onlara daha yaklaştırmak içindir. Belki de havas zümrenin anlayışı için, teşrihtir; tavzihtir.

Bu öyle bir yoldur ki, Sübhan Hak bu Fakir'i onunla imtiyazlı kılmıştır. Hem de, bidayetinden nihayetine kadar..

Onun temeli, nihayetin bidayete derc edildiğini tazammun eden Nakşibendiye intisabıdır. Bu esas üzerine, imaretler ve köşkler kuruldu. Eğer o esas olmasaydı; bu muamele onun üzerine yapılamadı.

İşbu raddeye geldikten sonra, toprağı Mekke ve Medine olan Buhara ve Semerkand'de yetişen tohumu aldılar; Hind arzına ektiler. Onu, senelerce fazilet suyu ile sulayıp ihsan terbiyesi ile büyüttüler.

Kemale erdikten sonra, bu ilimlerin ve maarifin meyvesini vermeye başladı.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

***

Şunun da bilinmesi gerekir:

Bu Tarikat-ı Aliyye'ye sülûk etmek, kendisine uyulan şeyhe karşı mahabbet rabıtası iledir. Ki bu zat, bu yolda, murad olarak seyretmiş; bu kemalât ile kuvvet cezbesine boyanmıştır.

Anlatılan bu kemalâtın sahibi, vaktin imamı, zamanın halifesidir.

Onun nazarı, kalb marazlarına şifadır. Onun teveccühü, manevî illetleri giderir.

Kutuplar ve bedeller, onun makamlarının zılâlinde ferahyab olurlar. Evtad ve nüceba, onun kemalât denizinden gelen bir katra ile kanaat ederler.

Onun feyiz nuru, güneş, nuru gibi bütün şahısları sarar. Hem de hiç bir irade olmadan. Onun nasıl bir iradesi olsun ki, zira onun iradesi elinde değildir. Çoğu kez, iradeyi ister; ama bu irade, onun için hâsıl olmaz.

Bu mananın bilinmesi de gerekmez. Onun vesilesi ile irşad olan ve hidayet nuruna kavuşan onun durumuna muttali olur. Hatta, onlar hidayete erip irşad olduklarını dahi bilmezler.. Durum böyle iken, iktida edilen şeyhin kemalâtı ile taHakkuk ederler. Âleme dahi hidayet yolunu gösteren olmuşlardır.

Şundan ki: Halleri bilmek, herkese vergi değildir. Makamat seyirlerinin tafsili, şahısların tümüne ihsan olunmaz.

Evet.. Bir şeyh ki, vusul tarikatlarından belli bir tarikatın varlığı onun mübarek varlığına bağlıdır; elbette bu zat ilim sahibidir; seyir tafsillerine karşı şuur sahibidir. Ama, onun gayrına onu bilmek yeter; onun tavassutu ile kemâl ve tekmil makamına vâsıl, fena ve beka ile müşerref olurlar.

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;

Alemi, bir şahsa doldurur..

***

Bizim faydalı olmamız ve faydalanmamız, in'ikâs ve insıbağ yolu iledir. Bir mürid, saat saat iktida edilen şeyhin boyasına girer.. Yani: Ona karşı beslediği mahabbet yolu ile.. İn'ikâs yolundan, onun nurları ile nurlamr. Bu durumda, halleri bilmeve niçin ihtiyaç duyulsun?. Hele faydalanma ve faydalı olma yolunda.. Görmez misin ki: Karpuz, güneşin harareti ile saat saat yetişir; günlerin ilerlemesi ile kemal mertebesine erer. Durum böyle olunca, yetişme şeklini bilmek ona neden lâzım olsun?. Sonra güneşe: Onun yetişmesine sebeb olduğunu bilmek neden lâzım olsun?.

Evet., sülûke girmek ve başkalarını ihtiyarî olarak sülûke almak için ilim lâzımdır. Ama, bu mana başka silsilelere göredir; bizim tarikatımız ashab-ı kiramın yoludur. Allah onlardan razı olsun. Sülûke girmek ve başkalarını da sülûke almak ilme bağlı değildir.

Eğer kendisine uyulan şeyh, bu Tarikat-ı Aliyye'nin idarecisi olarak, ilim kemali ile mevsuf, bol marifetle de taHakkuk etmiş ise.. hiç şüphe edilmesin; ona göre: Diriler ve ölüler, yaşlı ve ihtiyar, genç bu Tarikat-ı Aliyye'de müsavidir. Bilhassa vusul işinde.. Zira onlar, maksadlarının müntehasına yetişirler. Bu dahi, ya mahabbet rabıtası ile olur; yahut böyle bir devlet sahibinin teveccühü ile..

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Müntehi olan bir kimse, her ne kadar hallerinde bilgiye sahip değilse de, harika işlerin onda zuhura gelmesi elbette vardır. Bu zuhur eden şeylere karşı çoğu kez, onun bir arzusu yoktur. Çoğu zaman, onların zuhurundan da bir bilgisi yoktur. İnsanlar, ondan zuhur eden harika kerametleri görürler ama o bunlara muttali değildir.

***

Yukarıda geçen cümlede; müntehi için:

— Her nekadar bilgiye sahip değilse..

Dedim. Bundan murad, hallerin tafsiline dair ilimdir: mutlak ilim manasına gelmez. Yani:

— Asla hallerini bilmez..

Demek değildir. Nitekim bu manada. işaret geçti. Onun hidayet nuru; müridlerine, vasıtalı da sirayet eder; vasıtasız da.. Hatta bu çok vasıta ile dahi sirayet eder. Amma, onun kendine mahsus tarikatı; tağyir ve tebdil levsi ile mülevves olmadığı süre.. Bid'atlar ve yersiz icatlarla tahri'o edilmediği süre.. Şu âyet-i kerime, bu manayı anlatır:

— «Bir kavim, özlerindekini (güzel huyları ve âdetleri) değiştirmedikçe, Allah onları değiştirmez.» (13/11)

Asıl hayret edilecek zümre şunlardır ki: Yaptıkları bu tebdilâtı, bu Tarikat-ı Aliyye'nin tekmilleri sanırlar. Bu katılan şeyleri, bu intisab için, tamamlayıcı kabul ederler. Ama, bilmezler ki: Bu işin tekmili ve tetmimi, her kusurlu ve noksana kalmamıştır. Bu icad ilhak, her içi boş olan havsalanın haddi değildir.

Bir şiir:

Binlerce nükte var bunda kıldan ince;

Her baş çeken bir şey mi bilir kendince.

***

Bid'ad zulmetleri sebebi ile, sünnet nurlarını kapadılar. Şeriat-ı Mustafaviye'nin revnakını, yeni icad ettikleri işlerin kirleri ile kaybettiler. O şeriatın sahibine salât ve selâm..

Bu anlatılanlardan daha acaibi; bir cemaat, bu yenilik sayılan işlen, güzel işler arasında gördüler. Bu bidatlan dahi, hoş haseneler sanıp bununla dinin tekmilini ve şeriatın tamamlanmasını taleb ederler. Bu işlerin yapılması için dahi çok çok teşvikte bulunurlar. Allah-ü Taâlâ, onlara doğru yolu hidayet eylesin. Acaba bilmezler mi ki: Bu yeniliker çıkmadan evvel de bu din kâmil idi; nimet dahi tamam olmuştu. Allah-ü Taâlâ'nın rızası dahi hâsıl olmuştu. Nitekim Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Bugün, size dininizi ikmal ettim. Nimetimi size tamamladım. Din olarak, sizin için İslâm'a razı oldum.» (5/3)

Bu yenilik icatlarla, dinin kemalini talep etmek; hakikati bu âyet-i kerimenin muktazasını inkâr etmektir.

Bir şiir:

Korktum, açtım dertlerimin birazını;

Söz çok, bıktırmasın dedim pek azını..

Müçtehid âlimler, din hükümlerini açıkladılar. Ama onlar, dinde olmayan bir şeyi yeni bir icad olarak getirmediler. İçtihada dayalı hükümler, yeni icad edilen işler meyanında sayılmazlar. Elbette bunların yaptığı dinî esaslardandır. Zira dinde dördüncü esas: Kıyastır.

***

Ey Oğul.

Kutb-u irşad ile alâkalı kısmı, Mebde ve Maad risalesinin İFADE YE İSTİFADE babında yazmıştım.

Lâkin onun bu makamla münasebeti olduğu ve burada faydan olacağı için, bu mektuba da yazmak uygun oldu. Bundan ibret alınmalıdır.

Kutb-u irşad, ferdî kemalâtı dahi cami olduğu için, pek değerli bir varlıktır. Nice uzun asırlardan ve uzun zamanlar geçtikten sonra bir cevher misali zuhur eder. Zulmanî âlemi, zuhur nuru, ile aydınlatır. Onun hidayet ve irşad nuru, bütün âleme şamildir.

Arşın çevresinden, yerin zeminine kadar; kendisine irşad, hidayet, iman ve marifet gelen hemen herkes ancak onun yolu ile elde edeceğini elde eder ve ondan istifadesini yapar. Onun tavassutu olmadan, böyle bir devlet hiç kimseye müyesser olmaz. Onun nuru, bütün âlemi, bahr-i muhit gibi sarmıştır. Ve bu deniz, donup kalmış gibidir: asla hareket etmez. Amma, ona karşı ihlâs sahibi olan bir talip ona teveccüh ederse., yahut kendisi talibe teveccüh ederse., bu teveccüh anında talibin kalbine bir pencere açılır. Bundan sonra o talip teveccühü ve ihlâsı kadar, anlatılan yolla oradan kana kana içer..

Bir kimse, Allah'ın zikrine müteveccih olur; tamamen ona yönelir de bu kutba hiç teveccüh etmezse., ama bunu inkâr ettiğinden değil; onu tanımadığından yapar., üstte anlatılan fayda, bu kimseye dahi gelir.. Amma, birinci anlatılanın istifadesi, bu ikinci derecede anlatılanın istifadesinden daha ziyadedir. Ancak, bir kimse onu inkâr eder veya ona eza ederse., böyle bir kimse, Yüce Mukaddes Allah'ın zikri ile meşgul olsa dahi; irşadın ve hidayetin hakikatından mahrumdur. Bu inkârı ve eziyeti, feyiz yolunu kapamakta bir set olur. Onun için hidayetin hakikati artık yoktur. İsterse, o şanı büyük kutup onun faydalanmaması için teveccüh etmemiş; onun faydalanmasına engel olmamış ve zararını kasd etmemiş olsun. Elbette, onda irşadın sureti vardır; hepsi o kadar. Bu suret dahi manadan yana boştur. Faydası ve yararı azdır. Amma o kimselerde ki, bu kutba karşı mahabbet ve ihlâs vardır; anlatılan teveccühte, Allah'ın zikrinden hali olsalar dahi, yalnız bu sevgileri dolayısı ile hidayet ve irşad nuru kendilerine ulaşır.

İşbu anlatılan marifet, bu mektubun sonu olsun..

Bir şiir:

Yetindim, yetsin bu kadarı zekilere;

Defalarca, hep seslendim dinleyenlere..

Rahman Rahim Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm onun Resulü Muhammed'e ve ashabına daima ve her zaman..

261. MEKTUP

MEVZUU: a) Namazın faziletleri..

b) Bazı yüksek maarif ve üstün hakikatler zımnında namaza mahsus kemalât.

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mir Nu'man'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun resulüne.. Sizlere çok dualar etmekteyim.

Allah, kendisini irşad eylesin; pek değerli kardeşimin malumu olsun ki: Namaz, İslâm'ın beş erkânından ikincisidir. Her nekadar cüz'î ise., çok ibadetleri camidir. Ve., kendisindeki camiiyyetten ötürü: Küllüyet hükmü verilmiştir. Hakka yaklaştıran ibadetlerin tümünden daha yüksektir.

Âlemlerin efendisi Resulûllah S.A. efendimize rüyet devleti: miraç gecesi cennette müyesser olmuştur. Bu dünyaya indikten sonra dahi bu hayata münasip bir şekilde namazda müyesser olmuştur. Bu mana icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Namaz müminin miracıdır.»

— «Kulun, Rabbına en yakın olduğu an namazdadır.»

Resulûllah S.A. efendimizin kâmil manada tabilerine ise., anlatılan devletten bolca nasip vardır. Zira, hakikî manada rüyet, bu dünya hayatında takat getirilecek bir şey değildir.

Eğer Allah-ü Taâlâ, namaz emri vermeseydi: maksudun yüzünden kim nikabı açabilirdi?. Kim matlub yolunda talibin delili olabilirdi.

Gamlılara lezzet getiren namazdır.

Uzaklık ve ayrılık eleminden hasta olanlara rahat getiren namazdır. Resulûllah S.A. efendimizin:

— «Beni rahata kavuştur ey Bilâl.» Emri bu manaya işarettir.

— «Gözümün nuru namazdadır.»

Manasındaki hadis-i şerif dahi anlatılan temenninin bir işaretidir.

Namazın haricinde ve namazın hakikatini anlamadan elde edilen zevkler, vecidler, ilimler, marifetler, haller, makamlar, nurlar, elvan, telvinat, temkinat, şekli belli ve belli olmayan tecelliyat, mütelevvin ve gayr-ı mütelevvin zuhurattan hemen hepsi zılaidir, emsaldir. Bunların menşei vehim ve havaidir.

Namazın hakikatına şuurlu olan bir musalli, namazını eda ettiği zaman, bu dünya hayatından çıkar, âhiret hayatına geçer.. Bu vakitte hiç şüphe yok; âhirete mahsus olan devletten bolca nasib alır. Zıllıyet şaibesi olmadan, asıl manadan bir haz hâsıl olur.

Zira, dünya hayatı, zilli sayılan kemalâta inhisar etmiştir. Zıllıyetten hariç olan muamele, âhirete mahsustur.

Bu manada, elbette miraç gereklidir; müminler için de bu: Namazdır. Böyle bir devlet, ancak bu ümmete mahsustur. Bu devletle müşerref olup saadet kazanmaları, ancak, Resulûllah'a tebaiyetleri yolundan olmuştur. Ona ve âline salât ve selâm..

Nitekim, Resulûllah S.A. efendimiz bu devlete ermek için; dünya hayatından çıktı; miraç gecesi âhiret hayatına geçip cennete girdi.

Allahım, onu ve ehlini bizden yana mükâfatlandır. Bir peygamberi, ümmeti namına mükâfatlandırdığın şeylerin en faziletlisi ile onu bizden yana mükâfatlandır. Hatta bütün peygamberleri mükâfatlandır. Zira onlar, halkı Hakka davet edenlerdir: Allah'a kavuşmaya hidayet edenlerdir.

O kimseler ki, bu taife arasında namazın hakikatına muttali olmamışlardır; ona mahsus olan kemalâta dahi vâkıf olmamışlardır. Bunun için, marazlarına başka işlerden ilâç arar duruma gelmişlerdir. Muradlarının hâsıl olması için, çeşitli şeyler aramaya başlamışlardır.

Hatta onlardan bir taife namazı halden uzak saymış; onun yapışını, mugayeret ve mübayenet üzere görmüştür. Bunun muhal olmasından başka, orucu, namazdan daha faziletli sanmışlardır.

Fütuhat-ı Mekkiye eserinin sahibi, bu manada şöyle dedi:

— Oruç, yemeyi ve içmeyi bırakmak olup samedaniyet sıfatı ile taHakkuktur. Namaz ise., mugayerete ve mübayenete çıkıştır; âbidlik ve mabudluk (ikilisini) anlatır.

Görülüyor ki, bu mesele, vahdet-i vücudla alâkalıdır. Ki bu: Kendilerinde sekr halleri olanlara göredir.

Namazın hakikatini anlamayan, ondan yana haberi yitiren bu taifeden bir topluluk dahi; ıstıraplarına nağmelerle, semağ ile, vecd ve tevacüdle teskin yolu aramışlardır.

Matluplarına kavuşmayı, nağmeler perdesinin arkasında mütalaa etmeye başlamışlardır. Bunun için de, raksı ve hareketi, kendilerine bir yol edinmişlerdir. Ne var ki onlar:

— «Allah'ın size haram etliği şeyde şifa yoktur.»

Manasına gelen hadis-i şerifi de duymuşlardır.

Evet., suda boğulan, her ot köküne yapışır. Bir şeyi sevmek dahi, sahibini kör ve sağır eder.

Eğer onlara, namazın hakikatından yana bir parça açılsaydı; zevk burunlarına ondan bir parça koku ulaşsaydı: Semağa ve nağmeye meyletmezlerdi. Kesin olarak, vecde ve tevacüde dahi dayanmazlardı.

Bir mısra:

Görmeyince hakiki yolu saptılar efsaneye..

***

Ey Kardeş,

Namazla nağmeler arasında ne mikdar fark var ise., menşei namaz olan kemalât ile menşei nağmeler olan kemalât arasında o kadar fark vardır. Akıllı olana bir işaret yeter.

Bu, öyle bir kemaldir ki; bin sene sonra bulunmuştur. Öyle bir sondur ki: Evvellerin sıfatı ve rengi ile zuhur etmiştir. Herhalde Re sulüllah'ın S.A. buyurduğu:

— «Bilinmez evveli mi hayırlıdır; yoksa âhiri mi?.»

Hadis-i şerif bu manayadır. Bu arada:

— Yoksa ortaları mı?.

Buyurmadı. Çünkü: Evvel ile âhir arasındaki münasebeti, evvel ile orta arasındaki münasebetten daha ziyade gördü. Bu arada bir tereddüd oldu; bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

— «Ümmetimin evveli, âhirinden daha faziletlidir; ikisi arasında keder vardır.»

***

Evet..

Bu ümmetin son gelenlerinde, her nekadar yüksek nisbet var ise de, ona sahip olanlar azdır. Hatta azdan dahi azdır.

Ortada gelenlerde, nisbet bu derece yüksek değildi; ama onlar çoktu; hatta pek çoktu.. Ama her bakımdan, hem kemmiyet, hem de keyfiyet bakımından..

Amma bu akalliyet nisbeti, son gelenleri bu kadar yüksek derecelere çıkardı. Sabikun olan zümre ile münasebet peyda ettirdi. Onları, Resulûllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi ile müjdeli kıldı:

«İslâm, garib başladı; garib dönecektir. Gariplere ne mutlu..»

Bu ümmetin âhirliği, ikinci binin başlaması ile başlar. Yani: Resulûllah S.A. efendimizin irtihalinden itibaren..

Bu bin senenin geçmesi ile, işlerin değişmesinde büyük bir hasiyet olmuş; eşyanın tebdilinde kuvvetli bir tesir meydana getirmiştir.

Bu ümmetin şeriatında ve siretinde nesih ve tebdil olmadığı için; sabikunun nisbeti eski tazeliği ile zuhur etmiş son gelenlerde eski güzelliği ile meydana çıkmıştır.

Şeriatın teyid hasletleri, milleti tecdidi bu ikinci bindedir.

Bu davanın doğruluğuna adil şahid: İsa'nın a.s. Mehdî'nin r.a. bu bin içinde var oluşlarıdır.

Bir şiir:

Alsaydı ruh'ül-kud üsten yardımını;

İsa'nın gayrı, yapardı yaptığını..

***

Ey Kardeş,

Bu konuşulan kelâm, bugün, pek çoklarına ağır gelir; anlayışlarından da uzak görülür. Amma onlar, insafa gelip de, maarif sözlerinin bazısını bazısı ile kıyas etseler, şer'î ilimlere mutabık düşüp düşmemesi ile, sağlamını, çürüğünü düşünseler, şeriat-ı nebeviyeye tazim ve tevkirin hangisinde daha çok olduğunu görselerdi uzak görme vartasından kurtulurlardı.

Ancak şöyle görürlerdi:

Bun Fakir, kitaplarında ve risalelerinde yazdı ki:

Tarikat ve hakikat, şeriatın hizmetindedir.

Nübüvvet, velâyetten daha faziletlidir. İsterse bu velâyet, peygamberin velâyeti olsun.

Şunu da yazmıştır:

Nübüvvet kemalâtı yanında, velâyet kemalâtının hiç bir mikdarı asla yoktur. Hatta onun için, umman denize göre, bir damla nisbeti dahi yoktur.

Buna benzeyen ilimleri çok çok yazmıştır. Bilhassa tarikat beyanı zımmında oğluma yazdığım mektupta.. (Bak: 260. Mektup) Bu manaları, orada mülâhaza etsinler.

***

Bütün bu konuşmalardan maksad: Sübhan Hakkın nimetini izhardır. Tarikat taliplerini teşviktir. Amma, kendimi diğerlerinden daha faziletli göstermek için değil.. Şu bir hakikattir ki: Kendisini frenk kâfirlerinden dahi faziletli görene, Sübhan Hakkın marifeti haramdır; din büyüklerinden faziletli görmek şöyle dursun.

Bir şiir:

Amma şahım yüceltti makamımı yerden;

Onunla ayda, yıldızda ayıldım birden.

Ben bir bahçe gibiyim ki; oraya bahar;

Bulutlarından zülâl yağmurlar hep yağar.

Bin tane dilim olsa da senaya dursam;

Ona infialden başkaca neyim artar?.

***

Bu mektubu mütalaa ettikten sonra, namazın sırlarını öğrenmek ve onun hususî kemalâtını tahsil etmek için, sizde, bir şevk zâhir olursa., bu şevk dahi sizi mustarip bir hale getirirse., istiharelerden sonra, bu tarafa gelirsiniz. Böylece, ömrünüzün bir kısmını da namazın sırlarını öğrenmeye sarf etmiş olursunuz.

İrşad yoluna hidayet eden Hadi Allah'tır.

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salât ve selâm..

***

262. MEKTUP

MEVZUU: Nakşibendiye irtibatı mahabbet, onlara intisap in'ikâs olduğunun beyanıdır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhib Ali'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına..

***

İltifat olarak yazılan mübarek mektubun gelmesi sürura sebeb oldu. Şundan ki: Ziyade mahabbetten haber verip son derecedeki kemâl hususiyetinden anlatır. Bu dahi, ziyade ferah ve sürür verdi.

Bundan başka o memtuba: Eski hallerden kelâm aktarılmış.

Ey Mahdum,

Sen, şer'î vaziyetlerin hangisindesin?.

Daralmanın ve azara hak kazanmanın yeri değildir. Bir şartla ki: Mahabbet bağı kopmaya., hatta günden güne kuvvetlene.. Bir de su şartla ki: İştiyak ateşi sönmeye., hatta saat saat arta..

Şundan ki: Bizim irtibatımız sevgi iledir; intisabımız dahi. in'ikâs insibağ yolludur. Bundan uzaklık ve yakınlık için bir değişiklik yoktur. Ancak, bu: Çabuk ve ağır almakta fark eder; bir de tarikatın bazı hususiyetlerini bilip bilmemekte..

Üstte anlatılan mananın tahkikini, oğlumun adına yazdığım mektubun hatimesinde bulabilirsin. Bu mektubun naklini (suretini) kardeşimiz Mir Nu'man"ın arkadaşları getirdi.. Onlardan isteyebilirsin.

Bundan daha ziyade ne yazayım?.

Vesselam..

263. MEKTUP

MEVZUU: a) Kâbe-i Rabbaniye ile alâkalı bilgiler..

b) Namaza dair bazı faziletlerin beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Sahib'ül-maarif Şeyh Taceddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, Allah'ın seçmiş olduğu kullarına..

***

Sevinmeyi gerektiren kudüm haberi, bu müştaklara bol ferah verdi. Bunun için Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Bir şiir:

İnsafla söyle ey güzel yıldızlı sema;

Şu iki nimetten ferah veren umuma:

Güneş mi ki, tamdır âleme faydaları;

Bir ay mıdır görüntüsü yayılır Şam'a..

***

Gelmeyi iltizam ettiğinize göre, hemen teşrif etmelisiniz. Zira, müştaklar, intizar ağırlığı altındadırlar. Beytüllah haberini duymakla uğur kazanacaklar.

***

Bu Fakir'e göre: Kâbe-i Rabbaniye'nin sureti, halkın suretlerine nasıl secdegâh olmuşsa., ki bu mahlukat ister melek olsun, isterse beşer, aynı şekilde, onun hakikati dahi bu suretlerin hakikatına secdegâh olmuştur.

Hiç şüphe yok ki, o hakikat bütün hakikatlerin fevkindedir. Onunla alâkalı kemalât ise., sair hakikatlerle alâkalı kemalâtın fevkindedir.

Bu hakikat, kevni hakikatler ile, ilâhi hakikatler arasında bir berzahtır. Burada:

— İlâhi hakikatler.

Demekten murad, azamet ve kibriya süradikatıdır ki; onun mukaddes, zeyline bir renk ve bir şekil ulaşamaz. Asla ona bir zıllıyet dahi düşmemiştir.

Dünyaya dair yükselişlerin nihayeti ve onun zuhuratı kevni hakikatlerin müntehasına kadardır. İlâhi hakikatlere dair nasip âhirete mahsustur. Ondan yana dünyada bir haz yoktur. Amma namaz müstesna.. Zira namaz, müminin miracıdır. Bu miracda, dünyadan âhirete bir çıkış vardır. Bu miracda, âhirette müyesser olacak haz vardır.

Sanıyorum ki, namazda bu devletin husulü, musallinin onda Kabe'ye teveccüh etmesinden hâsıl oluyor. Zira o: İlâhi hakikatlerin zuhur yeridir.

Dünyada, Kabe pek hayret verici bir varlıktır. Zira o: Sureti ile dünyadan, ama hakikati ile âhiretten sayılır. Onun vasıtası ile, namaz dahi bu nisbeti almıştır. Ki namaz: Sureti ve hakikati dünyayı ve âhireti cami olmuştur.

Şu mana tahkik mertebesine ulaşmıştır ki: Namazın edası sırasında müyesser olan halet, namazın haricinde hâsıl olan bütün kemalâtın fevkindedir. Zira o halet zili dairesinin dışında değildir; isterse onda bir yükseklik olsun. Amma, namazdaki halet böyle değildir; zira asıldan nasibi vardır. Asılla zili arasındaki fark kadar, namazdaki halet ile namaz dışındaki halet arasında fark vardır.

Şu da müşahede edilen bir durumdur ki: Allah'ın inayeti ile ölüm anında hâsıl olan haleti, namaz haletinin fevkinde olacaktır. Zira ölüm âhiret ahvali mukaddimeleri arasındadır.

Âhirete en çok yaklaşmada, daha tamam ve daha mükemmel olmak vardır. Zira burada, suretin zuhuru vardır; orada ise,, hakikatin zuhuru.. İkisi arasında o kadar çok fark var ki..

Aynı şekilde, Allah'ın keremi ile, küçük berzahta (kabirde) hâsıl olacak halet, ölüm vakti hâsıl olan haletin fevkindedir.

Bu kıyas, büyük berzahta, yani: Kıyamet arasatında: müyesser olan halet içindir ki, küçük berzaha nisbetledir. Ki orada müşahede, edilen daha tamam ve daha mükemmeldir.

Anlatılanların tümünün fevkinde ve büyük berzahta müşahede edilene nisbetle daha tamam ve daha mükemmel bir müşahede makamı vardır ki, onun biberini Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimiz vermiştir:

— «Allah'ın bir cenneti vardır. Orada ne huri bulunur: ne de köşkler.. Rabbımız orada gülümseyerek tecelli eder.»

Zuhur yerlerinin en aşağı derecede olanı dünya ve içindekilerdir. Onların tümünün fevkinde olan ise., anlatılan cennettir. Hatta dünya, asla bir zuhur yeri olmamıştır. Zılâl zuhurları ve misal mir'atiyeti ki bunlar dünyaya mahsustur; Fakir'e göre dünyalık işlerden sayılır. Ve., hakikatte imkân dairesine dahildir. Bu tecelliler için:

— İsimlerin tecellileridir..

— Sıfatların tecellileridir..

— Zat tecellileridir..

Denilmesi bir şey değiştirmez.. Allah-ü Taâlâ, onların söylediklerinden yana, tam bir yüceliğe sahiptir.

Ben Fakir, dünyayı baştan başa mülâhaza ettiğim zaman, onu sırf bir boşluk olarak görüyorum. Burnuma, ondan hiç matlub kokusu ulaşmıyor.

***

Bu babda son söz şudur:

Dünya âhiretin ekim yeridir. Orada matlubu aramak, nefsi boşuna yorup helak etmektir. Yahut, matlubun gayrını matlup sanmaktır.

Pek çokları anlatılan zanna müptelâ olmuşlar ve uyku ile, hayal ile tatmin olmuşlardır.

Eğer kendisinde asıldan yana bir şey bulunan varsa, bu vatanda, matlubun kokusunu veren varsa., o da namazdır.

Kalanı savrulup giden ağaç kabuklarıdır..

***

264. MEKTUP

MEVZUU: a) Muameleyi hayret ve cehalet tarafına çekmek..

b) Hallere ve keşiflere itimad etmemek..

c) Kendisine anlatılan, çevredeki bazı meşayihe vaki olan hal ve bu arada onun tabiri..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu Seyyid Bakır Seharenforî'ye yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Mahabbetin artmasında, tam bir iştiyaktan sadir olan mübarek mektup çokça ferah getirdi.

***

Size lâzım olan şudur: Halin iktizası olan ise ikbal ve teveccüh edip esma ve sıfat mülâhazası olmadan zat ismini zikretmek.. Ta ki: Muamele cehalete müncer olup hayrette nihayet bula..

Esma ve sıfatın mülâhazası, çoğu zaman, hallerin zuhuruna bais vecdin ve tevacüdün gelmesine vasıta olur. Her halde şu cümleyi duymuş olacaksın:

— Hallerde ve vecidlerde hata ihtimali çoktur; Hakkı batıla katıştırmak bu yerde boldur.

***

Çevredeki meşayihten biri, bu Fakir'e bir elçiyi yollamış. Hallerini açıklayarak şöyle demiş:

— Fena ve izmihlal o mertebeye ulaştı ki; bir şeye baktığım zaman göremiyorum. Yere ve semaya baktığım zaman, onları bulamıyorum. Ne arşı, ne de kürsîyi bulabiliyorum. Kendimi düşündüğüm zaman, kendimi de bulamıyorum. Bir şahsın yanına gitsem, onu da bulamıyorum. Sübhan Allah'ın dahi nihayeti yoktur. Hiç kimse de onun nihayetini bulamamıştır. Meşayih bu hali, kemal olarak itikad etmiştir. Eğer sen de aynı şekilde itikad ediyorsan; senin yanına neden geleyim?. Yani: Yüce Hakkın talebi için.. Şayet sen, kemal olarak, bundan başka bir şey biliyorsan, bana bir mektup yaz.

Ona cevab olarak şöyle yazdım:

Bu haller, kalbin telvinatındandır. Kalb ise., bu tarikat derecelerinin ilkidir. Bu hallerin sahibi, kalb hallerinden dörtte birini geçmiş sayılır. Ona gerekir ki, kalan dörtte üçü dahi aşa..

Anlatılan birinci halden sonra, uygun düşer ki: Üçüncü dereceye geçe.. Ki o: Ruhtan ibarettir. Sonra, Allah'ın dilediği yere kadar çıkar.

***

O mektubun yazılması üzerinden bir müddet geçtikten sonra, bu Fakir'in arkadaşlarından biri geldi. Tarikat aldıktan sonra, vatanına gidiyordu. Halini anlatınca bana malum oldu ki: Bunun hali, anlatılan şeyhin haline muvafık.. Bu manada; belki de ondan daha ileri.

Dikkatle nazar ettiğim zaman, bana zahir oldu ki: Onun fenası ve izmihlali, heva unsurundadır. Ki o: Zerrelerden her bir zerreyi kuşatmıştır. Hevadan başka müşahede edilen bir şey yoktur. Bunu da nihayeti olmayan İlâh sanmıştır. Halbuki Sübhan Allah, böyle bir seyden yana pek yüceliğe sahiptir.

Onun hallerini, ikinci defa araştırdığım zaman, yakin getirdim ki:

Onun iptilâsı. hevadan başka bir şey değil. Kendisini de bu manaya muttali ettim.

Kendisi dahi, vicdanına müracaat ettiği zaman, bildi ki: Kendisine hâsıl olan hevadan bir sev değil.. Bu haller için istiğfar etti: kademini bu halin yukarısına bastı..

***

Bilesin ki.

Kalb, anasır-ı erbaa âlem-i halk ile ruhlar âlemi arasında bir berzahtır. Kendisinde, her iki âlemden de, bir vasıf ve bir renk vardır. Böyle olunca, kalbin yarısı halk âlemindendir; yarısı da ruhlar âleminden..

Bu manaya göre: Onun yarısı olan yarımız, âlem-i halka nazır olandır. Muamele dahi heva unsuru üzerinedir.

Böylece, kalbin dörtte biri, heva makamından ibaret olur. Ki bu: Kalbin tazammun ettiği olup zahir olan da. birinci cevaba muvafıktır ve onun hakikatinin keşif beyanıdır.

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

***

Bundan daha fazla yazmaya vakit müsait olmadı.

Selâm size ve hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara.. Ona ve aline salâtların en faziletlisi..

Selâmların ekmeli..

***

265. MEKTUP

MEVZUU: a) Uzlet sebebi iie, Müslümanların haklarını zayi etmemek,

b) Riayet edilmesi gereken hakların beyanı.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Abdülhadi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne.. Sizlere dahi, dualar etmekteyim.

***

İrşad yolunu pek güzel bulan kardeşin mektubu geldi; çokça ferahlık getirdi.

Allah'a hamd ü şükürler olsun ki: Artık günlerinin uzaması mahabbette, ihlâsta, meveddette ve ihtisasta bir tesir göstermemiş.

Hal böyle olmasına rağmen, kendisi gelmiş olaydı, daha münasip olurdu.

Hayır, Allah-ü Taâlâ'nın yaptığındadır.

***

Uzlet temenni edilmektedir.

Evet., uzlet, sıddık zatların arzusudur. Uzlet ve inzivaya çekilmekte serbessin. Diliyoruz ki: Uğurlu bereketli olsun.

Ancak, bu arada lâzım olan bir şey var: Müslümanların haklarını zay etmemendir..

Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Müslümanın Müslümanda beş Hakkı vardır:

1. Selâm verince alıp karşılık selâm vermek..

2. Hastayı ziyaret etmek..

3. Cenazelere gitmek..

4. Davete icabet etmek..

5. Aksırdığı zaman, kendisine rahmet dilemek.»

Ancak, davete icabet için, îhyaül-ulum adlı eserde bazı şartlar anlatılmış; bu şartlar altında, davete icabet men edilmiştir. Meselâ:

a) Davet yemeği şüpheli olursa..

b) Oturulan yerde ipekli, gümüş kap, tavana asılı resimler, çalgı dinlemek, oyun ve oyalanma cinsinden bir şeylerin bulunması..

Bütün bu sayılanlar, davete icabet için engel şeylerdir. Hatta, bunların varlığı ile; o davete icabet, yerine göre haram veya mekruh olur.

Bu anlatılanlardan başka, davet eden kimse: Zalim, fasık, şerir, övünmek ve böbürlenmek zoru ile sofralar kuruyorsa., o davete gitmek doğru olmaz..

Şir'at'ül-İslâm, adlı eserde geçtiğine göre: Çevrede desinler ve işitsinler diye yapılan yemeğe icabet edilmez. Bir sofrada oyun, çalgı gibi şeyler varsa, şarap içiliyorsa.. o sofraya oturulmaz..

Metalib'ül-Müminin, adlı eserde dahi bunlar yazılıdır.

Eğer üstte anlatılan engeller yok ise., o zaman, icabet edilmesi gerekli olur. Ne var ki, bu gibi engellerin bulunmaması, bilhassa bu zamanda zordur.

***

Şunun da bilinmesi gerekir ki, uzlet: Ancak, yabancılardan olur; ahbaba karşı uzlet olmaz. Zira, mahrem-i esrar olan kimselerle sohbet etmek, bu Tarikat-ı Aliyye'de sünnet-i müekkededir. Bu manada, Hace Nakşibend Hz. şöyle dedi:

— Tarikatımız sohbet tarikatıdır. Halvette şöhret vardır; şöhret dahi afettir.

Burada anlatılan sohbet, ehl-i tarik ile sohbettir, înkâr ehli ile muhalif olanlarla sohbet değildir. Zira sohbette şunu şart koşmuşlardır: Her biri tek tek nefsini atacak ve biri diğerinde fena bulacak.. Böyle bir şey de, arada bir muvafakat olmadan müyesser olmaz..

***

Hasta ziyareti yapmak sünnettir; amma, hastanın bakanı ve hizmet edeni varsa. Onun böyle bir kimsesi olmadığı takdirde, o zaman ziyaret etmek vacib olur.

Nitekim Mişkât haşiyesinde böyle anlatıldı.

***

Cenaze namazına hazır olmak ve cenazeyi teşyi etmek de lâzımdır. İsterse ölünün Hakkını eda için, bir kaç adım atılsın.

***

Cuma namazlarında, beş vakit namazı cemaatle kılmakta hazır olmak, iki bayram namazına gitmek, İslâmî zaruretler arasında sayılır. Bunları yapmak lâzımdır.

***

Anlatılan vazifelerin yapılmasından boş kalan vakitlerde, Mevlânın zikrine yönelmek maddî şeylerden kalbi kesmek vardır. Lâkin, her hal ü kârda niyeti düzeltmek gerek. Uzleti, dünyaya ait garazlardan her hangi biri ile kirletmemek gerek.

Allah-ü Taâlâ'nın zikri ile, gönül birliği elde etmekten başka bir maksad dahi olmamalıdır.

Ömrü olmayan boş şeylerle iştigal etmekten iraz etmendir. Hatta, bütün oyalayan şeylerden..

Niyetin sağlamlaştırılmasında çok ihtiyatlı davranmalıdır. Ta ki: Onun içine, nefsanî garazlardan biri gizlenip mekân tutmaya.. Bu niyeti düzeltme işinde, Allah-ü Taâlâ'ya çokça tazarru edip yalvarmak gerek.. Acz ve inkisar makamında olmalıdır. Böyle olunca, muhtemeldir ki: Niyetin hakikati taHakkuk eder.

Hâsıl-ı kelâm: Uzletin seçilmesi; doğru ve sağlam niyetle, yedi kereye kadar istihare tekrarından sonra olmalıdır. Ancak, böyle olunca, temenni edilir ki: O uzlet üzerine büyük semere terettüb eder..

***

Kalan hallerin haberini, mülakat zamanına bıraktık.

Vesselam..

266. MEKTUP

MEVZUU: a) Ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşlerine göre, bazı mesail-i kelamiyenin beyanı.. Ki bunlar kendisine keşif ve ilham yolu ile zahir olmuştur: zan ve vehim yolu ile değil.

b) Felsefecileri, felsefecilere tabi olanları, zındıkları, sofiyeye benzeyen mülhidleri red..

c) Namazla alâkalı bazı meselelerin beyanı..

d) Tarikat-ı Nakşibendiye'nin medhi.

e) Şarkı-çalgı dinlemeyi, raks meclisinde bulunmayı men etmek..

Ve, bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mahdumeyn-i Mükerremeyn'e yazmıştır. Yani: Şeyhinin iki oğlu Hace Abdullah'a ve Hace Ubeydüllah'a..

***

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salâvatlar olsun. Sizlere de dualar ettiğimi bildiririm.

***

Mükerrem Mahdumların malumu olsun ki: Bu Fakir, baştan ayağa muhterem babanızın ihsanına gark olmuştur. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin Elif-Ba'sını onda okudum. Yine Tarikat-ı Aliyye'nin sair harflerinin hecesini dahi ondan aldım. Nihayetin bidayete derc edilmesi devletini dahi, onun sohbeti bereketi ile elde ettim.

Ona yaptığım sadakatli hizmet sonunda, VATANDA SEFERİ buldum.

Onun mübarek teveccühünün bereketi ile bu kabiliyeti olmayan Fakir iki buçuk ay gibi kısa bir zaman içinde, Nakşibendiye intisabına ve o büyüklerin has olan huzur ihsanına ulaştı.

Bana az bir müddet içinde hâsıl olan tecellileri, zuhuratı, nurları, levnleri ve lâlevniyeti, lakeyfiyeti nasıl şerh edeyim ve nasıl beyan edeyim?. Bütün bunlar, ona uymakla oldu.

Onun teveccühü bereketi ile; tevhid ve ittihad, ihata, sereyan inceliklerinden bu Fakir'e açılmayan hiç bir incelik kalmadı.. Keza, muttali olunmayan hiç bir şeyde kalmadı.

Bunlardan başka kesrette vahdet müşahedesi, vahdette ise kesret müşahedesi ne zaman olacağı anlatıldı. Zira bu ikisi, anlatılan maarifin mukaddimelerinden ve ilk hallerindendir.

***

Bu büyüklerin has huzuru, Nakşibendiye intisabı yanında: Anlatılan maarifi dile getirmek, şühudun ve müşahedenin alâmetini beyan etmek ne ola ki?. Hatta böyle bir şey, kısa görüşten ileri gelir.. Zira. bu büyüklerin muamelesi cidden çok yüksektir. Hiç bir döneğin ve hilekârın böyle bir şeyle nisbeti olamaz..

Hazret-i şeyhimizden böyle bir büyük devlete erdim ya, bundan yana hiç bir şeyin Hakkını eda edemem.. İsterse, ömrüm boyunca, o yüksek kapının hadimlerinin ayaklarına başımı süreyim..

Kusurlarımdan size ne arz edeyim?. İnfialimden neleri açıklayayım?.

Ancak.. Allah-ü Taâlâ, Hace Hüsameddin Ahmed'i bizden yana hayırlı mükâfatla mükâfatlandırsın.. Bu vazifede bizim için yeterli oldu. O yüce kapıya hizmet işinde himmet kuşağını bağladı.. Bizim gibi kusurluları o vazifeden aldı..

***

Bir şiir:

Olsa dahi fenimin kıl biten her yerine:

Dil, güçsüzüm şükr için binde bir nimetine..

***

Hazret-i Şeyhimizin üstün hizmet kapısını üç kere öpmek şerefe nail oldum. Sonuncusunda şöyle dedi:

— Bedenime zaaf bastırdı. Hayat ümidi de az. Çocukların hallerinden haberdar olmalısın..

Bundan sonra, sizi yanına getirmeyi emretti. O sıralarda siz, süt anaların kucaklarında idiniz.

Bundan sonra, Fakir'e size teveccüh etmeyi emretti. Emrine imtisalen, size teveccüh ettim. Hatta, bu teveccühün eseri zahirde belli oldu..

Bundan sonra şu emri verdi:

— Onların analarına da gıyabı olarak teveccüh et..

Emir icabı olarak, onlara da teveccüh ettim. Ümid edilen odur ki: Onun mübarek huzuru bereketi ile, bu teveccühün semereleri meydana gelir..

Sanmayasınız ki: Onun imtisali gerekli emri unutuldu ve yapılması herhalde lâzım olan vasiyeti için gaflete düşüldü. Hayır, böyle bir şey hiç olmaz. Elbette, bunun için bir işaret ve izin bekliyorum.

İşte şu anda dahi, nasihat yollu fıkralar yazmak istiyorum. Onları akıl kulağı ile dinlemek gerek..

Allah sizleri mes'ud eylesin..

Akıllı olan kimselere ilk farz olan, ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşüne göre itikadı düzeltmektir. Zira onlar, fırka-i naciyedir. Allah onların çalışmalarım şükrana lâyık eylesin..

Bunun için, gizli bazı itikada dair meseleleri de beyan edeceğiz..

***

Şunlar m bilinmesi vaciptir:

Allah-ü Taâlâ, mukaddes zatı ile mevcuttur; eşya dahi, Allah-ü Taâlâ'nın icadı ile mevcuttur.

Allah-ü Taâlâ, zatında, sıfatında ve fiillerinde birdir.

İşlerin hiç birinde, hiç kimsenin Allah ile hakikatte bir ortaklığı yoktur. Ne vücutta, ne vücudun gayrında., isim münasebeti, lafız ortaklığı bu bahsin haricindedir.

Allah-ü Taâlâ'nın sıfatı ve fiilleri; zatı gibi, misilden ve keyfiyetten münezzehtir. Bunlarla, mümkinatın sıfatları ve fiilleri arasında hiç bir münasebet yoktur.

Meselâ: Allah-ü Taâlâ'nın ilim sıfatını ele alalım. Bu, onun kadim sıfatıdır. Hakikî manası ile basittir.. Onda bir taaddüd ve çoğalma yoktur, isterse, taallukatın taaddüdü itibarı ile olsun. Zira orada, basit olan bir inkişaf vardır. Ezelî ve ebedî malumat onunla inkişaf etmiştir.

Allah-ü Taâlâ, bu ilmi ile; bütün eşyayı, kendilerine münasip ve zıd olan halleri ile, külliyatını ve cüz'iyatını, onlardan her birine mahsus vakitlerde basit olan bir anda bilir.

Allah-ü Taâlâ, misal olarak şöyle bilmektedir: Şu anda Zeyd mevcut, madum, cenin, sabi, şabb, şeyh, hay, meyit, ayakta, oturmakta, bir yere dayanmış, yan yatmış, gülüyor, ağlıyor, lezzet alıyor, elem çekiyor, aziz, zelil, berzahta, haşirde, cennette, lezzetlere dalgındır.. Bu makamda, taallukun taaddüdü yine yoktur. Zira, taallukun taaddüdü, onların dahi, mütaaddid olmasını ister; zamanların tekessürünü icap ettirir. Halbuki burada basit bir andan başka bir an yoktur.. Taa, ezelden ebede kadar böyle.. Asla onda bir taaddüd yoktur. Zira, Allah-ü Taâlâ üzerine zaman yürümediği gibi, takaddüm ve taahhür dahi yürümemiştir.

Allah-ü Taâlâ'nın ilminin malumatla taalluku olduğunu tesbit ettiğimize göre, bu taalluk dahi bir olur. Bu taalluk ile de, bütün malumat ile mütaallik olur.

İşbu taallukun dahi, keyfiyeti bilinmez; misalden ve keyfiyetten münezzehtir. Tıpkı: İlim sıfatı gibi..

Üstte yapılan tasvirin, uzak görülmesini bir misal getirerek, def edelim; bunun için derim ki:

— Bir şahsın, kelimeyi; birbirinden ayrı kısımları, başka başka halleri, birbirine zıd itibarları ile bir vakitte bilmesi caizdir. Böyle olunca, o kelimeyi o vakitte; isim, fiil, harf, süiâsî, rübaî, mureb, mebni, mütemekkin, gayr-ı mütemekkin, münsarif, gayr-ı münsarif, marife, nekre, mazi, müstakbel, emir ve nehiy olarak bilir.

Üstte anlatılan mana açısından, o şahıs şöyle diyebilir:

— Bütün bu kısımları ve itibarları kelime mertebelerinde, bir vakitte tafsilatı ile görmekteyim..

Onun böyle demesi de yerindedir.

Üstte anlatılan mana açısından bakılınca: Bütün zıdlar, mümkin mertebesinde olan bir şahsın ilminde olduğu tasavvur edilir.. Peki, Vacib Taâlânın ilminde daha önce anlatıldığı gibi olması nasıl uzak görülür?. En yüksek mesel Allah'ındır.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Her nekadar burada zıddiyet suret olarak var ise de, lâkin hakikatte aralarında zıddiyet yoktur. Şöyle ki: Eğer Allah-ü Taâlâ, Zeyd'i bir anda mecud ve madum olarak biliyorsa, ancak bunu şu anda şöyle bilmektedir: Zeyd, hicretten bin sene sonra mevcud olacaktır. Daha önceki ademi de (yani: Yokluğu) bu muayyen seneden evveldir. Bundan sonra ona gelecek adem ise.. bin yüz sene sonradır. Bu durumda, zaman değiştiği için aralarında bir zıddiyet yoktur. Sair hallerde dahi, bu kıyas sürdürülebilir. Anlamaya çalış..

***

Üstte yapılan tahkikten anlaşılıyor ki: Allah-ü Taâlâ'nın ilmine mütagayyir cüz'iyata taalluku ile tagayyür şaibesi düşmemiştir. Felsefecilerin sandığı gibi, onda bir hüdus zannı tevehhüm edilemez. Zira tagayyür, ancak şu takdirde tasavvur edilir: Allah-ü Taâlâ'nın ilmi, birine taalluk ettikten sonra, diğerine taalluk ederse.. Ama Allah-ü Taâlâ'nın ilmi, hemen herşeye bir anda taalluk eder. Böyle olunca, onda tagayyür ve hüdus tasavvur edilemez. Bu durumda taallukatın müteaddid olmasına da hacet yoktur ki, tagayyür ve hudus bulunsun; o taallukata raci olsun; ama ilim sıfatına değil., Tıpkı: Bazı mütekelliminin, felsefecilerin şüphesini def etmek için yaptığı gibi..

Evet.. Malumat canibinde, taallukatın müteaddid olduğunu isbat ettiğimiz zaman, bunun yeri vardır.

***

Allah-ü Taâlâ'nın kelâmı da böyledir; basit bir birdir. Allah-ü Taâlâ, bu bir kelâmla konuşur. Hem de ezelden ebede kadar.

Eğer bir emir varsa, ondan neş'et eder. Eğer bir nehiy varsa ondan neş'et eder. Eğer verilen bir malumat varsa., ondan alınmıştır. Öğrenilecek bir durum varsa, ondan alınmıştır Eğer bir temenni varsa, yine ondan istifade edilir. Eğer bir rica varsa, yine ondandır.

Bütün indirilmiş olan kitaplar, gönderilen sahifeler. o kelâm-ı basitten bir varakadır.

Tevrat ondan tenassuh etmiştir.

İncil, lafız suretlerini ondan almıştır.

Zebur, ondan yazılmıştır.

Kur'an-ı Azimüşşan dahi ondan inzal buyurulmuştur.

Bir şiir:

Elbet İlâh Mevlâmızın kelâmı vahid; Haktır, lâkin oldu nüzulde müteaddid..

***

Allah-ü Taâlâ'nın fiili de birdir. Bütün bu yapılanlar, o bir fiil ile mevcuddur. Şu âyet-i kerime bu manaya işarettir:

— «Emrimiz ancak birdir; gözle bir işaret gibi..» (54/50)

Öldürmek ve diriltmek bu fiile bağlıdır.

Elem vermek, nimet ihsan etmek, yine bu fiille olmaktadır.

Var etmek, yok etmek, yine bu fiilden naşidir.

Burada dahi, fiile taallukatm taaddüdü isbat edilemez. Bütün geçmiş ve gelecek mahlukat, kendilerine mahsus olan vakitlerde bir taalluk ile mevcud olmuşlardır.

Anlatılan taallukun dahi, keyfiyeti meçhul olup misli yoktur. Tıpkı: Allah-ü Taâlâ'nın kendi fiilinde olduğu gibi.. Zira, keyfiyetten münezzeh olana, belli bir keyfiyetin yolu yoktur.

Sultanın ihsanını, ancak sultanın taşıyıcıları taşıyabilir.

Eş'ari, Yüce Sultan Hakkın fiiline muttali olmadığı için: Tekvin sıfatının ve Yüce Allah'ın ef'alinin hüdus olduğunu söyledi. Amma anlayamadı ki: Bu hadisat, Yüce Allah'ın ezelî fiilinin eseridir; fiillerinin kendisi değildir.

Bazı sofiyenin tesbit ettiği dahi bu kabildendir. Yani: Tecelli-i efal olarak.. Ki o: Bu yerde, mümkinatın fiilleri aynasında, Fail-i Hakikî'nin fiilinden başka bîr şey görmez.. Bu tecelli dahi, Sübhan Hakkın fiil eserlerinin tecellisidir; fiilinin kendi tecellisi değil. Zira, Yüce Hakkın fiili, misalden ve keyfiyetten münezzeh olup zatı ile kaim ve kadimdir. Onun için:

— Tekvin..

Denir ki; muhdesatın aynaları onu alamayacağı gibi: mümkinatın mazharlarında dahi, onun bir zuhuru yoktur.

Bir şiir:

Bu dar suret kabına mana mı sığar;

Yadlar kulübesinde sultan ne arar?.

***

Fakir'e göre: Tecelli-i ef'al ve tecelli-i sıfat, tecelli-i zat olmadan tasavvur edilemez. Fiillere ve sıfatlara; Hazret-i Zat'tan ayrılmak asla yoktur ki: Tecelli-i zat olmadan onların tecellileri tasavvur edilsin.

Yüce Mukaddes Zat'tan ayrılan, ef'al ve sıfatın zılâlidir. Böylece, o ayrılan, fiillerin ve sıfatın zılâl tecellisi olmaktadır; fiillerin ve sıfatın tecellisi değildir. Amma, bu kemali, herkesin idrâki alamaz..

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu.dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Biz, yine asıl söze dönelim.. Deriz ki:

— Allah, hiç bir şeye hülûl etmediği gibi; hiç bir şey dahi ona hülûl etmiş değildir.

Amma, Allah-ü Taâlâ eşyayı ihata etmiştir; onlara bir yakınlığı, bir beraberliği vardır. Ne var ki; bu ihatayı, bu yakınlığı, bu beraberliği kısa anlayışımızla idrâk edemeyiz. Böyle bir kısır anlayış onun şanına lâyık değildir. Her ne şey ki, keşif yolu ile idrâk edilir Yüce Allah, o şeyden münezzehtir. Çünkü: Yüce Hakkın zat, sıfat ve ef'alinden yana; mümkinatın cehalet ve hayretten başka bir nasibi yoktur.

Hasılı: Gaybe İman edip, inkişaf edip meşhud olanı:

- LÂ.. (Yoktur, değildir, olamaz..)

Kelimesi ile nefyetmek gerekir..

Bir şiir:

Nasıl nasıl avlasın bir kimse ankayı;

Bu işten geri dur, bırakıp yorulmayı.

Hazret-i Şeyhimizin mesnevisinden şu beyt, bu makama münasiptir:

Bu saha yücelikte yüce; Dikkat, visal tamahı nice?

***

İnanıyoruz ki: Allah-ü Taâlâ, eşyayı ihata etmiştir; eşyaya yakınlığı vardır; onunla beraberdir. Lâkin, onun ihatasının, yakınlığının ve beraberliğinin manasını ve nasıl olduğunu bilemeyiz.

İlmi olan ihata ve beraberlik müteşabih tevilâtındandır; bu manada söz budur. Amma, biz onun taviline kail olanlardan değiliz.

Allah-ü Taâlâ, hiç bir şeyle asla ittihad etmemiştir. Hiç bir şey dahi, asla onunla ittihad etmiş değildir.

Bazı sofiyenin, ittihad vehmi veren ibarelerinden muradları başkadır. Çünkü, onların muradları ittihad vehmi doğurur. Burada, onların şu sözlerini murad ediyorum:

— Fakr hali tamam olunca, o Allah olur.

Bunun manası, daha çok şudur:

— Fakr hali tamama olur; sırf izmihlal, katıksız bir silinme meydana gelirse., o zaman, baki kalan Allah-ü Taâlâ olur.

Zira, böyle bir şey küfür ve zındıklıktır. Allah-ü Taâlâ, zalimlerin vehmettiği şeyden çok çok yücedir. Hazret-i Şeyhimiz şöyle dedi:

— Enel-Hak.. İbaresinin manası:

— Ben Hakkım.

Demek değildir. Bunun asıl manası şudur:

— Ben madumum, Hak mevcuttur.

Sübhan Hakkın zatında, sıfatında, fiillerinde tagayyür ve tebeddül yolu yoktur.

Kâinatın hadiseleri ile; zatında, sıfatında, ef'alinde tagayyür olmayan; Yüce Zat, Sübhandır.

Sofiye-i vücudiyenin isbata çalıştığı tenezzülât-ı hamse, vücup mertebesinde tagayyür ve tebeddül eden kabilden değildir. Zira, öyle bir sözün isbatı küfürdür ve dalâlettir. Elbette, bu tenezzülâtı, zuhurat mertebelerinde Yüce Hakkın kemali olarak itibar etmişlerdir. Hem de, onun zatına, sıfatına ve fiillerine bir tagayyür ve tebeddül düşürmeden..

Allah-ü Taâlâ, mutlak ganidir. Hiç bir şeye asla muhtaç değildir. Hem de işlerin hiç birinde., ne zatında, ne sıfatında, ne de fiillerinde. Allah-ü Taâlâ, vücudda muhtaç olmadığı gibi, zuhurda dahi, muhtaç değildir. Bazı sofiyenin söylediği:

— Allah-ü Taâlâ, isimlerinin ve sıfatlarının kemalâtının zuhuratında bize muhtaçtır.

Cümleden anlaşılan mana, Fakir'e cidden giran gelmektedir. Bu manada itikadım şudur:

Mahlukatın yaratılmasından, mevcudatın icadından maksad, kendilerine kemalât husulüdür. Yüce ve Mukaddes Zat'a ait olan bir kemal husulü değildir. Nitekim şu âyet-i kerime, bu manayı teyid eder:

— «Cinni, insi bana ibadet etmeleri için yarattım.» (51/56)

Yani: Bana karşı irfan sahibi olsunlar diye.. Bu manaya göre: Cinnin ve insin yaratılmasından maksad; kendilerinde marifetin husule gelmesidir. Bu da, onların kemalidir. Yüce Mukaddes Sübhan Hakka ait bir iş değildir.

Bir kudsî hadiste belirtilen:

— «Halkı bilinmem için yarattım.»

Manası şu demektir:

— Onların marifetleri için..

Amma şu demek olmaz:

— Sübhan Hak maruf olsun.. Onların marifeti ile, kendisine kemal hâsıl olsun..

Allah-ü Taâlâ, böyle bir manadan yana çok çok yüceliğin sahibidir.

Allah-ü Taâlâ, bütün noksan sıfatlardan münezzeh ve müberradır. Hatta, hüdus namını almaktan da.. Bir cisim değildir. Bir cisme, mekâna, zamana da bağlı değildir.

Bütünüyle kemal sıfatları Yüce Allah'ındır. Onlardan sekizi, Yüce Zat varlığı üzerine zaid olarak vardır; şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, basar, sem', kelâm, tekvin.. (Sırası ile şu manayadır. Canlı olmak, bilmek, güçlü olmak, dilemesi olmak, görmek işitmek, konuşmak, kâinatı yaratmak..)

Bu sekiz sıfat hariçte mevcuttur. Amma, ilimde, zat üzerine zaid bir vücudla mevcut, hariçte dahi ayniyle mevcut değildir. Meselâ bazı sofiyenin zanna kapılıp şöyle dediği gibi değildir:

Taakkulde gayrıdır Sıfatı Hak zatın; Lâkin taHakkukta aynıdır zat sıfatın..

Zira, böyle bir şey, hakikatta, sıfatı nefyetmektir.

Mutezile ve felsefeciler misali, sıfatı nefyedenler de ilmî tegayüre ve haricî ittihada kaildirler. Bunlar, ilmî tagayürü inkâr etmedikleri gibi, şöyle de demiyorlar:

— İlim mefhumu, zat mefhumunun aynıdır veya kudret, irade mefhumunun aynıdır.

Hatta şöyle diyorlar:

— Harici vücud itibarı ile aynıdır.

Ne var ki, bu durumda, harici vücudun tegayürüne itibar etmemeleri sebebi ile, sıfatları nefyedenler zümresinden çıkamıyorlar. İtibarî olarak tegayüre kail olmak, yani:

— Mefhum ve taakkul cihetinden.

Demek istiyorum, onlara hiç bir fayda sağlamaz. Yani: Bilindiği gibi..

Allah-ü Taâlâ, kadimdir, ezelidir. Allah-ü Taâlâ'dan başkası için, bir kıdem ve bir ezeliyet yoktur.

Kendilerine güvenilir kimselerden hemen herkes bu hükümde birleşmişlerdir. Buna göre bir kimse:

— Allah-ü Taâlâ, kadim va ezelî değildir.

Derse, küfre düşmüş olur. Bu mana icabı olarak, İmam-ı Gazali Rh. İbn-i Sina'nın ve Farabî'nin kâfir olduklarına kail olmuştur. Hatta bunlara benzeyen diğerlerinin de.. Zira bunlar: Akılların, nefislerin, heyulanın, suretin kadim olmalarına kail olmuş, semaların dahi, içindekilerle birlikte kadim olduklarını söylemişlerdir.

Hazret-i Şeyhimiz, Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şöyle anlattı:

Şeyh Muhyiddin b. Arabî, kâmil zatların ruhlarının kıdemine kaildir. Bu kelâmı, zahirî manasından alıp tevile götürmeli. Taki: Ehl-i milel icmama aykırı düşmeye..

***

Allah-ü Taâlâ, kadirdir, muhtardır. İcab şaibesinden münezzehtir. Istırar zannından dahi, beridir.

Ahmak felsefeciler, Vacib Taâlâ'dan ihtiyarı atıp, icabı isbata çalıştılar. (Yani: Tercihe Hakkı olmadığını, belli şeyleri yapmaya Mecbur olduğunu kabul ettiler.) Bunu da: Kemal icabıdır..

Şeklindeki bir zanna kapılarak yaptılar..

Bu sefihler, Vacib Taâlâ'yı muattal ve mühmel kıldılar. Yeri ve semaları yaratan Yüce Zat'tan:

— Yaratılmış olanlardan başka bir şey sudur etmemiştir. Dediler. Bu söz dahi, onlardan icab sebebi ile çıkmıştır. Ayrıca bunlar, yaratılmışların varlığını akl-ı faale (bir bakıma mcieke kesb eden akıla) bağlamışlardır. Bu tür akıl dahi, vehimlerinden başka bir yerde sabit olmadığı gibi, kendilerine yaptığı bir şey de yoktur. Onların fasit inançlarında Yüce Sübhan Hakka karşı bir alâka dahi yoktur. Bunun için de, mustar kaldıkları zaman, akl-ı faale iltica ederler; asla Yüce Sübhan Hakka müracaat etmezler. Zira onların fasit zanlarına göre; Yüce Sübhan Hakkın hadiselerin meydana gelmesinde bir dahli yoktur. Fasit zanlarına göre: Hadiselere icad eden, o akl-ı faaldir.

Onların bu fasit zanlarına göre: Akl-ı faale dahi müracaat etmemeleri gerekir; zira onun da, belâlarını def etmekte bir ihtiyarı yoktur.

Bu şakiler, fesatta ve ahmaklıkta, dalâletteki fırkaların tümünden ileridirler. Zira, küffar, Allah-ü Taâlâ'ya iltica eder; belânın defini ondan taleb ederler. Amma, bu sefihler öyle değildir.

Diğer dalâlette kalan erbab-ı belâhet fırkalara nazaran, bunlarda iki şey fazladan vardır:

BİRİNCİSİ: Ahkâm-ı münzeleyi inkâr eder kâfir olurlar. Peygamberlerin haberlerine inatlasın düşman olurlar..

İKİNCİSİ: Tehlikeli maksat ve taleplerinin isbatı için, batıl şahid ve deliller uydurup fasit mukaddimeler tertip ederler..

Maksatlarının isbatı için, bunlardan sudur eden fesat, asla hiç bir sefihten sudur etmemiştir.

Şöyle ki: Bunlar, işlerin oluşunu, semaların ve yıldızların harekeline ve vaziyetlerine bağlamışlardır. Halbuki semalar ve yıldızlar, bütün vakitlerde mustarip ve mütaharriktirler. Böylece, gözlerini, semaları yaratandan, yıldızlan icad edip hareket ettiren ve kendi işlerini dahi tedbir eden Yüce Zat'tan yummuşlardır. Hadiselerin oluşunu. Yüce Zat'a dayandırmayı uzak bulmuş, ondan yüz çevirmişlerdir.

Bunların, akıldan uzaklığı o kadar çok ki!. Bunların hizlanda kalışları, saadetten mahrum oluşları o kadar şaşırtıcı ki!..

Bunlardan daha sefihi ve daha ahmakı dahi, onları zeki ve erbab-ı fatanet sayanlardır.

Bunların muntazam ilimleri arasında hendese ilmi vardır. Bu dahi, anlatılan manada bir şey vermez; geçerli bir yanı da asla yoktur.

Üçgen şeklin toplamı, üç dik çizginin ikisine müsavi olması, ne şeye lâzım olur ve faydası nedir?.

Canları mesabesinde tuttukları şekl-i arusî ve şekl-i memuni hangi garaza bağlıdır?.

Tıp ilmi, nücum ilmi, ahlâkı güzelleştirmek ilmi, bunların en şerefli ilimleri arasında sayılır. Amma, bunların her biri geçmişte gelen peygamberlerin kitaplarından aşırılmıştır. Resulûllah efendimize ve onlara salât selâm.. Bunlarla, batıl işlerini terviç ettirmeye girişmişlerdir.

Nitekim, İmam-ı Gazali Rh. Elmünkızü mined-dalâl adlı eserinde bunları sarahaten anlatmıştır.

Delillerde ve burhanlarda, şeriat ehli ve peygamberlere tabi olanların yanılması pek zararlı olmaz. Zira, bunların esas işlerinin dayanağı, peygamberlere mü'cabaattir. Zira bunlar ancak, delilleri ve burhanları; yüksek taleplerini isbat için getirirler ki bu: Teberru yolludur. (Yani: Hiç de kendilerine böyle bir şey vacip değildir.) Halbuki, onlara yeterli olan, o büyük zatlara uymaktır.

Bu şakilere gelince, boyunlarını uymak bağından sıyırdılar; delillerle de isbat yoluna saptılar. Böylelikle de, hem dalâlette kaldılar; hem de başkalarını dalâlete sürüklediler..

Eflatun, bu hizlanda kalanların en büyükleri idi. İsa'nın a.s. daveti kendisine ulaştığı zaman, şöyle dedi:

— Bizler, hidayeti bulmuşuz; bize hidayet edecek kimseye ihtiyacımız yoktur.

— (Yahut şöyle demiştir:

— Biz tehzip olmuş (pâklenmiş) kimseleriz; bizi tehzip edecek kimseye ihtiyacımız yoktur.)

Bu ne sefihlik, bu ne şekavet!. Şu cihetten ki: Bir şahsı duyuyor ki; ölüleri diriltiyor, anadan doğma körün gözünü açıyor, abraş illetine tutulanı iyi ediyor. Bütün bunlar da, onların hikmetlerinin dışındadır. Bununla beraber, üstteki cevabı veriyor. Hem de hiç görmeden, halini inceleyip anlamadan, siretini mülâhaza etmeden.. Böyle biri ise., inadın ve sefahetin bütünüyle kendisinde bulunmasından ileri gelir..

Bir şiir:

Sefihliktir felsefe ekseriyetle, hem de;

Tümü, zira her hüküm ekseriyetedir de..

Allah-ü Taâlâ, onların kötü itikadlarının zulmetinden bizleri kurtarsın..

***

Oğlum Muhammed Masum, bugünlerde, Şerh-i Mevakıf'den Mebhas-i Cevahiri tamamladı. Dersi esnasında, bu sefihlerin kabahatlerini izah etti. Bunun için, çok faydalar terettüb etmiştir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızm resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

***

Muhyiddin b. Arabi'nin, Allah sırrının kudsiyetini artırsın: ibareleri de icaba nazırdır. Kudret manasında, felsefecilerle bir uyar tarafı vardır. Şöyle ki: Kadir Muhtar zat için, bir şeyi terki sağlıklı görmez. Fiil tarafının lüzumlu olacağına inanır. Şaşılacak durum şu ki: Şeyh, keşif nazarında, makbullerden görülmektedir.

İlimlerinin pek çoğu, ehl-i hak görüşlerine muhalif olup doğrunun gayrı hata zuhur eder. Amma, herhalde, keşfe dayalı hatada mazur olmalıdır, îçtihaddaki hata misali, ondan ayıplama kalkmalı: ayıplanmamalıdır.

Bu, Fakir'e has olan Şeyh Muhyiddin b. Arabi Hakkındaki itikaddır. Kendisinin, makbullerden olduğuna itikad ediyorum. Ama muhalif ilimlerini, hata ve zararlı görüyorum.

Bu taifeden bir kavim, Şeyh Muhyiddin b. Arabi'ye atmaktadırlar ve onu bütün ilimlerinde hatalı bulmaktadırlar.

Bu taifeden bir başka cemaat ise.. Şeyh Muhyiddin b. Arabi'ye uymayı tercih edip onu bütün ilimlerinde isabetli itikad ederler. Delillerle, şahidlerle haklı olduğunu isbata çalışırlar.

Hiç şüphe yok: Her iki taraf da, onun Hakkında ifrat ve tefrit tarafını seçmişlerdir. Orta halli olmayı bırakmışlardır; ondan ayrılmışlardır.

Şeyh Muhyiddin b. Arabî, makbul velîlerden olduğu halde, keşfe dayalı hata sebebi ile nasıl reddedilir?.

Savaptan uzak, ehl-i hak görüşlerine aykırı olan ilimleri, katıksız bir şekilde uyularak nasıl kabul edilir?.

Bu hususta hak olan orta halli olmaktır. Ki Allah-ü Taâlâ, ihsanı ve keremi ile beni muvaffak eylemiştir.

Evet..

Bu taifeden büyük bir topluluk, Şeyh Muhyiddin b. Arabi ile, vahdet-i vücud meselesinde müşterektir.

Her ne kadar Şeyh'in bu meselede kendine has bir tarzı var ise de, sözün aslında onlar beraberdirler.

Bu mesele dahi, her nekadar ehl-i Hakkın inançlarına aykırı ise de, lâkin bir tevcih tevil yanı vardır. Onunla bir birlik kurulabilir.

Bu Fakir, Allah'ın inayeti ile, Hazret-i Şeyhimizin rübaiyet şerhinde bu meseleyi, ehl-i hak itikadına mutabık getirdi; aralarını birleştirdi ve iki tarafın niza halinde olduklarını lafza aktardı. Her iki tarafın da şek ve şüphelerini halletti. O kadar ki: O meselede, şek ve şüphe yeri kalmadı. Bu durum, oraya bakanlara gizli bir şey olmaz.

Bilinmesi gerekir ki;

Bütünüyle mümkinat ki: Cevherleri, arazları, cisimleri, akılları, nefisleri, felekleri, unsurları ite, bir Kadir Muhtar Zat'ın yaratmasına dayanmıştır. O Yüce Zat: Bunları ketm-i ademden bu vücud meydanına çıkarmıştır.

Bunların tümü, icad işinde nasıl Yüce Hakka muhtaç iseler: aynı şekilde, beka işinde dahi o Sübhan Zat'a muhtaçtırlar.

Allah-ü Taâlâ sebeplerin ve vasıtaların varlığını, kendi fiilinin yüzüne bir peçe yaptı. Hikmeti dahi, kudretine kubbeler eyledi. Amma, sebepleri, kendi fiilinin sübutuna delil, hikmeti dahi, kudretinin varlığına bir vesile kıldı.

Basiretleri, peygamberlerin mütabaat sürmesi ile sürmelenen erbab-ı fetanet bilirler ki: Sebepler ve vesileler vücutta Allah-ü Taâlâ'ya muhtaçtırlar ve onlara, Allah-ü Taâlâ'dan gelen ve onunla olan bir sübut ve kıyam vardır.

Ve.. Onlar hakikatta sırf cemadat iken, kendi gibi bir başka şeye nasıl tesir edebilirler?. Nasıl bir hadise olarak, icad edip meydana getirirler?. Elbette, bu sebeplerin ötesinde bir Kadir Zat var ki, o şeyi icad eder ve ona lâyık olan kemalâtı verir.

Görmez misin ki.. Akıllı olan kimseler, sırf cemad olan bir şeyden bir fiil gördükleri zaman, zihinleri, ondan geçip onun asıl failine ve muharrikine intikal eder:

Zira onlar bilirler ki: Bu fiil, o cemadın havsalasında olan bir şey değildir; elbette onun ötesinde, bu fiilin bir mucidi vardır.

Akıllı zatlar katında, cemad olan şeyin bir fiili, Fail-i Hakikî'nın fiiline bir peçe olamaz. Hatta o fiilin, sudur yerinin cemadiyet olması dahi, Fail-i Hakikî'nin varlığına bir delil olur.

Bu mana böyledir..

Evet..

Cemadatın fiili, Fail-i Hakiki'nin fiiline bir nikahtır; ama eblehin nazarında.. Gabavetinin tam oluşundan, bu fiilin ondan suduru dolavısı ile, onu kudret sahibi sanır ve Fail-i Hakikî'ye karşı kâfir olur.

Bir âyet-i kerime meali:

«Çoğu onunla hidayet bulduğu gibi, çoğu da onunla dalâlete düşer.» (2/26)

Üstte anlatılan bilgi, nübüvvet kandilinden alınmıştır: herkesin anlayışı onu kavrayamaz. Bunun için görürsün ki: Bir taife; kemali sebeblerin kaldırılmasında ve eşyanın Sübhan Hakka bağlanmasında bilirler. Hem de başta ve sebeplere tavassut etmeden.. Ama anlayamazlar ki: Sebepleri kaldırmak, zımnında sayısız yararlı işler bulunan hikmeti kaldırmaktır.

Bir âyet-i kerime meali: .

— «Rabbimiz, sen bunu batıl olarak yaratmadın..» (3/191)

Nasıl böyle olmasın ki; peygamberler dahi bu sebeplere riayet ederlerdi. Bu riayetle beraber, işlerini Sübhan Hakka ısmarlarlardı.

Nitekim, Yakub a.s. göz değmesini düşünerek, çocuklarına vasiyet edip şöyle dedi:

— «Ey oğullarım, bir kapıdan girmeyiniz ayrı ayrı kapılardan giriniz.» (12/67)

Onda sebeplere karşı bu riayet var iken, işini Hakka ısmarlayıp şöyle dedi:

— «Allah'tan gelen biç bir şeyi sizden alamam; hüküm ancak Allah indir. Ona tevekkül ettim; tevekkül edenler, ancak ona tevekkül etsinler.» (12/67)

Sübhan Allah, onda görünen bu bilgiyi tasvip etti; güzel buldu ve zatına bağlayıp şöyle buyurdu:

— «Şüphesiz o, kendisine öğrettiğimiz şey için ilim sahibi idi. Lâkin, insanların pek çoğu bilemezler.» (12/68)

Ayrıca Sübhan Hak, Kur'an-ı Mecid'inde Resulûllah S.A. efendimize yaptığı şu hitapla dahi, sebeplerin tasavvutuna işaret etmiştir:

— «Ey Peygamber, sana ve sana tabi olan müminlere Allah yeter.» (8/64)

***

Şimdi söz, sebeplerin tesirine geldi.

Caizdir ki: Allah-ü Taâlâ, bazı vakitlerde, sebeplerde tesir halk eyleye.. o dahi bu şekilde müessir ola..

Yine caizdir ki: Allah-ü Taâlâ. bazı vakitlerde onlarda tesir halk etmeye., zarurî olarak, onlarda hiç bir tesir terettüb etmeye..

Nitekim, bu manayı biz, bazı vakitlerde müşahede etmekteyiz..

Bazı sebeplere, dolayısı ile meydana geldikleri şeylerin vücudu terettüb eder. Bazı zamanlar dahi, onlardan yani hiç bir eser zahir olmaz.

Sebeplerin tesirini mutlak surette inkâr etmek, inaddır. Tesire kail olmalı ve itikad etmeli ki: Bu tesirin meydana gelmesi, sebebin vücudu gibi, Sübhan Allah'ın icadıdır.

Bu meselede, Fakirin görüşü budur; en iyisin Sübhan Allah bilir.

***

Üstte anlatılan beyandan anlaşıldı ki: Sebeplere yapışmak, tevekküle münafi değildir. Tıpkı: Nakıs olanların sandığı gibi.. Elbette, sebeplere yapışmak, tevekkülün kemalidir. Zira, Yakub a.s. sebeplere riayet üzerine tevekkülü itlak eyledi. Hem de, işleri Hakka ısmarlamak sureti ile.. Ki şöyle dedi:

— «Ona tevekkül ettim; tevekkül edenler ancak ona tevekkül etsinler..» (12/68)

***

Allah-ü Taâlâ, hayrı da, şerri de iradesi ile murad eder; her ikisinin de yaratıcısıdır. Lâkin, hayra rızası vardır; şerre de rızası yoktur.

İrade ile rıza arasında ince bir fark vardır. Sübhan Allah, bu fark yolunu, ehl-i sünnete hidayet eylemiştir. Sair fırkalar, bu fark yolunda hidayet bulamadıkları için, dalâlette kalmıştır. Bu manadan olmak üzere, Mutezile şöyle demiştir:

— Kul, fiilinin halikıdır.

Böylelikle, küfürün ve masiyetlerin icadını kula bağlamıştır. Şeyh Muhyiddin Ks. ve ona tabi olanların kelâmında dahi şu mana anlaşılıyor:

— İman, Hadi isminin gereğidir; keza yararlı ameller de.. Küfür ise.. Mudili isminin gereğidir; keza masiyetler de..

Bu kelâm, ehl-i Hakkın üzerinde durduğu manaya aykırıdır. Ve bunda, icaba meyil vardır; zira, onun menşei rıza oluyor.. Tıpkı:

— Doğmak güneşin gereğidir..

Dendiği gibi..

***

Allah-ü Taâlâ, kullarına kudret ve irade vermiştir. İhtiyarları ile, kudrete ve iradeye göre fiilleri işlerler.

Fiillerin yaratılması, Allah-ü Taâlâ'ya bağlanmıştır; onların Kesbi ise., kullara bırakılmıştır.

Sübhan Allah'ın âdeti şöyle cereyan eder:

Kul bir şeyi yapmak istediği zaman, onun sebeplerine teşebbüs edince, Allah-ü Taâlâ'nın yaratması o yapılacak işe taalluk eder.

Eğer o fiilin kuldan süduru kasdı ve ihtiyarı ile olmuşsa., ona taalluk eden şunlardır: Medih, zemm, sevap, ikap..

— Kulun ihtiyarı zaiftir.

Şeklinde söylenen cümleye gelince.. Eğer bundan murad:

— O, Allah'ın iradesine nisbetle zaiftir.. Demeğe geliyorsa., bu doğrudur. Şayet:

— Emr olunduğu fiili yapmaya yeterli değildir.

Demeğe geliyorsa., böyle bir şey sahih olmaz. Zira, Allah-ü Taâlâ, hiç bir kula, gücünün yetmeyeceği şeyi teklif etmez. Hatta, Allah kolaylığı murad eder; zorluğu murad etmez..

Bu bapta asıl söz şu ki:

Muvakkat fiile, ebedî ceza verilmesinin hikmeti.. Yüce Hakkın takdirine ve ilmine göredir. Allah-ü Taâlâ, muvakkat küfür üzerine gelen muhalled ceza için şöyle buyurdu:

— «Uygun bir ceza..» (78/26)

Aynı şekilde, daimî lezzetleri dahi muvakkat iman sebebi ile verdi; ona müretteb kıldı. Bu manada da bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Bu, mutlak galib, herşeyi Hakkı yi e bilen Allah'ın takdiridir.» (36/38)

Lâkin, Allah-ü Taâlâ'nın ihsan ettiği başarı ile biliyoruz ki:

Allah-ü Taâlâ'ya nisbetle küfrü tercih etmek; hem de o, zahir ve batın nimetlerin sahibi, yerin ve semaların yaratıcısı, her ne çeşit kemal ve azamet varsa, onun için sabit olduğu halde., iktiza eder ki: Bu küfrün cezası en şiddetli ikap, cehennemde dahi ebedî kalmak ola..

Böyle şanı büyük nimet ihsan eden Zat'a iman edip onu tasdik etmek dahi öyledir. Bütün şeytanın, nefsin sıkıntısı, sair kevnî şeylerin mümanaatı varken., bu durumda ister ki: Bu imamn mükâfatı dahi, mükâfatların en faziletlilerinden ola.. Bu dahi, cennetlerde nimetlere ve lezzetlere dalıp ebedî kalmaktır.

Meşayihten bazısı şöyle demiştir:

— Cennete girmek, hakikatta Yüce Hakkın fazlına kalmıştır, imana bağlı olması şu manaya göredir ki; amellerin mükâfatı daha lezzetli ola..

Fakir'e göre de, mana şudur:

Cennete girmek imana bağlıdır. Lâkin iman dahi; Mennan Zat'in fazlı, kerem ve ihsan sahibinin karşılıksız bir iyiliğidir.

Cehenneme girmek ise., küfre bağlıdır. Küfür dahi, nefsin nevasından ve tuğyanından gelir,. Bu manada şu âyet-i kerime vardır:

— «Sana isabet eden iyilik Allah'tandır; sana isabet eden kötülük ise.. nefsindendir..» (4/79)

Şunun bilinmesi yerinde olur ki: cennete girmek imana bağlıdır Hakikatte, imana tazim, kendisine iman edilen Yüce Zat'a olan bir tazimdir. Bunun için de, böyle kadri azim bir ecir terettüp eder.

Cehenneme girmek dahi, küfre bağlıdır. Bu dahi küfrü tahkir içindir. İmana nisbetle, küfre düşenin noksanlığını belirtmektir. Dolayısı ile, böyle daimî bir ceza terettüb etmiştir.

Bu görüş, bazı meşayihin sözü hilâfına olup o, böyle bir incelikten halidir.

İman için, anlatılan şekil, küfrün muadili olan cehenneme girmekte yürümez. Zira cehenneme girmek, hakikatte küfre bağlıdır.

Bu hususta, doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

Müminler, âhirette cennet içerisinde, Sübhan Hakkı göreceklerdir. Hem de cihetsiz, misilsiz ve benzersiz..

Ehl-i sünnetin dışında, kitaplısı, kitapsızı, bütün fırkalar bunu inkâr ettiler. Zira onlar, cihetsiz ve şekilsiz olarak rüyete cevaz vermiyorlar..

Hatta Muhyiddin b. Arabi, uhrevi rüyet tenezzülünü, neshedip surî tecelliye indirdi. Bundan başka tecelliyi dahi caiz görmüyor.

Hazret-i Şeyhimiz, bir gün, Şeyh Muhyiddin b. Arabi'den naklen şöyle dediğini anlattı:

— Eğer Mutezile rüyeti tenzih mertebesi ile kayıtlamamış olup teşhibe kail olsalardı; rüyeti dahi bu tecellinin aynı olarak tasavvur etmiş olsalardı, asla rüyeti inkâr etmezlerdi ve onu muhal görmezlerdi. Yani: Onların, rüyeti inkâr etmeleri, cihetsiz ve keyfiyetsiz olduğu içindir. O da, bu tecellinin hilafınadır. Çünkü cihet ve keyfiyet bunda mülâhaza edilmiştir.

Şu gizli kalan bir şey değildir ki: Uhrevi rüyeti, surî tecelliye indirmek, hakikatta onu inkâr etmektir. Burada anlatılan suri tecelli, her nekadar, dünyaya ait surî tecellilere mugayir ise de, Yüce Hakkın da rüyeti değildir.

Bir şiir:

Müminler onu görecek, yeliyet muhal;

Ne idrâk vardır, keza ne de darbı misal..

***

Peygamberlerin gönderilmesi, âlemlere rahmettir. Onlara salât ve selâm..

Eğer bu büyüklerin vasıtalığı olmasaydı; Vacib'ül-vücud Hakkın zatına vasıtasını bilmeyi kim bize delâlet edecekti?.

Şanı Yüce Mevlâ'nın razı olduğu şeylerle, razı olmadığı şeyleri bize kim ayırd edecekti?.

Zira, noksan akıllarımız, onların davet nuru olmadan, bu gibi manaları anlamaktan yana çok uzaktır. O büyüklere uymak olmadan, bu gibi muameleyi anlamaktan yana fehimlerimiz kusurludur.

Evet..

Akıl dahi bir hüccettir; ama hüccet olmakta tam değildir. Buluğ mertebesine de ulaşmamıştır. Asıl hüccet-i baliğa (yeterli hüccet) peygamberlerin gönderilmesidir. Onlara selâm.. Âhirete ait sevap ve azap onların gönderilmesine bağlıdır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Âhiretin daimî azabı, peygamberlerin gönderilmesine bağlı olduğuna göre, bu bi'setin (peygamber gelmesinin) âleme rahmet olduğunun manası nedir?.

Buna şu cevabı veririm:

— Bi'set aynı rahmettir. Çünkü o: Yüce Mukaddes Vacib'ül-vücud'un zatını ve sıfatını bilmeye sebeptir. Dünya ve âhiret saadetini de tazammum etmiştir. Bu bi'set devleti ile, onun Yüce Mukaddes Zatına lâyık olanla, ona lâyık olmayan ayırd edilmiştir. Zira bizim kör ve aksak akıllarımız, imkân ve hüdus damgası ile damgalanmıştır. Bu durumda, Hazret-i Vücub'un kıdem levazimi arasında bulunan esma ve sıfatını nasıl bilir ve nasıl idrâk eder?.. Bu arada, ona münasip düşmeyeni nasıl bilir?. Ta ki:

— Şu ona lâyık.

Deyip itlak eylesin; sonra:

— Şu dahi ona yakışmaz..

Diyerek kaçınsın.. Hatta o, noksan durumu dolayısı ile, çoğu kez; kemali noksan, noksanı dahi kemal sanır..

Peygamberlerin gelmesi ile, üstte anlatıldığı gibi hâsıl olan temyiz, Fakir katında, zahir ve batın nimetlerin en büyüğüdür. Saadet mahrumiyeti cihetinden en zorlu olan o kimsedir ki: Yüce Mukaddes Hakka lâyık olmayan şeyleri isbat eder; ona lâyık olmayan şeyleri bağlar..

Hakkı batıldan ayırd eden bi'settir.

İbadete müstahak olanla, ibadete müstahak olmayanı ayırd eden yine bi'settir.

O vasıta ile, kullar Yüce Hak yoluna çağırılır.. Mevlâ'nın yakınlık saadetine ve vuslatına onunla ulaşırlar.

Daha önce de anlatıldığı gibi, Şanı Yüce Mevlâ'nın razı olduğu işlere muttali olmak onunla müyesser olur.

Yüce Hakkın mülkünde tasarrufun caiz olanı ile tasarrufun caiz olmayanı yine onunla ayırd edilir..

Hülâsa: Bi'sette bu misilli faydalar pek çoktur.

Buraya kadar anlatılan manalardan anlaşılıyor ki: Bi'set âlemlere rahmettir.

Bir kimse, nefsine boyun eğer; Lain Şeytan'ın hükmüne tabi olarak bi'seti inkâr eder ve bi'setin hükmü iktizasına göre amel etmezse bunda bi'setin günahı ne?. Onun hizlanı sebebi ile, nasıl bi'set rahmet olmaz?.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Şanı Yüce Allah'ın hükümlerini bilmek Hakkında, aklın tam olmadığını, haddi zatında noksan olduğunu kabul ettik. Ama, tafsiye ve tezkiyeden sonra; neden akıl için keyfiyetsiz olarak vücup mertebesi ile ittisal hâsıl olmuyor ki; bu münasebet ve ittisal ile hükümleri oradan ala.. Böylelikle de, arada melek vasıta olan bi'sete ihtiyaç kalmaya..

Bunun için şu cevabı veririm:

— Akıl için, her nekadar münasebet ve ittisal hâsıl olsa da, bu heyulanı cisimle tamamen alâkası zail olmaz. Tam bir mücerred olmak onun için hâsıl olmaz. Kuvve-i vehmiye daima onun peşindedir.

Kuvve-i hayaliye asla onun hayal eteğini bırakmaz.. Kuvve-i gazabiye ve şeheviye bütün zamanlarda onun iki arkadaşıdır.

Hırs ve tamah rezilleri onun iki nedimidir her zaman..

Daima, insan nev'inin levazimi sayılan yanılmak ve unutkanlık ondan kopmaz:

Bu hayatın özelliği sayılan hata ve yanlışlık, ondan hiç ayrılmaz..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, akla dayanmak yerinde ve uygun olamaz. Onun vasıtası ile alman hükümler dahi, vehmin sultasından, hayalin tasarrufundan, hata şaibesinden, nisyan zannından masum olamaz.. Amma melek, böyle değildir. O, bu vasıflardan münezzehtir; anlatılan düşük durumlardan münezzehtir. Bunun için de itimada hak kazanır. Ondan alman hükümler, vehim, hayal şaibesinden, haya ve nisyan zannından masundur.

Bazı vakitlerde hissolunduğuna göre: Ruhanîlerin telakkisi ile alman hükümlere, onlardan alman maarife; onlarm tebliği esnasında kuvveler ve hisler yolu ile, doğru olmayan bazı kabul edilen mukaddimeler eklenir. Ki onlar; vehim, hayal ve bunlardan başka yolla hâsıl olmuştur. Yani: Gayr-ı ihtiyari.. O derecede ki; onların o vakitte, anlatılan hükümden ayırd edilmesi mümkün olmaz. Çok kere bir başka vakitte temyiz edildiği vaki olduğu gibi; hiç temyiz edilemediği de olur.

Bu durumda, hiç şüphe yok ki; anlatılan mukaddimelerin karışması ile, o ilimlere yalan şekli arız olur. Bu durumda, dahi onu itimat edilir halden çıkarır.

Bu cevabı şöyle de verebiliriz:

— Tezkiyenin ve tasfiyenin hâsıl olması, yararlı amelleri işlemeye bağlıdır. Ki bunlar, Sübhan Hakkın razı olduğu işlerdir. Bunu bilmek de, daha önce anlatıldığı gibi. bisete bağlıdır. Yani: Peygamberlerin gelmesine.. Tasfiyenin ve tezkiyenin hakikatinin husulü, bi'set olmadan mümkün değildir.

Küffar ve f asıklar için hâsıl olan safaya gelince., bu: Nefsin safası olup kalbin safası değildir. Nefsin safası ise., dalâletten başka bir şey artırmaz; hüsrandan başka bir şey getirmez..

Kâfirlere ve fasıklara, nefislerinin tasfiyesi vaktinde hâsıl olan bazı gaybî işlerin keşfi, onlar için istidractır. Bununla onların helak olup hüsrana düşmeleri kasd olunur.

Allah-ü Taâlâ. bizleri böyle bir beliyyeden korusun.

Seyvid'ül-mürselin hürmetine.. Ona salât ve selâm olsun.

***

Üstte yapılan tahkikattan anlaşıldığına göre: bi'set yolu ile, sabit olan şer'î teklifler aynı şekilde rahmettir. Zındıklardan ve mülhidlerden bazı münkirlerin itikad ettiği gibi; külfet ve gayr-i makul değildir. Hatta şöyle de dediler:

— Bu ağır işleri kullara yaptırmanın şefkat neresinde?. Sonra da onlara şöyle deniyor:

— Bu teklif iktizasına göre amel eden cennete girer; ona aykırı hareket eden dahi cehenneme girer.

Niçin onları teklifsiz bırakmıyorlar?. Hatta onları öyle bırakmalılar ki; yesinler, içsinler, akıllarına göre yürüsünler; tabiatlarının iktizasına göre hareket etsinler..

Bunları böyle derler de, hiç bu hüsrandaki habisler bilmezler ki: Aklı başında olan için, nimet verene şükretmek vaciptir. Bu şer'i tekler dahi, o şükrün eda edilişini beyandır. Böylece o teklifin aklen, vacib olduğu anlaşılır.

Yine bilmezler mi ki: Bu âlemin nizamı, işlerinin intizamı, bu tekliflere bağlıdır. Herkes haline terk edilir ve tabiatına göre hareket etmeye bırakılırsa., şerden ve fesattan başka zahir olan bir şey olmaz. Her hevese gelen, bir başkasının canına ve malına saldırır. Şer'i tedbirler olmayınca: habaset ve fesat kendisine üstün gelir; kendini kaybeder; hatta başkalarını da.. Bu gibi şeylerden Allah-ü Taâlâ'ya sığınmak gerek.. Bir âyet-i kerimede şöyle buyuruldu:

— «Sizin için kısasta hayat vardır ey akıl sahipleri..» (2/179)

Bir şiir:

Sarhoş zenci Kabe haremine kusardı;

Hakimin, cop ardına saklı olmasaydı..

Şu cevabı vermemiz de mümkündür:

— Allah-ü Taâlâ, mutlak hâkimdir. Kullar dahi bütünüyle, o Sübhan'ın mallarıdır. Bu durumda, onlara her ne hüküm icra ederse., her ne tasarrufu olursa., o aynen hayırdır. Ve., bu işlerde de o Yüce Zat, zulüm şaibesinden ve fesattan münezzehtir. Şu âyet-i kerime bu manayı anlatır:

— «Yaptığından sual edilemez..» (21/23)

Bir şiir:

O kimdir, söz eder işi Hakkında;

Ey sözcü, rıza ve teslim dışında..

***

Bütünüyle cehenneme koysa., onlara ebedî azapla azap etse., bunun için, hiç bir itiraza mahal yoktur. Zira bu, başkasının mülkünde bir tasarruf değildir ki; onda bir zulüm şaibesi olsun. Ama, bizim mülkümüzdeki tasarruflarımız böyle değildir; şundan ki, bunların hemen hepsi, hakikatte Allah'ın mülküdür. Onlarda yanlış yapılan bir tasarruf, aynen zulümdür.

Çünkü, şeriat sahibi bu mülkü, ancak bazı maslahatlar için bize bağladı.. Amma hakikatte, bütün mülk, Yüce Allah'ındır. Bizim ondaki tasarrufumuz, ancak, Mutlak Malik'in bize cevaz verdiği ve mubah ettiği kadardır.

Bu büyük zatların haber verdiklerinin tümü, Allah'ın bildirmesi iledir.

Hükümlerden yana her ne haber vermişlerse.. doğrudur ve vakıalara mutabıktır. Her nekadar, ulema, onların içtihada dayalı hükümlerinde hataya cevaz vermişlerse de; hata üzerinde kararlı olacaklarına cevaz vermemiş, şöyle demişlerdir:

— Hemen onlar ayıktırırlar; bir erteleme olmadan doğruya kavuştururlar.

Şüphesiz, böyle bir şey de hatadan sayılmaz..

***

Kâfirlere ve müminlerden bazı asi kimselere kabir azabı olacağı haktır.

Bunun böyle olacağını, Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimiz haber vermiştir.

***

Kabirde, müminlere've kâfirlere Münkir Nekir meleklerin suali de haktır.

Kabir, dünya ile âhiret arasında bir berzahtır.

Kabir azabı bir bakıma dünya azabına benzer ki, inkıta kabul eder. Bir bakıma da âhiret azabına benzer.. Amma, hakikatta âhiret azabına benzer.. Bu manada gelen şu âyet-i kerime, kabir azabı Hakkındadır:

— «Sabah akşam ona uğrarlar..» (40/45)

Kabir rahatının da iki ciheti vardır.

Said olan o kimsedir ki; zelleleri ve masiyetleri, kerem kemali ve merhameti icabı olarak, bağışlanır ve muaheze olunmaz.. Eğer muhaze olunursa., dünya elemleri ve mihnetleri onun için bir muahaze olur ki; burada çektikleri için günahları kefaret olur. Bu dahi rahmetin kemalindendir. Şayet ondan bir bakiye kalmış ise., orada hazırlanan mihnet ve kabir sıkıntısı kefaret olur. Böylece, mahşere pâk ve temiz olarak çıkar..

Şayet bir kimse, anlatılan muameleye tabi olmaz ve azabı âhirete tehir edilirse., bu dahi aynı adalettir. Lâkin asilere ve hatalılara yazıktır.

Bir kimse, Ehl-i İslâm ise., onun sonu rahmete çıkar., ebedî azaptan mahfuz tutulur. Bu dahi, büyük bir nimettir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbımız, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Şüphesiz sen her şeye kadirsin..» (66/8)

Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve öbürlerine salât ve selâm olsun..

***

Kıyamet günü haktır.

Semalar, yıldızlar, dağlar, denizler, hayvanlar, bitkiler, madenler yok olup bir şey olmayacaklar.

O gün, semalar parçalanacak, yıldızlar dağılacak, yer ve dağlar toz olup atılacak..

Bu yok olup tükenmeler, birinci nefhada olacaktır.

İkinci nefhada ise., yaratılmışlar kabirlerinden kalkacak; mahşer yerine gidecekler.

Felsefeciler, semaların ve yıldızların fena bulup fesada varmasına cevaz vermeyip onların ezeliyetine ve ebediyetine kail olurlar. Bununla beraber, onların son gelenleri kendilerini Ehl-i İslâm zümresinden saymıştır. Bazı îslâmi hükümleri de yerine getirirler. Yani: Onlarla amel ederler.

Şaşılacak durum şu ki: Ehl-i İslâm'dan bazıları bu manayı, onlardan yana olup nasıl da tasdik eder?. Hiç sakınmadan da onları Müslüman kabul eder..

Bundan daha da şaşılacak bir durum var ki: Müslümanlardan bazısı, bu cemaattan bazılarının Müslümanlığını kâmil sanır ve onlara taan edip ayıplamayı kötü görür. Halbuki onlar, kat'î nasları inkâr edip peygamberlerin icmaını inkâr ederler.. O peygamberlere salât ve selâm olsun..

Bu manalar üzerine Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Güneş durulduğu zaman; yıldızlar döküldüğü zaman..» (81/1-2)

Diğer âyet-i kerime de ise, şöyle buyurdu:

— «Gök yarıldığı, Rabbını dinleyip boyun eğdiği zaman..» (84/1-2)

Diğer âyet-i kerimede ise.. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «O gün, sema açılıp kapı kapı olmuştur.» (78/19)

Yani: Yarılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'de buna benzeyen âyet-i kerimeler çoktur. Acaba onlar, bilmezler mi ki: İslâm'da yalnız kelime-i şehadeti söylemek yeterli değildir. Elbette, zarurî olarak, dinî yönden gelenleri tasdik edip küfür ve onun levaziminden ayrılmak lâzımdır. Ta ki, İslâmiyet tasavvur edilsin. Bunun dışında kalanlar, savrulan kuru ağaç dikenleridir.

***

Sırat haktır.

Mizan haktır.

Hesap haktır.

Bütün bunların haberini, Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimiz vermiştir. Ona ve âline salât ve selâm..

Bazı cahillerin, bu işlerin varlık haberini vermeyi, nübüvvet tavrından uzak görmeleri itibardan düşmüştür. Zira, nübüvvet tavrı, aklın ötesindedir. Peygamberlerin bütün haberlerini akıl gözüne tatbik edip aralarında bir uyarlık aramak; hakikatta nübüvvet tavrını inkârdır. Burada yapılacak iş, ancak uymaktır.

Onlar bilmezler mi ki: Nübüvvet tavrı, akıl tavrına muhaliftir. Hatta, o yüce matluplara ulaşmaya güç yetiremez. Yani: Peygamberlere uyma teyidi olmadan.. Onlara salât ve selâm olsun.

Muhalefet, idrâkin olmayışından bankadır; zira asıl muhalefet, idrâkten sonra tasavvur edilir..

***

Cennet ve cehennem, her ikisi de mevcuttur.

Kıyamet günü, hesaptan sonra bir taife cennete girecektir; bir taife de cehenneme girecektir.

Cennet ehlinin sevabı ve cehennem ehlinin ıkabı, ebedî iki şeydir; hiç kesilmezler. Kat'î tekidli naslar da buna delâlet etmektedir.

Sahib-i Füsus Muhyiddin b. Arabi Ks. şöyle dedi:

— «Rahmetim, her şeyi kuşatmıştır.» (7/156)

Âyet-i kerimesinin ifade ettiği manaya göre, her şeyin sonu rahmete çıkar..

Küffara olacak azabı üç bin sene olarak tesbit ettikten sonra şöyle diyor:

— Bundan sonra, cehennem onlar Hakkında, serin ve selâmet olur..

Tıpkı: Halil'e a.s. olduğu gibi..

Yüce Hakkın, vaadinden dönmesine cevaz verip şöyle diyor:

— Erbab-ı kulubdan hiç kimse, kâfirlerin daimî olarak, cehennem azabmda kalacakları manası cihetine gitmemiştir.

Böylece, bu meselede, yine doğrudan uzak kalmıştır. Sezememiş ki: Rahmetin genişliği ve şümulü müminler Hakkındadır. Kâfirlere ise.. böyle bir şey, dünyaya mahsustur. Amma âhirette, rahmet kokusu, kâfirlerin burunlarına girmez. Nitekim, Allah-ü Taâlâ, bu manada şöyle buyurdu:

— «Çünkü, Allah'ın rahmetinden ancak, kâfir kavim meyus olur.» (12/87)

Bundan başka, Allah-ü Taâlâ:

— «Rahmetim, her şeyi kuşatmıştır.» (7/156)

Mealine gelen âyet-i kerimenin devamında şöyle buyurdu:

— «Onu, müttakilere ve zekâtını verenlere yazacağım. Ve şunlara ki: Âyetlerimize iman ederler.» (12/87)

Burada:

— «Sanmayasanız ki, Allah Resullerine vaadinden döner..» (14/47)

Mealine gelen âyet-i kerimede, vaadden dönmenin caiz olmamasında ayrı bir hususiyete delâlet yoktur. Burada manada, vadden dönmemeye inhisar caiz değildir; zira burada esas mana şu demektir:

— Vaadden murad, resullerin tasarrufu ve onların küffara karşı saltanatı ve onlara galip gelmeleridir.

Böyle bir mana ise., hem vaadi, hem de (tehdid manasına) vaîdi birlikte tazammum eder. Yani: Resullere vaad, küffara da vaid..

Bu âyet-i kerime, üstteki manaya göre delâlet ediyor ki: vaadden dönüş olmayacağı gibi vaîdden dahi dönüş olmayacaktır. Bu durumda, âyet-i kerime onun lehine değil; aleyhine şahittir.

Şu mana dahi vardır ki: Vaadden dönmek, vaîdden dahi dönmek sayılır. Beyle bir şey de, yalanı müstelzimdir. Ve bu: Yüce Hakkın şanına yakışmaz.

Zira üstte anlatılan manaya göre şöyle bir durum ortaya çıkabilir:

Allah-ü Taâlâ, ezel ilminde küffarı ebedî olarak cehennem azabında tutmayacağını biliyor. Bununla beraber bir maslahat icabı olarak, ilminin aksini haber veriyor!. Şöyle diyor:

— Ben, onlara sonsuz azab edeceğim..

Böyle bir manaya cevaz vermek: tam bir şenaattir. Bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbül-izzet olan Rabbın, onların yaptıkları vasıftan münezzehtir. Gönderilen peygamberlere selâm..» (37/180-181)

Küffarın cehennem azabında daimî kalmayacağı üzerinde kalb sahiplerinin icmaı ise.. Şeyh'in Ks. keşfiyatından sayılır. Keşifte ise., hata yeri çoktur. İcma-ı Müslimine muhalif olduğu için de itibara alınmaz..

***

Melekler, Allah'ın kullarıdır. İsyandan masum, hatadan ve nisyandan mahfuzdurlar. Allah'ın onlara emrettiği şeye isyan etmezler. Emr olunduklarını yaparlar.

Onlar, yiyip içmezler.

Erkeklik ve dişilik vasıfları ile vasıflandırılmazlar; her ikisinden de beridirler.

Kur'an-ı Mecid'de müzekker zamirleri onlara racidir. Ama, şu itibarla ki: Erkekler sınıfının, dişiler sınıfına nisbetle şerefini anlatır. Nitekim, Yüce Hak, kendi şanında dahi, müzekker zamirlerini getirdi.

Allah-ü Taâlâ, meleklerden bazılarını risalet için seçti. Tıpkı, bu devlete insanlardan da bazılarını seçtiği gibi..

Nitekim, bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Allah, meleklerden ve insanlardan elçiler seçer.» (22/75)

Ehl-i hak uleması topluluğu şu karara varmıştır: İnsanların havas zümresi, meleklerin havas zümresinden daha faziletlidir.

İmam-ı Gazali, İmam'ül-Haremeyn, (İmam-ı Malik) Fütuhat-ı Mekkiye sahibi (Muhyiddin b. Arabi): Meleklerin havassının, insanların havassmdan daha faziletli olduğuna kail oldular.

Amma, bu Fakir'e zahir olan şu ki: Melek velâyeti, enbiya velâyetinden daha faziletlidir. Onlara salât ve selâm olsun. Lâkin, nübüvvet ve risalette, enbiya için, öyle bir derece vardır ki: Ona hiç bir melek yetişemez. Bu derece dahi, unsurî türab cihetinden gelir; bu dahi beşere mahsus bir durumdur.

Bu manada Fakir'e zahir olan şu: Nübüvvet kemalâtına nisbetle, velâyet kemalâtına sayılı değer yoktur. Hatta, denize nisbet, katre hükmü dahi yoktur.

Amma, nübüvvet yolundan neş'et edip gelen meziyet; velâyet yolundan neş'et edip gelen meziyet üzerine kat kat ziyade sayılır.. Buna gön: Daha faziletli olma durumu, mutlak surette peygamberleredir. Onlara salât ve selâm olsun. Melekler için de cüz'î fazilet vardır.

Doğru olan, cumhur-u ulemanın kail olduğu manadır. Allah-ü Taâlâ kıyamet günü, onların çalışmalarını makbul eylesin..

***

Üstte anlatılan manadan daha başka bir şey anlaşıldı ki: Hiç bir veli derece itibarı ile, peygamberlerden birine ulaşamaz. Hatta, devamlı olarak; velînin başı, bir nebinin kademi altındadır.

***

Şunun bilinmesinde fayda vardır ki: Meselelerden bir meselede; ulema ile sofiye ihtilaf halinde olduğu zaman, tam bir şekilde mülâhaza edilince görülecektir ki: Hak ulema tarafındadır.

Bu mananın sırrı şundadır: Ulemanın nazarı, enbiyaya mütabaat vasıtası ile, nübüvvet kemalâtına ve ilimlerine geçerlidir. Sofiye nazarı ise., velâyet kemalâtına ve maarifine inhisar etmiştir.

Bu duruma göre hiç şüphe edilmeye ki: Nübüvvet kandilinden alınan ilim; velâyet mertebesinden alınan ilimden daha doğru ve daha sağlamdır.

***

Anlatılan maarifin bazı tahkiki, pek reşid oğluma yazdığım mektuba derc edilmiştir. Burada gizli bir yan varsa, oraya müracaat edilsin. Bak: Mektup 260)

***

İmanın manası şudur: Zaruret ve tevatür yolu ile bize tebliğ edilen dinî şeyleri kalben tasdik etmek..

Bazıları dedi ki:

— Dille ikrar dahi, imanın bir rüknüdür.

Bunun için sukut ihtimali vardır.

Bu tasdikin alâmeti şunlardır: Küfürden teberri etmek, onun levaziminden ve hususiyetlerinden uzak kalmak.

Meselâ: Zünnar bağlamak ve emsali olan küffar işlerinin hemen hepsinden kaçmak..

Tasdik davası ettiği halde, bir kimse küfürden teberri etmezse zahir olur ki: Kendisinde irtidad alâmeti vardır. Hakikatta onun hükmü, münafık hükmüdür. Yani: Ne bu taraftandır: ne de o taraftan. İmanın taHakkuku için; mutlaka küfürden teberri lâzımdır.

Bu teberrinin en alt derecesi, kalbi olanıdır. Bu teberrinin en âlâ derecesi ise., kalb ve kalıp ciheti ile olandır..

Teberri: Yüce Hakkın düşmanlarına karşı olmaktan ibarettir. Bu düşmanlık, onların zararından korku bulunduğu takdirde, yalnız kable olabilir.. Amma hem kalb, hem de kalıpla olabilir ki: Onların zarar korkusu olmadığı takdirine göredir.

Allah-ü Taâlâ'nın şu emri, anlattığımız manayı teyid eder:

— «Ey Nebi, küffarla münafıklarla mücahede eyle. Onlara sert davran.» (9/73)

Zira: Allah sevgisi ve onun Resulünün sevgisi, Allah'ın ve Resulünün düşmanlarına düşman olmadan tasavvur edilemez.

Bir mısra:

Beni seven olmaz, düşmanları seven..

***

Üstte anlatılan kaziyeyi, Şia-i Şenia ehl-i beytin sevgisinde icra ettiği; teberriyi dahi, üç halife ve onların dışında kalan sahabeye o manada şart koştuğu münasip değildir. Şundan ki:

Dostluğun şartı olan teberri, düşmandan teberridir; mutlak olarak teberri değildir. Bunlardan başkalarına teberri caiz değildir, insaflı akıllı olan kimse, Resulûllah'ın S.A. ashabının düşman olduklarına cevaz vermez. Zira bu büyükler mallarını ve canlarını Resulûllah'a mahabbet yolunda vermişler, makamı ve riyaseti terk etmişlerdir. Nasıl onlara, ehl-i beyt için düşmanlık nisbet edilir. Halbuki, ehl-i beyte mahabbetin lüzumu, nass-ı kat'î ile sabittir. Ve şu âyet-i kerimede, onlara mahabbet, davetin ücreti kılınmıştır:

«De ki, bu davetime karşılık, akrabalığa sevgiden başka ücret istemiyorum.

Kim bir iyilik kazanırsa., bunda onun güzelliğini artırırız.» (42/23)

İbrahim a.s. dahi, yüksek derecelere, nail olacağı kadar nail oldu ve şecere-i nübüvvetin aslı sayıldı. Amma, buna, Allah-ü Taâlâ'nın düşmanlarından teberri etmesi sebebi ile erdi.

Allah-ü Taâlâ, bu manada şöyle buyurdu:

— «İbrahim'de ve onun beraberinde olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Zira onlar, kavimlerine şöyle demişlerdi:

— Biz, sizden ve sizin Allah'tan başka taptıklarınızdan teberri ediyoruz. Sizi inkâr ediyoruz. Sizinle aramızda ebedi bir düşmanlık ve buğuz başladı. Taa, siz tek olarak Allah'a iman edinceye kadar.» (60/4)

Amellerden hiç bir amel yoktur ki: Hakkın rızasının husulü için: bu teberriden daha faziletli olsun. Zira, Sübhan Hakkın küfürle ve kâfirlerle, afakî olan batıl ilâhlarla zatî bir düşmanlığı vardır.

Meselâ: Lât ve Uzza, onlara tapanlar bizzat Sübhan Hakkın düşmanlarıdırlar. Bu şeni amelin cezası: Ebedi cehennemde kalmaktır.

Anlatılan halet, batıl sayılan enfüsî ilâhlarda ve sair kötü amellerde yoktur. Bu anlatılanlara olan gazap ve düşmanlık zatî değildir. Eğer orada bir gazap varsa, sıfatlara racidir. Eğer ikap ve itap varsa, o dahi, fiillere racidir. İşbu sebepledir ki: Bu kötülüklerin cezası, ebedi cehennemde kalmak değildir. Elbette, bunları bağışlamayı. Yüce Hak arzusuna bırakmıştır.

Bilinmesi gerekir ki:

Küfür ve küffar Hakkında adavetin zatî olduğu taHakkuk ettiği için; rahmet ve re'fetin âhirette küffara şümulü mümteni olmuştur; zira, bu cemal sıfatlarındandır. Aynı şekilde, rahmet sıfatı, zatî adaveti de kaldıramaz.. Zira, zatin taalluk ettiği şeyler, sıfatın taalluk ettiği şeylerden daha kavi ve daha yüksektir. Bunun için: Zatın muktazasını, sıfatın muktazası tebdil ve tağyir edemez. Nitekim, bu mana:

— «Rahmetim, gazabımı geçti..»

Hadis-i kudsisinde anlatıldı. Burada anlatılan gazaptan murad: Müminlerin asilerine inhisar eden, sıfata bağlı gazap olsa gerek.. Müşriklere mahsus olan gazap değildir.

Şöyle bir şey sorulabilir:

— Yukarıda tahkikini yaptığınız gibi; küffarm dahi, dünyada rahmetten nasibi vardır. Bu durumda, nasıl olur da, rahmet sıfatı dünyada, zatî adaveti kaldırır?.

Bunun için şu cevabı veririm:

— Kâfirlere, dünyada iken rahmetin husulü, ancak zahir ve suret itibarı iledir. Amma, hakikatte bu onlar Hakkında istidraçtır ve keyddir. Nitekim, şu mealdeki âyet-i kerimeler, bu mananın şahididir:

— «Öyle mi sanıyorlar ki, kendilerine malla ve evladla yardım ediyoruz. Hayırlarda onlar için koştuğumuzu sanıyorlar.» (23/55)

Bir başka âyet-i kerimede ise, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Bilemeyecekleri cihetten, onları derece derece helake götürürüz. Onlara mühlet veriyorum; gerçekten keydim metindir.» (68/44)

Çok faydalı bir mesele..

Cehennemin ebedî azabı, küfrün cezasıdır.

Bu manada, sorulabilir:

— İmanı olmasına rağmen; bir şahıs küfür merasimini icra eder, küfür ehlinin merasimine de tazim eder, ulema dahi onun için: Fiilleri dolayısı ile küfür hükmünü verir; mürtedlerden sayar.. Nitekim, Hanud Müslümanları bu beliyyeye müptelâ olmuşlardır. Durum böyle olunca, o şahsın ebedî olarak cehennem azabında kalması gerekir. Ki ulemanın fetvasının muktazası dahi budur. Durum böyle iken, sahih rivayetlerde şöyle gelmiştir:

— «Kalbinde zerre kadar imanı olan, ebedî azap görmez; ateşten çıkarılır.»

Bu meselede senin tahkikin nedir?. Şöyle derim:

— Eğer o kimse, sırf kâfir ise., onun için daimî azabı, isabetli görürüz. Allah-ü Taâlâ, bizi ondan saklasın.

Bu küfür merasimlerini yapmasına rağmen, kalbinde zerre mikdarı iman var ise., ateşte azap görür. Lâkin umulan odur ki: Bu zerre kadar imanı bereketi ile, cehennemde ebedî kalmaktan kurtulur. Cehennem azabında istikrar bulmaktan necata erer.

***

Bir keresinde, bir hasta şahsın ziyaretine gittim. Ölüme yaklaşmıştı. Haline teveccüh ettiğim zaman gördüm ki: Kalbi, şiddetli zulmetler içinde.. Her nekadar bu zulmetin kalkması için, teveccüh ettiysem, hiç kalkmadı.

Çokça teveccühten sonra bilindi ki: Bu zulmetler, kendisinde saklı duran küfürden naşidir. Bu sıkıntıların menşei dahi, küfür ehli ile dost geçinip durmasıdır.

Bundan sonra bana belli oldu ki: Bu zulmetlerin defi için teveccüh yerinde bir iş değil.. Zira, onun bu zulmetlerden temizlenmesi cehennem azabına kalmıştır. Ki: Küfrün cezası odur.

Bu arada şu dahi bilinmiş oldu ki: İmandan bir zerre, onu ebedi cehennem azabında kalmaktan kurtaracaktır. Bu dahi o mikdar imanın bereketi ile olacaktır.

Bu durumu, onda müşahede ettikten sonra, hatırıma şöyle geldi:

— Bunun namazını kılmak caiz mi?. Yok caiz değil mi?.

Diye.. Bu da teveccühten sonra zahir oldu ki: Onun namazını kılmak yerinde olur.

O Müslümanlar ki, imanın varlığı ile beraber, ehl-i küfrün âdetlerini icra ederler ve onların günlerine tazim ederler., onların namazını kılmak yerinde olur. Onları, küffar arasına katmak doğru olmaz.. Nitekim, bu iş bugün yapılmaktadır.

Şu da yerinde olur ki: İşin sonunda, ebedi azaptan onların necatlar, umula..

***

Buraya kadar anlattıklarımızdan da anlaşılmış oldu ki: Ehl-i küfre af yoktur. Onlar için bağışlanmak da yoktur. Şu âyet-i kerime bu manada açıktır:

— «Allah, kendisine şirk koşanları bağışlamaz.» (4/48)

Şayet katıksız kâfir ise., onun küfrünün, cezası, ebedi azaptır. Eğer ondaki fücura rağmen, zerre kadar îmanı var ise., onun cezası da muvakkat azaptır. Sair büyük günahlarını, Allah dilerse bağışlar; dilerse azab eder.

Fakir'in kanaatına göre, cehennem azabı, küfre ve küfür sıfatlarına mahsustur. İster bu azap muvakkat olsun; isterse ebedî muhalled olsun. Nitekim, bunun tahkiki gelecektir.

Tevbeye muvaffak olmayan büyük günah sahiplerine gelince., ölmeden evvel dolayısı ile günahlarının bağışlanması için tevbeye muvafkak olmazlarsa., şefaate de nail olmazlarsa., keza mücerred affa ve ihsana kavuşmazlarsa., bağışlanmazlar.. Bundan başka, onların büyük günahlarına dünya elemleri ve mihnetleri ve sekerat-ı mevtin şiddetleri kefaret olmaz..

Beklenin odur ki:

Onlardan bir taifenin kabir azabı ile yetinile.. Onlardan bir başka zümreye ise., kabir azabı ile kıyamet sıkıntıları ve şiddetleri de vardır. Böylece, cehennem azabına ihtiyaç duyulacak günahları kalmaz.

Şu âyet-i kerime, anlatılan manayı teyid eder:

— «O kimseler ki iman ettiler; imanlarına da zulmü karıştırmadılar. İşte onlar için emniyet vardır.» (6/82)

Bu âyet-i kerimede anlatılan zulüm şirktir. Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Küfür dışında bazı seyyielerin cezası Hakkında, cehennem azabı tehdidi geldi. Nitekim, bu manada şu âyet-i kerime vardır:

— «Bir kimse, bir mümini taammüden öldürürse., onun cezası, içinde ebedî kalmak üzere cehennemdir.» (4/93)

Bir hadis-i şerifte dahi şöyle gelmiştir:

— «Taammüden bir kimse, bir vakit namazını kazaya bırakırsa.. cehennemde seksen sene kalacaktır.»

Bu manalar gösteriyor ki: Cehennem azabı küffara mahsus değildir.

Bunun cevabı için şöyle derim:

— Katil Hakkında gelen mana, bu öldürmenin helâl sayılmasına göredir. Müfessirlerin de anlattıklarına göre, katli helâl sayan kâfir olur.. Yani: Bu haram olan katli.. Nitekim, müfessirler de anlatmışlardır.

Cehennem azabı ile tehdid edilen, küfür dışındaki diğer seyyielere gelince, bu seyyieler dahi, küfür sıfatı şaibesinden hali değildir. Meselâ: O seyyieyi, hafife almak, küçük görmek, aldırış etmeden yapmak, şerî emirleri ve yasakları hakir görmek..

— «Şefaatim, ümmetimden kebair ehlinedir.»

— «Ümmetim, rahmete nail olmuştur; onlara âhirette azap yoktur.»

Manasına gelen iki hadis-i şerifle şu âyet-i kerime anlatılan manayı teyid eder:

— «O kimseler ki, iman ettiler; imanlarına da zulmü kanştırmadılar. İşte onlar için emniyet vardır.» (6/82)

Bunlar daha önce de anlatıldı..

***

Müşrik çocuklarının halleri, dağ başında yaşayan, fetret zamanının müşrikleri oğlum Muhammed Said'e yazdığım mektuba geçmiştir. Hem de tafsilatı ile.. Oraya müracaat edilsin. (Bak: Mektup 259)

İmanın ziyade olmasında, noksan olmasında ve her ikisinin de olmamasında, ulema arasında ihtilâf vardır.

İmam-ı Azam Ebu Hanife r.a. şöyle dedi:

— İman ne ziyade olur; ne de noksan olur..

İmam-ı Şafiî dahi şöyle dedi:

— İman, artar ve eksilir.. (Yani: Ziyade ve noksan olur.)

Hiç şüphe yok ki: İman, tasdikten ve kalbî yakinden ibarettir. Onda ziyadelik ve noksanlık tasavvur edilmez. O ki, ziyadelik ve noksanlık kabul eder; o zan dairesine girer; yakine değil..

Bu babda asıl söylenmesi gereken şudur ki:

Yararlı ameleri işlemek, bu yakine cila ve safa getirir. Razı olunmayan amelleri işlemek ise., onu kedere boğar ve ziyasını karartır.

Anlatılan manaya göre: Yararlı amelleri, yapmak ve onların zıddır. İşlemek, yakinin cilasına raci olup yakinin kendisine değildir.

Bir taife, yakinlerinde cila ve safa buldukları için onun ziyadeliğine kail oldular. Amma, bu cila ve sefa bulunmayan yakine nisbetle.. Bu durumda onlar, kendisinde cila olmavan yakini, yakin değil gibi gördüler. Elbette onlar, itikad ettiler ki: Yalnız, kendisinde cila olan yakin, yakindir. Ondan başkası yakin değildir. Bu mana dolayısı ile de, onun noksan olduğuna kail oldular..

Amma, kendilerinde keskin nazar olanlar, gördüler ki: Ziyadelik ve noksanlık, ancak yakinin vasfına racidir; kendisine değil.. Böyle olunca da. yakinin ziyadeliğine ve noksanlığına kail olmadılar.. Hem de zarurî olarak..

Bunun misali, iki aynanın misalidir ki; bunlar: Büyüklükte ve küçüklükte müsavi olup cila ve nuraniyet durumları ile değişiktirler.

Her ikisini de bir şahıs gördü; cilâlı olan için şöyle dedi:

— Bu ayna, cilâsı olmayana nazaran daha çok ve daha ziyadedir.

Bir başka şahıs dahi şöyle dedi:

— Her iki ayna da müsavidir. Birinin diğerine nazaran ziyadeliği olmadığı gibi noksanlığı da yoktur. Değişiklik ancak, her ikisinde de aynanın sıfatları olan, cilada ve göstermektedir.

İkinci şahıs, isabetli baktı; işin hakikatına nüfuz etti. Birinci şahıs ise., zahirde kaldı. Sıfattan zata geçemedi.. Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah, sizden iman etmiş olanları ve kendilerine ilim verilenleri yükseltir.» (58/11)

Bu Fakir'in izharına muvaffak olduğu bu tahkik, bilhassa:

— İmanda ziyade ve noksan olmayacağına.

Dair kail olunan manaya itiraz eden muhalifleri bertaraf etmiştir.

Şu dahi mevzudur ki: Avam müminlerin imanı, enbiyanın imanı na mümasil ve müsavi olmasını gerektirmez. Amma, her bakımdan..

Çünkü: Peygamberlerin imanında tam bir cila vardır; nuraniyet vardır.

Ve., onların imanına, avam müminlerin imanına göre kat kat semere ve ziyade neticeler vardır. Ki: Avam müminlerin imanında kendi değişik derecelerine göre zulmetler ve karalıklar vardır.

Her halde, Hazret-i Ebu Bekir'in r.a. imanı, bu ümmetin imanına nazaran tartıda ağır gelmesi; ondaki cila ve nuraniyet itibarı iledir. Bu durumda ziyadelik, sıfat-ı kâmileye verilmiş olur.

Görmez misin ki, insaniyet özünde peygamberlerle, umum insanlar müsavidir; hakikatte ve zatta hemen hepsi birdir.

Aralarındaki faziletli olma durumu, sıfat-ı kâmile itibarı iledir. O kimsede ki, sıfat-ı kâmile yoktur; o kimse insan nev'inin haricinde demektir; onun faziletlerinden mahrumdur.

Anlatılan değişik durumun mevcut olmasına rağmen, insaniyetin özüne ziyadelik ve noksanlık düşmez. Durum böyle olunca, şöyle bir söz söylenmez:

— İnsaniyet fertleri, ziyadelik ve noksanlık kabul eder..

Bir başka manada onlar şöyle dediler:

— Bazılarına göre, imanı tasdik, mantıkî tasdiktir; bu da zannı ve yakini şümulüne alır. Bu takdirde: İmanın özünde ziyadelik ve noksanlık mümkündür. Lâkin sahih olan, burada tasdikten murad: Yakin ve kalbi iz'andır; zanna ve vehme şamil olan mana değildir. Bu manadan olarak, İmam-ı Azam r.a. şöyle dedi:

— Ben gerçek müminim.

İmam-ı Şafiî ise, şöyle dedi:

— İnşaallah ben müminim.

Hakikatta her ikisinin niyazı da lafızda kalır. Birincinin mezhebi, halihazır zamana göredir. İkincinin mezhebi ise., geleceğe ve hallerin akıbetine göredir. Amma insaflı olana da gizli kalmayacağı gibi; istisna suretinden kaçınmak, uygun ve yerindedir.

***

Evliyanın kerameti haktır. Onlarda, bu harika âdetlerin vukuu çok olduğundan, bu mana onlar için bir devamlılık kazanıp âdet-ı müstemirre olmuştur. Onların bu kerametlerini inkâr eden, âdet haline gelen ve zarurî ilimleri inkâr etmiş olur.

Bu kerametlerle, bir peygamberin mucizesi arasında hiç bir şüpheli fark yoktur.

Peygamberin mucizesi, nübüvvet davasına makrundur; amma evliyanın kerameti bu manadan halidir. Ne var ki bu: Mütabaat-ı nebiyi ikrara ve itirafa makrurdur. Münkirlerin sandığı gibi, bu ikisi arasında karışıklık çıkaracak bir durum yoktur.

***

Hülefa-i Raşidin arasındaki, daha faziletli olma tertibi, hilâfet tertibine göredir. Lâkin, Hazret-i Ebu Bekir ile, Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları ashabın ve tabiinin icmaı ile sabittir. Nitekim, bunu, din imamları büyüklerinden bir cemaat anlattı. Bunlardan biri de İmam-ı Şafiîdir. Allah onlardan razı olsun, de imam-ı Şafiîdir. Allah onlardan razı olsun.

— Hazret-i Ebu Bekir'in, sonra Hazret-i Ömer'in faziletli, kalan ümmete nazaran katidir. Zehebi şöyle dedi:

— Hilâfeti zamanında, memleketini idare ettiği sırada, kendi şiası olan büyük bir cemaat arasında: Hazret-i Ali'den tevatüren anlatılmıştır ki: Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer, ümmetin en faziletlisidir.

Daha sonra şöyle dedi:

— Bunu, Hazret-i Ali'den r.a. seksen kadar kimse rivayet etti. Bu arada, onlardan bir kısmını da saydı. Daha sonra şöyle dedi:

— Allah-ü Taâlâ, rafızîleri takbih eylesin., o kadar cahiller ki!. Buharî Hazret-i Ali'den r.a. naklen şöyle anlatmıştır:

— Resulûllah'tan S.A. sonra en faziletli Hazret-i Ebu Bekir'dir; sonra Hazret-i Ömer, sonra da başka bir kimsedir.

Bunun üzerine, oğlu Muhammed b. Hanefiye şöyle dedi:

— Sonra sensin..

Bunun cevabı olarak. Hazret-i Ali r.a. şöyle dedi:

— Ben, ancak Müslümanlardan bir kimseyim..

Sahih olarak, Zehebi ve diğerleri, Hazret-i Ali'den r.a. naklen Şöyle anlattılar:

— Bana ulaştığına göre, bazı kimseler, beni o ikisi üzerine,, tafdil etmektedirler.. O ikisi üzerine beni tafdil edeni bulursam, o müfteridir, müfteriye gereken ona gerekir.

Bu misilli rivayetler, ondan ve ondan başka sahebelerden tevatür halinde gelmiştir. O kadar ki: Hiç birini inkâra mecal yoktur. Hatta Şia büyüklerinden Abdürrezzak şöyle dedi:

— Hazret-i Ali'nin o ikisini kendisi üzerine daha faziletli gördüğünden dolayı, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer daha faziletlidir.

Onun böyle demesi olmasaydı; onları daha faziletli görmezdim. Benim için günah olarak şu yeter ki: Hazret-i Ali'yi seveyim; sonra da o muhalif davranayım.

Bütün bu rivayetler, Savık, adlı eserden istifade edilerek alınmıştır.

Hazret-i Osman'ın, Hazret-i Ali'den daha faziletli olma durumuna gelelim.

Ehl-i Sünnet ulemasının pek çoğu. Hazret-i Ebu Bekir'den ve Ömerden sonra, Hazret-i Osman'ın, daha sonra da, Hazret-i Ali'nin daha faziletli olduklarına zahib olmuşlardır. Allah onlardan razı olsun.

Dört Müctehid İmam'ın mezhebi dahi bu manayadır.

Hazret-i Osman'ın, Hazret-i Ali'den daha faziletli olmasında çekimser kalan İmam-ı Malik'in çekimser kalmasına gelince., bunun için. Kazi Iyaz şöyle dedi:

— Sonradan o, bu çekimserliğinden dönüp. Hazret-i Osman'ın daha faziletli olacağı üzerinde kaldı..

Kurtubi der ki:

— Esas olan da budur inşaallah..

Gelelim, tevakkuf (Yani: Çekimserlik) anlaşılan, İmam-ı Azam'ın şu ibaresine:

— Ehl-i sünnet vel-cemaat alâmetidir ki: Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer daha faziletli görüle ve iki damat (Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali de) sevile..

Fakir'e göre, onun bu ibareyi tercih etmesi, başka bir manaya hamledilmelidir. Şöyle ki:

Bu iki damadın hilâfeti zamanında, fitne ve insanların işlerinde karışıklık zuhur etti. Dolayısı ile, insanların kalblerinde bulanık haller meydana geldi. İşte, bu manayı düşünerek, İmam-ı Azam, onlar Hakkında:

— Sevmek..

Lafzını tercih etti. Ve., onlara mahabbeti, ehl-i sünnet vel-cemaat alâmeti olarak kabul etti.

Bu durumda, o ibarede, çekimserlik şaibesi mülâhaza edilemez..

Nasıl öyle bir mülâhaza olsun ki: Hanefi kitapları, hilâfet sırasına göre, onların efdaliyetlerini anlatmakla doludur.

Hülâsa: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları, yakin derecesindedir. Hazret-i Osman'ın faziletli oluşu da bundan sonradır.. Allah onlardan razı olsun.

Ancak, bir ihtiyat olarak; Hazret-i Osman'ın, hatta Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olma durumlarını inkâr edenleri tekfir etmemeliyiz; onlar Hakkında şöyle demeliyiz:

Müptedi, (bid'atçı) dalâlette kalmış..

Zira, ulemanın, bu daha faziletli olma durumunu inkâr edenler Hakkında ihtilâfı vardır. Bu işin kat'iyeti Hakkında, icrna için kıyl-ü kal nev'inden sözler vardır.

Ve., bu münkir, hizlanda ve hüsrandaki Yezid'in arkadaşıdır. Amma, buna lanet etmekten, ihtiyaten durulmuştur.

Hülefa-i Raşidin cihetinden, Resulûllah SA. efendimize isabet eder; eza; iki torunu cihetinden. Resulûllah S.A. efendimize isabet eder eza gibidir.

Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyrudu:

— «Allah Allah.. Benden sonra, ashabıma garaz bağlamayınız. Onları seven beni sevdiği için sever; onlara buğzeden dahi, bana buğzettiği için buğzeder. Onlara eziyet eden, bana eziyet etmiş olur; bana eziyet eden de Allah'a eziyet etmiş olur. Allah'a ve Resulüne eziyet edenin de muaheze olunma korkusu vardır.»

Allah-ü Taâlâ, bir âyet-i kerimede şöyle buyurdu:

— «O kimseler ki, Allah'a ve Resulüne eziyet ederler; dünyada ve âhirette, Allah onlara lanet etmiştir.» (33/57)

Mevlâna Sadeddin Taftazani'nin Akaid-i Nesefi şerhinde bu fazilet için saydığı insaf, insaftan uzaktır. Orada, anlattığı tereddüde yer yoktur.

Ulema katında, burada daha faziletli olmaktan murad: Allah katında daha çok sevap alma itibarıdır. Bu mana:

— Menkıbelerin ve faziletli hallerin daha çok zuhur etmesi..

Demek değildir. Zira, böyle bir durumun akıllılar katında bir itibarı yoktur. Şundan ki: Sahabeden ve tabiinden; Hazret-i Ali'den r.a. o kadar menkıbe nakletmişlerdir ki; bu kadarı, ondan başka hiç bir sahabeden nakledilmemiştir. Hatta bu manadan olarak. İmamı Ahmed şöyle demiştir:

— Hazret-i Ali Hakkında gelen fazilet rivayetleri, hiç bir sahabe için gelmemiştir.

Durum böyle olmasına rağmen; yine de daha faziletli olma durumu, diğer üç sahabeye verilmiştir.

Üstte anlatılan manalardan anlaşılıyor ki: Daha faziletli olma durumu, bir başka şeydir; bu faziletlerin ve menkıbelerin ötesindedir. Buna ıttıla ise., vahiy zamanına kavuşanlara ve onu müşahede edenlere müyesser olur. Bunlar, bu faziletli olma durumunu, saraheten veya karinelerle bilmişlerdir. İşbu zümre de, Resulûllah SA. efendimizin ashabıdır. Ona salât ve selâm..

Akaid-i Nesefiye Sarihinin dediğine gelince şöyle açıklayabiliriz:

Eğer daha faziletli olmaktan murad, sevabın çokluğu ise., o zaman, çekimserlik ciheti itibardan düşer.. Çünkü, çekimserliğin yeri ancak, Sahib-i Şeriat S. A. tarafından saraheten veya delâleten bildirilmediği takdirde olur. O da, bunu bildirdiğine göre: Duraklama neye?. Eğer bildirmemiş olsa, zaten daha faziletli olma hükmü verilmez..

O kimse ki: Her şeyi müsavi görür; birinin diğerine nazaran daha faziletli olma durumunu fuzuli sayar., kendisi fuzulîdir.. Hem de ne fuzuli!. Şu cihetten ki: Ehl-i Hakkın icmaını fuzulî sayar.. Fazileti; lafzı da, herhalde onu bu fuzuîluğa getirmiştir.

Gelelim, Fütuhat-ı Mekkiye sahibinin (Muhyiddin b. Arabi'nin Ks.) dediğine.. Diyor ki:

— Hilâfetlerinin tertibi, ömürlerinin tertibine göre idi..

Amma, bu cümleden, onların müsavi oldukları manası çıkmaz.

Yani: Fazilette.. Zira hilâfet işi, daha faziletli olma işinden başkadır İsterse, kabul edilsin.. Bu ve emsali şathiyattan sözleri, tutunmaya lâyık değildir. Zira, keşfiyatının çokları, ehl-i sünnet ilimlerine muhalif düşer; doğrudan uzaktır. Onlara, ya kalbinde maraz olanlar uyar. yahut da sırf mukallid..

***

Ashab-ı kiram arasında geçen, münazaayı ve müşacereyi, iyiye, yormak lâzım gelir. Onları, nevadan ve taassuptan uzak görmek gerek..

Hazret-i Ali'nin mahabbetinde ifrata varmasına rağmen, Taftazani şöyle diyor:

— Vukua gelen muharebeler ve muhalefetler, hilâfet meselesinden doğan bir niza değildi. Elbet, bir içtihaddan ötürü hata idi..

Hayali, ona yazdığı haşiyede ise., şöyle dedi:

— Muaviye ve hizipleri; Hazret-i Ali'yi r.a. zamanının en faziletlisi, olduğunu imamete en haklı bildiklerini itiraf ettikleri halde, onun taatından çıktılar.. Şu şüphe ile ki: Hazret-i Osman'ın r.a. katillerinden kısası kaldıracak sandılar.. Allah ondan razı olsun.

Kara Kemal dahi, haşiyesinde Hazret-i Ali'den r.a. naklen şöyle dedi:

— Bize karşı çıkan kardeşlerimiz kâfir değillerdi. Fasık dahi değillerdi.. Zira, onlar için tevil yolu vardır.

Hiç şüphe edilmeye ki, içtihada dayalı hata, levm edilmekten pek uzaktır. Taan edip şenaat isnad etmekten, o işin sahibi uzaktır.

Bu duruma göre, uygun düşer ki: Ashab-ı kiramın hepsi hayırla yad edile.. Bu dahi, Hayr'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizle olan sohbet Hakkına riayettir. Resulûllah S.A efendimizin sevgisi sebebi ile onlar sevilmelidir. Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Onları seven, beni sevdiği için sever; onlara buğzeden de bana buğzettiği için buğzeder..»

Demek olur ki:

— Ashabıma taalluk eden sevgi, bana taalluk eder. Keza onlara taalluk eden buğz dahi, bana taalluk eden buğuzdur.

Hazret-i Ali ile, muharebe edenlere karşı mahabbetten dolayı bize asla garaz tutulmamalıdır. Elbette bize düşen, onlardan dolayı eza duymaktır. Lâkin, Resulûllah'm S.A. ashabı oldukları için de, onları sevmekle memuruz; onlara buğzetmek, onlara eza etmek dahi bize yasak edilmiştir. Hiç şüphe yok ki, Resulûllah S.A. efendimizin sevgisi ile onları severiz. Onlara buğzedip eza etmekten dahi, sakınırız: zira böyle bir şeyin sonu Resulûllah'a S.A. çıkar.

Durum böyle olmasına rağmen, haklıya haklı, batıla da batıl, diyebiliriz.

Hazret-i Ali r.a. haklı idi; ona muhalif olanlar dahi hata üzere idiler..

Bu manada, anlatüandan ziyadesini söylemek fuzulîdir.

Bu bahsin tahkiki, Hace Muhammed Eşrefe yazdığım mektupta anlatılmıştır. Eğer gizli bir yan varsa, oraya müracaat edilsin. (Bak: Mektup 251)

***

Anlatıldığı üzere, itikadı düzelttikten sonra, fıkıh hükümlerini öğrenmek lâzımdır.

Farz, vacip, helâl haram, sünnet, mendup, şüpheli, mekruh olan şeyleri öğrenmekten kurtuluş yoktur. Bir de bunların gereği ile amel etmelidir. Bütün bunlar zaruridir.

Fıkıh kitaplarını mütalaa etmek, zaruriyattan sayılmalıdır.

Yararlı amelleri işlemeye çok gayret sarf edilmelidir.

Bu arada, bir mikdar namazın faziletlerinden anlatalım.. Onun erkânından yazalım.. Çünkü, namaz dinin direğidir. Dolayısı ile, bu anlatılanları iyi dinlemek gerekir..

Önce, abdesti güzel almalıdır. Bu arada, her uzvu üç kere yıkamak lâzımdır. Hem de tamam ve kemal üzere.. Ta ki: Bu vazife sünnet üzere eda edilmiş olsun..

Başı kaplamalı meshetmek gerekir..

Kulakları ve enseyi ihtiyaten meshetmelidir.

Ayak parmaklarını, sol elin küçük parmağı ile tahlil etmelidir. Rivayet böyle gelmiştir; buna riayet edilmelidir.

Müstehab amelleri ihmal etmek doğru olmaz. Zira o: Sübhan Hakkın sevdiği ve razı olduğu iştir. Eğer dünyanın tümünde, Yüce Hakkın sevip razı olduğu bir fiil bilinmiş olsa; onunla amel etmek dahi müyesser olursa., onu yapmayı bir ganimet bilmelidir. Bunun hükmü, nefis bir cevher hükmündedir ki; bir şahıs onu bir saksı parçasına satın almıştır. Yahut hiç bir değeri olmayan cemadı verip bir can satır, almaya benzer..

Tam temizlikten ve güzelce abdest aldıktan sonra; müminin miracı olan namaza niyet etmek lâzımdır.

Namazı cemaatle kılmaya riayet etmelidir.

İmamın ilk tekbirine yetişmeyi terk etmemelidir; bu tekbirde onunla beraber olmalıdır.

Namazı müstahab vaktinde kılmaya dikkat etmelidir. Namazda, sünnet oian mikdar Kur'an okumalıdır.

Rükûda ve secdede, itminan bulup vücud sükûnet üzere olması lâzımdır. Zira bu: Ya farzdır, yahut vaciptir. Tercih edilen kavil budur.

Ayakta iken, tam seviyeli dik durmalıdır. Şöyle ki: Her uzuv yerini bulup karargâhında kalmalıdır. Bunda dahi, tumaninet lâzımdır; (Yani: Vücudun normal bir vaziyette sükûnet bulması..) tam olarak, ayakta durduktan sonra.. Bu dahi, kavillerin muhtelif olmasına göre: Ya farzdır, yahut vaciptir.

Bu tumaninet, iki secde arasındaki oturmada dahi, lâzımdır. Oturduktan sonra, vücud sükûnetini bulmalıdır. Tıpkı ayakta iken olduğu gibi.

Rükû ve secde tesbihleri, kavillerin muhtelif olmasına göre: En azı üç olmak üzere; daha fazladan yediye veya on bire kadar çıkabilir.

İmamın okuyacağı tesbih, kendisine uyanların kudret haline göre olmalıdır.

İnsan, gücü yettiği ve tek halinde namaz kıldığı zaman, üç kereden az tesbih okumaktan utanmalıdır. Hatta, beş kere veya yedi kere okumalıdır.

Secde edileceği zaman; önce yere vücudun en yakın kısmı konmalıdır. Meselâ: Diz, eller, burun, alın.. Bu yere koyma işine önce sağdan başlamalıdır. Yani: Dizlerini ve ellerini yere koyarken.. Secdeden kalkacağı zaman dahi, önce semaya en yakın yerini kaldırmalıdır. Meselâ: Önce alnını kaldırmalıdır.

Ayakta iken, secde yerine bakmalıdır. Rükûda ise., ayaklarının üstüne bakmalıdır. Secdede iken dahi, burnunun ucuna bakmalıdır. Otururken de ellerine bakmalıdır.

Namazda, göz anlatılan yerlere bakarsa., dağınık yerlere bakmaktan alınırsa., namazı, bir gönül huzuru içinde eda müyesser olur. Aynı zamanda, huşu hâsıl olur. Nitekim, Resulûllah S.A. efendimizden menkul olan dahi budur.

Rükûda iken, parmaklan açmalıdır; secdede iken de, parmakları kapamalıdır. Buna riayet etmek lâzımdır. Parmakları açıp kapamak faydasız değil; çok çok faydalıdır. Şeriat Sahibi, Resulûllah S.A. efendimiz, bu faydanın mülâhazası ile, onları yapmayı emretmiştir. Bizim için, Resulûllah efendimize tabi olmaya müsavi gelecek hiç bir fayda yoktur. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Bütün bu anlatılan hükümler, fıkıh kitaplarında tafsilâtlı ve izahı ile anlatılmıştır. Burada maksad, fıkıh ilminin iktizasına göre amel etmeye teşviktir.

Allah-ü Taâlâ bizleri, yakin derecesindeki itikad tashihine muvaffak eyledikten sonra; hepimizi şer'î ilimler uyarınca amel işlemeye muvaffak eylesin. Resullerin efendisi hürmetine.. Ona ve diğerlerine ve her birinin âline salâtların en faziletlisini, selâmların ekmelini eylesin..

Namazın faziletlerini öğremnek, onun kemalâtına muttali olmak fevkini kendinizde bulursanız, birbirine muttasıl olan üç mektuba müracaat edip onları mütalaa etmelisiniz.

Birinci mektup: Oğlum Muhammed Sadık'ın adına yazılmıştır. (Bak: Mektup 260)

İkinci mektup: Mir Muhammed Nu'man'ın adına yazılmıştır. (Bak: Mektup 261)

Üçüncü mektup: Şeyh Taceddin'in ismine, yazılmıştır. (Bak: Mektup 263)

Amel ve itikad olan iki kanadı tahsil ettikten sonra; eğer Yüce Hakkın tevfikı refik ve delil olursa.. Tarikat-ı Sofiyye-i Aliyye'ye sülûk etmek gerekir. Ama bu: Bu itikad ve amel üzerine gelecek zaid bir şeyin tahsili garazı için değildir; onların dışında yeni bir şeye nail olmak da değildir. Böyle bir şey için yapmak, uzun emel olur ki: Hatalara ve zellelere iter. Mutlak olan şudur ki: Bu Tarikat-ı Aliyye'ye sülûk etmekten gaye, itikad edilen şeyler Hakkında yakin ve itminan elde etmektir. O derecede ki: Şekke götürmek isteyenin vereceği şek, onu zevale itmeye ve şüphe soğukluğu onu iptal etmeye.. Bu arada bir delil gelirse., onun sebatı olmamalı.. Zira, çamurdan yapılan saksının kararı olamayacağı gibi; o delil getirenin dahi temkini yoktur. Nitekim bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Dikkat ediniz; ancak, Allah'ın zikri ile kalbler mutmain olur.» (13/28)

Bu arada şunları da sayabiliriz: Amelleri yerine getirmekte kolaylık ve rahatlık husule gelir. Nefs-i emmareden gelen tenbellik, inat, yan çizme zail olur..

***

Sonra..

Tarikat-ı Sofiyye'ye sülûkten maksad: suretleri, gaybi olan şekilleri müşahede ve lâkeyfi olan nurları ve renkleri muayene değildir. Zira, bu gibi şeyler, oyuna ve oyalanmaya dahildir. Bu hissi olan nurlarda ve suretlerde ne gibi bir noksanlık vardır ki; bir şahıs bunları bırakıp da, gaybî olan suretleri ve nurları temenni ede.. Hem de riyazetleri ve mücahedeleri irtikâb ederek.. Zira, bu suretler ve nurlar, o suretler ve nurlar tümden Hakkın mahlukudur. O Yüce Zat'ın varlığının delilidir.

***

Bu meyanda, Tarikat-ı Nakşibendiye'yi tercih etmek, yani: Diğer sofiye tarikatları arasından., yerinde ve uygun düşer.. Zira, bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri, sünnet-i seniyyeye mütabaatı iltizam etmiş, bid'at-ı şeniadan dahi kaçınmışlardır. Bu mana icabıdır ki, onları: Bu mütabaat devleti kendilerinde var ise., ferah ve sevinçli görürdün.. İsterse, kendilerinde hallerden yana bir şey bulunmasın.. Amma ne zaman ki. kendilerinde, mütabaat işine dair bir kesiklik hissederler; hem de halleri var iken., o halleri ne kabul ederler; ne de isterler..

Bundandır ki: Raksı ve semağı caiz görmezler; onlara terettüb eden halleri de kabul etmezler. Hem de aralarında bir ittifak ve icma ile.. Hatta, cehri zikri bid'at sayar; arkadaşlarını bundan men ederler. Buna terettüb eden semerelere dahi iltifat etmezler..

***

Hazret-i Şeyhimiz ile, bir gün yemek meclîsinde bulunmuştum. Bu esnada, Hazret-i Şeyhimizin ihlâslı bağlılarından Şeyh Kemaleddin açıktan:

— Bismillahirrahmanirrahim. (Rahman Rahim Allah'ın adı ile.)

Dedi.. Yemeğe başladı.. Onun bu hareketi, Hazret-i Şeyhimize münasip gelmedi; açık bir şekilde şöyle dedi:

— Ona mani olunuz; yemek meclisimizde bulunmasın.

***

Hazret-i Şeyhimizin şöyle dediğini işittim:

— Hace Muhammed Bahaeddin Nakşibend, Buhara ulemasını toplayıp onları şeyhi Emir Külâl'ın hanıgahına götürdü.. Şunun için ki: Onları cehri zikir yapmaktan men ede.. Oraya gelen ulema Emir'e şöyle dediler:

Cehri zikir yapmayınız, bid'attır.

Onlara cevab olarak Emir şöyle dedi:

— O halde yapmayız..

Bu Tarıkat-ı Aliyye'nin büyüklerinden cehri zikir için, böyle bir mübalağalı durum sudur ettikten sonra., semağ, raks, tevacüd haller ve vecidler için ne denir?.. Kaldı ki bunlar, gayr-ı meşru sebepler üzerine terettüb etmiştir. Fakir'e göre bu haller, istidraç kabilindendir. Zira haller, zevkler, istidraç ehline dahi zahir olur. Kendilerine, bu âlem suretlerinin aynasında tevhid keşfi, mükâşefe ve muayene zahir olur ki; Yunan filazofları, Hanud cukiyeleri, birehmenleri bu işlerde onlarla ortaktır. Hallerin doğru olmasının alâmeti: Haram, şüpheli işleri irtikâptan kaçınmak sureti ile şer'î ilimlere uygun düşmesidir.

***

Bilesin ki,

Raks ve semağ hakikatte oyun ve oyuncağa dahildir. Allah-ü Taâlâhın şu kavli, teğanniden men üzerine gelmiştir:

«İnsanlar arasında; bilgisizce, Allah yolundan saptırmak ve bir eğlence için boş lafa müşteri çıkan adam vardır.» (31/6)

İbn-i Abbas'ın talebesi ve tabiinin büyüklerinden Mücahid şöyle eledi:

— Bu âyet-i kerimede geçen:

— Boş laf (Lehv'el-hadis)..

Teğannidir. Bu manada, Medarik'te ise, şöyle geçer:

— Uydurma kıssa ve teğannidir.

İbn-i Abbas ve Ibn-i Mes'ud dahi yemin ederek dediler ki:

— Bunun manası, teğannidir.

— «O kimseler ki; yalana şahidlik etmezler...» (25/72). Âyet-i kerimesinin manasında Mücahid şöyle dedi:

— Yani, teğanni meclisinde hazır olmazlar.

İmam-ı Hûda Ebu Mansur Matüridî'den hikâye edildiğine göre şöyle demiştir:

— Zamanımızın Kurralarından birine, (teganni ile) Kur'an okurken:

— Güzel ettin..

Diyen kâfir olur.. Karısı kendisinden boş olur. Allah-ü Taâlâ, onun bütün hasenatını iptal eder.

Kazı Zahirüddin'in, Ebu Debusi'den naklen şöyle dediği anlatıldı:

— Bir kimse, muganniden teğanni (şarkı veya benzeri) ya da haram olan bir fiil görse; bunu da inanarak veya inanmayarak güzel kabul etse; Derhal mürted olur. Zira: Şeriat hükmünü batıl saymış olur.

Bir kimse, şeriat hükmünü batıl sayarsa., bütün müetehidler katında o mümin değildir. Allah-ü Taâlâ, onun taatını kabul etmez. Bütün iyiliklerini iptal eder. Allah-ü Taâlâ, bu gibi şeylerden bizi korusun.

Teğanninin haram oluşu Hakkında âyetler ve hadisler cidden çoktur. O kadar ki, onları saymak zordur.

Durum anlatıldığı gibi olunca, bir şahıs, teğanninin mubahlıgı üzerine, mensuh bir hadis, şaz bir rivayet anlatırsa., buna itibar edilmez. Zira, vakitlerin hiç birinde, fakihlerden hiç bir fakih, teğanninin mubah olduğu Hakkında fetva vermemiştir. Raks edip ayak vurmaya cevaz vermemiştir. Nitekim bunlar, İmam-ü Hümam Ziyaeddin Sami'nin Multakat risalesinde anlatılmıştır.

Sofiyenin amelleri, helâl ve haram işinde senet değildir. Onları mazur görmemiz yetmez. Onları ayıplamayız; işlerini Allah'a ısmarlarız.

Burada muteber olan, İmam Ebu Hanife'nin, İmam Ebu Yusuf'un, İmam Muhammed'in kavlidir. Allah onlara rahmet eylesin.. Şibli'nin ve Ebu Hüseyin Nuri'nin ameli değil..

Bugün, kusurlu sofiye, semağı ve raksı, dinleri ve şeriatleri haline getirmişlerdir. Şeyhlerinin amellerine dayanmışlardır. Onu taatları ve ibadetleri gibi tutmuşlardır. Bu manada bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Onlar öyle kimselerdir ki; dinlerini bir oyun ve bir eğlence haline getirmişlerdir.» (7/51)

***

Yukarıda anlatılan rivayetlerden bilinmiş oldu ki: Bir kimse, haram bir fiili güzel kabul ederse.. İslâm zümresinden çıkar. Mürted olur.

Bunun üzerine, semağ ve raks meclisine tazim etmenin; hatta, onu taat ve ibadet haline getirmenin şenaatini düşünmelidir..

Allah'a hamd ve şükürler olsun.. Meşayihimiz bu gibi işlerle müptelâ olmamıştır. Bizim gibi uyanlarını dahi, o gibi şeylere uymaktan halâs ettiler..

***

Duyuyoruz ki, mahdumlar semağa meylediyorlarmış,. Cuma geceleri, semağ ve kaside meclisi kuruyorlarmış.. Arkadaşların pek çoğu da buna muvafakat ediyorlarmış..

Hayret., bin defa hayret..

Diğer silsilelerin müridleri, bu işi ancak şeyhlerinin ameline dayanarak, irtikâb ederler. Amelleri ile de, şer'î haramlığı def ediyorlar. İsterse, bu işte hak üzere olmasınlar. Peki, bu işi irtikâb etmekte, bizim arkadaşların mazereti nedir?. Halbuki bunda, bir tarafı ile şer'an haram olan bir şeyin irtikâbı vardır. Diğer taraftan ise.. Tarikat şeyhlerine karşı muhalif bir hareketin irtikâbı vardır. Böyle olunca, bu fiilden ne şeriat ehli razı olmakta; ne de tarikat ehli..

Böyle bir şeyde, yalnız şeriatın haram kıldığı bir şeyi irtikâb olmasa; mücerred olarak tarikatta yeni bir şeyin ihdası olsa dahi, yine şenidir. Bununla, şeriatta haram olan bir şeyin irtikâbının bir araya geldiği zaman, olacağı düşünmeli: Nasıl olur?.

Yakin olan bir durum var ki: Mirza Ciyo bu işe razı olmaz. Ama, size karşı edebi icabı sarahaten men edemiyor. Arkadaşları dahi bu sebeple bu içtimadan men edemiyor.

***

Fakir, gelmemde bir duraklama hissettim. Onun için de, bu fıkraları yazıp size yolladım. Mirza Ciyo'nun yanında evvelinden, ahirine kadar okumak yerinde olur.

Vesselam..

***

267. MEKTUP

MEVZUU: Kendisi imtiyazlı bulunduğu sırlar ve incelikleri.. Bunların izharı mümkün olmadığı gibi; remiz ve işaret yollu anlatmak dahi mümkün değildir. Kaldı ki bunlar, nübüvvet kandilinden iktibas edilmiş olup mele-i âlâ dahi onlarda müşterektir. Bu münasebetle bazı hususların beyantı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne..

Sizlere dahi dualar etmekteyim..

***

Malum olsun ki.. İkram olarak, bu Hakir'e yolladığınız mübarek mektup ulaştı.. Onu mütalaa ile şerefyab oldum. Allah-ü Taâlâ, sizleri hayırlı mükâfatlarla mükâfatlandırsın..

***

Yüce Sultan Hakkın nimetlerinden neler yazayım ki?. Sonra onların şükrünü nasıl eda edeyim?.

Yüce Allah'ın ihsan ettiği muvaffakiyetle, onların pek çoğu kaleme alınıp yazılmaktadır. Ehli olanların kulaklarına da böylece ulaşmaktadır.

Lâkin, benim imtiyazlı bulunduğum sırlara ve inceliklere gelince., onlardan bir nebze dahi zuhur meydanına irad etmek mümkün değildir. Hatta o gibi sözleri, remz ve işaret yollu konuşup anlatmak dahi mümkün değildir. Hatta, o sırlardan yana, pek değerli oğlumla aramda dahi bir işaret geçmemiştir. Kaldı ki o: Maarifimin mecmuasıdır; sülûk ve cezbe makamlarının nüshasıdır. Bunu ondan dahi, tam bir şekilde saklamaya çalışıyorum. Bununla beraber, biliyorum ki o: Mahrem-i esrarlardandır, hatadan ve galattan mahfuzdur. Ne yapabilirim ki: Manaların inceliği dili tutmaktadır: söze gelmekten almaktadır. Sırların letafeti, dili bağlamaktadır.

— «Göğsüm daralıyor; dilim açılmıyor.» (26/13)

Mealindeki âyet-i kerime, vaktin faydalı tekrarıdır.

Bu sırlar ve incelikler, beyan edilmeye uygun düşmeyecek kabilden değildir; lâkin, onları dile getirmek mümkün değil..

Bir şiir:

Hafızın feryadı yersiz mi baştan sona;

Garib kıssa, acip sözler sığınıştır ona..

Gizlemeye çalıştığımız bu devlet, enbiyanın nübüvvet kandilinden iktibas edilmiştir. Onlara salât ve selâm olsun.

Mele-i âlâ ve enbiya etbaından bu devletle müşerref olan herkes bu nimette müşterektir. Bu manadan olarak, Ebu Hüreyre r.a. şöyle dedi:

— Resulûllah S.A. efendimizden iki ilim dolu kab aldım. Onun birini dağıttım. Öbürünü da dağıtacak olsam bu boğaz kesilir..

İşte o dağıtılmayan ilim, sırlar ilmidir. Herkesin fehmi onu alamaz. Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Bu Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Bu arada şunu arz edeyim: Hazret-i Şeyhimizin çocuklarına yazdığım mektubu mütalaa etmelisiniz.

***

Ey Mahdum-ü Mükerrem,

Bu tarikatta yeni bir şey ihdas etmek, Fakir'e göre: En azından dinde bir bid'at ihdasıdır. Tarikatın bereketleri, feyiz olarak ehil olanlara ancak onda yeni bir ihdas olmadıkça gelir. Onda bir yenilik yapılmaya kalkılıp olmayan bir şey ihdas edilirse., o zaman, feyiz ve bereket yolları kapanır..

Tarikatı, yeni icadlardan korumak, en önemli işlerdendir. Ona muhalefetten sakınmak, zarurî sayılan vazifeler arasındadır.

Hangi mevzii görürsen ki, orada Tarikat-ı Aliyye'ye muhalif düşen bir şey vardır: onu şiddetle men etmeye çalışmak gerekir. Ki bu: Tarlkat-ı Aliyye'nin tervici ve takviyesi olacaktır.

Vesselam..

268. MEKTUP

MEVZUU: a) Peygamberlerden veraset yollu gelen ilm'in beyanı..

b) «Ümmetimin âlimleri. Beni İsrail'in enbiyası gibidir.»

Mealine gelen hadis-i şerifinden murad..

c) Enbiyandan mevrus olan ilim; evliyanın konuştuğu tevhid-i vücudî. ihata, sereyan olmayıp bundan başkasıdır.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Sonra..

Bilesin ki, bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) halleri, vaziyetleri iyidir; hamd olsun.

Allah-ü Taâlâ'dan dileğimiz: Selâmetiniz, afiyetiniz ve istikâmetinizdir.

***

Bu arada veraset ilmi bahis mevzuu oldu. Onun için, bu manada birkaç kelime yazmak istedim; vaktin müsaadesi nisbetinde olacak. Bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

— «Âlimler peygamberlerin varisleridir.»

Peygamberlerden iki ilim kaldı:

a) Hükümler iimi..

b) Sırlar ilmi..

Asil varis olan âlim odur ki: Her iki ilimden kendisine bir sehim düşe.. Yalnız bir çeşidinden nasib alan âlim tam varis değildir. Zira böyle bir şey, verasete münaîidir. Şundan ki: Asıl varis olan kimse: Mirasın bazı muayyen kısmından miras alır; o kimse: Alacaklı sınıfına dahildir. Ki onun nasibi, Hakkı olan cinse taalluk eder.

***

Resulûllah S.A. efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

— «Ümmetimin âlimleri, Beniisrail'in peygamberleri gibidir.»

Bu hadis-i şerifte işaret edilen âlimler, veraset âlimleridir. Alacaklı olan âlimler değildir. Ki bunlar, terekeden nasiplerine düşen Hakkı alırlar.

Şu kimseye:

— Varis..

Demek mümkündür ki; kendisine kalan miras, yakınlık ve cinsiyet yolu ile kala.. Ama alacaklı böyle değildir. Zira o: Bu alâmetten halidir..

Bir kimse varis değilse., o: Âlim dahi değildir. Meğer ki, onun ilmini, bir nevi ilimle kayıtlı tutalım; diyelim ki:

— O, hükümler ilmini bilir..

Asıl mutlak olan âlim odur ki, varis ola.. Ve., onun mirastan bol hazzı ve nasibi buluna.. Hem de tam olarak, her iki taraftan da.

***

Pek çokları sanır ki: Sırlar ilmi; tevhid-i vücudi, kesrette vahdeti ve vahdette dahi kesreti müşahede ilimlerinden ibarettir. Yine sanırlar ki o: Yüce Allah'ın vücudunun ihata ve sereyanı, kurbu ve maiyetinden kinayedir. Bunlar dahi, haller erbabınca müşahede edilip münkeşif olur.

Haşa ve kella.. sonra yine haşa ve kella ki; anlatılan cinsten ilimler ve maarif, sırlar ilmi ola ve nübüvvet mertebesine lâyık düşe.. Zira, anlatılan ilimlerin kuruluşu, sekrin ve halin galebesine göredir. Bunlar dahi ayıklık haline münafidir.

Peygamberi erin ilmine gelince.. ama ister hükümler ilmi olsun; isterse sırlar ilmi olsun., tamamen sahiv (ayıklık) halinden neş'et etmiş olup onunla sekir halinin zerresi dahi imtizaç etmemiştir.

O türlü maarif, sekir halinde yerli kademi olan velâyet makamına münasiptir. Böyle olunca bu ilimler, velâyet sırlarından olur; nübüvvet sırlarından olmaz. Velâyet her nekadar sabit ise de, hükümleri mağluptur. Nübüvvet hükümleri yanında hiç bir şey olmayıp muzmahildir.

Bir şiir:

Mehtap nurları açılıp da yayıldığı zaman;

Süha yıldıza saklanmaktan gayrı kalmaz güman..

***

Kitaplarımda (Veya mektuplarımda), risalelerimde yazdım ve tahkikini yaptım ki: Nübüvvet kemalâtı, umman deniz hükmündedir. Velâyet kemalâtı ise., onun yanında küçük bir damladır.. Amma ne yapalım ki., nübüvvet kemalâtını idrâk edemedikleri için, bir cemaat şöyle dediler:

— Velâyet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Bir başka taife ise., bu kelâma tevcih yönü verip şöyle dedi:

— Bundan murad, şu demektir:

— Nebinin velâyeti, nübüvvetinden daha faziletlidir.

Bu taifelerden her ikisi de, nübüvvetin hakikatini bilmeden gaibe hüküm vermişlerdir. Bu hükme yakın bir hüküm şudur ki; Ayıklık üzerine sekir hali tercih edile.. Eğer ayıklığın hakikatini bilmiş olsalardı; anlardılar ki: Sekir halinin ayıklığa nazaran hiç bir değeri yoktur.

Bir mısra:

Arşa bağlı olanla yerlinin nisbeti ne?.

Onlar, havas zatların sahiv (ayıklık) hali ile, avamın sahiv haline benzetmiş gibiler.. Aralarında bir benzerlik misali bulmuş; sekir halini ona tercih etmişlerdir. Şayet, havasın sekri ile avam sekri arasında bir misal benzerliği bulsalardı; üstteki hükmü vermeye cür'et etmezlerdi. Zira, ulema katında mukarrer olan bir durum var ki; o da şudur:

— Mutlak olarak, sahiv hali, sekir halinden daha faziletlidir

Bu hüküm, onlara göre daimidir. Bu sekir ve sahiv, ister mecazî olsun; isterse daimî..

Velâyeti, nübüvvet üzerine daha faziletli görmek; sekir halini dahi sahiv haline tercih etmek: Küfrü İslâm'a tercih etmeye, cehaleti ilme nazaran daha faziletli bilmeye benzer.

Gerek küfür, gerekse cehalet; bunlar daha ziyade velâyet makamı ile münasebetlidir. İslâm ve ilim ise., nübüvvet mertebesi ile münasebetlidir.

Bu manadan olarak, Hüseyin b. Mansur Hallaç şöyle dedi:

Küfrettim Allah'ın dinine ki, küfür vaciptir; Bence, amma katında Müslümanların kabihtir.

Halbuki, Allah'ın Resulü Muhammed, küfürden Allah'a sığınmıştır. Ona salât ve selâm olsun.

Bir âyet-i kerime meali:

— «De ki herkes yaratılışı hükmünce amel işler.» (17/84)

Mecazi âlemde; İslâm, küfürden daha faziletli, olduğu gibi; hakikatta dahi onu küfürden daha faziletli itikad etmek lâzımdır. Zira mecaz, hakikatin köprüsüdür.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Küfür, sekir ve cehalet, velâyet makamlarından cem mertebesinde sabit olduğu gibi; İslâm, sahiv ve marifet dahi onda, cemden sonra taHakkuk etmiştir. Böyle olunca, şöyle demek velâyet makamı için nasıl sahih olur:

— Küfür, cehalet, sekr, yalnız velâyet makamına münasiptir.

Buna cevab olarak derim ki:

— Sahiv ve benzeri hallerin fark mertebesinde isbatı, öyle bir cem mertebesine göredir ki; onda sekirden ve mahivden gayrı bir şey olmaya.. Yoksa, fark mertebesinin sahvi sekir ile imtizaç etmiş; İslâm'ı küfürle ihtilât etmiş, marifeti dahi cehalet şaibesine bulanmıştır.

Eğer yazmak için mecal bulabilseydim, fark makamlarının hallerini tafsilatı ile anlatırdım. Sekir hali ve benzerinin sehiv hali ve benzeri ile nasıl imtizaç ettiğini beyan ederdim.

Her halde, erbab-ı fatanet, bu manayı araştırmak yolu ile bulabilir.

Her bakımdan şaşılacak bir durum var ki; şunu anlayamıyorlar: Peygamberler azamet ve celâlet çeşidinden nail olduklarına ancak, velâyet yolundan değil; nübüvvet yolundan nail oldular. Onlara salât ve selâm olsun..

Velâyet makamının esas durumu ise., nübüvvetin hadimi olmaktır. Şayet velâyetin, nübüvvet üzerine fazladan bir meziyeti olmuş olsaydı; meleklerin velâyeti, sair velâyetlerden daha ekmel, peygamberlerden daha faziletli olurlardı. Onlara salât ve selâm olsun.

Bu kavimden bir taife:

— Velâyet nübüvvetten daha faziletlidir.

Dedikleri, mele-i âlâ meleklerinin velâyetini dahi, enbiyanın velâyetinden daha faziletli gördükleri için zaruri olarak şöyle dediler:

— Melekler, peygamberlerden daha faziletlidir.

Bu meselede dahi, ehl-i sünnet topluluğundan ayrılmış oldular. Ne var ki, bütün bunlar: Nübüvvetin hakikatma muttali olamamaktan ileri gelir.

Asr-ı saadetten uzak kalmak sebebi ile; nübüvvet kemalâtı, insanların nazarında, nübüvvet kemalâtından düşük görüldüğü için, zarurî olarak bu babda kelâmı dağıttık. Muamele hakikatini dahi, bir nefeslik açtık.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Ey Rabbımız, bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla.. Ayaklarımıza sebat dermanı ver. Kâfirler üzerine bize yardım eyle..» (3/147)

Pek Reşid Kardeşim Şeyh Meyan Davud o tarafa geliyordu.

Dolayısı ile, başınızı ağrıtacak bu yazıların yazılıp yollanmasına sebeb oldu.

***

269. MEKTUP

MEVZUU: a) Din düşmanlarına ihanet etmeye teşvik.

b) Onların batıl putlarını tahrib edip düşürmeye çalışmak..

c) Anlatılan bu üstün işi, temenni etmeyi açıklamak.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Murtaza Han'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

***

Bilesin ki.

Her şahsın temenni ettiği bir şey vardır. Bu Fakir'in temennisi dahi. Yüce Allah'ın ve onun Resulünün düşmanlarına sert davranmaktır. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin. Bir de, o hüsrandakilere ihanet edip batıl putlarını küçültmektir.

Bilesin ki.

Allah katında, anlatılan ameli yapmaktan daha rıza kazanılacak bir iş yoktur. Bunun içindir ki, anlatılan rıza dolu ameli yapmaya sizi teşvik ediyorum. Hem de tekrar tekrar..

Görüyorum ki: Anlatılan ameli yapmak, İslâm dininin en mühim işlerinden biridir.

***

Siz orayı şereflendirmeye muvaffak olup o kesif zulmet içindeki yeri tahkir etmeyi tayin ettiniz. Ora ehlini dahi küçülttünüz.

Bunun için, evvelâ, bu nimetin şükrünü eda etmek lâzımdır. Bir çok kimseler, oraya tazime ve ehline tevkire gidiyorlardı.

Allah-ü Taâlâ'ya hamd ü şükürler olsun ki: Bu gibi beliyye ile bizi müptelâ kılmadı.

Anlatılan işi yapmaktaki büyük nimetin şükrünü eda ettikten sonra gerekir ki: O haip ve haşirlerin tahkiri için çalışmak, ön plâna alına.. Onların batıl putları küçültüle; o cemaat dahi gizli ve aşikâre olarak imkân nisbetinde tahrib edile..

O kısır putlara her türlü ihaneti yapmalı ki; böyle yapmakla, daha önce yapılan bazı vaki müdaheneler telâfi edilmiş ve kaçırılan güzel amele kavuşulmuş ola.. Böyle bir amel dahi o işlere kefaret yerine geçe..

***

Bedenî zaaf, şiddetli soğuk beni oraya gelmekten alıkoydu. Yoksa hizmetinize girer; bu işe terğib etmeye bakardım. O taşa bir tükürük bu münasebetle atardım; bu işi dahi bir saadet sermayesi sayardım. Daha fazla ne yazayım?.

***

270. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sohbeti uzlete tercih etmenin beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Şeyh Nur Muhammed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Kardeşim Nur Muhammed, uzakta durup ayrı kalanları unuttu. O kadar ki: Bir selâm ve bir kelâmla dahi onları hatırlamaz oldu.

Sizin temenniniz, uzlet ve inziva idi. Bu da size müyesser oldu. Lâkin, bazı sohbet vardır ki: Uzlete tercih edilir; daha faziletli olduğu bilinir. Bir ölçü olarak, Veys'el-Karanî'nin hali burada yeter. Ki o: Uzleti tercih edip Hayr'ül-beşer Resulûllah ile sohbet şerefine nail olamadı. Ona ve âline salât ve selâm.. Sohbet kemalâtından dahi hiç bir şey bulamadı; kendisi tabiinden oldu. Hayır derecesinin birincisini erteledi; ikinci derecede kaldı.

***

Allah'ın inayeti ile, sohbetten her gün bir başka hal zuhur eder.. Bir hadis-i şerifte belirtildiğine göre:

— «İki günü müsavi geçen ziyandadır.»

Selâm size ve sair hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yi bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtlar, selâmlar ve tahiyyat..

***

271. MEKTUP

MEVZUU: Görüp tabirini sorduğu bir rüyanın çözümü.,

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Hasan Berkiye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Pek aziz kardeşim Hasan'ın mektubu ulaştı. Allah-ü Taâlâ, kendisini kemale ulaştırıp halini de güzelleştirsin.

***

Yazılan rüya, tam bir açıklıkla, izaha kavuştu. Ümitli olmak gerek. Canım vererek, memur olduğun işi yapmaya gayret etmelisin. Dahi, şer'î hududu, kıl kadar aşmamalısın.

Ehl-i sünnet vel-cemaat itikadına göre; kendini bezemelisin.

Bir mısra:

Asıl iş budur: kalan hayaller..

***

Eğer babanız cevaz verirse, kardeşler de razı olursa..

Hind beldelerine gelmeyi bir ganimet bilmelisin.

Vesselam..

***

272. MEKTUP

MEVZUU: a) İman-ı gaybî ile iman-ı şuhudînin beyanı..

b) Tevhid-i vücudî ile tevhid-i şuhudînin beyanı.

c) Fena taHakkukunda zarurî olan şühudî olandır.

d) Tevhid-i vücudîyi ilk açıklayan Fütuhat-ı Mekkiye sahibidir.

Ve., bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz.. bu mektubu, Seyyid Muhibbullah Mankpuri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.. Salâtlar onun Resulüne..

Pek Aziz Kardeşim Mir Muhibbullah'a malum olsun ki,

Gayb olarak, Allah-ü Taâlâ'nın varlığına, sair sıfatlarına inanmak; enbiyanın ve onların ashabının nasibidir. Bir de, bütünüyle ruculari sabit olan evliyanın.. Bunların bağlılığı, ashab bağlılığı gibidir. İsterse, bunlar az olsunlar; hatta azdan dahi az olsunlar.. Ulemanın nasibi, umum müminlerin nasibi dahi gaybe imandır.

Şühudî imana gelince., bu dahi, umum sofilerin nasibidir. Bunlar da ister uzlet erbabı olsun; isterse muaşeret ehli olsun. Muaşeret ehli her nekadar rücuu olanlardan iseler de, tam manası ile rücuu bulmuş değillerdir. Batınları, yukarı ile şerefyabdır ve oraya cezbelidir. Hem de daima.. Bunlar, her nekadar zahirleri ile halk arasında iseler de; batınları ile Yüce Hak ile beraber olmuşlardır. Bu manadan ötürü, şühudî iman, daima bunların nasibidir.

Peygamberlere gelince, bunların tamamen rücuları vardır. Bu büyükler, zahiren ve batinen halkı, yüce Hakka davete yönelmişlerdir. Bu manadan ötürü, gaybî iman, bunların zarurî olarak nasipleridir.

Bu Fakir, bazı risalelerinde tahkikini yaptı ki: Rücuun varlığı ile beraber, yukarıya teveccüh; noksan, işin nihayetine varamamış olmanın alâmetidir. Tam manası ile rücu ise., nihayetlerin de nihayetine vâsıl olmak sayılır.

Sofiye sanmışlardır ki: Kemal, ancak iki teveccühü cem etmektedir. Teşbihi ve tenzihi bir araya getireni dahi kâmillerden saymışlardır.

Bir mısra:

Sevdikleri yandadır insanların mezhepleri,.

Peygamberler, davet vazifesinden fariğ oldukları, beka âlemine teveccüh ettikleri, rücuun yararı dahi tamam olduğu zaman; her halleri ile, Şanı Yüce Hakka teveccüh ederler. Hem de bütün şevkleri ile şöyle diyerek:

— Refik-i âlâ.. (En yüksek yakınlığa..)

Ve., yakınlık mertebeleri içinde sevince ve övünmeye geçerler..

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri;

Miskin aşıka yeter, yudum yudum içtikleri..

***

Fakir indinde asıl kemal odur ki: Uruc (yükselme) vaktinde, kesret tamamen nazardan kalka.. Hatta esma ve sıfat melhuz olmaya.. Mücerred ehadiyetten başka bir şey müşahede edilmeye.. Bundan sonra, onunla nasıl muamele edilecekse., kendisi ile öyle muamele edilir.

Şayet rücu vaktinde, nazar tamamı ile kesrete düşerse., avam müminler gibi, onun müşahedesi halktan başkası olmayacağı gibi, meşgalesi dahi, taatı eda ve halkı Yüce Hakka davetten başka olmaz.. Davet işi tamam olduğu, fani âleme veda ettiği zaman; bütünüyle Yüce ve Mukaddes Hakka teveccüh eder.. Göçü, gaybden şehadete geçer; müraselet muamelesi, muanakaya tebdil edilir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Nakıs olan kimse hayal etmeye ki: Bütünüyle rücu noksanlıktır. Ve., hiç sanmaya ki: Batınen Yüce Hakka teveccüh; davetleri ve takmilleri için halka teveccühte daha faziletlidir.

Şundan ki: Rücu sahibi, rücu makamına kendi arzusu ile gelmemiştir. Âlâ makamdan esfel makama, Yüce Haklan iradesi ile nüzul eylemiştir. Vusul yerine, kendisi için hicrana razı olmuştur. Dolayısi ile, rücu sahibi, Yüce Hakkın muradı ile kaimdir. Kendi nefsinin muradından fanidir.

Teveccüh sahibine gelince., vasi ile şühud ile mahfuzdur; kurb ile, maiyyet ile mesrurdur.

Bir şiir:

Uzak kalmamsa kalbimin sevdiğinin rızası;

Bana daha hoş visalden bu ayrılık acısı..

Zira bana nefsimin köleliği var visalde;

Hicranda kuluyum şu zatın: Mevlâlar Mevlâsı..

Sevgili ile çokça meşgulüm her hal-ü kârda;

Kendimle olmaktan iyi bu vazife edası...

***

Rücuun fazileti çoktur. Rücu sahibine nisbetle teveccüh sahibi, umman denize nisbetle katre gibidir.

Bu rücu, nübüvvet faziletlerindendir; o teveccüh ise., velâyet eserlerindendir. Aralarında o kadar fark var ki.. Lâkin, bunu herkesin fehmi alamaz..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir.. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Tenzih ile teşbih arasını cem edenlerden bazıları dediler ki:

— Tenzihi iman, bütün müm'mlere hâsıl olmuştur. İrfan sahibi o kimsedir ki; tenzihle teşbih imanın arasını cem ede.. Halkı dahi, halikın zuhuru bile.. Kesreti dahi vahdetin kisvesi göre.. Yüce Sanii, kendi san'atında mütalaa ede..

Hülâsa, bunlara göre: Sırf tenzihe teveccüh, noksanlıktır. Kesret mülâhazası olmadan vahdet şühudu ayıptır.

Bu cemaat, sırf ehadiyete teveccüh edenleri, nakıs sayarlar.

Kesret mütalaası olmadan, vahdet mülâhazasını tahdid ve takyid zannederler.

Sübhanellah, Allah'a hamd olsun.

Bunlar anlamazlar mı ki:

Enbiyanın bütünüyle daveti, sırf tenzihedir. Onlara salât ve selâm olsun.

Semavî kitaplar, tenzihi imanı anlatırlar.

Peygamberler, batıl sayılanı afakî ve nefüsî putları nefyeder; halkı dahi onları batıl saymaya davet ederler. Şebihten ve keyfiyetten münezzeh olan Vacib'ül-Vücud Zat'ın vahdetine delâlet ederler.

Hiç bir peygamber işittin mi ki; halkı teşbihi imana davet etsin ve:

— Halk, Halikın zuhurudur.

Desin.. Bütün peygamberler, Yüce Mukaddes Vacib'ül-Vücud Hakkın tevhidi üzerinde müttefiktirler. Onun zatından gayrı rablan nefyetmişlerdir. Bu manada gelen bir âyet-i kerime şöyledir:

— «De ki, ey Ehl-i Kitap, hep birden sizinle aramızda müsavi bir kelimeye gelin. Şöyle ki: Allah'tan başkasına ibadet etmeyelim; hiç bir şeyi ona şirk koşmayalım. Allah'tan başka bazımız, bazımızı Rabblar olarak tutmayalım.

Şayet buna gelmezlerse şöyle deyiniz:

— Sahid olunuz, biz Müslümanlarız.» (3/64)

Bu cemaat, bitip tükenmeyen rablar isbat ederler, Onların her birini de, Rabb'ül-erbab olan Yüce Zat'ın zuhuratı olara hayal ederler.

Onlar, istediklerinin yerinde olduğunu bildirmek için; Kur'an'dan ve hadisten şahit getirmek isterler; ama onların hiç biri, istedikleri manada asla şahid olamaz.

Meselâ, meali şöyle olan âyet-i kerîmelere dayanırlar:

— «Odur evvel, âhir, zahir, batın..» (57/3)

— «Attığın zaman, sen atmadın; Allah attı.» (8/17)

— «Gerçek şu ki: Seninle biat edenler, ancak Allah ile biat ettiler. Allah'ın eli, onların elleri üstünde idi.» (48/10)

Hadis-i şerifler ise şöyledir:

— «Allahım, sen evvelsin; senden evvel bir şey yoktur.. Sen âhirsin: senden sonra bir şey yoktur. Sen zahirsin; senin fevkinde bir şey yoktur. Sen batınsın; senin ötende bir şey yoktur.»

Bütün bu ibarelere hasredilen mana, en güzel şekilde; Yüce Hakkın Zat'ından gayrına kemaliyle vücud vermenin nefyidir. Amma, vücudun aslını nefyetmek değildir.

Nitekim şu hadis-i şeriflerden dahi bu mana anlaşılır:

— «Namaz, ancak Fatiha-i kitabla olur.»

Yani: Namaz, ancak Fatiha sûresini okumakla tamam olur.

— «Emaneti olmayanın imanı yoktur.»

Yani: Kendisine itimad edilmeyen kimse tam mümin olamaz.

Bunlara benzeyen âyet ve hadisler çoktur. Bu tevcihler, nassları tevil kabilinden değildir. Yani: Onların sandıkları gibi.. Elbette, nassları, kemal manası ile belâğate getirmektir. Nitekim bu mana örfde gelmektedir.

Meselâ, bir şahsın elçiliği veya vekâleti için önem vermek gerektiği zaman, şöyle denir:

— Elim, onun elidir.

Bundan hakikat anlatılmaz; mecazî mana anlaşılır. Amma, hakikatten daha beliğ bir mana ifade eder.

Şöyle bir misal de olabilir. Meselâ:

Bir fiil işlenir. Ama, bu iş, yapanın kudretinin çok çok üstünde görülür. Zira onu yapan, kudret-i kâmile sahibi bir zatın kölesidir. Bu manada iltifat dahi, o güçlü sultanadır. O yapılan işte dahi o zatın teveccühü vardır. Bu durumda o Malik Zat şöyle diyebilir:

— Bunu ben yaptım; sen değil..

Bu kelâmda fiilin ittihadına delâlet olmayacağı gibi; zatın dahi ittihadına yer yoktur.

Allah'a sığınmak gerekir. Bilhassa şundan ki: Köle bir kulun fiili Malik Muktedir Zat'ın aynı fiili ola.. Yahut, zatı dahi, ayniyle onur. zatı ola..

Acaba cemaat, peygamberlerin zevkini bilmezler mi ki?. Zira, onların davet medarı isneyniyet üzerine ve mugayeretin varlığına dayalıdır. Yani: Halk ile halik arasında.. Onların ibarelerini tevhide ve ittihada indirmeye çalışmak, boş yere zorlamadır.

Hakikatte mevcud bir olup onun dışında olanlar dahi onun zuhuratı ise., o zaman, onun dışındakilere tapmak ona ibadet sayılır. Nitekim o cemaat dahi böyle sanır. O zaman, niçin enbiya onlara tapmayı şiddetle men etti; onun zatından gayrına tapanları neden ebedi azapla korkuttular?.

Niçin, ondan başkasına tapanlar için:

— Allah'ın düşmanları..

Dediler. Ve neden onların yanıldıkları manaya kendilerini muttali edip cehaletten gelen mugayereti onlardan gidermediler?. Hatta niçi onlara anlatmadılar ki: Ondan başkasına tapmak dahi, ayniyle o Yüce Zat'a ibadettir.

Anlatılan cemaatten bazıları şöyle der:

— Peygamberler, tevhid-i vücudîyi ancak avamdan gizlediler.

Davet işini, mugayeret isbatı üzerine kurup vahdeti gizlediler. Avam halkın fehmi kusurlu olduğundan, kesrete delâlet ettiler.

Onların bu sözü dinlenmez. Tıpkı: Şiilerin Hazret-i Ali'yi dahi iki yüzlü yaptıkları gibi.. Zira, peygamberlerin şanına yakışan, işin aslına yakışan neyse., onu tebliğ etmektir.

Eğer işin aslında vücud bir olsaydı; neden onu gizlesinler ve işin özüne aykırı olanı izhar etsinler?. Bilhassa Vacib'ül - vücud Hakkın zatına, sıfatına ve fiillerine taalluk eden hükümlerde.. Zira, bunun ilânına ve izharına en çok haklı olanlardır. İsterse, kısa görüşlüler, onu irâk işinde kusurlu olsun; onu anlamaktan yana aciz bulunsunlar..

Avamın durumu şöyle dursun; Kur'an âyetlerinin ve hadislerin müteşabih olanlarını, havas zatlar dahi anlamaktan aciz kalmışlardır. Buna rağmen, meselelerini açıklamaktan, avamın yanlış anlayacağı vehmi onlara mani olup yollarından almadı.

Bu cemaat, mevcudun ve vücudun mütaaddid olduğunu söyleyenlere ve Yüce Mukaddes Zat'ın gayrına ibadetten tenezzüh edenlere:

— Müşrik..

İsmini verip vahdet-i vücuda kail olana dahi:

— Muvahhid..

Derler. İsterse, Hakkın zuhuratı diye hayal ederek, onlara ibadeti dahi Hakkın ibadeti bilerek bin puta tapmış olsun.

Bu manayı tam insafla teemmül etmek gerek.. Bu sınıflardan hangisi müşrik?. Onlardan hangisi muvahhid?.

Peygamberler, halkı vahdet-i vücuda davet etmedikleri gibi; vücudun mütaaddid olduğuna kail olanlara dahi:

— Müşrik..

Dememişlerdir. Bunların daveti, Yüce Sultan Mabud'un birliğine olmuştur. Şirki dahi, o Yüce Zat'tan gayrına ibadete itlak etmişlerdir.

Sofiye, Yüce Hakkın gayrına olan vücudiyeti, gayriyet unvanı ile bilmedikçe, şirkten halâs olmazlar. Yüce Hakkın zatından gayrı şeyler (yani: Masiva) onun zatından gayrı şeylerdir. (Yani: Masivası..) Anlasalar da, anlamasalar da durum budur.

Onlardan bazı mütaahhirin olanlar:

— Bu âlem, Yüce Sultan Hakkın aynı değildir.

Dedi ve ayniyet sözünden sakındı. Ayniyete kail olanlara taan edip ayıpladılar.

Hatta, Muhyiddin b. Arabi'yi ve ona tabi olanları dahi bu yüzden inkâr etti. Onları iyi anmadı. Durum böyle olmasına rağmen, yine de: Bu âlem için, Hakkın gayrı olduğuna kail olmadı. Şöyle dedi:

— Ne aynıdır, ne de gayrı...

Halbuki bu kelâm, doğrudan uzaktır. Zira, iki şeyin, birbirinin gayrı olması, bir kaziyyedir. İki şey arasında mugayereti inkâr eden: aklın açık kavramı ile çarpışmaya girer.

Bu babda bir başka söz şu ki:

Kelâmcılar Vacib'ül-vücud Zat'ın sıfatları için şöyle dediler:

— Ne aynıdır; ne de gayrı..

Burada anlattıkları gayriyet ile, İstılahta alışılmış gayriyetten başkasını murad etmişlerdir. Bu mütegayirler arasında dahi, infikâk cevazına riayet etmişlerdir.

Çünkü, vacib sıfatlar, zattan ayrılmış değillerdir. Zat ile kadim sıfatlar arasında infikâk cevazı dahi tasavvur edilmiş değildir.

Böyle olunca:

— Ne odur, ne de gayrıdır.

Sözü, kadim sıfatlarda caizdir; ama âlemin hilâfına.. Çünkü, onda bu nisbet yoktur.

Bir hadis-i şerif meali:

— «Allah vardı: onunla bir şey yoktu.»

Bu âlemden, ayniyeti ve gayriyeti birlikte nefyetmek; lügat ve istilâh olarak, doğruluktan uzaktır.

Bu cemaat, bu âlemi, sıfat-ı kadime gibi sanıp öyle tasavvur ettiler. Ona mahsus olan hükmü, bunun için de isbata kalktılar. Bu da onların kusurları ve vâsıl olamayışlarından ileri geldi.

Bu cemaat, bu âlemin ayniyetini nefyettikleri için; kendilerine lâzım olan, onun gayriyetine de kail olmaktı. Böylece, tevhid-i vücudî zümresinden çıkmış olur; vücudun müteaddid oluşuna da hükmederlerdi.

Tevhid-i vücudide mutlaka ayniyete kail olmak vardır. Tıpkı Şeyh Muhyiddin b. Arabi Ks. ve ona tabi olanların dediği gibi..

Ayniyete kail olmak, maazallah, bu âlemin, yaratıcısı ile müttahid olduğu manasına değildir. Elbette şu manayadır: Bu âlem madumdur; mevcud olan Yüce Mukaddes Vacib'ül-vücud'dur. Nitekim. bu mananın tahkikini, bu Fakir bazı risalelerinde yapmıştır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Sofiye-i vücudiye, taaddüd-ü vücuda kail olanlara şu itibarla:

— Müşrik..

Derler ki o; ikilik görür ve müşahede eder. İkilik müşahede eden ise, tarikatın dahi müşrikidir. Bunun için, şu cevabı veririm:

— Tarikatta şirk olan isneyniyet, tevhid-i şühudiyi atandır; o yerde tevhid-i vücudiye hacet yoktur. Burada uygun düşen odur ki. Salikin meşhudu ve melhuzu Mukaddes Zat-ı Ehadiyet'ten başkası olmaya.. Böyle olunca, fena taHakkuk eder ve tarikat şirki de gider. Şöyle ki: Bir şahıs, gündüzleri yalnız güneşi görür; yıldızları görmez. Her nekadar gündüzleri yıldızların hepsi mevcut ise de, ikilik niyeti kalkar. Burada asıl maksud olan dahi, tek başına güneşin meşhud olmasıdır, îster yıldızlar mevcud olsun; isterse olmasın, burada mana değişmez. Hatta şöyle de derim:

— Fena, ancak eşyanın mevcud olduğu surette olacaktır.

Buna rağmen, salik, hakikî matlubuna karşı tam daldığından ve onunla alâkada tam kemale varmış olduğundan asla bir şeye iltifat etmez. Hatta, başka şeyi müşahede etmeyeceği gibi; kesin olarak nazarı da bir şeye ilişmez. Zira, eşya mevcud olmayınca, fena taHakkuku ne şeyde olacaktır?. Neden fani, zail ve nasi olacaktır?. (Yani: Ne den ötürü, yok olup unutup geçecektir?.)

***

Tevhid-i Vücudi'yi ilk defa saraheten anlatan Muhyiddin b. Arabi olmuştur. (Allah sırrının kudsiyetini artırsın.)

Geçmişteki meşayihin ibareleri; her nekadar tevhidi anlatıp ittihaddan haber vermiş iseler de; onları, tevhid-i şühudiye hamletmet kabildir.

Sübhan Haktan başkası görülür olmayınca, onlardan bazısı şöyle dedi:

— Cübbemde ondan başkası yoktur.

Bazısı dahi şöyle demiştir:

— Sübhanım, şanım nekadar yüce.. Bazısı dahi şöyle demiştir:

— Evde ondan başkası yoktur.

Bütün bunlar, birer çiçektir; vahid rüyeti dalından toplanmıştır. Bunların hiç birinde, tevhid-i vücudîye delâlet yoktur.

Vahdet-i vücud meselesini, bablara ayıran, fasıllara bölüp sarf ve nahiv ünü gibi tedvin eden Muhyiddin b. Arabi'dir. (Allah sırrının kudsiyetini artırsın.) Hatta bu bahisler arasında, bazı çetin maarifi de, kendi özüne tahsis edip şöyle dedi:

— Hatem'ün-nübüvvet, bazı ilimleri ve maarifi, Hatem'ül-velâyetten alır.

Burada:

— Hatem'ül-velâyet..

Demekle, kendisini murad ediyor. Bu cümlenin tevcihini yapan sarihler şöyle dediler:

— Sultan, hazinedarından bir şey alırsa; bu, onda ne gibi bir noksanlık olur?.

Hülâsa: Fenanın ve bekanın tahsilinde, velâyet-i kübranın ve velâyet-i suğranın husulünde tevhid-i vücudîye hacet yoktur. Fenanın taHakkukunda, sivanm nisyan husulünde elbette "tevhid-i şühudi gerek..

Hatta öyle olur ki: Salik, bidayetten nihayete kadar seyreder de; asla kendisine, tevhid-i vücudî ilimlerinden ve maarifinden yana bir şov zahir olmaz. Hatta, bu ilimleri inkâr ettiği dahi olur.

Bu Fakir'e göre, anlatılan maarifin zuhuru olmadan sülûkü müyesser olan tarikat; bu maarifin zuhurunu tazammun eden tarikattan daha yakındır.

Bu yolun ekseri salikleri, matluba vâsıl olurlar. O tarikatın ekseriyetle, seyredenleri yolda kalırlar. Denizden bir katre görürler; asıl verine, zili ile iptilâya uğrararlar. Dolayısı ile, vuslattan da mahrum olurlar.

Anlatılan manayı, mütaaddid tecrübelerle öğrendim. Doğruyu ilham eden, noksan sıfatlardan münezzeh Allah'tır.

Bu Fakir'in seyri, her nekadar ikinci yoldan olmuş ve tevhid-i vücudî ilimleri zuhuratından bolca haz almış ise de, lâkin, Hakkın inayeti onun halini kapladığı, seyri dahi mahbubî seyir olduğu için, bu yolun badiyelerini ve geçitlerini onun fazlı ve inayeti ile dürdü. Zılâl mertebesini geçti; Allah'ın tevfikı ve yardımı ile aslın da aslına ulaştı..

Amma, ne zaman ki, irşad taleb edenlere muamele işi düştü; o zaman gördü ki: Vusul için öbür yol daha yakın ve daha kolay.. Yani: Husul cihetinden

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği gelirdi.» (7/43)

TENBİHTÎR

Üstte yapılan tahkikten bilinmiş oldu ki: Mevcudat, her nekadar mütaaddid ve Yüce Hakkın zatından gayrisi dahi mevcud ise de; Fenanın ve bekanın taHakkuku, velâyet-i suğranın ve velâyet-i kübranın hâsıl olması dahi caizdir.

Fena: Sivanın unutulması olup idam edilip asla verilmesi değildir. Burada lâzım olan şu ki: Siva yetirilmiş görüle; siva hiç bir şey olmayıp ve madum görülmeye..

Bu kelâm, zahir olmasına rağmen; havasın pek çoğuna gizlidir. Avamdan olanlara ne diyelim?. Ki onlar: Vahdet-i vücud marifetini, hu tarikatın şartları yapmışlardır. Şu hayalle ki: Tevhid-i şühudî, tevhid-i vücudînin aynıdır. Taaddüd-ü vücuda kail olam dahi, dalâlette kalan ve başkalarını dahi, dalâlette bırakan sanmışlardır. Hatta onlardan bir çoklan hayal etmişlerdir ki: Sübhan Hakkın marifeti, tevhid-i vücudî marifetlerine inhisar etmiştir.

Yine tasavvur etmişlerdir ki: Kesret aynalarında vahdeti müşahede etmek, işin tamama ermesindendir. Bazıları bu manada, açık açık şöyle anlatmışlardır:

— Resulûllah S.A. efendimiz, nübüvvet kemalâtının husulünden sonra, şühud ve kesrette vahdet makamında oldu.

— «Sana kevseri ita eyledik.» (108/1)

Mealindeki ayet-i kerime dahi, bu makama işarettir. Bu ibareyi dahi, şöyle tevil ederler:

— Biz sana kesrette vahdet şühudunu ita eyledik.

Sanki o bu işareti: K s r (Arapça aslına göre) harflerinin ortasına gelen v (Arapça aslına göre VAV harfi) harfinden anlamıştır. Haşa ki, nübüvvet makamı, bu misillu maarife lâyık görüle.. ve kellâ..

Peygamberler ancak, mümaseleden ve müşabehetten münezzeh Allah'a davet etmişlerdir. O şey ki, misali sayılanların aynasına sığınıştır; onun lâmisalîden nasibi yoktur. Zira öylesi, keyfiyet ve misal damgasını almıştır. Allah-ü Taâlâ, onlara insaf versin.

Her halde onlar, peygamberleri, kendi kemalât mizanları ile tartıyor; onların kemalâtını kendi kemalâtlarına benzetiyorlar. Onlara salât ve selâm.

Bir âyet-i kerime meâii:

— «Ağızlarından çıkan kelime büyük oldu.» (18/5)

Bir şiir:

O ki, saklanıp kalmıştır taş içerisine;

Başka ne yer vardır ne de sema kendisine..

***

Resulûllah'ın S.A. Ahkar-ı Ümmeti, (kendisini kasd ediyor) halinin evvellerinde ktndisine hâsıl olan bu türlü marifetlerden ötürü nedamet ve istiğfar içindedir. Hülûl-ü Nasara misali olan bu şühudu, Yüce Mukaddes Hakkın zatından nefyetmektedir.

Nitekim Hace Nakşıbend Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle dedi:

— Her ne ki; görülür, duyulur, hayal edilir ve mevhum olur, o şey Yüce Hakkın gayrıdır..

— LÂ.. (Yoktur, değildir veya olamaz.) Kelimesinin hakikati ile nefyetmek gerek..

Bunun gibi, kesrette vahdet şühudu dahi, nefyedilmeye müstahaktır. Zira o dahi, Yüce Hakkın zatına yakışmaz..

İşte Hace'nin o cümlesidir ki, beni o şühuddan çıkardı. Müşahede ve muayene taallukatından beni kurtardı. Göç, ilimden cehle geçti; marifetten dahi hayrete yöneldi.

Allah-ü Taâlâ, onu en hayırlı mükâfatla mükâfatlandırsın. Ve ben, bu bir kelâmla, Hace'nin müridiyim. Kulağım, onun kelâmı ile dolu olduğunu ikrar eder..

Gerçek şu ki: Evliyadan pek azı bu ibare ile konuştu; bütün müşahedeleri ve muayeneleri öyle bir yoldan nefyetti ki.. Şöyle dedi:

— Hakikat makamı olan bu makamda, Sübhan Hakkın marifeti, haram olurdu Bahaeddin'e; eğer bidayeti Bayezid'in nihayeti olmasaydı..

Çünkü Bayezid, şanının büyük, kadrinin yüce olmasına rağmen, şühud ve müşahedeyi geçememiş ve kademini:

- Sübhanî..

Darlığının dışına atamamıştır. Amma, Hace Nakşibend onun gibi değildir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Zira o:

— LÂ.. (Yoktur, olmaz veya değil..)

Manasındaki bir tek kelime ile bütün müşahedelerini nefyetmiştir. Hemen her şeyi, Yüce Hakkın gayrı olarak görmüştür.

Bahaeddin Nakşibend için, Bayezid-i Bistamî'nin tenzihi, Bahaeddin Nakşibend katında teşbihtir. Ama, onun misali işi, kendisi için misali değildir. Onun kemali dahi noksandır. Bunun için, hiç şüphe yok ki: Oonun teşbihi aşmayan nihayeti, Hace'nin, bidayeti olmuştur. Çünkü: Bidayet teşbihten başlar; nihayet ise, tenzihe gider.

Her halde, Bayezid'e son halinde, bu işteki noksanından ötürü, ıttıla hâsıl olmuştur ki, vefatından az önce şöyle demiştir:

- Ne anlattıysam, gafletten geldi. Ne hizmet ettiysem, fetretten oldu.

Zira anlatılan halinde bildi ki: Daha önceki huzuru gaflettir. Şundan ki o: Sübhan Hakkın huzuru değildi; zıllardan bir zilim huzuru idi.. Zuhurlardan dahi bir zuhur idi. Zarurî olarak, kendisi bunlardan gafildi. Çünkü: Sübhan Hak, zılâlin da, zuhuratın da gayrıdır, ötelerin, zılâlin, zuhurların dahi ötesindedir. Ancak, bu olanlar, bir başlangıç, mukaddime ve basamaklardır; hazırlıklardır.

Ayrıca Bahaeddin Nakşibend Hz. nin:

— Biz, nihayeti bidayete derc ediyoruz.

Manasındaki cümlesi vakıaya mutabıktır. Zira, onların iptida teveccühleri, sırf ehadiyetedir. Zattan gayrı ne isim, ne de sıfat isterler.

İşbu anlatılan halet, bu taifeden irşad olacak müptedilere; kendisine uyulan şeyhten in'ikâs yollu hâsıl olur. Bu kemalle müşerref olurlar; ister bilsinler, ister bilmesinler. Böyle olunca, kâmil zatların nihayeti, bu büyüklerin bidayetine derc edilmiş olur.

Bu ehadiyet teveccühü, eğer onlarda ağır basıp gelişseydi; zahir dahi, batının rengine girmiş olsaydı.. İşte o zaman salik: Süflî müşahedelerin boyunduruğundan kurtulur; bu mümkinat aynalarında zuhura gelen edna derecedeki şühuddan dahi halâs bulurdu. Teşbihi maariften dahi kaçardı.

Eğer bu teveccüh, onlarda ağır basmaz; sadece batma kısılır kalırsa.. Bu durumda, çok kere kesrette vahdet şühudu ile lezzete dalar. Tevhid ve ittihad ile hazlanıp kalır. '

Lâkin, bu müşahede onlar Hakkında, zahirle kısıtlıdır. Batına sirayet etmiş değildir. Elbet onların batınları sırf ehadiyete müteveccih olup zahirleri dahi kesretle vahdeti müşahede eder.

Hatta, zahirî nisbetin ağır basması dolayısı ile, batın teveccühü malum olmayabilir. Zahiri müşahededen başkası da anlaşılmaz. Nitekim, bu satırları yazanın ilk hallerinde böyle olmuştu. Zira onun, zahir nisbetinin ağır basması sonunda; sırf ehadiyete teveccühten yana bir şuuru yoktu. Nefsini, bütünüyle, kesrette vahdet şuhu dunda bulmuştu. Bir müddet sonra, Sübhan Hak kendisine batma teveccüh ittilaı nasib eyledi. Zahire karşı olarak, batına yardım etti. Ve., muameleyi buraya kadar ulaştırdı. Bunun için, Sübhan Allah'a hamd olsun.

Bu Taife-i Aliyye halifelerinin bazılarından sudur eden maarif-i tevhidive ve müşahede-i süfliye dahi bu kabildendir. Kendileri, bu şühuda teveccüh etmiş olmadıkları gibi, zahir batın olarak bu marifetle iptilâya da uğramış değillerdir. Amma onların dışındakiler böyle değildir. Ki bunlar: zahir ve batın bu şühud iptilâsma uğramışlardır. Bununla beraber, sanırlar ki: Bu şühud, teşbihle tenzih beynini cemdir. Bunu dahi kemal sayarlar, isterse, bunların batında sırf tenzihe imarı bulunsun. Halbuki, iptilâ imandan başkadır; ilim dahi hal değildir.

O kimseler ki, kendilerinin sırf tenzihe imanları yoktur; müşahede-i süfliyeden başka bir şeye de itikad etmezler., bunlar mülhidlerdir; bahis dışıdırlar.

***

Sofiyeden bir cemaatın, teşbihle tenzih arasını cem saydığı bu mümkinat aynalarındaki Yüce Hakkın şühudu; bu Fakir katında Hakkın şühudu değildir. Orada müşahede olunan dahi, kendi hayalleri ve yapmalarıdır.

Bu mümkinde gördükleri vacib olmadığı gibi hadiste buldukları dahi, kadim değildir. Teşbihte zuhur eden dahi tenzih değildir.

Sakın ha., olmaya ki, sofiyyenin keşif yollu sözlerine kapılıp fitneye düşesin; hak olmayan bir şeyi dahi hak itikad edesin..

Bu cemaat, her nekadar kendi hususlarında hal galebesi dolayısı ile mazur, hatalı müçtehid gibi mahfuz iseler de; onlara uyanlara olacak muamele ne olur bilemiyoruz. Keşke bunlar, hatalı müçtehid uydularından olsalardı.. Yoksa, iş müşkildir. İçtihadı kıyas, şer'i usullerdendir. Biz dahi, onların taklidi ile memuruz. Amma, keşif ve ilham böyle değil ki.. Çünkü biz, ona uyma emrini almış değiliz. İlham dahi başkasına bir hüccet değildir. Amma, içtihada dayalı hüküm, başkasına da hüccettir. Bunun için de, müçtehid ulemaya uymak vacibdir. Dinî usulleri onların görüşlerine uygun şekilde taleb etmek gerekir. Müçtehid ulemanın görüşüne muhalif olarak, sofiyenin dedikleri ve yaptıkları taklid için uygun değildir. Kendilerine iyi zan besleyerek, onlara taan etmekten sakınmalıdır; sükût etmelidir. Onların keşif ve ilham yollu sözlerini, zahirî manasından uzak tutmalıdır.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Avam halkı, kendi keşfi işlerine iman etmeye delâlet ederler. Meselâ: Vahdet-i vücud.. Bunun için davet eder; bu hususta kendilerine uymaya teşvik ederler.. Hatta, aksi halde, onları imansızlıkla tehdid ederler. Keşke onları, bu işleri inkâr etmemeye delâlet edip münkirlerini de tehdit etselerdi., iş kolaydı. Zira, iman, inkâr etmemekten başkadır. Halbuki bu işlere iman da lâzım değildir. Amma, inkârdan da kaçınıp sakınmak lâzımdır ki: Bu işleri inkâr, onların sahiplerini inkâra müncer olmasın. O zaman, iş Yüce Hakkın evliyasına buğza ve onlara düşmanlığa varır.

İnsana lâzım olan, ehl-i hak ulemanın görüşlerine göre amel etmektedir. Sofiyenin keşfiyatı Hakkında dahi hüsn-ü zan ederek sükût gerekir. Evet veya hayır için bir cesaret olmamalı., ifrat ve tefrit arası hak yol budur.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

En çok şaşılacak işlerden biri de şu ki: Bu yolun iddiacılarından bir cemaat, bu şühud ve müşahedeye kanaat etmezler; aynı şühudu bir tenezzül sanırlar. Bunun için:

— Rüyet-i basariye..

Admı verirler. Yani: Baş gözü ile görmek.. Derler ki:

— Misalden münezzeh Vacib'ül-vücudu görüyoruz..

Yine derler ki:

— Bu devlet, Resulûllah S.A. efendimize bir defa, o da miraç gecesi müyesser oldu; halbuki bize her gün müyesser olmaktadır.

Gördükleri nuru, tanyerinin ağarması sırasında hâsıl olan aydınlığa teşbih ederler; bunu da, mertebe-i lâkeyfiyet nuru sanırlar. Ve.. hayal ederler ki: Bu nur, uruc mertebelerinin nihayetidir. Halbuki, Allah-ü Taâlâ, onların söyledikleri manadan yana çok çok yüksekliğe sahiptir.

Yine derler ki:

— Allah-ü Taâlâ, bize şöyle şöyle emretti.

Böylece de, zaman zaman Sübhan Allah'tan, düşmanları Hakkında vaîd (tehdid) naklederler. Zaman zaman da ondan sevdiklerine gelen tebşiratı anlatırlar.

Bazısı da der ki:

— Gecenin üçte birinden sonra, veya dörtte birinden sonra Sübhan Hak ile konuştum; taa, sabah namazına kadar.. Her babda, ondan sual sordum; cevabını da buldum.

Bu manada bir âyet-i kerime mealidir:

— «Yemin olsun, onlar nefislerinde kibir saklamışlardır. Büyük bir azgınlıkla da haddi aşmışlardır.» (25/21)

Bu cemaat, görülen nuru, Yüce Hakkın aynı ve Zatının dahi aynı itıkad ederler. Amma şöyle demezler:

— Bu, onun zuhuratından bir zuhurdur; zilâlinden dahi bir zılâldir.

Şüphemiz, o nuru Yüce Hakkın Zatı olarak itikad etmek, sırf iftiradır; katıksız ilhaddır; halis zındıklıktır. Yüce Hakkın sonsuz tahammülündendir ki: Bunlara ceza vermekte acele etmez: bu müfterilere türlü türlü azabı ulaştırmak için acelesi yoktur.

Sübhansın Allahım, bildiğin halde hilim gösterirsin. Sübhansız, gücün yettiği halde affedersin.

***

Musa'nın a.s. kavmi, mücerred bir rüyet talebinden ötürü helak oldu. Musa'ya dahi şu hitap geldi:

— «Hiç beni göremeyeceksin.» (7/143)

Yani: Görmeyi taleb etmesi üzerine.. Sonra da bayıldı. Daha sonra da, bu talebinden dolayı tevbe etti.

Allah'ın Resulü Muhammed, Âlemlerin Rabbı Allah'ın mahbubu idi. Mevcudatın dahi hayırlısıdır. Evvellerin ve âhirlerin de efendisi.. Bedeni miraç devleti üe müşerref olmasına, arşı ve kürsîyi geçmesine, zamandan ve mekândan daha yükseklere çıkmasına, yani: Zaman ve mekân kaydından sıyrılmasına rağmen, onun rüyeti üzerine ulemanın ihtilâfı vardır. Hem de, Kur'an-ı Kerim'de bu manaya dair işaret bulunmasına rağmen. Onların ekserisi, bu niyetin olmadığına kaildir. Ona salât ve selâm olsun.

Bu manadan olarak, İmam-ı Gazali der ki:

— En sahihi, Resulûllah S.A. efendimiz, miraç gecesi Rabbını görmedi.

Amma bu kısa görüşlüler, batıl zanları ile, Allah-ü Taâlâ'yı her gün gördüklerini söylerler. Hem de, Resulûllah S.A. efendimizin görüşü Hakkında, ulema beyninde kıyl ü kal mevcud iken.. Hem de bir defa görmesi babında..

Allah-ü Taâlâ, bunlara kabahatlarını bildirsin; ne acip cehaletleri var!.

***

Bu cemaatın kelimelerinden anlaşılıyor ki: Bunların duyup da Yüce Allah'a nisbet ettikleri kelâm, mütekellime nisbet edilen kelâm gibidir. Bu dahi, aynı ilhaddır.

Kendisinden kelâm süduru olmasından ötürü. Allah'a sığınmak gerek.. Şu yoldan ki: Harflerin tertibi, takdim ve tehir yollu kelâm ede.. Zira, böyle bir şey, hüdus alâmetidir.

Bunları bu yanılmalara düşüren de, büyük meşayihin kelâmlarıdır. Zira, onlar dahi, aynı şekilde Sübhan Hakka kelâm ve mükâleme isbat etmişlerdir. Lâkin, şunun bilinmesi gerekir ki, meşayih şöyle dememişlerdir:

— Yüce Hakkın kelâm nisbeti, konuşma yapan kimsenin durumu gibidir.

Onlar elbette şöyle demişlerdir:

— O kelâm, mahlukun halik ile nisbeti gibidir. Yakinen durum budur.

Böyle bir şeyde dahi mahzur yoktur. Çünkü, Musa a.s. dahi, Yüce Hakkın kelâmını ağaçtan dinledi. Bu kelâmın dahi Hakka nisbeti, mahlukun halika nisbet edilmesi gibidir; sözün konuşana nisbeti gibi değildir.

Cebrail'in a.s. duyduğu kelâm dahi, Yüce Hakka nisbet edildiği zaman, mahlukun halika nisbeti gibi olur.

Bu babda, asıl söz şu ki: O kelâm, Yüce Hakkın kelâmı idi; onu inkâr eden kâfir veya zındık olur. Yüce Hakkın kelâmı: Kelâm-ı Lafzı ile, kelâm-ı nefsi arasında müşterektir. O kelâm-ı lafzî'yi dahi, Yüce Hak, herhangi bir şeyin tavassutu olmadan yaratır. Böyle olunca, kelâm-ı lafzı dahi, hakikatta Yüce Sübhan Hakkın kelâmı olur. Zarurî olarak, bunu dahi inkâr eden kâfir olur. Bunu anla..

Bu yapılan tahkik, bir çok yerlerde senin için faydalı olacaktır. Başarı ihsan eden Sübhan Hak'tır.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki, bizim mümkinatta isbat eylediğimi? vücud, sair mümkinat sıfatları gibi, zaif bir vücuddur.

Vacib Taâlâ'nın ilmi yanında, mümkinin ilminin midkan ne olabilir?. Hadis bir şeyin kudreti, kadim kudretin yanında ne itibar kazanabilir. Vacib'ül-Vücud Zat'a karşı, mümkinin vücudu dahi böyledir; sırf hiç bir şey olmamak durumundadır. Durum böyle olunca, bu iki vücud arası mertebelerin değişik olmalarına bakan kimse nasıl şekke düşer?.

Bu iki ayrı manadaki şeye vücud illaki hakikat yolu ile midir? Yoksa, birine hakikat yolu ile birine de mecaz yolu ile midir?.

Görmez misin ki, sofiyeden büyük bir topluluk, ikinci şıkkı yakinen kabul etmişlerdir. Bu manada demişlerdir ki:

— Mümkin vücuduna vücud ıtlak?, ancak mecaz yolu iledir.

Mümkin için vücud isbatı olmaz; ister avam- olsun, isterse havasın da hası..

Burada:

— Havasın da hası..

Tacirinden murad olan şu zümredir: Peygamberler, ümmetleri içinde, onların asli velâyetleri ile müşerref olup zılâl dairesini tamamı ile dürmüş olanlar..

Biraz avam üzerinde duralım; Şöyle ki:

Bunların nazarı zahire kısılmıştır. Sanırlar ki: Vacib vücudu ile, mümkin vücudu, mutlak vücuddan ayrılan iki kısımdır. Her ikisini de mevcud zannederler.

Biraz havasın da havası üzerinde duralım:

Bunların basiretleri keskindir. Her iki vücudu da, mutlak vücud fertlerinden bulurlar. Mutlak vücud ferdleri mertebelerinin değişik olmasını da, vücud sıfatlarına ve itibarlarına dönük sayarlar; vücudun hakikatına ve zatına değil.. Ta ki: Birinde hakikat, diğerinde mecaz olsun.

Mutavassıt olanlara gelince.. Bunlar, kademlerini avam mertebesinin fevkine basmışlardır; ama havasın da havası zatların kemalâtini idrâkten yana da kusurludurlar. Bunlar için, mümkinatın vücuduna kail olmaları zordur. Hakikat yolu ile, mümkin vücuduna vücud itlakı yapmaları da öyledir.

Bu manadan ötürü dediler ki:

— Mümkin için mevcud olduğuna kail olmak ancak şöyle olur ki; vücudla onun bir nisbet alâkası vardır. Tıpkı:

— Güneş suyu..

Dedikleri gibi.. Vücud onunla kaim değildir ki, hakikî mevcud olsun.

Bu cemaatten bazıları, mümkinin vücudundan yana sükût etmişlerdir. Sarih olarak, ne nefyetmiş; ne de sarahaten isbat etmişlerdir.

Bazıları, mümkinden vücudu nefyeder; Vacib Taâlâ'dan başka mevcud görmez.

Bazıları dahi, Vacib Taâlâ'nın vücuduna karşı, mümkin vücudun gayrı olduğuna kail olmaz. Tıpkı, onun aynı olduğuna kail olmadığı gibi..

Bazıları sarih bir şekilde şöyle anlatır:

— Vacib Taâlâ'nın olduğu vücudun aynı ile, bu mümkin mevcuddur.

Bu ibare dahi, mümkinden vücudu nefyeder.

Hülâsa.. Mümkinin vücudu isbatında keskin nazara ihtiyaç vardır. Ta ki: Vacib Taâlâ'nın vücudu şaşaa ile parladığı zaman, onun rüyeti mümkün ola.. Şunlar gibi ki: Keskin nazarı olanlar, gündüzleri dahi yıldızlan görürler.. Hem de, güneşin nuru, şaşaa ile pırladığı zaman.. Amma, keskin nazarı olmayanlar, onu görmeye kudretli olamazlar.

Vacib vücudun yanında mümkinatın vücudu, gündüzlerdeki yıldızların vücudu gibidir. Bir kimsenin görüşü kuvvetli ise görür. Amma, gözünde zafiyet olanların, onu görmeye güçleri yoktur. Böylesinin ondan yana ne sehmi vardır; ne de nasibi..

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Görme zafiyeti ve basiret körlüğünün varlığı ile; avam halk, mümkinatın vücudunu nasıl görebilir?. Halbuki: Vacib vücudun şaşaa ile parlayan nurları, zaafı olan gözlerin görmesine manidir.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

— Avam olanlar, ilim erbabı olup rüyet erbabı değillerdir. Bizim konuşmamız dahi, rüyet erbabı Hakkında olup ilim erbabı Hakkında değildir. Zira bunlar, bahis dışıdır. Bunlar Hakkında, Vacib Taâlâ'nın nurlarının zuhuru yoktur. Bunun için, mümkinatın vücudunu görmelerine mani olmaz.

Şöyle de diyebiliriz:

— Vacib Taâlâ'nın nurlarının zuhuru, ancak mümkinat vücudunun şühuduna manidir; mümkinat vücudunu bilmeye mani değildir. Şundan ki, ilim: Çok kere duymak, taklid, nazar ve istidlal yolu ile hâsıl olur. Nitekim, gündüzleri yıldızların varlığını bilmek, görmeleri zayıf olanlara da hâsıl olmuştur. Hem de, güneşin zuhuru olduğu halde..

Avamda, mümkinatın vücuduna ait ilim vardır; şühudu yoktur. «Zira şühud, basiretin sıfatıdır. Avamın basireti ise., kapalıdır; müşahede edilen ister mülk, ister melekût, ister ceberut, isterse lâhut olsun.

***

Aziz Kardeş,

Avam zümre, havasın hası olanlarla bu bahiste müşterek oldukları gibi, aynı şekilde onların başka yerlerde dahi iştirakleri vardır Bu manadan ötürüdür ki, enbiyanın muamelesi, ehilleri ve ayalleri ile maişet ve muaşeretleri, hükümlerin çoğunda; avamın ehilleri ve ayalleri ile muamelesi, maişetleri ve muaşeretleri gibidirler.

Hayrülbeşer Resulûllah S.A. efendimiz, ehli ve ayali ile onlar misali muamele ederdi.

Resulûllah S.A. efendimizin güzel muamelesi meşhurdur. Şöyle anlatıldı:

— Resulûllah S.A. efendimiz, bir gün Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'i öptü. Allah onlardan razı olsun. Onlara tam bir güler yüz gösterdi; kendilerim neşelendirdi.

Bunun üzerine, orada hazır olanlardan biri şöyle dedi:

— Benim on bir tane oğlum var; onlardan hiç birini öpmedim.

Onun bu sözüne karşılık, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bu öyle bir rahmettir ki; Allah-ü Taâlâ kendi rahmetinden kullarına ihsan eylemiştir.»

Surette olsa dahi, havasın hası zatların bazı vasıflarda avam ile müşareketleri olmasına rağmen; avam olanlar, onların pek çok kemalâtından mahrum olmuşlardır. Bunun sebebi de: Noksanları, idrâk kusurları ve onları kendileri gibi sanmalarıdır.

O kimseler ki, vasıflarda ve huylarda peygamberlerden ayrılmışlardır; avamı görürsün: Bunlara tazim ve tevkir ederler. Yine bu mana icabı olarak; evliyanın vasıflarını ve ahlâkını kendi vasıflarına ve ahlâkına benzediği için başkalarına nazaran daha faziletli görürler. Halbuki, bunlarla onların ahlâkı ve evsafı arasında bir mugayeret vardır. İsterse, o huylar en güzel şekli ile peygamberlerde mevcut olsun.

Mahdum Şeyh Ferid Gençşeker'den şöyle anlatıldı:

— Çocuklarından biri ölmüş. Onun vefat haberi geldiği zaman, kendisine hiç bir değişiklik gelmemiş. Demiş ki:

— Bir köpek eniği öldü, onu dışarı çıkarınız.

Amma, Seyyid'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizin oğlu İbrahim as. öldüğü zaman, mahzun olup ağlamış ve şöyle buyurmuş:

— «Ben, senin ayrılığına pek mahzunum.»

Bu cümlesi ile, hüzününü tekid ve mübalağa ile beyan etmiştir. Hele bir bak; hangisi daha faziletli?. Ferid Gençşeker mi? Yoksa Seyyid'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimiz mi?.

Avam katında; ki bunlar hayvanlar gibidir; hatta onlardan daha şaşkın durumdadırlar., birinci muamele daha yerinde ve daha faziletlidir. Zira, onlar bunu: Siva ile taallukun olmayışı olarak kabul ederler. İkinci muameleyi dahi, fani ile taallukun aynı sanırlar.. Bunların yersiz itikadından, Allah-ü Taâlâ'ya sığınırız.

Burası, imtihan ve iptilâ yeri olduğu için; avamın iştibaha ve şüpheye düşmesi aynı "hikmet ve maslahattır.

Allahım, bize Hakkı hak olarak göster; ona tabi olmayı nasib eyle. Batılı da batıl olarak göster; ondan sakınmayı nasib eyle..

Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Biz, yine asıl sözümüze dönelim.. Deriz ki:

— Peygamberlerin, ashab-ı kiramınm, ashab-ı izama katılan evliyanın imanı; şühuddan sonra, gaybde taltarrur etmiştir. Bu da davete dönüş sebebi ile olmuştur.

Burada bir misal olarak bir şahsı ele alalım. Gündüz güneşi görür; onda güneşin varlığına şühudi imanı bulur. Gece gelince de, bu şühudi imanı, gaybe tebeddül eder.

Ulemanın imanı, her nekadar gaybî ise de; onların gaybı, sür'atle idrâke dönmüştür. Bu dahi, peygamberlere mütabaat nuru vasıtası ile olmuştur. Böylece de nazari ve istidlali olmaktan çıkmıştır.

Burada ulemadan murad: Âhiret ulemasıdır. Zira, dünya uleması, avam müminler sınıfına dahildir.

İman kısımlarının en faziletlisi, avam müminlere nisbet edilen gaybî imandır. Ki bu: Peygamberlere uymaya merbut olup:

— Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu..

— Allah'ın Resulü şöyle buyurdu..

Manalarına bağlıdır.

***

Burada, ulemanın şöyle dediği anlatılıp sorulabilir:

— İstidlali iman, taklidi imandan daha faziletlidir.

Hatta ulemanın pek çoğu, istidlali, imanın şartlarından sayıp taklidi imana itibar etmemişlerdir. Halbuki sen diyorsun ki:

— Taklidi iman daha faziletlidir.

Bunun için şu cevabı veririm:

— Peygamberleri taklid (onlara uymak) yolundan hâsıl ola iman, istidlalidir. Zira, böyle bir taklid sahibi delille bilir ki: peygamberler, Allah-ü Taâlû'dan yaptıkları risalet tebliğinde doğrudurlar.

Bir şahıs, Allah-ü Taâlâ'yı, mucize sebebi tasdik ederse., elbette doğrudur. Zira, peygamberlerin hepsi, mucizelerle teyid edilmişlerdir. Bu manadan ötürü, hepsi de doğrudur.

Asıl muteber olmayan, taklid, imanda sırf babanın taklididir. Bu durumda, peygamberlerin sadakati, tebliğlerinin hak olduğu nazara alınmamıştır. İşte bu İman, çoğu ulema katında muteber değildir.

Kaldı ki, erbab-ı nazar mukaddimelerinin tertibi ile suğradan ve kübradan hâsıl olan istidlali iman, imkâna yakın, vakıaya da uzaktır.

Erbab-ı nazardan hiç birinin, istidlal makamında, Vacib Taâlâ'nın isbatı üzerine Mevlânâ Celâleddin Devani gibi birinin geçtiği bilinmez.

Çünkü o: Hem muHakkiktir, hem de son gelenlerdendir. Vacib Taâlâ'nın isbatı için, çok çok çalıştı.. Buna rağmen, onun istidlâ! mukaddimelerinden bir mukaddime bulunmaz ki: Noksandan, muarazadan, men'den, müdaheleden salim olsun. Bilhassa tevcihten ki, bunu risalesine haşiye yazanlar yapmışlardır.

İstidlal sahibine yazıklar olsun. Mücerred istidlal ile iman olmaz: onun dayanağı, istinad ettiği nokta, peygamberlere uymak olmayınca..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Kalıbımız, inzal eylediğine iman ettik; Resulüne tabi olduk. Bizi sahicilerden yaz..» (3/53)

***

273. MEKTUP

MEVZUU: Salike lâzım olan odur ki:

a) Başka tarikatlara iltifat etmeden, şeyhinin yolunda sabit ve müstakim bulana.

b) Hilafı zuhur eden rüyalara itibar etmemeli ki; onlar düşman Şeytandandır.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi: biz buna kavuşamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

Onlara salâtların en tamamı; selâmların ise, en faziletlisi olsun.

***

Kerem olarak, bu Hakir'in ismine gönderilen iltifat sahifesi gelmece, sürür ve neşe hâsıl oldu.

Allah-ü Taâlâ. sizleri hayırlı mükâfatlarla mükâfatlandırsın.

***

O mektuba, şu cümleler dere edilmiştir:

Semağı men etmekte her nekadar mübalağa ile durulmuş ise de; bu mevlid dinlememeyi dahi tazammun eder. Zira o: Naat olan kasideler ve naat olmayan şiirlerden ibarettir. Pek Aziz Kardeş Mir Muhammed Nırman'a mevlid dinlemeyi tok etmek ağır geliyor; keza burada mevcud olan bazı arkadaşlarada.

Şunun için ki: Onlar Resulûllah efendimizi rüyada görmüşler o dahi, cidden mevlid meclisinden razıdır. Dolayısı ile, onlara bu işi terk cidden zor gelmektedir.

Ey Mahdum,

Eğer rüyalara itibar ve uykularda beliren hallere itimad olsaydı; müridlerin şeyhlere ihtiyaçları kalmazdı. Tarikatlar arasında, herhangi bir tarikat? seçmek dahi abes olurdu. Bu durumda her mürid rüyada gördüğü vakıaya ne muvafık ise onu yapardı. Uykusunda ne bulduysa onu işlerdi. Amma bu uykular ve rüyalar, ister şeyhinin tarikatına muvafık olsun; isterse olmasın. İster ona göre hoşnut olunan bir şey olsun; isterse olmasın..

***

Anlatılan mana takdirince, şeyhlik ve müridlik silsilesi batıl olmaktadır. Her heves sahibi dahi, kendi hali ile müstakil olur: kendi tavrı ile istibdad kurar.

Halbuki, sadık müridin yanında, bin tane sadık rüyanın: şeyhi varken, yarım arpa kadar bir itibarı olmaz.

Mürşidin huzur devletine karşı: rüşdünü bulan talip yanında rüyalar, manasız düşler meyanında sayılır. Onlardan hiç birine iltifat, etmez.

Şeytan kuvvetli bir düşmandır; onun fendinden müntehi olanlar dahi emin olamazlar. Daima, onun mekrinden korkar; çekinirler. Müptedilere ve mutavassıtlara ne diyebiliriz?.

Bu babda netice söz şu ki:

Müntehiler mahfuzdur; Şeytan'ın sultasından dahi masundurlar. Amma, müptediler ve mutavassıtlar böyle değildir. Bunların rüyaları itimada müstahak ve inad Şeytan'ın mekrinden dahi mahfuz değildir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Resulûllah S.A. efendimizin görüldüğü rüyalar doğrudur.

Şeytanın dahi mekrinden ve keydinden mahfuzdur. Bir hadis-i şerifte de belirtildiği gibi, Şeytan onun suretine giremez. Durum böyle olunca, mevzuumuz olan rüya doğrudur ve Şeytan'ın mekrinden mahfuzdur.

Bunun için şu cevabı veririm:

— Fütuhat-ı Mekkiye Sahibi Muhyiddin b. Arabi (Allah sırrının kudsiyetini artırsın.) Bilhassa Medine-i Münevvere'de medfun bulunan Resulûllah S.A. efendimizin suretine Şeytanın giremeyeceğini anlatmış ve girememenin o surete mahsus olduğunu söylemiştir.

Mutlak olarak, hangi suret olursa olsun: Şeytan'ın onun suretine giremeyeceği hükmüne cevaz vermemiştir.

Kaldı ki: Bu sureti teşhis etmeye imkân yoktur. Onun sahibine salât ve selâm olsun. Bilhassa, onun rüyada teşhisi cidden pek zordur. Bu durumda, nasıl itimada hak kazanır?.

Resulûllah S.A.. efendimizin mahsus suretine Şeytan'ın giremeyeceğini kabul etmezsek; amma hangi suret olursa olsun gireceğine de cevaz versek, ki: Ulemanın çoğu da bu manaya zahib olmuştur.

Ve Resulûllah S.A. efendimizin yüksek şanına dahi bu münasiptir.

Yine de deriz ki:

— Bu suretten hükümleri almak, razı olunanı ve razı olunmayanı anlamak müşkil işlerdendir. Zira, mümkündür ki: Şeytan Lain arada vasıtalık edip vakıanın hilâfına vakıa gibi göstere.. O rüyayı göreni de, iştihaba ve iltibasa düşüre.. Bunu dahi, Resulûllah S.A. efendimizin ibare ve işaretini, kendi ibare ve işareti ile karıştırsa.. Nitekim, bu mana üzerine bir rivayet vardır. Şöyle olmuştu:

— Bir gün, Resulûllah oturmuştu. Ona ve âline salât ve selâm.

Kureyş'in ileri gelenleri ve küfür ehlinin başları da yanında idi. Ashabdan da çokları orada bulunuyordu.

Bu sırada, Resulûllah S.A. efendimiz Necm suresini okudu. Onların batıl putlarını anlatmaya gelince; Resulûllah S.A. efendimizin kıraatma; Şeytan, onların batıl putlarının medhi üzerine bazı kelimeler zammetti. O şekilde ki: Orada bulunanlar, Resulûllah S.A. efendimizin kendi kıraati sandılar. Asla, bir ayırd etme yolu bulamadılar.

Bunun üzerine, Kâfirler sevinip şöyle dediler:

— Muhammed bizimle musalaha etti; putlarımızı övdü.

Orada bulunan, Müslümanlar buna şaşırdılar.

Resulûllah S.A. efendimiz dahi, Şeytan'ın kelâmına muttali olamadı; sordu:

— «Vaki olan nedir?.»

Ashab dahi, durumu kendisine arz etti:

— Şu fıkralar, sizin kelâmınız meyanında zuhur etti.

Bunun üzerine, Resulûllah S.A. efendimiz mahzun oldu. Akabinde Cebrail geldi; vahiy ile şu beyanı yaptı;

— O kelâm, İlka-i Şeytanî'dir.

Bu suretle şu âyet-i kerimeleri de getirdi:

— «Biz senden evvel hiç bir resul, hiç bir nebi göndermedik ki o, (bir şey) arzu ettiği zaman şeytan onun dileği Hakkında ille (bir fitne meydana) atmış olmasın. Nihayet Allah, şeytanın ilka edeceği (o fitneyi) giderir, iptal eder. Yine Allah âyetlerini sabit (ve mahfuz) kılar. Allah (her şeyi) Hakkıyle bilendir, tam hüküm ve hikmet sahibidir.» (22/52)

— «(Allah'ın buna müsaade buyurması) şeytanın (meydana) atacağı (fitneyi) kalblerinde bir maraz bulunanlara, yürekleri katı olanlara bir imtihan (vesilesi) yapmak içindir. Hiç şüphe yok ki o zalimler (haktan) uzak bir ayrılık (ve muhalefet) içindedirler.» (22/698)

— «Bir de bu, kendilerine ilim verilenleri onun (Kur'ân'ın) muHakkak Rabbinden (gelen) bir gerçek olduğunu bilib de ona (tam) iman etmeleri ve kalblerinde tam bir itminan hâsıl olması îçindir. Şüphesiz ki Allah, (o suretle) iman edenleri doğru bir yola iletir.» (22/54)

— «Küfr (-ü iman) edenler ise kendileri o saat ansızın gelinceye, yahut kısır bir günün azabı çatıncaya kadar ondan (Kur'ân'dan) yana mütemadi bir şey içinde kalırlar.» (22/55)[34]

Şeytan, batıl kelâmını, Resulûllah S.A. efendimizin kıraati esnasında; kendisi hayatta ve ayık halinde ve ashabın huzurunda ilka ettikten sonra; hem de, Resulûllah S.A. efendimizin kıraatından ayırd edilemeyecek bir şekilde., bu durumda, o rüyanın Şeytan tasarrufundan mahfuz, onun telhisinden masun olduğu nereden bilinsin?. Hem de, Resuiüllah S.A. efendimizin vefatından sonra., hem de uykuda., hem de duyguların muattal kaldığı bir demde.. Kaldı ki o zaman, şüphe ve iltibas mahallidir; sair insanların görüşü . olmadan, tek görüşlü kalmak vardır.

Şöyle bir cevap dahi verebiliriz:

— Resulûllah S.A. efendimiz, bu amelden razıdır. Nitekim medhedilen dahi medhedenlerden de razı olur. Bu mana ela, kaside okuyanların ve dinleyenlerin zihninde yerleşir ve hayallerine nakş'olur.

Bu durumda caiz olur ki: Rüyada görülen bu suret, o hayallerine nakş'olan suret ola.. Ve, o görülen rüya hakikat olmaya.. Şeytanın temessülü dahi olmaya..

Bu rüyalar ve vakıalar, zahirine ve hakikatına dahi hamledilmiş olabilir. Bu da, bir şahsın gördüğü rüyasında, gördüğünün aynısını görmüş olur. Meselâ: Bir kimse, rüyada Zeyd'in suretini görmüş olur ki; onun bu gördüğü Zeyd'in hakikatidir. Orada murad olan mana budur.

Üstte anlatılan olduğu gibi, zahirinden sarf-ı nazar edip teviline ve tabirine de hamledilebilir. Meselâ: Bir kimse, Zeyd'in suretini görmüş olabilir; amma bundan murad olunan mana Amr'dir; bunun sebebi de ikisi arasında bulunan münasebettir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, nasıl bilinir ki: Arkadaşların gördüğü rüya, zahirine hamledilmiştir; tevil için, ondan sarf-ı nazar edilmemiştir.

Sonra., niçin caiz olmasın ki: O rüyalar tabire muhtaç ola ve murad olan mana dahi bu ola.. Şeytan'ın temessülü olmadan, bir başka işlerden kinaye olmadığı niçin caiz olmasın?.

Hülâsa: îtibar dayanağı rüya üzerine olmamalıdır. Çünkü eşya, hariçte mevcuddur. Çalışmak lâzımdır ki: Eşya zahirde görüle.. Zira. itimada şayan olan da budur. Bunda tabire dahi yer yoktur. O şey ki, hayal âleminde görülür; rüyadır ve hayaldir.

***

Uzun bir süredir ki: Arkadaşlarımız orada, kendi durumlarına ve görüşlerine göre muamele ederler. Tercih bağı da ellerindedir.

Mir Muhammed Nu'man'a gelince; onun için, inkıyaddan başka kurtuluş yolu yoktur.

Bir engel işi emredildikten sonra, yapılmaması gereken işten bir göz açıp kapayıncaya kadar imtina edip duraklama olursa.. Sübhan Allah'a sığınmak gerek..

Gözetiyoruz: Kime kaçacaklar ve kime sığınacaklar?.

***

Fakir'in bu işte mübalâğa ile durması, ancak tarikatına muhalefet sebebi iledir. Amma bu muhalefet, ister semağ olsun; isterse raks.. İster mevlid okumak olsun; isterse kaside sıralamak..

---

[34] Buraya kadar anlatılan beş âyet-i kerime Hasan Bahri Çantay hocanın Meâli Kerimiden alınmıştır.

Her tarikat için, has matlabına bir vusul yolu vardır. Bu mutavassıt tarikatın has matlabına vusul yolu ise., bu gibi işleri terk etmeye bağlıdır.

Her kim de ki, bu tarikatın matlabına bir taleb vardır; ona düşer ki: bu tarikata muhalefetten içtinab ede.. Başka tarikatların matlabları onun görüşünde yer tutmaya.. Bu manada Hace Bahaeddin Nakşıbend (Allah sırrının kudsiyetini artırsın) şöyle dedi:

— Ne bir işi yapıyoruz; ne de inkâr ediyoruz..

Bunun açık manası şudur:

— Biz bu işi yapmıyoruz; çünkü, bize has olan tarikata muhaliftir. Amma onu inkâr da etmiyoruz; çünkü başka meşayihlerce o iş yapılmıştır.

Bu manada bir âyet-i kerime:

— «Herkesin ona çevirdiği bir yüz ciheti vardır.» (2/148)

***

Eğer Firuzabad'da bu Tarikat-ı Aliyye'ye muhalif bir iş çıkarsaki orası: Bizim gibi fukaranın (yani: dervişlerin) bir sığınağı ve melceidir: zuafa sayılan erbab-ı mütabaatın önderi zatların makamdır; o zaman, biz fukaraya (dervişlere) elbette ıstırabı mucib olur. Mahdum-u Kiram dahi, Muhterem babalarının tarikatını korumaya kalkmaya en haklı olanlardır. Nitekim, Allah sırrının kudsiyetini artırsın Hace Ahrar'ın çocukları dahi; muhterem babalarının tarikatına tağayyür arız olduktan sonra onu korumaya kıyam ettiler. Yani: Onun vefatından sonra.. Onu tağyir etmek isteyenlerle mücadele ettiler. Bu durum sizin de kulağınıza gelmiştir inşaallah.

***

Hazret-i Şeyhimizin meşrebini yazarken, tatlı sert olduğum; yazıyorsunuz.

Evet., onun ilk hallerinde, bazı işlere karşı suhulet gösterdiği olmuştu. Bunun sebebi de onun, melâmiliğe meyilli oluşu idi; onu tercih eden tarafı vardı. O yolu tercih ettiği için, bazı işlerde azimeti terki irtikâp etmişti. Amma, son demlerinde, bu işlerden kaçındı; hiç melâmiliği anmadı.

***

İnsaf nazarı ile bakıp düşünsünler: Eğer Hazret-i Şeyhimiz şu günlerde hayatta olmuş olsaydı; bir meclis ve cemiyet kursaydı: sanıyorlar mı ki, bu işten razı olurdu ve bu cemiyeti güzel sayardı?. Yoksa, bunları hiç kabul etmez miydi?.

Bu Fakir'in yakini o ki: Bu manaya cevaz vermez; inkâr ederdi.

Fakirin maksadı bildirmektir; ister kabul ediniz, ister kabul etmeyiniz.

Bu işten dolayı, bizden yana ne bir sıkıştırma olur; ne de münakaşa..

Eğer mahdumlar ve orada bulunan arkadaşlar, bu vaziyeti devam ettirip dururlarsa., onların sohbetinden bizim için, mahrumiyetten başka bir şey olmaz..

Bundan daha fazla ne yazayım?.

Evvel âhir selâm..

***

274. MEKTUP

MEVZUU: a) Üstün himmetli olmaya teşvik..

b) Kesret aynalarında görülen süfli müşahedelere iltifat etmemek..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Yusuf Berkî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne.. Sizlere de dualar ettiğimi bildiririm.

***

Malum ola ki, gönderilen üç mektup ulaştı.. Ona dere edilen haller ve kerametler çeşidinden vakıalar beyanı anlaşıldı. Keza o hal de anlaşıldı ki: Bu ibare ile onu, kesrette vahdet şühudunun sonunda beyan etmişsiniz.

İkinci intiha, birinci hal üzerine olandır; gaybetin gayb olmasıdır. Yani:

— Ben mahluk kulum, Muhammed Mustafa ümmetindenim. Ona salât ve selâm olsun.

İşbu hal asıldır; anlatılan hallerin de üstündedir. Lâkin esas intiha bundan başkadır. Nihayet dahi bundan nice merhale uzaktır.

Bir şiir:

Bu, istiğna sahasıdır yüksek: Çok uzaktır visali düşünmek..

***

Asıl maksad, kelime-i tayyibeyi tekrardır. (Yani: Kelime-i tevhidi..) Bunu da, daha önceki mektupta sana emretmiştim. Ki o: Kesretle alâkalı şühudu nefyetmek içindir. Allah'a hamd ü şükürler olsun; bu şühud dahi senden gitti. Yani: O kelime-i tayyibenin tekrarı ile..

Üstün himmetli olmalısın. Bu tarikatın cevizi ve muzu ile yetinmemelisin. Zira, Sübhan Allah, üstün himmetli olanları sever.

***

Dar olan tevhid-i vücudi sikkesinden kurtulup tarik-i sultanîye geçtin.

O ne güzel nimettir ki: Eğer geçmiş haller hatırlanrnasa.. kesrette vahdet şühudu lezzetleri düşünülmese.. bu ömür dahi, istikametle, tarikatta çalışıp çabalamaya sarf edilse..

Çok haşhaş ehlini gördük; onun kötülüğüne muttali oldukları için, bıraktılar.. Bunun üzerine bir süre de durdular. Amma sonradan, haşhaş içilmesi üzerine terettüb eden halleri anmak, o lezzetleri düşünmek ittifakla onları eski hale çekip götürdü.

Ey Mahdum,

Kesret aynaları ile alâkalı şühud, lezzeti muciptir. Şühud-u tenzihi ise., cehle nazırdır. Onunla lezzet almak, cidden zordur; uzaktır. Kendisine uyulan şeyhin imdadı olmadan onda seyir çetindir.

Değerli kardeşimiz, Mevlâna Ahmed'i görmez misin?. Avam onu ulema-i zahirden sayar. Kendisine gelince, ne kendi hallerini bilir; ne de arkadaşlarının hallerini.. Bunun sırrı şudur ki: Onun batını, şühud-ü tenzihî'ye müteveccihtir. Ki orası: Cehl yeridir. Onun imanı dahi, ulema gibi. gaybe imandır. Onun batını dahi, üstün yaratılıştandır. Kesretle karışık şühuda iltifat etmez. Zahiri ise., sofiyenin keşfe dayalı sözlerine ne meftun olmuştur; ne de mağrur. Onun varlığı o nahiyelerde bir ganimettir.

Husulünü haber verdiğim bu haller, öyledir ki: Adı geçen Mevlâna onlarla muttasıftır. Bilsin veya bilmesin; nice zamandu onlarla taHakkuk etmiştir.

Fakir'e göre: O yerin medarı, Mevlânın varlığına bağlı.. Asıl şaşılacak durum şu ki: Bu mana, o havalideki keşif ehline nasıl gizli kalmış?.

Halbuki, Mevlâna'nın kadri kıymeti; Fakir'in ilminde zahir ve bahirdir. Tıpkı: Güneşin varlığı gibi..

Bundan daha ziyade ne yazayım?.

Sizden beklenen duadır.

Vesselam..

***

275. MEKTUP

MEVZUU: a) Bazı sorulara cevap..

b) Sert ilimleri öğrenmeye, fıkhî hükümleri yaymaya teşvik.. Ye., bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Ahmed Berkî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salâtlar ve selâmlar olsun. Sizlere de, dualar ettiğimi bildiririm.

Şeyh Hasan ve onun gayrı ile gönderilen iki mektup ulaştı. Çokça ferahlık getirdiler.

O mektuplardan birinde: Hace Veys'in hallerini beyan ediyorsun. Diğerinde ise., kendi kabulünü soruyorsun.

Bu sırada, senin haline teveccüh ettim; gördüm ki: O nahiyelerin sakinleri, senin tarafına koşmaktadırlar; sana sığınmaktadırlar. İşte, bundan malum oldu ki: Sen o yerin medarı kılınmışsın; o tarafın insanları dahi, sana bağlı kılınmış..

Bunun için, Allah'a hamd ü şükürler olsun.

***

Bu muameleyi sanmayasın ki, şek ve şüphe zanm bulunan vakıalar cümlesindendir. (Yani: Rüya cinsi şeyler değildir.) Bunları, meşhudat ve mahsusattan saymalısın.

***

Bu devletin tahsilinde sizin için umde; şer'i ilimlerin talimi ve fıkhı hükümlerin neşridir. O yerlerde ki, oralarda cehalet mekân tutmuş ve bid'at yerleşmiştir. Ve.. Allah-ü Taâlâ'nın evliya kullarına mahabbet ve onlara karşı olan ihlâsındır. Allah-ü Taâlâ, bunları sana sırf fazlı ile ihsan eylemiştir.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca, size düşen: Gücünüzün yettiği kadar dinî ilimleri talim edip şer'î hükümleri neşretmektir. Zira işin esası, yükselmenin dayanağı, necatın medarı budur.

***

Himmet kuşağını kuşanmalısınız ki: Ulema sırasına girip emr-i maruf ve nehy-i münker vazifesini yaparak halkı Sübhan Hakkın yoluna delâlet edesiniz.

Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «İşte bunlar, birer öğüttür; artık dileyen Rabbına bir yol tutar.»

***

Sizin icazetli bulunduğunuz kalbi zikir dahi, şer'i hükümlerin yerine getirilmesini teyid eder; nefs-i emrnarenin de inadını atar.

***

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin yürütülmesi de lâzımdır. Kendi haline ve arkadaşlarının haline muttali olmadığın için mahzun olma. Ve, bu durumu, sende bir şey hâsıl olmadığına delil sayma.. Arkadaşlarımın halleri, senin kemalâtının aynası olarak yeter.

Arkadaşlarında zahir olan haller senin hallerindir ancak; in'ikâs yolu ile onlarda zuhur etmiştir.

***

Şeyh Hasan, senin devletinin rükünlerinden biridir. Muamelende, sana bir muavin ve yardımcıdır.

Eğer Maveraünnehir veya Hind memleketlerinde bir sefer arzusu hatırına gelirse., senin yerine kaim olarak orada Şeyh Hasan vardır.

Onun Hakkında teveccüh ve iltifata riayet etmelisin. Tezce, zaruri sayılan dinî ilimleri öğrenip tamamlaması için, tam bir çaba gösteriniz.

Onun dahi, Hindistan tarafına gelmesi; hem kendisi için, hem de sizin için bir ganimet olur.

Allah-ü Taâlâ, size ve bize İslâm şeriatı üzerine istikamet nasib eylesin.. Onun sahibine salât ve selâm.

***

Yazıyorsun ki:

— Arkadaşlardan birine, altı ay kadar bir süre için terakki hâsıl oldu. Kendisine, gaybet ve şuursuzluk halinde zahir olan ervah-ı tayyibe çeşidinden şeyleri; şu andaki ayık halinde dahi görmektedir.

Ey Mahdum,

Bu görüşte, terakki İçin delil yoktur. İster şuurlu olsun; isterse şuursuz.

Bu yolda birinci basamak: Sübhan Hakkın gayrını asla görmemektir. Onun zatından gayrisi kesin olarak fikrinde kalmamalıdır. Amma bu demek değildir ki:

Eşyayı, Sübhan Hakkın gayrı olarak görmeyecek ve onları siva unvanı ile bilmeyecek..

Zira, böyle bir şey ayniyle kesreti görmek olur. Elbette, Sübhan Hakkın gayrisini görmemeli; asla ve kafa ondan gayrını hissetmemelidir. Bu öyle bir halettir ki:

— Fena..

Diye tabir edilir. Bu tarikatın da, ilk konaklarından bir konak sayılır.

Bundan sonrasını, savrulan ağaç kabuklan say..

Bir şiir:

O ki bulmaz fena, Mevlâsı sevgisinde; Nasipsizdir onun kibriyası izinde..

***

Bugünlerde yazılan mektuplar, pek değerli şeylerdir. Onlara çok çok faydalı şeyler derc edilmiştir.

Şeyh Hasan, onların suretini beraberinde getirdi; tam bir mülâhaza ile onları mütalâa etmek gerek.

***

Merhume valideniz için, duâ istemişsiniz; icabetle kabul ettik.

***

Bu taraftaki kalan halleri, Şeyh Hasan tafsilâtı ile beyan edecektir.

Selâm hidayete tabi olanlara.. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve âline salât ve selâm..

Fakir ve evlâdı, hüsn-ü hatime için, duâ dilerler.

Vesselam..

276. MEKTUP

MEVZUU: a) Kur'an-ı Kerimin muhkem âyetleri ile müteşabih düetleri.,

b) Ulemanın ve kemalâtınm beyanı.. Bu münasebetle bazı hususlar..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Bedüiddin'e yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyidül-mürselin üzerine olsun; keza onun pâk ve temiz âlinin ve ashabının, tümüne..

Allah-ü Taâlâ, bizi ve sizi ilimde rüsuh bulanlardan eylesin.

***

Ey Kardeş,

Allah-ü Taâlâ, Kitab-ı Mecid'ini iki kısma ayırdı:

a) Muhkem olanlar..

b) Müteşabih olanlar..

Birinci kısım: Şeriat ilimlerinin ve hükümlerinin menşeidir.

İkinci kısım: Hakikat ve sırlar ilminin mahzenidr.

Kur'an-ı Kerm'de veya hadis-i şeriflerde: Yed, vech, esabi, enamil olarak anlatılanların tümü, müteşabihattan sayılır. Surelerin başında gelen mukattaat-ı huruf dahi aynı şekilde, müteşabihattan sayılır. Bunlara, hiç kimse muttali olamaz., ancak, ulema-i rasihun müstesna..

Tahayyül etmeyesin ki:

— Yed..

Olarak anlatılan lafzın tevili, kudretten ibarettir. Yine sanmayasın ki:

— Vech..

Olarak anlatılan lafzın tevili dahi, zattan ibarettir. Elbette, bunların tevili, pek çetin sırlardandır ki: Havas zatların dahi en hasına inkişaf etmiştir.

Mukattaat-ı Kur'aniye harflerinden ne yazabilirim ki?. Onlardan her bir harf, bir denizdir ki: Aşıkla maşuk arasında gizli sırları dalgalandırır. Derin, dakik bir işarettir ki: Muhibb ile mahbub arasında geçer..

Muhkemata gelince., bunlar, her nekadar Ümmehat-ı Kitab iseler de; lâkin bunların neticeleri ve semereleri kitabın maksatlarından olan müteşabihattır. Ümmehat ise., neticelerin husulü için,, vesileler sayılır.

Kitabın kalbi, o müteşabihattır; o özün kışrı ise.. Kitabın (yani: Kur'an'ın) muhkematıdır.

Müteşabihat, o şeydir ki: Asl'olanı, remiz ve işaretle beyan eder. Bu şanı yüce mertebenin muamele hakikatından haber verir. Amma, muhkemat böyle değildir.

Müteşabihat, hakikatlerdir. O müteşabihata nisbetle bu muhkemat; o hakikatlerin suretleridir.

Rasih olan âlim odur ki: Öz ile kışrm arasını bulur; hakikat ile suretin arasını cem eder.

Kısır uleması, kışr'ile sevinip muhkemat ile yetinmektedirler.

Rasihun olan ulemaya gelince., muhkematı tahsil edip müteşabihat tevilinden yana da bol hazza nail olmaktadırlar. Böylece, hakikat ile suretin beynini cem etmektedirler. Yani:

— Mütaşabih ile muhkemin..

Demek istiyorum.

Amma bir kimse ki: Muhkematın ilmini tahsil edip onun muktazasına göre amel etmeden, müteşabihatın tevilini taleb eder; sureti dahi terk edip hakikat fikri yoluna girer o kimse

cahildir; cehlinden de haberi yoktur. Dalâlette kalmıştır; amma kendi dalâletinden haberdar değildir. Bilip anlamaz ki: Bu hayat, suretten ve hakikatten mürekkeptir, Bu hayat, devam ettiği süre de, asla hakikat suretten ayrılmaz.

Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Rabbına ibadet et; taa, yakin gelinceye kadar.» (15/99)

Yani: Ölüm gelinceye kadar. Nitekim müfessirler de şöyle dediler:

— Allah-ü Taâlâ, ibadetin son bitimini; ölümün gelme zamanı eyledi. Ki ölüm: Bu hayatın sonudur. Zira, bir kimse ölünce; kıyameti kopmuş olur. Suretin hakikatten ayrılması ise., âhirette olacaktır. Ki orası: Hakikatlerin zuhur mahallidir.

İki hayattan her birinin, kendine göre bir hükmü vardır; birinin hükmü diğerine geçmez. Ancak, maksadı şeriatın iptali olan cahil veya zındık olanlar müstesna..

Herhangi bir ger'î hüküm ki: Müptedi için sabittir; o hüküm mürit ehi için dahi sabittir.

Avam müminler, arif zatlardan havasın dahi hası olanlar bu manada müsavidir; onda aynı kıdeme sahiptirler. Bir şahısla, diğer şahıs arasında fark yoktur.

Kısır mutasavvıflar, hüsrana uğramış mülhidler ki bunlar, boyunlarını şeriat ipinden kurtarma sadedindedirler; hayal ederler ki Şeriat hükümleri avama mahsustur, amma havas zümre yalnız marifetle mükelleftirler.

Yine onlar, cehaletlerinden ötürü sanırlar ki: Emirler ve sultanlar, adalet ve insaf dışında bir şeyle mükellef değillerdir.

Şunu da derler ki:

— Şeriatın gelmesinden maksud. marifet husulüdür; marifet hasıl olduktan sonra, şer'î teklifler düşer. Kendi davalarının isbatı için de, şu âyet-i kerimeyi şahit tutarlar:

— «Rabbîna ibadet et; taa, yakın gelinceye kadar..» (15/99)

Yani: Allah ü Taâlâ'ya olan yakın.. Nitekim Sehl-i Türseteri dedi ki:

— İbadetin intihası, Sübhan Hakka marifet husulüdür.

Zahir olan mana şu ki: Yakin manasını Allah'a yakin olarak alanların muradı, Yüce Hakka marifet husulü, ibadette külfetin kalkmasıdır; ibadetin kendi nihayet bulması değildir. Zira öyle bir şey, ilhada ve zındıklığa gider.

Yine onlar sanırlar ki: İrfan sahiplerinin ibadetleri riyakârlıktır. Bunlar, taat ve ibadetten yana yapacaklarını yaparlar; amma tabileri ve müptediler kendileri uysun içindir. Amma, kendilerinin o ibadetlere ihtiyaçları olduğu için değildir.

Bu kail oıduklan işin teyidi için de, meşayihten sözler nakledin derler ki:

— Eğer şeyh mürai ve münafık olmasa, mürid ondan faydalanamaz..

Sübhanellah onlan utandırsın; o kadar cahiller ki!.

İrfan sahiplerinin ibadete o kadar ihtiyaçlan vardır ki; müridlerin onun onda biri kadar ihtiyacı yoktur. Çünkü: Onların yükselişleri ibadete bağlıdır; terakkileri, şeriat hükümlerini yerine getirmeye göredir.

Eğer ilimler için ibadetlerin yarın bir semeresi olacaksa; bugün arifler için hâsıl olmuştur. Durum böyle olunca, ibadet etmeye bunlar daha haklıdırlar. Şeriat hükümlerini yerine getirmeye başkalarından daha muhtaçtırlar.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki,

Şeriat, suretin ve hakikatin mecmuundan ibarettir. Suret, şeriatın zahiridir; hakikat ise., şeriatın batınıdır.

Kişr ve öz, her ikisi de, şeriatın cüzlerindendir. Muhkem ve mütekabili, kabuğun ve özün ferdlerindendir.

Zahir âlimleri, şeriatın kabuğu ile yetindiler.

Ulema-i rasihun ise., öz ile kabuk beynini cem edip suretin ve hakikatin biraraya gelmişinden bol hazza nail oldular.

Şeriatın şöyle tasavvur edilmesi gerekir: Suretten ve hakikatten mürekkeb olan bir şahıs..

Bir cemaat, şeriatın suretine taalluk ettiler ve ona düşkün oldular; hakikatini dahi inkâr ettiler. Kendilerine bir şeyh de tanıtılmadı ki: Ona iktida etsinler. Hidaye ve Bezdevi başka.. Bu cemaat, ulema-ı kışrdır.

Bunların dışında bir cemaat ise., şeriatın hakikatma meftun oldular. Lâkin, onu şeriatın hakikati olarak itikad etmediler. Sandılar ki: Şeriat, yalnız surete ve kışra inhisar etmiştir. Lübbü ve hakikati, ötesinde tasavvur ettiler.

Bununla beraber, şeriat hükümlerini yerine getirmekten imtina etmediler. Kıl kadar ona muhalif davranmadılar. Şeriatın suretini zay etmediler.

Şeriat hükümlerinden bir hükmü terk edeni dahi, battal ve dalâlette saydılar. İşbu kullar, Yüce Sultan Allah'ın velî kullarıdır. Allah-ü Taâlâ'nın başkasına karşı Sübhan Allah'ın mahabbeti ile kapanmışlardır.

Bu anlatılanlardan başka bir cemaat var ki: Şeriatı, suretten ve hakikatten mürekkeb itikad etmişlerdir. Yakin getirmişlerdir ki o: Kışrın ve lübbün mecmuudur. Şeriat suretinin husulü, hakikat tahsili olmadan, bunlar katında itibar makamından düşüktür. Suretin isbatı olmadan, hakikatinin husulü dahi, tam değildir. Hakikatin sübutu olmadan, husulün suretini dahi, necati mucib olan İslâm'dan saymazlar. Tıpkı: Zahir ulemanın hali ve avam müminlerin durumu gibi..

Suretin sübutu olmadan, hakikatin husulünü muhalât cümlesinden tasavvur ederler. Böyle bir şeye kail olanı dahi:

— Zındık ve dalâlette.. Diye isimlendirirler.

***

Hulâsa: Bu büyüklerin katında, surî ve manevi kemalât, kemalât-ı şer'iyeye inhisar etmiştir.

Yakine dayalı ilimler ve marifetler ise., ehl-i sünnet vel-cemaatm reyleri ile sabit olan akaid-i kelâmiyeye kalmıştır.

Bunlar katında, mes'ele-i kelâmiyeden bir meseleye, bin şühud ve müşahede müsavi olmaz. Yani: Yüce Hakkın tenzihleri Hakkında..

Şeriat hükümlerinden bir hükme muhalif olan hal, vecd mevacid, tecelli ve zuhurları yarım arpaya dahi almazlar. Hatta, bu misillu zuhurları isüdraç zarını taşıyan cinsten sayarlar.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Onlar, Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir; onların hidayetine uy.» (6/90)

Bunlar ulema-i rasihundur.

Muamelenin hakikatma ittıla bunlara in'am edilmiştir.

Bunları, şeriatın hakikatına ulaştıran; şer'î edeplere riayetleridir. Amma ikinci anlatılan fırka böyle değildir.

Zira onlar, her nekadar hakikata müteveccih, ona meftun olmuşlarsa da; o hakikati şeriatın ötesinde sanıp şeriatı dahi onun kışrı tasavvur ettiklerinden zarurî olarak, o hakikatin zıllarından bir salla tenezzül etmişlerdir. Bu muamelenin hakikatına vusul yolu

bulamamışlardır. Bunun için velâyetleri zilli, kurbiyetleri de sıfatıdır. Amma Rasihun ulema bunlara benzemez.

Zira, bunların velâyetleri aslidir. Bunlar, asıllara ulaşma yolunu bulmuşlardır. Tamamı ile, zılâl perdelerini de aşmışlardır. Hiç şüphe edilmeye ki: Bunların velâyeti, enbiyanın velâyetidir. Amma öbür velilerin velâyetleri, enbiya velâyetinin zillidir.

***

Bu Fakir, müteşabihatın tevilinde çekimserim. Bir müddetten beri onları Sübhan Hakkın ilmine bırakmışım. Ona iman dışında, rasihun ulemaya ondan bir nasip vermiyorum.

Ulema-i sofiyyenin beyan ettikleri tevilâtı ise., o müteşabihat şanına lâyık ve münasip görmüyorum.

Örtülmesi kabil olan sırlar için tevilât dahi görmüyorum. Burada Ayn-ül-Kuzat'ın yaptığı tevili misal olarak alabiliriz. Şöyle dedi:

— ELİF LÂM MİM için murad olan mana şudur ki: Aşk ve mahabbet için elem lâzımdır.

Ve., daha buna benzeyen şeyler..

Ancak.. Allah-ü Taâlâ, sırf fazlı ile, müteşabihat tevilatmdan bir nefes izhar eylediği, o umman denizden bir cetvel yol açtığı, onu bu Miskin'in arzına uzattığı zaman bildim ki: Rasihun ulemanın, aynı şekilde o tevilâttan bolca nasibi vardır.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bizi buna hidayet etti Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Rabbımran resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

***

Yazılı taleb edilen rüyaların tabirini, hazır bulunduğumuz zamana bırakalım; o makule şeyden bir şey yazmayalım.

Ne yapalım ki, kalem başka maarifin yazılmasına kaydı. Onun gayrı muameleyi istikbale attım. Ki bunlarm yazılması daha yerinde oldu. Bunun için müsamahanızı dilerim.

Selâm size ve hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Âline ve kardeşlerine salâtlar ve üstün selâmlar..

***

277. MEKTUP

MEVZUU: a) İlmel-yakin, aynel-yakin, Hakkalyakin..

b) Bu, orta hale münasip ilimlerdin olduğu..

c) Burada şühudun nihayeti enfüsî şühuddur. Belki de enfüs ötesinin şühududur. Belki de vusule nisbetle şühudun bir şey olmadığı.

Bu anlatılanlar, sair mektup ve risalelerde dahi açıklanmıştır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Abdülhayye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin.. Bilesin ki.

Sübhan Hakkın zatına karşı ilmelyakin. Yüce Mukaddes Allah'ın kudretine delâlet eden âyetleri şühuddan ibarettir. Bu şühud için:

— Seyr-i afaki..

Denir.. Amma zatî olan şühud ve huzur, bunlardan hiç biri, seyr-i enfüsîden başkasında mutasavvar değildir; salikin, nefsinden başka yerde de olmaz..

Bir şiir:

Yakında bileceksin, olmayacak uğrağın; Ancak sanadır, sonuna varınca durağın.

Kendi haricinde müşahede ettiği, Yüce Hakkın zatına delâlet eden eserler ve delillerdir. O Yüce Sultan'ın kendi müşahedesi değildir.

***

Kutb'ül-muHakkinin Seyyid'ül-ârifin Nasıruddin Hace Ubeydüllah Ahrar, Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle dedi:

— Seyir iki nevidir:

a) Seyr-i mustatil.

b) Seyr-i müstedir..

Seyr-i mustatil, uzaklık içi uzaklıktır. Seyr-i müstedir ise yakınlık içi yakınlıktır.

Seyr-i mustatil: Maksudu, salikin kendi nefis dairesinin haricinde aramasıdır.

Seyr-i müstedir: Kalbinin çevresinde deverandır. Maksudu, nefsi yanında taleb etmektir.

Hissi ve misali suretler öteki tecelliler; keza nurların hicabında bulunan tecelliler, hep ilmelyakine dahildir. Amma hangi suret olursa olsun; hangi nur olursa olsun. Ve o nur mükeyyef, mülevven, mütenahi olsun veya olmasın; kâinatı da muhit olsun veya olmasın.

Mevlâna Mahdum Abdürrahman Cami:

Ey onu arayan, bütün mekânlarda; Ondan soran, uzaklarda yakınlarda..

Lemaatın üstte anlatılan beytinin şerhini yapıp açıklarken şöyle demiştir:

— Bu, afakî müşahedelere işarettir; ki ilmelyakini ifade eder.

Böyle bir müşahede, esas maksuddan haber vermediği gibi onun huzurunu da getirmez.

Hiç şüphe edilmeye ki: Dumanın ve sıcaklığın bulunması, ateşin varlığına delâlet eder. Böyle bir şühud dahi, ilim dairesinden çıkmaz. Aynelyakini ifade etmediği gibi, salikin vücudunu dahi ifna etmez.

Aynelyakin, yakini ilim ile malum olduktan sonra; Sübhan Hakkın şühudımdan ibarettir. Böyle bir şühud dahi, salikin fena bulmasını gerektirir. Bu şühudun ağır basması halinde, onun taayyünü tamamen mütelaşi olur, şühud gözünde, kendisinden eser kalmaz. Şühudda fani ve müstehlik olur.

Bu Taife-i Aliyye katında, bu şühud şöyle tabir edilir:

— İdrak-i basit..

Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Bundan başka şöyle de denir:

— Marifet..

Bu idrâkte avam ve havas müşterektir; lâkin aralarında bir fark vardır. Şöyle ki:

Havas zümreye, Sübhan Hakkı müşahede işinde, halk bir sıkıntı olmaz. Zira, onların müşahede gözünde, Sübhan Hak'tan başka meşhud olan yoktur.

Avam zümreye gelince, halkın bunlara sıkıştığı vardır. Bundandır ki, anlatılan müşahededen tam olarak, bunların zühulü vardır. Ve onların bu idrâkten haberleri yoktur.

Ve., bu aynelyakin, ilmelyakinin hicabıdır; nitekim ilmelyakin de aynelyakinin hicabı olduğu gibi..

Anlatılan bu şühud taHakkuk ettikten sonra, hayretten ve cehaletten başka bir şey idrâk edilmez. Bu makamda, asla ilmin mecali yoktur.

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; büyüklerden bazısı şöyle dedi:

— İlmelyakin. aynelyakinin hicabıdır; aynelyakin dahi ilmelyakinin hicabıdır.

Yine şöyle dedi:

— Hak marifetle arif olanın alâmeti odur ki; sırrına muttali olduğu zaman, ona dair bir bilgi bulamaya.. İşte bu, marifette kâmil olmuştur; bunun ötesinde dahi bir marifet yoktur.

Allah, sırlarının kudsiyetini artırsın; bazısı da şöyle dedi:

— Allah-ü Taâlâ şanında en yüksek irfana sahib olan, en çok onda hayrete dalandır..

Hakkalyakine gelince, bu dahi, Sübhan Hakkı taayyünün kalkmasından sonra müşahededen ibarettir; hem de mütaayyinin dahi izmihlalinden sonra.. Ve., bu: Hakkı Hak ile müşahededir; kendisi ile değil.. Zira, Sübhan Hakkın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcıları alabilir.

İşbu müşahede, bekabillahta tasavvur edilir ki; orası:

— «Benimle duyar ve benimle görür...»

Manasına gelen kudsî hadisle ifade edilen makamdır. O makamda, Sübhan Hak, kendi katından sırf inayeti ile salike bir varlık verir.. Amma, mutlak fenada taHakkuk ettikten sonra.. Bu fena dahi, Sübhan Hakkın zatında ve sıfatında olmaktadır. Bu fenadan sonra onu, sekir ve gaybet halinden çıkarır ayıklığa ve uyanıklığa getirir.. Yüce Hakkın ihsan edeceği bu vücud için şöyle denir:

— Hibe edilen Hakkanî vücud..

Bu makamda, ilim ayne hicab olmadığı gibi; ayn dahi ilme hicab olmaz.. Hatta şöyle olur: Şühud aynında âlim, ilim aynında dahi müşahid..

Bu öyle bir taayyündür ki: Arif onu, bu makamda Sübhan Hakkın aynı olarak bulur; kevnî taayyün olarak değil.. Zira şühud nazarında, ondan yana bir eser kalmamıştır.

Teceîliyat-ı suriyeden sayılan; salikin, Yüce Hakkın aynı olarak bulduğu taayyünler ve suretler, kevnî taayyünlerdir. Onlara asla fena düşmemiştir. Biri nerede! diğeri nerede!. Rabb'ül-erbab ne! toprak ne!.

Her nekadar avam katında; salikin kendi nefsinde Hakkın aynı bulduğu surî tecelli ile, yine onun vicdanında Hakkın aynı olarak bulduğu Hakkalyakin arasında, ibarenin zahiri fark olmadığı vehmini verir ise de., lâkin ikisi arasında fark vardır.

Şöyle ki: Tecelli-i surîde:

— Ene.. (Ben..)

Tabiri, surete düşer.. Hakkalyakinde ise., hakikata düşer.

Salik, tecelli-i surîde Sübhan Hakkı görür; ama bu makamda. Hakkı Sübhan Hak ile görür, kendi nefsi ile değil.. Çünkü, bu makamda nefsini görmesi mümkün değildir.

Tecelli-i surîde, şühud ıtlakı cevaz yolu iledir; çünkü: Hakkı Sübhan Hakkın gayrı ile görmek mümkün değildir. Bu, Hakkalyakin mertebesinde olur ki: Şühudun hakikati orada taHakkuk eder.

Bazı zamane şeyhleri, anlatılan farka muttali olmadıkları, kevnî taayyünden başka da taayyün bilmedikleri için; anlattığım şekilde, Hakkalyakini tefsir ettiklerinden ötürü; büyüklere dil uzatmaktadırlar. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Yine sandılar ki: Bu yakin, sülûkte ilk basamak olan sur i tecellide hâsıl olur. Hatta şöyle bir hükme varan dahi oldu:

— Onlara nihayette hâsıl olan Hakkalyakin, ilk basamaklarımızdaki surî tecellide bize hâsıl olur.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah, dilediği kimseyi, sıratı müstakime hidayet eder.» (2/213)

Vesselam..

***

278. MEKTUP

MEVZUU: a) İtikadı tashih ettikten ve şeriat hükümlerinin muktazasına göre amel işledikten sonra: her insana lâzımda ki: Yüce Hakkın zatından gayrı şeylerden yana kalp temizliğini tahsile çalışa.

b) Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyyenin medhi..

c) Ölülere imdad ve yardıma teşvik..

Bunlara münasip bazı hususlar..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu Molla Abdülkerim Senamî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun: selâm. Allah'ın seçmiş olduğu kullarına.

***

Kardeş mektubu geldi; ferahı mucib oldu.

***

O nasihat ki, devamlı olarak, arkadaşlara yaparım: ömrümün nihayetine kadar da yapacağım, sudur: Ehl-i sünnete mahsus olan kelam kitaplarında beyan edildiği üzere, itikadı tashih ettikten ve farz vacib, sünnet, mendup, helâl, haram, mekruh, müştebih cinsinde;, yapılması ve yapılmaması hususunda fıkıh hükümlerini de yerine getirdikten sonra, Sübhan Hakkın gayrına taalluktan kalbi selamete çıkarmaktır. Böyle bir şey dahi kalbe o Yüce Hakkın gayrını getirmemekle müyesser olur. O derecede ki: Hayatın bin sene uzayacağı farz edilse, kalbe Sübhan Hakkın gayrinin hatırası gelmemelidir Amma bu, demek değildir ki:

— Eşyanın hatırlanması kalbe gelmez. Asıl mana şudur: Onları, o kalbin sahibi Hakkın gayrının unvanı ile tanıyamaz.. Zira üstteki mana tevhid murakabesine dalanların ilk hallerinde dahi kendilerine müyesser olur. Asıl anlatılmak istenen mana şudur ki: Kalbe eşya hatırası gelmeye..

Anlatılan mananın medarı ve mebnası şudur: Kalb, Hakkın za-tından gayrını unutmalıdır. Öyle bir şekilde ki: Eşyayı hatırlamak için. kendini zorlasa dahi, hatırlayamamahdır. İşbu, haletten:

— Fena-i kalbî..

Diye tabir edilir..

Bu tarikatta ılk basamak ve sair velâyet kemalâtları bu devlet üzerine dağılmıştır..

Bir şiir.

O ki bulmaz fena, Mevlâsı sevgisinde;

Nasipsizdir onun kibri yası izinde..

***

Bu büyük devlete vusul şanında yolların en yakını: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'dir. Allah, o yolda olanların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Bu büyükler, bu yola başlamayı âlem-i emirden almayı tercih ettiler. Bunlar, kalbden kalb sahibine bir yol taleb ettiler. Diğerlerinin riyazetine ve mücahedelerine karşılık, bunların

sünnet-i seniyeye iltizamları ve bid'attan dahi kaçınmaları vardır. Bu manada. Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. şöyle dedi:

— Yolumuz, yolların en yakınıdır; lâkin sünnet-i seniyeye iltizam etmek, cidden müşkildir.

Onlara tevessül edip onlara iktida edenlere saadetler olsun.

Şu şiirler, Mevlâna Cami'nindir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şöyle dedi:

Pek güzeldir, Nakşibeııdîlerin yolculukları;

Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları..

Alır sohbetleri tüm halvet vesveselerinden;

Kalbinden müridlerin. pek güzel kerem şanları..

Ayıplarsa kusurlu biti. bilmeden onları;

Kem sözlerden hep beridir onların sahaları..

Kırabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;

Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları..

***

İkinci olarak, maruzat şu ki: Muhibbimiz Kazî Muhammed Şerifin mektubu da geldi. Fukaraya dervişlere mahabbetten haber verdiğinden, ferahı mucib oldu; kendisine fakir'in duasını tebliğ et.

***

Üçüncü maruzat şu ki: Kardeşimiz Şeyh Habib'üllah'ın dahi mektubu ulaştı. Merhum babasının vefat haberini yazmış. İnnallillah ve inna ileyhi raciun. (Biz Allah içiniz, Allah'a döneceğiz.)

Fakir tarafından duâ tebliğ etmenizi dilerim; taziye merasimi'ni dahi eda etmenizi temenni ederim.. Duâ ile, merhum babasının imdadına koşsun. Fatiha okumak sureti ile, sadaka ve istiğfarla onun muini olsun. Zira meyyit, suya batan gibidir; oğuldan babadan, kardeşten, dosttan gelecek duâ bekler..

***

Dördüncü olarak, maruzat şu ki: Şeyh Ahmed bu büyüklerin tarikatını tercih ettiği keşfolundu; ondan tesir almış, Allah-ü Taâlâ ona. bu yolda istikamet nasib eylesin..

Yakında İslâm dini ile müşerref olduğu için kendisine akaid-i kelâmiyyeyi, Farisî kitaplarında anlatıldığı üzere talim etmeniz yerinde olur. Fıkıh hükümlerini dahi aynı şekilde, kendisine talim etmelisiniz. Ta ki: Farzı, vacibi, mendubu, helâli, haramı, mekruhu ve şüpheliyi bilip muktazasma göre amel ede..

***

Bostan ve Gülistan'ı öğrenmek ve başkalarına dahi onları öğretmek malâyani sınıfına girer..

Vesselam..

279. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'ye delâlet etmenin şükrünü eda.. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Hasan Keşmirî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; selâm, seçmiş olduğu kullarına..

***

Kerem ve iltifat olarak, bu Fakir'in ismine sudur eden mübarek mektubunuzu Mehdî getirdi.

Bol ferahı mucib oldu. Allah-ü Taâlâ, sizlere selâmet insan eylesin.

***

Muhyiddin b. Arabi'nin:

— Dört halifenin hilâfet tertipleri ömürlerinin müddaidir. İbaresini soruyor; onun tasnif ettiği eserlerin hangisinde geçtiğini soruyorsunuz.

Ey Mahdum,

Bu ibareyi ben, Fütuhat-ı Mekkiye'de gördüm; ama şu anda onun yerini tayin etmek kolay değil.. Yani: Tara olarak. Eğer ikinci defa ona nazar ilişirse., haber veririz inşaallah..

***

Maruzat şu ki:

Fakir, delâletinizin nimetine şükürde kusurlu olduğunu itiraf edip ihsanınıza karşılık vermekte acizliğini de ikrar eder.

Nasıl böyle olmasın ki; bütün bu işler, o nimete mebnidir. Bütün bu haller, baştan sona, o ihsana bağlıdır. Sizin vasıtanızla, pek az kimselerin gördüğü ihsana nail oldum. Pek az kimselerin tattığı uğur berekete, sizin vesilenizle nail oldum.

Öyle has hallere nail oldum ki: Pek çoklarına müyesser olmamamıştır. Yani: Bu ihsanların ilimlerinden yana..

Haller, makamlar, zevkler, vecidler, ilimler, maarif, tecelliler, zuhurat hep birden yükseliş basamakları oldu benim için.. Sübhan Hakkın inayeti ile oradan kurb derecelerine ve vusul menzillerine ulaşfım.

Burada:

— Kurb, vusul..

Lafızlarını tercih etmem; ancak ibare meydanının darlığındandır. Halbuki orada ne kurb vardır; ne de vusul.. Ne işaret vardır, ne keyfiyet, ne de eyniyet.. ne zaman vardır, ne de mekân.. Ne ihata vardır, ne de sereyan.. Ne ilim vardır, ne de marifet.. Ne cehil vardır, ne de hayret..

Bir şiir:

Kuşumu nasıl anlatayım alâmetle sana: Mevhum arıka kuşuna benzer yaygındır her yana..

Ankanın bir ismi var ki, halk arasında belli; Kuşumun ismi yok ki, onu bildireyim sana..

***

Allah-ü Taâlâ'nın ihsanının zuhura gelmesi, bu nimetlerle oldu. Onların zuhura gelmesi dahi, sebeler âleminde anlatılan nimetiniz üzerine tertib edilmiş. Onların şükrünü tazammun etmesi için. fıkralar içine dere eyledim; kitabet kaydı ile de bağladım. Şu ümitle ki: Bu şekilde, bir nebze yazılan nimetinizin şükrü eda edilmiş ola..

Selâm size.. Sair hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtlar ve selâmlar..

280. MEKTUP

MEVZUU: Bu taifeye mahabbetin, saadet sermayesi olduğu..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hafiz Mahmuda yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne.. Sizlere de, dualar etmekteyim.

***

Malum olsun ki, Mevlâna Mehdî Ali ile gönderilen mübarek mektup ulaştı. Bu, ferahı mucib oldu. Fukaraya (dervişlere) mahabbetin yerleşmesinden ötürü, Allah'a hamd olsun. Ki o mahabbet, dünya ve âhiret saadetinin sermayesidir.

O mahabbet, öyle bir yerleşmiş ki: Ayrılık günlerinin uzaması, onda hiç bir iz bırakmamıştır.

Bilesin ki, iki şeyi muhafaza etmek ve onlar üzerinde sebatla durmak; pek lüzumlu işler arasındadır.

Şunlardır?

a) Sahib-i Şeriat, Resulûllah S.A. efendimize mütabaat.. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet..

b) İhlâs sahiri olarak, kendisine iktida edilen şeyhe mahabbet..

Bu iki şeyin varlığı ile, her ne hâsıl olursa., o fazladan bir nimettir. Eğer bunların varlığı ile beraber, herhangi bir şey hâsıl olmaz ise., bunun için de hiç bir gam olmamalıdır. Zira, bir müddet sonra, o dahi hâsıl olur.

Allah korusun, bunlardan birine halel gelir de; haller ve zevkler dahi, hali üzere kalırsa., böyle bir şey, istdraç kabul edilmelidir; hizlandan sayılmalıdır.

İstikamet yolu, bizim anlattığımızda*.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır..

***

281. MEKTUP

MEVZUU: a) Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'ye intisab etmenin şükrünü beyan.,

b) Bu Tarikat-ı Aliyyenin bazı hususiyetlerini beyan ve onda lâzım olan edep hareketleri..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Bu büyük nimetin şükrünü hangi dille eda edebiliriz?.

Şöyle ki: Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin, Ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşüne göre itikadı tashih ettikten sonra, Sübhan Allah bizi Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'ye sülûk şerefi ile müşerref eyledi. Bizleri, bu şanı büyük taifenin müridleri ve müntesipleri eyledi.

Fakir'e göre: Bu Tarikat-ı Aliyye'de bir adım atmak; diğer tarikatlarda yetmiş adım atmaktan daha faziletlidir.

Bir yol ki, fütuhat getirir ve tebaiyet ve veraset yolu ile kemalât-ı nübüvvete ulaştırır; işte o: Bu Tarik-i Âliye'dir.

Diğer tarikatların müntehası, velâyet kemalâtının husulüdür. Nübüvvet kemalâtına ulaştıran bir yol onlardan açılmaz.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; mektuplarımda (veya kitaplarımda) şöyle yazdım:

— Bu büyüklerin yolu, ashab-ı kiram yoludur. Allah onlardan razı olsun.

Ashab-ı kiram, bu kemalâttan yana veraset yolu ile nasıl bol hazza nail oldularsa., bu Tarikat'ın müntehileri dahi, tebaiyet yolu ile ondan nasib bulurlar. Müptedi ve mutavassıtlarına gelince., bunlar dahi bu Tarikat'ı bırakmayıp bu Tarikat'ın müntehüerine karşı kemaliyle mahabbetle muttasıf olduklarından, bunlar için dahi aynı mana ümid edilir.

— «İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Hadis-i şerifi ayrıca bu manada uzakta kalanara bir müjdedir.

Bu Tarikat-ı Aliyye'de, asıl hüsrana dalıp varını yitiren o şahısta ki: Ona girer; amma edeplerine riayet etmediği gibi, onda yeni icadlar çıkarmaya kalkar ve bu Tarikat-ı Aliyye'ye muhalif düşen rüvalarına ve düşlerine itimad eder. Bu takdirde, Tarikat'ın günahı nedir?.

Bu durumda o kimse, rüyalarının ve düşlerinin iktizasına göre. Türkistan tarafına teveccüh etmiş; kendi arzusu ile Kabe yolundan ayrılmıştır.

Bir şiir:

Bak, ulaşabilir nü Mekke'ye o kimse:

Yarın, Irak tarafına yönetip gitmişse..

***

Orada arkadaşların topluluğu ve taliplerin ciddî çalışmaları vardır: sizin oradaki bu yolunuzu bozmak istemem.

Bundan evvel, bu tarafa gelmeniz için işaret vaki olmuştu; ama onun da şartları vardı. Şu anda dahi, aynı şartlar vardır.

Şayet bu tarafa teveccüh edeceksen; bu iş: Mükerrer istihare, şüphe ve tereddüde mahal bırakmayan gönül açıklığından ve yerine birini bıraktıktan sonra olmalıdır. Amma yerine bırakacağın kimse, önceki hale bir fütur getirecek hiç bir şey yapmamalıdır. Ancak bundan sonra gelebilirsin. Bu anlatılan şartlar olmadan; oradaki muameleyi zay etmek, taliplerin topluluğuna fütur getirmek yerinde olmaz.

Bundan daha fazla nasıl anlatayım?.

Vesselam..

***

282. MEKTUP

MEVZUU: Hızır ve îlyas'ın mülakatı ile, bir nebze onların halinden beyan... Onlara selâm..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Molla Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hâmd olsun: selâm, seçmiş olduğu kullarına..

***

Arkadaşların; Hızır'ın hallerini sormaları üzerinden bir müddet geçti. Resulûllah S.A. efendimize ve ona salât ve selâm.

Fakir'in lâyıkı veçhile onun hallerine ıttılaı olmadığından, cevap vermekte durakladım.

Bir gün, sabah halkasında Hızır ve îlyas'ı ruhaniler suretinde hazır gördüm. Onlara selâm olsun.

İlka-i ruhani iie, Hızır şöyle dedi:

— Biz, ruhlar âlemindeniz. Sübhan Hak, bizim ruhlarımıza kudret-i kâmile ihsan eyledi. Öyleki: İstediğimiz şekle girebilir; cisimlerin suretlerini alabiliriz. Bundan sonra, o suret ve şekillerden, cismanî hareket, sekenat, cesede bağlı ibadet ve taat olarak ne sudur ederse., bunlardan da sudur eder.

Bu esnada şöyle dedim:

— Siz, İmam-ı Şafiî mezhebine göre namaz kılıyorsunuz?.

Bunun üzerine şöyle dedi:

— Biz, şeriatlerle mükellef değiliz. Kutb-u medarın önemli işleri bize bırakılmıştır. Kutb-u medar dahi İmam-ı Şafiî mezhebine tabidir. Bunun için, onun arkasında İmam-ı Şafii mezhebine göre namaz kılarız. Allah ondan razı olsun.

İşte o zaman, anlaşıldı ki: Onların taatlarına mükâfat terettüb etmez. Onların taat ve ibadetleri, taat ehline muvafakat ve ibadetin suretine riayet için olmaktadır.

Yine bundan anlaşıldı ki: Velâyet kemalâtı, Şafii fıkhına muvafıktır; nübüvvet kemalâtı ise.. Hanefî fıkhına muvafıktır.

İşbu vakitte, Hace Muhammed Parisa'nın dahi, kelâmının hakikati anlaşılmış oldu. Kendisinden naklen, Fusul-ü Sitte kitabında şöyle anlatıldı:

— İsa a.s. semadan indikten sonra, Ebu Hanife'nin mezhebine göre amel edecektir..

Yine bu sırada hatırıma geldi ki: Onlardan imdad isteyip duâ taleb edeyim. Akabinde şöyle dedi:

— Bir şahsın halini Hakkın inayeti şamil olursa, ona bizim dahlimiz olmaz.

Onlar kendilerini aradan çıkarmış gibi idiler.

İlyas a.s. ise, bu arada hiç kelâm etmedi..

Vesselam..

***

283. MEKTUP

MEVZUU: Resulûllah S.A. efendimizin Rabbını görmesi, âhiret yerinde olmuştur; dünya yerinde değil..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Sofi Kurbana yazmıştır.

Şöyle sormuşsun:

— Ehl-i sünnet vel-cemaat söz birliği etmiştir ki; rüyet dünyada vaki olmamıştır. Hatta, ulemanın pek çoğu, Resulûllah S.A. efendimizin miraç gecesi Rabbını görmediği cihetine gitmişlerdir. Hatta Hüccet'ül-İslâm İmam-ı Gazali şöyie dedi:

— En sağlamı o ki, Resulûllah S.A. efendimiz Miraç gecesi Rabbını görmedi..

Ama, sen, risalelerinde, dünyada Resulûllah S.A. efendimizin Rabbını görüğünü itiraf ettin. Bunun tevcihi nedir?.

Bunun için, şu cevabı veririm:

— Resulûllah S.A. efendimizin Miraç gecesi Rabbını görmesi, dünyada vaki olmamıştır, âhirette vaki olmuştur.

Şöyle ki: Resulûllah S.A. efendimiz, Miraç gecesi, zaman ve mekân dairesinden çıkıp imkân darlığından da halâs olunca; bir anda ezel ve ebedi buldu. Bidayeti ve nihayeti bir noktada gördü. Hatta, binlerce sene sonra cennete girecek cennet ehli kimseleri dahi cennette gördü.

Hatta Abdürrahman b. Avf, ashab-ı kiramın fukaralarından beş yüz sene sonra cennete girecektir. Allah onlardan razı olsun. Resulûllah S.A. efendimiz, bunun dahi, o müddetten sonra cennete girdiğini gördü. Bunun duraklamasının da sırrını sordu.

İşbu makamdaki görmek, uhrevî rüyete dahildir. Onun vuku vulmadığı Hakkındaki icma kararına dahi münafi değüdir. Onun için:

— Dünyevî rüyet..

Adının verilmesi, cevaz yollu olup zahire mebnidir.

İşlerin hakikatini her bakımdan en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

284. MEKTUP

MEVZUU: a) Haller ve vecidler, emir âleminin nasibi olduğu..

b) Hallere dair ilim, halk âleminin nasibi olduğu..

c) Bu marifetlerin maarif-i sabıkadan olduğu ve muamelenin hakikati odur ki: Tarikat beyanında Merhum Merhum-u Ekber için sudur eden mektuba yazdım.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Abdülkadir Enbalî'ye yazmıştır.

Bilesin ki,

İnsan, kendi zahiri olan âlem-i halk ile; batını olan âlem-i emirden mürekkeptir.

İptidada ve orta hallerde zuhur eden haller, vecidler, müşahedeler ve tecelliler; insanın batını olan âlem-i emrin nasibidir.

Hayret, cehalet, acz, ye's ki; intihada hâsıl olur, bu dahi âlem-i emrin nasibidir. Bu dahi insanın batınıdır. Ve bu: Hükmen dahi zahir içindir. Yani:

Yerin dahi nasibi vardır keremliler kadehinden..

Mısraındaki mana hükmünce.. Amma, bu muameleden yana onda bir kuvvetin bulunduğu süre.. Şayet onda bir sebat ve istikâmet olmazsa, insıbağ yollu bir şey iktisab eder.

Asaleten zahire taalluk eden iş odur ki: Bu hallere karşı ilim sahibi ola.. Batın için bu hallerin husulü vardır amma, onlara karşı ilim yoktur. Eğer zahir olmasaydı; ilim ve temyiz yolu açılmazdı. Misale dayalı suretlerin zuhuru ve makamların yükseklikleri ancak zahirin idrâki içindir..

Hülâsa: Hal, batın içindir; hali bilmek ise., zahir içindir.

Yukarıdaki beyandan bilinmiş oldu ki: îlim sahibi olan evliya ile, kendilerinde ilimden nasib olmayan, yani: Hallere dair, evliya arasında bu hallerin husulü için hiçbir fark yoktur.

Eğer bir fark var ise., o da: Bu halleri bilmek veya bilmemek cihetinden olur.

Misal olarak şöyle diyebiliriz:

— Bir şahsa açlık hali gelip kendisini perişan etmiştir; bu kimse bilir ki, bu haletin ismi açlıktır. Bir başka şahsa dahi aynı halet gelir; amma bilmez ki, bu hal için, açlık tabiri kullanılır.

Bu şahıslardan her biri, işin özünde diğerine müsavidir. Ancak bilip bilmemek cihetinden birbirlerinden ayrılırlar.

***

Bilinmesi yerinde olur ki, hallere dair ilimleri olmayanlar iki kısma ayrılır. Şöyle ki:

a) Onlardan bir taifenin, bu hallerin husulüne dair ilimleri yoktur. Onların telvinatına dahi vukufları yoktur.

b) Bunlardan diğer taife ise., kendilerinin hallerden haberleri vardır; lâkin hallerin teşhisi için kendileiir.de kudret yoktur. Bunlar, her nekadar hallerin teşhisine güçlü değillerse de, ilim erbabına dahildirler.. İsterse, hallerin teşhisine güç yetiremesinler. Bunlar, şeyhlik yapmaya müstahaktırlar. Zira, hallerin teşhisi, her şeyhe vazife değildir. O kadar ki, bu devlet: Uzun bir zamandan sonra zahir olur; hatta bir kişi onunla müşerref olur ki, diğerleri onun ilmine havale edilip uydusu kılınırlar. Tıpkı: Enbiyadan ülülazm sayılanlar, uzun bir müddetten sonra baas olundukları gibi.. Bunlardan her birine, ayrı hükümler tahsis edilir. Kalan peygamberler ise., bunlara uymak emri alır; bunların ahkâmına davetle yetinirler..

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;

Âlemi, bir şahsa doldurur.

Vesselam..

***

285. MEKTUP

MEVZUU: a) Samağ, veed, raks ahkâmı beyanındadır.

b) Ruha miitallik bazı maarif..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Muhibbillah Mankpurî'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun; selâm seçmiş olduğu kullarına..

***

Bilesin ki,

Allah-ü Taâlâ, seni doğru yola irşad eylesin. İrşad yolunu dahi sana ilham eylesin.

Semağ, vecd o cemaata faydalıdır ki; takallüb-ü ahval ile muttasıf, tebeddül-ü evkat ile müttesimdirler. Bir vakitte hazır, bir başka vakitte ğaibdirler.. Bazan bulurlar, bazan da yitirirler.

Bunlar, kalb sahipleridir.

Sıfat tecellileri makamında, bir sıfattan diğer sıfata geçerler. Bir isimden, diğer isine tahavvül ederler.

Hallerin televvünü, bunların vakit kazancıdır; emellerin dağınık olması, bunlara makam hasılatıdır. Halin devamı, bunlar için muhaldir. Vaktin istimrarı, bunların şanında mümtenidir.

Bir zaman, kabz içindedirler; bir başka zaman dahi bast..

Bunlar, vaktin çocukları ve onun mağlubudurlar. Bir kere, uruc ederler, bir başka kere de hübut ederler.

Tecelliyat-ı zatiye erbabına gelince., bunlar kalb makamından tamamı ile kurtulmuşlardır. Mukallib-i kalb ile ittisal etmişlerdir. Bütün halleri ile, hallerin köleliğinden kurtulmuş; hallerin muhavviline dönmüşlerdir.

Ve., bunların vecde, semağa ihtiyaçları yoktur. Bunların vakitleri daimîdir; halleri sermedîdir. Belki de, bunların ne hali vardır; ne de vakti.. Bunlar, vaktin babalandır;

temkin erbabıdır. Bunlar, öyle bir vuslat bulmuşlardır ki; asla rücuu yoktur. Bunlar için, hiç bir şekilde yitirme yoktur.

Zira, bir kimsenin yitirmesi olmayınca; bulması dahi olmaz.

Evet..

Müntehilerden bir taifeye dahi, semağın faydası olur. Hem de, vaktin istimrarına rağmen.. Bunun beyanı, bu bahsin sonunda tafsilatı ile yazılacaktır inşaallah..

***

Şöyle bir şey sorulabilir:

— Hatem'ür-risalet Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Benim Allah ile bir vaktim olur ki; oraya ne mürsel nebi, ne de mukarreb melek girebilir.»

Bu hadis-i şeriften anlaşüıyor ki: Vakit, daimî olamıyor. Ne buyurulur?.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

— Bu hadis-i şerifin sıhhatini kabul ederim.

Ancak, bazı meşayih, bu hadis-i şerifte vaki olan:

— «Vakit.»

Lafzından, daimî vakti murad etmişlerdir. Yani:

— «Allah ile benim için daimî vakit..»

Demeğe gelir. Bunda şekli yan yoktur.

İkinci olarak, müstemir vakte, bazan, özel keyfiyet arız olur. Bu durumda mümkündür ki, burada:

Lafzından murad, nadir vakit ola.. Onunla murad dahi, o nadir keyfiyettir. Bu manaya göre, şekli durum ortadan kalkar.

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Mümkündür ki, nağme dinlemenin, bu nadir keyfiyetin tahlilinde medhali buluna.. Durum böyle olunca, müntehi dahi, bu keyfiyeti tahsil için, semağ dinlemeye muhtaç olur.

Bunun için dahi şu cevabı veririm:

— Bu keyfiyetin taHakkuku, çoğunlukla, namazın edası sırasında olur. Her nekadar namazın dışında bazan zuhur eder ise de; bu da o namazın neticesi ve semeresidir.

— «Gözümün nuru namazdadır.»

Hadis-i şerifi dahi, bu nadir keyfiyete işarettir. Bir başka hadis-i şerifte ise, şu mana geldi:

— «Kulun Rabbına en yakın olduğu vakit, namazdadır.»

Allah-ü Taâlâ dahi şöyle buyurdu:

— «Secde et; yaklaş.» (96/19)

Hiç şüphe edilmeye ki; her bir vakitte ilâhî yakınlığın daha ziyade ve gayrın nefy mecali yine onda daha şiddetli olduğu olur.

Üstte anlatılan âyet-i kerime dahi işaret eder ki: O anlatılan vakit namazdadır.

Vaktin istimrarı, vasim devamı üzerine delil olarak, meşayihin ittifakı vardır.

Bu manadan olarak. Zünnun-u Mısrî şöyle dedi:

— Dönen olduysa, ancak yoldan döndü; vâsıl olan dönemez.

— Yaddaşt..

Tabiri dahi, huzurun devamından ibarettir. Ve bu: Yüce Mukaddes Zat ile, Hacegân tarikatında olması mukarrer bir iştir. Allah ruhlarının kudsiyetini artırsın.

Hülâsa..

Vaktin devamını Ltkâr etmek, vusulün olmadığına alâmettir.

Meşayihten bazıları, meselâ, İbn-i Ata ve emsali zatlardan az bir cemaat, vâsıl olanın, sıfat-ı beşeriyyeye dönmesine cevaz vermişler ise de; bundan vaktin devamlı olmadığı anlaşılır. Ancak, bu muhalif söz rücuun cevazında olup vukuunda değildir. Zira rücu, vaki manasından ayrı bir şeydir. Bu elbette böyledir; erbabına dahi bu mana gizli değildir.

Vâsıl olanın, dönemeyeceği üzerine, meşayihin ittifakı sabit olmuşur. Bazılarının muhalefeti var ise de, bu da rücuun cevazına dairdir

***

Müntehilerden bir taife için, Lâyezali Cemal'in müşahedesine vâsıl olduktan sonra, kendilerinde kuvvetli bir soğukluk hâsıl olur.

Bunlar, kemalât derecelerinden bir dereceye de vâsıl olduktan sonra; kendilerinde tam bir nisbet hâsıl olur ki bu: Onların vuslat mendillerine yükselmelerine de mani olur. Vuslat menzillerinin mühim olan derecelerini dahi, henüz kat etmemişlerdir. Son yakınlık derecelerinin sonuna varamamışlardır.

Bu kimselerde bürudet bulunmasına rağmen, uruca meyilleri vardır; kemal manada yakınlığı dahi temenni ederler. İşte anlatılan bu suret takdirine göre; semağ, bunlar Hakkında faydalıdır: harareti dahi mucib olur.

Durum, yukarıda anlatıldığı gibi olunca, her vakitte, seınağ yardımı ile yakınlık menziline uruc bunlara müyesser olur. Amma sükûnet bulduktan sonra, o menzillerden inerler. Ne var ki. beraberlerinde, o uruc makamlarından ve bir renk, bir vasıf getirir ve ona boyanmış olurlar.

Bu vecd, kayıptan sonra değildir. Zira, kayıp bunlar için, yoktur. Bunu, vaslın devamlı olmasına rağmen, vuslat menzillerine terakkileri dolayısı ile elde etmişlerdir.

Müntehilerin ve vâsılların semağı ve vecdi dahi bu kabildendir.

Evet., bunlara fenadan ve bekadan sonra her nekadar cezbe ihsanı olmuş ise de; kendilerine kuvvetli bir soğukluk arız olduğundan, onunla yetinmemişlerdir. Yani: Uruc ve vuslat menzillerinin terakkilerini tahsilleri için.. Dolayısı ile semağa muhtaç olmuşlardır.

Meşayihten bir başka taife ise., velâyet derecesine ulaştıktan sonra; nefislerini kulluk makamına bırakırlar. Ruhları dahi, asli makamında mukaddes zat tarafına müteveccihtir. Burada dahi, nefislerinin bir sıkıştırması yoktur.

Ruha her ne zaman, nefs-i mutmainle makamından bir meded gelirse., kulluk makamında rüsuh bulur; temekkün eder. Ruha dahi, bu imdad sebebi ile, matlub ile has bir münasebet hâsıl olur.

Bu büyüklerin itminanı, ibadettedir. Sükûnları dahi, ubudiyet ve taat haklarını eda etmektedir.

Uruc meyli bunların tabiatlarında yoktur. Suud şevki dahi içlerinde azdır. Şeriata mütabaat nuru, alınlarında parlar. Basiret gözleri, sünnete ittiba sürmesi ile sürmelenmiştir. Böyle olunca, hic şüphe edilmeye ki: Basiretleri keskin olur; pek yakında bulunanı görmekten aciz kaldıklarını bunlar uzaktan görürler.

Her nekadar bunların urucu az ise de; lâkin, kendileri nurani olup asıl olan nurla münevver olmuşlardır.

Onların bu makamda, büyük şanları ve yüksek kadirleri vardır.

Dolayısı ile, bunların semağa ve vecde ihtiyaçları yoktur. Semağ namına bunlara ibadet verilir. Uruc namına, asalet nuru ile nurlanmış olmaları kendilerine yeter.

Semağ ve vecd ehlinden mukallid olan bir cemaat, bu büyüklerin azim şanına vukufları yoktur. Kendilerini aşıklar sanırlar isimlerini de:

— Z ü h h a d . (zahidler.)

Koyarlar. Yine onlar sanırlar ki: Aşk ve mahabbet, raks ve vecde inhisar etmiştir.

Yine müntehilerden bir taifeye: Seyr-i ilellah meşleklerini kat edip bekabilleh ile taHakkuk ettikten sonra, kuvvetli bir cezbe verilir. Bu şekilde, cezbe zinciri ile, çekilip alınırlar. Orada bürudet sirayeti memnudur; tesliye dahi caiz değildir.

Bunlar, uruc için, garip işlere muhtaç olmazlar. Semağın ve raksın, bunların dar halvetine giriş yolu yoktur. Ne vecd, ne de tevacüd, bunlara göre makbul bir şeydir.

Bu incizabî uruc ile. mümkün olan vusul mertebesinin sonuna ulaşırlar.

Resulûllah S.A. efendimize mütabaat sebebi ile, ona mahsus olan makamdan nasibe nail olurlar.

Vusulün bu çeşidi, efrad taifesine mahsustur; kutuplara bu makamdan nasip yoktur.

Anlatılan çeşitten bir vuslata varan vâsıl, eğer âleme döndürülürse.. bu sırf Sübhan Hakkın fazlı ile olacaktır. Ki: İstidadlı kimselerin terbiyesi ona havale edilir.

İşbu zat, anlatılan halde nefsini ibadete atar; ruhu ise., mukaddes zata müteveccihtir. Hem de nefis olmadan..

Anlatılan zat, kemalât-ı ferdiyeyi cami olup tekmilât-ı kut biyeyi havidir.

Burada:

— Kutup..

Dediğimizden murad, kutb-u irşad olup kutb-u evtad değildir.

Zıllıyet makamlarının ilimleri, maarif derecelerinin asliyeti buna müyesser olmuştur. Hatta, bunun bulunduğu makamda ne zili vardır: ne de asıl.. Zira bu zat: Zilli da, aslı da geçmiştir.

Cidden böyle kâmil ve mükemmel bir zatın varlığı bulunmaz bir şeydir.

O kadar ki: Uzun asırlardan, uzun zamanlar geçtikten sonra onun zuhuru olsa dahi, bir ganimettir. Âlem, onunla nurlanır. Onun nazarı, kalb marazlarına şifadır. Onun teveccühü, beğenilmeyen düşük huyları atar.

Bu, öyle bir zattır ki: Uruc mertebelerini tamam etmiş; ubudiyet makamına nüzul ederek, ibadetle mutmain olmuştur; onunla ünsiyet etmiştir.

Bu taifeden bazıları, abdiyet makamı için intihab edilmiştir; ki, onun üstünde bir makam yoktur. Yani: Velâyet makamları arasında.. İşbu zat, onunla müşerref olur.

Mahbubiyet mansıbının kabiliyeti ona bırakılmıştır.

O velâyet mertebelerinin kemalâtini camidir. Davet derecesi makamlarını dahi havidir.

Nübüvvet makamına has olan velâyetten dahi hazzını almıştır. Hülâsa, şu mısra, onun Hakkında olsa pek doğrudur: Toplanmış güzellikler onda bütünüyle..

***

Semağ ve vecd, müpediler için muzırdır; onun yükselmesine münafidir. İsterse, şartlarına göre olsun. İnşaallah, semağın şartlarından bir nebze, bu risalenin sonunda yazılacaktır.

Müptedinin vecdi maluldür. Hali vebaldir. Hareketi tabiîdir. Harekete geçmesinde dahi, nefsanî heva karışıktır. Müptediyi kasd ediyorum; erbab-ı kulubdan dahi değildir. Zira erbab-ı kulub müptedi ile müntehi arasında mutavassıttırlar. Müntehi ise., fanifillah ve bakibillah olmuştur. Vâsıl olan kâmil dahi budur.

İntiha için, bazısı bazısının üstünde dereceler vardır. Vusul için dahi mertebeler vardır ki; sonsuzlara kadar kat edilmesi mümkün değildir.

Hülâsa..

Semağ, mutavassıtlar ve müntehilerden bir taife için faydalıdır. Bu mana daha önce de anlatıldı. Lâkin, şunun bilinmesi gerekir ki: Semağa erbab-ı kulub muhtaç değildir. Ancak, bunlar arasında, henüz cezbe devleti ile müşerref olmayıp da, mesafeleri riyazet ve ağır mücahedeler ile kat etmek isteyenlere bu durumda, semağ imdada gelir ve onlara muin olur. Amma erbab-ı kulubdan meczuplar zümresinden olanlar; ki bunların mesafeyi kat etmeleri cezbenin yardımı ile olacaktır. İşte bunlar, semağa muhtaç değillerdir.

Şunun da bilinmesi gerekir ki; semağın faydası, erbab-ı kulub için mutlak değildir. Bundan faydalanmaları, bazı şartlara bağlıdır. O şartlar olmadan olmaz; o zaman iş boş olur, savrulup giden kuru ağaç kabuklarına döner.

Bu şartlar cümlesindendir ki: Nefsinin kemal bulduğuna itikad etmeye..

Eğer nefsinin tamam olduğuna itikad ederse., o: Mahpustur.

Evet, hali yukarıda anlatıldığı gibi olana semağ, urucdan yana bir şey getirir. Amma, semağ vaktinde çıktığı makamdan, sükûnet bulduktan sonra, düşer.

Halleri istikamet üzere olan büyüklerin kitaplarında, semağın beyan edilen şartları vardır ki; onların pek çoğu, bu zamanın adamlarının çoğunda yoktur. O eserlerden biri de Avarif'ül-Maarif, adlı kitaptır.

Bu zamanda şayi olan semağ, şu anlarda alışılmış olan içtima hic şüphe edilmeye ki: Muzırdır; hem de katıksız. Hale münafidir. Onda uruc için, hiç bir ümit yoktur. Onunla suud ve terakki dahi tasavvur edilemez.

O mahalde semağın yardımı yoktur; amma o mahfilde semağın mazarratı mevcuddur.

Bir Tenbih..

Semağ, bazı müntehilere nisbetle faydalı ise de., lâkin onlann önlerinde, henüz uruc mertebeleri bulunduğu için, vasat olanlardan sayılırlar. Husulü mümkün olan uruc mertebeleri tamamı ile dürülmedikçe, intiha bunlarda yoktur. Bunlar için:

— İntiha..

Tabirinin kullanılması, ancak, seyr-i ilellah nihayeti itibarına göredir. Bu seyir dahi, ism-i ilâhîye olacaktır. Salik, dahi bu durumda, o ismin mazharıdır. Bundan sonraki seyir, o ismin kendisinde ve ona taalluk eden şeylerde olacaktır.

O ismi ve ona taalluk edenleri geçtikten, ki onlar: Erbabına in kişaf eder; hakikî müsemmaya da vâsıl olduktan sonra, o zaman orada fena ve beka hâsıl olur. İşte hakikî müntehi o zaman olur. Sevr-i ilelahın hakikati dahi, o mahalde taHakkuk eder.

İsme kadar olan seyri, seyr-i ilellahtan olarak, birinci nihavet saymışlardır; bunu dahi ondan itibar etmişlerdir. Bu mertebede fenanın ve bekanın husulüne dahi, velâyet ismini itlak etmişlerdir.

— Seyr-i fillah için nihayet yoktur.

Denilmesine gelince., bu seyir, beka zamanında ve uruc menzillerini aştıktan sonra olan seyirdir. Bu seyrin nihayetsiz oluşunun inanası dahi şöyledir.

Eğer seyir, bu isimde tafsilatı iie vaki olur ve onda derc edilen suunat, ile tahalluk ederse., onun nihayetine ulaşamaz. Zira, her isim sonsuz şuunatı şümulüne almıştır. Amma, o isimden terakki isterse.. o zaman mümkün olur ki; onu bir adımda aşıp geçe., nihayetin nihayetine vara.. Şayet orada istihlâke varırsa., ne büyük şereftir. Eğer oradan halkın terbiyesi için geri dönerse., o ne büyük fazilettir: keramettir.

Sanmayasın ki, o isme ulaşmak kolay bir iştir. Can vermek lâzımdır ki; o devletle müşerref oluna.. Acaba o kimdir ki: Akranı arasında bu büyük devlet ile müşerref olup imtiyaz bulmuştur.

Tenzih ve takdis olarak hayal ettiğin çoğu kez, teşbihin ve lankisin aynı olur. Hatta, tenzih olarak hayal ettiğin pek çok mertebeler; ruh makamından daha aşağı ve daha düşüktür. O tenzih ki, arşın dahi üstünde olduğu hayali sana gelir; amma o teşbih dairesine dahildir. Münezzeh olarak, keşf olan bu durum, ruhlar âleminden gelmektedir. Zira, arş buudların nihayeti ve cihetlerle hududludur. Amma, ruhlar âlemi, cihetlerin ve buudların ötesindedir. Kaldı ki, ruh lâmekânîdir; ona mekân sığmaz. Ruhun isbatı dahi, arşın, ötesindedir.

Vehmetmeyesin ki, ruh senden uzaktır ve seninle onun arasında uzun mesafe vardır. Zira, durum öyle değildir. Çünkü ruhun nis-beti, lâmekânî olmasına rağmen, bütün zamanlara aynı seviyede gelir.

— Ruh arşın ötesindedir.

Kavli için, başka bir mana vardır; oraya varıncaya kadar anlayamazsın.

***

Sofiyeden bir taife; tenzihi ruha vâsıl oldukları ve onu arşın üstünde buldukları için, hayal ettiler ki: O, Şanı Yüce Allah'ın tenzihi dir. Bu makamın ilimlerini ve maarifini dahi, çetin ilimlerden zanttettiler. Bu makamda, istivanın esrarını da hallettiler. Hak olan şu ki. Bu nur, ruhun nurudur.

Aynı karışık durumun benzeri, Fakir'e dahi arız oldu. Ki bu: O makamın husulünde olmuştu. Lâkin, Sübhan Hakkın inayeti bana yetişti; beni vartadan kurtardı. İşte o zaman anladım ki: O nur, ruhun nuru olup ilâhî nur değildir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bunu bize hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık.» (7/43)

Ruh, lâmekâni olduğundan lâmisalî olaraktan da yaratıldığından: şüphesiz, iştibah mahalli olmaktadır..

Allah, Hakkı hak eder; bu yola hidayet eden odur.

Onlardan bir cemaat ise., o nuru alırlar da inerler. Yani: Arşın üstünde bulunan ruh nurunu.. Kendilerine dahi o nurla beka hâsıl olur. Böyle olunca da kendilerini teşbih ile tenzih arasını cem etmiş sanırlar. Bu nuru, kendilerinden ayrılmış buldukları zaman dahi, sanırlar ki: Bu makam, cemden sonra farktır. Sofiye arasında bu misilu mugalatalar çoktur.

İhtiyatın mahalli, galat zanlarının bulunduğu yerden koruyan Sübhan Allah'tır.

***

Bilinmesi gerekir ki.

Ruh, her nekadar bu âleme nisbetle lâmisli (misilsiz) ise de, lâkin, hakiki olan lâmislîye nisbetle misli dairesine dahildir. Sanki o: Misli olan âlem ile, Hakikî Mukaddes sat arasında bir berzahtır; her iki tarafın vasfı dahi kendisinde vardır; her iki tarafın itibarı da onda sahihtir. Amma, hakikî manada lâmislî böyle değildir. Zira, misli için ona varacak yol yoktur.

Bir salik, bütün ruh makamlarını aşmadıkça, bu isme vâsıl olamaz.

Onun için uygun olur ki: Başta bütün sema tabakalarını geçe; hatta arşı dahi.. Tamamı ile imkân levaziminden dahi çıkacaktır.

Bundan sonra ikinci olarak, ruhlar âleminin lâmekânî mertebelerini geçmesi lâzım gelir. İşte o vakit, bu isme vâsıl olur.

Bir şiir:

Mevlâna sanır kendi vâsıl;

Zandan gayrı ona ne hâsıl?.

***

Sübhan olan o Yüce Zat, ötelerin ötesindedir.

Bu halk âleminin ötesinde, emir âlemi vardır. Emir âleminin ötesinde dahi; esma, şuunat zilli, asalet, icmal ve tafsil olarak vardır.

Yakışan odur ki: Hakikî matlup bu zıllî, aslî, kevnî, ilâhî, icmalî ve tafsili mertebelerin ötesinde taleb edile..

O kimdir ki, bu nimete ermiş. ola.. O ne büyük devlet sahibidir ki: Bu devlet ile müşerref ola.. Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Akıllı olana yakışır ki: Üstün himmet sahibi ola.. Bu yolda, her kolay gelen işe sarılıp onunla yetinmeye.. Matlubu, ötelerin de ötesinde araya..

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

***

Bir Başka Tenbih..

Bilesin ki,

Vaktin devamı ve istimrarı o şahsa bırakılmıştır ki; mutlak fena ile taHakkukundan sonra, bekabillah ile müşerref olmuştur. Hususî olan ilmi dahi, huzurî ilme tebdil edilmiştir.

Bu bahsi, bir beyan ile izah edelim..

Bilesin ki,

Herhangi bir ilim ki: Âlime, kendi zatının ötesinden hâsıl olur; bunun ona husul yolu Malumun sureti, âlimin zihninde husule gelmesidir.

Herhangi bir ilim ki: Onun husulünde, suret husulüne ihtiyaç yoktur; o, insanın kendi zatını bilmesi olup huzurî ilimdir. Zira, zat, kendi nefsi ile âlimin yanında hazırdır.

Malumun sureti, husulî ilimde hâsıl olduğu süre: O, müteveccihin zihninde malumdur.

O suret, zihinden zail olduğu zaman, o zihni teveccüh dahi zail olup gider.

Husulî ilimde teveccühün devamı, âdeta muhaldir. Ama, huzurî ilimde böyle değildir. Zira bu makamda, bilinen şeyden gaflet mutasavver değildir. Şundan ki: Bu ilmin taHakkuk menşei, âlimin zat huzurudur. Bu huzur da, daimî olduğu süre; ilim dahi, aynı şekilde bizzat daimî olur. Teveccühün, onun gayrına kayması mümkün değildir.

Bekabillahta dahi, huzurî ilim vardır; bunun da zevali mümkün değildir.

***

Zannetmeyesin ki:

— Bekabiilah..

Demek, salikin kendini Sübhan Hakkın aynı bulmasıdır. Nitekim, bu taifeden bazıları, Hakkalyakini bu ibare ile anlatmışlardır. Amma, o böyle değildir.

Zira: Bekabillah öyle bir şeydir ki, mutlak fenadan sonra müyesser olur. Bu misillu ilimler ona münasip değildir.

Bazılarının söylemiş olduğu Hakkalyakin dahi, o bekaya münasiptir ki: Cezbede hâsıl olur. Amma bizim maksudumuz olan beka bu değildir.

Bir şiir:

Vallahi, bilemezsin şarap tadı hoş;

Ta ondan tadıp sarhoş olmadıkça boş..

***

Teveccühün istimrarı, huzurun devamı ancak bekabillahta sabit olurlar. Bekabillah ile taHakkuktan evvel, teveccühün devamına imkân yoktur. Her nekadar bu mana, birçoklarına; bu makama vusul bulmadan evvel tevehhüm yollu gelir ise de, hak olan benim tahkikimdir; doğrusu bana ilham olunandır.

Doğruyu en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Dönüş ve gidiş onadır.

Evvel âhir âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Daima ve her zaman, salât ve selâm onun Resulüne..

***

286. MEKTUP

MEVZUU: a) Sahih itikad, ehl-i sünnet vel-cemaatın görüşlerine uygun olarak, Kur'andan ve hadisten alınmış olandır,

b) Ehl-i sünnet vel-cemaatın hilâfına olarak Kuran ve hadisten istinbat edilenin ve kesif yollu ehl-i hak olanların hilâfına idrâk edilenin reddi..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Emanüllah Fakih'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'm adı ile..

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin; doğru yolu sana ilham etsin.

Bu yolun, yapılması zaruri işleri cümlesinden olarak, salikin itikadını düzeltmesi başta gelir; bunu bilesin. Amma, bu itikadı düzeltme işi ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının, Kur'an'dan ve hadisten istinbat ettikleri meselelere göre olacaktır. Yine bu yolda, selef-i salihinin izince gidilmelidir.

Kur'an ve hadisi, öyle bir manaya hamletmek lâzımdır ki; ehl-i hak, yani: Ehl-i sünnet vel-cemaat ulemasının anladığı nasılsa öyle olsun. Bu dahi, bu yolda zarurîdir.

Faraza, keşif veya ilham yolu ile; onlar tarafından anlaşılan manaya muhalif bir şey zuhur eder ise., uygun düşer ki: Ona itibar edilmeye ve ondan Allah'a sığınıla.. ihata, kurb, maiyet-i zatiye dahi böyledir.

Burada, zahiri manalarından, tevhid-i vücudî anlaşılan âyet ve hadisleri misal olarak söyleyebiliriz. Ne var ki, bunlardan ehl-i hak ulema o manaları anlamazlar.

Şayet salike tarikat esnasında bu manalar inkişaf ederse., ki şöyle, olur: Vahid mevcuddan başka görmez; Allah-ü Taâlâ'nın bizzat muhit olduğunu idrâk eder; yahut Allah-ü Taâlâ'yı zatı ile yakın bulur.. Kendisi, her nekadar, halin galebesi ve vaktin sekri dolayısı ile orada mazur ise de; lâkin ona yakışan odur ki: Allah-ü Taâlâ'ya iltica edip ona tazarru ede.. Şunun için ki: Kendisini bu vartadan kurtara.. Kendisine, ehl-i Hak ulemanın görüşlerine uygun yolu açа..

Kıl kadar ols adahi, onların itikadına muhalif şey, kendisinde zuhur etmeye..

***

Hülâsa..

Uygun düşer ki: Ehl-i hak ulemanın anladığı manalar, keşfin doğruluk ölçüsü biline.. O manalardan başkası, ilham miheki kılınmaya.. Çünkü: Onlar tarafından anlaşılan manaya muhalif olanlar, itibardan düşmüştür. Zira, her bid'atçı dalâlettedir; bu hali ile de sanır ki: İtikadında uyduğu ve onun mehazi, Kur'an ve hadistir. Zira o, Kur'an ve hadisten kendi

sakat anlayışına göre mana çıkarır; hiç de ehl-i hak ulemanın görüşüne mutabık değildir. Bu durumda şu âyet-i kerimenin manası zuhur eder:

— «....onunla Allah-ü Taâlâ, çoğunu dalâlette bırakır, çoğunu da hidayete getirir.» (2/26)

(Bu âyet-i kerime, Kur'an-ı Kerim'de geçen misaller üzerinedir.) Ancak derim ki:

— Muteber olan, ehl-i hak uleması tarafından anlaşılan manadır; bunun dışında kalanlar muteber değildir. Şunun için ki: Bu zatlar, o manaları sahabenin, selef-i salihinin izine tabi olarak almışlardır. Allah onlardan razı olsun. Bunlar, o manaları, hidayet yıldızlarının nurlarından almışlardır. Bu mana icabıdır ki: Ebedî saadet, onlara mahsus olmuş; sermedi felah, onlara nasib edilmiştir.

Bir âyet-i kerime meali.

— «İşte onlar Allah fırkasıdır. Gözünüzü açın; Allah fırkası umduklarına erenlerin taa, kendileridir.» (58/22)

Teferruat sayılan işlerde, bazı ulemanın müdahenesi ve amellerde dahi onların taksiratı var ise de; bununla beraber, hak itikada da sahiptirler.. Bu sebeplere dayanarak, ulemayı mutlak surette, yani: Umumî manada inkâr etmek, bütünü ile onlara taan etmek uygun değildir. Böyle bir şey insafsızlık olur; büyüklenmek ve onları küçümsemek olur. O kadara gider ki bu: Dinî yönden zarurî sayılan işlerin pek çoğunu inkar olur. Zira, o zarurî işleri nakledenler ulemadır. Onların iyisini kötüsünden ayırd eden yine ulemadır. Onların hidayet nuru olmasaydı; hidayeti bulamazdık. Onların ayırd etmesi olmayaydı, doğruyu yanlışı ayırd edemez; şaşırırdık. Bunlar, öyle kimselerdir ki Din-i kavim kelimesinin ilâsı için, bütün gayretlerini harcamışlardır; insanların pek çoğunu, sırat-ı müstakime (doğru yola) sokmuşlardır. Bunlara tabi olan, necat bulur, iflah olur: bunlara muhalefet eden açık yoldan sapar ve başkalarını da saptırır.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, sof iyenin itikadları dahi, ehl-i hak itikadının aynı olur. Yani:

— Sülûk ve vusul menzillerini tamam edip velâyet derecelerinin sonuna vardıktan sonra..

Demek istiyorum.

Bu itikadlar, ulemaya nakil ve istidlal yolu ile gelir; sof iyeye ise., keşif ve ilham ile..

Tarikat esnasında, sekir ve halin galebesi ile sofiyeden bazılarına; anlatılan ehl-i sünnet vel-cemaat itikadlarma muhalif bir durum zuhur eder ise de; o makamları geçip işin nihayetine ulaştıktan sonra o muhalif durum toz duman olup gider. O muhalefet üzere kalabilir de.. Ancak, ümid edilen odur ki: Onunla muaheze olunmayalar.. Çünkü, onların hükmü hatalı müçtehid hükmüdür. Müçtehid meseleleri çıkarmakta hata eder; onlar ise., keşifte..

***

Bu taifenin muhalefeti cümlesinden olarak: Vahdet-i vücud, ihata, kurb ve maiyet-i zatiye hükmünü sayabiliriz. Bu mana, daha önce de geçti.

Bundan başka, Yüce Hakkın zatına zaid olarak var olan yedi veya sekiz haricî sıfatı da inkâr ederler. Amma ehl-i sünnet vel-cemaat uleması, zat varlığına zaid olarak, onların hariçte var olduklarına zahib olurlar.

Bunların inkâr menşei şudur: O vakit, müşahede ettikleri, sıfatlar aynasında zattır. Malumdur ki: Ayna bakanın nazarında gizlidir; bunun için de, onun hariçte var olmadığına hükmederler. Sebebi: O gizliliktir. Sandılar ki: Eğer o mevcud olsaydı; müşahede edilirdi. Mademki, müşahede edilmedi; o halde yoktur.

İşbu sıfatların varlığına hükmettikleri için de: Ulemaya taan edip onların putperest ve kâfir olduklarına hükmettiler.

Böyle bir taana cür'et etmekten Allah'a sığınırız.

Eğer onlara bu makamdan terakki müyesser olursa., şühudları dahi, bu hicaptan çıkar; mertebeler hükmü de zail olur. Elbet o zaman da. sıfatları görürler ki; zattan başkadır.

Böylece onları inkâr etmemiş olur; işi büyük ulemayı taana kadar götürmezler.

Onların muhalehetleri cümlesinden ciarak, bazı işleri Yüce Hakkın yapmaya mecbur olduğuna dair hükümleridir.

Bunlar, her nekadar icap lafzını itlak etmezler ve iradeyi isbat ederler ise de; lâkin hakikatta iradeyi nefyederler. Bunlar, bu dudurumları ile, anlatılan hükümde, bütün şeriat ehli olanlara muhalif düşerler.

Bu işler cümlesinden olarak, şu hükümleri de vardır:

— Allah-ü Taâiâ, kudret sahibi olarak kadirdir.

Derler.. Amma şu manaya ki: Dilerse yapar; dilemezse yapmaz. Bununla beraber şöyle derler:

— Birinci şart, onun için doğru vaciptir; amma ikinci şart mümtenidir.

Yani:

— Dilememesi yoktur.

Demeğe geiir. Bu söz de icabdır; hatta şeriat ehli olanlar katında mukarrer olan manaya göre: Kudreti inkârdır. Zira onlar katında kudret şu manaya gelir:

— Fiilin sıhhati ve terki..

Amma bunların kavline göre: Yapmak vacip, terk ise., mümtenidir.

Bu manaların biri, diğerinden o kadar uzaktır ki!.

Onların bu meselede mezhebi, aynı ile felsefecilerin mezhebidir. Yani: Birinci şartın vacib olduğunu tasdik, ikinci şartın mümteni olduğunu tasdik edip iradeyi isbat etmek sureti ile.. Ancak, bunları felsefecilerden ayırd eden bu isbat ise., hiç faydalı değildir. Zira irade, iki müsavi şeyin birine tahsis veya tercihtir. Bu müsavi durum olmayınca irade dahi olmaz. Burada vücup ve imtina için, müsavi durum yok olmuştur. Anla artık.

Bu muhalif işler cümlesinden olarak; kaza ve kader beyanlarını alabiliriz. Öyleki, onun zahiri icab isbatıdır.

Onların bu bahiste söyledikleri cümleden olarak şu ibareleri vardır:

— Hâkim mahkûm, mahkûm dahi hâkim..

Burana, icab isbatı şöyle dursun; bir kimsenin Yüce Hakka hükmedip, onun mahkûm kılmasını isbata kalkması dahi cidden çirkin bir şeydir.

Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Hiç şüphe yok ki onlar, çirkin ve yalan laf söylüyorlar.» (58/2)

Üstte anlatılan misalden onların muhalif sözleri çoktur.

Bu arada, onların Yüce Hakkı görmeye imkân olmadığına kail olmalarını dahi sayabiliriz. Ancak, suri tecelli ile görülebileceğini anlatırlar.

Onların kail oldukları bu mana, Sübhan Hakkın rüyetini (görmeyi) inkâr sayılır. Onların cevaz verdikleri surî tecelli ile niyet; hakikatta, Sübhan Hakkı görmek değildir. Ancak, misal ve şebihten bir şeydir.

Bir şiir:

Müminin onu görecek, keyfiyet muhal:

Ne idrâk vardır, keza ne de darbı misal..

Büyük zatların, ruhları Hakkında kıdem ve ezeliyete kail olmalarını dahi, onların muhalif cümleleri arasında sayabiliriz. Ki bu: Ehl-i İslâm'ın karar kıldığı meseleye aykırıdır. Zira

bunlar katında bu âlem, bütün parçaları ile sonradan yaratılmıştır; ruhları dahi bu âlem cümlesindendir. Zira:

Âlem ..

Yüce Hakkın zatından gayrına bütün olarak verilen bir isimdir.

Anla..

***

İşin künhüne ve hakikatına ulaşmadan evvel salike uygun düşer ki: Ehl-i sünnet ulemasına uymayı kendi nefsi için lüzumlu saya.. İsterse, keşfine ve ilhamına muhalif bir durum mevcud olsun. Ulemayı haklı, kendisini de hatalı kabul etmelidir. Zira, ulemanın istinad noktası peygamberlerdir. Onlara salât ve selâm olsun. Onlar, kesin olan vahiy ile teyid edilmiş olup hatfdan ve galattan masumdurlar. Kendisinin keşfi ve ilham:, sabit hükümlere muhalif olduğu takdirine göre hatadır; galattır. Keşfi, ulemanın kail oldukları meselelerden önde görmek; hakikatte kendisini, kat'î münzel hükümlere takdim etmektir. Böyle bir şey de, sırf dalâlet ve ayniyle hüsrandır.

Kitap ve sünnet (Kur'an ve hadis) mucibince itikad etmek nasıl zaruri ise., onların muktazafına göre amel etmek dahi zarurîdir. Amma su yoldan olacak: Müçtehid âlimlerin onlardan istinbat edip onlardan istihraç ettiği hükümlere göre.. Haliyle bunlar şu işlerdir: Helâl, haram, farz, vacip, sünnet, müstahap, mekruh ve müştebih.. Bu hükümleri bilmek dahi, aynı şekilde zarurî olmaktadır.

Onlara uymak durumunda olan bir kimse; Kur an'dan ve hadisten, müçtehidin görüşüne aykırı olarak ahkâm çıkarıp alması ve onunla amel etmesi caiz değildir.

Uygun düşer ki: Kendi mezhebinin müçtehidi tarafından ihtiyar edilen kavil ile ameli tercih ede.. Yani: Kendilinin uyup tabi olduğu müctehid..

Bid'âttan da kaçınıp azimetle amel etmelidir.

İmkân nisbetinde müçtehidlerin kavillerini cem etmeye çalışmalıdır. Ta ki, amel üzerinde itifak edilen işe düşe.. Bunları misal olarak şöyle sıralayabiliriz:

İmam-ı Şafii Hz. abdestte niyeti şart koşmuştur; niyetsiz abdest almamalıdır. Aynı şekilde, abdest azalarının tertib üzere yıkanmasının dahi farz olduğuna kail olmuştur; o tertip sırasını bozmamalıdır.

İmam-ı Malik, abdest azalarının oğuşturulmasını farz saymıştır; elbette azalarını yıkarken oğuşturmalıdır. Bu manadan olarak demişlerdir ki:

— Kadına dokunmak ve ön edep yerine (erkek tenasül uzvuna dokunmak abdesti bozar; bunlardan birine dokunduğu zaman, abdestini yenilemelidir.

Sair ihtilaflı hükümlerde dahi bu kıyas üzere gitmelidir.

***

Üstte anlatılan iki kanat, yani: İtikad ve amel hâsıl olduktan sonra; Yüce Sultan Allah'ın yakınlık derecelerine yükselmek için teveccüh etmelidir. Zulmanî menzilleri ve nurani meslekleri kat etmeye talib olmalıdır.

Ancak, şunun bilinmesi gerekir ki: Bu uruc ve menzillerin kat edilmesi; kâmil mükemmel tarikatı bilen ve ona karşı basiret sahibi olup hidayet edebilen bir şeyhin teveccühüne bağlıdır. Bu zatın nazarı, kalb marazlarına şifadır. Onun teveccühü, beğenilmeyen kötü huyları atar.. İşte, öncelikle böyle bir şey aramalıdır. Yüce Hakkın fazlı ile, böyle birini tanırsa, ona tutunmalıdır. Bu arada şuna itikad etmelidir ki: Onu tanımayı kendisi için, büyük bir nimet bile.. Bütün tasarrufatmda ona münkad olmalıdır.

Bu manada Şeyh'ül-İslâm Herevi şöyle dedi:

— Bu ne manadır ki, evliyana verdin; Şöyle ki, onları tanıyan seni bulur; seni bulamayan da onları tanıyamaz.

Sonra., kendi tercih haklarını, şeyhinin arzusunda bütünü ile yok etmelidir.

Muradların tümünden, nefsini tahliye etmelidir.

Şeyhinin hizmetinde, himmet kuşağını bağlamalıdır.

Şeyhinin, kendisine emrettiği şeylerin tümüne tam manası ile imtisal edip onları yerine getirmeye çalışmalıdır. Şuna da itikad etmelidir ki: Bütün saadet sermayesi ondadır.

Kendisine iktida edilen şeyh:

Müridin istidadına zikri münasip görür ise., onu emreder.

Müridin istidadına teveccühü ve murakabeyi münasip görürse., onları işaret eder.

Müridin istidadını bilirse ki, mücerred sohbet yeterlidir; bunu emreder.

Hülâsa..

Şeyhin sohbeti var iken, zikir ihtiyacı, asla tarikatın şartlarından değildir.. Şeyh, talibin haline neyi münasip görür ise., onu emreder

Tarikatın bazı şartlarında, müridden bir kusur vaki olur ise., şeyhin sohbeti ile onu telâfi eder. Onun teveccühü, müridin noksanını yerine getirir.

***

Bir kimse, anlatılan manada bir şey ile müşerref olmaz ise., bu durumda: Şayet o kimse muradlardan ise.. Sübhan Hak onu cezbedip kendisi için seçer., onun işine sırf sonsuz ve nihayetsiz inayeti yeter. Kendisine lâzım olan bütün edep ve şartı öğretir. Bazı büyüklerin ruhaniyetini; onun yoluna vesile eyler; sülûk menzillerini kat etmekte dahi delili olurlar. Çünkü: Sülûk menzillerini kat etmekte meşayihin ruhaniyet tavassutu lâzımdır. Yani: Yüce Allah'ın âdetinin cari olduğu üzere..

Şayet müridlerden ise., kendisine iktida edilecek bir şeyhin tavassutu olmadan, onun işi cidden müşkildir. Taa, kendisini uyacağı bir seyre ulaştırıncaya kadar Sübhan Allah'a iltica etmelidir.

Bu araca şunu da belirtelim ki; tarikatın şartlarına riayet gerekli sayılmalıdır.

Bu şartlar, meşayih kitaplarında tafsilatı ile beyan edilmiştir. Onlara müracaat edip mülâhaza ettikten sonra riayet edilmesi gerekir.

Tarikatın en büyük şartları arasında nefse muhalefet vardır. Bu dahi, vera' ve takva makamına riayetle olur. Bu makam dahi, haramlardan sakınmak sayılır..

Haramlardan sakınmak ise., ancak fuzulî mubahlardan çekinmek sureti ile olur.

Şayet, mubahları irtikâb etmekte dizgin elden bırakılır ise., iş şüphelileri irtikâba kadar gider. Şüpheliler ise., harama yakın olup ona düşmek ihtimali kuvvetlidir. Zira, koru civarında olan, oraya düşebilir.

Haramlardan korunmak işi, fuzulî mubahlardan kaçınmaya bağlıdır. Vera' halinin taHakkuku için dahi, fuzulî mubahlardan sakınmak gerekir. Terakki ve uruc için dahi, vera' halinin taHakkuk etmesi gerekir; zira vera' buna bağlıdır.

Üstte anlatılan manayı şöyle açıklayabiliriz..

Ameller iki parçaya ayrılmıştır:

a) Emirleri yerine getirmek..

b) Yasaklardan da kaçınmak..

Emirlerin yerine getirilmesinde; kudsiyyun zümresi müşterektir. (Yani: Melekler..) Eğer yalnız amelleri yerine getirmekle yükselmek mümkün olsaydı; kudsiyyun için dahi terakki olurdu.

Yasaklardan kaçınmak ise., yalnız, insanlara mahsustur. Zira, onlar bizzat masumdurlar. Onlarda, muhalefet mecali yoktur ki, ondan kaçınsınlar. Dolayısı ile, terakki yalnız bu ikinci parça için gerekli olur.

Anlatıldığı biçimde, yasaklardan kaçınmak, ayniyle nefse muhalefettir. Zira, şeriat ancak nefsanî nevanın kalkması için gelmiştir: bir de zulmanî âdetlerin defi için..

Çünkü nefis tabiatının iktizası ya haramı irtikâb etmektir; yahut sonu harama çıkan fuzulî şeyleri irtikâb etmek.. Bu manadan olarak, fuzuli şeylerden kaçınmak, ayniyle nefse muhalefettir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Emirlere imtisal dahi, aynı şekilde nefse muhalefettir. Zira nefis, ibadetle iştigal etmeyi istemez. Bu durumda, emre imtisal dahi îtrakkiyi gerektirir. Meleklerde dahi. emre imtisal muhalefeti olmadığı için; terakkilerine sebeb olmaz. Kıyasın dahi farkla olacağı malumdur.

Bunun cevabı için şöyle diyebilirim:

— Nefsin ibadeti istemeyişi ve ona rızasının olmayışı, ancak ondan feragat etmeyi taleb sebebi iledir. O kadar ki: Nefis, hiç bir şeye bağlanıp mukayyed olmayı arzu etmez. Onun bu feragat arzusu ve meşgul olmak istemeyişi, harama dahildir; yahut da fuzulî işlere..

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, nefsin muhalefeti, emirlere imtisalde, haramlardan kaçınmak yolundan gelmektedir; bir de fuzuli işlerden.. Emirleri eda yolundan değil.. Yani: Yalnız memur olunduğu şeylerden değildir ki:

— Bu, meleklerde dahi vardır..

Denile.. bu manadan ötürü, kıyas sahihtir.

***

Hangi tarikatta ki, nefse muhalefet fazladır; o, yolların en yakınıdır.

Hiç şüphe edilmeye ki: Tarikat-ı Nakşibendiye'de nefse muhalefete riayet, sair tarikatlara nazaran pek çoktur. Zira, bu yolun büyükleri, azimetle ameli ihtiyar edip ruhsat yolundan kaçınmışlardır.

Malum bir durumdur ki: Gerek haramdan, gerekse fuzuli şeylerden sakınmak azimette mevcuttur; her ikisine de, riayet edilmektedir. Amma, ruhsat böyle değildir. Zira, ruhsatta yalnız haramdan sakınmak vardır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Sair tarikatlar erbabı katında dahi, azimetin tercih edilmesi mümkündür..

Derim ki:

— Sair tarikatlarda semağ vardır; raks vardır. İş onlarda ruhsat haddine varır. Hem de, birçok kaçamaklardan sonra.. Bunda azimet mecali nereden olsun?. Aynı şekilde, cehren yapılan zikirde ruhsatın fevkinde bir şey tasavvur edilemez.

Sair tarikatların meşayihi, kendi tarikatlarında; bazı sahih niyetlerle yeni işler ihdas etmişlerdir. Bu işlerdeki tashihin nihayetinde ise., ruhsat hükmü vardır. Amma. bu Silsile-i Aliyye böyle değildir.

Bunlar, kıl kadar olsa dahi, sünnete muhalefet olarak bir şeye cevaz vermezler.

Anlatıldığı gibi olunca, bu Tarikat-ı Ali'ye'de nefse muhalefet pek fazlası ile tamamdır. Dolayısı ile de, yolların en yakını olmaktadır. Talib olan bir kimsenin dahi bu Tarikat-ı Aliyye'yi tercih etmesi yerinde ve pek münasip olur. Çünkü bu Tarikat-ı Aliyye gerek akrabiyet gerekse matlub olarak, kemaliyle üstünlük sahibidir.

***

Son gelen halifelerinden bir cemaat, o büyüklerin vaziyetlerini bırakıp bu Tarikat-ı Aliyye'de bazı işler ihdas ettiler. Semağı, raksı ve cehri zikri tercih ettiler. Bunun menşei dahi, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinin niyetlerinin hakikatma vâsıl olamamaktır. Bunun için hayal ettiler ki: Bu yeniliklerle bu Tarikat-ı Aliyye'yi ikmal edip tamamladılar. Hem de bu ihdas edilen şeyler ve bid'atlarla.. Ama anlayamadılar ki: Onun tahribine çalışmaktadırlar; onu zay etmeye çabalarlar.

Allah Hakkı hak eder; bu yola hidayet eden odur.

***

287. MEKTUP

MEVZUU: Cezbe, sülûk ve bu iki makama münasip maarif beyanındadır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Meyan Gulanı Muhammed'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.. Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki: Bunu bize hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi; biz buna kavuşamazdık. Kabininizin resulleri gerçeği getirdi.» (7/43)

Allah-ü Taâlâ, onları, (yani: Resulleri) en faziletlileri ve en kemallileri ile hatmeyledi.. Bu dahi o Muhammed'dir ki: Sadakati getirdi.

Sübhan Allah'ın salavatı, bereketleri ona ve diğerlerine.. Keza, kıyamet gününe kadar onlara tabi olanların tümüne..

***

Talipleri görmekteyim ki: Uzun sülûk yolunu, üstün matlabı: düşük himmet, hasis fıtrat, kâmil mükemmel şeyh sohbetinin olmayışı sebebi ile kısa tarikat ve düşük maksad menzilesine indirmektedirler. Tarikatta, hakir olsun; tehlikeli olsun kolaylarına ne giderse onunla kanaat etmektedirler.

Bu yaptıklarını da bir maksad sayarlar: bu maksadın husulü ile, kendilerini kâmillerden zannederler.

Fıtratlarının hissetinden, muhayyile kuvvelerinin istilâsından olacak; kendi nakıs hallerini, vâsıl olan kâmil zatların, işlerinin tamamından ve seyirlerinin nihayet şanında yaptıkları beyanla anlattıkları hallere mutabık düşürmeye çalışırlar.

Bir mısra:

Oldu fare, rüyada deve..

Bunlar, bahr-i muhit yerine bir damla ile yetinirler; belki de damlanın sureti ile.. Yine onlar, bahr-i umman yerine bir sıçrıntı ile yetinirler; belki de o sıçrıntınm sureti ile..

Misali olanı, gayr-ı misali olarak tasavvur ederler.

Keyfiyetten münezzeh olan yerine, keyfiyeti olanla teskin olurlar.

Misali olanı dahi, lâmislî olan hayal ederler. Böylece, lâmisli yerine; misli ile kanarlar.

Lâmisli olana taklid yollu iman ve itikad eden cemaatın halleri, bu taliplerden daha faziletlidir. Zira bunlar: Sülûklerini tamam etmemiş, serapla yetinen susamış kimseler gibidirler. Yani: Mertebelerde..

Haklı olanla batıl arasında çok fark vardır; keza isabetli ile, hatalı arasında dahi aynı şekilde fark vardır.

Kusurlu ve esas matluptan yana kesik kalan taliplere yazıklar olsun. Ki bunlar: Muhdesi kadim zanneder; misalîyi dahi lâmisali sanırlar.

Eğer keşifte hata dolayısı ile mazur olmasalardı; bu hata ve galat, dolayısı ile muahaze olunurlardı.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbımız, yanılır ve unutursak bizi muahaze eyleme.» (2/236)

Yukarıda anlatılan mana üzerine şöyle bir misal verebiliriz:

Bir şahıs vardır; Kabe'ye talib olur, tam bir şevkle o tarafa doğru yola çıkar. Yol esnasında, karşısına Kabe'ye benzeyen bir bina çıkıyor. Sureta ona benzediği için; onu Kabe olarak hayal ediyor ve orada itikâfa giriyor.

Bundan başka bir şahıs ise.. Kabe'nin özelliklerini biliyor. Bu bilgiyi oraya gitmiş olanlardan almıştır. Ona karşı olan bu bilgisinden ötürü, Kabe'nin varlığını da tasdik eder.

Üstte anlatılan ikinci şahıs, her nekadar Kabe talebi uğrunda bir adım atmamış ise de, Kabe'den başkasını dahi Kabe diye itikad etmemiştir. Kabe'yi tasdikinde dahi doğrudur. İşbu sebeplerden ötürüdür ki: Hali daha önce anlatılan hatalıdan faziletlidir.

Evet. Matlaba vâsıl olmayan bir talib, matlab olmayanı matlab olarak itikad etmedikçe; hali, kademini matlab yoluna atmayan haklı mukallidden daha faziletlidir. Çünkü o: Matlubu tasdik etmekle beraber, umumî manada olsa dahi, matlub yolunda mesafe kat etmektedir. Dolayısı ile, kendisine meziyet taHakkuk etmiştir.

***

O zümreden olarak; yine bir başka taife kendilerini bu kemal ve hayal, ayrıca vehmî sayılan visal ile kendilerine şeyhlik dayanağı bulur ve halkı davet işine girişirler. Kendi noksanları sebebi ile, kemalât için istidad sahibi olanlardan pek çoğunu, zay ederler. Sohbetlerinin soğuk şumluğu ile, taliplerin talep hararetini izale ederler. Kendilerinin dalâleti yetmezmiş gibi, başkalarını da dalâlete sürüklerler; kendilerini zay ettikleri yetmezmiş gibi, başkalarını da zay ederler.

Bu kemalât hayali, visal tevehhümü; salik olmayan meczuplarda vâsıl olmayan salik meczuplardan daha çok vardır. Çünkü, müptedi ile müntehi cezbenin suretinde birbirine benzerler; zahire göre aşk ve mahabbette müsavi durumdadırlar; isterse hakikatte aralarında, bir münasebet bulunmasın. Bunların halleri birbirine mugayir olup biri diğerinden ayırd edilmiştir.

Bir mısra:

Yerdeki ile arştakinin nisbeli nedir?.

Her ne şey ki bidayette bulunur; o illetlidir ve bir garaza mahmuldür. Amma, intihada olan hakla ve hak içindir.

Bu sözlerin tafsiii inşaallah yakında anlatılacaktır.

Ayrıca, üstte anlatılan suretteki müşabehet ve zaruri münasebet anlatılan tahayyüle sebeb olmaktadır.

Bundan başka, Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de cezbe sülûkten önce geldiği için, anlatılan kısımdan tahayyül ve tevehhüm bu Tarikat-ı Aliyye'nin meczuplarında çok olmaktadır. Zira, onlar, henüz suluk devleti ile müşerref olmamışlardır.

Onlardan bir başka cemaata ise., takallübler hâsıl olur; halden hale geçmeler meydana gelir. Ama, onlar bunu sanırlar ki: Sülûk menzillerini kat edip seyr-i ilellah mesleklerini dürmektir. Bu takallübatlarla onlar, kendi nefislerini meczup saliklerden sanırlar.

***

Hatıra geldi ki: Cezbe ve sülûk hakikatleri beyanında bazı fıkralar yazayım. Onların birini diğerinden ayırd eden hususiyetin zikri ile, bu iki makam arasındaki farkı beyan edeyim.

Ayrıca, müptedinin cezbesi ile, müntehinin cezbesi arasındaki farkı açıklayayım. Bir de tekmil ve irşad makamının hakikatini açıklayayım.

Bunlardan başka, bu makama münasip ilimleri anlatayım.

Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Ta ki, hak hak olarak, batıl da batıl (olarak meydana) çıksın; isterse mücrimlere iyi gelmesin..» (8/8)

O Sübhan Zat'ın ihsan ettiği başarı ile işe başladım. Bu yola hidayet eden o Sübhan Zat'tır. O ne güzel Mevlâ ve ne güzel Vekil'dir.

Bu yazılmış olan kısımda, iki maksad, bir hatime vardır.

Birinci maksad, cezbe makamı ile alâkalı maarif beyanındadır.

İkinci maksad, sülûk ile alâkalı işler beyanındadır.

Hatime ise., bazı maarif ve ilimler Hakkındadır ki, bunlar. Talipler için çok menfaatli şeylerdir.

BİRİNCİ MAKSAD

Bilesin ki,

Sülûkü tam olmayan meczuplar, her nekadar kendilerinde kuvvetli cezbe var ise de; erbab-ı kulub zümresine dahildirler. Amma, hangi tarikattan cezbeli olurlarsa olsunlar; çünkü bunlar için kalb makamını geçip mukallib-i kulub ile ittisal, sülûk olmadan ve tezkiye-i nefis etmeden mümkün değildir.

Bunların cezbeleri kalbi, sevgileri de arızîdir; zatî veya asli değildir.

Bu makamda, nefis ruhla imtizaç etmiştir; bu muamelede nur dahi zulmet ile karışmıştır. Dolayısı ile, kalb makamının darlığından bütünüyle çıkıp mukallib-i kulub ile ittisal tasavvur edilemez.

Matlub tarafına ruhun incizab husulü, matluba teveccüh için ruhun nefisten halâsı tasavvur edilemez. Keza, nefsin ruhtan kopup ubudiyet makamına nüzulü dahi öyledir.

Ve., bu ikisi birarada bulunduğu süre, hakikatta halis ruhî incizap tasavvur edilemez. Çünkü: Hakikat-ı camia-i kalbiye kaim müstahkemdir.

Ruhun, nefisten halası ancak şu şekilde tasavvur edilir: Sülûk menzillerini kat edip seyr-i ilelah mesleklerini dürüp geçtikten ve seyr-i fillahta taHakkuk ettikten sonra.. Belki de, cemden sonra fark makamının husulünden sonradır. Bu cem dahi, seyr-i anillah ve billah ile alâkalıdır.

Bir şiir:

Her güçsüz erkek de nıerd-i meydan mıdır? Yahut her mülkü olan Süleyman mıdır?.

***

Üstte anlatılan manadan, müpedinin cezbesi ile müntehinin cezbesi arasındaki fark zahir olmaktadır.

Erbab-ı kulubdan olan meczupların şühudu ise., kesret hicabının arkasındadır. Bu mana, onların, ister malumu olsun; isterse olmasın. Bu durumda onların müşahedesi, ancak ruhlar âlemidir. Bu ruh dahi, letafette, ihatada ve sereyanda yaratıcısına benzer. Bu manada buyurulan bir hadis-i şerif şöyledir:

— «Allah-ü Taâlâ. Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı.»

İşbu münasebetten ötürüdür ki: Ruhun müşahedesini. Yüce ve Mukaddes Hakkın müşahedesi sanırlar. İhata, sereyan. kurb ve maiyetin durumu dahi bu kıyas üzeredir.

Salikin nazarı, üst makama, üstün de üstü olan makama geçemez. Kendi makamlarının üstündeki makam, ruh makamıdır. Dolayısı ile, onların nazarı, ruh makamından yukarıya aşamaz; müşahede ettikleri dahi, ruhtan başka değildir. Ruh makamının üstüne nazar, ruh makamına vâsıl olmaya bağlıdır.

Mahabbet ve incizab hali ise., şühud hali gibidir.

Sübhan Hakkın müşahedesi, hatta mahabbeti ve ona incizap fena halinin husulüne bağlıdır. İşbu fena ise., şu cümle üe anlatılır:

— Seyr-i ilellahın nihayeti..

Bir şiir:

O ki bulmaz fena Mevlâsı sevgisinde; Nasipsizdir onun kibriyası izinde..

***

Bu makama, şuhud itlakı, ibare meydanının darlığındandır. Halbuki, bu büyüklerin muamelesi, şühud ötesinin dahi ötesinde olduğu bilinmektedir. Nitekim, bunların maksadı dahi, lâmislî ve lâkeyfîdir. Aynı şekilde, ittisalleri dahi lâmislî ve lâkeyfidir. Mislî olan için, lâmisalî olana yol yoktur. Zira: Sultanın ihsanlarını, ancak onun uygun gördükleri taşıyabilir.

***

Bir şiir:

Vardır nasın Rabb'ının cam ile nasm; İttisali, yoktur yeri şeklin kıyasın..

***

Sübhan Hakkın ihatası, sereyanı, maiyeti; işin nihayetine vâsıl olan sülûk erbabı muHakkıklar katında tümüyle ilmîdir. Bunlar ehl-i hak ulemasının kavline de muvafıktır. Allah-ü Taâlâ, onların çalışmalarım şükrana lâyık eylesin. Zatî olan yakınlık ve emsali için ise verilen hüküm: Onlara göre; bir husulün olmayışı ve uzaklıktır.

Mukarrebun olan zatlar, yakınlık hükmü vermezler. Bu manadan olarak, büyüklerden biri şöyle dedi:

— Bir kimse, derse ki:

— Ben, yakınım..

O uzaktır. Yine bir kimse derse ki:

— Ben uzağım..

O dahi yakındır. İşte tasavvuf da budur.

***

Tevhid-i vücudiye taalluk eden ilmin menşei, mahabbet ve kalbi incizaptır.

Kalb sahiplerine gelince, bunlarda cezbe yoktur. Bunlar menzilleri, sülûk yolu ile kat ederler. Dolayısı ile, onların bu tevhid-i vücudî ilmi ile münasebetleri yoktur.

Sülûk ile, kalbden bütünüyle mukallib'ül-kuluba teveccüh edenler dahi o gibi ilimlerden teberri edip ondan istiğfar ederler.

Meczuplardan bazıları vardır ki: sülûk yoluna girip menzilleri aşıp geçmiş olsalar dahi, ülfet edilmiş makamdan nazarlarını alamazlar. Daha yukarıya teveccüh etmeye güçleri yetmez. Dolayısı ile, o gibi ilimler, onların eteklerini bırakmaz. O vartadan çıkmaya ve ondan halâs bulmaya dahi güçleri yetmez. Bunun için de, kendilerinde bir zaaf olur; kurb basamaklarına çıkmak şanında, mukaddes uruc babında bir aksaklık meydana gelir.

Duâ makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbımız, bizi ahalisi zalim olan karyeden çıkar. Katından bizim için bir velî (idareci) kıl. Zatından bir yardımcı ihsan eyle.» (4/75)

Matlabın nihayetine vâsıl olmanın alâmeti odur ki: Bu türlü ilimlerden teberri edile.. Her nekadar tenzihle münasebet artarsa. Yüce Yaratıcı ile bir münasebetin olmayışı o kadar ziyade olur.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca:

— Âlem, yaratıcının aynıdır.

Şeklinde bir itikadın manası kalmaz. Ayrıca:

— Yaratıcı, bu âlemi bizzat kuşatmıştır.

Zannına dahi yer yoktur. Toprak kim, Rabb'ül-erbab kim?.

***

BİR MARİFET..

Hace Bahaeddin Nakşibend Hazretleri şöyle dedi:

— Biz, nihayeti bidayete derc ediyoruz.

Bu ibarenin manası şu derneğe gelir:

— O incizab ve mahabbtt ki, müntehilere işin sonunda müyesser olur; işte o incizap ve mahabbettir ki; bu tarikatta işin bidayetinde hâsıl olur.

Çünkü, müntehinin incizabı ruhîdir; müptedinin incizabı ise.. kalbi cezbedir. Bu manadan bakılınca, kalb ruh ile nefis arasında bir berzahtır. Kalbî cezbenin zımnında, ruhî cezbe dahi hâsıl olur.

Bu derc edilme durumunun bu tarikata mahsus olması; halbuki o, bütün cezbelerde hâsıl olur; şu manayı mebnidir:

Bu tarikatın büyükleri, bu mananın husulü için, hususi bir tarikat vaz etmişlerdir. Bu matla da vusul için, hususî bir meslek tayin etmişlerdir. Dolayısı ile, bu mananın başkalarına olması, bir raslantıdır; bu hususta onların bir tutucu olması yoktur.

Bundan başka, bu büyükler için, cezbe makamında önce bir has şan vardır ki bu, onlardan bankalarına yoktur; meğer ki nadirattan ola.. Bu mana icabı olarak, bu makamda bazılarına sülûk menzillerini kat etmeden; erbab-ı sülûkün fenasına ve bekasına benzeyen fena ve beka hâsıl olur. Yine bunlara tekmil makamından bir meşreb müyesser olur ki; seyr-i aniliah billaha benzer. Bununla da, istidadlı olanlar terbiye edilir. Bu bahsin tahkiki, inşaallah yakında gelecektir.

Burada, bilinmesi gereken bir incelik vardır. Şöyle ki:

Ruh için, bedenle olan taallukundan evvel, esas maksuda bir mikdar teveccüh vardı. Ama, bu bedenle taallukundan sonra, o teveccüh kendisinden zail oldu.

İşte bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri, o teveccühün zuhuru için, bir tarikat vaz ettiler. Amma, ruh bedenle alâkalı olduğu için; o teveccüh, kalbe intikal etti. Dolayısı ile bunda onlara kalbî teveccüh hâsıl olmaktadır ki bu, nefsin ve ruhun teveccühünü camidir.

Hiç şüphe edilmeye ki: Ruhî teveccüh, kalbî teveccühe derc edilmiştir. Amma ruhi teveccüh, müntehilerde olur. Ki bu: Ruhun fena hulup Hakkanî vücud ile beka bulmasından sonradır. Bunun için de şu tabir kullanılır:

— Bekabillah..

Teveccüh-ü kalbî zımnında bulunan tececühü ruhî; veya şu tabiri kullanalım: Bedenle taallukundan önce ruhun teveccühüdür ki; ruhun varlığı mevcud iken bir teveccühtür. Ki ona, asla fena durumu düşmemiştir.

Ruhun teveccühü ile ruhun varlığının mevcudiyetinde olan teveccüh arasında ve fena bulduktan sonraki teveccüh arasında çok fark vardır.

Derc edilmiş olan ruhî teveccühe:

— Nihayet..

Tabiri kullanılması, ancak onun şu teveccühü itibarı iledir ki: Nihayette yalnız o kalır.

— Nihayetin bidayete dere edilmesi..

Tabirinden murad ise., nihayet suretinin, bidayet suretine derc edilmesidir: amma hakikati değil.. Zira, hakikatin bidayete derc edilmesi muhaldir. Bu manadan olarak, mümkündür ki:

— Suret..

Lafzının kulanılmaması, bu tarikatı taleb edenleri teşvik için ola.. Gerçek olan, Allah-ü Taâlâ'nın yardımı ile yaptığım bu tahkikattır.

***

O sabikun zümresi ki, onların incizabı bir amel ve çalışma olmadan; belki de bir teveccüh ve huzur iledir. Bu dahi aynı şekilde kalbi incizaptır. Ruhun, önceki teveccühünden bir eserdir. Zira o teveccüh, beden ile taallukundan ötürü, tamamen zail olmamıştır.

O sabık teveccühün zuhuru için, çalışıp çabalamak, ancak o cemaat içindir ki: Bu taalluk sebebi ile önceki teveccühü unutmuşlardır. Bu durumda çalışmak önceki teveccüh için ayıktırmak ve o kaybolup giden devleti hatırlatmaktır.

Sabık teveccühü unutanların istidadı, anlatılan öbür sabıkların istidadından daha latiftir.

Zira, sabık teveccühü tamamı ile unutmak; kendisine teveccüh edilene yapılan teveccühten ve onda fena bulmaktan bilfiil haber vermektedir. Ama, sabık teveccühün unutulmasının olmayışı böyle değildir.

Bu babda asıl söz şudur: O sabikun ki; bu teveccüh külliyetlerine şümul ve ona sereyan yolu ile kendilerine hâsıl olur. Bu manada, bedenleri dahi, ruhlarının hükmünü alır. Nitekim, murad olan mahcupların şanı dahi budur.

Mahbubların şümulü ile, sabıkların şümulü arasındaki fark: Bir şeyin hakikati ile sureti arasındaki fark gibidir. Nitekim bu mana, erbabına malumdur.

Evet., bu çeşit şümul, muhiblerde. vâsıllarda, kâmil müridlerde de taHakkuk etmiştir. Lâkin bu: Onlarda daimî değildir. Asıl daimî teveccüh, ancak mahbupların hususiyetleri arasındadır.

***

MARİFET..

Meczuplardan erbab-ı kulub olanlara gelelim.. Yani: Kalb sayiplerine..

Kendilerine, kalb makamında temekkün ve rüsuh; bu makama münasip bir şekilde marifet ve ayıklık hâsıl olduğu zaman taliplere fayda ulaştırmaya güçleri yeter. Bunların sohbetinde dahi, taliplere incizap ve kalbi mahabbet hâsıl olur. İsterse bunlar taralından kemal mertebesine yetişemesinler. Zira, kendi nefislerini de henüz kemale ulaştırmamışlardır. Dolayısı ile başkaları için, kemal husulüne vasıta olmaya güçleri yetmez. Bu manada şu darb-ı mesel meşhurdur:

— Nakıs olandan kâmil gelmez.

Bu meczupların faydası herhalde, sülûk erbabının faydasından daha ziyadedir. İsterse onlar, sülûk mertebesinin nihayetine varmış olsunlar; kendilerine müntehilerin cezbesi hâsıl olsun. Ne var ki, bunlar, seyr-i anillah billah tariki ile kalb makamına nüzul etmemişlerdir. Çünkü: Dönüşü olmayan müntehi için. tekmil ve ifade mertebesi yoktur. Zira, onun âlemle bir bağlantısı kalmamıştır: hatta âleme teveccühü de kalmamıştır; ki: Faydalı olmaya güç yetirebilsin.

***

Kendisine iktida edilen şeyhe:

— Berzah..

Itlak edilmesi şu itibarladır ki: Kalb makamı olan berzahiyet makamına nüzul etmiş; ruh ve nefis sayılan iki cihetten bol haz almıştır.

Ruh ciheti ile yukarıdan istifade eder. Nefis ciheti ile de, kendinden alt olandan istifade eder. Sonra onda Sübhan Hakka teveccüh ile, halka teveccüh biraraya gelmiştir. O derecede ki bunların biri, diğerine hicap olmaz. İfade ve istifade onun için birlikte olur.

Meşayihten bazıları da, şeyhin berzahiyeti ile şu manayı murad etmiştir:

— Sübhan Hak ile halk arasında bir berzah.. (Yani: Geçit) Berzah durumunda olan şeyh için de şöyle dedi:

— Tenzih ile teşbih arasını cem eden..

Şu mana gizli kalmamalıdır ki: Şu misillu berzahiyet ki, onun binası sekir üzerine kurulmuştur; binası ayıklık üzerine kurulan meşihat makamına lâyık değildir. Zira, bu makamda onların nefisleri, ruhların nurları galebesine derc edilmiştir; bu derc edilme durumu dahi, sekrin menşei olmuştur.

Berzahiyet makamında ise., nefisten ve ruhtan olan her biri diğerinden ayrılr; tefrik edilir. Zaruri olarak, orada sekre mecal yoktur. Hatta, orada her şey ayıklıktır. Çünkü: Davet makamına münasib olan da budur.

***

Kâmil şeyh berzahiyet makamına indiği zaman, kendisine bu âlemle münasebet hâsıl olur. Yani: Berzahiyet vasıtası ile.. Böylece, kemalâta istidadı olanlara kemalât husulü için sebeb olur.

Mütemekkin meczub, kalb makamında olduğu için; bu âlemle münesebeti vardır. Bunun için âleme teveccüh etmekte cimrilik etmez. İncizap ve mahabbet hasıl etmiştir; isterse bunlar kalbi olsunlar.

Hiç şüphe edilmeye ki, onun için ifade yolu da inkişaf eylemiştir.

Hatta şunu da derim ki:

— Mütemekkin meczubun ifade kemmiyeti, rücuu olmuş bulunan müntehinin ifade kemmiyetinden daha ziyadedir. Amma, rücuu olmuş bulunan müntehinin ifade keyfiyeti meczubun ifade keyfiyetinden daha ziyadedir.

Rücuu olmuş bulunan müntehi için, her nekadar âlemle münasebet hâsıl olmuş ise de, lâkin bu münasebet ancak surettedir. Hakikatte o âlemden ayrıdır. Aslın rengine girmiş ve onunla bakidir, ama meczubun âlemle münasebeti hakikattedir. Kendisi dahi bu âlemin ferdlerindendir. Alemin baki olduğu şeyle o dahi bakidir. Bu hakiki münasebet sebebi ile de; zarurî olarak taliplerin ondan istifadeli pek çok olmaktadır. Rücuu olmuş bulunan müntehiden istifadeleri dahi pek az olur. Lâkin, velâyet mertebelerinin faydalı olma kemalâti müntehilere mahsustur. Bu manadan ötürü, hiç şüphe edilmeye ki: Müntehinin ifadesi daha tercih edilir.

Hakikatte, himmet ve teveccüh müntehide yoktur. Halbuki meczup himmet ve teveccüh sahibidir. Talihlerin işleri için önayak olur; onları himmet ve teveccühle yükseltir, isterse, kemale ulaştıranlasın.

***

Meczuplara gelen nihayet teveccüh odur ki: Daha önce ruha gelmiş idi; ama bunu onlar unutmuştur. Onu, meczup olanlarla sohbet ettikleri için hatırlarlar. İndirac volu ile. ikinci kere kalbi tevecühte hasıl olur. Ama, müntehilerin sohbetinde hâsıl olan öyle değildir. Zira bu: Daha önce mevcud olmayan yeni bir teveccühtür. Bu dahi, ruhun fenasına kalmıştır. Hatta, Hakkanî vücud ile beka bulmasına..

Üstte anlatılan manadan anlaşılacağı üzere birinci, teveccühün husulü kolaydır. îkinci teveccühün ise., bulunması zordur.

Her ne şey ki, kolaydır; o çoktur. Hei ne şey ki, zordur; o dahi azdır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak şöyle dediler:

— Cezbe cihetinin tahsilinde şeyh vasıta değildir.

Çünkü bu nisbet, onun için başta hâsıl olmaktadır. O, vasıta ile tenbihe ve talime muhtaçtır. Dolayısı ile o misillu şeyhe:

- Talim şeyhidir; terbiye şeyhi değildir.

Denmiştir.

Sülûk cihetinde mutlaka, kendisini iktida edilen bir şeyhe ihtiyaç vardır.. Yani: Sülûk menzillerini kat etmek için. Terbiyesi orada zaruridir.

***

Kendisine iktida edilen şeyh için yerinde olmaz ki: Misali anlatılan meczuba umumî manada icazet vere.. Yani: Mütemekkin meczuba.. Ve onu, tekmil ve meşihat makamına oturta..

Çünkü: Bazı taliplerin istidadı cidden yüksektir. En tamam şekilde de kemal ve tekmil için kabiliyetleri vardır. Hali anlatıldığı gibi olan bir talip, öyle bir meczubun eline düşerse., ondaki istidadın zay olma ihtimali vardır. O kabiliyet dahi ondan zail olup gidebilir.

Üstte anlatılan mana için, bir misal verebiliriz. Meselâ: Bir yer vardır. Onda buğday ekilmesine tam bir kabiliyet vardır. Şayet oraya güzel bir buğday tohumu ekilir ise., istidadına göre, yeni taze buğday verir. Amma oraya güzel buğday yerine,. düşük vasıflı buğday tohumu yahut, nohut tohumu ekilirse., bitki vermesi şöyle dursun; o kabiliyet dahi zay olup gider..

***

Şayet kendisine iktida edilen şeyh, o mütemekkin meczuba icazet verip ruhsat etmekte bir yarar görür ise., faydalı olmakta bir yarar bulur ise., onun faydalı olmasını ve icazetini kayda bağlaması gerekir.

Meselâ: Kendisinden faydalanmak için yoluna bir talip çıkarsa., onun istidadını zay etmemeli ve sohbeti ile onu boşa gidermemelidir.

Öyle bir riyasete geçtiği için, halkın da kendisine iktidası sebebi ile nefsi tuğyan etmemelidir. Zira, henüz kendisinden nefsanî heva zail olmamıştır. Çünkü: Nefsin tezkiyesi yoktur.

Şayet bilirse ki: Talibin kendisinden istifade etmesi son bulup kendisinin ona faydalı olması dahi nihayete ermiştir; talibin istidadında dahi yükselmeye kabiliyet vardır, bu manayı ona açıklaması gerekir. İşini, başka şeyhte tamamlaması için, ona izin vermelidir, müntehi olduğunu açıklamamalıdır ki: insanların yolunu kesen durumuna düşmeye.. Yani: Bu hile ile..

Hasılı, kendisine iktida edilen şeyh o meczub-u mütemekkine bu misillu şartlan hatırlatmalı; onun haline vaktine münasip bildiği şeyleri bildirmelidir.

Anlatıldığı manada tam bir vasiyet ettikten sonra, ona izin vermelidir.

Rücuu olan müntehinin, faydalı olup kemale erdirmesinde üstte anlatılanın benzeri kayıtlara ihtiyaç yoktur. Zira onun camiiyet durumu sebebi ile, bütün tarikatlar ve istidadlarla münasebeti vardır. Böyle oluhca, mümkündür ki: Her şahıs, istidadı ve münasebeti kadar ondan faydalana.. Eğer sür'atle almakta ve ağır almakta bir değişiklik var ise., bu dahi kendisine iktida edilen şeyhin sohbetindeki kuvvet ve zayıf münasebette tasavvur edilir. Ama, ondan faydalı olmaya geçmekte, asıl olarak herkes müsavidir.

***

Kendisine iktida edilen şeyh, talibe faydalı olduğu sırada, Sübhan Hakka iltica edip onun sağlam bağına yapışmalıdır. Yani: Bu şöhret zımnında Sübhan Hakkın mekrinden korktuğu için. Hatta ona uygun düşer ki: Bütün işlerde, Sübhan Hakka iltica etmekten ayrılmaya. Bu işler, vakitlerin hepsinde, Sübhan Allah'ın kendisine ihsan ettikleridir.

Yalnız o iş için değil; bütün hallerde ve fiillerde Allah-ü Taâlâ'ya ilticayı devam ettirmelidir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

İKİNCİ MAKSAD

Bu, sülûk beyanındadır.

Bilesin ki, bir talip sülûk yolu ile üste teveccüh ettikte; terbiyesine verilen isme ulaştığı ve onda istihlâke vardığı, onda fena bulduğu zaman; kendisine fena itlakı sahih olur. O isimde beka bulduğu zaman dahi, ona beka ıtlâkı kabul edilir.

İşbu fena ve beka ile, velâyet mertebelerinin ilki ile müşerref olur.

Lâkin burada sözü açıp tafsil etmek zarureti vardır.

BİR MANADA AÇIKLAMA..

Yüce Mukaddes Hakkın zatından gelen feyz iki çeşittir.

Birinci çeşidi şu hususlara aittir: İcad, ibka, yaratmak, rızık vermek, diriltmek, öldürmek ve., benzeri işler..

İkinci şeçidi ise., şunlara dairdir: İman, marifet, sair velâyet ve nübüvvet kemalâtı..

Birinci çeşitten olanlar, yalnız sıfatlar vasıtası ile gelir..

İkinci çeşitten olanlar ise., bazıları sıfatların vasıtası, bazıları da şüunat vasıtası ile gelir.

Şüunat ile sıfatlar arasında ince bir fark vardır ki; bunlar ancak, evliya arasında Muhammedi meşreb olan bazı teklere açıklanır. Bu hususta konuşan olduğu da bilinmiyor.

Hülâsa: Sıfatlar hariçte, zat üzerine faaladan bir vücud ile mevcuddur.

Şüunat ise., zatta mücerred itibarlardır.

Bu bahsi, bir misalle izah edelim. O misal de şudur: Su, tabiî olarak; yukarıdan aşağı iner. Bu, tabii bir fiildir. Şu vehmin itibarını verir ki: Hayat, ilim, kudret, irade onda vardır. Bunun gibi, erbab-ı ilim dahi, ağırlıkları dolayısı ile yukarıdan aşağı inerler. İlimlerinin iktizası budur. Üst cihete teveccüh edemezler.

İlim, hayata tabidir. İrade dahi ilme tabidir. Kudret dahi sabittir.

İrade, güç yetirilen iki şeyin birini tahsisdir.

Anlatılan müsbet itibarlar, yani: Suyun zatında mevhum olarak.. Şüunat menzilesindedirler. Bu itibarların varlığı ile, suyun zatına zaid sıfatlar isbat ederlerse., zaid bir vücudla mevcud sıfatlar menzilesinde olurlar.

Birinci itibara göre su için şöyle denmez:

— Diridir, bilicidir. İrade sahibidir.

Bu isimlerin ona ıtlak edilmesinin sağlam olması için, onda zaid sıfatların bulunması sabit olmalıdır.

Meşayihten bazılarının ibarelerinde olduğu gibi, suya anlatılan isimlerin ıtlâkı, şüun ve sıfatlar arasında fark olmadığına mebnidir. Anlatılan sıfatların nefyi hükmü dahi, aynı şekilde fark olmadığına mahmuldür.

Şüun ve sıfatlar arasında bir başka fark dahi şudur: Şüun makamı, şan sahibine dönüktür; ama sıfat makamı böyle değildir.

***

Allah'ın Resulü Muhammed S.A. onun kademi üzere olan evliya.. İşte bunlara ikinci feyzin ulaşması, şüunat vasıtası iledir.

Sair peygamberlere ve onların kademinde olan velilere ise., bu feyzin hatta ilk feyzin ulaşması sıfatlar vasıtası iledir.

Derim ki:

— Resulûllah S.A. efendimizin terbiyesine gelen isim, ikinci feyzin ona geliş vasıtası ilim şe'ninin zillidir. Bu şe'n, bütün şuunu camidir; hem icmali olan, hem de tafsili olanı.. Lâkin, ilim şe'ninin ona şümulü itibarı ile.. Yani: Bizzat değil..

***

Bilinmesi gerekir ki, bu kabiliyet, her nekadar zat ile ilim şe'ni arasında bir berzah ise de; lâkin onun bir ciheti lâlevnî (renksiz) ki bu: Zat cihetidir, onun için levni berzahta zuhura gelmez. Dolayısı ile. bu berzah, diğer cihetin rengine girmiştir; bu dahi ilim şe'nidir. Şüphesiz, bu sebepten ötürü, onun için:

— Bu şe'nin zillidir.

Dedik.

Keza, bir şeyin zilli o şeyin zuhurundan ibarettir. İsterse bir benzer ve bir misal olsun.. Yani: İkinci mertebede..

Berzahın husulü, iki tarafın husulünden sonra olduğu için; şüphesiz mükâşefe zamanında bu berzah o şe'nin altında inkişaf etmektedir. Zarurî olarak, bu zuhur itibarı ile zül ıtlakı münasip gelmiştir.

***

Resulûllah S.A. efendimizin kademinde olan evliyadan bir taifenin terbiyesine gelen isimler ise., bu kabiliyet-i camiiyenin zılâlıdır. O mücmel zilim tafsilleri gibidirler.

Sair peygamberlerin terbiyesine gelen isimler, birinci ve ikinci feyzin kendilerine ulaşmasına vasıta, mevcud zaid sıfatlarla zatın ittisaf kabiliyetleridir.

Onların kademlerinde olan evliyadan bir taifenin terbiyesine olanlar ise., yani: Birinci ve ikinci feyzin gelmesi Hakkında., sıfattır.

Resulûllah S.A. efendimize birinci feyzin gelmesinde vasıta, bütün sıfatlarla zatın ittisaf kabiliyetidir Sair peygamberlere feyizlerin gelmesine vesileler durumunda bulunan kabiliyetler, bu kabiliyet-i camianın zılâlı gibidirler. Bu mücmel olan toplu mana için, tafsiller gibidirler.

Resulûllah S.A. efendimizin kademinde olan bir başka taifeye feyzin ulaşması ise., bir başka durumda olup sıfatar halindedir.

Muhammedi meşreb olanlara; birinci feyzin ulaşması için vesile olanlar ile, ikinci feyzin ulaşması vasıtaları arasında mugayeret vardır. Ama, bunlardan başkaları için durum böyle değildir. Onlar için her iki feyzin vasıtası da aynıdır.

Resulûllah S.A. efendimizin terbiyesinde olan manayı; bazı meşavih, ittisaf kabiliyetine inhisar ettirdi. Bunun menşei dahi şüun ve sıfaı arasında fark olmayışıdır. Hatta şüun makamlarına ilim dahi olmayacak..

Hakkı yerine getiren Allah'tır. Bu yola hidayet eden de odur.

Burada şu mana taHakkuk etmiş oldu ki: Resulûllah S.A. efendimizin terbiyesindeki Rablar Rabbıdır; şüun makamında ve sıfatlar yerinde.. Hem de her iki feyzin ulaşmasında..

Şu dahi bilinmiş oldu ki: Resulûllah S.A. efendimizin velâyet kemalâtı mertebelerinin feyiz vusulü; zattan gelişinde zaid bir şeyin tavassutu yoktur. Zira şüun, zatın aynıdır. Onda ziyadelik itibarı, aklın kabul edemeyeceği cinstendir.

Anlatılan manadan ötürüdür ki: Zati tecelli. Resulûllah S.A. efendimize mahsustur.

Resulûllah S.A. efendimizin kâmil manada tabileri; feyzi onun yolundan aldıkları için, onlara dahi bu makamdan nasib vardır.

Diğerlerine gelince, onlara feyzin ulaşması için; arada sıfat vasıta olmuştur. Sıfat dahi, fazladan bir varlıkta mevcut olduğundan: arada sağlam bir kale duvarı meydana gelmiştir. Dolayısı ile, onların mütaayyini sıfatlara bağlı tecellilerdir.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki: Kabiliyet-i ittisaf, her nekadar itibari olsa da; zaid bir vücudu yoktur. Sıfatlar ise., ittisaf kabiliyetleri olmadan mevcud olmuştur. Ama, kabiliyetler, zât ile sıfat arasında, hatla şüun ile sıfatlar arasında berzahlar gibi olduklarından, iki tarafın rengini almak dahi, berzahın şanı olduğundan; kabiliyetler de, sıfatların rengini aldı ve hail olma durumu hâsıl oldu.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;

Göze gelen kıl yarım dahi olsa çoktur..

***

Bu beyandan anlaşıldı ki: Yüce Mukaddes Zat hicapsızdır; şühudî tecelliye münafi değildir; lâkin vücudî tecelliye münafidir.

Anlatılan mana icabı olarak; Resulûllah S.A. efendimize gelen velâyet kemalâtı canibinde hail yoktur. Ama feyz-i vücudînin vusulünde arada hail hâsıl olur. Bu dahi, daha önce anlatıldığı gibi, ittisaftır.

***

Şöyle bir şey denemez:

— Şüun ve kabiliyetleri, aklî itibarlardan olmaları icabı, onlar için zınni vücud olmak lâzım gelir. Netice olaraktan da, sıfat hicapları haricî olup şüun hicapları dahi ilmîdir.

Biz de bunun için, şöyle deriz:

— Zihnî mevcud. iki haricî mevcud arasında hicab olamaz. Çünkü, harici mevcud hicapları, ancak haricî mevcud olur. Öyle olduğukabul edilse bile, bazı maarifin husulü ile, ilmi hicabın aradan kalkması mümkündür. Ama haricî olan böyle olamaz; çünkü, onun zevali mümkün değildir.

***

Üstte anlatılan mukaddimeleri bildikten sonra.. Sana malum olsun ki..

Muhammedi meşreb olan salikin:

— Seyr-i ilellah..

Adı verilen son seyri, o şe'n zilimin ismidir ki. kendisinin terbiyesine gelmiştir. Bu işimde fena bulduktan sonra; fenafillah ile müşerref olur. O isimde beka bulduğu zaman ise., kendisine bekabillah müyesser olur.

Anlatılan fena ve beka, Resulûllah S.A. efendimize mahsus olan velâyet mertebesinin ilkine dahildir. O velâyet sahibi zata salât selâm ve tahiyyet..

Amma bir salik, Muhammedi meşreb olmayınca, bir sıfatın kabiliyetine veya bir sıfatın kendisine ulaşır ki; terbiyesine gelen odur.

Bu isimde, yani: Sıfatta veya ulaştığı kabiliyette fena bulduğu zaman, onun için:

— Fanifillah.,

Itlakı olmaz. Onunla baki olduğu takdirde: Bakibillah dahi olamaz. Çünkü, Allah ismi, bütün şüun ve sıfatları cami olan mertebeden ibarettir. Şüun cihetindeki ziyadelik dahi itibarî olduğundan: ŞUUR zatın aynı olmaktadır. Bir parçası, diğer kalan parçanın aynıdır.

Fena dahi tek itibara göredir ki; bütün itibarlardadır; hatta zata fenadır. Beka dahi aynı şekilde tek itibara göredir; yani: Bütün itibarlarda bekadır. İşbu suretledir ki:

— Fanifillah ve bakibillah..

Itlakı yerinde olur. Ancak, anlatılanın hilafı, sıfatlar canibinde olmaktadır. Sıfatlar ise., zat üzerine, ziyadeden bir vücudla mevcuddurlar; zata dahi mugayirdirler. Hatta bir parçasının dahi, diğerine karşı mugayereti vardır. Böyle olunca, bir sıfatta fena bulmak, onların bütününde fena bulmayı gerektirmez. Bekada dahi durum budur. Dolay ısı ile onun için şöyle denmez:

— Fanifillah ve bakibillah..

Yani: Üstte anlatılan manada fani ve baki için.. Sahih olan şöyle denmesidir:

— Bir sıfatta fani.. Veya bir sıfatta baki.. Yani: İlim sıfatında fani., aynı sıfatta baki..

Üstte anlatılan mana icabı olarak; Muhammedi meşreb olanların fena bulmaları daha tamam; zaruri olarak bekaları daha mükemmeldir.

Uruc-u Muhammedi şüun canibine olduğu zaman; asla âlemle şüun arasında bir münasebet yoktur. Çünkü, âlem sıfatların zillidir:

Şüunların değil.. Bundan lâzım geldi ki: Salikin fenası, mutlak fenayı gerektiren bir şe'nde ola.. O kadar ki: Salikin vücudundan bir bakiye kalmaya.. Hatta ondan bir eser bile kalmaya.. Beka takdir edildiği zaman dahi, durum böyle olmalıdır. Tamamı ve külliyeti ile o şe'nde baki olmalıdır. Amma, sıfatlarda fani olanın durumu böyle değildir. Zira o Tamamı ile nefsinden sıyrılamaz; eseri zail olup gitmez. Zira salikin varlığı, o sıfatın eseri ve onun zıhıdır. Asıl olan ise., zili varlığını tamamı ile giderici olamaz. Bunda olan beka dahi, fena mikdarınca olur.

***

Muhammedi olan beşeri sıfatlara rücu etmekten emindir: behimiyet mertebesine de reddedilmekten mahfuzdur.. Çünkü o: Bütünüyle, nefsinden soyunmuştur; Sübhan Zat ile baki olmuştur. Bu takdire göre, onun için avdet memnudur.

Amma, sıfatlarda fena suretinde durum, anlatıldığı gibi değildir. Salikin vücud eseri baki olduğu için, burada avdet mümkündür.

Ve., mümkündür ki: Vâsıl olan kimsenin rücu edeceği ve rücu etmeyeceği, Hakkındaki ihtilâf anlatılan cihetten ola..

Gerçek olan şu ki: Eğer Muhammedi ise., avdetten mahfuzdur: aksi halde tehlikededir.

Fena bulduktan sonra salikin vücud eserinin zevali Hakkındaki ihtilaf dahi aynı manayadır. Bazıları bu manada aynın ve eserin zeval bulacağına kail olmuştur. Bazıları da. eserin zeval bulacağına cevaz vermemiştir. Bu babda hak olan şu ki: tafsilata girile.. Şu da bir gerçek: Eğer salik olan Muhammedi ise., onun aynı da gider; eseri de. Değil ise., eseri ondan zail olmaz.. Çünkü, onun aslı olan sıfatın aslı baki olup başlıca onun zilimin vezali mümkün değildir.

Burada bir incelik vardır; bilinmesi gerekir.

— Aynın ve eserin zevali.

Cümlesinden murad, şühudî olup vücudî değildir. Çünkü, vücudi zevale kail olmak, ilhad ve zındıklıktır. Bu taifeden bir cemaat zevali, vücudi zeval olarak tasavvur edip mümkinin eseri zevalinden kaçtılar. Zira Öyle bir şeyi de ilhad ve zındıklık bilmişlerdir. Amma, hakikat, Sübhan Hakkın bildirmesi sonunda, yaptığım tahkikattır.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Zeval-i vücudiye kail olmakla kalmaz; zeval-i ayne dahi kail olurlar. Bilmezler ini ki: Vücudun aynının zevaline kail olmak, eserin dahi zevaline hüküm gibi olup ilhacu ve zındıklığı gerektirir.

Hülâsa: Aynde ve eserde vücudi zeval muhaldir. Ama şühudi olarak, her ikisinde dahi mümkündür; hatta vakidir. Ama bu: Muhammedi meşreb olanlara mahsustur. Zira Muhammedi olanlar, tamamı ile kalbden soyunur; mukallib-i kulüp ile ittisal ederler.

Onlar, hallerin takallübünden halâs bulmuş; siva namı ile yad edilen her evden hür olmuşlardır.

Onlardan başkaları için, eserin vücudu lâzım olduğu, takallüb-ü ahval onların vakit kazançları olduğuna göre; bunlar için kalb makamından halâs yoktur. Zira, hallerin takallübü ve asarın vücudu; hakikat-ı camia-ı kalbiye şubelerindendir. Dolayısı ile, başkalarının şühudû daima hicapta olur. Matlubun hicabı dahi, salik vücudunun bekaya sübutunun miktarınca olur. Eser baki kaldıkça, işte hicap o eser olur.

***

MARİFET..

Bir salik, bilinmeyen bir sülûk yolundan, kendi terbiyesine gelen ismin üstündeki mertebelerden bir mertebeye ulaşırsa., o mertebede dahi fani ve müstehlek olursa., ama o isme vâsıl olmadan., bu surette dahi onun için:

— Fenafillah..

İtlakı caiz olur. Keza, o mertebede beka dahi böyledir.

Bu isim için, fenafillah tahsisi itibaridir. Çünkü: Fena mertebelerinin ilk mertebesi durumundadır.

***

MARİFET..

Sülûkler çeşitlidir.

Bazılarının sülûkü, cezbe takaddümü olmadan olur.

Bazılarında dahi cezbe, sülûkten evveldir.

Bir cemaate ise., sülûk menzillerini kat ederken cezbe hâsıl olur.

Bazılarına dahi, sülûk menzillerini aşmak nasib olur; ama kendileri cezbe sınırına ulaşmazlar.

Cezbenin önce gelmesi, mahcuplar içindir. Kalan kısımlar ise.. muhibbin zümresi ile alakalıdır.

Muhibbin olan zümrenin sülûkü ise., makamat-ı aşereyi tertib ve ta; sil üzere aşmaktan ibarettir.

Mahbubin zümrenin sülûkünde ise., makamat-ı aşerenin hulâsası hâsıl olur. Bunlarda tertibe ve tafsile hacet yoktur.

***

Vahdet-i vücud ilmi, meselâ: îhata, sereyan, maiyet-i zatiye., bütün bunlar, önde ve ortada gelen cezbeye bağlı şeylerdir. Has sülûk ve müntehilerin cezbesi ile bu misillu ilimlerin münasebeti yoktur. Aynı şekilde, müntehilere mahsus Hakkalyakin ile tevhid-i vücudiye ait ilimler arasında dahi bir münasebet yoktur.

Herhangi bir yerdeki, tevhid-i vücudî erbabı makamına münasib olaraktan, meczupların makamına mahsus Hakkalyakin beyan edilmiştir: o Müptedi veya mutavassıt meczuplara mahsus Hakkalyakindir.

***

MARİFET..

Meşayihten bazısı şöyle dedi:

— Talibin meşgalesi, cezbeye ulaştığı zaman; bundan sonra onun delili o cezbedir; kendisine yeter.

Yani: Artik onun bir başka tavassuta ihtiyacı kalmaz. O cezbe, kendisine yeter.

O zat, bu cezbe ile, seyrifillah cezbesini murad etmiş ise., evet, ona yeter. Lâkin orada geçen:

— Delil..

Lafzı, böyle murad etmeye münafidir. Zira, seyrifillahtan sonra mesafe yoktur ki; onun kat edilmesi için de delile ihtiyaç duyulsun.

Sülûkten önce gelen cezbe dahi burada murad edilmemiştir. Nitekim, ibareden malum olan mana dahi budur.

Anlatılan manalara bakılarak, zarurî olarak onunla murad, mutavassıtın cezbesi olduğu belli olur. Onun dahi, matluba vusul için kifayeti malum değildir, çünkü: Mutavassıtlardan pek çokları, bu cezbenin husulü zamanında, yükseklere çıkmaktan yana oturup kalmışlardır. Sanmışlardır ki: Bu cezbe, nihayet cezbesidir.

Üstteki izahtan da anlaşılacağı üzere, eğer bu cezbe onlara yeterli olsaydı, onları yolda bırakmazdı.

Evet.. Eğer bu önce gelen cezbe, mahbubin ile alâkalı cezbe olursa., o zaman yeterli olur. Bu cezbenin, inayet zinciri ile, mahbubları çekip götürmeye mecali vardır; onları yolda bırakmaz. Lâkin, bu yeterli olmak, bütün cezbelere verilir ise., memnudur; olmaz.

Bir cezbe, işini sülûke götürür ise., yeterli olur. Aksi halde meczup verimsiz olur ve mahbublardan da olmaz.

***

HATİME..

Meşayihten bir taife şöyle dedi:

— Zatî tecelli, şuuru izale eder; hissi muattal kılar.

Bazıları da, bu manada halinden haber verdiğine göre: Bu zatî tecellinin zuhura geldiği sırada yere düşmüş; uzun bir müddet o şekilde hissiz ve hareketsiz kalmıştır. Halta, insanlar sanmışlar ki: O öldü.

Bazıları dahi, bu tecelli sırasında konuşmaktan ve diğer halden men edilmişlerdir.

Bu kelâmın hakikati şu ki: Bu tecelli, isimlerden bir ismin hicabıdır. Hicabın bekası dahi. tecelli sahibinin, yani: Kendisine tecelli edilenin vücud bakiyesinin eseri sebebi iledir. Şuursuzluk dahi o bakiye sebebi iledir. Eğer tamamı ile fena bulup bekabillah ile müşerref olsaydı; ondan şuuru gitmezdi.

Bir şiir:

Yanar ateşe her kim ona dokunursa;

Ama nasıl yanar kendi ateş olursa..

***

Bu manada derim ki:

— O tecelli ki, hicaptadır; zatî tecelli değildir. Belki de bu: Sıfatlara bağlı tecellidir.

Resulûllah S.A. efendimize mahsus olan tecelli hicapsızdır.

Hicabın varlığına alâmet, şuursuzluktur; şuursuzluk dahi uzaklıktan ötürüdür.

Hicabın olmayışının alâmeti ise., şuur varlığıdır. Şuur dahi, tam manası ile huzurda olur.

Allah rahmet eylesin; büyüklerden biri asalet ve istiklâl ile bu tecelli sahibinin halinden şöyle haber verdi:

Bayıldı gitti Musa sıfat tecellisinden;

Sen tebessümdesin zat-ı ilâhı gördüğünden..

*** I

Bu, kendisinde hicab olmayan tecelli, mahbub olan zümreye daimidir: muhib olan zümreye ise., berkidir.

Çünkü: Mahbub olan zümrenin bedenleri, ruhlarının hükmünü almıştır: bu nisbet dahi bütün külliyetlerine sirayet etmiştir. İşbu sirayet muhib olan zümredendir. Resulûllah S.A. efendimizin buyurduğu :

— «Benim Yüce Allah ile bir vaktim olur»

Hadis-i şerifinde anlatılan:

— «V a k t..»

Manasından murad, tecelli-i berki değildir.

Resulûllah S.A. efendimiz, murad olanların başında gelir; bu tecelli dahi kendisi için daimidir. Bu hadis-i şerif ile, belki de, o daimi tecellinin hususiyetinden bir çeşidi beyan edilmiştir ki o: Ender ve az olur. Bu dahi erbabına gizli bir mana değildir.

***

M A R İ F E T ..

Resulûllah S.A. efendimizin buyurduğu:

— «Allah ile benim bir vaktim vardır ki: oraya ne mukarreb melek, ne de mürsel nebi girebilir..»

Hadis-i şerifin ifade ettiği mana üzerine iki kısma ayrılmışlardır: yani: Meşayih.. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Onlardan bir taife:

— «Vakit..»

Lafzı ile, daimî olan vakti murad etmişlerdir. Bazıları dahi, ender olan vakte kail oldular.

Hak olan mana şu ki: Vaktin devamlı oluşu ile, nadir olan vakittir. Bu taHakkuk etmiş bir manadır. Bu manada işaret daha önce geçti.

Anlatılan manada, bu nadir olan vakit, bu Fakir katında dahi taHakkuk etmiştir. Ama namazın edası sırasında.. Resulûllah S. A. efendimiz:

— «Gözümün nuru namazdadır.»

Manasına gelen hadis-i şerifi ile bu manaya işaret etmiş gibidir.

Yine, bu manaya işaret olarak, Resullullah S.A. efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

— «Kulun, Rabbına en yakın olduğu an namazdadır.»

Yine bu manadan olarak, Allah-ü Taâlâ siyle buyurdu:

— «Secde et; yaklaş..» (96/19)

Her ne vakitte ki, ilâhî yakınlık orada daha fazladır; gayrıdan bizar olma durumu orada daha fazladır.

Meşayihten bazısı; halinden, vaktinden, bu durumun kendisinde devamlı olduğunu anlatarak demiştir ki:

— Namazdaki halim, namazdan önceki halim gibidir.

Ama bu durum, anlatılan hadis-i şerifin manasına münafidir. Anlatılan, nass: Bu manada müsavatı ve istimrarı nefyeder.

Bu manada şunun bilinmesi gerekir ki. Vaktin istimrarı taHakkuk etmiş durumdadır. Ancak, kelim şu hususstadır: Vaktin istimrarı bulunması ile, o nadir halet taHakkuk etmiş midir, yoksa etmemiş midir?.

Bu nadirattan olan vakte muttali olmayanlar onun nefyine kail olmuşterdır. Amma bu makamdan haclarını alanlar, onu itiraf etmişlerdir.

Asıl gerçek olan şudur: O kimselere ki. Resulûllah'a tebaiyet dolayısı namazda bir gönül birliği verilmiştir; bu yakınlık devleti hazzından nasib almışlardır; bunlar azdan dahi azdır.

Sübhan Allah, kereminin kemali ile bu makamdan bize nasib versin; Muhammed hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

MARİFET..

Erbab-ı sıfattan olan müntehiler, ilimlerde ve marifetlerde meczuplara yakındırlar. Her iki taife de, şühudda bir vasıf üzeredir. Zira, her ikisi de, erbab-ı kulubdandır.

Bu babda netice söz şu ki: Erbab-ı sıfat, tafsillere muttalidirler; amma, meczuplar bu hususta onlardan ayrılırlar.

Erbab-ı sıfatın, kendisinde sülûk ve uruc vasıtası ile, ziyade yakınlığın üstüne çıkmak vardır. Urucu olmayan meczuplara nisbetle bunların durumu budur.

Arada perdeler olsa dahi, meczuplar için:

— «İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Hadis-i şerifinde belirtilen mana gereğince, asla yakınlık ve maiyet hükmü itibar edilse, şaşılacak bir durum olmaz. Çünkü, meczupların da, mahabbette, mahbuplar ile münasebeti vardır. Hicaplarla olsa dahi, zatî mahabbet, meczuplar Hakkında dahi taHakkuk etmiştir.

***

MARİFET..

Bu taifeden bazılarının ibaresinde şöyle gelmiştir:

— Kutuplara sıfat tecellisi, efrada ise., zat tecellisi vardır.

Bu kelâmda, teemmüle yer vardır. Çünkü: Kutub, Muhammedi meşreptir. Muhammedilere ise., zati tecelliden nasip vardır.

Evet, bu tecellide dahi, çok değişiklik vardır.

O yakınlık ki, efrad içindir; kutuplar için değildir. Lâkin, her ikisinin de zatî tecelliden nasibi vardır.

Ancak şuna kail olabiliriz:

— Mümkündür ki, onun bu kutuptan muradı, kutb-u evtad ola..

Ki bu kutup: İsrafil'in a.s. kademi üzerine olup Muhammed kademi üzerine değildir. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.

MARİFET..

Bir hadis-i şerif meali:

— «Allah-ü Taâlâ. Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı.»

Halbuki Allah-ü Taâlâ, şebihten ve misalden münezzehtir.

Âdem'in ruhunu öyle bir surette yarattı ki, bu: Onun hulâsasıdır. İşbu suretin ne benzeri vardır; ne de misali..

Sübhan olan Yüce Hak, lâmekânî olduğu için; ruh dahi aynı şekilde lâmekânîdir.

Ruhun bedenle olan bağlılığı, Sübhan Hakkın âlem ile olan bağlılığı gibidir. Ne ondan hariçtir; ne de ona dahildir. Ne ona ittisal etmiştir; ne de ondan munfasıldır.

Onda kayyumiyetten başka bir bağlılık anlayamayız. Zerrelerden her bir zerrenin kıyamını sağlayan ruhtur.

Nitekim Yüce Allah dahi, âlemin Kayyumudur. Yüce Hakkın beden için kayyumiyeti ruh vasıtası iledir.

Sübhan Hak katından bedene gelen her feyzin ilk uğrak yeri ruh olmaktadır. Bundan sonra o feyz, ruh vasıtası ile bedene ulaşır.

Ruh bir misilsiz ve benzersizlik sureti üzerine yaratıldığına göre: Hiç şüphe edilmeye ki, onda hakikî manada misali olmamak ve misli bulunmamak manası için bir mecal vardır.

Bir kudsi hadiste şöyle buyuruldu:

— «Beni ne verim aldı, ne de semanı; lâkin, mümin bir kulumun kalbi beni alır.»

Bu mana böyledir: çünkü yer ve sema, büyüklük durumları olmasına rağmen ikisi de imkân dairesine dahildirler. Benzeri ve misali olmak damgasını almışlardır. Şebihten ve misalden mukaddes olan lâmekâni için onlarda yer yoktur. Zira lâmekâni olanı, mekâni olan alamaz. Lâmisalî olan da misali olanda temekkün edemez. Bu manadan ötürü, hiç şüphe edilmeye: Mümin kulun kalbinde genişlik ve mecal taHakkuk etmiştir. Ki o: Lâmekâni olup misilden ve benzerden münezzehtir.

Burada hususî olarak, mümin kulun kalbi anlatılmıştır. Şuna binaen ki: Müminden başkasının kalbi, lâmekâni evcinden düşmüştür: benzeri ve misali olmakla esirdir; o durumun hükmünü almıştır. Anlatılan nüzul ve esaret sebebi ile imkân dairesine dahil olunca da, mişaliyet iktisap edip o kabiliyeti de yitirmiştir. Dolayısı ile, şu âyet-i kerimede belirtilen mananın hükmünü giymiştir.

— «Onlar, hayvanlar gbidir: belki de daha sapık..» (7/179)

Meşayihten her kim, kalbinin vüs'atından haber verir ise., onun muradı: Kalbin lâmekâni oluşudur. Zira. mekâni olan, her nekadar geniş olsa dahi dardır.

Arşa bakmaz mısın?. Azametinin, genişliğinin olmasına rağmen: mekâni olduğundan, lâmekâni olan ruh yanında bir hardal hükmünü almıştır: hatta daha da az..

Bu manada şunu da demek isterim:

Kalb, kıdem nurlarının tecelli mahalli olduğundan; hatta kıdem bekası bulduğundan, arş ve içinde bulunanlar o kalbe düşecek olsalar, izmihlale uğrar ve hiç bir şey durumunu alırlar. O derecede ki: Hiç bir eser dahi kalmaz. Nitekim, Seyyid'üt - taife şöyle dedi:

Muhdes kadimle arkadaş olduğu zaman, kendisinin hiç bir eseri kalmaz.

Bu yekta olan bir libastır ki, hususî olarak ruhun boyuna göre dikilmiştir. Bu hususiyet, meleklerde yoktur. Zira onlar, imkân dairesine dahil olmuşlardır: misali manada sıfat almışlardır.

***

Yukarıda anlatılan manalar açısından bakılınca; şüphesiz insan, Rahman'ın halifesidir. Bunda da şaşılacak bir durum yoktur. Zira, bir şeyin sureti, o şeyin halifesidir. O ki, bir şeyin sureti üzerine yaratılmamıştır; onun halifesi olmaya lâyık değildir. Mademki hilâfete de lâyık değildir; aslının emanetini taşımaya da güç yetiremez.

Sultanın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcıları çekebilir. Allah-ü Tabereke ve Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Biz, emaneti semalara, arza ve dağlara arz ettik; onu yüklenmekten çekindiler. Onu, insan yüklendi. Çünkü o, zalum ve cahildir.» (33/72)

Yani: O, nefsine zulmeder; o kadar ki, vücudundan ve vücudunun tevabiinden eser, hüküm bırakmaz. Cehaleti de çoktur. Maksuda mütaallik onun bir idrâki yoktur. Matluba olan nisbeti Hakkında bir bilgisi de yoktur. Belki de, o yerde idrâkten aciz kalmak idrâktir. Cehaleti itiraf dahi marifettir. Yüce Allah'a en çok arif olanlar, en çok onda hayrete dalanlardır.

***

TENBÎH..

Bazı ibarelerde, Yüce Mukaddes Allah-ü Taâlâ'nın şanında zarfiyet ve mazrufiyet vehmini veren ibareler geldiyse; bunu ibare meydanının darlığına vermelisin. Kelâmdan murad ve maksud olan, ehl-i sünnetin görüşlerine mutabık kılınmalıdır.

***

MARİFET..

Âlemin büyüğü ve küçüğü Şanı Yüce Allah'ın esma ve sıfatının mazharlarıdır. Zatî kemalâtın ve şüunatın aynalarıdır. O sübhan olan zat, gizli bir hazine, saklı bir sır idi. Zatını, kapalı durumdan açık duruma arz etmeyi murad etmiştir. İcmali dahi, tafsile getirmek dilemiştir. Bunun için de âlemi yaratmıştır ki: Aslına delil olsun; hakikatma bir alâmet olsun.

Âlemle Yüce Yaratıcı arasında, onun mahluku olmaktan başka bir nisbet yoktur. Onun, saklı kemalâtına da delildir. Bu mananın dışında kalan: İttihad, ayniyet, ihata, maiyet cinsi hüküm; sekirden ve halin ağır basmasından gelir. Amma, o büyükler ki, halleri istikamet üzeredir; ayıklık ve visal kadehinden içmişlerdir; onlar bu gibi ilimlerden teberri eder ve bu misillu halden de istiğfar ederler. Yol esnasmda onlardan bazılarına bu gibi ilimler gelmiş olsa dahi, onlar bir başkasına geçip giderler. Kendilerine, şeriat ilimlerine mutabık olarak, ezelî ilimler ihsan olunur.

Üstte anlatılan manayı bir misalle açalım..

Fenler sahibi derin bir bilgin vardır; saklı kemalâtını zuhur meydanına çıkarmak diler. Gizli fenlerinin, açıkta görünmesini diler. Bunun için de, harfler ve sesler icad eder. Ta ki: Bu harflerin ve seslerin perdesinde saklı kemalâtı ve gizli tenleri meydana gelsin. Bu surette meydana gelen işte; harflerle sesler arasında bir münasebet olmadığı gibi, saklı manalar arasında dahi münasebet yoktur. Hatta o mucid alan alimle onlar arasında dahi bir münasebet yoktur. Ancak, âlim olan onların mucididir; onlar dahi âlimin gizli kemalâtına delildir. Durum böyle olunca:

— Bu harfler ve sesler, o mucid âlimin aynıdır ve o manaların aynıdır.

Sözünün manası kalmaz. Aynı şekilde ihata ve maiyet dahi, bu hadisede vaki değildir. Elbette, o manalar eski sarafeti ile kalmaktadır.

Evet..

O manalar ve onun sahibi, harfler ve sesler arasında delil ve medlul olma durumu olduğu için; çoğu kez hayalde, bazı zaid manalar ve vaki olmayan vehimler meydana gelir. Halbuki o âlim ve o saklı manalar, hakikatte o zaid nisbetten münezzeh ve müberradır. Bu sesler ve harfler hariçte mevcuttur. Ama şöyle bir durum yoktur: Yalnız âlim ve manalar mevcut olup harfler ve sesler vehim ve hayalâttır.

Yüce Allah'ın masivası olan âlemin durumu dahi öyledir; bunlar zıllî vücud, tabiî bir oluş ile dışarıda mevcuttur; evham ve hayalât değildir. Çünkü böyle bir mezhep sofestai mezhebidir. Bu manadan ötürü derler ki:

— Âlem, vehim ve hayallerden ibarettir.

Âlem için hakikat isbatı, onu vehimler ve hayaller olmaktan çıkaramaz. Elbet mevcud olan hakikattir; âlem değil.. Zira âlem, o mefruz hakikatin ötesindedir.

***

TENBİH..

Âlemin mazhar olma durumu, isimlere ve sıfatlara aynalığı; isimlerin ve sıfatların suretlerine mazhar oluşuna göredir. İsimlerin ve sıfatların aynlarına (asıllarına) göre değil.. Çünkü, isimde müsemma gibi olup mir'at ile ihata olunamaz; sıfat dahi mevsuf gibidir, kesin olarak mazhar ile mukayyed olamaz.

Bir şiir:

Sübhan ismi yücedir olmaz misl-i zatı;

Vasfı dahi öyle, olmaz mazhar muhatı..

***

MARİFET..

Resulûllah SA. efendimizin kâmil tabilerine, ona tabi olmak vasıtası ile olsa dahi, zatî tecelliden nasip vardır. Asaleten, işbu tecelli, Resulûllah S.A. efendimizin hususiyetleri arasındadır.

Sair peygamberler için de, sıfat tecellisi vardır. Ama zat tecellisi, sıfat tecellisinden daha faziletlidir.

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Peygamberler için, sıfat tecellilerinde olan yakınlık mertebeleri, bu ümmetin kâmil tabilerine yoktur. Tebaiyet yolu ile, zat tecellisinin bulunmasına rağmen durum budur. Bu mana için, şöyle bir misal verebiliriz:

Bir şahıs, uruc derecelerini aşarak, cemaline mahabbet icabı güneşe vâsıl olur. O kadar yaklaşır ki; güneşle kendi arasında ince bir hailden başka bir şey kalmaz.

Anlatılandan başka bir şahıs ise., güneşin zatına mahabbet i olmasına rağmen, o mertebelere yükselmekten acizdir. İsterse kendisi ile güneş arasında asla bir hail olmasın.

Bu durumda hiç şüphe edilmeye ki: Birinci şahıs güneşe daha yakındır; onun dakik kemalâtını dahi iyi bilir.

Her kimdeki yakınlık ziyadedir; onun marifeti daha çoktur. Kendisi daha faziletli ve kemalâtı daha çoktur.

Üstte anlatılan manadan ötürü: Bu ümmetin evliyasından hiç biri; ümmetlerin hayırlısı olmasına rağmen, peygamberleri de daha faziletli iken; peygamberlerden bir peygamberin mertebesine ulaşamaz. İsterse, en faziletli olan makamdan, peygamberine mütabaat sebebi ile nasib hâsıl olsun. Zira asıl külli fazilet peygamberlerindir. Onlara salât ve selâm olsun. Ama, evliya onların uydusu durumundadırlar.

***

Bu mektupta son cümlemiz şu olsun:

Bunun için ve bütün nimetleri için Sübhan Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm, onun en faziletli peygamberine, bütün nebilere, resullere, mukarreb meleklere, sıddıklara, şehidlere, salihlere..

***

288. MEKTUP

MEVZUU: Aşura, beraet ve bunlardan başka nafile namazların cemaatle kılınmasını men etmeye dairdir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyib Muhibbillah Mankpuri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun ki, bizi resullerin efendisine tabi olma şerefine erdirdi; dinde bid'atları işlemekten bizi korudu.

Dalâlet binasını yıkan, hidayet bayraklarını yükselten zata salât ve selâm olsun. Keza, onun ebrar âline ve ahyar ashabına da..

***

Bilinmesi yerinde olan bir durum var ki, şudur:

Bu zamanda, havastan ve avamdan insanların pek çoğu, nafile namazların edasına ihtimam gösterirler. Lâkin onlar, farz namazların edasında gevşek davranırlar; onun sünnetine ve müstahablarına riayet etmezler. Ancak, pek az kimseler müstesna..

Onlar, nafile namazları değerli bilmekle beraber, farz namazları küçük ve düşük görmektedirler.

Farz namazları, pek az olarak, müstahab vakitlerinde eda ederler. İlk tekbiri cemaatle imama uyarak almaya ihtimam göstermezler. Hatta, cemaatle namazın kaçırılmasına dahi önem vermezler. Ancak, sırf farz namazı, tembellik ve gevşeklikle kılmayı dahi bir ganimet sayarlar. Ama nafile namazları, kemaliyle ihtimam göstererek, tam bir cemaatle eda ederler. Meselâ: Aşura, beraet, receb ayının yirmi yedinci gecesinin namazını sayabiliriz. Bir de receb ayının ilk cuma gecesi ki, bunun adına:

— Leyle-i reğaib..

Derler.. Bu yaptıklarım da hasen ve müstahsen görürler. Ama bilmezler ki o: Şeytanin tesvilâtından olup seyyiatı hasenat suretinde göstermektedir.

Şeyh'ül - îslâm Mevlâna Usameddin Herevî Vikaye şerhi haşiyesinde şöyle dedi:

— Nafile namazı cemaatle kılmak, farzları dahi cemaatle kılmayı terk etmek, Şeytan'ın tesvilâtındandır.

Şunun bilinmesi gerekir ki; nafile namazı cemaatle kılmak, mezmum ve mekruh bid'atler arasındadır. Bu manada, Hatem'ür - risalet Resulûllah S.A. efendimiz, şöyle buyurdu:

— «Bir kimse, dinimizde olmayan yeni bir şey ihdas ederse o merduddur.»

Bilesin ki,

Nafile namazları cemaatle kılmak, bazı fıkhı rivayetlerde mutlaka mekruhtur. Bazı rivayetlerde ise., bu mekruh olma durumu çağırma ve cemiyet olma şartına bağlanmıştır. Bu ikinci şarta göre, iki kişi ile bir davet vaki olmadan mescidin bir köşesinde kılınırsa caizdir. Üç kişi olmasında meşayihin değişik görüşü vardır. Dört kişi ile kılmak, bazı rivayette ittifakla mekruhtur. Bazı rivayette ise, en sahihi mekruh olduğudur.

Siraciye fetvasında: Teravih ve güneş tutulması namazı hariç olmak üzere, nafile namazı cemaatle kılmayı mekruh saydı.

Fetava-i Gıyasiye'de ise.. Şeyh'ül-İslâm Serahsî Rh. şöyle dedi:

— Ramazanın haricinde nafile namazı cemaatle kılmak ancak şu şekilde mekruh olur:

a) Bir davet vaki olursa..

b) Amma, bir veya iki kişi iktida ederse mekruh olmaz.

c) Üç kişinin iktidasında ihtilâf vardır.

d) Dört kişilik bir cemaatle kılınmasında ihtilafsız kerahet vardır.

Hülâsa'da şöyle anlatıldı:

— Nafile namazı cemaatle kılmak, çağırma yolu ile olursa mekruh olur. Ama ezansız, kametsiz olarak mescidin bir köşesinde kılarlarsa mekruh olmaz.

Şems'ül-eimetü Halevani şöyle dedi:

— Nafile namazı cemaatle kılmakta, imamdan başka üç kişi olursa., ittifakla mekruh olmaz Dört kişide ihtilâf vardır; ama sahih olan mekruh olduğudur.

Fetava-i Şafiiyede şöyle anlatıldı:

— Ramazan ayı müstesna nafile namazı cemaatle kılmak mekruhtur. Bunun mekruh olması tedai (çağırma) şartlıdır. Yani: Ezanla kametle.. Ama çağırma olmadan, bir iki kişi iktida ederse., ama çağırma olmadan, mekruh olmaz. Ama üç kişi iktida ederse., meşayihin Rh. ihtilâfı vardır. Allah onlara rahmet eylesin. Ama, dört kişf iktida ederse., ittifakla mekruh olmaktadır.

Bu misillu rivayetler çok olup fıkıh kitapları onlarla doludur.

Şayet nafile namazın cemaatle kılınmasına mutlak olarak cevaz veren ve aded zikri için sükût geçen bir rivayet bulursan; onu bir başka rivayette vaki olan mukayyed duruma hamletmelisin. Mutlak mukayyed murad edilmiş olabilir; cevaz dahi, ikiye ve üçe inhisar ettirilmelidir.

Hanefî âlimleri, mutlakı ıtlak edildiği şeye usulde alıp mukayyede hamletmezler ise de; lâkin onlar, mutlak hamlini rivayetlerde mukayyed üzerine caiz görürler; hatta bunu lâzım sayarlar. Farz-ı muhal tariki ile anlatıldığı gibi hamledilmez de, mutlak olarak iş icra edilirse o zaman, bu mutlak mukayyed üzerine muanz düşer. Küvetin müsavi olduğunu kabul edemeyiz; çünkü kuvvette müsavat memnudur.

Çünkü: Kerahet rivayeti çok olduğuna göre tercih edilmiş ve fetva da ona göre verilmiştir. Mubah tarafına fetvaya gidilmemiştir. Her iki tarafın kuvvette müsavi olduğu kabul edilse dahi derim ki:

— Kerahet delilleri ile mubah delilleri birbiri ile muaraza ettiğine göre, kerahet tarafını tercih etmek lâzımdır. Çünkü, onda ihtiyata riayet vardır. Nitekim, usul-ü fıkıh ehli katında mukarrer olan durum da budur.

***

O kimseler ki, aşura, beraet gecesi, regaip gecesi mescidlere toplanıp büyük bir cemaatle nafile namaz kılarlar; hem de iki üç yüz kişi ile.. Böyle bir içtima ve cemaatle kılman namazı dahi iyi görürler; ulemanın ittifakı ile bunlar mekruh irtikâb ederler. Kabahatları iyi görememek dahi, en büyük kabahatlar arasındadır.

Çünkü, haramı mubah itikad etmek küfre götürür. Mekruhu iyi zannetmek ise., ancak ondan bir mertebe aşağıdır. Artık bu fiilin şenaati düşünülmelidir.

Anlatılan keraheti def etmek babında dayanakları, bir çağırma olmayışına göredir. Evet., bir çağırma olmayışı, bazı rivayetlere göre, keraheti giderir. Ama bu dahi, bir veya iki kişinin iktidasına verilmiştir. Bunun şartı dahi, mescidin bir köşesinde kılınmasına bağlanmıştır. Bundan başkası boştur.

Durum, yukarıda anlatıldığı gibi olmakla beraber, çağırma (tedai) durumu, birinin diğerine nafile namazın edasını bildirmesidir. Bu mana dahi, yapılan o cemaatte taHakkuk etmiştir. Zira, onlar birbirlerine, kabile kabile aşura gününü ve diğerlerini bildirmektedirler. Derler ki:

— Falan şeyhin veya falan âlimin mescidine gidelim ve orada namazı cemaatle eda edelim.

Bu durumda onlar, bu gibi fiili ve bu gibi bildirmeyi ezandan ve kametten daha yeterli itibar etmektedirler. Böylelikle de, çağırma sabit olmuş olur.

Çağırmayı ezana ve kamete mahsus kıldığımız takdirde, nitekim bazı rivayetlerde böyledir; bundan dahi hakiki ezanı ve kameti murad etsek, bunun cevabı dahi önce geçti. Şöyle ki: Kerahetin olmayışı, daha önce anlatılan şartlarla beraber bir veya iki kişiye mahsustur.

Şunun bilinmesi yerinde olur:

Nafilenin binası, gizlilik ve saklılık üzerinedir. Zira ona görsünler ve işitsinler zannı girebilir. Böyle bir şey dahi onun manasına aykırıdır.

Farzın edasında matlub olan ise., izhar ve ilândır. Zira o, görsünler ve işitsinler şaibesinden beridir. Bunun için de, onun cemaatle kılınması yerinde olur.

***

Şöyle de diyebiliriz:

— Cemaatın çokluğunda, fitnenin meydana gelmesi zannı vardır. Bu sebebledir ki, cuma namazının kılınmasında sultanın veya naibinin bulunması şart görüldü. Ta ki: Fitne meydana gelmesinden emin oluna..

Bu mekruh olan cemaatlerde dahi, aynı şekilde fitnenin uyanması ihtimali vardır. Zira böyle bir cemaat maruf değil; münkerdir.

Resulûllah S.A. efendimiz, bir hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

—«Fitne uykudadır, uyandırana Allah lanet eylesin.»

Bu durumda, idareyi elinde tutanlara, İslâm kadılarına, koruma memurlarına lâzımdır ki: Bu toplantılara mani olalar. Hem de, bu babda en yeterli şekilde sert tedbirler alarak.. Ta ki: Fitneye çıkma ihtimali bulunan bu bidatler daha fazla yayılmaya..

Allah Hakkı yerine getirir ve bu yola hidayet eden odur.

***

289. MEKTUP

MEVZUU: Kaza ve kader sırlan ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Bedreddin'e yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun. O, öyle Yüce Zat'tır ki, kaza ve kader sırrını kullarından havas zümreye açtı. Doğru ve adil yoldan sapma mümkün olduğundan ötürü, avamdan dahi sakladı.

Hüccet-i baliğa kendisi ile ikmal edilen zata salât ve selâm. Keza onun gelişi ile, helake düşen asilerin özürleri dahi kesilmiştir. Keza, onun berere ve etkıya ashabına da.. Ki onlar, kadere iman edip kazaya razı olmuşlardır.

***

Kaza ve kader, kendisinde şaşırtıcı işlerin çok olduğu meselelerdendir. Bunlara nazar edenlerin pek çoğunda, batıl olan vehim ve hayal pek ağır basar. Bu manadan ötürü, bazıları, kulların isteyerek yaptığı işlerde, sırf cebir olduğuna kail olmuşlardır. Bazıları dahi, bu işin Sübhan Allah'a verilmesini nefyetmiştir.

Anlatılanlardan bir başka taife ise., itikadda orta yolu tutmuştur. Ki bu: Sırat-ı müstakim ve sağlam yoldur. Bu yolu bulmaya da, fırka-i naciye muvaffak olmuştur. Ki bunlar, ehl-i sünnet vel-cemaattır. Allah onlardan, seleflerinden ve haleflerinden razı olsun. Bunlar, ifratı ve tefriti terk edip orta ve ara yolu tercih etmişlerdir.

Yukarıda anlatılan manadan olarak, İmam-ı Azam ile İmam-ı Cafer-i Sadık arasında şöyle geçti., İmam-ı Azam sordu:

— Ey Resulûllah torunu, Allah-ü Taâlâ, işi kullarına bırakmış mıdır?.

İmam-ı Cafer-i Sadık şöyle cevap verdi:

— Allah-ü Taâlâ, rübubiyeti kullara bırakmak şanında çok çok yücelik sahibidir.

İmam-ı Azam sordu:

— Onları bu işe zorlamış mıdır?.

İmam-ı Cafer-i Sadık şöyle cevap verdi:

— Haşa ki, Allah-ü Taâlâ, onları bu işe zorlaya sonra da, kendilerine azab ede..

İmam-ı Azam sordu:

— O halde bu durum nasıl oluyor?.

İmam-ı Cafer-i Sadık şöyle cevap verdi:

— İkisinin arası, ikisinin arası.. Ne cebir vardır; ne de işi kullara bırakmak.. Ne zorlamak vardır; ne de işi onlara havale etmek..

Ehl-i sünnet şöyle dedi:

— Kulların kendi arzuları ile yaptıkları fiiller, halk ve icad cihetinden Allah-ü Taâlâ'nın kaderidir. Bunda kulların takdiri bir başka taaluk cihetinden gelir ki, bunun için:

— İktisab..

Tabir edilir.

Kulun hareketi, Yüce Allah'ın takdirine nisbet edildiği zaman, onun adı:

— Halk.. (Yaratılan)

Demeğe gelir. Kulun kendi kudretine nisbet edildiği zaman ise.. onun adı:

— Kesb. (Yani: Çalışarak yapılıp elde edilen..)

Demeğe gelir. Ama, Eş'arî bu manada ayn bir görüşe sahiptir. Zira onlar şu manaya zahib olmuşlardır:

— Kulların fillerinde asla ihtiyarın (bir mapaya: Tercihin veya seçimin) medhali yoktur. Şu var ki, Sübhan Allah, onların ihtiyarı akabinde eşyayı icad eder. Yani: Âdetin cari olduğu biçimde.. Zira, onda hadis kudretin tesiri yoktur.

Bu mezheb, cebre maildir; bunun için de ona:

— Cebr-i mutavassıt. (Yani: Orta cebir.)

İsmi verildi.

Üstad Ebu İshak îsfirainî ise., fiilin aslına hadis kudretin tesiri olduğuna ve fiilin husulü dahi, bu iki kudretin mecmuundan husule geldiğine kail olup iki müessirin bir eserde, muhtelif cihetlerden bir araya gelmelerine cevaz verdi.

Kazi Ebu Bekir Bakılanı ise., fiilin aslına, hadis kudretin müessir olduğuna kail oldu. Şunun için ki: Fiile taat ve masiyet gibi vasıflar verile..

Bu Abd-i Zaif katında dahi durum şudur: Hadis kudretin, bir fiilin aslına ve vasfına tesiri vardır. Yani: İkisine birden tesir eder Çünkü: Vasıfta tesir edişin, asılda tesir etmeyişin manası yoktur.

Kaldı ki, vasıf, aslın teferruat eseridir. Lâkin o: Fiilin aslına tesir için, zaid bir tesire muhtaçtır. Zira, vasfın varlığı dahi, aslın varlığına zaiddir. Eş'arirye ağır gelse de, tesire kail olmakta bir mahzur yoktur. Çünkü, kudretteki tesir dahi Allah-ü Taâlâ'nın icadıdır. Nitekim, kudretin kendisi dahi Allah-ü Taâlâ'nın icadıdır. Halbuki kudretin tesirine kail olmak, doğruya en yakın o'andır.

Eş'arî mezhebi hakikatta cebir dairesine dahildir. Zira ona göre, bir ihtiyar hakikaten yoktur ve ona göre hadis kudretin dahi tesiri asla yoktur.

Ancak şu kadar var ki: Cebriye'ye göre, fiil faile bağlanmaz: Ama hakikî manada.. Belki mecazen bağlanabilir. Ama, Eş'arî katında fiil hakikaten faile bağlanır; isterse hakikatte onun bir ihtiyarı sabit olmasın. Çünkü: Fiil, kulun kudretine hakikat olarak bağlanmaktadır; umumi manada olsa dahi kudretin müessir olması bu manayı değiştirmez: ki bu: Eş'arî dışında ehl-i sünnetten olanların mezhebidir. İsterse o sırf bir dayanak olsun; bu dahi onun kendi mezhebidir.

İşte, ehl-i hak mezhebi, ehl-i batıl mezhebinden burada ayrılır.

Fiili failden hakikatta nefyedip mecazen ona isbat etmek katıksız küfürdür. Nitekim bu durum Cebriyede vardır. Kabul edilmesi zaruri olanı inkârdır.

Temhid, adlı eserin yazarı anlattığına göre. Cebriye'den şöyle diyenler vardır:

— Fiil, zahirde mecaz olarak, kuldan gelir; ama hakikatte onun bir gücü yoktur. Kul, bir ağaç gibidir, rüzgâr onu oynatırsa oynar.

Kul dahi ağaç gibi mecburdur.

Bu küfürdür; bir kimse böyle itikad ederse kâfir olur. Bundan başka, Cebriye'den şöyle diyenleri de anlattı:

— Hakikatta kullar için fiiller yoktur; ne hayır olarak ne de şer.. Kulun yaptığı fiilin faili Sübhan Allah'tır.

Onların bu sözleri dahi küfürdür.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Fiillerde kulun kudret tesiri hakikatta olmadığına göre, hakikat olarak, Eş'arî katında fiillerin kula nisbet edilmesinin manası nedir?.

Bunun için derim ki:

— Her nekadar kudretin fiillerde tesiri yok ise de; ancak Sübhan Allah onu fiillerin vücuduna medar eylemiştir. Şöyle ki; kullar fiillere kudretlerini ve ihtiyarlarını sarf etmelerini takiben, Allah-ü Taâlâ, âdetin cari olduğu yoldan fiilleri yaratır. Sanki kudret, fiillerini vücudu için, adeta bir sebeptir. Böylece, âdet yerini bulsun diye, fiillerin sudurunda, kudretin dahil olmuş olur. Zira, o olmadan âdet yerini bulmaz. İsterse, onun fiillerde tesiri olmasın; anlatılan âdet olan sebeb dolayısı ile, fiilleri kullara hakikat olarak bağlanır.

İşte, Eş'arî mezhebi için, nihayet tashih budur. Bundan başka edilen kelâm, teemmül mahallidir.

Bilesin ki,

Ehl-i sünnet vel-cemaat kadere iman etmişlerdir. Kader: Hayrı, şerri, acısı ve tatlısı ile Sübhan Allah'tandır. Kaderin manası şudur: İhdas ve icad.. Malum olduğu üzere Muhdis ve Mucid olan Allah-ü Taâlâ'dır.

Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Ondan başka ilâh yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. Ona ibadetidiniz.» (6/102)

Mutezile ve Kaderiye, kaza ve kaderi inkâr etmişlerdir. Sanmışlardır ki: Kulların fiilleri, yalnız kulun kudreti ile hâsıl olmaktadır. Bunun için de şöyle dediler:

— Eğer Allah-ü Taâlâ, bir kaza eder; sonra da onun üzerine azab ederse., bu Allah-ü Taâlâ'dan gelen bir zulüm olur.

Bu söz, onlardan gelen bir cehaletten ötürüdür. Zira kaza; kuldan kudreti ve ihtiyan almamaktadır. Kaldı ki o şöyle kaza etmiştir: Kul o işi, kendi ihtiyarı ile yapar veya terk eder..

Netice söz şu ki: O ki ihtiyarı icab ettirir; ihtiyarı taHakkuk ettiren de odur; onu münafi duruma getirmez.

Onların görüşü, Yüce Yaratıcı'nın fiillerini geçersiz duruma getirmektedir.

Çünkü: Kazaya nazaran, Yüce Hakkın fiili ya vaciptir; yahut mümteni.. Onun kazası, eğer varlığa taalluk ederse, vacib olur; yokluğa taalluk ettiği takdirde mümteni olur.

Eğer ihtiyarla yapılan fiilin vücubu, ihtiyan münafi olsa, o zaman. Yüce Yaratıcı muhtar olamaz; bu dahi küfürdür.

Şu mana gizli değildir ki: Kulun kendi fiillerini yapmakta kudret istiklaline kail olmak; hem de, tam manası ile zaafı bulunduğu halde, tam bir anlayışsızlık ve sefihlik menseldir.

Anlatılan mana icabıdır ki: Maveraünnehir uleması, bu meselede onların sapıtmış oldukları üzerinde şiddetle durdular. Hatta dediler ki:

— Mecusîler, bunlardan daha iyidir; hiç olmazsa onlar bir şerik isbat ederler.. Mutezile ise., o kadar şerik isbat eyledi ki; sayılması zor..

***

Cebriye'ye gelince., bunlar da sandı ki: Asla kulun bir fiili yoktur. Onun harekâtı, cemadat menzilesindedir. Ki onların asla bir kudreti yoktur; keza ihtiyarı da..

Yine bunlar sandılar ki: Kullar hayır sevabı alamazlar; serden dolayı da ceza göremezler. Kâfirler ve asiler dahi mazurdurlar: sorumlu değillerdir. Çünkü: Fiillerin hepsi Allah'tandır. Kul ise., bu manada fiili yapmaya mecburdur.

Anlatıldığı manada bir görüş dahi küfürdür.

Bunlar, o mürcie mel'unlarıdır ki, şöyle derler:

— Masiyet, asiye zarar vermez; dolayısı ile azaba uğramaz Resulûllah S.A. efendimiz, bu manada şöyle buyurdu:

— «Mürcie, yetmiş peygamberin dili ile lanete uğramıştır.»

Bunların mezhebi dahi batıldır; hem de zarurî bir şekilde . Şunun için ki: Tutma hareketi ile titreşim hareketi arasındaki fark zahirdir. (Meselâ: Bir robot hareketi ile insan hareketi arasındaki fark..)

Şunu kesin olarak biliriz ki: Üstte anlatılan hareketlerin birincisi ihtiyari olup ikincisi değildir. Kat'i esaslar dahi bu mezhebi nefyetmektedirler.

Bu manada, şu âyet-i kerimeler kesin delillerdir:

— «Yapmış olduklarına cezadır.» (37/17)

— «İsteyen iman etsin: isteyen kâfir olsun.» (18/29)

Bunlardan başka âyetler de vardır.

***

Bilesin ki,

İnsanlardan pek çoğunun himmetleri zayıftır; niyetleri dahi kusurludur. Bunun için de, özür yolu ve sorumluluğun kendilerinden kalkmasını taleb ederler. Dolayısı ile Eş'ari mezhebine meylederler; hatta Cebrî mezhebine..

Bazan şöyle derler:

— Hakikî manada kulun ihtiyarı yoktur: fiilin ona nisbet edilmesi mecazîdir.

Bazan da şöyle derler:

— İhtiyarın zaafı vardır; zorlamayı gerektirir. (Yani: Cebri.)

Bununla kalmaz; sofiyenin de şöyle dediklerini işitirler:

— Fail bir olup o dahi Allah'tır. Fiillerde kulun kudret tesiri yoktur. Onun hareketi, cemadatın hareketleri gibidir. Hatta, kulun kendisi, zat ve vasıf olarak, şu âyet-i kerimedeki mana gibidir:

— «... engin çöllerdeki serap gibidir. Susuz, onu su sanır. Oraya vardığı zaman da, bir şey bulamaz. Yanında Allah'ı bulmuştur.» (24/39)

Bu kelâm benzerleri, onların sözde, fiillerde müdahenesini ve gevşekliğini artırır.

***

Bu bahiste bizim de diyeceğimiz vardır. İşin hakikatini en iyi bilen Allah'tır. Şöyle ki:

Eğer Eş'ari mezhebinde olduğu gibi, hakikatte ihtiyar kul için sabit olmasaydı; Allah-ü Taâlâ, zulmü kullara bağlamazdı. Zira, o manada onların ihtiyarı olmadığı gibi, kudretlerinin de tesiri yoktur. Ancak, bu onun katında bir dayanaktır. Kaldı ki, Allah-ü

Taâlâ. Kur'an-ı Mecid'inde zulmü onlara bağladı. Halbuki, tesir olmadan, mücerred bir dayanak için umumi manada alınsa dahi onlara zulmü icab ettirmez.

Evet.. Allah-ü Taâlâ'nın kullarına elem ve azab etmesi, kullardan gelen bir ihtiyar sabit olmadan olmaktadır. Ve bu: Onlar için asla bir zulüm değildir. Zira, Sübhan Hak, mutlak surette maliktir; istediği gibi mülkünde tasarruf eder. Ama kullara zulüm nisbeti, onlar için ihtiyarın sübut bulmasındandır. Bu nisbette mecaz ihtimali ise., düşünülenin aksinedir; zaruret olmadan böyle bir şey irtikâb edilemez.

İhtiyarın zayıf olması kavline gelelim.. Bu şöyle düşünülebilir:

a) Yüce Allah'ın ihtiyarına nisbetle zayıf olduğu murad edilebilir. Bu durum, kabul edilir ve bunda niza yoktur; hem de sınırsız.

b) Fiillerin südurunda müstakil olmadığı manasında bir zaal olabilir ki; bu dahi kabul edilebilir.

c) Amma, fiillerde ihtiyar medhaliyeti olmadığı manasında bir zaaf düşünülür ise., olmaz.. Bu dahi meselenin ilki ölüp bu men'in senedi tafsilatı ile geçti.

Bilinmesi gerekir ki: Allah-ü Taâlâ, kullarına takatlan ve taata karşı güçleri kadar teklif yapmıştır. Halkının zaafı dolayısı ile onlara olan teklifini hafif tutmuştur.

Bu manadan olarak. Allah-ü Tebareke ve Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Allah, (ağır teklifleri) size hafifletmek ister; insan zaif yaratılmıştır.» (4/27)

Sübhan Allah, Hakim, Rauf, Rahim'dir. Rahmet, re'fet, hikmetle beraber kulun gücü yetmeyeceğini teklif etmek yakışmaz. Kulun, gücünün yetmeyeceği büyük kayayı kaldırmayı kuluna teklif etmez. Elbette ona kolay olanı teklif eder. Misal olarak, namazı ele alalım.

Ki bu: Kıyam, rükû, sücud ve kolaya gelen kıraati müştemildir. Bütün bunlar kolaydır; hem de son derece..

Meselâ, oruç dahi, aynı şekilde son derece kolaydır.

Zekât dahi öyle kolaydır. Malın kırkta birinin verilmesini takdir etmiştir. Malın hepsini veya yarısını takdir' etmemiştir. Ta ki: Kula ağırlık olmaya..

Yine o, re'fetinin kemalindendir ki, aslını yapmak zor olduğu takdirde onun yerine geçen başka bir şey emretmiştir. Şöyle ki:

Abdestin yerine teyemmümü geçerli kılmıştır.

Ayakta namaz kılmaya güç yetiremeyen için, oturarak namaz kılmak dahi aynı hükme dayanır. Oturduğu yerde namaz kılamayanın dahi, yan yatarak kılmasına müsaade edilmiştir. Rükûa ve secdeye güçleri yetmeyenler ise., ima edebilirler.

Bunlardan başka, şer'i hükümlerde daha pek çok kolaylık vardır. Ki bunlar: İbret nazarı ile bakanlara gizli değildir. İbret ve insafla bakıldığı zaman btünün şer'i tekliflerin son derece kolay ve sühuletli olduğu görülür. Yine aynı açıdan bakan, teklif safhalarında; Sübhan Hakkın kullarına kemaliyle rahmetini mütalaa eder. Anlatılan tekliflerin, hafif geldiğini doğrulayan bir mana: Emredilen vazifeler için, avamın daha artırılması için temennisidir. Şöyle ki:

Onlardan bazıları, farz orucun daha ziyade olmasını temenni eder.

Onlardan bazıları, farz olan namazların daha ziyade olmasını ister.

Bu kıyaslar devam ettirilebilir.

İşbu temenniler, ancak, ibadetlerin kemaliyle hafif olduğunu gösterir.

Hükümlerin edasında kolaylık bulamamak; ancak nefsanî zulmetlerin varlığına, Sübhan Allah'a düşmanlığa saplanan nefs-i emmare hevasından neş'et eden tabiat zorluklarına mebnidir.

Anlatılan manalar üzerine, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Kendilerini davet ettiğin şey, müşriklere ağır geldi.» (42/13)

— «..O, elbette ağır bir şeydir; ama huşuu olanlar müstesna..» (2/45)

Hükümlerin edasında; zahirî maraz, zorluğu icab ettirdiği gibi; batini maraz dahi aynı şekilde zorluğu doğurur.

Şer-i Şerif, nefs-i emmarenin âdetlerini ve onun boş arzularını iptal için gelmiştir. Zira, nefsin arzusu ve şeriata tabi olmak, birbirini nakzeder. Hiç şüphe edilmeye ki; Bir zorluk varsa, bu nefsanî hevanın varlığına delil sayılır. Nefsanî nevanın varlığı kadar, zorluk vardır. Eğer nefsanî heva zail olur ise., zorluk da tamamen ortadan kalkar.

***

Gelelim, ihtiyarın nefyi ve zaafı zımnında söylenen sofiyenin kelâmına..

Bilesin ki,

Eğer onlarm kelâmı, şer'î hükümlere mutabık değil ise., asla itibarı yoktur. Hüccet bilinip uyulmak nasü olur?. Asıl hüccet bilinip uyulmaya uygun olan, ulemanın kavlidir. Yani: Ehl-i sünnetten olan ulemanın.. Sofiyenin kelâmından, bunların görüşüne uygun düşen olursa., o makbul sayılır; ama onlara muhalif düşenler hiç kabul edilmez.

Bu arada şunu da deriz ki:

— Halleri istikamet üzere olan sofiye, şeriatı kıl kadar olsa dahi asla aşmazlar; ne hallerde, ne amellerde, ne sözlerde, ne ilimlerde ne de maarifte.. Şunu bilirler ki: Şeriata aykırı bir şey, haldeki hastalıktan ve ondaki karışıklıktan meydana gelir. Eğer hal doğru olsaydı; hak şeriata muhalif düşmezdi.

Hülâsa: Şeriata aykırı olan, zındıklığa delil ve ilhada alâmettir.

Bu babda netice söz şudur ki: Halin galebesinde, vaktin sekrinde keşiften naşi, sofiyeden şeriata aykırı bir kelâm gelirse., o bu durumda mazur sayılır.

Sağlam olmayan keşif, uyulmaya da yaramaz.

O gibi söz edenin kelâmı, başka bir manaya hamledilmeli ve zahirinden alınmalıdır. Zira, sarhoşların kelâmı, zahirinden alınır; başka manaya hamledilir.

***

İşbu makamdan bana müyesser olan bunlardır; Sübhan Allah'ın yardımı ve ihsan buyurduğu başarı ile..

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına selâm..

290. MEKTUP

MEVZUU: a) Allah-ü Taâlâ'nın, ilk hallerinde kendisine mahsus kıldığı yolun beyanı ve talipleri o yola almaktaki muvaffakiyeti..

b) Tarikat-t Aliyye-i Nakşibendiye'nin beyanı..

c) Nihayetin bidayete dere edilişinin beyanı..

d) Bu Tarikatı Aliyye'nin büyükleri katında:

— Nakşibendiye Nisbeti..

Diye tabir edilen muteber huzurun beyanı..

e) Tarikat-t Nakşibendiye'de kendisine hâsıl olan haller, zevkler, maarif ve daha başka şeyler..

f) Bu büyüklerin cezbelerinin beyanı..

g) Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Haşim'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Salât ve selâm Seyyid'ül-mürselin'e, âline ve pâk temiz ashabının tümüne..

Bilesin ki,

En yakın, en ileri, en sağlam, en salim, en muhkem, en doğru, delâleti en kuvvetli, âlâ, en şerefli, en yüksek, en kâmil yol: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'dir. Allah-ü Taâlâ onun yolunda gidenlerin, onu idare edenlerin ruhlarının kudsiyetini artırsın.

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin azameti ve onun yolunda gidenlerin üstün şanı, sünnet-i seniyyeye iltizam sebebi iledir. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet.. Bir de, hoş olmayan bid'attan içtinab sebebi ile..

Bunlar, öyle zatlardır ki, nihayeti bidayete derc eylemişlerdir. Tıpkı ashab-ı kiram gibi.. Melik Mennan Zat'ın rızası onların üzerine olsun.

Bunların şuuru ve huzuru devamlıdır. Kemal derecesine ulaştıktan sonra, başkalarının şuurundan daha üstün olmuştur.

Ey Kardeş,

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin.

Bu Derviş'te, bu Tarikat hevesi zuhura geldiği zaman; Hakkın inayeti dahi ona hidayet edip velâyet sahibine, hakikat madenine, nihayetin bidayete derc edildiği yola hidayet edene, velâyet derecelerine ulaştıran yolu gösterene, Müeyyid'üd-din İmamımız Muhammed Bakibillab'a ulaştırdı.

İşbu zat, Hazarat-ı Ekâbir-i Nakşibendiye taifesinin büyük halifelerinden biridir. Allah-ü Taâlâ onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

O zat, bu Derviş'e ism-i zat zikrini talim eyledi; bu yola yöneltti. O kadar ki, bende tam bir lezzet hâsıl oldu. Bu sırada, kemal manada şevkten ötürü, bana ağlamak geldi.

Bir gün sonra, zühul ve şuursuzluk keyfiyeti zahir oldu. Bunlara, bu büyükler katında:

— Gaybet..

Diye itibar edilir.

Bu gaybet hali içinde, bir umman deniz gördüm. Âlemin suretlerini ve şekillerini bu deniz içinde bir gölge gibi buldum.

Bu gaybet hali, parça parça istilâ etti; uzadı. Bazı kereler, gündüzleri iki saat kadar uzadı. Bazan da, dört saata kadar uzadığı oldu. Bazı vakitler dahi, bütün geceleri kapladı. Bu vakıayı Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman şöyle dedi:

— Fenanın bir yanı hâsıl olmuş..

Bundan sonra, zikirden men etti. Daha sonra, bu huzurun korunmasını emretti.

Bundan iki gün sonra da, alışılmış manada bana fena hali hâsıl oldu. Bunu dahi Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman bana şöyle dedi:

— Kendi halinle meşgul olmaya devam et. (Yani: Verilen vazifeyi yap.)

Bundan sonra, fenadan dahi fena hâsıl oldu. Bunu Hazret-i Şeyh'e arz ettim; şöyle buyurdu:

— Âlemi bir yerde, bazısını bazısına bitişik buluyor musun?. Onun bu sorusuna cevab olarak:

— Evet..

Dedim; şöyle buyurdu:

— Bu ittisalin oluşunu görmekle beraber, asıl fenamn dahi fenasında muteber olan şuursuzluğun husulüdür.

O gece, sıfatı anlatıldığı şekilde bana. fenanın da fenası hâsıl oldu. Bu durumu, Hazret-i Şeyh'e arz ettim; hatta bu fenadan sonra olan haleti dahi arz ettim. Bu arada şöyle dedim:

— Sübhan Hakka dair bilgimi, huzurî olarak buluyorum. Bana bağlı sıfatları da Sübhan Hakka bağlı görüyorum.

Bundan sonra, bütün eşyayı kuşatan bir nur zuhur etti. O nuru sandım ki: Sübhan Hak'tır. O nurun rengi siyahtı. Bunu da Hazret-i Şeyh'e arz ettim; şöyle dedi:

— Meşhud olan Sübhan Hak'tır. Ancak bu şühud nur perdelerinde olmuştur.

Devam etti:

— O nurda görülen inbisat, ilimdir. Onun öyle yaygın görülmesi; ala ve edna olarak vaki olan eşyaya, Yüce Hakkın taalluku sebebi iledir. Bu inbisatın (yani: Yaygınlığın) dahi nefyedilmesi yerinde olur.

Bundan sonra o nur, kapanmaya ve sıkışmaya başladı; o kadar ki, bir nokta gibi oldu.

Şöyle dedi:

— O noktayı aa, nefyetmek gerek. Taa. iş hayrete varıncaya kadar..

Dediği gibi yaptım; o mevhum nokta dahi arada zail olup gitti. İş, hayrete müncer oldu. Ki orada, Sübhan Hakkın şühudu vardı; zatı ile zatı için.. Bunu da Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman şöyle dedi:

— Bu, işte. o huzurdur ki; Nakşibendiye katında muteberdir. Onların nisbeti dahi bu huzurdur. Bu huzur için, şöyle denir:

— Gaybeti olmayan huzur..

Nihayetin, bidayete dere edilmesi dahi bu yerde tasavvur edilir. Bu nisbetin, bu Tarikat-ı Aliyye'de husulü; diğer silsilelerde şöyle olur: Talip şeyhinden zikirler ve virdler alacak, onlarla amel edecek ve bunun neticesi maksuduna ulaşacak. (Yani: Bu kadar zorlu çalışmaya bağlıdır.)

Bir mısra:

Gülistanımla kıyasla baharımı..

***

Bu bulunması pek kıymetli nisbetin bu Derviş'e husulü, iki buçuk aya yakın bir zaman sonra oldu. Yani: Zikir talimine başladıktan itibaren..

Bu nisbetin taHakkukundan sonra, bir başka fena hali hâsıl oldu. Bunun için:

— Hakiki fena..

Denir..

Kalbe öyle bir genişlik geldi ki: Âlemin tamamı dahi o kadar olamaz. Arştan itibaren yerin merkezine kadar olan her şey, onun yanında hardal kadar kalır.

Bundan sonra kendimi ve âlem fertlerinden her bir ferdi; hatta her zerreyi, Yüce Hak'tan gördüm.

Bundan sonra bütün zerreleri tek tek, nefsimin aynı gördüm. Kendi nefsimi dahi, bütün zerrelerin aynı gördüm. Hatta bütün âlemi, bir zerrede izmihlale uğramış gördüm.

Bundan sonra nefsimi, hatta bütün zerreleri, açılmış genişlemiş olarak gördüm. O kadar ki: Bütün âlemi, hatta kat katını içine almış gördüm. Hatta, nefsimi ve her zerreyi yaygın

ve sari bir nur olarak gördüm: Her zerreye... Âlemin suretleri, şekilleri o nurda izmihlale uğrayıp hiç bir şey haline gelmişti. Hatta her zerreyi, âlemin tamamını tutmuş gördüm.

Üstte anlatılan manayı, Hazret-i Şeyhe arz ettiğim zaman şöyle dedi:

— Tevhidde Hakkalyakın mertebesi işte budur. Cem'ül-cem dahi bu makamdan ibarettir.

Sonra., âlemin şekillerini ve suretlerini bu vakitte mevhum olarak gördüm; ama, daha önce onları Sübhan Hakkın aynı olarak görmüştüm. Daha önce, Sübhan Hakkın zatı olarak gördüğüm bütün zerreleri, tefavüt ve temyiz olmadan mevhum olarak gördüm.

Bu esnada bana son derecede hayret arız oldu. Yine o vakitte; Füsus'taki ibareyi hatırladım. Ki onu, muhterem babamdan duymuştum; Allah rahmet eylesin. Onda şöyle denmişti:

— İstersen onun için, yani: Âlem için şöyle diyebilirsin:

— O Hak'tır..

Yine istersen onun için:

— Bir yüzü ile Hak, bir başka yüzü ile halk..

Diyebilirsin.. Yine istersen onun için., aralarında temyizi olmadığından, hayrete kail olursun..

Umumî manada bu ibaresi, ıstırabı teskin eyledi..

Bundan sonra, Şeyhimizin hizmetine gittim; halimi ona arz ettim. Bana şöyle dedi:

— Henüz huzurun, safiyetini bulmamış. Sana verilen vazifeye devam edesin. Taa, mevcud olan mevhum olandan ayrılıncaya kadar..

Temyizin olmadığı manasını anlatan Füsus'un ibaresini ona okudum; şöyle dedi:

— Muhyiddin b. Arabî orada, kâmilin halinden beyan etmiyor.

Bazılarına rdsbetle temyizin olmayışı sabittir.

Emir icabı olarak, kendi vazifemle meşguldüm. Sübhan Hak iki gün sonra bana, sırf Hazret-i Şeyhimizin teveccühü ile, mevhum mevcud arasını ayırd edip temyiz eylemeyi izhar eyledi. O kadar ki: Hakiki mevcudu, muhayyel mevhumdan ayrılmış gördüm. Mevhum olarak görülen sıfatları ve eserleri Sübhan Hak'tan sudur eder gördüm. Bu sıfatları ve fiilleri dahi, aynı şekilde mevhum olarak gördüm. Hariçte, o tek zattan başka mevcud görmedim.

Bu durumu, Hazret-i Şeyh'e arz ettiğim zaman bana şöyle dedi:

— Bu, cemden sonra fark mertebesidir; çalışmanın nihayeti de buraya kadardır.

Bundan sonra, her şahsın kabiliyetine ve istidadına bırakılan zuhura gelir. Tarikat meşayihi bu mertebe için:

— Tekmil makamı..

Derler.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki.

Bu Derviş, sekir halinden sahiv haline çıkarıldığım; fenadan sonra beka ile müşerref olduğum zaman, zerrelerimden her bir zerreye baktım; Sübhan Hakkın gayrını göremedim. Bütün zerreleri, Sübhan Hakkın şühudu için ayna olarak buldum.

Sonra, bu makamdan hayrete çıkarıldım.

Nefsime döndüğüm, yani: Hayretten ayıklığa geldiğim zaman. Sübhan Hakkı, vücudumun zerrelerinden her bir zerre ile beraber buldum; onun içinde değil. Önceki makam, bu ikinci makamdan, nazarda daha aşağı ve daha düşük oldu.

Bundan sonra hayrete çıkarıldım.

Ayıktığım zaman. Sübhan Hakkı bu kere şöyle buldum: Âleme muttasıl değil, ondan ayrılmamış da.. Âleme dahil olmamış, onun haricinde de değil.. İhata, maiyet ve sereyan nisbeti dahi tam bulduğum şekilde oldu: Önce bütünüyle intifa olmuştu. Bununla beraber o keyfiyetle meşhud idi. Hatta, mahsus (madde) gibi idi.. Âlem dahi bu vakitte müşahede edilmişti. Lâkin, anlatılan nisbetlerden hiç bir şey, Sübhan Hak için değildi.

Bundan sonra, yine hayrete daldım. Ayıklığa çıktığım zaman, malum oldu ki: Sübhan Hakkın bu âlem ile bir nisbeti var; ama anlatılan nisbetlerin ötesinde.. Bu nisbetin keyfiyeti dahi meçhuldür. Bu durumda, Hak Taâlâ keyfiyeti meçhul olan nisbetle meşhud olmaktadır.

Bundan sonra, hayrete çıkarıldım.

Bu mertebede bana bir nevi kabız arız oldu.

Kendime geldiğim zaman, Sübhan Hak meşhud oldu. Ama, keyfiyeti meçhul nisbetin dışında.. Öyle bir şekilde ki: Onun bu âlemle asla nisbeti yoktur. Ne malum keyfiyetlidir; ne de meçhul keyfiyetli...

Bu vakitte âlem, bu hususiyetle meşhud oldu.

Yine o vakitte, Sübhan Allah'ın inayetinden, bana has bir ilim hâsıl oldu. Bu ilim sebebi iledir ki: Sübhan Hak ile âlem arasında asla bir münasebet kalmadı. Hem de her iki şühudun varlığına rağmen..

Bu vakitte malum oldu ki: Bu tenzih ile, bu sıfatlar ile meşhud olan Sübhan Hakkın zatı değildir. O Yüce Zat, böyle bir şeyden çok yücedir. Belki de o: Yüce Hakkın yaratması taalluku için, misale dayalı bir surettir. Halbuki o Yüce Zat, kevnî taallukatın çok ötesindedir. Anlatılan taalluk; ister malum keyfiyetli, isterse meçhul keyfiyetli olsun. Heyhat! heyhat!.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar.

***

Ey Aziz Kardeş,

Ben, hallerin tafsili ve maarifin beyanı üzerine kalem yürüttüm. O kadar ki: İş uzadı ve bıkkınlığa vardı.

Hususî olarak, eğer tevhid-i vücudî maarifini ve eşya zılliyeti ilimlerini beyan edecek olsam; ömürlerini tevhid-i vücudî ile geçirenler bilirler ki: Bu nihayetsiz denizden bir katra dahi alamamışlardır.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Bu cemaat, bu Derviş'i tevhid-i vücudî erbabından saymazlar. Hatta onu, tevhid-i vücudîyi inkâr eden ulema sınıfından sayarlar. Görüşlerinin kusurundan ötürü sanırlar ki: Maarif-i tevhidiyede ısrar etmek kemaldir; bu makamdan terakki dahi ya muhaldir veya noksan..

Bir şiir:

Nice ahmak var ki, gafildir ayıplarından; Aybı güzel görür, onu iyi sandığından..

Bu cemaatın, bu meselede şahidleri ise., mütakaddim meşayihin tevhid-i vücudî Hakkında söyledikleridir. Allah-ü Taâlâ onlara insaf versin. Bunlar, nereden bilsinler ki: O meşayihe bu makamdan terakki hâsıl olmamış, o makamda mahpus kalmışlardır.

Tevhid-i vücudî ilminin husulünde söz yoktur; zira o, elbette vaki olacaktır. Asıl söz, bu makamdan terakkidedir.

Eğer terakki sahibinin tevhidi inkâr ettiğine kail olup bunu İstılahlarına alsalardı, bunda hiç münakaşa olmazdı.

***

Biz, yine esas mevzuumuza dönelim. Deriz ki:

— Azda, çoğa delil olduğu gibi; damlada dahi umman denize işaret vardır.

Bunun için de, damla ile yetinip aza kanaat ettik.

Ey Kardeş,

Hazret-i Şeyhimiz, benim için kemal ve tekmil ile hükmettiğinden; tarikat talimi için bana icazet verdi. Taliplerden bir cemaatı dahi bana havale etti. O zaman, benim kemalimde ve tekmil işimde tereddüdüm vardı. Bunun için bana şöyle dedi:

— Burası, tereddüd mahalli değildir. Zira meşayih-i izam, bu makamın kemal ve tekmil makamı olduğuna kail olmuşlardır. Eğer bu makamda tereddüd olsaydı; o meşayih-i kiramın dahi kemaliyetinde tereddüd edilmesi gerekir..

Bundan sonra, emir icabı, tarikat talimine başladım. Taliplerin ahvalinet eveccüh etmeye riayet ettim.

Büyüklerin himmetleri, irşad taliplerinde hissedilmeye başlandı. Hatta, senelere sığacak işler, saatler içinde tekarrür etmeye başladı.

Bu iştigale devam ettim, işin sonunda, noksanıma dair ilim zuhura geldi. Bu arada bana zahir oldu ki; meşayihin:

— İşin nihayetidir..

Diye anlattıkları tecelli-i berkî bu yolda bana asla zuhur etmedi.

Seyr-i ilellah ve seyr-i fillahın ne oldukları dahi bana öğretilmedi. Halbuki, bu kemalâtın tahsili mutlaka lâzımdır.

îşbu vakitte, noksanım delillere dayandı.

Bunun üzerine, havalimdeki talipleri topladım; noksanlığıma dair hadiseyi olduğu gibi kendilerine anlattım. Sonra, hepsine veda ettim. Ne var ki talipler, bu manayı: Tevazua ve nefsi yenmeye hamledip bulundukları halden dönmediler.

Sonunda Sübhan Allah, beklenen halleri Habibi hürmetine ihsan eyledi. Ona salât ve selâm olsun.

***

Bilesin ki,

Hacegân tarikatının hâsıl olması şunlara bağlıdır:

a) Ehl-i sünnet vel-cemaat itikadı..

b) Sünnet-i Mustafaviye'ye ittiba.. Ona salât ve selâm olsun..

c) Düşük bid'atlardan ve nefsanî hevalardan kaçınmak..

d) İmkân nisbetinde azimetle amel edip ruhsattan kaçınmak..

İstihlâk ve izmihlal cezbe cihetinde başta gelir. Burada anlatılan istihlâkten:

— Adem.. (Yokluk..)

Olarak anlattılar. Bu, cihette istihlâkten sonra hâsıl olan beka için ise., şu tabiri kullandılar:

— Vücud-ü adem..

— Yani: İstihlâk manasına olan adem üzerine tertib edilen vücud ve beka..

Burada anlatüan istihlâk ve izmihlal, histen geçmek manasına değildir.

Bazıları için, bu istihlâkle beraber histen (maddeden) geçmek olur: bazılarına da böyle bir şey olmaz.

Anlatılan bekanın sahibi, mümkündür ki; beşeri sıfatlara rücu edip nefsani ahlâka avdet ede.. Ama, fena üzerine müretteb olan beka böyle değildir. Zira, onda avdet caiz değildir. Mümkündür ki bu mana, Hace Nakşibend Hazretlerinin dediği ola.. Allah sırrının kudsiyetini artırsın, şöyle demişti:

— Vücud-ü adem, beşerî vücuda avdet eder. Ama, vücud-ü fena asla beşerî vücuda avdet etmez..

Şundan ki, birinci beka ile baki olan henüz yolda olup yoldan dönmek dahi mümkündür. Amma, intihaya varıp vâsıl olana rücu yoktur. Bu manada büyüklerden biri şöyle dedi:

— Dönen, ancak yoldan döndü; vâsıl olan dönemez..

Bilinmesi yerinde olur ki; vücud-ü adem sahibi her nekadar yolda olsa dahi, onun için, nihayetin bidayete dere edilmesi hükmüne göre; işin nihayetine şuur vardır. Sonunda müntehiye müyesser olan şey, icmal olarak, hulâsa olarak ona hâsıl olur.

Bu nisbet, müntehide şümul ve umumî sereyan yolu ile olduğuna göre, elbet onun ruhaniyetinde ve cismaniyetinde de hâsıl olmaktadır.

Vücud-u adem sahibi, kalb hulasası üzerinedir. İsterse, umumi manada ve icmal yollu olsun.

Hiç şüphe edilmeye ki: Müntehi, sahib-i tafsildir. Onun cismanî sıfata rücuu ise., mümtenidir. Zira bu nisbetin cismanî mertebelerine sirayeti cismaniyetini sıfatlarından soymuştur; kendisini de fani kılmıştır. Bu fena ise., sırf ilâhî bir mevhibedir. Bu katıksız mevhibeden dönmek ise., o Yüce Mukaddes Zat'ın kudsiyetine yakışmaz. Amma, vücud-ü adem sahib böyle değildir. Çünkü onun Hakkında böyle bir sirayet yoktur.

Bu hususta netice söz şu ki:

Bu mertebeler kalbe tabi olduğundan, bu nisbet dahi oraya sirayet eder. Onun suretini de kırar ve mağlub eder. Lâkin fena haddine ve zeval haddine ulaşmaz. Dolayısı ile ondan rücu mümkündür. Zira mağlub, bazı arızaların gelmesi ile mağlub olur ve bazı engeller dolayısı mağlub düşer.. Amma, zail olan avdet edemez. Bu mana daha önce de geçti..

***

Bilesin ki,

Allah ruhlarının kudsiyetini artırsın; bu Silsile-i Aliyyeye meşayihinden bazıları, fenayı ve bekayı arılatılan istihlâk ve izmihlal ile onun üzerine terettüb eden bekaya itlak eylemişlerdir.

Zatî olan tecelliyi ve şühudu dahi bu mertebede isbat eylemişlerdir. Ve., bu baki için de:

— Vâsıl.. Demişlerdir.

— Yaddaşt..

Manasının taHakkuku için de, şöyle demişlerdir:

— Huzurun devamından ibarettir. Yani: Bu makamda, Sübhan Hak ile...

Bütün bunlar, nihayetin bidayete derc edilmesi itibarına göredir. Yoksa fena ve beka vâsıl olan müntehi içindir. Ona mahsus olan tecelli ve Sübhan Allah ile huzurun devamı ise., ancak, vâsıl olan müntehi içindir. Zira bunun asla rücuu yoktur.

Birinci itibar dahi, anlatılan itibara göre doğrudur; bir tevcihe mebnidir.

Hace Ubeydüllah Ahrar Hz.nin FIKRALAR kitabında vaki olan fena, beka, zatî olan tecelli ve şühud, vasi ve huzurun devamı ıtlakı dahi bu kabildendir.

Büyüklerden biri şöyle dedi:

— Bu kitap (yani: FIKRALAR kitabı) bazı mektuplardan ve risalelerden ibaret olup bazı muhlislerine yazılmıştır. Bunlar dahi, yazılan kimsenin dirayetine ve marifetine göredir. Onlarda:

— «İnsanlara, akıllarına göre konuşunuz.»

(Hadis-i şerifinin) manasına riayet, edilmiştir.

Hace Ubeydüllah Ahrar Hz. nin kelâmı yolunda yazılan Silsile-i Ahrar risalesi ve, Hazret-i Şeyhimizin Müeyyid'üd-din'ir-razi Mevlâna Muhammed Bakibillah'ın yazdığı rübaiyat şerhi dahi bu kabildendir.

Bu beka, hatta cezbe tarafında vaki olanların hemen hepsi, tevhid-i vücuda nazırdır.

Bu manadan ötürüdür ki: Bazı meşayih Hakkalyakini, sonu tevhid-i vücuda çıkacak bir şekilde beyan etmiştir.

Bu beyan, bazılarını şüpheye düşürmüştür. Bunlara nisbet edilen ve bunlara mahsus olan Hakkalyakin surî tecelliden ibarettir. Bu durum taan ve teşnia müncer olmuştur.

Gerçek olan şu ki: Bazı meşayihin beyan ettiği ve bunlara nisbet edilen Hakkalyakin cezbe cihetinde hâsıl olmuştur. Bu marifet dahi bu makama münasiptir. Erbabına gizli kalmayacağı üzere, surî tecelli dahi bir başka şeydir.

Huzurun devamını dahi kesret aynasında vahdet şühuduna itlak eylemişlerdir. O şekilde ki: Ayna tamamen kapanacak. Meşhud olan, vech-i bakiden gayrı olmayacak. Yani: Onların görüşlerine başka bir şey girmeyecek.

Bu makam, YADDAŞT yani: Devamlı huzur makamına münasiptir.

Üstte anlatılan şühud için derler ki:

— Zatî tecellidir.

Bundan başka şöyle dedikleri de olur:

— Zatî şühuddur. Yine bu makam için:

— İhsan makamıdır.

Dahi denir. Yine bundan anlatırken:

— İstihlâk, izmihlal ama vuslatla..

Tabirini dahi kullanmışlardır.

Bu manada bir mısra:

Kaybol sen, ordadır ayniyle visal..

Bu İstılah, Hazret-i Nasirüddin Hace Ubeydüllah Ahrar'a mahsustur. Bu istilâh ile, geçmişteki meşayihten hiç biri konuşmamıştır. Yani: Bu silsileden..

Bir mısra:

Güzelin yaptığı her şey güzeldir.

Şunlar dahi, onun kelimat-ı kudsiyesindendir:

— Dil kalbin aynasıdır. Kalb, ruhun aynasıdır. Ruh, hakikat-:

İnsaniyenin aynasıdır. Hakikat-ı insaniye dahi Sübhan Hakkın aynasıdır.

Hakikat-ı gaybiye, zat gaybinden; o kadar U2un mesafeyi kat ederek dile gelir. Orada lafız suretini kabul eder. Hakikatlara karşı istidadı olanların kulağına ulaşır.

Bir başka cümlesinde ise., şöyle anlattı:

— Bir müddet, bazı büyüklerin hizmetinde bulundum; bu arada bana iki şey in'am edildi:

a) Yazdığım her şey yenidir, eski değildir.

b) Her ne söylersem, makbul olur; merdud olmaz. Nitekim, bu kudsî cümlelerinden, onun yüksek şanı ve maarif

derecesinin üstünlüğü anlaşılır.

Yine anlaşılıyor ki: Bu cümleleri söylerken, kendisi arada yoktur. Yani: Bunların südurunda, onun bir dahli yoktur. Ancak, bunlar ondan in'ikâs yolu ile zuhura gelmiştir. Kendisinin, onlara bir aynalık etmekten başka vazifesi yoktur. Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır. Keza onun katındaki, yüksek derecesini ve kemal şanını..

Bir başka yerde, şu şürleri söylemiştir:

Bütün insanlar işte ashabım;

Zanlannca ama, hali kalbim..

Uzak değil sırrını eninimden;

Lâkin nasıl anlasın yakınınım?..

Bu Hakir, onun ilminin hakikatlerinden ve maarifinden, kusurlu anlayışına göre bir nebze bu mektubun sonunda yazacaktır.

***

Sübhan Hak, kemal-i inayeti ile, bir kimseyi cezbe husulünden ve bu cihetin tamama ermesinden sonra sülûk nimeti ile şerefyab ederse., mümkündür ki: O cezbe ile uzak mesafeleri kat ede.. Ki o mesafeleri, şu âyet-i kerimedeki mana olarak takdir etmişlerdir:

— «Melekler ruhla beraber ona öyle bir günde yükselirler ki, onun miktarı elli bin senedir.» (70/4)

Yani: Elli bin sene olarak takdir etmişlerdir. Bu âyet-i kerimede anlatılan, Hakkın inayeti ile az müddette kat edileceğine işarettir.

O kimse, bundan sonra, fenafillahın ve bekabillahın hakikatına ulaşır.

Sülûkün sonu, salikin seyr-i ilellahın nihayetine ulaşması iledir. Ki bundan:

— Mutlak fena..

Olarak anlatılır.

Bundan sonra cezbe makamı gelir ki, bunun için:

— Seyr-i fillah ve bekabillah..

Tabirini kullanırlar.

Seyr-i ilellah, salikin mazhan bulunduğu isme doğru seyrinden ibarettir. Seyrifillah ise., o isimde seyirden.

Her isim, namütenahi isimleri camidir. Onda olacak seyir dahi, aynı şeklide namütenahidir.

Bu Derviş'in bu makamda has marifeti vardır, inşaallah yalanda anlatacağız.

Üstte anlatılan (salikin mazhan olduğu) isim, uruc, mertebelerinde ayn-i sabitenin üstündedir. Zira ayn-ı sabite o ismin zilli ve ilmî suretidir.

Hususî olarak bir cemaat, Sübhan Hakkın fazlı ile, bu isimden uruc edip Allah-ü Taâlâ'nın dilediği kadar sonsuzlara terakki ederler.

Bir şiir;

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş, pek de güzel bence..

***

Sair erbab-ı sülûkten vasıl olanlara gelince., her nekadar onlarla ikinci cihette iştirakleri var ise de, fenafillah ve bekabillah ile taHakkuk etmiş durumda iseler de; lakin erbab-ı sülûkün riyazetlerle mücahedelerle kat edip de müntehasına vardığı mesafe uzun zamanlara bağlıdır. Ama, bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri onu şühud devleti, lezzeti ve

maksudu bulma zevki ile az zamanda kat ederler; matlub kâbesine vâsıl olurlar. Bu vusulden sonra dahi onlar için, sonsuz terakkiler hâsıl olur.

Erbab-ı sülûkten müntehiler, bu anlatüan terakkiden ve yakınlıktan yana nasipleri azdır.

Eğer cezbe sülûkten önceye alınacak olur ise., bir mikdar mahbubiyet ister. Zira murad olunmadığı takdirde, kendisi için cezbe hâsıl olmaz. Şayet cezbeye uğrar ise., elbette en yakın olur.. Ve., kendisine ziyade yakınlık hâsıl olur.

Murad olan ile murad olmayan arasında fark çoktur.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

Bir şiir:

Maşukun aşkı gizlidir saklıdır;

Uşşakın aşkı davullu alaylıdır..

Ama ikincisi bedeni eritir;

Maşukun aşkı eti yağı artırır..

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Sair silsilelerden dahi murad olanların, bu terakki ve yakınlık bulmakta onlara iştiraki vardır. Zira, cezbe, onların dahi sülukünden evveldir. İş böyle olduğuna göre, bu Tarikat-ı Aliyye'nin sair tarikatlar üzerine meziyeti nedir?. Hangi şey için ona:

— Akrab-ı Turuk.. (Yolların en yakını..)

Denmektedir.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

— Sair tarikatlar, anlatılan mananın husulü için vaz edilmemiştir. Bu devlet, onların bazılarına bir raslantı olarak hâsıl olur. Ama, bu Tarikat-ı Aliyye anlatılan mananın husulü için vaz edilmiştir. Bu Silsile-i Aliyye'nin büyükleri tarafından anlatılan:

— Yaddaşt.. (Devamlı huzur..)

Lafzının manası cezbe ve sülûk olan iki cihetin taHakkukundan sonra tasavvur edilir. Onun için:

— Nihayet..

Itlak ediimesi ise., şühud ve huzur mertebelerinin nihayeti itibarına göredir. Amma, mutlak nihayet, çok çok ötelerin de ötesindedir. Üstte anlatılan manayı biraz tafsil edelim:

Şühud şunlarda olabilir: Suret aynasında, mana aynasında, yahut suretin ve mananın ötesinde.. Bu şühud için şöyle derler:

— Hicaptan arî.. (Yani: Perdelerden arınmış..) Bu hicaptan arınmış şühud için:

— Berki..

Tabirini kullanmışlardır. Yani: Bu şühud bir şimşek gibi olup aniden çakar; sonra yine perdelenir.

Anlatılan bu şühud, Allah'ın fazlı ile devam eder de, tamamı ile, hicapların darlığından çıkar ise., o zaman onun için şu tabir kullanılır:

— Yaddaşt..

Böyle bir şey, gaybeti olmayan huzurdur. Zira, bir şühud ki, devamı yoktur ve hicapta kalır; onun için hicapsızlık ve devam hâsıl olmaz, oun için:

— Yaddaşt..

İsmi verilemez..

***

Burada bir incelik var ki, onun dahi bilinmesi gerekir.

Her hangi bir vâsıl ki, onun rücuu yoktur; onun huzuru daimîdir. Lâkin bu nisbetin, onun külliyetine sereyanı şimşek gibidir. Ama cezbeleri, sülûklerinden önce gelen mahbublar böyle değildir. Bu sereyan onlarda daimidir. Onların külliyetleri sır hükmünü almıştır; sır ameli işlemektedir. Bu manada işaret, daha önce geçti. Bunların cesetleri narin hale gelmiştir; nitekim ruhları da öyledir. O kadar ki, batınları zahirleri, zahirleri dahi batınları olmuştur. Hiç şüphe edilmeye ki, anlatılan mana icabı olarak, onların huzurlarında gaybetin veri yoktur. Böylelikle de: bu nisbet, bütün nisbetlerin üstündedir. Ama her halde..

Bu ibare, onların kitaplarında ve risalelerinde yaygındır.

Nisbet, huzurdan ibarettir. Huzur mertebelerinin nihayeti ise., huzurun hicapsız ve daim olmasıdır.

Bu Tarikat-ı Aliyye meşayihi, bu nisbeti kendilerine mahsus kılmalarına gelince, o da şu itibarladır: Tarikatı, bu devletin husulü için vaz etmek..

Bu mana daha önce de geçti..

Şayet: bu devlet sair tarikat büyüklerinden bazılarına hâsıl olur ise., caizdir; hatta olduğu da vakidir.

Ehlûllahın ileri gelen büyüklerinden, Şeyh Ebu Said Ebülhayr bu huzurdan bir işaret izhar eylemiştir. Bunun tahkikini üstazından taleb edip şöyle sormuştur:

— Bu hadise devamlı olur mu?. Üstazı ona cevab olarak şöyle demiştir:

— Olmaz..

Şeyh sorusunu tekrarlamış; birinci cevabı almıştır. Sorusunu üçüncü defa tekrarlamış; üstazı cevabında şöyle demiştir:

— Eğer olursa nadir olur..

Bunun üzerine, Şeyh dönerek şöyle demiştir:

— Demek bu, şu nadirattan sayılır..

***

Yukarıda şöyle bir cümle kullanmıştım:

— Mutlak nihayet, ötelerin de ötesindedir.

Bunun beyanı şöyledir:

Bu huzurun taHakkukundan sonra uruc vaki olur ise., salik hayret dalgasına düşer.. Bu huzuru dahi, sair uruc mertebeleri gibi arkasına atar. Bu hayret için şu isim verilir:

— Hayret-i kübra..

Ama, büyüklere mahsustur. Nitekim, evliya kitaplarında bu mana vaki olmuştur. O büyüklerden biri, bu makamda şöyle bir şiir söylenmiştir:

Aşkın beni etti zir ü zeber;

Hal, hat ve zülfünden ne haber..

***

Bir başkası dahi şöyle bir şiir söylemiştir:

Üstündür aşk, hem küfürden hem dinden;

Keza hem sekten hem dahi yakinden..

Gördüm ki; küfürden bir parça;

Keza, din, şek ve yakin sahibinden..

Âlemi akılsız dolaşıp durdum;

Hiç görmedim bir şey küfürden dinden..

Her varlık sedd'oldu yolunda sana:

Oldu setçi Ye'cüc Me'cüc cinsinden..

***

Pek aziz zatlardan biri de şöyle bir şiir söylemiştir:

Evce doğru uçtular yürüdüler;

Sonunda eli cebi boş döndüler..

***

Bu hayretin husulünden sonra, marifet makamı gelir.

O kimdir ki, bu devletle müşerref olur?. O kimdir ki, hayret makamı olan küfr-ü hakikiden sonra hakikî imanla müşerref olur. Ayrıca o, bu imandır, muHakkiklerin matlubunun nihayeti. Davet makamıdır. ŞÜ âyet-i kerimenin manası uyarınca, seyyid'ül-mürseline kemal-i mütabaattır:

— «Allah'a davet ediyorum; (yani: Ediyoruz:) ben ve bana basiret üzere tabi olanlarla..-» (2/108)

Resulûllah S.A. efendimiz, duasında şöyle yalvararak Allah-ü Taâlâ'dan anlatılan imanı talep etmiştir:

— «Allahım. bana sadık iman ve sonunda küfür olmayan yakin ver.»

Hayret makamı olan küfr-ü hakikiden dahi Allah-ü Taâlâ'ya sığınmıştır:

— «Küfürden ve fakirlikten sana sığınırım.»

Bu mertebe, Hakkalyakin mertebelerinin nihayetidir. Burada ilim ve ayn birbirine hicab olamaz.

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri; Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri..

***

Bilesin ki,

Allah-ü Taâlâ seni irşad eylesin.

Anlatılan aziz zatların cezbesi iki çeşittir:

a) Hazret-i Sıddık-ı Ekber'den ulaşmaktadır. Allah ondan razı olsun. Bu itibarla da, tarikatları ona bağlanır. Allah ondan razı olsun. Bu nevi cezbenin husulü için, o has yüze teveccüh etmek ge rekir; bütün mecvudatın kıyamı o has yüzledir. Ve., onda istihlâke varıp izmihlale uğramaktır.

b) Bu tarikatta, bu neviden cezbenin zuhur mebdei ise.. Hazret-i Hace Bahaeddin Nakşibend Hazretleridir. Bu nevi cezbe, maiyet-i zatiye yolundan hâsıl olmaktadır. Bu cezbe, Hazret-i Hace'den ilk halifesi Hace Alâaddin Attar'a ulaşmıştır. Kendisi, vaktinin irşad kutbu olduğundan, bu cezbenin husule gelmesi için bir tarikat vaz eylemiştir. Bu tarikat dahi halifeleri arasında:

— Alâî..

Olarak meşhurdur. Onların ibarelerinde, çoğu kez şu cümleye raslanır:

— Tarikatların en yakını, TARİKAT-I ALÂİYE olmaktadır.

Anlatılan bu cezbe yolunun aslı her nekadar Hace Nakşibend Hazretlerinden ise de; onun tahsili yolunu kurmak, Hace Alâaddin Attar Hz. ne mahsustur. Allah-ü Taâlâ, her ikisinin de sırlarının kudsiyetini artırsın.

Gerçek şu ki, bu tarikat bereketi çok olan bir tarikattır. Bunun azı dahi, sair tarikatların çoğundan daha yararlıdır.

Alâiyye ve Ahrariye meşayihi halifeleri, bu büyük devletle şerefyab olup hayli haz almışlardır. Talipleri dahi bu yoldan terbiye etmişlerdir.

Hace Ahrar bu büyük devlete, Mevlâna Yakub Çarhî yolu ile nail olmuştur. Allah-ü Taâlâ her ikisinden de razı olsun. Bu zat'dahi, Hace Alâaddin'in halifelerinden biridir.

Yukarıda da anlatıldığı üzere, birinci nevi cezbe, Hazret-i Sıddık-ı Ekber'e bağlanmıştır. Allah ondan razı olsun. Bu nevi cezbenin husulü için o kendi başına bir tarikat vaz etmiştir. îşbu tarikattan:

— VUKUF-Ü ADEDİ[35]

Olarak anlatılır.

***

Anlatılan cezbenin taHakkukundan sonraki sülûk: İki türlüdür; hatta daha çok türlüdür.

Bir nevi var ki, Hazret-i Sıddık maksuduna bu yoldan ulaşmıştır. Allah ondan razı olsun.

Hatemürrisalet Resul üllah efendimiz dahi, cezbe yerinden bu yola ulaşmıştır. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.

Hazret-i Sıddık Resulûllah S.A. efendimizin de içinde bulunduğu kemali ahlâk ile mütahallik idi. O güzel ahlâk içinde fani olmuştu. Bunun için de Resulûllah S.A. efendimizin ashabı arasında bir hususiyet kazandı. Allah onların hepsinden razı olsun.. Bilhassa, bu Tarikat-ı Aliyye'nhı hususiyeti ile..

Ve., bu nisbet ki:

— Anlatılan cezbe ve sülûk..

Demek istiyorum. Şu anda, bütün hususiyeti ile İmam Cafer Sadık'a ulaşmıştır.

Bu İmam'ın anası, Hazret-i Sıddık'ın r.a. çocuklarındandır. Bunun için İmam, her iki itibarı nazara alarak şöyle demiştir:

— Ebu Bekir beni iki defa doğurdu.

İmam, muhterem babalarından dahi. ayrı bir nisbet aldığı için her iki tarafı da cami olmuştur. Bu cezbeyi onların sülûkü ile cem edip bu sülûk ile maksuda ulaştı.

Bu iki sülûk arasındaki fark şudur: Hazret-i İmam-ı Ali'nin sülûkü seyr-i afakî ile kat edilir. Hazret-i Sıddık'ın sülûkü ise., pek afaka taalluk etmez. Cezbe köşesinden bir yer açıp aradan maksuda vâsıl olmuşlardır.

Birinci sülûkte, maarifin tahsili vardır.

İkinci sülûkte ise., mahabbet ağır basar.

Hiç şüphe edilmeye ki, Hazret-i Ali ilim şehrinin kapısıdır. Hazret-i Sıddık ise.. Resulûllah S.A. efendimizin dostluğunu kabul etmiştir. Allah onlardan razı olsun.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurmuştur:

— «Eğer bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim.»

---

[35] VUKUF-u ADEDÎ: Bu cümlenin geniş manası, daha önce tercümesini yaptığımız ADAB risalesindedir.
(Fatih Gençlik Vakfı Matbaa İşletmesi, YSH - 1976 İstanbul baskısı, sayfa 271).

İmam Cafer-i Sadık binası mahabbet olan cezbeyi; menşei ilimler ve marifetler olan sülûk cihetini cem etmesi itibarı ile mahabbetten ve marifetten yana bol nasibe nail olmuştur.

Bundan sonra İmam, bu mürekkeb nisbeti, vedia olarak Sultan'-ül-Arifin'e bırakmıştır. (Yani: Bayezid-i Bistamî'ye..)

O, bu emanetin ağırlığını sırtına almıştır; ta ki onu: Tedricen ehline teslim ede.. Bu emaneti almadan evvel, onun teveccüh yüzü bir başka canibe çevrili idi; bu nisbetle de bir münasebeti yoktu.

Bundan başka, ona bu emanet yükünün verilmesinde çok çok hikmetler vardır.

Her nekadar onu taşıyanların nasibi ondan yana az ise de; o büyüklerin nurundan yana bol nasibi vardır. Meselâ: Sekir halinden bir parça gelir ki onda, Sultan'ül-Arifin'in nurlarından eserler vardır.

Anlatılan sekir hali. müptediyi maddeden alır; ona adem-i şuur getirir. Sonra da, bunu tedricen kapatır.

Sahiv (ayıklık) halinin ağır basması sonucu dahi. bütün sahiv mertebelerini camidir.

Üstte anlatılan manaya göre, zahirde sahiv. batında ise., sekir vardır.

Şu beyt, onların halini anlatmaktadır:

Kalbini sahibimize, bir yanı da zahire ver;

Cihanda zira az bulunur böylesine bir seyr..

***

Anlatılan nisbet, her büyükten nur alarak, ehline ulaşmıştır. Ehli olan bu zat dahi şudur: Arif-i Rabbani Hace Abdülhalik Gucdüvani.. Hacegan silsilesi halkasının başıdır. Allah-ü Taâlâ, onların hepsinin sırlarının kudsiyetini artırsın.

İşte o vakit, bu nisbet, tam bir yenilik almıştır; bu hali ile zuhur meydanında görünmüştür.

Sonradan, afakî sülûk canibi bu silsilede ondan sonra gizli kalmıştır. Bu cezbenin husulünden sonra, başka yollara sülûk etmeye başlamışlardır; uruc yolunu da onda bulmuşlardır.

Hace Bahaeddin Nakşibend zuhur âlemine geldikten sonra, bu nisbet ikinci kere zuhur eylemiştir. Hem de o cezbe ve o afaki sülûk ile.. Bu iki cihet de, marifetin ve mahabbetin kemalini cami olmuştur.

Bir kısım olan cezbe varlığı ile beraber, diğer kısım da ihsan edilir. Daha önce de anlatıldığı gibi, bu durum maiyet yolu ile gelmektedir.

Yerine geçen zata dahi, onun kemalâtından, bolca nasib hâsıl olmuştur. Bu cümle ile: Hace Alaül-Hakk ved'din'i kasd ediyorum. Her iki cezbe ve sülûk ile teşerrüf etmiştir. Böylece, irşad kutbiyeti makamına ulaşmıştır.

Aynı şekilde Muhammed Parisa dahi, onun kemalâtından bol hazza nail olmuştur. Hatta, Hazret-i Hace hayatının sonunda, onun Hakkında şöyle demiştir:

— Bana bakmak isteyen, Muhammed'e baksın.

Bundan başka, ondan nakledildiğine göre, şöyle demiştir:

— Bahaeddin'in vücudundan maksad, Muhammed'in vücududur.

Hace Parisa'da üstte anlatılan nisbet olmasına rağmen, Hace Arif Kerani dahi, ömrünün sonunda kendisine ferdiyet nisbetini ihsan eylemiştir. İşbu nisbet dahi, onu şeyhlik etmekten ve talebe yetiştirmekten almıştır. Halbuki, kendisi kemalde ve tekmilde yüksek derece sahibi idi. Hazret-i Hace onun bu şanında şöyle buyurdu:

— Eğer müridleri yetiştirecek olsaydı; âlem nurla dolardı.

Mevlânâ Arif anlatılan nisbeti, hanımının babası Bahaeddin'den almıştır. Yani: Ferdiyet nisbetini..

***

Bilinmesi yerinde olur ki, ferdiyet yüzü tamamı ile Sübhan Hakka dönüktür. Bunun, meşihat, tekmil ve halkı davet ile bir alâkası yoktur.

Bu nisbet ile, halkı davet ve onları tekmil makamı olan irşad kutbiyeti biraraya geldiği zaman bakılmalı: Eğer ferdiyet nisbeti ağır basar ise., bu duruma göre, irşad ve tekmil zaif ve mağluptur.

Eğer anlatıldığı gibi değil ise., bu iki nisbetin sahibi itidal haddi üzeredir; zahiri halk ile, batını dahi Yüce Mukaddes Hak iledir. Hem de bütünü ile.. Halkı davet makamında en yüksek derece, bu iki nisbet sahibinindir.

Her nekadar irşad kutbiyeti, halkı davette yeterli ise de. lâkin o büyüklerin bu makamda ayrı mertebeleri vardır. Bunların nazarları, kalb marazlarına şifadır. Onların sohbetleri dahi, hoş olmayan huyları def eder.

Seyyid'üt-taife Cüneyd-i Bağdadî bu devletle saadete erip bu makamla müşerref olmuştur. Kendisi için kutbiyet nisbeti şeyhi Sırrı-ı Sakati'den hâsıl olup ferdiyet nisbeti dani Şeyh Muhammed Kassab'dan gelmiştir. Onun kudsî cümleleri arasında şu vardır:

— İnsanlar sanır ki, ben Sırri'nin müridiyim; halbuki ben Muhammed Kassab'ın müridiyim.

Bu cümlesi ile ferdiyet nisbetini üstün tutup kutbiyet nisbetini unuttu ve bunun yanında onu yok gördü.

Hace Nakşibendi Hz. nin halifelerinden sonra, bu Taife-i Aliyye'nin kandili Hazret-i Hace Ubeydüllah Ahrar olmuştur. Allah-ü Taâlâ sırrının kudsiyetini artırsın.

Hacegân cezbesini itmam ettikten sonra, seyri isme ulaştırdı. İsme duhul etmeden evvel, onda kendisine istihlâk ve fena hâsıl oldu. Sonra cezbe yerine döndü; bu cihette dahi kendisine istihlâk ve izmihlal has manada hâsıl oldu. Bu cihette, bekayı dahi avnı şekilde buldu.

Hülâsa: Bu cihette, kendisinin büyük bir şanı vardı. Kendisine müyesser olan fenadan ve bekadan ne varsa, hepsi bu makamda müyesser oldu. İsterse, ilimlerde, vasıtaların başka olması sebebi ile bir değişiklik olsun.

O değişiklerden biri tevhid-i vücudun isbatı ve ademidir.

Anlatılan tevhide münasip işlerin isbatı dahi bu değişiklik arasındadır. Meselâ: İhata, sereyan, maiyyet-i zat, kesretin tamamen gizlenmesi ile kesrette vahdet şühudu gibi.. Bu gizlilik o dereceye varır ki:

— Ben.. (Ene..)

Kelimesi, asla salike dönmez. Bunlara benzeyen daha başka şeyler dahi vardır. Ama, bunlar, mutlak fenadan sonra, beka üzerine terettüb eden ilimlerin hilâfınadır. Zira bu mutlak fenadan sonra, beka üzerine terettüb eden ilimler, hakikat olarak şeriat ilimlerine mutabıktır. Kaçamak aramaya ve zorlamaya muhtaç değillerdir. Keza sual cevaba da muhtaç değildir.

Hülâsa., beka cihetindeki cezbe, hangi cezbe olursa olsun; saliki sekir halinden çıkaramaz; ayıklığa atamaz. Bu mana icabı olarak:

— Ene.. (Ben..)

Kelimesi, beka vücudu ile baki olan salike dönemez. Hatta ona bir işaret dahi olamaz. Çünkü, cezbede mahabbetin ağır basması varılır. Mahabbetin ağır basması ise., sekrz icab ettirir. Şekillerin hiç biri ile ondan ayrılmaz. Bu münasebetle onun ilimleri dahi sekir ile karışıktır. Yani: Maarif-i sekriyedir. Meselâ: Vahdet-i vücud kavli gibi.. Zira, onun binası sekir üzerinedir; bir de mahabbetin ağır basması.. O kadar ki: Sevenin nazarında

mahbubdan gayri kalmaz. Dolayısı ile, onun gayrının nefyine hükmeder. Şayet, sekirden çıkar ayıklığa gelir ise., mahbubun şühudu, onun masivasını müşahedesine mani olmaz. Vahdet-i vücud hükmünü de vermez.

Mutlak fenadan ve sülûkün nihayetinden sonra bekaya gelince.. bunun menşei, ayıklık ve marifetin mebdeidir. O yerde, sekrin medhali yoktur. Fena haletinde iken, salikten kaybolanlar, bütünüyle geri döner. Amma, asalet boyasına boyanmak sureti ile.. Bunun manası dahi: Bekabillah'tır. Zaruri olarak, burada sekrin mecali yoktur. Yani: Beka erbabının ilimlerinde.. Dolayısı ile, bunların ilimleri, peygamberlerin ilimlerine mutabık olur. Onlara salât ve selâm olsun.

***

Pek aziz zatların birinden şöyle dinledim:

— Hace Ahrar Hazretlerine, ana tarafı babaları ve dedelerinden hâsıl olan bir nisbet vardır. Zira onlar, garib hallerin ve kuvvetli cezbelerin sahibi kimseler idi..

Hace Ahrar Hazretleri için, on iki kutup makamından dahi bol nasip vardır. Ki dinin teyidi onlara bağlıdır. Mahabbette onların büyük şanları vardır. Böylelikle de, onun için,. şeriatın teyidi ve dinin yardımı hâsıl olmuştur.

Bu zatın hallerinden, yukarıda bir parça anlatıldı.

***

Şu dahi taHakkuk itmiştir ki, bu büyüklerin tarikatının ihyası, o aziz zatların edeplerinin yayılması Ahrar Hazretlerinden sonra., bilhassa Hindistan ülkelerinde, ki onların kemalâtından mahrum idiler.. Maden-i îrşad, Menba-ı Maarif, Müeyyid'üd-din'ir-razi Mevlâna Mu-hammed Bakibillah'ın zuhuru ile olmuştur. Allah-ü Taâlâ ona selâmet ihsan eylesin.

Bu zatın kemalâtından dahi bir mikdar anlatmak istedim.

Lâkin, bu babda rızası anlaşılmadığından, öyle bir cür'eti bıraktım.

***

291. MEKTUP

MEVZUU: Tevhıid-i vücudî şühudin'in beyanı ve bunlara mütaallık maarif..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Abdülhayye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyid'ül-mürseline, âline ve ashabının tümüne..

***

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin. Bilesin ki,

Bir cemaat arasında tevhid-i vücudînin çok olması tevhid murakabesini çok yapmaları ve:

— LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur.)

Manasını, şu şekilde almaları ve öyle taakkul etmeleridir:

— LÂ MEVCUDE İLLALLAH.. (Allah'atn başka mevcut yoktur.)

Tevhidden bu kısmın zuhuru, bir sürü kaçamak yol arayıp düşündükten ve sultan-ı hayalin istilâsından sonra tahayyül neticesi olur. Zira, tevhidin manası çokça düşünülünce, anlatılan marifet muhayyileye nakşolur. Bu şekilde yapanın bir yaptığı şey olarak elbette bir malum olur.

Anlatılan manada tevhid sahibi hallerin erbabından değildir. Zira erbab-ı ahval, erbab-ı kulubdur. Bu vakitte onun kalb makamından haberi yoktur. Belki de bu ilmi olmaktan başka bir şey değildir. Halbuki, ilmin, birbiri üstünde çok dereceleri vardır.

Anlatılan cemattan başka bir cemattaki tevhid-i vücudî ise., in-cizab ve mahabbet-i kalbiyedir.

Bunlar, başlangıçta, tevhid manasını düşünmeden, zikirlerle murakabe ile meşgul olurlar. Ciddî bir şekilde çalışıp çabalamışlardır. Yahut mücerred olarak geçen bir inayetle kalb makamına ulaşırlar; cezbe tahsil ederler. Bu makamda, kendilerine tevhid-i vücudî cemali zahir olur ise., bunun sebebi: Maczup mahabbetinin ağır basması olmak lâzım gelir. Çünkü o mahbuptan başkasını, onların nazarında gizlenmiş ve saklanmış kılar. Mahbubtan başkasını göremedikleri, ondan başkasını bulamadıkları için; şüphesiz mahbubun gayrini mevcut bilmezler.

Tevhidin bu son anlatılan kısmı, hallerden sayılır ve tahayyül illetinden, tevehhüm şaibesinden münezzeh ve müberradır. Keza hayale nakş olmaktan da..

Erbab-ı kulubdan olan bu cemaat, âleme döndükleri zaman, âlem zerrelerinin her bir zerresinde mahbuplarını müşahede ederler. Mevcudatı dahi, mahbubun güzelliğine aynalar ve onun cemaline tecelligâh olarak görürler.

Sırf Sübhan Hakkın fazlı ile, kalb makamından Mukallib"ül-kulub zatın makamına teveccüh ederlerse., kalb makamında hâsıl olan bu marifet-i tevhidiye zevale yüz tutar. Uruc makamı yükseklikllerine çıktıkça, bu marifeti kendilerine münasip görmezler. O kadar ki, bu cemaatten bir taife, bu marifeti inkâra onun erbabını taana kadar vardılar. Bir misal olarak, Şeyh Rükneddin Ebül-Mekârim Alâüd-devle Semnanî'yi gösterebiliriz. Bundan başkalarına ise., bu marifet kendilerinden gittikten sonra, onu nefyedip isbat etmeye artık hacet kalmaz.

Bu satırları yazana gelince:. (İmam-ı Rabbani Hz. kendisini kasd ediyor) anlatılan marifet erbabını inkâr etmekten sakınır; onlara taan etmekten kendisini uzak tutar. Çünkü, inkârın ve taanın bir yeri olmak lâzımdır. Bu duruma göre; o hal erbabının anlatılan marifetin zuhurunda bir kasıtları ve tercihleri olmalıdır. Halbuki bu mana, onların bir arzusu ve yapması olmadan zuhura gelmiştir. Onlar, bu halin mağlubudurlar. Elbette mazur sayılırlar. Mustar durumda kalan mazur için ne taan olur; ne de red.. Lâkin ben şunu biliyorum ki: Bu marifetin üstünde bir marifet vardır; bu halin ötesinde dahi bir başka halet vardır. Bu makamda mahpus kalanlar, birçok kemalâttan alınmışlardır. Nice yüksek makamlardan mahrum bulunmaktadırlar.

Bu sermayesi kıt Fakir'e bu marifet kapısı, tevhid manasını düşünmeden açıldı. Yani: Zikirler ve murakabeler zımnında.. Hatta bu hususta hiç bir gayret ve çaba harcamadan.. Allah'ın bir fazlı olarak, Menba-ı Hidayet ve Maden'ül - hakaik vel - Maarif'il - Mustafaza Müeyyid'üd-din'ir - Razi Şeyhüna ve Mevlâna Muhammed Bakibillah'a hizmet sonunda oldu. Allah-ü Teaâlâ, onun sırrının kudsiyetini artırsın. Zikir taliminden, teveccüh, iltifat ve kalb makamına ulaştırdıktan sonra..

Bu makamda bana çok değerli ilimler verildi; çokça marifetler ihsan edildi. Bu marifetlerin dahi incelikleri inkişaf eyledi.

Bu makamda, uzun bir süre kaldım.

İşin sonunda kalb makamından çıkarıldım. Bu dahi, onun bendesine inayeti bereketi ile oldu. Bu arada, o ilimler dahi, zevale yüz tuttu. Hatta tedricen yok oldu.

Bu halleri izhardan maksad şu ki, bilinsin: Burada satırlara dökülüp yazılanlar, zevk ve keşif üzerine yazılmıştır. Zan ve taklid üzere değil..

Evliyaüllahtan bazılarına zuhur eden tevhid maarifi; ihtimal ki, iptida hallerinde kalb makamından zuhura gelmiştir. Bu cihetten onlara hiç noksanlık gelmez.

Bu Fakir dahi, maarif-i tevhidiye üzerine risaleler yazmıştır. Arkadaşlardan bazıları onları neşretti. Dolayısı ile onları toplamak da güç oldu. Bunun için haline bıraktım. Asıl noksan, bu makamı geçmedikleri takdirde olur..

Erbab-ı tevhidden bir başka taifeye gelince..

Bu zümreye: Meşhudlarında en tamam şekli ile, istihlâk ve izmihlal hâsıl olmuştur.

Onların himmetleri öyle yaratılmıştır ki: Daima meşhudlarında madum ve muzmahil olalar. Vücudlarının levaziminden hiç bir eser kalmaya.. Yine onlar:

— Ene.. (Ben)

Kelimesinin kendilerine rücuunu küfür olarak görürler. Onların katında işin nihayeti fena ve in'idamdır. O kadar ki, bunlar müşahedeyi dahi bir taalluk sayarlar. Bu manadan olarak, onlardan bazısı şöyle demiştir:

— Öyle bir yokluk istiyorum ki, bir daha ondan dönmeyeyim. Zira bunlar, mahabbet ölüleridir.

— «Öldürdüğümün diyeti benim..»

Manasına gelen kudsi hadisi bunlar için doğrudur; şanlarında taHakkuk etmiştir.

Bunlar, geceli gündüzlü bir vücud ağıriığı altında kalmışlardır. Bir ah dahi olsa, bundan yana rahatları yoktur. Zira, rahat gaflettedir. İstihlâkin devamı takdirinde ise., gafletin yeri yoktur.

Anlatılan manadan olacak; Şeyh'ül-İslâm Herevi şöyle dedi:

— Beni Sübhan Hak'tan bir saat gaflete düşüren için ümidim odur ki, onun bütün günahları bağışlana..

Beşeri vücud için, gaflet lâzımdır. Sübhan Hak kereminin kemali icabı olarak, onlardan her birini zahirini, istidadı kadar, gafleti gerektiren işlerle meşgul etmektedir. Ta ki, umumi manadan olarak onların sırtlarından varlık yükünü alıp hafiflete..

Hülâsa, üstte anlatılan mana icabı olarak:

Onların bir kısmını semağ ve raks ile ülfet ettirdi.

Onların bir kısmını dahi, kitap tasnif etmek, ilimleri ve maarifi yazmakla meşgul eyledi..

Onların bazılarını dahi, mubah işlerle meşgul ettirdi.

Şeyh Abdullah Astaharî, sahralara çıkardı; köpekleri de yanında olurdu. Onlarla avlanırdı. Büyüklerin biri, bunun sırrını kendisinden sorunca şöyle dedi:

— Bir lahza ölsün; vücud ağırlığından kurtulmak için..

Bazıları dahi, tevhid-i vücudî ilmine yollandı; kesrette vahdet şühudunu tuttu; ta ki: Bu vücud ağırlığından bir saat olsa dahi rahat eylesin.

Nakşibendiye meşâyihi büyüklerinden zuhur eden bazı maarif-i tevhidiye dahi bu kabildendir. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Zira onların nisbetleri, sırf tenzihe götürür; onun âlemle bir taalluku olmadığı gibi, âlemin şühudu ile de yoktur.

Maden'ül-irşad Menbaül-hakaik vel-Maarif Nasırüddin Hace Ubeydüllah Ahrar tarafından yazılan tevhid-i vücudî ve kesrette vahdet şühudu ile müsabettar ilimlere gelince., tevhidden bir başka kısımdır. Fıkralar kitabı dahi, bazı tevhid ilimlerini müştemildir. Hatta bu kitab başka ilimlerin dahi menşeidir.

Bu maariften maksad, onun âlemle ünsiyet ve ülfetidir.

Bazı risalelerde yazılan Şeyhimiz Hazretlerinin maarifi de böyledir. O da FIKRALAR kitabındaki kelâma benzer.

Bu tevhide bağlı ilimlerin menşei cezbe değildir. Mahabbetin ağır basması da değildir. Onların meşhudlarının âlemle bir bağlantısı da yoktur. Âlem aynasında onlara görünen, meşhudlarının benzeri ve misalidir; hakikî meşhudları değildir.

Bunun misali şöyledir:

Bir şahıs vardır; güneşin cemaline aşıktır. Kemal-i mahabbetinden, kendini güneşte yok etmiştir. O kadar ki: Nefsinden yana ne isim kalmıştır; ne de resim.. Güneşin gayrı bir şeyle onun teselli edilmesi, ünsü, ülfeti istendiği; bir an olsun onun şualarından kurtulması, ondan alınıp rahat ettirilmesi arzu edildiği zaman; bu âlemin tecelligâhlarında ona güneş gösterilir. Bu alâka sebebi ile de. onun için bu âlemle ülfet ve ünsiyet hâsıl olur.

Bazı kereler ona şöyle denir:

—Bu âlem güneşin aynıdır; ondan başka mevcud da yoktur.

Bazan da bu âlemin zerreleri aynasında güneşin cemali kendisine gösterilir.

Burada şöyle bir şey denemez:

— Âlem, işin aslında güneşin aynı olmadığına göre. bu durumda:

— Güneşin aynıdır..

Diye verilen haber vakıaya aykırıdır. Nasıl olur?. Buna cevab olarak şöyle deriz:

— Bu âlemin ferdlerinden bazılarının, diğer bazı kısımları ile iştiraki vardır: amma, bazı işlerde.. Bazılarının dahi, imtiyazı vardır.

Sübhan Hak kudretinin kemali ile, bazı hikmetler ve maslahatlar icabı o imtiyaza dair işleri, bu büyüklerin nazarından gizlemiştir. Yalnız, birbirleri ile müşterek olan kısımları bırakmıştır. Yani: Meshud olarak.. Bunun için de, zaruri olarak, onların bazısının, bazısı ile ittihadına hükmetmişlerdir. İşte üzerinde durduğumuz manadan ötürü. bu alâka ile güneş âlemin aynı olarak bulunmuştur.

Sübhan Hakkın durumu da böyledir. Her nekadar hakikatta asla âlemle münasebeti yok ise de, lâkin müşabehet-i ismiye bu ittihadı doğrulamaktadır.

Meselâ: Sübhan Hak mevcuttur; âlem dahi mevcuttur. Ama her iki mevcut arasında asla hakikatta bir münasebet yoktur. Yine Sübhan Hak, Âlim, Semi', Kadir, Mürid'dir. Âlemin bazı fertleri dahi, aynı sıfatlarla muttasıftır isterse, birinin sıfatı diğerine mugayir bir durumda olsun. Lâkin, imkânı vücud hususiyeti olduğundan, muhdeslerin noksanları dahi onların nazarına kapalı bulunduğundan; ittihad hükmü verseler dahi onların durumuna uyar.

Tevhidin üstte anlatılan kısmı, tevhid aksamının en âlâsıdır. Hatta, hakikatte, bu marifet erbabı, varidatın mağlubu olmamışlardır. Bu marifete onların sekir halleri dahi bir sebep değildir. Belki de bu varidat onlara bir maslahat icabı gelmiş; bu marifet sebebi ile sekir halinden ayık hale çıkmaları murad edilmiştir. Bir de, bununla teselli bulmaları.. Nitekim, bir başka cemaat dahi, semağ ve raks ile teselli bulurlar.. Bir başka taife dahi, tesellisini, bazı mubah işlerle bulur.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki,

Bu taifelerden anlatılanlar, meşhudlarına mugayir bazı işlerle meşgul olur; bilindiği gibi onlarla teselli bulurlar. Amma, Nakşibendiye büyükleri böyle değildir. Onlar, meşhudlarına mugayir düşen bir şeye iltifat edemeyecekleri gibi, onunla teselli dahi olamazlar. Hiç şüphe edilmeye ki, âlem kendilerine meşhudlarının aynı olarak gösterilir veva meşhudları âlemin aynasında kendilerine zahir olur. Ta ki bir saat olsun, kendilerinden bu ağırlık hafifleye..

Tevhidin bu son kısmının menşei bu Hakir'e malum değildir. Yani: Kesit ve zevk yolu ile.. Elbet malum olan önce anlatılan iki cihet idi.. Bu kısım da zannî idi. Bunun için de, kitaplarımda ve risalelerimde ancak o iki ciheti yazdım. Hatta yalnız ikinci ciheti yazdım. Tevhid-i vücudiyi dahi ona münhasır kıldım.

Ancak., mürşidimin ve önderimin vefatından sonra, kabr-i şerifini ziyaret niyeti ile Dehli beldesine gittim. Onun kabr-i şerifini bayram günü ziyaret ettim. Mübarek mezarına

teveccüh esnasında, mukaddes ruhaniyetinden tam iltifat zuhur eyledi. Hace Ahrar Hazretlerine olan has nisbetini, gariplere olan tam lütfü ve şefkati ile bana ihsan eyledi.

Anlatılan nisbeti kendimde bulduğum zaman, bu ilimlerin ve maarifin hakikatına dahi, zaruri olarak, zevk yolu ile erdim. Bunun üzerine bildim ki: Her ikisinde de tevhid-i vücudinin menşei kalbi incizap ve mahabbetin galebesi değildir. Belki de bu marifetten maksad. o mahabbetin hafiflemesidir.

Bu mananın izharını, uzun bir müddet yapmayı uygun bulmadım. Vaktaki, üstte anlatılan iki vecih bazı risalelere geçti: bundan dolayı bazı dirayeti az kimseler tevehhüme düştü. Bu beyandan dahi, anlatılan iki büyük şeyhin noksan olması lâzım gelir. Zira, ikisinin tarikatı dahi, erbab-ı tevhid tarikatı idi..

Anlatılan sebepten ötürü, fitne dilini uzattılar. O kadar ki bu tevehhüm, bazı ihlâsı az olan talebelerde, hallerinin kesilmesine sebeb oldu.

İşte, anlatılan sebepten ötürüdür ki: Tevhidin bu kısmını açıklamayı zarurî gördüm. Şahit tutmak için, bu vakıanın yazılmasını dahi münasip gördüm.

***

Şeyhimize ihlâsla bağlı olanlardan biri, kendisinden naklen şövle anlattı:

— İnsanlar, erbab-ı tevhidin kitaplarını okuyarak, bir nisbet iktisab ettiğimizi sanırlar. Halbuki durum böyle değildir. Asıl maksad: Nefislerimizi, bir an olsa dahi gaflete daldırmaktır.

***

Maden-i Fazilet Şeyh Abdülhak dahi, Şeyhimize ihlâsla bağlı olanlardan biri idi; kendisine, vefatına yakın günlerde şöyle demiştir:

— Bize tam bir yakin ile malum oldu ki; tevhid-i vücudi zaif bir yoldur. Sultani yol bundan başkasıdır. Buna daha önce de biliyordum; lâkin bu şimdi yakinen belli oldu.

Üstteki kelâmdan dahi anlaşılıyor ki: Kendisinin meşrebi, tevhid-i vücudiye münasip değildir. Yani: İşin nihayetinde., isterse, bu tevhid iptida halinde zuhur etmiş olsun. Bu, onun şanına yaraşmaz bir şey değildir. Zira, ilk hallerinde meşayihin çoğundan böyle bir şeyler zuhur etmiştir. Ama, işin sonunda ondan alınmışlardır.

Hace Ahrar ile, Hace Nakşibend Hazretlerinin yolları arasında bir fark ve bir muğayeret vardır. Ama, Cezbe-i Nakşibendiye'ye kavuştuktan sonra.. Aynı şekilde, onların ilimleri ve maarifi arasında dahi fark vardır. Hace Ahrar Hz.nin bundan sonraki teveccühü daha çok ecdadının nisbetine olmuştur. Yani: Anası tarafından olan ecdadına.. Zira onlar, batın batın büyük idiler. Daha önce anlatılan fena ve in'idam, bu büyüklerin nisbeti levazimi arasında sayılır..

***

Bu Fakir, müridlerin terbiyesi yolunda. Hazret-i Nakşibend yolunu tercih etti. Bu zamanın çocuklarına yararlı olacağı düşüncesi ile..

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin ilim ve maarif zuhurlarını, şeriat ilimleri ile daha çok bağlantılı gördüm. Bilhassa bu fesat zamanda ki: Şeriat erkânında tam bir zaaf zuhur etmiştir. Anlatılan sebeplerden ötürü, bu Tarikat-ı Aliyye'yi taliplerin faydasına tayin ettim.

Eğer Sübhan Hak, Ahrariye tarikatının tervicini murad etmiş olaydı; bu Hakir vasıtası ile âlemi onun nuru ile nurlandırırdı. Zira, kemal üzere bana her iki muazam şeyhin de nurları verildi. Her ikisinden de, tekmil yolu keşf'oldu.

Fazilet, Allah'ın elindedir. Onu dilediğine verir. Ve.. Allah, büyük fazlın sahibidir.

Bir şiir:

İnayetidir lütfudur hep o melikin:

İhsan etti fakirine iki âlemin..

Bir başka şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının..

***

— «Rabın ni'metini anlat..» (93/11)

Âyet-i kerimesindeki mana hükmüne göre, bazı gizli sırları zuhur meydanına açtım. Sübhan Hak onlarla talipleri faydalandırsın.

Ben, her nekadar biliyorsam ki: Bunlar, münkirin inkârını artır::. Lâkin, asıl maksad taliplerin menfaatidir. Münkirler bahis dışı ve nazara alınmaktan da uzaktır.

Bir âyet-i kerime meali:

— «... onunla çoğunu dalâlette bırakacağı gibi; çoğuna da hidayet eder.» (2/26)

***

Basiret erbabına şu mana da gizli değildir ki: Bir maslahat için, tarikatlardan bir tarikatı seçmek, bu seçilenin diğer tarikatlardan dahi faziletli olduğunu gerektirmez; noksan olduğu manasını da çıkarmaz.

Bir şiir:

Mümkündür kale kapılarına kilit asmak;

Lâkin, hepten çaresizdir kelâmdan kurtulmak..

***

292. MEKTUP

MEVZUU: Müıridlere zaruri olan edeplerin beyanı ve bazı şüphelerin defi..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Hamid Bengalî'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

O Yüce Allah'a hamd olsun ki: Bizleri Adab-ı Nebeviye ile tedib eyledi; Ahlâk-ı Mustafaviye ile de bezedi.. Ona ve âline en faziletli salât ve selâm, en güzel tahiyyat..

***

Bilesin ki,

Bu Tarikat-ı Aliyye'nin salikleri, şu iki şeyden hali değillerdir:

a) Mürid olmuşlardır.

b) Murad olmuşlardır..

Eğer murad olmuşlarsa.. ne saadet onlara.. Bu hal onları, ihtiyarsız olarak, incızap ve mahabbet yolu ile en yüce talebe ulaştırır. Vasıtalı veya vasıtasız olarak, lâzım olan her edebi öğrenirler. Eğer kendilerinden bir zelle sudur eder ise., tezden ayıktırılırlar; onunla muahaze olunmazlar. Eğer zahirde bir şeyhe ihtiyaç duyarlarsa., kendilerinden bir gayret olmadan onun yolunu bulurlar.

Hülâsa: Ezelî inayet, bu büyüklerin hallerine tekeffül eder. Sebepli veya sebepsiz olarak, elbette işleri husule gelir. Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Allah, dilediğini ona seçip çeker..» (42/13)

Eğer mürid iseler.. kâmil ve mükemmel bir şeyh olmadan, bunların işi zordur.

Şeyhin dahi: Cezbe ve sülûk devleti ile müşerref, fena ve beka saadeti ile mes'ud. seyr-i ilellah seyr-i fillah seyr-i anillah billah seyr-i fil eşya billahi dahi itmam etmiş olması gerekir.

Böyle bir şeyhin, eğer cezbesi sülûkünden önce ve muradların terbiyesi ile terbiye görmüş ise., böyle bir şeyh kibrit-i ahmerdir. Onun kelâmı devadır, nazarı şifadır. Kalblerin canlanması, onun mübarek teveccühüne kalmıştır. Azgın nefsin tezkiyesi onun iltifatına bağlıdır. Böyle bir devletli bulunmadığı takdirde, meczup salik dahi bir ganimetir. Nakısların terbiyesi onun vasıtası ile hâsıl olur: onun vasıtası ile fena ve beka devletine ulaşırlar..

Bir şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı;

Yerle kıyaslarsak ne var ona karşı..

***

Eğer talib, Yüce Sultan Hakkın inayeti ile anlatıldığı manada kâmil ve mükemmel bir şeyhi bulur da ona kavuşursa., onun varlığını ganimet bilmeli. Tamamı ile bütün işlerini ona ısmarlamalı.. Saadeti, onun rızasında: şekavetin dahi onun rızasının hilâfında olduğuna itikad etmelidir.

Hülâsa: Tüm arzusunu onun rızasına tabi kılmalıdır.

Resulûllah S.A. efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

— «Hiç biriniz iman etmiş olamaz; taa, nevası benim getirdiğime uyuncaya kadar..»

***

Bilesin ki,

Sohbet edepleri ve onun şartlarına riayet etmek, bu tarikatın zaruretleri arasındadır. Ta ki: Faydalı olmak ve faydalanmak yolu açık ola.. Bunlar olmadan, sohbetin bir neticesi olmayacağı gibi yapılan celselerin de bir semeresi olmaz.

Anlatılan sebepten dolayı, bazı edepleri ve zaruri olan şartları beyan edelim. Bunların, akıl kulağı ile dinlenmesi gerekir.

***

Bir talibe lâzımdır ki: Kalbini bütün cihetlerden alıp şeyhine teveccüh ede.. Şeyhi hayatta iken, onun izni olmadan nafilelerle ve zikirlerle meşgul olmaya.. Onun huzurunda dahi, başkasına iltifat etmeye.. Onun önünde bütünüyle kendisine teveccüh edip oturmalı.. Onur emri olmadan, yanında zikirle dahi meşgul olmamalıdır. Onun huzurunda, farzlardan ve sünnetlerden başka nafile namazlarla meşgul olmamalıdır.

Bu zamanın sultanından şöyle anlatıldı:

— Veziri, yanında ayakta duruyormuş. Tesadüfen nazarı elbisesine ilişir. Onu eli ile düzeltir. Bu halde iken. sultan onu görür. Ve onu, kendisinden başkasına yönelmiş bulur. Azar ederek, ona şöyle der:

— Bu fiili hazmedemem. Vezirim olduğu halde huzurumda bulunup benden başkasına iltifat edesin ve elbiseni düzeltmekle meşgul olasın..

Şimdi düşünmeli.. Bu düşük dünya işleri için böyle ince edeplere riayet gerekli olunca.. Yüce Allah'a vusul vesilelerine karşı edeplere riayet etmek, elbet daha fazla gerekli olmalıdır. Hem tam manası ile.

Mümkün olduğu kadar, gölgesi şeyhinin elbisesi üzerine veya gölgesine düşecek şekilde ayakta durmamalı..

Onun namaz kıldığı yere ayak basmamalıdır.

Onun abdest aldığı yerde abdest almamalıdır.

Onun kullandığı kapları da kullanmamalıdır; onlarla yemek yiyip bir şey içmemelidir.

Onun huzurunda iken, bir başkası ile konuşmamalıdır. Hatta, bir başkasına dahi teveccüh etmemelidir.

Onun bulunduğu tarafa onun gıyabında ayak uzatmamalıdır. O tara fa tükürmemelidir.

Şeyhinden her ne sudur eder ise., onu doğru bilmelidir; onu isterse zahiren doğru görmemiş olsun. Zira o, yaptığım ilham ve izin ile yapar. Böyle olunca da, itiraza mecal kalmaz.

Bazı suretlerde, onun ilhamına hata düşse dahi, ilham işindeki hata, içtihaddaki hata misillidir. Onda ayıplama ve itiraza ver yoktur.

Bir mürid için, elbette şeyhinin mahabbeti özünde hâsıl olması gerekir. Zira, mahbuptan her ne sudur eder ise., muhibbin nazarında sevimlidir. Onda itiraza yer yoktur.

Bir mürid, külli ve cüz'i işlerde şeyhine iktida etmelidir. Yemekte, içmekte, giyim işinde, taat içinde.. Hiç değişmez..

Müride gerekir ki, şeyhinin eda tarzında namazını kıla.. Hatta bu babda fıkhı, onun amelinden ala..

Bir şiir:

Olunca bir kimsenin kasrında güzeller, kalır;

Bağlarda bahçelerde gezip eğlenmekten alır.

Şeyhinin harekâtına ve sekenatına itiraz için, nefsine bir itiraz yeri asla bırakmamalıdır. Eğer itiraz, bir hardal tanesi kadar olsa, bu itirazın mahrumiyetten başka bir neticesi olmaz.

İnsanların en şakisi ve saadetten en uzak olanları, bu evliya taifesini ayıplı görenlerdir. Bu gibi büyük belâlardan Allah-ü Taâlâ, bizi korusun.

Bir mürid, şeyhinden kerametler ve harika işler talep etmemelidir. İsterse, bu talep gönülden geçsin veya vesvese yolu ile olsun. Sen, hiç işittin mi ki: Bir mümin peygamberinden mucize taleb etsin. Bu talebi ancak küffar ve ehl-i inkâr taleb eder.

Bir şiir:

Faydalıdır mucizeler kahrında düşmanın:

Ancak güzel bir neticesi vardır iktidanın..

Faydalı olmaz mucizeler imanda elbet; Uymak çeker yanına hidayette olmanın..

Müridin hatırına bir şey geldiği zaman, ara vermeden onu hemen şeyhine arz etmelidir. Şayet o durumu çözülmez ise., kusuru kendi nefsinde bilmelidir. Hiç bir şekilde noksanlığın şeyhi tarafına dönmesine asla cevaz vermemelidir.

Eğer gördüğü bir rüya olursa., onu gizlemeden şeyhine anlatmalıdır; tabirini dahi ondan taleb etmelidir. Tabirden dolayı kendisine inkişaf eden durumu dahi ona arz etmeli ve doğrusunu yanlışından ayırd etmeyi ondan taleb etmelidir. Bu hususta, asla kendi keşfine dayanmamalıdır. Zira, bu âlemde hak, batılla karışık durumdadır. Doğru dahi hata ile karışıktır. Bir zaruret durumu dışında, şeyhin izni olmadan şeyhinden ayrılmamalıdır. Çünkü, bir başkasını tercih etmek ve başkasını ondan daha faziletli görmek, müridliğe aykırı düşer.

Sesini şeyhinin sesinden yüksek çıkarmamlıdır. Onunla konuşurken, sesini ondan yüksek tutmamalıdır. Zira, bu gibi şeyler edep dışı hareketlerdir.

Her ne gibi feyiz ve fütuhat gelir ise., itikad etmeli ki o: Şeyhinin vasıtası ile gelmektedir. Şayet rüyada, başka meşayihten kendisine feyiz geldiğini görür ise., bunu dahi şeyhinden bilmeli, görmelidir.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Şeyh, kemalâtı ve füyuzatı cami olduğundan; kendisinin has istidadına münasip bir şekilde feyiz ulaşır. Yani: Şeyhlerden bir şeyhin kemaline uyar bir halde.. Demek istiyorum ki:

— Feyiz verme sureti ondan zuhur eder.

Çünkü: Şeyhinin letaifinden bir latifenin, o feyizle münasebeti vardır; o şeyhin suretinde zuhur eder. Mürid dahi, iptilâ yollu o latifeyi şeyh olarak tahayyül eder. Yine sanır ki: Bu feyiz ondan geliyor. İşbu durum, büyük bir yanılmadır.

Allah-ü Taâlâ bizi, ayakların kaymasından korusun. Şeyhin itikadı ve mahabbeti üzerine istikamet nasib eylesin. Seyyid'ül-beşer hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm..

***

Hülâsa:

— Tarikat, tümden edeptir.

Darb-ı meseli meşhurdur. Edepten ari olan bir kimse, Yüce Allah'a vâsıl olamaz.

Şayet mürid, bazı edeplere riayette kendini kusurlu görür ise.. onların edasında lâyıkı veçhile tam duramadığını, çalışmak sureti ile onların uhdesinden gelemediğini anlarsa., ondan bu kusuru affa uğrar. Lâkin, kusurun itirafı mutlak surette lâzımdır. Edeplere riayet edemediğini anlarsa., bu hali ile de, nefsini kusurlu saymaz ise., böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek.. Zira böyle bir kimse, o büyüklerin bereketlerinden mahrumdur.

Bir şiir:

Olmaz ise bir kimsenin saadet ikbali;

Fayda vermez ona peygamberi görme hali..

***

Evet..

Şeyhin teveccühü ve himmeti bereketi ile mürid, fena ve beka mertebesine ulaştığı zaman, kendisine ilham ve feraset yolu da zuhur eder ise., şeyhi dahi bunu kabul edip onu doğrular ve kemaline şehadet eder ise., işte o zaman, müridin şeyhine muhalif davranması yerinde olur; ama ilhama dayalı olan bazı işlerde.. O ilhamının muktazası ile de amel edebilir. İsterse şeyh katında onun aksi taHakkuk etmiş olsun.. Çünkü mürid, artık taklid (uyma) bağından kurtulmuştur. Bu hali ile onun için taklid, hatadır. Görmez misin ki: Ashab-ı kiram bazı içtihada dayalı meselelerde ve münzel olmayan hükümlerde Resulûllah S.A. efendimizin reyine muhalefet etmişlerdir. Bazı kereler de doğru olan, ashap tarafında bulunmuştur. Bu mana, ülül-elbab olan ilim erbabına gizli değildir.

Üstte anlatılan manadan anlaşılmış oldu ki: Kemal ve ikmal mertebesine ulaştıktan sonra, muhalefet caiz olup edep dışı hareketten de uzaktır. Belki edep orada doğrudan doğruya bu muhalefettir. Nitekim ashab-ı kiram kemal manada edep sahibi idiler; Resulûllah S.A. efendimize uyma dışı bir harekette de bulunmazlardı.

Bu manadan olarak, İmam Ebu Yusuf, içtihad mertebesine ulaştıktan sonra, imam Ebu Hanife'ye uyması hatadır. Doğru olan, kendi görüşüne tabi olmasıdır: Ebu Hanife'nin reyine değil.. Şu mesele meşhurdur ki: İmam Ebu Yusuf, Ebu Hanife ile altı ay Kur'an'nın mahluk olup olmadığı üzerine münazaa etmiştir. Bunu bizzat, İmam Ebu Yusuf anlatmıştır. Allah onlara rahmet eylesin.

Herhalde duymuş olacaksın:

— Sanatın tekmili, fikirlerin katılması iledir.

Cümlesi meşhurdur. Eğer sanat, bir fikir üzerinde kalıp dursa., onda bir ziyadelik ve yenilik olmaz. Sibeveyh'in zamanındaki nahiv ilmini görmez misin ki., değişik görüşler ve ayrı ayrı fikirlerle aslının yüz misli daha artıp kemale ulaşmıştır. Ancak, o ilmin binasını kuran, onun temelini atan Sıbeveyh olduğundan fazilet onundur. Fazilet evvellerin ise de, kemal son gelenlerindir.

Bu manada gelen şöyle bir hadis-i şerif vardır:

— «Ümmetim, yağmur gibidir. Evveli mi hayırlıdır; âhiri mi bilinmez?.»

***

Bazı müridlerin şüphesini gidermek üstüne tenbih..

Bilesin ki,

Müridler demişlerdir ki:

— Şeyh, öldürür ve diriltir.

Öldürmek ve diriltmek, şeyhlik makamının levazimi arasındadır.

Burada diriltmekten murad: Ruhun diriltilmesidir; cismin değil.. Öldürmekten murad ise., ruhun öldürülmesidir; cismin değil.

Hayattan ve ölümden murad: Fena ve bekadır. Bu ikisi, velâyet ve kemal makamına ulaştırır. Kendisine uyulan şeyh ise.. Sübhan Allah'ın izni ile bu iki şeyi tekeffül etmiştir. O zaman, bu iki şeyin her biri şeyhe lâzımdır. Bu durumda:

— Öldürür ve diriltir.. Cümlesinin manası şu olur:

— Fenaya ve bekaya ulaştırır.

Esas manası ile öldürme ve diriltme işinde şeyhlik makamının bir dahli yoktur.

Kendisine iktida edilen şeyhin durumu, kehribar gibidir. Kendisi ile münasebeti olan her şey ardından gider; onun cezbesine kapılır. Meselâ: Kehribara nisbetle saman çöpü gibi.. Tam manası ile ondan nasibini alır.

Harika haller ve kerametler, müridlerin cezbesi için değildir. Müridler, şeyhe manevi münasebetle cezb'olup dururlar. O kimselerin ki, bu büyüklerle münasebeti yoktur; onların kemalât nimetlerinden mahrumdurlar. İsterse o büyüklerin kerametlerinden bin tanesini müşahede etsinler. Bu mana için yerinde olur ki: Ebu Cehil ve Ebu Leheb şahit tutula.. Bundan başka Sübhan Allah küffar için söyle buyurdu:

— «Onlar, bütün âyetleri görseler, yine onlara iman etmezler. Hatta o kâfirler sana geldikleri zaman, seninle çekişerek şöyle derler:

— Bu, evvellerin masalından başka bir şey değil..»

Vesselam..

***

293. MEKTUP

MEVZUU: a) Resulûllah SA. efendimizin buyurduğu:

— «Benim Allah ile bir vaktim olur ki..»

Hadis-i şerifin manası..

Ebu Zer-i Gtffarî dahi aynısını söylemiştir,

b) Abdülkadir Geylâni Hz. nin söylediği:

— Şu ayağım her velinin boynundadır.

Cümlesinin manası.. Ki bu cümleyi başkası dahi söylemiştir.

Bu cümle ile murad, asrında bulunan bütün velîler midir, yoksa mutlak her velî midir?. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Çeterî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, Allah'ın seçmiş olduğu kullarına..

Mübarek mektubunuzun gelmesi ile, sürura ve neşeye gark oldum. O kimsenin nimeti nekadar büyüktür ki: Uzakta kalıp inkıtaa uğrayan Allah'ın velî kullarını hatırlar.

***

O mektuba, Resulûllah S.A. efendimizin buyurduğu:

— «Benim, Allah ile öyle bir vaktim olur ki..»

Manasına gelen ve devamı bulunan hadis-i şerif de derc edilmiştir. Kaldı ki, buna benzeyen bir cümle Ebu Zer'den r.a. dahi rivayet edilmiştir.

Ayrıca, Şeyh Muhyiddin Abdülkadir Geylâni Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şöyle demiştir:

— Bu ayağım, her velinin boynundadır.

Buna benzeyen bir cümleyi başkası dahi söylemiştir.

Bunları yazdıktan sonra şöyle diyorsunuz:

— Üstte anlatılan iki cümle zaman zaman münazaaya sebeb olmaktadır. İnayetinizden taleb ederiz ki, bir mektup yazasınız; bu iki cümleyi içine ala ve onlardan murad olan mananın ne olduğu anlatıla ve aralarındaki fark bilinmesi için bize gönderile..

Bu mektup dahi tam teveccühle yazüsın; lehte ve aleyhte sözü şümulüne alsın. Bu garibin anlayacağı şekilde dahi açık olsun..

Ey Mahdum,

Bu Fakir, risalelerinde yazdı ki: Resulûllah S.A. efendimizin devamlı olarak, vakitleri aynı olmasına rağmen, nadirattan olan bir başka vakti dahi vardı. O nadirattan olan vakit ise., namazın edası sırasında olmakta idi.. Herhalde şu hadis-i şerifleri işitmiş olacaksın:

— «Namaz, müminin miracıdır.»

— «Beni rahatlat ey Bilâl..»

Üstte anlatılan iki hadis-i şerif, bu babda iki âdil şahittir. Yani: Anlatılan mananın isbatında..

İhtimal ki: Ebu Zer-i Gifari r.a. dahi aynı devlet ile müşerref olmuştur. Yani: Veraset ve tebaiyet yolu ile.. Çünkü: Resulûllah S. A. efendimizin her tabiine onun bütün kemalâtından bolca nasip vardır. Yani: Veraset yolu ile..

Gelelim, Hazret-i Şeyh Muhyiddin Abdülkadir Geylânî'nin söylemiş olduğu şu cümleye:

— Şu iki ayağım, her velînin boynundadır. Yahut, bütün velilerin.

Demiştir. Allah sırrının kudsiyetihi artırsın.

Sahib-i Avarif, Şeyh Ebünnecib Sühreverdî hazretlerinin müridi olup onun terbiyesinde yetişmiş idi. Şeyh Abdülkadir Geylâni Hazretlerinin de mahrem-i esrarından ve onun yakın arkadaşlarındandı. Anlatılan cümle için görüşünü şöyle belirtti:

— Bu kelime, o kelimelerdendir ki; sekir halinin bakiyesi sebebi ile meşayihten ilk hallerinde sudur eder.

Nefehat adlı eserde anlatıldığına göre; Şeyh Hammad Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylânî'nin şeyhlerinden idi. Bu zat, feraset yollu şöyle buyurdu:

— Bu Acemî'nin ayağı kendi vaktinde bütün velîlerin boynundadır. Ve, kendisi elbette:

— Ayağım bütün Allah'ın velî kullarının boynundadır.

Demeye memurdur.

Elbette böyle dedikten sonra, bütün velîlerin boynuna ayağını basacaktır. Yani: Tavazu ve hudu ile., herhalde.. Kaldı ki: Hazret-i Şeyh bu sözünde haklı idi.. İster sekir halinde,

isterse ayık halinde söylemiş olsun; bir şey değişmez. İster bu manayı izhar etmekle memur olsun; isterse olmasın.. Zira, o vakitte, bütün velîlerin boynunda onun ayağı vardı. Hepsi, onun kademi altında idi..

Ancak, şunun bilinmesi gerekir ki: Bu hüküm, o vaktin velilerine mahsustur, öncekilere ve sonrakilere değil.. Zira, onlar bu hükmün dışında kalırlar. Nitekim, Şeyh Hammad'ın cümlesinden anlaşılan mana dahi budur. Yani: Onun kademi, kendi zamanında bulunan bütün velilerin boynunda idi.

Anlatıldığına göre, Bağdad'da bir gavs vardı. Şeyh Abdülkadir, İbn-i Saka ve Ebu Said Abdullah onun ziyaretine gittiler. Bu zat, feraset yolu ile şeyh Abdülkadir Geylânî Hazretlerine şöyle dedi:

— Senin, Bağdad'da minbere çıktığını ve orada şöyle dediğini görüyorum:

— Şu ayağım, her Allah'ın velîsinin boynundadır.

Zamanındaki bütün velileri dahi görüyorum ki: Sana tazim, sana saygı için boyunlarını büküp kademinin altına koymaktadırlar.

İşbu gavsün kelâmından da anlaşılıyor ki: Anlatılan hüküm, o vaktin evliyasına mahsustur.

Sübhan Hak bir kimseyi keskin görüşlü basiret sahibi kılarsa., görecektir ki: O vaktin evliyası onun kademi altındadır. Yani: Adı geçen keskin nazarlı gavs gibi açıkça görecektir.

Anlatılan hüküm, o vaktin dışında kalan velilere geçerli değildir. Bu hüküm, geçmişteki velilere nasıl geçerli olsun ki., onlar arasında ashab-ı kiram da vardır. Ki onlar, yakinen Hazret-i Şeyh'ten daha faziletlidirler. Sonra gelenlere nasıl bu hüküm yürüyebilir ki: Onlar arasında Mehdî aleyhisselâm vardır. Resulûllah S.A. efendimiz onun kudümünü ve vücudunu müjdelemiş; şöyle buyurmuştur:

— «O, Allah'ın halifesidir.»

Aynı şekilde İsa a.s. dahi onlar arasındadır. Resulûllah efendimize ve ona salât ve selâm.. İsâ a.s. ülül-azm peygamberlerden olup sabikundandır. Resulûllah S.A. efendimizin şeriatına tabi olmak sureti ile, onun ashabı arasına katılacaktır.

İhtimal ki, Resulûllah S.A. efendimizin buyurduğu:

— «Bilinmez, bu ümmetin evveli mî hayırlıdır; yoksa âhiri mi?.»

Hadis-i şerif bu ümmetin sonradan gelecek olanların üstün şanındadır.

Hülâsa:

Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylânî'nin velâyette büyük bir şanı vardır; yüksek derecesi vardır. Sır yolu ile, velâyet-i Hassa-i Muhammediye'nin son noktasına ulaşmıştır. Böylece, bu dairenin halka başı olmuştur.

Amma vehm'olunmayan ki: Hazret-i Şeyh, Velâyet-i Muhammediye dairesinin halka başı olunca; bütün velilerden daha faziletli olması gerekir. Çünkü: Velâyet-i Muhammediye tüm nebilerin velâyetlerinin üstündedir. Resulûllah S.A. efendimize ve onlara salât ve selâm..

Biz şöyle diyoruz:

— Sır yolu ile hâsıl olan Velâyet-i Muhammediye'nin halka başıdır.

Ki bu cümle yukarıda da geçti. Ama, mutlak olarak, o velâyetin değil.. Ki o yoldan daha faziletli oluşu gereksin.

Bu manada şöyle de diyebiliriz:

— Velâyet-i Muhammediye'nin halka başı olmak, mutlak surette daha faziletli olmayı gerektirmez. Zira, mümkündür ki: Bir başkası ondan kıdem olarak daha faziletli

bulunsun. Yani: Tebaiyet ve veraset yolu ile Kemalât-ı Nübüvvet-i Muhammediye'de.. O zaman, bu kemalât cihetinden fazilet, onun için sabit olur.

Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geylânî'nin müridlerinden bir cemaat, onun Hakkında galeyana gelip mahabbette ifrat tarafına geçmişlerdir. Tıpkı: Hazret-i Ali'yi r.a. ifrat derecede sevenler gibi..

Bu cemaatın sözlerinden ve sarf ettikleri cümlelerin fehvasından anlaşılmaktadır ki: Onlar, Şeyh'in mütakaddimin ve müteahhirin evliyadan daha faziletli olduğuna itikad etmektedirler. Hiç bilinmemektedir ki: Onlar, Hazret-i Şeyh üzerine, peygamberlerden başka birini daha faziletli görsünler.. Onlara salât ve selâm olsun. İşbu durum, ifrata varan mahabbetten ileri gelmektedir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Hazret-i Şeyh'ten zuhur eden kerametler ve harikulade haller, asla bir başka veliden zuhura gelmemiştir. Böyle olunca da fazilet onun olur.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

— Harikulade hallerin zuhurunda, daha faziletli olmaya delâlet yoktur. Hatta mümkündür ki, kendisinden asla bir harika hal zuhur etmeyen; kendisinden harikalar ve kerametler zuhur edenden daha faziletli durumda ola..

Avarif, adlı eserde meşayihin harikulade hallerini ve kerametlerini anlattıktan sonra, Şeyh-i Şuyuh şöyle dedi:

— Bütün bunlar, Allah-ü Taâlâ'mn mevhibeleridir. Bir kavme bunlar, keşif yollu ihsan edilir. Ama, bunların bulunmadığı bir kimse, bu hallere sahip olanlardan üstün olabilir. Zira bunlar, yakin halinin takviyesi içindir. Bir kimseye, katıksız yakin hali ihsan edilince, bunlardan hiç birine ihtiyacı kalmaz. Bütün bu kerametler, zikrin kalbde bir cevher haline gelmesinden daha alttır.

Harikulade kerametlerin çok olmasını daha faziletli olmaya delil eylemek; Hazret-i Ali'den zuhur eden çok faziletli hallere ve menakıb dolayısı ile kendisini Hazret-i Sıddık'tan daha faziletli bilmeye delil eylemek gibidir. Zira, Hazret-i Sıddık'tan, onunki kadar fazilet ve menakıb zuhur etmemiştir. Allah onlardan razı olsun.

Bir başka şiir:

Nice güzel var ki sevilmez ama zıddı;

Makbul olur yerine gözü dudağı haddi..

Ey Kardeş, dinle..

Harikulade kerametler iki çeşittir.

a) Bu kısım, ilimler ve maarif-i ilâhiyedir. Bunlar da, Vâcib Taâlâ'nın zatı, sıfatları ve fiilleri ile alâkalıdır. Aynı zamanda bunlar, aklın görüş zaviyesinin dışındadır. Alışılan mutad şeylerin de haricindedir. Sübhan Hak, has kullarını onlarla imtiyazlı kılmıştır.

b) Bu kısım ise., mahlukat suretlerini keşfedip âlemle alâkalı muğayyebattan haber vermektir.

Üstte birinci kısımda anlatılan, ehl-i Hakka ve marifet erbabına mahsustur.

İkinci kısım ise., hem haklıya hem de batıla şamildir. Zira o, istidraç ehline dahi hâsıl olmaktadır.

Birinci kısımda anlatılanın, Hak katında şerefi ve itibarı vardır. Zira, o kendisinin evliyasına mahsustur. Düşmanlarının, onunla bir ortaklığı yoktur.

İkinci kısımda anlatılanın ise., avam halk arasında itibarı vardır. Onların nazarında mükerrem ve muazzezdir. O kadar ki: Onlar istidraç ehlinde zuhura gelmiş olsa dahi, cehaletlerinden dolayı neredeyse ona tapacak ve önünde boyun eğip itaat edecek duruma gelirler. Kuru yaş neyi emrederse onu yapacak olurlar. Yasak ettiğini de yapmaz olurlar.

Bunlar mahcuplardır. Birinci kısımda anlatılanı, harikulade hallerden ve kerametlerden dahi saymazlar. Bunlara göre, harikulade hal, ancak ikinci kısımda anlatılandır. Kerametler ise., bunlara göre mahlukatın suretlerini keşfetmek ve kendilerine göre muğayyebat sayılanlardan haber vermektir. Bunların durumu, akıldan o kadar uzaktır ki.. Mahlukatın hallerini bilmenin şereflilik ve keramet neresinde?. İster hazırı olsun; isterse gaibi.. Belki de münasib olan, böyle bir ilimden geçip cahil kalmaktır. Ta ki: Mahlukatı ve hallerini unutmak hâsıl ola.. Asıl şerefli olmaya ve keramet sayılmaya lâyık olan Yüce Mukaddes Hakkın marifetidir. Aziz bilmeye ve ihtirama o müstahaktır.

Bir şiir:

Melek yüzlüdür o işvede, nazda şeytan;

Akıl gidiyor bu şaşırtıcı oynaştan..

***

Anlattığımıza yakın manada, Şeyh'ül-İslâm Herevi İmam-ı Ansari Menazilüs-Sâirin ve onun şerhinde şöyle dedi:

— Bana göre tecrübe ile sabit olan marifet ehlinin feraseti şu yolda olmaktadır: Yüce Allah'a lâyık olanı onun zatına lâyık olmayandan ayırd etmek.. Onlar, Yüce Allah ile meşgul olan, cem mertebesine ulaşan istidad sahiplerini tanırlar. İşte marifet ehlinin feraseti budur.

Riyazet ehlinin feraseti ise., açlıktır, halvettir ve batın tasfiyesidir. Bunların, Yüce Hak canibine vuslatı yoktur.

Bu son anlatılanların feraseti; suretlerin keşfi, halka mahsus olan muğayyebattan haber vermektir. Bunlar, ancak halktan haber verebilirler. Zira, Yüce Hak'tan mahcup durumdadırlar.

Marifet ehli olanlara gelince., bunların iştigali. Yüce Hak'tan gelen maarif varidatı iledir. Dolayısı ile, bunların vereceği haber, ancak Yüce Hak'tan olacaktır.

Alem halkının ekserisi, inkıta ehlidir; mana olarak Sübhan Hak'tan kopmuş durumdadırlar. İştigalleri de dünya iledir. Dolayısı ile, bunların kalbleri; suretleri keşfedip mahlukatın ahvali cinsinden gaipte bulunanları anlatanlara meyil eder. Bunlara tazim edip kendilerini ehlûllah ve onun has kulu kabul ederler. Hakikat ehlinin keşfinden iraz edip onları itham ederler. Bilhassa, Sübhan Hakka dair verdikleri haberlerde.. Derler ki:

— Eğer bunlar zannettikleri gibi, ehl-i hak olmuş olsalardı; bizim hallerimizden ve mahlukatın hallerinden haber verirlerdi. Mahlukatın hallerini keşfe güçleri yetmediğine göre, bunların daha âlâsına nasıl güçleri yeter?..

Bu şekilde, üstte anlatılan fasit kıyas ile onları tekzib ederler; dolayısı ile sağlam haberler onlara kapalı kalır. Ama, şunu bilmezler ki: Allah-ü Taâlâ onları halkının mülâhazasından korumuştur. Kendisine has kul edip onları himaye ile kıskanıp zatından gayrı ile meşgul olmaktan almıştır. Eğer onlar, halkın ahvali kendilerine arz edilen kimselerden olsalardı; Sübhan Hakka yararlı olmazlardı.

Kaldı ki, biz, şunu da görmekteyiz: Ehl-i Hak olan kimseler, en az bir şekilde suretlerin keşfine iltifat edecek olsalar, başkalarının idrâkten aciz kaldığı şeyleri idrâk ederler. Bunu, marifet ehli için sabit olan ferasetle yaparlar. Bu öyle bir ferasettir ki, Sübhan Hakka ve onun yakınlarına taalluku vardır. Ama, hariçte kalan safa ehlinin halka taalluk eden feraseti ile Sübhan Hakka hiç taalluku yoktur. Keza, ona yakınlık bulan zatlara da taalluku yoktur. Zira bunda, Müslümanlar, Nasara, Yahud ve sair taifeler müşterektir. Dolayısı ile, öyle bir şeyin Sübhan Hakkın katında hiç bir şerefi yoktur. Onu uygun bulduğu kimselere verir.

294. MEKTUP

MEVZUU: a) Sübhan Hakkın sekiz sıfatı ile alâkalı hususlar..

b) Peygamberlerin taayyünatınm mebde'leri ve sair halkın taayyünat mebde'leri ve bunlara taalluk eden hususlar.

c) Peygamberlerin tecellileri ile evliyanın tecellileri ve şühudları arasındaki fark..

d) Peygamberlerin vasıtalığı ile kâmil olan tabilere hâsıl olan vasl-t üryanın tahkiki..

e) Meşayihin ibarelerinde vaki olan mahiv ve izmihlal lafzının tahkiki.. Allah, onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahdum Camiul-ulum'üzzahiriyeti vel-esrar il-batıniye Mecd'üd-din Hace Muhammed Masum'a yazmıştır. Allah-ü Taâlâ ona selâmet ihsan eylesin.

***

Bilesin ki,

Vacib'ül-vücud Allah-ü Taâlâ'nın sekiz hakikî sıfatının, evveli hayat olup âhiri de tekvindir.

Bu sıfatlar, üç kısma ayrılırlar.

a) Bu kısım daha ziyade halk ile alâkalıdır. Meselâ tekvin sıfatı gibi.. Bu mana icabı olarak, ehl-i sünnet vel-cemaattan bir grup bu sıfatın varlığını inkâr edip dediler ki:

— Bu, izafiyet sıfatlarındandır.

Ama, hakikat olan şu ki: Bu sıfat, kendisinde izafiyetin ağır bastığı sıfat-ı hakikiyedendir.

b) Bu kısımda dahi izafiyet vardır; lâkin birinci kısma nazaran, izafiyet durumu bunda daha azdır. Meselâ: İlim, kudret, irade, sem', basar, kelâm gibi..

c) Bu kısım, üç kısmın en alâsıdır. Şekillerin hiç biri ile. bunun âlemle alâkası yoktur. Bunda izafet kokusu dahi yoktur. Meselâ: Hayat.. Bu sıfat, sıfatların en çok cami olanı ve her şeyin aslı ve en sabıkıdır. Buna en yakın olan dahi, ilim sıfatıdır. Bu ilim sıfatı dahi, Hatem'ür-rüsül Resulûllah S.A. efendimizin taayyün mebdeidir. Ona ve diğerlerine salât ve selâm.. Kalan sıfatlar dahi. diğer mahlukatın taayyün mebdeleridir.

Her sıfatın mütaaddid alâkaları dolayısı ile, cüz'iyatı vardır. Tekvini ele alalım. Bunun değişik çeşitte taallukatı dolayısı ile, çokça cüz'iyatı vardır. Meselâ: Tahlik, tarzik, ihya, imate.. (Yaratmak, rızıklandırmak. diriltmek, öldürmek..) Bu cüz'iyat dahi bütünleri gibi olup mahlukatın taayyün mebdeleridir.

Bir kimsenin taayyün mebdei külli olursa., erbab-ı taayyünalm mebde'leri, o şahsa ittibaen o küllinin cüz'iyatı olur.. Ve., onun kademi altında kalırlar. Bu mana icabı olarak, şöyle dediklerini işitirsin:

— Falan kimse, Muhammed'in kademi altındadır. Falan kimse. Musa'nın kademi altındadır. Falan kimse, İsa'nın kademi altındadır. Bunların hepsine salât ve selâm olsun.

Anlatılan cüz'iyat hâsıl olduktan sonra, sülûk yolu ile terakki edip külliyatına katılır. İşte o zaman, cüz'iyatın şühudu külliyatın şühudu olur. Fark dahi asılet ve tebaiyet icabı kahr; imtiyazi tavassutun olması ve olmaması ile olur. Zira, tabiin bulduğu ve gördüğü mümkün değildir ki: tavassut olmadan meydana gelsin. Çoğu kez, tabi durumda olan bir kimse, kendi kusurundan olacak; aslın tavassutunu bilmeyebilir. Lâkin, hakikatte asıl olan tabi ile onun neşhudu arasında bir haildir. Ama onu, şühuddan ayıran bir hail değildir. Tam aksine o, şühuda sebeb olur. Tıpkı, saf bir gözlük gibi..

Bir küllinin cüzlerinin, ondan çıkıp bir başka küllinin altma girmeleri caiz değildir. Yani: Bir başka küllinin altına girecek.. îşte bu olmaz. Meselâ: Musa'nın a.s. kademi altında bulunan kimselerin. İsa'nın a.s. kademi altına girmeleri gibi.. Lâkin, Muhammed'in S.A. kademi altına girmeleri mümkündür. Hem de her zaman. Zira, Muhammed'in S.A. Rabbı Rabb'ül-erbab'dır. Bütün bu külliyatın dahi aslıdır. Bu cüz'iyata nisbetîe de aslın dahi aslı olur. Böyle olunca, bu terakki, aslın dahi aslına olur: aslından ayrı bir asla değil..

Bu durumda, fark cüz'iyat ile onların külliyatı arasında kalır. Şöyle ki: Cüz'î için iki hail vardır. Biri, onun aslı olup onun için külli sayılır. İkincisi dahi aslın da aslıdır.

O cüz'înin aslı olan külli, aslın da aslı olan hicabıdır.

Üstte anlatılan manadan da bilinmiş oldu ki: Allah'ın Resulü Muhammed'in şühudu, taayyünlerin hicapları olmadan meydana gelmektedir. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin. Ama, ondan başkasının şühudu, taayyünlerin hicaplarındadır. En azından da hicab-ı Muhammedi taayyününde olmaktadır. Bu mana icabı olarak, şöyle demişlerdir:

— Zat tecellisi, Allah'ın Resulü Muhammed'in hususiyetindendir. Allah-ü Taâlâ. ona salât ve selâm eylesin. Başkalarının tecellisi ise.. sıfatların hicaplarındandır. En azından da, Rabb'ül-erbab hicabında olmaktadır. Zira, Muhammed'in terbiyesine gelen isim, bütün isimlerin ve sıfatların üstündedir. Amma, hayat sıfatı hariç..

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Bu beyandan anlaşıldığına göre. sair peygamberlerin şühudu. Muhammedi taayyünün mebdei hicabında olmaktadır; ki o, kendisinin terbiyesine gelen isimdir. Resulûllah S.A. efendimizin kademi altında bulunan ümmetinin evliyasındaki şünud dahi asaleten Rabb'ül erbab şühudu hicabındadır. Sair peygamberlerin şühudu gibi.. Bu durumda, sâir peygamberlerin şühudu ile, onun evliya ümmeti şühudu arasındaki fark nedir?.

Üstteki soruya karşılık şöyle derim:

— Peygamberlerin şühudu, bu anlatılan şühuddan başkadır. Yani: Hakikat-ı Muhammediye hicabında kendilerine hâsıl olan şühuddan başka.. Ki bu şühud , onların taayyünat mebdeleri yolundan gemiştir.. Asaleten o yolla gaybin gaybini müşahede ederler. Hemde. kendilerine mahsus olan manzaraları basiret gözlerine alarak..

Bu arada şunun da bilinmesi gerekir ki, üstte anlatılan iki şühud şu manaya değildir: Onlar, birlikte taHakkuk ederler.. Elbette çu manayadır: Terakki aslın aslına ulaştığı zaman, onun şühudu Hakikat-ı Muhammediye hicabında olur. Meselâ Hazret-i İsa gibi.. Resulûllah efendimize ve ona salât ve selâm olsun..

Nitekim o. nüzulünden sonra bu devletle müşerref olacaktır.

Anlatılan terakki cidden zordur. Hatta muhal olmaya dahi yakındır. Mutlaka Allah tarafından büyük fazla ermek lâzımdır. Sebepler âleminde ise.. Muhammedi meşreb olan bir şeyhin şefkati gereklidir. Bir kimse, kendi aslında terakki eylemeyip hakikatından ayrılmaz ve hakikatler hakikatına ulaşmaz ise., onun şühudu, ancak kendisine mahsus hakikatta olmaktadır.

Şunu bil ve anla ki,

Zat-ı Hakkın huzuruna doğru, hakikatler hakikatmdan uzanan bir yol bulunup ona ulaştırdığı gibi, ama nice nice menzillerden sonra., aynı şekilde sair külliyat hakikatlerinden dahi oraya çıkan bir yol bulunup nice merhaleleri geçtikten sonra o Yüce Mukaddes Zata ulaştırır.

Bu babda asıl söz şudur ki: Hakikatler hakikati yolunda vasl-ı üryan olup sair tarikatlarda dahi eğer müyesser olursa., vasl-ı zat vardır. Lâkin ince bir hicap, Hakikat-ı Muhammediye olan hakikatlar hakikatinin usulü müntehasından itibaren kalın bir perde gibi olup arada bir haildir. Bu hicap kalın bir duvar ve güçlü bir engel olmasa dahi, onun kendine göre sağlamlığı ve engel oluşu icabı:

— Zati tecelli..

Denmesine manidir. Halbuki, sair peygamberlerin dahi, asaleten Yüce Mukaddes zattan nasibi vardır; kâmil ümmetlerin dahi, onlara tebaiyet yolu ile aynı şekilde nasipleri vardır.

Burada şöyle bir seru sorulabilir:

— Hayat sıfatı ilim sıfatının fevkinde olduğuna göre, hakikatler hakikati yolunda hayat sıfatının taayyünü dahi, aynı şekilde hail olur. Bu duruma göre onda vasl-ı üryan nasıl olur ve onda zatî tecelli nasıl meydana gelir?.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

— Bu taayyün, latayyün gibi bir şeydir. Zira o, fevkani mertebede, mahiv olup hiç bir şey olmamak durumuna gelir. Zat mertebesinde asla onun için bir itibar kalmaz. Onun zat mertebesinde bir itibarı olması dahi, lâkin o, zat mertebesinde vusulden evvel, hayat sıfatının hilâfına olarak, hiç bir şey olmamak durumuna girer. Zira hayat sıfatı, zat mertebesine ulaşır; sonra, orada hiç bir şey olmamış gibi olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Hakikat-ı Muhammediye'nin taayyünü ve sair mahlukatın taayyünleri, daimî oldu; bunların zevali dahi mertebelerin her bir mertebesinde muhal oldu.

Evet., bir şeye vâsıl olmak, onda izmihlale uğramaktan başkadır. Meşayihten bazılarının ibarelerinde geçen:

— Mahiv.. izmihlal..

Tabirlerine gelince., ondan murad, nazarî olan mahivdir. Aynî olan mahiv değildir. Yani: Nazarından, salikin taayyünü kalkar; amma işin aslında o, mahvolmuş değildir. Zira öyle bir şey ilhaddır; zındıklıktır. Bu tarikatta nakıs olan bazı kimseler, bu mevhum lafızları aynî olan mahve ve izmihlale hamletmişler ve zındıklığa girmişlerdir. Dolayısı ile, âhirete dair azabı ve sevabı dahi inkâr etmişlerdir. Sanmışlardır ki: Kendileri, kesretten vahdete ikinci kere geçmişlerdir. Tıpkı, ilk defa vahdetten kesrete geldikleri gibi.. Yine sanmışlardır ki: Bu kesret, vahdette izmihlale uğramıştır. Yine bu zındıklardan bazıları, bu mahvi ve izmihlali büyük kıyamet kabul edip haşri, neşri, hesabı, sıratı, mizanı inkâr etmişlerdir. Kendileri doğru yoldan saptıkları gibi, başkalarını da saptırmışlardır.

Anlatılan cemaattan birini gördüm; anlatılan arzusunu yerine getirmek için Mevlâna Cami' nin bir şiirini şahid tutuyordu. O şiir şöyledir:

Cami, mebde' maad vahdettir tamam:

Bu görünen kesret mevhum vesselam..

***

Amma, bilememişlerdir ki, bu beytleri Mevlâna Cami'nin muradı, nazar ve şühud itibarı ile vahdete rücu ve avdettir. Yani: Müşahede edilen, zat-ı ahadden başkası olmamalıdır. Böyle olunca, kesret tamamen nazardan gizlenir. Onun anlattığı aynı ile rücu ve vücuda bağlı bir avdet değildir.

Onlarda körlük olmalıdır. Onlar, görmezler mi ki: Kâmil bir kimseden asla acizlik, noksanlık ve ihtiyaç gitmez. Durum böyle olunca, vahdete vücudî rücuun manası ne olur?.

Eğer onlar, anlatılan rücuun ölümden sonra olacağını tahayyül ediyorlarsa., bu durumda onlar küffar ve zındıklar zümresine dahildir. Zira bu durumları ile onlar, âhiret azabını inkâr edip peygamberlerin de davetlerini batıl saymaktadırlar.

Şöyle bir soru dahi sorulabilir:

— Sen, bazı risalelerinde şöyle yazdın:

— Ahfa fenası. Velâyet-i Muhammediye'ye mahsustur. Bu cümlenin manası nedir?.

Bu soruya şu cevabı veririm:

— Bundan önceki tahkikten de anlaşıldığı gibi. vasl-ı üryan, Velâyet-i Muhammediye'ye mahsustur. Ondan başkalarında ise., hicaplar kalkmış olsa dahi, bir örtü gibi ince bir hicabın hail olması mutlaka vardır. Bu dahi, daha önce anlatıldığı gibi, Hakikat-ı Muhammediye'nin tavassutundan hâsıl olmaktadır. Yücelikte, insanî mertebelerin nihayeti olan ahfaya gelince., anlatılan hail kadar onda bir bakiye kalır. O bakiyenin mülâhazası ile, anlatılan ahfaya:

— Mutlak fena..

Tabiri itlak edilemez; böyle bir şey caiz değildir. Muhammedi meşreb olandan başka kim o bakiyeyi bulabilir ki?. Böyle keskin nazar birinde hâsıl olsa dahi, o: Muhammedi meşreb olanlardan binde birdir. Böyle biri dahi ganimet sayılır.

Meşayih tabakatından pek çoğu, ruh ve sır üzerine kelâm etmiştir. Ancak, onlardan hafi üzerine kelâm eden var mı yok mu tam bilinmemektedir. Ahfadan kelâm şöyle dursun. O kimse ki, ahfa deryasına dalmıştır ve zerrelerinden her bir zerreyi idrâk edip ona muttali olmuştur; böyle bir kimse, kibrit-i ahmer sayılır.

Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Bu Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Şu da bir başka soru olarak akla gelir:

— Senin kanaatin o ki, Resulûllah. S.A. efendimize kemalât nev'inden her ne hâsıl olursa., tebaiyet yolu ile, aynısından, onun kâmil etbaına dahi olur. Bu manadan olarak, vasl-ı üryandan dahi onlara bir nasib olmak lâzım gelir. Halbuki. Resulûllah S.A. efendimiz arada haildir. Ne denir?.

Bu soruya şu cevabı veririm:

— Resulûllah S.A. efendimizin hail olma durumu, vasl-ı üryana zararlı değildir. Zira bu vasıl, tebaiyet yolu ile olup asalet yollu değildir. Zira. hail olma durumu tebaiyet için tekid edilmiştir; bunda münafi bir taraf yoktur. Kaldı ki. tebaiyet manası tavassut edenin taHakkuku iledir; onun kalkması ile değil.. Onun kalkması asalet için yerinde olur.

Anlatılan izahtan anlaşıldı ki: Hail olma durumu sabittir; vasl-ı üryan dahi tebaiyetle hâsıl olur: Bu manayı anla..

***

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

— Vasl-ı üryanın ve zatî tecellinin Resulûllah S.A. efendimizin kâmil etbaına ıtlak edilmesinin tevcihi nedir ki: bu ıtlakın sair nebiler a.s. için yapılması caiz olmamaktadır. İkisi arasındaki fark nedir?. Halbuki, Resulûllah S.A. efendimizin hail olma durumu, her iki maddede dahi vardır.

Bunun için de şu cevabı veririm:

— Bu ıtlakın, kâmil olan etbaa yapılması tebaiyet itibarı iledir.

Nebinin tavassutu bu ıtlakın yapılmasına münafi değildir. Nitekim bu mana daha önce de geçti. Ama sair nebiler böyle değildir. Böyle bir ıtlak, onlar Hakkında caiz olur ise., asalet itibarı ile olur. Zira bu büyükler, menzilleri asaleten kat edip Hazret-i Zat'a vâsıl olmuşlardır. Hiç şüphe edilmeye ki, mutavassıtın husulü ve asalet suretinde taHakkuku, anlatılan ıtlakın yapılmasına münafidir. Bu durumda, anlaşılması istenen fark açıktır.

Şunun da bilinmesi gerekir ki..

Geçmiş peygamberler ve bu ümmetin kâmilleri arasındaki asalet ve tebaiyet farkı, peygamberlerin daha faziletli olmalarının mucibidir. Zira asıl olan maksud olup, tabi ise., onun için bir uydudur. Her nekadar:

— Vasl-ı üryan ve zatî tecelli..

Tabiri, etba üzerinde sahih ise de, bu tabirin metbular üzerinde kullanılması sahih değildir. Yani: Peygamberler Hakkında.. Uydu için bir kudret yoktur ki, asıl maksud olanın yanında bir müsavat iddiasında buluna.. Nasıl müsavat tasavvur edilir ki., pek tamam ve ekmel manada devlet, asıl olanadır. Tabi için bu durum, isim ve resim yönü iledir.

Ne var ki, anlatılan münasebet aradaki bağlılığı sağlama çıkarmakta ve tabi olanı metbu gibi kılmaktadır. İşbu mana icabı olarak, Hatem'ür-risalet Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Ümmetimin uleması, Beniisrail'in enbiyası gibidir.»

Üstte anlatılan manadan anlaşılmış oldu ki: Bu ümmetin velîlerine zati tecellinin husulü; kendilerinde zatî tecelli bulunmayan enbiyadan daha faziletli oldukları vehmini veremez. Anla.. Zira, böyle yanlış bir anlayış, ayakların kaydığı yerdir; insafı elden bırakma..

Bunlar, öyle ilimlerdir ki; Allah-ü Taâlâ bu kulunu tercih etmiştir. Habibi Muhammed hürmetine.. Ona ve âline salât ve selâm olsun..

***

Üstte anlatılanların dışında, şöyle bir soru sorulabilir:

— Mukarrer olan şu ki, âlemin yaratılmasından maksad Hatem'ür - rüsül Resulûllah efendimizdir. Ona ve diğerlerine salât ve selâm olsun. Ondan başkaları ise., varlık özünde uydu sayılırlar. Kemalât husulünde ve üstün derecelere çıkmakta onun tebaiyetine muhtaçtırlar. Bu mana icabıdır ki: Âdem ve diğerleri onun sancağı altında olacaklardır. Halbuki sen şöyle diyorsun:

— Sair enbiyaya vusul devleti, asalet yolu iledir; tebaiyet yolu ile değil.. Bunun manası nedir?.

Bu sorunun cevabım şöyle verebilirim:

— Muhammed Resulûllah'a kendi hakikatından Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a çıkan bir yol olduğu gibi; sair peygamberlerin dahi kendi hakikatlerinden o şanı yüce Hazret-i Zat'a ulaşan yol vardır. Ama bunlarda tebaiyet yoktur. Haliyle ümmetler böyle değildir; zira onlar, matluba enbiyaya tebaiyetle vâsıl olurlar. Her birine has istidada göre ve hakikatleri yolundan.. Onlar Hakkında asalet yoktur. Bu babda söylenecek netice söz şu ki: Enbiya her nekadar asaletli olsalar dahi, yani: Vuslatları., yine de vasl-i üryan değildir. Zira Hatem'ür - rüsül Resulûllah S.A. efendimizin hakikati, esas matlubdan uzaklaştıran ince bir hicaptır. Her feyz, evvelâ zarurî olarak, bu hakikatle ittisal eder; daha sonra da onun vasıtası ile diğerlerine ulaşır.

— Tebaiyet..

Tabirinin manası ise., anlatılan tavassutun husulüdür. O asalet dahi bu tebaiyete münafi değildir.

İyi düşünmek gerek; onlar Hakkında sabit olan tebaiyet, bu tebaiyetin ötesindedir. Zira o, asalete münafidir. Bu mana, birçok kere geçti. Onları bul.

***

Bu arada yine bir soru vardır:

— Uruc mertebelerinde, hayat sıfatı mertebesinden kâmillere nasip var mıdır, yok mudur?.

Şeklinde sorulabilir. Bunun için hemen şöyle derim:

— Evet; vardır.

***

Şu da bir başka soru:

— Daha önce de geçtiği gibi, anlatılan hayat sıfatının nihayeti izmihlal ve hiç bir şey olmamaya geçmektir. Yani: Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'ta.. Bu mahiv ve hiç bir şey olmamak makamından kâmil olan zatların nasibi nedir?. Daha önce sen şöyle demiştin:

— Hakikatlerin taayyünlerinde aynî olan izmihlal yoktur. Şayet olursa nazarîdir. Ayni izmihlale kail olmak, zındıklığa götürür.

Bunun için de şu cevabı veririm:

— Onda, ayni olan izmihlalin husulü nereden lâzımgelsin; nazarî olan izmihlal onda yeterlidir. İsterse, bu izmihlalde mertebeler değişik olsun.

Bu anlatılanları anla.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli..

***

295. MEKTUP

MEVZUU: Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'nin esaslarından olan NAZAR BERKADEM - HOŞ DERDEM - SEFER DER-VATAN - HALVET DERENCÜMEN tabirlerinin beyanı üzerinedir.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hacı Yusüf Keşmiriye yazmıştır.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki,

Allah, meşayihinin sırlarının kudsiyetini artırsın; Tarikat-ı Nakşıbendiye'nin mukarrer temellerinden biri:

— NAZAR BERKADEM.. (GÖZLER AYAKTA..) Tabiri ile anlatılmaktadır. Bundan murad, gözün ayakta olması değildir. Uygun düşer ki: Nazar ayaktan daha ötede ola., daha yukarıya meylede.. Yani: Ayak atılmadan evvel.. Zira öbür türlüsü, vakıanın hilâfınadır. Zira, nazar ayaktan yukarıda ve daima ondan öndedir. Nazar edilir; ondan sonra adım atılır. Kaldı ki, yüksek basamaklara çıkmak, önce nazarla olur; bundan sonra ayak atılır. Kadem, nazar mertebesine geldiği zaman; nazar onu aşar daha yüksek dereceye çıkar. Ayak dahi ona tabi olarak yükselir. Nazar dahi, tekrar yükselir; o makamdan çıkar ve ayak ona tabi olarak peşinden çıkar. Bu kıyas, böylece devam edip gider. O cümleden murad, şayet şu demek ise:

— Nazar için, bir makama terakki etmek uygun düşmez ki; orada kademin mecali olmaya..

İşbu cümle ile ifade edilen mana dahi gayrıvakidir. Zira, kademe bağlı seyirlerin tamamında, nazar tek basma kalmadığı takdirde; kemal mertebelerinden nicesini kaçırır.

Üstte anlatılmak istenen manaların daha açık beyam şöyledir:

Kademin nihayeti, salikin istidad nihayetine kadardır; salik, kademi üzerinde olduğu peygamberin istidadı nihayetine kadar da olabilir. Ne var ki, birinci kadem asaletle olup ikinci kadem ise., tebaiyet iledir. Bu istidad mertebelerinin üstünde dahi bir kadem yoktur; amma nazar vardır.

Eğer anlatılan nazarın bir keskin görüşü olursa., onun müntehası, kademi üzerinde bulunduğu salik peygamberinin nazarının ni-

hayetidir. Zira bütün kâmil olan peygamber etbaından her birinin, onda bütün kemalâttan nasibi vardır.

Lâkin, kadem ve nazar, salikin istidad mertebelerinin nihayetinde birbirlerine uyarlar; asaletle ve tebaiyetle.. Bundan sonra, kadem aciz kalır; tek başına nazar yükselir. Peygamberin nazar mertebelerinin nihayetine kadar terakki eder.

Üstte anlatılan manalardan dahi bilinmiş oldu ki: Peygamberlerin nazarı, kademlerinin fevkinde yükselir. Onların kâmil olan etbaının dahi, nazar makamlarından nasipleri vardır. Nitekim, aynı şekilde kademlerinden dahi nasipleri vardır.

Hatem'ür-risalet Resulûllah S.A. efendimizin kademinin fevkinde rüyet makamı vardır. Bu dahi, ondan başkalarına âhirette vaari edilmiştir. Başkasına sonradan olacak şey, onun için peşin olmuştur. Onun kâmil tabilerine dahi bu makamdan nasip vardır; isterse rüyet olmasın.

Bu manada bir şiir:

Boş söz yoktur hiç de Hafız'm feryadında: İbretli söz. kıssa var anlattıklarında..

Biz yine mevzuumuza dönelim.. Deriz ki:

— Eğer o cümle ile murad, kademin nazardan geri kalması ise.. şu şekilde ki: Vakitlerin hiç birinde nazar makamına ulaşamaya.. bu mana güzeldir. Zira bu mana, terakkiye mani değildir.

Şayet nazardan ve kademden murad, zahiri olan nazar ve kadem ise., bunun için de bir mecal vardır. Yani: Bir manada tevil yanı.. Zira nazar, dağılır; yürüme vaktinde dağınık mahsusata kapılmak sureti ile, perişan duruma düşer. Bu durumda, nazarı ayak üstünde tutmak, mana topluluğu için daha yararlıdır. O kelime için. bu mana daha yerindedir.

Ayrıca, anlatılan mana üstte geçen tabirin beraberinde gelen:

— HUŞ DERDEM.. (Bir manada kendini bilmek..)

Tabiri ile anlatılmak istenen manaya da uygun düşer.

Netice kelâm şu ki:

Üstte anlatılan birinci tabir, afaki hallerden doğup gelen tefrikayı önlemek üstünedir. İkinci tabir ise., enfüsî dağınıklığı düzeltmek üstünedir.

— SEFER DERVATAN.. (Yani: Kendi özünde sefer., seyir..)

Tabirinde olan üçüncü cümle ise., enfüsî seyirden ibarettir. İşbu enfüsi seyir ise., nihayetin bidayete derc edilmesi husulünün menşeidir. Bu dahi, Tarikat-ı Nakşıbendiye-i Aliyye'ye mahsustur.

Enfüsî seyir, her nekadar diğer tarikatlarda dahi varsa da; seyr-i afaki husulünden sonradır. Amma, bu Tarikat-ı Aliyye böyle değildir. Zira, bunda seyr-i enfüsî ile başlanır; seyr-i afakî ise., onun zımnına dahildir. Eğer biz:

— Bu Tarikat-ı Aliyye'de nihayet bidayete dere edilmiştir.

Demiş isek., anlatılan itibara göredir; yerinde bir manadır.

Anlatılan üç tabirin dördüncüsüne gelelim:

— HALVET DERENCÜMEN.. (Yani: Çoklukta yalnız olabilmek: kesrette vahdeti bulabilmek..)

İşbu tabirle anlatılan mana, vatanda sefer manası ile müyesser olur. Yani: Vatan halvetinde.. Hem de, tefrikanın kendinde.. Hiç bir şekilde, af'ak tefrikası, enfüs hücrelerine girmemelidir. Böyle bir şey dahi, bütün hücrelerin kapısını kapamak ve cümle pencerelerini ve açık yanlarını tıkamakla olur. O şekilde ki: Tefrika açıklığında, konuşacak, muhatab olacak, iltifat edilecek hiç bir kimse bulunmamalıdır.

Ancak, bütün bu zorlu çalışmalar, bidayette ve orta hallerdedir. Amma, nihayette, böyle bir şey lâzım olmaz. Zira, müntehi olan bir kimse, tefrikanın kendi özünde cemiyet haline girmiştir. Gafletin kendinde ise., huzura girmişlerdir.

Üstte anlatılan manadan sanılmaya ki: Tefrikanın oluşu ve olmayışı müntehinin cemiyet halinde mutlaka müsavidir; böyle bir şey olamaz. Bundan asıl murad o ki: Onlar batın manası cemiyetinde müsavidirler. Durum böyie olmasına rağmen, zahiri batını ile birleşse.. zahirden tefrika def edilse., daha uygun ve yerinde olur. Bu manadan olarak, Yüce Allah'ın Resulûllah S.A. efendimize buyurduğu şu âyet-i kerimeyi alabiliriz:

— «Rabbın adını an; yalnız ona yönel..» (73/8)

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Bazı vakitlerde, halkın haklarını eda için, zahiri tefrika gerekli olur. Böyle olunca, bazı vakitlerde, zahirî tefrika güzel görülür. Batınî tefrikaya gelince., vakitlerin hiç birinde güzel değildir. Zira o: Halis olarak Sübhan Allah'ın Hakkıdır.

Sübhan Allah'ın Müslüman kulunda üç Hakkı vardır. Şöyle ki:

a) Batınının tamamı.,

b) Zahirinin yarısı..

c) Zahirin kalan yarısı dahi halkın Hakkını eda için olup bu hakları. Sübhan Hakkın emrine uyarak yaptığı takdirde, Sübhan Hakka döner.

Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «İş tümden ona varır; (Yani: Yüce Allah'a.) öyle ise., ona ibadet et..» (11/123)

296. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Hakkın sıfatlarının yayıldığının beyanı ile eşyaya taalluku taaddüdünü nefyetmek..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahmudzade Muhammed Saide yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm resullerin efendisine ve onun pâk âlinin tümüne..

***

Bilesin ki,

Yüce Mukaddes Vacib Zat'ın sıfatları zatı gibidir; benzeri olmaktan ve misalden münezzehtir. Onlar basait-i hakikiyedir. Misal olarak, onun ilim sıfatını ele alalım, Basit bir inkişaftır. Bu bir inkişafla, ezeli ve ebedî malumat inkişâf eder.

Kudret sıfatı da öyledir; kâmil manada bir basitedir. Ezeli ve ebedî makdurat, onun vasıtası ile bulunur.

Kelâm sıfatı dahi onlar gibidir. O dahi bir basit olmaktadır. O Sübhan Zat bu kelâm sıfatı ile kelâm eder.

Üstte anlatılan kıyas, sair hakikî sıfatlarda dahi geçerlidir.

İlmin ve kudretin, malumata ve makdurata taalluku sonunda hâsıl olan taaddüd bu mertebede yoktur.

Eşya, Sübhan Hakkın malumu ve makduru olan (Yani: Bilgisine dahil olup kudreti üe halk ettiği) işlerdir. Lâkin, ilim ve kudret sıfatı ile asla taalluku yoktur. Bu marifet, akıl görüşünün çok çok ötesindedir. Akıl erbabı, anlatılan manaya asla cevaz vermezler. Hepsi, Sübhan Hakkın bilgisine ve kudretine dahil olduğu halde, ilim ve kudret sıfatının eşyaya taallukunu muhal sayarlar. Bilmezler mi ki: Ezel ve ebed bu mertebede hazırdır. Hatta şu anda, onu anlatmaktan başka çıkar yol yoktur. Zira, eşyaya en yakın ye en çok uyan odur. Ezelin ve ebedin malumatı, şu anda hazırdır.

Şu hazır anda, Sübhan Hak bilir ki: Zeyd madumdur, mevcuttur, ana kanundadır, sabidir, gençtir, yaşlıdır, diridir, ölüdür; berzahta, mahşerde, cehennemde, cennettedir.. Bütün bunları onun durumuna göre bilir. Şu dahi bilinmektedir ki, bütün bunlar, şu anla alâkalı değildir. Zaten böyle bir taalluk hâsıl olmuş olsa, o:

- An..

Tabiri ile anlatılmaktan çıkar; zaman olur. Mazi veya müstakbel olur. Halbuki bütün bu oluşlar, şu anda ya sabittir; ya sabit değildir. Bu manaya göre sabit olursa., yani: Hakiki basit bir inkişaf., malumattan herhangi biri iie onun taalluku olamaz.

Bütün malumat, o bir inkişaf ile olmaktadır.

Üstte anlatılan manada şaşılacak ne var ki?.. Zira, bu yerde zıdların biraraya gelmesinin muhal olması yoktur. Zira o, zamanın ve cihetin birleşmesi ile şartlıdır. Hatta orada zamanın yeri de yoktur. Zira Sübhan Zat üzerine zaman yürümez. Hatta icmali ve tafsili

ayırd etmek için, cihetin ittihadı dahi burada yoktur. Bu mana, bir kimsenin şu deyişindeki manaya benzer:

— Ben ismi, fiili ve harfi; birini diğerin kısm-ı ahari olarak, kelime mertebesinde bazısını bazısı ile müttahid görmekteyim. Hem de bir an içinde.. Munsarifi gayr-i münsarif, mebnayı dahi murebin aynı olarak buluyorum.

Yine devam edip der ki:

— Bütün bu camiiyet durumun olmasına rağmen, bu kısımların hiç biri ile, kelimenin alâkası yoktur. Onlardan tamamen müstağnidir.

Aklı başında olanlardan hiç biri, o şahsı inkâr edemez. Kelamını dahi vakıaya uzak bulamaz O halde, bizim üzerinde durduğumuz meseleyi uzak bulup kabule yanaşmıyorlar.

— «En yüce mesel (vasıflar) ise.. Allah'ındır.» (16/60)

Burada şöyle bir şey söylenebilir:

— Böyle bir kelâmı söyleyen hiç kimse yoktur.

Buna cevab olarak derim ki:

— Bunun zararı nedir?. Her nekadar bir kimse, onu söylememiş ise de; son gelen zatların kelâmına da muhalif değildir. Yüce Mukaddes Zat'ın vücub mertebesine münasip olmayan bir mana da değildir.

Bu manada bir şiir:

***

Ebu Cehil karpuzunu sen yersin;

Başkaları dahi faluzec yesin..

***

Mahlukat Hakkında getirilmesi mümkün olan misal, bu marifetin tavzihi içindir.

Onlar demişlerdir ki:

— İlleti bilmek için, illetliyi bilmek gerek Müdrike ise., bu surette, asaleten illete müteveccih ve onunla ilgilenir. Böylece, ilmin illete tebaiyeti ile illetliyi bilmek hâsıl olur. Hem de onun için bir başka alâka peydah olmadan..

Fakat, akıl erbabı, ikinci mertebede, ilmin illetliye başka bir taalluku olmadan; anlatılan surette illetlinin bilinmesine cevaz vermezler. Ne var ki, bu anlatılan misalden manaya daha yakın bir misal bilinmiyor. Esas maksad ise., tavzih olup isbat değildir.

İşlerin hakikatlerini en iyi bilen Yüce Allah'tır.

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

O'na ve âline salât, tahiyyet ve bereketler dileriz..

***

297. MEKTUP

MEVZUU: a) Sübhan Hakkın ihata re sereyanının tahkiki ile bunun misallerle izahı,

b) Vücubiyet ve imkâniyet mertebelerini korumaya riayetin beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mevlâna Bedreddin'e yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Sübhan Hakkın eşyayı ihatası ve sereyanı; mücmelin, mufassalı ihatası ve sereyanı gibidir. Meselâ: Bir kelime gibi.. Ki o, bütün kısımlarında saridir. İsim, fiil, harf.. Diğer kısımlarında mazi, muzari, emir, nehiy, masdar, ism-i fail, ism-i mef'ul, müstesna, münkati, muttasıl, hal, temyiz.. Sülâsî, rübaî, humasî.. Huruf-u carre ve nasibe, fiillere mahsus harflerle, isimlere mahsus olan harfler, fiillere ve isimlere dahil olan harfler.. Bu sayılan kısımlardan daha başka sonsuz kısımlardan hâsıl olanlar vardır.. Bütün bunlar, kelimenin gayrı değildir. Hatta bu itibarlar, kelime tahtına derc edilmiştir. Onların tafsili, temyizi kelime için bir fazlalık getirmez. Onlardan bazısının bazısından ayırd edilmesi, ancak aklî bir itibardır. Ama hariçte, kelimeden başka bir şey değildir. Bu mana icabı olaraktan da, onun diğerlerine hamli sahih olur. Ne var ki, mertebelerden her bir mertebenin bir ismi var ki, bu isim ona mahsustur. Ve., onların ayrıca hükümleri vardır ki, başkasında bulunmaz..

Üstte anlatılanlara misal olarak, şöyle de diyebiliriz:

— Kelime, müstakillen zamana iktiran ederse., fiil olur; zamana iktiran etmeyince de, isimdir. Müstakillen bir manaya delâlet etmediği takdirde o harftir. Geçmiş zamana iktiran edince, fiil-i mazi olur. Hazır zaman ve istikbâle iktiran edince de, muzari olur.

Meşhur olup bilinen dokuz illetten (yani: Sebepten) biri onda mevcud olduğu takdirde münsarif olmaz; olmadığı takdirde munsa-rif olur.

Cerr (esre) okutan harfler carredir; nasb (üstün) okutan harfler de nasibedir.

Bir mertebenin İsmini diğer mertebeye vermek; birinin hükmünü diğerinde icra etmeye kalkmak fiil-i maziyi muzari üzerine ıtlak etmek olur; munsarifi gayr-ı münsarif, carreyi nasibe etmeye benzer.. Bütün mertebelerde kelimenin aynı olduğu halde, üstte anlatıldığı gibi yapmak dalâlettir; doğru yoldan çıkmaktır.

Üstteki misalleri getirdikten sonra deriz ki:

— Sübhan Allah, en iyi bilendir. Vücud, tenezzülü mertebelerinden her bir mertebe için, kendine has bir isim vardır; keza hükümleri vardır. Bu, yalnız onda bulunur; başkasında bulunmaz.

Vücub-ü zati, istiğna-i zatî cem ve ülûhiyet mertebelerine mahsustur. İmkân-ı zati, iftikar-ı zatî ise., kevn ve fark mertebesine mahsustur.

— Birinci mertebe; Rübubiyet ve halikıyet mertebesidir.

İkinci mertebe ise., ubudiyet ve mahlukiyet mertebesidir.

Mana üstteki gibi olunca, birinin isimleri diğerine verilse., bir mertebeye mahsus olan hükümler diğer mertebede yürültülmeye kalkışılsa.. sırf küfür ve zındıklık olur.

Asıl şaşırtıcı durum, bazı zındıklardan ve mülhidlerden gelmektedir. Bunlar, nasıl da mertebeleri karıştırmakta ve bir mertebenin hükümlerini diğerinde icra etmeye kalkmaktadır. Mümkini vacib sıfatı ile vasfetmekte ve vacibi mümkin sıfatları ile anlatmaktadırlar. Halbuki mümkin sıfatların temayüzünü bilmektedirler. Ki o, biri diğerinden gelen bir mertebeden ibarettir. Hükümleri de karışıktır. Onları temyiz etme durumunun zeval bulmadığını, hükümlerinin de asla değişmeyeceğini de bilirler. Hem de, kevnî mertebede ittihatlarına rağmen.. Misal olarak anlatacağımız şu manayı dahi bedahetle bilirler: Hararet ve aydınlık, ateşin sıfatlanndandır; ona mahsustur. Bunların biri suda bulunmayacağı gibi, su dahi onlarla vasfedilemez.

Aynı şekilde bürüdet dahi suya mahsus olan bir isim olup ateşte yoktur.

Üstte anlatılan misalden başka, yine onlar; kadınları ile anaları arasında zaruri olarak bir ayırım yaparlar. Bu manadan olaraktan da onların değişik durumlarına göre hükümler verirler.

İrşad yoluna hidayet eden Sübhan Allah'tır.

Selâm hidayete tabi olanlara.

***

298. MEKTUP

MEVZUU: İrşad yollu ve latif ibare ile işin nihayetine umul beyanında olup bu muammanın amma büyük malıdumzade-den başka hiç kimsinin muttali olmadığı.. Allah'ın rahmeti ve rızası onun üzerine olsun:

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Muhibbillah Mankpuri'ye yazmıştır.

***

Allah-ü Taâlâ seni irşad eylesin.

Bilesin ki,

Bir müddetten beri, seyir zılâlde devam ettiği için; zılla vusulü, husulün aynı olarak bulmuştum. Şu anda asla vusul müyesseı olunca, husul zillin gayrı olmamıştır. Meselâ: Bir şahsın elindeki ayna gibi.. Ki o, anlatılan şahsa vâsıl olmuştur. Şahsın nasibi ise., ancak gölgesidir.

Anlatılan manayı anla.. Zira bizim kelâmımız işarettir.

***

Bilesin ki,

Remz ve işaretle yazdığım beyan yolunu, bu makama daha münasip gördüm; doîayısı ile, onları bu mektubun münderecatına aldım. Onların iyi anlaşılması gerekir.

İrfan sahibi bir şeyhten çok zikir alıp ona devam etmek, Rahman Zat'ın fazlına dönmek ve vasl-ı üryan bulmaktır. Bunun dışındakiler hayaldir.

Selâm, hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en tamamı.. Selâmların dahi ekmeli..

299. MEKTUP

MEVZUU: a) Taziye.

b) Kazaya razı olmaya delâlet..

c) Taun hastalığı sonunda ölümün faziletini beyan.

Bundan kaçmanın dahi, askerden kaçmak gibi büyük bir günah olduğu..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Ferid Rabholi'ye yazmıştır.

***

Allah"a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne.. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

***

Mübarek mektubun bize ulaştığı malum olsun. O mektupta başa gelen musibetler dahi beyan edilmiş.. (Bu arada bir âyet meali:)

— «Biz, Allah içiniz; ona döneceğiz.» (2/156)

Yaraşan iş, sabır ve tahammüldür. Kadere de razı olmak gerek..

Bu manada bir şiir:

Döndürmez senden beni gelen eziyet; Berekettir bana dosttan gelen zillet..

***

Bir başka âyet-i kerimede ise. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Size bir musibet gelirse, ellerinizle kazandığınızdır; bununla beraber, (Yüce Allah) çoğunu affeder.» (43/30)

Bir diğer âyet-i kerimede ise, Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «İnsanların elleri ile ettikleri işler sebebi ile, denizde ve karada fesat zuhura geldi..» (30/41)

Bu veba hastalığında; amellerimizin şumluğundan dolayı, bizlerle ihtilatları sebebi ile sığırlar dahi öldü.

Erkeklerden daha çok kadınlar öldü; halbuki, insan nev'inin bekası ile, onların varlığı daha alâkalıdır.

O kimse ki, bu veba hastalığından kaçıp kurtuldu; toprak onun hayatına olsun. O kimse ki, bu hastalıktan kaçmaz ve onun sebebi ile ölür; ona mübarek olsun. Kendisine şehadet müjdesi vardır.

Şeyh'ül-İsîâm İbn-i Hacer, BEZL-I MAUN FİFAZLİ TAUN isimli eserinde kesin olarak şöyle anlattı:

— Taun hastalığı ile ölene sorgu yoktur. Zira o, harp meydanında düşman tarafından katledilen gibidir. Taun hastalığında:

— Ancak, Allah-ü Taâlâ'nın kendisine yazdığı başına gelecek..

Diye inanıp biîsn ve sabırla bekleyen, o sırada taun hastalığında.başka bir hastalıkla ölse dahi aynı hükme tabidir; âhiret fitnelerine uğramaz. Zira onun durumu dahi askerde nöbet bekleyen gibidir.

Bundan başka Büyük Şeyh Süyutî dahi, ŞERH-İ SUDUR Bİ-ŞERH-İ AHVAL'İL-MEVTA VEL-KUBUR kitabında üstteki manayı anlattı. Sonra şöyle dedi:

— O mana, bu hususta bir hüccettir.

O kimse ki. o hastalıktan kaçmayıp bekler ve ölmez; gaziler ve mücahitler cümlesinden, sabırlılar, müpteliler zümresinden sayılır.

Her şahsın, belli zamanda gelecek eceli vardır: bunda ne takdim vardır, ne de tehir.. Ondan kaçanlardan çoğunun selâmeti, ecellerinin gemleyişindendir; firar, onları ölümden kurtarmış değildir. Sabırla bekleyip ölenlerin pek çoğu dahi, ecelleri geldiği için ölmüşlerdir. Aslında ne kaçmak onları ölümden kurtarabilir; ne de orada kalmaları onları öldürür.

Anlatılan manada bir firar, harp zamanı askerden kaçmak gibi büyük bir masiyettir. Yine bu durum, Yüce Allah'ın bir mekri olup kaçanlar kurtulur; kalanlar ölür. Dolayısı ile şu âyet-i kerime ile anlatılan mana zuhura gelir:

— «Onunla çoklarını hidayete erdirdiği gibi, çoklarını dalâlette bırakır.» (2/26)

Sabrınızı, tahammülünüzü ve Müslümanlara imdad ve yardımınızı duyduk. Allah-ü Taâlâ sizi hayırla mükâfatlandırsın. Çocukların terbiyesinde kalbinize darlık vermesin. Onların eziyetlerine tahammül versin. Bunun üzerine bolca ecir ihsan eylesin.

Bundan daha fazla ne yazayım?.

Vesselam..

***

300. MEKTUP

MEVZUU: a) Anlatılması zor sular ve reniz ü işaretle anlatılan duyulmamış maarif..

b) Bu mektuba:

— «İki yayın birleşimi vıyu daha yakın..» (53/9)

Mealine gelen âyet manasına dahi bir nezbe ima eylemiştir..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu.Mahdunızade Cami-ııl-ulum'ül-akliyc ven-nakliye Mecd'iui-din Muhammed Ma'sum'a yazmıştır. Allah-ü Taâlâ ona selâmet ihsan eylesin.

***

Allah-ü Teâlâ'ya hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullara..

İnsan-ı kamil için; tafsili bir seyir ile esma ve sıfat mertebelerini aşıp esma ve sıfat kemalâtına bir ayna olduktan ve kendisinin zati ademi gizlenip ki o: Bütün kemalâtın aynasıdır; zahiren onda bu kemalâttan başka bir şey yoktur., işte böyle bir camiyyet hâsıl olunca., has beka ile müşerref olur. Bu has beka dahi, anlatılan kemalâtın olmasına bağlıdır. Amma tam fenanın husulünden sonra.. Bu tam fena dahi. kendi ademinin (yokluğunun) gizlenmesine bağlıdır. Bu halinde onun için:

— Velâyet.. İsmini söylemek yerinde olur.

Anlatılan manaların oluşundan sonra, ezeli inayet, onur: bütün haline şamil olur.

Mümkündür ki: İrfan sahibinin onlarla baki kaldığı kemalât, hazret-i zat aynasında ikinci kere in'ikâs eyleyip onda zuhura gele.. İşte o zaman:

— «İki yayın birleşimi veya daha yakın..» (53/9)

Mealine gelen âyet-i kerimenin manası zuhur eder..

Şunun da bilinmesi yerinde olur: Bu yerde, hazret-i zat aynasında bir şeyin zuhuru; o aynada meçhul bir şeyin nisbet husulünden kinayedir. Yoksa onda, aynanın hakikati yoktur; onda bir şeyin husulü de yoktur. Bir âyet-i kerime meali:

— «En üstün vasıflar Allah'ındır.» (16/60)

Hakikat ve asalet yolu ile, irfan sahibinin onlarla baki kaldığı kemalât cenab-ı kuds aynasında in'ikâs edip onda zuhur edip, keyfiyeti meçhul olan nisbet dahi onda hâsıl olunca, işte o zaman, o irfan sahibine taalluk eden:

— ENE (BEN)..

Lafzı itlak edilir. Onun nefsi dahi, zahiri kemalâtın aynı olarak görülür..

-ENE (BEN)..

Lafzının uruc nihayeti ise., şu:

— «İki yayın birleşimi hatta daha yakın..» (53/9)

Âyet-i kerime ile belirtilen makamda buraya kadardır.

Ey Oğul, dinle..

Kendisinde güzellik ve cemal in'ikâs eden aynada, faraza eğer hayat ve ilim olsaydı: yani: Kendisindeki güzelliği ve cemali idrâk etseydi: zarurî olarak bununla mütelezziz olur ve bol hazlanırdı. Hakikat aynasında her nekadar lezzet ve elem yok ise de; zira bunlar imkân sıfatlarındandır. Amma o üstün mertebeye de layık olan bir iş vardır. Bu dahi noksan ve hüdus vasıflarından beri olmaktır. Bunlar dahi onda mevcuttur.

Bu arada bir şiir:

Boş söz yoktur hiç de Hafızın feryadında; İbretli söz, kıssa var anlattıklarında..

Bu mertebede, kendisine keyfiyeti meçhul nisbet hâsıl olan zahir kemalât üzerinde biraz duralım. Bunun hükmü, emir âlemine nisbetle insana bağlı olan halk âleminin hükmü gibidir. Ayrıca: •

— «Nefsini bilen, gerçekten Rabbını bilir..»

Manası orada mevcud ve hâsıl olmaktadır.

Yüce Mukaddes hazret-i zatın icmal tafsilinden ibaret olan bu zâhıı kemalât için hazret-i zatla keyfiyeti meçhul olan nisbet hâsıl olduğu zaman, keyfiyeti olmayan bir şekilde 'ittisal dahi ona müyesser olup hazret-i icmal bir ayna olur.

Üstte anlatılan manaya göre; zarurî olarak hazret-i icmlde tafsil dahi zuhura gelir. Hem de, mücerred bir itibar ve mahza tevehhüm ile.. Bu dahi, irfan sahibinin:

— ENE (BEN)..

Lafzı ila anlatılan manasına bir uruc sebebi olur. îşbu anlatılan kemal.

— «Halta daha da yakın..» (53/9)

Âyet-i kerimesi ile anlatılan mana makamına bağlıdır.

Bir mısra:

Kalem, buraya kadar yazdı; ucu kırıldı..

***

Burada anlatılan nihayetin nihayeti ve gayenin dahi gayesidir. Öyleki: Bunları anlamak, havas zümrenin dahi idrâkinden nice merhale uzaktır. Avam için ne diyebiliriz?.

Bu devlet ve bu marifetle hidayet bulan, havasın daha hası arasında dahi azdan azdır.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının..

***

Burada anlatılan nihayet, zuhurat ve tecelliler itibarı iledir. Bundan sonra tecelli ve zuhur tasavvur edilemez..

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş, pek de güzel bence..

***

Selâm, hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara..

Ona, âline, bütün nebilere, resullere ve onların her birinin âline, mukarreb meleklere salâtlarm en tamamı ve uygunu, salâtlarm ekmeli ve âlâsı, tahiyyatın en devamlısı, en bakisi, bereketlerin umumî olanı ve en şümullüsü olsun..

301. MEKTUP

MEVZUU: Kurb-u nübüvvet, kurb-ü velâyet, kurb-u nübüvvete ulaştıran yollar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Emanüllah'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm onun Resulüne..

Oğlum Emanüllah'ın malumu olsun ki: Nübüvvet, Yüce Sultan Allah'a yakınlıktan ibaretiir. Ki bunda, hiç bir şekilde zıllıyet şaibesi yoktur.

Bunun urucu Yüce Hakka nazır ve müteveccihtir; nüzulü ise., halkadır.

Anlatılan bu Yakınlık, asaleten enbiyanın nasibidir. Onlara salât ve selam olsun. Bu mansıp o büyüklere mahsustur. Onlara selâm olsun. Bu mansıbın sonuncusu ise.. Seyyid'ül-beşer Resulûllah efendimizdir. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.

Hazret-i İsa dahi nüzulünden sonra, Hatem'ür-rüsül; Resulûllah S.A. efendimizin şeriatına tabi olacaktır.

Bu manada netice söz şu ki: Tabi olanlara ve bu yolda hizmette bulunanlara: kendilerine hizmet edilenlerin ve tabi olunanların hisselerinden, devletinden nasib vardır.

Tabi olanların kâmillerine dahi, enbiya kurbundan nasip vardır. Onlara salât ve selâm olsun. Bu makamın ilimlerinden, mâarifinden, kemalâtından dahi veraset yolu ile onlara nasip vardır.

Bir mısra:

Yerin dahi, vardır nasibi büyüklerin kadehinden..

Veraset ve tebaiyet yolu ile, tabi olanlara nübüvvet kemalâtının; Hatem'ür-rüsül Resulûllah efendimizin bi'setinden sonra husulü onun hatemiyet durumuna münafi değildir. Allah-ü Taâlâ ona salât ve selâm eylesin.. Bu manada hiç şüphen olmasın.

***

Bilesin ki,

Allah-ü Taâlâ seni mes'ud eylesin; nübüvvet kemalâtına ulaştıran yol ikidir:

a) Velâyet kemalâtını mufassal olarak, aşmaya bağlıdır. Tecelliyat-ı zıllıye ve maarif-i sekriye husulüne göredir. Ki bu: Kurb-u velâyetle münasebettir. Bu kemalât aşılıp tecelliyat dahi husule geldikten sonra, nübüvvet kemalâtına kadem basılır. Bu makamda, asla vusul olup zılla iltifat günahtır.

b) Bu yolda, nübüvvet kemalâtına vusul müyesser olur. Ama, velâyet kemalâtının husulü tavassutu olmadan..

Bu ikinci yol, sultanî yoldur; vuslat için daha yakındır. Nübüvvet kemalâtına Allah'ın dilediği kadar vâsıl olanların hemen hepsi bu yoldan vâsıl olmuştur. Peygamberlerden olsun: onların tebaiyeti ve veraseti ile sahabe-i kiramdan olsun..

Birinci yol uzaktır, uzundur, bir şey elde etmek güçtür; vusul dahi aynı şekilde zordur.

Velâyet makamında nüzul şerefi ile müşerref olan evliya zümresinden bir taife, hayal etmiştir ki: Nüzul makamı ile alâkalı kemalât, nübüvvet kemalâtıdır. Davet makamına münasib olan halka teveccühü dahi sanmışlardır ki: Nübüvvet hususiyetleri arasındadır. Ama durum böyle değildir. Bu nüzul, velâyet makamında uruc gibidir. Velâyet makamının üstünde bir uruc ve nüzul vardır ki; bunlardan başka olup nübüvvetle alâkalıdır.

Üstte anlatılan teveccüh ise., nübüvvet makamına münasip düşen halka teveccüh değildir. O davet dahi, nübüvvet kemalâtı arasında sayılan davetten başkadır. Onlar bu manaya nasıl muttali olsunlar ki: Henüz adımlarını velâyet dairesi haricine atmamışlardır; nübüvvet kemalâtının hakikatini dahi idrâk etmemişlerdir. Urucun bir yanı olan velâyetin yarısını, velâyetin tamamı sanmışlardır. Nüzulün bir yanı olan diğer yansını dahi, nübüvvet makamı saymışlardır.

Bir şiir:

O ki saklanıp kalmıştır taş içerisine; Başka ne yer vardır, ne de sema kendisine..

Bir şahıs için mümkündür ki, birinci yoldan vusul müyesser olup velâyet kemalâtı ile mufassal nübüvvet kemalâtını cem ede.. Uygun düştüğü biçimde, onun için her iki makamın kemalâtı arasında bir temyiz hâsıl olur. O zaman, her birinin urucunu ve nüzulünü ayırd eder. Bu arada şu hükme de varır ki: Bir nebinin nübüvveti, velâyetinden daha faziletlidir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki; mufassal nübüvvet ve velâyet makamı kemalâtı, her nekadar ikinci yola vüsuldan sonra olmaz ise de, lâkin velâyetin zübdesi ve hulâsası en güzel şekli ile müyesser olur.. O kadar ki, şöyie demek mümkün olur:

— Velâyet ehli olan kimseler, velâyet kemaiâtının kabuğunu elde etmiş; bu şekilde vâsıl olan kimse ise., onun özünü elde etmiştir.

Evet., anlatılan manada vâsıl olan kimsenin, sekre dayalı bazı ilimlerden yana nasibi azdır. Keza, velâyet erbabına vâsıl olan zıllıyet zuhurlarından da..

Bu mana, meziyeti mucip değildir. Hatta bu ilimler ve zuhurat o vâsıl olan kimseye göre ayıp ve ardır. Hatta lâyık olan odur ki, onu günah ve edep dışı hareket sayasın..

Evet., asla vâsıl olan kimse, o aslın zıllından sıkıntılı olup istiğfar eder. O zılla taalluk etmek, ancak o zıllın aslına vusul olmayışındandır. Asla vâsıl olduktan sonra, ona taalluk etmek, bir şey elde edemeyiştendir. O durumda ona teveccüh etmek, edep dışı sayılır.

***

Ey oğul,

Nübüvvet kemalâtının hâstf olması, sırf mevhibeye kalmış ve ilâhi bir ikrama bırakılmıştır. Onda zorlamanın ve çalışmanın bir medhali yoktur. Acaba hangi çalışma ve hangi ameldir ki, bu büyük devleti elde etme sonucunu sağlar. Hangi riyazet ve hangi mücahededir ki, bu güzel nimet semeresini getirir. Amma velâyet kemalâtı böyle değildir. Zira bunun başlangıcı ve mukaddimesi kesbe dayalıdır. Onun hâsıl olması riyazete ve mücahedeye kalmıştır. Her nekadar bazı şahısların, bir çalışma olmadan ve amele girmeden bu devletle müşerref olmaları caiz ise de; velâyetin ikisinden ibaret olduğu fena ve beka dahi bir mevhibe olup bir fazl ve kerem olarak çalışma sonunda müşerref olunur. Yani: Bu nimete ermek kimin için murad edilmiş ise..

Resülullah'ın bi'setten evvel bi'setten sonra yaptığı riyazet ve mücahade bu devletin tahsili için

Bu arada misal olarak şunları sayabiliriz: Hesabın azlığı, beşerî olan zellelere kefaret, derecelerin yükselmesi, yemekten ve içmekten uzak olan elçi meleklerle sohbet, nübüvvet makamına münasib olan harika hallerin zuhuratı..

Şunun da bilinmesi yerinde olur..

Anlatılan mevhibe, enbiya Hakkında vasıtasız gelmektedir. Tebaiyet ve veraset yolu ile anlatılan devletle müşerref olan onların ashabına ise., enbiyanın tasavvutu ile gelmektedir. Onlara selâm olsun. Enbiya ve onların ashabı dışında bu devletle müşerref olan azdır; isterse onunla müşerref olmaları caiz olsun..

Bir şiir:

Alsaydı ruh'ül-kudüsten yardımını:

İsa'nın gayrı, yapardı yaptığını..

***

Öyle sanıyorum ki, bu devlet tabiinin büyüklerine ve teba-i tabiinin dahi en büyüklerine gölge bırakmıştır. Bundan sonra da gizlenmiştir. Taa, Resulûllah'ın bi'setinden sonra gelen ikinci bine nöbet ulaşıncaya kadar.. Ona salât ve selâm olsun.

İşbu devlet, tebaiyet ve veraset ile bu vakitte meydana çıkmıştır. Böylece evvel, âhire benzemiştir.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesinin yolunmasına bıyığının..

***

Selâm, hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en tamamı ve tahiyyatın ekmeli..

302. MEKTUP

MEVZUU: a) Üç velâyetin farkı..

b) Nübüvvetin velâyetten daha faziletli olduğu..

c) Nübüvvet makamının bazı hususiyetleri.. Ve bunlara münasip bazı bilgiler.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahdumzade, Câmiul-ulum'üz-zâhiriye vel-batınıye Mecd'üd-din Muhammed Masuma yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Allah-ü Taâlâ seni irşad eylesin.

Velâyet, ıâhi yakınlıktan ibarettir: zıllıyet şaibesi olmadan tasavvur edilemez. Hicapların hailleri olmadan da hâsıl olmaz. Eğer evliya velâyeti ise., zıllıyet damgası ile mühürlüdür. Enbiya velâyeti, her nekadar zıllıyet dışında ise de; lâkin, esma ve sıfatın haiüyeti olmadan taHakkuk etmez. Mele-i âlâ velâyeti, isimlerin ve sıfatların hicapları üstünde ise de, onun için dahi, şuun ve itibarların hicapları mutlaka vardır.

O şey ki, kendisine zıllıyet şaibesi tari olmamış ve daha yolda iken esma ve sıfat perdelerini bırakmıştır; böylesi ancak nübüvvet ve risalettir.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca, mutlak surette, zaruri olarak nübüvvet velâyetten daha faziletlidir. Kurb-u nübüvvet dahi zati ve aslidir. Bir kimse, onların hakikatına muttali olmazsa, aksine hükmeder; kalben de kabul eder.

Vusul, nübüvvet mertebesinde olup husul dahi velâyet makamındadır. Zira husul, vusul hilâfına zıllıyet mülâhazası olmadan tasavvur edilemez.

Husulün kemalinde, ikiliğin kaldırılması vardır; vusulün kemalinde ise., ikiliğin bekası vardır.

İkiliğin kalkması, velâyet makamına münasiptir. İkiliğin bekası ise., nübüvvet mertebesine mülayim gelir.

İkiliğin kalkması velâyet makamına münasip olduğuna göre, bütün vakitlerde, zarurî olarak sekir hali velâyet makamına lâzım gelir. Nübüvvet mertebesinde ikilik baki olduğuna göre de, ayıklık hali o mertebenin hususiyetleri arasındadır.

Tecellilerin husule gelmesi; ister suretlerin ve şekillerin kisvesinde olsun; isterse renklerin ve nurların hicabında olsun., bunların hepsi, velâyet makamlarında, mukaddematını ve mebde'lerini aşıp geçme sırasındadır. Amma, nübüvvet mertebesi böyle değildir. Zira orada asla vusul olup tecellilerden ve zuhurattan istiğna vardır; zira bunlar, o aslın gölgeleridir. O tecellilere ihtiyaç ise., o mertebenin mukaddimelerini ve mebde'lerini aşma sırasındadır. Meğer ki, uruc velâyet yolundan ola.. Bu durumda o tecellilerin husulü velâyet vasıtası iledir; nübüvvet kemalâtına doğru ulaşma yolu mesafesini aşma vasıtası ile değildir.

Hülâsa: Tecelliler ve zuhurat, zılâlden haber verirler. O ki, zılâl ile alâka peydah etmekten halâs bulmuştur; tecelliyattan dahi halâs bulmuştur. İşte o zaman, bu makamda:

— «Onun gözü kaymadı..» (53/17)

Mealine gelen âyet-i kerimenin sırrını taleb etmesi yerinde olur.

***

Ey Oğul,

Aşk ıstırabı, mahabbet tantanası, şevk heyecanı veren inlemeler, elem ve zevk karışımı bağırıp çağırmalar, vecd, raks., bütün bunlar, zılâl makamlarında ve zılla dayalı zuhurat ve tecelliler zamanındadır. Asla vüsuldan sonra, bu türlü işlerin husulü tasavvur edilemez. Bu yerde mahabbet:

— Taat arzusu (iradesi)..

Manasına gelir.. Ulemanın da anlattığı gibi, şevke ve zevke menşe olabilecek derecede anlatılan mana üzerine zaid bir şey yoktur Yani: Sofiyeden bazılarının sandığı gibi..

***

Ey Oğul, dinle..

İkiliğin kalkması, velâyet makamında matlub olduğu için; zarurî olarak evliya, iradenin izalesine çalışmıştır. Bu manada, Şeyh-i Bistam (Bayezid-i Bistamî) şöyle demiştir:

— İstiyorum ki, iradem olmaya..

Nübüvvet mertebesinde ise., ikiliğin kalkması nazara alınmadığından, iradenin kendi zevali matlub değildir. Nasıl matlub olur ki; haddi zatında irade kâmil bir sıfattır. Nefsin ona düşkün oluşu, onun mütaallakatının habaseti dolayısı iledir. Bu durumda, yerinde olur ki; onun alâka duyduğu şeyler, kabaset nevinden ve razı olunmayan cinsten olmaya.. Elbette gerekli olan odur ki: Bütün muradlar. Sübhan Hakkın razı olduğu şeylerden ola.. Bu mana icabı olarak; velâyet makamında, tüm beşeri sıfatların nefyine çabalarlar. Nübüvvet mertebesinde ise., bu sıfatın kötü alâkalarının giderilmesi matlubdur: bu sıfatın aslının giderilmesi değil.. Zira o, haddizatında kemal üzeredir.

Üstte anlatılan manada, ilim sıfatını ele alalım. Şayet ona bir noksan arız olursa., bu, onun kötü alâkasındandır. Bu durumda, onun kötü alâkasını gidermek zarurî olur; onun aslını gidermek değil.. Bu kıyas, bütün sıfatlarda geçerlidir.

O kimse ki, velâyet yolundan nübüvvet makamına ulaşır; elbette onun için yol esnasında sıfatların aslını nefyetmek lâzımdır. O kimse ki, anlatılan makama velâyet tavassutu olmadan ulaşır; onun için sıfatların aslını nefyetmeye hacet yoktur. Elbet onun için yerinde olan, o sıfatların kötü alâkalarını nefyetmektir.

***

Aşağıda anlatılanların da bilinmesi gerekir., Şöyle ki: Kendisinden:

— Velâyet-i evliya, velâyet-i suğra..

Diye tabir edilen, velâyet-i zilliyedir. Ki bu, yukarıda anlatıldı. Enbiyanın velâyeti ise., zilli geçmiş olup anlatılandan başkadır. Bunda matlub olan ise., beşerî sıfatlar dolayısı ile. kötü alâkaları gidermektir; o sıfatların aslını gidermek değil..

Sıfatların kötü alâkaları giderilme durumu hâsıl olunca., enbiya velâyeti hâsıl olur. Onlara salât ve selâm olsun. Bundan sonra uruc vaki olunca, nübüvvet kemalâtına taalluk eder.

Üstteki beyandan anlaşılmış oldu ki: Nübüvvet için velâyetin aslı mutlaka lâzımdır. Zira velâyet, onun mukaddimeleri ve mebde'leri meyanında sayılır.

Zıllî sayılan velâyete gelince., nübüvvet kemalâtına kavuşmak için ona hacet yoktur. Evliyanın bazısı ona erdiği halde, bazısı da ona hiç raslamaz. Bu manayı anla..

Hiç şüphe edilmeye ki, kötü alâkalarına nisbetle, sıfatların aslını gidermek, cidden zordur. Bu durumda, nübüvvet kemalâtının husulü, velâyet kemalâtının husulüne nisbetle daha ehven, daha kolay ve daha yakındır. Seyirde ve yakınlıkta olan bu tefavüt; asıldan ayrılan işlere nisbetle, asla vusul olan bütün işlerde caridir. Kimyanın aslını görmez misin?. En kolay yoldan husule geleceği gibi, kolay bir ameliye ile elde etmek müyesser olur. O ki, aslından ayrılmıştır; mihnet, taab ve meşakkat içinde olup onun tahsili uğruna ömrünü ifna eder. Durum böyle olmasına rağmen, eline mahrumiyetten başka bir şey geçmez. Bu meyanda elde ettiği dahi asla benzeyen şöyle veya böyle şeylerden başka değildir. Çoğukez, bu arızî benzerlik dahi ondan zail olup gider. Kendi aslına döner; habasete ve denaete yönelir. Haliyle, aslına vâsıl olan kimse böyle değildir. Zira bu, amelin kolay yanında olup yolun yakınına girmiştir. Aldatma ve habaset korkusundan da emin bulunmaktadır.

Bu yolun saliklerinden bir cemaat; ağır riyazet, şiddetli mücahede sonunda zıllardan birine vâsıl olunca., sandılar ki: Mutluba kavuşmak, ağır riyazetlere ve şiddetli mücahedelere bağlıdır. Amma bilmediler ki: Matluba varmanın, bu yoldan daha'yakın bir

başka yolu vardır; bu dahi nihayetin de nihayetine ulaştırır. Bu yol, içtiba yolu olup mücerred fazla ve kereme kalmıştır. Bu cemaatın tercih, ettiği yola gelince., inabe yolu olup mücahedeye bağlıdır. Bu yoldan vâsıl olanlar dahi azdan daha azdır. İçtiba yolundan vâsıl olanlar ise., enbiyanın büyük bir cemaatıdır. Onlara selâm olsun. Bunların hepsi, içtiba yolundan seyirlerine geçmişlerdir. Keza onların ashabı dahi, tebaiyet ve veraset ile içtiba yolundan vâsıl olmuşlardır.

İçtiba erbabının riyazetine gelince., bu: Vusul nimetinin şükrünü eda etmek içindir. Resulûllah S.A. efendimiz yaptığı ağır riyazetin manasını sorana şöyle cevap vermiştir:

— «Şükreden bir kul olmayayım mı?.»

Halbuki, kendisinin gelmiş ve geçmiş günahları bağışlanmıştır.

İnabe ehlinin mücahedeierine gelince, bu dahi, vusulün husulü içindir, ikisi arasında o kader fark var ki..

İçtiba yolu, yola alınmak ve yola çekilmektir. İnabe yolu ise., yol üzere seyirdir.. Cezbe ile seyir arasında büyük fark vardır. Çabuk cezbe olur; amma, vuslatın vadesi uzundur. Seyreden, ağır gider; çok kere de yolda kalır. Bu manadan olarak, Hace Bahaeddin Nakşıbend şöyle dedi:

— Biz, faziletli kılınmışlarız.

Evet., üstteki mana yerindedir. Eğer böyle bir fazilet olunmaydı; başkalarının nihayeti, nasıl bunların bidayetine dere olunmuş olurdu?.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Biz yine esas söze donelim.. Deriz ki:

— Bu Fakir, muazzam şeyhine yazdığı arzuhallerde şöyle yazmıştı:

— Tüm muradlar kalktı; lâkin, iradenin kendisi hali üzere baki kaldı.

Bir müddet sonra da, şöyle yazdı:

— İrade dahi, muradlar gibi, kalkmış oldu.

Vakta ki, Sübhan Hak, kendisini veraset-i enbiya ile müşerref eyledi; o zaman bildi ki: İradenin, kötü alâkalarının kalkması, zeval bulması, iradenin kendisinin kalkması değildir. Çünkü: Etem ve ekmel bir şekilde kötü alâkaların kalkma husulünde, iradenin aslının kalkması gerekmez.

Çoğu kez, mücerred fazl ile, bir şey müyesser olur; amma buna zorlu çalışma ile, onda bir dahi erilemez.

Ey Oğul,

Velâyet makamında yerinde olan odur ki, dünya ve âhiretten yana tam ye'se düşüle ve onlardan iraz edile.. Âhiret ile alâka peydah etmek, dünya ile alâka nev'inden sayılmalıdır. Âhirete dair şevk dahi dünya şevki gibi sayılmalı.. Bunlar, bu yolda sevimli olan işler değildir. Bu manadan ötürü, Davud Taî şöyle dedi:

— Selâmet istiyorsan, dünyaya selâm edip geç; keramet istiyorsan, âhirete karşı kibirli ol., büyüklen.,

Yüce Allah'ın:

— «Sizden bir kısmı dünyayı ister; bir kısmı da âhireti ister..» (3/152)

Emri üzerine fikre varıp, her iki taifeden de şikâyette bulunmuşlardır.

Hülâsa..

Sübhan Hakkın gayrı olan masivayı unutmak, dünyaya ve âhirete şamildir. Fena ve beka ise., ikisi birden velâyetin parçalarındandır. Bu durumda, elbet velâyette âhireti unutmak gerekir.

Âhiretle taalluk, ancak nübüvvet kemalâtında iyi gelir. Âhirete karşı şevk dahi onda beğenilir. O yerde şevk ve korku şöyledir: Âhiret şevki ve âhiret korkusu.. Âhiretle alâkadar olmak dahi şu âyet-i kerimelerdeki mana iledir:

— «Korku ve ümid ile Rab'larına duâ ederler.» (32/16)

— «Rab'larından çekinirler; azabından da korku duyarlar.» (17/57)

— «Tenhada dahi Rab'larından çekinirler ve onlar kıyametten de korkarlar.» (21/49)

İşbu âyet-i kerimelerde, onların vasıflan anlatılır. Yani: Üstte anlatılan makam erbabının..

Onların ağlayıp inlemeleri, âhiret ahvalini hatırlamalarındandır. Elemleri ve hüzünleri ise., kıyamet gününün dehşetlerinden korktukları içindir.

Devamlı olarak, kabir fitnesinden Allah'a sığınırlar; cehennem azabından dahi korkarlar. Bu azaptan, tam bir tazarru ile Melik Cebbar Allah'a iltica ederler..

Onlar katında, Yüce Hakkın şevki, âhiret şevkidir; mahabbetleri ise, âhiret mahabbetidir. Çünkü, Yüce Allah'ın cemaline kavuşmak, âhirette vaad edilmiştir; tam manası ile rızanın kemali ise., yine âhirete bırakılmıştır.

Dünya, Yüce Hakkın buğzuna uğramıştır; âhiret ise., onun razı olduğudur. Bu durumda, Yüce Hakkın razı olduğu ile, buğzettiği vakitlerin hiç birinde müsavi olamaz. Zira, buğza uğrayan; iraz edilip kendisinden yüz çevirilmeye lâyıktır. Kendisinden razı olunan ise., ikbale lâyıktır. Razı olunan şeyden iraz edip yüz çevirmek, sekrin aynı olup Yüce Hakkın rızasının ve davetinin hilâfınadır. Nitekim, Allah-ü Taâlâ'nın şu fermanı, anlatılan mananın şahididir:

— «Ve.. Allah, sizi selâm yurduna davet eder..» (10/25)

Yani: Cennete davet eder..

Sübhan Allah, tekid ve mübalağa ile, âhirete teşvik eder. Bu durumda, âhiretten iraz edip yüz çevirmek, Yüce Hak ile muaraza olur, Hakikatte durum bu olup Yüce Hakkın rızası bulunan şeyi kaldırmaktır.

Davud-u Taî'nin, velâyette sağlam kademi olduğu için, üstün şanına göre;

— Âhireti terk etmek, keramettir.

Manasına kail oldu. Ama, bilmedi ki: Ashab-ı kiramın tümü, âhiret fikrine müptelâ olmuş; onun azabından korkup titremişlerdir. Şöyle anlatıldı:

— Hazret-i Ömer r.a. bir evin önünden geçiyordu. Orada, birinin şu âyet-i kerimeyi okuduğunu işitti:

— «Rabbın azabı vaki olacaktır; onu giderecek bir şey de yoktur.) (72/7-8)

Bu âyet-i kerimeyi işitince, düşüp bayıldı. Kendisini taşıyıp evine götürdüler. Bu halin eleminden bir müddet hasta olup kaldı. O kadar ki, halk kendisine:

— Geçmiş olsun..

Demeye geliyordu.

Evet..

Dünyayı ve âhireti unutmak, fena makamında ve orta hallerde müyesser olur. O zaman, âhiretle alâkadar olmak, dünya ile alâkadar olmak gibi gelir. Amma, beka ile müşerref olunup iş nihayete erdiği zaman, nübüvvet kemalâtı dahi zillini uzattığı zaman., bütün gayret âhirete yönelir; cehennemden de, Yüce Hakka sığınılır. Cennet dahi temenni edilir.

Cennetin ağaçları, ırmakları, huri ve gılmanları ile; dünyaya ait eşyanın hiç bir benzerliği yoktur. O kadar ki, bunlar bir birinin nakzedeni olup misalde gazapla rıza gibidir.

Cennetin ağaçları, ırmakları ve orda bulunanların tümü, salih amellerin neticeleridir, semereleridir. Nitekim, Resulûllah S.A. efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

— «Cennet, ekimsiz yaban yerdir. Oranın ekimi şu tesbih duasını okumalıdır:

— Allah Sübhandır. Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka ilâh yoklar. Allah en büyüktür.»[36]

Resulûllah S.A. efendimiz bir hadis-i şerifinde, şöyle buyurduğu Cabir'den r.a. anlatıldı:

— «Bir kimse şu tesbihi okursa., onun için cennette bir hurma ağacı dikilir.»

— Allah sübhandır; ona hamd olsun.»[37]

Bu manaya göre, cennetin ağacı, okunan teşbih dualarının iyi bir neticesi olur.

Tenzihiyet kemalâtı, anlatılan cümlede harllerin ve seslerin kisvesine girdiği gibi: cennette dahi aynı kemalât, ağaç kisvelerine girecektir. Bu kıyasa göre: Cennette olanların tümü, saiih amellerin neticesidir. Yüce Hakkın varlığına dair kemalâttan, söz ve amel kisvesine giren dahi, cennette lezzetler ve nimetler perdesinde zuhur edecektir. Zaruri olaraktan da bu lezzet ve nimete ermek makbul olacak ve rızaya uygun düşecektir. Likaya ve vusule dahi vesile olacaktır.

Eğer Rabia-i Miskine anlatılan sırra vâkıf olmuş olaydı; cennetin yakma fikrini hatırma getirmezdi. Hiç bir şekilde, cennetle alâkadar olmayı, Sübhan Hakkın gayrı ile alâkadar olmak görmezdi. Haliyle, dünyaya ait lezzetlerin ye nimetlerin durumu böyle değildir. Zira bunların menşei habaset olup âhirette neticesi dahi mahrumiyettir. Allah-ü Taâlâ bizi ondan saklasın.

Her nekadar dünya nimetleri şeriat açısından mubah ise de; hesaba durmak önümüzdedir. Yazık bin kere yazık.. Şayet rahmet elimizden tutmaz ise.. Şer'an bir mubah olma durumu yok ise., o zaman: Şiddetli tehdidlere uğramak vardır.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbımız. nefislerimize zulmettik; bizi bağışlayıp merhamet etmezsen, ziyana dalanlardan oluruz.» (7/149)

Bu mana açısından bakılınca, buradaki lezzetlerle o lezzetler arasında ne gibi bir münasebet olur?. Buranın lezzeti, öldürücü zehirdir: öbürü ise., faydalı tiryaktır.

Âhiret endişesi, ya avam müminlerin nasibidir; yahut da, havasın da havası zatların nasibidir. Havas zümreye gelince., bunlar bu endişeden uzaktır, kerameti, anlatılanın aksinde görürler.

Bir mısra:

Aşkına düştükleri kadardır insanların yolları..

***

303. MEKTUP

MEVZUU: Ezan kelimelerinin manaları..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Hacı Yusuf Keşmirî'ye yazmıştır.

***

Allah'a lıamd olsun; onun Resulüne dahi salâtlar..

***

[36] Sübhanellahi vel-hamdü liliah, velâ ilahe illallahü vallahu ekber.»

[37] «Sübhanellah'il-azimi ve bihamdihi..»

Bilinmesi yerinde olur..

Ezan kelimeleri, yedidir. Şöyle ki:

— ALLAH-Ü EKBER ALLAH-Ü EKBER. (Allah en büyüktür; Allah en büyüktür..)

Yani: Allah-ü Taâlâ, ibadet edenin ibadetine ihtiyacı olmaktan yana çok çok yüksektir., büyüktür.

Üstte anlatılan mühim mananın tekidi dolayısı ile, bu kelime dört kert tekrar edilmiştir.

— EŞHEDÜ EN LÂ İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet ederim.)

Demek olur ki: İbadet edilmesine karşı istiğnası olduğu halde: ibadet edilmeye müstahak olarak ancak o Sübhan Allah olduğuna şehadet ederim.

— EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN RESULÜLLAH.. (Şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın Resulüdür..)

Bunun daha açık manası şudur: Muhammed, Allah'ın Resulü olduğuna; ibadet yolunu, Yüce Hak namına tebliğ ettiğine şehadet ederim. Bu durumda, Sübhan Hakka lâyık olan ibadet, ancak onun tebliği ve elçiliği cihetinden alınan şekildir. Ona ve âline salât ve tahiyyet olsun.

— HAYYE ALESSALÂTİ HAYYE ALEL-FELÂHİ.. (Namaza gelin, felaha gelin..)

Bu cümlede iki kelime vardır. Her ikisi de, namaz kılan kimseden, felaha çıkaran namazın edasını taleb içindir.

— ALLAH-Ü EKBER.. (Allah en büyüktür..)

Bilhassa, kullarından birinin yaptığı ibadet, tam manası ile onun mukaddes zatına lâyık ola..

***

Yerinde bir şey olur ki: Namaz vakitlerini bildirmek için konulan bu şanı üstün cümlelere bakılarak; namazın büyük şanı idrâk edile..

Bir mısra:

Bellidir baharından, bolluğu senenin..

***

Allahım, bizi namaz kılıp felah bulanlardan eyle..

Seyyid'ül-mürselin hürmetine..

Ona ve diğerlerine salâtların en tamamı, tahiyyatın ekmeli..

***

304. MEKTUP

MEVZUU: a) Kur'an ayetlerinin pek çoğunda; cennete girme vaadinin sattı bulunan salihler ameller.

b) Şükür eda etmek..

c) Namazın bazı manaları ve sırları..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Abdülhavye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne..

Bilesin ki,

Allah-ü Taâlâ seni mes'ud eylesin..

Çoktan beri benim bir tereddüdüm vardı... Şöyle ki:

— Kur'an âyetlerinin pek çoğunda, cennete girme vaadinin bağlı bulunduğu salih ameller vardır. Bunlardan murad olan mana. acaba, bütün ameller midir? Yoksa, onların bazıları mıdır?.

Şayet ondan murad olan mana. bütün ameller ise., bunu yerine getirmek, cidden zordur. Zira, ona muvaffak olan azdır. Eğer bazıları ise., bu da meçhul olup tayin edilen bir şey değildir.

Sonradan, hatıra feyiz yollu şöyle bir şey geldi: Her halde salih amellerden murad, İslâm dininin üzerine kurulduğu beş Erkân-ı İslâm'dır. Şayet bu beş esas kemaliyle eda edilir ise., zamanın kazancı necat ve felah ola.. Haddi zatında bu beş şey, salih amellerden olup seyyiat ve münkerat işlere de engeldir. Allah-ü Taâlâ'nın buyurduğu:

— «..Namaz, edepsizlikten ve akla, şeriata uymayan şeylerden alır..» (29/45)

Âyet-i kerime, bu mananın şahididir. Anlatılan bu beş şeyi yapmak müyesser olunca, şükrün edası dahi husule gelebilir. Şükrün edası husule gelince de, azaptan necat hasıl olur.. Bu manada bir âyet-i kerime:

— «Şayet iman edip şükre devanı ederseniz. Allah size neden azap etsin?.» (4/147)

Bu durumda, insana yakışan odur ki: Bu beş erkânı yerine getirmeye son derecede çaba harcaya.. Bilhassa, dinin direği olan namaz işinde.. İmkân nisbetinde, onun adabından en alt derecede olanı dahi terke rıza göstermeye.. Her kim, namazını tamam ederse.. İslâm esaslarından büyük bir esası hâsıl etmiş olur. Halâs yolunda büyük bir bağa kavuşup yapışmış olur. Büyük bir nailiyete de ermiş olur.

Bu yolda başarı ihsan eden Sübhan Hak'tır.

Bilesin ki..

Namazdaki iftitah tekbiri (namaza başlarken alman ilk tekbir) şu manaya işarettir: Allah-ü Taâlâ, ibadet edenlerin ibadetlerin? muhtaç değildir; keza namaz kılanların namazına da..

Sair tekbirler ki: Rükünlerden sonra alınmaktadır. Bunlar dahi şu manaya işaret ve bir remzdir: Rükünlerden her bir rüknü, Yüce Hakkın şanına lâyık bir şeklide edaya tam liyakat yoktur.

Rükû tesbihlerinde tekbir manası mülâhaza edildiğinden; rükûdan sonra, tesbihe girilmemiştir. Ama, secdelerde durum böyle değildir. Onlarda tesbih olmasına rağmen; önünde ve sonunda tekbir getirilmiştir. Ta ki, hiç kimse tevehhüm etmeye: Secdeler, tavazuun sonu, düşüklüğün nihayeti, tezellülün ve inkisarın kemali olduğu için; ibadet Hakkı yerine getirilmiştir.. Bu vehmin giderilmesi için de, secdede:

— ÂLÂ.. (En yüce..)

Lafzı tercih edilmiştir. Tekbirleri bu arada tekrar dahi. sünnet oldu.

Namaz, müminlerin miracı olduğundan ötürü; namazın sonunda, Resulûllah S.A. efendimizin miracda müşerref olduğu cümleler okundu. Bu mana icabı olarak, namaz kılana yakışan odur ki: Namazı miracı eyleye ve onda son derece yakınlık talebinde buluna.. Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Kulun, Rabbına en yakın olduğu an namazdadır.»

Namaz kılan, Rabbı ile münacaat etmekte olduğundan, onun azametini ve celâlini müşahede ettiğinden kendisinde korku ve heybet izharı yerinde olur.

Namazda, rahata kavuşup manen teselli bulduğundan; sonunda namazı iki selâmla tamamlamaktadır.

Resulûllah S.A. efendimizden nakledilen, farz namazların edasından sonra yüz kere tesbih, tehmid, tekbir ve tehlilin sırrı Fakir'in ilminde şudur:

a) Namaz edası sırasmda vaki olan kusur ve taksir teşbih ve tekbir ile telâfi edile..

b) İbadete ve onun tam manası ile edaya liyakati olmadığını itiraf..

c) Allah-ü Taâlâ ihsan ettiği başarı ile ibadet müyesser olduğu için, hamd edilerek bu nimetin şükrünü eda gerekli oldu.

d) İbadet edilmeye müstahak olarak, Sübhan Hakkın gayrını görmemek..

Namazın edası, şartlarına ve adabına uygun; bundan sonra: Taksiratın telafisi, muvaffakiyete şükür, anlatılan güzel kelimelerle Sübhan Hakkın gayrına ibadet Hakkını nefyetmek de hâsıl olursa.. o zaman umulur ki: Yüce Hakkın kabulüne lâyık ola.. O namazı kılan kimse dahi, felah bulan bir musalli durumunda buluna..

Allahım, bizi felah bulan musallilerden eyle..

Seyyid'ül-mürselin hürmetine..

Ona ve diğerlerine, âline salâtlar ve selâmlar..

***

305. MEKTUP

MEVZUU: a) Namazın sırları..

b) Avam müptedi ile, müntehinin kıldığı namaz arasındaki fark..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhibbilah Mankpurî'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

***

Allah-ü Taâlâ seni irşad eylesin.. Bilesin ki..

Fakir'e göre: Namazın tamam olması ve kemali; onun farzlarını, vaciplerini; sünnetlerini, müstahaplerini yerine getirmekten ibarettir. Bütün bunlar, fıkıh kitaplarında tafsilatı ile yazılmıştır. Sayılan dört şey dışında, bir başka şeyin, namazın tamamiyetinde medhali yoktur. Namazda huşu dahi bu dört şeye dere edilmiştir. Kalb huzuru dahi, yine bu dört şeye bağlıdır.

Bir cemaat, bu dört şeyin ilmi ile iktifa edip onlarla amel etmeyi boş sayıp bırakma yolunu tercih ettiler. Hiç şüphe edilmeye ki: Onların, namazın kemalâtından nasipleri azaldı.

Bunlardan bir başka cemaat ise., daha ziyade Sübhan Hak ile kalb huzuruna önem verip duyguların amellerine iltifatları azaldı. Yalnız farzları ve sünnetleri yapmakla kaldılar. İşbu cemaat dahi, namazın hakikatini anlayamadı; onu bilemeyip namazın kemalini bir başka yolda aradılar.. Kalb huzurunu, sadece namazın ahkâmı cümlesinden bir parça saymadılar.

Resulûllah S.A. efendimizin buyurduğu:

— «Namaz, ancak kalb huzuru ile olur..»

Hadis-i şeriften murad, bu dört işle beraber olmasıdır. Ta ki: Bu işlerin yerine getirilmesinde bir fütur olmaya.. Fakir'in zihnine bu huzuıdan başka bir huzur gelmemektedir.

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

— Namazın tamam olması ve kemali, anlatılan dört şeye bağlı olduğuna ve onun kemali zımnında başka bir şey düşünülmediğine göre; müptedi ile müntehinin, hatta avam halkın namazı arasında ne fark vardır?. Zira onlar dahi bu emirleri yerine getirerek namazlarını kılarlar.

Bunun için verilecek cevap şudur:

— Burada fark, amel cihetinden değil; ameli işleyen cihetinden gelmektedir. Zira amelin ecri birdir; değişik olması da, amel edenlerin değişik olmalarına göredir. O kadar ki: Bir amelin ecri; mahbub ve makbul bir kimsenin işlemesi ile kat kat olur. Yani: Ondan başka birinin yaptığı amel karsısında..

Bir ameli işleyen kimse, kadri yüce olursa., onun amelinin dahi ecri bol olur. Bu manadan olarak, şöyle demişlerdir:

— İrfan sahibinden gelen riyaya makrun amel, müridin ihlâsla yaptığı amelden daha faziletlidir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Hazret-i Sıddık r.a. Resulûllah S.A efendimizin sehvini taleb ederdi. Şuna inanırdı ki: Onun sehvi, kendi sevabından ve bilerek yaptığından daha faziletlidir. Bu arada şöyle derdi:

- Keşke ben, Muhammed'in sehvi olaydım.

Bu haliyle tamamen, Resulûllah S.A. efendimizin sehvi olmayı temrnni ederdi. Şuna da inanırdı ki: Kendisinin tam olan amelleri, kemal üzere olan halleri Resulûllah S.A. efendimizin ameldeki sehvinden daha noksandır. Bu suretle tam bir temenni ile istedi ki: Tamam olan hasenatının derecesi, Resulûllah S.A. efendimizin bir sehiv derecesi gibi ola..

Resulûllah S.A. efendimizin sehvine misal olarak, farz namazların iki rikâtının sonunda selâm vermesidir. Yani: Dört rikâtlı farzlarda.. Nitekim, bir rivayette şöyle anlatılmıştır:

— Müntehinin namazına dünyalık netice ve semere terettüb etse dahi, âhirette alacağı bol ecir vardır. Ama müptedinin ve avamın namazı böyle değildir.

Bir mısra:

Arştaki ile yerdeki nasıl nisbet edilir?.

Bu arada bir mikdar, müntehinin kıldığı namazın hususiyetlerinden anlatalım.. Şunun için ki: Bununla diğerleri kıyas edile..

Müntehi olan bir kimse, bazı zamanlar; Kur'an okurken ve selâm verirken, dilini Hazret-i Musa'nın ağacı gibi bulur. Tekbirlerde de böyle.. Kuvvelerini ve duygularını âletlerden ve vasıtalardan başka bir sev olarak görmez.

Bazı zamanlarda dahi o: Batınının ve hakikatinin; bütünüyle zahirinden ve suretinden kopmuş olduğunu görür. Bu şekilde gayb âlemine katılır. Böylece kendisine, keyfiyeti meçhul olan bir nisbet hâsıl olur. Ama namazdan çıkınca, yine eski haline döner.

Bu arada, üstte sorulan sual için şöyle diyebiliriz:

— Anlatılan dört vazifeyi kemal üzere yerine getirmek, ancak müntehinin nasibidir. Ama müptedi ve avamdan sayılan kimseler, onları kemal üzere yerine getirmekten uzaktır. Buna muvaffak olmaları zordur. İsterse mümkün olan bir şey olsun.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, zordur; ancak huşuu olanlara değil..» (2/45)

Selâm hidayete tabi olanlara..

306. MEKTUP

MEVZUU: a) Büyük Mahdumzade Hace Muhammed Sadık'ın menkıbeleri, kemalâtı ve en küçük mahdumlar Hacı Muhammed Ferruh ve Muhammed İsa..

b) Velâyet erbabının fenası ve kurb-ü nübüvvette ona ihtiyaç olmadığı..

Ve., bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Salih'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına..

Herhalde, Molla Salih kardeşimiz ehl-i Serhend vakalarını duymuştur.

En büyük oğlum dahi iki küçük kardeşi Muhammed Ferruh ve Muhammed İsa ile âhiret seferini tercih ettiler.. Allah razı olsun..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Biz Allah içiniz; Allah'a döneceğiz..» (2/156)

Başta, kalanlara kuvvet ve sabır verdiği için; sonra da bu beliyyede sır kıldığı için Allah'a hamd olsun..

Bu manada bir şiir:

Döndürmez beni senden gelen eziyet; Berekettir bana dosttan gelen zillet..

Merhum oğlum, Allah'ın âyetlerinden bir âyetti: Âlemlerin Rabbanin rahmetlerinden bir rahmetti.

Yirmi dört yaşında öyle bir nailiyete erdi ki; pek az kimseler o nailiyete ermiştir. Kemal derecede, akli ve nakli ilim tedrisinin melekesine ve mevleviyet rütbesine ulaştı.. O kadar ki: Onun talebeleri; Beyzavi, Mevakıf Şerhi ve benzeri eserler ile tam bir kudretle meşgul olmaktadırlar.

Onun marifetinin ve irfanının hikâyeleri, keşiflerinin ye şühudunun kıssaları beyandan müstağnidir.

Sizin de malumunuz olduğu üzere, daha sekiz yaşında iken haline mağlup idi.. O kadar ki, Hazret-i Şeyhimiz onun durumuna çare olarak, çarşı pazarın şekli ve şüpheli yemeğini yedirmekle çare buldu.. Bu arada şöyle demişti:

— Muhammed Sadık'a olan sevgimiz, başka hiç kimseye olmadı. Onun bize olan mahabbet derecesi ise., bizden başkasına olmamıştır.

Bu cümlesi ile, onun üstün şanmı anlatıyordu.

Velâyet-i Museviyenin son noktasına kadar ulaştı. Bu velâyetin acaip hallerini beyan ederdi. Duyulmamış manalarından anlatırdı.

Daima hudu huşu içinde idi.. İltica ve tazarru halinde bulunuyordu. Tezellül ve inkisar hali idi.

Derdi ki:

— Allah'ın velî kullarından her biri Sübhan Hak'tan bir şey taleb etti. Ben dahi, iltica ve tazarru talebinde bulundum.

Muhammed Ferruh Hakkında ne yazayım ki?. On bir yaşında bir çocuk iken, ilim talebi ile meşguldü. Şuurlu bir şekilde kâfiyeyi okurdu. Âhiret azabından daima korkardı. Devamlı olarak, şu duayı yapardı:

— Çocukluk yaşında iken dünyadan ayrılayım..

Bunun sebebi de, âhiret azabından halâs talebi idi..

Arkadaşlardan bazıları, o ölüm halindeki hastalığında iken, acaip garaip haller müşahede etmişlerdir.

Muhammed İsa'nın harika hallerinden ne yazayım ki?. Onların nicelerini, daha sekiz yaşına varmadan insanlar görmüştü.

Hülâsa: Bana tevdi edilen, birer nefis cevherler halinde idiler.. Sübhan Allah'a hamdü şükürler olsun. Hiç bir şekilde, zorlama ve istememezlik etmeden bu emaneti sahibine teslim ettim.

Allahım, bizi onların ecrinden mahrum eyleme.. Onlardan sonra, bizi fitneye düşürme.. Seyyid'ül-mürselin hürmetine.. Ona ve diğerlerine salât ve selâmlar.

Bir mısra:

Dostlannkidir sözlerin en güzeli..

***

Bilesin ki..

Sübhan Hakkın zatından başkasını unutmaktan ibaret olan fenanın manası şudur: Hakkın gayrına olan mahabbetin zevali..

Nazardan ve idrâkten eşyanın zatları, sıfatları, fiilleri zail olunca., zarurî olarak, onlara mahabbet alâkası dahi zail olur.

Velâyet yolunda masivayı unutmak gereklidir ki: Hakkın zatından gayrına alâka dahi zail ola.. Nübüvvet derecelerinde ise., eşyayı unutmak için, eşyaya taalukun zevaline hacet yoktur. Zira kurb-ü nübüvvette, asla taalluk baki kalmaz. İşbu asıl, güzellik ve cemal olup haddizatında isimdir. Keza eşyaya taallukun resmi dahi kalmaz. Kaldı ki bu: Kabihtir, özünde onun için bir güzellik yoktur. Bu durumda, eşya unutulsun veya unutulmasın: mühim değildir. Zira eşyaya ilim cihetinden arız olan zem, ona kötü taalluk vasıtası iledir. Sunun için ki: Yüce Mukaddes Zat'tan iraz edilmeyi doğurur. Eşyaya taalluk zail olduktan sonra, ilim ciheti ne ona gelen zem sıfatı dahi zail olur. O zaman da mezmum durum kalmaz. Eşyayı bilmek işin nasıl mezmum olsun ki: Onların hepsi, Yüce Sultan Hakkın malumatıdır. Onun eşyayı bilmesi dahi, kendi kâmil sıfatıdır.

Burada şövle bir soru sorulabilir:

— Yüce Hakkın zatından gayrını bilmek işi zail olmadığına göre: o zaman, zatından gayrını bilmekle beraber, onu bilmek işi nasıl bir vakitte birleşir. Zira bu durumda, Yüce Hakkın zatından gayrını unutma yolu yoktur.

Bunun için verilecek cevap şudur:

— Eşyaya taalluk eden ilim, husuli ilim kabilindendir. Hazret-i Hakka taalluk eden ilim ise., huzurî ilme benzer. Böyle olunca, her iki ilim dahi bir vakitte toplanır; bundan da hiç sakıncalı durum çıkmaz. Ancak, iki ilim dahi husulî olduğu takdirde sakınca çıkar.

Üstteki cevapta şöyle bir tabir kullandık:

— Husuli ilim kabilinden.. Huzurî ilme benzer..

Şunun için kullandık: Burada husulün hakikati olmadığı gibi, huzur için dahi mecal yoktur. Yüce Hakkın eşyaya taalluk eden ilmi ise., husulî değildir. Zira Yüce Hakkın zatında ve sıfatında hadis şeylere hulul yoktur. Hatta husul de yoktur. Misali anlatılan irfan sahibinin ilmi ise., o ilimden gelen bir zildir. Hazret-i Hakka taalluk eden ilme ise:

— Huzurî..

Demek mümkün değildir. Zira Yüce Hak, müdrikeye, müdrikenin kendisinden daha yakındır.

Bu ilme nisbetle huzurî ilim, huzurî ilme nisbetle husuli ilim gibidir.

İşbu anlatılan marifet, akıl kavramının dışındadır. Hatta fikrin de.. Tadmayan bilmez..

Üstte anlatılan manadan takarrür etti ki: Eşyayı bilmek, Yüce Hakkı bilmeye münafi değildir. Eşyayı unutmak dahi asla lâzım gelmez. Amma velâyet yolu böyle değildir. Zira orada, eşyaya alâkanın zeval bulması, eşyayı unutmadan tasavvur edilemez. Zira, velâyette zılâle taalluk vardır. Bu taallukta dahi, eşyaya ilimle beraber, taallukun izale

kudreti yoktur. Bu manaya göre, velâyette evvelâ eşyayı unutmak lâzımdır ki, ona olan taalluk zeval bula..

Üstte anlatılan marifet, bu Derviş'e mahsustur. Hiç bir kimse bunu söylememiştir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hanıd olsun ki, bunu bize hidayet eyledi.. Eğer Allah bize hidayet etmeseydi; biz hidayet bulamazdık. Rabbımızın resulleri Hakkı getirdi.» (7/43)

307. MEKTUP

MEVZUU: — «Allah noksan sıfatlardan münezzehtir: ona hamd olsun..» (Sübhanellahi ve bihamdihi).

Manasına gelen kelime-i laı/yibenin arıklaması.. Bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ HZ. bu mektubu, Mcelâna Abdülvahid Lahorî'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm onun Resulüne..

***

Bilinmesi yerinde olur ki: İrfan sahibi, ibadet zamanı ibadetinde bulduğu güzellik, kemal tümden Yüce Allah'ın ihsan buyurduğu başarıya racidir. Yüce Allah'ın güzel terbiye edişinden ve ihsanındandır. Bunun dışında ibadet işinde bulduğu kusur ve noksan ise.. ibadet edenin nefsine aittir; onun yaratılışındaki habasetten ileri gelir. Bunda, Yüce Hakkın zatına raci olan bir şey asla yoktur. Şerri ve noksanı mümkinat dairesine aittir. Ki onun: Ademde yerli bir basamağı vardır. Adem (yokluk manasına..) bütün şerrin ve noksanın menşeidir. İşte:

— Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; ona hamd olsun..

Manasına gelen kelime-i tayyibe, en güzel şekli ile, bu işleri beyan edip kemal manada bir tenzihle Yüce Mukaddes Hakkı, zatına lâyık olmayan şer ve nokrandan tenzih etmektedir.

O cümlede geçen:

— H a m d ..

İbaresi. Yüce Allah'ın sıfat-ı hamidesi, ef'al-i cemilesi, sayısız nimetleri, bol ihsanları üzerine şükrü eda yoluna gidilmektedir. Zira bu anlatılan ibare, her şükrün başıdır. Bu mana icabı olarak, hadis-i nebevide şöyle anlatıldı:

— «Bir kimse, bu kelime-i tayyibeyi bir gün ve bir gecede yüz kere okursa., amelde o gün ve gece için, hiç kimse kendisine yetişemez. Meğer ki, bir kimse, aynı kelime-i tayyibeyi onun gibi okumuş ola..»

Onunla nasıl müsavi olur ki: Her amel ve ibadet, Yüce Allah'ın şükrü gereken nimetlerden birinin şükrünü eda olmaktadır. O kimse ise., bu kelime ile, onun bir cüz'ü eda edilmiştir. O kelimenin kalan cüzü ise.. Sübhan Hakkın takdis ve tenzih beyanıdır. Bu mana icabı olarak, bu mübarek kelimeyi bir gün ve bir gecede yüz kere okumalısınız.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Hadis-i şeriflerde, teşbihlerden aşağıdaki gibi varid olanlar vardır:

— «Allah noksan sıfatlardan münezzehtir: ona hamd olsun: Halkının adedi, zatından rızası, arşının ağırlığı, kelimelerinin sayısı kadar..» (1)

— «Sübhanellah, lafzı, mizanı doldurur.»

— «Bütün halkının ettiği hamdın kat katı..»

Bunları söyleyen bir kereden başka söylemedi. Aded dahi bir fertten gayrı vukua gelmemiştir. Durum böyle olunca, ona:

— «Halkının adedi..» Demek hangi itibara göredir?.

— «Zatından (nefsinden) rızası..»

Ne manaya olur?. Sonra, onun arşının ağırlığı nasıldır?. Sonra:

— «Kelimelerinin sayısı kadar..»

Denmesi nasıl sahih olur?. Mizan nasıl dolar?. Sonra şu cümle ne manayadır:

— «Bütün halkının ettiği haindin kat katı..»

Bu soruya cevab olarak şöyle derim:

— İnsan, emir âlemi ile halk âleminde olanı kendinde toplar. Halk alemi ile emir âleminde ne varsa., ziyadesi ile insanda vardır.

O tek heyeti ile. halk ve emir âlemi terkibinden neş'et etmiştir. Bu heyet-i vahdaniye onun gayrı bir şey için müyesser olmamıştır. Bu pek hayret verici bir şeydir. Eşsiz bir modeldir. Bu durumda o insandan ki: Hamd vaki olur, bu hamd bütün yaratılmışlara ait hamdin kat katıdır. Bu kıyas, diğer sorulara da yeterlidir.

— «Bütün yaratılmışlar..»

Cümlesinden murad, insandan başkaları da olabilir. Eğer bu cümleye insanı dahil edersek deriz ki:

— İnsan-ı kâmil, nasıl âlemin fertlerini kendi özünün cüzleri olarak bulunuyorsa., aynı şekilde insan fertlerini dahi kendi nefsinin cüzleri olarak bulur. Yine nefsini, her kül için kül olarak görür. Mana böyle olunca, nefsinin hamdini, nefsinin kat kat hamdi olarak görür. Tüm insan ferdlerinin hamdini dahi, kat kat nefsinin hamdi olarak bulur.

Selâm hidayete tabi olanlara..

Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara..

Ona ve âline salâtların en faziletlisi.. Tahiyyatın da ekmeli..

***

308. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah S.A Efendimizin u manaya gelen Hadis-i Şerifi üzerinedir:

— «İki kelime var ki dile kolay, mizanda: mana sevimli gelir. Şudur:

— Allah sübhandır ona hamd olsun. Azim Allahdır.»

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu. Mevlâna Feyzullaha yazmıştır.

***

Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ seni irşad eylesin.

Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «İki kelime vardır ki dile kolay, mizanda ağır. Rahmana sevimli gelir. Şudur:

— Allah sübhandır. ona hamd olsun. Azim sübhandır.» (1) Bu hadis-i şerifte geçen:

— «Dile kolay...»

Cümlesinin ifade ettiği mana şudur: Harfleri azdır..

— «Mizanda ağır, Rahman'a sevimli..»

Olmalarının tevili ise., şudur: Bu cümlenin birinci cüz'ü, Yüce Mukaddes Allah'ın tenzihini ifade eder. Bilhassa onun şanına lâyık olmayan şeylerden.. Onun kibriyasından noksanlık sıfatını, sonradan olma ve zeval damgasını uzaklaştırır..

O cümledeki ikinci kısım ise., şu manayadır: Kemal sıfatını ve cemal şüunatını isbatı ifade eder.. Bu sıfat ve şüunat. ister fezailden olsun: isterse fevazıldan..

Her iki kısımda da, izafetin istiğrak için olması: bütün tenzihlerin ve takdislerin sübutunu ifade eder.. Keza bütün kemalin ve cemalin dahi onun için sübutunu ifade eder.

Birinci cümlede geçen iki kısmın hâsılı şudur:

a) Bütün tenzihatın ve takdisatın Sübhan Allah'a ircaı..

b) Bütün cemal ve kemal sıfatlarının o aziz ve celil zat için isbatı..

İkinci cümledeki iki cüz'ün hâsılı ise., şudur:

a) Bütün tenzihatın ve takdisatın o Yüce Zat'a isbatı..

b) Aynı zamanda onun için azamet ve kibriya isbatı..

Bunda ayrıca şu manaya işaret vardır: Yüce Allah'tan noksan sıftların alınması; ancak, onun büyük azamet ve kibriyası uğrunadıı.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca., üstte anlatılan iki kelime mizanda ağır, Rahman'a daha sevimli gelir..

Bundan başka, teşbih tevbenin anahtarıdır. Hatta, tevbenin de zübdesidir; hülâsasidır. İşbu manayı, bazı mektuplarda tahkik etmiştim.

Sonra..

Teşbih, günahların mahvine vesiledir. Keza, seyyiatların dahi affına.. Mana böyle olunca., elbette mizanda ağır gelir; hasenat kefesini ağır bastırır. Rahman'a dahi sevimli gelir.. Zira o: Affı sever.

Bir başka mana da şu ki:

Teşbih okuyan kimse. Yüce Mukaddes zatı, şanına lâyık olmayan eylerden tenzih edip kemal ve cemal sıfatını onun için isbat ederse., o Kerim Vehhab o Zat'tan beklenir ki: Tesbih okuyanı, kendisine lâyık olmayan şeylerden temizleyip o hamd eden kimsede dahi kemal sıfatını yarata.. Nitekim, Allah-ü Taâlâ, bir âyet-i kerimede şöyle buyurdu:

— «İhsanın karşılığı, ihsandan başka mıdır?.» (55/60)

Hiç şüphe edilmeye ki: Tekrarı sonunda o iki kelime, seyyiatın mahvi için mizanda ağır gelir. Onların vasıtası ile güzel huylar bulunacağından, Rahman'a dahi sevimlidir..

Vesselam..

***

309. MEKTUP

MEVZUU: — «Hesaba çekilmeden önce hesaplaşınız.»

Hadis-i şerifindeki mana icabı olmak, geceli gündüzlü hesaplaşmak beyanı..

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevtana Hacı Muhammed Firketi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Allah'ın Resulüne salât ve selâm.. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Bir hususu size anlatmak isterim; malumatınız olsun..

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; meşayihten bir cemaat, kendilerini hesaba çekme yolunu ihtiyar etmişlerdir. Amel defterlerini, her gece yatmadan evvel mütalaa ederlerdi.

Hatta günlük sözlerini, hareketlerini ve duruşlarım dahi gözden geçirirlerdi. Tafsilatı ile, onların hakikatini anlamaya çalışırlardı. Kusurları varsa, onları kurtarmaya bakarlardı. Seyyiatlarından dahi, tevbe, istiğfar, iltica, tazarru ile Aziz Gaffar Allah'a yalvararak kurtulmak isterlerdi. Yararlı amelleri için, Yüce Allah'a hamd ve şükür ederlerdi; bu hususta meş-gulivetleri böyle idi. Yaptıkları iyi amelleri dahi, Yüce Hakkın ihsan ettiği muvaffakiyete bağlarlardı.

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi, (yazarı Muhyiddin b. Arabi) kendisini hesaba çeken zatlar arasındadır. Bu hususta şöyle demiştir:

— Diğer meşayihe nazaran, kendimi hesaba çekmemde bir artırma yaptım; hatırıma gelenleri ve niyetlerimi dahi hesaba kattım.

Muhbir-i Sadık Resulûllah S.A. efendimizden rivayet edildiğine göre, uykudan evvel yüz kere tesbih, tahmid ve tekbir sabittir. Fakir'in kanaatına göre, bunu okumak dahi kendini hesaba çekme yerine geçer.[38]

Tesbih okuyan kimse: Tesbih kelimesini tekrar ederek, taksiratından ve seyyiatından ötürü itizarda bulunmaktadır. Zira tesbih kelimesi, tevbenin anahtarıdır. Ayrıca, o masiyetlerin irtikâbından dolayı, Yüce Hakka yönelen şeylerden dahi onun zatını tenzih ve takdis etmektedir.

Günah irtikâb eden kimsenin, emir ve yasağı veren zatın azameti kibriyası gözü önünde olup onun düşüncesine dalsa.. Yüce Allah'ın emrine imtisal etmeyi terke girişemez. Böyle bir şeye giriştiği zaman bilir ki: Yüce Hakkın emrini saymıyor ve onların kendi katında bir itibarı yoktur. Sübhan Allah bizleri böyle bir şeyden saklasın. İşte, tenzih kelimesinin tekrarı ile anlatıldığı manadaki kusur telâfi edilir.

Şunun bilinmesi yerinde olur..

İstiğfar etmekte, günahın örtülmesi talebi vardır. Tenzih kelimesinde ise, günahın tamamen giderilmesi talebi vardır. Bu mana ile, öbürleri arasında o kadar fark var ki..

— Sübhanellah..

Kelimesi, hayret edilecek derecede özlü bir kelimedir. Lafzı gayet azdır; onun manası ve faydaları son derece çoktur.

Allah'a hamd etmek cümlesinin tekrarı ile, Yüce Hakkın başarısının ve sair nimetlerin şükrü eda edilir.

Tekbir kelimesinin tekrarı ise., şu manaya işarettir: Bu itizar ve şükür, onun pek yüce ve üstün şanına lâyık olmaktan yana pek uzaktır. Şundan ki: Kulun itizarı ve istiğfarı çok çok itizarlara ve istiğfarlara muhtaçtır. Hamdi dahi ona racidir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbın, onların yaptıkları vasıftan yana izzet sahibidir. Resullere selâm olsun. Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.» (37/180-182)

Kendilerini hesaba çekenler, istiğfar ve şükürle yetinirler. Bu kudsî kelimelerle de, istiğfar işi hâsıl olur; şükür dahi eda edilmiş olur. Ayrıca, istiğfarın ve şükrün dahi noksan oluşuna ima müyesser olur.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Kalıbımız, bizden kabul buyur. Şüphesiz Hakkıyle işiten ve kemaliyle bilen sensin..» (2/127)

Allah-ü Taâlâ efendimiz Muhammed'e âl ve ashabının tümüne salat eylesin.

Allahım, ona ve diğerlerine selâmet ve bereket ihsan eyle..

***

[38] «Sübhanellahi vel-hamdülillahi velâ ilahe illallahü vellâhü ekber..»

310. MEKTUP

MEVZUU: Bu makama taalluk ederi sırlarla imanın camiiyet durumu beyanındadır. Bu münasebetle bazı hususlar.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhammed Haşim'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.. Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne..

***

Bilinmeli ki..

Kemalât cinsinden, insanda her ne var ise.. Yüce Mukaddes Vücup mertebesinden istifade yolu ile gelmiştir.

Eğer ilim ise., o mertebenin ilminden istifade edilmiştir.

Eğer kudret ise., yine o mertebenin kudretinden alınmıştır.

Üstte anlatılan kıyas yolu hemen hepsinde devam edip gider..

Her mertebenin kemali ise., o mertebenin mikdarına göredir.

Üstte anlatılan manaya göre, Vacib Zat'ın ilmi yanında; ebedi hayatla canlı olanın yanında hiç bir şey olmayan ölü gibidir.

Vacib Taâlâ'nın kudreti yanında, kulun kudreti dahi; bir nefeste dağları ve denizleri yok hale getiren kudretli bir şahsa nisbetle evini ince örme ile yapan örümceğin kudreti gibidir. Diğer kemalât dahi buna kıyas edilmelidir.

Bu değişik durum, ancak ibarenin darlığına göre anlatılabilen bir manadır. Yoksa, aralarında hiç bir nisbet benzerliği olamaz.

Bir mısra:

Nisbeti mi olur arştakine göre yerdekinin?.

Üstte anlatılan mana açısmdan bakılınca; insanın kemalâtı. Yüce Mukaddes Vücub mertebesinin kemalâtı suretinde olmaktadır. Amma bu kemalât için. o üstün kemalât mertebesinden isim ortaklığından başka hâsıl olan bir şey yoktur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şu hadis-i şerif varid oldu:

— «Allah-ü Taâlâ, Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı..»

Bundan başka, su hadis-i şerifin manası dahi açıklığa kavuşur:

— «Bir kimse ki. nefsini bilir; gerçekten Rabbıiıı bilen odur.»

İnsanda bulunan her şey. isterse suret olsun; öyle bir şeydir ki onun hakikati, Yüce Mukaddes Vücub mertebesinden hâsıl olmaktadır.

Yine üstte anlatılan mana icabı olarak: insanın hilâfet sırrı dahi bilinmiş olur. Zira bir şeyin sureti, o şeyin halifesidir. Bu makamda, zındıklar ve mücessimeler sanmışlardır ki: Yüce Allah, insan suretindedir. İnsanî olan kuvveleri ve cevahiri Yüce Sultan Hak için isbata kalkmışlardır; amma akılsızlıktan.. Böylece, hem dalâlete düşüp sapmışlardır; başkalarını dahi yoldan çıkarıp dalâlete düşürmüşlerdir. Amma, bilememişlerdir ki: Sübhan Hakka suret ve emsali şeylerin ıtlakı teşbih ve temsil kabilinden olup tahkik ve tesbit yollu değildir. Zira, hakikatin sureti olmak, bölünüp parçalanmayı ve terkibi iktiza eder; ama bu vücub için menfi bir durumdur. Kıdem için de engeldir. Kur'an-ı Kerim'de geçen müteşabihattan âyetler ise., zahirinden alınıp tevile hamledilir. Bu manada ise.. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

«Onun tevilini, ancak Allah bilir..» (3/7)

Yani: O müteşabih olanın tevil yolunu ancak Allah bilir.. Bundan dahi anlaşılıyor ki, müteşabih olanlar dahi Allah katında tevile hamledip zahir manasından çıkarılmıştır. Allah-ü Taâlâ, rasihun zümresine dahil olan ilim sahiplerine dahi bu tevil ilminden nasip evrmiştir. Tıpkı, zatına mahsus olan gayb ilmine, has resullerini muttali kıldığı gibi..

Sakın ha., olmaya ki: Bu tevil işinde eli kudret, vechi dahi zat manası tahayyül edesin.. Haşa ve kellâ.. böyle şey olmaz.. Elbette bu tevil, öyle sırlardandır ki, onun ilmini. Yüce Allah havas zümrenin dahi en hasma ihsan eylemiştir.

***

Burada, bir hususun dahi bilinmesi yerinde olur.. Şöyle ki:

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi (yazarı Muhyiddin b. Arabi) ve ona tabi olanlar demişlerdir ki:

— Vacib Taâlâ'nın sıfatı, zatının aynı olduğu gibi, onların bazısı dahi bazısının aynıdır. Meselâ: ilim zatın aynı olduğu gibi, kudretin aynı, iradenin aynı, sem'in ve basarın dahi aynıdır. Sair sıfatlar dahi bu kıyasa tabidir.

Ne var ki, bu kelâm Fakir'e göre doğru olmaktan uzaktır. Çünkü bu kelâm, sıfat-ı zaidenin nefyi üzerine bina edilmiştir. Böyle bir şey ise., ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebi hilâfına olmaktadır. Çünkü, bu büyüklerin reylerine uygun olan sekiz veya yedi sıfat hariçte mevcuttur. Herhalde, zatın ve sıfat-ı vacibiyenin aynı olma tevehhümü. onların tahayyülünden doğmuş; orada olan tegâyür ve tebayün. buradaki tegayür ve tebayün olmuştur. (Yani: Buradaki insan ve diğerlerinin zat ve sıfat durumları gibi.) Burada kendi zatlarımız ve sıfatlarımızda olduğu gibi. orada bir tegayür ve tebayün bulamamışlar; buradaki durumu ayırd etmek için, oranın temayüzünü ve müşabehetini de görememişlerdir. Şüphesiz olarak, tegayürün ve temayüzün nefyine hükmetmişlerdir. Dolayısı ile:

— Bazısı, bazısının aynıdır..

Demişlerdir. Ama anlayamamışlardır ki: Oradaki temavüz ve tegayür bir başka olup Vacib Taâlâ'nın zatı ve sıfatı gibidir: misli ve keyfiyeti yoktur. Oradaki temayüz ile buradaki temayüz arasında hiç bir münasebet yoktur. Ne suret, ne de isim cihetinden.. Temayüz ve tegayür orada mevcuttur; biz onu idrâk etmekten aciz durumdayız. Ama biz, her idrâk edemediğimiz şeyi yok görmeyiz. Bu hususta tahkik ehli, zatlara dahi karşı çıkmayız.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

311. MEKTUP

MEVZUU: Huruf-u mukattaatla alâkalı vadirattan hakikatlar derin sırlar beyanındadır. Bunlar Kur'an-ı Kerim'de bulunan müteşabihattan olup remz ve işaret yollu rasihun ulemanın onlara ıttılaı vardır.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır.

***

ALLAHÜMME (Arapça aslına göre) lafzının ifade ettiği manaları anlatan bir şiir:

(HA) İki gözü var mürebbimizin;

(ELİF) Rabbı Allah sevgilisinin..

(LÂM) Halilüllah'ın mürebbisidir;

(MİM) dahi ayıktıranı Kelim'in..

***

Musa'nın iş başlangıcı, ELİF harfinin hakikatidir. Resulûllah efendimize ve ona salât ü selâm olsun. Bu Hakir'in hakikat muamelesi dahi, ona tebaiyet ve veraset yollu olarak,

ELİF harfinin hakikatidir. Lâkin, Kelim'in a.s. rücuu MİM harfinin hakikatına olup bu Hakir'in rücuu dahi iki gözlü HA harfidir. Şu anda dönüp kaldığım, HA harfinin hakikatidir. Bu hakikat odur ki, ondan:

— Gayb-ı hüviyet..

Olarak tabir edilir.

İşbu hakikat, rahmetin hazinesi ve o eşsiz rahmettir ki: Biri, dünyada herseyi almış, doksan dokuzu dahi âhirete bırakılmıştır. Amma, onun hepsi bu hakikattir.

Onun iki gözü vardır; biri dünya rahmetinin mahzeni olup diğeri dahi âhiret rahmetinin hazinesidir.

Erham'ür-rahimin, sıfatı dahi bu hakikattan çıkmıştır.

Bu makamda, sırf cemal zuhuru vardır: oraya celâlden hiç bir şaibe düşmemiştir.

Evliyaya isabet eden, dünyadaki gam, hüzün, mihnet cinsi şeylerin hemen hepsi zahiren cemal terbiyesi olup celâl suretinde çıkar..

Düşmanlara nimet, ferah, sürür cinsi olarak dünyada her ne verilir ise., cemal suretinde celâl zuhurudur. Bu dahi Yüce Sultan Allah'ın mekridir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «.. bununla çoklarına hidayet ettiği gibi, nicelerini de dalâlete atar..» (2/26)

Hatem'ür-rüsül Resulûllah'ın emir mebdei ELİF hakikatinin üstündedir. Ona salât ve selâm olsun. Halil'in emir mebdei ise., bu üstünlük taşıyan hakikattir.

Bu babda netice söz şu ki: Hatem'ür-rüsül Resulûllah'ın mebdei, anlatılan hakikatin icmalidir. Halil'in hakikati ise., onun tafsilidir.

Hatem'ür-rüsül Resulûllah'ın mercii, ELİF hakikati olmaktadır. Ona salât ve selâm olsun. Halil'in a.s. mercii ise.. LÂM hakikatidir. Sunun için ki: İcmalin vahdetle münasebeti daha çoktur. Bunun için de, vahdete daha yakın ELİF'e rücu müyesser olmuştur. Tafsilin ise., kesretle münasebeti pek ziyade olduğundan; zarurî olarak, onun rücuu LÂM harfine olmuştur. Ki bu, kesrete yakındır.

İbrahim mebde, maad, merci itibarı ile bereketi çoktur. Resulûllah efendimize ve ona salât ve selâm olsun. Bu mana icabı olarak, Resulûllah S.A. İbrahim'in a.s. salâtına ve bereketine benzeyen salât ve bereket istemiştir.

Hatem'ür-rüsül Resulûllah efendimizin Rabbı, rütbesi sıfat rütbelerinin üstünde bulunan esma-i hüsnadaki şanı Yüce Mübarek Allah ismidir. Ona salât ve selâm olsun.

Bu Hakir'in dahi Rabbı, Yüce Üstün Rahman ismidir. Bu Hakir'in Musa Kelim ile münasebeti bulunduğundan, ondan kendisine çokça bereket ulaşmıştır. Bu Hakir'in velâyeti, her nekadar Velâyet-i Museviye değil ise de, lâkin o velâyet bereketleri ile doludur. Yani: O velâyetin icmal yolundan..

Merhum büyük oğlumun velâyeti, onun tafsilinden istifade yollu olmuştur.

Bu Fakirin velâyeti, Velâyet-i Museviye'den istifade yollu olup Al-i Firavun'dan mümin bir kimsenin velâyetine benzer. Büyük oğlumun velâyeti ise, sonradan iman eden Firavun'un sihirbazlarının velâyetine benzer;

***

312. MEKTUP

MEVZUU: Bazı sualine cevaptır. Bu cümleden olarak, Hanefî Mezhebine göre, teşehüdle işaret parmağının kaldırılmasının tahkiki sorulmuştur.

***

NOT: İMAMI RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm, Resullerin efendisine ve onun enbiya, mürselin, mükarreb melek, Allah'ın salih kulu kardeşlerine olsun.

***

Molla Mahmud ile gönderilen mübarek mektub ulaştı. Bolca ferah ve sürür getirdi.

***

Ulemanın, şu kavlinden sual etmişsin:

— Resulûllah S.A. efendimizin Medine-i Münevvere'de bulunan mübarek ravzası, kadir kıymet itibarı ile, Mekke-i Muazzama'dan daha büyüktür.

Diyorsun ki:

— Bu nasıl olur?. Ravza-ı Mutahhara'dan nasıl daha büyük olur?. Halbuki, Kabe'nin sureti ve hakikati, Hakikat-ı Muhammediye'nin sureti ve hakikati için secde edilen bir makam olmuştur. Resulûllah S.A. efendimize, salât ve tahiyyat..

Ey Mahdum,

Fakir'e göre sabit olan mana şudur ki:

Yer parçalarının hayırlısı, Kâbe-i Muazzama'dır. Ondan sonra, Resulûllah S.A. efendimizin Medine-i Münevere'de bulunan Ravza-i Mukaddese'sidir. Ondan sonra da. Mekke arzı gelir. Allah-ü Taâlâ, oraları afattan korusun.

Eğer ulema, Resulûllah S.A. efendimizin Ravza-i Mutahhara'sının daha faziletli olduğuna kail olmuşlar ise.. Muradları, Kâbe-i Muazzama arzından başka yerler olmalıdır.

Sormuşsun ki:

— Mülâzimlerimden Merhum Mevlana Alimüllah bir risale yazmış. Bunda, şehadet parmağı ile işaret etmeye cevaz vermiştir. Sözü edilen risaleyi yollamış bulunuyorum. Bu babda ne işaret buyurulur?.

Ey Mahdum.

işaret parmağı ile. tahiyyattan sonra işaret etmeye cevaz veren hadis-i nebeviye cidden çoktur. Bundan başka, Hanefî Mezhebi üzerine yazılan bazı fıkıh kitaplarında dahi, bu hususta bazı rivayetler gelmiştir. Nitekim. Mevlâna dahi, risalesinde bu hususu varid görmüştür. Eğer Hanefi kitapları, tam bir şekilde mülâhaza edilip dikkat edilse., görülecektir ki: İşaret cevazı, ne usule dair rivayetlerdir, ne de mezhebin zahirine..

Muhammed Şeybani'nin söylediği:

— Resulûllah S.A. işaret ederdi; biz de onun yaptığını yapıyoruz.. Bu, benim ve Ebu Hanife'nin kail olduğudur.

Cümle, usule dair rivayetlerden olmayıp nadirattandır. Fetavai Garaib olarak. Muhitte rivayet edildiğine göre:

— Sağ elinin şehadet parmağı ile işaret etmiş midir?.

Diye şüpheli bir rivayetle geçer. Ki bu meseleyi İmam-ı Muhammed asıl olarak anlatmadı.

Ulema, bu hususta, değişik görüş ileri sürmüştür. Onlardan bazısı demiştir ki:

— İşaret etmemiştir.

Bazısı da, demiştir ki:

— İşaret ederdi.

İmam-ı Muhammed usul dışı bir hadis-i şerif rivayet edip işaret ettiğini anlattıktan sonra şöyle demiştir:

— İmam-ı Ebu Hanife'nin ve benim kavlim budur. Yine denmiştir ki:

— Bu sünnettir. Yine denmiştir ki:

— Bu işaret, müstahaptır.

Daha sonra orada şöyle denmiştir:

— Bu, anlatılanlardır. Ama, sahih olan, işaretin haram olduğudur.

Siraciye'de anlatıldığına göre, namazda:

— Şehadet ederim ki. Allah'tan başka ilâh yoktur..

Diye şehadet ederken, işaret etmek mekruhtur. Kübra'da dahi, verilen fetva, buna göredir. Zira, namazın binası, sükûn ve vekar üzerinedir.

Gıysiye'de dahi verilen fetva şudur ki: Teşehhüd vaktinde şehadet parmağı ile işaret edilmeye.. Muhtar olan dahi bu olup fetva bunun üzerinedir.

Camiür-rümuz'da anlatıldığına göre, mana şöyledir:

- Ne işaret edilir, ne de parmak kıvrılır.

Ashabımızın usulü dahi budur. Nitekim, Zâhidî'de geçen de bu olup fetva dahi bunun üzerinedir. Muzmerat, Velvalicî, Hülâsa'da mana budur. Diğerlerinde ve ashabımızın tümünden gelen rivayet ise., onun sünnet olduğudur.

Tatarhaniye'de naklen, Hazane-i Rivayat'ta anlatıldığına göre der ki:

— Şehadet kelimesine başlavıp:

— Eşhedü en lâ ilahe illallah..

Okuyan kimse cümlenin nihayetinde parmak kaldırır mı kaldırmaz mı?. Yani, Sağ elinin şehadet parmağını.. Esastan olarak, İmamı Muhammed bunu anlatmadı.

Ulemanın bunda dahi değişik görüşü vardır. Onlardan bazısı dedi ki:

İşaret edilmez.

Kübra'da dahi fetva bunun üzerinedir. Yine onlardan bazıları bu şekilde:

— İşaret edilir..

Dedi.. Gıyasiye'de dahi, teşehhüdde işaret edilmeyeceği anlatılmıştır. Ki, tercih edilen de budur.

Muteber rivayetlerde, işaret etmenin haram olduğu anlatılmıştır. Onun keraheti için fetva verip nehyedenler de vardır. Demişlerdir ki:

- Ashabımızın, zahir olan usulü budur.

Bizim gibi mukallidlere, hadis muktazasma göre amel edip haram bir işi ve mekruh bir işi yapmaya, yani: İşaret etmeye cür'et etmek caiz değildir. Bilhassa bunun nehyedildiği birçok müçtehid ulema tarafından sabittir.

Hanefî mezhebine mensub olanlardan bu işi irtikâb edenlerin durumu, şu iki şeyden hali değildir:

a) Müçtehid ulema için, işaretin cevazı varid olan maruf hadis-i şerifleri bilmeyi müsbet bulmamaktır.

b) Bu manadaki hadis-i şerifler, o büyüklerin malumu ve kendilerince müsbet olduğu halde, onların iktizasına göre amel etmemektedirler. Böylece zannederler ki: O büyükler, hadis-i şeriflerin hilâfına ve kendi görüşleri iktizasına göre haram veya mekruh hükmü vermişlerdir.

Anlatılan şıktan her iki görüş de bozuktur. Böyle bir şeye ancak fasit veya bu yolda inatlaşan cevaz verir.

Terğib-i Salât kitabında, şöyle geçer:

— Teşehhüdde, şehadet parmağını kaldırmak, mütakaddimin ulemanın âdeti idi. Ama, müteahhirin ulema, bunu nehyettiler.

Bunu nehyetmelerinin sebebi de şu idi: Rafızilerin bu hususta taşkınlıklarını görmeleri.. Ta ki, Sünni olan rafızilik töhmetine uğramaya..

Ne var ki, üstteki rivayet, muteber kitapların anlattıklarına aykırıdır. Zira, bizim yolumuzda olanların zahir olan usulü, işaret etmemektir; parmak kıvırmamaktır. İşaret etmemek dahi, mütakaddimin ulemanın âdeti idi. Terk işi dahi, töhmeti nefyetmek için değildir.

Bizim o büyüklere hüsn-ü zannımız vardır. Eğer onlara, bu hususta, zahir olan bir delil çıkmasaydı; yani: Haram veya mekruh olduğuna dair.. bu hususta bir hüküm vermezlerdi.

İşaret etmenin sünnet olmasını ve müstahab durumunu anlattıktan sonra, dediler ki:

— Anlatılan manalar, bunlardır. Sahih olan da. işaretin haram olduğudur.

Bu manadan ötürü, bilinen durum şu ki: İşaret etmenin sünnet veya müstahab olması, bu büyükler katında sıhhat derecesine ulaşmamıştır. Daha ziyade, bunun hilafı sıhhat bulmuştur.

Son söz şu ki: Bu hususta, bize ulaşan delil yoktur. Bu da. o büyüklere ar düşürmeyi gerektirmez..

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Bizde, bu anlatılanın hilâfına delil vardır. Ne denir?.

Bunun için cevabımız şudur:

— Mukallidin ilmi, helâl veya haramın isbatmda muteber değildir. Bu hususta muteber olan müçtehidin kavlidir.

Müçtehidlerin delili için söylenen:

— Onlar, örümcek ağından daha zayıftır..

Sözü ise., büyük bir cür'ettir. Bilhassa, kendi ilmini onların ilminden üstün görmek, Hanefi Mezhebine mensup büyüklerin zahirî usullerini iptal etmek, fetva verilen rivayetleri tahrip cihetine gitmek dahi yine büyük bir cür'etkârlıktır.

Bu büyükler, anlatılan hadis rivayetlerini pek itimada şayan bulmamışlardır. Onlar, asr-ı saadete yakın olmaları, bilgilerinin derinliği, kendilerinde takvanın ve vera halinin hâsıl olması dolayısı ile, o rivayetleri bizim gibi âcizlerden daha iyi bilirler. O rivayetlerin sıhhat ve sakat tarafını, nesh'olup hüküm dışı kalıp kalmadığını bizden daha iyi anlarlar. Bu anlatılan hadis rivayetlerinin muktazasına göre amel etmeyi terk etmenin, elbette onlara göre bir yanı vardır.

Bizim gibilerin bilgisi, işaret ve parmak bükme keyfiyeti Hakkında çokça rivayet edilen hadisler arasında anlayıştan uzak kalır. Onların bu hususta muhtelif durumu, işaretin kendisinde dahi çok zorluk vermektedir. O rivayetleri şöyle sıralamak mümkündür.

Bazı rivayetlerde, parmak bükmeden işaret yapılması sabittir.

Parmak bükmekle beraber işaret edilmesine kail olanlara gelince:

Bazı rivayetlerde, elli üç çeşidi anlatılmıştır.

Bazı rivayetlerde yirmi üç çeşidi anlatılmıştır.

Onların bazıları dahi şöyle rivayet etmiştir:

— Küçük parmak ve yanındaki yumulacak, baş parmakla orta parmak halka yapılacak, şehadet parmağı ile de işaret edilecek.

Bazı rivayette ise., yalnız baş parmağın orta parmak üzerine konması vardır.

Bazı rivayetlerde ise, şöyle anlatılmıştr:

— Sağ eli sol oyluk üstüne, sol eli dahi sağ oyluk üstüne koymak sureti ile işaret eder.

Bir başka rivayette ise şöyle gelmiştir:

— Sağ elini sol eli üstüne, bilediğini bileği üzerine, kolunu da kolu üzerine koyup işaret eder.

Bir başka rivayette ise şöyle gelmiştir:

— Bütün parmaklarım yummak sureti ile işaret eder..

Bazı rivayetlerde ise, şehadet parmağı oynatılmadan işaret edilir. Bazı rivayetlerde ise, şehadet parmağını oynatmak da vardır.

Bazı rivayette ise. belli bir an tayini olmadan, şehadet okunurken işaret edilir. Bazısında ise, tam şehadet kelimesi okunurken işaret edilir.

Bazılarında ise., bu işaret, duâ vaktine bırakılmıştır. Yani, şu duâ okunurken:

— Ya Mukallib'el-kulub, kalbimi dininde sabit eyle..

***

Yukarıda anlatılan ravilerin, işaret şekli üzerinde durup bakan Hanefi uleması, kıyas hilâfına namazda fazladan bir şey eklememişlerdir. Bu dahi, namazın sükûn ve vekar ile kılınmasıdır.

Bu arada, parmakların kıbleye doğru yönelmesi dahi, sünnet olduğu vardır. Bu manada, Resulûllah S.A. efendimiz, namaz kılan için şöyle buyurmuştur:

— «Gücü yettiği kadar, azasını kıbleye çevirsin.»

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— İhtilâlin çokluğu ile, ancak rivayetler arasında bir uyum olmayınca karışıklık olur. Halbuki, üzerinde durduğumuz mevzuda uyum bulunması mümkündür. Yine mümkündür ki, bunlar: Çeşitli zamanlarda, bütün rivayetlerde varid olduğu şekilde yapılmış ola..

Ne denir?.

Bunun cevabı olarak deriz ki:

— Rivayetlerin pek çoğunda:

— Kâne..

Lafzı kullanılmıştır. Bu lafız ise., mantıkçıların dışında, külliyet belirten edat arasındadır. (Yani: Her zaman ve daima, manasını çıkarır.) Haliyle, böyle bir manada uyum beklenemez.

İmam-ı Azam'ın şu kavline gelince:

— Kavlime muhalif bir hadis bulursanız, kavlimi bırakıp o hadisle amel ediniz..

Burada anlatılan hadis, herhalde, İmam-ı Azam'a ulaşmayan bir hadis olmalı.. Onu bilmediği için de, ona aykırı bir hüküm vermiş olabilir. Ne var ki, işaret hadisi bu kabilden değildir. Bunlar, bilinen hadislerden olup bilmediği ihtimali yoktur.

***

Burada bir başka soru da şöyle olabilir:

Hanefi uleması, işaretin cevazı yolunda dahi fetva vermişlerdir. Buna göre, birbirine mütaarız olan fetvalar muktazasına göre amel etmek caizdir.

Bunun için de şu cevabı verebiliriz:

Caiz olan ile olmayan, haram ile helâl arasında mütaarrız bir durum meydana gelince, caiz olmayan yanı, haram olan tarafı tercih edip ona göre amel etmek gerekir. Bu mana icabıdır ki:

— Namazda el kaldırılması..

Manasında gelen hadisini, Şeyh İbn-i Hümam:

— Namazda el kaldırılmaması..

Hadisine muarız bulup kıyas yolu ile, el kaldırılmaması tarafını tutmuştur. Zira, namazın binası huşu ve sükûndur. Kaldı ki, icma kararı ile matlub olup rağbet edilen de budur.

Şeyh İbn-i Hümam'dan asıl şaşılacak bir mana gelmiş olup şöyle demiştir:

— Meşayihin çoğundan, işaret edilmemesi gelmiştir. Ama bu, rivayet ve dirayet hilâfınadır.

Acaba, müçtehid ulemaya nasıl cehli yakıştırdı?. Onlar kıyasa tutunmuşlardır. Kıyas ise, edille-i şer'iyenin dördüncü esasıdır. Mezhebin zahir manası ve rivayetin zahiri, işaret etmemektir. Yani: Ebu Hanife'den geldiğine göre: Herhalde bu Şeyh, rivayetlerin çokluğundan hâsıl olan sıkıntı dolayısı ile, nadirattan az rivayetlerin zaafı cihetine gitmiş olmalı..

Kıymetli oğlum Muhammed Said bu babda bir risale yazmaktadır. Temize çekildiğinde onu yollarım inşaallah..

Yazıyorsun ki:

— Her tarafta, tarikat taliplerinden bir cemaat var. Herhangi bir mahalde tarikat talimi için, onların birine icazet vermeye cesaret edemedim. Bu hususta gelecek işareti bekliyoruz.

Bunun cevabı olarak, bilmeni isterim: Her kimi münasip görürseniz, cemaat halkasının başı o olur. Bu iş, sizin görüşünüze bırakılmıştır.

İstihare ve teveccühten sonra, işin olacağı sudur eder.

Selâm size ve sizinle beraber olanlara..

***

313. MEKTUP

MEVZUU: a) Kendisine sorulan yedi suâlin cevabı.

b) Bu mektupla BİRİNCİ CİLT tamam olmuştur. Şunun için ki: Bunun adedi enbiya ü mürselinin adedine ve ashab-ı bedrin adedine uygun düşmüştür.

e) Bu mektubun sonuna Mahmudzade'nin arzuhalleri eklenmiştir. Şunun için ki: Onu okuyanlar, kendisinin ruhuna Fatiha kıraat edip hayır duâ ile analar.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Haşim'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulü üzerine olsun.

Sizlere dahi, dualar etmekteyim.

***

Kardeşimiz Hace Muhammed Haşim'e bildirmek isterim ki: Mir Muhibbüllah'ın mektubuna derc edilen ve halli istenen suallerin cevabını, bize malum olduğu şekilde yazıp yollayacağız.

Bu manada bir şiir:

Olaydı Ebu Ali Neva kalender;

Sofi olurdu kalenderler beraber..

BİRİNCİ SUÂL: Aşağıdaki hususları ihtiva etmektedir.

a) Fena ve beka yönü ile ilâhi yakınlık..

b) Bütün cezbe ve sülûk makamlarını aşmak..

c) Hayr'ül-enam Resulûllah S.A. efendimizle olan bir sohbetleri sonunda; ashab-ı kiram bütün ümmetinin evliyasından daha faziletli bir durum kazanmışlardır. Bu seyr ü sülûk, fena ve beka dahi, onlar için bu yapılan bir sohbette hâsıl olmuş mudur?. Bu, bütün seyr ü sülûkten, fena ve bekadan daha faziletli olmuş mudur?. Bunlarda hâsıl olan fena ve beka, yalnız Resulûllah S.A. efendimizin mücerred teveccüh ve tasarruf ile mi oldu, yoksa mücerred İslâm'a girmekle mi?.

Sonra.. Onların cezbe ve sülûk ilmine karşı hal ve makam olarak bilgileri var mıydı?. Eğer var idiyse., buna ne gibi bir isim vermişlerdi?. Şayet onlar için bir cezbe ve sülûk yok idiyse., onun için:

— Bid'at-ı hasene..

Dememiz mümkündür..

BİRİNCİ SUÂLE CEVAP:

Bilesin ki., bu müşkil işin halli, sohbete bağlı ve hizmete kalmıştır.

Zira, edilecek kelâm, öyle bir kelâm olacaktır ki: Bu müddet içinde, hiç kimse, öylesini konuşmamıştır. Bir defa yazmakla, sizin için nasıl akla uygun düşüp anlaşılsın?. Lâkin, mademki sordunuz; mutlaka buna cevap verilmesi zaruri olarak, icmalen onun halli gereklidir. Bu cevabı, iyi anlamaya bakmalıdır.

Bilesin ki..

Fenaya, bekaya, sülûke, cezbeye bağlı bulunan ilâhi yakınlık; bu ümmetin evliyasının müşerref olduğu yakınlıktır. Hayar'ül-enam Resulûllah S.A. efendimizin sohbeti sonunda ashab-ı kirama müyesser olan yakınlık ise., kurb-ü nübüvvet (nübüvvet yakınlığı) olup tebaiyet ve veraset yolu ile hâsıl olmuştur. Bu yakınlıkta ne fena vardır: ne beka.. Ne cezbe vardır; ne de sülûk.. İşbu yakınlık, velâyet Yakınlığından daha faziletli ve daha üstündür. Hem de nice mertebeler.. Zira bu yakınlık, asıl yakınlıktır. O yakınlık ise., zılâl yakınlığıdır. İkisi arasında o kadar fark var ki.. Lâkin, herkesin fehmi bu zevki tadamaz. Nerede ise., havas zümreye dahil olanlar bile., bu anlamamak durumunda, avam ile beraber olacaktır..

Bu manada bir şiir:

Olaydı Ebu Ali Neva Kalender ;

Sofi olurdu kalender beraber..

Evet..

Nübüvvet kemalâtının zirvesine çıkış, velâyet yolundan olursa., o zaman fena, beka, cezbe ve sülûk gerekli olur. Zira bunlar, o yakınlığın başlangıcı ve hazırlığıdır. Amma seyir bu yoldan olmaz da, nübüvvet yakınlığı için tercih sultanî yola düşer ise., o zaman: Fena, beka, cezbe ve sülûke hacet kalmaz. Ashab-ı kiramın yolu dahi, sultanî olan nübüvet yakınlığı yolundan olmuştur. Bu manadan ötürü, onların cezbeye, sülûke, fenaya ve bekaya ihtiyaçları yoktur.

Bu hususu dahi iyi anlamak için, Emanüllah adına yazılan mektuba bakılmalıdır. (Bak: Mektup 301)

Bu Fakir, mektuplarından bazı yerlerde şöyle yazmıştı:

— Benim muamelen sülûkün, cezbenin, zuhuratın, tecelliyatın da ötesinde olmaktadır.

Bu cümlede anlatılan manadan murad: İşte bu yakınlıktır. Yani: Ashab-ı kirama olan yakınlık..

Ben, Hazret-i Şeyhimizle beraber olduğum sırada, zuhurat olarak bu devleti elde ettim. Bu durumu, kendisine şu ibare ile arz ettim:

— Bana zahir olduğuna göre bu işe nisbetle enfüsi seyir durumu, seyr-i enfüsîye nisbetle seyr-i afakî gibi oldu.

O zaman, kendimde, bu devleti, bundan ziyade tabirle anlatma kudretini bulamıyordum.

Bu hayret verici muamele, seneler sonra yerleşmeğe ve yazılmaya başlayınca ben de mücmel bir ibare ile yazdım.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki, bizi buna hidayet eyledi.. Eğer Allah bize hidayet etmeseydi: biz hidayet bulamazdık. Rabbımızın resulleri Hakkı getirdi.» (7/43)

Fena ve beka, cezbe ve sülûk yenidir; meşayihin buluşlarındandır. Mevlâna Cami Nefehatta şöyle anlattı:

— Fenadan ve bekadan ük söz eden Ebu Said Harraz'dır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

***

İKİNCİ SUÂL ise.. 5u hususları ihtiva eder:

— Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de sünnet-i seniyyeye ittiba vardır. Bu manadan olarak, Resulûllah S.A. efendimizden, hayret veren riyazetler, şiddetli mücahedeler sudur etmiştir. Meselâ: Aç kalmak.. Bu Tarikat'ta ise., riyazetten men edilme durumları vardır.

Hatta onda, suri olan keşifler zuhur edeceğinden muzır görmektedirler. Şaşılacak şey: Sünnete ittiba etmekte nasıl zarar ihtimali olur?.

İKİNCİ SUÂLE CEVAP:

Ey Muhib,

— Bu Tarikat'ta riyazet yasak edilmiştir..

Diyen kimdir?. Sonra, onların riyazeti zararlı gördüğü nereden işitilmiştir?. Halbuki, bu Tarikat'ta sünnet-i seniyyeye tabi olma ya devam vardır. O sünnetlerin sahibine salât, selam ve tahiyyet.. Sonra şunlar da vardır: Hali gizlemeye çalışmak, orta halli olmayı tercih etmek, yemekte, içmekte ve diğer işlerde itidal sınırını aşmamak vardır. Bütün bunlar zor riyazet ve şiddetli mücahede olarak bilinir.

Bu babda sön söz şu ki:

— Avam sınıfında olanlar, hayvanlara benzerler. Bu anlatılan işler: riyazetten saymadıkları gibi, onları mücahede olarak dahi görmezler. O kadar ki: Onlara göre riyazet, aç kalmaya inhisar eder. Çokça aç kalmak. Onlara göre büyük bir iştir. Bu behaim sıfatına girenlere göre yemek işi, en önemli işlerden ve en büyük gayelerdendir. Bu mana icabı olarak, hiç şüphe edilmeye ki: Onu bırakmak dahi zor riyazet ve şiddetli bir mücahededir. Amma sünnet-i seniyeyi muhafaza, ona tabi olmayı bırakmamak ve emsali işler öyle değildir. Zira, avam katında bunların değeri yoktur ve bir şeyden sayılmaz. O kadar ki: Yemek yemeyi kötü ve yemek yememeye alışmayı riyazet sayarlar. Bu Tarikat'ın büyüklerine lâzım olan hali gizleyip avam katında riyazet sayılan şeyi dahi terk etmektir. Bilhassa halkın kabulüne sebeb olan şeylerden sakınırlar. Zira halkın kabulüne mazhar olan işler, büyük afetler arasında sayılır. Bu manada Resulûllah S. A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Allah'ın koruduğu kimseler hariç; bir kimseye günah olarak yeter ki, kendisini din ve dünya işinde insanlar parmakla göstereler.»

Fakir'e göre: Çokça aç kalmak, yemek işlerinde itidal üzere olmaktan daha kolaydır. Orta halli olma riyazeti ise., çok aç kalmaktan daha faziletli ve daha iyi olmaya müstahaktır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın, muhterem babam şöyle dedi:

— Sülûk ilmi üzerine yazılan bir risale buldum; onda şöyle yazılmış olduğunu gördüm:

— Yemek işlerinde itidal haddine riayet etmek, onda orta halli olmaya dikkat etmek matluba vâsıl olma işinde yeterlidir. Bu hususa riayet ettikten sonra, zikre ve fikre hacet kalmaz.

Gerçek olan da şu ki: Yemek ve giymek işlerinde, hatta bütün işlerde orta hal üzere bulunmak iyidir; cidden güzeldir.

Bu manada bir şiir:

Olmaya, yiyesin ağırlık vere sana; Aç kalasın da, zaaf gele vücuduna..

Allah-ü Taâlâ, Resulûllah S.A. efendimize kırk erkek kuvveti vermişti. Bunun için de, Resulûllah S.A. efendimiz o kuvvetle açlık ağırlığına tahammül ediyordu. Ashab-ı kiram dahi. Hayr'ül-beşer Resulûllah S.A. efendimizin sohbeti bereketi ile o ağırlığa dayanırlardı. Bu yüzden de, asla amellerinde ve fiillerinde bir kesinti olmazdı. Bu açlık halleri ile, düşmana karşı olanların muharebe kudretleri o derecede olurdu ki: Tok olanlar, onun onda birine dahi yetişemezdi.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, onlardan sabırlı olan yirmi kişi, iki yüz düşmana bedeldi. Onlardan yüz kişi dahi bin kişiye bedeldi..

Ashab-ı kiramın dışında olan aç kimseler ise., o kadar acze düşerler ki: Adabı ve sünnetleri dahi yerine getirmekten aciz kaldıkları olur. Hatta, çoğu zaman, zorunlu olarak farzı dahi yapma yolundan çıkarlar. Bunun için, kudret sahibi olmadan ashabı taklide gitmek, insanı farzları ve sünnetleri yapmaktan alır; aciz bir hale getirir.

Hazret-i Sıddık r.a. şöyle anlatıldı:

— Resulûllah S.A. efendimize uyarak, savm-ı visal eylemiş, Bu yüzden zaafa uğramış haberi olmadan yere düşmüş.. Resulûllah S.A. efendimiz onun bu haline itiraz yollu şöyle buyurdu:

— «Ben, herhangi birinize benzemem; Rabbımın katında olurum; bana yedirir ve içirir..»

İşte, yukarıda anlatılan manadan da anlaşılmış oldu ki: Ortada dayanacak bir güç olmadan, bir başkasına bakıp aynısını yapmaya çalışmak beğenilecek işlerden olmaz.

Ashab-ı kiram, insanların hayırlısı Resulûllah S.A. efendimizin sohbet bereketi ile çokça açlıktan meydana gelecek mazarratlardan emin ve mahfuz bulunuyorlardı. Böyle bir şey de, onlardan başkasına müyesser olmamıştır.

Bu manaların daha açık beyanı şöyledir:

Çokça açlık, mutlaka safa verir. Ama bir taife bundan kalb salası alırken, bir başka cemaat ise, nefis safası alır. Kalb safası, nur ve hidayet getirir; nefis safası ise., dalâlete atıp zulmeti artırır. Yunan filozofları ile Hinduların cukiyelerini, birehmenlerini görmez misin?. Riyazet, bunların her birine, nefis safası vermiştir. Kendilerini dahi dalâlet yoluna itip hüsrana sürüklemiştir. Hatta ahmak Eflatun, nefsinin safasına dayanarak, hayale ve keşfe dayalı suretleri kendisine mukteda eylemiştir. Kendisini beğenip isa'nın a.s. peygamberliğini tasdik etmemiştir. Halbuki, İsa a.s. onun zamanında gelen bir peygamber idi. Bunun için de şöyle dedi:

— Biz, hidayeti bulmuş kimseleriz. Bize hidayet edecek kimseye ihtiyacımız yoktur.

Zulmetin artmasını gerektiren bu safa onda olmasaydı; hayale ve keşfe dayalı suretler onun yolunu tutmaz; matluba kavuşmayı dahi engellemezdi. Bu safa sebebi ile o, kendisini nuranî bulmuştu. Ama bilememişti ki: Bu safa, ince bir kabuğu dahi geçmemiştir. Yani: Nefs-i emmare cihetinden.. O nefs-i emmare, habaseti ve necaseti üzere duruyordu. Daha kaba bir kılıfa bürünen necasetten başka bir hal almayı onun için artırmamıştı. Üzerine sadece incecikten bir tatlı kaplanmıştı.

Kalbe gelince., bu haddizatında nuranî olmuştur; temizdir. Ancak, zulmanî olan nefse yakınlığı icabı, üzerine bir toz oturmuştur. Az bir tasfiye ile aslına dönüp nurani halini yeniden alabilir. Amma nefis böyle değildir. Aslında o, habistir. Zulmet dahi, onun zatî sıfatıdır. Kalbin emrine girip kalmadıkça, ne temize çıkar; ne de tezkiye olur. Hatta, sünnet-i seniyeye uyup şeriata tutunmadıkça, temize çıkmaz. Hatta ve hatta Sübhan Allah'ın sırf fazlı olmadıkça, ondan zati habaseti gitmeyeceği gibi, hayrı ve felahı dahi tasavvur edilemez.

Eflatun, nefs-i emmaresine taalluk eden safayı; İsa'ya nisbet edilen kalb safası sandı. Zarurî olaraktan da, onu tehzib edilip temize çıkmış olarak tahayyül etti. Dolayısı ile İsa'ya a.s. tabi olma devletinden mahrum oldu. Ebedî hüsran damgasını da yedi. Allah-ü Taâlâ bizi böyle belâdan korusun.

Anlatılan bu mazarrat, açlığın oluşunda gizli saklı olduğundan; bu Tarikat büyükleri açlık riyazetini terk edip yemek işlerinde itidali tercih ettiler. Sair hallerde ise., orta halli olmaya riayet mücahedesine girdiler. Ona afat terettüb edeceğinden, büyük zarar ihtimali doğacağından açlığın faydalarını bir yana bıraktılar.

Bunlardan başkaları ise., onda fayda mülâhaza edip zararlarına göz yumdular; ona rağbet gösterdiler.

Halbuki, akıllılar katında mukarrar olan bir durum şu ki: Az zarar ihtimali olsa dahi, çokça menfaatler terk edilir. Ulemanın dahi kail olduğu mana bu anlatılana yakındır:

— Bir iş, bid'at ile sünnet arasında daire çizerse., en faziletlisi, onu terk etmektir. Şunun için ki: Bid'ata dalma ihtimali vardır. Sünnet olma ihtimaline göre yapılmaz.

Yani: Bid'at olma ihtimalinde zarar vardır; sünnet olma ihtimalinde ise, yarar vardır. Yarar olana da zarar düşme ihtimali olduğundan, o iki terk etmek en iyisidir. Bir başka taraftan, sünnete zarar gelmesi olmayacak bir şey değildir.

Bu kelâmın hakikati şudur:

Bu sünnet, o asra bağlı bir şey gibidir. İnceliği ve gizli manası icabı, bir cemaat, onu, o asra göre bilmediklerinden; uyma yolu ile onu yapma cihetine gittiler. Bir başka cemaat ise., onu o vakte bağlı bulduklarından, ona uymayı bıraktılar.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

ÜÇÜNCÜ SUÂL olarak, şu hususlar sorulmaktadır:

Bu Tarikat büyüklerinin kitaplarında şöyle yazılmıştır:

— Sair tarikatlar hilâfına, bizim bağlılığımız, Hazret-i Sıddık'adır. Allah ondan razı olsun.

Biri şöyle iddia edebilir:

— Tarikatların pek çoğu, İmam Cafer-i Sadık'a ulaşır. İmam Cafer-i Sadık dahi, Hazret-i Sıddık'a bağlıdır. O halde, neden diğer tarikatlar dahi, Hazret-i Sıddık'a bağlanmıyor?. Allah onlardan razı olsun.

ÜÇÜNSÜ SUÂL için cevap şudur:

— İmam Cafer Sadık'ın bir yandan Hazret-i Ebu Bekir'e, buyandan da Hazret-i Ali'ye bağlılığı vardır. Allah onlardan razı olsun.

Bu iki nisbetten gelen kemalât, onda bir kül halindedir. Onlar, İmam Cafer Sadık'ta bir olmasına rağmen, her biri tek başına ve birbirinden ayrı ayrıdır. Bu mana icabı olarak, bir taife ondan Sıddıkıyet nisbeti aldı; yani: Hazret-i Sıddık'a bağlılığı dolayısı ile.. Bir başka cemaat ise., onda Aleviyet nisbeti aldı; yani: Hazret-i Ali'ye bağlılığı dolayısı ile..

Üstte anlatıldığı üzere:

Bir taife, Hazret-i Sıddık'a intisab etmiş oldu.

Bir cemaat ise.. Hazret-i Ali'ye intisab emiş oldu..

Allah onlardan razı olsun.

Anlatılan manada, şaşılacak bir durum yoktur. Bunu gördüğüm bir vaka ile açıklayayım. Şövle oldu:

Bir ara Beraris beldesine gitmiştim: bu gidişim bir iş dolayısı ile oldu. Orada bir gölde, Künk Irmağı ile, Çemen Irmağı toplanıyordu. Bu toplanma halinde müşahede edilen durum şu idi: Künk ırmağının suyu ile, Çemen Irmağı suyu birbirine karışmıyor. Araları ayırd edilmiş gibi idi. Hatta sanılır ki ikisinin arasında bir hail vardır; birinin diğerine karışmasını önlüyor. Bu yüzden, Künk Irmağı tarafında olanlar, Künk ırmağı suyundan içiyordu; Çemen Irmağı tarafında olanlar dahi Çemen Irmağı suyundan içiyorlardı.

Bu manada şöyle bir soru sorulabilir:

— Hace Muhammed Parisa, Risale-i Kudsiye'ae şöyle bir hakikati ortaya çıkardı: Hazret-i Ali r.a. Hatem'ür-risalet Resulûllah S.A. efendimizden terbiye gördüğü gibi, Hazret-i Sıddık'tan r.a. dahi terbiye görmüştür.

Üstte anlatılan manaya göre, Hazret-i Aliye bağlanmak, ayniyle, Hazret-i Sıddık'a bağlanmak olur. Allah onlardan razı olsun. Bu manaya göre aralarındaki fark nedir?.

Bu soruya şu cevabı verebiliriz:

— Mahal hususiyetleri, nisbetin bir olmasına rağmen, hali üzere kalır. Mahallin müteaddıd olması dolayısı ile, aynı suya ayrı ayrı hususiyetler gelir. Dolayısı ile, her birinin hususiyeti nazara alınarak: kendilerine ayrı ayrı yoldan intisap cazi olur.

***

DÖRDÜNCÜ SUÂL şu hususları ihtiva ediyor:

— Molla Muhammed Sıddık'ın mektubunda şöyle yazılmış:

— Bir şahsın, Velâyet-i Museviyeye istidadı var ise., tasarruf sahibi bir şahıs, onu Velâyet-i Muhammediye'ye çıkarmaya güçlü müdür, değil mi?. Bilinmez..

Büyük Mahdumzade'nin mektubunda ise, şöyle yazılmış:

— Ben onu, Veiâyet-ı Museviye'den Velâyet-i Muhammed iye'ye çıkardım.

Bunların uyumu nasıl olur?.

***

DÖRDÜNCÜ SUÂL için verilecek cevap şudur:

— Molla Muhammed Sıddık'ın mektubunda vaki olan durum. Velâyet-i Museviye'den Velâyet-i Muhammediye'ye çıkarmak idi. Bu işin vukuu dahi o zaman malum değildi. Bu işin vukuu ilmi dahi o vakit yoktu. Ama sonradan malum oldu; tağyir ve tebdil kudretini de eide ettikten sonra:

— Ben, şu velâyetten bu velâyete çıkardım..

Diye yazdım. Arada zaman ittihadı olmadığından, tanakuz tasavvur edilemez..

***

BEŞİNCİ SUÂL hülâsa olarak şöyledir:

— Buradaki sofiler, yakası göğse kadar açık gömlek giymekte dirler. Bunun için de derler ki:

— Bu, sünnettir.

Mir'in arkadaşları dahi, yakası yuvarlak açılan gömlek giymektedirler. Bu işin tahkiki nasıldır?.

***

BEŞİNCİ SUÂL için cevap şudur:

Malum olsun ki, biz dahi bu hususta tereddüd içindeyiz. Araplar da göğse kadar açık gömlek giymekte ve bunun için:

— Sünnet..

Demektedirler.. Bazı, Hanefi Mezhebine bağlı kitaplarda ise söyle anlatılmaktadır:

— Yakası göğse kadar açık gömlek, erkeklere yakışmaz. Zira o, kadınların giyeceği cinsten bir şeydir.

İmam-ı Ahmed ve Ebu Davud Ebu Hüreyre'den naklen, Resulûllah S.A. efendimizin:

— Kadın elbisesi giyen erkeğe ve erkek elbisesi giyen kadına lanet etti..

Dediğini anlattılar. Metalib-i Mümin adlı eserde ise, şöyle anlatıldı:

— Kadın erkeğe benzememelidir; erkek dahi kendisini kadına benzetmemelidir. Zira, bu şekilde yapanların hepsi de mel'undur.

Bundan anlaşılıyor ki: Göğsü açık gömlek giymek; din ehlinin ve ilim ehlinin giyeceği elbise değildir. Bunun için de o. zimmet ehline caiz görüldü.

Camiür-rümuzda, Muhit't en alınarak şöyle anlatıldı:

— Zimmi olanlar, din ve ilim ehline mahsus olan rida ve amame giyemez. Yakası göğsünde, kaba KAMİŞ (entari) giyerler. Tıpkı kadın gibi..

Bazı ulemanın kavline göre: Yakası göğse kadar açık olan, KAMİŞ değil; gömlektir. Bunlara göre KAMİŞ ise, yakası omuzlardan açılandır. Kadın kefeni anlatılırken, Camiür-rümuzda böyle beyan edilmiştir.

Hidaye, kitabında ise.. KAMİŞ yerine gömlek vardır, ikisi arasındaki fark da şudur:

Gömlek önden açılır.

KAMİŞ ise., omuzdan açılır. İkisinin de aynı şey olduğunu diyenler de vardır.

Fakir'e göre doğrusu şu ki:

Erkeklerin kadınlara benzemesi yasak edilince; hüküm kadınların giyim âdetlerini bilmeye kalır. Bu durumda bakarız:

Bir mahalde kadınlar yakası göğsüne açık kamis giyorlarsa,. erkekler onu giymeyi bırakmalıdır. Ta ki, kadınlara benzemeyeler. Omuzdan açılan kamis giymeleri gerekir. Amma, bir yerdeki kadınlar, omuzdan açılan kamis giyorlar; orada dahi, göğüsten açılan kamisi erkekler giymelidir. (Kamis, burada daha çok entari manasına alınmalıdır.)

Arabistanda kadınlar daha ziyade yakası yuvarlak olan kamis giyerler. Bundan ötürü, zarurî olarak, erkekler yakası göğüsten açılan kamisi giyer.

Maveraünnehir ve Hind beldelerinde kadınlar göğse açılan kamis giyer. Erkekler dahi zaruri olarak, omuzdan açılanı tercih ediyorlar.

Şeyh Meyan Abdülhak şöyle anlattı:

— Mekke'de idim. Şeyh Nizam Narnuli'nin müridlerinden birini gördüm; yakası yuvarlak bir entari ile Kabe'yi tavaf ediyordu. Araplardan bir topluluk ise., onun bu haline taaccüb ediyor ve şöyle diyorlardı:

— Bu, kadınların elbisesinden giymiş..

Örf ve âdet üzere onların bu dedikleri doğru idi. Hind'den, Arap'tan ve Mevaraün-nehir halkından her birinin kendine göre bir giyimi vardı.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Herkesin bir yön tarzı vardır; oraya döndüren dahi odur. (Yani: Allah)» (2/148)

Eğer göğüsten açık entari giymenin sünnet olduğu sabit olsaydı: ulema onu zimmet ehline giydirmeyi caiz görüp onun aksini giymeyi dahi din ve ilim ehline mahsus bulmazlardı.

Kadınlar, bu elbiseyi giymekte erkeklerden daha öndedir. Bunun için de, erkeklerin giyeceği ona göre düzenlenmiştir.

***

ALTINCI SUÂL özet olarak şöyledir:

Talibin bu Tarikat'ta işin başında teveccühü, sırf ehadiyetedir. Bundan lâzım gelir ki: Bu teveccühle nefy isbat birarada olmaya.. (Yani: Kelime-i tevhid zikri..) Zira, nefy zamanı teveccüh gayra olur.

ALTINCI SUÂL için cevap şudur:

— Gayra teveccüh, ancak ehadiyete teveccühün takviyesi ve geliştirilmesi içindir. Gayrın nefyinden maksad ise., bu teveccühün devamıdır. Hem de, ağyarı araya sokmadan.. Gayrın nefyine teveccüh, ehadiyete teveccüh işine menfi yönden tesir etmez. Bu duruma menfi yönden tesir edecek olan gayra olan teveccütür; gayrın nefyine olan teveccüh değildir. Bu iki mana arasında dahi çok fark vardır..

***

YEDİNCİ SUÂL özetle şu hususta dır:

— Her zikir, dille yapılır. Bu Tarikat'ta ise, müptediler onu kalbe yapıyorlar. Nefy ve isbat (Lâ ilahe illallah) bütünüyle kalble yapılır mı yoksa yapılmaz mı?. Yoksa onun yarısı kalble yarısı da dille mi yapılır?. Eğer bütünüyle kâlbden yapılırsa., neden (lâ) yukarı çekilir; (ilahe) sağa verilir?.

YEDİNCİ SUÂL için verilecek cevap dahi şudur:

— Kelime-i tevhidin bütününü kalble söyleyen kimseye neden noksan olsun? Hem de, kalble yukarıya uzatmadan (İLAHE) kelimesini sağa verip (İLLALLAH) kelimesini dahi kalb tarafına vermekle.. Bununla beraber, bu yolda nefy ve isbat zikri tahayyül ile olmaktadır: bunda dilin ve damağın bir dahli yoktur ki: Dille kalbin birliği şart ola..

Bu son iki suâl, Fahreddin-i Razî'nin şekli sorularına benzemektedir. Şayet güzelce düşünseydiniz, sormaya hacet kalmadan hallolurdu..

Bu arada anlatılacak bir husus kaldı; onu da yazalım.

Orada bulunan arkadaşlardan bazıları, mükerreren şu hususu yazdı:

— Bu günierde Mir. taliplere az iltifat etmekte ve imaretle meşgül olmaktadır. Elde edilenleri imaret için harcayıp fukarayı da mahrum bırakmaktadır.

Bu mukaddimeyi öyle yazmışlar ki: Bundan itiraz şaibesi anlaşılmakta ve inkâr kokusu gelmektedir.

Bilsinler ki, bu taifeyi inkâr etmek öldürücü zehir olup o büyüklerin fiillerine ve sözlerine itiraz dahi yılan zehiri gibidir; ebedî ölüme ve sonsuz helake götürür. Hele bu inkâr ve itiraz şeyhe raci olup onun eziyetine sebeb olursa., o zaman, tehlike daha büyük olur.

Bu taifeyi inkâr eden, onların bereketinden mahrumdur. Onlara itiraz eden dahi hüsrana düşüp varlığını yitirir. Hem de her zaman..

Müridin nazarında, şeyhin duruşu ve hareketi hoş bulunmadıkça: onun kemalâtından bir şeye nail olamaz. Eğer nail olacağı bir şey olursa o da. istidrac olur; sonu dahi helake varır. Bir rüsvaylık ve bir yıkım olur. Eğer mürid, şeyhi için kıl kadar nefsinde itiraz duygusu beslese.. hem de içinde ona karşı mahabbet ve ihlâs olmasına rağmen., bu durum, kendisinin ziyanı, hüsranı ve mahrumiyetidir. Yani: Şeyhinin kemalâtıdan.. Yahut, o itiraz kendisi için bir rezalettir.

Şayet müridin kalbine, şeyhinin fiillerinden herhangi biri için bir şüphe gelir de, bunu atamazsa., o zaman: itiraz şaibesinden temiz, inkâr zannından uzak olarak, açıklamasını kendisinden istesin.

Bu zamanda, hak ile batıl birbirine karışmış durumdadır; birbirinden ayırd edilmez durumdadır. Bunun için, zaman zaman, şeyhten şeriata muhalif bir iş zuhur eder ise., müridlere düşer ki: Bu işte kendisine uymayalar. Onun hüsn-ü zan yolunu arayalar ve sıhhat tarafını gözeteler. Şayet onun sıhhat yüzü görünmez ise., bu iptilânın kendilerinden gitmesi için, Sübhan Hakka iltica ve tazarru edip ağlaya sızlaya şeyhlerinin selâmetini onda dileyeler.

Bir müride, şeyhinin mubah bir işi yapmasından dolayı şüphe düşerse., bu şüpheye itibar edilip önem verilmez. Bütün işleri elinde tutan Yüce Sultan mubah işleri yapmaya mani olmadıktan ve onu yapana itiraz etmedikten sonra; Sübhan Hakkın gayrı için, kendiliğinden böyle bir itirazda bulunma yanı nasıl bulunur?.

Birçok yerler vardır ki: Orada, bir şeyi yapmamak, onu yapmaktan daha evlâdır.

Bir hadis-i şerifinde Resulûllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Allah-ü Taâlâ azimetti işlerle amel etmeyi sevdiği gibi, ruhsatla yapılan işleri dahi sever..»

Yani: Farz amellerin yapılmasını sevdiği kadar, mubah işlerden dahi yapılmasını sevdiği vardır.

Şeyh Mir'de ifrat derecede kabz (sıkıntı) vardır. Bu halinde, müridlerin işleri ile uğraşıp iltifat etmeyebilir ve tesellisini bazı mubah şeylerde arayabilir. Bunun için, ona nasıl itiraz edilir?. Böyle bir şeye nasıl yer verilir?.

Meselâ: Abdullah Istahari av köpeklerini alıp sahraya avlanmaya çıkardı. Bununla kendisini eğlendirmeye bakardı. Meşayihten bazıları da, can sıkıntılarını semağda ve nağmeli seslerini dinlemekle teselli bulurdu.

Selâm hidayete tabi olanlara ve Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.. Ona ve âline salâtların en tamamı., selâmların dahi ekmeli olsun..

***

314. MEKTUP

MEVZUU: a) Vahdet-i Vücud meselesi üzerine Muhyiddin b. Arabi'nin tuttuğu yolun beyanı..

b) Bu hususta Hazret-i Şeyhimizin tutumu.. Allah ona selâmet ihsan eylesin..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Şeyh Abdülaziz Confori'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun. O, öyle Yüce Zat'tır ki: İmkânı vücubun aynası kıldı; ademi dahi vücudun mazharı eyledi..

Vücub ve vücud, her ne kadar Sübhan Hakkın kemalinden iki sıfat ise de:

O Yüce Zat, bütün isimlerin, sıfatların, ötesindedir.

Şuunların ve itibarların dahi ötesindedir.

Butunun ve zuhuratın dahi ötesindedir.

Büruzun ve kûmunun dahi ötesindedir.

Tecelliyatın ve zuhuratın dahi ötesindedir.

Müşahedelerin ve mükâşefelerin dahi ötesindedir.

Her mahsusun ve makulün dahi ötesindedir.

Vehme gelenin ve hayâl edilenin dahi ötesindedir.

Ve., o Sübhan zat: ötelerin ötesinde., ötelerin ötesinde., sonra yine ötelerin de ötesindedir..

Bir şiir:

Kuşumu nasıl anlatayım alâmetle sana;

Mevhum anka kuşuna benzer yaygındır her yana..

Ankanın bir ismi var ki, halk arasında belli;

Kuşumun ismi yok ki, onu bildireyim sana..

***

Hamd edenin hamdi, onun zatına ulaşamaz; o .kadar ki: Bütün hamdler, onun izzet perdelerinden altta kalır. Zira:

Zatına sena eden odur; zatına zatı ile hamd eden de odur.

O Sübhan Zat olmaktadır Hamid ve Mahmud.. Asıl maksud olan hamdi yapmaktan yana, onun zatından başkası acizdir.

Ona hamd etmekten yana, Liva-i Hamd sahibi olan dahi aciz kalmıştır. Ki: Onun sancağı altındadır. Âdem ve diğerleri.. Halbuki o zat mahlukatın:

Zuhur itibarı ile, en faziletlisi ve ekmelidir.

Derece itibarı ile en yakını bulanıdır.

Kemal itibarı ile en çok derli toplu manaya sahib olanıdır.

Cemal itibarı ile en şümullü olanıdır.

Mehtap gibi doğuşu itibarı ile en tamam olanıdır.

Kadir kıymet bakımından en yüksekleridir.

Değer ve şeref itibarı ile en büyükleridir.

Din itibarı ile en kıvamlı olanıdır.

Şeriat olarak en adaletlileridir.

Haseb olarak en keremli, neseb olaraktan da en şereflileridir.

Peygamber olaraktan da en azizleridir.

Eğer o olmasaydı; Sübhan Allah halkı yaratmazdı.

Âdem, su ile toprak arasında iken, o peygamberdi.

Kıyamet günü oldukta, peygamberlerin imamı ve hatibi olacaktır. Onların şefaatçileri olacaktır.

O, öyle bir zattır ki, şöyle buyurmuştur:

— «Biz, sondan geldik; ama kıyamet günü, önde gidenler olacağız.

Ben, bir söz ediyorum ki, bunda böbürlenmek yoktur..

Ben, peygamberlerin hatemiyim; ama böbürlenme yok..

Ben, insanlar baas olundukları zaman, en evvel çıkanlarıyım. Yürüyüşe geçtikleri zaman, onların önderiyim. Sustukları zaman, onların namına hatipleri olacağım. Kapandıkları zaman, onların şefaatçısı olacağım. Meyus oldukları zaman, onları müjdeleyip sevindiricileri olacağım. O gün anahtarlar elimde olacaktır.»

Bir şiir:

Nerde katılmak o kafileye, o önderleri;

Ne güzeldir, uzaktan duyulsa da çan sesleri..

Sübhan Allah'ın salâvatı ve selâmları, o Şanı Yüce Zatı'ın tahiyyatı, namı Yüce Zat'ın bereketleri ve ona ve .nebilerden, resullerden, mukarreb meleklerden, tüm taat ehlinden kardeşlerine olsun. Öyle bir salât, selâm, tahiyyet ve bereket olsun ki: Onlara lâyık olduğu gibi, anlatılan kardeşlerine dahi lâyık olsun.. Hem de, onu ananlar andıkça, onun zikrinden gafil olanlar gafil kaldıkça..

***

Sonra..

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne: Sizlere dahi dualar edip saygılarımı yollarım..

***

Bilinmiş ola ki,

Bu Fakir'e gönderilen mübarek mektup, pek değerli kardeşim Muhammed Tahir tarafından ulaştırıldı.

Vakti güzelleştirdi; sürür hâsıl eyledi.

Keşif ve şühud erbabının hakikatlerini ve maarifini dahi tazammun ettiğinden, ferah üstüne ferah artırdı.

Allah-ü Taâlâ sizleri mükâfatlandırsın..

Fakir dahi, bu arada; bu Taife-i Aliyye'nin zevklerinden bazı cümleler irad ederek, baş ağrıtmaya sebeb olacaktır. Bunlar dahi, mektubunuzda yazılanlara uygun düşecektir.

***

Ey Mahdum,

Şu, malum bir şeydir ki: Vücud, her hayrın ve kemalin mebdeidir. Adem ise., (yokluk manasına) her noksanın, şerrin ve zevalin mebdeidir.

Vücud, Vacib Taâlâ için sabittir.. Adem ise., mümkinin nasibidir. Şunun için ki: Cümle hayır ve kemal Yüce Zat'a ait ola; her noksan ve şer dahi mümkün vasıflı olana döne..

Mümkin olana vücud isbat eylemek, hayrı ve kemali ona çevirmek: Hakikatta Sübhan Hakka onu ortak eylemektir. Hem de kendi mülkünde..

Bundan başka, Vacib Taâlâ için mümkinin aynı olduğuna kail olmak, onun sıfatının ve fiillerinin dahi Sübhan Zat'ın sıfat ve fiillerinin aynı olduğuna kail olmak edep dışı harekettir; onun isimlerinde ve sıfatlarında dahi ilhada düşmektir. O zatî habaset ve noksanla damgalı, bulunan hasis süpürgeci kendisini; her hayrın ve kemalâtın menşei, Şan Sahibi Sultan'ın aynı olarak nasıl tasavvur edebilir?. Kendi kötü sıfatını ve ef'alini dahi onun pek güzel sıfatı ve fiilleri gibi nasıl görür?.

Zahir uleması, mümkin için vücud isbat eyleyip Vacib Taâlâ'nın varlığı ile, mümkin olanın varlığını mutlak vücud efradından saydılar.

Bu babda söylenecek netice söz şu ki:

— Onlar, bu şekli kaziye üzerine, Vacib'ül-vücud'un akdamiyetine ve evleviyetine de kail oldular.

Halbuki, üstte, anlatılan onlann kail olduğu bu mana, mümkini Vacib Taâlâ'ya ortak etmektir. Hem de Yüce Allah'ın varlığından neşet edip gelen kemalâtta ve faziletlerde.. Halbuki o Yüce Allah, bu türlü manalardan yafta çok .üstünlüğe sahiptir. Bu manada gelen bir kudsî hadis şöyledir:

— «Kibriya ridamdır, azamet dahi izarım..»

Eğer zahir uleması, bu manayı anlamış olsalardı; mümkin için vücud isbatı cihetine asla gitmezlerdi.

Her ikisi de Sübhan Hakka mahsus olan hayır ve kemal mümkine verilmiş ise.. bu: Sübhan Hakkın ona mahsus bir varlık vermesi itibarına göredir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak bizi muahaze eyleme..» (2/286)

Sofiyenin pek çoğu, bilhassa son gelenler îtikad ederler ki: Mümkin Vacib Taâlâ'nın aynıdır. Mümkinin sıfatını ve fiillerini dahi Yüce Zat'ın fiillerinin ve sıfatının aynı. sanırlar. Onların bu görüşü, bir şiirle şöyle dile gelir:

Komşu, arkadaş, yolcular hepten o; Fakir kisvesinde sultan tamam o..

Celvet farkında, halvet ceminde o; Vallah hepsi o, billah hepsi de o..

***

Bu büyükler, vücudda her ne kadar şirkten çekinip halâs yolunu bulmuşlar; ikilikten dahi kaçmışlar ise de, lâkin vücud olmayanı vücud olarak bulmuşlardır. Noksanları dahi, kemalât olarak itikat etmişlerdir. Bunun için de şöyle demişlerdir:

- Zatî olarak, ne noksan vardır ne de şer olan bir şey.. Eğer var ise., o da nisbî ve izafidir. Meselâ: öldürücü zehir insana nisbetle serdir ve kötüdür; zira onu hayattan «der. Ama bu, içinde zehir bulunan hayvana göre hayat suyu ve faydalı tiryaktır.

Bu işte, onların uyduğu şey, dayandıkları yol keşif ve müşahededir. Kaldı ki bunlar, gayb âleminden kendilerine ne zahir olduysa.. onu buldular..

Allah'ım, eşyanın hakikatlerini bize olduğu gibi göster.

***

Biz, burada önce Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin tuttuğu yolu öncelikle beyan edeceğiz. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

O, sofiyenin mütaahhirin sınıfına dahil olanların (son gelenlerin) imamı olup bu meselede onların iktida ettikleridir.

Bundan sonra, bize zahir olup inkişaf eden bu babdaki hususları yazacağız. Ta ki, iki mezhep arasındaki fark, tam bir şekilde hasıl olsun, inceliğinden ötürü, biri diğerine karışmasın..

Şeyh Muhyiddin b. Arabî ve ona tabi olanlar şöyle dediler:

- Vacib Taâlâ'nın isimleri ve sıfatı, o Vacib Sübhan'ın aynen zatıdır. Bu isimlerin ve sıfatların dahi bazısı bazısının aynıdır. Meselâ: İlim ve kudreti ele alalım. Bunların her ikisi de, Yüce Hakkın aynen zatı olduğu gibi, her biri dahi diğerinin aynıdır. Bu makamda taaddüd ve tekessürün ismi ve resmi asla olmayacağı gibi, aralarında bir ayırd etme ve açıklık dâhi (temayüz ve tebayün) kesin olarak olmaz.

Bu babda söylenecek netice söz şudur:

— Bu isimler, sıfatlar, şuun ve itibarlar için hazret-i ilimde temayüz ve tebayün icmalen ve tafsilen hâsıl olmuştur. Eğer temayüz icmali ise., bundan:

— Taayyün-ü evvel..

Olarak tabir edilir. Eğer tafsili ise bunun için de şu isim verilir:

— Taayyün-ü sani.. Bunlar, taayyün-ü evvele:

— V a h d e t..

ismini verip onu, Hakikat-ı Muhammediye olarak görürler. Taayyün-ü sani için dahi:

— Vahidiyet..

Deyip bunu da, sair mümkinatın hakikati zannederler. Mümkinatın hakikatına dahi:

— A y a n - ı sabite..

İsmini verirler. Bu ilmî olan iki taayyünü vücub mertebesinde isbat edip derler ki:

— Bu ayan, haricî vücud" kokusunu almadığı gibi, mücerred ehadiyetten başkası dahi hariçte mevcud değildir.

Bu hariçte görülen kesret, o ayan-ı sabitenin aksi olup zahir olan vücud aynasına aksetmiştir. Hariçte dahi o vücuddan başka bir şey yoktur. Bu akseden şeye dahi hayalî bir vücud arız olmuştur. Tıpkı bir şahsın sureti gibi ki: Aynaya aksettiği zaman, onun için aynada hayali bir vücud arız olur. Bu durumda, o akseden suretin, ancak hayalde bir varlığı vardır. Ne aynaya hulul etmiştir; ne de aynanın yüzüne bir şey nakş'olmuştur. Eğer bir nakşolma durumu varsa, bu dahi hayaldedir; aynanın yüzünde tevehhüm edilmiştir.

Bu tevehhüm ve tahayyül edilen Yüce Sultan Hakkın yaratması ile olmuştur ve buna da tam iman vardır; vehmin ve hayalin kalkması ile kalkmaz ve ebedî sevap ve azap terettüp eder.

Hariçte tahayyül edilen bu mevhum olan kesret, üç kısma ayrılır:

a) Taayyün-ü ruhî..

b) Taayyün-ü misali..

c) Taayyün-ü cesedi.'. Ki bu, şehadete de taalluk eder.. Bu üç taayyünat için derler ki:

— Haricî taayyünattır.

Bunu da imkân mertebesinde isbata çalışırlar. Tenezzülat-ı hamse dahi, bu taayyünattan ibarettir. Bu tenazzülat-ı hamse için dahi:

— Hazarat-ı hamse.. Derler.

Bu durumda onlar:

a) Kendilerine göre, ne ilimde ne hariçte; Vacib Taâlânın esma ve sıfatından başka bir şey sabit olmamıştır. Bu dahi onun Yüce Mukaddes zatının aynıdır.

b) Yine tevehhüm etmişlerdir ki; suret-i ilmiye, o suretin aynı olup benzeri ve misali değildir.

îşte.. anlatılan durumlar dolayısı ile, zarurî olarak ittihat hükmü verip:

— Hemen hepsi o.. Dediler..

c) Yine tasavvur etmişlerdir ki, ayan-ı sabite suretleri dahi, o ayanın aynı olarak vücudun zahir aynasında aksetmektedir ki; bu dahi onun benzeri gibi değildir.

İşte.. anlatılan durumlar dolayısı ile zarurî olarak ittihad hükmü verip:

— Hemen hepsi o.. Dediler..

İşte.. vahdet-i vücud mertebesinde; icmal yollu Muhyiddin b. Arabî'nin yolu budur.

Bu ilim .ve benzerlerini Muhyiddin b. Arabi sanır ki: Hatem-i velayete mahsustur. Bunun için der ki:

— Hatem'ün-nübüvvet, bu ilimleri hatem'ül-velâyetten alır.

Füsus'un şarihleri dahi, bu cümlenin tevilini (yorumunu) yaparken, birçok zorlamalara girmişlerdir.

Hülâsa.. Şeyh Muhyiddin b. Arabi'den evvel, bu gibi ilim ve sırları, bu taifeden hiç kimse dile getirmemiştir. Bu sözü, bu şekilde hiç biri beyan etmemiştir.

Her nekadar onlardan, sekrin galebesi halinde, tevhidi ve ittihadı anlatan kelimeler zuhur edip:

— Enelhak.. (Hak ben..)

— Sübhanî ma a'zame şanî.. (Sübhanım şanım ne kadar yüce..)

Demişler ise de, lâkin ittihad yüzünü açıp tevhid menşeini bulamamışlardır. Böylece Şeyh Muhyiddin b. Arabi bu taifenin mütakaddimlerinin burhanı, müteahhirlerinin ise hücceti oldu.

Bu anlatılanlara rağmen, bu meselede gizli kalan çok incelikler vardır.

Bu arada, anlatılan manada derin sırlar zuhur meydanına yükselmiş ise., bu Fakir dahi onların izharına muvaffak olmuş ve onları yazmakla sevinmiştir.

Hakkı yerine getiren Allah'tır; bu yola hidayet eden odur.

***

Ey Mahdum,

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i hak katında Vacib Taâlâ hazretlerinin sekiz sıfatı hariçte mevcuttur. Aynı şekilde, zarurî olarak, hariçte Yüce Mukaddes Hakkın zatından temeyyüz etmiştir. Ama bu: Ne misali bir temeyyüzdür; ne de keyfî.. Yani: Şekli ve benzeri yoktur. Aynı manadan olarak; bu sıfatların bazıları dahi, keyfiyeti belli olmayan bir şekilde bazısından ayrılmıştır. Hatta keyfiyeti meçhul olan bu temeyyüz, Yüce Mukaddes Zat mertebesinde dahi sabittir. Zira o: Vüsati meçhul bir keyfiyetle vasidir.

Bizim anlayış havsalamızda ve idrâkimizde hâsıl olan temeyyüz, Onun Yüce Mukaddes Zatında yoktur. Zira onda tecezzi ve tebauz tasavvur edilemeyeceği gibi, o Yüce Sultan Hazrete hulul ve terekkübün dahi yolu yoktur. Orada faaliyetin ve mahalliyetin mecali de yoktur.

Hülâsa: Her neki mümkin olanın sıfatlarından ve onun levazimi arasındadır; o Mukaddes Zat'tan ayrılmıştır. Onun misli gibi bir şey yoktur. Ne zatta, ne sıfatta, ne de fiillerde..

Bu lâmislî temeyyüz ve lâkeyfî vüs'atın varlığına rağmen; esma ve sıfata ilim makamında tafsil ve temeyyüz arız olmuş ve böylece de in'ikâs ederek meydana gelmiştir.

Her ismin ve sıfatın ilim mertebesinde nakzedeni, mütemeyyizi, mukabili vardır. Misal olarak, ilim sıfatının mukabili, nakzedeni adem mertebesinde olduğunu belirtebiliriz. Ki bu, ilmin olmayışıdır ve ondan:

— Cehl..

Olarak tabir edilmiştir.

Kudret sıfatının da mukabili vardır. Bu dahi acz olup kudretin olmayışıdır.

Üstte anlatüan kıyas, kalan sıfatlarda devam ettirilir.

Bu mukabil ademlere dahi, Şanı Yüce Vacib Zatın ilminde tafsil ve temeyyüz arız olmuştur. Böylece onlar, kendi mukabilleri olan esma ve sıfatların aynaları olup onların akislerine zuhur tecelligâhı haline gelmişlerdir.

Fakir'e göre bu ademler, (yoklar manasına) o esma ve sıfatların akisleri ile mümkinatın hakikatleri olmuşlardır.

Bu babda netice şudur:

Bu ademler, o mahiyetlerin asılları ve maddeleri gibi olup o akisler dahi halet suretleri mesabesindedir. Yani: O maddelerde..

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'ye göre: Mümkinatın hakikatleri ilim mertebesinde temeyyüz eden, o esma ve sıfattır.

Fakir'e göre: Mümkinatın hakikatleri, esma ve sıfatın nakzedenleri olan ademlerdir. Bu esma ve sıfatın akisleri ile ilim makamında ademlerin aynalarında zuhura gelip onunla imtizaç etmiştir.

Yüce Sultan Muhtar, o birbiri ile imtizaç eden mahiyetlerden bir mahiyeti zıllî vücud ile muttasıf eylemeyi dilediği zaman, ki o zil dahi Hazret-i Vücud zılâlindendir; bir de onu bu hali ile haricen mevcud eyleye.. îşte o zaman: Ona, Hazret-i Vücud zılâlinden bir zil ilka eyleyip haricî eserlerin mebdei eyler.

Mümkinin vücudu, ilimde ve hariçte diğer sıfatları gibi Hazret-i Vücud zılâlinden bir zildir; ona tabi olan kemalâtındandır.

Meselâ: Mümkinin ilmi, Yüce Mukaddes Vacib Taâlâ'nın ilminden bir zil (gölge) olmaktadır; kendi mukabilinde in'ikâs eyler. Mümkinin kudreti dahi, aczde in'ikâs eyleyen kudretin zillidir; bu acz dahi onun mukabilidir. Mümkinin vücudu dahi böyledir; adem aynasında in'ikâs eden Hazret-i Vücud zılâlinden bir zil olmaktadır. Bu adem dahi onun mukabilidir.

Bir şiir:

Mülküm diye getirdiğimi benim sanma;

Hibendir bende, bak zatıma sıfatıma..

Her ne ise.. Fakir'e göre: Bir şeyin zilli o şeyin aynı değildir; ancak onun bir benzeri ve misali olabilir?. Birinin diğerine hamledilmesi mümtenidir.

Fakir'e göre: Mümkin vacibin aynı olamaz. Zira mümkinin hakikati ademdir. Onda in'ikâs eden esma ve sıfat ise., o esma ve sıfatın bir kalıbı ve misalidir; aynı değildir.

Her şeyin o olması doğru olmaz; elbette her şey ondandır.

Mümkinin zatî vasfı adem olup şerrin, noksanın, habasetin men-şeidir. Vücud ve onun tevabii, mümkinde bulunan kemalât cinsinden her şey, o Yüce Sultan Hazret'ten istifade yollu gelmiştir; o Yüce Sübhan'ın zatî kemalâtından bir zildir.

Mana, üstteki gibi olunca:

— «Allah, semaların ve arzın nurudur.» (24/35)

Manası zarurî olarak meydana gelir. Yüce Hakkın ötesinde ise.. her şey zulmet olmaktadır. Nasıl olmasın ki, adem bütün zulmetlerin üstündedir.

Bu bahsin daha geniş tafsili, merhum büyük oğluma yazılan mektubata geçmiştir. Ki o: Hakikat-ı vücud ve mümkinatın mahiyetlerinin tahkiki beyanında yazılmıştır. Oradan takib edilebilir.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'ye göre: Bu âlem baştan sonra esma ve sıfattan ibarettir. Ki ona: îlim mertebesinde temeyyüz, zâhir vücud aynasında ise.. bir zuhur arız olmuştur.

Fakir'e göre: Âlem, ademlerden ibarettir, İlim mertebesinde Vacib Zat'ın isimleri ve sıfatları in'ikâs eylemiştir. Bu ademler ise., anlatılan akislerle hariçte, Sübhan Hakkın icadı ile zıllî vücud olmuştur. Böylece, âlemde zatî habaset ve cibillî şer zuhur eylemiştir.

Hayrın ve kemalin hemen hepsi, Yüce Mukaddes Zat'a aittir. Allah-ü Taâlâ'nın buyurduğu:

— «Sana bir basene (iyilik) isabet ederse, Allah'tandır; sana bir seyyie (kötülük) isabet ederse o da nefsindendir..» (4/79)

Âyet-i kerimedeki mana, bu marifeti teyid etmektedir. İlham eyleyen Sübhan Allah'tır.

***

Üstte yapılan tahkikten de anlaşıldığı üzere, bu âlem, hariçte zilli bir vücudla mevcuddur. Nitekim Sübhan Hak dahi hariçte aslî vücud ile mevcud olmaktadır; hatta zatı ile mevcuttur.

Bu babda asıl söz şu ki: Hariç olan bu durum dahi o haricin zillidir; vücud ve sıfat misali.. Bu manaya göre:

— Âlem, Yüce Hakkın aynıdır..

Demek mümkün olmaz. Birini, diğerine hamletmek dahi caiz değildir. Şunun için ki:

— Bir şahsın gölgesi, o şahsın aynıdır.

Demek mümkün değildir. Zira, hariçte, aralarında ayrılık vardır; biri diğerine mugayir olan iki şeydir. Şayet bir şahıs, bir başka şahsın gölgesi için:

— Bu, o şahsın aynıdır..

Demiş olursa., ancak bunu, tesamüh ve tecevvüz yollu söyleyebilir. Bu dahi, bahsin haricindedir.

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

— Şeyh Muhyiddin b. Arabî ve ona uyanlar, diyorlar ki:

— Bu âlem, Yüce Hakkın allıdır. Bu durumda ne fark var arada?. Bunun için şu cevabı veririz:

— Onlar, bu zillin varlığını, vehimden başka bir şey görmezler. Onun için, haricî vücud raihasını ona ulaştırmazlar.

Hulâsa: Onlar; mevhum kesretten:

— Mevcud vahdet zilli..

Diye tabir ederler. Mevcudu dahi hariçte vahid olarak görürler, iki görüş arasında çok fark vardır.

Üstte anlatılan manava göre: Zıllı asıl üzerine hamletmenin ve bu hamlin de olmayışının menşei, zılla göre haricî vücud isbatı ve bu isbatın olmayışıdır.

Bunlar, zılla harici vücud isbat etmedikleri için, zaruri olarak, onu aslına hamlettiler.

Bu Fakir, zilli hariçte (gölgeyi dışta) mevcud olarak bildiğinden hamletme işine girişmez. Bu Fakir:

a) Aslî vücudun zıldan nefyi işinde onlarla birliktir.

b) Zıllî vücudun isbatında dahi onlarla müttefiktir.

Lâkin, bu Fakir, zıllî vücudu hariçte sabit görmektedir; onlar dahi zıllî vücudu, vehimde ve hayalde zannederler. Hariçte mevcud olanın vücudu için, mücerred ehadiyyetten başka olduğuna kail olmazlar. Hariçte vücudu sabit olan sekiz sıfatı da ilim makamı dışında sabit görmezler. Ki bunlar ehl-i sünnet ulemasının görüşüne göre sabittir. Allah onlardan razı olsun.. Bu durumda ulema-i zahir ve bu büyükler, orta halli olmanın birer yanını tutmuş, ortayı bırakmışlardır. Orta olan gerçek mana ise., bu Fakir'in nasibi olmuştur. Bunda da başarılıdır.

Eğer bu büyükler, bu hariçte olanı, o haricin zilli olarak bilselerdi, hariçteki âlemin vücudunu inkâr etmezlerdi. Onu vehim ve hayalle kısıtlı yapmazlardı. Vacib'ül-vücudun hariçte sıfatlarının varlığını da inkâr etmezlerdi..

Eğer ulema dahi, manayı anlamış olsalardı; mümkin İçin aslî vücud isbatma gitmezlerdi. Elbette zıllî vücud ile iktifa ederlerdi.

Bu Fakir'in bazı mektuplarında yazdığı:

- Mümkine ıtlak edilen vücud hakikat yollu olup mecaz yollu değildir.

Cümle, bu tahkike aykırı değildir. Çünkü: Mümkin hariçte zıllî vücud ile hakikat yollu mevcuttur. Onların sandıkları gibi, tahayyül ve tevehhüm yollu değildir.

***

Burada tekrar söyle bir soru sorulabilir:

— Fütuhat-ı Mekkiye sahibi dedi ki:

— Ayan-ı sabite, vücud ile adem arasında bir berzah olup adem dahi mümkinat hakikatlerine dahil olmuştur; kendi yolu ve kendi tavrı üzere..

Bu duruma göre, yapılan bu tahkik ile üstteki söz arasında ne fark vardır?.

Bunun için cevabımız şudur:

— Onların berzaha kail olması şu itibara göredir: İlmî, suretlerin iki yüzü vardır:

a) Bir yüzü ilmin sübutu yolundan vücudadır.

b) Bir yüzü de, hariç yolundan ademedir.

Ayan ise., onun katında haricî vücud kokusunu almamıştır. Adem ile., bu tahkike dere edilmiştir; onun bir başka hakikati vardır.

Bu cümleden murad, bir başka da olabilir. Bu da bazı büyüklerin ibarelerinde geçmiştir. O manada, mümkin için:

— A d e m..

Itlakını yapmak, haricî ademdir; daha önce tahkiki yapılan adem değildir. Halbuki Yüce Sübhan Allah, bu .isimlerin ve sıfatların ötesindedir. Bu isim ve sıfatlar ilim mertebesinde mufassal ve mü-temeyyizdir. Keza, onların, ademlerin aynalarına in'ikâs edip mümkinatın hakikatleri olmaktadırlar.

Üstte yapılan tahkike göre, şekillerin hiç biri ile Sübhan Allah'la âlem arasında bir münasebet asla olamaz.. (Yani: Şekil ve benzeme cihetinden.)

Bir âyet-i kerime meali:

— «.. Ve.. Allah, elbette âlemlerden ganidir.» (29/6)

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Yüce Hakkı âlemin aynı kılıp onunla bir görmek hatta âleme nisbet etmek, cidden bu Fakir'e ağır gelmektedir.

Bir mısra:

Aşkına düştükleri kadardır insanların yolları..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Galebe sahibi Rabbin, onların isnad etmekte oldukları vasıflardan yana yücedir, münezzehtir. (37/180)

Gönderilen peygamberlere selâm.. (37/181)

Ve.. âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun..» (37/182)

***

315. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Mukaddes Hakkın zat mertebesi ile sıfatlarının mertebesi, vücud ve vücub itibarının üstündedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Şemseddin Halhali'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

İhlas ve muhabbet üzere yazılan mektubunuzun ulaşması, ferahlık ve şadlık hasıl eyledi.

Din kardeşlerinin çoğalması, ahirette ümit sebebidir.

Allahım, din kardeşlerimizi çoğalt... Bizi ve onları Seyyid'ül mürselin'e tabi olmaktan devam ettir.

Ona ve diğerlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli.

Bir mısra:

Yazılanın en güzeli dostların sözleri...

***

Ey Muhib,

Sübhan Hakkın yedi sıfatı veya değişik görüşlere göre sekiz sıfatı, hakiki sıfatlar olup hariçte mevcuttur.

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i hak uleması hariç; muhalif fırkaların hiçbiri, Yüce Mukaddes Vacibü'l-vücud'un sıfatlarının varlığına kail olmamışlardır. Hatta bunlar arasında müteahhirin sofiye, sıfatların varlığını inkâr etmişlerdir. O kadar ki, sıfatların ziyadeliğini yalnız ilme raci kılmışlardır.

Bir şiir:

Taakkulde gayrıdır Sıfat-ı Hak zatın;

Lâkin tahakkukta aynıdır zat sıfatın...

Gerçek olan şu ki: Ehl-i hakkın kelâmı doğru olup nübüvvet kandilinden iktibas edilmiştir. Keşif ve feraset nuru ile de teyid edilmiştir.

Bu arada netice söz şu ki:

Muhalif grubun ortaya attığı şüpheli manalar kuvvetlidir. Yani: Sıfatların varlığı hakkında... Şöyle ki: Eğer sıfatlar mevcud olsaydı, şu iki durumdan hali olmazdı:

a) Mümkin sınıfına dahil olurdu.

b) Vacib olarak sayılırdı.

İmkân ise... hadis (sonradan yaratılmış) olmayı gerektirir. Zira, onlara göre her mümkin, hadistir. Vacib'in taahhüdüne kail olmak ise... tevhide münafidir.

Bundan başka, sıfatların imkân sınıfından takdir edildiklerine göre: Onların, Yüce Mukaddes Zat'tan ayrılma cevazı doğar. Böyle bir şey ise... Sübhan Vacib için aczi ve cehli gerektirir.

Üstte anlatılan karışık şekilli durumun halli, Fakir'e göre aşağıdaki gibi olmaktadır:

Sübhan Hak, zatı ile mevcuttur; zatının aynı olan bir vücutla değil. Ona fazladan gelen bir vücudla da değil. Yüce Hakkın sıfatları dahi, onun zatı ile mevcuttur; başka bir vücutla değil. Zira o makamda başka bir vücudun yeri yoktur.

Şeyh Rükneddin Ebülmekârim Alâüddevle Simnani (ks) bu manaya işaret ederek şöyle dedi:

-Vücud aleminin fevkinde Melik Vedud Zat'ın alemi vardır.

O makamda, imkân ve vücub nisbeti dahi tasavvur vedilemez. Zira, imkân ve vücubun her biri, mahiyetle vücud arasında bir nisbettir. Bir yerde vücud olmayınca, orada ne imkân olur; ne de vücub...

Bu anlatıl în marifet, nazarın ve fikrin ötesinde olmaktadır. Akıl bağlarına takılıp kalanlar, bu marifetten yana ne bulabilirler ki? Bu marifetten yana, onların nasibi, inkârdan başka bir şey olmamaktadır. Meğer ki, Yüce Allah'ın koruduğu bir kimse de...

***

Netice-i meram şu ki: Seyyid Muhibbullah, bir müddet burada ikamet ettikten sonra, o tarafa geldi. Onun sohbeti, ganimet bilinmelidir. Selâm size ve yanınızda bulunanlara.

***

316. MEKTUP

MEVZUU:

a) Afakin ve enfüsün muamelesi, zılâl dairesine dahil olduğunun beyanı.

b) Velâyet-i suğranın ve kübranın beyanı.

c) Nübüvvet kemalâtı.

d) Bazı sofiyeye zuhur eden efal tecellisinin hakikati.

Ki o: Yüce Hakkın fiil zillidir; onun aynı olan fiili değildir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i Hakaik Menba-ı Maarif-i Lâmütenahiye Mazhar-ı Füyuzat-ı İlâhiye Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır. Allahu Teala ona selâmet ihsan eylesin.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Bilesin ki,

Afak ve enfüs aynalarında her ne zuhura gelir ise... o zılliyet damgası ile damgalanmıştır; o, isbatın, hasıl olması için, nefye müstahaktır.

Muamele, afak ve enfüs sınırını aşınca, zılliyet kaydından kurtulur; fiil ve sıfat tecellisine girilir. O zaman bilinir ki: Bundan evvel afaki ve enfüsi makamında zuhur eden her tecelli, her ne kadar zati olarak itikad ederlerse de fiilin ve sıfatın zıllına taalluk der; fiilin ve sıfatın kendisine değil. Zata taallûk etmesi bir yana. Çünkü, zılliyet dairesi, enfüsün nihayetinde sona erer. Bu duruma göre, enfüste ve afakta her ne zahir olur ise... bu daireye dahildir.

Fiil ve sıfat, hakikatta her ne kadar Hazret-i Zat zılâlinden ise de, lâkin onlar, asıl daireye girerler. Bu mertebenin velayeti ise... asli velayettir. Ama, daha önce anlatılan mertebenin velayeti böyle değildir. Yani: Afaka ve enfüse taalluk eden mertebenin.. Zira o, zilli velayettir.

Asıl mertebesinden neş'et edip gelen berki tecelli, zil dairesinin müntehilerine müyesser olur. Zira onlar, bir anda afak ve enfüs kaydından halâs olurlar.

O kimseler ki: Afak ve enfüs dairelerini aşarlar; ondan da yükselip zilli arkalarında bırakırlar ve asla katılırlar... İşte, berki tecelli bunlar hakkında daimidir. Çünkü bu büyüklerin meskeni ve sığınağı asıl dairesidir ki, berki tecelli oradan neş'et eder. O kadar ki, bu büyüklerin muamelesi/tecellilerin ve zuhuratın dahi fevkindedir. Zira, hangi mertebeye taalluk eden tecelli ve zuhur olursa olsun; zılliyet şaibesinden hali olamaz. Ne var ki, aslında da aslına taalluk; bunları zıldan almıştır. Zeyğ-i basardan dahi halâs eylemiştir.

Velâyet-i suğra olan velâyet-i zıllıyede kemal nihayeti, ancak berki tecelli ile hasıl olur. Bu berki tecelli ise., enbiya velayeti olan velâyet-i kübrada ilk basamaktır. Onlara salât ve selâm olsun. Velâyet-i suğra ise, evliyanın velayetidir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

İşte, evliyanın velayeti ile, enbiyanın velayeti arasındaki fark, anlatılan manadan bilinir. Sübhan Allah'ın onlara salâtı ve selâmı olsun. Zira, o velayetin bidayeti, bu velayetin nihayeti olmaktadır.

Enbiyanın kemalâtı hakkında ne diyebiliriz ki: Zira, nübüvvetin bidayeti, bu velayetin nihayeti olmaktadır. Her halde, Hazret-i Hace Bahaeddin Nakşibend Hz. enbiya velayetinden yana bol nasibe nail olmuş olacak ki, yani: Tebaiyet ve veraset yolu ile., şöyle demiştir:

-Biz, nihayeti, bidayete derc ediyoruz.

Bu Fakir'in ilminin yetiştiği şu ki: Nakşibendiye nisbeti ve huzuru, kemal haddine ulaştığı zaman, velâyeti-i kübra ile ittisal ederler. Ve onlara, bu velayeti kemalâtından bol haz

husule gelir. Ama, bunların dışında kalan tarikatlarda durum böyle değildir. Zira, onların nihayeti kemalleri berki tecellinin husulüdür.

***

Şunun bilinmesi gerekir...

O seyir ki, afak ve enfüs seyrinden sonra müyesser olur; iş bu seyir, Yüce Hakkın pek yakınlığında olmaktadır. Zira Yüce Hakkın fiili, bize bizden daha yakındır. Aynı şekilde, onun sıfatı dahi, bize bizden daha yakındır. Onun fiilinden ve zatından olan dahi, bize bizden daha yakındır.

Yüce Hakkın fiilinden, sıfatından gelen ve bu mertebelerde olan seyir pek yakınlık taşıyan bir seyirdir. Fiil tecellisinin, sıfat tecellisinin, zat tecellisinin hakikati bu makamda tahakkuk eder. Vehim ve hayal saltanatı dairesinden necat dahi burada hasıl olur. Zira, enfüs ve afak dairesinin haricinde vehim ve hayal sultanlığı saltanatı yoktur. Vehmin tasarruf nihayeti ise... zil dairesinin sonunda biter.

Velâyet-i kübra olan asli velayette ise... vehim ve hayal kaydından halâs, bu dünya hayatında müyesser olur. Birinci taife için ahırete ertelenen mana, ikinci taifeyi bu dünya hayatında müyesser olur.

Velâyet-i zılliyede, matlub olandan yana, bu dünya hayatında hiçbir şey hasıl olmaz; amma vehim ve hayalden başka. Velâyet-i kübrada matlub ise... vehim altına girmekten münezzeh ve müberradır.

Mevlâna Rumi, hayal kaydına girmenin ve vehmin kuşatmasına uğramanın sıkıntısına düşmüş gibi; vehim ve hayal libasından ari olarak, ölümü temenni etmiştir. Ta ki: Matluba nail ola... Ölümün ilk alâmetleri belirdiği zaman da, kendisine:

-Allah afiyet versin... Diyene engel olmuştur. Şu şiir onundur: Hayalden ve tenden üryanım; Nihayet visalde hür şanım.

***

Demiştim ki:

-Afakta ve enfüste isimlerin ve sıfatların zılâl tecellileri vardır; isim ve sıfatların kendi tecellileri değil.

Bu anlattığım cümlenin beyanı şöyledir:

Tekvin, hakiki sıfatlardandır. Nitekim, Matüridi mezhebi uleması kavli de budur; Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Eş'ariye'nin sandığı gibi, izafi sıfatlardan değildir. Bu sıfatta, diğer sıfatlara nazaran izafet ağır bastığından, sandılar ki: izafi sıfatlardandır. Halbuki durum böyle değildir. Elbette onlar, hakiki sıfatlardandır; izafet vasfı, bunlarla imtizaç etmiştir.

Bu tekvin sıfatı, bütün sıfatların altındadır; üstünde bulunan bütün sıfatların onda rengi vardır. Meselâ:

Onun, ilimden ve hayattan nasibi vardır.

Onun, kudretten ve iradeden yana hazzr vardır.

Onun, cüz'iyatı vardır ki, hakikatta bunlar, onun zılâlidir. Bunlar: Rızık-landırmak, yaratmak, öldürmek, diriltmek, nimet ve elem vermek gibidir. Bu cüz'iyat, fiillere dahildir ki, onlar hakikatta bu sıfatın zılâli olup hakiki sıfat dairesinin dışındadır.

Anlatılan fiilin dahi iki yüzü vardır, şöyle ki:

a) Bir yüzü fail taratmadır.

b) Diğer yüzü de mef'ul taratmadır.

Bu iki yüz, keşfi nazarda birbirinden ayrılmıştır. Birinci yüz, yüksek görülür, ikinci yüz ise... alçak. Aynı şekilde: Birinci yüz asıl gibi görülür; ikinci yüz, o aslın zilli görülür. Keza, birinci yüzde vücubdan bir renk vardır; ikinci yüzde ise... imkândan bir renk vardır.

Bu ikinci yüzdür ki: Enbiyadan başka, evliya-i kiramın ve sair insanların taayyün mebde'leri olmuştur. .'....

İkinci cihet itibarı ile bu fiilin vücubdan bir rengi, imkandan dahi bir renk olduğundan; zaruri olarak mümkin olmaktadır. Zira, vacibden ve mümkinden terkib edilen mümkindir.

Yine bu fiilin, yüksek cihet itibarı ile kıdeme açılan bir yüzü, alt cihet itibarı ile de, hüdusta bir kademi olduğundan zaruri olarak hadis olmaktadır Zira, kadimden ve hadisten terkib edilen hadis olmaktadır.

O kimseler ki: Sübhan Hakkın fiilinden kıdemine kail olmuşlardır; bunlar, ancak birinci cihete bakmışlardır.

O kimseler ki, bu fiilin hüdusuna zahib olmuşlardır; bunların görüşleri dahi diğer cihettir. Birinci taifenin nazarı yüksektir; ikinci taifenin nazan ise... alçak. aNlatılan iki taifeden her biri, hak mutavassıt yanın bir ucundadır. Asıl orta yolu bulmakta bu Fakir imtiyazlıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.” (62/4)

Buna benzer tahkik, sıfat-ı hakikiye şanın bazı mektuplarda yazılmıştır; onlara da bakılabilir.

***

Şu hususun da bilinmesi yerinde olur.

Fiilde ikinci yüz, has yaratılıştan ibarettir; misal olarak Zeyd'le taalluku vardır. Meselâ: Zeydin yaratılışı, mutlak yaratılışın cüz'iyatından bir cüz'i gibidir. Zeyd'e taalluku olan bu has yaratılışın, aynı zamanda cüz'iyatı da vardır. Meselâ: Zeyd'in zatının yaratılışı, sıfatlarının ve fiillerinin yaratılışı gibi. Bu cüz'iyat, Zeyd'in yaratılışı için zılâl gibidir. Zeyd dahi onların küllisi (bütünü) gibidir. Zeyd'in fiilinin yaratılışının dahi, zilli ve mazharı vardır. Bu dahi, fiille taalluk eden Zeyd'in kesbidir. İş bu kesb dahi, Zeyd'in babasının evinden getirdiği bir şey değildir. Elbette o, Yüce Hakkın yaratmasının bir zillidir.

Üstte anlatılan marifetten de anlaşıldığı üzere; fiil, tekvinin zillidir. Fiilin ikinci yüzü dahi, birincinin zillidir. Nitekim bunun tahkiki yapıldı. İkinci yüzün dahi zilli vardır. Ki bu, misal olarak Zeyd'in yaratılışıdır. Zeyd'in yaratılışının dahi zilli vardır; bu da Zeyd'in fiilinin yaratılmasıdır. Bu zillin dahi zilli olup Zeyd'in kesbidir.

Bu ilimleri anladıktan sonra bilesin ki...

Misal olarak: Zeyd'in kesbinin Zeyd'e nisbeti; sülük vakti, salikin nazarından giderse... onun Zeyd'e izafeti kalkarsa... görülecektir ki: O fiilin faili Sübhan Hak'tır. Hatta yaratılmışların, birbirinden ayrı olan çok fiilleri, bir failin fiili olarak bulunur. Ama bu manayı fiili tecelli zannederler.

insaf etmek gerek. Hiç bu tecelli Hakkın fiilinin tecellisi olur mu? Ya da o fiilin zılâlinden bir zillin tecellisi olur mu?.. Ki o, nice mertebelerden tenezzül edip kendisine zıllıyet ismi verilmiştir.

Yerinde olur ki: Diğer tecelliler dahi, fiili tecelli ile kıyas edile.

Onlar, bu işte, zıllardan bir zil ile yetinip onu aslın aslı zannetmişlerdir; böylece, ceviz ve muzla avunup durmuşlardır.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki...

Vücudun vücubu, nisbetlerden ve izafetlerden olduğu için; zaruri olarak, fiil mertebesinde bulunmuştur. Bu nisbetin dahi ilimle münasebeti olmayıp, alemin yaratıcısına mahsus olduğundan; zikri geçen birinci yüzle az münasebeti olmuştur.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu beyandan lâzım gelir ki; zat ve sıfat mertebesinde vücub sabit olmaya. Onun zatı ve sıfatı için dahi:

-Vacib...

Denmeye. Durum böyle olunca, Hazret-i Zat ve sıfattan vücub atılmış olur. Tıpkı imkân ve imtina ondan atıldığı gibi. Şimdi, vücub, imkân ve imtina dışında bir de dördüncü kısım zahir oldu. Halbuki akli kavrama ve mefhumu bu üç şeyde inhisar altına almak sabittir.

Bunun için şu cevabı verirler:

-İnhisar, ancak vücuda nisbetle mahiyet içindir. Vücuda göre mahiyet için nisbet olmayınca, inhisar da yoktur. Tıpkı Vacib Taala'nın zatında ve sıfatında olduğu gibi. Yüce Hakkın zatı, kendi zatı ile mevcuttur. Aynen veya zaid bir vücudla değil. Yüce Hakkın sıfatı dahi, onun zatı ile mevcuttur; hem de ona bir vücud karışmadan. Mana böyle olunca, Sübhan Hakkın zatı ve sıfatı, inhisar altına alınıp kavranan o üç şeyin fevkindedir.

Yüce Hakkın zatı tasavvur edilip sıfatı dahi, vücuh ve itibarlara göre taakkul edildiği zaman; -zira onun künhüne yol yoktur- Sübhan Zat için tasavvura bağlı zilli vücub anz olur; onun zatına nasıl lâyık ve münasib ise... öyle... Onun sıfatı için dahi, vücudda zihni imkân arız olun bu oluş dahi sıfata münasib bir şekildedir. Çünkü, zata ihtiyacı vardır. Sübhan Hakkın zatı ve sıfatı, kendi özlerinde vücub ve imkân mertebesinin üstündedir. Hatta vücud mertebesinin de üstündedir.

Şu da bir başka mana...

Zilli tasavvur edilen vücud itibarı ile vücub, zata münasiptir; imkân dahi sıfata.

Sıfat, harici vücud cihetinden ne vacibdir; ne de mümkin. Elbette o, vücub ve imkânın üstündedir. Ama o, zihni vücud itibarı ile mümkindir. Bu mümkin olmasından dolayı hadis olması lâzım gelmez. Zira, sair mümkinat gibi, kendi zatları için değil, kendi zilli vücudları içindir.

Anlatılan mana, akıl erbabının da dediklerine uygun düşer. Ki onlar şöyle demişlerdir:

-Vücud-u zihni hususiyeti itibarı ile külliyet ve cüz'iyet, mahiyete arız olmuştur. Harici vücud halind mahiyet bunlarla vasf edilemez.

Meselâ: Hariçte bir Zeyd mevcud olmuştur. Ve akılla bilinmeden evvel, cüz'i değildi; nitekim külli de değildi. Elbet ona cüz'iyeîin arız olması, zih-

ni zilli vücuttan sonradır. Burada şunu da demek isteriz:

-Sübhan Hakka hamledilen bütün nisbet, izafat, ahkâm ve itibarlar., yani: Sekiz sıfattan başka Uluhiyet, Ezeliyet gibi... bunlann Sübhan Hak için doğru olmaları tasavvur ve taakkul itibarı iledir. Durum şu ki: Yüce Zat kendi varlığında bir sıfatla muttasıf, bir isimle isimlendirilmiş, bir hükümle hükmedilmiş değildir.

O Yüce Şeriat sahibi, kendi zatına esma ve ahkâm itlak eylemesi, tenasüp ve teşabüh itibarı iledir. Tâ ki: Mahlukatın anlayışına yakın gele. Onlarla olan tekellüm dahi akıllarına göre ola. Tıpkı: Hariçte mevcud olan Zeyd için; zihni vücud mülahaza edilmeden, teşbih ve tanzir yollu:

-O cüz'idir.

Dendiği gibi... Böylece, onun için cüz'iyet hükmü vermeleri, onun külli hükmü vermelerinden daha yerinde ve daha uygundur. Anlatılan bu mana gibi, Yüce Gani Zat için:

-Vücub ve vücud...

Hükmünü vermek; imkân ve imtina hükmünü vermekten daha yerinde ve münasib olur. Yoksa, onun zatına ne vücub ulaşabilir; ne de vücud. Tıpkı onun münezzeh zatına imkân ve imtina lâyık olmadığı gibi.

***

Burada anlatılan mukaddes mübarek marifetleri anlamaya çalış. Zira bunlar dinin esası ve Yüce Mukaddes Zat ve sıfatlar ilminin hulasasıdır. Uzamadan hiç kimse, kübradan dahi bir kimse bunları konuşmamıştır. Allahu Taala, bu kulu, anlatılan marifetlere tercihli kılmıştır.

Selâm, hidayete tabi olanlara.

***

317. MEKTUP

MEVZUU:

a) İlmel-yakin, aynel-yakin ve hakkal-yakin beyanındadır.

b) Bu ilimlerin sahibi, Müceddid-i elf-i sani olduğunun beyanıdır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.Uzun bir müddet geçti; güzel hallerinize bizim için ıttıla olmadı.

Netice olarak, Sübhan Allah'tan dilek: Selâmet ve istikametinizdir.

***

Bilesiniz ki,

İlmel-yakin, ilmi yakin ifade eden ayetleri müşahede etmekten ibarettir. Hakikatta bu şühud, eserden müessire istidlaldir.

Afak ve enfüs aynalarında tecelli ve zuhurat olarak her ne ki görülür ve müşahede edilir ise... o eserden müessire istidlal kabilindedir. isterse bu tecelliyata:

- Zati tecelliyat...

İsmini vermiş olsunlar ve o zuhurat için:

-Lâkeyfi...

Demiş olsunlar. Zira, bir şeyin aynada zuhuru, o şeyin eserlerinden bir eserin husulüdür; o şeyin aynen husulü değildir. Mana bu olunca, enfüsi ve afaki seyrin ayağı, bütünüyle ilmel-yakin dairesinin dışında olamaz. Ve... onun: Eserden müessire istidlalden başka bir nasibi olamaz.

Allahu Taala, şöyle buyurdu:

"Afakta ve nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz. Nihayet onun hak olduğu, apaçık kendileri için teheyyün edecektir?" (41/53)

Bazıları, afaki seyri, ilmel-yakinden bilip aynel-yakini ve hakkalyakini enfüsi seyirde isbat eylediler. Enfüs dışında bir seyre de kail olmadılar.

Bir mısra:

Aşkına düştükleri kadardır yolları insanların...

***

Bilesin ki,

Sübhan Hakkın kula o kadar yakınlığı vardır ki, kulun kendine olan yakınlığından daha ileridir. Kulun Sübhan Hakka bir başka seyri vardır ki, bu yakınlık tarafındadır ve vusul dahi bu seyri kat etmeye kalmıştır.

Bu üçüncü seyir, hakikatta ilmel-yakin için müsbettir. Çünkü o: Her ne kadar, zılliyet dairesinin dışında ise de, lâkin, zıllıyet şaibesinden beri değildir. Zira, Sübhan Zat'ın isimleri ve sıfatı, hakikatte Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'ın zılâlindendir. Her nerede ki zılliyet şaibesi vardır; o eserler ve ayetler dahilindedir.

Onlar, ilmel-yakin için, üç seyrinden yalnız bir seyir tesis ettiler. İkinci seyri dahi, aynel-yakin ve hakkal-yakin için hasıl olmuş saydılar. Üçüncü seyre dair hiç ağızlarını açmadılar; ki, onunla ilmel-yakin dairesi tamam ola. Daha aynel-yakin ve hakkal-yakin nerede?..

Bir mısra:

Gül bahçeme bak, kıyasla baharımı.

***

Aynel-Yakin ve Hakkal-Yakin babında ne diyebilirim ki?.. Onu söylesem bile, kim anlar ve kim idrak eder? Zira bu türlü marifetler, velayet kapsamı dışındadır. Zira velayet erbabı, bunları idrakten aciz durumdadırlar; tıpkı zahir uleması gibi. Onu kavramaktan yana kusurludurlar.

Bu ilimler, nübüvvet nurlarının kandilinden alınmıştır. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. İkinci binin yenilenmesi ile buna tazelik ve canlılık hasıl olmuştur; bütün güzelliği ile, zuhura gelmiştir. Bu ilimlerin ve maarifin sahibi, bu binin müceddidir. Ki bu, ona bakanlara gizli bir mana değildir. Bilhassa zata, sıfata ve ef'ale dair ilim ve marifetinde.

O ilim ve maarif; haller, vecidler, tecelliyat ve zuhurat libasına girmiştir. Bu dikkat sonunda, elbette bileceklerdir ki: Bu maarif ve ilimler; ulemanın ilimleri, evliyanın da maarifi ötesindedir. Hatta, onların ilimleri, bu ilimlere nisbetle kabuk kalır. Bu maarif dahi, o kabuğun özüdür.

Hidayet eden Sübhan Allah'tır.

***

Bilesin ki,

Her yüz başında bir müceddid gelip geçti. Ne var ki, yüz senelerin başında gelen müceddid ile, bin senenin başında gelen müceddid değildir. Bunların arasındaki fark, bin ile yüz arasındaki fark gibidir. Hatta daha da

fazla.

Müceddid o zattır ki: O müddet içinde ümmete her ne gibi feyz varidatı gelirse onun vasıtası ile gelir. İsterse o vaktin kutuplan, evtadı, ebdali ve nücebası bulunsun.

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olun

Alemi bir şahsa doldurur.

***

Selâm hidayete tabi olup Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar. Keza, enbiya ve resullerden, mukarreb meleklerden ve şalin kullardan kardeşlerinin hemen hepsine.

***

318. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın sıfatları için iki itibar vardır. Söyle ki:

a) Kendi varlıklarında husul bulmaları.

b) Sübhan Hakkın zatı ile kıyamları. Her iki itibar da hariçte temeyyüz etmektedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Şemseddin Halhali'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Ey Mahdum,

Yüce Allah'ın zatı ile kaim ve mevcud olan vacib sıfatlar için iki itibar vardır. Şöyle ki:

a) Onların kendi varlıklarında sübut bulmalarıdır.

b) İkinci itibar ise... Vacib Taala'nın zatı ile kıyamlarıdır.

Birinci itibara göre, alemle münasebeti vardır. Bununla da, taayyünlerin mebde'leri olmuştur.

ikinci itibara göre de, alemden müstağnidir; aleme teveccühü yoktur. Keza, alemde olanlara da.

Üstte anlatılandan başka; birinci itibara göre; Keşfi nazarla Yüce Mukaddes Zat'tan ayrılmış görülür. Zat, onun ötesinde sabit olur.

İkinci itibara göre de, durum, üstte anlatıldığı gibi değildir. Onda bir ayrılma tasavvur edilemez.

Üstte anlatılandan başka; birinci itibara göre, zata hicaplar halindedir.

İkinci itibara göre ise., hicaplar kalkmıştır. Libasla kaim beyaz gibidir. Ama, libasa bir hicab olmaz.

Bu babda netice söz şu ki:

-Her iki itibara göre beyaz, -ki onun kendi özünden husulünü ve libas ile kıyamını kasd ediyorum- libasın kendisine hicab değildir. İsterse, elle tutulup hissedilen o beyaz olsun; kendisinden hicab olma durumu kalkmıştır. Amma, Yüce Mukaddes Zat'ın sıfatları böyle değildir. Zira onlar, birinci itibara göre hicab olmakta, ikinci itibara göre ise, hicab olmamaktadır.

Sakın ha... olmaya ki, iki itibar arasındaki farkı az bir şey tahayyül edesin. Zira bu Fakir, kendisinde kuvvetli cezbe, seyir sür'ati olmasına rağmen, iki itibar arasını on beş seneye yakın bir zamanda kat etmiştir.

Mütekaddimun ulema, iki itibar arasındaki farkı bulmakta hidayete eremediler. Bunun için dediler ki:

-Kendi nefsinde araz husulü, aynen cevherde kıyamının husulüdür.

Ama, bazı müteahhirin ulema, bu farkı anlamışlardır. Hakikat olan şu ki: Arazın kendi özünde husulü, kıyami husulünden başkadır. Zira araz hakkında:

-Buldu kalktı...

Diye bir tabir kullanırlar. Bu manada, bulmak, kalkmaktan başkadır.

Müteahhirinden bu bazılarının araz hakkındaki tahkikleri, çıkılması gereken yere yükselten ve bilinmesine ihtiyaç duyulan hususa da vesile olmuştur.

Felsefeye dair tetkiklerin, kelâma dair tahkiklerin çoğu, bu seyr ü sülük işinde yardımcı olmuş; Yüce Sultan Zat'ın ilâhi maarifini elde etmeye vasıta durumuna girmiştir.

***

Selâm, hidayete tabi olanlara... Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona, âline, ashabına salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

***

319. MEKTUP

MEVZUU: Bazı derin sırlar beyanındadır. Bundan, Resulullah (sav) Efendimizin, Millet-i İbrahime (İbrahim Peygamberin yoluna) ittiba etmeye memur olmasının manası anlaşılacaktır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Camiu Ulum-u Akliye ve Nakliye Hace Mecdüddin Hace Muhammed Ma'sum'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Sanıyorum ki; yaratılmamdan maksad şudur: Velâyet-i Muhammediye, Velâyet-i İbrahimiye ile boyanmış ola. Her ikisine de salât, selâm ve tahiyyat. Bu velayetin hüsn-ü melâhati ile, o velayetin cemal-i sabahati imtizaç eyleye.

Bu manada bir hadis-i şerif şöyle geldi:

"Sabahat itibarı ile Yusuf, melâhat itibarı ile ben daha üstünüm."

Bir dahi, Mahbubiyet-i Muhammediye makamı, bu boyanma ile yüksek dereceye ulaşa.

Bir manada benziyor ki: Millet-i İbrahim'e tabi olmaktan maksad, bu büyük devletin husulüdür. Aynı şekilde, İbrahim'in salâtına, berekâtına benzeyen salât ve bereketlerin dileği bu garaza mebnidir. Resulullah Efendimize ve ona salât, selâm olsun.

Melâhat ve sabahat, Yüce Mukaddes Zat güzelliğinden haber vermektedir; hem de, sıfatların karışımı olmadan. Ne var ki, sıfatların, fiillerin, eserlerin güzelliği tamamen, bereketi çok olan sabahattan istifade yollu gelmektedir; sonunda Hazret-i Cemal'e bağlanmaktadır. Hem de pek münasip bir şekilde.

Melâhat hüsnün (güzelliğin) merkezi gibi olup, sabahat ise... o merkezi çevreleyen daire gibidir.

Hazret-i Zat'ta basatat olduğu gibi, vüs'at dahi vardır. Amma, bu basatat ve vüs'at bizim anlayışımıza geldiği gibi değildir.

Aynca, bu manada olan icmal ve tafsil dahi, bizim idrakimize sığar biçimde değildir. Bir ayet-i kerime meali:

"Gözler, ona erişemez; ama o bütün gözleri ihata eder. O, Latif Habir'dir.” (6/103)

Hazret-i Zat'ta tesbit ettiğimiz besatat ve vüs'at... bunlardan her biri, diğerinden ayndır. Bazılannın sandığı gibi, biri diğerinin aynı değildir. Bu mertebede enbiya arasında sabit olan temeyyüz, bizim idrakimize sığmayacağı gibi, anlayış çerçevemizden de uzaktır. Sabahat ve melâhat dahi, bu mertebede birbirinden ayrıdır. Onlardan birinin ahkâmı, diğerinin ahkâmına mugayirdir.

***

Üstte anlatılan manalardan da bilinmiş oldu ki: Yaratılmamdan maksad olduğunu anladığım durum hasıl oldu. Bin senelik temenni, icabet gördü.

Allah'a hamd olsun ki: Beni iki deniz arasında sıla eyledi; iki cemaatın dahi ıslahçısı... Hem de herhalde ekmel manada hamd olsun.

Salât ve selâm insanların hayırlısına. Keza onun enbiyadan ve melâike-i izamdan kardeşlerine.

***

Sabahat, melâhat rengine girince; şüphesiz Hullet-i İbrahimiye makamı için vüs'at hasıl oldu. Kuşatan dahi merkez hükmüne girdi.

***

Şunun bilinmesi yerinde olur ki:

Muhabbet makamına melâhat mertebesi münasip düşer; hullet makamına ise... sabahat mertebesi.

Mahabbette, sırf mahbubiyet Hatem'ür-rüsül Resulullah (sav) Efendimi-zir nasibidir. Halis muhabbet ise, Musa Kelimullah'a (as) mahsustur.

Halil'de (as) ise, celisiyet ve nedimiyet nisbeti vardır.

Muhib ve mahbubdan her biri, nedim ve celisten başkadır. Bunlardan her birinin kendi başına bir nisbeti vardır.

***

Bu Fakir, Velâyet-i Muhammediye ve Velâyet-i Museviye terbiyesinden olduğundan -her ikisinin sahibine de salât, selâm ve tahiyyet- kendisinin melâhat makamında yeri ve meskeni vardır. Velâyet-i Muhammediye'ye -sahibine salât ve selâm- mahabbeti olduğundan, mahbubiyet nisbeti onda ağır basmaktadır. Muhibbiyet nisbeti dahi mağlup ve mesturdur.

***

Ey Oğul,

Bilesin ki; bu muamelenin varlığı ile -ki yaratılışım o muameleye bağlıdır- bir başka büyük muameleye daha havale edildim.

Varlığımdan maksad; şeyhlik, müridlik, halkı tekmil ve irşad değildir. Bu muamele, ondan başka bir muameledir. Bu muamele zımnında, onunla nisbeti olan feyzini alır; yoksa alamaz.

O büyük muameleye nisbetle, tekmil ve irşad muamelesi yola atılan bir şey gibidir.

Peygamberlerin daveti için; batini muamelelerine nisbetle bu hüküm aynı ile vardır. Nübüvvet makamı her ne kadar mühürlenmiş ise de, onun kâmil olan tabilerine, nübüvvet kemalâtından ve onun hususiyetlerinden, teabiyet ve veraset yollu nasip vardır.

***

320. MEKTUP

MEVZUU: Şu beş mertebe hakkındadır: Muhibbiyet, mahbubiyet, mahabbet, hübb, rıza. Ve., bunların üstünde bir başka mertebe.. Bunlardan her birinin hususiyeti, peygamberlerden bir peygambere verildiği..

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, bu mektubatı derleyen Fakir ü Hakir Abdülhayy'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Allahu Teala, seni irşad eylesin; bilesin ki...

Sübhan Hakkın zatı ile zatına olan zati muhabbeti, üç itibar üzerinedir: Mahbubiyet, muhibbiyet, mahabbet.

Mahbubiyet-i zatiye kemalâtının zuhuru, Hatem'ür-rüsül Resulullah'a bırakılmıştır. Ona ve âline satâtlar ve selâmlar.

Bu babda netice şu ki: Mahbubiyet canibinde iki kemal vardır:

a) Fiili...

b) İnfiali...

Fiilli olan asıldır; infiali olan ise... ona tabidir. Lâkin, infiali, fiili için, gaip bir illettir. Zira o: Her ne kadar vücudda sonra ise de, lâkin tasavvurda takaddüm etmiştir.

Muhibbiyet kemalâtının zuhuru ise... Musa Kelimüllah'ın nasibidir. Resulullah Efendimize ve ona salât ve selâm.

Üçüncü itibar: Mahabbetin kendisidir, önce, Ebü'l-beşer Adem (as) orada müşahede edilmiştir. İkinci olarak İbrahim, üçüncü olaraktan Nuh orada müşahede edilmiştir. Onlara salât ve selâm. Netice emir, Sübhan Allah'a kalmıştır.

Sübhan Hak, Yüce Mukaddes Zat'ını nasıl seviyorsa, aynı şekilde isimlere, sıfatlara, fiillere bağlı duran kemalâtını dahi sever.

Bu zati muhabbetin zuhuru, yani: O Yüce Zat'ın mahabbetinin zuhuru: Zatı ile isimleri ve sıfatları için Halil (as) Peygamberde tamam olmuştur.

İsimlere, sıfatlara ve fiillere bağlı duran mahbubiyet zuhuru ise... sair enbiyada tahakkuk etmiştir. Muhibbiyetin zuhuru gibi..

İsimlerin, sıfatların ve fiillerin zılâli olduğuna göre; bu mahbubiyetin zilâli dahi asıllarının tavassutu ile, murad ve mahbub sınıfına dahil olan evliyanın nasibi olmaktadır. Nitekim, bu zılâlin muhibbiyeti dahi murıd ve muhib sınıfına dahil evliyanın nasibidir.

Zati mahabbet makamının üstünde, hubb makamı vardır, iş bu hubb makamı, anlatılan üç itibarı da camidir; onlann icmalidir.

Rıza makamı ise... hubb ve muhabbet makamının üstündedir.

Rıza mertebesi, mahabbet mertebesinin üstündedir; çünkü: Mahabbette, icmal ve tafsil olarak, nisbet varlığı vardır. Rızada ise, nisbet atılmıştır. Bu dahi, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a münasiptir.

Resulullah (sav) Efendimizin haberini verdiği hariç; rıza makamının üstünde bir basamak yoktur. Ona da şöyle anlattı:

"Benim Allah ile bir vaktim olur ki; oraya ne mürekkeb melek, ne de mürsel peygamber girebilir."

Aşağıda anlatılacak kudsi -hadis dahi bu manaya işaret etmektedir:

"Ya Muhammed, ben ve sen vanz. Senden başkasını senin için yarattım."

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz dahi, şu münacaatı yapmıştır:

"Allahım, sen varsın; ben yokum. Senin gayrını zatın için bıraktım."

Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin; Muhammed Resulullah'ın azameti bugün nereden idrak edilebilir? Onun üstün kadri kıymeti nasıl bilinir? Bilhassa bu dünya hayatında. Zira, hak batılla bu evde imtizaç etmiş; iptilâ yeri olduğundan da, batılla hak birbirine karışmıştır. Onun şanının azameti, kıyamet günü belli olacaktır. Çünkü orada, enbiyanın imamı ve onların şefaatçisi olacaktır. Adem ve diğerleri, onun sancağı altında toplanacaklardır. Resulullah Efendimize ve diğerlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi şkmeli olsun.

Şu mana caiz olur ki: Onun inayet ikramına nail olarak, taamının fazlasını yiyen hizmetçilerinden birine; veraset ve tebaiyet yolu ile, rıza makamının da üstünde bulunan o makamdan bir mahal verile. Resulullah (sav) Efendimizin bir uydusu olarak, o makama mahrem kılına.

Bir mısra:

Zorluk mu olur bir işte, kerem sahipleri ile olunca.

***

Üstte anlatılan mana, enbiyanın gayrına enbiyadan meziyetli olmayı gerektirmez. Onlara salât ve selâm olsun. Hizmet edilen zatlarla, hizmet edenlerin müsavi olması nasıl tasavvur edilebilir? Tabi iie, bu gibi büyük metbu olan zatlar arasında nasıl bir nisbet bağı kurulabilir? Asıl olan maksuddur; tabi ise... onun bir uydusudur. Tabi olanın son muamelesi, cüz'i olan bir fazilete çıkar; bunda dahi bir sakınca yoktur. Meselâ bir hanik veya haacamatçı. kendine mahsus olan san'atı ile fen sahibi bir alimden faziletli olabilir. Bu durumu, hiç görmedin mi?. Ama bu durum, itibar makamından düşüktür.

Kelâmımız işaretleridir, remizlerdir, beşaretlerdir, hazinelerdir. Buna iman eden hariç; pek çoklarının nasibi yoktur. Bunların imanı da, kendilerine faydalı olacak semereler verir.

Basan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Selâm, hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara. Ona ve nebilerden, resullerden, mukarreb meleklerden kardeşlerine salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli olsun.

***

321. MEKTUP

MEVZUU: Ahass-ı havas, avam, mütevassıt zümrelerin imanları arasındaki fark.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanı'na yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Bir mısra:

En güzeli yazıların, sözüdür dostların.

Allahu Taala, bir ayet-i kerimede şöyle buyurdu:

"Kullarım sana benden sorarlarsa, ben yakınım.” (2/186)

Bir başka ayet-i kerimede ise şöyle buyurdu:

"...Herhangi bir üçten bir fısıltı vaki olmaya dursun, muhakkak ki o, (Allah) bunların dördüncüsüdür. Bir beşten vukua gelmeye dursun, ille o, (Allah) bunların altıncısıdır. Bundan daha az, daha çok vaki olmaya dursun, ille o, (Allah) bunların dördüncüsüdür. Bir beşten vukua gelmeye dursun, ille o, (Allah) bunların altıncısıdır. Bundan daha az, daha çok vaki olmaya dursun, ille o, (Allah) nerede olsalar, bunların yanındadır.” (58/7)

Sübhan Hakkın yakınlığı ve beraberliği, zatı gibi keyfiyetten ve misalden münezzehtir. Zira lâkeyfi olana, keyif için yol yoktur.

Yakınlık ve beraberlik manasında aklımız ve fehmimizle anlaşılan, keşfimize ve müşahedemize giren her ne olursa olsun; Yüce Allah o manadan münezzeh ve müberradır. Bilhassa, o mücessimenin mezhep basamağı olan manadan yana...

Biz iman ediyoruz ki Allahu Teala bize yakındır ve o bizimdir. Ama, bu yakınlığın ve beraberliğin manasını anlayamayız. Yani: Bunların nasıl olduğunu idrak edemeyiz.

Bu dünya hayatında, kâmil zatların nasibi, Yüce Allah'ın zatına ve sıfatına gayb olarak iman etmektir.

Bir şiir:

Bilgin, masivayı hüccet tutanlar boş;

Mevcud odur, ondan gayn rabb yok hoş...

***.

Havas zümrenin de hasına nasib olan gaybe iman, avamın gaybe imanı gibi değildir. Zira, avamın gaybe olan imanı, ancak duymakla ve delillerle olmaktadır. Havasın da hası zatların gaybe imanı ise... gaybın da gaybını mütalaa ile olmaktadır. Hem de, cemal ve celâl zılâli perdelerinde; zuhurat ve îecelliyat perdelerinin de ötesinde:

Mutavassıt olanlara gelince... bunlar şuhudi imanla mesrur olmaktadırlar Zilâli de asıl sanırlar. Tecelliyatı dahi, tecelli edenin aynı görürler. Bunlar katında, gaybe iman, düşmanların nasibidir.

Bir ayet-i kerime meali:

" Her zümre, kendilerinde bulunanla övünür.” (30/32)

***

Başınızı ağrıtacak bir husus şudur ki:

Mevlâna Abdülgafur, Mevlâna Hacı Muhammed hususiyetleri olan arkadaşlardandır. Onlara yapılan her türlü ihsan, bu Fakir'i minnettar edecektir.

Bir mısra:

Ne zorluğu işte, keremlilerle olunca...

Vesselam...

***

322. MEKTUP

MEVZUU:

a) LA İLAHE İLLALLAH kelime-i tayyibesinin faziletlerini beyan.

b) Tenzih makamının tahkiki.

c) Gaye iman, muamele akrabiyet (pek yakınlık) derecesine varınca tahakkuk eder. Bu muamele dahi vehim ve hayal kavramı dışındadır.

NOT: İmam-ı Rabbazı Hz.leri bu mektubu, Molla Arif Hateni'ye (Bedahşi'ye) yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Mevlâna Arif Hateni (Bedahşi) öncelikle batıl ilâhları nefyetmeli; sonra da Yüce Sultan Mabud Hakkı isbat eylemelidir.

Her ne ki, keyfiyet ve kemmiyet damgası altına girmiştir:

-LA.. (Yoktur)

Kelimesinin altına girmelidir; uygun olan budur. Böylece.o keyfiyetten ve misalden münezzeh olan Yüce Zat'a iman tahsil edilmiş olur. Nefiy ve ibbat zımnında ibarelerin en tamamı şu kelime-i Tayyibedir:

-LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur) Resulullah (sav) Efendimiz, Rabbından naklen şöyle anlattı: "Yedi tabaka yer, terazinin bir gözüne; LA İLAHE İLLALLAH dahi bir gözüne konsa, onlardan ağır gelir."

O kelime-i tayyibe, nasıl daha faziletli olmasın ve nasıl daha ağır gelmesin ki? O öyle bir kelimedir ki, bir yanı Sübhan Hakkın zatından gayrını nefyeder. Hem de tümden... ister sema, ister yer, ister arş, ister kürsi, ister levh, ister kalem, ister alem, isterse Adem olsun. Öbür yanı ise... Burhanı Yüce hakkı isbat eylemektir. Ki o zat, semaların ve yerin, Sübhan Hakkın zatından gayrı her şeyin halikıdır. İster afaktan olsun, isterse enfüsten. Bütün bunlar, keyfiyet ve kemiyet damgası ile damgalanmıştır. Afak ve enfüs aynalarında her ne tecelli eder ise... zaruri olarak, keyfiyet ve kemmiyet ölçüsüne girer, nefyedilmeye de müstahak olur.

Bilgimize, vehmimize, şühudumuza, hissimize gelen her şey; keyif ve misal ile muttasıftır. Hüdus ve imkân ayıbı kapsamına girmiştir. Zira, bizim bilgimize ve hissimize giren, yontulup yapılmış, edilmiştir.

Bizim bilgimize dahil olan tenzih, aynen teşbihtir. Bizim anlayışımıza göre olan kemal dahi aynen noksandır.

Her ne ki, bize keşfolur, tecelli eder ve şühud olur; o Sübhan Hakkın gayrıdır. O Sübhan Allah, ötelerin de ötesindedir. (Yani: Tüm halkın)

Allahu Teala, Halil (as) Peygamberden naklen şöyle anlattı:

"Bu yontup yaptığınız şeylere mi tapıyorsunuz? Halbuki, Allah sizin de yaptıklarınızın da halikidir.” (37/95)

Bizce yontulup yapılan her şey, Sübhan Hakkın mahlukudur. Hem de bütünü ile.

Bu yontulup yapılan şeyimiz, ister ellerimizle olsun; isterse akıllarımızla... isterse vehimlerimizle... durum değişmez. Bunların hiçbiri, ibadete müstahak değildir. İbadete müstahak olan o zattır ki: Keyfiyetten ve misalden münezzehtir. Durum elbette böyledir. Amma bizim vehmimiz oraya erişmekten yana kusurludur. Onun idrak zeyline dahi yetişmez. Keşif ve müşahede gözümüz ise... onun azamet ve celâl şühuduna varmaktan yana şaşkın ve acizdir. Böyle keyfiyetten ve misalden münezzeh olan zata iman etmek, ancak gayb yolu ile olur. Burada şühudi iman, Yüce Allah'a iman sayılmaz. Böyle bir iman, kendisi yapılmış olan bir şeye iman olur ki bu, Yüce Allah'ın mahlukudur. Böyle bir

iman, başkasına iman etmekle Yüce Allah'a iman etmeyi ortak etmektir. Hatta, ondan başkasına iman sayılır. Böyle bir imandan Yüce Allah bizi korusun.

Gaybe iman, ancak şu zaman müyesser olur ki, orada: Seyri seri olan vehme bir mecal bulunmaya. Ondan yana bir şeyin nakşı muhayyileye işlemeye.

Anlatılan mana, pek ileri olan yakınlıkta tahakkuk eder ki o: Vehmin ve hayalin dışında bir ileri yakınlıktır. Zira bir şey, ne kadar uzak olursa, vehmin ve hayalin mecali, onda daha geniş ve daha ziyade olur. Ayrıca hayal saltanatı altına girmesi daha yakın ve daha seri olur.

Üstte anlatılan devlet, peygamberlere mahsustur. Gaybe iman, bu büyük zatların nasibidir; hem de asaleten. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun. Ayrıca, tebaiyet ve veraset yolu ile, hakkında murad olunan kimse, bu şerefle müşerref olur.

Avam halk için hasıl olan gaybi iman, vehmin kavramı dışında değildir.

Zira avam halk arasında ötelerin ötesi uzaklık canibinde olup vehme mecal vardır. Bu büyüklerin katında ise... ötelerin ötesi yakınlık canibinde olup vehme mecal yoktur.

Dünya kaim durup devam ettiği süre; dünya hayatı mevcut oldukça, gaybe iman mutlaka olacaktır. Zira, burada şühuda dayalı iman, illetlidir.

Âhiret hayatı başladığı zaman, vehmin ve hayalin de gücü kırılır; işte o zaman, şühuda dayalı iman makbul olup yapmak ve yontma illetinden beri durur.

Allah'ın Resulü Muhammed, dünya hayatında iken, rüyet şerefine nail oldu Sanırım ki: Bu manada, onun için, şühudi imanı sabit kılsak yerinde ve güzel olur. Ki o iman, yapma ve yontma illetinden de münezzehtir. O şey ki, kendisinden gayrına ahirette vaad edilmiştir; onun için burada müyesser olmuştur. Ona salât ve selâm olsun.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir."62/24).

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Nefy kelimesini, İbrahim Halil (as) peygamber tamamı eyledi. Şirk kapılarından kapalı olmayan hiçbir kapı bırakmadı. Bu manadan ötürü, peygamberlerin imamı ve kıdem itibarı ile, onların en öndekileri oldu. Zira, bu dünya hayatında, kemalin nihayet zuhuru, bu nefyin itmamına kalmıştır. İsbat kelimesinin kemal zuhuru ise... ahiret hayatına bırakılmıştır.

Netice mana şudur:

Hatem'ür-rüsül Resulullah Efendimiz, bu dünya hayatında iken, rüyet devleti ile müşerref olunca, İsbat kemalâtı cihetinden bolca nasib bulmuştur. Ona salât ve selâm olsun. Hem de bu dünya hayatında iken. O kadar ki, onun hakkında şöyle söylenebilir:

-Resulullah (sav) Efendimizin bi'seti ile İsbat kelimesi tamam olmuştur. Ama, bu dünya hayatı ölçüsüne göre.

Yine mümkündür ki: Resulullah (sav) Efendimiz hakkında zati tecellinin isbatı iş bu dünya hayatında bu mana için ola... Diğerleri için dahi, bir vaad olarak ahirete kalmıştır.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.

Ona ve âline salâtlann en faziletlisi, selâmların ekmeli.

***

323. MEKTUP

MEVZUU: Arşın üstündeki zuhur hariç; hiçbir zuhur, zıllıyet şaibesi olmadan olmaz.

Bir kalb dahi, nihayet derecesine vardığı zaman, arşın nurlarından bir lema alır.

NOT. İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, hakiki kardeşi Meyan Muhammed Mevdud'a yazmıştır.

***

Şeyh Bayezid-i Bistami şöyle demiştir:

-Arş ve onun muhteviyatı, irfan sahibinin kalbinden bir hücreye konsa... onun varlığını hissetmez.

Yani: Kalbin genişliğinden dolayı.

Şeyh Cüneyd dahi bu sözü teyid edip delille isbatlanmıştır. Bu manada demiştir ki:

-Hadis kadime iktiran edince, ondan bir eser kalmaz. (Yani: Hadislikten..)

Bunun manası şudur:

Arş ve onda bulunanlar, hadistir. Kıdem nurlarının zuhur mahalli olan irfan sahibinin kalbine hadis olarak iktiran edince, muzmahil ve hiçbir şey olmama durumuna girer. Mahsus olması şöyle dursun.

Hayret... bin defa hayret., bilhassa bu misillu kelâmın, sofiyenin reisleri olan Sultan'ül-arifin ve Seyyid'üt-taife'den zuhura geldiği için.. Şunun için ki: Arş-ı Mecid için, irfan sahibinin kalbi yanında hiçbir itibar bırakmamaktadırlar. Arşı dahi, kıdem kalbi yanında hurundan hali bir hadis olarak görmektedirler. Kalbe dahi, onda kıdem nurlarının zuhuru dolayısı ile:

-Kadim...

İsmini vermektedirler. Diğerlerinden ne söyleyin ne yazayım?

İlâhi cezbelerin terbiyesinde olan bu Fakir'e göre: Bir irfan sahibinin kalbi, nihayetin nihayetine ulaştığı zaman; ki bu, onun has istidadına göre olacaktır; üstünde bir başka şeyin tasavvur edilemeyeceği kemali de hasıl olduğu zaman, onun için: Arşın zuhur lem'alarından bir lema'nın feyiz yollu taşıp gelmesi hasıl olur. O kadar ki, onların nihayeti yoktur. Bu taşıp gelen lem'a, arş lem'alarına nisbetle, denizden bir damla gibidir. Hatta daha da az. '

Arş, öyle bir şeydir ki; Allahu Taala onun için:

"Azim..” (9/129)

İsmini verip istiva sırrını dahi, onda sabit eylemiştir, irfan sahibinin kalbine, temsil ve teşbih yollu, camiiyeti dolayısı ile:

-Arşullah...

Denir. Alem-i kebirde arş, halk alemi ile emir alemi arasında nasıl bir berzah ve her iki halk tarafını da cami ise... kalb dahi o şekilde, alem-i sağirde, halk alemi ile emir alemi arasında bir berzahtır, her iki halk tarafını da camidir. Yani Alem-i sağirden... Bu manadan ötürü de, yine kalb için; temsil yollu:

-Arş...

Denir.

Şu manaları dinle, dinle:

Zıllıyet şaibesinden münezzeh ve müberra olan kıdem nurlarının zuhur kabiliyeti, arş-ı mecide mahsustur. Alem-i emirden, alemi halktan, alemi kebirden, alem-i sağirden hiçbir şeye bu türlü bir kabiliyet yoktur.; Arş-ı mecid müstesna... irfan sahibi kâmil zatın kalbi, berzahiyet ve camiiyet alâkası dolayısı ile, o nurlardan iktibas eder; o ummandan bir avuç alır.

Arştan başka her zuhur, marifeti tam olan irfan sahibinin kalbi, zılliyet damgası ile damgalanmıştır. Aslından yana hiçbir raiha almamıştır.

Üstte; lığı gibi bir cümleyi Beyazid-i Bistami söylemiş olsaydı; sekirden geçmiş olurdu ki, onu kendisine bırakırdık. Ne var ki, ayıklık iddia eden Cüneyd-i bağdadi'den o cümlenin süduru, güzel düşmüyor.

Başka ne yapılabilir ki? İşin hakikatini anlayamamışlardır; zılliyet ummanı dalgasından çıkmamışlardır. Yani: Sahile...

Söylediğimiz mana: Halktan pek çoğunun nazarında uzak görülmekte

ise de; lâkin, yarın bugünden daha yakındır; acele etmesinler... Bir ayet-i kerime meali: "Allah'ın emri geldi. Onu acele istemeyiniz. O , ortak etmekte oldukları şeylerden yana yüceliğe sahib sübhandır.” (16/1)

Selâm hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar. Keza, enbiya ü mürselinden, mukarreb meleklerden kardeşlerine de. Sair salih kullara da. Keza mümin ve müminelerin de hepsine..

***

324. MEKTUP

MEVZUU:

a) "Allah yerin ve semaların nurudur" ayetinin tevilli manası.

b) İnsan kemalâtının bazı hususiyetleri ile, onun arıza bağlı faziletleri. Ve buna münasip bazı hususlar.

NOT: İmam-ı Rabbani Hazretleri bu mektubu, Maden-i Halkaik Maarif-i Lâmütenahiye Mazhar-ı Füyuzat-ı İlâhiye Mahdumzade Mecd'üd-din Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

Allah'a hamd ediyor ve onun kuluna, keremli âline salât okuyoruz

***

Bilesin ki,

Alem-i kebirde vüs'at ve tafsilin bulunmasına rağmen; kendisinde hey'et-i vahdaniyet olmadığından, sıfat ve şüun tafsillerinden muara, itibarlardan ve nisbetlerden mücerret basit-i hakikinin zuhur kabiliyeti onda yoktur.

Alem-i kebirin parçalarından en şereflisi arş-ı rahmandır ki, o: Bütün sıfatları toplayan Hazret-i Zat nurlarının zuhur mahallidir. Arş-ı mecid dışında kalan alem-i kebir parçalarından, zuhurat zılliyet şaibesinden hali değildir. Amma ne olursa olsun... Bu mana içindir ki; Alemlerin Rabbı istiva sırrını, alem-i kebir parçaları arasında Arş-ı mecide mahsus kıldı. Şunun için ki: O alemin en faziletli parçasıdır. Çünkü zıllardan herhangi bir zillin zuhuru, hakikatta Yüce Hakkın zuhuru olmaz ki, onun için:

-İstiva...

ibaresi kullanılsın. Bundan başka, ondaki zuhur daimi olup hiçbir şekilde araya perde girmemiştir.

Yerin ve semaların nuru, her ne kadar Sübhan Hak ise de; lâkin bu nur, zılâl hicaplarına makrundur. Yüce Hakk'ın onlardaki zuhuru, zılliyet tasavvutu olmadan olmaz.

Bütün zu zuhurat, arşa bağlı zuhur nurlarından iktibas edilmiştir. Zuhura gelirken de, zıllardan bir zillin hicaplarından bir hicaba bürünüp zuhur etmiştir. Bir umman deniz suyu gibi ki: Kaplarla (borularla) etrafa ve çevreye taşınır. Ve büyük bir aydınlık gibi ki: Ondan büyük ve küçük meş'aleler aydınlık alır ve bütün afak ve izbe yerler aydınlanır.

Allahu Taala'nın buyurduğu:

"Allah, yerin ve semaların nurudur. Onun nuruna misal, içinde kandil bulunan bir hücredir.” (24/35)

Ayet-i kerime bu maarife ima eder gibidir.

Bu ayet-i kerimede temsil şu mana için tercih edilmiştir: Ta ki, o nurun zuhuru, tavassut olmadan anlaşılamaz ola. Ta ki, asıl zil ile karıştırılmaya.

Şunun bilinmesi gerekir ki: Zillin nuru, asıldan alınıp iktibas edilip yakılmıştır.

Ayet-i kerimenin devamı:

"Allah, dilediğini nuruna hidayet eder.” (24/35)

Bu mana dahi, Yüce Allah'ın muradına hamledilmektedir.

Bu ayet-i kerimenin tevilini bize keşf'olunan şekilde yapacağız. Sübhan Allah'ın tevfiki ve inayeti ile başlarız.

"Allah, semaların ve yerin nurudur.” (24/35)

Burada anlatılan nur, öyle bir nurdur ki: Eşya onunla aydınlandığı gibi; semalar ve yer dahi ondan ziya alır. Ancak şu manada aydınlanırlar. Sübhan Allah onu, ademden çıkarıp vücud ve tevabü ile muttasıf eylemiş; nurlandırmıştır.

Yerinde olur ki: Semalar ve yer, bir hücre gibi aydınlanmış olarak tasavvur edile... O nur dahi, bir kandil mesabesinde olup o hücreye bırakılmıştır.

Temsil kâfinin dahi hücre üzerine gelmesi, kandili şümulüne almasındandır.

O ayet-i kerimede geçen: "Zücace...” (24/35)

Tabiri dahi, isimlerin ve sıfatların hicapları olarak tasavvur edilmelidir. Çünkü bu nur, isim ve sıfatlarla iltibas etmiştir. Şüun ve itibarlardan muarra değildir. Bu sıfat zücacesi şöyle anlatılmaktadır:

"Sanki bir inci yıldız gibidir.” (24/35)

Bu dahi, vücub hüsnünden ve kıdem cemalinden gelmektedir.

O hücreye konan misbah, yani: Kandil:

"Mübarek zeytun ağacından tutuşturulmaktadır.” (24/35)

Amma bu, arada bağlı toplu (cami) zuhurdan kinayedir. Şöyle ki: İstiva dahi, o zuhurdan bir işarettir. Çünkü, yer ve semalara taalluk eden zuhurat, o toplu zuhura göre, cüzler mesabesindedir.

Bu toplu zuhur, bir mekâna ve cihete bağlı olmadığından; şöyle demek yerinde olur:

"Şarka bağlı değildin garba bağlı değildir.” (24/35) Devam ediyor:

"Onun yağı, (mumu) kendisine bir ateş dokunmasa dahi aydınlatır.” (24/35)

Bu cümle, o mübarek ağacı övme babındadır. Ki, böyle bir sıfatla temsil edilmiş ve onun yağının safası açıklanmış; parlaklığı belirtilmiştir. Bu manadan ötürü de:

"Nur üstüne nur.” (24/35)

Buyurulmuştur. Bunun açık manası şudur: Zücacenin hicabı, safasını ve aydınlatmasını o nurda daha da artırmıştır. Hüsnünü ve cemalini ziyadeieştirmiştir. Şunun için ki: Nurun ve kemal zuhurunun kat kat olması ile beraber, sıfat kemalâtı zat kemalâtı ile birleşmiş; sıfat hüsnü zat cemaline iktiran etmiştir.

Ayet-ı kerime devam ediyor:

"Allah, dilediğini nuruna hidayet eder.” (24/35)

Evet, bu mana doğrudur. Bir başka ayet-i kerimede ise, bu mana şöyle anlatıldı:

"Allah bir kimseye nur yaratmamışsa, onun nuru yoktur.” (24/40)

Arşa bağlanan bu toplu zuhur; müşahedelerin, muayenelerin, mükâşefelerin müntehasıdır. Tecelliyatın ve zuhuratın nihayetidir. Bu tecelliyat, ister zata bağlı olsun; isterse sıfata. Bundan sonra, muamele cehl üzerine takarrür eder. Nitekim, bu mananın bir parça beyanı yapılacaktır inşaallah.

Bu toplu zuhur, her ne kadar sıfata makrun ise de; o yerde sıfat zata hicap değildir. Sıfatın zata hicab olması, zıllıyet zuhurlarına mahsustur. Bu dahi, ilim mertebesindedir.

Aslın zuhuru, aynı makamınadır. Sıfatlar ise... ilimde zata hicab olur; aynde değil... Burada Zeyd'i misal olarak verelim, ilim mertebesinde taakkul edildiği zaman, ilimdeki zuhuru sıfatlarla olmaktadır. Meselâ: Uzun, kısa, alim, cahil, büyük, küçük, sair, kâtip sıfatları gibi. Bütün bu sıfatların onun için taakkulu zatına hicab olmaktadır. Bütün bu kayıtlar, onu tam teşhis etmeye yeterli değildir. Amma, Zeyd ilimden ayne çıktığı zaman, o sıfatların varlığı ile birlikte, müşahede edilir. Muamele dahi, zıllıyetten intikal edip asalet üzere takarrür eder. Zira, bütün ilmi suretler, mevcud olan Zeyd'in zillidir. Amma hariçte kendisi onun aslıdır. Bu durumda dahi, sıfatlar zatına hicab olamaz. Kendisi, bütün sıfatı toplayan maddeye gelip hissedilen bir şahıs olur. Yüce Mukaddes Hazret-i Zat için sıfatların mufarakatı da böyledir. Ki bunlar ancak, zılâl mertebelerinde ve misale dayalı tasavvurlarda olmaktadır. Amma, asla kavuşma müyesser olduğu zaman, sıfatlar zattan ayrılmamış bulunur; zatın şühudu dahi, sıfatların şühududan kopmadığı görülür.

Zat tecellisinden ayrı gördükleri sıfat tecellisi, tek başına isbat eyledikleri ef'al tecellisi ise... tamamen zılâl makamlarındadır. Amma, asla vasıl olduktan sonra, üç tecelliyi de tazammun eden tek tecelli kalır. Buna misal olarak, Zeyd'i ele alalım. Ki o müşahede edilmektedir ve onun zatını müşahede, sıfatını müşahededen kopmuş olarak değildir. Hatta onu müşahede eden kimse, şühudu anında kendisini alim fazıl olarak bulur. Onun bu ilmi ve fazlı, kendisini görmeye hicap değildir; keza o sıfatları kendisinden ayrılmış dahi değildir. Evet... şayet Zeyd, zilli suretlerle idrak edilip ta-akkkul edilir ise... o zaman, onun sıfatı, zatından ayrılır ve kendisine hicab olur. Ki bu mana daha önce de anlatıldı.

Bakmaz mısın ki: Ahirette görülen, sıfatları dahi toplamına alan zattır; sıfatlardan arınmış zat değildir. Şayet mücerred ise, onun itibarı yoktur. Zira, zatın sıfatlardan tecerrüdü asla olmaz; sıfatlar dahi zattan ayrılmış değildir. Tecerrüd, ancak şu itibara göre söylenir ki: Kâmil bir irfan sahibini, zatla taalluk istilâ eder ise... nazarından isimlerin ve sıfatların mülâhazası düşer... Onun müşahedesinde zat-ı ehadiyetten başka bir şey kalmaz. Durum böyle olunca, zatın sıfattan tereddüdü, ancak o irfan sahibinin nazarı itibarına göre olur; işin aslına ve dış itibara göre olmaz, inşaallah bu mananın tahkiki gelecektir.

Burada anlatılacak bir mana dahi şu ki: Bu cami olan zuhur, misale dayalı tasavvurların müntehasıdır. Bundan sonra, hasıl olacak kemal ise, misal aynasında tasavvur edilmesi mümkün olmayan cinstendir. Misalde tasavvur ancak şu iş için mümkün olur ki: Hariçte olanla onun bir benzerliği ve münasebeti ola... İsterse, bu benzerlik, yalnız isimde olsun. Amma o şey ki, hariçteki ile, şekillerden hiçbir şekilde benzerliği yoktur; onun misalde tasviri muhaldir. Kemalât-ı fevkaniye dahi bu kabildendir. Zira onun dahi, şekillerin hiçbir şekli ile benzeri yoktur ki: Misalde onun tasviri mümkün ola. İşte anlatılan bu mana icabı olarak: Bütün vakitlerde cehl, bu yerin levazımı arasındadır. Yine burada, idrak edemeyiş dahi, idrak alâmetidir. Bu dünya hayatında, her ne kadar, bu makamda cehalet ve bulamamaktan başka bir şey hasıl olmaz ise de; umulan odur ki: Ahirette bir kuvvet bir kalb hasıl ola. Hem de nurun şaşaasında yok olup gitmeyen... Hem de muamelenin hakikatından haberdar olarak. Bir şiir:

Sen size dil verip de dilberi gösterdin; Tilkiyi sofra diye arslana gösterdin.

***

Arşın üstündekilerin beyanı, seni şu vehme düşürmesin ki: Sübhan Hak, arşın fevkinde karar kılmış ve onun için orada sabit olan bir mekân ve cihet vardır. Allahu Taala, böyle bir manadan yana, tam bir büyüklüğe ve yüceliğe sahiptir. Bilhassa, mukaddes zatına lâyık olmayan şeylerden yana... Şu manadan ki: Zeyd'in aynada zuhuru, aynada onun karar kıldığını gerektirmez, isterse kusurlu olanlar, böyle bir tevehhüme düşmüş olsunlar. Misallerin ve vasıfların en yücesi Allah'ındır.

Görmez misin ki: Ahiret günü, mü'minler Yüce Hakkı cennette göreceklerdir. Halbuki, Yüce Allah'a nisbet cennet ve diğer yerler aynıdır. Hepsi de onun mahlukudur. Tur dağında vaki olan tecellide dahi haliyet ve mahalliyet şaibesi yoktur. Bu hususta netice söz şu ki: Bazı yerde, zuhur kabiliyeti vardır; lâkin bazı yerde bu kabiliyet yoktur. Bazı

yerde, zuhur kabiliyeti vardır; lâkin bazı yerde bu kabiliyet yoktur. Aynaya bakmaz mısın ki; onda suretlerin zuhuru kabiliyeti var iken; hayvanların nalında bu kabiliyet yoktur. Halbuki her ikisi de demirden yapılmıştı. Bu durumda, değişik durum, zahir olanda değil; zuhur yerindedir. Bütün zuhur yerleri; ya kabiliyetlidir veya değildir. Zahir olan için bir şey değişmez; durum aynıdır.

Keza, külliyet ve cüz'iyet vehmi veren lâfızlar; onlardan anlaşılan haliyet ve mahalliyet zahir manasına göre değildir. Öyle bir manadan başkaya alınmalıdır. Zira, öyle bir şey. Yüce Mukaddes Hakkın zatına lâyık değildir. Şayet öyle bir vehmi verecek ibareler kullanılmış ise... bu ancak, tabir meydanının darlığından ilen gelmektedir.

Bir şiir

Yücedir Allah, cüzden, külden;

Zarftan, mazruftan ve hululden.

***

insanın kalbi, alem-i sağirin arşı olduğuna ve alem-i kebirin de arşına benzediğine göre; oradaki tecelli de zıllıyet şaibesi olmadan meydana gelir. O tecelliden bir lem'a. anlatılan şaibe olmadan bu kalbin nasibi olmaktadır. Semaların ve yerin bu tecelliden nasibi var ise de; lâkin o tecelli, zıllardan bir zillin hicabında olmaktadır. Amma kalb böyle değildir. Zira o: Arş misali, zıllıyet şaibesinden müberradır. isterse, büyüklük ve küçüklük itibarına göre, zuhur başka olsun.

Bir mısra:

Aynaların boyuncadır, görünen cemali

Zıllıyet şaibesi olmadan meydana gelen tecelli, Arş-ı mecidden sonra; kâmil kimselerin kalb nasibidir. Başkalarına hası! olan ise... zıllıyettir.

***

Şu hususun da bilinmesi yerinde olur:

Arşa bağlı zuhur, her ne kadar zıllıyet şaibesinden beri ise de, lâkın sıfat, orada Yüce Mukaddes Zat ile imtizaç etmiştir. Şüun ve itibar dahi, zatta sabittir. Şüun ve itibarlar, her ne kadar o mertebede zata hicap olmazlar ise de; müşahede ve idrakte ortaklıkları vardır. Mahabbet ve alâkada paylaşma durumları vardır. Yüce Mukaddes olan mücerred ehadiyet mahabbetinin esirleri dahi, bir işin ve bir hükmün ortaklığına razı olmazlar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Anlayınız, halis din Allah'ındır.” (39/3)

***

Sıfatların anlatılan manada ortaklık durumlarının olmayışı, aşağıda anlatılacağı gibi, değişik biçimdedir:

a) Hey'et-i vahdaniye-i insaniyenin nasibi..

b) Hey'et-i vahdaniye-i kalb-i insanın nasibi..

c) insanın arza bağlı nasibi..

Bunların hepsinin fevkinde insanın bir hey'et-i vahdaniyesi vardır ki; arza bağlı cüz'ü mesabesinde olup onun hükmünü almaktadır.

Hulasa: Bu muamelede umde olan o arza bağlı cüzdür. Kalan cüzler ise... fazladan muhassenat gibidir.

İnsanda iki şey vardır ki, bunların hiçbiri, arşta olmadığı gibi, bunlardan yana alem-i kebirin de nasibi yoktur.

Yine onda bir parça vardır ki, bu dahi arşta yoktur.

Yine onda bir hey'et-i vahdaniye vardır ki, bu dahi alem-i kebirde yoktur.

Hey'et-i vahdaniyeye taalluk eden şuur, nur üstü nurdur; hem de alemi asğara mahsustur.

insan, hayret edilecek şekilde bir varlıktır. Hilâfete liyakat peydan eylemiş; emanet ağırlığını dahi yüklenmiştir. Sana anlatılacak olan, insanın duyulmamış hususiyetlerini dinle... İnsan muamelesi, o mertebeye ulaşmıştır ki; onun için, mücerred ehadiyet aynalığı hasıl olmuştur. Böylece de, Zat-ı Ehadiyete bir zuhur mahalli oluyor. Hem de, sıfatların ve şüunatın iktiranı olmadan... Halbuki Hazreti Zat, bütün vakitlerde sıfatları ve şüunatı özünde toplamaktadır. Asla aralarında ayrılmak yoktur. Hem de vakitlerin hiçbirinde... Üstte anlatılan cümlenin daha açık manası şöyledir: İnsan-ı kâmil, Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'tan gayrının esartinden halâs olduğu zaman; onun için Zat-ı hadiyet ile alâka meydana gelir. Bu durumda; sıfatlardan, şüundan hiçbir şeyin mülâhazası, nazara alınması, maksud ve matlub olması onun için yoktur. "İnsan sevdiği ile beraberdir."

Manasındaki hadisi şerif hükmü uyarınca, mücerred Hazret-i Zat ile onun için, keyfiyeti meçhul olan bir nevi ittisal hası olur. Zat-ı Ehad ile olan bu taalluku, keyfiyetten münezzeh olan zat ile keyfiyeti meçhul bir yakınlık nisbetini sabit kılar, işte o zaman İnsan-ı kâmil, Zat-ı Ehad'e bir ayna olur. Öyle ki: Sıfatlardan ve şüunattan hiçbir şey onda müşahede edilmez. Hatta, üstte anlatılan manadan daha da ileri olarak; Yüce Mukaddes Mücerred Ehadiyet onda zahir olur, tecelli eder. Azim Allah noksan sıfatlardan münezzehtir. O yüce Zat ki, sıfatlardan ayrılmak asla onun şanında yoktur; amma tecerrüd ciheti ile, böyle bir İnsan-ı khamilde zahir olup tecelli etmektedir. Zatı olan güzellik dahi, sıfata bağlı güzellikten temeyyüz etmektedir.

Üstte anlatılan manada bir aynalık durumu, İnsan-ı kâmilden başkasına müyesser olmaz. Hazret-i Zat dahi, şüunatın ve sıfatların iktiranı olmadan, İnsan-ı kâmilden başka bir şeyde tecelli etmez. O yücedir, mukaddestir.

Arş-ı Mecid, aiem-i kebirde ancak, bütün sıfatları cami olan Hazret-i Zat mazharı olmaktadır. İnsan-ı kâmil dahi, alem-i sağirde itibarlardan mücerred olan Zat-ı Ehadın mazharı olmaktadır. İşte, böyle bir ayna olma durumu, insanın pek hayret verici hallerindendir.

***

İhsanları yapan Sübhan Allah'tır; onun ihsan ettiğine kimse mani olamaz; onun mani olduğuna dahi, kimse bir şey veremez.

Selâm hidayete tabi olanlara. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona, âline, ashabına üstün salâtlar ve selâmlar.

***

325. MEKTUP

MEVZUU: Asl için müşahid olan melek, insanın şühudu dahi enfüste olmasına rağmen, o devlet bunda bir cüz gibidir. Beka dahi onun üzerine terettüb etmiştir.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, hakiki kardeşi Meyan Gulam Muhammed'e yazmıştır.

Bilesin ki,

Melekler aslı müşahede edip ona teveccüh etmektedirler; alâkaları dahi onunladır. Zıllıyet şaibesi, bunlar için yoktur.

Miskin insana gelince, bu dünya hayatında pek az, ayağını zıllıyet haricine basabilir. Daimi şühud dahi, afak ve enfüs vasıtası olmadan pek az hasıl olur. «Ancak, asla ulaştıktan sonradır ki: Asıl nurlarından bir lem'a onun kalb aynasında parlamaya başlar. Bundan

sonra, aleme döner; noksan kimselerin terbiyesi de kendisine havale edilir. Bu dönüşte, hem kendisinin; hem de kendisinden başkasının terbiyesi vardır.

Anlatılan lem'a onun bir parçası gibi kılınmıştır. Diğer parçalarını, bu parça, onun rücuu müddetinde kendi boyasına boyar ve kendi rengini aldırır.

Bu manadan olarak o, kendi dışında kalanları noksanlık sıkıntısından kemal fezasına çıkarır; onların gaybden şehadete geçiren delili olur.

Davet ve rücu müddeti onda tamam olduktan sonra, yazılan dahi sonuna geldiği zaman, kendisinde asla varma şevki başlar. Daha sonra içinden:

"Refik-i âlâya.."

Nidası gelmeye başlar. Böylece, çeşitli taalluktan halâs olur. Hamulesini dahi, gaybden şehadete aktarır. Muamelesini, mektuplaşma durumundan alır; başbaşa olma durumuna çıkarır, işte o zaman:

"Ölüm, dostu dosta ulaştıran bir köprüdür."

Manası, doğruluk kazanır.

Şu hususun bilinmesi yerinde olur ki: Melek, her ne adar aslı müşahede etmekte olup insanın şühudu dahi enfüste olmasına rağmen, bu devlet insanda, kendisinden bir parça gibidir. Beka dahi, onun üzerine verilmiş; onunla tahakkuk etmiştir. Amma melek, böyle değildir. Zira bu devlet, onda bir cüz gibi olmamıştır. Bakış onlara hariçten olup, onda kendileri için beka ve onunla tahakkuk yoktur. Keza onlarda, insana müyesser olan asıl ile renge girip bir boya alma durumu da yoktur. Yerdekiler için hasıl olan hususiyet, kudsiyyun zümresine hasıl olmamıştır. Zira, zahir ile batının değişik durumu çoktur, isterse batini devlet, bir cüz; harici devlet ise bir kül olsun. Batın batındır; hariç dahi hariçtir. Kelhamımız işaret ve beşarettir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; beşer zümresinin havassı, melek zümresinin havassından daha faziletli oldu. Bütün bunlarla birlikte, onun için hilâfet hakkı meydana geldi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah dilediğine rahmetini tahsis eder; Allah büyük fazlın sahibidir.” (2/105)

Bir şiir:

Yükselerek semaya zeminzade;

Yeri, zemini bıraktı geride...

***

Üstte anlatılan devletin insana müyesser olması: Arza bağlı cüz'i sebebi iledir. Kalb ki, Allah'ın arşı olmuştur; ancak bu toprağa bağlı unsur devleti iledir. Bu toprağa bağlı unsur dahi, her şeyi özünde topladığı gibi, imkân dairesinin dahi merkezidir. Bütün bu yüksekliğe ve üstünlüğe toprağın erme sebebi ancak şudur: Tavazu gösterip üstünlük taslamamak. Bu tavazu dahi onu üstün kılmıştır. Bu manada bir hadis-i şerif meali:

"Bir kimse, Sübhan Allah için tavazu gösterir ise... Allah onu yükseltir."

İnsan, rücu ve davet müddetini tamam edip de, aslına rücu eder ise., asıl boyaya girdikten sonra o Mukaddes Zat'a teveccüh eder ise... yakin mana odur ki: Kendisi için o makamda müyesser olacak hususiyet ve ferahlık başkasına olamaz. Kendisi için hasıl olan yakın derece başkasına yoktur. Zira o, vasıl ve fani olmuş; kendisi için asıl ile beka hasıl olmuştur. Hem de aslın boyasına girmek sureti ile...

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, başkasının ne mecali olur ki: İnsanla müsavat iddia ede. Zira ondan başkasının boyaya girmesi, her ne kadar tenezzül ve tecerrüd itibarı ile tamam olma ve kemal bulma ölçüsünde pek ileri ise de, lâkin hariçten gelmektedir. Böyle bir şeyin hükmü ise... arızidir. İnsanın o boyaya girmesi batini olduğundan, onun hükmü zati mana taşımaktadır. İkisi arasında çok fark vardır.

Üstte anlatılan kemal, enbiyaya mahsustur. Onların tümüne Allah'ın salâtı ve selâmları olsun. Zira, beşerin havassı olarak murad olan onlardır, bir de, teahiyet ve veraset yolu ile, bu büyük devlete erme müjdesini alanlar vardır.

Anlatılan devletin peygamberlerin ashabında husule gelmesi, onun sohbeti ile pek çok ve pek ziyade olmuştur. Onlara salât ve selâm olsun. Her ne kadar az, hatta azdan da az olsa dahi, ashabın dışında bu devlete müşerref olan vardır.

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının...

Rabbimiz nurumuzu tamamla; günahlarımızı bağışla... Sen her şeye kadirsin. Resullerin efendisi hürmetine. Ona ve diğerlerine salât, tahiyyat ve selâmlar.

***

326. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bir mektubuna cevap..

b) Zahir ulemanın nasibi, sofiye-i aliyyenin nasibi, enbiyanın varisleri olan rasihun ulemanın nasibi beyanındadır. Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hz. Mirza Şemseddin'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne salât ve selâmlar olsun. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

***

Bilinsin ki, kerem olarak sadır olan mübarek mektubu, aziz kardeşim Muhammed Tahir ulaştırdı. Onun gelmesi ile, ferah ve sürür hasıl oldu. Ona dere edilmiş ki: Mülakat zamanına kadar, mektuplar vasıtası ile nasihatler edile.

***

Ey Mükerrem Mahdum,

Din nasihattir; Seyyid'ül-mürseline tabi olmaktır. Ona ve âline salâtların en faziletlisi, tahiyyatın dahi ekmeli olsun.

Zahir ulemasının dinden ve Seyyid'ül-mürselin Resulullah'a tabi olmaktan yana nasipleri; itikadı da tashih ettikten sonra, Şeriatın ilimleri ve ahkâmı olup bu ilim muktazasına göre de amel etmektir.

Sofiyenin nasibi ise... o ulemaya nasib olanlarla beraber, hallerdir, vecidlerdir, ilimler ve maariftir.

Rasihun ulemanın nasibi ise... -Ki bunlar enbiyanın varisleridir; onlara salât ve selâm olsun-, zahir ulemanın nasibi olan ve sofiyenin de imtiyazında bulunan nasiplerle beraber sırlardır ve inceliklerdir. Bu sırlara ve remzlere, Kur'an'ın müteşabihatında işaret edilmiştir. Tevil yollu onlara dere edilmiştir.

Bu son anlatılan zümre, mutabaat işinde kemal üzere olup verasette dahi tahakkuk etmişlerdir. Bu zatlar, enbiyaya has olan devlette ortaklıktır. Has makamın mahremiyetine sahihtirler. Bu manadan ötürü, hiç şüphe yok ki, Resulullah (sav) Efendimizin, şu müjdeli emr-i şerefine de nail olmuşlardır:

"Ümmetimin uleması, Beni İsrail'in enbiyası gibidir."

***

Seyyid'ül-mürselin ve Habib-i Rabb'il-alemine mutabaat üzere olunuz.

Resulullah Efendimize, bütün nebilere, resullere, mukarreb meleklere ve tüm taat ehline salâvat ve tahiyyat olsun.

Bu mütabaatınız; ilim, amel, vecd ve hal olaraktan da devam etsin. Ta ki: Saadet derecelerinin nihayeti olan veraset husulüne vesile ola...

***

327. MEKTUP

MEVZUU:

a) Makam sahibinin mutlaka ilim sahibi olması gerekli midir, değil midir?

b) Hallere muttali olmamanın sebebi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Ahmed Berki'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah adı ile... Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Peşpeşe iki mektup geldi. Musibet (ölüm) haberini yazmışsınız. (Bu manada bir ayet-i kerime meali):

"Biz, Allah içiniz; Allah'a döneceğiz.” (2/156)

Arkadaşlar, merhum Hace Muhammed Sadık'ın ruhu için, yetmiş bin, merhume kız kardeşi Ümmügülsüm'ün ruhu için dahi yetmiş bin defa:

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur)

Kelime-i tevhidini tekrar etsinler. Bunun sevabını dahi, her ikisinin ruhaniyetine hediye eylesinler. Zira, ahbabdan beklenen duadır; Fatiha dahi okumaları beklenir.

***

Yine yazmışsın ki:

-Mektubatta anlatıldığına göre: Mansıp sahibi, ilim sahibidir.

Ey Mahdum,

Kutb-u aktab, ilim sahibidir; yani: Kendi mansıbı için. Diğer mahalli yerlerin aktabı (Kutb-u Bukuat) dahi onun parçaları gibidir. Yani: Eli ayağı. Bunların bazıları idaresini bilir; bazıları da bilmez.

***

Yazıyorsun ki:

-Fenafillah ve bekabillah şu ana kadar hasıl olmadı. Bunun için deriz ki:

-Bunun için ne yapabiliriz? Sen sohbette az kaldın. Bazı hallerin husulüne muttali olacağınız kadar burada durmadın.

Şu anda ben, Hind beldesindeyim; fenanı ve bekanı müşahede ediyorum. Anlatılan her iki kemali dahi, sende hissetmekteyim. Amma, sen bunu inkâr ediyorsun. Aramızda da, uzun mesafe var; suri mülakat müyesser olmamaktadır. Gizli hallere muttali olmak dahi zordur.

Meşayihin fena ve beka üzerine ettikleri kelâm, tamamen remz ve işarettir. Bu manada, insan kendiliğinden ne bulabilir ki? Sübhan Hak dahi, herkese ilim ve hal ihsan eylememiştir. Elbet, bir şahsa hallerinde dair ilim ihsan eder; onu dahi kendisine iktida edilen bir kimse kılar. Kalan topluluğu dahi ona bağlar. O dahi, onları kemal ve tekmil mertebesine ulaştırır.

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur;

Alemi bir şahsa doldurur...

Keşke Şeyh Hasan'ı birkaç gün daha tutsaydım; sizin bazı hallerinize onu muttali ettikten sonra hizmetinize yollasaydım. Sizin gelmeniz müşkil.

Arkadaşlarınızdan, rüşdünü ikmal etmiş, anlayış kabiliyeti olan biri gelip de burada birkaç gün ikamet etse ne kadar güzel olur. Kendisine zaruri haberleri anlatırdık. Maksud olan hallerin husulüdür. Hallere muttali olmak bir başka iştir.

Kalanı karşılaştığımızda.. Haliyle Baki Allah dilemiş ise... Vesselam.

***

Gereken nasihat odur ki: Ara vermeden derslere çalışasın; kendine (nefsine) müsamaha etmeyesin. Yani: Dersleri bırakmak babında. Senin için mümkün ise... zikir fikir hevesine kapılmadan bütün günlerini dersle doldur. Zira, gece saatleri zikir için yeterlidir.

Şeyh Hasan dahi, ders ve taallüm ile meşgul olsun; onu boş bırakmayınız

O tarafların ilimden yana nasibi az olduğu için; şeriat ilimlerinin orada ihyası zaruridir. Bu iş üzerinde başka nasıl durayım?

Hace Veys'in hallerini içine alan sayfalar da geldi. Ekseri yerlerine baktım; onları sevindirici buldum. Sübhan Hak'tan dilesin ki: Kuvveden fiile çıkara.

Vesselam.

***

328. MEKTUP

MEVZUU: Kurban Bayramı hutbesinde, Hulefa-ı Raşıdın'in isimlerini okumayı terk eden hatibin zemmi ile, onları dinleyenleri de ayıplamak.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: Samane beldesinin sadatına, kadılarına, valilerine ve diğer halkına...

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

***

Samame'nin, hürmetine lâyık sadatının, kadılarının ve diğer ahalisinin, kerem sahibi idarecilerinin başını ağrıtmaya sebep şudur:

Duyduğumuza göre, o makamın hatibi, Kurban Bayramı hutbesinde Hulefa-i Raşidin'in ismini zikretmeyi terk etmiş; Allah onlardan razı olsun. Onların mübarek isimlerini zikretmemiş.

Yine duyduk ki:

Onun böyle yapmasından ötürü, hazır olan cemaatten bir grup bu hususta kendisine tarizde bulununca; sehvini itiraf edip hatası ve unuttuğu için özür beyan etmemiş. Böyle etmediği gibi, kendilerine temerrüd ve inatla mukabelede bulunup şöyle demiş:

-Hulefa-i Raşidin'in ismi zikredilmese ne lâzım gelir?.. Yine duyduk ki:

-O makamın büyükleri ve ahalisi, bu hususta yumuşak davranıp o hatibe; insafsızlık ve edepsizlik ettiği için şiddetle, sertçe karşı durmamışlar.

Bir mısra:

Ah bin kere ah, değil bir kere..

Hulefa-i Raşidin'in ismini hutbede zikretmek, hutbenin şartları arasında değildir. Lâkin, böyle bir zikir, ehl-i sünnet vel-cemaat alâmetidir; Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Bunu bilerek kasden terk edenin ya kalb marazı vardır; yada batını habistir.

Farz edelim ki: O bunu, inat ve taassupla terk etmedi; o halde:

"Bir kavme benzeyen onlardandır."

Tehdidli emrine ne diyelim. Bunun için ne cevap verecek? Sonra, töhmet zannından nasıl kurtulacak? Bir hadis-i şerifte şöyle geldi:

"Töhmet yerlerinden sakınınız."

Eğer o kimse, Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer'in Allah onlardan razı olsun; takdiminde mütevakkıf ise... ehl-i sünnet vel-cemaata göre rafızi sayılır; onların yolundan çıkmış olur. Hazret-i Osman ve Hazret-i Ali'nin, Allah onlardan razı olsun; mahabbetinde müterediddir ise... bu hali ile de ehl-i hak zümresinden ayrılmış olur.

Bu durumda hiç uzak görülmez ki: O hakikatsiz hatip bu hali Keşmriye'ye mensup olarak almıştır ve bu habaset de o nların müptedilerinden gelmektedir. Yerinde bir şey olur ki, ona: Hazret-i Ebubekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olmasının, sahabenin icmaı ile sabit olduğu öğretilip anlatıla... Nitekim bu manayı, din imamlarından bir cemaat nakletmiş-tir. Bunlardan bir tanesi de; İmam Şafii'dir; Allah ondan razı olsun.

Şeyh İmam Ebülhasan Eş'ari şöyle anlattı:

-Kalan ümmet üzerine önce Hazret-i Ebubekir'in; ondan sonra da, Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduğu kafidir. Allah onlardan razı olsun.

Bundan başka tevatüren, Hazret-i Ali'den (ra) hilâfet ve memleketi idaresi zamanında, kendi taraflarından dahi büyük bir cemaat arasında şöyle anlatılmıştır:

-Hazret-i Ebubekir ve Hazret-i Ömer, ümmetin en faziletlisidir. Bu manayı Zehebi, Ebülhasan Eş'ari'ye dayanarak şöyle dediğini anlattı:

-Üstteki rivayeti, Hazret-i Ali'den nakleden seksen kimse anlattı.

Bunları bir cemaat saydı. Daha sonra şöyle dedi:

-Allah rafızileri takbih eylesin; o kadar cahiller ki... Buhari'nin kitabı, Allah'ın kitabından sonra, en sağlam kitaptır. O, Hazret-i Ali'den naklen şöyle anlattı:

-Resulullah'tan sonra insanların hayırlısı, Ebubekir'dir; sonra da Ömer. Bundan sonra da, bir başkası. Allah onlardan razı olsun.

Bunun üzerine, Hazret-i Ali'nin (ra) oğlu Muhammed b.Hanifeye şöyle dedi:

-Sonra sensin.

Onun böyle demesine karşılık Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Ancak, ben Müslümanlardan bir kimseyim.

Buna benzer rivayetler, Hazret-i Ali'den ve diğer ashabın, tabiinin ileri gelenlerinden çok anlatılmış olup hepsi de meşhurdur. Onları ya cahil olan, ya da muannid olan inkâr eder.

Bu insaf libasından soyunana şöyle demek gerekir:

-Biz, ashabın bütününü sevmekle memuruz. Onlara buğzedip eza vermekten men edilmişiz. Hazret-i Ali ve Hazret-i Osman, ashabın en büyüklerindendir; Resulullah'ın dahi akrabalarıdır. Bu durumda onlar, mahabbet edilmeye daha haklıdırlar. Bu manada, Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle anlatmasını istedi:

"De ki, ben karşılık olarak akrabalıkta sevgiden başka bir mükâfat istemiyorum.” (42/23)

Resulullah (sav) Efendimiz dahi bir hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

«Ashabım hakkında Allahtan korku üzere olunuz. Benden sonra, onlara garaz bağlamayın. Bir kimse, onlar, severse, ben. sevdiği için sevmiş olur; onlara buğzeden dahi, bana buğzettiği için buğzetmiş olur Onlara eza eden, bana eza etmiş olur; bana eza eden dahi Allah'a eza etmiş olur. Allah'a eza edenin dahi, tutulup muaheze edilme tehlikesi vardır."

Böylesine kötü kokulu bir zehir, İslâm'ın iptidasından bu vakte kadar, Hind beldelerinde hiç duyulmuş mudur? Bu, bilinmiyor. Her halde, bu muameleden ötürü, bütün belde

halkı, itham altında kalacaktır. O kadar ki: Bütün Hind beldelerinden de itimat kalkacaktır.

Allahu Teala, İslâm düşmanlarının tümü üzerine kendisine yardımcı olsun; zamanın sultanı ehl-i sünnet vel-cemaatten olup Hanefi Mezhebi mensubudur. Böyle bir şeyin onun zamanında çıkması, cür'etin son kertesidir. Hatta hakikatta kendisi ile münazaadır. İdare sahiplerinin dahi emrinden, taatından çıkmaktır.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Büyük mahdumlar bu vakıayı sükûtla geçerler. Halbuki kendileri de orada oturmaktadırlar. Bütün bu işler olurken, sükûtla karşılamaktadırlar. Bu manadan olarak, ehl-i kitabın zemminde, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Bari bilginleri, fakihleri onları günah söylemelerinden ve haramı yemelerinden vazgeçirmeye çalışsalardı ya. Bu yaptıkları şey ne kadar kötü.” (5/63)

Diğer ayet-i kerimede ise şöyle anlatıldı:

"Onlar, işledikleri fenalıktan herhangi birini vaz geçirmezlerdi. Yaptıkları iş ne kadar kötü!..” (5/79)

Bu gibi vakalarda gafil davranmak, o bidatçilere cesaret verin dinde dahi gevşekliği mucib olur.

Bu gibi aldırmaz olmaktandır ki: Orada ehl-i hak topluluğunu Mühdeviye cemaati, kendilerinin batıl inançlarına çağırmaktadır. Bu misillu kurtlar, kısa bir süre, bir-iki tilkinin ellerinden kapacaklarını kaparlar.

***

Bundan daha fazla ne yazayım? Bu dehşetli haberi duymak, ıstırap sebebi oldu ve Faruki damarımı tahrik etti. Dolayısı ile bazı kelimeleri yazmaya mecbur kaldım. Özür beyanı ile müsamahanıza güvenilir.

Selâm size ve sair hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar, selâmlar, bereketler ve tahiyyat dileği ile.

***

329. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bazı suallere cevap..

b) Küçük berzahın bazı acaip, garaip hallerini beyan.

c) Taun ile ölümün fazileti.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Bediüddin Siharanfuri'ye yazmıştır. .

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

***

Mübarek mektup ulaştı. Ona şu hususlar derc edilmiş:

-Bu tarafta, zorlu hadiseler zuhur etti. Onların biri taun, diğeri ise, kıtlık... Allahu Teala, bizleri ve sizleri bu gibi beliyyelerden korusun. Şu hususları da yazmışsın:

-Bu fitnelerin olmasına rağmen, gece gündüz ibadetle geçmektedir; batın mamurdur.

Bunun için, Allah'a hamd ü şükürler olsun. Mektuba derc edilen suallerin cevabı şöyle sıralanabilir

a) Çoğu vakit sünnetlerde, Kâfirun, İhlâs, Muavvezeteyn sureleri okunmalıdır.

b) Kefen işinde, erkekler için sünnet olan iki kattır. Sarık sarılması zaiddir; biz, sünnet olanla yetinelim. Onun için bir cevap yazmadık. Kazurat ile kirlenme ihtimali vardır. Bu babda sağlam bir dayanak ve Maveraünnehir ulemasının buna dair bir işi yoktur. Uzun

entarilerin kefen yerine giydirilmesini caiz gördüler. Şehitlerin kefenleri dahi giydikleri elbiselerdir. Hazret-i Sıddık elbisesi ile tekfin edilmesini vasiyet edip söyle dedi:

-Beni bu iki elbisemle gömünüz.

Allah onlardan razı olsun.

a) Bir manaya göre, küçük berzah, dünya yerlerinden sayıldığına göre; orada terakki durumunun olması caizdir. Bu yerin dahi, orada çeşitli şahıslara göre, değişik durumları vardır. Herhalde, şu mübarek cümleyi duymuş olacaksın:

"Peygamberler, kabirlerinde namaz kılarlar."

Resulullah (sav) Efendimiz, Miraç gecesi Musa'nın (as) kabrinden geçerken gördü ki: Kabrinde namaz kılıyor. Aynı anda, semaya yükseldiği zaman, Musa'yı (as) orada buldu. O yerin acaip garaip işleri vardır. Merhum büyük oğlumun vefatı dolayısı ile bugünlerde oraya çokça nazar etmekteyiz; oradan garip sırlar zuhur etmektedir. O kadar ki, eğer ondan bir nebze anlatacak olsak, fitneye sebep olur. Cennetin tavanı, Arş-ı meck ise; kabir dahi cennet bahçelerinden bir bahçedir, isterse, kısır akıl bunu tasvirden yana aciz olsun; bu acaipten işlere nazar eden bir başka göz vardır.

d) Şöyle böyle durumlardan sonra, mücerred iman, her ne kadar kurtarır ise de, kelime-i tayyibenin yükselmesi, yararlı amele bağlıdır.

e) Ölümden kaçmak, büyük günahlardan sayılır ki; savaş alanında askerken kaçmaya benzer. Bir kimse, veba olan yerde sebat eder de, sabırlı olursa; ölünce şehit olur. Kabir fitnesinden dahi emin bulunur. O kimse ki, kabırla orada durur, ölmez; gazilerden sayılır. Bu manada bir şiir:

Şayet bana:

-Öl...

Derse sem'an ve taaten;

Bu davetçiye derim;

-Ehlen ve merhaben...

***

Günlerdir, beni balgam ve öksürük perişan etti. Beden zaafı dahi, son haddine vardı. Bunun için, zaruri olarak, cevaplan kısadan aldık.

Vesselam.

***

330. MEKTUP

MEVZUU:

a) Bu alemin musibetleri, her ne kadar zahirde yara ise de, hakikatte onlar merhemdir; terakkiye sebeb olurlar.

b) Taun hastalığından ölmenin fazileti.

Ve.. bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne... Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Taziye ve musibetler babında Şeyh Mustafa ile gönderilen mektubun içinde yazılanları okumakla teşerrüf ettim.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz, Allah içiniz, ona döneceğiz.” (2/156)

Bu musibetler, zahirde yaralar durumundadır; lâkin hakikatte onlar merhemler gibidir. Terakkileri muciptirler. Hayırlı neticeler ve semereler, onlara göre tertib edilmiştir. Bu semereler, Allah'ın inayeti ile, ahirette vaki olacak semerelerin onda biri dahi değildir.

Çocukların varlığı, aynen rahmettir. Zira onların dünyada iken varlığının faydaları ve menfaatleri vardır. Bunun gibi, ölümlerinde dahi, güzel semereler ve iyi neticeler terettüb edecektir. İmam Nevevi Hilyet'ül-Ebrar eserinde şöyle anlattı:

-Abdullah b.Zübeyr'in idaresi zamanında, taun vakası oldu. Bu taun vakasında, Resulullah (sav) Efendimizin hizmetinde bulunan Hazret-i Enes'in (ra) seksen üç oğlu öldü. Halbuki, Resulullah (sav) Efendimiz onun için bereket duası eylemişti. Abdurrahman b.Ebubekir'in dahi kırk oğlu ölmüştü. Allah onlardan razı olsun.

İnsanların hayırlısı Resulullah (sav) Efendimizin ashabına ki, böyle muamele olunur bizim gibi asilere ne kalır? Bizim hesabımız mı olur?

Bir haberde şöyle anlatıldı:

Taun, sabık ümmetler için bir azap olmuştu; ama bu ümmet için şehadettir."

Gerçek olan bir mana şu ki: O kimseler, bu veba hastalığında öyle güzel bir şekilde hazırlanıp gitmektedirler ki şaşırmak iktiza ediyor. Hatta, insan bu belâ erbabı cemaata katılmak istiyor. Ağırlıklar, dünyadan ahirete aktarılmaktadır. Bu belâ, zahirde bu ümmet için gazap gibi gözükmekte ise de, batında rahmettir. Şeyh Tahir şöyle anlattı:

-Bir şahsı bu taun günlerinde Lahor'da gördüm; şöyle diyordu:

-Bu günlerde ölmeyen hasret çeker.

Bu geçip gidenlerin durumlarına nazır edildiği zaman, çok garip haller ve acaip muameleler müşahede edilir ki; onlar, Allah yolunda olanlara mahsus imtiyazlardır.

***

Ey Mahdum,

Pek değerli oğlumun ayrılması, en büyük musibetlerdendir. Böyle bir musibetle bir şahsın uğramış olduğu malum değildir. Sabır ve şükür ise... bu musibette bu Zaif için Sübhan Allah'ın nasib ettikleridir. Bunları, en büyük ihsanı ve en büyük in'amı saymak düşer. Sübhan Allah'tan dilerim ki: Bu musibetin ecrini ahirete tehir eyleye, orası için hazırlaya! Dünyada o manada bir şey izhar eylemeye. Bu dileğin, gönül darlığından ileri geldiğini biliyorum; zira Allahu Teala'nın rahmeti boldur; dünya ve ahiret onundur.

***

Kardeşlerden beklenen imdad, lanet, sonucun selâmetine dua, beşeriyet icabı çıkan hataları affetmektir. Yine beşeriyetten naşı kusurlardan dahi geçmektedir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle.” (3/147)

Selâm size ve diğer hidayete tabi olanlara.

***

331. MEKTUP

MEVZUU: Zahir ulemasının nasibi, rasihun ulemanın nasibi ve sofiyyenin nasibi beyanındadır: Bu arada sorulan bir sorunun cevabı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Cemaleddin Nagori'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına...

***

"Ulema, peygamberlerin varisleridir."

Manasında buyurulan hadis-i şerif, ulemanın medhi üzerine yeterlidir.

Veraset ilmi, şeriat ilmidir. Zira, peygamberlerden baki kalan odur. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun.

Şeriat ilminin bir sureti, bir de hakikati vardır. Onun sureti, zahir ulemanın nasibidir. Allah onlann çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Ki bunlar, Kur'an ve hadisin muhkem manalarıdır. Onun hakikati ise... rasihun ulemanın nasibidir. Allah onlardan razı olsun. Bunlar dahi, Kur'an ve hadisin mütesabihatıdır. Muhkemat, her ne kadar ümmül-kitab ise de, lâkin onun neticeleri ve semereleri mütesabihat olup Kur'an'da asıl maksad olanlar da budur. Yani: Mütesabihat... Bu durumda, ümmühat neticelerin husulüne vesileler olmaktan başka bir şey olmaz.

Müteşabihat, Kur'an'ın özüdür; muhkemat ise, o özün kabuğudur. Müteşabihat öyledir ki: Remz ve işaretle aslı beyan eder; bu muamelenin hakikat yüzünü açar.

Rasihun ulema, özle kabuğun beynini birleştirdiler. Şeriatın suretine ve hakikatına toptan kavuştular. Büyükler, şeriatı bir şahıs gibi tasavvur ettiler; ki onun özü ve kabuğu: Şeriatın sureti ve hakikatidir. Şeriat hükümlerini bilmeyi, şeriatın sureti olarak buldular; sırların ve hakikatların ilmini dahi şeriatın hakikati gördüler.

Bir taife, şeriatın suretine meftun oldu; bunlar şeriatın hakikatini inkâr ettiler. Bunlar, kendileri için şeyh ve mukteda olarak: Hidaye ve Yezdevi'den başka mukteda ve şeyh tanımamışlardır.

Anlatılandan bir başka taife için; her ne kadar bu hakikat ile alâka hasıl olmuş ise de; ne var ki bunlar, şeriatın hakikatini anlayamamışlardır. Sanmışlardır ki: Şeriat surette kalmıştır. Ve onu yalnız kabuk sandılar. Lübbü dahi, onun ötesinde sandılar. Hiç şüphe yok ki: Bu hakikatin hakikatini idrak edemediler. Müteşabihattan yana da hiçbir nasibe nail olmadılar.

Rasihun ulemaya gelince... hakikatta varis olanlar bunlardır. Allahu Teala, sizleri ve bizleri bunları sevip izlerinde gidenlerden eylesin.

***

Sonra...

Kardeşim, Şeyh Meyan Nur Muhammed, sizin şöyle dediğinizi açıkladı:

-Bizim, diğer silsile meşayihinden icazetlerimiz var. Nakşibendiye tarafından dahi bir icazet istiyoruz.

Ey Mükerrem Mahdum,

Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'de şeyhlik ve müridlik, tarikat talimi ve taallümüdür. (Yani: Öğrenmek ve öğretmektir). Külah ve şecere değildir. Yani: Diğer silsilelerde âdet olduğu gibi... Bu büyüklerin yolu sohbettir; terbiyeleri dahi in'ikâsidir. Hiç şüphe edilmeye ki: Bunların bidayetine, diğerlerinin nihayeti derc edilmiştir. Tarikatları dahi, yolların en yakını olmuştur.

Bu zatların nazarı, kalb marazlarına şifadır; teveccühleri, manevi illetleri giderir.

Bir şiir:

Pek güzeldir Nakşibendilerin yolculukları;

Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları.

***

Temenni edilen müsamahanızdır. Bir mısra:

Makbuldür özür, keremlesi katında insanların. Vesselam.

***

332. MEKTUP

MEVZUU: Sünnet-i seniyyeye ittiba etmeye teşvik ve beğenilmeyen bid'atları irtikâb etmekten sakındırmak.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mir Muhibullah'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne... Sizlere dahi dualar etmekteyim.

***

Pek değerli Seyyid Muhibullah kardeşimin malumu olsun ki.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd olsun iyidir. Sübhan Allah'tan dileğimiz: Sizin de selâmet, sebat, istikamet üzere olmanızdır.

Bu müddet içinde, o taraftaki fukaranın (dervişlerin) hallerine İttıla peyda olmadı. Mesafenin uzak olması, bu hususta ki engellerdendir.

***

Nasihat işte dindir ve Seyyidü'l-mürselin Resulullah (sav) Efendimize it-tiba edip sünnet-i seniyyeyi yerine getirerek rıza bulunmayan bid'atlardan dahi kaçınmaktır.

Bid'at, her ne kadar şafak aydınlığı gibi görünmekte ise de; hakikatta onun ne nuru vardır, ne de ziyası. İlletliye ondan şifa da gelmez. Dertlere deva da olmaz.

Nasıl anlatıldığı gibi olmasın ki? Bid'at ya sünneti kaldırır; ya da üzerinde durulmayıp sessiz geçilen bir şeydir. Sessiz geçilen bir şey ise... mutlaka, sünnet üzerine fazladan gelir. O zaman, hakiki manası ile sünneti kaldıran bir iş olur. Zira, nass üzerine zaid gelen bir şey, onu neshedip kaldırır.

Bid'at sünneti kaldırdığı, onu nakzettiği için ne hayır vardır; ne de güzellik. (Yani: Hasene olması yoktur). Keşke bileydim, bid'at-ı muhdese için:

-Kasene...

Hükmüne nereden varmışlardır?..

Hem de kemal üzere olan ve nimetlerin de tamam olduğu bir dinde.

Hiç mi bilmezler ki, ikmalden, itmamdan, rızanın husulünden sonra yapılan bir ihdas; güzel olmaktan yana çok uzaktır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Haktan sonra, dalâletten başka ne vardır?” (10/32)

Eğer bilmiş olsalardı ki: Kemal üzere olan bir dinde; muhdes bir şeye güzel hükmünü vermek onun kemalini gidermeyi gerektirir; nimetin dahi tamama ermediğinden haber verir; elbette öyle bir şey yapmaya cür'et edemezlerdi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unutup yanıldıysak; bizi muaheze etme.” (2/186)

Selâm size ve yanınızda bulunanlara.

***

333. MEKTUP

MEVZUU: Namazın faziletleri, tadil-i erkâna riayete teşvik, şartlarını.

edeplerini nasıl uygun olursa öyle ikmal etmek.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

***

Confor taraflarından yazılıp gönderilen mübarek mektup ulaştı.

Zaaf haberini de tazammun ettiğinden ötürü, ıstırap ve teşvişe sebep oldu. Su anda biz, sağlık haberinizi beklemekteyiz. Onu gelenlere yollayınız. Keyfiyet-i ahvali dahi yazınız.

***

Ey Muhib,

Bu dünya amel yeri, ahiret dahi mükâfat yeri olduğundan; yararlı amelleri yapmak yerinde olur.

ibadetlerin en güzeli namazdır ki, dinin direğidir; müminlerin de miracıdır. Onun edası için tam ihtimam gösterip onda dikkatli olmak gerekir. Ta ki: Şartlarından, erkânından, sünnetlerinden, edeplerinden her biri uygun ve lâyık olduğu şekilde yerine getirile. itminan, tadil-i erkân ve namaza devam hususunda tam bir şekilde mübalağa ile durup kemali ile yerine getirmek gerekir. Zira, insanların çoğu, itminanı ve tadil-i erkânı zayetmek sureti ile namazı boşa gidermektedirler. Böyle bir cemaat hakkında çok sert emir ve şiddetli tehdid gelmiştir.

Namaz sağlam olduğu ve kemalini bulduğu zaman, necat için ümid edilir. Zira, din kaim olmuş olur. Bu manada, müminin miracı dahi, tamama ermiştir.

Bir şiir:

Şeker yemesi gerekir ehl-i safranın;

Bu, rağmına olsa dahi ehl-i sevdanın...

***

Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar. Selâm size ve diğer hidayet yolunda olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara.

***

334. MEKTUP

MEVZUU: — «Beni ne yerim, ne de semam aldı; bir mümin kulumun kalbi beni alır..»

Manasına gelen kudsî hadiste beyan edilen kalbden murad, o et parçasıdır. Bazı meşayihin vüs'atından haber verdiği hakikat-ı camia değildir.

***

NOT: İMAM-I RABBANÎ Hz. bu mektubu, Hidayet lakabı ile bilinen Şeyh Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullara da selâm..

***

Yazmışsın ki:

— Sen mektubatında ve risalelerinde anlattığına göre; kalbî zuhur, arş zuhurundan bir lem'adır. Külli manada fazilet ise, arşa bağlı zuhurdadır. Halbuki, bir kudsî hadiste şöyle anlatıldı:

— «Beni ne yerim aldı, ne semam; lâkin, bir mümin kulumun kalbi beni alır..»

Bu kudsî hadisten lâzım gelir ki; kalbe bağlı zuhur daha tamam ola^ve fazilet dahi ona verile..

Ey Muhib,

Bu suâlin cevabı bir mukaddime ile olacaktır.

Bilesin ki,

Velayet erbabı: . — Kalb..

Derken, bununla hakikat-ı camia-i insaniyeyi murad ederler; bu dahi emir âlemindendir.

Sahibine salât ve selâm olsun; nübüvvet dilindeki kalb ise., bir et parçasından ibaret olup bedenin salâhı dahi onun salâhına bağlıdır. Onun fesadı dahi, bedenin fesadını doğurur.

Üstteki mana bir hadis-i nebevide şöyle anlatıldı:

— «Âdemoğlunun cesedinde bir et parçası vardır; o salâha kavuştuğu takdirde tüm ceset salâha kavuşur. O fesada vardığı takdirde, bütün ceset fesada varır. Dikkat ediniz; o et parçası kalbdir.»

Birinci ıtlakın yapılması için, kalbin vüs'atı mutlaka lâzımdır. Bu mana icabı olarak, Bayezid-i Bistamî ve Cüneyd-i Bağdadî kalbin genişliğinden haber verip arşı ve içindekileri, kalbin azameti yanında düşük sanmışlardır. İkinci ıtlakın olması için de, kalbin darlığı lâzım gelir. Bu makamda, kalbin darlığı o hadde varır ki, bir parpanın dahi onda yeri yoktur. Bu parça dahi, o kadar küçüktür ki, ondan daha küçüğü yoktur ve eşyanın en düşüğü ve en küçüğüdür.

Kalbin darlığı bölünmeyecek derecede olan küçük parçaya nisbet edilse dahi, ki bu bazı zamanlarda olur ve buna göre kıyas da edilince, bu küçük parça nazarda, yer ve sema tabakaları kadardır.

Üstte anlatılan mana, akıl nazarının ötesindedir; bu manada şüpheye düşenlerden olmayasın.

Üstte anlatılan mukaddimeyi anladıktan sonra bilesin ki,

Hakikat-ı camiaya bağlı bulunan zuhur; hiç şüphe edilmesin ki. Arsa bağlı zuhura nisbetle bir lem'a gibidir. Tam olmak ve külli manada fazilet, bu makamda arşa bağlıdır.

Bayezid-i Bistamî'nin ve Cüneyd-i Bağdadî'nin anlattıkları:

— Kalb, her şeyden geniştir.

Manasını taşıyan cümleye gelince, ki onlar, arşı ve içindekileri, o kalbin yanında küçük bir şey olarak hayal etmişlerdir. Bu mana, bir şeyin modülünü, o şeyin aslı ile karıştırmaya benzer.

Nitekim onlar, arşın ve içindekilerin modülüne baktıkları zaman; kalbin camiiyet durumu karşısında küçük bir şey olarak görmüşlerdir. O gördüklerine dahi: Arşın hakikatları olarak hükmetmişlerdir.

Bu iştibahın (karışıklığın) menşeini bu Fakir mektuplarında ve risalelerinde mükerrer olarak yazmıştır.

Enbiyanın usanma uygun olarak, hadis-i kudsîde varid olan manadaki kalb ise., hiç şüphe edilmeye ki: Ondan murad o et parçasıdır. Tam zuhur dahi, oradadır. Mücerred Zat Ehadiyet aynalığı dahi ona bırakılmıştır.

Arşa gelince.. her ne kadar onda aslın zuhuru olan tam zuhurdan yana bol nasip var ise de; amma o makamda sıfatların imtizacı vardır. Hakikatte, sıfatlar, Hazret-i Zat'ın zılâli olduğundan, zuhur zıllıyet ve şubesinden hali olmaz.

Bu mana icabı olarak, arşın insanî zuhurdan yana vakıaları (terakkiyatı) vardır; ki o: Sırf asla taalluk eder. Bu muamelenin merkezi dahi insandır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Hadis-i şeriften anlaşılan manaya göre, kalb geniştir: amma sen, onun darlığını anlatmaktasın.

Bunun için verilecek cevap şudur:

- Kalbin darlığı, ancak Sübhan Hakkın gayrını alamamasından ötürüdür. Onun genişliği ise.. kıdem nurlarının onda zuhuru itibarı iledir. Bunda menfi bir mana yoktur. Fakir, bazı risalelerinde kalbi şu ibarelerle anlattı:

— Dar geniş basit pek basit.. pek az pek çok.. Burada bir başka soru dahi şöyle sorulabilir:

— Fazilete hak kazanan, hakikat-ı camiadır; zira o, emir âlemindendir. Belirtilen et parçası ise.. halk âlemindendir. Bu dahi unsurlardan mürekkeptir; bu fazilete nereden nail oldu?.

Bunun için dahi şu cevabı veririz:

— Halk âleminin emir âlemi üzerine meziyyeti vardır. Bunu anlamaktan yana da, avam halkın idrâki kusurludur. Hatta havassın pek çoğu dahi bunu idrâk edemez. Bu mana, merhum büyük oğluma yazılan tarikat beyanındaki mektupta anlatılmıştır. Bir tereddüd olursa, oradan şifa aransın..

***

Şimdi o et parçasının beyanını dinle.. Yani: Hakikatini..

Bilesin ki,

O, avam için; dört unsurun terkibinden hâsıl olan bir et parçasıdır. Havas için; hatta havassın dahi havassı için ise., on cüz'ün terekkübünden suretlenen bir et parçasıdır. Amma sülük, cezbe, tasfiye, tezkiye, kalb temkini, nefsin itminanı; hatta Yüce Sultan Hakkın sırf fazlı kereminden sonra.. O oh cüz'ün dördü anasırdandır; bir tanesi nefs-i mutmainneden olup beş cüz'ü ise., emir âlemindendir. Bu sözler arasında tezad, tebayün var iken, Vacib'ül-vucud Yüce Mukaddes Hakkın kudreti ile bu tezad ve tebayün sureti zail olup gitmiş; aralarında şaşılacak derecede bir birlik meydana gelmiştir.

Bu muamelenin oluşunda, en büyük cüz, toprağa bağlı unsura aittir. Bu tek olarak oluşan birlik ise.. cüz-ü arzîye benzer; orada istikrar bulmuştur.

Bir şiir:

Toprak ol, sende bitsin gül yaprak yaprak; Gül odur ki, yetiştirir onu toprak..

***

Ey Kardeş,

Velayet erbabının ilmi bu ilimlere ve maarife ulaşamaz. Zira onlar, nübüvvet nurlarının kandilinden iktibas edilmiştir. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

O kalb ki, Halil a.s. onun itminanını istemiştir; işte bu et parçasıdır. Zira, onun cami olan hakikati mütemekkin, nefsi dahi mutmainne idi. Zira, temkin ve itminan, velayet mertebesine hâsıl olur ki: Nübüvvetin ilk derecesidir. Onun erbabına salât ve selâm.. Nübüvvet şanına münasib olan o et parçasının tagallübü ve çırpınmasıdır. Amma cami hakikatin tagallübü değildir; zira böyle bir şey, avamın nasibidir. Hatem'ür-risalet Resulüllah S.A. efendimizin:

— «Allah'ım, ey kalbleri döndüren, kalbimi taatın üzere sabit eyle..»

Münacaatında, taleb ettiği kalb sebatı ise... bu et parçasının sebatıdır.

Yine caiz tarafı vardır ki; bazı hadis-i şeriflerde:

— «Kalb takallübü..»

Cümlesi ile gelen manadan murad, cami hakikate şamil mana ola.. Et parçası ise., ümmetin hallerine nazaran ola..

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Bu et parçası:

— «..Mümin kulumun kalbi beni alır..»

Manasına gelen kudsî hadisteki şeref ile müşerref olduktan ve

Yüce Mukaddes Hazret-i Zat'a aynalık etmeye hak kazandıktan sonra:., onda takallüb ve çırpınma nasıl tasavvur edilebilir?. Hatta, itminana ne ihtiyacı vardır?.

Üstteki soruya şu cevabı verebiliriz:

— Zuhur, her ne mikdar tamam olur ve şüun, sıfat şaibesinden ne mikdar halâs olur ise., cehl ve hayret o mikdar çok olur; idraksizlik ve bulamamak o kadar ziyade ve bal olur. Bu zuhurun ve vüs'atın olmasına rağmen, çek kere; cehlin ve hayretin kemal derecede olduğundan, yaratıcının varlığına delil ister. Şu mana için ki: Avam gibi, yaratıcının varlığına delilsiz ve taklidsiz yakin hâsıl olmaz.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; takallüb ve çırpınmak onun haline münasib olur. Onun şanında itminan talebi dahi zarurî olur. Bu Fakir, bazı risalelerinde şöyle yazdı:

— Yakin sahibi olan arif rücu sonunda istidlale ihtiyaç duyar. Bu makamda dahi malum oldu ki: O, husulün ve vusulün aynında dahi delile ihtiyaç duyar.

Bu makam, nübüvvet mertebesi kemalâtı haline muvafıktır. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyat.. Ve.. bu makam, velayet haline dahi münasiptir.

Bu kalbin sahibi için, davet icabı âleme rücu vaki olduğu zaman, kalbinin sıkıntısı, çırpınması, takallübü, televvünü pek ziyade ve pek çok olur. Vusulün aynında olsa dahi, cehl ve hayret sebebi ile delile muhtaç olur.

Firkat zamanında dahi ula için, istidlale muhtaç olur; taki umumî manada kendisine bu istidlal vasıtası ile itminan hâsıl ola..

Bu cümleyi söyle de anlatabiliriz:

- Bu devlet, kendisinden bir kaç eyyam gizlendikten, firkat damgasını dahi aldıktan sonra, onun için hak olur ki: Daima perişan, ve mustarib bir durumda buluna.. Devamlı olarak, gamlı ve mahzun buluna..

Nitekim, Resulüllah S.A. efendimiz hüzünlü idi; daima düşünceli idi:.

***

Üstte anlatılan her iki itlafa ayıran bazı şekilleri beyan edeceğimizden, akıl kulağı ile dinlemek gerek..

Bilesin ki, o hakikat-ı camia ki, emir âlemindendir; 'ancak tasfiye ve tezkiyeden sonra, devam vasıflı tam temkin müyesser olur. Ama o et parçası böyle değildir. Zira, bunun itminanı, havas (dış duyular) ve idrâke bağlıdır. Bir şey, havas ile idrâk edilmedikçe, ıstıraptan çıkılamaz. Bu mana icabı olarak, Halil İbrahim a.s. şöyle yalvardı:

— «Rabbim, bana göster; ölüleri nasıl diriltiyorsun?.» (2/260)

Üstte anlatılan, iki manadaki kalb arasında bulunan birinci fark idi.. ikinci fark ise, şöyledir:

Hakikat-ı camia, zikirle tesir alır. Zikir kemale ulaştığı zaman, zikirle ittihad eder ve onunla bir cevher olur. Avarif'ül-maarif adlı, eserin sahibi, Allah sırrının kudsiyetini artırsın; bu üstün gaye makamı anlattı ve şu tabiri kullandı:

— Zikr-i zat..

Amma o et parçası böyle değildir. Onun bu zikre dahi yolu yoktur; onun tesirine girip bir cevher olmak nerede?. Bundan yana uzaktır. Hatta o makamda, zikredilenin zuhuru asaletle olup zıllıyetle değildir. Zikrin nihayet urucu ise., zikri edilenin dehlizine çıkar..

Üçüncü farka gelelim. Şöyle ki:

Hakikat-ı camia, nihayetin nihayetine ulaştığı, has velayetten dahi bol nasibe nail olduğu zaman., eğer kendisine matlub için aynalık durumu da hâsıl olur ise.. kendisinde zahir olan matlubun zılli olur; aynı değil. Tıpkı, bir şeyi gösteren ayna gibi.. Zira onda zahir olan bir şahsın kopyasıdır; kendisi değil. Amma, et parçası olan kalb böyle değildir. Zira onda zahir olan matlubun aynıdır; zilli değildir. Ki bu: Zahirdeki aynanın hilafınadır. Bu mana icabı olarak, kudsî hadiste söyle buyuruldu:

— «...beni mümin kulumun kalbi alır.»

Bu muamele, fikir nazarının alacağı dışındadır.

Sakın ha.. olmaya ki, burada hulul ve temekkün tahayyül edesin; zira böyle bir şey küfür ve zındıklık olur. isterse bu dünyalık maaş aklı şu manayı kabul etmesin: Hülul ve temekkün olmadan, bir şeyin aynı bir şeyde zahir olur.. Böyle bir şeyi kabul etmemek, aklın kusurundan ileri gelir; gaibi hazıra kıyas olur. Kusurlulardan olmayasın..

Dördüncü farka gelelim.. Şöyle ki:

Hakikat-ı camia, emir âlemindendir; et parçası ise, halk âlemindendir. Hatta halk âleminden ve emir âleminden olan onun birer parçasıdır. Ama halk, onun en büyük parçasıdır; emir ise, onun en küçük parçasıdır. Bu iki cüz'ün bir araya gelmesinden dahi, onun için vahdanî bir heyet hâsıl olmuştur. Böylece, hayrete düşüren bir hal almıştır.

Her ne kadar o, yâni: O hayrete düşüren hali ile halk âlemi ile emir âlemine mugayir olanlardan hiç biri ile münasebeti ve benzerliği yok ise de, yani: Kendine has terkibi sebebi ile.. lâkin, o halk âleminden sayılır. Zira, arza bağlı parça bu muamelede umde sayılır. Toprağın tevazuu dahi, onun yükselmesine sebeptir.

Beşinci farka gelelim., şöyle ki:

Hakikat-ı camianın vüs'atı, (genişliği) eşya suretlerinin onda zuhuru itibarına göredir. Tazyikinden sonra inkişaf eden et parçasının vüs'atı ise.. namütenahi sınırı olmayan matlubu alması itibarına göredir. Bu tazyik, dehlizinin tazyikidir. Şunun için ki o: Matluptan başkasının oraya girmesine manidir. Hatta zikrin dahi, mezhûrun perdelerine ulaşmasını bırakmaz. Öylece, o mukaddes harime, zıllıyet şaibesine ulaşması kalmaz.

Şu da bir başka mana..

Birinci sayılanın, keyfiyet şaibesi olduğundan, keyfiyeti olmayan varlığa ayna olmaya lâyık değildir. İkinci sayılanın dahi, keyfiyeti olmayan, zattan nasibi olduğundan ona keyfiyeti olan sığmaz.

Asıl şaşılacak durum şu ki: Davet için rücu ettikten sonra bu kalbe, zulmet ve perde gelmiştir. Bu mana icabı olarak, Seyyid'ül-beşer Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Kalbime ağırlık gelir., (veya perde..)»

Bu farkı daha ne kadar anlatalım.. Toprak ne, Rabb'ül-erbab ne..

***

Ey Kardeş, Sakın ha.. olmaya ki, bu:

— «M u d ğ a..»

Tabiri ile anlatılan kalbi bir et parçası tahayyül edesin; hem de hiç önem verilmeyen.. Zira o, nefis bir cevherdir. Onda, halk âleminin sırlan ve hazineleri gizlenmiştir. Emir âleminin dahi, defineleri gizli yanlan saklanmıştır.

Hey'et-i vahdaniyesine bağlı has muamelenin ziyadesi ile; onun on cüz'ü tasfiye, tezkiye, cezbe, sülük, fena ve beka ile pak ve temiz kılınmıştır. Siva taallukatı kirlerinden dahi hür olmuştur. Meselâ: Kalb takallübden kurtulup temkin mertebesine ulaşmıştır. Nefis dahi emmare olmaktan çıkıp itminan fezasına ermiştir. Ateşe bağlı olan parçası dahi azgınlıktan, inattan, tuğyandan alınmıştır. Toprağa bağlı unsurdan dahi, düşüklük ve hasisliği çıkmıştır.

Üstte anlatılan kıyas devam ettirilebilir. Hülâsa; ifrat ve tefrit cinsinden olan her sıfat, onun bütün cüzlerinden kalkmıştır. Bütün bunlardan halâs olup kendisine itidal gelmiştir, işte bundan sonra. onun cüzleri, sırf fazilet ve kerem suyu ile terkib edilip muayyen bir şahıs haline gelmiştir. Bu şahsa dahi:

— İnsan-ı kâmil..

İsmi verilmiştir. Bu şahsın, vücud merkezinin hulâsası olan kalbine dahi:

— «M u d g a.. (et parçası.)»

Tabiri kullanılmıştır. İşte o mudganın hakikati budur. İbare ölçüsüne göre, dedikodu kisvesinde, ibare mikyasına göre bu manalar zuhur etmiştir.

Emir Sübhan Allah'ındır.

***

Burada nakısın biri şöyle bir soru sorabilir:

- Her insan, bu on cüzden mürekkeptir. Bu cüzlerin terekkübünden dahi, onun için bir hey'et-i vahdaniye vardır. Ne denir?.

Bu soruya şu cevabı veririz:

- Evet., o dahi bu cüzlerden mürekkeptir. Lâkin, bu cüzler, pak ve temiz olmuş değildir. Cezbe ve sülük yolu ile, siva kirlerinden halâs olmamıştır. Haliyle İnsan-ı kâmil cüzleri böyle değildir. Zira onlar, fena ve beka ile pak ve nazif olmuştur. Nitekim bu mana daha önce anlatıldı.

Bu cüzler, her insanda ayrı ayrı ve başka başka olduğundan; onlardan her cüz'ün dahi birbirine uymayan değişik halleri bulunduğundan, zarurî olarak, onun hey'et-i vahdaniyeden nasibi olmaz. Eğer bir hey'eti var ise, o da hakikî değil; itibarîdir. Amma, insan-ı kâmilin cüzleri böyle değildir. Zira o, temayüz ve tebayün vasfından çıktıktan sonra, imtizaç ederek karma bir durum almış; değişik halleri, birbirine uymayan hükümleri ondan ayrıldıktan sonra, bir hüküm üzerine karar kılmıştır. Böyle olunca da, hey'et-i vahdaniye onda zarurî olarak hakikat olmuş; itibarî olmamıştır. Tıpkı muhtelif ilâçlardan meydana gelen bir macun gibi.. Onların parçaları bir araya gelip bazısı bazısına karıştıktan sonra, onun için bir hey'et sabit olmuş; ayrı ayrı olan hükümler dahi ondan gitmiştir. Böylece, onun için tek. hüküm arız olmuştur. Bu manayı anla.. En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Ey Kardeş,

O et parçası için tesbit edilen bütün bu kemalât, ancak:

— «.. iki yayın birleşimi..» (53/9)

Mealine gelen âyet-i kerime ile anlatılan makamdadır. Burada, mazharda zahirden bir vasıf tevehhüm edilir. Her ne kadar burada, zahir olan asıl olup suret olan zil olmasa da, lâkin aynada zahir olan şahıs, mir'at vasfından beri ve tahir değildir. Bunun için de, iki kavs sabit olmaktadır.

Anlatılan makamın daha ötesinde ise:

— «.. daha da yakın..» (53/9)

Âyet-i kerimesi ile anlatılan makam vardır. Burası öyle bir makamdır ki: Orada zahir olan mazhardan bir vasıf almaz. Orada zaid olan bir şey dahi tahayyül edilmez, iki yay orada yoktur. Orada bir vasıftan başka bir şey tasavvur edilmez. Zira, anlatılan:

— «.. daha da yakın..» (53/9)

Makamına münasib olan da budur. Bu makamın muamelesi.

— «.. iki yayın birleşimi..» (53/9)

Âyet-i kerimesi ile anlatılan makamın muamelesine mugayirdir. İmkân âlemi yapraklarını çevirmek gerekir ki; yük:

— «.. iki yayın birleşimi..» (53/9) Manasından alınıp:

— «.. daha da yakın..» (53/9) Manasına geçirile.

***

Kelâmımız işaret, remz, beşaret (müjde) ve hazinelerdir.

İlham eden Allah'tır.

Allah-ü Taâlâ, efendimiz Muhammed'e ve ashabına salât, selâm ve bereket ihsan eylesin.

***

335. MEKTUP

MEVZUU: a) Allah selâmet versin: Hazret-i Şeyhin bereketi ile, Serhend beldesinin pek çok beldeler üzerine şerefli oluşu ve fazileti..

b) Onun sakin olduğu beldede, sıfat tozu düşmeyen bir nurun müşahedesi..

c) Bu yerin, Mahdum-u Azam merhum Hace Muhammed Sadık'ın medfun (gömülü) bulunduğu yer oluşu.. Sırrı mukaddes olsun.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhammed Sadık Keşmirî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Seçmiş olduğu kullarına selâm..

***

Serhend beldesi öyle bir yerdir ki: Allah-ü Taâlâ'nın inayeti ve Habib-i Ekrem'in lütufları ile ihya oldu. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin. Gayet derin ve karanlık bir kuyu gibi idi, üstün sıfatlarla doldu ve bütün beldelerden ve yer parçalarından üstün kılındı.. Vasfı, keyfiyeti olmayan nurdan iktibas edilen bir nur oraya tevdi edilmiştir. Tıpkı: Allah'ın mukaddes hareminden parlayıp çıkan bir nur gibidir. Anlatılan nur bu Derviş'e büyük oğlumun irtihalinden (ölümünden) aylarca evvel zuhur etti. Fakir'in meskeni bulunan yerdeki zaviyede göründü. Öyle parlak bir nur idi ki: Ona sıfat ve şe'n tozundan hiç bir şey düşmemişti. Bu nur, keyfiyetten münezzeh ve müberra idi. Temennim oydu ki: Bu yer, benim medfun olacağım yer ola ve o nur dahi başımın üzerinde parlayıp kala.. Bu manayı büyük oğluma açtım. Ki o: Sırrımın sahibi idi. Bu nura ve temenniye onu muttali kıldım. Dolayısı ile, merhum oğlum bu devlette beni geçti. Toprak hicabının ötesinde bu nura müstağrak oldu.

Bir şiir:

Erbab-ı nimete kutlu olsun erdikleri;

Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri..

***

Bu belde-i muazzamanın şerefli oluşundandır ki: Büyük oğlum gibi biri oraya defn edilmiştir. Ki o: Allah-ü Taâlâ'nın büyük velî kullarından biridir. Böylece orada istirahata çekildi.

Aradan bir müddet geçtikten sonra, zahir oldu ki: Oraya bırakılan nur, bu Fakir'in kalbindeki nurlardan bir lem'adır. Buradan iktibas edilerek oraya bırakılmış. Tıpkı: Bir meşaleden alınan kandil gibi.

Âyet-i kerime mealleri:

— «De ki, hepsi Allah tarafındandır.» (4/87)

— «Allah yerin ve semaların nurudur.» (24/35)

— «İzzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir.

Gönderilen bütün peygamberlere selâm..

Ve.. âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.» (37/180 - 182)

***

336. MEKTUP

MEVZUU:

a) işin umdesi, sünnet-i seniyyeye ittiba edip beğenilmeyen bid'attan kaçınmaktır.

b) Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye'nin diğer silsilelere nisbetle üstün meziyetli, ancak Sahib-i Şeriat Resulullah'a ittiba sebebi iledir. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet.

c) Azimetle amel etmek.

d) Bu Tarikat-ı Aliyyeyi övmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Muhammed Abdullah'a yazmıştır. Allahu Teala ona selâmet ihsan eyleyip baki kılsın. Kendisini, son temennisine ulaştırsın.

Rahman ve Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

***

Pek aziz oğluma yapacağım nasihat şudur: Sünnet-i seniyyeye ittiba. Allah, bu oğluma ve yanındaki sevdiklerine selâmet ihsan edip, kendisine uygun düşmeyen şeylerden korusun.

O sünnet-i seniyyenin sahibi olan zata dahi salât, selâm ve tahiyyet.

O nasihatin devamı şudur: Hoşnut olunmayan bid'atlardan kaçınmak.

Şu sıralarda nasıl İslâm'a gurbet gelmiş ve Müslümanlar dahi nasıl garib olmuş ise... aynı şekilde bu gariplikleri zamanla daha da artacaktır. O kadar ki, yeryüzünde:

-Allah...

Diyen kimse kalmayacaktır. Kıyamet dahi, insanların şerlileri üzerine kopacaktır.

Geçmiş zamanlarda, İslâm'ın kuvveti olduğundan; zaruri olarak bid'at zulmetlerine dayandı, ihtimal ki: O zulmetlerden bazısı nurani olarak hayal edildi. Bu da, islâmın nurunun şa'şaası içinde olabilir. Bu tahayyül dahi, bid'atın:

-Hasene...

Hükmü almasına sebep oldu. isterse hakikatta onun nuru ve hasene oluşu asla olmasın.

Ne var ki, şimdiki vakit böyle değildir. Bu vakitte, islâm'ın zaafı vardır. Onda, bid'at zulmetlerine tahammül tasavvur edilemez. Hatta bu manada, eskilerin ve yenilerin fetvası ile yürümek dahi yerinde olmaz. Zira, her vaktin kendine göre hükümleri vardır.

Görünürde, bid'atın çokluğundan ötürü alem bir zulmet içinde gibidir. Sünnet dahi gurbeti ve nedreti dolayısı ile bu zulmet denizinde yanan meş'aleler gibidir. Bid'atla amel etmek, bu zulmeti artırmaktır; sünnetin nurunu dahi artırmaktadır. Sünnetle amel etmek dahi, zulmetin azalmasına ve nurun artmasına sebep olur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, dileyen bid'at zulmet nurunu çoğaltsın; isteyen sünnet nurunu artırsın. İsteyen şeytan topluluğunu artırsın; bu manada gelen ayet-i kerime şöyledir:

"Dikkat ediniz; şeytan topluluğu hüsrana uğrayanların taa, kendileridir. " (58/19)

Dileyen de Allah topluluğunu çoğaltsın; bu manada gelen ayet-i kerime meali şudur:

"Mutlak galip gelecek olanlar, Allah yolunda toplananlardır." (5/56)

Bu vaktin sofiyesi, insafa gelip İslâm'ın zaafını ve yalanın faş olduğunu mülahaza etmiş olsalardı; onlara lâzım gelirdi ki: Sünnetin dışında şeyhlerine uymayalar. Şeyhlerinin amel etmesi bahanesi ile yeni icad olan işleri yol tutup âdet edinmeyeler. Zira sünnete tabi olmak, elbette kurtarır; hayır ve bereket semereleri verir. Sünnetin gayrına uymak ise... tehlike üstü tehlikedir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Resul üzerine, ancak tebliğ (vazifesi) vardır." (5/99)

Saadeti bulunan o kimsedir ki, terk edilen sünnetlerden bir sünneti yerine getirip ihya eyleye ve amel edilmeye çalışılan bid'atlardan bir bid'atı dahi yok ede.

Bu, öyle bir zamandır ki: Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin bi'seti üzerinden bin sene geçmiştir. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Kıyamet alâmetleri dahi belirmiştir. Kıymet şartlarının dahi emareleri vardır.

Nübüvvet asrının uzaklaşması sebebi ile sünnet örtülmeye başlandı. Yalanın açığa çıkması illeti ile de bid'at aşikâr oldu. Artık, sünnete yardım edilmeye ve bid'atın dahi hezimete uğratılmasına ihtiyaç duyulur oldu.

Bid'atın revaçta tutulması, dinin tahribini muciptir. Bid'atçılara tazim etmek ise, İslâm'ın yıkılmasına sebep olur. Her halde şu hadis-i şerifi duymuş olacaksın:

"Bir kimse, bid'at sahibine tazim eder ise... İslâm'ın yıkılmasına yardım etmiş olur."

Bütün gayret ve tam bir hırsla sünnetlerden bir sünneti olsun yerine getirmeye; bid'atlardan dahi bir bid'atı kaldırmaya teveccüh edile. Böyle bir şeyi yapmak pek yerinde olur.

İslâm âdetlerini bütün vakitlerde yerine getirmek; bilhassa bu zamanda ki, İslâm, zaafa uğramıştır, sünnet-i seniyyenin tervicine, bid'atın dahi tahribine kalmıştır.

Eskiler, bid'atta hasene görüp onların bazılarını iyi bulmuşlardır; lakin Fakir, bu meselede onlara uymaz. Bid'at fertlerinden hiçbirini de iyi görmem. Onlardan hiçbir şeyi zulmet ve kudretten başka olarak hissetmem. Zira, bu manada. Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Her bid'at dalâlettir."

İslâmın zaafında ve bu gurbette selâmeti, sünneti yerine getirmeye bağlı buluyorum. Helaki dahi, bid'atı yapmakta buluyorum. Amma hangi bid'at olursa olsun.

Bid'atı, islâm binalarını yıkan bir âlet gibi görmekteyim, sünneti dahi, dalâlet karanlığında kendisi ile yol bulunan aydınlık bir yıldız gibi bulmaktayım.

Allahu Teala, bu vaktin ulemasını muvaffak eylesin ki, asla bid'atın hasene olma cihetine gidip onun yapılması için dahi fetva vermeyeler. Her ne kadar bid'atın durumu, onların nazarında açık ise de, sünnetin arkasında şeytanın tesvilatının dahi büyük saltanatı(!) vardır.

Allahu Teala, bizden yana şeyhlerimizi, mükâfatların hayırlısı ile mükâfatlandırsın. Şunun için ki: Biz acizlere bid'at işleri yapmak için dalâlet etmediler; kendilerini taklid ederek tehlikeli zulmetlerin telkininde bulunmadılar; sünnete mütabaattan başka yol göstermediler; şeriat sahibi Resulullah'a ittiba dışında bir hidayet yolu dahi anlatmadılar. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet. Bir de azimetle ameli emrettiler.

Hiç şüphe edilmeye ki: Onların tarikat esasları muhkemdir; vusul saraylarının binası dahi yüksek, kandilleri de aydınlıktır.

Bu zatlar, raksı ve semağı ayakları altına almışlardır. Vecdi ve tevacüdü dahi işaret parmakları ile ikiye ayırmışlardır.

Başkalarının keşifleri ve müşahedeleri bunlara göre yabancı ve ağyar sayılır. Bilgileri ve tahayyülleri dahi nefye müstahaktır; şöhrete değil.

Bu zatların muameleleri, müşahedenin ve idrakin ötesinde, bilinenlerin ve hayal edilenlerin taa ilerisindedir. Hatta muayenelerin ve mükâşefelerin de çok çok ötesindedir.

Başkalarının önemle üzerinde durdukları isbattır; bu büyük zatlar ise. sıvanın nefyine çalışırlar.

Bunlardan başkaları nefy ve isbat cümlesini tekrar ederler ki: isbat dairesi genişlesin; alem kendilerine inkişaf eylesin. Bu alem hakkıyet ve ayniyet unvanını, gayriyet unvanı ile ortaya atmaktadır. Anlatılanı yaparlar ki, her şeyi yüce mukaddes Hak olarak bulsunlar.

Amma, bu büyükler onlar gibi değildir.

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) Kelime-i tayyibesini tekrar ederler ki: Nefy daireleri genişlesin. Cümle keşfedilen, müşahede edilen, bilinen şeyler:

-LA..

Kelimesi altına girsin, isbat canibinde dahi görülen, düşünülen bir şey kalmasın. Faraza, isbat canibinde bir şey zahir olsa dahi, onun da nefy tarafına döndürülmesi gerekir. Ta ki: isbat tarafından, müstesna kelimesini söylemekten başka bir nasib kalmaya.

Diğer tarikatlarda, nefy ve isbat zikri, müptedilerin haline münasiptir. Sırf isbat zikri olan Allah lâfzı ise... bundan sonra münasip düşer. Ta ki: isbat kelimesinin tekrarı ile keşfolunan müsbet için istikrar ve istimrar hasıl ola.

Bu büyüklerin durumuna gelince... tam onların aksinedir. Zira, evvelâ onda isbat vardır; bu isbatın nefyi dahi sonradan gelir. Bu manadan ötürü, bu Tarikat-ı Aliyye'de önce:

-ALLAH..

Lâfza-i celâl ismini zikretmek yerinde olur. Bundan sonra da nefy ve isbat zikri yapılır. Üstte anlatılan cümleyi duyan biri:

-Bu takdirde, bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyükleri için, isbat makamından nasip yoktur. Nefyden başka bir şeyleri de olmaz. Derse, bunun için şu cevabı veririm:

-Diğerlerinin isbatı, bu büyüklerin ilk hallerinde hasıl olur; lâkin üstün himmetli olduklarından ona iltifat etmezler. Hatta onu dahi nefye müstahak görüp nefyederler ve müsbet olan matlubu onun da ötesinde bilirler. Bunun için başkalarının isbatı da bunlara müyesser olmuştur. Büyüklerin makamına münasib düşen bu isbatın nefyi dahi bunlara hasıl olmuştur. Her nakıs kimsenin bu zatların meşguliyetlerine ve hallerine yolu yoktur. Bunların hakiki muamelelerini ve işlerini anlayamaz.

Bütün bu anlatılanlar, bu büyüklerin husul bulmama durumlarından bir parçadır ki, bu makamda aynen husul bulmaktadır. Eğer büyüklerce o büyüklerin elde ettikleri beyan olunsaydı; havas avama katılırdı. Müntehiler dahi, küçük müptediler gibi, ELİF BA öğrenmeyi tercih ederlerdi.

Bir şiir:

Boş söz yoktur hiç de Hafız'ın feryadında

İbretli söz, kıssa var anlattıklarında..

Başkalarının tercih ettikleri zat murakabesi, bunlara göre itibardan düşmüş; onda hiçbir şey hasıl olmayacak gruba dahil olmuştur. Zira, burada murakabe, zıllardan bir zıldan başka bir şey değildir. Ailahu Teala, onların yaptıkları vasıflardan yana çok çok yüceliğe sahiptir. Çünkü yüce Hakk'ın zatı, hatta isimleri ve sıfatları bizim fikrimizin ve murakabemizin dışındadır. Bu makamda cehl ve hayretten başka bir nasip yoktur. Ancak, burada anlatılan:

-Cehl ve hayret...

Manaları, halkın anladığı manada bir cehl ve hayret değildir. Zira, bu manada alınırsa, kötü olur. Ancak, bu cehl ve hayret itminan ve marifettir.

Burada anlatılan marifet ve itminandan dahi murad, insanın fehmine sığacak gibi değildir. Zira o, keyfiyeti belli olan cinstendir; keyfiyeti belli olmayan için, ona nasib yoktur.

Bu makamda, keyfiyeti belli olmayan bir şekilde isbat ediyoruz; onun için:

-Cehalet veya marifet...

Tabirini kullanıyoruz. Mana değişmez; tadmayan da bilmez.

Anlatılanların dışında, bu büyüklerin teveccühü, yüce mukaddes Ehadiyet'edir. İsim ve sıfattan yana, yüce mukaddes Zat'tan başkasını murad etmezler. Başkaları gibi, zattan sıfata inip zirveden aşağı düşmezler.

Asıl şaşılacak bir durumdur ki: O taifeden bir cemaat, Allah ismini zikri tercih ettikten sonra, onunla yetinmeyip sıfatlara tenezzül ettiler. Semi, basir, alim (duyan, işiten, bilen) isimlerini mülâhazaya koydular. Bundan sonra, anlatılan isimlerden uruc yollu ALLAH ismine gittiler. Acaba, neden Allah ismi ile yetinmeyip de yüce mukaddes Zat hadiyet'in gayrını teveccüh kıblesi eylerler?

"Allah kuluna yetmez mi..” (6/91)

Mealine gelen ayet-i kerime dahi bu manayı teyid eder.

Hulasa...

Bu büyüklerin himmetlerinin nazarı, cidden yüksektir. Her uçup dönenin bunlarla bir bağlantısı yoktur. Anlatılan bu mana icabı olarak, diğerlerinin sonu, bunların ilki oldu. Bunların tarikatlarının müptedileri, diğer tarikatların müntehileri hükmünü aldı. Daha işin başında, bunların seferi vatanda başladı. Halvette dahi, kendilerine celvet hasıl oldu. Devamlı huzur, bunların günlük hasılatıdır; sermayeleridir.

Bunlar, o zatlardır ki, taliplerin terbiyesi bunların üstün sohbetine bağlıdır. Nakısların kemal bulması dahi, bunların mübarek teveccühlerine birakılmıştır. Nazarları, kalb marazlarına şifadır; iltifatları manevi illetleri giderir. Bunların bir teveccühü, yüz erbain işini görür. Bir iltifatları dahi, senelerin riyazetine müsavidir.

Bir şiir:

Pek güzeldir Nakşibendilerin yolculukları;

Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları.

***

Ey Said,

Bu beyandan, hiç kimse tevehhüm etmeye ki; bu vasıflar ve bu şemail, Tarikat-ı Nakşibendiye-i Aliyye üstazından her biri için hasıl olur. Öyle değil... Elbette, bu şemail bu Tarikat-ı Aliyye'nin büyüklerinin dahi en büyüklerine mahsustur. Bu zatlar, işi nihayetin dahi nihayetine ulaştırmışlardır.

Kendileri için, müridlik ve intisap sahih olup bu büyüklere bağlanmak sureti ile onlara karşı edebi gözetenlere dahi nihayetin bidayete dere edilmesi sabittir.. O kimse ki, Tarikat-ı Aliyye'den noksan birine düşer; bunun için nihayetin bidayete dere edilmesi

tasavvur edilemez. Zira, onun şeyhi bile henüz nihayete ermemiştir; müptedisi hakkında nasıl nihayet tasavvur edilir?

Bir mısra:

İçindekidir, her kabın akıttığı.

***

Ey necat yolunu arayan,

Bu büyüklerin yolu, ashab-ı kiram yoludur. Allah onlardan razı olsun. Bu indirac, yani nihayetin bidayete indiracı dahi, o indiracın eseridir ki, Hay-rü'l-beşer Resulullah Efendimizin sohbetinde onlara müyesser olmuştur. Ona ve âline salât ve selâm. Resulullah (sav) Efendimizin ilk sohbetinde bunlara müyesser olan, onların dışında kalan pek az kimselere nihayette hasıl olmuştur. Bu feyizler ye bereketler, birinci asırda zuhur eden feyizlerin ve bereketlerin aynıdır. İsterse ortaya nisbetle, ahir evvelden uzak olsun. Ne var ki iş, hakikatta bunun aksinedir. Çünkü, ahir evvele, ortadan daha yakındır, onun boyasına girmiştir; ortadakiler ister tasdik etsin, isterse etmesin. Hatta bu muamelenin hakikatini son gelenlerin dahi pek çoğu idrak edemez.

Selâm size ve hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar.

***

337. MEKTUP

MEVZUU: Kabz ve bast, celâl ve cemal.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Muhammed Firketi'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm. Tam ihlâs ve sevgi ile yazılan mübarek mektubunuzun gelmesi çokça ferahı mucib oldu.

Rabıta nisbetini, daima rabıta sahibi ile yapabilmeniz, in'ikâsi yoldan gelecek feyizlere vesile olmaktadır. Nasıl yerinde olursa, bu büyük nimetin şükrünü öyle eda etmek uygun düşer.

Kabz ve bast, bu Tarikat-ı Aliyye'de iki uçuş kanadıdır. Ne kabz haline hüzün duymalı; ne de bast haline sevinmelidir.

Bütün zerrelerde, Cemal-i Lâyezali müşahedesinin husulünü temenni etmişsin.

Ey Muhib,

Kul kim, temenni ne? Zira onun temenni ettiği, mutlaka kendi kısa anlayışına göre olacaktır. Lâyezali Cemal müşahedesini bütün zerrelerde aramak, onun kusurlu görünüşündendir. Zerrelerin ne mecali vardır ki, o Ce-mal'e aynalar olalar. Zerrelerin aynalarında müşahede edilen ancak, o nihnayetsiz Cemal'in zılâlinden bir zildir. Yerinde olur ki, o yüce Zat, ötelerin de ötesinde taleb edile. O Sübhan Zat, afak ve enfüs dairelerinin ötesinde arana.

Şu anda sende olan intisap durumu, temenni etmek olduğun mananın da üstündedir. Olmaya ki, insanlan taklid ederek, daha aşağıya meyledesin.

Bilhassa, yüksekten alçağa inme temennisinden sakın. Çünkü, büyüklerin muamelesi yüksektir. Sübhan Allah ise, üstün himmetli olanları sever.

Sübhan Allah'tan temenni edilen suni ve manevi birlik içinde olmanızdır.

Vesselam.

***

338. MEKTUP

MEVZUU: Şeriat-ı garraya göre zuhur eden her amel, zikre dahildir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Serafeddin Hüseyin'e yazmıştır. Allah'a hamd olsun. Selâm seçmiş olduğu kullarına.

***

Pek kıymetli oğlumun, Mevlâna Abdürreşid, Mevlâna Can Muhammed ile yolladığı mübarek mektub ulaştı. Adak meblağı dahi geldi. Allahu Taala, sizleri hayırla mükâfatlandırsın. Sağlık haberiniz dahi, çokça ferahlık getirdi.

***

Ey Oğul,

Fırsat ganimettir. Sağlık ve boş zaman, iki ganimettir. Vakitleri, devamlı olarak Allah'ın zikrine sarf etmek gerekir. Hangi amel olursa olsun; şeriatın emri uyarınca sudur ediyorsa, o zikre dahildir. İsterse alış veriş olsun.

Bütün duruş ve hareketlerde, şeriat hükümlerine riayet etmek gerek. Ta ki, onların hepsi zikir ola.

Zikir, gafletin tardından ibarettir. Bütün fiillerde, emirlere ve yasaklara riayet edilir ise, emirleri veren, yasaklan bildiren zata karşı gaflet esaretinden necat müyesser olur. O yüce Hakkın devamlı zikri dahi hasıl olur.

Burada anlattığımız devamlı zikir, Hacegân'ın anlattığı:

-Yaddaşt...

Manasında saklı devamlı zikir değildir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Zira, o mana, tamamen batına bağlıdır; bu ise zahirde yürür. Her ne kadar zor ise de, durum budur.

Sübhan Allah bizi ve sizi, Sahib-i Şeriat Resulullah Efendimize tabi olmakta başarılı kılsın. Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet.

***

339. MEKTUP

MEVZUU: Çocuklara ELİF BA okutur gibi zikir telkini.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i İrfan Mirza Hüsameddin'e yazmıştır. Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına da selâm.

***

Kasıd Keşmir ile gönderilen mübarek mektubun mütalaası ile şerefyab oldum. O tarafın hayırlı haberini tazammun ettiği için de, çokça ferahlık verdi. Allah sizleri hayırla mükâfatlandırsın.

***

O mektuba, şu haber dere edilmiş:

Büyük mahdumzade ve Hace Cemaleddin Hüseyin, Şeyh Meyan ilâhdad'ın telkininden ötürü, utandıkları için oraya gelemiyorlarmış.

Ey Mahdum,

Bu gibi kelâmdan devamlı olarak, asabiyet kokusu gelmektedir; yine bundan düşüklük, dağınıklık ve açık muhalefet anlaşılmaktadır.

Bir ayeti-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz; ona dönücüleriz...” (2/156)

Büyük mahdumzadeye yakışan odur ki: Muhterem babasının vasiyetine muhalefet ettiği için utana. Huzurda, her ikisine de emredilen teveccüh ve ifadeden dolayısı ile dahi utanmak gerek.

Şeyh İlâdad'a dahi yakışan odur ki: Şeyhe inkıyad davası var iken, bu gibi işe çür'et etmeye. Faydalı olmakta ileri gittiğini ve vasiyeti düşünmeli.

***

Sizin yazmış olduğunuz doğrudur, haktır. Lâkin büyük mahdumzade kardeşi ile yazdığı mektup tam tavazuu zamammun etmekte ve şiddetli taleb ve şevki içine almaktadır. Ancak, o mektupta tercih ettiği ibarelere gelince... cinnet arzusu olmadan onları yazmak tasavvur edilemez, ihtimal ki, o mektubu yolladıktan sonra, içine pişmanlık düşüp yazdıklarından dönmüştür.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle; sen hibesi çok olansın.” (3/8)

Lâkin, Fakir biliyor ki: Onun vasiyeti hikmetsiz değildir. Yine ümid ediyorum ki, onun neticesi iyi olacaktır. Ancak ben, şunun için teessüf etmekteyim: O taleb zay olmaktadır. Bu talebi de bir nebze onun mektubundan anlamıştım. Şimdi onun yerine bir başka zıddı mana çıktı.

Bu mana, cidden nasihatçı ahbaba ağır gelmektedir. O kadar ki; bununla onlar üzerine tam bir matem çöktü.

***

Ev mükerrem, Eğer bu is mücerred telkinle bitmiş ise, mübarek olsun Halbuki Fakire göre; zikir telkini çocuklara okutulan ELİF BA misalidir. Eğer onun mücerred talimi, mevlevi meleke vermiş olsaydı; bunun için sıkıntıya ne lüzum vardı?

İttifak kereminizden beklenen odur ki: Asabiyet kefesini bıraksanız; müsavi bir şekilde, bütün kardeşlere muhabbetinizi ve sevginizi veresiniz.

Bu mana üzerinde daha nasıl durayım?

Vesselam...

***

340. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Abdülaziz Confori'nin şeklerine cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun; Allah'ın Resulüne salât. Sizlere dahi dualar etmekteyim. Uzun bir müddetten sonra, gönderdiğiniz mektubun gelmesi ferahı mucib oldu.

Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah, sizi zahir batın birliği ile, muhalla ve müzeyyen eylesin. Hem de devamlı olarak.

***

Fakir, bu müddet içinde size üç tane mektup yazmıştım. Onlardan ancak bir tanesi size ulaşmış.

Mesafenin uzaklığı, mani bir özürdür.

Sizin mektubunuzla birlikte, Şeyh Abdülaziz'in yazdığı mektup dahi geldi. Ona yazılanlar da anlaşıldı. Ona yazılanlar arasında şu mana var.

Eğer mümkinatın hakikati olsaydı; ki bunlar ilmi ademlerin (yokların) suretleri olup, bu ademler dahi sıfatların zıtlarıdır. O zaman, bu ademlerin yüce mukaddes Zat'ta husul bulmaları lâzım gelirdi. Halbuki, Sübhan Allah böyle bir şeyden münezzehtir.

Üstte anlatılan mana, çok şaşırtıcı bir şüphedir. Bilmez mi ki, Sübhan Hak, eşyanın şerefini de kesifini de bilir. Ama, onların hiçbiri, Hazret-i Zat'ta hasıl olmuş değildir. Onlardan hiçbirinin Zat ile ittifası da yoktur. Bu surette husul nereden gelsin?

Ona derc edilen cümlelerden biri de şudur:

-Mümkinatın hakikatlarının hem vücudu, hem de sübutu olmak gerek; ademe bağlı değil. Zira, hakikatler, mümkinatın kendilerinden ve ruhlarından ibarettir.

Bunun için deriz ki:

-Evet, onların ilmi olarak vücudu ve sübutu vardır. Hakikatlerde bu kadarı lâzımdır. Onun için, yerinde olur ki, önce bu itirazı Şeyh Muhyiddin b.Arabi'ye yapa. (Allah sırrının kudsiyetini artırsın.) Zira o, bu manada şöyle demiştir:

-Ayan, vücud rayihasını koklamamıştır.

Asıl şaşırtıcı durum şu ki: O, hakikatları mümkinatın ruhları ve kendileri (yani: Nefisleri) olarak ele almış; ayan-ı sabiteyi ve malumatüllahı bırakmıştır.

O mektuba dere edilen bir mana dahi şudur:

-Enbiya, evliya ve mümkinattan sair insan fertleri; eğer bunların hakikatleri ademler (yoklar) olsaydı; bu büyük zümreden şeref çıkarılırdı; onlardaki kemal dahi yok olurdu. Amma nasıl çıkarılır ve yok olur? Zira, Sübhan Hak, bu ademleri, tam hikmeti ile, kâmil kudreti ile, güzel terbiyesi ile isimlerinin ve sıfatlarının akislerine ayna eyledi. Nübüvvet ve velayet şerefi ile de müşerref eyledi. Kemalâtının zılâli ile de süsledi. Muazzez ve mükerrem eyledi. Nitekim o Sübhan Hak, insanı hakir bir sudan yaratıp onu yüksek dereceye çıkardı.

Bunun için şu cevabı veririz:

-Hayret! İnsanın şerefini ve kerametini mülâhaza edip yüce mukaddes Vacib Zat'ın tenzihini bırakmaktadırlar. Bu manadan derler ki:

-Hepsi odur.

Böylece, hasis ve rezil eşyayı, Yüce Mukaddes Hakkın aynı sanırlar. Bu gibi sözlerden dahi hiç sakınmazlar. İnsan için de, ademiyet hakikatlarına cevaz vermezler; böyle bir şeyden de sakınırlar. Allahu Taala onlara insaf versin.

O mektuptaki cümleden biri de şudur:

-Üzerinde icma ile durulan bir bid'at yollu mana üzerine sözü kaldırmak mümkün değildir. Bunun için de, cevabımız şudur:

-Bid'at yollu kelâm olarak, biz şu cümleyi görmekteyiz:

-Hepsi odur.

Amma, şu cümleyi değil:

-Hepsi ondandır.

Ulemanın icma ile durduğu cümle budur. Melâmetin ve şenaatin dahi bu zamana kadar Füsus sahibine yöneltilmesi:

-Hepsi odur.

Cümlesi sebebi iledir. Bu Fakir'in maarifinin hasılı olarak, yapmış olduğum:

-Hepsi ondandır.

Cümlesi olup şer'an ve aklen makbuldür. Nasıl böyle olmasın ki: O mana keşif ve ilham ile tayid edilmiştir.

Bundan sonra Şeyh, anlatılan itirazları yazıp şefkat makamına tenezzül ederek şöyle yazmıştır:

-Eğer hakikatlardan, murad edilen insaniyet ruhları ise, bu (ulema topluluğuna) Cumhura muvafıktır.

Ne var ki, bilemedim; hangi sınıftır ki:

Demekle onları murad etmiştir. Zira, şu ana kadar hiç duyulmadı ki, bir kimse kalkıp da:

-Mümkinatın hakikatleri, insaniyet ruhlarıdır, demiş olsun.

Şeyhe şaşılır, hem de tam manası ile... Şunun asıl tahayyül eder ki: Bir kimse, diyeceğini kıyas ve tahmin ile desin; sonra da onu tefekkür ve tahayyül ile ağ gibi örsün.

Mana, hiç de anlatıldığı gibi değildir. .0 maarif ki; keşif ve ilhama dayanmadan yazılır, söylenir veya şühuda ve müşahedeye dayanmadan kaleme alınıp ikrar edilir: O bühtandır; iftiradır. Bilhassa, evliyanın yoluna aykın bir durum olunca...

Bilemiyorum; Şeyh'in itikadı nedir? Bu maarifi ne kabilden almıştır?

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle.” (3/147)

Vesselam...

***

341. MEKTUP

MEVZUU: Hazret-i Adem'in çamuru ve onun yoğurulmasında meleklerin hizmet dahli ve bunun dışında bazı suallere cevap mahiyetindedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Sadık Keşmiri'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Şalât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualarımı bildiririm.

Mübarek mektubunuz ulaştı. Güzel, makbul hallerinizi de mutazammın olduğundan, ferahı mucib oldu.

O mektupta şöyle yazmışsın:

-Dirayette muamele o dereceye ulaştı ki; sıfatları zata hamletmeye güç yetiremiyorum. Ancak bu iş, zorla oluyor. Sübhan Hakkı dahi, her şeyin ötesinde görmekteyim.

Bunun için derim ki:

-Bu hamlin, tekellüfle (zorla) olmasının kalmamasına çalışmak gerek. Ta ki, iş, sırf hayrete müncer ola...

Ayrıca, Reşahat'ta anlatılan, Bayezid-i Bistami'nin şu cümlesinden soruyorsun:

-Sübhan Hak, Adem'in çamurunu ezelde yoğurduğu zaman, o çamura su kattım.

Ve bunun tevilini soruyorsun. Bilesin ki,

Melâike-i kiramın, Adem (as) peygamberin çamuru hizmetinde dahli vardır. Aynı şekilde, caiz olur ki, anlatılan ruhun dahi bu hizmette dahliola ve su atılma hizmeti ona bırakıla. Bu manaya dahi, bu unsura bağlı hayatından veya kemale erdikten sonra da, kendisi muttali kılınmış ola... (yani Bayezid...)

Bu hususta, şu mana dahi caiz olur: Sübhan Hak, mücerred ruhlara, cisimlerden sadır olacak fiilleri işleyecek şekilde bir kudret ihsan eylemiştir. Bu mana kabilindendir ki, bazı büyükler, bu unsura bağlı vücuda gelmeden asırlarca evvel, kendisinden sadır olan çok

ağır işlerden haber vermiştir. Halbuki bu fiiller, onlann mücerred ruhlarından sudur etmiş olup, bu unsura bağlı vücudu bulduktan sonra, anlatılan manaya kendilerince bir ıttıla hasıl olmuştur.

Anlatılan fiillerin süduru, bir cemaatı tenasüh tevehhümüne düşürmüştür. Bu ruhların, bir başka bedenle alâka peydah ettiği tevehhümünden Allah'a sığınmak gerek. Halbuki mücerred ruh, öyle bir durum almıştır ki, Allah'ın verdiği kudretlerle bedenin yaptığı fiilleri yapar. Ama, bu durum hali kaypak olanları dalâlete düşürür.

Bu makamda söze yer çoktur; çok hayret verici tahkikat feyiz yollu gelmiştir. Eğer başarılı olursak, onları bir yerde inşaallah tesbit ederiz. Şu anda vakit müsait değildir.

***

Reşahat'ta anlatılan şu cümleyi de sormuşsun:

-Hace Alâeddin Attar'ın (ks) Mevlâna Nizameddin Hamus'tan (ks) tarafa gönlü incinmiş. Bunun üzerine istemiş ki, ondaki bağlılığı ala... Böyle olunca, o vakitte, Mevlâna, Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetine iltica etmiş.

Resulullah (sav) Efendimizden, Hazret-i Hace'ye şu hitap gelmiş:

-Nizameddin bizdendir; hiç kimsenin onda tasarrufa gücü yetmez. Bu kitabın bir başka yerinde ise, şöyle anlatılmaktadır:

-Mevlâna yaşlandıktan sonra; Hace Ahrar, ondaki intisabı almıştır. Bunun üzerine Mevlâna demiş ki:

-Hace, bizi yaşlı bulunca, her ne ki toplayıp cem ettim, nail oldum; onların hepsini aldı. İşin sonunda beni müflis bıraktı. Durum anlatıldığı gibi olunca, Resulullah (sav) Efendimizin:

-O bizdendir; hiç kimsenin onda tasarrufa gücü yetmez, buyurduğu bir kimse üzerinde Hace Ahrar nasıl tasarruf edebiliyor?

Bunun için şu cevabı veririz:

Bilesin ki,

Hazret-i Şeyhimiz, bu nakli iyi karşılamazdı. Mevlâna'daki intisabın alınması hususunda duraklar; tasdik etmezdi. Bunun için derdi ki:

-Mevlâna Nizameddin'in müridi olan Mevlâna Şadeddin Kaşgari'den, kendi müridlerinden olan ne Mevlâna Abdürrahman Cami, ne de diğerlerinden böyle bir nakil tesbit edilmemiştir. Bunlardan, ne red nakli gelmiştir; ne de kabul. Halbuki, bunlar oldukça geniş bir cemaattır. Bunu, Mevlâna Fahreddin Ali nereden duyup da yazmıştır?

Eğer bu haber doğru olsaydı, tevatür olarak anlatılırdı. Onun nakli için deliller de, böylece çok olurdu. Tevatüren anlatamadığına ve bir kimsenin haberine kaldığına göre, onun doğruluğunda tereddüd olduğu malum olur.

Resahat sahibi, bunlardan başka nakiller yapmıştı ki; onlar da bunun gibi doğru olmaktan uzaktır. Bu Silsile-i Aliyye'de o nakillerin doğruluğu hususunda tereddütler vardır.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bundan başka Hazret-i Şeyhimiz derdi ki: iflas ettirmek, imanın selbidir.

Allahu Taala, böyle bir şeyden bizleri korusun. Bu manada cevaz vermek dahi cidden müşkil iştir.

Bir ayet-i kerime meali: . .

«Rabbımız, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimızı kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle; sen hibesi çok çok olansın. (3/8)

342. MEKTUP

MEVZUU: Bu dünya hayâtınd en faziletli metaın gam ve hüzün olduğu... Bu sofranın en güzel nimeti ise elem ve musibettir...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maden-i Fazilet Şeyh Abdülhak Dehlevi'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına selam.

***

Ey Mükerrem Mahdum,

Elemler ve musibetler, her ne kadar ağır olsalar da; zira onlar, çekilen eziyetlerdir; lâkin onlarda ikram ümitleri vardır.

Bu dünya hayatının en güzel metaı da, gam ve hüzündür. Bu sofranın, ne kadar güzel nimetlidir o elem ve musibet... Bu, bir şekerdir ki; acı ince bir ilaç ktlıfına girmiştir. O şekerin tadını, saidlerin nazarı, bu hile yolundan almıştır. Bu acıyı da, şeker gibi yutarlar. Bu acılığı dahi, safralının aksine, ki o, tatlı bulamaz; şekerden daha tatlı bulurlar. Şu manadan ötürü ki, mahbubun bütün fiilleri tatlıdır. Ancak acıyı şu kimse bulur; Masiva ile alakadar olma illetine tutulmuştur. Halbuki saadet ehli, mahbudun elemlerinde öyle tatlılık bulur ki, onun benzerini nimetlerde dahi bulmak tasavvur edilemez. Aslında her ikisi de, her ne kadar mahbubdan gelmekte ise de, lâkin muhibbin nefsine elemden yana bir giriş yoktur. Nimetlerde ise, nefsin arzularının yerine gelmesi vardır.

Bir mısra:

Mübarek olsun, erbab-ı nimete erdikleri.

Allah'ın, bizi onların ecrinden mahrum bırakma; onlardan sonra da bizi fitneye düşürme.

***

Mübarek varlığınız, İslâm'ın gurbet vaktinde, ehl-i İslâm için bir ganimettir. Sübhan Allah, size selâm ihsan eyleyip baki kılsın. Vesselam...

***

343. MEKTUP

MEVZUU: Şu iki sualin cevabıdır:

a) Rabıta bağının devamı..

b) Meşguliyette fütur..

***

NOT :İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Eşrefe ve Hacı Muhammed Firketî'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Allah'a hamd olsun; selâm seçmiş olduğu kullarına..

***

Pek aziz kardeş Eşrefin gönderdiği mektup geldi. Ona derc edilen keyfiyetler dahi anlaşıldı. Hace Muhammed Eşref, rabıta nisbetinin devamından yazıp demiş ki:

— Rabıta nisbeti, beni o kadar istilâ etti ki, namazda onu kendime mescud görmekteyim. Eğer onu atmak istesem, asla atılmıyor.

Bunun cevabı şudur:

Ey Muhib,

Bu devlet, taliplerin temenni ettikleri bir şeydir. Ve bu: Ancak binde bir kimseye verilir. Bu muamelenin sahibi, istidadlı, tam münasebeti olandır. İhtimal ki: Kendisine iktida eden zatın az sohbetinden bütün kemalât, cezbediliyor. Rabıta nasıl atılır ki: O, kendisine doğru secde edilendir; ama kendisi için secde edilen değil.. Mihraplar ve mescidler dahi bu manadan atılmazlar.

Bu gibi devletin zuhuru, ancak saidler zümresine müyesser olur. Ta ki, rabıta sahibi bütün hallerde, vasıtasını bile.. ona müteveccih ola.. Amma her vakitte.

Ne var ki, anlatılan devletten mahrum olan kimseye gelmez. Onlar, kendilerini, bu manadan müstağni sayıp şeyhlerinden yana, teveccüh kıblelerini tahrif etmişlerdir; muamelelerini dahi zay etmişlerdir.

***

Bu arada, çocukların anasının vefat haberini de yazmışsın. Bunun için:

— «Biz, Allah içiniz, ona dönücüleriz..» (2/156)

Dedikten sonra, fatiha okuduk. Kıraat esnasında icabet eseri anlaşıldı.

***

Mevlâna Hacz Muhammed'in anlattığına göre, iki aydan beri, kendisine meşguliyette (vazifesinde) bir fütur gelmiş. Daha önce var olan lezzet ve halâvet kalmamış.

Bunun için de, şöyle deriz:

Ey Muhib,

Gam çekmeye yer yok. Yeter ki şu iki şeye fütur gelmesin:

a) Sahib-i Şeriat Resulüllah S.A. efendimize tabi olmaya.. ona salât, selâm ve tahiyyet.

b) Şeyhe olan ihlâs ve mahabbete..

Bu iki şeyin bulunduğu yere, bin çeşit zulmet gelse, yine de zararı yoktur; ziyandan korkulmaz. Allah korusun, onlardan birinde noksan çıksa, hüsran içinde hüsran olur. İsterse, huzur içinde ve gönül birliği halinde olsun. Zira, böyle bir şey istidraçtır; kendisi için kötü sonuç vardır.

Yerinde olur ki: Sübhan Hak'tan bu iki şeyde sebat etmeyi bütün varlığı ile tazarru edip dileye.. Bunlarda istikamet sahibi olmayı, o Sübhan Zat'tan istemeli... Zira, işin esası, necatın medarı budur.

***

Selâm size ve diğer kardeşlere.. Bilhassa muhibb-i kadim Mevlâna Abdülgafur Semerkandi'ye..

***

344. MEKTUP

MEVZUU: Vaaz ve nasihattir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına,

***

Ey Pek Değerli Oğul,

Fırsat, ganimettir; yerinde olur ki, ömrün tamamı, hiçbir şey olmayan işlere sarf edümeye. Asıl yerinde olan odur ki, ömrün tamamı, yüce Hakkın razı olduğu şeylere harcana...

Beş vakit namazı, gönül birliği ve cemaatle, tadil-i erkânına riayet edilerek kılınmalıdır.

Teheccüd namazının dahi, terk edilmemesi yerinde olur.

Seher vakitlerinde istiğfar etmek dahi, boş yere harcanıp bırakılmamalıdır.

Tavşan uykusuna yatıp kanmamalıdır.

Peşin nazlara dahi aldanmak yerinde olmaz.

Ölümü hatırlamak, ahiret hallerini düşünmek göz önünde tutulmalıdır.

Hulasa...

Dünyadan iraz edip ahirete dönük olmalıdır; dünya ile, ancak zaruret mikdarı meşgul olmalıdır. Sair vakitlerde dahi, ahiret işlerini yapmakla meşgul olmalıdır.

Hasıl-ı kelâm: Kalb ağyar boyunduruğundan halâs olmalıdır. Zahir dahi, şeriat hükümleri ile süslenip bezenmelidir.

Bir mısra:

İş budur, kalanı hayalât...

Kalan haller hayırdır; vesselam.

***

345. MEKTUP

MEVZUU: Gönül birliğinin olmayışından şikâyette bulunan Mirza Kılıcullah'ın yazdığı arzuhalin cevabıdır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Kılıcullah'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

***

Taziyeye dair yazılan mübarek mektup geldi.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz; ona dönücüleriz." (2/156)

Biz Allah'ın kazasına razıyız. Bu, onun bize ihsan ettiği basan ile olmaktadır. Sizlere lâyık olanı dahi, ona razı olmanızdır. Dua ve Fatiha okuyarak, muavenette ve imdadda bulunmalısınız.

Halâs haberiniz, meserrete ve feraha sebep oldu. İki elemden biri bununla sükûnet buldu. Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun.

Mana birliğinin olmayışından şikâyet edip yazmışsın.

Evet. dış dağınıklığının, batının tasarrufunda çok büyük tesiri vardır. Batında bir sıkıntı bulursan, yerinde olur ki, tevbe ve istiğfar ile onu toparlayasın. Eğer sıkıntılı bir durum meydana çıkarsa, onu da şu temcid kelimesi ile def etmek gerek:

-LA HAVLE VELA KUVVETE İLLA BİLLAHİL-ALİYYİL-AZÎM... (Güç ve kuvvet yüce Azim Allah'tandır)

Bu vakitlerde, Muavvezeteyn surelerini okumak bir ganimettir. (113-114 surelerdir)

Kalan haller, hamd edilmesini icab ettirir. Daima ve her halde Allah'a hamd ü şükürler olsun. Cehennem ehli halinden Allah'a sığınırım.

Fakir'de zaaf eseri var. Bunun için de, hallerin tafsilinden geçtim.

Sübhan Allah bize ve size Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Vesselam.

***

346. MEKTUP

MEVZUU:

a) Sevenin nazarında; sevilen, her halde sevilendir. Ondan ise elem sudur etsin; isterse nimet.. Hatta, elem, pek az kimselerin nazarında, nimetten daha çok sevginin artmasını icab ettirir.

b) Hamd etmenin, şükür etmek üzerine meziyetli oluşu.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevtana Muhammed Salih Külâbi'ye yazmıştır. Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

***

Pek Aziz Kardeş Mevlâna Muhammed Salih'in malumu olsun.

Sevenin nazarında; sevilen, daima sevilendir. Hatta işin aslına göre, bütün vakitlerde durum budur. Hatta bütün hallerde. İster elem versin; isterse nimet, durum aynıdır; o değişmeyen sevgilidir. Hem de her iki halde.

Mahabbet devleti ile müşerref olan pek çok insanlara göre, sevilene karşı sevginin artması, elem zamanından ise, nimet zamanında daha çoktur. Yahut, her iki vakitte de aynıdır.

Amma pek azları katında, bu muamele tam tersinedir. Yani onun elem vermesi, nimet vermesinden daha ziyade sevgisinin artmasına sebep olur.

Üstte anlatılan devletin mukaddimesi, sevilen zata karşı iyi zanda bulunmaktır. O kadar ki: Sevilen zat, sevenin boğazını bıçakla kesmeyi emretse, onun her uzvunu parça parça edip birini diğerinden ayırsa, seven kimse, bu durumun aynen kendisinin halâsı bilir; aynen felahı olarak tasavvur eder.

Seven kimsenin nazarından, sevilenin yaptığı işin kötülüğü kalkar ise ki bu, anlatılan iyi zannın husulü için olacaktır; işte o zaman; zati olan sevgi (muhabbet) devleti ile müşerref olur. iş bu zati mahabbet, bütün nisbetlerden ve itibarlardan arınmış olup, alemlerin Rabbı Allah'ın Habibine mahsustur. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

Lezzeti ve ferahı dahi, o ikisinden daha çok elemde bulur.

Sanırım ki, anlatılan bu makam, rıza makamının üstündedir. Çünkü rızada, sevilenin fiilinden istenmeyenini def etmek vardır. Burada ise, o fiil ile lezzet bulmak vardır. Her ne zaman sevilen tarafından bir cefa gelecek olsa, isterse çok ve yüksek olsun; seven tarafından ferah ve sürür o kadar çok ve ziyade olur. Bu manadan da anlaşılıyor ki, ikisi arasında çok fark vardır.

Sevilen zat, seven kimsenin nazarında, işin özüne göre ve bütün vakitlerde, tüm hallerde nasıl sevilen bir zat ise... hiç şüphe edilmeye ki, aynı manadan olarak bütün vakitlerde, tüm hallerde hatta vakıada ve işin aslında övülen ve hamd edilen bir zat olmalıdır. Seven kimse, gerek onun nimet verdiği zaman, gerekse elem verdiği zaman onu övmeli ve sena etmelidir. Durum böyle olduktan sonradır ki:

-Muhibb-i Sadık... (Doğru seven...) ismini almak onun için yerinde olur.

Her halde Allah'a hamd olsun.

Hali anlatıldığı gibi olan bir seven kimse, darlıkta ve genişlikte Allah'a hamd edenlerden olur. Hem de hakiki manada...

Üstte anlatılan manaya göre; bir cihetten, hamd etmek, şükür etmek üzerine daha meziyetli bir durum alır. Çünkü, şükür etmekte, nimet verenin nimetini düşünmek vardır ki bu, sıfata dönüştür; belki de fiile bir dönüştür. Amma hamd etmekte düşünülen ise... hamd edilen zatın güzelliğidir; onun cemalidir. Bu güzellik ve cemal ise... ister nimet olsun; isters elem. Zira o Sübhan Zat'ın elemi dahi nimeti kadar güzeldir. Bu manadan ötürü, hamd etmek sena işinde daha tamam olup hüsn ü cemal mertebe sini daha çok

üzünde toplar. Sıkıntı ve genişlik halinde daha bakidir. Amma şükür böyle değildir. Zira o, kusuru ile, tezce zeval bulur, nimetin gitmesi, ihsanın yok olması ile biter.

***

Üstte anlatılanlara bakılarak şöyle bir soru tevcih edilebilir:

-Bazı mektuplarında yazmış olduğuna göre; rıza makamı, mahabbet ve hubb makamının üstündedir. Burada dahi yazıyorsun ki, bu mahabbet rıza makamının üstündedir. Bu iki cümle arasında nasıl uygunluk bulunur?

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Bu, makam, yani anlatılan mahabbet makamını kasd ediyorum; öbür tarafta anlatılan mahabbet ve hubb makamının üstündedir. Zira bu makam, icmal ve tafsil olarak, nisbetleri ve itibarları şümulüne almıştır. Bu manadan olarak, her ne kadar bu mahabbet için:

-Zatidir...

Demişler ve bu hubbu dahi zati olarak tasavvur etmişlerse de: Lâkin onda, şüun ve itibarlardan nazarı kesmek yoktur. Amma bu makam öyle değildir. Ki bu, nisbetlerden ve izafetlerden arınmıştır. Nitekim, bu mana daha önce anlatıldı.

Bazı mektuplara dere edildiğine göre: Rıza makamının üstünde bir basamak mecali yoktur. Ancak, Resulullah (sav) Efendimiz için olan müstesna. Ve sanki o, bu makamdan ibarettir. Zira o makam, hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimize mahsustur.

İşlerin hakikatlerini bütünüyle en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Zahirdeki kerahet durumu, batının rızasına münafı olmadığı gibi, suretin acılığı dahi, hakikatin halâvetine münafi değildir. Şöyle ki: Kâmil bir irfan sahibinin zahiri ve sureti beşeri sıfatlardan aldığı hal üzere bırakılmışlardır. Ta ki, onun kemalâtına kubbeler olalar. Onun için dahi, iptilha ve imtihan hasıl ola. Hak dahi, batıl ile karışmış ola.

Şu mana dahi yerinde olur ki: Kâmil bir irfan sahibinin zahiri ve sureti onun batınına ve hakikatına nisbetle bir şahsın giydiği elbise gibi görüle. O sahsa nisbetle giydiği elbisenin durumu dahi malumdur. İrfan sahibinin hakikatına nisbetle suretinin değeri de budur.

Çoğu zaman, gözü kapalı, basireti örtülü olanlar, irfan sahibinin suretini dağ misali sanır. Onların suretlerini, hakikatleri olmayan kendi suretleri gibi tahayyül ederler. Bunun için de inkâr makamına girip mahrumiyet kesbederler.

Selâm, hüdaya ittiba edip Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. (Ona ve âline salât, selâm ve tahiyyet)

***

347. MEKTUP

MEVZU: Hallerin tevarüdü beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Nur Tenari'ye (veya Nehari'ye) yazmıştır. Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

***

Sonra...

Mübarek mektup geldi; ona yazılanlar da anlaşıldı. Yani: Hallerin tevarüdü manasında.

Bilesin ki,

Sübhan Hak, bu alemin dahili olmadığı gibi, harici dahi değildir. Bunun gibi, alemden aynlmış olmadığı gibi, onunla birleşmiş dahi değildir.

Sübhan Hak mevcuttur. Lâkin, bütün bu sıfatlar, yani duhul, huruç, ittisal, infisal o Sübhan Zat'tan alınmıştır. Yerinde olur ki: Sübhan Hak, bu dört sıfattan hali olarak taleb edile. Ve bu sıfatların haricinde buluna. Bu sıfatlardan bir renk karışmış olsa dahi, zılâle ve misale taalluktan başka hasıl olan bir şey yoktur. Yerinde olur ki: Sübhan Hak, keyfiyeti ve misliyeti olmayan, zıllıyet tozundan dahi münezzeh bir sıfatla taleb edile. Bu mertebede dahi, keyfiyeti olmayan bir ittisal hasıl ola.

Anlatılan bu devlet, bir sohbetin neticesi olur; konuşmakla ve yazmakla hasıl olmaz. Yazılmış olsa dahi kim anlayıp idrak edebilir ki?

Şevkle, zevkle vazifeye devam etmek yerinde olur. Mülakat zamanına kadar da hallerin yazılması gerekir.

Vesselam...

***

348. MEKTUP

MEVZUU: Tevhid ve Aynel-yakin sualine cevap mahiyetindedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyhzade Muhammed Abdullah'a yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Mahdumzade cenaplarına malum olsun ki, mübarek mektup ulaştı. Onun mütalaası ile ferah hasıl oldu.

O mektuba, huzur nisbetinin şümulü ve istilâsı dere edilmiş; güzeldir; mübarek olsun.

Bu devlet ki, size üç ay gibi bir müddet içinde müyesser oldu; diğer silsilelerde on senede müyesser olsa idi; onu büyük bir nimet sayar ve büyük bir iş olarak tasavvur ederlerdi. Nasıl yerinde olur ise, bu nimetin şükrünü o şekilde eda etmek gerekir.

Şunu biliyorum ki: Sizin üstün yaratılışınız, bu gibi hallerin güzel gösterilmesi ile, kendisinde uçup şaibesinin hasıl olmasından yana temiz ve beridir. Dolayısı ile, bu nimeti açıklıyorum. Bu hususta:

"Şükrederseniz (nimeti) artırırım.” (14/7)

Mealine gelen ayet-i kerime nass-ı kafidir.

***

Yazmışsınız ki:

-Tevhid'i vücudi mukaddimesi, zuhura gelmeye başladı.

Bu devlet ki, size üç ay gibi bir müddet içinde müyesser oldu; kabul etmek gerekir. Ne var ki, bu halin galebesinde, şer'i edeylere dahi tam manası ile riayet etmek gerekir. Kulluk haklarını dahi, tam olarak eda etmelidir.

Şunu da bilmek yerinde olur ki: Bu gibi oyunlar, sıhhat ve doğruluk takdirine göre olup, mahbubun mahabbeti istilâsından dolayı neş'et etmektedir.

Şöyle ki: Seven bir kimse, bir şey görse veya idrak etse, sevdiğinden başka bir şey görüp idrak etmez. Kendisine, bir lezzet ve bir zevk hasıl olsa, onu sevdiğine bağlar. Bu surette, sevenin müşahede ettiği kesretin kendisidir; lâkin, vahdet namı ile gelir. Ama, bu yerde fena tahakkuk etmez; çünkü fenada, tamamı ile kesret şühudunu def etmek vardır. Bu da, Vahid Zat'ın şühud istilâsı dolayısı ile olur. Buna dahi fena denir, ama,

mümkinat kesretinin şühudu olmayışına nisbetidir. Fenanın hakikati ancak şu zaman tahakkuk eder ki: İsimlerin, sıfatların, şüun ve itibarların kesreti tamamen nazardan saklanır. Bu durumda, melhuz olup nazar edilen Yüce Mücerret Zat Ehadiyet'inden başka kalmaz. Seyr-i İlellah'ın tamama ermesinin hakikati dahi bu makamda tecelli eder. Yine bu makamda, zılâl ile taalluktan, bütünüyle halâs olunur. İş bu vakittedir ki: Asılların aslı

ile muamele vaki olur; delâlet edenden, delâlet edilene dönülür; ilimden ayne uruc meydana gelir; mektuplaşma kalkar, başbaşa kalınır; vasl-ı üryan dahi tahakkuk eder. Daha sonra olan olur; yine olan olur. O kadar ki: Remz ve işaretin dışında bir tabirle bu makamdan anlatmak mümkün değildir. Bu dahi, müphem ve kapalı olur.

***

Mahdumzade bizden, aynel-yakin beyanını taleb etmiş ve bunun ilimde husulünü murad etmiş...

Bu, müşkil bir iş. Ne yapabilirim; ne diyebilirim? Ve onu nasıl beyan ederek, açıklayıp anlatabilirim ki? Mahdumzadenin kereminden temenni o ki, beni mazur görüp ilim talebinden hal talebine meylede.

***

Mahdumzadeden iki sual sadır olmaktadır ki, bunların her biri, üstün yaratılıştan haber verir.

Onlardan biri, aynel-yakin beyanıdır ki, kendine has beyanı olup üstte bir parça anlatıldı.

ikincisi ise... Kur'an'da geçen müteşabihatın tevili olup bunlar, rasihun ulemanın nasibi olmaktadır.

Burada anlatılan ikinci sualin cevabı, birinci suale nazaran daha ince ve daha güzeldir. Saklamak daha yerinde olduğundan, açıklayıp izhar etmeye münafi durum vardır.

Müteşabihatın tevil ilmi, resullere mahsus olan muameleden kinayedir. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun. Tebaiyet ve veraset yolu ile, bu ilimden ümmetler arasında azdan az kimselere az bir şey ihsan olunur. Ama bu dünya hayatında, onun cemalinden peçe kalkmaz. Lâkin, ümid edilen odur ki, ahiret hayatında ümmetlerden büyük bir cemaat bu devletle müşerref oldular. Bu dahi, tebaiyet yolu ile olacaktır.

Yazılması mümkün olan miktar şu ki:

Bu anlatılan pek azların dışında, bu dünya hayatında dahi bu devletle müşerref olan vardır. Sahih olan da budur. Lâkin, ona muamelenin harikatı ihsan edilip tevili dahi inkişaf etmez.

Hulasa: Caizdir ki, müteşabihatın tevili bazılarına hasıl ola... Amma ondan ne hasıldır? bilemeye... Çünkü müşetabihat muameleden kinayedir.

Anlatılan manayı, bana intisab edenlerden bir fertte müşahede ettim; (Müşahede ettim, tabiri Arapça aslına göre doğru ise de, Müstakimzade'nin tercümesinde:

-Müşahede olunmadı, manası verilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.)

***

349. MEKTUP

MEVZUU:

a) İmamet bahsi..

b) Ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinin hakikati ve onlann muhalifleri. Ehl-i sünnet'in ifrat ve tefritten uzak olduğu ki, bunun birini rafıziler, diğerini de hariciler tercih etmiştir.

c) Resulullahın ehl-i beytinin medhi, Allahu Taala ona ve âline salât ve selâm eylesin.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Taki'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne.. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Şunu bildirmek isterim ki: Fukaraya (dervişlere) muhabbet duymak, onlarla irtibat kurup kendileri ile ülfet etmek, bu taife-i aliyyenin sözlerini dinlemeye rağbet, bu üstün tabakanın vaziyetlerine ve işlerine meyilli olmak yüce Sultan Allah'ın en güzel nimetlerinden ve o yüce Zat'ın en büyük inayetlerindendir.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, bu manadan olarak,, söyle buyurdu:

"İnsan sevdiği ile beraberdir."

Bu mana icabı olarak, sevenleri onlarla olup yakınlık hareminde onların yedeğinde bulunan mahremleridir.

***

Ey Muvaffık,

Oğlum Hace Şerafeddin Hüseyin haber verdi ki, bütün bu güzel vasıflar onda vardır; hem de çeşitli meşguliyetleri olmasına rağmen.. Bu güzel muamele dahi, onca makbul olup özüne işlemiştir. Hem de, sınırsız meşguliyetlerinin bulunmasına rağmen.. Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Çünkü, sizin salâhınız, büyük bir cemaatın salâhı olup, felahınız dahi büyük bir topluluğun felahıdır.

Sözü geçen anlattı ki:

-Sizin kelâmınızı sever; sizin ilimlerinizi dinlemeye rağbeti vardır. Eğer kendisine, bazı sözleri yazarsanız, pek güzel ve pek yerinde olur.

Bunun için, bazı cümleleri, kabul olunur ümidi ile yazmak istedim.

Bilhassa, bugünlerde; imamet bahsi daha çok anlatıldığı ve bu babda her şahıs zan ve tahminle kelâm gördüğü için, istedim ki, bu bahiste zaruri olarak hiçbir satır yazayım. Bu arada, ehl-i sünnet vel-cemaat mezhebinin hakikati ile, muhaliflerin mezhebini açıklayayım.

***

Ey Talib-i Necat... Ehl-i sünnet vel-cemaat alâmetlerindendir ki, Hazret-i Ebu Bekir (ra) ve Hazret-i Ömer (ra) daha faziletli biline ve Hazret-i Ali ile (ra) Hazret-i Osman (ra) dahi sevile..

Hazret-i Ebu Bekir (ra) ile Hazret-i Ömer'in (ra) daha faziletli olduğu inancı ile, Hazret-i Osman (ra) ile Hazret-i Ali'nin sevgisi birleştirilir ise bu, ehl-i sünnet vel-cemaatın hususiyetlerinden olur.

Hazret-i Ebu Bekir (ra) ile Hazret-i Ömer'in (ra) daha faziletli oldukları sahabenin ve tabiinin icmaı ile sabittir. Bu mana imamların en büyüklerinden nakledilmiştir. Bunların biri de İmam-ı Şafii (m) olmuştur.

Şeyh Ebül-Hasan Eş'ari şöyle anlattı:

Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfeti sırasında ve kendi ülkesinde, taraftarlarından büyük bir topluluk huzurunda şöyle dediği sabittir:

-Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer, bu ümmetin en faziletlileridir. Allah onlardan razı olsun.

Zehebi'nin anlattığına göre, İmam-ı Buhari'nin dahi ondan rivayet ettiğine göre Hazret-i Ali (ra) şöyle demiştir:

-Resulullah'tan (sav) sonra insanların en faziletlisi, Ebu Bekir, ondan sonra da Ömer, daha sonra da bir başka kimsedir. Bunun üzerine, oğlu Muhammed b.Hanefi'ye şöyle dedi:

-Sonra sensin...

Amma Hazret-i Ali (ra) ona şu cevabı verdi:

-Ben, ancak, Müslümanlardan bir kimseyim.

Hulasa... Hazret-i Ebi Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in (ra) daha faziletli olma durumu, ravilerin çokluğundan ötürü, zaruret sınırına vardı. Bunu inkâr etmek dahi, ya cehaletten ileri gelir yahut taassuptan.

Şia'nın en ileri gelenlerinden olan Abdürrezzak, inkâr mecali bulamadığından gayr-i ihtiyari Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduklarını söyledi. Allah onlardan razı olsun. Bu manada şöyle demiştir:

-Madem ki, Hazret-i Ali (ra), Hazret'i Ebu Bekir'i (ra) ve Hazret-i Ömer'i

(ra) kendisinden daha faziletli görmüştür; ben de bu görüşüne katılıp onları Hazret-i Ali (ra) üzerine daha faziletli olarak kabul etmeseydi; ben de

onların daha faziletli olduklarını saymazdım. Benim için vebal olur ki: Hem

Hazret-i Ali'yi seveyim; hem de onun arzusuna aykırı hareket edeyim.

Hazret-i Osman'ın (ra) ve Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfetleri zamanında fitnelerin zuhuru ve insanların işlerinde karışıklık peydah olduğu; bu yüzden dahi insanların kalblerinde sınırsız sıkıntılar hasıl olup Müslümanlara arasına buğuz ve düşmanlık girdiği için, zaruri olarak, Hazret-i Osman'ı ve Hazret-i Ali'yi sevmek, bir şahsın Ehl-i sünnetten oluşuna şart sayıldı. Allah onlardan razı olsun. Ta ki, bu yüzden bilmeyen bir kimse, Hayrü'l-be-şer Resulullah'ın (sav) ashabına kötü zan beslemeye. Resulullah'ın halifelerine ve kaimmakamlanna buğuz ve adavet gizlemeye. Ona salât ve selâm olsun. Bu manadan olarak, Hazret-i Ali'yi (ra) sevmek, ehl-i sünnet olmanın şartı oldu. Her kimde ki bu mahabbet yoktur; o kimse, ehl-i sünnet haricidir.

O kimse ki, Hazret-i Ali'nin (ra) sevgisinde ifrat tarafı tutar ve yerinde olacak miktardan daha ziyadesine düşer ve bu mahabbette galeyana gelip Hayrü'l-beşer Resulullah'ın (sav) ashabına da söver, böylelikle de ashabın, tabiinin, selef-i salihinin yolunu dahi terk edip gider, bunun adına:

-Rafızi... denir.

Ehl-i sünnet, Hazret-i Ali'nin (ra) sevgisinde, rafızilerin ve haricilerin tuttuğu ifrattan ve tefritten uzak olarak, orta hallidirler. Hiç şüphe edilmeye ki, hak ortadadır, ifrat ve tefrit iki mezmum şeydir. Bu manadan olarak, İmam-ı Ahmed b.Hanbel, Hazret-i Ali'den (ra) naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Sende İsa'dan yana bir benzerlik var. Yahudiler ona düşmanlık edip anasına bühtan attılar. Nasara dahi onu sevip kendisinde olmayan bir menzile oturttular."

Yani Hazret-i İsa'ya:

-Allah'ın oğludur, dediler. , Bu manadan olarak, o iki zümre için Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Her iki müfrit dahi helake vardı. O kadar ki, beni sevenler, bende olmayanı bende sabit gördü Diğeri dahi bana düşman oldu; bu düşmanlıkla bana iftira etti.

Hazret-i Ali (ra) bu cümlesi ile, haricilerin durumunu Yahudilere benzetti; rafızileri dahi, Nasaraya... Onlar bu durumları ile, hak olan ortanın bir yanına düştüler.

Hazret-i Ali'yi (ra) sevenleri ehl-i sünnetten saymayıp da onu sevmeyi rafızilere has bilen ne kadar cahildir, hayret! Hazret-i Ali'yi sevmek, rafızi alâmeti değildir; asıl rafızi alâmeti odur ki: Üç halifeden teberri edile.. Ashab-ı kiramdan teberri etmek ise, mezmum olup öyle yapan dahi ayıplanır.

Bu manada, İmam-ı Şafii'den şöyle bir şiir vardır.

Al-i Muhammed'i sevense rafızi

Şahid olsun ins ü cin benim rafızi.

Bu şiirle anlatılmak istenen şudur: Ali-i Muhammed'i sevmek, rafızilik değildir. Yani: Bazılarının sandığı gibi... Her ne kadar, bu sevgi için:

-Rafızilik... demiş olsalar da, mezmum olan rafızilik değildir.

Zira, rafiziliğin kötülüğü ancak şu manadan gelmektedir ki, diğerlerinden teberri edilip anlatılır. Ama onları sevmek cihetinden değil. Yani Al-i Muhammed'i sevmek...

Üstte anlatılan manadan ötürü Resulullah'ın (sav) ehl-i beytini sevenler, ehl-i sünnet vel-cemaattan olmaktadır. Ki bunlar: Hakikatta ehl-i beyt şiasıdır.

Şayet ehl-i beyte mahabbet davası güdenler, kendilerini dahi onların şiasından sayanlar, eğer mahabbetlerini ehl-i beyte kısıtlamayıp diğerlerinden teberri etmeden Resulullah'ın bütün ashabına tam manası ile tazim ve tevkir edecek olsalardı ve onların arasında geçenleri daha iyiye yormuş olsalardı bunlar dahi ehl-i sünnete dahil olmak sureti ile harici olmaktan ve rafızilikten çıkarlardı. Çünkü:

Ehl-i beyte mahabbetin olmayışı, hancılıktır.

Ashabdan teberri etmek, rafiziliktir.

Bütün ashaba saygılı olarak ehl-i beyti sevmek ise, sünnettir.

Hulasa Sünni olmanın binası, Resulullah (sav) Efendimizin ashabını sevmektir. İnsaf sahibi akıllı kimse odur ki: Ehl-i beyti sevmesine binaen ashab-ı kirama buğuz etmeye... Resulullah (sav) Efendimizin sevgisine uyarak, onların tümünü seve... Zira bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse onları severse, beni sevdiği için sever, onlara buğzeden dahi bana buğzettiği için buğzeder."

***

Biz, tekrar esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Ehl-i sünnet vel-cemaatta, ehl-i beyt mahabbetinin olmayışı, nasıl zannedilebilir? Halbuki bunlar katında onlara mahabbet duymak, imanın bir parçası durumundadır. Yine onlar katında, son nefesin selâmetle verilmesi bunlara karşı beslenen sevginin kalbe yerleşmesine bağlıdır.

Bu Fakir'in muhterem pederi, pek çok zamanlarda, ehl-i beyt sevgisine rağbet ettirirdi. Kendisi dahi, zahir ve batın ilmini bilirdi. Bu manada derdi ki:

-Son nefesin selâmetle kapanmasında, ehl-i beyte olan mahabbetin büyük dahli vardır. Yerinde olur ki, bu hususta tam manası ile riayet edile.

Bu Fakir, onun ölümle sonuçlanan hastalığında yanında hazır idim. Az da olsa, bu aleme karşı bir şuuru vardır. O vakit bu kelâmını anlatıp o mahabbetin açıklanmasını istedim; o halet içinde şöyle dedi:

-Ben, ehl-i sünnet ehl-i beyt mahabbetine dalmışım. Böylece, yüce Hakkın şükrünü eda ediyorum. Ehl-i beytin mahabbeti, ehl-i sünnetin sermayesidir.

Ne var ki, muhalifler, bu manadan yana gaflet içindedirler. Onları orta halli sevmeyi bilmemektedirler. Kendileri için, ifrat tarafını tercih edip bunun ötesine de tefriti (sevgisizliği) sanarak, haricilik hükmü verdiler. Bunu da haricilerin mezhebi sandılar.

Bunlar bilmezler ki, ifrat ve tefrit arasında bir orta sınır vardır; bu da, hakkın merkezi ve doğruluğun yeridir. Bu durum dahi, ehl-i sünnet vel-cemaata nasib olmuştur. Allahu Taala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Asıl şaşılacak bir durum vardır ki; o da şudur: Ehl-i sünnet olanlar o kimselerdir ki, haricileri katletmişler ve ehl-i beyt düşmanlarını da kökünden temizlemişlerdi. Bu vakitte dahi, rafiziliğin ne ismi vardı; ne de resmi. Olanlar olsa da, yok hükmünde idiler.

Bunlar kendi fasit inançlarına göre, ehl-i beyti sevenleri rafızi tasavvur ettiler. Ehl-i sünneti dahi bu alâkadan dolayı, rafızi olarak hayal ettiler.

Bu ne şaşırtıcı bir muameledir ki, ifrat derecede muhabbet olmayışından dolayı, ehl-ı sünneti bazan haricilerden sayarlar; bazan da onlarda mahabbetin kendisi olduğu için rafızi sayarlar.

Yine bunları, cehaletlerinden ötürü görürsün ki: Muhammed'e sevgi izhar eden ehl-i sünnetten büyük velileri kendi zanlarına göre rafızilerden sayarlar.

Diğer üç halifeye tazim edip saygılı olmaya teşvik eden ve ifrat derecede muhabbetten dahi men eden pek çok büyük ehl-i sünnet alimlerini dahi harici sanırlar.

Ah! Bin kere ah! Bilhassa bu münasebet almayan cür'etlerinden dolayı.

Mahabbetin ifratından ve tefritinden Allahu Taala bizi korusun...

Mahabbetin ifratından dolayıdır ki, mahabbetin tahakkuku için, üç halifeden teberriyi şart koştular. Hatta diğerlerinden de... İnsaf gerek. O mahabbetin manası nedir ki, husulü için, Resuluilah'ın (sav) naiplerinden ve yerine kaimmakam olanlardan teberri şart olur? Hatta o Hayrü'l-beşer'in (sav) ashabına sövülüp taan dahi o mahabbetin şartı olur? Allah onların tümünden razı olsun.

Onlara göre, ehl-i sünnet olanların günahı o ki: Ehl-i beytin mahabbeti ile ashabın tümüne saygı göstermeyi birleştirmişlerdir; ikisini bir arada görmüşlerdir. O kadar ki: Onlardan hiçbirini, aralarında münazaaların olmasına rağmen, kötülükle anlatmazlar. Onları beşeri saplantılardan ve nefsani arzulardan tenzih ederler. Yani aralarında geçen işlerden dolayı. Bunu da, Resulullah'ın sohbetine tazim için yapar; onun ashabına ikram babında yerinde görürler. Durum böyle olmasına rağmen, haklıya haklı; batıla da batıl olduğunu söylerler. Ama, bu batıl olma durumunu, heva ü hevesten tenzih edip görüşe ve içtihada havale ederler.

Rafıziler ehl-i sünnet vel-cemaât olanlardan ancak şu şartlar altında razı olurlar:

a) Kendileri gibi, sair ashab-ı kiramdan teberri edecekler.

b) Kendileri gibi, bu büyüklere kötü zanda bulunacaklar. Nitekim, haricilerin rızası dahi şunlara bağlıdır:

a) Ehl-i beyte düşmanlık güdülecek.

b) Al-i Muhammed'e dahi buğuz edilecek.

Resulullah Efendimize salâtlar ve selâmlar. Ashabın, dahi hepsinden Allah razı olsun.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize hidayet eyledikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Bize, katından rahmet hibe eyle; zira sen hibesi en çok olansın.” (3/8)

***

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet vel-cemaat büyükleri katında, birbirleri ile münazaa vaktinde, Resulullah (sav) Efendimizin ashabı üç fırkaya ayrılmıştır:

a) Delil ve içtihad ile, haklı oluşun Hazret-i Ali tarafından olduğunu bilmiş olanlar.

b) Delil ve içtihad ile, hakkı olmanın diğer tarafta olduğunu görmüşlerdir.

c) Çekimser duranlardır. Bunlar, delil ile hiçbir tarafı tercih etmemişlerdir.

üstte anlatılan manadan ötürü, içtihadları iktizasına göre, Hazret-i Ali (ra) tarafına birinci taife için yardım gerekli oldu.

İkinci taifeye ise, içtihadlarının müeddi olduğu manada, diğer tarafa yardım etmeleri gerekli oldu.

Üçüncü taifeye ise, durmak gerekli oldu. Bunlar hakkında, birinden birini tercih etmek hata oldu.

Durum anlatıldığı gibi olunca, her fırka, kendi içtihadına göre amel edip kendilerine vacib olan ve uhdelerine düşen ile amel etti. Bu manadan ötürü, onlar hakkında ayıplamanın ne

yeri olur? Onlara taan etmek nasıl yakışık alır? Bu hususta İmam-ı Şafii'nin şöyle dediği anlatılmıştır:

-O bir kandı, Allahu Teala, ellerimizi ondan temiz bıraktı; biz de dilimizi ondan yana temiz tutalım.

Aynı mana, Ömer b.Abdülaziz'den de anlatıldı. Allah onlardan razı olsun.

Üstte anlatılan ibareden de anlaşılıyor ki, bir tarafın haklı olduğu, diğer tarafın dahi hatalı olduğu üzere dudak oynatmak, onların her birini, hayrın dışında bir mana ile anlatmak dahi yerinde değildir.

Resulullah (sav) Efendimizin bir hadis-i şerifinde bu manayı şöyle anlattı:

"Ashabım anlatıldığı zaman, kendinizi tutunuz."

Bunun açık manası şudur:

-Ashabım, aralarındaki münazaa dolayısı ile veya başka bir hususta anlatıldığı zaman, kendinizi tutunuz; bir tarafı, diğer taraf üzerine tercih etmeyiniz.

Lâkin, ehl-i sünnet uleması topluluğu, kendilerine delillerle zahir olan manadan ötürü hakkın Hazret-i Ali (ra) tarafından olduğuna; muhaliflerinin dahi, hata yoluna girdiklerine zahib olmuşlardır. Ne var ki, burada anlatılan hata, içtihada dayalı bir hata olduğundan, levm etmekten ve taanda bulunmaktan uzak olmaktadır. Tahkirden tenzih edilip ayıplamaktan dahi beri kılınmıştır.

Hazret-i Ali'nin (ra) şöyle dediği nakledilmiştir:

-Kardeşlerimiz bize asıl geldiler; ama onlar ve küffardır, ne de fasıklar. Zira, kendilerinden küfrü ve fışkı atacak tevilleri vardır.

***

Gerek ehl-i sünnet, gerekse rafiziler; her ikisi de, Hazret-i Ali'ye (ra) karşı savaşanları hatalı bulup hakkın, onun tarafında olduğunu söylerler. Ne var ki, ehl-i sünnet, tevilden naşi:

-Hata...

Lâfzı üzerine fazla bir şey ıtlak etmezler. Yani Hazret-i Ali'ye (ra) karşı savaşanlar için onlara taan edip ayıplamaktan dillerini tutarlar. Bu babda, Hayrü'l-Beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti hakkına riayet ederler;

ona salât ve selâm olsun. Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: "Ashabım hakkında, benden sonra garaz tutmayınız."

Yani ashabımı ayıplayıp onlara kin, garaz bağlamaktan sakının; bu manada Allah'tan korkun. Zira, bu cümlede geçen, lâfza-i celâli, işin ehemmiyetine göre, tekid için kullanılmıştır.

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Ashabım yıldızlar gibidir; hangisine uysanız, hidayete erersiniz."

Ashab-ı kirama tazim ve onlara karşı saygılı olmak babında çokça hadis-i şerif varid olmuştur. Bu manadan ötürü, onların tümüne karşı izzet ikram göstermek yerinde olur. Onlann yanılmalarını dahi, iyiye yormak lâzımdır. Bu meselede, ehl-i sünnetin yolu budur.

Rafizilere gelince... bu babda galeyana gelmektedirler. Hatta o kadar ileri gitmektedirler ki, Hazret-i Ali (ra) ile savaşanların küfrüne hükmetmektedirler. Onlar hakkında çeşitli taan edip ayıplamanın çeşitli sözlerini kullanarak, dillerini kirletmektedirler.

Eğer gaye, hakkın Hazret-i Ali (ra) tarafında olduğunun zuhuru, ona karşı savaşanların hatalarını da izhar ise, bu hususta ehl-i sünnetin tercih ettiği yol yeterlidir; itidal üzeredir.

Din büyüklerine taanda bulunmak, dinden ve diyanetten uzaktır. Nitekim, rafiziler bu yolu tutmuşlardır. Sanmışlardır ki, Resûlullah'ın ashabına kötü söylemek, dinleri ve imanlandır.

O ne kötü bir dindir ki; onun en büyük parçası Resûlullah'ın (sav) naiplerine sövüp onun halifelerine kötü söz etmektir.

Bid'at ehli taifeden her biri, bir bid'at yolunu tutup onunla ehl-i sünnetten ayrıldı. Ne var ki, harici ve rafızi fırkaları, onların tümü arasında haktan ve doğrudan en uzak olanıdır. Cidden durum budur. Din büyüklerine sövüp lanet okumak, onların imanlarının en büyük parçası olunca, onların haktan yana nasıl nasibi olabilir?

Rafıziler, on iki fırkaya ayrılmıştır. Bütün bu fırkalar, Resulullah (sav) Efendimizin ashabına küfür eder ve Hulefa-i Raşidin'e sövmeyi dahi kendilerine göre ibadet(!) olarak itikad ederler. Ve bu cemaat, kendilerine:

-Rafızi, isminin verilmesinden sakınırlar ve inanırlar ki, rafıziler kendilerinden başkasıdır. Şu manadan ötürü ki: Hadis-i şeriflerde, rafıziler hakkında, çok şiddetli tehditler vardır.

Keşke onlar; rafızilik sözünün manasından sakınıp Resûlullah'ın (sav) ashabından teberri etmekten dahi sakınmış olsalardı.

Hindistan beldelerinin Hanud'u, yani Mecusileri dahi, kendilerine:

-Hanud, ismini verip küfürden sakınırlar ve kendilerini küffardan saymazlar. Sanırlar ki: Dar-ı harpte olanlar küffardır. Bu anlayışta da yanılırlar. Çünkü her iki sınıf da, küfrün hakikati ile tahakkuk etmiştir.

Bunlar, Resûlullah'ın (sav) ehl-i beytini de kendileri gibi sanmışlardır. Onları da hayal etmişlerdir ki, Hazret-i Ebu Bekir'e (ra) Hazret-i Ömer'e (ra) düşmandırlar. Yine bu taife ehl-i beytin ileri gelenlerine iki yüzlülük hükmü verip onları münafık sanırlar; aldatmacı olarak kabul ederler. Yine sanırlar ki Hazret-i Ali (ra) Hutefa-i Raşidin ile otuz sene, münafık arkadaşlığı gibi, tü'kat hükmü ile arkadaşlık etti. Hakları olmadan yersiz olarak, onlara tazim edip saygı gösterdi. Bu ne biçim muameledir ve ne biçim cemilekârlıktır!...

Eğer Resûlullah'ın (sav) ehl-i beytine mahabbet, Resulullah'a mahabbet sebebi ile olmakta ise, yerinde olur ki, Resûlullah'ın (sav) düşmanlarına dahi, aynı şekilde düşman olalar. Onlara dahi, ehl-i beyt düşmanlarına sövmekten daha çok sövüp lanet edeler. Halbuki, bu taifenin hiçbirinden, Ebu Cehil'e sövüp lanet eden duyulmamıştır. Halbuki o, Resûlullah'ın en şiddetli düşmanlarından idi. Resulullah'a (sav) dahi, her çeşit ezayı ve cefayı yapmıştır. Durum böyle olmasına rağmen, onların hiçbiri, Ebu Cehil'in kötülüğünü anlatma babında dilini oynatmamıştır.

Hazret-i Ebu Bekir'e gelince, erkekler arasında, Resulullah (sav) Efendimize en sevgili olanıdır. Kendi bozuk kanatlarına göre, onu da, ehl-i beyte düşman bilip ona sövüp taan etmekle dillerini uzatırlar. Kendisi ile münasebeti olmayan işleri ona bağlarlar. Bu nasıl dindir ve nasıl diyanettir!..

Allah saklasın... Takdir eylemesin ki, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer ve sair ashab-ı kiram Resûlullah'ın (sav) ehli beytine düşman olalar. Allah onlardan razı olsun. Resulullah (sav) Efendimizin âline buğzedip adavet besleyeler.

Keşke bu insaf libasından soyunanlar, ashab-ı kiramın büyüklerinin ismini söylemeden ehl-i beyt düşmanlarına sövselerdi ve din ululârına kötü zan izhar etmeselerdi; o zaman, bu hususta ehl-i sünnet ile aralarında muhalefet kalmaz, kalkardı. Zira, ehl-i sünnet dahi ehl-i beyt düşmanlarına adavet ederler. Onları taan ederek ayıplarlar.

Ehl-i sünnetin iyilikleri arasındadır ki, küfrün her çeşidine girip o hali ile müptelâ olan belli bir şahsın dahi küfrüne kail olup da; cehennemlik olduğunu söylemezler. İşin sonunda tevbe edip İslâm dinine girme ihtimali olduğundan, ona lanet edilmesine dahi cevaz vermezler.

Onların...

-Lanet, sözü edilmesine verdikleri cevaz, bir şahıs tayini edilmeden mutlak olarak umum kâfirler üzerinedir. Bilhassa, kesin delille, son nefesini kötü olarak verdiği bilinmeyen bir kimseye öyle bir lanet edilmesine asla cevaz vermezler.

Rafizilere gelince... hiç sakınmadan, Hazret-i Ebu Bekir'e (ra) ve Hazret-i Ömer'e (ra) lanet okumakta ve ashabın ileri gelenlerine dahi sövüp taan etmektedirler. Hem de, hiç aldırış edip korku duymadan... Allahu Teala, onları doğru yola hidayet eylesin.

Bu bahiste, ehl-i sünnet ile, onların muhalifleri arasında büyük bir ihtilâf vardır. Bu dahi, iki makamda olmaktadır. Şöyle ki:

BİRİNCİ MAKAM

Ehl-i sünnet, dört halifenin de hilâfetinin hak olduğuna kaildirler. Bu dört halifeden her biri için derler ki:

-Hakkı ile halifedir.

Şu manadan ötürü ki; mugayyebattan haber yolu ile, bu babda hadis-i şerif varid olmuştur ve şudur "Benden sonra hilâfet otuz senedir."

Anlatılan bu müddet dahi Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfeti ile sona erip tamam olmuştur.

Bu hilâfet tertibi dahi hak üzeredir.

Ehl-i sünnet muhaliflerine gelince... üç halifenin haklı hilâfetini kabul etmeyip inkâr ederler; onların hilâfetini dahi, zorbalığa ve tağallübe bağlarlar. Hazret-i Ali'den (ra) başkasını hak üzere imam olduğuna itikad etmezler.

Bu üç halifeye Hazret-i Ali'den (ra) gelen biati dahi, iki yüzlülüğe hamlederler. Ashab-ı kiram arasındaki arkadaşlığı dahi, nifak olarak kabul ederler. Aralarındaki mudarayı dahi hilekârlık, kandırmacılık tasavvur ederler. Çünkü, bunların fasit inançlarına göre, Hazret-i Ali'nin (ra) muvafıkları, onun muhalifleri ile, iki yüzlülük hükmünce münafık arkadaşlığı etmiştir. Dilleri ile, izhar ettikleri kalblerindekinin aksidir.

Bu taifenin kanaatına göre; Hazret-i Ali'nin (ra) muhalif tarafı, kendisinin ve kendisine muvafakat edenlerin düşmanıdır. Hazret-i Ali'nin (ra) ashabı dahi, nifak yollu olarak öbürlerinin ahbabıdır. Dostluk suretinde düşmanlık izhar etmişlerdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; Resulullah (sav) Efendimizin bütün ashabı, bunların bozuk inançlarına göre münafık idi; hilekâr ve aldatmacı idi. Dış durumları ile, içlerinde sakladıklarının aksini izhar ederlerdi. Böylelikle bu ümmetin şerlileri(!) bu firaka göre ashab-ı kiramdır. Yine bunlara göre, sohbetlerin en şerlisi ve kötüsü de, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbetidir. Zira, onlara göre, böyle olan ahlâk-ı zemime ondan gelmiştir. Yine, asırların dahi, en şereflisi, ashab-ı kiramın bulunduğu asırdır. Zira, onlara göre o devir; nifak, adavet, buğuz ve hasedle doludur. Halbuki, Allahu Teala, ashab-ı kiram için, Kur'an-ı Mecid'inde şöyle buyurdu:

"...kendi aralarında merhametlidirler."

Allahu Teala, onların kötü itikadlarından bizleri korusun.

Bu taifenin anlattığına göre, eğer bu ümmetin sabıkları anlatıldığı gibi, kötü ahlâkla muttasıf idiyse, onlara sonradan katılanlarda nasıl hayır bulunur?

Bu taife, Kur'an ayetlerinde ve hadis-i şeriflerinde gelen; Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinin fazlına, ashab-ı kiramın dahi faziletine, bu ümmetin dahi hayırlı ümmet olduğuna dair manaları hiç görmemişlerdir. Yahut onu görmüşler velâkin, ona inanıp tasdik etmemişlerdir.

Halbuki, Kur'an ve hadis, ancak ashab-ı kiramın tebliği ile bize ulaşmıştır. Ashab-ı kirama taan edilince durum nasıl olur? Onların sebebi ve onların yolu ile, Kur'an dahi zaruri olarak taana uğramış olur. Böyle bir manadan dolayı Allah'a sığınırız.

Üstte anlatılan manalar açısından bakılınca, her halde bu zümrenin kasdı dini iptal edip Resulullah (sav) Efendimizin şeriatını inkâr etmektir. Dış. surette, ehl-i beyte mahabbet izhar edip hakikatte onun şeriatını iptala çalışırlar.

Keşke bunlar, Hazret-i Ali'yi ve onun taraftarlarım hallerine bıraksalardı da, onları mekir ve nifak ehlinin damgası olan iki yüzlü olmakla damgalamasalardı.

Yine onların anlattıklarına bakılarak; Hazret-i Ali'nin (ra) taraftarlarında ve muhaliflerinde ne gibi bir hayır olabilir ki? Onlar birbirleri ile, tam otuz sene münafık olarak arkadaşlık etmişlerdir. Hile ve aldatmaca ile birbirleri için geçinmişlerdir. Şimdi bunlara nasıl itimad edilir!..

Yine bu zümre, ashaptan bu Hüreyre'ye (ra) taan ederler. Ama, bilmezler ki, ona taan etmekle şer'i hükümlerin yansına taan etmek vardır. Bu manadan olarak, muhakkikin ulema şöyle demiştir:

-Dini hükümlere dair üç bin hadis-i şerif gelmiştir.

Yani sünnet olarak, seri hükümlerden üç bin hüküm tesbit edilmiştir.

Ve bu hükümlerin bin beş yüzü, Ebu Hüreyre'nin rivayeti ile tesbit edilmiştir.

Üstte anlatılana göre, Ebu Hüreyre'ye (ra) taan etmek, şer'i hükümlerin yansına taan etmektir.

Bu hususta, İmam-ı Buhari şöyle anlattı:

-Ebu Hüreyre'nin ravileri ashab-ı kiramdan ve tabiin-i izamdan sekiz yüzü (veya altı yüzü) geçer. Bunlardan bir tanesi de İbn-i Abbas olup İbn-İ Ömer dahi ondan rivayet etmiştir. Enes b.Malik ve Cabir b.Abdillah dahi onun ravileri arasındadır. Allah onlardan razı olsun.

Ebu Hüreyre'ye taan yolunda, Hazret-i Ali'den (ra) nakledilen hadis iftira yollu bir hadistir. Nitekim bunu, ulema tahkik etmiştir.

Resulullah (sav) Efendimizin Ebu Hüreyre'ye (ra) fehimli olması yolundaki duası dahi, ulema arasında bilinen bir şeydir. Ebu Hüreyre (ra) bizzat kendisi bunu şöyle anlatmıştır:

-Resulullah (sav) Efendimizin bir meclisinde hazır idim. Şöyle buyurdu:

"Sizden kim ridasını yayar ki, ona makalemi feyiz olarak bırakayım da; onu kendisine sardıktan sonra, bir daha onları unutmaz."

Bunun üzerine üzerimde bulunan örtüyü yaydım; Resulullah (sav) Efendimiz feyiz makalesini ona bıraktıktan sonra, alıp göğsüme bastırdım. Bundan sonra da hiçbir şey unutmadım.

Din büyüklerinden bir şahsı, sırf bir zanla Hazret-i Ali'nin (ra) düşmanı bilmek ve ona sövmeye, taan ve lanet etmeye cevaz vermek insaftan uzaktır.

Bütün bu anlatılanlar, ifrat derecede olan mahabbetin afetlerindendir. O dereceye vardılar ki, neredeyse boyunlarını iman bağından sıyıracaklar.

Bir an, faraza Hazret-i Ali (ra) için, ikiyüzlü olmak cevazına varılsın. O halde, Hazret-i Ebi Bekir ve Hazret-i Ömer hakkında daha faziletli olduklarını anlatan tevatüren kendisinden nakledilen rivayetlerine ne derler?

Tıpkı bunun gibi, hilâfeti zamanında ve memleket idaresi altında iken, üç halifenin haklı olduklarına dair kendisinden sudur eden kelâma ne derler? İkiyüzlülük, ancak şunun için kullanılır ki: Kendi hilâfet hakkını gizleyip üç halifenin dahi hilâfetinin batıl olduğunu da izhar etmeye. Amma, üç halifenin hilafette haklı olduklarını izhar edip Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduklarını beyan etmek, kendi başına bir iş olup ikiyüzlülüğün ötesindedir. Doğru sözlü olmaya ve iyiye yormaktan başka yanı yoktur. Bu mana, ikiyüzlülükle kaldırılacak gibi değildir.

Şu da bir gerçektir ki, üç halife ve diğerlerinin faziletleri hakkında çok hadis-i şerif gelmiştir. Bunlar meşhur olup manada tevatür haddine gelmiştir. Hatta, bunlardan bir cemaat, cennetle müjdeli olmuştur. Bu hadis-i şerifler için ne diyebilirler? Çünkü, ikiyüzlü olmak, peygamberlere caiz değildir. Zira, enbiyaya tebliğ gereklidir. Onlara salât ve selâm olsun. Kaldı ki, bu hususta, Kur'an ayetleri dahi nazil olmuştur; onlar ise, ikiyüzlülük tasavvur edilemez. Allahu Teala, onlara insaf versin.

Sonra...

Akıllı olanlar katında malum bir durum vardır ki, şudur İkiyüzlü olmak korkaklıktan gelir. Böyle bir sıfatın dahi Allah'ın Arslanı Hazret-i Ali'ye bağlanması münasebetsiz bir şey olur. Beşeriyet hükmüne göre, böyle ikiyüzlü olma durumuna, bir iki saat veya bir iki gün cevaz verilse yeri olur. Amma, Allah'ın Arslanı için böyle bir sıfatı otuz sene kadar sabit görmek, bu müddet içinde de ikiyüzlü olmakta ısrar ettiğine kail olmak, cidden kötü bir şeydir. Halbuki ulema şöyle demiştir:

-Küçük günahlar üzerinde ısrarla devam edip durmak büyük günahtır.

Bu mana açısından bakılınca, şikak ve nifak erbabının sıfatlarından bir sıfat üzerine ısrar edip devamlı durmak için ne hüküm vardır? N'olurdu, keşke bu işin ne kadar çirkin olduğunu anlayabilselerdi?

Bunlar, Hazret-i Ebu Bekir'in (ra) ve Hazret-i Ömer'in (ra) önde olmasına şunun için razı olmayıp kaçtılar: Zira Hazret-i Ali (ra) küçük düşüp ihanete uğramaktadır. Yani kendi fasit zanlarına göre.

Üstte anlatılan mana dolayısı ile de, Hazret-i Ali (ra) için ikiyüzlü olmanın isbatını tercih ettiler. Ne var ki, bu sıfatın şenaatini anlayamadılar. Eğer onun şenaatına karşı anlayışları olsaydı; iki işin daha hafifini tercih ederlerdi.

Bu manada derim ki:

-Hazret-i Ebu Bekir'i (ra) ve Hazret-i Ömer'i (ra) önde görmekte Hazret-i Ali (ra) için bir küçüklük yoktur. Zira onun hilâfet hakkı olduğu üzere bakidir. Velayet derecesi, hidayet rütbesi, irşad menzilesi dahi olduğu üzere yine bakidir. Amma, onun ikiyüzlü olma isbatında onun için bir noksan ve ihanet vardır. Zira bu sıfat, nifik erbabının hususiyetleri arasındadır. Mekir ve hile erbabının ayrılmaz vasıfları arasında sayılır.

***

İKİNCİ MAKAM

Bu kısım, ashab-ı kiram arasında geçen meselelere ayrılmıştır.

Şöyle ki:

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Ehl-i sünnet vel-cemaat, hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında geçenleri ve aralarındaki münazaaları iyiye yormuşlardır. Bu işleri de, nefsani arzudan ve batıla saplantıdan uzak kabul edilmişlerdir. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinde; onların nefisleri pak olmuştur. Gönül sahaları dahi, düşmanlıktan, çekemez olmaktan, hasetten yana temizlenmiştir.

Bu babda netice söz şudur Madem ki, onlardan her birinin kendine has görüşü ve içtihadı vardın her müçtehide dahi ictihadi uyarınca amel etmek vaciptir; artık değişik görüşler sebebi ile zaruri olarak, bazı işlere dair aralarında bir müşacere ve muhalefet lâzım gelmiştir.

Onlardan her birinin, kendi görüşüne uyması doğrudur. Bu manadan ötürü onların muhalefetleri, muvafakatları gibidir. Zira hak içindir; nefsani heva ve heves, nefs-i emmareye ittiba için değildir.

Hazret-i Ali'nin muhaliflerini, rafiziler tekfir etmektedirler; bunlar hakkında çeşitli şenaatin yapılmasına ve taan edilmesinin her türlüsüne cevaz vermektedirler.

Biraz duralım.

İçtihada kalan işlerin bazılarında; Resulullah (sav) Efendimizin hükmüne dahi ashabın muhaletleri kötü olmamıştır; bunun için de, ayıplanmamışlardır. O zaman vahyin nüzulü devam etmesine rağmen, bu işten onları almak babında bir mana çıkmamıştır.

Şimdi gelelim işin özüne:

Nasıl olur da, içtihada dayalı bazı işlerde, Hazret-i Ali'ye muhalif olanlar kâfir olur? Ona muhalif davrananlar dahi, ne sebeple, taana uğrayıp ayıplanırlar? Böyle bir şey nasıl olur ki, muhaliflerin pek çoğu ehl-i İslâm'dan idi; sahabe-i kiramın ileri gelenlerinden idi. Hatta

onların bazıları, cennetle müjdeli idi. Mana böyle olunca, onları tekfir etmek, öyle kolay bir iş değildir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Ağızlarından çıkan öyle bir kelime ki, çok büyük.” (18/5)

Zira, kendilerine taan edilip kalan muhalifler o kadar çoktur ki, dinin ve şeriatın yarısına yakın bir kısmı onlar tarafından tebliğ edilmiştir. Bunlara taan edilince, dinin yansından itimad kalkar.

Sonra, bunlar nasıl taana hedef edilir ki: Bunlardan hiçbirinden, hiç kimse, gelen rivayeti reddetmemiştir. Ne Hazret-i Ali, ne de diğerleri. Allah onlardan razı olsun.

Sahih-i Buhari ki, Allahu Teala'nın kitabından sonra, kitapların en sahihidir; bu durumu şia dahi tasdik etmiştir. Bu Fakir, şianın en ileri gelenlerinden Ahmed Tibeti'nin şöyle dediğini dinlemiştir:

-Buhari kitabı, Allah'ın kitabından sonra, kitapların en sahihidir.

Bu eserde, Hazret-i Ali'ye muvafakat edenlerin rivayetleri olduğu gibi, ona muhalefet edenlerin dahi rivayetleri vardır. Burada muvafakat ve muhalefete binaen bir tercih yapılmamıştır. Bu eserde Hazret-i Ali'den (ra) rivayet edildiği gibi, Muaviye'den (ra) dahi rivayet edilmiştir. Eğer onun rivayetinde taan şaibesi olmuş olsaydı; asla rivayetini kitabına dere etmezdi. Bundan başka, hadis tenkidçileri dahi, hadis-i şerif rivayetlerinde, muhalefeti, taan menşei olarak almamışlardır. Böyle bir tefrik yapılmamıştır. Şu hususun da bilinmesi yerinde olur ki bütün işlerde, Hazret-i Ali'nin (ra) haklı olması gerekmez. Böyle bir kat'iyet yoktur. Keza, muhaliflerinin dahi tüm işlerde hatalı olmaları gerekmez, isterse muharebe işinde, hak Hazret-i Ali (ra) tarafından olsun. Zira, tabiinden birinci asrın uleması ve müçtehid imamlar, ondan başkasının çoğu meselelerde yolunu da tercih etmişlerdir. Bilhassa ihtilaflı hükümlerin çoğunda; Hazret-i Ali'nin yoluna göre hüküm vermemişlerdir. Eğer hak, tamamen onun tarafına kaymış olsaydı; onun hilâfına hüküm vermezlerdi.

Kazi Şüreyh tabiindendi; içtihad sahibi idi. Hazret-i Ali'nin (ra) mezhebi ile hükmetmedi. Nübüvvete mensubiyeti dolayısı ile, Hazret-i Ali'nin oğlu Hüseyin'in şehadetini makbul saymadı. Allah onlardan razı olsun. Müçtehidler dahi, Şüreyh'in kavline göre amel edip onun yolunu tuttular; oğulun, babası için yapacağı şehadete cevaz vermediler.

Hazret-i Ali'nin (ra) görüşüne muhalif olan diğer meselelerde tercih edilen kavi çoktur. Bu mana, mütebbi ve musanniflere gizli değildir. Tafsil edilmesi uzun olur.

Durum üstte anlatıldığı gibi olunca, Hazret-i Ali'ye (ra) muhalefette itiraza yer yoktur. Onun muhalifleri dahi taana uğrayıp ayıplanan kimseler olamazlar.

HAZRET-İ AİŞE (Allah ondan razı olsun).

Hazret-İ Aişe'ye gelelim. Alemlerin Rabbı Allah Sevgilisinin sevgilisi idi. Taa, bu alemden intikal edinceye kadar, onca makbul ve manzur olmuştur. Resulullah (sav) Efendimiz, vefatı ile sonuçlanan hastalığında, onun hücresinde kalmıştır. Mübarek ruhu da onun hücresinde iken kabzolundu. Bu anda, onun göğsünde idi. Defni dahi, onun pak hücresine yapıldı. Bütün bu şereflerle beraber, kendisi bilgin ve içtihad ehli idi. Allah ondan razı olsun. Resulullah (sav) Efendimiz, dinin bir parçasını ona havale etmişti. Müşkillerin halli işinde ashab-ı kiram, ona müracaat ederdi. Muğlak meselelerin hallini onun vasıtası ile bulurlardı.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, böyle Sıddıka Müctehide birine, Hazret-i Ali'ye (ra) muhalefeti sebebi ile taan edip ona lâyık olmayan şeyleri yakıştırmaya çalışmak cidden münasebetsiz bir iştir. Resulullah (sav) Efendimize imandan dahi uzaktır.

Eğer Hazret-i Ali (ra), Resulullah (sav) Efendimizin damadı ve onun amcası oğlu ise, Hazret-i Aişe-i Sıddıka dahi onun pak zevcesi ve makbul sevgilisi idi. Resulullah (sav) Efendimize ve bütün ehl-i beytine salât ve selâm.

Bundan evvel, senelerce, Fakir'in âdeti şöyle idi: Bir yemek piştiği zaman, ondan bir hisseyi, Resulullah (sav) Efendimizin âl-i abası olan Hazret-i Ali, Hazret-i Fatıma, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'in ruhaniyetlerine mahsus kılardım. Allah onların hepsinden razı olsun.

Sonradan, Resulullah (sav) Efendimizi rüyada gördüm; kendisine selâm verdim; fakat o, bana teveccüh ötmedi. Bir başka yana teveccüh etti. Bu sırada Fakir'e şöyle dedi:

-Ben, yemeği, Aişe'nin evinde yerim. Her kim yemek gönderecek ise, Aişe'nin evine göndersin.

Bunun üzerine, Fakir'e yakin hasıl oldu ki; onun mübarek teveccühünün olmayışı, Fakir'in Hazret-i Aişe'ye yemeğe ortak etmeyişimdir. Bundan sonra, Hazret-i Aişe başta olmak üzere, bütün ezvac-ı tahiratı ehl-i beytten hemen hepsini o yemeğe ortak eyledim. Tevessülümü dahi, ehl-i beytin tümüne yapar oldum. Halbuki Resulullah (sav) Efendimize, Hazret-i Aişe cihetinden gelen eza ve cefa, Hazret-i Ali (ra) cihetinden gelen eza ve cefadan daha çoktur. Bu mana dahi, insaf sahibi akıllılara gizli değildir.

Üstte anlatılan mana, şu takdire göredir: Hazret-i Ali'ye (ra) sevgi gösterip tazim etmek, Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi, ona akrabalığı dolayısı iledir.

Amma o kimse ki, Hazret-i Ali'nin mahabbetini müstakilen alır; bu mahabbet işinde, Resulullah (sav) Efendimizin sevgisine bir medhal kalmaz; böylesi bahis dışı olup kabil-i hitap dahi değildir. Zira, böylesinin garazı, dini iptal edip şeriatı yıkmaktır. Resuiullah (sav) Efendimizin tavassutu olmadan bir yol tutmak ister. Muhammed'den (sav) alıp Ali'ye rağbet ettirmek ister. Böyle bir şey sırf küfür olup zındıklığın dahi aynıdır. Hazret-i Ali (ra) böyle bir şeyden beridir. Onların yaptıklarından eza duymaktadır.

Çünkü, ashabı ve Resulullah (sav) Efendimizin damatlarını sevmek; Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi ile olmakta ve onlara tazim, tekrim etmek dahi, Resulullah (sav) Efendimize tazim ve tekrim dolayısı ile olmaktadır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse onları severse, benim sevgimle sever."

Aynı manadan olarak, bir kimse de, onlara buğzederse, Resulullah (sav) Efendimizin buğzu için buğzeder; bu manada dahi Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse, onlara buğzederse, benim buğzum için buğzeder."

Bu hadis-i şerifin daha açık manası şu demeye gelir:

-Ashabıma taalluk eden mahabbet, aynen bana taalluk etmektedir. Onlara olan buğuz dahi, aynen bana taalluk eden buğuzdur.

***

TALHA VE ZÜBEYR (Allah onlardan razı olsun).

Ashab-ı kiramın büyüklerinden olup cennetle müjdeli on kişi arasında bulunuyorlar. Bunlara taan edip ayıplamak hiç münasip bir iş değildir. Bunlara lanet edip tard edenlerin bu yaptıkları kendilerine aittir.

Hazret-i Ömer (ra) vefatından sonra, hilâfet işini şuraya bıraktı. Bu şura azalan altı kişi idi. O altı kişiden ikisi bunlardı. Bunun da, kalanların birini diğerine karşı tercih etme delilini açıktan bulamadığı için yaptı.

Bu ikisi, kendi arzulan ile, hilâfet nasibini bıraktılar. Her ikisi de tek tek şöyle dedi:

-Ben hilâfet hazzımı bıraktım.

Talha o zattır ki, Resulullah (sav) Efendimize karşı kötü edep tavrı takındığından, babasını öldürdü; başını da getirdi. Bu fiilinden dolayı da, Kur'an'da sena edildi.

Zübeyr öyle bir sahabedir ki, onun katili cehennemlik olacaktır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz söyle buyurdu:

"Zübeyr'i katleden cehennemliktir."

Bu durumda, Zübeyr'e lanet etmek de, onu öldürmekten daha az değildir. Ona lanet eden de, öldüren de aynıdır.

Elhazer... Sonra yine elhazer... Sonra yine elhazer... Sakınmak gerektir. Bilhassa din büyüklerine taan etmekten ve İslâm büyüklerini zemden sakınmalıdır. Onlar öyle zatlardır ki, İslâm kelimesinin ilâsı, Seyyidü'l-enam Resulullah (sav) Efendimize yardım için bütün güçlerini harcamışlardır. Dinin teyidi için, gece gündüz gizli, aşikâr mallarını harcamışlardır.

Resulullah (sav) Efendimizin sevgisi için; aşiretlerini, kabilelerini, çocuklarını, karılarını, vatanlarını, su kaynaklarını, ziraatlarını, ağaçlarını, ırmaklarını bıraktılar. Resulullah (sav) Efendimizin kendisini, kendi nefislerine tercih ettiler. Onun sevgisini, kendi sevgilerine tercih ettiler. Keza, mallarından ve zürriyetlerinden daha üstün tuttular.

Bunlar, öyle zatlardır ki, sohbet şerefine nail olmuşlardır. Bu sohbette dahi, nübüvvet bereketlerini bulmuşlardır. Vahyi müşahede ettiler; yani vahyin gelişini. Meleğin huzuru ile de müşerref oldular.

Harika halleri ve mucizeleri gördüler. O kadar ki, onların gaybleri şehadet oldu. İlimleri de ayn oldu.

Onlara öyle yakın hali ihsan edildi ki, onlardan sonra, hiç kimseye öylesi ihsan edilmedi.

Hatta, başkalarının Uhud dağı kadar yaptıkları altın sadakası, bunların bir veya yarım ölçek kadar yaptıkları arpa sadakasına denk olmaz.

Bunlar, öyle zatlardır ki; Allahu Teala, kendilerini Kur'an-ı Mecid'de sena edip kendilerinden razı olmuştur. Bunlar dahi, Allahu Taala'dan razı olmuşlardır.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"...İşte onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları ise, şöyledir: Filizini yarıp çıkarmış, giderek onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerinde doğrulup kalkmış bir ekine benzerler. Bu ekicilerin de hoşuna gider. (Ashab hakkındaki bu teşbih) onlarla kâfirleri öfkelendirmek içindir.” (48/29)

Allahu Teala, onlara öfkelenip gayz edenlere:

"Küffar..” (48/29)

ismini verdi. Bunun için, küfürden hâzer edilip sakınıldığı gibi, onlara öfkelenip gayz etmekten dahi sakınmak gerek.

Bu yolda basarı ihsan eden Allah'tır.

***

öyle bir cemaat düşünelim ki, Resulullah (sav) Efendimize anlatılan manada bağlılıkları sıhhat kazanmıştır. Onun katında makbul ve manzur olmuşlardır Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Bunlar, bazı işlerde, birbirlerine muhalif tutuma girer ve bu sebeple aralarında bazı atışmalar olur ise, kendi görüşlerinin ve içtihadlarının gereğini yaparlarsa, kendilerine taan etmenin ve yaptıklarına itirazın yeri olmaz.

O kadar ki, o yerde hak ve doğru, ihtilâfın aynıdır; başkasının görüşüne uymamaktır.

Görmez misin ki imam-ı bu Yusuf'un, içtihad derecesine ulaştıktan sonra Ebu Hanife'ye uyması hatadır. Doğrusu, kendi görüşüne uymasıdır. Hatta imam-ı Şafii, sahabenin kavlini kendi görüşünden önde tutmazdı. Ama, hangi sahabe olursa olsun; ister Hazret-i Sıddık, isterse Hazret-i Ali olsun, Allah onlardan razı olsun. Elbette doğruyu, kendi görüşü ile amel etmekte bulurdu, isterse bir sahabenin kavline muhalif olsun.

Üstte anlatılan manaya göre, sahabe olmayan ümmetten bir kimsenin, ashabın görüşlerine muhalefet yeri olunca; birbirlerine muhalif görüşlere sahip oldukları için nasıl taat edilir, ne şekilde taana uğratılabilirler?

Bu arada şunu da söylemek isterim ki:

-Ashab-ı kiram, içtihada dayalı meselelerde, Resulullah (sav) Efendimizin reyine dahi muhalefet etmişlerdir. Ama, onların bu ihtilâfına bir zem gelmiş değildir. Hem de, o zaman, vahiy geliyordu. Bu ihtilâfları için bir engel çıkmadı. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı. Şayet onların ihtilâfı, Hak katında razı olunan makbul olmayan bir şey olsaldı, elbette bunun için, engelli bir emir gelirdi. Muhalifler için, şiddetli tehdid emirleri nazil olurdu.

Görmez misin ki; seslerini, Resulullah (sav) Efendimizin sesinden yüksek tutan bir cemaat için, mani emir geldi. Bunun için, şiddetli tehdid ayeti nazil oldu. Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler, seslerinizi, Resûlullah'ın sesinden yüksek çıkarmayın. Birbirinize bağırdığınız gibi, sözle ona bağırmayın. Siz farkına varmadan amelleriniz boşa gider.” (49/2)

Bedir gazası esirleri hakkında büyük bir ihtilâf vuku buldu. Bu babda Hazret-i Ömer ve Saad b.Muaz esirlerin katline hükmettiler. Diğerleri dahi, fidye karşılığı olarak, serbest bırakılmasını istediler. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimize göre, makbul olan görüş, onları fidye karşılığı serbest bırakmak oldu.

Bundan başka yerlerde dahi, çok ihtilâflar vardır.

Resulullah (sav) Efendimizin, vefatına çıkan hastalığında yaptığı taleb üzerine, kendisine getirilen kâğıt meselesindeki ihtilâf dahi bu kabildendir. Bunu istemekle, Resulullah (sav) Efendimiz ona bir şeyler yazmak istiyordu.

Bu taleb karşısında, bir cemaat, kâğıdın getirilmesini istedi; diğer cemaat ise, buna mani oldu. Hazret-i Ömer (ra) kâğıdın getirilmesine razı olmayanlar arasında idi. Şöyle dedi:

-Allah'ın kitabı bize yeter.

İşte bu sebepledir ki, Hazret-i Ömer'e (ra) sataşanlar sataştı ve onu ayıplayıp dil uzattılar. Halbuki, böyle bir şey, hakikatte taan yeri değildir.

Hazret-i Ömer (ra) şunu biliyordu ki, vahiy zamanı kesildi. Semavi hükümler dahi tamam oldu. Hükümlerin isbatı için dahi, görüş ve içtihaddan gayrı mecal yoktur. Bu meyanda Resulullah (sav) Efendimiz ne yazacak olsa, o yazılacak şeyde, başkalarının da karışması olacaktır. Zira, o yazılacak şeyler içtihada dayalı olacak.

"Ey basiret sahipleri ibret alınız.” (59/2)

Ayet-i kerimesinde mana hükmüne göre, en doğrusu, bu rahatsız halinde Resulullah (sav) Efendimizin başını ağrıtmamaktır; ondan başkasının görüşü ve içtihadı ile yetinmektir.

Bunun için de şöyle dedi:

-Allah'ın kitabı bize yeter.

Yani kıyas ve içtihad mehazı olarak Kur'an-ı Mecid yeter. Ondan hüküm çıkarmak isteyenlere de yeterlidir. Hazret-i Ömer'in (ra) burada:

-Kitab... olarak hususi manada söylenmesinden murad mümkündür ki; Resulullah (sav) Efendimizin yazmak sadedinde olduğu hükümlerin mehazı Kur'an'dır; sünnet değildir. Bunu karinelerle biliyordu; onun için de:

-Bize sünnet yeter, demesine yer yoktur.

Bu hususta, Hazret-i Ömer'in (ra) mani olması, o sıkıntılı halinde, Resulullah (sav) Efendimizin başını ağrıtmamaktı. Bu da, bir şefkat ve acıma hissinden doğuyordu.

Resulullah (sav) Efendimizin bu kâğıt isteme emri, istihsan için olup vücup için değildir. Ta ki diğerleri, onu istinbat meşakkatından müsterih olalar.

Şayet, Resulullah (sav) Efendimiz, vücub için:

-Bana getirin, manasında, ısrarla emredip üzerinde dursaydı; mücerred ihtilâf sebebi ile ondan vazgeçmezdi.

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Resulullah (sav) Efendimizin öyle buyurduğu vakit, Hazret-i Ömer (ra) şöyle dedi:

-Hele onu iyi anlayınız. (Yani kendinde mi değil mi? Bu söz ne manaya?) Bu cümleden murad nedir? Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Her halde, Hazret-i Ömer (ra) anladı ki, o vakitte bu kelâm, Resulullah (sav) Efendimizden, hastalık sebebi ile bir kasd ve bir ihtiyar olmadan südur etmiştir. Ki bu mana:

-Yazayım, buyurmasından da tevehhüm ediyor. Zira Resulullah (sav) Efendimiz ümmi idi. Asla bir şey yazmamıştı. Aynı zamanda şöyle de buyurmuştu:

"Benden sonra dalâlete düşmeyesiniz."

Din ki kemalini bulmuştur; nimet ki, tamam olmuştur; onunla Mevtanın rızası dahi hasıl olmuştur; bundan sonra nasıl delâlet tasavvur edilir? Bu bir saat içinde ne yazmaya kadir olur ki, onunla dalâlet ilk defa ola? Bu yirmi üç sene içinde yazılanlar yetmedi mi? Bu durumda, o müddet içinde yazılanlarla dalâlet def olmamış; bu şiddetli hastalığın varlığında bir saat içinde bir şey yazacak ve bununla da dalâlet def olacak!..

işte üstte anlatılan manalardan, Hazret-i Ömer anladı ki: O kelâm Resulullah (sav) Efendimizin mübarek dilinden bir kasd olmadan cereyan etmiştir. Yani beşeriyete binaen. Bunun için de şöyle demek istedi:

-Bunun manasını kendisinden sorarak ikinci kere tahkik ediniz.

Bu ihtilâf esnasında, sözler yükselince, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kalkınız, ihtilâf etmeyiniz."

Zira, peygamber yanında niza iyi olmaz.

Bundan sonra, artık öyle bir şey söylemedi; ne divitten anlattı; ne de kâğıttan.

***

Şunun da bilinmesi gerekir ki, bazı içtihada bağlı meselelerde, ashab-ı kiramdan gelen ihtilâf, hem de Resulullah (sav) Efendimize nisbetle, Allah korusun, eğer onda heva, batıla saplantı şaibesi olsaydı; o zaman iş, mürted zümresine katılmaya varırdı ve başı İslâm bağından çıkarmak olurdu.

Çünkü, Resulullah (sav) Efendimize karşı edep dışı hareket ve kötü muamele küfürdür. Böyle bir şeyden Allahu Teala, bizi korusun. Herhalde bu ihtilâf:

"Ey basiret sahipleri, ibret alınız.” (59/2)

Manasındaki, yüce emre göre idi. Şundan ki, bir kimsede, içtihad rütbesi var ise, başkasının içtihadına uyması ve içtihada dayalı meselelerde başkasının görüşüne gitmesi hatadır; bundan nehyedilmiştir.

Evet, bu arada şunu da belirtelim ki, görüşün ve içtihadın veri olmayan münzel hükümlere uymaktan başka çare yoktur; onlara boyun eğmek dahi vacibtir.

Burada son bir söz de şu ki: iki asırda yaşayanlar, zorlamadan uzak olup ibareleri güzelleştirmeye de ihtiyaçları yoktu. Bütün ihtimamları batın mananın ıslahı idi. Onların zahiri nazardan atılmış olup asla öyle bir şeyin mülâhazası yoktu.

O asırda, edeplere riayet etmek, hakikat ve mana itibarına göre idi; yalnız zahir ve suret itibarına göre değildi. Onların hali dahi, Resûlullah'ın (sav) emrine imtisal idi. Muameleleri dahi, Resûlullah'ın (sav) razı olmadığı şeylerden sakınmak idi.

Onlar, babalarını, analarını, kadınlarını Resulullah (sav) uğruna feda ettiler.

İhlâs ve itikadlarının tamlığındandır ki, Resulullah (sav) Efendimizin tükürüğünü dahi, yere düşmeye bırakmazlardı. O kadar ki, onu alır; yüzlerine, bedenlerine sürerlerdi. Tıpkı bir hayat suyu gibi.

Resulullah (sav) Efendimizin kanı alındıktan sonra; onu içem kasdları dahi, kemal manada ihlâstan gelir. Bu da, meşhur olup bilinen bir manadır.

Şayet bu büyüklerden, yalan ve hile dolu olan bu asır ehline göre; Resulullah (sav) Efendimize karşı edep dışı bir şeyin sudur ettiği vehmini verirse, onu da iyiye yormak lâzım gelir. O vehmi veren ibarenin hasılı dahi giderilmelidir. Hangi kısımdan olursa olsun, o lâfızlar mülâhaza edilmemelidir.

İşte selâmet yolu budur. Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-İçtihada dayalı işlerde, hata yeri olduğuna göre; o zaman, Resulullah (sav) Efendimizden nakledilen tüm hükümlere itimad nasıl olur? -Bunun için, şu cevabı veririm:

-İçtihada dayalı hükümler, gelecekte ve ikinci halde, semavi hükümler durumuna girmiştir. Zira, enbiyanın takririni hata üzere tutmak caiz değildir.

Hüküm çıkaranların içtihadı, değişik görüşleri sübut bulduklatn sonra; Hak katından bir hüküm inerdi; hakkı batıldan ayırdedip doğruyu dahi hatadan ayırırdı. Resulullah (sav) Efendimizin zamanında, bütün hükümler; hatadan mahfuz olarak, kati'i sübut kazandı. Zira, onlar, önden sonra kesin vahiy ile sabit oldu.

Bu hükümleri çıkarmakla, asıl gaye şu idi ki: İçtihad edip hüküm çıkaranlara; çeşitli inayetler gele ve keramet dereceleri de yüksele. Yandan da, doğruyu bulan da değişik derecelerine göre sevaba nail olalar.

İçtihada dayalı meselelerde; müçtehidlerin derecelerinin yükselmesi, bu hükümlerin de kat'iyet kazanması vardır.

Evet, nübüvvet zamanının bitiminden sonra içtihada dayalı hükümler, zanniyet olup amel için faydalıdır; itikad için tesbit edilmiş değildir. Böyle değildir ki, onları inkâr eden kâfir ola. Meğer ki, müçtehidlerin toplu olarak üzerinde karar kıldıkları bir hüküm ola. Bu dahi, itikad için tesbit edilmiş buluna.

HATİME

Bu mektubu, Resulullah (sav) Efendimizin ehl-i beytinin faziletlerini anlatan güzel bir HATİME ile bitirelim. Ona, âline ve ashabına salât ve selâm olsun.

İbn-i Abdilberr, Resulullah (sav) Efendimizin söyle buyurduğunu anlattı:

"Ali'yi seven beni sevmiş olun Ali'ye buğzeden bana buğzetmiş olur; Ali'ye eziyet eden bana eziyet etmiş olur; bana eziyet eden dahi Allah'a eziyet etmiş olur."

Tirmizi, Hâkim ihracı ile sahih olarak Büreyre'den naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Allauh Taala, dört kimseyi bana sevmeyi emretti; onları kendisinin de sevdiğini bana haber verdi."

Bu arada şöyle denildi:

-Ya Rasulallah, onları bize isimlendir. Bunun üzerine Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: "Ali, onlardandır."

Ravinin dediğine göre üçü dahi şunlardır: Ebu Zer, Mikdad ve Selman. Taberani ve Hakim'in İbn-i Mes'ud'dan naklen çıkarıp anlattıklarına göre, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: "Ali'ye bakmak ibadettir." Bu hadis-i şerif, hasen isnadı ile anlatılmıştır. Buhari ve Müslim, Bera'nın şöyle dediğini anlattılar:

- Resulullah (sav) Efendimizi gördüm; Hasan onun boynunda idi; söyle buyuruyordu:

"Allahım, ben bunu seviyorum; sen de sev." Buhari, Ebu Bekir'den naklen şöyle dediğini anlattı:

- Resulullah (sav) Efendimiz minberde idi. Hasan dahi onun yanında olup bir halka bir de ona bakıp şöyle buyuruyordu:

"Bu oğlum, seyyiddir. Her halde, Allahu Teala onunla Müslümanlardan iki cemaatın arasına düzeltecektir."

Tirmizi, Üsame b. Zeyd'in (ra) şöyle dediğini anlattı:

- Resulullah (sav) Efendimizi gördüm; Hasan ve Hüseyin dahi dizleri üstünde idi. Şöyle buyurdu:

"Bu ikisi, benim oğlum, kızımın oğludur. Allah'ım, ben bunları seviyorum; bunları seveni de seviyorum."

Tirmizi, Enes b.Malik'in şöyle dediğini çıkarıp anlattı:

- Resulullah (sav) Efendimize şöyle soruldu:

-Ehl-i beytinden hangisi sana daha sevgilidir?

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hasan ve Hüseyin."

Mesur b.Mahzeme, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlatmıştır:

"Fatıma, benden bir parçadır; ona eza eden bana eza etmiş olur."

Bir başka rivayette ise, şöyle buyurmuştur:

"Ondan şüphelenen benden şüphelenmiş olur; ona eziyet eden dahi bana eziyet etmiş olur."

Hakim'in, Ebu Hüreyre'den naklettiğine göre, Resulullah (sav) Efendimiz, Hazret-i Ali'ye (ra) şöyle buyurmuştur:

"Fatıma, bana göre senden daha sevgilidir; sen dahi, bana göre, ondan daha azizsin."

Hazret-i Aişe'nin (ra) şöyle dediği rivayet edildi:

-İnsanlar, Resûlullah'ın (sav) rızasını taleb ederek, hediyelerini vermek için, Aişe'nin gününü beklerlerdi. Sonra şöyle devam etti:

-Resûlullah'ın (sav) zevceleri iki bölüktü:

a) Hazret-i Aişe, Hafsa, Safiye, Sude...

b) Ümm-ü Seleme ve diğerleri.

Ümm-ü Seleme bölüğü söze gelip kendisine dediler ki

-Resulullah ile konuş; insanlara söylesin de, onlar da hediyelerini Resulullah'ı (sav) buldukları yerde versinler.

Ümm-ü Seleme, Resulullah (sav) ile konuştu; bunun üzerine Resulullah (sav) ona şöyle dedi:

"Bana eziyet etme. Zira vahiy Aişe'den başka bir kadının örtüsü altında iken bana gelmedi."

Bunun üzerine Ümm-ü Seleme der ki:

-Sübhan Allah'a tevbe ederim ya Resulallah, kim sana eziyet edebilir?

Bundan sonra o kadınlar, Hazret-i Fatıma'yı davet edip Resulullah'a (sav) elçi gönderirler. Gelip Resulullah (sav) Efendimize durumu anlatınca, Resulullah (sav) şöyle buyurur:

"Benim sevdiğimi sen de sevmez misin?"

Hazret-i Fatıma, bunun için:

-Evet, severim, deyince, şöyle buyurur: "O halde, bu Aişe'yi sev," Hazret-i Aişe (ra) diyor ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin kadınları arasında, Hazret-i Hatice'yi (ra) kıskandığım kadar hiç kimseyi kıskanmadım. Halbuki onu görmedim. Onun anılması çoktu. Resulullah (sav) her ne zaman bir koyun kesse, onun bir parçasını alır; Hazret-i Hatice'nin yakınlarına yollardı. Çoğu zaman şöyle derdim:

-Sanki Hazret-i Hatice'den başka kadın dünyada yok mudur?

Resulullah ise şöyle derdi:

"O olacağı kadar olmuştur. Ve ondan bana çocuk dünyaya gelmiştir."

İbn-i Abbas (ra), Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Abbas bendendir, ben dahi ondanım."

Deylemi, Ebu Said'den naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Yakınlarım hakkında, bana eziyet edenlere karşı gazabım şiddetlenmektedir."

Hakim, Ebu Hüreyre'den naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

"Hayırlınız, benden sonra, ehlime hayırlı olanınızdır."

İbn-i Asakir, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu Hazret-i Ali'den naklen anlattı:

"Her kim, ehl-i beytime (kötü manada) el atarsa, kıyamette ona yeterim."

İbn-i Adiy ve Deylemi, Hazret-i Ali'den naklen, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı: "Sıratta en sabit olanınız, ehl-i beytim ve ashabıma mahabbette şiddetli olanınızdır." Bir şiir:

İlâhi, Beni Fatıma hakkına; Son nefesi bağla kavl-i iman..

Duamı ister kabul et ister red; Dostum Al Resule, girip saflarına..

***

Allahu Teala, Resulullah Efendimize; nebilerden, resullerden mukarreb melâike-i kiramdan tüm kardeşlerine ve sair kulların tümüne salât ve selâm eylesin.

***

350. MEKTUP

MEVZUU: LA İLAHE İLLALLAH, kelime-i tayyibesinin faziletleri beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, bu mektubatı derleyen Fakir Hakir Abdülheyy'e yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

-LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur).

Üstte anlatılan kelime-i tayyibeden daha menfaatli bir şey yoktur. Bilhassa, Rabbim gazabının sükunet bulması sanında.

Bu mübarek cümle ki, cehenneme girme üzerine gazabın sükunet bulmasına bir sebeptir; diğer gazapların sükunet bulmasına evlâ yoldan sebep olur. Zira, onlar bundan daha alttır.

Bu mübarek kelime, nasıl sükunete sebep olmasın ki: Kul bu mübarek kelimenin tekrarı ile, sivayı nefyederek ondan iraz etmektedir; teveccüh kıblesini dahi, Hak Mabud eylemektedir.

Gazabın menşei, kulun çeşitli şeylere teveccühüdür ki, kul onlara müptelâ olmuştur.

Üstte anlatılan mananın bu mecaz aleminde misali şöyledir:

Bir şahıs düşünelim ki, kölesinden eza görüp kırılmıştır; kendisine öfkelenmiştir. Şayet o köle, iyi bir tedbir güderek, sahibinden başkasını bırakıp bütünüyle, sahibine teveccüh eder ise, köle hakkında, sahibinden şefkat ve merhamet zuhura gelmeye başlar. Hem de zaruri olarak. Kendisine gazap da kalkar. Keza eziyet etme de kalkar.

Bu kelime-i tayyibe, ahiret için saklanan, doksan dokuz rahmetin hazine anahtarı olarak görmekteyim.

Bilesin ki,

Küfür zulmetlerini, şirk sıkıntılarını giderme işinde; bu kelime-i tayyibeden daha çok fazla aracı bir şey yoktur.

Bir kimse, bu mübarek kelimenin mazmunu olan manayı tasdik eder de, iman babında bir zerre elde tutarsa, bu hali ile de, küfür âdetlerine ve şirk rezaletlerine müptelâ olsa dahi, ümid ederiz ki, bu mübarek kelimenin şefaati ile azaptan çıkar; ebedi cehennemde kalmaktan kurtulur.

Nitekim Resulullah (sav) Efendimizin şefaati dahi, bu ümmetin sair büyük günahlarının cezalarını def etmek işinde çok faydalı olup dahli pek fazladır.

Üstteki cümlede:

-Bu ümmetin büyük günahları dedim. Şunun için ki:

Büyük günahların irtikâbı, sair ümmetlerde bu ümmetten daha azdır. Hatta, küfür âdetleri, şirk rezaletleri ile imtizaç etmek, aynı şekilde.o ümmetlerde daha azdır. Bu mana icabı olarak, şefaat bu ümmet daha çok muhtaçtır.

Diğer ümmetlerde, bir topluluk, tamamen küfürde ısrarlı idi; bir başka topluluk ise, emirlere imtisal eden halis mü'min idi.

Eğer bu ümmetin şefii bu kelime-i tayyibe olmasaydı; Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimiz dahi bu ümmetin şefaatçisi olmasaydı, günahların çokluğu bunları helak ederdi. Ona salât, selâm ve tahiyyet olsun.

Günahkâr bir ümmet var ama, bağışlayıcı bir Rabbin yüce varlığı karşısında onların günahları nedir? Bu ümmetin nail olduğu yüce Hakkın o kadar affı ve mağfireti vardır ki, geçmiş ümmetlerin bu kadarına nail oldukları malum değildir. O kadar ki: Doksan dokuz rahmet, bu ümmetin günaha dalanları için ahirete saklanmıştır.

Bir mısra:

Asileridir insanların kereme muhtaç...

***

Sübhan Hak, affı ve mağfireti sever. Af ve mağfiret için, maddeden hiçbir şey yoktur ki, bu ümmetle müsavi ola.

Hiç şüphe edilmeye ki, bu ümmet hayırlı ümmettir. Bu kelime-i tayyibe dahi, onların şefiidir; en faziletli zikir dahi budur. Bunların peygamberleri dahi, şefaatçileridir, nebilerin de efendisi olarak şu hitab-ı ilâhiye nail olmuştur:

"İşte Allah bunların kötülüklerini iyiliğe çevirir. Ve Allah pek bağışlayıcı ve pek merhametlidir.” (25/70)

Bir mısra

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Üstte anlatılan mana, Allah için kolaydır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle.” (3/147)

Aynı şekilde, bu kelime-i tayyibenin faziletlerini anlatalım, dinle.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse:

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) derse, cennete girer." Bu manayı anlamayan kusurlular, taaccüp ettiler; bir kere:

-LA İLAHE İLLALLAH.. (Allah'tan başka ilâh yoktur...) demekle cennete girmek nasıl müyesser olur? manasında..

Bu durum onların bu kelime-i tayyibenin bereketlerine vakıf olamadıklarındandı Amma, şu anda Fakir'e keşfolundu ki, bu kelime-i tayyibeyi bir kere söylemekle, bütün alemin günahları bağışlansa ve cennete girseler yeri vardır.

Ayrıca şu durum da müşahede edildi ki: Eğer bu kelime-i mukaddesenin bereketleri, bütün alem beyninde pay edilse, sonsuzlara kadar bütün aleme yeter, hepsini doyurur.

Bir de mübarek kelimenin:

-MUHAMMEDÜN RESULULLAH (Muhammed Allah'ın Resulüdür..) cümlesi ile birleşirse ne olur? O zaman azameti düşünmeli. Tebliğ, tevhid ile birleşir. Risalet, velayete iktiran eder.

Bu iki cümlenin mecmuu, bütün velayet ve nübüvvet kemalâtına camidir.

Bu iki cümlenin saadetine o kimse hidayet eder ki, velayeti zılâl zulmetlerinden temizlemiş ve nübüvveti daha yüksek derecesine çıkarmıştır.

Allah'ım, bizi bu mübarek cümlenin bereketlerinden mahrum eyleme. Onda bize sebat var. Onun tasd9iki üzerine bizi öldür. Onu tasdik edenlerle bizi dirilt. Onun hürmetine ve onu tebliğ edenler hürmetine bizi cennete idhal eyle. Onlara salât, tahiyyat, selâm ve bereketler.

***

Sonra, nazar ve kadem acze düşer, himmet kanadı kapanır bir yana düşerse, muamele dahi sırf gaybe kalırsa, iş bu yerde artık seyir:

-LA İLAHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESULULLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur; Muhammed Allah'ın Resulüdür), kademinden gayrı ile mümkün olmaz. Mesafe kat etmek, ancak bu kelime-i mukaddesinin himayesinde olur.

O yerde seyrini almaya çalışan, bu mukaddes cümleyi bir kere söylese, onunla o, kelime-i mukaddesenin imdadı ve yardımı ile o mesafede bir adım atar ve nefsinden uzaklaşır ve Sübhan Hakka da yakınlık bulur. O mesafenin bir parçası, imkân alemi dairesinin tamamından kat kat ziyadedir, işte, o mübarek cümlenin zikir fakileti bundan anlaşılmıştır. Şöyle ki: Dünyanın ona göre hiçbir miktarı yoktur, varlığı bile duyulmaz. Hiç olmazsa umman denize göre, bir damla hükmü olaydı, ne gezer.

Bu kelime-i tayyibenin azameti, onu okuyanın derecelerine göredir. Onu okuyan derecesi her ne miktar yüksek ve çok ziyade olur ise, bu mübarek kelimenin durumu dahi o miktar ziyade ve evlâ olur. (Yani okuyana zuhurat yönünden)

Bir şiir:

Güzellik artırır yüzü sana;

Nazar artırdıkça ondan yana.

***

Dünyada hiçbir temenni bilinmiyor ki, şu temenniyle denk olsun: İnsan bir köşede oturup bu mübarek cümlenin tekrarı ile haz ve lezzet alıp kala. Amma yapamıyoruz. Bütün temenniler müyesser olmuyor. Gaflet ve halka karışmak gerek.

İki ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Sen her şeye kadirsin.” (66/8)

Gönderilen peygamberlere selâm.

"İzzet Rabbın, onların isnad ettikleri vasıflardan yücedir, münezzehtir. Ve... Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.” (37/180)

***

351. MEKTUP

MEVZUU: Ehlüllah her ne kadar dünyaya, zahirde tutunup esbabına teşebbüs etseler dahi, onların batınının dünya ile hardal tanesi kadar dahi alâkası yoktur.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz'leri bu mektubu, Hacı Yusuf Keşmiri'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

***

Yüce Sultan Allah'ın marifeti haramdır o sahsa ki, içinde hardal tanesi kadar dünya sevgisinden yana bir şey ola ve dünya ile taalluk buluna. Yahut anlatılan miktar kadar hatıralarından bir hatıra içine doğa. Onun zahiri dahi, batınından nice merhale uzak düşmüştür.

Halbuki ahiretten dünyaya gelmesi, insanlar arasına karışması faydalanma ve faydalı olma şartına bağlı olan münasebetin husulü içindir. Böyle bir durum olan kimse, dünyadan yana konuşup onun sebeplerine teşebbüs etse de kendisi için caiz ve yerinde olur. Asla onun için, kötü bir durum olmaz. Hatta onun için iyi olur ki: Kulların haklan muattal olmaya ve faydalı olma ve faydalanma yolları kapanmaya.

Üstte anlatılan manada olan bir kimsenin, batını zahirinden daha faziletlidir. Bunun hükmü dahi arpa benzerinde buğday satanın haline benzer.

O kimseler ki, namazları zahire göredir; onu da kendileri gibi sanırlar. Meselâ, buğday benzeri arpa sattıkları gibi. Ve sanırlar ki, onun zahiri, batınından daha faziletlidir. Hayal ederler ki, o kimse, kendi nefsini görür; alâkasızdır. Halbuki o, batınla alâkalıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, kavmimizle aramızı hakkı ile fetheyle. Sen fatihler hayırlısısın.” (7/89)

Selâm, hüdaya tabi olup mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salât ve selâm.

***

352. MEKTUP

MEVZUU: Ashab-ı Yemin, Ashab-ı Şimal ve Sabikun beyânındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz'leri bu mektubu, Seyyid Abdülbaki Sarankpuri'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile. Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına dahi selam Bilesin ki, Allahu Teala seni irşad eylesin. Ashab-ı Şimal, zulmani hicapların ehlidir. Ashab-ı Yemin, nuraniyet hicaplarının ehlidir. Sabikun ise, o hicaplardan ve bu hicaplardan halâs bulmuşlardır. Akranlarına nazaran, yarış okunu kazanmışlardır. Asıl olan 'meydana dahi ulaşmışlardır. İki ayaklarından birine şimale (sola) diğerini dâhi yemine (sağa) basmak sureti ile imkân zılâlinden de, vücup zılâlinden de yükselmişlerdir. Yüce Mukaddes Zat dışında; ne isim, ne sıfat, ne de itibar görmüşlerdir.

Ashab-ı şimal, şüfür ve şekavet erbabıdır.

Sabikun ise, asaletten enbiyadır; onlara salât ve selâm olsun. Tebaiyeten ise, bu devletle müşerref olan herkestir. Yani tebaiyet devleti ile... Tebaiyet yolu ile bu devlet, peygamberlerin ashabında daha çoktur. Onlara salât ve selâm. Ashabın gaynnda dahi, bu devlet kıllet ve nedret yollu tahakkuk etmiştir.

Bu şahıs (imam Rabbani Hz.leri kendisini kastediyor. Yani, bu devleti bulmakta) dahi, hakikatta ashab zümresine dahildir. Enbiyanın kemalâtına mülhak bulunmaktadır. Onlara salâtiar ve selâmlar. Resulullah (sav) Efendimiz onun hakkında söyle buyurmuştur: "Bilinmez, onların evveli mi, yoksa ahiri mi hayırlıdır?" Her ne kadar Resulullah (sav) Efendimiz:

"Asırların hayırlısı, benim asrımdır" buyurmuş ise de, bu asırlar itibarı ile olup öbürü dahi şahıslar itibarı iledir. En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Ne var ki, ehli sünnetin icmaı: Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları üzerindedir. Allah onlardan razı olsun. Peygamberlerden sonra, Hazret-i Ebu Bekir'i (ra) geçen yoktur. Onlara salât ve selâm. Bu ümmetin sabikun olanlarının en ilerisinde, Hazret-i bu Bekir (ra) vardır. Bu milletin kıdemli olanların en kıdemlisi odur. Hazret-i Faruk (ra) dahi, onun tevessülü ile, en faziletli olma devletine ermiştir; onun tasavvufu ile, ahirlerin fevkine yükselmiştir. Bu mana icabı olarak, Hazret-i Faruk için:

-Hazret-i Sıddık'ın halifesi, demişler ve hutbede:

-Resulullah'ın (sav) halifesinin halifesi... diyerek, onun adını okumuşlardır.

Bu muamele meydanının süvarisi, Hazret-i Sıddık'tır. Hazret-i Faruk dahi, onun redifidir. O ne güzel bir rediftir ki, süvarinin refakatındadır. En has vasıflarında onun ortağıdır. Allah onlardan nazı olsun.

Biz yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Sabikun, yeminin ve şimalin hükümlerinden hariçtirler. Nuraniyet ve zulmaniyet muamelelerinin de üstündedirler. Bunların kitabı, yeminin ve şimalin kitapları ötesindedir. Bunların hesapları dahi, ashab-ı yeminin ve asnab-ı şimalin hesaplarının ötesindedir.

Bunların meşguliyetleri ve halleri, kendi başına ayrı bir mana taşır. Bunların işvesi, sevgisi bir başka manada ayrıdır. Ashab-ı yemin ve ashab-ı şimal misli olan nasıl bunların kemalâtını idrak edebilir? Avam mü'minler gibi velayet erbabı dahi, onların sırlarına nasıl nail olsun?

Kur'an-ı Kerim'deki mukattaat harfleri, bunlann sırlarının remzidir. Fürkan-ı Kerim'deki müteşabih ayetler, bunların vusul basamaklarının hazinesidir. Bunların asla vâsıl olmaları, zıldan fariğ eylemiştir; zılâl erbabını dahi onların has hariminden uzaklaştırmıştır.

Bunlar, yakınlığı bulanlardır. Revh ü reyhan bunların nasibidir. Faraza-ı ekber, (büyük kıyamet bunları mahzun etmez. Başkaları gibi, mahşerde kıyamet dehşetleri, bunları yerlerinden oynatmaz.

Allah'ım, bizi, onları sevenlerder eyle. Zira insan sevdiği ile olacaktır.

Seyyidü'l-mürselin hürmetine. Ona ve âline salâtlar, selâmlar, tahiyyat ve bereketler.

***

353. MEKTUP

MEVZUU:

Hicapların açılması, şühud itibarı ile olup vücud itibarı ile değildir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Bedreddin'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

İsimlerin, sıfatların, şüun ve itibarların yüce mukaddes Hazret-i Zat'tan açılması, iki kısım üzerinedir

a) Şühud itiban ile...

b) Vücud itiban ile...

Vücuda bağlı bir açılma, mümtenidir; şühuda dayalı açılma ise, mümkündür. Hatta vakidir. isterse azdan da azın, hastan da hasın nasibi olsun.

Bir haberde, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı:

"Allahu Taala'nın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır. Eğer açılacak olsa, yüzünün dönüşünden taa, göz alışının nihayetine kadar olan halkından her şey yanar."

Bu keşiften ve açılmadan murad, bağlı olan mümteni kısımdır.

Bu Fakir'in dahi bazı risalelerinde yazmış olduğu:

-Yüce Mukaddes Zat'tan bütün hicapların açılması, manasından murad, şühuda dayalı bir açılmadır..

Nitekim Sübhan Hak, bir şahsa, basiret ikram eder ise, onunla eşyayı, hicapların ve perdelerin ötesinden görür. Şühud itiban ile orada, hicaplar ve perdeler açılır. Bu anlatılan dahi aynı manayadır.

Fakir'in yazmış olduğundan da bilinmiş oldu ki: Hicapların açılması cevazı, hicapların açılmaması cevazından gelen habere münafi değildir. Zira, burada anlatılan açılma, öbür açılmaya benzemez.

Bu manada şüpheye düşenlerden olma.

Selâm, hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salât ve selâm.

Vesselam.

354. MEKTUP

MEVZUU: Nihayetin nihayeti mertebelerine çıkınca; bu makamın her mertebesinden bir zerre, imkân dairesinin tamamından kat kat daha zahir olur.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Ferid Tihaniseri'ye yazmıştır.

Nihayetin nihayeti mertebelerine yükselme zamanında; Allah'ın inayeti ve Habibinin hürmeti ile, bu yerden her zerrenin mertebesi, imkân dairesinin tamamından kat kat daha ziyade olur.

Bu makamdan, sülük ile zerre kadar bir mesafe kat edilse, imkân dairesinden kat kat ziyade mesafe kat edilmiş olur.

Bu şöyle olur: Bir kimse, bu mertebeden uzun bir mesafe aştığı zaman; bilir ki, vücub mertebesine ve daha yukarısına nisbetle imkân dairesinin bir değeri yoktur. Keşke, umman denize nisbetle bir katre hükmü olsaydı.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, hiç kimsenin, zaruri olarak, Habib, menziline kadem kuvveti ile ulaşması mümkün değildir. Nefsinin gözü ile orayı görmeye de gücü yetmez. Zira Sultanın ihsanları ancak onu taşıyıcıları çekebilir.

***

355. MEKTUP

MEVZUU: a) Sofiyenin, seyri (manevi yolculuğu) enfüs ve afaka hasretmesi..

b) Bu seyirde, manen tahliye ve düzen isbatları..

c) Anlatılan manayı Kuddise Sırruhun men etmesi ve nihayetin nihayetini, enfüsün ve afakın (maddenin ve mananın) ötesinde Allah'ın inayet ile isbatı..

***

NOT: İMAM-I RABBANÎ Hz. bu mektubu, Mirza Hüsameddin Ahmed'in oğlu, Hace Cemaleddin Hüseyin'e yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Âlemlerin Rabbi Allah'a hâmd olsun. Salât ve selâm, Seyyid'ül-mürseline.. onun âl-i kiramına, ashab-ı izamına.. Taa, kıyamet gününe kadar..

***

Ey Aziz Oğul,

Allah-ü Taâlâ, seni mes'ud eylesin; anlatılanları akıl kulağı ile dinle..

Bir salik, niyeti tashih edip temize çıkardıktan sonra; ağır riyazetleri ve şiddetli mücahedeleri de öne alır, rezil vasıfları, güzel vasıflarla değiştirir, kendisine tevbe ve inabe müyesser olur, dünya sevgisi kalbinden gider, kendisi için tevbe, tevekkül rıza da hâsıl olur ise.. derece ve tertib üzere, misal âleminde hâsıl olan bu manaları da müşahede ile nefsini beşerî sıkıntılardan ve rezil sıfatlardan da saf temiz görür ise., elbette afakî seyri tamamlanmış olur.

Bir taife, bu makamda ihtiyatı tercih etmişlerdir. İşi şöyle kararlaştırmışlardır: Misal âleminde, yedi latifeden her bir latife, kendisine münasib olan nurlardan bir nurun sureti ile temessül edecek..

Safanın alâmeti manasını ise, şöyle yapmışlardır: Bu misale dayalı nurlardan bir nurun zuhuru olacak..

Bu seyre kalb latifesinden başlamışlardır. Sonra onu tedricen ve tertib ile, latifelerin müntehası olan ahfaya ulaştırmışlardır. Kalbin safası için de, şunu alâmet saymışlardır: Misâl âleminde kalb, kırmızı bir nur suretinde zuhur edecek..

Ruhun safası için dahi şunu alâmet saymışlardır: Sarı bir nur suretinde zuhur edecek..

Üstteki kıyas devam edip gider.

Afakî seyrin hâsılı odur ki: Salik, misal âlemi aynalarında, ahlâkının tegayyür ettiğini, vasıflarının da tebeddül ettiğini müşahede eyleye.. Bu âlemde, zulmetinin ve ağırlıklarının zail olup gittiğini de hissetmeli.. Böyle olmalı ki: Kendi safasına yakin hâsıl ola. Tezkiyesi dahi, ilim yolundan sabit ola.

Bu seyirde salik, ahvalini ve atvarım afak cümlesinden olan misal âleminde saat saat müşahede eder ve onda, bir hey'etten. diğer hey'ete geçişini görür ise., onun seyri afakta gibidir, isterse bu seyir hakikatta salikin nefsinde olan bir seyir olsun. Hareket dahi, vasıflarında ve ahlâkında keyfî bir hareket olur. Mademki, onun nazar sathı, kendisini görmekten uzaktı; o afak olup enfüs değildir. Seyir dahî, aynı şekilde afakadır.

Seyr-i ilellahın tamamını:

— Afaka mensub olan bu seyrin tamamındadır.

Diye anlattılar. Fenayı dahi, bu seyre bağlı kıldılar. Bu seyirden dahi: "

— Sülük..

Diye tabir ettiler. Bundan sonra bir seyir vaki olur ise.. onun ismine de:

— Enfüsî. ismini verirler.. Bunun için dahi şöyle denir:

— Seyr-i fillah.

Bekabillahı dahi, bu yerde sabit görürler.. Sülükten sonra cezbenin husulünü dahi bu makamda sabit görürler..

Birinci seyirde, salikin latifelerine tezkiye hâsıl olur ve beşerî sıkıntılardan halâs olur ise.. onlar için, salikin terbiyesine gelen cami ismin zılâli zuhuruna kabiliyet hâsıl olur.. O ismin akisleri dahi, o latife aynalarında dır. Bu latifeler dahi, o cami ismin cüz'iyat tecellilerine ve zuhuruna varidat yeri olur.

***

Bu seyir için, ancak şu manada: — Enfüsî seyir..

Tesmiye ederler. Zira enfüs, isimlerin zılâl ve akislerine ayna olmuştur; salikin seyri enfüste olduğu için değil.. Nitekim, afakî seyirci"- dahi bu mana tekrarlandı. Şunun için:

— Afakî seyir..

Demişlerdir; zira, onun aynalık itibarına göre olup seyrin afakta oluşundan değildir.

Anlatılan, hakikatta öyle bir seyirdir ki: Enfüs aynalarında, isimlerin zılâlinde bir seyirdir. Bunun için de, bu seyre:

— Maşukun aşıkta seyridir.. Denmiştir.

Bir şiir:

Aynadakiler olmaz kendi hareketlerinden; Kabullenir o safa yüzüne geldiklerinden..

***

Mümkündür ki, bu seyir için:

— Seyr-i fillah.

Denile.. Şu itibara göre ki, onlar demişlerdir:

— Salik, bu seyirde ilâhî ahlâk ile tahalluk eder. Bir yaratılıştan, diğer yaratılışa geçer..

Şu manadan ki: Mazharın; (zuhur yerinin,) zahirin bazı vasıflarından yana nasibi vardır; isterse bu nasib umumî manada olsun. Sanki onun seyri, Allah-ü Taâlâ'nın isimlerinden tahakkuk etmiştir.

Bu makamın tahkik nihayeti budur. Keza, bu kelâmın tashihi de..

Bu makam sahibinin hali nasıl olmuştur, bilinmez?. Konuşanın dahi, kelâmdan muradı ne şeydir? o da belli değildir. Her şahıs, kendi anlayışına ve vicdanına (gönülde bulduğuna) göre konuşur.

Konuşan, kelâmından bir mana murad eder; ama dinleyen o kelâmdan bir başka mana anlar..

Onlar enfüsî seyir için:

— Seyr-i fillah..

Derler, bundan da, hiç bir zorlama görmezler.. Yine onun için sakınmadan:

— Bekabillah..

Derler. Bunu dahi, visal ve ittisal makamı sanırlar..

Hâsılı: Bütün bu ıtlaklar, Fakir'e cidden ağır gelmektedir. Hiç şüphe edilmeye ki, onun tevcih ve tashihinde, bir başka manaya alınması için, zorlama irtikâb edilmektedir.

Bu başka manaya alınmaların bazıları onların kelâmından alınmıştır. Bazısı dahi; feyiz, ilham yolundan gelmektedir.

Afakî seyirde, rezaletlerden temizlenme hâsıl olmuş gibidir. Enfüsî seyirde dahi, ahlâk-ı hamide ile düzene girmek vardır. Zira, temizlenme, (tahliye) fena makamına münasiptir; düzene girmek (tahliye) ise.. beka makamına münasiptir. Halbuki, bu enfüsî seyir için bir nihayet tesbit etmemiş; onun kat edilmeyeceği hükmünü vermişdir; isterse ömür ebedi olsun.. Bu manada demişlerdir ki:

— Mahbubun şemailine ve evsafına nihayet yoktur. Tahalluk eden salikin aynasında; onun sıfatlarından bir sıfat tecelli edip kemalâtından bir kemal zuhur eder. Bunun için bir inkıta nasıl olur?. Nihayet nasıl caiz olur?.

Anlatılan manada şöyle bir şiir de söylemişlerdir:

Koşsa bir zerre ömrü boyunca taleb ederek; Hayır veya şer için, kendini bulur giderek..

Afakî ve enfüsî seyirle husule gelen bu fena ve bekaya dahi:

— Velayet..

İsmini verirler. Kemal nihayetini de burada görürler. Şayet bundan sonra, bir seyir vaki olur ise.. bu dahi onlara göre rücua bağlı bir seyirdir... Ki buna da:

— Seyr-i anillah billah..

Tabirini kullanırlar. Aynı şekilde dördüncü seyir için de:

— Seyrim fil-eşya..

Demişlerdir. Bu dahi, nüzule taalluk etmektedir. Bu iki seyri dahi, tekmil ve irşad için kararlaştırmışlardır. Nitekim, üstte anlatılan iki seyri de, kemalin, irşad talebinin velayetin husulü için kabul etmişlerdir.

***

Bir topluluk demiştir ki:

— «Allah-ü Taâlâ'nın, nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır.»

Manasında buyurulan yetmiş bin hicap, afakî seyir ile açılır. Zira, yedi letaiften her bir letaifte on bin hicap açılır.

Üstte anlatılan manada, seyir tamama erdikten sonradır ki: Hicaplar dahi, tamamı ile kalkar. Salik dahi: Seyr-i fillah'ta tahakkuk eder; vasi makamına da ulaşır.

İşte.. velayet erbabının seyr-ü sülûkünün hâsılı budur. Kemal ve cami tekmillerin de bir suretidir.

Sırf Sübhan Hakkın fazlı ve keremi, ile, bu babda Fakir'e zahir olanı ve kendisinin de salik olduğu gibi yazacaktır. Ki bu: Nimeti izhar olup ihsana dahi şükürdür.

Bir âyet-i kerime meali:

— «İbret alınız, ey basiret sahipleri..» (59/2) Bilesin ki,

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin ve doğru yola hidayet etsin. Sübhan Hak, keyfiyetten, misalden, benzerlikten, hayalde vaki olandan yana münezzehtir.

Sübhan Hak, afakin ötesinde olduğu gibi, enfüsün dahi ötesindedir.

Afakî seyir için:

— Seyr-i b i l l a h..

Enfüsî seyir için dahi:

— Seyr-i f i l l a h..

İsmini vermekte mana. yoktur. Şu manadan ötürü ki: Her iki afakî ve enfüsî seyir dahi,

— Seyr-i ilellah..

Cümlesine dahildir. Halbuki seyr-i fillah'ı seyr-i enfüsîde kararlaştırıp dediler ki:

— Bu seyirin nihayeti yoktur. (Yani: Enfüsî seyrin.)

Üstte de anlatıldığı gibi, bunun dahi ebedî ömründe inkıtaına cevaz vermediler.

Enfüs dahi, afak gibi imkân dairesi cümlesinden olduğuna göre: îmkân dairesini dahi o takdire göre kat etmek mümkün değildir. Böyle olunca, daima bir mahrumiyet ve sonsuz hüsran ortaya çıkacaktır; fena dahi, hiç bir şekilde o takdire göre tahakkuk etmeyeceği gibi, beka dahi tasavvur edilmeyecektir.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca, vasi ve ittisal nasıl olacak?. Kurb ve kemal nasıl bulunacak?.

Sübhânellah..

Büyükler ki: Şarab yerine serapla yetinir; ilallahı dahi fülah sanır; imkânı dahi vücup tasavvur eder; lâkeyfî ve lâmislî için dahi:

— Mislî ve keyfî..

Tabirini kullanır; küçüklerden ve düşük yaratılışlılardan nasıl şikâyet edebiliriz?. Düşülen bu ne belâdır?. Bu ne itibardır ki, enfüs için:

— Hakk (celle ve âlâ)..

Tabirini kullanırlar. Onun seyrini dahi, sonsuz zannederler. Hem de, haddi ve nihayeti olmasına rağmen..

Bu enfüsî seyirde söyledikleri salikin mlr'atında Yüce Sultan Vacib Zat'ın esma ve sıfatının zuhuru dahi, isim ve sıfatların zılâlinden bir zü olup isim ve sıfatların aynen zuhuru değildir. İnşaallah anlatılan bu mana, bu mektubun sonunda yazılacaktır.

Ne yapabilirim?, ilim ve temyiz var iken, Yüce Mukaddes Zat'a karşı anlatılan edep dışı harekete nasıl cevaz verebilirim?. Kendisinden gayrına, o Sübhan Zat'ın mülkünde nasıl ortaklık hakkı verebilirim?. Bu büyüklerin Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; haklarını üzerimde sabit busem dahi, zira ben onların çeşitli terbiyesini görmüşüm; ne var ki: Vacib Taâlâ'nın haklan onların tüm haklarının üstünde olup terbiyesi dahi, diğerlerinin terbiyesinin fevkindedir. Zira ben, bu vartadan, Sübhan Hakkın terbiyesi ile kurtuldum, onun gayrını kendi mülkünde kendisine ortak edemem.. O tüm noksan sıfatlardan münezzehtir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah'a hamd olsun ki, buna bizi kavuşturdu. Eğer Allah bize hidayet etmeseydi, biz buna kavuşamazdık.» (7/43)

Sübhan Allah, keyfiyeti olmaktan, benzerden ve misalden münezzehtir. Her ne ki: Keyfiyet ve kemiyet damgasını almıştır; o şey Sübhan Hakkın Zat'ından atılmıştır. Sübhan Hakkın Zat.na afak ve enfüs aynalarında yer olamaz.

Her neki, bu anlatılanlardan zuhura gelir; o dahi matharlar gibi keyfiyete ve kemmiyete bağlı kalır.

Afaki ve enfüsü geçip Sübhan Hakkı bunların ötesinde aramak gerek.

İmkân dairesi dahi üstte anlatıldığı gibi olup ister afaki olsun; isterse enfüsî.. onlarda Sübhan Hakkın zatı için tecelli yeri yoklar. Hatta doğrudan doğruya, isimlerinin ve sıfatlarının tecellisine dahi yer yoktur. Oralarda her ne zuhura gelir ise.. isimlerin ve sıfatların zılâli, bir kalıbı ve misalidir. Hatta, isimlerin ve sıfatların zıllıyeti ve misaliyeti dahi afakin ve enfüsün haricindedir. Bu makamda bundan fazla terbiye ve kudretin nakşolması yoktur. Zuhur kime?.. Tecelli nerede?. Zira, Sübhan Hakkın isim ve sıfatlan dahi zatı gibi olup keyfiyetten, benzeri olmaktan, misalden münezzehtir. Afakin ve enfüsün ötesine çıkılmadıkça; isimlerin ve sıfatların zıllıyeti bilinmez.. İsimlere ve sıfatlara vâsıl olmak nerede?.

Bu muameleden daha acaibi şudur ki: Ben keşiflerimden ve yakine dayalı malumatımdan konuşacak olsam; bu meşayihin zevklerine muvafık düşmeyeceği gibi, onların keşiflerine mutabık da düşmez. Böyle olunca, kim sözümü doğrular ve kim kabul eder?. Şayet konuşmasam, susup dursam o zaman da, hakkın batıla karışmasına cevaz vermiş olurum.. Yüce Mukaddes Hak için caiz olmayan şeye yol vermek yoktur. Bu manadan olarak, Yüce Mukaddes Hakkın zatına lâyık olanı zarurî olarak izhar ediyorum. Onun mukaddes zatına münasip düşmeyeni dahi atıyorum. Başkalarının ayrı düşünmesine aldırmıyorum; onun için gam da çekmiyorum. Bankalarının muhalefetinden ancak şunun için korku tahakkuk eder ki: Muamelemde bir tezebzüb, keşfimde bir şüphe buluna.. Amma işin hakikati sabah aydınlığı gibi, ortaya çıkınca ve muamelenin aslı dahi ayın on dördü gibi açıklığa kavuşunca zılâl mertebelerini dahi geçince, benzerlikten ve misalden dahi üste çıkınca şüphe nerede kalır?. Tezebzüb o zaman kime arız olabilir?. Hazret-i Şeyhimiz şöyle anlattı:

— Hallerin sıhhatine alâmet odur ki, kemal üzere yakın hâsı] ola..

Sonra.. iştibah ve tezebzüb nasıl tasavvur edilir ki: Yüce Hakkın sonsuz inayeti ile o büyüklerin hallerine tafsil üzere ittıla müyesser oldu. Tevhid ve ittihad maarifi, ihata ve sereyan sırları dahi keşfoldu.

Onların keşiflerinin ve müşahedelerinin hakikati dahi ele geldi; ilimlerinin ve maarifinin dahi incelikleri izaha kavuştu. Sonra..

Bir müddet bu makamda kaldım. Onların azım ve çoğuna idrâk ettim. Ki bu idrâk ediş, Allah-ü Taâlâ'nın dilediği kadar oldu. Allah'ın fazlı ile, işin sonunda zuhura geldi ki: Bütün bu olanlar zılâl oyunlarıdır. Bir benzerlik ve misal sarmasıdır. Matlub ise.. bunun ötesinin dahi ötesindedir; maksud dahi, bunun başkasıdır.

İşte bundan sonra lâmislî olan zata yöneldim; hem de her şeyden iraz edip kemmiyet ve keyfiyet damgasını alan her şeyden teberri ederek..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Şüphesiz ki ben, bir muvahhid (Allah'ı bir tanıyıcı) olarak, yüzümü gökleri ve yeri yaratmış olan Allah'a yönelttim. Ben müşriklerden değilim.» (6/79)

Eğer muamele bu şekilde olmasaydı, meşayihin hilâfına dudağımı oynatmazdım; zan ve tahminle onlara muhalefet izharında bulunmazdım.

Sonra., bu aykırı durum, Yüce Sultan Vacib Taâlâ'nın zatına taalluk etmeseydi; kelâm dahi onun tenzihinden ve takdisinden olmasaydı elbette o büyüklerin keşiflerine aykırı bir mana zahir olmazdı. Onların ilimlerine muhalif düşen bir kelâm dahi hâsıl olmazdı..

Ben ki: Onların devlet bağının en küçük salkımıyım; en azından onların nimet sofralarının kırıklarını toplayanıyım.. Şu manayı dahi mükerrer olarak açıkladım: Onlar, beni çeşitli yollardan terbiye ettiler; kat kat keremlerle, ihsan ve terakkilerle bana menfaatleri

dokundu. Amma ne yapabilirim ki: Sübhan hakkın hakları onların haklarının dahi fevkindedir. Bahis. Yüce Sübhan Hakkın zatına ve sıfatına düşünce, bazı işlerin itlakı dahi o Mukaddes Zat'a lâyık olmadığı anlaşılınca; işbu yerde diğerlerine karşı muhalefet olur korkusu ile sükût etmek elinden ve diyanetten uzak manadır. Kulluk ve itaat makamı, ihtilâfa dayalı meselelerde meşayihle bir olup ulemaya karşı muhalif durmaya takat getiremez. Bilhassa, nazar ve istidlal yolundan elde edilen tevhid ve diğer meseleler üzerinde..

Bu ihtilaflı işlerde, Fakir'in meşayihle olan ihtilâfı, keşif ve şühud yolundan olmaktadır.

Ulema, o işlerin (yani: Meşayihin ihtilaflı işlerinin) kabahat olduğuna kail olmaktadırlar.

Bu Fakir dahi o işlerin güzelliğine kaildir; ama, onun üzerinde durmayıp geçmek şartı ile..

Şeyh Alâüddevle'nin bu meselede ihtilâfı ise., yani: Vahdet-i vücud meselesinde., ulema tavrına benzer; kabahat olduğuna nazar etmektedir. İsterse ona kesif yolu ile girmiş olsun. Zira, kesif sahibi onun kabahat olduğuna kail olamaz.. Çünkü bu mesele: Garib halleri mutazammın, olup hayret verici maarifi şümulüne almaktadır.

Bu babda netice söz şu ki:

— Anlatılan makamda devamlı kalmak beğenilecek gibi olmayıp o haller ile yetinmek dahi iyi değildir.

***

Burada, şöyle bir soru akla gelebilir:

— Bu takdirde, meşayih batıl üzere olup hak dahi onların keşif ve müşahedelerinin ötesindedir. Ne cevap verilir?.

Bunun için şu cevabı veririm:

— Batıl odur ki, sadakata hamledilecek (doğruya yorulacak) yeri olmaya.. Halbuki, bizim üzerinde durduğumuz hallerin menşei Sübhan Hakkın mahabbet galebesi ve onun sevgisinin istilâ etmesidir. O kadar ki, onların basiret nazarında Sübhan Hakkın gayrına

ne isim vardır; ne de nişan.. Gayrın ve gayriyetin namı nişanı tamamen silinip yok olmuştur, işbu vakitte onlar: Sekrin ve halin galebesi dolayısı ile ağyarı ve sivayı yok bilmektedirler. Bu durum, onlar için zarurî olmaktadır. Sübhan Hakkın gayrı olarak dahi bir mevcud görmezler. Bu manada batıl olmak nerede?. Butlan nerede?. Hatta bu yerde hakkın istilâsı ve batılın dahi butlanı vardır.

Bu büyükler, kendi nefislerini ve başkalarım Yüce Hakkın mahabbetinde satıp kendi nefislerinden ve başkalarından yana nam ve nişan bırakmamışlardır. O kadar ki: Batıl onların gölgesinden dahî kaçar.. İşte orada, her şey haktır ve hak içindir.

Nazarları onların hakikatından yana, zahire kısılıp kalan ulema neye nail olabilir ve surette muhalefetten başka ne anlayabilirler?. Onların kemalâtından yana ne alabilirler ki?.

Burada kelâm, şu manadadır: Bu hallerin ve maarifin ötesinde bir başka kemalât vardır. O kemalâta ve hallere nisbetle bu kemalât, umman denize nisbetle bir damla gibidir.

Bir şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı;

Yerle kıyaslarsak, ne var ona karşı?.

***

Biz yine asıl mevzuumuza dönelim.. Onlar şöyle diyorlardı:

— Afakî seyirde, zulmanî hicaplar tamamı ile kalkar. Nitekim, onların bu cümlesi daha önce geçti.

Fakir'e göre, bu cümle biraz karışık gelmektedir; hatta bu mananın aksi sabit olmuştur. Asıl şahid olunan mana şudur ki: Zulmanî hicapların açılması, bütün imkân mertebelerinin geçilmesine kalmıştır. Bu da ancak, afakî ve enfüsî seyirle müyesser olacaktır.

Nuranî hicapların (nurdan perdelerin) açılması ise... vacibiyet isimlerinin ve sıfatlarının seyrine bağlıdır. O kadar ki: Bu seyri yapan kimsenin nazarında ne isim, ne sıfat, ne şan ne de itibar kalacaktır. işte o zamandır ki: Nuranî hicapların tamamı ile açılması kendisine müyesser olur; vasl-ı uryan ile dahi o zaman müşerref olur. İsterse husul itibarı ile bu vasi az olsun; isterse bu vaslın varlığı, bulunmaz bir şey olsun..

Afakî seyirde, zulmanî hicapların yarısı açılır mı yoksa açılmaz mı bilinmeyen bir şeydir; nuranî hicapların açılması orada nasıl tasavvur edilebilir?.

Bu babda netice söz şu ki: Zulmanî hicaplarda mertebeler değişiktir. Bu değişiklikler dahi, şüphelere sebeb olmaktadır.

Şöyle ki: Zulmetin kendisi, az olarak, nisbî nuraniyet unvanı ile zuhur edip zulmanî olan nuranî olarak hayal edilse dahi, yine de zulmanî olan zulmanî, nuranî olan dahi nuranîdir. Görüşü keskin olan bir kimse, onların birini diğeri ile karıştırmaz, İştibah menşei olan vicdanı dolayısı ile zulmete nur hükmünü vermez.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

***

Bu Fakir'in sülûkü ile müşerref olduğu yol, cezbeyi ve sülûkü cami bulunmaktadır. Tahliye (Noktalı HA ile yazılmıştır) ve tahliyeden her biri diğeri ile içtima etmiştir. Tasfiye ve tezkiyeden her biri diğeri ile bu yerde iktiran etmiştir. Seyr-i enfüsî dahi, bu makamda seyr-i afakî'ye tazammum etmektedir. Tasfiye gözünde tezkiye vardır; tahliye (noktalı HA ile) dahi tahliyenin aynıdır. Cezbenin kendisi, sülûkü tahsil etmekte olup enfüs dahi afaki şümulüne almaktadır.

Ne var ki, tahliye (noktalı HA ile) ve cezbe için zatî takaddüm olup tasfiyenin dahi tezkiye üzerine zatî sebkatı vardır. Nazara alınması gereken dahi enfüs olup afak değildir.

Üstte anlatılan manalar açısından bakılınca hiç şüphe edilmeye ki: Bu tarikat, vusule en yakın olandır. Hatta derim ki:

— Bu tarikat, elbette vuslata erdirir; onda vuslata ermeyişin ihtimali yoktur. Bunun için de Allah-ü Taâlâ'dan istikâmet dileyip ondan fırsat taleb edilmelidir.

Üstte dedim ki:

— Bu tarikat elbette vuslata erdirir..

Bunu ancak şunun için dedim: Bu tarikatın ilk adımı cezbe olup o dahi vusul dehlizidir.

Duraklama yerleri, ya sülük menzilleridir; yada cezbe yerleri.. amma sülûkü tazammun etmez.. Her iki mani dahi, bu tarikatta kalkmıştır. Çünkü, sülük bir uydu olup cezbe zımnında hâsıl olur. Orada ise., halis sülük olmadığı gibi, kesik cezbe dahi yoktur id: Yol kapalı olsun..

Bu yol, enbiyanın yoludur. O büyükler, değişik derecelerine göre bu yoldan vuslat menzillerine ermişlerdir. Bir adımda afala ve enfüsü kat edip adımlarını afakin ve enfüsün ötesine atmışlardır. Muameleyi, sülûkün ve cezbenin üstüne yükseltmişlerdir. Zira, sülûkün nihayeti afakî seyrin nihayetine kadardır; cezbenin nihayeti ise.. enfüsî seyrin nihayetine kadardır. Afakî ve enfüsî seyir nihayete erdikten sonra sülük ve cezbe muamelesi dahi tamam olur. Bundan sonra ne sülük kalır; ne de cezbe..

Üstte anlatılan mana her salik meczubun ve her meczup salikin hasavlasında olacak cinsten değildir. Zira, onlarda enfüs ve afakin ötesine adım atacak mecal yoktur. Farz ve takdir ile ebedî Ömür bulup onu dahi enfüsî seyre sarf etseler, yine de bu manayı zan yolu ile dahi bilemezler.

Büyüklerden biri şöyle bir şiir söylemiştir:

Koşsa bir zerre ömrü boyunca taleb ederek; Hayır veya şer için, kendini bulur giderek..

Bu manada bir şiir daha önce de geçti.. Bir başkası şöyle bir şey anlatmıştır:

— Tecelli zattan gelir. Bu da ancak kendisine tecelli edenin suretine göre olur. Kendisine tecelli edilen dahi, Hak aynasında kendi suretinden başkasını görmez; zira onu görmesi mümkün değildir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki:

Şeyhlerim, hidayet edenlerim ve Allah-ü Taâlâ'ya ulaştıran delillerim o zatlardır. Bu yolda gözlerim, onların vesilesi ile açıldı. Bu gibi sözleri etmeye, onların vasıtası ile dilim vardı. Bu tarikatta, ELİF BA dersini onlardan aldım. Mevleviyet melekesini, onların mübarek teveccühleri ile tahsil ettim. Eğer bir bilgim var ise., onlara uymaktan ileri gelmektedir. Eğer bende bir marifet var ise., o da onların iltifat eserleri olmaktadır.

Tarikatta, nihayetin bidayette olduğunu bu büyüklerden öğrendim.

Kayyumiyet cihetine cezbe nisbetini dahi onlardan aldım.

insanların, erbainlerde alamayacağını, onların bir nazarı ile aldım, insanların, seneler içinde elde edemeyeceğini, onların bir cümlesi ile buldum.

Bir şiir:

Nail olan bir nazara Şems-i Tebriz'den; Söyler alaylı alaylı on erbainden..

Şu şiiri söyleyen dahi güzel-söylemiş:

Pek güzeldir Nakşibendîlerin yolculukları; Sessizce ulaştırırlar hareme yolcuları..

***

Üstün yaratılışlı olmaktan ve himmetin yüceliğinden; bu tarikatın başlamasını, seyr-i enfüsîde kararlaştırdılar. Seyr-i afakîyi dahi onun zımnında kat ettiler.

— Vatanda sefer..

Tabiri dahi onların ibarelerinde, anlatılan bu seyirden kinayedir.

Bu büyüklerin yollarında mesafe pek yakındır; vuslat dahi çok yakındır. Diğerlerinin nihayet seyri, bunların ilk seyridir. Bunun için şöyle demişlerdir:

— Biz nihayeti bidayete dere ediyoruz..

Hülâsa.. bu büyüklerin yollan sair meşayihin tarikatları arasında cidden üstündür. Allah onların hepsinin sırlarının kudsiyetini artırsın. Bunların huzuru ve şuurru için şöyle demek mümkündür ki:

— Pek çoklarının şuurundan üstündür.

Yine anlatılan mana icabı olarak, şöyle demişlerdir:

— Bizim nisbetimiz bütün nisbetlerin üstündedir.

Burada anlatılan nisbetle dahi, huzuru ve şuuru murad etmişlerdir.

Lâkin, enfüsün ve afakin ötesinde, sülûkün ve cezbenin ilerisinde evliya velayeti için adım atıp geçecek yer olmadığından; bu büyükler zaruri olarak, enfüs ve afakin dışında bir haber vermemişler; sülük ve cezbenin dışında bir kelâm etmemişlerdir. Velayet kemalâtı şanında bir ölçü olarak şöyle derler:

— Fenadan ve bekadan sonra, ehlüllah her ne görecek olurlarsa onu kendi nefislerinde görürler. Bir şeyin marifetine sahip olsalar, onu da yine kendi nefislerinde bulurlar.. Onların hayretleri dahi, kendi nefislerinde olmaktadır.

Bu manada, bir âyet-i kerime meali:

— «Kendi nefislerinizde, görmüyor musunuz?.» (51/21) Sübhan Allah'a hamd-ü şükürler olsun.

Bu büyükler her ne kadar enfüs haricinde kelâm etmemekte iseler de enfüsle iptilâya dahi uğramış değillerdir. Bunların muradları odur ki: Enfüsü (LA) kelimesi altında küalar; tıpkı afak gibi.. Gayret sebebi ile onu da nefyederler. Bu manadan olarak, Hace-i Azam söyle dedi:

— Her ne ki duyulur; görülür ve bilinir o Sübhan Hakkın gayrıdır. Onu nefyetmek gerekir. Amma (LÂ) kelimesinin hakikati ile..

Bir şiir:

Onları aldatmaz şu nakış bu nakış giderler; Daima benzerden münezzehin yolunu gözlerler.

***

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, gayriyeti nefyetmek gayriyetin yok olması demek değildir. Bu ikisi arasında çok fark vardır. Yukarıda, şöyle bir cümle kullandım:

— Cezbe ve sülûkün haricinde, afak ve enfüsün dışında velayet için adım atma mecali yoktur.

Bunu ancak şunun için söyledim: Bu dört erkânın haricinde velayet için nübüvvet kemalâtının mebdeleri ve mukaddimeleri vardır. Velayet eli, bu üstün ağaca uzanmaktan yana kusurludur. Bu devlete erenlerin pek çokları, enbiyanın ashabı oldu.. Sair ümmetlerden dahi bu devlete azdan az erenler tebaiyet ve veraset yolu ile erdi. Yani: Enbiyaya uyarak.. onların varisi olarak.. Onlara salât ve tahiyyat.

O zatlar, cezbeyi ve sülûkü dahi cami olan bu yola girerek, nice uzun menziller kat ederek, adımlarını sülûkün ve cezbenin dahi ötesine attılar; zılâl dairesinden dahi tamamen çıktılar. Enfüsü ve afaki dahi arkalarında bıraktılar.

Bu makamda berki olan zatî tecelli vardır. Bu, başkalarına çakan bir şimşek gibi olup bunlara daimîdir. Hatta bu büyüklerin muameleleri berki olan tecellinin de diğerlerinin de üstünde bulunmaktadır. Zira, tecelli, zıllıyetten bir parça alır. Zıllıyetten bir nokta dara bu büyüklere göre koca bir dağ gibidir.

Bu büyüklerin ilk işi, cezbe ve Yüce Sultan Allah'ın mahabbetidir. Şanı büyük Allah'ın sonsuz mahabbeti artık, saat saat istilâ ederek kuvvetlenince onun zatından gayrının mahabbeti zarurî olarak zevale yüz tutar.. Tedricen ağyar ile taalluk kalkar.

Yüce Hakkın sevgisinin istilâsı ile devlet sahibi olan bir kimseden ki: Tamamen ondan başkasının mahabbeti zail olur; onun yerini dahi Sübhan Hak ile taalluk ve mahabbet alır ise.. kendisinden rezil vasıflan ve düşük ahlâkı bütün bütün kalkar. İşte o zaman, güzel huylarla bezenir. Makam-ı aşere ile de tahakkuk eder.. Şayet kendisi için, afakî seyir ile bir taalluk var ise., o dahi tafsilli sülük sıkıntısı olmadan müyesser olur; ağır riyazetlere hacet kalmadan ve şiddetli mücahedelere girmeden yerine gelir..

Mahabbet, mahbuba itaati gerektirir. Mahabbet ki kemalini bulur; o zaman tamamen itaat hâsıl olur. Beşerî kuvvet ölçüsüne göre pek tamam olmak üzere, itaat ki hâsıl oldu; makamat-ı aşere dahi aynı şekilde müyesser olur.

Anlatılan seyr-i mahbubî ile, nasıl afakî seyir tamam oluyorsa.. enfüsi seyir dahi onunla tamam olur.

Üstte anlatılan manaya işaret olarak Muhbir-i Sadık Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «İnsan, sevdiği ile beraberdir.»

Bu manadan olarak mahbub ki, enfüsün ve afakın ötesindedir; muhibbin dahi, maiyet hükmüne göre afaki ve enfüsü geçmesi gerekir. Seyr-i enfüsî'yi dahi zarurî olarak geride bırakır. Böyle olunca da onun için maiyet devleti husule gelir.

Mahabbet devletinin bereketi ile, bu büyüklerin afak ve enfüsle uğraşmaları yoktur. Hatta afak ve enfüs, bunların emrine tabîdir. Sülük ve cezbe dahi bunların muamelesine uydurulmuştur.

Bu büyüklerin baş sermayesi mahabbet olup onun lâzimesi (ayrılmaz parçası) olan mahbuba itaattir. Mahbuba itaat dahi, şeriat emrinin yerine getirilmesine bağlıdır. O şeriatın sahibine salât ve selâm.. İşbu şeriat dahi Allah-ü Taâlâ'nın razı olduğu dindir.

Kemal derecede mahabbetin alâmeti odur ki: Kemali ile şeriatın emirleri yerine getirile.. Kemali ile şeriatın emirlerinin yerine getirilmesi ise.. ilme, amele, ihlâsa, kalmıştır. İhlâs ise.. bütün sözlerde ve amellerde, bütün hareket ve sekenatta tasavvur edilir. Bu dahî muhlis kulların nasibidir. Muhlis kullara gelince.. onlar muammayı nasıl idrâk edebilirler?. Herhalde şu cümleyi duymuş olacaksın:

— Muhlisler, büyük tehlike içindedirler.

***

Biz, yine esas mevzuumuza dönelim.. Deriz ki:

— Sülükten ve cezbeden maksud, nefsin düşük huylardan ve rezil vasıflardan temizlenip tasfiye edilmesidir.

Bütün bu ..kötülüklerin başı, nefis ile taalluktur; onun muratlarını ve arzularını tahsil cihetine gitmektir. Böyle olunca da mutlaka seyr-i enfüsî gerekli olacaktır. Bu seyir olmadan, kötü sıfatlardan geçip güzel huylara intikal etmenin yolu yoktur.

Burada, afakî olan seyir maksad dışıdır. Ona uzanacak bir garazın taalluku dahi yoktur. Zira, afaka dayalı alâkalar, enfüsî alâkalar vasıtası ile gelmektedir. Şundan ki: Bir insan, her neyi sever ise.. onu kendi nefsi için sevmektedir.

Mallan ve çocukları sevdiği zaman, 'ancak onlardan faydalandığı ve geçimini sağladığı için sevmektedir. Seyr-i enfüsîde Yüce Hakkın mahabbetinin istilâsı ile nefsine olan mahabbeti zail olduğu zaman; onun zımnında malına ve çocuklarına karsı olan mahabbeti dahi zail olup gider...Bu manada seyr-i enfüsi zarurî, seyr-i afakî dahi onun zımnında uydusu olarak, müyesser olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, enbiyanın seyri, enfüsle kalmıştır. Seyr-i afakînin kat edilmesi ise., onun zımnında uyduluğuna kalmıştır.

Seyr-i afakî dahi güzel olur. Ama, kat edilmeye fırsat bulunur ise.. Duraklamalar karışmadan itmam etmek müyssser .olur k ise.. Onun kat edilmesine fırsat., bulunmaz da, duraklama iptilâsına uğramak olur ise.. seyr-i afakîden sonra., malâyaniye girilebilir. Bu dahi -matluba maniler arasında sayılır..

Seyr-i enfüsî her ne mikdar kat edilir ise bir ganimettir. Zira, o seyyieden haseneye intikal sayılır. Bu ne "büyük bir nimet olur ki: Salik bu seyri itmam eyleye.. Enfüs dairesi dışına da çıkıp övüne..

Ne lâzım gelir o şeyden ki: Bir kimse enfüs telvinatını afak aynasında müşahede eyleye?. Kendi tagayyüratını dahi, orada muayene ede.. Tıpkı, misal aynasında kalbinin safasını bildiği ve onun safasını kırmızı nur olarak gördüğü gibi..

Acaba, o kimse neden vicdanım kullanıp da, safası işini dahi ferasetine havale etmez.. Bu manadan olarak:

— On iki yaşına basanın tabibe ihtiyacı olmaz.

Darb-ı meseli meşhurdur. Zira, mümkündür ki: Kendi hallerinin telvinatını, sahih vicdan ile idrâk eyleye.. Açık feraseti ile, sağlığını ve hastalığını neden bilmez!.

Evet., afakî seyirde, ilimler ve marifetler vardır. Hatta çokça zuhurat dahi vardır. Ne var ki, hepsi zılâle raci olup teşbih ve misal yolludur. Bazı mektuplarımda, risalelerimde tahkikini yaptığım gibi, enfüsî seyir zılâle taalluk eder ise., bundan lâzım gelir ki: Afakî seyir dahi zilim dahi zıllına taalluk ede.. Zira afak, enfüs için, zillin dahi zilli olup onun zuhuruna dahi bir aynadır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, nefsin ahvalini afak aynasında müşahede eden ve safayı, gönül temizliğini ondan bilenin misali şudur: Kendisini uykuda veya rüyada sultan olmuş görür veya vaktin kutbu olarak müşahede eder. Ne var ki o: Hakikatte sultan olmadığı gibi, vaktin kutbu dahi değildir. Zira, sultan ve kutup odur ki: Zahirde kutbiyet ve saltanat mansıbı ile müşerref ola.. Bu babda netice söz şu ki: O rüyadan A'eya düşten anlaşılan saltanat istidadının ve kutbiyet kabiliyetinin varlığıdır. Bu durumda gereken, odur ki: Muamelenin kuvveden fiile çıkması için, mektuplaşmadan çıkıp başbaşa kalmaya intikal yolunda can verile..

Üzerinde durduğumuz manada tezkiye ve tahliye dahi, enfüsî seyre bağlıdır. Bu manadan olarak, afakî seyirde gördüğü odur ki: Tezkiye istidadı ve tahliye kabiliyeti ola.. Seyr-i enfüsî ile, hariçte kendisini, pak ve temiz görmedikçe; vicdanı ile nefsini saf bulmadıkça, hakikatte onun fenadan yana nasibi yoktur. Makamlarla tahakkuk şanında dahi hazzı yoktur. Etvar-ı seb'a şanında dahi kabuktan başka bir şey hasıl edemez.

Üstte anlatılan manalara bakılarak, enfüsî seyir zarurî olarak, seyr-i ilellah grubuna dahildir. Aslında fena makamı olan seyr-i ilallahın tamam olması dahi seyr-i enfüsîye dahildir. Seyr-i fillah dahi, seyr-i enfüsîden nice merhale sonra tasavvur edilir..

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar, tehlikeli uçurumlar..

***

Ey Saadetli,

Salikin kendisine mensup olan ilmî ve hubbi taalluk, enfüsî seyirde zail olduğu zaman, kendi nefsi ile olan taalluk dahi zail olur. Kendi nefsi ile taalluku zail olunca da, onun zımnında ağyar ile taalluku dahi zail olur. Zira, ağyar ile olan taalluku, ancak nefsi ile olan alâkası dolayısı ile olmaktadır. Nitekim bu mananın tahkiki daha önce de geçti.

İşte burada anlatılan manadan da anlaşılmış oldu ki: Afakî seyir; enfüsî seyir zımnında kat edilmektedir. Salik dahi, bu tek seyirle nefsinin alâkalarından ve ağyarın alâkalarından kurtulmaktadır.

Üstteki tahkik ölçüsünden doğrulandı ki: Enfüsî seyrin manası ve afakî seyrin manası tekellüfsüzdür. Zira, hakikatta seyir, afakta ve enfüste olmaktadır. Eğer enfüs taallukatı, tedricen kat edilir ise.. enfüste seyir olur. Enfüsî seyir zımnında hâsıl olan afakî taallukatı kat etmek ise.. afakta seyir olur.

Bir başka manadan olan enfüsî seyir ile afakî seyir üstte anlatılanın aksinedir. Daha önce de anlatıldığı gibi, onlar tekellüfe muhtaçtır.

Evet.. hangi mahalde ki hakikat vardır; o tekellüften uzaktır.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Dinle dinle..

Salikin mir'atında (gönül aynasında) Yüce Sultan Vacib Zat'ın isim ve sıfatlarının zuhuru ki bunu: Enfüsî seyirde tesbit edip tahliyeden sorun tahliye zannetmişlerdir; hakikatta, isimlerin ve sıfatların zuhuru değildir. Hatta, tahliyeden sonra tahliye de değildir. Elbette o, isimlerin ve sıfatların zılâlinden bir zillin zuhurudur; tahliyenin husulünü ve tasfiyenin, tezkiyenin kolaylaşmasını sağlar.

Üstte anlatılan mananın beyanı şöyledir:

Öncelik, o taraftan gelir ve bu, başlangıç için bir münasebet kurmaktır.

Üstte anlatılan durumda; önce. matlubun hilâlinden bir zıl, talibin aynasında zuhura gelir. Şunun için ki: Zulümatı ve küduratı zail ola; kendisi için tezkiye ve tasfiye meydana gele. Enfüsî seyrin tamam olmasına bağlı olan zulmetlerin zevali ve tezkiyenin, tasfiyenin husulü, Tahliye tasavvuru verir ve tahliye için de, istidad husule, getirir. Yüce Sultan Vacib Zat'ın isim ve sıfatının zuhuruna da hak kazandırır.

Enfüsî seyir, tasfiye ve tezkiyeye bağlı olan tahliye husule getirir.

Afakî seyirde tevehhüm edilen tahliyeye gelince, bu tahliyenin suret. olup hakikati değildir ki: Enfüsî seyirdeki tahliye husulü ile, vacibiyet isimlerinin ve sıfatlarının zuhuru tasavvur edile.. Yani: Onların anlattıkları gibi..

Üstteki beyandan anlaşılan gerekli mana şu ki: Zil ile ittisal inkıta ve infisalden öncedir. Zira, salikin mir'atında matlubun zılâlinden bir zıl in'ikâs etmedikçe, matlubun gayrından inkıta tasavvur edilemez. Asılla ittisal. ise., inkıtaın ve infisalin husulünden sonra meydana gelir.

Meşayihten, ittisali önde görenlerin muradı ise.. asılla ittisal olsa gerek..

İnfisali ittisalden önce görenlerin muradı ise.. asılla ittisal olsa yerindedir. Böyle olmalı ki: Her iki taifenin nizaı da lafza dönük buluna..

Şeyh Ebu Said Harraz, bu makamda çekimser olup şöyle der:

— Halâs olmadıkça, nailiyet olmaz; nailiyet olmadıkça da halâs olmaz.. Bunların hangisi daha önce ve daha ileri bilemiyorum.

Burada, gerçek manada bilinen şu ki: Zılla nail olmak, halâstan öncedir. Asla nail olmak ise., hiç şüphe edilmeye ki: Halâstan sonra olmaktadır.

Nitekim, sabah aydınlığı da, güneş doğmadan önce güneş şualarının zılâl zuhurudur. Böyle olur ki, âlemi zulmetlerden temizleye ve onun için safa meydana getire.. Zulmetlerin zevalinden ve safanın husulünden sonra da güneşin kendisi doğar.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, güneşin zillinin zuhuru, sabık zulmetlerin zevali meyanında sayılır. Güneşin kendisinin doğması dahi, sonradan gelen zulmetlerin zevali meyanındadır.

Sultanların doğmasına münasib olan dahi odur ki: tahliye ve tasfiyeden sonra ola.. İsterse, onların doğuş mukaddimesi olmadan tahliye ve tasfiye tasavvur edilmesin..

Hak zahir oldu; niza kalktı. Şüpheler dahi zail oldu. Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

356. MEKTUP

MEVZUU:

a) Hazret-i Hak şanında salike müyesser olan, vicdanın kendisi değil; vicdan zevkidir.

b) Bu tarikat-ı Aliyyenin hususiyetleri esasında sayılan, nihayetin bidayete dere edilmesi manasının tahkiki.

c) Sair tarikatlara nazaran bu Tarikat-ı Aliyyenin daha faziletli olduğu. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Muhammed Efdal'a yazmıştır. Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

***

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Bu Tarikat-ı Aliyye meşayihinden bazılarının ibarelerinde şöyle gelmiştir: .

-Hazret-i Hak şanında salike müyesser olan, vicdanın kendisi değil; vicdan zevkidir.

Bu kelâm, nihayetin bidayete derc edildiği makama münasiptir. Ki o makam, bu büyüklere has olan cezbe makamıdır. Bu makamda ise, vicdanın hakikati yoktur. Zira, bu hakikat, intihaya mahsustur. Ancak, nihayetten olarak, bidayette bir parça zevk karıştırıp tattıkları için, vicdan zevki de orada müyesser olmuştur. Amma, muamele cezbeden çıkıp iptidadan intihaya ulaştığı zaman, vicdan zevki vicdan gibi olmaya başlar. Yani olmamakta. Zira, orada ne vicdan vardır; ne de vicdan zevki.

İş nihayete erdiği zaman da, vicdan müyesser olur; ama, vicdan zevki yoktur.

Müntehide, vicdan zevki olmayınca, onun için, lezzet almak ve halâvet pek az olur. Zira, müntehi ilk adımda zevki ve halâveti bırakmıştır. Sonunda halâvetin ve zevkin olmadığı zaviyeye girmiştir. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, daima hüzünlü ve düşünceli idi.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Müntehi için matlubu bulmak müyesser olunca, neden, vicdan (bulmak) zevki müyesser olmuyor? Müptedinin dahi vicdandan yana nasibi olmayınca vicdan zevkini nereden bulsun?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Vicdan devleti, müntehinin batın nasibidir. Zira o, zahir kısmı ile olan taallukundan inkıta ettikten sonradır ki; bu devletle müşerref olmuştur. Batın yanının taalluku zahiri ile az olduğundan, zaruri olarak, batın nisbeti zahirine sirayet edemiyor. Zahir dahi, batın vicdanından zevk alamıyor; onunla lezzete dalamıyor. Mana böyle olunca, matlubun vicdanı (bulunması) müntehinin batınında husule geliyor. Zahirde vicdan zevki olmuyor. Batın zevki dahi, vicdan nasibi olarak kalıyor.

Batın, lâmisli olan varlıktan bir nasibe nail olunca, o nailiyetin vicdan zevki dahi, lâmisli alemden oluyor. Başta ayağa misli olan zahirden dahi, bir şey hasıl olmuyor.

Çok kere, zahir batından zevki nefyeder ve onu da kendisi gibi zevkini yitirmiş sanır. Zira, misli olanın zevki, lâmisli olanın zevkinden başkadır; aralarında da hiçbir münasebet yoktur.

Anlatılan manaya göre, müntehinin zahirine, batınının zevkinden bir haber olmayınca; nazarı tamamen zahirle kısıtlı olan avama müntehinin batınından ne haber ulaşabilir. İnkârdan gayrı onların ne gibi bir nasipleri olabilir?

O zevk ki, avamın anlayışına gelir; ancak zahir zevki olup misal alemindendir.

üstte anlatılan mana icaba olarak; semağ, raks, bağırmak, çırpınmak ve benzerleri, zahir hallerinden sayıldı. Suretteki zevkler, onlara göre bulunmaz bir şey olup pek de değerlidir. O kadar ki, zevklerin ve vecidlerin sadece bunlara inhisar ettiğine inanırlar. Velayet kemalâtının bundan başka olduğunu sanmazlar.

Allahu Teala, onlara doğru yolu hidayet eylesin.

Zahir hallerinin batın hallere nisbeti, misale bağlı olanın misali olmayana nisbet hükmü gibidir.

Üstte anlatılan manadan sabit oldu ki; müntehinin batını için vicdan ve vicdan zevki vardır.

Netice söz şu ki: Bu zevk, lâmisli alemden ona gelen bir nasib olunca; zahirinin idrakine gelemez. Hatta zahir, onun nefyine hükmetmektedir. Zahir batının vicdanına muttali olsa dahi, o vicdan zevkine ermesi mümkün değildir. Zahire nazarla şöyle denmesi de pek mümkündür:

-Müntehide vicdan vardır; amma, vicdan zevki onda yoktur.

Ancak, bu Tarikat-ı Aliyye'de irşad olan müptedide vicdan zevkini isbat ederler; ama vicdanın olmayışı ile. Bunun oluşu da, şudur ki: O büyükler, işin başlangıcında intihadan bir tadımlık zevk dere ederler ve irşada nail olan müptedinin batınına nihayetten bir zil bırakırlar; ama, in'ikâs yolu ile.

Müptedinin zahiri batınına bağlı ve zahirle zatın arasında taalluk kuvveti de sabit olduğundan; şüphesiz, o nihayet zilli ve velayet zevki müptedinin batınından zahirine sirayet etmektedir. Zahiri, batınının rengine girmiş olarak çıkmaktadır. Vicdan zevki dahi, ihtiyarsız olarak; dışında zahir olmaktadır.

Şimdi sahih oldu ki; vicdan hakikati, müptedide yoktur; ama vicdan zevki onda hasıl olmaktadır.

***

Üstte anlatılan açıklama, Nakşibendiye büyüklerinin yolunun üstünlüğünü, onların nisbetlerinin değerini bildirmektedir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Yine o beyandan bu büyüklerin, müridlere ve taliplere kemal manada ihtimam gösterip iyi terbiye ettikleri anlaşılmaktadır.

Zira onlar; reşid olan bir müride ve sadık olan bir talibe, ilk adımda kendilerinde olanın, onların havsalasına uyanını verirler. Ve onlara; iltifat ve in'ikâs yolu ile; hubbiyet alâkası, manevi irtibat atarlar.

***

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; diğer silsilenin meşayihi, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinden sudur eden şu cümlenin doğruluğu üzerine şüpheye düşmüşlerdir.

-Bu Tarikat-ı Aliyye'de nihayetin bidayete dere edilişi vardır.

Bu Tarikat-i Aliyye'de müptedi olan kimsenin, diğer tarikatların müntehisi ile müsavi olmasına cevaz vermezler.

Hayret; bunlar nereden anlamıştır ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedisi ile, diğer tarikatların müntehisi arasında müsavat vardır?

Zira, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinden:

-Nihayet, bidayete derc edilmiştir cümlesinden başka bir ibare sudur etmemiştir.

Bu ibarede dahi, müsavata delâlet eden bir mana yoktur. Onların bu cümleden maksatları şu demektir:

-Bu Tarikat-ı Aliyye'de müntehi olan bir şeyh, in'ikâs yolu ile, reşid olan müptediye kendi nihayet devletinden, teveccüh ve tasarrufla bir zevk tattırır. Onun bidayetine, kendi nihayetinin güzelliğinden (veya tuzundan) bir miktar katar.

Bunda müsavat nerede? Hani şüphe yeri? Onun doğruluğu hakkında tereddüde yer var mıdır?

Bu derc edilme işi, cidden büyük bir devlettir. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedisine her ne kadar nihayet hükmü yok ise de; Ihakin o, nihayet devletinden de mahrum değildir. Farz edilse ki, bu müptediye, vusul yolunu kat etme ve menzillerini aşma fırsatı verilmeyecek. Amma o, yine de nihayet devletinden mahrum olarak gitmez. O nihayet güzelliğinden bir zerre onun bütün külliyetini güzelleştirip iyileştirir. Amma, bu durum, diğer tarikatların müptedilerinde yoktur. Zira onlar, nihayet muamelesinden mahrumdurlar. Menzilleri kat edip mesafeleri aşmaktan yana da aciz durumdadırlar. Yazık onlara, bin defa yazık; bir fırsatla menzilleri kat edip mesafeleri aşmazlarsa.

Yukarıda anlatılan manadan; bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedileri ile, diğer tarikatların müptedileri arasındaki fark anlaşıldı. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin müptedisinde bulunan meziyyet, sair bidayet erbabına nazaran belli oldu. Bu arada şunun da bilinmesi yerinde olur ki, bu fark, bu Tarikat-ı Aliyye'nin müntehisi ile, diğer tarikatların müntehisi arasında dahi sabittir. Aynı meziyet dahi, onlar arasında tahakkuk etmiştir. O kadar ki, bu Tarikat-ı Aliyye'nin nihayeti, sair meşayih tarikatlarının nihayetinin ötesindedir.

Üstteki sözümü ister tasdik etsinler, isterse etmesinler. Eğer insaf yolunu tutarlarsa, herhalde tasdik ederler.

Bir nihayet ki, onun bidayeti nihayetle imtizaç etmiştir. Elbette onun diğer tarikatlara nazaran, bu imtiyazı olacaktır; elbette o nihayetlerin de bir nihayeti olacaktır.

Bir mısra:

Baharından bellidir, bolluğu yılın...

***

Diğer silsilelerin mutaassıplarından bir cemaat şöyle der:

-Nihayetimizde bizim için dahi Sübhan Hakka vusul ardır. Amma siz, bunun için, bidayetinize kail olmaktasınız. Bu durumda, Hak'tan yana nereye gitmektesiniz? Hakkın ötesinde nihayetiniz nasıl olur?

Bunun için şöyle deriz:

-Biz, Hak'tan Hakka gitmekteyiz. Zıllıyet şaibesinden kaçmaktayız; aslın da aslını istemekteyiz. Kaselimiz budur. Tecellilerden iraz ederek, tecelli edeni taleb ediyoruz. Zuhuratı arkamızda bırakıp batınların da batınında zahir olanı arıyoruz. İleri derecede batınıyet mertebeleri değişik olduğundan; ileri derecede bir batınıyyetten daha ileri derecede bir başka batınıyete geçiyoruz. Ayağımızı, bir başta olan ileri derecedeki batınıyetten dana ötedeki üçüncü bir ileri batınıyete basıyoruz. Ondan dahi, taa, Allahu Taala'nın dilediği yere kadar.

Sübhan olan Hazreti Hak, hakiki manada basit iken, aynı şekilde vasidir. Amma, bu vasi olmak, eni ve boyu olmak manasında değildir. Zira, böyle bir şey imkândan emareleri olup hudus alametlerinden sayılır. Şöyle ki: Onun vüs'ati dahi, zatı gibi olup keyfiyetten, benzerlikten ve misalden münezzehtir. Bu vüs'at alanında vaki olan seyir dahi, aynı şekilde misli ve keyfiyeti olmayan bir şekilde olmaktadır. Bu seyir sahibinin kendisi, kemmiyet ve keyfiyet ölçüsünde var iken, lâmisli olan menzilleri keyfiyeti ve misliyeti olmayan kuvvetle kat etmektedir. Misale bağlı olandan dahi misale bağlı olmayana koşmaktadır.

Müflis olan acizler, bu muamelenin hakikatini nasıl idrak edebilirler? Misale dayalı aleme taalluku olanlara, misali olmayan alemden ne haber verilebilir? Onlar, kendi kusurlarını itiraz olarak ortaya çıkarırlar ve cehaletleri ile de övünürler.

Bir şiir:

Nice ahmak var ki, gafildir ayıplarından;

Aybı güzel görür, onu iyi sandığından...

Anlamazlar mı ki, enbiyanın nihayeti, hatta Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin nihayeti, Sübhan .Hakka vusuldür. Halbuki, bu taifenin nihayeti, o büyüklerin nihayeti ile müttahid değildir. Hatta aralarında asla bir münasebet dahi yoktur. Mümkündür ki; bu taifenin nihayetinin de ötesinde olan bir nihayet müyesser ola ve bu nihayet dahi, o büyüklerin nihayetinden ait buluna. Onlara, salât, selâm ve tahiyyat.

Üstte anlatılan manadan da sahih oldu ki; her şeyin nihayeti Sübhan Hakka vusuldür. Bu taifeler arasındaki değişiklik ise, kendi derecelerinin değişik olmasına göre sabittir.

Bu manadan olarak, şöyle de diyebiliriz:

-Herkes, kendi nihayetini sanır ki, Sübhan Hakka vusuldür. Amma, insanların pek çoğu, zılâli ve hakkın zuhuratını yüce mukaddes Hak sanır. Hem de, bu zılâlin ve zuhuratın değişik dereceleri oimasına rağmen.

İşin aslında, tüm nihayet erbabının nihayetleri yüce mukaddes Hakka vusul değildir. Herkesin müntehası, kendi kanaatına göre, Sübhan Hak'tır.

Anlatılan manaya göre, bir şahsın iptidası, hakkın zılâli ve o Sübhan Hakkın zuhuratı ise, bu bir başkasının, nihayetidir. Hakkaniyet kanaatına göre de, o şahsın Sübhan Hakka vusulü olur. Halbuki, Sübhan Hak, bu zılâlin ve zuhuratın da ötesindedir.

Mana üstteki gibi olunca, neden anlatılanların husulü uzak görülür ve şüphe mahalli olur?
• Bir şiir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;

Kem sözlerden hep beridir onların sahaları.

Kırabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki; Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları.

***

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, günahlarımızı ve içimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım et.” (3/147)

***

357. MEKTUP

MEVZUU:

a) Vahdet-i vücud ve onun şer'i ilimlere tatbiki sorusuna cevap.

b) "Allah bir kulu severse..."

Manasına gelen hadis-i şerif üzerine sorulan soruya cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hacı Muhammed Mümin'in oğlu Muhammed Sadık'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun; seçmiş olduğu kullarına selâm.

***

Diyorsun ki:

-Sofiye, vahdet-i vücuda kaii olmaktadır. Ulema ise, bu kavli küfür ve zındıklık olarak kabul etmektedir. Halbuki her iki taife de fırka-i naciyedendir. Size göre bu muamelenin hakikati nedir?

-Ey Muhib! Bu Fakir bu bahsin tahkikatını mektuplarında ve risalelerinde yapmıştır. Hem de tafsilatı ile. Ona göre, her iki taifenin nizaı dahi, lâfza raci olmaktadır.

Durum üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen, madem ki sordunuz, zaruri olarak onun cevabını yazacağız.

Bilesin ki, Sofiyeden vahdet-i vücuda kail olup da, eşyayı Sübhan Hakkın aynı görerek her şeyin o olduğuna hükmeden kimsenin muradı, eşyanın yüce Hakla ittihad ettiği manası değildir. Ayrıca, tenzihin teşbih olup tenezzül etmesi, vacibin mümkün olması, lâmisli olanın dahi misli olmaya inkılâbı da değildir. Zira, böyle bir şey küfür ve ilhad olup dalâlet ve zındıklığa girer. Zira, burada, ne ittihad, ne ayniyet, ne tenezzül, ne de teşbih vardır. Halbuki, Sübhan Hak, şu anda olduğu üzere bakidir.

Noksan sıfatlardan münezzehtir o zat ki, zatı, sıfatı, isimleri kâinatın hadiseleri ile ona bir değişme gelmez. O Sübhan Zat, mutlak sarafeti üzeredir. Vücub evcinden, imkân bataklığına meyil de yoktur.

Onların her birinin muradı şudur: Eşya madum olup mevcud olan o yüce mukaddes Zat'tır.

Hüseyin b.Mansur Hallac'ın:

-ENEL HAK... (BEN HAK) sözünden muradı şu demek değildir:

-Ben Hakkım, Hakla ittihad ettim.

Zira, böyle bir cümle kullanmak müfürdür ve katlini mucibdir. Onun bu cümleden asıl muradı şudur:

-Ben yokum, mevcud olan Sübhan Haktır.

Bu babda netice söz şu ki: Sofiye, eşyayı Hakkın zuhurlarına aynalar halinde görüp onların isimlerinin ve sıfatlarının tecelligâhları sanmaktadırlar. Hem de tenezzül şaibesi, tagayyür ve tebeddül zannı olmadan. Nitekim, bir şahsın gölgesi uzayıp durduğu zaman:

-Bu gölge, o şahısla ittihad etmiştir; bunun onunla ayniyet beraberliği vardır, şeklinde bir cümle kullanılmayacağı gibi, şöyle dahi denemez:

-O şahıs, tenezzül edip gölge suretinde zuhur etmiştir.

Herhalde, o şahıs, sarafet asaleti üzerinedir. Tenezzül ve tagayyür şaibesi olmadan da gölge ondan var olmuştur, isterse, bazı vakitlerde, gölgenin varlığı bir cemaatın nazarından gizlenmiş olsun. Bu durum dahi, o şahsın vücuduna olan tam manası ile mahabbetlerinden dolayıdır. O kadar ki, onların müşahedelerinde, o şahsın varlığından başka bir şey asla yoktur. Herhalde, o zaman şöyle diyebilirler:

-Bu gölge o şahsın aynıdır.

Yani gölge yoktur, mevcut olan yalnız o şahıstır.

Üstte yapılan tahkikten şu mana gerekeli olarak çıktı; Sofiye katında eşya; Hakkın zuhuratına aynalar halindedir; ama yüce mukaddes Zat'ın aynı değildir. O zaman, eşya Haktan olur, ama Hak oImaz. Bu durumda onların sözlerindeki mana dahi şu olur:

-Hepsi ondandır.

Ulema-i kiram katında tercih edilen kavi dahi budur. Bu manadan ötürü, ulema-i kiram ile sofiye-i izam arasında dahi niza olamaz. Hakikatta sebatlı olarak onların sayılarını taa, kıyamet gününe kadar Allahu Teala artırsın.

Her iki kavun neticesi de aynı yere çıkar.

Sofiye der ki:

-Eşya, yüce Hakkın zuhurat aynalarıdır.

Ulema ise, böyle bir lâfızdan sakınır. Şunun için ki, hulul ve ittihad vehminden korunalar.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sofiye, eşyanın zuhuratına kail olmakla beraber, onu hariçte yok görür ve dışta Sübhan Hakkın gayrına varlık için kail olmazlar. Ulema ise, eşyanın hariçte mevcud olduğuna kaii olurlar. O zaman, manada her iki taifenin nizaı da sabit oluyor.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Sofiye, her ne kadar alemi haricen yok bilseler de, lâkin onun için hariçte mevhum bir varlık isbat ederler. Onun harici görünüşüne de kail olurlar. Harici olan mevhum kesreti de inkâr cihetine gitmezler. Bununla beraber şöyle derler:

-Hariçte bir görünüş hasıl eden bu mevhum varlık, vehmin kalkması ile kalkan vehme dayalı mevhum mevcudlardan değildir. Yani bir sebatı ve kararı olmayan cinsten. Amma, öyle değildir. Bu mevhum varlık, bu hayale dayalı görünenler; Sübhan Hakkın sun'u ve onun kudret nakşı olduğundan zevalden mahfuz olup halelden dahi masundur. Bu dünyanın ve öbür dünyanın muamelesi de buna bağlıdır.

Alemi vehimlerden ve hayallerden sayan sofestaiye zümresine gelince, sanırlar ki; vehmin ve hayalin kalkması ile alem dahi kalkar. Bunun için de derler ki:

-Eşyanın varlığı, bizim itikadımıza tabidir. İşin aslında onun bir hakikati yoktur. Eğer semayı arz olarak itikad edersek, o arz olur; arz dahi bizim itikadımız gereğince sema olur. Yine tatlıyı acı olarak hayal edersek, acı olur; acı dahi bizim itikadımıza göre tatlı olur.

Hülasa, bu mecnunlar, yüce Sultan dilediğini yapmakta Muhtar olan yaratıcının icadını inkâr ederler. Eşyayı, o yüce Zata dayandırmazlar. Bunun için, kendileri sapıttığı gibi, başkalarını dahi saptırırlar.

Sofiyeye gelince, hariçte eşyaya vehme dayalı bir varlık isbat ederler. Hem de, sebatı ve istikran olan bir varlık, vehmin ortadan kalkması ile de kalkmayan. Bu dünya hayatının ve ahiret hayatının muamelesi de, o vücuda bağlı olarak, daima ve ebedi olarak kabul ederler.

Ulemaya gelince, eşyayı hariçte mevcud olarak itikad ederler. Ayrıca, eşya üzerine ebedi olarak harici hükümlerin terettübüne dahi itikadları vardır. Durum böyle olmakla beraber; eşyayı yüce Hakkın varlığı yanında zait, nahif olarak tasavvur ederler. Mümkinin vücudunu dahi yüce mukaddes Hakkın varlığına nisbetle yok görürler.

Üstte anlatılan mana açısından bakılınca; her iki fırka katında dahi, eşyanın varlığı sabittir. Bu alemin ve öbür alemin hükümleri dahi ona bağlıdır. Vehmin ve hayalin kalkması sonunda, o kalkmaz. Böyle olunca da, ihtilâf kalkar ve niza zail olur.

Netice mana olarak, sofiye der ki:

-Bu varlık vehmidir.

Bunun sebebi de şudur: Uruc zamanı, eşyanın varlığı onların nazarından gizlenir; onların nazarında şanı yüce Hakkın varlığından başkası kalmaz.

Ulemaya gelince... Bu vücuda,

-Mevhum...

lâfzını ıtlak etmekten sakınırlar, vehme dayalı bir vücuda kail olmazlar. Ta ki, kısa görüşlü olan, onun kalkacağına hükmetmeye; sonunda, ebedi olan azabı ve sevabı inkâr eder.

Burada şöyle bir soru daha çıkabilir:

-Sofiyenin, eşyaya vehmi olan vücud isbatından gaye şudur ki; bu vü-cudla beraber, sebat ve istikrar dahi ola... Bu dahi, işin aslında böyle olmadığı gibi, vehimden başka bir

şeyde dahi olmaz. Bir görüntü dışında dahi onun nasibi yoktur. Ulema dahi eşyanın hariçte işin aslına göre varlığına kail olurlar ve bu durumda dahi, niza bakidir.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

-Mevhum olan varlık, hayale dayalı görüntü; vehmin ve hayalin kalkması ile kalkmamış olsa dahi, işin aslında vardır. Misal olarak, farz etsek ki, vehim sahiplerinin tümünden vehim zail ojmuştur; yine de bu vücud sabit olur, vehimlerin zevali ile da zail olmaz. İşin aslının ve vakıanın bundan başka manası da yoktur. Ancak, mümkinin varlığında isbat edilen işin aslı ile, Vacib Taala'nın varlığında sabit olan arasında bir fark vardır ki, o da şudur: İkincisinin yanında birincisi, hiçbir şey olmamak durumundadır. O kadar ki, mevhumlar ve hayal edilenler arasında sayılır. Meselâ: Şekke düşülen külli cüzleri gibi... Bunlar arasında dahi, nice değişik farklar vardır. Nitekim, Vacib Taala'nın vücudana nisbetle mümkinin vücudu dahi, hiçbir şey olmama hükmünde olup ademler (yoklar) meyanında sayılır.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca, hakikatta niza yoktur.

***

Burada bir başka soru dahi, şöyle sorulabilir: Bütün SyanVn vücudu için, işin aslında müteaddid vucudardmak lazım geldiğine göre işin aslında tek vücud olmamak lâzım gelir. Bu mana dahi, sofiye katında kabul edilerek ikrar edilen vahdet-i vücuda münafidir.

Ne denir?

Bu soruya şu cevabı veririm:

Her iki durumda da, işin aslına mutabıktır. Yani, işin aslındaki taahdüd-ü vücud ve vahdet-i vücuda. Ancak, cihet ve itibar değişik olunca, ıkı nakzedici şeyin içtima tevehhümü kalkmıştır.

Üstte anlatılan bahsi, bir misalle açalım. Şöyle ki:

Zeyd'in sureti aynada görülmektedir, işin aslına göre, aynada asla bir suret yoktur. Bu görülen suret dahi, ne aynanın altındadır; ne de yüzünde. Aynadaki bu suret dahi, bir tevehhüm itibarı ile olup oynada, hayali olan bir görüntü dışında husulü yoktur. Bu vehmi olan vücud ve hayali olan görüntü dahi, aynada bulunan surete sonradan arız olmuşlardır, işin aslında onların oluşu budur.

Üstte anlatılan manadan olarak, bir şahıs dese ki:

-Ben, Zeyd'in suretini aynada gördüm.

Aklen ve örfen o kimse bu sözünde doğrudur ve haklı sayılır. Edilen yeminlerin binası dahi bunun üzerinedir. Meselâ, bir şahıs yemin edip dese ki:

-Vallahi, Zeyd'in suretini aynada gördüm.

O kimse, bu yeminini boşa etmemiş olar.

Anlatılan durumda, Zeyd'in suretinin aynada husul bulmaması vardır. Oradaki husulü dahi, vehim ve tahayyül itibarı iledir. Her ikisi de, işin aslına uygun olan bir vakıadır. Lâkin birinci durum, işin aslında mutlak olup ikincisi ise, vehim ve tahayyül tavassutu iledir.

Burada asıl şaşılacak bir durum var ki, o da şudur: işin aslına münafi olan vehim ve tahayyül, işin aslı için hasıl edenler olmuştur. Eğer onlar olmasaydı, işin aslı da hasıl olmazdı.

İkinci bir misal de nokta-i cevvaldir; kendisine hariçte daire sureti arız olmuştur. Yani, hayal ve tevehhüm cihetinden. O makamda dairenin husulü haricen yoktur. O dairenin orada husulü dahi, vehim ve tahayyül itibarı iledir. Her ikisi de işin aslına mutabıktır. Lâkin dairenin husul bulmayışı, işin aslında mutlaktır. O dairenin onda husulü dahi vehim ve tahayyül ciheti iledir. Bu durumda, birincisi mutlak olup, ikincisi ise, mukayyeddir.

Üstte anlatılan misal açısından bakılarak, üzerinde durduğumuz vahdet-i vücud, işin aslı cihetinden mutlak olup, yine işin aslında taaddüd-ü vücud dahi, tevehhüm ve tahayyül itibarı iledir.

Itlak ve takyid mülâhazası ile, işin aslına göre iki mütenakız arasında tenakuz olmaz; iki nakzedicinin bir arada olması dahi isbat edilemez.

***

Burada bir başka soru dahi şöyle olabilir:

-Bütün vehim sahiplerinin vehminin zeval bulduğu farzedilince, vehme dayalı vücud ile hayali görüntü nasıl sabit olur?

Bunun için dahi şu cevabı veririm:

-Bu vehme dayalı vücud, mücerred vehmin ihtıraı ile hasıl olmamıştır ki; vehmin zevali ile zeval bulup gitsin. Elbet o, yüce Hakkın yaratması ile, vehim mertebesinde hasıl olmaktadır. Hatta, onun için itkan dahi hasıl olmuştur ki; zaruri olarak, vehmin zevaii ile ona bir halel gelmez. Onun için:

-Vehmi vücud, denmesi şu itibara göredir ki; Sübhan Hak onu his ve vehim mertebesinde yaratmıştır.

Hangi mertebede olursa olsun; Sübhan Hakkın halkı (yaratması) zevalden ve halelden mahfuzdur.

Bundan başka, Sübhan Hakkın halkı zaruri olarak işin aslına uygun olmaktadır; amma hangi mertebede halk ederse etsin. İsterse o mertebede işin aslında olduğu gibi olmayıp mücerred itibara göre olsun. Ne var ki, o mertebede mahluk işin aslına uygun bağlanmaktadır.

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Sübhan Hakkın hakkı, his ve vehim mertebesindedir.

Bunun manası şu demeye gelir:

-Allahu Taala, eşyayı öyle bir mertebede yaratmıştır ki; o mertebede, o eşya için his ve vehimden gayrı bir yerde sübut ve husul yoktur.

Nitekim gözbağcılar, birtakım gayrıvâki şeyler gösterirler; bir şeyi de on şey olarak göze getirirler. Halbuki o eşya için, on tane olmak, histen ve vehimden başka bir yerde yoktur. İşin aslında mevcud olan dahi, bir şeyden başka değildir. O on şeye, yüce Hakkın kudreti ile sebat ve istikrar arız olunca; işin aslına göre de, halelden ve tez zevalden mahfuz olmaktadır.

Bu on eşya, işin aslında göre hem mevcud olmaktadır; hem de madum. Lâkin, iki itibarda... Meselâ:

a) Histen ve vehimden kat'ı nazar edildiği zaman, onlar, yoktur.

b) Hissin ve vehmin mülahazası ile de onlar vardır.

Aşağıda anlatılan meşhur kıssalar arasındadır:

-Bu gözbağcılar, Hindistan beldelerinden bir beldede, sultanlardan birinin yanında oyunbazlık binası kurmuşlar. Bu arada, tılsım ve oyunbazlıkla insanların gözlerine bahçeler, ağaçlar ve bitkiler çıkarmışlardır. Bu mecliste, o ağaçların büyüyüp meyve verdiğini göstermişler ve orada bulunanlar dahi o ağaçlann meyvelerinden yemişler.

Durum böyle olunca, o vakit, Sultan, bu oyunbazların katline emir vermiş. Şunun için ki, kendisi şöyle demiş:

-Bir oyunbazlığın zuhurundan sonra, onu yapan öldürülür ise, onun yaptığı Hakkın kudreti ile olduğu gibi baki kalır.

Onları katlettirince, o ağaçlar, Allah'ın kudreti ile olduğu gibi kalmış.

Duydum ki, o ağaçlar şu anda dahi bakidir ve insanlar onların meyvelerinden yemektedirler.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'a güç değildir.” (14/21)

Üzerinde niza olan surette; kendisinden başka mevcud olmayan Sübhan Hak, hariçte ve işin aslında; kudret-i kâmilesi ile, his ve vehim mertebesinde olmak üzere, mümkinat suretlerinin hicaplarında isimlerinin ve sıfatlarının kemalâtını izhar eylemektedir. Hayali sübut, vehmi vücud ile eşya tecelligâhlannda o kemalâtını tecelli olarak meydana getirmektedir. Yani, eşyayı, o kemalâta uygun olarak, his ve vehim mertebesinde yaratmaktadır.

Eşyanın vücudu, hayali bir görüntü itibarı iledir. Lâkin, Sübhan Hak:

a) O görüntüye sebat ve istikrar ihsan eylediği;

b) Bu eşyanın yaratılmasında, sağlamlık da kattığı;

c) Ebedi muameleyi dahi onun bağlısı kıldığı için; o eşyanın vehme dayalı ile hayali sübutu aynı şekilde işin aslına göre olmuştur. Halelden dahi mahfuz bulunmuştur.

Bu arada şöyle denmesi de mümkündür:

-Eşyanın hariçte ve işin aslında vücudu ardır; ama onun vücudu yoktur. (Yani, hem vardır; hem yoktur)

***

Nitekim, bu mana mükerrer olarak, daha önce de anlatıldı.

Merhum pederim, muhakkikin ulema arasında idi. Bana anlattığına göre; mütebahhirin ulemadan olan Celhaleddin Ekri kendisine şöyle sormuş:

-Vakıaya mutabık olan vahdet midir, yoksa kesret mi? Eğer vahdet ise, binası değişik ve ayrı hükümler üzerine kurulan şeriat batıl olur. Şayet kesret ise, sofiyenin kavli batıl olur. Zira onlar, vahdet-i vücuda kaildirler.

Hazret-i Şeyhimiz, onun cevabında şöyle dedi:

-Her ikisi de işin aslına ve vakıaya mutabıktır; onda vakidir.

Ne var ki, onun beyanında söyledikleri bu Fakir'in hatırında kalmadı. Şu anda, Fakir'in hatırına feyiz yollu geleni yazıyorum. Emir Sübhan Allah'ındır.

Vahdet-i vücuda kail olan sofiye haklıdır.

Kesret hükmünü veren ulema dahi aynı şekilde haklıdır.

Bu manadan olarak, sofiyenin haline münasip düşen vahdettir; ulemanın haline münasip düşen ise, kesrettir. Zira, şeriatın kurulan binası kesret üzeredir. Ahkâmın değişmesi dahi kesrete bağlıdır. Enbiyanın daveti, uhrevi olan nimet, azap cinsinden hemen her şey kesrete müteallikdir.

Sübhan olan yüce Hak dahi, kesreti murad edip zuhuru sevdiği için, şöyle buyurdu:

"Bilinmemi sevdim."

Bu mana icabı olarak beka dahi bu mertebede zaruri olmaktadır. Zira bu mertebenin tertibi dahi, alemlerin Rabbinin razı olduğu ve sevdiğidir. Şu mana icabıdır ki, şanlı Sultan karşısında hizmetçiler, haşmet, zül, iftikar, inkisar onun azameti ve kibriyası için lâzımdır. İsterse, vahdet-i vücud hakikat gibi; ona nisbetle kesret dahi mecaz gibi olsun. Bu mana icabı olarak, vahdet alemine:

-Hakikat alemi denmiş; kesret alemine dahi:

-Mecaz alemi tabir edilmiştir. Lâkin, eşyaya ebedi beka ihsan edildiği ve kudret dahi hikmet libasına bürünüp çıktığı, sebepler dahi ef'al nikabı kılındığı için o hakikat bir yana

bırakılmıştır. Bilinen dahi bu mecaz olmuştur. Nokta-i cevvale, her ne kadar hakikat, o noktadan çıkan daire dahi mecaz gibi ise de, lâkin o hakikat orada unutulmuş ve bir yana atılmış gibidir. Görülen, bilinen artık daire olmuştur.

***

Şu kavlin manasını sormuşsun:

"Allah bir kulu sever ise, günah ona zarar vermez."

Bilesin ki, Allahu Teala, bir kulu sevdiği zaman, ondan günah sudur etmez. Zira Allah'ın veli kulları günah irtikâbından mahfuz bulunmaktadırlar. İsterse bunlardan günah süduru caiz olsun. Amma enbiya böyle değildir; zira, onlar günah işlemekten yana masumdurlar, günah işleme cevazı dahi onlardan alınmıştır. Onlara salât ve selâm olsun.

Anlatılan manada evliyadan günah sudur etmeyeceğine göre, günahın zararı da dokunmaz. Günah südurunun olmayışında; günahın zararı dokunmayacağı doğrudur. Nitekim bu, mana ilim erbabına malumdur.

Burada anlatılan günahtan murad, daha önce işlenen günahlar dahi olabilir. Yani, velayet derecesine vasıl olmadan evvel... Zira, İslâm, dahi önceleri yıkar. İşin hakikati Allah katındadır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak bizi muaheze eyleme.” (2/286)

Selâm size ve diğer hüdaya tabi olanlara. Mütabat-ı Mustafa'yı bırakmayanlar... Ona ve âline salât, selâm ve üstün tahiyyat...

***

358. MEKTUP

MEVZUU: Alemin tamamı, vacibiyet isimlerinin ve sıfatlarının tecelligâhlarıdır; zatın değil. Zira, mümkinin zattan yana bir nasibi yoktur. Şunun için ki: Mümkinin kendi kendine kıyamı yoktur; hepsi arz olup cevheriyetten yana hiçbir korku almamıştır.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Menba-ı Hakaik Maden-i Maarif Hace Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; selâm seçmiş olduğu kullarına.

Ey Mükerrem Mahdum,

Bir mısra:

Yazılanın en güzeli, sözüdür dostların...

Duyulmamış maariften yazılacaktır; onları dinlemek gerekir. Havasın dahi havassı' zatların murakabesi de beyan edilecektir. O yana da açık bir şekilde teveccüh edilmesi yerinde olur.

***

Bilinmesi yerinde olur ki, alem, tamamı ile isimlerin tecelligâhları olup , yüce mukaddes vacibiyet sıfatlarının da zuhur yerleridir. Şayet mümkinde bir havat var ise o yüce mukaddes Vacib Zat'ın hayatına bir ayna olmuştur Eğer onda bir ilim var ise, o yüce Zat'ın ilmine aynadır. Eğer onda bir kudret var ise, o yüce Zat'ın kudretine bir aynadır. Bu kıyas, böylece devam edip gider... O nun zatı için, alemde ne mazhar vardır; ne de ayna. Hatta onun zatı için, alemle bir münasebet ve iştirak asla yoktur. Hem de kesin olarak. İsterse bu münasabet isimde veya surette olsun. Bu mana, bir ayet-i kerimede şöyle anlatıldı:

"Elbette Allah alemlerden ganidir.” (29/6)

Fakat, isimler ve sıfatlar öyle değildir. Zira, bunların alemle isim yönünden münasebeti, suret yönünden ne iştiraki vardır. Nitekim, Vacib Taala'da ilim olduğu gibi, mahlukta dahi ilim vardır. Amma, mahluktaki o ilmin suretidir. O Zatta kudret olduğu gibi, mümkinde dahi kudret vardır. Orada kudretin kendisi olduğu gibi; burada da kudretin sureti vardır. Amma, zat öyle değildir. Zira, mümkinin, o devletten yana nasibi yoktur; onun için, kendi kendine kıyam verilmemiştir. Hatta mümkin, yüce Hakkın isim ve sıfatları üzerine mahluk olduğu cihetten tamamı ile arazdır. Cevheriyetten yana hiçbir koku almamıştır. Onun kıyamı dahi, yüce mukaddes Vacib Taala'nın zatı iledir.

Akıl erbabının, bu alemi cevher ve araz olarak ikiye ayırmaları, onların nazarlarının zahirle kısıtlı olduğundandır. Mümkün cinsinden, bazısının bazısı ile kıyamı var ise, bu arazın arazla kıyamı kabilinden olup arazın cevherle kıyamı değildir. Hatta, hakikatta iki arazın kıyamı, yüce mukaddes Vacib Zat iledir. Onların arasında hiç de cevheriyet sabit olmamıştır. Bütün mümkinatın Kayyum'u, yüce mukaddes Allah'tır. Hakikatta, mümkin için bir zat yoktur ki; o zat ile kendisi kıyam ede... Elbette zat, yüce mukaddes Vacib Taala'nındır; sıfatları dahi onunla kaim olmaktadır; keza bütün mümkinat dahi öyledir.

-Ene... (Ben) lâfzı ile, herkesin kendi zatına vaki olan işarete gelince...

Bu işaret hakikatta; o tek olan zata işarettir ki, her şeyin kıyamı onunladır. işaret eden, bunu bilsin veya bilmesin. İsterse, yüce Hakkın Zat'ı; kendisine işaret edilen ve bir şeyle de asla ittihad etmiş olmasın.

Üstte anlatılan derin maarifi, kusurlular tevhid-i vücudi maarifi ile karıştırmasın. Eli ve cebi de birbirine müttahid sanmasınlar. Çünkü tevhid erbabı, yüce mukaddes Zat'tan başka bir varlığa kail olmazlar; isimlerine ve sıfatlarına da ilmi itibar olarak kanaat ederler. Mümkinatın hakikatları için derler ki:

-Onlara vücud rayihası ulaşmamıştır. Ayan dahi, vücud rayihasını almamıştır.

işte, üstteki cümle, onların kelâmından alınmıştır.

***

Bu Fakir, şuna itikad eder ki: Yüce Allah'ın sıfatı, zatı üzerine fazladan bir varlıkla mevcuttur. Nitekim, ehl-i ulema dahi, buna kaildir. İsimlerin ve sıfatların tecelligâhları olan mümkinata gelince, onlar için dahi vücud isbat edilir.

Bu babda netice söz şu ki: Mümkinat için, kendi kendine kıyamı olmayan arazdan başka bir şey bilinmiyor. Mümkinatta kendi kendine kıyamı olan cevher, ona isbat edilememektedir. Bunun için, yakin derecedeki mana şu ki, her şeyin kıyamı, yüce Hakkın zatı iledir.

Üstteki mana üzerine, şöyle bir şey sorulabilir:

-Yapılan bu tahkikten anlaşılan odur ki; mümkinatın zatı, aynen Vacib Taala'nın zatıdır; mümkin dahi şanı yüce Vacib ile müttahiddir. Böyle bir şey ise, hakikatlerin değişmesini gerektirdiğinden muhaldir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Mümkinin zatı, yani mahiyeti ve hakikati; Allahu Taala'nın isimlerine ve sıfatlanna tecelligâh olarak mahsus kılınan müteaddid arazların aynıdır. Bu ayniyet için, Vacib Taala'nın zatı ile asla bir beraberlik yoktur. Aralarında ittihad dahi yoktur; hem de şekillerin hiçbir ile. Onun için de, hakikatların kalbi (değişmesi) gerekmez. Dolayısı ile o makamda, arazlara yüce mukaddes Zat ile kıyamdan başka bir şey kalmaz. Onun Kayyumiyeti dahi, bütün eşya iledir.

***

Burada, bir başka soru daha sorulabilir:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile herkesin zatına işareti, Vacib Taala'nın zatına raci olmaktadır.

Bundan lâzım gelir ki; mümkinin zatı, yani mahiyeti ve hakikati Vacib Taala'nın ayenn zatı olan. Zira, herkesin:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile işareti, kendi hakikatına ve mahiyetinedir.

Bu dahi, hakikatin kalbini (değişmesini) gerektirir. Tevhid-i vücudi erbabının kelâmının dahi aynıdır.

Bu soruya şu cevabı veririm:

-Evet... herkesin:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile işareti kendi hakikatına olsa dahi; ama, onun hakikati bir araya gelmiş arazlardan olduğu için, bu işarete onun kabiliyeti yoktur.

Zira, arazlar, asaleten ve istiklâlen hissi işareti kabul edemezler. Onun hakikati bu işareti kabul etmeyince, işaret o hakikati kıyamda tutan hakikata raci olur.

Mümkinin mahiyeti, bir araya gelen o arazların aynıdır.

Mümkinin kabiliyetsizliği dolayısı ile bu işaret, onun kıyamını sağlayana raci olunca, onun kıyamını sağlayan dahi Vacib Taala'nın zatıdır; bunun iç-ni hakikatin kabli (değişmesi) gerekmez. Mümkin dahi, yüce mukaddes Vacib Taala olmaz.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, tevhid-i vücudi erbabının kelâmına mugayir olur.

Asıl şaşılacak mana şu ki:

-Ene... (Ben...) lâfzı, mümkinden sadir olup Vacib Taala'ya dönmektedir; mümkin dahi hali üzere kalmaktadır. Bunun için de:

-Sübhani...

-Enel-Hak... cümlelerini söyleyemez. Belki de temeyyüz sahibi olarak bu sözleri söylemeye güç yetiremez.

***

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-Mümkinin kıyamı Vacib Taala ile olduğuna göre, sonradan yaratılan hadis şeylerin kıyamı dahi o yüce Zat ile olmayı gerektirir. Böyle bir şey de mümtenidir.

Bunun için, şu cevabı veririm:

-Hadis şeylerin kıyamının mümteni olması, yüce Zat'a hulul manasındadır; muhal olan da budur. Lâkin, burada hulul manası yoktur; sübut ve takarrür manası vardır. Yani mümkinin sübutu ve kararı, Vacib Taala'nın zatı ile olmaktadır.

Bu manada bir başka soru da şöyle olabilir: -Mümkinin sübutu, Vacib Talaa ile oldu. Halbuki o, mümkinin tamamen araz olduğu da takarrür etmiştir. Dolayısı He ona kıyam edeceği bir mahal gerek. Bu mahal neredir? Vacib Taala'nın zatı değildir. Mümteni dahi, onun için bir mahal olamaz. Bunun için şu cevabı veririm:

-Araz o şeydir ki, zatı ile kıyam yoktur; başkası ile kıyamı vardır. Akıl erbabı dahi, arazın kıyamında hululden başka bir mana anlamadıklarından zaruri olarak araz için mahal isbatına kalktılar. Bir mahal olmadan da, onun sübutunu muhal saydılar. Kıyam için bir başka mana zahir olunca asla mahal lâzım gelmez. Ki bu daha önce de anlatıldı. Müşahedemiz ve mahsusumuz (hissimize gelen) odur ki: Bütün eşyanın kıyamı Vacib Taala iledir. Amma, arada bir hulul ve mahal asla yoktur. Bunu, akıl erbabı, ister tasdik etsin; isterse etmesin. Onların sekleri, bizim bedahetimizle çarpışamaz; yakınimiz dahi onlann şekki ile zail olmaz. Bu bahsi bir misalle izah edelim:

Tılsım erbabı ve simyacılar; eşyayı garib cisimler cinsinden meydana getirirler. Acaib arazlar şeklinde ortaya çıkarırlar. Bu görüntülü surette herkes bilir ki, bu cisimlerin kendi başlarına bir kıyama yoktur. Yani araz gibi. Onlardan her birinin kıyamı, tılsım sahibinin kendisine bağlıdır; onların kendi başlarına bir mahalli de yoktur. Şunu da bilsinler ki, bu kıyamda, haliyet ve mahalliyet şaibesi yoktur. Elbet, bu cisimlerin ve arazların sübutu, o

tılsım sahibinin zatı iledir; bir hulul tevehhümü de yoktur. Üzerinde durup anlatmaya çalıştığımız mana dahi, bu taavvurun aynıdır. Sübhan Hak, eşyayı his, vehim mertebesinde yarattı. Bu san'atına perklik ve muhkemlik dahi kattı. Ebedi muameleyi ve sonsuz azabı dahi o eşya ile rabıtalı kıldı. Bu manadan olarak, eşyanın kendi zatı ile kıyamı yoktur; hulul şaibesi olmadan, eşya onun zatı ile kaimdir. Hal ve mahal zannı dahi yoktur.

Burada bir başka misal daha vardır. Ki bu misal, bir dağın veya semanın sureti olup aynada zahir olmuştur. Hangi ebleh sanır ki, bu suretler cisimdir ve cevherlerdir; ayrıca onları, kendi başlarına kaim sanırlar. Faraza bir kimse, o suretleri araz kabul ede ve başkası ile de kaim bildikten sonra araziyet sebebi ile onlara mahal araştırsa, ayrıca onların sübutlannı mahalsiz saysa, bu şahıs dahi sefihtir. Çünkü bu kimse, sırf taklid yolu ile kendi bedahetini inkâr etmektedir. Zira, temyiz kabiliyeti olan herkes açıklıkla bilir ki, o suretler için asla bir mahal yoktur. Hatta onların bir mahalle ihtiyacı da yoktur.

İşte, mümkinatın tümü; keşif ve müşahede erbabı katında budur ve görülen timsallerden başka değildir. Yani anlatılan suretler gibi...

Bu manada asıl söz şu ki:

-Sübhan Hak, bu suretleri ve timsalleri kâmil kudreti ile öyle sağlamlaştırıp kuvvetlendirdi ki, halelden masun ve zevalden dahi mahfuz oldular. Uhrevi muamele dahi, onlarla bağlantılı kılındı. Ki bu mana, bir kereden çok anlatıldı.

Nazzam, mütekelliminden olup mutezile ulemasındandır. Yerinde bir zan olmadan zan ve tahmin hükmü ile söyle demiştir:

-Bu alem toplu arazdır.

Ayrıca, onları cevherlerden de hali zannetmiştir.

Evet, yalancı bazan doğru söyleyebilir. Bu arazın kıyamı için, yüce Sultan Vacib Talâ'nın zatı ile kaim olduklarına kısır görüşü dolayısı ile kail olmayınca; akılların taanına ve ayıplamasına bir yer olmuştur. Çünkü, araz, mutlak bir başkasının varlığı ile kaimdir. Kendisi, cevherin varlığına da kail değildir ki; arazın kıyamını dahi ona istinad ettirsin.

Sofiyeden Fütuhat-ı Mekkiye Sahibi (Muhyiddin b. Arabi Allah sırrının kudsiyetini artırsın) itikad etti ki: Alem, ayn-ı vahidde toplanan arazdır. Bu ayn-ı vahidi dahi yüce Sultan Zat Ehadiyet'ten ibaret eyledi. Lâkin o, bu arazın iki zamanda baki olmadığına da hükmetti. Bunun için şöyle dedi:

-Alem, bir anda yok olur; onun yenisi teceddüd edip gelir.

Fakir'e göre anlatılan bu muamele, şühuda dayalı olup vücuda bağlı değildir. Nitekim, bu bahis, Rübaiyet şerhi haşiyelerinde tahkik edilmiştir. Bu manayı, salik, orta hallerde görür. O zaman, mutlak olarak ağyar nazarından silinmemiştir. O halinde bir an alemi yok olarak görür; ikinci anda mevcud görür; üçüncü anda yine yok görür; dördüncü anda mevcud görür... Taa, mutlak fenaya kavuşuncaya kadar, bu hali devam edip gider. O fenayı bulunca da, alemi daimi yok görür. Bu halinde alem, yoklukta devamlıdır. Yani onun müşahede gözünde...

Orta halde böyle olduğu gibi, aleme rücu durumunda dahi böyle olur. Alem, kendisine bazan zahir olur; bazan da gizlenir.

Yine bu makamda, o kimse, teceddüd-ü emsal haleti dahi tevehhüm eder.

Bir irfan' sahibi için, beka muamelesi ve aleme rücu tamam olunca, irşad ve tekmil makamına da dayanınca; aynı şekilde alem onun nazarında zahir olur. Alemi devamlı olarak, var görür.

Bu durumda muamele, salikin şühuduna raci olur; alemin vücuduna olmaz. Zira, alemin varlığı bir yol üzerinde zail olup gitmez. Eğer bir tezebzüb var ise, bu da şühuddadır.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

Arazların tek zamanda baki olmadıklar hükmü ise, anlatılan manaya dahildir Nitekim bunu bazı mütekellimin anlatmıştır; ama sübut mertebesine ulaşmamıştır. Arazın baki olmadığı manasında getirdikleri delil ise, tam değildir.

***

Üstte anlatılan derin manalı maarif, arkadaşların pek çoğuna bir ders mahiyetindedir. Buna şevki olan herkese nakledilmesi gerekir.

Fakir'de bir çeşit maraz olduğundan, arkadaşlarından her birine tek tek yazamadı; bu maarif ile yetindi.

Selâm size ve yanınızdakilere...

***

359. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kelime-i tayyibenin (LA İLAHE İLLALLAH) faziletleri beyanında olup o mübarek kelime tarikatı, hakikati, şeriatı zamammun etmektedir.

b) Nübüvvet kemalâtı yanında, velayet kemalâtının bir değeri olmadığının beyanı.

c) Velayete mutlaka şeriatın lâzım olduğunun beyanı. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Ahmed Bengali'ye yazmıştır.

LA İLAHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESULULLAH... (ilâh yoktur; ancak Allah vardır. Muhammed Allah'ın resulüdür)

Üstteki kelime-i tayyibe, tarikatı, hakikati ve şeriatı tazammun etmektedir. Salik, nefy (LA) makamında olduğu süre, kendisi tarikat makamındadır. Bu nefy işinden tamamen fariğ olur, bütün ağyarı nazarından siler, tarikatı itmam edip fena makamına vasıl olur, nefyden sonra isbat (İLLA) makamına gelir ve sülükten cezbeye meyleder ise, hakikat mertebesinde tahakkuk ederek, beka ile ittisaf etmiş olur.

işte anlatılan nefy ve isbat, bu tarikat ve hakikat, bu fena ve Deka, bu sülük ve cezbe ile velhayet ismi doğruluğu bulur. Nefis ise, emmare olmaktan çıkıp itminana meyleder. Pak ve temiz bir hale gelir.

Velayet kemalâtı, bu kelime-i tayyibenin birinci kısmı olan nefy ve isbata bağlıdır. Bu kelime-i mukaddeseden ikinci kalan cüz ise, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin risaletini isbat etmektedir. Ona ve âline salât ve selâmlar olsun.

Bu son ikinci cüz, şeriatı tahsil edip onun kemalini sağlamaktadır.

Başta ve ortada, şeriattan yana her ne nasıl olur ise, o şeriatın sureti, ismi ve resmidir.

Şeriatın hakikati bu yerde husule gelir ki, o velayet mertebesinin husulünden sonra olmaktadır. Nübüvvet kemalâtına gelince, ki o, tebaiyet ve verasetleri ile enbiyanın kâmil olan tabilerine olmaktadır; bu dahi yine bu yerde olmaktadır.

Velayeti hasıl eden tarikat ve hakikata gelince, her ikisi de, şeriatın hakikatini ve nübüvvet kemalâtını tahsil için olan şartlar arasındadır.

Şöyle itikad edilmesi yerinde olur:

a) Velayet taharet (namazdan önceki temizlik) gibidir.

b) Şeriat namaz gibidir.

c) Tarikatta, hakiki necasetin izalesi var gibidir.

d) Hakikatta ise, necaset-i hükmiyenin izalesi var gibidir.

Tam manası ile taharetten sonradır ki; şeriatın hükümlerini yerine getirebilme hakkı kazanılır; namazı eda etme kabiliyeti de hasıl olur. O namazı ki, yakınlık mertebelerinin nihayetidir; dinin direğidir; müminin miracıdır.

Bu kelime-i mukaddeseden ikinci cüz'ü, nihayeti olmayan bir deniz gibi buldum. Onun yanında birinci cüz ise, bir damla gibi müşahede edilmektedir.

Evet, durum yukarıda anlatıldığı gibidir. Zira, nübüvvet kemalâtı yanında velayet kemalâtının bir miktarı olamaz. Güneşin yanında bir zerrenin ne hükmü olabilir ki?

Sübhanellah...

Eğri görüşlerinden dolayı, bir cemaat sandı ki, velayet, nübüvvetten daha faziletlidir; özün özü olduğu halde şeriatı dahi kabuk zannettiler.

Ne yapabilirler ki? Zira, nazarları, şeriatın suretine kısılıp kalmıştır. Öz namına, kabuktan başka bir şey tahsil edememiştir. Nübüvveti dahi, halka teveccüh sebebi ile kısır sanmışlardır. Bu teveccühü dahi, avamın teveccühü gibi nakıs bilmişlerdir. Dolayısı ile Hakka olan velayet teveccühünü bu teveccüh üzerine tercih etmişlerdir. Bunun için de şöyle demişlerdir:

-Velayet, nübüvvetten daha faziletlidir.

Ama anlayamamışlardır ki; nübüvvet kemalâtında teveccüh velayet mertebesinde uruc vaktinde olduğu gibi Hakkadır. Hatta, velayet mertebesinde uruca bağlı bu kemalât, nübüvvet makamında hasıl olanın bir suretidir, ileride bu hususta bir parça anlatacaktır. Nüzul-ü nübüvvet vaktinde ise, velayette olduğu gibi teveccüh halkadır.

Ancak, aradaki fark şudur: Velayette zahir, halka müteveccih olup batın da Sübhan Hakkadır; nübüvvete ise, zahir ve batın her ikisi halka müteveccihtir. Nübüvvetin sahibi dahi, bütün külliyeti ile halka Hakka davet eder. iş bu nüzul, velayet nüzulünden daha kemali ve daha tamdır.

Nitekim, üstteki manayı bazı kitaplarımda ve risalelerimde tahkik etmiştim.

Nübüvvet sahibinin halka olan bu teveccühü ise, onların sandıkları gibi avamın teveccühüne benzemez. Zira, avamın halka teveccühü ise, ağyar ile taallukları dolayısı ile değildir. Zira bu büyükler, ilk adımda ağyar bir taalluka veda edip halkı yaratan yüce Sultan Halik ile alâka hasıl etmişlerdir.

Hatta, bu büyüklerin halka olan teveccühü, onları hidayete erdirip irşadlarını sağlamak, halkın Halikına ulaşmakta onların delilleri olmaktır; onları Mevlâ'nın rızası bulunan şeylere irşad eylemektir. Hiç şüphe edilmeye ki, onların bu gibi halka teveccühten maksattan, onları yüce Hakkin gayrına olan bağlardan kurtarmaktır ve öbür türlü nefsi için olan Sübhan Hakka teveccühten daha faziletlidir.

Üstte anlatılan mana üzerine bir misal verelim. Şöyle ki:

Bir şahıs, oturmuş Allah'ın zikri ile meşgul olmaktadır. Bu arada, bir âmâ çıkar. Hemen yolu üzerinde de bir kuyu vardır. O kadar ki, adımını atsa kuyuya düşecek durumdadır. Şimdi bu durumda, o şahıs için oturup zikirle meşgul olmak mı daha faziletlidir; yoksa o âmâyı kuyuya düşmekten kurtarmak mı? Hiç şüphe edilmeye ki, o durumda âmâyı kurtarmak en faziletlisidir. Zira, Allahu Teala, ondan ve onun zikrinden ganidir. Amâ ise, muhtaç bir kuldur. Ondan zararı def etmek ise, zaruridir. Bilhassa, bu kurtarmayı yapmakla memur olur ise... İş bu vakitte, yaptığı bu kurtarma, aynen zikirdir; zira emre imtisal vardır. Zikirde bir hakkı eda vardır; o da Mevlâ'nın hakkıdır. Emrini aldığı kurtarmayı yapmakta ise, iki hakkı eda vardır: Kulun hakkı ve Mevlâ'nın hakkı. O kadar ki, o vakitte kurtarmayı bırakıp zikretmek, masiyete de girebilir. Çünkü zikir bütün vakitlerde iyi değildir. Hatta bazı vakitlerde zikir etmemek, iyi olur. Meselâ yasak edilen günlerde oruç tutmamayı, mekruh vakitlerde namazı bırakmayı, oruçtan ve namazdan daha faziletli sayabiliriz.

Bilinmesi yerinde olur ki, her ne şekilde müyesser olur ise, zikir, gafletin tardından ibarettir. Zira, zikir, nefy ve isbat kelimelerinin tekrarına inhisar etmektedir. Yahut ism-i zat (Allah) kelimesinin tekrarına inhisar etmektedir. Nitekim, bilinen durum budur.

Her ne zaman bu zikir, emirleri yerine getirmeye ve yasaklardan da kaçmaya göre olur ise, hepsi zikre dahil olur. Hatta, şartlarına riayet edildiği takdirde, alışveriş dahi zikre dahildir. Şartlarına riayet edildiği takdirde, evlenmek ve boşanmak dahi zikirdir. Zira, emri veren ve yasak eden yüce Sultan, şartlarına riayet edilerek bu işler yapıldığı zaman; onları yapanın gözü önündedir; bu durumda gaflet mecali olmaz.

Ne var ki, mezkûrun ismini ve sıfatını anmak sureti ile yapılan zikir tez tesirli olup, zikri edilene mahabbet getirir; ona çabuk ulaştırır. Amma, emirleri yapmak ve yasaklardan kaçmak sureti ile yapılan zikir böyle değildir. Zira o, bu sıfatlardan yana nasibi azdır. Şer'i emirlerin ve yasakların yerine getirilmesinde, bazan bu sıfatlar tek tük bulunur ise de, enderdir.

Hazret-i Hace Nakşibend (ks) şöyle dedi:

-Hazret-i Mevlâna Zeyneddin Taybadi (ks) ilim yolundan Hakka vasıl oldu.

Bundan başka, mezkûr zatın adı ve sıfatı anılarak yapılan zikir, şer'i hududlara riayet edilerek hasıl olan zikre de vesile olur.

Şer'i hükümlere bütün emirlerde riayet etmek, şeriat koruyucusuna tam manası ile mahabbet olmadan müyesser olmaz. Bu mahabbet ise, o yüce Zat'ın ismini ve sıfatını zikre bağlıdır. Bunun için, önce o zikir gereklidir ki onun sebebi ile bu zikir hasıl ola... İnayet muamelesi dahi ayrı bir iş olup, burada ne şarttır ne de vesile.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allahu Teala, kimi dilerse kendisine onu seçer.” (42/13)

***

Biz yine esas konuşmamıza dönelim. Deriz ki:

-Tarikat, hakikat ve şeriattan ibaret olan, bu üç muamelenin dışında diğerlerine mahsus bir başka muamele vardır. Mümkündür ki, şöyle söylene:

O muamelelerin, bu muamelenin yanında sayısı ve itibarı yoktur.

isbatla taalluku olup da hakikat mertebesinde hasıl olan, bu muamelenin suretidir. Bu muamele dahi o suretin hakikatidir.

Burada misal olarak, şeriatın suretini verebiliriz. Ki bu, başta avama hasıl olmaktadır. Tarikatın ve hakikatin husulünden sonra da, o suretin hakikatini bulmak müyesser olur.

Tahayyül ve teemmül etmek gerek. Bir muamele ki, sureti o muamelenin hakikati ola, mukaddimesi dahi velayet ola, onun için dedikodu yeri nasıl olur? Ondan beyan yeri nasıl kalır? Faraza beyan edilse dahi kim idrak edebilir? Nasıl idrak edilir?

Bu muamele ki, ülü'l-azm sahibi peygamberlerin verasetidir, onlara salât, selâm, tahiyyet ve bereketler olsun. Azdan dahi az kimselerin nasibi olmaktadır. Bu muamelenin asılları ki, azdır; onun füruu daha az olur zaruri olarak.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Üstte verilen bilgilerden gerekli oluyor ki; irfan sahibi, bazı mertebelerde adımını şeriat haricine atar ve şeriatın ötesine yükselir.

Bunun için, şu cevabı verebilirim:

-Şeriat zahir amelleridir. Bu muamele ise, bu dünya hayatında batına taalluk eder.

Zahir daima şeriatle mükelleftir; batın ise, bu muamele ile doludur.

Bu dünya, amel yeri olduğundan ötürü; batın için, zahir amellerden büyük yardım vardır. Batının terakkileri dahi, zahire taalluk eden şeriat hükümlerinin yerine getirilmesine bağlıdır. Bu mana dolayısı ile, bu dünya hayatında hem zahire, hem de batına şeriat lâzımdır.

Zahirin vazifesi, şeriatın mucibi ile ameldir; batının nasibi ise, bu amelin neticeleri ve semereleridir.

Şeriat, her kemalâtın anası ve bütün makamların aslıdır.

Şeriatın neticesi ve onun semereleri, yalnız dünya hayatına inhisar etmez. Zira uhrevi kemalât ve sermedi nimetler aynı şekilde şeriatın neticeleri ve onun semereleridir.

Şeriat mübarek bir ağaçtır; alem onun meyvelerinden ve lezzetlerinden, bu dünya hayatında ve öbür dünya hayatında faydalanır. Her iki cihanın faydalan da ondan alınır.

***

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-Bu beyandan lâzım geldi ki; batın Sübhan Hakka müteveccih ola, zahir dahi halka. Yani nübüvvet kemalâtında... Bazı mektuplarında ve risalelerinde yazdığın gibi, bu mektubatında dahi geçti ki: Nübüvvet makamında teveccüh tamamı ile halkadır. Bu iki mana arasındaki uyarlık derecesi nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-O anlatılan muamele, uruca taalluk eder. Davet makamı ise, hübuta bağlıdır. Uruc vaktinde batın Sübhan Hak ile olur; zahir ise, halk ile. Ta ki, şeriat-ı garra uyarınca, onların hakları yerine getirile. Hübut zamanı ise, tamamı ile halka müteveccih olmaktadır. Bütün külliyeli ile Sübhan Hakka vardıran delilleri olmaktadır. Arada bir münafat yoktur.

***

Yukarıda anlatılan bu makamın tahkiki şudur ki: Halka teveccüh, aynen Hakka teveccühtür.

Bir ayet-i kerime meali:

-Her ne yana yönelirsek, Allah'ın vechi oradadır.” (2/15)

Üstte anlatılan:

-Mümkin, Vacib'in aynıdır; yahut, Vacib'in aynasıdır demeye gelmez. Zira o, yüce Zat Sübhan'dır.

Bu hakir mümkinin değeri nedir ki? Vacib Taala'nın aynı olan veya onun aynalığına kabiliyetli ola. Belki de, şöyle demek yerinde olur

-Vacib Taaia, mümkinin aynasıdır. Eşya, Vacib Taala'nın aynasında tevehhüm edilmektedir.

Tıpkı aynanın suretinde, eşyanın suretlerinin bulunması gibi. O suretlerin, aynanın suretine hululü ve sereyanı olmadığı gibi, eşyanın dahi, Vacib Taala'nın aynasına hululü ve sereyanı yoktur.

Anlatılan manada nasıl hulul ve sereyan tasavvur edilir ki?.. Zira, ayna mertebesinde, suretlerin vücudu yoktur. O suretlerin vücudu ancak, tevehhüm ve tahayyül mertebesinde olur.

Bir yerde iki ayna vardır; orada suretler olmaz; bir yerde ki, suretler vardır, orada dahi ayna bin defa uzaktır. Zira suretlerin, hayali bir görüntüden başka sübutu ve vehmi tahakkuktan başka bir vücudu yoktur.

Şayet o suretler için bir mahal var ise, o dahi tevehhüm mertebesinden-dir. Eğer onlar için bir zaman var ise, o dahi tahayyül mertebesindedir. Amma, o eşya için, hayale kalan görüntüler, Sübhan Hakkın bir san'atı olduğundan; onlar halelden masun, çabuk zevalden

dahi mahfuzdurlar. Ebedi muamele dahi, onlara bağlı bulunmaktadır. Sermedi olan azap ve sevap ise, onlarla bağlantılı kılınmıştır.

***

Bilesin ki, suret aynasında evvelâ melhuz olan, suretlerdir. İkinci iltifat ancak, mir'atın şühudu içindir.

Vacib Taala'da evvela melhuz olan aynanın kendisidir. İkinci iltitat ise, ancak eşyanın şühudu içindir.

Aynı şekilde, aynanın suretindeki suretler dahi ayna hükümlerini ve eserlerini gösterenlerdir. Eğer ayna uzun ise, eşya dahi aynı şekilde uzun olur. Eşya dahi, aynanın uzunluğunu gösterenler hükmüne girer. Eğer ayna küçük ise, o küçüklüğü, suretlerin görüntüsü zuhura getirir. Amma Vacib Taala'nın aynası böyle değildir. Zira, eşya, onun hükümlerine ve eserlerine göstermelik yerler olamazlar. Zira, o yüksek mertebe üzerine bu hüküm bir eser yoktur. Hatta, bütün nisbetler, o mertebede o aynadan atılmıştır. Şayet eşya, göstermelik yerler olsalardı, neyi gösterebilirlerdi?

Evet, caizdir ki, tenezzül mertebelerinde eşya, Vacib Taala'nın hükümlerinin suretlerine göstermelik yerler olalar. O tenezzül mertebeleri dahi, isimlerin ve sıfatların yeridir.

Misal olarak anlatalım ki, basar, ilim, kudret (işitmek, görmek, bilmek, güç) eşyaların göstermelik yerlerinde zahir olmaktadırlar. Bu dahi, zahir olan eşyanın aynası durumunda bulunan vücub mertebesinde sabit olam sem, basan, ilim, kudret suretleridir.

***

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Vacib Taala'nın aynasında evvelâ melhuz olan aynanın kendisidir. İkinci iltifat ise ancak eşyanın şühudu içindir. Bu eşya dahi, o aynadaki suretler gibidir.

Bu anlatılan rücuun başlangıcıdır ki, nazar için, suretler onda zuhura gelir. Amma henüz o suretler tamamı ile nazardan kalkıp gizlenmemiştir. Rücu, nihayete erdiği, eşyada seyir dahi enine boyuna vaki olduğu, imkân dairesi merkezinde istikrar dahi müyesser olduğu zaman, zaruri olarak, şühud gayb ile yer değiştirir. Şühudi iman dahi, gaybi iman olur.

Amma davet muamelesi tamam olduğu, göç tokmağı dahi vurulduğu zaman, gayb da kalmaz. Şühuddan başka bir şey de olmaz. Lâkin, bu şühud, öbür şühuddan daha tamam ve daha kemallidir; yaci rücudan az önce hasıl olan şühuddan. Zira, ahirete taalluk eden şühud, dünyaya taulluk eden şühuddan daha mükemmeldir.

Bir şiir:

Erbab-ı nimete kutlu olsun erdikleri

Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri...

***

Bilinmesi yerinde olur ki, üstteki tahkikten de anlaşıldığına göre, bir şeyin sureti ki, aynada zahir olur, tahayyülün dışında onun bir sübutu yoktur. O suretin onda husulü olsa dahi, ayna sırf mücerredliği üzeredir.

Üstte anlatılan mana için, şöyle denmesi mümkündür:

-Ayna o surete yakındır.

Şöyle denmesi de mümkündür:

-Ayna o sureti ihata etmiştir.

Halbuki, bu yakınlık, bu ihata ve maiyyet; bir cismin ve cevherin yakınlığı ve onları nazarı ihataları gibi değildir. Elbette onda bir yakınlık ve ihata vardır; amma akıl onu tasavvurdan aciz olup onların keyfiletini idrakten yana da kusurludur. Bu surette, ihata, yakınlık, beraberlik sabittir; amma onların keyfiyeti asla bilinmemektedir.

Bir ayet-i kerime meali:

«...En üstün mesel (sıfat) Allah'ındır.” (30/27)

İşte yüce Hakkın aleme yakınlığı dahi anlatılan manadadır. Keza onun, ihatası ve maiyeti dahi öyledir. Olduğu malumdur; amma, keyfiyeti meçhuldür

biz iman ediyoruz ki, Allahu Teala, aleme yakındır, onu ihatasına almış ve onunla beraberdir. Ne var ki, bu yakınlığın, bu ihatanın, bu mahiyetin keyfiyetini bilemeyiz ki, nasıl bir şeydir?

Çünkü, bu sıfatlar eşyanın sıfatlarına mugayirdir, imkân ve hüdus simasından dahi beridir.

Her ne kadar onun tanzirini ve teşbihini hakikatin köprüsü mecaz aleminde varid görüyor ve ona ayna ve suret olarak ima ediyorsam da, görüşü keskin olanlar mecazdan hakikata çıkmaya çabalamalıdırlar; suretten geçip manaya meyilli olmalıdırlar.

Selâm, hüdaya tabi olanlara...

***

360. MEKTUP

MEVZUU: Nasihat ve tebihtir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Kasım Bedahşi'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualar ederim.

***

Bildirmek isterim ki, bu kardeşim mektubundan ve kelamından; taleb harareti anlaşılmakta ve gönül birliği kokusu gelmektedir. Bunun için, Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Bu devlet, sohbet yakınlığı eserine benzemektedir. Hiçbir faydası olmayan alâkalar, sizi bir cuma dahi sohbette olmayı terk ettirmesin. Biliyorum, sohbetinin toplam günleri ona ulaştı mı ulamadı mı?

Allah'tan utanmak gerekir; şu cihetten ki: Bin günden bir tanesi Allah için ayrılmaz; çeşitli taailukattan dahi kendini derleyip toplayamaz.

Sizin için hüccet tamamdır. Vicdanında bulursun ki, bu sohbetlerden bir tanesi, erbainlerin mücahedesinden daha faziletlidir. Bununla beraber, bu sohbetten kaçmaktasınız; hile ile kendinizi ondan uzak tutamazsınız.

İstidad cevheriniz güzeldir; amma onu bu kuvveden fiile çıkaramadıktan sonra, neye yarar? İstidadınız üstündür; amma himmetiniz düşüktür. Çocuklar gibi, nefis cevherler yerine, düşük saksı parçaları ile yetinmektesiniz.

Bir şiir:

Malum olur gün gibi sabah oldukta;

Gerçek hüviyeti, kimdir karanlıkta?

Henüz fırsat kaçmış değildir. Esaslı düşünmek yerinde olur. Bu işin umdesi, gönül birliği olanlarla sohbettir. Bu devlet müyesser olmaz ise, vakitleri Allah'ın zikrine harcamak gerek. Zikre aykın düşen, her şeyden kaçmalıdır.

İşin kolay tarafına kaçmadan, şer'i olan helâl ve harama güzelce riayet etmelidir.

Beş vakit namazlarında cemaatı bırakmayınız. Tadil-i erkâna dahi tam manası ile riayete çalışmalısınız. Namazların edasını dahi, müstahab olan vakitlerde yapınız.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla, sen her şeye kadirsin.” (66/8)

***

361. MEKTUP

MEVZUU: Rıza makamına rağbet ettirmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Talib Bedahşi'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Selâm, seçmiş olduğu kullarına.

Hace Muhammed, daima matlubun talibi olmalıdır.

Kurretü'l-ayn Muhammed Sıddık'ın vefatını yazmışsın.

Bir ayet-i kerime meali:

"Biz Allah içiniz, ona dönücüleriz.” (2/156)

***

Ey pek aziz kardeş,

Mü'minlere göre, Sübhan Hak, her şeyden değerli ve daha sevgilidir.

Mallar olsun, çocuklar olsun; öldürmek olsun, diriltmek olsun, bunların hiçbirinde, Sübhan Hak'tan başkasının dahli yoktur. Bundan dolayı, Sübhan Hakkın fiili dahi zaruri olarak; mü'minler için pek değerli ve pek sevimli olmalıdır.

Sevenlere düşer ki, sevilen zatın fiillerinden lezzet alıp kalalar; onunla ferahyab olalar.

Size sabır için nasıl delâlet edeyim? Böyle bir şeyde kerahete ima vardır. (Yani bir zorlama olur)

Rıza makamı, her ne kadar rağbetten ve sürurdan haber vermekte ise de; lâkin iltizaz mertebesi bir başka iştir.

Şiirler:

Aşk bir kıvılcımdır yaktı aldı;

Cümle halkı, baki Habib kaldı.

Yad katline LA oku fırladı;

Hel bak, LA'dan sonra ne kaldı?

Sana müjde ey aşık, halk yandı;

Mallak ilahımızdan gayrı kalmadı.

Selâm, hüdaya tabi olanlara.

362. MEKTUP

MEVZUU: Masivayı unutmak, bu tarikatta ilk adımdır. Çalışmak lâzımdır ki bu hususta kusur vaki olmaya.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Geda'ya yazmıştır.

Allah'a hamd eder, onun peygamberine ve peygamberinin keremli âline salât ve selâm eyleriz.

Hace Muhammed Geda kardeşe nasihattir:

İtikadı düzeltip fıkhi hükümleri de yerine getirdikten sonra; yüce Sultan Allah'nı zikrinde devam edile. Hem de hiç unutulmadan devam edile. Zikir, o şekilde istilâ etmeli ki,

batında zikri edilen zattan başkası kalmaya. Zikri edilen zattan başkasına ilmi ve hubbi taalluk zail olup gitmelidir.

Üstte anlatıldığı gibi olduktan sonradır ki, kalb için, masivayı unutmak hasıl olur. Salik, gayrı görmekten ve onu idrakten kurtulur. Hatta, matlubda müstehlek ve müstağrak olur. Hem de daima.

Muamele ki, buraya ulaştı; bu Tarikat-ı Aliyye'de bir adım atılmış olur. Yerinde olur ki, bu ilk adımda kusurlu olmamaya çalışıla. Ve d.ahi, başkasını görmek esaretinde dahi kalınmaya.

Bir şiir:

Geliniz, ey kahramanlar toptan bu yana;

Ganimet var, hiçbir mani yok ondan yana.

***

Zahirde taallukatınız az görülmektedir. Lâkin, siz kendiniz; taalluk şevki ile kendinizi taalluk erbabından kılmaktasınız,

-Zarara razı olan, nazara müstai ırak olmaz, cümlesi mesel-i mukarreredir.

Vesselam.

***

363. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeriatın bir sureti, bir de hakikati vardır; iptidada ve intihada (önünde sonunda) mutlaka şeriat lâzımdır.

b) Nübüvvet mertebesinde kalbin temkini, nefsin itminanı, kalıbın itidali..

Ve.. bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: ÎMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mirza Şemseddin'e yazmıştr.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm..

***

Bilesin ki, Şeriatın bir sureti, bir de hakikati vardır.

Şeriatın sureti: Allah'a, Allah'ın Resulüne, Allah katından gelenlere iman ettikten sonra, şeriat hükümlerini yerine getirmektir.

Nefs-i emmarenin münazaası, tuğyanı, yaratılışında bulunan inkârın varlığı olmasına rağmen iman etmek, imanın suretidir.

O nefsin, anlatılan sıfatları ile beraber kılınan namaz ve tutulan oruç dahi namazın ve orucun suretidir.

Şeriatın diğer hükümleri dahi aynı kıyasa tabidir.

Nefis ki, insanın umdesidir; bu nefis, her ferd için:

— Ene.. (Ben..)

Sözü ile küfründe ve inkârında devam etmektedir. Onun durumu böyle olunca, kendisinde imanın hakikati ve salih amellerin hakikati nasıl tasavvur edilir?.

Sübhan Allah'ın rahmeti icabıdır ki: Sırf surette yapılan amelleri kabul buyurur ve cennete girme müjdesini verir. O cennet ki, onun rıza ve rahmet mahallidir.

Yine Sübhan Hakkın ihsanındandır ki: îmanın kendisi için, kalbin tasdiki ile yetinmiş; nefsin iz'anım teklif etmemiştir.

Evet., cennetin dahi bir sureti ve bir hakikati vardır.

Suret erbabı, cennetin sureti ile haz almaktadır; hakikat erbabı ise., cennetin hakikatinden hazzını alır.

Suret ve hakikat erbabından her biri, cennet meyvelerinden bir meyveyi yemektedirler. Suret sahibi, ondan lezzet alır; ama, hakikat erbabı bir başka lezzet almaktadır.

Müminlerin Anaları Resulüllah S.A. efendimizin pak zevceleri; Resulüllah S.A. efendimizle bir cennette olacaklardır. Onunla beraber bir meyveden yiyeceklerdir. Amma, herkesin lezzet alıp nimetlenmesi kendine göre olacaktır.

Müminlerin Anası sayılan Resulüllah S.A. efendimizin zevceleri, Resulüllah S.A. efendimizden sonra, bütün âdemoğullarından daha faziletlidir. Bu manadan şu da lâzım gelir ki: Bir şahıs, bir başka şahıstan daha faziletli ise., onun hanımı dahi, aynı şekilde o şahıstan daha faziletli ola.. Zira, zevce (hanım) zevci (kocası) ile imtizaç ve ihtilât etmiştir.

Üstteki mana açısından bakılarak, şeriatın sureti dahi istikametin olması şartı ile.. uhrevî olan necatı ve felahı gerektirir; cennete girmeyi sağlar. Nitekim bu mana daha önce de geçti.

Şeriatın sureti ki, sağlandı: Umumî manada velayet sağlanmış olur. Bu manada bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Allah, iman edenlerin velisidir. (yardımcısıdır.)» (3/68)

***

Bu vakitte salik müstaiddir (istidad sahibidir) ki: Ayağını tarikata bastıktan sonra, has velayete adımını ata ve tedricen dahi nefsini emmarelik vasfından çekip itminan sıfatına götürebile..

Şunun bilinmesi yerinde olur ki: Bu velayete vusul menzilleri, şeriat amellerine bağlıdır. Zikr-i ilâhî dahi bu Tarikat-ı Aliyye'de umde olup şer'î emirler arasında sayılır.

Yasaklardan kaçınmak dahi, bu Tarikat-ı Aliyye'de zarurî olarak riayet edilmesi gerekli ameller arasında sayılır.

Farzların edası, yakınlık sağlayan ameller arasındadır.

Tarikatta irfan sahibi, ona hidayet yolu gösteren, bir şeyhi taleb etmek, vesile olabilmesi için şer'î emirler meyanında sayılır. Bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Ona vesile arayınız.» (5/35)

***

Hülâsa., şeriatın sureti ve hakikati olmak lâzım gelir. Zira, cümle nübüvvet velayet kemallerinin anaları, şer'î hükümlerdir.

Velayet kemalleri, şeriat suretinin neticeleridir. Nübüvvet kemalleri ise.. şeriat hakikatinin semereleridir. Nitekim, bu mana ileride anlatılacaktır.

***

Velayetin mukaddimesi şeriat olup Allah-ü Taâlâ'nın dışında her matlup ondan nefyedilmiştir. Maksud olarak, gayr ve gayriyet ondan kaldırılmıştır.

Şanı Büyük Allah'ın fazlı ile, ondan başkası ki, tamamen nazardan atılıp ağyarı görmek namına bir nam ve bir nişan kalmaz, işte o zaman fena hâsıl olur; tarikat makamı da sona erer; seyr-i ilellah dahi tamam olur. Bundan sonra, isbat makamına şüru edilir. Ki bu isbat makamından:

— Seyr-i fillah..

Diye tabir edilir, işte burası, beka makamı olup hakikat yeridir ve en üstün gayedir. Yani: Velayette..

Fena ve beka olan bu tarikat ve hakikat ile, velayet ismini almak doğru olur ve emmare dahi mutmainne durumuna girer; küfründen ve inkârından dönmek sureti ile Mevlâsından razı kalır. Şanı Yüce Mevlâ dahi ondan razı olmaktadır. Onun cibilletinde (yaratılışındaki) kerahet dahi zail olur. Bu nefis üzerine demişlerdir ki:

— Nefis itminan makamına vâsıl olsa dahi, azgınlığından ve tuğyanından geri dönmez..

Bir şiir:

Nefis itminana erse de nihayet; Lâkin, azgınlığına gelmez nihayet..

Resulüllah S.A. efendimizin bir hadis-i şerifinde buyurduğu:

— «Biz, küçük cihaddan büyük cihada döndük..»

Hadis-i şerifinde murad olan mana için dediler ki:

— Nefisle olan cihattır.

Ancak, bu Fakir'in keşlinde kendisine zahir olan, vicdanında bulunan, alışılan bu mananın hilafınadır. Zira, ben: Nefiste itminan husulünden sonra; onda tuğyan ve inat bulamıyorum. Hatta onu inkiyad makamında yerleşmiş görüyorum. Hatta onu, öyle yerini bulan bir makamında görmekteyim ki: Masivayı, gayr ve gayriyet görüşünden, bilgisinden fariğ olarak unutmuştur. Makam, riyaset sevgisinden, lezzetten ve elemden dahi halâs olmuştur. Bu durumda muhalefet nerede?, inat kime?.

Şayet onun için; itminan husulünden evvel tuğyandan ve azgınlıktan yana, isterse değişik hallerinden ve televvününden dolayı olsun; bu kadar dahi isbat etmiş olsalar yeri vardır. Böyle bir şeyde bizim için niza yoktur. Amma, itminan husulünden sonra, muhalefete ve tuğyana yer yoktur.

Fakir, bu babda derin görüşe daldı, mutaalasını yaptı. Bu muammanın hallinde büyükler katındaki manaya muhalif olduğu için teemmül etti; derin fikre daldı. Lâkin, Allah'ın inayeti ile mutmainne olan nefiste kıl kadar muhalefet ve matlaşma bulmadığı gibi, onda istihlâk ve izmihlalden gayrı bir şey de görmedi.

Bir nefis ki, kendisini Mevlâsı yolunda feda eder; onda muhalefet mecali nasıl olsun?. Nefis ki, Yüce Hazret-i Hak'tan razıdır; Yüce Hak ki, ondan razı olmuştur onda tuğyan nasıl tasavvur edilir?. İşbu tuğyan rızaya aykırı düşmektedir. Yüce Hakkın razı olduğu şey, bir başka manada razı olmadığı olamaz; hem de hiç bir şekilde..

Mümkündür ki:

— «C i h a d -ı e k b e r ..»

Manasından murad: — Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır— Kalıb ile olan cihaddır. Zira o, muhtelif tabiatlerden mürekkeptir. Şöyleki: O tabiatlerden her biri, bir işi iktiza ettirir ve bir işten de kaçırır.. Şehvet ve gazap kuvvetlerinden her biri, kalıptan neş'et etmektedir. Sair hayvanatı görmez misin ki: Kendilerinde nefs-i natıka olmamasına rağmen, bu rezil sıfatlar onlarda vardır. Hemen hepsi de şehvet, gazap, hırs ve tamahla muttasıftır.

İşte anlatılar manada bir cihad daima vardır. Onu, ne nefsin itminanı durdurabilir, ne kalbin temkini kaldırabilir.

Anlatılan manadaki cihadın bekasında çok faydalar olup kalıbın temizlenip pâklanmasını tazammun eder. O kadar ki: Bu dünyanın kemalâtı, öbür dünyanın muamelesi asaleten bu cihada (veya kalıba) bağlıdır.

Bu dünyanın kemalâtında kalıp tâbî olup kalb ise.. metbudur. öbür âlemin kemalâtında ise.. iş tersine olur: Kalb tabi kalıb ise.. metbu olarak kalır.

Bu dünya hayatında, bozukluk vaki olduğu; öbür âlemin dahi zuhur mukaddimesi belirdiği zaman, bu cihad biter. Bu kıtal dahi kalkar.

Sübhan Allah'ın fazlı ile, nefis ki: itminan makamına ulaştı; Şanı Büyük Allah'ın hükmüne boyun eğdi.. işte o zaman, hakikî İslâm müyesser olur ve imanın hakikati dahi hâsıl olur. Bundan sonra da her ne yapar ise.. hakikat olur.

Namazını eda eder ise.. bu namazın hakikati olur.

Oruç tutar ise. bu tuttuğu orucun hakikati olur.

Eğer hacca gider ise.. bu hac dahi haccın hakikati olur.

Şer'i hükümlerin kalanları dahi, bu kıyasa tabi tutulabilir.

Tarikat ve hakikat vazifelerinden her biri; şeriatın sureti ile hakikati arasında bir mutavassıttır. (Aracıdır.)

Bir kimse, has velayetle müşerref olmadıktan sonra, mecazî manadaki İslâm'dan kurtulup hakikî manadaki İslâm'a kavuşamaz.

Sübhan Allah'ın fazlı ile şeriatın hakikatına göre mana güzelliği bulunup hakikî manada İslâm dahi müyesser olur ise.. artık nübüvvet kemalatından bolca nasib olmaya müstaid olur.. Yani: Enbiyaya tebaiyet ve onlara veraset yolu ile.. Onlara salât ve selâm olsun.

Şeriatın sureti, velayet kemalâtına bir mübarek ağaçtır. Bu velâyet kemalâtı dahi o suretin meyveleridir.

Şeriatın hakikati dahi aynı şekilde nübüvvet kemalâtına mübarek bir ağaç olup bu nübüvvet kemalâtı dahi o hakikatin meyveleridir.

Velayet kemalâtı, suretin meyveleri olduğu için; nübüvvet kemalâtı dahi o suretin hakikatinin meyveleridir. Bu manadan ötürü de zarurî olarak, velayet kemalâtı, nübüvvet kemalâtının suretleri olur. Zira bu nübüvvet, o suretlerin hakikatleridir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki: Şeriatın sureti ile hakikati arasındaki fark, nefis cihetinden neş'et etmektedir.

Nefs-i emmare surette tuğyan sahibi olup inkârına devam etmektedir. Amma, hakikatte, mutmainnedir ve Müslüman'dır.

Suretler gibi olan velayet kemalâtı ile, hakikatler gibi olan nübüvvet kemalâtı arasındaki fark dahi buna benzer; bu dahi kalıp cihetinden neş'et edip gelmektedir. Zira, kalıp parçaları, velayet makamında tuğyanından, inadından dönüp çekilmemiştir.

Misal olarak, şöyle anlatabiliriz:

Ateşe bağlı parça, nefsin itminanı olmasına rağmen; daha hayırlı olma davasından dönmemiş; kibrinden vaz geçmemiştir.

Toprağa bağlı olan parçası dahi, hasislikten ve denaetten dönüp pişman olmamıştır.

Kalıbın sair parçaları dahi bu kıyasa tabi tutulabilir.

Nübüvvet kemalâtında ise.. kalıbın parçaları, itidal haddine gelmiştir. İfrattan ve tefritten kendini almıştır. Mümkündür ki, Resulüllah S.A. efendimizin şu hadis-i şerifi bu manaya ola:

— «Şeytanım Müslüman oldu..»

Afakta nasıl şeytan var ise.. enfüste dahi şeytan vardır ve bu: Ateşe bağlı parçadır. Ki bu: Hayırlı olduğunu iddia edip büyüklüğüne ve üstünlüğüne hükmeder. Bütün bu sıfatlar, ondaki sıfatların en düşükleridir. Onun İslâm olması dahi, bu rezillerin de rezili sıfatlarının zeval bulup gitmesidir.

Nübüvvet kemalâtında kalbin temkini ile nefsin itminanı ve kalıp cüzlerinin itidali vardır.

Velayette ise.. kalbin temkini olup şöyle böyleden sonra, nefsin itminanı gelir. Burada:

— Şöyle böyle..

Tabirini şu mana icabı kullandık; zira, bir zorlama olmadan, kemal üzere nefsin itmiman bulması ancak kalıp cüzlerinin itidalinden sonra olmaktadır. Bu mana icabı olarak, velayet erbabı, mutmainnenin beşerî sıfatlara dönmesine cevaz verdiler. Bunun sebebi de, kalıp cüzlerinin itidal bulmamasıdır. Nitekim bu mana bahsin evvelinde geçti..

Kalıp cüzlerinin itidalinden sonra nefse hâsıl olan itminan ise.. beşerî sıfatlara dönmekten yana emin ve beridir.

Nefsin rezilliklere dönmesi ve dönmemesi üzerinde ortaya çıkan ihtilâf nefsin makamlarına ve görüşlere göredir. Zira, her şahıs kendi makamından konuşur ve vicdanında bulduğunu söyler.

***

Burada şöyle bir soru ortaya çıkabilir:

- Kalıp cüzleri itidal haddini bulup inadından ve tuğyanından alındıktan sonra, onunla cihad nasıl tasavvur edilir? Bu durumda ondan cihadın kalkması gerekir.

Üstteki soruya şu cevabı veririm:

— Mutmainne ile bu cüzler arasında fark vardır. Mutmainne, istihlâk ve izmihlale sahib olup emir âlemine katılmıştır. Kemal manada istihlâk ve sekir ile de muttasıftır. Bu cüzlerin ise., sekir ve istihlâk ile bir münasebeti yoktur.. Bunun sebebi de, şer'î hükümleri yerine getirmektir. Zira, şer'î hükümleri yerine getirmenin binası ayıklık üzerinedir, istihlâke varanın dahi, muhalefete mecali yoktur. Kendisinde ayıklık hali bulunan kimse de, bazı işlere göre her ne-kadar kendisinden muhalefet sudur eder ise de, bu dahi bazı yararları ve menfaatleri icabı olur ki: Caizdir. Lâkin umulan odur ki: Allah'ın fazlı ile bu muhalefet, müstahapları terkten yukarı çıkmaya.. Tenzihe bağlı kerahetten fazlasını dahi artırmaya..

Üstte anlatılan manalar açısından bakılınca, mutedil cüzleri ile kalıp mertebesinde tasavvur edilir. Amma, mutmainnede cihada cevaz yoktur.

Bu bahsin tahkiki, tarikat beyanında, büyük oğluma yazılan birinci ciltteki mektupta vardır. Eğer burada gizli bir yan kalırsa., oraya müracaat edilsin.

***

Nübüvvet kemalâtı nihayet bulup —ki bunlar, şeriat hakikatinin neticeleri ve semereleridir— Allah'ın fazlı ile sona geldiği, yani: Tamam olması hâsıl olduğu zaman., terakkiler, amellere bağlı olmaz.. O yerde muamele sırf Allah'ın fazlına kalır. Orada itikadın bir tesiri olmadığı gibi, ilmin ve amelin dahi bir hükmü yoktur. Orada fazl içinde fazl vardır; kerem içinde kerem vardır.

Bu makam, önce anlatılan makamlara nisbetle cidden yüksektir. Onun için tam bir genişlik vardır, nuraniyet vardır ki; geçen makamlarda bu anlatılanlardan yana bir eser yoktur. Bu makam, asaleten ülü-zam peygamberlere mahsustur. Onlara saîât ve selâmlar olsun. Tebaiyet ve veraset yolu ile de, kendisine inayet yetişen herkese ihsan gelir; onunla şerefyab olur.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca kerem sahipleri ile..

***

Burada, hiç bir şahıs yanılmaya ki: Üstte anlatılan makamda, şeriatın suretinden ve hakikatından yana istiğna hâsıl olur ve şer'î hükümleri yerine getirmeye hacet kalmaz. Zira biz şöyle diyoruz:

— Şeriat bu işin aslı ve bu muamelenin esasıdır.

Bir ağaç ne kadar yükselirse yükselsin; bir bina ne kadar uzarsa uzasın ve üzerine köşkler, ayvanlar kurulsun bunların hiç biri kökten ve temelden müstağni olamazlar. Kendilerinden, zatî olan ihtiyaçları gitmez.

Misal olarak bir evi ele alalım. Ne kadar yükselip çıkarsa çıksın, alt kattan yana kendisine bir lüzumluluk kalmasa dahi, yine de ondan ihtiyaçsız olamaz.. Faraza alt kata bir halel gelecek olsa, bundan üst kat dahi mütessir olur; ona da aynı şekilde halel gelir. Altın kayması, üstün kaymasını da gerektirir.

Hülâsa.. şeriat, bütün hallerde lâzımdır; bütün vakitlerde gereklidir. Her şahıs, onun hükümlerini yerine getirmeye muhtaçtır.

Allah'ın fazlı ile bu yerden muamele terakki edip bir fazilet olarak, is mahabbete döndüğü zaman; o manada cidden yüksek bir makam karşılar. Bu makam dahi, asaleten Hatem'ür-risalet Resulüllah S.A. efendimize mahsustur. Ona ve diğerlerine salâtlar ve selâmlar. Kendisi için bu makam murad edilen herkes dahi tebaiyet ve veraset yolu ile müşerref olur.

Gayet yüksekliğinden dolayı bu makam nazarda dar görünmekte ise de.. veraset yolu ile Hazret-i Sıddık'ı taa, o makamın ortasına dahil buluyorum. Hazret-i Faruk dahi aynı şekilde bu devlete ermiştir. Müminlerin analarından (Resulüllah'ın S.A. zevcelerinden) dahi, izdivaç alâkasından dolayı Hazret-i Hatice ve Hazret-i Âişe'yi r.a. dahi o makamda onunla beraber görüyorum. Resulüllah S.A. efendimize ve âline dahi salâtlar ve selâmlar. Emir Sübhan Allah'ındır.

***

Pek değerli kardeş maarif sahibi Abdülhayy senelerce sohbette kaldıktan sonra, vatanına döndü. O makam için taalluku olduğundan, zaruri olarak birkaç satır yazıp müşarünileyhin ahvaline muttali eyledik.

Nerede olurlarsa olsunlar; ehlüllahın varlığı ora sakinleri için bir ganimettir.

Aynı makamda pek aziz kardeş Şeyh Nur Muhammed dahi ikamet etmektedir. Orada vaktini fakir ve namurad (arzusuz) olmakla geçirmektedir.

O makama gıpta. edilir ki: Orada onlar gibi ehlüllahtan iki kimse bir araya gelmiştir; iki saadet bir arada olduğu tahakkuk etmiştir. Vesselam..

***

364. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın beşer ile kelâmı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

***

Bilesin ki,

Ey Sıddık kardeş, Sübhan Hakkın beşer ile olan kelâmı, bazan şifahi olabilir ki, bu peygamberlerden bazı fertlere olmaktadır. Onlara salât ve selâm olsun. Tebaiyet ve veraset yolu ile onun kâmil manada tabilerine dahi bazan aynı tecelli olur.

Bu kısımdan kelâm, onlardan biri ile çokça olunca: kendisine:

-Muhaddis, ismi verilir. Nitekim, bu durum Emirü'l-mü'minin Hazret-i Ömer'de vaki olmuştur.

Bu manadaki kelâm, ne ilhamdır ne de ruha ilka olunan bir şeydir. Melekle olan kelâmdan dahi başkadır.

Bu kelâmla ancak insan-ı kâmil muhatab olur ki o, emir alemi ile halk alemini, ruh ile nefsi, akl ile hayali cem etmiştir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, rahmetini dilediğine mahsus (dilediğini mümtaz) kılar; Allah büyük fazlın sahibidir.” (2/105)

Şifalı olan bu kelâmdan lâzım gelmez ki, konuşan dinleyene görüne. Şu cevazdan ötürü ki: Dinleyenden görme zaafı ola da, ondaki nurun şaaastna tahammül edemeye. Nitekim Resulullah (sav) Efendimiz, rüyet sualine cevap olarak şöyle buyurdu:

"Bir nurdur ki, onu görüyorum." (Veya bana göründü...)

Sonra şifahi olmada, şühudi hicapların açılması da vardır. Bu manayı anla. Zira, bu öyle marifettir ki, daha önce hiç kimse böyle bir manayı anlatmamıştır.

Selâm, hüdaya tabi olanlar.

***

365. MEKTUP

MEVZUU: Bu Taife-i Aliyyenin, tarikatına terğib.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Mehdi Ali Keşmiri'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Kmal-i muhabbetten ve ihlastan sudur edip gelen mübarek mektup hediyelerle beraber ulaştı.

Allahu Taaal, bu Taife-i Aliyye'nin mahabbeti üzerine istikamet nasib eylesin; mahşerde onlarla beraber eylesin. Bunlar öyle bir topluluktur ki, onlarla oturan şaki olmaz; onunla ünsiyet eden mahrum kalmaz; onlarla olan kaybetmez. Onlar, Allahu Taala'nın Gelişleridir.

Onlar gördükleri zaman, Allahu Taala'nın zikri gelir.

Onlar, öyle kimselerdir ki, onları tanıyan Allahu Taala'yı bulur.

Onların nazarları devadır; kelâmları şifadır; sohbetleri ziyadır ve bir kıymettir.

Onların zahirine bakan hüsranda kalır; kaybeder. Onların batınına bakan, iflah olur; necat bulur.

Onlar hakkında söylenen şu cümle ne kadar güzeldir:

-İlâhi, o nedir ki evliyan için eyledin; onları tanıyan seni bulur. Seni bulamayan dahi onları bilemez.

Yani sen bulmak ve onları tanımak biri diğerinden ayrılmayan iki şeydir.

Zati öncelik, bir itibara göre bilmek için; bir itibara göre de bulmak. Amma o cümleyi söyleyince tercih edilen mana, o tarafın önceliğidir. Zira, mebde odur; bidayet de ondan başlar. Böylesi daha yerinde ve daha lâyık bir mana olur.

Selâm size ve yanınızda bulunanlar.

***

366. MEKTUP

MEVZUU: Şu manada sorulan bir sualin cevabıdır: -Allahu Taala'ya ibadet ettiğim zaman, nefse istiğna hasıl oluyor; benden bir hata veya şeriat hilafı bir şey sudur etse, nedamet ve inkisar zahir oluyor.

NOT: İmam-ı Rahbani Hz.leri, çevredeki şeyhlerden birine yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm olsun.

***

Şöyle soruyorsun:

-Nefsimi riyazet makamında kılıp onunla iştigal eylesem; nefiste istiğna zahir oluyor. Bundan ötürü;

-Benden daha iyisi yok zannediyor, şayet benden şeriat hilafı iş zuhur etse, o zaman, kendisini miskin ve muhtaç tahayyül ediyor. Bunların çaresi nedir?

Ey muvaffak,

İkinci şıkta hasıl olan meskenet ve ihtiyaç ki, nedametten haber getirmektedir. Bu, büyük bir nimettir. Allah korusun böyle-bir nedametin olmayışından, Zira o nedamet; şer'an yasak işleri yaptıktan sonra yapılan tevbeden bir bölümdür.

Nefis, günah işlemekle hızlanır ve lezzet alır. Günahtan lezzet almak dahi, günahta ısrar sayılır. Eğer bu ısrar seyyiede olur ise, büyük günaha götürür. Büyük günahta ısrar ise, küfür dehlizidir.

Sende olan bu büyük nimete şükür etmek lâzım gelir ki, nedametin daha da ziyadesi hasıl ola; dolayısı ile şeriat hilafı işleri yapmayı da engelle-ye. Bu manada. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Eğer şükrederseniz, sizin için (nimet) artırırım.” (14/7).

Birinci sıkta hasıl olan ise, yararlı amelleri yaptıktan sonra uçup husule gelmesidir. Bu uçup dahi, öldürücü zehirdir; helake götüren marazdır. Böyle bir şey yararlı amelleri iptal eder. Tıpkı ateşin odunu yok edip götürdüğü gibi.

Ucübün menşei odur ki yararlı amel, o ameli işleyen kimsenin nazarında müzeyyen ve müstahsen ola. Bunun zıddı ile ilaç eylemek gerek.

Üstte anlatılan mana dolayısı ile gerekir ki, iyi ameller de itham altında tutula. Nazarda onların kötü tarafları izah edile. İnsan, kendi nefsine ve amellerine kusur bağlaması gerek. O kadar ki, kabul edilmeyip tard edilmeye, kabul edilmemeye, lanete müstahak görülmelidir. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Birçok Kur'an okuyan vardır ki, Kur'an kendisine lanet eder. Nice oruçlu yardır ki, bu orucundan kendisine açlık ve susuzluk kalır."

Yaptığı iyiliğin kötülük yanı olmadığını tahayyül etmemelidir. Şayet az bir şekilde teveccüh etse, Allah'ın inayeti ile görecektir ki, hepsi kabahatle

doludur; güzellikten yana hiçbir rayiha almamıştır. Durum üstte anlatıldığı gibi olunca, ucüb neye? İstiğna kimin için? O kadar olmalıdır ki, amellerde kusur istilâsından dolayı infiale gelip yararlı bildiği amellerden utanmalıdır. Ucbe girip istiğnaya kapılmak olmadan.

Amellerde kusur görmek hasıl olunca, amellerin kıymetini artırır. Hakiki manada dahi kabul edilir. Çok çalışmak gerek ki, bu görüş hasıl ola da; ucübten halâs meydana gele. Bundan ötesi, kuru otlar misali savrulup gider. Meğer ki, Allahu Taala'nın dilediği bir başka mana ola.

O kimseler ki, kendilerine amellerde kusur görmek müyesser olmuştur; amma kemal üzere. Bunlar sanırlar ki sağ yandaki kâtip muttaldır; kendisi için yazacak hiçbir iyiliği yoktur. Sol yandaki kâtip dahi daima vazifesin-dedir; şunun için ki, bütün fiilleri kötüdür ve kabihtir.

İrfan sahibinin muamelesi ki buraya ulaştı; onunla ne gibi muamele olunması gerekse öyle olur. Bir mısra:

Kalem buraya kadar yol aldı; sonra kırıldı... Selâm hüdaya tabi olanlara...

***

367. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimize mütabaatın dereceleri ve mertebeleri vardır ve bunlar yedidir. Her derecenin dahi tafsilli beyanı yapılmaktadır.

Ve bu münasebetle bazı hususların da beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Seyyid Şeyh Muhammed'e yazmıştır. Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına.

***

Resulullah (sav) Efendimize mütabaat ki, din ve dünya saadetinin başıdır; o mütabaatın dereceleri ve mertebeleri vardır. Ona ve âline salât, selâm olsun.

BİRİNCİ DERECE

Bu derece, ehl-i islâm'dan avam içindir. Ki bu, kalbin tasdikinden sonra, nefsin itminanından evvel Resulullah (sav) Efendimizin sünnetlerine tabi olup şer'i hükümleri yerine getirmektir. Nefsin itminanı velayet derecesine bağlıdır.

Zahir uleması, abidler, zahidler, muameleleri nefis imtinanına ermeyen herkes, bu derecede ortaktırlar. Yani mütabaat olarak hemen hepsi de, tabi olmak basamağında suret olarak aynı seviyededirler.

Bu makamda nefis küfründen ve inkârından halâs olmadığı için; şüphesiz mütabaat suret olarak bu derecede ona mahsustur. Mütabaatın bu sureti, mütabaatın hakikati gibi, ahiret necatını ve felahı mucib olmaktadır. Cehennem azabından dahi kurtarır. Cennete girme müjdesini de verir. Sübhan Hakkın kereminin kemalindendir ki, nefsin inkârına itibar etmeyip

kalbin tasdikini yeterli bulur. Necatı dahi, bu tasdike bağlı kılmıştır.

Bir şiir:

***

Kabul buyurur o yaşı ki gözlerim akıtır;

O zat ki, yağmur damlalarından inci yaratır...

İKİNCİ DERECE

Yani Resulullah (sav) Efendimize mütabaat olarak. Bu dahi, Resulullah (sav) Efendimize sözlerinde, amellerinde tabi olmaktır ki; batına taalluku vardır. Tarikat makamına taalluk eden manevi illetleri, batini marazları izale, düşük sıfatları kaldırmak ve huyları güzelleştirmeyi söyleyebiliriz.

Tabi olmaktan sayılan bu derece, sülük erbabına mahsustur. Ki bunlar, uyulan şeyhten sofiye tarikatını alarak, seyr-i ilellah vadilerini ve geçitlerini kat etme durumundadırlar.

***

ÜÇÜNCÜ DERECE

Mutabaattan bu üçüncü derece dahi, Resulullah (sav) Efendimize; hallerinde, zevklerinde, vecidlerde tabi olmaktır. Böyle bir mütabaat, velâyeti hassa makamına mahsustur. Bu derece dahi, velayet erbabına mahsustur. Amma ister meczub olarak salik olsun, ister salik olarak meczub olsun.

Velayet mertebesi sona erdikten sonra nefis mutmainne olup inadından ve tuğyanından da döner. İnkârdan ikrara, küfürden dahi İslâm'a intikal eder. Bundan sonra, mütabaat olarak her ne yapar ise, mütebaatın hakikati olur.

Eğer namazını eda edecek olur ise, mütabaatın hakikatini eda etmiş olur. Yani namazın edasında.

Oruçta ve zekâtta dahi durum budur; bu kıyas variddir. Bütün şer'i hükümlerin yerine getirilmesinde mütabaatın hakikati vardır.

Buruda şöyle bir soru sorulabilir:

-Namazın ve orucun hakikat manası nedir? Halbuki bunlardan her biri, belli bir fiili yapmaktan ibarettir. Bu fiiler de emredildiği şekilde yapılınca, hakikat eda edilmiş olur. Bunun ötesindeki suret nedir? hakikat nedir?

Bunun için su cevabı verebilirim:

-Bir müptedinin ki, nefs-i emmaresi vardır. Bu nefs-i emmare dahi, bizzat semavi hükümleri inkâr etmektir. Şeriat hükümlerinin böyle biri tarafından yerine getirilmesi hali ile, sureti itibar ile olmaktadır.

Amma müntehinin nefsi mutmainnedir. Şer'i hükümleri dahi rıza ve rağbetle kabul etmektedir. Bu müntehinin yerine getirdiği şeriat hükümleri ise, hakikat itibarı iledir.

Burada misal olarak, bir Müslüman ile bir münafıkı ele alalım; her ikisi ne namazı eda etmektedir. Münafıkta batın inkârı bulunduğundan, ancak ondan namazın sureta edası sudur eder. Müslümanda dahi, batini inkiyad

Bulunduğundan, münafıka bakarak, namazın hakikati ile gönlünü süslemiştir.

Anlatılan manaya bakılarak, suret ve hakikat batının inkârı ve ikran sebebi ile olmaktadır.

***

DÖRDÜNCÜ DERECE

Bu dahi, mütabaattan bir derecedir.

Anlatılan birinci derecede, bu mütabaatın sureti vardın bu dahi itibarın hakikatidir.

Mütabaatta sayılan bu dördüncü derece, rasihun ulemaya mahsustur. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Zira, bunlar mütabaat devleti ile tahakkuk etmektedirler. Amma nefsin itminanından sonra.

Her ne kadar evliyaya bir parça nefis itminanı hasıl olsa dahi, amma kalb temkininden sonra. Ne var ki, kemal manada itminan, nefis için nübüvvet kemalâtının tahsilinde hasıl olur. Ulemanın dahi veraset yolu ile ondan nasibi vardır.

Rasihun ulema, şeriatın hakikati ile tahakkuk etmişlerdir. Bu dahi, ittiba etmenin hakikatidir. Bu tahakkukta vasıta dahi, kemal manada nefsin itminanıdır.

Anlatılan manadaki kemal, bunların gayrında olmadığı için, zaman zaman şeriatın suretini karıştırırlar. Bazan dahi, şeriatın hakikati ile tahakkuk ederler.

Burada, rasihun üzerine bir beyan yapalım. Ta ki, her zahir alim, rüsuh iddiasına girmeye. Kendi emmare nefsini dahi, rasil alimin mutmainne nefsi gibi sanmaya.

O, öyle bir şahıstır ki, Kur'an ve hadis müteşabihatından nasibi vardır. Surelerin başlarında bulunan mukattaat-ı huruf sırlarından yana da hazzı vardır.

Müteşabihattan tevili, derin manalı sırlar cümlesindendir. Tahayyül edilmeye ki; orada geçen:

"Yed.." (E) lâfzı kudret tevillidir.

"Vech..." (Yüz) vechinde dahi, zat tevili vardır. Zira, böyle şeyler, zahir ilminden gelir ki, sırtardan yana dokunduğu yoktur.

Bu sırların sahibi, enmiyadır. Onlara salât ve selâm olsun. Bu rumuzlar dahi, onların muamelelerine işarettir. O büyüklere tebaiyet ve veraset yolu ile, kendisi için murad edilen herkes bu büyük devletle müşerref olur.

Mütabaattan sayılan, nefsin itmanına, şeriat sahibi Resulullah (sav) Efendimize mütabaatta hakikati bulmaya bağlı bulunan bu derecenin husulü zaman zaman fena ve beka tavassutu olmadan, sülük ve ezbe tevessülüne girmeden de müyesser olur.

Yine mümkündür ki, hallerden, vecidlerden, tecellilerden, zuhurattan yana bir şey orada olmaya. Bu devlet dahi vaktin nakdi ola.

Ne var ki, bu devlete vusul bulmak; diğer yollara nisbetle velayet yolundan olması daha yakındır. Fakir'in kanaatına göre; diğer yol da, sünnet-i seniyeye tabi olmayı bırakmamak ve bid'atın isminden ve resminden kaçmaktır.

Bir kimse ki, bid'at-ı seyyieye düşmek kaygısı ile bid'at-ı haseneden dahi sakınmaz ise, onun ruh nuru bu devletin rayihasını alamaz.

Bu mana, bugün için cidden zordur. Zira, alem bid'at deryasına dalmıştır; onun zulmetleri ile yetinmektedir. Sünnetin ihyası ve bid'atin kalkması için kimde mecal var ki?

Bu vaktin alimlerinden pek çoğu, bid'atı revaçta tutmaya ve sünneti imha etmeye bakmaktadırlar. Biçok bid'atın cevazına fetva vermektedirler. Hatta halkın taamülü sebebi ile onun hasene olduğuna kail olmaktadırlar. Hatta, insanları dahi onu yapmaya delâlet etmektedirler.

Keşke bileydim, yarım bid'at şüyu bulduğu, batıl dahi örf haline geldiği zaman ne diyecekler? Bu da onlara göre taamül olacak mıdır? Acaba bilmezler mi ki, her taamül istihsan delili olamaz.

Asıl muteber olan taamül odur ki, birinci asırda buluna ve onun üzerine tüm nasın dahi icmaı oldu.

Nitekim bu mana, Fatava-i Gıyasiye'de anlatıldı.

Şeyhü'l-İslâm Şehid (rh) şöyle dedi:

-Belh meşayihinin istihsanını alamayız. Biz, ancak daha önce geçen arkadaşlarımızın kavline göre olan istihsanı alırız.

Çünkü, taamülün bir beldede bulunması onun cevazına deli! olamaz. Onun cevazına delil olması için, birinci asırdan devam edip gelmesi gerekir. Böylece, Resulullah (sav) Efendimizin ikran ile de meşruluğunu kazanmış olur. Durum böyle olmayınca, onların fiili bir hüccet olamaz. Meğer ki, tüm beldelerde bütün insanların bir iş üzerinde icmaı ola. Böyle olunca, icma hüccettir.

Görmez misin ki, tek yerde şarap satmak ve faiz üzerinde taamül olsa, onun helâlliği üzerine fetva verilmez.

Şu manada dahi, hiç şüphe edümeye: Bütün insanların taamülü üzerinde bilgi sahibi olmak, cümle karyelerin ve beldelerin ameline vukuf peydah etmek beşer takatinin dışındadır.

Birinci asırdaki taamül, hakikatte Resulullah (sav) Efendimizin takriri olup onun sünnetine racidir.

Bid'at nere? O bid'atın hasene oluşu nere?

Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti, ashabda cümle kamalâtın husulü için yeterlidir.

Sofiye yoluna girmeden, cezbe ve sülük ile mesafe kat etmeden; geçmişteki ulema arasında rüsuh devleti ile müşerref olan hemen her biri; sünnet-i seniyeye tutunup beğenilmeyen bid'attan kaçınmak sureti iie müşerref olmuştu. O sünnet-i seniyenin sahibine salât, selâm ve tahiyyet olsun.

Allah'ım, bize sünnet-i seniye üzerinde sebat ihsan eyle. Bid'atı irtikâb etmekten dahi bizi koru. Sahib-i sünnet hürmetine, ona ve âline salât ve selâm olsun.

***

BEŞİNCİ DERECE

Yani Resulullah (sav) Efendimize mütabaat yolunda.

Bu derece, Resulullah (sav) Efendimizin kemalâtına ittibadır. Ona ve âline salât ve selham olsun. Bu kemalâtın husulünde ilmin ve amelin bir dahli yoktur. Elbette bu kemalâtın husulü, sırf Sübhan Hakkın fazlına ve ihsanına bağlıdır.

Bu derece, cidden yüksektir. Bundan önceki derecelerle bunun hiçbir bağlantısı yoktur.

Bu derecede anlatılan kemalât, asaleten ülü'l-azm peygamberlere mahsustur. Kendisi için murad edilen herkes dahi bu devletle veraset ve tebaiyet yolundan müşerref olur.

***

ALTINCI DERECE

Bu derece dahi, mütabaat yolundaki derecelerin altıncısıdır. Amma, Resulullah (sav) Efendimizin mahbubiyet makamına mahsus olan kemalde ittibadır.

Beşinci derecede anlatılan kemalâtın gelmesi mücerred fazi ihsan ile olduğu gibi; altıncı derecedeki kemalâtın gelmesi dahi faziletin ve ihsanın da üstünde bulunan mücerred muhabbetle olmaktadır.

Bu dereceden dahi, azdan da az kimseye nasip vardır.

Birinci dereceden başka anlatılan beş derecenin hepsi de, uruc makamına taalluk etmektedir. Bunların husulü dahi yükselmeye bağlıdır.

***

YEDİNCİ DERECE

Bu dahi bir mütabaat derecesi olup, nüzul ve hübuta taalluku vardır. Bu derecede, bundan önce anlatılan tüm dereceleri içine almaktadır. Çünkü bu yerde, yani nüzul yerinde kalbin tasdiki ve temkini, nefsin itminanı, kalıbın dahi itidali vardır. Şunun için ki: Tuğyandan ve inattan geçip sakına.

Bundan önce anlatılan dereceler, bu derecenin cüzleri gibidir. Bu derece dahi onların bütünü.

Bu makamda tabi olan için, tabi olunana göre bir benzerlik hasıl olmaktadır. O kadar ki, aradan tebaiyet ismi kalkar. Tabilik ve metbuluk imtiyazı zail olur. Tevehhüm edilir ki, tabi olan her ne almakta ise, asıldan almaktadır. Yani metbu gibi. Sanki, her ikisi de tek bir gözeden su içmektedir. Sanki onlar, bir yastığa dayalı boyun gibidir. Sanki onlar, şekerle süt gibi olmuştur. Tabi nerede? Metbu nerede? Tebaiyet nerede? Zira, ittihad nisbetinde değişik olmanın yeri yoktur.

Asıl şaşılacak bir durum şu ki: Her ne zaman, bu makamda derin nazara dalınca, tebaiyet nisbeti asla melhuz ve manzur olamaz. (Yani ne görülür ne de düşünülür) Kesin olarak, tabiiyet ve meîbuiyet imtiyazı dahi müşahede edilmez.

Şu kadarı bilinip idrak edilir ki: Tabi olan kendisini peygamberinin tufeylisi (uydusu) ve varisi bilir. O Peygambere ve onun âline salât ve selâm olsun. Halbuki tabi olan ne tufeyli olmaktadır, ne de varis. İsterse, hepsi de tebaiyet yolunda olsun.

Bu babda zahir olan mana şu ki: Tabi olana göre, metbuun arada hail olması vardın lâzımdır. Amma tufeyli veya van'ste asla hail olmak lâzım değildir.

Tabi olan hissesini yer. Tufeyli ise, onun zımnında çeliştir.

Hulasa, varlık meydanında hangi devlet gelirse gelsin. Onlar ancak enbiya içindir. Onlara salât ve selâm olsun. Ümmetlerin saadetinden sayılır ki, enbiyanın uydusu olarak, o devletten haz ve nasib alalar. Hisselerine düşenden tahi tenevül edeler.

Bir şiir:

Bilirim ki katılamam onun süvarisine;

Yeter bana, peşinden dinleyip uymam sesine.

***

Kâmil olan tabi, o kimsedir ki mütabaat şanında anlatılan bu yedi derece ile manasını bezer. O kimse ki, bazısında mütabaatı vardır, bazısında dahi yoktur, böyle olan bir kimse, umumi manada bir tabi olmaktadır. Amma değişik dereceler üzerine.

Zahir uleması, birinci derece ile mesrur olmaktadırlar. Keşke bu dereceyi de tamamlamış olsalardı. Bunlar, mütabaatı, yalnız şeriatın suretine inhisar ettirdiler. Sandılar ki, onun ötesinde bir başka emir yoktur. Mütabaat derecelerinin husulü için vesile olan sofiye

tarikatını dahi fazladan bir şey tasavvur ettiler. Bezdevi ve Hidaye hariç, pek çoğu kendisi için iktida edilecek bir şeyh tanımadı.

Bir şiir:

O ki saklanıp kalmıştır taş içerisine;

Başka ne yer vardır, ne de sema kendisine...

Sübhan Allah bizi ve sizi Mütabaat-ı Mustafaviyenin hakikati ile tahakkuk ettirsin. Onun sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Keza, enbiya-ı kiramdan melâike-i izamdan bütün kardeşlerine. Keza, kıyamete kadar gelen bütün etbaına taa, kıyamete kadar.

***

368. MEKTUP

MEVZUU:

a) Kur'an-ı Kerim'in tümden şer'i hükümleri cami olduğunun beyanı.

b) Imam-ı Azam Hazretlerinin menkıbeleri.

c) Bu işin aslı şeriat olduğunun beyanı.

d) Sofiye-yi aliyyenin medhi.

Ve bunlara münasip bazı hususlar.

NOT: Imam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Said ile Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır. Allahu Teala, her ikisine de selâmet ihsan eylesin.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

***

Bilesin ki,

Kur'an-ı Mecid, şer'i hükümlerin tümünü camidir. Hatta, geçmişteki şeriatların dahi tümünü.

Bu babda netice söz şu ki: Bu şeriatın bazı hükümleri, nass ibaresi, nassın işareti, nassın delâleti, nassın iktizası bilinmektedir. Bu anlayışta, avam ve lügat ehlinden havas zümre aynı basamaktadır.

Bu hükümlerden bir başka kısım ise, içtihad ve istinbat yolu ile anlaşılan kabildendir. Bu anlayış dahi, müctehid imamlara mahsustur.

Cumhurun kavli üzere, müçtehidler olarak; Resulullah (sav) Efendimiz baştadır. Ashab-ı kiram dahi, müçtehiddir. Resululiah (sav) Efendimizin ümmetinden olan diğer müctehidleri de sayabiliriz.

Ne var ki, Resululiah (sav) Efendimizin zamanındaki içtihada kalan hükümlerde, bilhassa yanlış-doğru arasında bir tereddüd yoktu. Zira, o zaman vahiy zamanı idi. Kesin olarak gelen vahiy i!e yanlış doğrudan ayrılırdı. Hak, batıl ile karışık durmazdı.

Zira, Resulullah (sav) Efendimizin takriri ve batılı tesbiti artık aşılacak gibi bir şey değildir.

Amma, vahiy zamanının bitiminden sonra, müçtehidlerin istinbat yolu ile çıkardıkları hükümler öyle değildir. Zira, bunlarda, hata sevap atası tereddüdlüdür.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; vahiy zamanında karar altına alınan içtihada dayalı hükümler yakini icap ettirir ve amele, itikada faydalıdır. Vahiy zamanından sonra ki, içtihada dayalı hükümler ise, zannı mucib olup yalnız amel için yararlıdır; itikad için değil.

Kur'an hükümlerinden bir üçüncü kısım daha var ki; beşer takat) onu anlamaktan yana acizdir. Bu hükümlerde, onları inzal eyleyen zattan gelecek bir ilâm olmayınca; o

hükümleri anlamak tasavvur edilemez. Bu ilâm dahi, Resulullah'a mahsustur. Kendisinden başkasına hasıl olmaz. Ona ve âline salât ve selâm.

Bu kısım hükümler dahi, her ne kadar Kur'an-ı Kerim'den alınmış olsa dahi, onların muzhiri (açıklayanı veya açığa çıkarıp izhar edeni) Resulullah (sav) Efendimiz olduğundan, zaruri olarak sünnete nisbeî edilmiştir. Tıpkı içtihada dayalı hükümler dahi kıyasa nisbet edildiği gibi. Zira, kıyas dahi o hükümlerin açıklayanıdır.

Üstte anlatılan manadan olarak, gerek sünnet, gerekse kıyas hükümleri izhar eyleyen iki esastır. İsterse bu iki aıklayan arasında çok fark ofsun. O ikisi arasında çok fark vardır; zira:

BİRİNCİSİ görüşe istinad eder ki, onda hata yeri vardır.

İKİNCİSİ ise, yüce Hakkın ilâmı (bildirmesi) ile teyid edilmiş olduğundan, onda hata mecali yoktur.

Son kısmın asla kemal benzerliği olup hükümleri isbat eder gibidir. Her ne kadar, hakikat hükümlerin isbatında Kitab-ı Aziz yeterli ise de, üstteki mana da ondan uzak değildir.

***

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, Peygamberden başkasına dahi, Peygamber karşısında ayrı görüş mecali buluna. Amma, içtihada dayalı hükümlerde. Amma o başkası, içtihad mertebesine ulasan biri ise.

Ancak, o hükümler ki, kesin ibare, kesin işaret, kesin delâlet ile sabit olmuştur; keza o hükümlerin ki izhar eyleyene sünnet olmuştur; bunlar için, hiç kimseye muhalefet mecali yoktur. Hatta, bu hükümlere tüm ümmetin tabi olması gereklidir.

İçtihada dayalı hükümlerde, Resulullah (sav) Efendimizin görüşüne tabi olmak; ümmetin müçtehidlerine gerekli değildir. Elbet doğru olan, o yerde; müçtehidin kendi görüşüne tabi olmasıdır.

***

Burada bir incelik var; onun da bilinmesi yerinde olur.

O peygamberler ki, ülü'l-azm peygamberlerin şeriatlarına uymak kendilerin vacib olmuştur. Bu hükümler ondandır ki, tabi olmak, onların kitaplarında veya sahifelerinde ibare, işaret, delâlet ile sabit olmuştur. Amma o ülü'l-azm peygamberlerin içtihadları, sünnetleri ile zahir olan hükümlere ittiba etmek gerekli değildir. Şu manadan ötürü ki, ümmetin müçtehidlerine de içtihada dayalı hükümlere ittiba etmek gerekli değildir. Nitekim, bu mana daha önce de geçti.

Kendisine tabi olunan peygamber için nasıl başkasının içtihada dayalı hükmüne tabi olmak caiz olur ki? O hükümler ki, onlar sünnete olarak açığa çıkarılmışlardır. Bunlar, ülü'l-azm peygamberlere ilâm sureti ile nasıl olmuş ise, ülü'l-azm peygamberlerinden başkalarına da yüce Hakkın ilâmı ile sabit olmuştur. Burada mütabaat nasıl olsun? Hatta bu hususta müta-baata mecal yoktur. Zira, her vakte göre ve her taifeye münasip hükümler kendi başına gelmektedir. Bir vakit olur ki, o vakitte uygun düşen bir şeyin haram olmasıdır; bir başka vakit ise, o şeyin helâl olması münasip düşer.

Ülü'l-azm peygamberlerden birine, bir işin helâl olduğu bildirildiği gibi, ondan başka ülü'l-azm olmayan bir peygambere dahi onun haram olduğu bildirilir.

Bütün bu helâl ve haram olma durumu, inzal buyurulan sahifelerden alınmıştır. (Yani kitaplardan...) Nitekim, müçtehidler, bir mehazdan iki tane birbirine muhalif hüküm çıkarmaktadırlar. Onların biri, aynı şeyin haram olduğunu anlar; diğeri ise helâl olduğunu.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Son anlatılan ihtilaf, içtihada mecali vardır; zira hata ve sevap olma ihtimali bulunan reye dayanmaktadır. Lâkin bu mana için, yüce Hakkın ilâcında içtihad mecali yoktur. Zira,

onun için, hata sevap arası terüddüd etmek caiz değildir. Hatta, Hak katında hüküm birdir. Eğer helâl ise, haram olma yeri yoktur; haram ise, helâl olma yeri yoktur.

Üstteki soruya şu cevabı veririm:

-Caizdir ki, bir sev bir kavme nispetle helâl ola ve bir kavme nispetle de

haram ola. Allahu Teala'nın bir vakada, kavimlerin taahdüdüne göre mütaaddid hükümleri vardır. Dolayısı ile üstte anlatılan manada hiçbir mahzur yoktur.

Evet, üstte anlatılan mana, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin ümmeti hakkında sahih değildir. Zira, bütün insanlar, bu şeriatta tek hükümle hükm'olunmuşlardır. Bu şeriatta, tek bir vaka üzerinde Sübhan Allah'ın iki değişik hükmü yoktur.

***

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-Enbiyadan ülü'l-azm bir peygamber bir işin helâl olduğuna hükmettiği, ona tabi olan bir peygamber dahi o işin haram olduğuna hükmettiği zaman gerekir ki; ikinci hüküm, birinci hükmü, nesnede. Böyle bir şey de caiz değildir. Şunun içindir ki: Neshetmek, ülü'l-azm peygamberlere mahsustur; onun gayrı neshedici olamaz.

Bu soruya da şu cevabı veririm:

-Neshetmek, ancak şu şekilde lâzım gelir ki; kâffe-i enama nisbetle ikinci hüküm daha umumi manada ola. Bu durumda, bir kavme mahsus olan birinci hükmü kaldırır. Halbuki ikinci hüküm burada umumi manada değildir. Meselâ, belli bir kavme nisbetle haram olduğuna hükmedilmiştir. Dolayısı ile, ilk hükümle bunun arasında birbirine münafi bir durum yoktur. Görmez misin ki, müçtehidin biri bir vakanın helâl olduğuna hükmeder. Bir başka müçtehid İse, aynı vakanın haram olduğuna hükmeder. Aralarında nesih diye bir şey de asla yoktur, isterse aralarında açık fark olsun. Çünkü, burada görüş vardır; öbür yanda ise, ilâm (bildirme) vardır. Görüşte, hükmün taaddüdüne yer vardır; amma ilâmda teaddüd yeri yoktur. Ne var ki, kavmin taahdüdü bu işi caiz kılar. Nitekim bu mana daha önce de geçti.

Lügat ciheti ile, geçen ülü'l-azm peygamberlerin kitaplarından ve sahifelerinden anlaşılan şeriat hükümlerine gelince: Onlara tabi olan peygamberler için asla bunlara muhalefet mecali yoktur. Zira bu hükümler bütün insanlara göre gelmiştir. Durumu tabi olmak olan her peygamber, hangi kavme gönderilir ise gönderilsin; hangi kavmi davet ederse etsin o hükümlerin hilâfına bir tebliğ yapamaz.

O hüküm eğer helâl ise, herkes için helâldir. Şayet haram ise, herkese haramdır. Taa, ülü'l-azm peygamberlerden biri gelip de o hükmü kaldırıncaya kadar. İş bu vakittedir ki, nesih durumu tasavvur edilir. Ancak nesih, lügat hasebi ile inzal buyurulan sahifelerden alınan hükümlerin itibarına göredir. O hükümler ki ictihad ve ilâm ile sabit olmuştur; kıyasa ve sünnete bağlanmıştır; bunlarda nesih tasavvur edilemez. Zira bu hükümler bazısına göre yerinde olur; bazısına göre de yerinde olmaz. Bir peygamberin içtihadı, keza sünneti; bir başka peygamberin içtihadını ve sünnetini kaldırıcı olamaz. Zira, biri bir kavme nisbetle olurken; diğeri bir başka kavme nisbetle olmaktadır. Şayet iki hükmün muhtelif olması bütün insanlara nisbetle ve aynı kavme nisbetle olur ise, elbette o zaman nesih meydana gelir.

Nitekim, bizim şeriatımızda hüküm, bütün insanlara göre gelmiştir, ikinci hüküm, evvelki hükmü neshetmektedir. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimizin sonraki sünneti dahi evvelki sünnetini nesheder.

Hazret-i İsa'nın (as) nüzulünden sonra dahi, bu şeriatın neshi caiz olamaz. Çünkü o, Resulullah (sav) Efendimizin şeriatına tabi olacaktır; onun sünnetine ittiba edecektir.

Olur ki zahir uleması mehazın derinliğinden ve işin tam manası ile inceliğinden dolayı Hazret-i isa'nın içtihadını inkâra yellenirler. Onun içtihadlarını Kur'an'a ve hadise muhalif sayarlar. ictihad meselesinde; Hazret-i İsa, Hazret-i İmam-ı Azam Kufi gibidir.

İmam-ı Azam, vera (şüpheli işlerden dahi korunmak) ve takva sahibi olmak bereketi, sünnete tabi olmak devleti ile içtihadda ve hüküm istinbat etmekte öyle yüksek bir dereceye nail olmuştur ki, sonrakiler, onu anlamaktan dahi aciz kalmışlardır. Derin manalarının inceliğinden ötürü, onları Kur'an'a ve hadise muhalefet saymışlardır. Onu ve arkadaşlarını sadece bir re'y (görüş) sahibi zannetmişlerdir. Bütün bunlar onun ilminin, dirayetinin hakikatına ulaşamamaktan ve onun anlayışına ve ferasetine muttali olmamaktan ileri gelmektedir.

Amma, İmam-ı Şafii Hazretlerini o türlü isnadları yapanlardan ayırmak gerek. Zira o, İmam-ı Azam Hazretlerinin fıkıh inceliğinden bir nebze görmüştür. Bunun için de şöyle demiştir:

-Bütün insanlar, fıkıhta Ebu Hanife'nin (İmam-ı Azam'ın) ayalidir.

Yazıklar olsun o kusurlulara ki, böyle bir cür'ete girip kendi kusurlarını başkalarına bağlarlar.

Bir şiir:

Ayıplarsa kusurlu biri bilmeden onları;

Kem sözlerden beridir hep onların sahaları.

Kıralabilir mi hiç o zinciri hilekâr tilki;

Bağlanmıştır onlarla dünyanın tüm arslanları.

***

Hace Muhammed Parisa Fusul-u Sitte'de şöyle demiştir:

"Nüzul ettikten sonra Hazret-i İsa (as) Ebu Hanife'nin mezhebi ile amel edecektir.

Mümkündür ki bu cümle, yukarıda da anlatıldığı gibi, Hazret-i isa (as) ile İmarn-ı Azam Hazretlerinin benzerliği dolayısı ile söylenmiştir. Yani Hazret-i isa'nın (as) içtihadı, İmam-ı Azam Hazretlerinin içtihadına muvafık olacaktır; amma İmam-ı Azam Hazretlerini taklid etmeyecektir. Zira, onun Şanı, ümmet ulemasını taklid etmekten yana yücedir.

Hiçbir tekellüf ve taassup şaibesi olmadan deriz ki:

-Hanefi mezhebinin nuraniyeti, keşfe dayalı nazarda büyük bir deniz gibi zahir olup görünmektedir. Sair mezhepler dahi, havuzlar ve kanallar gibi zahir olmaktadır..

Yine zahirde mülahaza edildiği zaman, görülecektir ki, ehl-i İslâm'dan süvad-ı Azam Ebu Hanife'nin mezhebine tabi olmuşlardır. Allah'ın rızası ve rahmeti onun üzerine olsun.

Bu mezhebin, tabi olanların çokluğuna rağmen, usulde ve füruda diğer mezheplerden ayrı mümtaz bir durumu vardır. Bunun, istinbattaki yolu tek basınadır. Anlatılan bu mana, hakikattan haber vermektedir. Hayret edilecek bir manadır. Şöyle ki:

İmam Ebu Hanife, sünnete uymakta hepsinden kıdemlidir. Hal böyle iken, mürsel hadisleri müsned hadisler gibi itikad edip mütabaata müstahak görür ve bunları kendi görüşüne takdim eder. Sahabenin kavlini dahi, kendi görüşünden önde bilir. Zira, onlar, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbetine nail olmuşlardır.

Amma, diğerleri böyle yapmazlar.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen, muhalifleri onu görüş sahibi sanır; dolayısı ile kendisine edep dışı lâfızlar kullanırlar. Halbuki, onun ilimdeki kemalini, veranın ve takvasının ziyadeliğini itiraf etmektedirler.

Allahu Teala, onlara tevfik ihsan eylesin. Ta ki, dinin reisine, ehl-i İslâm'ın ve Müslümanlardan süvad-ı azamin reisine eziyet etmeyeler. Zira, bir ayet-i kerimede belirtildiği gibi, Allah'ın nurunu söndürmek isterler.

O kimseler ki, bu büyüklere:

-Görüş sahibi (sahib-i re'y) ederler; bunların itikadları odur ki; o büyükler, kendi görüşlerine göre hüküm verip Kur'an'a ve hadise tabi olmazlar.

Süvad-ı Azam dahi, bunların bozuk kanaatlanna göre; dalâlette kalan bid'atçılardır. Hatta, ehl-i İsiâm zümresinin dahi haricindedirler. Onlar hakkında böyle bir itikad besleyen öyle cahil kimsedir ki, kendi cehaletinden dahi haberi yoktur. Yahut da, o zındıktır ki, dinin yansını iptale çalışır.

Şu kimsenin cehaleti ne kadar büyüktün Sayılı hadisler toplamıştır; şeriat hükümleri dahi onlara inhisar ettirmiştir; bildiğinin dışında kalanı nefyedip kendince sabit olmayanı da atmıştır.

Bir şiir:

O ki saklanıp kalmıştır taş içerisine;

Başka ne yer vardır, ne de sema kendisine.

Yazıklar olsun onlara. Soğuk taassuplarına ve bozuk nazarlarına.

Halbuki, fıkhın banisi Ebu Hanife'dir. Fıkhın dörtte üçü ona bırakılmıştın kalan dörtte birde dahi diğerleri müşterektir.

O fıkıhta hane sahibidir; diğerleri de tümden onun ayalidir.

Bu mezhebi tutmakla beraber, İmam-ı Şafii'ye zati mahabbetim vardır. Onun büyüklüğüne inanırım. Bunun için de, bazı nafile ibadetlerde ona uyarım.

Amma ne yapabilirim ki? İlminin bolluğu, takvasının kemali ile Ebu Hanife'nin yanında diğerlerini çocuklar gibi bulmaktayım.

Emir, yüce Sübhan Allah'ındır.

***

Biz yine esas kelâma dönelim. Deriz ki:

-Yukarıda da geçtiğine göre; içtihada dayalı hükümlerin ihtilâfı, neshi gerektirmez. İsterse, bu ihtilâf, bir peygamberden sudur etmiş olsun.

Amma, Kur'an'da ve hadiste vaki olan ihtilâf böyle değildir. Daha önce de tahkiki yapıldığı gibi bu, neshi gerektirir.

Şimdi takarrür eden şu ki; şer'i hükümlerin isbatına muteber olan Kur'an ve hadistir. (Yani kitap ve sünnet...) Müçtehidlerin kıyası ve ümmetin icmaı dahi, hükümlerin isbatında geçerlidirler.

Üstte anlatılan dört delilden başkası hiçbir şekilde, hükümlerin isbatına yararlı değildir. Ne ilham, haramı ve helâli isbat edebilir; ne de batın erbabının keşfi farzı ve sünneti anlatabilir.

Velâyet-i hassa erbabı dahi, müçtehidlere uymakta, avam mü'minlerle aynı durumdadır. Keşif ve ilham başkaları üzerine bu babda onlara bir meziyet getirmeyeceği gibi, onları uymak bağından da kurtaramaz.

Bu manada Zünnun, Bistami, Cüneyd, Şibli; avam mü'minlerden olan Zeyd, Amr, Bekir, Halid ile içtihada dayalı hükümlerde müçtehidlere uyma şanında aynı durumdadırlar.

Evet, bu büyüklerin meziyetleri vardır; amma başka manadadır. Zira, bu zatlar, keşif ve müşahede erbabıdır. Aynı zamanda, tecelli ve zuhurat erbabıdır. Hakiki mahbubun mahabbet istilâsı dolayısı ile yüce Sultan'ın gayrını bırakmışlardır. Gayrı görüp gayriyet idrak etmekten de azad olmuşlardır. Eğer onlar için hasıl olan bir şey var ise, o da Sübhan Allah'tır. Eğer vasıl olmuşlarsa, yine o yüce Zat'a vasıl olmuşlardır.

Onlar alemdedirler, amma alemin kendisi ile olmazlar; nefisleri ile olurken de, yine nefisleri ile değillerdir. Eğer yaşarlarsa, onun için yaşarlar. Ölürlerse, yine onun için ölürler.

Onların müptedileri dahi, alem zerrelerinden her zerrenin aynasında; mahabbetin ağır basması dolayısıyı ile matlubu müşahede eder. Her zerreyi dahi, bütün esma ve sıfat kemalâtını cami bulur.

Onların müptedileri üstte anlatıldığı gibi olunca, müntehilerinden ne anlatayım? Onların alâmetlerini nasıl açıklayayım? Zira, onların alâmetleri yoktur. Onların ilk adımları masivayı unutmaktır. İkinci adımlarını nasıl anlatayım ki, o afakin ve enfüsün dışındadır.

İlham o büyükleredir; kelâm, onlar içindir.

O zümrenin ileri gelenleri, ilimleri ve sırları asıldan tasavvutsuz olarak alırlar.

Bir müçtehid, kendi görüşüne ve içtihadına nasıl tabi ise, bunlar dahi marifette ve vecidlerde kendi ilhamlarına ve ferasetlerine tabi olmaktadırlar.

Hazret-i Hace Muhammed Parisa şöyle yazdı: -Hızır'ın (as) ruhaniyeti, ledünni ilimlerin gelmesinde vasıtadır. Zahir olan mana şu ki: Bu kelâm, iptida ve orta hallere nisbetledir. Müntehinin muamelesi, bir başkadır. Nitekim, açık keşif, buna şehadet eder. Üstte anlatılan manayı, Şeyh Abdülkadir Geylani'den -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- yapılan bir nakil teyid etmektedir. Şöyle ki:

-Bir gün o, minbere çıkmış; ilimleri ve maarifi beyan ediyordu. Bu esnada oradan Hızır (as) geçti. Şeyh ona seslenerek, şöyle dedi:

-Ey israili, gel de Muhammedi kelâmı dinle.

Üstteki Şeyh Geylani'ye ait ibareden de anlaşılmaktadır ki, Hızır (as) Muhammedi'lerden değildir; sabık milletlerdendir. Durum böyle olunca, o nasıl Muhammedi'lere tavassut edebilir?

Burada anlatılan manalardan da tahakkuk etti ki, ilimler ve maarif, bir başka şey olup şer'i hükümlerin ötesindedir. Elhüllah dahi, onlarla bir hususiyet kazanmıştır, isterse o maarif, bu hükümlerin neticeleri ve semereleri mahiyetinde olsun.

Ağaç dikmekten gaye, meyvelerin huşu! bulmasıdır. Ağaçlar ayakta kaldıkça, onların meyveleri de düşecektir. O ağaçların köküne ki, hale geldi; meyveler dahi yok oldu.

O ne büyük hamakattır ki, ağacı kökünden söküp de meyveler düşürülmeye çalışılır. Halbuki, ağaçlar, her ne kadar bakımlı olsalar, ondan o kadar taze meyveler daha çok ve daha bolca meydana gelir. Her ne kadar meyve gaye ise de, ağacın bir parçasıdır

Yerinden olur ki, şeriata tutunan kimse ile, şiraatta müdahaneci bu manada kıyas edile.

O kimse ki, şeriata tutunmuştur; marifet sahibidir. Onun şeriata tutunması, her ne miktar artar ise, marifeti dahi o nisbette bol olur.

O kimse ki, müdanecidir; marifetten yana bir nasibi yoktur. Faraza, kendi zu'müne göre, bir şeyi olsa dahi, isterse hakikatta hiçbir olma hükmünü taşımasın. İstidrac kabilinden olmaktadır. Bu manada, cukiye ile birehmenlerle iştiraki vardır.

Şeriatın reddettiği hangi hakikat olur ise olsun; o zındıklık ve ilhaddır.

Caiz olur ki, yüce Allah'ın zatına, sıfatına, ef'aline taalluk eden bazı sırlar ve incelikler ehlüllahın havas zümresine anlatıla ki, bu sırlardan ve inceliklerden yana şeriat sükut durmakdır.

Yine bu manadan olarak; harekâtta ve sekenatta Allahu Taala'dan izin olup olmadığını dahi alalar.

Yine o Sübhan Hakkın razı olduğu şeylerle razı olmadığı şeyleri bileler.

Bu zatlar, çoğu kez, bazı nafilelerin edasını uygun bulmayıp onun terki yolunda izin almışlardır.

Bazı zamanlar dahi, uyumanın, ayık durmaktan daha iyi olduğunu anlarlar.

Şer'i hükümler, bazı vakitlerde belirlenmiştir, ilhama dayalı hükümler ise, bütün vakitlerde sabittir. Böyle olunca, bu zatların duruşları ve hareketleri izne bağlıdır.

Zaman olur ki; başkalarına göre nafile olan ibadetler, bunlara farz gibi olur. Meselâ bir fiili ele alalım; Şeriat hükmünce, bir şahsa nisbetle nafiledir; ilhamı hükmünce de, diğer bir şahsa göre farz olur.

Başkaları bazan nafile eda ederler; bazan da muhab işleri yaparlar. Amma bu büyükler, fiilleri Mevlâna'nın emri ve izni ile olduğundan, bütün fiilleri farzlardan ve müstahablardan sayılır. Başkalarının yanında mubah olan, bunlarda farzdır.

işte o büyüklerin yüksek şanı bu manadan idrak edilmelidir.

Zahir uleması, dünya işlerindeki gaybe dair haberleri peygamberlere mahsus kılarlar. Onlara salâtlar ve selâmlar olsun. Bu ihbarlara, onlardan başkalarını ortak etmezler. Halbuki, böyle bir mana, verasete aykırıdır. Din-i Metin'e taalluku olan birçok ilimleri ve sahih marifetleri nefyetmektedir.

Evet, şer'i hükümler, edille-i erbaaya (dört delile) bağlıdır. Onlarda ilhamın yeri yoktur. Lâkin, şer'i hükümlerin ötesinde çokça dini işler vardır. O manada dahi, ilham olup beşinci asıldır. Hatta, şöyle demek de mümkündür:

-Üçüncü asıl ilham olup Kur'an'dan ve hadisten sonra bu asıl vardır; alemin inkırazına kadar da bu asıl kalacaktır.

Üstte anlatılan manadan anlaşıldığına göre; başkalarının onlara nisbeti nedir ki? Çoğu zaman, başkalarından bir ibadet sudur eder ki, rızaya uygun değildir. Bu zatlar dahi, bazı zamanlar ibadeti terk ederler; amma bu rızaya uygun düşer. O kadar ki bu büyüklerin terk etmesi, Hak Taala katında başkalarının fiilinden daha faziletli olur. Avam ise, bunun hilâfına hükmeder; başkalarının abid itikad ederken, bunları muattal mekkâr görür.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Din, Kur'an ve hadisle tamamen kâmil olduğuna göre; bu kemalden sonra, ilhama ne hacet? Kalan ne gibi bir noksan vardır ki, ilham ile tekâmül ede?

Bunun için şu cevabı veririm:

-ilham dinin gizli kalan kemalâtını izhar eylemektedir. Dinde fazladan kemalâtı isbat etmemektedir. Nitekim, ilham dahi hükümleri açığa çıkarmaktadır.

İlham, öyle sırları ve incelikleri meydana çıkarır ki; pek çok kimselerin fehmi onları idrakten yana kusurludur. İçtihad ile, ilham arasında açık bir fark olsa dahi durum budur.

İçtihad, bir görüşe dayanmaktadır; ilham ise, o görüşü yaratan yüce Sultana.

Bu manadan zahir olmaktadır ki, ilhamda asaletten bir kısım vardır; bu asalet kısmı ictihadda yoktur.

Daha önce de anlatıldığı gibi, ilham sünnetin mehazı olan peygamberin ilamına (bildirmesine) benzemektedir.

Her ne kadar ilham zanna dayalı, ilâm dahi kafi olsa da durum budur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

369. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin muamelesi öyle bir mertebeye ulaşır ki; ona nisbetle diğerlerinin seyyiatı hasenat olur.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"İşte, Allah bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir.” (25/70)

İrfan sahibinin muamelesi, Allahu Teala'nın inayeti, Habibinin hürmeti ile o mertebeye ulaşır ki; başkalarının seyyiatı, onun hakkında hasenat oiur. Başkasına nisbetle düşük sıfat dahi, ona nisbetle iyi olur.

Meselâ, riya ve sum'a (görsünler ve işitsinler için iş yapmak) seyyiatın ve düşük sıfatlardan sayılırlar. Amma o irfan sahibi hakkında bunlara iyilik arız olur; hamd ve şükür hükmünü alır.

O derviş kibriya ve azamet kısımlarından hepsini kendisinden atıp yüce mukaddes Sultan Hakka bağlar. Bütün hasene, cemal ve hayır çeşitlerini kendisinden atıp hepsini Sübhan Hakka has kılmaktadır. Kendisini dahi, serden ve noksandan başka bir şey görmez. Dahi nefsinde zül, iftikar ve inkisardan başka bir şey görmez.

Şayet kemal fertlerinden birini, kendisine zahirde yönelmiş görür ise, onu bir merdiven gibi görür ki, ondan daha yukarıya çıkılır, azamet ve kibriya şanı olan zata ulaşılır.

İşte hüsnün cemalin, hayrın ve kemalin hali budur. Bu şeylerden yana onun nasibini terakkisine gelen merdivenler, sonunda sahibine dönecek emanetlerden başka bir şey değildir.

Riya, sum'a suretinde maksud olan onun için şöhret, kabarmak, üstünlük taslamak, azamet tavrı takınmak değildir. Elbette yüce Hakkın nimetini izhar olup o Sübhan Zat'ın ihsanını kendisine bildirmektir. Bu manadan olarak riya ve sum'a onun için yüce mukaddes Hakka hamdin ve şükrün aynıdır. Düşüklükten beğenilmeye çıkmaktır. Sair sıfatlan dahi buna kıyaslamak mümkündür.

Bir ayet-i kerime meali:

"İşte, Allah bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah Gafur Rahim'dir.” (25/70)

Vesselam...

***

370. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Hakkın Zikri, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize salâvat okumaktan evlâdır. Şu şartla ki: Zikir kabule şayan ve iktida edilen bir şeyhten alınmış ola.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Gazi Naib'e yazmıştır.

Hayru'l-beşer Resulullah'a salâvat okumakla bir zamanlar meşgul oldum" ona ve âline salât ve selâm olsun. Hem de, bütün kısımlar ve nevileri ile Dünya hayatında iken, onun üzerine iyi neticeler ve semereler terettüb ettiğini gördüm. Onlarla Velâyet-i Hassa-i Muhammediye'nin inceliklerini buldum; sırlarına da erdim. Onun sahibine salât, selâm ve tahıyyet

Bir müddet geçtikten sonra, bu amel üzerine tam bir fütur geldi. Onlara devam etmek başarısı zail oldu. Artık o salâvatları okumak belli zamanlara kaldı.

Bu sırada bana güzel gelen teşbih, takdis, tehlil ile meşguliyet oldu.

Bu işte de bir hikmet olmalı; görelim neler zuhur edecek?

Sonradan Allah'ın inayeti ile zahir oldu ki, bu vakitte zikir, hem salâvat okuyan hakkında, hem de salâvat okunan hakkında daha faziletlidir. Bu mana, iki cihetten gelmektedir. Söyle ki:

a) Bir hadis-i kudside şöyle gelmiştir

"Bir kimse, zikrimle meşgul olur da benden bir şey istemez ise, isteyenlere verdiğimden daha faziletlisini ona veririm."

b) Zikir, Resulullah (sav) Efendimizden alınmıştır. Bu zikrin sevabı, zikredene ulaştığı gibi, o sevabın bir misli de, Resulullah (sav) Efendimize ulaşmaktadır. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştun

"Bir kimse, iyi bir sünnet (âdet) meydana getirir ise, ecri kendisinedir ve onunla amel eden kimseleredir."

Bunun misali, ümmetten hasıl olan her amel, yapana ecir getirdiği gibi; aynı miktar ecir Resulullah (sav) Efendimize de gider. Zira, o amelin vazıı ve meşru kılanı Resulullah (sav) Efendimizdir. Yapanın ecrinden de bir noksan gelmez.

Bu arada ameli işleyen kimsenin, Resulullah (sav) Efendimizin niyeti ile de işlemesi lâzım gelmez. Zira, Sübhan Hakkın ihsanında, ameli işleyenin bir sun'u yoktur.

Evet, eğer ameli işleyenden de, Resulullah (sav) Efendimize dair bir niyet bulunur ise, bu da ameli işleyenin ecrinin artmasına sebep olur. Bu ziyadelik dahi, Resulullah (sav) Efendimize aittir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir." (62/4)

Hiç şüphe edilmeye ki, zikirden asıl maksat, Sübhan Hakkı anmaktır. Ecir talebi, onu takib eder. Salâvat-ı şerife okumakta ise, asıl maksat, hacetin yerine gelmesi talebidir. İkisi arasında çok fark vardır.

O feyizler ki, Resulullah (sav) Efendimize zikir yolundan ulaşır; salâvat okumak yolundan ulaşan bereketlerden kat kat fazladır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Anlatılan mertebe her zikir için değildir. Elbette o zikre mahsustur ki, kabule şayan ola... O zikir ki, anlatılan manada değildir; anlatıldığı gibi olmaz. Bu durumda, salâvat-ı şerife okumak, ondan daha faziletlidir. Bu salâvat-ı şerifelerden gelen bereketler daha çok olur.

Ne var ki; talip olan bir kimsenin, kâmil ve mükemmel bir şeyhten aldığı zikir ve tarikat şartlarına göre ona devamı salâvat okumaktan daha faziletlidir. Zira, bu zikir öbür zikre vesiledir. Bu zikir vazifesini yapmaya, öbür zikre ulaşamaz.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; tarikat şeyhleri, zikirden başka bir şeyle meşgul olmasına cevaz vermemişlerdir. Farzlarla ve sünnetlerle yetinmesini (yani Sünen-i revatıb ile) emretmişlerdir. Nafile işleri yapmaktan dahi, onu men etmişlerdir.

***

Üstteki beyandan da anlaşıldığına göre; ümmet ferdlerinden hiçbir ferde, kemalâtta yüksek dereceye ulaşsa dahi peygamberi ile müsavat hasıl olmaz. Zira, kendisinde hasıl olan o kemalâtın tümü, o peygamberin şeriatına tabi olduğundan dolayı hasıl olmuştur. Dolayısı ile, bu kemalât dahi, o peygamber için sabit olmaktadır. Hem de, kendisine mahsus olan kemalâlat ile, o tabilerine mahsus olan kemalâtla birlikte. Ona salât ve selâm olsun.

Keza, o kâmil olan ferd, asla bir peygamberin mertebesine ulaşamaz. İsterse o peygambere hiç kimse tabi olmasın; davetini dahi kabul etmesin. Zira, her peygamber, asaleten davet sahibidir; şeriatın tebliği ile de memurdur. Ümmetlerin inkârı, davette ve tebliğde bir kusur olamaz.

Bu arada şu da zahirdir ki, hiçbir kemâl, asla davet ve tebliğ mertebesine ulaşamaz. Zira, Alluhu Taala'ya kulların en sevimli olanı, Allahu Taala'yı kullarına sevdirendir. Allahu Teala katında kulların en sevgilisi olan, o davetçi ve tebliğci olandır.

Herhalde şu manada gelen bir haberi (hadis-i şerifi) duymuş olacaksın:

"Kıyamet günü, ulemanın mürekkebi, şühedanın kanı ile tartılacaktır. Amma, ulemanın mürekkebi, şühedanın kanından ağır gelecektir."

Bu devlet, ümmet için müyesser olmaz. Onlarda bir şey hasıl olmuş ise, uydu ve bir mana zımnındadır. Asıl olan asıldır; fer (parça) ise bir yerden alınmadır.

Yerinde olur ki, anlatılan manadan, bu ümmetin ayanı ve onların tebliğcileri için olan fazilet idrak edile...

Tebliğde ve davette dereceler olduğu gibi; ayan ve tebliğciler dahi değişik derecelerde bulunmaktadırlar.

Ulema, zahirin tebliğine mahsusturlar. Sofiye ise, batına ihtimam gösterirler.

O kimse ki, hem sofiyedendir; hem de alim, kibrit-i ahmerdir. Zahir ve batın tebliğe hakkı vardır. Resulullah'ın (sav) naibi ve onun varisi bulunmaktadır.

itikadım o ki, bu ümmetin muhaddisleri ki, Resulullah (sav) Efendimizin hadis-i şeriflerini tebliğ ederler; bu ümmetin en faziletlileridirler.

Her ne kadar, mutlak surette, kendilerinin en faziletli olduklarına itikad derlerse de; bu biraz karışıktır. Eğer bu manayı, zahir tebliğcilerine mabetle söylüyorlarsa, yeri vardır. Ancak, mutlak fazilet o kimseyedir ki, zahir batın tebliğini, zahir ve batın davetini camidir.

Çünkü, bir işin belli bir şeye inhisarında kusur vardır; fazilet itlakına münafidir Bu manayı anla, kusurlulardan olmayasın.

Evet her ne kadar zahir umde, necatın dayanağı, bereketi çok, yaran umumi ise de, lâkin onun kemâli batın bağlıdır. Zahir, batınsız tam olmadığı gibi, batın dahi, zahirsiz bir şeyden sayılmaz. O ki, zahiri, batını camidir, kibrit-i ahmerdir.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Çünkü Sen, her şeye kadirsin.” (66/8)

***

371. MEKTUP

MEVZUU: a) Âlem-i misal sorusuna cevap..

b) Tenasuha kail olan bir cemaatın reddi..

c) Kûmun ve büruz..

Ve.. bu münasebetle bazı hususların beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Taki'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile..

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.. Salât ve selâm, Seyyid'ül-mürseline, onun pak âline..

***

Yaratılışın güzelliğinden, fıtratın üstünlüğünden sadır olan iltifat olarak gelen mübarek mektubun mütalaası ile 'teşerrüf ettik. Allah-ü Taâlâ, size selâm ihsan eylesin..

***

O mektupta yazdığına göre, Muhyiddin b. Arabî Fütuhat-ı Mekkiyesinde, Resulüllah S.A. efendimizden rivayet edilen şöyle bir hadis-i şerif yazmıştır:

— «Allah-ü Taâlâ, yüz bin Âdem yaratmıştır.»

Bundan sonra, misal âleminden bazı müşahedelerinden şöyle anlatmaktadır:

— Kâbe-i Muazzama'nın tavafı sırasında bir topluluk zuhur etti. Onlar da Beyt'i tavaf ediyorlardı; ama 'ben onları tanıyamadım. Tavaf esnasında iki beyt söylediler ki, onların biri şudur:

Tavaf ettik tavafınız gibi yıllarca;

Bu mukaddes Beyti ki, hep birden topluca..

Bu beyti dinledikten sonra, hatırıma şöyle geldi: Bunlar misal âlemindendir. Bunun üzerine, onlardan biri benim tarafıma yaklaşıp baktı ve şöyle dedi:

— Ben, senin ecdadın cümlesindenim.. Bunun üzerine şöyle sordum:

— Vefatın üzerinden kaç sene geçti?. Şu cevabı verdi:

— Kırk bin seneden daha fazla..

Onun bu cevabına hayret ederek şöyle dedim:

- Eb'ül-beşer Âdem'in yaratılmasından bu yana, henüz yedi bin sene bile tamam olmadı; nasıl olur?.

Muhyiddin b. Arabî Hz. bundan sonra şöyle devam ediyor:

- O vakit, hatıra geldi ki; anlatılan hadis-i şerif bu kavli teyid etmektedir..

Ey Mahdum,

Sübhan Allah'ın inayeti ile bu meselede Fakir'e zahir olan mana şudur:

Hazret-i Âdem'in varlığından önce gelip geçen bütün âlemler. —Resulüllah efendimize ve ona salât ve selâm olsun.— vücud olarak hepsi misal âleminde olup şehadet âleminde değillerdi.

O ki: Şehadet âleminden vücud buldu; yeryüzünde hilâfete nail oldu; melâikenin dahi secde ettikleri oldu.. bu: Yalnız Eb'ül-beşer Âdem idi..

Bu babda netice söz şu ki:

Adem, camiiyet sıfatı üzerine yaratıldığından; hakikatında onun latifeleri ve çokça vasıfları vardı. Sübhan Hakkın vücud vermesi ile; şahsının vücuda gelmesinden asırlarca evvel, vakitlerden her vakitte onun latifelerinden bir latife, sıfatlarından bir sıfat vücud bulabilir. Onun sureti ile zuhur edip Âdem ismini de alabilir. Bu suretten dahi, beklenen Âdem'den, vaki olacak olan vaki olur. Hatta, ondan misal âlemine mahsus olmak üzere nesiller türeyip çocuklar dahi zuhur eder. O âleme münasip bir şekilde surî ve manevî kemalâta dahi nail olabilir. Sevaba, ikaba da müstahak olur. Hatta onun hakkında kıyamet dahi kopar. Dolayısı ile cennetlikler cennette, cehennemlikler dahi cehenneme gider.

Bundan sonra, Sübhan Allah'ın dileği ile, onun sıfatlarından bir sıfat veya latifelerinden bir latife daha zuhur eder. Resulüllah efendimize ve ona salât ve selâm olsun. Yani: O âlemde.. Birinciden zuhur edenler, yine bundan da zuhur eder.

Bunun da devresi tamam olduktan sonra, üçüncü olarak sıfatlarından veya latifelerinden biri tekrar zuhura gelir..

Bu zuhur dahi tamam olduktan sonra, dördüncü bir zuhur olur..

Bu durum, Allah-ü Taâlâ'nın dilediği zamana kadar sürüp gider..

Onun sıfatına ve letaifine taalluk eden misal âlemine bağlı zuhurat dairesi tamam olduktan sonra; şehadet âleminde bu nüsha-i camiada iş sonunu bulur. Yani: Yüce Sultan Allah'ın vücud vermesi ile.. Bu nüsha-i camia dahi, Yüce Allah'ın inayeti ile muazzez ve mükerrem olur.

Eğer yüz bin tane Âdem vücuda gelmiş ise., bu Âdem'in cüzlerinden, maddelerinden ve vücudunun mukaddemilerinden ve mebde'lerinden başka değildir.

Şeyh'in {Muhyiddin b. Arabi'nin) üzerinden kırk bin seneden fazla zaman geçmiş olarak bulduğu kimse, misal âleminde ceddinin letaifinden bir latife idi.

Şeyh'in şehadet âleminde vücudu vardı ve Beyt-i Şerifi tavaf ediyordu; »ama o sırada, misal âleminde bulunuyordu. Çünkü, Kâbe-i Muazzama'nın misal âleminde bir sureti ve bir benzeri vardır ki: O âlem halkının kıblesidir.

Fakir, nazarımı bu hususta derin derin gezdirdim; onda çok derinlere daldım. Derin derin düşündüm; ama şehadet âleminde nazarım bir başka Âdem'e ilişmedi. Âlem-i misal oyunbazlarından başka bir şey de bulamadım. O misali bedenin dediğine gelince.. yani onun:

— Ben, senin ecdadının cümlesindenim.. Vefatımdan da kırk bin sene geçti.

Şeklinde sarf ettiği sözüne.. Bu cümle delillerin delilidir ki: Eb'ül-beşer (insanların babası) Âdem'in vücudundan evvel gelen ademler, Âdem'in a.s. sıfat ve letaif zuhurlarından bir zuhur idi.. Âdem'in a.s. yaratılışından ayrı olarak yaratılan bir şey değildi. Aralarında mübayenet olan Âdem i!e bu Âdem'in ne gibi bir nisbeti olabilir?. Sonra. Şeyh'in ceddi nasıl olabilir?. Zira o, henüz yedi bin seneyi dahi tamamlamış değildi. Kırk bin senenin ne yeri var?.

O kimseler ki, kalbi erinde maraz vardır; bu hikâyeden tenasüh manası çıkarırlar ve âlemin kıdemine kail olup kıyamet-i kübrayı inkâr ederler..

Bazı mülhidler var ki, batıl olarak, şeyhuhet mesnedine (sığınağına) oturmuşlardır; tenasühün cevazına hükmederler. Zannederler ki: Nefis kemal haddine ulaşmadıkça, bedenlerde döner durur. Bu manadan olarak derler ki:

— Nefis, kemal haddini bulduğu zaman, bedenlerde tekallübden fariğ olur. Hatta, bedenlerle alâkası da kalmaz. Zira, onun yaratılmasından gaye kemalidir. Onun kemali ki, müyesser oldu; maksad dahi hâsıl olmuş olur.

Bu kavi, sarih küfürdür; tevatür ile dinde sabit olanı inkârdır. Her nefis ki, kemal haddine ulaştı; o zaman cehennem kimin için olacak? Ve kim azap görecek?.

Onların bu kavli, aynı zamanda cehennemi ve uhrevî azabı inkârdır. Keza, cesedlerin haşrını dahi inkârdır. Zira, onların fasit kanaatine göre, nefsin cesede ihtiyacı kalmamıştır ki: Cesetler haşrola.. Zira o, kemalâtına bir âlettir.

Bu cemaatin itikadı, felsefecilerin de itikadına uyar. Zira, onlar dahi, cesetlerin haşrını inkâr ederler. Sevabın ve azabın ruhanî olduklarına kail olurlar.. Hatta, bunların itikadı, felsefecilerin itikadından daha kötüdür. Zira, felsefeciler, tenasühü inkâr edip ona kail olanı reddederler. Ruhanî olan azabı dahi sabit görürler. Halbuki bunlar, tenasühü isbat edip ünrevi azabı dahi inkâr ederler. Bunlara göre azap yalnız dünya azabıdır. Bunu dahi, nefsin terbiyesi için isbat ederler.

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

- Emir'ül-müminin Hazret-i Ali'den r.a. ve bazı evliyaüllahtan acaip garaip haller meydana gelmiştir. Bu olanlar şehadet âleminde vücuda gelmiş ve kendileri unsurî vücudu bulmadan yıllarca evvel olmuştur. Tenasüh cevazı olmayınca, böyle bir şey nasıl sahih olur?.

Bunun için, şu cevabı veririm:

- Bu türlü ameller ve fiiller ruhlarından gelmiştir. Allah-ü Taâlâ'nın emri ile cesetlerle cesetlenmişler ve o acaip işleri yapmışlardır. Ama, ruhlarının taalluk ettiği bir başka ceset yoktur.

Tenasüh o demektir ki: Ruh, bu bedene taallukundan evvel, bir başka bedenle taalluk ede.. Amma bu bedenden ayrı ve bu bedenden başka.. Amma, ruh ki, nefsi ile cesed oldu; o zaman tenasüh nasıl olur?.

Cinleri görmez misin?. Değişik şekillere girerken birbirinden ayrı cesetler olurlar. Bu hal içinde, onlardan acaip haller vaki olur; hayret edilecek işler görürler. Yani: O şekillere ve cesetlere uyar biçimde.. Bunların hiç birinde de tenasüh yoktur. Hatta hulul dahi yoktur.

Cin tayfasında ki, Allah'ın kudreti ile çeşitli şekillere girmek ve görülmemiş amelleri yapmak kudreti vardır. Böyle bir kudretin, kâmil zatların ruhlarına verilmesinde neden taaccüp yeri olsun?. Sonra., bir başka bedene ne hacet..

Bazı velî kullardan nakledilenler de bu Kabildendir. Meselâ: Bir saatte muhtelif yerlerde hazır olurlar ve kendilerinden birbirinden ayrı işler vaki olur

Yine orada, onların letaifi, biri birinden ayrı şekillere girerler. Muhtelif cesetler haline gelirler.

Hindistan'da durup da vatanından çıkmayan azizlerden birinin hali de böyledir. Mekke-i Muazzama'dan bir cemaat gelip demişler ki:

- Biz, falan şeyhi Mekke-i Mükerreme'nin hareminde gördük. Azizlerden sayılan o zat için işaret etmişler; sonra devam etmişler:

— Aramızda şöyle şöyle işler geçti.. Bir başka cemaat dahi şöyle demiş:

— Biz, onu Rumelinde gördük.

Bir başka taife ise.. ona Bağdad'da rastladıklarını söylemiş.

Bütün bu olanlar, o şeyhin letaifinin muhtelif şekillere girmesinden olmuştur.

Çoğunlukla, o şeyhin bu olanlara ıttılaı dahi yoktur; bu şekillenmeden haberdar değildir. Dolayısı ile, öyle diyen cemaata şöyle der:

— Bunlar bana bir töhmettir. Ben evden çıkmadım. Mekke-i Mükerreme haremini görmedim. Rumelini ve Bağdad'ı da tanımam bilmem.

Hacet erbabının korkulu ve tehlikeli zamanlarda ölü veya diri büyüklerden yardım talebleri de bunun gibidir. Bu yardım talep ettikleri zaman, o büyükleri hazır görürler ve o beliyyeyi kendilerinden defettiklerine şahid olurlar.

Bu olan işlere; o büyük zatların bazen ıttılaı olur bazen da olmaz.

Bir mısra:

Sizinle aramızda ne var bir nisbetten gayrı..

Üstte anlatılan da, o büyüklerin letaif teşekkülleridir.

Anlatılan teşekkül, bazen şehadet âleminde olur; bazen da, misal âleminde..

Nitekim, bin kişi bir gecede, Resulüllah efendimizi rüyada görürler. Hepsi de muhtelif surette görür ve çeşitli şeyler alırlar.. Bunlar dahi, Resulüllah S.A. efendimizin sıfat ve letaifinin teşekkülüdür. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin..

Müridlerin, şeyhlerin misali suretlerinden istifadeleri dahi bu şekildedir. Onlardan çeşitli şeyler alır ve müşkillerini hallederler.

***

Bazı meşayihten nakledilen kûmun ve büruz dahi tenasuhla bağlantısı olan şeylerden değildir. Zira, tenasuhta ruhun ikinci bir bedenle taalluku, hayat sübutu ve hissin, hareketin husulü içindir. Yani: O bedene.. Büruzda garaz husulü için, bir başka bedenle nefsin taalluku yoktur. Elbet bu taalluktan gaye o beden için kemalâtın husulüdür; derecelere ulaşmasıdır.

Cin tayfasından birini ele alalım ki; insan fertlerinden biri ile taalluk etmiş ve onun şahsında meydana çıkmıştır. Ama, onun bu taalluku o ferd için hayat husulü değildir. Çünkü o, daha önce de diri, hassas, mütaharrik idi. Yani: O cismin onunla taallukundan evvel.. Bu taalluk neticesinde, o şahıstan meydana gelen şeyler, o cinnin sıfatları, hareketleri ve sükûnlarıdır.

Halleri istikamet üzere olan meşayih, kûmun ve büruz ibarelerini dile getirmemişlerdir. Böyle bir şeyle, nakısları belâya ve fitneye atmamışlardır.

Fakir'in katında dahi, (bilgisine göre) asla kûmun ve büruza hacet yoktur. Eğer kâmil bir zat nakıslar.dan birini terbiye etmek isterse; yerinde olan odur ki: Allah-ü Taâlâ'nın kudreti ile, kendi kâmil sıfatlarını o nakıs müridde in'ikâs ettire. Bu in'ikâsı dahi onda sabit ve istikrarlı kılar; ta ki o nakıs müridi noksandan kemale ulaştıra.. Düşük sıfatlarından alıp iyi sıfatlara dahi çekebilir. Amma arada asla ki'mun ve büruz olmadan..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir..» (62/4)

***

Bir başka zümre de, ruhların nakline kail oldu. Bunun için şöyle dediler:

— Kemal bulduktan sonra, ruh için bir kudret hâsıl olur. O kadar ki, isteyince bedenini bırakır; bir başka bedene geçer. Bu manadan olarak, şöyle anlatıldı:

— Kendisinde kemal ve bu kudretin bulunduğu büyüklerden biri; civarda bulunan bir genç vefat edince, yaşlanmış olan kendi bedenini terk edip o gencin bedenine girmiştir, tunun üzerine, ilk bedeni ölü olmuş; ikinci beden olan gencin bedeni ise., canlı kalmış tır.

Üstteki söz, tenasühü gerektirir. Çünkü bu takdire göre; ruhun ikinci bir bedenle taalluku, ancak o bedene hayat husulü içindir Bu anlatılanla tenasüh arasındaki fark şudur: Tenasuha kail olan nefsin noksanına kail olmaktadır; tenasühü dahi, onun tekmili için isbat eder. .

O kimse ki, ruhun nakline kail olur; o dahi ruhun kemaline kaildir, intikali dahi ruhun kemalinden sonra isbat eder..

Fakir'e göre ruhun intikaline kail olmak, tenasuha kail olmaktan daha düşüktür. Çünkü tenasuha kail olan, nefislerin tekmili için tenasuha itibar etti; isterse bu itibar batıl olsun.. Ruhun kemali husulünden sonra intikal kanaati.ise., kemal husulünden sonradır, İsterse, asla bir kemal olmasın.. Bedenlerin tebeddülü ki kemalât tahsili için oluşu takarrür etmiştir; kemal husulünden sonra ne şey için başka bedene intikal elsin?.

Kemal ehli zatlar, heves erbabı kimselerden değildir. Onların himmeti, kemal bulduktan sonra, bedenden tecerrüd etmektir; bedenle taalluk değil.. Çünkü, taalluktan maksad olan hâsıl olmuştur.

Üstte anlatılandan başka, ruhun intikalinde birinci bedenin ölümü, ikinci bedenin ise., canlanması vardır. Bu durumda, birinci beden için, kabir azabı ve sevap cinsi şeylerden berzah hükmünün husulü gereklidir, ikinci beden için ise.. mademki hayat isbat ettiler; dünyada iken, onun hakkında haşir gerekir.

Sanıyorum ki: Ruhun intikaline inananlar, kabir azabına ve sevabına kail olmamaktadırlar. Haşre dahi itikad etmezler.

Ah!. Bin kere ah!. Şunun için ki, bu gibi battallar şeyhlik postuna oturmuşlardır. Ehl-i İslâmın dahi muktedası olmuşlardır. Hem dalâlete düşmüş- hem de başkalarını dalâlete düşürmüşlerdir.

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, bize hidayet verdikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Sen hibesi en bol olansın..» (3/8)

***

Bundan sonrası ek kısımdır. Misal âlemine taalluku (bağlantıyı) maarifi beyan etmektedir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki: Misal âlemi, bütün âlemlerden daha geniştir. Diğer âlemlerde her ne var ise., onun bir sureti de misal âlemindedir. Makulatın ve maaninin bir sureti orada vardır.

Denmiştir ki:

— O Sübhan Hak ki, misallerin en üstünü kendisinindir; onun dahi misali vardır.

Bu Fakir, mektuplarında yazdı: Yüce Allah için, sırf tenzih mertebesinde bir misil olmadığı gibi, Sübhan Zat için bir başka misal de yoktur. Bu manada bir âyet-i kerime şöyledir:

— «Allah için darb-ı emsal yapmayınız. (Yani: Benzer araştırmayınız.;» (16/70)

Alem-i sağirde misal âleminin örneği, hayaldir. Zira, bütün eşyanın sureti, hayalde tasavvur edilmektedir. Hayal öyle bir şeydir ki: Salikin hallerini ve makamlarını tasvirle gösterir; kendisini ilim

erbabından kılar. Eğer hayal olmazsa veya kısır olsa, o zaman cehl lâzım gelir.

Üstte anlatılan manadan olarak; Zılâl mertebesinin üstünde, cehil ve hayretten başka yoktur. Çünkü hayalin cevelan ettiği yer, ancak zılâl mertebeleridir. Bir yerde ki, zılâl yoktur; orada hayal dahi yoktur.

Tenzihiyet sureti ki misalde yoktur, nitekim bu üstte anlatıldı; o suret, misali zilli olan hayalde nasıl tasavvur edilir?. Hiç şüphe edilmeye ki, orada cehil ve hayret vardır.

Her nerede ki, ilim yoktur; orada dedikodu da yoktur. Bu manadan olarak şöyle denmiştir:

— Allah'ı bilenin dili tutulur.

Her nerede ki, ilim vardır, orada dedikodu da vardır. Bu manadan olarak şöyle denmiştir:

— Allah'ı bilenin dili açılır..

Bunların beyanı odur ki: Dilin uzaması, zılâl makamında olur. Dilin tutulması ise.. zılâl mertebelerinin üstünde olur.

Her ne şey ki, zılâldendir; o şey illetlidir. Yapılma illeti ile de, mahluktur. Bu durumda onun, matluba ait eserlerden olma dışında bir durumu yoktur. Bunun faydalı alâmetleri ise.. ihnei-yakin içindir. Aynel-yakin ile hakkal-yakine gelince., her ikisi de zılâlin ve hayalin ötesindedir. Hayal yontmalarından halâs ise.. ancak enfüsî seyri de afakî seyir gibi geride bırakıp enfüsün ve afakin ötesinde cevelana başladıktan sonra müyesser dürüstte anlatılan mana, evliyanın pek çoğuna, ölümden sonra müyesser olur. Mademki hayat devam etmektedir; hayal onların eteklerinden tutmaktadır. Büyüklerden pek azlarına müyesser olur; hayal sultanı tasarrufundan bu dünya hayatında iken çıkarlar. Hem de, dünya hayatının varlığı ile.. Hayal yapması ve yontması olmadan matlubla başbaşa verirler. İşte o zaman, onlar hakkında, berkî tecelli daimî olur; vasl-ı üryan başlangıçları dahi zahir olur. Bir şiir:

Erbab-ı nimete kutlu olsun erdikleri; Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri..

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Bir cemaat, misal veya hayal âlemine ait düşlerde veya rüyalarda görülür ki: Kendileri sultan olmuşlardır; bunların hizmetçileri, haşmetleri dahi görülür. Yine görülürler ki: Kutuplar olmuşlardır; bütün âlem dahi onlara teveccüh etmiştir. Halbuki, ayık halde, şehadet âlemi olan afakta bu kemalâttan yana hiç bir şey zuhur etmemiştir. Bu görülen için; doğruluktan yana bir şey var mıdır? yoksa sırf batıl nev'inden bir şey midir? .

Bunun için şu cevabı veririm:

— Bu görüş için, doğruluk yeri vardır. Bunun daha açık beyanı o ki: Bu cemaatta, saltanat ve kutbiyet manası vardır; amma onlar hakkında zaiftir. Ve lâyık değildir. Yani: Şehadet âleminde zuhur etmesi..

Sonra bu, iki halin dışında da değildir. Şöyle ki:

a) Bu mana kuvvet olarak yaratılır. Allah'ın inayeti ile.. Şehadet âleminde zuhura gelmesi dahi yerinde olur. O zaman, o kimseler, Allah'ın kudreti ile sultan veya kutub olurlar..

b) Yahut, şehadet âleminde kuvvet zuhuru olmaz. Zuhuratın en zayıfı olan misal âlemine dayalı zuhurla iktifa edilir. Kudreti kadar da orada zuhur eder.

Bu tarikat taliplerinin de, rüyalarda gördükleri bu kabildendir; Ki onlar, kendilerini yüksek makamlarda bulurlar. Velayet erbabının makamlarına kavuşmuş bulurlar. Eğer bu mana, şehadet âleminde zuhur eder ise., büyük bir devlettir. Eğer onun misal alemindeki zuhuru ile iktifa edilir ise.. hâsıl olan bir şey yoktur. Belki de bir musibet olur. Her dişçi ve hacamatçı, kendisini rüyada sultan görür. Ama onun için, hüsrandan ve nedametten başka hâsıl olan yoktur.

Yerinde olur ki: Rüyalara itibar edilmeye., her ne şey ki, şehadet âleminde müyesser olmuştur; o bir ganimettir.

Bir şiir:

Ben güneşin oğluyum, ondan söz ederim; Geceden bana ne ki, sözünü edeyim.

***

Anlatılan bu mana icabı olarak; Nakşibendiye büyükleri rüyalara itibar etmemişlerdir. Talihlerin tevcih ettikleri rüyalara dahi teveccüh etmezler. Keza, onların tabirlerine de.. Zira, onların pek azı meydana gelir. Onlar katında muteber olan ancak, afakta ve ayıkta müyesser olandır. Bunun için de, şühudun devamına itibar edip huzurun devamlı olmasını dahi bir devlet itikad etmişlerdir. O zuhur ki, onun peşinden gaybet hali gelir; o büyükler katında itibar makamından düşmüştür.

Üstte anlatılan manadan olarak; Allah-ü Taâlâ'nın masivasını unutmak, onlar hakkında daimî olmuştur. Yabancının onların kalbinde hazır olması, tüm vakitlerde yoktur.

Evet., bir şahsın ki bidayetinde nihayet dere edilmiştir; bu kemalât, odan nasıl uzak görülür?.

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, günahlarımızı ve işlerimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfir kavme karşı bize yardım eyle..» (3/147)

***

372. MEKTUP

MEVZUU: Makul, mevhum, mekşuf, meşhudun tümü siva sınıfına dahildir.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hzleri bu mektubu, şeyhinin oğlu Muhammed Abdullah'a yazmıştır.

Allah'a hamd olsun.

Selâm seçmiş olduğu kullarına.

Kurretü'l-ayn'in gönderdiği mübarek mektup ulaştı.

O mektuba dercedilmiş ki:

-O göz boyama işlerden yana bir şey kalmadı. Hepsi Sübhan Allah'ın keremi ile zail olup kalktı. Onlardan yana hiçbir şey de kalmadı.

Himmet dahi o şey için sarf edilmektedir ki; isbat, makul ve mevhum şeylerin hiçbiri hasıl olmaya... Hepsi de, LA (yok) kelimesi altında şöyle veya böyle dahil ola.

Yine yazıyorsunuz ki:

-Bu mana hasıl olmaktadır.

ümid edilen o ki; mana, tekellüfsüz olarak hasıl olacaktır.

Ey Necib,

Makul, mevhum, hatta mekşuf ve meşhud; ister afaki olsun; isterse en-füsi... Bunların hepsi de, sivaya dahildir. Hemen hepsi de, oyun ve oyalanma cinsi şeylerdendir. Bunlarla alâkadar olmak, göz boyama işleri ile taalluktan başka bir şey değildir. Bu taallukatın

zevali, zorla olsa dahi, tarikata dahildir ve ilme'l-yakin cümlesindendir. Şöyle veya böyleden sonra, bu devlet tekellüfsüz müyesser olur ise, sivayı nefyetmekte dahi tekellüf hali kendiliğinden yok olmaya geçer ise, tarikat darlığından, ilim sikkesinden çıkılır; fena ile teşerrüf edilir.

Anlatılan mana, konuşmakta kolaydır. Amma ona kavuşmak cihetindende zordur. Hem de ne kadar zor. Ancak, Allahu Teala'nın kolay ettiğine kolaydır.

O işler ki, hakikatla taalluku vardın o ileride nefyden sonradır. Hatta, intifa makamına, isbat makamına geçtikten sonradır; ilmin ve aynın dahi ötesindedir.

***

Bilesin ki,

Hakikat yanında, tarikat bir şey sayılmaz, isbata nisbetle nefyin dahi itiban yoktur.

Nefyin taalluk ettiği şeyler, mümkinattır; isbatın taalluk ettiği şeyler ise, Sübhan olan Vacib Zat'tır.

İsbatın yanında nefy, umman denize nazaran bir damla gibidir.

Bu nefyin husulü ve o isbat, velâyet-i hassaya ulaştırır. Velâyet-i hassanın husulünden sonra da, ya uruc olur; yahut nüzul. Eğer nüzul olur ise, yine o uruc içindir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Çünkü sen, her şeye kadirsin.” (66/8)

Size selâm. Keza, diğer hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlar. Resulullah'a salât ve selâm olsun.

***

373. MEKTUP

MEVZUU: Dizgini, dinin fuzuli şeylerinden çekip dinen yapılması zaruri işleri ile meşgul olmanın lüzumu.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Taki'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Seçmiş olduğu kullarına dahi selâm olsun.

Mübarek mektubun mütalâası ile teşerrüf ettim.

Düzeninde ve tertibinde muvaffak olduğunuz deliller dahi o mektuba dere edilmiş. Bu deliller, Hazret-i Sıddık'ın hilâfeti babındadır. Onun hilâfeti dahi icma ile sabittir. Allah ondan razı olsun. Ki bu icma, erbab-ı hali ve akdin icmaıdır. Hepsi de, asırların hayırlısı olan birinci asındandır.

Ayrıca, Hulefa-i Raşidin'in faziletleri babında da yazılmış. Allah onlardan da razı olsun. Bunların faziletleri dahi, hilâfet sıralarına göredir.

Bu büyüklerin sıfatları da anlatılıp hâyrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında geçen münazaa ve çekişmelerden dolayı sükût gerektiği yazılmış.

Bütün bu yapılanlar, bol bol ferahlık verdi.

Bu itikad, imamet bahsinde yeterli olup ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadına dahi uygundur. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Ey müşfik mahdum!

İmamet bahsi, dinin teferruatı arasında olup asıllarından değildir. Dinin zaruri olarak yapılması gerekli işleri bundan başka olup, itikada ve amele taalluk eder ki; kelâm ilmi ve fıkıh ilmi onların beyanını üzerine almıştır.

Zaruri işleri bırakıp fuzuli işlerle meşgul olmak, ömrü boş yere sarf etmektir Yani malayani ile... Bu manadan olarak, bir hadis-i şerifte, Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğu anlatıldı: «Allahu Teala'nın kulundan irazına alâmettir ki, onu malayani ile meşgul eder."

Eğer imamet bahsi, şianın sandığı gibi; dini işlerin zaruri kısımlarından saymış olsaydı; elbet yerinde olurdu ki, Sübhan Hak, Kitab-ı Mecid'inde, hilâfet kimin haklı olduğunu tayin edip halifeyi teşhis ederek, Resulullah (sav) Efendimize dahi, bir kimsenin hilâfeti için emir vere... Tansis ve tasrih ile o kimsenin hilâfeti yerinde ola...

Kur'an'da ve hadiste, ihtimam gösterilip bu iş üzerinde önemle durulmadığına göre; demek ki, imamet bahsi, dinin fuzili işlerindendir; zaruri işlerinden değildir. Fuzuli işlerle dahi, fuzuli olanlar meşgul olur. Halbuki, önünde, meşgul olması gereken nice nice, dini bakımdan yapılması zaruri işler vardır. Eğer onlarla meşgul olup yapacak olsa, fuzuli işlere ya sıra gelir; yahut hiç gelmez.

Öncelikle itikadı tashih etmek gerek; ki bu, Vacib Taala'nın zatına ve sıfatına taalluk eden şeylerdir.

Resulullah (sav) Efendimizin yüce Hak katından getirdiklerine dahi itikad edip inanmak ve bu babdaki itikadını tashih etmek gerek.

Dini zaruretler arasında bilinenler başta şunlar olup, tevatürle sabittir: Haşr, neşr, uhrevi ve daimi olan azap, sevap ve diğer işiterek inanılması gerekli işlerin hepsi de haktır. Bunların hiçbirinde yalan ihtimali yoktur. Eğer bu itikad olmaz ise, necat da yoktur.

Bu itikadı düzelttikten sonra, fıkıh hükümlerini yerine getirmek gelir. Ki bunlar, farzlar, vacipler, hatta sünnetler ve müstahaplardır.

Şer'an tesbit edilen helâl ve haram sınırına dahi iyi riayet edilmesi yerinde olur.

Şeriat hududunu korumaya dikkat edilmelidir ki, ahiret azabından felah ve halâs umula...

İtikad ve amel sağlama alındıktan sonra; sıra sofiye tarikatına girmeye •gelir. Bu yoldan velayet kemalâtının husulü dahi ümiddir.

Dini yönden yapılması zaruri işlere nisbetle imamet bahsi, yolda bırakılan bir şey gibidir.

Bu babda netice kelâm şu ki: Muhalifler, bu hususta galeyana gelip hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabına taat ettiklerinden; onların reddi için, uzun bir mukaddime varid olmuştur. Zira, Din-i Mübinden fesadı def etmek dahi dini zaruretler arasında sayılır.

Vesselam...

***

374. MEKTUP

MEVZUU:

a) Taziyet ve nasihat.

b) Mevlâna Hasan'ın dahi onlara halka reisi edilmesi. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Ahmed Berki'nin müridlerine yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm onun Resulüne.

Sizlere dahi dualar etmekteyim.

***

Şunu bildirmek isterim ki; mağfur ve merhum Mevlâna Ahmed'in vücudu, bu zamanda Müslümanlar için Allahu Teala'nın ayetlerinden bir ayet, onun rahmetinden de bir rahmet idi. .Allah ona rahmet eylesin.

Allah'ım, onların ecrinden bizi mahrum eyleme. Ondan sonra bizi fitneye düşürme.

Geçip gidenler için arkadaşlardan beklenen imdad ve ianedir. Merhumun çocuklarına ve taallukatına hizmettir. Onların gönlünü alıp kendilerini teselli etmektir. Böyle etmek, sevenlere vaciptir. Merhumun çocuklarını okutmaya ve onların şer'i ilimler ve süslenmeleri için çalışmaya koyulmaları gerekir. Merhumun iyiliğine, onun çocuklarına iyilik etmekle karşılık vermek gerek.

Bir ayet-i kerime meali:

"İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir.” (55/60)

Merhumun tavrı ve gidişatı, halleri ve vakitleri korunmalıdır.

Bir fütur gelmemesi için, zikirle halka ile meşgul olmalıdırlar.

Arkadaşlar otururken, birbirinde fani olmak sureti ile oturmalıdırlar ki, sohbetin faydalı eseri zahir ola...

***

Fakir, daha önce de yazmıştım:

-Mevlâna, eğer bir seferi ihtiyar eder ise, yerinde olur ki; makamına Şeyh Hasan'a nasb eyleye...

Hüküm uyarınca, bu sefer dahi ondan murad olmuştur.

Şu anda, aynı şekilde tekrar tekrar mülahaza ettim ve Şeyh Hasan'ı dahi bu işe tayin edilmiş buldum.

Bu mana, arkadaşlardan bazısına ağır gelmesin. Zira, bu bizim arzumuzla olan bir şey değildir; hatta onların da. Dolayısı ile inkıyad etmek lâzımdır.

Şeyh Hasan'ın yolu ile, Mevlâna'nın yolu arasında çok bağlılık vardır. Mevlâna'nın sonunda o taraftan aldığı intisap ile, Şeyh Hasan'ın dahi ortaklığı vardır. Kalan arkadaşlar, bundan yana az nasiplidirler. isterse onlara keşef, şühud hasıl olsun; tevhid ve ittihad ile bezenmiş olsunlar. Ne var ki, bu devlet başka bir iştir. Orada, keşifleri ve müşahedeleri bir arpaya almazlar. Bu tevhidden ve ittihaddan istiğfar ederler.

Hülasa, arkadaşlar Şeyh Hasan'ı öne geçirmekte, duraklamamalıdır. Onun emri ile meşgul olmalı ve kendisini halka başı yapmalıdırlar.

Kardeşimiz Hace Üveys bu manayı arkadaşlara anlatmalıdır. Halka ve

sohbet akdi ile meşgul olmaları için delâlet etsin. Onları Şeyh Hasan hakkında rağbet ettirsin.

Şeyh Hasan için dahi yerinde olur ki, şükerânın, nüfakanın hatırlarına riayet edip koruya... Kardeşlik hakkını dahi edaya bakmalıdır. Fıkıh kitapları dahi mütalaa etmekten ayrılmamalıdır. Şer'i hükümlerin neşri için çaba harcamalı ve sünnet-i seniyyeye mütabaat için teşvik etmelidir. Bid'attan dahi sakındırmalıdır.

İltica, tazarru ve inkisardan ayrılmamalıdır ki, akrana üstünlük riyaset cihetinden nefs-i emmare tehlikeye ve kötü hale düşürmeye. Bütün hallerde ve her vakitte kendisini kusurlu ve noksan saymalı; daima kemaline talip olmalıdır. Kötülük etmekte, nefis ve şeytan iki kuvvetli düşmandır. Dikkat etmeli ki, bunlar kendisini yoldan, kaybetmiş ve hüsrana dalmış olarak çıkarmayalar.

Bir şiir:

İşte size nasihatim, kabul ederseniz;

Kurtulursunuz, yoksa yapın ne isterseniz...

***

Hindistan" beldeleri sizden uzaktır. Senede bir defa kafile haber getirip götürmektedir. Yerinde olur ki, haller yazıla... Şayet gelmeye muktedir olamazsanız, yazmaktan yana da gaflete düşmeyesiniz.

***

Şeyh Yusuf bize yakındır. Bir müddet orada kalacaktır. Bir hayli faydalar almıştır. Fena hakikatına da muttali olmuştur. Tekrar gelmek vaadi ile vatanına dönmüştür.

O, istidadlı bir kimsedir. İhlâsı da doğrudur.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Bizden uzakta olduğunuz için, nasihat üzerinde fazlaca duruldu.

Ayıkınız ve dikkatli olunuz.

Riyaseti ruhun belhası olarak itikat ediniz. Korkunuz, titreyiniz ve çekininiz. Şunun için ki, bu riyasetten lezzet çıkmaya. Sonra ebedi helake gidersiniz.

Ayet-i kerime mealleri:

"Rabbimiz, bizim için günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla... Ayaklarımıza sebat ver. Kâfir kavme karşı bize yardım eyle.” (3/147),

"Galebe sahibi Rabbin onların isnad etmekte olduktan vasıflardan yücedir; münezzehtir.” (37/181)

Gönderilen peygamberlere selâm. (37/181)

Ve... Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.” (37/182)

***

375. MEKTUP

MEVZUU: insan tab'an medenidir; medeni olmak üzere yaratılmıştır. Kendi cinsi ile iyi geçinmeye muhtaçtır. İnsanın iyiliği dahi bu ihtiyaçtan belli olur.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanlar Hanına yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına...

Sübhan olan yüce Allah'tan suri ve manevi terakkilerinizi dilerim. Zira, sizin hayrınız ve Salahınız, bütün Müslümanların gönül birliğini tazammun eder ve onların refahını sağlar. Size yapılan dua dahi, bütün Müslümanlara yapılan duadır.

Allahu Teala, şahsınıza lâyık olmayan şeylerden yana size selâmet versin. Seyyid'l-mürselin hürmetine. Resulullah Efendimize ve diğer peygamberlere ve onların hepsinin âline salâtlann en faziletlisi, selâmların ekmeli olsun.

***

Nakşibendiye-i Aliyye büyüklerine karşı ihlâs, müridlik ve mahabbet bağlarınızı bilmekteyim. Hem de pek tamam ve pek mükemmel bir şekildedir. Allah onların sırlarının kudsiyetini artırsın. Buna binaen başınızı ağrıtmaya sebep olmaktayız.

***

Ey mükerrem mahdum,

Bu Silsile-i Aliyye mensuptan, bu diyarda garip düşmüşlerdir.

Bu diyar ehlinin; sünnet-i seniyeyi tutan bu Tarikat-ı Aliyye büyükleri ile oları münasebetine gelince; bid'atın şüyuu dolayısı ile pek azdır.

Üstte anlatılan manadan olarak; kısa görüşünden dolayı, bu silsile ehlinden bazdan bu Tarikat-ı Aliyye'de bid'atlar icad etmiştir. Bu bid'atlara alâka sebebi ile, insanların kalblerini kendi tarafına çekmek istemiştir. O bid'atlan icad ederken de, kendi kanaatına göre bu yaptığını bu Tarikat-ı Aliyye'nin tekmili sanmıştır. Hasa ki böyle bir şey ola. Elbette bu cemaatın maksadı, bu Tarikat-ı Aliyye'yi tahrib edip hiçe çıkarmaktır. Halbuki, bu Tarikat-ı Aliyye büyüklerinin muamelesini hiç de idrak edememişlerdir. Allahu Teala onlara doğru yolu göstersin.

Bu silsile-i aliyye ehlinin varlığı bu diyarda pek değerli olduğundan; bu silsile-i aliyye'nin müridlerine ve onları sevenlere düşer ki, o büyüklere ve bu Tarikat-ı Aliyye taliplerine yardım edip muavenette bulunalar.

İnsan tab'an medenidir. Medeni olmak üzere yaratılmıştır. Kendi cinsi ile iyi geçinmeye muhtaçtır. Bu manada gelen bir ayet-i kerime meali:

"Ey Nebi! Sana Allah ve mü'minlerden ittiba edenler yeter." (8/64) (İMAM-I RABBANİ Hz.leri bu ayet-i kerimeyi anlatılan manada almıştır. Ancak, pek çok müfessirler, şu manadan almaktadırlar:

"Ey Nebi, Allah sana ve mü'minlerden sana ittiba edenlere yeter.")

***

Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ki, önemli işlerinde müminlerin dahli vardır; diğerlerine de düşer?

Bu zamanda zenginlerin pek çoğu, işlerin yolunda gitmesini, hacetin yerine gelmesini ihtiyaçsızlıkta sanırlar. Ama durum böyle değildir. Zira ihtiyaç, zatidir. Hem de bütün mürakinat için... O kadar ki, insanın iyiliği bu ihtiyaçtadır. Kulluğun züllü dahi, bu cihetten gelmektedir. Faraza, insandan ihtiyaç gitse, kendisi için bi"- istiğna hasıl olsa; onda isyandan inaddan, tuğyandan başka bir şey olmaz. Bu manada gelen bir ayet-i kerime şöyledir:

"İnsan elbet azan zenginliği görünce..” (96/6-7)

***

Bu babda netice söz şudur ki:

Dervişler, ağyar ile taalluktan halâs bulduklarından; sebeplere ihtiyaç, onların sebepleri yaratana havale eder. Her yana şamil bol nimeti, o yüce Zat'ın nimet sofrasında görürler. İtikad ederler ki, hakikatta veren ve alan o yüce Allah'tır.

Arada sebepler bir kısım hikmetlere ve yararlara göre varid olmuştur; güzellik ve çirkinlik dahi onlara bağlanır. Bu büyükler dahi, şükrü ve şikâyeti o sebeplere dönük olarak yaparlar. Haseneyi ve seyyieyi de ondan bilirler. Eğer onlar, sebeplere itibar etmemiş olsalar, büyük bir muameleyi iptal etmiş olurlar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, sen bunu batıl olarak yaratmadın... Sübhansın.” (3/191)

***

Pek aziz kardeşim Seyyid Mir Muhammed Nu'man'ın varlığı orada bir ganimettir. Onun duası ve teveccühü dahi kibrit-i ahmerdir. Zannederim ki, onun teveccüh bereketleri ve bu teveccühün feyizleri devletinizi ayakta durdurtmaktadır. Onu, huzurda ve gıyabda sizin imdadınızda ve muavenetinizde bulmaktayım.

Adı geçen, bundan bir sene evvel, Fakir'e sizin iyiliklerinizi yazdı. Yazdığı mektuba dahi sizin dervişlere olan mahabbetinizi ve ihlâsınızı dahi dere etti.

Yine onda izhar ettiğine göre bu velayet idaresini bir başkasına bırakmış; zira, bu vakit, teveccüh ve imdad zamanıdır.

Bu Fakir için dahi, o mektubun mütalaası esnasında Fakir'e bu babda teveccüh hasıl oldu. O vakitte sizi kadri yüce buldum.

Zahir olan şu ki: O saatte bir şahıs, o cihete teveccüh ediyordu.

O mektubun cevabında şu tabiri kullandım:

-Hanlar Hanı, nazarda kadri yüce olarak zahir olmaktadır.

Emir Sübhan Allah katındadır.

***

376. MEKTUP

MEVZUU: Kendi şeyhi hayatta iken, bir talip, yüce Hakkı taleb babında bir başka şeyhin yanına gitmesi caiz olur mu?

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Nur Muhammed Enbali'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualarımı bildiririm.

Mektubunuzun vasıl olduğunu bildirmek isterim. Söyle sormuşsun:

-Şeyh hayatta iken, bir talip yüce Hakkı taleb için bir başka şeyhin yanında hazır olur ise, caiz olur mu, yoksa olmaz mı?

Bilesin ki,

Esas maksad, Sübhan Hak'tır. Şeyh dahi, Cenab-ı Hakka vasıl olmaya bir vesiledir. Şayet bir talip, irşadını bir başka şeyhte görür; kalbini dahi onun sohbetinde yüce Hak ile hazır bulur ise, caizdir ki, birinci şeyhi hayatta iken, iznini almadan dahi öbür şeyhinin huzuruna gide... ondan irşadını taleb ede... Ne var ki, ilk şeyhini dahi inkâr etmemesi gerekir. İlk şeyhini dahi ancak hayırla anmalıdır. Bilhassa bu vakitte...

Zira bu vakitte, müridliğin ve şeyhliğin ancak resmi ve âdeti kaldı.

Bu vaktin şeyhlerinin ki, kendilerinden haberi yoktur; küfürle iman arasını ayırd edemezler. Allahu Taala'dan nasıl haberdar olabilirler? Hangi yoldan müridlere delil olabilirler?

Bir şiir:

Onun ki yoktur haberi şanından;

Gücü yetmez habere şundan bundan...

Yazıklar olsun o müride ki, öyle bir şeyhin yanında inanarak oturur da, başkasına gitmez. Haliyle, yüce Hakkın yolunu dahi bilemez. Bu durum, öylesine tehlikelerdendir ki, şeytani varidat olarak, talibi Hak talebinden almak için nakıs şeyh cihetinden gelir.

Her neresi ki, talib, irşadını ve gönül birliğini orada bulur; hiç durmadan oraya dönmelidir.

Şeytani vesveselerden dahi Allah'a sığınmak gerek.

***

377. MEKTUP

MEVZUU: Hallerin televvününden, düşük dünya emelleri için yerine gelmeyişinden dolayı gönlü daraltmamak gerek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Merhum Hace Alican'ın oğlu Muhammed Mümin'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Halinize uygun düşmeyen şeylerden yana, Allahu Teala sizlere selâmet ihsan eylesin.

Bilesiniz ki,

Dünya mü'min kulun zindanıdır. Zindanın haline münasip olsa dahi elem ve sızıdır; musibettir.

Emellerin hasıl bulunmadığından, hallerin televvününden dolayı, inleyip sızlamak yerinde olmaz. Zira, Allahu Teala, söyle buyurdu:

"Hakikaten güçlükle beraber kolaylık var. Muhakkak güçlükle beraber kolaylık var." (94/5-6)

Bu manada, Allahu Teala, "bir zorluğa iki kolaylık beraber verdi. Burada murad olan mana ona benzer ki, dünya ve ahiret kolaylığı ola...

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilere...

***

Bu tarafın kalan hallerini, Seyyid Abdülbaki şifahen beyan edecektir. Müşarünileyh sizinle mülakata gelmektedir. Haklarınızı korumak, size şefkatli olmak, onun teveccüh şanıdır.

***

378. MEKTUP

MEVZUU: Yararı olmayan işlerle meşgul olmaktan sakındırmak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevtana Muhammed Haşim Hadim'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun, salât ve selâm onun Resulüne...

***

Bildirmek isterim ki, bir müddettir, batini hallerinizden sayılı bir haber yazmadınız ki; feraha sebep olsun.

Dünya işleri, ömrü olmayan şeylerdendir. Dünya ve içindekilerin hiçbir kıymeti yoktur ki; insan, ahiret hallerini anmayı terk ederek onun haşviyatı ile meşgul ola... İsterse niyetiniz hayır olsun.

Ancak, siz şunu işitmiş olacaksınız:

"Ebrarın haseneleri, mukarrebinin seyyieleridir."

Herhalde, esas hallere teveccüh gerek. Uydu işlerle dahi, zaruret kadar meşgul olmak gerek. Zaruret dahi, yeteri kadardır.

***

Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun. Bu tarafın dervişlerinin her ne kadar belli bir rızıkları yok ise de, onlar feragat ve genişlik içinde vakitleri geçirmektedirler. Rızık için, bir çalışma ve çabalama olmadan, nasipleri ' kendilerine yeterinden ziyadesi ile gelmektedir.

Asıl rızık vaktin kazancıdır.

Bu tarafın kalan halleri, hamd edilecek derecede iyidir.

Bu aylarda veba tekrar, ikinci olarak geldi; eceli gelen de öldü. Amma Şu anda kalkmıştır.

Bütün nimetleri için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Vesselam...

***

379. MEKTUP

MEVZUU: Tevbe, vera, takva ve bunlara münasip şeyler beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanı Hanan'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına...

Bu değerli ömrü, masiyetler, hatalar, kusurlar ve yanlışlar hareketlerle harcadığımızdan; iyi olur ki, tevbeden, inabeden, vera'dan ve takvadan söz edelim.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Hepiniz Allah'a tevme edin ey mü'minler; ta ki korktuğunuzdan emin, umduğunuza da nail olasınız.” (24/31)

Aliahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler, tam bir sıdk u hulusa malik bir tevbe ile Allah'a dönün. Olur ki Rabbimiz kötülüklerinizi örter ve sizi altlarından ırmaklar akan cennetlere sokar.” (66/8)

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Günahın açığa çıkanını da, gizli kalanını da bırakın.” (6/120)

Günahlardan tevbe etmek, her şahsa vaciptir ve farzdır. Beşer nevinden hiç kimsenin bu tevbeden müstağni kalması tasavvur edilemez. Nasıl böyle bir şey olabilir ki, peygamberler dahi, tevbeden müstağni kalmamışlardır. Onların Hatimi ve Seyyidi Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kalbime bir ağırlık gelir; bir gün ve bir gecede Allah'a yetmiş defa istiğfar ederim."

Şayet yapılan masiyetler, Allahu Teala'nın hakkına taalluk edip kulların hakkına taalluk etmez ise, meselâ; zina, şarap içmek, çalgı dinlemek, mahremi olmayana bakmak, abdestsiz olarak Mushaf'a el sürmek, bid'ata inanmak gibi. Bunlardan tevbe edip istiğfarda bulunmak ve tahassürle itirazda olmak gerek.

Şayet farzlardan biri terk edilmiş ise, tevbe işinde mutlaka onların eda edilmiş olması gerekir.

Eğer masiyetler, kulların haklarına taalluk eden zulümlerden ise, o zaman, bunun tevbesinde onların yerlerine verilip helallik alınması, kendilerine iyilik edilip dua edilmesi tevbede gereklidir.

Eğer mal sahibi ve kendisine başvurulacak kimse ölmüş ise, istiğfar ve iyilikle, o mal ölenin çocuklarına ve varislerine verilmelidir.

Eğer onun varisi bilinmiyor ise, o zaman, alınan mal ve işlenen cinayet kadar sadaka vermek yerinde olur. Yani fakirlere ve çaresizlere verilir; amma, o mal sahibinin niyetine... Haksız yere eziyet edilen kimsenin niyetine...

Hazret-i Ali (ra) şöyle anlattı:

-Hazret-i bu Bekir'i dinledim; ki o sözünde doğrudur. Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Hangi kul olursa olsun; günah işledikten sonra kalkar abdest alır ve namaz kıldıktan sonra Allahu Taala'dan günahlarının bağışlanmasını taleb eder ise, onu bağışlamak Allah'a hak olur. Çünkü; yüce Allah şöyle buyurdu:

"Kim bir kötülük eder veya nefsine zulmeder de sonra Allah'tan mağfiret taleb ederse, Allah'ı bağışlayıcı ve merhametli bulur.” (4/110)

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-e şerifinde şöyle buyurur:

«Bir kimse, bir günah işledikten sonra, onu yaptığına pişman olur ise bu pişmanlık onun kefaretidir."

Bir başka hadis-i şerif ise şöyledir:

"Bir kimse der ki:

-Allah'ım, beni bağışla, sana tevbemi bildiriyorum.

Sonra tekrar günaha döner ise, daha sonra aynı şeyi söyler, yine dönerse, taa üçe kadar böyle yapar ise, dördüncüde yaptığı büyük günahlardan yazılır."

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde ise, şöyle buyurdu:

"Erteleyenler helak oldu..." Yani

-Sonra tevbe ederiz, diyenler.

Lokman Hekim, oğluna şu tavsiyede bulundu:

-Ey oğlum, tevbeyi yarına erteleme. Ölüm, ansızın sana gelebilir.

Mücahid şöyle anlattı:

-Bir kimse, sabaha çıktığı ve akşamı ettiği zaman, tevbe etmez ise.o zalimlerdendir.

Abdullah b.Mübarek ise söyle anlattı:

-Haramdan gelen bir fülüsü reddetmek, (yani yerine iade etmek) yüz fülüs sadakasından daha faziletlidir.

Allah ona rahmet eylesin.

Şöyle dendi:

-Bir danik kıymetindeki şeyi yerine iade etmek, yüz defa mebrur hacdan daha kıymetlidir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbımız, nefislerimize zulmettik. Bizi bağışlamış ve bize merhamet etmezsen, hüsranda kalanlardan oluruz.” (7/23)

Resulullah (sav) efendimiz şöyle buyurdu:

"Allahu Teala şöyle buyurdu:

-Kulum, sana farz ettiğimi eda et; insanların en abidi olursun. Sana yasak ettiklerimden sakın; insanların en verası olursun. Sana verdiğim rızıkla kanaat et; insanların en zengini olursun."

Resulullah (sav) Efendimiz Ebu Hüreyre'ye (ra) şöyle buyurdu:

"Vera sahibi ol; insanların en abidi olursun."

Hasan-ı Basri (ra) şöyle dedi:

-Vera'dan yana zerre ağırlığında bir amel, onun bin misli oruçtan ve namazdan hayırlıdır.

Ebu Hüreyre (ra) şöyle dedi:

-Yann Allahu Teala ile olacaklar, vera ve zühd ehli olanlardır.

Allahu Teala, Musa'ya (as) şöyte vahyetti:

-Bana takarrüb edenler, vera haline sahip olmak kadar hiçbir şeyle takarrüb edemezler.

Ulema, şöyle dedi:

-Bir kimse, şu on şeyi kendisine farz görmedikçe; vera hali tamam olmaz. Şunlardır:

1. Dili, gıybet etmekten korumak.

2. Maskaralıktan çekinmek.

3. Kötü zan beslemekten sakınmak.

4. Gözü harama bakmaktan almak, kapamak.

5. Dilin doğru konuşması.

6. Allah'ın nimetini bilmeli ki; nefse ucup gelmeye.

7. Malını hak yolda harcamak, batıl yola harcamamak.

8. Nefsine üstünlük ve büyüklük taleb etmemek.

9. Namazlara devam etmek.

10. Sünnet ve cemaat üzere istikamet sahibi olmak. Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Sen her şeye kadirsin." (66/8).

***

Ey mükerrem, müşfik ve pek keremli mahdum, Eğer bütün günahlardan tevbe etmek müyesser olur ise, bütün haramlardan ve..şüphelilerden yana da takva ve vera dahi hasıl olur ise, o büyük bir nimet olup en üstün devlettir. Böyle olmadığı takdirde, bazı günahlardan tevbe edip bazı haramlara karşı vera sahibi olmak dahi büyük bir ganimettir. İhtimal ki, bu bazılarının bereketleri ve nurları diğer bazılarına dahi sirayet eder. Sair masiyetlerden dahi tevbe edip vera sahibi olmak başarısı müyesser olur. Hepsi yapılmasa da, tümden bırakmak doğru olmaz.

***

Allah'ım, bizi razı olduğun şeyleri işlemekte başarılı kıl; dinin ve taatın üzerine bize sebat ver. Seyyidü'l-mürselin ve Kaldü'l-gurri'l-muhaccelin hürmetine. Resulullah (sav) Efendimize ve diğer peygamberlere ve onların her birinin âline salâtların en faziletlisi, selâmların dahi ekmeli olsun.

***

380. MEKTUP

MEVZUU:

a) İslâm'ın beş erkânı ile beraber, ehl-i sünnet vel-cemaat akidesinin beyanı.

b) Hak kelimeyi duyurmaya teşvik. Yani zamanın sultanına duyurmaya.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hanıcihan'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim ve Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına.

İnkıtaa uğrayan dervişlerin adına ikram ve iltifat olarak yollanan mübarek mektup ulaştı. Bu iltifat için Allah'a hamd o Isun.

Bu şüphe ve karışıklıklarla dolu zamanda, kendileri ile münasebet kurulmadığından ellerinde bir şey olmayan bu dervişlere, saadet sahibi zenginlerin tevazuu, onlara inanmaları, bu taifeye karşı güzel yaratılıştı olmaların-

Bunun böyle olması ne kadar büyük bir nimettir. Şöyle ki: Çeşitli alâkaların bulunması, bu devletin husulüne mani olmamış ve dağınık teveccühler onları bu veliler zümresine mahabbetten alıkoymamıştır. Bu durumda yerinde olur ki, tam olarak, bu büyük nimetin şükrü eda edile. Bu arada:

"İnsan sevdiği ile beraber olacaktır" manasına gelen hadis-i nebeviden dahi ümidvar olunmalıdır.

***

Ey necib Said,

İnsanı, öncelikle itikadını düzeltmesi gerek. Bu düzeltme de, fırka-i naciye olan ehl-i sünnet ve'l-cemaatın görüşlerine uygun olarak yapılmalıdır. Allah onların hepsinden razı olsun. Zira onlar, süvad-ı azamdır; cemm-i gafirdir.

Evet, itikad anlatılan manada tashih edilmeli ki, uhrevi felah, ebedi necat tasavvur edile...

Kötü itikad ki, ehl-i sünnet inançlarına muhalefettir; öldürücü zehir durumundadır ve ebedi ölüme, sonsuz azaba götürür.

Amelde müdahane ve onda gevşeklik işinde bir mağfiret ümidi vardır; amma itikadda müdahane işinde asla mağfiret yeri yoktur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, kendine şirk koşanı bağışlamaz; bundan başkasını dilediği kimse için bağışlar." (4/48)

***

Şimdi, kısa ve öz bir lisanla, ehl-i sünnet itikadlarını sıralayacağız; bunların muktazasına göre, itikadı düzeltmek gerek. Tazarru edip Sübhan Hakka yönelerek, bu devlet üzerine istikamet taleb edilmelidir.

Bilesin ki,

Yüce Allah, kadim zatı ile mevcuttur. Sair eşya ise, onun verdiği vücud ile mevcuddur. Onun yaratması ile, ademden vücuda gelmiştir.

Sübhan Allah kadimdir, ezelidir. Eşyanın tümü ise, yoktan var edilmiştir. . O zat ki, kadim ve ezelidir; baki ve ebedidir. Her ne şey ki, sonradan yaratılmıştır ve geçmişinde adem (yokluk) vardır, o dahi fani ve müstehlektir. Yani zevale yüz tutmuştur.

O Sübhan Zat, birdir, şeriki yoktur; ne vücud vücubunda, ne de ibadet istihkakında. Vücud vücubu, (yani varlığının gerekli oluşu) başkasına lâyık olmadığı gibi, onun gayrına ibadet edilme hakkı dahi yoktur.

O yüce Allah'ın kâmil sıfatları vardır; onlardan bazılan şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, sem, basar, kelâm, tekvin... (Sırası ile: Diri olmak, bilmek, güçlü olmak, dilemek, işitmek, görmek, konuşmak, yaratmak). Bunların hepsi de kıdem ve ezeliyetle muttasıf olup yüce mukaddes Hazret-i Zat ile kaim bulunmaktadır.

Hadisenin taallukatı, sıfatların kıdemine halel getirmez. Hudusün mutaallıkı dahi, onların ezeliyetine engel olamaz.

Felsefeciler, akıllarının noksanlığından, mutezile ise, körlüklerinden ve azgınlıklarından ötürü mütaallakın hüdusunu, (yani ilgili şeyin) mütaallakın hüdusuna delil saydılar. Kâmil sıfatları nefyederler.

Allahu Teala'nın ilminin cüzi'yata geçmesi tagayyürü gerektirdiği içindir. Bu tagayyür dahi, hüdus emmarelerindendir.

Bilmezler ki, sıfatlar ezeli olur. Onların taallukatı dahi, hadis mütaallakat sebebi ile hadistir. Sıfatların noksanlığı dahi, onun zatından atılmıştır.

Allahu Teala, cevher, cisim, araz sıfatlarından ve onların levaziminden münezzehtir.

Yüce Allah'ın zatında zamanın, mekânın, cihetin yeri yoktur. Zira, bütün bunlar, onun yarattıklarıdır.

Allahu Teala'dan haberi olmayan bir cemaat zannetti ki, Allahu Teala, arşın üstündedir. Böylelikle, onun için üst yanda bir mekân isbat ettiler. Arş ve ondan başkası, onun ihtiva

ettikleri tümden hadis olup Allahu Teala'nın mahlukatıdır. Hadis ve mahluk olan bir şey için ne mecal vardır ki; kadim olan yaratıcıya mekân ola, onun için karargah ola. Amma, arş, Allahu Teala'nın en şerefli mahlukudur. Nuraniyet ve safa, mümkinattan diğerlerine nazaran, onda daha ziyadedir. Dolayısı ile, hiç şüphe edilmeye ki, onun için, yüce mir'atiyet hükmü vardır. Yani yüce Yaratıcı'nın azametini izhar etmek için, yüce Zat'ın kibriyası onda açık bir şekilde zuhura gelmiştir. Bu zuhur sebebi iledir ki, onun için şöyle derler:

-Allah'ın arşı...

Halbuki, arş ve diğerleri tümden, Allahu Teala'ya nisbetle aynıdır. Hepsi de onun mahlukudur. Ne var ki, arşta gösterme kabiliyeti vardır; diğerlerinde bu gösterme kabiliyeti yoktur.

Görmez misin ki, bir ayna insanın suretini gösterir; amma o insan için:

-Aynadır, denemez.

Zira, bu insanın aynaya oîan nisbeti, onun aynadan başka eşyalara olan nisbeti gibidir. Yani kendisinin karşısına gelen eşyalara. Aradaki değişiklik, ancak gösterme kabiliyetinin olup olmamasındandır. Şu cihetten ki, aynada sureti alma kabiliyeti vardır; amma bu kabiliyet, ondan başka şeylerde yoktur.

Allahu Teala bir cisim ve bir cisme bağlı değildir. Bir cevher ve bir araz dahi değildir. Ne mahduddur, ne mütenahi. Ne uzundur, ne de enli. Ne kısadır, ne de dar. Elbette, Allahu Teala vasidir. Amma onun bu vüs'atı, bizim fehimlerimizde idrak ettiğimiz vüz'at cinsinden değildir. O her şeyi ihata etmiştir. Amma, bizim idrakimizle anlaşılan bir ihata değil. Allahu Teala, yakındır; amma bizim akıllarımızın aldığı biçimde bir yakınlık değildir. Allahu Teala, bizimledir; amma onun bizimle oluşu bilinen bir beraberlik değildir.

Biz inanıyoruz ki Allahu Teala, vasi, muhit, karib ve o bizimledir. Ne var ki, bu sıfatların keyfiyeti nasıldır, onu bilemiyoruz. Bunlardan yana her ne bilecek olsak biliriz ki, onun için mücessime mezhebinde bir basamağı vardır. Yani o bileceğimizin...

Allahu Teala, hiçbir şeyle ittihat etmediği gibi; herhangi bir şey dahi onunla ittihat etmiş değildir.

Allahu Teala'ya hiçbir şey hulul etmediği gibi; Allahu Teala dahi hiçbir şeye hulul etmiş değildir.

Yüce mukaddes Hakkın zatında, tecezzi, tabauz (bölünüp parçalanma)

iki muhal iştir.

Tahlil ve terkibi dahi o yüce Zat hakkında iki memnun şeydir.

Allahu Teala'nın dengi, kadını, çocuğu yoktur.

Allahu Teala, zatında ve sıfatında keyfiyetten, benzerlikten, misalden münezzehtir. İlmimizin ulaştığı odur ki, Allahu Teala, zatını sena edip vasfettiği kâmil sıfatlan ve isimleri ile mevcuddur. Onlarla mevsuftur. Ne var ki, fehimlerimizle, idrakimizle idrak ettiğimiz, akıllarımızla tasavvur ettiğimiz her şeyden Allahu Teala, ylücedir, münezzehtir. Nitekim, bu manalar daha önce de anlatıldı.

Bir ayet-i kerime meali:

"Gözler, onu idrak edemez.” (6/103)

Bir şiir:

Bilgin, masivayı hüccet tutanlar boş;

Mevcud odur, ondan gayrı rabb yok boş...

***

Bilinmesi yerinde olur ki, Allahu Teala'nın isimleri tevkifiyedir. Yani onların ıtlakı, şeriat sahibinden duyulduğu üzeredir.

Hangi isim ki, onun Hazret-i Hakka ıtlakı şeriatte varid olmuştur; işte onun Hazret-i Hakka ıtlakı caizdir. Şayet şeriatta varid olmamış ise, onun ıtlakı da Hazret-i Hakka caiz değildir, isterse o isimde kemal manası münderic olsun. Bu manadan ötürü, şeriatta varid olduğu için:

-Cevvad... ıtlakı caizdir. Amma, şeriatte gelmediği için SAHİ ıtlakı caiz değildir.

***

Kur'an, Allahu Teala'nın kelâmıdır. Harf ve ses libasına girerek, Resulullah Efendimize inzal edilmiştir. Allahu Teala, onunla kullarına emirlerini ve yasaklarını bildirmiştir.

Bizler, nefsi kelâmımızı, ağız ve dil vasıtası ile- harflerin ve seslerin limasında izhar ederiz. Böylelikle de, gizli maksatlarımızı zuhur meydanına çıkarırız. Aynı manaya benzer bir şekilde, Sübhan Hak dahi, nefsi kelâmını kâmil kudreti ile dilin ve ağzın tavassutu olmadan, harf ve ses libasında kullarına kelâmını izhar eder. Gizli emirlerini ve yasaklarını harf ve ses zımnında zuhur meydanına getirmiştir.

Kelâmın her iki kısmı da haktır. Yani nefsi ve lafzi olanları. Her iki kısma da, kelâm ıtlakı hakikat yolludur. Nitekim bizim iki kısım olan nefsi ve lafzi kelamımız dahi hakikat yollu kelâmdır. Birinci kısım hakikat, ikinci kısım kısmın dahi mecaz olduğu manası yoktur. Mecazın nefyi caizdir; ona Allahu Teala'nın kelâm olduğu halde, lafzi kelâmı inkâr etmek küfürdür.

Sair kitaplar ve sahifeler dahi, geçmişteki peygamberlere inzal olunmuşlardır. Resulullah (sav) Efendimiz ve onlara salât ve selâm. O kitapların ve sabitelerin hemen hepsi, Sübhan Allah'ın kelâmıdır.

Kur'an-ı Kerim'e, o kitaplar sahifelere her ne ki dere edilmiştir; onların hepsi Allahu Teala'nın hükümleri olup vakitlere ve zamanlara göre, onları kullarına teklif etmiştir.

***

Hak Teala'yı mü'minlerin, cennette görmeleri cihetsiz, mukabelesiz ve ihatasız olarak haktır. Biz, bu uhrevi rüyete inanırız. Amma onun keyfiyeti ile meşgul olmayız.

Allahu Teala'yı görmek, bir keyfiyete bağlı değildir. Keyfiyet ve misal erbabına onun hakikatinden yana bir şey zahir olmaz. Ondan yana da, imandan başka nasipleri olmaz.

Felsefecilerin, mutezilenin ve diğer bid'atçıların hüsranı ne kadar büyüktür ki, körlükten, mahrumiyetten ötürü, uhrevi olan rüyeti inkâr ederler.

***

Allahu Teala, nasıl kulların yaratanı ise, onların fiillerinin de yaratanıdır. Onlann fiileri ister hayır olsun, ister şer. Bunların hepsi de, Allah'ın takdiri iledir.

Lâkin, Allahu Teala, hayırdan razıdır; serden razı değildir. İsterse, her ikisi de onun iradesi ve istemesi ile olsun. Lâyık olan odur ki, edep icabı, tek başına şer, Allahu Teala'ya bağlanmaya... Meselâ,

-Şerrin halikı, denmeye... Şöyle demek yerinde olur

-Hayrın ve şerrin halikı...

Nitekim ulema, Allahu Teala için şöyle söylenmesine kail olmuştur:

-Allahu Teala, her şeyin halikıdır.

Amma, şöyle demenin yakışmayacağını anlatmışlardır:

-Kazuratın ve hınzırların yaratıcısı.

Zira, yüce mukaddes Hakkın zatına karşı edebe riayet böyle dememeyi gerektirir.

Mutezile, kendilerindeki seneviyetten (bir manada Mecusilik) ötürü, sandılar ki, kulların fiillerinin halikı, kulların kendileridir. Hayrı ve şerri dahi, onlara bağladılar. Halbuki şeriat ve akıl onları tekzib etmektedir.

Evet, ehl-i sünnet uleması, kulun gücünün, yaptığı fiilde dahilini gördüler; onun için, kulda kesbi isbat ettiler. Amma, mürteiş (titreşim-bir manaya göre robot) hareketi ile, muhtar olarak (serbest, hür) hareket eden arasında fark vardır. Zira, irtiaş hareketinde, kudretin ye kesbin dahli yoktur. Amma ihtiyari harekette her ikisinin de dahli vardır. İşte bu kadar farktır ki, muahazeye sebep oldu ve sevabın ve ikabın isbatına yetti.

İnsanlardan pek çoğunun; kudretin, kesbin ve ihtiyarın kulda varlığı üzerine tereddütleri vardır. Sanırlar ki, kul aciz, mustar bir durumdadır. Halbuki onlar, ulemanın muradını anlayamamışlardır. Zira, kudretin ve ihtiyarın kulda, şu manaya gelmez:

Kul, her istediğini yapar; her istemediğini de yapmaz.

Zira, böyle bir şeye kail olmak, kulluktan uzaktır. Onun asıl manası şu demeye gelir:

-Kul, kendisine emir verilen bütün işlerin uhdesinden gelmeye güçlüdür.

Meselâ, beş vakit namazı eda etmeye gücü yeter. Malının kırkta bir zekâtını vermeye gücü yeter. On iki aydan bir ay orucunu tutabilir. Azık ve yol işlerine gücü yeter ise, ömründe bir defa hacca gitmeye gücü yeter.

Üstte anlatılan kıyas, diğer şeri'i hükümler üzerinde yürütülebilir.

Allahu Teala, tam manası ile şefkat ve merhametinden ötürü kulunun zaafına ve iktidarının azlığına bakarak, onun için suhulete ve kolaylığa gitti.

Üstte anlatılan manada gelen ayet-i kerimeler şöyledir:

"Allah, sizin için kolaylığı murad eder; zorluğu murad etmez. " (2/18 5)

"Allah sizden hafifletmeyi diler; insan zaif yaratılmıştır." (4/28)

Yani Allahu Teala, güç ibadet tekiflerini size hafifletmek murad eder. İnsanın yaratılışı zayıftır; şehevi arzularına karşı sabredemez. Ağır tekliflere de gücü yetmez.

***

Peygamberler, Sübhan Hakkın elçileridir. Halka gönderilmişlerdir ki, onları yüce Zatına davet edip onları dalâletten çıkarıp hidayet yoluna götü-reler. Onların davetini kabul eden herkesi, cennetle müjdelerler. Kendilerini inkâr edenleri dahi, cehennem azabı ile tehdid ederler.

Onların yüce Hak tarafından tebliğ edip bildirdikleri doğrudur; haktır. Onda yalan şaibesi yoktur.

Peygamberlerin sonuncusu, Allah'ın Resulü Muhammed'dir. Onun getirdiği din dahi, geçmiş dinlerin hepsini neshedip hükümsüz bırakmaktadır. Onun getirdiği kitap geçmiş kitapların en faziletlisidir.

Onun şeriatı mesholmaz; kıyamete kadar bakidir.

İsa (as) yere inecek ve Resulullah (sav) Efendimizin şeriatı ile amel edecektir; onun ümmeti arasına girecektir.

Resulullah (sav) Efendimizin ahirete dair verdiği haberlerin hepsi haktır. Meselâ, kabir azabı, lahd sıkıntısı, orada Münker Nekir'in sorgusu. Bu arada; alemin fena bulacağını, semaların yarılacağım, yıldızların dökületeceğini, yerin ve dağların zevalini, onların parçalanmalarını, haşri, neşri, ruhun cesede iadesini, kıyamet sarsıntısını, kıyamet günü sıkıntılarını, amellerin hesabını yapılan amellere duyguların şehadetini, sağdan soldan gelecek iyi kötü amel defterlerini, artık eksik yanlarının bilinmesi için iyiliklerin ve kötülüklerin tartılmasına mizan kurulmasını sayabiliriz. Hasenat gözü ağır gelir ise, necat alâmetidir; hafif gelir ise, hüsrana alâmettir. O mizanın ağırlık ve. hafiflik değerlendirilmesi dünya mizanı değerlendirilmesinin aksinedir. Orada yüksekte kalan göz, ağır olur; aşağı düşen göz ise, hafif kalır.

***

Başta enbiyanın, ikinci olaraktan da; salih kulların mü'minlerin asilerine Malik-i Yevmiddin olan yüce Sultan Zat'ın izni ile şefaatları sabittir. Bu manada Rasulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: Şefaatim, ümmetimden büyük günah işleyenleredir."

***

Sırat köprüsü, cehennem üstüne kurulacaktır. Mü'minler, onun üzerinden geçip cennete gideceklerdir. Kâfirlerin dahi, ayaklan kayar; oradan cehenneme düşerler.

***

Cennet mü'minlerin nimetlendirilmesi için hazırlanmıştır. Cehennem dahi, kâfirlere azab edilmesi için hazırlanmıştır. Her ikisi de, şu an yaratılmışlardır. Sonsuzlara kadar da baki kalacaklardır; fani olmazlar.

Mü'minler muhasebe edildikten sonra, cennete girince orada daim kalırlar; oradan çıkarılmazlar.

Küffar dahi, cehenneme girdikten sonra, orada daim kalırlar. Sonsuzlara kadar orada azab görürler. Onlar için azabın hafifletilmesi caiz değildir. Bu manada bir ayet-i kerime şöyledir:

"Onun içinde ebedi kalacaklardır. Onlardan azabı hafifletilmez. Kendilerinin yüzlerine de bakılmaz.” (2/162)

Kalbinde zerre miktar imanı olan bir kimse, masiyette ifratı sebebi ile cehenneme girerse, isyanı kadar orada azab görür. Sonunda çıkar. Kâfirlerinki gibi onların yüzleri kararmaz. İmanına hürmeten, kendisine bukağı ve zincir vurulmaz. Yani kâfirlere olduğu gibi.

***

Melekler, Sübhan Allah'ın mükerrem kullandır. Allahu Teala'nın onlara emrettiği şeye asi gelmezler. Emrolunduklarını yaparlar. Kadınlık, erkeklik vasıflarından beridirler. Tevalüd ve tenasül onlar hakkında yoktur.

Allahu Teala, onlardan bazılarını, elçilik vazifesi için seçmiş; vahiy tebliği ile şereflendirmiştir. Enbiyanın kitaplarını ve sahifelerini getiren bunlardır. Onlara salât ve selâm olsun.

Bunlar, hatadan ve halelden mahfuzdurlar, düşmanın hilesinden ve mekrinden masumdurlar.

Onların, Allah tarafından tebliğ ettiklerinin hepsi de doğrudur; tamamdır. Onda hata ve şüphe ihtimali şaibesi yoktur.

Bu büyükler, yüce Hakkın azametinden korkarlar. Onlar için, yüce Allah'ın emrini yerine getirmekten başka meşguliyet yoktur.

***

İman, kalb ile tasdik, dil ile de ikrardır. Yani tevatür ve zaruret olarak, dinden yana bize tebliğ edilenlere.

Duygularla amel etmek, imanın kendisinden hariçtir. Lâkin, bu ameller imanda kemali artırır; ona güzellik getirir.

İmam-ı Azam Kûfi (rh) şöyle dedi:

-İman, ziyadeyi ve noksanı kabul etmez.

Zira, kalben tasdik, kalbin yakininden ve onun iz'anından ibarettir. Onda ziyadelik ve noksanlık için bir değişiklik olma mecali yoktur. O ki, tefavüt kabul eder; o şey, zan ve vehim dairesine dahildir.

İmanın kemali ve noksanı taat ve hasenat itibarına göredir. Taat arttıkça, imanın kemali de artar.

Avam mü'minlerin imanı, enbiyanın imanı gibi olamaz. Onlara salât ve selâm olsun. Zira, onların imanı, kemal zirvesine ulaşmıştır. Bu da, taata iktiran sebebi iledir.

Avamın imanı, kemalin kendisinden nice merhale uzaktır; onun zirvesine ulaşmak şöyle dursun; isterse, her iki zümrenin imanı da tasdikte müşterek olsun. Ne var ki, enbiyanın imanı, taata geçtiğinden bir başka hakikat arız olmuştur. O kadar ki, avamın imanı, o imanın sanki bir ferdi dahi değildir. Her iki iman arasında bir benzerlik ve ortaklık dahi yoktur.

Görmez misin ki, her ne kadar insaniyetin kendisine, avam mü'minlerin enbiya ile iştiraki olmasına rağmen; bir başka kemalât, enbiyayı yüksek derecelere ulaştırır. Onlar için, bir başka hakikat isbat eylemiştir. O kadar ki onlar, müşterek oldukları hakikatin dışındadırlar. Belki de asıl insan onlardır. Onlara göre avam ise, NESNAS hükmündedir.(NESNAS: Bir manaya göre, denizde veya bir adada bulunan mahluktur. Şekli insan şekline benzer. Amma, onlardan her birinin bir eli, bir ayağı, yarım başı ve bir gözü vardır. Bu kelime burada şu manaya kullanılmış olabilir: Yarım adam...)

***

İmam-ı Azam şöyle dedi: -Ben, hakka (gerçekten) mü'minim. İmam-ı Şafii ise, şöyle dedi: -İnşaallah ben mü'minim.

Allahu Teala her ikisine de rahmet eylesin. Her iki cümlenin de, bir tevil ciheti vardır. Hal itibarı ile caizdir ki:

-Ben, hakka (gerçekten) mü'minim, söylene... Sonuç ve gelecek itibarı ile de:

-İnşaallah ben mü'minim, demek sahih olur. Ne var ki, hangi şekilde olursa olsun, istisna suretinden kaçınmak gerek.

Masiyetleri intikap etmek, büyük günah olsa dahi, mü'mini imandan çıkarmaz; küfür dairesine sokmaz. Şöyle anlatıldı:

-İmam-ı Azam, ulemadan bir topluluk ile oturuyordu. Bir şahıs geldi ve şöyle dedi:

-Haksız yere babasını öldürüp başını koparan, onun kafa tasında şarab içtikten sonra anası ile de zina eden fasık bir mü'min için ne dersiniz? Bu kimse, mü'min midir, yoksa kâfir mi?

Ulemadan her biri tek tek konuştu. Amma doğru olmayan bir şekilde. Hepsi de yanıldılar. Bu arada İmam-ı Azam şöyle dedi:

-O kimse mü'mindit. Bu büyük günahları işlemek, onu imandan çıkarmaz.

İmam-ı Azam'ın bu sözü, ulemaya ağır geldi. Kendisine dil uzatıp sataştılar. Ne var ki, İmam-ı Azam'ın sözü doğru olduğundan, sonunda hepsi de kabul edip o sözün gerçek olduğunu itiraf ettiler.

Asi olan mü'min, can boğaza gelmeden evvel tevbeye muvaffak olur ise, tevbenin kabulü vaad edildiği için, onun için büyük bir necat ümit ederiz. Eğer tevbe edip Allah'a dönmek şerefine nail olmazsa, onun için Allah'a kalır; dilerse affedip cennete koyar, dilerse masiyeti kadar onu cehennem azabına veya başka bir azaba atar. Ne var ki, onun işi, sonunda necata vanp geleceği de cennettir. Zira, ahirette Allah'ın rahmetinden mahrum kalmak, müfür ehline mahsustur. Amma, zerre miktar imanı olan, mağfirete ve rahmete müstahak olur. Her ne kadar masiyet illeti sebebi ile kendisine başta rahmet ulaşmasa da, Sübhan Allah'ın inayeti ile sonunda rahmet şümulüne girer.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra kalblerimizi kaydırma... Katından bize rahmet hibe eyle. Sen hibesi en bol olansın.” (3/8)

***

İmamet ve hilâfet bahsi, ehl-i sünnet katında her ne kadar dinin asıl meselelerinden değil; itikada dahi taalluk etmemekte ise de; lâkin Şia bu babda azıtıp ifrata ve tefrite

düştüklerinden dolayı ehl-i sünnet uleması bu bahsi zaruri olarak, kelâm ilmine katıp işin hakikatini beyan ettiler.

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizden sonra hak üzere imam, mutlak halife Hazret-i Ebu Bekir Sıddık, sonra Hazret-i Ömer'ül-Faruk, sonra Osman Zinnureyn, daha sonra Ali b.Ebi Talib'dir. Allah onların hepsinden de razı olsun. Bunların daha faziletli oluşları dahi, bu hilâfet tertiplerine göredir.

Hazret-i Ebi Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları, sahabenin ve tabiinin icma kararı ile sabittir. Nitekim, böyle olduğu, imamların büyüklerinden nakledilmiştir. Onlardan biri de, İmam-ı Şafii'dir.

Ehl-ü sünnetin reisi, Şeyh Ebü'l-Hasan Eş'ari şöyle dedi:

-Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in kalan ümmet üzerine daha faziietli olduğu kafidir. Bunu, ya cahil olan inkâr eder yahut mutaassıp.

Allah onlardan razı olsun.

Hazret-i Ali (ra) dahi söyle dedi:

-Bir kimse, beni Ebu Bekir ve Ömer üzerine daha faziletli görür ise, o müfteridir. İftiracıların dövüldüğü gibi, onu kamçı ile döverim.

Şeyh Abdülkadir Geylani Allah sırrının kudsiyetini artırsın, dahi GUNYE adlı kitabında, Resulullah (sav) Efendimizden naklederek şöyle dedi:

"Semaya çıkarıldığım zaman, Sübhan Allah'tan diledim ki: Benden sonra, Ali b.Ebi Talib'i halife kıla... Bunun üzerine, melekler şöyle dedi:

-Allah'ın dilediği olur; senden sonra halife Ebu Bekir'dir."

Hazret-i Ali'nin (ra) dahi şöyle dediğini Hazret-i Şeyh anlattı:

-Resulullah (sav) Efendimiz, dünyadan ayrılmadan evvel, benden şu yolda söz aldı:

"Benden sonra Ebu Bekir halife olur; sonra Ömer, sonra Osman, ondan sonrada sen olacaksın."

Allah onların hepsinden razı olsun.

İmam-ı Hasan, Imam-ı Hüseyin'den daha faziletlidir. Allah ikisinden de razı olsun.

Ehl-i sünnet uleması, Hazret-i Aişe'yi, Hazret-i Fatıma'dan ilim ve içtihadda daha faziletli bulunmaktadır. Şeyh Abdülkadir Geylani, -sırrı mukaddes olsun- GUNYE adlı eserinde Hazret-i Aişe'yi Hazret-i Fatma'dan önde görmektedir. Allah onlardan razı olsun.

Fakir'in inancı da odur ki: Hazret-i Aişe, ilimde ve ictihadda daha ileri olup, Hazret-i Fatıma dahi zühdde ve inkıtada daha kıdemlidir. Bunu mana icabı olarak, Hazret-i Fatıma için:

-Betul, denmiştir. Bu lâfız, inkıtada müblağayı ifade eder.

Hazret-i Aişe, ashabın fetva mercii idi. Bilmek işinden, onlar her ne gibi bir müşkilleri olsa, onun halli Hazret-i Aişe'de idi. Allah onların hepsinden razı olsun.

Cemel ve Sıffıyn muharebesi gibi, ashab-ı kiram arasında vukubulan münazaa ve muharebelere gelince, yerinde olur ki, bunlar, doğru yoldan iyiye yorula... Bu hususta, ashab-ı kiram, nefsani hevseten ve taassuptan (batıl saplantıdan) uzak görüle... Zira, o büyüklerin nefisleri, Resulullah'ın (sav) sohbeti ile heva ve hevesten tezkiye edilmiştir; kinden ve hasetten dahi temizlenmiştir.

Eğer onlardan bir musalâha vaki olmuş ise, Hak içindir. Şayet onlardan bir münazaa ve çekişme zuhur etmiş ise, bu dahi yine Sübhan Hak içindir.

Onlardan her fırka, kendi içtihadının muktazasına göre amel etmiştir. Heva ve taassup şaibesi olmadan muhalif işleri kendi nefislerinden atmışlardır.

Onlardan her kim, içtihadında isabetli ise, onun için sevab olarak iki derece vardır. Hatalı olan için dahi, sevab olarak bir derece vardır. Bu içti-had işinde, yanılan dahi, yanılmayan gibi ayıplanmaktan uzak görülmektedir; hatta onun için, sevab derecelerinden bir derece vardır.

Ulema, bu manada şöyle dedi:

-Bu muharebelerde, hak Hazret-i Ali tarafından idi. Muhaliflerde dahi, doğrudan bir tarafta idiler.

Durum böyle olunca, taana uğramayacakları gibi; onları ayıplamanın yeri de yoktur.

Onlar küfür ve fısık nisbeti bir yana. Nitekim, bu manada, Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Kardeşlerimiz bize karşı geldiler; amma onlar ne kâfir idi ne de fasık. Çünkü, onlardan küfrü ve fışkı atacak tevil yolları vardı. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bilhassa, ashabım arasında geçenlere karsı kendinize sahip olunuz."

Yerinde oldu ki, Resulullah (sav) Efendimizin tüm ashabına tazim edile. Onların hepsi de hayırla anıla... Onlardan hiçbirine kötü zan beslenmeye. Onların münazaası, başkalarının müsalahasından daha faziletli görüle... işte necat ve felah yolu budur.

Zira, Resufullah'ın (sav) ashabına karşı beslenen sevgi, Resulullah (sav) Efendimize olan sevgi sebebi iledir. Onlara beslenen buğuz ise, Resulullah (sav) Efendimize buğza çeker. Bu manada, büyüklerden biri şöyle dedi:

- Resulullah (sav) Efendimizin ashabına tazim etmeyen, Allah'ın Resulüne iman etmemiştir.

***

Muhbir-i Sıddık Resulullah (sav) Efendimizin haber verdiği kıyamet alâmetlerin hepsi haktır. Onlarda yalan ihtimali yoktur. Onlar arasında şunlar vardır:

Alışılmışın aksine, güneşin mağripten doğması,

Mehdinin zuhuru,

Ruhullah İsa'nın nüzulü. Resulullah Efendimize ve ona salât-ı selâm. Deccalin çıkması,

Ye'cuc ve Me'cuc'un zuhuru,

Dabbe-i arzın çıkması,

Semadan bir dumanın zuhuru ile, insanlan kaplayıp onlara elim bir azalb ile azab etmesi. O kadar zorlanacaklardır ki, artık insanlar şöyle diyecekler:

"Rabbimiz, bizden azabı aç; biz mü'minleriz.” (44/12)

Kıyamet alâmetlerinin sonuncusu odur ki, Aden tarafından bir ateş çıkacaktır.

Cehaletten dolayı, Hindistan ehlinden bir şahıs, kendisi için:

-Mehdi, iddiasında bulundu diye, onu vaad edilen mehdi sandılar.

Onların zannına göre, mehdi vefat etti; geçti gitti. Onun kabrinin dahi Kurre'de olduğunu iddia ederler. Halbuki, bu babda gelen sahih hadis-i şerifle meşhurdur. Hatta, tavatür-ü manevi derecesinde olup taifenin sözlerini tekzib etmektedir.

Resulullah (sav) Efendimizi, Mehdi'nin alâmetlerini beyan etmiştir. Bu alâmetler, o şahısta olmadığı halde, onu Mehdi sanmaktadırlar. Bir hadis-i şerifte şöyle gelmiştir:

"Mehdi çıkacaktır. Başının üstünde de bir parça bulut olacaktır. Orada da bir melek bulunacak ve şöyle nida edecektir:

-Bu şahıs, Mehdi'dir kendisine tabi olunuz."

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Tüm olarak, yeryüzünün meliki dört tanedir. Onların ikisi mü'minlerden, ikisi de kâfirlerdendir.

Zülkarneyn ve Süleyman mü'minlerdendir.

Nemrud ve Buhtunnasır ise kâfirlerdendir.

Yere, beşinci olarak ehl-i beytimden biri sahip olacaktır."

Yani Mehdi.

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, ehl-i beytimden birini çıkarmadıkça, dünya çökmeyecektir. Onun ismi ismime uyan babasının ismi dahi babamın ismine uyar. Daha önce zulüm ve adaletsizlik dolduğu gibi, onun gelmesi ile dünya adalet ve hakların yerini bulması ile dolar."

Bir başka hadis-i şerifte ise, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: "Ashab-ı kehf, İsa'nın yardımcıları olacaklardır.

İsa (as) Mehdi zamanında yere inecektir. Mehdi, Deccalin katlinde İsa'ya (as) muvafakat eder.

Onun saltanatı zamanında, Ramazan ayının on dördünde güneş tutulacaktır; o ayın ikisinde ise, ay kararacak. Bunların oluşu, âdetin ve müneccimlerin hesabı hilâfına olacaktır.

Şimdi, insaf edilmelidir. İnsaf nazarı ile bakılmalıdır. Bu alâmetler, o ölü şahısta var mıdır, yok mudur?

Muhbir-i Sadık Rasulullah (sav) Efendimiz tarafından bildirilen, daha çok alâmetler vardır ki, anlatılanlardan başkadır.

Şeyh İbn-i Hacer, Mehdi'nin alâmetleri üzerine bir risale yazdı ki, onlar iki yüz alâmeti bulur.

Vaad edilen durumu, bu açık bir şekilde iken, son derece cehaletlerinden ötürü bir cemaat dalâlete saplandı. Sübhan Allah onlara doğru yolu göstersin.

***

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İsrailoğullan, yetmiş iki fırkaya ayrıldı. Onlardan biri müstesna, hepsi de cehennemdedir.

Ümmetim dahi, yetmiş üç fırkaya ayrılacaktır. Onların da hepsi cehennemdedir; ancak biri müstesna..."

Dediler ki:

-Bu fırka-i naciye kimdir, ya Resulallah?

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onlar, ben ve ashabımın üzerinde bulunduğu hal üzere olanlardır."

Burada anlatılan fırka-i naciye, ehl-i sünnet ve'l-cemaattır. Onlar, Resulullah (sav) Efendimizin mütabaatını ve onun ashabının mütabaatını bırakmayanlardır.

Allah'ım, ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadı üzerine bize sebat ver. Bizi onların zümresi ile öldür; bizi onlarla haşreyle...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü, hibesi en çok olansın." (2/8)

***

İtibadı, anlatılan manada düzelttikten sonra; mutlaka emirlere ve yasaklara imtisal etmek lâzımdır. Bunlar, şer'i olup amele taalluk eden işlerdir.

Beş vakit namazını, cemaatle, tadil-i erkânına riayet ederek, eda etmelidir.

Küfürle İslâm arasını ayırd eden, bu namazdır. Namazı, sünnet olduğu üzere eda etmek müyesser olur ise, dinde sağlam bağa yapışmak hasıl olur.

Namaz, İslâm dininin beş esasından ikincisidir.

Birincisi, Allah'a ve Resulüne iman olup ikincisi namazdır. Üçüncüsü zekât vermektir. Dördüncüsü, Ramazan ayı orucunu tutmaktır. Beşincisi, Allah'ın beytini haccetmektir.

Birinci asıl, itikada taalluk eder. Kalan dört asıl ise, amele taalluk etmektedir.

Tüm ibadetlerin en şümullüsü, toplu mana ifade edeni, en faziletlisi namazdır.

Kıyamet günü, ilk hesap, namazdan olacaktır. Namaz işi tamam olduktan sonra; kalanların hesabı Allah'ın yardımı ile kolay geçer.

İmkân nisbetinde, şer'an mahzurlu olan şeylerden sakınmak gerekir. Yüce Mevlâ'nın razı olmadığı şeyleri, öldürücü zehir görmelidir.

Taksirat maddelerini, daima göz önünde bulundurmalıdır. Onları irtikab ettiğinden ötürü, daima utanır ve içten ezilir bir durumda olmalıdır; yani o masiyetleri irtikab ettiğinden ötürü. O yersiz işleri yapıp ettiği için, pişman ve mütahassir olmalıdır. Kulluk yolu budur. Bu yolda başarı ihsan eden Allahu Taala'dır.

O kimse ki, hiç sakınmadan Mevlâ'sının yasak ettiği işi irtikab eder; bu yaptığı işten iç ezikliği duyup utanmaz; o kimse, şerli ve itaatsiz bir kimsedir. Onun bu ısrarı ve itaatsizliği başını İslâm bağından sıyırmaya ve kendisini düşmanlar dairesine sokmaya kadar gider.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet hibe eyle. İşimizde, bizim için bir çıkar yol hazırla." (18/10)

***

O devlet ki, Sübhan Allah seni onunla mümtaz kılmıştır; insanların pek çoğu ondan gafildir. Hatta onu, sen dahi aynı şekilde bilmiyorsun. Şöyle ki: Vaktin Sultanı, yedinci ceddinden itibaren Müslüman ve ehl-i sünnet olup aynı zamanda Hanefi Mezhebine mensuptur.

Her ne kadar talebe-i ulumdan bazıları senelerden beri iç habasetinden dolayı tamah şumluğu dolayısı ile emirlere ve sultanlara şu zamanlarda yaklaşsalar da -ki bu zaman, kıyametin yaklaştığı, nübüvvet zamanından dahi bir hayli uzaktır- mutayebe ve müdahene yolu ile Dini-i Metin'de onları şekke düşürüp onda şüpheler izhar ettikten sonra akılsız ahmakları yoldan saptırmış olsalar dahi; böyle şanı büyük bir sultan sizin sözünü iyi dinleyip kabul ettiği için, büyük bir devlet saymak gerek. Hak kelimesi, yani İslâm kelimesi ona tebliğ edilmelidir. Bu kelime, Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin ehl-i sünnet akidesi uyarınca sarahaten veya işaretle sultanın kulağına duyurulmalıdır. İmkân nisbetinde ehl-i hakkın kelâmı ona arz edilmelidir.

Hatta, hak mezheb ehlinin kelâmını bu arada söyleyebilmek için, daima fırsat kollayıp gözetmek gerek. Ta ki İslâm'ın hakikati açığa çıkıp ve küfrün butlanı ve şenaati belli ola... Küfür öyle bir şeydir ki, batıl olduğu bellidir. Asla bir akıl sahibi onu iyi görmez.

Üstte anlatılan mana dolayısı ile yeter ki, küfrün batıl olduğu hiç sakınmadan açığa vurula; hiç durmadan onların batıl putları atıla; hiç tereddüd etmeden yerin ve semaların yaratıcısı Hak İlâh isbat edile...

Hiç duyulmuş mudur ki, onların batıl putları bir sinek yaratabilmiş ola... İsterse, hepsi bir araya gelsin... Hatta, bir sivrisinek onları ısırıp eza etse, kendilerini ondan korumaya dahi güçleri yetmez; başkalarını korumak şöyle dursun.

Kâfirler, bu işin şenaatini düşünerek, şöyle derler:

"Bunlar, Allah katında bizim şefaatçılarımızdır." (10/18)

"Bunlara, bizi Allah'a daha fazla yaklaştırmaları için tapıyoruz.” (29/3)

Halbuki, bu mecnunlar bilmezler ki, bu cemadatın şefaat etmeye mecalleri yoktur. Ve Sübhan Hak, kendisine şerik olanların şefaatini, tapanlar hakkında kabul etmez. Zira onlar, hakikatta Allahu Teala'nın düşmanlarıdır.

Bu manada, misal olarak, sultana karşı çıkan birini verebiliriz. Birtakım ahmaklar gelip o sultana kıyam edenden imdad isterler ki, kendilerine sultan katında şefaatçi ola... Yani sıkışık zamanda, ona tevessül ederek, sultana yaklaşmak isterler. Onların en büyük ahmaklıkları vardır ki, o azgına hizmet ederler ve onun şefaati ile sultanın affını talep ederler. Onunla sultana yaklaşmaya çalışırlar. Acaba neden onu kırıp sultanın hizmetine girerek yakınlık ve hak ehli olmaya bakmazlar. Böylece, emniyette olup korunurlardı.

Bu mecnunlar, elleri ile taşı yontarlar ve senelerce ona taparlar. Bu arada ondan, bir şey ümid ederek, vukuat beklerler.

Hulasa, küfrün batıl olduğu açıktır.

O kimseler ki, Müslüman oldukları halde hak yoldan ve sırat-ı müstakimden uzaklaşmışlardır; onlar nefsani heva ve bid'at ehli kimselerdir.

Asıl doğru yol, Peygamberin (sav) ve Hulefa-i Raşidin'in (ra) yoludur.

***

Şeyh Abdülkadir Geyiani -sırrının kudsiyeti artsın-, GUNYE adlı eserinde şöyle anlattı:

1. Hariciler taifesi...

2. Şialar...

3. Mutezile...

4. Mürcie...

5. Müşebbihe...

6. Cühemiye...

7. Dırariye...

8. Neccariye...

9. Kilâbiye...

Resulullah (sav) Efendimizin zamanında ve Hazret-i Ebu Bekir'in (ra), Hazret-i Ömer'in (ra), Hazret-i Osman'ın (ra), Hazret-i Ali'nin (ra) zamanında bu taifelerin ihtilhafı ve tefrikası yoktu. Ancak, sahabenin, tabiinin, ye

di fukahanın vefatından sonra bunlar meydana geldi. Allah onların hepsinden razı olsun.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İçinizde, benden sonra yasayan çok ihtilâf görecektir. O durumda, size gereken, sünnetime ve benden sonra Hulefa-i Raşidin'in sünnetine tabi olmaktır. Ona tutununuz ve azı dişlerinizle yapışınız. Bilhassa, yeni icadlardan sakınınız. Zira, her yeni icad bid'attır ve her bid'at dahi dalâlettir. Benden sonra her ne ihdas edilir ise, o reddir."

Yani makbul değildir.

Resulullah (sav) Efendimizin ve Hulefa-i Raşidin'in zamanından sonra ortaya çıkan mezhep itibardan düşüktür ve itimada şayan değildir.

Sübhan Hakkın büyük nimetine şükretmek gerek. Şundan dolayı ki: Kemal-i kereminden ve fazlından ötürü, bizleri fırka-i naciyeye dahil kıldı. Ki onlar ehl-i sünnet ve'i-cemaattır. Bizleri, bid'at ve heva ehli fırkalarından eylemedi. Bizleri onların fasit ikatlan ile iptalâya uğratmadı. Yine bizleri, Al-lahu Teala'nın en has sıfatında, kulu kendisine ortak edenlerden eylemedi.

O bozuk itikad sahipleri sanırlar ki, kulun fiillerinin yaratıcısı, kulun kendisidir.

Ayrıca onlar, dünya ve ahiret saadetinin başı olan uhrevi rüyeti (Allah'ı görmeyi) inkâr ederler.

Böylece, Vacib Taala'dan kâmil sıfatlan nefyederler.

Ayrıca, Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimizin ashabına buğzeden ve din büyüklerine kötü zan besleyenlerden de eylemedi.

Onlar sanırlar ki, o büyükler birbirine düşmanlık ederler. Gizli buğuzla içten hasetle birbirlerini itham ederler. Halbuki Sübhan Hak onlar için şu manayı anlatmıştır:

"Onlar aralarında birbirlerine karşı merhametlidirler." (48/29)

Adı geçen bu iki taife, Sübhan Hakkın kelâmını dahi tekzib edip onlann arasında, düşmanlık, buğuz, çekememezlik isbatına kalkarlar.

Allahu Teala, onlara doğru yo!a gitme başarısı versin ve sırat-ı müstakimi kendilerine göstersin.

Yine Allahu Taala'ya şükürler olsun ki, bizi ona yüce Hak için, mekân ve cihet isbat edenlerden eylemedi. Bunlar o yüce Zatı, cisim ve cismani sanırlar. O Vacib Kadir zat için, hüdus ve imkân emareleri isbatı cihetine giderler.

Sonra,

Biz yine esas kelâmımıza gelelim. Deriz ki:

Sizin de bildiğiniz gibi, sultan ruh gibidir; sair insanlar dahi ceset. Eğer ruh yararlı ise, beden de yararlı olur. Şayet ruh bozuk olursa, beden de bozuk olur. Bunun için, sultanın ıslahına çalışıp çabalamalıdır. Zira, sultanın ıslahına çalışmak, cümle ademoğullarının ıslahına çalışmaktır.

Asıl ıslaha çalışmak, İslâm kelimesini izhardadır. Amma, vaktin müsaadesi nisbetinde ne şekilde olursa olsun.

İslâm kelimesini izhar ettikten sonra da, onun kulağına ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadını duyurmak vardır. Bunu, zaman zaman yapmalıdır. Muhalif mezheplerin dahi reddine çalışmalıdır.

Eğer anlatılan bu devlet müyesser olur ise, enbiyadan büyük bir veraset

hasıl olmuş olur.

Bu devlet, sizin için meccanen hasıl olmuştur. Onun kadrini bilmek gerek.

Bu manada daha ne kadar durayım... İsterse mübalağa ile üzerinde durmak iyi olsun.

Basan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

381. MEKTUP

MEVZUU:

a) Amud-u Nurani.

b) Şark tarafından doğan kuyruklu yıldız.

c) Kıyamet alâmetleri ve kıyametin kopma şartlan. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun, hidayet ederek bizi buna kavuşturdu. Eğer Allah, bize hidayet etmeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. And olsun, Rabbimizin resulleri gerçeği getirmişlerdir." (7/43)

O resullere salât ve tahiyyat olsun.

***

Mevlâna Ebülhasan'ın getirdiği pek değerli oğlumuzun mübarek mektubu gelmekle sürür verdi.

Mükerrer olarak, şark canibinden doğan amud-u nuraniden (nurlu sütundan) sormaktasınız.

Bilesin ki,

Ashabın verdiği habere göre, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Vaad edilen Mehdi'nin zuhur mukaddimeleri olan Abbasi Melik Horasan'a vardığı zaman, şark tarafında iki dişli münevver bir boynuz çıkar."

Bu rivayetin yapıldığı haşiyede yazıldığına göre, o sütunun iki başı vardı.

Bu sütunun ilk doğuşu, Nuh (as) kavminin helaki zamanında oldu. Aynı şey, ibrahim (as) peygamberi ateşe attıkları sırada dahi doğdu. Firavun'un ve kavminin zamanında dahi doğdu.

Bir de, Yahya (as) peygamberin katledildiği zaman doğdu.

Her kim onu görür, fitnelerin şerrinden Allah'a sığınsın.

Şark tarafında meydana çıkan o beyazlık; önceleri nurlu bir sütun halinde idi. Sonra, ona bir eğrilik geldi; boynuz şeklini aldı.

İhtimaldir ki, onun için:

-iki başlı, isminin verilmesi, şu itibara göre ola: Her iki tarafında da bir incelik olup dişe benzerler; bunun için, her iki tarafta baş itibar edilmiştir. Nitekim, bir süngünün de her iki tarafı incelik taşısa, onun için de:

-İki başlı, tabirini kullanır.

Kardeşim Şeyh Muhammed Tahir Bedahşi Confor'dan geldi. Şöyle anlatıyor:

-O sütunun üst tarafında da iki başı var; iki dişe benziyor. İkisi arasında da kısa bir ayrılık var.

Bu mânanın teşhisi sahrada hasıl oldu.

Aynı haberi, bir başka topluluk da verdi.

Halbuki bu doğuş, Mehdi'nin zuhuru zamanında olacak zuhur değildir. Zira, onun zuhuru, yüz başlarında olacaktır. Şu anda dahi, yüz başını, on sekiz sene geçmiş vaziyettedir.

Hadis-i şerifte, Mehdi'nin alâmetleri hakkında şöyle anlatılmıştır:

"Şark tarafında bir kuyruklu yıldız doğup aydınlık verecektir."

Bu yıldız dahi doğmuştur. Amma o mudur, yoksa onun bir benzeri midir?

Bu yıldıza:

-Kuyruklu yıldız, adının verilmesi, ihtimal ki, şu anlatmalara dayanıyor:

-Sabitlerin seyri, mağribden meşrikadır...

Bu yıldızın durumu da, onun seyrine göredir. Yani yüzü meşrik canibine doğru, arkası dahi, mağrib tarafınadır. Bu uzun beyazlık dahi, onun arka tarafındadır. Bu mana icabı oülarak, ona:

-Kuyruk... isminin verilmesi yerindedir.

Onun her günkü irtifı ise, meşrikten mağribedir. Ancak o, kısri (kendine has durumunda ağırlık taşıyan) seyri ile felek-i azamın seyrine bağlıdır.

Hakikat-i hali, en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Hulasa, Mehdi'nin zuhur zamanı yakındır. Onun zuhur zamanı olan yüz (asır) başına gelinceye kadar nice mebde'ler ve mukaddimeler zuhur edecektir. Allah ondan razı olsun.

Onun zuhur mebde'leri ve mukaddimeleri, Resulullah (sav) Efendimizin nübüvveti zuhurundan evvel zuhura gelmiştir. Nitekim, bu manada şöyle anlatmışlardır:

-"Muhammed Resulullah'ın sureti olan Abdullah'ın nutfesi, Amine'nin rahmine düştüğü zaman, bütün putlar yüzüstü yere yıkıldılar. Bütün şeytanlar, vazifelerinden alındılar. Melekler, iblisin tahtını alt üst edip denize attılar. Kendisine dahi kırk gün azab ettiler.

Resulullah (sav) Efendimizin doğduğu gece, Kisra'nın sarayı sallandı; on

dört şerefesi de yıkıldı.

Mecusilerin ateşi söndü. Halbuki, o ateş bin seneden ben yanardı; bu müddet içinde hiç sönmemişti.

Mehdi dahi, büyüktür. Onun sebebi ile, İslâm'a ve Müslümanlara büyük takviye gelecektir. Onun velayetinin dahi, zahir ve batın büyük tasarrufu vardır. Nice harika hallerin ve kerametlerin sahibi olacaktır.

Onun zamanında, nice hayret veren haller zuhur edecektir.

Üstte anlatılan manalar icabı olarak, yerinde olur ki, onun vücudunun zuhurundan evvel, âdet harici harika haller meydana gele... Tıpkı Resulullah (sav) Efendimizin nübüvvetinden evvelki irhasat gibi. Bu zuhura gelen işler dahi, onun zuhur mebde'leri olalar.

Nitekim, anlatılan manalar hadis-i şeriflerden de anlaşılmaktadır.

Bilesin ki,

Bir hadis-i şerifte, Resulullah (sav) Efendimiz söyle buyurmuştur:

"Küfür her yanı istilâ edip hükmü cemiyet içinde aşikâre işlenmedikçe, Mehdi zuhur etmez."

Bu vakitte, vaki olan ise, küfrün istilasıdır. Onun kuvvetidir. İslâm'ın ve Müslümanların dahi zaafıdır.

Bu vakit, Resulullah (sav) Efendimizin, ehl-i İslâm'ın garib düşeceklerini anlattığı devirdir. Onlara ne mutlu. Ayrıca, Resulullah (sav) Efendimiz onları müjdelemiştir.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Fitne zamanında ibadet etmek, bana hicret etmek gibidir."

Malumunuzdur ki, fitnenin istilâsı zamanında askerlerden küçük bir cesaret görülecek olsa; fitnenin yatıştığı zaman, hiç itibarı olmasa dahi, o zamanda çokça kendilerine itibar hasıl olur. İsterse, fitne sükûnet buluşundan sonra, ondan çok çok fazla hareketler sudur etsin. Zira, amelin vakti ve vukuu kabul yeridir. Bu dahi fitne zamanıdır.

***

Yerinde olur ki, nefis Allah'ın rızasına harcana... Sünnet-i seniyeye mütabaattan başka bir şey tercih edilmeye... O sünnet-i seniyyenin sahibine salât ve selâm olsun. Eğer makbul olanlar arasında haşrolmak niyetinde iseniz anlatılanı yapmalısınız.

Ashab-ı Kehf'i görüyor musunuz? Tek hicretle en yüksek dereceye ulaştılar.

Halbuki siz, Muhammedilersiniz, Ümmetlerin hayırlısı olan ümmetine dahilsiniz. Vakitlerini, oyun oyalanma ile geçinmeyiniz. Çocuklar gibi, cevize ve muza aldanmayınız.

Bir şiir:

"Gaye hazinemden gösterdim sana nişan;

Ümidimsin, ona varıp bulmalısın inan...

Bu kuyruklu yıldızın zuhurundan önce doğan nurlu sütuna gelince... Onda bir zulmet ve karalık görülmedi. Görünürde hayırdan başka bir şey zuhur etmedi.

Kuyruklu yıldıza gelince... Onda sıkıntı şaibesi vardır. Amma öyle anlatıldığı gibi değil, elbette fayda veren ve zararı meydana getiren Sübhan Allah'tır. Bir şahsın doğumu, ölümü ve hayatı ile yıldızların bir işi yoktur.

Kur'an-ı Mecid'den anlaşılan, yıldızların varlığından maksad üçtür:

a) Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Onlar, yıldızlarla ihtida ederler.” (16/16)

Yani onlar, yıldızlarla, deniz ve kara seferlerinde yollarını bulurlar.

b) Bir başka ayet-i kerimede ise, Aliahu Teala, şöyle buyurdu:

"Biz semayı, yıldızlarla süsledik; onlan şeytanlara atılan (taşlar) eyledik.” (67/5)

c) Şeytanlara atılan taşlardır.

Ta ki, oradan kulak hırsızlığı etmeyeler...

Bu üç maksadın dışında her ne söylenir ise, o sabit değildir. Hatta vehimler ve hayalât hanesine dahildir. Zan ise, gerçekten yana hiçbir şey getiremez. Hatta deriz ki:

-Zannın bazısı günahtır.

***

Pek değerli oğul'a mükerreren yazıldı ki, tevbe ve inabe zamanı, her şeyi gönülden atıp bir inkıtaa varmak zamanı geldi.

Bu zaman, fitnelerin geldiği zamandır. O halde ki, fitneler nerede ise, nisan yağmura gibi yağıp bütün alemi kaplayacaktır.

Seyyidina ve Nebiyyina Sadık ve Masduk (Efendimiz Peygamberimiz Doğru Sözlü, Sözünün Doğruluğu Tasdik Edilen) Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kıyamete yakın fitneler olacak ve karanlık gece gibi saracaktır. İnsan, mü'min olarak sabahlar; kâfir olarak akşamı eder. Mü'min olarak akşamlar; sabaha kâfir çıkar. O sıralarda oturan, ayakta durandan hayırlıdır; yürüyen, koşandan hayırlıdır. O sıralarda yaylarınızı kırınız. Oklarınızı parçalayınız. Kılıçlarınızı taşa çalınız. O zamanda, sizden birinizin dahli, Ademoğullarının hayrı için olsun."

Bir başka rivayette ise, Resulullah (sav) Efendimize sordular ki:

-O zaman için, bize emriniz nedir?

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Evinizde oturunuz."

Bir başka rivayette ise, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Evlerinizin içinde kapanınız."

Herhalde, malumunuzdur: Dar-ı harp kâfirleri Nekregut nahiyelerinde Müslümanlara ne gibi cevr ü sefalar yapmaktadırlar... Yani bugünlerde... İslâm belbdelerinde neler ettikleri dahi sizce malum olmalıdır. Onlardan gelen bu ne ihanettir!.. Allahu Teala, onlan rüsvay eylesin, perişan etsin...

Bu gibi kötü kokulu çiçekler çok olacaktır ve ahir zaman iktizasıdır.

Allahu Teala, bizi ve sizi, bütün mü'minieri Seyyidü'l-mürselin Resulullah Efendimize mütabaatte sebat ihsan eylesin. Resulullah Efendimize ve diğer peygamberlere ve hepsinin âline, mukarreb meleklere salât ve selâm.

***

382. MEKTUP

MEVZUU:

a) Namazda tadil-i erkân ve safların düzeltilmesi.

b) Küffarla muharebeye giderken, niyetin düzeltilmesi...

c) Teheccüd namazını emretmek.

d) Yenenlere dikkat etmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Murad Bedahşi'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun.

Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına.

***

Göndermiş olduğunuz mübarek mektup ulaştı. Bu mektup, arkadaşların sebatını, istikametini de tazammum ettiğinden çokça ferahlık getirdi. Allahu Teala, sebat ve istikametinizi artırsın.

O mektuba, şu mana dahi dere edilmiş:

-O iş ki, yapmakla memuruz; ona devam etmekteyiz. Hem de, tarikata dahil olan bütün arkadaşlarla birlikte.

Beş vakit namazı, elli altmış kişiye varan bir cemaatle eda etmekteyiz.

Bunun için, Allah'a hamd olsun.

O ne büyük bir nimettir ki, batın, şanı yüce Allah'ın zikri ile mamur ola ve zahir dahi şer'i hükümlerle süslene...

Bu zamanda, insanların pek çoğu, namazın edasında gevşek davranmaktadırlar. Namazda itminana ve tadil-i erkâna dahi, kayıtsız kalmaktadırlar. Dolayası ile istedim ki, bu babda, zaruri olarak, tekid ve mübalağa ile üstünde dura dura bazı hususları yazayım.

Bu yazılanları, dikkatle dinleyip anlamak gerek.

. Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hırsızların en kötüsü, o kimsedir ki; kıldığı namazından çalar."

Şöyle sordular:

-Ya Resulallah, o kimse, kıldığı namazından nasıl çalabilir?

Buna cevap olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Rükûunu ve secdelerini tamam etmemek sureti ile."

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde ise, şöyle buyurdu:

"Rükû ile secdeleri arasında belini düzeltmeyen kimsenin namazına Allah nazar etmez."

Resulullah (sav) Efendimiz, secdeleri ve rükûunu. tam yapmayan bir kimseyi gördü ve şöyle buyurdu:

"Sen hiç korkmaz mısın? Eğer bu halinde ölecek olsan, Muhammed Dini'nden başka bir din üzerine ölürsün."

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu: "Sizden hiçbirinizin namazı tamam olmaz; taa rükûdan tamamen kalkıp belini de doğrulttuktan sonra her uzuv yerine gelinceye kadar."

Resulullah (sav) Efendimi şöyle buyurdu:

"Bir kimse, iki secde arasında oturmadıkça, belini doğrultup onu sabit tutmadıkça namazı tamam olmaz."

Resulullah (sav) Efendimiz, bir gün namaz kılan birinin yanından geçti; gördü ki, rükûunu ve secdesini, oturmasını, kalkmasını, hulasa namaz erkhanını tamam etmiyor. Şöyle buyurdu:

"Eğer bu halinde ölecek olsan, kıyamet günü benim ümmetimden olduğun söylenemez."

Bir başka yerde ise, şöyle buyurduğu anlatılmıştır:

"Bu durumda ölecek olsan, Muhammed Dini'nden başka bir din üzere ölmüş olursun."

Ebu Hüreyre (ra) şöyle anlattı:

-Bir şahıs altmış sene namaz kılar; amma, onun bu namazlarından bir tanesi dahi kabul edilmez. Bu o kimsedir ki, rükûunu ve secdelerini tamamlamaz.

Şöyle anlatıldı:

-Zeyd b.Vehb birinin namaz kıldığını gördü; amma rükûunu ve secdelerini tam yapmıyordu. Onu çağırdı ve sordu:

-Kaç senedir böyle namaz kılarsın?

O kimse, şu cevabı verdi:

-Kırk senedir.

Bunun üzerine, Zeyd b.Vehb şöyle dedi:

-Bu kırk sene içinde hiç namaz kılmamış oluyorsun. Bu halinde ölsen, Muhammed (sav) sünnetinden başka bir yolda ölürsün.

Şöyle anlatıldı:

-Mü'min bir kul namazını kıldığı zaman, rükûunu ve secdelerini de güzel eda ederse, onun namazında bir güzellik ve nur olur. Melekler onu, semaya çıkarırlar. O namaz dahi, namaz kılan için dua edip şöyle der:

-Sen beni koruduğun gibi, Allahu Teala dahi seni korusun.

Şayet o kimse, namazı güzel kılmaz ise, o namaz zulmetli olur. Melekler dahi onu istemezler semaya da çıkarmazlar. O namaz dahi, kılana şerli beddua edip şöyle der:

-Sen beni nasıl zay ettinse, Allah da seni zay etsin.

Namazın edası dam olarak yapılmalıdır. Tadil-i erkâna tam riayet edilmelidir. Oturmalara ve kalkmalara dahi riayet gerekir.

Namazı tamam kılmaları ve tumaninete (oturuş ve kalkışlarda azaların sükûnet bulmasına) tadil-i erkâna (her şeyin sünnet olduğu üzere yapılmasına) riayet etmeleri için başkalarına dahi delâlet edip anlatmalıdır. Zira, insanların pek çoğu, bu devletten mahrumdur. Bu amel, bütünüyle terk edilmiş durumdadır. Bunu ihya etmek, İslâm'da önemli vazifelerin en önemlisidir.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: "Öldürüldükten sonra bir kimse sünnetimi canlandırırsa, onun için

yüz şehid sevabı vardır."

***

Bilesin ki,

Cemaatle namaz kılarken, safların dahi düzeltilmesi yerinde olur. Namaz kılanlardan hiçbiri, ileri veya geri durmamalıdır. Hepsinin aynı hizada olmasına çalışmak lâzımdır. Resulullah (sav) Efendimiz, önce safları düzeltir; sonra namaza başlardı. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle

buyurdu: "Safların düzeltilmesi, namazın ikamesindendir."

Rabbimiz, katından bize rahmet ver, sen hibesi en bol olansın...

***

Ey said,

Amel, ancak niyetle sahih olur.

Dar-ı harb kâfirleri ile cihada gittiğiniz zaman, öncelikle niyyetinizi tashih etmeniz gerekir ki, onun üzerine, hayırlı bir netice terettüb etsin.

Yerinde olur ki, bu harpten ve cidalden maksad, ilâ-i kelimetullah ve din düşmanlarını dahi düşürüp tahrib etmek ola... Biz, bütün cihadlarda bu gayeyi yerine getirmek için memuruz. Başka niyetlerle amellerinizin iptali cihetine gitmeyiniz.

Gazilerin ulufeleri, beytülmaldan tayin edilip karar altına alınmıştır. Bu, Allah yolunda cihada münafi değildir. Gazilerin ecirlerine dahi bir noksanlık getirmez. Ancak, amellerin iptali, bozuk niyetlerle olur. Bunun için, niyeti düzeltmek yerinde olur. Beytülmaldan ulufe alınmalı; küffarla cihad edilmeli ve sonra, gazilik ve şehidlik ecirleri vaki olur.

***

Biz, sizin halinize imreniyoruz. Batında Sübhan Hak'la meşgulsünüz. Zahirde dahi, çokluk cemaatle namazı eda etmektesiniz. Bununla beraber, küffarla cihad etme şerefine dahi nail olmaktasınız. Her kim, kurtulur salimen döner ise, o gazidir; ölen dahi şehid olur. Lâkin, bütün bunlar niyeti tashih ettikten sonra tasavvur edilir. Hakiki niyet tahakkuk etmez ise, zorla niyeti düzeltme cihetine gitmelidir. Bunun için, insan kendisini zorlamalıdır. Dolayısı ile, hakiki niyetin müyesser olması için, Allahu Taala'ya iltica edip yalvarmalıdır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Sen her şeye kadirsin.»(66/8)

***

Size yapacağım bir başka nasihat ise, teheccüd namazına devam et-menizdir. Zira bu namaz, tarikatın zaruri olarak yapılması gereken ibadetleri arasındadır. Bu, huzurda dahi size söylendi.

Bu mana, size ağır gelir de, âdet olduğu üzere uyanmanız kolay olmaz

ise, bu i şe alâkalılardan bir topluluğu vekil etmelisiniz ki, sizi teheccüd vakti uyandıralar. İstense de, istenmese de bunu yapalar. Sizi gaflet uykusunda bırakmayalar. Bu işi, birkaç gün yaparsanız, herhalde sonra, bir zorlama olmadan alışırsınız.

***

Bir başka nasihat ise, lokmaya dikkat etmelidir. Bir insan, nereden ne bulursa yemesi doğru olmaz. Hem de, şer'i yönden helâl veya haram olduğunu düşünmeden. Zira, insan başıboş bırakılmamıştır ki, her istediğini yapa... Onun, şanı yüce bir Mevlâsı vardır; kendisine verdiği emir ve nehyi vardır. O yüce Zat, peygamberleri vasıtası ile, razı olduğu ve razı olmadığı şeyleri bildirmiştir. Onlara salât ve selâm olsun. Onlar, alemlere rahmettir.

Saadetten mahrum kalan o kimsedir ki, Mevlâsının rızası hilâfına iş yapar; onun izni olmadan mülkünde tasarruf eder.

Hayret etmek gerek; şunun için ki, mecazi sahibin rızasına dikkat edilir, bu babda bir dakika bile kaçırılmak istenmez. Halbuki, hakiki mevlâları onlara emir vermiş; yasaklar bildirmiştir. Hem üzerinde durarak, tekid ve mübalağa ile, onlara tam manası ile yapmamaları gereken işten almak istemiştir. Ne var ki onlar, buna hiç iltifat etmezler. Onların böyle bir şey yapmaları İslâm mıdır? Yoksa küfür müdür?

Üstte anlatılan manaları yeniden düşünsünler. Fırsat fevt edilmeden, geçmişi elde etmek gerek.

"Günahtan tevbe eden, günahsız gibidir" hadisi-i şerifi, kusurlulara bir müjdedir. Böyle bir şey var iken, bir kimse günahta ısrar eder ve bununla da ferahlık duyar ise, o kimse münafıktır. İslâm sureti ondan ukubeti kaldırmayacağı gibi, azaba uğramasına dahi engel olmaz.

Bu işte daha ne kadar durayım? Akıllı olana bir işaret dahi yeter.

***

Korkulu yerlerde ve düşmanın istilâ ettiği mahallerde Kureyş (Sure: 106) suresin] okumak, emin olmak ve kurtuluş için tecrübe edilmiştir. Bunun gece-gündüz on bir kere okunması gerekir; daha az olmaz.

Bir hadis-i şerifte şöyle geldi:

"Bir kimse, bir konağa iner de, orada şu duayı okursa, oradan göçünceye kadar kendisine hiçbir şeyin zararı dokunmaz:

-Allah'ın bütün kelimeleri ile yarattıklarının şerrinden zatına sığınırım. (Euzu bikelimatillahi't-tammati min şerri mahalaka)"

Selâm, Hüdaya ittiba edenlere...

***

383. MEKTUP

MEVZUU: Kâbe-i muazzama ile alâkalı hakikatların ve sırların beyanı. İnsanda arşın numunesi olduğu gibi, Kabe'nin dahi onda numunesi vardır.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.teri bu mektubu, Mevlâna Abdülvahid Lahori'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki;

İnsanın kalbi, Arş-ı Rahman'ın nümunesidir. Kalbe bağlı zuhurlar, arşa bağlı zuhurlar gibidir.

Aynı şekilde, Beytüllah'tan dahi, insanda alamet vardır. Çünkü o, mutedil bir durumdadır. Sağdan ve soldan yana ayrı ve imtiyazlı bir yeri vardır. Güzel sıfatı ile tek başına ve güzeldir.

Bu büyük devletin sahipleri asaleten enbiyadır. Bu büyüklere tebabıyet ve veraset yolu ile ümmetlerinden bazıları dahi onunla müşerref olurlar. Amma, kendisi için murad olunan kimse ise...

Bu devlet, enbiyanın ashabında, enbiyanın sohbeti bereketi ile pek ziyade ve pek çoktur.

Ashabın zamanından sonra, bu devlet azaldı. O kadar ki, aradan uzun asırlar geçtikten sonra, tebaiyet ve veraset yolu ile bir kimse onunla müşerref olur ise, büyük bir ganimettir; kibrit-i ahmerdir. Bu şahıs dahi, as-hab-ı kiram zümresine dahildir. Allah onlardan razı olsun. Sabikun zümresinden sayılır.

Bu nisbet-i aliyyenin sahibi, matlup merkez devleti ile mümtazdır, isterse, merkezin kendisinin mertebeleri olsun. Ne var ki, o sebat devleti müşerreftir.

Bu muammayı bundan ziyade nasıl açayım? Bu rumuzlar dışında ondan ne miktar şerh edeyim?

Sübhan Allah'ın fazlı ile bu devlet zuhura geldikten sonra; daha önceki nisbetlerin tümü zeval bulur. Onlardan yana ne nam kalır; ne de şan. ister kalb nisbeti olsun; isterse başkası. Nehrullah gelince... Nehr-i İsa battal olur.

Bu devletin sahipleri, sırat-ı müstakim üzeredirler. Ki sırat-ı müstakim, matlubun vusulü hizasındadır. O kimse ki, bu sırattan kayıp sağa sola geçmiştir; onun vusulü, zıllardan bir zılla olur. İsterse, zılalde dahi, mertebeler değişik olsun; yine de hepsi zilliyet damgasını almıştır.

Bir şiir:

Dostun az ayrılığının azlığı yoktur;

Göze gelen kıl yarım dahi olsa çoktur...

Bir kimse, sırat-ı müstakimden hardal tanesi kadar ayrılmış olsa dahi, ondan yan çizmiş ve matluba vüsuldan uzak düşmüş olur.

Bir şiir:

Ey Arabi zordur Kabe'ye varman;

Gittiğin yolun sonu Türkistan...

Allahu Teala, bize ve size sırat-ı müstakim üzere sebat ihsan eylesin.

***

384. MEKTUP

MEVZUU: Kelime-i tevhid üzerinedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Camiu'l-ulûmi'l-akliyye ve'n-nakliye Mahdumrade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

LA İLAHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESULULLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur; Muhammed, Allah'ın Resulüdür.)

Üstteki cümle-i mübareke iki kelimeden ibarettir. Yani iki cümleden.

BİRİNCİ CÜMLE:

Yüce mukaddes Zat mertebesini isbat tazammun etmektedir. Vücub mertebesinin, misale bağlı surette zuhuru, nokta suretindedir. Enine boyuna bu mertebenin zuhuru nokta suretinde daha yakın müşahede edilmektedir, isterse o mertebede noktaya, daireye, uzunluğa, ene, derinliğe bir mecal olmasın. Hiç şüphe edilmeye ki, isbat kelimesi keşfe dayalı surette nokta gibi görülmektedir.

İKİNCİ CÜMLE

MUHAMMEDÜN RESULÜLLAH'tır. Bu mübarek cümle halkı davetten haber vermektedir. O halk ki, cisim, cevherle alâkalıdır. Yayılmanın ve uzunluğun orada kuvvetli bir basamağı vardır. Hiç şüphe edilmeye ki, bu misale dayalı makam, keşfe dalayı nazarda enli ve boylu zuhur etmektedir.

Bu makamda, salik ikinci kelimeyi sekir hali bakiyesi sebebi ile bir deniz gibi bulmaktadır. Birinci kelimeyi dahi, bu denizin yanında bir nokta tahayyül eder.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, bu Fakir, ondaki sekir hali bakiyesi sebebi ile şöyle yazdı:

-İkinci kelime bir deniz olup onun yanında birinci kelime bir nokta gibidir.

Bu mana icabı olarak, Fütuhat-ı Mekkiye yazarı (Muhyiddin b.Arabi k.s.) dahi şöyle dedi:

-Cem'i Muhammedi, lâmütenahi cem-i ilâhiden daha alımlıdır.

Amma vücub mertebesinin vüs'atı belli olunca, ki o yüce mukaddes ve lâkeyfidir. Bu olan dahi Sübhan Allah'ın inayeti ile oldu. Bu lâkeyfi olan mertebenin ihatası dahi zuhur edince... İşte o zaman tamamı ile alemin hükmü, bu en ve bu boyla nihayetsiz denize nisbetle bölünmesi imkânsız küçük bir parça gibi kaldı.

iş bu vakitte salik dahi daha önce nokta olarak bulduğunu sonsuz bir deniz gibi buldu. Umman denizi dahi, bölünmesi imkânsız olan bir parça gibi görmeye başladı.

Üstte anlatılan manaya bakarak, hiç kimse sanmaya ki, velayet, nübüvvetten daha faziletlidir. Şunun için ki velayetin birinci cümle ile münasebeti vardır. Nübüvvet dahi, ikinci kelimeye yatkındır. Zira, biz şöyle diyoruz:

-Nübüvvet, her iki mukaddes kelimenin birden mahsulüdür. Nübüvvetin urucu, birinci kelimeye taalluk eder; onun nüzulü ise. ikinci kelime ile alâkalıdır.

Üstte anlatılan manadan da anlaşılacağı gibi; ikinci kelimenin birden hasılı, nübüvvet makamıdır; yalnız ikinci kelimenin hasılı nübüvvet makamı değildir. Nitekim, bazıları böyle zanneder. Onlar sanır ki, birinci kelime velayete mahsus olmuştur. Halbuki, hiç de böyle değildir. Elbette, her iki kelime, uruc ve nüzul itibarı ile velayet makamının husulüdür; aynı şekilde, nübüvvet makamının dahi, uruc ve nüzul itibarı ile hasılıdır.

Bu babda netice söz şu ki: Velayet makamı, nübüvvet makamının zillidir. Velayet kemâlatı ise, nübüvvet kemalâtının zillidir. Sekir makamında her ne söylenir ise, o mazur görülür ve ondan geçilir. Bu Fakir dahi, o manada onlarla ortaktır. Yani sekriyatta. Yine bu mana icabı olarak, bazı mektuplarda şunu yazmıştır:

-Birinci kelime, velayet makamına münasip olup ikinci kelime dahi nübüvvet makamına münasiptir.

Sekre gelince, eğer onda ayıklığa çıkmak müyesser olur ise, büyük bir nimettir; tarikat küfründen dahi hakikat İslâmına geçilir ise yine öyle...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak bizi muaheze eyleme.” (2/286)

Habibin hürmetine... Ona ve âline salât ve selâm. Bu duaya:

-Amin!., diyen kula Allah rahmet eylesin.

***

385. MEKTUP

MEVZUU:

a) Allah'ın Mukaddes Beytinin muamelesi; tecillerin, zuhurların, hatta arşa bağlı zuhurların dahi üstündedir.

b) Kabe'nin hakikatına girmek ve ona vasıl olmak.

c) Kâbe-i Muazzama'nın dışını ziyarete suretin iştiyakı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına...

Arşa bağlı zuhur, her ne kadar bütün zuhurların üstünde ise de; lâkin, Allah'ın mukaddes mutahhar Beyti'nin muamelesi, zuhurların ve tecellilerin üstündedir. O kadar ki, orada zuhur ve tecelli ismini anmak dahi ardır.

Tecellilerin ve zuhurların hükmü, daireyi ihatasına alanın hükmü gibidir. Bu muamele ise, o dairenin merkezi hükmündedir.

Hiç şüphe edilmeye ki, daireyi ihata edende bir vüs'at bulunmasına rağmen, daire merkezinin bir zillidir. Zira, dairenin noktası öyle bir şeydir ki, onun zilli genişlemiş; yüz nokta sıfatında zuhur ettikten sonra, daireyi sarmıştır. Burada üzerinde durduğumuz manayı:

-Nokta... tabiri ile anlatmamız, eşyayı, kendisine en yakın olan bir şeyle anlatmak kabilindendir.

Halbuki orada nokta dahi daire gibi yoktur. Orada zahire ve mazhara dahi yer yoktur. Ne asla, ne zılla yer vardır. Zira, asıl dahi, zil gibi, o devlet kasrına varma işinde yolda kalmıştır.

Bir şiir

Kuşumu nasıl anlatayım alâmetle sana;

Mevhum anka kuşuna benzer ki, yaygın her yana...

Ankanın bir ismi var ki, halk arasında belli;

Kuşumun ismi yok ki, onu bildireyim sana.

***

Beniisrail peygamberlerinin kâbesi, Beyt-i Makdis'in büyük taşı idi. Onun kemalâtı ve zuhuratı, sonunda bu Kâbe-i Muazzama'nın kemalâtına katılmaktadır. O kemalât dahi, bu kemalâtta mülhak olmaktadır. Zira, etrafın merkeze katılması mutlaktır. Etraf, merkeze katılmadığı takdirde, matluba ulaşma yolunu bulamaz. Zira o, sırat-ı müstakimdir.

Ah! Ah! Kâbe-i Muazzama'ya ne kadar şevkim arttı.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Şüphesiz, alemlere mübarek ve hidayet olarak insanlar için ilk yapılan beyt Mekke'dekidir.(3/96)

Onda ayetler ve beyyinat (olarak) makam-ı İbrahim vardır. Her kim, oraya girerse emin olur. Ona bir yol bulabilenlerin, (gücü yetenlerin) Beyt'i haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Bir kimse küfrederse, şüphesiz Allah alimlerden ganidir.” (3/97)

Sübhan Allah'ın fazlı ile, Kabe'nin hakikatına katılmak müyesser olur ki, bu katılmadan sonra, sonsuz terakkiler hasıl olur. Ne var ki, suretten surete mülakatın şevki de mevcuttur.

Hac farz oldu. Yol emniyeti dahi, selâmetin çokça oluşundan tahakkuk etti. Haccın farz oluşundan dolayı, şevk dahi pek arttı, çoğaldı. Hal böyle iken, erteleme üzerine erteleme olmaktadır. İstihare, sefere müsaade etmiyor.

Hüsn-ü teveccühle her ne zaman teveccüh edecek olsam, yola gitme işi açılmıyor. Kabe'ye vusul dahi, nazarda zahir olmuyor. Ne yapabiliriz?..

Bütün bu özürler, haccın edasının tehirinde bir işe yaramıyor. Hangi halde olursa olsun; Allah'ın tevfikı ile, farz olan haccı eda etmek niyeti ile evden çıkmamız gerek. Merhaleler kat edip gitmeliyiz. Eğer kavuşmak müyesser olursa ne büyük nimettir. Şayet yolda kalırsak, ümit vaktin kazancıdır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Çünkü sen her şeye kadirsin.” (66/8)

Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âline ve ashabına salât ve selâm eylesin...

***

386. MEKTUP

MEVZUU: İnsan-ı kâmilin zahir ve batının beyanı.

***

NOT: İMAM-1 RABBANİ Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Mecdüddin Hace Muhammed Masum'a yazmıştır:

***

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Bilesin ki,

İnsan, âlem-i emir ve âlem-i halkın mecmuundan ibarettir. Âlem-i halk, insanın sureti ve zahiridir. Âlem-i emir ise.. insanın hakikati ve batınıdır. Ayan-ı sabite için:

— Mümkinatın hakikatleri..

Tabirini ancak şunun için kullanmışlardır ki; mümkinat, o ayanın zılâlidir. O ayan dahi, mümkinatın asıllarıdır. Çünkü, mümkinatın hakikati ve mahiyeti, o ayan zılâlinin kendisidir. Zira, mümkinat, o zılâl ile mümkinat durumuna gelmiş ve onunla kendisi için zilli bir vücud hâsıl olmuştur. Ama, ayan böyle değildir. Bu ayan öyledir ki: Onda, vücubî taayyünat isbat ederler; onu imkân mertebelerinin üstünde görürler.

Taayyün-ü vahdet ve taayyün-ü vahidiyetten her ikisi de, ayan-ı sabite mertebesindedir. Bu manada dediler ki:

— Her ikisi de, taayyün-ü vücudîdir.

Kalan taayyünat-ı selâseyi, (üç taayyünatı dahi) yani: Ruhî taayyünü, misali taayyünü, cismî taayyünü dahi imkâna bağlı taayyünler olarak itikad ettüer.

Taayyün-ü imkânı için, taayyün-ü vücubînin bir hakikat oluşuna kail olmak, cevaz yolludur. Zira, hakikat-ı imkâniye, ancak imkân âleminden olur; vücub mertebesinden olmaz. Bir şeyin aslı, o şeyin hakikati gibidir.

Sofî için şöyle demişlerdir:

— Kâin ve baindir..

Bunun manası şudur: O zahiri ile halkla beraberdir; batını ile de onlardan ayrıdır ve Sübhan Hak iledir.

Onun zahiri ile, halk âlemini; batım ile de, emir âlemini murad etmişlerdir.

İkinci teveccühü cem eden bu makam için şöyle demişlerdir:

— Cidden yüksek bir makamdır..

Ayrıca, onu tekmil ve irşad makamı bilip davet mertebesi zannetmişlerdir.

Ne var ki, Fakir'in bu yerde has marifeti vardır. Şöyleki: O, havas zatların dahi hası bir zat olmuştur. Halk âlemi ile emir âleminin tümü, ona nisbetle zahir ve suret durumundadır. Onun hakikati ve batını dahi o isim olur ki: Diğer isimler ve şüunat ile kendisinin taayyün mebdeidir. Bu isimler ve şüunat dahi, o isim için bir asıl gibidir; böylece, şuundan ve itibarlardan mücerred olan Hazret-i Zat'ta nihayet bulurlar.

Bu, marifeti tam olan irfan sahibine; imkâna bağlı mertebeleri tamamen geçip kendi kıyamını sağlayan isme ulaşmak müyesser olur ise.. onun:

— Ene.. (Ben..)

İmkâna bağlı mertebelerden sökülür ve o isme intibak ederse.. an an, bu isme asıllar gibi olan onun üstündeki mertebelere de intibakı olur ise.. amma tertib üzere ve uruc yolu ile., anlatılan neviden mücerred ahadiyet mertebesine de ulaşır ise.. onun:

— Ene.. (Ben..)

Sözünün intibak ettiği mertebelerin hepsi, onun hakikati olur. Onun emre bağlı âlemi dahi, halka bağlı âlemi gibi, o hakikatin sureti olur. Bu suret dahi, o hakikata bir kisve gibidir. O hakikat dahi, bu kisveyi giyen bir şahıs gibi olur.

— Ene.. (Ben..)

Kavli, diğerlerinde, halk ve emir âlemine ait olduğundan; şüphesiz, onların suretleri ve hakikatleri, halk ve emir âleminin aynı olur. Kendilerinin taayyün mebdeleri olan isimlerin dahi, onların kıyamını sağlamaktan gayrı işleri yoktur.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— İrfan sahibi, mümkinat cümlesindendir; isterse tam marifet hâsıl olsun., imkândan çıkamaz; vücubla da ittisaf edemez. Onun kıyamını sağlayan isim dahi, vücub mertebesindendir. Bu durumda, onun nasıl hakikati ve cüz'ü olur?.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

— Bu hakikat, şühud itibarı ile olup vücub itibarı ile değildir. Bunun için de, hiç bir mahzuru yoktur. Tıpkı:

— Bekabillah..

Dedikleri gibi.. Bu şühud, mücerred tahayyül değildir; semereler ve iyi neticeler, onun üzerine dağılır. Bir şiir:

Boş söz yoktur hiç de Hafız'ın feryadında; ibretli söz, kıssa var anlattıklarında..

Üstte anlatılanlardan tahakkuk etti ki: Diğerleri için suretin ve hakikatin bir araya gelmişi bu irfan sahibinin suretidir. Bu suret dahi hakikate nisbetle, onu giyen şahsa göre eşi bulunmaz bir elbise gibidir. Diğerleri, onun hakikatini nasıl idrâk edebilirler. Suretlerinde ve hakikatlerinde kendilerine benzeyen durumundan başka ne anlayabilir ve ne tasavvur edebilirler?.

Vasfı anlatıldığı gibi olan bir irfan sahibini bilmek, Sübhan Hakkı bilmeyi gerektirir. Onu gördükleri zaman, Sübhan Allah'ı hatırlar. O büyüklerin alâmeti budur.

İlâhi, o nedir ki evliyana kıldın?. Onları tanıyan seni bulur; seni bulmayan dahi onları tanıyamaz.

***

Bu Fakir, bazı mektuplarında ve risalelerinde şöyle yazdı:

— irfanı tam olan bir arif, davet için döndükten sonra, bütünüyle âleme dönük olur. Zira, onun zahiri halk ile olup batını dahi Hak iledir.

Bu cümlede geçen: - Bütünüyle..

Tabirinden murad, onun halka ve emre bağlı âlemleridir. Evliya arasında bilinen mana dahi budur. Bu durumda mana şu olur:

— Davet için, halk âlemi ve emir âleminin ikisi ile yönelir.

***

Fakir'in daha önce yazdığı:

— Hakikat ve batın.

Tâbirlerine gelince.. Bunlardan murad, Kayyum ismi ve daha üstüdür.

Yüce Hakka teveccühü için bir mana yoktur; zira her ikisi de, vücub âlemindendir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Anlatılan mana takdirine göre; kâmil irfan sahibinin halka teveccühü tamamı iledir. O kimse ki, bir yüzü halkadır; diğer yüzü dahi Yüce Hakkadır; bu kim ise., orta seyirde bulunmaktadır. Amma, teveccühü tamamı ile Yüce Hakka olandan daha üstündür. Zira, böyle bir şahıs, (yani: Bütünüyle yalnız Yüce Hakka teveccühü olan) kulların hakkını eda etmekte noksandır. Halbuki öbürü, imkân nisbetinde halkın ve Halik'ın haklarını mükemmel eda etmektedir. Halkı, Sübhan Hak tarafına davet etmektedir. Öbürüne nisbetle pek mükemmeldir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki;

Yüce Sultan Hakka teveccüh, bu irfan sahibi hakkında uzaklık getirir. Uzaklık diğer teveccühe muhtaç olanların nasibidir. Hiç kimseyi, kendine teveccüh eder durumda gördün mü?. Böyle bir şey nasıl olur?. Sonra o şey ki, kendine kendinden daha yakın olur, o şeye teveccüh etmesi tasavvur edilemez. B.u durumda, teveccüh etmemek, o irfan sahibinin özellikleri arasındadır. Ama, kısa görüşlüler onu noksan zannederler. Teveccühün olmayışına nisbetle teveccühün oluşunu da kemal sanırlar.

Allah-ü Taâlâ, onlara insaf versin ki: Mürekkeb cehaletleri ile hüküm verip güzeli ayıplı saymayalar..

***

387. MEKTUP

MEVZUU*: a) Allah-ü Taâlâ'nın buyurduğu:

— «Onlardan bazısı, nefsine zulmedendir..» (35/32) Manasına gelen âyet-i kerimenin tevili.. (Yorumu.)

b) Allah-ü Taâlâ'nın buyurduğu:

— «Biz, emaneti yere ve semalara arz ettik..» (31/ 72)

Mealini taşıyan âyet-i kerimenin beyanı..

c) insanın hilâfeti.. Bunun muamelesi o dereceye ulaşır ki, bütün eşyanın kayyumu olur.

— «Nefsine zulmeden..» (35/32) Manası bunun için kullanılmıştır.

— <'M u k t e s i d mutedil..» (33/72) Lafzından dahi, halil ve nedim tabirleri anlaşılır..

— «S a b ı k ..» (35/32)

Lafzından dahi muhibb ve mahbub (seven ve sevilen) manaları çıkar ki; bunların halka başı Muhammed Resulüllah'tır. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Haşim'e yazmıştır.

***

Yüce ve azamet sahibi Allah şöyle buyurdu:

— «Sonra, biz kitabı, kullarımızdan seçtiklerimize miras bıraktık. Onlardan bazısı, nefsine zulmedendir; onlardan bazısı muktesid (mutedil) dir. Onlardan bir kısmı da, hayrata Allah'ın izni ile koşar.» (35/32)

Bir başka âyet-i kerimede ise, Allah'ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Biz, emaneti semalara, yere ve dağlara arz ettik. Onlar, bunu yüklenmekten çekindiler; bundan endişeye düştüler, insan onu yüklendi. Çünkü o, çok zulümkâr ve çok cahildir.» (32/72)

Biz, yukarıda geçen iki âyet-i kerimeyi, bize zahir olduğu üzere tevil etmeye çalışacağız.

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, eğer unuttuk veya yanıldıysak, bizi muahaze eyleme..» (2/286)

***

Bilinmesi gerekir ki,

Allah-ü Taâlâ, Âdem'i kendi sureti üzerine yarattı. Halbuki, Allah-ü Taâlâ suretten münezzehtir. Mümkündür ki:

— «Âdem'i kendi sureti üzere yarattı..»

Manası şöyle ola: Tenzih mertebesi için farz edilse ki, misal âleminde bir suret vardır ve bu suret dahi toplu bir mana ifade eder. Toplu manası olan insan dahi, bu suret üzerine mevcuttur. Diğer suretlerin kabiliyeti yoktur ki: O mukaddes mertebeye bir timsal ola ve onun için aynalık ede..

Yukarıda anlatılan mana icabı olarak, insan: Yüce Hakkın halifesi olmaya hak kazandı. Zira, bir şey, bir şeyin sureti üzerine yaratılmaz ise., onun halifesi olmaya hak kazanamaz. Zira, bir şeyin hilâfeti, o şeyin devamı ve yerine geçen naibidir.

insan, Rahman'ın halifesi olunca., zarurî olarak, emanet yükünü taşımak dahi, onun için taayyün etti. Zira, sultanın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcıları çekebilir..

Semalar, yer ve dağlar nereden camiiyyet durumuna nail olmuşlardır ki: Onun sureti üzerine yaratılmış olsunlar ve onun hilâfetine dahi hak kazansınlar. O Sübhan Zat'ın emanetini dahi taşıyabilsinler..

Hissedilmektedir ki: Eğer bu emanetin ağırlığı, semalara ve yerlere bırakılacak olsaydı; parça parça olurlardı ve onlardan hiç bir eser kalmazdı.

Fakirin kanaatına göre bu emanet, bütün eşyanın, niyabet yolu ile, kayyumiyetidir, (Kıyamını ve kıvamını sağlamaktır.)

Bu niyabet dahi, insan fertlerinin pek kâmil manada olanlarına mahsustur.

Yani: İnsan-ı kâmilin muamelesi öyle bir dereceye çıkar ki; hilâfet hükmüne göre, bütün eşyanın ayakta durmasını sağlar.. Varlık feyzinin hâsıl olması, zahire ve batına bağlı bulunan diğer kemalâtın bekası her şeyde onun tavassutu iledir. Eğer melek ise., onun tevessülü ile olur.. Eğer insan veya cin ise.. onunla teşebbüsünü yapar.

Hakikatte, bütün eşyanın teveccühü, onun canibinedir; her şey ona maildir. Onlar bu manayı ister bilsinler; isterse bilmesinler.. Zira o:

— «Zalum ve cehul..» (33/72)

Diye anlatılmaktadır. Yani: Nefsine çok zulüm eder. O kadar ki; vücudundan ve vücudunun tevabiinden hiç bir eser ve bir hüküm bırakmaz. O, nefsine böyle bir zulüm etmemiş olsaydı; bu emanetin ağırlığını taşımaya hak kazanmazdı.

Onun cehaleti de çoktur. Matlubdan yana, onun bir bilgisi ve idrâki de yoktur, idrâkten yana aczi vardır; maksud bilgisi şanında dahi, cehli vardır. O yerde böyle bir acz ve cehalet kemal manada marifettir. O makamda, en cahil, en fazla irfana sahib olandır. Hiç şüphe edilmeye ki: Onların en çok irfan sahibi bulunanı emaneti taşımaya en çok lâyık olanıdır.

Üstte anlatılan iki sıfat, emanet ağırlığını taşımak için iki sebeb gibidir.

Bu irfan sahibi öyledir ki: Bütün eşyanın kıyamını sağlamak makamına oturmak şerefine kavuşmuştur. Onun hükmü dahi, vezir hükmündedir. Şunun için ki, bütün mahlukatın önemli işleri ona bırakılmıştır. Nimetler, her ne kadar sultandan gelmekte ise de, onun sahiplerine ulaşması, vezir vasıtası iledir.

Bu devletin reisi, Ebülbeşer Âdem'dir. Resulüllah S.A. efendimize ve ona salât ve selâm..

Bu makam, ülül-azm olan enbiyaya mahsustur. Asaleten böyle.. Bu büyüklerin tebaiyeti ve veraseti ile, kimin için murad edilir ise.. o dahi onunla müşerref olur.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işe, olunca keremlilerle..

***

Kitaba varis olanlardan birinci taife: Allah-ü Taâlâ'nın seçtiği kulları olup nefislerine zulmedenlerdir. Ve bunlar, vezaret ve kayyumiyet makamı ile müşerref olurlar.

ikinci taifeye gelince.. Yani: Bu seçilmiş kullardan.. Ki Allah-ü Taâlâ, onları:

— Muktesid.. (Mutedil..)» (35/32)

Manası ile anlattı..

Bunlar, hullet devleti ile müşerref olmuşlardır. Ve, bunlar: Sır meşveret sahipleridir.

Melik ve sultanlığın muamelesi her ne kadar vezire bağlı olmakta ise de; lâkin halil dahi nedim ve üns, ülfet sahibidir. Bu nefsini ferahlandırmak için, öbürü dahi, diğerlerinin önemli işlerini gördürmek içindir, ikisi arasında o kadar fark var ki..

Bu büyük makam erbabının başı, ibrahim Halilürrahman'dır. Resulüllah efendimize ve ona salât ve selâm olsun. Kendisi için murad olunan kimse dahi, bununla müşerref olur.

Hullet makamının üstünde, mahabbet makamı vardır. Bununla da, üçüncü taife, müşerref olmuştur. Bunlar dahi hayra koşup önder olanlardır. Yani: Allah'ın izni ile..

Ashab, nedim, muhibb ve mahbub arasında fark vardır.

Sırlar ve muameleler, muhibb ve mahbub üzerinden geçip gider. Ashab ve nedimin bunda bir dahli yoktur, isterse kadri yüce halil ile tam üns ve ülfet zamanında arada muhabbet hakikatinin sırlarının irad edilmesi mümkün olsun. Yine mümkündür ki: O, muhibb ve mahbub sırlarına mahrem kılınsın.

Muhiblerin halka reisi, Musa Kelimüllah'tır. Resulüllah efendimize ve ona salât ü selâm olsun.

Mahbublar zümresinin reisi ise.. Hatem'ür-rüsül Resulüllah S.A. efendimizdir.

Bu iki makamla, o iki devletin sahiplerine tebaiyet ve veraset yolu ile, kendileri için murad olunanlar müşerref olurlar.

Mahabbet makamının üstünde bulunan makamlardan ise.. Fakir'in mektuplarından ikinci ciltte anlatılmıştır.

Orada sadaret dahi, Muhammed Resulüllah'a mahsustur. Allah-ü Taâlâ, ona salât ve selâm eylesin.. Onların hepsi sabikun makamına dahildir. Bu makam dahi, üçüncü taifenin nasibidir. Yani: Kitaba varis olanlardan..

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Ey Rabbimiz, bize tarafından rahmet ver ve işimizde bizim için bir muvaffakiyet hazırla..» (18/10)

Hüdaya tabi olanlara selâm..

***

388. MEKTUP

MEVZUU: Mihnetler, beliyyeler, dostların hatalarına kefarettir. Tazarru edip yalvararak, Allahu Teala'dan af ve afiyet dilemek gerek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Muzaffer'e yazmıştır.

***

Sübhan Allah, şahsınıza uymayan şeylerden sizlere selâmet ihsan eyle-

sin Elem, mihnet, beliyyeler dostlarda hatalara kefaret sayılır. Tazarru edip

Allahu Taala'ya yalvararak, onun mukaddes zatından af ve afiyet talep edilmelidir. Ona iltica ve inkisarla münacaat etmelidir. Taa, icabet eseri görülünceye kadar. Fitnelerin sükunet bulduğu dahi malum oluncaya kadar bu yalvarmalar devam etmelidir. Her ne kadar, ahbab ve nasihatçılar bu iş üzerinde durmakta iseler de, bu muamelenin sahibi onu yapmaya dahi muhtaçtır. Zira, ilaç kullanmak ve perhizkâr olmak, hastalık sahibinin vazifesidir. Kardeşlerden diğerlerine gelince, hastalığın izalesine yardımcı olmaktan başka bir şey yapamazlar.

Yapılacak işin hakikati odur ki, hakiki Mahbub'dan her ne gelir ise, onun güleryüz ve gönül hoşluğu ile karşılanması gerekir.

Mahbub zat katında murad olan ar husulü, muhibb yanında onun zail olup kendi nefsinin arzusu yerine gelmesinden daha faziletlidir. Eğer bir muhibde (sevende) bu mana hasıl olmaz ise, o kimse mahabbette noksandır. Hatta onda yalancıdır.

Bir şiir:

Bırakıyorum arzumu, onun arzusuna;

Razıyım rızasına, nefsim feda yoluna...

Merci-i şeriatmeab seferden dönüp sefer hallerini ve misafirlerin sıkıntılı hallerini beyan etmiş. Onların selâmetine ve afiyetine dua edip Fatiha okuduk.

Dua makamında iki ayet meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme. Rabbimiz, bizden evvelkilere yüklediğin ağırlığı bize de yükleme... Rabbimiz, takatimizin yetmediğini bize taşıtma... Bizi affeyle; Sen Mevlâmızsın, kâfir kavme karşı bize yardım eyle." (2/286)

"İzzet sahibi Sübhan Rabbin onların yaptıkları vasıflardan yana yücedir. Resullere selâm... Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun." (38/180)

***

389. MEKTUP

MEVZUU:

a) Halk alemi ile emir alemi arasında bir berzah durumunda olan arşın hakikatinin beyanı. Onda, her ikisinde de vasıf bulunduğu, amma ne yer, ne de sema cinsinden olduğu.

b) Kürsinin beyanı ve vüs'ati.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Ferruh Hüseyin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçmiş olduğu kullarına.

Bilesin ki,

Ars-ı Mecid, Sübhan Hakkın yaratmış olduğu şeyler arasında, en acaib bir durumdadır. Alem-i kebirde, halk alemi ile emir alemi arasında bir berzahtır. Arşta, hem ondan; hem de bundan vasıf vardır.

Halk alemi altı günde yaratılmıştır. Ki bunlar, yer, semalar ve dağlardan ibarettir. Bu mana, şu ayet-i kerimede zikredildi.

"Gerçekten siz mi, arzı iki günde yaratana küfrediyorsunuz?" (41/9)

Arşın yaratılması, bu yerin yaratılmasından evveldir. Nitekim bu manayı Allahu Teala, şöyle anlattı:

"Allahu Teala, arşı henüz su üzerinde idi; yeri ve semaları altı günde yarattı." (11/7)

Bu ayet-i kerimeden de anlaşılmaktadır ki, arşın yaratılması, daha öncedir.

Arş-ı Mecid, arz cinsinden olmadığı gibi; semaların cinsinden dahi değildir. Onun, emir aleminden dahi, bol hazzı vardır; ne var ki, bunlara ondan yana bir şey yoktur.

Bu babda netice şu ki: Arşın semalarla olan münasebeti, yerle olan münasebetlerinden daha ziyadedir. Dolayısı ile, semalar cümlesinden sayıldı. Halbuki, yerden olmadığı gibi, semalar dahi değildir. Hakikat budur.

Hiç şüphe edilmesin ki, yerin ve semaların eserleri ve ahkâmı, arşın eserlerine ve ahkâmına mugayirdir.

***

Bu arada, kürsinin muamelesi kaldı ki, onu da anlatalım. Allahu Teala'nın buyurduğu:

"Onun kürsisi, yeri ve semaları almıştır.” (2/255), mana kürsiyi anlatır.

Kürsi dahi, semalara ve yere mugayirdir; her ikisinden de daha geniştir.

Hiç şey yok ki kürsi, emir aleminden de değildir. Onun için denmiştir ki:

-Arşın altındadır.

Halbuki, emir aleminin muamelesi, arşın üstündedir.

Halk aleminden olduğu zaman da, onun yaratılışı, semaların yaratılışına mugayir olur. Onun yaratılışı altı günün ötesinde olduğu dahi, yerinde bir mana olur. Bu manada dahi, hiçbir mahzur yoktur.

Çünkü Allahu Teala, alem halkının tamamını altı günde yaratmadı. Zira, suyun yaratılması, bu altı günün dışındadır; ondan daha evveldir. Nitekim bu mana daha önce de anlatıldı.

Kürsi muamelesi, uygun olduğu üzere, bize açılmadığından; bunun tahkikini bir başka vakte bırakıyoruz. Hem de, Rabbin kereminden ümid ederek.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbim, ilmimi artır.” (20/114)

***

Üstte yapılan tahkikten, iki kuvvetli itiraz yükseldi. O itirazdan biri şöyledir:

-Semalar ve yer olmayınca, altı günün tayini nereden olmuş ve nasıl teşhis edilmiştir? Pazarla pazartesi, nasıl ayırd edilmiş ve salı Çarşamba'ya göre nasıl imtiyaz kazanmış ve perşembe dahi, cuma'dan nasıl ayırd edilmiştir?

Bu itiraza karşı şöyle diyebiliriz:

-Arşın yaratılması, yerin ve semaların yaratılmasından evvel olduğuna göre; zaman husulü dahi tasavvur edilmiştir. Günlerin sübutu dahi, böylece açığa çıkmıştır. Bu manada itiraz, bertaraf edilmiş olmaktadır.

Günlerin ayırd edilmesi, güneşin doğuşuna ve batışına mahsus olması nereden çıkıyor? Görmez misin ki, cennette ne güneşin doğması vardır; ne de batması; amma günlerin imtiyazı orada sabittir. Haberlerde bu mana vardır.

ikinci itiraz ise, bu Fakirin hususi ilmi ile ortadan kalkmaktadır; bunun oluşu aşağıda anlatılacaktır. Yani itirazın...

Bir kudsi hadiste şöyle anlatıldı:

"Beni ne yerim, ne de semam aldı. Lâkin, mü'min kulumun kalbi aldı"

Bu hadis-i şeriften anlaşıldığına göre, zuhurun en tamamı, mümin kalbine mahsustur. Bu devlet, ondan başkasına müyesser değildir.

Halbuki sen, mektuplarında bunun hilafını yazdın. Dedin ki:

-En büyük zuhur, Arş-ı Mecid'indir. Kalbi zuhur, Arş-ı Mecid'in zuhurundan bir lem'adır.

Üstteki tahkikten de anlaşıldı ki, Arş-ı Mecid'in eserleri ve hükümleri, yerin ve semaların hükümlerine mugayirdir. Yerde ve semalarda vüs'at yoktur; amma arşta vardır.

Evet...

Yerde ve semalarda, onlarda onlarla beraber, hiçbirisinde vüs'at kabiliyeti yoktur. Mü'min kalbi başka... Zira o, bu devlete istidadlıdır.

Bu vüs'atın kalbe inhisar etmesi, yer ve semalar itibarına göredir; Arş-ı Mecid'i de şümulüne alan bütün masnuata nisbetle değildir. Evet, böyle değildir ki, hadis-i kudsi hilâfına bir mana tasavvur edile...

Böylece, ikinci itiraz da bertaraf edilmiş olmaktadır.

Bilinmesi yerinde olur ki,

Arş-ı Mecid öyle bir yerdir ki, tüm zuhur mahallidir. Semaları ve yer; içindekilerle beraber, onun mukabiline koyduğumuz zaman, hiçbir duraklama olmadan, muzmahil ve hiçbir şey olmama hükmüne girer. Onlardan hiçbir eser kalmaz; amma, insani kalb müstesna. Zira, onun rengine girmiştir; baki kalır ve sırf hiçbir şey olmama durumuna girmez.

Üst canibindeki zuhuraü gelince, ki bu zuhur, arşın ötesi ile alâkalı olup sırf emir alemindendir. Bu mertebeye nisbetle, arşın hükmü; yerin ve semaların arsa nisbetle olan hükmü gibidir. Daha yukarının, aşağısına nisbetle hükmü dahi böyledir. Bu hüküm, taa emir alemine kadar aynıyla devam eder. Bu dairenin tamamından sonra da; muamele cehle ve hayrete müncer olur. Eğer bir marifet olur ise, keyfiyeti meçhul olup sonradan yaratılan aklın havsalasına sığacak cinsten değildir.

Simdi bir miktar da, insani kemalâttan ve insani kalbden beyan edelim.

Bir şiir:

Uzun uzun durdum aybında;

Açıldı güzellik şanında...

Arş-ı Mecid, her ne kadar pek vasi ve zuhur yeri olarak pek tamam ise de; Ihakin, bu devletin husulüne onda bilgi olmadığı gibi; bu kemal için onda şuur dahi yoktur. Amma, insana bağlı olan kalb böyle değildir. Zira, o şuur sahibi olup ilim ve marifetle mamurdur.

Kalbin, üstte anlatılandan daha başka bir meziyeti vardır ki; onu da beyan edeceğiz. Tam manası ile dinlemek gerek.

-Alem-i sağir... (Küçük alem...) ismini verdikleri insanın mecmuu, her ne kadar halk ve emir aleminden mürekkeb ise de, onun vahdani ve hakiki bir hey'eti vardır. Eserler ve hükümler dahi, bu hey'ete göre tertip edilmiştir.

Alem-i kebirde, anlatılan böyle bir hey'et yoktur. Eğer var ise, itibari olmamaktadır.

Anlatılan hey'et-i vahdaniye cihetinden insana varidat olarak gelen feyizler, onun tavassutu ile de insanın kalbine gelenlerden yana hiçbir şey; alem-i kebir ve alem-i kebir için kalb mesabesindeki Arş-ı Mecid için hasıl olmaz. Meğer ki, az bir şey ola... Zira, her ikisi de bu feyizlerden ve bereketlerden yana, nasipleri azdır.

Arza bağ'ı parçaya gelince, ki o, hakikatta mevcudatın hulasasıdır. Onda uzaklık mevcud olmasına rağmen, zuhurat itibarı ile en yakındır. Onun kemalâtı dahi, alem-i sağirin mecmuasına sirayet etmiştir. Bu mecmua alem-i kebirde olmayınca... Yani hakikatta, anlatılan sirayeti de kaybetmiştir. Arşın hilâfına, insan kalbine dahi bu kemalât vardır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, kalb için isbat ettiğimiz, kemalât ve faziletleri; iyi bir mülahaza ile düşündüğümüz zaman, cüz'i fazilette buluruz. Fazl-ı külli ise, arşa bağlı zuhur içindir. Misal olarak, arşı ve kalbi geniş yakılan bir ateş gibi buluruz ki, bütün sahraları ve ovaları aydınlatmıştır. Bu ateşten dahi, bir meş'ale yakılmıştır. Bu'meş'aleden olan ateşe bazı işlerin katılması ile, bir başka nuraniyet hasıl olmuştur ve bu durum, öbür ateşte yoktur.

Hiç şüphe edilmeye ki, bu ziyadelik de, cüz'i faziletten başkası için isbat edilemez.

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Zira sen, her şeye kadirsin.” (66/8)

Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âline, bütün ashabına salât edip bereketler ihsan eylesin... Keza, bütün nebilere ve resullere, mükarreb meleklerin hepsine.

***

390. MEKTUP

MEVZUU: Sofiyenin bazı cümlelerine birçok yönlü, itirazları havi olarak yazılan mektubun cevabı. Ayrıca, o mektuba yazılan sorulara cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Hasan Berki'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.

Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına...

Kardeşimiz, Şeyh Hasan tarafından yazılan mübarek mektup ulaştı. Allahu Teala, onun halini güzelleştirsin.

O mektupta, şeriata bağlılıktan ve istikametten yana koku bulunduğundan; ferahlık ve sürür getirdi.

***

Yazmışsın ki:

-Saliklerin inandığı, meşhur olan bizim anlayışımıza göre sülük, şöyledir: Müptedi zikirle meşgul olacak; taa, kalb zikre kapılıncaya kadar. Ondan sonra da zikirden tevakkuf edinceye kadar. Bu zamanda dahi, ilhamlara ve tecellilere mahal olur. Bu arada salik dahi, velayetin ilk basamağı olan fenaya ulaşmalıdır. Fena için, ayrıca şu tabiri kullandılar:

-Gayr, olarak isimlendirilen şeyler salikin nazarından ve ilminden zail olmasıdır. Nazarında ve ilminde, Vacib Taala'nın gayrı kalmamasıdır. Bu halet için:

-Şühud ve müşahade, dedikleri gibi, daha başka şeyler de söylemişlerdir.

Burada maksud olan odur ki, o kimse kendi kanaatına göre, yüce Hakkı görmektedir.

-Gayr, olarak isimlendirileni görmez. Ayrıca, ikilik görenler dahi, tarikatta:

-Müşrikler, olarak isimlendirilmişlerdir.

Yine yazmışsınız ki:

-Bu maarif ve benzerleri Fakir'i yerinden hoplatır. Şöyle ki:

-O, yüce Hakkı dünyada baş göz ve kalb gözü (basar ve basiret) ile görür, demelerinden maksatlarında, eğer bu şühuda ve rüyete şuurları var ise, bunlar, aynı şekilde tarikat müşrikleridir.

Şayet onların bu manaya şuurları yok ise, neyin haberini verirler ve haber veren kim?

Yine yazmışsınız ki:

-Her ne yüzden olur ise olsun; gördükleri her şey, isterse suri, manevi, nuri veya başka türlü tecelli olsun. Bu görüleni dahi olduğu gibi yüce Hak bilirler.

-Gayr, olarak isimlendirileni dahi yüce Hakkın zuhuru olarak itikad ederler.

Bütün bunlar, Fakir'e göre bir şeye yaramaz ve muameleden de uzaktır. Kaldı ki:

"Onun misli gibi bir şeyyoktur.” (41/11) ayet-i kerimesi ile anlatılan kesin mananın dahi hilâfınadır. Keza şu ayet-i kerime:

"Gözler onu göremez.” (6/103) anlatılan manaya şahittir.

Mana, anlatıldığı gibi olunca, bu zümre neyi görüp ve neyi idrak ederler? Yani O

-Yüce Hakk'ın gayrını ne görürüz, ne de biliriz? derler. Bu gördükleri için dahi, şühud ve müşahede tabirini kullanırlar.

Bütün bu düşünceler, onlann kendi nefislerinin idaresinde, çoluk çocuk idaresi işinde:

-Gayr, ismi ile damgalı mıdır, yoksa değil mi?

Şimdi, sıra üstteki itirazlara cevap vermekte.

Bil ve dikkatli ol.

Bütün bu menfi tutum ve itirazlar, tarikat meşayihine hoş gelmeyen şeylerdir. Allahu Teala, onların sırlarının kudsiyetini artırsın.

Bu menfi tutumun ve itirazların menşei ise, o büyüklerin muradına muttali olmamaktır.

Vahid Zat'ı görmek manası olan tevhid-i şühudi, masivayı unutmaya bağıl olup bu büyüklerin tarikatında zaruri işler arasında bulunmaktadır. Böyle bir şey hasıl olmadıktan sonra, ağyar ile taalluktan halâs olmak müyesser olmaz. Halbuki siz, bu devlete ve bu devletin erbabı ile alay etmektesiniz.

Bu büyüklerin ibarelerinde vaki olan:

-Şühud ve müşahede tabirleri, yüce mukaddes Hakk'ın huzurunda kinayedir. Amma, lâfzi olarak ve keyfi alemden sayılan idrak kavramı dışında tenzih mertebesine münasip bir şekilde.

Onlar bu huzur devletini de, dünyada batına mahsus kıldı. Elbette, bütün vakitlerde zahirin ikilik görmesi vardır. Bunun için de şöyle demişlerdir:

-Alem-i kebirde müşrik ve muvahhid olduğu gibi; alem-i sağirde dahi, müşrikle muvahhid içtima etmiştir.

Kâmil kimsenin batını, bütün vakitte muvahhiddir; zahiri dahi müşriktir. Onun batını, yüce Allah ile olup, zahiri dahi, ehlin ve ayalin idaresindedir. Bunun böyle oluşunda da hiçbir mahzur yoktur.

Burada itiraz anlayışsızlıktan gelmektedir.

Bilhassa, üstte geçen itirazlı ve menfi sözlerinizden sakınınız. Yüce Hakkın gayretinden de kendinizi koruyunuz.

Zahir olan mana şu ki: Bu vaktin iddiacıları, sizi bu itirazları yapmaya kadar getirdiler. Amma, bu büyüklerin tarafını iyice düşünmek gerek. Zira, böyle bir düşünme zaruridir.

O müddeilerin yeni icadları ve kendilerindeki akıl almaz sayılan isleri üzerinde konuşacak olsanız yeri vardır. Amma, evliya katında gerekli ve mutlaka olması gereken işler üzerinde kelâm etmeniz münasip olmaz.

Fakir'in risalelerinde ve mektuplarında görmüş olacaksınız; tevhid-i şü-hudiden çokça yazmış ve onu tarikatın zaruri olarak yapılan işlerinden saymıştır.

Size lâzım olan odur ki, bu mananın tefsirini isteyesiniz ve güzel bir edeple serasınız.

Bu, öyle bir çiçektir ki, merhum Mevlâna Ahmed'in ayrılışından sonra

açtı Mevlâna hayatta iken, asla sizden böyle bir kelâm zuhur etmemişti.

Böyle yazmanız, bir bakıma iyi oldu. Şunun için ki: Bir tenbih aldınız.

Bundan sonra da, her ne vaki olur ise, yazmanız gerekir; amma sağlamlığını ve çürüklüğünü mülâhaza etmeden. Eğer sağlam olur ise, mesrur olmaya sebep olur; şayet çürük ise, intibah sebebidir. Yani onun çürüklüğü babında sizi ayıktırmaya...

Her hal ü kârda yazışmaktan kusur kalmamak gerek. Sizin mektubunuz, gelen kafile ile, yılda bir defa gelmektedir. Yılda bir defa olsa dahi, nasihat zarureti vardır.

O taraftan bir şey yazmasanız, bazı şeylerden de sormasanız kıyl ü kal yolu açılmaz.

***

Bu arada şunu da sormuşsunuz:

-Kalb zahir cümlesinden midir, yoksa batın cümlesinden midir?

Bu sorduğunuz soru üzerine, bir mektupta açıklama yapıp beyanda bulundum. Molla Abdülhayy'e dahi, onu size nakil için emir verdim. Kendisine müracaat ediniz.

***

Bu arada şunu da sormaktasınız:

-Bir başka tarikat vardır ki, onda keşfiyat ve tecelliyat yoktur. Bu tarikatta, müntehi ile mutavassıtın bilinme yolu nasıldır?

Bu sorunun cevabı da, şöyledir:

Bilesin ki,

Birsalik, kâmil ve mükemmel, tarikatı bilen bir şeyhin hizmetinde, onunla olunca, kendi hallerine dair bir bilgisi yoktur. Bu şeyhin, o kimsenin halini bilmesi yeterlidir. Müntehi ve mutavassıt, onun bildirmesi ile bilinir. Şayet, kendisine, halkın irşadı için bir icazet verir ise, ona mürid olanların halleri de, kendilerinin kemalâtına birer ayna olurlar. Bu hallerden, o kimsenin kendisi ve kemalâtı, mütalaa edilir.

İntiha için, bir başka alâmet dahi şudur:

. Salikte, Sübhan Hakkın emri iktizasından başka bir şey kalmamalıdır. Hem de hiçbir şekilde. Keza, onun batını, masiva işleri ile taalluku iktiza eden işlerden de halidir.

Nihayet için, birbiri üstünde çokça mertebeler vardır. Nihayette, ilk basamak, üstte anlatılandır.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

O mektupta şunu da yazmaktasınız:

-Bu sermayesi kıt Fakir'e teselli veren, şer'i marifettir. Yani şeriat bilgileri... Şeriat hükümlerinden her bir hüküm, menzil-i maksuda ulaştıran bir yol gibidir. Bir mülkten haber vermektedir ki; onun için zahiren hiçbir alâmet yoktur.

Şu beyt, gözönünde tutulmaktadır:

Şöyle temaşa azmiyle seferindeyiz;

Tüm alemden öte bir varlık izindeyiz...

Sizin bu marifetiniz, asli olup cidden yücedir; netice için ümid vermektedir. Bu marifetin mütalâası, beni cidden nazlandırdı. Mektubun başındaki sertliği dahi izale etti. Allahu Teala, bu yoldan maksuda ulaştırsın.

***

O mektupta şunu da sormaktasınız:

-Bazı erkekler ve kadınlar gelip tarikat talebinde bulunmaktadırlar. Lâkin, ribadan nasıl olan yemek ve giymek işlerinden de sakınmazlar. Bunlara tarikat talimi yapalım mı, yapmayalım mı? Bu durumda onlar şöyle demektedirler:

-Biz, hile-i şer'iye ile yarar hale getiriyoruz. Bu sualiniz için deriz ki:

-Onlara tarikat talimi yapınız. Haramdan sakındırmaya dahi bakınız. Yerinde olan da budur. İhtimal ki onlar, tarikat bereketi ile o karışık işlerden halâs olurlar.

***

Yine sormaktasınız ki:

-Birbiri ardına şark tarafında zuhura gelen iki alem nedir? Fakir, bu babda arkadaşlara sorulması için, mektup yazmıştır. Onun neticesini size nakletmesi için, Molla Abdülhayy'e bildireceğiz inşaallah...

***

Şunu da sormaktasınız:

-Kur'an hatminin, nafile namaz kılmanın, teşbih ve tehlil vazifesinin sevabını; ana-babaya, hocaya, kardeşlere hediye etmek mi daha faziletlidir, yoksa, hiç kimseye hediye etmemek mi?.. Bunun için şu cevabı veririz:

-En faziletlisi, hediye etmektir. Zira, hediye etmek; hem başkasına, hem de o ameli işleyene fayda vardır. Hediye etmemekte ise, yalnız yapana faydası vardır. Ayrıca, hediye etmekte şu ümid de vardır ki, sevabı hediye edilen amel, başkalarının bereketi ile makbul olur. Vesselam...

***

391. MEKTUP

MEVZUU: Bu taife-i aliyyeye olan mahabbet, onlara karşı ihlâs; fenafillaha ve bekabillaha vesiledir. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Darabhan'a yazmıştır. Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm...

***

Sizin hanedanınızda bir sinertilik devleti vardır. Bu da, dervişlere tevazu, bu yüksek tabakaya da hizmettir. Hem de, gına sebepleri mevcud ve istiğna maddeleri var iken. Bu durum ise, bu taife-i aliyyeye mahabbetten ve onlara karşı ihlâstan haber vermektedir; bu fırka-i naciye ile olan meveddeti, onlarla hususiyeti anlatmaktadır. Bu manada: "İnsan, sevdiği ile beraberdir" manasına gelen hadis-i şerif yeterlidir.

Bundan başka:

"Onlar, öyle bir topluluktur ki; onlarla oturan şaki olmaz..." hadis-i şerif dahi, bu tabaka ile oturanlara yeterli bir sevinç sebebidir.

Bu mahabbet, Sübhan Allah'ın yardımı ile istilâ eder ve o derece bir üstünlük alır ki, kalbde onun gayrını bırakmaz, diğer taallukatı dahi tamamen kalbden izale eder, daha mahabbet levazimi dahi zuhura gelir. Bunlar da; mahbuba itaat, onun arzusuna uymak, ahlâkı ve evsafı ile ahlâklanmaktır. İş bu durumda, mahbubda fena hasıl olur ki, fenafişşeyhe benzer. Fena-fişşeyh dahi bu tarikatta birinci derecedir.

Bu fenafişşeyh dahi, ikinci defa fenafillaha vesile olur. Bekabillah da, bu ikinci fenanın üzerine tertip edilmiştir; velayeti husule getiren de budur.

Hulâsa, bir kimsenin tavassutu olmadan, başka hakiki mahbubun mahabbeti müyesser olur ise, bu büyük bir devlettir; fenayı ve bekayı husule getirir. Bu devlet olmayınca, mutlaka kâmil ve mükemmel bir zatın tavassutu gerekir.

O zatı bulduktan sonra gerekir ki, kendisine şeyh bile bütün muradlarını dahi onun muradlarına tabi kıla... Ve onda fena bula... Zira bu fena, fenafillaha vesile olacak, tamamı ile onu masiva bağlarından halâs edip kendisini velayet derecelerine ulaştıracaktır.

Bir şiir:

Şeker yemesi gerekir ehl-i safranın;

Bu, rağmına olsa dahi ehl-i sevdanın.

***

Üstte anlatılan misillu cümleler, talipleri ve teveslileri sevka ve rağbete getirmek içindir.

Doğruyu basan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Kalan sözümüz şu ki:

Fakirlerin (dervişlerin) dua mektubunu getiren Muhammed Kasım, büyüklerin çocuklarındandır. Fakirlerin (dervişlerin) hizmetindedir amma, çeşitli terbiye ve

nimetlerle, büyük kardeşinin yanında büyümüştür. Günlerin mihnetini az görmüştür. Kendisinde, hizmetinize girme şevki vardır. Kendisini emirlerin hizmetine verip halini gözetecek olursanız, keremden uzak olmaz.

Bundan ziyadesi baş ağrıtmaktır.

Vesselam...

***

392. MEKTUP

MEVZUU: Küfr-ü hakikiden iraz, hakiki İslâm'a ikbal manalarını ihtiva eden mektuba cevaptır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Yusuf Berki'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına. Görmesi için, Mevlâna Abdülhayy'e yazılıp yollanan risaleyi bu müddet içinde görmedi.

Bir gün Mevlâna Baba misafir oldu ve o mektubu çıkardı. Onu mütalaa ettiğimiz zaman, ferah sebebi oldu. Zira o mektup, küfr-ü hakikiden iraz, hakiki İslâm'a ikbal manalarını ihtiva etmektedir.

Nitekim, mecazi manada İslâm, mecazi manadaki küfürden daha faziletlidir. Aynı şekilde, tarikatın İslâm'ı dahi, tarikatın küfründen daha faziletlidir.

Tarikat küfrü, tamamen sekir halidir; tarikat İslâm'ı dahi, bütünü ile ayıklıktır.

Mecazi manada ayıklık, mecazi manada sarhoşluktan daha faziletli olduğu gibi; tarikatın ayıklığı, tarikatın sarhoşluğundan daha faziletlidir.

Tarikat küfrünün semeresi teşbihtir; tarikat İslâm'ının neticesi ise, tenzihtir. Teşbihle tenzih arasındaki fark; tarikat küfrü ile tarikat İslâm'ı arasındaki fark gibidir.

O kimseler ki, tebşihle enzih arasını cem edip bu cem etmeyi dahi kemal bilmişlerdir; bu tenzih dahi teşbih cümlesinden olup onu tenzih olarak görmüşlerdir. Teşbihin ne mecali vardır ki; hakiki tenzihle içtima ede ede, onun parıldayan nurundan hiçbir şey olup izmihlale uğramaya...

Bir şiir:

Mehtap nurları açılıp da yayıldığı zaman;

Süha yıldızı saklanmaktan başka kalmaz güman...

***

Sübhan Allah hakiki İslâm ile müşerref eylesin. Resulullah Efendimiz ve onun şerefli âli hürmetine... Onlara salât ve selâmlar olsun.

***

Mevlâna Baba, sefere hazırlanmış olduğundan, sözler kısa kesildi.

Selâm size ve yanınızda bulunanlara..

***

393. MEKTUP

MEVZUU: Aynü'l-kuzat'ın Temhidat aldı eserinde söylediği:

"O ki, siz İlâh olarak bilirsiniz, bize göre Muhammed (sav) olmaktadır. O ki, siz Muhammed (sav) olarak bilirsiniz, bize göre yüce Sultan İlâh'tır" cümlesinin açıklanması.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hamid Nehari'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun, onun seçmiş olduğu kullarına.

Tam mahabbetten, ihlâstan bol meveddetten, hususiyetten gelen mübarek mektup ulaştı. Çokça da ferah getirdi. Allahu Teala, bu devlette istikamet müyesser eylesin.

Bu taifeye mahabbet besleyen her taife:

"İnsan sevdiği ile beraberdir" hadis-i Nebevi hükmüne göre nasibini alır Resulullah (sav) Efendimize ve âline salât ü selâm olsun...

***

AYNÜ'L-KUZAT'ın TEMHİDAT'ında geçen, şu ibareden sormuşsun:

"O ki, ilâh olarak bilirsiniz, bize göre Muhammed (sav) olmaktadır. O ki, Muharrîmed (sav) olarak bilirsiniz, bize göre yüce Sultan İlâh'tır.

Ey mahdum,

Bu misillu ibareler, tevhidden haber verip sekrin galebesi hallinde meşayihten sudur etmektedir. O sekrin galebesi dahi, cem mertebesi olup ondan:

-Tarikat küfrü... diye anlatılır.

Zira, ikiliğin ve imtiyaz onların nazarında kalkmış olduğundan, mümkini Vacib Taala'nın aynı olarak bulmaktadırlar. Hatta, mümkini asla bulamazlar. Şühudlarında, Vacib Taala'nın gayrı kalmaz.

Bu takdirde, üstte anlatılan ibarenin manası şöyledir:

-Aliahu Taala ile Muhammed (sav) arasında sizce hasıl olan imtiyaz, bize göre sabit değildir ve ikisi arasında bir mugayeret yoktur. O kadar ki, vahidiyetten münezzeh olan vahid, diğerinin aynıdır. Zira, sair mümkinata göre, mugayeret nisbeti kalktığına göre; Muhammed Resulullah (sav) için bir imtiyaz nisbeti nasıl sabit olur? Kaldı ki o yüce Hakkın kemalâtına en tamam olan bir mazhardır.

Ne var ki, üstte anlatılan görüş, cern mertebesine mahsustur. Salik bu makamdan terakki edip sekrin ifratından gözünü açar ise, o zaman, Muhammedi Allahu Teala'nın kulu ve Resulü olarak görür. Tıpkı, iptidada bulduğu gibi... Herhalde şu cümleyi duymuş olacaksın:

-Nihayet, bidayete dönüştür.

Bilesin ki,

Müptedi ile müntehi arasındaki iştirak, yalnız surettedir ki, o suret dahi müntehilerin kubbeleridir. Bunun dışında şu beytin hükmü vardır:

Arştaki ile yerdekinin ne nisbeti olabilir?

Hali mutavassıt (orta) olanla müntehinin bir bağlantısı olmayınca; muameleden uzak olan müptedinin onunla nasıl bir bağlantısı olabilir?

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla... Zira sen, her şeye kadirsin.” (66/8)

Selâm size ve beraberinizdekilere...

***

394. MEKTUP

MEVZUU: Nasihatler ve düşük dünya müzahrafatına aldanmaktan sakındırmak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Muhammed Murad'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm... Korkmaktayım ki, gönül sahici arkadaşlar, zahirde bir tazeliği ve tadı olan düşük dünyaya aldanalar... Yine korkarım ki, mubahtan şüphelilere, şüphelilerden dahi harama meyledeler. Bu halleri ile de, Mevlâ'larından utanıp hacil olarak kalalar...

Yerinde olur ki, tevbe ve inabede yerli kadem ola ve şer'an yasak olan işler dahi, öldürücü zehri olarak biline... Bir şiir:

İşte nasihatim sizlere dostlarım siza siz;

Çocuklar gibisiniz, dünya da süslü eviniz...

***

Sübhan Allah, keremi icabı olarak, mubah dairesini geniş kıldı. Kendi gönlünün darlığından ötürü, bu geniş daireyi dar zannedenin şekavet! ne kadar kötüdür. Adımını dahi, bu geniş dairenin dışına atmaktadır. Şer'i sınırları aşıp şüphelilere ve haramlara düşmektedir.

Akıllı olan kimseye o düşer ki, şer'i hadlere tutuna ve kıl kadar olsa dahi onun ötesine aşmaya...

Adet yerini bulsun ve iş olsun diye namaz kılıp oruç tutanlar çoktur. Lâkin, şer'i hududu tutup muttaki ve vera haline sahip olanlar azdan da azdır. Hatta batılın arasını ayırd eden ise, bu takva ve vera hali olmaktadır. Zira, suret hasebi ile namaz ve oruç her ikisinden de sudur etmektedir. Vera üzerine Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu: "Dininizin sebatını ve kıyamını sağlayan vera halidir." Resulullah (sav) Efendimiz bir başka hadis-i şerifinde ise şöyle buyurdu: "Hiçbir şey, vera haline muadil olamaz."

Arkadaşlar, her ne kadar lezzetli yemekleri yemekte ve güzel elbiseleri giymekte iseler de; lâkin lezzet ve fayda fukaranın (dervişlerin) taamında ve bunların libasındadır. Bir mısra:

O padişahlaradır; bu dahi tebaaya...

Amma, her iki zümre arasında çok fark vardır. Onun bir tanesi, Mevlâ'nın rızasından uzaktır; diğer ise, Mevlâ'nın rızasına yakındır. Bundan başka, birinin muhasebesi ağır olup diğerinin muhasebesi ise, hafiftir. Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, katından bize rahmet ver. Bizim için işimizde muvaffakiyet hazırla.” (18/10)

Sultan Murad'ın hasipli oluşundandır ki, tevbeye ve inabeye muvaffak oldu; tarikat aldı. Sübhan Allah'tan temenni, sebat ve istikamettir. Size ve diğer kardeşlere selâm...

***

395. MEKTUP

MEVZUU: Düşük dünyadan sakındırmak ve şeriat-ı garraya uymaya teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

Allah'ım, dünyayı kalblerimizde küçült; ahireti dahi kalblerimizde büyüt. Habibin Muhammed hürmetine... Ona ve âline salât ve selâm...

Ey temyiz sahibi aziz oğul!

Bilhassa düşük dünya süslerine aldanmaktan sakın. Bu fani saltanata kanmamaya dikkat et.

Şeriat-ı gaita muktazasına göre amel etmelisin; hem de bütün harekâtta ve sekenatta... Maişet pak şeriat üzere olmalıdır.

Ehi-i sünnet ve'l-cemaat ulemasının görüşlerine göre; öncelikle itikadı düzeltmek gerek. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Zira, böyle yapmak zaruridir. Bundan sonra da, himmet dizginlerini, amele dayalı fıkıh hükümlerini yerine getirmeye sarf etmelidir.

Farzların edası işinde önemle durmalıdır. Helâl ve haram işinde ihtiyatlı hareket etmek gerek.

Farzların yanında, nafile ibadetlerin durumu, yolda bırakılmış ve itibardan düşmüş gibidir. Halbuki, bu zamanda insanların pek çoğu, nafile ibadetlere önem verip farzları harap bırakmaktadırlar. Nafile ibadetlere önem verip farzları dahi düşük ve itibarsız saymaktadırlar.

Külli meblağı, takribi olsun veya olmasın, müstahakı olsun veya olmasın vermektedirler. Ne var ki, zekât edasında onlara bir fülüs vermek zor gelmektedir. Amma bilmezler ki, zekâttan bir fülüs harcamak, kendileri için bin fülüs nafile sadakadan hayırlıdır. Zira, zekât, mücerred Mevlâ'nın emrine imtisaldir. Nafilede ise, çoğunlukta nefsani arzunun menşei vardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; farzda riyaya yer yoktur. Amma, nafilede riya mecali vardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, töhmetin nefyi için; zekâtın edasında evlâ olan açıklıktır. Nafile sadakada ise, gizlilik gerek; kabul edilmesi için böyle yapmalıdır.

Hulasa, şer'i hükümlere tutunmak gerektir ki, dünya mazarratından halâs tasavvur edile... Dünyayı terk etmenin hakikisi müyesser olamaz ise, hükmi manada terk işinde kusur edilmeye... Bu dahi, sözde ve fiillerde, şeriat emirlerine tutunmaktır.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

***

396. MEKTUP

MEVZUU: Bu taife-i aliyyeyi sevmek, bütün saadetlerin sermayesi olduğunun beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirmah Muhammed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm... Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) halieri ve vaziyetleri hamd olsun iyidir.

Sübhan Allah'tan temenni, selâmetiniz, afiyetiniz, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet üzere olmanızdır. O şeriat sahibine salât, selâm, bereket ve tahiyyet...

***

Pek aziz kardeş, bu Fakir'den tarikat almıştır. Sohbetin azlığı sebebi ile, her ne kadar bu tarikat alışı üzerine bereketler ve semereler lâyıkı veçhile terettüb etmez ise de -zira sohbet, bu büyükler katında esas iştir- lâkin, tarikat levazimi sayılan sevgi bağlantısından bir koku kaldığı süre büyük bir devlet sayılır. Zira:

"İnsan sevdiği ile beraber olacaktır" manası açıktır.

O bereket ki, ilk sohbette kabiliyeti müptediye bu Tarikat-ı Aliyye'de yüce Sultan Hakiki Matlub'a kalbin devamlı teveccühüdür. Bu teveccühün devamı ise, kısa zamanda, masivayı unutmaya ulaştırır. O kadar ki, faraza, insanın ömrü bin sene olsa, kalbine Sübhan Hakkın gayrı gelmez. Bu dahi, masivayı unutma sebebi ile olmaktadır. Hatta, ona masivayı zorla hatırlatmaya çalışsalar, hiçbir şekilde hatırlayamaz.

Üstte anlatılan nisbet hasıl olduktan sonra, tarikatta ilk adım atılmış olur. İkinci, üçüncü, dördüncü ve Aliahu Teala'nın dilediği kadar atılacak adımlardan nasıl yazayım? Az, çoğunun delilidir. Damla havuzdan haber verir. Asıl maksat, sevenleri rağbete getirmektir. Allahu Teala, faydalar ihsan eylesin.

***

Konuşma sırasında Meyan Abdülazim bizi, mahabbetinizi beyana ihlâsınızı anlatmaya götürdü.

Selâm size, diğer hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara... Ona ve âline salât ve selâm olsun...

***

397. MEKTUP

MEVZUU: Mektuplaşmak...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Hamid Bengali'ye yazmıştır.

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

***

Kardeşimiz Şeyh Meyan Hamid, acaib bir inzivayı seçti. O kadar ki, kendisinde selâm-kelâm mecali dahi azdır. Şöyle ki:

Tarafınızdan yedi veya sekiz sene oluyor, yalnız bir mektup geldi. O dahi tam değil. Malum değil; bu taraftan namınıza yollanan mektuplar ulaştı mı, ulaşmadı mı?

Kardeşim pek değerli Şeyh Abdülhayy memleketine teveccüh niyetinde olduğundan, bizzat kendisinin size uğramasını söyledim. Hallerinize de muttali olmasını emrettim.

Şeyh Abdülhayy beş seneye yakın bir zamandır ki, hizmette bulunmak-

tadır Huzur hizmetlerinin pek çoğu, onunla alâkalıdır. Kendisi, Fakirin ilimleri ve maarifi ile doludur. Sülük ve ezbe hallerinden dahi haberdardır.

Adı geçene ayrıca emrettim ki, sizin konağınızda birkaç gün otura. Bu arada, hale, vakti münasip düsen ilimleri ve maarifi dahi dile getire...

Sizin için de yerinde olur ki, adı geçene geçmişteki hallerinizi anlatasınız. Vakitlerin elde kalanını, hallerden ve vecidlerden her ne ise, beyan edesiniz. Her ne gibi nasihatta bulunur ise, onu da kabul edesiniz.

Kalan halleri, inşaallah adı geçen size anlatacaktır.

Selâm size ve diğer hüdaya ittiba edenlere...

***

398. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Meyan Abdülhayy hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Nur Muhammed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Bu taraftaki dervişlerin hal ve vaziyetleri hamd olsun iyidir.

Sübhan Allah'tan temenni; istikamet üzere olmanızdır.

***

Şeyh Meyan Abdülhayy kardeşim sizin beldenizden olup yakınınıza konuk olmuştur. Garip ilimlerin ve maarifin bir nümunesidir. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin zaruri görülen işleri, ona tevdi edilmiştir. Uzaktaki arkadaşlara, onunla karşılaşmak bir ganimettir. Sohbetten fenadan ve bekadan da alâmet vardır; sülükten, cezbeden beyan bulunmaktadır. Hatta kendisi, bilinen fenanın ve bekanın, mukarrer cezbenin ve sülûkün ötesinden haberdardır. Hatta onun için:

-Onları mürur etmiştir, demek de mümkündür.

Mektuplarındaki maarifin pek çoğunu dinlemiş ve imkân nisbetinde onları sormak sureti ile öğrenmiştir.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Adı geçenden, tafsilâtı ile ahval öğrenilir; biz, bundan ziyadesi ile meşgul olmayalım.

Vesselam...

***

399. MEKTUP

MEVZUU: Bir mektubun cevabıdır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hzleri bu mektubu, Şeyh Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Pek değerli kardeşten gelen mektup ulaştı. O mektuba dere edilen hallerin ve maarifin beyanı da anlaşıldı. Ve ferah, sürür getirdi.

Muhiblerin ve muhlislerin yüce Hakkın mukaddes zatına teveccühleri ne büyük bir devlettir. Hem de, masivaya ayakları ile vurup her şeyden ellerim' de çektikten sonra, tüm halleri ile Sübhan Zat'a ikbal ederek

***

Bu tarafın kalan hallerini, herhalde Şeyh Abdülhayy beyan edecektir.

Kitabi olan ilimler ve maarif müşarünileyhin kendinde çoktur. Bu bakımdan o babda bir şey yazmadık. Allahu Teala, bütün işlerin sonunu hayır eylesin. Resulullah (sav) Efendimiz ve onun pek şerefli âli hürmetine... Ona ve âlinin tümüne salât ve selâm, tahiyyet...

***

400. MEKTUP

MEVZUU: Nasihatler...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Fetih Han Afgani'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm...

Fukaraya (dervişlere) karşı mahabbetten ve onlara olan hulustan haber veren mübarek mektup ulaştı. Bu fukaranın mahabbeti üzerine, Allahu Teala, istikamet nasip eylesin.

***

Saadetli dostlara nasihatim odur ki, sünnet-i seniyeye ittiba edeler. O sünnetin sahibine salât, selâm ve tahiyyet... Hoşnut olunmayan bid'attan dahi kaçmalar.

Kendisi ile amel edilmeden bırakılan bir sünnetle amel sureti ile onu ihya edene yüz şehit sevabı vardır. Artık farzlardan bir farzı, vaciblerden bir vacibi ihya edenin sevabı nasıl olacağı düşünülmelidir.

Namazda tadil-i erkâna riayet etmek, Hanefi ulemasının pek çoğuna göre vaciptir. İmam-ı Ebi Yusuf ve İmam-ı Şafii'ye göre farzdır. Hanefi alimlerinden bazılarına göre de sünnettir. Ne var ki, bu amel, pek çok kimselerce terk edilmiştir. Amma, bu amelin ihya edilmesindeki ecir, Allah yolunda yüz şehit sevabıdır.

Diğer şer'i hükümleri de üstte anlatılanla kıyas etmek mümkündür. Meselâ, helâl, haram, mekruh ve daha başkaları... Dediler ki:

-Zulüm olarak şer'i bir ölçü olmadan alınan bir danik (iki veya üç arpa ağırlığında dirhemin altıda biri kadar bir şey) sahibine iade edilecek olsa; iki yüz dirhem sadakadan daha faziletlidir.

Yine şöyle dediler:

-Bir kimsenin ameli peygamber anneli gibi şalin olsa; zimmetinde dahi bir şahsın yarım danik hakkı bulunsa, o şahsın hakkını ödemedikçe, cennete giremez.

***

Hulasa, zahir, şer'i hükümleri yerine getirmekle bezendikten sonra; batına teveccüh edilmelidir. Ta ki, yapılan amel, gafletle karışık olmaya... Batının yardımı olmadan da, zahirin şer'i hükümlerle bezeli olması, zordur.

Ulemanın vazifesi, fetvadır; ehlüllahın çalışması ise ameldir. Batına ihtimam göstermek, zahire ihtimamı müsteizimdir. O kimse ki, batına ihtimam gösterip zahire ihtimam göstermekten acizdir; bu kimse mülhiddir. Onun batini halleri de istidracıdır. Batın sıhhatinin alâmeti, zahirin şer'i hükümlerle bezeli olmasıdır. İstikamet yolu da budur.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

401. MEKTUP

MEVZUU: Kazaya rıza beyanıdır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Molla Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

Asıl makbul kul odur ki, Mevlâ'sının işine razı olur. O kimse ki, nefsinin rızasına tabidir; nefsinin kölesidir.

Eğer Mevlâ, kulun boğazının bıçakla kesilmesi emrini verecek olsa; kula düşer ki, bu emir vaktinde mesrur ve mütebessim ola... Mevlâ'sının bu fiiline nefsi için razı olmalıdır. Hatta yerinde olur ki, onunla lezzet ala. Eğer bu fiilden dolayı onda bir sevimsizlik hasıl olsa ve ondan yana gönlüne bir darlık gelse, o kimse, kulluk dairesinden uzaktır; Mevlâ'nın yakınlığından da tard edilmiştir; kovulmuştur.

Taun dahi, Sübhan Hakkın muradıdır; yerinde olur ki, bunu kul kendi nefsinin muradı bile... Bununla mesrur ve mütebessim ola... Yüzünü buruşturup dar gönüllü olmaya... Hatta, yerinde olur ki, onunla mütelezziz ola... Zira o, Mahbub Zat'ın fiilidir. Kaldı ki, herkesin de yazılı bir eceli vardır. Bunda, ziyade ve noksan ihtimali yoktur. Durum böyle olunca, ıstırabın manası nedir?

Netice mana şu ki: Beliyyeden afiyet talep edile... Onun kalkması için, Sübhan Hakka iltica edile... Bilhassa onun darlığına ve gazabına uğramaktan. Zira, Aliahu Teala'nın rızası, kulunun duasında ve dileğindedir. Bu manada şu ayeî-i kerime vardır:

"Rabbiniz dedi ki:

-Bana dua edin ki, kabul edeyim.” (40/60)

***

Mevlâna Abdürreşid geldi; o tarafın hallerinden beyanda bulundu. Allahu Teala, sizlere zahir ve batın beliyyelerden yana afiyet versin.

***

402. MEKTUP

MEVZUU: Nasihattir...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz-leri bu mektubu, Seyyid mir Muhibbüllah'a yazmıştır.

***

Allahu Teala, bize ve size ecdad-ı kiramınızın yolunda sebat ihsan eylesin. Seyyidü'l-enam Habibi hürmetine... Ona ve âline salât ü selâm olsun.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd olsun Sübhan Allah'a iyidir.

Daima Allah'a hamd ü şükürler olsun. Peygamberine dahi, daima salât ü selâm olsun.

Sübhan Allah'tan temenni: Selâmetiniz, afiyetiniz, sebat ve istikametinizdir.

***

Ey mükerrem, müşfik mahdum,

Amellerle vazifelenme zamanı geçmektedir. Her an, geçip gittikçe, ömürden bir parça götürmekte ve zamanı belli ecele de yaklaştırmaktadır. Şayet bugün uyanmak hasıl olmaz ise, yarın elde edilen kazanç, hasret ve nedametten başka olmaz.

Bu sayılı günlerde, şeriat-ı garra üzere, muamelelerde ihtimam göstermek gerekir; ta ki necat tasavvur edile...

Bu vakit, amel (çalışmak) vaktidir; rahat vakti değildir. Amelin semeresi olan rahat önümüzdedir. Amel zamanı, istirahat etmek, ziraatı boşa çıkarıp semeresine engel olmaktır.

Bundan daha ziyadesi baş ağrıtmaktır. Sübhan Allah'tan maddi ve manevi devletin husulünü dileriz.

***

403. MEKTUP

MEVZUU: Bir şahsı tavsiye.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mirza Araphan'a yazmıştır.

***

Sübhan Allah, size kuvvet versin ve düşmanlara karşı size yardımcı olsun; hem enfüsi, hem de afaki düşmanlara karşı...

Allahu Teala, maddi ve manevi beliyyelerden necat ihsan eylesin.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Halk, Allah'ın ayalidir; Allah'a halkın en sevimlisi de ayaline iyilik edendir."

Sübhan Hak, kulların rızıklarına tefekkül etmiştir; dolayısı ile mahlukat onun ayali hükmünü almıştır.

Bir kimse, bir şahsın ayaline bolluk gösterir de, onun ağırlığını alır ise, elbette o ayal sahibinin sevgilis olur; kendisinden sıkıntılı durumlarını kaldırır.

Üstte anlatılan manaya binaen, başınızı ağrıtmak cür'etinde bulunuyoruz. Şöyle ki:

Hafız Hamid salih, Kur'an-ı Mecid tilâveti olan bir kimsedir. Ne var ki, çoluk çocuk çokluğu, kendisini sıkıntıya sokmuştur. Onları terbiye uhdesinden gelememektedir. Kereminizden temenni, adı geçene yardım ve muavenetinizdir.

Keremli zatların ikramı için, az bir sebep de yeterlidir.

Vesselam...

***

404. MEKTUP

MEVZUU: İki yayın birleşimi veya daha da yakın” (53/9) mealine gelen ayet-i kerimedeki sırların beyanıdır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Şimdi:

"İki yayın birleşimi veya daha yakın” (53/9), mealine gelen ayet-i kerimedeki büyük sırrı dinle.

İnsan-ı kâmil, seyr-i ilellahtan sonra, seyr-i fillahta tahakkuk edip Allah'ın ahlâkı ile de tahalluk ederek icmal yollu bir seyri itmam, esma ve sıfat zuhuru akislerinin dairesini itmam -esma ve sıfat akislerinin zuhur dairesini itmam, seyr-i fillaha bağlıdır- etmedikçe, zıllıyet şaibesi olmadan; kendisinden maşukun zuhur bulmasına lâyık ve müstahak olmaz. Hem de haliyet ve mahalliye! tevehhümü olmadan. O derece ki, maşukun zati sıfatları kendi zatından ayrılmaz. Zatın sıfatlarla, aşıkın aynında zaruri olarak zuhuru başlar; iki yay dahi hasıl olur. Yani sıfat yayı ile zat yayı.

Bu en yüce makam:

"İki yay... (Kâ'be kavseyn...)” (53/9), makamı olup zili şaibesi olmadan, aslın zuhurudur.

Sübhan Allah'ın inayeti ile, sadık aşıkta tam irtibat ve maşukun zatı ile taalluk zuhura geldiği zaman, o derecede ki, isim ve sıfat muradı olmadan... İşte o vakit, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile, tamamı ile nazarından isim ve sıfat örtülür. Müşahedesinde ve düşüncesinde, zattan gayrı bir şey kalmaz. Her ne kadar sıfatlar mevcud olsalar dahi, onun müşahedesine gelmezler. İş bu halet içinde:

"Daha da yakın...” (53/9), sırrı zuhura gelir; iki yaydan da bir eser kalmaz.

Anlatılan bu en yüce makamla hübut vaki olduğu zaman; ilk adımı halk alemine basar. Hatta toprak unsuruna oturur. Bu temiz unsur, kudüs aleminden uzaklığına, ondan ayrılmış olmasına rağmen; kudüs alemine her şeyden daha yakındır. Nüzule ve hübuta baktığımız zaman; yakınlık devletini, halk aleminin nasibi olarak buluruz; hatta toprak unsurunun nasibi... Evet, urucu (yükselme) tarafında daireden birinci noktaya mülâhaza ettiğimiz zaman; bu canibe noktaların en yakını olarak ikinci noktayı buluruz. Hübut canibinde mülâhaza ettiğimiz zaman dahi, birinci noktaya noktaların en yakını olarak, son noktayı buluruz ki, birinci noktaya ikbal ve teveccüh etmektedir.

ikbal edenle, iraz eden arasında çok fark vardır.

ikinci noktanın, birinci noktanın zuhuratına meyli vardır. Son nokta ise, zuhuratı arkasında bırakarak, zahir olan zatı istemektedir. Bu nerede, öbürü nerede?

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, zatından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

***

405. MEKTUP

MEVZUU: a) Velayet, ilâhî yakınlıktan ibarettir; harika işler ve kerametler, onun şartı değildir, b) Sultanlara saygı secdesinin hükmünü beyan..

***

NOT ; İMAM-I RABBÂNÎ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına..

***

pek aziz kardeş Seyyid Mir Muhammed Nu'man'ın vakti hoş olsun.

***

Bilinmesi yerinde olur ki,

Harikaların ve kerametlerin zuhuru, velayet şartından sayılmaz.

Ulema, harika hallerin husulü ile mükellef olmadıkları gibi; evliya dahi, harika hallerin zuhuru ile mükellef değillerdir. Zira, velayet Yüce Sultan Allah'a yakınlıktan ibarettir; masivayı unuttuktan sonra, evliyasına onu ikram eder..

Bir şahıs vardır ki: Kendisine bu yakınlık ihsan edilir; amma, gayb işlere ve hadiselere ittıla verilmez..

ikinci bir şahıs da vardır ki: Bu yakınlık kendisine verilir; gayb işlere ve olan hadiselere ittıla dahi verilir.

Üçüncü bir şahıs da vardır ki: Kendisine bu yakınlıktan yana bir şey verilmez.. Amma, gayb işlere ittıla kendisine verilir.

Bu son anlatılan üçüncü şahıs, istidrac ehlindendir. Onun nefsinin safiyeti, kendisini gayb keşifleri ile iptilâya uğratıp dalâlete düşürmüştür. Meali şu olan âyet-i kerime de, onların. haline alâmettir:

— «Onlar, kendilerinin bir şey üzere olduklarım sanırlar; dikkat ediniz, onlar yalancılardır.» (58/18)

— «Onları şeytan istilâ etmiş; Allah'ı zikretmeyi dahi onlara unutturmuştur. Bunlar şeytan fırkasıdır. Dikkat ediniz; şeytan fırkası ise., hüsranda olanlardır.» (58/19)

Üstte anlatılan birinci ve ikinci şahıs, Allah'ın velî kullarından ve yakınlık devleti ile müşerref olanlardır. Gayblerin keşfi, bunların velayetine bir şey artırmaz. Keza, gaybleri keşfetmemek dahi, onların velayetinden bir şey eksiltmez. Aralarındaki değişik fark, ancak yakınlık dereceleri itibarına göredir. Çoğukez, gaybî suretlerin keşfine sahib olmayan; o suretlerin keşfine sahib olandan daha faziletlidir. Hatta kıdemi olarak ondan daha ileridir. Bu da, onun için yakınlık meziyetinin hâsıl olmasından ileri gelmektedir.

Üstte anlatılan manayı Avarif kitabı sahibi açık olarak anlattı. Bu zat, şeyhler şeyhi olup bütün taifelerin de makbulüdür. Üstte anlatılan manayı, benden tasdik etmeyen, o kitaba müracaat etsin. Zira o, harika halleri ve kerametleri zikrettikten sonra, bunları orada şöyle anlattı:

— Bütün bunlar, Allah'ın hibeleridir.

Bir kavme, bu keşif hâsıl olur, bir ihsana da uğrarlar. Bazan da olur ki: O keşif ihsanından yana kendinde bir şey olmayan, öbüründen daha faziletli olur. Zira, onların tümü, yakinin takviyesi içindir Bir kimseye katıksız yakin verildikten sonra, o keşif cinsi şeylere hacet kalmaz. Bütün bu kerametler, daha önce anlattığımız zikrin kalbe yerleşip zat zikri olmasından daha aşağıdır.

O zatın kelâmı, bu kadardır. Şeyh'ül-İslâm lakabı ile anılan bu taifenin imamı Hace Abdullah Ansarî ise, Menazil'üs-sairin adlı kitabında şöyle anlattı:

— Feraset iki çeşittir:

a) Marifet ehlinin feraseti..

b) Açlık ve riyazet ehlinin feraseti..

Feraset ehlinin marifeti; Yüce Hakkın huzuruna lâyık olanla onun huzuruna yaramayanı ayır etmelerinde geçerlidir. Bir de, Allah'ın zikri ile meşgul olup hazret-i ceme vâsıl olanları bilmeye yarar..

Açlık ve riyazet ehlinin feraseti ise., suretlerin keşfine, gaybden verilen haberlere yarar..

Âlem halkının pek çoğu, Sübhan Allah'tan kesilmiş ve dünya ile meşgul olduğundan, onların kalbi suretlerin keşfine ve mahlukat hallerinden kendilerine gizli kalan şeylere meyillidirler. Bunun için de, bu feraset ehlini büyük bilip kendilerini ehlüllah ve onun has kullan bilmişlerdir. Dolayısı ile, hakikat ehlinin keşfinden iraz edip kendilerini Allah-ü Taâlâ'dan verdikleri haberde itham etmişlerdir. Bunun için de şöyle demişlerdir:

— Eğer bunlar, ehlüllah olsalardı, yani: Kendi zannettikleri gibi; bize gaybe bağlı hallerden ve diğer mahlukatm durumlarından haber verirlerdi. Mahlukatm hallerini keşfe güçleri yetmediğine göre bundan daha üstün hallerin keşfine nasıl güçleri yeter?.

Böylece, bu fasit kıyasla, onların Yüce Vacib Zat'ın zat ve sıfatına taalluk eden ferasetlerini yalanlar?.

Böylece, sahih haberler onlara kör gelir. Amma, bilmezler ki: Allah-ü Taâlâ, onları mahlukatm mülâhazasından alıp kendi mukaddes zatına has kılmıştır. Kendilerini himaye edip sakındığından kendi masivası ile olmaktan onları korumuştur. Eğer onlar, mahlukatm hallerine girenlerden olsalardı; Sübhan Hakka yaramaz olurlardı.

Bu zatın kelâmı dahi bu kadardır. Daha başka şeyler de söylemiştir.

Ben Hazret-i Şeyhimden (Ks.) duydum, Muhyiddin b. Arabi'nin şöyle yazdığını söyledi:

— Kendisinden çokça kerametler zuhur eden bazı velî kullar vardır ki, bu kerametler ve harika haller kendisinden zuhur ettiği için pişman olur. Temenni yollu şöyle der:

405.

— Keşke bu kerametler, benden zuhura gelmeseydi..

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, harika hallerin çokça itibarı olsaydı; bu şekilde bir pişmanlıkta mana olmazdı.. Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Harika kerametlerin zuhuru, velayette şart olmadığına göre; velî olanı, velî olmayandan ayırd etmek nasıl olacak?. Hak ile batıl nasıl açığa çıkacak?

Bunun için şu cevabı veririm:

— Ayırd etmek lâzım değildir; o kadar ki, haklı batıla karışıktır. Zira, bu .dünya hayatında hakkın batıla karışık olması lâzımdır. Velînin velayetini bilmek ise, asla lâzım değildir.

Velî kullardan bazıları vardır ki; kendi velayetlerine dahi muttali değillerdir; onların velayetine başkalarının ittılaı nasıl lâzım olsun?.

Bir peygamberde harika hallerin bulunması mutlaka gereklidir. Ta ki, peygamber olan, peygamber olmayandan ayırd edile.. Zira, bir peygamberin nübüvvetini bilmek vaciptir.

Bir velî, Peygamberinin şeriatına davet ettiğine göre, peygamberinin mucizesi kendisine yeter. Eğer velî, şeriatın dışında bir şeye davet emiş olsaydı, elbet onun için harika bir şey gerekli olurdu. Amma onun daveti, her peygamberin şeriatına mahsus olduğundan, kendisine asla harika keramet lâzım değildir.

Ulema, şeriatın zahirine davet eder; evliya ise., şeriatın hem zahirine, hem de batınına davet eder. Müridleri dahi, öncelikle tevbe-ye ve inabeye gelmeleri için delâlet edip şeriat hükümlerinin yerine getirilmesine teşvik ederler, ikinci olaraktan da, onları, Yüce Hakkın zikrine gelmeye hidayet ederler. Bütün vakitlerini Allah'ın zikri ile doldurmaları için, tekidle üzerinde dururlar, Taa, zikir istilâ edip kalbde zikri edilen zattan başkası kalmayıncaya kadar.. Ta kî: Tüm masivadan yana nisyan husule gele.. O kadar ki: Eşyayı hatırlama onlara teklif edilse, hiç hatırlayamazlar.

Yakine dayalı mana odur ki: Şeriatın zahirine ve batınına taalluk eden bu davette, bir velî için asla harika hallere hacet yoktur.

Şeyhlik ve müridlik üstte anlatılan davetten ibaret olup onun harika işlerle bir ilgisi olmadığı gibi, keramet yeri de yoktur.

Durum üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen biz deriz ki:

— Anlayışlı bir mürid, istidadlı bir talip, sülük esnasında her an, Şeyhinin harika hallerini ve kerametlerini hisseder. Her zaman için, gaybe dayalı işlerde ondan yardım talebinde bulunur. Kendisinden yardım da görür. Halbuki, başkalarına nisbetle harika hallerin zuhuru lâzım değildir. Amma, müridlere nisbetle kerametler içinde kerametler vardır; harikalar içinde harikalar vardır.

Mürid, şeyhinin harika hallerini nasıl müşahede etmesin ki?.. Zira şeyh, ölü kalbleri diriltip müşahedeye ve mükâşefeye ulaştırır.

Avam halk arasında, cesedi diriltmek, büyük bir iş ise., havas kullar arasında dahi, kalbi ve ruhî olan ihya yüksek bir kuruluş gibi, açık burhandır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Risale-i Kudsiye'de Hace Muhammed Parisa şöyle yazdı:

— Cesedi ihya, insanların pek çoğu katında muteber olunca, ehlüllah ondan iraz edip ruhî ihya ile meşgul oldular; ölü kalbi diriltmeye yöneldiler.

Gerçek olan şu ki: Kalbi ve ruhî ihyaya nisbetle cesedi ihya, yolda bırakılan bir şey gibidir; ona nazaran abes cinsine dahildir. Zira, bu cesedi olan ihya, sayılı günlerin hayat sebebidir; amma öbürü, daimî hayata vesiledir.

Hatta biz şöyle deriz:

— Hakikatta ehlüllahın varlığı, kerametlerden bir keramettir; onların varlığı dahi, Allah-ü Taâlâ'nın rahmetlerinden bir rahmettir. Onların ölü kalbleri diriltmesi ise., büyük âyetlerden bir âyettir.

Onlar, yer ehlinin emanıdır. Günlerin, onlara ganimetleridir. Yağmur onlar hürmetine yağar; nzıklar onlar hürmetine gelir.. Onların şanında şu cümleler varid olmuştur:

— Sözleri devadır, nazarları şifadır. Onlar öyle bir topluluktur ki, onlarla oturan şaki olamaz; onlarla ünsiyet eden kaybetmez..

O alâmet ki, bu taifeden haklıyı batıldan ayırd eder o da şudur: Bir şahsın şeriat üzerine istikameti var ise., onun meclisinde, kalb için Sübhan Hakka meyil ve teveccüh hâsıl olur ise., onun masivasına karşı da soğukluk meydana gelir ise.. işbu şahıs, haklı bir şahıstır. Değişik derecelere göre de evliyadan sayılmak hakkıdır.

Üstte anlatılan mana, münasebet erbabına göredir; o kimse ki, münasebetsizdir; katıksız mutlak mahrumdur.

Bir şiir:

Bir kimsenin ki, hidayet meyli içinden gelmez; Peygamberin yüzünü görmek dahi fayda etmez..

***

Mektuba, bir parça Sultan-ı Vakitten de alınmıştır. Hoş yaratılışından, Yüce Allah'ın talebi anlatılmış. Adalete ve şeriat hükümlerine tutunma babında da bir işaret vaki olmuş. Bunları mütalaa etmek de, çokça ferah ve zevk verdi.

Sübhan Hak, âlemi, zaman sultanının adalet nuru ile nurlandırdığı gibi; Şeriat-ı Muhammediye'ye yardım edip Millet-i Mustafaviyeyı de onun iyi ihtimamı ile aziz kılar.

Ey Muhib.

— Şeriat kılıç altındadır..

Hükmüne göre; şeriat-ı garranın revacı, salâtin-i izamın iyi ihtimamlarına bağlıdır.

Anlatılan mana, uzun bir süredir, üzerine zaaf düşen bir şey oldu, îslâm dahi, zarurî olarak zaafa uğradı.

Hind kâfirleri, hiç sakınmadan mescidleri yıkmaya başladılar; onların yerine de kendi tapınaklarını yapmaya koyuldular. Taniser'deki Kerkit Havzının içinde bir mescid, bir de büyüklerden birinin kabri vardı. Onu yıkıp yerine büyük bir kilise yaptüar.

Üstte anlatılandan başka, kâfirler, küfür merasimini alenen diledikleri gibi icra etmektedirler. Halbuki Müslümanlar, islâm hükümlerini icra etmekten yana aciz bulunmaktadırlar.

Hanud, kendi günleri olan KÂDİS'te (K A D İ S: Müstakimzade, tercümesinde bu tabiri: — M a h u d otuz günleri.. Biye almıştır) yemeyi ve içmeyi bırakmaktadırlar. Hiç bir şey pişirmemeye ve Müslümanlardan hiç kimsenin, Müslüman beldeleri çarşılarında bir ekmek satamamasına ihtimam göstermektedirler. Halbuki onlar, mübarek ramazan ayında alenen ekmek pişirmekte ve satmaktadırlar, İslâmî zaafından ötürü, hiç kimse de buna engel olmaya güç yetirememektedir.

Teessüfler olsun, bunun için yüz bin defa teessüfler olsun.. Vaktin sultanı bizdendir; halbuki biz fakirler bu zaaf ve bu perişanlık içindeyiz.

***

Devlet erbabının ikramı ile, îslâm güçlenmiştir. Onların İslâm'ı izazı ile de, kuvvetlenmiştir. Bu büyüklerin takviyesi ile, ulema ve sofiye aziz ve muhterem bilinmektedirler; şeriatın tervicine de çalışıyorlar.

Duyduğuma göre, bir gün merhum Emir Timur Buhara sokaklarının birinden geçiyormuş. Hace Nakşibend Hanigahı dervişleri Hace Hanigahımn sergilerini silkeliyorlarmış. Emir, İslâmî neş'esinin güzelliğinden olacak; orada durup Hanigahtan gelen tozlan kendisi için anber bilmiştir. Ta ki: Dervişlerin feyiz bereketlerine nail ola.. ihtimal ki o: Bu tavazu ve bu inkisar ile son nefesini iyi bitirmiştir. Nitekim, Hace Nakşibend Hz. nin şöyle dediği nakledilmiştir:

— Timur imân sahibi olarak öldü..

Hatiplerin, cuma hutbelerini okurken; bir alt dereceye inmelerinin manasını bilir misin?. Böyle etmek, Resulüllah S.A. efendimize ve hulefa-i raşidine r.a. karşı, selatin-i izamın tavazuudur. Bunlar, din büyükleri ile, kendi isimlerinin aynı derecede okunmasına izin vermediler. Allah-ü Taâlâ, onların sayini meşkûr eylesin..

***

BİR İLAVEDİR

Ey Kardeş,

Secde, alnı yere koymaktan ibarettir. Son derecede, tezellülü ve inkisarı tazammun etmekte ve tam manası ile tavazuu ve iftikarı şümulüne almaktadır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, tavazuun bu kısmı, Vacib'ül-Vücud Yüce Sultan Zat'm ibadetine mahsus kılındı. Böyle bir şeyi, Yüce Hakkın gayrı için, caiz görmemişlerdir.

Bu manada şöyle anlatıldı:

— Resulüllah S.A. efendimiz, bir gün yolda yürüyordu. Bir Ara-bî gelip kendilerinden mucize talebinde bulundu. Ta ki: İmana gele.. Bunun üzerine Resulüllah S.A. efendimiz ona şu emri verdi:

— «Git, şu ağaca, ResulüHah'ın kendisini taleb ettiğini söyle..» Gitti, söyledi. Ağaç dahi, harekete geldi, yerinden çıktı ve geldi.. Resulüllah S.A. efendimizin yanında durdu.

O Arabî bu hali müşahede ettikten sonra. İslâm dinine girdi Sonra şöyie dedi:

— Ya Resulellah, bana izin ver; sana secde edeyim.. Bunun üzerine, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Allah-ü Taâlâ'dan başkasına secde etmek caiz değildir. Eğer bir kimseye, bir kimse için secde etmesini emredecek olsaydım: kadına, kocası için secde etmesini emrederdim.»

Fakihlerden bazıları, her ne kadar devlet büyüklerine saygı secdesi cevazı için fetva vermişler ise.. devlet büyüklerinin haline lâyık olan odur ki: Bu işte, Hazret-i Hak için tavazu göstereler. Son derecedeki tezelîûl ve inkisar için, Yüce Hakkın gayrına yapılması cevazını vermeyeler. Zira, Allah-ü Taâlâ, âlemi onlara müsahhar kıldı; onları kendilerine muhtaç, eyledi. Yerinden olur ki: Bu büyük nimetin şükrünü eda edeler. Tam âcizden ve inkisardan gelen bu gibi tavazuu, Yüce Hakkın mukaddes zatına tahsis edeler. Bu işte, onunla ortalığa cevaz vermeyeîer. Her nekadar, bir cemaat bu manaya cevaz vermişlerse de, onların güzel tavazuuna uyan, bu cevazı vermemeleridir.

Bir âyet-i kerime meali:

— «İyiliğin mükâfatı, iyilikten başka mıdır?.» (55/60)

Sultan-ı Vakit, uzak memleketlerinden gelip darülhilâfeye inmiştir. İhtimal ki, bu Fakir'in kendisini yakında darülhilâfeye inşaallah kavuşturacaktır.

Kalanı karşılaşma zamanı anlatılacaktır.

***

Hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustfa'ya iltizam edenlere selâm.. Ona ve âline üstün salâtlar ve selâmlar..

***

406. MEKTUP

MEVZUU:

a) Halk ve amir aleminden her bir latifenin bir zahiri, bir de batını olduğunun beyanı. Bu batının dahi, irfan sahibinin kayyumu olan isme katılması.

b) İrfan sahibinin, kalbe nüzul vaktinde zahir ve batın olarak kullan davete müteveccih olduğu.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Haşim Bedahşi Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Halk ve emir alemi, marifeti tam olan irfan sahibi içindir. Onun has yüzü olan kayum ismine nisbetle, her ne kadar her ikisi de zahire ve surete dahil olsalar da, gerçek manada, onun hakikati ve batınıdır. Nitekim, bir mektupta bunun tahkiki yapılmıştır. Amma, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile bu zahiri ve sureti mülahaza ettiğimiz zaman; orada bize zahir ve batın, suret ve hakikat açığa çıkar. Bir cemaatın sandığı gibi, ne halk aleminin tamamını zahir olarak buluruz; ne de emir alemini batın. Latifelerden her bir latifede, yani emir ve halk aleminden bir suret, bir de hakikat vardır. Toprak unsurunda dahi, onun için hem zahir vardır; hem de batın. Aynı şekilde ahfanın dahi, bu zahiri bir de batını vardır. Bu batının dahi, halk alemi ile taalluku vardır. Emir alemi dahi, o gün salih ameller sebebi ile, hatta sırf Allah'ın fazlı ile bu batına katılır. O batın dahi, parça parça kayyum ismine bağlanır. O derecede ki, bu batından yana hiçbir eser kalmaz.

Her şey ki, sırf zahirden başkasıdır; o gizliliğe geçer.

Bu batının, kayyum ismine katılması şu demeye gelmez:

-Bu batın, o isimde olur; onunla ittihad eder.

Zira, böyle bir manaya kail olmak, ilhaddır. Kâinat hadiseleri ile, zatında, sıfatında, isimlerinde bir değişiklik olmayan zat yüce Sübhandır.

Elbette şu manaya olması gerekir:

-Bu batın için, o isme bir nisbet hasıl olur. Amma keyfiyeti meçhul biur nisbet. Bu nisbet dahi, hulul ve ittihad vehmini verir. Amma, hakikatta ne hulul vardır; ne de ittihad. Zira böyle bir şeyin olması demektir. Yani imkânın vacib olması. Halbuki böyle bir şey, aklen muhal olup şeriatta dahi zındıklık sayılır.

Baki kalan o sırf zahir, eğer şehadet aleminden ise, müşahede edilip görülür. Amma, batın rengine girmiş olarak, eğer batın ise, şühud ve idrak kavramı dışındadır; gaybe katılmıştır; onun rengini almıştır.

Keyfiyeti belli olan bir şey, keyfiyeti belli olmayandan bir renk almadık-

ça; keyfiyeti belli idrak kavramından çıkmadıkça, yükünü de şehadetten gaybe almadıkça; hakiki manada keyfiyeti belli olmayan manadan bir nasibe nail olamaz ve gaybin gaybin de muttali olamaz.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Batından ayn durup hali üzere baki kalan bu zahirin yüzü tamamen halkadır. Şer'i olan taat ve ibadetler dahi ona bağlıdır. Davet ve tekmil muamelesi dahi ona kalmıştır.

İmkâna bağlı mertebelere ve vücuba bağlı makamlara taalluku olsun veya olmasın bir şey değişmez; bu tekmil sahibi arifin batını dahi zahire dönüktür.

Her ne şeye ki, zahir teveccüh eder; batın dahi tekmil, terbiye ve ibadetin itmamı için o cihete teveccüh eder. Zira burası, amel evidir ve davet yeridir. Şühudun ve müşahedenin hakikati ise, ancak ahirette olacaktır. Keşif ve muayene önümüzdedir.

Yüce Sultan Mabud Zat'a ibadet etmek, yani bu yerde, onun varlığına dalgın olmaktan daha faziletlidir. Mahabbetten neşet eden matlubu intizar etmek, matlubda yok olup gitmekten hayırlıdır.

Anlatılan üstteki manayı, sekir erbabı ister tasdik etsin; isterse etmesin.

Tekmil sahibi arif zat için hasıl olan zahir ve batının halk tarafına teveccühü, vakti belli ecel gelinceye kadardır. Bu dahi, davetin müntehasıdır.

Ecel vakti geldiği zaman, ölüm köprüsüne çıkar, mahbubun visal konağına ayağını basar. Ağyar sıkışıklığı olmadan, vasi ve ittisal devleti ile müşerref olur.

Bir şiir:

Kutlu olsun erbab-ı nimete erdikleri;

Miskin aşıka yeter kadehle içtikleri...

***

"Rahmimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağıştı. Zira sen, her şeye kadirsin.” (66/8)

Salât, selâm, tahiyyet, bereket Allah'ın halkının hayırlısına ve onun keremli kardeşlerine; âl ve ashab-ı izamına. Taa, kıyamete kadar...

***

407. MEKTUP

MEVZUU:

a) Fenanın ve bekanın hakikati.

b) Adem'in (yokluğun) irfan sahibinin hakikatinden ve suretinden ayrılması.

c) Mücaveret nisbetinin tekmili.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Mevlâna Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Salât ve selâmın Seyyid'ül mürseline...

Bilesin ki,

Mümkinatın hakikatleri, bu Fakir'in bildiğine göre, ademlerden (yoklardan) ibarettir. Bu ademler dahi, tüm noksanların ve şerlerin menşeidir. Hem de, şanı büyük İlâh'ın esma ve sıfatlarının akisleri ile... Ki bu akisler, ademlerde zuhura gelmektedir.

Bu babda netice söz şu ki: O ademler, heyula gibi olup o akisler dahi suret haleti gibidir. Bu ademler taşahhus ve temeyyüz edip bu akislerle onda zahir olmuştur. Bu akislerin kıyamı dahi, o mütemeyyiz ademlerledir. Bu kıyam da, arazın cevherle kıyamı gibi değildir; elbet, suretin heyula ile kıyamı gibidir. Nitekim bu manada şöyle demişlerdir:

-Suretin kıyamı heyula iledir; heyulanın teşhisi dahi suretledir.

Allahu Teala'nın ihsan ettiği basan sonunda, salik mukaddes Hakkın zatına zikir ve murakabe ile teveccüh edip onun masivasından dahi saat saat iraz eder ise, bu ilmi suretler için, ,anı büyük Vacib sıfatlara her an kuvvet ve galebe husule gelir. Onun karini olan ademleri dahi istilâ edip saltanatı altına alır. Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Dikkat ediniz, üstün gelenler Allah fırkasıdır.” (5/56)

Muamele dahi, o dereceye ulaşır ki, asıl ve heyula gibi olan bu ademler, o akislere kapanır; hatta salikin nazarından gizlenir. Hem de tam manası ile. Onun nazarında, akislerden, asıllardan, asılların dahi asıllarından başka bir şey kalmaz. Hatta, asılların görülme yeri olan akisler dahi nazardan gizli kalır. Zira, görünme yerlerinin (aynalann) dahi gizlenmesi gereklidir.

Burada anlatılan, fena makamıdır; cidden yüksektir. Şayet bu fani olan salik, bekabillah ile müşerref olur ise, bu hali ile de, aleme döndüğü zaman, ademini, bedeni koruyan ince bir deri gibi bulur. Onunla son derece münasebetinin yokluğundan ötürü, şu tabir kullanılır:

-Kıldan gömlek...

Yani o salikin ademi... Ve onu, kendisine ayrı bulur. Ne var ki, hakikatte, o adem bu yerde kendisinden ayrı değildir; hatta onun enaniyet zannına dahildir.

Hulasa, bu makamda adem, onun mağlup ve mestur, daha önce olduğu haletten tenezzül eden bir parçası gibidir. Sonra, kendi kıyamını sağlayan akislere tabi, onlarla kaim olmuştur.

Bu Fakir, senelerce, anlatılan makamda kaldı. Ademini dahi, kıldan bir gömlek gibi, kendisinden ayrı buldu. Amma, Sübhan Allah'ın sonsuz inayeti onun halini şümulüne aldığı için, şöyle böyle olduktan sonra, gördü ki, o mağlup cüz, bu terkibden çözülmüş, ayrılmış. Bu akislerin husulü sonunda, kendisine arız olan teşahhusu dahi kaybedip mutlaka ademe katılmış gibi. Bir suret gibi ki, bir kalıb içine konur ve kıyamı dahi onunla olur.

Amma bu suret kemal bulup kendisine sebat ve rusuh hasıl olduktan sonra; o kalp kırılır ve anlatılan suret ondan çıkar. Ve artık onun, kendi kendine kıyamı vardır.

Üzerinde durduğumuz dahi, akislerin kıyamı kendisi ile olandır. Amma,

şimdi, kendileri ile, hatta asılları ile onlara kıyam hasıl olmuştur.

Üstte anlatılan mana ki oldu:

-Ene... (Ben...) lâfzının ıtlakı, akislerden ve akislerin asıllarından gayrına kalmaz. Ademe bağlı cüz'ün dahi, ona hiç dokunduğu yoktur.

Fenanın hakikatini bulmak, ancak, anlatılan makamda hasıl olur. Daha önceki fena, bu fenanın bir sureti gibidir.

Üstteki makamdan bekaya çıkarılır ve aleme döndürülür ise, kendisinde cüz'iyet nisbeti bulunan adem de iade edilir; asalet ve galebe de onun olur. Böylece adem, onun mücaviri ve arkadaşı olur. Hakikatından ve suretinden de ayrılır. Bu arada:

-Ene... (Ben...) lâfzının ıtlaki dahi ondan uzaklaştırılır. Hikmet ve maslahat icabı kıldan gömlek, ona ikinci kere giydirilir.

Bu halet içinde; adem iade edilir lâkin, o akislerin kıyamı ona bağlanmaz. Daha önceki bekada anlatıldığı gibi, o akislerle ademin bekası kılınır. O bekada bu nisbet bulunduğu zaman; bekanın hakikati olan o halette bu nisbet, pek tamam olarak bulunur.

Bu babda netice söz şu ki:

-Elbisenin, elbise sahibi üzerinde tesiri vardır. Yani giydikten sonra. Eğer elbise sıcak ise, giyene sıcak olarak tesir eder. Eğer soğuk ise, soğuk olarak tesir eder. Bu ademin dahi, elbiseye benzer yanı vardır. Onun da, kendine göre tesiri bulunmuş, bütün bedene sirayet ettiği görülmüştür. Lâkin, bilinen o ki, bu tesir ve sirayet zahiri olup batini değildir. Arızidir; zati değildir. Dahili mücanesetten değil; harici mücaveretten hasıl olmuştur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; bu ademden neş'et eden şer ve noksanlık bulunur ise, bunlar dahi harice bağlı arızi şeylerdir. Zati ve asli değillerdir.

Bu makamın sahibi, her ne kadar beşeriyette, diğer insanlarla ortak beşeri sıfatların südurunda sehimli ise de; lâkin beşeri sıfatların kendisinden süduru, kendisi gibi insanlarla mücavirlikten naşidir. Diğerlerinde ise, asli ve zatidir. Bu iki mana arasında o kadar çok fark var ki!..

Avam sınıfı; havas zatları, hatta havassın dahi hasını, kendileri gibi tasavvur ederler. Surette bir iştirak mülahazasında bulunurlar. Dolayısı ile onları inkâr edip bereketlerinden de mahrum kalırlar. Bu mana, şu ayet-i kerimeleme anlatıldı; onların haline alâmettir:

"Beşer olanlar mı bize hidayet edecek?..

Deyip kâfir oldular...” (64/6)

"Bu Resule noluyor ki?.. Çarşılarda yürüyor...

Dediler.” (25/7)

Her ne zaman nefsimde beşeri sıfatlara baksam; Sübhan Allah'ın inayeti ile o sıfatların hamili olarak bir mücavir ademi bulurum ki o , bütün külliyelime geçip sirayet etmiştir. Nefsimi dahi, tamam ve kemal ile o sıfatlardan yana temiz ve beri bulurum. Nefsimde o sıfatlardan bir nebze dahi bulamam. Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Bu sıfatlar, mücaveret sebebi ile, kırmızı elbise giyenden zuhur eden kir-mızılık gibi, kırmızı olarak zuhur eder. Ama ahmaklar, o şahsa mücavir kurnazlığı, şahsın kendi kurnazlığı sanırlar... Bu da, onların temyiz kabiliyeti olmadığındandır. Dolayısı ile ona, vakıaya muhalif olan hükümler nisbet ederler.

Bir şiir:

Her kim efsane okursa efsanedir;

Kendi kıymetini bilen merdanedir...

Nü suyudur Kıpti'ye kan görünse de;

Musa'nın kavmine dahi su, kan nedir?..

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma... Katından bize rahmet hibe eyle... Sen hibesi en bol olansın,..” (3/9)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

408. MEKTUP

MEVZUU: Küfr-ü hakiki sualine cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Maksud Ali Tebrizi'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile... Allah'a hamd olsun; selâm onun seçmiş olduğu kullarına...

***

Mübarek mektub ulaştı.

O mektupta, bazı sofiye kelimeleri üzerine soru vaki olmuş. Ey mahdum,

Her ne kadar zaman ve mekân, konuşmaya ve yazmaya müsaid değilse de, mutlaka sorulana da cevap gerek. Bunun için, zaruri olarak bazı cümleler yazdım.

Bütün soruların hallinde, kısaca öz kelâm şudur:

-Bir şey, şeriatta küfür ve İslâm ise, aynı şekilde tarikatta dahi küfür ve islâm'dır. Aynı şekilde, şeriatın küfrü şer ve noksanlık, İslâm'ı da kemal ise, tarikatın dahi küfrü şer ve noksanlık olup İslâm'ı dahi kemaldir.

Tarikatın küfrü, cem makamından ibarettir. Ki orası, saklamak mahallidir. Bu yerde, hakkın batıldan ayırd edilmesi yoktur. Zira orada salikin müşahedesine gelen güzel ve çirkin aynalarında mahbub vahdetinin cemalidir. O vahdet mazharlarından ve zılâlinden başka hayır, şer, kemal ve noksan bulamaz. Dolayısı ile, temyizden naşi inkâr nazarı, onun hakkında yoktur. Zaruri olarak, her şey sulh makamında olur ve her şeyi, sırat-ı müstakim üzere bulur. Meali şöyle olan ayet-i kerimeyi de terennüm eder:

"Yürüyen hiçbir mahluk hariç olmamak üzere, hepsinin alnından tutan odur. Gerçekten Rabbim, sırat-ı müstakim üzeredir.” (11/56)

Bazan da, mazharı, zahirin aynı olarak görür. Halkı, Hakkın aynı zanneder. Rabbi dahi, merbubun aynı sanır. Bunların hepsi öyle çiçeklerdir ki, cem makamında açılırlar. Bu makamda Hallaç şöyle demiştir:

Bir şiir:

Küfrettim Allah'ın dinine ki, küfür vaciptin

Bence, amma katında Müslümanlara kabihtir.

Bu tarikat küfrü ile, şeriat küfrü arasında tam bir münasebet vardır.

Eğer şeriat kâfiri merdud ve azaba müstahak; tarikat kâfiri de makbul ve dereceler kazanmaya haklı ise, bu küfür ve istitar hakiki mahbubun mahabbeti ağır basmasından ve onun gayrını tamamen unutmasından gelmektedir. Bunun için de makbul olur. Amma öbür küfür, cehlin istilâsından ve inattan gelmektedir. Bunun için de, zaruri olarak merdud olur.

Tarikat islâmı, cemden sonra olan fark makamıdır. Ki burası, temyiz makamı olup hak ve hayır, burada serden ve batıldan ayrılır. Bu tarikat İslâm'ın, şeriat İslâmı ile tam bir münasebeti vardır.

İslâm şeriatı, kemalini bulduğu zaman; bu islâm'la onun bir nisbet ittihazı hasıl olur. Hatta, her iki İslâm da, şeriat İslâm'ıdır. Ancak, ikisi arasındaki fark şudur: Biri şeriatın zahiri, diğeri de şeriatın batınıdır; biri şeriatın sureti diğeri de şeriatın hakikatidir. Tarikat küfrünün mertebesi, şeriat hakikatinin İslâm'na nazaran alt ise de, şeriat sureti İslâm'ından aladır.

Bir şiir:

Düşer kıyaslarsak sema ile arşı;

Yerle kıyaslarsak ne var ona karşı...

Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; meşayihten her kim, şeriatın zahirine muhalif kelâm eder ise, bütün o sözler, tarikat küfrü makamında söylenen sözlerdir. O makam dahi, sekir ve ayırd etme durumunun bulunmadığı bir makamdır. Hakikat İslâm'ı devleti ile müşerref olan büyüklere gelince... Bunlar, o gibi cümleleri söylemekten yana münezzeh ve müberradırıar. Zahir ve batın olarak enbiyaya iktida ederek, onlara tabi olmuşlardır.

O kimse ki, vecde ve zevke dayalı sofiye sözlerini söyler; her şeyle de sulh makamında olur; hepsini de sırat-ı müstakim üzere bilir; halk ile hak arasındaki temyizi isbat eylemez; ikilik varlığına da kail olmaz. Bu kimse, eğer cam makamına vasıl olmuş, tarikat küfrü ile de tahakkuk etmiş, masivayı dahi unutmuş ise, bu kimse makbuldür; sözlere de sekir halinden gelmiştir; dedikleri zahir manasından alınmıştır.

Şayet bir kimse de; bu halin husulünde olmadan, kemalin birinci derecesine ulaşmadan anlatılan kelimeleri söyler ve herkesi de sırat-ı müstakim üzere bilip batılı dahi haktan ayırd etmez ise, o kimse zındıklardan ve mülhidlerden olup maksadı, şeriatı iptal etmektir. Bu gibilerin gayeleri de, alemlere rahmet olan enbiyanın davetini de kaldırıp hükümsüz bırakmaktır. Onlara salât ve selâm olsun.

O gibi sözler, haklıdan sudur ettiği gibi, batıl kimseden de sudur eder. Ne var ki, haklıdan çıkınca hayat suyudur; batıl kimseden sudur ettiği zaman ise, öldürücü zehir halini alır. Tıpkı Nil suyu gibi. O, Beniisraile halis su olmuştur; kıptilere dahi kan ve azab...

Bu makam, ayakların kayıp gittiği bir makamdır. O sekir erbabı zatların sözlerini taklid ettiklerinden, ehl-i İslâm'dan nicelerinin ayakları kayıp gitti. Yani sırat-ı müstakimden. Dalâlet ve hüsran çukurlarına düştüler. Dinlerini dahi toz duman ettiler. Bilemediler ki, o kelimelerin makbul olması, bazı şartlara bağlıdır. O şartlar dahi sekir erbabında mevcut olup bu taklitçilerde yoktur. Bu şartların en büyüğü ise, yüce Hakkın masivasını unutmaktır; ki bu, kabul dehlizidir.

Haklı ile batılın ayırd edilmesinde ölçü şudur: Şeriat üzere istikametin olması ve olmaması. O kimse ki, haklıdır; kıl kadar olsa dahi, şeriat hilâfına hareket etmez. Hem de, kendisinde sekrin bulunmasına ve temyiz kabiliyetinin olmamasına rağmen.

Hallac'ı ele alalım. Kendisinden:

-ENEL-HAK... (Hak ben...) sözünün sudur etmesine rağmen; her gece zindanda beş yüz rikât namaz kılardı. Hem de, ağır zincirlere vurulduğu halde. Bundan başka, zalimlerin ellerinin değdiği yemeği de yemezdi, isterse, helâl yoldan gelmiş olsun. O kimse ki, batıl yoldadır; şeriat hükümlerini yerine getirmek ona cidden ağır gelir. Hem de Kaf Dağı kadar... Şu ayet-i kerime, onların halini anlatır:

"Kendilerini davet ettiği şey, müşriklere ağır geldi."F(42/13)

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, katından bize rahmet ver; işimizde bize muvaffakiyet hazırla...” (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

409. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizi, maraz-ı mevtinde, bazı şeyler yazması için istediği kâğıdın verilmesine Hazret-i Ömer'in (ra) engel olmasının halli.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Ebül-Hasan Baha Bedahşi Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm...

Sual şudur:

Hatem'ür-rüsul ver-risalet Resulullah (sav) Efendimiz, maraz-ı mevtinde, kâğıt taleb edip şöyle buyurmuştur:

"Bana kâğıt getirin; size bir kitap yazayım ki; benden sonra dalâlete düşmeyiniz."

Hazret-i Faruk Ömer dahi, ashaptan bir cemaatle beraber, kâğıt getirilmesine, engel olup demiştir ki:

-Allah'ın kitabı bize yeter...

Daha sonra, bir yanılma olup almadığı babında o emri yeniden anlamak istemiştir. Halbuki, Resulullah (sav) Efendimiz, her ne söylemiş ise, onu vahiy yolu ile söylemiştir. Nitekim, bu mana, şu ayet-i kerime ile sabittir:

"O boşa konuşmaz; söylediği ancak, kendisine gelen vahiyledir." (53-3-4)

\/ahye engel olup reddetmek ise, küfürdür. Nitekim, bu manada Allahu Teala, şöyle buyurdu: "Her kim, Allah'ın inzal ettiği ile hükmetmez ise... onlar kâfirlerdir." (5/44)

Bundan başka, Resulullah (sav) Efendimizin, sayıklama veya hezeyena kapılması gibi bir manaya cevaz vermek de şer'i hükümlere itimadı kaldırmak olur ki, küfürdür, ilhaddır, zındıklıktır.

Üstte anlatılan kuvvetli şüphelerin halli nasıl olur?

Bilesin ki,

Allahu Teala, seni irşad eylesin. Doğru yolda sana hidayet nasib eylesin.

Bu ve emsali şüpheler ki, bir cemaat, üç halifeye ve diğer sahabelere vardırmaktadırlar; bu gibi şekli şeylerle onların muradı, onları reddetmektir.

Eğer bu cemaat, insafa gelip de; Hayr'ül-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbet şerefini kabul etselerdi; onların nefislerini dahi o, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinde heva ü hevesten temizlenmiş, gönüllerinin kinden ve hasetten arınmış olduğunu bilselerdi; yine bilselerdi ki onlar, din ve İslâm büyükleridir, İslâm kelimesini ilâ için bütün güçlerini harcamışlar ve dinin teyidi, Seyyidü'l-enam Resulullah'a yardım için geceli gündüzlü, gizli aşikâr mallarını sarfetmişler; Resulullah (sav) Efendimizin mahabeti için aşiretlerini, kabilelerini, çocuklarını, zevcelerini, vatanlarını, meskenlerini, su kaynaklarını, ziraatlerini, ağaçlarını, ırmaklarını terk etmişler; Resulullah'ın (sav) nefsini kendi nefislerine tercih etmişler; Resulullah'ın (sav) mahabbetini dahi nefislerine olan mahabbeti, çocuklarına ve mallarına olan mahabbetten üstün tutmuşlar; yine onlar vahyin ve meleğin gelişine şahit olmuşlar; mucizeleri ve harika işleri görmüşler; böylelikle de gaybleri şehadet, ilimleri de ayn olmuş; yine onları bilselerdi ki, Allahu Teala, Kur'an-ı Mecid'inde:

"Allah onlardan razı, onlar da Allah'tan razı..." (5/119)

"Bu dahi, onlann İncil'de ve Tevrat'ta anlatılan vasıflandır." (48/29) manaları ile anlatmıştır; yanlış düşünmezlerdi.

Bu kerametlerde ki, bütün ashab müşterektir; din büyükleri olan Hulefa-ı Raşidin hakkında neler zahir olmaz ki?.. Hazret-i Faruk öyle bir zattır ki; onun şanında:

"Ey Nebi, sana Allah ve müminlerden sana tabi olanlara (veya olanlar) yeter." (8/64) buyurdu. İbn-i Abbas (ra) dedi ki:

-Bu ayet-i kerime, Hazret-i Ömer'in (ra) İslama girmesi üzerine nazil oldu.

Yukarıda anlatılanlar dinlenip insaf nazarı hasıl olduktan, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbet şerefi de kabul edildikten sonra onun ashab-ı kiramının dahi üstün sanı ve yüksek dereceleri bilindikten sonra, muterizler ve şekçiler, bu gibi şüpheleri, mugalata ve safsata muzahrefati tasavvur edip anlatılanları, itibar derecesinden düşürmek isterler.

Şu şüphelerde mugalata maddesi bulunmamış ve safsata yeri dahi tayin edememiş olsalar dahi; en azından mücmel olarak anlamaları gerekir ki, bu seklerin neticesi ve bu şüphelerin hasılı hiçbir şeye yaramayacaktır. Hatta, onlar İslâmi zaruret ve bedahetle çarpışmaktadır. Kur"an ve sünnet-i Nebeviye ile merduddur.

Durum yukarıda tafsilatı ile anlatılmış olmasına rağmen; bu sualin cevabında ve bu şüphe maddelerinin tayininde, Allah'ın inayeti ile birkaç mukaddime yazacağız.

Dinle...

Kemal üzere bu şekil durumlarının hadi, mukaddimeler üzerine yapılmıştır. Her mukaddimenin dahi, kendi başına ayrı olarak verdiği cevap vardır.

BİRİNCİ MUKADDİME

Resulullah (sav) Efendimizin bütün konuşmaları, söylemeleri vahiy gereği ve ayet değildi.

"O, kendi nevasından söylemez...” (53/3) mealine gelen ayet-i kerime, Kur'an'a mahsus konuşmalarına aittir. Nitekim müfessirlerin de kail olduğu mana budur.

Eğer onun bütün konuşmaları bir vahiy gereği olmuş olsaydı; şanı yüce Hak katından hiç itiraz varid olmazdı. Yani Resulullah (sav) Efendimizin bazı konuşmalarına. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Şu ayet-i kerimedeki affının manası dahi kalmazdı:

"Allah seni affetsin, niçin onlara izin verdin?” (9/43)

Allahu Teala, bu hitabı peygamberine yapmıştır. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin...

İKİNCİ MUKADDİME

Resulullah (sav) Efendimiz ile, akla dayalı işlerde, içtihada kalan hükümlerde; ashab-ı kiramın söz alış verişi yapmalarının yeri vardır. Bu da, şu ayet-i kerimelerin mucibine göre olmaktadır:

'İbret alınız, ey basiret sahipleri...” (59/2)

"İşi, onlarla müşavere et.” (3/159)

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca, onlar için bu işlere red ve tebdil yeri vardır. Zira, işin meşveret ve itibarla olması, red ve tebdilsiz tasavvur edilemez.

Bedir esirlerinin katli hususunda ihtilâf vaki oldu. Kendilerinden fidye almakla katletmek üstüne değişik görüşler ileri sürüldü. Hazret-i Ömer'in hükmü onların katli üzerine gidi. Gelen vahiy, Hazret-i Ömer'in görüşüne uygun oldu. Fidye alınması için de, tehdid geldi. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Eğer azab nazil olsaydı; Ömer'den ve Saad b.Maaz'dan başkası kurtulamazdı."

Zira, Saad b.Maaz dahi, esirlerin katline işaret etmişti.

ÜÇÜNCÜ MUKADDİME

Resulullah (sav) Efendimiz için, sehiv ve nisyan caizdir; hatta vaki olmuştur. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin...

Nitekim, üstte anlatılan mana, Zülyedeyn yolu ile gelen hadis-i şeriften anlaşılmaktadır. Şöyle olmuştu:

Resulullah (sav) Efendimiz, dört rikâtlı farzın birinde, ikinci rikâtı kıldıktan sonra selâm verdi. Bunun üzerine, Zülyedeyn, Resulullah (sav) Efendimize şöyle buyurdu:

-Ya Resulallah, namazı kısalttın mı, yoksa unuttun mu?

Zülyedeyn'in doğru söylediği sabit olunca, Resulullah (sav) Efendimiz kalktı; iki rikât daha kıldıktan sonra, sehvi secdesi yaptı.

Sıhhat, feragat halinde sehiv ve nisyan caiz olduğuna göre ki bu, beşeriyet iktizasıdır; maraz-ı mevtinde, hastalık halinde kendisinden bir kasd ve ihtiyar olmadan kelâm, beşeriyet iktizası olarak neden sudur etmesi caiz olmasın? Şer'i hükümlere olan itimad neden kalksın? Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Kaldı ki, Sübhan Hak, Resulullah (sav) Efendimizi, sehvi ve nisyanı üzerine kesin vahiy ile muttali kılmıştır. Doğruyu yanlıştan ayırmıştır. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin hata üzerine takriri caiz değildir. Zira, böyle bir şey, şer'i hükümlere olan itimadı kaldırır. Bundan sabit oldu ki, itimadın kalkması için, sehvin ve nisyanın kendisi bir mucip değildir; onlarda kararlı olmak bir muciptir. Hata ye nisyan üzere kararlı olmak ise, caiz değildir.

DÖRDÜNCÜ MUKADDİME

Hazret-i Faruk Ömer, hatta kalan üç halife cennetle müjdelidirler. Bilhassa, Kur'an ve hadislerle onların cennetlik oldukları müjdesi varid olmuştur. Hatta söyle demek de mümkündür:

-Sağlam rivayetlerin çokluğundan bu mana, meşhur olup manevi tevatür haddine ulaşmıştır.

Bunları inkâr etmek ya cehaletten, yahut inattan ileri gelir.

Sahih ve hasen derecesindeki hadis ravileri, ehl-i sünnettir, rivayetlerini, tabiine ve sahabeye dayandırmışlardır. Muhalif fırkaların hepsi bir araya •gelecek olsa, ehl-i sünnetin onda birine ulaşır mı, ulaşmaz mı bilinmez? Nitekim, bu mana derin teabbubu olan insaf sahiplerine gizli değildir.

Ehl-i sünnet ulemasının kitapları, bu büyüklerin cennetle müjdeli olmaları ile doludur. Bazı muhalif fırkalara mahsus kitaplarda bu müjdenin olmayışında ne gam olur? Zira, müjde rivayetinin olmayışı, müjdenin olmayışına delâlet etmez.

Kur'an-ı Mecid'de hem de pek çok ayet-i kerimelerle bu büyüklerin cennetle müjdeli olmalarının sübutu yeter. Burada şu ayet-i kerimeleri alabiliriz:

"islâm'da birinci dereceyi kazanan muhacirler ve ansar ile, güzellikle onlara tabi olanlar var ya... Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İçinde ebedi kalmak üzere, Allah bunlar için artından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. İşte, bu en büyük mailiyettir...” (9/100)

"Aranızda, ferirtten evvel Allah yolunda mal harcayan ve mukatele eden başalan ile aynı seviyede olamaz. Bunlar sonradan Allah yolunda mal harcayıp mukateie edenlere bakarak, daha büyük dereceye sahiptir. Allah, onların her birine cenneti vaadetti. Allah muhakkak yaptıklarınızdan haberdardır.” (57/10)

Fetihten evvel ve fetihten sonra, Allah yolunda hicret edip, mal harcayan ve savaşan ashabın tümü ki, cennetle müjdelenmiştir; mal harcamakta ve Alllah yolunda savaşmakta pek ileri olan ashabın ileri gelenleri için ne diyebilbiriz? Ne demeye gücümüz yeter? Onların en büyük derecelerinin ne olduğunu nasıl idrak edebiliriz?

Üstte anlatılan ikinci ayet-i kerime için, tefsin ehli dedi ki:

-Bu ayet-i kerime Hazret-i Ebu Bekir Siddık için nazil olmuştur. Zira o, Allah yolunda mal harcamakta ve savaşmakta, en ileridir.

Bir başka ayet-i kerimede ise, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, ağacın altında seninle biat eden müminlerden razı olmuştur. Kalblerindekini bilerek, üzerlerine kuvve-i maneviye indirmiş ve onlan yakın bir fetih ve alacakları birçok ganimetlerle mükafatlandırmıştır. Allah mutlak galiptir; yegâne hüküm ve hikmet sahibidir...” (48/18-19)

Muhyissünne imam-ı Begavi Maalimü't-tenzil eserinde, Cabir'den (ra) naklen Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu anlattı:

"Ağacın altında biat edenlerden hiç kimse, cehenneme girmeyecektir."

Anlatılan biata:

-Biat-ı rıdvan adı verilir. Şunun için ki: Sübhan Allah o cemaattan o biatta razı olmuştur.

Hiç şüphe edilmeye ki, Kur'an ve hadis ile cennetle müjdelenen bir kimseyi tekfir etmek, küfürdür; kabahatların da en büyüğüdür.

BEŞİNCİ MUKADDİME

Kâğıt getirilmesini Hazret-i Faruk Ömer'in durdurması, red ve inkâr yollu değildir. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Böyle bir edep dışı hareketin onlardan sudur etmesinden Allah'a sığınmak gerek. Bilhassa, en büyük alâka sahip olan Resulullah (sav) Efendimizin vezirlerinden... onun nedimelerinden... Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. O kadar, ki, böyle bir mana, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin bir veya

iki defa sohbeti ile müşerref olan ashabın en alt derecesinde bulunandan dahi vaki olmaz. Hatta, böyle bir red, İslâm devleti ile saadete eren avam mü'minlerden gelmesi dahi tevehhüm edilmez. Durum böyle olunca, vezirlerin ve nedimlerin en büyüklerinden, muhacir ve ansarın en ulularından gelmesi nasıl tahayyül edilir?

Allahu Teala, onlara insaf versin ki, din büyüklerine kötü zanda bulun-mayalar; anlamadan her bir cümle ve kelime ile muahazeye koyulmayalar.

Hatta Hazret-i Ömer'in anlayıp sormak istemesi ki, bunun için: -Hele anlayınız, demesi şu manayadır:

Eğer kâğıt istemesi ciddi ve önemli ise, kendisine getirile... Eğer ciddi bir mana yoksa, onun başını bu vakitte ağrıtmayalar.

Zira, eğer kâğıt taleini vahiy ve emirle yapmış ise, onu mübalağa ve tekidle üzerinde durarak isterdi; yazmakla memur olduğunu mutlaka yazardı. Çünkü vahyi tebliğ etmek, peygamberlere vaciptir. Eğer bu taleb, emir ve vahiyle değli de, ictihadda ve fikre dayalı bir şey yazmak istemiş ise, vakit, böyle bir şeye müsaid değildir. İçtihad mertebesi ise, Resulullah (sav) Efendimizin intihalinden sonra da bakidir.

Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden hüküm çıkaranlar, dini asılların da aslı olan Kur'an'dan içtihada dayalı hükümleri çıkarabilirler. Onun huzurunda vahyin nüzul zamanı, hüküm çıkaranların hüküm çıkarmaları yeri olunca... Vahyin kesilme zamanı olan Resulullah (sav) Efendimizin irtihalinden sonra da, ilim sahiplerinin istinbatı (hüküm çıkarması) ve içtihadı evlâ yoldan makbul olur.

Vakta ki, Resulullah (sav) Efendimiz, o iş üzerinde ciddi durmadı; hatta bu emirden iraz etti. O zaman bildi ki, bu taleb vahiy üzerine değildir.

Mücerred istifsar için tevakkuf, mezmum değildir. Zira, melâike-i kiram dahi, Adem'in hilâfet şeklini öğrenmek ve açıklığa kavuşması taleplerini Melik-i Allâm'a arz etmişlerdir. Şöyle dediler:

"Orada bozgunculuk edecek ve kan dökecek birini mi yaratacaksın? Halbuki biz, seni hamd ile teşbih takdis ediyoruz.” (2/30)

Bu manadan olarak, Zekeriya (as) dahi, kendisine Yahya'nın müjdesi verildiği zaman şöyle dedi:

"Rabbim, benim nerden çocuğum olacak? Bana ihtiyarlık geldi; kadınım dahi kısırdır.” (19/20)

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca, istifham ve istifsar için; Hazret-i Ömer'in kâğıt getirilmesini durdurmasında ne gibi bir zorluk olur? Bunda ne gibi bir şey ve zarar vardır?

ALTINCI MUKADDİME

Hayrül-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti ve onun ashabına karşı iyi zanda bulunmak lâzımdır.

Resulullah (sav) Efendimizin asrını, asırlann hayırlısı; Resulullah (sav) Efendimizin ashabını dahi, peygamberlerden sonra ademoğullarının en faziletlisi bilmek lâzımdır. Bunları böyle bilmek lâzımdır ki, peygamberlerden sonra en faziletli cemaat, asırlann hayırlısında batıl üzerine toplanmış ve onun irtihalinden sonra, yerine fasık ve kâfirler oturmamış olduğuna tam yakin hasıl ola...

Yukarıda şöyle dedim:

-Ashab, ademoğullarının enbiyadan sonra en faziletlileridir.

Çünkü, bu ümmet hayırlı ümmettir; böyle olduğu dahi, Kur'an'la sabittir. O sahabe dahi, bu ümmetin en faziletlileridir. Hiçbir veli, bir sahabe mertebesine yetişemez.

Az insaf yeterli olur. Ve anlamak gerek. Eğer kâğıt getirilmesine engel olmak, Hazret-i Faruk'tan bir küfür olarak gelmiş olsaydı, Kur'an hükmü ile ümmetlerin hayırlısı, bu ümmetin hayırlısı olan Sıddık (ra) onun hilâfetini kararlaştırmazdı. Allahu Teala Kur'an-ı

Mecid'de sena eylediği, kendilerinden razı olup cennet vaadinde bulunduğu ansar ve muhacirin onunla biat etmezlerdi; Resulullah (sav) Efendimizin makamında oturtmazlardı.

Resulullah (sav) Efendimizin sohbetine ve onun ashabına hüsn-ü zan hasıl olduktan sonradır ki, bu misillu şüphelerin sıkıntısından necat müyesser olur. Bu gibi seklerin batıl olduğu manası dahi hasıl olur.

Allah korusun, Resulullah (sav) Efendimizin sohbetine ve onun ashabına iyi zan hasıl olmaz da; iş kötü zanna varır ise, zaruri olarak bu kötü zan, o sohbetin sahibine ve onun ashabına gider. Hatta bu sahibin dahi Mevlâsına çıkar. Bu işin şenaatini tam manası ile düşünüp bulmak lâzımdır.

Resulullah (sav) Efendimizin ashabına saygılı olmayan, ona iman etmiş sayılmaz. Zira, bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onları seven, beni sevdiği için sever; onlara buğzeden dahi, bana buğzettiği için buğzeder."

Bu manadan olarak, ashabı sevmek, Resulullah (sav) Efendimizi sevmeyi ilzam eder. Ashab-ı kirama buğzetmek ise, ona buğzetmeyi getirir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

***

Buraya kadar anlatılan mukaddimeleri bildikten sonra; bu şüphenin ve buna benzer şüphelerin cevabı kendiliğinden meydana çıkar. Hem de-hiçbir zorlama olmadan. Hatta mukaddid cevaplar hasıl olur. Zira, bu mukaddimelerden her bir mukaddime için, şöyle demek mümkündür:

-Onlar, kendi sınırlarını dahi asan cevaplardan birer cevaptır...

Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Bu mukaddimelerin mecmuu, bu şüphe maddesini Allah'ın yardımı ile kesip atmıştır. O seklerin defini ise, nazardan çıkarıp zanna ve tahmine bırakmıştır. Nitekim bu mana, insaflı zeki kimselere gizli değildir. Burada kullanılan:

-Zanna ve tahmine tabirini kullanmak, söz gelişi söylenmiştir. Yoksa, o gibi eklerin batıl olduğu açıktır. Bu şüphelerin batıl olduğu üzerine yazdığım mukaddimeler ise, ancak o açıklığa tenbihat kabilindendir.

Fakir'e göre bu gibi sekler ve şüpheler, fen sahibi birinin san'atı gibidir. Ki o kimse, ahmak bir cemaat arasına girer. Onların hisleri ile de sabit olan bir taşı alır; birtakım uydurma delil ve mukaddimelerle onun altın olduğunu isbatlar. bu ahmaklar dahi, bu uydurma mukaddimelerin definden aciz bulunmaktadırlar. O delillerin dahi mugalatadan ibaret olduğunu tayinde kusurludurlar. Böylelikle de şüpheye düşerler. Hatta o taşın altın olduğunu bilirler. Hem de yakinen. Kendi duygularını unuturlar, hatta itham ederler. Bu durumda, akıllı olana düşer ki, hissin zaruri olduğuna itimad ede. O süslü mukaddimeleri de itham ede.

İşte, üzerinde durduğumuz mana dahi, üstte anlatıldığı gibidir.

Her üç halifenin de, üstün şanları ve derecelerinin yüksekliği, hatta, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin tüm ashabının üstünlüğü, Kur'an ve hadis muktazası his ve müşahede ile bellidir. Süslü delillerle, onlara atıp taan edenlerin taanları ve ayıplamaları; o taşın varlığına atmak ve taan edip onda yapılan mugalata gibidir.

"Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Çünkü, sen hibesi en bol olansın." (3/8)

***

Keşke biteydim; onları bu din büyüklerine sövmeye ve İslâm ulularına taan etmeye götüren nedir? Halbuki, kâfirlerden ve fasıklardan birine sövmek, bir şahsa taan etmek şeriatta ibadet, keramet, fazilet ve necata vesile sayılmamaktadır. O halde, bu dinin hidayet erlerine ve İslâm hamilerine sövmek nasıl olur? Düşünülmelidir.

Şeriatta varid olmadı ki, Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi Resulullah'ın (sav) düşmanlarına sövmek ibadet ve keramet sayılsın. Elbette onlardan ve hallerinden iraz edip geçmek; vakti boşa geçirmemek, malayani ile meşgul olmamak, yerinde ve münasip olandır.

"Onlar bir ümmetti; geçtiler. Onların kazandığı kendilerinedir; sizin kazandığınız da size. Onların işlediklerinden sorumlu değilsiniz, " (2/141)

Allahu Teala, Resulullah (sav) Efendimizin ashabını Kur'an-ı Mecid'de şöyle anlattı:

"Onlar, kendi aralarında merhametlidirler..." (48/29)

Bu durumda onlar hakkında düşmanlık ve iki yüzlülük zannı Kur'an'ın kat'i hükmüne aykırıdır.

Üstte anlatılandan başka, bu büyükler hakkında kin ve düşmanlık isba-tı; her iki taifeyi de kötülemeyi gerektirir. Her iki taifeden de emniyeti kaldırdığı gibi, ashaptan her iki zümreyi de, taana uğratır. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Bilhassa şunun için ki: Enbiyadan sonra insanların en faziletlileri onların en şerlileri görüle. Asırların hayırlısı ise, asırların şerlisi ola. Bu manada, o asrın tüm ehli, düşmanlık ve adavetle muttasıf . olur ki, böyle bir şeyi söylemeye hiçbir Müslüman cür'et edemez. Böyle bir manaya da cevaz vermez.

Hazret-i Ali'nin hangi azamet ve hangi celâleti var ki bunun için üç halife birden ona düşman olalar; Hazret-i Ali'de dahi o üç hazrete karşı gizli düşmanlık buluna. Böyle bir şey, her iki tarafı da kötülemektir. Allah onlardan razı olsun.

Acaba, neden onlar birbirleri ile sütle şeker gibi olmasınlar? Birbirlerin-de kendi varlıklarını neden fani görmesinler? Kaldı ki, hilâfet işi de onlar arasında rağbet edilen ve aranan bir şey değildir ki; düşmanlığa ve kine sebep ola...

Nasıl üstte anlatıldığı gibi olmasın ki? Hazret-i Sıddık'tan (ra) gelen: -Beni kılıcınızla düzeltiniz, atınız; cümlesi meşhurdur. Hazret-i Faruk (ra) dahi, bu manada şöyle demiştir: -Hilâfeti alacak birini bulsam, onu bir dinara satarım... Hazret-i Ali'nin dahi, Muaviye ile muharebesi ve münazaası, hilâfete

meyli ve ona rağbet sebebi ile değildir. Elbette, asilerle kıtal farz ve onlan def etmek zaruri olduğu içindi. Allah onlardan razı olsun. Bu manada, yüce Allah'ın emri şu idi:

"Tecavüz eden tarafla kıtal ediniz; taa, Allah'ın emrine dönünceye kadar." (49/9)

Amma bu babda asıl söz şu ki: Hazret-i Ali ile muharebe edenler, tecavüz eden asi kimseler değillerdi. Onlar tevil ehli, görüşleri olan içtihad sahipleri idiler. Bu içtihadda, hatalı olsalar dahi, taan edilip ayıplanmaktan beri bulunmaktadırlar. Fısk ve küfre bağlanmaktan dahi uzak bulunmaktadırlar. Nitekim, bu manada Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

-Kardeşlerimiz bize asi geldiler; amma ne kâfirdirler, ne de fasıklar.

Zira, onların tevil hakları vardır.

imam-ı Şafii dahi, Ömer b.Abdulaziz'den naklen gelen bir cümleyi şöyle anlatmıştır:

-O, bir kandı, Allah ellerimizi ondan yana temiz tuttu; biz de dillerimizi ondan temiz tutalım.

***

Dua ve münacaat makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bizi ve iman ile daha önden bizi geçmiş olan din kardeşlerimizi bağışla. İman edenler için, kalblerimizde bir kin bırakma. Rabbimiz, sen çok esirgeyen ve çok merhamet edensin." (59/10)

Salât ve selâm Seyyidü'l-enama, âline ve ashabı-kiramına. Taa, kıyamet gününe kadar.

***

410. MEKTUP

MEVZUU: Velâyet-i Muhammediye ve Velâyet-i İbrahimiye bahsi. Bu mana altıncı mektupta vardır; burada o meselenin halli talebine bir cevaptır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Hace Muhammed Haşim Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Şöyle sormaktasınız:

-ALTINCI MEKTUP'ta vaki olan şu ibarenin manası nedir?

-Sanıyorum ki; yaratılmamdan maksat şudur: Velâyet-i Muhammediye, Velâyet-i İbrahimiye ile boyanmış ola. Her ikisine de salât, selâm ve tahiyyet. Bu velayetin hüsn-ü melâhati ile, o velhayetin cemal-i sabahti imtizaç eyleye...

Bir dahi, Mahbubiyet-i Muhammediye makamı, bu boyanma ile yüksek dereceye ulaşa...

Bilesin ki,

Kılavuzluk ve arabuluculuk mansıbı memnu olmadığı gibi, onda bir mahzur da yoktur. Kılavuzluk eden, güzel bir delâlete, her iki cemal ve kemal sahibi birbirini imtizaç ettirip buluşturur. Birinin güzelliğini, öbürünün

güzelliği ile arkadaş ettirir. Onun böyle bir şey yapması, hizmetinin tamlığından son derece şerefli ve saadetli olduğundandır. Bu manadan da, bir noksan ve kusur gelmez; yani iki güzellerin şanına. Böyle bir şey olmayacağı gibi, bu aracılıkta onların güzelliği ve cemali artar. Onun sebebi ile, her ikisi için taravet ve zinet artar. Böyle bir şeyin olması da, onun için şeref ve saadettir. Onların hiçbirine bundan dolayı bir noksan ve kusur çıkmaz.

Bir şiir:

Şanınıza hiç de noksan gelmez bu yandan;

Benim için bin şeref olsa da o yandan...

Hulasa, devlet erbabına, hizmetçiler ve uşaklar tarafından husule gelen menfaat ve istifade memnu olmadığı gibi, asla bunda bir mahzur da yoktur. Zira, öyle bir şey, bir kusuru ve noksanı gerektirmez. Hatta, devlet erbabının kemali, hizmetçilerin ve uşakların yapacakları hizmettedir. Devletli olmakla kusurlu odur ki, hizmetçilerde bir menfaat ve yarar görmez. Onlardan istifade edip yararlanmayı, onlardan yardım beklemeyi kusur ve noksan sayar.

Bu manada bir ayet-i kerime şöyledir:

"Ey Nebi, sana ve senin izinde giden mü'minlere Allah yeter.” (8/64)

İbn-i Abbas (ra) dedi ki:

-Bu ayet-i kerime, Hazret-i Ömer'in (ra) islâm dinine girmesi üzerine nazil olmuştur.

Allah ondan razı olsun.

Bedihi mana şu ki: Küçüklerin ve alt derecede olanların hizmetleri, büyüklerin ve üstünlüklerin mertebe meziyetini muciptir. Bir kimse, bu açık manayı anlamaz ise, ibarenin ne kusuru vardır? Görmez misin ki, sultanlar ve emirler, derli toplu olup saltanat kurmakta hizmetçilere ve kolculara muhtaçtırlar. Yine onlar görürler ki, kendi kemalleri onlara bağlıdır. Bu manadan ötürü de, kendi mertebelerine asla bir kusur ve noksan gelmez. Nitekim, bu mana rütbeliye de, rütbesize de malumdur.

Üstte anlatılan şüphenin menşei, küçükler tarafından hasıl olan temuttu (geçinmek) ve intifaı (menfaatlanma) ile; büyükler tarafından gelen ve intifa manalarını ayırd edememektir. İşte bundan tebeyyün etti ki, birinci mana kemali mucip olup ikincisi ise, noksanı artırır. Caiz olan da, birinci mana olup, ikinci mana mümtenidir, hiç yakışmaz.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla...” (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

411. MEKTUP

MEVZUU: Kurb, maiyet (yakınlık, beraberlik) sırrı ve Seylan'la ilgili bazı haller beyanındadır.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mahdumzade Mu hammed Said'e ve Camiul-ulum vel-esrar Mahdumzade Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Allah'a harnd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm olsun..

***

Sormuşsunuz ki:

- Ulema şöyle demiştir:

- Sübhan Hak, ne âlemin dahilinde, ne de âlemin haricindedir; ne âleme muttasıldır, ne de âlemden munfasıldır.

Bu bahsin tahkiki nedir?. Bunun cevabı şudur:

- Duhul, huruç, ittisal ve infisal nisbetinin husulü; ancak iki mevcuda nazaran tasavvur edilir. Çünkü, iki mevcudun biri, diğerine nazaran bu nisbetlerden hali olamazlar. Amma, üzerinde durduğumuz iki mevcudun tahakkuku yoktur ki: Anlatılan nisbetlerden bir nisbetin husulü tasavvur edile..

Şunun için ki: Yüce Allah mevcuttur; o Yüce Zat'ın masivası olan âlem ise, mevhum ve hayaldir. Sübhan Hakkın sanatı ile, âlem için istihkâm ve sağlamlık; vehmin ve hayalin kalkması ile kalkmayacak derecede hâsıl olmuş, ebedî azabın ve nimetin muamelesi dahi ona bağlanmıştır; ne var ki âlemin sübutu his ve vehim mertebesindedir. Hissin ve vehmin dışında âlemin bir karargâhı yoktur. Yüce Hakkın kudretinin kemalindendir ki: Mevhum ve hayal olana sebat ve istikrar hükmü vermiştir. Lâkin, mevcud mevcuttur;

Mevhum dahi mevhum.. Nazarlarını zahire inhisar ettirenlerin onu mevcud olarak tasavvur etmesi, onun sebat ve istikrarına nazarandır. Anlatılan manada, âlemin mevcud olduğuna da hükmetmişlerdir..

Bu bahsin tafsilâtı ile tahkiki mektuplarımda ve risalelerimde yazılmıştır. Eğer ihtiyaç vaki olur ise.. oraya müracaat edilsin. Mevhuma bağlanmak üzere, bu nisbetlerden hiç bir şey, mevcud için isbat edilmemiştir. Hatta, anlatılan manalara göre, şöyle demek de mümkündür:

— Mevcud, mevhuma dahil değildir; ne ondan hariç, ne muttasıl, ne de munfasıldır.

Zira, orada yalnız mevcud vardır. Mevhum olanın ne ismi vardır; ne de resmi.. Evet, böyle bir şey yoktur ki: Onun için bir nisbet tasavvur edile..

Üstte anlatılan manayı bir misalle izaha çalışalım..

Bir nokta-i cevvaleyi ele alalım.. O, sür'atli çevrilişinden dolayı, daire suretinde vehmedilir. Halbuki orada, yalnız nokta mevcuttur. Daire suretinin ise., vehimden başka bir yerde sübutu yoktur. Noktanın mevcud olduğu mahalde ise.. dairenin ne ismi vardır; ne de resmi.. Bu suretle şöyle demek mümkün olmaz:

— Nokta, dairenin içindedir; hatta o dairenin dışında da değildir.

Bundan başka, aralarında ittisal ve infisal dahi tasavvur edilemez.. Zira, o mertebede daire yoktur ki: Nisbet tasavvur edile.. Önce duvarı isbat et; sonra da nakşı..

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

— Sübhan Hak, âlemi ihatasını ve ona yakınlık nisbetini sabit kıldı. Halbuki, mevcudun mevhuma yakınlık nisbeti ne olduğu belli değildir. Onunla ne gibi bir ihatası olabilir!. Zira, mevcudun bulunduğu yerde mevhumun ismi ve resmi yoktur ki: Onunla ihata eden ve ihata edilen tasavvur edile..

Bunun için şu cevabı verebiliriz:

— Burada yakınlık ve ihata, bir cismin diğer cisme yakınlığı ve bir cismin diğer cismi ihatası kabilinden değildir. Elbet bunlar, keyfiyeti meçhul nisbetlerdendir. Amma, olduğu malumdur. Yakınlığı ve ihatayı o Sübhan Zat için sabit görüp her ikisine de inanırız. Lâkin, onun keyfiyetinin nasıl olduğunu bilemeyiz.. Amma, daha önce nefyettiğimiz dört nisbet böyle değildir. Zira; şeriat bunların sübutunu getirmedi ki, onu isbat edip diyelim:

— Onların da keyfiyeti meçhuldür..

Sübhan Hak hakkında, keyfiyeti olmayan bir şekilde ittisal manasına, keyfiyeti olmayan bir şekilde ihata ve yakınlık manası misali cevaz vermek mümkün olsa dahi; ne var ki, ittisal lafzının itlakı, yakınlık ve ihata lafzının varid olduğu gibi varid olmamıştır. Bunun için de:

— Muttasıl..

Demek, yerinde olmaz. Şöyle demek caiz olur:

— Yakın ve muhit..

İnfisal, huruç, duhul itlakı dahi, ittisal itlakı gibi varid olmamıştır.

Bundan başka, üstte anlatılan misalde, mevhum daireye nisbetle nokta-i cevvale için bir ihata, yakınlık, beraberlik isbat etsek dahi; bütün bu anlatılanlar, keyfiyeti meçhul olarak kalır. Zira, intisap edenlerin mutlaka bir nisbeti gerektir. Halbuki nokta-i cevvaleden başka bir mevcut yoktur, ittisal, infisal, huruç ve duhul da böyledir; keyfiyetleri olmayan bir şekilde üzerinde durduğumuz manada tasavvur edilmektedir; isterse müntesipler isbat edilmesin... Zira, iki tarafın varlığı, ancak keyfiyeti belli olan nisbet içindir; o da bilinen ve alışılan bir şeydir. Halbuki keyfiyeti meçhul olan, akıl kavramı dışındadır. Bundan iki tarafın varlığı lüzumuna hüküm ise., vehme dayalı hükümlerden olup itibardan düşmüştür; gaibi şahide kıyas olur..

***

BİR TENBİH..

— Âlem, mevhum ve muhayyeldir. Dedik.. Bunun manası şu demeğe gelir:

— Âlem, vehim ve hayal mertebesinde vakidir. Onun vaz'ı ise.. his ve görme derecesindedir.

Sunim gibi ki: Kemal ile muttasıf olan Kadir Zat, kâmil san'atı ile, vehmin ve hayalin icadından başka nasibi olmayan mevhum daireyi vehim ve havai mertebesinde yaratır. Bunu o mertebede öyle sağlam ve müstahkem kılar ki; eğer vehim ve hayal tamamen kalkacak olsa onun sübutuna halel gelmeyeceği gibi, onun bekasına dahi bir kusur gelmez.

Bu mevhum dairenin dahi, her ne kadar hariçte sübutu olmasa da, hariçte mevcut olan yalnız o noktadır. Ne var ki, onun haricî bir vücuda intisabı, haricî bir mevcuda istinadı vardır. Zira, nokta olmasaydı; daire nerede neş'et edecekti...

Bir şiir:

Pek hoştur söz etmek dilberlerin sırrından;

Fakat, açarsınız bahsi başkalarından..

Bu daire için, şöyle demek de yerinde olur:

— O noktanın nikabıdır. (Pençesi, perdesi, örtüsü..) Şöyle demenin de yeri vardır:

— O daire, noktanın müşahedesine bir aynadır. Eğer desek, ki:

— Bu daire, o noktaya delil olup ona götürür.. Evet.. bu sözünde yeri vardır.

Nikab ıtlakı, avama nazarandır.

Şuhud için ayna ıtlakı, velayet makamına münasip ve şuhudî imana yatkındır.

Delil ve hadi itlakı ise., nübüvvet kemalâtı mertebesine münasip olup gaybî imana yatkın gelir. Bu gaybî iman, şuhudî imandan daha tamam ve daha kemallidir. Zira, şühudun mutlak zılla taalluku vardır; ama gaybde böyle bir taalluk yoktur. Gaybde, her ne kadar bilfiil hâsıl olan bir şey yok ise de, ne var ki, onda vusul ve asla taalluk vardır. Şühudda her ne kadar hâsıl olan bir şey varsa da, ne var ki onda vusul yoktur. Zira, onda gayra taalluk vardır. Bu gayr ise.. aslın zillidir.

Hülâsa: Husul, noksandır; vusul ise.. kemâldir.

Üstte anlatılan mana, kusurlunun ve noksan kimsenin havsalasında hâsıl olacak gibi değildir. O kadar ki onlar: Husulü, vusulden daha faziletli sanırlar.

Sofestaî dahi, aklının yokluğundan der ki:

- Âlem, mevhum ve hayaldir. Şöyle demek isterler:

- Vehmin yontmasından ve icadından başka; âlemin sübutu ve tahakkuku yoktur. Vehim ve hayal değiştiği zaman, bu sübut ve hayal dahi aynı şekilde değişir.

Bunun için bir misal şöyledir: Vehim, bir şeyi tatlı tasavvur ettiği zaman, o şey tatlıdır; aynı şeyi, bir başka zaman acı tasavvur ettiği zaman da, o şey acı olur.

Ama, bu hizlana düşenler, Sübhan Hakkın yaratmasından ve san'atından yana gafil bulunmaktadırlar; hatta inkâr ederler.. Onu haricî vücuda bağlamak ve haricî bir mevcuda dayandırmakla da cehaletlerini ortaya koyarlar. Bu ahmaklıkla da, haricî hükümleri kaldırmak isterler; ki bu hükümler âleme bağlı şeylerdir. Uhrevî ve daimî olan azabı ve sevabı dahi def etmek isterler. Halbuki, Muhbir-i Sadık Resulüllah S.A. efendimiz onları haber vermiştir ki, yalan yoktur.

Bir âyet-i kerîme meali:

— «Bunlar şeytan fırkasıdır. Dikkat edin; şeytan fırkası, hüsrana düşenlerin kendileridir.» (58/19)

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

— Âlem için sebat ve istikrar sabit olmuştur, isterse vehim ve hayal mertebesinde olsun.. Bundan başka, onun hakkında ebedî olan nimet ve azap dahi sabit olmuştur.. Durum böyle olunca, neden ona vücud ıtlakı caiz olmuyor?. Neden onun için:

— Mevcud..

Demiyoruz.. Halbuki sübut ve vücud birbirini izleyen iki şeydir. Mütekellimin ulema katında da mukarrer olan durum budur. Bunun için su cevabı veririm:

— Bu taife-i aliyye katında, eşyanın en şereflisi, en keremlisi ve en azizi vücuddur. Bilirler ki: Her hayrın mebdei ve her kemalin menşei o vücuddur. Böyle nefis bir cevherin itlakını dahi, Sübhan Hakkın masivasına caiz görmezler. O masiva dahi, baştan ayağa, şer ve noksandır. Dolayısı ile, en şerefli şeyin, en düşük şeye verilmesine razı olmazlar.

Bu işte onların muktedası, keşif ve ferasettir. Onlara hissen ve keşfen hâsıl olmuştur ki: Vücud, Yüce Sübhan Hazret-i Hakka mahsustur. Eğer o Yüce Zat'ın gayrına..

— Mevcud..

Diyorlarsa.. bu da o başkanın, vücudla bir nisbeti ve irtibatı olduğu içindir, İsterse, oluş keyfiyeti meçhul bir şekilde olsun.. Halbuki o, anlatılan vücudla kaimdir. Zira, zillin (gölgenin) kıyamı, aslı iledir.

Ayrıca, vehim ve hayal mertebesinde sabit olan sübut dahi, o vücud zılâlinden bir zildir.

Vaktaki o vücud, haricî olmuştur; Sübhan Hak dahi hariçte mevcuddur.

O vehim mertebesi için:

— Yüce Hakkın 'San'atı ve tam yaratmasından sonra o hariç olanın zılâlinden bir zildir..

Dense dahi caizdir. Bundan başka o vehme bağlı sübut için:

— Her iki zil itibarı ile haricî bir vücuddur.. Dense de yeri vardır. Hatta bu zıllıyet itibarı ile âleme:

— Haricî mevcud.. Dense de caizdir.

***

Hülâsa..

Mümkinde her ne var ise.. Yüce Mukaddes Hazret-i Vücud'dan istifade yollu gelmiştir. Hiç bir şeyi, babasının evinden getirmemiştir. Zıllıyet mülahazası olmadan onun mevcud olduğuna kail olmak, zor bir iştir; Yüce Hakka ortak etmektir. Hem de vasıflarının en güzeli ile..

Allah-ü Taâlâ, öyle bir şeyden yana pek yüceliğe sahiptir. Bu Fakir, bazı mektuplarında ve risalelerinde şöyle yazdı:

— Âlem, haricî olarak mevcuddur.

Bu mananın, anlatılan beyana döndürülmesi, zıllıyet itibarına hamledilmesi yerinde olur.

Mütekellim ulemanın kail olduğu:

— Tahakkuk ve sübut için, vücudun onları takib ettiği.. Cümle, lügat manası itibarı iledir. Halbuki, vücud nere?, sübut nere?.

Keşif ve şühud ehlinden, nazar ve istidlal ehlinden büyük bir cemaat, vücud hakkında demiştir ki:

— O, Vacib'ül-vücud Taâlâ'nın aynı hakikatidir; sübut dahi ikinci makulattandır.

İkisi arasında çok fark vardır.

***

FAYDALI KISIM..

Vücud, her hayrın ve kemaline mebdei; her hüsnün ve cemalin menşei olduğu gibi.. adem (yokluk) dahi onun mukabili olarak her şerrin ve noksanın mebdei, her şerrin ve fesadın menseldir.

Eğer bir şer ve vebal var ise., ondan gelmektedir.. Eğer bir dalâlet var ise., bu dahi ondan gelmektedir.. Yani: Ademden. (Yokluktan..)

Durum, anlatıldığı gibi olmasına rağmen, ona verilen güzellikler ve gizli hünerler vardır.

Onun güzelliği arasındadır ki: Kendisini vücud mukabilinde, mutlak adem ve hiç bir şey olmamak durumuna getirmesidir.

Onun güzel hünerleri arasındadır ki: Kendisini vücudun vikayesine verip şerri ve noksanı kendine çekmiştir. Onun güzel sıfatları arasında şunları da sayabiliriz: Vücud kemalâtını izhar etmek; bu kemalâtı dahi, ilim hanesi dışında, birbirinden ayırd edilmesini sağlamak; onları icmalden tafsile getirmek..

Hülâsa..

O, vücud hizmetlerinde kaim durmaktadır. Vücudun güzelliği, cemali, kemali; onun kabahatında, şerrinde ve noksanında zahir olmaktadır. Vücudun istiğnası onun iftikarındadır; izzeti, onun zille-tindedir.

Vücudun azamet ve kibriya sübutu, onun sefaleti ve denaeti sebebi iledir. Vücudun şerefi dahi, onun hissetindedir. Vücudun efendiliği dahi onun kulluğundadır.

Bir şiir:

Benim o, üstadı üstad eyleyen;

Köleyim, efendi azad eyleyen»

***

İblis'e gelince.. ki o: Her fesadın ve dalâletin menşei bulunmaktadır; amma, adem şerrinden daha beterdir. Ademde saklı duran hünerlerden dahi, bu hizlanda kalan mahrumdur. Onun:

— «Ben ondan hayırlıyım..» (38/76)

Manasındaki sözü, kendisinden hayır maddelerini kesip atmış ve sırf şer olduğuna delâlet etmiştir.

Adem, (yokluk) bir şey olmamak ve ademiyet durumu ile vücuda mukabil olunca, vücuda ayna oldu. Lain (iblis) ise, kendi hayriyeti ve vücudu ile muarız olunca, zarurî olarak, merdud ve matrud oldu..

***

Yerinde olur ki; Güzel tekabül, ademden öğrenile.. Vücuda ademiyetle mukabele etti; kemale noksanlıkla mukabele etti. izzetten ve celâlden bir taraf aldığından dahi, züllü ve inkisarı ile zuhur etti.

İblis'e gelince.. kendisinde bulunan temerrüd ve tekebbür .sebebi ile, ademin bütün kabahatini kendine çekmek istedi. Tahayyül etti ki: Artık ademde, hayırdan başka bir şey kalmamıştır. Evet.. hayır olmayınca da, hayrın aynası ve mazharı olmak mümkün değildir. Zira:

— Sultanın ihsanını ancak, onun taşıyıcıları çekebilir.. Meseli, meşhur bir sözdür.

Şu da, bilinen bir şeydir ki: iblis bu yüce makamda bulunuyordu. Temizlikçi olarak, bütünün çöplerini başında taşıyordu; yabancıları atıyordu. Ne zaman ki, bu hizlanda kalan iblis, büyüklük ve üstünlük yolundan gelip nazarında hayırlı olduğunu ortaya attı; işte o zaman ameli boşa gidip ecirden de mahrum oldu..

— «Dünyayı da âhireti de kaybetti..» (22/11)

Manasına gelen âyet-i kerime onun halini gösterir. Hakikatte böyle..

Ne var ki, adem böyle değildir. Zira o: Zatî olan şerrin, noksanın, bir şey olmamanın bulunmasına rağmen, mahrumiyetten çıktı; Hazret-i Vücuda ayna olmak şerefine erişti..

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

— İblis'te şerrin çokluğu nereden neş'et etti?. Halbuki, adem ötesinde vücud vardır; ona şer dokunmamıştır.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

— Adem, vücudun aynası, hayrın ve kemalin mazharı olduğu gibi; vücud dahi aynı şekilde ademin aynası, şerrin ve noksanın aynasıdır. İblis'e —aleyhillâne— gelince.. adem canibinde, şerrin yeri olan ademden şerri aldığı gibi; vücud aynasında zuhura gelen vücud canibindeki mevhum habaseti dahi ademe mazhariyeti ve aynalığı cihetinden almıştır. Böylece, her iki tarafın da zatî, arazî, aslî, zıllî şerhini yüklenmiştir. Artık zarurî olarak, şerre müşabih vücud malihulyası onu ademiyetten ve bir şey olamamaktan mahrum

etmiştir; ki bunlar, adem için iyi sıfatlar arasında sayılır. Böylelikle, vücud canibindeki şer, ademe aynalığından ötürü onun nasibi olduğundan, zarurî olarak, kendisini ebedî hüsrana götürdü.

— «Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü sen; hibesi en bol olansın.» (3/8)

Hüdaya ittiba edenlere, mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salâtın en tamamı; selâmların ekmeli olsun.

***

412. MEKTUP

MEVZUU: Salikin halleri beyanında değişik sorulara cevaptır.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu. Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

**

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına..

***

Şöyle sormuşsunuz:

— Zaman zaman salik, kendi nefsini uruc vaktinde enbiyanın ashabı makamlarında görmektedir. Onlara salât, selâm ve tahiyyat.. Halbuki, onlar, adı geçen salikten daha faziletli bulunmaktadırlar. Hem de icma ile.. Hatta, salik kendini, peygamberlerin makamında dahi görmektedir. Onlara salât ve selâm olsun.. Bu muamelenin hakikati nedir?.

Bazı insanlar dahi, o makamların erbabı ile müsavat tevehhüm etmektedirler. O makam erbabı ile ortak olduklarını dahi tahayyül etmektedirler.

Bu tahayyül ve tevehhüm sebebi ile onu reddedip taana uğratırlar. Onun hakkında şikâyet ve ayıplama dili uzatırlar. Bu muammanın yüzünden perdeyi açmak yerinde olur..

Bu suâlin cevabı şudur:

— Zaman zaman, alt tabakadan olanların, üstün makamların sahiplerine ulaşmaları şu kabildendir ki; fakirler ve muhtaçlar devlet sahiplerinin kapılarına, has nimet erbabının mekânlarına giderler ki: Oradan bir hacet talebinde bulunup onların devletlerinden ve nimetlerinden bir tadımlık isteyeler..

Halbuki, işini anlamaktan kusurlu kimse, bu vusulü sanır ki: Onlarla müsavat ve onlarla ortaklıktır.

Çoğu kez bu vusul, gezmek ve görmek kabilinden olur.. Yani: Vasıta ve vesilelerle emirlere ve sultanlara has olan yerleri.. Ta ki: Onları ibret nazarı ile seyretsin ve üstün manzaralara içinde bir rağbet olsun..

Üstte anlatılan manadaki vüsulda: Müsavat (eşitlik) tevehhümü nasıl olur?. Bu gezip görme işinde ortaklık nasıl tahayyül edilir?.

Hizmet hakkını yerine getirmek için; hizmetçilerin hizmetleri görülecek kimselere has yerlere girdiklerini düşük rütbelisi de, yüksek rütbelisi de görür. Amma, ahmak olan bu girişten, müsavat ve ortaklık tevehhüm eder. Halbuki temizlikçi, yelpazeci, kılıçlılar sultanın yanında bulunur ve ona has yerlerde dururlar.

Bir kimse, üstte anlatılan manadan bir ortaklık tevehhüm eder ise., son derece yanılmış olduğunu ortaya çıkarır.

Bir mısra:

Elem sahiplerine her yandan gelir belâ..

insanlar, bir garibi ayıplamak için sebeb ararlar. Ona taan edip rüsvay etmek için yol icad ederler.

Allah-ü Taâlâ, onlara insaf versin..

Halbuki, insanlara lâyık' olan zaif bir kimseden serlerin kaldırılması, ayıplamanın atılması yolunu aramaktır, İslâmiyet şerefini de her bakımdan korumaya çaba göstermeleri gerekir.

Taan işinde, onların işi, şu iki halin dışında değildir. Şöyle ki:

a) İtikad ederler ki; bu halin sahibi, o makamların erbabı Ne ortaktır veya müsavi olduğunu bilir..

b) Yahut, üstte anlatıldığı manada bir itikad beslemezler.

Şayet anlatılan manada bir itikada sahib olurlarsa, o halin sahibi hakkında küfür ve zındıklıkla hükmetmiş olurlar; Ehl-i İslam zümresinden de atmış olurlar: Zira, peygamberlerle anlatılan manada bir ortaklık veya müsavi olmayı itikad etmek küfürdür. Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer ile de, müsavat iddiası öyledir. Allah onlardan razı olsun. Zira bunlar öyle zatlardır ki: Pek faziletli oldukları sahabenin, tabiinin icmaı ile sabittir. Nitekim, büyük imamlardan bir cemaat, bu manayı anlatmıştır. O anlatanlardan biri de İmam-ı Şafiîdir. Allah onların hepsinden de razı olsun.

Hatta, kalan ümmet üzerine, tüm sahabenin üstün fazileti vardır. Zira, hiç bir fazilet yoktur ki: Hayr'ül-beşer Resulüllah S.A. efendimizin sohbetine denk olsun. Ona salât ve selâm olsun, islâm'ın zaafı, Müslümanların azlığı zamanında Din-i Metin'in teyidi, Sey-yid'ül-mürselin Resulüllah S.A. efendimize yardım için ashap tarafından sarf edilen az bir fiil var ya.. onlardan başkaları, bütün ömürlerini taat ve ibadete harcayıp dursalar, o az fiil mertebesine ulaşamazlar.

Bu manadan olarak, Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Biriniz Uhud dağı kadar altın sadakası verse, onların bir müd (yirmi kile), hatta yan mikdarı arpa sadakasına yetişemez..»

Hazret-i Sıddık'ın r.a. daha faziletli olduğu şu cihetten gelmektedir ki o: İmanda, en önde olanların da başındadır; bu yolda çok çok mal harcamıştır; lâyık hizmetlerde bulunmuştur.

Anlatılan mana icabı olarak, onun şanında şu âyet-i kerime nazil oldu:

— «Aranızda, fetihden evvel Allah yolunda mal harcayan ve mukatele edenler, başkaları ile aynı seviyede olamaz. Bunlar, sonradan Allah yolunda mukatele edenlere bakarak, daha büyük dereceye sahiptir. Allah, onların her birine cenneti vaad etti. Allah, muhakkak yaptıklarınızdan haberdardır.» (57/10)

Bir başka cemaat dahi, ondan başkalarının fazilet ve menkıbelerinin çokluğuna bakarak; Hazret-i Ebu Bekir'in r.a. daha faziletli olması babında ara verirler.. Amma, bilmezler ki: Eğer faziletlerin ve menkıbelerin çokluğu daha faziletli olma sebebi olsaydı: ümmet ferdleri arasında bu faziletleri çok olanlar peygamberlerinden daha faziletli olurlardı. Zira, bu faziletler onlarda yoktu.. Böyle bir faziletin olusu başkadır; öbür türlü faziletlerin ve menkıbelerin bulunması başkadır.

Fakir'in kanaatince asıl fazilet şudur: Dinin teyidinde en ileri bulunmak, Rabb'ül-âleminin din hükümlerine yardım için can ve mal harcamakta kıdemli olmaktır.

Nitekim anlatılan manada, peygamber hepsinden ileri olduğu için; hepsinden faziletlidir.

Aynı şekilde, her kim bu iş üzerinde daha ileri ise.. fazilet itibarı ile diğerlerinden daha ileridir. Bu işte, önde bulunan diğerlerinin üstazı, din emrinde onların muallimi gibidir. Onlara sonradan katılanlar, o önde gidenlerin nurlarından iktibas edip onların bereketlerinden istifade ederler.

İşte, anlatılan devletin sahibi, bu ümmet arasında; Resulüllah S.A. efendimizden sonra Hazret-i Ebu Bekir'dir. Allah ondan razı olsun.

Çünkü o: Çokça mal harcamakta, mukatele ve şiddetli mücahe-dede, makam ve şöhret harcamakta, Din-i Metin'i teyid için şüphe ve fesadı def etmekte, Seyyid'ül-mürselin Resulüllah S.A. efendimize yardım etmekte sabikun olanların en başındadır. Böylece, başkalarına nazaran daha faziletli olmak ona bırakılmıştır.

Hazret-i Ömer'e r.a. gelince ondan da anlatalım..

Resulüllah S.A. efendimiz Hazret-i Ömer'in imdadı ile, İslâm dininin izzetini ve ağır basmasını taleb etti. Noksan sıfatlardan münezzeh Allah ise.. Habibine yardıma, sebebler âleminde onunla yetişti.. Bu manada şöyle buyurdu:

— «Ey Nebi, sana Allah ve sana ittiba eden müminlerden bazıları yeter..» (8/64)

(Bu âyet-i kerimenin tevili, İmam-ı RABBANİ Hz. ne göre burada böyledir.)

İbn-i Abbas r.a. der ki:

— Bu âyet-i kerimenin geliş sebebi, Hazret-i Ömer'in r.a. İslâm dinini kabul edişidir.

Böylelikle de, Hazret-i Sıddık'tan sonra, daha faziletli olma işinde Hazret-i Ömer'in durumu da tayin edilmiştir. Allah onlardan razı olsun..

Üstte anlatılan mana icabı olarak, sahabe ve tabiin birlikte, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları üzerinde karar kılmışlardır. Allah onlardan razı olsun.. Nitekim, bu mana, daha önce de anlatıldı.

Hazret-i Ali r.a. dedi ki:

— Bu ümmetin en faziletlileri, Ebu .Bekir ve Ömer'dir. Her kim, beni onlardan faziletli görürse.. o müfteridir. Müfterilerin dövüldüğü gibi, onu kamçı ile döverim.

Bu bahis, kitaplarımda ve risalelerimde tafsilâtı ile yazılmıştır. Bu makamda, daha ziyade anlatmanın yeri yoktur.

Ahmak o kimsedir ki: Kendisini Hayr'ül-beşer Resulüllah S.A. efendimizin ashabı ile bir görür..

Haberlerden ve eserlerden yana da cahil o kimsedir ki: Kendi nefsini sabikundan tasavvur eder.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Bu sebkat devleti, ki daha faziletli olmak sebebidir; birinci asırda Hayr'ül-beşer Resulüllah S. A. efendimizin sohbet şerefi ile müşerref olanlara mahsustur. Başka asırda bu mana yoktur.

Anlatılan manadan dolayı, olur ki: Bazı asırlardan sonra gelenler, daha önceki asırlarda gelenlerden faziletli bulunurlar. Hatta su da caiz olur ki: Bir asırda, sonradan gelen, önden gelene nazaran aynı asırda daha faziletli olabilir.

Allah-ü Taâlâ, mücerred tevehhüm ve tahayyül ile bir Müslüman'a taan ve tard etmenin şenaati, sırf taannüt ve taassupla bir Müslüman'ı tekfir etmenin çirkinliği babında taan edenlere basiret ihsan eylesin..

Ne çaresi var?.

Hakkında küfür ve dalâlet söylenen kimse; eğer bunları alacak ve müstahak olacak bir kimse değil ise., bu küfür ve dalâlet isnadı, zarurî olarak; o küfür ve dalâlet sözünü edene döner.. Atılandan atana gelir.. Nitekim, bu mana, bir hadis-i şerifle sabit olmuştur.

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, bizim için günahlarımızı işimizdeki taşkınlığımızı bağışla.. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirlere karşı bize yardım eyle..» (3/147)

***

Biz yine esas söze dönelim; ikinci şıkkı beyan edelim. Deriş ki:

— O taan eden kimselerde, anlatılan manada bir itikad yoksa.. yani: O halin sahibi için.. Onun halini de, küfür haddine getirmiyorsa.. bunların durumu da şu iki halin dışında değildir:

a) O kimsede vaki olan hal, bunları kizba ve bühtana çekmektedir. Böyle bir şey de, bir Müslüman'a kötü zandır. Böyle bir kötü zan ise., şer'an mahzurludur.

b) Onları yalana ve bühtana götürmez.. Bir ortaklık ve müsavat zannına da kapılmazlar.. Böyle olunca da, taan edip malâmat etmenin tevili nedir?. Kötüleyip ayıplamanın sebebi nedir?.

Vakıa-i sadıkaya lâyık olan odur ki: îyiye yor ula.. O vakıanın sahibi ayıplanan bir kabahatli bulunmaya.. Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Fitneyi getiren bu gibi vakıaların izhar edilmesinin tevili nedir?.

Bunun için şöyle deriz:

— Tarikat meşayihinden, bu gibi hallerin zuhuru çok vuku bulmuştur. Bu, onlar için devamlı âdet haline gelmiştir.

Kaldı ki bu, İslâm'da ilk defa olan bir şey de değildir. Sonra, hakkanî bir niyet, sadık bir irade dışında da olmamaktadır.

Bu gibi şeyleri zaman zaman yazmaktan maksad, kendisine hibe edilen halleri şeyhine izhar ederek, onlarda halinin sağlamını çürüğünü meydana çıkarmaktır. Bir de, onun tabirine ve teviline muttali olmaktır.

Bazen de, bu gibi halleri yazmaktan maksad: Talipleri ve tilmizleri rağbete getirip onları bu yola teşvik etmektir.

Bazen de bu gibi halleri yazmaktan maksad: Ne şudur, ne de bu.. Bu gibi sözler, mücerred sekir ve halin galebesi sonunda yazılmaktadır. Bulunduğu sıkıntılı halden biraz nefeslenir; nefsindeki ağırlığı bir parça olsa da hafifletir.

Bir kimsenin maksadı ki: O gibi halleri izhar etmekten şöhret ve halkın kendisini kabul etmesidir; o kimse battal bir müddeidir. O haller dahi, kendisinde istidrac olarak kalır... Kendisine vebal olur.. Hüsrana dalmasına sebeb olur. Çeşitli sıkıntılara düşer..

Dua makamında iki âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma.. Bize katından rahmet hibe eyle.. Çünkü sen, hibesi en bol olansın..» (3/8)

— «Ben nefsimi temize çıkaramam. Zira nefis, bütün şiddeti ile kötülüğü emreder. Meğer ki, Rabbimin rahmeti ola.. Gerçekten Rabbim, Gafur Rahmidir.» (12/53)

***

Sormuşsunuz ki:

— Şunun sebebi nedir ki: Enbiya ve evliya belâ, musibet, mihnet cini i şeylerin en şiddetlileri ile iptilâya uğramaktadırlar. Nitekim, bu manada şöyle buyurulmuştur:

— «İptilâya uğramak ciheti ile insanların en şiddetli olanları enbiyadır; sonra evliya daha sonra sırası ile..»

Sübhan Allah ise, şöyle buyurdu:

— «Size isabet eden her musibet, ellerinizin kazancıdır.» (42/30) Bu âyet-i kerimenin ifade ettiği manadan da anlaşılmaktadır

ki: Her kimin ki, seyyiat kazancı çoktur; onun musibete düşmesi de aynı şekilde çoktur. Bu duruma göre yerinde olur ki: Enbiyadan ve evliyadan başkaları en şiddetli belâ ve musibete uğrayalar; enbiya ve evliya değil..

Bundan başka o büyükler, asaleten ve teb'an, Sübhan Hakkın mahbubu bulunmaktadırlar; o Yüce Zat'ın sevgilileri bulunmaktadırlar. Bu durumda, mahbub

zatlara, yakınlık bulanların haslarına belâ ve mihnetlerin havalesi nasıl sahih olur?. Düşmanlar, rahat ve nimet içinde iken, dostların belâ ve elim azab içinde kalmaları nasıl doğru olur?.

Bunun cevabı şudur: Bilesin ki..

Allah-ü Taâlâ, seni irşad eylesin; doğru yola hidayet eylesin.. Dünya, nimetlenmek ve lezzet almak için kurulmamıştır. Nimetlenmek ve lezzet almak için hazırlanan âhirettir.

Dünya ile âhiret arasında bir zıddiyet, nakzetme durumu olduğundan; birini hoşnut etmek, diğerinin dargınlığına gider. Ekinde lezzet almak, diğerinde elem duymayı gerektirir. Böyle olması da zarurîdir.

Bir kimsenin ki: Dünyada lezzet alması ve nimete dalması çoktur; âhirette eleme dalıp nedamet duyması dahi çoktur. Aynı şekilde bir kimsenin dünyada iken, iptilâya ve mihnete uğraması çok ise.. âhirette onun nimetlere ve lezzetlere dalıp mesrur olarak haz duyması daha ziyade ve daha bol olur.

Keşke, âhiretin bekasına nisbetle dünyanın bekası; umman denize nisbetle bir damla hükmünde olaydı:. Evet.. namütenahiye nisbetle mütenahinin (sonsuza nisbetle sonu olanın) ne gibi bir nisbeti olabilir?

Hiç şüphe edilmeye ki: Kerem iktizası lâyık olan; bu evde muayyen günlerin mihneti ile dostların iptilâsıdır. Şunun için ki: Ebedî nimetlerle ferahyab olup haz duyalar.. Mekir ve istidrac icabı münasib olan da: Az lezzetlere düşmanların nazlanıp kalmalarıdır. Şunun için ki: Çokça elemlerle âhirette iptilâya uğrayalar..

***

Bu manada bir başka soru da şudur:

— Dünyada mahrum olan kâfir fakir âhirette mahrumdur. Dünyada çektiği elem, âhirette lezzete dalmasını gerektirmiyor. Bunun tevili nedir?.

Bunun cevabında deriz ki:

— Kâfir, Sübhan Allah'ın düşmanıdır. Daimî azaba da müstahaktır. Dünyada iken, ondan azabın kalkması, o iç hali ve dış durumu ile bırakılması lezzetin ve nimetin aynıdır. Onun hakkında ihsanın kendisidir. Bu mana icabı olarak şöyle denmiştir:

— Dünya müminin cennetidir. Bu babda son söz şu ki:

— Bazı kâfirlerden dünyada iken azap kalkmaktadır. Bazı uhra lezzetleri de verilmektedir. Bir başkalarından da, azap kalkar amma, uhra lezzetlerinden yana bir şey verilmez. Kendisine fırsat ve mühlet verilmesi ile yetinilir. Bütün bunlar, hikmetler ve mesalih icabıdır.

Bir başka soru da şöyle sorulabilir:

— Allah-ü Taâlâ Kadir Muktedir'dir; yani: Evliyasını, dünya ve âhiret nimetleri ile lezzetlendirme işinde.. Hem de onlar hakkında; birinde lezzetlenmek, diğerinde demlenmeyi gerektirmeden..

Bunun için de şu cevabı veririm:

— Bunun cevabı bir kaç yönlüdür. Şöyle ki:

a) Eğer onlar, dünyada az günlerin beliyyelerini ve kısacık

vakitlerin mihnetlerini tatmamış olsalardı; ebedî nimetlerin ve lezzetlerin kıymetini bilemezlerdi. Daimî olacak sıhhat ve afiyetin değerini de anlayamazlardı. Yani: Lâyık olduğu üzere..

Evet., bir kimsenin karnı acıkmadıkça, yemeğin lezzetini tadamaz. Bir kimse, iptilâya uğramamış ise., ondan kurtulup feraha çıkmanın değerini bilemez.

Onların, muvakkat eleme dalmalarından maksad: Daimî telezzüzün kemalini tahsil etmeleridir. Bu büyükler hakkında, cemal, celâl suretinde zuhura gelmiştir. Yani: Avamın iptilâsındaki celâl suretinde.. Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «... onunla çoklarını dalâlete düşürdüğü gibi; çoklarım da hidayete erdirir.» (2/26)

b) Beliyyeler ve mihnetler avam arasında elem sebepleri sayılsa dahi; mutlak Cemil Zat'tan geldiği için, bu büyük zatlar ka tında lezzet ve nimet sebepleri sayılır. Onlar, belâlardan aldıkları lezzeti, nimetlerden alamazlar. Hattâ, onların belâlardan aldıkları haz daha çoktur. Bu da halis olarak Mahbub Zat muradı olduğudur. Böyle bir husul, nimetlerde yoktur. Zira, nefis de bunları isteyip belâlardan kaçar. Bu mana icabıdır ki; o büyükler katında belâ, nimetten daha faziletli olmaktadır. Dolayısı ile, belâ ile olan iltizazları, nimetle olan iltizazlarından daha çoktur. Dünyadaki nazlan da, beliyyeler ve musibetlerdir.

Dünyada bu kadar tuzluluk olmasaydı; onların katında bir arpa kadar değer bulmazdı. Bundaki halâvet dahi olmasaydı; onların nazarında abes kalırdı..

Bir şiir:

Elemimdir seni istemekten gaye bak;

Nimet sebepleri dahi pek çoktur ancak..

Allah-ü Taâlâ'nın evliyası, dünyada lezzetlenir; âhirette ise, haz alır mesrur olurlar. Dünyadaki bu lezzetleri, âhiretteki alacakları hazza münafi değildir. Âhiret hazzına münafi olan lezzet bir başka olup avama hâsıl olanlardandır.

İlâhi, o nedir ki evliyana kıldın; başkalarına elem olan bunlara lezzet olmaktadır. Başkalarına zahmet olan da, bunlara rahmet olur. Başkalarının nikmeti, bunlar için nimettir, insanlar sürurla mesrur, gamla da mağmum iken; bu büyükler; sürurla mesrur olmakla, gam içinde dahi ferahyab olurlar.

Zira, bunların nazarı, güzel ve çirkin fiillerin hususiyetlerinde bir yana atılmıştır; Mutlak Cemil olan o fiillerin faili zatın cemaline inhisar etmiştir. Fiiller dahi, fail olan zatın sevgisi ile sevimli bulunmaktadır; lezzet getirmektedir.

Âlemde Yüce Sultan Cemil Zat'ın muradı ile her ne sudur eder ise.. isterse kendilerinin zararına ve elemine olsun; bu aynen kendilerinin de muradıdır. Hem de mahbub olarak.. Lezzet almalarına dahi bir sebeptir.

İlâhi, ne fazilet ve keramettir ki: Evliyana böyle gizli devlet ve rahat nimet verdin.. Hem de onları ağyar nazarından saklayıp muradın üzerine kaim kıldın. Daima nazlı, lezzet içindedirler. Elemi va keraheti onlardan kaldırıp başkalarının gözü önüne koydun. Başkalarına göre ar ve fezahat, bu taife-i aliyyenin cemali ve kemali oldu.

Bunların muradını, muradın husul bulmayışında sakladın. Başkalarının aksine, onların bu acil sürurlarını da, uhrevî nazlarının ziyadelenmesine sebeb eyledin..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir.» (62/4)

c) Bu ev, iptilâ evidir. Hak batıla karışıktır; haklı ile batıla saplanan birbirine girmiştir. Şayet evliyaya mihnetler ve belâ verilmemiş olsa; hatta bunlar, düşmanlara da verilmiş olsa.. dostlar düşmanlardan ayırd edilmezdi. Tecrübe ve imtihanın hikmeti iptal olurdu. Böyle bir şey dahi, dünya ve âhiret saadeti kendisine tevdi edilen gaybe imana münafidir. Bu manalar üzerine şu âyet-i kerimeler vardır:

— «Onlar ki, gaybe iman etmektedirler.» (2/3)

— «Allah, gıyaben kendisine ve Resulüne, kimlerin yardım edeceğini belli edecektir.» (57/25)

İşbu âyet-i kerimeler, anlatılan manaya şahid olmaktadırlar.

Sübhan Allah, evliyasını belâ ve mihnetlerin sureti ile iptilâya uğratmaktadır. Düşmanların gözlerine dahi toprak atmıştır; ta ki, bununla iptilâ ve imtihan hikmeti tamam ola..

Onun evliyası belâ içinde mütelezziz bulunalar; düşmanların gözleri de bu iptilânın manasını anlamaktan yana kaybeden ve hüsranda, kalanlardan olalar..

Bir âyet-i kerime meali:

— «.. onunla çoklarını dalâlete düşürdüğü gibi; çoklarını da hidayete erdirir.» (2/26)

Enbiyanın küffar ile muamelesine gelince., üstünlük bazen bu tarafta, bazen da öbür tarafta olmaktadır.

Bedir gazasında, yardım Müslümanlar tarafında idi.. Uhud gazasında ise.. galebe küffar tarafında oldu. Bu manada, Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «Eğer size bir yara değmiş bulunuyorsa, o kavme de yara değiniştir. O günleri biz, dönüştürür dururuz. Ta ki: Allah iman edenleri bildire ve sizden şahitler eyleye.. Allah zalimleri sevmez.. (3/140) Bunda, ayrıca, Allah'ın müminleri temize çıkarması, kâfirleri dahi helak etmesi vardır.» (3/141)

d) Sübhan Hak, her ne kadar her şeye kadir ve evliyasına da ikram etmeye de muktedir ise de; yani: Dünyaya ve âhirete ait nimetler üzerine.. Ne var ki bu mana, o Yüce Sübhan'ın hikmetine ve âdetine münafidir. O ister ki: Kudretini hikmeti ve âdeti altında kapalı kıla.. İlletleri ve sebepleri dahi, mukaddes zatına nikab eyleye...

Dünya ile âhiret arasında bulunan nakzedici hükme göre.. evliyaya dünya mihnetleri ve beliyyeleri mutlaka lâzımdır. Ta ki, kendilerine âhiret nimetleri rahat ve sinerli gele..

Suâlin aslına cevap verirken de, bu manaya bir işaret geçmiştir.

Biz, yine esas sözümüze dönelim.. Suâlin aslına göre, cevabın tamamını vermeye çalışalım..

Deriz ki:

— Elemin, belânın, musibetin sebebi: Her ne kadar günah ve seyyie kazançları ise de; lâkin, beliyyeler hakikatta seyyiata kefaret olmak, musibetler dahi günah ve hata zulmetlerini gidermektedir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca: Evliyanın mihnetlere ve beliyyelere ziyade uğramasındaki kerem; onların seyyielerine kefaret olması, günah ve hata zulmetlerini gidermesidir.

Bu durumda, evliyanın seyyielerini ve günahlarını da, düşmanların seyyieleri ve günahları gibi tasavvur etmek yerinde olmaz.. Her halde, şu manayı işitmiş olacaksınız:

— «Ebrarın haseneleri, mukarrebinin seyyieleridir.»

Eğer bunlardan bir günah ve isyan sudur eder ise., başkalarının günahı ve isyanı gibi değildir. Böyle bir şeyin onlardan süduru, sehiv ve unutmak sonucudur. Azmedip ciddi bir manada tuğyan olarak yapılmaktan uzaktır. Bu manada Allah-ü Taâlâ, şöyle buyurdu:

— «And olsun, biz bundan evvel Âdem'e vahiy (ve emr) etmiş bulunuyoruz; fakat unuttu. Kendisinde bir kasd bulamadık..» (20/ 115)

Bu manadan olarak; elemlerin, musibetlerin, beliyyelerin çokluğu, seyyielerin çokça kefaretine delâlet eder.. Çokça seyyielerin işlenmiş olmasına delâlet etmez.

Evliyanın pek çoğuna belâ verilir; ta ki: Seyyieleri kendilerinden gide; Yüce Rab'lerine pak ve temiz olarak gideler.. Âhiret mihnetlerinden dahi, masun ve mahfuz bulunalar..

Şöyle anlatıldı:

— Resulüllah S.A. efendimizin hal-i intizarında, bir sıkıntı ve ıstırap zuhur etmiş. Resulüllah S.A. efendimize olan tam şefkatinden ona bağlılığından Resulüllah S.A. efendimizin dahi onun için:

— «Fatıma benden bir parçadır.»

Emrindeki mananın da bir icabı olarak, Hazret-i Fatıma üzüldü ve sıkılmaya başladı.. Resulüllah S.A. efendimiz, onun bu sıkıntısını ve ıstırabını görünce onu teselli için şöyle buyurdu:

— «Babanda bulunan mihnet sadece budur; bundan sonra sıkıntı yoktur.»

O ne büyük devlettir ki; pek şiddetli ve pek kalıcı azab kısa günlerin mihneti ile kalkar ise.. Bu muameleyi de, ancak evliya kullar görür; başkaları değil.. Zira, onlardan başkalarının günahları, tam manası ile burada kefarete uğrayamaz.. Onların mücazatı, âhirete tehir edilir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; Allah'ın velî kulları, dünyaya ait belâ ve mihnetlerin çoğuna daha haklıdırlar. Böyle. bir devlete diğerleri müstahak değildir. Zira, onların günahları çoktur; iltica ve tazarru ile, istiğfar ve inkisar ile meşguliyetleri de azdır. Onların nefisleri, masiyetleri kazanmakta cesurdur. Günahları, ciddiyet ve azimle yapmaya çalışırlar. Azgınlıktan ve tuğyandan yüce dergâha uzaklıktan hali kalmazlar. O kadar ki: Allah'ın âyetleri ile alay edip istihzaya alırlar. Halbuki, ceza cürüm miktarına göredir. Eğer cürüm hafif ise, onu yapan da, Allah-ü Taâlâ'ya .tazarru edip ilticaya koyulur ise.. onun cürümleri dünyaya ait beliyyelerle kefarete uğraması kabildir. Amma, cürüm ağır ise.. o cürmü yapan da inad ve kibirli ise.. o zaman, uhrevî cezaya daha müstahak olur. Zira oranın cezası, daha şiddetli ve daha devamlıdır.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah, onlara zulmetmedi; lâkin onlar kendilerine zulmeder oldular.» (16/33)

***

Yazmışsınız ki:

— İnsanlar maskaralığa alıp istihza ederek şöyle diyorlar:

— Sübhan Hak, neden evliyasını mihnet ve belâ ile iptilâya uğratır da; onları lezzet ve nimet içinde daim kılmaz.. Bu gibi dedikodularla, o büyük cemaatı hiçe çıkarmak isterler..

Evet..

Bu misillu cümleleri, küffar Resulüllah S.A. efendimiz için de söyledi. Allah-ü Taâlâ, onların bu sözlerini şöyle anlattı:

— «Bu nasıl Resul?. Yemek yiyor; çarşılarda dolaşıyor.. Onunla beraber nezir olması için, neden bir melek indirilmemiş?.

Yahut ona neden bir hazine bırakılmamış?. Ayrıca onun yiyip içeceği bir bahçesi neden olmasın?. Ve.. o zalimler şöyle dedi:

— Siz, ancak büyülü birine ittiba etmektesiniz..» (25/7-8)

Bu gibi sözlerine medarı: Âhireti inkâra, daimî olan azabı ve sevabı inkâra, dünyanın peşin nimet ve lezzetleri ile de böbürlenmeye dayanır..

O kimse ki: Âhirete inanır ve daimî olan azaba ve sevaba kanaati vardır; bu kısa günlerin mihneti asla onun gözüne gelmez. O kadar ki: Bu ebedî rahata sebeb olacak muvakkat mihneti, rahatın aynı görür.. İnsanların dedikodularını dinlemek yerinde olmaz.

Elem ve belâ, mahabbetin şahitleri arasında sayılır, isterse çözü kapalı olanlar, onu mahabbete münafi saysınlar.. Ne yapabiliriz ki?. Cahillerden yüz çevirip geçmekten başka çare yoktur. Hatta sözlerinden de..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Güzel bir sabr ile sabreyle..» (70/5)

Suâlin aslına göre, bir başka cevab da şöyledir:

Belâ, mahbubun kamçısıdır; seven kimseyi, mahbubdan başkasına iltifat etmekten engeller. Bütün külliyeti ile o Mukaddes Zat'a müteveccih kılar.

Bu manadan ötürüdür ki, evliya eleme ve belâya müstahak olur.. Şu manadan ki: Bu belâ, ondan başkasına olan iltifatları babında kefaret ola.. Onlardan başkaları da bu devlete lâyık değildir. Nasıl böyle olmasın ki: Onlar, o Mukaddes Mahbub'un katına tecrübe edilmeden götürülmezler..

Her kimin ki, ezelî durumuna inayet geçmişi vardır; Mahbub Zat tarafına çekilerek, vurularak götürülür; böylece mahbubiyet için sekilmiş bir hal alır. Bir kimsenin ki. geçmişinde böyle bir inayet yoktur: o kimse hali üzere terk edilir. Şayet ona ebedî saadet yetişir ise.. inabe yoluna sülük eder; fazl ve inayetle esas maksada ulaşır.. Aksi halde hali ile kalır..

Allah'ım, beni bir an olsa da nefsime bırakma..

Üstteki açıklamadan da anlaşılmış oldu ki: Belâ, müridlerden çok, murad olanlarda vardır. Bu mana icabıdır ki, muradların ve mahbubların reisi olan Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Bana olan eziyet gibi, hiç bir peygambere eza olunmamıştır.»

Bu arada, belâ için, kılavuzluk manası da zuhura gelmiştir. Şunun için ki o: Güzel delâleti ile dostu dosta kavuşturur. Sevgilinin gayrına iltifat etmekten yana saf kılar..

Asıl şaşılacak mana şu ki: Evliyanın eline binlikler geçse.. onu belâ almak için harcarlar.. Onlardan başkaları ise.. binlikleri vererek, belâların define çalışır..

Burada bir başka soru da şöyledir:

— Evliyada, belâ ve elem isabeti zamanında, bazen ıstırap ve zorluk anlaşılır.. Bunun tevili nedir?.

Bunun için şu cevabı verebilirim:

Istırap surîdir; tınet-i beşeriyet iktizası, zaman zaman onlardan sudur eder. Böyle bir şeyin kalmasında, hikmetler ve faydalar vardır. Zira, o olmadan, nefisle cihad tasavvur edilemez. Sekerat-ı mevt halinde.. Seyyid'ül - evvelin vel-âhirin Resulüllah efendimizden sıkıntı ve ıstırap zuhur ettiğini duymuş olacaksın.. Bunun böyle oluşu, nefisle cihad bakiyesidir. Şunun içindir ki: Hatem'ür - rüsul Resulüllah S.A. efendimizin son nefesi, Allah-ü Taâlâ'nın düşmanları ile cihad'üzere ola.. Allah-ü Taâlâ, oha salât ve selâm eylesin..

Mücahede şiddetli, beşerî sıfat maddelerini kesip atar.. Nefsi de tam bir inkıyada ulaştırır; itminanın hakikatine götürür. Onu pak ve temiz kılar. Böylece belâ: Mahabbet pazarının kılavuzu olur.. Bir kimsenin ki, mahabbeti yoktur; onun kılavuzla işi de yoktur; kılavuzluk edene ihtiyacı da olmaz. Hatta, öyle bir şeyin onun yanında kadri ve kıymeti de olmaz.

Elemin ve belânın bir başka yüzü daha vardır ki: Doğru sevenle, yalandan seven iddiacının arasını ayırd eder.. O kimse ki: Sevgisinde doğrudur; belâdan lezzet alır, haz duyar.. O kimse ki: Yalancı müddeidir; belâdan yana elem ve sıkıntı dışında bir nasibi olmaz.

Bu ayırd etmeyi de, ancak içinde doğruluktan yana az bir emare bulunan anlar.. Böylelikle de, elemin hakikatini ve suretini de ayırd eder.. Beşer! sıfatın hakikate ile suretini de fark eder..

— Velî velîyi tanır..

Cümlesi, bu beyana işarettir.

İrşad yoluna hidayet eden, Sübhan Allah'tır..

***

Sormuşsunuz ki:

— Adem, (yokluk manasına) sırf hiç bir şey olmamaktır. Nitekim bu manayı da anlatmışlardır. Onun bir vücudu da yoktur. Onun bir vücudu olmayınca, onun eserleri, zihnen kendisine arız olan vücudla terakkileri nasıl olur?. Eğer zihnî bir durumu var ise.. hayal dairesinden nasıl çıkabilir?.

Bilesin ki..

Adem, her ne kadar bir şey olmamakta ise de; lâkin eşyanın muamelesi de onunla kaimdir. Eşyanın tafsili ve çoğalması, onun aynalığına göredir.

Adem aynasında in'ikâs eden ilâhî isimlerin ilmî suretleri; onu temeyyüz ettirip kendisine ilmî sübut getirmiştir. Zarurî olaraktan da, onu hiç bir şey olmamaktan çıkarmış ve eserlere, hükümlere menşe haline getirmiştir. Bu eyerler ve hükümler dahi, ilim yeri dışında olmaktadır; his ve vehim mertebesinde sabittir.

Bu mertebede o eserlere ve hükümlere, Şanı Büyük Allah'ın yaratması ile, sebat ve istikrar hâsıl olmuştur. O derecede ki: Hissin ve vehmin kalkması ile de kalkmayacaktır. Şöyle demek de mümkündür:

— Bu eserler ve hükümler haricîdir..

Size gelince., ademin terakkiyatından dolayı taaccübe kapılıyorsunuz.. Zira, kâinatın bütün muamelesi, adem üzerine bina edilmiştir. Bu manada, yerinde olur ki: Şam büyük Allah'ın kemal manada kudreti müşahede edile.. Şunun için ki: Bu muamele dairesini nasıl geniş tuttu; bakıla?. Hemen hepsi de ademden gelmektedir. Onun noksanlarında da, tam manası ile varlık kemalini izhar eyledi.. Onun terakkisine gelince.. tam manası ile vazıhtır. Çünkü Yüce Sultan Allah'ın isimlerine ait ilmî suretler, onda temekkün edip yerleşmiştir.

Suretlerden hakikate, zılâlden asla giden sultanî yol vardır. Bir kimse ki, bunu hissedemez; onun basireti silinmiştir.

Bu manada bir âyet-i kerime meali:

— «Şüphesiz bu bir öğüttür. Dileyen Rabbine yol tutar..» (76/29)

Zihin ve hayal lâfızları, seni şüphe ve ihtimale düşürmesin.. Eserleri ve terakkileri südurunu nazarında zorlaştırmasın.. Çünkü vaki olan hiç bir muamele yoktur ki: ilimde ve hayalde olmasın.. İkisinin de haricinde değildir.

Bu babda netice şu ki: Hayal ile, vehim arasında fark vardır; Hem pek çok..

Çünkü: Vehim ve hayal mertebesindeki halk, vehim ve hayal icadından başkadır. Birincisi, işin aslında vakidir ve olmaktadır. Hattâ mümkündür ki, şöyle söylene:

— O, haricî bakımdan mevcuddur.

İkincisine gelince., bu devletten yana nasibi azdır. Sebattan ve istikrardan yana da hazzı azdır.

Ademin bazı hususiyetlerini yazmıştım; kendi başına bir bilgi olarak.. Mir Muhibbüllah onun bir suretini aldı. Eğer ona da muttali olmak isterseniz; müracaat ediniz..

***

Bu arada, fenadan ve bekadan da sormuşsunuz.

Bu Fakir, kitaplarında ve risalelerinde; hem de çeşitli yerlerde her iki kelimeyi de yazmıştır. Bununla beraber, gizli bir yan var ise., bunun çaresi de, huzurda şifahen anlatmaktır. Zira, hakikatin tamamı, yazmakla husule gelmez. Hâsıl olsa da, daha çok izhar edilmesi yararlı olmaktan uzaktır. Zira, insanın ondan ne anlayacağı bilinmez.. Fenanın ve bekanın da, vücudî olmayıp şühudî olduğunu nasıl idrâk edebilir?. Zira, kul ne hiç bir şey olmama durumuna girebilir, ne de Yüce Hak ile müttahid olabilir.. Bir şiir:

Kul, kuldur ebeden; Rab, Rab'dir sermeden..

O zındıklardır ki: Fenayı ve bekayı vücudî olarak sanırlar ve zannederler ki; kul nefsinden vücud taayyünlerini kaldırır, taayyünlerden ve kayıtlardan münezzeh olan aslı ile ittihad eder.. Muzmahil ve mütelâşi olduktan sonra, Rabbi ile baki kalır.. Bir damla gibi, nefsinde fena bulup deryaya katılır ve nefsinden kaydı kaldırdıktan sonra mutlakla ittihad eder..

Allah-ü Taâlâ, bizi onların kötü inançlarından korusun..

Fenanın hakikati: Yüce Hakkın masivasını unutmaktan ibarettir; onun gayrı ile taallukun olmamasıdır. Sine sahasını dahi, nefsin bütün muradlarından ve onun iktiza ettiği şeylerden temizlemektir.

O ki, kulluk makamına münasiptir; beka makamına dahi münasiptir; o şey şudur: Kulun, Yüce Sultan Mevlâsının murad ettiği işlerle kıyamıdır. Onun bütün muradlarını dahi, kendi nefsinin ayniyle muradı bilmesidir.

Üstte anlatılan, enfüsl âyetleri müşahede ettikten sonra olacaktır.

***

Sormuşsunuz ki:

— Sizin isbatmıza göre enfüs seyrinin ötesinde bir seyir vardır. Halbuki, on mertebede anlatılan seyir halk ve emir âlemi içindir.

Hey'et-i vahdaniye seyri dahi, enfüsî seyre dahildir. Bu durumda, enfüs ötesindeki seyir nasıl olur?.

Bu sorunun cevabında bilmenizi isterim ki:

Enfüs, af ak gibi Yüce Sultan Allah'ın isimlerinin zılâlidir. Zil kendini, Allah'ın fazlı ile unutarak aslına teveccüh edip:

— «İnsan sevdiği ile beraberdir.»

Hadis-i şerifindeki mana hükmüne göre.. asla karşı kendisinde tam mahabbet hâsıl olur ise.. o zaman, kendisini aslının aynı bulur.. Kendi nefsine itlak ettiği:

— Ene.. (Ben..) Lafzını ona sarf eder..

Bundan başka.. o aslın dahi aslı vardır; dolayısı ile bu asıldan o asla teveccüh etmeye başlar.. Hatta, kendisini o aslın da aynı bulur. İş, böylece, uzayıp gider.. Taa, yazılan yazı sonunu buluncaya kadar..

İşbu anlatılan seyir, enfüsün ve afakin ötesindedir.

Ancak, şunun da bilinmesi gerekir ki; bu topluluktan bir cemaat, enfüsî seyir için:

— Seyr-i fillah..

Demişlerdir. Amma, bizim beyan ettiğimiz seyir, bazı meşayihin anlattığı seyir değildir. Zira, bu seyir husulî olup o seyir ise., vüsulîdir.

Husul ile vusul arasındaki fark, mütaad.did mektuplarda anlatılmıştır. Hem de tafsilatı ile., oradan öğrenilsin..

Yüce Sultan Allah'ın, zatının, sıfatının ve ef'alinin akrebiyetinden (pek yakınlığından) sormuşsunuz.. Bunun beyanı da huzura kalmıştır. Zira, bunun yazılmasında bir yarar yoktur. Yazacak olsak, muğlak olur. Anlatılan manası bilinmez.. Hatta huzurdaki takrirle anlaşılmış olsa dahi, bir ganimettir.

Şöyle diyerek:

— Fena, beka, taayyün mebdeiyetinin hemen hepsi üç velayet kemalâtının mertebelerindedir. Bu durumda hangi keyfiyetle nübüvvet kemalâtı mertebelerinde seyir olur?..

***

Nübüvvet kemalâtı mertebelerinden sormuşsun..

Bilesin ki..

Uru c mertebeleri, birbirinden ayrı oldukça, seyir dahi bir asıldan diğer asla doğru husule geldikçe, onlardaki hâsıl olan bütün kemalâtları mertebesine sûru' edilir. Her nekadar bu mertebede genişlik var ise., lâkin bu vüs'at bir başka vüs'attır. Orada bir ayırd etme durumu olsa dahi, bu ayırd etme işi, bir başkadır..

Bundan başka ne yazayım ki?. Yazılsa da ne anlaşılır?. Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, bize katından rahmet ver.. İşimizde bizim için başarı hazırla..» (18/10)

***

Namazın bazı sırlarından da sormuşsunuz.. Onun cevabını bir başka vakte erteledik. Şu anda vakit, cidden dardır. Zamanın ve ehlinin elinden, vakit çalarak, bazı maarifi yazıyoruz.

Fakir'e merhamet ediniz.. Açıklamasını istemeye girişmeyiniz.

***

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla.. Ayaklarımıza sebat ver.. Kâfirlere karşı bize yardım eyle..» (3/147)

Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun; evvelden âhire kadar.. Salât ve tahiyyet daima, sonsuzlara kadar onun Resulüne olsun.. Keza, âl-i kiramına ve ashab-ı izamına da., taa, kıyamet gününe kadar..

***

413. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Sultan Vacib Teala'nın; zat, sıfat ve fiillerin akrebiyeti (pek yakınlığı) hakkında sorulan suale cevaptır.

***

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

***

Mübarek mektup ulaştı.

Gerçekten çok meşakkat çekmişsiniz. Allahu Teala, çalışmanızı şükrana lâyık eylesin.

Yüce Sultan Vacib Teala'nın; zatından, sıfatından ve fiillerinden mükerrer olarak sorup açıklamasını istediniz. Onun beyanı için de pek ısrar ettiğinizden az miktar ondan anlatmayı istedik.

Bilesin ki,

Her şey ne olursa olsun; kendi mahiyeti ile o şeydir. O şeyin mahiyetinin sübutu için, bir yapıcının yapması asla lâzım değildir. Zira, bir şeyin, kendi nefsi için sübutu zaruridir. Bu manadan olarak, şöyle demişlerdir:

-Yapmak, mahiyetin kendinde sabit değildir; mahiyet dahi yapılmış değildir.

Yapma işi, ancak mahiyetin vücud ile ittisafı içindir.

Görmez misin ki, boyacının işi, ancak elbiseye renk aldırmaktır; elbiseyi elbise, rengi de renk yapmak değildir. Böyle bir şey muhaldir; zira hasıl olan bir şeyi tahsile benzer.

Anlatılan manadan anlaşılmış oldu ki, bir şeyin nefsinde yapma yoktur; ancak o şeyin vücud ittisafında vardır. Bu manadan da sabit oldu ki, bir şey, ancak mahiyeti ile bir şey olmaktadır.

Üstte anlatılan mana, keşfi nazarda bir şeyin zıllında ve aksinde yoktur. Zira, bir şeyin aksi ve zilli, aksiyet ve mahiyet zılliyetleri ile aksi ve zilli değildir; asıllarının mahiyeti iledir. Zira, zillin mahiyeti yoktur. Onunla zuhura gelen ancak aslın mahiyeti olup, kendisini zil ile zuhura getirmiştir.

Anlatılan manaya göre, asi olan, zılla kendisinden daha yakındır. Zira, zil aslı ile zil olup, kendi nefsi ile değil.

Alem, yüce Sultan Vacîb Teala'nın zıiâli ve akisleri olduğundan; fiiller de onların asılları olup zaruri olarak aleme alemin kendinden daha yakındır.

Aynı şekilde, fiiller dahi, şanı yüce Vacib'in sıfatlarının zılâlidir; aleme, alemden ve asıllarından daha yakındır. Alemin asılları fiiller olup aslın aslıdır.

Sıfatlarına gelince... Bütün asılların aslı olan Hazret-i Zat'ın zılâlidir. Bu manadan olarak hiç şüphe edilmeye ki, zat; aleme, alemden, fiillerden, vacibiyet sıfatlarından daha yakındır.

işte yüce Allah'ın akrebiyetinin (pek yakınlığının) beyanı budur; yazılması mümkün olduğu kadardır.

Akıllılar insafa geldikleri takdirde, muhtemel ki, bu manayı kabul ederler. Eğer kabul etmezlerse, gam çekmeye değmez. Zira, bahis dışıdırlar. Zira, bu beyana, akla yatan mukaddimeler derc edilmiştir.

Eğer bu mektubun mütalaasında Seyyid mir Şemsedin ile olursanız, yerinde olur.

***

Yazmışsınız ki,

-Mektubatın üçüncü cildini toplamaya başladık.

Dilediğiniz şekilde yapabilirsiniz. Zira, ehlüllah bir şeyde yarar gördü mü, o şeyin mübarek olması muhtemeldir.

Bu işi, adı geçen Mir'e havala ederseniz, mütaaddid nüshalar halinde yapsın; bir nüshasını da Serhend'e yollasın; asıllarını da saklasın; onlara ihtiyaç duyabilir.

***

Fakir, kalmanızla sefere çıkmanız için mütahayyir bulunmaktadır. Bu cihetten de sizinle mülakatı istemektedir.

Sefere çıkmanız için, dudaklarını oynatamıyor; aynı şekilde orada kalmanız için delâlete de güçlü değil. Şu korkudan ki, kalmanız, büyük bir topluluğun yararına olacak işleri kaçırmak olacaktır.

Şayet sefere çıkarsanız, Hace Muhammed Paşim'i yollayınız. Bir müddet sohbette olup bazı ilimleri ve maarifi elde etsin. Kendisi, kabiliyetli bir genç görülmektedir.

Adı geçen sizin terbiyenizde büyümüş ve zevkinizi de anlamıştır. Bu bakımdan yerinde olur ki, bazı sorulan kendisine havale edesiniz; cevaplarını alıp size ulaştıra...

Vesselam...

***

414. MEKTUP

MEVZUU: Öğütler, halktan kesilip yüce Sübhan Cenab-ı Hakka iltica.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Camiul-esrar vel-ulum Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Darlıkta ve genişlikte, kolaylıkta ve güçlükte, nimette ve hikmette, rahmette ve zahmette, şiddette ve rahatlıkta, iyilikte ve belâda...

Salât ve selâm o zata olsun ki, hiçbir nebi onun gibi eziyet görmemiş, onun uğradığı iptilâya hiçbir resul uğramamıştır; bunun için de alemlere rahmet, evvellerin ve ahirlerin efendisi olmuştur.

Ey evlad-ı kiram,

Iptila vakti, her ne kadar acı, tadı kötü olsa da; fırsat ganimettir. Bu vakitte, size fırsat verildiği için; yerinde olur ki, sanı yüce Allah'a hamd edesiniz. Nefsinize, bir an ve bir lahza dahi boşluk bırakmadan, işinize devam edesiniz.

Şu üç şeyden hali kalmanız yakışmaz:

a) Kur'an-ı Mecid'i okumak.

b) Çokça Kur'an okuyarak namazı eda etmek.

c) LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelime-i tayyibesini tekrar etmek.

Yerinde olur ki,

"LA... (Yoktur...) lâfzı ile, nefsani arzuların ilâhları yok edile... Maksatlar ve muradlar dahi atıla...

Zira, insanın kendi talebi, kendisinden gelen bir uluhiyet davasıdır. Bu manadan olarak, yerinde olur ki, sine sahasında bir murad yeri asla bulunmaya... Muhayyilede dahi, kesin olarak bir heves kalmaya... Böyle olmalı ki, kulluk hakikati ile tahakkuk edile..

Kulun, kendi muradını husule gelmesini taleb etmesi; Mevlâsının muradını bir yana atmayı gerektirir ve Rabbi ile çekişme olur. Böyle bir mana ise, Meviâsının nefyini, kendi nefsinin de mevlâlığını getirir. Bu işin çirkinliğini idrak etmek gerek... Mevlânın muradı dışında; heva, heves, murad cinsi şeyler kalmayıncaya kadar, uluhiyet davasını nefsinden atmaya çalışmak gerek... Ümidimiz o ki, bu mana, belâlı günlerde ve iptila vakitlerinde Allah'ın inayeti ile kolayca müyesser olur. Amma bu anlatılan günlerin dışında, şu heva ve hevesten her biri, Ye'cuc Me'cuc şeddi gibidir.

Zaviyelerde oturup bu işle meşgul olmak gerek... Zira, fırsat ganimettir.

Fitne zamanındaki az, fitnenin bulunmadığı zamanlardaki çok yerine geçer.

Riyazetler ve mücahedeler eylemek şarttır.

Haberleşmek dahi şarttır; mülakat ya vaki olur ya da olmaz.

İşte nasihat budur: Hiçbir murad ve heves asla kalmamalıdır.

Validenizi dahi bu manadan yana muttali ediniz; kendisinin bu manaya delil olunuz.

Bu hayatın halleri geçicidir; beyan sahasında ondan ne getirelim?

Küçüklere merhametli olunuz ve onları Kur'an okumaya teşvik ediniz.

Mümkün olduğu kadar hak sahiplerini bizden yana razı ediniz.

İman selâmeti duası ile muavenette ve yardımda bulununuz.

Şunu tekrar tekrar yazıyoruz: Bu vakti, hiçbir işe yaramayacak şeylere harcamayınız.

Lâyıktır ki, şanı büyük Allah'ın zikri dışında bir şeyle meşgul olmayasınız. İsterse, kitapların mütalaası ve talebe okutmak olsun. Zira vakit, zikir vaktidir.

Nefsani arzuları:

-LA... (Yoktur...) lâfzı altına alınız ki; tam manası ile nefyedile ve sinede bir maksad ve murad olmaya... Hatta bilfiil halâsım olan dahi, sizin en önemli maksatlarınızdandır.

Sizin için, bir murad olmamalıdır. Yüce Allah'ın muradına, fiiline ve takdirine razı olunuz.

Yine yerinde olur ki, kelime-i tayyibenin isbat canibinde gayb-ı hüviyetten başka bir şey olmaya. Bu dahi, bilinenlerin ve hayal edilenlerin, ötesinin dahi ötesindedir.

Ev, köşk, kuyu, bahçe, kitaplar ve daha başka şeylerin derdi kolaydır. Yerinde olur ki, hiçbir şey sizin vaktinizi almaya. Yüce Hakkın razı olduğu şeyler dışında sizin için beğenilen ve arzulanan olmamalıdır. Biz, gittiğimiz zaman, eşya dahi tamamen gider; biz hayatta iken gitsinler. Bu manada hiçbir endişeniz olmamalıdır.

Allah'ın veli kulları, bunları kendi arzulan ile bıraktılar. Biz dahi, yüce Allah'ın ihtiyarı ile bırakıp o Sübhan Zat'a şükredelim. Bu sayede ümit edilir ki, muhlas kullardan oluruz.

Hangi yerde otururşanız, orayı vatan bilmelisiniz. Bu az günlerin hayatı, hangi mahalde geçer ise, şanı büyük Hakkın zikri ile geçmelidir. Zira, dünya işleri kolaydır; ahiret işlerine yönelmek gerek.

Validenizi teselli edip kendisine ahireti sevdiriniz.

Eğer dünyada mülakat Sübhan Allah'ın takdiri ise, müyesser olur. Olmazsa, Allahu Teala'nın takdirine razı ve teslim gerek.

Dua gerektir ki, yüce Sübhan Allah, dar-ı selâmda toplaya. Dünyadan kalan mülakatın telâfisini dahi, keremi ile ahirete havale eyleye.

Herhalde Allah'a hamd olsun.

***

415. MEKTUP

MEVZUU: LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelime-i tayyibesinin manası.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhibbüllah Mankpuri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm...

-LA İLAHE İLLALLAH... kelime-i tayyibesinin manası şudur:

-Üluhiyete ve mabudiyete müstahak olan Allah'tan başka bir kimse yoktur. O, öyle bir zattır ki, naziri olmayan Vacibü'l-vücuddur. Noksanlık damgasından münezzehtir. Hüdus sıfatlanndan da beridir.

İnkisarın, huduun, tezüllülün kemalinden ibaret olan ibadete müstahak olan o zattır ki, bütün kemalât, kendisi için sabit olmuş; noksanların dahi tümü ondan atılmıştır. Vücudda ve vücudun tevabiinde bütün eşya, ona ihtiyaç duymaktadır. O ise, hiçbir işte, bir şeye muhtaç değildir.

Zararı da, faydayı da yaratan odur. Onun izni olmadan; hiçbir şey, hiçbir kimseye ne zarar verebilir, ne de faydalı olabilir.

Anlatılan sıfat-ı kâmile ile muttasıf olan, yalnız Allahu Taala'dır. Ondan başkasının olması dahi lâyık değildir. Zira, o yüce Zat'tan başkası bu sıfat-ı kâmile ile artıksız eksiksiz tahakkuk etmiş olsa, Allahu Teala'dan başkası olamaz. Zira, iki yabancı şeyin temayüzü gerekir. Burada ise, temayüz yoktur. Temayüz isbatı ile gayrı olanı isbat etmek dahi, noksanı olmak lâzım gelir. Eğer ondan noksanları atmaz olsak, yine noksan olmak gerek... Eşya ki, kendisine muhtaç olunmaz; neden dolayı ibadete müstahak olacaktır? Eğer o, işlerden birinde, eşyadan bir şeye muhtaç ise, ne şeyden ötürü, eşyanın ona ihtiyacı olacaktır? Onların kendisine ibadet etmelerine nasıl müstahak olacaktır.

Bir kimsenin, eşyaya zararı veya faydası ulaştığı farz veya takdir edilsin;

amma onun izni olmadan. Yine ibadete müstahak olmaz ve muattal kalır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, bu sıfat-ı kâmileyi özünde toplayan ancak tek zattır; onun şeriki de yoktur, ibadete müstahak olan da ancak o Vahid Kahhar Zat'tır.

Burada, şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu sıfatlarla temayüz, beyan edildiği üzere, noksanı getiren ve üluhiye-te ve mabudiyete münafi ise de; mümkündür ki, o gayr olarak adlandırılan, bir başka sıfatları vardır ve imtiyazı doğurur; asla bir noksanı da gerektirmez, isterse, o sıfatların ne oldukları bilinmez olsun.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu sıfatlar, ya kâmil sıfatlardandır; ya da noksan sıfatlardandır. Bundan başka olmaz. Her iki takdirde de, anlatılan mahzuru gerektirir, isterse o sıfatların özellikleri ile ne olduklarını bilmeyelim. Lâkin şunu biliyoruz ki, onlar, kemal ve noksan dairesinin dışında değildir. Her iki takdirde de noksan lâzım gelir. Nitekim daha önce de anlatıldı.

Şu da bir başka delildir. Yani Sübhan Hakkın gayrının mabudiyete müstahak olmadığı babında. Şöyle ki:

Allahu Teala, eşyanın vücuduna ve vücudunun tevabiine ait zaruriyatın tümüne yeterli olduğu zaman; eşyanın faydası ve zaran dahi o Sübhan Zat'a bağlı olduğu zaman, onun gayrı katıksız bir şekilde muattal kalır. Hiçbir şekilde, eşya ihtiyacı ona düşmez. Mana böyle olmaz ise, ne cihetten ona ibadet ihtiyacı hasıl olsun? İnkisar, hudu ve zül ile eşya dahi neden ötürü ona yönelsin?

Şerli kâfirlere gelince, Sübhan Hakkın gayrına ibadet ederler. Yontma putları dahi, kendilerine tapılan şeyler eylerler. Şu kanaatla ki: Allah katında onlar, kendilerine şefaatçi olacaklar ve kendileri dahi onların tevessülü ile Allahu Teala'ya yaklaşacaklar. Onların bu hamakatı ne çok!..

Onların şefaat mertebesi olduğunu nereden biliyorlar? Allahu Teala'nın onlara şefaat izni verdiğini nasıl anlıyorlar? Yüce Hakkın ibadetine bir başkasını ortak etmek, hem de mücerred bir tevehhümle, hizlanın ve hüsranın son kertesidir.

İbadet, öyle kolay bir iş değildir ki, her taşa ve cansız cemada yapıla... Her aciz, hatta tapan da aciz olan ibadete müstahak tasavvur edile... Çünkü uluhiyet manası tahakkuk etmeden, ibadet istihkakı tasavvur edilemez. Bir kimsede ki, uluhiyet salâhiyeti vardır; ibadete müstahaktır; bu salâhiyet yok ise, ibadet istihkakı da yoktur.

Uluhiyet salâhiyeti ise, vücudun vücubuna (varlığın mutlak gerekli oluşuna) bağlıdır. Bir kimsede ki, vücudun vücubu yoktur; uluhiyete lâyık olmadığı gibi, ibadete dahi müstahak olmaz.

O kimselerin sefahati ne kadar şiddetlidir ki, vücud vücubunda bir şeyi Allahu Teala'ya ortak etmezler. Amma, onu Allahu Teala'ya ibadette ortak ederler. Bunlar bilmezler mi ki, ibadet istihkakında vücud vücubu şarttır. O ki, vücud vücubunda ortak değildir; ibadet istihkakında dahi, Allahu Teala'ya ortak olamaz. Zira, ibadet istihkakında ortaklık, vücud vücubunda dahi ortaklığı gerektirir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; yerindedir ta, anlatılan kelime-ı tayyibenin tekrarı ile, vücud vücubunun ortaklığı ve ibadet istihkakı ortaklığı nefyedile... Hatta bu Tarikat-ı Aliyye'de pek önemli, pek ihtiyaç duyulan bir şeydir ki, enbiyanın daveti ile hususiyet kazanan ibadet ortaklığı istihkakı nefyedile... Onlara salâtlar ve selâmlar olsun.

Çünkü muhalifler, enbiyadan bir nebinin şeriatına tutunmamışlardır. Bunlar, aklî delillerle vücud vücubunun ortaklığını nefyederler. Vacibü'l-vücud'dan başka birini de isbat eylemezler. Ne var ki onlar, ibadet istihkakı muamelesinden yana gafil bulunmaktadırlar. Bunun için de, başkasına ibadetten sakınmadıkları gibi, kiliseleri imar eylemekten de geri kalmazlar.

Enbiyaya gelince, öyle zatlardır ki, kiliseyi yıkarlar; başkasına ibadet etmekten dahi nahyederler. Bu büyüklerin dilinde o müşrik o kimsedir ki, Sübhan Hakkın gayrına kulluk esiri olmuştur. İsterse vücud vücubu ortaklığını nefyetsin.

Çünkü, o büyüklerin ihtimamı; amele taalluk eden Sübhan Hakkın gayrına ibadeti nefyetmektir. Bir de, vücud vücubu ortaklığını nefyi gerektiren muameledir.

Bir kimse, bu büyüklerin şeriatları ile tahakkuk etmedikçe; ki onların şeriatı Sübhan Hakkın gayrı için ibadet istihkakını nefyi anlatmaktadır; şirkten halas bulamaz. Afaki ve enfüsi putlara tapma şirki bölümlerinden dahi necat bulamaz.

Anlatılan manayı tekeffül eden, enbiyanın şeriatlarıdır. Onlara şalât, selâm ve tahiyyat olsun. Hatta onların bi'setinden maksad dahi, bu devletin tahsilidir.

Bu büyüklerin şeriatları dışında, anlatılan şirkten necat müyesser olmaz. Onların yoluna girmeden tevhid dahi mümkün değildir.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz." (4/48)

Bu ayet-i kerimede murad, ancak Sübhan Hakkın murad ettiğidir. Şöyle murad ettiği de muhtemeldir:

-Allah, şeriata iltizam etmeyenleri bağışlamaz.

Çünkü, şeriata itizamın olmayışı, şirki gerektirir. Melzumu zikretti; lâzımı da murad eyledi. Böyle olunca, tevehhüm edilen dahi atılmaktadır. Şöyle ki: Şirk bağışlanmadığı gibi, şair şer'i işlerin inkân dahi bağışlanmaz. O zaman, şirke tahsisi ne olur? Bu durumda muhtemeldir ki:

"...Kendisine şirk koşulmasını...” (4/48)

Manası şudur:

-Kendisine küfreden...

Çünkü, şeriatları inkâr küfürdür; bağışlanmaz.

Küfürle şirk arasındaki bağlantı umumi ve hususi manadadır. Zira, şirk, mutlak küfürden has olandır. Böylece, has zikrini ederek, umumi mana muradı vaki oldu.

***

Üstte anlatılan manalara da bakılarak, bilinmesi yerinde olur ki, Sübhan Hakkın gayrına ibadet istihkakı olmadığı, bedihidir. (Delile ve isbata hacet kalmayacak kadar açıktır). Bedihi olmasa bile, en azından hadsi olur. (Delile ihtiyaç olmadan, bilinir ve hemen idrak edilir).

Zira, bir kimse uygun düştüğü biçimde ibadet manası anlarsa... Sübhan Hakkın gayrını hakkı olduğu gibi teemmül ederse, onun ibadete istihkakı olmadığı hükmünü hiç beklemeden verir.

Bu mananın açıklanması için yaptığım beyanat, bedihiyata tenbihat ka-bilindendir. Nakzın, münakazanın ve muarazanın bu mukaddimeler üzerine yeri yoktur.

Mutlak bir iman nuru gerektir ki, bu mukaddimeleri ferasetle idrak ede... Bedihiyat cinsinden çokları vardır ki; dar görüşlülere ve anlayışı kıt olanlara gizlidir.

Aynı şekilde, zahir marazına ve batın illetine müptelâ olanlara dahi, bedihiyatın gizli ve aşikâresi kapalıdır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; tarikat meşayihinin ibaresinde şöyle vaki olmuştur:

-Maksudun her neyse, mabudun odur.

Bu ibarenin manası nedir? Doğruluktan yana neye hamledilir?

Bunun için verilecek cevabım şudur:

-Bir şahsın maksadı, o şahıs için teveccüh edilen şeydir. O şahıs, hayatta kaldığı süre, bu maksudun tahsilinden ne geri kalır; ne de oturur. Onun tahsili yolunda, kendisine her ne

gibi zül ve inkisar isabet ederse, hepsine tahammül eder; kendisine kolay gelir ve onu hiç bırakmaz.

Anlatılan mana ibadette de geçerlidir. Zira, ibadet de tam bir zül ve inkisardır.

Bir şeyin maksud oluşu, aynı zamanda mabud oluşunu da gerektirir.

Sübhan Hakkın gayrı olanın mabudiyetten silinmesi, ancak şu zaman tahakkuk eder ki, maksud olarak, Sübhan Hakkın gayrı kalmaz. Ondan, başka bir murad dahi olmaz.

Anlatılan devletin tahsilinde salike gereken odur ki:

-LA İLAHE İLLALLAH... (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelimei-tayyibesinin manasını, şu unvanla mülahaza ede:

-LA MAKSUDE İLALLAH... (Allah'tan başka maksud yoktur)

Yerinde olur ki, bu mübarek kelime, gayn olan maksudun ismi resmi silininceye kadar tekrar edile... Yüce Hakkın gayrı dahi, murad olarak kalmaya... Böyle olunca, gayrın mabudiyetini nefyetmekte, doğru sözlü olur. Çokça ilâhlann nefyinde, çokça ilâhların ref'inde bu minval üzere haklı olur.

Gayrın maksudiyetini nefyederek, mabudiyetini nefye ulaşmak; daha önce de anlatıldığı gibi, imanın kemali sarımdandır. Nefsani heva ve ilâhlarının nefyine dayanan, velayete bağlı hal ehline göre durum budur.

Nefis, itminana varmadıkça, anlatılan mana vaki olmaz. Nefsin itminanı ise fenanın ve bekanın kemale ermesinden sonra tasavvur edilir.

Aklatılan mananın bir başka tevili de şeriat-ı garranın zahirinde vardır.

Söyle ki:

Şeriat, kolaylıktan ve suhuletten haber verir. Zaaf üzere yaratılan kullardan dahi zorluğu kaldırmaktadır. Bu durumda Allah korusun, bir kimse, başını şeriat bağından sıyırır ve maksudu olanı elde etme yolunda şeriat hududunu dahi tecavüz ederse, iş bu maksud onun mabudu ve ilâhı olur. O maksud anlatıldığı gibi olmasaydı; onu elde etme yolunda şeriatta yasak olan işleri irtikab etmezdi. O maksud dahi, şe; 'an yasak edilen bir şey olmazdı. O maksud, kendi maksatları arasında olmazdı; matlubu arasında dahi olmazdı. Elbette onun hakikatta, maksudu Sübhan Hak olurdu. Onun şer'i emri ve yasağı dahi matlubu olurdu. O şeyin maksud olmasına dahi, tabii meylinden başka bir şey olmazdı. Kendisi dahi, şeriat hükümlerinin mağlubu olurdu.

Gayrın maksudiyetini kesip atmak, şeriatın hakikatından matlubdur; imanın da kemal bulduğuna delâlet eder.

Sübhan Hakkın gayrının maksud olmasına cevaz verilecek olsa, çoğu kez onun maksudiyeti hevanın istilâ imdadı ve hevesin dahi ona muaveneti ile Sübhan Hakkın maksud oluşunda muarazaya tutuşur. Hatta çok kere, onun husulü, Sübhan Hakkın razı olduğu şeylerin husulüne tercih edilir. Sonunda iş, ebedi hüsrana varır.

İmanın kemale ermesinde, başkasının maksud oluşunu mutlaka nefyetmek gerek. Ta ki, iman zevalinden ve imandan dönüşten emin ve mahfuz oluna.

Evet, evliyadan bazısı, iradeyi ve ihtiyarı nefyettikten sonra; irade ve ihtiyar sahibi kılınır. Cüz'i iradenin, ondan selbinden sonra, kendisine külli irade ihsan olunur. . Bu mananın tahkiki, inşaallah bir başka mektupta yapılacaktır.

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla... Çünkü sen her şeye kadirsin.” (66/8)

Selâm, hidayete tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve bütün peygamberlere salâtların en tamamı, selâmların ekmeli.

***

416. MEKTUP

MEVZUU: "Ona ancak, pek temiz olanlar el sürebilir" (56/79), mealine gelen ayet-i kerimenin beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Maden-i Siyadet ve Reşadet Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

Ahah-u Teala şöyle buyurdu:

Elbette o, Kur'an-ı Kerim'dir. Kitab.ı meknundadır. Ona ancak pek temiz olanlar el sürebilir.” (56/77-78-79)

Bu ayet-i kerimeden asıl murad olan mana, yüce Allah'ın murad ettiğidir.

O işaret ki, bu hatır-ı fatire gelmekte ve bu makamda fehm-i kasıra düşmektedir; şöyledir:

-Bu saklı sırlara el sürmek o kimselere nasiptir ki; onların içleri, beşeri taallukat kirlerinden temizlenmiştir.

Kur'an-ı Kerim sırlarına el sürmek ki, pek temiz kimselerin nasibidir; başkalarına ne düşer?

Bir başka işaret de şudur:

Kur'an-ı Kerim'i okumaya ancak şu kimseler lâyıktır ki; nefisleri heva ve hevesten tezkiye edilmiştir; gizli ve açık şirkten, afaki ve enfüsi sırlardan temizlenmiştir.

Bunun bir başka açıklaması şudur:

Sülûke başlayan kimsenin haline münasip olan zikirdir. Mezkûrdan başkasını nefyetmektir. O derecede ki, zikri edilen zattan başkası malum olmaya... Sübhan Hakkın gayrı dahi, onun muradı olmaya... Hatta, eşyayı zorla hatırlatmaya kalksalar dahi, hatırlayamaz; maksudu dahi olamaz.

Şirkten ki temizlendi; afaki ve enfüsi ilâhlardan ki hür oldu. İşte o zaman, zikrin yerine Kur'an okumaya hak kazanır; tilâvet devletine de terakki eder.

Anlatılan haletin husulünden evvel, Kur'an okumak, ebrar amellerine dahildir. Anlatılan haletin husulünden sonra ise, mukarrebinin amelleri arasına dahildir.

Nitekim, bu nisbetin husulünden evvel zikir, mukarrebinin amelleri arasına dahildir.

Nitekim, bu nisbetin husulünden evvel zikir, mukarrebinin amelleri arasında sayılır.

Ebrarın amelleri ibadetler cümlesindendir; mukarrebinin amelleri ise, tefekkürler cümlesindendir. Herhalde, şu hadis-i şerifi duymuş olacaksınız:

"Bir saat tefekkür, bir sene ibadetten hayırlıdır. Veya yetmiş sene."

Tefekkür, batıldan hakka intikaldir.

Ebrar ile mukarrebin arasındaki fark, o ibadetle bu tefekkür arasında farktır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Mukarrebin amelleri arasında sayılan müptedinin zikri, kâmil ve mükemmel şeyhten alınandır. Amma, maksadı, tarikata sülük olmalıdır. Aksi halde zikir, ebrar amelleri arasına girer.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

Selâm, hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

***

417. MEKTUP

MEVZUU: Hazret-i Şeyhimize has bazı hallerin, zevklerin beyanı.. Sayesi eksik olmasın.

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm..

***

Şu mana gizli değildir ki: Sübhan Allah'ın inayeti, o Yüce Zat'ın inayeti ile; celâli ve gazabı suretinde tecelli etmediğinden beri, zindan kafesine mahpus olmadım; şuhudî iman darlığından dahi tamamı ile çıkmadım; hayal ve misal züâli yollarından dahi tamamı ile ayrılmadım. Gaybî iman yolunda dahi, dizginleri bırakılmış olarak, böbürlenip durmadım. Kemal üzere huzurdan gaybe, aynden ilme, sühuddan istidlale de dönmedim. Kâmil bir zevk, doğru bir vicdan ile, başkalarının iyiliklerini ayıp, ayıplarını dahi iyilik olarak bulmadım. Züllün ve inkisarın zülâlini de tatmadım; keza mürebbi hakareti, rüsvaylığı, iftikannı da.. Halkın taan ve levminin cemalinden de haz almadım, insanların belâsının ve cefasının güzel lezzetini de almadım. İrade ve ihtiyarı, yıkayıcı önündeki bir meyit gibi bütünüyle irade ve ihtiyarı terk etmedim. Tamam ve kemal üzere, afakî ve enfüsî taallukatı dahi kesib atmadım.. Tazarru, iltica, inabe, istiğfar, zül, inkisar hakikatına da haiz olmadım. Yüce Makamı azamet kibriya perdeleri ile sanlı Sübhan Hakkın istiğnasını da müşahede etmedim. Nefsimi fakri, ihtiyacı tammam, iktidarı kayıp, hasiyetten ari, itibarı yok, zelil, hakir bir kul olarak da bilmedim.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Ben, nefsimi tebrie edemem.. Zira nefis, bütün şiddetiyle kötülüğü emredendir. Meğer ki, Rabbim merhamet etmiş ola..» (12/ 53)

Eğer feyizlerin ve ilâhî varidatın tevatürü olmasaydı; bu mihnet yurdunda onun namütenahi nimetleri ve ihsanları tevali ederek bu gönlü kırık kulun haline şamil olmasaydı, iş ye'se düşer; ümit bağı dahi kopabilirdi.

Allah'a hamd olsun ki: Belâ içinde bana afiyet ihsan eyledi. Cefa içinde bana kerem etti. Darlıkta bana ihsanda bulundu. Darlıkta ve genişlikte beni şükretmeye muvaffak eyledi. Beni, enbiyaya mütabaat edenlerden, evliyanın da izinde gidenlerden olmayı nasib etti. Ulemayı ve salihleri de sevenlerden kıldı..

Başta enbiyaya, sonra onları tasdik edenlere, Sübhan Allah'ın salâtları ve selâmlan olsun..

***

418. MEKTUP

MEVZUU: Mahbub Zatın elemi ve celâli, nimetinden ve cemalinden daha sevimlidir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Sahibü'i Maarif Şeyh Bediüddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm.

Mübarek mektup ulaştı. Yani Şeyh Fethullah ile gönderilen...

Halkın cefasından ve kötülemelerinden yazmışsınız. Halbuki, bunlar, bu taifenin aynen güzelliği ve paslarının cilâsıdır Sakıntıya ve kedere nasıl sebep olur?

Bu Fakir, ilk hallerinde bu kaleye geldiği zaman hissetti ki, halkın levm etme nurları köylerden ve şehirlerden peşpeşe gelmektedir. Tıpkı nurani

bulutlar gibi...

Muamele, düşüklükten yüceliğe çıktı. Cemaliyet terbiyesi ile senelerin merhalelerini kat ettiniz. Şu anda yerinde olur ki, mesafeyi celâliyet terbiyesi ile kat edesiniz; sabır makamında bulunasınız, Hakta rıza makamında bulunasınız. Celâli, cemali dahi müsavi göresiniz.

Yine yazmışsınız ki:

-Fitnenin zuhur vakti, önce bulunan ne hal kaldı; ne de zevk...

Amma yerinde olur ki, hal ve zevk kat kat arta... Halbuki mahbubun cefası, vefasından daha çok lezzet getirir. Hangi belâ vaki olmuştur ki, avam gibi konuşula ve zati mahabbetten de uzaklaşıla...

Celâl, cemalin üstünde bilinmelidir. Geçmişin aksine elem, nimetten daha faziletli tasavvur edilmelidir. Zira, cemalde ve nimette, mahbubun muradı vardır; amma nefsin muradı karışıktır. Celâlde ve nimette ise, halis olarak mahbubun muradı vardır; nefsin muradının aksinedir.

Buradaki vakit ve hal, önceki halin ve vaktin başkasıdır. ikisi arasında çok fark vardır.

***

Haremeyn-i Şerifıyn'in ziyareti hakkında da yazmışsınız. (Yani Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere ziyareti...) Bunda hiçbir mani yoktur.

Allah bizimledir; ne güzel vekildir.

***

419. MEKTUP

MEVZUU: Halkın ezasına tahammül etmeye teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Muhibbüllah Mankpuri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Allah'ın Resulüne. Sizlere dahi dualarımı bildiririm.

Seyyid Mir Muhibbüllah kardeşimden gelen mübarek mektubun ulaştığını bildirmek isterim.

Çokça ferah ve sürür getirdi.

Mutlaka, halkın ezasına dayanmak gerek. Akrabaların cefasından kaçmak olmaz. Allahu Teala, Habibine emrederek şöyle buyurdu:

"Resullerden ülü'l-azm olanların sabrettiği gibi sabreyle... Onlara (azab için) acele etme." (46/35)

Bu makamın sükûnetindeki tuz, bu eza ve cefadır. Halbuki, siz bu tuzdan kaçmak istiyorsunuz.

Evet, şekere alışan tuza takat getiremez. Ne yapalım?

Bir şiir:

Hiç doğru değil, aşıktan naz gelmesi;

Olunca sevilen âlem sevgilisi...

***

Yine o mektuba yazmışsınız ki:

-icazet olursa, İlâhabad'da bir yer bulayım.

Bir yer gösteriniz ki, oraya gidesiniz ve halkın ifrat derecedeki cefasından kurtulasınız. Amma bu, ruhsat yoludur. Azimet yolu ise, ezaya sabır ve tahammüldür.

***

Sizin de malumunuz olduğu üzere, bugünlerde Fakir'e zaaf geldi. Bunun için cümleleri kısa kestik.

Vesselam...

***

420. MEKTUP

MEVZUU: Gaybin asaleti, şühudun zıllıyeti.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Sahibü'l-Hakayık Mevlâna Muhammed Sıddık'a yazmıştır.

***

Ey muhib,

Gayb, kendisinde zıllıyet şaibesi olan şühudun mukabilidir. Gaybe gelince, bu şaibeden beri olduğundan; şühuddan daha mükemmel bulunmaktadır.

Ne var ki, Seyyüd'l-beşer Resulullah (sav) Efendimiz; zıllıyet şaibesinden yana pek temiz ve zılâl perdelerinin ötesinin de ötesinde bulunan rüyet devleti ile müşerref olduğundan, onun hakkında gayb rüyetten daha mükemmel olamaz. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin.

Gayble yetinmek, zıllıyeti kaldırmak içindir. Huzurun aynında, zıllıyetin kalkması ki müyesser oldu; gaybe neden ihtiyaç kalsın? Bu, öyle bir devlettir ki, Seyyidü'l-kevneyn Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Tebaiyet ve veraset yolu ile, onun kâmil tabilerine dahi bu makamdan nasip vardır.

Nitekim, rüyetin olmadığı yerde, ne şühud, ne de müşahede vardır.

Ondan:

-Gayb... tabiri ile anlatmak, ibarelerin en güzelidir. Ve bu makamın tafsili, sözle anlatılamaz. *

Böyle bir şey, mümkün değildir. Herkes, vicdanı kadar, bulacağını bulur. Zira o, bu sözle ifadenin çok çok ötesindedir. Ondan yana, azdan da azın nasibi vardır.

Vesselam...

***

421. MEKTUP

MEVZUU: "Resul, size ne verdiyse alın; neyi size yasak ettiyse, ondan sakının. Allah'a karşı takva sahibi olun. Çünkü, Allah'ın azabı çetindir." (59/7), mealine gelen ayet-i kerimenin beyanı hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Resul, size ne verdiyse alın; neyi size yasak ettiyse, ondan sakının. Allah'a karşı takva sahibi olun. Allah'ın azabı çetindir." (59/7)

Bu ayet-i kerimede; emirlere imtisal, yasaklardan da sakınmak anlatıldıktan sonra, takvaya geçildi ki; şu manaya işarettir Takvanın hakikati olan, yasaklardan sakınmaya önem verile... Dinin esası da budur. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz söyle buyurdu:

"Dininizin direği vera'dır. (Yani yasaklardan ve şüphelilerden korunmak...)"

Resulullah (sav) Efendimiz bir başka yerde ise, söyle buyurdu:

"Veraa hiçbir şey denk olamaz."

Doğrusunu en iyi bilen Sübhan Allah'tır; bu ihtimamın tevili söyle olsa gerek:

Yasaklar yaygındır; yerine getirildiği takdirde, faydası da çoktur. Ve bu yasaklardan sakınmak işi, emre imtisal zımnında bulunur. Zira, emri yerine getirmek, onun zıddından kaçınmak sayılır. Bu mana da açıktır.

Yasaklardan sakınmanın faydalı oluşu çokluğu ise, onun umumiyeti cihetinden değildir. Zira o, sırf nefse muhalefettir. Emre imtisal suretleri hilâfına onda nefsin bir hazzı yoktur. Zira, onda (yasakları yapmakta) nefsin aldığı lezzet vardır.

• Her ne şey ki, onda nefse muhalefet daha ziyadedir; o şeyde fayda daha çoktur ve necat yoluna daha yakındır. Zira, şer'i tekliflerden asıl maksat, nefsin kahrıdır. Zira, nefis, kendisini Allah'a karşı düşmanlığa saptamıştır. Bu manada bir kudsi hadis şöyle geldi:

"Nefsine düşman ol; zira o, bana düşmanlığa saplanmıştır."

Mesayih tarikatlarından hangisinde şeriat hükümlerine riayet fazla ise, nefisle muhalefetin çokluğundan ötürü, Sübhan Allah'a ulaştıran yolların en yakınıdır. Böyle bir tarikat ise, ancak, Tarikat-ı Nakşibendiye olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, efendimiz ve önderimiz büyük şeyh Şah Nakşibend şöyle dedi:

-Nefisle olan muhalefetin çokluğu dolayısı ile, Sübhan Allah'a çıkaran yolların en yakınını buldum.

Allahu Teala, sırrının kudsiyetini artırsın.

Bu Tarikat-ı Aliyyedeki şer'i hükümlere ziyadesi ile riayete gelince, bu da, insaflı, anlayışlı, diğer meşayih tarikatlarına içten bakan kimseye gizli değildir.

Durum, anlatıldığı gibi olmasına rağmen, bazı risalelerde, ziyade izahla beyan ettim.

Hakikat-ı halli en iyi bilen Sübhan Allah'tır. O Sübhan Zat bana yeter; ne güzel vekildir. Allahu Teala, Efendimiz Muhammed'e, âline ve ashabına salât, selâm, bereketler ve ikramlar eylesin. Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

422. MEKTUP

MEVZUU: "Kullarım, sana benden sorarlarsa...” (2/186), mealine gelen ayet-i kerimenin tefsiri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun... Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm. Allah-u Teala şöyle buyurdu: "Kullanırı, sana benden sorarlarsa, ben yakınım.” (2/186)

Sübhan Hakkın yakınlığı, her ne kadar keyfiyeti ve misliyeti yok ise de; lâkin burada vehmin yeri vardır. Vehim kavramı ve hayal dairesi dışında kalan, lüce Hakkın akrebiyetidir. (Yani pek çok yakınlığıdır)

Bu manadan ötürüdür ki, alemin yakınlığı çoktur; amma alemin akrabiyeti, (pek yakınlığı) azdan da azdır.

Yakınlık nihayeti, ittihad husulüdür; isterse bu ittihat mücerred tevehhüm olsun. Amma akrebiyet (pek yakınlık) ancak ittihadı da aştıktan sonradır.

Durum anlatıldığı gibidir; isterse, akıl yakınlık canibinde kendisine pek yakın olanı uzak görsün. Bu da, aklın görüş kusurundandır. Uzak görmeyi âdet edindiğinden, kendisine pek yakın olanı bulamaz.

Vesselam...

***

423. MEKTUP

MEVZUU: a) Emir ve halk âleminin cüzlerinden bir araya gelen insan camiiyetinin beyanı., b) insan kalbinin Arş-ı Mecid'e tercihi..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Şemseddin Ali Halhali'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm..

***

Bilesin ki, insan nüsha-i camiadır. On cüzden mürekkeptir.

Anasır-ı erbaa, nefs-i natıka, kalb, ruh, sır, hafi, ahfa, sair kuvveler ve cevarih anlatılan on cüze dönüktür. Bu cüzler arasında da, tezad vardır. Anasırdan bazısının bazısına tezadı da açıktır.

Aynı şekilde, halk âleminin emir âlemine tezadı dahi bellidir.

Emir âlemi cüzlerinden beş tanesinin her biri, bir işe tahsis edilmiştir; kemale bağlıdır. Nefs-i natıka ise.. kendi isteğini yapmayı iktiza eder; kendisinden başkasına itaat etmeyi istemez..

Sübhan Allah, bu biri birine zıd şeylerden her birini; kendilerine has âdetlerini kırmak sureti ile, şamil inayetine ve kâmil kudretine göre onları bir araya getirdi. Onlara has bîr mizaç, vahdanî heyet verdi. Anlatılan hususî mizaç, vahdanî heyet husulünden sonra; tam hikmeti ile, Sübhan Allah onlara bir suret hibe eyledi.. Ta ki: Bu birbirine zıd dağınık cüzleri koruna.. Bütün bunların toplamına da:

— İnsan..

İsmini verdi.. Onu, camiiyeti ve vahdanî heyet husulü itibarı ile. hilâfet istidadı ile müşerref eyledi.

İşbu anlatılan devlet, insandan başkasına müyesser değildir.

Alem-i kebir, her ne kadar büyük ise de, lâkin o, camiiyetten uzaktır; vahdanî heyetten yana da bir nasibi yoktur.

Bu muamele, bütün insan fertlerinde caridir. Bunda, avam dahi havas ile müşterektir.

***

Bilinmesi yerinde olur ki: Âlem-i kebirin en şerefli cüz'ü parçası Arş-ı Meciddir. Ona, mahsus olan tecelli ise.. diğer cüzlerin tecellileri üstündedir. Zira, o tecelli cami olup o zuhur dahi Yüce Mukaddes vücubiyet isimlerini ve sıfatlarını da bir araya getirmiştir.

Anlatılandan başka, o tecellî daimîdir; onda perdelenme yeri yoktur.

İnsan-ı kâmil kalbinin dahi arşla münasebeti vardır. Bu manadan olarak, onun için:

— Arşullah.. (Allah'ın arşı..)

Denir.. Arşın tecellisinden yana onun bol nasibi, tam bir hazzı vardır.

Bu babda netice mana şu ki: O tecelli küllî o'up bu tecelli dahi cüz'îdir. Lâkin, kalbde bir meziyet var ki, bu meziyet arşta yoktur. Bu meziyet dahi: Tecelli edeni anlamaktır.

Anlatılandan başka kalb: Bir mazhar (zuhur yeri) olup kendisinde zuhur edenle alâkası vardır. Amma arş böyle değildir; böyle bir alâkadan yana boştur.

Hiç şüphe edilmeye ki: Bu anlayış ve alâka, kalbin terakkisini mümkün kıldı.. Hatta, böyle bir mana vaki oldu..

O kadar ki kalb:

— «İnsan sevdiği ile beraberdir..»

Hükmüne göre, ilgilendiği ile beraber olup onun sevgisine de tutkundur.

Eğer isimleri ve sıfatları seviyorsa; isimlerle ve sıfatlarladır. Eğer Yüce Mukaddes Zat'ı seviyorsa; oradaki maiyet dahi sahih olur. isimler ve sıfatlarla alâkadar olmaktan terakki eder..

Amma Arş-ı Mecid anlatıldığı gibi değildir. Zira, onun hakkında isimlerden ve sıfatlardan mücerred olan tecelli onun hakkında vaki değildir.

Vesselam..

***

424. MEKTUP

MEVZUU: Namazda, tazarru, zikir, Kur'an okumak ve kunutu uzatmanın faydaları.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm olsun onun seçmiş olduğu kullarına... Maden-i siyadet kardeşimden gelen mektup ulaştı. Sürür getirdi. Şöyle yazmışsın:

-Dua, tazarru, Hazret-i Hakka devamlı iltica, zikir mi daha faziletlidir; yoksa bütününe karışık, zikir mi? Derim ki:

-Mutlak zikir gerek. Her ne şey ki onunla içtima eder; o devlettir. Vusul medarını zikir üzerine vaz etmişlerdir. Onun gayrı şeyler ise, onun semereleri ve neticeleridir.

***

Sormuşsunuz ki:

-Şu üç şeyin hangisi daha faziletlidir:

a) Nefy ve isbat (La ilahe illallah),

b) Kur'an okumak,

c) Kunutu uzatarak namaz kılmak, Bilesin ki,

Nefy ve isbat, namazın şartı olan abdest gibidir. Abdest olmadığı takdirde, namaza başlamak, sahih olmaz.

Aynı şekilde farzlar, vacipler ve sünnetler hariç olmak üzere; nefiy ve isbat muamelesi tamam olmadıkça, her amel malayani kısmına dahildir.

Yerinde olur ki, öncelikle maraz izale edile... Bu izale işi de, nefiy ve isbata bağlıdır. Bundan sonra, ibadet ve başka hasenat ile iştigal edilir. Ki bunlar bedene yararlı gıda gibidir. Marazın zevalinden önce alınan her gıda, fasit ve müfsittir.

Bir mısra:

Her ne alırsa illetli, olur illet.

Bu muamelenin tamam olduğu taayyünü gerekmez. Zira, o haletin kendisi tamam olduğunu söyler.

***

Yazmışsınız ki:

-Üçüncü cilt kimin ismine tescil edilecek?

Zahir o ki, Fakir daha önce yazmıştım: O sizin isminize tescil edilecek. Şu andaki mektubunuzun cevabında da söz yine budur. Ona sizden daha değerli ve haklı kim var ki? Şöyle demek mümkündür:

-Kalbin meyli, daima zatınızadır.

Egre'de oturmanızın manası malum değildir. Her ne kadar civarda olsa dahi, madem ki mülakattan hali durumdadır; itibardan düşüktür.

Fakir için orada oturmanız yerinde değil. Fakir'i Erhamü'r-rahimine ısmarlayıp vatana teveccüz ediniz. Böylece, oradaki müştakları da mesrur kılınız.

Eğer kalbinizde, orada kalmanın bir diğer yüzü var ise, o başka iştir.

Muhammed Emin'in validesi, ismet ve iffete sahip olmakla muvaffak olsun. Rüyasını yazdığı uzun mektubu mütalaa ettim. Her ne kadar onda, ürkütücü ve keder verici şeyler olsa da, lâkin o hayırdır. Sonunda, onlardan her biri hayra çevrilir ümidi vardır. Bu gibi rüyalara dikkat etmelidir. Kusurları dahi, tevbe istiğfarla telâfiye çalışmalıdır.

Bilmeli ki, dünya metaı, onun fani müzahrefatı hiçbir şeydir. Akıllı olan ona meftun ve müptela olmaz.

Ahiret halleri, göz önünde tutulmalı ve zikirle meşgul olmalıdır.

Neden dolayı zikirde tam bir lezzet husulü ve nazarda eşyanın zuhuru gerekli olsun? Zira böyle şeyler oyun ve oyalanmaya dahildir. Elbette, her ne kadar zikirde meşakket bulunur ise, o miktar daha faziletli ve daha faydalı olur.

Beş vakit namazları eda ettikten sonra, vakitleri şanı yüce Allah'ın zikri ile mamur eylemek gerek. Zikir lezzeti ile muattal olmak değil.

Ona düşer ki, hizmetiniz için rızanızı almayı bir ganimet bile. Size de düşer ki, ona rıfk ile muamele ederek tarafınıza cezb edesiniz;

Vesselam...

***

425. MEKTUP

MEVZUU: a) Sahib-i Şeriat-ı Garra Resulullah'a mütabaat. Ona ve âline salât ve selâm.

b) Tarikat şeyhine mütabaat.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhibbüllah Mankpuri'ye yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Kardeşim Mercii Siyadet Mir Muhibbüllah'tan gelen mektup ulaştı.

Istırap ve ıstırar üzere dere edilen yeis mukadimeleri anlaşıldı.

Yeis küfürdür; ümitvar olmalısınız.

Şu iki şeyde rusuh var ise, (yani sağlamlık) gam neye? Şunlardır:

a) Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaat. O na ve âline salât ve selâm olsun.

b) Tarikat şeyhine inanıp ona mahabbet etmek.

Vakıf, iltica eden olmalı ve olumsuz şeylerden feragat etmelisiniz ki, anlatılan devlete fütur gelmeye... Bundan öte her şey kolaydır; amma her ne olursa olsun. Telâfisi de mümkündür.

***

Bundan önce size yazmıştım:

Eğer Münkpur'da kalmayı istemiyorsanız; İlâhabad'ı vatan olarak seçmek gerek. İhtimal ki, mübarek olur. Halbuki siz, bundan aksini anladınız.

-Mübarek lâfzı da, maksuda delâlet etmemiş. Şu anda söylenecek kelâm yine odur.

Gece nazarda zahir oldu: Taşınmanız, Mankpur'dan alınıp İlâhabad'a geçmiş...

Orada bir harabe seçip vakitlerinizi, sanı büyük Allah'ın zikri ile mamur kılınız. Hiç kimse ile meşgul olmayınız.

Nefy ve isbat (LA İLAHE İLLALLAH) zikrine devam ediniz.

Bu kelime-i tayyibenin tekran ile, bütün muradlan sine sahasından çıkarıp atınız. O Vahid Zat'tan başka maklub, maksud ve mahbub kalmasın...

Şayet kalb, bu zikri yapmaktan acizlenirse; dille söyleyiniz. Amma gizli olmak şartı ile... Zira, cehren yapılan zikir, bu tarikatta memnudur.

Tarikatın kalan tarz ve vaziyetlerini biliyorsunuz.

Bilhassa dikkat ediniz, uymak yolundan sapmayasınız. Hem de, gücünüzün yettiği kadar. Zira, tarikat şeyhine uymanın iyi semereleri vardır. Onun yolunun aksine gitmek ise, tehlikelidir.

Bundan daha ziyade ne yazayım?

Hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona, âline ashabına salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli...

***

426. MEKTUP

MEVZUU: Vacibü'l-vücud Teala'nın varlığından sorulan suale cevaptır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Şemseddin'e yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

***

Kerem ve şefkat olarak gönderilen mektubun mütalaasından hoşlanıp lezzet aldım. Allahu Teala, sizi hayırla mükâfatlandırsın.

O mektuba şu hususlar derc edilmiş:

-Yüce Hakkın zatı mahiyeti ile mevcud olup veya zaid olarak mevcud olmadığına göre, vücub ve vücud itibarı olmadan Sübhan Allah'ın zatı olan Vacibü'l-Vücud arası ile mümteniu'i-vücud arasında nasıl tekabül olur? Vücuddan ve vücubdan muarra zata dahi, nasıl Vacibü'l-Vücud ıtlakı mümkün olur? Vücub vücuduna dayanan ibadet istihkakı nasıl sabit olur? Vücub vücudu olmayan zata dahi Vacibü'l-Vücud ıtlakı hangi itibara göredir?

Ey mahdum,

Bu suallerin cevabı, tafsilatı ile ikinci cilt mektuplarından birine geçmiştir. Zahir olan o ki, Fakir'in evlâdından birinin adına yazılmıştır. Onu mütalaa ederseniz, beğeneceğiniz umulur.

Hulâsa, mümkündür ki, yüce Sultan Vacip nefsi ile mevcud ola... Vücutla değil... O Hazret'e vücub ıtlakı ise, aklın ortaya attığı şeyler kabilinden-dir. Elbette, vasıfların en yücesi Allah'ındır.

Vücub-u vücud, akıl çıkarmaları kabilinden olduğu gibi, ademin imtinaı • dahi o yüce Sultan Hazret'te aklın çıkarmalarındandır. Nitekim zat-ı baht-te, vücub-ü vücud nisbeti zahir olunca, onun mukabili olarak imtina-ı adem de husule geldi. Vücub-u vücud üzerine dağılan ibadet istihkakı nisbeti dahi böylece zuhura gelmiş oldu.

Allah vardı; onunla olan bir şey yoktur. İsterse, nisbetlerden ve itibarlardan olsun. Nisbet zahir olunca, tekabül zahir oldu.

Evvel ahir selâm.

***

427. MEKTUP

MEVZUU: Sevenin nazarında, sevilenin elem lezzeti, nimet lezzetinden daha leziz ve daha güzeldir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm olsun.

Seyyid Muhammed Nu'man kardeşe malum olsun.

Anlaşılan durum şu oldu ki, nasihatçı ahbab, halâs sebeplerine teşebbüste her ne kadar çaba harcadılarsa, faydalı olmadı. Hayır, Sübhan Allah'ın yaptığındadır.

Bu işten dolayı, beşeriyet iktizası bir nevi hüzün meydana geldi. Gönül darlığı zuhur etti.

Bir müddet sonra, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile hüzün ve gönül darlığı, feraha ve gönül rahatlığına döndü.

Has bir yakin ile bildim ki, eza vermek yolunda bulunan bu cemaatın muradı; eğer şanı yüce Hakkın muradına muvafık ise, sıkılmanın yeri yoktur; hatta gönül daraltmanın da... Hatta bu, mahabbet davasına da aykırıdır. Zira, sevilen zatın verdiği elem, verdiği nimet gibi sevilir; yani seven için... Hatta rağbet görür.

Nitekim seven kimse, onun nimetinden lezzet aldığı gibi, eleminden de aynı lezzeti alır. Hatta eleminden daha fazla lezzet alması gerek. Zira elem, nefsin muradı ve hoşlanması şaibesinden uzaktır.

Sübhan Hak, mutlak cemildir. Bir şahsın eziyetini murad ettiği zaman, yüce Hakkın bu muradı, o şahsın nazarında o Sübhan Zat'ın inayeti ile elbet güzel olmalıdır. Hatta lezzet almasına da sebep olur.

Bu cemaatin muradı dahi, Sübhan Hakkın muradına muvafık düştüğünden; hatta o yüce Zatın muradına bir pencere olduğundan, onların muradı dahi nazarda iyi olur. Lezzet almayı mucibdir.

Sevilen zatın fiiline mazhar olan bir şahsın fiili, o sevilen zatın fiilinin kendisi gibi sevilir. O işi yapan şahıs dahi, sevenin nazarında bu alâka ile sevilir.

Asıl hayret edilecek durum şu ki: O şahıstan cefa, her ne kadar ziyade tasavvur edilirse; sevenin nazarında o kadar iyi ve o kadar değerli olur. Bunun böyle oluşu da, sevilenin gazap suretini daha çok ve daha ziyade gösterdiğidir.

Ne var ki, bu tarikatın dalgınlarının işi, değişmiş ve tersine dönmüştür.

O şahsa karşı, kötülük murad etmek, onu kötülemek, sevilenin sevgisine münafidir. Çünkü, o şahsın, bu işte sevilne zatın fiiline ayna olmaktan daha ziyade bir işi yoktur. O kimseler ki, eza sadedinde zahir olurlar; sair mahlukata nazaran sevimli durumdadırlar. Bunun için, kardeşler, gönül darlığını kendilerinden atsınlar. Eza sadedinde onlara kin duymasınlar. Hatta, onların bu fiillerinden lezzet duymaları gerekir.

Evet, biz, dua etmekle memuruz. Sübhan Hak ise duayı, ilticayı, tazarruu, kendisine yönelmeyi sever.

Belânın defi için dua edip af ve afiyet dilemek yerinde olur.

Üstte:

-Gazap suretini gösterdiği dedim. Şunun için ki:

Gazabın hakikati düşmanların nasibidir. Gazabın sureti ise, dostlara aynı rahmettir.

Hakikatta, bu gazap suretini seven için o kadar menfaatler bırakılmıştır ki, onların şerhi mümkün değildir. Keza, dostlara verilen gzaap suretinde, münkirlerin dahi helaki vardır; bu dahi onların iptilâsına sebep olmaktadır. Herhalde bu manada söylenmiş olan Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin (sırrı mukaddes olsun) şu cümlesini duymuş olacaksınız:

-İrfan sahibinin bir himmeti yoktur.

Yani onunla bileyyeyi, def etmek isteyeceği himmeti... Böyle bir şey irfan sahibinden alınmıştır. Zira, bir irfan sahibi beliyyeyi sevilenden görür; yakinen bilir ki, bu beliyye onun muradıdır. Bu durumda onun defi için nasıl himmet sarf edebilir? Onun kaldırılmasını nasıl diler? O, her ne kadar dilinde, suret cihetinden belânın gitmesi için dua etse de; bu yaptığı dua, emrine imtisal içindir. Ne var ki o, hakikatta hiçbir şey murad etmemektedir; kendisine gelen her şeyden lezzet alır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

***

428. MEKTUP

MEVZUU: Salikin kendi hallerine muttali olmayışı ve bunları müridlerin aynalarında müşahede etmenin beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına...

Mektub-u şerif geldi. Onda şöyle yazmışsın:

-Ben, nefsimde, bu taife-i aliyyenin ilim, vecid ve hallerinden yana hiçbir şey "bulamıyorum. Mana böyle iken, iki talibe tarikat talimi yapmaktayım. Her ikisinden de görülmemiş haller zuhur etmektedir. Bunun tevili nedir?

Bilesin ki,

O haller ki, anlatılan iki şahıstan zuhur etmektedir; sizin hallerinizin aksi olup onların istidadı aynalarında zuhura gelmiştir. O iki şahıs, ilim sahibi olduklarından hallerini anlayıp gizli hale ilim husulü üzerine de size delil oldular. Bir ayna gibi ki, insanda bulunan gizli haller delâlet edip saklı güzelliklerini zuhura getirir.

Asıl maksat, hallerin husulüdür. Onları bilmek ise, bir başka devlettir. Bu ilim, bir cemaata verilir; bir başka cemaata da verilmez. Halbuki, her iki zümre de velayet erbabı olup kurb halinde müsavidirler.

-Bizden bilen olduğu gibi, bilmeyen de vardır, halleri bilmemekten ötürü, hüzün çekilmeye ve elem duyulmaya... Asıl yerinde olan, hallerin husulüne çalışmaktır. Hatta, halleri hal edene vusul bulmaya çalışmalıdır.

Talip tasavvutu dışında hallere dair ilim hasıl olmuyor ise, onları, taliplerin aynalarında mütalaa ile yetinmelidir; mazharlar yolundan gelene hazırlanmak gerek. Halleri vasıtasız bilmek müyesser olmasa dahi, haller hasıl olsun. Ümitvar olmalı. Tavassutsuz da hasıl olabilir.

***

Yine yazmışsın ki:

-Huzurun devamı ne şeyden ibarettir? Çoğu zaman, kalbin bu huzurdan kaydığı hissedilmektedir. Yani bazı meşgaleler arasında... Huzurun ve devamlı huzurun teşhisi gerek. Bilesin ki,

Huzur, yüce Sultan mukaddes Hak ile batının huzurundan ibarettir. Devam, bir parçası olan huzuri ilme benzer. Hiçbir kimseyi duydun mu ki, vakitlerin birinde, kendi nefsinden gaflete düşüp zühul bulmuş. Gaflet ve zühul ancak husuli ilimde tasavvur edilir. Zira,

arada mugayeret vardır. Huzuri ilimde ise, huzur içi huzur vardır; hem de daima... İsterse ahmak bu huzurdan yana, cehalete düşsün, kaçsın, husul ile de, gurura dalsın...

Huzur için, devam lâzımdır. Onun ki devamı yoktur; matluba meyil olup anlatılan huzura bir benzerliği vardır. Devamı dahi zordur. Çünkü, husuli ilme benzer yanı vardır ki, devamdan yana nasibi azdır. Bir ayet-i kerime meali: "Vasıfların en güzeli Allah'ındır." (16/60) Yüce mukaddes Hakka nisbetle:

-Husuli ilim, huzuri ilim tabirleri, ancak teşbih ve tanzir kabilindendir. Allah-u Teala, insana kendi nefsinden daha yakın olduğuna göre, huzuri ilim de, husuli ilmin de kapsamı dışındadır, isterse akıl erbabı onu tasavvurdan yana aciz olsun ve nefislerinden daha yakın bulmamış olsunlar. Lâkin bu mana, ledünni ilim erbabınca açıktır; Allah'ın inayeti ile kolayca hasıl olmaktadır.

Dua makamında bir ayet-i kerime geldi:

"Rabbimiz. bize katından rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla." (18/10)

Şu da gizli kalmasın ki,

Kardeşim Seyyid'in sizin üzerinizdeki hakları çoktur; gelmek isteyişinizden de eza duymaktadır. Bunun için, onun hizmetinde bulunmanız yerinde olur. Hem de hiç duraklamadan. Ta ki, eza telâfi edile... Eğer onun izni ile gelirseniz, sıkıntılı bir durum yoktur.

İşleri, onun rızasına uygun şekilde yapmanız, onun izni ile gelmeniz uygun düşer. Bundan daha fazla ne yazayım?

***

429. MEKTUP

MEVZUU: Akaid-i diniye beyanında olup şer'i ibadetlere teşviktir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, müridlerden saliha bir hanıma yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun, öyle yüce Zat'tır ki, bize in'am eyleyip-İslâm hidayetini nasip etti. Ve bizi Seyyidü'l-enam Muhammed ümmetinden kıldı. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

***

Bilinmesi yerinde olur ki, Sübhan Hak, mutlak surette in'am eyleyendir.

Eğer bir vücud varsa, onun yüce mukaddes Zat'ından hibe edilmiştir.

Eğer bir beka ise, onun yüce Sultan Hazreti'nden bir ihsandır.

Eğer kâmil sıfatlar ise, onun şümullü rahmetindendir.

İlim, kudret, basar, semi, nutk... (bilgi, güç, görmek, duymak, konuşmak) bütün bunlar onun şanı büyük Hazret'inden istifade yollu gelmektedir.

Nimetlerin nevileri, keremlerin sınıfları ki, haddi hesabı yoktur; hemen hepsi onun yüce mukaddes Zat'ından feyiz yollu gelmiştir.

Allah-u Teala, zorluğu ve şiddeti izale eder.

Dualara icabet edip belâları def eder.

Onun bir ismi de Rezzak olup, kullarının rızıklarına mani olmaz. Yani onların günahları sebebi ile... Bu da onun tam manası ile kâmil şefkatindendir.

Affının ve vazgeçmesinin bolluğundandır ki, Seyyiat irtikâpları dolayısı ile, kulların hürmet perdelerini açmaz. Zira, Settardır. Onları, ayıpları dolayısı ile, rüsvay etmez.

Halimdir, onları muaheze edip ceza vermekte acele etmez.

Kerimdir, kereminin şümulü, dostlara ve düşmanlara ulaşmaktan geri kalmaz.

Bütün bu nimetlerinin en üstünü, en büyüğü, en azizi, en ikramlısı İslâm'a davet ve dar-ı selâma hidayettir. Seyyidü'l-enam Resulullah (sav) Efendimize de mutabaattır. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Çünkü ebedi hayat, sonsuz nimetlere ermek üstte anlatılanlara bağlıdır. Yüce Sübhan Mevlâ'nın rızası dahi buna bağlıdır.

Hulâsa, o yüce Zat'ın nimeti, ikramı, ihsanı; güneşten daha zahir, aydan daha parlak, günden daha açıktır.

O yüce Zat'tan başkalarının nimeti onun kudreti ve temkini iledir. Başkalarından ihsan talebi dahi, emanetçiden emanet istemek gibidir; fakirden dilenmek gibidir.

Cahil dahi alim gibi bu manayı ikrar eder. Aklı kıt olan dahi zeki gibi bu işi itiraf eder.

Bir şiir:

Olsa dahi tenimin kıl biten her yerine;

Dil, güçsüzüm şükr için binde bir nimetine...

***

Hiç şüphe edilmeye ki, aklın bedaheti, mün'imin şükrüne ve ona tazim, tevkir etmeye hükmeder. Böylece, Mün'im-i Hakiki olan yüce Sübhan Hakka şükretmek aklın açık bedaheti ile vacip olmuştur. Ona tekrim ve tazim dahi lüzumlu görülmüştür.

Sübhan Hak, tenzih ve taksidin kemal derecesinde olup kullar dahi, son derece televvüs ve tetennüste olduklarından aradaki münasabetin dahi hiçbir şekilde olamayışından ötürü; o yüce Zat'a yapılacak tazimin ve tekrimin nerede ve ne şekilde yapılacağını bulmak zorlaşmıştır. Çünkü kullar

çoğunlukla, bazı işlerin ıtiakını onun mukaddes Zat'ına tam manası ile yapamazlar. Böyle olunca da o şey hakikatta Allah katında müstehcen olur.

Bir şeyi büyük olarak hayal ederler; amma o şey küçük oiur. Başka bir şeyi keremli bilirler; o şey de hakirdir.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; yüce Hakkın tazimi ve tekrimi, onun mukaddes Zat'ından istifade yollu gelmiş olmayınca; onun şükrünü edaya lâyık, onunla kulluğunu yapmak dahi kabil olmaz.

Kulların kendilerinden sudur eden hamd, çok kere hicv olacağı gibi; övmeleri dahi ayıplama olur.

Onun Sübhan Zat'ından istifade yollu yapılan tazim, tevkir, tekrim; bizim hak şeriatımızın kendisidir. Onun geldiği zata salât, selâm ve tahiyyet...

Eğer kalben yapılacak bir tazim ise, hak şeriatta beyan edilmiştir.

Dille yapılacak bir sena ise, bu dahi orada delille gösterilmiştir.

Duyguların yapacağı ameller, fiiller ise, Şeriat sahibi Resulullah (sav) Efendimiz tarafından açıklanmıştır. Hem de tafsilatı ile...

Üstte anlatılan manaya göre, yüce Hakka şükür; kalb, kalıp, itikad olarak şeriat hükümlerinin yerine getirilmesine inhisar etmiştir. Hangi tazim ve hangi ibadet ki, şeriatın dışında yapılır, ona dayanmak kabil olmaz. Hatta çok kere, zıdları tahsil durumu ortaya çıkar. Hasene olduğu tevehhüm edilen, hakikatta seyyie olur.

Anlatılan beyan mülahaza edilince anlaşılacaktır ki, şeriatla amel etmek, aklen vacip olmuştur. Mün'im Teala'nın şükrünü eda etmek dahi, şeriat hükümlerini yerine getirmek dışında güçtür.

***

Şeriat iki kısma ayrılır:

a) İtikada bağlı olanlar.

b) Amele bağlı olanlar.

İtikada bağlı olanlar, dinin esnasındandır. Amele bağlı olanlar ise, dinin teferruatı arasında sayılır.

İtikadı yitiren, necat ehli olmaz; ahiret azabından halâsı da onun için tasavvur edilemez.

Ameli yitiren ise, durumu Sübhan Hakkın iradesine kalmıştır. Dilerse af eder; dilerse günahı kadar azab eder.

Cehennemde ebedi kalmak, itikadı yitiren içindir; dinin zaruri hükümlerini inkâr edene göredir.

Ameli yapmayan, her ne kadar azaba uğrayacak ise de; amma cehennemde ebedi kalmak, onun hakkında yoktur.

İtikada dair olan işler, dinin esasında ve İslâm'ın zaruri işlerinden olduğuna göre, zaruri olarak, onu beyan etmemiz gerekti.

Amele dair işlerde, hem teferruat hem tafsil olduğundan, onu fıkıh kitaplarına havale ettik. Amma, rağbete getirmek için, amele dair işlerden zaruri olanları bir miktar beyan edilecektir.

***

Allahu Teala, pek mukaddes zatı ile mevcuttur. Onun vücudu ise, nefsi iledir Allahu Teala, daimi mevcut olduğu gibi, daimi de olacaktır.

Onun yüce mukaddes Zatına, önceden bir yokluk yolu olmadığı gibi, sonradan dahi bir yokluk gelmeyecektir. Zira:

-Vücub-ü Vücud... (Varlımın gerekli oluşu) tabiri, Mukaddes Zat'ın en hakir hizmetçileri arasındadır.

-Selb-i adem... (Yokluk olmayışı) tabiri ise, o pek muhterem makamın en zelil temizlik işçisidir.

Allahu Teala birdir; ortağı da yoktur. Ne vücub-ü vücudunda, ne üluhiyetinde, ne de ibadet istihkakında...

Ortak ihtiyacı, ancak şu manada olur ki, Allahu Teala yeterli, müstakil olmaz ise... Halbuki, böyle bir şey noksan olup üluhiyete de münafidir. O ki, yeterli, müstakildir; o zaman ortak muattal ve abes olur. Muattal ve abes olmak dahi, üluhiyete münafi, noksan alâmetidir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; ortak isbatı, iki ortaktan birinin noksan oluşunu gerektirir. Yani ortaklığa elverişli olmadığını... Böyle bir ortaklığı isbat dahi, ortaklığının nefyini getirir; bu da muhaldir. Bu muhal olunca, Sübhan Hakkın ortaklığı dahi muhaldir.

Allahu Teala'nın kâmil sıfatları olup başlıcası şunlardır: Hayat, ilim, kudret, irade, semi, basar, kelâm, tekvin... (Canlılık, bilmek, güç, dilemek, duymak, konuşmak, yaratmak) Bu sekiz sıfat için şöyle denir:

-Sıfat-ı hakikiye... (Hakiki gerçek sıfatlar)

Bu sıfatlar kadimdir. Yüce mukaddes Zat üzerine zaid olaraktan hariçte bir vücutla mevcuttur. Nitekim ehl-i hak ulema katında mukarrer olan da budur. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Muhalif fırkalardan hiçbiri, sıfat-ı zaide varlığına kail olmadı. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat başka... Allah onların çalışmalarını şükrana layık eylesin. Hatta, fırka-i naciyeden son gelen sofiye dahi, şöyle dedi:

-Sıfatlar, zatın aynıdır.

Böylece, bu işte muhaliflere katılmış oldular. Bunlar, her ne kadar sıfatları nefyetmekten sakınsalar da; usullerine ve ibarelerinden çıkan manaya göre, sıfatların nefyi gerekiyor.

Muhalifler, kemali, sıfat-ı kâmileyi nefyetmekte sandılar. Böylece, Kur'an esaslarından akıllarına uyarak ayrıldılar. Allahu Teala, onlara doğru yolu hidayet eylesin.

Sair sıfatlara gelince... Ya itibari, ya da selbi olmaktadır. Kıdem, ezeliyet, uluhiyet gibi... Nitekim şöyle demişlerdir:

-Allahu Teala, bir cisim ve bir cisme bağlı değildir. Ne arazdır, ne de cevher. Ne haldir, ne de mahal. Ne mahduddur, ne de mütenahi. Onun ne ciheti vardır, ne de nisbeti. Denk ve benzerlik onun mukaddes zatından alınmıştır. Hazret-i ünsünde zıddiyet ve denkleşme yoktur.

O yüce Zat, babadan, anadan, çocuktan ve kadından münezzeh ve müberradır. Zira, bunların hepsi hüdus emareleri olup noksanı gerektirir.

Bütün kemalât, onun mukaddes zatı için sabit olup, bütün noksanlar hazret-i hazret-i ünsünden atılmıştır.

Hülâsa, yerinde olur ki, baştan ayağa şer ve noksan olan cümle hüdus ve imkân onun yüce Mukaddes Zat'ından atıla...

Allahu Teala, külliyatı ve cüz'iyatı bilir. Gizli sırtara da muttalidir. En küçük bir zerre dahi semalarda ve yerlerde onun ilim kapsamından çıkamaz.

Evet, bütün eşyanın yaratıcısı o Sübhan Zat olduğuna göre, yerinde olur ki, tümünü bile... Çünkü halkı, elbette halkın bilmesi gerek.

O kimseler ki, saadetten mahrum bulunmaktadırlar; sanırlar ki, Allahu Teala, cüz'iyatı bilmez. Bunu da noksan akılları ile kemal sanırlar. Nitekim, onlar akıllarının yetmezliğinden şöyle derler:

-Allahu Teala'dan, bir şeyden başka sadir olmamıştır. Bu da ondan bir ihtiyar olmadan sudur etmiştir.

Böyle bir durumu da kemal sanırlar. Bu ne cehalettir ki, cehli kemal sanırlar. İstırarı dahi ihtiyara (isteyerek yapmayı zoraki yapmaya) tercih ederler. Yine kendilerinde bulunan cehaletten ötürüdür ki, sair eşyayı, Sübhan Hakkın gayrına istinad etmiş zannederler. Kendiliklerinden bir faal akıl yontarlar; eşyayı da ona bağlarlar. Yerin ve semaların halkını da, muattal kabul ederler.

Fakir'in kanaatına göre alemde, sefahet cihetinden bu taifeden daha şiddetlisi bulunmaz. Sübhanellah... Bir cemaat dahi, bu sefihleri akıl erbabı sanıp sözlerini de hikmet saydılar. İhtimal ki, onların yalan hükümlerini işin aslına uygun sandılar.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra, kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü sen, hibesi en bol olansın.” (3/8)

***

ALLAHU TEALA'NIN KELAMI

Allahu Teala, ezelden ebede kadar bir kelâm ile tekellüm eder. Emrini, nehyini onunla haber verir.

Tevrat, İncil, Zebur, Fürkan ve enbiyaya inzal olunan sair suhuf, hemen hepsi o bir kelâma delhalet etmektedir; ona alâmet olup onun afsilidir. Bu manada, bu vus'at ve bu uzama ile ezel ve ebed bir andan ibarettir. Yani o makam şanında... Hatta burada anın dahi yeri yoktur; an ıtlakı ancak ibarenin darlığından vaki olmuştur. O kelâm ki, bu an içinde sudur eder; tek kelimedir. Hatta bir harf, hatta bir noktadır. Burada nokta ıtlakı dahi, an ıtlakı gibi; ibarenin darlığından dolayı vaki olmuştur. Halbuki noktanın yeri yoktur. Vus'at dahi, onun zatında, sıfatında olup ne keyfiyeti, ne kemiyeti vardır. O yüce zat, zatı ile sıfatı ile; imkân sıfatlarından olan darlıktan ve genişlikten münezzeh ve müberradır.

***

ALLAHU TEALA'YI GÖRMEK

Müminler, Allahu Teala'yı şekli keyfiyeti olmayan bir unvanla cennette göreceklerdir. O rüyet ki, lâkeyfiye taalluku vardır; lâkeyfi olacaktır. (Yanı şekli belli olmayan bir işe taalluk edeni görmek, elbette şekli belli olmayan bir şekilde olacaktır.) Hatta görecek olan dahi, lâkeyfi ve lâmisli manadan yana bolca hazza nail olacaktır ki, lâkeyfi olan rüyete gücü.yete...

Sultanın ihsanını, ancak onun taşıyıcıları alabilir.

Allahu Teala, bu muammayı, havasın dahi, hası kullarına açmıştır. Bu manayı onlara inkişaf ettirmiştir. Bu derin mesele, o büyükler katında tahkike dayalı olup onlardan başkalarına da taklid yolludur.

Ehl-i sünnet dışında bu meseleye, muhalif fırkalardan hiçbiri kail olmamıştır; ister müminleri, isterse kâfirleri olsun. Anlatılan büyük zatlar hariç; hemen hepsi Sübhan Hakkın rüyetini muhal sayar.

Bu manada, muhaliflerin sahid tuttukları dahi, fesadı açık olan gaibi şahide kıyastır.

Resulullah Efendimizin sünnet-i seniyesine mütabaat nuru olmadan, bu derin meseleye iman husulü zordur. O sünnet-i seniyenin sahibine salât, selâm ve tahiyyet.

Bir şiir:

Devlet, lâyık değildir her başa ulaşsın;

Mesih yükünü her merkeb nasıl taşısın?..

Asıl şaşılacak durum şu ki: Ona imanı olmayanlar, rüyet saadeti ile nasıl mes'ud olabilirler? Zira, münkirin nasibi mahrumiyettir. Hem müminler dahi, neden onu görmesinler? Zira, şeriatte gelen bütün cennet ehline rüyet devletinin nasıl olacağıdır. Cennet ehlinden bazılarının onu göreceği, bazılarının da göremeyeceği üzerine şeriatta bir şey varid olmadı.

Anlatılan zümreye verilecek cevap Musa'nın (as) Firavun'a verdiği cevap olacaktır.

Allahu Teala, ikisinden hikâye olarak şöyle buyurdu:

"Firavun dedi ki:

-Önceki asırlarda yaşayan halkın durumu nedir?

Musa şöyle dedi:

-Onların ilmi, Rabbimin indinde bir kitaptadır. Rabbim yanılmaz ve unutmaz.” (20/52-52)

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, cennet ve cennet ötesi, bütünüyle Sübhan Hakka nisbetle müsavidir. Çünkü, onların hepsi Allahu Teala'nın mahlukudur. Onlardan herhangi bir şeyde, o Sübhan Zat'ın hululü ve temekkünü yoktur. Ne var ki, mahlukattan bazısında, yüce Sultan ve Vacib Zat'ın nurunu zuhura getirme liyakati vardır; bazısında da yoktur. Nitekim, aynada dahi, suretleri zuhura getirme liyakati vardır. Taşta ve kiremitte yoktur. Müsavatın bulunmasına rağmen değişiklik işi bu anlatılan tarafta olup, yüce Sübhan Hak katında değildir.

Bir şiir:

O ki Hak'tır, tut şu kaideyi aklında;

Ne cüz, ne kül, ne zarf, ne mazruf var şanında...

Rüyet, dünyada vaki olmayacaktır. Zira bu mahalde, devletin zuhurunda liyakat yoktur. Her kim, rüyetin dünyada vukubulacağına kail olursa, o yalancı ve müfteridir. Sübhan Hakkın gayrını Hak sanmıştır, Eğer bu devlet, bu dünya hayatında müyesser olsaydı; Musa (as) kelimüllah bu devlete en haklı olurdu.

Her ne kadar Resulullah (sav) Efendimiz, bu devletle müşerref olduysa, onun vukuu dünyada olmadı. Elbette cennete girdi; orada gördü.Cennet dahi, ahiret alemindendir. O, dünyada iken görmüş değildir. Elbette, dünyadan çıktı; ahirete geçti vs. gördü...

ALLAHU TEALA'NIN YARATICILIĞI

Allahu Teala, yerin ve semaların yaratıcısıdır. Keza, dağların ve denizlerin de...

Ağaçların ve meyvelerin de yaratıcısıdır. Madenlerin ve bitkilerin de yaratıcısıdır.

- Allahu Teala, semaları, yıldızları yaratmakla süslediği gibi; yeri dahi, insanları yaratmak sureti ile süsledi.

Eğer basit ise, Sübhan Hakkın vücud vermesi ile olmaktadır. Eğer mürekkeb ise, o yüce Zat'ın yaratmasıdır.

Hülâsa, Sübhan Allah bütün eşyayı, ketm-i ademden arsa-i vücuda getirip ihdas eyledi, henüz onlar yok iken...

Allahu Teala'nın gayrına kıdem lâyık değildir. O Sübhan Zat'tan başkası da kadim değildir.

Cümle din ehlinin icma kararı şu babda toplanmıştır: Sübhan Hakkın masivası sonradan yaratılmıştır. Hepsi de şu manada ittifak halindedirler: Yüce Allah'ın gayrı kadim değildir. Yüce Allah'ın gayrının kıdemine kail olanın da dalalette olduğuna hükmetmişlerdir. Hatta, küfrüne dahi hükmederler.

Üstte anlatılan manayı, İmam-ı Gazali Hz. El Münkızü Mined-Dalâl adlı risalesinde sarahaten anlattı. Allahu Teala'nın gayrının kıdemine kail olan cemaatın dahi küfrüne hükmetti.

O kimseler ki, yıldızların, semaların ve bunların benzeri şeylerin kıdemine kail olmaktadırlar; bunlar, Kur'an-ı Mecid hükmünü yalana çıkarırlar.

Nitekim bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah, gökleri ve yeri; bunlar arasında bulunan şeyleri altı günde yaratıp sonra hükmü arşı istilâ edendir.” (32/4)

Buna benzeyen Kur'an ayetleri çoktur. Kur'an esaslarına muhalefet eden sefihtir; hem de noksan akıl ile...

Bir ayeti kerime meali:

"Allah bir kimseye nur vermemiş ise... onun nereden nuru olsun?" (24/40)

Kullar, Sübhan Hakkın mahluku olduğu gibi, kulların fiilleri de onun mahlukudur. Zira, yaratmak ondan başkasına lâyık değildir. Mümkinin icadı dahi, mümkinden gelmez. Zira mümkin, kudret kusuru ile damgalıdır; bilgi noksanlığı ile muttasıftır; vücud vermeye ve yaratmaya lâyık değildir. Kulun, ihtiyari olan fiillerinde dahli ancak kendi kudreti ve iradesi ile kesbidir. Fiilin yaratılması Sübhan Allah'tan olup, kesbi kuldandır. Kulun ihtiyari fiili kulun kesbi ile yüce Hakkın yaratılmasının bir araya gelişinden vaki olmuştur. Şayet, kulun yaptığı fiilde, kesbinin ve ihtiyarın medhali olmasaydı; onun hükmü mürtaiş (bir manaya robot) hükmü gibi olurdu. Aradaki fark, his ve müşahede ile bellidir. Biz, açık olarak biliyoruz ki,-mürte-işin fiili, işinde muhtar olanın fiili gibi değildir. Kulun fiilinde, kesbinin medhal oluşu için, bu kadarlık fark yeterlidir.

Sübhan Hakkın yaratması, yaptığı fiilde kulun kasdına tabidir. Bu da, onun tam manası ile şefkatinden ötürüdür. Şu cihetten ki: Fiiline kulun kasdı taalluk ettikten sonra fiili vücuda getirmektedir. Bu manadan ötürü kul dahi zaruri olarak övülmekte, ayıplanmakta, ikaba uğramakta ve sevaba nail olmaktadır.

Sübhan Hak tarafından kendisine ihsan edilen kulun kasdı ve ihtiyarı, hem yapmak hem de yapmamak cihetine taalluk etmektedir.

Aynı zamanda, Sübhan Hak, yapmanın ve terk etmenin güzelliğini ve çirkinliğini enbiyanın dili ile anlattı. Hem de tafsilatı ile... Onlara salât ve selâm olsun. Böyle bir durumun bulunmasına göre kul, iki cihetten birini ihtiyar ederse övülmek veya ayıplamak onun için mutlak olur.

Hiç şüphe edilmeye ki, şer'i emirlerin ve yasakların uhdesinden gelecek kadar kudreti ve ihtiyarı Sübhan Hak kula vermiştir. Kudret-i kâmile ve tam ihtiyar neden lâzım gelsin; Allahu Teala ona muhtaç olduğu kadarını vermiştir.

Münkirlerin inkârı, bedahetle çarpışmaktadır. Onlarda kalb marazı vardır; bu sebeple şer'i hükümleri yerine getirmekten aciz duruma düşmüşlerdir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Davet ettiğin şey, müşriklere ağır geldi." (42/13)

Bu anlatılan mesele, kelâm ilmine dair meselelerin en çetinlerindendir. Amma, onun nihayet şerhi, son beyanı işte bu yapraklara karalanandır.

Başarı ihsan eden Sübhan Hak'tır.

Ehl-i Hak ulemanın kail olduğuna iman etmek yerinde olur. Hem de uzun bahse ve mücadeleye düşmeden. Bir şiir:

Kabil değildir at sürmek her yana;

Bazen mağlubiyet lâzım insana...

PEYGAMBERLER

Peygamberler alemlere rahmettir. Onlara salât ve selam olsun.

Allahu Teala, onları halka hidayet için gönderdi. O büyüklerin vasıtası ile kullarını mukaddes zatına davet etti. Ve onları, rızasının ve ünsünün mahalli olan dar-ı selâma hidayet eyledi.

Hizlanda kalan o kimsedir ki, kerim zatın davetine icabet edip de onun devlet sofrasından faydalanmaz.

Bu büyükler, Sübhan Hak tarafından her ne tebliğ etmişlerse, hepsi gerçektir; doğrudur; ona iman etmek dahi lâzımdır.

Akıl her ne kadar hüccet ise, lâkin onun hüccet oluşu noksandır. Asıl huccet, peygamberlerin gelmesi ile hâsıl olmuştur. Onlara salât ve selâm olsun. Çünkü, onların gelişi artık özür yeri bırakmamaktadır.

Peygamberlerin evveli, Adem aleyhisselâmdır. Onların sonuncusu ise, nübüvvetlerinin hatimi Muhammed Resulullah'tır. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Bütün peygamberlere iman etmek gerekir. Onların hepsi de, doğru sözlü ve masum durumları ile bilinmelidir. Onlardan birine iman etmemek, bütününe iman etmemiş olmayı gerektirir. Zira, hepsi müttefiktir; din esasları dahi birdir.

İsa (as) inecek ve Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin şeriatına tabi olacaktır.

Hace Muhammed Parisa, Hace Muhammed Nakşibend Hz.'nin kâmil halifelerindendir. Hem alim, hem de muhaddistir. İtimada şayan bir şekilde FUSUL-U SİTTE adlı eserinde şöyle anlattı:

-İsa (as) nüzul ettikten sonra Ebu Hanife'nin mezhebi ile amel edecek; onun helâlini helâl, haramını da haram bilecektir.

***

MELAİKE-İ KİRAM

Melekler, Allah'ın mükerrem kullandır. Elçilik ve Allahu Teala'nın vahiy tebliği devleti ile müşerreftirler. Onlar her ne emir alırlarsa, ona imtisal ederler. İsyan ve Allah'ın taatından çıkmak, onlar hakkında yoktur.

Yemezler, içmezler, giymezler.

Kadınlık veya erkeklikle de tavsif edilemezler. Onlarda tevalüd ve tenasül yoktur.

İlâhi kitapların ve sahifelerin hepsi, onların tavassutu ile inmiştir. Onların, emaretlerindeki doğruluk sebebi ile mahfuz ve masum olarak kalmışlardır.

Onlara iman etmek, dinin zaruri işlerindendir; onları tasdik etmek, İslâm vaciplerindendir.

Ehl-i hak topluluğu katında; beşerin havassı, melek havassından daha faziletlidir. Çünkü, beşerin vusulü, birçok avk edici seklerin varlığı iledir; kudsiyyin olanların yakınlığı ise, meşguliyet zorluğu, halkın engellemesi olmadan kendilerine hasıl olmaktadır. Her ne kadar tesmih ve takdis kudsiyyin olanların meşguliyetidir; amma, bu devlete cihadı katmak, insan kâmillerinin vazifesidir. Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah, malları ile canlan ile savaşanları, derece itibarı ile oturanlar üzerine faziletli kıldı." (4/95)

***

AHİRET HALLERİ

Muhbir-i Sadık Resuiullah (sav) Efendimizin haber verdiği kabir halleri, kıyamet, haşir, neşir şiddetleri, cennet cehennem, hepsi de haktır. Ahirete iman etmek gibi, dini zaruriyattandır. Ahireti inkâr eden yaratıcıyı inkâr eden gibi kafi olarak kâfir olur.

Kabrin daralıp sıkışması ve daha başka kabir azabı çeşitleri haktır. Bunu inkâr eden her ne kadar kâfir olmaz ise de; bid'ata saplanmış olur. Zira, meşhur olan hadisi şerefleri inkâr etmektedir.

Kabir dünya ile ahiret arasında bir geçit olduğundan; onun azabı da bir yüzü ile dünya azabına benzer. Bu da kesintiyi kabuldür. Bir başka yönü ile de ahiret azabına benzer ki; bu da onun cinsinden olduğu içindir.

Kabir azabına uğrayanların pek çoğu, sidik sıçramasından ve kalıntısından temizlenmeyenlerdir. Bir de, göz gezdirenlerdir.

***

MÜNKİR-NEKİR

Kabirde Münkir Nekirin suali de haktır. Bu, azim bir fitne olup büyük bir ihtilâdır.

Allahu Teala, kavl-i sabit üzere bize sebat ihsan eylesin.

***

KIYAMET GÜNÜ

O gün, semalar yarılacak; yıldızlar dağılacak; yerler ve dağlar parçalanacaktır. Hepsi de yokluğa katılacaktır. Nitekim, bu manaları Kur'an ayetleri kesin olarak anlatmakta ve bütün İslâm fıkraları da bu mana üzerinde karar kılmaktadırlar. Bunları inkâr eden kâfirdir.

İsterse mevhum mukaddimelerle küfrüne uydurma bir yol arasın ve o uydurma mukaddimelerle de sefihleri yoldan çıkarsın.

***

KABİRDEN KALKMAK-HESAP-MİZAN-SIRAT-CENNET-CEHENNEM

Kıyamet günü, kabirden kalkmak ve çürümüş, dağılmış kemiklerin canlanması haktır.

Amellerin hesaba vurulması, mizan kurulması, defterlerin uçup ashab-ı yemin olanlara sağdan, ashab-ı şimal olanlara da soldan gelmesi haktır.

Sırat, cehennem üzerine kurulmuştur. Cennetlik oradan geçip cennete gider. Cehennemlik dahi, onun üzerinden cehenneme düşer. Bu dahi haktır.

Bütün bu anlatılanlar, mümkin işlerdir; Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz onların vukuunu haber vermiştir. Bunları kabul etmek gerek. Hem de hiç duraklamadan ve mevhum mukaddimelerde şekke düşüp tereddüde kapılmadan.

"Resulün size getirdiğini alınız?" (57/7) mealine gelen ayet-i kerime bu manada nass-ı kafidir.

***

ŞEFAAT

Salih ve hayırlı zatların; o gün, asiler ve şerliler hakkında şefaat etmeleri de haktır. Amma Gaffar Allah'ın izni ile.

Resulullah (sav) Efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

"Ümmetimden büyük günah sahiplerine şefaatim vardır."

Hesaptan sonra, küffarın cehennemde ebedi kalması ve azapları haktır.

Müminlerin dahi cennette ebedi kalmaları ve onun nimetlerine dalmaları da haktır.

Fasık olan bir müminin cehenneme girmesi, orada bir müddet azap görmesi caiz ise de, lâkin cehennemde ebedi kalmak onun hakkında yoktur. Bir kimsenin kalbinde zerre miktar iman olsa, o kimse, cehennemde ebedi kalmaz. Onun halinin neticesi rahmet, işinin döneceği yer ise, cennettir.

***

İMAN-KÜFÜR

İmanın ve küfrün dayanağı son nefestir.

Çok kere insan, bütün ömrü boyunca bu ikisinden biri ile muttasıf olur. Amma, sonunda onun zıddı ile tahakkuk eder. Asıl itibar neticeyedir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize hidayet ettikten sonra kalblerimizi kaydırma. Katından bize rahmet hibe eyle. Çünkü sen, hibesi en bol olansın." (3/8)

İman, zaruret, tevatür yolu ile dinen bilinenleri kalben tasdikten ibarettir. Aynı şekilde onu ikrar etmek dahi zaruridir. Meselâ yüce Yaratıcının varlığına ve birliğine iman etmek gibi...

İnzal olunan kitaplara ve sahifelere de iman etmek gerek.

Enbiya-i kirama, melâike-i izama ilâ yevm'il-kıyam iman etmek gerek.

Ahirete, cesetlerin haşrine, cennette ve cehennemde azabın ve sevabın devamına, semaların yarılıp yıldızların dağılmasına, yerin ve dağların parçalanmasına da iman gerek.

Beş vakit namazın farz olduğuna, rikât sayılarını tayine, malların zekâtının farz olduğuna, Ramazan orucuna, güç yeterse Beytüllahü'l-haramı hacca iman etmek lâzımdır.

Şarab içmenin haram olduğuna, haksız yere adam öldürmenin, ana babaya asi olmanın, hırsızlığın, zinanın, yetim malı yemenin, tevatürle sabit olan faiz ve emsali şeyleri yemenin dahi haram olduğuna inanmak dini zaruriyat arasındadır.

Mümin, büyük günah irtikâbı ile imandan çıkmaz. Amma, büyük günahları helâl saymak küfürdür; onun irtikabı ise, fısktır.

Yerinde olur ki, iman sahibi kendisini gerçek mümin bile. İmanın sübutunu ve tahakkunu dahi itiraf etmesi gerek.

İstisna kelimesini, yani:

-İnşaallah demeyi imanına arkadaş tutmamalıdır. Zira, böyle bir kelime, sekten haber verip suret cihetinden imanın sübutuna münafidir. Neticesi, müphem olduğundan son nefese dönük olarak istisnayı kullansa dahi, yine de hale bağlı durumunda şüphe meydana getirmekten geri kalmaz. Şek ve şüphe suretini terk etmek ihtiyatlı hareket etmektir.

***

HULEFA-İ RAŞİDİN

Halifelerin daha faziletli olma durumları, hilâfet tertibi sıralarına göredir.

Ehl-i Hakkın, icmaı şu mana üzerine toplanmıştır ki, enbiyadan sonra, beşerin en faziletlisi, önce Hazret-i Ebu Bekir, sonra Hazret-i Ömer'dir. Allah her ikisinden de razı olsun.

Fakirin anlayışına göre daha faziletli olmanın yüzü, menkıbelerin ve faziletlerin çokluğundan değildir. Elbette şudur: İmanda en başta olmak, mal harcamakta daha öncelik almak, herhalde nefsi vermekte evvel davranmak. Bu yapılanlar da dinin teyidi, Seyyid'ül-mürselin Resulullah (sav) Efendimizin şeriatının revaç bulması içindir.

Din işlerinde başta giden, sonra gelenlerin üstazıdır. Sonra gelen, her neye nail olur ise, başta olanın devlet sofrasından nail olur.

Üstte anlatılan üç kâmil sıfatın mecmuu, Hazret-i Sıddık'a inhisar etmiştir.

O kimse ki, imanda başta olmak, mal harcamak, nefsi vermek aralarını birleştir; işte o, Hazret-i Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun.

Anlatılan devlet, bu ümmet içinde ondan başkasına müyesser olmamıştır.

İrtihali ile son bulan hastalığında Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İnsanlar arasında, nefsinde ve malında bana emniyet eden Ebu Bekir b. Ebu Kuhafe'den başka kimse yoktur. Eğer insanlardan bir halil bulacak olsaydım; Ebu Bekir'i kendime halil ederdim; lâkin, İslâm kardeşliği daha faziletlidir. Ebu Bekir'in penceresinden başkasının penceresini bana kapatınız."

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, beni size gönderdi; dediniz ki:

-Yalancısın...

Halbuki Ebu Bekin

-Doğrusun... dedi; malını ve canını bıraktı. Bu durumda sahibimi bana bırakır mısınız?"

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Eğer benden sonra peygamber olsaydı; elbette Ömer b. Hattab olurdu."

Emirü'l-mü'minin Hazret-i Ali (ra) şöyle dedi:

. -Ebu Bekir ve Ömer, bu ümmetin en faziletlileridir. Her kim beni onlardan faziletli görürse, müfteridir. Müfterilerin dövüldüğü gibi, kamçı ile döverim.

Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı arasında vaki olan muharebe ve münazaa, iyiye yorulmalıdır. Onlar, heva ve heves zannından uzak tutulmalıdır. Hatta, makam ve baş olmak sevdasından da, hatta rif'at ve menzilet talebinden de. Zira, bütün bu rezillikler, nefs-i emmareden gelir. Halbuki, bu büyüklerin nefisleri, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti ile saf ve temiz olmuştur.

Ne var ki, hilâfeti hakkında vaki olan muharebe ve çekişmelerde hak Hazret-i Ali tarafından idi. Muhalifleri ise, içtihadi sayılan hata ile hatalı idiler. Böyle bir hatadan dahi, ayıplanmaya ve taan etmeye yer yoktur. Fişka vardırmak şöyle dursun. Zira, bütün sahabe adalet üzere olup rivayetleri dahi makbuldür. Hazret-i Ali'nin (ra) muvafıkları ve muhalifleri rivayetlerde doğru olmakta bütünüyle müsavidir; itimada şayandır. Muharebe ve çekişme onların birini yaralamak için olmamıştır.

Anlatılan manadan ötürü, hepsini sevmek gerek. Zira, onları sevmek, Resulullah Efendimizi sevmektir. Resulullah Efendimize ve onlara salâtlar ve selâmlar. Çünkü Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bir kimse, onları severse, beni sevdiği için sever."

Yine gereklidir ki, onlara buğzedilmeye... Zira, onlara buğzetmek, Resulullah (sav) Efendimize buğzetmektir. Nitekim bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Onlara buğzeden bana buğzettiğinden buğzeder."

Bu büyüklere tazim ve tevkir etmek, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize tazim ve kevkirdir. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Onlara tazimin olmayışı dahi, Resulullah (sav) Efendimize tazimin olmayışındandır.

Anlatılan manadan ötürü yerinde olur ki, Resulullah (sav) Efendimize tazim olacağından, onların tümüne tazim edile...

Şeyh Şibli şöyle dedi:

-Ashabına tazim etmeyen, Allah'ın Resulüne iman etmemiştir.

***

Sonra,

Üstte anlatıldığı üzere, itikadı düzelttikten sonra, mutlaka yararlı amelleri yapmak gerek.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İslâm, beş şeyin üzerine bina edilmiştir:

a) La ilahe illallah Muhammeden Resulullah...” (Allah'tan başka ilâh yoktur)

Bu şehadet, iman ve itikaddan ibarettir. Bu dahi, Resulullah (sav) Efendimizin tebliği ile sabittir. Nitekim, yukarıda anlatıldı.

b) "Namaz kılmak."

Bu namaz, dinin direğidir.

c) Malın zekâtını vermek,

d) Ramazan ayı orucunu tutmak,

e) Beytüllahı haccetmek.

Allah'a ve Resulüne imandan sonra, ibadetlerin en faziletlisi namazdır. İman gibi bizatihi güzeldir. Amma, diğer ibadetler böyle değildir. Onların güzelliği zati değildir.

***

NAMAZ

Tam bir taharatten sonra; bağlı ve güzel teemmül ederek namazı eda etmek lâzımdır. Yani şeriat kitaplarında beyan edildiği üzerine. Hem de hiç ara vermeden.

Namazın rükuuna, secdelerine, oturmalarına, kalkmalarına ve diğer erkânına riayet etmek lâzımdır ki, namaz kemal üzere eda edilmiş ola.

Oturmalarda, kalkmalarda, rükuda ve secdelerde sükuneti ve tumanineti elden bırakmamalıdır. Kolay tarafına kaçmamaya da dikkat etmelidir.

Namazları, ilk vakitlerinde eda etmek iyi olur. Tembellik ve cahillik sebebi ile son vaktine tehir etmek yerinde olmaz.

Asıl makbul olan kul, sırf onun emri olduğundan Mevlâsının emrine imtisal edendir. Zira, emre imtisali tehir etmek, baş kaldırmaktan ve edep dışı hareketten ileri gelir.

Farisi ibarelerle yazılan fıkıh kitaplarından birinde de sahip olmak yerinde olur. Meselâ, Tergib-i Saiât, Teysiri'l-Ahkâm gibi. Hem de her zaman. Şer'i meseleleri onlardan alıp onların muktazasına göre amel etmelidir.

Gülistan ve benzeri kitaplar, Farisi fıkıh kitaplarının yanında fuzuli şeylere dahildir. Hatta, zaruri işlere nisbetle malayaniden sayılır. Dinen muhtaç olunanları lâzım sayıp ondan sonrasına iltifat etmemelidir.

TEHECCÜD NAMAZI

Teheccüd namazı dahi, bu tarikatın zaruri işleri arasında sayılır. Onun için de çalışmak gerek. Zaruri bir durum olmadan, terk edilmemelidir.

Eğer bu iş, ilk zamanlarda biraz zor olur da, uyanmak kolay olmaz ise, hizmetçilerden bir cemaatı vazifelendirmeli ki, istense de, istenmese de uyandıralar; uykuda bırakmayalar. Birkaç gün sonra, kalkmak âdet haline gelir; o zaman zorlamaya hacet kalmaz.

Bir kimse, gecenin sonunda kalkacak ise, yatsıdan sonra, gecenin evvelinde uyumalıdır. Hem de, başka faidesiz şeylerle meşgul olmadan.. O vakit tevbe, istiğfar, iltica, tazarru, masiyetleri ve günahları hatırlamak, noksanları ve ayıpları düşünmek, ahiret azabından korkmak, daimi azabdan çekinmek için bir ganimet bilinmelidir. Sübhan Haktan af ve mağfiret dilenmelidir. Kalbe dönük olarak, şu cümleyi dille yüz kere okumalıdır:

-Estağfirullahe'l-azim, ellezi la ilahe illa hüve'l-hayye'l-kayyume ve etübi ileyhi Sübhanehu... (Hayy Kayyum olan Büyük Allah'tan bağışlanmamı diler, o Sübhana tevbe ederim)

Yine bu cümleyi, ikindi namazından sonra yüz kere okumalıdır. Abdestli veya abdestsiz olabilir. Hem de hiç terketmeden. Bu manadan olarak, bir hadis-i şerifte şöyle anlatıldı:

"Ne mutlu, amel defterinde çokça istiğfar bulunanlara."

***

DUHA NAMAZI

Eğer duha namazını kılmak da müyesser olur ise, büyük bir devlettir. Hiç olmazsa, iki rekât kılmaya çalışmalıdır. Daha çok rekâtı, teheccüd namazı rekâtları gibi on iki rekâttır. Vaktin ve halin iktizasına göre, her ne miktar eda edilecek olursa, o da bir ganimettir.

***

TESBİH DUALARI

Her farz namazının edasından sonra, Ayete'l-Kürsiyi (Bakara suresi: 255. ayet) okumaya çaba harcamalıdır. Bu manada, bir hadisi şerif şöyledir:

"Her farz namazının sonunda bir kimse, Ayete'l-Kürsiyi okursa, onun cennete girmesine ancak ölüm manidir."

Beş vakit namazın edasından sonra, şu cümleleri de okumak gerek:

a) Otuz üç kere şu tenzih cümlesini okumalıdır: Sübhanallah... (Allah Sübhandır)

b) Otuz üç kere tahmid cümlesini okumalıdır: Elhamdülillah... (Hamd Allah'a mahsustur)

c) Otuz üç kere şu tekbir cümlesini okumalıdır: Allahue-ekber... (Allah en büyüktür)

Bir defa da şu cümleyi okumak gerekir:

-La ilahe illallahü vahdehu lâşerike lehu lehü'l-mülkü ve lehü'l hamdü yuhyi ve yümiytü ve hüve âlâ külli şey'in kadir... (Allah'tan başka ilâh yoktur. Birdir, ortağı yoktur. Mülk onundur. Hamd ona mahsustur. Öldürür ve diriltir. O, her şeye kadirdir)

Böylece yüz adet tamam olmuş olur.

Her gün ve gecede yüz kere şu teşbihi okumalıdır; zira çok sevabı vardır:

-Sübhanellahi ve bihamdihi... (Allah sübhandır, ona hamd olsun)

Sabah oldukta şu duayı bir kere okumalıdır:

-Allahümme ma ashaba bi min nimetin ev biahadin min halkıke fe-minke vahdeke la şerike leke fe leke'l-hamdü ve leke'ş-şükrü... (Allah'ım, beni ve halkından birini sabaha erdiren senden bir nimettir. Birsin. Şerikin yoktur. Hamd sana, şükür sana)

Aynı duayı akşam da okumalıdır; ancak:

-Ma eshaba... (Sabaha erdiren) cümlesi yerine:

-Ma emsa... (akşamı ettiren) cümlesini kullanmalıdır. Sonuna kadar da okumalıdır. Bu manada gelen bir hadis-i şerif şöyledir:

"Bir kimse, bu duayı gündüz okursa, o günün şükrünü eda etmiş olur. Bir kimse bu duayı gece okursa, o gecenin şükrünü eda etmiş olur."

Bu dua virdini abdestli okumak gerekli değildir. Bütün vakitlerde okunabilir.

***

MALLARIN ZEKATI

Malların zekâtını vermek dahi, dinin yapılması zaruri sayılan vazifeleri arasındadır. Bunun da, eda edilmesi ve yerlerine sarf edilmesi gereklidir. Hem de isteyerek. Aynı zamanda bunu bir nimet bilmelidir.

Allahu Teala şu:

-Benim nimetimden ve ihsanımdan sayılan kırk hisseden bir hisseyi fakirlere ve çaresizlere veriniz. Ben de bunun mukabilinde size bol ecir, güzel mükâfat veririm.

Manayı ki, anlatıyor; bu küçük parçayı vermekte durmak ve onun verilmesi işinde cimrilik etmek insafsızlığın son derecesidir. Hatta isyan ve zulümdür.

Şer'i emirleri yerine getirmekte böyle bir tavakkufun, menşei, kalbi maraz olup semavi hükümlere yakinin olmamasındandır. Zımnındaki şeyleri kalben tasdik etmeden, mücerred kelime-i şehadet söylemek yeterli değildir Zira, o kelimeyi münafıklar da söylemektedirler. Kalb yakininin alâmeti odur ki, şer'i emirler, severek, isteyerek yerine getirile...

Zekâtın edası için, fakire verilen bir fülüs, bu niyetin dışında verilen binlerce sadakadan daha faziletlidir. Zira, bu farzın edası olup öbürü de, nafile iştir. Farzın edasına nisbetle, nafile olan, bir şeyden sayılmaz. Hatta, bir itibarı da yoktur. Keşke onun için, denize nisbetle bir damla hükmü olsaydı; o da yoktur.

Şeytanın aldatmacalarındandır ki, insanları zekât vermekten alır; onları nafilelere götürür; böylece, onların zekât vermesini engeller.

***

RAMAZAN AYI ORUCU

Mübarek Ramazan ayının orucunu tutmak dahi, İslâm vaciplerinden ve dinin zaruri sayılan vazifelerindendir. Bunun edasında da ihtimam göstermek gerek. Duyulmayan özürlerle, oruç yemek yerinde değildir. Oruç için, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Oruç, cehennem ateşine kalkandır."

Seferde olmak, hastalanmak gibi özürlerden; oruç yenir ve oruç tutmaya bir engel çıkarsa, bu özürler bittikten sonra, hiç ara vermeden hemen oruç tutmalıdır. Tembellik ederek, akşamların sabahların geçmesine bırakmamalıdır. Zira, kulun külli ihtiyarı yoktur. Elbette onun bir Mevlâsı vardır ki, onunla emirlerini ve yasaklarını yaparak geçinmek gerek. Necat ümidi, ancak bu şekilde tasavvur edilir. Eğer böyle yapmaz ise, asi bir kul olur ki, onun cezası, çeşitli azaplardır.

***

HACCA GİTMEK

İslâm erkânından beşincisi Beyt-i Haram'ı haccetmektir. Bunun da şartları vardır; fıkıh kitaplarında anlatılmıştır. O şartlar tahakkuk ettikten sonra, bu haccın edası vacip olur. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Hac, kendisinden önce yapılan masiyetleri yıkar."

***

Şeriatın tesbit ettiği helâle ve harama dikkat etmelidir. Sahib-i Şeriatın yasak ettiği şeylerden de imtina etmelidir. Ona ve âline salât ve tahiyyet olsun. Şer'i sınırları dahi korumak gerek.

Şayet matlub olan selâmet ve necat ise, bu tavşan uykusu ne zamana kadar sürecek? Gaflet pamuğu ne zamana kadar kulakta tıkalı kalacaktır?

Tavşan uykusundan uyandırılır, pamuk dahi kulaktan çıkarılır; amma o zaman ele geçen nedamet ve hasretten başka bir şey olmaz. Onun kıyameti de kopmuş olur.

Uyandırılmadan evvel uyanmak gerek! Zira o zaman şeriat emirleri ile amel etmek, yasaklarından da kaçınmak, ahiret azabından kurtulmak babında hiçbir işe yaramaz. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler, kendinizi ve ehlinizi ateşten koruyunuz; onun tutuşturucusu insanlarla taştır.” (66/6)

***

İtikadı tashih edip şeriatın iktizasına göre yararlı amelleri işledikten sonra; vakitleri şanı büyük Allah'ın zikri ile mamur eylemek gerek. O şeriat sahibine salât ve selâm olsun. Allahu Teala'nın zikrinden dahi asla fariğ olmamalıdır.

Zahir halk ile meşgul olsa dahi, batını yüce Hakla kılmalıdır. Yüce Hakkın zikri ile de lezzet almalıdır.

Üstte anlatılan devlet, Hacegân tarikatı müptedilerine ilk adımda, kâmil ve mükemmel şeyhin sohbeti sonunda Allah'ın inayeti ile müyesser olur. İhtimal ki, bu manada size iman hasıl olmuştur. Hatta ondan bir nasip de gelmiştir; isterse az olsun.

Hasıl olan her ne ise, onu korumalı; şükrünü eda etmeli ve daha ziyadesine de ümitli olmalıdır.

Nakşibendiye Hazretlerinin tarikatında nihayetin bidayete dere edilmesi bulunduğundan; bunda hasıl olan az şey çok sayılır. Zira, salik bidayette; nihayetten haberdar olmaktadır. Amma müptedi salike düşer ki, çok olsa dahi, kendisine nasıl olanı az bula... Amma şükrünü eda etmekten de geri kalmamalıdır. Elbet, şükrünü eda etmeli; ziyadesine dahi talip olmalıdır. Zikirden asıl maksat, Sübhan Hakkın gayrına olan taallukun zeval bulmasıdır. Kalb marazı dahi, bu gayrı sayılanlardan ibarettir. Bu zeval hasıl olmadıktan sonra, iman hakikatından yana nasip gelmez. Şeriat hükümlerinin edasında dahi suhulet ve kolaylık olmaz. Bir şiir:

Ayıkın, zikredin halkın Rabbini zira; Safadır kalblere, hem gıdadır ruhlara...

***

Yemekten ve içmekten matlub olan, nefsin hazzı olmamalı; elbette, ibadete güç kuvvet husule edilmesi olmalıdır. Başta böyle bir niyet kolay olmaz ise, zorla yapmaya çalışmalıdır. Bu niyet meydana gelmesi için de, iltica ve tazarru etmelidir.

Aynı şekilde, elbise giymek niyeti dahi, ibadet ve namaz edası için tezyin olmalıdır. Bu manada varid olan ayet-i kerime şöyledir: "Her namazgah katında zinetinizi alın.” (7/31) Yani güzelce giyinin.

Güzel elbise giymekten maksat, halka gösteriş olmamalıdır; zira böyle bir şey yasak edilmiştir.

Gayret edilmeli ki, cümle fiillerde, hareketlerde ve sükunlarda nazara alınan yüce Sultan Mevlâ'nın rızası buluna... Onun şeriatı ile amel göz önünde tutulmalıdır.

Bu vakitte zahir ve batından her biri, yüce Hakka müteveccih olmalı ve onun zikrini yapmalıdır. Meselâ, evvelinden ahirine kadar gafletten ibaret olan uykuyu kul murat ettiği zaman; niyetli taatın edasında gelecek tembelliği atmak olur ise, o uyku bu niyetle aynen

ibadet olur. Bu uyku devam ettiği süre; o kimse taatta gibi sayılır. Çünkü, taatın edası niyeti ile uyumaktadır. Bu manada gelen bir hadisi şerif şöyledir

"Alimin uykusu ibadettir."

Üstte anlatılan manaların sizde husule gelmesini bugün sizin için zor biliyorum. Şunun için ki: Birçok engellerin hücumu vardır; âdetlere ve resmiyetlere tutunmak vardır. Bu arada nazarda olan da, şeriatın zıddı kızgınlık ve tutuculuktur (yani cahiliyet işlerine). Halbuki şeriat; resmiyetleri, yersiz âdetleri def etmek ve nefs-i emmareden gelen cahiliyet kızgınlıklarını ve burun kaldırmalarını kaldırmak için gelmiştir.

Lâkin kalb zikrine müdavemet edildiği; ara verilmeden; şartlarına riayetle beş vakit namazı kılındığı; imkân elverdiği kadar şeriatın helâline ve haramına da dikkat edildiği takdirde ihtimal ki, bu mananın güzelliği çıkar ve ona rağbet hasıl olur.

***

Bu nasihatların yazılmasından bir bsaka mana da odur ki, bu nasihatlarla amel etmek husule gelmesi dahi, en azından noksanı ve kusurları itiraf hasıl ola... Böyle bir şeyin meydana gelmesi dahi büyük bir devlettir.

Bir şiir:

Eren bulur özünden üstün devlet türü;

Ermeyene de yeter gamı, kaybından ötürü...

O halde Allah'a sığınmak gerekir ki, nailiyet olmaz; nailiyet olmadığından ötürü de gam çekilmez. Amel edilmez; amel edilmeyişinden de pişmanlık duyulmaz. Böyle bir şeyi de ancak cahil isyankâr yapar. Böyle bir kimse de, başını ubudiyet bağından sıyırmış, ayağını dahi kulluk kaydından çıkarmıştır.

***

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet var. İşlerimizde bizim için muvaffakiyet hazırla." (18/10)

***

Vakit, hal, zaman, mekân bir şey yazmaya müsait olmasa dahi, lâkin, kemal üzere olan şevkinizi, rağbetinizi gördüğümden zorla olsa dahi birkaç satır yazdık. Ve onları Kemaleddin Hüseyin'e teslim ettik.

Sübhan Allah, bunların iktizası ile amel etmeyi nasip eylesin.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

430. MEKTUP

MEVZUU: a) Yüce Hakkın masivası ile taallukun olmaması, b) Yüce Hak talipleri ile sohbete teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Herhalde, daima, darlıkta ve genişlikte.

Süleyman ile gönderilen mektub-u şerif hediyelerle beraber ulaştı. Allahu Teala, sizleri hayırla mükâfatlandırsın.

***

O mektuba yazmışsın ki:

-Bu seferden maksud olan, husulü zor bazı maksatların husulüdür. Amma, ümitli olmalısınız. Zira, şu ayeti kerime vardır: "Hakikaten güçlükle beraber kolaylık vardır; muhakkak güçlükle beraber kolaylık var.” (94/5-6) Bu manada, İbn-i Abbas (ra) şöyle dedi: -İki kolaylığı, bir zorluk alt edemez.

Sıkıntılı hallerle dolu olan hallerden neler yazayım da, onlarla dostların gönüllerini karıştırayım. Bununla beraber, belâ suretinde bize afiyet ihsan eylediği için Allahu Teala'ya milyonlarca şükürler olsun. İki zıddı bir araya getiren, iki münafi şeyi arkadaş eden yüce Sübhandır.

***

Bir gün, Kur'an-ı Mecid okuyordum; şu mealdeki ayete geldim: "De ki; babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, zevceleriniz, kabileniz, elde ettiğiniz mallar, kesadından korktuğunuz ticaret, beğendiğiniz meskenler; size Allah'tan, Resulünden, onun yolunda cihaddan daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin... Ve... Allah fasıklar güruhuna hidayet etmez.” (9/24) Bu ayeti kerimeyi okumaktan bana çokça ağlama geldi, korku bastı. Bu esnada halimi mütalaa ettim. Kendimi şöyle buldum: Bunların hiçbiri ile taallukum yoktur. O kadar ki, bunların hepsi telef olup bir hiç durumuna gelecek olsa, şeriatta yasak ve çirkin bir işin cevazı vaki olmaz. Bunların hiçbiri, o işe tercih edilmez. Kalan maksadımız o ki:

Arkadaşlar, bizimle Allah için sohbet ettiklerinden, bize gereken de odur ki, onlara ikram edelim ve onların zahir ve batın hallerinden haberdar olalım.

Bu manada şu kudsi hadis meşhurdur:

"Ya davud, bana talip olan birini görürsen, onun hadimi ola."

Yerinde olur ki, bundan sonra taliplere, öncesinden daha çok teveccüh edile. Onlardan yüz çevirmek kokusu ve iltifat etmemek görülmez ola...

İkinci olarak, şu husus da vardır ki, yazasınız, akrabiyet üzerine yazılan mektup anlaşıldı mı, anlaşılmadı mı? Eğer anlaşıldıysa, ne âlâ; anlaşılma-dıysa, tereddüd edilen yeri yazınız.

Bundan daha ziyade ne yazayım?

Sübhan Allah'tan dileğimiz; selâmetiniz, afiyetiniz, sebatınız, istikametiniz ve başarınızın artmasıdır. Akıbetinizin de güzel olmasıdır.

Vesselam...

***

431. MEKTUP

MEVZUU: Hak Teala'nın kazasına (hükmüne) razı olup sabretmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Afiyette ve belâda, darlıkta ve genişlikte.

Hakim Zat'ın fiili, hikmetten dahi değildir. Herhalde o fiili ile salâh diler.

Bu manada bir ayeti kerime meali:

"Ola ki, bir şey hoşunuza gitmediği halde, sizin için hayırlı olur; bir şeyi de seversiniz, amma o, hakkınızda şer olur. Halbuki Allah bilir, sizbilemezsiniz.” (2/216)

Allahu Teala'nın verdiği iptilâya ve onun kazasına (hükmüne) razı olunuz.

Onun taatı üzerine sebat edip ona karşı masiyet işlemekten de sakınınız.

Ayet-i kerime mealleri:

"Biz, Allah içiniz; ona döneceğiz.” (1/156)

"Size isabet eden bir musibet ellerinizin kazancı sebebi itedir; birçoğunu da bağışlar." (42/30)

Sübhan Allah'a tevbe ediniz. Ellerimizin yersiz kazancından istiğfar ediniz.

Sübhan Allah'tan af ve afiyet dileyiniz. Zira o, yüce Zat, affı sever. Belâdan da gücünüz yettiği kadar kaçınız. Zira, güç yetmeyen şeylerden kaçmak, peygamberlerin sünnetidir. Onlara salât ve selâm olsun.

Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun.

Selâm size ve sair hüdaya ittiba edenlere. Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar ve üstün selâmlar.

***

432. MEKTUP

MEVZUU: a) Üstün gayret sahibi olmaya teşvik.. b) Bütün nimetleri şeyhinden görmek..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektuba, Mevlâna Emanüllah'a yazmıştır.

***

Emanüllah kardeşin mektubu ulaştı.. Hallerinden, vecidlerinden beyanla yazılan hususlar vuzuha kavuştu.

Sizden beklenen, bu işlerden daha ziyadesidir. Ve., her ne verilir ise.. onu edeple kabul gerekir.. Hatta bir nimet olarak kabul edilmelidir. Daha ziyadesi de taleb edilmelidir. Hatta üst makam dahi istenmelidir. Hem de yalvarıp yakararak kırık gönül ile.. Hem de şöyle diyerek:

— Dahası yok mudur?.

Şer'î hükümlerin yerine getirilmesine dahi tam manası ile riayet edilmelidir. Hallerin tasdiki ve istikâmeti sağlayan şeriat üzere doğruluktur.

Âlem-i misalden yazılan rüyanın tabiri, muameleye yakındır. İş, Sübhan Allah'a kalmıştır.

Sohbette çok bulunduğunuzdan, nazarınız, yücelere ulaşmıştır. Çocuklar gibi cevize ve muza kanmayasınız. Sübhan Allah, üstün himmet sahiplerini sever..

***

Kardeşimiz Hafız Mehdi Ali için vaki olan Hazret-i İsa'nın a.s. terbiyesini yazmışsınız.

Evet.. Hafız'ın tarikatımızla çok bağlantısı vardır. Lâkin bilinmesi de gerekir: Surette, bu devlet, hangi mahalden hâsıl olmaktadır?. Yerinde olur ki: Hakikatta bunu şeyhine döndüre.. Ta ki: Teveccüh yönü değişmeye ve muameleye de halel gelmeye.. Her ne yandan feyiz hâsıl olur ise.. yerinde olur ki: Onu şeyhinden göre.. Zira, o cami bir mana taşır. Her ne surette terbiyesi zuhur eder ise.. hakikatta o, şeyhindendir.

Anlatılan makam, saliklerin ayaklarının kaydığı makamdır. Ayık ve zâkıf olmalı ki: Lain şeytan yol bulamaya.. Her halde şu cümleyi duymuş olacaksın:

— Bir yerde olan, her yerde olur.. Amma her yerde olan asla bir yerde olamaz..

Hafız'a benden selâm tebliğ eyle.. Vesselam..

***

433. MEKTUP

MEVZUU: a) Yüce Hakka işaret olan zamirlere dair sorular..

b) Zahidlerin faziletleri..

c) Yüce Sultan ihsanı bol Hakkın zatını bilmesi..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.. Onun selâmı dahi seçmiş olduğu kullarına.

***

Şöyle yazmışsınız:

— Eşya zıllî mahiyetine göre eşya olmayıp aslî mahiyetine göre

olduğundan, yerinde olur ki; şu lafızlarla:

— O, sen, ben..

Diye işaret edilen, o asıl ola.. Durum böyle olunca, o asla yakışmayan bazı sıfatların zamirlere verilmesi nasıl doğru olur?. Meselâ şöyle demeniz gibi:

— Ben yiyorum, ben uyuyorum..

Bilesin ki,

Zilli, her nekadar aslı ile kaim ise de, lâkin zıllî sübutu, his ve hayal mertebesinde olsa dahi daima tahakkuk etmektedir. Onun zıllî hükümleri dahi daim ve bakidir.

— Ebed için yaratıldınız..

Cümlesi, anlatılan manaya şahiddir.

O zamirlere sıfatların hamline gelince., ancak zıllıyetinin mülâhazası itibarı iledir. Vücud mertebelerinden her bir mertebe için kendi başına bir hükmü vardır. Her ne şey ki, ilâhta mütelaşi ve muzmahil olur; o şey Şanı Yüce ilâh olamaz..

***

Zahidlerin faziletleri hakkında gelen kudsî hadisten sormuşsunuz.

Onun lafızlarındaki manalar açıktır. Yüce Hakkın kereminden ve faziletinden uzak sayılır ki: Bir cemaata bazı faziletler ve hususiyetler verip onlara has kıla.. Başkalarının imreneceği biçimde, onlara dereceler ve mertebeler nimeti vere..

O zatların hesabının olmayışı da, tereddüde mahal bırakmaz..

Resulüllah S.A. efendimizin ümmetinden pek çokları cennete hesapsız gireceklerdir. Bu cümleden olarak, şu sahih hadis vardır:

— «Ümmetimden, yetmiş bin kişi cennete hesapsız girecektir.» Sordular:

— Onlar kimlerdir ya Resulellah?. Bunun üzerine Resulüllah S.A. efendimiz şöyle buyurdu:

— «Onlar, dağlama yapmazlar; efzun etmezler; Şum tutmazlar; Rablerine tevekkül ederler.»

Bu rnakamda, büyük bir sır vardır ki: Onu açıklamakta yarar yoktur. Zira, pek çoklarının anlayışından uzak bulunmaktadır.

Eğer karşılaşmak müyesser olur ise.. hatırlatmalısınız ki: Şifahî olarak, ondan bir şemme anlatalım.

Bu sır üzerine yapılan bir işaret ikinci cüt mektuplarından birinde yazılmıştır. O mektubu bulursanız, her halde anlatılan manayı da bulmuş olursunuz.

***

Ayrıca, Sübhan Hakkın ilminden de sormuşsunuz:

— Zatının künhünü kapsamına almış mıdır? almamış mıdır?. Diyerek.. Sonra:

— Eğer kapsamına almakta ise, onun bir nihayeti olmak lâzım gelir..

Demişsiniz.

Bilesin ki,

ilim, iki kısımdır:

a) Husulî ilim..

b) Huzurî ilim..

Yüce Sultan Vacib Taâlâ'nın zatının künhüne husulî ilmin taalluku muhaldir. Zira böyle bir şey, ihatayı ve nihayeti olmayı gerektirir.

Huzurî ilme gelince.. Yüce Hakkın zatına taalluku olması caizdir. Bundan da asla nihayeti olmak lâzım gelmez..

Vesselam..

***

434. MEKTUP

MEVZUU: Müşriklerin necasetinden murad, onların batini habasetleri ve kötü itikadları olduğu; görülen necisin aynı olmadığı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Maksud Ali Tebrizi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Ey mahdum-u müşfik.

Hüseyni tefsirinin gönderilmesinden maksadın ne olduğu bilinmedi. Tefsir sahibi, ayet-i kerimenin manasını, Hanefi imamlarının görüşüne muvafık olarak beyan etmiştir. Necasetten dahi şirki, batın habasetini, kötü itikadı murad etmiştir.

Daha sonra:

-Bunlar, necasetlerden sakınmazlar, dediğine gelince... Bu mana, bugünlerde ehl-i İslâm'ın pek çoğunda mevcuttur.

Bu cihetten, ehl-i imanın avamı ile küffar arasında fark kalmamıştır.

Eğer necasetten sakınmamak; bir şahsın necasetine sebep olsaydı, o zaman iş zorlaşırdı. Halbuki İslâm'da zorluk yoktur.

İbn-i Abbas'tan nakledilen:

-Müşrikler, necasetin aynıdır; köpekler gibi, cümleye gelince... Bu ve emsali nakiller azdır. Din büyüklerinin çoğundan nakledilmiştir ki, hepsi de tevile ve tevcihe hamledilir.

Onlar, necasetin aynı nasıl olabilirler ki, Resulullah (sav) Efendimiz, bir Yahudinin evinde yemek yemiş ve bir müşrikin kabından da abdest almıştır. Hazret-i Ömer Faruk dahi Nasrani bir kadının kabından abdest almıştır.

Burada şöyle bir soru sorulabiliri)

"Ancak, müşrikler necistir.” (9/28) mealine gelen ayet-i kerime sonradan gelip anlatılan manaları neshetmiştir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Böylebbir şeyin caiz olması, bu makamda yeterli değildir. Elbette ayetin sonradan nazil olduğunu isbat eylemek gerek. Ta ki, böylece nesih davası sıhhata kavuşa... Zira hasım, men'in ötesindedir. Ayetin sonradan geldiği kabul edilse dahi, haramlığı isbat eylememesi

gerekir. Dolayısı ile, burada murad, batın habasetinin necasetidir. Zira, şöyle nakledilmiştir:

-Enbiyadan hiçbir nebi, bir şey irtikab etmemiştir ki; o şeyin sonu, kendi şeriatında veya başka bir peygamberin şeriatında haram çıksın veya neticede haram kılınsın. İsterse, irtikab edildiği zaman, mubah olsun.

Şarabı görmez misin? Önceleri mubahtı; sonradan haram oldu. Bundan da hiçbir nebi içmemiştir.

Eğer müşriklerin netice işleri, zahiri necasete varmış olsaydı; köpekler gibi aynı necis olsalardı, alemlerin Rabbi Allah'ın mahbubu olan Resulullah (sav) Efendimiz, onların yemeklerini yemesi şöyle dursun; onların kablarına dahi elini sürmezdi.

Anlatılandan başka, necisin aynı olan, her zaman necisin aynı olur. Bunun geçmişte mubah olmasına yer yoktur; hatta gelecekte de... Mana böyle olunca, eğer müşrikler necisin aynı olsaydı; taa başından beri öyle olmaları gerekirdi. Resulullah (sav) Efendimiz dahi ölçüsüne ve iktizasına göre başta muamele ederdi. Böyle olmadığına göre, değildir.

Sonra,

Dinde zorluk atılmıştır. Bu durumda malumdur ki, onların necasetine hükmetmek, onların necis olduklarına itikad etmek cidden Müslümanları sıkıntıya sokmanın kendisidir. Onları zorluğa ve meşakkate atmaktır.

Hanefi imamlarına minnettar olmak lâzımdır. Şunun için ki: Müslümanlara bir çıkış yolu hazırladılar ve onları haram irtikabından da çıkardılar. Onların iyiliklerini kabahat ve ayıp görüp kendilerin taan etmek şöyle dursun...

Sonra, müçtehide itiraz yeri nerede? Zira, onun hatası için dahi sevaptan bir derece vardır. Ona uymaya gelince, hatalı olsa dahi, necatı mucibdir.

Müşriklerin yemeklerinin ve içmeklerinin haram olduğuna kail olup da, onlardan içtinab edenlere gelince, bunları yiyip içmekten kurtulmak adeta muhaldir. Bilhassa Hindistan beldelerinde... Çünkü bu iptilâ oralarda daha ziyadedir.

Dini bir meselede ki, umumi belva vardır; evlâ olan, işlerin en kolayı ve en sühuletli olanı ile fetva vermektir. Amma hangi müctehidin kavli ile olursa olsun, isterse, kendi mezhebine muvafık olmasın.

Şu ayet-i kerimeler, bu manaya işarettir:

"Allah, size kolaylık murad eder; zorluk murad etmez.” (2/185)

"Allah, sizden hafifletmek ister. İnsan zaif olarak yaratılmış-tır.” (4/28)

Allah'ın halkına tazyik etmek, onlara eza vermek haramdır; Sübhan Hakkın rızasına münafidir.

İmam-ı Şafii'nin sıkı tuttuğu bazı meselelerde, Şafii mensupları Hanefi mezhebine göre fetva verirler. Bunun sebebi de, halka kolaylık olmasıdır. Meselâ zekât işlerinde... Şafii mezhebine göre, zekâtın verilmesi yerli yerinde olmalıdır. (Yani ayet-i kerime ve hadis-i şeriflerde belirtildiği üzere...) Zekâtın verilecek yerlerinden biri de, müellef-i kulubdur. Halbuki, bugün bunlar yoktur. Bunun için de, Şafii mezhebi mensupları Hanefi mezhebine göre söyle fetva vermişlerdir:

-Onlardan hangi sınıfa zekât verilecek olursa yeterlidir.

Sonra,

Şu mana dahi açıktır ki, eğer müşrikler, aynen necis olsalardı; imanla da temizlenemezlerdi.

İste üstte anlatılan manalar da gösteriyor ki, onların necis olmaları, zevali kabil olan inançlarındaki habasettir; inanç mahalli olan batına inhisar etmektedir. Batının necaseti ise, zahirin taharetine münafi değildir. Bu mana, herkese, büyüğe ve küçüğe malumdur.

Şu da bir başka manadır ki:

"Ancak, müşrikler necistir" (9/28) mealine gelen ayet-i kerime müşriklerin halinden ihbardır. İhbar ise, ne nasih olur; ne de mensuh. Zira, nesh, şer'i bir hükmün yapılmasındadır; bir şeyden ihbarda değildir.

Yerinde bir mana olur ki, müşrikler, bütün vakitlerde necis olarak ve necisten murad ise, inancın habaseti ola. Böyle olmalı ki, delillere bir muaraza çıkmaya ve onlara dokunmakta dahi bir mahzur bulunmaya. Hem de, vakitlerin hiç birinde...

"Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helâl olduğu gibi; sizin yiyeceğiniz dahi onlara helâldir" (5/5) mealine gelen ayet-i kerimeyi okuduğum gün, karşılığında demiştiniz ki:

-Burada, yiyecekten murad buğday, nohut ve mercimektir.

Ehl-i örf, bu tevili kabul etmiş olsalardı, bu sıkıştırmaya hacet kalmazdı. Lakin, mutlaka insaf lâzımdır.

Bu kadar sözü uzatıp baş ağrıtmaktan asıl maksad, halka merhamet edilmesini ve umumi manada necasetlerine hüküm verilmemesi gereğini anlatmaktır. Küffarta karışık durmaları sebebi ile ehl-i İslâmın necasetine dahi itikad edilmemesi gereğini anlatmaktır. Zira, onlarla olmaktan kaçıp kurtulmanın imkânı yoktur. Mevhum necaset dolayısı ile, Müslümanların yiyip içtiklerinden dahi içtinab edilmeye. Bu durumda, anlatılan hüccete dayanarak, her şeyden teberri etmek gerek. Böyle bir şey de ihtiyat sanılır. Halbuki ihtiyat, bu gibi ihtiyatı terk etmektir.

Bundan daha ziyade ne yazayım.

Bir şiir:

Korktum da açtım dertlerimden bazısını;

Bıktırmasın sizi çok, dedim pek azını...

Vesselam...

***

435. MEKTUP

MEVZUU: a) Allah-ü Taâlâ'nın, peygamberlerin aracılığı ile zatından ve sıfatlarından haber verdiğinin beyanı.. b) Aklın medhali bulunmayan rızaya uygun olan ve olmayan amellerin beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace ibrahim Ku badhanî'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun..

Öyle Yüce Zattır ki: Bize nimet verdi; İslâm hidayeti nasib eyledi; Muhammed ümmetinden kıldı. Ona ve âline salât ve selâm olsun..

***

Peygamberler, âlemlere rahmettir. Yüce Sübhan Hak, onların biseti vasıtası ile bizim gibi, aklı noksan, idrâki kısa olanları zatından ve sıfatlarından haberdar etti..

Bizim anlayış ölçümüze göre, zat ve sıfat kemalâtına muttali kıldı.

Razı olduğu şeylerle, razı olmadığı şeyleri ayırd eyledi.

Dünyaya ve âhirete dair menfaatlarımızı, mazarratlarımızdan ayırdı.

Şayet onların mübarek vücudları olmasaydı; beşer akılları Yüce Yaratıcıyı isbatta aciz kalır; onun kemalâtını idrâkten yana da kusurlu olurdu.

Kendilerini, akıl sahiplerinin en büyükleri sanan kadim felsefeciler Yüce Aziz Yaratıcıyı inkâr etmektedirler. Akıllarının noksanlığından dolayı, eşyayı zamana bağlarlar.

Nemrud, cümle yer ehlinin sultanı idi; onun İbrahim Halil a.s. ile mücadelesi meşhurdur. O, bu mücadeleyi yerin ve semaların halikının isbatında yapmıştır. Kur'an-ı Mecid'de dahi bu mana anlatılmıştır.

Hizlanda kalan Firavun dahi, şöyle dedi:

— «Sizin için, benden başka ilâh bilmiyorum..» (28/38) Bundan başka Firavun, Musa'ya hitab ederek şöyle dedi:

— «Eğer benden başka ilâh tutarsan, seni zindana atılmışlardan ederim.» (26/29)

Bundan başka Firavun, Haman'a şöyle dedi:

— «Ey Haman, benim için yüksek bir kule yap.. Her halde ben o yollara, semaların yollarına ulaşırım. Musa'nın ilâhına da çıkaranı. Ben onu, yalancı sanıyorum.» (40/36-37)

Hülâsa..

Bu büyük devletin isbatında, akıl kısırdır; o büyüklerin hidayeti olmadan, yol bulamaz..

Vaktaki yerin, semaların, zamanın yaratanı Yüce Allah'a dair peygamberlerin daveti meşhur olup kelimeleri dahi açılıp yayıldı: Yaratıcının sübutu hakkında tereddüdü olan her vaktin sefihleri bakahatlarına muttali olup istemeden olsa dahi yaratıcının varlığına kail oldular. Eşyayı dahi, o Yüce Zat'a müstenid eylediler.

Anlatılan bu nur, peygamberlerin nurlarından iktibas edilmiş bir nurdur. Onların sofralarından istifade yollu gelen bir nimettir. Onlara salât ve selârn olsun.. Taa, kıyamet gününe kadar.. Hatta ebedlerin ebedine kadar..

Dinlemek sureti ile şair kabul ettiklerimizin durumu da aynıdır. Ki onlar enbiyanın tebliği ile bize ulaşmıştır. Onlara salât ve selâm olsun.. Bunlar şu esaslara dairdir: Yüce Allah'ın sıfat-ı kâmilesi, enbiyanın gönderilmesi, meleklerin masumiyet durumu, haşir neşir, cennetin ve cehennemin varlığı, daimî olan azap ve nimet.. Ve., bunlara benzeyen daha başkaları.. Yani: Şeriatın dili ile bize ulaşanlar.. Akıl bu gibi şeylerin idrâkinden yana da kısırdır. Onları isbattan yana da noksanı vardır. O büyüklerden, bunları duymadan yollarını bulamaz; kendi başına onların hiç birinde istiklâli yoktur.

Aklın oluş durumu, hissin oluşundan ileride olduğundan; akılla idrâk edilen hisle idrâk edilemez. Nübüvvetin oluş durumu dahi aklın ötesinde olduğundan; nübüvvete idrâk edilen akılla idrâk edilemez..

Bir kimse, marifet için aklın ötesinde bir yol isbat etmiyorsa; o kimse hakikatta nübüvvet tavrını inkâr etmekte ve bedahetle çarpışmaktadır.

Peygamberlerin varlığı mutlaka gereklidir ki:. Aklen vacib olan şükrün keyfiyetine delâlet edeler.. Yani: Yüce Sultan Mün'im Zata. O Sübhan Zat'ın katından gelen ilme ve amele mütaallik nimetlerin sahibi Mevlâ'ya tazimi izhar eyleyeler.. O tazim ki Sübhan Zatın katından istifade yollu gelmemiştir; o Yüce Zat'ın şükrünü edaya lâyık değildir. Zira, beşerî kuvvet, onun idrâkinden âcizdir. Hatta, çok kere ona tazim sayılmayan bir şeyi tazim sanır; şükürden hicve geçer.

Yüce Mukaddes Hakkın tazimini, onun zatından alma yolu nübüvvete kalmıştır; peygamberlerin tebliğine inhisar etmiştir. Onlara salât ve selâm olsun..

Evliya için olan ilhama gelince.. bu da nübüvvet nurlarından iktibas edilmiş olup enbiyaya mütabaat bereketleri ve feyizleri olarak gelmiştir.

Şayet akıl, bu işte yeterli olsaydı; akıllarını kendilerine önder eyleyen Yunan felsefecilerini dalâlet ovasında bırakmazdı. Sübhan Hakkı dahi, bütün insanlardan önce bilirlerdi. Halbuki, Sübhan Hakkın zatında ve sıfatlarında insanların cehalet cihetinden en katmerlisi bunlardır. Şunun için ki: Sübhan Hakkı fariğ ve muattal sanmışlar ve bir şeyin dışında, hiç bir şeyi ona istinad ettirmemişlerdir. o dahi icab olup ihtiyar değildir. Kendiliklerinden faal akıl yontup hadiseleri ona bağlamışlardır. O hadiseleri, yerin ve semaların yaratıcısından

men etmişler Ve eseri de hakikî müessirden almışlardır. Böylelikle de sanmışlar ki: O eser, kendi yontmalarınındır.

Onlara göre malul illet-i karibenin eseridir; malulün husulünde illet-i baidenin tesirini görmezler.

Cehaletlerinden ötürü, eşyanın Sübhan Hakka istinad etmemesini o Sübhan Zat için kemal sanmışlardır. Tatili (muattal olmayı) dahi onun için tebcil zannetmişlerdir. Halbuki Sübhan Hak yeri ve semaları yaratması ile zatını övmektedir. Bu manada zatını överek şöyle buyurdu:

— «Meşrikın ve mağribin Rabbı..» (73/9)

Bu sefihler için, Hazret-i Hakka asla ihtiyaç yoklar; yani: Kendi zanlarına göre.. Yüce Hakka kesin olarak ilticaları da yoktur.

Bu durumda onlara gerekli olan, ıstırar ve ihtiyaç vaktinde akl-ı faale müracaat edip işlerinin bitirilmesini ondan tâleb etmektir. Amma, hiç bir şekilde, akl-ı faalden, kaza-i hacet talebi tasavvur edilemez. Zira, onların kanaatlerine göre o dahi bir vecibe altında ve mustar durumda olup ihtiyarı yoktur. Bu durumda şu âyet-i kerimenin hükmü geçerlidir:

— «Kâfirlere gelince, onların Mevlâsı yoktur.» (47/11)

Akl-ı faal nedir ki: Eşyanın tedbiri ve havadisin oluşu ona istinad ettirile!. Onun kendi varlığı ve sübutu hakkında dahi, bin türlü söz vardır. Zira, onun husulü ve süslü gösterilen felsefî mukaddimelere dayanmaktadır. Bu felsefî mukaddimeler dahi, İslâmî usullere göre tam değildir.

Ahmak o kimsedir ki: Eşyanın dayanağını Şanı Yüce Kadir Muhtar Zat'tan alır; anlatıldığı gibi mevhum şeye dayandırır. Hatta felsefî yontmaya dayandırılmış olmasından dolayı, eşyaya bin türlü ar ve rüsvaylık gelir.. O kadar ki: Eşya yok olmasına sevinir ve razı olur; yine de felsefî yapma ile oluşan vücuda dayanma rüsvaylığma: Yüce Sultan Kadir Muhtar'ın kudretine intisap saadetinden mahrum olma korkusundan dolayı razı olmaz..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Ağızlarından çıkan kelime büyük oldu.» (18/5)

Bunlar, ancak yalan söylemektedirler.

Dar-ı harp kâfirleri; putlara tapma durumları olmasına rağmen, hal itibarı ile bu cemaattan daha iyidir. Çünkü, bu cemaat sıkıntılı durumlarda, Sübhan Hakka iltica etmekte ve putlarını dahi, Yüce Hak katında vesileler olma dışında bir şey yapmamaktadırlar.

Üstte anlatılanlardan daha şaşırtıcı bir durum var ki; bir cemaat bu süfehaya:

— H ü k e m a ..

İsmini takmaktadırlar.. Onların sözlerini dahi, hikmete bağlarlar. Halbuki, pek çok hükümleri, bilhassa en yüce maksad olan ilahiyata dair hükümleri, yalandır, Kur'an'a ve hadise muhaliftir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, hangi itibara göre, bunlara: - Hükema..

Itlakı yapılmaktadır. Bunlar, öyle kimselerdir ki: Katmerli cahil olmaktan başka nasipleri yoktur. Meğer ki, böyle bir şey onlara alay ve eğlence kabilinden söylene.. Yahut, âmâya göz ıtlakı kabilinden ola..

Bu sefihlerden bir cemaat, riyazat ve mücahede yollarını tercih ettiler. Amma, enbiyanın yoluna iltizam etmeden.. Sırf sofiye-i ilâhiyenin taklidine gittiler ki bunlar: Her asırda enbiyanın tabilerindendir.

Üstte anlatılan mana uyarınca, vakitlerinin saf asına aldandılar. Rüyalarına ve hayallerine itimad ettiler. Hayal keşiflerini sair hallerinde dahi kendilerine mukteda eylediler. Böylelikle, kendileri dalâlete düştükleri gibi, başkalarını da dalâlete düşürdüler.

O safayı bilemediler ki: Nefsin saf asıdır, dalâlet yoluna çıkarır; hidayet penceresi olan kalb safası değildir.

Çünkü: Kalb safası, enbiyaya mütabaata bağlıdır. Nefsin tezkiyesi ise., kalb safasına ve onu idaresine bırakılmıştır.

Kıdem nurlarının zuhur yeri olan kalbin zulmeti olmasına rağmen, nefsin tasfiyesi hükmü, gizli düşmanın yağması için yakılan bir kandildir. Yani: Lain İblisin..

Hülâsa..

Riyazet ve mücahede yolu, nazar ve istidlal yolu gibidir. Ancak, enbiyanın tasdikine mekrun olur ise., itibar ve itimad edilir.. Onlara salât ve selâm olsun., îşbu büyükler, Sübhan Hak tarafından emaneti tebliğ etmekte olup Sübhan Hakkın teyidi ile müeyyed bulunmaktadırlar. Onların muamelesi dahi, masum meleklerin nüzulü sebebi ile lâinin keydinden mahfuz bulunmaktadır.

«Kullarım üzerinde senin hiç bir tahakkümün yoktur.» (15/42)

Mealine gelen âyet-i kerime, onların nakd-i vaktidir.

işbu devlet, onlardan başkasına müyesser değildir.

Üstte anlatılan cemaata, lâin şeytanın ortaklığından kolay kurtulmak olmaz.. Meğer ki: Bu büyük zatlara mütabaat hususunda devam edile ve., onların izinde gidile.. Onlara salât ve selâm olsun..

Bir şiir:

Bir muhal iştir yürümek bu safa yolunda; Mustafa'ya olmazsa uymak Sa'di, yolunda..

Ona, bütün ihvanına salâtlar ve selâmların en üstünleri..

***

Eflatun, felsefecilerin reisidir, Îsa'nın bi'seti devletine kavuştu, ama onu tasdik etmedi. Cehaleti sebebi ile sandı ki: Kendisinin ona ihtiyacı yoktur. Böylelikle, nübüvvet bereketlerinden bir nasibe nail olamadı.

Bir âyet-i kerime meali:

— «Allah bir kimseye nur vermemişse, onun nereden nuru olsun?.» (24/40)

Diğer bir âyet-i kerimede Alla-ü Taâlâ şöyle buyurdu:

— «Gerçekten, resul kullarımıza geçmişte şöyle sözümüz vardır: Muhakkak onlar, mansur olacaklardır. Bizim ordularımız, mutlaka galiptirler.» (37/171 -173)

Şaşırtıcı bir şeydir ki: Nakıs felsefecilerinin akıl tavrı, mebde ve ma'adda, nübüvvet tavrının nakiz (bir manaya: Menfi) tarafına düşmüş gibidir. Onların hükümleri dahi, enbiyanın hükümlerine muhaliftir. Zira onlar, ne Allah'a imanı, ne de âhirete imam sağlama çıkarmışlardır.

Onlar, âlemin kıdemine kail olmaktadırlar. Halbuki sağlam icma, bütün parçaları ile âlemin sonradan yaratılmış hadis olduğuna kaildir.

Onlar, semaların yarılacağına, yıldızların dağılacağına, dağların atılacağına, ırmakların taşacağına kail olmamışlardır. Halbuki, bunların kıyamet günü olacağı vaad edilmiştir. Ayrıca onlar, cesetlerin haşrını de inkâr etmektedirler. Bütün bu halleri ile Kur'an'ın kesin hükümlerine muhalif durmaktadırlar.

Bunlardan sonra gelenler ise.. kendilerini İslâm zümresine dahil saymaktadırlar. Amma, oldukları gibi, felsefe usullerinde ele kalmaktadırlar.

Bu halleri ile; semaların, yıldızların kıdemine kail olmakta ve onların fena bulup helake varmayacaklarına hükmetmektedirler.

Bunların kuvvetleri Kur'anın kesin hükümlerini tekzib olup rızıkları dahi dinî zaruriyeti inkârdır. Keza, yakine dayalı meseleleri de..

Allah'a ve Resulüne iman ederler; amma Allah'ın ve Resulünün emirlerini kabul etmezler. Acaba, bundan daha ileri sefahet olur mu?

Bir şiir:

Felsefenin pek çoğu sefihtir yolda;

Bütün bütün, küllün hükmü: Pek çok, bunda..

Bu cemaat, bütün ömürlerini, bir âlet talimi uğruna harcamışlardır ki: Zihni düşünce ve öğrenme hatasından koruya.. Bu hususta da çok tetkikler yapmışlardır.

Vaktaki, en üstün gayeye geldiler; yani: Yüce Sultan Vacib Zat'a ait ef'al, sıfat ve zat meselelerine., duygularını kaybettikleri gibi; koruyucu âletlerini dahi zay ettiler, işte o zaman, gece körlüğüne dalar gibi dalıp dalıp gittiler. Böylece, dalâlet sahrasında kaldılar..

Şunun gibi ki: Bir kimse senelerce har b âleti hazırlar; harb zamanı gelince de, duygularını zay edip o âletleri de kullanamaz..

İnsanlar felsefe ilimlerini tamam ve muntazam zannedip onları galattan ve hatadan masun ve mahfuz zanneder.

Teslim takdirine göre: Ancak bu hüküm akıl için ilimlerde olur ki, orada istiklâli ve istibdadı vardır. Halbuki bu mana, bahis dışı olup malayani dairesine dahildir. Daimî olan âhirete taalluku yoktur; uhrevî necat dahi, onlara bağlı değildir.

Esas kelâm o ilimler üzerindedir ki: Akıl onları idrâkten yana âciz ve kusur sahibi olmaktadır. Nübüvvet tavrı onlara merbut ve uhrevî necat dahi onlara bırakılmıştır.

Hüccet'ül-İslâm İmam-ı Gazali, EL-MÜNKIZÜ MÎNED-DALÂL adlı eserinde şöyle demiştir:

— Felsefeciler; tıp ilmini, nücum ilmini mütekaddimin enbiyanın kitaplarından çalmışlardır. Resulüllah efendimize ve onlara salât ve selâm olsun, idrâkine aklın varamadığı hususî ilâçları ve diğerlerini dahi enbiyaya inzal olunan kitaplardan iktibas etmişlerdir.

Tehzib-i ahlâk (ahlâkı güzelleştirmek) Allahlık sofiyenin kitaplarından çalmışlardır. Bu sofiye dahi her asırda ve her peygamberin ümmetinde mevcuttular. Bu çalmayı dahi, kendi batıllarını revaçta tutmak için yapmışlardır.

İşte.. onlar katında muteber olan bu üç ilim de, çalınmadır.

Şimdi..

Onların ilm-i ilâhî üzerine; zat, sıfat, vacibiyet fiilleri ve Allah'a âhirete iman bahislerindeki hüsranlarını bir parça anlattım.. Keza Kur'an âyetlerinin kesin hükümlerine olan muhalefetlerini de..

Şimdi.. kala kala hendese ve benzeri ilim kaldı.. Bunların da kendine göre çeşidi ve hususiyeti vardır. Bunlar da tam ve muntazam olsalar dahi, lüzumu nedir?. Neden dolayı onlara ihtiyaç duyulur ve âhiret azaplarından hangisi onunla uzaklaşıp gider?.

Allah-ü Taâlâ'nın kuluna yüz vermemesine alâmet odur ki: Kendisini malâyani ile meşgul eder.. Her ne şey ki: Âhirette faydalı değildir; bu, malâyani grubuna dahildir.

Mantık ilmi, bir âlettir. Dediler ki:

— Hatadan korur.

Halbuki o, kendilerine, en üstün maksadda faydalı olmadığı gibi, kendilerini galattan ve hatadan da çıkarmamıştır. Durum bu olunca, başkalarına nasıl faydalı olur ve hatadan kurtarır?

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, bize hidayet eyledikten sonra, kalblerimizi kaydırma.. Katından bize rahmet hibe eyle.. Çünkü sen, hibesi en bol olansın..» (3/8)

***

İnsanlardan bazılarının felsefe ilimlerine rağbeti vardır. Felsefenin tesvilatına meftundurlar. Bu cemaatı dahi, hükema bilirler. Kendilerini dahi, enbiyaya muadil sanırlar. Onlara salât ve selâm olsun. Hatta, bunları yalancı ilimlerini önde gördükleri dahi olur. Onları doğru bilerek, peygamberlerin şeriatlarından önde görürler.

Allah-ü Taâlâ, bizi böyle kötü itikatlardan korusun.

Evet..

Bu zümreyi hükema bildikleri ve ilimlerini dahi hikmet sayınca, zarurî olarak bu belâya düştüler..

Halbuki hikmet, bir şeyi işin aslına uygun olarak bilmekten ibarettir. Amma, o ilimler ki, hikmete muhaliftir; işin aslına mutabık değildir.

Hulâsa..

Bu zümreyi tasdik etmek, ilimlerini dahi doğru bilmek, enbiyayı ve enbiyanın ilmini tekzlb etmeyi gerektirir. Onlara salât selâm olsun..

Anlatılan her iki ilim de, nakzedici iki tarafa düşmektedir; birini tasdik etmek, diğerini tekzib etmeye varır.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olunca:

Dileyen enbiyanın yolunu tutsun; Allah hizbinden ve necat ehlinden olur..

Dileyen felsefecilerden olsun; şeytan hizbine girer ve kaybedip hüsranda kalanlardan olur..

Bu manada, bir âyet-i kerime meali:

— «.. dileyen iman etsin; dileyen küfre girsin.. Biz, zalimlere öyle ateş hazırladık ki: Onun duvarları kendilerini sarmıştır. (18/29)

Şayet feryad edip yardım isteseler, bir mai yardıma gelir ki: Erimiş bakır gibi olup yüzleri haşlar.. O ne kötü şaraptır ve ne kötü bir dayanaktır.» (18/29)

***

Hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafayı bırakmayanlara selâm.. Ona ve enbiya-i kuramdan melâike-i izamdan bütün kardeşlerine salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli..

Vesselam..

***

436. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizin ashabının menkıbeleri, aralarında merhamet ve şefkatleri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Muhammed Murad Keşmiri'ye yazmıştır.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Muhammed, Allah'ın Resulüdür. Onun maiyetinde bulunanlar, küffara karşı çetindirler. Kendi aralarında da merhametlidirler. Onları rükû edici ve secde edici olarak görürsün. Onlar daima Allah'tan fazl-ü kerem ve rıza isterler. Secde izinden meydana gelen nişanlan yüzlerindedir.

İşte, onların Tevrat'taki vasıfları budur.

İncil'deki vasıfları da söyledin

Onlar, filizini yarıp çıkarmış, gitgide onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerine doğrulup kalkmış bir ekine benzerler ki bu, ekicilerin de hoşuna gider. Ta ki, bunlarla

kâfirler öfkelensin. İçlerinden iman edip iyi amel ve hareketlerde bulunanlara Allah hem mağfiret, hem de büyük mükâfat vaadetmiştir.” (48/29)

Üstte meal olarak anlatılan ayet-i kerimede, Sübhan Allah, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabını medhetti. Ona ve diğerlerine salât ve selâm olsun. Yani onların bazısının bazısına olan tam merhametlerinden ötürü. Ki onlar, bu merhamet üzere bulunmaktadırlar.

-Rahiym lâfzı, ayet-i kerimede (Arapça aslına göre) geçen:

-"Ruhema..." lâfzının cem sığasından tekidir ki, merhamette mübalağayı tazammun etmektedir.

Aynı zamanda sıfat-ı müşebbehedir. Sıfat-ı müşebbehe dahi, istismara delâlet etmektedir. Bu da, onların merhametlerinin devamlı oluşuna işarettir.

Onların bu merhamet durumu, Resulullah (sav) Efendimizin hayatında iken ne ise, irtihalinden sonra da aynı olmuş, hiçbir değişme olmamıştır. Her ne şey ki, onların, bazısından bazısına karşı olan merhamete münafidir; kendilerinden atılmıştır. Böyle olması gereklidir, hem de daima... Bazısının bazısına olan buğuz, kin, hased, düşmanlık ihtimali onlardan atılmıştır Hem de her zaman için... Ashab-ı kiramın bütünü ki, bu beğenilen sıfatlarla muttasıf olmuşlardır.

nitekim:

"Ellezine" (Onlar.)" (48/29) lâfzı, umumi ve istiğrak sığası ile gelmektedir. Bu durumda, ashabın büyükleri için ne diyelim? Zira, bu sıfatlar, onlarda daha tamam ve daha kemallidir. Hem de fazlası ile... Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ümmetime ümmetimin en merhametlisi, Ebu Bekir'dir."

Resulullah (sav) Efendimiz, Hazret-i Faruk sanında ise, şöyle buyurdu:

"Benden sonra, peygamber gelecek olsaydı; Ömer olurdu."

Yani nübüvvetin levazimi ve kemalâtı, bütünüyle Hazret-i Ömer'de vardır. Lâkin, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizle nübüvvet makamı kapandığı için; bu makam devleti ile müşerref olmamıştır.

Nübüvvet levazimi arasında, halka tam rahmet ve şefkat vardır.

Sonra, o rezil hallerdir ki, şefkata ve merhamete münafi olup kin, hased, buğz, düşmanlık gibi kötü huylardan sayılır; Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbeti ile şerefyab olanlarda nasıl tasavvur edilir? Zira onlar, ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin en faziletlileridir. Bütün dinleri nesheden bu din ehlinin en önde olanlarıdır.

Onların asırları, asırların hayırlısıdır. Onların sahibi dahi, resullerin ve nebilerin en faziletlisidir.

Anlatılan düşük sıfatlar, bu ümmetin en küçüğüne dahi, ardır. Şayet onlar, bu düşük sıfatlarla mevsuf olsalardı; bu ümmetin en faziletlileri olmak şerefine nasıl nail olurlardı? Ne yüzle bu ümmet, ümmetlerin hayırlısı olacak ve imanda ileri olmanın ve mal harcamakta, nefsi vermekte er davranmanın ne meziyeti olacaktır? Fazileti nedir?

Sonra, hayırlı asır olmasına ne tesiri olacaktır? Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin sohbet faziletine ne eser terettüb edecektir?

O kimseler ki, ümmetin evliyası ite sohbette bulunmaktadırlar; bu sebeple de, anlatılan bu rezil huylardan kurtulurlar; bu durumda o cemaatta bu kötü huyların bulunması nasıl tevehhüm edilir? Halbuki onlar, Resulullah (sav) Efendimizin sohbetinde ömür tüketmişlerdir. Onun dinini teyid, şeriatına yardım ve kelimesini ilha için mal ve can harcamışlardır.

Meğer ki böyle bir tevehhüm, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin azameti ve şerefi gözden düşe ve tevehhüm edile ki, onun sohbeti, bu ümmetin bir velisinin sohbetinden daha noksandır! Böyle bir şeyden Allah'a sığınırız.

Mukarrer olan durum şu ki: Ümmet velilerden hiçbiri, o ümmetin sahabelerinden bir sahabenin mertebesine ulaşamaz; peygamberlerinin mertebesi şöyle dursun...

Bu manada Şeyh Şibli şöyle dedi:

-Ashabını tazim etmeyen, Allah'ın Resulüne iman etmiş olmaz.

***

İnsanlardan bazıları sanır ki:

Resulullah (sav) Efendimizin ashabı iki fırkaya ayrılmıştır. Onlardan bir fırkanın Hazret-i Âli ile muvafakati vardır; diğer fırkanın dahi, onunla muhalefeti vardır.

Bu iki fırkadan her birinde ise, diğerine karşı düşmanlık, buğuz, kin vardır. Onlardan bazısı dahi, iki yüzlü olarak, bazı çıkarlar düşünerek bu sıfatlarını gizlemiştir.

Yine sanmışlardır ki, bu rezil huylar ve onlarda bulunan diğer kötülükler, birinci asra kadar uzamıştır.

Anlatılan tevehhüm sebebi ile, Hazret-i Ali'nin (ra) muhaliflerini şerli anlatırlar ve onlara yakışmayan isnadları yaparlar.

İnsaf edilmesi gerek...

Anlatılan mana takdirine göre her iki fırka da taana uğratılmaktadır. Düşük sıfatlarla muttasıf bulunmaktadırlar. Bu ümmetin en faziletlileri, bu ümmetin en şerlileri durumuna düşürülmektedir; hatta bütün ümmetlerin en şerlileri!.. O ümmetin hayırlı oluşu, şerli olmaya geçmektedir!..

Hangi insafla, Hazret-i Ebu Bekir (ra) ve Hazret-i Ömer (ra) anlatılan tevehhümle kötü olarak anılmaktadır? Din ululârına münasip düşmeyen işler isnad edilmektedir!..

Hazret-i Ebu Bekir (ra) bu ümmetin en müttakisidir. Hem de, Kur'an'ın kafi hükmü ile... Müfessirlerden İbn-i Abbas ve diğerleri birleştiler ki:

"Halbuki en muttaki, Allah katında temizlik bulmak için verendir ve ondan (ateşten) uzaklaştırılacaktır.” (92/17-18) mealine gelen ayet-i kerimeler, Hazret-i Ebu Bekir sanında nazil olmuştur. Burada:

"Ey muttaki..." (92/17-18) Hazret-i Ebu Bekir'dir. Allah ondan razı olsun.

Allahu Teala ki, bir şahıs hakkında:

"En muttaki..." (92/17-18) buyurur. Yani ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin en müttakisi... Şimdi düşünmek gerek: Onu tekfir etmek, fişka vardırmak, dalâlette saymak şenaat yolunda hangi hadde ulaşır!..

İmam Fahreddin-i Razi, üstte anlatılan ayet-i kerimeyi delil tutarak, Hazret-i Ebu Bekir'in en faziletli olduğunu çıkardı. Allah ondan razı olsun. Çünkü:

"En keremliniz, en muttaki olanınızdır.” (49/13) mealine gelen ayet-i kerime hükmüne göre, yüce Hakk katında bu ümmetin en keremlisi olma şerefi nass-ı lâhik hükmüne göre, yine Hazret-i Sıddık'ın olan. Allah ondan razı olsun.

Eimme-i selefin isbat ettiklerine göre, ki bunlardan biri de, İmam-ı Şafii'dir; Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli oldukları üzerine sahabenin ve tabiinin icamı vardır. Allah onlardan razı olsun.

Hazret-i Ali dahi, her ikisinin daha faziletli oldukları üzerine hükmetmiştir. Allah onlardan razı olsun.

Muhaddislerin en büyüklerinden olan Zehebi şöyle anlattı:

-Bu manayı, Hazret-i Ali'den (ra) seksen küsur kimse rivayet etti.

Şia'nın en büyüklerinden olan Abdürrezzak dahi, üstte anlatılan rivayet dolayısı ile Hazret-i Ebu Bekir'in ve Hazret-i Ömer'in daha faziletli olduklarına hükmetti. Allah onlardan razı olsun. Şöyle dedi:

-Hazret-i Ali'nin, Hazret-i Ebu Bekir'i ve Hazret-i Ömer'i kendi nefsi üzerine daha faziletli tuttuğu için, her ikisini de daha faziletli buluyorum. Yoksa, onları daha faziletli saymazdım. Benim için bir vebal olur ki, onu seveyim, sonra ona muhalif durayım.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olunca; ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin en faziletlilerini, hem de Kur'an, hadis, icma ve Hazret-i Ali'nin (ra) itirafı ile noksan bilmek, onları tahkir etmek hangi insaf ölçüsünden, hangi diyanetten, zımnında bulunan hangi hayırdan dolayıdır!..

Eğer bir kimseye sövmekte hayır ve ibadet bulunsaydı, Ebu Cehil'e ve Ebu Leheb'e sövmekte olurdu. Ki bunlar matrud ve mel'undurlar. Hem de, Kur'an'ın kafi hükmü ile... Hem de, onun zımnında çok hasenat hasıl olurdu...

Kesilmeyi ve kötülüğü tazammun eden sövmenin hayırlı oluşu neredeydir? Bilhassa, layık ve müstahak olmayan bir şahıs hakkında olursa. Bir şeyi, kendi yerine bırakmamak zulümdür. Bir şeyle diğer şey arasında fark vardır. Bir mevzi ile diğer mevzi arasında değişiklik vardır. Bir zulüm ile diğer zulüm arasında yine tam bir açıklık vardır.

***

HAZRET-İ OSMAN (Allah ondan razı olsun)

Hazret-i Osman Zinnureyn'in hilâfeti, sahabe-i kiramın icmaı ile sabittir. Ayrıca, o babda asırların hayırlısı olan o asırda bulunan büyük küçük, kadın erkek hemen herkesin ittifakı vardır. Bu mana icabı olarak, ulema şöyle dedi:

-Hazret-i Osman Zinnureyn'in hilâfeti üzerine olan ittifak diğer üç halifeden hiçbiri için olmamıştır.

Onun hilâfetinin başlamasında, o asır ehlinde bir nevi tereddüd vardı. Dolayısı ile o asır ehli bu madde üzerinde çok ihtiyatlı davrandı. Sonra, o hilâfet üzerinde ikdam eylediler.

***

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Sahabe-i kiram, Kur'an ve hadisin tebliğcileridir. İcma dahi, onların asrına bağlıdır. Onlardan tümü veya bazısı dalâlet ve fısk ile muttasıf olur ise, dinin bütününden veya bazısından itimad kalkar. Hatemü'l-enbiya, Afda-lü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin bi'setinden gelecek fayda dahi az olur.

Kur'an-ı Kerim'i cem eden Hazret-i Osman'dır; hatta, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer Faruk'tur. Allah onlardan razı olsun.

Şayet bu zatlara taan edilir ve onlardan adalet kaldırılmış olur ise, Kur'an'a nasıl itimad kalır ve ne şeyle din kaim olur? Bu işin şenaati düşünülmelidir.

Resulullah (sav) Efendimizin ashabı tümden idalet üzeredir. Bize her ne tebliğ etmişlerse haktır ve doğrudur.

Hazret-i Ali'nin (ra) hilâfeti zamanında vaki olan muhalefetler ve münazaralar; heva, heves, makam ve siyaset sevgisi ile olmamıştır. Elbette, ictihad ve istinbat üzere olmuştur. Onlardan birinin içtihadında hatta, istinbatı sevaptan uzak olsa dahi durum budur.

Ehl-i sünnet uleması katında mukarrer olan mana şudur:

-Mu muharebelerde ve müşacerelerde haklı olan Hazret-i Ali'dir. Muhalifleri dahi hata üzere idiler. Bu hatanın menşei içtihad olunca, sahibmi taan edilmekten ve ayıplanmaktan uzak tutulur.

Asıl maksud olan Hazret-i Ali tarafında haklılığın oluşu ve hatanın muhalifleri tarafında bulunuşudur. Ehl-i sünnetin kail oldukları mana budur. Lanet okuyup tard etmek, ziyadeden bir şeydir. Hatta zarar ihtimalini tazammun eder.

Çünkü, onlar Resulullah (sav) Efendimizin ashabı olup kendilerinden razı olmuştur. Bazıları da, cennetle müjdelidir. Bedir gazasına mensupları vardır; günahları bağışlanmıştır. Uhrevi azap kendilerinden kalkmıştır. Nitekim, sahih hadislerde şu mana gelmiştir:

"Allahu Teala, Ehl-i Bedr'e muttali oldu ve şöyle buyurdu:

-Ne isterseniz yapın, sizi bağışladım."

Onların bir kısmı da, Biat-ı Rıdvan ile müşerref olmuştur. Resulullah (sav) Efendimiz de, bu biatta bulunanlara şöyle buyurdu:

"Ağacın altında biat edenlerden hiç kimse, cehenneme girmeyecektir."

Hatta, Kur'an-ı Mecid'den anlaşılan mana üzerine ulema kaildir ki, ashab-ı kiramın tümü cennet ehlidir. Bunu şu meale gelen ayet-i kerimeden almışlardır:

"İçinizde, fetihten evvel Allah yolunda harcayan ve muharebe eden kimseler, diğerleri ile bir olmaz. Onlar derece itibarı ile fetihten sonra harcayan ve muharebe edenlerden daha büyüktür. Allah her birine Hüsna'ya vaad etmiştir. Allah her ne yaparsanız hakkıyla haberdardır.” (57/10)

"Hüsna..." manası cennettir. Hangi sahabe ki, fetihten evvel ve sonra mal harcayıp muharebe etmiştir; onun için cennet vaadi gelmiştir. Dediler ki:

-İnfak ve kıtal sıfatı takyid için değildir; medih içindir.

Zira, bütün sahabe, bu iki sıfatla muttasıftır; hepsi de cennetle vaad olunmuştur.

Üstte anlatılan manalara göre mülâhaza etmek gerek. Bu büyükleri şerle ye suizanla anlatmak, insaftan ve diyanetten nasıl sayılır?

Üstte anlatılan manalar dışında şöyle bir soru çıkabilir:

Bir cemaat demiştir ki:

-Ashab-ı kiramdan bazıları, Resulullah (sav) Efendimizin irtihalinden sonra, anlatılan yol üzerinde kalmamışlardır. Makam ve riyaset talebi, hilâfet sevdası ile hak yoldan inhiraf etmişlerdir. Hazret-i Ali'den dahi hilâfeti gasb eylemişlerdir. Hatta, bu inhirafı, küfür ve dalâlet haddine varır zannetmişlerdir.

Burada anlatılanlar, bu cemaatın zannına göre, ashab-ı kirama vaad edilenlerden mahrumdurlar. Zira, sohbet faziletine nail olmak, İslâm'dan bir parçadır, islâmları söz götürünce, sohbetin tesiri ne olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Üç halife dahi, cennetle müjdelidir. Allah onlardan razı olsun. Bu durum, sahih hadislerle sabit olup manevi tevatür derecesine ulaşmıştır. Küfür ve dalâlet ihtimali onlardan def edilmiştir. Ayrıca, Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer ehl-i Bedir'dendir. Sahih hadislere göre de, ehl-i Bedir bağışlanmıştır. Sonra onlar, ayrıca, Biat-ı Radvan ehlidir; bunlar dahi, daha önce anlatıldığı gibi, ehl-i cennettir.

Hazret-i Osman, Bedir gazasında hazır olmamıştır. Çünkü, Resulullah (sav) Efendimiz onu, hanımı hasta olduğundan Medine'de bıraktı; o da Resulullah (sav) Efendimizin kızı idi. Kendisine şöyle buyurdu:

"Bedir ehline olan ecirden sana da vardır."

Ayrıca, Hazret-i Osman, Biat-ı Radvan'da da bulunamadı. Zira, Resulullah (sav) Efendimiz onu, Mekke'ye Kureyş'e elçi olarak göndermişti.

Amma, Resulullah (sav) Efendimiz, onun yerine kendisi ile biat etmiştir. Nitekim, bu mana meşhurdur.

Kaldı ki, Kur'an-ı Mecid, bu büyüklerin üstün şanına şehadet etmektedir; onların üstün derecelerinden haber vermektedir.

Bir kimse ki, Kur'an ve hadise karşı gözlerini kapamıştır; o kimse, bahis dışıdır. Bu manada, Şeyh Sadi (rh) şöyle dedi:

Bir şiir:

O ki durmaz Kur'an, hadis yanında;

Susman, konuşmaman haktır cevabında...

O ne biçim bir belâdır ki, vaki olur... Şayet Hazret-i Sıddık'ta küfür ve dalâlet ihtimali olur ise... Şunun için ki: Adaletlerinin varlığına, çokluk olmalarına göre, kendisini Resulullah (sav) Efendimizin makamına oturtmuşlardı.

Hazret-i Sıddık'ın hilâfetini tekzib etmek; asırların hayırlısı olan o asır ehlinden otuz üç bin kişiyi tekzib etmektir.

En azından bir dirayete sahip olan kimse, böyle bir şeye cevaz vermez.

Sonra, bir asırda nasıl bir hayır kalır ki, o asır ehlinden otuz üç bin kişi batıl üzerinde birleşmiş ve Resulullah (sav) Efendimizin makamına dalâlette kalan ve dalâlete götüren birini oturtmuşlardır!..

Allahu Teala, bu cemaata insaf versin ki, din ululârına taan etmekten dillerini tutarlar ve Resulullah (sav) Efendimizin sohbet hakkına da riayet ederler.

Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Ashabım hakkında Allah'tan korkunuz. Benden sonra, onlara garaz beslemeyiniz. Onları seven, benim sevgimden dolayı seven onlara buğzeden de, bana buğzettiği için buğzeder.

***

Bundan daha ziyade ne yazayım? En açık bedihi manaları daha nasıl açayım? Halbuki Kur'an-ı Mecid, Hazret-i Sıddık'ın medhi ile doludur. Allah ondan razı olsun. Onun hakkında Leyh suresi ve başka ayetler nazil olmuştur. Sayıya ve hesaba gelmeyecek kadar, onun faziletleri sahih hadislerle anlatıldı. Onun şemaili ve vasıfları, hatta bütün sahabe, geçmişte gelen peygamberlerin kitaplarında anlatıldı.

Nitekim, Allahu Teala, Tevrat'ta ve İncil'de vasıflarını anlattı.

Ümmetlerin hayırlısı olan bu ümmetin başı ve onların reisi, Hazret-i Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun. Ona ki, küfür ve dalâlet iftirası atarlar; başkalarına nasıl bir itirazda bulunacaklardır? Hangi yoldan konuşacaklardır?

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Allah'ım, ey semaları ve yeri yaratan, gaybı ve şehadeti bilen; ihtilâfta bulundukları şeylerde, kulların arasında hükmeden sensin.” (39/46)

***

Hüdaya ittiba edenlere ve Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli...

***

437. MEKTUP

MEVZUU: Namaz kılmaktan, Kur'an okumaktan, zikirden hâsıl olan mertebelerin yükselmesi ve güzel neticelerin beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

***

Bu tarikatın müptedi talebelerine mutlaka gereklidir ki, zikrederler. Zira, bu müptedinin terakkisi, zikir tekrarına bağlıdır. Şu şartla ki: Bu zikir, kâmil ve mükemmel bir şeyhten alına. Bu şart bulunmadığı takdirde; çoğunlukla, ebrarın virdleri kabilinden olur; bunların neticesi de sevaptır. Mukarrebine taalluku olan yakınlık değildir.

Çoğunlukla, ebrarın virdleri kabilinden olur cümlesini ancak şunun için kullandım:

Caiz olur ki, şeyhin tavassutu olmadan, Sübhan Hakkın fazlı terbiye ede... Kendisini, zikir tekrarı ile mukarrebin zümresinden kılar. Hatta, zikir tekrarı olmadan, yakınlık mertebeleri ile müşerref olması, Allahu Teala'nın veli kulları arasına girmesi caiz olur.

Anlatılan şarta gelince; ağleb, ekser itibarına ve hikmet âdet vafkına göredir.

Sübhan Allah'ın fazlı ile zikre bağlı muamele tamam; heva ilâhlarından da halâs müyesser olur ise, emmare dahi mutmainne durumuna gelir ise, o zaman, terakki zikirle hâsıl olmaz. Bu durumda, zikrin hükmü, ebrarın virdleri hükmünü alır. Bu yerde mertebeleri kat etmek; Kur'an okumaya, kanutu uzun tutarak namaz kılmaya bağlı kalır.

Daha önce zikirle müyesser olan, bu kere Kur'an okumakla müyesser olur. Bilhassa namazda okunur ise...

Hulâsa, başta ebrarın virdleri kabilinden olan zikir hükmü, Kur'an tilâveti hükmü olur. Mukarrebattan olduğu için de, başta ve ortada Kur'an tilâveti hükmü, zikir hükmü yerine geçer.

Şaşılacak bir durumdur: O vakitte, Kur'an ayetleri cümlesinden olarak; Kur'an tilâveti unvanı ile zikir tekrarı ve onda istiazeye şuru edildiği zaman üzerine öyle faydalar terettüb eder ki; kıraat unvanı ile tekrar edilmez ise, Kur'an tilâveti üzerine terettüb etmez; ebrarın amelleri gibi olur.

Her amelin yeri ve zamanı vardır. Zamanında eda edildiği takdirde güzel olur. Aksi halde, çok kere hata olur. İsterse kendi zatında iyi olsun.

Görmez misin ki, teşehhüdde Fatiha okumak hatadır; isterse Ümmü'l-kitab olsun.

Bu yolda şeyh zaruriyattan sayılır. Onun talimi dahi, önemlilerin en önemlisidir.

Bundan sonrası, kuru ot misali uçar gider.

Büyüklerden biri şöyle demiştir:

Olduğun için bidayette Ahvel; (AHVEL: Şaşı gözlü... Biri, iki gören.)

Gerek ki, seni şeyh yönete evvel...

***

438. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın sıfatları beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.

Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

***

Sübhan Hak, vücudun kendisinde, mukaddes zatı ile yeterlidir. Sair kemalât ve tevabiinde de böyledir. Bunlar hayat, ilim, kudret, semi, basar, irade, kelâm ve tekvindir. (Dirilik, bilmek, güçlü olmak, duymak, görmek, dilemek, konuşmak ve yaratmaktır.) Bu kemalâtın husule gelmesinde, sair zaid sıfatlara muhtaç değildir; isterse onun zaid kâmil sıfatlan bulunsun. O yüce Allah, vücudla değil, pek mukaddes zatı ile mevcud olduğu gibi; kendisinin sıfatı olan hayatla değil, zatı ile diridir. Sonra o:

Zatı ile alimdir; ilim sıfatı ile değil...

Zatı ile basirdir; basar sıfatı ile değil...

Zatı ile duyar; semi sıfatı ile değil...

Zatı ile kadirdir; kudret sıfatı ile değil...

Zatı ile diler; irade ile değil..

Zatı ile konuşur; selâm sıfatı ile değil...

Kâinatın vücuda getirilme mebdei ise, yine zatı ile olup, tekvin sıfatı ile değildir. İsterse alemin vücuda getirilmesi tekvin ve sair sıfatlar vasıtası ile olsun. Nitekim bu mananın tahkiki ileride gelecektir.

Bu tekvin, kudretin ilerisindedir. Çünkü kudrette, fiilin ve terkin sıhhati vardır. Tekvinde ise, fiil tarafı taayyün etmiştir. Kudretin dahi, iradeye tekaddümü vardır. Tekvin ve iradeden sonradır.

Bu tekvin, kulun gücüne benzer. Bu manada ehl-i hak ulema söyle dedi:

-O fiile mekrun olup, kudretin ve iradenin ilerisindedir.

Kudret, her iki tarafı da, yani terki ve fiili sağlar.

İrade, iki taraftan birini tercihe yarar. İcad ise, iradenin tercihinden sonra, tekvine taalluk eder.

İki tarafı sağlama çıkaran kudret isbat edilemez ise, icab gerekir. Tekvinin isbatı olmadığı takdirde, İcad mesnetsiz olur.

İcadı sağlama çıkaran kudret olup, tekvin dahi icadın mübaşiridir. Bu manadan olarak, tekvinin isbatı gerekli oldu. Matüridiye uleması bu yolu bulmuşlardır.

Eş'arilere gelince, tekvinin eşyaya izafetini ve taallukunu daha çok bulduklarından ötürü; izafi sıfatlardan zannetmişlerdir.

Hakkı hak eyleyen Allah'tır. Yolu gösteren de odur.

Tahlik, terzik, ihya, imate (yaratmak, rızıklandırmak, diriltmek, öldürmek) ve bunların benzerlerini tekvin sıfatına döndürmek; onlardan her birinin kendi başına kadim olduklarına kail olmaktan daha iyidir. Ta ki, hiçbir zaruret olmadan, birçok kadimlerin isbatı gerekmesin.

Üstte anlatılan beyandan anlaşıldı ki, Sübhan Hakkın gayrına, Sübhan Hakkın icadı sıfatlar vasıtası ile müyesser olan şey; Sübhan Hakka zatı ile sıfatların tavassutu olmadan hâsıl olmaktadır. Zira, Sübhan Hakkın zatı, herhangi bir işi ve itibarı mülâhaza olmadan, bütün kemalâtı camidir. Hatta o, her kemalin aynıdır. Zira yüce Hakkın zatında parçalanma ve bölünme yoktur.

Zira, Sübhan Hak, zatının tamamı ile alim, tamamı ile duyan, tamamı ile görendir. Sair sıfatlan da buna kıyas etmek vardır.

Durum, üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen, Sübhan Hakkın yedi, hatta sekiz sıfatı vardır. Nitekim ehl-i hak ulema dahi buna kaildir.

Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Bu kâmil kadim sıfatlar, o zati sıfatların zılâli ve mazharlarıdır. Hatta şöyle demek dahi mümkündür:

-Bunlar, o kemalâtın nikabı, saklı nurlarının hicaplarıdır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sübhan Hakkın zatı ki, bütün kemalâtın husulünde yeterlidir. Ne şey için, sıfatların isbatı olsun? Kadimlerin vücuduna niçin kail olunsun? Bu manadan olarak; felsefeciler, mutezile zatla yetindiler. Kadimlerin taaddüdüne kail olmaktan kaçıp sıfatların nefyine kail oldular.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Yüce mukaddes Hazret-i Zat, her ne kadar kemalâtın husulünde yeterli ise de; eşyanın tekvininde ve tahlikında sıfat-ı zaideler lâzımdır. Zira, yüce Hakkın zatı tenezzüh ve takaddüsün nihayetinde, azametin ve kibriya şanının gayetindedir. Gına kemalinde dahi öyledir. O yüce Zatın eşya ile münasebeti yoktur. Hikmet iktizası ve âdet iktizasına göre; faydada ve feyizde istifade edip feyiz almak isteyenlerle münasebet de gereklidir. Umumi manada olsa dahi, sıfatlar bir derece tenezzül edip zıllıyet ve eşya ile münasebet hasıl olmuştur. Bu durumda, sıfatların tavassutu olmadan, eşyadan hiçbir şeyin husulü tasavvur edilemez. Zira, yüce mukaddes Hazret-i Zat'ın nur şaşaası satvetinde eşyaya helak, fena, mahiv ve yok olmaktan başka nasip yoktur.

Eşyanın icadını, sıfatların isbatı olmadan, zat-ı bahte bağlayanlarda fikir yoktur. İlk sudur nedir ki, yüce Hakkın veçhi azametlerinde muzmahil ve mütelaşi olmaya...

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Felsefeciler ve mutezile, her ne kadar hariçte sıfat isbat etseler de; ilmi itibarlara kail olup ilimde mütemayyiz olan zati kemalâtı isbat etmektedirler. Böyle olunca, eşyanın icadı zat-ı bahte bağlanmayıp itibarların tavassutu ile olmaktadır.

Bu suale cevabım şudur:

-Alemin icadı hariçtedir; alem dahi hariçte mevcuttur. Harici hicaplar da mutlak gereklidir ki; hariçte eşyanın vücuduna vesile olup ve onları koruya. Yani mahvolup helake gitmekten...

İlmi itibarlar, harici vücudlarda bulunmaz. Harici mevcudatın muhafazasında dahi, ilmi hicap yeterli değildir.

Sofiyeden bazıları var ki, alemin vücuduna ilim dışında kail olmazlar.

İlmi itibarlar bunlar için faydalı olabilir. İlmi vücutlara vesile olması da mümkün olur. Lâkin, alem hariçte mevcuttur; isterse bu hariç; o haricin zilli olsun. Bu vücud dahi, o vücudun zilli olsun. Mutlaka, harici hicaplar gereklidir ki, hariçte alemin vücuduna vesile ola...

Şu da yerinde olur ki, hakiki sıfatlar hariçte mevcut olarak eşyayı terbiye edip alem aynalarında kendi vasıtası ile zati kemalâtı tecelli ettirip zuhur makamına vardıralar.

Sıfatlar, her ne kadar yüce Zat'a hicap makamında olsalar da, zati kemalâtın zuhuru, onların varlığına bağlıdır. Sıfatların hicabiyet durumu, göstermeye sebep olan manzaranın hicabiyet durumu gibidir. Her ne kadar zilli ise de, ne yapalım ki, vücudumuz, zılla merbut kılındı. Tahakkukumuz dahi hicaba bırakıldı.

O ki zatladır; zattan ayrılmaz.

Bir mısra:

Siyahlık Habeşi'den nasıl gider, kendi rengidir.

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş pek de güzel bence...

***

Kul, Sübhan Hak olamaz. Ne var ki, Sübhan Hakkın fazlı ile şanı yüce Hak'tan da aynlamaz. Zira: "İnsan sevdiği ile beraberdir..." manası doğrudur. Sübhan Hakkın eşya ile maiyet nisbeti var ise de; lâkin menşei mahabbet olan bu maiyet, o mahiyetten başkadır. Bir kimsenin mahabbeti yok ise, bu maiyeti de bilemez.

Dereceler, mahabbette nasıl değişik ise, mahabbetin değişik olduğu kadar maiyette dahi değişiklik hasıl olmaktadır.

O maiyet, zıllıyetten halâs olmaya sebeptir; tamamı ile izmihlale vasıtadır. Yine o maiyet, köleliği izale edip kulluğun aynında hürriyeti ispat etmektedir. Yine o maiyet, enaniyeti iskat etmektedir; hatta enaniyeti kemaliyet derecesine çıkarmaktadır. Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, Sübhan Hak, umumi maiyet manasında şöyle buyurdu: "O sizinle beraberdir.” (57/4)

Böylece, Sübhan Hak tarafındaki maiyeti isbat eyledi. Hususi maiyette ise:

"İnsan sevdiği ile beraberdir" hükmüne göre, bu tarafta, mahabbet iktizasına göre maiyet sabit oldu. İkisi arasında çok fark vardır.

Çünkü has maiyette, her iki tarafın isbatı vardır. Bunun için de, vicdan içinde de mahrumiyet lâzım gelir. (Yani varlık içinde yokluk) O ne hasrettir ki, yüce Hakkın huzurunda duyulur! Alem, her ne kadar sıfatların zılâli olup sıfatlar vasıtası ile kendisine vü-cud ve beka arız olmuş ise de; lâkin yüce mukaddes Zat'ı seven, zati mahabbet tavassutu ile, kendi asılları olan sıfatlardan lâkeyfi (şekli belli olmayan) bir yükselme ile terakki etmiştir. Asılları geçerek, asılların aslı ile de ittisal etmiştir. Ne var ki, onun bu ittisali dahi lâkeyfi bir şekildedir. Yani keyfiyeti, şekli belli olmayan bir şekilde.

Şayet aslından terakki edip yükselmez ise, gelişinden, yani vücudundan ne fayda gelir? Ve mahabbete ne hacet... Zira, kendisinin bütün vakitlerde aslı ile ittisali vardır. Zilli vuslat, her zaman için kendisine müyesser olmaktadır. Asıl iş odur ki, asıl, zil gibi basamak yapılan; mahabbet kanatları ile de daha üstüne terakki edile... Bu yükselişi anlamak, herkesin fehminde hasıl olacak cinsten değildir. Nefsini terk ederek, nefsinden terakki etmek, nazar ve fikir erbabının akıl edeceği bir iş değildir.

Sofiyeye gelince, onlardan dahi bu kuvvetle müşerref olanlar, binde birdir. Ki o binde bire, bu muammanın sırrı inkişaf eder. Bir şiir:

Binlerce nükte vardır bunda kıldan ince; Her tıraşlı baş bilmez kalenderlik nice...

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu seyir afaki midir, yoksa enfüsi mi?

Bunun için şu cevabı veririm: -

-O, ne enfüsidir, ne de afaki. Zira, enfüs ve afaktan murad, dahil ve hariç olandır. Halbuki bu muamele, duhulün ve hurucun ötesindedir. İsterse, nazar erbabına göre, muhal olsun. Şöyle ki:

Matlub olan, duhul ve huruçtan yana, pek mukaddes olunca, onunla olan nisbet dahi, zaruri olarak, duhul ve huruçtan münezzehtir.

iş bu seyir; böyle müşkil ve böyle incelik taşıyan bir şey olmasına rağmen; erbabı katında malum olup ayırd edilebilmektedir, ilim erbabından olunca da, Denli ve Ekre seyri gibidir.

Zira, diğer menzile göre; her menzilin mümtaz bir durumu vardır.

***

BİR TENBİH

Alem, her ne kadar sıfatların zılâli, sıfatlar dahi Hazret-i Zat'ın zılâli olsa da, lâkin zıllıyetin kendine göre mertebeleri ve dereceleri vardır. Bunların her birinden de Matlub Zat'a hicab vardır.

Çünkü şöyle bir haber vardır:

"Allah'ın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır."

Bu hicaplar, tamamı ile açılmadıkça; zıllıyetten halâs olmaz. Burada, hicapların açılmasından murad; şühudi olandır.

Hicapların açılmasının men'i üzerine gelen haber ise, o da vücudi açılmadır. Böyle bir açılma mümteni olup kadim sıfatların kaldırılmasını gerektirir. Böyle bir şeyin olması

muhaldir. Lakin, keyfiyeti olmayan bir şekilde maiyet hasıl olur ise, bunun hükmü vücudi manada bir açılma olur ki, hicaplarla olduğu halde hicapsız gibidir. Zira, maiyetin bir inceliği vardır ki, ona hail dayanamaz.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Çünkü sen, her şeye kadirsin...” (66/8)

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Resullerin efendisine, sen resullere ve onun pak âlinin tümüne...

***

439. MEKTUP

MEVZUU: a) Kula lâyık olan; kendi muradlarından tamamen çıkıp yüce Sübhan Hakkın muradı üzere bulunmasıdır.

b) Zati ve arızi hastalık beyanı,

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Ali Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Kula yakışan odur ki, aziz ve Çelil Mevlâsından başka bir muradı ve matlubu olmaya; onun muradından başka muradı dahi asla kalmaya...

Anlatıldığı gibi olmadığı takdirde kendisi, kulluk bağından başını sıyırmış; ayağını dahi kulluk kaydından çıkarmış olur.

Kul, nefsinin muradlarından esir olur da onun heva ve hevesine aldanır

ise, bu durum ile o, nefsinin kölesi olur ve lâin şeytanın itaatında kalır.

Aziz Celii Zat'tan gayrı bir murad ve matlubun olmaması onun muradından gayrı bir muradın bulunmayışı bir devlet olup hâsıl olması, has velayetin husulüne kalmıştır. Bu has velayet ise, pek tamam olarak husule gelecek fenaya ve ekmel manada olacak bekaya bağlıdır.

***

Yukarıda anlatılacak manalar üzerine şöyle bir soru sorulabilir: -Çok kere kâmil zatlardan muradlar ve bazı iktiza eden şeylerin zuhuru olur. İlk büyüklerden dahi, çeşitli taleplerin husule gelme temennisi görülür.

Resulullah (sav) Efendimiz ki İmam-ı Enbiya Sultan-ı Evliya idi. Ona ve diğerlerine salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli olsun. Soğuk suyu ve tatlıyı severdi. Ümmetinin hidayetini dahi şiddetle arzu ettiği Kur'an-ı Mecid'de beyan edilmiştir:

Mana anlatıldığı gibi olunca, bu gibi iktiza eden şeylerin o büyüklerde bulunmasının tevili nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-İktiza eden bazı şeylerin menşei tabiattır. Tabiat hayatı devam ettiği süre, o iktiza eden şeyler dahi baki kalır. Şöyle ki: İhtiyari bir hareket olmadan tabiat, sıcak vaktinde soğuğa meyillidir. Soğukluk zamanı ise, sıcaklığı ister.

Üstte anlatıldığ gibi olan iktiza, kulluğa münafi olmadığı gibi; heva ve hevese taalluk sebebi dahi değildir. Zira, tabiatın zaruri işleri teklif dairesi dışındadır. Nefs-i emmareden gelen bir arzu dahi sayılmaz. Çünkü nefsin meyli ya fuzuli mubahlaradır; ya da şüpheli veya haram işleredir. O ki, zaruridir; onda nefsin rnedhali yoktur.

Üstte anlatılan manadan zahir oldu ki, taallukun ve taavvukun (yani yersiz alâka ve oyalanmanın) menşei, fuzuli işlerle meşgul olmaktır. İsterse, mubah kısımlarından olsun... Zira mubahın haramla yakın komşuluk nisbeti vardır. Lain şeytanın azdırması ile adımını o mubahtan kaldırdığı anda, harama basabilir. Bunun için, mubahla yetinip kalmak zaruridir. Zira, bundan adımını kaldırdığı takdirde, fuzuli mubahlara basar. Bu

mana, fuzuli mubahlarda kalındığı gibi değildir; zira, onun haricine adım atan harama düşer. Bu mana yukarıda da anlatıldı.

Bazı muradların zuhuru çok kere; bir şahsın kendi nefsinde hulusu olmasına rağmen, hariçten bir sebeple de olabilir.

Bu sebeb, Rahman Zat'ın vaizi olabilir ki, o şahsı hayra koşturur. Çünkü, Sübhan Hakkın, her mümin kulun kalbinde bir vaizi vardır.

Yahut şeytan o kimseye şer ve düşmanlık bırakır. Şeytanın vaadi üzerine şu ayet-i celile vardır:

"...vaad eder, olmayacak ümitlere kaptırır. Şeytanın onlara vaadi, ancak kandırmacadır.” (4/120)

Bu Fakir, bir gün, sabah namazından sonra, sükût yollu oturmuştum. Ki böyle etmek; bu Tarikat-ı Aliyye ehlinin âdetidir. Böyle edişim, kalede bu-

lunduğum günlerde idi. Tam bu sırada, bazı temenniler hatıra hücum etti. Bu hücumların sebebi ile, halâvatten alındım; bir gönül dağınıklığına düştüm. Sübhan Hakkın inayeti ile bir an sonra, tekrar gönül birliği eski haline geldi. O temennilerin dahi, hatırdan çıkıp gittiğini gördüm. Bir bulut parçası gibi idi. Onları bırakanla beraber kapıdan çıkıp gitti; hane onlardan temizlendi. O vakit bilindi ki, bu muradlar ancak hariçten gelmiştir; dahilden değildir ki, kulluğa münafi olsun.

***

Menşei nefs-i emmare olan her fesad; zati bir maraz olup öldürücü zehir durumundadır. Kulluk makamına dahi münafidir.

Hangi fesat ki, hariçten hâsıl olmaktadır; isterse şeytanın ilkası ile olsun. Bu, arızî marazlardan olup ufak bir çare ile giderilir. Bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Şeytanın hilesi zayıf durumdadır.” (4/76)

Belâmız, ancak nefislerimiz olup, ruhlarımızın düşmanı ve kötü arkadaşımızdır. Harici düşman, onun yardımı ile bizi istilâ eder; onun yardımı ile bizi yerimizden atar.

Eşya arasında, cehalet itibarı ile en şiddetlisi, nefs-i emmaredir. Zira, o kendi nefsinin düşmanı ve onun kötülüğünü istemektedir. Bütün gayreti kendisini helake götürmektir.

Bütün temennisi, Mevlâsı ve velinimeti olan Rabbine masiyettir. Kendisinin düşmanı olan şeytana da itaattir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki; zati ve arızi marazı temyiz edip dahili ve harici fesadı bilmek son derece zordur.

Çok kere nakıs bir kimse, kendi marazını zati değil, arızi sanarak kendisini kâmil zanneder. Böylece, ebedi hüsranda kalır. Bu korkudandır ki, bu sır hakkında yazmaya cesaret edemiyorum; bu mananın izharını dahi iyi görmüyorum.

On yedi sene kadar şüphe içinde kaldım. Hem de, zati fesadı anzi fesada karışık bularak. İş bu vakitte, Sübhan Hak, hakkı batıldan ayırd etti. Arızi fesatla zati fesadı da açığa çıkardı.

Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ü şükürler olsun. Hatta bütün nimetleri için...

Bu gibi sırları izhar etmenin sebeplerinden biri, hikmetlerinden bir hikmet odur ki, kısa görüşleri ayıktırıp dikkat etmelerini temin ola ve bu gibi temennilerin varlığı harici muradların bulunması sebebi ile kâmil zatı noksan görmeyenlere. Sonra, onun bereketlerinden mahrum kalırlar.

Nitekim, kâfirlerin enbiyayı tasdik devletinden mahrum kalmaları, anlatılan sıfatların onlarda bulunmasıdır. Bunun için dediler ki:

"Bir beşer mi bize hidayet edecek?” (64/6)

Ve kâfir oldular.

Şöyle bir cümle vardır:

-Sübhan Hak, muradlar ve muktaziyat kendisinden zevale erişinden sonra irfan sahibi bir irade ve ihtiyar sahibi kılar.

Allah'ın inayeti ile bu cümle bir başka yerde tafsilatı ile anlatılacaktır. Şu vakit, böyle bir şeye müsaid değildir.

Hüdaya ittiba edenlere ve Mutabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların ekmeli...

***

440. MEKTUP

MEVZUU: Ölülerin ruhları namına sadaka vermeyenin keyfiyeti.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Salih Türk'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına dahi selâm. Bir gün hatıra geldi ki, ölen akrabalardan bazılarının ruhları için sadaka vereyim.

Bu esnada zahir oldu ki, sırf bu niyetle o meyit için ferah ve sürür hâsıl olmuştur. Nazarda dahi, ferah ve sürür zuhura geldi.

O sadakayı vermek vakti gelince... Onu vermekle, önce Hatem'ür-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetini kasd ettim. Ona ve âline salât ve selâm. Nitekim, daha önce âdetim de buydu. Sonra da, o meyitin ruhaniyetini niyetime aldım.

Tam bu sırada, o meyitte, gam ve hüzün hissettim. Vahşet ve sıkıntı zuhura geldi. Bu durumu müşahededе dahi bana tam bir taaccüp geldi. Zira, onun vahşetinin ve sıkıntısının sebebi belli değildi. Halbuki, duyulan mana oydu ki, bu sadakadan dolayı onun için büyük bereketler hasıl olmaktadır. Böyle iken, onda ferah ve sürür eseri görülmüyor.

Aynı şekilde, bir gün Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetine bir meblağ adadım. Bu adağıma sair enbiya-i kiramı dahi kattım. Bu işte dahi, Resulullah (sav) Efendimizin rızasını görmedim.

Aynı şekilde, bazı vakitlerde sair enbiyayı dahi salâvatlara kattım. Bundan dahi, Resulullah (sav) Efendimizin rızası zahir olmadı.

Halbuki şu mana bilinmekte idi: Bir kimsenin ruhaniyeti namına sadaka verildiği ve bu sadakaya bütün müminler katıldığı takdirde, o sadakanın sevabı hepsine ulaşmakta ve niyete alınan kimsenin sevabından da bir şey eksilmemektedir.

"Rabbin mağfireti geniştir.” (53/32) manası doğru iken, o takdirde kederin, rıza olmayışın manası nedir?

Bu şekli durum bir süre kaldı. Sonunda, Sübhan Hakkın fazlı ile o kederin ve hüznün manası açıldı. Şöyle ki:

Bir meyit namına sadaka başkası katılmadan verildiği zaman; o meyit bu sadakayı kendi tarafından alır; hediye yollu Resulullah (sav) Efendimizin hizmetine götürür. Böylelikle de, Resulullah (sav) Efendimizden o sadaka vasıtası' ile çokça feyiz ve bereketler alınır. Amma o sadaka sahibinin sadakası ile, Resulullah (sav) Efendimizi de kasdına alması böyle değildir. Çünkü sevaptan başka, meyit için bunda bir fayda yoktur. Başkasının da katılması suretinde, eğer sadaka kabul edilir ise, meyit için o sadakanın sevabı vardır. Başkalarının katılmaması suretinde, eğer sadaka kabul edilir ise, hem sadakanın bereketleri vardır; hem de o sadakayı ihmal etmenin bereketleri vardır. Bir de, o sadakayı Resulullah (sav) Efendimize hediye etmenin feyizleri.

Anlatılan mana, her sadakada vardır; bunda meyitle başkası aynıdır.

Şöyle ki: Başkalarını katma suretinde sevab olarak bir derece vardır. Başkalarını katmamak suretinde ise, iki derece vardır:

a) Sadaka derecesi.

b) Kendiliğinden, bu sadakayı başkalarına götürme derecesi. Anlatılandan başka şu da malum oldu ki:

Bir garip, büyüklerden birine bir hediye ve bir armağan götüreceği zaman, en faziletlisidir ki, başkalarını ortak etmeden, o hediyeyi, o armağanı götüre... İsterse, o kimse, tabilerden biri olsun...

Kendisine hediye verilen kimse, o hediyeyi, kendiliğinden dilediği ihvanına ve diğerlerine verir.

Al ve ashap, Resulullah (sav) Efendimizin ayali mesabesindedir. Ona ve diğerlerine salâtlar ve selâmlar. Bu durumda, diğerlerini de, Resulullah (sav) Efendimizin hediyesine dahil kılsa dahi, yine beğenilir ve makbul olur.

Evet, örf halinde gelen odur ki, büyüklerden birine hediyeler verildiği zaman; o hediyede, akranı da kendisine ortak edilir ise, edepten uzak bir hareket olur. Keza, hediye verilenin rızasını almaktan da. Amma, o zatın te-baiyeti ile hizmetinde bulunanlara verilen hediye böyle değildir. Bunda hoşnut olunan bir mana vardır. Zira, bir şahsın hizmetinde bulunanlara ikramda bulunup ağırlamak, o şahsın kendisini ağırlamaktır.

Bundan malum olan şu ki: Meyyitlerin çoğunlukla nzası, sadakanın tek olarak verilmesindedir; başkalarının da katılmasında değil. Lâkin, bir meyit namına sadaka verileceği zaman, yerinde olur ki, önce tek başına Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyetine bir şey hediye edile... Bundan sonra da, meyit namına sadaka verile. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin hakları, sair halkın haklarının üstündedir. Böyle olduğu takdirde, şu ihtimal vardır ki, Resulullah (sav) Efendimizin bereketi ile, öbür sadaka dahi makbul ola. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin.

Bu fakir, mevta namına verilen sadakalarda, niyet sağlama çıkarılmasına bir çare bulamadığından; en faziletlisi, onu Resulullah (sav) Efendimizin niyeti ile verip o meyiti dahi kendisine katmak olmuştur. Zira, umulan odur ki, Resulullah (sav) Efendimizin bereketi ile o sadaka makbul olur. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin. Ulema dedi ki:

- Resulullah (sav) Efendimize okunan salâvat makbuldür. İsterse riya ve süm'a için olsun. (Yani görsünler ve duysunlar diye)

İş bu salâvat-ı şerife, Resulullah (sav) Efendimize ulaşır; isterse, salâvat okuyana bir sevap nasıl olmasın. Zira sevap, niyetin sağlamlığına bağlıdır.

Salâvatın, alemlerin Rabbı Zat'ın mahbubu olan Resulullah (sav) Efendimize ulaşmasına ve onun hakkında makbul olmasına en küçük bir sebep

yeter. Kaldı ki, Allahu Teala, onun hakkında şöyle buyurdu: "Allah'ın sana fazlı büyük olmuştur.” (4/113)

İş bu ayet-i kerime, Resulullah (sav) Efendimiz hakkında nazil olmuştur.

Allahu Teala, ona ve âline, enbiya-i kiramdan, melâike-i izamdan bütün kardeşlerine salât eylesin. Taa, kıyamete kadar...

***

441. MEKTUP

MEVZUU: Kur'an ayetlerinden bazı kudsi kelimeleri anlamak beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhibbüllah'a yazmıştır.

***

Daha önce, Kur'an cümlelerinden bazılarında tereddüd hâsı oldu. Onların tatbikinden aciz kaldım. Allah'ın inayeti ile, o vesveselerin definde nefsime şöyle demekten başka çare bulamadım:

-Gerçekten sen, bu Nazm-ı Kur'ani'nin Allah kelâmı olduğunu biliyor ve inanıyor musun, yoksa inanmıyor musun?

Şayet inanmıyorsan, bahis dışısın ve kâfirsin... Eğer inanıyorsan, kusur senin anlayışındadır; Kur'an nazmında değil. Zira, yerin ve semaların yaratıcısı Halikın kelâmıdır. Akılları ve idraki yaratan zatın kelâmıdır.

Vakta ki, yüce Sultan Hakkın fazlı ile Allah kelâmının hakikatına iman hâsıl oldu; o vesveseler dahi, izmihlale uğradı; kaybolup gitti. Tereddüdden dahi necat buldum.

Şu anda ise, Allahu Teala'nın fazlı ile iş o dereceye ulaştı ki, Kur'an nazmından yana, bir yerde benim için, idrak kusurundan dolayı bir tereddüd mecali olsa, o yer Kur'an'a imanın artmasına sebep olmaktadır. Yine bu tereddüd, Kur'an'da icazın zuhuruna sebep olmaktadır.

Şimdi, ondaki icaz bölümlerinin muğlak yanlarını tasavvur ediyorum. Bu müşkil cihetleri dahi, tam manası ile olsa bir belağate ve fesahate hamlediyorum ki, beşer onları anlamaktan yana acizdir. Şunun için ki, o, icazın da ihtirasın da ötesindedir.

Kur'an'i anlamamakta hasıl olan iman, onu.anlamakta yoktur. Zira onu anlamamakta, icaz yolunun inkişafı bulunmaktadır; halbuki böyle bir şey anlamak suretinde yoktur.

Sübhan Allah... Ne hikmettir ki, Kur'an'ı anlamamak, bir kavmin dalâletine ve Alla: ı kelâmını inkâr etmelerine sebep olurken, bir başka kavmin dahi Kur'an'a imanda kemaline sebep olmaktadır; onları hidayete götürür. Onunla bazılarına hidayet verirken, bazılarını da dalâlete düşürür.

Rabbimiz, katından bize rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla...

Vesselam...

***

442. MEKTUP

MEVZUU: Asıllar mertebelerine ve ibadetler mertebelerine yükselmek beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Seyyed'ül-Mürselin Resulullah'a... Bir şiir:

Halkın ötesindedir, insanın mertebesi; Bundandır huzur izzetinde gerilemesi...

Ayrılmazsa uzaklığından gurbet halinden; Bulunmaz hiç mahrumiyette insan gibisi...

Allah'ın inayeti ile asıllara urucu vaki olur ise, ki o asıllara kendisi zil gibidir. O asılların her birinde kendisi için fena hasıl olur; sonra da onunla beka. Bu fena ve beka sebebi ile:

-Ene... (Ben...) lâfızının ıtlakı, o zıldan zail olur, kendisinin fani olup beka bulduğu asla ıtlak edilir. Kendi nefsini dahi, o aslın aynı olarak görür.

Yüce Hakkın keremi ile o asıldan dahi yükselir ise, ilk aslına, bu aslın üstünde bulunan asılla fena ve beka hasıl olur. Bu asıl da onun için bir zil gibidir. Yani ilk asıl. Böylelikle de:

-Ene... (Ben...) lâfzı itlakı ilk asıldan zail olur; ikinci asla düşer. O, dahi kendisini bu ikinci aslın aynı olarak bulur.

Bu ikinci asıldan da, üçüncü asla yükselme durumu olur ise, o zaman:

-Ene... (Ben...) lâfzının ıtlakı, bu üçüncü asıl için tekarrur eder ki, ikinci asıl bunun zillidir.

Üstte anlatılan bağlantı, her üst asılla alttaki asılda devam eder. Ki, alttaki asıl, üsttekinin zilli durumundadır. Söyle ki:

Sırf Sübhan Allah'ın fazlı ile, zıldan asıla yükselme vaki olur ise, o zaman:

-Ene... (Ben...) itlakı, o zıldan zail olup asla düşer. İnsan dahi, kendisini o aslın aynı olarak bulur. Taa, Allah'ın dilediği yere kadar gider. Bu dahi, istidad derecelerinin değişik durumlarına göredir.

O asıllar, bu çokluk ve bu üstünlük onun parçaları olur. Böylece damla deniz olur, zerre dağ olur.

Bu asıllar ki, onun parçaları durumundadır; hiç şüphe edilmeye ki, onların kemalâtından ve bereketlerinden kâmil manada kendisinin nasibi vardır. Kendisinin kemalâtı dahi, o parçaların kemalâtını cami durumundadır.

işte bu anlatılan manadan gerektir ki, insan-ı kâmil ile, sair insan fertleri arasındaki fark ayırd edile... Zira, o umman deniz olup diğerleri de, onun damlaları hükmündedir. Hem de küçük küçük. Bunlar, onun kemalini naşı! bilip idrak edebilirler? Bu manada şu cümle ne kadar güzeldir:

-Hâhi, o hikmettir ki, evliyanı öyle eyledin; onları bilen seni bulur. Seni bulamayan dahi, onları bilemez.

insan-ı kâmil ile noksan insan arasında parçalarının azlığı ve çokluğu arasındaki fark olduğu gibi; onların taatları ve hasenatları arasındaki dahi çok fark vardır.

Meselâ, bir insana yüz dil verilir ve bu dillerin her biri ile Subhan Hakkın zikrini yapar. Kendisine bir lisan verilen ve bu lisanla da, Allahu Teala'yı zikretmeye çalışan kimse ile bunun ne gibi bir nisbeti olabilir.

Yerinde olur ki, iman, marifet, sair kemalât dahi, bu manaya göre kıyas edile...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla... Çünkü sen her şeye kadirsin...” (66/8)

Evvel ahir, alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne... daima ve sonsuzluğa kadar. Keza, o Resulün âl-i kiramına ve ashab-ı izamına da. Taa, kıyamet gününe kadar.

***

443. MEKTUP

MEVZUU: Ruhlar alemi, misal alemi ve cesetler aleminin tahkiki.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Bedreddin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Yazmışsınız ki:

-Ruh, bedene taallukundan evvel misal aleminde idi. Bedenden ayrıldıktan sonra da, misal alemine gidecektir. Kabir azabı da misal aleminde olacaktır. İnsanın rüyada hissettiği elem gibi ki, o dahi misal alemindedir.

Devam ederek yazmışsınız:

-Bu konuşmanın çok bölümleri vardır. Eğer kabul ederseniz, onun üzerine çokça teferruat ekleriz.

Bilesin ki,

Bir misillu hayalâtın, doğruluktan yana nasibi azdır. Korkarız ki, bilinmeyen bir yola sizi götürürler. Bunun için, bu bahsin tahkikinde zaruri olarak bazı cümleler yazacağız. Hem de, birçok maniler bulunmasına rağmen.

İrşad yoluna hidayet eden Sübhan Allah'tır.

***

Ey kardeş,

Münkinat alemi, üç kısma ayrılmıştır. Şöyledir:

a) Ruhlar alemi.

b) Misal alemi.

c) Cesetler alemi. Dediler ki:

-Misal âlemi, ruhlar alemi ile cesetler alemi arasında bir berzahtır. (Bir kanal veya geçit manasına...) Yine dediler ki: -Misal alemi, anlatılan her iki alemin manalarına ve hakikatlarına ayna gibidir.

Ruhlar aleminin ve cesetler aleminin manaları, lâtif suretlerle misal aleminde zuhura gelir. Zira, her mananın ve hakikatin orada başka bir sureti ve heyeti onlara münasip bir şekilde vardır. Haddi zatında o alem; suretleri, hey'etleri ve şekilleri tazammun etmemektedir. Ancak ondaki suretler ve şekiller diğer alemlerden aksetmektedir. Bir ayna gibi ki o, haddi zatında asla bir sureti tazammun etmemektedir. Eğer onda bir suret var ise, hariçten hasıl olmaktadır.

Üstte anlatılan kelâm malum olduktan sonra, bilesin ki,

Ruh, bedene taallukundan evvel, kendi aleminde idi ki, orası misal aleminin fevkindedir. Bedenle taalluktan sonra, bir tenezzül var ise, sevgiye bağlı bir alaka ile cesetler alemine tenezzüldür. Misal alemi ile onun bir alâkası yoktur. Ne bedenle taalluktan evvel, ne de bedenle taalluktan sonra. Ancak, Allahu Teala'nın inayeti ile bazı vakitlerde o alemin aynasında mütalaa etmektedir. Güzel ve çirkin hallerini zaman zaman, o alemin aynasında mütalaa etmektedir. Güzel ve çirkin hallerini oradan öğrenmektedir. Nitekim bu mana, rüyaların ve düşlerin suretlerinde açık seçik bellidir.

Bu mana, çok kere, histen geçmeden ve bedenden ayrılmadan da hissedilir. Eğer ulviyata bağlı ise, daha yukarıya teveccüh etmektedir, eğer süfli ise, süfliyatta esirdir. Misal alemi ile onun bir meşguliyeti yoktur.

Misal alemi, ancak müşahede edip görmek içindir; keynunet (oluş) için değildir. Keynunet yeri, ya ruhlar alemidir; ya da cesetler alemi. Daha önce de anlatıldığı gibi, misal alemi, her iki alem için bir aynadır.

O elem ki, rüyada iken misal aleminde görülür; ancak o, görenin müstahak olduğu cezanın sureti ve benzeri olup kendisini ayıktırmak için zuhur etmiştir.

Amma kabir azabı bu kabilden değildir. Zira o, cezanın hakikati olup sureti ve benzeri değildir.

Aynı şekilde, rüyada duyulan elem, her ne kadar onun hakikati olsa dahi, dünya elemleri kabilindendir. Kabir azabı ise, ahiret azabı cümlesindendir. İkisi arasında çok fark vardır. Çünkü dünya azabının, ahiret azabına nisbetle bir itibarı ve değeri yoktur. Allahu Teala bizleri korusun. Eğer, cehennem ateşinden bir kıvılcım dünyaya düşecek olsa, hepten yanar v e hiç hükmüne gelir.

Kabir azabını, rüyada görülen azap gibi sanmak, azabın suretine ve hakikatına muttali olamamaktan gelir.

Sonra, bir karıştırmanın bir menşei de, ahiret azabını, dünya azabı cinsi gibi tevehhüm etmektir. Bu tevehhüm dahi, batıllığı açık olan bir batıldır.

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

"Allah, ölenin ölüm zamanında, ölmeyenin de, uykularında ruhlarını alır” (39/42) mealine gelen ayet-i kerime ile de anlaşıldığı gibi, nefislerin ölümü, ölümde nasılsa, uykuda da öyledir. Mana böyle olunca, birini ahiret azabı sayıp diğerini de dünya azabı saymanın manası nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Uykuda ölüm şu kabildendir ki, bir şahıs, kendi alıştığı vatanından gezip görmek için aşkla şevkle isteyerek çıkar. Ta ki, kendisine ferah ve sürür hasıl ola... Sonra da, ferah ve mesrur olarak vatanına döne... Sonra onun mesire yeri misal alemidir ki, orası mülk ve melekûtun acaiplerini tazammun etmektedir. Amma ölüm sırasında ölmek böyle değildir. Onda alışılan vatanın yıkılması ve mamur binanın tahribi vardır.

Üstte anlatılan mana icabıdır ki, uyku ölümünde mihnet ve külfet hasıl olmaz. Hatta o, ferahı ve sürürü tazammun eder. Ölüm sırasındaki ölmekte ise, şiddet ve külfet vardır.

Uykuda ölenin vatanı dünyadır; haliyle kendisine zahir olacak muamele dahi dünya muamelelerinden olacaktır. Amma, ölüm vaktinde ölenin durumu, ahirete intikaldir. Hem de alıştığı vatanını tahrip ettikten sonra. Kendisi ile olacak muamele dahi, ahiret muamelelerinden olacaktır. Herhalde, şu cümleyi duymuş olacaksınız:

-Bir kimse ölür ise, onun kıyameti kopmuştur.

***

Bilhassa, hayali keşiflere, misali suretlerin zuhuruna aldanarak, ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadından inhiraf etmekten sakınınız. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Zira, bu fırka-i naciyeye tabi olmadan, necat tasavvur edilemez.

Bu büyüklere tabi olmak için çaba harcayınız. Hem ne kadar mümkün ise, o kadar... Bu tabi olmaya menfi manada tesir edecek her ne var ise, onu da bırakarak.

Bir ayet-i kerime meali:

"Elçiye ancak tebliğ vazifesi vardır.” (29/18)

İbarelerde, sizin bu şekilde açılmanız, beni şöyle bir tevehhüme attı: Bu tahayyülat, sizi o büyüklere uymaktan çıkaracak gibidir; kendi keşfine tabi olanlardan edecek gibidir. Böyle bir şeyin olmasından Sübhan Allah'a sığınırız. Keza, nefislerimizin şerlerinden ve amellerimizin kötülüğünden de...

Şeytan, kuvvetli bir düşmandır. İnsan için gereklidir ki, nefsine vakıf buluna... Ta ki, doğru yoldan çıkıp başka yollara sapmaya.

***

Düşünülen bu ne belâdır!.. Ayrılık müddeti henüz bir seneye varmadan, ihtiyatlı hareket edip sünnet-i seniyeye mutabakat ederek, ehl-i sünnet yoluna tutunmaktan zühul vaki olmuş.

Kurtuluşu, bu büyüklere uymaya inhisar etme durumu sizde vardı. Halbuki siz, hayali işlerinizi kendinize mukteda kılmakta, onlar üzerine de çokça teferruat çıkarmaya bakmaktasınız.

***

Zahir ciheti ile karşılaşmanızın ihtimali uzak görülmektedir. Ümit bağını

koparmadan geçimi ve muameleyi devam ettirmelisiniz. Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

444. MEKTUP

MEVZUU: a) Hatıratın (gönüle gelenlerin) çokluğu, vuslat sebeplerinden olması, ancak tecelli miktarına göredir cümlesinin beyanı.

b) Kesret-i vehmiye hakikatinin tahkiki.

Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Maksud'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

***

Yazmışsınız ki:

-Tarikat seyrini devam ettiren biri; tarikatı bilen birine hatıratın (gönüle gelenlerin) hücumundan şikâyet etmiş. Bu babda aldığı cevap şu olmuş:

-Matlub zatın ihatası ve şümulü, "Onun, her şeyi ihatası vardır. (Ve hüve bi külli şey'in muhit)" (41/54) ayetindeki mana hükmüne göre olduğundan; yerinde olur ki, hatırat vuslat sebepleri arasında sayıla, ayıklık icapları arasında değil. Müşahede kapıları açık kılınıp gaflet pencereleri de kapana...

Üstte anlatılan kelâm, suri tecelli hasebi ile doğrudur. Ki bu suri tecelli, bu tarikatın mukaddimelerinden bir mukaddimedir. Her ne kadar bu makamda vuslat var ise de, hakikatta o, fasıl olmaktadır. Amma bu suret itibarı iledir. Eğer orada olan müşahede ise, isterse o vuku bulmaktan uzak olsun. Bu dahi suret mülâhazası iledir.

Bu tecelli, bu Tarikat-ı Aliyye büyükleri katında itibar makamından düşmektedir. Zira, onda haklı ve batıl birbirine karışmış durumdadır. Kaldı ki, bu işten, Hind Fakirleri ile Yunan feylesofları haberdardır. O tecellinin ilimleri ve marifetleri ile onlar da hazırlanıp lezzet alırlar.

Netice söz şu ki:

Bu devletin husulü, kalbin safası yolundan gelmektedir; batıl olana da, nefsin safası yolundan gelmektedir. Hiç şüphe edilmeye ki o, hidayete götürürken; öbürü de, dalâlete çeker. Lâkin, her ikisi de suret esaretinde olup, manadan haberleri yoktur.

Bir şiir:

Suretperest gafil ne anlar manadan;

Bir de, başka söz eden camal canandan...

Ne var ki, haklı olanda suret esaretinden necat ihtimali vardır. Batıl olan ise, surete saplanıp gider. Çünkü enbiyanın şeriatına iltizam etmeden suret esaretinden halâs olmak muhal iştir.

Sonra, suri tecelli, ilim dairesine dahildir. Lâkin ona hal ve zevk aydınlık kattığı için hal gibi görünmektedir.

Bundan başka suri tecellide müşahede edilen kesrettir; lâkin vahdet mazhariyeti unvanı ile... Kesret müşahedesi ise, her ne nam altında olursa olsun, vebal içinde vebaldir.

Şu yerinde olur ki, batın nazarında kesret ve onun müşahedesinden yana, ne gam kala ne de nişan. Hakiki vahidden başka müşahede edilen asla kalmamalıdır. Ta ki, bu Tarikat-ı Aliyye'de ilk adım olan fena müyesser ola... Zira, fena, Sübhan Hakkın masivasını unutmak ve batında onun zevalidir. Bu yerde, kesrete mecal nereden olsun? Orada, kesretin müşahedesi nereden olsun?

-Hatırat, vuslat sebeplerinden olup müşahede kapılarıdır diyenin sözüne gelince:

Bu vuslattan ve müşahededen murad; suri olan vuslat ve müşahededir. Ki bunlar, uzaklığın ve ayrılığın kendisidir. Zira, bu taife-i aliyye katında muteber olan vuslat, ancak fenafillah sonunda hâsıl olan bekabillah makamındadır. Hem de, yüce Hakkın masivasını unutarak.

Hatıraların varlığı bu devletin husulüne menfi manada tesir eder. Vesvesenin husulü dahi, bu dereceye çıkmaya manidir.

Fena makamı ki, bu vuslatın dehlizidir; hatıraların yok olması o şekilde olur ki, masivayı unutmanın kendisine hasıl olması sebebi ile; eşya hatırlamak için, kendisine zorlansa dahi hatırlayamaz.

Yazmışsınız ki:

-Onun her şey üstüne ihatası vardır. (Ve hüve âlâ külli şey'in muhit)

Amma, ihata beyanı bu ibare ile gelmiştir. Bu cümle dogmacıların (müvellidinin) kelâmına benzer. Zira ihatanın:

-Ala... (üstüne veya üzerine...) edatı üzerine tadiye olarak gelmesi, çoğunlukla Acem kelâmında vukubulmuştur. Arabi fasih ibarede bilinen, ihatanın tadiye olarak gelmesi:

-Ba... harfi iledir. Nitekim, bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Allah her şeyi ihata etmiştir." (41/54)

Zahir mana odur ki, o cümlenin Kur'an'dan olduğunu tahayyül ettirmek için, bir şahid olarak getirilmiştir. Halbuki, hiç de öyle değildir. Zira, b u mananın beyanı, bir başka ibare ile gelmiştir. Nitekim, yukarıda anlatıldı.

***

Yine yazmışsınız:

-Vehmi kesret ve itibari taaddüd, o şekilde teraküm etmiştir ki; ulemanın pek çoğu, taaddüd-ü vücud tevehhümü ile galata düşmüştür, iç yerine kabukla yetinmişlerdir.

Bilesin ki,

Kesret ve taaddüd, vehmi ve itibari olsa dahi, yüce Hakkın yaratması ile, sağlam ve kuvvetli olarak zuhur edip geldiğinden, dünya ve ahiret muameleleri onları bağışlamıştır. Harici eserler dahi onlar üzerine tertip edilmiştir. Onların kalkması da memnu bulunmaktadır. İsterse vehim ve itibar kalkmış olsun.

Çünkü Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimizin haber verdiği daimi olan ahiret azabı ve sevabı kesrete bırakılıp taaddüde bağlanmıştır. Kesretin ve taaddüdün kalkmasına hükmetmek, ilhada ve zındıklığa girmektir. Allahu Teala, bizi böyle şeylerden korusun.

Sofiye ve ulema, hep birden bu kesretin sübutuna ve taaddüdün devamına kail bulunmaktadırlar. Daimi olan ahiret muamelelerini de onlara bağlı görmektedirler.

Amma, sofiye şühudunda bu kesretin şanı urucu vaktinde irtifa olduğundan; onu, vehmi ve itibari olarak bulmaktadırlar. Müşahededе kalkmasına rağmen, işin aslında kalkmadığından ötürü de, ulema onun mevcud olduğuna kail olmaktadır.

Mana, üstte anlatıldığı gibi olduğundan, her iki tarafın nizaı da, lâfza dönük bulunmaktadır. Yani manada ittifak olduktan sonra...

Her fırka, kendi vicdanının (buluşunun) ölçüsüne göre hüküm vermektedir.

Sofiye, şühuda bağlı irtifa mülâhazası sebebi ile, şühuda itibar edip vehmi ve itibari olarak hükmetmişlerdir.

Ulema ise, işin aslında onun sübutunu ve istikrarını mülahaza ile varlığına kail olmuştur.

Bunlardan her birinin bir tevil yönü vardır.

Fakir, bu manayı, mektuplarında ve risalelerinde tafsilatı ile beyan etmiştir. Her iki fırkanın nizamı lâfza getirmiştir. Eğer bunda gizli bir yan kalır ise, o yazılanlara müracaat edilmesi yerinde olur.

Ulemanın görüşü, doğru olmaya daha yakındır. Zira, izin aslına mutabıktır.

Sofiyenin görüşü ise, halin galebesi ve sekir itibarı iledir.

Görmez misin ki, yıldızlar, işin aslında sabit olmalarına rağmen gündüzleri gizlenir. Müşahedeye kapalı olsa dahi, durum budur. Hüküm: Yıldızların sübutuna olması, onların görülmeyişi mülahaza ile yokluğuna olmasından; doğru olmaya daha yakındır.

Ulemanın, kesretin varlığına kail olmasındaki maksadı, şeriatın bekasıdır. Ki, o şeriatın binası da taaddüd üzerine kurulmuştur. Şeriat sahibinin vaadinin ve vaadinin (çekindirmesinin) icrası da, kesret olmadan tasavvur edilemez.

Sofiye anlatılan manayı itiraf etmektedirler. İsterse, onu şeriata tekellüfle tatbik etsinler.

Ulemanın kail olduğu mana ise, tekellüfsüz olarak doğrudur; hiçbir tevil yolu aranmadan tatbik edilir. Bunda ne bir leke vardır; ne de sıkıntı. Kaldı ki bunlar müstakil, kendi başına bir varlık isbat etmemektedirler ki; söz götürsün ve Vacip Teala'ya da ortak durumu alsın... Bunların isbatı, ancak zaif, ısmarlama, başkasından alınan emanet bir vücuddur. Bu işte, ulemaya hata bulmak, nasıl caiz olur? Zira onlar, din büyükleridir. Bu sebeple onlara galat nisbeti yapmak, galatın katıksızıdır.

Biz acizlere, oyalanıp duranlara gelince, dini ve şeriatı ulemadan almışız. Mezhebi ve yolu onların bereketinden faydalanıp bulmuşuz. Eğer onlara taan yeri olsa, dinden ve şeriattan itimad kalkar. Bu manadan olarak

demişlerdir ki:

-Selef-i salihine taan eden, dalâlete düşen bid'atçıdır.

Böylece, taan etmeyi dinde dalâlate saplanıp şekke düşmek saydılar. Onun batıl olduğuna da hükmetmişlerdir.

***

Sonra, şunu da yazmışsınız:

-Onlar iç yerine kabukla yetinmişlerdir.

Bu durumda, sizin durumunuz ona benzer ki, suretleri iç tahayyül etmişsiniz; tenzihi dahi kabuk.

Zira, ulemanın daveti ve dalâleti tenzihedir; suri tecelli sahibinin müşahedesi ve matlubu ise, suretler ve şekillerdir. Bu durumda insaf gerek... Bunlardan hangisi içe yapışmakta ve hangisi kabukla aldanıp kalmaktadır.

Ayet-i kerime mealleri:

"Herhalde ya biz veya siz; ya bir hidayet üzereyiz. Yahut açık bir dalâletteyiz."34/24)

"Rabbimiz, bize katından merhamet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (34/24)

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırta.” (18/10)

Evvel ahir selâm...

***

445. MEKTUP

MEVZUU: Şeyh Şerafeddin Yahya Müniri tarafından söylenen şu cümlenin tahkiki:

-Salik kâfir olmadıkça, kardeşinin başını kesmedikçe, anası ile tezevvüc etmedikçe Müslüman olamaz.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Şemseddin'e yazmıştır.

***

İstikameti bırakmayınız, ey Molla Şems!

Sormuşsunuz ki:

-Şeyhü'l-meşayih Şeyh, Şeyh Şerafeddin Yahya Müniri irşad'üs-salikin adlı risalesinde şöyle yazmıştır:

-Salik kâfir olmadıkça Müslüman olamaz. Kardeşinin başını kesmedikçe Müslüman olamaz. Anası ile tezevvüc etmedikçe Müslüman olamaz.

Söylediği bu cümlelerden muradı nedir?

Bilesin ki,

Burada küfürden murad, tarikat küfrüdür. Bu dahi, cem mertebesinden ibarettir. O cem mertebesi dahi, kapanma yeri, İslâm'ın güzelliği ile küfrün çirkinliği arasında imtiyazın olmaması makamıdır. Hatta, İslâm nasıl güzel görülüyorsa, küfür dahi, aynı şekilde güzel bulunmaktadır. Biri HADİ, biri MUDİLL isminin mazharı görülmektedir. Bunların her birinden bol hazza nail olunmakta ve her ikisinden de lezzet alınmaktadır.

Burada anlatılan o küfürdür ki, Hüseyin b. Mansur Hallaç ondan şöyle haber vermiş, onda olmuş ve onun üzerine ölmüştür: Küfrettim Allah'ın dinine ki, küfür vaciptir; Bence, amma katında Müslümanların kabihtir...

Sofiyenin şathiyatı (vecdin ve halin galebesi ile söylenen aşırı sözler) arasında şu cümleler vardır:

-ENEL-HAK... (Hak ben...)

-Cübbemin içinde Allah'tan başka yoktur...

-Sübhanım, şanım ne kadar büyük...

Bütün bu cümleler, o cem ağacının meyveleridir ki, menşei, mahabbetin istilâsı ve hakiki mahbubun sevgisinin ağır basmasıdır. Bu durumda, onların müşahede gözünde mahbubdan başkası kalmaz; hatta gizlenip saklanır.

Bu makam, cehl ve hayret makamıdır. Lâkin, bu makamın cehli güzeldir, hayreti dahi iyidir.

Sübhan Allah'ın inayeti ile seyir, cem makamından yukarıya vaki olursa, o zaman ilim cehille içtima eder; mağfiret dahi hayrete arkadaş olur. Fark ve temyiz dahi zuhur eder; sekir hali, ayıklık haline geçer. İşte o zaman hakiki İslâm husule gelir; iman hakikati dahi müyesser olur.

İş bu anlatılan iman ve İslâm; zevalden mahfuz ve küfür gelmesinden ve değişikliğe uğramaktan yana da emin olurlar.

Resulullah (sav) Efendimizin bazı bilinen dualarında gelen:

"Allahım, senden bir iman istiyorum ki; ondan sonra küfür olmaya" cümledeki iman, anlattığımız imandır. Zira o, zevalden mahfuzdur.

Allahu Teala'nın buyurduğu:

"Dikkat ediniz, Allah'ın veli kullarına korku yoktur; onlar mahzun da olmazlar.” (10/62) ayet-i kerimesindeki mana dahi, bu iman ehlinin halini beyan etmektedir. Zira, velayet, anlatılan iman olmayınca, tasavvur edilemez.

Cem mertebesinde:

-Velayet... ismini kullanmak, her ne kadar mümkün olsa dahi, lâkin kusur ve noksan daima bu mertebenin gereğidir. Zira, imanda ve marifette kemal; küfürde ve cehalette değildir. Amma hangi küfür ve cehalet olursa olsun.

Üstte anlatılan mana gereğince, Şeyh'in dediği mana sağlığa kavuşmuş olur ki, tarikat küfrü tahakkuk etmedikçe, hakikat İslâm'ı ile müşerref olunmaz.

***

Şimdi gelelim:

-Kardeşinin başını kesmedikçe Müslüman olamaz cümlesine. Burada:

-Kardeş... tabirinden murad, kendisi ile beraber doğan şeytandır. Onun arkadaşı bulunmakta ve kendisini, daima şerre ve fesada götürmektedir.

Bu manada, Resulullah (sav) Efendimi şöyle buyurdu:

"Ademoğlundan her biri ile beraber bir cin vardır (yani şeytan...)"

Dediler ki:

-Ya Resulallah, seninle de var mıdır?

Şöyle buyurdu:

"Evet... vardır. Amma, ondan selâmet buldum... (yani şerrinden..)"

"Selâmet..." manasını çıkaran kelime, mütekellim sığası ile gelirse, mana üstte anlatıldığı gibidir.

"Şeytanım Müslüman oldu..." buyurmuş olabilir ki, bu mazi sığası iledir. Meşhur olan rivayet de budur.

Burada:

-Kardeşin başını kesip öldürmek manasından murad odur ki, ona boyun eğilmeye, küçük tutulup rezil edile...

Burada, şöyle bir soru sorulabilir:

-İnsanın kendisinde, akıl ve feraset varken, neden şeytana mağlup olur ve Allahu Teala'nın rızası bulunmayan işi irtikâb eder?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Şeytan bir fitne ve bir belâdır. Allahu Teala, onun kullarına iptilâ ve imtihan için musallat etti. Onu kullarının nazarından sakladı ve kendilerini, onun hallerine muttali kılmadı. Şeytanı dahi, kulların ahvalini görür eyledi; onların kan dolaşan damarlarında da yürüttü.

Said o kimsedir ki, Allahu Teala'nın inayeti ile bu gibi belânın keydinden ve mekrinden mahfuz bulunur. Durum böyle olmasına rağmen, Allahu Teala onun keydini:

"Zaif...” (4/76) olarak anlattı. Böylece, saidlere cesaret verip güçlendirdi.

Şeytanın hükmü, bu tasallut ile, Allah'ın kuluna yardımcı olur ise, tilki hükmüne girer. Amma, onun fazlından yardım olmayınca, fırsat kollayan bir arslana benzer.

Bir şiir:

Sen bize dil verip de dilberi gösterdin;

Tilkiyi sofra diye arslana gösterdin...

Bu manada bir başka cevap da şudur:

Çok kere şeytan, nefsin arzuları yolundan gelir; o kimseyi, iştah duyulan şeylere dalâlet edip götürür. Oranın yerli düşmanı olan nefs-i emmarenin dahi muaveneti ile, o kimsenin aleyhine zaruri olarak yardım bulur. Böylelikle de, o nefsi kendisine karşı boynu eğik eyler.

Şeytanın keydi (hilesi) aslında zayıftır. Ancak yapacağını, düşmana yataklık yapanın yardımı ile yapar. Asıl belâmız da, nefs-i emmare olup ruhlarımızın düşmanıdır. Yani can düşmanımızdır. Bu hasisten başka, kendisine düşman olan hiç kimse yoktur. Harici düşman, yapacağını ancak onun yardımı ile yapar.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, yerinde olur ki, önce nefsin başı kopanla... Ona inkıyaddan imtina edilip küçük düşürülüp ihanete uğratıla...

İşte kardeşin başı, anlatılan bu cihadın zımnında kesilir ve hakir, zelil edilir. Tarikat salikinin hicabı ve önüne çıkan set işte bu nefsidir.

Bu arada kardeş bahis dışıdır. Zira o, doğru yoldan çıkıp eğri yola sapanı şerre davet eder.

Harici düşmanı def etmek, Allah'ın yardımı ile nefsin inkıyadından halâs bulduktan sonra olur. Hem de pek kolay olarak. Çünkü:

"Kullarım üzerinde senin bir tahakkümün yoktur.” (15/42) mealine gelen ayet-i kerime nefsin köleliğinden halâs olanlara bir müjdedir. Ayrıca bunlar ibadeti, Mahbub-u Hakiki için halis kılmışlardır.

***

Gelelim şu cümledeki manaya:

-Anası ile tezevvüc etmedikçe Müslüman olamaz.

Bu cümlede geçen:

-Anası... tabirinden murad, onun ayan-ı sabitesi olsa gerektir. Zira, bu ayan-ı sabite onun hariçte vücud bulup zuhura gelmesine bir sebeptir.

Ayan-ı sabiteden:

-Ümm... (Ana...) olarak tabir etmek, bu taifenin ıstılahında varid olmuştur. Bu manada, büyüklerin biri şöyle demiştir:

Anam, babasını doğurdu;

Böylesi şaşırtıcı oldu...

Bu beytte geçen:

-Ana... tabiri ile ayan-ı sabitesini murad etmiş olup:

-Baba... tabiri ile de, ilâhi isimlerden birini murad etmiştir. Ki, ayan-ı sabite, o ismin zilli ve aksidir. Vakta ki o ismin zuhuru, hariçte o ayan-ı sabitesinin tavassutu olmuştur; bu zuhurdan:

-Doğum... olarak anlatılmıştır.

Hulâsa:

-Ana... derler, bununla ayan-ı sabiteyi murad ederler. Bu ayan-ı sabite için:

-Vücubi taayyün... tabirini kullanırlar. Zira, bu taife-i aliyye katında taayyünler beştir. Bunlar için ayrıca:

-Tenezzülat-ı hamse, hazarat-ı hamse... (Beş tenezzül, beş makam) derler... Bunlardan iki tanesini, vücup mertebesinde isbat ederler. Üç tanesini de, imkân mertebesinde isbat ederler.

O vücubi olan iki taayyün şunlardır:

a) Vahdet taayyünü.

b) Vahidiyet taayyünü.

Her ikisi de, ilim mertebesinde olup fark ilmi olan icmal ve tafsil iledir. İmkâna bağlı üç taayyüne gelince şunlardır:

a) Ruhi taayyün.

b) Misali taayyün.

c) Cesedi taayyün.

Ayan-ı sabite, vahidiyet mertebesinde olunca; zaruri olarak onun taayyünü vücubi olmaktadır.

Mümkinin hakikatına gelince; o mümkünün ayn-ı sabitinin bir yüzü vücubi tahayyüne olduğundan; o mümkün vücuba bir zil gibi olmaktadır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o mümkinin anası, vücub aleminden olup kendisini imkân aleminde izhar eylemiştir. Böyle olunca:

-Ana ile tezevvü.... cümlesinin manası şu olur: İmkâna bağlı mümkün taayyünü, vücuba bağlı taayyünü ile ittihad eylemiştir (yani birleşmiştir)

Bir şiir:

Mümkün atacak olsa imkân tozlarını; Bırakmaz ortada vacip başkalarını...

Demek olur ki:

-Onun imkâna bağlı taayyünü, nazarından gizlenir. -Ene... (Ben...) lâfzının itlakı dahi, vücubi taayyün üzerine olur. Amma şu demek değildir:

-İmkâna bağlı taayyün, işin aslında vücubi taayyünle ittihad eder. Zira, böyle bir şeyin olması muhaldir. Böyle bir şeye kail olmak dahi, ilhadı ve zındıklığı getirir.

Çünkü burada muamele, şühud ciheti iledir. Eğer zeval var ise, şühud itibarı iledir; eğer ittihad var ise, o dahi sunuda göredir.

Bir şiir:

Buna olmak yoktur siz asla;

Siz olamazsınız bu kafa...

Bir salik, taayyününü, o taayyünle muttahid bulur ise, imkâna bağlı televvüsattan halâs olmaya müstahak olur. İslâm devleti ile müşerref olur ve vücub mertebesine de inkıyad eder.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Sofiyenin kail olduğu tenezzülat-ı hamse, mücerred itibarlardır. Onların keşfe ve şühuda taalluku vardır. Hakikatta buraya tenezzül edip tağayyür edip tebeddüle uğramış değillerdir.

Kainatın değişen hadiseleri ile isimlerinde, sıfatlarında, zatında değişmeyen yüce Zat Sübhandır.

Sofiye, çoğu kez, dillerine bazı şeyleri getirirler ki, bunlar vicdanlarında (kendi buluşlarında) olduğu kadardır. Amma sekri ve halin ağır basmasını tazammun etmektedir. Onları dış manalara yormak yerinde değildir. Onları dış manalardan başka yana aktarmak daha yerinde olur. Yani tevile ve başka yoruma... Zira, sarhoşların sözleri, zahir manadan alınıp başka manaya yorulur.

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Büyük bir şahıstan, karışıklığa ve ıstıraba sebep olacak bu cümleleri naklettiğin için, onun hallinde zaruri olarak bazı şeyleri yazdık. Halbuki Fa-kir'in, muhalefeti anlatan o misillu cümlelere iltifatı yoktur. Ne red, ne de kabul olarak onlar için dudaklarını oynatır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla. Ayaklarımıza sebat ver. Kâfirler üzerine bize yardım eyle.” (3/147)

Evvel ahir alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne daima ve her zaman... Keza o Resulün âl-i kiramına ve ashab-ı izamına da... Taa, kıyamet gününe kadar...

***

446. MEKTUP

MEVZUU: Nasihat...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Emin'in validesine yazmıştır.

***

Yapmak istediğim nasihat şudur:

Başta, itikadı ehl-i sünnet ve'l-cemaatın görüşüne göre düzeltmek gerek. O zatlar, fırka-i naciyedir. Allahu Teala, onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

itikadı düzelttikten sonra da, fıkhi hükümlerin iktizasına göre amel etmek dahi zaruridir.

Yapmakla emir aldığımız şeyleri mutlaka yapmamız gerek. Bundan kaçma yolu yoktur. Ayrıca, bize yasak olan şeylerden dahi çekilmemiz gerek,

Tadil-i erkâna ve şartlara riayet etmek sureti ile ara vermeden, tembellik etmeden beş vakit namazını eda etmelidir.

Nisap husulünde zekâtın verilmesi dahi mutlaka gerekir. İmam-ı Azam'a göre kadınların süs altınlarının da zekâtını vermek vaciptir.

Vakitleri, oyunda ve oyalanmada sarf etmek yerinde olmaz. Yasak işler bir yana, ömrü malayanide (yararsız ve faydasız işlerde) telef etmek yakışmaz.

Mağanni, nağme gibi şeylere rağbet edip onların lezzetine aldanmaktan çok sakının. Zira onlar, bal sürülmüş zehirdir.

Gıybetten, insanlar arasında söz gezdirmekten sakının. Zira, anlatılan her iki kötü huyun irtikâbı halinde şiddetli tehdidler gelmiştir.

Yalandan, bühtandan dahi sakınmak zaruridir. Bu iki rezil iş, bütün dinlerde haram edilmiştir. Bunları yapanlara, çokça azap tehdidleri vardır.

İnsanların ayıplarını ve günahlarını kapamak, hatalarından geçmek büyük işlerdendir.

Hizmetçilere, kölelere şefkat gösterip onların kusurlarına göz yummalıdır. Onlara eziyet etmemelidir. O zavallıların, isterse yüzlerine isterse başka yerlerine vurmak, sövmek, üzmek münasip değildir; uymaz.

insana yakışan odur ki, her an kendisinden, yüce mukaddes Zat'a karşı vaki olan kusurlarına baka... O yüce Zat, o kusurlar sebebi ile muahazede de acele etmediği gibi; rızkını dahi engellemez.

itikadı düzeltip fıkıh hükümlerini yerine getirdikten sonra; aldığınız talimata göre vakitleri, Allahu Teala'nın zikri ile doldurmak gerek. Her ne ki, buna menfi manada tesir eder; ondan kaçınmalıdır.

Bir şiir:

Her ne şey ki, Allah'ın zikri değildir. Şeker olsa da öldürücü zehirdir...

***

Huzurda dahi söylenmiştir ki, şer'i işlerde her ne kadar dikkatli, ihtiyatlı olunur ise, vazifede o miktar ziyadelik hasıl olur (yani iyilik artar...) Amma, şer'i hükümlerde, gevşeklik vaki olunca, halâvet zail olur; vazifedeki lezzet gider.

Bundan daha ziyade ne yazayım? En iyi bilen sübhan Allah'tır.

***

447. MEKTUP

MEVZUU: Taziye, nasihat, gençliği ganimet bilmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. Bu mektubu, Mirza Manuçeh'e yazmıştır.

***

Sübhan Allah, bu haşmetli ve saadetli zatın birliğini devam ettirip vakitlerine güzellik versin... Kendisi hakkında, geçip giden hüzünleri dahi en güzel şekilde telâfi eylesin... Nimet feyizlerini dahi ona yağdırsın...

***

Ey çocuklar!..

Gençlik çağları, heva ve heves çağları olduğu gibi; ilim tahsili zamanı ve çalışıp kazanma devridir.

Şehvani engellerin, nefsani garazların varlığına rağmen, bu sıralarda yapılan şeriat iktizasına göre amelin meziyeti, itibarı, sayısı bundan başka zamanlarda yapılan amele göre kat kat fazladır. Zira, engellerin varlığı meşakkat ve mihnet sebebidir. Bunlar da, onun şanını semalara yükseltir. Manilerin olmayışı dahi, sıkıntıyı ve meşakkati yok eder. Bunlar da muamelenin değerini yere düşürür.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, beşerin havas zümresi, meleklerin havas zümresinden daha faziletlidir. Zira, beşerin taatı, engellere bağlıdır. Meleklerin taatında ise, engellerin sıkıntısı yoktur.

Görmez misin ki, askerlerin itibarı, ancak, devlet engelcileri olan düşmanların istilâsı zamanlarındadır. Bu zamanlarda, onların en küçük bir hareketlerine nazaran kat kat fazladır.

Şu da malumdur ki, heva ve heves, Allahu Teala'nın düşmanları olan nefsin ve şeytanın beğendikleri şeylerdir; şeriatın iktizasına göre ilim ve amel ise, yüce Sultan Hazret-i Rahman'ın razı olduğu şeydir.

Mevlâ'nın düşmanlarını beğendirmeye çalışmak, nimetlerin sahibi yüce Mevlâyı darıltmaktır. Böyle bir şeyi yapmak da akıldan ve zekâdan uzak bir iştir.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

448. MEKTUP

MEVZUU: Kabir azabını inkâr edenlerin şüphelerini kaldırmak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun . Seçmiş olduğu kullarına da selâm...

Bilesin ki:

Bir cemaatın, kabir azabı hakkında tereddüdü vardır. Halbuki, kabir azabı; Kur'an ayetleri, meşhur sahih hadislerle sabit olmuştur. Neredeyse onlar, kabir azabını inkâr edecekler ve onun muhal olduğuna karar verecekler!

Onları bu şüpheye düşüren durum da, medfun olmayan ölülerin hallerini görmeleridir. O, tek hal üzere devam edip durur. Onun bu durumunda, azap ve elem yoktur. Azabın levazimi arasında, zıplamak ve ıstırap duymak ve çırpınmak vardır. Halbuki böyle bir şey onda görülmemektedir.

Bu müşkil sualin cevabı şudur ki:

Kabir yeri olan berzah aleminin hayatı, dünya hayatı kabilinden değildir. Dünya hayatında iradi hareketler ve ihsas vardır; her ikisi de dünya hayatının levazimi arasındadır. Zira, dünya hayatının intizamı, bu iki işe bağlıdır.

Berzahta ise, asla harekete ihtiyaç yoktur. Hatta hareket, o berzah hayatına münafidir. Orada hissetmek yeterlidir. Bu da, azab acısını duymak içindir.

Berzah hayatı, dünya hayatının yarısı gibidir. Ruhun, oradaki bedenle taahluku; dünya hayatındaki taallukun yarısı kadardır.

Medfun olmayan ölülere gelince... Onlar berzahiyet hayatı ile azab acısını duyarlar; amma, bu hayata göre olan çırpınma ve hareket onlarda görülmez.

Muhbir-i Sadık Resulullah Efendimizin verdiği haberler doğrudur. Ona ve âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

Bu müşkil maddeyi ve benzerini kesip atmak için, şöyle de diyebiliriz:

-Nübüvvet tavrı, akıl ve fikir tavrının ötesindedir. O işler ki, akıl onları idrakten yana kusurludur. Onlar, münübüvvet tavrı ile sabittir.

Şu mana dahi açıktır ki, eğer akıl yeterli olsaydı; peygamberlerin gönderilmesi neden olacaktı? Onlara salât ve selâm olsun. Ve neden dolayı, ahiret azabı onların gönderilmesi ile bağlantılı olacaktı? Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Biz resul göndermedikçe, azab ediciler değiliz...” (17/15)

Akıl, her ne kadar hüccet olsa da, lâkin o, tam bir hüccet değildir. Asıl hüccet-i baliğa (tam hüccet) ancak, peygamberlerin gönderilmesi ile tahakkuk etmiştir. Mükelleflerin özürleri de onunla kesilmiştir. Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Sevindirici ve çekindirici peygamberlerdir. Ta ki, resullerin gelişinden sonra, insanların Allah'a (arz edecekleri) olmaya... Allah Aziz Hakim'dir.” (4/165)

Bazı işleri idrak etmekte, aklın kusuru sabit olduğuna göre; bütün şer'i hükümleri, akıl mizanı ile tartmak iyi olmaz.

O hükümleri, akla uydurmaya kalkmak, aklın istiklaline hüküm olur ki, nübüvvet tavrını inkâr sayılır. Allahu Teala bizi böyle bir şeyden korusun.

Başta, Resulullah (sav) Efendimize imanı düşünmek gerek; bir de onun risaletini tasdik etmeyi... Ta ki, bütün hükümleri tasdik etmek mümkün ola... Onun vasıtası ile de, seklerin ve şüphelerin zulmetlerinden halâs müyesser ola...

önce, asla akıl erdirmek gerektir ki, sonra parçaya akıl erdirile. Bir zorlama olmadan da biline... Aslın isbatı olmadan, her parçaya akıl erdirmek cidden zordur.

Anlatılan tasdik yolların en yakını, kalb itminanının husulü yüce Sultan Allah'ın zikridir. Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Dikkat ediniz; kalb, Allah zikri ile tatmin olur.

Onlar ki, iman edip güzel amel işlerler; ne mutlu onlara. Dönecekleri yer de güzeldir.” (13/28-29)

O yüce matluba nazar ve istidlal yolu ile varmak, cidden uzak görünüyor.

Bir şiir:

Ağaçtandır nazar ehlinin ayakları;

Ne gücü var ki, ağaçtır basamakları...

Şunun da bilinmesi gerekir ki:

Nübüvvetlerini isbat, risaletlerini tasdik ettikten sonra; peygamberlere uyanlar da istidlal ehli olanlardan sayılırlar. Onlara uymaları ve sözlerini tasdik etmeleri aynen istidlaldir. Misal olarak diyelim ki:

-Bir şahıs usullerden bir usul bulmuştur. Yani istidlal ile... Bütün teferruat dahi, o asıldan oluşup gelmiştir; istidlale dayanmıştır.

O aslın istidlali de, bütün teferruata delil olmuştur.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bizi buna hidayet etti. Allah bize hidayet etmeseydi; biz hidayeti bulamazdık. Rabbimizin resulleri hakkı getirmişlerdir.” (7/43)

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

***

449. MEKTUP

MEVZUU: Cemil-i Mutlak zattan her ne sudur eder ise, o mutlaka cemildir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Muhammed Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun. Daima ve her halde.

Korkutucu haberleri duymakla, korkup feryad etmekten bilhassa sakının. Zira, Mutlak Cemil zattan her ne gelir ise, güzel ve hoş olur.

Anlatılan kelâm, yalana hamledilmesin, atma söz sanılmasın. Elbet, tam hakikattir; söylemek yazmak doğru olmaz.

Şayet dünyada mülakat müyesser olur ise, ne âlâ... Yoksa ahiret muamelesi yakındır.

"İnsan, sevdiği ile beraberdir..." müjdesi ayrılığa düşünlere teselli vermektedir.

***

Derviş Muhammed Keşmiri ile gönderilen mektup ulaştı.

Yazdığınıza muttali olduk; vaktin müsaadesi nisbetinde cevaben bir şeyler yazdık.

Evlâd ve ahbab gönül birliği içinde yerlerinde sabit kalsınlar. Hem de, Allahu Teala'nın hükmüne razı olarak.

***

450. MEKTUP

MEVZUU: a) "Ümmetim yetmis iki firkaya ayrilacaktir" manasina gelen hadis-i serifi üzerine sorulan suale cevaptir, b) Erbab-i Fakrin derecesi.

NOT: Imam-i Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Ibrahim'e yazmistir.

***

Bilinmesi yerinde olur ki;

Resulullah (sav) Efendimizin:

"Ümmetim yetmis iki firkaya ayrilacaktir... Onlarin hepsi atestedir; biri müstesna..." hadis-i serifi ile anlatilan zümrelerin atese girmeleri, orada bir müddet kalmalari murad edilmistir.

Sonsuz olarak orada kalip azap görecekleri manasina gelmez. Zira, böyle bir sey, imana münafi olup küffara mahsustur.

Bu babda netice söz su ki:

-Onlarin atese girmelerine sebep olan kötü itikadlari olduguna göre; zaruri olarak hepsi oraya girecektir. Itikadlarinin habaseti nisbetinde orada azap göreceklerdir.

Amma, müstesna tutulan firka böyle degildir. Bunlarin itikadi, cehennem azabindan necat bulmayi muciptir; felah bulmalarina sebeptir. Lâkin, bunlardan bazilari kötü amel irtikab eder de, tevbe veya sefaatle affa ugramaz ise, caizdir ki, günahi kadar ateste azap oluna. Böylece, cehenneme duhulü de tahakkuk ede...

Lâkin, sair firkalar hakkinda cehennem atesine girmek, bütün fertlerine samildir; isterse orada daimi kalmak olmasin.

Firka-i naciyede ise, bu mana, onlarin bazi masiyet irtikab eden kimselerine mahsustur.

Üstte anlatilan hadis-i serifte:

"Hepsi...” (Küllühüm)" tabiri, bu beyana isarettir. Nitekim, bu mana gizli degildir.

Bu bid'atçi firkalar, ehl-i kibleden olmalari dolayisi ile; dinen zaruri olan isleri inkâr etmedikleri süre, kendilerini tekfir etmeye cür'et yerinde degildir. Tevatüren sabit olan ser'i hükümleri reddetmedikleri, zaruri olarak, dini islerden geldikleri bilinen seyleri kabul ettikleri takdirde, onlar kâfir görülmezler. Bu manada, ulema söyle dedi:

-Bir meselede, küfrü gerektiren doksan dokuz yön olsa da, bir yönde küfrü nefyetse; yerinde olur ki, bu küfrü nefyeden yön tutula... Küfürle hüküm verilmeye...

En iyisini Sübhan Allah bilir ve en saglami onun kelâmidir.

***

Sunun da bilinmesi yerinde olur ki;

"Bu ümmetin fukarasi, zenginlerden yarim gün evvel cennete gireceklerdir..." hadis-i serifinde geçen:

"Yarim gün..." manasina... Bundan murad; dünya senelerinden bes yüz senedir. Zira, Allah katinda bir gün, bin senedir. Bu manada, bir ayeti kerime söyledir:

"Rabbin katinda bir gün, sene saydiklarinizdan bin sene gibidir." (22/47)

Anlattigimiz manaya da sahittir.

Bu müddetin takdiri de, sani büyük Allah'in ilmine birakilmistir. Orada; ne gece, ne gündüz, ne sene, ne de ay vardir. Yani bilinen manada.

Bu hadis-i serifte geçen:

"Fakir..." tabirinden murad ise, o sabirli fakirdir ki, seriat hükümlerine tutunur; seriatin yasak ettigi seylerden dahi kaçinir.

Fakrin dereceleri ve mertebeleri vardir ki; onlarin bazisi bazisindan üstündür. Onun en yüksek mertebesi ise, fena makaminda tasavvur edilir. Ki bu fena makaminda, Sübhan Hakkin gayri muzmahil ve mütelasi olup unutulmustur.

Bir kimse, fakrin bütün mertebelerini cami olur ise, bazisinda tahakkuk edip bazisinda tahakkuk etmeyenden daha faziletlidir.

Bir kimsede, fakrin zahiri fena ile var ise, zahiri fakrin olmayisi ile yalniz kendisinde fena olandan daha faziletlidir.

Bu manalari anla...

***

451. MEKTUP

MEVZUU: Tabileri ile hac seferi müşaveresine cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Hüsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri hamd olsun iyidir. Sübhan Allah'tan niyaz; sizin de selâmet ve afiyet üzere olmanızdır.

Şefkat ve merhamet üzere bu Fakir'in adına gönderilen mübarek mektubun mütalaası ile şerefyab oldum.

Şu iştiyakı izhar etmişsiniz: Ehil ve ayal ile her iki haremin birine gidip kalmalı ve orada ölmeli.

Ey mükerrem mahdum,

Ehil ve ayal ile gitmeniz, nazarda zahir olmamaktadır; hatta böyle bir şeye men (engel) anlaşılmaktadır. Sizin tek başınıza gitmeniz, nazarda güzel zahir olmaktadır. Selâmetle kavuşmanızı dileriz. İş Sübhan Allah'a kalmıştır.

Gelelim siyd... maddesine (galiba, keçi eti bahsi olacak...) (Müstakimzade'nin tercümesinde bu cümleye verilen manayı anlayamadık.)

Bunun için yazmışsınız ki:

-Tabipler onun zararına hükmetmektedirler.

Ey müşfik,

Nazar derinlere indikçe, onda zarar müşahede edilmemektedir. Onda bir zulmet hissedilse dahi, zarar zulmeti değildir. Onun nazar yönünü anlayamadık.

Hülâsa, tabiplerin anlattığı zarar yoktur.

En iyisini bilen Sübhan Allah'tır.

***

452. MEKTUP

MEVZUU: Sofiye için hasıl olan ilme'l-yakin ite akıl erbabı için meydana gelen ilme'l-yakin.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlana Muhammed Sadık Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Bilesin ki,

Sofiye katındaki ilme'l-yakin; eserden müessire istidlalden hasıl olan yakinden ibarettir. Bu mana, nazar ve istidlal ehline de müyesser olmaktadır.

Bu durumda, sofiyeye mahsus olan ilme'l-yakin ile akıl erbabına gelen ilme'l-yakin arasında ne fark vardır?

Sofiyeye mahsus olan ilme'l-yakin; neden keşfe ve şühuda dahil olmakta ve ulemaya mahsus olan da, nazar ve fikir darlığından çıkamaz?

Bu manada şunun bilinmesi gerekir ki;

Eseri müşahede etmek, her iki taifenin ilminde de gereklidir. Şunun için ki, meşhud olmayan müessire intikal edile.

Netice mana da şudur:

Eserle müessir arasında irtibat olduğundan; bu irtibat, eserin vücudundan, müessire intikal etmeye sebep olmuştur. Bu irtibat ise, sofiyeye mahsus olan yakin ilminde keşif ve müşahede edilmiştir. Amma, ulema için böyle değildir. Zira bu, onlarda nazari ve fikridir. Zaruri olarak, intikal dahi nazari ve fikri olmaktadır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; birinci taifenin yakini, keşfe ve şühuda dahildir; amma ikinci taifeninki böyle değildir. Zira, o istidlal darlığından çıkamaz. Sofiyenin yakinine:

-istidlal ıtlakı ise, zahire ve surete mebnidir. Çünkü o, eserden müessire intikali tazammun etmektedir. Amma hakikatte, keşfe ve şühuda dahildir. Ulemanın yakininde durum böyle değildir; bunların yakininde istidlalin hakikati vardır.

Üstte anlatılan ince fark, pek çoklarının nazarından gizli kaldığından; zaruri olarak, hayret mertebesinde kalmışlardır. Dolayısı ile onlardan bir cemaat kendi kusurlarından; sofiyeye mahsus olan iime'l-yakini: -Eserden müessire istidlal olarak tefsir eden bazı büyüklere itiraz dilini uzatmıştır. Bütün bunlar, işin hakikatına muttali olamamaktandır. Hakkı yerine getiren yüce Allah'tır. Bu yola, o hidayet eder. Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

453. MEKTUP

MEVZUU: Kadınlar için zaruri olan nasihatlar.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, saliha hanımlardan birine yazmıştır.

***

Önce bir ayet-i kerime meali:

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey Nebi, iman eden kadınlar sana: Allah'a hiçbir şeyi şirk koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleri ayakları arasında iftira düzmemek, herhangi bir iyilikte sana asi olmamak üzere, biat için sana geldikleri zaman; onlarla biat et. Onlar için, Allah'tan bağış talebinde bulun. Çünkü: Allah Gafur Rahim'dir." (60/12).

Mekke'nin fethi günü, Resulullah (sav) Efendimiz, erkeklerle olan biati tamamladıktan sonra; kadınlarla biat etmeye başladı.

Kadınlarla olan biat, yalnız sözlü idi; Resulullah (sav) Efendimizin eli, biat eden kadınların ellerine hiç değmedi.

Kötü ve düşük huylar, erkeklerden çok kadınlarda bulunduğundan; erkeklerin biatına göre kadınların biatında fazladan şartlar beyan buyurdu. Yüce Allah'ın emrine imtisal ederek, o vakitte kadınları o kötü huylardan men etti.

O şartlardan birincisi şuydu: Allah'a şirk koşmamak... Koşulan sirk, yüce Hakkın ne vücub vücubunda, ne de ibadet istihkakında olacaktır.

Bir kimsenin ameli; riyadan, şüm'adan, (Görsünler ve işitsinler diye yapılmaktan), Allahu Teala'nın gayrından; sözde ve övmekle olsa dahi ecir talebinden beri olmaz ise, o amel şirk dairesinin dışında değildir. O ameli yapan dahi, halis bir muvahhid olmaz. Resulullah (sav) Efendimiz bu manada şöyle buyurdu:

"Ümmetimde şirk, karanlık gecede karalasın üzerinde yürüyen karıncanın ayak izinden daha gizlidir."

Bir şiir:

Şirksiz olma sözü incedir karınca izinden;

Karanlık gecede bir karatas üstündekinden...

Resulullah (sav) Efendimiz, bir başka hadis-i şerifinde şöyle buyurdu: "En küçük şirkten sakınınız." Sordular: -En küçük şirk nedir ya Rasulallah? "Riyadır..."

Bundan başka, şirk âdetlerine, küfür mevsimlerine tazim etmek şirkte sağlam bir basamaktır.

İki dini tasdik eden dahi, şirk ehlinden sayılır. İslâm hükümlerinin mecmuu ile küfrü bir araya getirmeye teşebbüs eden dahi müşterektir. Halbuki küfürden teberri etmek, şirk şaibelerinden sakınmak tevhiddir.

Marazların, hastalıkların defi için, asnamdan ve tağuttan (kâhin ve putlardan) yardım talep etmek aynen şirktir. Böyle şeyler, ehl-i İslâm'ın cahilleri arasında şayi olmaktadır.

Yontulmuş taşlardan hacet talep etmek dahi küfrün kendisi olup yüce Vacibü'l-Vücud zatı inkârdır.

Allahu Teala, bazı dalâlet ehlinin halinden şikâyet ederek, şöyle buyurdu:

"Şu kimseleri görmez misin ki, onlar sana indirilen ve senden önce indirilene iman ettiklerini sanırlar; kâhini de hakem tutmak isterler. Halbuki, ona küfretmek için emir almışlardır. Şeytan dahi, onları, derin bir sapıklıkla saptırmak ister." (4/60)

Kadınların pek çoğu, memnu olan bu yardım talebini yapmaya müptelâdırlar. Kendilerinde bulunan tam cehalet sebebi ise, müsemmadan hali olan bu isimlerden beliyyenin defini talep ederler... Şirk ehlinin ve şirkin merasimini edaya meftundurlar. Bilhassa, Hindistan kadınları sırasında:

-Setile... diye bilinen cederi (çiçek veya benzeri kabarcıklı bir hastalık) marazının arız olduğu vakitlerde.

Anlatılan fiil, o kadınların hayırlısında ve şerlisinde; bu zamanda müşahede edilip görülmektedir. O derecede ki, bu şirkin inceliklerinden geri kalan, onun âdetlerinden bir âdete gitmeyen tek kadın bulunamamaktadır. Meğer ki Allahu Teala'nın koruduğu biri ola...

Hinduların büyük bildikleri günlere tazim, Yahudilerce bilinen gün âdetlerine uymak küfrü icab ettirip şirki gerektirir.

Nitekim ehi-i islâm'ın cahilleri, bilhassa kadın kısımları küffarın belli günlerinde küfür merasimini icra etmektedirler. Bunları kendileri için de bayram kabul edip kızlarının ve kardeşlerinin evlerine onlara benzeyen hediyeler yollamaktadırlar. Zarflarını dahi küffar gibi o mevsimde boyarlar. Ayrıca onları kırmızı pirinçle doldurduktan sonra yollarlar. O mevsime de tam manası ile itina ederler.

Bütün bu anlatılanlar şirktir ve Allah'ın dinine karşı küfürdür. Bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Onların pek çoğu, Allah'a iman etmez; meğer ki müşrik halleri ile inanalar...” (12/106)

Kendilerine adak yapılmış olarak, meşayihin kabirlerinde, meşayih için adak olarak kesilen kurbanları dahi, fıkhi rivayetlerde fukaha şirke dahil edip üzerinde sıkı durdular. Sonra bunu, şer'an men edilen cinne tapanların kestikleri cinse dahil eylediler. Kendisinde şirk şaibesi olduğundan, bu amelden dahi sakınmak gerek. Zira, adak yolları bunun dışında çoktur. Neden dolayı, öyle bir şekilde hayvan boğazlanıp da, cinne tapanların cin için kestiklerine benzetilip onlara katılmak olsun?

Kadınların, meşayih niyeti ile oruç tutmaları da böyledir. Bunların isimlerini ekseriyetle kendiliklerinden uydururlar; onların niyeti ile de oruç tutarlar. Her gününün iftarı için, hususi bir vaziyet tayin ederler. Oruç için de, günler tayin ederler. Taleplerini ve maksatlarını da bu oruçlara bağlı kılarlar. Bu oruçlar sebebi ile, o meşayihten hacetlerinin yerine gelmesine talep ederler. Sanırlar ki, işlerinin yerine gelmesi onlardandır. Böyle bir fiil, Allah'ın ibadetinde başkasını ortak etmektir. Ona ibadet yolu ile hacetlerin talebini başkasından yapmaktır. Üstte anlatılan fiilin şenaatini bilmek gerek. Bir hadis-i kusdisede şöyle geldi: "Oruç benim içindir; onun mükâfatını ben veririm." Bunun daha açık manası şudur:

-Oruç bana mahsustur; oruçta başkasının bana ortaklığı olamaz. Her ne kadar yüce Hakka bütün ibadetlerde başkasını ortak etmek aciz olmasa dahi; bunun oruca mahsus görülmesi, ona önem verip ondan ortaklığı atmak içindir.

Bu şeni fiili izhar ettikleri zaman, bazı kadınlar der ki: -Biz, bu oruçları Allah için tutarız. Ancak, onun sevabını meşayihin ruhlarına hediye ederiz.

Böyle bir söz, onlardan gelen hile yoludur. Eğer bu sözlerinde doğru iseler; oruç için günlerin tayinine ne hacet? Hususi taam vermek, iftarda çeşitli şeni vaziyetlerin tayinine neden gerek duyulur?

Onlar, çok kere, iftar vaktinde haram işler irtikâb ederler. Haram olan bir şeyle de oruç açarlar. Hiç de muhtaç olmadıkları halde, dilenirler ve o dilenerek aldıkları ile oruç açarlar. Sanırlar ki, hacetlerinin yerine gelmesi, bu haramı irtikâbına bağlıdır.

Üstte anlatılan manada yapılan işler aynen dalâlet olup, şeytanın aldatmacalarıdır. Allah korusun.

***

Kadınların biatında ikinci şarta gelince... Bu, HIRSIZLIKTIR. Bu da yasaktır. Bu dahi, seyyielerin büyüklerindendir. Bu kötü huy, çoğunlukla kadınlarda bulunmaktadır. O kadar ki, bundan kurtulan kadın bulunmayacak kadardır. Bunun için de, onlarla yapılan biatta, hırsızlıktan nehyetmek şart oldu.

O kadınlar ki, kocalarının mallarında, izinlerini almadan tasarruf edip hiç sakınmadan onları telef ederler; hırsızlar cümlesine dahildirler. Bu arada şöyle dememiz mümkündür:

-Bu mana, bütün kadınlarda sabit olup, bu hıyanet onların bütün fertlerinde var gibidir. Meğer ki Sübhan Allah'ın koruduğu biri ola... Keşke böyle bir şeyi seyyie ve hıyanet saysalar. Onlarda bu seyyieyi helâl bilmeleri korkusu çoktur. Böyle bir helâl bilme cihetinden de, küfür korkusu onların halinde daha ziyadedir. Şanı yüce mutlak hakim Zat, şirki yasak ettikten sonra, kadınlara hırsızlığı da yasak etti. Şu bağlantı ile ki: Bu kötü işin küfürde sağlam bir basamağı vardır. Yani kadınlar hakkında... Bu da, hırsızlığı helâl bilmelerinin yaygın olması sebebi iledir.

Böyle bir iş, kadınlar hakkında sair seyyielerin en kötüsüdür.

Kadınlara, kocalarının mallarını almanın tekerrür etmesi sebebi ile hıyanet melekesi hasıl olunca; başkalarının mallarında tasarruf etmenin kötülüğü de onların nazarından düşünce, zevcelerinden başkalarının mallarında tasarrufa geçmeleri de uzak görülmez. Dolayısı ile, sakınmadan hıyanetle başkalarının mallarını da çalarlar. Çok az düşünmekle bu mana açık bulunmaktadır.

Üstte anlatılan manadan da tahakkuk etti ki, kadınları hırsızlıktan nehyetmek, İslâm dinini en önemli işlerindendir.

Kadınlarla bağlantılı olarak, bunun çirkinliği şirkten sonra taayyün etmiştir.

Bu arada bir ek bilgi:

Resulullah (sav) Efendimiz, bir gün ashaba sordu:

"Hırsızlığın en kötüsü nedir bilir misiniz?"

Dediler ki:

-En iyi bilen, Allah ve Resulüdür.

Bunun üzerine, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"En kötü hırsız, namazından çalandır. Yani namaz erkânını ikmal etmez; onu kemal üzere eda etmez."

Bu hırsızlıktan sakınmak dahi zaruri görülmektedir; ta ki namaz kılan en kötü hırsızlardan olmaya...

Namaz niyeti, kalb huzuru ile olmalıdır. Zira, namaz, niyet hasıl olmadan sahih olmaz.

Namazda okunan Kur'an dahi sıhhatli okunmalıdır.

Rükûun sücudun, oturmanın ve kalkmanın yapılması dahi itminan ile olmalıdır. Yani rükûdan kalkarken, tam kalkmalı; bir teşbih okuyacak kadar da öyle durmalıdır. İki secde arasında dahi, bir teşbih okuyacak kadar oturmalıdır. Böyle yapmalı ki, oturmada ve kalkmada, itminan müyesser ola...

Bir kimse, anlatıldığı gibi yapmadığı takdirde; kendisini hırsızlar zümresine katmış ve tehdid altına girmiş olur.

***

Gelelim, kadınlarla yapılan biat şartlarının üçüncüsüne... ZİNADIR. Bu dahi nehyedilmiştir.

Kadınlarla olan biatin, bu şartla olan husisiyeti odur ki; zina işi kadınlarda daha çoktur. Bu da, zina işine onların rızalarının husulü, kendilerini erkeklere arz etmeleri sebebi iledir. Bu işte, kadınlar daha öndedir; bu işin husulünde onların rızası dahi muteberdir. Dolayısı ile bundan nehyetmek durumu, onlar hakkında daha tekidli oldu.

Bu işte, erkekler kadınlara tabidir. İş bu mana icaba olarak, Kur'an-ı Mecid'de Sübhan Hak, zina eden kadını, zina eden erkekten önde anlattı.

Şöyle buyurdu:

"Zaniye... (zina eden kadın) zani... (zina eden erkek) bunların her birine yüz değnek vurun...” (24/2)

Bu kötü iş, dünya ve ahiretin hüsranına muciptir. Bütün dinlerde çirkin ve kötü görülmüştür. Ebu Huzeyfe (ra) Resulullah (sav) Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet etti:

"Ey insanlar, zinadan sakınınız; onda altı haslet vardır ki, bunların üçü dünyada olup üçü de ahirettedir. Dünyada olanlar şunlardır:

a) Zina, insanın değerini, nuraniyetini, safasını giderir,

b) Fakirlik getirir,

c) Ömrü kısaltır.

Ahirettekiler ise şunlardır:

a) Yüce Allah'ın darlığı ve gazabıdır,

b) Kötü bir şekilde hesap vermektir,

c) Cehennem ateşi azabıdır.

Bundan başka Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Gözlerin zinası, yabancı kadınlara bakmaktır. Ellerin zinası, yabancı kadınlara el sürmektir. Ayakların zinası, yabancı kadınlara gitmektir..."

Bu manada, şu ayet-i kerimeler vardır:

"Müminlere söyle: Gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar; edep yerlerini korusunlar. Bu, kendileri için pek temiz bir harekettir. Allah yaptıklarından haberdardır.” (24/30)

Sonraki ayet-i kerimede ise şöyle buyurdu:

"Müminlere (kadınlara) da söyle: Gözlerini harama bakmaktan korusunlar; edep yerlerini muhafaza etsinler...” (24/31)

Şunun da bilinmesi yerinde olur; şöyle ki:

Kalb, göze tabidir. Göz, harama bakmaktan sakınmadığı takdirde; kalbin korunması müşkil iştir. Kalb dahi, öyle şeylerle meşgul olduğu takdirde, edep yerini korumak da zordur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; edep yerini korumak zaruridir. Şu manadan ötürü ki, edep yerini korumak müyesser ola...

Allahu Teala, kadınları, yabancı erkeklerle konuşurken; fücur işleyen kadınlar gibi yalpayı konuşmaktan dahi, Kur'an-ı Mecid'de nehyetti. Ta ki, kalblerinde maraz olanlar, bir şey umup onlara kötü kasdda bulunmayalar... Onların âdet olduğu şekilde konuşmalarını emretti. Yani herhangi bir vehme kaptırmaktan ve bir tamah vermekten...

Bundan başka, kadınlara; erkeklerin yanında zinetlerini açığa çıkarmaktan nehiy geldi. Ta ki, erkeklerde o manada bir ihtiyaç zahir olmaya...

Bundan başka, kadınlar; yürürken ayakları ile yere vurmak dahi nehyedildi. Ta ki," gizli zinetleri, yani halhal ve benzeri şeyleri bilinmeye... Bu şekilde ayak yere sıkı vurulunca, onlar oynar ve şıngırdar. Böyle bir şey dahi erkeklerin kadınlara meylini gerektirir. Hulâsa, her ne şey ki, fişka çeker; o şey, kötü olup yasak edilmiştir.

Mutlaka, böyle bir şeyden korunmak gerekir ki, haramın başlaması ve mukaddimesi" irtikâb edilmeye... Böylelikle de, selâmet müyesser ola... Yani haram işlerin kendilerinden.

Koruyucu Sübhan Allah'tır.

"Başarı dileğim, ancak Allah'adır. Ona tevekkül ettim; ona bağlandım...” (11/88)

Şu da gizli bir mana değildir ki:

Yabancı kadın, kadına nazar etmekte ve onu şehvetle okşamakta yabancı erkek gibidir. Bu manadan olarak, kadının kocasından başkasına süslenmesi caiz değildir. Bu başkası, isterse kadın olsun...

Erkeklerin tüysüz delikanlıya şehvet nazarı ile bakmaları ve aynı duyguyla onları okşamaları haram olduğu gibi; şehvetle kadınların kadınlara bakmaları ve onları okşamaları dahi haramdır. Bu inceliğe de çok riayet edilmesi gerek. Zira böyle bir şey dünya ve ahiret hüsranına çıkan geniş, bir yoldur.

Bir erkeğin kadına ulaşması; iki sınıf arasında bulunan ayrılık ve manilerin olması sebebi ile zordur. Amma kadının kadına ulaşması böyle değildir. Zira, iki sınıfın ittihadı için kolaylık ve suhulet vardır. Bundan dolayı, öbür manadan daha çok, bu hususa dikkat edip ihtiyatlı hareket etmeleri gerekir.

Kadının kadına nazar etmesini, erkeğin kadına nazar etmesini, kadının dahi erkeğe nazar etmesini açık bir şekilde men etmek gerek...

***

Kadınların biatındaki dördüncü şarta gelelim: ÇOCUKLARI ÖLDÜRMEKTİR.

Şu manadan ötürü ki: Cahiliyetteki kadınlar, fakirlik korkusu ile, kız çocuklarını öldürürlerdi. Bu şeni iş, bir insanı öldürmek olduğu gibi, soyu da kesmektir. Böyle bir şey de, büyük günahlardan sayılır.

Kadınların biatında anlatılan dördüncü yasak şart ise, BÜHTAN ve İFTİRADIR.

Anlatılan bu kötü huy, kadınlarda daha ziyade olduğundan; bilhassa onlar bu işten nehyedildi. Bu sıfat, çirkinlik itibarı ile kötü sıfatların en şiddetlisidir. Rezil huyların da en rezilidir. Zira o, bütün dinlerde haram olan yalanı tazammun eder; hepsinde de kötü görülmüştür. Bundan başka, müminlere eziyet sayılır ki, bu dahi haramdır. Sonra o, yeryüzünde fesadı gerektirir ki, mahzurlu olup men edilmiştir. Kur'an hükümlerinin kafi kararı ile, kötü olarak kabul edilmiştir.

***

Gelelim altıncı şarta ki, Peygambere asi gelip ona muhalefet etmekten nehiydir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Hem de verdiği emr-i marufun tümünde.

Bu şart, bütün emirlere imtisal etmeyi; şer'i yönden gelen bütün yasaklara da uymayı tazammun etmektedir.

imtisal edilmesi gereken işler arasında şunları sayabiliriz: Namaz, oruç, zekât, hac.

Anlatılan dört şart, Allah'a ve Allah katından gelenlere imandan sonra, islâm'ın üzerine kurulduğu işlerdir.

Ciddiyetle, çaba harcayarak; tembellik edip ara vermeden, namazın eda edilmesi gerekir.

Bir minnet borcu kabul ederek, zekâtın dahi sarf edilecek yerlerine verilmesi yerinde olur.

Ramazan ayı orucunu dahi tutmak gerek. Zira bu oruç; bir senelik seyiata kefaret sayılır.

Hac vazifesinin dahi eda edilmesi gerek. Zira, Resulullah (sav) Efendimiz hac hakkında şöyle buyurdu: "Hac, yapılmadan önce işlenenlere de kefaret olmayı gerektirir."

Bu vazifeyi de eda etmeli ki, İslâm kıyamı sağlansın.

Anlatılanlardan başka, mutlaka vera (şüpheli işlerden çekinmek) ve takva (her türlü kötülükten dikkatle sakınmak) lâzımdır. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dinimizin direği vera'dır..."

Burada vera, şer'an nehyedilen işlerin terkinden ibarettir.

Müskirat (sarhoş edici şeyler) alıp yemekten dahi sakınmak gerek. Böyle şeyleri şarap gibi haram ve kötü bilmelidir.

Çalgılı işlerden de sakınmalıdır. Bundan sakınmak zaruridir. Çalgılı şeyler hakkında şöyle geldi:

"Gına (çalgı) zinanın efsunudur."

Zira, böyle şeyler oyuna ve oyalanmaya girer ki, haramdır.

Gıybetten, nemimeden (söz gezdirmekten) dahi sakınmak gerek. Bunlar da yasak edilmiştir.

Maskaralıktan ve bir mümine eziyet etmekten dahi sakınmak zaruridir. Zira, her ne veçhile olursa olsun; bir mümine eziyet edip alaya almak, eğlenmek yasaktır.

Şum tutmak ve herhangi bir şeyi uğur sayıp onun tesirine inanmak dahi yerinde değildir.

Hastalığın da, bir şahıstan diğer şahsa geçeceğine itikad etmek doğru olmaz. Zira, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, her ikisinden de men edip şöyle buyurdu:

"Ne şum tutmak, ne de geçme vardır..."

Kâhinlerin ve müneccimlerin sözlerine itibar etmek yerinde değildir. Bunlara gaybe dair işler sorulmamalı ve gaybe dair işlerde onların maarifetli olacaklarına itikad etmemelidir.

Bu hususta dahi, çokça yasak emri gelmiştir.

Sihir istimalinden dahi, sakınmak gerek. İster yapmak, isterse yaptırmak için olsun. Zira, böyle bir şey, kesin olarak haramdır. Bunun küfürde sağlam bir basamağı vardır. Hiçbir günah yoktur ki; sihir istimalinden daha ziyade küfre yaklaştırsın. Bundan çok sakınmak gerekir ki, onun inceliklerinden hiçbiri sudur etmeye...

Bir rivayette şöyle geldi:

"Müslüman, Müslüman olarak kaldıkça, kendisinden sihir (büyü) sadir olmaz."

Allah, bizleri korusun; ondan iman zail olduğu takdirde kendisinden sihir sadır olabilir.

Sihir ve imandan her biri, birbirinin naksedicisi gibidir. Yani sihir vaki olunca, iman kalmaz.

Anlatılan inceliğe dikkat etmelidir ki, imana bir halel gelmeye ve bu amel şumluğu ile, islâm elden gitmeye...

Hulâsa, muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz her ne haber vermiş ise, şeriat kitaplarında ulema her neyi beyan etmiş ise, onlara intisal için, tam manası ile çalışmak gerek. Hem de, onların hilafını, öldürücü bir zehir ve ebedi ölüme kavuşmak, sonsuz azapların dahi çeşitlerine uğramak olduğunu bilerek.

***

Kendileri ile biat edilen kadınlar, anlatılan şartları kabul edince; Resulullah (sav) Efendimiz, onların mücerred sözü ile biat etti. Yüce Allah'ın emri ile de, onların bağışlanmasını talep etti. Bir cemaat hakkında, Resulullah (sav) Efendimizin istiğfarı vaki olunca; onların bağışlanacağına tam bir ümit vardır. Yani kabul olacağı şanında. O cemaat dahi, bağışlanmış olur.

Ebu Süfyan'ın zevcesi Hind dahi, bu biat eden kadınlar arasında idi. Hatta onların başkanı idi. Onların namına konuştu. Onun hakkında dahi, tam manası ile, bir bağışlanma ümidi vardır.

Hangi kadın olursa olsun; bu şartları itiraf edip de, iktizasına göre amel eder ise, hükmen bu biata dahildir; bu istiğfar bereketinden ona da ümid vardır.

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Eğer şükredip de iman ederseniz, Allah size azapla ne yapsın?” (4/147)

Burada şükretmenin manası şudur: Şer'i hükümleri kabul edip onların 'iktizasına göre amel etmek...

Necat ve halâs yolu, şeriat sahibi Resulullah (sav) Efendimize; itikadda ve amelde tabi olmaktır.

Üstaz ve şeyh, ancak şeriata dalâlet içindir. Onların bereketi ile itikad ve amele dair işlerde suhulet ve kolaylık olması içindir. Ancak şöyle bir şey için değildir: Müridler, dilediğini yapacak, canının istediğini yiyecek; sonra şeyh onlara cehenneme karşı perde olup kendilerini azaptan koruyacak! Böyle bir şey, sırf temennimden ibarettir.

Orada ancak, Allah'ın izni ile bir kimse şefaat edebilir. Bir kimse ki, Rabbinin razı olduğu murtaza zümreden değildir; hiç kimse onun hakkında şefaat edemez.

Rızaya nail olan murtaza o kimsedir ki, şeriat iktizasına göre amel eder; bu arada kendisinden ufak bir hata da sudur eder ise, amma beşeriyet iktizası olarak, işte hali anlatıldığı olan bir kimsenin şefaatle kurtulması mümkündür.

Burada, şöyle bir şey sorulabilir:

-Hangi itibara göre, günahkâr bir kimseye:

-Murtaza demek mümkün olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Sübhan Hak, bir kimsenin bağışlanmasını murad eder ise, onun affı şanında bir vesile meydana çıkar. Böyle bir kimse, hakikatte murtazadır; isterse zahirde günahkâr olsun.

Başarı ihsan eden Sübhan Haktır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver. Bizim için işimizde başarı hazırla..." 8/10)

***

454. MEKTUP

MEVZUU: Bir manada müjde.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Haşim'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm onun Resulüne... Sizlere dahi dualar ettiğimi bildiririm.

Malumunuz olsun ki,

Molla Fethullah ile gönderilen mektup ulaştı. Mahabbet, ihlâs, hararet ve iştiyakı da tazammun ettiğinden, ferah ve sürür verdi. Nuraniyetinizin dahi, çevreye yayıldığı zahir oldu. Bu mana, mektubunuzu mütalaa sırasında zahir oldu ve nazarda çokça yayılıp dağıldığı görüldü. Bu mana dahi, bana ümit verdi.

Bunun için, Sübhan Allah'a hamd ve şükürler olsun.

***

Bundan daha ziyade ne yazayım?

Ey muhib,

Mir Muhammed Nu'man'ın mektuplaşmayı bırakmasının sebebini bilemiyoruz. Şayet bu taraftan, bir şeyin tevehhümü kendisine vaki olmuş ise, böyle bir şey asla vaki olmamıştır.

Hatta tam bir safa ile tasavvur etmek gerekir ki, Fakir tam manası ile Mir tarafını son derecede muhafazaya çalışmaktadır. Hem de, kuşun yumurtasını korumaya çalıştığı gibi... Ta ki, talep işine bir fütur gelip de, saliklerin yolunda bir kapanma olmaya...

***

İki aydan beri Fakir'e zaaf geldi. Bunun için daha önceki mektuba dere e dilen suallerin cevabının müsveddesinden aciz kaldı. Şayet Sübhan Allah, sıhhat ve afiyet nasib ederse yazarız. Olmazsa asbabdan dua ve fatiha bekleriz. Sübhan Allah bize yeter, o ne güzel vekildir.

Selâm size ve diğer ehlüllaha. Evlâd-ı kiram selhamette, ganimet içinde ve bütün kötülükten mahfuz olsunlar.

***

455. MEKTUP

MEVZUU: Zaman Sultanı ile mahfilinde vaki olan konuşmanın beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Sonra...

Bu tarafın hal ve vaziyetleri hamd etmeyi icab ettirir.

Hayret verici, görülmemiş sohbetler geçti. Yüce Sübhan Allah'ın inayeti ile bu konuşmalarda; dini işlere ve İslâmi esaslara kıl kadar olsun bir müdahane ve gevşeklik düşmedi.

Sübhan Allah'ın muvaffakiyet vermesi ile; has meclislerde ve halvetlerde sudur eden ibarelerin aynıyla bu yerlerde beyanı vaki oldu.

Şayet bir mecliste cereyan edeni yazacak olsak; bir cilt dolmak ister. Bilhassa Ramazan ayının on yedinci gecesi olan leyle-i barihada cereyan edeni.

***

Enbiyanın biseti üzerinde çok şeyler anlattım.

Aklın istiklâli olmadığı üzerinde de durdum.

Ahirete iman, oranın azabı ve sevabı, rüyetin isbatı, Hatemü'r-rüsul Resulullah (sav) Efendimizin Hamiyeti, her yüz yılın müceddidi, Hulefa-i Raşidin'e iktida, teravihin sünnet oluşu, tenasühün batıl olduğu, cin halleri ve onların azapları, sevapları, daha bunların benzeri işler anlatıldı.

Bütün bu anlatılanlar pek güzel bir şekilde dinlendi.

Bu arada; kutupların, ebdalin ve evtadın hallerine dair başka şeyler de anlatıldı. Onların hususiyetleri dahi anlatıldı.

Sübhan Allah'a hamd olsun ki, siz olduğunuz halde kaldınız ve hiçbir şekilde de zahir olmadı.

Ümid odur ki, Sübhan Allah'ın, bu vakıalar ve mülakatta saklı maslahatları ve gizli sırları vardır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki... bunu bize hidayet eyledi... Eğer Allah bize hidayet etmeyeydi, biz yolunu bulamazdık. Rabbimizin resulleri hakkı getirdi...” (7/43)

***

Kur'an-ı Kerim'in hatminde Ankebut suresine kadar geldim.

Her gece o meclisten dönüyorum; yerime gelip teravih vazifesini yapıyorum.

Hıfzın faydası büyük bir devlettir. Gönül birliği cemiyetin aynı olan bu kesik günlerde o dahi hasıl oldu. Evvel ahir Allah'a hamd olsun.

***

456. MEKTUP

MEVZUU: Uhrevi rüyeti inkâr edenlerin şüphelerini atmak hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Abdürrahman b. Mir Muhammed Nu'man'a yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Rüyet meselesi, (yani ahirette yüce Allah'ı görmek) hakkında irad ettikleri itiraz, hatta rüyetin nefyi için ikame ettikleri delil şudur: Gözle görmek iktiza eder ki; görülen aynı hizada buluna ve görenin mukabilinde dura... Böyle bir şey ise, Vacib Teala hakkında yoktur. Zira böyle bir şeyin olması ciheti gerektirir. Bu cihet ise; ihata, tahdid, nihayeti getirir. Böyle bir durum da, üluhiyete münafi olan noksanı gerektirir.

Halbuki yüce Allah, anlatılan manadan yana, tam bir yüceliğe sahiptir.

Üstte ileri sürülen itiraza cevap şudur:

Kemal üzere kudret sahibi olan yüce Sultan, iki parça içi boş, histen ve hareketten uzak damara; bu zayıf fani dünya hayatında, hiza ve mukabil durma şartı ile eşyayı görüp hissetme kuvvetini verdikten sonra, ahiretin kuvvetli ve baki hayatında o iki parça damara neden bir kuvvet vermesi mümkün olmasın ki; hizasız ve mukabelesiz olarak görülecek olanı o kuvvetle göre... Bu durumda o görülecek olanı ister bütün cihetlerde bulunsun; isterse hiçbir cihette bulunmasın. Bu işin uzak görülmesine sebep nedir ve muhal oluşu nereden gelir?

Zira, Fail-i Muhtar olan yüce Zat, iktitarın en yüce mertebesindedir. Bir istidadlı için kabul eder ki, görme ve hissetme manaları ona taalluk etsin.

Bu manada asıl söz şu ki:

Yüce Allah bazı yerlerde, yararlı olacakları dolayısı ile, hiza şartını ve cihet tayinini gözlerin görmesi için koyar. Ondan başka, bazı yerlerde ve zamanlarda ise, bu şartı itibardan düşer. Anlatılan şart olmadan da, gözlerin görmesi takarrür eder. Aralarında tam zıddiyetin, değişikliğin bulunmasına rağmen; o yeri bu yerle kıyas etmek insaftan uzaktır. Böyle bir iddia, mülk ve şehadet alemi keşiflerinde kısa görüşe sahip olmaktır. Melekût aleminin acaiplerini dahi inkârdır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sübhan Hak, görüleceğine göre; gerekir ki, gözle idrak edilip kavrana... Böyle bir şey ise, haddi ve nihayeti gerektirir.

Halbuki, Allahu Teala, böyle bir manadan yana çok çok üstünlüğe sahiptir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Mümkündür ki; görüle... Fakat gözle idrak edilip kavranmaya... Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Gözler onu idrak edemez; ama o, gözleri idrak eder. Lâtif Habir odur.” (6/103)

Müminler, Sübhan Hakkı ahirette göreceklerdir. Vicdani bir yakinle de, o şanı yüce Zat'ı gördüklerini anlayacaklardır. Bu görmeye terettüb eden lezzeti dahi kemal üzere kendilerinde bulacaklardır. Lâkin, görülen onlarca asla idrak edilmiş olmayacak, o manadan yana kendilerine kesin olarak bir şey hasıl olmayacak. Yalnız görmeyi bulmak ve onunla lezzet almak başka.

Bir şiir:

Rahat ol, hiç anka avlanır sanma;

Yoksa tuzaklar taşırsın daima...

Görülenin kavranıp idrak edilmesi manasında tevehhüm edilen rüyetteki noksan o yerde yoktur.

Cihetsiz olarak görmenin sübutu olduğu gibi, görene dahi bu rüyetten hasıl olan lezzet için ne noksan vardır; ne de kusur.

Hatta görülen yüce Zat'ın tam in'amından ve ihsanındandır ki, mahabbet ateşi ile yananlara kâmil cemalini açar ve rüyetinin zülâlinden kana kana onlara içirir.

Onları visali ile şereflendirmesi, yüce mukaddes Zat'ına hiçbir kusur ve noksan gelmeden olur. O Sübhan Zat'ın üns makamında dahi cihet ve ihata sübutu olmaz.

Bir şiir:

Gelmez noksan şanınıza bu yandan;

Olsa bende bir keramet şanından...

Bu manada şöyle de diyebiliriz:

Rüyetin husulünde, hiza ve mukabele şart olunca, gören tarafında dahi, aynı şekilde şart olması gerekir. Çünkü, görülen tarafında şarttır. Sonra, mukabele bir nisbet olup iki mütakabil tarafta da vardır. Yani gören ve görülende...

Üstte anlatılan manadan lâzım gelir ki, Sübhan Hak eşyayı göremeye... Görme sıfatı dahi, o yüce mukaddes Zat için sabit olmaya... Halbuki, böyle bir mana, Kur'an'ın kafi hükümlerine aykırıdır. Bu manalarda şu ayet-i kerimeler sarihtir:

"Allah, yaptıklarınızı görür...” (54/4)

"Gören ve duyan odur...” (42/11)

"Allah amellerinizi görecektir...” (9/94)

Sonra öyle bir manayı almak, o yüce Zat'tan kâmil bir sıfatı için noksan ve olmamaktır.

Burada şöyle bir soru da çıkabilir:

-Vacib Teala hakkında görmek, eşyayı bilmekten ibarettir. İlmin dışında görmek, ciheti icab ettiren manadan başka bir şey değildir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Hiç şüphe yok ki, rüyet (görmek) kâmil sıfatlardan olup, Vacib Sübhan için sabittir. Hem de istiklâl ile... Bu mana, Kur'an'ın kesin hükmü ile anlatılmıştır. Bu durumda rüyeti ilme döndürmek, zahir olan mananın hilâfına irtikap etmektir.

Öyle bir mana kabul edilse dahi, yani rüyetin ilim kısımlarından olduğu, yine de bundan, hizanın şart olmaması lâzım gelmez. Yani ilimde. Zira, ilim iki kısımdır:

a) Bir kısım ilim var ki, bunda bilinen şeylerin hizada olması şart değildir.

b) Bir kısım ilim de vardır ki, bunda hiza şarttır. Bu, ikinci kısma:

-Rüyet... (Görmek) ismi verilmiştir. Bu kısım ise, mümkinatta ilim kısımlarının en alâsıdır; kalbin itminan mertebesinde hasıl olur.

Makulatta, yani akılla idrak edilen şeylerde, vehmin arız olmasından kurtuluş yoktur. Bu muarazadan kurtulan, ancak hissedilen (yani görülüp tutulan) şeydir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, İbrahim Halil (as) Peygamber ölülerin dirilişini görmeyi taleb etti. Buna imanı ve yakini olduğu halde, görmekle kalbinin tatmin olmasını istedi.

Şunun da bilinmesi gerekir ki, sıfat-ı kâmilden olan rüyet, şayet Vacib Teala'dan olmayaydı; mümkine nereden gelecekti? Zira, mümküne hasıl olan her kemal, yüce mukaddes Vacib mertebesindeki kemalin bir aksidir. Haşa ki, Vacib Taala'da olmayan bir şey mümkinde buluna... Zira mümkin, haddizatında aynen noksandır; eğer onda bir kemal var ise, yüce mukaddes Hazret-i Vücub mertebesinden gelen bir emanettir. O makam, her hayrın ve kemalin kaynağıdır.

Bir şiir:

Getirmedim ki, evimden hiçbir şey, ancak;

Verdin bendekini, nefsim ondan olacak...

Sualin aslına bir başka cevap da şudur:

-Bu itiraz, yüce mukaddes Vacib Zat'ın varlığına da yürümektedir. Rüyeti nefyettiği gibi, yüce mukaddes Zat'tan varlığı dahi nefyetmektedir. Dolayısı ile, böyle bir itiraz varid değildir. Şunun için ki, aklen muhal olan bir şeyi getirir. O itirazın daha açık beyanı şudur:

-Sübhan Vacib Zat madem mevcuttur; alem cihetlerinden bir cihette olması gerekir. Meselâ altta, üstte, önde, arkada, sağda ve solda.

Halbuki, öyle bir şey ihatayı, tahdidi gerektirir ki, bunların hepsi de, üluhiyeti nefyeden noksandır. Allahu Teala, böyle bir manadan yana pek temizdir.

Burada şöyle bir soru da çıkabilir:

-Mümkündür ki, bütün cihetlerde buluna; ama bundan ihata ve tahdid lâzım gelmeye.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Onun bütün cihetlerde olması ve ihata ve tahdidi nefyetmez. Bu takdire göre o, elbette alemin ötesindedir. Bu durumda ikilik olur ki, başka başka olmayı gerektirir. Zira:

-İki şey, birbirinden başkadır. Kaziyesi, akıl erbabı katında mukarrerdir. Bu da, tahdidi gerektirir,

***

Şu mana gizli kalmamalıdır:

Bu gibi, süslü gösterilen haksız şüphelerden kurtulma yolu odur ki, gaybe ait hükümlerle, şehadete ait hükümlerin arası fark edile... Gayb dahi, şahide kıyas edilmeye. Zira mümkündür ki, şahidde bazı hükümler doğru olurken, gaibde yalan çıkar. Şahidde kemal olan dahi, gaibde noksan bulunur. Zira hükümlerin ayrılığı sabittir. Bilhassa iki yer arasında, uzun bir ayrılık olursa...

Toprak nerede Rabbü'l-erbab nerede!..

Allahu Teala, onlara insaf versin ki, Kur'an'ın sağlam hükümlerini inkâr etmeyenler... Hem bu karışık tevehhüm ve hayalât ile sahih hadis-i nebevileri dahi yalana çıkarmayalar...

İnzal olunan bu gibi hükümlere iman etmek gerek. Hem de, keyfiyetini, keyfiyeti belli olmayan ilme havale ederek. Onu anlamaktan yana da kusuru itiraf etmek gerek, idrak edilemediği için, o hükümleri nefyetmek yerinde bir hareket olmaz. Zira, böyle bir şey, selâmetten ve doğruluktan uzaktır.

Şu da mümkündür ki, pek çok şeyler aslında doğru oldukları halde, bizim kısa akıllarımıza göre uzak bulunurlar.

Eğer akıl yeterli olsaydı; Ebu Sina gibi birine olurdu. Ki o, işi akılla bulmaya çalışan akıl erbabına mukteda idi. Bütün akla dayalı hükümlerde haklı idi; onlarda yanılmadı. Halbuki o, bir meselede hata etti; o da şu hükme varmasıydı:

-Birden ancak bir sudur eder.

Bunun böyle olmadığı da, en küçük bir teemmülle insafla bakana açıktır. Bu makamda, İmam Fahr-i Razi ona taan edip şu ibareyi kullanmıştır.

-Asıl şaşırtıcı mana, o kimseden gelmektedir ki; bütün ömrünü hatadan koruyan bir âleti öğrenmek ve öğretmekle tüketmiştir. Sonra, en büyük matluba gelince; çocukları dahi güldürecek şeyler kendisinden sadir olmuştur.

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet uleması, bütün şer'i hükümleri isbat etmişlerdir. Amma, bunların manası ister aklen bilinsin; isterse bilinmesin. Onların keyfiyetinin idrak edilemeyişi sebebi ile nef-yi cihetine de gitmezler.

Misal olarak, burada kabir azabını, Münkir Nekir sualini, sıratı mizanı ve benzerlerini alabiliriz. Ki bunlar, noksan akıllarımızın, idrakten yana kusurlu olduğu şeylerdendir.

Bu büyüklerin iktida ettikleri Kur'an ve hadistir; akıllarını da onlara tabi kılmışlardır. Şayet onları idrak zaferine ererlerse ne âlâ... Aksi halde, şer'i hükümleri kabul ederler. İdrak edemeyişi dahi, anlayışlarındaki kusura yorarlar. Bunlar başkaları gibi, akıllarının idrak edip kabul ettiğini kabul ve akıllarının idrakten aciz kaldığını da reddedenler değildir. Hiç bilmezler mi ki, peygamberlerin gönderilmesi, ancak Sübhan Mevlâ'nın razı olduğu bazı matlupları idrak etmekten yana akıllar kusurlu olduğu içindir. Akıl da, her ne kadar hüccet ise, lâkin kâmil manada hüccet değildir. Asıl kâmil hüccet, peygamberlerin biseti ile tamam olmuştur. Onlara salât ve selâm olsun. Bu manada, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Biz, bir resul gönderinceye kadar azab ediciler değiliz...” (13/15)

***

Biz, yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Hiza ve mukabele, her ne kadar şahidin (hazırın) görülmesinde şart olsa da, lâkin mümkündür ki, gaibin görülmesinde bunlar şart olmaya...

Galib mevcuttur; ancak mevcudat cihetlerinden herhangi bir cihette asla değildir.

Görenin görmesi olmasa dahi, o bütün cihetlerden münezzeh olduğu gibi; gördükten sonra da, ona bir cihet sabit olmaz.

Orada mukabele ve hiza yoktur; burada anlatılan mananın uzak görülmesi ve muhal sayılması neden? Şekli belli olmayan görüşün sekli belli değildir. Şekli belli olmayan, şekli belli olanın yolu yoktur.

Sultanın ihsanını ancak onun taşıyıcıları alabilir.

Keyfiyetten münezzeh görüşü; keyfiyeti belli görüşe göre, görülen şeylere taalluk eden keyfiyetle kıyaslamak münasip düşmez. Böyle bir şey, insaftan da uzaktır.

Doğruda basan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Zira, her ne.şey ki, icmal ciheti ile daha sıkı, cem'iyet itibarı ile daha çok olur; yüce Allah'ın zatına daha yakındır.

İnsanda bulunan, ya halk alemindendir, yahut emir aleminden. Kalbe gelince, bu iki alem arasında berzahtır.

Yükseliş, mertebelerinde ise, o mertebelerin tazammun ettiği şeylerden insan letaifi, asıllarına kadar yükselir. Meselâ, önce suya yükselir; sonra havaya, sonra ateşe, sonra letaifin asıllarına, sonra kendisinin terbiyesine gelen cüz'i isme. Daha sonra da, onun küllisine. Daha sonra da Allah'ın dilediği yere kadar yükselir. Amma kalb, böyle değildir. Zira, onun yükseleceği bir aslı yoktur. Elbet kalbden yükselişi, evvelâ yüce Zat'adır.

Sonra kalb, gayb hüviyetinin kapısıdır. Ne var ki, anlatılan tafsil olmadan yalnız kalb yolundan vuslat, zordur. Ancak o tafsili itmam ettikten sonra, vuslat meyesser olur.

Görmez misin ki, onda bulunan bu cemiiyet ve vüs'at, anlatılan tafsilli mertebeleri aştıktan sonra olmaktadır.

Burada:

-Kalb... demekten murad, geniş manası ile (basit) cami olan kalbdir. Bilinen bu et parçası değildir.

***

457. MEKTUP

MEVZUU: Mü'min kalbinin yüce şanı beyanında olup ona eziyetten men hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Arabi ibare ile Mevlâna Sultan Serhendi'ye yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun.

Salât ve selâm, onun Resulü Muhammed'e ve tüm âline.

***

Sonra...

Bilesiniz ki,

Kalb, Sübhan Allah'ın candır. (Komşu, yakın manalarınadır) Onun mukaddes zatında ondan daha yakın bir şey yoktur. Bilhassa ona eziyet etmekten sakınınız. Amma hangi kalb olursa olsun...İster mü'min olsun; isterse asi. Zira komşu, asi olsa dahi himaye görür. Sakınınız, bundan çok sakınınız. Zira, küfürden sonra, Sübhan Allah'a eziyet etmeye sebep olan kalb eziyeti gibi bir günah yoktur. Çünkü o, Sübhan Allah'a pek çabuk ulaşır.

Halkın tümü, Sübhan Hakkın kullarıdır. Dövmek ve ihanet etmek. Amma hangi kul olursa olsun; onun efendisine eziyet muciptir.

Yüce Mevlâ'nın şanını düşünmek gerek. O , Mutlak Malik'tir. Onun halkında ancak emir buyurduğu kadar tasarruf edilir. Bu emredilen mikdar dahi, eziyet kısmına dahil değildir. Elbette yüce Allah'ın emrine imtisaldir.

Meselâ, bekâr olarak zina eden kimsenin haddi yüz değnektir. Bu yüzün üstüne bir tane artırılırsa, zulüm olur ve eziyete dahildir.

Bilesiniz ki,

Kalb, mahlukatın en faziletlisi ve en şereflisidir. Nitekim, insan da, mahlukatın en faziletlisidir. Bu da, alem-i kabirde olanı icmal ve cem ettiği içindir. Kalb de, insanda bulunanı cem ettiğinden en faziletlidir; bir de başatında ve icmaliyetinde kemal üzere olduğundan...

Zira, her ne şey ki, icmal ciheti ile daha sıkıcı, cem'iyet itibarı ile daha çok olur; yüce Allah'ın zatına daha yakındır.

İnsanda bulunan, ya halk alemindendir, yahut emir aleminden. Kalbe gelince, bu iki alem arasında berzahtır.

Yükseliş mertebelerinde ise, o mertebelerin tazammun ettiği şeylerden insan letaifi, asıllarına kadar yükselir. Meselâ, önce suya yükselir; sonra havaya, sonra ateşe, sonra letaifin asıllarına, sonra kendisinin terbiyesine gelen cüz'i isme... Daha sonra da, onun küllisine... Daha sonra da Allah'ın, dilediği yere kadar yükselir. Amma kalb, böyle değildir. Zira, onun yükseleceği bir aslı yoktur. Elbet kalbden yükseliş, evvelâ yüce Zat'adır.

Sonra kalb, gayb hüviyetinin kapısıdır. Ne var ki, anlatılan tafsil olmadan yalnız kalb yolundan vuslat zordur. Ancak o tafsili itmam ettikten sonra, vuslat müyesser olur.

Görmez misin ki, onda bulunan bu cem'iyet ve vüs'at, anlatılan tafsilli mertebeleri aştıktan sonra olmaktadır.

Burada:

-Kalb... demekten murad, geniş manası ile (basit) cami olan kalbidir. Bilinen bu et parçası değildir.

***

458. MEKTUP

MEVZUU: Uruc ve nüzul beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Arapça olarak, Mahdumzade Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Ondan yardım dileriz.

Seyyidüna Mevlâna Şefi-i zünubiha (Efendimiz sahibimiz günahlarımıza şefaatçi) Muhammed'e ve onun âline, ashabına salât okuruz.

***

Bilesiniz ki,

Sübhan Hakkın bana zihar eylediğine göre, kâinatta bir nokta vardır ve o nokta, zilli alemin merkezidir. Yine bu nokta, tüm alemin icmalidir. Alem dahi, tamamı ile bu icmalin tafsilidir.

Yine o nokta, semada güneş gibi olup afaktakiler onunla nurlanır.

Her kime ki, Sübhan Hak'tan bir feyiz ulaşır; bu noktanın tevessülü ile olmaktadır.

O nokta, gayb hüviyeti noktasının hizasındadır.

Yine o nokta, nüzul mertebesinde bulunmaktadır.

Hübuta ve esfeliyete bu mertebede nüzul olmadıkça, gayb-ı hüviyet ismi ile müsemma olan mertebeye uruc olmaz.

Bu nüzul, davet ve tekmildedir.

O nokta mertebesinde bulunan nüzulda tahayyül edilir ki, yüz aleme, arka dahi Sübhan Hakkadır.

Zahir olan mana şu ki: Aleme olan bu teveccüh, Sübhan Hak'tan inkıta; ancak ölüm zamanına kadardır. Ölüm zamanı gelince, iş tersine döner.

Bu dünya hayatında ayrılık ve her iki taraftan zevk vardır. Mülakat, ancak ölümden sonra olacaktır.

Bu anlatılan manadan da şu kudsi hadis-i şerifin manası zahir olmaktadır:

"Dikkat ediniz, ebrarın bana şevki arttı... Benim dahi onlara pek ziyade şevkim vardır..."

Bilesin ki,

Bu mertebede nüzul tahakkuk etmekle beraber; salikle Sübhan Allah arasında hicap yoktur. Hatta bu mertebede, bütünüyle hicaplar yoktur. Lâkin, Sübhan Hakka teveccüh de yoktur. Bu makamda teveccüh, tamamı ile halkadır.

Bu makam, davet makamıdır.

Nüzul bu noktadan başlar ki, zilli alem dairesinin merkezidir; adem dairesi merkezi noktasına kadar gider. Bu da, Allahu Teala'ya küfür ve Sübhan zat'ı, enbiyayı, yüce Allah'ın ayetlerini de inkâr makamıdır.

Uruc, bu noktadan asıl daire merkezine vaki olur. Ki orası enbiyanın makamıdır. Onlara selâm...

Anlattığımız o nokta, zulmani olmanın son derecesinde zulmanidir. Nur-lanıp aydınlık olması için o makama nüzul, manası yüksek bir iştir. Bunun mukabilinde ise, İslâm noktası vardır. Bu dahi o noktadır ki, anlatılan zulmani nüzuldan sonra oraya urucu vaki olur. Bu zulmani noktanın aydınlık lambası ise şu kelim-i tayyibedir: -LA İLAHE İLLALLAH... (Allah'tan başka ilâh yoktur) Vesselam...

***

459. MEKTUP

MEVZUU: a) Duanın sırları, b) Ulemayı ve sulahayı medhetmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, sayesi eksik olmasın, zaman sultanına yazmıştır.

***

Duacıların en küçüğü AHMED, zat-ı muallanın hizmetçilerine tavazu ve inkisar izhar eder. Avama ve havasa şamil olan emniyet ve eman nimetinin şükrünü edaya çalışır. Duanın kabul olacağı bilinen vakitlerde, fakirlerin (dervişlerin) toplandığı zamanlarda, İslâm askerlerine fetih ve yardım talep eder.

Mahlukun her ferdi, bir iş için yaratılmıştır. Her neden yaratıldıysa, kendisine müyesser olan odur. Zira, Sübhan Allah'ın fiillerinde abes mümtenidir.

Gazi mücahid askerlere bağlanan işe gelince, üstün devletin sütunlarını takviyedir; açık saltanatın rükünlerini teyiddir. Şöyle ki:

Şeriat-ı garranın revaç bulması dahi o saltanatın kıyamına bağlıdır, bu manada şöyle gelmiştir:

"Şeriat, kılıçların gölgesi altındadır."

Bu iş, değeri üstün bir iş olup, dua askerlerine bağlıdır. Bu dua askerleri, fukara ve ashab-ı belâdır.

Çünkü, fetih ve nusret iki kısımdır. Şöyle ki:

a) Sebeplere bağlı olan kısımdır. Ki bu savaş askerlerine taalluk eden fetih ve nusrettir.

b) Diğer kısım ise, fethin ve nusretin hakikatidir ki; sebepleri sebep eyleyen yüce Zat katından gelmektedir. Allahu Teala'nın buyurduğu:

"Nusret, (yardım) ancak allan kalındandır..." (3/126) ayet-i kerime bu manaya işarettir. Bu dahi, dua askerlerine taalluk eder.

Dua askerleri, züllü ve inkisan ile önde olup sebepten müsebbibe terakki etmiştir.

Bir mısra:

Topu kaptılar, bu meydanda gönlü kırıklar...

Bundan başka, dua kazayı dahi reddeder. Nitekim bu manada, Muhbiri Sadık Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kaza, ancak dua ile reddolur..."

Kılıcın ve cihadın, kaza reddinde bir kudreti yoktur. Bu manada, zaaf ve inkisar varlığına rağmen; dua askerleri, gaza askerlerinden daha kuvvetlidirler.

Anlatılan manadan başka, dua askerleri, gaza askerlerine ruh gibidir; gaza askerleri de onlara bir kalıp. Bu manadan olarak, gaza askerine mutlaka dua askeri lâzımdır. Zira, ruhtan hali kalan kalıp teyid ve nusret babında kabiliyetli değildir. Bu mana icabı olarak, anlattılar ki:

- Resulullah (sav) Efendimiz, muhacirlerin fakirlerine tevessül ile fetih ve nusret talebinde bulunurlardı. Hem de, gaza askerlerinin varlığı ve muhariplerin istilâsına rağmen...

Fukara; zillet, meskenet, itibarsızlık olmasına rağmen, dua ordusu olmuşlardır. Nitekim, bu manada demişlerdir ki:

-Fakirlik, iki cihanda yüz karasıdır.

Bazı yerlerde, bunlara ihtiyaç olmuştur. Bu itibarsızlıklarına rağmen, onların itibarı olmuştur. Anlatılan yerlerde, onlar, akranlarından üstün tutulmuşlardır.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü, ulemanın mürekkepleri, şehitlerin kanı ile tartılacak; ulemanın mürekkepleri ağır gelecektir."

Sübhanellah, ona hamd olsun, bu mürekkep ve yüz karalığı, onların izzet ve rif'at bulmalarına sebep olmuştur. Derecelerini, aşağılıktan alıp yükseklere çıkarmıştır.

Evet, şu mısra güzeldir:

Zulmetlerdedir, hayat suyu...

Bu manada, bir şair de şöyle demiştir:

Lâle yanaklı aldı beni köleliğine;

Sonunda yaradı kara yüzüm işe yine...

Bu Fakir, her ne kadar kendisini dua askerlerinden saymaya lâyık olmasa dahi, mücerred FAKR ismi ile ve duanın kabul olunacağı ihtimaline göre kendisini üstün devlete duadan yana boş bırakmıyor. Hal ve kal dili ile dua ve Fatiha okuyup dilini ıslak tutmaktadır.

"Rabbimiz bizden kabul buyur; sen duyan bilensin..." (2/127)

***

460. MEKTUP

MEVZUU: a) Allahu Teala'nın pek yakın oluşunun sırrı.

b) Huzuri ilimle, künh-ü zatın inkişafı beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

***

Bilesin ki,

Yüce Allah'ın akrebiyeti (pek yakınlığı), malumun aslına taalluku olan hu-zuri ilme bağlıdır; onun zılâlinden bir zılla değil. Suretlerinden bir surete de değil. Zira bu, husuli ilmin nasibidir. Husuli ilim ise, hakikatta, bir şeyin kendini bilmek değildir; onun suretlerinden bir sureti bilmektir. Bu durumda, o şeyin kendisine karşı cehl tahakkuk etmiş durumdadır.

Sübhanellah... Bir şeye olan cehaleti, o şeye karşı ilim olarak kail olmuşlardır. Sanki bu durumda onlar bir şeyin suretini ve zillini, o şeyin aynı tasavvur etmişlerdir. O sureti bilmeyi dahi, o şeyin kendisini bilmek sanmışlardır. Halbuki, bu memnu olup böyle bir şeyde ayniyet davası duyulmamıştır. Zira, bir şeyle sureti arasında, ikilik nisbeti vardır. İkilik nisbeti oldukça da, başkalık lâzım gelir. Zira:

-İkilik, başkalıktır kaziyesi, akıl erbabı kaziyeleri arasında mukarrerdir.

Üstte anlatılandan başka; bir şeyin suretini bilmek, nasıl o şeyin kendisini olduğu gibi bilmeyi gerektirir? Zira, bir şeyin sureti, o şeyin zahirde timsali olup ayna hükümleri manası gibi karışık zuhur eder.

Bir şeyin nice incelikleri ve sırları vardır ki; onlardan yana surette ne bir nam vardır, ne de nişan...

Bir şiir:

Nakkaş tasvir etse suretini güzelin;

Hayret ederim, yolu nedir işvesinin...

Keşke bir şeyin zahiri, o şeyin suretinde sarafeti ile zahir olabilseydi!.. Batın dahi, ona bağlı kalıp susardı.

Zira, bir şeyin zahiri, bir şeyin suretinde mahallin ve aynanın hükümlerine karışık olarak zuhur ettiği sabit olunca, yakin manada zahir sarafeti ile kalmaz. Elbette ona, bir başka hal arız olur. Çünkü suret, bir şeyin batınından nasıl mahrum ise, onun zahirinden dahi mahrum bulunmaktadır. Bu manadan ötürü, o sureti bilmek, o şeyin aslını bilmeyi gerektirmez... Bu mana zaruridir.

Hulâsa, malum (bilinen) zihinde oluşan şeydir. Zihinde oluşan suret olunca; malum dahi o suret olur.

Bir şeyin sureti ile o şey arasında ayrılık ve başkalık nisbeti olunca, sureti bilmek, bir şeyi olduğu gibi bilmeyi gerektirmez.

Huzuri ilim, öyle bir şeydir ki, o ilimde hasıl olan müdrikedeki şeyin kendisidir. Hem de araya zil ve suretten yana bir şey karışmadan... Bu durumda malum olan, o şeyin kendisi olup suretlerinden bir sureti değildir.

Anlatılan manadan olarak, huzuri ilim, pek şereflidir; hatta ilim, ondan başka değildir. Onun dışında kalan husuli ilim ise, ilim suretine giren cehalettir.

Cehl-i mürekkeple muttasıf olan, cehlini ilim sanır; bir şey bilmediğini de, idrak edemez.

Husuli ilim için, yüce Hakkın zatına ve sıfatına yol yoktur. Zat ve yüce mukaddes Vacibiyet sıfatları bu ilimle bilinemez. Zira bu ilim, hakikatta malum olanın suretidir. Malum olanın kendisi değildir. Nitekim bu mana yukarıda da anlatıldı.

Suretin Hazret-i Sultan'a yolu yoktur ki; sureti bilmek, aslı zannedile...

Her ne kadar bazıları:

-Sübhan Hakkın misli yok ise de, onun misali vardır demişlerse de, lâkin bu misale bağlı suret, sübut bulduğu takdirine göre olup ilmin taalluk ettiği zihni suret değildir.

Şu da mümkündür ki, bu suret mahlukatın en büyüğü olarak misalde oluşa... Amma zihinde sabit olmaya...

"Beni, ne yerim, ne de semam aldı; lâkin mümin kulumun kalbi beni aldı..." manasında buyurulan kudsi hadise gelince:

8u mana o mümin kulun kalbine mahsustur ki; onun muamelesi, sair insanların muamelesinden başkadır. Bu da, fena ve beka ile teşerrüf ettiğinden ve husulden dahi halâs olup huzur ile tahakkuk ettiğindendir. Eğer orada bir genişlik var ise, bu da huzur itibarı ile olup husul itibarı ile değildir.

Bir mısra:

Hangi aynada tasvir edilmiştir!..

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, huzuri ilimde, alimle malumun (bilenle bilinenin) ittihadı vardır. Bu manadan olarak alimden ilmin zevali caiz değildir. Zira, malum kendisidir; ondan ayrılmaz. Hatta orada; ilim alimin aynı olduğu gibi malumun da aynıdır. Ayrılma mecali bu durumda nasıl olsun?

Şunun da bilinmesi gerekir ki: Huzuri ilimde; bir şeyin sureti değil bizzat kendisi olduğundan, zaruri olarak malum, olduğu gibi orada inkişaf eder. Böylece künhü malum olur. Bir şeyin künhü ise, o şeyin kendisinden ibarettir.

Vakta ki bütün itibarlar, yüzler düştür; müdrikede hazır zatın kendisi kaldı; o zaman, o zatın künhü malum olur.

Amma, hüsuli ilimde mana anlatıldığı gibi değildir. Zira, orada malum, bir şeyin sureti ve kalıpları olan yüzleri ve itibarlarıdır; kendisi değildir. Nitekim, bu mana yukarıda anlatıldı. Orada malum, olan, bir şeyin künhü değildir. Ve bir şey, orada künhü ile malum olmaz.

Şu mana dahi gizli kalmasın ki, yüce Sultan Vacib Zat'a nisbetle huzuri ilim sabit olursa -daha önce de anlatıldı- gerekir ki, zat künhü inkişaf ede ve olduğu gibi zat malum ola...

Anlatılan mana, ulema katında takarrür eden durumun hilâfınadır. Halbuki, şöyle diyorum:

-Vacib Teala'nın zatına taalluku olan huzuri ilim, Sühan Hakka nisbet edilen rüyet kabilindendir. Bu manada dahi, inkişaf mevcud olduğu halde, idrak yoktur. Anlatılan bu manada dahi, inkişaf mevcud olup idrak yine yoktur. Vacib Teala'nın zatına rüyet taalluk ettiğine göre; rüyetten daha latif olan ilim neden taalluk etmesin? Asıl mahzur, ancak ihayatı gerektiren rüyette olup inkişafta değildir. Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Gözler onu idrak edemez...” (6/103)

Amma şöyle buyurmadı:

-Gözler onu göremez...

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-İdrak hasıl olmayınca, inkişaftan gelen fayda nedir?

Derim ki:

-inkişaftan maksat, görenin lezzet almasıdır ki; bu dahi hasıl olmaktadır. İdrak ister tahakkuk etsin; isterse etmesin...

Denirse ki:

-İdrak olmadan, inkişaf nasıl lezzeti gerektirsin?

Derim ki:

-Lezzet için inkişafı bilmek yeterlidir, idrak ister hasıl olsun; istense olmasın...

Şöyle de diyebiliriz:

-O yerde idrak de vardır; lâkin, keyfiyeti meçhuldür. En iyisini Allah bilir; amma, menfi olan idrak, keyfiyeti bilinen ve malumu ihata olan idraktir.

"-Onu ilmen ihata edemezler.” (20/110) mealine gelen ayet-i kerime ise, hüsuli ilme münasiptir. Huzuri ilimdeki idrak yoktur; hüsuli ilimde nereden olsun?

Her ne şey ki, zılda vardır; o asıl mertebeden istifade yollu gelmiştir. Lâkin, asılda idrak keyfiyeti meçhul olan bir durumdur; amma zılda bu malum bir keyfiyettir.

***

461. MEKTUP

MEVZUU: irfan sahibinin kendisine olan huzuri ilmi, yüce Hakka taalluk eder.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hz. Muhammed Nu'man Hazretlerine yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Hüsuli ilim, afaka nisbetlidir; huzuri ilim ise, enfüse göredir.

Marifette tam olan bir irfan sahibine, yüce Hakkın akrabiyeti (pek yakınlığı) muamelesi zahir olup husule gelir ise... İrfan sahibi bu üstün makamla da değerini bulur ise... onun hakkında o enfüs hükmü, afak hükmü olur. Ona taalluk eden huzuri ilim dahi hüsuli ilme tebeddül eder.

Yine bu vakitte, yüce Hakkın akrabiyetine enfüs hükmü taalluk eder.

Daha önce, enfüse taalluk eden huzuri ilim ise, bu kere o akrabiyete taalluk eder. Amma bu:

-O, kendisine yüce Vacib'in aynı bulur. Kendisine taalluk eden ilmin de, ayniyle Sübhan Vacib'e taalluk ettiğini zanneder manasına değildir.

Zira böyle bir şey, ayniyle tevhid muamelesidir; kurb (yakınlık) makamlarına taalluk eder. Kurbun nihayeti ise, ittihaddır. Amma akrabiyet bundan başkadır; onun muamelesi ise, bir başka şeydir.

Yerinde olur ki, ittihad geçile; ikilik itiraf edile... Ta ki, bunun sonunda akrabiyet tasavvuru meydana gele...

Üstte anlatılan:

-ikilik... lâfzından, kısır görüşlü, tevehhüme düşmemeli ve ittihadı da ikiliğin üstünde sanmamalıdır.

O ikilik ki, ittihadın altındadır; hayvanlar gibi olan avam makamıdır. Amma bu ikilik öyle bir şeydir ki, ittihad üzerine binlerce meziyeti vardır; enbiya-i kiramın da makamıdır. Onlara salât ve selâm olsun.

Nitekim, sekirden ait olan sahiv, avamın halidir. Amma sekirden sonra gelen sahiv hali havas makamıdır. Hatta, havasın da hası zümrenin makamıdır.

Nitekim, tarikat küfründen evvelki İslham, ehf-i İslâmın avamına ait İslâmdır; amma tarikat küfründen sonraki İslâm, havasın da hası olan zümrenin islâmıdır.

Asıl şaşılacak mana şu ki: İrfan sahibi, her ne kadar kendisini Vacib Teala görmese dahi, lâkin irfan sahibinin kendisine taalluk eden huzuri ilim, vacibe taalluk eder. Kendisine taalluk eden huzuri ilim ise, husuli olur.

Bir mısra:

Aşkta neler var neler; hayretten öte hayrete girer...

Zorla akıl erdirmeye çalışanın aklı, bu inceliğe eremez. Hatta onu, iki zıddın bir araya gelmesine yorar. Bu manadan olarak, irfan sahiplerinden biri şöyle demiştir:

-Rabbimi, zıdların biraraya gelmesiyle buldum.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için başarı hazırla...” (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm...

***

462. MEKTUP

MEVZUU: Rasihun ulemanın istidlali ile zahir erbabının eserden müessire istidlali arasındaki farkın beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı Nasrullah'a yazmıştır.

***

Eserden müessire, mahluktan yüce Sultan Hakka istidlal, zahir ulemanın meşguliyetidir. Aynı zamanda bu meşguliyet, rasihun ulemanın da meşguliyetidir. Bu rasihun ulema, enbiya varislerinin kâmilleridir. Onlara salât ve selâm olsun.

Zahir ulema, mahlukun varlığını bilmek yolundan, halkın varlığını bilmeyi tahsil ederler. Eserin varlığına da, müessirin varlığına delil kılarlar. Böylelikle de, müessirin varlığına, iman ve yakin hasıl ederler.

Rasihun ulemaya gelince... Velayet kemalâtı derecelerini kat etmişlerdir; asaleten enbiyaya has olan devlet makamına da ulaşmışlardır.

Yine bunlar, eserden müessire istidlal ederler. Amma müşahedelerin ve tecellilerin husulünden sonra. Bu yolla, hakiki müessire yakine dayalı iman kazanırlar.

Bunlar, işin sonunda bilirler ki, kendilerine tecelli edip müşahede yollu ne gelir ise, matlubun zılâlinden bir zılâl olup nefye ve iman edilmemeye müstahaktır.

Şuna da yakin hasıl ederler ki, keyfiyeti belli olmayana iman, bu yerde istidlal olmadan müyesser olmaz. Çaresiz olarak, istidlale geçip matlub zatı, zılâl hailiyeti olmadan talep ederler.

Bu büyüklerin ki, yüce mukaddes Zât'a kuvvetli mahabbetleri vardır; hatta masivayı onun için feda etmişlerdir; hiç şüphe edilmeye, Resulullah (say) Efendimizin buyurduğu:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir..." mana hükmüne göre, istidlal yolundan hakiki matluba vâsıl olurlar.

Böylelikle de, tecellilerin darlığından ve zılâl şaibesi olan zuhurattan halâs olurlar. Böylelikle de, aslın aslına adım atarlar.

O makam ki, zahir uleması ilmi oraya ulaşır; bu büyüklerin kendileri mahabbet cezbeleri ile cezbeli olarak oraya ulaşır. Kendilerine, keyfiyeti belli olmayan bir manada ittisal hasıl olur.

Üstte anlatılan fark, ancak mahabbet yolundan gelmektedir.

Her kim ki mahabbet ehlidir; mahbubun gayrından kopup onunla ittisal eder. Bir kimsede mahabbet yok ise, ilimle iktifa eder; bunu da bir ganimet bilir.

Hatta, bu büyükler, bazen öyle bir makama çıkarlar ki, ulemanın ilmi dahi, oraya ulaşamaz.

Ulemanın ilmi, o da sıhhat takdirine göre, matlubun dehlizinde nihayet bulur. Halbuki, matluba ulaşan, matlub iledir. Bu beraberlik bir dakika dahi terk edilmez ki, o dakikada onlara nasip gelmeye...

Bir büyük şöyle demiştir:

Hak ile kulu, sütle şeker oldu...

En yüce vasıf, yüce Allah'ındır.

Yerinde olur ki, hakiki manada kul olana; yüce Hakkın masivasından dahi halâs müyyesser ola...

Bu yolda başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

463. MEKTUP

MEVZUU: Kalbin tasdiki ile yakını arasındaki fark.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Şir Muhammed Lahori'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

***

Bir sual:

-Kelâm ulemasının muhakkiklerinden bazıları demiş ki:

-İmanın hakikati, iman edilmesi gereken şeylere kalbin kabulü ve onlara inkıyadıdır.

Üstte anlatılan cümlenin manası nedir? Kabul ve inkıyad; iman edilmesi gereken şeylere kalbin yakını ve tasdikin kendisinden mi ibarettir, yoksa bu tasdik ve yakinden başka bir şey midir?

Bunun cevabı şudur:

-Kalbin kabulü, onun yakını değildir. Tasdikten başka bir şey olmasa dahi, lâkin onun teferruatı yakin üzerine olmuştur. Çünkü, kalb yakin husulünden sonra, şu iki haletten hali kalmaz.

a) İman edilen ise teslim ve inkıyaddır,

b) Ona karşı kâfir olup inkâr etmektir.

Teslimin ve inkıyadın alâmeti odur ki, kalb, iman edilene teslim olup inkıyad ede... Ona karşı gönlü açık ola...

Küfrün ve inkârın selâmeti de odur ki, kalb tasdik edileni istemeye ve ona karşı gönül darlığı ola...

Üstte anlatılan manalarda, Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Bir kimseye Allah hidayet dilerse, onun sinesini İslâm'a açar... Bir kimsenin de dalâlette kalmasını murad ederse, onun yüreğini pek sıkı kılar... Zorla semaya çıkarılıyormuş gibi olur. Allah iman etmeyenlerin üstüne, işte böyle murdarlık çökertir." (6/125)

İman edilene teslim ve inkıyad husulü; onu tasdik ve yakin husulünden sonradır.

Ona yakin elde edilmesi, sırf ilâhi bir mevhibedir; katıksız namütenahi keremdir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şöyle denmiştir:

-İman, ilâhi mevhibedir.

Tasdik edilen şeye, yakin ve tasdik husulünden sonra küfrün ve inkarın menşei ise, düşük sıfatların nefs-i emmareye yerleşmesi ve orada âdet haline gelip devamlı durmasıdır. Zira nefs-i emmare, makam ve riyaset sevgisi üzerine yaratılmıştır. Onun tabiatı ise bir kimseye uyup tabi olmamaktır.

İster ki, herkes kendisine uyup kabul ve tasdik etsin; amma o, hiç kimseye uyup tabi olmasın. Ferdlerden hiçbir ferde teslim olup boyun eğmesin....

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah, onlara zulmetmedi; lâkin onlar kendilerine zulmettiler." (16/33)

Sübhan Allah, sırf fazlı ve keremi ile bir taifeyi, bu cibilli marazdan halâs edip enbiyaya inkıyad ve teslim şerefi ile müşerref eyledi... Onlara salât ve selâm olsun. Onlar, insanları selâmet yollarına ve sırat-ı müstakime hidayet etmişlerdir.

Anlatılan inkıyad ve teslim sebebi ile, kendilerine yüce Hakkın rıza mahalli olan naim cennetleri vaad edilmiştir.

Anlatılan zümreden başka bir taifeyi ise, hallerine bırakmaktır. Cebren ve kahren de olsa, onları anlatılan rezaletlerden halâs etmemiş; anlatılan devlete kendilerini çekmemiştir. Amma, sırat-ı müstakimin, tasdik edip itaat edenleri müjdelemede ve tekzib edip asi gelenlerin cekindirilmesi beyanında ise, resuller gönderip kitaplar indirmek sureti çokça durmuştur. Böylece, her iki fırkaya da, hüccet ikmal eylemiştir.

***

464. MEKTUP

MEVZUU: a) Kalbin ve nefsin fenası.

b) Husuli ve huzuri ilmin zevali.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Fakir Muhammed Haşim Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Fena, Subhan Hakkın masivasını unutmaktan ibarettir. Yüce Hakkın masivası ise, iki kısımdır:

a) Afaki...

b) Enfüsi...

Afaki olanlar unutmak, afaka nisbet edilen husuli ilimlerin zevalinden ibarettir.

Enfüsi olanları unutmak ise, enfüse nisbet edilen huzuri ilimlerin zevalinden ibarettir.

Zira, husuli ilim afaka taalluk eder; huzuri ilim ise, enfüse taalluk eder.

Husuli ilmin zevali mutlaktır; isterse zor olsun. Zira o, evliyanın nasibidir. Huzuri ilmin zevaline gelince, cidden pek zordur. Zira o, evliyadan pek kâmil olanların nasibidir. O kadar ki, bunun olmasına cevaz vermek, hatta tasavvur etmek; akıl erbabının pek çoğu katında muhaldir. Şu kanaatlardan ötürü ki:

-İdrak edilenin, idrak edenin yanında olmayışı, safsatadır.

Zira, onlara göre, bir şeyin kendi özünde hazır olması zaruri bir manadır. Yine onlara göre göz açıp kapayacak kadar az bir zaman için olsa dahi, huzuri ilmin zevali caiz değildir. Bu ilmin mutlak zevali şöyle dursun; hem de hiçbir şekilde geri dönmeyecek manada...

Husuli ilme bağlanan birinci olarak anlatılan unutmak; kalbin fena bulmasına taalluk etmektedir.

Huzuri ilme nisbet edilen ikinci olarak anlatılan unutmak ise, nefsin fena bulmasını gerektirir. Ki bu, daha tamam ve ekmeldir. Bu yerde, fenanın hakikati ise budur. Birinci fena buna nisbetle suret ve ona zil gibidir.

Zira, husuli ilim, hakikatta, huzuri ilmin zillidir. Onun fenası dahi, zaruri olarak, bunun zillinin fenası olur.

İş bu fenanın husulü iledir ki, nefsin, itminan makamında istikrar bulur; Sübhan Hak'tan razı olur. Yüce Hakkın dahi rızasına kavuşmuş olur.

Beka ve rücudan sonra; tekmil ve irşad makamı ona taalluk eder. Dört tabiat unsurları ile de, cihad ve gaza kendisine müyesser olur. Bu tabiat unsurları muhtelif olup, beden erkânı sayılır. Bunlardan her biri, diğerinin iktiza etmediği şeyi iktiza eder; diğerinin hilâfına, bir başka şeyi ister. '

Burada elde edilmesi gereken devlet, letaiften birine dahi müyesser değildir.

Halbuki o itminana varan nefsin, kendi siyaseti ile ateş unsurundan neş'et eden iblisi enaniyeti ıslah eder.

Şehvet ve gazap kuvvesine ve behaimin ve hayvanatın da müşterek olduğu kötü sıfatlara onun iyi terbiyesi ile itidale gelir.

Sübhanellah... Letaifin şerri, onun hayrı olur. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Fakih (nefsin terbiyesinde inceliklere vakıf) olurlarsa, cahiliyet devrinde hayırlınız, İslâm dinine girdikten sonra da hayırlınızdır."

***

BİR TENBİH

Masivanın unutulmasına alâmet odur ki, kalbde onun huzuru olmaya...

Alimin kendisine olan huzuri ilmin zevaline alâmet ise, şudur: Aynı ve eseri olarak, alimin tamamen yok olmasıdır. Böyle olması gerekir ki, ilmin ve malumun, ondan zeval bulduğu tasavvur edile... Zira o yerde, ilim ve malum, alimin kendisidir. Alimin kendisi zeval bulmadıkça, ilim ve malum ondan zeval bulmaz.

Birinci fena, afakin fenasıdır.

İkinci fena ise, enfüsün fenası olup, fenanın hakikatidir.

***

465. MEKTUP

MEVZUU: Aynın ve eserin, vücud ve şühud olarak zevali.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile...

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"İnsan üzerine, uzun devirden öyle bir zaman gelip geçti ki; o vakit o, anılmaya değer bir şey değildir.” (76/1)

Ne aynen, ne eser olarak, ne şühud, ne de vücud olarak...

Evet, öyle idi ya Rabbi, sonra ona sen dilersen hayatınla hayat verir; bekanla baki kılar; ahlâkınla mütahallık eylersin. Hatta fazlınla aynen fenada baki kılarsın; aynen bekada dahi fani kılarsın. Şu manadan ki, her iki mana arasında (fena ve beka) telâzüm vardır; her birinin kemal husulü diğerinin varlığı ile olmaktadır.

Üstte anlatılan mananın misali o insanın misalidir ki, tuz madenine atılır; orada parça parça tuz hükmüne girer. Sonunda bütünüyle tuz olur; kendisinden yana ne aynen, ne de eser olarak bir şey kalır. Hiç şüphe edilmeye ki, bundan sonra onu kesmek, parçalamak mubah olduğu gibi, yenmesi de helâl olur. Keza, alınıp satılması da... Amma ondan yana aynen veya bir parça olarak, bir şey kalacak olsa, anlatılan işlerin hiçbiri caiz olmaz. Farsça şu şiiri söyleyen ne kadar güzel söylemiş:

Kaybedip giderken kendini bir köpek tuzlukta;

Tuzluktan az görmem bu dolu deryayı şorlukta...

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Daha önce mektuplarda ve risalelerde yazmıştın ki:

-Aynen ve eser olarak, zeval, ancak şühudi olur; vücudi olmaz. Zira, öbür türlüsü, ilhad ve zındıklık getirir. Ubudiyetle rübubiyet arasında sabit olan ikiliği kaldırmak olur.

Şimdi söylenen:

-Aynen ve eser olarak vücudda zeval bulur demenin manası nedir?

Derim ki:

-Bir şeyin, biç başka şeyin boyasını alması; yani kendi hükümlerinden çıkıp diğerinin hükmüne girmesi, onlardan ikiliği kaldırmayı gerektirmez. Evet, böyle olmaz ki ikilik ve zındıklık meydana gele...

Çünkü, tuz madenine atılan insan, tuzla ittihad etmemiş ve ikilik de zail olmamıştır. Elbette ona, tuz komşuluğu hasıl olmuş; onun saltanatı altına girmiştir. Kendisinden ve sıfatlarından fena bulması, tuzla ve hükümleri ile beka bulması ikiliğin bekası iledir.

Bu babda netice söz şu ki: Burada anlatılan ikilik, asla karşı ikiliğin zıllına benzer; kendisinin müstakil bir durumu yoktur. Bu zail olan ikilik, avam nazarında bir nevi istiklâldir. Amma henüz ikilik bakidir. Bundan dolayı ittihad ve zındıklık yoktur.

Kitaplarımda ve risalelerimde yazdığım vücudi zeval manilme gelince; bu dahi, avamın kusurlu anlayışına hamledilir. Zira, onlar bundan, ikiliğin (tam olarak) kalktığını anlarlar, dolayısı ile ilhada ve zındıklığa düşerler.

Allahu Teala, zalimlerin dediklerinden yana pek yüceliğe sahiptir. Büyüklüğüne de pek büyüktür.

Şu mana kaldı ki, hükmen tuz olduktan sonra insandan kalan kalıp, hakikatta insan, onun boyasını aldığı tuzun suretidir. İnsanın sureti değildir. Ancak suvar ki, o hükmi olan tuz, insanın kalıbı ile kıyas ve onun sureti ile de tasvir edilir. Yoksa onun kalıbı kalmamıştır ki; eseri de baki kala...

***

BİR TENBİH

Tuzda kalan ve insanın sureti mikyası ile kıyas edilen kalıbın zevali mümkündür; hatta vakidir. Amma, üzerinde durduğumuz mana öyle değildir.

"En üstün vasıf, Sübhan Allah'ındır.” (16/60)

O Sübhan Zat, bir şeyle ittihad etmeyeceği gibi, herhangi bir şey de onunla ittihad edemez. Ne eşya ile ittisal eder; ne de eşyadan ayrılır. Eşya dahi, ne onunla ittisal eder; ne de ondan ayrılır.

Noksan sıfatlardan münezzehtir o zat ki, kâinatta meydana gelen hadiselerin oluşması ile; zatında, sıfatlarında ve isimlerinde bir değişme olmaz.

O yüce Zat, şu anda dahi yine öyle tenzih ve takdis sarafeti üzerinedir.

O yüce Sübhan Zat, aleme yakındır; alemle beraberdir. Amma, keyfiyeti bilinmeyen bir yakınlık ve beraberlik ile... Bir cismin, diğer cisimle olan beraberliği gibi değildir. Bir cismin arazlara olan yakınlığı gibi de değildir.

Hulasa, imkân sıfatları ve hüdus damgaları tamamen onun mukaddes zatından atılmıştır.

Evliyanın urucu, Sübhan Hakkın yakınlığında; kula bir yakınlık getirmez. Asfiyanın vusulü ise, Sübhan Allah ile ittisali sağlamaz.

Fena ve beka irfan sahipleri için, hallerdir; amma akılla anlamaya çalışanlar, ondan bir şey çıkaramazlar.

Aynen ve eser olarak, zevalin manası vardır; amma ancak onu, kendisinin nasibi olan anlayabilir.

Nitekim, bu mananın tahkiki, ileride gelecektir.

Bu taifenin kelâmanı hüsn-ü zanla dinle, kabul eyle. Amma ondan zahiri medlulünü ve zahiri tatbikini çıkanp anlamaya bakma. Böyle bir şey ettiğin takdirde, çok kere, yanılır galata düşersin. Hem de, kötü bir şekilde. Hem doğru yoldan saparsın; hem de başkalarını saptırırsın.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

Burada şöyle bir soru sorabilirsin:

-İnsanın aynen ve eser olarak zevaline cevaz veriyorsun. Lâkin, Kur'an-ı Mecid'de, Resulullah (sav) Efendimizin sanından gelen şu manaya ne dersin:

"De ki: Ancak, ben de sizin gibi bir beşerim; ne var ki bana vahiy gelir.” (41/6)

Resulullah (sav) Efendimiz, bir hadis-i şerifinde ise şöyle buyurmuştur:

"Ancak, ben de sizin gibi bir beşerim. Beser nasıl öfkelenirse, ben de öfkelenirim."

Bu manalar da, insaniyetten kalan bakiye eseridir.

Üstte sorulan soruya cevap olarak derim ki:

-İş, öyle değildir. Bundan, eser bekasına bir dalâlet de yoktur. Ancak şu var ki, fenadan ve bekadan sonra; insan-ı kâmilin aleme, halkı Sübhan Hakka davet için gönderilmesi murad edilince kendisinde, zail olan beşeri sıfatlar ve hususiyetler bir araya gelir. Amma, onların sivri yanları kırılarak. Ta ki, onunla alem arasında; zeval bulduktan sonra, yeniden münasebet husule gele...

Bundaki bir başka hikmet ise, yani beşeri sıfatların döndürülmesinde ve zeval bulduktan sonra gelip katılmalarındaki hikmet sudur: Mükellefleri iptilâ ve davet edilenleri deneme... Şunun için ki: Habis olan temizden ayırt edilsin; yalancı dahi doğrudan ayrılsın. O sıfatların dönmesi ile hal örtülüp iş kapandıktan sonra da gaybe iman elde edilsin.

Bu manada Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Şayet o peygamberleri melek yapsaydık; yine de erkek suretinde yapardık. Elbette onları yine düşmekte olduktan şüpheye düşürürdük." (6/9)

***

Biri şöyle derse:

-Aynen ve eser olarak insan-ı kâmilin, zeval bulmasının manası nedir? Halbuki, onun zahiri beşeri sıfat üzerine daimidir. Yer ve içer. Uyur ve istirahat eder. Allahu Teala dahi, enbiya hakkında şöyle buyurdu:

"Biz, onları öyle bir ceset yaratmadık ki; yemek yemeyeler." (21/8)

Bu manada şöyle derim:

-Fena ve beka, batın sıfatlardandır. Asaleten bunların zahir ile bir taalluku yoktur. Zira, zahir kendi ahkâmı üzerine devam eder; batın ise, ayrılır kapanır.

***

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Batın letaifi, mütaddiddir. Onların hepsi mi fena ve beka ile tahakkuk eden yoksa bazısı mı? Eğer bazısı ise, hangisidir?

Bunun için derim ki:

-Fena ve beka ile tahakkuk eden, ancak nefis latifesidir. Bu dahi gerçekte insanın hakikati olup ona:

-Ene... (Ben...) sözü ile işaret edilir ki bu, önce kötülükle emreden, sonra itminana varan nefistir.

Yahut o, önceleri Rahman'ın düşmanlığına kıyam eder; sonca ondan razı olur. Sonunda kendisinden de razı olunur.

O, şerliler şerlisi; hayırlılar hayırlısıdır. İblis onun şerrini artırır; teşbih ve takdis ehli, onun için hayır üzerine hayır artırır.

***

BİR TENBİH

Fenanın ve zevalin manası, vücuda bağlı fena ve vücuda bağlı zeval değildir.

Bekabillah manası dahi mümkinden imkânın gitmesi ikinci olarak ona vücub husulü değildir. Zira, böyle bir şey aklen de muhaldir. Böyle bir şeye kail olmak dahi küfürdür. Belki de, o imkâniyetin bekası ile ha! ve lübs (giymek çıkarmak, yani değişik görüntüler) gibidir. Kevn ü fesat yolu ile anasırda akıl erbabının isbat ettiği hal ve lübs gibidir. Ancak onlar, her iki halde de, çeşitli suretlerin tebeddülü ile beraber onların heyulasın! sabit tutarlar. Bize gelince, ne heyulaya kailiz; ne de onun sübutuna. Elbette biz şu manayı söylüyoruz:

-Fena ve beka, sani yüce Kadir Muhtar Zat'tan gelen idam ve icaddır.

Bir haberde şu mana geldi:

"İki defa doğmayan, semaların melekutuna giremez..."

Burada, ikinci doğumla, ikinci icada işaret edilmiş gibidir. Ancak:

-Bekabillah dedikleri, mecaz ve teşbih yollu düşük sıfatların nail olması ve güzel huyların da husulüdür.

Bir bakıma bu mana, yüce mukaddes Vücub mertebelerine benzer. Halbuki birçok yerlerde tahkikini yaptım: Mümkinin zatı adem olup, neyse odur. Zevalinin manası da yoktur. Çünkü mümkin, bütün hallerde mümkindir. Fena ve beka hali, ademlerindeki gibidir.

Yüce Vacib Zat'a gelince... Kesintisiz devamlı olarak vacibdir. Onun mukaddes Zatına bir şey katılmaz. Ondan ayrılan bir iş de yoktur. Şu (Farsça) şiiri söyleyen güzel söylemiş:

Her iki alemde yüz karalığı mümkinden;

Allah'tır en iyi bilen, gitmez hiç kendinden...

Şu mana dahi sana gizli kalmaya ki:

Mümkinde imkân bekası, sübut mertebelerinden bir mertebede onun sübutundan ibaret değildir. Zira, böyle bir şey tam manası ile fena haline münafidir.

Bu tam fena ile fena bulan; emanetleri sahibine verdikten, kendisinde akseden gölgeleri de aslına dönderdikken -ki onlar, faziletli vasıflar, kâmil sıfatlardan olup, vücud ve onun tam teavibiidir- sonra, ademiyette kâmil olan sırf ademe katılır. Kendisinde ne herhangi bir şeye nisbet ve izafet bulunur; ne de namı nişanı kalır. Zira, ademde izafet; umumi manada olsa dahi, sübuttan haber verir.

***

466. MEKTUP

MEVZUU: a) Şer'i Mübine ittiba.

b) Din düşmanları ile muharebe.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hanıcihan'a yazmıştır.

***

Allahu Teala, size razı olduğu işleri yapmakta başarı ihsan eylesin. Sizlere selâmet verip muazzez vem uhterem eylesin. Resulullah ve onun şerefli âli hürmetine, O'na ve diğerlerine saiât ve selâm.

Bir şiir:

Koyun saadetini bir yana iki cihanın;

Onu atmayan varamaz ki, üstüne batılın...

***

Dünya lezzetleri ve fani nimetler, ancak o zaman güzel ve sindirici olur ki, onun zımnında, şeriat-ı garra ile amel bulunur. Bu, durumda, ahiret nimetleri ile de birleşir.

Anlatıldığı gibi olmayınca, onun hükmü, şekere belenmiş öldürücü zehirdir ki; ancak ahmak onunla aldanır.

O ne acıdır ki, mutlak Hakim Zat'ın tiryakı ile ilaç edilmez de, onun halâveti dahi şer'i emirlerin ve nehiylerin acılığı ile telâfi edilmez ise...

Hulâsa, ebedi mülk, en küçük bir çalışma ile elde edilir. Hatta, kuruluşu kolaylık üzere olan şeriat uyarınca küçük bir hareketle de. Amma en küçük bir boş verme ile de elden çıkıp gider.

İdrakli aklın kullanılması gerek... Ebedi mülk; çocuklar gibi cevize ve muza değiştirilmemeli.

Bugün yapmakta kaim bulunduğunuz hizmetle beraber; Şeriat-ı Mustafaviye'yi de birleştirecek olursanız, enbiyanın amelini işlemiş olursunuz ve din-i metin'i nurlandırıp mamur etmiş olursunuz.

Halbuki biz fakirler, senelerce çalışıp canımızı azaba atsak, bu amelde sizlere katılamayız. Sizin gibi şahinlerin tozu olamayız.

Bir şiir:

Koyun saadetini bir yana iki cihanın;

Onu atmayan varamaz ki, üstüne batlın...

Allahım, sevip razı olduğun şeyi bizi muvaffak eyle...

***

Bakiye-i meram o ki:

Bu dua mektubunu getiren iki faziletli Hace Muhammed Said, Hace Muhammed Eşref hususiyeti olan arkadaşlarındandır. Bunların hallerini gözettiğiniz kadar, fakirlerin şükranını mucib olacaktır.

İşiniz daha yüksek ve şanınız daha büyüktür.

***

467. MEKTUP

MEVZUU: Fakr halinden gınaya dönmenin zemmi.

NOT: İmam-ı rabbani Hz. bu mektubu, Memrizhan Afgan'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm.

Kardeş Memrizhan, fakrin sıkıntısından zenginlere iltica etmiş; zenginlik nimetlerine ve lezzetlerine heveslenmiş.

"Biz, Allah içiniz; Allah'a dönücüleriz..."'2/156)

Zenginlerin sohbetlerinden dünyada bir şey hasıl olursa, bu binlik olur. Söyle farzediniz ki, en yüksek makama ulaştınız. Düşününüz, bundan elinize ne geçer, bundan hangi haşmeti kazanabilirsiniz?

Bir lokma ekmek, fakir halinde de ulaşır. Şu anda da, ondan daha yağlı lokma yersiniz. O da yok olacak, bu da yok olacak. Hele bir düşününüz: Elinizden zay olup çıkan ne iştir!.. İlerisinin de en müflisi olmaktasınız.

Zarara razı olan iltifata müstahak olmaz. Bununla da, iptilâya uğramış durumdasınız.

Çalışmalısınız. Ta ki, istikamet yolu ve şeriata iltizam elinizden çıkıp gitmeye... Batın vazifesine dahi fütur gelmeye... İsterse, bu işleri bir araya getirmek müşkil olsun. Zira iki zıddı cem etmek sayılır.

Lâkin, siz bu vaziyeti seçtiğiniz için, size kapı bekçiliği hizmetini seçmek düşer. Şayet niyetiniz sağlam olur ise, bu da gazaya ve güzel amele dahildir. Amma niyeti düzeltmek müşkildir.

Bugün siz, umumi manada iyi olan bu hizmettesiniz. Amma yarın size başka bir hizmet verirler ki, aynen vebal olur.

Hulasa, iş zordur; ayıkmak gerek...

"Elçinin vazifesi tebliğdir...” (5/99)

***

468. MEKTUP

MEVZUU: a) Geçen sohbetleri kaçırmaya esef etmek.

b) Yeni yeni sırlara ima.

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Şeyhimizin oğlu Hace Muhammed Abdullah'a ve Hace Hüsameddin Ahmed'in oğlu Hace Cemaleddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Maddi ve manevi gönül birliği içinde kıymetli bulunan Hace Muhammed Abdullah'ın ve Hace Cemaleddin Hüseyin'in gözleri aydın, kulaktan mesrur olsun.

Şaşılacak bir durumdur ki, her ikisi de, misli bulunmayan bir gafletle gaflete dalıp gittiler. Şefkat ve merhamet de yok oldu. O kadar ki .yakınlık olmasına rağmen, Serhend'e gelmediler ve bu Garib'in halinden sual ederek dostluk hakkını ödemediler.

Hace Muhammed Efdal için ne diyeyim? O kendisini sevgide nice merhale bunlardan uzak saymaktadır. Hatta, bizimle dostluk bağı kurmaktan korkmaktadır.

Mir Mansur'a ne diyeyim? Kendisi daima sohbet istemekte; lâkin bu bir temenni olarak kalmakta ve bir türlü kuvveden fiile çıkaramamaktadır.

Fukahanın şu sözü meşhurdur:

-Zarara razı olan, asker nazarına müstahak değildir.

Her ne kadar deniz karanlık ise de; abıhayat ondadır. Allah'ın inayeti ile, nadiren olsa dahi, cevherler burada hasıl olmaktadır. Başka yerlerde bulunan benzeri hasıl olsa dahi yine ganimettir.

Her savaşan, kadir ve kıymet kazanır. Bu dahi, düşmanın istilâsı zamanında müyesserdir.

Selâmet, her ne kadar zaviyede olsa dahi, lâkin, gaza ve şehadet devleti muharebe meydanındadır.

Zaviye, ancak, kapanan ve zaaf erbabı olanlara mahsustur.

Bir hadis-i şerifte şöyle buyuruldu:

"Kavi mümin, zayıf müminden hayırdın."

Kuvvetli askerlerin yeri ise... büyük muharebe meydanında çarpışmaktır.

Bir ayet-i kerime meali:

"De ki: Herkes, kendi asfiy aratılışına göre amel eder. O halde, kimin doğru yolda olduğunu, Rabbin daha iyi bilmektedir.” (17/84)

***

İzin ve ruhsat müddeti bittikten sonra askere giderken; zaruri olarak, oğlum Muhammed Said'i evde bıraktım.

Ondan ayrıldıktan sonra; feyizleri, bereketleri, ilimleri ve maarifi düşündüm, ondan ayrıldığıma pişman oldum.

Fırsatı bir ganimet bilip onu istedim. Büyük küçük, hemen herkes de bu bereketlere nail olmak için geldi.

***

Şaşılacak bir durum şu ki: Kendim, melametiye taifesinden ve Kalenderiye zümresi içinde gibiyim. Halbuki ben, her ikisinden de ayrılmışım; onlardan başka bir durumdayım. Benim kendi başına bir muamelem var.

***

Yeni ilimlerden bir parça olsun dinleyiniz, duyunuz... Şu ayet-i kerime ile başlayan mektubu (bak: 53. mektup) okuyunuz:

"İnsan üzerine, uzun bir devirden öyle bir zaman gelip geçti ki; o vakitte o, anılmaya değer bir şey değildi...” (76/1)

Evet, öyle idi ya Rabbi,n aynen, ne eser olarak; ne şühud, ne de vücud olarak anılan bir şeydi...

Herhalde siz görmüş olacaksınız, bazı mektuplarda vücuda bağlı zevali, ilhad ve zındıklık kabilinden saymıştım. Orada da bu ibareleri yazdım. Yüce Sübhan Hakkın keremi ile ona çare buldum.

Bir mısra:

Gülistanımla kıyasla baharımı...

Bütün bu devletler, o vakıaların bereketlerindendir. O olmasaydı, bunu bulamazdım. "Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin.” (66/8)

Mevlâna Muhammed o tarafa geldiğinden, bir iki kelime yazdık. Sonu hayırdır.

***

469. MEKTUP

MEVZUU: a) Bu alemin sonradan yaratıldığının beyanı.

b) Akl-ı faale tapanları red.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Hamid Ahmedi'ye yazmıştır.

***

Alemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, Seyyidü'l-mürselin Resulullah Efendimize.

***

Yüce Allah, zatı ile mevcuttur. Onun vücudu dahi, kendisi iledir.

Yüce Allah, şu anda önce olduğu gibidir. Sonsuzlara kadar da, böyle olacaktır.

Onun mukaddes zatına, ne geçmişte bir yokluk olmuştur; ne de gelecekte bir yokluk gelecektir.

Burada:

-Vücub-u vücud tabiri, o mukaddes zatın en küçük hizmetçileri arasındadır.

-Selb-i adem tabiri ise, o harem-i muhteremin en düşük temizlikçisidir.

Yüce Hakkın masivasına gelince bunların hepsi de:

-Alem tabiri ile anlatılır.

Bunlar da anasır, eflâk, ukul, nüfus, besait ve mürekkebattır. Bütün bunlar, yüce Hakkın vücud vermesi ile mevcud olmuş; ademden vücuda gelmiştir.

Zata ve zamana bağlı kıdemlerin ikisi de, yalnız yüce Hakkın mukaddes zatı için mevcuttur. Zati ve zamanı hüdus ise, yüce Hakkın masivasına göredir.

Sübhan Hak, yeri iki günde yarattı. Yerin yaratılmasından sonra, semaları ve yıldızları da ademden vücuda iki günde çıkardı. Şu ayet-i kerimeler bu manayı anlattı:

"...Yeri iki günde yaratana..?” (41/9)

"Ve yedi sema olmak üzere iki günde yarattı...” (41/12)

Sefihtir, hatta Kur'an'ın kesin hükümlerini inkâr etmektir; şu kimse ki, yüce Hakkın masivası olan eflâk ve ondakilerin kıdemine dair söz eder. Keza basit anasır, ukul ve nüfus için de aynı sözü eder. Zira, bütün din ehli olanlar, icma ile şu iş üzerinde karara vardılar ki:

-Yüce Hakkın masivayı sonradan yaratılan hadistir.

İttifakla hükmettiler ki:

-Masiva, geçmişinde bulunan yokluktan sonra var olmuştur.

Nitekim, üstte anlatılan manayı, Haccetü'l-islâm, İmam-ı Gazali, EL-MÜNKIZÜ MİNE'D DALAL adlı eserinden sarahaten anlatmıştır. Alemin bazı parçalarının kadim olduğuna kail olanları da tekfir etmiştir.

Zira, mümkinattan bir şeyin kıdemine hükmetmek; dinden çıkıp felsefeciler arasına girmektir.

Yüce Hakkın masivasına, geçmişte yokluk olduğu gibi; geleceğine de yokluk katılacaktır.

Yıldızlar dağılacak, yerler ve dağlar parçalanacak, böylece yokluğa katılacaktır.

Nitekim, üstte anlatılan manayı Kur'an'ın kafi hükümleri anlatmıştır. İslâm fırkalarının dahi, tamamı bu iş üzerinde kesin hükme varmışlardır.

Allahu Teala, Kelâm-ı Mecid'inde şöyle buyurdu:

"Artık sıra birinci üfürülüşle üfürüldüğü zaman; yer ve dağlar yerlerinden kaldırılıp birbiri ile bir defa çarpışıp parçalanır. İşte o zaman olan olmuş ve gök yarılmış, o gün zaafa düşmüştür.” (69/13-16)

"Güneş durulduğu zaman; yıldızlar düştüğü zaman; dağlar yürütüldüğü zaman...” (81/1)

"Gök yarıldığı zaman; yıldızlar dağılıp döküldüğü zaman...” (82/1-2)

"Sema yarıldığı zaman...” (84/1)

"Onun vechinden başka her şey helak olucudur. Hüküm onundur; ona döneceksiniz.” (28/88)

Kur'an'da bunların benzeri manada ayet-i kerimeler pek çoktur.

Cahil, anlatılanların fena bulacağını inkâr etmektedir. Bunun sebebi de cehaletidir.

Feslefecilerin süslü sözlerine kanarak, Kur'an'ın kesin beyanlarını da reddetmektedir.

Hulâsa, mümkinata, sonradan gelecek yokluğun isbatı; onların geçimişinde bulunan yokluğun isbatı gibidir. Bütün bunlar, dinin zaruri olarak, kabul edilmesi gereken işlerindendir. Buna iman etmek lâzımdır.

Ulemadan bazılarının dediği:

-Yedi şey var ki, bunlara fena gelmez; onlar bakidir: Arş, kürsi, levh, kalem, cennet, cehennem, ruh... cümleye gelince: Burada mana şu demek değildir:

-Bu eşya fena kabul etmez. Onlarda zeval kabiliyeti yoktur.

Haşa ki, böyle bir mana da... Elbette mana şudur:

-Şanı yüce Kadir Muhtar Zat, dilediğine vücud verdikten sonra onu yok edip sonra baki kalır. Bunun da, hikmetleri ve maslahattan vardır. Zira:

"Allah dilediğini yapar ve istediği hükmü verir..." (3/40 ve 5/1) manalarına gelen ayet-i kerimeler sarihtir.

Bu beyandan da anlaşılmış oldu ki:

Bütün parçaları ile alem, Vacib Teala'ya dayanmakta; vücudda ve bekada ona muhtaçtır.

Çünkü beka, ikinci ve üçüncü zamanda, vücudun devamından ibarettir; taa, Allahu Teala'nın dilediği yere kadar. Bunda vücud üzerine zaid bir şey yoktur.

Beka ile müsemma olan vücudun kendisi olmaktadır. Onun istimrarı ise, yüce Hakkın iradesine bırakılmıştır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; akl-ı faal ne oluyor ki, eşyayı tedbir eyleye ve hadiseler dahi ona istinad ettirile... Kaldı ki, onun kendi varlığında ve sübutunda dahi, bin kelâm vardır. Zira, onun tahakkuku ve husulü, süslü felsefi mukaddimelere bina edilmiştir. Bütün İslâm fıkralarının usullerine göre; onların hiçbiri de tam değildir.

Asıl ahmak odur ki, eşyanın tasarrufunu, şanı yüce Kadir Muhtar Zat'tan alıp onu bu gibi mevhum işe istinad ettirir. O kadar ki, felsefi yontmalar dayandırılmaktan eşyaya bin türlü ar gelir. Hatta eşya, safsata yontmasına dayandırılıp Kadir Muhtar Zat'a bağlanmak saadetinden mahrum olmaktansa, yok olup gitmesine razı olur.

Bir ayet-i kerime meali:

"...Ağızlarından çıkan söz ne büyük!.. Onlar, ancak yalan söylerler.” (18/5)

***

470. MEKTUP

MEVZUU: Mümkinatın yaratılması ve vücudu, vehim mertebesinde olduğunun beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Salâhaddin Ahrari'ye yazmıştır.

***

Var olan Allah idi; onunla bir şey yoktu.

Vakta ki, saklı kemalâtının zuhura gelmesini murad etti; isimlerinden her birine, bir mazhar (zuhur yeri) talep etti. Ta ki, o mazhara, kemalâtını tecelli ettire. Onun vücud mazhariyetini ve tevabilini ise, ademden başka bir şey kabul etmedi. Çünkü bir şeyin mazhan, onun mübayini (aralıklı olanı) • ve mukabilidir. Vücudun mukabili ve mübayini ise, yalnız ademdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; Sübhan Hak, kemal-i kudreti ile, adem aleminde isimlerden her bir isim için mazharlardan bir mazhar tayin etti. Ve onu, his ve vehim mertebesinde yarattı. Hem de dilediği vakitte ve istediği şekilde... Eşyayı dahi, dilediği zaman yarattı; ebedi muameleyi dahi onab ağlı kıldı.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, ademe münafi olan hariçtin his ve vehim mertebesinde ona arız olan sübut değildir. Zira, bununla aralarında bir münafat yoktur.

Alemin sübutu ise, his ve vehim mertebesinde olup, hariç mertebede değildir ki, kendisine münafi bir durum ala...

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, caiz olur ki, his ve vehim mertebesinde ademe bir sübut arız ola ve orada kendisine yüce Allah'ın yaratması ile bir sağlamlık ve kuvvet hasıl ola... Böylelikle de bu mertebede hayy, alim, kadir, mürid, basir, semi v e mütekellim (canlı, bilici, güçlü, dileyen, gören, duyan ve konuşan) ola... Amma in'ikâs ve zıllıyet yolu ile... Amma, harici mertebede onun için ne nam buluna; ne de nişan. Hariçte dahi, yüce Vacib Zat'ın, zat ve sıfatlarından başkası da sabit ve mevcud olmaya.

Mümkündür ki; bu mana sebebi ile şöyle denmiş ola:

-Şu anda dahi, önce olduğu gibidir.

Bu anlatılanın misali, nokta-i cevvale gibidir. Zira, orada mevcut olan yalnız noktadır. Hariçte daire yoktur; ne gamı vardır, ne de nişanı... Bununla beraber, his ve vehim mertebesinde ona bir sübut arız olup o mertebede kendisine zıllıyet yolu ile bir aydınlık ve ışık hasıl olmuştur.

Bu tahkikten ötürüdür ki, geniş mukaddimelere ihtiyaç kalmamıştır. Ki onları, Şeyh Muhyiddin b.Arabi ve onun taraftarları alemin tekvininde ilmi ve harici tenezzülat ve taayyünat-ı ilmiye ve hariciye beyanından olarak anlatmışlardır. Hakikatları ve ayan-ı sabiteyi Vacib Teala'nın ilminde isbat edip onun akislerini dahi vücudun zahiri olan hariçte isbat etmişlerdir. Onun eserlerine dahi:

-Hariciyet... (dışa bağlı şeyler...) ismini vermişlerdir.

Nitekim bu mana, onların ıstılahına muttali olup da, sözlerine insafla bakana gizli değildir.

Bu tahkikten malum oldu ki:

Hariçte yüce Hak'tan başka mevcut değildir. Ne ayan, ne de ayanın eserleri. Belki de, bunların sübutu his ve vehim mertebesinde sübut bulmasında asla bir mahzur yoktur. Zira o vehmin yaratması ile mevhum olmamıştır ki, vehmin kalkması ile kalksın. Belki de şanı büyük Allah'ın yaratması ile vehim mertebesinde sübut bulmuştur. Bu mertebede onun sağlamlığı, muhkemliği vardır. Bu manada, bir ayet-i kerime meali şöyledir:

"Bu, Allah'ın san'atıdır ki; her şeyi sapasağlam yapmıştır. Şüphesiz o, ne yaparsanız, hakkıyla haberdardır." (27/88)

Bu beyanda da açığa çıktı ki, mümkinatın hakikatleri, ademlerden ibaret olup onlara Vacib ilmi makamında temeyyüz ve taayyün arız olmuştur. Böylelikle de, his ve vehim mertebesinde ikinci kere yüce Allah'ın san'atı ile sabit olmuştur.

Onlardan bazıları, şanı yüce Allah'ın isimlerine aynalar durumunu almışlardır. Böylece, bu mertebede, zıllıyet ve in'ikâs yolu ile hayy, alim, kadir, mürid, semi, basir ve mütekellim (canlı, bilici, güçlü, dileyen, gören, işiten ve konuşan) olmuştur.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi'nin ve ona tabi olanların tahkiki şudur:

-Mümkinatın hakikatleri, ilmi ilâhi isimlerin suretleri olup vücudi tenezzülat-ı hamsenin biridir.

Umumi olarak, bu Fakir'in anlayışına göre, mürnkinaîın hakikatleri ise şöyledir: Ademler... Halbuki, Şeyh katında tenezzül eden vücudlardır.

Hazret-i Şeyh, kesret görüntüsünü, hariçte sabit gördü. Dedi ki:

-Tekessür eden ilmi suretler, mümkinatın hakikatleridir;

Sonra bunları:

-Ayan-ı sabite olarak tabir etmiştir. Sonra şöyle dedi:

-Bunlar, yüce vücud zahirinin aynasında in'ikâs etmiştir. Ondan başkada, hariçte mevcut yoktur. Böylelikle onlara, hariçte bir görünme arız olmuş; hariçte mevcutmuş gibi görünmüştür. Halbuki, gerçek mana ile, hariçte yüce Zat'tan başkası yoktur.

Sonra şöyle demiştir:

-Bu ilmi suretlerden her birine, vakitlerden bir vakitte; o suretlere ayna gibi olan zahir vücudla keyfiyeti meçhul olan bir nisbet vardır, iş bu nisbet, o suretlerin hariçte görünür olmalarına sebep olmaktadır. Bu nisbet ise, hiç kimseye malum değildir. Hatta enbiya bile, bu sırra muttali olmamışlardır.

O keyfiyeti meçhul nisbetin husulünden sonra, o suretlerin hariçte izharı için:

-Eşyanın halkı ve icadı (yani eşyanın yaratılıp vücud buldurulması) demiştir.

Fakir'in bulmuş olduğu daha önce anlatılan tahkike gelince... Şöyledir:

-Eşya, hariçte nasıl kendisinin vücudu olmayan bir şey ise, hariçte onun görünmesi dahi, kendi renksizliği iledir. Hariçte, başkasının vücudu, görünmesi ve bir işi yoktur. Eğer onun için bir görüntü sabit olur ise, o vehim mertebesindedir. Eğer onun bir sübutu var ise, o dahi, yüce Allah'ın vehim mertebesindeki san'atı iledir.

Hulâsa, onun sübutu ve görüntüsü, tek mertebede olmaktadır. Sübutu bir yerde, görüntüsü dahi, ayrı bir yerde değildir. Misal olarak, nokta-i cevvaleden meydana gelen daireyi verebiliriz. Onun sübutu hariçte olmayıp vehim mertebesinde olduğu gibi, görüntüsü dahi o mertebededir. Onun hariçte bir nişanı yoktur ki, orada görünür ola...

Bu babda netice şu ki:

Çoğu kez vehmi görüntü, harici görüntü sanılır. Nasıl ki, bakan bir kimse, misal alemindeki misali suretleri; ayık halde batın hissi ile görür ve hayal eder ki onları, zahir hasebi ile görmüştür.

Bu gibi, şüpheli durumlar çok olur. Salik mertebelerden bir mertebe bulur ki bu, başkalarına da benzer. Dolayısı ile, onun için vereceği hükmü, bunun için verir.

Üzerinde durduğumuz mana da, anlatılandan farklı değildir. Şöyle ki:

O mevhum daire, hayalde resmedilir. O resmedildiği mertebede de görülür. Amma hayal gözü ile... Fakat, hariçte baş gözü ile görüldüğü tahayyül edilir. Ne var ki, durum öyle değildir. Nokta-i cevvalenin mahalli olan hariçte onun ne namı vardır; ne de nişanı. Evet, böyle bir durumu yoktur ki, orada görüle...

Aynaya akseden bir şahsın sureti dahi, bu minval üzeredir. Zira onun hariçte bir sübutu yoktur. Hatta bir görüntüsü de yoktur. Elbette onun sübutu ve görüntüsü, her ikisi birden hayaldedir.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh Muhyiddin b.Arabi'nin zannına gelince, ki o, harici sanıp eşya için orada sebat ve görüntü isbat eylemiştir. Yani in'ikâs yollu... Ne var ki o, hariçte değildir. Elbette vehim mertebesindedir. Şanı yüce Allah'ın san'atı ile ona sebat ve takarrür hasıl olmuştur. Böylelikle tevehnüm edilmiştir ki, O hariçtir. Halbuki hariç olan bunun ötesinde olup, bizim şühudumuzdan ve hissimizden çok uzaklardadır. O ki, müşahedemize, hissimize, aklımıza ve hayalimize gelir; hepsi de vehim dairesine dahildir. Harici mevcud olan, fehimlerimizin ötesinin de ötesindedir. Orada aynalık yeri yoktur. O Hazret-i Zat'ta hangi suret in'ikâs edebilir!.. Görüntüler ve suretler, tamamen vehim ve his dairesine dahil olan zılâl mertebelerindendir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet hibe eyle. İşimizde bizim için başarı hazırla...” (18/10)

***

471. MEKTUP

MEVZUU: Günlük hadiseleri, yüce Allah'ın iradesine bırakıp onunla lezzet almak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Şerafeddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Sübhan Allah, Şeriat-ı Mustafaviye caddesinde istikamet nasib eylesin. O şeriat sahibine salât, selâm ve tahiyyet. Bizleri dahi, mukaddes zatı ile tam olarak meşgul eylesin.

Ey sahib-l temyiz aziz oğul,

Günlük hadiseler, yüce Sultan Vacibü'l-vücud'un iradesi ve dilemesi ile olduğuna göre; yerinde olur ki, kul, kendi iradesini onun iradesine tabi kıla... Hadiseleri dahi, aynen onun muradı bile... Onlarla da lezzet ala...

Eğer maksat kulluk ise, yerinde olur ki, bu nisbet kazanılması gereke... Aksi halde hareket; kulluğu inkâr ve yüce Mevlâ ile çekişmedir.

Bir kudsi hadiste şöyle geldi:

"O ki, benim hükmüme razı olmaz; belâma sabretmez, benden başka Rabb arasın ve semamın altından da çıksın..."

***

Evet, fakirler, miskinler ve taallukatınız; himayeniz ve gözetiminiz ile rahat ve refah içindeler. Şunun için ki: Onların bir sahibi var; kendilerine yeter. Hoş senanız ve güzel övülmeniz bakidir.

Sübhan Allah sizi bu alemde ve öbür alemde mükâfatlandırsın.

Vesselam...

***

472. MEKTUP

MEVZUU: a) insanın zatının ademiyeti (yokluğu),

b) Onun zatının, nefs-i natıka olduğu,

c) Nefsin ve kalbin fenası,

d) İlm-i husuli'nin zevali.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, şeyhinin oğlu Hace Abdullah'a yazmıştır.

***

O Hakkü'l-Mübin zattır ki, kâinatta oluşan hadiselerle zatına, sıfatlarına ve isimlerine bir değişiklik gelmez. Zira.her tegayyür ve televvün ile, kâinat hadiselerinde vuka gelir; ancak adem mertebelerindedir.

Yüce mukaddes Hazret-i Vücud'a tenezzül ve tebeddül olmaz; ne hariçte ne de ilimde. Hem de hiçbir şekilde.

Anlatılan mananın beyanı şudur ki:

Vaktaki Sübhan Hak; zat, sıfat ve isimlere bağlı kemalâtını zuhura getirmeyi murad etti; onları eşyanın tecelligâhlarında ve göstermeye gelen yerlerinde tecelli ettirmek istedi; işte o zaman, her kemal için adem mertebelerinde o kemalin mukabili olarak bir nakledici tayin etti. Ona izafetle de, sair ademlerden dahi ayırd edici olacaktı ki, onun için ayna olabile.

Zira bir şeyin aynası, o şeyin mukabili ve zuhura gelmesinin de sebebidir. Eşya dahi, zıddı ile tebeyyün eder.

Kemalâtı göstermeye kabiliyeti olan ademlere gelince, bunları dahi, dilediği vakitte, his ve vehim mertebesinde vücuda getirdi. Ve onlara istikrar ve muhkemlik verdi. O kemâlatın bütününü dahi, o ademlerde in'ikâs eder duruma getirdi.

Anlatın in'ikâs ile, o ademleri, hayy, alim, kadir, mürid, basir, cemi, mü-tekellim (canlı, bilici, güçlü, dileyen, gören, duyan, konuşan) eyledi. Yani o mertebede. Lâkin, onu hissedilir bir şey kılmıştır. Şunun için ki: Evvela ademde tasarruf eyleye; amma onda başka bir şey yaratmadan. Ve bu tasarruf ile onu mülayim ve yatkın bir hale getire; sonra onda kemali zuhura getire.

Tıpkı bir mum gibi ki, önce yatkın ve mülayim hale getirilir; sonra da istenen şekil ve suret verilir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, burada ademden murad, harici vücudun mukabili olan harici ademdir. Bu durumu ile, adem mertebesinde vaki olan icadına da münafi değildir. Bununla beraber biz diyoruz ki:

-Ademe münafi olan, onun nakzedicisi olan vücuddur. Halbuki adem, vücud olamaz. Amma mevcud olduğu zaman da, asla bir mahzur yoktur. Nitekim vücud hakkında şöyle demişlerdir:

-O, ikinci makulat cümlesinden olup hariçte onun (yani ikinci malukatın) vücudu yoktur. O kadar ki, hariçte bu madumdur. Üstte yapılan tahkikten malum oldu ki:

Eşyanın hakikatleri ademlerden ibaret olup onlarda yüce mukaddes vücud mertebesinin kemalâtı in'ikâs eylemiştir. Yüce Hakkın vücud vermesi ile de, onlara vehmi olan tahakkuk ve sübut hasıl olmuştur. His ve vehim mertebesinde dahi, istikrar ve devamlılık vermiştir. Böyle olunca da eşyanın zatı o ademler olmuş ve onda kemâlatın in'ikâsı dahi onlar için kuvvetler ve cevahir mesabesine girmiştir.

***

Üstte anlatılan mukaddimeleri yaptıktan sonra; velâyet-i hassaya taalluku olan asıl maksad beyanında dahi birkaç cümle beyan edelim. Bunların da, akıl kulağı ile dinlenmesi gerek.

Bilesin ki,

Allahu Teala, seni irşad eyleyip doğru yola hidayet nasib eylesin.

İnsanın hakikati ve zatı adem olup nefs-i natıkanın da hakikatidir. Bunda; işin başında:

-Nefs-i emmare diye tabir edilir. İnsan fertlerinden her biri:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile ona işaret etmektedir.

Anlatılan manaya göre, insanın zatı, o nefs-i emmare olmakta ve insanın diğer letaifi ise, onun için kuvveler ve cevarih gibi olmaktadırlar.

Haddizatında adem, sırf şer ve ve hayırlı olmaktan yana bir koku almadığı için nefis dahi, sırf serdir. Hayırlı olmaktan yana onda hiçbir koku yoktur.

Habasetinden ve cehaletinden ötürüdür ki, in'ikâs ve zıllıyet yolu ile kendisinde zuhura gelen kemalâtı kendisine mal etme iddiasındadır. Aslı ile sabit olan bu kemalâtın kıyamını dahi kendisine bağlamaktadır. Sanır ki, bu kemalât ile kendisi kâmil ve hayırdır. Bu cihetten de, efendilik iddiasına çalışmakta ve kemalâtta Rabbi ile ortaklığa girişmektedir.

Gücü ve kuvveti dahi kendisinden sanmaktadır. Yine kendisini tasarruf ehli saymaktadır.

İster ki, her şey, kendisine tabi olsun.

Her şeyden çok kendisini sevmektedir. Başkasını sevmesi dahi, kendisi için olup onlar için değildir.

Anlatılan bu fasit tahayyülât sebebi iledir ki, Mevtasına karşı zati bir düşmanlık kazanmaktadır. Onun, inzal buyurulan hükümlerine de inanmaz. Kendi nevasına uyar. Bu manadan olarak, bir kudsi hadiste şöyle buyuruldu:

"Nefsine düşman ol; zira o benim düşmanlığıma saplandı.."

Sübhan Hak, alemlere rahmetinden ve şefkatinden ötürüdür ki, enbiyayı gönderdi.

Şunun için ki: Hakkı, Sübhan Hakka davet ederler; düşman evlerini dahi tahrip ederek, onları yüce Mevlâ'ya delâlet etmek sureti ile de, cehaletten ve habasetten dahi halâs eyleyeler. Serlerine ve noksanlarına dahi muttali ki lalar.

Her kime ki, ezeli saadet yetişmiştir; bu büyüklerin davetine icabet eder, cehaletinden e habasetinden dahi rücu eder. İnzal olunan hükümlere dahi boynunu eğer.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, nefsin tezkiye yolu ikidir:

a) Bir yol var ki, rizayetlere ve mücahedelere taalluk eder; bu inabe yolu olup müridlere mahsustur.

b) ikinci yola gelince, cezbe ve mahabbet yoludur. Bu dahi, ictiba yolu olup murad olanlara mahsustur.

Bu iki yol arasında çok fark vardır.

Birincisi: Matlub canibine seyirdir.

ikincisi: Maksud tarafına çekilmektir (yani Cerr).

Seyir ile, çekilmek arasında çok fark, belli açıklık vardır.

Bir devlet sahibine, sabıktaki kerem sebebi ile içtiba yolundan çekilme murad edilir ise, kendisine cezbe ve mahabbet ihsan olunur. Yani mukaddes Zat'a. Çekile çekile maksuda ulaşır.

Bunlar arasında saadete ulaşan olur ise, o fena haddine götürülür; ma-sivayı görmekten ve bilmekten kurtarılır. Kendisi, afaki ve enfüsü geçirtilir.

Afaki unutmak, kalbin fena bulmasına bağlıdır.

Enfüsü unutmak ise, nefs-i emmarenin fenasına kalmıştır.

Birinci, ilm-i husulinin zevali vardır.

İkincide, ilm-i husulinin zevali vardır.

Nefs-i haziranın zevali tahakkuk etmedikçe, huzuri ilmin zevali tasavvur edilemez. Nefs-i hazıra, kaim durduğu süre, huzuri ilim mevcuttur. Çünkü huzuri ilim, nefs-i hazıradan ibarettir; ondan başka bir şey değildir.

Nefsin fenasında şühudi zeval, onun vücudi zevalinden ibarettir. Amma, kalbin fenasında itibar edilen şühudi zeval böyle değildir. Zira o, kalbin varlığının zevalini gerektirmez. Çünkü orada şühud, müşahede eden üzerine zaid bir şeydir. Birinin fenası, diğerinin fenasını gerektirmez.

***

BİR TENBİH

Ahmak sanmaya ki, Vahdet-i vücud erbabına müyesser olan bekabillah makamında, nefs-i haziranın zevali hasıl olur. Zira, orada hazır olan Sübhan Hak'tır. Salikin fani nefsi değil.

Biz diyelim ki:

-O makamda hazır olan salikin nefsidir. Salik dahi onu hakkıyet unvanı il.e tasavvur etmiştir.

Ne var ki Sübhan Hak, böyle bir tayyünden ve huzurdan münezzeh ve müberradır. Böyle bir şeyin olması; şu mısrada anlatılan mana kabilindendir.

Rüyasında fare, kendini görmüş deve...

Ancak orada, nefs-i hazıraya ilmin zevali vardır; bu da husuli ilim aksamındandır. Amma huzuri ilmin zevalini gerektiren nefs-i haziranın zevali değildir.

Nefs-i haziranın zevali ise, onun aynen ve eser olarak zevalinden ibarettir. Ve bu, nefs-i hazırayı bilmenin zevali değildir. İki mana arasında çok fark vardır.

***

473. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin rüyeti, (bakması, görmesi) bazı mazharlarda, bazı zamanlarda, kendisine yükselme sebebi olur.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Muamele sırf yüce mukaddes Zat'ta vaki olur da, bütün nisbetler ve itibarlar düşerse, iş bu yerde uruc (yükselme) zorlaşır. Bir alâka ve bir taalluk olmadan huruç (çıkış) dahi zor olur.

İş bu vakitte:

"Birinci nazar lehinedir..." hükmüne göre, evvelâ nazar, güzel mazharlara uzanır. Yani o makamda... Sonra sür'atle yukarıya yükselir.

-Hakikatin köprüsü adı verilen mecazdan da hakikate ulaşır. Ancak:

-"İkinci nazar aleyhinedir..." manası ile varid olan tehdide göre, ikinci nazardan sakınmak gerek.

Zira bu nazar, öldürücü zehir hükmünü taşır... Mazarattır. Bunda, nasıl imdad ve yardım tasavvur edilebilir. Zira şu mana açıktır:

"Allahu Teala, senin için haramda şifa yaratmamıştır."

Mahsus olmuştur ki, kötü nazarla ikinci kere nazar vaki olur ise, boşa atılmış bir şey gibi görüle. Sair taş, toprak gibi...

O kimseler ki, ikinci, üçüncü, dördüncü nazarları; yani güzel mazharlara taalluk eden nazarları faydalı bilir ve onları hakikata yükselme sebepleri arasında sayarlar; bunlar istidraç ehlidir. Onların yükseldiklerini sandıkları hakikat, mecaz alemindendir. Allahu Teala'nın:

"Müminlere söyle, gözlerini yumsunlar...” (24/30) mealine gelen emri, bu cemaatın reddine yeterlidir.

***

Çok kere, civarın zulmeti bu vakada faydalıdır. Keza, komşuların küfrü ve fışkı da bu muamelede yardımcıdır.

Hatta zulmet arttıkça, yardım da artar. Amma şöyle denildiği gibi değildir:

-Gaflet zulmetine dalıp gidenlere gelen feyizler; onların buna kabiliyetleri olmadığı için kendilerine ulaşamaz. Elbette, onların civarında bulunan huzur ve gönül birliği olana döner. Böylece o, başkalarının feyizleri ile terakki eder.

Zira, iş bundan başkadır. Şöyle söylenmek istenmesi mümkündür:

-O gelen feyizler, o irfan sahibinin havalisine ulaşmaz. Bunun sebebi de kendisinin yüksek derecesidir.

Yükselmede kendisine yardım etmesi, şöyle dursun. Halbuki, bu büyüklerin şanı çok yüksektir. Her amel ve feyiz, bunların sanlarında faydalı olamaz. Hatta burada bir incelik vardır ki, o halin erbabına inkişaf etmiştir. Bunun mümkün olan izharı şu kadardır: Zulmete de şunun için ihtiyaç duyulur ki; nurun zuhuru kemal mertebede ola. Herhalde şu manayı duymuş olacaksınız:

-Eşya, zıddı ile tebeyyün eder.

Zulmetin irtikabı yasak edilince, kerem kemalinden ötürü, civarın zulmetine itibar edildi. Nurların nuru olan nurun zuhurunda dahi faydalı oldu.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Taatın ve ibadetlerin, bilhassa farzların edasında neden faydalı olmaz ve niçin urucda (yükselmede) yardım etmez.

Bunun cevabı olarak, neden faydalı olmayacağını ve neden yardım edemeyeceğini söyleyeyim:

-Ancak, daha önce tahakkuk eden ve kendilerine güvenilen fayda ve yardım bu vakitte hasıl olmamaktadır. O halde bunların, harici sebepler ve emsali gibi faydası yoktur. Ki bu mana daha önce de anlatıldı.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın... Bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Sen Alimsin, Hakimsin...” (2/32)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

474. MEKTUP

MEVZUU: Zati ademine binaen, insandan vücudi fenanın gitmesi veya olmaması.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

İnsanın hakikati, o nefs-i natıkadır ki; insan fertlerinden her biri için ona:

-Ene... (Ben...) lâfzı ile işaret edilmektedir.

Nefs-i natıkanın hakikati ise, ademdir. Vücudi sıfatların ve vücudun in'ikâsı sebebi ile kendisini müstakillen canlı, bilgin, güçlü tevehhüm etmiştir. Bu kâmil sıfatlardan hayat, ilim ve diğerlerini de kendisinden sanmakta, kendisi ile kaim bilmektedir. Bu tevehhüm ile, kendisini kâmil ve hayır kabul etmiştir. Hem de, yakinen...

Sırf şer olan ademden neş'et eden zati habasetini ve noksanını da unutmuştur.

Şayet Sübhan Allah'ın inayeti yetişir de, onun cehl-i mürekkebinden ve yalanı tasdikten kurtarır ise, bu kemalâtı başka mahalden bilir; kendisinden değil. Keza, onların da kendisi ile kaim olmadığını anlar. Yine bilir ki, kendisinin hakikati ve zatı; sırf şer, katıksız noksan olan ademdir.

Yüce Allah'ın keremi ile anlatılan görüş, kendisinde ağır basar, tamamı ile kemalâtı sahibine teslim eder, bütünüyle kemalâtı ehline bırakır, kendisini dahi hayırlı olmaktan yana bir koku almayan sırf şer bulur ise, işte o zaman kendisinden yana ne isim, ne resim, ne ayn, ne eser kalır.

Çünkü adem, sırf hiçbir şey olmamaktan ibarettir. Mertebelerden hiçbir mertebede onun sübutu yoktur.

Faraza ona mertebelerden bir mertebede onun için bir sübut tahakkuk edecek olsaydı, kemalât bütünüyle ondan alınmazdı. Zira, sübut aynen kemaldir. Hatta kemalâtın anasıdır.

Bu tahkikten lâzım gelir ki, pek tamam ve ekmel olan fenaya, faninin vücud zevaline göre asla bir ihtiyaç kalmaya. Zira, onun için hiç de vücud sabit olmamıştır ki, zevali tasavvur edile... Elbet o, ademe bağlıdır; vücud tevehhümü ile kendisini müsbet görmüştür. Ne zaman ki bu tevehhümü zail olur.

İşte o zaman, sırf ademde tahakkuk ederek hiçbir şey olmamaktan helakte kalır. Artık şühudi zevalle işi kalmadığı gibi vücudi zevale de muhtaç olmaz.

Hakikati, hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

475. MEKTUP

MEVZUU: Allahu Teala için olan maiyet, kurb ve ihatanın sırrını keşif ve bunları Kur'an-ı Kerim'in mücmel ve müteşabih manalarına vermek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Mansur'a yazmıştır.

Kurb, maiyet, ihata, sereyan, vasi, ittisal, tevhid, ittihad ve emsali şeyler, Hazret-i Sübhan hakkında müşkilat ve şathiyat kabilindendir. Halbuki onun şanı yüce mukaddes Zat'ı; akallarımızla bilinen, fehimlerimizle idrak edilen ittisal, vasi, maiyet, kurbdan yana münezzeh ve müberradır.

Lâkin, işin sonunda muttali olduğumuz kadarı şu ki: Bu kurb (yakınlık) ve diğerleri; ayna ve onda tevehhüm edilen suret arasında hasıl olan ittisale ve kurba benzemektedir. Her ikisi de, mevcudun mevhum ile ittisali kabilindendir.

Şu manadan ki:

Sübhan Hak, hakiki mevcud olup alem dahi his ve vehim mertebesinde yaratılmıştır. Vacib ile mümkün arasında kurb ve ittisal, mevcudun mevhum ile kurb ve ittisali kabilinden olmaktadır. Bu kurb ve ittisalden dahi, onun yüce mukaddes Cenabına bir mahzur gelmez. Hem de asla...

Çünkü, pek düşük eşya aynada aksetmekte ve ayna için onunla bir kurb ve ihate husule gelmekte; fakat, aynaya asla bir noksan gelmemektedir. Ve onda kesin olarak bir düşüklük görülmemektedir. Zira, aynanın bulunduğu mertebede, onun ne namı vardır; ne de nişanı. Böyle bir durum yoktur ki, ondaki sıfatlarına tesir edebile...

Bu babda netice şu ki:

Sübhan hak, alemi his ve vehim mertebesinde yaratınca; bu mertebede onun sabit ve muhkem tutup bu mevhuma göre mevcuda terettüb eden eserlerini ve hükümlerini icra eyledi. Bunun için de mevhum olan kurb ve ihatayı da mevcud olan kurb ve ihata gibi sabit eyleyip her ikisini de doğru hükümlerden kıldı.

Görmez misin ki, hariçte güzel surete bakmak, lezzet almayı ve alâkayı gerektirdiği gibi; o suret aynada in'ikâs ettiği ve orada vehmi suret bulduğu zaman dahi, lezzeti ve alâkayı duymayı mucıb olur. Hal böyle iken; birinci suret mevcud, ikinci suret ise, mevhumdur. Tesirin husule gelmesinde dahi, ikisi arasında ortaklık vardır.

Ne zaman ki, Sübhan Hakkın keremi ile hükümlerin terettübünde mevhum için mevcutla ortaklık husule geldi; mevhum üzerine de eserler terettüb etti. Tıpkı mevcuda olduğu gibi. Dolayısı ile bu eserler, mahrum mevhumda, mevcuttan yana ümitler ve tamahlar çıkardı. Kendisi için, mevcud ile kurb ve ittisal devletinin husul müjdeleri hasıl oldu.

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri;

Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri...

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah, büyük fazlın sahibidir...” (62/4)

Şunun da bilinmesi gerekir ki:

Kurb ve ittisal, her ne kadar anlatılan mana dışında tasavvur ve taakkul edilir ise, teşbihten ve cisim verilmekten başka bir şey olmazlar. Meğer ki onlara inanalar ve onların keyfiyeti ile meşgul olmayalar... Ve onları, yüce Allah'ın ilmine havale edeler...

Bu lâfızlarla bir nevi beyan çıktığından; yerinde olur ki, onları müteşabihattan çıkarıp mücmele veya müşkile (mana derinliğine) katalım.

Hakikat-i hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

476. MEKTUP

MEVZUU: a) Vacibü'l-Vücud Sübhan'ın vücud tahkiki ile tam manası ile fena; aynın ve eserin zevaline bağlı olduğunun beyanı.

b) Mümkinden ademin zevali, sübutun bekası ve yükselişleri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Hace Muhammed Said'e ve Hazret-i Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Tam manası ile fena ancak şu zaman tahakkuk eder ki, faniden aynın ve eserin zevali husule gele ve onun ne ismi, ne de resmi kala...

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Mümkinatın hakikati; izafetle temayüz edip ve Sübhan Vacib'in isimlerine ve sıfatlarına tecelli yerleri olmuşlardır. Nitekim, bunu mektuplarında tahkik ettin.

Bundan lâzım gelir ki, mümkinin hakikati olan ademden yana bir isim ve bir resim kalmaya... Yani mümkinde... Böyle olması da, anlatılan bu fenanın oluş takdirine göredir.

Ve onda sırf vücuddan başka bir şey de olmaya... Zira iki nakzedici şeyden birinin zevali, diğerinin husulünü gerektirir. Ta ki, iki nakzedicinin birden kalkması gerekmeye...

Sofiye katında ise, vücud yüce Vacib'in aynıdır veya en has sıfatlarından biridir.

Halbuki, her iki takdire göre de, hakikatin değişmesi gerekiyor. Böyle bir şeyin olması dahi, ilhadı ve zındıklığı gerektirir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Ademin nakzedicisi, Vacib Teala'nın hakikati veya en has sıfatlarından olan vücud değildir. Elbette, o vücudun zılâlinden bir zil, akislerinden bir akistir.

Hulâsa, hangi vücud ki, adem, ona mukabil bir tarafa gelmiştir; imkân zannı taşıyan yerlerden birine düşmüştür. Onun nakzedicisi olan ademin kaldırılmasına da muhtaçtır.

Vacib Teala'nın sıfatları, her ne kadar imkân dairesinin dışında olsa da; lâkin onların Vacib Teala'nın zatına ihtiyaçları olduğundan; onlardan her biri için, ademlerin mukabelesi sabittir, imkân şaibesinin dışında da değillerdir. Daima, onlara zat ihtiyacı lâzımdır, isterse kadim olup zattan ayrılmamış olsunlar.

İhtiyacın kendisi, imkânın delilidir.

Şayet başkasına muhtaç ise, kâmil manada noksandır ve noksan (veya ihtiyaç) ile muttasıf ise, imkân dairesine dahildir. Şayet başkasına muhtaç değilse, onda karışık olan durum, imkândan bir kokudur; isterse imkân dairesine dahil olmasın.

Nitekim, Vacib Teala'nın kemalâtı yüce mukaddes Zat, kemalâtından başkadır. Zira, mutlak vücub Vacip Teala'nın zatına mahsustur. Çünkü o, noksan zannından münezzeh ve kusur şaibesinden müberradır.

Vacib Teala'nın sıfatlarına her ne kadar vücub dairesinde bir basamak var ise de; lâkin muhtaç durumda olduğundan, onun vücubu, yüce Zat'ın vücubundan alt olup onun vücudu dahi, yüce Zat'ın vücudu değildir.

Sıfatların vücudunda, adem'in nakzedici durumu vardır. Bu adem dahi, meselâ ilim ve kudret ademidir. Halbuki, yüce Zat'ın vücudu için asla bir mukabil adem yoktur, kesin olarak, onun için bir nakzedici de tasavvur edilemez. Şayet ademlerden bir adem, yüce Vacib'in vücudunu nakzeden olsa, o zaman, o nakzedenin kalkmasına muhtaç olur. Halbuki, ihtiyaç, imkânın haline münasip olup noksan vasıflardandır. Allahu Teala, böyle bir manadan yana pek yüceliğe sahiptir.

Yerinde olur ki:

-imkân lâfzı, yüce Sultan Vacib'in sıfatlarına ıtlak edilmekten sakınıla...

Zira, böyle bir şeyi ıtlak etmek, hüdus fehmini verir; halbuki, Allahu Teala'nın sıfatları kadimdir. Onlar bizatihi vacib olmasalar da, şanı yüce Vacib'e göre vaciptirler. Zira, onlar zattan ayrılmamıştır.

Bu mananın hasıl: Her ne kadar imkânı müncer olsa dahi, hüdus teveh-hümünden halidir.

Vacib Teala'nın vücudu için, ademden yana bir husul bulmayışı, keşfe ve şühuda bağlı bir iştir (yani hem keşif, hem şühud ile sabittir) Her ne kadar ona suret hasebi ile delil getirilse de, istidlal suretinde bir tenbihtir. Tıpkı bedihiyat üzerine varid olduğu gibi...

***

Biz, yine esas kelâma dönelim; sualin cevabını verelim:

-Adem'in zevalinden sonra, fena takdirine göre; mümkinde vücuddan başka bir şey kalmaz. Artık onun, sübut ve tahakkuktan gayrı nasibi yoktur. Zira ondan, ayn ve eser yok olup gitmiştir. Lâkin, bu vücud ve sübut; mümkin için his ve vehim mertebesinde sabit olan cinstendir.

Ademin zevalinden sonra, onun üzerine eserler de terettüb etmiş; yüce mukaddes Hazret-i vücud mertebesinde kemalâta ayna olmuştur. Böylece, zail olan adem gibi, mümkinin zatı ve hakikati olmuştur.

Bu sübut, ademin zevalinden evvel, adem sıfatlarındandı. His ve vehim mertebesinde onun için sabit olmuştu. Ademin zevalinden sonra da, şu anda o sübut; onun yerine geçip naib olmuştur. Hem de mümkinin zatı olarak. Keza, sıfatlar da ona bağlanır; muamelenin kıyamı da onunladır.

Bu adem niyabeti muamelesinin kıyamı; bu sübutu nakzedenin bekası ile imkânın bekasına kalmıştır.

Muamele, sübutun nakzedeninden terakki ederek, vücud için, ona mukabil bir şey kalmayınca; hatta adem için ona mukabele mecali kalmayıp imkânın dahi orada yeri kalmayınca, işte o zaman muamele, başka muameleye tebeddül eder; nedimler ve celisler arasında mübadelet ve mugayeret olur.

İş bu makamda:

"-Evedna... (Daha da yakın...)" (53/9) sırrını talep etmek gerek.

Hangi mahalde ki imkân şaibesi, adem mecali vardır; isterse nekazet yolu ile olsun, orası:

"İki yanı birteşimi...” (53/9) manasına dahildir.

Vakta ki imkân ve adem göç hazırlığına başladı; her ikisine de göç çanı çalındı. İşte o zaman:

"Evedna..." (Daha da yakın...)" (53/9) kemalâtı karşılar. Amma ne var ki, şu manaya değildir:

-O vakit mümkün, vacibin zatı, yani aynı olur.

Elbette şu manayadır:

-Onun kıyamı, yüce Zat-ı Baht ile olur. Yüce Zat'ın zılâlinden bir zili ile olan kıyamı ile olmaz.

Bir mısra:

İlâhta kaybolan ilâh olmaz...

Bu irfan sahibinin Vacibü'l-vücudun zatı ile olan kıyamı; o yüce Sübhan'ın zatı ile olan sıfatlarının kıyamı gibidir. Hatta onun kıyamı, öyle bir mertebededir ki, orada, asla sıfatların mülâhazası yoktur, isterse, sıfatlar için, zattan infikâk olmasın. Ancak şu kadar var ki, sıfatların kıyamı ezeli ve ebedidir. Sıfatlar dahi kadimdir. O irfan sahibinin kıyamı ise, ezeli değildir. Hüdus damgası ile de damgalıdır.

Ne var ki, sıfatların ademlerden nakzedicileri vardır; ilmin ademi, kudretin ademi gibi. Bu irfan sahibinin muamelesi ise, ademlerin nakzedenlerinden terakki etmiştir. Tahkikimiz de budur.

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Muamele adem nakzından çıkınca, vücub tahakkuk eder. Mümkin dahi vacib olur. Böyle bir şeyin olması dahi, muhaldir!..

Bunun için şu cevabı veririm:

-Mümkin, ancak şu zamanda vacib olur ki, kendisine harici bir vücud arız ola... Halbuki, vehim ve his mertebesi dışında, mümkinin sübutu yoktur. Mana böyle olunca, onun hakkında vücub-ü vücud tahakkuku nasıl

tasavvur edilir?

Buradaki beyandan anlaşılmış oldu ki, sıfatların kıyamı ile, irfan sahibinin kıyamı arasında bir başka fark vardır. Şöyle ki:

a) Sıfatların kıyamı, harici vücud itibarı iledir.

b) İrfan sahibinin kıyamı ise, vehmi vücud itibarı iledir, isterse onun bir sebatı ve istikrarı olsun ve eserlere mebde bulunsun.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, irfan sahibinden:

-Ene... (Ben...) lâfzının, sudur etmesinin bekası; kendisinin hakikati olan ademin bekasına bağlıdır. Ondan adem zail olunca, artık:

-Ene lâfzının uğrak yeri kalmaz ki, onun üzerine ıtlak edile... Her ne kadar ucu uzayıp gitse dahi, sübut muamelesi, ademin zevalinden sonradır.

Sübut, mümkin için zat olmuştur; lâkin, orada:

-Ene... (Ben.,.) lâfzına uğrak yeri yoktur. Burada:

-Ene lâfzı, ademiyet hakikati için vaz olunmuştur; bunun için de, sübutiyet hakikatından kaçmaktadır.

Evet, mümkinden en büyük parça, ademdir. Mümkin dahi, ademden mümkin olmuştur. Mümkinin muamelesi dahi, ademden açılmıştır. Mümkinin ihtiyacı dahi, ademden neş'et etmiştir. İmkân için lâzım olan hüdus dahi, ancak adem üzerine terettüb etmiştir.

Mümkinin çokluğu da, adem cihetinden şubelere ayrılmıştır. Ondaki imtiyaz dahi, ademden husule gelmiştir. Onun hakkındaki vücud dahi, müstear olup yine tevehhüm ve tahayyül iledir. İsterse onun için sebat ve istikrar olsun.

***

Bilesiniz,

Yüce Sultan Vacib Teala'nın zatı ile kaim olan sıfatların durumu öyledir ki, şanı yüce Zat, onlardan her birinin rengi ile tamamen zuhur eder. Zatın bir kısmı, bir sıfatla; bazısı dahi, bir başka sıfatla muttasıf durumda olmaz. Zira, Hazret-i Zat'ta bölünme ve parçalanma yoktur. Elbette o, hakiki basittir. O makamda, her ne hüküm ki sabit olur; o külliyet itibarı iledir. Bu manadan ötürüdür ki, şöyle demişlerdir:

-Yüce Allah'ın zatı, bütünüyle ilimdir; bütünüyle kudrettir; bütünüyle iradedir.

O kıyam ki, irfan sahibine, isimlerin ve sıfatların mülahazası olmadan hasıl olur. Üstte anlatılan kabildendir. Bütünüyle, onun renginde zuhur eder. Onun şahsiyetinde görüntüsünü meydana çıkarır. Amma başka görüntü yerleri böyle değildir.

Anlatılan manayı, anlayan anlar...

Bir şiir:

"Sadi, kıyamet koparıyorsûn tatlı sözünde;

Tutiye de nasip değil, şeker yemek devrinde...

Böyle bir zuhur, yani bütünüyle, aynanın suretinin renginde zuhuru, şayet infar sahibine; pek tamam olarak gelen fenadan sonra; o zuhurla beka hasıl olur ise, taayyünatının en kemallisi olur... Hem de, yüce Hak tarafından hibe edilen bir varlık olarak. Bu arada, kendisine ikinci bir doğum müyesser olmuştur.

Burada anlatılan taayyün, hüdus ve imkân vasıflı olmasına rağmen; cem mertebesinden neş'et edip geldiğinden, kendisinin diğer taayyünlere nazaran bir üstünlük meziyeti ve fazileti vardır. Zira, onlar bu mertebeden gelmemişlerdir. Bir misal olarak, Kur'an harflerinin ve kelimelerinin, diğer harf ve kelimelere nazaran çok üstün olan meziyetini söyleyebiliriz. İsterse, bunların hemen hepsi de, hüdus damgası ile damgalı olsun.

Ahmak o kimsedir ki, kısa görüşünden ötürü, zahire bakıp bu taayyünle diğer taayyünleri müsavi görür. Kur'an harflerini ve kelimelerini dahi, diğer harf ve kelimelerle müsavi sanır.

İşte, üstte anlatılan manadan olarak, irfan sahibinin faziletini anla; onun meziyetini dahi, diğerlerine kıyas eyle... Tıpkı yüce Allah'ın kelâm meziyeti, diğerlerinin kelâm meziyetine göre kıyaslandığı gibi.

Bir şiir:

Kaybetti çok, bu güzeli gören çirkin;

Kurtuldu o, özünde nazan keskin...

Allah'ın Resulü Muhammed hakkında (mana gözü) perdeli olanlar dediler ki:

-O, bir beşerdir.

Ve onu, diğer beşer gibi tasavvur ederek zaruri olarak inkâr ettiler.

Ashab-ı devletin ve erbab-ı saadetin dahi, onu risalet unvanı ve alemlere rahmet namı ile tasavvur etmeleri, diğer insanlardan mümtaz bilmeleri sonunda iman devleti ile şerefyab ve ehl-i necat olmuşlardır.

***

BİR TENBİH

Şanı yüce Vacib Zat'ın zatına ve sıfatlarına mütaallik bazı metalib-i aliyenin edası sırasında; ibare sahasının darlığı sebebi ile; noksan ve kusur vehmini getiren lâfızlar irad edildiğine göre; yerinde olur ki, bu lâfızlar, zahir manasından alınıp o yüce mukaddes Hakkın zatı bütün noksan sıfatlardan ve kusur nişanlarından münezzeh itikad edile...

Bu arada bazı meşayih taklid edilerek, şeriatta varid olmayan lâfızlar ıtlak edildi. Amma mecaz yollu. Meselâ:

-Mir'atiyet (ayna oluş)... Ve diğer tabirler gibi.

Münacaat makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme...” (2/286)

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Tabirlerinde, tecelli ve zili zuhur lâfızları vaki oldu ki, zuhurat mertebelerinde bunlardan vücud tenezzülü lâzım gelir. Tıpkı, bazı meşayihin dediği gibi. Halbuki sen, bunu inkâr ediyorsun. Bunun tevil yolu nedir?

Bunun için derim ki:

-Mazhar, zahirin aynıdır dediğimiz zaman, tenezzül lâzım gelir. Nitekim,

bazıları da, böyle demiştir. Amma:

-O, onun aynıdır dememiş olduğumuza göre, tenezzül lâzım gelmez. Bu Fakir'in tercihi mazhar, zahirin aynı olmadığıdır.

Basan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

477. MEKTUP

MEVZUU: İrfan sahibinin sıfatlarından her bir sıfat; latifelerinden her bir latife; zatının bekasından sonra; zatının külliyeti unvanı ile zuhur eder.

NOT: İmam-ı Rabbani hz. bu mektubu, Mevlana Safer Ahmed Rumi'ye yazmıştır.

***

Marifet tam olan irfan sahibine; zat bekasından sonra, kâmil sıfatlar, güzel ahlâk verilir ise, o sıfatlardan her bir sıfat, külliyet unvanı ile zuhur eder. Zatının bazısı, bir sıfatla, bazısı da bir başka sıfatla muttasıf olma manası yoktur. Meselâ, zatının tamamı ilimdir; zatının tamamı gözdür; zatının tamamı kulaktır.

Nitekim bu manada, sofiyenin muhakkikleri şanı yüce Vacib sıfatları hakkında şöyle demişlerdir:

-Allahu Teala'nın zatı bütünüyle ilimdir; bütünüyle kudrettir; bütünüyle sem'dir; bütünüyle basardır.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; müminler, cennette Sübhan Hakkı cihetsiz olarak göreceklerdir. Zira, onlar bütünüyle gözdüler. Bütünüyle göz olunca, orada cihet mecali nasıl olsun?

Demişlerdir ki:

-Avam müminlere, şöyle böyle hallerden sonra, ahirette müyesser olan; müminlerin havassı olan evliyaya dünyada iken müyesser olur.

Diğerlerine veresiye olacak şey, bunlara peşindir.

Bir mısra:

Gülistanıma bak da, bahamı kıyasla...

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."/(62/4)

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o irfan sahibi zatın latifelerinden her bir latife dahi, külliyet vasfı ile zuhur eder. Böylelikle de, irfan sahibi; tamamı ile ruh latifesi olur; tamamı ile kalb latifesi olur.

Üstte anlatılan kıyasa; nefs-i natıkadan insanın diğer latifeleri de tabi tutulabilir. Meselâ sır, hafi, ahfa... Onun cüzlerinden her bir cüz dahi bu minval üzeredir. Keza unsurlarından her bir unsur da. Bütün bunlar, kül hükmünü alır. Meselâ irfan sahibi, kendisini tamamen toprak unsuru bulur, tamamen su unsuru bulur.

Kalb latifesi, hakikat-ı camiadır; küllün rengini alıp kalb eti parçasına taalluku da zail olur ve o vakit et parçası ruhtan hali ceset gibi kalır. İşte o zaman tahayyül eder ki, bu geliş gidişte, bu yoldan kendisine hiç toz bulaşmamıştır. Hatta, asli zarafeti iledir. Tıpkı kaynayan çanakta, pişmeden kalan ve hiçbir tesir almayan buğday tanesi gibi. Ona ne hararet tesir etmiş; ne de su bulaşmıştır.

Netice mana şu ki:

İş bu taallukun kalkmasından sonra, sair cüzlerin rengini alır; kül hükmüne girip sair cüzler gibi olur.

***

478. MEKTUP

MEVZUU: "Mecaz hakikatin köprüsüdür..." cümlesinin ifade ettiği mana üzerine sorulan soruya cevaptır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Muhammed Mukim'e yazmıştır.

***

Kardeşim Muhammed Mukim sormuş:

-Hangi manadan ötürü demişlerdir ki:

-Mecaz hakikatin köprüsüdür?

Bu soruya cevap olarak bilesin ki:

-Mecaz, hakikatin zillidir... (yani gölgesi).

Zıldan asla, sultani yol vardır. Bu itibarla olacak ki:

"Nefsini bilen, Rabbini bilir..." buyurmuşlardır.

Zira, zilli bilmek, aslı bilmeyi gerektirir. Zira zil, aslı üzerine bulunmaktadır. Aslın inkişafına da sebep olmaktadır. Bir şeyin sureti, onunla o şeyin inkişafı olan şeydir. Lâkin, şunun da bilinmesi gerekir ki, hakikatin korusu, ancak şu zaman olur: Şayet araya mecaz ile taalluk girmez ise, iş, ikinci bir nazara müncer olmaz ise...

Hakikatin köprüsü, o birinci nazardır ki: Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz onun hakkında şöyle buyurdu:

"Birinci nazar, lehinedir."

Resulullah (sav) Efendimiz:

"Lehinedir..." lâfzı ile, bu anlatılan devletin husulüne işaret buyurmuş gibidir.

Allah korusun; araya mecaz ile taalluk girer de, işi ikinci nazara müncer olur ise, o zaman, hakikata vusul yolunda sed olur; köprü olması şöyle dursun. Hatta o bir puttur ki, kendisine tapmaya çağırır; bir aldatmacadır ki, azdırması ile hakikat yolundan saptırır. Bu mana icabı olarak, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"İkinci nazar, aleyhinedir..."

Böylece, onun nazarratını beyan buyurmuştur. Hangi şeydir ki, hangi yoldan alıp da, batılla meşgul edenden daha zararlı olur!..

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki; birinci nazar, ancak şu zaman faydalı olur; isteyerek bakılmaz ise... Ne zaman ki, isteyerek bakılır; o zaman bunun hükmü, ikinci nazar hükmüne girer. Bu mananın isbatında, Allahu Teala'nın şu emri yeterlidir:

"Müminlere söyle; gözlerini yumsunlar..” (24/30)

Sofiye cühelası, bu ibarenin manasını anlamamış; galata düşüp halt etmişlerdir. Böylelikle de, güzel suretlere dalıp gitmişler ve onların nazına ve işvesine kanmışlardır. Şundan dolayı ki: Hakikat yolundan kendilerine vesile olur; matlubun hasıl olmasına da bir basamak.

Kella, hiçbir şekilde mana böyle değildir; hatta o, matlup yoluna bir sed, maksudun husulüne dahi bir perdecidir.

O şey ki, nazarlarına süslü gelmiştir; batılın kendisidir. Halbuki onlar, onu hakikat sanarak gurura kapılmışlardır.

Onlardan bir cemaat dahi sanmıştır ki, o suretlerin güzelliği cemallerinin hoşluğu, aynen yüce Hakkın güzelliği ve cemalidir. Bunlarla olan taalluku dahi, yüce Hak ile taalluk zannetmişlerdir. Onları müşahedeyi dahi, aynen yüce Hakkın müşahedesi görmüşlerdir. Hatta bazıları, bu manada şu şiiri de söylemiştir:

Cemalin, bugün perdesiz zahir olduğu için;

Hayretteyim, feryada bırakma vaadi niçin!..

Allahu Teala, zalimlerin söylediklerinden yana pek üstün manada yüceliğe sahiptir.

Bu kısa görüşlerin Sübhan Hak için zanları nedir!.. Onun hüsnünü ve cemalini ne zannederler!.. Acaba bunlar, şu cümleyi duymamışlar mıdır:

"Cennet hurilerinden birinin saç teli, faraza dünyaya düşecek olsa, ebedi olarak, onun verdiği aydınlıktan ötürü bir daha kararmaz."

Halbuki, bunlar onun mahlukatı arasındadır. Kaldı ki, yüce Hakkın tecellilerinden bir tecelli ile, Tur dağının yanıp parçalandığı da sabittir. Keza, Kelimullah Musa'nın dahi, bu tecelliden dolayı bayılıp düştüğü de bilinmektedir. Halbuki onun üstün derecesi, yakınlığının ziyadeliği, üstünlüğü Kur'an hükmü ile kat'iyet kazanmıştır.

Bu zümreye gelince, akıllarının kısalığına rağmen, Sübhan Hakkı bütün vakitlerde perdesiz olarak görmekteler ve görmenin ahirete bırakılmasına da hayret etmektedirler!..

Bir ayet-i kerime meali:

"Andolsun, onlar içlerinde kibir ve azamet saklamışlardır; büyük bir azgınlıkla da, haddi aşmışlardır.” (25/21)

Allah, çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet ve'l-cemaat uleması nakli delillere dayanarak, uhrevi rüyeti isbat için son derece gayret harcamışlardır. Amma bütün muhalif fırkalar, bu işe muhalefet etmişlerdir. Muhalif fırkalardan dine bağlı olanlar ve olmayanlardan hiçbiri ehl-i sünnet dışında bir rüyete kali olmamışlardır. Hatta, onu muhal saymışlardır. Ehl-i sünnet ise, şöyle demiştir:

-Bu, şekli belli olmayan bir manada olacaktır ve o hayata mahsustur.

Bu heves atına binenlere gelince, bu üstün devletin husulünü bu fani dünya hayatında sanmaktalar; rüyaları ve hayalleri ile mesrur olmaktalar.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için basan hazırla." (8/10)

Hüdaya tabi olup Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. O'na ve

âline salâtların en tamamı, selâmların dahi ekmeli.

***

479. MEKTUP

MEVZUU: a) Kâmil hakikatinin beyanı.

b) Hazret-i Şeyhimizin keşifleri ile Sahibü'l-Fütuhat Muhyiddin b.Arabi'nin keşifleri arasındaki fark.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Mansur"a yazmıştır.

***

Hayal edilen bu kâinat arası; gözle görülür, müşahede edilir, yaygındır, sathı vardır, enli ve boyludur, işte, bu Muhyiddin b. Arabi ve ona tabi olanlara göre, o Hazret-i Vücud'dur ki, hariçte ondan başkası yoktur.

Bu vücud dahi, Sübhan Hakkın zatı olup ona:

-Vücudun zahiri ismini verirler. Bunun sebebi de, ilmi suretlerde tekessür eden o vücudun in'ikâsıdır. O tekessür eden ilmi suretlere dahi:

-Vücudun batını ismini verirler. Ayrıca bunlar için:

-Ayan-ı sabite denir. Bu varlık, o ilmi suretler libasına bürünmesi dolayısı ile; çoğalan, yayılan, enli ve boylu tahaylül edilir. Halbuki o, kendi vahdeti ve basatatı iledir.

Yine derler ki:

-Avamdan olsun, havastan olsun; herkesin müşahede ettiği, bütünün hissettiği, yani bu safhada kevniyet kisvesinde ve temayüz eden şekillerde ve suretlerde o Sübhan Hak'tır ki, avama:

-Alem demek tevehhümü ile gelir.

Halbuki alem, ilim konağından asla çıkmamış ve harici vücuddan yana bir koku almamıştır.

Hazret-i vücud aynasında zahir olan ise, o ilmi suretlerin akisleri olup hariçte zuhuru ile avamı:

-Harici vücud demek tevehhümüne düşürmüştür. Bu manada Mevlâna Cami şöyle dedi:

Kâinat mecmuasından ders alarak;

Derinden okuduk, yaprak yaprak..,

Hakka ki, onda ne gördük, ne okuduk;

Başkasın), hep Zat-ı Hak hep Şuun-u Hak...

***

Fakir'in inancına ve kanaatine gelince... Bu arsa, vehim arasıdır. Mümkinatın şekilleri ve suretleri bulunan, şekiller ve arsalar ise, his ve vehim mertebesinde, yüce Allah'ın san'atı ile sabit olmuştur. Böylelikle de sağlamlık kazanmıştır.

Bu kâinat safhasında her ne ki, müşahede olunur ve hissedilir; o mümkinattan sayılır, isterse, bu müşahede edilen bazı saliklere vacih vehminde gelsin ve hakkiyet unvanı ile zuhur etsin. Lâkin o, bu alem ferdlerinden sayılır.

Yüce Allah ise, ötelerin de ötesinde bilip gördüklerimizden yana münezzeh keşif ve müşahede ettiklerimizden yana da müberradır.

Bir şiir:

Nasıl gösterilir halka onun cemalinden nur;

O hangi aynadır ki, bu nur onda suret bulur.

Bu babda netice söz şu ki:

-Bu mevhum arsa, yüce mukaddes Vacib mertebesinin harimi olan harici arsanın zillidir.

Nitekim, bu mertebenin vücudu dahi, o mertebenin zillidir. Bu vehim mertebesine; hariç mertebesi için zil oluşu dolayısı ile:

-Hariç dense de yeridir. Tıpkı ona, zilli vücud itibarı ile:

-Mevcud dendiği gibi...

Bu vehim arsası, hariç arsası gibi; işin aslı cümlesindendir. Bunların sadık hükümleri olduğu gibi, ebedi muamele dahi bunlara bağlıdır. Nitekim, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz bu manayı haber vermiştir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

***

Şimdi mülahaza edilip düşünülmesi gerek. Üstte anlatılan keşiflerden hangisi, yüce Allah'ın tenzihine daha yakın ve onun takdisine daha lâyık. Ve onun yüce mukaddes Zatına daha münasip...

Ayrıca, onlardan hangisi ilk ve orta hale münasip. Yine onlardan hangisi intihaya münasiptir.

Bu Fakir, senelerce ilk kesife inanırdı. Bu yerde, onun üzerine nice acayip haller ve garip müşahedeler geçti. Kendisine bu makamda, çokça haz da geldi.

Şanı büyük Allah'ın fazlı ile sonunda malum oldu ki, her ne ki görülür ve bilinir, o Sübhan Hakkın gayrıdır; nefyi gerekir.

Şöyle böyle hallerden sonra, iş nefiyden de geçti; intifaya vardı. Kendisini HAK unvanı ile izhar eyleyen batıl da zail oldu. Görmekten ve bilmekten kaydı. Gayb gaybi ile taalluk hasıl oldu. Mevlum dahi mevcuddan ayrıldı. Kadim dahi, hadisten fark edildi. Bunlar da, ikinci keşfin hasılıdır.

Müellife ait bir rubai:

Kâinat arsalarında fehmin inceliğinde;

Defalarca gelip geçtik tam bir ok sür'atinde...

Baştan başa göz olduk uğruna da göremedik;

İlâhi sıfat zıhından gayrı, sabit vehimde...

Münacaat makamında bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun; hidayet ederek bizi buna kavuşturdu. Allah bize hidayet etmeseydi; buna eremezdik. Rabbimizin resulleri gerçeği getirdi.” (7/43)

***

480. MEKTUP

MEVZUU: Alemin zuhura geldiği vehim mertebesinin tahkiki. Ve bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Muhammed Haşim Keşmiri'ye yazmıştır.

***

Alem için:

-Mevhum sözümüz, şu manaya değildir:

-O, vehmin yapması ve yontmasıdır.

O nasıl vehmin yapması ve yontması olabilir ki; vehim dahi alem cümlesinden sayılmaktadır. Elbette, o sözümüzün manası şudur:

-Sübhan Hak, alemi vehim mertebesinde yarattı.

Her ne kadar, o zaman vehim olmasa dahi, yüce Allah'ın ilminde vardı.

Vehim, oluşu olmayan bir zuhurdan ve vücuddan ibarettir. Bir noktanın cevelânla dönmesinden doğan bir daire misalidir. Onun da zuhuru vardır; amma vücudu yoktur.

Yüce Sultan Mutlak Hakim, alemi o mertebede yarattı. Sırf zuhura bir sübut ve sebat verdi. Sonra onu; galattan sıhhata, yalandan doğruya çıkardı. Sonra onu işin özü kıldı. Şu ayet-i kerime bu manada alınmaya değer:

"Allah, bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir.” (25/70)

Mevhum mertebe, bir acayip mertebe olup mevcud ile asla sıkıntılı bir durum yoktur. Ne def edilme manası, ne de mevcudu tesbiti vardır. Hem de cihetlerin hiçbiri ile... Onun için bir haddi ve nihayeti de yoktur. Tıpkı, mevhum dairenin mevcud olan nokta-i cevvale ile bir çekişmesi olmadığı gibi. Onunla, cihetlerden bir cihet de tesbit edilemez. Mevhum dairede olup bitenlerden bir hadise de nokta için meydana gelmez. O kadar ki, şöyle denemez:

-Daire, noktanın sağındadır; solundadır; önünde veya arkasındadır; üstünde veya altındadır.

Daire için bu cihetlerin sübutu ancak şu eşyaya nisbetledir ki, kendi mertebesinde onların sübutu vardır. Amma o şey ki, başka bir mertebededir. Daire için, bu cihetlerden birini sabit kılan bir şey olamaz.

Aynı şekilde, bu nokta için; o dairenin yenilikleri ile bir had ve bir nihayet de tesbit edilemez. Herhalde o, keridi sarafeti üzerinedir.

"Vasıfların en üstünü Allah'ındır.” (16/60)

Yerinde olur ki, üstte yapılan beyandan; sanı yüce Yaratıcının alem ile durumu biline.. Şöyle ki: Alemin icadından ötürü, onun için bir had ve nihayet çıkmaz. Onun için, cihetlerden bir cihet de hasıl olmaz.

Anlatılan manada nasıl bir nisbet tasavvur edilebilir ki!.. Zira, bunların o yüce mertebede ne namı vardır ne de nisanı. Evet, böyle bir şey yoktur ki, nisbetler de tasavvur edile...

Hızlanda kalanlardan bir taife, kusurlu nazarlarından ötürü, bu nisbetlerin husulünü ve cihetlerin sübutunu tasavvur ettiler. Yani bu alemde yanı yüce Yaratıcı hakkında...

Anlatılan manadan ötürü, onun rüyetini dahi nefyettiler; hatta onu muhal sandılar. Cehl-i mürekkeplerin ve yalanı doğrulamalarını Kur'an ve hadis üzerine tercih edip önde gördüler.

Zannettiler ki, şayet Sübhan Hak görülecek ise, görene göre cihetlerden bir cihet olacaktır. Bu da, bir haddi ve nihayeti gerektirir.

Halbuki daha önceki tahkikten anlaşılmış oldu ki, bu nisbetlerden hiçbir şey, alemle Sübhan Hak arasında yoktur. Rüyet ister sabit olsun; isterse olmasın. Rüyet olabilir; amma cihet meydana gelmez. Nitekim bu mana, daha önce de tahkik edildi.

Bilmezler mi ki, anlatılan mahzur, alemin vücudu vaktinde de lâzımdır; ki yüce Yaratıcı, alemin bir cihetinde olur. Ayrıca alemin ötesinde olması gerekir ki, bu da haddi ve nihayeti gerektirir. Şayet diyecek olurlarsa ki:

-O, bütün cihetlerdedir.

Ötede bulunuş için lâzım olan haddin ve nihayetin lüzumuna ne diyecekler?

Cihetin sübutundaki fesat ve mahzur, ancak nihayeti gerektirdiği içindir. Böyle bir şey ise, kail oldukları mananın ayrılmaz parçasıdır.

Bu darlıktan halâs ancak, sofiyenin kavlini ihtiyar etmektedir, yani:

-Alem mevhumdur dedikleri manayı...

Mana böyle olunca, cihet ve nihayet zorluklardan halâs hasıl olur. Bu arada:

-O mevhumdur demekte hiçbir mahzur da yoktur. Zira, onun sadık hükümleri vardır. Ebedi muamele, sermedi nimetler ve azaplar da ona bağlıdır.

Bu arada, mecnunlar güruhu sofestaiyenin kail olduğu mevhum ise, bir başkadır. Bunların kail oldukları vehmin icadı ve hayalin yontmasıdır. İki mana arasında çok fark vardır.

***

Biz, yine esas sözümüze dönelim. Deriz ki:

-Nokta-i cevvaleden neş'et eden mevhum daire için cihet yoktur. Yani noktaya nisbette. Hatta o, bütün cihetlerden hariçtir. Şayet daire, tamamı ile göz olsa, elbette noktayı cihetsiz olarak görecektir. Zira ikisi arasında cihet yoktur.

İşte, üzerinde durup anlattığımız mana dahi böyledir. Şayet bakan, tamamı ile göz olsa, böylece yüce Hakkı da cihetsiz görse, bundan ne gibi sakıncalar çıkar!..

Müminler, Sübhan Hakkı cennette bütün külliyetleri ile göreceklerdir. Hem de hiçbir cihetin isbatı olmadan.

"Allah'ın ahlâkı ile ahlâklı olunuz..." manasındaki hükme göre, bu devlet evliyaya dünyada hasıl olacaktır. Onlar, bütün külliyetleri ile göz olacaklardır, isterse bir görmek olmasın; zira o, ahirete mahsustur; Ihakin bunun için görmek (rüyet) hükmü vardır.

"Allah'ın ahlâkı ile ahlâklı olunuz" cümlesini, ancak şunun için kullandım; zira onlar Vacib Teala için şöyle demişlerdir:

-Onun zatı, bütünüyle gözdür, bütünüyle kulaktır, bütünüyle ilimdir.

Bu manadan ötürü, elbette onunla ahlâklı olanlara anlatılan ahlâktan nasip vardır. Sıfatlarından her bir sıfat, bu makamda külliyetleri hükmünü alır. Meselâ, külliyetleri ile göz olurlar. Sair müminler ise, bu devlet ahirette verilecektir..Orada, rüyet devleti şerefine ereceklerdir; Allahu Teala dilerse... Bu takdirde, bir mahzur ve şüpheli bir durum ortay çıkmaz.

Hakikat-ı hali en iyi bilen sübhan Allah'tır.

***

481. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeriata tutunmaya teşvik.

b) Gönülbirliği erbabı ile sohbet.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı Musa'ya yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm, onun Resulüne. Sizlere dahi dualar etmekteyim.

Şunu bildirmek isterim ki, bu tarafta fukaranın, (yani dervişlerin) halleri, hamdi muciptir.

Derviş Rahim Ali ile gönderilen mübarek mektup gelişi ile sürür verdi. Allahu Teala, sizlere selâmet ve istikamet nasib eylesin.

O mektuba, nasihat talebi dere edilmiş.

***

Ey mahdum,

Nasihat, iste dindir. Seyyidü'l-mürselin Resulullah (sav) Efendimizin sünnetine mütabaattır. Resulullah Efendimize ve diğerlerine salât ve selâmlar.

Bu babda netice kelâm şu ki: Mütabaatın kısımları vardır. Onlardan bir kısmı şeriat hükümlerini yerine getirmektir. Kalan kısımları ise, bu Fakir, sevdiklerinden bazılarına yazılan mektuplarda tafsilatı ile anlatmıştır. İnşaallah emir veririm, onların bir suretini size naklederler.

Hulâsa, bu Tarikat-ı Aliyye'de faydalı olma ve faydalanma yolu sohbet üzerine kurulmuştur. Bunda, söyleyip yazmakla yetinilmez. Hazret-i Hace Nakşibend şöyle dedi:

-Bizim tarikatımız sohbettir.

Allah, sırrının kudsiyetini artırsın.

Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin ashabı için; diğer ümmet evliyasına nazaran üstün fazilet ise, sohbet sebebi iledir. O kadar ki, evliyadan hiçbir veli, sahabelerden birinin mertebesine ulaşamaz. İsterse bu veli Veyselkarani olsun.

Kardeşlerden dilek: Selâmet-i iman üzerine duadır.

"Rabbimiz, katından bize rahmet ver; işimizde bize başarı hazırla.” (18/10)

Derviş Rahim Ali'nin kalbi ve inceliği salâh ve ıslah nasiplidir. Allahu Teala ona istikamet versin.

Vesselam...

***

482. MEKTUP

MEVZUU: Gönülbirliği erbabı ile sohbet etmeye teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna İshak b. Kadı Musa'ya yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Derviş Rahim Ali ile gönderilen mektub-u şerif ulaştı. Ne zaman ki, zevkten, şevkten haber getirdi; sürür verdi.

Size zuhur eden vakıadan yazmış olduğunuz tek sayfa, mütalaa edilince, ferah husule getirdi.

Bilesin ki, bu gibi vakıalar, müjdeli mana taşıyan cümlelerdendir; alışmak gerek ki, iş kuvveden fiile çıka..

Mektuplaşmak, başbaşa oturup konuşmak, kusurları telâfi etmek bugün mümkündür. Bu fırsatı ganimet bilmek gerek, işte, erteleme ve tehir olmamalıdır.

Hazret-i Hace Ahrar şöyle anlattı:

-Biz, dervişlerinden bir cemaatle beraberdik. Aramızda söz, cuma günündeki icabet saatine geldi. Şöyle ki: Şayet, o saate kavuşmak müyesser olur ise, Sübhan Hak'tan neyin talebi yerinde olur? Bu hususta herkes bir şey söyledi. Sıra bana gelince şöyle dedim:

-Gönülbirliği olan kimselerle sohbet taleb edilmelidir. Zira bütün saadet onun zımmındadır.

***

Bazı mektupların suretlerini, Rafi ile gönderdik. Allahu Teala, onlardan faydalanmak nasib eylesin.

Kardeşim, Şeyh Kerimüddin, bir müddet önce geldi. Herhalde, kendi hallerini size yazacaktır.

Sevdiklerinden beklenen duadır.

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Çünkü sen, her şeye kadirsin.” (66/8)

Selâm, hüdaya ittiba edip Şeriat-ı Mustafayı bırakmayanlara. Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

***

483. MEKTUP

MEVZUU: Mevhum olan alemin incelikleri ile alemin yaratıcısı olan hakiki mevcud arasındaki incelikleri ayırd etmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mahdumzade Hace Ubeydüllah cenaplarına yazmıştır.

***

Bir ayet-i kerime meali:

"Vasıfların en yücesi Allah'ındır...” (16/60)

Vehimde, kendisinden daire neş'et eden nokta-i cevvale; hariçte mevcud olduğu gibi, vehimde dahi mevcuttur. Lâkin, orada dairenin zuhur nikabı olmadan vücudu vardır; burada ise, bu nikapladır. Onun hariçte mevcud oluşu, şu manaya değildir:

-Her iki mertebede dahi, aynı şekilde mevcuttur.

Kella, böyle bir mana yoktur. Elbette şöyledir:

-Hariçte ve vehimde onun tek vücudu vardır. Orada daire nikabı olmadan vardır; burada ise, anlatılan nikab iledir.

Vehimde zuhuru olan bu mevhum dairenin vücudu yoktur. Ancak, hissin galatından meydana gelmiştir. Şayet o mertebede mevcud kılınır da; kendisine sebat, istikrar ve vücud ile zuhur verilir ise, hissin galatından elbette çıkar. O zaman işin aslı cümlesinden olur; kendisi üzerine dahi doğru hükümler terettüb eder.

Bu daire için vehimde bir hakikat ve bir suret vardır. Onun hakikati kendisi ile kaim olduğu nokta-i cevvaldir; onun sureti ise, dairenin kendisi olup orada kendisine sübut ve istikrar arız olmuştur. Bu suret, kendisinde temayüz eden hükümlerin sübutu için o hakikatin aynı değilse de; lâkin o, hakikattan uzak ve ondan ayrılmış değildir. Zira bu zuhura tahayyül edilen, o hakikattir.

Bir şiir:

Ben gayrımla kanarım onu andığım zaman;

Zeynep zikri ile Leylâdan olurum heman...

Hazret-i Şeyh Muhyiddin b. Arabi -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- bu makamda demiştir ki:

-Şayet istersen şöyle diyebilirsin:

-O, haktır...

Şöyle de diyebilirsin:

:O, halktır.

İstersen şöyle dersin

-O, bir cihetten hak, bir cihetten de halk...

istersen, hayrete dalıp ikisi arasında bir ayırım yapmazsın.

Lâkin, şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Bu ayırd etme işi, suret ve hakikat arasındadır; şayet vehimde bulunur ise, ne zaman ki, yüce Allah'ın vücud vermesi ile bu mertebede mevcud oldu, onun için burada sebat ve takarrür husule geldi, o zaman elbette işin aslı cümlesine girer. Ayrıca kendisine işin aslına uygun biçimde bir ayırd etme meydana çıkar. Zıllıyet yolu ile de, hariçte mevcud olur. Zira, suret vücudu, hakikat vücudunun zilli olduğu gibi; bir oluşun ve vücudun husulünden sonra da, zuhur mertebesi, hariç zilli olur.

Ne zaman ki, hakikatle suret arasındaki ayırd etme işi, işin aslına göre hatta harici manada olur; o zaman, birini diğerine hamletmek mümteni olur. Biri de, diğerinin aynı olmaz. Bir kimse ki, ikisinin ayniyetine kail olur; vehmi ayırd etmeden başkasını anlamamış ve onun katında ilmi imtiyazdan başkası sabit olmamıştır.

Sübhanellah...

Vehim mertebesi, o mertebede vaki olan Sübhan Hakkın vücud vermesi ile hariç ve işin aslı olmuştur. Böylelikle de, ilim ötesi ve hariç bilinen iki şey olmuştur.

Bu mertebede hariç olunca; orada vehim mertebesi de ayırd edilmiştir.

Bu durumda, nokta hariçte mevcuddur; ondan neş'et edene de:

-Mevhum ismi verilmiştir.

Asıl şaşılacak şu ki:

O suret ki; hakikatten eş'et etmektedir ve her ne iki onda hasıl olur; o hakikattan olup asla onun için bir ayrılık yoktur. Ne var ki, ihtiyarsız olarak, hakikattan ayrılmış ve tevehhümden tahakkuk safhasına çıkmıştır. Böylelikle de, vehmi temyiz, harici olmuştur. Burada, şu ayet-i kerime manası mülâhaza edilmelidir:

"Bu, her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın san'atıdır.” (27/88)

Şu manadan ötürü ki, hiçbir şey olmama hükmünde olanı; kudret-i kâmilesi ile bilen, gören güçlü, dileyen (alim, basir, kadir, mürid) bir şey haline getirmiştir.

Büyüklerden biri şöyle dedi:

Madem ki odur el ayak, göz kulak;

Hayret; kulun gözü tabirine bak...

Halbuki, burada gözü oraya rapta mecal yoktur. Göz raptı ancak o mahalde sabit olur ki, gayrı olan bir durum, vakıa olarak görülür. Burada ise, Sübhan Hakkın kudreti, gayrıvaki olanı, vaki eylemiştir. Yalancı hükümleri dahi, bu mertebede sadık (doğru) kılmıştır.

Şeyh Muhyiddin b. Arabi, ikisi arasında bir ayırd etme manasına kail değildir. Halbuki, kulla Rabbi arasında elli bin senelik mesafe vardır. Şu ayet-i kerime bu manaya işaret eder:

"Melekler ve ruh, oraya bir günde yükselir ki; onun mesafesi elli bin yıldır...” (70/4)

Şeyh, Muhyiddin b. Arabi (ks) bu yolun uzunluğunu bizzat itiraf etmektedir. Bunun için, üstte anlatıldığı gibi, hayrete kail oldu.

Aklı kıt olan, yol uzunluğundan sanmaya ki, Sübhan Hak uzaktır. Zira, Sübhan Hak yakındır. O kadar ki, kulun kendisine olan yakınlığından daha da yakındır. Elbette bu uzaklık, marifet ve idrak yönü iledir; mekân ve mesafe itibarı ile değildir. Halbuki, dairenin sonunda olan nokta; dairenin mebdeine, diğer noktalardan daha yakındır. Lâkin, arkasını mebdee (başlama noktasına) çevirdiği, yüzünü dahi öbür yana verdiğinden, başlama noktasına olan yakınlığına rağmen, uzak olmuştur. Bütün noktaları aşmaya bağlı kılınmıştır.

Bir şiir:

Ey oku ve yaylan uçuran;

Av yakın, sen uzağa atılan...

Her ki uzağa atar, uzaktır;

Böyle bir avdan da uzak kalan...

Evet, bir kimse ki, uzaklık ölçüsünü bilmez; o kimse, yakınlığın kadrini bilemez.

Yüce Allah'ın san'atı ne ise, o hayırdır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

484. MEKTUP

MEVZUU: a) Askerlik telvinatının erbab-ı cemiyete temkin olduğunun beyanı..

b) Bu arada mevlid okunmasına dair sorusuna cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Hüsameddin Ahmed cenaplarına yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Mübarek mektubun mütalaası, mülatafa-i münifenin mülâhazası ile teşerrüf ettim.

O mektup, bu Fakir'in adına kerem ve şefkat olarak gönderilmiştir.

Şunun için Sübhan Allah'a hamd-ü şükürler olsun ki, sıhhat ve afiyet üzeresiniz ve uzakta kalan ahbabın hallerini gözetmekten de hali kalmamaktasınız.

Bu taraftaki fukaranın (dervişlerin) hal ve vaziyetleri de hamdi muciptir.

Şöyle ki: Aynen belâda afiyet vardır; tefrika zannedilen şeylerde dahi bir birlik vardır.

Refakatta bulunan evlâd ve ahbab ise, vakitlerini cemiyet üzere geçirmektedirler. Halleri dahi, terakki ve tezayüd üzeredir (yani yükseliş ve artış kaydetmektedir)

Askerlik onlar hakkında bir hanigahtır. Askerlik telvinatı içinde bir gönül birliği onların nasibidir. Onlar, bu yerin levazimi olan çeşitli taallukatın içinde oldukları halde, tek talebe yönelmiş ve onunla dolmuşlardır. Hiç kimsenin onlarla meşgul olduğu yoktur. Hiç kimseden onlara zarar da gelmez. Hal böyle iken, onlar itibardan düşük olup hapislik ve kayd devletine giriftardırlar.

O ne iyi bir kimsedir ki, kendisine hapislik olur da, onun uğruna halâs bir cevize bile satın alınmaz.

Ey o kimse ki, kaydı (bağlanması-zincire vurulması) vardır; salınmak onun yanında bir muz kadar kıymetli değildir.

***

Ey mahdum,

Göz nuruna yazılan mektuptan asıl maksad, bazı nimetlerin fevtine duyulan hasrettir. Ki bunların husulü, vatan civarında olmaktadır. Askerlerin gelmesi ve onlarla sohbet kendi iyiliklerinedir. Zira, onların askerlik işlerini bilmeleri daha çok; bu yerin faydasına ve zaranna olan ıttılaları daha ziyade ve fazladır.

***

O mektuba derc edilmiş ki:

-Onlara bir afet isabet etmez diye yazarsanız, oraya gelsinler.

Ne var ki, gaybı ancak Allah bilir. Lâkin, Sübhan Allah'a hamd olsun; Sübhan Allah'ın keremi ile arkadaşlardan ve refakatta bulunan kimselerden hiçbirine, şu ana kadar tefrika afeti isabet etmemiştir. Hem de, tefrika erbabı ile karışıp durdukları halde... Bunlardan hiçbiri, esas matluptan imtina etmemiştir.

***

O mektuba, mevlid kıraati için şu husus da dere edilmiştir:

-Kur'an okunmasının kendisinde, naat (ilâhi) okumakta, menakıb okumakta ne gibi bir zorluk vardır? Yani güzel sesle...

Bu hususta yasak olan odur ki, Kur'an harfleri tahrif ve tağyir edilir. Bir de, yasak olan nağme vezinlerine uyup makam tutturmak için sesi alçaltıp yükseltmektir. Bir de, buna uygun düşen el çırpması eklenir ise... Kaldı ki, böyle bir şey şiirde dahi yakışık alan mubah cinsi değildir.

Şayet, üstte anlatılan mahzurlar olmadan, iyi niyetle kasideler okurlarsa ve Kur'an harflerine bir tahrif gelmeyecek şekilde okurlarsa, bu durumda ne gibi bir mani olabilir?

Ey mahdum,

Bu arada, Fakir'in hatırına gelen şu ki: Bu yol, tamamen kapatılmadıkça, bu heveskârlar bir türlü vazgeçmezler. Şayet aza cevaz verecek olsak, iş çoğa varır.

-Azı çoğa götürür, sözü meşhurdur.

Vesselam...

***

485. MEKTUP

MEVZUU: İlmin üstünde bulunan hayat sıfatının sırlarıdır. İlim, sıfat-ı zaideden olduğu gibi, bu hayat sıfatı da, şuun-u gayr-ı zaidedendir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Hazret-i Şeyh Muhyiddin b. Arabi ve ona tabi olanlar, tenezzülat-ı hamseyi isbat eyleyip birinci taayyünü de, ilim makamı icmalinden itibara almışlardır. Bunun için de:

-Hakikat-ı Muhammediye demişlerdir. Ona ve âline salâi ve selâm olsun.

Bu taayyünün inkişafını da, zati tecelli bilmişlerdir. Bunun üstünü de, lâ taayyün (taayyünün olmadığı) makamı bilmişlerdir. Ki burası, zat-ı baht, bütün nisbetlerden ve itibarlardan mücerred olan ehadiyet mertebesidir.

Bu manada şunun gizli kalması gerekir ki,

İlim şanı üstünde hayat şanı olup ilim ona tabidir. Bu hayat, bütün sıfatların manasıdır; ister ilim, isterse diğerleri. İlim dahi, ister husuli olsun; isterse huzuri. Bu hayatın şanı çok çok büyüktür. Bu hayat şanı yanında; sair sanların hükmü; umman denize nisbetle akan küçük su yollandır.

Şaşılacak şeydir ki, o Şeyh-i Muazzam (yani Muhyiddin b. Arabi) bu geniş memlekette seyredememiş ve onun bahçelerinden ilimlerin ve maarifin çiçeklerini derleyememiştir.

Bu anlatılan şan, yüce Hazret-i Zat'a daha yakın olduğundan; onu bilmemek ve idrak edememek yerinde ise de, lâkin onda tenezzül ve zılliyet şaibesi olduğundan ilim ve marifet yeri olmalıdır, amma az, amma çok.

Sübhan Allah keremi ile bu Fakir'e, bu şanı büyük makamda seyir düşünce, bu durum müşahede edildi: Şeyhin, onun altında bulunan uzak mesafede bir hücresi var.

Madem ki o, bu makamda bulunmayı ihtiyar etmiştir; herhalde sonunda bu makamdan bol hazza nail olur. Burada; keyfiyeti belli olmayan uzaklık için:

-Uzak mesafe... tabirini kullanmak, iki itibara dayanmaktadır:

a) İbare sahasının darlığına,

b) Bu misali olan uzaklık sureti, misal aleminde mesafe uzaklığı suretinde müşahede edilmiş olmasına..

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın... senin öğrettiğinden başka ilmimiz yoktur. Çünkü sen Alim Hakimsin.” (2/32)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

HAYIRLI BİR FASIL

Üstte anlatılan beyandan lâzım geldi ki, hayat mertebesinde ilim sabit olmaya. Zira, hayat onun üstündedir. Bu ilim, ister husuli olsun; isterse huzuri.

İlim ki, hayat mertebesinde sabit değildir; Hazret-i Zat mertebesinde nasıl sabit olur?.. Bu Hazret-i Zat ki, üstlerin de üstündedir,

İlim sabit olmayınca da, onun nakzedicisi sabit olur.

Sübhan Allah bu gibi şeylerden yana pek üstün yüceliğe sahiptir.

Bu müşkil mananın derinliğine inmek, ince bir marifet duygusuna bağlıdır. Yüce Allah'ın veli kulları arasında, bu manada kelâm eden azdır.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Şanı yüce Vacib Zat'ın ilmi, hakkiye-i zaide olan sekiz sıfattandır. Nitekim ehl-i hak uleması bunun böyle olduğuna kail olmuştur. Aynı şekilde o, zaid olmayan şuun ve itibarlardan da sayılır.

Üstte anlatılan birinci kısım, yüce Zat üzerine sıfat-ı zaideden olduğu için; ona taalluk eden dahi, mukaddes Zat'ın masivası sayılır. Bu masiva dahi ister alim olsun; isterse başka zaid sıfat.

Her ne ki, zılliyet nişanı ile damgalıdır; kendisine:

-Ziyade... (fazladan veya olup olmaması müsavi) ismi arız olmuştur; mukaddes Hazret-i Zat mertebesine lâyık değildir. Ve yüce mukaddes Zat'a dahi taalluku yoktur.

Bu manada anlatılan ilim, ister husuli olsun, isterse huzuri.

Huzuri olsa dahi, yine Hazret-i Zat zılâlinden bir zılla taalluku vardır, isterse; ilim, alim ve malum arasında bir ittihad olsun. Keza bu ittihad dahi o mukaddes mertebe zılâlinden bir zildir; o mertebenin aynı değildir. İsterse, bunu çokları aynı sansın.

İkinci kısma gelince, bu dahi, zaid olmayan zati şuunlardan olmasıdır. Bunun taalluk ettiği, yalnız Hazret-i Zat'tır. Zatın masivasına taalluk edenlerden de, pek yücedir.

Hulâsa, şayet ilim zaid ise, onun taalluku da, zatın masivasına kalmıştır.

Ve o ilim ki, zaid değildir; bunun taalluku da yalnız yüce mukaddes Zat'a kalmıştır.

Hazret-i Zat mertebesinden nefyedilen ilme gelince, bu dahi zaid olup o mukaddes mertebeye lâyık olmayan ilimdir. Ki, zaid olmayan ilim şanının (makam veya mertebe manasına) zillidir. Bu ilmin nefyedilmesinden de, onun nakzedeni olan cehlin sübutu lâzım gelmez.

Orada kâmil sıfatlardan olduğu halde, ilim mecali olmayınca; baştan sona noksan olan onun makzedenine o makamda nasıl sübut makamı olsun!..

Bu babda netice söz şu ki: O Hazret'ten her iki nakzedici de atılmıştır. Bunda dahi hiçbir mahzur yoktur.

Bir irfan sahibi şöyle demiştir:

-Rabbimi zıdların cem'i ile bildim.

Yüksekliği sebebi ile o pek mukaddes makama, bu iki nakzediciden biri dahi ulaşmamış gibidir.

Hazret-i Zat'tan bütün nisbetler ve itibarlar atılmış olunca, nisbetler cümlesinden olan ilmin oluşu ve olmayışı dahi ondan atılmıştır.

O şey ki, kendisine nisbetler ve itibarlar lâzımdır ve onda iki nakzedicinin kalkması veya birleşmesi olmaz, o şey mümkindir.

Nisbetlerin ve itibarların yaratıcısı, bütün nisbetlerden ve itibarlardan münezzehtir. Bu yerde, gaibi şahide kıyaslamak da mümtenidir.

Bu arada şöyle dememiz de mümkündür:

-Has ilmin nefyedilmesi, mutlak ilmin olmayışını gerektirmez. Hatta has ilmin olmayışı gerekir ki o, zıllıyet şaibesini tazammun eder. Bu takdire göre de, hiçbir mahzur yoktur. İki nakzedicinin kalkması gerekmez.

Bu manayı anla...

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

O ilim ki, şuun-u zatiyedendir; sıfat-ı zaideden olan ilimli asla bir münasebeti yoktur. İsterse bu ilmin aslı, o ilim olsun. Zira sıfat-ı zaide, zati şanın zillidir.

O makamda hepsi, inkişaf içi inkişaftır. Huzurun aynında dahi, husuldür.

Onun yüksek derecesi sebebi iledir ki, onun mukabil hiçbir tarafa cehl düşmeye güç yetiremez. Keza onun nakzedicisi olmaya da...

Amma ilim sıfatı böyle değildir. Zira cehl, onun nakzedeni olarak kaimdir. İsterse bunun vukuu caiz olmasın...

Onda bulunan, nakzedici ihtimaldir ki; onun düşmesine ve mukaddes Zat ile taallukuna engeldir. Zira, bir kemal ki, onda nakzetme ihtimali vardır; amma hangi kemal olursa olsun, o mukaddes ertebe isbat edilen haz-ret-i kudrette onun yeri yoktur. Meselâ, o öyle bir kudrettir ki, mukabilinde acz durumu vardır. Fakat, kudret sıfatı böyle değildir; zira onda nakzedici ihtimali vardır, isterse bu vaki olmasın.

Üstte kıyas, yüce mukaddes Vacibiyet sıfatlarının ve şanların tümünde yapılır.

ilim şanının ki, ilim sıfatı ile asla bir münasebeti yoktur; mahlukatının ilmi için bu makamı büyük şanla nasıl bir münasebet olabiliri.. Onun için, o mukaddes mertebe ile bir taalluk nasıl tasavvur edilebilir!.. Meğer ki, Süb-han Hak katında kula bir inayet ve himaye gele ve kendi katındaki inkişaftan nakısın inkişafına bir açıklık ihsan eyleye. Tam bir fena haline vardıktan sonra da, ona ekmel manada beka vere...

İşte anlatılan vakittedir ki, o mukaddes mertebe ile keyfiyeti belli olmayan manada bir taalluk hasıl olur. Öyle bir mertebeye ulaşır ki, onun yanında asıl dahi kusurlu kalır. Zira, aslı da geçip aslın aslına ulaşmıştır.

Bu, öyle bir hususiyettir ki, bununla onlar imtiyaz bulmuşlardır. Böylece, onlara terakki yolu açılır; asıldan geçtikleri gibi, aslın dahi aslından geçerler. Öyle bir makama ulaşırlar ki, asıl, yola düşen bir zil (gölge) gibi kalır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir.” (62/4)

***

486. MEKTUP

MEVZUU: a) Sahib'ül-Füsus'un (Muhyiddin b. Arabi'nin) zat tecellisi beyanındaki kelâma şerh..

b) Hazret-i Şeyhimize has görüşün tahkiki.. (Bu mektup. Arabi üslupla yazılmış amma, tam değildir; bundan sonraki mektupla tamam olacaktır.)

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm..

***

Sırrı mukaddes olsun; Şeyh Muhyiddin b. Arabî şöyle dedi:

— Zattan gelen tecelli, ancak kendisine tecelli olanın suretinde olur.. Kendisine tecelli gelen dahi, hakkın aynasında kendi suretinden başkasını görmemiştir.. Hakkı göremez; görmesi de mümkün değildir..

Burada:

— Zatın (hakkın) aynası..

Tabirinden murad, o zatî şandır ki; onun zilli zaid isim olup kendisine tecelli olunanın taayyün mebdeidir.

Zira, zaid isimlerden her birine, mahlukat taayyünlerinden bir taayyün için zat mertebesinde bir asıl vardır. Bu da, öyle bir sandır ki; zatta mücerred itibar olup birçok yerde bunun tahkikini yaptım.

Burada anlatılan:

— Zat..

Tabirinden murad, mutlak zat değildir. Zira, mutlak olan, mukayyede ayna olamaz..

Kendisinde bulunan suret gibi, ayna dahi mukayyed ve o suretin aslına dahi bir asıl olduğuna göre; kendisine tecelli olanın nazarında ayna, kendisinde bulunan suretle tecelli eder.. Ne noksan, ne de ziyade..

Zira, şan tecellisi ve vaki olduğu bu mertebede zuhuru; ancak bu suretle olur ki: Kendisine tecelli gelen dahi o suret üzeredir..

Ancak.. fenası, bu suretle zuhuruna, âleme taallukunun olmayışı, şarttır. Bu da, kendisine tecelli gelenin suret taayyününe mebde olan zilli ismin tavassutu ile olacaktır.

Sonra..

Bu mukaddes ayna, diğer aynalardan ayrıdır. Çünkü, suretin o aynalarda zuhuru; köşelerinden bir köşede bulunmaktadır. Görülenler dahi, hulul ettikleri suretlerin ayniyle zuhur etmezler; zira aralarında mübayenet vardır..

Amma bu mukaddes ayna böyle değildir. Zira, suret oraya hulul etmediği gibi, onun zaviyelerinden bir zaviye dahi hasıl olmamıştır. Çünkü o makamda, haliyet ve mahalliyet yoktur.. (Yani: Hulul etmek ve hulul edilecek yer..) İsterse hissî manada olsun. O mukaddes mertebede bölünme ve parçalanma da yoktur; isterse vehmî manada olsun.. O kadar ki: O mukaddes ayna, külliyeti ile, kendisine tecelli olanın suretini zuhur ettirir.. Mana böyle olunca, o: Hem ayna hem de suret olur.. Kendisine tecelli gelen dahi, hakkın aynasında, kendi suretinden başka görmez.. Bu dahi, zat şanıdır ki: Kendisine tecelli gelenin sureti ile zuhur etmiştir. Ne var ki: Takdisi çeşitte ve tenzihi usulde mutlak hakkı ve has şanı görmemiştir.. Onu öyle görmesi de mümkün değildir.

Üstte anlatılan mana Şeyh'in (Muhyiddin b. Arabi'nin Ks.) görüşüne göredir. Tenzihi rüyetin nefyi; misal ve temessül yolu ile latif, cami ve teşhibe dayalı zuhuratta rüyetin isbatı hakkındadır.. Bu mana da, görüleceği gibi, Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet ulemasının ittifak ettiği manaya muhaliftir.. Onların bu babda ittifakları şöyledir:

— Allah-ü Taâlâ'yı dünyada görmek caizdir; amma vaki değildir. Âhirette keyfiyetsiz olarak vardır. Temessül ve misal ile de olmaz..

Bir şiir:

Müminler onu keyfiyetsiz görecekler; İdraksiz ve darb-ı meselsiz erecekler..

Zira, temessül niyeti, keyfiyet rüyetidir.. Sonra..

Rüyet, Yüce Allah için değildir. Elbet rüyet mahlukun rüyeti olup onu; temessül tariki ile icad ve izhar eylemiştir.. Halbuki, Allah-ü Taâlâ, misalin ve temessülün, tevehhümün ve hayalin ötesindedir. Bütün bunlar, Yüce Hakkın mahlukudur.

Asıl şaşılacak durum, büyük irfan sahiplerinden gelmektedir ki: Onlar, tenzihi bırakıp teşbihle, kadimi bırakıp hadisle teselli bulmuşlardır. Bu da, misalle iktifa edip timsale girince olmuştur.

Zannım o ki: Bu maraz tevhide ve ittihada kail olmaları dolayısı kendilerine gelmiştir. Bir de:

— Âlem, Sübhan Hak'tır..

Diye vardıkları kusurlu hüküm ısrarlarından olmuştur.

Üstte anlatılan manadan dolayı, âlem fertlerinden hangi ferdi görmek olursa olsun; onlar katında Yüce Hakkı görmektir. Buna da, aradaki ittihad dolayısı ile kail olurlar.. Bu mana icabı olarak, bazıları şöyle demiştir:

Cemalin, bugün perdesiz zahir olduğu için; Hayretteyim, ferdaya bırakma vadi niçin!.

Meğer ki Şeyh (Muhyiddin b. Arabî Ks.) bu fertler arasından.. has cami bir ferd ola ve anlatılan manayı temessül yolu ile elde etmiş buluna.. Amma, bunun da bir faydası yoktur.

Sırrının kudsiyeti artsın; Şeyh, Kur'an ve hadisi, ulemanın kavillerini çok iyi bildiğinden, rüyet ıtlakına kail olmanın şenaatini anlamıştır. Zira, onların rüyetlerine mutlak manada hüküm vermek, Sübhan Hak için bir rüyettir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen; sekrin ağır basması, tevhid halinin kuvveti dolayısı ile mutlak teşbih darlığından kurtulamamıştır. Tenzih kemalâtının tahsili için de, fariğ bir ferd haline gelememiştir O kadar ki: Sırf tenzih erbabını, kusurlu ve noksan sanıp teşbihciler gibi, Yüce'Hakka hudud çizenler saymıştır. Dolayısı ile sırf tenzihten kaçmıştır. Böylece karar vermiştir ki:

— Kemal, teşbihle tenzih arasını cem etmektir. Birini, diğerinin aynı olduğuna hükmetmek dahi, tahdidi ve takyidi kaldırır.

Şu da sana gizli kalmamalıdır ki; ona göre: Teşbih hariçte yoktur. Ancak, hariçte mevcud olan sırf tenzihtir. Bunlardan biri de, diğerini tahdid etmez; kayd altına almaz. Tıpkı: Haricî olan varlık ve yokluk gibi.. Çünkü: Yokluk, varlığı tahdid etmeyeceği gibi, aksi de olmaz.. Vücud, kendi itlakı ile, ademle beraber olup adem dahi, kendi itlakı ile vücudla beraberdir. Bunlardan biri, diğerini kayd altına almaz..

Şayet adem, vücudu tahdid etseydi; elbette yerinde olurdu ki:

— Kemal, vücudla adem arasını cem etmektedir.. Diye hükmedile.. Biri dahi, diğerinin aynı ola.. Böyle bir şey, açık safsatadır.

Sırf tenzihe kail olmak, Yüce Hakkı sınırlamak olmaz. Anlatılan manada cem dahi, kemal değildir. O kadar ki: Böyle bir şey noksan olup nakısı kâmile ilhak etmektir. Şu husus malumdur ki: Kâmil ve nakıstan terekküb eden, nakıstır.

Gelelim:

— Ayan-ı sabite..

İsmi verilen suretlere.. Bu da, ona göre, ilimde sabittir. Böyle bir şey dahi, haricî mevcudu tahdid etmez ki:

— Ayan-ı sabite ile ilim arasında ittihad ve ayniyet vardır.. Diye bir hükme vanla.. Ancak haricî mevcudu, kendisi gibi bir haricî mevcud tahdid edebilir.. İlmî mevcud ise., haricî mevcudu tahdid edemez; onu sıkıştıramaz.. Zira iki mertebe arasında tebayün vardır

Görmez misin ki., muhal oluşuna hükmetmek için, Yüce Yaratıcının şerikini tasavvur edip ilimde sabit bilmek; o Yüce Yaratıcıya sıkıntı vermeyeceği gibi, haricî mevcud dahi onu ne tahdid eder, ne de kayd altına alır.. Böyle bir şey olmaz ki:

— Onlar birbirinin aynıdır..

Diye vaki olmayan bir hile yoluna sapılıp definde çare arana..

***

Biz, Şeyh'in (Muhyiddin b. Arabi'nin Ks.) zatî tecelli üzerindeki kelâmına dönelim. Şeyh'in bu tecelliyi anlattıktan sonra, hâsıl-ı kelâmım şöyle anlatabiliriz:

— Bu tecelli, tecellilerin nihayetidir; urucların da sonudur. Bundan sonra, sırf adem vardır. Bunun yukarısına çıkmayı elde etmek ve ötesine ulaşmak için kendini yorma.. Zira, zatî tecellide, bundan daha yüksek derece yoktur..

***

(Bu mektubun devamı ve tamamı bundan sonra gelen 487. mektuptur.)

***

487. MEKTUP

MEVZU: Yüce Sübhan Allah'ın ef'al tecellisi, sıfat tecellisi, zat tecellisinin beyanı.

(Bu mektup, bundan önceki mektubun devamı ve tamamlayıcısı gibidir)

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, bu Hakir Muhammed Haşim Kişemi'ye azmıştır.

***

Kardeşim Hace Muhammed Haşim Kişemi'nin malumu olsun ki,

Tecelli-i ef'al; Sübhan Hakkın, salike fiilinin zuhurundan ibarettir. O şekilde ki, kulların fiillerini, o fiilin zılâli görür. Yine o fiili, diğer fiillerin aslı olarak bulur. Yine itikad eder ki, o fiillerin kıyamı bu tek fiil iledir.

Üstte anlatılan tecellinin kemaline gelince, o zılâl salik nazarından tamamı ile gizlenip aslına katılmış olur. Bu fiillerin failini dahi, hissiz ve hareketsiz cemadat gibi görür.

Tevhid erbabının ayniyete kail olup:

-Hepsi odur dedikleri mana işte bu yerdedir. Şunun için ki: Kullardan sadir olan çeşitli fiilleri, şanı büyük Vahid Zat'tan görürler.

Burada, fiillerin yapanlara bağlanmasının gizlenip de; tek faile bağlanmasının ortaya çıkması; fiillerin kendi gizlenişi ve aslına katılışı değildir. İki mana arasında çok fark vardır. İsterse, bu gizleme durumu, bazılara gelir ' gibi olsun.

Gelelim sıfat tecellilierine:

Sıfat tecellisi, salike; Sübhan Hakkın sıfatlarının zuhurundan ibarettir. O şekilde ki, kulların sıfatlarını, yüce Sultan Vacib Zat'ın sıfatlarının zılâli olarak görür. Onların kıyamını dahi, asılları ile bulur.

Meselâ, mümkinin ilmini, Vacib Zat'ın ilminin zilli ve onunla kaim bulur. Aynı şekilde onun kudretini dahi, yüce Zat'ın kudret zilli ve onunla kaim bulur.

Bu tecellinin kemaline gelince, o sıfatların zılâliyeti, salikin nazarında gizlenmiştir. Hem de tamamı ile... Sonra da, asıllarına katılmasıdır. Salik dahi, bu sıfatlarla mevsuf olan nefsini, boş bulur... Tıpkı bir cemad gibi. Ne ilim vardır; ne de hayat. Kendi nefsinde, vücuddan yana bir eser bulamaz. Hatta, vücud kemalâtını ve tevabiini de bulamaz. O kadar ki, orada zikir, teveccüh, hazır ve şühud dahi olmaz.

Şayet asla iltihak ettikten sonra bir teveccüh olur ise o, nefsinden nefsine teveccüh etmektedir. Eğer huzur var ise, nefsini nefsi ile hazır etmektedir.

Bu makamdan salikin nasibi, fena hakikatinin husulüdür; izmihlaldir. Kendi zannınca nefsine bağladığı kemalâtın yok olmasıdır. Yalan ve töhmet olarak, kendi nefsinden zannettiği emaneti de sahibine verir.

-Ene... (Ben...) kelimesinin uğrak yeri dahi zail olup gider. O şekilde ki; beka ile müşerref olsa dahi:

-Ene... (Ben...) kelimesinin uğrak yeri olamaz. Kendisini anlatırken:

-Ene... (Ben...) tabiri ile anlatmaya güç yetiremez. Kendisini, aslının aynı bulsa dahi, yine de:

-Ene... (Ben...) lâfzını o asla ıtlak etme mecalini bulamaz. Onun aynı olduğunu söylemeye de gücü yetmez. Çünkü, enaniyet ondan zail olup gitmiştir.

-Enel-Hak... (Hak ben...) sözü, üstte anlatılan nisbetin husul bulmayışındandır.

-Sübhani manasının dile gelmesi, bu devlete vusul bulmayıştandır. Lâkin, şu mana yerinde olur ki; büyüklerden bu gibi lâfızların süduru, orta hallerine yorula... Onların kemali dahi, bu gibi sözlerin ötesinde biline...

Mahvin ve izmihlalin hakikati olan fena, her ne kadar sıfat tecellisinin müntehası olsa dahi, lâkin onun husulü, zat tecellisinin, şualarından sayılır. Zat tecellisi olmayınca, fena devleti müyesser olmaz. Hatta, sıfat tecellisi tam olmaz. Bulunmadıkça kurtuluş yoktur.

Zat tecellisi iledir ki, irfan sahibinin bakiyesi zail olur. Bu bakiye de, kendisini cemad gibi görmesidir. Yine bu bakiye odur ki, bütün mümkinatın aslı bulunmaktadır. Amma onun için, yüce mukaddes Hazret-i Vacib sıfatlarından bir in'ikâs husule gelmiştir. Böylece, bir imtiyaz bulup şahsiyet peyda etmiştir. Burada bir ayna olma durumu elde etmiştir ki, bununla diğer ademlerden mümtaz bir durum kazanmıştır.

Vakta ki, bu in'ikâs eden zılâl; aslına katılır; o ademler arasında bulunan imtiyaz da kalmaz olur. Böylelikle bu has adem dahi, mutlak ademe katılır. İşte o zaman o irfan sahibinden yana ne nam kalır; ne de nişan.

Bu manada, bir ayet-i kerime meali:

"Ne bırakın ne de vazgeçer...” (74/28)

Tıpkı vücud ve tevabiinin onu bırakıp gittiği gibi; bu adem dahi ondan ayrılır. Aslına katılıp rahata erer.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Bu ademin, diğer ademlerden ayn olarak imtiyaz bulması; -ki bu imtiyazı, sıfat zılâlinin kendisine husulü sebebi ile bulmuştur-, tevehhüm itibarı iledir. Hakikatta, asla onda bir zil yoktur. Yani diğer aynalar gibi... Zira, onlarda dahi, suretlerin husulü tevehhüm itibarı iledir. Şayet onlarda zılâl husulü var ise, tevehhüm itibarı iledir. Böylelikle onun imtiyazı dahi tevehhüm itiban iledir.

Mümkinin vücudu tevehhüm itibarı ile olduğu gibi; onun adamı dahi tevehhüm itibarı iledir. Onun için, vehim dairesi dışında bir basamak yeri verilmemiştir. Zira, vücud ve adem, kendi mutlak karafetleri üzeredirler. Ne onun için bir tenezzül arazı gelmiştir; ne de öbürü için terakki hasıl olmuştur.

Yüce Yaratıcının kudretinin kemalindendir ki, alemi şöyle veya böyle vehim mertebesinde yarattı. Sonra ona sağlamlık verdi. Ebedi muameleyi, sonsuz mücazatı dahi ona bağlı bıraktı. Bu manada, bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'a göre güç bir şey değildir.” (14/20)

***

Yukarıda şöyle bir cümle kullanmıştım:

-Fena devletinin husulü, zat tecellisi nurlarından sayılır.

Bunun asıl manası şudur: Zat tecellisinin husulü, fena devletinin husulünden sonradır. Halis olmayan bulamaz.

Tecellinin şuaları ile, tecellinin kendisi arasındaki fark; sabaha doğru açılan aydınlıkla, güneşin doğusundaki aydınlık gibidir. Çünkü sabaha doğru açılan aydınlık, güneş tecellisinin şuaları ile, tecellinin kendisi arasındaki fark; sabaha doğru açılan aydınlıkla, güneşin doğusundaki aydınlık gibidir. Çünkü sabaha doğru açılan aydınlık, güneş tecellisinin şualarının zuhurudur. Güneş doğduktan sonra da, güneş tecellisinin kendisi vardır.

Bazıları, tecelli şualarına ermekle beraber; tecellinin kendisi ile müşerref olamazlar. Arız olan bazı şeyler sebebi ile o büyük devlete ulaşamazlar. Tıpkı semavi ve arzi bir arıza sebebi ile, sabaha yakın aydınlığa erildiği, fakat güneşin doğuşuna erilmediği gibi...

Sonra, sabah aydınlığının müşahedesinde; görme kuvvetinin kemal derecede olmasına hacet yoktur. Amma güneşin müşahedesi, görme kuvveti ve keskin nazar ister. Yarasa kurşunu görmez misin sabah aydınlığına idrak eder; amma gündüz güneşe bakmaya gücü yetmez. Bu hususta acizdir. Güneş görmek, bir başka göz elde etmeyi gerektirir.

Çok kere, salikte de, tecellinin şualarına istidad vardır; amma onda, tecellinin kendisine istidadı yoktur.

Yarasa kuşunda dahi, güneşin şunları tecellisine karşı istidad vardın amma güneşin kendi tecellisine karşı istidad yoktur.

İşte ben, üstün kelâm etmekteyim. Herhalde faydası yoktur.

Sıfat tecellilerinin kesilmesi, sıfat ve zat fenasının husulünden sonra; irfan sahibini bir tecelli karşılar ki, zat tecellisinin dehlizi gibidir. Sanki o tecelli, sıfat tecellisi ile, zat tecellisi arasında bir berzahtır. O kimse ki, bu tecelliden yükselin istidadı kadar zat tecellisinden nasibi vardır.

Fakir'in kanaatına göre, bu berzahi tecelli, o zati tecellinin aslıdır ki; Şeyh Muhyiddin b. Arabi -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- şu ibare ile anlatılmıştır:

-Zattan gelen tecelli, ancak kendisine tecelli olanın suretinden olur. Kendisine tecelli olan dahi, hakkın aynasında kendi suretinden başkasını görmemiştir. Hakkı göremez; görmesi de mümkün değildir.

Ayrıca, bu tecelli için:

-Tecellilerin müntehası demiş ve bunun üstünde bir makama kail olmamıştır. Sonra şöyle demiştir:

-Bu tecelliden sonra, sırf adem vardır. Tamaha kapılma ve onun üstüne yükselmek için kendini yorma. Zira, bu makamdan daha yüksek bir derece yoktur. Yani zati tecellide...

Şaşılacak şeydir ki, matlub-u hakikiye kavuşmak, bu tecellinin ötesindedir. Halbuki Şeyh (Muhyiddin b. Arabi k.s.), Allahu Taala'nın şu emrine göre, çekindirip sakındırmaktadır:

"Allah, sizi zatına karşı sakındırıyor.” (3/28)

Ve tehdid ediyor. Şayet o, manada bir tamaha kapılmazsak, ondan biz, şaşırıp uzaklara düşmüş oluruz. Şayet onun husulü için yorulmazsak, başka ne yapabiliriz ki!.. O zaman teselliyi, nefis cevher yerine, saksı parçalarında buluruz.

Bu babda netice kelâm şu ki:

Her mertebenin nasibi, o mertebeye münasip şekilde olur. Keyfiyeti belli olmayandan müyesser olan nasip, keyfiyeti belli olmayan bir şekildedir. Keyfiyeti belli olan için keyfiyeti belli olmayana yol çıkmaz. O mertebeye taalluk eden marifet, keyfiyeti belli olana taalluk eden marifet gibi değildir. Zira, bu marifetin orada yeri yoktur.

Sübhan Allah'ın zatı hakkında bilgi, cehldir. Yani mümkinin bilgisine taalluku olan ilim cinsinden bir ilim değildir. Zira o, bu keyfiyeti belli cinstendir; halbuki orada keyfiyetin yeri yoktur.

Yüce Allah'ın zatı hakkında tefekkürden men etmeye gelince, sebebi şu ki: O, tefekkürün ve tahayyülün de ötesindedir. Yüce Allah'ı ancak kendisi ile bulmak mümkündür; hayalle ve tefekkürle değil...

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver; işimizde bizim için muvaffakiyet hazırla." (18/10)

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh şöyle deseydi, yerinde olurdu:

-Bu tecelliden sonra, sırf vücud vardır, katıksız nur vardır.

Onun:

-Bu tecelliden sonra, ancak adem vardır (yani yokluk) demesi de, ancak şu itibara göredir: Alem sıfatların zillidir; sıfatlardan terakki edip yükselmek ise, nefsi idam (yok) etme işinde çalışıp çabalamaktır.

Ne var ki, iş böyle değildir. Çünkü, irfan sahibi, kendi aslı olan sıfattan terakki etmedikçe, zati olan şuunu ve itibarları aşmadıktan sonra onun fiili ne olur ki!.. Gelişi ne şey için olur!..

Fena ve beka ki, her mertebede ona müyesser olmaktadır; aslının da yukarısına çekmeye bakarlar. Bundan sonra o, asıl beka ile, asıldan geçip aslın dahi aslına ulaşır.

Bir şiir:

Dokunursa biri ateşe yanan

O ki ateştir nesini yakar?..

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; şayet Şeyh (Muhyiddin b. Arabi), o zillin aslına ulaşmış olsaydı, daha yukarıya terakkiden korkmadığı gibi korkutmazdı da... Lâkin hüsn-ü zan iktiza eder ki, yüce Sultan Allah'ın fazlı ile, bu Şeyh-i Muazzam bu makamdan terakki edip yükselmiştir; işin hakikatini da idrak etmiştir. Onun büyük halini, söyledikleri ile ölçmek yerinde olmaz. Herhalde o, bu dediklerini, ilk ve orta hallerinde söyleyip sonra nice merhale onları aşıp geçmiştir. Zira, şu mana açıktır:

"İki günü müsavi geçen ziyandadır."

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Zati tecelli üzerine ne diyebilirim ki?.. Hem yazmaya nasıl gücüm yeter? Zira o, zevke dayalı bir şeydir. Her kim tadarsa bilir; tatmayan da bilmez.

Bir mısra:

Kalem oraya ulaştı; sonra kırıldı...

Ancak, izhar edilmesi mümkün olan şudur:

Zati tecelli, varmış olduğu fena hali daha önce anlatılan irfan sahibi hakkında daimidir. Başkaları hakkında şimşek gibi çakıp geçer; amma bu tecelli onun için devam edip gider. Hatta, şimşek gibi çakıp geçen tecelli (tecelli-i berki...) hakikatta zati tecelli dahi sayılmaz. Onun için:

-Zati tecellidir demişlerse de, değildir; belki de, zat şanlarından bir şandır. Çakması ile kapanması bir olur. Ne zaman ki, şuun ve itibarların mülahazası olmadan, zati tecelli hasıl olur; onun devamı lâzımdır, onda kapanma dahi tasavvur edilemez. Tecellilerin telvinatı, sıfatlardan ve şunaattan haber verir. Hazret-i Zat telvinattan münezzeh ve müberradır. Orada kapanma mecali de yoktur.

"Bu Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah büyük fazlın sahibidir."

***

488. MEKTUP

MEVZUU: İlim (makamı...) şanı,

-Sırf Nur olarak, tabir edilen mukaddes mertebe onun üstündedir.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Bilesin ki, İlim şanı, ne kadar hayat şanına tabi olsa dahi; lâkin ilmin, sıfat ve şuun itibarlarının sükutundan sonra, yüce mukaddes Hazret-i Zat mertebesinden bir şanı vardır ki, bu diğer sıfatlar ve şuun şöyle dursun, hayat için dahi yoktur.

Bütün nisbetlerden tecerrüd makamında bir mertebe vardır ki; kendisine:

-Nur ıtlakından başkasına cevaz vermez. Sanırım ki, ilmin dahi, orada bir mecali vardır. Amma bu mecal, kendisine:

-Huzuri ve huzuli diye ad verilen ilim için değildir.

Zira bu ilim, her iki kısmı ile, hayata tabidir. Amma, asıl anlatılan ilim, keyfiyeti ve misli yoktur; yüce mukaddes Hazret-i Zat gibi... Onun bütünü, keyfiyeti olmayan bir manada şuurdur. Hem de, alim ve malum itibarı olmadan.

Ancak, anlatılan mertebenin üstünde bir mertebe vardır ki; sair şuun gibi, orada ilmin yen yoktur. Orada, anlatılan keyfiyeti ve misli olmayan o şuurun aslı nurun gayrı bulunmaz.

O nurun zilli (gölgesi) ki, keyfiyeti ve misli yoktur; aslı o nurun aynı olan keyfiyeti olmayan için ne diyebiliriz?.. Hem ne demeye gücümüz yeter? Vücubi olsun, imkâni olsun; bütün kemalât ve nurun zılâlidir ve o nurla kaimdir. Her şeyin vücudu dahi, bir vücud ve eserlere mebde olarak bu nurdan gelmedir.

Birinci mertebede, sırf nur olan Hazret-i Zat mertebesinden gelen bir inhitat rayihası olduğundan, şuurun camii dahi o nur olduğundan; Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz onun hakkında şöyle buyurdu:

"O mahluktur..."

Bazen dahi, ondan:

"Akıl..." tabir etti ve şöyle buyurdu:

"Allahu Teala, ilk olarak aklı yarattı..."

Bazen da, şöyle buyurdu:

"Allah'ın ilk yarattığı nurumdur."

Her ikisi de, aynı şeydir. Zira o; hem akıl, hem nur, hem de şuurdur.

Resulullah (sav) Efendimiz, onu kendisine nisbet edip:

"Nurum..." buyurduğundan, şöyle dememiz mümkündür:

-Bu mertebe, Hakikat-ı Muhammediye'dir, taayyün-ü evveldir.

Amma bilinen hakikat ve taayyün değildir. Hatta, o taayyün, bu taayyünün zilli olsa dahi, bir ganimettir. Nitekim, burada anlatılan akıl dahi, felsefecilerin kail oldukları akıl değildir. Bunların dediğine göre bu akıl, icab yolu ile Vacib Teala'dan ilk sudur edendir. Ve bunu, birçok sudur eden şeylerin sudur yeri yapmışlardır.

Sunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Her nerede taayyün var ise, orada imkândan bir koku olup onda ademden dahi, bir şaibe vardır. İş bu adem dahi, vücud tahayyününe ve temeyyüzüne sebeptir. Eşya dahi, zıddı ile tebeyyün eder.

Sanı yüce Vacib sıfatları ise, kendilerine taayyün ve temeyyüz arız olduğundan ötürü, kendilerinde kıdem olmasına rağmen, zatları için vacip olmayıp Vacib Teala'nın zatı için vaciptir.

Bu mananın hasılı şu ki: Vücubu başkası ile olan, mümkin kısımlarındandır. İsterse, kadim sıfatlar hakkında:

-İmkân lâfızını ıtlak etmekten sakınmak lâzım olsun; zira, böyle bir lâfzı ıtlak etmek, hüdus vehmini verir. Burada münasip olan, Vacib Teala'dan gelişi dolayısı ile ona vücub ıtlak etmektir.

Lâkin, hakikatta, imkân için onlarda yer vardır. Bu da, başkalarına zatları için, vücubun bulunmayışındandır.

Her ne kadar, gayriyete kail olmamışlarsa, bundan muradları ıstılahta kul|anılan gayriyet değildir. Lâkin ikilik, gayriyeti iktiza eder. Bu manada:

-İkilik, birbirinin gayrıdır hükmü, erbab-ı akıl kaziyelerinden mukarrer bir kaziyedir.

Tuhaftır; Şeyh (Muhyiddin b. Arabi k.s.) taayyünatın ikisi için:

-Vücubi taayyün demiştir. Üçüncüsü için de:

-İmkâni tabirini kullanmıştır.

Halbuki, hakikatta, taayyünlerin hepsinde zıllıyet nişanı ve imkân kokusu vardır. İsterse, bir mümkin ile diğer mümkin arasında çok fark olsun. Biri kadimdir, diğeri de bir hadis... Lâkin hepsi de, imkân dairesinden hariç değildir. Hepsinde de, adem kokusu vardır.

Sakın ha!.. Olmaya ki, sırf nur olan ikinci mertebeyi, lâtaayyün ile mütaayyin olanı; mücerred zat-ı baht vahidiyet olarak tahayyül edesin... Yani öbürleri gibi!.. Zira o dahi, nurlu hicaplardan bir hicaptır. Burada:

"Allahu Taala'nın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır" manası açıktır.

O, taayyün olmasa dahi, hakiki matlubun hicabıdır. İsterse, hicapların sonu olsun. Halbuki, Allahu Teala, ötelerin de ötesindedir.

Bu sırf nur, taayyün dairesine dahil olmadığından; adem zulmetinden münezzeh ve müberradır.

"Vasıfların en yücesi Allah'ındır...” (16/60)

Anlatılan nurun misali, güneşin nurunun şaşaası gibi olup güneşin kendisine perdedir. Güneşin kendisinden intişar etmiştir ve ona hicab olmuştur. Bir hadis-i şerifte:

"Onun hicabı nurdur" manası gelmiştir.

Bu büyük mertebe, zati tecellilerin fevkindedir. Sıfat ve efal tecellileri

şöyle dursun... Zira, taayyün şaibesi olmayan tecelli tasavvur edilemez.

Halbuki, bu tecelli, bütün tecellilerin üstündedir. Lâkin, zati tecelli menşeide, bu sırf nurdur. Tecelli, ancak bunun vasıtası ile tasavvur edilebilir. Bu olmaz ise, tecelli de hasıl olmaz.

Zannediyorum ki, Kâbe-i Rabbaniyenin hakikati bu nur olup bütünün secde makamıdır cümle taayyünatın dahi aslıdır.

Bütün tecelliyatın merkezi, iltica yeri o nur olduğuna göre; onun medhinde diğerlerin secde makamı oluşu ne artırır!..

Sübhan Allah fazlının kemali ise, binler arasından bir irfan sahibini bu devlete ulaşmak şerefine nail eyledikten sonra onu fena ve beka ile bu

yerde has kılar ise, mümkündür ki, bu nurun bekasına nail ola... Üstten ve üstün dahi üstünden bolca hazza nail olarak, nurdan nura geçe ve nurun aslına ulaşa...

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük fazlın sahibidir.” (62/4)

Üstte anlatılan marifetler; fikrin ve nazarın tavrı dışında olduğu gibi, keşfin ve şühudun dahi tavrı dışındadır. Keşif ve şühud erbabı; bu ilimleri fehmetmek babında ilim ve akıl erbabı gibidir. Bu hakikatların idrakine ermek babında nübüvvet feraseti nurundan almak için, mutlaka enbiyaya mütabaata ihtiyaçları vardır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

-Hâşâ ki, bu nur, kendisinde imkân şaibesi olan bir nur, cevher veya araz cinsi bir şey ola... O, öyle bir mertebedir ki:

Nur ıtlakından başka bir şeyi ona vermek mümkün olmaz.

İsterse burada anlatılan başka, vücud vücubu olsun. Zira vücub ondan alttır.

***

BİR TEMBİH

Hiç kimse tevehhüm etmeye ki, yukarıda anlatılan manaya göre, bu nur, bütün hicapların sonu olduğundan; yüce mukaddes Zattan bütün hicapların açılması bu irfan sahibi için tahakkuk etmiştir. Zira, böyle bir şeyin olması, anlattıkları şu hadis-i şerife göre mümtenidir:

"Allahu Teala'nın nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır. Şayet açılmış olsa... yüzünün nurları, gözünün aldığı yere kadar halkından ne varsa yakar..."

Çünkü, burada hicaplarla beka vardır ki birinden diğerine geçilir; hicapların açılması yoktur. Anlatılmak istenenle, bunun arasında çok fark vardır.

"Rabbimiz, katından bize rahmet hibe eyle... İşimizde, bizim için muvaffakiyet hazırla..." (18/10)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

489. MEKTUP

MEVZUU: a) Kur'an-ı Mecid'in sırları.

b) Aczin ve marifetin inceliklerini beyan. .

c) Namazın hakikati.

d) Kelime-i tayyibe.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade, Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bunu bize hidayet eyledi. Allah bize hidayet eylemeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. Rabbimizin resulleri gerçeği getirdi..." (7/43)

Sırf nur mertebesinden sonra, Fakir'in bulup da beyan ettiği Hakikat-ı

Kabe, cidden yüksek bir mertebe olup, Kur'an-ı Mecid-i Sübhani'nin hakikatidir.

Kâbe-i Muazzama, ancak afakin kıblesidir... Her şey için secde edilme makamı olma devletinin şerefine, Kur'an-ı Mecid hükmü ile ermiştir.

İmam, Kur'an'dır. Memum-u evvel Kâbe-i Muazzama'dır.

Bu mertebe, Hazret-i Zat-ı Lâkeyfiye vüs'atında bir mebledir. Yine o Hazret-i Zat-ı Lâkeyfi ve Lâmisli imtiyazına dahi bir mebdedir.

O mukaddes derecede bulunan bu yüce vasi imtiyaz mebdei derecesi, en ve uzunluk ölçüsüne göre değildir. Çünkü böyle bir şey, noksan ve imkân nişanlarındandır. Bu, öyle

bir iştir ki, tatmayan bilemez. Keza, bu mukaddes mertebeki imtiyaz, bir müzayelet ve mübayenet dahi değildir. (Bir manaya göre: Ayrılma ve uzaklaşma, kayma) Zira, böyle bir şey, cismin ve cismani olmanın levazimi olan, bölünme ve parçalanmayı gerektirir. Allahu Teala, böyle bir manadan yana yüceliğe sahiptir. Kaldı ki, bu yerde bir şeyi, bir şeyin gayrı farzetmek tasavvur edilemez. Zira, başkalık, ikilik haberini getirir. Farz-ı muhal kabilinden olduğu için, öyle bir farzın da yeri yoktur. Tatmayan bilemez.

Bir şiir:

Kuşumdan nasıl bir alâmet bildireyim;

-Anka veya hame gibidir;

Diyeyim...

Ankanın ismi vardır nas arasında;

Kuşumun ismi yoktur ki söyleyeyim...

Bu yerde her şey farz (takdir) olunur. İsterse farz-ı muhal olsun. Ve o şeyde de nazar derinleştirilir; onda, mukayyed bir şeyle hususiyeti olan bir iş zuhura gelmez. Başka bir şeyde, farz (takdir) olunan bir şey de bulunmaz.

Durum, anlatıldığı gibi olmasına rağmen; farz olunan iki şey arasında imtiyaz, açıkça bulunmaktadır. O iki şeyden her birinin hükümleri dahi, diğerinin hükümlerinden ayrıdır.

O yüce Zat Sübhandır ki, bilinmesinden yana halka, aczden başka yol yaratmadı. Marifetten yana acz, büyük velilerin nasibidir.

Marifetin olmayışı, marifetten yana aczden başkadır. Meselâ, O yerde imtiyazın olmadığına hükümdür; zati kemalin her birini, diğerinin aynı bulmaktır. Nitekim, bu manada şöyle demişlerdir:

-İlim, aynı kudrettin; kudret dahi, aynı ilimdir.

O yerin imtiyazına karşı marifet sahibi olmamak, o yerin imtiyazına hüküm vermek, o yerin imtiyazının künhünü bulamamayı itiraf etmek; o yerin imtiyazına karşı marifetten yana aczdir.

Marifetin olmayışı cehalettir. Marifetten yana acz ise, ilimdir. Belki acz iki ilmi de tazammun etmektedir:

a) Bir şeyi bilmeyi,

b) Bir şeyi gayet azametli ve büyük oluşundan ötürü, künhünü bulup bilememeyi.

Bu arada, üçüncü bir ilmi dere eylesek de yeri vardır. Bu da, insanın aczini ve kusurunu bilmesidir. Bu da, onun abdiyet ve ubudiyet makamını teyid etmektedir.

Cehalet sayılan marifetin olmayışı, çok kere cehl-i mürekkeb olur. Bu da, nefsinin cehaletini bilmemektir; hatta bunu, ilim sanmaktır.

Marifetten yana aczde, anlatılan marazdan tam necat vardır. Hatta, böyle bir marazın orada yeri de yoktur. Zira, aczini itiraf etmektedir.

Şayet marifetin bulunmayışı ile marifetten yana acz, müsavi olsaydı; bütün cahiller irfan sahipleri olurlardı. Cehaletleri dahi, kemallerine sebep olurdu. Hatta, bu manaya göre; her kim daha çok cahil ise, o daha fazla arif olurdu. Zira, marifet, orada marufu bulmanın olmayışıdır.

Yukarıda, marifetten yana acz için yapılan mukaddime doğrudur. Her kim, marifetten yana daha çok aciz durumda ise, marifetlere dair işlere daha fazla irfan sahibidir.

Marifetten yana acz, zemme benzeyen medihtir.

Marifetin olmayışı ise, sırf zemdir; bunda medih kokusu yoktur.

Rabbim, marifetinden yana aczin kemali ile ilmini artır; sübhansın.

Şeyh, Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh Muhyiddin b. Arabi, bu Fa-kir'in bulduğu farkı mülâhaza etmiş olsaydı; marifetten yana aczi:

-Cehl... diye asla anlatmazdı.

Kesin olarak, onu ilmin olmayışı saymazdı. Şöyle demiştir:

-Bizden alim olan da vardır; bizden cahil olan da şöyle demiştir:

-İdrak etmekten yana acizlik, idraktir.

Bundan sonra, birinci şıkkın ilimlerini beyan etmiştir. Bunlarla bir övünme payı çıkarıp onları kendi nefsinden bilmiştir. Bunun için de şöyle demiştir:

-Hatemü'l-enbiya, bu ilimleri Hatemü'l-velâyetten alır.

Burada, Hatemü'l-velhayet-i Muhammediye'den de, kendisini kasd etmiştir. Bu manadan ötürü de, taana uğramıştır. Bu kelâmın tevili için, Füsus serihleri gayretleri sarf etmiştir.

Fakir katında şöyle demek mümkündür:

-Bu kelâm, hakikatta, o acz manasından daha alttır. Hatta, onunla bir münasebeti de yoktur; çünkü, zılâle bağlıdır. Aciz ise, asıl yerindedir.

Sübhanellah... Bu sözün diyeni Hazret-i Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun. Nitekim, bunu böyle anlatmışlardır. O, irfan sahiplerinin başı olup sıddıkların da reisidir. Hangi ilim, o aczi geçebilir!.. Hangi güçlüdür ki; o acizden daha önde bir basamağa varmıştır!..

Evet, Sıddık'ın üstazı hakkında, yani Resulullah (sav) Efendimiz hakkında dediğini dedikten sonra: Hazret-i Sıddık hakkında neden öyle demesin?

Şaşılacak iştir ki, Şeyh bu kıyl ü kal ile, bu şathiyat sözleri ile nazarda makbullerden zahir olur; evliya-ı mükerremin arasında müşahede edilir.

Bir mısra:

Ne zorluğu işte, olunca keremlilerle...

Evet, çok kere duadan eziyet hasıl olur. Çok kere, şetm ve ezadan dahi, sürür ve sevinç husule gelir.

Onlar ki, Şeyh'i reddederler; tehlikededirler.

Onlar ki, Şeyh'i kabul ederler; bunlar dahi aynı şekilde tehlike içindedirler.

Yerinde olur ki, Şeyh kabul edile; amma bu muhalefet sözleri kabul edilmeye. Orta yol budur. Yani Şeyh'in (Muhyiddin b. Arabi'nin k.s.) kabul edilmesinde ve edilmemesinde. Bu Fakir'in seçtiği yol da budur.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Biz, yine esas kelâma dönelim. Deriz ki:

-Hakikat-ı Kur'an diye anlattığımız mukaddes mertebeye, nur ıtlakının dahi yeri yoktur.

Bu manada, nur dahi, sair zati kemalât gibi yolda kalır. Orada; vüs'at-ı lâkeyfiye ve imtiyaz-ı lâmisliden başka bir şey asla bulunmaz. Allahu Taala'nın:

"Allah'tan size nur geldi...” (5/15) buyurduğu, nurdan murad, Kur'an nuru olsa dahi, mümkündür ki bu, inzal ve tenzil itibarı ile ola... Nitekim bu mana:

"Size geldi..” (5/15) kelimesi ile ima edilmektedir.

Üstte anlatılan mukaddes mertebenin üstünde bir mertebe vardır ki; cidden yüksektir. Bu dahi, namazın hakikati olup onun sureti; nihayet erbabından namaz kılanlarla kaimdir. Herhalde, Resulullah (sav) Efendimizin miraç kıssasından:

"Dur ya Muhammedi Allah namaz kılıyor..." hikâyesi, namazın hakikatına ima etmektedir.

Evet, o ibadet ki, tenezzüh ve tecerrüd mertebesine lâyıktır; herhalde onun, kıdem tavırlarından zuhur etmesi ve vücub mertebelerinden sadır olması lâzım gelir.

Yüce mukaddes Hakkın zatına lâyık olan ibadet dahi, vücup mertebelerinden sadir olmaktadır; başka değil Abid, mabud odur.

Bu mukaddes merteede, vüs'at-ı lâkeyfiyenin kemali ve imtiyaz-ı lâmisli vardır. Kabe'nin hakikati ve Kur'an'ın hakikati onun iki parçasıdır. Namaz dahi aslı üzere bulunmaktadır. Zira, mabudiyet, orada tahakkuk etmektedir.

Bütün ibadetleri cami olan namazın hakikati, bu mertebede; kendinden üstün olan mukaddes mertebe için bir ibadettir. Mabudiyet istihkakı dahi, orası için sabittir. Zira o, her şeyin aslı ve cümlenin sığınağıdır. Bu yere göre vüs'at kusur kalır; imtiyaz dahi, yolda bırakılır. İsterse lâkeyfi ve lâmisli olsun.

Enbiyadan pek kâmillerin en büyük velilerin basamakları; bütün ibadetlerin nihayeti olan namazın hakikati makamının nihayetine kadardır. Evvel âhir onlara salâtlar ve selâmlar olsun.

Bu makamın üstünde, sırf mabudiyet makamı vardır; hiçbir şekilde o makama kimsenin ortaklığı yoktur ki, onun yukarısına kadem bassın.

Hangi makam ki, orada âbid ve mabud şaibesi vardır; orada nazar gibi kadem mecali vardır. Amma, muamele ki, sırf mabudiyete düştü; kadem kusur kalır, seyir tamam olur. Lâkin, Sübhan Allah'a hamd olsun; oraya nazar men olunmaz. Hatta orada, bu manada istidad kadar bir mecal vardır.

Bir mısra:

Bu da olmayınca, cihet olur belâ...

Şu mana dahi mümkündür ki:

"Dur ya Muhammed.." emrinde, kademin kusuruna işaret buluna. Bu manada verilen emir şudur:

-Ya Muhammed, dur ve kademini bunun üstüne atma. Zira, salât mertebesinin üstünde kadem mecali yoktur.

Namaz, vücup mertebesinden sadir olmaktadır. Yüce mukaddes Haz-ret-i Zat mertebesinin tenezzühü ve teceddüdüdür.

-LA İLAHE İLLALLAH (Allah'tan başka ilâh yoktur) kelime-i tayyibesinin hakikati dahi, tenezzühü ve tecerrüdüdür.

İbadete müstahak olmayan ilâhların nefyi bu yerde tasavvur edilir.

Kendisinden başka ibadete müstahak olmayan hakiki mabudun isbatı dahi, bu makamda hasıl olur.

Abidle mabud arasındaki imtiyaz kemali dahi burada zahir olur. Abid, mabuddan orada ayırd edilir. Yani nasıl ayırd edilmesi uygunsa öyle...

Yine bilinir ki:

-LA İLAHE İLLALLAH kelime-i tayyibesinin manası, müntehilere göre şu demektir:

-Allah'tan başka mabud yoktur.

Şeriatta takarrür ettiği gibi, bu kelimenin manası odur.

-Maksud ve mevcud yoktur manaları, iptida ve orta hallere münasiptir.

-La maksude (maksud yoktur) manası, burada:

-La mevcude... (mevcud yoktur) manasından daha yukarıdır. Zira o burada:

-Allah'tan başka mabud yoktur. (La mabude illallah..." manasına, açılan bir penceredir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Bu yerde nazardaki terakki ve oradaki keskin nazar müntehilerin vazifesi olan namaza bağlıdır. Herhalde sair ibadetler; namazın tekmiline ve noksanının telâfisine yardımadır. İhtimal ki, bu manadan olarak; namaz hakkında şöyle demişlerdir.

-O, iman gibi zaten güzeldir. Amma sair ibadetler zaten güzel değildir.

***

490. MEKTUP

MEVZUU: Asker semerelerinin zikri ile, onlara şefkat ve onlara iştiyak.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said ve Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; salât ve selâm dahi Allah'ın Resulüne.

Evelâd-ı kiram, bize müştak ve bizimle olacak sohbetin devamını istemekte iseler; bize dahi onların hazır olmalarını ve mülakatını temenni etmekteyiz. Ne yapabiliriz ki, bütün temenniler husule gelmiyor.

Bir mısra:

Rüzgâr götürür; gemiler istemese de...

***

Asker'de, ihtiyarsız ve rağbetsiz olarak kalmamı bir ganimet görmekteyim. Bu yerde bir saat kalmayı, sair yerlerde çok saatler kalmaktan daha faziletli bilmekteyim.

Burada öyle şeyler müyesser oldu ki; başka yerlerde onun misli müyesser olur mu bilinmez.

Bu yerin maarifi dahi, sair maariften ayrıdır, mümtaz bir manası vardır. Bu toplumun halleri ve makamları, her irfan sahibinin nail olacağı cinsten değildir.

Sultan tarafından varid olan engele gelince, aziz şan Mevtanın rızasına açılan bir pencere görmekteyim. Saadetimi dahi, bu hapiste görmekteyim. Bilhassa, bu çekişmeli günlerde; bu işler ve muameleler acayiptir. Bu tefrika günlerinde, bunlar bir nazdır, işvedir, mülatafedir.

Lâkin gün gün, yeni hayretseza devlet husule gelirken; evlâd hatıra düşmekte ve mülakat nailiyetinin olmayışı ile uzaklık ve hicran eleminden gönül mustarib olmaktadır.

Sanıyorum ki, benim şevkim, sizin şevkinizden daha ziyade, daha çok ve daha üstündür.

Şu makarrer bir manadır ki, babanın çocuğunu istediği kadar çocuk babasını isteyemez. İsterse, asalet ve fer'iyet kaziyesi bu mananın aksine olsun. Zira aslın ona ihtiyacı yoktur; fer'in ise, ona ihtiyacı vardır. Baştan sona durum budur. Lâkin muamele böyle cereyan etmiş; şevkin şiddetlisi asıl için sabit olmuştur.

Ölüm gibidir, bir yerde kalmak kethüda ile...

Dehli civarınızdadır; Egre dahi size yakındır.

Vesselam...

***

491. MEKTUP

MEVZUU: a) Mevhube-i lâkeyfiye olan arifin zatının sırlan,

b) Zat tecellisinin tahkiki.

c) Uhrevi rüyet... (Ahirette Allahu Teala'yı görmek)

Bu münasebetle bazı hususların beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

İrfan sahibinin muamelesi, şuundan ve sıfatlardan yükselip yüce mukaddes Zat itibarları yüzlerini de geçerek, kendisinden:

-Namazın hakikati diye anlattığımız makamdan dahi o muameleye bir üstünlük hasıl olur ise, orada teveccüh ve teveccüh eden bilâkeyf olur. Tıpkı kendisini teveccüh edilen zat gibi. Çünkü, keyfi için, lâkeyfiye yol yoktur.

Bu teveccüh eden, o irfan sahibinin zatıdır. Amma kendisinden bütün yüzleri ve itibarları attıktan sonra.

Künh: Bu mücerred zattan ibarettir. Ki o, marufunun zatına ve matlubunun kendi künhüne teveccüh etmektedir. Amma ne bir yüz, ne de bir itibar. Yukanda:

-Künh, mücerred zattan ibarettir dedim. Bunu ancak şunun için dedim ki:

-Bir şeyin künhü, o şeyin bütün yüzlerinin ve itibarlarının ötesindedir. Bir şeyin zatı dahi, o şeyin tüm yüzlerinin ve itibarlarının ötesindedir.

Her ne zaman, bir şeyin yüzleri ve itibarları mülâhaza edilir ise, o şeyin zatı, bütün bunların ötesinde bulunur. Zat mertebesinde bir şeyin isbatına asla mecal yoktur. Her ne şey ki, orada sabit olur; o yüzlere ve itibarlara dahildir; zat bunun ötesindedir. O makamda, nefy ve selbden başka bir iş tasavvur edilemez.

Şayet orada imtiyazlı bir ilim var ise, selb iledir. Eğer orada bir tabir ve tefsir var ise, selb iledir.

Her ne şey ki, onda isbat mecali yoktur ve selb olmadan ondan tabir dahi mümkün değildir; o keyfiyeti meçhul bir şeydir v e onun için lâkeyfiden nasip vardır.

O teveccüh ki, zat mertebelberinde isbat edilir; teveccüh edenin aynen zatıdır. Zatın yüzlerinden bir yüz olmadığı gibi, onun itibarlarından bir itibar da olmaz. Çünkü, bütün yüzler ve itibarlar ondan atılmıştın tek zattan başka bir şey de kalmamıştır.

Mana böyle olunca, aynen zat olan bir teveccüh dahi, zaruri olarak lâkeyfiden bir nasip olur.

Şimdi sağlama çıkan mana şu ki: Teveccüh, teveccüh eden orada bilâkeyf olmaktadırlar. Tıpkı kendisine teveccüh edilen gibi. İsterse, bir lâkeyfi ile diğer lâkeyfi arasında çok fark bulunsun.

Toprak kim, Rabbü'l-erbab kim!.. İş bu manadan ötürüdür ki, teveccühte ve teveccüh edende, lâkeyfiden bir nasip isbat eyledik. Halbuki, hakiki lâkeyfi olan yalnız kendisine teveccüh edilendir.

Bu mümkinin zatı ve künhü ki, keyfiyeti meçhul bulunmaktadır ve onda bir şeyin isbatı da mümkün değildin letafetin, tenezzühün, tekaddüsün kemalinde bulunan yüce Vacib Zat nasıl idrak edilir ve ondan bir şey nasıl elde edilin!..

Bir şiir

O ki, haberdar değildir, kendi zatından;

Gücü yeter mi haber vere şundan bundan?..

Merhametliler merhametlisi yüce Zat, tamamen keyfiyetle muttasıf olan mümkine merhametinin ve şefkatinin kemalinden ötürü lâkeyfiyeden bir nasip verdi. Şunun için ki: Kendisine hakiki lâkeyfiyeden bir zuhur ve şuur hasıl ola...

Bir mısra:

Yerin de vardır nasibi, büyüklerin kadehinden...

Denmiştir ki:

-Zatın künhünü bilmek muhaldir.

Herhalde bunların:

-Bilmek (marifet) demekten muradları, keyfi alemden bilinen şeylere dair bir bilmektir. Halbuki, bunların lâkeyfiye taalluku muhaldir. Amma lâkeyfi alemden bir iş, lâkeyfi ile lâkeyfi bir ittisal ile muttasıl olur ise, bu büyük devletten de büyük bir nailiyete erer ise, neden muhal olsun?

Burada anlatılan duyulmamış bir marifet, incelik taşıyan bir meseledir. Keşif ve irfan sahiplerinden de pek az zuhur etmiştir.

Lâkeyfiden nasibi olan bu mücerred zat ki, tafsilatı ile beyan ettim; marifeti tam bir irfan sahibine mahsustur. Sonra o, yüce mukaddes Hazret-i Zat'a dahi vasıl olmuştur. Ve bu yüksek derecede ona fena ve beka dahi hasıl olmuştur. Bu devlet dahi, o zati bekanın eseridir. Bu irfan sahibinin dışında kalan sair mümkinata gelince, zattan yana asla onların nasipleri yoktur. Kesin olarak, onların zatı yoktur ki; bu zatla kaim olan sıfatları da olsun. Elbette onların tüm varlıkları, isimlerin ve sıfatların zılâli, şuunun ve itibarların akisleridir. Bu zılâl ve akisler dahi, isimler ve sıfatlar olan asılları ile kaim bulunmaktadırlar. Kendisinden:

-Zat... diye anlatılabilecek bir işle değil.

Tüm mümkinatın ecmaı olan insan letaifine gelince, ister hafi, isterse ahfa olsun, cismani ve ruhani olarak sıfatların eserleri ve isimlerin de zılâlidir; yüce mukaddes Zat itibarlarıdır. Zatın kendisinden, onlara bir şey tevdi edilmediği gibi, onların kıyamı dahi zat ile olmamıştır.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-İsimlerin ve sıfatların kendi başlarına kıyamı yoktur; bunların kıyamı da ancak yüce mukaddes Zat iledir. Gayrı olan nasıl onlarla kaim olabilir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Gayrı olan ancak şu halde onlarla kaim olamaz ki, mevcud olur ise. Amma onun sübutu ki, tevehhüm mertebesindedir. Neden onlarla kaim olamasın? Zira o, pek zayıftır.

***

Hem söyledim; hem de yazdım:

-Mümkinin zatı ademdir diye... Bu, şu sözümüz gibidir:

-Mümkinin zatı yoktur.

Onun zatının olmaması, zatının olması bir manayadır. İsterse, felsefi tahkik, bu iki mana arasında bir başkalık ortaya atsın; onun bir mefhumu yoktur. Hakikatta, her ikisin mercii ve meali birdir.

Ademin kendisine bir faydası yoktur; başkası için ne yararı olabilir? Kendini tutmaya gücü yetmez. Başkasını tutmaya nasıl gücü yetsin?

Bu bahsin tahkiki şu ki: İsimlerin ve sıfatların akisleri adem aynasında zuhura geldiği zaman, onların kıyamı zahiren aynada görülür. Onların kıyamı ayna ile olduğundan; ayna, onlara zat gibi tahaylül edilir. Hakikatta onların kıyamı asılları ile olup, aynı ile asla taalluku yoktur. Adem aynası ile tevehhüm dışında bir işleri de yoktur. Burada, aynanın cevheriyle ve zatiyeti için mecal nereden olsun? Halbuki ademin araz olmaya dahi kabiliyeti yoktur; nasıl cevher olabilir?

Marifeti tam olan bu irfan sahibine gelince... Ki o, yüce mukaddes Zat mertebesine vasil olmuştur. Kendisine o zat ile beka hasıl olmuştur ki, onun hükmü anka-i mağrib hükmüne benzer. Hem de bütün vakitlerde. Ki onun vücudu bulunmaz bir şey olup, vukuu dahi enderdir.

Fenadan ve bekadan sonra, ona bir zat verilir ki, isimlerin ve sıfatların zılâli ve akisleri -ki bunlar o irfan sahibinin hakikatidir- o zat ile kaimdir. Tıpkı onların asılları olan isimlerin ve sıfatların kıyamı Hazret-i Zat ile olduğu gibi; bu isimlerin ve sıfatların zılâli dahi o irfan sahibine verilen zat ile kaimdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, o irfan sahibi, cevherden ve arazdan mürekkeb olur. Sair mümkin fertleri ise, mücerred arazlar olup onlarda cevheriyet şaibesi yoktur.

Sahibü'.-Fütuhat Muhyiddin b. Arabi'nin şu cümlesi ne kadar güzeldir:

-Alem, tek zatta toplanıp kaim olan arazlardan ibarettir.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Ancak, Şeyh, burada iki inceliği seçmiştir. Söyle ki:

a) Anlatılan ekmel manadaki irfan sahibini bu hükümden istisna etmemiştir.

b) Alemin kıyamını zat-ı ehadle kılmıştır. Halbuki, onun kıyamı, aslı olan cema ve sıfat ile olup yüce Zat ile değildir. İsterse, isimlerin ve sıfatların kıyama zat ile olsun. Çünkü, Hazret-i Zatın alemden yana istiğnası vardır. Alemin o yüce derece ile kıyamı nasıl olsun? Alem ne oluyor ki; o zirve-i kusva ile kıyam hevesi kendisinde bulunsun.

Bir şiir:

Biz yetişmeye çalışırız kısa elle;

Senin gibi ulu ağaca şöyle böyle...

Bu irfan sahibinin muamelesi, alemin muamelesi dışındadır... Onun hükmü dahi, alemin hükümlerinden müstesnadır. Zira o:

"İnsan sevdiği ile beraberdir..." hükmüne göre, zati mahabbetle maiyete (beraberliğe) nail olmuştur. Aslını gerek, aslın aslı ile bir olmuştur. Asılların aslında nefsini ifna etmiştir. Keremliler keremlisi:

"İhsanın mükâfatı, ihsandan başka mıdır." (55/60) ayet-i kerimesinde-ki mana muktazasına göre, onun fenasına karşılık, bekasını ikram eyleyip fenasına erdiği şeyde baki kılar. Ve onu, isimlerine ve sıfatlarına mazhar eyler. Kendisini cami bir mir'at yapar.

Bundan sonra, sair alem fertlerinin hükmü, bir aşık irfan sahibinin yanında, ummandenize nisbetle bir damla gibi olsa iyidir. Çünkü, isimlerin ve sıfatların Hazret-i Zat yanında bir kadri kıymeti yoktur. Halbuki, damlanın, umman denize nisbetle bir miktarı yardır.

O irfan sahibinin, kavrayışı, idraki, marifeti ve ilmi diğerlerine nisbetle anlatılan mana ile kıyaslanmalıdır. Onun büyük sanı, derecesinin yüksekliği bu manadan anlaşılmalıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve, Allah büyük fazlın sahibidir." (62/4)

Zati beka ile müşerref olan ve kendisine zat verilen bu irfan sahibinin sıfatlarının kıyamı ilim ve kudret gibi zat iledir. Nitekim daha evvel, sair alem fertleri gibi, asıdan ile kaimdi.

Bu ekmel manada bekanın varlığı ile; o irfan sahibine:

-Ene... (Ben...) kelimesinin ıtlakı avdet etmez. Zira, ondan zail olup gitmiştir. Zira, beka mertebelerinden hiçbir mertebeye:

-Ene... (Ben...) ıtlakına güç yetmez. Çünkü ekmel manada beka, pek tamam olan fena üzerine yayılmıştır. Ki bu fena:

-Ene... (Ben...) kelimesinin ıtlakından yana, ne nam bırakmıştır, ne nisan. Ne de öyle bir mecal kalmıştır.

-Zail geri dönmez, kaziyesi meşhurdur. O ki, avdet edip geri döner; zail olmamıştır. Belki de, ağırlık altında kalıp mağlup ve mestur olmuştur. Sonra, arızalardan biri ile, kuvvetlenir ve galip gelir. Zira, mağlup, bazen galip olabilir.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki: Yüce mukaddes Hazret-i Zat mertebesinden nasip bu irfan sahibine mahsustur. Zira o, sıfatların dahi onunla kaim olduğu Hazret-i Zat ile bakidir. Onun dışında kalanın; fena ve beka kısmından elde ettiği her ne olur ise, isimlerden ve sıfatlardan bir nasip olup zattan değildir. İsimlerde ve sıfatlarda zattan ayrılma durumu olmasa dahi zattan gelen nasip sıfatlardan gelen nasipten başkadır. Her ne kadar, sıfatların zattan ayrılma durumunun olmayışı, bir cemaatı sıfatlardan gelen nasibin; zattan gelen nasibin ayniyeti ve ittihadı tevehhümüne düşürmüş ise de, her birinin kendine has alâmetleri ve emareleri, ilimleri ve hususi manada maarifi vardır. Bu mana dahi, bu büyük devlete ulasan kimselere gizli değildir.

Şu mana dahi, sana gizli kalmamalıdır ki, zati tecelli, yalnız anlatılan irfan sahibine mahsus değildir. Bu tecellinin, ondan başkasına da müyesser olması caizdir. Lâkin o başkasına, zatın kendisinden nasip yoktur. Çünkü, tecelli zıllıyetten bir şey ister. Zira o, ikinci mertebede bir zuhurdur. Zikri edilen zatın kendisine gelince zıllıyetten yana bir şaibeye tahammülü yoktur; tecellinin kendisinden kaçar. Keza zuhurdan da... Sıfatlardan herhangi biri ile, zatın zuhuru dahi, ikinci mertebede bir zuhurdur. Amma bu, zati tecelli de olmaz. Belki de, yüce mukaddes Zat itibarlarından bir itibar tecellisidir.

Çünkü şanı yüce Zat, bütün itibarları camidir. Hatta, bütün itibarlardan münezzehtir. Dolayısı ile itibarlardan bir itibar, zati tecelli olamaz.

***

Üstte anlatılan manalara bakılarak, şöyle bir soru sorulabilir;

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi -Allah sırrının kudsiyetini artırsın- ve ona tabi olanlara -sırlan mukaddes olsun- demişlerdir ki:

-Tahayyün-ü evvel, zati taayyündür.

Bu dahi, ilmi cümeli taayyün ile zatın zuhuru olup zat itibarlarından bir itibardır. İsterse, onun camiiyeti olsun.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu derviş'in itikadı odur ki:

-Taayyün-ü evvel diye tabir ettikleri ilmi cümeli zuhur, zati tecelli değildir. Zat şuunatından bir şandır. Zat ise, bütün şuunatı ve itibarları camidir. Hatta şuunatın ve itibarların da üstündedir.

Burada ilmin itibarı, sair itibarlar gibidir ki, o mukaddes mertebenin zenginliğine eller ulaşmaktan yana kusurludur.

***

Burada, bir başka soru da şöyle olabilir:

-ikinci mertebede zuhur, ilme inhisar etmektedir. Zira, hariçte yüce Zat'ın kendisi vardır. Dolayısı ile onun zuhuru, ilim yeri olan ikinci mertebededir. Kaldı ki, bu zuhur ya ilimdedir; yahut hariçtedir. Üçüncüsü şık beyan edilmemiştir ki, onda zuhur sabit olsun.

Bu soruya şöyle derim:

-Zat itibarlarından bir itibar olan ilim şanında zuhura kadir olan; bazen ilim itibarının zuhuru olduğu yerde dahi zuhur etmeye kadirdir. Yani o cami zuhurdan bir zuhur olarak. Hatta, şöyle bir zuhur olduğu dahi olur ki orada, ne ilim itibarı, ne de sair itibarlara bir mecal buluna... Bu durumda, o cami zuhur mertebesi, hariç mertebesinin de, ilim mertebesinin de ötesinde olur. Yani hariç için bir zil, ilim mertebesinden daha yüksek.

Zati tecelliyi, ilim tahayyünü ile mukayyed kılmak, umman denizi bir testiye sığdırmaya çalışmak kabilindendir; hatta, şarabı serapta aramak kabilindendir.

Bir şair şöyle demiştir:

Kim ki, sırça çanakta kavurma yapar;

O bir muhal uğruna ömrünü harcar...

***

Evet, ilim itibarı, zat itibarların tümden ecmaıdır. Yine bunda, zıt kemalâtının şümulü de vardır; ondan başka itibarlarda bu yoktur. Şayet, ilmi zuhur için:

-Zat zuhurudur derlerse, amma mecaz yollu... Ve onun için, zati tecelli ıtlakını yaparlarsa... Bunun yeri vardır. İsterse.onların ıtlaklarından uzak ve zevklerine uymaz olsun.

Nitekim, bu mana, onların kelâmlarına nazar edenlere gizil değildir.

***

Burada, söyle bir soru sorulabilir:

-Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh Muhyiddin b. Arabi, demiştir ki:

-Uhrevi rüyet; lâtif, cami ve misali bir surette olacaktır.

Bu hususta sizin kanaatiniz nedir? - Bunun için şu cevabı veririm:

-Anlatılan suret-i camia, Şübhan Hakkın rüyeti değildir; onun kemalât mazharlarından bir mazharın niyetidir. Böylece, misal aleminde hasıl olmuştur.

Bir şiir:

Müminler onu keyfiyetsiz görecekler;

İdraksiz ve darb-ı meselsiz erecekler...

Şübhan Hakkın rüyetine suret olarak kail olmak; hakikatta, Şüthan Hakkın rüyetini nefyetmektir.

O suret ki, misal aleminde hasıl olmaktadır; isterse cami manada olsun, bu misal aleminin miktarına göredir. İsterse onun bir vüs'atı olsun. Ne var ki o, yüce Allah'ın yaratmış olduğu alemlerden biridir. Nasıl onda suret-i camianın yeri olsun!.. Böylece o, vücubi kemalâtın tümünü cami ola ve onun bütününü zaptede ve o mertebe-i mukaddeseye mir'at durumunu ala!.. Onun rüyeti dahi, Hak Taala'nın rüyeti ola!..

Vücubiyet sıfatlarından bulunduğu, zati sıfatların dahi ecmaı olduğu halde; daha önce de anlatıldığı gibi, bütün sıfatları ve zati itibarları almaya kendisinde mecal olmayınca; mümkin ve mahluk olan misal alemi nasıl olur da kendisinde, bütün vücubi kemalâtı cami bir suret bulunur!

O suretin cami olduğunu faraza kabul etmek dahi, o mertebenin zılâlinden bir zılâl olur ki, zillin rüyeti, hakikatta aslın rüyeti değildir.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz, uhrevi rüyeti, mehtabı görmeye benzetmiştir. Bunda gizli bir yan bırakmamıştır.

Zilli görmek dahi, bir teşt içinde ayı görmek gibidir ki, üstün fıtrata sahib olanlar bunu kabul etmezler.

Bu arada bilip anladığımız şudur:

Bu mukaddes mertebe için, ilim yeri dışında bir zuhur hasıl olması mümkündür. Daha önce de anlatıldığı gibi, bu zuhur için, hariç mertebesi zıllında bir sübut meydana gelir.

Anlatılan cami zuhur için dahi:

-Tahayyün-ü evvel tabir ettikleri ilim yerinde cami bir zil meydana gelir.

Bu cami zuhur için yine, misal aleminde bir başka cami zil olur ki, camii ilmi zılla bir ayna olur.

Misal aleminde lâtif bir surette zuhura gelen misal alemine bağlı bu zili . ise, mahlukatın ecmaı olan insan suretinde olur. Mümkündür ki:

"Allahu Teala, Ademi kendi sureti üzerine yarattı..." manasında buyurulan hadis-i şerif bu itibara göre varid ola. Lâkin, Şübhan Hakkın rüyeti, zuhuratın ve suretlerin ötesinde lâkeyfi ve lâmisli alemden gelecektir.

Uhrevi rüyete iman etmek gerek. Amma onun keyfiyeti, kemmiyeti, limmiyeti ile meşgul olmadan.

Ahiretin yaratılışı ile, dünyanın yaratılışının ve vücudunun asla bir münasebeti yoktur ki, birinin hükümleri, diğerinin hükümleri ile kıyas edile...

Oradaki göz, buradaki gözden başkadır.

Oradaki anlayış ve idrak dahi, buranın anlayış ve idrakinden başkadır. Onun için devam ve ebedilik vardır; bunun için fena ve zeval vardır.

Onun için, kemal manada letafet ve nezafet vardır; bunun için ise, gayet habaset ve son derecede kesafet vardır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh (Muhyiddin b. Arabi) yüce Hak için, ilim yeri dışında bir zuhur isbat eylemiyor. Tecelligâh ve zuhur yerleri dışında dahi; bir şuhuda, bir müşahadeye ve bir rüyete cevaz vermiyor.

Bir mısra:

İşte görüşüm, onların görüşünden başka...

Ne yapabiliriz ki? Bu meydanda Şeyhten başkası yok. Sırrı mukaddes olsun. Onunla da, bazen muharebe ediyoruz; bazen da musaleha.

Marifet ve irfan kelâmını kuran, şerh edip yayan odur.

Tafsilatı ile tevhid ve ittihad kelâmını eden de odur.

Taaddüd ve tekessür menşeini de beyan eden odur.

Küliiyeti ile vücudu Hakka veren odur. Bu alemi dahi, mevhum ve yal kılan odur.

Vücud için tenezzülat isbat eyleyen, onlardan her birinin hükümlerini diğerinden ayırd eyleyen odur.

Alemi yüce Hakkın aynı bilen ve:

-Hepsi odur diyen odur. Bununla beraber, yüce Hakkın tenzih mertebesini, alemin ötesinin de ötesinde bulan ve Sübhan Hakkı, görmekten ve idrak etmekten münezzeh ve müberra bilen de odur.

Şeyh'ten (Muhyiddin b. Arabi'den k.s.) evvel gelen meşayih, bu babda konuşacakları zaman, işaret ve rumuzla konuşurlardı. Şerhi ve tafsilatı ile meşgul olmazlardı,

O kimseler ki, Şeyh'ten sonra geldiler. Yani bu taifeden... Onların pek çoğu, Şeyh'i taklid etmeyi tercih etti. Onun ıstılahına uyarak kelâm yürüttüler.

Biz sonradan gelen aclere gelince, onun bereketlerinden feyz aldık (yani Muhyiddin b. Arabi'nin). Onun ilimlerinden ve maarifinden dahi bolca hazza nail olduk. Allahu Teala onu bizden yana bolca mükâfatlandırsın.

Bu babda netice mana şu ki:

Beşeriyet hükmüne göre, hata zannı ile sevap mecali birbirine karışıktır. Dolayısı ile insan bazan hata eder; bazen da sevap işler. Mana böyle olunca, hiç şüphe edilmeye ki, ehl-i Hak olan süvad-ı azama muvafaakat eylemek gerek. Bunlara uymak, savap alâmeti olsun. Söylenen de ne olursa olsun. Bundandır ki, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Süvad-ı Azama tabi olmalısınız..."

Şu mana dahi, mukarrerdir ki, san'atın tekmili fikirlerin katılmasına bağlıdır; bir de değişik görüşlerin serd edilmesine. İsterse:

-Nahiv ilminin banisi Sibeveyh'tir, denebilsin.

Lâkin, nahiv ilmi, son gelenlerin fikirlerinin katılması ve onlardan değişik

görüşlerin girmesi ile kemalini bulmuştur. Ona bir başka şeylerin girmesi de, onda bir başka güzellik peyda olmuştur. Hatta denebilir ki:

-Bu, bir başka çeşittir; ona tek başına başka hükümler arız olmuştur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver... İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla...” (18/10)

***

492. MEKTUP

MEVZUU: Eşyayı, irfan sahibinin mevhub zatına istinad ettirmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bunu bize hidayet eyledi. Allah bize hidayet eylemeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. Rabbımızın resulleri gerçeği getirdi.” (7/43)

Onlara salât ve selâm olsun.

***

Bilesin ki,

Zillin, aslına doğru sultani bir yolu vardır, ikisi arasında, saman çöpü kadar dahi bir aralık hali yoktur. Eğer ikisi arasında bir hali var ise, bu da, asıldan iraz edip kendi nefsine dönmesidir.

Zil, ancak aslın emanetlerini taşır. Şayet onda bir vücud güzelliği ve kemali var ise, hatta tevabii de, hemen hepsi asıldan istifade yollu gelmiştir. Aslın tavassutu olmadan gelen nasibi ise, herhalde ademdir. Bu dahi, mahza hiçbir şey değildir; mücerred itibardır.

Bu zil, aslını unuttu. Bu unutuşu da, tam manası ile cehaletinden gelmektedir. O emaneti dahi, kendi nefsi tarafından sanmaktadır; böylelikle de, emanete hıyanet etmiş olmaktadır.

Zati çirkinliğe rağmen, kendisini güzel ve kâmil sanmaktadır. Lâkin, onun nefsine ikbali olmasına, aslından irazına rağmen; aslına karşı tabii bir meyli vardır. Bu manayı, ister bilsin; ister bilmesin... Zira mahabbetin taalluk ettiği güzellik ve kemal, aslından gelmektedir; kendisinden değil, çünkü o, ademden ve çirkinlikten başka bir şey değildir ki, kendisine mahabbet taalluk etsin. Nitekim bu mana daha önce de geçti.

Sübhan Allah'ın keremi ile, kendisinden uçup ve enaniyet marazı zail olduğu, kendisinde bulunan cehl-i mürekkepten kurtulduğu, emanetin emanet sahibinden geldiğini itiraf ettiği, kendi nefsine ikbal yerine nefsinden iraz etmek kendisine hasıl olduğu; aslından iraz yerine de ikbale geçtiği zaman eli ile saadet ipine yapışmış olur. Asla vusul babında dahi, kendisinde bir ümit peydah olur. Bu babda netice mana şu ki:

Alem, vacibiyet isimlerinin ve sıfatlarının zılâli olduğuna göre; o zıiâlin asılları o isimler ve sıfatlardır. Bu zılâl dahi, esma ve sıfat asılları ile kaim olan arazlardır. Alemle bunlar arasında bir cevher yoktur ki, onunla kaim bulunsun.

-Yalancı bazen doğru söyler hükmüne göre, Mutezile'den Nizam bu sırra muttali olup demiştir ki:

-Alem, tamamı ile arazlardan ibarettir; onun kaim olacağı bir cevher yoktur.

Ne var ki, bu arazların kendi kendilerine kaim olduklarına kail olmak sureti ile hataya düşmüş ve onların kaim oldukları asıllardan yana gafil kalmıştır.

Sofiyeden Şeyh Muhyiddin b. Arabi ise, sırrı mukaddes olsun:

-Alem, bir araya gelen arazlardan ibarettir demiştir. Ve onların kıyamını, asılları olan esma ve sıfat ile değil; yüce Allah'ın zatı ile eylemiştir.

Keşke bileydim: Vücihlerden ve itibarlardan mücerred olan zat ile kıyamın manası nedir? Burada kıyamın manası, naitin men'ut ile ihtisasından başka değildir. Bu durumda ne naat vardır; ne de kıyam. Sonra kıyam dahi, taayyün eden vecihler ve itibarlar cümlesindendir. Dolayısı ile, bu mukaddes mertebe onun isbatına mana yoktur.

Alem fertleri, isimlerin ve sıfatların zılâli olduğuna göre; hiç şüphe edilmeye ki, onların vusulü, asılları olan isimlere ve sıfatlara olacaktır. Bu durumda alem, asılların aslına ulaşsa dahi; mücerred mukaddes Zat'ta nihayet bulamaz. Onu geçmeye de gücü yetmez. Orada asalet için de yer yoktur. Zira, orada her şeyden yana bir gına vardır. Orada ne isim, ne sıfat, ne şan, ne de itibar vardır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, mukaddes Zat mertebesinden, alem için mahrumiyetten başka nasip yoktur. Orada vaslın ve ittisalin mecali yoktur.

Lâkin, Sübhan Allah'ın âdeti öyle cereyan etmiştir ki, aradan geçen uzun asırlardan ve uzun zamanlardan sonra; merhametinin ve şefkatinin kemalinden, tam manası ile fenadan ve ekmel manada bekadan sonra bir devlet sahibine pek mukaddes Zat'tan bir örnek vere... Daha önce onun aslı esma ve sıfat iken, bu vergiden sonra, o örnek ile kaim olur. Daha önceki arazların nihayeti dahi burada son bulur. Onun hakkında nimet dahi tamam olur.

İşte ben burada öyle bir kelâm ediyorum ki, bunu dikkatle dinlemek gerek.

O hibe edilen zat ile kıyam, anlatılan irfan sahibine mahsus değildir. Elbette, bir araya gelen arazlardan ibaret olan alem fertlerinin kıyamı daha önce isimler ve sıfatlarla olduğu halde, şimdi o hibe edilen zata merbut kılınmıştır. Böylelikle her şey, o hibe edilen zatta kaim olmuştur.

Bir şiir:

Ne zorluğu olur yüce Allah'a;

Sığdırırsa alemi bir varlığa...

İnsan hilâfetinin sırrı burada tahakkuk etmektedir. Ki o hilâfet hakkında şu ayet-i kerime gelmiştir:

"Gerçekten ben, yerde bir halife kılacağım...” (2/30)

Ayrıca:

"Allahu Teala, Adem'i kendi sureti üzerine yarattı" manasına gelen hadis-i şerifin hakikati dahi, vuzuha kavuşmuş olur.

Burada:

-Pek mukaddes Zat'tan bir örnek verilir, deyişim dahi, ibare meydanının darlığındandır. Halbuki, orada örnek mecali nereden olsun. Onun suretini ne zuhura getirebilir!.. Sonra orada suret mecali nasıl olsun!

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Anlatıldığı manada bir irfan sahibi, bir asırda müteaddid olmaz. O, uzun asırlardan sonra geldiğine göre, bir asırda onun müteaddid olması nasıl tasavvur edilir!.. Böyle bir devletin zuhuruna bir müddet tayin edecek olsak, onu tasdik edecek olan azdan daha azdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver. Bizim için, işimizde muvaffakiyet hazırla...” (8/10)

Şunun da bilinmesi yerinde olur:

O zat ki, irfan sahibi onunla beka bulmak şerefine nail olmuştur; bu hibe edilen bir zat olup lâkeyfidir. İş bu zat, bütün vecihlerin ve itibarların ötesinde bulunmaktadır.

O zat ki, kendisine lâkeyfi manadan bir nasip gelmiştir; lâkeyfi olan mücerred zata onun için bir sultani yol vardır. O hibe edilen zat ise, o irfan sahibinin künhüdür. Künh ise, bütün vecihlerin ve itibarların ötesinden ibarettir. Bu zat dahi, bütün itibarların ötesindedir.

Diğer alem fertlerinin künhü yoktur. Onların bütün vücudları, vecihler ve itibarlardır, itibarların ötesinde onların zatı yoktur ki, onlara bir künh içni kail olunsun. Onların ki künhü yoktur; aslın künhünden yana nasıl nasipleri olur.

O kimse ki, künhe yolu vardır; künh odur. Künh ile vechin ne münasebeti olabilir!.. Künh, künh ile aynı hizada gibidir. Vecih ise, künhten inhiraf etmiştir; künhe nasıl ulaşabilir!.. Bu durumda, onun hareketi ve seyri ne kadar çok olur ise... o kadar künhten uzak düşer...

Bir şiir:

Ey Arabi, yüce Kâ'be'ye varmadan kalırsın;

Bu girdiğin yoldan ancak Türkistan'a varırsın... -Yukarıdaki cümlede geçen:

-Künh, künh ile aynı hizada gibidir tabiri, ibare mecalinin darlığından söylenmiştir. Yoksa, o makamda, nasıl hiza tasavvur edilebilir.

Ne var ki, hiza ıtlakı mecaz yolludur. Bu dahi, anlatılan o lâkeyfi manayı, misali keyfi surette temsil yollu anlatmak içindir:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme.” (2/286)

Şimdi dinle...

Bir araya gelen arazlardan ibaret olan, alem fertlerine o irfan sahibinin hib edilen zatı ile kıyam hasıl olduğuna göre; -ki bu daha önce de anlatıl

di- onlara pek mukaddes şanı yüce Zat ile dahi bir bağlantı hasıl olur. Amma bu anlatılan irfan sahibinin tavassutu ile olacaktır. Ayrıca, anlatılan mana cihetinden, onlara o mukaddes mertebeden dahi bir nasip gelir. Zira onların zatı, bu irfan sahibinin zatının aynıdır. O zatların tavassutu ile, kendilerine lâkeyfi zat ile lâkeyfi bir irtibat hasıl olmuş gibidir. Bununla beraber, onların intisabı, o irfan sahibinin tavassutu ile pek mukaddes Zatadır. Zira, hakikatta, o zat irfan sahibinin zatıdır.

Duyulmamış bir kelâmı dinle... Hemen helkesin, o pek mukaddes Zat'a bizatihi intisabı vardır. O mukaddes mertebeye dahi, lâkeyfi manada asaleten vusulü vardır. O mukaddes mertebeden feyizleri ve bereketleri almak için de, bir istiklâli vardır. Bu durumda, vasıtalar ve tavassut araya girmez. Ancak bu tavassut ve vasıtalar, o mukaddes mertebenin dışındadır. O münezzeh mertebeye vasıl olanlardan herkese dahi; asalet yollu, istidadı kadar nasip vardır.

Bütünüyle işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

493. MEKTUP

MEVZUU: Rüya tabiri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace Cemaleddin Hüseyin'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun Resulüne dahi salât ve selâm. Sizlere de dualar ederim.

Pek değerli oğlunun malumu olsun ki, göndermiş olduğu mübarek mektup ulaştı.

Maddi ve manevi birliği, sıhhat ve afiyet haberini tazammun ettiğinden; ferah ve sürür verdi.

***

Tabirini talep ederek yazdığın rüya şöyle.

-Bir gün ben abdest alıyordum. Bana baygınlık geldi; düşmüşüm. Ruh bedenimden çıkmış gibi bir hale geldim. Ayıldığım zaman, güneş gibi parlayan bir nur gördüm. Gayet lâtif olarak beni kapladı. Tıpkı bir şahıs sevdiğini görünce, onun cemali şualarında kaybolduğu gibi. Bu durumda ondan yana ne bir nam kalır; ne de nişan.

Oğluma açık bir şekilde malum olsun ki;

İnsan, meşhur olan yedi latifeden mürekkeptir. Her latifenin de kendine has bir muamelesi vardır. Ona mahsus olan haller ve vecidler vardır.

Oğlumun halleri ve zevkleri şu anda kalb latifesine taalluk etmektedir; kalb latifesi telvinatı ile mütelevvin bulunmaktadır. Şu anda da bu kuvvetli varidat ruhunun latifesine gelmiş ve onu tasarrufu altına almıştır. Zira:

"Bir karyeye melikler gerince, orayı -şad edip, aziz ehlini zelil ederler. " (27/34) ayet-i kelimesindeki mana sarihtir.

İdrakin ve şuurun menşei olan ruh mağlup olunca, o zamanın hasılatı baygınlık olur. Bu vakitte sana ait muamele dahi, ruh latifesine taalluk eder.

Bugünkü halkada bir nevi imdad ve muavenet vaki oldu. Yani bu nisbetin tekmili hakkında. Bunun tesiri dahi müşahede edildi. Şu da malum oldu ki, o tesir için bir vüs'at hasıl oldu... Amma henüz o, sirayet sadedindedir. Allahu Teala onun itmamını nasip eylesin.

***

Yazdığın ikinci rüyaya gelelim. Yazmışsın ki:

-Gördüm ki, Süreyya yıldızı ile benat-ı naaş evimde karşılaştı.

Bu rüyanın tabiri de, birinci rüyanın tabirine uyar. Şunun için ki: Kalb nisbeti ile, ruh nisbeti bir araya gelmiştir. Yani yıldızlardan anlatılan iki kısmın karşılaşması ile... Şöyle ki:

Süreyya yıldızında yıldızların intizamı vardır; bunun için de kalbe uygun düşer. Benat-ı naaşta dahi, intişar vardır. Bu da ruha münasiptir.

İkinci rüyanın, birinci rüyadan sonra zuhura gelmesi sahihtir ve iki nisbetin içtimaına delildir. Önce zuhur etmiş olsa dahi yine sahihtir. Zira, nisbet hasıl olur amma, zuhur olmaz...

Bu durumda, sana önce o nisbetin husulü gösterilmiş; sonra da ikinci rüya ile zuhura gelmiş.

Doğruyu en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın (Allahım), senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur." (2/32)

***

494. MEKTUP

MEVZUU: Bazı müjdelerle, mücerret elemlerini izhar.

NOT: İmam-ı Rabbani Kz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Said'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Evlâd-ı kiram, maddi ve manevi birlik için, tahakkuk etmiş olsunlar.

Bu seferlerde de mihnetlerde elemlerden bir şey bulamıyorum ki, aziz evlâdımın ayrılığına müsavi olsun.

Onları hatırlamaktan pek az fariğ olmaktayım.

Mün'im-i hakikiden himetlerin vusulü, ne miktar artacak olsa, uzakta kalan sevgililerin mahabbetleri o kadar çoğalıp artmaktadır. . Yeni yeni sünuhat gün gün müsveddeye yazılmakta ve beyaza nakledilmektedir. Lâkin, onları kim anlayacak ve onlardan haz alacak ki?

Hace Muhammed Haşim, bir ganimettir. Kendisinde kelâm anlayışı istidadı da vardır. Umumi olarak lezzet almaktadır. Lâkin, bu icmi seferinde o, özrü sahih muhlislerden mihnet şiddetine duçar oldu. Refakat edenler dahi az.

Allah bize yeter; o ne güzel vekildir.

Refikler az olduğu gibi, zevkler dahi az.

"Allah kuluna yeterli değil mi?” (39/36)

Evet, yeter...

***

Sonra, bir gece ben, sizin ayrılık elemenizden mahzun ve müteellim iken; teheccüd namazından sonra söyle gördüm: Siz iki kardeş, o arkadaşlardan biri ile sultan vekilinin yanına gittiniz ki; kendisine hizmette bulunasınız. Bu hizmete yarayanı ayırd etmek işi de, o vekile bırakılmış. O da, her kimi hizmete kabiliyetli görüyorsa, onu hizmete alıyor. O kabul edilenin rengini ve alâmetlerini de bir kâğıda bu arada yazıyorlar.

Bu üç kişiden ikinizin rengini yazıp hizmete aldılar. Arkadaşlardan üçüncünün rengini yazmadılar ve hizmete de almadılar.

Bu arada ben size soruyorum:

-Onun rengini neden yazmadılar?

Siz de şu cevabı veriyorsunuz:

-Renk yazma sırasında, yazan kendi yüzünü onun yüzüne yaklaştırdı; onda çokça düşündü. Sonra şöyle dedi:

-Onda siyahlık vardır.

Veya buna benzer bir lâfız kullandı. Ve yazmadı.

Sübhanellah, sizden yana kalb mutmain oldu. Şunun için ki: Sizi kabul ettiler. Lâkin, arkadaşlardan o üçüncü şahıstan yana gönül elemli kaldı. Şunun için ki: Onu kabul etmediler. Keşke onu da, sultanın hizmetine kabul etselerdi.

Akıbet hayırlıdır.

***

495. MEKTUP

MEVZUU: Gayr-ı ihtiyari bereketlerin askerde olduğu beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mahdumzade Hace Muhammed Said ve Hace Muhammed Masum Hazretlerine yazmıştır.

***

Keremli evlâdım birlik üzere olsunlar... (Yani manevi huzurda ve gönül birliğinde...)

İnsanlar, her zaman mihnetlerimize bakarak; bu darlıktan kurtulmamızı isterler. Amma bilmezler ki, muradın husule gelmeyişinde, ihtiyarsız olmakta, maksada ve merama nail olmamakta tatlı ve hoş belâ vardır.

Hangi nimet var ki, insanın ihtiyarı olmadan ihtiyarından çıkarılmasına, istenmeden maişetinin verilmesine, ihtiyari işleri dahi onun ihtiyarsızlığına ve onun, yıkayıcı elindeki meyit kılınmasına müsavi olur.

Hapis günlerinde, zaman zaman, bilhassa ihtiyarsız ve mustar halimde; çokça haz alırım. Hem de şaşılacak kadar. Keza garip zevk alıyorum.

Evet, feragat erbabı, belâ erbabının zevklerinden ne alabilir ki? Onun belâ güzelliğinden ne anlarlar?..

Çocuklara göre, yalnız haz tatlıdadır. O ki, acılıktan yana bol hazza nail olur, tatlıyı bir kıla satın almaz.

Bir mısra:

O kuş ki, ateş yutar, dane lezzetinden ne anlar...

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

496. MEKTUP

MEVZUU: Bu Tarikat-ı Aliyye'nin adabı hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hafız Abdulgafur'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm...

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Ehl-i sünnet ve'l-cemaat görüşlerine göre itikadı düzeltip fıkıh hükümlerini de öğrenerek onların gereği ile amel ettikten sonra bir talibe yakışan odur ki, cümle vakitlerini şanı büyük Allah'ın zikrine harcaya. Şu şartla ki: Bu zikir, kâmil ve mükemmel bir şeyhten alınmış ola... Zira, nakıstan kâmil çıkmaz.

Vakitleri, zikirle mamur eylemek gerek. O kadar ki, farzların ve sünnet-i müekkedelerin edasından sonra zikirden başka bir şeyle meşgul olunmamalıdır. Hatta Kur'an-ı Kerim tilâveti ve nafile ibadetler dahi (bir zaman için) bırakılmalıdır.

Abdestli, abdestsiz, ayakta ve otururak zikir vazifesini yapmak gerek.

Giderken, gelirken, yerken ve uyurken zikirden hali kalınmamalıdır.

Bir şiir:

Ayıkın, zikredin mahlukatın Rabbini zira;

Hem cila vurur kalblere hem gıdadır ruhlara...

Devamlı zikirle meşgul olunsun. O kadar ki, sine sahasında, zikri edilenden gayrı ne gam kalsın; ne de nisan... Hatta, anma yolu ile, kalbe zikri edilenden başkasının hatırası dahi gelmemelidir. Kalb, zikri edilenin gayrını unuttuğundan, onun gayrı zorla hatırlatılmaya çalışılsa dahi böyle bir şey müyesser olmamalıdır. Bu unutmak:

-Matlubun gayrı olan her şeyi unutmak demek istiyorum. Matlubun husulüne bir mukaddime ve ona vusul için müjdecidir.

Matlubun husulü ve maksuda hakiki vusul için ne yazabilirim ki? Zira o, ötelerin de ötesindedir.

Bir şiir:

Nasıl erilir o saadete ki, hep oralar;

Yüksek yüksek dağlar ve korkunç uçurumlar.

Pek aziz kardeş, bu dersi bitirirse, başka dersi talep edebilir.

Basan ihsan eden Allah'tır. Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

497. MEKTUP

MEVZUU: Vakitleri muhafaza etmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

***

Bu tarafın halleri ve vaziyetleri hamd edilmeyi gerektirir.

Sübhan Allah'tan dilek: Selâmetiniz ve istikametinizdir.

Yüce Allah'ın dileği ile, İcmir'e vasıl olur da; bu akabelerin sıkıntısından ve şiddetli sıcağından necat hasıl olur ise, size bir mektup yazar, sizi isterim. Allahu Teala dilerse...

***

Gönül birliği içinde olmalı ve tamamı ile himmeti, şanı büyük Mevla'nın razı olduğu şeylere harcamalısınız.

Vakitleri boşa harcamaktan sakınmak gerek.

Nefsin hazzını vermeye çalışmak, ehil ayal ile ünsiyete dalıp kalmak önemli işlere kesiklik getirir. Bunlardan, mahrumiyet ve nedamet dışında bir şey hasıl olmaz. Nedamet ise, bir şey hasıl etmez..

Bu sohbeti ganimet bilmelisiniz.

Vakitleri de, işlerin en önemlilerine harcamalısınız.

"Elçinin vazifesi, ancak tebliğdir...” (24/44)

***

Size ders ders yazdığım maarife dikkat ediniz; onları boşa gidermeyesiniz. Ciddi ve ihtimamla onları mütalaaya çalışınız. Herhalde onların gizliliklerinden size birer pencere açılacaktır. O zaman, saadet sermayenizi bulmuş olursunuz.

Sizin için müjdeli bir haber buldum; bir mektuba yazdım. Hace Muhammed Haşim'e de verdim; onu size ulaştıracaktır.

Ümittir ki, Sübhan Allah keremi ile sizi zay etmez; makbul kılar. Ne de olsa, çekinmeli ve sakınmalısınız.

Vakitleri oyuna ve oyalanmaya harcamaktan çokça sakınınız; bu durumda sohbetin de tesiri kalmaz.

Hazret-i Sübhan Hakka iltica ve tazarru üzere olunuz.

Ehl-i hukuk ile zaruret miktarı karışık durunuz ve gönüllerini alınız,

Cemaat-ı mesture ile vaaz ve nasihat ederek geçininiz. Onlar hakkında, emr-i maruf ve nehy-i münker vazifesinde cimrilik etmeyiniz.

Bütün ehl-i beyti; namaza, salâha ve şeriat hükümlerini yerine getirmeye teşvik ediniz. Zira siz, muhafazanız altında olanlardan sorumlusunuz.

Allahu Teala, size ilim ihsan eylesin. Bu ilimle de, amel etmeye muvaffak eylemesini ve istikamet üzere kılmasını o yace zat'tan dileriz.

Amin!..

***

498. MEKTUP

MEVZUU: Harika hallerin zuhurunun çokluğu ve azlığı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Derviş Habib Hadim'e yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Fuzuli mubahları irtikâb etmek, harika kerametlerin azalmasına sebeptir. Bilhassa bu fuzuli şeyler, şüpheliler haddine ulaşacak olur ise... Oradan dahi haram sınırlarına ulaşır ise... Bu durumda, keramet nerede!.. Harikaların zuhuru nerede!..

Her ne miktar mubahlara mübaşeret çemberi daralır ise, onunla zaruri miktar iktifa edilir ise, keşif, keramet mecali o miktar geniş olur. Harika hallerin zuhuru dahi o miktar açık vazıh olur.

Harika hallerin zuhuru, nübüvvet şartlarından olup, velayet şartlarından değildir. Zira, nübüvvet izahı vaciptir; velayet izharı değil. Hatta, bu velayet mertebesinde gizlilik ve saklılık evlâdır. Çünkü, nübüvvette halkı davet vardır.

Bu manadan olarak şu husus malumdur ki:

Davet için izhar lâzımdır.

Yakınlık için de, kapamak münasip olur.

Bir veliden çokça harika hallerin zuhur etmesi; kendisinden zuhur eden harika hallerin benzeri zuhur etmeyen başka velilerden daha faziletli olduğuna delâlet etmez. O kadar ki, kendisinden asla harika bir keramet zuhur etmeyen bir veli, kendilerinden çokça harika kerametler zuhur eden velilerden çok daha faziletlidir.

Nitekim üstte anlatılan manayı Şüyhü'ş-Şüyuh AVARİF nam kitabında tahkik etmiştir.

Harika hallerin çok veya az zuhuru, nübüvvet şartı olmasına rağmen; daha faziletli olma mucibi olmayınca, velayette daha faziletli olma mucibi nasıl olabilir? Halbuki harika hallerin zuhuru onda şart da değildir.

Zannım o ki, enbiyanın riyazetlerinden, mücahedelerinden ve nefislerini mubah işlemek için tazyik etmelerinden asıl maksat; kendilerine vacip olan nübüvvetleri için şart olan harika hallerin zuhurunu tahsildir. Yüce Sultan kurb-u ilâhi derecelerine vusul değildir. Onlara salât ve selâm olsun.

Zira peygamberler seçilmiş zatlardır. Mahabbet cezbesinin zinciri azar azar onları çeker ve şanı büyük Allah'ın yakınlığına ulaştırır. Hem de, kendilerinden gelen bir meşakkat olmadan.

O yolda ki, yüce Sultan Allah'ın yakınlık derecelerine vuslat için riyazete ve mücahedeye ihtiyaç duyulur; bu yol, inabe ve irade yolu olup müridlere göre bir yoldur. İçtiba yolu ise, murat olanların yoludur.

Müridler, meşakkat ve mihnetle ayaklan ile giderler.

Muratlar, izaz ikram ile menzil-i maksuda alınıp taşınırlar. Kendilerinden gelen hiçbir mihnet olmadan, büyük dereceler ulaştırırlar.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, riyazet ve mücahedeler, inabe ve irade yolunun şartlan arasındadır. Amma bunlar, içtiba yolunun şartlan arasında değildir. Bununla beraber faydadan hali de değildir. Meselâ bir kimseye, parça parça taşınarak götürülme işi hasıl olunca, bu arada kendisinden de, bir miktar gayret olur ise, hiç şüphe edilmeye ki, bunun gidişi, kendisinden hiçbir çaba çıkmayandan daha çabuk olur. İsterse, zaman zaman tek başın çekilmek, iki taraflı çekilme işinden daha kuvvetli ve daha faydalı olduğu caiz olsun.

Hulâsa, içtiba yolunda, sa'y (çaba harcamak, çalışmak) kemalli mana

da vusul için şart değildir. Tıpkı vusulün kendisine şart olmadığı gibi.

Evet, bunda fayda ihtimali, bazı mahallerde olsa dahi vardır.

Rizayetlerin faydalan, mücahedelerin menfaatten ki, bunlar mubah işlerin zaruri olanları ile yetinmektir; içtiba erbabı için, anlatılan mana dışında dahi çoktur. Meselâ cihad-ı ekberin devamı, dünya telvinatından batın tahareti ve nezafeti gibi. Zira, her ne ki, zaruri sayılır; dünya işlerine dahil değildir. Her ne ki, fuzulidir; o da dünyaya dahildir.

Riyazette ve zaruri olan işlerle yetinmekte bir başka fayda odur ki, uhrevi olan muhasebe ve muahaze az olur. Bu da derecelerin yükselmesine bir sebeptir. Zira, ahiret sürürü, dünya mihnetinin katına göre olacaktır.

İş bu manadan; enbiyanın riyazetleri ve mücahedeleri için, anlatılan vecihler dışında bir başka vecihler zahir oldu.

Şu da vuzuha kavuştu ki, riyazet ve zaruri olanlarla yetinmek, her ne kadar içtiba yolunda şart değilse de, haddizatında beğenilir ve güzel olur. Hatta anlatılan faydalara nazaran, zaruri ve lâzımdır.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla...” (18/10)

***

499. MEKTUP

MEVZUU: Hazret-i Şeyhimizin (yani: İmam-ı Rabbani Hazretlerinin) murad ve mürid olduğu sırlarının beyanı...

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Salih Külabi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullara da selâm olsun.

Ben, Allah'ın müridiyim; Allah'ın muradıyım.

Müridlik silsilem dahi, arada vasıta olmadan, yüce Allah'a muttasıldır.

Elim, yüce Allah'ın eli yerine naib-i menabdır.

Yine müridliğim, çok vasıtalarla Allah'ın Resulü Muhammed'e ulaşmaktadır. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Onunla aramda:

a) Naksibendiye Tarikatında, yirmi bir (21) aracı vardır.

b) Kadiriye Tarikatında yirmi beş (25) aracı vardır.

c) Çeştiye Tarikatında, yirmi yedi (27) aracı vardır.

Daha önce de anlatıldığı gibi, Allahu Teala ile müridliğim hiçbir vasıta (aracı) kabul etmez.

Ben, Allah'ın Resulü Muhammed'in müridiyim. Allahu Teala ona salât ve selâm eylesin. Onun izinde giderek, ikimiz bir mürşidde de birleşmekteyiz.

Ben, bu devlet sofrasının her ne kadar tufeylisi isem de, oraya davetsiz gelmedim.

Ben, her ne kadar tabi isem de, lâkin asaletten hali değilim.

Ben her ne kadar ümmet isem de, bu devlette ortağım. Amma, müsavat davasının kaim olduğu bir ortaklıkla değil. Zira, böyle bir iddia küfürdür. Elbet bu, bir hadim ve mahdum (hizmet eden ve hizmet edilen) ortaklığıdır. Talep edilmedikçe, bu devlet sofrasında hazır olmam; davet edilmedikçe, o devlete elimi uzatmam.

Ben, her ne kadar Üveysi isem de, lâkin benim hazır nazır mürebbim vardır.

Naksibendiye tarikatında şeyhim her ne kadar Abdülbaki ise, -Allah ondan razı olsun- lâkin terbiyeme tekeffül eden o sanı yüce nimeti bol Baki'dir.

Ben, fazi ile büyüdüm; içtiba yolundan götürüldüm.

Silsilem, Rahmani silsile olup ben, Abdürrahman'ım, Rabbim de Rahman'dır. Onun şanı büyük ihsanı her şeye şamildir.

Tarikatım, Tarikat-ı Sübhaniyedir. Zira ben, tenzih yolundan gittim. Pek mukaddes Zat'tan başka ne isim, ne de sıfat istedim.

Bu Sübhani olmak, Beyazıt-ı Bistami'nin kail olduğu Sübhani manasına değildir. Bununla onun hiçbir münasebeti yoktur. Zira o, enfüs dairesinden halâs manasıdır. Bu ise, enfüsün ve afakin ötesindedir. O, tenzih libası giyen bir teşbihtir. Bu ise, bir tenzih olup kendisine teşbih tozu bulaşmamıştır. O, sekr menbaından fışkırmaktadır; bu ise, sahiv kaynağından çıkmaktadır.

O merhametliler merhametlisi, hakkımda terbiye sebeplerini MA'DAN veya MA'DAT (MA'DAN ve MA'DAT: Değişk nüshalarda her iki lâfız da vardır. Biri başka vurulmak, diğeri de, dıştan görülen düşman cephe hareketleri manısına alınabilir.) dışında bir şey kalmadı. Terbiyemde yapıcı bir sebep olarak, o yüce mukaddes Zat fazlından ve ihtimamından başkası olmadı. Kereminin kemalindendir ki, terbiyeme, başkasının fiiline karışma cevazı olmaz.

Bu manada, başkasına teveccüh etmem de caiz değildir. Dolayısı ile ben, o şanı yüce İlâh'ın terbiyesinde olmuşum; namütenahi fazlı ve keremi ile seçilmişim.

Bir mısra:

Ne zorluğu bir işte, olunca keremlilerle...

Zü'l-celâl ve'l-İkram Allah'a hamd ü şükürler olsun. Baştan sona kadar salât, selâm ve tahiyyet dahi onun Resulüne olsun.

***

500. MEKTUP

MEVZUU: a) Hilal'in hullet sırları.

b) Tahayyün-ü vücudi isbatı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz, bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Ali mertebe Hace Muhammed Said'e yazmıştır. Allahu Teala, ona selâmet ihsan eylesin.

***

Sübhan Hak, asaleten Hazret-i İbrahim'e (as) mahsus olan hullet devleti ile bir kulu şerefyab eylerse; yine onu Velâyet-i İbrahimiye ile mümtaz kılarsa, onu kendisine nedim ve enis eyler. Bu arada hulletin levazimi olan ünsiyet ve ülfet nisbeti gelir. Levazimi ünsiyet ve ülfet olan hullet de hasıl olur ise, hallin yaramaz huyları, uygunsuz vasıfları nazardan kalkar.

Zira, nazarda bir çirkinlik olsa, nefrete, ülfetsizliğe sebep olur. Böyle bir şey dahi, bütünüyle ülfet olan hullet makamına münafidir.

***

Yukarıda anlatılan manaya göre, şöyle bir soru sorulabilir:

-Halil vasıflarında bulunan çirkinliğin nazardan kalkması, mecaz mertebede zahirdir. Zira, caizdir ki, o yerdeki hullet nisbeti, ağır basa ve halilin vasıflarındaki çirkinliği kapata. Amma, eşyayı olduğu gibi bilmek makamı olan hakikat mertebesinde böyle bir şey caiz değildir. Orada, hullet nisbetinin mağlubu çirkinlik, çirkinlik dışında zahir olamaz.

Bunun için şöyle derim:

-Her çirkinlikte, güzellikten yana bir yüz vardır. Mümkündür ki; o çirkin güzel yüze göre, güzel görüle ve öyle hüküm verile... Yani güzelliğine.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki, o çirkine mutlak bir güzellik arız olmasa dahi; onun güzel yüzü şanı yüce Mevlâ için manzur ve melhuz olduğundan:

"Allah hizbi galib olanlardır...” (5/56) mana hükmüne göre, sair çirkin yüzlerine karşı üstün gelir. Onların hepsini kendi rengine getirir ve güzelleştirir. Bu manada şu ayet-i kerime açıktır:

"Allah, işte bunların kötülüklerini iyiliklere çevirir...” (25/70)

***

Bilesin ki,

Allahu Teala seni, doğru yola irşad eylesin.

Huiletle, mahabbet nisbeti arasında, umumi ve hususi mana vardır.

Hullet umumi manada olup mahabbet onun kâmil bir ferde tahsisidir.

Ünsün ve ülfetin ifatı o mahabbettir ki, tam bir düşkünlüğe sebep olur; kararsızlık ve yerinde duramamazlık getirir.

Hullete gelince, tamamı ile üns, ülfet ve istirahattır.

Mahabbet ise, o huilete arız olan bir başka keyfiyettir. Sair hullet fertlerinden de mümtaz kılar. Böylece o, bir başka cins gibi olur. Sair hullet fertlerinden mümtaz kılan hususiyet şunlardır; Hüzün ve elem...

Hulletin kendisi, maişet içi bir maişet, ferah için bir ferah, üns içi bir ünstür. Herhalde bu manadan olacak ki; Sübhan Hak, Halil'inin ecrini, mihnetler yeri olan dünyada iken verdi. Keza ahirette de... Şöyle buyurdu:

"Onun ecrini dünyada verdik; ahirette dahi o salihlerdendir.” (29/27)

Mahabbet hüznün ve elemin menşei olduğuna göre; kimde ki mahabbet ağır basar; ondaki elem ve hüzün pek ziyade olur. Bu manadan olarak anlatıldı ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin hüznü devamlı idi.

Yine bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bana edilen eziyet, hiçbir peygambere edilmemiştir."

Çünkü, mahabbet husulünde, insan fertlerinin kâmili, Resululiah (sav) Efendimiz idi. Yine Resulullah (sav) Efendimiz MAHBUB idi. Lâkin, orada

mahabbet nisbeti hasıl olduğundan; MAHBUB, MUHİBB gibi hayran ve dalgın oldu.

Bir kudsi hadiste şöyle buyuruldu:

"Dikkat ediniz, ebranın bana şevki arttı. Ama, benim onlara şevkim daha şiddetlidir."

Üstteki manadan ötürü, yine meşhur sual burada sorulabilir ki, şudur:

-Şevk, yitirilen bir şeyedir. Halbuki, Sübhan Hakka göre yitirilmiş bir şey yoktur. Bu durumda, ondaki şevk nedir? En şiddetli şevk ne oluyor?

Bunun cevabı şudur:

Mahabbet kemalinin iktizası, ikiliğin kalkması ve muhibb ile mahbubun ittihadıdır. Böyle bir mana olmayınca, şevk mevcuttur. İttihad temennisi, mahbub canibinde olduğuna göre; herhalde muhibb, mahbubun visali ile kanaat edecektir. Zaruri olarak, mahbub tarafından dahi şevk ziyade olacaktır. Hüznün devamı ise, habibin sıfatından sayılacaktır.

Burada bir başka soru da şöyle olabilir:

-Sübhan Hak, bütün işlere kadirdir. Her dilediği kendisine müyesser olur. Onun hakkında, kaybolan bir şey yoktur ki; şevk tahakkuk etsin.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Yüce Allah'ın iradesi ve muradı dışında bir şeyi temenni; onun iradesine ters düşmez. Lâkin şu caiz olur ki, bir işin temennisi buluna; amma, onun husulü için irade olmaya. Onun vücudu dahi murad olmaya.

Bir mısra:

Aşkta öyle işler olur ki, hayretten öte...

Bazen da, aşkta mücerred matlub elem için olur. Vasıl olmak asla düşünülmez. Belki de, vuslat istenir amma mahbub ile ittisalden kaçılır. Bu kısım, aşkın cinnetleri kısmındandır. Hatta, aşkın güzellikleri arasındadır. Tatmayan bilmez.

***

Biz, yine esas kelâma dönelim ve sözümüze devam edelim:

-Hullet, cidden yüce bir makamdır. Bereketi de çoktur.

Her kimde ki, mecaz aleminde bir başkası ile üns, ülfet, sükunet ve itminan vardır; bütün bunlar, hullet makamının zılâlindendir. Kezalik, bütün haz, lezzet, güzel suret ve hoş mazharlarla itminan hullet makamından neş'et etmektedir.

Mahabbet bir başka şeydir. Onda bir başka keyfiyet vardır.

Arada bir hullet, üns ve lüfet olmayınca; terkib edilen bir şey asla bulunmaz. Bir parça, diğer parça ile inzimam etmez. Bilhassa aralarında tezad olunca... Hatta vücud, mahiyet ile de imzimam etmez. O kadar ki, alemden hiçbir şey, Vacib Taala'nın icadı altına girmez.

İcad zincirini harekete getiren, eşyanın vücuduna sebep olan o mahabbettir ki; şu kudsi hadiste anlatılmıştır:

"Bilinmemi sevdim; halkı da bilinmem için yarattım."

Ve mahabbet, daha önce de anlatıldığı gibi, hulletten ayrılan bir kâmil ferttir.

Hullet olmasaydı; eşyadan hiçbir şey, vücud bulmazdı. Bir şey, bir şeyle birleşmezdi. İki şey arasında ülfet olmazdı.

Alemin nizamı ve vücudu, her ikisi de, hullete bağlıdır. Eğer hullet olmasaydı; nizam da vücud gibi yok olurdu.

Hullet, hem mucid canibinde, hem de mevcud canibinde icadın aslıdır (yani var eden ve var olan).

O şey ki, mümkini Rahman'ın kabulüne ünsiyetli kılıp onu icad bağına getirmiş; o şey hullettir. Hatta ademin dahi, halvethanesinde rahat etmesi, hullet devlefi iledir; hiçbir şey olmamak ünsiyettedir; hatta nakzedeni ile ülfet ve ünsiyet üzeredir. Bu manadandır ki, onun kemalâtına ayna oldu; mümkinatın vücuduna dahi bir vasıtadır.

Hullet, tüm eşyanın en bereketlisidir. Onun bereketleri dahi, mevcuda ve mahduma şamildir.

***

Şimdi, hullet makamının maarifini ve dekaikini ve bereketlerinin umumi olduğunu bildin. Keza bildin ki, hullet makamı, asaleten Hazret-i İbrahim'e (as) mahsustur; onun velayeti daha, Velâyet-i İbrahimiye'dir.

Bundan sonra bilmiş olasın ki,

Bu Fakir'e o maarifin bereketleri tavassutu ile şu mana zahir oldu: Taayyün-ü evvel, vücud makamında, yüce mukaddes Hazret-i Zat'ın taayyünüdür. Bu taayyün-ü evvel dahi, Hazret-i Halil'in terbiyesine gelmektedir. Bu manadan olarak, o herkesin imamı oldu. Allahu Teala dahi şu hitabı yaptı:

"Seni insanlara imam kılacağım...” (2/124)

Seyyidü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimiz dahi, tam olarak ona mutabaatla memur olmuştur. Hangi peygamber ki, ondan sonra gelmiştir; o dahi, ona mütabaat emrini almıştır.

Sair taayyünat dahi, bu taayyün-ü vücudi taayyünün zımnına dere edilmiştir. O, ister ilmi cümeli taayyün olsun; isterse tafsili...

Şu da mümkündür ki, Resulullah (sav) Efendimizin Hazret-i İbrahim'i (as) babalıkla zikretmiş ola; sair peygamberleri dahi, kardeşlikle anlatmış ola... Onların hepsine salât ve selâm olsun. Eğer onları, nübüvvet veya bünüvvet (peygamberlik veya oğullak) ile yad etmiş olsaydı yine de caiz olurdu. Zira onların taayyünleri, onun ilmi cümeli taayyününde münderiçtir. Bu manayı da anlatmışlardır.

Resulullah (sav) Efendimizin okuduğu, eserlerde gelen şu cümleye gelince:

"İbrahim'e salât eylediğim gibi..."

Mümkündür ki, şu cihetten ola: Yüce mukaddes Hazret-i Zat'a vusul, taayyün-ü vücudi olan taayyün-ü evvel tavassutu olmadan, Velâyet-i ibrahimiye kemalâtını itmam etmeden dahi müyesser olmaya. Zira o, bu mukaddes mertebe için ilk akabedir. Yine o, gayb gaybine dahi ayna olmuştur. Batınların batınını dahi, zuhur meydanına getirmiştir. Mana böyle olunca, herkese onun tavassutu lâzımdır.

Allahu Taala'nın Hateme'l-enbiya Resulullah (sav) Efendimize onun mütabaatını emretmesi ise, ona tebaiyetle velayetine ermesi içindir. Sonra da, şanı yüce Hakkın zatına sevinerek ulaşacaktır.

***

Yukarıda anlatılan manaya bakılarak, şöyle bir soru sorulabilir:

-Üstteki beyandan lâzım gelir ki, İbrahim (as) Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizden daha faziletli ola... Halbuki, icma kararı ile, Resulullah (sav) Efendimiz bütününden daha faziletlidir.

Ayrıca, şu da lâzım gelir ki, Zati tecelli, asaleten Hazret-i Halil İbrahim'in nasibi ola... Başkasına da ona tebaiyetle gele... Halbuki, sofiyenin en büyükleri katında; zati tecelli, asaleten Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Diğerlerine de bu tecelli onun tebaiyeti ile gelir.

Bu soruya şu cevabı verebilirim:

-Zata vasıl olmak, yüce mukaddes Zat tecellisi gibi iki kısımdır:

a) Nazar itibarı ile,

b) Kıdem itibarı ile.

Bunun daha açık manası şudur ki:

Vasıl olan ya nazardır. Yahut da kendi nefsine nazar edendir. Bu nazari vusul, asaleten Halil'in nasibidir. Ona selâm.

Zira, taayyünlerin Hazret-i Zat'a en yakını taayyün-ü evveldir. Bu dahi, onun terbiyesine gelir. (Yani Hazret-i İbrahim'in... Ona selâm) Bu mana daha önce de anlatıldı. Bu taayyüne ulaşılmadıkça, nazar daha ötesine geçmez.

Kademi vusul ise, asaleten Habib'in nasibidir. Çünkü o, Rabbü'l-alemin'in mahbubudur. Bu vusul, mahbubları öyle bir mahalle ulaştırır ki, haliller oraya varmaktan yana acizdirler. Meğer ki oraya, mahbub tebaiyeti ile gideler.

Halil'e uygun düşen odur ki, nazarı, Resü'l-mahbubin olan zatın ulaştığı makama ulaşa... Ona ve âline salât ve selâm. Yolda dahi kusurlu olmaya.

Hulâsa, zat tecellisi, bir yüzden Halil'e (as) mahsus olup başkası ona tabidir; bir başka yüzden de Hatemü'r-rüsül'e (sa) mahsus olup başkası ona tabidir.

-İkinci yüz, daha kuvvetli ve yakınlık mertebelerine daha fazla dahil olduğundan; zati tecelli münasebeti Hatemü'r-rüsül'de daha çok ve daha ziyadedir. Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz, zaruri olarak, Halilden ve diğer enbiyadan daha faziletli

bulunmaktadır. Külli manada fazilet, enbiya arasında Habib'in ve Halil'in nasibidir, isterse biri, diğerinden daha faziletli bulunsun. Onlara salât ve selâm olsun.

Resulullah (sav) Efendimiz, mahbubların reisi olduğu gibi; Musa (as) dahi muhiblerin reisi olunca, kendisi için:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir" mana hükmüne göre, zaruri olarak, Hazret-i Zat ile maiyet vardır ki; başkasına yoktur. Yine onun, Hazret-i Zat'tan bir derecesi vardır ki; buna başkasının girmesi yoktur. Bütün bunlar, ancak mahabbeti vasıtası ile olmuştur. Lâkin, bu fazilet cüz'i manaya racidir. onun için şöyle demek mümkündür:

-Her birinin muadilidir.

Zira, enbiyadan büyük bir cemaat, bu makamda ona tabidirler. Bununla beraber külli manada fazilet, Habib'in ve Halil'in nasibidir. İsterse, biri diğerine tabi olsun. Onlara salât ve selâm. Şöyle ki:

Nazari vüsulda Halil asıldır; Habib dahi, bu manada ona tabidir. Kademi vüsulda dahi, anlatılanın aksi variddir.

Hatıra şöyle geldi: Hazret-i Kelim'e mahsus olan kemalât ve faziletler üzerine ayrıca bir sayfa yazayım inşaallah. Resulullah (sav) Efendimiz ve ona salât-ü selâm olsun.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Enbiya, nebilerden birinin tavassutu ile yüce mukaddes Hazret-i Zat'a vâsıl oldukları zaman, o nebi, Hazret-i Zat ile o enbiya arasında hail olmaz. Elbette onların, asaleten Hazret-i Zat'tan nasipleri vardır.

Bu babda netice mana şu ki: Bunların o dereceye ulaşmaları, o nebinin tebaiyetine bağlıdır.

Amma bir nebinin tavassutu ile, ümmetinin vuslatı böyle değildir. Bu durumda o nebi, arada haildir. Meğer ki, ümmet fertlerinden öyle bir ferd ola ki; asaleten Hazret-i Zat'tan nasibi .buluna. Bu durumda, arada hail olma durumu yoktur; amma tebaiyet mevcuttur. Böylesi de azdır; hatta azdan da azdır.

Üstte anlatılan manadan sonra, şöyle bir soru çıkabilir:

-Bu takdirde, ümmetten bu ferd ile sair enbiya arasında ne fark vardır. Zira, her ikisinin de, hali yoktur amma tebaiyet mevcuttur.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Ümmetten bu ferdin tebaiyeti teşri itibarı iledir. O, bir nebinin şeriatına tabi olmadıkça, vasıl olamaz.

Enbiyada tebaiyet iki itibara göredir. Şöyle ki:

a) Evvelâ ve bizzat, metbu olan nebinin o dereceye ulaşmasıdır.

b) İkinci ve arazla ondan başkasının vusulü.

Davetten matlub olan, o mahbub zattır. Ondan başkası, onun tataffülü ile çağrılır ve onun teabiyeti ile talep olunur. Lâkin, onların hepsi tek sofrada otururlar; nimetlerde ve lezzetlerde değişik derecelerine göre verilirler. Ümmetler ise, onlardan artanı ve fazla kalanı yerler. Meğer ki, onların fertleri arasından bir hususiyeti olan ferd ola... Yani şanı büyük Allah'ın keremi ile... O zaman, büyüklerin meclisinde oturabilir. Bu mana, daha önce de anlatıldı.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Durum anlatıldığı gibi olmasına rağmen, ümmet ümmettin nebi de nebi. İsterse o ümmete, son derece üstünlük ve gayet yücelik hasıl olsun. Yine de, enbiyadan birinin kademine varamaz. Allahu Teala söyle buyurdu:

"And olsun, bizim mürselin (resuller-peygamberler) kullarımıza geçen sözlerimiz vardır.(37/171) Muhakkak onlar, mansur olacaklardır.(37/172) Muhakkak ordumuz galip gelecektir." (37/173)

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Resulullah (sav) Efendimize mütabaat etmesi için emredilen MİLLET-İ İBRAHİM'den murad nedir? Resulullah (sav) Efendimizin şeriatı müstakli olduğu halde, tebaiyet emri ne oluyor?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Şeriatın istiklâli ile tebaiyet arasında bir menfi durum yoktur. Şöyle ki:

Resulullah (sav) Efendimiz, şeriatı müstakil olarak alması caiz iken, işlerden bir işin husulü için, Halil'e mütabaatle memur olabilir. Şunun için ki: O iş, mütabaatı ile emrolunan metbu zatın hususiyeti arasında sayılır. Ve o işin husulü dahi, bu mütabaata bağlıdır. Şunun gibi ki: Bir şahıs, farzlardan bir farzı eda ederken, mütabaatı niyetine alır ve der ki:

-Bu farzı, Resulullah (sav) Efendimize de eda etmişti. Ben de aynı şekilde ona eda ediyorum.

Böyle olunca, farzı eda sevabı dışında, mütabaat sevabına da nail olur. Ayrıca, kendisine Resulullah (sav) Efendimizle münasebet de hasıl olur ve onun bereketlerinden de istifade eder.

Şu da bir araştırma konusudur ki:

-Mütabaat-ı millet... (şeriat-din-yol-edeb-erkân) manasından murad, milletin bütününe mi, yoksa bazısına mıdır? Şayet milletin tamamına tabi olmak murad ise, bazı hükümlerin neshedilmiş olmasına rağmen, nasıl tamamına mütabaat tasavvur edilebilir? Şayet bazısına mütabaat ise, bu da, karışık olmaktan hali değildir.

Bunu da tefsir uleması halletmiştir. Oraya müracaat etmek yerinde olur. Zira bu, zahir uleması ilimlerinden olup sofiye ilimleri ile münasebeti azdır.

Sübhanellah...

O maarif ki, benden zuhura gelmektedir; onların garabeti sebebi ile eb-na-i cins benden kaçar durumuna gelmişlerdir. Mahrumlar dahi, buğuz makamına girip mahrum kalmaktadırlar.

O maarifin husulünde, benim ne gibi bir ihtiyarım var ki?.. Onları izhar etmekte benim ne garazım olabilir?..

***

Şunu bildin ki,

Taayyün-ü evvel, taayyün-ü vücudi olup, Halil'in terbiyesine gelen rabbidir; keza onun taayyün mebdeidir. Resulullah (sav) Efendimize ve ona salât ve selâm. .

-Taayyün'ü vücudi demeye geldiini, bin senelik bir müddet içinde hiç kimse duymamıştır. Keza Halil'in dahi, terbiyesine gelen rabbi olduğunu, Resulullah Efendimize ve ona salât ve selâm.

Bu ibareler ve ıstılahlar, mütekaddimin arasında bilinen şeyler değildir.

Onlar katında, taayyünün ve tenezzülün mecali de yoktu.

Müteahhirin katında mukarrer mana ise, -ki onlar, bu gibi cümleleri aralarında alışılmış hale getirdiler- bu taayyün-ü evvel;

-İlmi taayyündür...

Ve Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesine gelen rabbidir. Ona salât ve selâm olsun.

Halbuki bugün, bir şahıstan, üstte anlatılanın hilafı zahir olmuştur. Bunu tahayyül etmek gerek. Başına neler gelecektir, ne gibi taanlara ve ayıplamalara uğrayacaktır?..

Sanırlar ki o, Halil'i, Habib'den daha faziletli kılmaktadır ve Habib.i Halil'den bir cüz eylemektedir. Bunların sebebi dahi onun:

-Sair taayyünatı, taayyün-ü evvelde diyebilip öyle itikad etmesidir.

Halbuki, onların bu tevehhümünün defi daha önce geçti. Yeterli cevap dahi verildi. Amma bilinmez. Onlar o tevehhümün defi zımnında söylenenlerle yetinecekler mi? O şifalı cevapla şifa bulacaklar mı? Yoksa bunlar olmayacak mı?

Ne yapabiliriz ki? Cehlin, inadın ve taassubun ilâcı yoktur. Meğer, Mukallibü'l-kulub olan yüce Allah kudret-i kâmilesi ile onlann kalblerini döndüre ve hakkı dinlemeye onları kabiliyetli kıla.

***

Yerinde olur ki, Hazret-i Halil'in şanı idrak edile. Zira Sübhan Hak:

"İttiba et...” (16/123) emrini, onun hakkında Habibine vermiştir.

Tabi ile metlubun münasebetleri ne olabilir ki!.. Lâkin, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin nasibi mahbubiyet olduğundan; bütün faziletlere ve yakınlık mertebelerine üstün geldi. Kıdem itibarı ile, Resulullah (sav) Efendimizi hepsinden ileri eyledi. Mahbubiyet nisbetlerinden bir nisbete; yakınlık mertebelerinden bin tanesi bile müsavi gelmez. Kaldı ki, MUHİBB, MAHSUBUNU kendisinden daha daha kıymetli bilmektedir. Başkasının bununla ortaklık davası mecali nereden olsun?

***

Burada bir soru sorulabilir:

-Risalelerinde yazdın ki:

-Halil'in terbiyesine gelen de ilim şanıdır; nitekim Habib'in terbiyesine gelen dahi budur. Ancak ikisi arasındaki fark odur ki, buradaki tafsil ola; öbür taraftaki de icmal... Her ikisine de salât ve selâm olsun.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Üstte anlatılan marifet, hullet velayetinin hakikatına vasıl olmadan evveldi. Amma bu velayetin hakikati ile tahakkuk ettikten sonra, muamele olduğu gibi zuhur etti. O marifet, bu hakikatin zıllına mütaallik gibi oldu.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

Bu beyandan da vuzuha kavuştu ki, vücudi, zatın aynı değildir. Ancak, bir taayyün olabilir ki, sair yüce mukaddes Zat taayyünlerinden daha ileridir. Her kim, zat ile vücudun aynı olduğuna kail olur ise, tayyünü lâtaayyün zannetmiş olur. Zatın başkasını dahi zat bilmiş olur.

-Başka (gayrı) sözü üzerinde münakaşadan bir şey hasıl olmaz. Zira o, ibare meydanının darlığından gelmiştir.

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Senin bulduğun vücudi taayyün-ü evvelin başkalarının bulduğu ilmi cümeli taayyün-ü evvel ile nisbeti nedir? Bu iki taayyün arasında da bir başka taayyün var mıdır, yok mudur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Vücudi taayyün, ilmi taayyünün üstündedir.

Bazılarının:

-İlmi taayyünün üstünde lâtaayyün ve Hazret-i Zat vardır, dedikleri işte bu vücudi taayyündür. Onun zatında aynı bulup zat için vücudun ayniyetine hükmetmişlerdir.

Anlatılan iki taayyün arasından hayat sanı vardır ki, bütün şuunattan kıdemlidir. Bundan sonra, icmal ve tafsil olarak ilim şanı gelir ki; ona tabidir. Lâkin, bu orta taayyün, nazarda bir mazhariyet zuhura getirmez. Halbuki Hazret-i Zat ile onun münasebeti hepsinden ziyadedir. Zati istiğna dahi, cidden onda açıktır. Bilinen mana da şudur ki: Zati istiğna dahi, cidden onda açıktır. Bilinen mana da şudur ki: Onun feyizleri ve bereketleri, bilhassa ruhanilere feyiz yollu gelmektedir.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Seni tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yoktur. Muhakkak sen, Alim Hakim'sin...” (2/32)

***

BİR TENBİH

Yukarıda şöyle geçmişti:

-Nazari vusul, asaleten Halil'in nasibidir; kademi vusul ise, Habib'in nasibidir.

Her ikisine de salât ve selâm olsun.

Üstte anlatılan cümledeki mana şu demeye gelmez:

-Orada şühud ve müşahede vardır; ya da orada bir kıdem mecali vardır.

Çünkü orada, kadem yeri şöyle dursun; bir kıl payı bile yoktur. O, öyle bir vusuldür ki, keyfiyeti meçhuldür. Şayet misali surette nazar resmedilse, vüsuli nazar olur; kademi olarak resmedilse kademi olur. Ancak, kadem ve nazar her ikisi de o sanı yüce Zat'ta hayran ve şaşkındır.

Hüdaya İttiba edenlere selâm olsun.

***

501. MEKTUP

MEVZUU: a) Şeyh Ruzbehan Bakli'nin kelâmına şerh.

b) Tevhid-i vücudinin bazı inceliklerini beyan.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı İsmail Ferid Abadi'ye yazmıştır.

***

Veli Şeyh Ruzbehan Bakli, sofiye galatlarını ve başka galatı beyan ederken demiştir ki:

-Onlar derler:

-Hepsi odur.

Böylelikle de, bütün meydana gelen müteferrik cüz'iyatı o tek zat olarak murad ederler. Onların bazısı dahi, bazısına remz ile der ki:

-Biz ancak oyuz.

Böylece, o küffar için, yüz binlerce ilâh meydana gelmektedir.

Halbuki alemlerin Rabbı yüce mukaddes Allah, bütün meydana gelenlerden ve onların tefrikasından münezzeh ve tektir.

Bölünmenin ona yolu yoktur. Hulul kabul etmez. Böyle renkten renge de girmez.

Onlar, bu sözleri ile küffardır. Allahu Teala'yı bilmedikleri gibi, kendilerini de bilmezler.

Şayet insan HAK olur ise, nasıl fani olur?

Bir kavmin galatı ruhtadır; bunlarınki ise, cisimdedir. Sübhanellah onların canını alsın.

Onun cümlesi boraya kadardır.

***

Şu mana gizli kalmaya ki:

-Hepsi odur ibaresi, her ne kadar kadim sofiye arasında bilinen bir mana haline gelmemiş olsa dahi; aralarında şu cümleler vardır:

-Ene'l-Hak (Ben Hak),

-Sübhan!..

-Cübbemde Allah'tan başkası yoktur.

Daha bunların benzeri sayılamayacak kadar çok cümleler vardır. Bu ibarelerin ve o ibarelerin ifade ettikleri bana birdir. Hepsi aynı yola çıkar.

Bir şiir:

Hiçtir, madem ki su baştan bozulmuş;

Fark, ha bir ok, ha bin ok kadar olmuş...

Bu mesel, mevzun ve meşhurdur.

Yukarıda üzerinde durulan ibare, son gelen sofiye arasında dağılıp yayılmış bir durumdadır. Onlar:

-Hepsi odur derler. Hem de hiçbir tekellüf olmadan. Bu söz üzerinde de ısrarla dururlar. Ancak, onlardan pek azının bu ve benzeri ibarede tereddüdü vardır. Hatta inkâr sureti gösterenler de olmuştur.

Onların:

-Hepsi odur cümlesinden bu Fakir'in anladığı mana ise şudur:

-Bütün dağınık cüz'iyet, olan hadiseler yüce mukaddes Tek Zat'ın zuhurudur. Tıpkı Zeyd'in müteaddid aynalarda suretinin zuhura gibi... Onların hepsinde zuhura gelmiştir ve:

-Hepsi de odur denmiştir. Bunun daha açık manası şudur:

-O müteaddid aynalarda zuhura gelen suretler, Zeyd'in tek zatıdır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; burada cüz'iyat, ittihad nasıl olur? Hulul ve televvün nerede? O kadar ki, Zeyd'in zatı sırflık üzeredir; hem de bütün suretlerin varlığı ile... O, kendi asli haleti iledir. Bu suretler, ona ne bir şey artırmıştır; ne de bir şeyini eksiltmiştir. Zeyd'in zatının bulunduğu manada; suretlerin ne namı vardır; ne de nişanı... Böyle bir şey yoktur ki, cüz'iyet, ittihad, sereyan ve hulul nisbetlerinden bir nisbet husule gelsin.

Yerinde olur ki:

-Şu anda dahi, önce olduğu gibidir, sırrı bu mekânda arana...

Çünkü yüce Şübhan Hakkın mertebesinde, zuhurdarf evvel alemin nasıl yeri yok idiyse, zuhurdan sonra dahi o makamda alemin yeli yoktur. Dolayısı ile, hiç şüphe edilmeye ki:

"Şu anda, ince olduğu gibidir..." manası geçerli olmuştur.

Burada asıl şaşılacak durum şu ki:

Mütekaddimin sofiyeden pek çokları; tevhid balı kansan bu cümleden, hulul ve ittihad manası anlamışlardır. Onlara kail olanları dahi, tekfir edip dalâlete saymışlardır.

Hatta onlardan bazıları bu ibareyi öyle tevil etmişlerdir ki, diyenin zevki ile ne bir uyarlığı vardır; ne de bir münasebeti. Bu manada, AVARİF kitabının sahibi şöyle demiştir:

-ENE'L-HAK... (Ben Hak...) cümlesi Hallac'dan gelmiştir; Bayezid-i Bistami'den ise:

-Sübhani... (Sübhanım...) sözü gelmiştir. Amma hikâye yollu. Yani Sübhan Hak'tan naklen.

Eğer hikâye yollu olmasaydı; mutlaka onda hulul ve ittihad şaibesi olurdu ki, bu sözleri diyenleri, Nasara'nın hulul ve ittihada kail olanlarını reddettiğimiz gibi reddederdik.

Yukarıdaki tahkikten açıkça anlaşılmış oldu ki, Şathiyat kabilinden söylenen o ibarelerde, hulul ve ittihad yoktur. Bu manaya hamletmek de, ancak zuhur ve şühud itibarı iledir; vücud itibarı ile değildir. Yani onların anlayıp hulul ve ittihad manasına yordukları gibi değildir.

Bu mesele, yani tevhid-i vücudi meselesi, mütakaddimin sofiye arasında lâyıkı olduğu gibi yazılıp söylenmemiştir. Onlardan her kim, haline mağlup olmuş ise, kendisinden hulul ve ittihada benzeyen bir kelime zuhur etmiştir. Halbuki, kendisinde sekr halinin ağır basmasından, onun sırrına muttali olmamıştır. Hulul ve ittihad şaibesi anlaşılan, zahiri manasında da sarf edilmemiştir.

Vakta ki, sıra Şeyh-i Eceli (pek kıymetli Şeyh) Muhyiddin b. Arabi'ye gelmiş. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Marifet kemalinden bu ince meseleyi şerh edip açmıştır. Sarf nahiv tevdini gibi, onlan bablara ve fasıllara ayırıp tedvin eylemiştir.

Durum böyle olmasına rağmen, bu taifeden bir cemaat, onun muradını anlayamadı. Kendisini hatalı bulup ona levm dilini uzatmışlardır.

Şeyh, (Muhyiddin b. Arabi k.s.) bu meselenin ekseri tahkikatında haklı

idi; ona taan edenler dahi, doğruluktan uzak durumda idiler.

Yerinde olur ki, bu meselenin tahkikinde ilminin çokluğu, şanının üstünlüğü biline. Onu red ve taan etmek, yerinde bir iş değildir.

Bu mesele üzerinden zaman geçtikçe; son gelenlerin fikirleri katılınca, vazıh ve ayıklanmış duruma gelmektedir. Hulul ve ittihad şüphelerinden uzaklaşmaktadır.

Nahiv ilmini görmez misin! Şu anda nasıl ayıklanmış ve açık duruma gelmiş. Bu, son gelen nahiv alimlerinin fikirlerinin katılması ile olmuştur. Sibeveyh'in ve Ahfeş'in zamanında, o ilimde bu şekilde vuzuh ve gelişmiş durum yoktu. Zira, san'atın tekmili fikirlerin katılması ile olacaktır.

Kur'an'ın mahluk olup olmadığı üzerinde; İmam-ı Azam ve İmam-ı Ebu Yusuf altı ay mübahaseye girmişlerdir. Aralarında red ve nakz cereyan etmiştir. Sonra, her ikisinin görüşü de şu mana üzerinde istikrara kavuşmuştur:

-Kur'an mahluktur, diyen kâfir olur.

Bu münazaanın uzaması, o vakit, hakikatına tam ulaşılamadığındandır. Şu anda, fikirlerin katılması ile derinliğine inilip hakikati bulunmuştur. Bu manada deriz ki:

-Şayet niza yeri, harfler ve kelâm-ı nefsiye delâlet eden kelimeler ise, bunlar sonradan yaratılan mahluktur. Şayet medlulat ise, onlar kadim olup mahluk değildir.

İşin bu şekilde açıklığa kavuşması ise, fikirlerin katılması bereketi iledir.

***

Biz, yine esas kelâma dönelim. Deriz ki:

-Bu ibarenin, yani:

-Hepsi odur ibaresinin; hulul ve ittihadından uzak olarak, bir başka manası vardır ki; şu demeğe gelir:

-Hepsi madum olup (yok olup) mevcud olan Allahu Taala'dır.

Amma bu kelâmın manası şu demek değildir:

-Her şey, Allahu Teala ile mevcud olup onunla ittihad etmiştir.

Zira, böyle bir kelâmı ahmak dahi söylemez. O büyüklerden bu manada bir kelâmın süduru nasıl tasavvur edilebilir?

O büyüklerin nazarında; mahabbet halinin ağır basması sonunda mahbubun masivası mestur olunca, müşahede gözlerinde onun gayrı kalmayınca:

-Hepsi odur demişlerdir. Bunun manası şudur:

-Bu sabit görünenlerin tümü, vehim ve hayaldir. Mevcud olan o yüce Allah'tır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; onda cüz'iyat ve ittihad şaibesi olmaz. Hulul ve televvün zannı da yoktur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen; bu Fikir, o gibi ibareleri iyi görmez. İsterse, anlatılan fasit manalardan beri olsun. Zira onlar, yüce Hakkın takdis ve tenzih mertebesine lâyık değildir. Bu mevcudatın miktarı nedir ki, yüce Hakkın mazharları olalar!..

Bir mısra:

Hangi aynada tasvir edilebilir?..

Sonra onlarda o istihkak neredедir ki, yüce Hakkı taşıyalar... İsterse, şühud ve zuhur itibarı ile olsun.

Şayet, o bir mazhar ise, yüce Hakkın kemalâtının zılâlinden bir zilin mazharıdır. Her halde, mevcudatın mazharı olduğu zil ile, yüce mukaddes Hak arasında binlerce hicap vardır. Şu manayı duymadın mı:

"Allahu Taala'nın, nurdan ve zulmetten yetmiş bin hicabı vardır."

Yüce Hakkın kemal zılâlinden bir zillin mazharını, o Sübhan Zat'a sakınmadan yormak edep dışı bir harekettir. Cür'etin de kemalidir. Lâkin böyle bir şey, halin galebesi ve sekr halinin istilâsı ile olduğundan cidden mezmum değildir.

Anlatılan manadan başka; müşahede ettikleri ikinci tevcihe göre Hakkın aynı bilmek ve yüce Hakka yormak dahi, bu itibara göre suideptir. Hatta vakıanın da hilafıdır. Zira, bu müşahede edilen dahi, yüce Hakkın kemalât zılâlinden bir zildir. Halbuki o yüce Zat ötelerin ötesinde, ötelerin ötesindedir.

Sonra, her ne iki meşhud ve nefye müstahaktır; yüce Sultan Hak olamaz.

Sırrı mukaddes olsun; Hace Nakşibend şöyle demiştir:

-Her ne ki görülür, duyulur ve idrak edilir; o Sübhan Hakkın gayrıdır. Onu, LA (YOK) kelimesinin hakikati ile nefyetmek gerek.

Bu meselede bu Fakir'in tercih ettiği de budur. Takdis ve tenzih şanına münasip olan da:

-Hepsi ondandır ibaresidir. Amma bunun manası, zahir ulemanın kısadan anlattığı:

-Tümden halkın süduru ondandır, demek değildir.

Bu cümle her ne kadar doğru ise de; burada bir başka alâka vardır ki; ulema, onun yolunu bulamamıştır.

Sofiyenin bulup idraki ile ayrıldığı mana o irtibattır ki, asaletle zıllıyet arasındadır; şu demeğe gelir:

-Mümkinin vücudu, Vacib Taala'nın vücudundan neş'et edip o Sübhan Zat'ın vücuduna bir zildir. Aynı şekilde, mümkinin hayatı dahi, o Sübhan Zat'ın hayatından neş'et etmekte ve o mukaddes hayata bir zil olmaktadır.

Üstteki kıyası; ilim, kudret ve irade üzerinde de yürütmek mümkündür. Hatta diğer sıfatları da.

Sofiyenin görüşüne göre alem Sübhan Hak'tan sadır olmuştur; onun kemalâtına zildir. O münezzeh kemalâttan neş'et etmiştir.

Misal olarak, burada mümkine verilen vücudu ele alalım. Bu, kendi başına müstakil bir iş değildir. Elbette o, Vacib Teala'nın vücududur.

Mümkine verilen hayat, ilim ve diğerleri de böyledir. Bunlar, Vacip Teala'dan gelen kendilerinin istiklâli olan işler değildir. Elbette onların durumu şudur: Vacib Teala'dan sudur etme durumu olmasına rağmen, o Sübhan Zat'ın kemalât zilli, o kemalâtın suretleri ve misalleridir.

İş bu irtibat yolunu bulmaktır ki, yani asalet ve zıllıyet irtibatını, sofilerin muamelesini âlâiliyyine (yücelerin yücesine) ulaştırıp onları fenaya ve bekaya vardırmıştır. Keza, onları, has velayetle de tahakkuk ettirmiştir.

Zahir ulemaya anlatılan rüyet ve itinada müyesser olmayınca, kendilerine fenadan ve bekadan yana bir şey isabet etmedi. Has velayetle dahi tahakkuk edemediler.

Sofiyeye gelince, kemallerini, vacip kemalâtı zıiâlinde buldular. Sildiler k, vücud ve vücudun tevabil, o kemalâtın akisleridir. Şüphesiz, bu durumda kendilerini şöyle gördüler: Sübhan Hakkın kemalâtının hamilleri... Sonra kendilerini, o kemalâta aynalar olmaktan başka bir şey bulamadılar. Vakta ki onlar:

"Allah size emrediyor ki; emanetleri sahiplerine veresiniz...” (4/48) mana hükmüne göre, emanetleri sahiplerine vermişlerdir.

Bütün bu kemalâtı dahi, tamamı ile aslına vermişlerdir, hem de zevk olarak. Kendi nefislerini madum ve meyyit bulurlar. Zira, vücud ve hayat asla gidince; madum ve meyyit olarak kalmışlardır. Mevlevi Rumi k.s. fena tahakkuku üzerine şöyle demiştir:

Bildiğin zaman, sen kimsin o kimdir en başta;

Kendini bağladığın zaman, o yüce Zat'a...

Yine sen bilirsin ki, kimin zillisin ey bilgin; Artık ölü, diri kal kâinattan boşta...

Bir kimse, fenadan sonra, beka ile tahakkuk ederse, kendisine ikinci kere, sıfat-ı kâmileden vücud ve tevabil ihsan edilir. Bu kere, ikinci doğumla tahakkuk eder. Burada:

"İkinci kere doğmayan, sema melekûtunu geçemez..." cümlesindeki mana geçerlidir.

Bir mısra

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri...

***

ilâhi, ibare darlığından, bazı lâfızlar çıktı ki, onların ıtlâkı şeriatta varid olmamıştır. Zıllıyet ve diğerleri gibi. Diyorum ki:

-Mümkinin vücudu, Vacip Taala'nın vücudunun zillidir; onun sıfatı ise, Vacip Taaia'nın sıfat-ı kâmilesidir.

Amma ben bu ibarelerin kullanılmasından korkuyorum. Halbuki, bu ibareleri kullanan veli kulların gelmiştir.

Affını, bağışlamanı dileriz.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme.” (2/286)

***

Bilinmesi yerinde olur ki,

Yukarıda anlatılan tahkikten vuzuha kavuşan şudur:

-Hepsi odur kelâmına kail olan sofiye, alemin yüce Hak ile ittihadına itikad etmezler. Hulul ve sereyanı da isbat eylemezler.

Bu durumda, onların kelâmından hasıl olan yorum şudur: Bu, ancak zuhur ve zıllıyet itibarı iledir; vücud ve tahakkuk itibarı ile değildir.

Her ne kadar onların zahiri ibarelerinden vücudi tahakkuk tevehhüm edilir ise de; lâkin onları böyle bir manadan tenzih etmek gerek. Hâşâ ki, onların muradları böyle bir şey ola... Zira böyle bir şey, küfür ve ilhaddır.

Vücud itibarı ile olmadan; zuhur ve şühud itibarı ile her iki cümle mana alınarak, biri diğerine yorulur ise, o zaman:

-Hepsi odur kelâmının manası:

-Hepsi ondandır demeğe gelir.

Zira, bir şeyin zilli, o şeyin kendinden neş'et etmektedir. İsterse, halin galebesi vaktinde:

-Hepsi odur demiş olsunlar. Ne var ki, bu ibareden muradları, hakikatte

-Hepsi ondandır manasıdır. İş böyle olunca, o cümleye kail olanları dalâlette bilip tekfir etmeye ve o kelâmlarından dolayı taan etmeye yer yoktur.

***

Bilesin ki,

Bir şeyin zilli, o şeyin; ikinci, yahut üçüncü, yahut dördüncü mertebede zuhurundan ibarettir. Meselâ, Zeyd'in aynada akseden sureti, Zeyd'in zilli ve ikinci mertebede zuhurudur. Halbuki hakikatta Zeyd, vücudunun asli mertebesindedir. Kendisini aynada zill olarak izhar eyledi. Hem de, zatına ve sıfatına bir tağayyür ve televvün gelmeden.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla ve bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin.” (66/8)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

502. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkı, kalble, ariflerin müşahedesinin hakikati ve tahkiki..

***

NOT

İMAM-1 RABBANÎ Hz. bu mektubu, Fakir Haşini Kişemî'ye yazmıştır.

***

Şunu sormuşsun:

— Dünyada iken, sofiye muhakkiklerinden bazıları Yüce Hakkı müşahadeyi; dünyada iken, kalb gözü ile isbat eylemiştir.

Bu manadan olarak, Şeyh Arif, AV ARİF nam kitabında şöyle demiştir:

— Müşahede yeri kalb gözüdür.

Bu taifenin eskilerinden ve reislerinden olan Şeyh Ebu îshak Külâbadî ise, TAARRUF nam kitabında şöyle demiştir:

— Şu hususta icma kararına varmışlardır ki: Yüce Allah, dünyada kalb gözleri ile, baş gözleri ile görülmeye.. Meğer ki ikan cihetinden gele..

Allah sırrının kudsiyetini artırsın..

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca.. Bu iki tahkik arasındaki uyarlık nedir?. Senin görüşün hangisine uyar?. İhtilaf mevcud iken:

— İcma..

Demenin manası nedir?.

Bu soruya cevab olarak, bilesin ki..

Allah seni irşad eylesin..

Bu meselede bu Fakir'in tercihi, TAARRUF kitabının kail olduğu manadır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Şunu da biliyorum ki: Bu dünyada kalblerin nasibi o Yüce Haz-ret'ten yana ikandan başka bir şey değildir. Bu ikam dahi, ister rüyet görmek sansınlar; isterse müşahede..

Kalb için rüyet olmayınca, gözler için nasıl olur?. Zira, bu dünya hayatında iken, baş gözü bu muamelede muattaldır.

Bu babda netice söz şu ki:

— İkan.. Olar ak isimlendirilen kalbde hâsıl olan mana; misal âleminde

rüyet suretinde zuhur eder. Kendisine ikan edilen dahi görülen suretinde zahir olur.

Zira, şehadet âlemine münasib bir şekilde; her mananın misal âleminde bir sureti vardır. Şöyleki: Kâmil manada olan bir yakin, yani: Şehadet alemindeki.. aynı şekilde, misal âleminde rüyet olarak zuhur eder.

İkan, rüyet suretinde görüldüğüne göre; zarurî olarak, onun taalluk ettiği de, yani: Kendisine ikan edilen.. görülen suretinde zuhur eder.

Salik de, onu misal aynasında müşahede edince; aynanın tavassutundan çıkar; sureti hakikat zanneder. Sanır ki: Kendisine, rüyetin hakikati olarak hâsıl oldu; kendisine görülen zuhura geldi.. Ama, bilmez ki: O rüyet, ikanın suretidir; görülen dahi, ikan edilenin suretidir.

Anlatılan durum, sofiye galatlarındandır; suretlerin hakikatler suretine girmelerindendir.

Anlatılan rüyet ki galip geldi; batından zahire taşmaya başladı.. işte o zaman, saliki tevehhüme düşürür ve sanır ki: Kendisine baş. gözü ile görmek hâsıl oldu.. Matlub dahi, duymaktan çıkıp baş başa olmaya döndü..

Ne var ki, aslında basiret olan bu mananın husulü, tevehhüme ve telebbüse mebnidir. Onun bir parçası olan göz için bu dünya hayatında ne isabet alabilir ki?. Kendisine rüyet nasıl hâsıl olur?.

Kalbî rüyette, sofiyeden büyük bir topluluk, tevehhüme düşmüş ve onun vukuunu basari rüyetin hilâfına hükmetmişlerdir.

Onun vukuu tevehhümüne dahi, bu taifeden ancak, nakıs olanlar düşer.. Böyle bir şey de, ehl-i sünnet vel-cemaatın üzerinde durduğu manaya aykırıdır. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

— Kendisine ikan edilen zat ki, misal âleminde sureti vardır; bundan lâzım gelir ki, Sübhan Hakkın orada bir sureti ola..

Bunun için şu cevabı veririm:

— Sofiye cevaz vermiştir ki; her ne kadar Yüce Hakkın bir misli olmasa da onun bir misali ola.. Bir suretle, misalde zuhuruna dahi cevaz vermişlerdir.

Nitekim bu manayı, Sanib-i Füsus (Muhyiddin b. Arabî) Allah sırrının kudsiyetini artırsın anlatmıştır. Yani şu manada:

— Âhiret rüyeti dahi, cami misali latif bir surette olacaktır. Bu cevabın bir başka tahkiki şudur:

— Misalde bulunan; kendisine ikan edilenin sureti Sübhan Hakkın sureti değildir. O keşfolunan bir surettir ki: îkan sahibinin ikanı ile taalluku vardır. O keşfolunan dahi, Sübhan Hakkın bazı yüzleri ve itibarları olup onun Yüce Zat'ı değildir.

İrfan sahibinin muamelesi zata ulaştığı zaman; kendisine bu gibi tahayyülât zahir olmaz. Ne rüyet, ne de mer'î (ne görmek ne görülen) tahayyül eder. Zira, Sübhan Hakkın misalde pek mukaddes zatına suret yoktur ki; kendisine zuhur etsin. İkanmı dahi, rüyet suretinde görsün..

Şöyle dememiz de mümkündür:

— Misâl âleminde manaların suretleri vardır; zatların suretleri yoktur. Şöyle ki: Âdem, tamamı ile isimlerin ve sıfatların mazharlarıdır; onun zatiyattan yana nasibi yoktur. Nitekim bu manayı, bir çok yerde tahkik ettim. Durum böyle olunca, zarurî olarak, tamamı ile manalar kısmından olur; misalde dahi onun bir sureti bulunur. Vücubî kemalâtta, hangi mertebe ki kıyamı Yüce Mukaddes Zat ile olan sıfat ve şan bulunur ve maani kabilindendir; noksan yollu olsa dahi, misalde bunların sureti bulunmasının yeri vardır. Amma, Yüce Hakkın zatına gelince.. haşa ki: Onun, mertebelerden bir mertebede sureti ola.. Zira, suret tahdid ve takyidi gerektirir. Böyle bir şey ise., hangi mertebede olursa olsun caiz görülmez. Hepsi, Yüce Allah'ın mahluku olan mertebelerin ne mecali vardır ki; Yüce Yaratıcıyı mahdud ve mukayyed kılalar. Her, kim, Sübhan Hakkın Zatı için misal cevazı vermiş ise.. bu yüzler ve itibarlar ciheti iledir. Zatın aynı itibarı ile değildir. Her ne kadar zatın yüzleri için dahi misal cevazı bu Fakir'e ağır gelir ise de; ancak uzak zılâlden bir zılda cevaz verilir.

***

Beyandan anlaşıldı ki: Suretlerin misalde resmedilmesi, anmalar ve sıfatlar içindir; zat için değil..

Uhrevî rüyetin, misalî surette olacağı cevazına dair Sahib-i Füsus'tan Ks. gelen mana, Sübhan Hakkın rüyeti değildir. Hatta, Sübhan Hakkın suretinin rüyeti de değildir. Zira onun sureti yoktur ki, kendisine rüyet taalluk etsin.. Şayet misalde bir suret var ise.. o da zılâl-i baideden bir zıldır. Böyle olunca onun rüyeti, nasıl Sübhan Hakkın rüyeti olabilsin!.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh rüyeti nefyinde, mutezileden ve felsefecilerden geri kalmamaktadır. Hatta rüyeti o derecede isbat eder ki; rüyetin nefyini gerektirir. Halbuki bu, sarih olarak nefyetmekten daha şümullüdür. Zira:

— Kinaye, sarihten daha şümullüdür..

Cümlesi, kaziye-i mukarraradır. Arada ancak şu fark var ki: O cemaatın uyduğu, akla dayalı şeylerdir.. Şeyh'inki ise., sağlıktan uzak keşiftir.

Şöyle bir duruma benzer gibidir ki: Muhaliflerin tam olmayan delilleri; Şeyh'in Ks. muhayyilesinde yerleşmiş ve bu meselede onun keşfini doğruluk isabetinde tahrif etmiştir; muhaliflerin mezhebine meylettirmiştir. Lâkin, ehl-i sünnetten olduğundan, onu suret olarak isbat eyleyip bu kadarıyla yetinerek onu rüyet zannetmiştir.

Dua makamında bir âyet-i kerime meali:

— «Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muahaze eyleme..»

(2/286)

Bu ince meselenin tahkiki, AVARİF nam kitabının bazı yerlerinin halli zımnında yazdıklarımda geçmiştir.

***

— İhtilaf mevcud olduğu halde, icmaın tahakkuku..

Manasında sorduğunuza gelince.. herhalde bu ihtilâfın geçtiği meseleler, icma vaktinde yoktu.. Yahut:

— İcma'..

Demekle, asrındaki meşayhin icmaını murad etmiştir. Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

503. MEKTUP

MEVZUU: Hakiki imanla marifet arasındaki fark sualine cevap.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Tahir Bedahşi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun; onun Resulüne dahi salâtlar. Sizlere de dualarımı bildiririm.

***

Malum olsun ki,

Şeyh Secadil ile gönderilen pek aziz kardeşimin mektubu ulâştı.

Sübhan Allah'a hamd olsun. Bilhassa selâmet ve afiyetiniz üzerine.

O mektuba, müteaddid sualler derc edilmiş. Onların cevabını, hatıra geldiği kadar yazdık. Bu cevabı, tam teveccühle okumak yerinde olur.

***

BİRİNCİ SUAL Sormuşsun ki:

-Marifetle hakiki iman arasında ne fark vardır?

Bunun cevabı şudur:

-Marifet, imandan başkadır. Fars dilinde, marifet için şu tabir kullanılır:

ŞINAHTEN (tanımak, bilmek, anlamak)...

İman için dahi, şu tabir kullanılır:

-GİREVİDEN (inanmak, meyletmek, yönelmek, tabi olmak)...

Çok kere, anlatılan manada marifet hasıl olur; amma iman hasıl olmaz.

Ehl-i kitabı görmez misin, Resulullah (sav) Efendimize karşı marifetleri vardı. Onun peygamber olduğunu da bilirlerdi. Bu manayı Allahu Teala şöyle anlattı:

"Onu tanırlar; tıpkı kendi çocuklarını tanıdıktan gibi...” (2/146)

Lâkin, inat sebebi ile, kendilerinde tasdik husule gelmediğinden; iman tahakkuk etmedi.

Sonra marifet dahi, iman misali iki kısma ayrılmıştır. Şöyle ki:

a) Marifetin sureti, imanın sureti gibidir.

b) Marifetin hakikati imanın hakikati gibidir.

İmanın sureti odur ki; Sübhan Hak, şefkatinin ve merhametinin kemalinden, şeriatta uhrevi necat için onu yeterli kılmıştır. Bu dahi, nefs-i emmarenin inkârı ve temerrüdü olmasına rağmen, kalbin tasdikidir.

Marifetin sureti de odur ki, marifetin oluşu, o lâtife üzerine kısıtlıdır. Hem de, nefs-i emmarenin cehline rağmen. Marifetin hakikati ise, nefs-i emmarenin cibilli cehaletinden çıkıp kendisine marifet husulüdür.

İmanın hakikati ise, nefs-i emmare için tabii olan emmarelikten çıktıktan sonra, kendisine itminan ve marifet hasıl olması ile nefsin tasdikidir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Şeriatta itibar edilen kalbi tasdik:

-GİREVİDEN (inanmak, meyletmek, yönelmek, tabi olmak...) manasıdır. Bu mana, o tasdikin aynı mıdır, yoksa bunun dışında bir başka şey midir? Şayet bunun ötesinde bir şey ise, o zaman iman için gerekir ki, üç parçada itibar edile:

a) ikrar,

b) Tasdik,

c) Gireviden...

Bu dahi, ulema katında mukarrar olanın hilâfınadır. Bazılarına göre, imandan sayılan amel dahi dördüncü parça olur.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Gireviden...

Aynen tasdiktir. Zira tasdik, iz'andan ibaret o hükümdür ki, Fars dilinde ondan:

-Gireviden diye tabir edilir.

Burada, şöyle bir soru sorulabilir:

-Ehl-i kitap, Resulullah (sav) Efendimizi nübüvvet unvanı ile bildiklerine göre; zaruri olarak, onun peygamberliğine hükmetmiş olurlar. Kendilerine:

-Gireviden diye tabir edilen iz'an hasıl olur. Bu takdire göre hüküm, bu iz'anın aynıdır. Bu duruma göre, neden onlar için iman tahakkuk etmiyor? Hangi sebeple küfürden çıkamıyorlar?

Bunun için vereceğim cevap şudur:

-Onlar, Resulullah (sav) Efendimizi nübüvvet unvanı ile bildiler. Lâkin, kalblerinde, taassup ve inat sebebi ile iz'an hasıl olmadı ki; kendileri için onun nübüvvetine dair hüküm husule gele... Zira, çok kere marifet ve tasavvur hasıl olur; amma iz'an husule gelmez ki, tasdik bulunsun. İman dahi tahakkuk edip küfürden çıksınlar.

Bu fark çok dakiktir. Dinle ve vicdanına dön. İnat mevcut iken şöyle demek mümkündür:

-Allah'ın peygamberi şöyle şöyle yaptı...

Lâkin, şöyle demek mümkün değildir:

-O, Allah'ın peygamberidir.

Yani iz'an hasıl olmayınca...

Birinci surette, yalnız tasavvur ve meşhur marifete havale etmek vardır.

İkinci surette ise, iz'ana mebni tasdik vardır.

İz'an bulunmayınca, tasdikin bulunması nasıl tasavvur edilir? Kaldı ki, birinci surette, nübüvvet isbatı yoktur; fiil isbatı vardır. İkinci surette ise, nübüvvetin isbatı vardır; inad onunla olamaz. Bilhassa, iza'anın varlığı tasavvur edilince...

Faraza, tasdik ve hüküm, iz'an husule gelmeden olsa; tasavvurata ve tasdikin suretine dahil olur.

İz'an hasıl olmadıkça, tasdikin hakikati husule gelmez; iman dahi hasıl olmaz.

Bu mesele, kelâm ilminin en önemli meselelerindendir. Cidden dakiktir. O kadar ki, bunun hallinde, en ileri gelen alimler dahi aciz kalmışlardır. Zaruri olarak, bazıları, imana üçüncü bir rükün ekleyip ziyadeden:

-Gireviden manasını, tasdik üzerine getirmişlerdir.

-Gireviden manası için, tasdikin aynı olarak kail olanlar, bu manayı lâyık olduğu üzere halledememişlerdir. İcma olarak yetinip geçmişlerdir.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki, bizi buna hidayet eyledi. Allah bize hidayet etmeseydi, biz bulamazdık." (7/43)

***

Şunu da dinle:

-Allah'ın peygamberi ve bu peygamber misali, takyidi terkib ve tavsifi terkip; her ne kadar:

-O peygamberdir, hükmünü tazammun edip onu nübüvvet unvanı ile bilmeyi şümulüne almakta ise de; lâkin:

-O peygamberdir, manasında tasdik husulü, imanı müsbet hale getiren iz'ana bağlıdır.

-Zeyd'in kölesi şöyle yaptı,

-Salih bir adam şöyle hükmetti cümleleri, iz'ansız olarak da sahihtir. Kölelik unvanını bilmek, salâhiyet unvanı da her iki cümlede sabittir. Lâkin, bunlarda iz'an yoktur ki; kölelik ve salâhiyet için tasdik husule gelsin.

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Nefsin iz'anı, kalbin iz'anından sonradır, demiştin ve:

-Nefsin iz'anı, hakiki imandır diye tabir etmiştin. Halbuki felsefeciler ve akılcılar, tasdik işinde, mutlak nefsin iz'anını almışlardır. Kalbin iz'anından kelâm etmemişlerdir.

Bu soruya şöyle derim:

-Akıl erbabı, bazı Itlaklarda:

-Nefs... demekten muradları ruhtur. Bazı itlıklarda ise, kalbi murad ederler.

Umumi manada, onların felsefi tetkikleri de, bir başka manaya yorulur ki, faydası yoktur. Onlar, bu meselede muattal ve acizdirler. Bunda onların hükmü, avam hükmü gibidir.

***

Bu işte tetkik sırası şimdi sofiyeye geldi.

Bunlar, har latifenin hükmüne girer; seyr ü sülük ile, bütün letaiften yükselirler.

Nefsi kalbden, ruhu da sırdan fark ederler. Hafi ile ahfa arasını ayırd ederler. Bilinmez; akılcılara, onların isimlerini bilmekten başka bir nasib hasıl olur mu olmaz mı?

Felsefeciler, nefs-i emmareyi büyük bir şey bilip onu mücerredler arasında saymışlardır. Kalb, ruh ismi dillerine gelmemiştir. Sırdan, hafiden ve ahfadan yana da bir alâmet belirmemiştir.

Allahu Teala'nın meleği vardır ki ehli ehline, yerli yerine ulaştırır.

***

Şu da, üstteki soruya bir başka cevap:

-Akıl erbabı, nefsin iz'anını, ancak âdet ve örf hükümlere bakarak anlatmışlardır. Zira, akıllarına yakın olan budur. Bizim kelâmımız ise, şer'i hükümlerin tasdikleri hakkındadır. Halbuki, nefsin buna bizzat inkârı vardır; iz'an nerede? Bu inkâr, öyle bir inkârdır ki, münkiri o hükümlerin sahibine düşmanlık etmeye kadar götürür.

Nefislerimizin ve kötü amellerimizin şerrinden Allah'a sığınırız.

Bir kudsi hadiste şöyle varid olmuştur:

"Nefsine düşman ol; zira o, bana düşmanlığa saplanmıştır."

Merhametliler merhametlisi, şefkatinin kemalinden ötürü; ilk hallerde nefsin iz'anını, nazara almadı. Necatı, kalbin iz'anına bağlı kıldı.

Şayet ikinci olarak; yüce Sübhan Hakkın sırf keremi ile nefsin iz'anı da müyesser ise bu, nurdur, sürürdür, velayet derecelerine vusuldür; iman hakikatinin dahi husulüdür.

***

Yazmışsınız ki:

-Bu Fakir'in anlayışına ve idrakine uygun bir cevap yazmanız yerinde olur. Ta ki, onu anlayabilmem mümkün ola...

Fakat ne yapabilirim; mesele cidden dakiktir. Onun halli dahi, dikkatsiz müşkildir. Hatta, hallin kendisi dahi dikkat ister. İbarenin ne 'günahı var? Yerinde olur ki, evvela bu anlatılanı düşünesiniz; bu gibi muammanın halli sualine cür'et etmeyesiniz.

"Beni levm etmeyiniz; (nefsinizi-kendinizi) levm ediniz." (14/22)

***

İKİNCİ SUAL şöyle sorulmuş:

-Zahidler ve abidler hakiki imanla müşerref olmuşlar mıdır, yoksa olmamışlar mıdır?

Bu sorunun cevabı şudur:

-Onlar mukarrebin mertebesine ulaşmışlardır. Nefisleri dahi itminana varmıştır. Böylece, hakiki iman mertebesine ulaşmışlardır.

***

ÜÇÜNCÜ SUAL şöyle sorulmuş:

-Menşei küfr-ü hakiki olan icmali marifet sahipleri için, nasıl mümkün olur ki; kendilerine:

-Urefa... (Arifler...) söylene...

Bunun için derim ki:

-Bu ibarenin manası lâyık olduğu biçimde anlaşılmıyor. İbreyi muğlak yazmaktasınız, başkalarına da engel olmaktasınız. Şayet maksadınız:

-Tarikat kâfirine, ARİF demek ne manadır? diye sormak ise, bunun cevabı şudur:

-Tariket kâfiri dahi, Sübhan Hakkı vahdaniyetle bilir. Başkasını dahi, mahiv ve yok olmuş bulur. Bu kimse de, irfan sahibidir; amma mutlak irfan sahbi değildir. Zira o, temyiz dairesinden çıkmıştır. Şayet temyiz dairesine döner ise, mutlak irfan sahibi olur; hakiki imanla müşerref olma şerefine dahi erer.

Vesselam...

***

504. MEKTUP

MEVZUU: Sofiyenin, Sübhan Hakkın kelâmını duyması ve o yüce Hak'la mükâlemesi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Fakir Haşim Kişemi'ye yazmıştır.

***

Sormuşsunuz ki: -Bazı ariflerin söylediği şu cümlenin manası nedir:

-Biz Sübhan Hakkın kelâmını duyarız. Onunla aramızda mükâleme olur.

Nitekim bu gibi mana, İmam-ü Humam Cafer-i Sadık'tan da nakledilmiştir. O demiştir ki:

-Ayet-i kerimeyi tekrar ederim. Taa, onun mütekelliminden duyuncaya kadar.

Bundan başka Hazret-i Şeyh Abdülkadir Geyiani'ye ks. ait olan RİSALE-İ GAVSİYE nam eserde dahi bunlar anlatılmaktadır.

Size göre bunların hakikati nedir?

Allahu Teala seni irşad eylesin; bilesin ki,

Sübhan Hakkın kelâmı, onun zatı ve sair sıfatları gibidir. Keyfiyeti olmayan bir kelâmı duymak dahi, aynı şekilde lâkeyfidir. Zira, keyfi olanın lâ-keyfiye çıkan yolu yoktur. Dolayısı ile, bu duymalar, kulak duygusuna bağlı değildir. Zira o, tamamı ile keyfiyetle mütekeyyiftir. Şayet kulun orada bir duyması var ise, bu, ruhani bir telâkki iledir. Zira, ruhun da; lâkeyfi manadan nasibi vardır ki, harflerin ve kelimelerin tavassutu olmaz.

Aynı şekilde, kelâm kuldan gelse dahi, yine ruhani ilka ile olup harfler ve kelimeler yoktur. Bu kelâm için dahi, lâkeyfi olmaktan yana bir nasp vardır. Çünkü lâkeyfi için duyulmuş bulunmaktadır.

Misal olarak biz deriz ki:

-Kuldan sudur eden lâfzî kelâmı, Sübhan Hak, keyfiyeti olmayan bir duyma ile işitir. Hem de, harflerin ve kelimelerin tavassutu, takdim ve tehir olmadan.

Zira, Sübhan Hak üzerine zaman yürümez ki, oraya takdim tehir sığısın.

Bu yerde kuldan gelen bir duymak var ise, o, bütünüyle duyucudur. Eğer bir kelâm var ise, o bütünüyle mütekellimdir. Yani kul, bütünüyle kulak, bütünüyle dildir.

Nitekim, Adem'in (as) zahrından çıkan zerreler, misak günü:

"Elestü birabbiküm?.. (Sizin Rabbiniz değil miyim?)" (7/172), hitabını külliyetleri ile vasıtasız duyup cevabını verdiler. Zira onlar, bütün olarak kulak, bütün olarak dil olmuşlardır.

Şayet kulak, dilden ayrılmış olsaydı; duymak hasıl olmazdı. Lâkeyfi manadaki kelâm da öyle... Kâkeyfi mertebeye, öyle bir şey lâyık da olmazdı.

Sultanın ihsanlarını, ancak onun taşıyıcılar alabilir.

Bu babda netice mana şu ki:

Ruhaniyet yolundan alınan mütelakka mana, insanın içinde bulunduğu hayal aleminde misal alemi timsaline göre temessül eder. Yani tertipli kelimelerin ve harflerin sureti ile... Bu telâkki ve ilka ise, duymak ve lâfzi kelâm resmine girer. Zira, her mananın, o alemde bir sureti vardır. İsterse, o mana, keyfiyetten münezzeh olsun. Ne var ki, keyfiyetten münezzeh olanın resmedilmesi, orada bir keyfiyetle mükeyyef surette olur. Zira, resmedilmekten maksud olan anlamak ve anlatmak üstte anlatılan duruma bağlıdır.

Bir salik; amma mutavassıt olan salik, kendinde birtakım harfler ve tertipli kelimeler bulup lâfzi kelâm hissederse; tahayyül eder ki, o kelimeleri asıldan duydu ve aynntısız oranda aldı. Halbuki o harflerin ve kelimelerin hayali suretler olduğunu bilemez. Yani o telâkki edilen manalar için... Bu duymak ve lâfzi kelâm ise, o duymanın ve kâkeyfi kelâmın timsalidir.

Marifeti tam bir irfan sahibi için yerinde olur ki, her mertebenin hükmünü diğerinden ayırd ede... Birinin hükmünü diğerine karıştırmaya...

Bu irfan sahiplerinin duymaları ve kelâmları lâkeyfi mertebeye bağlı olup ruhani telâkki ve ilka kabilindendir.

Bu harfler ve kelimeler ki, -o telâkki edilen manadan böyle tabir ederler-misali suretler alemindendir.

Onlar ki, harfleri ve kelimeleri Sübhan Allah'tan duyduklarını zannederler; iki fırkaya ayrılmışlardır.

Bir fırkaya mensub olanlar derler ki:

-Yaratılmış olarak duyulan bu kelimeler ve harfler kadim olan nefsi kelâma delâlet eder.

Bunlar, hal olarak ikinci fırkadan daha iyidir.

ikinci fırka ise, sözün sanı büyük Hakkın kelâmına yorarlar. Duyulan tertipli harfleri ve kelimeleri ise, yüce Hakkın kelâmı bilirler. Bu arada, o yüce mukaddes Hakkın zatına lâyık olanla olmayanı ayırt etmezler.

Bunlar cahil ve battal kimselerdir. Sübhan Hak için caiz olanla olmayanı bilmezler.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın, bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur. Sen Alim Hakim'sin...” (2/32)

Salât ü selâm, Hayrü'l-beşer Resulullah'a ve onun âline ve pek temiz ashabına.

***

505. MEKTUP

MEVZUU: a) Vücudi taayyün-ü evvelin tahkiki.

b) Habib, Halil, Kelim taayyünlerinin mebdeleri arasındaki fark. Onlara salât ü selâm.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Said'e yazmıştır.

***

Yüce Sübhan Hakkın fazlı keremi ile sonunda keşfolunan yüce mukaddes Hazret-i Zat'ın taayyün-ü evvelidir.

Bu Hazret-i Vücudun taayyünüdür. Bütün eşyayı ihata etmiştir. Bütün zıdları bir araya getirmiştir. Sırf hayırdır. Bereketi çoktur. Hatta bu Taife-i Aliyye'den pek çok mesayih onun için:

-Aynen, zat, diye anlatmışlardır. Yüce Zat üzerine fazladan bir şey olmasını da men etmişlerdir.

Onda tam bir incelik ve tam bir letafet vardır. O kadar ki, her şahsın gözü onu kavrayamaz. Asıldan da ayırd etmeye gücü yetmez.

Üstte anlatılan manadan ötürü; onun taayyünü, bu zamana kadar gizil kalıp mütaayyinden ayırd edilmemiştir. Birçoklan da, onu Allah sanıp ona kulluk etmişlerdir. Onun dışında bir matlub ve mabud da aramamışlardır.

Yine onu, harici eserler için bir mebde bilmişlerdir. Yine onu, günlük hadiseleri oluşturan zannetmişlerdir.

Bu temyiz, yani Hakkı hak olmayandan ayırd etmek; bir devlettir ki, bu son gelen Aciz Miskin için saklanmıştır.

Mabud olanı, mabud olmayandan atmak işi, enbiyadan kalan bir hissedir. Onların sofra sakıntılarından toplanıp alınandır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bizi buna hidayet eyledi. Allah bize hidayet etmeseydi; bulamazdık. Rabbimizin resulleri gerçeği getirdi.” (7/43).

Şu dahi keşfolundu ki: Bu vücudi taayyün-ü evvel, Halilülrahman'ın terbiyesine gelmiştir (Rabbidir). Taayyün mebdei ve hulletinin taayyünüdür.

Yine keşfolundu ki: Bu taayyünün en şerefli parçası olan merkezinde asla pek yakınlık nisbeti vardır. Yani diğer cüzler arasında... Ve bu Halilullah terbiyesine gelir (yani Rabbıdır). Taayyün mebdei olup mahabbeti-nin de taayyünüdür. Ona ve bütün peygamberlere salât ü selâm.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu taayyün-ü evvel, Halil'in terbiyesine gelen (rabbi) olunca, Resulullah (sav) Efendimizin:

"Allah'ın ilk yarattığı nurumdur" hadis-i şerifindeki mana nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Dairenin merkezi, daire cüzlerinin en ileri olanıdır. Sonra, cüz'ün külle tekaddümü vardır. Bunun için, Resulullah (sav) Efendimizin:

"Nurum..." diye anlattığı, zaruri olarak, hepsinden ileridir.

Dairenin merkezi, her ne kadar daireden bir cüz, daire dahi onun bir küllü ise de; lâkin o öyle bir cüzdür ki, küllün sair cüzleri ondan neş'et etmiştir. Çünkü daireyi ihata eden bütün cüzler, o dairenin merkezi olan cüz'ün zılâlidir. Eğer bu cüz olmasaydı; dairenin ne ismi olurdu; ne de resmi...

***

Üstte anlatılan manalardan vuzuha kavuştu ki:

Hazret-i Halil'in terbiyesine gelen (rabbi) ve onun taayyün mebdei, o taayyünü-ü evveldir.

Taayyün-ü evvelin menşei olan cüz, merkez olarak, o daire cüzlerinin en şereflisi de Hazret-i Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin terbiyesine gelmiştir (Rabbidir). Ve onun taayyün mebdeidir. Böyle olunca, her şeyin daha ilerisinde bulunan, Hatemü'n-nübüvvet Resulullah (sav) Efendimizin hakikatidir. Sonrakilerin zuhur menşei dahi yine odur. Bu mana icabıdır ki; kudsi hadiste, Habibüllah şanında şöyle varid olmuştur:

"Sen olmasaydın, eflâki yaratmazdım. Rübubuyeti izhar eylemezdim."

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdei, Halil'in (as) taayyün olan taayyün-ü evvel dairesinin merkezi olduğuna göre; hiç şüphe yok ki, menşei mahabbet olan Velâyet-i Muhammediye; menşei hüilet olan Velâyet-i Haliliye'nin merkezi olur.

Velâyet-i Haliliye daha evvel olmasına rağmen Velâyet-i Muhammediye ile yüce mukaddes Hazret-i Zat arasında bir engel ve hail olamaz. Zira daire merkezinin, daire üzerine zati sebkatı vardır. Halef, selefe hail olamaz; iş aksinedir.

***

Bu daire merkezinin sebkatı ve yakınlığı için bir başka tevil de şöyledir;

dinle:

Merkez olan bu noktada, seyre her ne miktar dalınır ise, muhib mahbubdan ayırd edilir. Yani hasılı mahabbet olan noktadan. Merkezi mahbubiyet, çevresi mahibbiyet dairenin de sureti zuhur eder.

O muhebbiyet, Velâyet-i Museviye'nin mebdeidir.

O mahbubiyet ise, Velâyet-i Muhammediye'nin mebdeidir. Onun sahibine salât ve selâm olsun.

Merkezi mahbubiyet olan bu daire, merkezi mahabbet olup daire olan mahabbetten daha ileri ve Hazret-i Zat'a daha yakındır. Zira merkezin bir ileriliği ve yakınlığı vardır, bunlar dairede yoktur.

Durum yukarıda anlatıldığı gibi olunca; Velâyet-i Muhammediye daha ileri ve daha yakındır.

Velâyet-i Muhammediye'nin ileri (sebkatı) için bir başka mana vardır. Bunu da dinle...

Sübhan Hakkzın fazlı ile mahbubiyet olan bu merkezde seyir derinliğine girildikçe; bu merkeze bir daire sureti arız olur. Onun merkezi dahi, sırf mahbubiyet gösterir. Onun çevresi dahi, muhabbiyetle karışık mahbubiyet olarak zuhur eder. Bu da, Resulullah (sav) Efendimize tebaiyet olarak, onun ümmeti fertlerinden bir ferdin nasibidir. Hatta, Velâyet-i

Museviye'ye dahi tebaiyetle... Bu dahi, dairenin çevresine (muhitine) münasip bir şekilde olur.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, şöyle denmiştir:

-Velâyet-i Muhammediye, bütün vakitlerde merkezidir. Muhibbet keyfiyeti dahi, bu velayetin bereketi ile olmaktadır. İkinci merkez, ancak onunla imtizaç etmesi ile daire olmuş ve bundan dahi bir başka merkez zuhur etmiştir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, bu üçüncü merkez, muameleye çok terakki getirmiştir. Ve onu, en yakından daha yakın eylemiştir.

Bir mısra:

Ne zorluğu o iste, olunca keremlilerle...

Bu sırlardan ve dakik manalardan, bu mana üzerine daha ziyade ne izhar edilebilir ki, taayyün-ü evvel ötesinde, bundan daha çok ne söylenip beyan edilebilir!.. Halbuki taayyün-ü evvel ötesi bir şey yoktur. Varsa da, onun bir veya iki vasıtalı olarak bir cüz'ü veya cüz'ünün cüz'üdür. Bu dahi, keşfi nazarda taayyün-ü evvelden birkaç merhale uzaktır. Matluba dahi, ondan birkaç merhale yakındır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir

-Hangi kemal ki, cüz'e müyesser olmuştur; külle dahi müyesser olur. Zira kül; başka cüzlerle beraber, o cüzden ibarettir. Mana böyle olunca, küllün dışında, o cüz için sebkat husulünün ve yakınlığının manası nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-O kemal ki, cüz için asaleten hasıl olur; o kemal kül için dahi, cüz'e tebaiyeti ile hasıl olur.

Şüphesiz, asalet için bir sebkat vardır ki; bu tebaiyet için yoktur. Aslın bir yakınlığı vardır ki; bu yakınlık fer için yoktur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, dairenin merkezi, kıdem itibarı ile, daha ileri olmuş ise, yani kendine mahsus olan kemalâtanda, bunun yeri vardır.

Bu cevabın bir başka tahkiki şöyledir:

Cüz'ün kemali; ancak o kemal, cüz'ün asli mahiyetinden neş'et etmekte ise külle sirayet eder. Amma o kemal, mahiyetinin inkılabından sonra cüz'e arız olmuş ise, o kemalin külle sirayet etmesi lâzım gelmez. Zira o cüz; mahiyetinin inkılabından sonra, o kül için cüz olarak kalmaz ki, ondaki kemal sirayet etsin.

Bir misal olarak şöyle anlatabiliriz:

Bir gümüş cüz, iksir ameliyesi ile altın haline getirildiği zaman; gümüş cüz mahiyetinden çıkıp altın mahiyetine inkılab eder. Artık altınlaşan bu parça (cüz) için:

-Altın haline gelen bu parçanın kemalâtı, kendisinin küllü olan gümüşe sirayet eder, denmesi mümkün olmaz.

Bu cüz, inkılâptan sonra, o gümüş için bir cüz olarak kalmaz ki, kemalâtı sirayet etsin.

Bu manayı anla; içinde bulunduğumuz marifeti ona göre kıyasla.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Vücudi taayyün-ü evvelin hariçte bir vücudu var mıdır? Yahut yalnız ilmi bir sübut mudur? Halbuki, bu iki şıktan her ikisi de sahih değildir. Zira, o büyükler katında, haricen Zat-ı Vahidden başka yoktur. Taayyünat ve tenezzülatın, zahirde ne ismi vardır; ne de resmi. Şayet ilmi sübuta kail olsak, lâzım gelir ki, taayyün-ü ilmi ondan ileri buluna... Bu dahi, mukarrer mananın hilâfınadır.

Bunun için şu cevabı veririm:

-O, işin aslında sabittir, isterse, ilim ötesinde onun sübutu olduğu manasına:

-Harici sübut... densin. Bunun da yeri vardır.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

506. MEKTUP

MEVZUU: Cemalin ve kemalin incelikleri beyanında olup bu iki mertebenin üstünde bulunan mukaddes bir mertebe. Anlatılan iki mertebeden: Habib'in, Halil'in ve Kelim'in nasipleri. Onlara salât ve selâm olsun.

Ve Hazret-i Şeyhimizin (İmam-ı Rabbani)'nin bu mertebeden nasibi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade, Hace Muhammed Masum'a yazmıştır.

Sübhan Hak, haddizatında Cemil'dir. Zati olan hüsün ve cemal, onun için sabittir. Bu hüsün ve cemal, bizim kavradığımız ve akıl edip hayalimize getirdiğimiz hüsün ve cemal değildir.

Bununla beraber, Hazret-i Zat'ta pek mukaddes bir mertebe vardır ki; son derece azamet ve kibriyası bulunduğundan o mertebeye vusul mümkün değildir. Hatta onu,,hüsün ve cemal ile de tavsif etmek mümkün değildir.

Taayyün-ü vücudi olan taayyün-ü evvel zati olan o kemalin ve cemalin taayyünü onların zillidir. O pek mukaddes mertebede hüsün ve cemalin mecali yoktur. Orada, asla bir tahayyün de yoktur. Zira orası, gayet azametinden ve kibriyasından ötürü, asla bir taayyün ile mütaayyen olamaz.

Bir mısra:

Aynaların hangisinde suret bulabilir!..

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen; taayyün-ü evvel dairesi merkezine, o pek mukaddes mertebeden bir sır ve keyfiyet tevdi edilmiştir. Oraya, alâmetten yana münezzeh ve mukaddes olan o mertebeden bir alâmet konmuştur.

Taayyün-ü evvel, nasıl Velâyet-i Haliliye'nin menşei ise, o taayyün-ü evvel dairesi merkezinde tevdi edilen sır ve keyfiyet de, Velâyet-i Muhammediye'nin menşeidir. Onların sahiplerine salât, selâm ve tahiyyet.

Zılları taayyün-ü evvel olan zati hüsün ve cemal için mecaz alemindeki güzellik vardır. Bu dahi, yanak hüsnü ve ben cemaldir.

Merkeze tevdi edilen bu sır ve keyfiyet için bir melâhet ile münesebeti vardır ki, boy güzelliğinin, yanak tatlılığının, göz hüsnünün ve ben cemalinin ötesindedir. Bu, ancak zevke dayalı bir iştir ki, kendisine zevk verilmeyen kavrayamaz.

Bir şiir:

Bir ceylânım var tüm güzellik onda;

Kim vasfeder bana cemal dilâl şanında...

İki velayet arasındaki tefavüt, bu beyandan bilinmelidir. İsterse, her ikisi de, yüce mukaddes Zat yakınlığından neş'et etmiş olsun. Ne var ki, birinin mercii, zat kemalidir; diğerinin avdet yeri ise, sırf yüce Zat'tır.

Melâhat, sabahatın fevkinde olduğuna göre; melâhata vusul, ancak bütün sabahat mertebelerini geçtikten sonra tasavvur edilebilir.

Velâyet-i İbrahimiye mertebelerinin tümüne vusul müyesser olmayınca; büyük Velâyet-i Muhammediye'nin zirvesi olan bu velayetin hakikatında vusul müyesser olmaz. Her iki velayetin sahibine de salât ve selâm.

Resulullah (sav) Efendimizin Millet-i ibrahim (as) mütabaatı ile memur olması mümkündür ki, şu sebepten ola; bu mutabaat vasıtası ile onun velayetinin hakikatına ulaşa; oradan dahi:

-Melâhat... diye tabir edilen, kendi velayetinin hakikatına terakki ve onunla tahakkuk eder.

Resulullah (sav) Efendimizin hullet velayetinin merkezi ile zati münasebeti bulunduğundan; Hazret-i Zat icmaline daha yakındır. Dairenin çevresi (muhiti) ile münasebeti daha azdır. Zira, o dairenin yönü, zat kemali tafsilinedir. O dairenin muhiti kemalâtı ile tahakkuk edilmedikçe, Velâyet-i Hullet tamam olmaz.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; okunan salâvat-ı şerifede şöyle gelmiştir:

"İbrahim'e salât eylediğin gibi..."

şunun için ki: Kendisine Velâyet-i Hullet tamamı ile müyesser ola... Tıpkı, o velayetin sahibine müyesser olduğu gibi.

Resulullah (sav) Efendimize ve ona salât ve selâm olsun.

Velâyet-i Muhammediye için tabii mekân, Velâyet-i Maliliye dairesi merkezinin noktası; onun seyri dahi, o dairenin merkezi ile kısıtlı oyunca o merkezden çıkışı ve dairenin muhitine girişi ve onun kemalâtını iktisabı zor olur. Şunun için ki: Bu durum, onun tabiatının iktizası hilâfınadır.

Bu duruma göre hal şunu iktiza etti ki, Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden mutavassıt biri çıka; onun tebaiyeti ile o merkezi aynında buluna ve bir başka yönden de, kendisi için dairenin muhiti ile münasebet peydah ola... Böylelikle de, o dairenin kemalâtını iktisab ederek, onun hakikati ile de taahhuk ede.

"Bir kimse, iyi bir âdet meydana getirir ise, onun ve onunla amel edenlerin ecri kendisinedir." hükmüne göre; metbuu (tabi olduğu) peygamber dahi o kemalât ile tahakkuk eder. Böylelikle Velâyet-i Haliliye'yi dahi itmam eylemiş olur.

Bu Fakir'e zahir olduğuna göre; bu muammanın sırrı şöyledir:

Velâyet-i Hullet dairesi merkezinin noktası, sair noktalarından mahabbetle imtiyazlı bir durum almıştır; isterse basit manası ile olsun. Lâkin, muhibbiyet ve mahbubiyet itibarını tazammun ettiğinden; kendisine daire sureti zuhur eder. Onun muhiti, muhibbiyet itibarı olup merkezi mahbubiyet itibarıdır.

Velâyet-i Museviye menşei, dairenin muhiti olan muhibbiyet itibarıdır.

Velâyet-i Muhammediye menşei, dairenin merkezi olan mahbubiyet itibarıdır.

Velâyet-i Muhammediye'nin husulünü bu makamda tasavvur etmek gerek.

Bin sene geçtikten sonra; Hakikat-ı Muhammediye'nin bağlı olduğu bu ikinci daireye bir genişlik arız oldu. Onda ikî itibar zuhura geldi. Merkez daire suretinde sırf mahbubiyet zuhur etti. O dairenin muhiti ise, muhibbiyetle imtizaç eden mahbubiyet oldu.

Velâyet-i Ahmediye'nin menşei dahi, bu anlatılan dairenin merkezidir.

AHMED ismi, Resulullah (sav) Efendimizin ikinci ismidir. Ve o, sema ehli arasında, bu isimle bilinmektedir. Nitekim, bu manayı anlatmışlardır. Mümkündür ki, sema ehlinden olan İsa'nın (as) Resulullah (sav) Efendimizin kudümünü bu AHMED ismi ile müjdelemesi bu sebebe göre ola... Bu mübarek ismin, Zat-ı Ehad'e çok yakınlığı vardır. Hazret-i Zat'a diğer ikinci bir isim olan mübarek MUHAMMED isminden daha yakındır.

Bu isim, mübarek EHAD isminden bir MİM halkası ile ayrılmıştır. O da, zuhura ve izhara sebeb olan mahabbetin mebdeidir.

AHMED ismine dere edilen MİM Kur'an harflerinin mukattaatından olup suretlerin evvellerinde nazil olmuştur. Keza, derin sırları taşır.

MİM harfinin, Resulullah (sav) Efendimize mahsus olan bir hususiyeti vardır. İş bu hususiyettir ki, onun mahbubiyetine sebep olmuş ve her şeye karşı üstün bir duruma getirmiştir.

Biz yine asıl kelâma dönelim. Deriz ki:

-Muhibbiyetle imtizaç eden mahbubiyetten ibaret olan o dairenin muhiti; Resulullah (sav) Efendimizin ümmeti efradından bir ferdin velayet menşeidir. Velâyet-i Muhammediye ve merkeziyet husulü ile beraber, onun daire muhiti ile de münasebeti vardır.

Kemalâtını iktisab etmiş ve bilmiştir ki, bu ikinci devlet, yani dairenin muhiti ile münasebeti ve onun kemalâtını iktisab etmesi; kendisine Velâyet-i Museviye yolundan hasıl olmuştur.

Mukarrer olan mana şu ki: Ümmete hangi kemal hasıl olur ise, aynısı o ümmetin peygamberine de hasıl olur.

"Bir kimse, iyi bir âdet meydana getirir ise..." hadis-i şerifi hükmüne göre; Resulullah (sav) Efendimize, o ferdin tavassutu ile, daire muhitinin kemalâtı müyesser olmuştur. Resulullah (sav) Efendimiz için, yine Velâyet-i Hullet dahi tamam olmuştur. Bin seneden sonra:

"Allahım, Muhammed'e salât eyle: İbrahim'e salât eylediğin gibi..?" manasındaki dua icabet görüp dilek makbul oldu.

Resulullah (sav) Efendimizin muamelesine gelince, o sır iledir. Bu dahi, kendisinden:

-Melâhat... tabir edilen merkeze tevdi edilmiştir.

O ferde gelince, anlatılan makamdan aleme döndürülür. Şunun için ki: Ümmetini koruya... Amma kendisi, keremli nefsi ile, gaygın gaybı hücrede mahbubu ile halvete çekilir.

Bir şiir:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri;

Miskin aşıka yeter yudum yudum içtikleri...

***

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Üçüncü merkez muhiti; her ne kadar taayyün-ü evvel merkezi muhitine nisbetle daha küçük görünmekte ise de; lâkin daha camidir. Zira, bir şey Hazret-i Zat'a ne kadar fazla yaklaşırsa; daha cami duruma gelir.

Bilinmelidir ki, onun küçüklüğü, insanın küçüklüğüne benzer. Zira, onda küçüklük bulunmasına rağmen, alem sınıflarının tümünden daha camidir. ' Yine bunun gibi... Bir şahıs, bu muhitin kemalâtı ile tahakkuk ettikten sonra, merkez icmalinden çıkıp muhit tafsiline geçer ise, önce içinde bulunduğu tafsil ve muhitle olan münasebetsizliği zail olur. Hiçbir zorlama olmadan, tafsilden tafsile geçer ve o tafsilin kemalâtı ile tahakkuk eder.

***

Şunu da dinle:

Kemal-i iktidar bulunmasına rağmen; alemin nizamı hikmete bağlı olduğundan; mahbupların terbiyesinde sebeplerin varlığı gerekli görülmektedir. İsterse sebeplerin varlığı illetsiz ve kudret nikabı dışında bir şey olmasın.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'ın sünneti (âdeti, töresi, yolu, usulü) daha önce de geçtiği gibidir. Onun sünnetinde asla bir tebdil bulamazsın.” (48/23)

***

BİR TENBİH

Bilesin ki,

Peygambere kemalâttan bazısı, her ne kadar ümmetinden bir ferdin tavassutu ile husule gelmekte ve bazı makamlara onun tevessülü ile ulaşmakta ise de; lâkin, böyle bir şeyden o peygamberin noksan, o ferdin dahi, onun üzerine meziyetli olması lâzım gelmez. Zira o ferd, kemale, o peygambere mütabaatle nail olmuştur. Bu devlete dahi onun uydusu olmakla ermiştir. Hakikatta o kemal, o peygamberindir. Kendisine yapılan mü-tabaatın neticesidir.

Bu ferdin misali şuna benzer ki, bir hizmetçidir; hizmeti görülenin hazinesinden harcını yapar. Onun için güzel elbiseler hazırlar. Şunun için ki: Güzelliğin ziyadelik gele ve haşmeti ve celâli arta...

Mana anlatıldığı gibi olunca; hizmeti görülende ne gibi bir noksanlık olur; hizmet edenin de, onun üzerine ne gibi bir meziyeti bulunabilir.

Yardım, ancak akrandan gelir ise, bir noksan olur. Amma hizmetçilerden ve kölelerden gelir ise, bu aynen kemal, cahın ve celâlin artmasına sebep olur.

Asıl noksan odur ki, anlatılan manada birini diğerine karıştırır ve noksanlık tevehhümüne düşer.

Padişahları görmez misin? Mülkleri ve beldeleri, ancak hizmetçilerin ve orduların yardımı ile alırlar. Kaleleri onların yardımı ile fethederler. Böyle bir yardımdan da, o padişahlar için azamet ve kıymet husulünden başka bir şeyin husule geldiği bilinmez. Hizmetçilerin ve yardımcıların şerefinden ve izzetinden yana da bir şey izhar edilmez.

Ümmetlere gelince, bunlar da, peygamberlerin hizmetçileri ve köleleridir. O büyüklere, bunlardan yardım hasıl olur. Böyle bir şeyden onların noksanı olması nasıl tevehhüm edilebilir? O büyükler için nasıl şöyle denir:

-Bunlar, asla yardıma muhtaç değillerdir.

Kemal mertebelerin bütünü, o büyüklere bilfiil hasıl olmuştur. Hem de sarih olarak açık bir şekilde.

Kaldı ki, bu büyükler, Sübhan Allah'ın kullarıdır. Daima onun fazilet feyizlerini beklemektedirler. Onun rahmet bereketlerini ummaktadırlar. Devamlı olarak; terakki etmek isterler.

Şu hadis-i şerifler anlatılan manayı teyid ederler:

"İki günü eşit geçen ziyandadır."

"Benim için vesile isteyiniz."

Şu manalar dahi gelmiştir:

- Resulullah (sav) Efendimiz, muhacirlerin fukaralarına tevessül ile fetih talebinde bulunurlardı.

Bütün bunlar, yardım ve muavenet talepleridir. O kimseler ki; o büyükler hakkında, ümmetlerin yardımlarına ve muavenetlerine cevaz vermezler; bunların nazarları peygamberlerin azametine ve yüksek derecelerine vaki olmuştur. Şayet onların nazarı, peygamberlerin kulluğuna düşseydi; onların mevlalarına olan ihtiyaçları dahi malum olsaydı; ümmetlerin imdadını inkâr etmeyecekleri gibi, hizmetçilerin ve kölelerin yardımını dahi uzak görmezlerdi.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin." (66/8)

Salât ve selâm, Resulullah Efendimize, bütün enbiya-ı izama ve melâike-i kirama.

***

507. MEKTUP

MEVZUU: Hazret-i Şeyhimize (İmam-ı Rabbani)'ye mahsus velayet sırları.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Salih Külâbi'ye yazmıştır.

***

Bu Fakir'in velayeti, her ne kadar Velâyet-i Muhammediye ve Velâyet-i Museviye terbiyesi ile olmakta, -o velayetlerin sahiplerine salât ve selâm olsun-, onların uyumuyla mahbubiyet ve muhibbiyet nisbetinden mürekkeb -çünkü mahbubların reisi Allah'ın Resulü Muhammed (sav) olup, muhiblerin reisi dahi Musa Kelimüllah (as) olmuştur- ise de; lâkin onda bir başka iş vardır. Ona, kendine mahsus bir muamele sağlanmıştır.

Bu velayetin aslı, her ne kadar Velâyet-i Muhammediye olan peygamberinin velayeti ise de, o velayet dahi, asaleten sırf mahcubiyetten neş'et etmiştir; lâkin bu velayete, Velâyet-i Museviye dahi inzimam ettiğinden, o dahi, asaleten sırf muhibbiyetten neş'et etmiştir; dolayısı ile onun boyasına da girip kendisine bir başka durum arız olmuştur. Hatta onun için şöyle demek de mümkündür:

-O, bir başka hakikat olmuştur; bir başka semere vermiştir; bir başka netice vermiştir.

Şu şiiri söyleyen ne güzel söylemiştir:

Saki, bir afyon atmış ki bu şaraba;

Ne baş bıraktı, ne de kavuk ahbaba...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver; bizim için isimizde muvaffakiyet hazırla...” (18/10)

***

BİR FASL-I HAYR

Bu velayete bağlı muameleden bir nebze izhar edecek olsam; boğaz kesilir ve gırtlak koparılır.

Ebu Hüreyre ki, Resulullah (sav) Efendimizin aldığı bazı ilimlerden ötürü:

-Boğazın kesilmesi... manasından bahsettikten sonra, başkası hakkında ne denir? Allah ondan razı olsun.

Sübhan Allah, anlaşılması zor, derin ve çetin sırların zatı ile hasın hası kullan arasında saklı kıldı. Yabancıları, onların etrafında gezmeye dahi bırakmadı.

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimiz, alemlere rahmetti. Bu saklı sırlan, marifetinin kemalinden ve ilminin çokluğundan Ebu Hüreyre (ra) ve başkasına söyledi. Onların, hayrı serden ayırma kabiliyetlerini bildiği için, bu saklı incileri onlara vermeyi tercih etti.

Ben Müflis Kalibülbidaa kula gelince, bu sırları anlatmaktan korkuyorum. Hatta hatırlatmaktan da... Bu su-i halim ve istidadsızlığımla o yüce matluplara karşı bir münasebet bulamıyorum. Lâkin durumu anlıyorum ve şu manayı itiraf ediyorum:

Olmaz bir işte zorluk, olunca keremlilerle...

Evet, Allah için durum budur. Bu kerem dahi, Sübhan Zatına lâyıktır.

Sübhan Hakkın keremi, bize yalnız bugün için gelmemiştir. Bu kerem, yerden bir avuç toprak alıp da bizi ondan yarattığı günden başlar (hatta daha da evvel).

Bu yarattığını, zatına halife kıldı. Zatından vekâleten eşyanın kıyamını onunla sağladı. Arada bir vasıta kılmadan, bütün eşyanın ilmini ona öğretti. Kendisinin mükerrem kullan olan melekleri dahi, onun talebeleri eyledi. Üstün şanlarına rağmen, meleklere emretti ki, ona secde edeler.

-Muallim-i melekût (meleklerin öğretmeni) diye nam salan İblis'i de tard etti. İbadette ve taatta onun büyük bir şanı vardı. Halife kıldığına secde etmekten imtina ettiği, zami ve saygıda bulunmadığı için onu mel'in, melum, mat'un eyledi.

Bu toprağa bir kuvvet ve himmet verdi ki, semaların, yerin ve dağların taşımaktan çekindiği, ondan korktuğu emaneti yüklene... Sonra ona, keyfiyetten münezzeh, misalden yüce olan yerin ve semaların yaratıcısını görme kuvveti ve kabiliyeti vardı. Halbuki kendisi, keyfiyet ve misal durumundadır. Bununla beraber, dağ bütün salâbetine rağmen, o Sübhandan gelen bir tecelli ile parça parça toz haline geldi.

O yüce Allah kadim ihsan sahibidir. Merhametliler merhametlisidir. Bizim gibi acizleri de, sabikun zümrenin derecelerine yükseltmeye de kadirdir. Keza, onların eriştiği devlete ortak kılmaya da... Yani onların bir uydusu olarak...

Bir şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının...

***

BİR TENBİH

Bilesin ki,

Hazret-i Sübhan Hak, daima tenzih ve takdis üzere olup hüdus sıfatlarından münezzeh, noksan damgalarından da beridir. O yüce Sultan'ın Zatına tagayyür ve tebeddül yolu yoktur. Orada ittisal ve infisal mecali de yoktur. O makam için haliyet ve mahalliye! cevazı dahi küfürdür, ittihad ve ayniyet hükmü dahi aynen ilhaddır; zındıklıktır.

Şayet Sübhan Hak kullarına bir yakınlık ve vuslat hasıl olur ise, lâkin bu, bir cismin diğer cisme yakınlığı kabilinden değildir; cevherin arazla ittisali cinsinden dahi değildir. Şayet burada bir yakınlık var ise, bu keyfiyetten münezzehtir. Eğer bir vuslat var ise, o dahi kemmiyetten ve bir yerde olmaktan (eyneden) beridir.

Bu büyüklerin, o makamdaki muamelesi, lâkeyfi alemdendir. Lâkeyfi alemin, keyfi aleme nisbetle durumu, umman denize nisbetle bir damla gibidir.

Nasıl böyle olmasın ki?.. O mümkindir; bu dahi Vacib Taala'dır. O, dar bir mekâna sığdırılmıştır; bu ise, zaman ve mekân darlığından münezzehtir.

Evet, ibare sahası, o alemde geniştir. Amma ibareden yana yüksekliğe sahip olduğundan, bu alemde dardır. Keza işaret edilmekten yana uzaktır.

Merhametliler merhametlisi, has kullarına lâkeyfi alemden bir nasip ve bir seyir vermiştir. Lâkeyfi kuamele ile de, onları müşerref eylemiştir.

Şayet lâkeyfi alemden faraza keyfi ile tabir etmek mümkin olsa, böyle bir tabir, çocuklara; buluğa ermişlerin, şeker ve bal lezzetini cima lezzeti ile tabir etmelerinden daha uzak bir mana ifade eder.

Sonra, üstte anlatılan iki lezzet bir alemdendir. Halbuki, o tabir edilenle tabir eden iki ayrı alemdendir.

Her kim, lâkeyfiyi, keyfi ile tabir etmeye kalkar da, keyfinin hükümlerini lâkeyfi üzerine yürütmeye giderse, onun için hak olur ki, taan ve tard uğrağı ola... Zaruri olmaktan da, ilhad ve zındıklıkla itham edile.

Şunun için ki: O sırlar, incedir; çetindir. Onlar da, ancak ibare ve tabir cihetinden gelmektedir; tahakkuk ve husul cihetinden değildir.

insanın o sırlarla tahakkuku, imanın kemalidir; amma keyfiyetle onları tabir etmek aynen küfür ve ilhaddır. Bu makamda gerekir ki:

"Allah'ı bilenin dili tutulur..." manasına göre amel edile...

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla. Çünkü sen her şeye kadirsin.” (66/8)

Evel ahir Allah'a hamd olsun. Salât ve selâm Allah'ın Resulüne; daima ve her zaman.

***

508. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizin iki ismine taalluk eden sırlar beyanındadır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Fakir Haşim Kişemi'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Resulullah (sav) Efendimiz, iki isimle müsemmadır. Bu iki isimden her biri Kur'an-ı Mecid'de anlatılmıştır.

Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Muhammed, Allah'ın Resulüdür...” (48/29)

Yine Sübhan Allah, Ruhuilah'ın müjdesini hikâye ederek, şöyle buyurdu:

"Onun ismi Ahmed'dir...” (61/6)

Bu iki mübarek isimden her biri için, kendi başına bir velayet vardır.

Velâyet-i Muhammediye, her ne kadar Resulullah (sav) Efendimizin mahbubiyetinden neş'et etmiş ise de; orada sırf mahbubiyet yoktur. Aynı zamanda, ona muhibbiyet keyfiyeti de karışmıştır, isterse bu karışma, Resulullah (sav) Efendimize asaleten sabit olmasın. Böyle olsa dahi, onun sırf mahbubiyetine manidir.

Ve ayet-i Ahmediye'ye gelince bu, sırf mahbubiyetten neş'et etmiştir. Orada, muhibbiyet şaibesi yoktur.

Bu ikinci anlatılan velayet; bir kadem, önceki velayetten daha ileri olup bir merhale, matluba ondan daha da yakındır. Muhibbin rağbeti onda daha fazladır.

Çünkü mahbub, mahbubiyette her ne kadar daha tamam olur ise, mahbubun nazarında, istiğnası ve dilâli daha güzel ve daha melih olur. Muhibbi kendine cezbetmesi ve onu kendisine dalgın ve hayran bırakması o kadar çok ve ziyade olur.

Bir şiir:

İftinanım hiç değil onun yalnız cemalinden;

Olmaktadır, hepsi onun nazından işvesinden...

Burada

-iftinan... tabirinden murad, aşkın matlubuna olan aşkın ifratıdır.

Sübhanellah... Ahmed ismi, acayip yüksek bir isimdir. Kelime-i mukaddes EHAD isminden ve MİM halkasından terkib edilmiştir. Bu MİM harfi de, lâkeyfi alemde, incelik taşıyan ilâhi sırlardan sayılır. Bu keyfi alemde dahi, o saklı sırdan tabir edip anlatmak mümkün değildir. Yani MİM harfi halkası olmadan... Şayet öyle bir imkân olur ise, onu, Sübhan Hak tabir buyurur.

EHAD, şeriki olmayan o EHAD'dir. MİM harfi halkası dahi, o ubudiyet tokudur ki, (tok halkadır); kulu Mevlâ'dan ayırd eder.

Kul MİM'in halkasıdır. EHAD lâfzı ise, ancak onun tazimi ve hususiyetini izhar için gelmiştir. Yani Resulullah Efendimizin... Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Bir şiir:

Olunca, bir kimseye sahi bu isim;

Olur müsemması pek aziz, pek kerim...

Aradan bin sene geçtikten sonra; o velayet, bu velayete müncer oldu. Velâyet-i Muhammediye dahi, Velâyet-i Ahmediye'de nihayet buldu, iki ubudiyet toku, bir tokta baki kaldı. Tok-u evvelin (yani birinci MİM'in halkası) yerine de ELİF harfi yerleşti. Bu ELİF Resulullah (sav) Efendimizin Rabbına işarettir. Böylece, MUHAMMED ismi, AHMED oldu. Ona ve âline salât ve selâm.

Geçen bin senenin, büyük işlerin değişmesinde tesiri vardır.

Üstte anlatılan mananın beyanı şöyledir:

iki ubudiyet toku, (halkası) mübarek MUHAMMED ismine derce edilen iki mimin iki halkasından ibarettir. Yine mümkündür ki, bu iki tok, Resulullah (sav) Efendimizin iki taayyününe işaret ola... Yani:

a) Beşeri cesedi,

b) Ruhi meleki taayyünlerine... Mevt arazları sebebi ile cesedi taayyüne fütur gelip ruhi taayyünü kuvvet bulmuş ise de; lâkin o taayyünün eseri baki kalmıştır. Bundan lâzım eldi ki, bin sene geçtikten sonra, o eser dahi zail ola... O taayyünden bir nişan kalmaya...

Bin sene geçtikten sonra, o taayyünden eser kalmadı. Ubudiyetin iki tokundan bir toku da koptu. Ona zeval ve fena arız oldu. Üluhiyet ELİF'İ de onun yerine oturdu. Onun için şöyle demek mümkündür:

-O bekabillah gibidir...

Böylece, zaruri olarak MUHAMMED ismi, AHMED o Idu. Velâyet-i Muhammediye dahi, Velâyet-i Ahmediye'ye intikal etti.

MUHAMMED, iki taayyünden ibarettir.

AHMED, yalnız bir taayyünden kinayedir. Ve bu isim, ıtlak makamına, birinci isimden daha yakın ve alemden de daha uzaktır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Meşayihin takrir eylediği ve onları velayete bağladığı fenanın ve bekanın manası nedir? Bu, Taayyün-ü Muhammedi'de anlattığın fenanın ve bekanın manası nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Velayetin bağlı olduğu fena ve beka, şühudidir. Eğer orada bir fena var ise, nazar itibarı iledir. Eğer beka ve sebat var ise, bunlar da nazar itibarı iledir.

Orada beşeri sıfatların setri vardır; zevali değil.

Amma bu taayyünün fenası öyle değildir. Hatta burada, beşeri sıfatlara, vücudi zeval tahakkuku vardır. Cismaniyetten ruhaniyete geçmek vardır.

Beka canibinde ise, kul her ne kadar hak olmaz ve kendisinden ubudiyet ayrılmaz ise de, lâkin o, Sübhan Hakka pek yakın düşer. Kendisine ziyade maiyet hasıl olur. Nefsinden dahi, pek uzak kalır. Beşeri hükümlerin ondan kalkması dahi, pek ziyade olur.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Beşeri sıfatların fena bulmasına bağlı bulanan bu Uruc-u Muhammedi; her ne kadar muamelesi yüce zirveye çıkar ve onu gayr ve gayriyet cezbelerinden halâs eder ise de, lâkin ümmetine muamele pek zor olur. Beşeri münaebet yolu ile olan hidayet nuru da azdır. Bu son acizlerin hallerine teveccühü dahi az olur. Bütün külliyeti ile hakikat kıblesine teveccüh etmiştir.

Vay o reayanın haline ki; Sultan onların haline iltifat etmez; bütün külliyeti ile, mahbubuna müteveccihtir.

Anlatılan manadan ötürüdür ki, bin seneden sonra, küfür ve bıd'at zulmetleri istilâ etmiştir, islâm nuruna da noksan gelmiştir.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin, " (66/8)

***

509. MEKTUP

MEVZU: Alemin mevhum olduğunun sırrı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Sof î Kurban Cedide yazmıştır.

***

Sofiye demiştir ki:

— Âlem, mevhumdur..

Bu, şu manaya değildir: Bu âlem, sırf vehmin yapması ve yontmasıdır.. Zira, böyle bir şeye kail olmak, ahmak sofestaî yoludur. Elbette onun mevhum olduğu şu manayadır:

— O, Sübhan Allah'ın yaratması ile yaratılmıştır. Amma vehim mertebesinde.. Sübhan Hakkın san'atı ile, onun için vehim mertebe sinde bir sübut ve istikrar hâsıl olmuştur.

Lâkin, onda bulunan hayır ve kemal, Yüce Mukaddes Hazret-i Vücud'dan emanettir ve o Pek Mukaddes Mertebe zılâlinden bir zildir. Onda bulunan şer ve noksan ise., ademden gelmedir. Bütün şerrin ve noksanın menşei olan o ademde saklı serlerin ve noksanların zılâlinden bir zildir. Mesleklere istidadlı salik, o Yüce Zat'ın terbiye hükmüne göre emaneti ehline verir ise.. Yani Safın terbiye hükmüne göre emaneti ehline verir ise.. Yani: Hayrı ve kemali ehli olanlara reddedip şerri dahi sahibine havale eder ise.. zarurî olarak, fena devleti ile tahakkuk etmiş olur..

Artık ondan yana bir nişan kalmaz.. Kendisinde hayırdan yana bir eser de kalmaz.. Kendisine, serden yana bir zarar da gelmez..

Çünkü kendisinde bulunan hayır ve şer vucuddan ve ademden gelen emanettir. Kendisi, babasının evinden bir şey getirmemiştir. Kendisinin ameli, emaneti taşımaktan başka değildir. Emanetleri de tamamen ehline verdikten sonra, hiç şüphe edilmeye ki:

— Ben ve biz (Ene ve n a h n ü) ..

Zahmetinden kurtulur; fenaya ve ademe mülhak olur..

***

510. MEKTUP

MEVZUU: Suri güzellikten lezzet almanın zararı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hacı Abdüllatif Harzemi'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Hayırdan, kemalden, hüsünden ve cemalden her biri; hangi mekânda olursa olsun, sırf hayır olan vücudun eseri olup yüce Sultan Vacibü'l-vücud'a mahsustur.

Mümkinde vücud, zıllıyet yolu ile o yüce Makamdan in'ikâs ettiği gibi; güzellik ve cemal dahi zıllıyet yolu ile o mertebeden gelmektedir.

Mümkinin zatı, zati ademi sebebi ile sırf şer, çirkinlik ve noksandır.

Lâkin, mümkinde müşahede edilen bu güzellik ve cemal, her ne kadar vücuddan gelmekte ise de; adem mir'atından zuhur ettiklerinden, mir'at hükmünü almışlardır. Çirkinlikten bir nasibe nail olmuşlardır. Kendilerine noksan arız olmuştur.

Mümkinde zati çirkinlik olduğundan; bu güzellikten aldığı kadar halis güzellikten lezzet almaz. Halbuki o, bunun mebdeidir. Şunun için ki, bununla münasebeti daha ziyadedir. Bu çöpçü gibi ki; kötü kokulardan lezzet alır. Çünkü onunla ünsiyeti ve ülfeti vardır; sebep budur. Amma böyle bir lezzeti, güzel kokudan alamaz. Nitekim, bu mana meşhur bir kıssada anlatılmıştır.

-Bir çöpçü bir defasında attar dükkânına uğramış; güzel kokuların fazlalığından düşüp bayılmış. Bu arada, büyüklerden biri, onun yanına gelmiş, durumuna muttali olunca, burnuna bir parça pislik komalarını emretmiş. Bu emrini yerine getirmişler; hemen ayılıp kalkmış yoluna gitmiş.

***

511. MEKTUP

MEVZUU: Maveraünnehir büyüklerinin bereketlerinden feyiz yollu gelen zahir ve batın nimetlerine şükür izharı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Seyyid Mir Mümin Belhi cenaplarına yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçmiş olduğu kullarına.

İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretmemiş olur.

Maveraünnehir ulamasının ve meşayihinin hakları üzerimizdedir. Yani bizim gibi acizlerin... Hatta, Hind beldelerinde bulunan bütün ehl-i İslâm'ın üzerinedir. O kadar ki, onları beyan etmek takrirle olmaz, yazmakla anlatılamaz. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

Bizler, ehl-i sünnet -Allah şehirlerde emsallerini artırsın- görüşlerine uygun biçimde sahih itikadı, o büyüklerin tahkikleri ile kazandık.

Hanefi ulemasının -Allah onlardan razı olsun- Kavillerine göre sahih amelin bize hasıl olması; bunların tetkikleri sonunda oldu. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın; sofiye-i aliyye tarikatına sülük, bu diyarda, o mübarek toprağın bereketlerinden istifade yollu gelmiştir.

Cezbe makamının tahkiki, sülük, fena, beka, seyr.i ilellah, seyr-i fillah ki, bunların hepsi has velayet mertebesine bağlıdır; hemen hepsi o bereketli arsanın büyüklerine ait feyizlerin eseridir.

Hulâsa, zahirin salâhı, batının felahı her ne ise, oradan alınmıştır.

Bir şiir:

Feyz şükrünü nasıl ödesin çimen, ey ebr bahar;

Hepsi nimetinle perverde ister gül ister har...

Allahu Teala, orayı ve oranın ahalisini, afatlardan ve beliyyelerden korusun... Seyyidü's-sadat hürmetine... Ona ve âline salâtlar ve selâmlar.

O ulvi diyardan bu süfli diyara bazı rakadaşlar gelmektedirler. Onların bu gelişleri, herhangi bir hacete mebnidir. Orada bulunan, bereket sahibi zatların iütuflarına izhar ederler. Yani bu Fatör için... Bilhassa, Maden-i irsad ve'i-hidayet Menba-ı ifade Ve'l-İfaza Hazretlerinin mülazimlerine olan şefkatlarını açıklarlar. Bu arada derler ki:

-O Cenab-ı Ali'nin size hüsn-ü zannı vardır. Yazılan bazı ilimlerini ve maarifini mütalaa eder, onları güzel bulur.

Büyüklerden gelen bu gibi müjdeler, bazı zevklerin yazılmasına cür'et ve cesaret ebebi olmaktadır.

***

Bugünlerde, Şeyh Ebü'l-mekârim Sofi geldi; çeşitli lütuflarınızı şefkatlarınızı açıkladı. Bunun için kereminize itimad ederek, bazı kelimelerle başınızı ağrıtmak cür'etinde bulunduk.

***

Kardeş Muhammed Haşim, ihlâs sahibi ahbab arasındadır. Yukarda adı geçen sofi ile bu Fakir'in bazı müsvedde nakillerini yolladı: Onunla iktifa ediyoruz; bu Taife-i Aliyye ilimlerinden ve maarifinden bu sayfaya bir harf bile derc etmiyoruz.

Hazret'in inayetinden ve şefkatından beklediğimiz o ki, son nefesin selâmeti babında bizi duadan unutulmuş eylemeye...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver; bizim için işimizde muvaffakiyet hazırla.” (18/10)

Bahusus şu Hazretlerin her birinden dua talep etmekteyiz: Cenab-ı Na-kib Necib Melâz-ı Ehlüllah Seyyid Mirik Şah, Cenab-ı Alâmetü'l-Vera Mevlâna Hasan, Cenab-ı Nasır-ı şeriat ve Hafızı'l-millet Kadı Tulek... Allahu Teala, onların bereketlerini devamlı kılsın.

Fakir'in evlâdı dahi, mahdum-u kiramlarımıza selâmlar edip onlardan dua talebinde bulunurlar.

***

512. MEKTUP

MEVZUU: Yakup peygamberin as Yusuf peygambere mahabbet sırrının keşfi.

Bu arada, bazı acayip sırlar ve garip ilimler.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Nurhak'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına da selâm.

Pek değerli kardeşim Şeyh Nurhak; Yakub'un, Yusüf'e olan mahabbetinden sormuş. Resulullah Efendimize ve onlara salâtlar ve selâmlar. Hem de ihtimamla ve şevkle...

Bu mananın inkişafı babında şevk; bir müddetten beri bu Fakir'de dahi var.

Onun şevki de, bu Fakir'in şevkine ilâve edilince; külliyetimle, o inceliğin keşfine yöneldim. Hem de ihtiyarsız olarak...

Bunun üzerine ilk nazarda zahir olan şu oldu ki, onun yaratılışı, hüsnü ve cemali, bu dünya hayatı yaratılışı cinsinden değildir. Keza, dünyanın hüsnü ve cemali cinsinden de değildir. Elbett onun cemali, cennet ahli cemali cinsindendir.

Şu dahi, müşahede edilmiştir ki, onun güzelliği, bu dünya hayatında olmasına rağmen, huri gılman güzelliği ile bir müşabeheti vardır.

Sonra,

Bu babda, Allahu Teala'nın fazlı keremi ile feyiz yollu gelenleri, tafsilatı ile yazıp size gönderdim.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın Allahım, senin bize öğrettiğinden başka ilmimiz yoktur." (62/32)

Bir şiir:

Tuttular beni aynaya sanki kuşlarıyım;

Kavlini ezeli ustanın konuşmayalım...

Burada, şöyle bir sûru sorulabilir:

-Yakup peygamberin, Yusuf peygambere ifrat derecedeki mahabbetinin manası nedir? Onlara salât ve selâm olsun. Halbuki. Allahu Teala, onun hakkında ve ecdad-ı kiramı hakkında şöyle buyurdu:

"Kuvvetler ve basiretler sahibi kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'un." (38/45)

"Çünkü, biz onları katkısız, (şaibesiz), bir hasletle -ki (bu daima) yurdlarını hatırlama (ları ve onun için çalışmalaradır- halis insanlar yaptık." (38/47)

"Çünkü, onlar, katımızda; cidden seçkinlerden, hayırlardandır." (38/47)

Onların durumu böyle olunca; nasıl olur da, yüce Hak'tan başkasına taalluk, enbiyanın şanına yakıştırılır? Hem de kuvvetler ve basiretler sahibi olaraktan... Sonra, seçkin halislere, nasıl mahlukların mahabbeti, yerinde olur... Kaldı ki bunun için:

-Hakkın başkasına taalluk değildir, denemez.

Çünkü mahluklar, ancak, yüce Hakkın hüsnüne ve cemaline bir aynadır. Nitekim, sofiye bu manaya kail olmuştur. Vahdet şühudu için de, kesrette müşahedesinde cevaz vermişlerdir. Mümkinat suretlerinin tecelli ve zuhur yerlerinde müşahedeleri ve mükâşefeleri isbat eylemişlerdir. Yani bu dünya hayatında... Amma uhrevi rüyet hariç. Zira, bu gibi keşifler ve müşahedeler, saliklere bu fani dünya hayatında zuhur eden şeylerdendir. Yani tevhidin ağır basması vaktinde. Halbuki, ümmetin havassı, bundan is-tinkâf edip sakınırlar. Ümmetin havassının durumu anlatıldığı gibi olunca; bu hallerin sübutuna enbiya hakkında nasıl ihtimal verilir? Hem de, seçkin ve hayırlı oldukları halde... Hatta, böyle bir şeyin, onlar hakkında tasavvuru dahi, aynen vebaldir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu sualin cevabı, bir mukaddimeye binaen anlatılacaktır. Şöyle ki:

Ahiretin hüsnü ve cemali, aynı şekilde, oranın nimetleri ve lezzetleri dünyanın hüsnü ve cemali gibi değildir. Keza, dünyanın lezzetleri ve nimetleri gibi de değildir. Zira, oranın hüsnü ve cemali, hayır içinde hayırdır. O nimetler ve lezzetler dahi, şanı yüce Mevlâ katında beğenilmiştir; makbuldür. Buranın bütün hüsnü ve cemali ise, serdir; noksanlıktır. Bütün bu nimetler ve lezzetler dahi, makbul değildir; makbul olmadığı gibi, iyi de görülmemektedir.

Anlatılan mana icabı olarak, dünya yüce Mevlâ'nın gazap yeri, ahiret ise, onun rıza yeri olmuştur.

Şöyle sorulabilir:

-Mümkünün hüsnü ve cemali, yüce mukaddes Hazret-i Vücup mertebesinden müstear olunca, mümkin dahi, o hüsne ve cemale bir tecelligâh ve bir zuhur yeri olmaktan başka bir şey olmaz. Zira, mümkinin kendisi için olan bir şey yoktur. Kendisinde her ne var ise, hepsi Hazret-i Vücubdan müsteardır.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, iki yerdeki değişiklik nereden geliyor? Biri, razı olunan ve makbul oluyor, diğeri de makbul ve iyi olmuyor!..

Bunun için derim ki:

-Bu soruların cevabı dahi, birkaç mukaddimeye mebnidir. Şöyle ki:

BİRİNCİ MUKADDİME

Tamamı ile alem, şanı büyük Vacib Zat'ın sıfatlarının mazharları ve isimlerinin tecelligâhlarıdır. Esma ve sıfat kemalâtının dahi, aynalarıdır.

İKİNCİ MUKADDİME

Vacib sıfatları, her ne kadar vücup dairesine dahil ise de, lâkin onlara vücudda ve kıyamda Hazret-i Zat'a ihtiyaç sabit olunca, kendilerinde imkândan bir rayiha bulunmuştur. Zati vücup onlar için kafi değildir. Zira onların vücubu, kendileri için değildir; Vacib Zat içindir. Onlara:

-Zatın gayrıdır, denmesi dahi, gayriyet lâzımdır. Çünkü, aralarında ikilik vardır.

-İkilik iki mütegayirdir (yani başka başka şeylerdir) kaziyesi, akıl erbabı katında mukarrerdir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olmasına rağmen; onlar hakkında imkân ıtlakı yerinde olmaz. Zira, böyle bir şey hüdus vehmini verir. Zira, onlar katında her mümkin hadistir.

Kaldı ki, gayr olan bir şey için, vücup cevazı vermek dahi yerinde olmaz. Yani o makamda... Zira, böyle bir şey, onların yüce mukaddes Hazret-i Zat'tan ayrıldıkları vehmini verir.

ÜÇÜNCÜ MUKADDİME

Her ne şey ki onda imkân rayihası vardır; haddizatında onda adem mecali vardır, isterse, böyle bir ademin husulü muhal olsun. Çünkü, bunun muhal oluşu, kendi özünden değil; bir başka mahalden gelmektedir.

DÖRDÜNCÜ MUKADDİME

Vacib Teala'nın isim ve sıfatlarının; vücud canibinde hüsnü ve cemali nasıl var ise, adem ihtimali canibinde dahi, bir hüsnü ve cemali vardır. İsterse, bu hüsnün sübutu vehim ve his mertebesinde olsun, ademe münasip ve komşudan emanet olsun... Zira, adem haddizatında serden ve noksandan başka nasibi olmayan bir şeydir. Vücud ise, bütünüyle hayır ve kemal, tamamı ile hüsn ve cemaldir.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, ademde hissedilen hüsn; hanzale gibidir. Üstü şekerle kaplanmış olup tatlı olduğu vehmini verir.

BEŞİNCİ MUKADDİME

Yüce Allah'ın keremi sayesinde, keşfi nazarla açığa çıktı ki, mümkinin adem canibinde, kendisi için bu dünya hayatında kemal-i iktidarla terbiye hasıl olmuştur. Sun'u kâmil ise, his ve vehim mertebesinde onun için sebat ve istikrar sabit olmuştur. Adem ihtimali canibinde bulunan sıfatların hüsnüne ve cemaline mazhar kılınmıştır.

Şu dahi vuzuha kavuştu ki, ahiret hayatında, mümkinin vücud canibi ağır gelecek ve onların vücudu canibinde bulunan hüsne ve güzelliğe de mazhar kılınır.

Üstte anlatılan beş mukaddimeyi bildikten sonra; bu dünya hayatının hüsnü ve cemali ile, öbür hayatın hüsnü ve cemali arasındaki fark vuzuha kavuşur, iki hayattan birinin güzelliği ile, öbürünün çirkinliği açığa çıkar. Rıza olunanla, razı olunmayan ayırd edilir.

Yapılan bu tahkikattan, bu sual çözülmüş oldu. Birinci sual üzerine mebni olan mukaddime dahi açıklandı. Ki bu mana, anlayışlı ve düşünceli kimseye gizli değildir.

Bu mukaddimeyi izah ettikten sonra, birinci sualin cevabında şanı büyük Allah'ın fazlı ile derim ki:

-Sarih keşifle malum oldu ki, Yusuf (as) peygamberin vücudu, her ne kadar bu dünya hayatında zuhura gelmiş ise de; lâkin, onun vücudu, uhrevi hayattandır. Bu dünyada bulunan sair mevcudatın vücudu aksine durum budur.

Onun vücud tarafı ağır basmış; isimlerin ve sıfatların vücuduna taalluk eden hüsne ve cemale mazhar kılınmıştır. Nefsi ile veya aslı ile ondan, ademe taalluk şaibesi atılmıştır.

Böylece, kendisi ve aslı, bütün çirkinliğin ve noksanın aslı olan ademden temiz kılınmış, vücud canibi nurunun istilâsından başka bir şey bırakılmamıştır. Bu dahi, cennet ehlinin nasibidir.

Bu durumda, onun hüsnü ve cemali ile taalluk, cennet hüsnü ve cemali ile taalluktur. Zaruri olarak, cennet ehlinin hüsnü ve cemali beğenilir ve kâmillerin nasibi olmuş olur. (Yahut ona taalluk, herkesin nasibi olur)

Çünkü, o hayatın taalluku ve mahabbeti; o hayatın sahibine taalluk edip mahabbet etmenin aynıdır. Zira o hayat, onun hikmet tılsımından ve cemal nikahından başka bir şey değildir. Yani kibriya nidası gibi... Bu manada:

"Allah selâm evine davet eder.” (10/25) mealine gelen ayet-i kerime nass-ı kafidir. Ayrıca bu mana için, şu ayet-i kerime yazılı bir hüccettir:

"Allah ahireti murad eder.” (8/67)

O kimse ki; ahiretle taalluku, dünyaya taalluku gibi kötü bulur ve onu, şanı yüce Mevlâ taallukuna mugayir sayar, hiç şüphe edilmeye ki o, ahiretin hakikatini olduğu gibi bilmemektedir. Gaibi, şahide kıyas etmiştir. Hem de, arada açık fark bulunmamasına rağmen...

Şayet Rabia-i Miskine cennetin hakikatına olduğu gibi, muttali olsaydı; cenneti yakma fikrinde olmazdı. Onunla taalluku dahi, Mevlasına taalluk için mugayir bulmazdı.

Bir başka kimse ise:

"Sizden bazıları dünyayı ister; sizden bazıları da ahireti ister” (3/152) mealine gelen ayet-i kerimede anlatılan her iki taifeden şikâyet etmiştir.

Allahu Teala, onlara insaf versin. Şöyle bir şey nasıl tasavvur edilir ki: Allahu Teala, cennete davet etsin; sonra da, bu davetine icabet edenlerden şikâyet eylesin.

Şayet o mukaddes yerle taalluk mezmun olsaydı; yahut onda zem şaibesi olmuş olsaydı, cennet rıza yeri olmazdı. Rıza ise, öyle bir şeydir ki, makbul mertebelerin nihayetidir.

Elbette dünya gibi olan gazaba uğramıştır. Gazap sebebi ve zem illeti ise, o ademdir ki, her kabahatin ve noksanı naslıdır. O, dünyanın nasibi olmuş; dolayısı ile, mel'un olmasına da sebep olmuştur. Ademden teberri hasıl olduğu zaman; zem ve kabahat şaibesi dahi zail olur.

Rızanın olmayışı, makbuliyetin bulunmayışı da; düşmanların nasibidir.

Artık orada rıza, kabul, vücud, nar, vasi ve vusul, rahat ve sürurdan başka bir şey asla kalmaz.

Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz cennet için şöyle buyurdu:

"Cennet yabandın oranın ağaçları:

-"Sübhanellah ve'l-hamdülillah ve la ilahe illallahü vallahü ekber..."

diye okuyacağın tesbihtir." (Allah Sübhandır, Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka ilâh yoktur. Allah en büyüktür.)

Burada, harflerin ve kelimelerin suretinde temessül eden tenzihi mana; orada ağaç suretine girecektir. O ağaca taalluk, onunla lezzet almak, tenzihi manaya taallukun ve onunla lezzet almanın aynıdır. Bu kıyas devam edip gider.

Anlatılan manada, sofiye-i aliyyenin beyan ettiği tevhid ve ittihad sırlarına gelince, ki onlar, bu dünya hayatında bulunan güzel mazharlara inip onlara aşık olmuşlardır. Onların zımnında, şühud ve müşahede isbat eylemişlerdir. O mazharların hüsnünü ve cemalini yüce Mevlânın aynen hüsnü ve cemali bilmişlerdir. Hatta bazısı şöyle demiştir:

-Her lezzetli yemekte senin zevkini aldım...

Bazıları dahi şöyle demiştir:

Cemalin, bugün perdesiz zahir olduğu için;

Hayretteyim, feryada bırakma vaadi niçin!..

Üçüncü bir zat ise şöyle demiştir:

Onlar bir kavm, susuzluktan değil su içmeleri;

Ancak sebeptir kadehte maksudu görmeleri...

Bu cümlelerin doğruluğu, bu Fakir'in fehminden uzaktır. Keza vicdanından da... Yani bu dünya hayatında...

Onda, bu inceliklere tahammül takatini bulamıyorum. Bu devletin kabulü için onda kabiliyet de görmüyorum. Şayet onda bir kabiliyet ve takat olsaydı; kendisine gazab edilmiş olmazdı. Bu manada, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Dünya mel'undur."

Keremlere lâyık olan, bu makamlara kabiliyeti bulunan cennettir. Bu arada:

-Her lezzetli yemekte, senin zevkini aldım manası, cennet taamı için doğrudur; dünya taamı için değil... Zira, dünya taamı, adem suyu ile zehirlenmiştir. Dolayısı ile, öyle bir şeyin irtikâbı iyi bulunmaz.

***

Bu Fakir'in katında, her şahsın cenneti bir ism-i İlâhi'nin zuhurundan ibarettir. Bu ism-i ilâhi dahi, o şahsın taayyün mebdeidir.

Bu isim, ağaçlar ve ırmaklar suretinde zuhur eder. Keza, huriler, köşkler, vildan, ğılman olaraktan da zuhur eder.

ilâhi isimlerde alçaklık ve yükseklik itiban ile, camiiyetin bulunması ve bulunmaması itiban ile değişik olduğu gibi; cennetlerde dahi o miktar değişik farklar vardır.

Şayet şühud ve müşahede bu zuhur zımnında sabit olur ise, iyidir; güzeldir. Bir şeyi yerinde vaz etmektir. Amma o gibi kelimeleri yerinde olmayan manaya ıtlak etmek, bir cür'ettir; bir şeyi yerine vaz etmemektir.

Sofiye, matluba olan mahabbetlerinin taşkınlığından; ona karşı tam iştiyaklarındar ruh burunlarına ulaşan bir şeyi bir ganimet bilmişlerdir. Yani matluptan bir rayiha olarak... Onu, mahabbet sarhoşluğunun istilâsından, matlubun ve maksudun aynı zannetmişlerdir. Onunla, matlubun kendisine lâyık bir şekilde, aşık muamelesi etmişler ve ondan çokça haz almışlardır. Böylece, müşahedeyi ve mükâşefeyi dahi sabit görmüşlerdir.

Bir şiir:

Gelince ayak sesi herhangi bir yandan;

Alırım kokunu da geçerim o dem candan.

Evet,

Bu gibi muameleler, aşıklık halinde caizdir. Kararın ve istirahatın olmayışı, mahabbetin ağır basmasındandır. Hatta güzeldir; zira, yüce Sübhan Allah içindir. Tek matlubun lika şevkinden neş'et etmektedir. Elbet bunların hataları, sevap hükmünde olup sekir halleri dahi sahiv sayılır. Bir haberde anlatıldığına göre, Bilâl'in (ra) (SİN) harfi, Allah katında (SİN) harfi yerindedir.

Bir mısra:

Senin EŞHEDÜ'nden, daha yerindedir Bilâl'in EŞHEDÜ'sü...

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki:

Cennetlik her şahsın cennete rüyeti; kendi taayyünü ve taşahhusunun mebdei olan ve ilâhi isim miktarına göredir. Ve o isim; ağaçlar, ırmaklar, huri ve gılman kisvesi ile zuhur eder.

Şu manaya ki, o ağaçlar, ırmaklar ve o mukaddes ismin mazharları bulunan diğer şeylerin hükmü, yüce Allah'ın keremi ile bir zaman göz hükmüne girer. Keyfiyeti, belli olmayan bir şekilde o şahsın rüyetine vesile olur. Daha sonra, asli haletine döner. Ve onu, kendileri ile meşgul etmeye başlarlar. Bu iş, taa sonsuzlara kadar sürüp gider. O tecelli-i berki gibi ki, onu bu dünya hayatında isbat etmişlerdir. Çünkü isimlerin ve sıfatların hicaplarındaki zat tecellisi, bu devlete istidadı olanlar hakkında daimidir.

Bir müddet sonra, isimlerin ve sıfatların hicapları kalkar. Hazret-i Zat, isimlerin ve sıfatların hicapları olmadan tecelli eder.

Anlatılan ilâhi isim, yüce Zat itibarlarından bir itibar olduğundan; her şahsın rüyetine taalluk eden, o zati itibar olur. Bu dahi, zaruri olarak, o 'şahsın terbiyesine gelendir.

Burada, parçalanma ve bölünme tevehhüm edilmeye... Çünkü, yüce Zat, tamamı ile o itibardır. Bazısı bu itibar, bazısı da bir başka itibar demek değildir. Zira, böyle bir şey, hüdus ve noksan alâmetidir. Allahu Teala, böyle bir manadan yana yüceliğe sahiptir.

Demişlerdir ki:

-Yüce Allah'ın zatı, tamamen ilimdir; tamamen kudrettir; tamamen İradedir.

Her itibar, her ne kadar zatın tamamı ise de; lâkin, görülen o bir itibardır. Başka itibarlar değildir. Bu manadan olarak, yerinde olur ki; şu ayet-i kerimenin sırrı talep edile:

"Gözler onu kavrayamaz.” (6/103)

Burada, şöyle bir şey denemez:

-Zatlar arasında bir ayırd etme olmayınca; onlardan her biri zatın aynı olunca; birçok itibarlar arasında, rüyetin taallukunu bir itibara vermenin manası nedir?

Çünkü şöyle deriz:

-Bu itibarlar, her ne kadar zatın aynı ve onlardan her biri dahi diğerinin aynı olsa ve aralarında keyfiyeti! olan bir temyiz ve imtiyaz bulunması dahi; yani keyfi aleme esir olmuşlar katında muteber olduğu şekilde... Lâkin aralarında lâkeyfi manada bir imtiyaz vardır.

O kimseler ki, bu keyfi alemden halâs olup, lâkeyfi bir ittisal ile lâkeyfi alemle ittisal etmişlerdir, iş bu lâkeyfi imtiyaz onlara gizli değildir. Hatta onlara bu imtiyaz, açık bir şekilde belli olur. Tıpkı kulağın, gözden ayırd edildiği gibi. Yani o imtiyazı bu kadar açık bulurlar.

Evet, bir kimsenin nasibi ki, ism-i cami olmuştur; itidal üzere, değişik derecelerine göre onun bütün yüce mukaddes Zat itibarlarından nasibi olur. İsterse icma yollu olsun. Onun rüyeti dahi, onların bütününe taalluk eder. Lâkin, icmal camiiyeti dar olduğundan; ki bu, onun nasibidir ve daima ona lâzımdır, dolayısı ile idrak ve ihata onun hakkında yoktur. Ve:

"Gözler, onu idrak edemez” (6/103) manası doğru ve yerinde olur. Kaldı ki, şu ayet-i kerime de sarihtir:

"Söz itibarı ile Allah'tan daha doğrusu kimdir?” (4/87)

***

Şunun da bilinmesi yerindedir:

Âllahu Teala, pek tamam bir şekilde, bir kulunu, keremi ile fena devleti ile müşerref eyler ise, kendi mahiyeti olan ademden dahi halâs edip ondan yana ayn ve eser olarak bir şey bırakmaz ise, bundan sonra ona, bu fena misli bir vücud verir ki, ahiret hayatı vücuduna benzer. Bunun ayrıca, mümkinin vücud canibi ağırlığına da taalluku vardır. Yani o İlâhi isimler ve sıfatlar canibi vücudunun kemalâtına dahi mazhar olur.

Üstte anlatılan mananın tahkiki, daha önce de geçti.

Yusuf (as) peygamber, bu devletle, ilk vücudunda müşerref olmuştur. Bu anlatılan irfan sahibi ise, ikinci doğumu ile meydana gelen ikinci vücudu ile müşerref olmaktadır.

Anlatılan mana, onun yaratılışında olduğundan; Âllahu Teala ona zahir güzelliği de ihsan eyledi. O irfan sahibi ise, elde ettiğini çalışma zahmeti ile elde ettiğinden; onun için batın nuru ile iktifa edilip kendisi için zahiri güzelliği ahirete bırakılmıştır.

Anlatılan manadaki irfan sahibi, her ne kadar peygamber olmasa dahi; Ihakin, enbiyaya tebaiyetle, enbiyaya has bu devlette onların ortaklığı vardır. Onlara salât ve selâm olsun.

O, her ne kadar uydu olsa dahi, lâkin, onların nimet sofralarına oturmuştur. Her ne kadar hizmetçi ise de, lâkin, hizmeti görülenlerle oturma durumu vardır. Her ne kadar tabi olsa

da tabi olunan zatlarla arkadaşlığı vardır. Hatta, buna çok kere öyle sırların ihsanı yapılır ki; enbiya dahi onlara imrenir. Nitekim, bu manayı, Muhbir-i Sadık Resulullah (sav) Efendimiz haber vermiştir.

Ancak, böyle bir muamele cüz'i fazla dahildir. Külli manada fazilet, ancak enbiyaya mahsustur. Onlara salât ve selâm olsun. Bu fazilet dahi, enbiyaya mütabaatı sebebi ile müyesser olduğundan; onlardan sayılır. Ve bu hali anlatılan irfan sahibi, onların emanetlerini taşıyandan başkası değildir.

O peygamber hakkında şöyle gelmiştir:

"Andolsun, peygamber olarak gönderdiğimiz kullarımız hakkında bizim geçmişe sözümüz vardır." (37/171)

"Muhakkak onlar, mansur olacaklardır?" (37/172)

Bu mana Nass-ı Kur'ani'dir. Bu büyüklerin, şanının büyüklüğü; başkalarının şanı üstündedir. Böylece, her şeye karşı onlara yardım gelmiş; kendilerini galiplerden eylemişlerdir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Tam manası ile fenadan sonra, kendisine böyle bir vücud verilen irfan sahibi; aynı şekilde bu verilen vücud ile his ve vehim mertebesinde mevcut olur mu? Yani bu dünya hayatında, sair mevcudat gibi. Yoksa bu mertebeden çıkar mı? Çıktığı takdirde, kendisine harici bir vücud arız olur mu, yoksa olmaz mı? Evliya katında mukarrer mana şu ki: Hariçte yüce Sübhan Hak'tan başka mevcud yoktur.

Bunun için şu cevabı veririm:

-İşin sonunda malum olan şu ki, onun çıkacağı ve işin özüne bağlanacağıdır. Vehim mertebesi hükmü, işin özü hükmü gibidir (yani nefs-i emr hükmü). Amma sebat ve tekarrür itibarı ile... Lâkin o, hakikatta işin özü değildir. Zira işin özü, bu mertebenin de ötesindedir. Bu mertebe, vehim ile hariç arasında bir berzah gibidir.

Uhrevi hayat mevcudatına gelince, onların tamamı, işin özü mertebesindedir. Hatta, sekiz sıfat dışında kalan, vacibiyet sıfatları dahi, tamamen o mertebede bulunmaktadır. Hariç mertebede ise, Zat-ı Akdes'ten ve onun sekiz sıfatından başkası yoktur.

Şimdi, bu durumda, mevcudat için, üç mertebe zuhura gelmiştir. Şöyle ki:

a) Vehim mertebesi. Bu mertebe, bu dünya hayatında bulunan pek çoklarının nasibidir. Enbiya, bütünüyle, bu mertebeden hariç bulunmaktadır. Keza, melâike-i kiram dahi onlar gibidir; zira bunların vücudu, uhrevi hayat vücuduna münasiptir. Evliya-ı izamdan dahi, pek azı bu devletle müşerref olmuşlardır. Ve vehim mertebesinden kurtulup işin özüne mülhak olmuşlardır.

b) Nefs-i emir (işin özü veya aslı) mertebesidir. Bu mertebede, yüce Vacibiyet sıfatları ve ef'ali vardır. Melâike-i kiram dahi, bu mertebede mevcut olmuşlardır. Uhrevi hayat vücudu dahi, bu mertebede sabittir. Keza enbiya ve evliyadan pek azı bu mertebeye çıkarlar. Ancak fark şu ki: Şanı yüce Vacib sıfatları bu makamın merkezinde bulunmaktadır. Ki bu, oranın en şerefli parçasıdır. Sair mevcudat dahi, bu merkezin etrafında ve civarında bulunmaktadırlar. Yani istidadlarına göre.

c) Hariç mertebedir. Burada mevcut olan zattır ve sekiz vacibiyet sıfatıdır. Şayet bir fark var ise, o da merkez ve merkezin gayrı itibarına göredir. Zira, en şerefli olan, Zat-ı Akdes'e bağlanandır.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Vehim mertebesinde çıkıp nefs-i emre (işini özüne) girmenin meziyeti nedir? Ve hangi yakınlık buna bağlıdır?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Her hayrın ve kemalin, hüsnün ve cemalin menşei o vücuddur. Vücud için, her ne miktar kuvvet ve istikrar ziyade hasıl olur ise, o sıfatlar o nisbette daha ekmel olur.

Hiç şüphe edilmeye ki, nefs-i emri olan vücud, vehmi olan vücuddan daha kuvvetli ve daha sabittir. Dolayısı ile, zaruri olarak ondaki hayır ve kemal dahi daha tamam ve daha kemalli olur.

O kimsenin yakınlığı hakkında nasıl bir kelâm olabilir ki? O yüce Zat'ın sıfat ve efalinde mevcut olmuştur. Kendisi için, halikıyet ve razikıyet ve bunlardan başka sıfatlarda bir komşuluk hasıl olmuştur.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki, adem sübutu; keza kendisinde adem şaibesi mülâhaza edilen kemalât sübutu tamamen his ve vehim mertebesinde bulunmaktadır, isterse bu kemalât, sıfatlara bağlı kemalâttan olsun. Zira, ademden tamamı ile teberri hasıl olmadıktan sonra; kendisinden ademin aynı ve eseri zail olmayınca, nefs-i emr (işin aslı veya özü) mertebesinde vâsıl olmaya lâyık değildir. İsterse vehmi sübutta, kuvvet ve zaaf itibarı ile dereceler bulunsun.

Çünkü adem, her ne miktar kuvvetli olur ise, vehim mertebesine taalluk dahi, o miktar çokça olur, Zaaf bulunca da, oldukça azalır.

Evliyadan çoğu, adem mertebesini geçmişlerdir. Ademden yana, kendilerinde.eserden başka bir şey kalmamıştır. Madem ki bu eser onlarda baki kalmıştır; nefs-i emr (işin özü-aslı) mertebesine giremezler. Lâkin, vehim mertebesini geçip onun son noktasına ulaşırlar. Bu nefs-i emr mertebesine bakanlardan olurlar; kendilerine bu makamdan bir nasip gelir Hisse gelen bir mana şu ki: Enbiya-ı kiram ve melâike-i izam; keza enbiyaya tabi olanlardan bazıları -bunlar her ne kadar az ise de- nesf-i emr (işin özü) mertebesine vâsıl olmuşlardır. Bunlardan her birinin orada has bir yeri, -kendine göre bir makamı vardır. Ve bu durum, onların değişik derecelerine göre olmaktadır.

Kur'an harfleri ve kelimeleri dahi, orada müşahede edilmektedir. Ve bunların makamları, enbiyanın makamından yukarıda görülmektedir. Onlara salât ve selâm. Sanki onlar bu makamdan çıkmış; bu makamla, kendisine vusulden evvel daha yukarısı ün bir berzah olmuşlardır. Ve orada kalmayı tercih etmişlerdir. Zira, fevkani makam, Vacib Teala'nın zatına ve sıfatına mahsustur. Hariçte, yüce Sübhan'dan gayrı mevcüd yoktur. Bu harflerde ve kelimelerde de, hüdus damgaları bulunduğundan; o makamın vusul kabiliyeti kendilerinde yoktur. Lâkin, kıdem itibarı ile o mertebesi cümle mevcudatınkinden ileridir. Ve o mertebenin medlûlatı eteklerine dahi, bunlar için temessük vardır.

Nefs-i emr (işin aslı-özü-asıl makam) müntehasında ikamet eden büyüklere gelince, bunların nazarları, fevkani mertebeyedir; Bunlar, bütün külliyetleri ile, göz olmuşlardır. Bu dahi, o makama böyle daimaları kemal-i şevklerinden ileri gelmektedir.

Asıl şaşılacak mana şu ki: Kendileri için, böyle bir yerleşmenin ve ikametin mevcudiyetine rağmen:

"İnsan, sevdiği ile beraberdir" mana hükmüne göre; onların mahsupları ile, keyfiyeti meçhul olan bir manada beraberlikleri vardır.

Bunlar, onunla beraberdirler; amma nefisleri olmadan. Onunla ünsiyet ve ülfet halleridir; amma ikilik ittihadı olmadan.

Bu esnada o mukaddes mertebe ile, Kur'an kelimelerinin ve harflerinin maiyeti mülâhaza edilince, malum oldu ki, bu maiyetin başka maiyetlerle hiçbir nisbeti yoktur. Ve o, cidden yüksektir; idraki de mümkün değildir. Şunun için ki o, batınlar batınına bağlıdır. Orayı anlamak için, mahlukun fehminin ne mecali olsun.

Bu mukaddes kelimelerin ve harflerin üstün şanındandır ki:

-Kur'an Allah kelâmı olup, mahluk değildir manası varid oldu. Şu dahi malum oldu ki:

-Kelâm-ı nefsi olarak beyan edilen, bu harfler ve kelimelerdir. Nitekim şu manayı, Kazi Adud tahkik etmiştir. Dolayısı ile demiştir ki:

-Bu harfler ve kelimeler, kelâm-ı kadim-i nefsidir. Hem de bir takdim ve tehir olmadan.

Bu arada takdim ve tehiri dahi, sonradan meydana gelen âletlerin kusurlarına ait kılmıştır.

Bu arada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu harfler ve kelimeler nefsi kelâm olunca gerekir ki, hariç mertebesine dahil ola... Amma daha önce de geçti ki:

-Bunlar o makama dahil değildir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu harfler ve kelimeler, zihinlere takdim ve tehirle yerleştiğinden; bu mülâhaza ile; keşfi nazarda, zaruri olarak onun hariç mertebeye duhul etmediği zahir oldu. Amma ikinci kere, takdim ve tehir mülâhazası olmadan mülâhaza edildiği zaman, oraya dahil ve aslına katılmak olarak müşahede edilir. Hatta onunla müttahid olarak görülür. Başkalarının maiyeti ile, bunun maiyetinin ne gibi bir nisbeti olabilir? Çünkü, bunda ittihad vardır; halbuki başkalarının maiyetinde ittihad mecali yoktur.

Sübhanellah...

Bu Kur'an harfleri ve kelimeleri, Kelâm-ı Kadim-i Sübhani'nin nefsi olunca, (yani kendisi) onun zuhuru dahi, diğer kadim sıfatların hilâfına binefsihi zuhur eder. Bu takdire göre harfler ve kelimeler onun nefsidir; takdim ve tehir dahi, onun için bir nikaptan başka değildir. Bunlar dahi arızi olup tekellüm âletinin kusuru cihetindedir.

Yüce mukaddes Hakkın zatına eşyanın en yakını, Kur'an-ı Mecid'dir. Zılâl aleminde, aslı ile tecelli ettirip izhar eylemiştir. Hem de, zıllıyet tozu ona bulaşmadan. Takdim ve tehiri dahi, mahcupların gözlerine perde kılmıştır.

Anlatılan mana icabı olarak, ibadetlerin en faziletlisi, Kur'an-ı Mecid tilâvetidir. Onun şefaati dahi, başkalarının şefaatından daha çabuk kabul görür. Bu başkaları, ister mukarreb melek, isterse mürsel peygamber olsun.

Kur'an tilâveti üzerine tertip edilen iyi neticelerin ve semerelerinin tafsil edilip anlatılması mümkün değildir. Bu tilâvet, Kur'an okuyanı, öyle bir mahalle ulaştırırki, oraya girmeye bir zerrenin dahi mecali yoktur.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Bu anlatılan devlet, yalnız Kur'an kelimelerine ve harflerine mi mahsus olmuştur; yoksa, sair inzal buyurulan kitapların ve harflerin bunda onunla bir iştiraki var mıdır? Onlar da bunun gibi, Kelâm-ı Kadim-i Nefsi midir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Hepsinin bu devlette iştiraki vardır. Aradaki fark keşfi nazarda şöyle temessül eder: Kur'an-ı Mecid, dairenin merkezi olup, inzal olunan sair kitaplar, hatta ezelden ebede kadar tekellüm edilenler dahi, c dairenin çevresi gibidir. Böylece Kur'an, hepsinin aslı olur. Bütün kitapların en şereflisidir. Çünkü merkez, daire cüzlerinin en şereflisidir. Daire noktalarının aslıdır. Sair noktalar dahi onun tafsili gibidir; bu da icmali...

Bu manada, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Şüphesiz, Kur'an daha öncekilerin kitaplarında da vardır.” (26/196)

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Üstteki tahkikten de anlaşıldığı üzere; başkalarının dedikleri gibi şühud ve müşahede, güzel mazharlar zımnında vaki değildir. Yani bu dünya hayatında... O mukaddes mertebeye mazhariyet için, bunlarda kabiliyet yoktur. Bu mazharların dışında, bu hayatta onlar için bir tahakkuk olur mu, yoksa olmaz mı?

Bunun için şöyle derim:

-Bu Fakir'in inancı odur ki; bu hayatın nasibi yalnız ikandır. Gözle görmek ve kalbi rüyetten ibaret olan müşahede -ki bu, değişik derecelere göre olup o ikanın neticesi ve semereleridir- ahirete bağlı bir iştir.

Bu Taife-i Aliyye'nin büyüklerinden olan TAARRUF kitabının yazarı bu babda meşayihin olduğunu anlattı ve söyle dedi:

-İcma ile karar verdiler ki, yüce Allah bu dünyada kalb ve baş gözleri ile görülemez. Ancak ikan cihetinden olması müstesna.

***

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Ebu Taife-i Aliyye katında mukarrer olan şu ki, yakin mertebesi üçtür:

a) İlme'l-yakin,

a) Hakka'l-yakin,

c) Ayne'l-yakin.

Bu manadan olarak dediler ki:

-İlme'l-yakin; eserden müessire istidlalden ibarettir. Bu da, dumanın varlığını bilmekle, istidlal yollu ateşin varlığına yakin hasıl olması gibi.

Ayne'l-yakin ise, bizzat ateşin kendisini görmektir.

Hakka'l-yakin ise, ateşte tahakkuktan ibarettir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca ve kalbi rüyet dahi yitirilince, ayne'l-yakin nasıl tahakkuk edecektir? Mutlak olarak, görmemek üzerine meydana gelen mesayihin icmaı nasıl doğruluk kazanır?

Herhalde bu zatın:

-İcma... demekten muradı, mütekaddim mesayihin icmaldir. Halbuki, mütaahhir meşayih, bunun aksine hükmetmişlerdir; kalbi rüyete cevaz vermişlerdir.

Anlatılan hüküm, Fakir'e göre müsbet değildir. Onlann beyan ettikleri bu üç derecenin hepsi de, ilme'l-yakin sınıfına dahildir. Henüz istidlalden çıkılmamış ve ilim, ayne tahavvül etmemiştir.

Ayne'l-yakine misal olarak:

-Ateşi görmek... diye anlattıkları, ateşi görmek değildir. Belki de, ateşin varlığına hükmettikleri dumanı görmektir.

İlme'l-yakinde, ilim yolundan, ateşin varlığına dumanın varlığı istidlal olduğu gibi; aynı şekilde bu makamda, dumanı görmek yolundan, ateşin varlığına da istidlal vardır. Bu ikinci olarak anlatılan yakin; birinci yakinden daha kuvvetlidir. Bu da, delilinin kuvvetinden ileri gelmektedir. Çünkü orada, delili bilmek vardır; burada ise, delili görmek.

Aynı şekilde, hakka'l-yakin manasında dahi, dumanla tahakkuk vardır; ateşle değil. Ve onunla da ateşe isdidlâl. Bu yakin ise, üstte anlatılan iki yakinden daha tamam ve daha kemallidir. Çünkü bu, dumanın olanın kendisi ile ateşin varlığına istidlaldir.

Üstte anlatılanlardan enfüs ve afak misalleri çıkar ki; ikisi arasında çok açık fark var. Bu manalarda gelen ayet-i kerimeler şöyledir:

"Afakta ve kendi nefislerinde ayetlerimizi onlara göstereceğiz. Ta ki, onun hak olduğu kendilerine tebeyyün etsin." (41/53)

Küre-i arzda ikan sahiplerine ayetler vardır. Keza, kendi nefislerinizde de göremiyor musunuz?" (51/21)

Afakta ve enfüste görülen matlubun alâmetleri, matlubun kendisi değildir. Afakta ve enfüste görülen duman gibidir ki; ateşin kendisi değil; alâmetidir. Bu durumda, afakta ve enfüste muamele; ilme'l-yakinin hakikati olan istidlaldir. Hakka'l-yakine gelince, bunu afakin ve enfüsün ötesinde teşhis etmek gerek.

Sübhanellah... O büyükler matlubu bulmayı nasıl enfüste bulmak söylemiş ve enfüs haricini de bir şeyden saymamışlardır. Onlardan biri şöyle demiştir:

Her şeye koşup durma âmâ gibi... Hemen hepsi sendedir aba gibi...

Bir başka zat ise şöyle demiştir:

Bu cemal tecellisi olmayınca senden uzak;

Ayağı etek, başı yaka altı etmeye bak...

Sahib-i Füsus (Muhyiddin b. Arabi k.s.) dahi demiştir:

-Zattan geien tecelli, ancak kendisine tecelli gelenin suretinde olur.

Ondan başka büyüklerden biri de şöyle demiştir:

-Ehlüllah, fenadan ve bekadan yana her ne görürlerse, onu kendi nefislerinde görürler. Her neye irfan sahibi olurlarsa, yine kendi nefislerinde olurlar. Onların hayreti, kendi nefislerinin varlığındadır. Başta şu mana vardır:

"Nefislerinizde... göremiyor musunuz?" (51/21)

Halbuki bu Fakir'e göre enfüs dahi afak gibi olup, onda hasıl olan bir şey yoktur. Orada matlubu aramak boşunadır. Böyle bir şeyden yana onun bir nasibi yoktur. O şey ki, enfüste ve afakta vardır; ancak matluba istidlaldir. Esas maksuda delâlet, matluba vusul, afakin ve enfüsün ötesine bağlıdır. Sülûkün ve cezbenin gayrına kalmıştır.

Çünkü sülük, afaki şeyler olup cezbe dahi enfüsi seyirdir.

Mana anlatıldığı gibi olunca; sülük, cezbe, afaki ve enfüsi seyir tamamen seyr-i ilellaha dahildir. Onlar demişlerdir ki:

-Sülük ve afaki seyir, seyr-i ilellaha dahildir. Cezbe ve seyr-i enfüsi ise, seyr-i fillaha dahildir.

Ne yapabiliriz ki, onlara öyle zuhur etmiştir; bana da böyle zahir olmuştur.

"Sübhansın, bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur." (2/32)

Onların artığı ile geçinen benim gibi miskinde ne güç vardır ki, onların zevki hilâfına konuşa... Lâkin, muamele uyduluktan çıkınca; nail olduğunu söyler. O büyüklere uygun düşer veya düşmez.

Tabi olma durumundan terakki ettikten sonra; Ebu Yusuf'un Ebu Hanife'ye muvafakati, -üstazı olduğu halde- hatadır.

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme." (2/286)

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Yakin manasında anlatılan bu üç derece, ilme'l-yakine dahil olduğuna göre; ayne'l-yakin senin indinde nedir?

Bunun için şöyle derim:

-Ayne'l-yakin, o haletten ibarettir ki; ateşle dumanın durumu içindir.

Amma delil arayan, duman olan delilin müntehasına ulaştığı zaman; onun için dahi, ateşle dumana sabit olan bir halet meydana çıkar. Bu Fakir'in indinde, iş bu haletten:

-Ayne'l-yakin... olarak tabir edilir. Çünkü bu, istidlal ilminin üstünde ve afakin, enfüsün ötesindedir. İlim mertebesinin nihayeti olan aradan istidlal perdesi kalkınca; zaruri olarak iş, ilimden çıkar. Gaybden sehadete ve huzura müncer olur.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Şühud ve huzur, rüyetten ve ihsasdan başkadır. Görmez misin ki, gözü zaif olanlara, açılıp yayıldığı zaman güneşin şuası görmek hilâfına zuhur eder. O durumda, böyle bir şey tahakkuk etmemiştir.

BİR TENBİH

Duman ile tahakkuk iki derecededir. Ve bu, hem ilme'l-yakine, hem de ayne'l-yakine şamildir. Bu mana, anlattığımız tahkike göredir. Şöyle ki:

Onunla tahakkukta, dumanın bütün noktaları aşılıp da son noktaya varılmadıkça; o ilme'l-yakindir. Zira, kalan her nokta, istidlali gerektiren bir hicaptır. Bütün noktalarda tahukkuk edilip de, son noktada nihayet bulduğu zaman, istidlalden çıkılır. Çünkü, bütün hicaplar kalkar; o kimse için ayne'l-yakin sabit olur. Tıpkı dumanın kendisi gibi.

Bu manayı anla...

Hakka'l-yakin üzerine ne yazayım ki? Zira onunla, kemali ile tahakkuk, uhrevi hayata bağlıdır. Şayet ondan yana, dünyada bir nasip var ise, bu hasın hası kullara mahsustur. Buna göre enfüsi seyir, hakka'l-yakine benzer; onun indinde ilme'l-yakine dahildir. Enfüs dahi, onun önünde afak hükmündedir. Enfüse mütaallik huzuri ilim dahi, husuli ilimdir. Bunun için eyne'l-yakin, afakin ve enfüsün ötesindedir. Ne var ki, böyleleri azdır.

***

HATİME-İ KASENE

Hüsn-ü Cemal-i Muhammedi beyanındadır. Onların sahibine salât ve selâm olsun. Ki bunlar, alemlerin Rabbinin mahabbetine mütealliktir. Resulullah Efendimiz, şanı yüce alemlerin Rabbinin mahsubu olmaya bu cemal ile ermiştir.

Bilesin ki,

Yusuf (as) peygamber kendisinde bulunan sabahat ile Yakup (as) peygamberin mahbubu olmuş ise de; lâkin, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimiz kendisindeki melâhatı ile, yerin ve semaların halikının mahbubu olmuştur. Daha önce de anlatıldığı gibi, Allahu Teala, onun şerefine yeri ve semayı yaratmıştır.

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışı, sair insan fertlerinin yaratılışına benzemez. Hatta, onun alem fertlerinden herhangi birinin yaratılışı ile de münasebeti yoktur.

Resulullah (sav) Efendimizde, unsuriyet yaşantısı olmasına rağmen; kendisi yüce Hakkın nurundan yaratılmıştır. Bu devlet, ondan başkasına müyesser değildir. Nitekim, Resulullah (sav) Efendimiz, bu manada şöyle buyurdu:

"Allah'ın nurundan yaratıldım."

bu inceliğin beyanı, daha önce de, anlatıldığı gibi şöyledir:

Sekiz hakiki vacibiyet sıfatları, her ne kadar vücup dairesine dahil olsa

dahi; lâkin, Hazret-i Zat'a ihtiyacı bulunduğundan, kendisinde imkân rayihası vardır.

Hakiki kadim sıfatlarda imkân rayihası mecali olduğuna göre; izafi olan vacibiyet sıfatlarında imkân sübutu bulunması evlâ yoldan olur. Onun kıdeminin olmayışı, onun imkâna bağlı olduğuna ilk delildir.

Açık keşifle şu malum oldu ki: Resulullah (sav) Efendimizin hilkatinin neş'et ettiği imkân, vacibiyet sıfatlarına mütaalliktir. Diğer alem fertlerinde bulunan, bu imkân değildir. Dikkatli bir nazarla, mümkinat alemi sahifesi mütalaa edildiği zaman; Resulullah (sav) Efendimiz vücudu, orada müşahede edilmemektedir. Zira, Resulullah (sav) Efendimizin

hilkat menşei ve imkânı mümkinat aleminde değı bu alemin fevkindedir. Bunun için, onun gölgesi yoktur. Çünkü, şehadet aleminde bulunan her şahsın gölgesi, kendisinden daha lâtiftir. Alemde, Resulullah (sav) Efendimizden daha lâtifi olmayınca, onun için gölge nasıl tasavvur edilir?

***

Şimdi dinle,

İlim sıfatı, hakiki sıfatlardan olup harici mevcut dairesine dahildir. Ona izafet arız olup da icmali ilim ve tafsili ilim üzerine bölünür ise, meselâ bu bölümler, izafi sıfatlardan olup nefsi emr (işin özü) mertebesine dahildir. Bu dahi, izafi sıfatların karargâhıdır.

Bu durumda müşahede edilen izafi şifalardan olan icmali ilim, bir nur olduğudur; bu unsuri hayatta zuhura gelmiştir. Amma sulplerden akıp müteaddid rahimlere geldikten sonra... Böyle olması, bazı hikmetler ve maslahatlar iktizasıdır. Hem de, en güzel kıvamda olan insan suretinde.

-MUHAMMED ve AHMED... olaraktan da isimlendirilmiştir.

Şimdi anlatılacakları iyi dinlemek gerek:

İcmal babında anlatılan kayd, her ne kadar mutlak ilmi mukayyed kılar; onu hakikattan izafete çıkarırsa da, lâkin, bu bölünmeden dolayı onda bir ziyadelik asla hasıl olmaz. Kesin olarak, onu hiçbir şey kayd altına da almaz.

Çünkü, ilmin icmali, ilmin kendisidir; ondan başkaca fazladan bir şey değildir. Yani ilme munzam olaraktan... Fakat, ilmin tafsili böyle değildir. Zira, böyle bir şey, çokça cüz'iyatı iktiza eder ki, tafsil tasavvur edile..

Şu kayda şaşılır ki, ıtlaka mazhar olmuştur.

Şu mukayyede de şaşılır ki, mutlakın kendisi olmuştur.

Bu gibi letafetin, mutlak ilimde mülâhaza edilmesi yerinde olur. Yani zata nisbetle... Zira bu durumda mümkündür ki, ilim, alimin ve malumun kendisi durumunda buluna... Tıpkı huzuri ilimde olduğu gibi.

Ancak, diğer sıfatlar böyle değildir. Zira, onlarda böyle bir kabiliyet yoktur. Zira kudret, kadirin ve makdurun aynı olmaz. İrade dahi, aynı şekilde müridin ve muradın kendisi olmaz.

ilmin, alimin zatı ile ittihadı ve onda izmihlali vardır. Böyle bir şey, ondan başkasına yoktur.

İşte, yukarıda anlatılan manadan; AHMED'in EHAD'e yakınlığı idrak edilmelidir. Zira, bunlar arasında vasıta, ilim sıfatıdır. Bu ilim dahi, onun matlub ile ittihadıdır. Böyle olunca, onda hicab olma durumu nasıl bulunsun!..

Daha ilerisi, ilimde hüsn-ü zati vardır; bu zati hüsün, başkasında yoktur. Yani sıfatlar arasında.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; bu Fakir'in kanaatına göre; yüce Hak katında, sıfatların en sevileni ilim sıfatıdır.

Onun hüsnünde, (yani ilmin lâkeyfiyet şaibesi olduğundan; his onu idrakten yana kusurludur. Bu hüsnün, tam yüzü ile idrak edilmesi, ahiret hayatına bağlıdır. Ayrıca orası rüyet yeridir.

Âllahu Teala'yı gördükleri zaman; MUHAMMED'in cemalini de idrak ederler. Ona salât ve selâm olsun.

Bu dünya hayatında, Yusuf (as) peygambere güzelliğin her ne kadar üçte ikisi verilip kalanı herkese dağıtılmış ise de; lâkin, ahiret hayatında güzellik, o Hüsn-ü Muhammedi'dir, cemal, o cemal-i Muhammedi'dir. Ona salât ve selâm olsun.

Çünkü o, yüce Sultan Hakkın mahbubudur (yani sevmiş olduğu zattır)

Sonra.

Başkalarının hüsnü için; ilim sıfatının (yani Resulullah (sav) Efendimizin) hüsnü ile nasıl bir ortaklık olabilir!.. Zira, matlupla ittihadı vasıtası ile; onun hüsnü aynen matlubun hüsnüdür. O sıfattan başkasına böyle bir ittihad olmayınca, bu hüsün de onda yoktur.

Hilkat-ı Muhammediye; hüdus varlığına rağmen, yüce Zat kıdemine is-tinad etmektedir. Onun hükümleri dahi, zat vücubunda nihayet bulmaktadır. Onun hüsnü dahi, zat hüsnüdür. Şu cihetten ki: Onda hüsnün dışında bir şaibe yoktur. Mana böyle olunca, mahabbetin taalluk ettiği Mutlak Cemil olduğuna göre, o Sübhan Zat'ın mahbubu oldu. (Bunun bulunduğu mana şudur);

Allah cemildir; cemali sever."

***

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

"...onları sever...” (5/54) mealine gelen ayet-i kerime manasına göre, Sübhan Hakkın mahabbeti, Resulullah (sav) Efendimizden başkasına da taalluk eder. Başkaları da, aynı şekilde, yüce Sübhan Zat'ın mahbuplarıdır. Mana bu olunca, başkaları hakkında dahi mevcut iken; mahabbetin Resulullah (sav) Efendimize tahsis edilmesinin manası nedir? Bu sorunun cevabında şöyle derim:

-Mahabbet iki kısımdır. Şöyle ki:

a) Sevenin zatına taalluku olan mahabbet (yani muhibbin).

b) Bir başka kısmı ise, onun zatından gayrına taalluk eder.

Anlatılan birinci kısım, zati mahabbettir. Ve bu, mahabbet kısımlarının en alâsıdır. Çünkü o, hiçbir şeyi, kendi nefsi kadar sevemez. Aynı şekilde, mahabbetten bu kısım, en muhkem ve en sağlam olandır. Sonra bu mahabbet, arızaların herhangi birinin gelmesi ile de zail olmaz.

Yine bu anlatılan kısmın taalluk ettiği, sırf mahbubdur. Bunda, muhibbiyet şaibesi yoktur.

Amma ikinci kısım, üstte anlatılan manada değildir. Zira, bu arızidir. Zeval de kabul eder. Bunun taalluk ettiği, bir yüzü ile her ne kadar mahbub olsa da; lâkin onda, müteaddid yüzlerden muhibbiyet vardır.

Resulullah (sav) Efendimizin hüsnü ve cemali; Hazret-i Zat hüsnüne istinad ettiklerinden, -bu mana daha önce de anlatıldı- zata taalluk eden birinci kısım, zaruri olarak, Resulullah (sav) Efendimize de taalluk eden birinci kısım, zaruri olarak, Resulullah (sav) Efendimize de taalluk etmektedir. Böylece Resulullah (sav) Efendimiz, mahabbet taalluku ile, zat gibi sırf mahbub olmaktadır.

Anlatılan devlet, Resulullah (sav) Efendimizden başkasına müyesser olmadığından; zati hüsnünden yana nasipleri azaldığından, kendilerine ikinci kısım mahabbet taalluk etti. Kendilerini bir yönü ile mahbub eyledi.

Mutlak mahbub Resulullah (sav) Efendimizdir. Zira o, muhibbin zatı gibi, daima mahbubdur.

Hissedilen mana şu ki:

Musa'da (as) Sübhan Hak için, mahabbetin ağır basması vardı ve bu mahabbet sebebi ile de, reis-i muhibbin (sevenlerin başı) olmuştu. İşte, sübhan Hakkın Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimize olan mahabbetinin misali de budur.

Bu Fakir, iki mahabbet denizine her ne zaman dalsa; ikisi arasında kuvvet ve zaaf itibarı ile değişklik görmektedir. Yaratandaki mahabbeti, yaratılandaki mahabbetten daha şiddetli bulmaktadır.

"Muhakkak, Allah hizbi galip olanlardır.” (5/56) mana hükmü de geçerli olup asla bir değişiklik zuhur etmez. Her iki mahabbet, adalet nizamında tartışılmış gibidir. İkisi de eşit gelmektedir. Aralarında kıl kadar ziyadelik ve noksanlık vaki olmamıştır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sofiye-i aliyye, hükmetmişlerdir ki; alem fertlerinin tamamı, ilâhi isimlerin mazharian ve tecelligâhlarıdır. Eşyanın hakikatlerinin dahi, o isimlerin aynı bulmuşlardır. İtikad etmişlerdir ki, eşya, isimlerin zılâlidir. Böylece alemin tamamını ilâhi isimlerin zuhuru kılmışlardır.

Mana üstte anlatıldığ gibi olunca; bazı isimlerin zuhurunu, Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışına tahsis etmenin manası nedir? Ki bu, yukarıda anlatıldı.

Bunun için şöyle derim:

-Sofiye katında eşyanın hakikatları, ilâhi isimlere ilmi suretlerden ibaret olan ayan-ı sabitedir. İlâhi isimlerin kendileri değildir. Bunun için demişlerdir ki:

-Bu alem, o ilmi suretlerin zuhurudur.

İsterse mecaz yollu:

-O, isimlerin zuhurudur, demiş olsunlar.

Hatta, onlara göre, bir şeyin ilmi sureti, o şeyin aynıdır, o şeyin benzeri ve misali değildir. Bu Fakir'in Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışı hakkında demiş olduğu:

-İsm-i ilâhinin kendi zuhurudur, cümlesi:

-O ismin, ilmi suretinin zuhurudur manısa gelmez. Bir şeyin kendisi ile, ilmi sureti arasında çok fark vardır.

Görmez misin; bir ateş zihinlerde tasavvur edildiği zaman; onun aydınlatması nerede? Onun ışığı nerede? Ateşin kemal üzere olması, onun ışık verip aydınlatmasıdır. Onun ilmi suretinde, benzerinden ve misalinden başka bir şey yoktur. Akıl erbabı bu manayı ister kabul etsin; isterse etmesin. Hatta:

-O, ateşin aynıdır, demişlerdir.

Lâkin, bizim sarih keşfimizde, aynı olmaya kail olmanın yalana çıktığı vardır. Ateşin ilmi sureti de, hariçte mevcut olanın benzerinden başka değildir.

Şu mana dahi hissen bilinir ki, her ne ki isimlerin ilmi suret zuhurudur; onun imkânı ve vücudu, alemin imkânı ve vücudu kabilindendir; o vücud için yüce Allah'ın san'atı ile vehim mertebesinde bir tahakkuk ve sebat tahakkuk etmiştir.

Daha önce anlatıldığı şekilde; Resulullah (sav) Efendimizin yaratılışındaki ilâhi ismin zuhur imkânı, izafi sıfatlar imkânı kabilindendir. Onun vücudu dahi, işin özünde, o sıfatların vücudu gibidir.

Resulullah (sav) Efendimiziden başka hiç kimseye nazar ilişmedi ki, İlâhi isme zuhur yeri olsun. Ancak Kur'an-ı Mecid müstesna. Zira o İlâhi ismin kendi zuhurudur. Nitekim bu manadan, daha önce bir nebze anlattım.

Bu babda netice mana şudur:

Kur'an-ı Mecid'e ait zuhur menşei safat-ı hakikiyedendir.

Zuhur-u Muhammedi menşei ise, sıfat-ı izafiyedendir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak, Kur'an-ı Mecid için:

-Kadimdir, mahluk değildir, dediler. Resulullah (sav) Efendimiz için de:

-Hadis ve mahluk diye anlattılar.

Kâbe-i Rabbaniye'nin muamelesi ise, anlatılan iki ismi zuhurdan daha hayret vericidir. Çünkü orada, tenzihi mana zuhuru vardır. Hem de, suretlerin ve şekillerin kisvesi olmadan.

Cümle yaratılmışlar tarafından kendisine secde edilen Kâ'be; taştan ve topraktan ibaret değildir. Ve o, bir tavan ve bir duvar da değildir. Faraza böyle bir durum olmasa dahi, yine Kâ'be Kâ'be olarak hali üzere kalır ve kendisine secde edilir. Orada bir zuhur vardır; amma asla bir suret yoktur. Ve bu mana, acayipler acayibi bir şeydir.

Dinle, dinle...

Her ne kadar, Muhammediyete has devlete hiç kimsenin iştiraki yok ise de; lâkin şu kadarına eritir. Şöyle ki:

O devletten bir bakiye kalmıştır ki bu, yaratılıp tekmil edildikten sonradır; kendisine hastır. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Ta ki, keremli zatların

sofrasında bulunanlardan arta kalan, hizmetçilere bir nasip ve hisse ola... Bu dahi, onun ümmetinden birine verile... Onun yuğurulan çamurundan kılına... Ve tebaiyeti, verasesi ile; ona has olan devlete ortak edile... Ona ve âline salât ve selâm olsun.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte, olunca keremlilerle...

Üstte anlatılan bakiye, Adem'in (as) çamurundan kalan bir bakiye olup hurmanın yaratılması içindir. Nitekim, bu manadan, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ammeniz (halanız) hurmaya ikram ediniz; zira o, Adem'in bakiye çamurundan yaratıldı."

Bir mısra:

Yerin ne nasibi var, keremlilerin kadehinden...

***

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. ve ona tabi olanlar, Hakikat-ı Muhammediye'yi, hazret-i ilim icmalinden kılıp onun için demişlerdir ki:

-Taayyün-ü evvel ve tecelli-i zatidir.

Bunun üstünü dahi, lâtaayyün olan Hazret-i Zat-ı Baht olarak bilmişlerdir. Halbuki sen onu, ilimden bir kısım kılıp izafi sıfatlara dahil ettin. Ki o, izafi hakiki sıfatlardan alttır. Bunun tevil yönü nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. hariçte bir mevcudun vücuduna kail olmamaktadır. Yani mücerred Zat-ı Ehadiyet dışında... Hakiki olsa dahi, ilim dışında sıfat vücudunu sabit görmemektedir. Böyle olunca, zaruri olarak ona göre taayyün-ü evvel, icmali ilim olmaktadır. Sıfatların sübutunu da bundan sonra tasavvur eder. Zira, onların sübutu, ilim sıfatının teferruatı arasında sabittir. Bu durumda, ilim dışında onlann sübutuna kail olmaz. Böylelikle, ilim her şeyden daha önde olur; bütün kemalâtı dahi cami bulunur.

Fakir'in indinde keşfolunana gelince, durum şudur:

Sekiz hakiki sıfat, zat gibi olup hariçte mevcuttur. Değişik olma durumu, ancak merkeziyetin oluşu ve olmayışına göredir. Nitekim bu mana daha önce de geçti. Bu manaya kail olmak, ehl-i sünnet ve'l-cemaat görüşüne de uygundur. Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin. Onlar demişlerdir ki:

-Sıfatların vücudu, zatın vücudu üzerine zaiddir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; taayyün-ü evveli, icmali ilimden ibaret kılmanın manası yoktur. Hatta taayyün ıtlakının dahi mecali yoktur.

Bütün sıfatların en önce olanı, hayat sıfatıdır; ilim sıfatı ona tabidir. İlim sıfatını onun üzerine takdim etmek tasavvur edilemez. Bilhassa, ilme bir kayd munzam olur ise... Zira, böyle bir durum, mutlak ilimden daha dün olup izafeyete dahildir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Şayet şöyle derlerse:

-İcmali ilim, taayyün-ü evveldir.

Kabul edilir yeri yoktur. O zaman bunun taayyün-ü sanisi dahi tafsili ilim olur.

***

Bir başka soru da şöyle olabilir:

-Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. demiştir ki:

-İcmali ilim, Hakikat-ı Muhammediye'dir.

Onun zuhuru içinde, bu dünya hayatında olacağına inanmıştır. Onun bu zuhurdan muradı, ismin kendi zuhuru mudur? Yani senin de kail olduğun gibi. Yoksa o ismin suret zuhuru mudur? Yani sair mümkinatta olduğu gibi.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Onun muradı, ismin suret zuhurudur. Zira, onun indinde taayyün-ü evvel, taayyün-ü ilimdir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Sonra o, iki taayyün için

-Taayyün-ü ilmi demiştir. Kalan üç taayyün için de:

-Harici taayyün demiştir. Taayyün-ü ilmi o ilim sureti şanıdır ki, bunun için zatın aynı olduğuna kail olmuştur. Yani hariçte.

Bunun suretini dahi ilimde isbat eylemiştir. Bu ilmi suret dahi, Hakikat-ı Muhammediye olup bu dünya hayatında zuhur etmiştir. Yani İnsaniyet-i Muhammediye suretinde...

Hulâsa, her makamda bir zuhur vardır ki, bu zuhur, Şeyh Muhyiddin b. Arabi k.s. katında ilmi suret zuhurudur; isterse, şanı yüce Vacib Zat'ın sıfatları olsun. Halbuki, ona göre, sıfatların ilim dışında vücudu yoktur. Yine ona göre hariçte, Zat-ı Baht'tan başka mevcut yoktur.

***

Şöyle sorulabilir:

-O mertebede; ilmin, alimin ve malumun ittihadı vardır. Bunun hâsılı ise, huzuri ilimdir. Orada, ismin suretine mecal yoktur. Çünkü suret husulü, ancak husuli ilimdedir. Huzuri ilimde ise, hazır olan malumun kendisi olup sureti değildir.

Bunun için şöyle derim:

-O mertebe, ZAT-I BAHT mertebesi değildir. Bu sebeple onun için:

-Taayyün-ü evvel, tenezzül demiştir. Yani hariçte mevcud olamayınca, onun için ilmi sübut mutlak gerekli olur. Bu manadan ötürü de:

-İlmi taayyün demiştir, ilmi sübut için de, malumun sureti gereklidir.

Üstteki beyandan da anlaşılacaktır ki, huzuri ilimde dahi, aynı şekilde, malum için bir suret vardır; hem de malumun kendisi mevcut olması ile... Zira hazır, halis malum olan değildir. Elbette ona itibar düşmüş ve kendi olmaktan çıkarıp surete getirmiştir.

Üstte anlatılan inceliği herkesin fehmi kavrayamaz. Lâkeyfi manada bir vusul ile, ZAT-I BAHT'e ulaşmayan, bu inceliği idrak edemez.

Sübhanellah... Benim gibi son gelen aciz Fakir'in ne gücü ve kudreti vardır ki, büyük Ulü'l-Azam enbiyanın maarifinden kelâm etsin. Hem de,

Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin bi'seti üzerinden bin sene geçtikten sonra. Maadın üstünlüğünde, mebde kemalâtı inceliklerinden beyanda bulundu.

Bir şiir:

Amma şahım yüceltti, makamımı yerden;

Onunla ayda, yıldızda ayıldım birden...

Şiirin devamı:

Ben bir bahçe gibiyim, oraya bahar;

Bulutlarından zülâl yağmurlar yağar;

Bin tane dilim olsa senaya dursam;

Ona infialden başka neyim artar?..

***

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah'a hamd olsun ki; bunu bize hidayet eyledi. Allah bize hidayet etmeseydi; kendiliğimizden bunun yolunu bulamazdık. Rabbimizin resulleri gerçeği getirdi.” (7/43)

***

Hatırımda idi ki, hadis-i şerifte gelen SABAHAT ve MELAHAT üzerine bir şeyler yazayım. Bu manada Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Kardaşem Yusuf pek SAHİB hem de pek MELİH'im..."

Ve bu babda, remz ve işaretle kelâm edeyim. Lâkin, gördüm ki, remz ve işaret esas maksadı anlatmaktan yana kusurludur. Dinleyenler dahi, onu idrakten yana acizdir.

Kur'an-ı Kerim'in mukattaat harfleri bütünüyle remizler ve işaretlerdir. Yani muhib ile mahbub arasında bulunan ince sırlara ve hakiki hallere... Lâkin, onları anlayan kim, idrak eden kim?

Rasihun ulemanın hükmü, Habib-i Rabbi'l-aleminin hizmetçileri ve köleleri hükmüdür. Haddizatında bunların o manalara bir ittılaı vardır. Amma hizmet edenlerin, hizmetini gördüklerine dair gizli sırların ne kadarına muttali olmaları caiz ise o kadar. Hatta, hizmeti görülene tebaiyet yolu ile hadim ile mahdum arasında bir muamele dahi olabilir. Hatta onun uyduluğu ile kendine has devlete hizmet edenin bir iştiraki dahi olur. Ne var ki, bu beyandan yana bir nebze anlatacak olsalar; hainlerden olurlar ve kendilerini helake götürürler. Bu durumda, onlar hakkında, Ebu Hüreyre'nin (ra) dediği manada:

-Kat'ı bel'um... (boğaz kesilmesi) doğru olur. Burada şu mana geliyor:

"Sinem daralıyor; dilim dönmüyor.” (26/13)

***

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, bizim işimizdeki taşkınlığımızı ve günahlarımızı bağışla; ayaklarımıza sebat ver. Kâfirler kavmine karşı bize yardım eyle.” (3/147)

Selâm size hüdaya ittiba eden diğerlerine. Mütabaat-ı Mustafa'ya "tutunanlara.

Ona, âline ve ebrar muttaki ashabına salâtlar.

***

513. MEKTUP

MEVZUU: Felsefecilerin zevklerine göre Kur'an tefsiri ve tevili yapmanın men'i.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz.leri bu mektubu, Şeyh Abdullah'a yazmıştır.

***

Allahu Teala, beliyyelerden yana size selâmet ve afiyet ihsan eylesin...

Göndermiş olduğunuz TABSİRAT-I RAHMAN kitabını yolluyorum.

Onun bazı yerlerini mütalaa ettim. Onun musannifinde felsefecilerin yollarına karşı, büyük bir meyli buldum. Neredeyse, hükemayı enbiya ile müsavi kılacak. Onlara salât ve selâm olsun.

Hud suresinde gecen bir ayet-i kerimeye nazar ilişti. Onu, enbiya tavrı hilâfına, hükema tarzına göre tefsir etmiş; hükema kavli ile enbiya kavlini aynı seviyede bilmiş.

O ayet-i kerimeyi şöyle tefsir etmiştir:

"Bunlar o kimselerdir ki, kendilerine bir şey yoktur.” (11/16)

Enbiyanın ve hükemanın ittifakı ile...

Ancak ateş vardır.” (11/16) hissi veya akli...

Böyle devam ediyor. Enbiyanın icmaı ile hükemanın ittifakı mecali nasıl olur? Uhrevi azapta onların kavlinin ne itibarı olabilir? Bilhassa, enbiyanın kavline muhalif olur ise. Onlara salât ve selâm olsun.

Felsefecilerin akli azabı isbattan maksadları, hissi azabı kaldırmaktır. Kaldı ki, bu hissi azab üzerine enbiyanın icmaı vardır. Yani onun sübutu üzerine... Bir başka yerde, Kur'an ayetlerini de, hükemanın zevkine göre beyan etmiştir. Mezheb-i mübine muhalif olmasa dahi, bu kitabı mütalaa etmek, gizli mazarattan hali değildir.

Bu mananın izharını gerekli bildik; o hususta birkaç kelime yazdık. Her ne kadar baş ağrıtmak olsa da...

Vesselam...

***

514. MEKTUP

MEVZUU: a) mücahede ve inzivaya teşvik.

b) Yüce Hak taliplerinin terbiyesi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mir Muhammed Nu'man cenaplarına yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçmiş olduğu kullarına selâm.

Bilesin ki,

Bu tarafların hal ve vaziyetleri, Sübhan Allah'a hamd etmeyi muciptir.

Daima ve her halde hamd ü şükürler olsun.

Bir müddettir; hallerinize muttali olamadım. Her halde siz bu yaprağı kabul edip tenbelliği amele tebdil edersiniz. Boş kalmaktan çıkar; mücahedeye teveccüh edersiniz. Çünkü vakit, amel vaktidir. Uyumak ve yemek mevsimi değildir.

Yerinde olur ki, gecenin yarısı uykuya, diğer yarısı da taata ve ibadete hazırlana... Bu himmete güç yetmez ise, gecenin üçte birine devam edile ki bu, altıda bir kadardır. Çalışmak gerektir ki, bu devletin devamına bir fütur gelmeye...

Yerinde olur ki, insanlar arasına girmek; onların zaruri haklarını eda edecek kadar olsa... O ne kadarsa, o kadarını yapasın. ihtiyaç fazlası olarak, insanlara açılmak, fuzuli olur ki, malâyaniye dahildir. Böyle bir şeyden çok kere nice mazarratlar çıkar ki, şeriat ve tarikat mahzurlarına dahildir. O şeyh ki, müridlere açılmakta ifrata varır; onları zaruri olarak müridlikten çıkarmış olur. Onların taleplerine fütur getirir. Böyle bir şeyden Allah'a sığınmak gerek. Bu mananın çirkinliği idrak edilmelidir. Talipleri öyle bir yola koymalı ki, onların üns ve ülfetlerine sebep ola; onların inkârlarına ve nefretlerine değil.

Halktan inziva etmek zaruridir. Onların arasına davetsiz ve ihtiyaçsız karışıp onlarla ülfete yönelmek, öldürücü zehirdir. Bu mana, Allah'ın tevfikı ile size müyesser olmuştur. İptilâ

erbabına ne yapılabilir ki? Onlar daima tefrika erbabı ile meşgul olmaktadırlar. Siz bu nimetin kadrini bilmeli ve ona göre amel etmelisiniz.

Taliplerin halinden haberdar olmalı ve onların terbiyesine yönelmelisiniz; hem zahir, hem batın.

Bundan ziyade ne yazayım?

***

515. MEKTUP

MEZVZUU: a) hallerin kusurlu oluşundan çekindirmek.

b) Tekmil ve kemal tahsiline teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Hamid Ahmedi'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçilmiş kullarına selâm.

Pek aziz kardeş Şeyh Hamid'in mektubu gelmekte sürür verdi.

O ne büyük nimettir ki, yüce mukaddes Hakkın zatına rağbet hasıl olur; onun zatından başkasına da soğukluk husule gelir. Hem de fitnelerle dolu bir zamanda, bir cemaat için bir şahsın sohbetinde. Durum böyle iken, o kardeş, bu devletle gurura kapılmaz; vazifesinden geri kalmaz.

-Henüz Dehli uzaktır, darb-ı meseli meşhurdur. Bilinmiyor; daha yüzde biri tamam oldu mu, olmadı mı?..

işin başında taliplere hasıl olan haller, onlara getirdiği zevk ve lezzet; çocukların ELİFBA talimindeki temrin kabilindendir. Asıl iş, tehecciden geçip mevleviyet mertebesine ermektir. Zevklerden ve lezzetlerden uzaklaşıp velâyet-i hassaya dahil olmaktır.

Bir şiir:

Ötelerdedir henüz istiğna sarayı;

Olmaya ki, akla koyasın simden orayı...

***

Vakitleri mamur eylemelisiniz. Zahir ve batın olarak, şeriatla da bezenmelisiniz.

Bilesin ki,

Başkalarını kemala erdirmek, insanın kemalinin bir parçasıdır. Ve bu, velâyet-i hassa derecesidir. Şayet, sohbette bir rüşt taliplerde zahir olursa, kendilerine haller ve vecidler husule gelir ise, bu dahi bir ganimettir, isterse fena ve beka haddine ulaşmasınlar. Böyle bir şeyin hükmü, bu vakitte kibrit-i ahmer hükmüdür. Şayet bu yapılır ise...

Ne var ki, tarikat talimi kimin için olursa olsun; istiharelerden ve teveccühlerden sonra olmalıdır. Bu, uygundur; hatta lâzımdır.

Bilhassa korku ve haşyet üzere olmalısınız. Yani yapılan işte. Ta ki, bu cihetten, şeytanın tasallutundan korunasınız. Allah bizi onun şerrinden korusun.

Size emredilen adedi tamamladıktan sonra, kat katını yapmakla meşgul olunuz. Bundan sonrasını bana haber veriniz ki, hale münasip talimat sudur ede...

Yanınızda bulunan arkadaşlara bizden selâm ediniz.

***

Seyyid Yahya'nın yazdığı mektup da ulaştı.

İnsanların kalbleri, Sübhan Hak Hazretlerine incizab ettiğinden Allah'a hamd olsun. Bir de, onlar, o yüce Sultan Cenab-ı Akdes'e bu kıyamete tam yakın bir zamanda müştak ve hayran oldukları için. Bir haberde şöyle varid olmuştur:

"Kıyamet insanların şerlileri üzerine kopacaktır."

Dostlara düşen; gıyaben, son nefesin selâmetle kapanmasına yapılacak duadır...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla; bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin." (66/6)

Evel ahir selâm...

***

516. MEKTUP

MEVZUU: İmam-ı Masum Hz.nin bazı mertebelere erdiğinin müjdeli haberi.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Zevilberekhat Mahdumzade Hace Muhammed Masum Hazretlerine yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına.

Bir müddetten beri, evlâd-ı kiram, hallerinden bir şey yazmadılar. Ne zahir, ne de batın hallerinden. Bunun sebebi, ayrılık günlerinin uzaması dolayısı ile, uzaktakilerin halini unutmak ve onlardan geçmek olmalı. Bizim

için de merhametliler merhametlisi vardır.

"Allah kuluna kâfi değil mi?" (39/36) manasındaki ayet-i kerime mahrum gariplere teselli vermektedir.

Sizin bu iltifatsızlığınıza rağmen; gönül bütünüyle daima sizin hallerinize müteveccih olup sizin kemalinizi istemektedir.

***

Dün sabah namazından sonra, bir sülük veya (sükût) meclisi akdettim. Şu zuhur oldu: Bende bulunan hil'at ayrılıp gitti. Onun yerine bana, bir başka hil'at teveccüh etti. Hatıra şöyle geldi: O giden hil'at acaba bir başka şahsa verildi mi yoksa verilmedi mi? Temenni ettim ki, o, pek reşid oğlum Muhammed Masum'a verile... Bir an sonra gördüm ki, o oğluma verilmiş ve onu tamamı ile giymiş.

O giden hil'at, kayyumiyet muamelesinden ibaretti ki, terbiye ve tekmile taalluku vardır. Bu dahi, bu toplanılan meydanda, irtibat sebebidir. Bu yeni hil'atın muamelesi de sona erip tekrar giyilmeye hak kazanırsa, kerem kemalinden diliyoruz ki, pek aziz oğlum Muhammed Said'e verile... Bu Fakir, devamlı olarak, onu tazarru etmektedir. İcabet eserini de anlıyor. Oğlum da bu devlete müstahak bulmaktadır.

Bir mısra:

Ne zorluğu o işte olunca keremlilerle...

Sonra istidad dahi, yüce Sübhan'ın bir ihsanıdır.

Bir şiir:

Bir şey getirmedim başka baba ocağından;

İhsanın bana bendeki, bir parçayım ondan...

***

Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Ey Al-i Davud, şükrediniz; şükreden kullanırı azdır." (34/13)

Bilesiniz ki,

Şükrün manası: Kulun, Allah tarafından kendisine verilen zahir ve batın nimetleri, tümden niçin yarattıysa, ne sebeple verdiyse, ona sarf etmektir. Böyle olmadığı takdirde şükür de olmaz.

Basan ihsan eden Sübhan Allah'tır.

Bu gibi ilimler, gizli sırlardandır. Bunu açıkça söylüyoruz; amma onların gizli tutulması gerekir ki, insanlar fitneye düşmeye...

***

Sonra,

Bende bunların o müşkülü var ya... Ki o muamele herhalde misal aleminde idi; bu günlerde çözüldü. Onda asla bir gizli yan kalmadı.

Herhalde Hace Muinüddin'in ruhaniyetinin, bu manada dahli vardır. O müşkil, Hace Muhammed Masum'un hatırında kalma ihtimali vardır.

***

517. MEKTUP

MEVZUU: a) Hallerinden beyanla yazılan mektuba cevap.

b) Sünnet-i seniyeyi ihya etmeye teşvik.

c) Bid'at irtikâbından çekindirmek.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Hasan Berki'ye yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına.

Pek aziz kardeşimin mektubunun gelmesi ile sürür verdi. Allah halini iyi etsin.

O mektuba, ilimler ve maarif derc edilmiş. Onu mütalaa etmek, ferah üstüne ferah artırdı. Sübhan Allah'a hamd olsun.

Onların hepsi, sahih ilimlerdir; doğru marifetlerdir. Kur'an'a ve hadise mutabıktır. Fırka-i Naciye itikadına dahi muvafıktır.

Sübhan Allah istikamet nasıp eylesin. Üstün maksutların müntehasına erdirsin.

Bid'atlan kaldırmaktan yana bir parça yazmışsın. Bu ne büyük bir nimettir ki, bir şahıs, böyle bid'at zulmetlerin teraküm ettiği vakitte bid'atlardan bir bid'atı kaldırmaya, sünnetlerden bir sünneti de ihya etmeye muvaffak oluyor. Bu manada bir hadis-i şerif şöyle geldi:

"Bir kimse, ölü bir sünneti canlandırırsa, onun için yüz şehit sevabı vardır."

O amelin derecesi bundan bilinmelidir.

Ne var ki, bir inceliğe de dikkat edilmelidir. Bu da işin fitne uyandırmaya müncer olmamasıdır. Bir iyilik dahi, birçok kötülüklere sebep olmamalıdır. Zira zaman, ahir zamandır, İslâm'ın ve imanın zaaf zamanıdır.

Gönderdiğin risalenin mütalaasından dahi, ferah ve sürür hasıl oldu. Sübhan Allah'a hamd olsun. Bu Fakir'e, ilimlerde muvafakat çoktur; keşifte dahi mutabakat vardır. Görüşler dahi yüksektir.

***

Halleri, ilimleri, sorulan tazammun eden senin mektubu kendisinde durması için kardeşim Muhammed Haşim Keşemi'ye bırakmıştım. Tamamen zay etti. Bunun için cevapların tafsilinde bir duraklama oldu. Ondan hatırda kalanların cevabını yazdım.

Mücmel olarak onlar, güzel hallerdir. Sağlam ilimlerdir.

***

Sizin için gerekli olan merhum mağfur Mevlâna Ahmed'in çocuklarının talim ve terbiyesine tam manası ile çalışmaktır. Zahir ve batın edeplere ermelerine dikkat edilsin.

Sair derviş arkadaşlara, hatta orada bulunan ehl-i İslâm'a şeriat üzere olmalarına, sünnete iltizam etmelerine delil olmalısınız. Bid'at irtikabından da, sakınmaları için onlan korkutup sakındırmalısınız.

Başarı ihsan eden Sübhan Allah'tır.

***

Hace Muhammed Haşim, size üçüncü cilt mektuplarından bazı suretleri yolladı. Allahu Teala onlardan size faydalar versin.

Fakir'in vakitleri çeşitli şekilde geçmektedir. Bazan, bilâihtiyar, ilimlerin ve maarifin müsveddelerine rağbet zuhur ediyor. Bazan da, yazmaktan nefret zuhur ediyor. Hem de, garip sırların feyiz yollu gelmesine rağmen. O kadar ki, ele kalem almaya güç yetmiyor. Bunun için de, gelen mektubunuzun cevabında bir fütur geldi. Zorla da olsa, bir şey yazmaya gücüm yetmiyor.

***

Kalan haller hamdi muciptir.

Allah'ın inayeti ile asker refakatından halâs müyesser oldu.

Allahu Teala, bizim için istikameti devam ettirsin.

Orada bulunan bütün arkadaşlara mahsus dualar ederim.

Vesselam...

***

518. MEKTUP

MEVZUU: Resulullah (sav) Efendimizi rüyada gördüğünün bundan da, büyük müjdelere nail olduğunun beyanı.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazarat-ı Mahdumlara yazmıştır. Sübhan Allah onlara selâmet ihsan eylesin.

***

Keremli evlâdımdan mübarek mektup ulaştı. Sıhhat ve afiyet üzere olduklarından, Sübhan Allah'a hamd olsun.

Bugün, zuhur eden yeni bir muameleyi yazacağım. Onun, iyi dinlenmesi gerek.

Dünkü cumartesi gecesi, Sultan'ın meclisine gittim. Geceden üç saat geçtikten sonra, oradan döndüm.

Hafızdan Kur'an-ı Kerim'in üçte birini dinledim.

Geceden altı saat geçtikten sonra, uyumak müyesser oldu.

Bende gece yorgunluğu olduğundan; sabah halkasından sonra uyudum.

Resulullah (sav) Efendimizi rüyada gördüm; Fakir'e icazet yazdı. Tıpkı meşayihin halifelerine icazet yazmak âdetleri olduğu gibi...

İhlâs sahibi arkadaşlarımdan biri, bu muamelede aracı idi.

Bu esnada zuhur etti ki, icazetin imzasında bir eksiklik var. Bu kesiklik dahi o vakit malum olmuştu. Arkadaşlarımdan bu hizmet için aracı olan o kimse, o icazeti beraberinde alıp Resulullah (sav) Efendimize ikinci kere götürdü. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, o

icazetin arkasına bir bşaka icazet yazdı; yahut bir başkasına emir verip yazdırdı. Bu işi teşhis edemedim. Lâkin, Resulullah (sav) Efendimize nisbette bu malum.

Yazdıktan sonra; o icazete, mübarek mühürü ile zinet verdi.

O icazette yazılanlar şöyle idi:

-Dünya icazeti yerine, ahiret icazeti verdim. Şefaat makamından dahi bir nasip verdim.

O kâğıt uzunca idi ve ona çokça satırlar yazılmıştı.

Bu hizmet için aracı olandan sordum:

-Bu iki icazetten hangisi birincidir; hangisi ikincidir?

O vakitte ben, Resulullah (sav) Efendimizle bir mahalde bulunuyordum. Baba ile oğul gibi, onunla muaşeret halinde idim. Onun huzurunda ve ehl-i beyt-i huzurunda benim için bir yabancılık yoktu.

Ben, o kâğıdı aldım, düşürdüm.

Bir mahrem evlâd gibi, onun harem-i şerifine dahildim.

Resulullah (sav) Efendimizin huzurunda, Ümmühatü'l-müminin (Resulullah (sav) Efendimizin zevceleri) bazı hizmetler için bana emir veriyordu. Hem de ihtimamla. Diyordu ki:

-Seni gözetliyorum; şöyle şöyle yapmalısın.

O esnada, ay.lma geldi. Hatırdan o duraklama şekli çıktı. Göz açmaktan daha az bir zaman içinde, o rüyanın hususiyetleri gitti.

Herhalde sizin hatırınızda kalmış olmalı; bu babda ben çok kelâm etmiştim.

Hayret edilecek bir durumdur ki, bu büyük nisbet, tam miktarına göre zuhur etmez.

Hatıra gelen şu ki: Bunun zuhuru, ahiret için zahire olur; güzel bir bedel müyesser olur.

Bu rüya ile, o tereddüdlerden şifa hasıl oldu.

Vakit, kıyamete yakın vakittir. Ve zulmetlerin teraküm ettiği vakittir. Bunda nasıl bir hayır olur ve ne gibi bir nuraniyet vardır. Meğer ki onu, Mehdi zahiri hilâfetle müeyyed olarak terviç eyleye. Allah ondan razı olsun.

Bugün emir verdim: Resulullah (sav) Efendimizin ruhaniyeti için çeşitli yemekler pişireler... Bu da, nimete bir şükür ola... Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Ve bir sürür meclisi akd edeler... Mektupları getirenler dahi o yemekten yiyeler...

Sonra bir mektup yazdım. Zuhur eden bir rüyanın beyanında idi. Söyle ki: Arkadaşlardan biri, sizinle beraber, Sultan'ın hizmetini kabul etmedi. Bir zaman sonra, onu kabul ettiği zuhur etti. Bu da, sırf keremle oldu. Kabul eseri de, zuhura geldi..Bunun için ve bütün nimetler için, Allah'a hamd-ü şükürler olsun.

***

Bugünlerde, garib ilimler ve acayip maarif zuhura gelmektedir.

Sanki bu yaprak bir kavme gitmiş; muamele dahi başkasına zuhur etmiş gibi...

Çocuklar uzaktalar; ömür muamelesi dahi yakındır. İş neye müncer olacak?

-Hayır, Sübhan Allah'ın yaptığındadır, diyerek sabrediyoruz.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, katında!, bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (18/20)

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

519. MEKTUP

MEVZUU: a) Rabıta nisbetine fütur vukuu.. b) Taat ile iltizaz..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Hace Muhammed Eşrefe yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Selâm, onun seçilmiş kullarına.. Sizlere dahi dualar etmekteyim..

***

Bildirmek isterim ki.. Pek Aziz Kardeşimin mektubu ulaştı..

Sübhan Allah'a hamd olsun.. Bilhassa sıhhat ve afiyet üzere oldukları için.

***

Sormuşsun:

— Şunun sebebi nedir ki., rabıta nisbetine fütur gelmekte ve sair taatlardan dahi lezzet alınmamaktadır. Bilesiniz ki..

Rabıta nisbetinin füturuna sebeb olan cihet, taatla iltizaza dahi mani bulunmaktadır.

Fütur sebebi, bazen kabz olur; bazen da küduret olur ki: Bazı zellelerin irtikâbı yolundan gelir.. İsterse bu, az olsun..

Birinci cihet, (yani: Kabz) kötü değildir; hatta tarikat sülûkü levazimi arasındadır. Amma ikinci cihetin gelmesinden tevbe ve istiğfar ile kurtulmak gerek.. Bu tevbe ve istiğfara taa, Allah'ın keremi ile küdurâtın eseri dahi kalkıncaya kadar devam etmek gerek..

Küduretle kabz arasını ayırd etmek, dikkatli nazar istediğinden; her halde tevbe faydalıdır.

Sübhan Allah, istikametinizi devamlı kılsın.. Vesselam..

***

520. MEKTUP

MEVZUU: Aslın aslına taalluk eden muamelelerin beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ bu mektubu Molla Tabir Hadim'e yazmıştır. —(Bu marifet, mana olarak nakledilmiştir.)—

***

O muamele ki, aslın aslına taalluk eder; iki nev'idir. Misale bağlı bir suretle veya başka bir şekilde onu bilmek mümkündür..

Seyir, makamlarda olduğuna göre, bu muamele bir vakte bağlıdır, İsim ve vecihle olsa dahi, onun âlemle müşakelesi (veya müşareketi) veya münasebeti vardır. Bu ise.. rıza makamının nihayetine kadar gider.

Bir şahsa, rıza makamının üstüne seyir müyesser olur ise.. onun için bir şey malum olmaz.. Ne misale bağlı bir suretle, ne de başka bir işle..

O zaman bu arif sırf ilim olur.

Fevkani makamların husulü, onlardan yana bir şey malum olmadan olur.. Hatta, nübüvvet, risalet ve bunlara benzer isim, o makamlarda yoktur.

Zannederim ki: Sübhan Hak, Dar'ül-huld'de bu makamların ilmini verir.

Bu seyrin nihayeti, hususî bir mertebeye kadardır.. Bu dahi erbabına gizli değildir..

Vesselam..

***

521. MEKTUP

MEVZUU: a) Alemin icadı, vehim mertebesindedir. Lâkin o, icad taalluku ve istikrar sebebi ile, nefs-i emre (işin özüne) mensuptun bu ilim ve hariç mertebenin ötesindedir.

b) Vahdetin ve kesretin ikisi de, işin özündedir.

c) Sebat ve istikrar var iken, salikln fenası nasıl olacağının tahkiki. Bu mektup, günlük hadiseler dolayısı ile tam yazılmamıştır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Hace Muhammed Masum'a yazmıştır. Sübhan Allah, ona selâmet ihsan eylesin.

***

Bilesin ki,

Vehim mertebesi, öyle bir mertebeden ibarettir ki, orada zuhur vardır; vücud yoktur.

Meselâ, Zeyd'in sureti gibi. O, aynada tevehhüm edildiği zaman, orada vücutsuz olarak zuhur vardır. Zira, aynada asla suret yoktur. Orada vehmi zuhurdan başka sübut dahi yoktur.

Sağlam keşif, doğru müşahede ile açığa çıktı ki, Sübhan Hak, tam manası ile kâmil olan iktidarla alemi vehim mertebesinde yaratmıştır. Kâmil san'atı ile de ona sırf zuhur vermiştir.

Her ne kadar o mertebede bir oluş ve vücud olmadan zuhur var ise de; lâkin alem o mertebede yaratılmış olduğundan, Sübhan Hakkın icadı, müsbet ve mevcut olmaktadır.

Vücud ile zuhur olduğu zaman; nefs-i emir (işin aslı-özü) mertebesinde olur ki, ona doğru eserler ve hükümler terettüb eder.

Bu vehim mertebesi, ilim ve hariç mertebesinden ötededir. Hariç mertebesiyle onun müşabeheti ve münasebeti dahi, ilim mertebesi ile olan münasebetinden daha ziyadedir. Onun sübutu dahi, harici sübuta benzer.

-Zihni vücut dedikleri ilmi sübut böyle değildir. Çünkü o, harici vücuda mukabil bir tarafa düşer.

Vehim mertebesinde bulunan zuhurun dahi, harici zuhura tam bir benzerliği vardır. Amma, ilim mertebesi böyle değildir. Zira orada, bütün ve kûmun vardır. Hariç mertebeden, vehim mertebesine bir zıl düşmüş; hariç zil ile, orada alem vücud bulmuş gibidir. Halbuki, haricin kendisinde, Zat-ı Ehadiyetten başka mevcut yoktur. Alem dahi o taaddüd ve bu tekessür ile, yüce Allah'ın icadı ile hariç zıllında zilli vücutla mevcut olmuştur.

Nefs-i emr (işin özü-aslı) haricinde vahdet vardır. Nefs-i emr harici zıllındaysa, kesret vardır. Nitekim, ilimde nefs-i emre mutabık olarak aynı şekilde kesret vardır.

Üstte anlatılan manaya göre; vahdetin ve kesretin her ikisi de, nefs-i emrde olmaktadır. Onlardan her birinin dahi, kendine göre bir itibarı vardır. Böyle olmasında da hiçbir mahzur yoktur.

Bu hariç ve vücut, alem için zilli oldukları gibi; aynı şekilde sair sıfatlarından hayat, ilim, kudret ve diğerleri de yüce Sultan Vacib Zat'ın sıfatlarının zılâlidir. Hatta alemin isbatında sabit olan nefs-i emr dahi, hariç mertebede bulunan nefs-i emrin zillidir.

Bir şiir:

Bir şey getirmedim başka baba ocağından;

İhsanın bana bendeki, bir parçayım ondan...

Yüce mukaddes Allah şöyle buyurdu:

"Rabbini görmüyor musun, zilli (gölgeyi) nasıl uzattı?” (25/45)

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sen risalelerinde ve kitaplarında şöyle yazmıştın:

-Zılda bulunanların hepsi, asıldandır. Zillin elinde emaneti taşımaktan başka bir şey yoktur. İstidadli salik, elinde bulunan hayrı, kemali, vücudu ve vücudun tevabiini:

-Zılliyet aslındır hükmünce yerinde verir ise, nefsini dahi bütün kemalâttan hali bulur ise, zaruri olarak fena ve izmihlal ile tahakkuk eder. Kendisinden yana ne isim kalır; ne de resim.

Bu kelâmın hasılı nedir? Kemalâtın aslına reddi manası nedir? Sebatı ve istikrarı var iken; hangi itibarla salikin izmihlali ve fenası hasıl olur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bu fena, bir şahsın haline benzer ki; emanet elbisesi giymiştir. Bönü bilir ki, kendisinin değil; başkasınındır. Onu ancak, emanet yolu ile giymiştir.

Bu görüş ağır bastığı takdirde; tam istilâ ettiği zaman; onları giymiş olmasına rağmen sahibine verir, kendisini dahi üryan bulur. O kadar ki, bu üryan halinden dolayı, infiale kapılıp yanında bulunanlardan uzanır. Ve kendisini bir köşeye çeker.

Salik, vehim ve tahayyül mertebesinde yaratılmış olduğundan; kendisine tahayyülü fena yeter. Bu tahayyülün istilâsı, onu kalbi yakine ulaştırır. Onu zevke ve vicdana dayalı kılar. Böylece, fenadan ve izmihlalden yana asıl maksat bulunmuş olur. Zira, fenadan maksat, zilli taallukun zeval bulmasıdır; asla taallukun husulüdür. Zillin asla dönüşü yakine, zevke, vicdana bağlanınca; zaruri olarak zılla taalluk zail olur. Onun yerine ise, asla-taalluk gelir.

Yukarıda anlatılan tahayyül hası! olmayınca, bu zılla taalluk zevali devleti de müyesser olmaz.

Hatta bu tarikata sülukün medarı dahi, tevehhüme ve tahayyüle göredir. Bu tarikatta cüz'i manalar olan hallere ve vecidlere ancak, vehimle erilir. Tecelliyat ve telvinat dahi, hayal aynasında salikler için müşahedeye gelir.

Şayet vehim olmasaydı; fehim kısır olurdu. Hayal olmasaydı; hal kapalı kalırdı.

Bu tarikatta, vehimden ve hayalden daha faydalı bir şey bulunmaz. Çoğunlukla bunların idrâki ve inkişafı, vakıaya mutabık gelir.

O şey ki, Rabbi ile kulu arasında bulunan elli bin (50.000) senelik mesafeyi kısa bir müddette kat eder; Allah'ın keremi ile kulu yüksek derecelere ulaştırır; işte o, VEHİM'dir.

O şey ki, gaybin gaybi incelikleri ve sırlarını kendi aynasında inkişaf ettirir ve istidadlı saliki ona muttali kılar; işte o, HAYAL'dir.

Vehmin şerefindendir ki, Sübhan Hak, alemin yaratılmasını o mertebede tercih etti ve orayı kemalâtına zuhur mahalli kıldı.

Hayalin üstünlüğündendir ki, Allahu Teala onu misal alemi için bir örnek kıldı. Ki o misal alemi, bütün alemlerin en genişidir. O kadar ki, vücup mertebesi suretinin dahi, orada bulunduğuna kail olmuşlardır. Ve hükmetmişlerdir ki:

-Sübhan Allah'ın bir misli yoktur; lâkin orada misali vardır.

"Misallerin en yücesi Allah'ındır.” (16/60)

O şey ki, irfan sahibi hayal aynasında hisseder ve vicdan zevki ile oraya terakki eder, işte, vücubiyet hükümlerinin suretleridir.

Burada şöyle bir şey sorulabilir:

-Üstteki tahkikten vuzuha kavuştu ki, fena, tahayyül itibarı iledir. Her ne kadar kalbi yakine ulaştırır, onu zevke ve vicdana bağlar ve onun üzerine doğru hükümler terettüp eder ise de, tahakkuk itibarı ile değildir. Halbuki sen, bazı risalelerinde şöyle yazmıştın:

-Bu fena, vücud itibarı iledir; aynın ve eserin zevalidir.

Bu durumda muamelenin hakikati nedir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Yakini, zevki, vicdani olarak; zillin vücudu asla rücu ettiğinden, zaruri olarak, vücudun zevaline hükmedilmiştir. Aynın ve eserin kalkması söylenmiştir.

Şayet sorulur ise:

-Faninin sübutu ve istikrarı var iken; bu vücudi fenanın hükmü doğru mudur? Yalan mıdır? (Mektubun başında da anlatıldığı gibi, bu mektubu tamamlamak, İmam-ı Rabbani Hz.'ne müyesser olmamış ve son soru cevapsız kalmıştır.)

***

522. MEKTUP

MEVZUU: a) İrfan sahibinin muamelesi, öyle bir dereceye ulaşır ki; orada asla malum bir suret hasıl olmaz. Bu durumda, zerrelerden her zerre onun için matluba Sultani bir yol olur.

b) Bu irfan sahibine mahabbet, Sübhan Hakkın mahabbetine müncer olur. Ona buğzetmek dahi Sübhan Hakka buğzetmeye çıkar.

c) Resulullah (sav) Efendimizin âline tazim ve onlara ihanet dahi, Resulullah (sav) Efendimize nisbet sebebi ile üstte anlatılan mana hükmünü taşır.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hazret-i Mahdumzade Muhammed Masum'a yazmıştır. Allahu Teala, ona selâmet ihsan eylesin.

-Bu mektup mana olarak nakledilmiştir-

***

Zil makamlarını aştıktan sonra; irfan sahibinin muamelesi asla ulaştığı zaman, onun eşyaya taalluku olan ilmi zılliyet kaydından beri olur. Yani eşya kendisine malum olur; hem de onlardan yana kendisinde bir şey hasıl olmadan. Zira, kendisinde hasıl olan her şey, o şeyin akıldaki zilli ve suretidir; o şeyin aynı değildir. Hiç şüphe edilmeye ki, bir şeyden, akılda hasıl olan suretler, o şeyin benzeri ve misalidir; kendisi değildir. Nitekim bu manaya, sarih keşif, sahih ilham da şehadet eder.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o irfan sahibi, alem için sübhan Hak ile saniyet ve masuniyet (yaratan ve yaratılan) dışında bir nisbeti sabit görmez. Zılliyet, ayniyet, mir'atiyet kavlinden sakınır.

Üstte anlatılan muamele, zati kemalâta bağlıdır. Çünkü zat için, zati gına vardır. Yani alemden yana. Şu ayet-i kerime bu manayı anlatır:

"Allah alemlerden elbette ganidir.” (29/6)

Amma bazı esma ve sıfat mertebeleri böyle değildir. Zira bu nisbet, onlarda tasavvur edilmiştir.

irfan sahibi, bu makamlardan geçip de, aslın aslına ulaşmadıkça, kendisine bu nisbetten bir nasip yoktur.

Zerrelerden her bir zerre bu makamda o irfan sahibini, yüce mukaddes Hakka çıkaran sultani bir yo! olur. Amma husuli ilim böyle değildir. Zira bu surette alim (veya alem) her şeyi kendi tarafına çeker. Kendisini bütün eşyaya ayna kılar. Zılliyet ve mir'atiyet durumunda da mana budur; o ilmin sahibi, her şeyi kendine çeker. Basiret nazarını, kendi ötesine nüfuz etmeye bırakmaz.

Sübhan Allah'ın keremi ile zıllıyet husulü kaydından halâs olduktan sonra, mevcudat zerrelerinden her bir zerre; ister araz, ister cevher, ister afak, isterse enfüs yanlısı olsun, onun için gaybin gaybi kapısı olur.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

O şahıs, daha önce bütün eşyaya bir ayna idi. Her yaptığını da kendi nefsi için yapıyordu. Zaruri olarak, kendisinden her sudur eden de, ona raci idi. Bunun için de ister niyet etsin; isterse etmesin. Fakat şu anda nefsinin aynasını aynalıktan almıştır. Zılla bağlanmaktan dahi imtina etmiştir. Bu durumda bir oluk gibidir; kendisine her ne bırakılsa, kalmaz gider. Hiç şüphe yok ki, bu durumda her yaptığını kendi nefsi için yapmaz. Elbette Sübhan Hak için yapar. Bunun için de, ister niyet etsin; isterse etmesin. Zira niyet, muhtemel bir iş hakkında olup yakin halinde olan bir iş için değildir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; o irfan sahibini sevmek, Sübhan Hakkın sevgisine müncer olur. Ona buğzetmek dahi, Sübhan Hakka buğza gider. Keza onun tazimi ve tavkiri dahi, Sübhan Hakkın tazimi ve tevkiri olur. Ona ihanet ve ona karşı edep dışı hareket dahi, Sübhan Allah'a ihanete ve ona karşı edep dışı harekete çıkar.

Bu nisbet, değişik derecelerine göre, Resulullah (sav) Efendimizin ashabı için de varittir. Onları sevmek, Resulullah (sav) Efendimizi sevmeye götürür. Onlara buğzetmek de böyledir. Bu manada Resulullah (sav) şöyle buyurdu:

"Onları seven, benim sevgim sebebi ile sever; onlara buğzeden de bana buğuz sebebi ile buğzeder."

Bu nisbet, Resulullah (sav) Efendimize âli için dahi sabittir. Lâkin bu nisbetin zuhuru Hazret-i Ali, Hazret-i Patıma, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'de daha tamamdır. Bu nisbetin sirayeti, on iki imamda dahi müşahede ediliyor. Allah onlardan razı olsun.

Vesselam...

***

523. MEKTUP

MEVZUU: a) "İki yayın birleşimi veya daha yakın” (53/9) ayet-i kerimesine mütaallik bazı sırların beyanı.

b) Kâmil arifin, solunu bulamadığı sırrının beyanı. -Bu maarif dahi, mana olarak nakledilmiştir-

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Muhammed Nur'a yazmıştır.

***

Bilesin ki,

"İki yayın bir!eşimi...” (53/9) muamelesinde, zahir ciheti ile, mazhardan bir renk vardır.

Bu dahi, salik için salikten, eserin ve aynın gitmesi husul bulmayışındandır. Amma:

"Veya daha yakın...” (53/9) manasındaki muamele böyle değildir.

Zira, orada ne hüküm kalır; ne de eser. Yani mazlardan yana. Zira bu ikinci mertebe mazhar, zaruri olarak, vücup mertebelerinden bir emr olur. Ki bu, irfan sahibi için kendisine has olarak yaratılmıştır; asıl muameleyi tamamladıktan sonra kendisine verilir. Bundan:

-Feyiz verme sureti diye tabir etmek dahi mümkündür.

Bu, cidden derin bir sırdır. Allah dilerse, ihtimal ki bir yerde bunun tafsili sübut olur.

Bu muamelede mazhar öyle bir şey olur ki, kendisine ademden yana bir rayiha düşmemiştir. İmkân şaibesinden dahi onda bir mecal yoktur. Bu mertebede bir infial tesbit etsek dahi; bu, kendisinden, kendisi için olur. Başkasından olmaz. Zira, orada başkasından yana bir nam ve nisan yoktur.

Bir şiir:

Onun yüzünden yüzünedir kamer;

Gözünden gözünedir sürmeler...

Her ne kadar

"İki yayın birleşimi...” (53/9) mertebesinde infial aynı şekilde hak olarak sabit olup ve orada aslın zuhuru olsa dahi, lâkin o, zıllıyet şaibesinden hali ve o yüce mertebeye lâyık değildir.

O infial ki, bu mukaddes mertebeye lâyıktır; arada gayr için bir medhai, zıllıyet layihası için ona bir yol olmamalıdır. Hem de şekillerin hiçbiri ile... Zira gayr olan, adem kirinden ve imkân noksanlığından dahi değildir.

Şayet zılâl mertebelerinin infialâtı olur ise, bunun da yeri vardır. Yani o makamda.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Yukarıda bir nezbe anlattığım:

"Veya daha yakın...” (53/9) manasındaki muamelede, kâmil manada arif, solunu bulamaz. Bunun sim şu ki: Onun solu, sağ hükmünü almıştır. Zira sol, adem iktizalarındandır. Adem de zail olup gidince, ancak sırf vücud kalır; o makamda artık sol olmaz. Hatta o Sübhan'ın her iki eli de sağdır.

Bu manayı anla. Zındıklığa düşmeyesin.

Bu çetin sırlan ve duyulmamış maarifi anladıktan sonra dinle. Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Sonra yaklaştı; derken sarktı.” (53/3)

Bilesin ki, bu yaklaşmanın tahkiki:

"Daha da yakın..” (53/9) manası sırlarının tahkikinden sonra anlatılması şu manaya dayanır.

İrfan sahibinde hüküm ve eser kaldığı, adem kirinden beri olmadığı takdirde bu yaklaşmaya onun liyakati yoktur.

Bu yaklaşma tahakkukundan sonra, sarkma vardır ki bu, nüzule müteveccihtir.

Sarkma tahakkuk ettiği, irfan sahibi de, halka döndüğü zaman iki yayın sureti zuhur eder. Her ne kadar birinci yaydan hüküm ve eser kalmasa dahi, lâkin sarkma ile teşerrüf ettiğinden, o vakitte, iki yayın sureti tevehhüm edilir.

Allahu Teala'nın, sarkmadan sonra, iki yayın birleşimini anlatması şu itibara göredir ki, orada sabit olan iki yayın suretidir; hakikatleri değil.

Veya anlatılan mana daha yakındır; hatta gerçekten daha yakındır. Zira ikinci yaydan eser kalmamıştır. Hatta hüküm de kalmamıştır; orada yayın hakikati yoktur.

Bu anlatılan maarif, Sübhan Hakkın sırtarından olup, hasın da hası kullarına izhar eyler.

Hüdaya ittiba edip Mütabaat-ı Mustafa'yı bırakmayanlara selâm. Ona ve âline salât, selâm ve üstün bereketler.

***

524. MEKTUP

MEVZUU: Sübhan Hakkın sıfatlan; zatının ne aynıdır, ne de gayn.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Kadı Eslem'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçilmiş kullarına da selâm.

Allah çalışmalarını şükrana lâyık eylesin; ehl-i sünnet uleması ne kadar güzel söylemiş:

-Sekiz hakiki sıfat, ne odun ne de onun gayrıdır.

Bu marifet, akıl tavrının ötesindedir. Bunu, ancak, feraset nuru ve enbiyaya mütabaat bereketi ile bulmuşlardır. Onlara salât ve selâm olsun.

Akıl erbabı, bu ibareden, iki nakzedicinin kalkmasını anlamışlardır. Amma zamanın ve mekânın ittihadını, tenakuz husulünün şartlarından olduğunu bilememişlerdir. O makamda, zaman ve mekân mecali olmadığına göre; orada tenakuz nasıl tasavvur edilebilir? Ulemanın:

-Gayr... (başka) lâfzındaki tasarrufu, tenakuzun defi içindir. Onlar:

-Gayr... (başka) demekle has bir mana murad etmişlerdir ki; asla ona hacet yoktur. O kadar ki, keşfe dayalı nazar, bu hususiyeti engeller. Hangi manaya olursa olsun; gayriyeti nefyetmektedir.

Şöyle buluruz: Yüce Hakkın sıfatlan pek mukaddes zatının aynı olmadığı gibi; elbette zaid olup onun zatının gayrı da değildir. İsterse bu manada zaid olsunlar ve onlarla zat arasında ikilik sabit olsun. Akıl erbabı katında mukarrer olan:

-iki şey, birbirinden başkadır kaziyesi bu makama muhaliftir; usullerine de tenakuz gelmiştir.

Bu mana üzerine yukarıda dedim ki:

-Bu, akıl tavrının dışındadır.

Bunun manası şudur: Akıl onu bulamaz; onu idrakten yana kusurludur. Amma şöyle demek değildir:

-Akıl, onun hilâfına hükmeder.

O nasıl hilâfına hükmeder ki; henüz onu tasavvur dahi edememiştir. Hatta onun idrak kapsamı dışındadır. Onun isbat ve nefy hükmü nasıl tasavvur edilir?

"Rabbimiz katından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (8/10)

***

525. MEKTUP

MEVZUU: a) Hayat ve ilim ile müttasıf olan yüce Hakkın sıfatlarının beyanı. Ve sair kemalât.

b) Sıfatların yüce Sultan Hakkın zatı ile kıyamının tahkiki.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Molla Sultan Serhendi'ye yazmıştır.

***

Bilesin ki,

Sübhan Hakkın Zatı ile kaim olan; hayat, kudret, ilim ve diğerleri gibi Vacibü'l-Vücud sıfatlarının, tam manası takaddüs ve tenezzühten dolayı, mümkin sıfatları ile asla münasebeti yoktur. Çünkü, mümkinin sıfatları arazlardan ibaret olup cevherle kaimdir. Yüc Sultan Vacib'in sıfatları ise, cevherlere kıyam verendir. Cevherlerinin kıyamı ancak onunla olmaktadır.

Aynı şekilde, mümkinin sıfatları, sırf (cansız) cemaddır; bunların hükmü dahi, meyit hükmüdür. Onların hayat, ilim ve diğerlerinden yana hiçbir nasibi yoktur. Lâkin, mümkin, onların tavassutu ile hayy (diri) ve alim olmaktadır. Amma, o, kendi kendine ne alimdir; ne hayy, ne de kadirdir. Amma Vacibü'l-vücudun sıfatlan böyle değildir. Onlar, bu Fakir'in keşfi nazarında; kendilerinin sıfatını alan gibi, hayy, alim, müdriktir. Bunların böyle oluşu, kendilerine dere edilen kemalâttan ve o kemalâta dalmalarından ötürüdür. Ne var ki, bunları bilmek, huzuri ilim kabilindendir; husuli ilim değil.

Aynı manadan olarak; vücup mertebesinde sabit olan her sıfat ve şan, bütünüyle kendileri için hayat ve ilim sübutu ile inkişaf eder. Nazarda dahi, sırf nur olarak zuhur eder. Sanki bu nur, tamamen hayattır ve tamamen ilimdir. Ve inkişaftır.

Anlatılan iki sıfat, o makamda açıktır; bellidir. Kudret, irade ve diğer sıfatlar böyle değildir. Zira bunlar o makamda, öyle bir vuzuhla inkişaf etmez.

Evet,

Bu yerde lâzım olan, kemalâtın inkişafıdır. Bu inkişaf dahi, ilme taalluk etmektedir. İlim dahi, hayata tabi olduğundan, mutlaka hayat sıfatı dahi gereklidir.

Kudret ve irade makdura ve murada bağlıdır.

Semi ve basardan yana ilimle yetinmek mümkündür.

Kelâm maksat ise, ifadedir.

Tekvin ise, ancak mükevvenat içindir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, hem sıfat cami manada olduğundan; anlatılan kâmil sıfatlar orada sabittir. Amma zuhur eder; amma etmez.

Şöyle bir şey söylenemez:

-Bu beyandan lâzım gelir ki; mananın kıyamı mana ile ola... Çünkü sıfatlar, hayy ve alim olduklarından; hayatın ve ilmin de onlarla kıyamı mutlak gerekir.

Böyle bir kelâma karşı şöyle deriz:

-Her iki sıfatın (hayatın ve ilmin) kıyamı da Vacib Teala'nın Zatı iledir. Biri asaletle, bir de tebaiyetle. Tıpkı ulemanın arazların bekasında anlattıkları gibi. Şöyle ki: Araz ve arazın bekası, iki birden araz mahallinde kaimdir.

Bu bahsin daha ileri manada tahkiki şöyledir:

Vacib sıfatlarının kıyamı pek mukaddes Zatı iledir. Ve bu kıyam, arazın cevher ile olan kıyamı gibi değildir; böyle bir şey olamaz. Elbette böyle bir kıyam, saniin masnu (yaratanın yaratılanı) ile olan kıyamına benzer. Zira sani, masnuun kayyumudur. Orada bir ittisaf olsa dahi, burada böyle bir ittisaf yoktur. Elbette burada, bir şeyin zatı ile kıyamı gibidir. Ancak fark, orada bir ziyadeliktir; burada ise, ziyadelik tasavvur edilmiş değildir. Lâkin oradaki ziyade dahi, gayriyet (başkalık) sırrına götürmez. Zira onlar:

-Onun gayrı değildir, demişlerdir.

Her iki yerde de, itibari tagayyür, sabit olup kıyam dahi tahakkuk etmiştir. Burada ittisaf husulü dahi, insanın insaniyetle ittisafı kabilindendir; cevherin dahi cevheriyetle ittisafına benzer.

Hatta şöyle derim:

-Pek mukaddes Zat mertebesinde ve onunla kaim olan hakiki sıfatlarda, ne sıfat mülahazası vardır; ne de ittisaf. Hem de hiçbir şekilde... Ne Hazret-i Zat'ta mevsufiyet mülâhazası vardır; ne de sıfatlarda sıfatiyet

mülahazası. O makamda vücud ve vücub-u vücud için mecal olmayınca; sıfat ve ittisaf için nasıl orada mecal olur? Zira o, vücud teferruatındandır.

O mukaddes mertebede, nurdan başkasının mecali yoktur. Bu dahi, lâkeyfi (oluşu ve şekli belli olmayan) bir şekilde vardır.

Eğer orada bir hayat var ise, nurdur.

Eğer orada bir ilim var ise, bu da nurdur.

Üstteki kıyas devam edip gider.

Lâkeyfi manada, bu pek mukaddes Nur için bir zuhur sübut bulunur ise... Yani tagayyür ve intikal olmadan ikinci bir mertebede, onun mazhariyetini vücuttan başka bir şey kabul

edemez. Bu manadan olarak, taayyün-ü evvel, bu Hakir'in katında taayyün-ü vücudidir. Sair taayyünat dahi, bu taayyün-ü evvele tabidir. Her ne kadar bu Fakir'in ilmi iktizasına göre:

-Taayyün-ü evvel, ıtlakının burada mecali yok ise de, lâkin bu lâfız, evliya arasında âdet haline geldiğinden; biz de onların ıstılahları üzerine yürüdük; bu mana ıtlakında kolaylığı tercih ettik.

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla... Bizi bağışla... Sen her şeye kadirsin." (66/18

***

526. MEKTUP

MEVZUU: a) Vacip Teala'nın sıfatlarının tahkiki.

b) Yüce Allah'ın, kemalâtına ilminin taalluk keyfiyeti.

c) Mana için, aynen kıyamın lâzım olduğu; lâkin mahal isbatında ona ihtiyaç duyulmadığı.

d) Taayyün-ü vücudinin beyanı.

e) Metbu olan enbiyanın tabi olan enbiyanın, melâike-i kiramın taayyünat mebdeleri. Enbiyaya ve onlara salât ve selâm olsun.

f) Enbiyanın, avam müminlerin, küffarın, uhrevi hayat mevcudatının taayyünat mebdeleri.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Muhammed Haşim Kişemi'ye yazmıştır.

***

O sıfatlar ki, Hazret-i Zat mertebesinde isbat edilmektedir; bu isbattan, taayyün ve tenezzül meydana gelmez. Yani o yüce mukaddes Hazret-i Zat'ta... Birinci mertebenin ötesinde, bir başka mertebe de sabit olamaz. Hiçbir şekilde, ondan infikhaki dahi tasavvur edilemez. İkinci mertebe tahakkuk etmedikçe, hiçbir şekilde taayyün ve tenezzül tasavvur edilemez. Hazret-i Zat ve sıfatlar, bir mertebede gibidir. Ziyade varlığına rağmen, sıfatlar, yüce mukaddes Zat'ın aynı gibidir.

Bu sıfatlar, Hazret-i Zat'ta her ne kadar kemalâtın tafsili iseler de; bunların hükmü-sair icmal ve tafsil hükmünden imtiyazlıdır. Zira icmal, o mertebe olur ki, orada tafsil bulunmaya... Hatta tafsil mertebesi, icmal mertebesinden aşağıdır. Halbuki bu mana, O hazrette (makamda) yoktur.

Çünkü orada tafsil, icmal mertebesinin aynınadır. İş bu anlatılan marifet, akıl tavrının dışındadır. Buna, ancak keşfi nazarla erilir.

O mertebede, bu sıfatlara taalluk eden Vacib ilmi, kendi Zatına olan ilmi gibidir. Zatına derc edilen kemalâta olan ilme ise, huzuri ilimdir.

Ve bu sıfatlar, ziyadeliklerine rağmen; alimin aynıdır. Bu ikisinin huzuru ise, (galiba sıfatları ve zatı anlatmak istiyor) alimin kendi huzuru gibidir. Her ikisinin de zat makamındaki ittihadından dolayı, sofiyeden büyük bir topluluk; sıfatlar için, zatın aynı olduğuna kail olmuşlardır. Sıfatların ziyadeliğini de inkâr etmişlerdir. Bu arada:

-O değildir, sözünü men edip: .

-Onun gayrı değildir, sözü isbat edile. Amma:

-O değildir, manasının tasdiki ile beraber. Ziyadeliğin varlığına rağmen; gayriyet dahi selb edilmelidir (yani yabancılık, başkalık aradan çıkarılmalıdır.) Bu anlatılan manadaki kemal, enbiya ilimlerine muvafıktır. Fırka-i naciyenin görüşlerine dahi mutabıktır. Yani ehl-i sünnet ve'l-cemaatın... Allah onların çalışmalarını şükrana lâyık eylesin.

***

Şu hususun da bilinmesi gerekir.

Hazret-i Zat'a ve mukaddes sıfatlara taalluku olan mertebedeki zati inkişaf, huzuri ilim kabilindendir. Zira, mukaddes sıfatlar için dahi Hazret-i Zat hükmü vardır. Bu mana daha önce de anlatıldı.

Üstte:

-Huzuri ilim kabilindendir dedim. Bunu ancak şu manadan ötürü dedim:

-Huzuri ilim, alimin kendisinden ibarettir. Sıfatlar dahi, alimin aynı olmamıştır. Bunun içinde yerinde olur ki; onun ilmi, huzuri ilim olmaya... Lâkin onlardan (yani sıfatlardan) suret ayrılmadığına ve kendilerinin huzuru dahi var olduğuna göre, onların ilmi huzuri ilim kabilindendir.

Sıfat ilmine taalluk eden inkişaf dahi, husuli ilim kabilindendir. Burada:

-Husuli ilim kabilindendir demem, ancak şunun içindir ki; husuli ilim, akılda malumdan hasıl olan suretten ibarettir. Bu manadan, Fakir'e tahkikle inkişaf eden şudur ki:

Yüce Sultan Vacib Teala'nın ilminde, eşyadan hiçbir şeyin suretinin nakşolması yoktur. Yüce Hakkın ilmi, malumat suretlerinden hiçbir suretin mahalli değildir. Yüce Alim'in Zatında suret husulü nasıl tasavvur edilebilir ki? Elbette, Sübhan Allah'ın ilminin maluma taalluku vardır. Onun yüce Allah'a inkişafı ise, ilimde, malumdan yana bir suret sabit olmadandır. İlim makamı dahi, nakışlardan hali olup ilmi suretlerden yana da saftır. Mana böyle iken, "Yüce Allah'ın ilminden: Bir zerre daha kaçamaz; ne yerde, ne de semada.” (Yunus suresi, 61. ayet)

Lâkin, keşf olan bir başka mana dahi şudur ki: Yüce Hakkın ilmi maluma taalluk ettiği zaman, bu taalluk sebebi ile, yüce Hakkın ilmi ile kaim olan suret ondan gider. Amma ilimde hulul ve husulden yana bir şey hüdus etmeden. Vakta ki, ilimden taalluk sebebiyle suret ayrılır; ilimle, hatta alimle kaim olur; böylece onun, husuli ilmin kabilinden olması sahih olur.

İlim sıfatı, yüce Hakkın Zatında münderici olan kemalâta taalluk ettiği zaman, bu taallukla o kemalâttan ilmi suretleri çıkarıp ilimle kaim olur. isterse onun (sıfatın) hululü ve husulü ilimde sabit olmasın.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu ilmi suretler için, ilim sıfatı ile kıyam isbat eyledin. Lâkin, bu suretlerin sübut mahalli nedir bilinmedi? Çünkü mana için, aynı ile kıyam gerekli olduğu gibi, onun için aynın mahalliyeti dahi gereklidir.

Bunun için şu cevabı veririm:

-Evet, ayn ile kıyam, manaya elbette lâzımdır; lâkin, onun için mahal isbatına hacet yoktur. Zira, mana için, mahal isbatından maksad, ancak onun kıyamına isbattır; kıyam üzerine zait bir iş değildir.

Şayet, o ilmi suretlere zılâl gibi olan mücerred cevherler hakkında denirse:

-O suretler, o cevherlerin taayyünat mebde'leridir. Bunlar için mekân ve mahal sabit olmamıştır; hatta buna hacet de yoktur.

Bundan şaşılacak bir mana çıkmaz. Yani o mücerret suretlerin asılları için bir mahal olmaz ise...

Sakın ha, olmaya ki, bu ilmi suretleri, başkası ile (yani gayr ile) kaim olan arazlar gibi tasavvur edesin. Bu durumda, onlara olan isbat mahallinde seni vehme düşürür. Yani araz ile kıyas sonunda...

Çünkü bu ilmi suretler, arazların kaim olduğu cevherlerin asıllarıdır. Hatta, onların taayyünat mebde'leridir. Böyle olunca, onlar arazlarla nasıl kıyas edilir?

Hatta arazlar hakkında şöyle deriz:

-Onlara mahal isbatından maksad, ancak mahal ile kıyamlarını isbattır; müstakillen maksad olan, mahal değildir.

Bu mananın bir tahkiki de şöyledir:

Bu ilmi suretler, vücup mertebesinde olmaktadırlar ki, orada mahal ve mekân mecali yoktur. Orada kıyamın dışında bir şey de tasavvur edilemez. Sübhan Hakkın hakiki sıfatlarına bakmaz mısın? Bunlar pek mukaddes Hazret-i Zat'ı ile kaimdirler; amma ne haliyet vardır, ne de mahalliyet. Sübut için:

-Harici ve zihni diye anlattıkları manaya gelince: Ancak, imkân mertebesinde sübut bunlara dayanır. O yüce Hazret'te ne ilmin mecali vardır; ne de haricin. Orada ki vücud mecali yoktur; bu vücudun aksamasından sayılan zihni ve harici mananın mecali nasıl olsun? Vücud için, orada ilmin ve haricin zarfiyeti nasıl tasavvur edilir?

Bu ilmi suretler, ilim sıfatı ile kaimdir; ilmi ve harici sübuttan yana bir şey de orada tahakkuk edemez. Hatta ilmi ve harici vücudun onun üzerine gelmesi; imkân sıfatlarından ve hudüs nişanlarından olduğu için ona ardır. Zira onlara göre her mümkin, hadistir. (Sonradan yaratılan mahluktur). Vücud, her ne kadar imkân mertebesinde sabit olsa dahi; o vücud için, ilim ve hariç zarfiyeti tesbit edilmemiştir. Çünkü orada zarfiyetin ve mazrufiyetin mecali yoktur.

***

Şimdi anlatılacaklar iyi dinle:

Malumun sureti, ilmin kendisinden ibarettir. Onun ilimde hululünün ve husulünün manası ne oluyor?

Sofiye-i aliyyeden müteahhirin zatlar demiştir ki:

-İlmi suretler, ayan-ı sabiteden ve mümkinatın hakikatlerinden ibarettir.

Bunların sübutu ise, yalnız ilimdedir, ilmin haricinde ise, ona vücuddan yana bir koku ulaşmamıştır. Ne var ki, o ilmi suretlerin akisleri, hariçte kendisinden başka mevcud olmayan vücudun zahiri aynasına vurunca, onun zahirde mevcud olduğu vehmini vermiştir.

Nitekim, suret bir aynaya aksettiği zaman; onun aynada olduğu tevehhüm edilir.

Keşke hileydim; bu büyüklerin muradı nedir ve suretlerin ilimde husulü manası nedir?

Şahidde (yani açıkta, görünürde) ancak ilmin kendisi vardır. Gaibde ise, yüce Hakkın ezeli kadim, basit (bağımsız, yaygın) vahdani ilmi vardır. Bu ilim, çokça malumata taalluk ettiğinden, bu taalluktan, müteaddid suretler husule gelmiştir. Hem de o malumatı ayırd ederek... Amma onların hulul ve husulünü, o ezeli ilimde sabit eylemeden.

Müteaddid suretlerin onda husulü nasıl olabilir ki? Zira böyle bir şey, parçalanmayı ve mahallin bölünmesini gerektirir. Ve orada, bir şey diğer bir şeyin başkası sayılır. Böyle bir şeyin oluşu dahi, ezeli kıdeme münafi bir terkibi icap eder.

Şaşılacak bir durumdur ki:

Akıl erbabı, malumdan hasıl olan sureti, zihinde isbat eylediler. Bunun da, ilimde değil; zihinde hululüne itikad ettiler. Zira, o suret, onlara göre ilmin aynıdır; ilimde bir halet değildir.

Müteahhirin sofiyenin ibarelerinden anlaşılan odur ki; ilimde hasıl olan o suret:

-Vücudun batını dedikleridir.

En iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki,

Yüce Hakkın Zati. kemalâtı ile, ilim sıfatının taallukundan sabit olan o ilmi suretler için; keşfi nazarda parladığına göre, onlara hayat ve ilim vardır. Ona dere edilen kemalâta nisbetle, huzuri ilme münasip inkişaf onun için de sabittir.

Bu bahsin tahkiki tafsilatı ile bir mektupta beyan edilmiştir. Bu marifetin garabetinden yana bir gizli yan kalırsa, keşfe ve tefsire ihtiyaç duyulursa, oraya müracaat edilsin.

***

Üstteki beyandan vuzuha kavuştu ki:

Yüce Hakkın pek mukaddes Zatı ve mukaddes sıfatlan bir mertebededir. O makamda, sıfatların vücudunun, zat vücudu üzerine zaid olduklarından dolayı da; asla bir taayyün ve tenezzül meydana gelmemiştir.

Şimdi bilesin ki,

Sıfatlarla bir Hazret-i Zat mertebesi olan bu mukaddes mertebe için; ikinci mertebede ilk zuhur vardır. Amma bir tağyir ve tebdil olmadan. Bu dahi Fakir'in katında, keşif ve şühud üzere sırf hayır olan Hazret-i Vücuddur. Sırf kemaldir. Bu mana icabı olarak; bu mukaddes mertebeye bir ilim taalluk edip daha önce anlatıldığı gibi; onun kemalâtından alacak olsa, o makamdan ilk alacağı şey, Hazret-i Vücuddur. Diğer kemalât ise, bunun tevabiidir.

Üstte anlatılan mana icabı olarak; sofiyeden büyük bir cemaat ve diğerleri sanmışlardır ki, o vücud, zatın aynıdır. Vücud taayyününü dahi, lataayyün zannetmişlerdir.

Bu manadaki pek ileri taayyün; ilmin ve haricin ötesindedir. Nitekim, bu mananın tahkiki, müteaddid yerlerde yapılmıştır.

Bu Hazret-i Vücud, zata ve sıfata bağlı kemalâtı zılliyet yolu ile camidir. Amma icmal olarak. Bu mertebe-i camia-i icmaliyenin tafsili de vardır. Bunun için de şöyle demek mümkündür:

-İkinci taayyün...

Tafsil mertebesinde ilk zuhur eden, hayat sıfatı olup bütün sıfatların anasıdır. Bu zuhur eden hayat sıfatı, yüce Hazret-i Zat mertebesinde bulunan hayat sıfatının zilli gibidir.

-Ne odur, ne de gayrıdır manası, onun hakkında doğru olup bu zil hakkında değildir. Zira o, Hazret-i Zat mertebesi ötesinde zuhur ettiği zaman:

-Gayrı değildir manası, onun için elbette sabit olamaz. Elbette o, gayriyet damgası ile damgalanmış olur.

Hayat sıfatından sonra, ilim sıfatı gelir. Amma zılliyet yolu ile. Hayat sıfatında anlatıldığı gibi.

Bu sıfat, bütün sıfatları camidir.

Kudret, irade ve diğer sıfatlar; müstakil olmalarına rağmen, bunun için cüz gibidirler. Çünkü, bu sıfatın Hazret-i Zat ile bir nevi ittihadı vardır. Bu ittihad ondan başkasına (veya ikisinden, yani hayat ve ilim sıfatından başkasına) yoktur.

Çünkü huzuri ilim suretinde, alim ve malum ittihadı vardır. Halbuki kudret, kadir ve makdur ile ittihad etmemiştir. Bu ittihad, keza iradede dahi yoktur. Ki bu irade iki makdurdan birinin tahsisidir.

Üstteki kıyas devam ettirebilir (yani kalan diğer sıfatlarda.)

***

Bu Fakir'e göre, Halil'in taayyün mebdei, taayyün-ü evveldir. Bu da, vücudi taayyündür. Resulullah Efendimize ve ona salât, selâm.

Cüzlerinin en şereflisi olan bu taayyünün merkezi dahi, Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdeidir. Amma asaleten. Ona ve âline salât, selâm.

Bu bahsin tahkiki, bir mektupla tafsilatı ile anlatılmıştır.

Halil'in (as) velayeti, Velâyet-i İsrafiliye olduğundan; İsrafıl'in taayyün mebdei dahi, elbette bu taayyün-ü vücudidir.

Asaleten, her nebinin ve resulün taayyün mebdei dahi, bu taayyün-ü evvel-i vücudi (bu ilk vücudi taayyün) hisselerinden bir hissedir.

Şayet ümmetlerden bir şahsın, enbiyaya mütabaatı bereketi ile bu vücudi taayyünden bir nasibi olur ise, o taayyün hisselerinden bir hisse, yahut noktalarından bir nokta olur ise, yani onun taayyün mebdei bu dahi caizdir. Hatta vakidir. Bu taayyünde, taayyün mebdei olmadıkça Hazret-i Zat'a vusul mecali olmaz. Yani asaleten.

Meleklerin taayyünlerinin mebde'lerine gelince... -ki bunlar Hazret-i Zat'ın yakınlarıdır-... Bu vücudi taayyündedir. Böyle olduğu halde, (yani onların yakınlık durumları) yine Hazret-i Zat'a vusul ona bağlıdır.

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Vücudi taayyün tafsili mertebesinde zuhur eden ilim sıfatı; her ne kadar o vücudi taayyün hisselerinden bir hisse ise de, lâkin onun camiiyet durumu olduğundan, o hisselerin tümünü cami olan vücudun kendisi gibi olmuştur.

Ayrıca onun, (yani ilim sıfatının) icmali ve tafsili de vardır.

icmal için, merkeziyet hükmü vardır. Tafsil için dahi muhit hükmü vardır.

Bu ilmi taayyün merkezi, -ki o icmaldir- vücudi ile taayyünün merkezinin zilli gibidir. Bu alâka sebebi iledir ki; bir cemaat şu kanaata vardı: Hatemü'r-rüsül Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdei hazret-i ilmin icmalidir. Halbuki durum hiç böyle değildir. Hatta, bu icmal, Resulullah (sav) Efendimizin taayyün mebdeinin zillidir. Ki onun taayyünü, vücudi ilk taayyünün merkezidir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı.

Aynı şekilde, ilim icmalini dahi, ilk taayyün bilmişlerdir. Fevkani mertebeyi dahi lâtaayyün bilip onu Hazret-i Vücud'un aynı zannetmişlerdir. Halbuki o, daha önce de anlatıldığı gibi, taayyüne bağlıdır.

Şu mana gizli kalmamalıdır ki,

Her ne kadar kendisine, dere edilen hisselerine göre ona; enbiya-ı kiramın, melâike-i iliyyin-i izamın taayyün mebde'leri olsa dahi, o mertebede icmal bulunduğundan, onlardan her birinin mebdei kendi başına tafsilatı ile bilinmez. Bir isimle de, isimlendirilmez. Vakta ki ona tafsil arız olur; o zaman her biri ayırd edilir. Her mebde dahi, bu isimle müsemma olur.

Şöyle ki:

O vücudi ilk taayyünden bir hisse hayat ismi ile isimlendirilir.

Bir başka hisse dahi, ilim ismi ile isimlendirilir.

Bu kıyas, böylece, devam edip gider. Şöyle müşahede edilir:

Hayat ismi, camiiyeti itibarı ile melâike-i iliyyin-i izamın taayyün mebdei olur. Onlara selâm.

Rulullah'ın (isa'nın) as mele-i âlâ ile münasebeti bulunduğundan; bu makamdan onun nasibi vardır.

Mehdi'nin (ra) Ruhullah ile has bir münasebeti bulunduğundan; bu makamdan ümitlidir.

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

İkinci taayyün mertebesinde tafsil arız olan sekiz sıfattan her biri, kendisine iktida edilen bir şanlı peygamberin taayyün mebdeidir. Meselâ:

İlim: İsa'nın as taayyün mebdeidir.

Tekvin: Adem'in as taayyün mebdeidir.

Anlatılan bu külli mukaddes isimlerin cüz'iyatı; sair enbiyanın taayyünat mebde'leridir.

Bu büyüklerden her taifenin, has bir isimle ve iktida edilen bir nebi ile münasebeti vardır. Böylece, o ismin cüz'iyatı, onların taayyünat mebde'leri olmuş olur.

Kendilerine iktida edilen nebilerden bir nebinin izinde olan evliyanın taayyünat mebdei ise, o iktida edilen nebinin taayyününe mebde olan ismin cüz'iyatının cüz'iyatıdır. Ki bunlar, onun izindedirler.

Küffarın taayyünat mebde'leri ise, MUDİLL isminin taallukudur. Anlatılan taayyünlerden ayrıdır.

***

Mümkinatın taayyünat mebde'lerini anladıktan sonra, şunu da bilesin ki, vücup dairesinin tamamiyeti, bu taayyünatın sonuna kadardır. Bundan sonra sûru, mümkinat dairesindedir.

***

Ne zaman ki Sübhan Hak, kereminin ve ihsanının kemalinden; feyizlerini ve nimetlerini başkasına yağdırmayı, hazinelerini halka açmayı murad etti; vücudunun ve tevabiinin kemalâtından onlara hibeler eyledi. Hem de aradan bir şey kopmadan ve oraya bir şey katılmadan. Zira, böyle bir şeyin olması, noksan nişanıdır. Allahu Teala, böyle bir manadan yana pek yüceliğe sahiptir.

Halkın yaratılmasından maksad, onlara feyizlerin ve ihsanların yağdırılmasıdır. İsimlerin ve sıfatların kemalâtını, onlar vesilesi ile tetmin ve tekmil değildir. Haşa, o Sübhan Zat için böyle bir şey hiç olamaz. Çünkü, yüce Hakkın sıfatlan haddizatında kâmildir. Onların zuhura ve mazhara asla ihtiyaçları yoktur. O şanı büyük makamda hası! olan her kemal, bilkuvvedin bilfiil değildir ki, onun husulü bir işe bağlı ola...

O Sübhan Zat'ın yüce katında bir şühud ve müşahede var ise, her ikisi de kendisinden kendisinedir.

Eğer o Sübhan Hakkın zatında bir ilim var ise o, kendisi ile alim, kendisi ile malumdur.

Aynı şekilde Sübhan Hak, kendi nefsinde (zatında) kelâm eder; kendi nefsi ile dinler.

Bütün kemalât, orada mufassal ve mütemeyyizdir. Lâkin, lâkeyfiyet unvanı ile. Zira, keyfi olanın lâkeyfiye yolu yoktur. Halk ne şeydir ki, Sübhan Hakkın kemalâtına ayna ola...

Bir mısra:

Hangi aynadır ki, onda suret bulur...

Sonra, alem nedir ki, o icmali tafsile getire...

O Hazret-i Sübhan, cemal aynında tafsildir; darlık aynında vüs'attır.

Tafsil ve vüs'at orada lâkeyfi olduğuna göre. tevehhüm edilir ki, onun için tafsil gerekli ola, bu dahi halkın yaratılmasına bağlıdır; o icmalin tekmili dahi bu tafsil ile ola... Halbuki Sübhan Hak, orada hem icmal, hem de tafsildir, Bu mana, daha önce de anlatıldı.

Bir ayet-i kerime meali:

"Allah (her manada) genişliğe sahip bilendir...” (2/247)

***

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki,

Bu alemin yaratılması, öyle bir mertebede vaki olmuştur ki, bu mertebe ile o mukaddes mertebe arasında asla bir müzahame ve müdafaa yoktur. İki mevcuddan birinin vücudu, her ne kadar diğerinin vücudunu tahdid etmekte ise de, lâkin bu kaide, orada yoktur. Çünkü, alemin vücudu, bir tahdid ve o pek mukaddes vücuda bir nihayet olarak yaratılmamış ve onda bir cihet ve nisbet asla isbat eylememiştir.

Aynada tevehhüm edilen Zeyd'in suretini görmez misin? O suretin sübutu, öyle bir mertebededir ki, bu sübutla, o suretin aslı olan Zeyd'in sureti sübutu arasında asla bir müzahame ve müdafaa yoktur. Bu suret sübutu dahi, aslının sübutunda bir tahdid ve nihayet meydana getirmemiştir. Ona bir nisbet ve cihet de vermemiştir.

İşte alemin vücudu dahi, vehim mertebesindeki o suretin vücudu gibidir. Kendisi ile, hariçte olan asla bir müzahamesi yoktur. Bu vehmi sübuttan dolayı da, bir tahdid, bir nihayet ve bir cihet de meydana çıkarmamıştır. Yani asılda...

"Vasıfların en yücesi Allah'ındır...” (16/60)

iş bu yapılan tahkikten:

-Alem, vehim mertebesinde sabit olmuştur, dediklerinin manası anlaşılmış olur. Bunun daha açık manası şudur:

-Alem; hariçte mevcud olan aslına bağlı olarak, aynadaki sureti ile sabit kılan vehim mertebesini andıran bir mertebede yaratılmıştır.

Hatta şöyle demek dahi mümkündür:

-O mukaddes mertebede, harici vücud itlakı, teşbih ve tanzir kabilindendir. Zira, orada hariç mecali yoktur. O pek mukaddes mertebeden yana, vücud kusur kalınca; haricin durumu ne olabilir? Zira bu, onun bir fer'i ve bir kısmıdır.

***

HOŞ HATİME

Bu anlatılan taayyünatın tüm mebde'leri, ister vücudi icmali olsun; isterse tafsili. Yani bu dünya hayatının mümkinatına ve bu dünya hayatının mevcudatının vücuduna nisbetle... Keza o taayyünatın teşhisleri de, o yüce mebde'lere bağlıdır.

Uhrevi mevcudata gelince... Müşahede edilen odur ki, onlar bu mebde'lere bağlı değillerdir. Hatta bunların taayyün mebde'leri, bir başka işlerdir. Bu işler dahi, bu Fakir'e göre zati kemalâttır; onların pak eteğine zıllıyet tozu isabet etmemiştir. O pek mukaddes mertebeye dere edilmiştir ve o mukaddes mertebede, mufassal olarak temeyyüz etmiştir. Amma lâkeyfi bir temyiz ve tafsil ile...

O mukaddes zati mufassal kemalâttan her biri; o ahiret mevcudatından bir mevcudun taayyün mebdeidir.

Cennet ehlinin vücudu ise, dünya hayatına taalluk eden icmal ve tafsil olarak vücud taayyünatı ile bir bağı yok gibidir.

O hayatın mevcudatı, o mukaddes mertebe ile yüzyüze gibidir. Amma bu dünya hayatının mevcudatı böyle değildir. Bunların, yüzyüze olmaktan yana nasipleri azdır.

O daimi hayatın, mevcudatından ne beyan edebilirim ki? Zira onun, o mukaddes mertebeden öyle bir hazzı ve öyle bir nasibi vardır ki, vasfı mümkün değil.

Bir mısra:

Mübarek olsun erbab-ı nimete erdikleri...

Bir şiir:

Bundan ötesinin beyanı ince;

Gizlemek pek hoş, pek güzel bence...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme...” (2/286)

***

527. MEKTUP

MEVZUU: Allahu Teala'nın yarattıklarına hizmet etmeye teşvik.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Hace bülmekârim'e yazmıştır.

***

Noksan sıfatlardan münezzeh Allah, itidal ve adalet merkezi üzere istikamet nasib eylesin.

***

Büyük bir devlettir ki, Allahu Teala, bir kuluna, bazı meziyetlerle, faziletlerle hususiyet verir. Böylelikle de, kullarından bir cemaatın, ihtiyacını giderme anahtarını onun tasarruf eline havale eder. Bu şekilde, kendisini bir sığınak ve bir baş vurma yeri kılar.

Sübhan Hakkın nimetlerindendir ki, kendisinin ayali olan halkı, o kulla irtibatlı kılar ve onların terbiyesini kendisine bırakır.

Saadetli o kimsedir ki, bu nimetin şükrünü eda eder. Sahibinin malı ile hizmeti, kendi saadeti sayar. Mevlâsının kadın ve erkek kullarını terbiyeyi dahi, başına şeref (tacı) bilir.

Allah'a hamd olsun ki, onun için hayır zikri ile diller yaştır. Onların dilinde ise, onun kerem sözleri caridir. Başka değil...

***

528. MEKTUP

MEVZUU: "Şüphesiz bunda, aklı olan; yahut kalb huzuru ile kulak veren kimseler için elbet bir zikir (öğüt-hatırlama) vardır" (50/37) mealine gelen ayet-i kerimenin manasını beyan. Ve başka itirazlar.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Şeyh Gulam Muhammed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Seçilmiş kullarına dahi selâm.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh-i Eceli, AVARİF nam kitabının ikinci babında:

"Şüphesiz bunda, kalbi (aklı) olan; yahut kalb huzuru ile kulak veren kimseler için elbet bir zikir (öğüt-hatırlama) vardır.” (50/37) mealine gelen ayet-i kerimenin manasını beyan ederken, Vasıti'nin şöyle dediğini anlattı:

-Burada zikir, hususi bir cemaat içindir; diğer insanlara değil... Bunlar hakkında dahi, Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Bir ölü iken, kendisini dirilttiğimiz ve ona insanlar arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse; içinden çıkamaz bir halde karanlıklarda kalan kimse gibi olur mu hic?” (6/122)

Bundan sonra, Vasıti şöyle anlattı:

-Müşahede zühul bulur; hicaplar fehm'olunur. (Bu cümle, Müstakim-zade'nin tercümesinde şöyle geçer: -Müşahede vesile-i zühul olmakla; mahcubiyet fehmolunur...)

Çünkü, Allahu Teala, bir şeye tecelli ettiği zaman; kendisine boyun eğer, huşua dalar. (Yani o tecelli alan şey...)

Şeyh demiştir ki:

-Vasıti'nin bu dediği bir cemaat için sahihtir. Halbuki, üstte anlatılan ayet-i kerime, bir başkaları için, bu işin hilâfına hükmeder. Ki, bunlar, temkin erbabı olup müşahede ile fehm arası bunlar için birleşir.

Şu gizli bir mana değildir ki; Vasıti'nin dediği önce şu manaya delâlet eder ki; söylemek istediği şudur:

-Zikir hususi olarak, temkin ehli için olmaktadır.

Zira onlar, Allahu Teala'nın öldürdükten sonra, dirilttikleri kimselerdir. Yani, fenadan sonra baki kıldıkları... Telvin ehline gelince... Bunların ne fenası vardır; ne de bekası. Dolayısı ile ikinci hibe olarak, onlara hayat yoktur. Çünkü onlar, yolun ortasındadırlar. Halbuki fena ve beka, intiha hallerindendir.

Ayet-i kerimenin beyanında ikinci kavline gelince, delâlet ettiği mana şudur:

Zikir, (öğüt-hatırlama) hicap içinde ve kapalı halde bulunan telvin ehli içindir. Müşahede ve mükâşefe vaktinde değil. Çünkü o vakit zühul vaktidir.

Amma bu kabil olduğu mana, ilk kail olduğu manaya münafidir.

Ne var ki, bu marifeti bir başka yerde ve orta halinde iken anlatmıştır; bu ayet-i kerimenin beyanını yaparken değil. Dolayısı ile, burada menfi bir

tutum olmadığı gibi; Şeyh'e itiraz da olamaz. Allah sırrının kudsiyetini artırsın. Çünkü Vasıti'nin:

-Bir cemaat için sahihtir... (Yani zikir) dediği cemaat, telvin ehlidir.

-Bu ayet-i kerime, bir başka cemaat için, bu işin aksine hükmedeler dediği mana ise, temkin erbabınadır. Zira Vasıti bu ayetin manasında beyan etti ki:

-Zikir, (yani öğüt, hatırlama) temkin erbabına mahsustur. Zira, ölümden sonra, diri olan bunlardır. Telvin ehli değil...

Bu babda netice söz şu ki:

-O, telvin ehli halleri hakkında; kendi başına bir marifet beyan etmiştir ki; onun, ayet-i kerimenin beyanı ile alâkası yoktur. Bunun için de:

-Ayet-i kerimenin hükmüne muhalif diyerek, ona itiraz edilmez. Zira, ayet-i kerime, bir kavim hakkında varid olmuştur; bu marifet ise, bir başka kavmin hallerini beyandır.

Çünkü, Vasıti zikri evvelâ temkin ehline tahsis etmemiş; ikinci olaraktan da, hicaplı hallerine göre de telvin ehli için de isbat eylememiş olsaydı; iki kavli arasında münafaat husule gelmezdi. Ona karşı Şeyh'in dahi itirazı varid olmazdı.

Bana göre zahir olan mana şudur ki, ayet-i kerime her iki fırkanın da halini beyan etmektedir. Bu duruma göre mana şudur:

"Kalbi olan...” (53/38)

Vasfı ile anlatılanlar, o kalb erbabıdır ki, halleri televvün etmiştir. Ki bunlar, telvin ehlidirler. Ayrıca ayet-i kerimenin devamında :

Yahut kalb huzuru ile...” (50/37), anlatılan mana ise, temkin ehlinin halidir. Çünkü bunlar, şühud halinin ayninde; anlamak için, kulaklarını vermişlerdir.

Şu var ki, zikir (öğüt veya hatırlama) birinci kavm için, bazı vakitlerde olup ikinci kavm için ise, bütün vakitlerdedir.

Şayet Şeyh şöyle demiş olsaydı:

-Bu ayet, başka kavm için, bu işin hilâfına hükmeder, daha münasip olurdu. Ayet-i kerimede geçen:

"Yahut (ev)..." (50/37) kelimesi, men-i huluvv (boşluğu, aralığı kaldırmak) içindir. Dolayısı ile iki fırka arasını birleştirmeye münafi değildir. Yani zikirde...

Bundan sonra Şeyh şöyle anlattı:

-Muhadese ve mükâleme (konuşup söyleşmek) yeri kalb kulağıdır. Müşahede mevzii ise, kalb gözüdür. O kimse ki, sekir halindedir; kulağı, gözünde kaybolur, O kimse ki, ayıklık halindedir; kulağı, gözünde kaybolmaz. Çünkü, halin nasiyesine sahip olmuştur. Konuşulanı anlamaya istidadı olan vücud via (kalb-boşluk) ile anlar. Çünkü fehim, ilhamın ve duymanın varidat yeridir, ilham ve duymak ise, vücudi via ister. Bu vücud ise, hibe

edilmiştir. Ayrıca, ikinci inşanın (yaratılışın) sahiv (ayıklık) makamında yerleşenin menseldir. Bu vücud, müşahede nurunun parladığı vakit, yok olup giden vücuddan başkadır. Yani fena geçidinden, başka karargâhına geçip gidenin vücudundan...

Şeyh'in kelâmı buraya kadardı.

Yukarıda geçen cümlede:

-Muhadese Ve mükâleme (konuşup söyleşmek) yeri manası geçti; şu demektir:

-Aziz ve Çelil Allah ile muhadese ve mükâleme...

Ayrıca aynı cümlede geçen:

-Kulağı, gözünde kaybolur demek ise, şu demeğe gelir:

-Müşahede vaktinde anlayacağını anlayamaz.

Ve bu, telvin ehlinin halidir. Müşahede vaktinde, zühule geçer. Nitekim, bu manayı Vasıti de anlatmıştır.

-Kulağı, gözünde kaybolmaz demek ise, şu manayadır

-Müşahede gözünde anlayacağını anlar.

Bu mana dahi, temkin ehlinin halini anlatır. Daha önce de anlatıldığı gibi, müşahede ve fehim, bunlar için biraradadır.

-Geçip giden manasının ise, burada:

-Hibe edilmiştir manası ile taalluku vardır. Bunun daha açık manası şu olur:

-Fenayı geçip bekaya vasıl olan için hibe edilmiştir.

Telvin, ehli hakkında, müşahede manası olmadığı gizli değildir. Müşahede, ancak zatta olur. Nitekim bu manayı anlatmışlardır. Halbuki o, henüz zata vasıl olmamıştır. Onun hakkında uygun olan, mütahayyel ve televvün eden sıfatları mükâfaşedir. Halbuki zatta ne tağyir vardır; ne de televvün... Hazret-i Zat'ta bir defa zühui, bir başka defa da şuur olmaz. Elbette, zühulün aynında şuur vardır. Şühudun kendisinde ise fehim (anlayış) vardır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh'in kelâmından zahir olan mana şu ki: Dünyada iken, kalb gözü ile müşahede vukuu caizdir. Halbuki imamü't-taife olan TAARRUF kitabı sahibi, kalble ve baş gözü ile rüyeti men etmiştir. Bunun üzerine icma getirip demiştir ki:

-İcma ile karar vermişlerdir ki; Ailahu Teala, dünyada kalb ile baş gözü görülemez. Meğer ki, böyle bir mana ikan cihetinden ola...

Bana göre, TAARRUF kitabı sahibinin dediği doğruya daha yakındır. Hatta doğru olan budur. O şey ki, yüce Sübhan Hak görüldüğü manasında hayali bir görüştür. Yani O

-Kalbde hasıl olan ikan dolayısı ile, ikan edilen için hayalde bir keşif suretidir demektir. Keza kalbe keşfolunan bir surettir.

O büyükler; yüce Sübhan Hak için her ne kadar misli yok ise de, misal cevazı vermişlerdir.

"Misallerin (vasıfların) en yücesi Allah'ındır...” (16/60)

Ancak, hayalde resm olunan; ikanın ve kendisine ikan edilenin bir suretidir. İsterse, Sübhan Hakkın vaki olan bir sureti olmasın. Çünkü kalbde hâsıl olan manaların ve diğer letaifin; hatta bulunan ve icad olan her şeyin hayalde bir sureti vardır. Zira hayal, alemlerin tümünden geniş olan misal aleminin bir timsalidir (yani örneği).

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; burada ancak kalbin ikanı, ikanın sureti, kendisine ikan edilenin sureti vardır. Bu dahi hayalde; görmek ve görülen sureti ile temessül etmiştir. Hakikatta, kalb için yüce Allah'ı görmek yoktur. Baş gözü için görmek şöyle dursun...

Halbuki anlatılan rüyet, kalb için misali bir rüyettir. Kalbe, ikanı rüyet (görmek) suretinde temessül etmiş; ikan edilen dahi, görülen şeklinde temessül etmiştir. Böylece, onu hakikaten gördüğünü zannetmiştir. Halbuki o, hayalı bir görüşten başka bir şey değildir.

Hatta deriz ki:

-Kendisine ikan edilenin sureti, Sübhan Hakkın misali sureti değildir. Elbette ikanın ona taalluku olan bir keşif sureti olup hayalde zuhur etmiştir. Haşa ki, Sübhan Allah'ın bir sureti ola... isterse hayalde olsun. O ancak, itibarlardan ve cihetlerden yana salik kalbinin bazı keşfe gelen suretlerinden bir surettir. O itibarlarını ve cihetlerin, yüce Zat ile bir taalluku vardır.

Üstte anlatılan mana icabi olarak; irfan sahibi yüce Zat'a vâsıl olduğu zaman, bu gibi hayali tahayyül edemez.

Yüce Hakkın zatı için bir suret yoktur; isterse misalde ve hayalde olsun. Bana göre Sübhan Allah'ın misli olmadığı gibi, misali de yoktur. Zira suret, bir haddi ve nihayeti gerektirir. İsterse, mertebelerden bir mertebe olsun. O yüce Sübhan, tahdidden ve takyidden münezzehtir. Bütün mertebeler, o yüce Zat'ın mahlukudur.

Üstte anlatılan manayı anla...

Sübhan Allah'a hamd olsun ki, bize hayal sultanı verdi ve onu kemal manalarının suretlerinin husulüne bir ayna kıldı. Şayet hayal olmasaydı; infisal derecelerinden çıkıp ittisal derecelerine çıkamazdık. Hallerin varidatını dahi bilemezdik. Çünkü, her halin ve mananın onda bir sureti vardır. Şayet o suret keşfe gelir ise, o mana ve hal. o hayal ile idrak edilir.

Yedi letaifin durumu, seyirdir; sülüktür. Halden hale de intikaldir. Hayalin durumu ise, salik için hasıl olan seyr ü sülûkün derecelerini göstermektedir. Amma kendisinde resm'olunun suretlerle... Keza, daha yukarıya çıkarmaya rağbet ettirmektir.

Ayrıca, hayalin göstermesi iledir ki, seyir, basiret üzere hasıl olur. Sülük dahi marifet üzere müyesser olur.

O hayal sultanı iledir ki, salik cehaletten çıkar; ilim ehli olur.

Hüdaya ittiba edenlere selâm.

***

529. MEKTUP

MEVZUU: Kur'an-ı Kerim'in manası hakkında gelen bir hadisi-i şerif üzerine.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Abdülkadir Enbali'ye yazmıştır.

***

Şeyh (Allah ondan razı olsun) AVARİF nam kitabında; merfu usulünde

Resulullah (sav) Efendimize ulaşan şu hadis-i şerifin beyanını yaptı.

"Kur'an-ı Kerim'den nazil olan her ayetin bir zahn, bir de hatnı vardır. Her harfin bir haddi vardır. Her haddin de bir matlaı vardır."

Bu mana üzerine şöyle devam etti:

-içime doğan mana odur ki; hadis-i şerifte geçen:

"Matla..." tabirinden murad fehim safiyeti ile vukuf değildir. Yani ayetteki derin sırra ve ince manaya. Burada:

"Matla..." manasından asıl murad odur ki, her ayette, onun tekellüm edenin şühuduna göre ıttıla peydan ola... Zira o ayet, onun vasıflarından bir vasfın, onun naatlerinden bir naatın tevdi edilmekte olan yeridir. Bütün bunlar, Kur'an ayetlerini tilâveti ve dinlemesi ile, onun için yeni yeni tecellilerle gelmektedir. Ve o ayetler, aynalar durumunu alır ki; Azim Celâl'den haber verirler.

Onun söyledikleri, bu tevil ve şerhi, böylece devam eder.

Bu manada, yüce Allah'ın kerime ile hatırıma gelen mana şudur:

"Zahn..." olarak anlatılan, Kur'an'ın nazmı olup icaz haddine ulaşmıştır.

"Batnı..." tabirinden murad ise, kelâm mertebelerinin nihayetidir. Bu dahi, fehmin safiyetine göre değişik olmaktadır. Yan derin manaları ve ince sırların fehmi.

"Haddi..." tabirinden murad ise, kelâm mertebelerinin nihayetidir. Bu dahi, onu tekellüm edenin şuhudur. Bu şühud dahi, naata bağlı bir tecelli olup Azim Celâl'den haber vermektedir.

"Matla..." tabiri ile de, o naata bağlı tecellinin üstü anlatılır. Bu da, öyle bir zati tecellidir ki bütün nisbetlerden ve itibarlardan muarradır. Ki bu, kelâm haddi ve nihayeti için isbat edilen bir matla (doğuş yeri) olmaktadır. Matla ise, kelâm ötesinde olduğu gibi, onun nihayetinin de ötesindedir.

Kelâm, yüce Allah'ın sıfatıdır.

O sıfatın aynasında, tekellüm edenin şühudu ise, o sıfat için bir tecellidir ve bu tecelli dahi, onun kemal mertebelerinin nihayetidir. Bu tecellinin ötesine muttali olmak ise, muhalatsız yoldan zati tecelliye terakki ile olur. Burada zati tecelliye vusul, kelâm sıfatının tavassutu ve Nazm-ı Kur'ani'nin tevessülü ile olur ki, bu o sıfata telâlet etmektedir.

Bu manada, iki hatve (adım atmak) mutlaka lâzımdır...

a) Delil olan nazm manadan geçip medlula gitmek,

c) Sıfattan mevşufa atmaktır.

Arif şöyle dedi: -İki hatvedir; sonrası vâsıl oldun sayılır.

Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Şeyh ancak birinci hatveyi anlattı. Bu seyri de onunla itmam eyledi. Tilâvetin faydasını da ona bağladı. Başka değil... Sırrı mukaddes olsun.

"Sübhansın Allahım, bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur. Aziz Hakim olan sensin...” (2/32)

***

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; bundan sonra Şeyh, Cafer-i Sadık'tan -Allah ondan ve ecdad-ı kiramından razı olsun- şöyle nakletmektedir:

-Bir gün o, namazda iken bayılıp düşmüş. Bunun sebebi kendisine sorulduğu zaman söyle demiş:

-Ayet-i kerimeyi tekrar tekrar okuyordum. Nihayet onu tekellüm edeninden dinledim. (Durum budur)

Sofi odur ki, tevhid nuru, yani kendisine parladığı; vaadi ve vaidi dinlediği zaman kulağını verip de kalbini dahi yüce Allah'ın zatından başka şeylerden temizler ise, yüce Allah'ın önünde hazır ve şahid olur. Dilini veya dilinin gayrını, tilâvet sırasında Musa'nın (as) ağacı gibi görür. Allahu Teala ona:

"Şüphesiz ben Allahım...” (20/14) hitabını duyurmuştur.

O sofinin duyması Allah'tan olup duymaması dahi ona-olduğuna göre kulağı gözü, gözü dahi kulağı olur. İlmi ameli, ameli dahi ilmi olur. Evveli ahirine, ahiri dahi evveline döner.

Bundan sonra söyle devam etti:

-Sofi anlatılan vasıfla tahakkuk ettikten sonra; vakti sonsuzluğa geçer. Şühudu ebedi olur. Duyması peşpeşe gelir; hem de sözünü tecdid ederek.

Şeyh'in yukarıda şöyle bir cümlesi geçti.

-Sofi odur ki, tevhid nuru yani kendisine parladığı... Bu cümle, İmam Cafer Sadık'ın kavlini beyan etmektedir. Allah ondan razı olsun. Onun duymasının dahi şerhidir. Yani tekellüm edenden duymasını...

Zira, sofiye tevhid hali ağır bastığı ve başkasını şühud dahi nazarından zail olup gittiği zaman; yüce Allah'ın huzurunda hazır ve şahid olur. Kendisinden veya kendisinden başkasından duyduğu her kelâmı, Sübhan Allah'tan duymuş gibi bulur. Kendi dilini ve başkasının dilini Musa'nın (as) ağacı gibi görür.

İmam, ayeti tekrar edince, onu kendi nefsinden ve dilinden duymuştur. Taa,. bu tekrar esnasında tevhid hali kendisine parlayıncaya kadar. O zaman, onu tekellüm edenden duymuştur. İsterse, kendisinden ve kendi dilinden sudur etmiş olsun. Çünkü o, bu durumda dilini Musa'nın (as) ağacı gibi bulmuştur.

Zahir, kelâm, dilden gelmektedir. Tıpkı, o ağaçtan zahir olan kelham gibi.

Onun Allah kelâmı olduğu hakkında, Sübhan Allah'ın korumasına ve onun vereceği başarıya sığınarak derim ki:

-Secere-i Museviyeden duyulan, Sübhan Allah'ın kelâmı idi. Hem de muhalatsız olarak. O kadar ki, bir kimse bu manayı inkâr etse kâfir olur. Dillerden duyulan hakikat da Allah kelâmı değildir. İsterse sofi, hal galebesi ile onu Allah kelâmı tahayyül etsin; bunu inkâr eden kâfir olması doğru olmuş olur.

Çünkü o, dilin hareketinden ve mahreçlere dayanarak husule gelmiştir. Amma ağaçtaki böyle değildir. Bu iki kelâmdan biri nerede, öbürü nerede? Onun biri hakikata dayanır; diğeri ise hayale...

Asıl şaşılacak durum, o büyük Şeyhten gelmektedir. Allah sırrının kudsiyetini artırsın.

Burada, tevhid işinde mübalağa ile durulmuştur. O kadar ki, hayali, hakikat eylemiş; hal galebesinden dolayı, kuldan sudur eden kelâmı. Sübhan Hak'tan görmeye çalışmıştır. (Yani göstermeye...)

Halbuki kitabının bir başka yerinde; hal galebesi dolayısı ile, erbabından sudur eden kelâmı inkâr etmiştir. Bunu da, tevhid ve hulul şaibesinden kaçmak için yapmıştır. Halbuki, bunda hulul şaibesinden kaçmamıştır. Hatta hulul ve ittihada hükmetmiştir.

Ne var ki, bu makamda hak olan hal galebesi içinde ayniyete ve ittihada hüküm hayaldir, hakikat değil. Bu ittihadın; zatta, sıfatlarda ve fiillerde olması müsavidir.

O yüce Zat Sübhandır ki, kâinatta oluşan hadiseler dolayısı ile; hiç kimse onunla ittihad etmemiştir. Hiçbir şeyin sıfatı, onun sıfatı ile ittihad etmemiştir. Hatta hiç kimsenin fiilleri dahi, onun fiilleri ile ittihad etmemiştir.

O Sübhan Zat, daima olduğu gibidir. Mümkin dahi, sonradan yaratılmıştır. Durum hiç değişmez; ne zatta, ne sıfatta, ne de fiillerde.

Kadimle hadis arasındaki ittihad hükmü; aşkın telvinatından, mahabbetin ve sekrin galebelerindendir.

Ne var ki, o büyükler, hulul şaibesi, küfrü ve ilhadı gerektiren ittihad zannı ile muaheze olunmazlar. Çünkü onların muradı bu değildir. Sübhan Allah hakkı için, haşa ki; onların muradı, onun yüce mukades Zatına lâyık olmayan bir şey ola... Çünkü onlar, Sübhan Allah'ın veli kulları ve sevdikleridir. Allah için caiz olmayan bir şeye yol vermekten yana mahfuz bulunmaktadırlar.

O kimseler ki, hal dışındadırlar, sözün doğruluğu olmadan; kendilerini onlara benzetirler, onların kelâmından dahi muradlan olmayan manayı anlarlar. İşte bunlar, küfre, ilhada ve zındıklığa düşmüşlerdir. Hatta Sübhan Allah için hülûj ve ittihad isbat eyleyip mümkinin dahi vacip olduğuna hükmetmişlerdir. İş bu anlatılanlar, bahis dışıdır. Bu manada bir ayet-i kerime meali şöyledir:

"Allah onları katletsin; (yok etsin); (haktan batıla) nasıl da döndürülüyorlar?” (9/39)

***

Şu da gizli bir mana değildir ki, İmam'ın (ra) kavli üzerine yaptığı beyanında Şeyh'in (ks) anlattıktan, bir kavim hakkında doğru olabilir; ki bunlar, telvin ehlidir. Kendilerini sekir hali sarmış; tevhid ağır basmıştır. Ne var ki, İmam'a iyi zannım vardır; bunun için de, anlatılan manaya, onun hakkında cevaz veremem... Allah ondan razı olsun. Zira o, bana göre, temkin ve sahiv (ayıklık) erbabının en büyüklerindendir. Onun katında, hayal olan bir şey hakikat kılığına giremez; başkasından duymak dahi, Sübhan Hak'tan duymak gibi olamaz. Bunun için, onun kelâmına, kendi haline münasip bir yorum aranmalıdır. Yani üstte anlatılan tevil dışında.

Bu manada, şu dahi mümkündür ki, kul, Rabbin kelâmını duya... Amma bir keyfiyet olmadan. Nitekim Musa da, Tur dağında öyle duymuştu.

Burada şöyle bir soru sorabilirsin:

-Allahu Teala'dan kelâm duymanın manası nedir? Çünkü duyulan ancak, sestir ve harftir.

Bunun için derim ki:

-Bu sual memnudur. Görülmez mi ki, Allahu Teala'nın kelâmı, harfsiz ve sessiz duyulmaktadır. Şu mana caizdir ki, kul, yüce Allah'ın ahlâkı ile mütahallik olduğu zaman; onun kelâmını sessiz ve harfsiz duyar. Burada istihale (yani imkân dışı görmek) vehimden neş'et eden bir söz olup, gaibi şahide kıyas üzre gelmiştir. Hem de, arada büyük fark var iken... Böyle bir kıyas nasıl yapılabilir? Halbuki şahid, dar zamana sıkıştırılmıştır. Hem de, terettüp, takaddüm ve teahhür gerektirdiği halde. Halbuki, gaib üzerine zaman yürümez. Keza, onun için terettüp, teahhür dahi yoktur. Bu durumda, bazı şeylerin gaibe göre, caiz olduğu vaki iken, şahid için caiz değildir. Bu manadan anlamak gerek...

Doğruyu en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Bu manada, şu da bir başka tahkiktir:

Duymak, kulak duygusu ile olduğu takdirde; duyulanın elbette, ses veya harf olması gerekir. Amma duymak, duyanın cüzlerinin (parçalarının, duygularının) her biri ile olmakta ise, bir tek duyguya mahsus değilse, caiz olur ki, duyulan sessiz, harfsiz husule gele...

Biz, bütün külliyelimizle, cüzlerimizin her biri ile bir kelâm duyarız ki, onlar harfler cinsinden değildir. İsterse onlar; hayalde hayali sesler ve harfler olarak tahayyül edilsin.

Malum olan şudur ki: Bütün külliyemizle duyulup alınan kelâm; başta harften ve seslerden tecerrüd etmiştir. İkinci olaraktan, hayalde hayali seslere ve harflere bürünmüştür. Ta ki, anlamaya ve anlatmaya yakın bir durum gelsin.

Biz, üstte anlatılandan daha acayibini söyleyebiliriz... Şöyle ki:

Allahu Teala, bizim kelâmımızı duyar. Yani takdimli, tehirli, tertipli kelimelerden ve harflerden mürekkeb olan kelâmımızı. Lakin, Allahu Teala'nın duyması; ancak harf ve kelime tavassutu olmadan meydana gelmektedir. Takdimsiz, tehirsiz ve tertipsiz olmaktadır. Çünkü; tertipli, tehirli, takdimli terkib edilen kelâm için zaman iktiza eder. Halbuki, Süb-han Allah üzerine zaman yürümez. Zamanı yaratan Allahu Taala'dır. Harflerden ve kelimelerden terkib edilen kelâmı duymak; harfin ve kelimenin tavassutu olmadan caiz olunca. Bundan daha uygun olur ki, harfler ve sesler cinsinden olmayan kelâm duyulması caiz ola...

Bu manayı anla. Kusurlulardan olma. Keza akıllı geçinen cahillerden de olmayasın.

Doğruyu ilham eden Sübhan Allah'tır.

***

Bu kelâmın tahkikinden; bu müsveddeleri yazdıktan sonra, ikinci olarak bana gelen ilham odur ki, yüce Allah'ın hitabına ve o Sübhan Zat'tan bir şey almaya istidadı olan kul, alacağını evvelâ ruhani bir telâkki ile alır. Amma sesin ve nidanın tavassutu olmadan. Ki o hayal sultanına bütün eşyanın suretleri resmedilmiştir. Yani harfler ve sesler sureti ile...

Çünkü şehadet aleminde ifade ve istifade, yalnız lâfızlar ve harfler tavassutu ile olmaktadır. Bu telâkki için:

-Keyfiyeti olmayan bir duyuş demek daha caiz olur. Zira, keyfiyeti olmayan kelâmı duymak dahi, aynı şekilde, keyfiyeti olmayan bir şekilde olmaktadır. Çünkü, keyfiyeti olanın, keyfiyeti olmayana yolu kapalıdır.

Üstte anlatılan manadan sahih oldu ki, yüce Allah'ın harften ve sesten mücerred olan kelâmı, keyfiyeti olmayan bir şekilde duyula... Bundan sonra da, hayalde, harf ve kelime suretine bürüne... Yani o kelâm.. Ta ki, cesetler aleminde bu şekilde ifade ve istifade meydana gele.

Üstte anlatılan inceliğe muttali olmayanlardan bazısı zanneder ki, kendisi Allahu Teala'nın kelâmını duymuştur. Ki bunlar, en iyi halli olanlardır. Lâkin, ona delâlet eden sonradan yaratılan kelime ve harf tavassutu ile...

Onlardan bazıları dahi, derler ki:

-Yüce Allah'ın kelâmını duyuyoruz...

Ne var ki bunlar, yüce Allah'ın şanına lâyık olanı ve olmayanı ayırd etmezler. Bunlar, battal cahillerdir. Allahu Teala için caiz olanla olmayanı, ayırd edemezler. Halbuki, hak olan, Allah'ın fazlı ve ihsanı ile benim yaptığım tahkiktir.

***

Gelelim Şeyh'in:

-Onun kulağı gözü, gözü dahi kulağı olur, deyişinden itibaren:

-Evveli ahirine, ahiri dahi evveline döner cümlesine. Yani hatasından ötürü. Bu mananın hasılı şöyledir: Allahu Teala, zerrelere şöyle hitab etti:

"Sizin Rabbiniz değil miyim?” (7/172) Zerreler dahi, vasıtasız olarak, gayet saf bir şekilde bu nidayı duydu.

Bundan sonra, devamlı olarak, zerreler, sullerde dönüp durdu; sonra da rahimlere intikal etti. Neticede, cesetlerde meydana çıktı. Bundan sonra, kudretten (uzaklaşıp) hikmetle kapandı. Değişik durumlardaki takallübü ile de, zulmetleri teraküm etti.

Allahu Teala, bir kulun güzel duymasını murad ederse, yani onu sofi ve safi kılmak sureti ile devamlı olarak, onu tezkiye ve tahliye rütbelerinde terakki ettiler. Taa, kudret fezasına kadar çıkarır. Onun basiret nüfuzundan dahi hikmet hicabını kaldırır. Bundan sonra onun:

"Sizin Rabbiniz değil miyim?” (7/172) hitabını duymasını, keşif ve ayan eyler. Onun tevhidini ve irfanını dahi, belli ve açık eyler. Şöyle ki:

Onun dili de başkasının dili, ona göre Musa'nın ağacı hükmünü alır. Ondan yüce Hakkın kelâmını dinler; tıpkı Musa'nın o ağaçtan dinlediği gibi. Bu manadan olarak:

-Evveli ahirine, ahiri evveline döner. Onun için sahih olur. Zira, Allahu Teala'nın kelâmını önceden nasıl duymuş idiyse, sonradan aynı şekilde duyar. Bazılarının:

"Sizin Rabbiniz değil miyim?” (7/172) hitabını duyuyorum, demelerini bu manaya yormak lâzımdır. Yani:

-Allahu Teala'dan duyduğum o hitabı, şu anda dillerden duymaktayım...

Şu mana, sana gizli kalmamalıdır ki:

Birinci hitap Allahu Teala'dan gelmektedir ve hakikattir. Zerrelerin ondan duyması dahi, hakikat yolludur.

Bu dillerden alınıp duyulan hitaba gelince... Ancak tahayyül ve tevehhüm yolu ile Allahu Teala'nın hitabı olmaktadır.

Nitekim, üstteki mana daha önce de anlatıldı. Bunun biri nerede? Diğeri nerede?

Burada asıl şaşılacak mana şudur ki:

Şeyh, büyük şanına rağmen; bunun birini diğerinin aynı kılmıştır. Hayal ile hakikat arasını ayırd etmemiştir. Böyle bir şey dahi, sekrin aynıdır; sırf tevhiddir. Bunun misali:

-Enel'l-Hak... (Ben Hak...) cümlesi ile:

-Sübhanım... Cübbemin altında Allah'tan başkası yoktur, cümlesindeki mananın mislidir.

Bundan daha şaşırtıcısını, bundan sonra söylemiştir:

-Sofi, anlatılan vasıfla tahakkuk ettiği takdirde, vakit sermedi olur.

Şu mana, senden uzağa gitmesin ki sofi, bu makamda ancak sıfatlara bağlı manevi tecelli ile tahakkuk etmiştir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı. Böyle bir şeyin oluşu dahi, telvin makamıdır; başka değil.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; onun vakti nasıl sermedi olsun; müşahedesi dahi, ebediliğe ersin? Bir vakit için, devam ve sermedlik ancak zata vusulde ve zati tecelliye ermekte olur. Aynı şekilde şühud ve müşahede dahi ancak yüce Zat'a vüsulda olur. Nitekim bu manayı anlatmışlardır. Sıfatlar mertebesinde hasıl olana dahi:

-Mükâşefe... ismini vermişlerdir.

Halbuki şühud ve devamı, zata vasıl olan temkin erbabının nasibidir. Sıfatlarla bağlı kalan telvin ehlinin değil. Çünkü bunlar erbab-ı kulub olan takallüb ashabıdır.

Bir ayet-i kerime meali:

"Sübhansın; bize öğrettiğinden başka bildiğimiz yoktur. Çünkü sen, Aziz Hakimsin...” (2/32)

***

530. MEKTUP

MEVZUU: Hulul manası üzerine.

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Şeyh Mevdud Muhammed'e yazmıştır.

***

Allah sırrının kudsiyetini artırsın; Şeyh AVARİF nam kitabında, sofiyeye geçenler hakkında anlatırken, şöyle demiştir:

-Bunlar, öyle bir cemaattır ki; hulule kail olmaktadırlar. Allah onları hizlana uğratsın. Sanırlar ki, Allahu Teala, onlara hulul etmiştir; cisimlerden seçtiğine hulul eder. Bu, onların fehimlerine giren bir manadır ki, nasaranın kali olduğu Lâhut ve Nasut'tan gelmiştir.

Onlardan bazıları dahi, güzellere bakmayı mubah saymıştır. Yani üstte anlatılan vehme işaret olarak... Onlara hayal yollu gelir ki, hal galebesi dolayısı ile bazı kelimeleri söyleyen kimse, kendi sandıklan manada bir şeyi gözleyerek (veya ona işaret ederek) söylemiştir. Meselâ Hallac'ın:

-Ene'l-Hak... (Ben Hak...) demesini ve Bayezid-i Bistami'den hikâye edilen:

-Sübhani... (Sübhanım) kavlini sayabiliriz. Haşa ki, Bayezid-i Bistami'nin böyle bir şey dediğini kabul edelim. Meğer ki, Allahu Teala'dan hikâye manası ola... Hallac'ın kavli için de, aynı şeyi bilmemiz gerek.

Üstte anlatılan cümlelerden, hululden yana bir şeyin gizli olduğunu bilmiş olsaydık; diğerlerini reddettiğimiz gibi, böyle bir manayı da elbette reddederdik.

Şeyh'in kavli buraya kadardır.

Keşke bileydim:

-Allahu Teala'dan hikâye, demenin manası nedir? Sonra bu gibi sözleri, hikâye manası üzerine, sekir erbabına mahsus kılmanın manası nedir? Meğer ki şöyle söylene:

-Sırrı mukaddes olsun; Şeyh'in bundan muradı şudur:

Bu gibi söze kail olan her ne kadar kul ise de, Allahu Teala'dan hikâye yollu olmak gerekir. Pek çoklarına göre zahir olan mana budur.

Çünkü kul, Rabb olamaz. Lâkin, o mananın kaili hakikatta Sübhan olan Rabbdır. Kulun dili ise, Musa'nın ağacı misalidir. Bunun için de, Hallac'a itiraz olmaz. Bayezid-i Bistami'ye dahi itiraz olmaz. Allahu Teala, her ikisinin de sırrını mukaddes eylesin.

Şeyh'in ibaresinden zahir olan şudur ki:

-Onların kelâmı, hikâye manasına yorulmaz ise, ondan hulul anlaşılır.

Halbuki, durum böyle değildir. Caizdir ki, o bu sözü, hal galebesinde ve şühud nurunun galebesi sırasında tek meşhud olanın masivası perdelendiği zaman söylenmiş ola... Hem de hulul ve ittihad şaibesi olmadan.

-Ene'l-Hak... (Ben Hak) sözünün ifade ettiği manaya gelince, kendisi nazardan kaybolunca:

-Ben bir şey değilim; mevcud olan ancak Haktır... manasınadır. Amma şöyle demek değildir:

-Ben HAK ile ittihad ettim; yahut HAKKA hulul ettim...

Zira böyle bir şey küfürdür ve şühudi tevhide de münafidir. Zira, meşhud olan ancak Vahid Ehad Zat'tır. Hulul ve ittihad takdirine göre, meşhud olan mütaaddid olur. isterse, ittihad ve haliyet sıfatı üzere olsun.

Gelelim Şeyh'in şu sözüne:

-Onlardan bazıları dahi, güzellere bakmayı mubah saymıştır. Yani üstte anlatılan vehme işaret olarak.

Burada anlatılan vehim:

-Hulul... demeye gelir.

Yine Şeyh'ten şaşırtıcı mana gelmektedir ki, bu gibi ibarelerde, hulul ve ittihad manası anlıyor. Halbuki, o gibi sözlerden meydana çıkan zuhurdur. Bu zuhur dahi, hululün dışında bir şeydir. Çünkü hulul; bir şeyin başka şeye girmesidir. Meselâ, Zeyd'in kendisinin, evde olması gibi. Halbuki zuhur, bir şeyin aksinin diğer bir şeyde olmasıdır. Meselâ, Zeyd'in aksinin aynada olması gibi.

Üstte anlatılan birinci mana muhaldir; o mukaddes mertebeye noksandır.

İkinci manaya gelince, sübutuna bir mani yoktur. Yani husule geldiği zaman.

Zira, birinci mana kıdeme münafı olan tagayyürü gerektirir. İkincisi ise, böyle bir şeyi gerektirmez.

Üstte anlatılan mana, erbabına gizli değildir.

Şayet kemalât, ademlerin ve imkânın aynalarında zuhura gelecek olsa, o kemalâtın bu aynalara hulul ettiği manası çıkmaz. Keza, tagayyürü ve intikali de... Yani kıdeme münafi olan manada... Ancak o, bir zuhurdur; kemalin aynadaki görüntüsüdür. Yüce Allah'ın kemalâtını, imkân aynalarında müşahede cevazı vermek; o kemalâtın onlara hululüne cevaz vermek değildir. Elbette, kemalin aynada zuhuruna cevaz vermektir; bunda bir noksan da yoktur. İsterse bu gibi şühuda cevaz veren noksanlık sahibi biri olsun ve cadde üzere istikameti olmasın. Ne var ki, asıl maksad hulul töhmetini ondan def etmektir; kemalini ve onun bir şey üzere olduğunu isbat değil.

Bütün işlerin hakikatlerini en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

531. MEKTUP

MEVZUU: Uzleti ihtiyar etmek.. (Halktan ayrı kalmayı tercih etmek..)

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Mir Mansur'a yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun.. Selâm, onun seçilmiş kullarına..

***

Pek değerli Kardeşin mektupları peşpeşe gelince., vakit güzelleşti.

***

Sübhan Allah'a hamd olsun.. Şunun için ki: Fukaraya mahabbetinize bir fütur ve telvin gelmemiştir. Keza onlarla olan bağlantılarınıza.. Hem de, münasebetin olmama sebepleri var iken.. Hatta bu irtibata kuvvet dahi gelmiş..

Sübhan Allah size, saadet sermayesi olan bu taifeye muhabbette istikamet versin..

***

Ey Müşfik,

Bu sıralarda, inziva şevki ağır geldi.. Bunun için, bir zaviyede oturmayı tercih ettim.. Hatta cuma namazı hariç; mescide dahi gidemiyorum.. Beş vakit namaz, bu zaviyede kılınmaktadır.

İnsanlarla mülakat yolu kapandı. Vakitler, tam bir cemiyet içinde geçmektedir.

Ömür boyu temenni edilen, şu anda müyesser oldu. Sübhan Allah'a hamd olsun..

***

Kalan surî haller, afiyete makrundur. Evlâd ve sair taallukat, gönül birliği üzeredirler. .

Ramazan-ı şeriften evvel, Hace Abdullah Dehlî'ye kudüm etti. Sühhan Allah'a hamd olsun.. Onun gelişi ile, çok faydalar hâsıl oldu.

Yaprak tamam oldu. Tevhid galebelerinden halâs oldu. Tenzih denizinde yüzmeye geçti. Daha derinlere, dibe teveccüh etti. Zahirden batına gitmektedir. Hatta, batınların da batınına..

***

Hallerin tafsilâtı, Hafız Bahaeddin oraya geldiği zaman olacaktır. Bunu kendisine havale ettik..

***

532. MEKTUP

MEVZUU: Sırları tazammum eden mektup ibarelerinin halli hakkındadır.

NOT: İmam-ı Rabbini Hz. bu mektubu, Mirza Müsameddin Ahmed'e yazmıştır.

***

Allah'a hamd olsun. Onun seçilmiş kullarına da selâm.

Bu Fakir'e gönderilen mübarek mektubun mütalaası ile teşerrüf ettim. Onun gelişi, şefkat ve re'fet üzere idi.

O mektuba şu manalar dere olunmuş:

-icmir'den yazılan mektubun ibarelerine, büyüklerden birinin itirazı var. Bu itirazların halli için bir şeyler yazılması gerek.

Bu arada, arkadaşlardan bazdan, şüpheli yerleri belirterek yazmışlar. Bunun için, o tayin edilen ölçüde, onların halli için mukaddimeler yazdık.

Doğru yola hidayet eden Sübhan Allah'tır.

***

Ey mahdum-u mükerrem.

-Seyr-i müridi ve seyr-i muradi manalarından her biri, o seyrin sahibinin vicdanına taalluk eder. Başkasına taalluk olan bir emrin ilzamı değildir. Mana böyle olunca, onun isbatı için, hüccet ve burhan talebine hacet yoktur.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen; Sübhan Allah bir sahsa kudsi bir kuvvet ihsan eylediği zaman; o seyir sahibinin hal ve vaziyetlerini mülahaza eder ise, kendileri ile imtiyaz bulduğu feyizleri, bereketleri, ilimleri ve maarifi de o müşahede edince mümkündür ki şu hükmü ver:

-O kimsenin seyri, muradi bir seyirdir.

Hem de hiçbir delile ihtiyaç duymadan... Tıpkı ay nurunun güneş nurundan istifade yollu gelişine dair yapacağı hüküm gibi. Yani ayın güneşe yakınlığını, ondan uzaklığını, onun mukabilinde oluşunu ve onunla içtimam mülahazadan sonra... İsterse bu mana, idrak erbabının gayrına malum olmasın.

Hazret-i Şeyhimiz, bu Fakir'in seyir halinin evvellerinde, şöyle demişti:

-Onun seyri, muradi seyirdir...

Herhalde, arkadaşlar da ondan bu kelâmı duymuş olacaklar. Bu Fakir'in haline mutabık olduğunu bilerek, Mesneviden şu iki beyti inşad eyledi:

Maşukun aşkı, hep gizlidir sakildin

Uşşakın aşkı, davullu alaylıdır.

Amma ikinci bedeni eritir; Maşukun aşkı, eti yağı artırır.

Vasıl olan muradlardan her birinin seyri, içtiba yolu üzeredir. İçtiba yolu ise, yalnız enbiyaya mahsus değildir. Onlara selâm. Bu manayı, AVARİF nam kitabın yazarı tasrih etmiştir. Sim mudaddes olsun. Bunu Meczup Salik ve Meczup beyanında anlatmıştır.

Müridlerin yolu için:

-inabe yolu demiştir. Muradların yolu için de şöyle demiştir

-İçtiba yolu...

Bu manada bir ayet-i kerime meali şöyledir:

"Allah dilediğini ona içtiba eder... (Seçip çeker...) İnabe edenleri (dönenleri) ona hidayet eyler.” (42/13)

Evet, içtiba yolu, asaleten enbiyaya mahsustur. Ümmeti için de, sair kemalât gibi, onlara tebaiyetle vardır. Onun mutlak olarak enbiyaya mahsus olduğu ve ümmetin dahi ondan yana asla bir nasibi olmadığı manası yoktur. Zira, böyle bir şey vaki değildir.

Ey mahdum,

Salike feyiz vusulü, Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimizin tavassutu ve onun haluliyeti ile olmaktadır. Bunun oluşu dahi, Muhammedi Meşreb olan salikin hakikati, Halikat-ı Muhammediye'ye intibak etmeden ve onunla ittihadından evveldir. Ne zaman ki, kemaliyle mutabaatı, hatta sırf fazi olarak iki hakikat arasında ittihad husule geldi, yani urucu makamında. İşte o zaman aradan tavassut kalkar.

Zira tavassut, ancak mugayerette olur; ittihadda ise, ne tavassut eden vardır; ne de tavassut edilen... Ne perdeci vardır, ne de perdelenen... Hatta, ittihad makamında muamele ortaklaşadır. Lâkin salik; tabi, mülhak, uydu olduğundan, onun için bu şirket gereklidir. Yani hizmet edenle, hizmeti görülen ortaklığı kabilinden.

***

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Onun hakikati için, Hakikat-ı Muhammediye ile intibak hasıl olur ve onunla ittihad eder.

Bunun beyanı şöyledir: . -Hakikat-ı Muhammediye, bütün hakikatları camidir. Bunun için de:

-Hakikatlar hakikati denir. Diğerlerinin hakikatları ise, onun için cüzler gibidir. Veya cüziyat gibidir. Şöyle ki:

Eğer salik, Muhammedi meşreb olur ise, onun hakikati, o külli için bir cüz'i olur; onun üzerine mahmuldür. Şayet Muhammedi meşrep değilse, o zaman, onun hakikati, külle nisbetle cüz hükmünü taşır; onun üzerine mahmul değildir.

Şayet Muhammedi meşrep olmayanın hakikatına urucu esnasında bir ittihad arız olur ise, bu oluş ancak kademi üzere olduğu nebinin hakikatına göre olur. Ve o hakikat üzerine de mahmuldür. Onun için, onun kemalâtına münasip bir şekilde, kendisi için bir ortaklık husule gelir. Lâkin bu ortaklık, hadim mahdum (hizmet eden ve hizmeti görülen) şirketi kabilinden olur. Bu mana, daha önce de anlatıldı.

Ne zaman ki, bu cüz'i için kemal-i mütabaat alâkası, hatta sırf fazi olarak; küllisi için mahabbet hasıl olunca, elinden dahi ona şevk vusulü tutunca, külli olan cüz'i kılan kayd (bağ) yüce Allah'ın fazlı ile zevale yüz tutar. Onun tedricen zevafından sonra; o külliye intibak ve ilhak hasıl olur.

Gelelim şu cümleme:

-Onun için has mahabbet hasıl olunca...

Bu anlatılan mahabbet, bu Fakir'e sırf Allah'ın fazlı olarak hasıl olmuştur. O kadar ki, bu mahabbetin ağır basmasından şöyle demiştim:

-Hazret-i Hakka mahabbetim, Muhammed'in (sav) Rabbı olduğu cihetindendir.

Bu kelâmdan Meyan Taç ve arkadaşlardan başkaları, taaccüp etmişti. Zannım o ki, bu kelâm, sizin de hatırınızdan çıkmıştır. Böyle bir mahabbet hasıl olmayınca, ilhak ve ittihad nasıl husule gelir?

Bir ayet-i kerime meali:

"Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir. Ve... Allah büyük fazlın sahibidir.” (62/4)

***

Tavassutun oluşunu ve tasavvufun olmayışını beyan edelim. İyi dinlemek gerek.

Bilesin ki,

Cezbe yolunda, cezbe ve cerr, matlub canibinden olduğuna ve inayet-i ilâhiye dahi, talimin haline tekeffül ettiğine göre zaruri olarak vasıta kabul edilmez.

Sülük yolunda ise, inabe talip canibinden olduğuna göre; onda vasıtaların bulunması gereklidir.

Cezbenin kendisinde, her ne kadar vasıtalara ihtiyaç yok ise de; lâkin cezbenin tamama ermesi, süluke bağlıdır.

Şayet, şeriat hükümlerinin yerine getirilmesinden ibaret olan tevbe, zühd ve bunlardan başkaları; cezbeya inzimam etmez, işe, o cezbe tam değildir. Hatta kesiktir.

Hanudlardan ve mülhidlerden birçoklarını gördüm; keridilerinde cezbe vardı. Lâkin, Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaatle benzemediklerinden ötürü; kendilerine cezbenin suretinden başka nasip yoktur. Halleri dahi harap ve kesiktir.

Bu manadan ötürü, şöyle bir soru çıkabilir:

-Cezbenin husulü, mahbubiyetten yana bir şey istediğinden; Allah'ın düşmanları olan küffar hakkında cezbenin nasip oluşu nasıl caiz olur?

Bunun için şöyle derim:

-Küffardan bazısı hakkında, mahabbet manasından yana bir şey olması mümkündür. Bu dahi, cezbenin husulüne sebep olmaktadır. Lâkin, Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaatla bezenmedikleri için, hüsranda ve hizlanda kalırlar. Bu cezbe dahi, aleyhlerine hüccetten başka bir şey artırmaz.

Şu cihetten ki: Onların istidadı belli olmuştur; Ihakin onu, kuvveden fiile çıkarmamışlardır. Bunun sebebi de, cehalet ve inattır.

"Allah onlara zulmetmemiştir; lâkin, kendileri nefislerine zulmediyorlar.” (3/17)

Sülükten ibaret olan Sahib-i Şeriat Resulullah (sav) Efendimize mütabaatle cezbe yolunda matluba vusul müyesser olur ise, vasıtasız ve hayluliyetsiz olur. Hem de hiçbir şeyin.

Bu manada demişlerdir ki:

-Bir kovayı sarkıtasınız, Allah'a düşerseniz demek olur ki:

-Hazret-i Hakka cezbe ve cerr yolu ile girip batanların batınına vasıl olduğunuz zaman, sizinle, yüce Hak arasında bir işin hayluliyeti ve hicabiyeti olmaz.

Yani arada ne bir perde kalır, ne de hali, engel...

Herhalde, Hazret-i Şeyhimizin -sırrı mukaddes olsun- şu cümlesi hatırınızda kalmış olmalı:

-Allahu Teala ile arasında maiyet yolu ile bir kula, Sübhan Hakka vusul müyesser olduğu zaman; elbette bu, bir işin vasıtası olmadan olur.

Maiyete münasip olan da budur. Vasıta ancak, sülükten ibaret olan terbiye silsilesindendir. Maiyet yolu dahi, cezbe yollarından biridir.

"İnsan sevdiği ile beraberdir..." manasına gelen hadis-i şerif dahi, bu manayı teyid eder. Ne zaman ki, bir şahısla sevdiği arasında maiyet sabit

olur; aradan vasıta kalkar.

***

Şu manayı da iyi dinle,

Her zillin, açık bir şekilde, aslına çıkan bir yolu vardır. Aralarında dahi asla bir hail olmaz.

Şanı büyük Allah'ın inayeti ile; zil için aslına meyli ve ona incizab ve ilhak hasıl olur ise, bu, bir şeyin hali durumu olmadan meydana gelir. Bu asıl, ilâhi isimlerden bir isim olduğundan; elbette isimle müsemma arasında hail olmaz. O ismin müsemması olan aslın aslına, zillin vusulü dahi bir şeyin tavassutu olmadan olur. Sonra, her kim, lâ-keyfi manada bir vusul ile, Hazret-i Zat'a vasıl olur ise, bir şeyin tavassutu ve hail olması dahi, onun hakkında olmaz.

Hazret-i Zat'a vusul suretinde; vacip sıfatlarının hail olması ve hicaplığı kalkınca, sıfatların başkasına hail olmak ve perdelik mecali nasıl olabilir? Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sıfatların zattan infikâki caiz olmadığına göre; vasıl olan ile kendisine vasl olunan arasında sıfatların gayrına hail olma durumu nasıl olur? Bunun için şu cevabı veririm:

-Salik için, aslında vusul hasıl olduktan sonra -ki o, ilâhi isimlerden bir isim olup, sa-lik dahi onun zillidir- yine salik, onunla da tahakkuk ettikten sonra, onunla yüce Hazret-i Zat arasında elbette bir tavassut ve hali olmaz. Tıpkı isimle müsemması arasında bir hal olmadığı gibi... Bu manaya göre irtifa ve infikak lâzım gelmez. Anlatılan tahkikin bir benzeri yukarıda geçti. Yani:

-Salikin hakikati, Hakikat-ı Muhammediye ile ittihad edince, cümlesinin beyanı sırasında. Ayrıca: Zillin aslına vusulü beyanı yapılırken de, bu beyandan bir nebze anlatıldı.

***

BİR TENBİH

Cezbe yolunda ve diğerlerinde anlatılan tavassutun olmayışını; ahmak sanmasın ki:

-Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize tebaiyetten istiğna demektir. Zira, böyle bir şey küfürdür, zındıklıktır, hak şeriatı inkârdır.

Daha önce de şu mana geçti: Şeriat hükümlerinin yerine gelmesinden ibaret sülük inzimam etmeyince, cezbe tam değildir. Kesiktir. Bir nimettir ki, nimet suretinde zuhura gelmiştir. O cezbenin sahibinin aleyhine, hüccetin tamam olmasıdır.

Hulasa,

Şu mana yakin mertebesinde ulaşmıştır ki, hem de sahih keşif ve sarih ilham ile... Resulullah (sav) Efendimizin vasıtası ve onun mütabaatı vasıtası olmadan, bu tarikatın inceliklerinden hiçbir incelik ve bu tarikatın feyizlerinden hiçbir feyiz, bereketlerinden dahi bir bereket müyesser olmaz. Hatta, müntehi olana dahi onun tebaiyeti ve uyduluğu olmadan bir

şey hasıl olmaz. Ona salât ve selâm olsun. Bir şiir

"Bir muhal iştir yürümek bu safa yolunda; Mustafa'ya olmazsa uymak Sa'di, yolunda.

Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

***

Ebleh Eflatun kendisini enbiyaya mütabaatten müstağni sanmıştır. Bunun sebebi de, riyazetlerden ve mücahedelerden dolayı kendisine hasıl olan safiyettir.

Bunun için demiştir ki:

-Biz, tehzib edilmişiz; tezhipçiye ihtiyacımız yoktur (yani terbiyeciye)

***

Şunun bilinmesi yerinde olur ki,

Enbiyaya mütabaat olmadan, rizayetlerle hasıl olan safanın hükmü, altına batınlmış kara bakır hükmüdür; yahut, üstü şekerli zehir.

O şey ki bakın hakikatini halis altına çevirir ve nefsi dahi emmarelikten itminana erdirir; bu şey, enbiyaya mütabaattır. Onlara salât ve selâm olsun.

Yüce Hakim-i Mutlak ancak peygamberlerin bi'setini ve onların şeriatını; nefs-i emmarenin tacizi ve tahribi için kararlaştırdı. Onun tahribini, hatta ıslahını, enbiya mütabaatının gayrında kılmadı.

Bir kimse, riyazetlerin ve mücahnedelerin bin çeşidini irtikab etse, yani o büyüklere mütabaat olmadan; nefsin emmareliğinden ve noksanından kıl kadar eksiltmez. Hatta, onun tuğyanını ve inadını artırır.

Bir mısra:

İlletlinin her seçtiği illettir.

O nefs-i emmarenin zati marazını izale dahi, enbiyanın yoluna temessükle olur.

Bundan sonrası, kuruyan otlar gibidir (yani boş).

***

Şunun bilinmesi gerekir,

Cezbe için mutlak sülük gereklidir. Amma, cezbenin sülükten evvel veya sonra olması müsavidir. Ne var ki, fazilet, cezbenin sülükten evvel olmasındadır. Bu durumda, sülük, cezbenin hizmetinde olur. Cezbenin sonraya kalması halinde ise, sülük cezbenin mahdumu olur. Zira, bu durumda, cezbe ancak sülük devleti ile müyesser olmaktadır.

Amma cezbenin .önde olmasında böyle bir durum yoktur. Bu hale göre binefsihi (galip salik) davet edilen ve matlub olur. Bunun için de muraddır. öbürü de mürid.

Murad olanlann başı, mahbub olanlar reisi, Allah'ın Resulü Muhammed'dir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Çünkü zati olarak maksud olan ve bu davette ilk çağnlan odur, Ona ve âline salât ve selâm. Ondan başkaları, ancak onun uyduğu ile çağrılmışlardır. İster murad olsunlar, isterse mürid.

Şayet o olmasayu, Allahu Teala halkı yaratmazdı ve rübubuyeti dahi iz

har eylemezdi. Nitekim, bu manada varid olan haber böyle gelmiştir. Ondan başkası, onun tufeylisi (uydusu) olduğuna; o dahi, asli maksud olduğuna göre, hiç şüphe edilmeye ki, hepsi ona muhtaçtır. Feyizleri ve bereketleri onun tavassutu ile almaktadırlar. Ona ve âline salât ve selâm olsun. Bu manadan ötürü:

-Hepsi de, onun âlidir (yani aile fertleri) denir ise, bu mana caizdir. Zira, onların hepsi, onun metbuu olup ancak onun tavassutu ile kemal sahibi olabilirler. Şöyle-ki:

Onun vücudu olmadan, başkasının vücudunun olacağı tasavvur edilemeyeceğine göre; onun vücuduna tabi olan kemalât dahi, onun tavassutu olmadan nasıl tasavvur edilebilir?

Evet...

Alemlerin Rabbi Allah'ın mahbubu, böyle olmak gerek.

Şu manayı da dinle.

Keşf olunan mana şu ki: Resulullah (sav) Efendimizin mahbubiyeti, yüce Allah'ın Zat-ı Baht'ine taalluk eden mahabbeti ile olmaktadır. Amma şuuniarın ve itâbartarın mülahazası olmadan... Hazret-i Zat dahi, bu mahabbeti iie mahbub olmaktadır. Amma ondan başkasının mahbubiyeti böyle değildir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Zira onların mahabbeti, şüuna ve itibarlara taalluk etmektedir. Esma ve sıfat libasına bürünmüştür. Yahut, esma ve sıfatın zılâline... Haliyle bu, onların değişik derecelerine göre olmaktadır.

Bir şiir:

Hiç de olmaz Resulullah'ın fazlına;

Had, dille anlatan gider l'rabma...

Ona ve resullerden, nebilerden, mukarrep meleklerden tüm kardeşlerine salât, selâm, bereketler.

Bu makamın tahkiki, bir başka manada şöyledir:

Mümkündür ki, Resulullah (sav) Efendimizin tavassutu iki manada ola... Şöyle ki:

a) O, salik ve matlub arasında bir hail ve hacip (perdedar) ola,

b) Salik, onun tavassutu tebaiyeti ile ve uydusu olarak, mütabaatına girerek matluba ulaşa.

Sülük yolunda, Hakikat-ı Muhammediye'ye vusulden evvel, tavassutun her iki manası da vardır. Hatta zannım odur ki, arada vasıla olan şeyhlerden her biri, yani bu tarikatta, salikin şühuduna perdedir. Sonunda, cezbe ile bu perdeden kurtulamayan salikin vay haline. Bir de, onun muamelesi hicaptan geçip hicapsızlığa gitmez ise... Zira, cezbe yolunda ve hakikatler hakikatına vasıl olduktan sonra tavassut ikinci manayadır. Yani saiikin tebaiyet!.. Arada hail ve hicab yoktur ki, şühuda, müşahedeye ve emsali şeylere hicab ola...

Burada şöyle bir şey söylenemez:

-Tavassutun olmayışı, bir manaya ise; bundan dolayı onun zatına kusur çıkar. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin.

Çünkü şöyle deriz:

-Anlatılan manaya tavassutun olmayışı, onun kemalini gerektirir. Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Kusuru çıkarmaz. Hatta küsur, tavassutun varlığındadır. Zira, tabi olunan zatın kemali; kendisine tabi olanı, tataffulü ve tebaiyeti ile bütün kemal derecelerine ulaştıra... İnceliklerinden hiçbirini bırakmaya. Böyle bir şey dahi, tavassutun oluşundan değil; olmayışındadır. Zira, tavassutun olmayışı, hicapsız şühuddur. Bu ise, kemal derecelerinin en yükseğidir. Tavassutun varlığı ise, hicap halindedir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; kemal tavassutun olmayışında, kusur ise, tavassutun oluşundadır.

Hizmeti görülenin azametinden ve saltanatındandır ki, kendisine hizmet eden hiçbir makamda asla kendisinden ayrılmaya. Onun tebaiyeti ile de, akranın devletine ortak ola... Bu manadan olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ümmetimin uleması, beniisrailin enbiyası gibidir."

***

Uhrevi rüyet (ahirette Allahu Teala'yı görmek) dahi, bir şeyin tavassutu ve bir işin haili olmadan olacaktır.

Bir hadis-i sahihte şöyle geldi:

"Kul namaza girdiği zaman, Rabbi ile arasında bulunan perde kalkar."

Üstte anlatılan mana icaba olarak; namaz, müminin miracı olmuştur. Ondan alınacak bol haz dahi, vasıl olan müntehilerin nasibi olmuştur. Zira, hicabın kalkması, vasıl olan müntehiye mahsustur. Tavassutun ve hallin kalkması dahi, bu mana ile sabit olmuştur.

Üstte anlatılan marifet, bu Fakir'e ledünni ilimlerin hususiyetlerindendir. Onlar, katıksız fazl ü kerem olarak verilmiştir. Onların hakikati ile de tahakkuk olmuştur.

Bir şiir:

Ben bir bahçe gibiyim, oraya bahan

Bulutlarından zülâl yağmurlar yağar...

***

Şu da bir başka güzel şiir:

Padişah çalarsa kapısını kocakarının;

Olmaya gidesin yolunmasına bıyığının...

***

Allah, sırtarının kudsiyetini artırsın; tarikat meşayihinin, Resulullah'ın tavassutunun oluşunda ve tavassutunun olmayışında ihtilâfları vardır.

Bir cemaat, tavassutun varlığına zahib oldu; bir başka cemaat ise, olmadığına...

Amma onlardan hiçbiri, tavassutun oluşunu ve tavassutun olmayışını tahkikle beyan etmedi. Bunların kemalinden ve kusurundan söz açmadı.

Zahir erbabına gelince, imanın kemali olduğu halde tavassutun olmayışını, küfür zannedip ona kail olanı dalâlette bildiler. Bu da bilmedik

terinden oldu. Onlar tavassutu imanın kemali olarak tasavvur ederler; ona kail olanı dahi, tabi olanların kâmillerinden sayarlar. Halbuki, tavassutun olmayışı, mütabaatin kemaline mebnidir. Tavassutun varlığı dahi, mütabaatın sebebi iledir. Nitekim, bu mana daha önce de anlatıldı. Bütün bu manaların onlardan gelişi hakikat-ı hali idrak edememekten ileri geliyor. Bu manada gelen bir ayet-i kerimede Allahu Teala söyle buyurdu:

"Elbet, onlar ilmini kavrayamadıkları şeyi yalan saydılar. Kendilerine, te'vili (hakkında bir idrak dahi) gelmedi. Onlardan evvelkiler de böyle tekzib ettiler." (10/39)

Ey mahdum,

-Üveysiyet... demek, zahir şeyhi inkâr etmek değildir. Üveysi, öyle bir şanstır ki; ruhani zatların, onun terbiyesinde dahli vardır. Hace Ahrar'ı görmez misin? Hace Bahaeddin Nakşibend -sim mukaddes olsun- Hz.'nin ruhaniyetinden yardım aldığı için kendisine:

-Üveysi... denmiştir. Hem de zahir şeyhi var iken...

Aynı şekilde Hace Nakşibend -sırrı mukaddes olsun- Hz.'nin ruhaniyetinde imdad aldığı için, kendisine:

-Üveysi... denmiştir. Hem de zahir şeyhi var iken.

Bilhassa, bir kimsede; Üveysiyet olduğu halde, şeyhini de ikrar eder. Böyle bir şeyden muradı dahi, şeyhi inkâr saymak, yalandır, bühtandır; acayip bir insaftır.

***

Ey mahdum,

-Âbdülbaki... lâfzının terkibinden murad, izafi manasıdır; ilmi değil... İsterse tam manası ile onda, ilmi bir iş'ar manası olsun. Yani, şu cümlede geçen:

-Her ne kadar şeyhim Âbdülbaki ise de; lâkin terbiyeme tekeffül eden Allahü'l-baki'dir.

Bunda tahrif inhiraf nerede?.. Hangi suledep var?.. Allah insaf versin.

***

Ey mahdum,

Bayezid-i Bistami'den (ks) sekrin ağır bastığı vakit halinde sudur eden:

-Sübhani... kavlinde söylendiği gibi kusur kabul edilse dahi, o kusurun istimrarı ve istikrarı gerekmez. Yani ona kail olanda...

Evet,

Anlatılan mana olmaz ki, başkası ondan daha faziletli ola... Zira, o halin iktiza ettiği vakitte; çokça maarifin zuhur ettiği olur ki; ondan sonra, o marifetin kusuru Allah'ın inayeti ile zahir olduğu zaman, o marifet terk edilir. Ve daha yukarı makama terakki edilir.

Mübarek mektuba, bu gibi şathiyat (cezbeli sözler) karışıktır. Böyle bir şeyi, sekir erbabı yazsa caizdir. Lâkin, sahiv (ayıklık) erbabının böyle cümleleri izhar eylemesi cidden uzak görülmektedir.

Ey mahdum,

Her kim, bu cümleleri yazar ise, onun menşei sekr halidir. Sekr hali karışmadan, bu babda kalem oynatamaz.

Bu babda netice söz şu ki:

Sekr halinin çok mertebeleri vardır. Sekr hali her ne miktar çok olur ise, şathiyat (cezbeli sofiye sözleri) onda o kadar çok ve bol olur.

Bayezid-i Bistami'nin sekri ise, ondan sudur eden şu cümleden bellidir:

-Sancağım, Muhammed'in sancağından daha yukarıdadır.

Hem de, sakınmadan bunu söylemiştir.

Her kimin ki hali sahivdin zannetmeye ki, onunla beraber bir sekr yoktur. Zira böyle bir şey aynen kusurdur. Zira halis sahiv avamın nasibidir. Her kim ki, sahiv halini tercih eder; onun bundan muradı; sahiv halinin ağır bastığı sırf sahiv değildir. Her kimin ki, muradı, sekrin ağır basmasıdır; bu da halis sekir hali değildir. Zira böyle bir şey afettir.

Cüneyd-i Bağdadi'yi görmez misin? Allah sırrının kudsiyetini artırsın, kendisi sahiv erbabının reisi olduğu halde; sahvi sekr haline tercih etmesine rağmen, birçok ibareleri sekr hali ile karışıktır; onları saymak zordur. Şunlar onun cümlesidir:

-Arif o maruftur.

-Suyun rengi kabının rengidir.

-Muhdes (mahluk) kadimle karin (arkadaş) olunca, kendisinden eser kalmaz.

AVARİF nam kitabın yazarına gelelim... Kendisi sahiv erbabının kâmillerindendir. Bununla beraber, kitabı sekriyata dair maarifle doludur. O kadar ki, onların şerhi mümkün değildir.

Bu Fakir, onun bazı sekr haline bağlı maarifini bir yaprağa toplamıştır. Onun sekr hali bakiyelerindendir ki, sırtarı ifşa ederek onlarla övünüp iftihar etmiş, ağyara karşı da meziyet iddiasında bulunmuştur.

Şayet halis bir sahiv hali olsaydı; o zaman, sırtarın ifşası küfür olurdu. Başkalarına nazaran fazilet iddiası dahi şirk olurdu.

Ayıklık halinde sekr hali, yemeği yarar hale getiren tuz misalidir. Şayet tuz olmasaydı, yemek de yaramaz olurdu.

Bir şiir:

Olmasaydı aşk, aşık dahi hayran;

Ne dinleyen olurdu, ne anlatan...

***

Şeyh Abdülkadir (Geylani)'den -Allah sımnın kudsiyetini artırsın- sudur eden:

-Kademim, her velinin boynundadır cümlesini, AVARİF nam eserin yazarı, sekr haline yormuştur. Bundan muradı dahi kusur isbatı değildir. Yani tevehhüm edildiği gibi. Çünkü bu, onun için aynen övgüdür. Hatta, vakıayı beyandır. Yani bu gibi mübahattan ve iftihardan haber veren kelâm, sekr hali bakiyesi olmadan sdur etmez. Zira, katıksız sahiv halinde böyle kelâm etmek zordur.

Bu fakir'in yazdığı şu sayfalar ki, halis sahiv hali ile yazıldığı hatır-ı şerifinize yerleşmiş gibidir. Hasa ki böyle bir şey ola. Zira öyle bir şey

haramdır, münkerdir, düzensiz sözdür, kelâm sıralamaktır. Halis sahiv hali ile muttasıf olup da kelâm sıralayanlar çoktur. Amma neden olra bu düzende söz edemezler; insanların kalblerini de harekete getiremezler.

Bir şiir:

Hafızın feryadı yersiz mi bastan sona;

Garip kıssa, acayip sözler sığınıştır ona...

***

Ey mahdum,

Sırların ifşasından haber veren bu gibi kelimeler, zahir manasından alınmıştır. Tarikat meşayihinden, her vakit böyle cümleler sudur etmiş ve bu onların süregelen âdeti olmuştur. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Bu Fakir'in icad ettiği bir iş değildir. Ve bu, İslâm'da ilk kınlan bardak da değildir.

Bu ıstırap ve cidal neden?

Şayet zahiri, şeriat ilimlerine uymayan bir lâfız sudur eder ise, onu en küçük manası ile, zahirinden almak lâzımdır. Böylece onu, şeriat ilimlerine mutabık kılmak gerek; bir Müslümanı itham etmek değil...

Şeriatta bir kötülüğü şüyu buldurmak ve bir fasıkı rüsvay etmek haram ve yasak iken, mücerret bir şüphe ile bir Müslüman'ı rüsvay etmek nasıl münasip olur? Şehirden şehire onu aktarmak nasıl bir dindarlıktır?

İslâmiyet ve şefkat yolu odur ki, zahiri şeriat ilimlerine muhalif düşen bir söz, bir şahıstan sudur eder ise, onu diyene bakmalıdır: Şayet o, zındık veya mülhid ise, onu reddedip ıslabı ile uğraşmamalıdır. Şayet Müslüman, Allah'a ve Resulü'ne imanı var ise, onun sözünü yazar hale getirmeye çabalamalıdır; onu sağlam manaya yormalıdır. Onun hallini dahi, diyenden talep etmelidir. Şayet hallinden aciz kalır ise, kendisine nasihatta bulunmak gerek. Zira, emr-i maruf ve nehy-i münker rıfktır. Zira böyle bir muamele kabule daha yakındır. Şayet maksat kabul değil de, onu rüsvay etmek ise, o zaman iş değişir.

Allahu Teala, başarı ihsan eylesin.

***

Anlatılanlardan daha şaşırtıcı mana şudur ki:

Mübarek mektubunuzdan anlaşıldığına göre, bu Fakir'in mektubunu o büyükten dinledikten sonra, hizmetinizde bulunanlara bir şüphe ve inhiraf gelmiş. Bu bir in'ikâsa benzer. Halbuki onlara düsen, şüphe zanlarını kendi içlerinde halletmektir. Hem de bu Fakir'e bırakmadan, fitneyi dahi böyle sükuna kavuşturalar.

Diğer arkadaşlar hakkında ne diyebilirim ki? Onlardan bazısı, şüpheyi def etmiyor. Bunun için nefsi müsamaha yolu açmamıştır. Böylece o, gücü yettiği halde, sükutu tercih etmiştir.

Bir şiir

Muhtacız bir bak suna;

Şimdi dost yardımına...

Dua makamında bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, katından bize rahmet ver. İşimizde bizim için muvaffakiyet hazırla.” (18/10)

Evvel, ahir selâm.

***

533. MEKTUP

MEVZUU: Hakikat-ı Muhammediye... (Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin)

NOT: İmam-ı Rabbani Hz. bu mektubu, Mevlâna Hasan Dehli'ye yazmıştır.

***

Rahman ve Rahim Allah'ın adı ile...

Allah'a hamd olsun. Selâm onun seçilmiş kullarına.

Bilesin ki,

Hakikat-ı Muhammediye, ilk zuhurdur ve hakikatlar hakikatidir. Şu manaya ki: Melâike-i izamın hakikatleri olsun, enbiya-i kiramın hakikatleri olsun; sair hakikatlerin tümü, onun hakikatinin zılâlidir. Hepsine salât ve selâm. Zira o, bütün hakikatlerin aslıdır.

Anlatılan manalarda, Resulullah (sav) Efendimizin şu hadis-i şerifleri vardır:

"Allahu Teala, evvelâ nurumu yarattı."

"Allah'ın nurundan yaratıldım; mü'minler dahi benim nurumdan yaratıldı."

Zaruri olarak, o hakikat, sair hakikatlerle Hak arasında bulunmaktadır. Bir kimsenin, matluba vusulü dahi, onun tavassutu olmadan muhaldir. Ona ve âline salât ve selâm olsun.

O, resullerin ve nebilerin nebisidir. Onun irsali, alemlere rahmettir.

Anlatılan manadandır ki, kendilerinde asalet olmasına rağmen, ülü'l-azm enbiya onun tebaiyetini ve ümmeti arasına girmeyi temenni etmiştir. Nitekim, bu mana, bizzat kendisinden varid olmuş. Resulullah (sav) Efendimiz ve onlara salât ve selâm olsun.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Enbiyanın onun ümmetinden olması hangi kemale bağlıdır; kendilerinde nübüvvet devleti bulunmamasına rağmen, bu kemal onlara müyesser olmamıştır.

Buna cevap olarak şöyle derim:

-Bu kemal, hakikatler hakikatına vusuldür; onunla ittihaddır. Gerek vusul, gerekse ittihad tebaiyete ve verasete bağlıdır. Hatta, her ikisi de, yüce Allah'ın fazlına kalmıştır. Zira bunlar, havasın dahi hası olanların nasibidir. Yani Resulullah (sav) Efendimizin ümmetinden.

Onun ümmetinden olmayan, anlatılan devlete eremez. Onun hakkında hicap dahi kalkmaz. Zira bu, ittihad yolu ile müyesser olur. Herhalde, anlatılan mana dolayısı ile Allahu Teala, şöyle buyurdu:

"Siz hayırlı ümmetsiniz.” (3/110)

Ona ve âline salât ve selâm olsun; Resulullah (sav) Efendimiz, enbiya-i kiramın ve melâike-i izamın her ferdinden daha faziletli olduğu gibi, külliyet cihetinden de hepsinden faziletlidir. Resulullah (sav) Efendimize ve onlara salât ve selâm.

Çünkü aslın, zil üzerine fazileti vardır, isterse, zil, zıllardan birini tazammun etsin. Zira, Feyyaz olan Sübhan Zat'tan zılla gelen feyizlerin mebdei ancak aslın tavassutudur.

Bu Fakir, risalelerinde şu mananın tahkikini yapmıştır; söyle ki:

-Fevkani noktaların, altında bulunan bütün noktalara nazaran üstün fazileti vardır. Alttakiler, onun için zılâl gibidir.

Bir irfan sahibinin, o asıl gibi olan fevkani (üst) noktayı kat etmesi; onun zılal hükmünde olan alttaki bütün noktalan kat etmesinden daha ziyadedir.

Burada şöyle bir soru çıkabilir:

-Bu beyandan lâzım gelir ki, bu ümmetin havassı, enbiyadan üstün faziletli ola...

Bunun için şu cevabı veririm:

-Böyle bir şey asla lâzım gelmez. Ancak o devlette, bu ümmetin havassı olanların enbiya ile ortaklığı lâzım gelir. Durum böyle olmasına rağmen, enbiyanın çok kemalâtı ve kendilerine mahsus olan sayılı meziyetleri vardır. Bu ümmetin havassı olanlardan en hası dahi, son derece terakki etse dahi; yine de başı, en alt derecedeki nebinin ayağına ulaşamaz. Müsavat ve meziyet mecali nerede? Hem de Allahu Teala, şöyle buyurduktan sonra:

"Andolsun; resul gönderilen kullarımız hakkında bizim geçmiş sözümüz vardır.” (37/171)

Ümmet fertlerinden bir fert; peygamberinin uyduluğu ve onun tebaiyeti ile nebiyadan bazısının fevkine terakki etse dahi, ancak bu, hadimiyet ve tebaiyet unvanı ile olur. Şu da malumdur ki, hadimin (hizmetçinin) mahdum (hizmet edilen) akrana, hadimiyetten ve tebaiyetten başka bir bağlantısı yoktur.

Uydu olan hadim, bütün vakitlerde uydudur.

***

Bütün mertebeleri aştıktan sonra; işin neticesinde bu Fakir'e keşf oldu ki, Hakikat-ı Muhammediye, hakikatlerin hakikatidir. O, hubbi taayyündür. Bu mahabbetin zuhuru

dahi, zuhuratın mebdeidir; mahlukatın yaratılmasının dahi menseldir. Nitekim bu mana, meşhur kudsi hadiste şöyle dile geldi:

"Gizli bir hazine idim; bilinmemi istedim. Halkı da bilinmem için yarattım."

O gizli hazineden, zuhur meydanına ilk gelen mahlukatın yaratılmalarına sebep olan o sevgidir. Şayet bu sevgi olmasaydı; icad kapısı açılmazdı. Alem dahi, ademde yerli ve istikrarlı kalırdı. Sonra, şu hadis-i şerifin sim dahi, bu makamda aranmalıdır

"Sen olmasaydın, eflâki yaratmazdım; rübubiyeti izhar eylemezdim.?

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

Fütuhat-ı Mekkiye sahibi Muhyiddin b. Arabi (ks) taayyün-ü evvel olan hakikat-ı Muhammediye'yi ilim icmalinden ibaret saydı. Halbuki sen, risalelerinde şöyle diyorsun:

-Taayyün-ü evvel, taayyün-ü vücudidir.

Onun en şerefli ve en ileri merkezini dahi, hakikat-ı Muhammediye'den ibaret eyledin.

Sandın ki, Hazret-i icmalin taayyünü, bu taayyün-ü vücudinin zillidir. Şu anda dahi, burada şöyle yazıyorsun:

-Taayyün-ü evvel, taayyün-ü hubbidir. Ve o, Hakikat-ı Muhammediye'dir.

Bu söylenenler arasındaki uyarlık nasıldır?

Bunun için şöyle derim:

-Çok kere bir şeyin zilli aslı suretinde zuhura gelir. Saliki dahi, kendisi ile dolu ve meşgul eyler. Her iki taayyün de, taayyün-ü evvel zılâlindendir; urucu vakti salike asılları suretinde zuhur etmişlerdir. Onların asılları dahi, hubbi taayyün-ü evveldir.

***

Burada, bir başka soru şöyle çıkabilir:

-Taayyün-ü vücudi, taayyün-ü hubbinin zilli olduğuna kail olmak nasıl doğru olur? Halbuki, vücudun, hubb (sevgi) üzerine sebkatı (önceliği) vardır. Zira, hubb vücudun bir fer'idir.

Bu soruya şöyle derim:

-Bu Fakir, risalelerinde, şunun tahkikini yaptı:

-Sübhan Hak, zatı ile mevcuttur; vücutla değil. Aynı şekilde sekiz hakiki sıfatı dahi, onun yüce Zat'ı ile mevcuttur; vücutla değil. Zira, o mertebede ne vücudun mecali vardır; ne de vücubun. Çünkü, vücud ve vücup her ikisi de itibarlardandır, ilk zuhura gelen itibar dahi, alemin icadı için olan hubdür (yani sevgi). Bundan sonrası ise, alemin icadına mukaddime olan vücud itibarıdır. Zira Hazret-i Zat'ın, bu hubbün ve vücudun itibarı olmadan; alemden ve alemin icadından yana istiğnası vardır.

"Allah, alemlerden ganidir.” (3/97) mealine gelen ayet-i kerime bu manada nass-ı kafidir. . Taayyün-ü ilmi icmali için:

-O iki taayyünün zillidir demek dahi şu itibara göredir ki; bunlar, Hazret-i Zat itibarlarındandır. Amma sıfatların mülahazası olmadan. Bu taayyünde melhuz olan o sıfattır ki, zat için zil gibidir.

***

Şunun bilinmesi gerekir ki:

Taayyün-ü hubbi olan taayyün-ü evvele dikkatle derinlemesine nazar havale olunduğu zaman; Sübhan Allah'ın fazlı ile bilinir ki, o taayyünün

merkezi, Hakikat-ı Muhammediye olan bu hubbdur. Onun çevresi dahi, misal suretinde o merkeze daire ve zil gibidir. Bu dahi, (yani muhit) Hakikat-ı İbrahimiye olan hullettir.

Üstteki manaya göre hubb asıl, hullet dahi onun zilli gibidir.

Merkezin ve bir daire olan muhitin (çevrenin) toplamı taayyün-ü evveldir. Onun sözlerinin en şereflisi bu cüzlerinin dahi en ilerisinin ismi ile müsemmadır ki, o merkezdir. Bu merkez dahi, hubbden ibarettir. Keşfi nazarda dahi, o cüz'ün asaleti ve galebesi itibarı ile hubbi taayyün zuhura gelmektedir.

Dairenin muhiti, (çevresi) merkezinin zilli gibi ve ondan neş'et etmiş olduğuna göre bu merkez onun için bir menşe ve asıl olur.

Bu muhit için:

-İkinci taayyün denmiş olsa dahi, caiz olur. Lâkin, keşfi nazarda iki taayyün yoktur. Bir taayyün vardır ve hubbü, hulleti şümulüne almıştır. Bunların ikisi, merkez ve muhittir. Keşfi nazarda dahi, ikinci taayyün, vücudi taayyündür. Bu da, taayyün-ü evvelin zilli gibidir. Nitekim, bu mana daha önce de geçti.

Merkez, muhitin aslı olduğuna göre; matluba vüsulda muhit için mutlaka merkezin tavassutu lâzımdır. Zira, matluba vusul, merkez yolundan olacaktır; çünkü dairenin aslı ve icmaldir.

Yapılan bu beyandan; Habibüllahın, Halilüllah ile münasebeti ittihadı bilinmelidir. Onlara salât ve selâm.

Asıl, matluba vusulde zillin vasıtası olduğundan; şüphesiz Halil murad ve temenni etti ki, Habibüllah ona tavassut ede ve kendisi, onun ümmeti arasına dahil ola... Her ikisine de salât ve selâm olsun.

Nitekim, üstte anlatılan mana, bir haberde varid olmuştur.

***

Üstte anlatılan manalara göre, söyle bir soru sorulabilir:

-Muamele böyle olduğuna göre; Habibüllah'a, Halilüllah'ın milletine mutabaat emri verilmesinin manası nedir? Her ikisine de salât ve selâm olsun. Resulullah (sav) Efendimiz dahi, kendisine salât ve selâm beyanında neden şöyle buyurdu:

"İbrahim'e salât eylediğim gibi... selâm söylediğim gibi..."

Bunun için şu cevabı veririm:

-Bir şeyin hakikati, tenzihe ne kadar çok yakın ve ne kadar çok yüksek olur ise, o hakikatin mazharı, anasır aleminde o miktar düşük olur. Beşeri sıfatlara bürünmesi dahi o kadar çok olur. O mazharın, o hakikata urucu yolu ile vusulü de zorluğu tazammun eder, O millet ki, Sübhan Allah, İbrahim'e onu vazılı bir yol olarak ihsan eylemiştir. Yani Hakikat-ı İbrahimiye'ye vusul için. Bu dahi, daha önce de anlatıldığı gibi, Hakikat-ı Muhammediye civarında vakidir. İbrahim aleyhisselâm dahi, oraya bu yoldan ulaşmıştır.

işte anlatılan mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimiz, onun milletine mutabaat emrini almıştır. Şunun için ki, oradan, hakikatler hakikatına ulaşa...

Resulullah (sav) Efendimiz söyle salâvat okudu:

"Salât eylediğin gibi, Selâm eylediğin gibi..." (yani İbrahim aleyhisselâma). Ona salât ve rahmet okumak, hakikata vusul devletinin husulünden sonradır.

Mana yukarıda anlatıldığı gibi olmasına rağmen, deriz ki:

-Fazıl, bazı zamanlarda mefzula mutabaat emri alır. Bu mutabaat emrinden de, fazl olanın fazılıyet durumunda bir kusur olması lâzım gelmez.

Bir ayet-i kerimede, Allahu Teala, Peygamberine şu emri verdi:

"İş hususunda onlarla müşavere et.” (3/159)

Ashapla işin müşavere edilmesi emri; onlara mutabaat emrini tazammun etme dışında bir şey değildir. Böyle olmayınca, müşavere etmenin ne faydası var.

***

Bilesin ki,

Sıddık'ın (ra) hakikati, -yani İlâhi isimlerden terbiyesine gelen isim ki, onun taayyün mebdeidir-; Hakikat-ı Muhammediye'nin zillidir; herhangi bir işin tavassutu da olmadan. Öyle bir usulde ki, o hakikatta her ne bulunuyorsa, tebaiyet ve veraset yolu ile o zil için de sabittir. Bu mana icabı olarak, o (Hazret-i Sıddık ra) bu ümmet varislerinin en kâmilidir; en faziletlileridir.

Anlatılan manadandır ki, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah, sineme her ne bıraktı ise... onu Ebu Bekir'in sinesine bıraktım."

Şu durum dahi, açığa çıkmıştır ki, Hakikat-ı İsrafiliye dahi, Hakikat-ı Muhammediye'dir. Amma Hakikat-ı Sıddıkiye'de olduğu gibi asalet ve zıllıyet tariki ile değil. Ki o, o hakikat için zil olmuştur. Hatta her ikisinde de, bu makamda asalet vardır; zıllıyetin hali olma durumu yoktur. Aralarındaki fark ancak, külliyet ve cüz'iyet iledir. Zira, Resulullah (sav) efendimizin hakikati küllidir; bunun için de, o hakikat, Resulullah (sav) Efendimizin ismine bağlanmıştır (yani) Hakikat-ı Muhammediye olmuştur).

Melâike-i kiramın hakikatleri ise, Hakikat-ı İsrafiliye'den neş'et etmiştir.

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-İrfan sahibinin hakikati, kendi terbiyesine gelen ilâhi isimden ibarettir. Onun için, bu hakikata vusulden sonra ondan terakki etmesi caiz midir, değil mi?

Bunun için şu cevabı veririm:

-O hakikata vusul, sülük mertebelerini aştıktan sonradır. Bunun için de şu tabiri kullanırlar:

-Seyr-i ilellahın tamamiyeti...

Bunun oluşu dahi, iki çeşittir:

a) O ismin zıllarından bir zılla vusuldür. Ki o, vücubiyet mazharlarında hakikatinin sureti ile zuhura gelmiş; aslının vasfı ile ortaya çıkmıştır. Bu benzerliğin vukuu çoktur. Yani bu tarikatta... Salik için de, büyük bir akabedir. Meğer ki, o akabeden sırf Allah'ın fazlı ile bir halâs müyesser ola... Hiç şüphe edilmeye ki, bu hakikata benzeyen zıldan terakki caizdir. Hatta vakidir.

b) Hakikatin kendisine vusuldür. Bu da, hiç kimsenin uydusu ve tebaiyeti olmadandır. Bundan terakki de caiz değildir. Zira, bu hakikat, onun zati istidad mertebelerinin nihayetidir.

Amma kendi hakikatinin üstünde olan birinin hakikatına uydu olarak caizdir. Hatta vakidir. Bu mecburi bir seyir olup, tabii istidadi seyrin ötesindedir.

Nitekim bu manadan, Hakikat-ı Muhammediye'ye vusul beyanında bir nebze anlatılmıştır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Hakikat-ı Muhammediye, hakikatler hakikatidir. Mümkinat hakikatlerinde onun üstünde bir hakikat yoktur. Bu Hakikat-ı Muhammediye'den terakki caiz olur mu? Sen dahi, risalelerinde yazdın ki:

-Hakikat-ı Muhammediye'den terakki vaki oldu.

Bu muamelenin hakikati nedir?

Bunun için, şu cevabı veririm:

-Caiz olmaz. Çünkü onun üstü, lâtaayyün mertebesidir. Mütaayyenin oraya ulaşması ve ona iltihakı muhaldir. Keyfiyetsiz olarak oraya katılmaya ve ona vücule kail olmak mücerred atma bir sözdür; muamelenin hakikatına vusulden önce, onda teselli

bulunmuştur. Amma isin hakikatına vusulden sonra, hüküm; ulaşılamayacağına dairdir. Bunda hiçbir şek ve şüphe yoktur.

-Hakikat-ı Muhammediye'den terakki vaki oldu manasında yazdığım cümleye gelince, bu hakikattan murad, o hakikatin zillidir. Ki o hakikat için şöyle demişlerdir:

-Hazret-i ilmin icmalinden ibarettir.

Ve ondan:

-Vahdet... olarak tabir etmişlerdir.

O vakitte, zillin asla benzerliği vardır. Amma, o zıldan ve diğer zıllardan, sırf yüce Sultan Allah'ın fazlı ile halâs müyesser olunca, bilinmiş olur ki, hakikatler hakikatinden terakki vaki değildir. Hatta gayr-ı caizdir. Şayet oradan adım kaldırılır da, onun üstüne atılır ise, ayak vücuba atılır ki, imkândan çıkmaktadır. Böyle bir şey de aklen ve şer'an caiz değildir.

Burada tekrar şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu tahkikten lâzım gelir ki; bu hakikattan terakki, Hatemü'r-rüsül Resulullah Efendimiz için dahi vaki değildir. Ona ve diğerlerine salât ve selâm.

Bunun için şöyle derim:

- Resulullah (sav) Efendimiz, üstün şanına yüce kadrine rağmen, daima mümkindir. imkândan hiç çıkamaz ve asla vücuba katılamaz. Zira, böyle bir şey üluhiyetle tahakkuktur. Allahu Teala, kendisinin ortağı ve dengi ol-

maktan yana yücedir. Nasara'nın, kendi peygamberleri için iddia ettikleri şeyi bırak...

***

Burada şöyle bir soru olabilir:

-Üstteki tahkikten vuzuha kavuştu ki, hakikatler hakikatına ulaşmak ve ona katılıp ittihad etmek, ancak onun uyduluğu ve veraseti ile olacağı sonrakilere sabittir. Keza, has kemalinde onunla ortaklıkları dahi vardır. Ona salât ve seiâm olsun. Durum böyle olunca, asıl metbu ile, uydu metbu arasında ne fark vardır? Yani bu kemalde... Ki bu kemal, hicabın kalkmasını ve vasıtanın atılmasını tazammun eder. Bütün kemalâtın da fevkidir. O ne meziyettir ki, metbu ve asılda olduğu halde, tabi olanda ve uyduda yoktur?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Sonrakilerin o hakikata ulaşması ve katılmaları, hizmet edenin, hizmet edilene katılması kabilindendir. Uydunun dahi, aslına ulaşması gibidir, isterse vâsıl olan, havassın dahi hası olsun -ki bunlar, azdan daha azdır-yine hizmet edendir. Eğer peygamber ise, bu dahi uydudur.

Hizmet eden o kimsedir ki; hizmet edilen zatın elinde bulunandan bir hisseye nail olmaktadır. Onun nasıl bir ortaklığı olabilir? Onun yanında ne gibi bir izzeti ve ne gibi bir meziyeti olabilir?

Uyduya gelince, her ne kadar ortak ve lokmada çeliş olsa dahi, yine uydu uydudur.

Hizmet edenlerin, hizmet edilenin tebaiyeti ile üstün mekânlara ulaşması, onlara mahsus yemeklerden yemesi, izzete ihtirama nail olması; hizmet edilenin yüce şanından ve onun yüksek mertebesindendir. Bu durumda hizmet edilene dahi, bir başka izzet gelmiştir. Yani hizmet edenlerin kendisine katılması ile... Kendisinin zati izzeti olmasına rağmen; böyle bir izzet onun kadrini artırır ve şanını yükseltir.

***

Şimdi anlatılacakları güzelce dinle:

Bir hadis-i nebevide şöyle varid oldu:

"Bir kimse, iyi bir âdet yaparsa, bunun ecri ve onunla amel edenlerin ecri kendisinedir."

Kendisine tabi olunan kimsenin tabi olanı her ne kadar çok olur ise, yani güzel sünnetinde ecri, onların ecrinin misali çok ve bol olur. Derecesinin artmasına dahi bir gerek olur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, tabi olanın tabi olunanla ortaklığı nasıl olur? Aralarında müsavat nasıl tevehhüm edilir?

***

Şu anlatılanları dinle, dinle...

Şu caizdir ki, bir cemaat; tek makamda olalar ve tek devlete de ortaklıkları buluna. Lâkin, onlardan her birinin kendisine has bir muamelesi buluna. Onlardan hiçbiri de diğerine muttali olmaya.

Resulullah (sav) Efendimizin zevcelerinin durumunu görmez misin? Onların hepsi, Resulullah (sav) Efendimizle cennette beraber olmalarına, bir yemekten yiyip aynı şeyden içmelerine rağmen; Resulullah (sav) Efendimizinki ile onların muameleleri bir değildir. Hatta, Resulullah (sav) Efendimize mahsus olan sürür ve lezzet onlar için olmaz. Onların bu makamda bütün işlerde ortaklıkları var ise, bu da onların kalanlar üzerine daha faziletli olmalarını gerektirir. Tıpkı, Resulullah (sav) Efendimizin daha faziletli oluşu gibi. Zira, burada daha faziletli olmak, Allah katında sevap çokluğu manasınadır.

***

Burada bir başka soru şöyle sorulabilir:

-Bu taayyün-ü hubbi, taayyün-ü evvel ve Hakikat-ı Muhammediye'dir. Bu mümkin midir, yoksa vacip mi? Hadis midir, yoksa kadim mi? Sahib-i Füsusk, taayyün-ü evvel için:

-Hakikat-ı Muhammediye deyip ondan tabir ederken:

-Vahdet olarak anlatmıştır. Taayyün-ü sani için de:

-Vahidiyet deyip bundan da, kendisine göre, mümkinatın hakikatlerini isbat eylemiştir. Yani o mertebede... Sonra, her iki taayyün için de:

-Vücubi taayyün deyip onların kıdemlerine inanmıştır. Kalan üç taayyün için dahi:

-İmkâni taayyün demiştir. Yani, ruhi, misali, cesedi taayyünler için.

Yukarıda anlatılan meselede senin itikadın nedir?

Bunun için şöyle derim:

-Bu Fakir'e göre, ne lâtaayyün, ne de lâmütaayyen (yahut mütaayyen) vardır. Bunlar asla yoktur. Hangi taayyündür ki, lâmütaayyeni mütaayyen kılar. Bu lâfızlar, Hazret-i Şeyh Muhyiddin b. Arabi ve ona uyanların zevklerine uygundur. Allah sırlarının kudsiyetini artırsın. Şayet bu lâfızlar, bu Fakir'in ibarelerinde vaki olmuş ise, onu müşakele san'atı kabilinden bilmek gerek. Her halükârda şöyle derim:

-O taayyün, imkâni taayyündür; mahluktur, sonradan yaratılmıştır.

Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'ın ilk yarattığı nurumdur."

Başka hadis-i şeriflerde ise, o nurun yaratılma vaktini tayin buyurdu. Bu manada:

"Semaların yaratılmasından iki bin sene evvel" manası ve benzerleri . varid olmuştur. Bu manadan olarak; her ne şey ki, mahluk olup geçmişinde adem vardır, o şey mümkindir ve sonradan yaratılmıştır.

Bütün hakikatlerin en önde olanı olduğu halde, hakikatler hakikati mümkin ve mahluk olduğuna göre; başkalarının hakikatleri, mümkin ve sonradan yaratılmış olması evlâ yoldan mümkündür.

Sırrı mukaddes olsun; şaşırtıcı mana, Şeyh'ten gelmektedir.

Hakikat-ı Muhammediye için; hatta mümkinatın hakikatları için, nereden:

-Ayan-ı sabite... dediğine vücup hükmünü veriyor. Onun kıdemine de inanıyor. Resulullah (sav) Efendimizin kavline de muhalefet ediyor. Halbuki mümkin, bütün cüzleri ile mümkindir.

Ve sureti ile, hakikati ile mümkindir. Ne şeyden dolayı, taayyün-ü vücubi, mümkinin hakikati oluyor? Halbuki, mümkinin hakikati, mümkin olmak gerek. Bu, elbette böyledir. Zira, mümkinin, Vacib Teala ile asla bir iştiraki yoktur. Onun mahluku olmaktan başka bir bağlantısı da yoktur. O Sübhan Zat ise, onun halikıdır.

Şeyh, vacib ile mümkin arasını ayırd etmediği için, kendiliğinden, aralarında bir temyiz olmadığına kail olmuştur. Mümkin için:

-Vacib...

Vacib için dahi:

-Mümkün demeye aldırış etmemiştir. Bu manada müsamaha gösterilir ise, kemal-i kerem olur... affolur.

Bir ayet-i kerime meali:

"Rabbimiz, unuttuk veya yanıldıysak, bizi muaheze eyleme.” (2/286)

***

Şöyle bir soru sorulabilir:

-Sen, risalelerinde tesbit ettiğine göre, mümkin ile vacib arasında asalet ve zıllıyet nisbeti vardır. Yine mümkin hakkında dedin ki:

-O, Vacib Teala'nın zillidir.

Yine yazdın ki:

-Vacib Teala, asalet itibarı ile, kendisi için zil olan mümkinin hakikatidir.

Bunun üzerine, çok maarif beyan eyledin...

İş yukarıda anlatıldığı gibi olunca, sırrı mukaddes olsun; Şeyh (Muhyiddin b. Arabi k.s.) vacib için:

-Mümkinin hakikatidir deyince, bunun ne mahzuru olur; bunun için neden levm olunsun?

Bu soruya söyle derim:

-Mümkin ile Vacib Teala arasında tesbit ettiğimiz bu misillu ilimler, bir nisbettir ki, şeriatta varid olmamıştır; onların hemen hepsi sekre dayalı maariftir. Muamelenin hakikatına muttali olamamaktandır ve işin künhünü idrak edemeyiştendir. Mümkin ne oluyor ki, Vacip Teala'nın zilli ola... Sonra, Vacib Teala'nın zilli nasıl olur? Çünkü zil, misli tevlidi vehmini verir. Aslın tam letafetinin olmayışı şaibesinden haber verir. Tam letafetinden dolayı, Allah'ın Resulü Muhammed'in zilli olmayınca; Muhammed'in İlâh'ının zilli nasıl olabilir... Allahu Teala, ona salât ve selâm eylesin. Halbuki, hariçte bizzat ve bil-istiklâl yüce Hazret-i Zat ve onun s sekiz hakiki sıfatı mevcuttur. Onun masivası, her ne olursa olsun; onun icadı ile mevcuttur; mümkindir, mahluktur, sonradan yaratılma hadistir. Mahluktan bir şey, halikının zilli olamaz. Mahlukıyet dışında onun yüce Halik ile bir bağlantısı da yoktur. Hem de şeriatta varid olan manalar dışında.

Bu, alemin zıllıyetini bilmek, tarikatta salike çok fayda sağlar. Onu kendi cezbesi ile asla ulaştırır.

Kemal-i inayetle zılâl menzilleri durulduğu ve asla ulaşıldığı zaman, yüce Allah'ın fazlı ile bulunur ki, bu aslın hükmü dahi zil hükmüdür. Onun matlubiyet liyakati yoktur. Çünkü, imkân damgası ile damgalânmıştır. Zira, asıl matlup idrak kavramının, vasim ve ittisalin ötesindedir.

"Rabbimiz, bize katından rahmet ver. İşimizde bizim için başarıhazırla.” (18/10)

***

BİR FASIL

Faziletler ve kemalât menbaı Mevlâna Hasan Keşmiri Dehlevi -Allah hallerini güzelleştirsin ve emsallerini husule getirsin- bu Fakir'e bir risale yollamış. Ona mütaaddid sualler dere eylemiş. Onların hallini taleb etmiş.

Onların halli, bazı sırları tazammun etmektedir. Ayrıca bazı engeller de var. Böylece iş behaneye kaldı.

Lâkin müşarünileyhin bu Fakir üzerinde büyük hakları vardır. Şöyle ki:

Onun güzel delâleti ile, nihayetin bidayete dere yolunu havi velayet sahibi katında huzur devleti şerefine ermiştir. Bu Tarikat-ı Aliyye'nin elifba talimini dahi ondan almıştır. Onun hizmetinde feyizler ve bereketler istifade etmiştir. Hem de sonsuz olarak...

Dolayısı ile, bu risalelerin ilimleri ile münasebetleri olan bazı suallerin hallini, bu risalenin zeyline zaruri olarak dere eyledim.

Doğru yola hidayet eden Sübhan Allah'tır.

***

Şöyle sormuş:

-Suri ve manevi, zahiri ve batini, ilmi ve ameli, dünyevi ve uhrevi, taa mahşere kadar, beşer nev'i için hasıl olacak kemalâtın tümü Hayrü'l-beşer Resulullah (sav) Efendimize hasıl olmuştur. Bilfiil onda yerleşmiştir. Nitekim bu mana, şu hadis-i şeriften anlaşılır:

"Övünmek için değil; ben ademoğlunun efendisiyim. Adem ve diğerleri, kıyamet günü sancağımın altında olacaktır. Evvelin ve ahirin ilmi bana talim edildi."

Buna benzer daha başka hadis-i şerifler vardır. Bir şarta bağlı veya bir vakte merhun olan bir şey olacak ise, elbette onun en güzel şekli ile hasıl olur.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca, vasfı devamlı olan çokluğu ile bilinen Resulullah (sav) Efendimizin hüznü neden oluyor? Bunun sebebi nedir? Çünkü, hüznün ve gamın sebebi, isteyip' aradığı bir şeyin bulunmayışıdır.

Ey mahdum,

Hüznün bulunmasını, Resulullah (sav) Efendimize nisbetle kemalin olmayışını uzak görmek; onun şanına ve Muhammedi üstünlüğüne göredir. Yüce Sultan Allah'ın inayeti, onun haline ve geleceğine şamildir. Bunlar, onun hakkında müsellem ve müstehsendir (yani iyice kabul edilmiştir).

Amma onun abdiyetine ve beşeri aczine nazar; Allahu Teala'nın dahi zati izzetini, celâlini, azametini, kibriyasını, istiğnasını mülahaza ettiğimiz zaman onun hüznünün husulü, yahut Allahu Teala'nın sonsuz kemalâtından bir kemalin onun hakkında olmayışı uzak görülmez. Hatta ubudiyet halinde lâyık olan da budur. Kaldı ki:

"İlim ciheti ile onu kavrayamazlar.” (20/110)

"Gözler onu idrak edemez...” (6/103) meallerine gelen ayet-i kerimeler, bu manaların şahididir. Külli manada, yokluğu da isbat etmektedirler.

Evet,

Mümkün, en yüksek derecelere çıksa dahi, Vacib Teala'dan neye ere-bilir? Hadis olan, kadimden neye nail olabilir? Mütenahi olan, namütenahiden neyi kavrayabilir?

-Beşer nev'i için husulü mümkün olan her kemal, Resulullah (sav) Efendimizde bilfiil hasıl olmuştur.

Manasında yazdıkları cümleye gelince: Evet külli manada, fazl-ı külli Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Lâkin şu mana da caizdir ki, bir kemal, cüz'i manada enbiya-ı kiramdan ve melâike-i izamdan bazılarına mahsus buluna... Onların hepsine salât ve selâm. Böyle bir şeyin oluşu dahi, Resulullah (sav) Efendimizin faziletinde bir kusur icab ettirmez. Yani külli manadaki fazlında...

Bazı sahih hadis-i şeriflerde:

"Bu ümmetin fertlerinde, bazı kemalât vardır ki, ona enbiya gıpta eder..." manası varid olmuştur. Halbuki külli manada fazilet, ümmetten üstün olarak, enbiyanındır. Bir başka hadis-i şerifte dahi, şu mana gelmiştir:

"Allah yolunda şehid olanların, enbiya üzerine bazı şeylerde meziyetleri vardır."

Nitekim onların yıkanmaya ihtiyaçları yoktur. Şehitlere cenaze namazı kılınmaz. Ki bu, Şafii mezhebinde olandır. Halbuki, enbiyanın mutlaka namazları kılınır. Hatta Kur'an-ı Mecid'de Allahu Teala şöyle buyurdu:

"Allah yolunda öldürülenlere:

-Ölüler...

Demeyin, elbette onlar dirilerdir. Ama siz anlayamazsınız.” (2/154)

Enbiya hakkında dahi şöyle buyurdu:

"Ölüler...” (39/30)

Bütün bu anlatılanlar, cüz'i faziletler olup enbiyanın külli manadaki faziletine kusur gerektirmez.

Mümkündür ki, anlatılan manada cüz'i faziletlerin olmayışı sebebi ile Resulullah (sav) Efendimize hüzün ve gam gelmiş ola... Bu hüzün dahi, o faziletlere ermek için istidad husulüne bir sebeb ola... Meselâ; şehadet dahi, nübüvvet ile birleşe...

Bütün insan fertlerinin tüm kemalâtının, bilfiil Resulullah (sav) Efendimiz için hasıl olduğunu kabul etsek dahi; şunu deriz ki:

-Resulullah (sav) Efendimizin himmeti üstündür; bu kemalât ile iktifa edemez. Daha yukarısına iştiyak duyar. Hem de şöyle diyerek:

-Daha yok mu?

Fevkani kemalâtın husulü, beşer için imkân haddinden hariç olduğuna göre; hüznün devamı, gamın ifratı, onun vaktinin nakdi, (hasılı) olmuştur.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Allah'tır. Bu bahsin tahkiki de budur.

İşin esası tarikatta, hakitatta, kurbette, marifette fenaya kalmıştır. Bir de beşeri sıfatların zevaline, imkâni hallerin gitmesine...

Bir şiir:

O ki bulmaz fena, Mevlâsı sevgisinde;

Nasipsizdir, onun kibriyası izinde...

Beşeri varlıktan her ne mikdar kalır ise, o kadar tarikat hicabı olur. Umumi manada, beşeri sıfatların kalkması mümkün değildir, izter havas olsun; isterse havasın havası... Bu manada, Şeyh Feridüddin Attür şöyle dedi:

Seyyid'ül-kevneyn'e bak o eremediğinden;

Künh-ü fakre, at yorulmayı gayrı kendinden...

Burada, fakrin kühnü ile:

-Bütünü beşeri sıfatların ve imkâna bağlı hükümlerin zevali... demeyi murad etmiştir. Böyle bir şeyin husulü ise, tasavvur edilemez. Zira; böyle bir şey hakikatlerin değişmesini gerektirir. Şunun için ki: İmkân, terakki edip de imkâniyetinden sıyrılınca, elbette vacib olur. Böyle bir şeyin olması dahi, aklen ve şer'an mahaldir. Bu manadan olarak, büyüklerin biri şöyle dedi:

Atarsa mümkün, imkân tozunu yüzünden;

Kalmaz onda artık başka vacip sözünden...

Evet, bu zatın dediği, temsile ve teşbihe yorulmalıdır. Tahkike ve takrire değil. Zira, böyle bir şey vaki değildir. Büyüklerden bir başkası dahi şöyle demiştir:

Yüz karalığı sağlamdır iki cihanda;

Asla zail olmaz kalır mahluk olanda...

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

imkân hükümleri ve eserlerinin bekası:

"Kabekavseyn... (İki yayın birleşimi...") (53/9) mealine gelen ayet-i kerimede belirtilen makamda dahi zahirdir. Zira orada imkân kavsi (yayı) ile imkân kavsi (yayı) kaimdir. Amma:

"Ev edna (veya daha da yakın)...” (53/9) mealine gelen ayet-i kerime ile belirtilen makam, asaleten, Resulullah (sav) Efendimize mahsustur. Bu durumda:

-imkân ahkâmının bekası demek ne manayadır?

Bunun için şöyle derim:

-Vücub ile imkân arasında imtiyazlı olan, ademdir ki; imkânın iki tarafından biridir. Zira, imkânın diğer tarafı vücub olup, vücub ile imkân arasında müşterektir.

"Ev edna... (Daha da yakın)" (53/9) makamında ise, o adem hükümleri zevale yüz tutar. İki kavs arasındaki imtiyaz kalkar. Bunun manası:

-Bütünüyle imkân kalkar, vücuba inkılab eder demeye gelmez. Zira, böyle bir şey muhaldir. Ki bu mana, daha önce de anlatıldı.

Ancak aradaki fark şudur ki:

"Kabekavseyn... (iki yayın birleşimi)" (53/9) mealine gelen ayet-i kerimede belirtilen makamda, adem-eserleri olan zulmani hicaplardan halâs olunmaz. Amma:

"Ev edna... (Daha da yakın)” (53/9) makamına gelince... Burada her ne kadar hicaplar bulunsa dahi, nuranidir. Ve imkâni vücudun bir tarafından neş'et etmektedir. Üstte geçen beytin manasını dahi, bu tevcihe hamletmek mümkündür. Şöyle ki:

-İmkân tozunun atılması demekten murad, bütünüyle karalık olan, adem hükümlerinin zevalidir. .

***

Burada, bir başka soru da şöyle sorulabilir:

-İmkândan adem tarafı zail olduğu, vücub ile imkân arası imtiyazlı bulunduğu şey dahi kalktığı, imkânın bir tarafı ve onunla vücub arasında müşterek bir kader vücudundan başkası onda kalmadığı zaman; imkân, kendi hakikatından soyunur; sırf vücud olan vücuba katılır. Bundan da hakikatin değişmesi lâzım gelir.

-Onda vacipten başka bir şey kalmaz diye anlatılan beytin manası dahi, onun hakikatına yorulur.

Bu soruya şu cevabı veririm:

-İmkânın iki tarafından biri olan vücud, vücupta sabit olan vücudun zilli olup aynı değildir. Adem tarafının zevali ile mümkinde meydana gelen o cücub ise, mümkinden bir kısım olan gayrı ile vücuptur. Bizzat vücup değildir ki, hakikatin değişmesi lâzım gelsin.

Bu ademin kalkması, mümkin cihetinden gelmemiştir ki; bizzat vacib olsun. Mahal dahi lüzum etsin. Elbette mümkünden bu ademin kalkması, ancak vacib vücudun istilâsı sonunda olmuştur. Mümkün için zati vücubun kahrı zatidir.

Yukarıdaki mısrada anlatılan vücuptan anlaşılan, zati vücuptur, gayrına bağlı vücup değildir.

-Vücudun, vacib ile mümkin arasında müşterek bir kader olması manasına gelince, bu lâfzi bir iştirak olup manevi değildir, isterse ona:

-Külli müşekkek... (yani karışık veya şüpheli şekli ile külliyet) demiş olsunlar... Zira, mümkin vücudunun, vacip vücudu ile bir ortaklığı hakikatta yoktur. Böyle durum yoktur ki, külliyet ve cüz'iyet tasavvur edilsin.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Sofiyenin kail olduğu ve velayeti ikisinden ibaret kıldıkları fenanın ve bekanın manası nedir? Beşeri sıfatların kalkması tasavvur edilmedikçe; fena nasıl tasavvur edilir?

Bunun için şu cevabı veririm:

-Velayette muteber olan fena, şuur ve şühud itibarı iledir. Bu dahi, Sübhan Hakkın masivasını unutmaktan ibarettir; onun masivasının kalkması değildir.

Bu babda netice mana şu ki:

Bu fena halin sahibi, çok kere, sekr halinin ağır basmasından dolayı, eşyaya olan şuursuzluğu, eşyanın olmayışı sanır. Tevehhüm eder ki, yüce Hakkın masivası kalkmıştır. Bununla da teselli bulur. Sırf Sübhan Hakkın fazlı ile bu makamdan terakki edince, sahiv (ayıklık) devleti ile de teşerrüf edince, bir temyiz sahibi de olunca, bilir ki; bu fena, eşyayı unutmak gibidir; eşyanın yok olması değildir.

Şayet bu unutmak sebebi ile zail olan bir şey olur ise, bu da, mütemekkin (veya mümkin) ve mezmum olan eşyaya taalluktur; eşyanın kendisi değildir. Zira o, sarafeti ile kaimdir; nefyi ve yok olması mümtenidir.

Habeşiden gider mi siyah renk;

Zira o, kendinden gelen bir renk...

Allahu Teala'nın fazlı ile bu görüş ve temyiz hasıl olur ise, o teselli dahi zail olur. Onun yerine de hüzün ve gam kaim olur. Bir rahatsızlık gelir. Şunu da yakinen bilir ki, varlığı marazi bir şeydir; çalışıp çabalamakla yok olmaz.

Şunu da bilir ki, imkânın noksanı, hüdusun kusuru onun için daima lâzımdır.

Şu şaşılacak bir manadır: Bir irfan sahibi, yukarıya her ne mikdar terakki edip yükselse, urucu (yükselmesi) ne kadar çok olsa, noksanı ve kusuru görmek, onda pek çok olur. Kararsız ve rahatsız bir durum alır.

Hali anlatılan irfan sahibinin muamelesi, Resintab'ın talebesinin kıssası gibi olur. Ki o, halinden taaccüb ederek, üstazına şöyle demişti:

-Amelim arttıkça, uzaklaşıyorum.

Bu mana icabı olarak, Resulullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Keşke, Muhammed'in Rabbi Muhammed'i yaratmasaydı..."

Yine şöyle buyurmuştur:

"Bana eziyet edildiği gibi, hiçbir peygambere eziyet edilmemiştir."

Herhalde, bu eziyetten murad, hüznün ve gamın kemalini mucib olan noksanı ve kusuru görmektir. Sair eziyet için şöyle demek mümkündür:

-Onlar, diğer enbiyadan daha çoktur.

Şöyle ki:

Nuh aleyhisselâm, kavmi arasında 950 (DOKUZ YÜZ ELLİ) sene kaldı. Onlardan türlü türlü eziyetler gördü.

Anlatıldığına göre:

-O, kavmini imana davet ettiği zaman, onlar kendisini taşa tutmuşlardı. O kadar ki, bu taşların çokluğundan düşün bayılmıştır. O taşlar üzerine yağmur gibi yağdırılmıştır. Kendisi dahi, taşların altında kapalı kalmıştır.

Ayıldığı zaman, yine davete başlamış; amma kavmi, önceki muameleyi kendisine tekrarlatmıştır. Taa, yazılan yazı sonuna gelinceye kadar.

Şunu bilmek gerekir ki, noksanı ve kusuru görmek, uzaklıktan ötürü olan bir şey değildir. Elbette o, yakınlıktan ve huzurdandır. Zira, nurani yerde, az bir karalık, nazarda çok olarak görülür. Zulmani yerde çok karalık olsa dahi, az görülür.

***

Yukarıda şöyle bir cümle kullandım:

-Kurbda ve marifette, işin esası fenaya bağlıdır.

Şunun için ki:

Salik, nefsinden fena bulup da, tamamı ile beşeri ve imkâni sıfatlardan çıkmadıkça; matluba vasıl olamaz. Zira, onun matlub ile içtimai, iki nakzedicinin içtimai kabilindendir. Zira, imkânda ademin sübutu zaruridir. Vücupta ise, onun selbi zaruridir.

Matluba vasıl olmadıkça, matlubun kemalâtından ne idrak edebilir?

Bir şeyin idrak edilmesi, ancak onun zıddı ve mugayiri ile olacağı, bir kaziye-i mukarradır. Erbab-ı makul (mantık ehli) katında durum budur.

Bir çocuğunu görmez misin? Kendisine cima lezzeti anlatıldığı zaman cima lezzetini anlayamaz. Kendisine:

-O tatlıdır, acı değildir denir. Amma o vehmeder ki, onun tadı, nebat ve bal tadı gibidir.

Zira, onun vicdanında, bunların tadından başka tad yoktur. Bu lezzet ise, onun lezzeti değildir. O lezzet, o çocuğun vehminin yapması ve icadının lezzetidir. Hakikatta bu, ona racidir. Cima lezzetine değil.

İrfan sahibine gelince... O dahi, bu manada bir bilgisi olmadıktan sonra; matluptan yana her ne anlatırsa, kendi nefsinden anlatmış olur. Onu metheder ise... yine kendi nefsinden methetmiş olur. Bu makamda bir irfan sahibi:

"Hiçbir şey hariç değil; ona hamd ile teşbih eder...” (17/44) mealine gelen ayet-i kerime (aslında) geçen:

"Bilhamdihi...” (17/44) manasındaki zamir:

"Şey...” (17/44) kelimesine raci olması mümkündür, diye anlatmıştır. Bunun manası şudur:

-Bir şey, ancak kendisini teşbih ve takdis eder.

Bu manadandır ki, Bayezid-i Bistami:

-Sübhani... (Şanımı teşbih ederim) demiştir. Bunu, teşbihin kendisine iadesi için demiştir. Farsça olarak söylenen şu şiirler ne kadar güzeldir:

Ey o insan ki, hali pek perişan;

Taptığındır hayalinde tutuşan...

Halk kısmı o cemalden, o kemalden;

Olur; atınca ona hayalden bir nişan...

Başta hayal olsa da maşukundan;

Maşuk değil, başka hayal oluşan...

***

Sahib-i Füsus (Muhyiddin b. Arabi k.s.) demiştir ki:

-Zattan gelen tecelli, ancak kendisine tecelli gelenin suretinde olur.

Kendisine tecelli gelen dahi, ancak Hakkın aynasında kendi suretini görür. Hakkı göremez; onu görmesi mümkün de değildir.

Rüyet imkânına dahi, mutabaat üzere kail oldu; tahkik üzere değil.

Zira, rüyet, dünyada caizdir; ahirette ise vakidir.

Salikin tamamen fenası mümteni, matluba vusul ve onunla ittisal dahi o olmadan marifet tasavvur dahi edilemeyeceğinden zaruri olarak marifetten yana acz meydana geldi. Böylece, marifetten yana acz dahi, marifetin aynı oldu.

-Marifetten acz, marifetin aynı nasıl olur? denemez... Çünkü o, marifetin nakzedicisidir. Marifetten acz ise, marifetten ibarettir. Zira o, tam bilinemez. Bu manada, Hazret-i Sıddık r.a. şöyle dedi:

-İdrak etmekten yana aczlik, idraktir.

Marifeti için, acizlikten başka zadına yol yaratmayan yüce Zat Sübhandır.

Büyüklerden biri şöyle dedi:

Yüce Yaratıcı Sübhan;

Öz vasfı kibriyasından...

Bıraktı toprak üzere;

Aciz akıl enbiyadan...

Enbiya ki, onun kibriya sıfatını bilmekten yana acizdir; Melâike-i kiram ki, onun için şöyle demiştir:

-Sübhansın, hakkıyie marifetine eremedik.

Hayırlı ümmet olan bu ümmetin reisi olduğu halde Hazret-i Sıddık ki aczini itiraf etmiştir; bu büyüklerden sonra o kim oluyor ki, marifet iddia eder? Meğer ki, kendi cehl-i mürekkebini marifet sana, Hakkın gayrını dahi Hak bile...

Halbuki, anlatılan marifetten yana aczlik durumu, urucu mertebelerinin nihayetinin de nihayetidir. Yakınlık basamaklarının son derecesidir.

Bir kimse, son noktaya ulaşmaz ise, tecelli ve zuhur mertebelerini aşamaz ise, nice zaman ikisi ile mesrur olduğu vaslı ve ittisali aynen infisal bulmaz ise, bu acizlik devleti ile müşerref olamaz. Allahu Teala'ya karşı cihaletin, Hakkın gayrını dahi Hak bilmekten halâs olamaz.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu durumda, Allahu Teala'ya marifet vücubunun manası nedir?

Bunun için şöyle derim:

-Marifetin vücubu manası odur ki; zat ve ilâhi sıfatlara dair şeriatta her ne varid olduysa, onu bilmek vaciptir. Her ne gibi bir marifet ki, şeriattan başka bir yerden istifade yollu alınmıştır; yüce Hakkın marifetini ona ıtlak etmek, bu Fakir'e göre bir cüretkârlıktır. Yüce Hak üzerine zan ve tahminle hüküm yürütmektir.

Bu manada bir ayet-i kerime meali:

"Yoksa Allah'a karşı bilmeyeceğiniz bir şey mi söylüyorsunuz?” (2/80)

Herhalde bu manadan olacak; Siracü'l-ümmet, imamü'l-eimme, İmam-ı Azam Kufi şöyle münacaat etmiştir:

-Sübhansın, hakkıyle senin ibadetini yapamadık. Seni hak marifetle bildik.

Allah ondan razı olsun.

Her ne kadar pek çoklarına bu cümle ağır gelse dahi, güzel tevili kabildir.

Zira yüce Hakkın marifeti, onun kemalâtından, tenzihatından, takdisatından yana şeriat her neyi söylemiş ise, onu bilmektir. Çünkü bunun dışında bir marifet kalmamıştır ki; marifete engel olsun.

***

Üstte anlatılan manaya bakılarak şöyle söylenir:

-Bu marifette, havas ile avamın ortaklığı vardır. Hatta müsavatı vardır. Bu manadan ötürü gerekir ki, avam müminlerin marifeti dahi, enbiyanın marifeti gibi ola. Zira, hak olan marifet, hepsine hasıl olmuştur. Hatta bu mesele, Imam-ı Azam'ın şu kavline benzer:

-iman, artmaz ve eksilmez.

Hatta bu makamda demişlerdir ki:

-Bu ibareden lâzım gelir ki, avam müminlerin imanı, enbiyanın imanı gibi ola. Onlara selâm.

Bunun için şöyle derim:

-Bu kuvvetli şüphenin husulü, bir inceliğe mebnidir. Bu Fakir, sırf Allah'ın fazlı ve keremi ile onu bulmuştur. Şöyle ki:

Hak marifet odur ki, irfan sahibine hasıl olan bu şer'i maarife, marifetten yana acz katıla... Meselâ:

Vacip Teala'nın ilim sıfatının sübutu şeriatta varid olmuştur. Bu ilmin dahi, yüce Hakkın zatı gibi, keyfiyeti ve kemmiyeti yoktur. Bizim idrak kapsamımızın dahi dışındadır.

Her kim ki, anlatılan ilmi, kendi ilmine kıyas ederek marifet elde etmeye bakarsa, ona karşı bir marifet sahibi olmamıştır. Bu makamda olan marifet, vehminin yapması ve hayalinin icadıdır. Yüce Hakkın kâmil sıfatı olan hak ilim marifeti değildir. Bu surette, hak marifeti şöyle dursun; marifetin kendisi dahi bulunmamıştır.

Şayet muamele, bu kıyas ve tahminde acze müncer olur; kendi vicdanında ve halinde onun marifetinin mümkün olmayacağını bulur; ayrıca kendisine yakin hasıl olur ise, bu kâmil sıfatın sübutuna imandan başka kendisinin bir nasibi yoktur; işte o zaman marifetin kendisi ve hak marifet kendisine hasıl olmuş olur. Marifetin aslı dahi, marifetin aslı değildir. Mana böyle olunca, avam için havas ile ortaklık yoktur; yani hak marifette daha müsavat nerede?.

Burada şöyle bir soru sorulabilir

-Hak marifet, marifetin kendisi olduğuna göre; lâzım gelir ki, avam hakkında marifetin kendisi olmaya... Şunun için ki, onlarda marifetin kendisi yoktur.

Buna karşılık şöyle derim:

-Marifet için bir suret vardır, bir de hakikat.

Hak marifetin aynı olan marifet; acze merbut olan, marifetin hakikatidir.

Onun sureti ise, bu acz haddine ulaşmayan marifettir, imkân mukayesesi şaibesinden temizlemeyendir. Nitekim bu mana, daha önce de anlatıldı.

Yüce Hakkın fazlının kemalindendir ki marifetin suretini esas iman itibar etti ve necatı ona bağlı kıldı. Cennete girmeyi dahi, ona mürettep eyledi.

Marifetin sureti, imanın suretinde yeterlidir. Amma imanın hakikatında, mutlaka, marifetin hakikati gereklidir.

***

Bu tahkikten bilinmiş oldu ki, iman iki ferddir; biri hakikat, biri de suret.. Avamın nasibi olan surettir; havasa ihsan edilen dahi hakikattir.

Mana üstte anlatıldığı gibi olunca; avamın imanı, enbiyanın imanı gibi olmaz. Ki onlar, havassın dahi hasıdır. Onlara selâm. Zira, o iman, bu iman değildir; aralarında bir benzerlik dahi yoktur.

Marifetten yana acz, imanın hakikatında (ele, dile) alındığına ve marifetin dahi o makamda mevcud olduğu bilinmediğine göre, hiç şüphe edilmeye ki; o makamda ziyadelik ve noksanlık yoktur. Zira, marifetin atılması (yokluğu) durumunda, marifet derecelerinin değişik olma ihtimali yoktur. Halbuki değişik dereceler, ancak sübuttadır.

Netice mana üstteki gibi olunca, imanın hakikatında ziyadelik ve noksanlık olmaz.

Hakikat-ı hali en iyi bilen Sübhan Allah'tır.

***

Burada şöyle bir soru sorulabilir:

-Bu takrirden lâzım gelir ki; sofiyenin ilimleri ve keşfe bağlı maarifi, itibardan düşük ola. Yüce Hakkın marifeti dahi, ona bağlı bulunmaya. Çünkü, anlatılan duruma göre, yüce Hakkın marifeti, şer'i ilimlerle hasıl olmaktadır. Artık, sofiyenin çalışıp çabalamakla elde edeceği bir marifet kalmamaktadır. Sofiyenin ulema üzerine bir meziyeti de sabit değildir. Yani şanı yüce Hakkın marifeti babında...

Bu soruya şöyle derim:

-Sofiyenin ilimleri ve keşfe dayalı maarifi, onlar arasında nihayetin nihayetine ulaşan müntehilere müyesser olan o acze kalmıştır. Bu büyüklere gelince derece derece, o keşfe dayalı maarif basamaklarına çıkmaya çalışmaktadırlar. Taa, o acz vusul devletine erme şerefine nail oluncaya kadar. Bu durumda, o asfiye kuralların marifetleri muteberdir. Şunun için ki: O hak marifetin husulüne vesiledir. O hakikata ermeye dahi sebeptir.

***

Burada, bir başka soru dahi şöyle sorulabilir:

-Marifetten yana acz hali sabit olunca, kemal acze inhisar eder. Marifette sofiyenin itibar ettiği üç mertebenin manası nedir? İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakinden murad ne olur?

Bunun cevabını şöyle verebilirim:

-Bu Fakir'in o kavm (sofiye topluluğu) ile bu meselede müşaceresi (münakaşası) vardır. Bu büyükler, bu üç mertebeye yüce Hakkın zatına nisbetle itibar etmişlerdir. İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakini yüce

Hak şanında isbat eylemişlerdir. Onların irad ettikleri temsilde ise, duman ile istidlalden hasıl olan ateşe dair ilim için:

-İlme'l-yakin demişlerdir. Yani ateşe nisbetle... Ateşi görmek için dahi:

-Ayne'l-yakin demişlerdir. Ateşle tahakkuk için dahi:

-Hakka'l-yakin demişlerdir.

Bu Fakir, bu üç mertebeyi, yüce Sultan Vacib'in zatına delâlet eden ayetlere indirdi. Şöyle dedi:

-ilim, ayn, hak delillerdedir; medlulda değil.

Zira o; ilimden, aynden, haktan yana yüce ve üstündür. Temsilde ise ilim, ayn, hak dumana nisbetle isbat edilmiştir; ateşe nisbetle isbat edilmiştir; ateşe nisbetle değil.

Dumanı bilmek, istidlal ile hasıl olur ise bu, ateşi istilzam eden dumana nisbetle ilme'l-yakindir.

Dumanı görmek hasıl olduğu ve bununla da ateşin varlığına istidlhal edildiği zaman, dumana nisbetle ayne'l-yakin olur.

Dumanla tahakkuk hasıl olduğu, bununla da ateşin varlığına istidlal edildiği zaman hakka'l-yakin olur. Yani dumana nisbetle. Bu istidlal, önceki istidlalden daha tamamdır. Zira o istidlal, afaktandır; bu ise, enfüsten olup duman ile tahakkukun husulü içindir.

Sonra duman, aynel-yakinde bir vasıtadır. Hakka'l-yakinde ise, vasıta değildir. Hatta bir nisbettir ki, duman için olup ateşle beraberdir. Delil arayana (veya ateş) o nisbet, ayniyle husule gelir; onu yakın derecelerinin en âlâsına ulaştırır. Bu yakınlık dahi, ilmin, aynın ve hakkın ötesindedir.

Burada şöyle söylenemez:

-Vasıta kalkınca, ayne'l-yakin olan rüyet tahakkuk eder.

Çünkü şöyle deriz:

-Rüyetin tahakkukunda, vasıtanın kalkması yetmez. Elbette başka şeyler gerekir. Bu işyler ise, yoktur. Yakin mertebeleri ayetlere (alâmetlere dönük olunca, medlule dönük bir marifet de baki kalmaz. Zaruri olarak, medlule marifetten yana acz lâzım gelir. Dolayısı ile, orada, marifetin sel-binden (atılmasından) başka bir marifet tahakkuk etmez.

Şayet, yakin için olan bu üç mertebe ayetlere (alâmetlere veya delillere) dönük olmasaydı, medlule dönük olsaydı; marifetten yana aczin tasavvuru nasıl olurdu? Marifetin selbin (atmanın) manası ne olurdu?

***

534. MEKTUP

MEVZUU: Yüce Mukaddes Hakka ulaştıran yolun iki olduğunun beyanı..

***

NOT: İMAM-I RABBANİ Hz. bu mektubu, Nur Muhammed'e yazmıştır.

***

Rahman Rahim Allah'ın adı ile.. Allah'a hamd olsun.. Onun seçilmiş kullarına da selâm..

***

Yüce Mukaddes Cenab-ı Hakka ulaştıran yol ikidir..

BİRİNCİSİ: Kurb-ü nübüvvete taalluk eden yoldur.. Nübüvvet erbabına salât ve tahiyyet..

Bu yol, aslın da aslına ulaştırır..

Asaleten bu yoldan ulaşanlar, enbiyadır. Onlara salât ve selâm.. Bir de onların ashab-ı kiramı..

Bir de, Ümmetin büyük evliyasından diğerleridir yani: Kendisi için murad edilenler.. İsterse bu zümre, az; hatta azdan daha az olsunlar..

Bu yolda tavassut ve hail yoktur. Bu büyük vasıllardan her kim feyz alacak ise., asıldan alır. Hem de hiç kimsenin tavassutu olmadan..

Sonra, bunların biri, diğerine hail de olmaz..

İKİNCİ YOL: Kurb-ü velayettir. Aktab, evtad, büdelâ, nüceba ve Allah-ü Taâlâ'nın umum velî kullan bu yoldan vâsıl olurlar..

Sülük tariki da bu yoldan ibarettir. Hatta bilinen cezbe dahi, bu yola dahildir.

Burada tavassut ve hail olma durumu vardır.

Bu yoldan vâsıl olanların muktedası, reisi, o büyüklerin feyiz kaynağı Hazret-i Ali Murtaza'dır. Allah ondan razı olsun.. Bu şanı büyük mansıp ona taalluk eder.

Resulüllâh S.A. efendimizin mübarek ayağı, onun mübarek başı üzerinde gibidir.

Hazret-i Fatıma, Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin dahi; bu makamda onunla ortaktırlar.

Zarınım o ki: Hazret-i Ali r.a. unsurî hayatın başlamasından evvel, bu makamın MELÂZ'ı (M E L A Z: Sığınılacak ve baş vurulacak yer, makam manasınadır.. Ancak, bu tabiri; Müstakimzade'nin tercümesinde: — Mülâzım.. Diye geçer.. Bunun manası da: — Devamlısı, görevlisi.. Sahibi.. Olabilir.. Her iki mana da yerinde sayılabilir.) idi.. Nitekim, unsurî hayatın başlamasından sonra da; bu yoldan her kime bir feyiz ve hidayet ulaştı ise., onun tavassutu ile ulaşmıştır.

Zira o: Bu yolun son noktasındadır. Bu yolun merkezi dahi, ona mütaalliktir.

Vaktaki, onun devri tamam oldu; bu kadri yüce mansıbı; sırası ile, oğullan Hazret-i Hasan ve Hazret-i Hüseyin'e teslim edip bıraktı.. Allah onlardan razı olsun..

O ikisinden sonra da, tertib ve tafsil ile on iki imamdan her birine geçti..

Bu büyüklerin yaşadıkları asırlarda, hatta ebedî âleme irtihallerinden sonra, her kime bir feyiz ve hidayet ulaştıysa.. bunların tavassutu ve onların heylulet durumu ile ulaştı.. İsterse, kutuplardan ve vaktin nücebasından olsun..

Bütünün sığınağı ve hepsinin mel bu büyüklerdir. Zira, etrafın mutlaka merkeze katılması gereklidir.

Taa, sıra Şeyh Abdülkadir Geylânî Hazretlerine gelinceye kadar.. Allah onun sırrının kudsiyetini artırsın.. Sıra kendisine gelince, anlatılan bu mansıp ona bırakıldı.. Sırrı mukaddes olsun..

Bu merkez üzerinde, anlatılan imamlarla, Şeyh (Abdülkadir Geylânî Hz.) arasında hiç kimse müşahede olunmamaktadır. Allah sırrının kudsiyetini artırsın..

Şu anlaşılmaktadır ki: Nücebadan olsun; kutuplardan olsun.. her kime feyizlerin ve bereketlerin ulaşması var ise., onun (Abdülkadir Geylânî Hz. nin) mübarek tavassutu ile ulaşmaktadır. Çünkü: Bu merkez, ondan başkasına müyesser olmadı.. Bundandır ki, şu şiiri söylemiştir:

Battı güneşleri evvelkilerin, güneşimiz; Ebedîdir, ufuklar üzeredir sesimiz.

Burada:

— Güneş..

Tabirinden murad, hidayet ve irşad feyizlerinin güneşidir. Onun:

— Battı..

Tabirinden murad ise.. anlatılan feyzin olmayışıdır.

Önceleri, evvelkilere taalluk eden muamele; vücuda geldikten sonra, Şeyh'e (Abdülkadir Geylânî Hz. ne) taalluk edince; irşadın ve hidayetin ulaşmasına bir vasıta oldu.. Tıpkı: Kendisinden evvelkilerde olduğu gibi.. Feyzin vusulü dahi, aynı şekilde onun tavassutu ile olmaktadır. Tavassut muamelesi baki kaldıkça, onun üstte geçen şiirdeki kavli doğrudur. Yani: Şu şiirindeki:

Battı güneşi evvelkilerin, güneşimiz; Ebedîdir, ufuklar üzeredir sesimiz.

***

Yukarıda anlatılan manaya göre, şöyle bir soru sorulabilir:

— Üstteki hüküm, MÜCEDDİD-İ ELF-İ SANİ manasını nakzetmektedir. İkinci cild mektuplarından birine (İkinci cilt, 4. mektup) MÜCEDDİD-Î ELF-İ SANl manası beyanında şöyle dere edilmişti:

— O müddet içinde, ümmete feyiz çeşitlerinden her ne gelir ise., ancak onun tavassutu ile gelir.. Bu vakitte, kutuplar, evtad, büdelâ, nüceba müsavidir.

Bu soruya cevab olarak şöyle derim:

— Bu makamda, MÜCEDDID-İ ELF, Hazret-i Şeyh'in (Abdülkadir Geylânî Hz. nin) yerine naibdir. (Yani: Vekili..) Allah sırrının kudsiyetini artırsın.. Bu muamele dahi, Hazret-i Şeyh'e niyabeten yapılmaktadır. Nitekim, bu manada şöyle demişlerdir:

— Ayın nuru, güneşin nurundan istifade yollu gelmiştir.. Durum, böyle olunca, bir mahzur yoktur.

***

Burada bir başka soru da şöyle sorulabilir:

— İş müşkil oldu.. Yani: Anlatılan duruma göre, MÜCEDDID-İ ELF manası.. Zira, anlatılan müddet içinde İsa aleyhisselâm inecek; Mehdi aleyhirrıdvan zuhur edecek.. Yani: O müddet içinde.. Bunların muamelesi dahi, her hangi birinin tavassutu ile feyz almaktan yana üstün ve âlâdır..

Bunun için şu cevabı veririm:

— Tavassut muamelesi, anlatılan iki yoldan ikincisine bağlıdır. Bu dahi, kurb-ü velayetten ibarettir..

Birinci yol ise.. kurb-ü nübüvvetten ibarettir. Tavassut muamelesi orada yoktur. Her kim bu yoldan vâsıl olur ise., onun için arada bir hail ve bir vasıta yoktur. Hatta o, feyizleri ve bereketleri her hangi bir kimsenin tavassutu olmadan alır.. Zira tavassut ve hail, ancak diğer yoldadır. Bu yerin muamelesi ise.. diğerinden ayrıdır. Nitekim bu mana daha önce de anlatıldı.

Îsa aleyhisselâm ve Mehdi aleyhırıdvan ise.. birinci yoldan vâsıl olmaktadırlar..

Nitekim Şeyheyn (Hazret-i Ebu Bekir ve Hazret-i Ömer) —Allah onlardan razı olsun— dahi, Resulüllah S.A. efendimizin zımnında birinci yoldan vâsıl olmaktadırlar. Değişik derecelerine göre, onların orada hususî makamları vardır. Allah onlardan razı olsun..

***

BİR T E N B İ H ..

Şunun da bilinmesi yerinde olur ki..

Bir şahsın, kurb-ü velayet yolundan kurb-ü nübüvvete ulaşması sahih olur.. Bu durumda, her iki muameleye de ortaklığı olur.. Enbiyaya uyduluğu ile kendisine, orada bir mahal ihsan edilir.. Onlara salât ve selâm olsun.. Bu durumda, her iki yolun muamelesi dahi, ona bağlı olur..

Bir şiir:

Allah'a ne zorluğu olur; Alemi bîr şahsa oldurur..

Bir âyet-i kerime meali:

— «Bu, Allah'ın fazlıdır; onu dilediğine verir.. Ve.. Allah büyük fazlın sahibidir..» (62/4)

***

— «İzzet sahibi Rabbm, onların isnad ettikleri vasıflardan yana pek yüce ve münezzehtir. Gönderilen peygamberlere selâm.. Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun..» (37/180 -182)

***

Âlemlerin Rabbı Allah'a ham dolsun.. Allah-ü Taâlâ, Resullerin efendisi Muhammed'e, tümden âline ve ashabına salât eylesin..

***